THESAURUS LINGUAE LATINAE

This file contains a part of the *Thesaurus Linguae Latinae* (ThLL), published in print in Leipzig *et al.* 1900–. Please check on our website (www.thesaurus.badw.de) whether you have the latest version of the file (the version is indicated in the last line on this page).

The **abbreviations** used in the ThLL are explained in the *Index librorum*, which has basic information on all Latin texts from Antiquity (incl. chronology and editions). It is regularly updated and can be consulted on our website: www.thesaurus.badw.de.

Navigating in this file

This file has a **bookmark for every headword**, including those in the *Addenda et Corrigenda* (in vols. VII/2, IX/2, X/1, X/2, *Onomasticon* C & D). You can use the list of bookmarks for fast navigation and to get an overview over the entries. Please note that the list of bookmarks=headwords may not (yet) be complete.

Searching in this file

You can search through the bookmarks/headwords in many pdf-readers after activating the option 'include bookmarks' (or similar) in the search menu.

The file includes an uncorrected OCR text, which may be useful for copying short phrases. **You can search through the text, but may not find what you are looking for – even if the information is contained in the printed volume.** Due to the complexity of the typeface and the age of the print the searchable text (*behind* the page on the screen) is only partially correct and thus may differ from the digital reproduction (= what you see on the screen). **The text of the print** (and its digital reproduction) **is the only authentic version of our dictionary**.

For full-text searches you can use the ThLL-database published by *De Gruyter*™ (available in research libraries).

License and limitations of use

This work is offered to you under a *Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs CC BY-NC-ND* license (explanation here). In addition, you are not allowed to print or modify (parts of) this file or to upload it to a public website (**no file-sharing**). We kindly ask you to respect these restrictions. Instead, please refer fellow researchers to our website. Continued access to this version of the ThLL depends on your acceptance of these conditions. Please also leave this page and the watermark in the file.

Further information

We are enthusiastic about cooperation with academic researchers anywhere in the world. Please include references to the ThLL in your publications where relevant. If you have a lexicographical question about the Latin of Antiquity which cannot be answered from the published volumes of the ThLL, please contact us; contact information is on our website: www.thesaurus.badw.de.

Enjoy working with the Thesaurus Linguae Latinae!

Michael Hillen, General Editor and Project Leader
Munich, February 2019

version 1 (6 February 2019)

THESAVRVS LINGVAE LATINAE

EDITVS IVSSV ET AVCTORITATE
CONSILII AB ACADEMIIS SOCIETATIBVSQVE
DIVERSARVM NATIONVM ELECTI

VOLVMEN VII

PARS ALTERA

SECTIO II

L—LYXIPYRETOS

LEIPZIG

MCMLXX—MCMLXXIX

LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

1. lībrārium, -ī *n. v.* 1. librarius.

2. lībrārium, -ī *n. v.* 2. librarius.

1. *librārius, -ī *m. et* -a, -ae *f. et* -a, -um. *a* 1. liber. *luditur c.* libra CASSIOD. inst. 1, 30, 1 dici -os qui librae domini iustitiaeque deserviunt. *scrib.* -ber- GLOSS.ᴸ II Philox. LI 13. *abbreviatur* librar CIL III 804 VI 7293. 9301. 9520sq. 9523. 32803 X 531 XIII 7752, 5. *al.; ?* libra INSCR. NSc. 1921 p. 384 scriba -aq(ue); libr CIL I² 2527 III 1470, 7. 3166. *et saepissime*; lib CIL III 885. 1194, 4. *et saepe. de formis: nom. sing.* -ris CIL III 11135; *gen. sing.* -ri CIL VI 6314 (*praescr.*). XII 2252 XIII 1823 (-riI CIL II 3596). *nom. plur.* -rei LEX Iul. munic. (CIL I² 593) 80, -ri CIL IV 3376 XIII 8848; *dat. plur.* -ris CIL XIV 353, 16. 4642, 11. NOT. Tir. 76, 21. *legitur inde a* CIC., LEGE Iul. munic., LEGE Vrson., VARRONE. *transit in gr.* λιβράριος.

I *pro subst.*: A *m.* librārius, -ī: 1 *is qui describit sive ipse legens exemplar sive dictata audiens* (*sc. servus, libertus, artifex, miles sim., cf.* FEST. p. 333 scribas proprio nomine antiqui et -os et poetas vocabant; at nunc dicuntur scribae equidem -i, qui rationes publicas scribunt in tabulis. GLOSS. βιβλιογράφος. καλλιγράφος. *exempla non afferimus nisi libris tradita* [*praeter l. 24, cf. p. 1348, 9; selecta post* NEP.], *titulos congessit De Ruggiero, Diz. Epigr. s. v.*): CIC. leg. agr. 2, 13 plures ... -i descriptam legem ad (a *var. l.*) me adferunt. 2, 32 *Rullus Xviros* ornat apparitoribus, scribis, -is, praeconibus, architectis (*discernitur a* scriba *ut*: LEX Vrson. [CIL I² 594] 62, 14 *IIvir habeat* s. binos, viatores binos, -um, praeconem *eqs.* 36 *-i merces quarta pars est mercedis scribae.* S. C. Frontin. aq. 100 architectos singulos et scribas et [*del. Mommsen*] -os ... habere. VVLG. Esth. 8, 9 s. et -is regis [*gr.* οἱ γραμματεῖς *tantum, Itala p. 59, 1 Motzo* scribae *tantum*]). Sull. 42 indicium ... describi ab omnibus -is ... imperavi. de orat. 3, 173 *non* -orum notis sed verborum et sententiarum modo interpunctas clausulas in orationibus esse (*sim.* orat. 228 interductu -i). leg. 3, 46 *leges* a -is petimus (*item* 3, 48). Phil. 2, 8 *litterae* sunt ... -i (libera *var. l.*) manu (Att. 4, 16, 1. 8, 13, 1 ad Q. fr. 2, 15, 1. 3, 3, 1 HIER. epist. 5, 5, 2. *v. etiam l. 46*). 10, 5 quid est aliud -um Bruti laudare, non Brutum? Att. 13, 23, 2 -orum menda tolluntur (VARRO ling. 9, 106 quod Plauti aut -i mendum si est, *eqs.* LIV. 38, 55, 8 malim equidem -i mendum quam mendacium scriptoris esse in summa auri. ASCON. Corn. p. 60, 7. *cf.* HIER. epist. 65, 1, 1 vitio [CASSIOD. inst. 1 praef. 2. 1, 14, 5. 1, 15, 8]. *al.*). *al.* (*epist.*). VARRO ling. 8, 51 -os haec sp⟨in⟩osiora indiligentius (-dulg- *trad.*) elaturos putavi. NEP. Att. 13, 3 in ea *familia Attici* erant pueri litteratissimi, anagnostae optimi et plurimi -i. PLIN. nat. 7, 91 dictare -is (*cf.* QVINT. inst. 11, 3, 131). AVR. Fronto p. 78, 11 v. d. H. (83 N.) adeo perscripsi ..., sed -us meus non praesto fuit, qui transcriberet. TARR. PAT. dig. 50, 6, 7 horreorum -i et -i depositorum et -i caducorum. VLP. dig. 50, 13, 1, 6 et -is et notariis et calculatoribus sive tabulariis (HIER. epist. 61, 4, 1 vir. ill. 61. ALC. AVIT. epist. 51 p. 80, 29 non de -is [-i *ed. pr.*] sed adhuc ex notarii manu). COD. Theod. 14, 1, 1 in decuriarum ordine insigni, cui -orum vel fiscalium sive censualium nomen est. ISID. orig. 1, 22, 1 (= SVET. frg. p. 135, 21) notarum usus erat ut, quidquid pro con[ten]tione aut [in]iudiciis diceretur, -i scriberent complures simul astantes, divisis inter se partibus, quot quisque verba et quo ordine exciperet. *al.*

2 *is qui libros vendit* (ISID. orig. 6, 14, 1 [= SVET. frg. p. 134, 18sqq.] -os antea bibliopolas dictos [= GLOSS.ᴸ I Ansil. BI 14]): CATVLL. 14, 17 si luxerit, ad -orum curram scrinia, Caesios, Aquinos, Suffenum, omnia colligam venena. SEN. benef. 7, 6, 1 libros dicimus esse Ciceronis; eosdem Dorus -us suos vocat ...: alter illos tamquam auctor sibi, alter tamquam emptor adserit. GELL. 5, 4, 2 *in libraria* expositi erant ... libri, quos venditor sine mendis esse contendebat; grammaticus ... repperisse unum in libro mendum dicebat; sed contra -us *eqs.* 18, 4, 1 in Sandaliario *vico* ... apud -os fuimus. SVLP. SEV. dial. 1, 23, 4.

3 *is qui docet artem scribendi* (*cf. p. 1348, 16*): TARR. PAT. dig. 50, 6, 7 (6)-i ... qui docere possint. EDICT. imp. Diocl. 7, 69 -o (*gr.* λ⟨ιβρ⟩αρίῳ) sibe antiquario in singulis discipulis menstruos ✠ quinquaginta (*iuxta* paedagogo, magistro, calculatori, notario, ⟨g⟩rammatico). AVG. ord. 2, 12, 35 p. 172, 26 nata est illa -orum et calculonum professio velut quaedam grammaticae infantia (*cf.* ISID. orig. 1, 3, 1 primordia grammaticae artis litterae communes existunt, quas -i et calculatores sequuntur). SCHOL. Hor. sat. 1, 10, 75 an malis placere pluribus quam melioribus, ut etiam -i dictent carmina tua? (epist. 1, 1, 55). epist. 1, 20, 19 secundum morem -orum et magistrorum loquitur. 2, 1, 71.

4 *i. q. tabellarius publicus*: ITALA Esth. 8, 10 (p. 59, 7 Motzo) misit litteras per -os currentes in equis (*gr.* διὰ βιβλιαφόρων, *Vulg.* per veredarios. *cf. l. 27*).

B *n. pro subst.* librārium, -ī: *i. q.* βιβλιοθήκη (DIFF. Suet. p. 311, 29 inter -um et manuarium: -um est quod librum sustinet, *eqs.*): CIC. Mil. 33 exhibe ..., Sexte Clodi, exhibe -um (-ber- *var. l.*) illum legum vestrarum, quod te aiunt eripuisse e domo et ex mediis armis ... tamquam Palladium extulisse. AMM. 29, 2, 4 *ut* exurerentur -a omnia.

C *f. pro subst.* librāria, -ae: 1 *i. q. locus, quo libri exponuntur*: GELL. 5, 4, 1 apud Sigillaria (*sc. in vico Romae*) ... in -a ... consideramus; atque ibi expositi erant ... libri (*sc. taberna -a, v. sub II. item* 13, 31, 1 in -a sedens). VIRG. gramm. epist. 3 p. 136, 9 statuerunt, ut duabus -is (*Mai*, libris *trad.*) compositis, una fidelium philosophorum libros et altera gentilium scripta contineret. 2 *i. q. mulier, quae scribit*: MART. CAP. 1, 65 Clotho ... Lachesis Atroposque, quoniam sententias Iovis ... excipiunt utpote -ae superum archivique custodes ..., stilos acuunt. *in inscr.* (CIL VI 8882. 9301. 9525. 37802) *parum constat utrum a* libra *an a* liber *deriv.* (*cf. De Ruggiero, Diz. Epigr. s. v.* librarius *p. 956*).

II *adi.* (*dub., an pro subst. l. 9sqq.*) *i. qui (quod) ad libros pertinet*: LEX Iul. munic. (CIL I² 593) 80 quei scribae -i magistratibus apparebunt (VARRO rust. 3, 2, 14 scriba -us libertus eius. CIL II 3596 decurialis. *et saepe in titulis, v. De Ruggiero, Diz. Epigr. s. v.* -us *p. 957sqq. cf.* HOR. ars 354 scriptor. *v. etiam p. 1347, 26*). CIC. Phil. 2, 21 nisi se ille in scalas tabernae -ae coniecisset. VITR. 7, 10, 2 ad usum atramenti -i *i. scriptorii* (PLIN. nat. 27, 52. 35, 43). MART. 14, 20 tit. theca. SVET. Vit. 2, 3 scalpro. PORPH. Hor. epist. 2, 1, 69 ex libris ... Orbilius ... -us magister mihi dictata praebebat (RVFIN. Orig. in Rom. 10, 10 p. 1266ᴮ). HIER. monogr. p. 196, 10 assimilant -am S latinam (*iterum* p. 196, 13 *opp.* epistolaris). CASSIAN. inst. 5, 39, 2 nihil se ... nosse ... operari praeter -am manum (*cf. p. 1345, 53*). CIL VI 4442 doctor(i) lib(rario) suo merenti (*v. vol. V 1, 1773, 81sqq.*).

deriv.: librariolus.

2. lībrārius, -a, -um. *a* libra. [*vix recte trad.*: LEX Sil. (Fest. p. 246) sextarius aequus aequo cum -o ('aequo conlibrato, *id est exaequata parte summa, cf. Cato agr. 19*' *Mommsen*) siet.]

1 *pro subst., notione librandi vigente*: a *neutr.* -um: *pars trapeti* (*cf.* librator; *a* 1. liber *derivat Hörle, Catos Hausbücher 199 notione inaudita q. e. capsa librorum, vix recte*): CATO agr. 21, 4 foramen -um ferreum ... indito pertusum utrimque secus, qua clavus eat. ζυγοστάσιον -um GLOSS. II 322, 39. b *fem.* -a *i. quae pendit* (*cf.* 1. librarius *IC2*): IVV. 6, 476 si nocte maritus aversus iacuit, periit -a *sc. punita a domina* (SCHOL. ed. Jahn: lanipendia). c *masc.* (*falso trad. vid. pro* libarius IVV. 9, 109): ὀρθοστάτης -us GLOSS. III 327, 23.

2 *usu adi. i. q. unius librae pondus habens*: VITR. 8, 6, 14 caementum ... ne gravius quam -um. PAVL. FEST. p. 98 ex singulis assibus -is senos fecit *populus Romanus* (FEST. p. 347 GELL. 20, 1, 31). COLVM. 12, 55, 4 caro in -a frusta conciditur. *Collassero.*

lībrātē *v.* libro.

lībrātio, -ōnis *f. a* librare. [*falso trad. pro* libatio GLOSS. III 478, 2, *ubi gr.* απρασμος *est* *ἀπαρχισμός. *e coni. dub. pro* vibr- *in edd. vett.* DIOM. gramm. I 477, 9.]

i. q. actio librandi vel status libratus (GLOSS. III 454, 46 λιτρασμός): 1 *librantur corporea*: a *respicitur positio plana vel aequilibrium*: VITR. 1, 1, 4 circini tradit *geometria* usum, e quo ... aedificiorum in areis expediuntur descriptiones normarumque et -um et linearum directiones. 6, 1, 5 terrae -em, qua dividitur pars superior et inferior mundi. 8, 5, 3 non posse fieri veram ex aqua -em, quod ... placet aquam non esse libratam, sed sphaeroides habere schema. 9 praef. 7 uti temperatas habeant *scalae* graduum -es. 10, 3, 4 scapi -em (*sc. in statera*). MIN. FEL. 17, 5 scies quam sit in eo *caelo* summi moderatoris mira et divina -o. RVFIN. hist. 10, 11 p. 976, 11 supra basim suam ... columna deposita summa cum -e consedit. COD. Theod. 13, 4, 3 qui aquarum inventos ductus et modos docili -e ostendunt. b *respicitur pondus* (*in ipsis mensuris q. s.* ephi *et* batus): VVLG. Ezech. 45, 11 iuxta mensuram cori erit aequa -o eorum (*gr.* ἔσται ἴσον, *Itala Wirc.* erit aequale).

2 *librantur incorporea*: SYMM. rel. 14, 1 ne -em clementiae vestrae querela publica praeveniret (*seq.* consilii). HIER. c. Ioh. 3 p. 357ᶜ dispensatio ... ac -o ista prudens verborum indoctos decipere potest. RVFIN. hist. 4, 23, 4 mira. 10, 29 p. 991, 17 omni cura et -e. Orig. in exod. 6, 9 p. 199, 20 considerent summa -e, quae scripta sunt. Orig. in iud. 3, 2 p. 482, 8 poenae modum iusta et clementi -e pensantem *dominum.* Orig. princ. 1, 2, 4 p. 32, 1 aequa ac moderata -e. GREG. M. moral. 7, 61 lingua sub magni moderaminis -e frenanda est. 21, 1 intellectus sacri eloquii inter textum et mysterium tanta est -e pensandus, ut *eqs.* 31, 59 *ut* metus cordis subtilissima -e pensetur.

lībrātor, -ōris *m. a* librare. -brit- TAC., *cf.* funditor.

i. qui (quod) librat (GLOSS. III 454, 47 -es: ζυγοστάται [485, 17]. V 510, 1 pensiculator: -r): 1 *proprie*: a *planum reddendo libella, libra aquaria adhibita*: α *pars trapeti*: CATO agr. 22, 1 trapetum hoc modo accommodare oportet: -r uti statuatur pariter ab labris, *eqs.* (*cf. 20, 1* columellam ferream ... rectam stare oportet in medio ad perpendiculum). β *artifex* (*maxime ad aquaeductus struendos adhibitus; cf. De Ruggiero, Diz. Epigr. s. v.*): FRONTIN. aq. 105 procurator calicem ... adhibitis -bus signari cogitet ...; positionis notitiam habeat, ne sit in arbitrio -um ... calicem probare. PLIN. epist. 10, 41, 3 ut tu -em vel architectum ... mittas, qui diligenter exploret, sitne lacus altior mari (*de eodem* 10, 61, 5 *bis. respondet* TRAIAN. 10, 42. 62 [*seq.* his artificibus]). COD. Theod. 13, 4, 2 (*in serie artificum*) aquae -es. CIL VI 2454 -is et tesserar⟨i⟩ coh(ortis) II pr(aetoriae). 2754 men(sor) lib(rator). VIII 2934 -r leg(ionis) III Aug(ustae). EPIST. procur. de aq. Sald. (CIL VIII 2728) 7 uti ... -em horteris veniat Saldas, ut quod relicum est ex opere eius perficiat. INSCR. Année épigr. 1942/43 p. 176 n. 93 discens -orum.

b *vibrando* (*cf. et p. 1351, 53*): TAC. ann. 2, 20, 2 funditores

[Keudel]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-esque excutere tela ... iubet *dux* (13, 39, 3 -bus funditoribusque attributus locus, unde eminus glandes torquerent). PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 1, 430 et torquendo iaculo directissimus et sagittarum -r ... egregius *Herodes* (*gr.* τοξότην).

2 *metaphorice, sc. temperando, moderando*: TERT. adv. Hermog. 32, 2 *spiritus* super aquas ferebatur, -r et adflator et animator universitatis.

librātus *v.* libro. **librica** *v.* lubricus.

libriger, -erī *m.* *a* 1. liber *et* gerere. *is qui gerit libros*: PAVL. NOL. epist. 28, 4 tamquam ... non defatigatus ... tantis antehac per Victorem nostrum numero et copia voluminibus, iterum postulasti per eundem -um, ut tibi pluribus ... scriptis essem molestior.

lībrīlis, -e. [librile *a* libra, *cf.* hastile *sim. (Leumann, Adj. auf -lis 14); deinde* librilis. *Sch.*] 1 *n. pro subst.*: **a** *instrumentum bellicum ad librandum aptum* (*cf.* PAVL. FEST. p. 116 -ia [-lla *vel* -llia *trad.*] appellabantur instrumenta bellica, ⟨quae mittant⟩ saxa scilicet ad brachii crassitudinem in modum flagellorum loris revincta): CAES. Gall. 7, 81, 4 fundis, -bus sudibusque ... ac glandibus Gallos proterunt (*locus vix sanus esse vid.*). **b** *i. q.* scapus librae (*sic* PAVL. FEST. p. 116): GELL. 20, 1, 34 *auctores legis XII tab. parum curabant, ut* talionem ... vel ad amussim aequiperarent vel in -i perpenderent. 2 *adi. i. q. unius librae* (*cf.* libralis, 2. librarius): MAECIAN. distrib. 74 cum olim asses -es essent. LAMPR. Alex. 39, 9 formas *solidorum* binarias, ternarias et quaternarias et denarias etiam atque amplius usque ad -es. VOPISC. quatt. tyr. 15, 8 tunicam auro clavatam ... -em. CARM. de pond. 165 ex auro fingis -i pondere formam.

[lībrilla *v. l. 15.*]

***lībripēns,** -endis *m.* *a* libra *et* pendere (*cf.* PRISC. gramm. II 282, 7 III 478, 2. 503, 19. 515, 12). *et fem. et masc. esse testatur* GRAMM. suppl. 121, 37. *scribitur* -pes PORPH. Hor. epist. 2, 2, 158 NOT. Tir. 90, 100. *inde a* LEGE XII tab.

is qui libram tenens adpendit (*in rebus rite agendis velut mancipando, testando; cf.* GRAMM. suppl. 121, 38 hoc est qui libram pendit [GLOSS.]. GLOSS. ζυγοστάτης. GLOSS.^{L} I Ansil. LI 157 stateram tenens aut antestatus, id est testatus. *al. v. p. 1344, 19sqq.*): 1 *proprie*: LEX XII tab. (Gell. 15, 13, 11) qui se sierit testarier -sve fuerit, ni testimonium fariatur (fat- *Schoell*), inprobus intestabilisque esto. GALL. (?) Prisc. gramm. II 382, 2 inpubes -s esse non potest neque antestari. PLIN. nat. 33, 43 libralis ... adpendebatur assis; quare ... *dicuntur* dispensatores, -es, qua consuetudine in iis emptionibus, quae mancipi sunt, etiam nunc libra interponitur. QVINT. decl. 308 p. 212, 21 non dixerim testamentum, cui -s et emptor familiae et cetera iuri necessaria *desunt*. PAP. Corp. 221, 40 (*a. 142. cf.* 206, 7. 10 [*s. III*]). FORMVLA Baet. (CIL II 5406) 4 Dama L. Titi ser(vus) fundum Baianum ... et hominem Midam ... mancipio accepit ab L. Baianio -e antest(ato) (*ceteros titulos congessit De Ruggiero, Diz. Epigr. s. v.*). GAIVS inst. 1, 113 *in mancipatione* adhibitis ... testibus civibus Romanis puberibus, item -e (*in eadem re* 1, 119 qui libram aeneam teneat, qui appellatur -s *eqs.*). 2, 104. 2, 107 et is testium numero est. 2, 108. 3, 174. epit. 1, 6, 4 illo, qui -s appellatur, id est stateram tenens. VLP. reg. 19, 3. 20, 2. 3. 6. 7. 8 PORPH. Hor. epist. 2, 2, 158 INST. Iust. 2, 10, 1. 2 *in imagine vel translate*: TERT. adv. Marc. 2, 6 p. 342, 5 adscripta est illi *homini* quasi -s emancipati a deo boni libertas et potestas arbitrii. PS. HIER. epist. 2, 2 p. 46^B *Pilatus* iudex erat et negotia causasque litigantium -e iustitiae tanto statuto iure solvebat.

[lībrissima *v.* libro (libratus).] **lībritor** *v.* librator. *Keudel.*

***lībro,** -āvī, -ātum, -āre. *a* libra. lei- CIL I^2 1687 (*'litteris antiquissimis' ed.*). *formae perf. occurrunt non nisi breviores* -asset PS. QVINT. decl. 1, 10 SVLP. SEV. Mart. 5, 4, -asse IVL. VAL. 1, 6 SERV. georg. 1, 229 CLAVD. DON. Aen. 5, 505 p. 481, 24. *legitur praeter inscriptionem antiquissimam l. 74 singulis locis apud* CATONEM, CATVLL., CIC. Tusc., *saepius inde a* VERG. [*vix recte trad.*: LVCR. 5, 568 *ignes solis* nil ... de corpore -ant flammarum (libant *edd.*, limant *Lambin.*). CARM. de Iona 24 litoris in labio ... urbs oras Cilicum contra -atur Ioppe (libatur, lustratur, dictatur *coni. viri docti*).]

I *vi originaria i. q. libra aequare, ad libram exigere* (*absolute p. 1350, 71. 1351, 23.* PLIN. nat. 33, 75; *indicatur* res aequilibrio comparanda *per* ad *l. 79. p. 1350, 5. 12sqq.*, cum MANIL. 4, 203 VITR. 5, 6, 4 [*fort. etiam* PLIN. nat. 2, 10 PS. CYPR. spect. 9], inter se VITR. 8, 5, 3 AVG. serm. 277, 4, *copulam* -que PACIAN. [?] *p. 1350, 61, ? abl.* VITR. 4, 6, 1 [*l. 84, an dat.?*]. TERT. *p. 1352, 6*): A *usu strictiore*: 1 *respicitur libella*: **a** *proprie in architectura sim.*: CATO agr. 18, 7 pavimenta ad hunc modum facito: ubi -veris *eqs.* CIL I^2 1687 ⟨h⟩oc monimentu ... ⟨fecit⟩ et -vit ⟨et expo⟩livit. VITR. 1, 1, 7 -ta planitie *sc. in aquarum ductionibus* (*cf.* 8, 6, 9 planitia tubulorum. *item in aquae ductu struendo*: 8, 5, 1sqq. *aquas perducendi* ratio est prima perlibratio; -atur ... dioptris aut libris aquariis aut chorobate ...; pendentia ... ex regula perpendicula ... indicant -tam conlocationem; *eqs.* 8, 6, 3 uti specus ... -entur ... ad fastigium [*cf.* PALLAD. 9, 11, 2 ad aquae caput speluncas -bimus]. 8, 6, 8 PLIN. nat. 33, 75. FRONTIN. aq. 18 arte -andi. CORIPP. Iust. 4, 220. *fort. huc spectat* VVLG. prov. 8, 28 -bat *deus* fontes aquarum [*gr.* ἀσφαλεῖς ἐτίθει, *Itala Tert. adv. Hermog. 32, 2* firmos ponebat]). 2, 8, 6 *caementorum* cubilia primum plana et -ta posita. 4, 6, 1 corona *ostii* summa ... aeque -ta sit capitulis summis columnarum. 5, 6, 4 tectum porticus ... cum scaenae altitudine -tum. 10, 8, 2. PLIN. nat. 36, 90 quarum *columnarum* in officina turbines ita -ti pependerunt, ut *eqs.* IVVENC. 1, 717 (*Matth. 7, 24*) viro solidis fundamina saxis ponenti, -ta super cui moenia surgent. AVG. quaest. hept. 2, 177, 6 p. 211, 2 (*ad exod. 26, 24* aequales deorsum versus) ut ad perpendiculum -rentur *columnae*, ne robustiores essent infra quam supra. *inde laxius*: CARM. de resurr. 201 -tis ... pratis (*i. planis*). **b** *in imag. vel translate* (*cf. infra l. 28sqq.*): VITR. 6, 1, 5 -tam naturali modo circumitionem, quam ... mathematici ὁρίζοντα dicunt. 8, 1, 1 in terra mento conlocato ... visus ... -tam altitudinem in regionibus certa finitione designabit. AMM. 29, 2, 16 honestatem lenium morum velut ad perpendiculum -ans (*huc spectare videntur, nisi ad B1 referas*: SERV. Aen. 11, 351 [*343* in omnibus adulatorie respondet dictis Latini] diximus Drancem -are se ad orationem Latini *eqs.* RVFIN. Orig. in exod. 3, 1 p. 162, 10 David ... semetipsum ad divinam sapientiam -ans dicebat *eqs.* [*postea*: ad comparationem verbi divini]. EPIST. Migne suppl. 1, 1567 nos ad utrumque -andos *sc. medium inter ieiunium nimium atque saturitatem tenentes*). 2 *respicitur statera* (GLOSS. ζυγοστατῶ. σταθμίζω): METROL. p. 132, 8 dicitur libr a quasi libera, eo quod liberaliter pondera cuncta contineat et -et omnia. VVLG. Is. 40, 12 quis ... caelos palmo ponderavit? quis ... -vit (-bit *et* -verit *var. ll.*) in pondere montes et colles in statera? (*gr.* ἔστησε ... σταθμῷ καὶ ... ζυγῷ, *vertit Hier. ad l.* statuit ... pondere et ... statera. *cf.* GILD. Brit. 3 chron. III p. 28, 7 Brittannia ... divina, ut dicitur, statera terrae totius ponderatrice -ta). SALON. in prov. p. 980^C quicumque in domo sua varium habet pondus variamque mensuram, propter hoc utique habet, ut aliter -et metiaturque sibi atque aliter proximo, quod est utique abominabile deo.

B *usu liberiore, fere tropico* (*quae magis ad usum technicum accedunt v. supra l. 8sqq.*): 1 *respicitur aequilibrium*: **a** *-antur varia*: α *corporaliter*: CATVLL. 64, 314 in pollice torquens -tum ... versabat turbine fusum. OV. fast. 3, 585 vela cadunt ... et dubia -antur (vibr- *var. l.*) ab aura (*aliter p. 1352, 54*). PLIN. nat. 16, 5 quercus ... propulsae flatibus ... insulas secum auferunt atque ita -tae (-ta *var. l.*) stantes navigant (*cf.* STAT. silv. 2, 3, 58 eluctata sub auras -atur *illa arbor*). 19, 70 in priore *i. cucurbita camararia* ... tenui pediculo -atur pondus immobile aurae. 37, 83 *opalis* falsis ... contra *solis* radios -tis digito ac pollice. SIL. 17, 273 ratis ... fluctūs supra vento -ante pependit, TERT. pudic. 22 p. 271, 24 sub gladio iam capite -to (capiti *Lat.; cf. Hoppe, Beitr. 100*). AMM. 29, 1, 31 pensilem anulum -ans. VICTORIN. Christ. 27 nascitur infans ..., cui vertice sacro caesaries -ta micat. SIDON. epist. 2, 2, 12 ut ... signis per certa intervalla *a piscatore* dispositis tractus funium -entur hamati. *al.*

β *incorporaliter*: ① *de quolibet temperamento, moderatione sim.* (*cf.* GLOSS.^{L} III Abol. LI 34 -at [-ber- *trad.*]: temperat): COLVM. 3, 12, 4 nec ... hoc temperamentum in terra ... pari momento -tum esse debere ..., sed in alteram partem propensius, ut calidior terra sit quam frigidior *eqs.* STAT. Theb. 8, 288 puer ... incerta formidine gaudia -at (*cf.* silv. 2, 3, 19 *homo respirans* ardenti iam iam suspiria -at pectore). PS. QVINT. decl. 8, 19 quod *telum* ... animam in confinio mortis ac vitae -to dolore suspenderet. TAC. hist. 1, 16, 1 si immensum imperii corpus stare ac -ari sine rectore posset. APVL. met. 2, 4, 3 lapis ... tenet -tam totius loci medietatem (SOCR. 10 p. 142 -tae medietatis [*sc. corporum daemonum graviorum aetheriis, leviorum terrenis, ut* AVG. civ. 9, 13 p. 385, 21 D.]). 9, 37, 6 *nec* adulescens ... concidit, nam telum transvectum atque ... pone tergum elapsum soloque ... defixum rigore -to (*i. aequato cum pondere corporis*) suspenderat corpus. TER. MAVR. 1409 uterque (*i. et dactylus et anapaestus*) tempus aequum -at arsi cum thesi. PACIAN. (?) sim. carn. p. 142, 25 quod *verbum Iesu precantis* (*Luc. 22, 42*) per unam paene sententiam naturam mortalem divinamque -vit. AMM. 24, 2, 14 (*antea*: neutrubi inclinato momento) cum certaretur asperrime ... et aequi vigores gesta -rent (*cf.* RVFIN. Orig. in num. 2, 1 p. 10, 19 actus. ARATOR act. 1, 561 officium). SERV. georg. 1, 229 ita hanc partem astrologiae -asse Vergilium, ut in omnibus utrumque tempus significaret, vernale et autumnale. HIER. epist. 148 (= PAVL. NOL. epist. app. 2), 1, 2 cum ... animum in utroque nutantem cogitatio diversa -ret (*cf.* CLAVD. 26, 457 mentem suspensa silentia -ant). in psalm. 24 misericordia aequis est -ta ponderibus. RVFIN. Orig. in cant. prol. p. 77, 7 *homo* semet ipsum gubernat et vitam suam moderatius -at (Orig. in gen. 2, 6 p. 37, 26 quadratam ... v. et ex omni parte -tam. *al.*). *al.* *absolute*: AMM. 23, 5, 17 -ante iustitia (*cf. p. 715, 41sq.*). *-ti sunt ipsi homines*: MART. CAP. 5, 468 ut *genere demonstrativo* auditor inter laudem vituperationemque -tus (vibr- *var. l.*) velut adversanti loco ponatur. CASSIOD. var. 11, 1, 10 *exercitus* provida dispositione -tus nec assiduis bellis adteritur nec ... longa pace mollitur. VEN. FORT. carm. praef. 1 p. 1, 5 (*de poetis*) inventione providi, partitione serii, distributione -ti. CE 1186, 1 vero *i. philosophia* -tus abunde. ⑪ *fere de iudicio, examinatione* (*cf.* GLOSS.^{L} V Aa L 375 -vit: contemplatus est. *seq. enunt. interrog. p. 1351, 12*): PERS. 1, 86 crimina rasis -at in antithetis. STAT. Theb. 9, 166 paulum stetit anxius heros -batque metus (*i. metuenda comparabat, ut*: 11, 260 instare periclo, nec -are m.). MIN. FEL. 15, 2 ut examine scrupuloso nostram sententiam ... rerum ipsarum soliditate -emus (AMM. 28, 4, 17 AVG. bapt. 6, 21, 37. LEO M. serm. 50, 3 ex suo ... arbitrio. *al.*). CYPR. epist.

[Collassero]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

34, 4 expensa ... moderatione -anda et pronuntianda res est (*cf.* 54, 3 iusta moderatione agenda -vimus. *sim. al.*). 45, 3 consilium ... salubri ratione -tum (55, 4. *al.*). 55, 3 non sine -ta (-ber- *var. l.*) diu et ponderata ratione (Amm. 24, 4, 9. *cf.* Avg. serm. 180, 9, 10 perpensa r. et consideratione -ta). 71, 4 -ta consilii ... examinatione (Boeth. arithm. 2, 18 p. 103, 1. *cf.* Ambr. hex. 3, 3, 12 scripturae verba ... -to ... trutinata examine. Cypr. Gall. exod. 562 deus -to examine lancis iura dedit). Sol. praef. 5 ne de praesenti tempore editionis huius fidem -es. Paneg. 4, 7, 4 omnia meritorum momenta perpendit, -at, examinat (Hier. in Is. 47, 12/15 l. 36 *astrologi* horarum m. -antes). Symm. or. 3, 11. rel. 40, 1 *causam* pari lance -tam. Amm. 14, 5, 1 insolentiae pondera gravius -ans. 22, 10, 1 exquisita docilitate -ans (*edd. vet.*, liberans *trad.*, deliberans *Cornelissen*), quibus modis suum cuique tribueret (*item c. enunt. interrog.*: Comment. Lucan. 2, 133 ['menso ... quid fata paterent'] ab illo *Mario* -tum est, quantum ... posset mortalibus fortuna conferre. Clavd. Don. Aen. 1, 300 p. 65, 26 -vit magna moderatione Vergilius, quemadmodum hanc poneret partem. Ambr. in psalm. 118 serm. 2, 1, 2 -at atque examinat ..., quemadmodum *eqs. al.*). 27, 6, 9 suffragiis puris merita *factorum.* Serv. georg. 3, 493 signatis usus est verbis nimisque -tis (Avg. epist. 104, 12 -to verbo atque perpenso. *al. cf.* Avg. in euang. Ioh. 115, 3 *responsum*). *al. absolute*: Avg. in psalm. 85, 9 l. 2 noli ... dicere: illud mihi non dedit *deus*; redi ad conscientiam tuam, -a, interroga, parcere illi noli.

b *-atur mundus, tempus sim.* (*-antur solis equi* Stat.): Cic. Tusc. 5, 69 unde terra et quibus -ta ponderibus (Germ. 20 axis ... -tas ... tenet terras. Lact. inst. 3, 3, 4 quibus fundamentis -ta et suspensa sit. 7, 27, 5. Serv. auct. Aen. 1, 133 terram ... in aere -tam [Avg. civ. 13, 18 p. 580, 26 D. in nihilo. gen. ad litt. 2, 9 p. 45, 27 in media mundi mole]. *al.; cf.* Ov. met. 1, 13 pendebat in aere tellus ponderibus -ta suis [Plin. nat. 2, 10. *al.*]). Eleg. in Maecen. 1, 142 tellus, levis ossa teneto, pendula -ato pondus et ipsa tuum (Manil. 1, 173 ni -to penderet p. tellus. Germ. frg. 4, 27 aequatae -to [aequato -tae *Bährens*] pondere Chelae. Sen. Phaedr. 974 pondera mundi). Ov. fast. 6, 271 (*om. codd. plerique*) ipsa volubilitas -tum sustinet orbem (Lvcan. 5, 94 aere -tum vacuo. *v. etiam* Colvm. *et* Carm. de aegr. Perd. *infra. in imag.*: Clavd. 24, 10 cuius *Stilichonis* -atur sensibus o.). Manil. 1, 280 mundum (2, 921. *respicitur vis veris*: Hilarian. pasch. 5 quo[d] *tempore* ... sit blandus, aeris qualitate -tus *mundus*). 2, 247 quae *signa caelestia* recta suis -antur stantia membris (*cf.* Coripp. Iust. 3, 184 sidera. *v. etiam* Germ. *infra*). Sen. Med. 401 terra caelum media -tum feret (Lvcan. 1, 57). Plin. nat. 2, 11 *terram* stare pendentem, -antem per quae pendeat. *al. de aequinoctio*: Manil. 4, 203 -antes noctem Chelae cum tempore lucis. Germ. 499 (*loco dubio*) -to sidere mundi. Colvm. 10, 42 *cum* paribus Titan orbem -verit horis. Ivl. Val. 1, 6 omnem mundum vim suam in summo culmine conversionis lene -asse (leve liberasse *var. l.*). Avson. 384, 4 p. 102 P. autumnus noctis horas -ans aequo lumine. Mar. Victor aleth. 3, 33 tempora -ans veris et autumni ... annus. *de tempore meridiano*: Lvcan. 9, 529 cum cardine summo stat -ta dies. Stat. Theb. 5, 85 sol operum medius summo -bat Olympo ... equos. Carm. de aegr. Perd. 59 sol emensum radiis -verat orbem. Coripp. Ioh. 7, 321 Phoebus ... medio -tus in axe. *de media nocte*: Alc. Avit. carm. 5, 266 umbra ... -tas iamiam diviserat horas.

2 *accedit vel praevalet respectus vibrandi, dirigendi* (*passim indicatur, unde vel ubi vel quo motus fiat*): **a** *c. obi. vibrato, directo*: **α** *-antur corpora, alae sim.* (iter *l. 68*) *a moventibus se ipsos* (se -are *passim, mediopassive* Clavd., Drac.): Ⓘ *de volatu*: Verg. georg. 4, 196 *apes* saepe lapillos ... tollunt, his sese per inania nubila -ant (*item de apibus*: Plin. nat. 11, 24 adprehensi[s] ponderusculo lapilli s⟨e⟩ -ant. Ps. Qvint. decl. 13, 4 -tae pinnis. 13, 12 quam ... -tis pendeant alis. 13, 17 ad dirigendos ... cursus modico lapilli pondere -are pinnas). Ov. am. 2, 6, 11 quae liquido -atis in aere cursus (*sc. aves, ut*: Plin. nat. 10, 8 haliaëtos ... -ans ex alto sese. Sil. 5, 284 in aethra -antem nisus [visus *var. l.*] aquilam [*cf.* Greg. M. moral. 9, 50]. 15, 426 aquila intexto -ta volatu. Apvl. met. 6, 15, 5 -tis ... pinnarum nutantium molibus. Drac. laud. dei 1, 266 -antur in aera plumis. *al.*). ars 2, 68 per ... novum ... corpora -at iter (*sc. Daedalus, ut*: met. 8, 201 geminas opifex -vit [vibr- *var. l.*] in alas ... corpus *eqs.* Sen. Oed. 900 medium ... -ans iter. Sil. 12, 94 suspensum hic -ans media inter nubila corpus). Sil. 13, 337 *nulla cautes tam praerupta*, in qua non -ans corpus similisque volanti *steterit Pan.* Stat. Theb. 10, 118 huc se ... -vit ab aethere *Iris.* Apvl. met. 3, 24, 3 alternis conatibus -tis bracchiis in avem similem gestiebam. Clavd. carm. min. 25, 16 *Amores* summas pinnis -antur in ulmos. Drac. Romul. 10, 123 Cupido ... gremio matris -atur anhelans, quo sessurus erat. Ⓘⓘ *de quolibet motu*: Ov. fast. 1, 429 *Priapus nympham petiturus* (*425* vestigia furtim suspenso digitis fert taciturna gradu) finitima corpus -bat in herba (Cvrt. 9, 5, 3 *desiliens* ita -verat c., ut se pedibus exciperet. Ps. Qvint. decl. 2, 16 *vestigia* non valent suspensis ... gressibus -are c. Greg. M. moral. 18, 54 *Christus* ascendendo ad aethera. *cf. l. 66sqq.*). Sen. Tro. 1081 in cacumine *rupis* erecta summos turba -vit pedes. Plin. nat. 8, 5 *elephanti* iere per lectos ita -tis vestigiis, ne quis potantium attingeretur (Avson. 391, 16 p. 257 P. lubrica substratis vestigia -o lapillis. *cf.* Mart. Cap. 9, 909 *licet Venus* -tis passibus moveretur. Clavd. 17, 324 *funambulus* pendula -to figat vestigia saltu). 8, 214 in haec *cornua* se -at *ibex*, ut tormento aliquo rotatus, in petras potissimum *eqs.* 10, 206 -at araneus se filo in caput serpentis. Ambr. hex. 5, 9, 24 *echinus* non suis se -at (liberat *var. l.*) viribus, sed alieno stabilit et regit pondere *sc. calculi arrepti.* Heges. 5, 28 p. 367, 10 *miles* dum se -at in murum adtollens *eqs.* *incorporaliter*: Tert. pudic. 10 p. 240, 4 tu funambule pudicitiae ... carnem spiritu -ans, animam fide moderans *eqs.* (*v. supra* Clavd.). Clavd. 8, 88 in quos *duos tyrannos* iam dubius sese -verat (vibr- *var. l.*) orbis, *i. diviserat.* Greg. M. moral. 6, 61 quibus *contemplationibus quasi pennis sancti* ad summa transvolant et ... sese in coelestibus -ant.

β *-antur tela a iacturis, icturis* (Synon. Cic. p. 433, 18 -at. vibrat telum *eqs.* ponderibus *l. 43; variat c.* vibrare *passim, disting.* iacit *l. 23, cf.* Gloss.[L] I Ansil. LI 144 mi⟨ni⟩tando mittere hastam): Verg. Aen. 5, 479 duros ... reducta -vit dextra media inter cornua *iuvenci* caestus. 9, 417 aliud summa telum -bat ab aure (10, 773 t., quod missile -o [Stat. Theb. 8, 523 -ans ... m. t. direxit iactus]. Ov. met. 8, 757 obliquos dum t. -at in ictus. Sen. Herc. f. 119 [*loq. Iuno*] ut certo exeant emissa nervo tela *Herculis*, -bo manu; regam furentis arma. 1128 certa -are manu. *al.; cf. zeugma* Clavd. Don. Aen. 5, 505 p. 481, 24 ['oculos telumque tetendit'] oculos eum simul ac t. in altitudinem -asse [*cf. p. 1351, 63*]). 10, 421 da ... ferro, quod missile -o, ... viam ... per pectus (Sil. 4, 453 Mart. epigr. 13, 3. Apvl. met. 9, 38, 6 magno ... nisu). 10, 480 robur ... in Pallanta diu -ans iacit (*cf.* Ov. met. 5, 142 -ta lacerto fraxinus [Clavd. rapt. Pros. 2, 226 in ictum]. 8, 409 quo *corno* bene -to. Stat. Theb. 7, 676 cupressum). 11, 556 quam *hastam* dextra ingenti -ans (Sil. 9, 455. *al. cf.* Liv. 7, 23, 8 *infra. incorporaliter*: Hier. adv. Rufin. 1, 5 accusationis ... hastas). Prop. 4, 10, 13 -antem spicula (Liv. 42, 65, 10 cum maiore nisu -tum *spiculum* funditor habena rotaret, excussum velut glans emicabat). Ov. met. 2, 311 dextra -tum fulmen ab aure misit in aurigam (Sen. Ag. 535 Sil. 12, 624). 2, 624. 7, 787 quod *iaculum* dextera -at (Sil. 5, 576 -at ab aure intorquens i. *al.; incorporaliter*: Rvfin. Orig. in gen. 4, 6 p. 56, 11 venenata disputationum i.). 10, 178 *discum.* Liv. 38, 29, 6 *est in funda quadam* triplex scutale ..., ne fluxa habena volutetur in iactu glans, sed -ta cum sederit, velut nervo missa excutiatur (*cf.* Sil. 1, 523 -ta ... pondera plumbi ... iaciunt). Sen. Herc. f. 1024 in coniugem ... clava -atur gravis. dial. 6, 9, 3 superne volantia ... saxa in tuum ... -ta corpus (Cvrt. 4, 14, 5 fundā. *al.*). Lvcan. 3, 433 bipennem (Stat. Theb. 8, 488 in galeam. *cf.* Sil. 2, 622 in colla securim [5, 293 fronti. Heges. 5, 22, 1 p. 349, 17 super colla. *al.*]). *al.* *-at ipsum pondus teli vibrati, i. adiuvat libramentum* (*cf. infra l. 83*): Liv. 7, 23, 8 locus ... superior adiuvit, ut pila omnia hastaeque non tamquam ex aequo missa vana ... caderent, sed omnia -ta ponderibus figerentur.

γ *-antur varia* (*hic illic quasi tela*): Sen. Ag. 900 huc et illuc impiam -at *manum* (Merob. poet. 137 m. -antem et tela gerentem *puerum. al.; v. etiam infra l. 65; c. respectu moderandi*: Plin. nat. 12, 115 incidentis *ramum balsami* manus -atur artifici temperamento, ne quid ultra corticem violet). Stat. Theb. 6, 898 (*893 Tydeus Agyllea* sustulit) alte -ans inopinum sponte remisit obliquumque dedit. Ps. Qvint. decl. 4, 13 me ... feritas in patrem velut telum aliquod casurumque pondus -at, inpingit. Paneg. 8, 6, 4 oceanus ille tanto -tus impetu, tanta mole consurgens *eqs.* (*postea*: motus). Clavd. Don. Aen. 5, 15 p. 427, 15 ('obliquat ... sinus in ventum') quam *partem velorum* ... gubernator -ans auras exciperet aut vitaret (*cf.* Sedvl. carm. pasch. 3, 49 carbasa [*op. pasch. 3, 6* motu carbasi]. *aliter p. 1350, 32. in imag. navis gubernandae*: Gild. Brit. 23 chron. III p. 38, 22 patriam, cui proras -bat). Hier. c. Ioh. 19 ambiguas -are sententias (*cf. supra l.33. item incorporea*: Rvfin. hist. mon. 1 p. 397[D] in eum *deum* -are mentis intuitum. symb. 1 quae *verba* ad parvulorum in Christo ... -entur auditum. Prvd. ham. 381 ad coelum mittit suspiria nemo ... nec spem super aera -at).

b *c. obi. int. vel effecto*: Stat. Ach. 2, 135 *funditor* quo suspensa trahens -ret vulnera tortu (*cf.* CE 1527 A, 6 [*a. 166—180*] altera dum letum -at ab aure manus [*sec.* Verg. *supra l. 15*]). Ps. Qvint. decl. 1, 10 non ... tam feliciter -asset ictum ...; -vit manum ..., ut ... feriret *eqs.* (Heges. 5, 19 p. 340, 13. Rvfin. hist. 1, 8, 14 elevavit *Herodes* in semet ipsum dexteram ictumque -vit [*Ios. bell. Iud. 1, 662* ὡς πλήξων ἑαυτόν]. Svlp. Sev. Mart. 5, 4 in caput. Greg. Tvr. Franc. 6, 32 p. 303, 17. 6, 36 p. 307, 31 *cum* i. dextera suspensa -rem. 7, 29 p. 349, 2 -tu [-to *var. l.*] ictu pollicem ... intercidit. *v. etiam infra l. 83sq. cf. supra l. 17. 24*).

II *vi novata i. q.* (*feriendo, iaciendo*) *vulnerare* (*cf.* -are vulnera *l. 63*): Greg. Tvr. Franc. 1, 24 p. 19, 15 (*ex* Rvfino *l. 67*) propriae se manus ictu -vit (*pars codd.*, liberavit *edd. c. cett.*). 2, 37 p. 87, 6 evaginato gladio, ut caput eius -ret (6, 6 p. 273, 11 extracto gladio, ut c. eius -ret. 7, 38 p. 361, 19 emisso lapide. 9, 27 p. 446, 5 quo *gladio* evaginato c. ducis ... ictu virili -vit. 9, 35 p. 456, 18). 6, 13 p. 283, 14 extracto gladio Ambrosium in capite -at. 7, 14 p. 336, 14 celerius tuum -vit (*i.* -bit) defixa *securis* cerebrum.

p. p. p. **librātus**, -a, -um *pro adi. i. q. aequatus*: *posit. v. supra, e. g.* Vitr. 2, 8, 6 *p. 1349, 83.* Plin. nat. 36, 90 *p. 1350, 2.* Carm. de resurr. 201 *p. 1350, 7.* *compar.* -ior: Liv. 30, 10, 13 gravior ac pondere ipso -ior superne ex onerariis ictus erat (*cf. supra l. 43*). *cf.* Tac. hist. 2, 22, 1 ingerunt desuper Othoniani pila -o magis et certo ictu.

[Collassero]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

? superl. -issimus: ORIBAS. syn. 6, 4, 7 La p. 98 urina boni coloris est, si libr⟨at⟩issima faciat, id est in medio stetit calicem (Aa anioresmata facta habeat, id est in medio nebulam si suspendat, gr. ἐναιωρήματα ποιούμενα tantum).

adv. **librātē.** i. q. modo librato, accuratissime pensato (incorporaliter praeter l. 11): SERV. Aen. 2, 713 -e (-tus, -at var. ll.; 'perite, moderate' superscr. corrector cod. L) Aeneas et Cereris templum et vetustum elegit. RVFIN. Clement. 1, 23, 6 quia consequenter directa sunt et -e (libere var. l.) ordinata, quae dicis, . . . facile ad memoriam ordinis sui lineis revocantur. hist. 10, 11 p. 976, 5 columnam . . . erectam et supra basim suam -e suspensam nec tamen superpositam, sed . . . in aere pendentem.

deriv.: libramen, libramentum, libratio, librator.

compos.: aequi-, col-, perlibro. Collassero.

lībum (-us), -ī n. (m.). [v. sub lībo. Sch.] vocem derivant a libare VARRO ling. 5, 106. 7, 44, a Liber Ov. fast. 3, 734 (v. s. libamen), a libet ISID. orig. 20, 2, 17 GLOSS. V 217, 23. notatur lib CIL III 2919. de genere et formis: NON. p. 211, 27 -a generis neutri (affert VERG. ecl. 7, 33) . . .; masculino Nigidius de dis (l. 34). ceterum formae masc. non inveniuntur nisi in GLOSS., ubi addas II 471, 8. inter 'pluralia tantum' PHOC. gramm. V 428, 12 GLOSS. II 413, 36 III 239, 8. abl. pl. -eis ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 115. 118 (sed -Is 142). legitur inde ab ENN., CATONE, NIGID., VARRONE; omnia attulimus exempla praeter GLOSS. [confunditur in codd. c. libra, liber e. g. Ov. fast. 1, 128 MART. 10, 24, 4 IVV. 3, 187 (restituitur VARRO frg. Non. p. 552, 4), c. libamen p. 1354, 23; legitur titulo manco ACT. lud. saec. Sept. Sev. (CIL VI 32328) III 77.]

1 usu genuino: a strictius i. q. genus quoddam placentae maxime in rebus sacris adhibitum (GLOSS. -us: πλακοῦς. ἐντυρίτης. ἐγχυτοῦς. -um: σποντίτης. genus dulciamenti. -a: πόπανα. μελιτηρός. al.): α in univ.: ENN. ann. 121 Numa constituit -a . . ., fictores, Argeos et tutulatos. CATO agr. 75 (= capp. 84) -um hoc modo facito (inde VARRO rust. 1, 2, 28). 84 farinae selibram casei . . . pondo tot una commisceto quasi -um. NIGID. Non. p. 211, 30 faciat -os quattuor. ibid. -os duos ad dextram et duos devexos. VARRO ling. 7, 44 fictores dicti a fingendis -is. rust. 2, 8, 1 -a absoluta esse et rem divinam paratam. frg. Non. p. 552, 4 adferunt -um ac turundam (NON.: turundam, ut -um, sacrum quoddam ex farre genus panificii). VERG. Aen. 7, 109 instituunt . . . dapes et adorea -a per herbam subiciunt epulis (SERV.: placentae de farre, melle et oleo sacris aptae. inde GLOSS. V 523, 28. al.). HOR. sat. 2, 7, 102 si ducor -o fumante. epist. 1, 10, 10 ut . . . sacerdotis fugitivus -a recuso (cf. PORPH. p. 1257, 71). Ov. fast. 3, 670 fingebat tremula rustica -a manu. 6, 531 -a . . . Tegeaea sacerdos traditur in subito cocta dedisse foco. FEST. p. 250 pastillum est in sacris -i genus rotundi. p. 310 strues genera -orum sunt. p. 348 summanalia -a farinacea in modum rotae fincta. PAVL. FEST. p. 85 ferctum genus -i dictum, quod crebrius ad sacra ferebatur, nec sine strue, altero genere -i. p. 88 farreum genus -i ex farre factum. p. 228 Punicum genus -i translatum a Punicis. p. 349 secivum -um est, quod secespita secatur. VAL. FL. 4, 339 -a dapesque frondibus adcumulant. MART. 3, 77, 3 nec te -a iuvant nec sectae quadra placentae. IVV. 3, 187 plena domus -is venalibus. ARNOB. nat. 7, 24 series (sc. africia, gratilla eqs.) . . . -orum significantias continet. 7, 25. 7, 29 post solidos victus -orum et pultium hostiarumque caesarum. β indicantur dies festi sim. vel dei, quibus -a offeruntur: VARRO ling. 6, 14 sacerdotes Liberi, anus hedera coronatae, cum -is et foculo pro emptore sacrificantes (sc. Liberalibus ut Ov. fast. 3, 726 quare vilis anus [vitisator var. l.] populos ad sua -a vocet. 3, 735 -a deo fiunt, sucis quia dulcibus . . . gaudet. 3, 761 -o . . . infusa calenti . . . mella). frg. Non. p. 114, 19 in eorum . . . sacris -a cum sunt facta, incernere (-ni trad.) solent farris semine (ad Lupercalia revocat Riposati, Varro pop. Rom. 120 sq.). VERG. ecl. 7, 33 sinum lactis et haec te -a, Priape, quotannis exspectare sat est (SERV.: placentas. locum imitatur PRVD. c. Symm. 1, 113 sinum lactis et haec votorum -a quotannis accipit Priapus. cf. PRIAP. 70, 2 illusit mihi pauper inquilinus: cum -um dederat eqs. CALP. ecl. 2, 65 Laribus . . . horti mittere primitias et figere -a Priapo). georg. 2, 394 Baccho dicemus honorem carminibus patriis lancesque et -a feremus. TIB. 1, 7, 54 sic venias hodierne: tibi Osiri dem turis honores, -a et Mopsopio dulcia melle feram. 1, 10, 23 aliquis voti compos -a ipse ferebat Lari (AVSON. 152, 12 p. 6 P. -a crusti mellei). 2, 2, 8 Genius satur -o sit madeatque mero (die natali ut 3, 12, 14 ter tibi Iunoni Natali fit -o. Ov. am. 1, 8, 94. ars 1, 429 natali . . . -o. trist. 3, 13, 17 -a . . . genitale notantia tempus. 4, 10, 12. MART. 10, 24, 4 quinquagesima -a septimamque vestris [sc. kalendarum natalium] addimus hanc focis acerram. CIL V 7906 ut . . . die natal(i) . . . sacrificium facerent . . . -o). ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 115 s⟨a⟩crificium fecit deis ⟨I⟩lithyis -eis . . . popan⟨is⟩ . . . pthoibus (eadem offeruntur 118 Ilithyiae. 142 Apollini. ACT. lud. saec. Sept. Sev. [Pighi p. 164] V a 55 Dianae). FAST. ann. Iul. Praen. Ian. (CIL I^2 p. 231) ⟨sacrific⟩at -o, quod ⟨Ianual vocatur⟩ (suppletur sec. PAVL. FEST. p. 104 Ianual -i genus, quod Iano tantummodo delibatur. cf. Ov. fast. 1, 128 Iano cum ceriale sacerdos imponit -um). Ov. fast. 1, 670 date paganis annua -a focis feriis Sementivis. 4, 743 -a . . . de milio milii fiscella sequetur: . . . est hoc dea Pales laeta cibo (cf. 4, 776 faciamus ad annum . . . grandia -a Pali). 6, 476 flava . . . Thebanae reddite -a deae Matri Matutae (Matralibus ut 6, 482 -a . . . tosta. 6, 533). GRATT. 488 tum (idibus Aug.) cadus et viridi fumantia -a feretro praeveniunt in honorem Dianae (cf. p. 1353, 78). PAVL. FEST. p. 74 diffarreatio, quia fiebat farreo -o adhibito. MART. 10, 103, 8 Cereri rustica -a datis. IVV. 16, 39 sacrum saxum terminale mea cum patulo coluit puls annua -o. AVSON. 183, 4 p. 45 P. Paulini manes . . . irroret lacrimis annua -a ferens (cf. CIL III 2919 honorat(us) ab ordine Iadestin(o) ⟨l⟩oco, lib(is) ⟨i⟩n fun(us), statua pedestri).

b laxius et poetice: α de quolibet cibo: PRVD. cath. 3, 182 (de pomo paradisi) sit satis anguibus horrificis, -a quod impia corporibus . . . miseram peperere necem. 4, 69 quas tunc epulas gerebat, offert Habacuc Danieli: 'sumas laetus', ait, 'libensque carpas, quae summus pater angelusque . . . mittunt -a tibi eqs.' β de sacrificio Christianorum (actionem indicat PRVD., rem oblatam PROSP.): PRVD. cath. 5, 140 exstructo . . . agimus -a sacrario (SCHOL.: sacrificia). PROSP. epigr. 102, 20 naturae in Christo prospice -a (var. l. membra) tuae; a quo susceptum si te non ambigis esse, totus homo in capitis corpore semper eris (respici videtur Aug. civ. 10, 6 p. 411, 16 sqq. D. ut ecclesia sacrificium offeratur deo per sacerdotem magnum Christum, qui etiam se ipsum obtulit in passione pro nobis, ut tanti capitis corpus essemus, secundum formam servi i. humanam; hanc enim obtulit eqs.).

2 vi novata i. q. libamen, σπονδή (codd. VVLG. ubique inter -a et libamina haerent; disting. libamentum l. 33, sacrificium l. 34; syn. libatio l. 36): HIER. in Is. 65, 11/12 ('ponitis fortunae mensam et libatis super eam') mensae -a fundebant Israelitae (in Ier. 4, 17, 2 p. 237, 10 [var. l. libamina. Vulg. 19, 13 libaverunt libamina]. VVLG. num. 4, 7 crateras ad -a fundenda [Monac. libatoria, quibus libant, Lugd. litatoria, quibus litant]. 15, 5 et 10 vinum ad -a fundenda [Lugd. in litatione]. 28, 9 offeretis . . . in sacrificio et -a, quae rite funduntur [Lugd. litationem]). VVLG. exod. 30, 9 nec -a libabitis (-a om. pars codd.; Lugd. libationem). 37, 16 turibula, in quibus offerenda sunt -a (lev. 23, 13 libamenta . . . duae decimae similae conspersae oleo . . ., -a quoque vini eqs. num. 15, 24 holocaustum . . . et sacrificium eius ac -a. 28, 30 offeretis . . . vitulos eqs. . . . praeter holocaustum sempiternum et -a eius; immaculata offeretis omnia cum libationibus suis. adde l. 30). latius GLOSS.^{L} I Ansil. LI 4 -a: degustamenta sacrificiorum prima.

deriv.: libarius. Meijer.

libūtōrius, -um. [a delibutus retrograde formatum esse coni. F. Skutsch ap. Wünsch, RhM. 55, 1900, 265. Sch.] i. q. ad unguendum aptus: TAB. devot. Audollent 250 A 21 (Carthag., s. III; ad daemonem) pertransseas . . . omnem tutamentum et omnem oleum -um.

licaon POL. SILV. nom. anim. chron. I 543, 7 in nominibus quadrupedum inter eleia et buteo. v. Lycaon.

licea v. licium.

licēns, licenter v. liceo.

***licentia,** -ae f. a licens, licet. li- pro longa est CYPR. GALL. gen. 504 exod. 558 (brevis exod. 182). plur. p. 1355, 22 sqq. 72 sqq. 1356, 39; vix MIN. FEL. 37, 7 nonnulli eriguntur, ut ingenium eorum perditae mentis -ae potestatis libere nundinentur (mentes -a Rigaltius, sed tota sententia corrupta esse videtur). NOT. Tir. 22, 6 licenciam. legitur inde a PLAVTO, TER. [praefixo cum: rom. kulisentsa, sic. skuličentsa. cf. M.-L. 5016 a. Battisti-Alessio III 2224. St.]

I usu sollemni: A significatur alicui aliquid licere (cf. licet), fere i. q. potestas, facultas, permissio sim. (GLOSS. ἄδεια. ἐξουσία. de ratione q. e. inter voces -a et libertas v. p. 1311, 1 sqq.): 1 usu originario respiciuntur certae actiones: a indicatae structuris (maxime gen. gerund.): PLAVT. Trin. 1034 nunc mores nihili faciunt quod licet nisi quod lubet; . . . scuta iacere fugereque hostes more habent -am (i. putant sibi licere. c. inf. ut: ITALA Ioh. 10, 18 [Mar. Victorin. adv. Arium 3, 11] -am habeo ponere eam animam et -am habeo sumere eam [gr. ἐξουσίαν, Vulg. potestatem]. IVLIAN. dig. 24, 2, 6. CALL. dig. 4, 4, 45, 1 [ex rescripto imp. Antonini Pii]. VLP. dig. 4, 2, 14, 4. 10, 3, 7, 12. al.; cf. PHAEDR. p. 1355, 8). CIC. Tull. 40 utrum magistratus peccato defensionem constituant an peccandi potestatem -amque permittant. Verr. II 2, 67 cum iste calumniae -am sua auctoritate ostendisset. Deiot. 29 felix ista domus, quae non impunitatem solum adepta sit, sed etiam accusandi -am. Phil. 1, 34 propter armorum habendorum -am. Lael. 83 qui existumant libidinum peccatorumque omnium patere in amicitia -am. off. 1, 103 pueris non omnem ludendi -am damus, sed eam, quae ab honestis actionibus non sit aliena. Att. 4, 19, 1 fruere iustitio et omnium rerum -a. 10, 4, 1 cupiditatum. al. BELL. Afr. 85, 8 qui -am sibi adsumpsissent immoderate peccandi. SALL. Iug. 103, 3 belli componendi -am ipsis legatis permittit Bocchus. LIV. 9, 31, 6 ut insidiis quaereretur locus, si qua -a populandi (-do trad.) effusus exercitus . . . circumveniri posset (cf. 22, 3, 9 effusa praedandi -a). VELL. 2, 28, 2 Sulla imperio ⟨in⟩ immodicae crudelitatis -am usus est. VAL. MAX. 9, 11, 2 furoris. TAC. hist. 3, 66, 3 occidendi. ann. 1, 26, 2 cur venisset, neque augendis militum stipendiis . . . denique nulla bene faciendi -a? 14, 49, 2 statuerent ut vellent, datam et absolvendi -am. 14, 50, 2 -a habendi libros antea vetitos oblivionem attulit. HYG. grom. p. 78, 5 Th. ut laciniis (ex line trad.) agrorum arcifinalem vel occupatoriam -a⟨m⟩ tribueret Domitianus. CHAR. dig. 1, 11, 1 pr. data est plenior eis -a ad . . . emen- [B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

dationem. VLP. dig. 1, 12, 1, 3 relegandi . . . -am habet *praefectus urbi.* 2, 1, 3 iurisdictio est etiam iudicis dandi -a (*antea*: potestatem). 23, 1, 12, 1 tunc . . . solum dissentiendi a patre -a filiae conceditur, si *eqs. al.*
b *indicatae contextu*: CIC. off. 3, 20 nobis . . . Academia magnam -am dat, ut, quodcumque maxime probabile occurrat, id . . . liceat defendere. Att. 15, 11, 4 aveo genus legationis, ut . . . introire exire liceat . . .; bella est autem huius iuris quinquennii -a. PHAEDR. 3, 7, 25 (*ad canem alligatum*:) abire si qua est animus, est -a? VAL. MAX. 2, 5, 4 inde tracta -a *tibicinum, tecto capite variataque veste prodire.* CYPR. epist. 3, 3 p. 472, 16 iniurias . . . sacerdotali -a vindicare (*cf. 3, 1 p. 469, 16* s. potestate). PS. AVG. serm. 251 dum -a est, poenite; festina, dum potes. *al.*

2 *usu novato, sine respectu singularum actionum de potentia* (*cf. gr.* ἐξουσία): **a** *deorum, imperatoris sim.*: ITALA psalm. 102, 22 (cod. 136 Cas.) benedicite dominum . . . omnibus in locis -i⟨ae⟩ eius (*gr.* τῆς δεσποτείας αὐτοῦ, *Vulg.* dominationis. *eadem respondent ibid.* 144, 13 *ubi syn.* imperium). CYPR. ad Donat. 11 p. 12, 21 quam potentiam in castris *esse putas* . . ., in principatus -a potestatem. idol. 13 -a potestatis *Christi* (ARNOB. nat. 1, 46. FIRM. math. 3, 13, 12. *al.; cf. infra l. 78. ordine inverso*: -ae potestas FIRM. math. 8, 1, 10). ARNOB. nat. 1, 51 tale potuit ius dari, talis -a proficisci. FIRM. err. 24, 4 ait . . . spiritus sanctus, ut nobis -am Christi iubentis ostenderet: 'tollite portas . . .' (*psalm. 23, 7*). *plur.*: ARNOB. nat. 2, 65 dii certi certas apud vos habent tutelas, -as, potestates neque eorum ab aliquo id, quod eius non sit potestatis ac -ae, postulatis. **b** *sermonis*: FIRM. math. 1, 3, 4 argumentorum suorum aculeos -a exercitati s. exacuit. 1, 7, 22. 4 pr. 5 ut hoc, quod quibusdam difficillimum videbatur propter Latini s. angustias, ostensa Romani s. -a . . . explicarem. 6, 23, 6 -a docti s. (*cf. Catal. codd. astrol. II 170, 23* τὸ ἐν λόγοις δυνατόν).

B *praevalente notione status liberi* (*cf.* licens), *fere i. q. effrenatio, intemperantia, libertas sim.*: **1** *animantium eorumque actionum*: **a** *varia selecta*: TER. Haut. 483 deteriores omnes sumus -a; quod cuique cumque inciderit in mentem, volet *eqs.* Ad. 508 nimia illaec -a . . . evadet in aliquod magnum malum (CIC. Tull. 8 *iuxta* mala consuetudo. rep. 1, 68. NEP. Eum. 8, 2 *iuxta* intemperantia. *cf.* CIC. rep. 1, 67 infinita [*Plato rep. 563 d* ἐλευθερία]). LVCIL. 1048 sublatus pudor omnis, -a fenus refertur. CIC. Quinct. 92 possitne se contra luxuriem ac -am rusticana . . . parsimonia defendere. Verr. II 3, 3 numquam ipsimet nobis praecideremus istam -am libertatemque vivendi. 3, 129 ut homines propter iniurias -amque decumanorum mortem sibi ipsi consciverint. 4, 116 -a militari (*al. v. vol. VIII 954, 84sqq., ubi addas* LIV. 4, 53, 11). Flacc. 16 *Graecia* hoc uno malo concidit, libertate immoderata ac -a contionum (*cf.* 20 dissolutam Graecorum consuetudinem -amque impudentem. STAT. silv. 3, 5, 94 Graia). Mil. 84 si vicisset, habiturus esset impunitatem et -am sempiternam. or. frg. A XIV 21 metuendam inimici . . . bilem et -am. rep. 1, 44 furorem multitudinis -amque. 3, 23 si . . . populus plurimum potest omniaque eius arbitrio geruntur, dicitur illa libertas, est vero -a. Tusc. 4, 71 quibus *muliebribus amoribus* maiorem -am natura concessit (*cf.* LIV. 34, 3, 1 muliebria iura, quibus -am earum alligaverunt maiores vestri). CAES. civ. 3, 110, 2 qui *milites* iam in consuetudinem Alexandrinae vitae ac -ae venerant. LABER. mim. 42 -am ac libidinem ut tollam petis togatae stirpis. SALL. Catil. 6, 7 *annuis imperiis* minume posse putabant per -am insolescere animum humanum. 51, 30 ubi paulatim -a crevit, iuxta bonos et malos lubidinose interficere. HOR. carm. 3, 24, 29 indomitam audeat refrenare -am. 4, 15, 10 *Augustus* ordinem rectum evaganti frena -ae iniecit. OV. fast. 5, 367 (*loq. Flora*) deliciis nocturna -a nostris convenit (*cf. p. 1356, 47sqq.*). LIV. 1, 48, 2 illum diu per -am eludentem insultasse dominis. 3, 9, 5 (*4 consules* soluti atque effrenati) ne aeterna illis -a sit, legem se promulgaturum. 3, 19, 5 regia -a vivere. 6, 40, 7 tribunos tantum -ae . . . sumpsisse, ut *eqs.* 25, 20, 6 in tantam -am socordiamque effusos. 29, 19, 13 exercitum -a corruptum. SEN. dial. 1, 1, 6 filiorum nos modestia delectari, vernularum -a; illos disciplina tristiori contineri, horum ali audaciam. 5, 37, 1 solutior est post vinum -a. epist. 74, 19 adhibebitur prudentia . . ., quoniam quidem -a opes suas praecipitat atque urget. 97, 8 -a urbium aliquando disciplina metuque, numquam sponte considet. PETRON. 57, 1 Ascyltos intemperantis -ae. PLIN. nat. 9, 142 ubi -a audaciā crevit. TAC. dial. 36, 2 *oratores* illa perturbatione ac -a *civitatis* plura sibi adsequi videbantur. hist. 1, 25, 2 erant quos memoria Neronis ac desiderium prioris -ae accenderet. ann. 11, 27 noctem . . . actam -a coniugali. MIN. FEL. 28, 10 qui scortorum -ae invident. AMM. 19, 12, 18 ne videantur -a regi subiecti, non potestate. AVG. mus. 5, 5, 10 novam *observationem* instituere -ae *est. al.* *plur.*: IVL. VICT. rhet. 4, 5 p. 390, 25 in pacto (hoc *trad.*) spectantur aetatum -ae et sectae, quibusdam enim quaedam videntur esse concessa, ut philosophis, oratoribus, pictoribus. SCHOL. Stat. Theb. 3, 205 licet . . . diis . . . facere, quod velint; qui humanum genus hoc vinculo ligaverunt, ut iuvit suas voluntates atque -as. AVG. c. Parm. 2, 3, 6 p. 50, 19 qui sibi etiam iniustissimas -as inordinatae potestatis usurpant (*cf. supra l. 17*). AVG. (?) un. eccl. 20, 54 p. 301, 28 inordinatas -as et superbas insanias. PETR. CHRYS. serm. 113 p. 512^A qui carnis exercebat illicita, contemnat etiam -as corporales. *quasi dea est*: CIC. dom. 131 in civis . . . ossibus simulacrum non libertatis publicae, sed -ae collocasti (*cf.* leg. 2, 42 in eorum *larium meorum* sedibus exaedificatum templum -ae *a Clodio*). HOR. carm. 1, 19, 3 *iubent me et Venus et Bacchus* et lasciva -a finitis animum reddere amoribus (*cf.* CLAVD. 10, 78 *in Veneris comitatu* nullo constricta -a nodo).

b *in dicendo, scribendo*: **α** *c. respectu timoris sublati, pudoris, moderationis sim. neglectae*: Ⓘ *technice ap. rhet. de figura q. d.* παρρησία (GLOSS.): RHET. Her. 4, 36, 48 -a est, cum apud eos, quos aut vereri aut metuere debemus, tamen aliquid pro iure nostro dicimus (*seq. exempla orationum*). 4, 37, 49 (*affertur exemplum*) eiusmodi -a, si nimium videbitur acrimoniae habere, multis mitigationibus lenietur (*seq. exemplum*). 4, 37, 50 haec exornatio, cui -ae nomen est, . . . duplici ratione tractabitur: . . . adsimulatione . . ., quae non indiget mitigationis . . ., quod imitatur -am. Ⓘⓘ *vario usu* (*nonnulla vergunt ad β, e. g.* QVINT. *l. 18. 32*): CIC. Font. 40 quantam ad maledicendum -am *habent.* Lig. 23 vide, quid -ae, Caesar, nobis tua liberalitas det vel potius audaciae. de orat. 1, 70 est . . . finitimus oratori poeta, numeris adstrictior paulo, verborum autem -a liberior (SEN. dial. 11 [12], 19, 6 CVRT. 8, 2, 2 MART. 8 praef. QVINT. inst. 12, 10, 73). 3, 153 poetarum (TERT. anim. 57, 12. *cf.* poetica: SEN. nat. 2, 44, 1 COLVM. 9, 2, 2 QVINT. inst. 2, 4, 3. 19. 4, 1, 58 TERT. nat. 2, 7, 9 adv. Marc. 1, 3 p. 293, 14. *al.* vatum: OV. am. 3, 12, 41. prophetica: AVELL. p. 624, 19. *sim. al.*). nat. deor. 2, 7 ea *monstra* ficta credimus -a fabularum, Mopsum *eqs.* (*cf.* AETNA 74 mendosae vulgata -a famae). PVBLIL. L 17 -am des linguae, cum verum petas. HOR. epist. 2, 1, 145 Fescennina . . . -a . . . opprobria rustica fudit. ars 51 continget dabiturque -a sumpta pudenter (*sc. nova verba fingendi*). 211 accessit numerisque modisque -a maior. OV. rem. 371 (*362* Musa proterva mea est) quem nostra -a laedit. LIV. 39, 26, 8 *Thessalos* servorum modo . . . -am vocis et linguae experiri. SEN. contr. 2, 2, 12 (*de Ovidio; antea*: verbis minime licenter usus est nisi in carminibus) ad compescendam -am carminum suorum (10, 1, 8). SEN. Med. 109 concesso, iuvenes, ludite iurgio . . ., rara est in dominos iusta -a. dial. 9, 17, 8 Liber . . . non ob -am linguae dictus est inventor vini. QVINT. inst. 9, 4, 6 sotadeorum . . . simili paene -a lascivientium. 10, 1, 28 figurarum. TAC. dial. 26, 2 lascivia verborum et levitate sententiarum et -a compositionis. *al.* **β** *c. respectu normae non servatae*: CIC. orat. 155 (*antiqui et* deum *et* deorum *dicebant*) an dabat hanc consuetudo -am? SEN. contr. 10, 4, 23 Latinam linguam facultatis non minus habere, -ae minus *quam Graecam* (*antea*: corrupte dictum). DON. Ter. Hec. 84 vide -am: supra 'Philotium', hic 'Philotis' dixit. MACR. exc. gramm. V 605, 8 *forma* ἠδυνάμην Attica -a est. OROS. hist. 4 praef. 9 *hominem, qui modicum frigus immodicum esse diceret*, puerilibus -is nausiantem *appellarem* (*7 opp.*: communi usu vel proprio sensu locutus).

2 *rerum*: **a** *variarum*: CIC. Sest. 103 tabellaria lex . . . ferebatur; populus libertatem agi putabat suam, dissentiebant principes et . . . tabellae -am pertimescebant. Pis. 76 familiaritatis -a suorum . . . sermonum domicilium in auribus eius . . . collocarant. fin. 2, 70 luxuriae. fam. 4, 9, 4 magna gladiorum est -a, sed in externis locis minor etiam ad facinus verecundia (VELL. 2, 22, 2 FIRM. math. 4, 21, 2. *cf.* LVCAN. 1, 8 tanta -a ferri). CAES. civ. 1, 21, 2 ne . . . nocturni temporis -a oppidum diriperetur (1, 51, 2 superiorum temporum atque itinerum. BELL. Alex. 56, 2 SEN. suas. 7, 5 PLIN. epist. 3, 3, 5 SVET. Cal. 54, 2. *al.; cf. p. 1355, 56 et* TAC. hist. 1, 49, 1 tenebrarum. PLIN. epist. 2, 17, 24 dierum *Saturnalium*). SALL. or. Phil. 9 scelerum. SALL. (?) rep. 1, 5, 4 sumptuum et rapinarum. OV. trist. 2, 283 non tuta -a circi est, hic sedet ignoto iuncta puella viro. SEN. epist. 78, 29 omnem fortunae -am in oculis habere. CVRT. 3, 2, 18 *Darius* -a regni tam subito mutatus. PLIN. nat. 35, 200 *viros* proscriptionum -a ditatos. SIL. 1, 385 quae tanta -a voti (*sc. Romam expugnare*)? QVINT. inst. 11, 3, 58 fori sanctitatem ludorum talarium -a solvere. FRONTIN. (?) strat. 4, 1, 15 *ne* desidia miles corrumperetur aut per otii -am sociis iniuriam inferret. **b** *naturalium*: VARRO (?) frg. Macr. Sat. 1, 7, 29 *caespes* virgultis et arboribus in silvae -am comptus. CIC. nat. deor. 1, 65 abuteris . . . atomorum regno et -a. OV. met. 1, 309 obruerat tumulos immensa -a ponti (*cf.* SEN. dial. 6, 18, 6 oceanus . . . ingenti -a exaestuans. nat. 3, 30, 7 [*6 vis undae* utetur libertate] nec ea semper -a undis erit, sed . . . terra pelagus . . . intra terminos suos furere coget). STAT. silv. 3, 2, 108 fecunda -a Nili. HIER. tract. in psalm. I p. 277, 9 *avis capta* non habet -am alarum suarum, ut volet. PRVD. ham. 245 rerum.

II *iocose significatur iteratio molesta vocis q. e.* licet: PLAVT. Rud. 1225 (*Trachalio ad proposita Daemonis plus quam decies respondit*: licet) Hercules istum infelicet cum sua -a, ita meas replevit aures; quidquid memorabam, 'licet'.

appendix stilistica (*ad I*): **1** *allitterationes*: luxuries (-ia), luxus: CIC. Quinct. 92 SALL. or. Phil. 11 LIV. perioch. 57 SVLP. SEV. chron 2, 6, 3. libertas: CIC. Verr. II 3, 3 Flacc. 16 dom. 131 rep. 3, 23 LIV. 2, 3, 3. 3, 53, 6. 23, 2, 1. 27, 31, 6. 45, 18, 6 RVT. LVP. 1, 5 PHAEDR. 1, 2, 3 QVINT. inst. 10, 1, 28 OROS. hist. 1, 1, 9. libido: CIC. Verr. II 3, 77. 210 SALL. (?) rep. 2, 3, 4 LABER. mim. 42 LIV. 3, 9, 5. 28, 24, 9 SEN. contr. 1, 2, 11 TAC. hist. 1, 12, 2. lascivia: SALL. Iug. 39, 5 (*cf.* HOR. carm. 1, 19, 3 lasciva -a). levitas: LIV. 3, 21, 5. 31, 29, 4. laxa -a: PRVD. ham. 245. **2** *indicatur is, qui (id, quod) -a afficitur, per acc. et praepos.*: in: SALL. or. Macri 16 SEN. Med. 109 dial. 4, 41, 3 CVRT. 3, 13, 7 TAC. hist. 1, 82, 1. 3, 66, 3 HIL. in Matth. 10, 17 AMBR. paenit. 1, 13, 60. erga: NEP. Alc. 4, 4. adversus: QVINT. decl. 327 p. 285, 19. ad: CHAR. dig. 1, 11, 1 pr. emendationem. HIST. Apoll. 51 rec. A (*rec. B* ⟨ad⟩ laetitiam). **3** *locutiones fere adverbiales*: ex -a:

[*B.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

SALL. or. Macri 12 SVET. Tit. 8, 5. per -am: SALL. Catil. 6, 7 LIV. 1, 48, 2 TERT. virg. vel. 3, 2 DIOM. gramm. I 442, 2 CLEDON. gramm. V 78, 27 CIL III 781, 11. cum -a: ISID. Goth. 31 chron. II p. 279, 22 (*cf. Hyd. chron. II p. 28, 173* cum voluntate et ordinatione).

deriv.: licentiatus, licentiosus. *v. Onom.*

licentiātus, *abl.* -ū *m.* *a* licentia. *i. q. licentia*: LABER. mim. 71 meo -u[s] (*affert* NON. p. 212, 5 licentiam feminino *genere*, masculino Laberius in Paupertate: ...).

licentiōsus, -a, -um. *a* licentia. *compar.* -ior SEN., *superl.* -issimus AVG.

i. q. licentia (nimia) praeditus: **1** *de rebus sc. humanis*: SEN. contr. exc. 6, 8, 2 non cultus in illa *muliere* luxuriosior, non conversatio cum viris -ior. QVINT. inst. 1, 6, 23 *casus recti formantur ad exempla obliquorum*, quod non minus est -um, quam si *eqs.* APVL. met. 2, 20, 5 convivium totum in -os cachinnos effunditur. 4, 25, 4 quid ... lamentationes -as refricaret *puella rapta, quaerit anus.* 5, 14, 1 *sorores Psyches auxilio Zephyri fretae* -a cum temeritate prosiliunt in altum. 5, 29, 3 (*Venus ad Cupidinem*:) *Psychen amas* -is et immaturis ... amplexibus. 9, 31, 3 venditionis incertae -a fortuna. ARNOB. nat. 1, 64 matronarum pudorem ... vi ... eripiunt -a. 4, 32 ipsos sibi tantum -i voluisse iuris adsciscere, ut confingerent ... res. AVG. adult. coniug. 2, 8, 7 p. 390, 14 superba et -a iactantia. civ. 3, 21 p. 132, 24 D. inductae in convivia psaltriae et alia -a nequitia. conf. 2, 2, 4 vesania libidinis -ae ..., illicitae autem per leges tuas (*sc. dei. cf.* c. Iulian. 2, 7, 20 in quibus *nuptiis* libidini -issimum spatium praebuisti). epist. 22, 4 -a et male libera consuetudo *haereticorum.* 122, 1 numquam me absentem fuisse -a libertate, sed necessaria servitute. 138, 14 p. 141, 8 (*antea*: theatrica ... dedecora) -is cupiditatibus domitis. c. Gaud. 1, 19, 21 p. 218, 1 nolite ad impunitatem -am liberum arbitrium ... velle concedi. de mend. 8, 11 *veritas* cedens -issimae falsitati. in psalm. 101 serm. 1, 10 l. 26 quam -a crudelitate vivant gladiatores. POMER. 2, 5, 2 in illo reprimis omnem peccandi licentiam atque ei totam impudentiam demis -ae turpitudinis hortatricem. ISID. orig. 6, 8, 7 (= GLOSS. V 381, 48) panegyricum est -um et lasciviosum genus dicendi. BRAVLIO Isid. epist. 12, 1 lacrimabiles calumniae et calumniabiles lacrimae; sed utrumque pro -a amoris praesumptione, non autem pro arrogantiae temeritate.

2 *de animantibus*: CE 1512, 6 (*s. II, ad canem mortuam*) latrares modo, si quis adcubaret rivalis dominae, -a. CONC. Carth. a. 411 Mansi 4, 222^B (*verba Petiliani*) nemo *me iudicet esse* adversarium dolosum ac -um, cui omnia permittuntur. Ps. SEN. mon. 133 ut -a mancipia acri imperio coerce linguam, ventrem, libidinem (GLOSS.^L III Abstr. LI 13 -a maiorum m.: quibus multa licent [*'fuitne hic locus scriptoris nesciocuius in schol. ad Aen. 6, 502 citatus?'* edd.]. *eadem fere verba* GLOSS. V 506, 21). SCHOL. Hor. carm. 3, 3, 70 'pervicax *musa*': vel -a (licentior *Porph.*) vel reprehensibilis. GLOSS. II 399, 24 παρρησιαστικός -us. 251, 28 αὐτεξούσιος -us, suae potestatis.

adv. **licentiōsē.** *i. q. modo licentioso, ad libitum*: AVG. gen. ad litt. 8, 11 p. 248, 17 habere dominum deum, hoc est, sub eius dominatione oboedienter vivere quam -e abuti propria potestate. PASS. Petr. 5 p. 28, 16 S. -e quo libuerat perrexisti, et nemo tibi fuit molestus.

liceo, -uī, -ēre. [*cf. lett.* līkstu, līku, līkt *'de merce inter se convenire sim.'*, nuolīkums *'conventum'*. *in forma impersonali sensum verbi technicum evanuisse apparet; similiter usurpantur osc.* likitud licitu *'liceto'*. *Sch.*] PRISC. gramm. II 432, 13 antiquissimorum consuetudine a ... -eo -et. 561, 11 -eo *inter verba, quae* inveniuntur perfectorum declinationem habentia in usu veterum teste Capro. III 486, 4 -et, libet positiva sunt, quamvis libeo et -eo dicatur; sed alterius sunt significationis; ... -eo vel -eor ὑπερθεματίζω significat. antiquissimi tamen et paeniteo et pudeo et pigeo et misereo dicebant.

CAPVT PRIVS: *personaliter*: **I** *act.* (*praeter formas infinitas exstant formae tertiae personae tantum; cf. p. 1362, 53 sqq.*): **A** *i. q. in auctione prostare, venalem esse* (*in imag.* HOR., SEN.): PLAVT. Men. 549 ut quantum possint quique -ant veneant (1159 venibunt quiqui -bunt, praesenti pecunia. Hort. frg. 1 quique [cuique *trad.*]). CIC. Att. 12, 23, 3 de Drusi hortis, quanti -uisse tu scribis, id ego quoque audieram (*cf. infra l. 71*). HOR. sat. 1, 6, 14 Laevinum *nobilem* ... unius assis non umquam pretio pluris -uisse, notante ... populo (SCHOL.: a licitatione, id est valuisse, aestimasse, quoniam omne quod -et, valet). SEN. contr. 1, 7, 3 magnum facinus est, sed magno -et. MART. 6, 66, 4 parvo cum pretio diu -ret *puella* (*an praeco puellam?*).

B *i. q. venale habere* (*huc l. 70?*): PLIN. nat. 35, 88 quanti -ret *pictor* opera effecta. **C** -ere dicitur, qui dat tibi pretium (prodem *cod.*) de quacumque re vel de furto aut adulterio GLOSS. V 506, 22. *cf.* liceor. **D** *i. q. facultate aliquid faciendi vel patiendi praeditum esse, c. inf.* (*vix huc* CIC. Att. 10, 15, 3 *p. 1359, 66*): PS. AVG. un. trin. p. 1209 unusne *deus* probari -et? nullus deus, nisi unus. LEX Sal. Merov. 37, 2 ipse -at achramire. CONC. Antiss. ca. a. 573—603 p. 181, 20 non -et relicta *uxor* ... maritum accipere. VITA Caes. Arel. 1, 35 *virgines in monasterio habitabant* ita retrusae, ut ... nulla (nullam *vel* non *var. ll.*) -at ... egredi.

II *dep.* **liceor,** licitus sum, -ērī: **A** *i. q. pretium ponere in auctione* (*sc. fere intransitive; c. obi. pretii* ITIN.; *ad notionem v.* DOSITH. gramm. VII 433, 3 -or ὑπερθεματίζω [PRISC. gramm. III 486, 6]. GLOSS. de pretio altercatur. paciscitur aut de pretio contenditur. SCHOL. Pers. *v. p. 1373, 11*): **1** *strictius*: PLAVT. Stich. 221 logos ridiculos vendo; age -emini; qui cena poscit? CIC. Verr. II 3, 27 eum, qui manu quaesierit, an eum, qui digito *erecto* sit -tus, possidere? 3, 77 -ti sunt usque adeo, quoad se efficere posse arbitrabantur. 3, 99 -eri non destitit; illi ... postremo -eri destiterunt. 3, 148 qui contra Apronium -rentur. Caecin. 16 -etur Aebutius, deterrentur emptores *eqs.* (*ibid. iterum*). off. 3, 61 non inlicitatorem (illicitorem, licitatorem *var. ll.*) venditor, non qui contra se -atur, emptor apponet. CAES. Gall. 1, 18, 3 quod illo (*Dumnorige*) -ente (dicente *var. l.*) contra -eri (licere, dicere *var. ll.*) audeat nemo. SEN. contr. 1, 2, 4 in auctione nemo voluit -eri. SEN. epist. 95, 42 -ti sunt, vicit Octavius. CVRT. 5, 12, 2 exulem ... ad nutum -entium circumferri. PS. QVINT. decl. 12, 20 p. 237, 4 pro vita, pro sepultura, pro innocentia -emur; non potest hic commeatus tam care emi quam exspectari. FRONTIN. strat. 3, 18, 2 agrum ... venalem ad id pretium -endo perduxerunt, quo *eqs.* PLIN. paneg. 29, 5 annona, de qua inter -entem vendentemque conveniat. SVET. Iul. 20, 3 publicanos ..., ne in locatione novorum vectigalium immoderatius -rentur, ... monuit. Cal. 38, 4 nec -endi finem factum. GAIVS inst. 4, 166 *v. s.* licitatio. VLP. dig. 10, 3, 7, 13 -endo superavit. PAVL. dig. 10, 2, 29 quod animose -tus sit. 10, 3, 19, 1 qui de vestibulo -eri cogatur. 10, 3, 19, 3 *v. s.* licitatio. COD. Iust. 3, 37, 3, 1 (*a. 224*) sua pecunia vincere vilius -entem (licitantem *var. l.*). ITIN. Anton. Plac. rec. A 36 p. 183, 10 *Saraceni* adducebant resticulas ... nihil -entes (et n. laetantes *var. l.*), quia anathema habebant et dies festos suos celebrabant. **2** *latius i. q. contendere*: APVL. met. 2, 21, 5 si qui mortuum servare vellet, de pretio -retur.

B *i. q. pretio indicato sibi vindicare* (*sc. transitive c. obi. rei emendae*): **1** *proprie*: CIC. Att. 12, 38a, 2 heredes Scapulae, si istos hortos ... -eri cogitant, nihil est ... emptori loci. OV. am. 1, 10, 30 *mulier* sola locat noctes, sola -enda (*cod. Y, cf. Munari, Il codice Hamilton 471 di Ov. 62, 1*; locanda *cett.*) venit et vendit quod utrumque iuvat *eqs.* 3, 8, 59 omnia possideant ..., tantum ne nostros avide -antur amores (lucrentur, lanientur, eiciantur *var. ll.*). CVRT. 4, 1, 12 (*Alexander ad Dareum*) -emini hostium capita, sicut tu ... percussorem in me emere voluisti. PERS. 5, 191 Pulfenius ... centum Graecos curto centusse -etur. PLIN. nat. 7, 126 tabulam centum talentis rex Attalus -tus est. 7, 128 Daphnin Attio ... vendente et M. Scauro ... III DCC -ente. PLIN. paneg. 50, 6 hortos ... -emur, emimus, implemus. GAIVS inst. 4, 170 qui ... fructus non -atur aut qui fructus licitationis satis non det. **2** *translate*: PLIN. nat. 14, 141 *hominum ebriorum* avidi matronam oculi -entur (inlicentur *et* licenter *var. ll.*), graves produnt marito (-tum *var. l.*). *B.*

CAPVT ALTERVM: *impersonaliter*: ***licet,** -uit *vel* -itum est, -ēre. (*quasi personaliter p. 1362, 6-73, ubi exstat etiam plur.* -ent *sim.*). *de scriptura*: lecit (*pro* -et): CE 2203, 5. liquid (*pro* -uit): CE 1149, 2. liquit (*pro* -uit): CIL VIII 21031, 8 XII 912, 8. liquebit: CIL IX 136, 5. liquet: ITALA Matth. 14, 4 (codd. e k). MAXIMIN. c. Ambr. 27 (-et *Kauffmann*). -it (*pro* -et, *cf. supra*): FRG. Mur. 16. 55 (*corr. in* -et). CONC. Aurel. a. 541 p. 88, 14. -iat (*pro* -eat): CIL II 6327 a. *abbrev.* l (*in formulis ut* s(ine) f(raude) s(ua) f(acere) l(iceto)): LEX VRSON. (CIL I² 594) 63, 8. 91, 7. 103, 5. 8 TAB. cer. Dac. 8 (CIL III 945) int. 7. 10 CIL VI 10562, 10. *al.* lic: CIL VI 16693. lice: CIL XIV 5473, 2. *de formis*: *imp. fut.* -etod: LEX luci Spolet. (CIL I² 366) 1, 10 LEX luci Lucer. (CIL I² 401) 8. *coni.* -essit: PLAVT. Asin. 603. *perf.* -uit (PLAVT. Mil. 680 Stich. 564 ENN. scaen. 132. *al.*) *vel* -tum est (PLAVT. Cist. 227 Men. 589. 599 TER. Andr. 443 Hec. 30. 837 CIC. Verr. I 14. *al.*) *testantur* CHAR. gramm. p. 213, 5 *et* 331, 20 B. DIOM. gramm. I 398, 19 SERV. Aen. 10, 106. *al.*; *at* -tum est *pro praes.*: PLAVT. Amph. 617 Asin. 152 RHET. Her. 4, 23, 33. *al.* -turum: CIC. Att. 2, 1, 5 LIV. 32, 21, 35. 42, 36, 6 GAIVS dig. 40, 7, 31, 1. *de notione*: CIC. Tusc. 5, 55 id ... -ere dicimus, quod cuique conceditur (Phil. 13, 14 quod legibus, quod more maiorum institutisque c.). CHAR. gramm. p. 331, 8 B. -et ἔξεστιν a -ito (*cf. l. 70 et* CAPER gramm. VII 99, 12 -et ἐξόν). DIOM. gramm. I 398, 25 -et mihi, id est potestatem habeo. SERV. Aen. 6, 400 -et: fas est; et est concedentis adverbium sicut 'esto'. *inter coniunctiones tractatur*: CHAR. gramm. p. 294, 16 B. (*ex Palaemone*). DIOM. gramm. I 393, 28. PRISC. gramm. III 96, 16 invenitur ... etiam verbum pro adversativa coniunctione ..., quomodo et '-et' et '-bit' (*afferuntur* VERG. Aen. 11, 348 LVCAN. 7, 855). GRAMM. suppl. 169, 7. SYNON. Cic. p. 432, 31 -et. -tum est. lubet. liberum est ... datur ... conceditur *eqs.* GLOSS. ἔξεστι. ἐνδέχεται. εἰ καί. adverbium permittentis esse intellegitur. quamvis. -uit: ὑπῆρξεν. NOT. Tir. 22, 4 -et. 22, 11 non -et. *legitur inde a* LEGIBVS *vetustissimis*, NAEV., PLAVTO, ENN. [*it.* lece; *francog. vet. et med.* loist; *prov. vet.* letz; *cat.* lleu; *inf. pro subst. 'libitus, otium'*: *francog.* loisir (*et var. dial.*), *prov. vet.* lezer, *var. francoprov., prov., vasc.*; *cat.* lleure, lloure; *port.* lazer. *cf. M.-L. 5017. Wartburg V 309 sqq. Machado II 1310. St.*] [*confunditur cum* decere (PLAVT. Bacch. 488 TER. Ad. 108 CIC. Balb. 8 de orat. 2, 321. *al.*), placere (PLAVT. Most. 800), libere (PLAVT. Persa 377 TER. Andr. 816 Phorm. 643 CIC. de orat. 2, 16. *al.*), iubere (CIC. Verr. II 2, 59 LVCAN. 8, 537 IVV. 8, 81), liquere (PROP. 2, 27, 13); si -et *vel* sic -et *c.* scilicet (CIC. Cael. 27 HOR. sat. 2, 5, 61 TIB. 1, 1, 44. 2, 6, 16 PROP. 2, 28, 50. 3, 16, 12. *al.*). *dub. vel falso trad.*: TER. Hec. 773 SEN. dial. 5, 8, 2 TERT. resurr. 37, 1 p. 79, 1. *loco non sano*: CIC. Att. 3, 12, 3 PRIAP. 46, 6.]

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

fere i. q. facultas est, permissum est, ἔξεστι *(quae vox respondet, ubi nihil aliud adnotatur)*:

I *vi mera verbali*: **A** *usu sollemni*: **1** *absolute vel re quae -et supplenda*: **a** *in univ.*: α *quae subaudienda sunt, contextu indicantur*: Ⓘ *usu vario*: PLAVT. Asin. 12 *poeta fabulam* Asinariam volt esse, si per vos -et (603 ne iste hercle ab ista ... discedat, si -essit. Capt. 464 Merc. 724 Mil. 1263 Poen. 52. Trin. 465 si sic non -bit, luscus dixero. CIC. S. Rosc. 127 Verr. II 3, 67. 5, 129. *al.*). 152 hic ante ostium ... loquar quae volam, quoniam intus non -tum est mihi. 308 certum est credere.:: audacter -et. Curc. 170 ipsus se excruciat, qui homo quod amat videt nec potitur, dum -et (Men. 878 quid cesso abire ..., d. salvo -et. Most. 20 d. tibi lubet -etque. Rud. 854. Truc. 630 cesso hinc me amoliri, ventre d. salvo -et? TER. Andr. 443 Haut. 345 Phorm. 549 Hec. 837 Ad. 108. LVCIL. 772 salve, d. salvo tergo et tergino -et. *al.*). 623 at ego, quem -et, te *antestor*. Men. 599 ubi primum est -tum, ilico properavi abire de foro. Mil. 521 vise ad me intro ...:: -etne?:: quin te iubeo. Persa 372 ne alii dicant, quibus -et. 848 ei, nates pervellit.:: -et: iam diu saepe sunt expunctae. Poen. 440 vin bona dicam fide, quod hic inter nos -at? Stich. 564 qua lege -uit, velle dixit fieri. CAECIL. com. 240 (*pater ad filium*) dide ac disice, per me -bit. TER. Haut. 797 haud faciam (*i. pecuniam reddere nolo*).:: immo aliis si -et, tibi non -et. AFRAN. com. 249 ni ... amarem ... patrem, iratus essem ad quo -ret. RHET. Her. 4, 23, 33 unde non est -tum, pecunias cepit. CIC. inv. 2, 95 'vitulum immolastis ei deo, cui non -bat'; ... 'nescivi non -ere'. *et passim.* Ⓘ *in apodosi vel in responsis*: Ⓐ *forma* 'si vis, -et' *sim.*: LEX Sil. (Fest. p. 246) eum quis volet magistratus multare[tur] ..., -eto; sive quis im sacrum iudicare voluerit, -eto (*sim. in legibus*: LEX luci Lucer. [CIL I² 401] 8 seive mag⟨i⟩steratus volet moltare, ⟨li⟩cetod. LEX Bant. [CIL I² 582] 12 sei quis mag(istratus) multam inrogare volet ..., -eto. LEX vic. Furf. [CIL I² 756] 16 sei apsolvere volent sive condemnare, -eto. *al.*). PLAVT. Trin. 566 ego esse locuples ... volo.:: -tumst, si velles; nunc, quom nihil est, non -et. CATO agr. 49, 1 vineam ... si ... transferre voles, dumtaxat brachium crassam, -bit. TER. Hec. 501 si est ut velit reddūcere uxorem, -et. SCIP. min. or. frg. (19 M.) Gell. 6, 11, 9 si nequitiam defendere vis, -et. *al.* *cf.* PLAVT. Most. 323 visne ego te ac tu me amplectare?:: si tibi cordi est facere, -et. CIC. Quinct. 71 de re pecuniaria cupio contendere. 'non -et'. *sim. al.* Ⓑ *forma* '-etne facere? :: -et' (*cf. p. 1362, 74*): PLAVT. Cas. 457 -etne amplecti te? ... :: -et. Curc. 621 -et [te] antestari? :: non -et. Mil. 1329 obsecro, -et complecti prius quam proficisco? :: -et. Rud. 723 mihi non -at meas ancillas ... abducere? :: non -et? est lex apud nos. 803 -et saltem istas mi appellare? :: non -et. TER. Hec. 893 ere, -etne scire (-et me scire *codd. praeter A*) ...? :: non -et. *cf.* Ov. fast. 5, 370 'est breve praeterea, de quo mihi quaerere restat, si -at' dixi, dixit et illa *dea* '-et'. *sim. al.*

β *quae subaudienda sunt, non aperte indicantur*: PLAVT. Cist. 533 quando aequa lege pauperi cum divite non -et. Mil. 501 vicine, ausculta quaeso! ... -etne? (*cf.* Vid. 19 quid ais? -et⟨ne? ...⟩. TER. Andr. 893 pater, -etne pauca? :: quid dices mihi? Haut. 973 ere, -etne? :: loquere. PHAEDR. app. 10, 20 *miles* adit sedentem pro tribunali ducem et voce molli: '-et?' 17, 5 '-etne paucis?', inquit; 'dicas'). Persa 374 meo si -at modo, sapienter potius facias quam stulte. :: lubet. :: ... (377) verum lubere hau -at, si -at (*A*, lubeat *P*) mihi. Pseud. 428 homines, qui gestant ... crimina, si meo arbitratu -at, omnes pendeant *eqs.* Stich. 448 atque id ne vos miremini, homines servolos potare, amare ...: -et haec Athenis nobis. TER. Andr. 805 nosne? sic: ut quimus, aiunt, quando ut volumus non -et. LVCIL. 766 'hinc ad me, hinc, -et'; anus rursum ad armillum (*Buecheler, Kl. Schr. III 151 -et in parenthesi ponit*). CIC. Brut. 149 -et omnia hoc modo. leg. 1, 57 at ego huc declinabam nec invitus. :: -bit alias; nunc id agamus, quod coepimus *eqs.* (*cf.* TERT. adv. Hermog. 36, 5 sed de motu et alibi -bit). nat. deor. 1, 74 nec consulto dicis occulte tamquam Heraclitus, sed, quod inter nos -at, ne tu quidem intellegis (*cum inf.* Att. 2, 4, 1 ex quo ..., quod inter nos -at dicere, millesimam partem vix intellego). Att. 10, 4, 9 'cur ... sex *fasces*?' quia XII nolui; nam -bat. 10, 15, 3 praetor putabat aliquem *ad Caesarem iturum esse*; si ego non, ex collegis suis; quivis -et, dummodo aliquis. 13, 2ᵇ cras igitur auctio Peducaei: cum poteris ergo; etsi impediet fortasse Faberius; sed tamen cum -bit. 13, 20, 4 non -et scilicet sententiam suam; sed tamen, quae tum acta sunt, non possum non probare *eqs.* fam. 5, 21, 2 sed et haec et multa alia coram brevi tempore -bit. LVCAN. 1, 202 (*ad Romam*) en adsum victor ... Caesar, ubique tuus — -at modo, nunc quoque — miles. STAT. Theb. 6, 819 (*loq. Capaneus ab amicis prohibitus*) -at! non has ego pulvere ... genas ... infodiam ...? QVINT. inst. 3, 8, 4 aliquando ... legales possunt incidere tractatus ..., si quando ambigitur, an -at (*sine certo respectu ut* 5, 10, 39). *al.*

b *forma* 'mihi -et in *aliquem vel aliquid*' (*cf. p. 1362, 34sqq.*): TERT. nat. 1, 10, 49 postremo -et vobis in eos *deos*, quos esse voluistis. CYPR. testim. 3, 80 in Iob prius dominus permisit et sic diabolo -uit. MACR. Sat. 7, 12, 33 in quas *undas fluviorum* -et frigori, quasi levatiores marina *aqua*. PETR. CHRYS. serm. 16 p. 243ᴬ (*ad Matth. 8, 28sqq.*) ut luceat daemonibus in homines nihil -ere, quibus in porcos iussum est ut -ret.

2 *pro subi. est enuntiatum sim.*: **a** *inf.*: α *sine praedicativo*: Ⓘ *praes.*: Ⓐ *act. vel med.*: ① *inf. solus* (*c. dat. eius, cui -et, passim*): LEX luci Spolet. (CIL I² 366) 1, 10 eod die quod rei dinai cau⟨s⟩a ⟨f⟩iat, sine dolo ced⟨e⟩re ⟨l⟩icetod. LEX Cincia (frg. Vat. 298) eis omnibus inter se donare, capere -eto. PLAVT. Amph. 157 nec causam -at dicere mihi neque *eqs.* *et passim per totam Latinitatem.* *propter formas contractas (p. 1368, 58) nota*: ire -et PLAVT. Capt. 451 (*in tmesi ut* Most. 852). Men. 368. *al. cf. p. 1363, 10. 12.* scire -et LVCR. 1, 679. 860. 894. *al.* (*at* scilicet *1, 377. 439. al.*). videre -et LVCR. 2, 871. 5, 899. 6, 79. 781 (*at* videlicet *1, 210. 835*). ② *acc. c. inf.*: PLAVT. Asin. 421 cui numquam unam rem me -et semel praecipere furi, quin centies eadem imperem. Cas. 706 ut exoret illam, ... redire me intro ut -at. Persa 290 ut -at ... servom tibi male dicere. 773 quia te -et liberam med amplecti. Pseud. 16 -et me id scire, quid sit? Trin. 21 hoc vos rogat, ut -at possidere hanc nomen fabulam. frg. inc. 4 -et vos abire curriculo. TER. Haut. 401 hocin me miserum non -ere meo modo ingenium frui? 666 non -et hominem esse saepe ita ut volt, si res non sinit. 672 si -et me latere tecto abscedere. Hec. 11 eodem ut iure uti senem -at, quo iure sum usus adulescentior. LVCIL. 541 calliplocamon ... ullam non -tum esse uterum ... tangere mammis? SENT. Minuc. (CIL I² 584) 6 quem agrum eos vendere heredemque sequi -et. 29 eos ita possidere agrum ... -at. 33 in eo agro quo minus pecus pascere Genuates ... -at. AFRAN. com. 118 non -et me ... pervenire. RHET. Her. 3, 19, 32 -bit ... nosmet ipsos nobis cogitatione nostra regionem constituere. CIC. Quinct. 94 si -et vivere eum, quem Sex. Naevius non volt. *et passim.* *iuxta dat. et inf.*: CIC. ac. frg. 16 quod si -ret ut iis, qui in itinere deerravissent, sic vitam deviam secutos corrigere errorem paenitendo. Ⓑ *pass.* (*mediopassiva non afferuntur*): ① *inf. solus*: PLAVT. Cas. 809 dirumpi cantando hymenaeum -et. CIC. Verr. II 1, 26 qua *lege* vel cito absolvi vel tarde condemnari -bat. 2, 120 ex quibus *generibus* in eum ordinem cooptari -ret. prov. 17 qua *lege* intercedi de provinciis non -bit (46 de caelo servari, obnuntiari, i.). Deiot. 3 cum ... de servo in dominum ne tormentis quidem quaeri -at. *al., sed multo rarius quam inf. act.* ② *acc. c. inf.*: TER. Eun. 36 magis -et ... puerum supponi *eqs.* LEX repetund. (CIL I² 583) 13 quod circa eum in senatum legei non -at (LEX Corn. de XX quaest. [CIL I² 587] 2, 18 viatorem, praeconem l., sublegi. *cf. p. 1361, 25*). LEX agr. (CIL I² 585) 61 quantum numer⟨um ...⟩ ... hominum ... deduci oportuit -uitve. RHET. Her. 1, 14, 24 -ere nominari eum *eqs.* CIC. S. Rosc. 13 ut id fieri -at (*c. neutr. pron. ut* prov. 45 de orat. 3, 138. *al.*; *c. subst.*: LEX VRSON. [CIL I² 594] 98, 26 eam munitionem f. -eto. CIL I² 2123, 22 monumentum f. -bit. LIV. 4, 1, 2 ut alterum ex plebe consulem -ret f. 6, 40, 18 ut duos plebeios f. consules -at. *al. cf. p. 1361, 8. 10. 29*). Verr. II 2, 101 recipi nomen absentis -et (Balb. 35). 3, 219 si -ere pecunias ... capi iudicatis. *et passim.*

Ⓘ *perf.* (*dub. trad.* Ov. epist. 16 [17], 1. *e coni.* TERT. nat. 2, 10, 8. *saepe iuxta inf. praes.*): VERG. Aen. 10, 14 tum certare odiis, tum res rapuisse -bit. HOR. carm. 3, 29, 42 cui -et in diem dixisse 'vixi' (Ov. trist. 5, 12, 45 pace ... vestra [SEN. Tro. 277 nat. 3, 11, 4 PETRON. 2, 2 PLIN. nat. 34, 108. 35, 8]. PLIN. nat. 16, 124. PLIN. epist. 8, 11, 2 inpune. FRONTO p. 77, 4 v. d. H. = p. 82 N. *al.*). Ov. met. 3, 336 neque ... -et inrita cuiquam facta dei fecisse deo (MART. 5, 50, 5 IVV. 6, 456. *al.*). fast. 6, 230 non mihi ... crines depectere ..., non ungues ... subsecuisse -et, non tetigisse virum. trist. 3, 1, 80 privato -at delituisse loco. Pont. 2, 2, 124 nec -et ante ipsos procubuisse deos. SEN. Oed. 989 non illa deo vertisse -et, quae nexa suis currunt causis. Phaedr. 1183 non -uit animos iungere, at certe -et iunxisse fata. Tro. 103 hoc ex Troia sumpsisse -et. SIL. 7, 226 nulli ... cecidisse -bit (9, 322). 13, 624 te ut nobis vidisse -ret. MART. 1, 55, 7 cui -et ... explicuisse plagas et piscem ... ducere ... flavaque ... promere mella. TERT. carn. 6 l. 20 cum ... angelis -uerit ... in carne processisse. pall. 5, 5 mihi quoque -bit in publicum prodisse. resurr. 6 p. 34, 12 deo -uit carnis aurum de limi ... sordibus ... eliquasse. *al.*

β *accedit praedicativum*: Ⓘ *forma* '(tibi) quieto esse -et' (*dat. pers. omittitur inde a* PLAVT. Rud. 621 Truc. 301 TER. Phorm. 405 [*v. etiam l. 68*] *sive ita ut subaudiatur, cui -at, sive ita ut cuivis -ere intelligatur; cf. p. 1361, 18*): PLAVT. Epid. 338 quieto tibi -et esse (CIC. Flacc. 104 iis ... salvis. Sest. 90 sibi ... tuto. Cael. 1 quibus otiosis. Rab. Post. 17 iudici mihi. *et post. dat. pers. omittitur*: SALL. [?] rep. 1, 1, 4 HOR. sat. 1, 1, 19. 1, 2, 51 Ov. am. 1, 6, 23 met. 8, 406. *al.*). Rud. 621 hic lege potius -at quam vi victo vivere (LIV. 3, 50, 6 *filiae* liberae ac pudicae [libere ac pudice *pars codd.*]. VAL. MAX. 4, 7 ext. 1 cui securo. SEN. dial. 8, 8, 1 otioso). Truc. 301 abire hinc, si volunt, salvis -et (LIV. 26, 41, 16 incolumi cedere atque a. [CVRT. 4, 5, 22. 7, 11, 26. *al.*]. 42, 66, 3 intacto. *cf.* CAES. Gall. 5, 41, 6 -ere illis ... incolumibus ... discedere *eqs.*). TER. Phorm. 405 solus regnas et soli -et ... bis iudicium adipiscier. CIC. har. resp. 44 cui tribuno plebis fieri non -ret (LIV. perioch. 50 p. 62, 23 consuli [consulem *ed. pr.*]). de orat. 1, 135 mihi in isto studio versari adulescenti -bat. rep. 1, 27 cui soli ... -at ... vindicare. Tusc. 5, 83 qua *libertate* nobis solis ... -et uti. fam. 14, 3, 3 ut tali genero mihi praesenti ... frui -at (LYGD. 3, 31 mihi ... securo). ad Brut. 1, 15 (9, 23 Sj.), 9 ut ovanti introire Caesari -ret (*cf.* LIV. 26, 21, 2 triumphanti urbem inire [28, 9, 7]. 31, 20, 2 triumphanti sibi invehi [*al.*]). *al.* Ⓘ *forma* 'tibi quietum esse -et' (mihi ... me PLAVT.): PLAVT. Cas. 89 non mihi -ere ... me solum ... loqui ...?

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

S. C. de Asclep. (CIL I² 588) 9 uti ⟨e⟩is ... legatos venire mittereque -ret (*cf.* BELL. Hisp. 22, 5 ut ei -ret legatum ... proficisci). CIC. Flacc. 71 cur his ... esse liberos (liberis *var. l.*) non -et? (Balb. 29 civi Romano ... Gaditanum. Att. 14, 17A, 7 = fam. 9, 14, 6 tibi ... similem. CAES. Gall. 6, 35, 8 quibus ... fortunatissimos [fortunatissimis *pars codd.*]. PROP. 2, 6, 26 OV. epist. 14, 64 trist. 3, 11, 21 SEN. contr. 1 praef. 24 QVINT. inst. 4, 4, 6. 7, 1, 19. *al.*). CAES. civ. 3, 1, 1 quo *anno* ... ei consulem fieri -ret. BELL. Hisp. 22, 7 ne cui ... -ret exire nisi discinctum. (III) *forma* 'te quietum esse -et': PLAVT. Truc. 747 non ⟨mei⟩ -et [do] obsoni me participem fieri? (RHET. Her. 3, 2, 2 eum ... consulem. CIC. dom. 37 tribunum plebis se. LIV. 8, 12, 16 utrumque *censorem* plebeium). CIC. Tusc. 5, 44 quibus abundantem -et esse miserrimum (fam. 6, 18, 1 eos ... decuriones. LVCR. 3, 921 aeternum ... soporem. PROP. 2, 34, 15 te socium vitae. LIV. 3, 67, 10 communem hanc ... patriam. *al.*). Phil. 1, 32 neminem patricium Manlium ... vocari. off. 1, 20 *beneficentiam* benignitatem ... appellari. LEX VRSON. (CIL I² 594) 101, 22 eum ... decurionem nominari, creari (LIV. 7, 42, 2 consules ambos plebeics). *al.* (IV) *forma* 'quietum esse -et' (*cf. p. 1360, 64*): CIC. Caecin. 12 honos ... iucundus ... fuisset. si diuturnum esse -uisset (Lig. 18 -at e. miseros [SEN. epist. 80, 6]. Att. 10, 8, 4 in qua *Italia* nos sedentes quid erimus? nam medios e. iam non -bit. BRVT. [?] Cic. ad Brut. 1, 16 [9, 24 Sj.], 8 ubicumque liberum e. -bit. CATVLL. 10, 34 non -et e. negligentem. PROP. 2, 9, 46 SEN. benef. 7, 25, 2 epist. 81, 20 IVV. 10, 304. *al.*). Cluent. 120 de quibus causis ... non -at ... iudicem legi. de orat. 1, 191 vel passim -et carpentem et colligentem undique repleri ... scientia (*sim. c. part.*: orat. 207 non ad singula respondentem ... dicere [fin. 5, 26 non dubitantem]. Tusc. 1, 91 fat. 35 off. 1, 92. 2, 67. *al.*). SALL. Catil. 3, 1 vel pace vel bello clarum fieri -et. or. Lep. 20 videri felicem. VERG. Aen. 4, 550 non -uit thalami expertem sine crimine vitam degere. *al.*

b *coni.* (*v. etiam p. 1363, 12; fere* -et *vel* -bit, *coni. non nisi* CAECIL. com. 50 -at. OV. am. 3, 3, 43 -ret; *pro nominativo accedit dat. l. 53. 64*): α *praes.*: NAEV. com. 127 quae sperat se nupturam ... adulescentulo, ea -et senile tractet ... rutabulum. PLAVT. Capt. 303 memini, cum dicto haud audebat: facto nunc laedat -et. Epid. 471 estne empta mi [haec] istis legibus? :: habeas -et (Merc. 989 sibi habeat, iam ut volt per me sibi habeat -et. *al.*). Rud. 139 mea quidem ... causa salvos sis -et (HOR. carm. 3, 27, 13 s. -et felix. PRIAP. 31, 2 -bit ipsa sis pudicior Vesta. PROP. 2, 11, 1 scribant de te alii vel sis ignota -bit. 3, 8, 36 OV. am. 2, 17, 3 epist. 19 [20], 73 quamlibet accuses et sis irata -bit. met. 8, 602 da ... locum vel sit locus ipsa -bit. 12, 199 MART. 11, 104, 22. *al.*). Trin. 1179 tute item *patrem* videas -et (OV. fast. 3, 837 SEN. dial. 7, 1, 4 epist. 95, 37 MART. 9, 71, 3. *al.*). CAECIL. com. 50 ossiculatim Parmenonem de via -at legant (CIC. Cael. 36 hinc -et condiciones cotidie legas). CATO orig. 83 me -et ad hoc periculum utare (RHET. Her. 4, 29, 39 vos me ... utamini atque abutamini -bit. 4, 51, 64 CIC. orat. 157 ac. 1, 25 LVCR. 1, 870. *al.*). agr. 83 eam rem divinam vel servus vel liber -bit faciat (CIC. S. Rosc. 138 facias -et, nemo prohibet. Att. 2, 9, 2 CIC. fil. Cic. fam. 16, 21, 2 SEN. epist. 10, 4 dis gratiam. *al.*). 158, 2 si voles ... vinum ... bibere, -bit bibas (OV. rem. 534 MART. 1, 106, 8 et ... iugules mero dolorem. 14, 110, 1). 161, 3 *asparagum* usque -bit vellas. TER. Phorm. 347 ut lubet, ludas -et. TITIN. com. 27 nec noctu nec diu -et fullonibus quiescant. VARRO Men. 555 per me -et adsumas γενεθλιακόν. NOVIVS Atell. 115 quanti addictust? :: mille nummum. :: nihil addo: ducas -et (CIC. fin. 5, 86 *discipulum*). RHET. Her. 3, 19, 32 *locos* ipse sibi constituat quam volet multos -bit (*v. etiam p. 1364, 14. 33 et cf. l. 40*). 4, 53, 66 CIC. inv. 1, 97. 2, 170 exemplo -et vim rei ... cognoscamus (BELL. Afr. 45, 4 SALL. Catil. 35, 2). 2, 177 S. Rosc. 49. 138 dicas -et (Verr. II 3, 70. 4, 35 de orat. 1, 217 Att. 5, 1, 4. *al.*). *et passim; sed aevo procedente rarius legitur, postremo evanescere videtur.* β *praeteriti* (*cf. p. 1364, 57*): (I) *imperf.*: RHET. Her. 4, 5, 7 -et ... eligerent et probarent quemlibet. OV. am. 3, 3, 43 si deus ipse forem, numen sine fraude -ret femina mendaci falleret ore meum. CE 595, 2 quibus *coniugibus* non in se (*i. una*) -uit bis denos viverent annos. (II) *perf.*: CIC. Caecin. 35 ages iniuriarum; plus tibi ego largiar: non solum egeris, verum etiam condemnaris -et; num quid magis possidebis? Vatin. 11 -et inpune per me parietes in adulescentia perfoderis, vicinos compilaris, matrem verberaris. COLVM. 3, 3, 8 *vinitor* sit -et emptus sex vel potius sestertiis octo milibus. TERT. anim. 32, 2 viderint thamni -bit.

c ut (*zeugma* CIC. Mur. 8; *iuxta inf. l. 84. p. 1362, 2*): ITALA act. 8, 37 (Praedest. 3, 8) si credis ..., -et ut baptizeris (VVLG. -et *tantum*). PANEG. 2, 20, 5 si ... -ret, ut ... Brutus ... cerneret. 6, 20, 3 cum per te -ret, ut viveret. FIRM. math. 2, 30, 4 non ... oportet nec -et, ut ... discamus. OPTAT. 7, 2 p. 169, 4 non -et, ut sint sine fratribus, qui *eqs.* AMBR. epist. 65, 10 quod *Moyses* (*exod. 24, 6*) ... ad altare effundit sanguinem, ut intelligas (intellegere *edd. vet.*) -et ablutionem mundi *eqs.* inst. virg. 8, 57 non -bit ..., ut aperiatur *porta*. RVFIN. Clement. 2, 33, 9 inde me ut arguas -et. PRVD. apoth. 410 non -et, ut spolium rapias. AVG. in psalm. 147, 16 l. 9 -et, ut caveas. de serm. dom. 1, 16, 44 l. 1081 sq. CONC.S II 3, 3 p. 118, 14 -et, ut ... coaptemus. SALV. eccl. 2, 57 non -et, ut ... putemus. 3, 24 -at eis ..., ut velint. gub. 3, 3 nec -et, ut ... dicas. POMP. gramm. V 125, 13. 128, 19. 129, 23. CONSVLT. 8, 8 non -uisse, ut ... metueret, cui ... non -uit tardare sententiam. MVTIAN. Chrysost. hom. 11 p. 313/4 -et tibi et nunc, ut descendat ignis ... et omnia consumat ...; magis autem non consumere, sed *eqs.* (*gr.* ἔξεστι ... πῦρ κατελθεῖν ... καὶ πάντα ἀναλῶσαι ... μᾶλλον δὲ οὐκ ἀναλῶσαι κτλ.). ARATOR act. 1, 637 CIL X 2564.

d ? quia: *v. p. 1367, 82.*

3 *pro subi. est neutr. pron.*: **a** *in univ.*: α *sing.*: PLAVT. Bacch. 344 id (Rud. 680 a si modo id -at, vis ne opprimat. CIC. Verr. II 2, 101. 3, 211. 222. *al. cf.* 3, 150 idem [3, 221. 5, 180 Balb. 41. *al.*]). Trin. 1032 quod (QVADRIG. hist. 11 RHET. Her. 4, 25, 34 CIC. inv. 2, 95. *al.*). TER. Eun. 639 illud (SEN. contr. 10, 2, 8. *al.*). 640 hoc (CIC. Verr. II 1, 12. 3, 81 *seq. inf.* 3, 169. *al.*). LEX agr. (CIL I² 585) 32 quicquid (CIC. Balb. 8 parad. 25. *al.*). CIC. S. Rosc. 83 utrumvis (Verr. II 3, 167 fin. 3, 17 Att. 9, 1, 4. *al. cf.* Verr. II 4, 16 utrum vellet [Vatin. 34 Cael. 2. *al.*]). Verr. II 3, 188 quid (Manil. 58 Flacc. 55 Balb. 14. *al. cf.* Verr. II 3, 150 quidvis [Tusc. 3, 63]). 3, 211 quicquam. dom. 70 nihil (SEN. contr. 2, 3, 11 STAT. silv. 1, 6, 90. *al.*). Rab. Post. 11 quantum (parad. 25 SEN. contr. 10, 5, 17. *al.*). Phil. 13, 15 tantum (BRVT. [?] Cic. ad Brut. 1, 16 [9, 24 Sj], 7 t. ..., ut *eqs. al.*). fam. 9, 18, 2 istuc (SEN. benef. 2, 16, 2 QVINT. inst. 4, 1, 65. *al.*). PVBLIL. C 46 plus (SEN. dial. 4, 21, 6 MART. 4, 11, 8. *al. cf.* SEN. contr. exc. 10, 5 multum [LVCAN. 7, 554 TERT. apol. 22, 5. *al.*]. TERT. pall. 2, 5 plurimum). *al.* β *plur.*: CATVLL. 61. 146 quae (SEN. contr. 9, 2, 17 SEN. benef. 7, 7, 3 clem. 1, 8, 2 dial. 12 [11], 6, 5. PS. QVINT. decl. 14, 8 p. 272, 5. *al.*). 61, 148 ista (OV. met. 10, 329 STAT. Theb. 7, 321). BELL. Alex. 56, 2 omnia (SALL. [?] rep. 2, 4, 1 SEN. contr. 2, 3, 3 SEN. benef. 7, 7, 3 clem. 1, 18, 2 dial. 5, 12, 7. 12 [11] 6, 3. *al.*). OV. epist. 16 (17), 164 cuncta (met. 9, 554 MART. 11, 39, 7. *al.*). SEN. clem. 1, 8, 2 multa (dial. 12 [11], 6, 5. 12 [11], 7, 2.) ANTH. 795, 3 pauca. **b** *indicatur de quo (qua re) facultas agendi sit*: α de: CIC. inv. 1, 102 ut ex eo, quod uni concessum sit, sibi quoque tali de re quid -at, intellegere possint. VERG. Aen. 6, 502 cui tantum de te -uit? SEN. dial. 2, 10, 3 PLIN. paneg. 36, 3 TERT. nat. 1, 7, 1 mart. 4, 9 PANEG. 4, 12, 3. *al.* β in *c. abl.*: LIV. 8, 31, 7 *dictatorem*, quidquid -uerit in magistro equitum (*sc. puniendo*), in militibus ausurum. *c. acc.* (*cf. p. 1359, 77 sqq.*): SEN. contr. 1, 7, 3 hoc ne ⟨in⟩ adulteros quidem -et. 1, 7, 12 in quas *manus* sibi ne piratae quidem -ere quicquam putent. 2, 2, 12 in quos *versus* nihil illis -ret. 2, 3, 10. 10, 5, 19 suas. 6, 6 SEN. Herc. O. 1563 Phoen. 658 clem. 1, 11, 2. 1, 18, 2 epist. 47, 1. 11. 110, 20 CVRT. 3, 12, 25 LVCAN. 9, 1025 TAC. ann. 3, 15, 1 QVINT. inst. 1, 3, 17 decl. 259 p. 57, 31 PLIN. epist. 7, 1, 1. *al.* γ inter: SEN. contr. exc. 4, 5, 3 i. patres et filios id solum iudex putat -ere, quod oportet. δ pro: STAT. silv. 3, 3, 194 hoc quanto melius p. patre -ret. QVINT. decl. 265 p. 83, 13 (*v. infra*). 369 p. 406, 16 omnia -ere p. patria. GAIVS epit. 1, 6, 6. ε adversus: QVINT. decl. 244 p. 2, 28 quantum -at a. adulteros. 262 p. 73, 2 ut raptae a. te -ret, quantum a. caelibem -et. 265 p. 83, 13 non tibi aliquid a. ignominiosum -uisse, sed ignominioso nihil pro se -ere.

ζ ad: TERT. apol. 9, 17 quantum -at erroribus ad incesta miscenda. CYPR. epist. 73, 15 nihil eis ad gratiam ecclesiasticam ... -ere. COD. Theod. 9, 35, 6 = Iust. 9, 41, 17 nihil ... in eas ... -ere personas ad inferendas iniurias corporales. η contra: FIRM. math. 1, 7, 34 nihil pietati ... -uit c. Syllam. NOVELL. Valent. 22 pr. ne quid umquam c. innocentiam ... -ere patiamur.

4 *pro subi. est nomen* (*cf. p. 1370, 7 sqq.*): **a** *exempla ambigua*: CIC. Verr. II 3, 181 illud genus tertium deductionis erat eius modi, quasi non modo -ret sed etiam oporteret *eqs.* dom. 106 quae tua fuit consecratio? 'tuleram', inquit, 'ut mihi -ret'. de orat. 2, 252 alterum genus *ridiculi* est ⟨in⟩ imitatione ...; sed nobis tantum -et furtim, si quando, et cursim. QVINT. inst. 2, 13, 3 erit haec quidem rectissima fortasse ratio *aciei instruendae*, quotiens -bit. TERT. castit. 8 l. 8 de bono non dicitur '-et', quia bonum permitti non exspectat, sed assumi. **b** *exempla certa*: SEN. Thy. 214 tantum honesta dominanti -ent. apocol. 8, 3 (*respicitur matrimonium inter fratrem et sororem contractum*) Athenis dimidium -et, Alexandriae totum. benef. 3, 18, 3 paria in illos -ent. LVCAN. 6, 726 has fatis -uisse moras. STAT. silv. 2, 5, 13 hoc -uisse nefas (*sc. leonem mansuetum occidi*) placidi tumuere leones. TERT. coron. 12 l. 4 -ere militiam usque ad causam coronae. paenit. 12, 8 quod *mare* soli populo pervium -bat. ANTH. 795, 9 (*de Ganymede*) ut ... puer pelex visu tactuque -ret. SCHOL. Verg. Bern. ecl. 4, 53 quo vita mihi -at (liqueat *B*, quo vitam -at eam mihi vivere *FP*). MAXIMIN. c. Ambr. 96 subscribtionem ... sibi non -ere. CASSIOD. var. 1, 29, 2 devotio vestra praesenti iussione commonita terrarum spatia, quae veredis antea -uerunt, ... a possessore vindicata restituat.

B *notione debilitata vel deflexa adhibetur*: **1** *affirmative in responsis fere i. q.* 'bene, consentio' (*cf. p. 1358, 65. 1359, 38 sqq.*): PLAVT. Amph. 544 (*Iuppiter ad Alcumenam*) numquid vis? :: etiam: ut actutum advenias. :: -et, prius tua opinione hic adero. Aul. 328 tace nunc iam tu ... :: -et. Bacch. 35 quid si hoc potis est, ut tu taceas, ego loquar? :: lepide, -et. Capt. 949 quaeso, hominem ut iubeas arcessi. :: -et. Cas. 421 intro abi et ... fac accures. :: -et. 492 tene marsuppium, abi atque obsona ... molliculas escas ... :: -et. 588 propera ergo. :: -et. Curc. 95 tace, occultemus lumen et vocem. :: -et. 727 age ergo, recipe actutum. :: -et. Men. 158 concede huc a foribus. :: fiat. :: etiam concede huc. :: -et. 213 iube ... nobis ... prandium accurarier ...,

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

atque actutum. :: -et ecastor. 224 ceterum cura. :: -et. Mil. 536 abi intro ..., vide sitne istaec vostra intus. :: -et, pulchre admonuisti. Most. 402 curabitur. :: ... :: -et. 930 faciam, ut iubes .:: ... :: -et. 1152 Pseud. 357. 652 Rud. 1212—1224 (*repetitur* 14^{ies} *ibid. oratione concisa*: 1216 *et* 1222 omnian -et? [*'adiungitur quasi indeclinabile pro*: ad omnia '-et' respondebis' *Ussing*]. 1226 quidquid memorabam, -et). 1403 Trin. 372. 517 Truc. 331. 2 *ironice fere i. q. necesse est*: PLAVT. Aul. 381 festo die si quid prodegeris, profesto egere -at, nisi peperceris. Capt. 90 nisi qui colaphos perpeti potest parasitus frangique aulas in caput, vel ire ... ad saccum -et. Epid. 324 per illam tibi copiam copiam parare aliam -et. Most. 713 nihil erit, quod deorum ullum accusites; te ipse incuses -et. Pseud. 1182 i in malam crucem. :: ire -bit tamen tibi hodie temperi. Stich. 611 (*ad parasitum*) per hanc tibi cenam incenato ... esse hodie -et. DIRAE 88 (*verba viri expulsi cum acerbitate dicta*) hinc ibo in silvas; obstabunt iam mihi colles, obstabunt montes, campos audire -bit: 'dulcia rura valete *eqs.*' (*nisi mavis cum E. Fraenkel, JRS 56, 1966, 150* campos *pro obi. habere*). PROP. 1, 8, 29 falsa -et cupidus deponat gaudia livor (*cf. Rothstein ad l., qui vix recte etiam* 2, 17, 15 *et* OV. epist. 12, 112 *huc trahit*). *al.*

C *appendix syntactica ad A et B*: 1 *indicatur causa, ratio sim.*: a *praepos.*: α ex: LEX agr. (CIL I^2 585) 29 ex ... foedere (CIC. Balb. 35. LIV. 38, 32, 8 ex f. ac legibus. 42, 41, 11). 40 ex h(ac) l(ege) (42. 62 CIC. inv. 2, 95 Verr. II 3, 188. *al.*). CIC. Verr. II 3, 188 ex senatus consulto et ex legibus (de orat. 2, 132 CIL XIV 4573, 2). CIL I^2 1212, 7 ex testamento. TERT. carn. 15 l. 1 ex privilegio haeretico. *al.* β per: *c. acc. personae*: PLAVT. Asin. 12 si p. vos -et (*c. pron. pers. ut* Merc. 989 me [Persa 376 CAECIL. com. 240 CATO or. inc. frg. 10 = 174M. CIC. Verr. II 1, 12. 5, 76. *al.*]. Mil. 1263 te. Poen. 52 illos. *et passim*). QVADRIG. hist. 11 militem. CIC. Verr. II 3, 67 nostros magistratus. 4, 44 omnes alios praetores. 5, 76 M.' Glabrionem (*cf.* 5, 159 L. Metellum. *al.*). Caecin. 48 homines coactos (fam. 7, 1, 2 omnes h.). Cluent. 108 multitudinem concitatam. Manil. 59 deos immortales. Phil. 5, 20 amicos. Att. 4, 2, 7 meos defensores. fam. 11, 24, 2 hostem. 14, 4, 5 nautas. Ps. CIC. epist. ad Oct. 1 tuas legiones. LIV. 3, 13, 3 consules superiorum annorum. 29, 6, 3 duces. *al.* *c. acc. rei*: PLAVT. Epid. 324 illam ... copiam. 338 hanc curam. Stich. 611 hanc ... cenam. TER. Ad. 108 aetatem (CIC. leg. agr. 2, 3 LIV. perioch. 49 p. 59, 16 PLIN. epist. 3, 11, 5). CIC. Verr. II 1, 110 legem Voconiam (Manil. 62 leg. agr. 1, 9. 2, 3. 2, 78 Flacc. 77 Mil. 43 Phil. 2, 81. 5, 46. *al.*). p. red. in sen. 31 eorum edicta (EDICT. praet. VLP. dig. 4, 6, 1, 1). Pis. 18 interdicta. Phil. 2, 60 tuas contumelias. orat. 160 aurium iudicium. Att. 6, 5, 3 senatus consultum (EDICT. praet. VLP. dig. 4, 6, 1, 1). 7, 3, 7 rem publicam. fam. 1, 8, 3 eiusdem amicitiam. CINC. Gell. 16, 4, 4 eas causas. OV. met. 13, 885 fata (EVTR. 10, 16, 2 AMM. 27, 6, 15). Pont. 4, 2, 43 fera bella. EPICED. Drusi 119 lacrimas. LIV. 3, 41, 1 factionem. 4, 9, 2 intestina arma. 10, 39, 8 auspicia. 21, 18, 8 foedus. perioch. 50 p. 62, 23 annos. CELS. 3, 5, 10 corpus. 3, 21, 13 stomachum. 4, 13, 4 vires. COLVM. 2, 21, 4 religiones pontificum. TAC. hist. 3, 72, 1 mores nostros. APVL. met. 3, 12, 3 fidem. *al.* γ *alia*: LEX repetund. (CIL I^2 583) 13 quod circa. CIC. Cluent. 120 de quibus causis (LABEO dig. 43, 12, 1, 6 de lege). de orat. 2, 132 contra leges. CIRIS 335 pio cum iure. SEN. contr. 1, 8, 4 in utramque partem. CVRT. 6, 10, 14 ne plus alienae crudelitati apud te -ret quam clementiae tuae (TERT. apol. 37, 5 si non a. istam disciplinam magis occidi -ret quam occidere. coron. 10 l. 14 nobis ... abuti a. apostolum non -et facilius non uti docentem. adv. Marc. 2, 26 p. 372, 20 quantum -at fideli et prophetae a. deum). LEX Malac. (CIL II 1964) 2, 2 propter quam *causam*. AVG. civ. 3, 3 p. 100, 28 D. in iure suo. de serm. dom. 1, 16, 44 l. 1082 secundum praeceptum domini. b *abl.*: PLAVT. Cist. 533 aequa lege (Stich. 564 TER. Phorm. 116 CIC. Verr. II 2, 137 prov. 17. 45 Rab. Post. 20 LEX Iul. munic. [CIL I^2 593] 88. 136. *al. cf.* CIC. ac. 2, 1 legis praemio. VAL. MAX. 3, 7, 9 beneficio legis Memmiae). Most. 713 iure optimo (CIC. Verr. II 2, 38. LEX Vrson. [CIL I^2 594] 124, 9 i. lege recteque. TAC. ann. 3, 24, 4. *al.*). Rud. 139 mea ... causa. CIC. Verr. II 2, 100 edicto (p. red. in sen. 16 edictis et imperiis). Mil. 10 nullo pacto. Deiot. 3 more maiorum. CAES. Gall. 1, 7, 3 eius voluntate (1, 30, 4. 1, 35, 3. 1, 39, 3). SEN. clem. 1, 8, 2 beneficio tuo. LACT. mort. pers. 7, 11 consuetudine malorum. CIL X 1642, 13 s(enatus) c(onsulto). c *adv.*: CIC. dom. 8 recte (LEX Vrson. [CIL I^2 594] 124, 9 TAB. cer. Dac. 6 [CIL III p. 937] int. 12 *a. 139. al.*). Lig. 20 aliter (Phil. 12, 28). PLIN. epist. 4, 8, 2 hactenus ..., ut. TERT. monog. 3, 3 ultro. AMM. 22, 12, 7 impraepedite.

2 *locutiones abundantes*: ENN. frg. var. 115 Iovem ... edicto prohibuisse, ne -ret *eqs.* TER. Haut. 36 date potestatem ... ut -at. CIC. Tull. 47 quae *lex* permittit, ut ... -at (50 Verr. II 2, 45. 3, 221 leg. agr. 2, 34 CAES. Gall. 1, 35, 3 NEP. Dat. 10, 1 ARNOB. nat. 1, 37. *al.*). Verr. II 2, 101 impediri edicto, quo minus ... -ret. 4, 44 -uit posse (LVCR. 5, 285 -et ... possis. LYGD. 3, 31 OV. epist. 19 [20], 74. *cf.* TERT. anim. 57, 11 -ere potuisset. VEG. mil. 3, 21 [*loco fort. spurio*] aliud sibi -ere non posse. LEO M. epist. 7, 1 ne quid ... -ere possit). leg. agr. 2, 34 ut -at conceditur (Balb. 5). de orat. 1, 215 neque ... est interdictum ..., ut singulis hominibus ne amplius quam singulas artes nosse -at. LVCR. 6, 1228 dederat ... -ere. STAT. silv. 1, 6, 84 vetuit -ere. ARGVM. Plaut. Mil. 1, 7 -ere ut quiret.

II -et (-bit *infra l. 45*) *vergit in notionem coniunctionis concessivae, aevo cadente fere i. q. etsi, quamvis, quamquam* (*cf. p. 1358, 65 sqq.; adamatur usus concessivus, dum usus p. 1361, 31 sqq. descriptus evanescit*; -et *antea libere positum, aevo cadente fere in initio enuntiati legitur; in rebus concessis praeter coni. praes. et perf., quibus solis veteres utuntur, adhibentur et coni. imperf. et plusquamperf., postremo etiam indicativus*; -et *accedit etiam ad singulas enuntiati partes*): A *concessio fit per enuntiata*: 1 *c. coniunctivo*: a *praes.*: α -et: ① *ante verbum ponitur*: PLAVT. Asin. 718 -et laudem Fortunam, tamen ut ne Salutem culpem. CIC. S. Rosc. 31 -et hercules undique omnes in me terrores periculaque impendeant omnia, succurram. Verr. II 3, 145 -et hercle ... omnes omnia dicant, in illo ... vicimus. 4, 133 -et iste dicat emisse se ..., credite hoc mihi, iudices *eqs.* har. resp. 19 quam volumus -et ... ipsi nos amemus, tamen *eqs.* (*v. etiam l. 33. p. 1361, 56 et cf.* Tusc. 4, 53 quamvis -et insectemur istos [nat. deor. 3, 88 LVCR. 6, 601. 620 VEREC. in cant. 8, 7]. SEN. dial. 10, 10, 5 -et quantum libet ingeras). Planc. 90 -et me desipere dicatis, numquam ... putavi. parad. 8 -et inrideat si qui vult, plus apud me tamen vera ratio valebit. Tusc. 1, 55 Att. 2, 8, 1. 14, 4, 2 omnia -et concurrant, idus Martiae consolantur. fam. 13, 27, 1 BRVT. (?) Cic. ad Brut. 1, 17 (9, 25 Sj.), 5. VERG. Aen. 11, 348 dicam equidem, -et arma mihi ... minetur. HOR. epod. 4, 5 -et superbus ambules pecunia, Fortuna non mutat genus. carm. 3, 24, 3 caementis -et occupes terrenum ..., ... non animum metu, non mortis laqueis expedies caput. epist. 1, 17, 59 ars 459. *et passim; aevo cadente fere solum exstat hoc genus exemplorum.* ⓘⓘ *post verbum ponitur*: LVCIL. 82 non dico: 'vincat -et, et (*i. et tamen*) vagus exulet, erret exlex' (*Warmington et Krenkel sec. Leo, Ausgew. Kl. Schr. I 229 sic distinguunt* 'vincat -et'; et v. exul et erret e.). CIC. Caecin. 41 queramur ... -et, tamen *eqs.* dom. 99 dirumpatur -et ..., audiet haec ex me *eqs.* Pis. 63 neque ... contempsisti *praemia virtutis*, sis -et Themista sapientior. Rab. Post. 25 obicias -et quam voles saepe palliatum fuisse, aliqua habuisse non Romani hominis insignia, quotiens eorum quippiam dices, totiens unum dices ... illud *eqs.* (*v. etiam l. 14. p. 1361, 56 et cf.* leg. 3, 24 quamvis enumeres multos -et). de orat. 1, 195 fremant omnes -et, dicam quod sentio. fin. 2, 99 Att. 4, 16, 8. VERG. Aen. 11, 440 ibo ... contra, vel magnum praestet Achillem factaque Volcani manibus paria induat arma ille -et. HOR. sat. 1, 2, 81 *matrona* inter niveos viridesque lapillos sit -et. TIB. 3, 9, 17 tunc veniat -et ad casses, inlaesus abibit ... aper. PRIAP. 3, 2 da mihi, quod tu des -et assidue, nil tamen inde perit. 45, 5. 64, 3. PROP. 1, 16, 29 sit -et et saxo patientior illa Sicano, sit -et et ferro durior et chalybe, non tamen *eqs.* QV. am. 3, 4, 31 indignere -et, iuvat inconcessa voluptas. 3, 8, 61 exaequet tetricas -et illa *uxor* Sabinas, *maritus ei* imperat ut captae. epist. 1, 83. 3, 133. 19 (20), 38. *et passim; sed aevo cadente hic usus fere evanescit.* β -bit (*cf.* TERT. *p. 1365, 42*): HOR. epod. 15, 19 sis pecore et multa dives tellure -bit tibique Pactolus fluat ..., translatos alio maerebis amores *eqs.* sat. 2, 2, 59 -bit ille *avarus* repotia ... celebret, ... ipse ... caulibus instillat *oleum corruptum*. PRIAP. 83, 33 (*ad mentulam*) -bit aeger ... cubes, tereris usque. OV. am. 2, 11, 53 omnia pro veris credam, sint ficta -bit. met. 2, 58 (*verba Solis*) placeat sibi quisque -bit, non tamen ... valet. 8, 755. 13, 862. 14, 355 non ... effugies, vento rapiare -bit. trist. 5, 14, 3 Pont. 3, 4, 33. SEN. epist. 28, 4 in ultimas expellaris terras -bit ..., hospitalis tibi illa qualiscumque sedes erit. LVCAN. 7, 855. 8, 629 MART. 2, 81, 1. 4, 55, 28. 8, 21, 11. 8, 64, 5. 10, 100, 5 TERT. spect. 27 p. 26, 18. *al., sed rarissime.*

b *praeteriti* (*cf. p. 1361, 61*): α *imperf.*: ① *accedente sensu irreali*: VARRO ling. 7, 2 neque multa *verborum etyma dici possent* ab eo, quem non erunt in lucubratione litterae prosecutae, multum -et legeret. STAT. silv. 5, 1, 23 -et ipse levandos ad gemitus ... Orpheus adforet ..., nil cantus, nil fila ... mulcere valerent. MART. 9, 91, 13 ad cenam si me ... vocaret ... hinc invitator Caesaris, inde Iovis, astra -et propius, palatia longius essent, responsa ... haec ... darem *eqs.* APVL. met. 7, 27, 5 (*ad asinum*) -et precariam vocis usuram sumeres, cui ... persuadere possis ...? TERT. bapt. 3 p. 203, 20 -et eo plenius docerem. VLP. dig. 37, 5, 5, 5 PANEG. 12, 4, 2 ARNOB. nat. 1, 65. *al.* ⓘⓘ *vi mere concessiva* (*fere pendens e praeterito enuntiati primarii*): IVV. 13, 56 credebant quom ... nefas ..., si iuvenis vetulo non adsurrexerat et si barbato cuicumque puer, -et ipse videret plura domi fraga *eqs.* IVLIAN. dig. 33, 5, 10 -et ... manumissione Pamphili duae personae constituerentur ..., unius tamen rei legatum inter eas vertitur. PANEG. 7, 12, 4 privatus -et dici velles, inhaesit tibi ingenita maiestas. 8, 1, 3 quamvis ... tunc ... patris ac patrui tui merita, -et dicendo aequare non possem, possem tamen vel censere numerando. 8, 3, 2. 8, 12, 1. LACT. inst. 7, 8, 2 -et *Plato* verum de animae immortalitate sentiret, tamen non ita de illa tamquam de summo bono disserebat. 7, 8, 8 qui omnes -et eloquentia excellerent, tamen ... non minus auctoritatis habuerunt, qui *eqs.* 7, 9, 2 ut ... deum, -et sub oculos non veniret, de sua tamen vi ... cerneremus. mort. pers. 26 CHALC. comm. 4 PEREGR. Aeth. 7, 1. 9, 6. 19, 19 AMM. 14, 11, 6. 15, 5, 33. 15, 7, 10. 18, 8, 13 *et saepius.* SCHOL. Iuv. 11, 77 AMBR. epist. 10, 3 HIER. epist. 22, 8, 5 PAVL. NOL. carm. 19, 425. 24, 259 AVG. civ. 13, 20 p. 584, 16. 19 D. *al.* β *plusquamperf.*: ① *vi mere concessiva* (*fere pendens e praeterito enuntiati primarii*): BELL. Hisp. 16, 3 quod factum

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(*sc. hostium eruptio*) -et necopinantibus nostris esset gestum, tamen ... repulsos ... oppido represserunt. Novatian. Cypr. epist. 30, 3 p. 551, 3 (*de libellis sacrificium testantibus*) sententiam nostram ... protulimus ... adversus illos, qui accepta fecissent, -et praesentes cum fierent non adfuissent. Lact. epit. 22, 5 tamen vita eius *hominis*, -et temporalis esse coepisset, in mille annis terminum sumpsit. mort. pers. 43, 2 -et nuper cum eo amicitiam confirmasset, tamen ... existimavit affinitatem illam ... contra se copulari. Firm. err. 12, 7 Ps. Lact. inst. interpol. 7, 5, 27 § 17 Avg. civ. 5, 18 p. 224, 25 D. Svlp. Sev. epist. 3, 6 Macr. Sat. 1, 7, 4 Alc. Avit. carm. 6, 651. *al.* ⓟ *accedit sensus irrealis*: Mart. 5, 39, 8 Croeso divitior -et fuissem, Iro pauperior forem, Charine, si conchem totiens meam comesses. Iren. 2, 6, 1 (2, 4, 5 H.) -et ... multum separati essent *angeli* ab eo *primo deo* ..., sed tamen dominio ... oportuit cognoscere dominantem. 2, 6, 3 (2, 4, 6 H.) oportebat, -et non vidissent hi *angeli* eum qui super omnia deus est, uti cognoscerent ... dominium eius. Vlp. reg. 16, 3 Cypr. Gall. gen. 893 Fvlg. Rvsp. ad Tras. 3, 16 p. 280^{C}. *γ perf.*: Tib. 2, 4, 45 at bona quae ... fuit, centum -et annos vixerit, ... flebitur ante rogum. Ov. am. 2, 2, 57 viderit ipse -et, credet tamen ille *maritus* neganti *uxori*. trist. 4, 9, 9 sim -et extremum ... missus in orbem, nostra suas istuc porriget ira manus. Pont. 2, 10, 7 sis -et oblitus ... gemmaeque manusque, exciderit tantum ne tibi cura mei. Gratt. 352 -et alti vulneris ora⟨e⟩ abstiterint atroque cadant cum sanguine fibrae. Pavl. Fest. p. 54 -et quinque amplius quam centum fuerint, tamen ... centumviri sunt dicti. Sen. contr. exc. 4, 4, 2 tam teneris ..., quam qui vulneravit aliquem, -et vulnus sanaverit, quam qui subripuit aliquid, -et reddiderit deprehensus. suas. 7, 4 (*ad Ciceronem*) -et scripta ⟨tua⟩ combusseris, Antonius paucos annos tibi promittit. Sen. Herc. O. 76 *Iuno monstris* sparserit mundum -et caelumque terris peius ... faciat, dabitur Alcidae locus. 282 Med. 169. 200 Phaedr. 222. 933 Thy. 776. 784. benef. 2, 32, 1 qui accepit ... beneficium, -et animo benignissimo acceperit, nondum consummavit officium suum. clem. 1, 12, 2 dial. 1, 2, 10. 1, 4, 4. 6, 12, 2 nat. 6, 23, 3 epist. 23, 2. 28, 1. 74, 27. 76, 31. 90, 33. 99, 4. 108, 4 frg. 114 Lvcan. 4, 821. 5, 659 Plin. dub. serm. frg. Char. gramm. p. 164, 24 B. Stat. Theb. 5, 26. 12, 19 Mart. 3, 6, 5. 8, 44, 2. 8, 66, 9. 14, 8, 1 Qvint. inst. 3, 3, 4. 6, 3, 7. 7, 1, 53. 8, 6, 18 decl. 262 p. 72, 16. 280 p. 142, 19. 305 p. 198, 29 *et* 199, 1. 314 p. 235, 24. 25. 334 p. 316, 7 Ivv. 10, 298 Tac. dial. 13, 1 Plin. epist. 2, 16, 3. 5, 14, 2. 6, 34, 3. 10, 108, 2 paneg. 34, 3. 89, 3 Traian. Plin. epist. 10, 71 Flor. epit. 2, 2, 14 Gaivs inst. 2, 168. 187. 212. 3, 27. 59. 66. 4, 71. 72a. 78. 153. 178 Apvl. met. 2, 8, 6 (*ter*). 6, 22, 3. 9, 6, 1. 9, 38, 3 Min. Fel. 5, 7 Tert. apol. 6, 10. carn. 7 l. 11 -bit. 21 l. 10 coron. 13 l. 35 adv. Hermog. 10, 3. 23, 2 adv. Marc. 5, 10 p. 607, 13 monog. 5, 8 adv. Prax. 22 p. 269, 1 scorp. 9 p. 164, 24 spect. 12 p. 14, 26 uxor. 1, 2 l. 8. *al.*

2 *c. indicativo* (*futuri l. 49. 56; iuxta coni. l. 62. 73. p. 1366, 6. 10. 12*; -et *post verbum collocatur l. 50. 76.*; *vix recta var. l. pro coniunctivo* Sen. benef. 7, 6, 2): **a** *apud varios auctores*: Hyg. grom. p. 95, 1 Th. -et dominus aliquid vendidit (liquebit etiam si ... vendidisset *G*). Apvl. met. 2, 6, 8 -et salutare non erit, Photis illa temptetur (*at 8ies in eodem opere c. coni.*). Porph. Hor. carm. 2, 18, 29—32 habes -et ... quidquid putas, scito tamen *eqs.* (*at 11ies c. coni.*). Prob. inst. gramm. IV 52, 38 quae *nomina* -et absolute sunt posita. Moys. Cypr. epist. 31, 6 quod in officio episcopatus tui, -et interim a fratribus ... distractus es, tamen non defuisti. Presb. *ibid.* 8, 2 ecclesia stat fortiter in fide, -et quidam ... ruerunt (*at* Cypr. *ipse 15ies c. coni.*). Sort. Sangall. 21, 6 -et vinces litem ..., sed sumptibus fatigaris. 29, 11 -et multos amicos habes et ab eis tibi promittitur, sed ab amico nihil consequeris. Ps. Alex. c. Dind. coll. p. 170, 15 -et huius *sapientiae* te non ignarum profiteris. Pallad. 3, 9, 7 qui *surculi* -et bono loco nati sunt, tamen feracitate caruerunt. Synod. Hil. coll. antiar. p. 107, 5 Optat. app. 1 p. 195, 16 Athan. Lucif. epist. 6 p. 325, 3. Favstin. trin. 2, 3 l. 2 et -et sufficienter supra de fide ... expressum est et adhuc sint alia ..., quibus fides ... appareat, tamen *eqs.* 2, 13 l. 35 Hilarian. pasch. 1 p. 1107^{B}. 6 p. 1109^{B}. Vita Anton. 41 p. 52, 29 -et e[i]s mendax et numquam dixisti verum (*Migne gr. 26, 904^{B}* ψεύστης ὢν καὶ ... λέγων). Amm. 14, 4, 2. 15, 7, 1. 16, 10, 11. 18, 1, 3. 18, 4, 5. 19, 3, 3. 19, 6, 4. 19, 9, 9. *al.* (*at persaepe c. coni.*). Ambr. Abr. 1, 4, 23 p. 518, 6 epist. 60, 9 exc. Sat. 2, 85 l. 7 hex. 5, 11, 34 in Luc. 10, 162 Noe 26, 99 parad. 14, 71 p. 329, 11 Maximin. c. Ambr. 80 Hier. epist. 80, 3, 1. 96, 6, 2 hom. Orig. in Luc. 18 p. 113, 4 in Ier. 6, 26, 4. 6, 36, 3 (*in eodem opere c. coni.*: 2, 43, 3. 2, 89, 5. 2, 90, 3. *al.*). in Is. 26, 20/21 l. 24 in Matth. 9, 15 p. 57^{A} in psalm. 80 p. 63, 12 tract. in Marc. p. 321, 18 tract. in psalm. I p. 2, 4 p. 66, 15 p. 110, 6 p. 114, 27. p. 154, 8 -et quidem adsumptus sit homo et ... creatura scabillum pedum eius est, tamen *eqs. al.* Vvlg. II Cor. 4, 16 Rvfin. Adamant. 1, 21 Greg. Naz. orat. 1, 17, 1. 3, 4, 1. Epigr. Bob. 57, 10 nec vatem, amicus est -et, recogites. Avg. epist. 136, 1 p. 93, 13 c. Pelag. 3, 5, 14 p. 503, 7. 3, 7, 23 p. 515, 7 quaest. hept. 7, 43 Comm. apol. 616 instr. 1, 15, 8. 2, 10 (6), 3. Macr. Sat. 1, 11, 42 Diogenes etiam *servus fuit* ..., -et ex libertate in servitutem ierat (*cf. Gell. 2, 18, 9* is ex l. in s. venum ierat; *sed sunt qui interpungant etiam post* libertate). Mart. Cap. 1, 11. 3, 257. 303. 6, 703. *al.* **b** *apud iuris consultos* (*fortasse indicativus non ipsis iuris consultis, sed compilatoribus digestorum attribuendus est, cf. Kalb, Juristenlatein 66*): Labeo dig. 18, 1, 78 pr. -et scriptura non continetur. Cels. dig. 41, 2, 18, 1 -et ille non erit adeptus possessionem. 47, 2, 68 pr. -et prope furtum est *infitiatio*. Ivlian. dig. 28, 2, 13 pr. 29, 7, 2, 2. 30, 84, 10 Pompon. dig. 7, 8, 22, 1. 28, 1, 16 pr. *et* 1. *al.* Venvl. dig. 42, 8, 25, 7. 44, 3, 15, 5. 45, 1, 137, 2 Gaivs dig. 5, 3, 17. 20, 1, 4. 20, 4, 11 pr. (*bis*). 22, 4, 4. *al.* (*at semper c. coni. in* inst., *e. g.* 1, 40. 88. 135). Marcell. dig. 28, 1, 16, 1. Scaev. dig. 10, 2, 39, 3 -et hereditatem ... communem haberent et pater ... decessit. 18, 7, 10. 33, 1, 21 pr. Florent. dig. 16, 3, 17 pr. Papin. dig. 2, 14, 41. 23, 4, 36, 3. 28, 3, 17. *al.* Call. dig. 50, 2, 12 Tryph. dig. 46, 1, 69 Vlp. dig. 1, 3, 31. 2, 13, 8, 1. 2, 14, 7, 18. 29, 1, 42 -et etiam (iam *coni. Mommsen*) lecti tirones sint et publicis expensis iter faciunt. *al.* (*at semper c. coni. in* reg., *e. g.* 16, 3. 20, 12. 23, 6). Pavl. dig. 3, 2, 7 in actionibus ..., -et famosae sint et damnati notantur. 8, 1, 8, 1. 10, 1, 1. 13, 6, 17, 2. *al.* (*at semper c. coni. in* sent., *e. g.* 1, 1, 2. 1, 9, 6. 1, 20). Marcian. dig. 1, 5, 5, 2. 20, 4, 12, 2. 25, 2, 25. 27, 1, 21, 2 Mod. dig. 22, 3, 24. 24, 2, 10. 27, 1, 8, 9. *al.* Hermog. dig. 49, 14, 46, 2 Cod. Theod. 2, 19, 2. 2, 24, 1, 2. 6, 35, 4, 1 (*at 30ies c. coni.*, *e. g.* 1, 5, 10. 2, 12, 4. 4, 12, 3). Cod. Iust. 1, 17, 2, 17. 2, 3, 9 pr. 2, 3, 30, 4 *et saepe* (*saepius tamen c. coni.*, *e. g.* 1, 2, 11 *a. 445.* 1, 3, 51 pr.). Inst. Iust. 1, 11, 2. 1, 11, 12. 1, 25, 18. *al.* (*at c. coni. e. g.* 1, 4 pr. 1, 5, 3. 1, 6, 7. *al.*). *al.*

3 *omissa copula*: Stat. silv. 2, 6, 97 eximius -et ille *mortuus* animi meritusque doleri, solvisti. Tert. adv. Marc. 4, 35 p. 541, 16 subiciens Samaritam Iudaeo, quoniam ex Iudaeis salus, -et Israhelitae et Samaritae. mart. 4, 3 (*de variis tormentis*) acerba -et ista, a multis tamen aequo animo excepta. monog. 10, 9 omnes apud deum unum — -et merces varia, -et multae mansiones penes patrem eundem — uno denario eiusdem mercedis operati *sumus*. adv. Prax. 21 p. 264, 2 alium sermonem dei, alium deum, -et et deus sermo *eqs.* resurr. 49 p. 101, 9 *Christus* non alias tamen homo, -et de caelo, nisi quia et ipse caro atque anima. Mart. Cap. 3, 269 si paenultima positione longa, -et ultima brevis, acutus tamen sonus fiet. *al.*

B *concessio fit per partes enuntiati*: 1 *attributum* (*appositionem*) *vel praedicativum* (*post negationem pro* ne ... quidem *l. 47*): **a** *adi. vel part.* (*e coni.* Sen. contr. 1, 5, 5; *attributum nomini praecedit l. 37. 41. 44. al.*): Prop. 2, 34, 72 huic (*quae pomis contenta est*), -et ingratae, Tityrus (*pauper*) ipse canat. 4, 11, 17 immatura -et, tamen huc non noxia veni. Ov. met. 15, 62 is ..., -et caeli regione remotos, mente deos adiit. Sen. dial. 6, 8, 1 dolorem dies longa consumit; -et contumacissimum ..., tamen illum ... tempus enervat. Stat. Theb. 1, 286 (*Iuppiter ad Iunonem*) quodcumque tuos, -et aequus, in Argos consulerem. Qvint. decl. 265 p. 84, 27 temeraria -et, aliqua ratio tamen appareret facti tui, si *eqs.* Calp. decl. 18 semper ..., -et tacitus, ingemui. Gaivs inst. 3, 209 etsi quis unam rem, -et minimam, rapuerit. Apvl. met. 2, 12, 2 -et modicum istum igniculum ..., memorem tamen illius ... caelestis ignis. 3, 13, 4 -et maius, quodvis supplicium sume. 4, 15, 2 iuncturae rimam, -et gracilem. 4, 23, 2 nullam ... omnino, -et vilem, laciniam ferentes. 6, 1, 1 *maritum*, iratum -et, ... propitiare. 6, 26, 8 -et claudi pedis tui calce unica. 7, 26, 2 -et serae vindictae. 9, 33, 2 -et non delicato, necessario tamen quietis subsidio. 11, 1, 3 spem salutis, -et tardam. flor. 18 p. 86 mund. 21. Min. Fel. 38, 5 *Socrates* nihil se scire confessus, testimonio -et fallacissimi daemonis gloriosus. Tert. apol. 13, 9 -et non nobiliores dei veteres, tamen contumeliam a vobis deputabunt. 17, 5 quae *anima*, -et ... pressa, -et ... circumscripta, -et ... evigorata, -et ... exancillata, cum tamen resipiscit ..., 'deum' nominat. anim. 27, 8 (*de limo et flatu*) ut et nunc duo, -et diversa, etiam unita pariter effluant. 33, 7 carcerum, -et otiosorum. 52, 3 ipsa illa ratio operatrix mortis, simplex -et, vis est. carn. 12 l. 37 animam, -et invisibilem, nasci *eqs.* adv. Marc. 1, 15 p. 310, 25 cum novem *deos Marcion* adsignet, -et nesciens. paenit. 7, 10 deus clausam -et ignoscentiae ianuam et intinctionis sera obstructam aliquid adhuc permisit patere. praescr. 12 l. 10 non inimicum, -et durum, iudicem. resurr. 1 p. 26, 3 pulsata saltem, -et non adita, veritate. *al.* *et passim, saepissime ap.* Amm. **b** *gen.*: Plin. nat. 30, 15 nulla ... sacra, barbari -et ferique ritus. Tert. anim. 10, 5 quodvis animal, unius -et puncti. adv. Marc. 4, 21 p. 490, 24 vulva, -et virginis, tamen feminae. 4, 30 p. 525, 2 *Christus*, -et Marcionis. Avg. civ. 5, 19 p. 228, 28 D. veram, -et humanarum laudum, gloriam. 22, 22 p. 607, 4 magnis, -et falsarum rerum, terroribus. Avell. p. 12, 7 exemplum, -et paucissimorum episcoporum. p. 14, 22 cruciatibus, -et unius. Virg. gramm. epit. 2 p. 6, 1 unius -et nominis ... exemplo. **c** *subst. appositum*: Apvl. met. 10, 2, 8 quam facilis, -et non artifici medico, cuivis tamen docto veneriae cupidinis comprehensio. Tert. anim. 17, 14 *in Christo erat* fidelis ... gustus vini illius, -et aquae ante, in nuptiis Galilaeae. 50, 1 ad ordinem mortis, quia nec ipsam sine quaestionibus, -et finem omnium quaestionum. castit. 7 l. 22 ubi tres, ecclesia est, -et laici. adv. Marc. 4, 7 p. 436, 25 habebat utique sensum aliquem dominicae dispositionis — -et daemon, tamen — magis quam alienae. virg. vel. 11, 10 mater familiae vocatur, -et virgo, et pater familiae, -et investis. Avien. orb. terr. 789 ne *quem* monstrigenis, hostem -et, inferat aestus fluctibus. Heges. 1, 12, 1 p. 17, 10 de qua *Iudaea*, victor -et ..., ... tamen ... discessit. Pavl. Nol. carm. 18, 48 me ... ipsum pro me, vilis -et hostia, pendo. Avg. c. Cresc. 3, 50, 55 p. 462, 7 quemquam, -et haereticum. *al.*

2 *abl. absol.* (*cum adi. p. 1367, 5. 10. 11*): Mart. 1, 7, 2 Stellae ... mei columba, Verona -et audiente dicam, vicit ... passerem Catulli.

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

APVL. met. 5, 1, 6 ut diem suum sibi domus facia[n]t *splendidis parietibus*, -et sole nolente. Plat. 1, 18 cum . . . rationem, obsequente -et et pacata cupidine, ira flagrantior vicerit. TERT. anim. 58, 6 animam, -et non exspectata carne, puniri, quod non sociata carne commisit. adv. Marc. 4, 26 p. 512, 13 quem *creatorem*, -et integro mundo, vel sic potuisset videri superasse validior ille deus Marcionis, si *eqs.* CYPR. Demetr. 15 deos tuos . . ., praesentibus -et vobis, praestigias illas . . . non posse celare. ad Donat. 3 ut quis . . ., corporis -et manente conpage, hominem animo ac mente mutaret. epist. 67, 8 succumbentibus -et et cedentibus ceteris. PANEG. 10, 1, 3 parva tunc -et regia. HIL. myst. 1, 37. in psalm. 53, 4 p. 137, 11 etiam invitis -et et cunctantibus nobis. AMM. 19, 8, 5. *al.*

3 *locutiones adverbiales* (*cf. l. 36 sq.*): **a** *abl. modi*: GAIVS inst. 2, 77 quod in cartulis . . . meis aliquis scripserit, -et aureis litteris, meum esse. APVL. met. 1, 14, 6 viam, -et trepido vestigio, capessere. MIN. FEL. 20, 1 deum unum multis -et designasse nominibus. TERT. apol. 10, 11 satis iam de Saturno, -et paucis. CYPR. epist. 11, 5 p. 499, 24 stantes . . . in fide et, pressuris adque angustiis -et, Christo . . . firmiter adhaerentes. Ps. CYPR. mont. 3 p. 106, 13 *legem* scriptam . . ., -et digitis sacris, tamen digitis in figura carnis. PANEG. 12, 1, 4 parvo -et modulo. SPART. Pesc. 5, 5 difficili -et itinere ac navigatione. CHALC. transl. p. 19[A] strictim -et compendioque. comm. 297 miris -et et contra opinionem hominum operantibus asseverationibus. *et al.* **b** *adv.*: APVL. met. 3, 9, 7 succumbo et, ingratis -et, . . . retexi corpora. 11, 24, 6 -et non plene, tamen pro meo modulo. TERT. adv. Marc. 4, 5 p. 432, 2 -et sero (LAMPR. Comm. 17, 1 LVCIF. reg. apost. 7 p. 51, 16 AMM. 31, 11, 4. *al.*). IREN. 3, 25, 1 (3, 39 H.) providentia eius *dei* moti, -et tenuiter, tamen conversi sunt, ut *eqs.* CHALC. transl. p. 19[A] *v. sub a.* comm. 208 non recte -et. 349 laboriosius -et. AMM. 23, 5, 10 -et iuste. 24, 6, 7 -et imperite. 29, 3, 4 -et tardius. SCHOL. Iuv. 131, 1 ut, falso -et, tamen *eqs.* VEG. mil. 3, 19 -et raro (HIER. hom. Orig. in Luc. 35 p. 199, 3 RVFIN. Orig. in cant. prol. p. 68, 24. AVG. civ. 17, 5 p. 216, 13 D. rarissime. SVLP. SEV. dial. 1, 13, 6. *al.*). HEGES. 1, 9, 3 aegre -et. *al.*

4 *locutiones praepositionales*: TERT. adv. Hermog. 14, 1 -et ex occasione materiae, suo tamen arbitrio bona protulisse *deum* (adv. Marc. 3, 1 p. 377, 7 -et ex abundanti. PAVL. sent. 2, 5, 3 -et ex diverso contractu. FAVSTIN. trin. 3, 3 l. 11 ut hominem nasci, -et ex virgine. *al.*). adv. Marc. 2, 16 p. 357, 1 tanta erit . . . animi divini et humani differentia sub eisdem -et vocabulis sensuum (CYPR. Fort. 11 p. 337, 21 s. regali -et ac tyrannica servitute. AVG. civ. 1, 8 p. 13, 26 D. -et s. eodem tormento). pall. 3, 2 nominandus est et serpens, -et pone pavum. pudic. 9 p. 236, 24 non . . . admittetur exemplorum adaequatio, -et in agina congruentissima (p. 238, 27 drachmam inter omnia, -et in stercore, repertam. HIL. psalm. 54, 2 p. 184, 6 in adsumptione -et hominis. AMM. 25, 3, 8 -et in negotio dispari. *al.*). 14 p. 250, 11 quem non temere damnasset *apostolus*, ob solam -et fornicationem. HIL. in psalm. 53, 6 p. 139, 6 post constitutam -et iam a domino formam orandi. *al.*

5 *subst. per casum pendens*: APVL. met. 9, 36, 1 nec . . . vaesanus . . ., -et non rapinis, saltem verbis temperare voluit. TERT. anim. 31, 3 etsi eaedem *animae* semper revolverentur, -et non corporum quoque formas easdem, ⌊-et non fatorum quoque sortes easdem, tamen⌋ (*om. A*, -et non flatorum: tamen quoque fortes casam *B*) vel ingeniorum . . . pristinas proprietates secum referre deberent. carn. 6 l. 31 carnem Christi . . . non natam dicentes, -et carnem. ITALA II par. 33, 17 (Complut.) populus sacrificabat in excelsis (*quod erat prohibitum*), -et tamen domino deo suo (*gr.* πλὴν κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, *Vulg.* in e. domino deo suo). Marc. 6, 23 (cod. aur. *al.* = VVLG.) quidquid petieris dabo tibi, -et dimidium regni mei (*cod. b al.* etiam si, *gr.* ἕως ἡμίσους, *cod. f* usque ad). PAVL. dig. 38, 10, 10, 6 qui eundem patrem habent, -et diversas matres. AVSON. 391, 21 p. 258 P. hac ego condicione -et vel morte paciscar. *al.*

C *stilistica ad A et B*: **1** *accedunt aliae coniunctiones* (quamvis -et *inde a* CIC. *et* LVCR. *p. 1364, 15. 34 sed locis vetustioribus* quamvis *vim verbalem servare apparet*): -et si (*vix recte trad.* TERT. resurr. 37, 1 p. 79, 1): ITALA Gal. 1, 8 (Aug. [?] un. eccl. 12, 32) -et si . . . vobis euangelizaverit (VVLG. -et *tantum*, *gr.* καὶ ἐάν). HESYCH. in lev. 11, 41 p. 920[B] ALC. AVIT. hom. 11, 1 p. 121, 19 CASSIOD. Ios. antiq. 2, 326 (*gr.* εἰ καί). GREG. M. epist. 9, 235 p. 230, 23 THEOD. MOPS. in Phil. argum. p. 197, 12 -et si et (in II Thess. 2, 6 p. 53, 6 in I Tim. 3, 3 p. 110, 2. 3, 7 p. 114, 22 [-et etsi *var. l.*]. 5, 24 p. 173, 3). 1, 6 p. 202, 18 in I Tim. 3, 14 p. 130, 1. 6, 1 p. 174, 5. -et etsi (*v. et l. 71*): COMMENT. Lucan. 8, 153 -et e. . . . discederet, non tamen *eqs.* THEOD. MOPS. in I Tim. 3, 2 p. 105, 14 PASS. Petr. Paul. brev. 3 cod L. -et cum (*aliter p. 1368, 36*): SERM. RevBén. 72, 1962 p. 237, 3 *Cornelius* (*act. 10, 1*) -et c. adhuc gentilis esset, . . . orationibus insistebat. quamquam -et: SALV. eccl. 1, 23 q. haec -et se ita habeant . . ., tamen *eqs.* *dubitanter asserimus* -et quoniam: THEOD. PRISC. log. 111 p. 214, 1 -et q. (q̄m *pars codd., id quod* quoniam *esse coni. Sundwall, Ad Theod. Prisc. adnot. 83;* '*pro* quam maxime' *Rose dubitanter*; -et *tantum BGel.*) . . . significatum est, attamen *eqs.* -et quia: VEREC. in cant. 4, 9 -et q. secunda sit . . ., prima tamen . . . numeratur (*nisi* -et, quia *intellegendum; cf. p. 1362, 5*). **2** *accedunt adverbia vel particulae*: -et maxime: GAIVS dig. 47, 4, 2 -et m. ignoraverit heres. PAVL. dig. 41, 2, 1, 3. -et tamen: ITALA II par. 33, 17 *v. p. 1367, 56.* VLP. dig. 15, 1, 3 pr. -et t. (tantum *Haloander*, tum *Mommsen dubitanter*) praetor . . . polliceatur actionem, tamen *eqs.* PEREGR. Aeth. 8, 3. -et etiam: VLP. dig. 29, 1, 42 -et e. (iam *Mommsen*) lecti tirones sint *eqs.* SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 107, 5 THEOD. PRISC. log. 59 p. 161, 11. *cf.* etiam -et: HIL. in psalm. 53, 4 p. 137, 11 TRACT. de indur. cord. Phar. 4 l. 3. -et iam: RVFIN. Adamant. 1, 18. -et et: CHALC. comm. 23 mundus, -et et corporeus, a deo tamen factus . . ., aeternus est. PEREGR. Aeth. 4, 4 COMM. instr. 2, 32 (28), 1 THEOD. PRISC. log. 61 p. 163, 3 ANON. in Matth. 3 p. 25, 18 CE 1417, 3. sane -et: PEREGR. Aeth. 7, 1 s. -et . . . iam nosse⟨m⟩ . . ., tamen *eqs.* NOT. urb. Const. 15, 2. -et vel: AVSON. 391, 21 p. 258 P. hac ego condicione -et vel morte paciscar. *cf.* vel -et: AVIEN. Arat. 1019 EVSEB. EMES. 19, 22 p. 62, 9. -et quidem: HIER. tract. in psalm. I p. 154, 8 -et q. adsumptus sit homo . . ., tamen *eqs.* -et autem: HIST. Apoll. rec. A 40 p. 85, 4 leno . . ., -et a. contra voluntatem, nolens misit illam. **3** *in apodosi respondent*: **a** tamen: PLAVT. Asin. 718 CIC. Caecin. 41 har. resp. 19. *et passim.* *cf.* sed tamen: CIC. fam. 13, 27, 1 MAXIMIN. c. Ambr. 74 HIER. tract. in psalm. I p. 190, 12. et tamen: LVCR. 6, 601 TERT. test. anim. 3 p. 138, 7. at tamen: IVLIAN. dig. 28, 2, 13 pr. GAIVS dig. 5, 3, 17. 50, 16, 58 pr. APVL. met. 6, 22, 3. *al.* **b** sed (*cf.* s. tamen *supra*): SEN. clem. 1, 12, 3 TERT. pudic. 8 p. 234, 15/16. 17 p. 257, 14 resurr. 60 p. 121, 16 PANEG. 2, 24, 5 SORT. Sangall. 14, 6. 21, 3. 6. 29, 11 PAVL. NOL. carm. 17, 71. 24, 259 COMM. apol. 616. *al.* **c** *alia*: et LVCIL. 82. at OV. met. 8, 185 STAT. silv. 3, 4, 13 PAVL. NOL. carm. 19, 50. etiam TERT. anim. 27, 8. sic quoque HIER. in Nah. 1, 11—13 p. 1240[C].

III *usu novato in notionem coniunctionis causalis vel temporalis vergere videtur* (*exempla fere ambigua propter orationem plus minusve confusam*): SERV. georg. 4, 454 quibus *fatis* faventibus ira numinum minora infert, -et maiora non possit ('*exspectatur* cum m. n. p. *vel* quoniam m. n. -et' *Thilo*). NOVELL. Valent. 5 pr. Graecos . . . negotiatores . . . ulterius non patimur sacrae urbis habitatione . . . secludi, -et eos dissensio et . . . invidia tabernariorum quam . . . urbis Romae utilitas . . . submoverit. GREG. TVR. glor. mart. 9 p. 494, 13 sed non defuit . . . misericordia *dei* . . .; -et cum (cum autem, *omisso* -et, *unus e codd.; cf. p. 1367, 75*) audisset mater, quod scilicet filium communem pater deliberasset exurere, cucurrit ad liberandum eum (*an* scilicet *primo loco pro* -et *legendum, altero delendum?*). GREG. M. epist. 1, 45 p. 71, 14 scribendi ad fraternitatem vestram reddendumque debitae salutationis alloquium -et nulla congrui temporis vel personarum esset occasio, actum est, ut uno in tempore et quae decebant . . . persolverem et quorundam quaerimoniam . . . non tacerem ('-et *hic non particula adversativa, sed causalis, ut* cum, quia' *Hartmann ad l.*). Ps. VIGIL. THAPS. c. Marivad. 1, 72 l. 16 -et iam plurima de ea . . . superius dicta meminimus, superfluum videtur ea iterum repetere . . .; sed scire te convenit *eqs.*

in proverbiis sim. (*cf. Otto, Sprichw. p. 193. Häussler, Nachträge 39. 75. 108. 177. 276 sq.*): PVBLIL. C 46 cui plus -et, quam par est, plus vult, quam -et. N 17 nil magis amat cupiditas quam quod non -et (*cf.* OV. am. 2, 19, 3 quod -et ingratum est; quod non -et acrius urit. SEN. Herc. O. 357 illicita amantur, excidit quicquid -et. PETRON. 93, 1 vile est, quod -et. HIER. epist. 117, 7, 2. 121, 8, 7 in Os. 13, 14 p. 937[C]. *al.*). SEN. Tro. 336 minimum decet libere, cui multum -et.

in paronomasia c. libere (*adv.*): PLAVT. Amph. 393 CIC. Manil. 13 de orat. 1, 119. *al.* lubere, libere (*verbo*): PLAVT. Aul. 751 Capt. 464 Men. 368 Most. 20 Persa 375—77 Pseud. 252 Trin. 1032 TER. Phorm. 347 RHET. Her. 4, 25, 34 CIC. Quinct. 94. *et saepe.*

compos.: ilicet, scilicet, videlicet (*formas non contractas v. p. 1360, 6 sqq.*). *v. Kamptz.*

partic. praes. ***licēns,** -entis *pro adi.* *abl. sg.* -i, *gen. pl.* -tum. *compar.* -ior *inde a* CIC., *superl. non occurrit.*

1 *i. q. licentia, sc. nimia, praeditus, effrenatus sim.*: **a** *de rebus* (*neutr. fere pro subst.: plur. infra l. 84, sing. l. 77*): CIC. de orat. 3, 185 (*e Theophrasto*) inde, *sc. ex anapaesto*, ille -ior et divitior fluxit dithyrambus, cuius membra et pedes . . . sunt in omni locupleti oratione diffusa. orat. 153 quid . . . -ius, quam quod hominum etiam nomina contrahebant, quo essent aptiora? nam ut duellum bellum et duis bis, sic Duellium . . . Bellium nominaverunt. SEN. contr. 2, 6, 11 uterque aeque -i cultu (licenter *c. var. l.*; licenter cultus *Gertz*) per publicum incedit. VAL. MAX. 5, 3 ext. 3 reprehensionis lingua sermone -i soluta non tacet. 6, 4, 2 aeque malam -is imperii magistram iudicans inopiam atque avaritiam. 9, 1, 3 urbi . . . nostrae secundi Punici belli finis et Philippus . . . devictus -ioris vitae fiduciam dedit (CAPITOL. Ver. 1, 4). PLIN. nat. praef. 1 libros *meos* . . . -iore epistula narrare constitui tibi. STAT. Theb. 5, 195 dapibus ludoque -i fit modus. silv. 1, 6, 93 iocos -es. MART. 4, 8, 11 gressu timet ire -i ad matutinum nostra Thalia Iovem. QVINT. inst. 2, 4, 14 pueris aliquid ausis -ius aut laetius. FRONTIN. strat. 1, 1, 5 -ioribus conviviis deditus *Caesar*. EMPOR. rhet. p. 570, 7 recipit . . . imitatio veritatis stilum generis -ioris. SYMM. epist. 1, 59 homo -is otii. AMM. 17, 13, 23 dum -em amentiam libertatem existimarent. 24, 1, 13 -iores militum per longinqua discursus . . . prohibendo. AVG. doctr. christ. 2, 20, 30 (2, 74 G.; *de artibus magicis*) ex quo genere sunt, sed quasi -iore vanitate, haruspicum . . . libri. epist. 100, 2 -iore audacia. MACR. Sat. 2, 5, 5 -iore vestitu. COMM. instr. 2, 17, 14 -ia vestra

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

vos, inquit *deus* in ipsa (*scil. lege?*), deperdunt (-ia *recte defendunt Cucco, Didaskaleion 2, 1913, 323; Martin, SBWien 181 n. 6, 1917 p. 23.* deperdit *Dombart.* licentiae vestrae *Durel*). *al.* b *de animantibus*: PROP. 4, 1, 26 -s Fabius sacra Lupercus habet. SEN. Phaedr. 780 turba -s, Naides improbae. FRG. poet. Prisc. gramm. II 561, 8 (*vix* HOR.) -tum satyrorum greges. STAT. Theb. 4, 695 nocturna ... furta -tum cornipedum et cupidas Faunorum arcebo rapinas. GELL. 15, 9, 4 (*3* quanta ... licentia audaciaque Caecilius hic fuit) immo ... potius nos et quam audaces et quam -es sumus, qui ... dicimus. PORPH. Hor. carm. 3, 3, 70sq. 'pervicax' nunc pro '-ior' dicitur. NEMES. ecl. 3, 55 omnia ludus habet cantusque chorique -es. DON. Ter. Ad. 380, 3 luxuriosum -emque servum. CLAVD. 14, 31 turba -ior.

2 *i. q. permissus, licitus, sc. de re quae licet*: VAL. MAX. 7, 3, 10 infelicis animi impetum satietate -is concubitus (*sc. cum scorto*) resolutum ad id, quod non licebat, tardiorem ... adferens (*antea*: vulgari et permissa Venere). 9, 2, 3 Damasippus nihil laudis habuit, quod corrumperet, itaque memoria eius -iore accusatione perstringitur. COD. Theod. 16, 2, 4 ut supremae voluntatis ... liber sit stilus et -ens (libens *var. l.*; licitum *Cod. Iust. 1, 2, 1*) ... arbitrium.

adv. ***licenter.** *compar.* -ius *inde a* CIC., *superl.* -issime CLEDON. gramm. V 65, 13 (*cf.* satis -r SERV. Aen. 5, 326. 8, 268 *et* praelicenter).

1 *notione arbitrii, voluntatis praevalente i. q. licentiā sumptā, effrenate, immoderate sim.* (GLOSS. ἀδεῶς. ἀκωλύτως. παρρησιαστικῶς. -ius ἀδιαφόρως. ἐξουσιαστικώτερον. κατ' ἐξουσίαν): CIC. Cael. 57 quos intellegebat non communi condicione servitutis uti, sed -ius, liberius familiariusque cum domina vivere. de orat. 3, 169 abutimur ... verbo non tam eleganter quam in transferendo, sed etiam si -ius, tamen interdum non impudenter (*cf.* SEN. contr. 2, 2, 7 usus est [2, 2, 12]). orat. 77 solutum quiddam sit nec vagum tamen, ut ingredi libere, non ut -r videatur errare (VERG. Aen. 7, 557 OV. Pont. 4, 10, 29 HOS. GETA Med. 443). 82 hoc (*sc. translationis*) ornamento liberius paulo quam ceteris utetur hic *orator* summissus, nec tam -r tamen, quam si genere dicendi uteretur amplissimo. nat. deor. 1, 108 imagines ... etiam animis inculcatis, tanta est impunitas garriendi; at quam -r! SALL. Iug. 87, 4 Romanos ... remoto metu laxius -iusque futuros (SALL. [?] rep. 1, 6, 1 se in victoria -ius liberiusque quam artius f. credebant). 108, 2 quo res communis -ius gereretur. NEP. Dion 7, 1 -ius ... bona ... militibus dispertivit. HOR. ars 265 data Romanis venia est indigna poetis; idcircone vager scribamque -r? LIV. 26, 10, 4 id (*urbem obequitari*) eum *Hannibalem* tam -r atque otiose facere. 27, 31, 1 rege ... -ius quam inter belli tempora remittente animum. 29, 31, 11 adeo -r eludebant, ut ... praedam venderent. SEN. suas. 2, 10 quam nitide Fuscus dixisset vel quam -r ([*ibid.*: explicationes eius luxuriosas]. COLVM. 6, 27, 4 QVINT. inst. 1, 2, 7. GELL. 1, 16 tit. *opp.* ratione certa. *cf. ellipsin verbi*: QVINT. inst. 1, 8, 6 Graeci -r multa. 8, 6, 24 'Cererem' pro ... pane -ius, quam ut fori severitas ferat). VAL. MAX. 3, 6, 1 tit. qui ... -ius sibi quam mos patrius permittebat indulserunt. 5, 4, 3 excedere omnes iussit cubiculo, quo -ius remotis arbitris indicium perageret. CVRT. 5, 7, 2 pelices -ius quam decebat cum armato vivere adsuetae. QVINT. inst. 8, 3, 37 quae -ius translata erunt. 12, 10, 50 petitas vel paulo -ius voluptates. TAC. Agr. 5, 1 nec Agricola -r more iuvenum, qui militiam in lasciviam vertunt, neque segniter ad voluptates ... titulum ... rettulit (-r <egit> *C. Heraeus*). 7, 1 classis ... -r vaga (*cf.* vagari: AMM. 19, 11, 1. 27, 1, 1. 31, 5, 17. 31, 9, 3). hist. 2, 68, 1 miles intentus aut -r agit. ann. 6, 13, 1 multa ... -ius efflagitata quam solitum adversum imperatorem. *al.* SVET. Dom. 1, 3 vim dominationis tam -r exercuit, ut *eqs.* GELL. 16, 7 tit. quod Laberius verba pleraque -ius petulantiusque finxit (*cf. 16, 7, 1* praelicenter. LACT. inst. 7, 22, 9 res ... velut -r ac fabulose ficta). 19, 11, 3 *distichon graecum quidam* in plures versiculos -ius liberiusque vertit. SERV. ecl. 2, 34 *illud* positum *est* usurpative, quod in defectivis *vocibus* -r fit. AVG. un. bapt. 13, 21 quid ... iste (*Petilius*) quasi -r ac fidenter exclamat: *eqs.* *al.* 2 *notione permissionis datae praevalente i. q. licite, libere* (GLOSS. licite): CHROMAT. in Matth. 14, 1, 2 ut -r ... deum ... patrem dicere audeamus. COD. Iust. 11, 71 (70), 3 (*a. 400/405*) propositis prius -r (recenter *cod. unus*) edictis. SACR. Gelas. 790 M. regalem ianuam cum sapientibus virginibus -r introeat. MAX. TAVR. serm. app. 25 p. 898^D *ut sacerdotes* corpus ... domini super ea (*altaria*) -r et sacerdotaliter ... conficiant. OP. imperf. in Matth. 32 p. 801^D dum permittente deo publice et -r committitur, fit honesta fornicatio. CASSIOD. hist. 1, 7, 1 -r Christianis in sua consistere religione concessit (*Sozom. 1, 6, 1 ἀδεῶς. ad abundantiam cf.* RVFIN. Orig. in Rom. 9, 42 p. 1247^B [*ad 14, 20sq.*] etiamsi ... usus omnium ciborum -r admittitur, tamen tu, si propter cibum, quem licito putas sumendum, fratrem ... scandalizas, *peccas*). 4, 18, 5 ut Thessalonicae servaretur ..., quatenus illic -r viveret (*gr. Socr. 2, 16 item*). var. 4, 32, 1 patimur ... superari ... per leges, ut inter arma semper possimus esse victores; nam quem -r subiectus superat, non debellat adversus. 12, 17, 1 cur ... perscrutamini accessus illicitos, quibus portarum permittitur -r ingressus? GREG. M. in Ezech. 1, 10, 37 verba sacri eloquii ... libere ⌊et -r⌋ (*var. l.* decenter) audiuntur. 2, 8, 1 *res iam tractatas repetemus*, ut ea, quae necdum dicta sunt, -ius possimus enodare (*an* diligentius *legendum?*). past. 1, 4 p. 17^D *Ezechias legatis divitias ostendit* (*IV reg. 20, 13*), sed ... ex eo iram iudicis pertulit, quod se facere -r aestimavit. CAES. AREL. serm. 43, 4 p. 183, 35 qui publice concubinam habere voluerit, ... rem exsecrabilem ... -r se putat admittere.

deriv.: licentia. *compos.*: illicenter, praelicenter.

partic. perf. quasi pass. ***licitus,** -a, -um. [*n. pl. 'vectigal, portorium sim.': ligur.* leyda; *francoprov.* leyda *etc., prov. vet.* lesda, *prov.* leido *etc., vasc. vet.* lezna; *cat.* lleuda; *hisp.* lezda. *cf. M.-L. 5019. Wartburg V 311sq. Corominas III 86. St.*] *i. q. fere permissus* (*cf.* GLOSS. -um ἐξόν): VERG. Aen. 8, 468 -o tandem sermone fruuntur. STAT. Theb. 8, 85 limite ... non -o (HIER. epist. 21, 8, 2). GELL. 11, 18 tit. apud Aegyptios furta -a et permissa sunt (11, 18, 16 -a et impunita). TRYPH. dig. 28, 2, 28, 3 -o matrimonio. VLP. dig. 4, 2, 3, 1 iure -o (40, 12, 20, 1. 50, 14, 1 MARCIAN. dig. 39, 2, 48). *al.* TERT. nat. 1, 7, 14 iusta et -a mysteria (spect. 5 p. 7, 14 AVG. civ. 19, 16 p. 383, 21 D.). apol. 21, 1 sub umbraculo insignissimae religionis *Iudaicae*, certe -ae *legibus Romanis.* castit. 8 l. 4sq. (*ad I Cor. 6, 12* omnia licent *eqs.*) si -a sunt et quae non prosunt, ergo et quae non bona sunt -a sunt. idol. 19 p. 53, 24 nullus habitus -us est apud nos illicito actui adscriptus. CYPR. ad Donat. 10 p. 12, 12 coepit -um esse quod publicum est. CLAVD. DON. Aen. 5, 795 p. 520, 3 'concessa': -a. *al.* -um est *c. inf.*: COD. Iust. 1, 57, 1 (*a. 469*). *c. acc. c. inf.*: COD. Iust. 12, 19, 13 pr. (*a. 527*).

neutr. pro subst.: 1 *sing.* -um, *abl.* -o (*cf. l. 39*): MANIL. 4, 211 -um sciet et vetitum quae poena sequatur. VELL. 2, 100, 3 quidquid liberet pro -o vindicans. TERT. pall. 3, 4 sapientiam, hauddum -um (-am *var. l.*), praereptem potitur. COD. Iust. 4, 35, 19 (*ca. a. 294*) ultra -um (COD. Theod. 12, 1, 47. 15, 2, 2). HIL. in psalm. 118 nun 14 potestas in -o (-a *var. l.*; *'an* nobis licita' *ed.*) est, cum lex ... praescriptis nos gravibus non onerat. QVEROL. p. 10, 23 R. contra -um (AVG. serm. 21, 3 COD. Theod. 8, 4, 29. 12, 12, 15. *al.*). PELAG. in I Cor. 6, 12 ipsum -um trahet nos ad inlicitum. PRVD. ham. 170 ostentatque suos -o iactantius ignes. COD. Iust. 11, 10 (9), 6 (*ca. a. 473*) praeter -um. DRAC. laud. dei 1, 495 illicitum fas ante putant -umque ... creditur esse nefas. Orest. 920 a -o discerno nefas. CAES. AREL. serm. 32 (= Ps. AVG. serm. 309), 4 tanti sunt qui illa faciunt, ut iam quasi ex -o fieri credantur. 2 *plur.* -a, -ōrum: TAC. ann. 15, 37, 4 *Nero* per -a atque inlicita foedatus (*vol. VII 1, 376, 15sq.*). LACT. inst. 6, 20, 15 quae apud homines pro -is habentur. PELAG. in II Cor. 11, 7 -a et concessa contempsi. PAVL. NOL. epist. 37, 4 abusione -orum (*v. vol. I 237, 81, sed exemplum debuit inseri 238, 10*). MACR. Sat. 3, 3, 12 quod ... -a et vetita confunderet. *al.*

abl. sing. ***licitō** *pro adv.* *i. q. modo concesso* (GLOSS. ἐνθέσμως. κατ' ἐξουσίαν. *negatur* NOVELL.): GAIVS epit. 1, 4, 2 (illicita sunt coniugia) si emancipatio intervenerit, nuptiae ... -o contrahuntur. SOL. 11, 8 aedem ... praeterquam nudus vestigia nullus -o ingreditur. AMBR. Abr. 2, 11, 78 viri -o se errare credunt, si solo se abstineant adulterio. PASS. Macc. 10, 4 invadite membra, quae -o (-e, licet et *var. ll.*) potestis; animae vobis potestas nulla tribuitur. HIER. epist. 49, 15, 5 ab uxoribus, quibus -o (-e *var. l.*) iungebantur. MACR. Sat. 1, 1, 5 quod -o fieri Platonis dialogi testimonio sunt. 1, 4, 16 certum est -o et 'Saturnalium' et 'Saturnaliorum' dici. COD. Theod. 11, 8, 3 pr. *illud* -o committi. NOVELL. Anth. 1, 1 nec se non -o quasi fecisse formident *mulieres.* CASSIAN. conl. 17, 15 fidem -o (cito *var. l.*) dissolvi posse. *al. ap. eundem.* LEO M. epist. 167. LEX Burg. Rom. 36, 1 -o et iure. *al.*

adv. ***licitē.** 1 *i. q. modo concesso*: MARCIAN. dig. 30, 114, 5 si quid alicui -e fuerit relictum. CYPR. sent. episc. 74 gratiam baptismi, ubi -e datur, consequantur (*opp.* baptizatos ... illicite). IVL. VICT. rhet. 3, 6 an criminose an -e factum sit. PELAG. in I Cor. 6, 16 quomodo cum uxore -e, ita et illicite cum meretrice. AVG. civ. 1, 9 p. 15, 18 D. rebus, quibus -e boni atque innocenter utuntur. adult. coniug. 1, 13, 14 coniux fidelis relinquere coniugem -e potuit infidelem. nupt. et concup. 2, 27, 45 parentes ... -e atque legitime ad procreandos filios coniugati. enchir. 18, 68 rerum saecularium quamvis -e concessarum ... cupiditates. *al. ibidem.* OROS. hist. 6, 20, 2 -e usurpatum apicem ... imperii. GREG. M. epist. 3, 54 p. 211, 16 ut illud ... agas -e, quod te agere in conventu ... velut inlicitum excusasti. *al.* CIL XIII 1921 omnib(us) corporib(us) Lug(duni) -e coeuntibus (1974). *addas etiam varias lectiones l. 44. 46.* 2 *i. q. intemperate, effrenate sim.*: Ps. AVG. hypomn. 4, 7, 10 isto calore (*sc. genitali*) si vigor mentis vestrae ad illicita non dissolveretur, non a vobis tam -e laudaretur, quin potius ... damnaretur. CASSIOD. hist. 6, 26, 1 *imperator certior factus Athanasium* -e populo praedicare *iussit eum egredi Alexandria* (*Sozom. 5, 15 ἀδεῶς*). GREG. M. epist. 7, 32 p. 481, 15 *queritur abbas, quod monachi* monasterium temere deserant et -e, quocumque voluerint, vagantes exsistant. *cf.* illicitus.

[licesso, -ere. *falso ex* licessit *Plaut. Asin. 603 formatum esse vidit Landgraf, ALL 9, 1896, 392.* GLOSS. IV 255, 6 -ere licere (V 506, 21, *ubi cetera sunt interpretamentum vocis q. e.* licentiosus, *v. supra*).]

licet *v.* liceo.

lichanos, λιχανός. *nomen digiti, soni, intentionis*: VITR. 5, 4, 5 (*ex Aristoxeno*) mobiles *soni* ... sunt, qui in tetrachordo ... locis loca mutant, ... -os hypatōn, ... -os mesōn (*eadem fere* Ps. CENS. frg. 12, 3 *inter organi intentiones*). BOETH. mus. 1, 20 p. 206, 18 -os tertia *chorda* ..., quoniam -os digitus dicitur, quem nos indicem vocamus; Graecus a lingendo -on appellat *eqs.* p. 208, 15 quae prius ... hyperhypate vocabatur, nunc autem -os hypatōn dicitur. p. 209. 23 -os mesōn.

***līchēn,** -ēnis *m.*, λειχήν. *sg. nom.* -n, *gen.* -is, *dat.* -i, *abl.* -e, *pl.*

[*B.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

nom. -es, *gen.* -um, *acc.* -as *saepe; sg. acc.* -a PLIN. nat. 23, 133, -am *cod. h* PLIN. nat. 35, 195. PLIN. VAL. 2, 56 tit. (*in ipso cap. quater* ad -as), *nom., abl.* -a DIOSC.; *pl. acc.* -es PLIN. nat. 24, 106. *nom. sg.* -ē CHIRON 185 (*cf. l. 33* -a). *nota* -chan- *l. 39.*

1 *i. q. impetigo, scabies sim.* (*plur. saepe; sing.* PLIN. nat. 20, 130. 23, 56 [*?*]. 118. 26, 21. 28, 180. 226. 230. 252. 29, 93. 30, 88. 35, 195 [*?*]. CHIRON 185 [*plur.* 52]. ORIBAS.): PLIN. nat. 20, 4 inpetiginem et scabiem quaeque psoram et -as vocant. 20, 55 lepras, -as, lentigines exulcerat sanatque *alium.* 20, 103 Theodorus et -as ... bulbis curat. 20, 130 *nasturcium* inlinitur ... -i (*inde* GARG. MART. med. 13). 20, 224 -as et ulcera oris. 26, 2 *v. s.* mentagra (*vol. VIII 773, 29sqq.*). *al. ap. eundem.* MART. 11, 98, 5 nec triste mentum sordidique -es *arcent aliquem a basiis.* CHIRON 185 MARCELL. med. 19, 1. 68. PS. APVL. herb. 109 l. 11 ad -as, qui et lepras (leprosi herb. tit. morb. l. 87). CASS. FEL. 11 p. 19, 2 impetigines, quas Graeci -as vocant, Latini vulgo zernas appellant. *equorum, mulorum, asinorum*: PLIN. nat. 28, 180 *dentes firmantur* -e equi cum oleo infuso per aurem; est autem hoc non hippomanes ..., sed in equorum genibus ac super ungulas (28, 226. 252 equae. *cf.* 28, 213 calculos expellunt -es equini ex vino ... poti). 28, 230 asini. 30, 88 -en mulae potus. CHIRON 1 cap. 26 de impetigines, id est -as (52). MARCELL. med. 6, 23 si -em asini, id est collectionem duram, quae est circa crura eius, comburas.

2 *nomen herbarum*: **a** *herbae arboribus insitae* (*fere scabiei arborum similis?*): PLIN. nat. 23, 133 his (*silvestribus*) et sativis prunis est limus arborum, quem Graeci -a appellant, rhagadiis ... mire utilis. **b** *herbae saxis insitae* (*marchantiam polymorpham L. et lecanoram parellam intellegunt Ernout ad* PLIN. *aliique*): PLIN. nat. 26, 22 -en ... herba omnibus his (*herbis contra -as efficacibus*) praefertur, inde nomine invento; nascitur in saxis *eqs.* (26, 124). *ibid.* est aliud genus -is, petris totum adhaerens ut muscus, qui et ipse illinitur. DIOSC. 4, 50 p. 28, 14 de -a, id est brion (*i.* βρύον): -a, qui super petra maritima nascitur, brion est. ORIBAS. syn. 2, 7 La p. 97, 6 Mø. 2, 13 eup. 2, 1 L 10. **c** *myrtae*: DIOSC. 4, 139 p. 63, 13 murta agrestis ... aut -a (*gr. 4, 144* λειχήνη [*'suspectum' ed.*]).

cf. lichenicos, lichenione, lichenodes.

līchēnicos, λειχηνικός. *i. q. curae lichenum aptus, de* τροχίσκῳ λειχηνικῷ: PLIN. VAL. 2, 56 trociscus lychenicon (*bis; falso tradi vel edi vid. pro* -os; *ibid.*: tr., quo utimur ad lychenas *et* tr. ad lychanas). CASS. FEL. 11 p. 19, 7 trociscus appellatus a Graecis -os id est medens impetigines. ORIBAS. syn. 7, 49 add. Aa p. 194 top (*i.* trochiscus) -os.

? **līchēniōne** PS. APVL. herb. 38 l. 18 adn. *inter nomina hibisci* (lice- *trad.*; ligeniollo, ligenions *cett. recensiones.* '= λειχηνιῶσα' *edd.*).

līchēnōdēs, λειχηνώδης. CASS. FEL. 9 p. 16, 10 *maculae sunt* veluti zernosae, quas Graeci -es (*i.* -δεις) appellant.

līcia *v.* licium.

līciāmentum NOT. Tir. 99, 19[a] (*post* licium). *a* liciare *vel* licium.

līciātōrium, -ī *n.* *a* liciare *vel* licium. *nomen partis iugi textorii* (*cf.* insubulum. *dicitur nonnisi in comparatione c. hasta gravi militis; hebr.* manôr 'orᵉgîm, *gr. vertitur primo loco voce q. e.* μέσακλον, *ceteris* ἀντίον): VVLG. I reg. 17, 7 *hasta* erat quasi -um texentium (II reg. 21, 19 I par. 11, 23. 20, 5).

līciatus *v.* licio.

licinia, -ae *f.* [*ad* 1. licinus *trahit André, Lex. des term. de botan. 186 coll.* cincinnalis *'verbenaca' a* cincinnus. *Sch.*] *nomen verbenacae, hierae botanes* (GLOSS. III 567, 29 -a [lacunia *trad.*] i. verbena): PALLAD. 3, 18, 4 *inter bacas.* MISC. Tir. p. 61, 4 *inter medicamenta, iuxta* verbinacum. PS. APVL. herb. 3 l. 50 (gallinacia *edd. dubitanter,* lyginion *Koebert*).

[liciniaret APVL. met. 10, 31, 2 *falso trad. pro* linearet *sim.***]**

licinicon *v.* lychnicum.

licinium, -ī *n.,* ἐλλύχνιον. *derivatur a* lux: ISID. orig. 20, 10, 2 -us ... quasi lucinius, est enim cicindela lucernae. *scribitur* luc-: CHIRON 167, CASS. FEL., ORIBAS. syn., CIL, GLOSS. licinius: ORIBAS. eup., ISID. [*langob.* liziñ, *ligur.* ležin. *cf. M.-L. 5018. St.*]

fere i. q. linamentum (*utrique notioni unam eandemque vocem subesse recte demonstravit Svennung, Wortstud. Oribas. 94*): 1 *de parte lucernae* (*v.* ISID. *l. c.* GLOSS.[L] V Aa L 523 -um: stuppa lucernae. GLOSS. V 621, 11 -um est, quod de candela vel lucerna emungitur. *adde* GLOSS.[L] V Aa L 522 lucinis [*'pro* lychnis*?' ed.*]): CIL VI 3038 (*s. III; enumerantur res, quae militi cohortis vigilum munere sebaciariorum fungenti praesto erant*) oleu(m), sebacia, -um (*sing. collect.?*), lucernas. PS. DIOSC. herb. fem. 21 (Hermes 31) p. 604, 16 *herba quaedam* ad -a (licima *trad.*, ellychnia *ed. coll. Diosc. 4, 103, 2* ἐλλύχνια) tantum facit. ORIBAS. syn. 9, 41, 2 La p. 350 lucerna -um stincti ([*i.* lucerna -um stinctae. *Aa* nixus, *i.* myxus. *gr.* ἐλλύχνια ... ἀποσβεννύμενα]. *in eodem medicamento sec. eundem textum gr.* eup. 4, 111 p. 617 lucerna stuppa aut -us stinctus). *v. etiam var. ll. s. v.* ellychnium *vol. V 2, 398, 25. 31. 35.* 2 *in usu medic.*: CHIRON 85 aceto et oleo linteolis vel -o madido eum locum comples (VEG. mulom. 2, 22, 2). 107 -um tortum in crinicula (VEG. mulom. 2, 48, 6 -o ... intorto *tantum*) cum axungia, aceto et oleo satiato (PS. THEOD. PRISC. add. p. 275, 16 [*Ps. Galen. XIV 338* λύκιον στρεπτόν *necnon* μοτόν *Galen. XII 691 confert ed.*]). 651 subicito in plagas -um (*'i. q. licium' ed.*) cum aceto et oleo. 660 -um vel linteola tenera contra venam deprimis. 695 aceto et oleo -um ⌊et satiatum⌋ (exsatiatum *Niedermann, Rev. Phil. II ser. 47, 1923, 53*) in ... plagam subcalcare. 699 ex aceto et oleo et -o et ex pannis madidis calcaturam facies (*sc. ut inculcetur in plagam.* calciaturam *ed.*). CASS. FEL. 32 p. 67, 1 ferramento -o involuto et moto tilto blande desecta detergere.

licinnus *v.* 2. licinus.

1. licinus, (-a, -um). [*orig. inc. Sch.*] *t. t. agriculturae, significantur boves quidam*: SERV. auct. georg. 3, 55 (*v. s.* 2. laevus).

compos.: relicinus. *cf.* licina.

cf. Onom.

2. līcīnus (*līci-inus *?*), -a, -um. [*fort. a* licium. *Sch.*] *subst. de rebus e liciis factis*: *neutr.*: ISID. orig. 19, 22, 27 -um vocatum, quod textura eius ligata sit in totum, quasi diceret liginum, c pro g littera commutata. *masc.*: GLOSS. II 515, 49 -us udonarin empilin (licinnus: adoramnenpylin *trad.*, οὐδωνάρι(ο)ν ἐμπίλι(ο)ν *cognovit Burg, BphW. 1920, 498sqq. fem.*: GLOSS. III 478, 12 -ae μίτινοι.

līcio, -ātum, -āre. *a* licium. *i. q. instruere liciis, quibus singula stamina ad subtemen inserendum separari possunt*: 1 *proprie*: POTAM. subst. 9 Migne suppl. 1, 205 organum telae unitum ... fila retinet, omni tenacitate vincitur; ... texit et texitur, vestitur et vestit, orditur et -at (*ibid.*: licio quo regitur *tunica texenda*). GLOSS. III 209, 59 μιτίσασθαι (-τώ- *coni. Goetz*): -are. 2 *translate per part. perf. de re praeformata* (*sc. quia forma vestis texendae determinatur additis liciis. usus fere excusatur praeter ap.* AVG. serm.): AVG. civ. 22, 14 p. 591, 20 D. *in semine* iam quodammodo, ut ita dicam, -tum (liniatum, limitatum *var. ll.*) videtur esse, quod nondum est, immo quod latet, sed accessu temporis erit. epist. 102, 5 in uno seminis ... grano omnia, quae laudamus in arbore, tamquam -ta (liniamenta *var. l.*) latuisse. gen. ad litt. 3, 14 p. 80, 19 inerat iam ... corporibus vis quaedam naturalis, et quasi praeseminata et quodammodo -ta primordia futurorum animalium. serm. 247, 2 (= CAES. AREL. serm. 175, 2) *in semine arboris* folia futura iam -ta sunt (-a *ex Caes. Arel. restituendum,* alligata *vel* occulta *codd. Aug., ni fallimur*).

cf. liciamentum, liciatorium.

liciscunt dimicant GLOSS. V 463, 25 (*'cf.* licitare pugnare' *ed., cf. p. 1373, 21;* litiscunt d. *vel* lucescunt micant *Heraeus in exemplari suo*).

licitātio, -ōnis *f.* *a* licitari. *i. q. actio licitandi* (EXC. Bob. gramm. I 553, 5 -o ὑπερθεματισμός. GLOSS. διακήρυξις. ὑπέρθεμα. promissio, sponsio. *sim. al. pertinet maxime ad oblationem pretii, fortasse ad vindicationem rei petitae l. 52. 64, si gen. obi.; accedit de l. 61, gen.* pretiorum *fere abundanter l. 62. in imag.* AMBR.): CIC. Verr. II 2, 133 exquisitis ... pretiis et -bus factis. Att. 11, 15, 4 genus ... condicionis *in Fufidianis rebus* eius modi fuit, in quo non solet esse controversia, cum ea pars, quae videtur esse minor, -e expleri posset. SEN. benef. 1, 9, 5 nummarium tribunal audita utrimque -e alteri addici non mirum. SVET. Aug. 75 ut per singulos lectos *in convivio, cum picturas venderet,* -o fieret. Cal. 22, 3 magisteria sacerdotii ditissimus quisque et ambitione et -e maxima vicibus comparabant. Nero 26, 1 quintana domi constituta, ubi partae et ad -em dividendae (divendendae *Torrentius*) praedae pretium absumeretur. GAIVS inst. 4, 166 (fructus licitando) haec ... licendi contentio fructus -o vocatur (*de qua agitur usque ad* 4, 170). 4, 167 -e vicit (168. 169. COD. Iust. 3, 37, 1 [*a. 213*]. VLP. dig. 10, 2, 6. 10, 3, 7, 13 PAVL. dig. 39, 4, 9 pr.). VLP. dig. 4, 4, 7, 8 ut rursum admittatur -o. PAVL. dig. 10, 3, 19, 3 (*antea*: liceri eos) *iudex debet adiudicare servum ei,* penes quem -o remansit. COD. Iust. 8, 22 (23), 2, 1 (*a. 223*) ad -em ... admissus (3, 37, 3, 1 *a. 224*). 9, 20, 6 (*a. 287*). 11, 61 (60), 1, 2. 11, 62 (61), 3, 1 (*a. 365*). EPIST. impp. de Asia (Bruns, fontes⁷ p. 271) I 21 (*suppletur*). SCHOL. Hor. sat. 1, 6, 14 'licuisse' a -e. AMBR. Hel. 8, 24 multi concursant in macello; si tu reddideris, alter plus dabit ...; talis fit de singulis -o. off. 3, 22, 133 non ... vectigalis amicitia est; ... non pecunia paritur sed gratia; nec -e pretiorum, sed concertatione benevolentiae. in psalm. 118 serm. 12, 39, 2 (*verba Luxuriae*) sumptus epularum tui capitis -o *est* (*antea*: pretium tuae vitae). PS. AMBR. pudic. Migne suppl. 1, 617 illae sunt vere uxores, ... quas non multorum sponsorum c⟨ertamina⟩ -bus conponunt. COD. Theod. 1, 16, 7 pr. non infame -bus secretarium. 4, 13, 1 penes illum vectigalia manere oportet, qui superior in -e (litigatione *var. l.*) exstiterit. *ibid.* -um iura conductionumque. 4, 13, 3 ut adsiduis -bus sumat augmentum *vectigal.* 5, 15, 15. 18. 10, 2, 1. 2. *laxius de taxatione sim.*: COD. Iust. 11, 3 (2), 2, 3 (*a. 375*) nolumus munificentiam ... improbam -em aestimationis excipere.

licitātor, -ōris *m.* *a* licitari; *cf.* DIFF. *infra.* [*vix recta var. l. pro* illicitator CIC. off. 3, 61 fam. 7, 2, 1. *falso trad. pro* lictor GLOSS. V 603, 20.] *i. qui pretium ponit in auctionibus* (*cf.* DIFF. Suet. p. 313, 29 quidam putaverunt hoc [*sc. ab illiciendo, ni fallimur*] dici -es emptores fictos, id est qui non essent empturi, sed adiectis pretiis per fraudem emptores deciperent. GLOSS. ὑπερθεματιστής. διακηρυκτικός. suasor [*vel* sponsor], provocator, conductor. *in imag.* PS. PROSP.): CIC. dom. 115 emit domum -bus (litigatoribus *codd.*) defatigatis prope dimidio carius quam aestimabat⟨ur⟩. AMBR. epist. 37, 17 non ille solum liber, qui dominum -em (litigatorem, liciatorem *var. ll.*) non pertulit aut tollentem digitum non vidit, sed ille magis liber, qui intra se liber est *eqs.* PS. PROSP. conf. p. 609[B] inopem me ... subdoli

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

comites ... sub hasta mortis et auctione peccati cupidissimis -bus vendiderunt.

licitē, licitō *v.* licitus.

licitor, -ātus sum, -āri *et* licito, -āre. *a* liceri, licere. [*restituitur ex* [in]licitati DIFF. Suet. p. 313, 26.] **1** *intransitive* (*formae verbi deponentis vel infiniti praeter l. 12. 13. 21*): **a** *usu originario de emptore in auctione i. q. pretium ponere* (*cf.* PAVL. FEST. p. 116 -ti in mercando sive pugnando contendentes. DOSITH. gramm. VII 431, 15 -or ὑπερθεματίζω, ἀναβιβάζω *inter verba media ut* CHAR. gramm. p. 465, 10. 479, 20 B. GLOSS. II 464, 21 -or liceor ὑπερθεματίζω. SCHOL. Pers. ed. Kurz 5, 191 'licetur' id est adpraecipiabit ['adpretiabit?' *ed.*], liceri est enim -are, hoc est pretium ponere. GLOSS.[L] II Philox. LI 33 -are ὑπερθεματίσαι): PLAVT. Merc. 441 quinquaginta poscit. :: non centum datur; potine ut ne -ere (litigere *CD*, liceret *B*) advorsum ⟨mei⟩ animi sententiam? PAVL. dig. 39, 4, 9 pr. locatio vectigalium, quae calor -antis ultra modum solitae conductionis inflavit. COD. Theod. 5, 15 (12), 15 *praedia* a priscis possessoribus sine incremento -andi esse retinenda. *v. etiam p. 1358, 22.* **b** *vi deflexa, sc. per imaginem e contentione licitatorum sumptam, i. q. contendere, pugnare* (*cf.* PAVL. FEST. *supra.* NON. p. 134, 11 -ari: congredi, pugnare [*afferuntur* ENN., CAECIL.]. GLOSS. V 643, 59 -are: pugnare): ENN. ann. 74 pars ludicra saxa iactant, inter se -antur. CAECIL. com. 69 quin machaera (macera *trad.*) -ari adversum ahenum (aeneum *trad.*) coepisti sciens.

2 *transitive* (*praeter formam deponentem* HEGES. *non inveniuntur nisi infinitae vel passivae*): **a** *de emptore fere i. q. pretio indicato sibi vindicare*: GAIVS inst. 4, 166 fructus -ando (*cf. p. 1372, 51*). AMBR. off. 2, 16, 76 *pauperes ficti* natalium simulatione -antes incrementa quaestuum. CYPR. GALL. gen. 1327 poscere venales species -taque farra (*Vulg. 42, 10* emerent cibos). **b** *de venditore fere i. q. pretio indicato aliquid venale proponere* (GLOSS.[L] II Philox. LI 34 -tus διακηρυχθείς. GLOSS. IV 360, 48 -atur: auctioni vel venditioni exponitur): AMM. 26, 6, 14 -antem imperii praemia Iulianum *Didium.* AMBR. virg. 1, 9, 56 tamquam mancipii forma venalis nuptura -atur, ut, qui pretio vicerit, emat. HEGES. 1, 37, 2 p. 73, 30 (*Mariamme viro alieno imaginem suam misisse dixerunt invidi*) quantae istud intemperantiae fuisse, ut ... viro ... formam suam venalem offerret, ut pulchritudinem (et pulchritudine *var. l.*) -retur; novae auctionis commercio se mulierem prostituisse *eqs.* (*v. quae adnotaverunt Caesar ad l. et Rönsch, Coll. phil. 75. huc spectare vid.* GLOSS.[L] III Abstr. LI 14 [= GLOSS. V 308, 17] -retur: cum augmenti pretio [*falso pro* augmento pretii] distraheret). COD. Theod. 10, 17, 1 quaecumque ... sub auctione -anda sunt, fisco auctore vendantur. ENNOD. dict. 21, 10 p. 486, 2 (*p. 485, 17* substantiam suam vendidit) -tum pro ambobus censum testatur, quem pro uno constat expensum.

deriv.: licitatio, licitator.

licitus *adi. v.* liceo. *B.*

licium, -ī *n.* (*f. v. l. 52*). [*orig. inc. Sch.*] *derivatur a* ligare *p. 1374, 16 sq.* *scribitur* lice- *cod. P* VERG. georg. 1, 285 *et l. 52. p. 1374, 36.* lī- *testantur* GELL. 12, 3, 4 SERV. Aen. 12, 375. *neutrum testatur* EXC. Bob. gramm. I 553, 38 -um μίτος. *fem. exstat: plur. acc.* -ceas VEN. FORT. vita Pat. 13, 40. *sing. nom.* -a: GLOSS. II 372, 15 μίτος -a, -um, filum. 493, 35 -a μίτος. NOT. Tir. 99, 19 -um. *legitur inde a* LEGE XII tab., LVCILIO, VARRONE. [*val.* iţ; *it.* liccio (*et var. dial.*); *sard. centr.* líttus, *mer.* líttsus; *raet. occ.* ličs *etc., or.* lits; *francogall.* lice (*et var. dial.*); *francoprov.* lisses *etc., prov.* liço *etc.; cat.* llis; *hisp.* lizos; *port.* liços. *cf. M.-L. 5020. Wartburg V 312 sqq. Battisti-Alessio III 2224. Wagner II 33. Corominas III 114. Machado II 1333. St.*] [*falso tradi videtur pro* Licinia *sim.* COLVM. 5, 8, 3. *dub. interpr.*: TIRO frg. Gell. 12, 3, 3 (lictorem vel a limo vel a -o dictum scripsit) -o enim transverso, quod limum (*vix subst.*) appellatur, qui magistratibus praeministrabant, cincti erant. *dub. an recte restituatur* PLIN. nat. 28, 83.]

i. q. μίτος, *filum sim.* (GLOSS.): **1** *usu prisco nonnisi in formulis iuris*: **a** lance et -o *furtum quaeri debet*: LEX XII tab. 8, 15[b] (Gell. 16, 10, 8) *v. p. 938, 32 sqq.* **b** vocare, ire in -um *i. in locum -o saeptum* (*scribitur in codd. utique per* in, *non* ill-; *editur tamen iunctim. Varro ling. 6, 90. 94 sq. et Fest. p. 114 derivationem ab* illicere, elicere *sibi finxisse videntur, v. vol. VII 1, 376, 72 sq., invito contextu fontium. ad rem cf. Wickert, RE XIII 506, 60 sqq.*): TAB. cens. Varro ling. 6, 86 (*censor ad praeconem*:) omnes Quirites ... voca[t] in -um huc ad me (COMMENT. cons. *ibid.* 6, 88 [*verba iterat* VARRO ling. 6, 95, *ubi addit*: hoc ipsum 'in -um' scriptum inveni in M. Iunii commentariis *eqs.*], *ubi sequuntur verba accensi*: omnes Q., in -um vos ite [visite *trad.*] huc ad iudices). PAVL. FEST. p. 113 in -um v. antiqui dicebant ad contionem vocare.

2 *usu sollemni*: **a** *proprie*: **α** *in textura* (*ratione vix satis perspicua significatur sive subtegmen [v. post alios Walbank, ClQu. 34, 1940, 93 sqq.] sive instrumentum quoddam, quo stamina ad subtegmen inserendum separari possunt, cf. Blümner, Technol. I[2] 149, 2; per synecdochen de ipso texto* AVSON.): LVCIL. 681 cribrum, incerniculum, lucernam, [in] laterem, in telam -um. VERG. georg. 1, 285 -a telae addere (*cf.* TIB. 1, 6, 79 conductis adnectit -a telis). LVCAN. 10, 126 pars *stratorum* auro plumata nitet, pars ignea cocco, ut mos est Phariis miscendi -a telis (*cf.* PLIN. nat. 8, 196 plurimis ... -is texere, quae polymita appellant, Alexandria instituit). APVL. flor. 9, 18 tunicam ... tenuissimo textu, triplici -o, purpura duplici. TREB. trig. tyr. 14, 4 quae *paenulae* Alexandri effigiem de -is variantibus monstrent (*cf.* AMM. 14, 6, 9 varietate -orum). POTAM. subst. 9 Migne suppl. 1, 206 stamine, quo penditur *tunica* et subtegmine, quo vestitur, et -o, quo regitur (*item distinguuntur* stamina *et* subtegmina *infra l. 43*). AVSON. 38, 1 p. 332 P. -a qui texunt et carmina, carmina Musis, -a contribuunt, casta Minerva, tibi (416, 14 p. 283 *Philomela* per -a texta querellas edidit). CLAVD. carm. min. app. 5, 45 telas, quas cum multiplici frenarint -a gressu, traxeris. MACR. Sat. 5, 17, 5 ENNOD. opusc. 1, 44 p. 273, 5.

β *in magia, medicina*: VERG. ecl. 8, 74 terna tibi haec primum triplici diversa colore -a circumdo (*cf. 78* vincula necto. *locum memorant*: APVL. apol. 30, 7 -a discolora. DON. Ter. Andr. 911 -a ... dicta sunt quasi ligia [ISID. orig. 19, 29, 7 -a sunt, quibus stamina ligantur, quasi ligia]. SERV.: bene utitur -is, quae ita stamen implicant, ut haec adulescentis mentem implicare contendit). OV. am. 1, 8, 8 scit bene *anus lena*, quid *valeat* gramen, quid torto concita rhombo -a. fast. 2, 575 cantata ligat cum fusco -a plumbo (*cf.* PLIN. nat. 28, 48 inguinibus medentur aliqui -um telae detractum alligantes novenis septenisve nodis [*sim.* PLIN. med. 2, 22, 2]. -o ligare [in-, al-, con-]: PLIN. nat. 23, 125 *infra.* 28, 48. 29, 114. PLIN. med. 3, 15, 8 de -o. MARCELL. med. 14, 65. 22, 10. ANON. med. ed. Piechotta 199 de -o). PETRON. 131, 4 illa de sinu -um protulit varii coloris filis intortum cervicemque vinxit meam. PLIN. nat. 23, 125 si quis ... *nodum arboris* cum aluta inligatum -o e collo suspenderit, *eqs.* (PELAGON. 134 corticem in -o. *cf.* ORIBAS. syn. 9, 10, 18 La p. 288, 15 de -o ... adpensus). HIER. vita Hilar. 21 -o et lamina strictus *daemon* teneris. VVLG. iud. 16, 13. 14.

γ *varia*: OV. fast. 3, 267 *in nemore Dianae Aricinae* -a dependent longas velantia saepes. PETRON. 135, 5 solvit *Oenothea* ... -o pannum. AVSON. 325, 31 p. 111 P. -a fert glomerata manu deserta Ariadne (*cf.* HYG. fab. 42 -um revolvendo foras est egressus *Theseus*). PRVD. c. Symm. 2, 1106 cingunt *virgines Vestales* tempora taeniolis et -a crinibus addunt.

b *in imag., comparatione*: PLIN. nat. 11, 82 derelicta lasso *araneo* praetendi summa parte arbitrere -a (-cea *trad.*), at illa difficile cernuntur *sc. ut tenuissima* (*item texunt aranei*: SYMPH. 67. AVIEN. Arat. 1772 tenuia). STAT. Theb. 8, 382 Furiae rapuerunt -a Parcis (*de -is Parcarum ut*: silv. 5, 1, 157 tenduntur dura sororum -a [Ach. 1, 520]. APVL. met. 11, 25, 2 fatorum. ENNOD. carm. 2, 2, 8 fortia contingunt -a nobilibus). AMM. 17, 4, 15 vasti funes et longi ad speciem multiplicium -orum caelum ... subtexentes. HIER. in Ier. 1 prol. p. 3, 13 (*antea*: historia texitur) stamina tibi atque subtegmina et -a praeparabo, tu ... vestem ipse conficito. PAVL. NOL. carm. 24, 532 quem *ephod* spiritalis in dei verbo sacris doctrina texat -is. VEN. FORT. vita Pat. 13, 40 fila erant digitorum glomerata, mox tamen ... contractarum manuum se tela distendit et ... coeperunt digiti nervorum -ceas temperare.

in alliteratione: *l. 28. p. 1373, 65.*

deriv.: licio. *cf.* liciamentum, liciatorium, licinium, 2. licinus.

cf. bilix, trilix; *?*multicius.

licnītis *v.* lychnitis. **lico-** *v.* lyco-. *Keudel.*

***līctor,** -ōris *m.* [*derivandum videtur a radice* *lig- (*cf.* ligāre, *q. v.*), *sicut iam antiquis probabatur. Sch.*] *de orig.*: *a* ligare: VALG. Gell. 12, 3, 1 (frg. 1 Fun.) quod, cum magistratus populi Romani virgis quempiam verberari iussissent, crura eius et manus ligari vincirique a viatore solita sint, isque, qui ex conlegio viatorum officium ligandi haberet, -r sit appellatus (*adstipulatur ipse* GELL., *similia proferunt* NON. p. 51, 26 [*citans* CIC. Rab. perd. 13], PLVT. quaest. Rom. 67 Romul. 26, 3). PAVL. FEST. p. 115 quod fasces virgarum ligatos ferunt. *a* limus *vel* licium: TIRO Gell. 12, 3, 3 (frg. 14 Fun.) licio enim transverso, quod limum appellatur, qui magistratibus ... praeministrabant, cincti erant. *a* litor, *quam formam verbo gr.* λειτουργός *respondentem adfirmat priscam fuisse,* PLVT. (*supra*). i *productam testatur* GELL. 12, 3, 4 (*cf. apicem* CIL III 6759, i *longam* CIL IX 4057 [*imp. Aug.*], VI 31295[a] [*imp. Dom. sive Traian.*]. *et passim*). o *apice signata: nom. sing.* CIL VI 1889 (*errore potius; an quod adhuc producte enuntiabatur?*), *casibus obliquis* VI 1911 (*ibidem nom.* -r *sine apice*). XIII 1813. XIV 409, 10. *scribitur*: lect- ITALA act. 16, 35 *et* 38 (cod. d), HIL. in psalm. 2, 36 (*cod. Veron.*) *et hic illic in codd. recc.* lit(t)- *e. g.* PLAVT. Asin. 575 (*deficiente A*). PETRON. 65, 3 FLOR. epit. 4, 12, 31. *notatur in titulis* lic CIL X 3939. lict VI 1852 XIII 3572. *acc. plur.* -is *vix recte trad.* PLAVT. Asin. 575 (*deest A. cf. p. 1375, 12*). NOT. Tir. 38, 51 -r. 58, 23[a] -r (lect- *trad., sed eadem est nota quae* 38, 51). *legitur inde a* LEGE Plaetor. (Cens. 24, 3), PLAVTO; *de* INSCR. for. Rom. *v. p. 1376, 48.* [*de confusione c.* lector *v. supra l. 68 nec non p. 1090, 71 sqq.; traditur contextu corrupto* LIV. epit. Oxyrh. 7, 184; *dubie* SEN. frg. 36 *p. 1376, 56.* ASCON. Corn. p. 59, 18; *deletur ut glossema* LIV. 9, 6, 6.]

I *i. genus apparitorum* (*in usum sing. collect. vergunt maxime* COEL. *p. 1375, 12.* CIC. ad Q. fr. 1, 1, 13 sit -r .. , tuae lenitatis apparitor. LIV. 28, 27, 15. 33, 1, 5 *v. p. 1375, 52.* ASCON. *p. 1375, 19.* SIL. 8, 672 -r fert ... fasces. 10, 392 subnixae -e secures. *al.*): **A** *proprie* (*sc. apud Romanos. cf.* PAVL. FEST. p. 115 parentes magistratibus delinquentibus plagas ingerunt. SYNON. Cic. p. 446, 32 toga ... virgae. secures. fasces. -es. apparitores. paritores. GLOSS. -r: baculum regis portans. *[Bk.]*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

officialis. imperium aut potestas. ῥαβδοῦχος. -es: apparitores qui ante iudices fasces ferunt. ministri consulum. *al.; ad rem v. praecipue Mommsen, Staatsr. I 373sqq. Kübler, RE XIII 507sqq.*): 1 *imperii insigne gerentes apparent regi, imperatori magistratibusque imperio instructis (sed in provincia -es conceduntur etiam magistratibus minoribus senatoribusve, ad singula v. opera citt.; usurpantur a privatis* CAES. civ. 1, 6, 7, *a militibus seditiosis* LIV. 28, 27, 15): a *in urbe vel imperii provinciis:* α *exempla varia:* LEX Plaetor. (Cens. 24, 3) praetor urbanus ... duo -es apud se habeto. PLAVT. Epid. 28 (*iocose*) unum a praetura tua, Epidice, abest. :: quidnam? :: scies: -es duo, ulmei (viminei *trad., def. Duckworth*) fasces virgarum. LVCIL. 93 -es, turma omnis chorusque. COEL. hist. 45 duos et septuaginta -is (*vix acc. [ad gen. v. vol. VI 303, 29 sq.]; pro subi. potius Hannibalem sim. intellegas*; victores *Madvig*) domum deportavisse fascis. VARRO ling. 7, 37 ad bellum cum exit imperator ac -es, mutarunt vestem *sc. paludamenta induentes* (*cf. p. 1376, 2 nec non* CIC. Pis. 55 togulae -bus *e provincia revertentibus* ad portam praesto fuerunt). frg. Gell. 13, 12, 6 quaestores et ceteri, qui neque -em habent neque viatorem. frg. Non. p. 394, 5 nequis -em spurcum hominem liberum prehendere iussisse velit (LIV. 2, 29, 4. 3, 11, 2. ASCON. Corn. p. 48, 11 cum ille *consul* eos ... prendi a -e iussisset, fracti eius fasces sunt lapidesque ... in consulem iacti. *cf.* LIV. 1, 41, 1 conprehendunt). CIC. Verr. II 1, 72 istius *Verris legati* ille verbo -r, re vera minister improbissimae cupiditatis. 3, 156 innocentem securi percusserat (SEN. contr. 9, 2, 3. 22. 23. *aliter l. 60. cf.* LIV. 2, 5, 8 securi ... feriunt. VAL. MAX. 2, 7, 6 ab -e ... mactari. IVV. 8, 137 hebetes lasso -e secures). 4, 86 *Sopatrum* deiciant nudumque constituant (*cf. ibid.* spoliatum stipatumque -bus [LIV. 2, 55, 5 circumscindere et spoliare]. LIV. 8, 32, 11 lacerantibus vestem -bus. FRONTIN. [?] strat. 4, 1, 28 vestimenta per -em scidit). 5, 118 aderat ianitor carceris, carnifex praetoris, mors terrorque sociorum ..., -r Sextius. 5, 142 sex -es circumsistunt valentissimi et ad pulsandos verberandosque homines exercitatissimi, caedunt acerrime virgis (LIV. 2, 5, 8. *cf.* VAL. MAX. 2, 7, 8 -um se verberibus lacerandum praebuit. *v. etiam sub* γ). Cluent. 147 quid sibi ... scribae, quid -es, quid ceteri, quos apparere huic quaestioni video, volunt? (LIV. 2, 55, 3 quattuor et viginti -es a. consulibus et eos ipsos plebis homines. 28, 27, 15. *cf. l. 77. p. 1376, 56*). Rab. perd. 12 Porcia lex libertatem civium -i eripuit, Labienus ... carnifici tradidit. Planc. 98 -bus dimissis, insignibus abiectis (Att. 3, 9, 1 SVET. Iul. 16, 1. *cf.* CIC. Att. 9, 1, 3 remotis sive omnino missis -bus). Phil. 2, 58 -es laureati antecedebant (LIV. 3, 26, 11. *cf.* CIC. rep. 2, 31 ut sibi *Tullo Hostilio* duodecim -es cum fascibus anteire liceret [LIV. 24, 44, 10]. 2, 55 ut singulis consulibus alternis mensibus -es praeirent. LIV. 10, 25, 5 praegredi. *al.*). Att. 8, 1, 3 molestissimos (*cf.* fam. 2, 16, 2 molesta haec pompa -um meorum nomenque imperii, quo appellor). fam. 12, 21 quod ipse in provincia facere sum solitus ..., ut omnibus senatoribus -es darem. 12, 30, 7 (*ad Cornificium proc. Africae*) te tuis etiam legatis -es ademisse. *al.* CAES. civ. 1, 6, 7 -es ... habent in urbe et Capitolio privati[m] contra omnia vetustatis exempla. 3, 32, 4. CIL I² 1289 (*titulus libertini ut* 1320 VI 1895. *al.*). HOR. carm. 2, 16, 10 (*in imag.*) neque consularis submovet -r miseros tumultus mentis (LIV. 3, 45, 5. 4, 50, 5. 8, 33, 4 SEN. contr. 9, 2, 2 SEN. epist. 94, 60. *cf.* LIV. 6, 38, 8 qui de medio plebem emoverent. 33, 1, 5 ante -em turba acta. 45, 7, 4 qui summoto iter ... facerent. TAC. hist. 3, 80, 2 dimovere turbam ausus. *v. etiam sub* γ). S. C. Frontin. aq. 100 eos qui aquis publicis praeessent, cum eius rei causa extra urbem essent, -es binos et servos publicos ternos ... habere ...; *in urbe autem* ceteris apparitoribus isdem praeterquam -bus ⟨uti⟩. LIV. 1, 26, 8 accesserat -r iniciebatque laqueum (3, 41, 3. 24, 9, 1. *v. etiam sub* γ). 3, 57, 3 carnificibus, non -bus stipatus *Claudius decemvir*. 6, 34, 6 *ut* -r Sulpici *trib. mil. cons. pot.*, cum is de foro se domum reciperet, forem, ut mos est, virga percuteret (PLIN. nat. 7, 112. *cf. p. 1376, 58, aliter l. 23*). 24, 44, 10 consul animadvertere proximum -em iussit (*cf.* SVET. Iul. 80, 2 cum -r animadverti ex more iussisset). 26, 15, 9 ut -em lege agere iuberet (VAL. MAX. 3, 8, 1. *cf. sub* γ). *al.* SEN. contr. 2, 1, 8. VAL. MAX. 2, 10, 7 *cum* a -e in carcerem duceretur (*cf.* TAC. ann. 6, 40, 1 -um manibus in carcerem raptus est. SVET. Iul. 20, 4 extrahi curia per -em ducique in carcerem). *al.* SEN. dial. 3, 19, 3. nat. 4 praef. 13 *adulatorum* verba, quae iam ab alio magistratu ad alium cum -bus transeunt (*cf.* AMM. 15, 2, 3 amici ... ad potiores desciverant, ut ad successores officiorum more poscente solent transire -es). frg. 124 PERS. 1, 75. 5, 175 festuca, -r quam iactat (*respicitur manumissio ut:* VLP. dig. 40, 2, 8 HERMOG. dig. 40, 2, 23). SIL. 10, 638 *consul clade accepta* muto -e invectus in urbem (*cf.* PLIN. paneg. 23, 3 silentes quietosque -es tuos subsequebare. 61, 7 sollemnis ille -um et praenuntius clamor). *al.* β *determinationes notabiliores:* QVADRIG. hist. 57 -es non ausi sunt descendere iubere *patrem consulis equo vehentem*; ubi iuxta venit, tum consul ait: 'quid postea?' -r ille, qui apparebat, cito intellexit, ... *patrem* descendere iussit (*eundem appellant* proximum LIV. 24, 44, 10. VAL. MAX. 2, 2, 4 [*e Paride suppletum*]). CIC. Verr. I 53 consulum (LIV. 27, 27, 8 HIER. epist. 52, 11, 1. *cf.* HOR. carm. 2, 16, 10 consularis). II 5, 142 proximus (div. 1, 59 [*inde* VAL. MAX. 1, 7, 5]. BELL. Alex. 52, 3 TAC. hist. 3, 80, 2 CIL VI 1883. 1884 [*a. 130*]. INSCR. RevArch. VI 2, 1933, p. 437 n. 265. GLOSS. II 246, 55 ἀρχιραβδοῦχος -r p., summus -r. *cf.* GLOSS. -r summus: ἀρχιραβδοῦχος. *adde* LIV. *et* VAL. MAX. *supra nec non p. 1377, 10*). Pis. 53 laureatis (Phil. 2, 58 Att. 7, 10). ad Q. fr. 1, 1, 21 primus. LIV. 3, 49, 4 decemviri. 31, 14, 1 paludatis -bus profectus *consul* ab urbe (41, 10, 5. 7. 13. 45, 39, 11). CIL III 6083 (*s. I*) -r Fontei Agrippae proco(n)s(ulis) (INSCR. RevArch. VI 2, 1933, p. 437 n. 265 -r proxum(us) ... p.). 6759 (*a. 166*) dec(urialis) -r ... Pollionis leg(ati) Gal(atiae) (6987. VI 1872 *a. 206*. 1905. 32297 XIII 593). VI 1870ª -i III de(curiarum) (1873. 1875. 1878. 1882. 32294 qui Caesari et ⟨magist⟩ratibus apparent [*sim.* X 6522 INSCR. Dessau 9037]. 32295. 32296 X 6572. *cf.* VI 1874 -r ex III decuriis, qui magistratibus apparent [XIII 1813 ex III d.]). 1871 -r Caesaris (*cf.* 1878 Aug(usti) III decuriar(um). 1881 imp(eratoris). IX 4057 Augusti Caesaris). CLAVD. 28, 646 cingit regius auratis fora fascibus Vlpia -r *Honorii.* γ *in formulis iussionis sollemnibus* (*cf. testimonium* SEN. contr. 9, 2, 21 in descriptione supplici ... illi, qui voluerunt omnia legitima supplici verba in sententias trahere, in vitia inciderunt, tamquam dixit Triarius 'summove': audis -r? summove ...; 'verbera' ...; 'despolia' ...; 'age lege'): CIC. Rab. perd. 13 i (et *var. l., i.* ei), -r, colliga manus (*eadem:* LIV. 1, 26, 7 [i *suppleto*]. 1, 26, 11 i, -r, conliga manus ...; i, caput obnube ...; arbore infelici suspende; verbera. *item praecedit imperat. verbi eundi:* LIV. 3, 48, 3 ⟨i⟩, inquit, -r submove turbam et da viam domino *eqs.* 8, 7, 19 i, -r, deliga ad palum. 9, 11, 13 i, -r, deme vincla Romanis). LIV. 8, 32, 8 accede, -r (*iussione nullo alio imperativo praeparata ut:* 26, 16, 3 -r, viro forti addas virgas et in eum primum lege age. VIR. ill. 31, 4 expedi ..., -r, secures [*e* LIV. 9, 16, 17 -em expedire securem iussit]). 9, 16, 18 agedum, -r, excide radicem hanc ... incommodam ambulantibus. *ironice:* SEN. contr. 9, 2, 3 bibe, -r, ut fortius ferias.

b *in municipiis et coloniis* (*cf. p. 1377, 14sqq.*): CIC. leg. agr. 2, 93 *Capuae duumviris* anteibant -es non cum bacillis, sed, ut hic praetoribus urbanis antecedunt, cum fascibus bini. LEX VRSON. (CIL I² 594) 62, 12 IIviri⟨s⟩ in eos singulos -es binos, accensos sing(ulos), scribas binos, viatores binos, librarium, praeconem, haruspicem, tibicinem habere ius ... esto. 62, 23 iis omnibus eo anno, quo anno quisque eorum apparebit, militiae vacatio esto. 62, 34 (*de mercede -um*). ITALA act. 16, 35 (cod. e = VVLG.) miserunt magistratus *Philippenses* -es (*gr.* ῥαβδούχους *ut* 16, 38). CIL X 3939 -i IIvirali Capuae. XII 4447 -r, viator ⟨col(oniae)⟩ ... N(arbonensis). 4448 exs decuria -um, viatorum quae est *Narbone*. XIII 3572 IIvir(o) Ner(viorum) Q. Titius Vilicus -r. XIV 353 (*cf.* 4642, 11). 409, 10 patrono decuriae scribar(um) cerarior(um) et librarior(um) et -um et viator(um) item praeconum *eqs.*

2 *intersunt ludis, funeribus sim. instruendis:* PLAVT. Poen. 18 neu -r verbum aut virgae muttiant, neu dissignator praeter os obambulet. CIC. leg. 2, 61 *ut* dominus ... funeris utatur accenso atque -bus. HOR. epist. 1, 7, 6 dum ficus prima calorque dissignatorem decorat -bus atris. CIL X 515 (*a. 142*) socii -es populares denuntiatores Puteolani (VI 1893 *si recte suppletur*. 32299).

3 *apparent sacerdotibus* (*huc spectat, si recte legit supplevitque Stroux, Philol. 86, 1931, 480,* INSCR. for. Rom. [CIL I² 1] 5 recei l⟨ictorem⟩): CIC. leg. agr. 2, 31 *comitiis* illis ... ad usurpationem vetustatis per XXX -es auspiciorum causa adumbratis (*an -es magistratuum?*). LEX de flam. Narbon. (CIL XII 6038) 2 *contextu manco*. OV. fast. 2, 23 quae ... capit -r ... purgamina. PAVL. FEST. p. 82 -r in quibusdam sacris clamitabat: 'hostis, vinctus, mulier, virgo exesto'. p. 93 flaminius -r est, qui flamini Diali sacrorum causa praesto est. SEN. contr. 1, 2, 3 praecedens hanc *sacerdotem* -r summovebit? 1, 2, 7 non sine causa sacerdoti -r apparet. SEN. frg. 36 alius horas Iovi nuntiat, alius -r (lector *var. l. Aug. civ. 6, 10 p. 268, 27 D.,* lutor *Georges, temptaverunt alii alia*) est, alius unctor. PETRON. 65, 3 triclinii valvas -r percussit; ... praetorem putabam venisse, *sed intravit Habinnas sevir*. CIL VI 1887 Fortunatus Aug(usti) l(ibertus) ... ab epistulis, accensus patron(o) divo Aug(usto) Vespasiano, -r curiat(us), viat(or) (*v. vol. IV 1489, 15sqq., ubi addas:* VI 1846 scrib(ae) aedil(ium) curul(ium), -i c. 1847 ⟨pra⟩ec(o) quaestorius, sacerdotal(is) viator augurum, -r c. XIV 4641. 4642, 12). TAC. ann. 1, 14, 2 -em ... ei *Liviae divi Augusti sacerdoti* decerni (*cf.* 13, 2, 3 *Agrippinae* decreti a senatu duo -es, flamonium Claudiale).

B *per comparationem vel translate:* 1 *de iis qui supplicium sumunt* (*sc. hominibus praeter l. 75. 77*): a *generatim:* PLAVT. Asin. 575 (*ad Leonidam servum*) ubi saepe ad languorem tua duritia dederis octo validos -es ulmeis adfectos lentis virgis (*565* pendens adversus octo ... viros, valentis virgatores). HIL. in psalm. 2, 36 (*ad I Cor. 4, 21* in virga veniam ad vos, an in caritate?) numquid Paulo ius praetorium erat, ut virgam comminaretur et cum officio -is ad ecclesiam Christi adesset? PS. RVFIN. in Ioel 2, 24—25 ('reddam vobis annos quos comedit locusta, bruchus et rubigo et eruca') cuius *dei* sententiam quasi strenuus -r impleverit *sc. locusta et cet.* (*antea:* in afflictionem reorum munus implevere ultionis). CYPR. GALL. gen. 688 deus inmisso torsit -e (*sc. somnio*) tyrannum *Abimelech*, qui cum terrifico rupisset somnia visu. SIDON. carm. 2, 181 cum ferret ... venenum ... -is dextra magistro (*i. Socrati*). b *speciatim de carnificibus Romanis aevi recentioris* (*sc. militibus ut videtur* [*cf. synon.* speculator HIER., PASS.]; *prius distinguebatur* carnifex *vel infamandi causa iuxta ponebatur a* CIC., LIV. *p. 1375, 29. 37. 58. cf.* GLOSS. IV 108, 4 -r: apparitor vel percussor. 534, 1 apparitores aut ministri crudelitatis): HIER. epist. 1, 7, 3 furens et anhelus -r paludamento in cervicem retorto (*syn.*

[*Bk.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

carnifex, percussor, speculator. *de eodem* 1, 13, 1). 1, 10, 1 tota -um caterva glomeratur; e quibus medius, ad quem damnatorum cura pertinebat, erumpens *eqs.* PRVD. perist. 3, 98 praetor ait: rapé praecipitem, -r, et obrue suppliciis. 10, 1109 elidit . . . fune collum martyris -r nefandus (*1101* tortor, sector). *al.* VAL. CEM. hom. 15, 5 cruentis -is manibus (*cf.* 16, 3 cruenti -is gladium). SIDON. carm. 2, 303 fracturus guttura. CASSIOD. var. 11, 40, 3 abstine noxiam, -r, securem. PASS. Rogat. 6 (*antea*: carnifex, spiculator).

2 *de iis qui quolibet modo ministrant, apparent*: **a** *apud externos*: SALL. Iug. 12, 3 qui proxumus -r Iugurthae carus acceptusque ei semper fuerat. LIV. 23, 10, 6 tum iniectae catenae ducique ante -em in castra *Hannibalis* est iussus *Magius Capuensis*. PLIN. nat. 8, 185 *Apis bos* incedit submotu -um. APVL. met. 3, 2, 1 -es duo de iussu magistratuum *Hypatensium* immissa manu trahere me . . . occipiunt (*de iisdem*: 3, 9, 6. *cf.* 9, 41, 7 immissis . . . -bus ceterisque publicis ministeriis . . . cuncta . . . perlustrari iubent *magistratus oppidi Graeci non nominati* [*Ps. Lucian. asin. 47* τινὰ . . . τῶν ὑπηρετῶν]). VVLG. I reg. 19, 20 misit . . . Saul -es, ut raperent David. **b** *apud apes*: PLIN. nat. 11, 53 circa eum *regem* satellites quidam -esque, adsidui custodes auctoritatis. **c** *in pompis fabulosis*: CLAVD. 22, 373 (*de triumpho Martis*) Quirinus frena regit . . . -rque Metus cum fratre Pavore barbara ferratis innectunt colla catenis. MART. CAP. 5, 433 (*de pompa oratorum*) ante cunctos . . . senex quidam *i. Tisias* signum ac praeviam virgam gestans -is Romulei praecedebat usu.

3 *de re qua quis tamquam dignitatis insigni utitur*: PLIN. nat. 9, 114 cupiunt *margaritas sim.* . . . iam et pauperes, -em feminae in publico unionem esse dictitantes.

? II i. defensor ecclesiae (sc. per interpretationem pravam e Graeco factam): CONC.[S] I 5 p. 361, 39 missis dispensatore et -e ac protodiacono . . . Ephesiorum ecclesiae (*gr. I 1, 7 p. 68, 20* τὸν ἔκδικον, *Rustic. Conc.*[S] *I 4 p. 54, 34* defensorem. *an intellegendum* lectore *coll. p. 1090, 71 sqq.?*).

deriv.: lictorius.

lictōrius, -a, -um. *a* lictor. *notatur in titulis* licto CIL VI 1880. lictor 1869 (*bis*). *i. ad lictores pertinens sim.*: CIL VI 1877 (*post a. 73*) exercuit decurias duas, viatoria(m) et -a(m), consulares (*item* d. -ae consulares: 1869. 1877 COD. Theod. 8, 9, 1. *ceterum* CIL VI 1869 d. -ae popularis denuntiatorum [*eadem* X 5917. *cf.* VI 1894 d. -ae po⟨pularis⟩]. 1880. 32298. 37150. *cf. p. 1376, 5 sqq.*). FLOR. epit. 1, 26, 3 -ae virgae (*inde restituit Freinsheim haud necessario pro* lictoris virgis *4, 12, 31*). VIR. ill. 20, 1 fasces -os (*narrat eundem eventum quem* FLOR.). *Bk.*

licu(i)a, -ae *f.* *nomen vasis fictilis* (*vocem* λήκυθος *subesse suspicatur Oxé, Bonner Jb. 130, 1925, 84*): INSCR. Graufesenque 2, 12 -uias (3, 10. 4, 10. 15. 5, 11. *al. ibid.; addito* ux [*i.* uxedia]: 20, 15—18). 6, 13 -uas (19, 8. 9). 10, 12 -uia (15, 8. 17, 12). *notatur* licu 7, 16.

licus *v.* lygos. **līda** *v.* 2. laetus.

lidium, -ī *n.* [*orig. inc. Sch.*] *nomen stramenti cuiusdam*: ALEX. TRALL. 3, 58 et -um de frondibus facias in pavimento et desuper spargas aliqua, quae infrigidare possunt, qualia sunt rosa . . . aut aliquid tale eorum, quae infrigidare et corroborare possunt, et de hoc ipso -um praeparare (*gloss. marg.* stramentum quale fieri solet in festivitatibus et ludis. *gr. 1 p. 361 P.* ἐὰν εἰς τὸ ἔδαφος ἐπιρρίψῃς τινὰ τῶν ἐμψυχόντων, ἢ ῥόδα κτλ.).

līdo *v.* laedo.

liduna, -ae *f.* [*obscurum. Sch.*] *i. q. accessus maris*: MARCELL. med. 15, 9 pulvis ex his fiat, die Iovis -a luna vetere (16, 101. 23, 78. 25, 11. 13. 15). *restituit Heraeus ibid.* 36, 49, *ubi trad.* luna.

līdus *v.* 2. laetus.

*****līēn**, lienis *m.* [*vox prisca cognata cum gr.* σπλήν, *avest.* spərəzan-, *ind. vet.* plīhán-, *slavon.* slezena *etc., quae eandem notionem sonis non utique congruis praestant. Sch.*] *de formis*: *nom. sg.* -n (*praeter* GRAMM. *et* GLOSS.): PLAVT., PLIN. nat. *saepe*, SER. SAMM., CHALC., AMBR., MARCELL. med. -is (*falso trad.* lienis acori *pro* lien suco acori PLIN. nat. 26, 77. *potius gen.* GLOSS. V 113, 9): CELS. *ubique*. -ns: PS. APVL. herb. 67 l. 3. 120 l. 5 *cod. B.* GLOSS. III 13, 3. 86, 13. -ne GLOSS. V 151, 51. *gen. pl.* -um: PLIN. nat. 23, 121. 34, 154 (*var. l. potior* -ium). 35, 34. -ium: PLIN. nat. 34, 154 (*var. l. deterior* -um). *forma erronea* linos GLOSS.[L] II Abav. LI 30. *de quantitate*: li- *corripitur* PLAVT.; *producitur* ALC. AVIT. -e- *corripitur* PLAVT. (*fort. per iamb. correptionem q. d.*); *producitur* (*testibus* SERV. gramm. IV 452, 2 PHOC. gramm. V 415, 1 PRISC. gramm. II 149, 7; *fort. sec.* splen, renes): SER. SAMM., ALC. AVIT. [*falso trad.* -ium *pro* renium PLIN. nat. 22, 83; -em *pro* lichenem PLIN. nat. 35, 195.]

i. q. σπλήν (GLOSS.): 1 *varia exempla*: PLAVT. Curc. 220 valetudo decrescit, crescit labor; nam iam quasi zona -e cinctus ambulo, geminos in ventre habere videor filios. 236 -n enecat, renes dolent. 244 -n dierectust (-ruct- *trad.*). :: ambula, id -i optumumust (*ad totum locum spectare vid.* SER. SAMM. 425 dulcia Plautus ait grandi minus apta -i). Merc. 124 genua hunc cursorem (*sc. me*) deserunt; perii, seditio facit -n, occupat praecordia (PLIN. nat. 11, 205 peculiare cursūs impedimentum aliquando in eo -e, quamobrem minuitur [inuritur *trad.*] cursorum laborantibus. 26, 132 *herba* -es cursorum extinguit). CATO agr. 157, 7 si -es turgent, *brassica iuvat* (*cf.* CELS. 2, 7, 20 tumet. 4, 16, 1 intumescit. SCRIB. LARG. 144 -is tumorem [PLIN. nat. 23, 4]. SER. SAMM. 402 -n tumido circumligat ilia vinclo). VITR. 1, 4, 10 *pecora quaedam Cretensia* non habent apparentem splenem; . . . *herbam* ἄσπληνον rodendo imminuerunt -es; ita eam herbam colligendo curant lienosos. CELS. 2, 1, 8 -is dolor. 2, 1, 11 omnis calor et iecur et -em inflammat (inflat *var. l.*). 2, 7, 21 quibus magni -es sunt. 2, 21 -es *inter res mali suci*. 3, 21, 14 -em (splenem *var. l. ut* 3, 21, 15. 3, 24, 5). 4, 16, 2 aqua a ferrario fabro . . ., haec enim vel praecipue -em coercet. 4, 16, 2 eruca et nasturcium -em extenuant (PLIN. nat. 20, 25). 5, 18, 4 ne -em consumat *curatio quaedam* (PLIN. nat. 21, 116. 24, 10. 131. 26, 76. 27, 64 SER. SAMM. 414. *cf.* PLIN. nat. 22, 151 absumi [27, 34. 141. 32, 24]). *al.* SCRIB. LARG. 89 -em et iecur durum habentes (*cf.* 125 duritia iocineris et -is). 206. 260. PLIN. nat. 11, 204 *describitur locus -is in corpore*. 20, 166 *herba quadam* per urinam et alvum totum -em emitti (26, 76). 21, 131 radices eius *violae* . . . sedant -em. 22, 72 ad impetus -is. 23, 27 *herba quaedam bona est* -i . . . minuendo (*v. et p. 1377, 82*). 32, 33 *testudinum carnes dicuntur* -es tollere. *al.* APVL. Plat. 1, 15 -em . . . iocineri non frustra esse finitimum, ut eius redundantiam . . . relevet *eqs.* (*Tim. 72*[C] ἡ σπληνὸς . . . μανότης. *cf.* AMBR. hex. 6, 9, 71 -n . . . cum iecore habet viciniam fructuosam). ARNOB. nat. 3, 13 CHALC. comm. 37. MACR. Sat. 7, 4, 20 ut iecur caloris, ita ipse -n frigoris domicilium est (*sim.* CLAVD. MAM. anim. 3, 11 p. 174, 21 *dic mihi*, quo . . . situ . . . regula -is haereat (ALC. AVIT. carm. 1, 110 -is laevam [-is et in l. *N*] sortitur r. partem). *al.*

2 *medicamento sunt -es animalium*: **a** *splenibus hominum* (*fere in magia*): PLIN. nat. 11, 205 *-es* minimos esse pecori *Scepsio* tradunt, et inde ad -em invecta (inventa *var. l.*) remedia. 28, 102 mederi -em *hyaenae* -bus. 28, 200 bubulus (259). 28, 201 emi -em vituli, quanti indicatus sit, iubent magi . . . divisumque per longitudinem adnecti tunicae *eqs.* (28, 259). 28, 201 haedorum (*cf.* MARCELL. med. 23, 33 haedinus . . . -n similiter ut hircinus super splenem infantis adpositus). 30, 51 pecudis -n recens magicis praeceptis super dolentem -em extenditur dicente eo, qui medeatur, -i se remedium facere. *ibid.* caninus *et* catuli. **b** *aliis partibus corporis*: PLIN. nat. 28, 208 *ad ventrem* utuntur et -e asso caprae hircive. 28, 251 *asini* -n inveteratus ex aqua inlitus mammis abundantiam facit, vulvas suffitu corrigit. 30, 60 sistit alvum . . . -n pecudis tostus et in vino tritus. 30, 61 tormina -n ovium *sedat*. 32, 52 ex . . . ranis -n contra venena, quae fiant ex ipsis, auxiliatur. 3 *in imag.*: PS. AVR. VICT. epit. 42, 21 *Traianum uxor* talem reddidit, ut . . . exactiones improbas detestans fiscum -em vocaret, quod eo crescente artus reliqui tabescunt.

deriv.: lienicus, lienosis, lienosus.

lienicus, -a, -um. *a* lien (*sec.* splenicus). *pro subst.*: *masc. pl.* -ī *i. q. homines liene affecti*: CAEL. AVR. chron. 3, 4 (*in cap.* de lienosis), 56 phlebotomiam recusarunt in -is (*ibid.* 57. 59). 3, 4, 64 -os vero phlebotomat. *neutr. pl.* -a *i. q. remedia lienosis auxiliantia*: CAEL. AVR. chron. 3, 4, 58.

? **lienōsis** *f.* *a* lien (*fort. sec.* paralysis, pthisis *sim.*). ISID. orig. 4, 7, 22 -is ab splene vocabulum sumpsit, Graeci enim σπλήν lien dicunt (*inter* hepaticus morbus *et* hydropis [*v. vol. VI 3, 3137, 43*]).

lienōsus, -a, -um. *a* lien. linios- CHIRON *ubique* (307 *et* 311 lininos- *falso editum esse dicit ipse editor praef. p. XXXIII.* 307 *posteriore loco* ligosus *cod.*). *i. q. liene, sc. praegrandi, affectus*, σπληνικός (GLOSS.): 1 *attributive, praedicative*: PLAVT. Cas. 414 perii, cor -um, opinor, habeo, iam dudum salit, de labore pectus tundit. SCRIB. LARG. 132 infantibus -is. PLIN. nat. 11, 130 *homines* gignuntur . . . in Cauno -i. ARNOB. nat. 7, 34 non dubitarent eos *deos* -os, lippulos . . . dicere, eo quod ipsi et -i et lippi sunt. 2 *pro subst.*: *masc. pl. et sg. de hominibus*: VITR. 1, 4, 10 curant -os hoc medicamento (*sc. herba*), quod etiam Cretenses ἄσπληνον vocitant. CELS. 2, 8, 16 SCRIB. LARG. 79. 105. 121. 126. 128. 129. 130. 132. 153. 259. 261 PLIN. nat. 7, 20 MARCELL. med. 22, 17. 23, 1 *et passim in hoc cap.* 27, 7. PS. APVL. herb. 99 l. 13 PS. MVSA herb. Vett. l. 74. 75 MISC. Tir. p. 52, 10 CAEL. AVR. chron. 3, 4, 49. 51. 56. 57. 58. 63. 67. *neutr. et masc. sg. de iumento*: CHIRON 297, 5 de -o (*item inscr. cap.* 307). 307. 311. VEG. mulom. 2, 92, 1 -is.

lienteria, -ae *f.*, λειεντερία. *cf.* ISID. orig. 4, 7, 37 -a dicta, quod cibum tamquam per lenia intestinae nullis obstantibus faciat prolabi. *vix veriloquium praebet* THEOD. PRISC. *l. c.* *nomen morbi* (GLOSS. III 600, 8 post vel prius dysenteriae evenit. 602, 31 per quam humectus cibus et indigestus exponitur): CELS. 2, 1, 8 lēvitas intestinorum, qui (*sc. morbus*; quae *J*) -a vocatur. HIPPOCR. aer. 10 p. 25, 20 -ae . . . nascuntur (*plur. gr.*). VINDIC. med. 30 dysenteriam . . . vel -am. *ibid.* dysenterias vel -as. THEOD. PRISC. log. 105 *-a* longo tractu effusionum veluti quendam limum intestinis obducit. PLIN. VAL. 2, 29 si escam quam manducaverit emittat, quod ipsum dicitur -a. CASS. FEL. 48 *v. s.* lientericus. ORIBAS. syn. 6, 4, 4 La p. 98. 9, 12, 3 Aa p. 297.

cf. lientericus.

lienteriacus *v.* lientericus.

lientericus, (-a, -um), λειεντερικός. *cf.* lienteria. *scrib.* -teriac- -tiriac- PS. APVL. *masc. pl. pro subst. de hominibus lienteria affectis*: PLIN. nat. 29, 44 -is (lieni Ericis *codd.*; dysentericis *Plin. med. 2, 11, 4*). PS. APVL. herb. 67 l. 2 ⟨lien⟩tiriacis. *ibid.* l. 4 THEOD. PRISC. log. 101. 105 DIOSC. 2, 49 p. 197, 14 CAEL. AVR. chron. 4, 8, 115. CASS. FEL. 48 p. 124, 19 -i dicuntur, qui ex antecedenti dysenteria . . . cibos . . .

[*B.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

indigestos . . . tamquam per lenem intestinorum lapsum egerunt; unde passio lienteria dicitur. *et saepe in eodem cap.* *B.*

ligāmen, -inis *n.* *a* ligare (PRISC. gramm. II 126, 3 GRAMM. suppl. 113, 19). *scribitur etiam* leg- (GREG. TVR. Franc. 6, 6 p. 273, 8 LEX Burg. Rom. 13, 2), lec- (ORIBAS. syn. 7, 35, 2 La). *abl. plur.* ligaminis CHRON. Alex. chron. I p. 126, 290 (*iuxta* aereis). *legitur inde a* PROP., OV., GRATT., COLVM. [*it.* legame; *raet. occ.* liam *etc., or.* leamp; *francog.* lien (*et var. dial.*); *prov. vet.* liam, *var. francoprov., prov., vasc.; cat.* lligam; *port.* liame. *cf. M.-L. 5022. Wartburg V 317 sq. Battisti-Alessio III 2193. Machado II 1335. St.*] [*confunditur cum* ligamentum LEX Visig. 8, 4, 1 *bis.* 9, 1, 2 LEX Sal. Merov. 32 tit. LEX Burg. Rom. 13, 2.]

i. q. vinculum vel quaelibet res, quae circa vel ad aliquem vel aliquid ligatur (*ad actionem ligandi spectat l. 35 et fortasse l. 20. 25*):
1 *proprie*: **a** *strictius* (*sc. servato respectu nectendi sim.*): *α varia*: PROP. 2, 29, 15 cum Sidoniae nocturna -a mitrae solverit. OV. met. 14, 230 socios *Vlixis* . . . dempsisse -a ventis *Aeoli*. COLVM. 11, 2, 92 possit . . . salix . . . ad vitium -a praeparari. 12, 8, 1 herbas *in fasciculos ligatas* ita in lacte demittito, ut -a earum extent. SIL. 9, 629 *elephanti* manus abstulit . . . implicitum *virum* nexu diroque -e torsit. PAVL. sent. 1, 15, 1ª (= LEX Burg. Rom. 13, 2) *si canem* in -n . . . redegerit (*cf.* LEX Sal. Merov. 6, 3 canem, qui -n novit. LEX Visig. 8, 4, 1 si quis . . . animal de pedica sive de -e [*var. l.* ligamento] tulerit). SCHOL. Hor. gloss. *Γ* sat. 1, 8, 50 ('incantata lacertis vincula') -a maleficii. PRVD. ham. 137 *diabolus* laqueos . . . in nodum revocat facilique -e tortas innectit pedicas nervosque in vincula tendit. ANTIDOT. Brux. 143 ('pulveris compositio') -is hederae ÷ I (*i. pampini h.*). CHRON. Alex. chron. I p. 126, 290 regem ligans aereis -is (*abl. plur.; cf. Lib. gener. ibid. 291* catenis aereis). ALC. AVIT. hom. 8, 3 p. 119, 17 neque per -n corporis licentia vincta sermonis. 29 p. 150, 14 carcer . . . Petri pretios⟨or⟩um -um radio inlustrante resplenduit. CASSIOD. in psalm. 118, 61 ('funes peccatorum circumplexi sunt me') funes . . . sunt implicita et tortuosa -a. GREG. TVR. Franc. 6, 6 p. 273, 8 in his -bus vinctus tenetur. Mart. 3, 47 dissolutis -bus. LEX Burg. lib. const. 6, 6 fugitivum . . . de -e . . . evasisse. LEX Sal. Merov. 32 tit. de -bus ingenuorum (*32, 1* siquis hominem ingenuum . . . ligaverit). LEX Visig. 9, 1, 2 si fugitivus vinctus quocumque -e absolvatur. *ibid.* servum . . . ferro vinctum aut in quocumque -e (ligamento *var. l.*) constitutum. ISID. sent. 1, 28, 3 -a vinculorum. *β in medicina*: COLVM. 6, 6, 4 *sanguis* inhibetur papyri -e (*inde* PALLAD. vet. med. 6, 6. *cf. Veg. mulom. 4, 4, 4* papyro ligata cauda restringitur). ORIBAS. syn. 7, 35, 2 La spongia . . . superposita cum -n leniter stringes; . . . finienda ligatura in superioris partes (*gr.* μετ' ἐπιδέσεως, *Aa* liganda est). GREG. M. past. 2, 6 p. 37^{D} (*interpretatione allegorica ad Vulg. Ezech. 34, 4* quod fractum est, non alligastis) fracturam . . . -n astringit, cum culpam disciplina deprimit (*postea*: ligamenta). *γ in re magica de amuleto* (*cf. p. 1381, 32*): GREG. TVR. Mart. 4, 36 *harioli* -a herbarum atque incantationum verba proferebant (*seq.* amotis -bus).

b *laxius*: *α respiciuntur partes corporis coniungentes, continentes*: GRATT. 470 stringendae nares et ⟨bi⟩na -a ferro armorum. PRVD. perist. 9, 86 Christus iubet resolvi pectoris -a *martyris morientis* . . . ac retinacula vitae relaxat. *β respicitur massa, quae caementa coniungit*: CASSIOD. in psalm. 61, 4 (3) maceria . . . sine aliquo -e impensae (*v. vol. VII 1, 552, 43*) . . . componitur.

2 *translate* (*cf. l. 45*): PS. CYPR. singul. cler. 37 evasimus . . . tanta -a quaestionum, quibus amatores eunuchos amplexus feminei ligaverunt, qui perversis interpretationibus decreta legalia demutare coguntur (*de argumentatione ut* CONC. Carth. a. 411 Mansi 4, 69^{C} non praestigiis iuris neque -bus cuiusque facundiae). BOETH. herm. sec. 3, 9 p. 186, 16 categoricas propositiones Graeci vocant, . . . quae sine alicuius condicionis nodo atque -e proponuntur. CASSIOD. var. 7, 47, 3 solvi nequeunt contracta -a (*postea*: ut reddat debitum, quod probatur esse contractum). inst. 1, 32, 6 quatenus erroris nostri -a solverentur. in psalm. 9, 16 (15) quas *gentes* dura videntur -a *peccatorum* cohibere. 29, 12 mors nos tortuosis -bus ambiebat. CE 1300, 9 (*contextu manco*) -a mentis.

ligāmentum, -ī *n.* *a* ligare. GLOSS. ἱμάντωμα. δέμα. amentum. *legitur inde a* QVINT., TAC. [*val.* legămînt; *fortasse etiam port. vet.* liamento. *cf. M.-L. 5023. Battisti-Alessio III 2228. Machado II 1335. St.*] [*de confusione c.* ligamen *v. supra l. 10. dub.*: PS. SORAN. dol. matric p. 129, 12 adponi oportet naribus eius *mulieris infirmae* ustum ex carnali -o vel aliud, quod potest fetore odoris ⟨prod⟩esse.]

I *i. q. vinculum vel quaelibet res, quae circa vel ad aliquem vel aliquid ligatur*: **A** *proprie*: **1** *strictius* (*sc. servato respectu nectendi sim.*): **a** *varia*: QVINT. inst. 11, 3, 144 aurium -a. PS. ORIG. tract. 12, 31 B. quod de sparto vel reste dicit (*Ios. 2, 18*) coccum debere suspendi, ⟨non⟩ quasi aliud genus -i non haberet . . ., sed *eqs.* SERV. auct. Aen. 12, 120 ('verbena tempora vincti') alii certa -a (legitamen *trad.*) verbenas volunt vocari. AVG. virg. 34, 34 capitis -o notabili (*cf.* ITIN. Anton. Plac. 20 -um, quo utebatur *Maria* in capite). DAMIG. lapid. 20 *gagates lapis* omnem fraudem et -a persolvit. FERREOL. reg. 32 pes . . . sit -is temperatius vinculatus. GLOSS. amentum: -um, quod est in media hasta. **b** *in medicina*: TAC. ann. 15, 54, 3 vulneribus -a quibusque sistitur sanguis parare. CHIRON 50 *utere* sanguinis detractione, lanis . . ., deinde -is (vib- *trad.; cf. Veg. mulom. 2, 49, 1* conliganda sunt loca). AVG. civ. 22, 8 p. 570, 6 D. solvuntur nodi -orum, nudatur locus, inspicit medicus. doctr. christ. 1, 30 -a membris et vulneribus nostris adhibita. PS. SORAN. epit. 78 *umbilici incisiones* fiunt ex -is (*cf. Soran. p. 28, 23* lino secabant). GREG. M. *p. 1379, 45.*
c *in re magica de amuleto* (*cf. p. 1381, 32*): AVG. serm. 4, 36 -a diabolica. CAEL. AVR. chron. 1, 4, 119 -a . . ., magos . . ., incantationes. GREG. TVR. Mart. 1, 26 -a ei et potiones deferebant.

2 *laxius de complexu luctantium*: GLOSS.^{L} II Abav. AC 43 acrocheria: -a articularum (*i.* -lorum. *cf. p. 1381, 82*).

B *translate vel in imagine* (*accedunt gen. explicat.* debitorum, erroris, peccaminum, laborum, vinculorum): AVG. civ. 22, 4 p. 558, 5 D. ut res incorporea (*anima*) -o corporeo vinciretur. c. Faust. 19, 29 (*de matrimonio*) diaboli figmentum et -um (*antea*: vinculum). serm. 9, 14 *lex* non erit -um, sed ornamentum. PETR. CHRYS. serm. 65 p. 386^{B} Christus vincula inferni dirupit, mortis -a dissolvit. 126 p. 548^{C} debitorum omnium, omnium contractuum delere et solvere -a. APON. 4 p. 85 reciprocis argumentis resolvere falsa -a sententiarum. CASSIOD. in psalm. 16 concl. erroris -a. 113, 6 (5) quod eius *saeculi* -a soluta sint (*cf. Aug. ad l.* saecularia impedimenta, *Prosp. ad l. p. 326^{B}* saeculi vinculis *et alia sim.*). GREG. TVR. Mart. 1, 23 -a peccaminum. GREG. M. epist. 11, 27 p. 296, 23 -a sanctae ecclesiae . . . solvere (*antea*: anathematis vinculo, *postea*: ligaturas eius *ecclesiae*). in euang. 22, 4 per linteamina . . . corporis *Christi* laborum -a signantur, quae . . . electos omnes, id est eius membra, constringunt. PASS. Rufinae et Secundae (BHL 7359) 2 captivitatis ista temporalis aeternam captivitatem excludit, et vincula temporalia perpetua vinculorum -a dissolvunt.

II *i. q. fasciculus, involucrum sim.*: ITALA cant. 1, 13 (Greg. Ilib. in cant. 3, 2 F.) -um guttae (*gr.* ἀπόδεσμος τῆς στακτῆς, *cod. 169 al.* alligamentum g., *Ambr. in psalm. 118 serm. 1, 16, 3* colligatio g., *Vulg. 1, 12* fasciculus murrae). AVG. de serm. dom. 1, 16, 50 *aurum* fraude subtraxit . . . et supposuit simile -um cum terra.

ligātio, -ōnis *f.* *a* ligare. *legitur inde a* SCRIB. LARG., ITALA. [*fortasse francog.* liaison; *prov. vet.* liazon. *cf. M.-L. 5025. Wartburg V 320 sq. St.*]

i. q. actio vel effectus ligandi (*metonymice de instrumento ligandi hic illic sub 1b*): **1** *proprie*: **a** *neglecto respectu nectendi*: *α respicitur torpor* (*cf. p. 1392, 69*): SCRIB. LARG. 255 *malagma facit* ad omnem tensionem et contractionem nervorum et -em, ἀγκύλην quod Graeci vocant. CHIRON 323 *morbus* periculum vitae facit ab -e temporum (*Hippiatr. gr. I p. 94, 1* σύνδεσμος . . . τῶν κροτάφων. facit adligatione *temptat Heraeus in exemplari suo*). *β respicitur complexus luctantium* (*cf. p. 1381, 82*): GLOSS. V 343, 45 acroceria: -o articulorum (*aliter l. 53*). **b** *usu communi* (*sc. respectu nectendi sim. servato*): *α varia*: SCHOL. Verg. Bern. ecl. 6, 19 ('iniciunt *Fauno* ipsis ex vincula sertis') -es de lino tenero factae serta dicuntur. CAEL. AVR. acut. 3, 6, 66 -bus tormentuosis (-i *ed. Rovillii*) organi. OP. imperf. in Matth. 29 p. 785 (*ad 12, 29* nisi . . . alligaverit fortem) ut, si te audita fortitudo terruerit, -o eius nuntiata confortet. GLOSS. V 395, 25 t⟨h⟩eristrum -o capitis. *β in medicina*: CAEL. AVR. acut. 1, 9, 65 -bus utimur *in phreneticis*, sed praetectis lana . . . locis, quos vinculis nectimus . . .; -bus etenim immodice constricta . . . tumescunt. 2, 37, 195 amplexu atque -e . . . utemur articulorum (chron. 3, 2, 31 a. impressam -em facere. *aliter l. 44*). chron. 1, 4, 120 -es nervos densant atque corporis oppressio. 2, 13, 186 de -bus pugnaverunt, siquidem Xenophon *aliique* . . . probent articulorum faciendam constrictionem: Herophilus vero capitis et brachiorum . . .; Asclepiades vero . . . -em excludit; . . . (187) impressa . . ., inquiunt *nostrae sectae medici*, ligatura vexat . . .; item Antipater . . . ait teneri materiam quidem -e, sed cum fuerit . . . relaxata, in . . . immodicum fluorem veniat. 3, 8, 127 solvere (*syn.* ligaturam). gyn. 1, 80 *uterus* fascia erit sustinendus, cuius medium inferius ab umbilico positum pari circulorum ductu per utraque latera proiecto . . . faciat -em; tunc inter scapulas . . . ducenda -o (1, 81 erit supradicta -o detrahenda [*Soran. p. 41, 5 Ilb.* τελαμῶνα]). 2, 62 addita praecordiorum -e. 2, 121 implendus sinus muliebris . . . lana et conductis femoribus addenda -o.

2 *translate*: **a** *ligatur animus*: ITALA I Cor. 7, 27 (Hil. in psalm. 124, 10) solutus es ab uxore? noli quaerere -em (*Tert. uxor. 1, 7 l. 14* obligationem, *Vulg.* uxorem *sec. gr.*). EPIST. pontif. 622 Schwartz p. 16, 29 in hac -e defunctum nusquam . . . absolvi (*respicitur Matth. 16, 19* quae ligaveris super terram *eqs.; similiter sec. Matth. 18, 18* MVTIAN. Chrysost. hom. 4, 6 p. 269/70 -es, quae a nobis fiunt [*gr.* δεσμῶν]). GREG. M. moral. 28, 41 p. 472^{C} infirmus . . . populus cum praeceptorum pannos nolens pertulit, ad firmiorem statum ex ipsa sua -e pervenit.
b *ligantur verba* (*t. t. rhet.*): PS. IVL. RVF. schem. lex. 3 ζεῦγμα . . .: latine haec figura dicitur -o vel adnexio.

ligātor, -ōris *m.* *a* ligare. *i. qui ligat*: ORIG. in Matth. 13, 31 p. 270, 28 (*ad 18, 18*) *apostoli* qui . . . sunt -es et solutores in terra (*gr.* δέοντας). CAES. AREL. serm. 200, 6 p. 769, 12 add. cod. H^{2} ut abstineant se . . . ab idolis et incantatoribus, ab erbariis et -bus (*sc. eis, qui amuleta alligant*).

? **ligatrus** *v.* ligatus.

***ligātūra,** -ae *f.* *a* ligare. leg- (lec-) *e. g.* CASSIOD. Ios. antiq. 3, 165 ORIBAS. eup. 4, 15, 2 La. *al.* GLOSS. δέμα. ἔνδεσμος. obli-

[*Bader*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

gatio, nexus. *legitur inde ab* ITALA. [*val.* legătură; *it.* legatura; *francog. vet. et med.* lieure (*et var. dial.*); *prov. vet.* liadura, *var. francoprov., prov., vasc.; cat.* lligadura. *cf. M.-L. 5026. Wartburg V 320sq. Battisti-Alessio III 2193sq. St.*] [*confunditur c.* alligatura VVLG. *p. 1382, 26.* VEG. mulom. 2, 51 (lig- *P ut l. 58sqq.*).]

I *i. q. actio ligandi vel status ligatus nec non ligamen*: **A** *proprie*: **1** *strictius* (*sc. servato respectu nectendi sim.*): **a** *vario usu*: ITALA prov. 7, 22 (Didasc. apost. 5, 33) sicut bos ad occisionem ducitur et ut canis ad -am (*gr.* δεσμούς, *Vulg.* vincula). CET. FAV. 21 p. 303 asseres ... ad contignationem suspendes, ita ut binae perticae ... inter eos sint missae et faciant tomices -as (*Vitr. 7, 3, 2* tomice ... harundines ... religentur. *cf. Pallad. 1, 13, 1* perticas ... tomicibus alligatas). DON. Ter. Andr. 865, 1 ('quadrupedem constringito *Davum*') genus -ae sic dicitur 'quadrupes' [*ad eundem locum* EVGRAPH. eius manus retro vertens compedum -is efficias quasi quadrupedem). PALLAD. 1, 6, 11 -a in vitibus debet locum mutare (*item in cultura vitium* 3, 13, 3 palmes quod extra -am pendens habuerit ..., quod infra -am *eqs.* [*cf. Colum. 5, 6, 28 pars* quae vinculo adnexa susum tendit]. 4, 1, 3 *de -a surculi inserti. allegorice*: ZENO 2, 27, 3 [2, 11, 5 L.] -is adstringitur *vinea i. homo*, cum ... sacris interrogationibus obligatur [*antea*: nodis adstringitur]). ZENO 2, 11, 3 (1, 59, 6 L.) pedem -a destringit (GREG. M. dial. 4, 55 p. 313, 15 pedes quadam -a extrincxerant). VVLG. num. 19, 15 vas quod non habuerit operculum nec -am desuper (*Lugd.* alligamentum, *Aug. loc. hept. 4, 53* alligatura). GREG. ILIB. in cant. 4, 9 F. in retibus nodi sunt multi et -ae, quibus macularum spatia distenduntur. HIPPOCR. aer. 14 caput eius *infantis* ... cogunt in longitudinem crescere ... -a⟨m⟩ adhibentes (*gr.* δεσμά. *cf.* GLOSS. V 311, 7 mitra: ... -a capitis). ROMVL. fab. 22, 12 recc. gall. et vet. illius *leonis rete capti* -as lustrare coepit *mus.* BOETH. syll. categ. 1 p. 796[D] ut ... quadrigarum frena vel lora non partes, sed quaedam ... -ae sunt ..., sic coniunctiones ... non partes orationis sunt, sed quaedam colligamenta. *al.* **b** *in re magica, sc. pertinet ad amuleta* (*ad usum explicandum possis ad actionem sive colli sim. cingendi sive remedii adnectendi recurrere*): MAR. VICTORIN. rhet. 1, 5 p. 173, 19 multi *medici* et incantatione et -is curant. AVG. doctr. christ. 2, 75 ad hoc genus (*superstitionem*) pertinent omnes etiam -ae atque remedia, quae medicorum quoque disciplina condemnat, sive in praecantationibus ... sive in quibusque rebus suspendendis atque inligandis (*sim.* ISID. orig. 8, 9, 30 -ae execrabilium remediorum). epist. 245, 2 superstitio -arum. in euang. Ioh. 7, 6 l. 36 seducunt per -as, per praecantationes. in psalm. 33 serm. 2, 18 -as a d h i b e r e et ire ad sortilegos (in psalm. 93, 20). 70 serm. 1, 17 l. 47 -as s a c r i l e g a s et incantationes (serm. 318, 3 noxia et s. -a, nefanda incantatio, magica consecratio. CAES. AREL. serm. 51, 4 p. 219, 20). serm. RevBén. 50, 1938 p. 8, 115 abstinete vos ... a -is, ab incantationibus, a mathematicis, a sortilegis (*cf.* serm. coll. Morin p. 580, 16 cavete ... a -is *eqs.*). CANON. Dionys. Exig. p. 57, 8 incantatoribus et philacteriis, ⌊id est -is⌋ (*om. rec. altera*). MAX. TAVR. c. pag. (JThSt. 17, 1916, 321) l. 245 pagani ... filacteria et -as et incantationes et sortes f a c i u n t (ORIBAS. eup. 4, 88 Aa p. 606 *amuleti sim.* -a fiat de corrigia cervina [*gr. 4, 86, 11* ἄρτημα]. MART. BRAC. canon. 59 non liceat clericis ... -as facere, quod est colligatio animarum. *cf. l. 54*). ALEX. TRALL. 1, 71 phisicas -as (*gr. p. 557* τοῖς φυσικοῖς καὶ περιάπτοις). GREG. TVR. Iul. 46a p. 582, 10 *hariolus* -as collo suspendit (ORIBAS. syn. 3, 182, 4 Aa ex ... stercore lupi -am factam in linteo et ad collum patienti suspensam [*gr.* περιαπτομένη *sc.* κόπρος, *La* adpensus]. *cf.* CAES. AREL. serm. 1, 12 p. 11, 11 nullus phylacteria aut ... characteres vel aliquas -as sibi ... adpendat [19, 4 p. 86, 26]). *al.* **c** *in medicina*: VEG. mulom. 2, 47, 1 insanabilis est casus *sc. coxae fractae*, quia non recipit -am (*Chiron 588* alligaturam). 2, 84 -am istae partes *corporis* tenere non possunt (*Chiron 45* alligatura). 2, 91, 2 animal tenendum est, ne ... demoveat -am. AVG. doctr. christ. 1, 28 -am ... membris ... coaptat. in psalm. 146, 8 detrahit -am (*ibid. saepius* alligamenta). MARCELL. med. 7, 22 -am, quam feceris, s o l v e s (CAEL. AVR. chron. 3, 8, 127 *syn.* ligationem. ORIBAS. syn. 6, 31 [*gr.* δεσμούς]). THEOD. PRISC. eup. faen. 79 perseveranti medicamento sub -a (*cf.* PS. THEOD. PRISC. add. p. 286, 2 uteris medicamento ... sub -a). log. 11 -is fasciarum alligatos *phreneticos.* DIOSC. 1, 94 p. 49, 19 M. *ulmi* corium vulneribus ut -a adhibitum (*gr. 1, 84, 1* ἀντὶ ἐπιδέσμου). CAEL. AVR. chron. 2, 13, 152 convenit ... articulorum tenacior -a, si vehemens fuerit *fluxus sanguinis* (*cf. p. 1380, 58 et* ORIBAS. syn. 6, 45, 1 Aa si ab inferioribus partibus fuerit fluxus, ... fortiores -as esse oportet in partes superiores *eqs.* [*gr.* δεσμούς, *sim.* La]. *aliter l. 82*). *al.* *in imagine*: PAVL. NOL. epist. 12, 3 genus hominum ita pervaserat peccatum, ut neque malagma debilibus et sauciis nec -a prodesset. AVG. in psalm. 50, 8 l. 52 de vulnere ipso non erubescis, de -a vulneris erubescis? (*sc. de paenitentia tamquam -a peccati; item*: serm. 351, 4, 9 CAES. AREL. serm. 64, 1 p. 263, 20). EPIPHAN. in euang. 49 p. 122, 6 *deus* propter vulnera nostra ... ad terrena descendebat deferens secum -as.

2 *laxius*: **a** *de complexu luctatorum*: AMBR. in psalm. 36, 55 qui ... -is tantum corporis certant, ... qui palaestae vocantur (*distinguuntur a pammachariis et pyctis*). GLOSS.[L] III Abstr. AC 2 acrocheria (-chir- *i.* ἀκροχειρία): -a articulorum (*'palaestrae genus' editores. eadem* V Abba AC 47 GLOSS. V 260, 33. 343, 12. *cf. p. 1380, 10. 43. aliter l. 69*). **b** *de iunctura, compagine*: *rerum variarum*: VVLG. Sirach 45, 13 gemmis pretiosis ... in -a auri (linitura, litura *var. ll., gr.* ἐν δέσει). GREG. TVR. glor. conf. 54 *incendio* ruunt tegulae cum -is et reliquo tecti apparatu. glor. mart. 53 trabem cum -is suis. *partium corporis*: CLAVD. MAM. anim. 3, 11 p. 175, 1 tortuosae botulorum (*i. intestinorum*) enodibusque -is explicitae inflexiones ac reflexiones. GREG. TVR. Mart. 2, 6 dissolvebantur ... -ae nervorum eius *paralytici* et dirigebantur (glor. conf. 93 resolutis n. arentibus -is. *de eodem miraculo Ven. Fort. carm. 2, 16, 117* arida n. sese iunctura tetendit). **c** *de rebus fauces vel sensus occludentibus*: GREG. TVR. Mart. 1, 7 *homo surdus et mutus* coepit ... excreare partes nescio quas cum sanguine ...; tunc disruptis aurium ac faucium -is (ligamentis *ed. pr.*). 2, 29 confractis -is, quae palpebras obseraverant (*antea*: palpebris ... glutino coniunctis).

B *translate* (*cf. p. 1381, 72*): **1** *varia*: DIDASC. apost. 3, 24 de tantis ... nos -is *legis* eripuit *deus* (*inde* 3, 20 *restituit Tidner* ab omnibus praeceptis eius et -is [creaturis *trad.*]. *cf.* AVG. in euang. Ioh. 3, 14 lex ... ligavit eum, ... iam clamat de -a). GREG. M. *p. 1380, 23.* in euang. 37, 8 *hostia solvit* -am cordis (*opp.* vincula corporis). **2** *de sermone implicato* (*cf. p. 1394, 19*): RVFIN. Basil. hom. 5, 7 p. 1769[A] 'suscipere versutias sermonum' (*prov. 1, 3*): sermo ..., qui ... varius est et instabilis, arte quadam semper et diversis -is ac molitionibus profertur implicitus (*gr. p. 400*[C] τὸ ἐπίπλοκον ... ἔχων).

II *i. q. fasciculus, involucrum sim.*: ITALA prov. 7, 20 (Didasc. apost. 5, 27) -am pecuniae accipiens (*gr.* ἔνδεσμον, *Ambr. Cain et Ab. 1, 4, 14* involucro, *Vulg.* sacculum). VVLG. I reg. 25, 18 centum -as u v a e p a s s a e ([all- *var. l., cf. II reg. 16, 1*]. 30, 12). GREG. TVR. glor. mart. 100 inquisitis -is divisisque particulis (*reliquiarum sanctorum ut* vit. patr. 2, 3 ubi -as ... singillatim composuit, ventum est ad reliquias beati Illidii; ... filum quo ligatae erant ... decidit). PALLAD. hist. mon. II 10 p. 360[C] -am calamorum (*gr. p. 49, 18 B.* δέμα, *I 6 p. 271*[B] fascem). GLOSS. II 579, 44 fascis: -a.

? **ligātus,** -ī *m.* *genus piscium*: AVSON. 393, 61 p. 247 P. referuntur ab unda ... urentes thynni et male tecti spina -i (*Schenkl c. cod. L,* -atri *Peiper c. aliis,* spinā elegati *edd. veteres nominativum vix aptum vitantes, sed elisionem ab Ausonio alienam admittentes; trad. etiam* ligari, legatri. *ad Ov. p. 1392, 70 male intellectum revocat Niedermann, Vox Romanica 5, 1940, 179*). *Bader.*

ligellum *v.* tigillum. **liggium** *v.* lynx. **ligirius** *v.* lyncurium.

līgma, *abl.* -te *n.,* λεῖγμα (*cf.* GLOSS. V 306, 31 -a graecum est [lagina *var. l.; 'pertinet ad* lagoena. ecligma *Heraeus' ed.*]). *nomen medicamenti*: PLAC. med. 21, 1 murium capita ... pro -te sumpta.

ligna, -ae *f. v.* lignum.

lignāmen, -inis *n.* *a* lignum, *cf.* materiamen, ξύλωμα. [*it.* legname; *prov. vet. or.* lenham; *cat.* llenyam. *cf. M.-L. 5030. Wartburg V 333. Battisti-Alessio III 2196. Corominas III 76. St.*] *i. q. opus e ligno confectum*: GLOSS. II 557, 40 ξύλινα -a. III 312, 52 ξύλωσις -n (520, 57 zyloseis -n).

? **lignāmentum,** -ī *n.* *a* lignum, *cf.* calamentum*?* [*falso trad.*: PLIN. nat. 16, 73 (linamenta *edd.*).] *i. q. congeries ligni* (*si vox recte traditur*): PASS. Theclae A 22 p. 56, 3 attulerunt -a (*cod. A,* congeriem *cod. B*) lignorum, ut Thecla combureretur (*gr.* ξύλα καὶ χόρτον, *rec. B* ligna, *rec. C* ligna et sarmenta).

lignārius, -a, -um. *a* lignum, *cf.* materiarius. *abbrev. scribitur* lignar CIL V 7044. lign XIII 6618. *pl. nom.* -ri CIL IV 485. 951. 960. *abl.* -ris CIL XIII 6623. -rii PALLAD. 1, 6, 2 GREG. TVR. Franc. 3, 17 -riis ISID. orig. 19, 19 tit. NOT. Tir. 74, 40 -us. [*subst. de operario*: *val.* lemnar; *it.* legnaio; *hisp.* lenero; *port.* lenheiro (?); *subst. neutr. de loco*: *it.* legnaia; *sard. centr.* linnárdzu, *mer.* linnárğu; *francogall. vet. et med.* laignier (*et var. dial.*); *prov. vet.* lenhier, *var. francoprov., prov., vasc.; cat.* llenyer; *hisp.* leñera, *legion.* leñero. *cf. M.-L. 5032. Wartburg V 333sq. Battisti-Alessio III 2196. Wagner II 30. Corominas III 76. Machado II 1318. St.*] [*falso trad.* CAPITOL. Pert. 1, 1 -ae *pro* lanariae, *v. p. 916, 12.*]

i. q. ad lignum pertinens (GLOSS. ξυλικόν ligneum): **1** *de rebus*: **a** *subst. subaudito vel iuxtaposito*: NOVIVS tit. -a (*sc. Atellana.* signario, licinaria *coni. viri docti*). SCRIB. LARG. 141 cornum cervinum limatum lima -a (*i. qua ligna limari solent*). PS. AGENN. grom. p. 69, 17 plerumque via, dum cum limite currit, etiam si vicinalis est aut -a aut privata, finem praestat (CIL XIII 1808 curatori viae -ae triumphalis). MVTIAN. Chrysost. hom. 8, 4 p. 297 fabricam -am discere (*gr.* τεκτονικὴν ἐπιστήμην). GREG. TVR. Franc. 3, 17 p. 117, 8 vir ... utilis in fabrica operis -i. GLOSS. II 378, 35 ξυλών cella -a (*v. etiam infra l. 76*) **b** *n.* -um *pro subst.*: *α de loco, ubi ligna reponuntur* (*cf.* CAPER gramm. VII 108, 4 atramentarium *dicendum est*, non atramentale, ut -um et armarium. GLOSS. II 378, 25 ξυλόβολον ἤτοι ξυλοθήκη cella -a, -um). PALLAD. 1, 32 tit. de fenili, paleario, -o (*in ipso cap.*: ligni ... repositiones). CIL XIII 6618 (*a. 212*) ag(entium in) lign(aris) (6623 [*a. 207*] vexil(latio) leg(ionis) XXII ... a. in -ris). CASSIAN. inst. 4, 24, 2 sumpsit ... de -o suo virgultum senex. *β de ligno, lignorum acervo*: LEX Sal. Merov. 122 si quis ... involaverit ... -um, quem alter capulaverit vel in carro carcaverit. *γ* ξυλοπώλιον -um GLOSS. III 306, 70.

2 *masc.* (*fem.* CIL V 7044) *pro subst.* (*adi. p. 1383, 12. 13*) *de operariis, qui ligna caedunt, dolant, vendunt* (GLOSS. II 378, 28 ξυλοκό-

[Steinmann]

123*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

πος, ὁ κόπτων ξύλα -us. 378, 30. *al.* ξυλοπώλης -us. 586, 33 -us ligna portans): LIV. 35, 41, 10 *Romae* porticum extra portam Trigeminam inter -os fecerunt. CIL IV 485 Marcellum aed(ilem) -i plostrari rog(ant) (*'costruttori di carri' De Ruggiero, Diz. Epigr. s. v.*). 951 -i. 960 -i universi. XIV 278 naviculariorum -o⟨r⟩um. TERT. adv. Marc. 3, 19 p. 408, 2 (*cf. locum geminum* adv. Iud. 10, 11) si legisti penes David (*psalm. 95, 10*) 'dominus regnavit a ligno', expecto quid intellegas; nisi forte -um aliquem regem significari ⟨putes⟩ Iudaeorum et non Christum, qui exinde a passione ligni . . . regnavit. ITALA Ios. 9, 21 (Hier. epist. 108, 8, 3 adv. Iovin. 2, 33 p. 331A) Gabaonitas . . . in aquarios -osque damnavit (*gr.* ξυλοκόποι, *Lugd.* ligni concisores). PALLAD. 1, 6, 2 ferrarii, -i, doliorum cuparumque factores. VVLG. Is. 44, 13 artifex -us. AVG. gen. c. Manich. 1, 8, 13 hominem artificem, verbi gratia -um f a b r u m (*v. vol. VI 1, 10, 70 sq., ubi addas* GREG. TVR. Franc. 5, 49 p. 260, 16). ISID. orig. 19, 19 tit. de -is (19, 19, 1 -us generaliter ligni opifex appellatur; carpentarius speciale nomen est *eqs.* [2 sarcitector]). CIL V 7044 Antistiae . . . tesser(ariae) lignar(iae).

lignātio, -ōnis *f.* *a* lignari. GLOSS. II 378, 23 ξυλία -o.
1 *usu sollemni i. q. actio lignandi*: CAES. Gall. 5, 39, 2 milites, qui -is munitionisque causa in silvas discessissent. VITR. 5, 9, 8 de -e, quae maxime necessaria est ad cibum coquendum, difficilis et molesta est apparatio, quod et tarde comportatur et plus consumitur *lignum*. FRONTIN. strat. 1, 5, 3 in -em . . . exire. 2, 5, 13 in summis -is angustiis. VEG. mil. 3, 8 p. 85, 15 aquatio, -o, pabulatio secura ab hostium reddatur incursu. *in locutione concisa de facultate vel loco lignandi*: COLVM. 1, 5, 1 sit . . . vel intra villam vel extrinsecus inductus fons perennis; -o pabulumque vicinum. 2 *usu deflexo i. q. lignum* (*nisi fallimur*): HIER. epist. 78, 34, 2 (*explicatur nomen loci q. e.* æsjongæbær *num. 33, 35*) transfertur in 'ligna viri' sive 'dolationes hominis' . . . possunt -es viri (ligni dolationes, lignati opes *var. ll.*) saltuum et omnium arborum genera ac per hoc credentium multitudinem figurare.

lignātor, -ōris *m.* *a* lignari. *i. q. miles, qui lignatur*: CAES. Gall. 5, 26, 2 oppressis -bus. LIV. 10, 25, 5 -es ei cum praesidio occurrunt. 38, 25, 9 p a b u l a t o r e s -esque Romani (41, 1, 7 EPIST. Alex. l. 241 H.).

ligneolus, -a, -um. *a* ligneus *deminutive*. *de rebus vilibus, parvis ex ligno confectis*: LVCIL. 224 scutam -am in cerebro infixit. CIC. ad Q. fr. 3, 5, 9 hanc *epistulam* scripsi . . . ad lychnuchum -um. APVL. mund. 27 qui in -is hominum figuris gestus movent (*gr. p. 398b 16* οἱ νευροσπάσται *tantum*). AVG. conf. 11, 23, 29 circuitum illius -ae rotae (*sc. figuli, opp.* lumina caeli). ord. 1, 4, 11 *aqua* -is canalibus superlabitur.

quinquedentem sive **lignetere⟨m⟩** EDICT. imp. Diocl. JRS 63, 1973, 102 col. II 10, *gr. 15, 46 L.* θρεῖναξ. *ibid. 9* pala, *11* bidentem furcam ligneam. *obscurum; dub., an a* lignum *deriv.; vocem graecam velut* λικμητήρ *subesse coni. Leumann in plagulis.*

lignētum xylia (*i.* ξυλεία) GLOSS. II 530, 62. *a* lignum.

***ligneus,** -a, -um. *a* lignum. *notatur*: lign CIL VII 1069. ligni CIL VII 1070. *vocativum* -ee *testantur* GRAMM. suppl. 99, 32. 100, 3 (*affertur* SEDVL. carm. pasch. 1, 268). 106, 4. *desunt compar., superl.* *scribitur*: ligni-: CIL VII 1070 (*cf.* GLOSS. II 557, 37 ξυλινις [*an* ξυλίνη?] linia) *et hic illic in codd.* lin(n)-, licin- *codd.* *legitur inde a* PLAVTO. [*sard. centr.* líndzos, *mer.* lìngus. *cf. M.-L. 5032a. Wagner II 31. St.*] [*confund. cum* iligneus: PLIN. nat. 19, 27. *v. et l. 72. falso trad.* ligne- *pro* pnige-: VITR. 10, 8, 4. 5.]

i. q. ξύλινος (GLOSS.): **1** *i. q. ex ligno consistens, confectus vel ligni similis* (*cf.* PORPH. Hor. carm. 1, 35, 11 purpureum, ut lapideum, -um, . . . quod purpura tantum constat): **a** *proprie*: PLAVT. Bacch. 936 tabellas obsignatas . . . quas fero, non sunt tabellae, sed e q u o s quem misere Achivi -um ([*alluditur ad lignum tabellae, cf. p. 1388, 26; de equo Troiano v. vol. V 2, 738, 53 sq.*]. Rud. 268 equo -o [*tragica dictione pro navi*] per vias caerulas estis vectae? VEG. mil. 1, 18 p. 20, 18 equi -i *exercendis tironibus apti*. COD. Iust. 3, 43, 2 pr. [*in ludo quodam*] prohibemus . . ., ne sint equi -i). Men. 402 quam tu mihi nunc navem narras? :: -am *eqs.* Poen. 1365 ut sis apud me -a in custodia (*de vinculis ut l. 78. p. 1384, 14*). Pseud. 47 (*40* per ceram et lignum litterasque . . . salutem impertit) pro -an' salute vis argenteam remittere illi? Truc. 275 ni -ae haec sunt quas habes Victorias. CAECIL. com. 111 candelabrum (*v. vol. III 233, 21 sq.*). CATO agr. 10, 5 pilam (PLIN. nat. 18, 112 SER. SAMM. 306. *cf.* CHIRON 957 pileam). 11, 5 palas (12). 12 fibulas . . . -as (iligneas *Thielscher*). 13, 2 trullas. 22, 2 orbiculos. 70, 2 vase (71 SALL. Iug. 75, 4 CVRT. 10, 2, 23 COLVM. 6, 6, 4 SCRIB. LARG. 16 p. 11, 5 PLIN. nat. 14, 132. 18, 76. *al.*). 98, 2 supellectilem (PLIN. nat. 15, 34 CELS. dig. 33, 10, 7, 1 GLOSS. III 365, 77). COEL. hist. 54 s i g n u m Apollinis -um (CIC. Verr. II 4, 7. *cf.* TIB. 1, 10, 20 deus). QVADRIG. hist. 81 turrim (CAES. civ. 3, 9, 3 BELL. Hisp. 18, 7. 19, 1. *al.*). RHET. Her. 1, 13, 23 damnato . . . s o l e a e -ae in pedibus inductae sunt (*de vinculis ut* CIC. inv. 2, 149. *de calceamento* PETRON. 95, 8). VARRO ling. 5, 121 *capularum* figuras . . . -as ac fictiles antiquas etiam nunc videmus. rust. 1, 50, 2 -um . . . incurvum bacillum. 3, 5, 16 ex orbi -o. CIC. inv. 2, 170 uri posse flamma -am m a t e r i a m necesse est (APVL. apol. 61, 6. *cf.* LVCR. 6, 1061 materies). leg. 2, 45 -um (lignum *var. l.*) . . . quod ⟨quis⟩que voluerit uno e ligno ⟨di⟩cato (*Plato leg. 956 a* ξύλον δὲ μονόξυλον ὅτι ἂν ἐθέλῃ τις ἀνατιθέτω). Tusc. 5, 59 ponticulo (*cf.* VAL. MAX. 9, 13 ext. 4 ponte. NOT. urb. Const. 15, 19 pontem sublicium sive -um). NEP. Them. 2, 6 Pythia respondit *Atheniensibus*, ut m o e n i b u s -is se munirent (IORD. Get. 178). 2, 7 murum (*v. vol. VIII 1687, 6*). LIV. 1, 56, 4 columna (*v. vol. III 1738, 29 sqq.*). 30, 3, 8 hibernacula Carthaginiensium . . . -a ferme tota erant. VITR. 2, 8, 9 *picturae* inclusae . . . in -is f o r m i s (PLIN. nat. 35, 173). 5, 5, 7 publica -a t h e a t r a (ACT. lud. saec. Aug [CIL VI 32323] 108. 157. 161 lud. saec. Sept. Sev. [CIL VI 32331] 9. *in iisdem* [RhM. 81, 1932 p. 388 sqq.] 37 theatris tribus, -o, Pompeiano, odio. 44. 45. 46. 91. *huc pertinet, si recte suppletur*, CIL I² 985 ⟨in theatro lig⟩neo). 7, 1, 3 vectibus (7, 3, 10. 8, 6, 14 PLIN. nat. 36, 177). 7, 3, 2 cultelli. 9, 8, 3 canalem (COLVM. 7, 3, 20. *al.* CHIRON 957). 10, 4, 2 labro. PAVL. FEST. p. 35 boiae, . . . genus vinculorum, tam -ae quam ferreae. 45 fustibus c l a v i s q u e -is . . . armati (62 VEG. mil. 1, 11 p. 15, 12). 50 fusticulus. SEN. contr. 7 pr. 9 culleum -um (*rhetorice de nave exarmata*). VAL. MAX. 4, 3, 5 catillo (PLIN. nat. 30, 54 PLIN. med. 2, 3, 1). CELS. 8, 15, 3 spatula -a (longa *var. l.*). PHAEDR. 2, 5, 15 alveolo (COLVM. 8, 5, 13). SEN. epist. 17, 12 nihil refert, utrum aegrum in -o l e c t o an in aureo colloces (95, 72 Tuberonis -os lectos. BOETH. c. Eut. 1, 44). COLVM. 2, 10, 27 rastris. 2, 12, 6 rastellis. 6, 26, 2 duabus angustis -is r e g u l i s . . . apprehendere *testium nervos* (BOETH. mus. 1, 11 regula . . . -a, per quam magnitudines chordarum . . . metimur). 11, 3, 53 stilo (AMM. 15, 10, 5. 23, 4, 5). 12, 18, 5 rutabulo (12, 20, 4. *al.*). 12, 22, 1 spatha (12, 22, 2. *al.*). 12, 48, 3 rudicula. SCRIB. LARG. 152 pilum (255. 264). MELA 1, 116 Budini Gelonion urbem -am habitant. PETRON. 33, 3 cum corbe, in quo gallina erat -a. 135, 4 camella. PLIN. nat. 18, 302 granaria. 30, 88 veribus. 33, 146 *triclinia*. 34, 123 piscinas. MART. 14, 13 tit. loculi. QVINT. inst. 6, 3, 61 cum in triumpho Caesaris eborea oppida essent translata et . . . Fabii Maximi -a. TAC. ann. 4, 62, 1 compagem. HYG. grom. p. 90, 4 alii ponunt siliceos *terminos*, . . . alii aut roboreos aut ex certa materia -os. *al.* *fere pro gen. poss.* ligni: TERT. pall. 5, 5 -as maculas *mensarum*.

b *transfertur* (*-us* ad *aliquid* SIDON., *in lusu verborum c.* lignum SEDVL.): *α ad quaelibet dura, immobilia, macra sim.*: ① *respicitur corpus animantium*: CATVLL. 23, 6 est pulcre tibi . . . cum coniuge -a parentis. LVCR. 4, 1161 nervosa et -a *femina vocatur blande* dorcas. AVSON. 85, 2 p. 434 P. Daphnen et Nioben saltavit Simius idem, -us ut Daphne, saxeus ut Niobe. CAEL. AVR. chron. 3, 2, 17 durescente . . . stomacho . . . -us earundem partium (*articulorum, oris sim.*) sensus. *de malo poeta*: MART. 10, 100, 6 habeas licebit alterum pedem Ladae, . . . frustra crure -o curris. ⑪ *respiciuntur res*: PLIN. nat. 15, 86 *nucibus iuglandibus* gemino protectis operimento, pulvinati primum calicis, mox -i putaminis. 15, 88 membrana. 16, 110 durum -umque *semen salicis*.

β ad homines stultos: ARNOB. in psalm. 95 p. 464C ('exsultabunt omnia ligna silvarum') ligna . . . silvarum *homines*, qui -i et silvestres videntur mundi sapientibus. SIDON. epist. 5, 7, 4 *homines quidam sunt* ad intellegendum saxei, ad iudicandum -i. SEDVL. carm. pasch. 1, 268 -e, ligna rogas (op. pasch. 1, 26 quid obsecras), surdis clamare videris.

2 *i. q. ad arborem pertinens*: ITALA I Macc. 10, 30 (rec. L) pro dimidio fructus -i (ligni *var. l. ut Vulg.; gr.* τοῦ καρποῦ τοῦ ξυλίνου).

masc. pro subst. l. 49.

neutr. ligneum *pro subst.* (*cf.* GRAMM. suppl. 89, 31 neutra nomina secundae declinationis . . . ut templum, gaudium, -um): CLAVD. DON. Aen. 10, 225 p. 322, 9 ('nymphasque e navibus esse iusserat') fecit ex -is nymphas. ITIN. Anton. Plac. rec. B 10 nec -a nec paleae ibi (*in mari mortuo*) natant (*rec. A* lignum). *v. et* GLOSS. *p. 1383, 53.*

deriv.: ligneolus.

VARRO ling. 8, 62 (*inter voces compositas*) qui lapides caedunt, lapicidas *dici*, qui ligna, **lignicīdas** non dici. *a* lignum *et* caedere.

lignicola, -ae *m.* *a* lignum *et* colere; *cf.* saxicola, fonticola. *i. qui ligna, arbores adorat*: VITA Caes. Arel. 1, 55 *praedicavit* contra . . . augures, -as, fonticolas (*cf. Caes. Arel. serm. 14, 4* nolite ad arbores vota reddere).

lignifaber, -ī *m.* *a* lignum *et* faber. *i. q. faber lignarius*: PS. MATTH. euang. 37, 1 (cod. B) quidam architector -r (faber lignarius *cod. A*). *ibid.* (cod. B) ille -r coepit contristari.

lignifer GRAMM. suppl. 101, 6 *inter nomina ex* fer *et variis vocibus composita.*

lignis, -idis *v.* lychnis.

ligniscisinus: ferrum quo virgae et frutices reciduntur GLOSS. V 603, 46 (lingui- *trad.*; lignicismus *Osbern*, lignicisivus *Barth*). *a* lignum, *altera parte obscura.*

lignītis *v.* lychnitis. **lignocalamus** *v.* linocalamus.

lignor, -ātum, -ārī. *a* lignum, *cf.* GELL. 17, 2, 9 'copiantur' (*Quadrig. hist. 24*) verbum castrense est . . . ex eademque figura est, qua '-antur' et 'pabulantur' et 'aquantur'. [*fortasse it. vet.* legnare; *prov. vet.* leinnar; *cat.* llenyar; *astur.* leñar. *cf. M.-L. 5031. Wartburg V 333 sq. Battisti-Alessio III 2196. St.*] [*falso trad.* GLOSS.L II Philox. LI 46 -atur διηθεῖται *pro* liquatur, *id quod exstat ibid. 75.*] *i. q. ligna comburendi causa colligere* (*fere usu castrensi*): **1** *supinum* -tum *c. verbis mittendi, eundi*: PLAVT. Capt. 658 Colaphe, Cordalio, Corax . . . ecferte lora (*ad verberationem; Colaphus respondet*:) :: num -tum mittimur? (*cf. lusum verborum p. 1388, 56 sqq.*). CATO orig. 33 Libii, qui aqua-

[Steinmann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

tum ut (et *codd.*) -tum videntur ire, securim atque lorum ferunt (LIV. 10, 25, 6. 40, 25, 4 pabulatum -tumque. 40, 30, 9 pabulatum et -tum. SCHOL. Hor. epist. 1, 14, 41. *dub.*: TERT. adv. Marc. 2, 21 p. 364, 18 qui sabbatis -tum ierat [*ita edd. nonnulli*; -tum egerat, igerat *codd.*; ligna tum legerat *Kroymann*]). LIV. 25, 34, 4 -tum pabulatumque progressos. 25, 39, 8 pabulatum -tumque et praedatum quidam dilapsi fuerant (35, 51, 4). FRONTIN. strat. 2, 1, 6 cum ... pabulatum -tumque procederet. PORPH. Hor. epist. 1, 14, 42 *calo* vadit saepe -tum. **2** *gerund.* -andi: CAES. civ. 3, 15, 2 neque -andi atque aquandi ... potestas fiebat. 3, 76, 2 -andi pabulandique causa. BELL. Afr. 31, 1 pabulandi aut -andi ... gratia. **3** *praes. indic.*: BELL. Hisp. 27, 1 equites ... dum -antur interfecti sunt. GELL. 17, 2, 9 (*v. supra*) -antur.

deriv.: lignatio, lignator.

lignōsus, -a, -um. *a* lignum. *compar.* -ior PLIN. nat. 19, 88; *e coni. vix probabili* 16, 158 *pro* limosiore. [*val.* lemnos; *it.* legnoso; *cat.* llenyós; *hisp.* leñoso; *port.* lenhoso. *cf. M.-L. 5033. Battisti-Alessio III 2197. Corominas III 76. Machado II 1318. St.*] *i. q.* ξυλώδης (*quod graece respondet*): **1** *i. q. ligno plenus, ligni similis* (*n. pl. pro subst.* ORIBAS.): **a** *strictius de plantis earumque partibus*: PLIN. nat. 12, 30 radice lata -aque (20, 171. 21, 154. 25, 111. 26, 133. 27, 116. DIOSC. 4, 43 p. 26, 14 [*gr. 4, 46, 1*]. PS. DIOSC. herb. fem. 32 [31] l. 7). 12, 126 galbanum ... cartilaginosum, purum ad similitudinem hammoniaci minimeque -um (*de suco sim. ut*: 28, 236 *glutinum* Rhodiacum ... quo candidius eo probatius; nigrum et -um damnatur). 13, 112 apyrenum *granatum* ... cui -us nucleus abesset (*de nucleis ut*: GARG. MART. med. 42 p. 184, 21 mala concisa et interius -a parte purgata). 19, 78 *raphanorum* cortex crassior ... quam quibusdam arborum; ... cetera quoque aliquando -a. 19, 88 -iora *quam raphani* sunt reliqua in cartilaginum genere a nobis posita. 24, 69 *brya* fert ... -um fructum. 25, 65 eupatoria ... caulis -i *est.* 25, 120 ramis -is *verbasci silvestris.* DIOSC. 4, 9 p. 13, 10 (*de symphyto*) tote -e sunt (*gr. 4, 9, 1. de eadem* PS. APVL. herb. 59 l. 23 *interpol.* 127 l. 8 *interpol.*). 4, 38 p. 24, 2 epatori frutex ... hasta habens recta et -a (*gr. 4, 41, 1*). 4, 115 p. 56, 25 virga *bubonii* est -a (*gr. 4, 119. de eadem* PS. APVL. herb. 60 l. 12 *interpol.*). ORIBAS. syn. 3, 194 accipis thimi comae ..., -a (L; sorcolos *cett.*; *gr. eup. 4, 141, 1* τὸ ξυλῶδες) vero proicis. **b** *latius de cibis male coctis*: CAEL. AVR. chron. 4, 3, 69 singula *fercula ex avium carnibus confecta* erunt ... apte coquenda aut mediocriter assanda, ne -a fiant et digestioni officiant.

2 *poetice audacius i. q. ligno (hederae) circumplexus*: SIDON. carm. 22, 71 (*describitur currus Apollinis a grypibus tractus*) hederis ... circumplexis pendula lora virent; sensim fera subvolat ales aerias terraeque vias, ne forte citato alarum strepitu -as frangat habenas.

***lignum,** -ī *n.* [*a radice* leg- (*cf.* 2. lego), *quod veriloquium iam Varroni notum erat; ad formam cf.* dignus : decet. *Sch.*] *de orig.*: *ab* legere: VARRO ling. 6, 66 ab legendo -a ..., quod ea caduca legebantur in agro, quibus in focum uterentur. *ab gr.* λυχν-: ISID. orig. 17, 6, 25 -a dicta, quia incensa convertuntur in lumen; unde et lychnium dicitur. 17, 7, 65 lyciniae *arbores* eo quod optimum dent lumen; nam λυχνίς lumen est; unde et -um nomen accepit, quia aptum est flammis et luminibus. 19, 19, 3 -um vocatum graeca etymologia, quia incensum in lumen convertitur et in flamma. *cf. p. 1389, 29.* *scrib.* linn- PS. APVL. herb. app. 20 l. 4. *de generibus discrepantibus*: *masc.* -us: EPIPHAN. in euang. 55 p. 145, 4 (-um *var. l.*). ITIN. Anton. Plac. rec. A 20 qui -us [(quod -um *var. l. et* rec. B]. *cf. ibid.* -um ... quem [*sic etiam* rec. B]). *c. adi. masc.*: ITALA exod. 10, 5 (Monac.) omnem (lev. 19, 23 [*ibid.*]. psalm. 104, 33 [Veron. *al.*]). Ezech. 17, 24 [cod. 175, Ps. Aug. spec. 76 p. 570, 3 *var. l.*) humilem ... viridem. PS. CYPR. mont. 12 p. 116, 18 regalem. GROM. p. 306, 1 L. talem. *fem.* -a: IORD. Get. 267 silva ... -arum (-orum *var. l.*). *abl. sg.* -u: CIL VIII 20600 (*a. 359*). NOT. Tir. 74, 39 -um. *legitur inde a* PLAVTO. [*val.* lemn; *dalm.* lank; *it.* legno; *raet. occ.* lain *etc.*, *or.* leñ; *francog. vet. et med.* lin '*navis*'; *prov. vet.* lenh; *cat.* lleny; *hisp.* leño; *port.* lenho. *ex plur.* ligna: *it.* legna; *sard. centr. et mer.* línna; *raet. occ.* layna; *francog. vet. et med.* laigne (*et var. dial.*); *prov. vet.* lenha, *var. francoprov., prov., vasc.*; *cat.* llenya; *hisp.* leña; *port.* lenha. *cf. M.-L. 5034. Wartburg V 332sqq. Battisti-Alessio III 2196. Wagner II 30. Corominas III 76. Machado 1318. St.*] [*restituitur ex* tignum (PLAVT. Truc. 904 LVCR. 6, 992 VARRO ling. 5, 140 SEN. nat. 2, 52, 1), signum (LVCIL. 733 PROP. 3, 23, 22. *cf.* ZENO *p. 1389, 5.* PRVD. *p. 1389, 42*). *confunditur c.* linum (PLAVT. Pseud. 42), lignys (*v. ibi*). *in versione loci corrupti*: VVLG. II reg. 6, 5 -is (*cf. I par. 13, 8* virtute).]

i. q. ξύλον (GLOSS.; *quod ubi respondet non adnotatur*): **I** *praevalente notione materiae*: **A** *de partibus arborum vel de tota materia earum* (*cf.* AVG. fid. et symb. 9, 17 ut radix -um sit et robur -um et rami -um nec tamen tria -a dicantur, sed unum; aut si haec habent aliquam dissimilitudinem, ut possint non absurde tria -a nominari, ut etiam tria -a dici possunt propter firmitatis diversitatem): **1** *ad comburendum paratis* (*doctrinam iurisconsultorum v. vol. VIII 449, 64sqq., ubi distinguitur vox q. e.* materia): **a** *plur.* (*exempla selecta*): PLAVT. Aul. 357 -a hic apud nos nulla sunt. :: sunt asseres? :: sunt pol. :: sunt igitur -a, ne quaeras foris. 413 neque -a ego usquam gentium praeberi vidi pulchrius, itaque omnes exegit foras ... onustos fustibus ([*cf. p. 1388, 56sqq.*]. CATO agr. 16 ad fornacem. HOR. sat. 1, 5, 46). Stich. 358 -a caedite (CATO agr. 67, 1 OV. medic. 16 CLAVD. 18, 127. *aliter p. 1387, 75*). TITIN. com. 136 toto fit in foco de -is mi dapalis cena ('*an* foro *pro* foco? *si forte* de -is cenam *servus verbera intellegi voluit*' *Ribbeck. cf. p. 1388, 56sqq.*). CATO agr. 7, 1 -a et virgae (38, 4. 50, 2 OV. medic. 16 GELL. 4, 1, 22). 16 calcarius ... -a conficit ad fornacem (COLVM. 11, 2, 7). 37, 5 vitis et -a in caminum ficulna et codicillos domino in acervum compone. 55 -a domino in tabulato condito. 69, 2 lenibus -is facito calescat (*i. leniter ardentibus. acapna intellexit Scaliger, tenuia Popma coll.* COLVM. 12, 19, 3 tenuibus ... -is, quae gremia rustici appellant. *cf.* APIC. 1, 1 igni lento et aridis -is). LVCIL. 131 si dent (student *trad.*; scindent?) hi -a. SENT. Minuc. (CIL I² 584) 34 quominus ex eo agro -a materiemque sumant utanturque (TAC. ann. 1, 35, 1 PLIN. epist. 10, 41, 2 COD. Theod. 11, 16, 15. *ceterum v. distinctionem vol. VIII 449, 64sqq.*). POMPON. Atell. 50 facite, ut ignis fervat, -a ins[t]ipite. QVADRIG. hist. 36 quae militibus opus sunt, -a, aquam, pabulum (*in eadem re*: CAES. civ. 1, 84, 1. 3, 15, 3 LIV. 22, 12, 9. 24, 1, 2. 27, 27, 3. *al.* VEG. mil. 1, 22). 81 -a subdidit. CIC. Verr. II 1, 45 ignem ex -is viridibus atque umidis. 1, 69 -a et sarmenta (FRONTIN. strat. 3, 17, 7 RVFIN. hist. 4, 15, 29). Mil. 33 cadaver ... infelicissimis -is semiustilatum (CATVLL. 36, 8 pessimi poetae scripta ... infelicibus ustilanda -is). Att. 5, 16, 3 ne -a quidem *accipere.* LVCR. 2, 387 ignis ... e -is ortus taedaque creatus. HOR. epod. 2, 43 sacrum vetustis exstruat -is focum. PROP. 3, 15, 46 -is funeris ustus (*cf.* OV. *p. 1388, 33*). PAP. Corp. 315 -orum causimor(um) Ital(icorum). *et saepe.* *in imag.*: OPTAT. 1, 10 p. 12, 15 *schismaticos* destinatos poenis tamquam -a arida gehennae ignibus reservari. HIER. epist. 52, 3, 3 adulescentia ... quasi ignis in -is viridioribus suffocetur. VVLG. Sirach 8, 4 non litiges cum homine linguato et non strues in ignem illius -a. RVFIN. Orig. in psalm. 36 hom. 2, 3 (*ad* I Cor. 3, 12 -um, faena, stipulam) ut *fenum et stipula* permaneamus tam diu in igne, donec de nobis -a iracundiae consumantur *eqs.*

b *sing.*: **α** *collectivus* (*cf.* CHAR. gramm. p. 91, 7 B. -um singulariter dici semper debet in multitudine [*affertur* CATO, *v. infra*]): PLAVT. Cas. 255 ubi illi bene sit -o, aqua calida *eqs.* Merc. 397 ancilla ..., quae molat, -um caedat. Truc. 904 opust -o (ticno *sim. codd.*), opust carbonibus *eqs.* CATO orig. 27 vehes ... -i (CIL X 3678 -i duri v.). HOR. carm. 3, 17, 14 aridum compone -um. OV. met. 15, 311 accendere -um. LIV. 38, 18, 4 *terra Axylon* non -i ... quicquam ... aut ullum aliud alimentum fert ignis; fimo bubulo pro -is utuntur. COLVM. 7, 8, 7 ma[l]lini[s] -i ... fumo. PLIN. nat. 2, 82 ut ex flagrante -o carbo ... exspuitur. 7, 19 -i struem. 37, 35 *electro* incolas pro -o ad ignem uti. LEX met. Vipasc. (CIL II 5181) 31 -um conductor repositum ... habeto. APVL. met. 7, 17, 2 -o monte devehundo. 7, 21, 4 -o ... abiecto. VLP. dig. 7, 1, 12 nec materia eum pro -o usurum, si habeat, unde utatur -o. TERT. adv. Marc. 3, 18 p. 406, 12 Isaac cum -um sibi portaret (VVLG. gen. 22, 3 *et saepius* -a). *al.* **β** *de singulis -is*: OV. met. 8, 454 (*loq. Parcae ad Meleagrum*:) tempora ... eadem -oque tibique ... damus (8, 479 -um fatale). SEN. nat. 2, 26, 2 ut saepe alia pars -i ardet, alia sudat. PLIN. nat. 16, 208 teritur ... -um -o.

2 *ad fabricationem paratis* (*sing. collect.* VERG.): **a** *tignorum sim.*: PLAVT. *p. 1385, 82.* VARRO Men. 323 ut grallatores qui (*i. quibus*) gradiuntur, perticae sunt -a φύσει ἀκίνητα, sed ab homine ... agitantur. CAES. civ. 2, 2, 3 pedalibus -is coniunctis inter se porticus integebantur. 2, 2, 4 *testudo facta* ex fortissimis -is. BELL. Afr. 10, 1 comportari -a in oppidum. VERG. Aen. 9, 544 ad terram ... confixique suis telis et pectora duro transfossi -o (*sc. turris*) veniunt. ELEG. in Maecen. 1, 42 illum piscosi viderunt saxa Pelori ignibus hostilis reddere -a ratis. PROP. 3, 7, 53 hunc parvo ferri vidit nox improba -o. OV. am. 1, 6, 74 vos ... crudeles rigido cum limine postes duraque conservae -a ... fores. ars 3, 232 brattea -a tegit (*cf.* SEN. epist. 115, 9 auro foeda -a latitare). met. 5, 125 dextera ... -o *portae* ... cohaesit. PAVL. FEST. p. 132 mamphur appellatur ... -um rotundum, quod circumagunt fabri in operibus tornandis. FEST. p. 141 -um quoddam, quadratum, ubi immolatur. p. 363 cum -um bes alterum dicimus, id est pedem et besem latitudinis habens. PAVL. FEST. p. 366 trabs ... dicitur duo -a conpacta. CELS. 8, 15, 5 (*bracchio luxato*) capite -i caput umeri inpulsum in suam sedem ... compellatur. PHAEDR. 1, 2, 20 -um ... supra turba petulans insilit (*14* tigillum). SEN. epist. 88, 31 -a navi nihil conferunt, quamvis non fiat navis nisi ex -is. SIL. 6, 539 praefixo paribus -o mucronibus. MART. 14, 90 norunt lautas ... mea (*sc. mensae*) -a dapes. FRONTIN. aq. 125 lapides ... -a ceteraque quibus ad eam rem (*sc. fornicibus reficiendis*) opus esset. ITALA gen. 6, 14 (Ambr. hex. 6, 72; *cf.* VVLG.) fac tibi arcam ex -is quadratis. exod. 25, 28 (Lugd.) de -is imputribilibus (VVLG. -is setthim). lev. 14, 45 (Lugd., *cf.* VVLG.) delent domum et -a eius et lapides eius. IVVENC. 1, 662 (*ad Matth. 7, 3*) deripe ... proprio fallax de lumine -um (*660* tignum). AMM. 17, 7, 5 -orum exstantium acuminibus. VEG. mil. 1, 24 sudes de -is fortissimis. SERV. georg. 3, 24 scaena de -is ad tempus fiebat. VVLG. I Esdr. 6, 11 tollatur -um de domo. AVG. in psalm. 31, 25 l. 39 distortum -um, etsi ponas in pavimento aequali, non collocatur. *al.*

b *signorum sim.*: CIC. leg. 2, 45 *v. p. 1383, 84.* HOR. sat. 1, 8, 1 olim truncus eram ... inutile -um, cum faber, incertus, scamnum faceretne Priapum, maluit esse deum (*de Priapo ut*: PRIAP. 10, 4 -um rude villicus dolavit et dixit mihi: 'tu Priapus esto'. 56, 3 eheu me miserum.

[*Steinmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

quod ista *mentula* -um est, quae me terribilem facit videri [73, 3 *mentula* nunc est ... inutile -um]. MART. 6, 49, 3 nec ... de -o mihi quolibet columna est. 8, 40, 6 silvam domini focis reserves: si defecerit haec, et ipse -um es). FEST. p. 169 navia ex (est *trad.*) uno -o exculpta. APVL. apol. 29, 3 *ut* -um dedolaret. 43, 6 *v. l. 20.* 65, 1 cur non argento vel auro, sed potissimum ex -o simulacrum fieri voluerim. 103, 2 -um consecras. MIN. FEL. 23, 12 nisi ... nondum deus saxum est vel -um vel argentum. TERT. nat. 1, 12, 1 crucis qualitas signum est de -o: eandem materiam colitis penes vos cum effigie. 1, 12, 4 mutilum et truncum dicastis -um. apol. 16, 6 Ceres Pharia, quae sine effigie rudi palo et informi -o prostat. *al.* FIRM. err. 27, 3 -um diaboli ardet semper et moritur. VVLG. deut. 4, 28 servietis diis, qui hominum manu fabricati sunt, -o et lapidi. sap. 14, 1 alius navigare cogitans ... -o (*i. navi*) portante se fragilius -um invocat. Ier. 2, 27 dicentes -o: pater meus es tu et lapidi: tu me genuisti. 3, 9 moechata est cum -o et lapide. COMM. apol. 750 *deos* -o vel aeramine fusos. instr. 1, 14, 3 -um nam forte non esset *Silvanus.* 1, 14, 5 deficit -um. 1, 18, 12 deus -i. 1, 19, 2 Dianam dicere -um. 1, 19, 11 sq. vertitur a se⟨se⟩ rotans cum -o bifurci, ac si putes illum adflatum numine -i. *al.* *in proverbio* (*cf. Otto, Sprichw. n. 1098*): APVL. apol. 43, 6 non ... ex omni -o, ut Pythagoras dicebat, debet Mercurius exsculpi.

3 *varia exempla*: **a** *generatim*: LVCR. 1, 871 in -is si flamma latet fumusque cinisque, ex alienigenis consistant -a necessest. 1, 874 ex alienigenis quae -is ⟨ex⟩oriuntur. 1, 891 in -is cinerem fumumque videri. 1, 901 non est -is ... insitus ignis (*904* silvis). 1, 912 primordia ... eadem ... creare ignes e⟨t⟩ -um. 1, 914 verba quoque ipsa inter se paulo mutatis sunt elementis, cum -a atque ignes distincta voce notemus. 2, 881. 2, 889. 2, 897. 3, 786. 4, 148 in materiam -i (*i. in -um*). VERG. georg. 1, 144 primi *homines* cuneis scindebant fissile -um (PLIN. nat. 16, 67. 16, 187). 2, 31 caudicibus sectis ... truditur e sicco radix oleagina -o. 2, 118 odorato ... sudantia -o balsama (*cf.* Ov. met. 10, 308 sudata ... -o tura). Ov. met. 1, 556 oscula dat -o: refugit tamen oscula -um (*in transfiguratione hominum ut*: 8, 771 nympha sub hoc ego sum Cereri gratissima -o. 9, 365. 10, 497. 11, 80 Pont. 1, 2, 35). NVX 38 nuda ... deiecto cortice -a patent. PAVL. FEST. p. 41 vermium -o editorum (*cf.* PLIN. nat. 11, 66 nascuntur et in ipso -o teredines. 11, 113. 30, 115. VVLG. II reg. 23, 8 tenerrimus -i vermiculus). CELS. 8, 7, 1 os ... ut -um in longitudinem finditur. COLVM. 7, 10, 8 -i (*tamarices*) sucus. PLIN. nat. 2, 226 lacu Velino -um deiectum lapideo cortice obducitur. 12, 96 vermiculi -um erodant et excavent corticem. 13, 116 *tamarice* cuius infelicia -a appellamus, quae tamen feliciora sunt Graecia (*i. quam -a Graeciae*). 13, 122 *ferulae* -um omne corticis loco habent forinsecus, -i autem loco fungosam intus medullam. 13, 127 firmioris -i. 16, 22 fortius. 16, 65 inter corticem ac -um. 16, 157 tenui. 16, 183 siccius. 16, 230 durissimo. 16, 232 vilioris. 17, 141 caeduo -o. MART. 11, 41, 6 damnavit ... rogis noxia -a pater. *al.* *proverbialiter* (*cf. Otto, Sprichw. n. 1649*): HOR. sat. 1, 10, 34 in silvam non -a feras insanius ac si *eqs.* SIDON. epist. 7, 3, 1 hac ... fronte possemus fluminibus aquas, silvis -a transmittere.

b *speciatim*: α *de surculis sim.*: Ov. met. 14, 630 fisso modo cortice -um inserit (AVG. serm. 46, 8, 18 ad inserenda -a). RVFIN. symb. 44 p. 383A -um emortuum iterum vitam recipere. SVLP. SEV. dial. 1, 19, 2 donec ... -um aridum in solo arente viresceret. β *de baculo rhabdomantiae* (*vix de arbore*): VVLG. Os. 4, 12 populus meus in -o suo interrogavit et baculus eius adnuntiavit ei (*Italae cod. 176* in symbolis ... in virgis. *cf.* Ps. RVFIN. in Os. p. 986A ut prophetarum munus a -is aridis postularent, et quae essent futura ..., baculus indicaret). γ *de assulis*: ORIBAS. eup. 2, 1 A 21 La anagallis, habens ... extrahendi virtutem, ut et -a et spinas extrahat (*Aa* surculos, *gr. 39* σκόλοπας).

B *de tota arbore, sc. viva* (*cf. supra l. 32sqq.*): LVCIL. 733 infelix -um (signum *trad.*) sabucum vocat. VERG. Aen. 12, 767 oleaster ..., nautis olim venerabile -um. HOR. carm. 2, 13, 11 agro qui statuit meo te, triste -um, te caducum in domini caput. DIRAE 33 veteris domini felicia -a. SIL. 5, 474 haesit in opposito cuspis ... -o. ITALA gen. 1, 11 (Ambr. hex. 1, 13. *al., cf.* VVLG.) germinet terra ... -um fructuosum faciens fructum (*v. vol. VI 1, 1372, 44sqq.*). 2, 9 (Ambr. parad. 2, 7. *al., cf.* VVLG.) produxit deus ... -um vitae in paradiso et -um scientiae boni et mali (*cf.* COMM. apol. 325 de -o vitali [instr. 1, 35, 10]). exod. 9, 25 (Monac., *cf.* VVLG.) omne -um, quod erat in campis, contrivit grando. 10, 5 (Monac.) omnem -um fructiferum. lev. 26, 4 (Rufin. Orig. in lev. 16, 4) -a ... camporum dabunt fructum suum. psalm. 73, 5 (Veron. *al.* = VVLG.) in silva -orum (IORD. Get. 267). 95, 12 (*ibid.*) exsultabunt omnia -a silvarum. VVLG. III reg. 5, 6 non est in populo meo vir, qui noverit -a caedere sicut Sidonii. AVG. civ. 21, 6 p. 499, 14 D. varia genera lapidum, herbarum, -orum, animalium. serm. 88, 6, 6 *Adam* refugit ... in densa -orum. *al.* *-a comparantur c. hominibus*: ITALA psalm. 1, 3 (Veron. *al.* = VVLG.) *vir pius* erit tamquam -um, quod plantatum est secus decursus aquarum. Luc. 23, 31 (cod. a *al.* = VVLG.) quia, si in humido -o haec faciunt, in arido quid fiet? VVLG. Sirach 6, 3 relinqueris velut -um aridum in heremo. Is. 56, 3 non dicat eunuchus, ecce ego -um aridum. EPIPHAN. in cant. 100 p. 54 *viri sancti a Christo germinati sunt* intellegibilia et vitalia -a.

C *de partibus lignosis fructuum*: **1** *de nucleis sim.*: PLIN. nat. 12, 103 palma (*i. pomum palmae*) ... nullo intus -o (13, 31 prima nascitur pomi caro, postea -um intus, hoc est semen eius. 13, 33. 13, 38 nullo intus pomi -o. 13, 40 his mollius, illis durius, quibusdam osseum. *cf.* 13, 62 *cuci* -um intus grande firmaeque duritiae; ... in eo nucleus dulcis). 13, 64 *pruno Aegyptiae* -um in pomo grande (*de prunis ut* 15, 42 *amygdalinis* intus in -o nucleus amygdalae est. 15, 43). 15, 10 cum ... -um *olivae* ... intus grandescat (15, 111 alia *poma* bacis, quarum intus -um et extra caro, ut olivis, cerasis; aliquorum intus bacae, foris -um [*13, 60* putamine et corlo]). 15, 39 illis *Persicis* -um in corpore. 15, 84 Setaniae maius pomum, ... acini molliore -o. 15, 100 *uvarum* interiore -o aliis parvo et aliis etiam gemino (17, 162 talis uvae acinos nihil intus -i habituros Columella promittit [*arb. 9, 3* sine vinaceis]. 31, 101). 15, 112 *v. l. 19.* 15, 114 quorundam *fructuum* natura trigemina: corpus est, dein -um, rursusque semen in -o. 15, 117 *semen siliquarum* neque corpus nec -um nec cartilago dici potest. GARG. MART. med. 43 p. 187, 2 (= PLIN. VAL. 4, 41) cydonea ... seminibus et -o interiore purgata.

2 *de putaminibus*: PLIN. nat. 15, 111 *v. l. 8.* 15, 112 aliorum *pomorum* intus corpus et foris -um, ut nucum, aliis foris corpus, intus -um, ut Persicis et prunis. 15, 113 quaedam statim a -o recedunt, ut nuces et palmae, quaedam adhaerent, ut olivae laurusque. *ibid.* quibusdam nec intus nec extra -um, ut in palmarum genere. 15, 114 *v. l. 14.* 19, 61 cortex huic uni *cucurbitae* ... transit in -um.

D *nomen vitii mensarum*: PLIN. nat. 13, 98 -um: ita vocatur materiae surda et indigesta simplicitas aut platani foliorum modo digesta.

II *de rebus ex -o factis* (*cf.* VLP. dig. 32, 55, 1 sqq. [*ex Ofilio*], *ubi indicantur res voce q. e. -um comprehensae in legatis*): **A** *de tabellis, pugillaribus* (*usum vulgarem testatur* TRYPH.): PLAVT. Pseud. 42 per ceram et -um (*sic* Auson. 414 p. 273, 20 P., *cf. Plaut. Pseud. 47* lignea ... salute; linum *codd. Plaut.*) litterasque interpretes salutem impertit. CATO or. frg. 2 (173 M.) usque istuc ad -um dele. HOR. ars 399 fuit haec sapientia quondam, ... leges incidere -o. PROP. 3, 23, 22 (*pro pugillari amisso praemium oblatum est*) quis pro divitiis -a (signa *trad.*) retenta velit? Ov. am. 1, 12, 7 ite ..., funebria -a, tabellae (*cf.* PROP. *p. 1386, 23*). IVV. 13, 137 si deciens lectis diversa parte tabellis ⌊vana supervacui dicunt chirographa -i⌋ (16, 41). TRYPH. dig. 37, 4, 19 quod volgo dicitur, liberis datam bonorum possessionem contra -um esse, sic intellegendum est, ut sufficiat exstitisse tabulas mortis tempore patris (*ibid.*: contra tabulas). SYMM. epist. 4, 28, 4 Aboriginum more dictionem salutis alternae -o aut corticibus scribere. PRVD. perist. 9, 48 coniciunt ... fragiles inque ora tabellas frangunt; relisa fronte -um dissilit.

B *de armis* (GAIVS dig. 50, 16, 233, 2 telum *est* ..., quod ab arcu mittitur, sed non minus omne significatur, quod mittitur manu: ... lapis et -um et ferrum. GLOSS. II 378, 31 ξύλον -um, hic fustis. III 268, 53 τὸ ξύλον, κᾶλον, δοῦρον -um): **1** *de partibus ligneis armorum*: VERG. Aen. 9, 413 hasta ... frangitur ac fisso transit praecordia -o. Ov. met. 8, 354 ferrum Diana volanti abstulerat iaculo: -um sine acumine venit. 12, 106 num ... exciderit ferrum, considerat, hastae: haerebat -o. 12, 371 sine cuspide -um. SEN. nat. 2, 31, 1 inviolato -o circa pila ferrum omne distillat. CVRT. 3, 2, 7 pluribus aere aut ferro praefixae hastae, quidam -um igni duraverant. 9, 5, 22 -um sagittae. VAL. FL. 6, 98 aequa ... nec ferro brevior nec rumpia -o. 6, 251 trunco ... -o. SIL. 4, 632 procedit cuspis, ... pulsati -o sonuere in vulnere dentes. STAT. Theb. 2, 543 viduo ... -o. AMM. 31, 15, 11 nervis ferrum -umque *sagittae* conectentibus. VVLG. II reg. 23, 7 ferro et -o lanceato. I par. 20, 5 hastae -um. PRVD. psych. 153 rasile figit humi -um ac se cuspide versa perfodit. **2** *de fustibus sim.*: PLAVT. Aul. 413 *p. 1385, 81.* ? TITIN. com. 136 *p. 1386, 3.* CELS. 8, 4, 2 considerandum est, lapide an -o an ferro an alio telo percussum sit (TREB. trig. tyr. 8, 5 quasi -i vel ferri obtunsioris ictu percussi. VVLG. num. 35, 18 -o p. CASSIOD. Didym. in Ioh. p. 62, 6 quia *Cain* Abel lapide aut -o percusserit). MART. 14, 80 ferulae: invisae nimium pueris grataeque magistris, clara Prometheo munere -a sumus. ITALA Marc. 14, 43 (cod. l = VVLG.) cum gladiis et -is (fustibus *cett. codd.*, *item* 14, 48). CASSIOD. var. 5, 42, 6 primus fragili -o confisus currit ad ora beluarum. COD. Iust. 12, 50, 1 equos ... non -is vel fustibus, sed flagellis tantummodo agitari decernimus. IVLIAN. epit. novell. 108, 13 si quis uxorem suam flagellis vel -is castigaverit (*cf. Novell. Iust. 117, 14* flagellis aut fustibus).

C *de navibus*: Ov. Pont. 1, 4, 35 nos fragili -o vastum sulcavimus aequor (ARNOB. nat. 7, 45 f. se -o et tabularum compagibus credit). GERM. 304 alii procul a terra iactantur in altum; munit eos breve -um et fata instantia pellit, nam tantum a leto, quantum rate fluctibus, absunt (*Arat. 299* ὀλίγον ... ξύλον). SEN. Med. 306 dubio ... secans aequora cursu ... tenui fidere -o. STAT. silv. 3, 2, 80 tot gracili -o complexa timores. IVV. 12, 58 ventis animam committe dolato confisus -o. VVLG. sap. 10, 4 sapientia per contemptibile -um iustum (*sc. arcam Noe*) gubernans. 14, 1 (*v. p. 1387, 13*). 14, 5 exiguo -o credunt homines animas. *in imagine de ecclesia*: AMBR. hex. 3, 5, 24 det nobis illa dominus: successuum flamine propero (prospero *sim. codd.*) -o currere, tuto portu consistere.

D *de variis supellectilibus*: SEN. epist. 70, 20 -um id quod ad emundanda obscena adhaerente spongia positum est. SCRIB. LARG. 153 contusa -o (*i. pistillo; de mortario*: CHIRON 949 pisato in -o [*126* in pila lignea]. Ps. APVL. herb. 105 puleium in -o teris. *iunguntur hae*

[*Steinmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

duae notiones: Ps. Apvl. herb. 2 l. 26 pisata de -o in -o [24 l. 3 herb. app. 20 l. 4 Ps. Theod. Prisc. add. p. 275, 15. p. 289, 14 Plin. Val. 2, 17]). Mart. 14, 12 hos nisi de flava loculos implere moneta non decet: argentum vilia -a ferant (*de arca ut*: Zeno 1, 14 [2, 6, 8 L.] omnibus ... unus panis cum -o [*sc. quo eucharistia includebatur*; signo *edd. nonnulli*]). Barnab. 8, 1 suspendere in -o lanam coccineam. Epiphan. in euang. 55 p. 145, 2 mola sine -o molere non potest.

E *de crucibus, sc. instrumentis supplicii*: 1 *variis*: Sen. epist. 101, 14 adactus ad illud infelix -um. Itala gen. 40, 19 (Wirc.) auferet Pharao capud tuum ... et suspendet te in -o (*Vulg.* in cruce). deut. 21, 22 (Lugd.) si ... suspendetis eum in -um (*Vulg.* in patibulo). 21, 23 (Lugd., *sim.* Vvlg.) non superdormiet corpus ipsius super -um ..., quia maledictus a deo ... qui pependerit in -o. Ios. 8, 29 (Lugd.) in -o bifurco (*Vulg.* in patibulo). *al. ibid.* Rvfin. hist. 5, 1, 41 *Blandina* in -o pendens. Prvd. perist. 12, 12 *Petrum* pendere iussum praeminente -o.

2 *Christi*: a *varia exempla*: Itala act. 5, 30 ([= 10, 39] cod. g = Vvlg.) Iesum, quem vos interemistis suspendentes in -o. 13, 29 (cod. g = Vvlg.) deponentes de -o. I Petr. 2, 24 (*omnes codd.* = Vvlg.) peccata nostra pertulit in corpore suo super -um. Tert. adv. Iud. 10, 11 exinde a passione -i superata morte (adv. Marc. 3, 19 p. 408, 4 Ps. Cypr. mont. 7 p. 111, 8. *al.*). 13, 11 -um passionis Christi (13, 19 a -o Christi, id est p. eius. adv. Marc. 3, 18 p. 406, 14 Hil. in Matth. 33, 4 trin. 4, 42 p. 128^A^. *al.*). Ps. Cypr. mont. 7 p. 112, 2 Iesus ... speculabatur de -o speculatorio blasphemum et confessorem. Hier. epist. 21, 2, 4 triumphans eas *potestates* in -o. Prvd. apoth. 5 duro ... adfigere -o. Avg. serm. 234, 2 -um pendentis factum cathedra est docentis. Comm. instr. 1, 40, 9 suspensam in -o vitam. Alc. Avit. c. Eutych. 2 p. 25, 1 in -o (-i *var. l.*) salutaris excelso. *al.*

b *in locutionibus ambiguis subintelleguntur simul*: α *lychnus* (*cf. p. 1385, 47sqq.*): Hil. in Matth. 26, 1 lucens universis lumen in -o (*cf.* 4, 13 in -i passione suspensa lucerna Christi). β *navis, qua Christiani mare huius saeculi superant* (*cf. p. 1388, 78sq.*): Avg. conf. 1, 16, 25 flumen moris humani ..., quousque volves Evae filios in mare ..., quod vix transeunt qui -um conscenderint? in euang. Ioh 2, 2 *deus* instituit -um, quo mare transeamus (*cf.* 2, 4 sorduit eis crux Christi; mare transeundum est et -um contemnis?). in psalm. 103 serm. 4, 4 l. 5 datum est nobis -um, in quo navigemus. l. 17 vigiletur in -o; etiam in aquis ... tuti sumus. l. 34. 103 serm. 4, 9 l. 22. serm. 75, 2, 2. Greg. M. in Ezech. 1, 6, 13 -o ... evehitur, qui mare transit; et scimus, quia sacra scriptura -um crucis per legem nobis praenuntiat.

c *de signo crucis*: Prvd. apoth. 493 ecquis alumnus chrismatis inscripto signaret tempora -o (signo *var. l.*).

F *de aliis rebus*: Verg. Aen. 2, 45 hoc inclusi -o occultantur Achivi (Serv.: bene '-o' quasi dissuasorie, non simulacro, ut paulo post *232*). Hor. sat. 2, 7, 82 aliis servis miser atque duceris ut nervis alienis mobile -um. Ov. met. 8, 132 *Pasiphae* quae torvum -o decepit adultera taurum. Itala act. 16, 24 (cod. d, *cf.* Vvlg.) pedes eorum conclusit in -o ([in nervo *cod. g*]. *de robore, quo pedes includebantur, ut*: Tert. patient. 13 p. 21, 1 caro in vinculis, caro in -o. Prvd. perist. 5, 251 -o ... plantas inserit divaricatis cruribus. Avg. civ. 1, 15 p. 26, 1 D. inclusum *Regulum* ... angusto -o, ubi stare cogeretur). Prvd. c. Symm. 2, 647 ut tragicus cantor -o tegit ora cavato.

in parechesi c. lapis *v. p. 953, 34sq., ubi addas* Firm. err. 24, 9 Rvfin. Orig. princ. 3, 6, 2 Avg. c. Iulian. 4, 3, 15.

deriv.: lignamen, ? lignamentum, lignarius, ? ligneter, lignetum, ligneus, lignor, lignosus.

compos.: lignicida, lignicola, lignifaber, lignifer, ? ligniscisinus.

1. lignus *v.* lignum. **2. lignus** *v.* lychnus.

lignys, *abl.* -y *f.*, λιγνύς. *i. q. fuligo*: Chiron 487 testes (testis *Hoppe, Zur Mulom. Chironis, 1925, 64 coll. Veg. mulom. 2, 72, 2* testas ardentes) fumigato vel -y (-i *cod.*, ligno *Oder*) [vel oleo] (*del. Hoppe l. c.*) cypressini scapi. Marcell. med. 8, 179 *lucernae* fumo sive fuligine vel -y (ligno, lygno *trad.*) pro calliblefaro utere. med. carm. 28 bacis et balanis, -y (*Heraeus*, lignis *trad.*), carbone, favilla.

lignyzōn, *acc.* -ontem *m.*, *λιγνύζων. *nomen gemmae*: Plin. nat. 37, 94 eum *carbunculum*, qui languidius lucet, *vocant* -em (lignizonte, lithizonte *sim. codd.*). *Steinmann.*

1. *ligo, -āvī, -ātum, -āre. [*alban.* lith, *pass.* lidhem '*ligare*', lidhë, lidhe '*ligamen*', *theod. inf. med.* līk '*fascia, vinculum*'. *Sch.*] *scribitur* leg- Didasc. apost. 12, 33. 34. 28, 21 (*at* lig- 27, 28. *al.*; *cf. Tidner, Kommentar p. 47*), Vlp. dig. 37, 11, 1, 10 (*cod. F*), Itala Matth. 16, 19 (cod. e) *et saepius in codd. posterioris aetatis* (*cf. l. 82*). *formae perf. breviores non leguntur nisi* -asti(s) Stat. silv. 4, 3, 75. Itala Ezech. 34, 4 (Tert. pudic. 7 p. 233, 11). Avson. 195, 10 p. 53 P. Pallad. hist. mon. I 57 p. 341^A^, -ara(n)t Phaedr. 4, 6, 6. Stat. Theb. 10, 500 ([-bat *P*], *sed* -verat Pass. Paul. 16). li- *breve testatur* Gell. 12, 3, 4. *litteris Graecis scribitur* Plvt. *vol. I 1680, 33. 35.* Tab. devot. Audollent 252, 38 λιγετ. *notatur* l CIL V 6414, 5 (*cf. tabellam geminam* 6415, 6 ligatu⟨m⟩). *de notione*: Don. Ter. Ad. 844 ('illi alligaris filium') -are est inicere alicui vincula, contra alligare ⟨aliquem -are⟩ ad aliquid, sine quo esse non possit. Agroec. gramm. VII 124, 17 -at quis vinculo, legat testamento (*similia* Isid. diff. 1, 347 diff. app. 141 Diff. ed. Beck p. 68, 16 b). Plvt. *l. c.* Gloss. δεσμεύω. II 268, 41 δεσμῶ: coarto, -o, alligo, nodo, devinco, necto, vincio. 266, 57 δεμένος: vinctus, nexus, -tus. V 571, 44 -tus simplex (implexus *Goetz dubitanter in indice*). *legitur in prosa oratione apud* Varronem *et* Valgivm (*utroque loco in explicandis veriloquiis*), *ceterum inde a* Colvm., Plin. nat. (*de* Caes. *v. l. 12*); *in poesi inde a* Catvllo, Verg.; *invenitur praecipue apud poetas, artium scriptores, Christianos* (*sed* Plvt. *l. c. adfirmat verbum ad linguam correctiorem vel priscam pertinere*). [*val.* lega; *it.* legare; *sard. centr.* liare, *mer.* liai; *raet. occ.* lier *etc.*, *or.* leá; *francog.* lier (*et var. dial.*); *prov. vet.* liar, ligar, *var. francoprov., prov., vasc.*; *cat.* lligar; *hisp.* liar, ligar; *port.* liar, ligar. *cf. M.-L. 5024. Wartburg V 319sqq. Battisti-Alessio III 2193. Wagner II 27. Corominas III 89. Machado II 1334sq. St.*] [*confunditur in codd. saepe cum compositis* (*nota* Caes. Gall. 4, 17, 7 -ta β, inligata α, *quod praeferunt edd.*), *ceterum e. g. c.* negare (Catvll. 2, 13), legere (Ov. met. 1, 92 nec verba minantia fixo aere legebantur [*dubium, an defendi possit var. l.* -bantur *sensu 'inscriptione detinebantur, servabantur' coll.* Ps. Avg. *p. 1394, 38*]. Stat. Theb. 11, 647). *falso trad. pro* liare Apic. 4, 179 (4, 4, 1 M.). 5, 186 (5, 1, 1 M.). 5, 208 (5, 5, 1 M.), *sed cf. p. 1392, 15. interpretatione dubia*: Avien. carm. ad Flav. 17 (*contextu vix sano*). Avg. in psalm. 34 serm. 1, 14 veniat ille *deus*, -et tibi (-et te, nocet tibi, neget tibi *var. ll.*). Inscr. Tun. Merlin 286 = Inscr. christ. Diehl 2036.]

fere i. q. δεῖν (*quod ubi respondet non adnotavimus. ipsum vinculum ponitur pro subi., sc. sublucente notione q. e. -tum tenere, e. g.* Ov. met. 2, 375 Sen. Oed. 858 Plin. nat. 11, 217 Val. Fl. 4, 94): I *c. obi. quod afficitur*: A *corporaliter*: 1 *strictius, sc. adhibitis vinculis nectendis, plectendis sim.* (*sc. restibus, virgis, pannis, catenis sim.*; *de serpentibus v. l. 41sqq.*): a *praevalente respectu vinciendi, cingendi*: α *pro obi. est vinculum*: Catvll. 2, 13 (*inde* CE 1504, 49) zonam *Atalantae* solvit diu -tam (*var. l.* negatam. *item vestiendo*: Stat. Theb. 10, 644 -atur vitta comis. Svet. Nero 51 -to circa collum sudario. Non. p. 29, 18 subligaclum ... dictum quod subtus -etur). Sil. 11, 247 Decius, dum vincla -ant, 'necte ocius' inquit (Prvd. psych. 591 conpressa -antur v. lacertorum sub mentum [*var. l.* -bant]. Drac. Orest. 725 *Aegisthi* membra trahunt famuli pede v. -antes). Itala gen. 38, 28 (Hier. in Mich. 3, 11 p. 1177^A^, *sim.* Vvlg.) obstetrix ... -vit in manu eius *infantis* coccinum. Plin. med. 3, 18 nervos circa manus laborantis -bis (*item in re medicinali*: Chiron 47 lanam ... -bis circum cambam [Veg. mulom. 2, 84]. Ps. Apvl. herb. 77 l. 8 fasciam sursum versus -bis. *al.*).

β *pro obi. est qui (quod) vinculo afficitur*: Ⓘ *animantes partesque corporis* (*item arbores*): Ⓐ *capiuntur, puniuntur, necantur*: Verg. Aen. 2, 217 *dracones Laocoonta* corripiunt spirisque -ant ingentibus (*item de amplexu draconum*: Petron. 89 vers. 43 *natos Laocoontis* tergoribus -ant angues corusci. Plin. nat. 10, 17 *draco* multiplici nexu alas *aquilae* -at. Sol. 25, 11 *serpentes* pedes *elephantorum* nodis -ant [inligant *var. l.*], ut laqueatis cruribus inpediant gradiendi facultatem [*Plin. nat. 8, 33* alligant]. Ambr. hex. 3, 9, 40 draco helefantum -at). Cvlex 141 hederae ... -antes bracchia, fraternos plangat ne populus (*i. Heliades*) ictus. Valg. frg. Gell. 12, 3, 1 *p. 1374, 55.* Ov. met. 3, 575 manibus post terga -tis (Ps. Avr. Vict. orig. 22, 2 Drac. Romul. 10, 49. *cf.* Pass. Thom. p. 154, 21 a tergo). 4, 186 iacuere -ti turpiter (*sc. Venus et Mars ut* trist. 2, 377). Sen. Phaedr. 1003 *equorum* ora frenis domita substrictis -at (*cf.* Vvlg. deut. 25, 4 os bovis [*Lugd.* infrenabis]). Tac. Germ. 39, 2 vinculo (Cypr. epist. 76, 2 membra ... vinculis -verunt, quasi cum corpore -etur et spiritus. Firm. math. 5, 6, 10 publicis -at v. catenarum. *al. cf.* Drac. laud. dei 3, 598 gravor undique pressus; vincla -ant, tormenta domant *eqs.*). Min. Fel. 24 (23), 4 ne a diis ceteris -retur *Iuppiter* (*Hom. A 399* ξυνδῆσαι). Itala II par. 33, 11 (Complut.) ceperunt Manassem in vinculis et -verunt eum compedibus ([*gr.* ἔδησαν ... ἐν πέδαις, Op. imperf. in Matth. 1 p. 626 in c., *Vulg.* vinctum]. Luc. 8, 29 [cod. d] catenis et c. [*gr.* ἐδεσμεύετο, *Vulg.* vinciebatur]. Nemes. Cypr. epist. 77, 3 c. pedes -tos resolvisti. *al.*). *et saepe. suffocando*: Ov. met. 6, 134 *Arachne* laqueo ... animosa -vit guttura. Pont. 1, 6, 39 multos laqueo sua colla -antis (Test. porcelli p. 242 -et sibi collum de reste. Avg. c. Petil. 2, 49, 114 p. 87, 17 sibi collum -verunt. *al. apud eundem.* Canon. Turner II p. 11 c. sibi -vit [*gr. Mansi 2, 521* ἀπήγξατο; *cf. cett. recc. p. 27* laqueo se suspendit, *p. 115* laqueo se peremit]. Gloss. IV 532, 16 laqueari[a]: collum -ari). Ⓑ *vestiuntur, ornantur, muniuntur, sanantur*: Tib. 1, 6, 67 quamvis non vitta -tos impediat crines (Sil. 13, 779 cui vitta -bat ... c. Carm. de mens. 2, 26 c. cui ... spicea serta -at. Prvd. c. Symm. 2, 1086 -at infula c.). Prop. 3, 14, 9 -at ad caestum ... bracchia loris (*cf.* Stat. Theb. 10, 500 quem caestibus ipse -arat Tyndarides). Ov. met. 4, 665 pennis -at ille *Perseus* ... parte ab utraque pedes. 7, 849 scissa ... veste vulnera saeva -o (Sil. 6, 92 purgat v. lympha ...; -at ... ac vellera ... circumdat. 9, 154 velamine. Itala Luc. 10, 34 [Iren. 3, 17, 3 = 3, 18, 2 H. *al.*; *gr.* κατέδησεν, *Vulg.* alligavit]. Hier. in Is. 3, 7 pro 'medico' ... *transtulit* Theodotio ἐπιδεσμεύοντα, qui -et v.). Phaedr. 5, 7, 36 -to crure ... fascia. Sen. Thy. 686 vitta capita purpurea -at (Val. Fl. 5, 11 fronde ⟨caput⟩ vittisque -ant. Hier. epist. 22, 13, 5 laxius, ut crines decidant, -tum c. Nicet. symb. frg. 3 p. 54, 16 B. mulieres c. -antes ut scutum, ut frons tamquam vallis inter duos subsidat colles. Caes. Arel. reg. virg. 56 p. 117, 3 c. numquam altiora -ant, quam *eqs.*). Colvm. 4, 29, 8 *vitis* fissura ... musco -atur (4, 29, 10 nonnulli circumdant libro fissuram, plurimi -ant

[Bader]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

iunco). *al.* LVCAN. 3, 280 auro ... -tas substringens ... comas (STAT. Ach. 1, 289 fronde. AVIEN. orb. terr. 1129 hedera [*Dionys. perieg. 947* ἔστεψεν]. *allegorice*: PRVD. cath. 3, 29 dactylico ... -a strofio ... c. *Camena*). VAL. FL. 2, 268 sinus hederisque -at ... artus. 5, 149 mitrā feta *mulier* -at ... virum. ITALA Luc. 22, 64 (cod. l) -verunt eum *Iesum* (*gr.* περικαλύψαντες, *aur. al.* = *Vulg.* velaverunt, *cod. a* coperientes faciem illius). SER. SAMM. 961 medicamine mota (*i. membra luxa*) -are. *al.*

(II) *res*: SEN. Oed. 456 summa -at vitis carchesia (*in navigio Bacchi ut*: CLAVD. 24, 366 transtra -ant hederae, malum circumflua vestit pampinus). COLVM. 12, 32 fasciculos facito et tomice ... -ato. PETRON. 123 vers. 235 *tempestate orta nauta* -at ... pondera pinus (*i. navem, ne frangatur,* ὑποζώμασιν *constringit [sic Ehlers ad l. p. 475]; ad vela contracta aut ad onera alliganda referunt alii*). VAL. FL. 4, 94 -at hanc *loricam* ... balteus. STAT. Theb. 4, 602 vitta ... -tis frondibus. 11, 324 iamque decus galeae, iam spicula saeva -bat (*sc. amento?*). 11, 647 Erigone ... ramos moritura -bat *laqueo, quo se suspenderet*. TAC. hist. 4, 53, 3 vittas, quis -tus lapis innexique funes erant. VLP. dig. 37, 11, 1, 10 linum quo -tae sunt tabulae *testamenti* (*item -antur scripta*: NOVELL. Theod. 16, 2 signatam vel -tam vel tantum clausam involutamve ... scripturam. VVLG. Is. 8, 16 -a testimonium, signa legem [*cf. Dan. 12, 4* clude sermones et signa librum]. *aliter p. 1392, 5*). DRAC. Romul. 8, 616 ratis ... quam serta -ant (CE 1135, 6 s. ... tumulum ... -ant). *al.* *claudendo* (*cf. p. 1392, 30. 1393, 16*): ITALA num. 19, 15 (Rufin. Orig. in cant. 2 p. 169, 10) mundum ... omne vas, quod alligatum est, immundum ..., quod solutum fuerit et non -tum. AVG. serm. coll. Morin p. 123, 12 *saccellum*.

b *praevalente respectu adnectendi, adplicandi*: α *generatim*: HOR. sat. 1, 5, 13 dum mula -atur *ad lintrem* (*cf.* ITALA Matth. 21, 2 [cod. l; *sim.* Marc. 11, 2 cod. d *al.*] invenietis asinam -tam [*aur. al.* = *Vulg.* alligatam, *ut etiam Luc. 19, 30*]. VVLG. gen. 49, 11 ad vineam pullum ... et ad vitem ... asinam [*Cypr. testim. 1, 21* deligans]). PROP. 3, 7, 19 ad saxa -ta ... vincula (*navis ut*: LVCAN. 8, 61 fune -to littoribus. VAL. FL. 5, 190 hinc ... -ari vincula. *cf.* PORPH. Hor. sat. 1, 5, 19 ['retinacula ... saxo religat'] navi retinaculo ad saxum -ta). OV. ars 3, 623 sura chartas celare -tas (*vix ad l. 19 sqq.*). met. 11, 70 *Lyaeus* matres Edonidas ... torta radice -vit (*11, 78* radix exsultantem ... coercet). PAVL. FEST. p. 104 (*de iugo*) fixis duabus hastis super eas -batur tertia (*cf. Liv. 3, 28, 11* super ... eas transversa una deligata). PHAEDR. 4, 6, 6 *murium duces* capitibus cornua ... -arant. SEN. Herc. f. 1206 rupes -tum Caspiae corpus trahant. Phaedr. 37 Spartanos *canes* ... nodo cautus propiore -a (LVCAN. 4, 441 venator ... Spartanos Cretasque -at. CLAVD. 18, 133 ferro. *al.*). COLVM. 4, 13, 2 *vineam* viminibus salicis (4, 30, 2. 11, 2, 11 palatae et -tae). 4, 26, 3 palmites super iugum. 5, 11, 6 supra ... muscum imponito et ita -to, ne pluvia dilabatur. *al.* PLIN. nat. 18, 261 cornu *oleum continente* ... ad crus -to fenisex incedebat. *al.* STAT. silv. 2, 1, 192 serta -antem *ad effigiem Blaesi* (*i. suspendentem; vix ad II, cf.* 5, 3, 57 frondentia vatum praemia laudato, genitor, tibi rite -rem). *al.* β *speciatim in re medicinali* (*alligatur medicamentum*): COLVM. 6, 16, 2 praefractis cornibus linteola ... aceto et oleo inbuta superponuntur -tisque (*sc.* linteolis; *an* cornibus*?*) per triduum eadem infunduntur. SER. SAMM. 703 ex ficu betas cum melle -bis (*Plin. med. 3, 1, 2* beta ... imposita). 832 raphani librum ... -are (*Plin. nat. 20, 23* inlinuntur. *Plin. med. 3, 37, 3* imponitur). 918 grana ... indes pelli colloque -bis (*item indicatur quo*: PLIN. med. 3, 15, 7 in ... bracchio -tum portet *scriptum*. PS. APVL. herb. 57 l. 6 radicem in linteolo ... circa collum. *al.*). PS. THEOD. PRISC. add. p. 297, 17 pone desuper lanam sucidam et de lanea fasciola -bis. ANTIDOT. Brux. app. 205 lapis omnem rigorem -tus avertit (*cf.* CAEL. AVR. chron. 3, 8, 138 lapidem -verunt). ITIN. Anton. Plac. rec. A (*sim.* B) 23 tollentes de ipsa vestigia pedum *Christi* mensuram, -antes pro singulis languoribus et sanantur. CIL V 6414 -tum porta (6415. *cf. l. 56*). *al.*

c *praevalente respectu coniungendi*: CIRIS 371 (*in arte magica*) ter ... novena -ans ... fila (*implicando ut*: TER. MAVR. 20 *nervos* assidue -at, dum sit funiculi modus). OV. fast. 2, 575 cantata -at (tenet *var. l.*) cum fusco licia plumbo. COLVM. 6, 3, 3 vicia in fascem -ta (*cf.* ITALA Matth. 13, 30 [Greg. M. dial. 4, 36 p. 284, 19 M.] collegite zizania et -ate ea fasciculos [-is *var. l.*] ad conburendum. *gr.* δήσατε αὐτὰ εἰς [*om. pars codd.*] δέσμας, cod. d -ate manipulos, *cod. b al.* = *Vulg.* alligate ea fasciculos. GREG. M. *ibid.* p. 284, 21 M. in fasciculis [in -os *var. l.*]). PLIN. epist. 6, 24, 4 se cum marito -vit abiecitque in lacum. AMBR. epist. 19, 18 *Samson vulpes* binas sibi invicem caudam ad caudam -vit (*cf. Itala iud. 15, 4 Lugd.* alligavit, *Vulg.* caudas ... earum iunxit ad caudas). PRVD. perist. 11, 104 laqueus nodo ... adstringit plantas cumque rudente -at.

d *praevalente respectu involvendi, tegumento operiendi*: COLVM. 11, 3, 33 semen ... similiter linteolis -tum obruat (*antea: semen* linteolo inliget. SORAN. p. 53, 1 melilotum ... linteolo -tum. THEOD. PRISC. eup. faen. 66 sales triti in linteolo -ti. *cf.* ORIBAS. eup. 4, 49 La pulver in lenteo ... -as [*sim.* Aa, *gr. 4, 48* ἐνδήσας]). PS. TERT. execr. 5 lex ... parricidam in culleo cum feris -ret. ITALA exod. 12, 34 (Gaudent. serm. 7, 12 G.) *conspersam farinam* -verunt in vestimentis suis (VVLG. in palliis). HIER. epist. 14, 8, 7 talentum in sudario -ans (*ad Vulg. Luc. 19, 20* minam repositam in sudario. *item -antur nummi*: VVLG. gen. 42, 35 reppererunt in ore saccorum -tas pecunias [*Itala cod. 101* alligamentum pecuniae]. IV reg. 5, 23 -vit ... duo talenta in duobus saccis). VVLG. Ezech. 5, 3 *pilos* in summitate pallii. *respicitur tegumentum codicis*: CAES. AREL. serm. 2 p. 20, 7 libros et satis nitidos et pulchre -tos (*postea*: liber ... bene coopertus. *aliter p. 1391, 19*).

2 *laxius*: a *respiciuntur nexus firmi, compages quibuslibet vinculis effecta*: α *exempla varia*: (I) *adhibitis rebus glutinosis, calce sim.*: *ad continendum, coagulandum*: VARRO frg. Lact. opif. 10, 16 (*sim.* ISID. diff. 2, 58 orig. 11, 1, 51) a -ando cibo ... linguae nomen impositum (*explicat Lact. ibidem*: permolitos dentibus cibos colligit et conglobatos vi sua deprimit et transmittit ad ventrem). PLIN. nat. 36, 200 *calce* caementa in tectis -antur (*inde* ISID. orig. 19, 6, 2. *cf. l. 19*). STAT. silv. 4, 3, 52 saxa -ant opusque texunt cocto pulvere. APIC. 3, 91 (3, 11, 1 M.) concides porrum, coriandrum *eqs.* ...; -bis et ita inferes ex liquamine (*cf. vol. IX 2, 90, 49 sqq.*). *ad detinendum*: PLIN. nat. 16, 248 viscum pinnis avium tactu -andis (*cf. p. 1393, 69*). (II) *adhibitis rebus solidis* (*cf. infra l. 70*): COLVM. 6, 19, 2 stipites ... transversis sex temonibus ... inter se -antur (*in aedificando ut*: 9, 7, 2 vasa *apiarii* ... -antur vel laterculis vel caementis. LVCAN. 3, 397 structa laterum compage -tam ... humum *aggeris*. CYPR. GALL. Ios. 276 *saxa altaris* vincula ferri nulla -ant [*Itala Ios. 8, 31 Lugd.* non est iniectum ferrum]). SEN. Oed. 858 ferrum per ambos ... transactum pedes -bat artus (*cf.* STAT. Theb. 3, 152 vos *hasta una transfixos* ... -vit ingenium crudele necis). LVCAN. 3, 565 *rates* alias manicaeque -ant teretesque catenae (*respicitur harpago ut*: SIL. 14, 518 iniecta -ant hinc vincula ferri atque illinc, steteruntque rates ... nexae). STAT. Ach. 1, 430 (*de usu ferri*) quod rostra -et, quod muniat arma *eqs.* HIER. epist. 64, 16, 4 (*ad exod. 28, 20*) *lapides pretiosi* auro -ti sunt atque conclusi (NICET. symb. frg. 3 p. 54, 18). CLAVD. 1, 81 -at axe rotas. DRAC. Orest. 699 claustra -ant aditus (*698* portae claudantur). *transfertur ad partes quadrigae ex lapide unico exsculptae*: CLAVD. carm. min. 7, 7 una silex tot membra -at.

β *elementa mundi* (*caeli signa* GERM.): OV. met. 1, 25 *deus et melior natura* dissociata locis concordi pace -vit. GERM. 180 mediā ... -at *stella* conpagine divos (*i. Aurigam Taurumque*). AMBR. hex. 1, 5, 19 per ipsum *deum* operatio, quae -vit atque constrinxit universa. MART. CAP. 1, 1 (vers.) elementa -as vicibus mundumque maritas *Hymenaee* (1, 92 [vers.] quae ... e. -et dissona nexio. DRAC. laud. dei 2, 194 e. tenentur tam longa conexa mora, sic iuncta -antur, ut disiuncta tamen concordi lite probentur. BOETH. cons. 2 carm. 8, 13 hanc rerum seriem -at ... amor. 3 carm. 9, 10 tu numeris e. -as, ut frigora flammis, arida conveniant liquidis). 2, 118 (vers.) quae circos *planetarum* textura -et, quae nexio cludat. DRAC. laud. dei 1, 158 in glebam pars *terrae* membra -at, pars saxa tumescunt *eqs.* BOETH. cons. 2 carm. 2, 4 quibus *habenis natura* stringat ... -ans inresoluto singula nexu.

γ *partes corporis*: OV. met. 2, 375 digitos *Cycni* ... -at iunctura. PLIN. nat. 9, 103 *conchis* brevi nodo -tis, toto latere conexis, *eqs.* 11, 217 nervi ... nodos ... corporum, qui vocantur articuli, aliubi interventu, aliubi ambitu, aliubi transitu -antes (*Aristot. hist. anim. 515 b 12* τὰ ὀστᾶ ... συνδέδενται νεύροις). 11, 255 talus ... est ... in vertebra -tus. DIOSC. 1, 84 p. 46, 5 M. capillos oculis -at *bitumen* (*gr. 1, 73, 3* ἀνακολλᾷ). DRAC. laud. dei 2, 84 structura -atur ossibus et nervis. 3, 693 nervis membra -antur (3, 716 compage. ARATOR act. 1, 12). 3, 712 iuguli ... -antur. ORIBAS. eup. 4, 60 La nervi, qui dentem constringunt vel -ant (*gr. 4, 58, 6* τὸ καταφυόμενον νεῦρον *tantum*). *ipsum corpus fere complicando, conglobando sim.*: STAT. silv. 1, 6, 59 quos *pumilos* natura brevis statim peracta nodosum semel in globum -vit.

δ *anima et corpus*: VITA Anton. 28 p. 42, 6 si ... corporibus essent -ti *daemones* ut nos ([*gr.* σώμασιν ... ἐνδεθέντες, *Euagr.* corpore colligati]. AMBR. in psalm. 36, 47 solvit vincula istius nexus, quo -amur huic corpori. ACT. Archel. app. 1). HEGES. 3, 17 p. 212, 29 non licet solvere *animam a corpore* nisi ei qui -verit; naturae vinculo coniuncta est anima corpori. PRVD. cath. 10, 22 generosa caducis ceu carcere clausa -antur. AVG. haer. 46 p. 37 ne divina substantia ... vinculis carneis -etur in prole.

b *per similitudinem dicuntur -ari*: α *dormientes*: CVLEX 93 iucundo ... -et (levet *var. l.*) languentia corpora somno. STAT. Theb. 10, 280 ut quemque -tum infelix tellure sopor ... obruerat.

β *torpentes, rigentes*: (I) *animantes eorumque partes*: OV. trist. 3, 10, 49 vidimus in glacie pisces haerere -tos. ANTH. 83, 17 (*Dido Aeneae*) continuit dolor ipse manum ... mentisque vias et verba -vit *amor*; ... (20) dextram torpor et ira -at, dum dura vocabula format. OPTAT. 2, 5 p. 40, 8 (*in imag.*) quorum *haereticorum* gressus impulerat furor, retentos -vit pigra discordia. HIER. hom. Orig. in Luc. 9 p. 56, 12 -ta fuit lingua ...; vinxerat ... eam incredulitas (SVLP. SEV. dial. 3, 2, 3 ut l. -tam ... solveret. GREG. TVR. Mart. 4, 36 -ta ... l. ... obmutuit. TAB. devot. Audollent 219 A -o obligo. 303, 1, 6 -o coligo). CLAVD. carm. min. 53, 100 (*loq. gigas, qui in lapidem mutatur*) torpor inertem marmorea me peste -at. GREG. TVR. glor. conf. 93 *sancti Medardi* virtute manus humore -tas posse dissolvi (*de eadem re Ven. Fort. carm. 2, 16, 115* digitis torpentibus). PALLAD. hist. mon. I 57 p. 341^{A} (= II 19 p. 377^{C}) solve quod -asti (*sc. partum mulieris*). INSCR. christ. Diehl 2388b Christus -bit te. *al.* *dentes obstupentes, hebetes sim.* (*dubitanter huc traximus*): EPIST. pontif. Thiel Symm. 12, 2 depreca-

[Bader]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

mur . . ., ut eius, qui comedit, uva acerba -verit dentes; . . . cur . . . Acacii inobedientia uvam acerbam comedentis nostri . . . -ti sunt dentes? (*respicitur Itala Ezech. 18, 2* [*cod. 175, sim. Vulg.*] patres nostri manducaverunt uvam acerbam et dentes filiorum obstipuerunt; *gr.* ἐγομφίασαν; GLOSS. cod. 176 *ad l.* -et dentes. *cf. vol. IX 2, 262, 25 et VI 3, 2984, 83*). (II) *aquae sim.*: LVCAN. 5, 434 (*vento deficiente*) aequora lenta iacent, alto torpore -tae (*var. ll.* -ta, -to) . . . haesere . . . undae. PETRON. 123 vers. 187 postquam turmae nimbos fregere -tos et pavidus quadrupes undarum vincula rupit, incaluere nives. MAR. VICTORIN. ad Iust. 9 frigus quod -at amnes (CASSIOD. in psalm. 125, 4 [5] Auster . . . frigore -tas aquas . . . dissolvit). *ibid.* amnium fluenta -antur gelu. DRAC. laud. dei 2, 797 fluctibus aequoreis *Maris Rubri* gemina de parte -tis in scopulos, . . . transierat *Israel* . . . fluctus. (III) *regio*: GREG. TVR. glor. conf. 71 p. 790, 5 cum loca illa nimii frigoris gelu -entur.

γ qui lege quadam retinentur vel locis includuntur: SEN. Med. 742 Tartari ripis -tae *animae* squalido Mortis specu (-tos squalidae . . . specus *trad.*; *cf. Verg. Aen. 6, 439* tristis . . . palus alligat et novies Styx interfusa coercet *umbras*). LAVS Pis. 201 (*de ludo latrunculorum*) subit ille *calculus* moras similisque -to obligat ipse duos. STAT. Theb. 8, 197 partu . . . -tam Delon. silv. 4, 1, 13 *Ianum* vicina Pace -tum (CLAVD. 22, 287 Ianum pax alta -at). 4, 3, 75 (*verba Volturni*) me . . . recti legibus alvei -asti. HIER. interpr. Iob 26, 8 (*sim.* VVLG.) -ans aquam in nubibus suis. AVG. civ. 10, 27 p. 445, 17 D. carminibus *daemones*. OROS. hist. 2, 17, 12 in fugam versos . . . oratione retinet, precibus -at. ALC. AVIT. carm. 6, 140 strictior hunc carcer . . . -bit.

δ animantes sese amplectentes sim. (*nexus serpentium v. p. 1390, 42*): SIL. 13, 638 subitus mihi (*matri Scipionis*) membra -vit amplexus *Iovis*. STAT. silv. 2, 1, 202 puerum . . . tollit humo magnaque -at cervice (3, 2, 132 me magna c. -tum attolles umeris). 5, 1, 200 ore -to incubat amissae *uxori*. PETR. CHRYS. serm. 3 p. 192C filium . . . claudit gremio, -at lacertis. DRAC. Orest. 620 in amplexus infamia membra -are.

ε varia: SIL. 7, 589 *Fabius* ulteriore -at Poenorum terga corona. STAT. Theb. 5, 613 *Archemoro mortuo* ubi verba -tis imperfecta sonis . . . et murmura soli intellecta mihi *Hypsipylae*? (*cf. 4, 797 [789] eiusdem* verba inluctantia labris. *item impeditur loquela*: DRAC. satisf. 48 *deus* reformavit tacitae modulamina linguae *Zachariae*, ne mutilante sono verba -ta daret. *cf. p. 1392, 71*). silv. 5, 1, 104 *Iris ad terram delabens* picturato pluvium -at aera gyro. AVIEN. ora 285 insulam . . . amnis . . . undique adlapsu -at (*cf.* orb. terr. 49 *orbem* maris infesti moles -at). CLAVD. 5, 376 -at . . . indagine saltus venator (*cf. Verg. Aen. 4, 121* saltus . . . indagine cingunt). 20, 270 planities Cererique favet densisque -atur vitibus. carm. min. 26, 44 *mons* flexus in arcum aequora pendenti margine summa -at. ARATOR act. 1, 789 piscina -ta porticibus (*Vulg. Ioh. 5, 2* porticus habens).

B *incorporaliter*: **1** *-antur animantium animi*: **a** *societate*: Ov. met. 9, 550 iunctior esse expetit et vinclo tecum propiore -ari. STAT. silv. 5, 1, 137 impacata consanguinitate -vit Fortunam Invidiamque deus. ITALA psalm. 93, 21 (cod. 136 Cas.) -buntur contra animam iusti (*Hier. psalt. sec. Hebr.* copulabuntur, *Vulg. al.* captabunt *sec. gr.* θηρεύσουσιν). I Cor. 7, 27 (Ambr. virginit. 6, 32) -tus es uxori? noli quaerere solutionem (*Vulg.* alligatus). CLAVD. 18, 189 animos . . . -ant consortia damni (carm. min. 25, 132 labra -ent a.). AVG. serm. ed. Mai 158, 2 multitudo nisi unitate -etur, rixosa et litigiosa est. DRAC. laud. dei 1, 543 causa -at communis utrumque (*542* quos par culpa tenet). **b** *lege, religione, sacramento sim.* (*cf. supra l. 23*): ITALA Rom. 7, 2 (Ambr. in psalm. 43, 62, 3. *al.*) mulier vivente viro -ta est legi ([*Vulg.* alligata, *Hier. epist. 55, 4 (3), 3* adstricta]. AVG. in euang. Ioh. 3, 14 missa lex *vetus* est, -vit eum *hominem*. serm. 30, 4 l. 71 si hac *lege* -aris. *sim. al.*). ANTH. 83, 98 corda *Didonis* -vit amor (PELAG. in Eph. 3, 1 ['vinctus Christi'] Christi amore -tus. *cf.* GREG. M. in Ezech. 1, 5, 13 primitias sui spiritus in coelestis patriae amore -ant). PACIAN. epist. 2, 5 p. 35 fidei -tus (AMBR. in Luc. 5, 27 -tus . . . fide clavis quibusdam et bonis compedibus caritatis innexus). AMBR. in Luc. 5, 27 habes *me* -tum caritatis vinculis. HEGES. 1, 39 p. 83, 1 naturae religionem, cuius gratia et bestias -at. DIDASC. apost. 28, 33 *dominus* iam non -ans *vos* sacrificiis et oblationibus. AVG. in psalm. 54, 8 l. 54 homines . . . non -antur visco (*ut aves, cf. p. 1392, 16*), sed -antur officio *eqs.* SIDON. epist. 8, 6, 15 talibus se -ant votis, victimis solvunt. *al.*
c *vario modo* (*maxime capiendo*): ITALA Luc. 13, 16 (cod. d, Ambr. in psalm. 118 serm. 8, 42, 1. *al.*) quam *mulierem* -vit satanas . . . annis *tot* (*pergit* AMBR. *l. cit.* -at nos etiam diabolus criminum nexu, -at nos vinculo fornicationis, vinculo adulterii *eqs.*). CYPR. laps. 11 quos facultates suae velut conpedes -verunt. HIL. in Matth. 18, 8 quos . . . -verint, id est peccatorum nodis innexos reliquerint (*ad* ITALAM *p. 1394, 30*). 21, 1 ut solvant -tos et obstrictos et erroris atque ignorantiae vinculis praepeditos. AMBR. patr. 8, 35 *Iesus Pharisaeos* -vit ipsorum sermonibus, ipsorum obligatione constrinxit (*ad Matth. 22, 15. item argumentando*: HIER. tract. in psalm. I p. 285, 28 cum . . . te -verint syllogismis suis et te clauserint. VICT. VIT. 1, 21 quam propositionem . . . cum audisset, ita -tus est, ut se solvere omnino non posset. *cf.* AVG. c. Faust. 13, 5 ne . . . ad eos *libros* -retur, quorum auctoritas ei contraria est). DIDASC. apost. 19, 21 (*ad episcopum*) noli inludere populo, qui sub te -tus est (*Const. apol. 2, 21, 1* τοῖς ὑπὸ σὲ λαοῖς). SEDVL. op. pasch. 2, 17 p. 227, 8 in aliorum . . . personis aut absolvimur aut -amur (*ad Matth. 6, 12*). GREG. M. moral. 12, 9 omnes in culpa -amur. 16, 80 reatu. *al.*

2 *-antur res*: **a** *adstringendo, firmando* (*sc. -antur obligationes, affectus*): SEN. Herc. O. 453 artibus magicis . . . coniugia nuptae . . . -ant (*item -antur foedera* [*aliter l. 44sqq.*]: CLAVD. 22, 39 *Fides* amicitias . . . firmat mansuroque adamante -at. EPIST. pontif. 388 Conc.S I 2 p. 97, 6 maiore -antur glutino foedera vitiorum). ANTH. 453, 1 neve -ta vincula *zelotypiae* sint nimium neve soluta nimis (CASSIOD. hist. 9, 30, 9 [*de anathemate; respicitur* ITALA *l. 30*] suscipe vinculum, quod . . . dominus nunc -vit [quo . . . te -vit *var. l.*; *sim.* 9, 30, 13]). **b** *coniungendo*: QVINT. inst. 5, 14, 32 *figuras* in catenas -ant et inexplicabili serie conectunt. TER. MAVR. 815 binae -ari non queunt mutae *litterae* simul. 1785 verbo numquam uno cola *pentametri* -ari (2031). ITALA Is. 5, 18 (Hil. in psalm. 118 heth 14 p. 430, 24) qui -ant peccata tamquam funem longum (*gr.* οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἁμαρτίας ὡς σχοινίῳ μακρῷ, *Vulg.* trahitis). MART. CAP. 2, 122 (vers.) sensa -ans horrida nexibus. **c** *implicando, nodando* (*respiciuntur quaestiones difficiles, obscurae; aliter infra l. 50*): PRVD. apoth. praef. 2, 23 solvunt -antque quaestionum vincula. AVG. serm. coll. Morin p. 571, 31 attendite rem -tam, quousque illius *Christi* adiutorio cernatis solutam. *part. perf. neutr. plur. pro subst. fere i. q. res implicata*: VVLG. Dan. 5, 12 ostensio secretorum ac solutio -torum (*Itala cod. 176* solvens quae vincta sunt). 5, 16 quod possis obscura interpretari et -ta dissolvere (*Itala cod. 176* iudicia interpretari *tantum*). **d** *quolibet modo*: TER. MAVR. 841 tertiam nec ullus illi sermo Romanus -at (*sc. litteram N litterae Fi antea*: copulare. *cf.* 855 *F littera* sibi nullam *udam*). 2026 pes pariambus . . . -et ex se . . . ambas *syllabas*. ITALA Matth. 16, 19 (cod. d *al.* = VVLG.; *cf.* 18, 18) quodcumque -veris super terram, erit -tum in caelis (*interpretatione ambigua. adfertur passim ab eccles.*; *cf. l. 11. 40. p. 1393, 76*). PS. DAMAS. epigr. 71, 8 iussa dei sibi corde -ans (*cf.* VVLG. prov. 6, 21 *praecepta* in corde tuo. *Itala Facund. defens. 2, 3 p. 570D* alliga . . . circa tuam animam). QVEROL. p. 39, 12 R. causam ex causa quaerit, aliud ex alio -at. HIER. praef. Vulg. Is. p. 3, 2 *non* metro eos *i. prophetas* (*pro verbis eorum*) . . . apud Hebraeos -ari (*cf.* SIDON. epist. 4, 3, 10 seu liberum seu -tum . . . sermonem). PS. AVG. serm. 217, 1 disputationes graphio ceraque -ari (*fere i. q. scribendo detinere*; *cf. p. 1390, 15*). CONSVLT. Zacch. 2, 18 p. 89, 20 (*ad* ITALAM Matth. 16, 19 [*supra*] *nec non Ioh. 20, 23*) -are quae dura sunt aut expiata dissolvere (*cf.* INSCR. christ. Diehl 1517 solvere . . . caelo terraque -ta crimina). DRAC. laud. dei 3, 405 nec bellum pax ulla -at (*cf. p. 1393, 22*). *al.*

II *c. obi. quod efficitur* (*cf. appendicem synt.*): **A** *incorporaliter*: PROP. 4, 4, 82 Tarpeia . . . pacta -at (*cf.* HIER. adv. Iovin. 1, 12 non solvo coniugia, si semel -ta sunt. GREG. TVR. Franc. 5, 38 p. 244, 20 -ans cum praefectum [*var. l.* -fecto] . . . amicitias. *aliter supra l. 7*). ANTH. 67, 2 fata -at soceri . . . Pelops (facta *cod.*, *quo recepto citat Wakker*, piat *Baehrens*). AVSON. 195, 10 p. 53 P. epos -asti metricum, ut nullus aeque . . . orationem texeret (*cf. l. 36*). GREG. M. in Ezech. 2, 3, 1 dum Ezechielis sensum enodare cupimus, de euangelio etiam quaestionem -amus (*aliter l. 19sqq.*). ISID. orig. 11, 1, 51 *'lingua'*, quod per articulatos sonos verba -at. **B** *corporaliter*: PAVL. FEST. p. 115 'lictores' . . ., quod fasces virgarum -tos ferunt (*cf. p. 1391, 66*). SEN. Med. 772 tibi haec cruenta serta texuntur manu, novena quae serpens -at (DRAC. Romul. 6, 10 floribus). Phaedr. 1087 *Hippolytus* quanto magis pugnat, sequaces hoc magis nodos -at (PRVD. apoth. 63 frutex . . . n. per acumina crebra -bat). SIL. 5, 49 piscator . . . texens . . . nassam cautius interiora -at. STAT. Ach. 1, 576 occupat ora canentis *puellae Achilles* et -at amplexus (*cf.* a. iungere *p. 660, 76*). ITALA gen. 37, 7 (Quodv. [?] prom. 1, 25, 34 p. 752D) putabam nos -are gremia in campo ([*gr.* δεσμεύειν, VVLG. manipulos, *Ambr. Ioseph 2, 7. al.* alligasset]. CASSIOD. in psalm. 125, 6 [8] messores . . . gremia [gremio *edd. vix recte*] portant ad aream, quae . . . spicarum congregatione -verunt). Matth. 13, 30 (cod. d) *v. p. 1391, 68*. SYMPH. 30 (*loq. catena*) nexa -or ferro, multos habitura -tos: vincior *eqs.* DRAC. laud. dei 1, 235 in corpus solidantur aquae nervique -antur.

III *absolute*: FEST. p. 165 nectere -are significat. PLIN. nat. 16, 177 *salix* Amerina . . . solido -at nexu (*cf.* ORIBAS. *vol. I 1366, 38*). 34, 153 potentia eius *robiginis* -are, siccare, sistere (*Diosc. 5, 93* δύναμιν . . . στυπτικήν). SERV. Aen. 3, 370 ('vittas . . . resolvit') in ratione sacrorum par est et animae et corporis causa; nam plerumque quae non possunt circa animam fieri fiunt circa corpus, ut solvere vel -are. AVG. civ. 10, 9 p. 416, 26 D. -vit ille *artibus magicis* . . . et iste non solvit. DRAC. Romul. 10, 486 (*Medea plectit coronam*) pix et stuppa -at.

appendix syntactica: **1** *ad genus verbi*: **a** *reflexive*: PLIN. epist. 6, 24, 4 PRVD. psych. 680 SIDON. epist. 8, 6, 15. **b** *medio-passive* (*non huc spectat structura '-tus aliquid' p. 1395, 32*): ITALA *p. 1393, 50*.

2 *acc. dupl.: obi. quod afficitur iungitur c. obi. eff. sec. gr.* ITALA *p. 1391, 68* (*cf. adi. praed.* CAES. AREL. *p. 1390, 83*); *structura peculiari additur pars affecta* AMBR. *p. 1391, 72*.

3 *indicatur effectus: obi. supra sub II*; in *c. acc.*: COLVM. 6, 3, 3 STAT. silv. 1, 6, 59 QVINT. inst. 5, 14, 32 DRAC. laud. dei 2, 797 Orest. 620 GREG. M. dial. 4, 36 *p. 1391, 70*.

[*Bader*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

4 *indicatur instrumentum*: **a** *abl.: passim.* **b** *praep.*: de: TEST. porcelli p. 242 CYPR. GALL. gen. 1179 PS. APVL. herb. 131 l. 17. 43 PASS. Paul. 16. *al.* in *c. abl.*: ITALA iud. 16, 10 (Lugd.). II par. 33, 11 (Op. imperf. in Matth. 1 p. 626). psalm. 149, 8 (cod. 136 Cas.). VVLG. Ezech. 3, 25; *ceterum v. structuram ambiguam, sc. qua simul locus significetur, notionis q. e. involvere p. 1391, 76.* per: ISID. orig. 11, 1, 51. **c** *adv.* inde: AVG. serm. 12, 12 l. 309.

5 *indicatur ad quid, ubi sim.*: **a** *casibus nudis*: *abl.* (*sc. loci, sublucente vi instr.; dub.* OV. ars 3, 623): SEN. Med. 742 STAT. silv. 2, 1, 202. 3, 2, 132 CLAVD. rapt. Pros. 1, 280 DRAC. Orest. 725. *dat.*: TER. MAVR. 841. ITALA Matth. 18, 6 = Marc. 9, 42 (Greg. Ilib. in cant. 2, 13 F.). Rom. 7, 2 (Ambr. in psalm. 43, 62, 3). I Cor. 7, 27 (Ambr. virginit. 6, 32). PACIAN. epist. 2, 5 p. 35. PS. DAMAS. epigr. 71, 8 sibi (Ambr. epist. 19, 18). VEG. mil. 3, 14. *al.* *exempla ambigua inter dat. et abl.*: PHAEDR. 4, 6, 6 COLVM. 11, 3, 33 LVCAN. 8, 61 STAT. Theb. 10, 644 SER. SAMM. 918. *al.* **b** *praep.*: ab: PASS. Thom. p. 154, 21 a tergo (*cf.* post *infra*). ad: PROP. 3, 7, 19 PLIN. nat. 18, 261 PORPH. Hor. sat. 1, 5, 19 LAMPR. Alex. 36, 2 Heliog. 24, 5 AMBR. epist. 19, 18. *al.* circa: SVET. Nero 51. ITALA Matth. 18, 6 (Rufin. Adamant. 1, 16). PLIN. med. 3, 18 CHIRON 47 VEG. mulom. 2, 84 PS. APVL. herb. 57 l. 6. cum: Ov. fast. 2, 575 PLIN. epist. 6, 24, 4 PRVD. perist. 11, 104. ex: TER. MAVR. 2026 (*an potius pro instr.?*). QVEROL. p. 39, 12 R. in *c. abl.*: PLIN. nat. 11, 255 ITALA gen. 38, 28 (Hier. in Mich. 3, 11 p. 1177[A], *sim.* VVLG.). HIER. interpr. Iob 26, 8 VVLG. deut. 6, 8. *al. cf. l. 5sq.; c. acc.* CHIRON 23. inter: COLVM. 6, 19, 2 PASS. Theclae Bb 35 p. 98, 18. iuxta: PS. PHILO antiq. 43, 7. post: *non nisi* p. terga, *sc. sua p. 1390, 49; aliena* VICT. VIT. 1, 37. sub: DIDASC. apost. 19, 21 PRVD. psych. 59, 1. super: PAVL. FEST. p. 104 COLVM. 4, 26, 3 PASS. Theclae Cd 35 p. 99, 22. **c** *adv.*: VAL. FL. 5, 190 hinc. NON. p. 29, 18 subtus. PASS. Theclae Cd 35 p. 99, 25 desuper.

6 *indicatur qua parte obi. -etur*: *acc. vel abl. relationis* (*cf. supra acc. dupl.*): ITALA Ioh. 11, 44 (cod. b *al.* = VVLG.) *Lazarus* -tus pedes et manus institis (*gr.* δεδεμένος τοὺς πόδας, Aug. serm. 295, 3, 2 institis -tus manibus et pedibus). GLOSS. IV 532, 16 laqueari[a]: collum -ari. *huc pertinet, nisi acc. c. inf. intellegere malis,* NEMES. cyn. 177 *catuli* libera ... consuescant colla -ari. *praep.*: PASS. Tarach. 4 a pedibus (*gr.* ἐκ). *locut. adv.*: GALLICAN. Avid. 4, 3 a summo usque ad imum.

deriv.: ligamen, ligamentum, ligatio, ligator, ligatura. *cf.* lictor *et* 2. ligula.

compos.: al-, circum-, col-, de-, dis-, il-, inter-, ob-, prae-, re-, sub-, superligo (*an* super -o? *cf.* supra -bis MARCELL. med. 33, 62). *Bader.*

2. ligo, -ōnis *m.* [*orig. inc. Sch.*] *de orig.*: VARRO ling. 5, 134 -o, quod eo propter latitudinem quod sub terra facilius legitur. ISID. orig. 20, 14, 6 -es, quod terram levent quasi levones. i *brevem testatur* PRISC. gramm. II 122, 7, -on- *longam* SACERD. gramm. VI 475, 16. [*hisp.* legón (*et var. dial.*); *fortasse etiam sard. centr. vet.* ligone. *cf. M.-L. 5035. Wagner II 27. Corominas III 70sq. St.*] [*falso trad.*: PROP. 4, 11, 31 -es *pro* Libones. *falsa var. l.* IVVENC. 1, 643 -es *pro* labores.]

nomen instrumenti agriculturae, μάκελλα, ὄρυξ sim. (GLOSS.), ἀμφοδίκελλα (CHAR. gramm. p. 451, 51 B.): **1** *proprie*: CATO agr. 135, 1 *emas* Minturnis ... -es. ALF. dig. 33, 7, 16, 1 (*e Cornelio*) perticas rastros -es instrumenti vineae esse (*item inter instrumenta fundi* VLP. dig. 33, 7, 8 pr. PALLAD. 1, 42, 2). HOR. epod. 5, 30 Veia ... -bus duris humum exhauriebat (LVCAN. 4, 294 rastris d. que -bus arva ... fodere. AVIEN. Arat. 68 d. versare -bus arva [*cf. gr.* 8 μακέλῃσι]). carm. 3, 6, 38 rusticorum mascula militum proles, Sabellis docta -bus versare glaebas. epist. 1, 14, 27 non tacta -bus arva. Ov. am. 3, 10, 31 bene iactati pulsarant arva -es (CALP. ecl. 4, 117). met. 11, 36 longi (Pont. 1, 8, 59). fast. 1, 699 *ad bella* versi ... in pila -es (*cf.* STAT. Theb. 3, 589 incurvi saevum rubuere -es. VVLG. Ioel 3, 10 concidite ... -es vestros in lanceas. Mich. 4, 3 concident ... hastas suas in -es. COD. Iust. 11, 63 [62], 4, 1 [*a. 384/389*] tela in usum vomeris -isque convertere). COLVM. 2, 15, 5 *cum agricola lupinum* inaraverit idque tempestive vomere vel -e succiderit. 10, 89 cespitis herbam contundat marrae vel fracti dente -is (*cf.* SIDON. carm. 7, 379 flexi ... -is exercet dentes *agricola. sed* VEG. mil. 2, 25 *iuxta ponitur* bidentes). LVCAN. 1, 169 antiquos Curiorum passa -es ... rura. PLIN. nat. 18, 42 (*e Pisone*) graves (*cf.* SIDON. epist. 8, 8, 1 pondus -is obtusi). MART. 4, 64, 32 centeno gelidum -e Tibur vel Praeneste domate (IVV. 11, 89 domito referens a monte -em). 9, 22, 3 ut Setina meos consumat gleba -es. 9, 57, 7 nil est tritius Hedyli lacernis ..., nec Tusca -o vinea politus. IVV. 7, 33 defluit aetas ... patiens ... -is. TAC. hist. 3, 27, 2 e proximis agris -es, dolabras ... convectant. PANEG. 2, 9, 7 iugera ... -e versanda. AMM. 20, 11, 21. VEG. mil. 1, 24 p. 26, 22 *ad castra munienda.* VVLG. I reg. 13, 20 ut exacueret ... -em. 13, 21 acies ... -um. CLAVD. 22, 195 *incola pace fruens* exesos ... situ cogit splendere -es. 24, 92 quis meminit Latio Senonum servisse -es? rapt. Pros. 1, 197 (*Ceres ad Siciliam*) nullos patiere -es. SALV. gub. 7, 9 non ... nos ad aratra aut ad -es vocat *deus* (*affertur Matth. 11, 28*). DRAC. laud. dei 2, 181 nullo fodiente -e. 2, 442 *homo, nisi mores suos in peius mutasset,* vomere non terram proscinderet atque -e. **2** *in imag., translate*: PRVD. c. Symm. 1, 640 *lingua Latina cultu deorum se inquinavit haud aliter ac si quis temptaret* limo ... madentes excolere aureolis ... -bus arva (*an proverbialiter dictum?*). ARATOR act. 2, 308 *Paulus* docet verbique -bus omnes excolit.

ligŏrem calorem GLOSS. III 602, 40. *obscurum; an leg.* teporem?

1. ligula, -ae *f.* [*eiusdem radicis ac* lingo, *cf.* figulus *iuxta* fingo. *Sch.*] *de scriptura*: lig- CIL IV 1560 (*lectione incerta*) *et saepe in codd.; metro firmatur ap.* PLAVT., MART. ling- (*cf. gr. infra et* MART. 14, 120 -a argentea: quamvis me -am dicant equitesque patresque, dicor ab indoctis lingula grammaticis. CHAR. gramm. *v. s.* lingula): CATO, PLIN. nat. (*iuxta* lig-), GLOSS. (*item*). leg- SIDON. (lig- *edd.*), GLOSS. NOT. Tir. 99, 43 licola (ligola, ligula, lixa *var. ll.*). *legitur inde a* PLAVTO. *transit in gr.* λίγγλα: PAP. Berol. III 781 VI 3 (*s. I*) -α μεγάλη. *ibid.* 16 -αι. [*de romanicis v. sub* 1. lingula.]

i. q. cochlear maius (*cf.* MART. 8, 71, 9 *v. infra.* IDIOM. gen. gramm. IV 581, 65 -a μυστρίον [GLOSS.]. GLOSS. IV 361, 15 -a cocliare vel lingulaca [inguacla *vel* linguacla *codd.*]. GLOSS. μυάκιον. κοχλιάριον. κοχλιῶρυξ. *app.* magna MARCELL. med. 27, 16, grandis 20, 84): **1** *proprie*: **a** *in univ.*: PLAVT. Poen. 1014 (*1013 loq. Poenus*: lech lachanna *eqs., id quod a Milphione iocose pervertitur*:) -as, canalis ait se advexisse (*locum dubitanter huc rettulimus*). CATO agr. 84 pone *savillum* cum catillo et -as (*sc. item pone.* -a *edd.*). COLVM. 9, 15, 13 *fructus mellis* saepius -a purgandus est. PLIN. nat. 21, 84 -is hauriunt florem *cerae.* CIL IV 1560 -ae CVII (*lect. inc.*). MART. 5, 18, 2 decembri mense, quo volant mappae gracilesque -ae (*inter dona Saturnalicia ut*: 5, 19, 11 Saturnaliciae -am misisse selibrae ... luxuria est. 8, 33, 23 -am ... vel coclcare. 8, 71, 9 octavus *annus* -am misit sextante minorem, nonus acu levius vix cocleare tulit. 14, 120 *v. supra*). 8, 59, 7 perdunt -as ... ministri. APVL. flor. 9 p. 35 *Hippias habebat* ampullam ... oleariam ... iuxtaque honestam strigileculam, ... flexa tubulatione -ae, ut et ipsa in manu capulo moraretur et sudor ex ea rivulo laberetur. **b** *mensura est*: COLVM. 12, 21, 2 adicitur ... -a cumulata vel mensura semunciae bene plenae salis (*cf.* MARCELL. med. 16, 69 plena [20, 84. 88]). SCRIB. LARG. 111 dantur ... -ae binae vel ternae. 144 datur quantum lupinus ex mellis -a et aquae cyathis III (*inde* MARCELL. med. 26, 2; *Plin. Val. 2, 37* cum cochleare mellis). 230 anatis sanguinis quasi duae -ae. PLIN. nat. 20, 36 *silis* prodest ... duarum aut trium -arum mensurā (20, 261. 28, 194 MARCELL. med. 15, 109. 27, 16. *cf.* GARG. MART. med. 36 ad modum -ae). 24, 31. 26, 74. 119 MARCELL. med. 6, 30. 17, 1 per -am unam ... sumpta. 26, 28 dabis ... bibendam -am unam. 27, 11 quantum -a capit. PS. APVL. herb. 1 l. 29 sucum ... de cocleario vel de -a dabis bibere. PS. THEOD. PRISC. add. p. 321, 32 *medicamentum* in vase ... servabis et, cum opus fuerit ..., -am sumes. APIC. 7, 298. 8, 369 ORIBAS. syn. 3 add. p. 900.

2 *pro voce contumeliosa* (*ratione non perspicua; in eadem fabula l. 16*): PLAVT. Poen. 1309 -a, i in malam crucem (*sic ACD,* leg- *B.* GLOSS. IV 255, 14 -a: arguta [-tus *var. l.*], loquax *huc rettulit Löwe, Anal. Plaut. 207 = Gloss. nom. 217*).

3 *per similitudinem de auris parte exteriore*: SIDON. epist. 1, 2, 2 aurium -ae *Theodorici regis* ... crinium superiacentium flagellis operiuntur.

deriv.: 2. linguella.

2. ligula (leg- *trad.*) est cingla equorum GLOSS. V 620, 33. *a* ligare?

3. ligula *v.* 1. lingula. **ligulātī** *v.* lingulati.

ligurio (*et deriv.*) *v.* ligurr-. **ligūrium** *v.* lyncurium. *B.*

1. ligurrio, -īvī *vel* -iī, -īre. [*eiusdem radicis ac* lingere, *formatum ut* scaturrīre *iuxta* scatēre, scalpurrīre *iuxta* scalpere. *Sch.*] *de origine*: DON. Ter. Eun. 235 'abligurierat' suavibus escis consumpserat, nam ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ est -ire, et λιγυρόν Graeci suave appellant (*sim.* 936). *scribitur in codd.* ling-: VARRO rust. 3, 16, 6 GLOSS. V 307, 48. -guri- FEST. p. 116 DIOM. gramm. I 370, 31 DON. Ter. Eun. 936. *variant scripturae in codd.* -gori- GLOSS. V 643, 61. *perf.* -vi *et* -ii *afferunt* CHAR. gramm. p. 321, 6 B. DIOM. gramm. I 370, 31 *affirmantes litt.* v *consuetudine supprimi, ceterum non exstat nisi* -ierit HOR. sat. 1, 3, 81. *imperf.* -īb- MACR. Sat. 3, 16, 17. *legitur inde a* PLAVTO, TER.

i. q. λιχνεύειν (*cf.* NON. p. 134, 24 -ire: degustare, unde abligurrire; multa avide consumere [*afferuntur* HOR. sat. 1, 3, 81 CATVLL. frg. 2]. GLOSS. II 361, 47 λιχνεύομαι -io. V 307, 48 -it linguit [GLOSS.[L] II Abav. LI 18]. V 307, 66 -atis [-guma- *trad.*] sine fastidium appetatis. GLOSS.[L] I Ansil. LI 258 -it summitatem degustat. 259 -ire summatim gustare): **1** *proprie vel in imagine*: **a** *c. obi.* (*subaudiendo* VARRO; *degustantur ipsi homines, qui cibos praebent, pro cibis iocose ap.* PLAVT.): PLAVT. Capt. 84 *parasiti* victitant suco suo, dum ruri rurant homines, quos -ant. VARRO rust. 3, 16, 6 iis *apibus* unctus qui accessit, pungunt, non, ut muscae, -unt (ling- *codd.*). HOR. sat. 1, 3, 81 qui *servus* ... semesos piscis tepidumque -ierit ius. 2, 4, 79 puer unctis tractavit calicem manibus, dum furta (*sc. fercula surrepta*) -it (SCHOL.: leviter comedit). HIER. epist. 64, 2, 1 ostendit *venter* ... totum, quod -imus (*Hilberg*; satagimus, curamus, gluttimus *alii*; currimus *trad.*), quod voramus, in secessum proici. AVG. c. acad. 3, 11, 26 p. 66, 28 cum delectatione aliquid -enti. ord. 2, 11, 32 p. 170, 15 -ens aliquid gulae stimulo concitatus. MACR. Sat. 3, 16, 17 *p. 1397, 34.* *obscaene*: ATELL. inc. 4 (Suet. Tib. 45) hircus vetulus capreis naturam -it. *fortasse huc pertinet* CATVLL. frg. 2 (*v. s. 2*). **b** *absolute*: TER. Eun. 936 quae *meretrices* dum foris sunt, nil videtur mundius ...; quae cum amatore suo cum cenant, -unt (*opp. 938* quam inhonestae solae sint domi atque avidae cibi. *939* vorent. *cf.* DON.: -ire dicitur, qui eleganter

[Kemper]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

et morose cumque [more secumque *var. l.*] multo fastidio suaviora quaeque degustat. SCHOL. Ter. p. 111, 5 leviter degustant [videlicet summis labris, paulatim sumendo *add. DME*]. Bemb.: leviter gustant. EVGRAPH.: leviter cibos tangunt, cui contrarium abligurrire, quod significat absumere).

2 *translate* (*pro obi. est structura partitiva ap.* CATVLL.): **a** *usu communi*: LVCIL. 530 publicitus vendit (vendis *Bentinus*) tamen atque extrema -is. CIC. Verr. II 3, 177 non reperietis hominem timide nec leviter haec improbissima lucra -entem; devorare omnem pecuniam publicam non dubitavit. dom. 47 quoniam iam dialecticus (*sc. es*) et haec quoque -is (*affert* IVL. RVF. rhet. 7 p. 40 quoniam etiam iura -is. *vocem* iura *addunt edd. apud* CIC.). CATVLL. frg. 2 de meo -ire libido est (*an ad 1a, sensu obscaeno?*). AVG. beat. vit. 13 p. 99, 17 (*antea*: habent in epulis suis et animi quandam luxuriem, si ultra modum in eas et voraciter irruant) illud ... libenter -atis volo, quod subito mihi ... suggestum est inferendum, ... et est ... quasi scholastico melle confectum. **b** *c. colore avide appetendi* (*fortasse huc spectant* LVCIL. 530. CATVLL. frg. 2 *supra*): CIC. fam. 11, 21, 5 cum quidam de collegis nostris agrariam curationem -rent, disturbavi rem totamque nobis integram reservavi. FEST. p. 116 lixae ... a -endo quaestum (*cf. Paul. Fest.* quaestus gratia).

in lusu verb. c. dialecticus (**διαλειχτικός?*) CIC. dom. 47 (*v. supra*).

deriv.: 2. ligurrio, ligurritio, ligurritor, ligurrus.

compos.: ab-, obligurrio.

2. ligurriō, (-ōnis *m.*) *δίχνος* (*leg. λίχνος*), *λίμβος* GLOSS.[L] II Philox. LI 47. *a* ligurrire.

ligurrītio, -ōnis *f.* *a* ligurrire. *fere i. q. γαστριμαργία*: CIC. Tusc. 4, 26 aegrotationi ... subiecta sunt: ... pervicacia, -o, vinulentia ... et si qua similia.

ligurrītor, -ōris *m.* *a* ligurrire. -guri- *var. l. praeter* MACR. *i. qui ligurrit*: PAVL. FEST. p. 90 fescellus casei mollis appetitor, ut catillones catillorum -es. MACR. Sat. 3, 16, 17 Lucilius ... eum *piscem* ... quasi -em catillonem appellat, scilicet qui proxime ripas stercus insectaretur; proprie autem catillones dicebantur, qui ... catillos ligurribant (*seq. Lucil. 1174sqq.*). VITAE patr. Iurens. 38 M. -es ... discedunt omnimodis incenati (*ironice de hominibus gulae subtilioris*). *sensu obscaeno*: AVSON. 123 tit. p. 343 P. in Eunum -em. 128 tit. p. 344 P. ad Eunum -em paedagogum. *ibid.* 1 Eunus Syriscus, inguinum -or.

ligurrus, -ī *m.* *a* ligurrire. *scrib.* -gurus GLOSS. II 361, 48. *is qui ligurrit*: GLOSS. II 361, 6 *λίμβος* -us. 361, 48 *λίχνος* gulosus, ligurus, catillo. *Kemper.*

ligus *v.* lygos.

ligustrum, -ī *n.* [*orig. inc. Sch.*] [*fortasse march.* crústici; *francoprov. alp.* łuđra *etc.* '*vaccinium myrtillus L.*' *cf. Wartburg V 334sq. St.*] *nomen plantarum*: 1 *-um vulgare L.* (*cf.* SERV., SCHOL. Verg. Bern. *infra*; GLOSS. *ἀνθεμίς, λευκὸν ῥόδον. λευκόροδον. κυνόροδον*): **a** *in comparationibus respicitur color albus*: VERG. ecl. 2, 18 o formonse puer, nimium ne crede colori; alba -a (-sta *P*) cadunt, vaccinia nigra leguntur ([SERV. *ad l.* flos est candidus, sed vilissimus. SCHOL. Verg. Bern. *ad l.* flores papaverum. flores sunt candidi, qui de arboribus decidunt]. *v. etiam* CLAVD. *sub b*). Ov. met. 13, 789 candidior folio nivei Galatea -i (MART. 1, 115, 3 loto c. puella cygno, argento, nive, lilio, -o). MART. 8, 28, 11 lilia tu, *toga*, vincis nec adhuc delapsa -a. CLAVD. 18, 349 veluti nigrantibus alis audiretur olor corvo certante -is. **b** *alia exempla*: CELS. 2, 33, 4 verbenarum contusa cum teneris caulibus folia, cuius generis sunt olea ... -um *eqs.* (*medicamento est ut*: 6, 13, 3 mandere -um oportet sucumque eum [eius ORIBAS. eup. 4, 71 Aa p. 592] ore continere. MARCELL. med. 12, 41 -i folia commanducato. 17, 26 -i ... sucum. *cf. infra sub 2*). COLVM. 10, 300 fer calathis violam et nigro (nigra *a*) permixta -o balsama cum casia nectens. PLIN. nat. 16, 77 non nisi in aquosis proveniunt ... -a, tesseris utilissima. MART. 9, 26, 3 *inutile est donare* Paestano violas et cana -a colono. CLAVD. rapt. Pros. 2, 130 haec *puella Proserpinam flores colligentem sequens* graditur stellata rosis, haec alba -is. 3, 240 pallere -a, exspirare rosas, decrescere lilia vidi. SIDON. epist. 9, 13, 5 vers. 38 casias, -a, caltas calathi ferant. carm. 2, 413 serpylla, -um, lilia ... parturiunt campi *prope Indiam*. 24, 60 inter violas, thymum, -um *eqs.* VEN. FORT. Mart. 1, 508 o felix regio sancti pede, lumine, tactu, illustris lustrante viro loca, lustra, -a.

2 *cypros*: PLIN. nat. 12, 109 hanc esse dicunt arborem, quae in Italia -um vocetur. 24, 74 -um, si eadem arbor est, quae in oriente cypros, suos in Europa usus habet; sucus discutit (eius *trad.*) nervos, articulos, algores *eqs.* (1, 24, 45 *medicinae ex* -o).

in consonantia syllabarum extremarum VEN. FORT. (*v. supra*).

liliāceus, -a, -um. *a* lilium. *scrib. in codd.* -cius *praeter* ORIBAS. lilea- ORIBAS. eup. 4, 100 *cod. Ab.* 1 *oleum* -um: PALLAD. 6, 14. SORAN. p. 53, 14. 100, 25 app. 12 ANTIDOT. Brux. 3. ORIBAS. syn. 2, 27 p. 106, 19 Mø. (*gr. κρίνινον*). 3, 2, 2 p. 849 factus ... de flore lilii (*gr. item*). eup. 4, 100 (*gr. 4, 98, 1 τὸ ἀπὸ τῶν κρίνων*). 2 *bulbus* -us: ANTIDOT. Brux. 174. *cf.* liliatus, lilinus.

liliācus *v.* liliatus. **lilialium** *v.* liliolum.

liliātus, -a, -um. *a* lilium. *scribitur in codd.* -acus DIOSC., GLOSS. 1 *i. q. e liliis confectus, de oleo*: DIOSC. 3, 112 p. 424, 10 GLOSS. III 541, 25. 577, 6 (-atum *manu priore*). 2 *lilii formam habens*: CASSIOD. Ios. antiq. 8, 77 capitella *columnarum* fusilia -a (*gr. χωνευτὸν ... κρίνου. subest III reg. 7, 22* opus in modum lilii). *addas* GREG. M. epist. 1, 66 (*v.* lilium *sub 2*). *cf.* liliaceus, lilinus.

liliētum, -ī *n.* *a* lilium. *i. q. locus liliis consitus*: PALLAD. 3, 21, 3 *bulbuli* in alios digesti ordines nova -a formabunt.

lilinus, -a, -um. *a* lilium, *cf. λείρινος* *i. q. e liliis confectus, de oleo*: SCRIB. LARG. 156 (lilii *trad.*; irini *Marcell. med. 25, 2*). PLIN. nat. 21, 22 (lilium *trad.*). 23, 95 (*cf.* 1, 23, 49) quod et Syrium vocavimus (*sc. 21, 127*). 25, 40 (lirino *var. l.*). *cf.* liliaceus, liliatus.

liliocatēna, -ae *f.* *a* lilium *et* catena. *nomen ornamenti*: GLOSS. III 22, 34 (*v. s.* liliolum).

liliolum, -ī *n.* *a* lilium. *nomen ornamenti* (*cf.* lilium *s. 2 et Rönsch, Coll. phil 280sq. Heraeus, Kl. Schr. 143, 1*): GLOSS. III 93, 43 *περιδέραιον* -um. 202, 63 *περίθεμα* -um. 367, 62 -um *περιαυχένιον* (22, 34 *π.* lilialium, liliocatena *in capite cui inscribitur* de aureis).

***līlium,** -ī *n.* [*utrum* lilium *per assimilationem e λείριον ortum an vox utraque e communi fonte derivanda sit, diiudicari vix potest. Sch.*] *derivatur a gr. λείριον*: VARRO ling. 5, 103; *a* lac: ISID. orig. 17, 9, 18 -a lactei floris herba, unde et nuncupatur quasi liclia (liglilia, licilia *var. ll.*). *scrib.* liri- *sec. gr.* CELS. 5, 11. lileum (PROB. app. gramm. IV 198, 18 -um, non lileum. GLOSS. V 218, 8 -a, non -a [*altero loco* lilea *legendum esse vid.*]): Ps. AVG. serm. ed. Mai 46, 2 *cod. unus.* NOT. Tir. 105, 71. *cf.* lileacius (*v. s.* liliaceus). *de genere*: *inter nomina generis neutr.* DVB. NOM. gramm. V 583, 12 (*affertur* SIDON. carm. 2, 111). GRAMM. suppl. 41, 26. *masc.* -us: ORIBAS. syn. 2, 12 Aa p. 99, 7 Mø. (La -o, *gr. κρίνον*). GLOSS. III 570, 19 narcissus: -us silvaticus. 588, 67 -us hortensis (609, 36). 611, 14 -us agrestis (623, 55. *cf.* 590, 19 agrestis -um). *acc. pl.* -os GREG. M. epist. 1, 66 (*v. infra sub 2*). *fem.* -a: ISID. orig. 17, 9, 18 (*v. supra*). GLOSS.[L] II Abav. LI 19 -ae ... albae rosae. *vix* SYMM. epist. 1, 34 (28), 2 *animus* livet ut -a (*antea*: rosa). *de* -lii(s) *et* -li(s) (*postulatur* i *geminata* MART. CAP. 3, 295): PLIN. nat. 1, 21, 11. 32, 40. 109 -li. -liis *quasi una syllaba est* CE 709. *legitur inde a* CAES. (*v. sub 2*), VARRONE, VERG. [*sard. centr.* lídzu, *mer.* lillu; *francog.* lis; *prov. vet.* lis *etc. ex **jilium, gilium: *it.* giglio (*et var. dial.*); *raet. or.* dzi; *francoprov.* ilo *etc.*, *prov. or.* ieli *etc. ex **lirium: *it. sept.* liri *etc.*; *francog. vet.* lir; *prov. vet.* liri, *prov.* lire *etc.*, *vasc.* liri; *cat.* lliri; *hisp.* lirio; *port.* lirio. *cf. M.-L. 5040. Wartburg V 336sq. Battisti-Alessio III 1807. Wagner II 33. Corominas III 105sq. Machado II 1343sq. St.*]

nomen herbae: 1 *proprie*: **a** *in univ.*: VARRO rust. 1, 35, 1 inter vergiliarum occasum et brumam ... serere -um et crocum. VERG. ecl. 2, 45 (*Corydon ad Alexim*) tibi -a plenis ecce ferunt nymphae calathis. 10, 25 capitis Silvanus honore ... grandia -a quassans (*in corona ut*: MIN. FEL. 38, 2 et rosam veris et -um. TERT. coron. 14 l. 25). georg. 4, 131 *senex Corycius* holus albaque circum -a ... premens. Aen. 6, 709 apes ... candida circum -a funduntur (SERV.: circum flores ..., speciem pro genere posuit). 6, 883 (*loq. Anchises ad Aeneam*) manibus date -a plenis, purpureos spargam flores animamque nepotis his saltem accumulem donis (*in honorem mortuorum ut*: CE 467. 578. *cf.* CVLEX 403 -a *inter flores circa tumulum seruntur*). CIRIS 97 *Musis offertur* crocus alterna coniungens -a caltha. COPA 16 quae virgineo libata Achelois ab amne -a ... attulit in calathis. HOR. carm. 1, 36, 16 breve (*i. non diu florens*) -um (*cf.* VAL. FL. 6, 493 quīs vita brevis). PRIAP. 65, 1 *porcus* rostro crescentia -a morsit (mersit *trad.*). PROP. 1, 20, 37 irriguo surgebant -a prato. 3, 13, 30 *olim mos erat* nunc violas tondere manu, nunc mixta referre -a virgineos lucida per calathos. 4, 4, 25 *Tarpeia* tulit ... argentea -a nymphis. Ov. met. 5, 392 Proserpina ... aut violas aut candida -a carpit (fast. 4, 442 COLVM. 10, 270). 10, 212 *Hyacintho mortuo* flos oritur formamque capit quam -a *capiunt*, si non purpureus color his, argenteus esset in illis. 10, 262 -a *inter munera Pygmalionis*. 12, 411 ut ... modo se violave rosave implicet, interdum canentia -a gestet *Hylonome*. fast. 5, 317 *cum Flora irasceretur*, -a deciderant *eqs.* MANIL. 5, 258 ille colet ... -a. CELS. 5, 11 *discutit ea, quae in corpore coierunt* (*in usu medic. ut*: 5, 27, 13[A] folio ... -i. 6, 18, 6[A] -i radix [PLIN. nat. 21, 126. 28, 235. 30, 110. 32, 109 VEG. mulom. 4, 10, 3]. PLIN. nat. 13, 10 *unguenti pars est* [13, 11. 32, 40 unguento et semine -i]. 21, 127 folia *et* semen *et* sucus, qui flore expressus est. 28, 223 bulbis [CAEL. AVR. chron. 4, 8, 128]. 30, 50 flore. MISC. Tir. p. 52, 17 -um tritum). COLVM. 9, 4, 4 in hortensi lira consita nitent candida -a. 10, 99 calathis ... virentia -a canis. PETRON. 127, 9 *Iovis concubitu* alba ... de viridi riserunt -a prato (*Hom. Ξ 348 λωτὸν ... κρόκον ... ὑάκινθον*). CALP. ecl. 2, 58 fons ... tremulo percurrit -a rivo. 3, 51 te sine ... mihi -a nigra videntur ...; (53) at si tu venias, et candida -a fient et *eqs.* (*inde* NEMES. ecl. 2, 44. 47). 3, 78 per me tibi -a prima contigerant primaeque rosae. 6, 33 illum, candida qui medius cubet inter -a cervum. PLIN. nat. 15, 31 e -o ... fit *oleum* sub diu sole, luna, pruina maceratum. 16, 153 flore *smilacis* ... olente -um. 21, 70 *apium causa serendum est. al.* QVINT. inst. 8, 3, 8 -a et violas et anemonas. NEMES. ecl. 2, 24 *puellam* roseis stringentem -a palmis. FIRM. err. 7, 2 nec coronam istam *lacum Siciliensem cingentem* alba deserunt -a. LAMPR. Heliog. 19, 7 stravit et triclinia ... -is, violis *eqs.* PRVD. cath. 5, 124 felices animae ... calcant et pedibus -a candidis. CE NSc. 1926 p. 284 n. 2 Musis dedita templa -a, poma, rosae ... coronant. *al.* *genera distinguuntur* (*cf. André, Lex. des term. de botan. s. v.*): PLIN. nat. 21, 22—26 album

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

et candidum; rubens, quod Graeci crinon vocant, alii florem eius cynorrhodon; purpureum, narcissum vocant; *tertium genus, cui est* calix herbaceus. MARCELL. med. 16, 104 silvaticum (GLOSS. III 570, 19). PS. DIOSC. Vind. 3, 122 p. 133, 14 agreste (THEOD. PRISC. eup. faen. 58). *ibid.* marinum (*olim legebatur* helium m.). GLOSS. III 539, 52 caelinum. 559, 5 hortense (588, 67. *al.*).

b *in comparationibus respiciuntur*: **α** *color albus*: VERG. Aen. 12, 68 Indum sanguineo veluti violaverit ostro siquis ebur aut mixta rubent ubi -a multā alba rosa, tales virgo dabat ore colores. LYGD. 4, 34 color in niveo corpore purpureus, ut . . . cum contexunt amarantis alba puellae -a. PROP. 2, 3, 10 -a non domina sint magis alba mea. OV. am. 2, 5, 37 purpureus venit in ora pudor . . ., quale rosae fulgent inter sua -a mixtae. met. 4, 355 *natator* translucet aquis, ut eburnea siquis signa tegat claro vel candida -a vitro (MART. 4, 22, 5 merserat in nitidos se Cleopatra lacus . . .; condita sic puro numerantur -a v.). MART. 1, 115, 3 candidior puella . . . -o, ligustro. 5, 37, 6 *puella superat* -um . . . non tactum. 8, 28, 11 (*ad togam candidam*) -a tu vincis. AVSON. 330, 5 p. 117 P. age, pictor, puniceas confunde rosas et -a misce *ad Bissulam pingendam.* SYMM. epist. 1, 34 (28), 2 si durius teras *animum hominis diligentis*, livet ut -a. CLAVD. carm. min. 25, 126 matura tumescit virginitas, superatque nives ac -a candor. RVT. NAM. 2, 65 *Luna oppidum marmoribus insigne* indigenis superat ridentia -a saxis. CE ClQu. 4, 1910, 263 vers. 13 lactea colla tibi fulgent quasi -a multa. *inde -a exempla sunt castitatis, sanctitatis* (*apud Christianos praeter* MART. CAP.; *subsunt et* cant. 2, 1 ego flos campi et -um convallium *et* Matth. 6, 28 considerate -a agri, quomodo crescunt [*sim.* Luc. 12, 27]): CYPR. epist. 10, 5 p. 495, 3 *ecclesia* erat ante in operibus fratrum candida, nunc facta est in martyrum cruore purpurea; floribus eius nec -a nec rosae desunt (*de sanctis item*: PS. AVG. serm. ed. Mai 46, 2 quasi -a dei sunt. 57, 1 pratum nobis -orum . . . Christus in euangelico campo plantavit. GREG. M. in euang. 35, 8 ecclesia . . . habet in pace -a, in bello rosas. CE 709 [*s. VI med.*] *episcopus* -is ceu vernantibus artus conservans ab alvo *matris*). HIL. in Matth. 5, 11 '-a' non laborantia neque nentia significari intelligenda sunt angelorum coelestium claritates *eqs.* TRACT. in Luc. 5, 1 Migne suppl. 1, 336 velut apes ad thymum . . ., ita ad rosam salutiferam virginis et -um odoriferum patris *ruerunt turbae* (*de Christo ut*: AMBR. obit. Valent. 56. HIER. epist. 22, 19, 5 [*explicatur* cant. 2, 1]. EVCHER. form. 3 p. 17, 12 -um: Christus vel angeli, a candore iustitiae [*affertur* cant. 2, 1. *item*: CE Engström 69 *s. V*]). HIER. epist. 54, 14, 1 suscipe viduas, quas inter virginum -a et martyrum rosas quasi quasdam violas misceas (QVODV. [?] prom. 5, 14, 17 nec flores sancti desunt huic *spiritali* convivio: -a v., continentium violae, roseae coronae martyrum. PETR. CHRYS. serm. 98 p. 476^{B}. *cf.* CAES. AREL. serm. 213, 5 candentibus -is similis . . . virginitas. VEN. FORT. carm. app. p. 371, 1, 233 inde rubore rosas, candore hinc -a vincens *Maria*). 65, 2, 1 quam multae *sunt* Susannae, quod interpretatur -um, quae candore pudicitiae sponso serta componunt *eqs.* COMM. instr. 2, 26, 7 (*ad lectores*) inter agrestiva (*vix sanum*) benefac[i]tis -a sitis. MART. CAP. 9, 902 (*loq. Hymenaeus*) *vespere* rosis iugabo -a, virgo deusque sacro sociabunt foedera lecto. PETR. CHRYS. serm. 22 p. 262^{B} *ecclesia ornatur* verecundiae rosis, -is castitatis, pudoris violis.

β *brevitas vitae* (*cf.* HOR. *supra sub a*): OV. ars 2, 115 forma bonum fragilest . . ., nec violae semper nec hiantia (candida *var. l.; alii alia coni.*) -a florent (SEN. Phaedr. 768 anceps f. bonum mortalibus . . ., languescunt folio ut -a pallido. *cf.* NEMES. ecl. 4, 22 nec semper -a candent). met. 10, 191 ut siquis . . . -a . . . infringat fulvis horrentia (haerentia *trad.*) linguis, marcida demittant subito caput illa, *sic marcebat Hyacinthus.* VAL. FL. 6, 492 *Medea in summis moenibus est nescia futuri mali*, -a per vernos lucent velut alba colores praecipue, quīs vita brevis totusque parumper floret honor. STAT. silv. 3, 3, 128 florentes . . . scidit Atropos annos, qualia pallentes declinant -a culmos *eqs.* MART. 8, 33, 14 plena magis nimio -a sole cadunt *quam phiala tenuissima est.* HIER. epist. 60, 13, 2 marcescebat . . . flante austro -um.

γ *proceritas*: OV. fast. 2, 707 *Tarquinius* virga -a summa metit; nuntius ut rediit decussaque -a dixit, filius 'agnosco iussa parentis' ait, *sc. capita principum praecidere* (*Liv. 1, 54, 6* summa papaverum capita).

δ *forma floris, foliorum*: VVLG. III reg. 7, 19 capitella . . . columnarum quasi opere -i fabricata erant. 7, 22 super capitella columnarum opus in modum -i posuit. 7, 26 labium . . . eius *vasi erat* quasi labium calicis et folium repandi -i. 7, 49 *v. l. 82.*

ε *mollitas*: SEDVL. carm. 1, 278 sancto . . . in carmine . . . damnare nefas, ne mollia sentibus uram -a (*cf.* op. pasch. 1, 27 p. 191, 1 ne . . . -a nimio decore mollissima rubus asper exurat).

2 *per similitudinem significantur*: **a** *munimenta quaedam* (*sermone fortasse non technico*): CAES. Gall. 7, 73, 8 *scrobes stipitibus ad capiendos hostes circum armati sunt*; id ex similitudine floris -um appellabant *milites* (*cf. Orat. imp. Hadr. ad exerc. [CIL VIII 2532. 18042] frg. D^{b} 7* caliculis). **b** *ornamenta varia*: ITALA exod. 25, 31 (Lugd., *cf.* VVLG.) facies candelabrum de auro puro: . . . scaphus . . . et -a ex ipso erint ([*gr.* κρίνα *ut ibid.* 25, 33. 34. *sim.* VVLG.]. VVLG. exod. 37, 17. 19. 20. *cf.* III reg. 7, 49 quasi -i flores). VVLG. Iudith 10, 3 assumpsit . . . dextraliola et -a et inaures et anulos (*cf. Rönsch, Coll. phil. 280 sq.*). DONATIO Tiburt. a. 471 p. CXLVII a 5 -a aerea duo. GREG. M. epist. 1, 66 coronas cum delfinis duas et de aliis coronis -os (*corr. in* liliatis *codex unus*).

deriv.: liliaceus, liliatus, lilietum, lilinus, liliolum.
compos.: liliocatena. *B.*

līma, -ae *f.* [*ad radicem adi.* lēvis? *Sch.*] ISID. orig. 19, 7, 4 -a dicta eo quod lene faciat; nam limum lene est. GLOSS.^{L} I Ansil. LI 272 sq. -a est, unde fabri ferrum limant ('*an* f. liniunt [le-]?' *ed.*); a liniendo ergo -a vocata est. NOT. Tir. 91, 79. *inde a* PLAVTO.
[*it.* lima; *sard. centr. et mer.* límma; *raet. occ.* łima, *or.* lime; *francog.* lime (*et var. dial.*); *prov. vet.* lima, *var. francoprov., prov., vasc.; cat.* llima; *hisp.* lima; *port.* lima. *cf. M.-L. 5042. Wartburg V 337 sq. Battisti-Alessio III 2230. Wagner II 28. Corominas III 94. Machado II 1336. St.*]

instrumentum aptum ad terendum, poliendum sim. (GLOSS. ξίνη. ξινητήριον. ξινίον): **1** *proprie*: **a** *usu vario*: PLAVT. Men. 85 compediti . . . anum (*sc. pedicam*) -a praeterunt. PLIN. nat. 9, 109 *margaritae* conchis . . . adhaerescunt nec his evelli queunt nisi -a. 11, 172 *linguae ferarum quarundarum sunt* imbricatae asperitatis ac -ae similis. 13, 40 lignum in pomo . . . quibusdam *palmis* osseum, -arum (*Detlefsen*; lym- *M*, limatumque *cett.*) dente contra fascinantes religione politum. 18, 261 Italia aquarias cotes dedit -ae vice imperantes ferro. 28, 148 hircorum sanguini tanta vis est, ut ferramentorum . . . scabritia poliatur (tollatur *var. l.*) vehementius quam -a. VEN. FORT. vita Radeg. 26, 62 -a cilicii membra tenera setis asperis dissipante. GREG. M. epist. 4, 30 p. 266, 21 *v.* limatura *sub fine.* **b** *fabri, artificis sim.* (*cf.* VARRO ling. 7, 68 scobinam a scobe; -a enim materia⟨e⟩ fabrilis est. *ad rem cf. Hug, RE XIII 545 sq.*): MAECEN. carm. frg. 2, 4 quos Tunnica -a perpolivit anellos. VITR. 7, 11, 1 aes cyprum -is crassis uti scobis facta. PHAEDR. 4, 8, 5 *vipera* -am *fabri* momordit (*seq. verba -ae tamquam personae*). SEN. epist. 65, 13 sic necessarium est exemplar artifici quomodo scalprum, quomodo -a. SCRIB. LARG. 141 cornum cervinum limatum -a lignaria. PLIN. nat. 33, 126 (*iuxta* coticulis). 33, 140 interradimus alia *argentea*, ut quam plurimum -a perdiderit. 34, 43 *artifex signo perfecto* e reliquiis -ae suam statuam fecit. 34, 83 Theodorus . . . ipse se ex aere fudit; . . . dextra -am tenet. 37, 109 *topazus gemma* sola nobilium -am sentit, ceterae Naxio et cotibus poliuntur (*inde* ISID. orig. 16, 7, 9. *limantur gemmae ut* 37, 200 -ae probationem. HIER. in Am. 3, 7 sqq. p. 1073^{B} solus adamas non atteritur et nulla -a imminui potest, sed e contrario -am terit). QVINT. inst. 2, 12, 8 detrahere doctrinam aliquid ut -am rudibus et cotes hebetibus. APVL. met. 6, 6, 1 currum, quem ei *Veneri* Vulcanus aurifex subtili fabrica studiose poliverat et . . . obtulerat -ae tenuantis detrimento conspicuum. flor. 9 p. 36 (*inter ferramenta, qualibus Hippias usus est*). ARNOB. nat. 6, 14 simulacra ista . . . ex incudibus et malleis nata, grosis rasa, descobinata (di- *trad.*) de -is *eqs.* (*cf.* VVLG. Is. 44, 12 faber ferrarius -a operatus est [*opp. 13* artifex lignarius . . . in runcina]. HIER. in Is. 44, 6/20 l. 83 quod . . . -a . . . formetur deus. l. 114 arte dialectica quasi . . . -a et runcina formant deum suum. PRVD. c. Symm. 1, 439 si formam statuae lamnis commisit aenis -a terens). ZENO 1, 15, 2 (1, 25, 3 L.) vana figmenta in quaslibet formas, vultus . . . auri argentique detrimento matris -ae moderato ('*fort.* -ae moderante *vel* mordaci *scribendum*' *Löfstedt*) dente figurata. ENNOD. dict. 10, 6 p. 456, 23 aurum nihil est, nisi . . . fulvo pretium metallo -a fabricante iungatur. CAES. AREL. serm. 86, 4 -ae vel mallei auro *serviunt.*

2 *metaphorice*: **a** *limantur scripta*: HOR. ars 291 si non offenderet unum quemque poetarum -ae labor et mora (*293* multa litura. SCHOL.: id est expolitionis et emendationis *eqs.*). OV. trist. 1, 7, 30 ablatum mediis opus est incudibus . . ., defuit et scriptis ultima -a meis (*cf.* PLIN. epist. 8, 4, 7 extremam . . . -am). Pont. 1, 5, 19 -a mordacius uti (PS. VARRO sent. 110 quibus scierit facile ignoscendum, id m. -a coaequet). 2, 4, 17 ut . . . meus -a rasus liber esset amici, non semel admonitu facta litura tuo est (MART. 10, 2, 3 nota leges quaedam, sed -a rasa recenti). CALP. ecl. 4, 52 vis, hodierna tua subigatur pagina -a? STAT. silv. 2 praef. l. 11 ne quis *lectorum* asperiore -a carmen examinet (*de alienorum operum obtrectatione etiam* APVL. flor. 9 p. 29 meum . . . unumquodque dictum acriter examinatis . . ., ad -am et lineam certam redigitis. ENNOD. epist. 2, 6, 3 p. 45, 6 scrutator . . . quid -a poliret invenit, dum per infabricata verba discurreret [*seq.* tali dente]). 4, 7, 26 nostra Thebais multa cruciata -a. MART. 5, 80, 13 securus erit *meus libellus* . . ., quem censoria (*cf. p. 1401, 28*) . . . docti -a momorderit Secundi. QVINT. inst. 10, 4, 4 ut opus poliat -a, non exterat (*cf.* PLIN. epist. 5, 10, 3 perfectum opus . . . est nec iam splendescit -a, sed atteritur). PLIN. epist. 1, 2, 5 quo magis intendam -am tuam. 1, 8, 3 rogo, ut . . . etiam particulas qua soles -a persequaris. AVSON. 299, 16 p. 170 P. correcta magis quam condemnata vocabo, adponet docti quae mihi -a viri. SERV. ecl. 9, 26 carmen nondum ad -am redactum. SIDON. epist. 4, 8, 5 carminis si quid incus metrica produxerit, non minus (*sc. quam argenti*) forti et asprata -a poliri. *fere pro statu limato*: VELL. 2, 9, 3 ut in illis *Graecis* -ae, in hoc *Accio* paene plus videatur fuisse sanguinis. *ambigue* SIDON. epist. 8, 6, 18 Varronem logistoricum . . . et Eusebium chronographum misi; quorum si ad te -a pervenerit, . . . poteris, postquam arma deterseris, ori quoque tuo loquendi robiginem summovere.

b *limantur varia*: **α** *c. gen. rei, quae limatur*: APVL. met. 8, 8, 5 ad -am consilii desiderium petitoris distulit *Charite.* ENNOD.

[*Balzert*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

dict. 9, 5 p. 451, 17 magister ... ingeniorum -a, fabricator sensuum. *β c. gen. rei vel personae, quae limat*: MAR. VICTORIN. gramm. VI 21, 22 cum asperitas vetus illa paulatim ad elegantioris vitae sermonisque -am perpolita sit. ZENO 1, 13, 8 (1, 3, 16 L.; *de circumcisione spirituali*) *Christus* recte cultellos petrinos fecit ..., id est sua doctrina formatos, spiritus sancti -a acuminatos constituit viros apostolos *eqs.* PS. HIER. in Rom. prol. -a iustitiae. DAR. Aug. epist. 230, 1 non quo ... tui me probavisset melior -a iudicii. SIDON. carm. 23, 144 fabro genitore procreatus oris maluit expolire -am *Demosthenes* (epist. 2, 10, 6 poeticum ingenium et o. tui -am ... studiorum cotibus expolitam quereris obtundi). FAVST. REI. epist. 9 p. 211, 8 dominus ad rubiginem longa securitate contractam salutiferae -am castigationis admovit. RVRIC. epist. 1, 3 p. 356, 18 acies sensuum ignorantiae nubilo quasi crassitate scabrosae rubiginis obsessa nisi assidua doctoris -a purgetur. HERACL. Alc. Avit. epist. 54 p. 83, 24 me sedulo collocutionis vestrae -a componit. ENNOD. carm. 1, 7 praef. 2 p. 524, 6 rubiginosos lingua et sensu hebetes peritiae -a componere (epist. 5, 3, 2 p. 126, 10 dum nulla p. -a comeretur *sermo*). dict. 8, 8 p. 448, 11 studiorum -a (epist. 2, 13, 3 p. 53, 17 ad oris fabricam. 4, 34, 3 p. 122, 7 nos ad hanc fabricam nulla ... s. -a composuit. 9, 8, 1 p. 233, 19). opusc. 2, 11 p. 291, 4 homines omni artis -a compositos et caminis fabrilibus excoctos. APON. 1 p. 6 *anima* -a martyrii splendescit *eqs.* (*v. p. 1423, 34*). GREG. M. in euang. 38, 7 p. 1286[D] ferrum animae nostrae nequaquam perducitur ad subtilitatem acuminis, si hoc non eraserit alienae -a pravitatis. *γ alia*: MACR. Sat. 1, 14, 13 annum civilem Caesar habitis ad -am (lunam, limen *var. ll.*) dimensionibus ... publicavit. RVT. NAM. 1, 605 *Lucilli* vulnificis satyra ludente Camenis nec Turnus potior nec Iuvenalis erit; restituit veterem censoria -a (*cf. p. 1400, 70*) pudorem dumque malos carpit, praecipit esse bonos. MART. CAP. 3, 226 (*Grammaticae velut 'Iatrices' -a describitur*). ENNOD. opusc. 2, 2 p. 288, 4 animus ... necessitate conclusus profert eloquium sine quacumque -a captivum ..., ut ... diligentiam decoris abiuret (*an pro 'sine ornatu'? seq.* dicendi ornamenta *et* picta verba).

locutio adverbialis ad -am *redigere sim.*: APVL. flor. 9 p. 29 SERV. ecl. 9, 26 MACR. Sat. 1, 14, 13.

homoeoprophoron -am et lineam APVL. flor. 9 p. 29.

deriv.: 1. limarius, 1. limo, limula.

līmācius, (-a, -um). *a* 3. limus. *i. q. de limo factus*: TERT. resurr. 49 p. 101, 8 primus, inquit *apostolus*, homo de terra, choicus, id est -us, id est Adam (*carn. 8 l. 29* de terrae limo, *gr.* χοϊκός *I Cor. 15, 47, ubi Vulg.* terrenus).

limana *v. s.* libanum.

1. līmārius, (-a, -um *vel* -ī *m.*). *a* lima. *i. q. limarum artifex*: CIL XII 4475 faber -us. 4476 -us.

2. līmārius, -a, -um. *a* 3. limus. *i. q. ad limum pertinens*: FRONTIN. aq. 15 *Anio novus* excipitur ex flumine, quod ... limosum et turbulentum fluit; ideoque ... interposita est piscina -a, ubi inter amnem et specum ... liquaretur aqua (*19* piscinis ..., ubi ... limum deponunt).

līmātē *v.* 1. limo.

līmātio, -ōnis *f.* *a* 1. limare. *i. q. actio limandi*: CAEL. AVR. chron. 5, 11, 141 studentium corpora fieri tenuiora -e quadam animi iugium cogitationum atque disputationum.

GLOSS. II 428, 16 ῥινητής **līmātor.** *a* 1. limare.

līmātulus, -a, -um. *a* 1. limatus *deminutive*, *cf.* acutulus. *i. q. venuste limatus*: CIC. fam. 7, 33, 2 opus est huc -o et polito tuo iudicio et illis interioribus litteris meis, quibus (*an* quo*?*) saepe verecundiorem me in loquendo facis (*cf. Stroux, Philol. 93, 1938, 408sqq.*).

līmātūra, -ae *f.* *a* 1. limare (limatus), *cf.* rasura *sim.* *plur. nonnisi* GLOSS. GLOSS.[L] I Ansil. PE 842 peripsema: rasura aut -a (lin*trad.*) cuicumque rei. GLOSS. III 568, 22 lipidiscalco (*i.* λεπίδες χαλκοῦ) i. -a copri (*cf.* 602, 44). 595, 11 secturas: -as (629, 3).

i. q. scobis (*in serm. medicorum praeter* GREG. M.; *gr. resp.* ῥίνημα, ῥινήματα): PLAC. med. 12, 1 rec. *β* elefanti dentem contritum cum melle, id est -a eboris, maculas ... tollit. 12, 2 rec. *β* item de -a qui dentes ... fricaverit. PS. THEOD. PRISC. add. p. 356, 7 (= PLIN. VAL. 1, 25) aeraminis rubei -ae *unciam unam* (DIOSC. 5, 102 p. 206, 13 *aerugo* fit et de -a eraminis et de lepida [*gr. 5, 79, 2*]). DIOSC. 1, 108 p. 92 b 18 rasura vel -a eius *ebeni* infundunt ... et terunt (*gr. 1, 98, 2*). 5, 106 p. 209, 12 -a plumbi terunt et lavant (*cf. gr. 5, 81, 2*). CASS. FEL. 32 p. 66, 2 alumen scissum cum -a corali tritum. 72 p. 174, 17 -am cornu cervini (ORIBAS. syn. 3 add. p. 912 sarapiados, botanes, corni c. -a equale *pondus* teris). ORIBAS. eup. 2, 1 L 12 Aa (*cf.* La) p. 486 -a (-ria Ab) eius ligni *i. loti arboris*. syn. 3, 68 aspalto -a. 3, 104 electru id est sucini -a (PHILVM. med. 2 p. 131, 6 s. -ae [*emendavit Kind, BerlPhilWoch. 32, 1912, 148*]). *limantur catenae martyris*: GREG. M. epist. 4, 30 p. 266, 20 dum frequenter ex catenis eisdem (*i. Pauli*) multi ... benedictionem petunt, ut parum quid ex -a accipiant, assistit sacerdos cum lima.

1. līmātus, -a, -um *v.* 1. limo.

2. līmātus, -a, -um. *a* 1. limus; *cf.* togatus *sim.* *i. q. limo cinctus*: CIL X 3942 (*Capuae*) magister familiae -ae (*'apparitores sunt magistratuum limo cincti, id est qui sint condicionis servilis' Mommsen ad l.*). Balzert.

1. līmāx, -ācis *m.* (COLVM.), *f.* (PLIN., ISID.). [*nisi subest gr.* λείμαξ (*hoc sensu ap. Hesych. tantum*), *cognatum c. ross.* slimak *sim. Sch.*] *derivatur a voce q. e.* 3. limus: VARRO ling. 7, 64 -x ab limo, quod ibi vivit (*affertur fortasse non recte* PLAVT. Cist. 405, *v. s.* 2. limax). PAVL. FEST. p. 116. ISID. orig. 12, 5, 7 -x: vermis limi, dictus, quod in limo vel de limo nascatur, unde et sordida semper et immunda habetur. NOT. Tir. 109, 61 -x (*60* coclea). [*prov.* limáze *etc.*; *astur.* limaz; *suffixo mutato: it.* lumaca (*et var. dial.*); *raet. occ.* lumagia *etc.*; *francog.* limace (*et var. dial.*); *var. francoprov., prov., vasc.* limak; *cat.* llimach; *hisp.* limaza (*et var. dial.*). *cf. M.-L. 5045, 5043. Wartburg V 339sqq. Battisti-Alessio III 2282. Corominas III 95. St.*]

nomen cochleae (GLOSS. γυμνοκοχλίας. λεπιδοκοχλίας. *sing. collect.* COLVM.): COLVM. 2, 10, 30 ne ante quintam et vicesimam lunam terrae mandetur *vicia*; aliter satae fere -em nocere comperimus (*eadem praecipiunt* PLIN. nat. 18, 228 PALLAD. 2, 6). 10, 324 teneras audent erodere frondes implicitus conchae -x hirsutaque campe. PLIN. nat. 9, 162 quaedam tempore anni gignuntur et in umore ut in terra, vere ... -es ...; eodem tempore evanescunt. 18, 156 -es nascuntur in vicia et aliquando e terra cocleae minutae, mirum in modum erodentes eam. 19, 177 innascuntur ... lactucis et oleri ... -es et cocleae. 29, 113 -is inter duas orbitas inventae ossiculum ... adalligatum *est remedium* (30, 139 adalligari iubent et -is lapillum sive ossiculum. VEG. mulom. 1, 62, 2 os -is ... alligare. MARCELL. med. 1, 41 -i calculum, quem in capite habet, tolle. *cf.* PLIN. nat. 30, 101 -em in pellicula vel IIII -um capita praecisa harundine. PLIN. med. 3, 7, 5 -is cinis aspersus. MARCELL. med. 8, 53 -es complures tere). 32, 5 *echenaidem* -i magnae similem esse. TERT. anim. 10, 6 incedunt quaedam *animalia* ... spumante reptatu, quod -es. PALLAD. 1, 35, 2 contra culices et -es ... fuliginem spargimus. POL. SILV. nom. anim. chron. I 544, 2 -x (*inter* nomina insectorum sive reptancium). EVCHERIA anth. 390, 18 (*inter adynata*) -em ... sibi tructa petat.

? **2. līmāx,** *pl.* -ācēs *adi.* [*a* 1. limare. *Sch.*] *fere i. q. atterens, expilans, spolians sim.*: PLAVT. Bacch. 16 -es viri (*explicat* NON. p. 334, 1 quod atterant et consumant, *s. v.* limare *afferens. sunt qui malint ad* 1. limax *referre*; *vocem viri pro gen. accipit Ritschl, op. phil. II 324, cf. etiam et Ussing ad loc.*). Cist. 405 non quasi nunc haec sunt hic *meretrices*, -es, lividae (*sic affertur a Varrone, v. s.* 1. limax; *A Plauti* -es aut lividae *habuisse vid.*).

? **3. līmāx,** *pl.* -ācēs *adi.* [*ex* 1. limus *et* 2. limax *conflatum. Sch.*] *i. q. e limis oculis proveniens*: FVLG. myth. 2, 1 p. 37, 18 *Paris*, ut ferarum ... mos est, ad libidinem -es visus intorsit quam virtutem ... inquisivit (*Mythogr. 3, 11, 23* visus *tantum*).

limbātus, -a, -um. *a* limbus. *i. q. limbo ornatus*: TREB. Claud. 17, 6 (*epist. Gallieni*) chlamydes ... -as (lym- *P*).

limbellus, -ī *m.* *a* limbus *demin.* *i. q. limbus*: GLOSS. I 307 limbo (*Verg. Aen. 4, 137?*) -o.

limbulārius, -ī *m.* (*an* -a, -um *?*). *a* limbus. *i. qui limbos conficit*: PLAVT. Aul. 519 stant ... in atriis textores -ii (-buar- *codd. defic. A*; -bol- Non. p. 541, 27), arcularii.

limbus, -ī *m.* [*orig. inc. Sch.*] *scrib.* lemb- VARRO rust. 2, 3, 7 *teste Politiano. est var. l.* PRVD. *l. c.*; *dub.* GLOSS. V 218, 9 alibi per i inveni (*'per* y *?* e *?' ed.*). *legitur inde a* VARRONE (*v. sub 2*), VERG. [*it.* lembo; *raet. centr.* lembo; *francoprov.* limba *etc. cf. M.-L. 5046. Wartburg V 343. Battisti-Alessio III 2199. St.*] [*variat in codd. c.* nimbus VERG. Aen. 2, 616 (*teste Servio*). CLAVD. 17, 118.]

i. q. κράσπεδον (*cf. Schuppe, RE XIII 546sq.*): **1** *de clavis ad vestimenta* (*genualia* OV., *retia* GRATT.) *pertinentibus* (*cf.* SERV. Aen. 2, 616 est pars vestis extrema, quae instita dicitur. 4, 137 est ... fascia, quae ambit extremitatem vestium secundum antiquum ritum, ut [*affertur Verg. Aen. 5, 250*]. SCHOL. Stat. Theb. 6, 345 [367] -o: zona seu fascia; -us enim proprie fascia picta dicitur, quae imis assuitur vestibus [*affertur* VERG. Aen. 4, 137]. ISID. orig. 19, 33, 7 -us est, quam nos ornaturam dicimus. GLOSS. πέζα. κυκλάς. ἡ περὶ τὴν χλανίδα κύκλῳ πορφύρα): **a** *de margine vestis*: *α usu sollemni*: VERG. Aen. 4, 137 Sidoniam picto chlamydem circumdata -o (OV. met. 2, 734. 5, 51 chl. Tyriam, quam -us obibat aureus. STAT. Theb. 6, 540 Maeonio ... circumflua -o ... chl.). OV. met. 6, 127 ultima pars telae *ab Arachne confectae* tenui circumdata -o. 10, 593 poplitibus suberant picto genualia -o. STAT. Ach. 1, 330 picturato cohibens vestigia -o. PRVD. c. Symm. 2, 577 cuius *Veneris* inauratum tremeret gens Persica *apud Carrhas Crassum vincens* -um (nimbum *coni.*). SIDON. epist. 4, 20, 2 viridantia saga -is marginata puniceis *gerunt comites Sigismeris*. carm. 15, 14 tegit extima -i circite palla pedes *Palladis*. GREG. TVR. Franc. 5, 18 p. 221, 20 -um aureis contextum filis in partibus desecasti. CORIPP. Iust. 2, 117 vestis *imperatoris* ... pretioso candida -o. *β de tota veste -o ornata* (*cf.* NON. p. 541, 25 -us ... muliebre vestimentum, quod purpuram in imo habet [*affertur Plaut. Aul. 519* limbolarii]. LYD. mag. 2, 4 ἐν δὲ ταῖς εὐωχίαις *Caesares utuntur* λιμβοῖς, πορφυροῖ δέ εἰσι τρίβωνες ποδήρεις Μαιανδρίαις γραμμαῖς κτλ.): TREB. trig. tyr. 14, 4 tunicae et -i et paenulae. 30, 14 *Zenobia* ad contiones galeata processit cum -o purpureo gemmis dependentibus per ultimam fimbriam. HIER. in Matth. 27, 27 ut ... induant chlamydem coccineam pro rufo -o, quo reges veteres utebantur (*cf.* GLOSS. V 416, 53 pro rufo -o: pro rufa infula).

[*B.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

b *de variis cingulis*: Gratt. 25sq. prima iubent *magistri* tenui nascentem iungere filo -um et quadruplices tormento adstringere -os (*significatur margo retis*). Stat. Theb. 6, 367 *Apollo cantu finito* chelyn lauro . . . subligat et picto discingit pectora -o. Amm. 16, 10, 8 *catafracti equites* -is ferreis cincti (25, 1, 1 loricae -is circumdatae f.).

c *de vittis* (*cf.* Svet. Gloss. V 463, 30 ornamentum capitis): Stat. Ach. 1, 850 *virgines* gemmatis . . . nectunt tempora -is. Arnob. nat. 2, 41 ut . . . imminuerent frontes -is. Clavd. Don. Aen. 4, 135 -us regibus deputatur et diis, qui eorum caput candido orbe circumdat. Prvd. psych. 188 a cervice *Superbiae* fluens tenui velamine -us concipit infestas textis turgentibus auras. Clavd. 17, 118 *Iustitia* frontem -o (nimbo *var. l.*) velata.

2 *per similitudinem de variis zonis*: Varro Men. 92 mundus domus est . . ., per quam -us pictus bis sex signis . . . altus . . . Lunae bigas acceptat (*cf.* rust. 2, 3, 7 -um duodecim signorum. Mart. Cap. 2, 209 *in circulo lacteo* saepta candentia culmenque sectatum -is nivalibus albicabant). Plin. nat. 37, 174 mesoleucos fit mediam gemmam candido distinguente -o. Avson. 289, 9 p. 147 P. moenia *Mediolani* . . . in valli formam circumdata -o (labro, Lambro *coni.*). Carm. de Sod. 7 arcum *pluvialem* purpureo et viridi signantem nubila -o. Oros. hist. 1, 2, 1 (*inde* Iord. Get. 4 Cosmogr. 1, 1ª) orbem totius terrae oceani -o circumsaeptum (Cassiod. Ios. antiq. 3, 185 qui *o.* utique cuncta suo -o circumdat [*gr.* ἐμπεριείληφε *tantum*]. *cf.* Iord. *infra*). Cassiod. Ios. antiq. 3, 226 -um altaris sanguine perfundunt sacerdotes (*gr.* τὸν κύκλον. *Vulg. lev. 1, 5* circuitum). Iord. Rom. 309 qui . . . Reni in -o castra metassent ([*Oros. hist. 7, 32, 11* ripae . . . insederunt]. *cf.* Get. 82 [*ex Ablabio*] super -um Ponti . . . commanere. 108 inter -um maris et Emi radices). *incorporaliter*: Sidon. epist. 8, 1, 1 epistularum seriem . . . in extimo fine parvi . . . numeri summa protendat, opus videlicet explicitum quodam quasi marginis sui -o coronatura (m. *est gen. inhaerentiae q. d.*). Alc. Avit. hom. 6 p. 110, 35 triduum . . ., quod inter ascensionis . . . cultum diemque dominicum quasi quodam opportunitatis propriae -o circumpositis sollemnitatibus marginaretur.

deriv.: limbatus, limbellus, limbularius.

līmē *v.* 1. limus. *B.*

***līmen,** -inis *n.* [*formatio genuina in* -men *cadens videtur a radice parum dilucida; an cognatum sit cum vocabulis consonantibus* limes, 1. *et* 4. limus (*q. v.*), *non liquet. Sch.*] *de origine*: Pavl. Fest. p. 116 limis obliquus, id est transversus; unde et -a (*item*: Frontin. grom. p. 13, 5 Hyg. lim. grom. p. 133, 2 Don. Ter. Eun. 601 Isid. orig. 15, 14, 2 [*cf.* 15, 7, 8]). *de scriptura*: Prob. inst. gramm. IV 118, 39 sunt nomina quae plerosin patiantur, hoc est quae e littera plus scribantur, ut puta -n et leimen (*exempla desunt*). CIL I² 2661 (*a. 171 a. Chr.*) lemena (*pro -a accepit editor dubitanter. vix conferas* leminibus Inscr. christ. Diehl 1293 [*s. VII?*]). i *longa* CIL X 4882. *notatur* lim CIL XIII 5336 (*s. V*). *acc. sing.* -mem Inscr. christ. Diehl 2294 adn. Not. Tir. 59, 56 -n. 100, 57ª -n. *de notione et differentiis*: Non. p. 336, 4sqq. -n locus stadii dictus (*cit.* Verg. Aen. 5, 316); -n omnis ingressus (*afferuntur* Verg. Aen. 2, 453 Varro Men. 568); -n non solum quod sub pedibus est dicitur, sed etiam quod superius est ingressu (*affertur* Novivs Atell. 49). Char. gramm. p. 43, 21 B. οὐδός. Agroec. gramm. VII p. 122, 17 -n aedium est, limes regionum (*item* Isid. diff. 1, 348). Synon. Cic. p. 414, 31 aditus . . . introitus. vestibulum. -n. p. 422, 18 domus. sedes. penates . . . tectum. -n. parietes domestici. *eqs.* p. 425, 1 foris. ostium . . . -n. cardines. aditus. *eqs.* Gloss. οὐδός, πρόθυρον, βατήρ. οὐδὸς καὶ φλιά. θύρα. ingressus, introitus. ad -a: ad portas. *al.* *legitur inde a* Carm. Arv. (CE 1) 7, Plavto, Ter., Catone. [*raet. occ.* im *etc.*, *centr.* lim *etc.*; *norm. (angl.) vet.* lyme; *'finis': langob.* limni; *norm.* lime. *cf. M.-L. 5047. Wartburg V 343. St.*] [*confunditur in codd. c.* lumen *passim* (*cf. p. 1406, 18. 81, 1408, 54*), *c.* limes *e. g.* Aetna 167 Stat. Theb. 6, 390 Ach. 2, 34 Ivv. 15, 154, *c.* culmen Lvcan. 5, 155 Stat. Theb. 2, 479 Clavd. 3, 27, moenia Verg. Aen. 11, 235 Stat. Theb. 12, 259, nomen Mart. 8 praef., numen *p. 1406, 82. al.* *e coni. dub.* Tvrpil. com. 174.]

CAPVT PRIVS: *notione originaria i. q.* οὐδός (*item* Gloss.; *plur.* -a *de uno ostio poetarum more potius quam cum respectu et superi et inferi -is usurpatur in poesi passim inde a* Lvcil. 1107 [*iuxta*: fores], *in prosa non nisi* Ivst. 19, 3, 11 Avg. civ. 22, 8 p. 578, 14 D. Svlp. Sev. dial. 3, 4, 2. *al.*; *augetur saepe, maxime sub II, accedentibus epith.* ipsum Lvcr. 2, 960. 6, 1157 Verg. ecl. 8, 92 Aen. 2, 242. *al.* Cvlex 224 Sen. epist. 22, 16. *al.*, primum Verg. Aen. 2, 469. 2, 485. *al.* Ov. rem. 80 fast. 2, 316 Sen. Herc. f. 1133. *al.*): **I** *corporaliter*: **A** *strictius respicitur saxum, lignum sim. transversum*: **1** *in ianuis aedificiorum, sc. ad sustinendas fores positum* (*sive de -e infero sive, sc. rarius, de supero, cf. p. 1404, 2sqq. 9. 79. 1405, 65. inde passim de ipso aditu, ianuis sim., cf. e. g. p. 1409, 17sqq. 29sqq.*): **a** *profanorum* (*fere domorum; conclavium e. g. p. 1404, 8. 15sqq.; oppidorum l. 82sqq. p. 1404, 33. al.*): **α** *varia selecta*: Carm. Arv. (CE 1) 7 Mars, -n sali, sta berber (*interpr. inc.*; *fines agri Romani intellegit Norden, Priesterbücher 161sqq., sed iure dubitat Latte, Religionsgeschichte 65, 2, an potius de -e domus sit accipiendum; ceterum non desunt, qui aliud vocabulum latere putent*). Plavt. Bacch. 955 cum portae Phrygiae -n superum scinderetur (Verg. Aen. 2, 242 ipso in -e p. substitit *equus ligneus*. 2, 803 obsessa. 3, 351 Scaeae . . . amplector -a p. 9, 687 Phaedr. app. 14 [16], 12 Lvcan. 6, 200 Val. Fl. 7, 382. *et saepius*). 987 (*comparantur fata Troiae et Nicobuli*) nunc superum -n scinditur (Merc. 830 -n s. inferumque, salve. Novivs Atell. 49 -n s., quod mei . . . confregit caput, inferum autem, ubi ego . . . digitos defregi meos. Fest. p. 306. Gloss. II 464, 28 ὑπέρθυρον supra postes, superius -n, suggrunda. *cf. l. 75sq. p. 1403, 83*). Persa 571 -a indas ferrea, ferream seram atque anellum. Cato agr. 14, 1 *ad villam aedificandam facienda sunt* -a, postes, iugumenta, asseres *eqs.* Lvcil. 1107 ante fores . . . et triclini -a. Lex par. fac. Put. (CIL I² 698) 1, 13 insuper id *ostii lumen* -n robustum long(um) p(edes) VIII . . . imponito. Cic. Caecin. 35 si te . . . non modo -e tectoque aedium tuarum, sed primo aditu vestibuloque prohibuerint (*cf.* Mil. 75 ut sororem non modo vestibulo privaret, sed omni aditu et -e). har. resp. 2 concidit in curiae paene -e (Liv. 3, 41, 4. 5, 7, 9 *prae gaudio* -e c. *non* continebatur senatus. 45, 44, 20 osculo -n c. contigisse *Prusiam.* Val. Max. 2, 2, 1. *al.*). Catvll. 66, 17 thalami . . . intra -a (Ov. epist. 20 [21], 160 met. 10, 456 Petron. 26, 4 Stat. silv. 1, 2, 142). Pvblil. Q 33 qui debet, -n creditoris non amat. Varro rust. 2, 4, 14 *harae* -n inferius altum palmipedale (*cf. l. 3sq.*). 3, 7, 2 intra -a ianuae solet pasci *columbarum genus* (*v. vol. VII 1, 134, 72sqq.*). Verg. georg. 2, 511 exilio . . . domos et dulcia -a mutant. Aen. 2, 469 vestibulum ante ipsum primoque in -e Pyrrhus exultat (Serv. auct.: videtur v. et -n pro una re dixisse). 2, 508 convolsa . . . -a tectorum (Lygd. 3, 3 ut marmorei prodirem e -e tecti. Ov. met. 14, 254 in -e tecti *Circes.* fast. 1, 137 sedens . . . prope -a tecti ianitor. Sil. 6, 73 -a pulsabat tecti. Stat. Theb. 2, 479 t. e -e summo aspectant matres [culmine *var. l.*, limite *codd. rec.*; *vix ad p. 1406, 16*]). Hor. carm. 3, 4, 10 nutricis extra -a. epist. 1, 19, 36 mea cur . . . opuscula lector laudet . . . domi, premat extra -n. Ov. met. 2, 814 in adverso venientem -e sedit exclusura *Aglauros* deum (*v. vol. I 867, 82sq.*). 12, 281 -n tellure revulsum tollit *Lapitha quidam.* Vitr. 6, 8, 2 -a . . . et trabes structuris cum sint oneratae. Sen. dial. 5, 23, 5 *Timagenes* tota civitate direptus est: nullum illi -n praeclusa Caesaris domus apstulit. Stat. Theb. 12, 201 nec surda . . . pulsabimus urbis -a (Heges. 4, 8, 1 p. 255, 18 quos ne -e quidem u. dignos putarunt). Mart. 7, 61, 2 *tabernae dilatatae sunt* inque suo nullum -e -n erat (*i. -n non iam est, ubi fuit vel esse debet*); *sed edicto Domitiani* . . . quae fuerat semita, facta via est; . . . (9) tonsor, caupo, cocus, lanius sua -a servant. *et passim.*

β *in superstitione vel religione*: ① *respicitur omen quod fit in -e transeundo* (*huc fortasse spectat* Novivs *supra l. 3*): Plavt. Cas. 815 sensim super attolle -n pedes, mea nova nupta, sospes iter incipe hoc, ut viro tuo semper sis superstes *eqs.* (*in nuptiis ut*: Varro frg. Serv. ecl. 8, 29 *sponsas* ideo -n ait non tangere, ne a sacrilegio inchoarent, si depositurae virginitatem calcent rem Vestae, id est numini castissimo, consecratam. Cic. Cluent. 15 nonne timuisse *Sassiam genero nubentem* . . . -n cubiculi? Catvll. 61, 167 transfer omine cum bono -n . . . pedes. Lvcan. 2, 359 translata vitat contingere -a planta [Comment. *ad l.* hoc secundum Romuli morem, ut regiam velut raptae videantur ingressae, aut ne offenderent]. Serv. Aen. 2, 469. *cf. l. 59*). Ov. am. 1, 12, 4sq. omina sunt aliquid: . . . cum discedere vellet ad -n digitos restitit icta Nape; missa foras iterum -n transire memento cautius. epist. 13, 86 *cum exires*, pes tuus offenso -e signa dedit. 20 (21), 71 fuit ad coeptas hora sinistra vias; quo pede processi? quo me pede -e movi? (*cf.* Petron. 30, 6 cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit *puer* . . .: 'dextro pede'; . . . trepidavimus, ne contra praeceptum aliquis nostrum -n transiret). Sil. 7, 49 dirum egressis *Fabiis* omen: scelerata minaci stridentis sonitu tremuerunt -a portae. Avg. doctr. christ. 2, 77 (*inter superstitiones*) -n calcare cum ante domum suam transit, . . . redire domum si procedens offenderit. ⓘⓘ *respiciuntur varia*: Varro ling. 5, 61 ideo ea (*ignis et aqua*) nuptiis in -e adhibentur. Verg. ecl. 8, 92 *vestes Daphnidis absentis* -e in ipso, terra, tibi mando: debent haec pignora Daphnim (Serv. in loco sacro. *item* *defodiuntur*, *subduntur sim.*: Ov. fast. 2, 573 tria tura . . . sub -e ponit, *sc. ut hostiles linguae vinciantur*. Colvm. 7, 5, 17 *contra morbum ovium* scrobem defodiamus in -e stabuli et vivam pecudem . . . obruamus. Plin. nat. 29, 67 *draconis* caput . . . -i ianuarum subditum . . . fortunatam domum facere promittitur. 30, 82 *canis* genitale . . . sub -e ianuae defossum). Prop. 4, 8, 84 *Cynthia lustrans domum* pura -a tergit aqua. Ov. fast. 6, 156 *Carna* ter arbutea -a fronde notat, *sc. ut striges pellantur* (*cf.* Avg. civ. 6, 9 p. 263, 28. 29 D. *ad Silvanum arcendum* circuire -a domus et primo -n securi ferire, postea pilo, tertio deverrere scopis). Plin. nat. 18, 303 rana in -e horrei . . . suspensa, *sc. ad frumentum servandum* (20, 101 scillam in -e . . . ianuae suspensam contra malorum medicamentorum introitum pollere. 29, 83 *vespertilio* pedibus suspensum super -n. Ps. Apvl. herb. 12 l. 5 radix super -n aedificii s.). 32, 44 (*contra mala medicamenta*) stella marina . . . adfixa -i superiori (Marcell. med. 14, 66 *contra uvam dolentem*: super -n stans superiori -i . . . picem capite suo adfigat). 34, 151 praefixisse in -e . . . clavos adversus nocturnas lymphationes. Itala exod. 12, 7 (Cypr. testim. 2, 15 Aug. loc. hept. 2, 64) *sanguinem agni* ponent super duos postes et super -n in domibus, *ne occidantur primogeniti* (*gr.* φλιάν, *Vulg.* superliminaribus. *de eadem re*: 12, 22 [Aug. loc. hept. 2, 65] tinguetis ex sanguine qui est iuxta ostium et linieitis super -n [*gr. ut supra*, Vvlg. tinguite sanguine qui est in -e et aspergite ex eo superliminare]. Lact. inst. 4, 26, 37. *cf. p. 1406, 75*). Marcell. med. 2, 4 emicranum . . . curant vermes . . . in -e cum terra

[*Meijer*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

de -e . . . triti. 4, 27 qui sumit *medicamentum*, supra -n adsistat (*cf.* 23, 35 in -e stans . . . bibito [25, 35 PS. APVL. herb. 92 l. 19 PS. THEOD. PRISC. add. p. 324, 5. *addas p. 1404, 76*]). PS. APVL. herb. 7 l. 4 lavato eum *qui incantatus est* . . . ante -n extra domum.

γ in re amatoria (*sc. respicitur domus amicae vel amici*): CATVLL. 32, 5 ne quis -is obseret tabellam. 63, 65 mihi ianuae frequentes, mihi -a tepida, mihi floridis corollis redimita domus erat (PROP. 1, 16, 22 turpis . . . in t. -e somnus erit?). LVCR. 4, 1177 exclusus amator -a saepe floribus et sertis operit (*cf.* OV. ars 3, 72 sparsa . . . -a . . . rosa). HOR. epod. 11, 22 heu -a dura, quibus lumbos et infregi latus (TIB. 2, 6, 47 dominae dulces a -e d. agnosco voces. OV. rem. 508 nec latus in d. -e pone tuum [met. 14, 709]. 677. fast. 5, 339 ebrius ad d. formosae -n amicae cantat. *cf.* am. 1, 6, 73 crudeles rigido cum -e postes duraque conservae ligna, valete, fores. 1, 9, 19 durae -n amicae obsidet). carm. 1, 25, 4 amat . . . ianua -n, quae prius multum facilis movebat cardines. 3, 10, 19 non hoc semper erit -is aut aquae caelestis patiens latus. TIB. 1, 2, 17 *Venus* favet, seu quis iuvenis nova -a temptat, seu reserat fixo dente puella fores. 1, 5, 71 non frustra . . . in -e perstat. 2, 1, 74 *Cupido* dicere iussit -n ad iratae verba pudenda senem. 2, 6, 13. PROP. 1, 13, 34 quoniam semel es periturus amore, utere: non alio -e dignus eras. 3, 24, 29 (25, 9) -a iam nostris valeant lacrimantia verbis. *al.*

δ in clientela sim. (*sc. respicitur domus patroni vel viri cuiuslibet potentis*): HOR. epod. 2, 8 forum . . . vitat et superba civium potentiorum -a (COLVM. 1 praef. 9 salutatoris . . . circumvolantis -a p. MART. 12, 18, 4 dum per -a te p. sudatrix toga ventilat. CLAVD. 21, 43 nullis haerere potentum -bus). MANIL. 5, 65 -a pervolitans, unumque per omnia verbum mane salutandi portans (*inde*: FIRM. math. 8, 6, 2 per omnium -a matutinis semper salutationibus pervolabunt. *cf. l. 24 et* SEN. dial. 10, 14, 3 cum omnium -a cotidie perambulaverint . . ., *cum* salutationem circumtulerint). SEN. contr. 2, 1, 1 ⟨ab⟩ ambitiosa turba clientium -a deserta. SEN. benef. 6, 34, 1 magno aestimare introitum ac tactum sui -is. dial. 9, 12, 6 cum multorum frustra -bus inlisus nomenclatores persalutavit. epist. 4, 10 superbis adsidere -bus (*cf.* HOR. *supra*). 19, 4 migrabit ad aliud -n salutator. 47, 9 stare ante -n Callisti dominum suum vidi. 84, 12 intueris illas potentium domos, illa tumultuosa rixa salutantium -a? PERS. 1, 109 videsis, ne maiorum tibi forte -a frigescant. MART. 8, 44, 4 omne -n conteris salutator (*cf.* 10, 10, 2 cum . . . mane salutator -a mille teras [*sim.* 12, 29 (26), 1]). 10, 58, 12 nocte dieque frequentat -a. IVV. 1, 96 sportula primo -e parva sedet turbae rapienda togatae. 1, 100 vexant -n. 3, 124 -e summoveor.

b *sacrorum et sepulcralium* (*exempla selecta*): CAES. civ. 3, 105, 3 simulacrum Victoriae . . . ad valvas se templi -nque convertisse (OV. fast. 6, 481 quare famulas a -e t. arceat *Mater Matuta*. LVCAN. 5, 155 SIL. 1, 617. *al.*). VERG. Aen. 1, 448 aerea cui *templo Iunonis* gradibus surgebant -a (*cf. Hom.* η *89* ἐν χαλκέῳ . . . οὐδῷ. LIV. 10, 23, 12 aenea in Capitolio -a. PLIN. nat. 34, 13 prisci -a . . . ac valvas in templis ex aere factitavere). 2, 366 per . . . domos et religiosa deorum -a. 4, 202 variis florentia -a sertis (*cf.* CIRIS 98 sparsa . . . -bus floret rosa). HOR. sat. 1, 5, 99 flamma sine tura liquescere -e sacro (SEN. Herc. f. 617 LVCAN. 2, 31 STAT. Theb. 9, 637. *cf.* TIB. 1, 2, 84 [86] sacratis). PROP. 4, 9, 27 devia puniceae velabant -a vittae. CIL V 3257 (*a. 1 a. Chr.*) valvas, -n de sua pecunia Laribus dant. PHAEDR. 3 prol. 16 (*in imagine*) intrare si Musarum -n cogitas (*1* Phaedri libellos legere si desideras). LVCAN. 1, 62 pax . . . ferrea belligeri conpescat -a Iani. STAT. Theb. 8, 200 Didymaea. silv. 1, 2, 177 Cybeleia. TAC. hist. 5, 8, 1 ad fores tantum Iudaeo aditus, -e praeter sacerdotes arcebantur (*de templo Salomonis ut* IVVENC. 3, 642 primo sub -e templi. HIER. in Ezech. 12, 5 p. 470 -n . . . portae. VVLG. Ezech. 9, 3 ad -n domus [*Tert. adv. Iud. 11, 7* subdival]. *et saepius*). TERT. pudic. 1 p. 222, 6 digamos foris (*i. extra ecclesiam*) sistimus; eundem limitem -is moechis . . . et fornicatoribus figimus. 4 p. 226, 1 reliquas . . . libidinum furias . . . non modo -e, verum omni ecclesiae tecto submovemus (NOVATIAN. Cypr. epist. 30, 6 p. 554, 17 adeant ad -n e., sed non utique transiliant. CYPR. epist. 57, 3 p. 652, 13. 59, 16 p. 686, 4 nec audent . . . ad e. -n accedere, sed foris . . . pererrant. *al.*). ITALA Is. 6, 4 (PS. Vigil. Thaps. trin. 12, 117) levatum est -n *templi* (*gr.* ὑπέρθυρον, *Vulg.* superliminaria). PRVD. perist. 2, 520 apostolorum et martyrum exosculantur -a (SIDON. epist. 1, 5, 9 triumphalibus a. -bus affusus . . . sensi . . . explosum esse languorem. ENNOD. epist. 9, 25, 3 p. 247, 17 a. -bus . . . subplicare. opusc. 2, 89 p. 315, 3. *al.*). CLAVD. carm. min. 50, 1 per cineres Pauli, per cani -a Petri *obtestor*. CE 1111, 1 tu quicumque mei veheris prope -a busti. CIL VI 576 extra hoc -n aliquid de sacro Silvani efferre fas non est. *et saepe. respicitur sedes pontificis* (*aliter l. 66*): GREG. M. epist. 1, 33 p. 47, 15 apostolorum -bus praesentare meque consiliario utere (4, 41 p. 277, 15 Petri apostolorum principis -bus nos praesentate. 9, 235 p. 231, 7. 11, 25 p. 286, 33). 5, 35 p. 316, 4 ad . . . Petri . . . -a non venistis. 9, 150 p. 151, 15 *ut* ad apostolorum -a properare festinet sciturus, quod a nobis cum omni suscipiatur affectu. *al.*

c *in allegoriis Christianorum*: IVVENC. 2, 720 (*ad Matth. 12, 44*) *daemon* repetit suetae sitiens habitacula mentis; at si . . . corda . . . ornatuque levi ridentia -a cernit *eqs.* PRVD. ham. 491 *lapis i. Christus* continet . . . saxorum seriem constructaque -a firmat. perist. 10, 351 (*346* aedem sibi ipse *deus* mente in hominis condidit) illic sacerdos stat sacrato in -e foresque primas virgo custodit Fides. GREG. M. epist. 8, 31 p. 32, 28 quisquis . . . in huius *caritatis* cardinem mentem figit, eum de supernae patriae habitaculo cuiuslibet adversitatis impulsio non evellit, quoniam, quocumque se verterit, a mandatorum -e non excedit.

2 *in stadio vel circo*: VERG. Aen. 5, 316 signo . . . corripiunt spatia audito -nque relinquunt *cursores* (NON. *p. 1403, 48*. SERV. aut regulam aut signum de creta factum. *item significatur campi percurrendi initium*: STAT. Theb. 6, 593 ut ruit atque aequum submisit regula -n, corripuere . . . spatium *cursores*). SIL. 16, 316 fores oculis et -a servat equorum *vulgus* (*respiciuntur ostia carcerum ut*: STAT. Theb. 6, 390 iam . . . locus cuique est et -is ordo; . . . *viri et equi* stant uno margine clausi. 6, 426 *Arion equus* a -e discors). STAT. Theb. 6, 615 iam finem iuxta, dum -a victor Parthenopaeus *cursor* init.

3 *in fundamento saepis cuiusdam*: PLIN. nat. 17, 101 *agricola* casam saepis munimento cingens, quo minus putrescerent sudes, -n subdidit ex hedera.

? 4 in fenestris (*si recte trad.*; STAT. Theb. 2, 479 *p. 1404, 25 non huc pertinere docuit Håkanson, Statius' Thebaid 14sq.; sunt qui huc trahant* VITR. 6, 6, 7 -a *pro* lumina *conicientes*): PANEG. 11, 11, 3 omnibus . . . aut per fores in publicum proruentibus aut per superiora aedium -a (lum- *Livineius haud inepte*) imminentibus.

B *laxius per comparationem respiciuntur aditus sive partes anteriores*: **1** *habitaculorum -bus positis carentium* (*sc. animantium; venti l. 33; sedes inferorum superorumve v. sub 3*): **a** *variorum*: VARRO Men. 568 cum volucris venit . . . usque ad -a nidica (nitida *var. l.; temptaverunt alii alia; interpretatus est* NON. *p. 1403, 49*). VERG. georg. 4, 188 mussant . . . oras et -a circum *apes* (4, 257 ad -a pendent. SIL. 2, 221 glomerant ad -a murmur). **b** *antrorum*: VERG. Aen. 3, 616 dum trepidi crudelia -a linquunt *Cyclopis* (3, 626 *cum* sanie . . . adspersa natarent -a). 6, 45 *Sibyllae* (6, 115. 151. *an ad A?*). 8, 232 saxea temptat -a *Caci*. OV. met. 11, 609 custos in -e nullus *antri Somni* (STAT. Theb. 10, 89 -n . . . Quies et . . . Oblivio servant). fast. 2, 316 antra subit *Omphale* . . .; garrulus in primo -e rivus erat. AETNA 167 ubi, quod teneat ventos acuatque morantes, in vacuo defit, cessant . . . et in ipso -e tardant. STAT. Ach. 1, 119 in -e primo (*Chironis ut* 1, 171). TERT. pall. 3, 2 *serpens* pariter . . . specum ingrediens et cute egrediens ab ipso statim -e erasus exuviis ibidem relictis novus explicat. CLAVD. 22, 441 illius *matris annorum* ut magno Sol -e constitit antri.

2 *regionum, locorum variarumque rerum corporearum* (*v. etiam 3*): **a** *in terra, mari, urbe*: *α varia*: LVCR. 5, 485 extrema ad -a *terrae* (*loco nondum sanato*). VERG. Aen. 7, 598 (*in imag.*) mihi, *i. Latino*, parta quies omnisque in -e portus funere felici spolior. 10, 355 certatur -e in ipso Ausoniae (SERV.: id est litore. CLAVD. DON.: bene dixit -n provinciae finem maris et initium terrae. *cf.* MACR. Sat. 3, 1, 2 ut . . . in ipso Italiae -e . . . possit *Aeneas* . . . invocare *Iovem*). MANIL. 5, 632 piscibus exortis cum pars vicesima prima signabit terrae -n (PANEG. 6, 7, 1 ad intimum terrarum -n accessit. PRISC. perieg. 993 litora pars habitant, mediae pars -a t.). VAL. FL. 6, 354 veluti . . . sese ipsius Aeoliae frangunt in -e venti. STAT. silv. 4, 3, 97 *pontis* ianua prosperumque -n arcus. MART. 3, 5, 5 *Iulium* primae quaeres in -e Tectae *viae*. MIN. FEL. 3, 3 cum in ipso aequoris -e plantas tingueremus. SOL. 31, 1 Libyae finis . . . et Aegyptium -n. IVST. 14, 3, 9 *quod milites* redeuntes domum . . . revocaverit et . . . ab ipso -e patriae abductos . . . deceperit (ARATOR act. 2, 681). CLAVD. 8, 129 Hesperio de -e *i. Hispania* surgit origo *Honorii*. 22, 302 quaecumque profana pagina de primo venisset -e Phoebi (*i. ex oriente; opp. 'Italia'*). MART. CAP. 6, 627 Europae . . . principium inchoamentique -n Hispaniae contributum. *β fretum, fauces*: PLIN. nat. 3, 4 *in freto Gaditano vada* carinas teritant; qua de causa -n interni maris multi eum locum appellavere ([*inde* SOL. 23, 14 -n interni aequoris]. *de eodem*: FLOR. epit. 3, 6, 9 qua primum m. nostri -n aperitur [*inde* ISID. orig. 13, 15, 2 ubi primum ab Oceano m. magni -n aperitur]). STAT. Theb. 8, 290 Caspia -a (*cf.* silv. 4, 4, 64 metuenda . . . portae -a Caspiacae).

b *in libris* (*sc. de eorum primis partibus, nisi initium narrationis intellegere ideoque ad II trahere malis*): STAT. silv. 3 praef. primum -n eius *libri* Hercules Surrentinus aperit. MART. 8 praef. in ipso libelli huius -e profiteri. TERT. ieiun. 8 p. 283, 24 in -e euangelii Anna . . . ieiuniorum quoque testimonio augetur. monog. 8, 1 statim quasi in -e duo nobis *euangelium legentibus* antistites Christianae sanctitatis occurrunt (*i. Zacharias et Iohannes*). AVG. in psalm. 76, 1 psalmi huius -n ita inscribitur.

c *in corpore hominum*: ITALA psalm. 140, 3 (cod. 136 Cas.) constitue . . . munitionem super -n labiorum meorum (*gr.* περὶ τὰ χείλη *tantum*). LACT. inst. 4, 26, 39 frons . . . summum -n est hominis et lignum sanguine delibutum crucis significatio est (*interpretatione allegorica -is agnino sanguine signati [exod. 12, 7] ut*: GAVDENT. serm. 3, 11 G. agni . . . sanguinem . . . in -bus habentes nostrarum frontium . . . protegimur [6, 17]). AVSON. 359, 12 p. 216 P. (*de cunno, sc. versu Vergiliano p. 1407, 38 in obscenum deflexo*).

3 *usu ambiguo respiciuntur tam habitacula quam regiones*: **a** *caeli* (*praeter locos infra allatos, quos non omnes suspicione prorsus carere fatemur, huc trahi possint coniecturae dubiae pro* lum- CATVLL. 66, 1 -a mundi. MANIL. 1, 583 -a solis, *nec non pro* numine CATVLL. 66, 7 caelesti -e. 66, 59 in -e caeli): *α varia exempla*: ACC. trag. 531 in quos *Lemni insulae* delatus *Volcanus* locos dicitur alto ab -e (lum-

[*Meijer*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

trad.) caeli (Ov. trist. 5, 11, 25 ut adhuc c. tibi *Caesari* -a claudant *dei.* MANIL. 4, 868 quid . . . prodest . . . scrutari mundum, si mens sua cuique repugnat . . . prohibetque a -e c. CLAVD. 24, 287 primi sub -e c. . . . Luna [*cf. l. 18*]. HIL. gen. 154 via, quae ducit castos ad -a c. CE 705, 10 [*s. V*] *episcopus mortuus* ovans penetravit -a c. *v. etiam p. 1406, 83*). CIC. Arat. 240 e quibus *orbibus caelestibus* annorum volitantia -a (lum- *trad.*) nosces, quae densis distincta licebit cernere signis (*sc. loca, quibus anni temporum vices signantur*). VERG. ecl. 5, 56 insuetum miratur -n Olympi sub pedibusque videt nubes et sidera Daphnis (CLAVD. 15, 18 ad rapidi -n tendebat O. *Roma dea*). Aen. 10, 117 solio . . . Iuppiter aureo surgit, caelicolae medium quem ad -a ducunt. VAL. FL. 5, 695 surgitur in somnos seque ad sua -a flectunt *dei.* 8, 334 crebra ruina poli caelestia -a laxat (*sc. vehementibus imbribus*). SIL. 2, 479 *Hercules in caelo* ad -a sanctae contendit Fidei. TERT. scorp. 10 p. 167, 22 scito . . . introitum *in caelum* . . . reseratum viribus Christi, nec ullam moram aut quaestionem in -e Christianis occursuram. PS. DAMAS. epigr. 72, 7 siderei . . . -a regni (*iuxta* claustra poli. lum- *trad.*). CLAVD. 7, 164 *Theodosius in caelum ascendens* ingreditur . . . globum Lunae -nque relinquit Arcados (*i. Mercurii stellae. cf. l. 4*). rapt. Pros. 1, 90 commune profundis et superis numen *i. Mercurius*, qui fas per -n utrumque solus habes. PAVL. NOL. carm. 14, 114 illum *sanctum Felicem* superi sacra gloria -is ambit (*cf.* RVST. HELP. benef. 136 quae *gratia* . . . superas . . . fores et -a pandit ad mundi potioris iter regnumque perenne caelestis patriae). MART. CAP. 1, 29 reserato stellantis poli -e sol repente clarus emicuit (*cf.* 2, 122 [vers.] stellata poli conspice -a). CARM. de resurr. 44 qui *deus* totum in libra posuit sub -e mundum (-e *sc. caeli Waszink dubitanter ad loc.*). *β aurorae, solis*: CATVLL. 64, 271 aurora exoriente vagi sub -a solis (*cf. p. 1406, 82. 1408, 56*). SEN. Thy. 818 *sole cursum invertente* stupet *Aurora* . . . perversa sui -a regni. SIL. 5, 26 nec se thalamis Tithonia coniunx protulerat stabatque nitens in -e primo. 16, 229 iam . . . novum terris pariebat -e primo egrediens aurora diem. LACT. Phoen. 43 ubi sol pepulit fulgentis -a portae. CLAVD. carm. min. 27, 4 umida roranti resonant cum -a curru *solis*.

b *Orci*: VERG. Aen. 6, 279 (*273* vestibulum ante ipsum primisque in faucibus Orci Luctus et ultrices posuere cubilia Curae) tum . . . Sopor . . . mortiferumque adverso in -e Bellum. 6, 402 casta licet patrui servet Proserpina -n (STAT. Theb. 4, 429 ubi -a p. effugit *Hecate-Diana*). 6, 563 nulli fas casto sceleratum insistere -n. 6, 575 cernis custodia qualis vestibulo sedeat, facies quae -a servet? 6, 636 occupat Aeneas aditum sedis *Ditis et Proserpinae* . . . ramumque adverso in -e figit. 6, 696 (*Aeneas ad patrem*) tua tristis imago . . . haec -a tendere adegit. CVLEX 217 flagrantia . . . -a. Ov. met. 4, 450 (*Iuno intrat Orcum*) sacro . . . a corpore pressum ingemuit -n. GERM. frg. 4, 13 Leo . . . repellit instantis morbos et Ditis -a cludit (SEN. Herc. O. 1921 an . . . Styx . . . praeclusit iter teque (*i. Herculem*) in primo -e D. fata morantur? Tro. 723 perfracto -e D.). SEN. Herc. f. 47 *Hercules* effregit . . . -n inferni Iovis. 719 hic vasto specu pendent tyranni -a, hoc umbris iter, haec porta regni. Tro. 403 -n . . . obsidens custos non facili Cerberus ostio (*cf.* STAT. Theb. 2, 26 caeco recubans in -e . . . Cerberus. APVL. met. 6, 19, 3 ante ipsum -n et atra atria Proserpinae . . . excubans *canis*). VAL. FL. 1, 848 SIL. 13, 539. 578 ante aulam atque aditus et inexorabile -n. STAT. Theb. 1, 96 *Tisiphone* Taenariae -n petit inremeabile portae. 8, 56 cum custode remoto ferrea Cerbereae tacuerunt -a portae. 12, 558 Stygiae . . . a -e portae . . . submovet *umbras*. silv. 2, 1, 228 ades huc emissus ab atro -e . . . Glaucia (PRVD. cath. 9, 75). 2, 7, 122. 4, 6, 104 penetrata . . . spoliataque -a mortis (*sc. ab Hercule. aliter l. 68 sqq.*). APVL. met. 6, 18, 2 inibi (*in Taenaro*) spiraculum Ditis et per portas hiantes monstratur iter invium, cui -e transmeato simul commiseris, iam . . . perges ad ipsam Orci regiam. 11, 23, 7 accessi confinium mortis et calcato Proserpinae -e *eqs.* (INSCR. christ. Diehl 4797, 8 [*variatur* VERG. Aen. *l. 37*] servem P. -n). ARNOB. nat. 5, 28 inferorum. CLAVD. 3, 27 *Allecto* infernas ad -a taetra sorores . . . vocat. *al.*

II *incorporaliter* (*sc. imagine loci ubique fere servata. exempla pertinent passim ad actionem intrantis, ita ut haud raro idque maxime sub B subluceat color secundarius initii, exordii sim. [opp.* exitus *p. 1408, 28]; in actione exeundi p. 1408, 6. ceterum cf. p. 1405, 52. 79. 1406, 40. 64*): A *-n vitae mortisve*: 1 *accedente gen.* (*huc fortasse etiam* VAL. FL. *sub 2*): CATVLL. 68, 4 ut . . . a mortis -e restituam *amicum* (PLIN. nat. 7, 143 a -e ipso m. revocatus. SIL. 5, 423 m. . . . in -e cruda facta virum. 14, 444. EPIGR. Bob. 28, 1 -a m. inibat. IVVENC. 2, 343 puero . . . in luminis oras -e de m. subitam remeasse salutem. *al.*). LVCR. 2, 960 leti iam -e ab ipso ad vitam . . . reverti (6, 1157 languebat corpus l. iam -e in ipso. 6, 1208 metuentes -a l. CVLEX 224 cum te restitui superis l. iam -e ab ipso). 3, 681 cum gignimur et vitae cum -n inimus (SEN. Herc. f. 1133 quas *umbras* in primo -e v. scelus oppressit. LVCAN. 2, 106 primo in -e v. infantis . . . rumpere fata. STAT. Theb. 5, 535 vix prima ad -a v. . . . iaces, *Archemore. al.* IVVENC. 4, 27 si venient . . . sub -a v. [*Vulg. Matth. 22, 28* in resurrectione]. *al. cf. p. 1408, 9*). SEN. epist. 22, 16 quid est turpius quam in ipso -e securitatis, *sc. quam moriendo assequimur*, esse sollicitum? SIL. 13, 548 infantum . . . gregibus . . . turbaeque in -e lucis . . . extinctae (APVL. met. 11, 21, 7 transactis vitae temporibus iam in ipso finitae l. -e constitutos. IVVENC. 2, 652 l. . . . ad -a tendit [*Vulg. Ioh. 5, 24* transit . . . in vitam]. 3, 314 certos istic sub -e l. inveniam [*Vulg. Matth. 16, 28* quidam . . . non gustabunt mortem]. PRVD. cath. 12, 126 quos *infantes* l. ipso in -e . . . sustulit *Herodes*. CLAVD. 22, 64 vitae . . . et l. in -e). STAT. silv. 5, 3, 72 mihi -e primo fatorum et viridi, genitor, ceu raptus ab aevo tartara dura subis. FIRM. math. 8, 6, 12 nati in ipso momento vitae moriuntur, aut in ipso nascendi -e constituti . . . strangulantur. *per imaginem exeuntis de fine vitae* (*ut l. 11. cf. p. 1407, 82. 84*): RVFIN. hist. 5, 1, 60 qui iam vitae huius -n excesserant. 2 *sine gen.*: VERG. Aen. 6, 427 infantum . . . animae flentes, in -e primo quos dulcis vitae exsortis . . . abstulit atra dies (*nisi* vitae *simul a -e pendet*). VAL. FL. 1, 823 primo . . . rudem sub -e rerum te (*i. Aesonis filiolum*) . . . diripiunt. STAT. Theb. 8, 490 inopino -e (*P*, limite *ceteri nec non* SCHOL. *ut videtur*) vita exsiluit. CARM. de resurr. 75 Eva . . . patefecit -a leto. CE 1069, 2 immatura tui properantur tempora fati primaque praecipiti -e vita ruit. 1385 (*a. 565*) -e quem primo sustulit atra dies.

B *variarum rerum*: 1 *sine gen.*: VERG. Aen. 11, 423 cur indecores in -e primo deficimus, cur ante tubam tremor occupat artus? Ov. rem. 80 dum licet, . . . in primo -e siste pedem: opprime, dum nova sunt, . . . semina morbi *i. amoris*. SEN. epist. 49, 6 nec ego nego prospicienda ista *sc. scripta leviora*, sed prospicienda tantum et a -e salutanda . . ., ne verba nobis dentur *eqs.* VAL. FL. 3, 679 vos, quibus et virtus et spes in -e primo (*opp. Hercules* parta iam laude tumens). STAT. silv. 5, 2, 86 mortalia quisquis *deus* pectora sero videt nec primo in -e sistit conatus scelerum. QVINT. inst. 2, 11, 1 nobis incohanda est . . . pars *quaedam* artis . . .; quamquam video quosdam in ipso statim -e obstaturos mihi. TERT. adv. Val. 3 p. 180, 4 a manifesto ad occultum retorquere de -e fidem offendere est. 2 *accedente gen.* (*adi. pro gen.* STAT.): CVRT. 6, 3, 16 in ipso -e victoriae stamus. 9, 2, 26 non in -e operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus. STAT. silv. 4, 2, 61 saepe annua pandas, *Domitiane*, -a (*item de initiis temporum*: EPIGR. Bob. 9, 5 tres orbes, Saturne, tuos *i. nonaginta annos* . . . vixi; nunc quarti postquam tua -a inivimus orbis, concidimus. SEDVL. carm. pasch. 2, 41 decimi de -e mensis fulgebat sacrata dies [*sed op. pasch. 2, 4* decimi lumen . . . radiabat]. CE 1161, 2 *anni* secundi -bus rapuit me sibi Persephone). 5, 2, 173 ingens reserat tibi -n honorum Caesar. TAC. ann. 3, 74, 3 nec, ut mos fuerat, acta aestate retrahit copias . . ., sed ut in -e belli dispositis castellis . . . Tacfarinatem proturbat (PANEG. 2, 37, 2 quod eam (*i. Emonam*) tyrannus Alpibus obiacentem tamquam b. -n attriverat). PAPIN. frg. Vat. 12 in ipso contractus -e (COD. Iust. 8, 44, 24 pr. [*a. 294*]). COD. Iust. 2, 56 (57), 1, 3 (*a. 294*) in ipso litis -e (*cf. 2* in ipso litis exordio). LACT. inst. 6, 3, 6 cum primae adulescentiae -n adtigerit (*cf.* FIRM. math. 3, 2, 14 cum fuerint -n senectutis ingressi [5, 1, 17. 25. 8, 29, 3]. CIL VIII 21564 in ipso -e iuventutis). FIRM. math. 6, 40, 3 qui primis caerimoniis initiati ad ipsum secretorum -n accessimus . . . reliqua debemus audire. SYMM. epist. 7, 43 quae *scripta* . . . primum apud te notitiae -n aperirent. rel. 19, 2 in ipso -e quaestionis (FERRAND. epist. 3, 6 vide . . . quam latenter alterius q. -n intravimus, ipsa veritate ianuas reserante). HIER. adv. Pelag. 2, 19 p. 556^{D} scientiae -n intrare. MART. CAP. 6, 576 quae *Satura* totam fabellam ab inchoamentorum motu -eque susceperit (*cf. p. 1406, 56*). 8, 814 auscultare physicis in ipso astruendi -e. CASSIOD. var. 9, 9, 3 ut primordia nostra a praestitis inchoarent clementissimumque dominum in ipso regni -e sentiretis. *? singulariter de initio lucendi* (*sc. locutionibus, quae p. 1407, 27 allata sunt, ad tempus translatis*): VERG. Aen. 6, 255 ecce . . . primi sub -a (*FM*; lum- *PR, Serv. ad l., Claud. Don. ad l., Char. gramm. p. 307, 8 B.; utramque lectionem exhibent codd.* Probae centonis 160) solis et ortus sub pedibus mugire solum (-a *praetulerunt Norden ad l. eumque secuti edd. plerique; sed cave ne grammatici* lum- *testantes confirmentur loco gemino 8, 69* aetherii . . . orientia solis lumina).

appendix locutionum: 1 *-n intrare, egredi, petere sim.* (*iuncturae selectae*): PLAVT. Men. 416 si intrassis intra -n (AFRAN. com. 5 *transitive ut*: VARRO Men. 176 CIC. Phil. 2, 45. 68 NEP. Dion 9, 4 Ov. met. 7, 331. *et saepius.* sub limem: INSCR. christ. Diehl 2294 adn.). TER. Hec. 378 ut -n exirem (CLAVD. DON. Aen. 2, 670 p. 238, 23. ex . . . -e: CIC. top. 37. -e: Ov. met. 5, 43). CIC. Cael. 34 pedem -e extulerat (SVLP. SEV. dial. 3, 6, 2 extra . . . -n. *cf.* Ov. ars 3, 418 ultra -a ferte pedes. IVV. 10, 29 de -e moverat unum protuleratque pedem). top. 37 cum redierint . . . ad . . . -n (TIB. 2, 6, 13. per -n: STAT. silv. 1, 2, 34). LVCR. 3, 681 -n inimus (STAT. Theb. 6, 615 EPIGR. Bob. 9, 5 AVSON. 22, 1 p. 424 P. *cf.* VERG. Aen. 8, 362 subiit [SIL. 7, 174 IVV. 14, 220 AVSON. 157, 37 p. 15 P.]). 3, 1065 tetigit . . . -a villae (VERG. georg. 4, 358 Ov. epist. 6, 24. 20 [21], 165 trist. 1, 3, 55 PETRON. 88, 8. *al.*; *cf.* Ov. Pont. 4, 5, 16 ut -n contigeritis [IVVENC. 4, 353 INSCR. christ. Diehl 1825, 12]. LACT. inst. 6, 3, 6 cum -n adtigerit [PRVD. perist. 10, 105 SVLP. SEV. dial. 3, 14, 1. 6]). VARRO rust. 1, 56 venio . . . ad -n (VERG. Aen. 6, 45. 8, 145 Ov. met. 14, 702 STAT. silv. 1, 2, 233. *al.* iuxta . . . -a: STAT. Theb. 12, 259. sub -a: IVVENC. 4, 27). VERG. georg. 2, 504 penetrant . . . -a (STAT. Theb. 6, 38 silv. 4, 6, 104 CLAVD. carm. min. 30, 131 CE 705, 10. in -a: IVVENC. 4, 223). 3, 317 superant (PLIN. paneg. 47, 5 RVT. NAM. 1, 44). Aen. 2, 321 ad -a tendit (CIRIS 216 IVVENC. 2, 652 CLAVD. 15, 18. -a: VERG. Aen. 6, 696). 2, 752 -a . . . repeto (STAT. Ach. 1, 842. *cf.* LAVS Pis. 82 -a . . . pete [STAT. Theb. 1, 96. 3, 688. 11, 756 MART. 11, 47, 4. 12, 3, 7]). 3, 616 -a linquunt (PROP. 4, 9, 54 Ov. met. 13, 628 STAT. Theb. 11, 352 CLAVD. rapt. Pros. 3, 202.

[*Meijer*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cf. PETRON. 123 vers. 228 relinquit [TAC. ann. 13, 19, 1]). 4, 645 inrumpit -a (PANEG. 12, 19, 3 PRVD. perist. 10, 74. per ... -a: PLIN. paneg. 49, 1). 6, 115 ut -a adirem (OV. epist. 20, 176 met. 3, 274 trist. 3, 5, 8. 5, 4, 34 LAVS Pis. 110 SIL. 3, 4 STAT. Theb. 8, 200 DRAC. laud. dei 2, 537. ad -n: NOVATIAN. Cypr. epist. 30, 6). OV. am. 1, 12, 5 -n transire (SEN. dial. 2, 14, 2 epist. 68, 5 PETRON. 30, 6. per ... -n: SEN. dial. 2, 15, 5). SEN. contr. 10, 4, 7 ad ... -n accedes (CYPR. epist. 59, 16 PANEG. 6, 7, 1 FIRM. math. 6, 40, 3. transitive: COD. Theod. 9, 16, 1 = Iust. 9, 18, 3 pr.). PHAEDR. app. 3, 6 -n excedens (RVFIN. hist. 5, 1, 60 BOETH. cons. 1, 1, 12 W. a ... -e: GREG. M. epist. 8, 31 p. 32, 29. cf. TAC. ann. 6, 50, 5 discedi ... ab -e. PLIN. epist. 7, 5, 1 a ... -e recedo [CYPR. epist. 57, 3]). PETRON. 94, 7 -n egressus (STAT. Theb. 7, 17 silv. 1, 2, 142 SVLP. SEV. dial. 3, 4, 4 PALLAD. hist. mon. I 5 p. 266[B]. ultra -n: QVINT. inst. 11, 2, 13. -e: PANEG. 11, 11, 3. a -e: VVLG. Ezech. 10, 18. subter -n: VVLG. Ezech. 47, 1). FIRM. math. 3, 2, 14 -n ... ingressi (5, 1, 17. 25. 8, 29, 3 VVLG. III reg. 14, 17 COD. Theod. 9, 16, 2. super -n: VVLG. Soph. 1, 9). al. 2 -n aperire, claudere: VERG. Aen. 2, 480 perrumpit (cf. IVVENC. 4, 781 -e rupto). 6, 525 pandit (STAT. silv. 1, 1, 22. 4, 2, 61 RVST. HELP. benef. 136). 7, 613 reserat (SIL. 12, 428 STAT. Theb. 10, 652 silv. 3, 3, 165. 5, 2, 173 Ach. 2, 34 MART. CAP. 1, 29). PROP. 2, 7, 9 clausa (OV. trist. 5, 11, 25 GERM. frg. 4, 13 LVCAN. 10, 459 STAT. Theb. 5, 97 IVVENC. 4, 221 SEDVL. carm. pasch. 1, 190 op. pasch. 1, 15. cf. IVVENC. 4, 725 concludunt). 4, 1, 146 signata. OV. am. 3, 1, 50 adstricti. Ib. 615 obstructo. SEN. Herc. f. 47 effregit (cf. Tro. 723 perfracto. ITALA psalm. 106, 16 [cod. 136 Cas.] confregit). LVCAN. 1, 62 conpescat. LAVS Pis. 236 patefecit (CARM. de resurr. 75 SEDVL. carm. pasch. 1, 190 op. pasch. 1, 15. cf. STAT. silv. 2, 7, 122 solet ... patere -n [SVLP. SEV. dial. 2, 5, 8]). FLOR. epit. 3, 6, 9 aperitur (ISID. orig. 13, 15, 2). al. 3 -n pulsare: Ov. am. 2, 19, 39 quis ... -a pulset (SEN. Herc. O. 606 SIL. 6, 73 STAT. Theb. 5, 97. 8, 349. 12, 201 silv. 1, 2, 48. al.). LVCAN. 5, 520 commovit (5, 531 pulsante manu). STAT. silv. 1, 2, 146 plauserunt.

CAPVT ALTERVM: per confusionem verborum i. q. limes (notiones propinquas esse elucet p. 1408, 6 sq.): GLOSS. φλ[ο]ιά, ὀροθέσιον, οὐδός, παρόρια. cf. p. 1403, 59. vix huc pertinet p. 1415, 11.

deriv.: liminaris. cf. liminium.

compos.: ? pro-, superlimen. cf. elimino, postliminium, sublimis.

limenarcha, -ae m., λιμενάρχης. i. qui portui praeest: CIL VI 1440 (ante Neronem) Apollonius limena⟨rcha⟩ Cypri. PAVL. dig. 11, 4, 4 -ae ... fugitivos deprehensos recte in custodiam retinent. CHAR. dig. 50, 4, 18, 10 -ae inter alios ... muneribus personalibus adstringuntur. COD. Iust. 7, 16, 38 (a. 294) non idcirco minus, quod te -a creato nemo contradixit, ... moveri tibi status quaestio poterit.
dub.: CIL XV 1544 (inscr. lateris) provisio limenarc⟨hae⟩ (sic De Rossi, qui item supplet 1542; limenar⟨ia⟩ Mommsen. cf. limenarius, limenianus). Meijer.

? **limenārius**, -a, -um. hybride a λιμήν (cf. limenarcha, limenianus). i. q. ad portum (λιμένα) pertinens (cf. Diz. Epigr. s. v.): CIL XV 1542 (inscr. laterum) seculo Constantiano provisio limena⟨ria⟩ (suppl. Mommsen, limena⟨rchae⟩ De Rossi).

limeniānus, -a, -um. hybride a λιμήν (cf. limenarius, limenarcha). i. q. ad portum (λιμένα) pertinens: CIL XV 1543 (inscr. laterum) seculo Constantiano provisio -a (finis vocis incerta; 'an intellegendum provisionis -ae ?' ed.).

limeris lapis est parvus viscide stringentis eqs. DAMIG. lapid. auct. 80. obscurum. B.

***līmes**, -itis m. [origo haud magis perspicitur quam aliorum quorundam nominum sollemnium, quae illo rationis incertae suffixo -it- ornantur; antiquis consonabat cum 1. limus vel limen; qua ratione cum Festi 4. limus cohaereat, aegre diiudicaveris. Sch.] de origine: FRONTIN. grom. p. 13, 2 (eadem fere HYG. lim. grom. p. 132, 20) -es ... appellati transversi s⟨unt⟩ (transversos vel -us tantum trad.) a limo, [id est] antiquo verbo [transgressa] (id est antiquo verbo transversi HYG. item a limus: ISID. orig. 15, 14, 2 GLOSS.[L] I Ansil. LI 333); ... alii et prorsos et transversos dicunt -es a liminibus, quod per eos in agro intro et foras eatur (quod per eos agrorum itinera serventur HYG. item a limen: SIC. FLACC. grom. p. 117, 5. INST. Iust. 1, 12, 5 explicatur vox postliminium). scribitur limis pro -s PS. AGENN. grom. p. 57, 1. 14 (ceterum v. Josephson, Casae litterarum, 105) nec non in GLOSS., ubi etiam limeis, libis. notatur lim INSCR. Année épigr. 1964 p. 77 n. 197. de genere et de formis: nom. limitum sec. gr. λίμιτον GLOSS. II 387, 19 ὅρος ἐπὶ χώρας terminus, finis, -um, haec terminatio (vix pro gen. explicat.; item 391, 7 ὄχθη ripa, -um). ad genus fem. v. Josephson l. c. 158. ad notionem v. infra, maxime p. 1412, 65 sqq., ceterum CHAR. gramm. p. 47, 10 B. -s ⌊στράτιος⌋ ὅρος (⌊⌋ corruptum esse ex ἀτραπός coniecit Leumann in plagulis coll. GLOSS. l. 79). AGROEC. gramm. VII 122, 17 limen aedium est, -s regionum (vel finium add. ISID. diff. 1, 348). GLOSS. -s: τρίβος, πλαγία, ὁδός. παράτριβος. ὁροθέσιον. ἀτραπός. ἀτραπὸς ἤτοι ὁ ὅρος. τέλος ὅ ἐστι πέρας. λίμιτον. finis vel terminatio. finis, terminus. -es: ὁροθέσια. adde l. 72. abiit in sermonem gr. λίμιτον (praeterea occurrit forma λίμης, v. Preisigke, Wörterbuch III 214. errori potius traditionis tribuas, quam lemma *λιμίτης suspiceris Novell. Iust. edict. 13, 11, 1 τοῖς ... λιμίταις). legitur inde a PLAVTO, LEGIBVS agr., Ma- mil., VRSON., VARRONE, CIC. [sic. límmitu, neap. lémmeto, abrut. yĕmmətə, march. gliémito, pedem. lümi, langob. alp. límat etc.; sard. límiđe; raet. or. linda; francoprov. lēda; cat. llinda; hisp. linde; port. linda; notione q. e. 'limen': langob. alp. límat. cf. M.-L. 5048. Wartburg V 344 sq. Battisti-Alessio III 2233. Wagner II 29. Corominas III 98. Machado II 1337. St.] [confunditur in codd. maxime c. limen, lumen, miles, ceterum c. litus (VERG. Aen. 6, 900 LVCAN. 9, 74).]

CAPVT PRIVS: notione originaria i. q. via, trames sim. (sc. fere recto cursu extentus; cf. -s rectus Ov. met. 7, 782 trist. 2, 477 MANIL. 3, 332 SEN. epist. 123, 12 MELA 1, 102 VAL. FL. 4, 614 et saepius, directus MELA 1, 16, non flexus LVCAN. 3, 218; at occurrit -s curvus Ov. met. 14, 830 SEN. Thy. 842 [cf. curvatur AVIEN. orb. terr. 1042] et apud ipsos agrimensores recentiores, sc. contra eorum artis praecepta -s gammatus ..., hoc est tortuosus GROM. p. 319, 7 L. [eadem fere 323, 6. cf. 363, 13 tortuosum. 363, 23 gammatum. PS. AGENN. grom. p. 69, 18 regammante]): I -s est cuilibet usui: A vi originaria servata (sed vergit hic illic in vim directionis vel ipsius motus, cursus sim., maxime l. 20 sqq. 64. p. 1411, 43): 1 proprie; -e utuntur: a aquae (de alveo vel cursu sim.): PLAVT. Poen. 632 (homines comparantur fluvio) vos certumst sequi; ... vostra ripa vos sequar, ... vostro gradiar -e. PROP. 4, 4, 50 lubrica tota via est ...: quippe tacentes fallaci celat -e semper aquas (nisi ad b). 4, 9, 60 lympha ... avia secreti -is. Ov. met. 8, 559 solito dum flumina currunt -e, dum tenues capiat suus alveus undas. PLIN. nat. 5, 141 mare verticibus -em fodiens, donec Asiam abrumpat Europae sc. in Hellesponto. STAT. silv. 4, 3, 85 -e me i. Volturnum colis beato. PAVL. NOL. carm. 27, 466 cum ... ductus aquae ... exiguam huc tenui dimittat -e guttam. VICT. VIT. 1, 1 aequor ... angusto se -e sc. freti Gaditani coartavit.

b animantia eorumque vehicula; pertinet ad: α itinera per terram facta: (I) quaelibet: (A) usu communi (sc. praevalente vi locali): VARRO rust. 2, 4, 8 in lutosos -es ac lustra. EDICT. imp. Aug. de aq. Venafr. (CIL X 4842) 45 neve eae fistulae ... nisi sub terra, quae terra itineris viae publicae -isve erit, ponantur (cf. CIL XI 3003, 29 aquam duxit per vias -esque publicos). Ov. rem. 599 -s ... tenuis ..., qua tulit illa ad mare saepe pedes. met. 2, 699 hoc -e ... ire. 7, 443 tutus ad Alcathoën ... -s composito Scirone patet. 14, 371 caecis ... vagantur -bus. trist. 5, 6, 40 (de semita formicarum) gracili ... -e (cf. Verg. georg. 1, 380 angustum ... iter). LIV. 22, 12, 2 transversis -bus in viam Latinam est egressus (31, 39, 5 profectus inde t. -bus. 41, 14, 2 per t. -es [mil- V] superatis montibus. cf. 2, 39, 3 t. tramitibus). 22, 15, 11 Appiae -e pervenire in agrum Romanum (c. gen. viae ut: TAC. hist. 3, 25, 1 per -em viae sparguntur. FLOR. epit. 4, 8, 6 interciso Herculanae viae -e. OROS. hist. 5, 23, 22 primus ... per Taurum duxit exercitum ac -em itineris fecit. adde p. 1412, 6 et cf. STAT. silv. 2, 1, 176 agmina, Flaminio quae -e Molvius agger transvehit). 31, 24, 10 -s mille ferme passus longus in Academiae gymnasium ferens ...; eo -e Athenienses ... signa extulerunt. 32, 13, 5 Triccam ... proximis -bus petit. 34, 28, 2 cum audisset descensum difficilis et artae viae esse, ... praemissis, qui munirent viam, lato satis et patenti -e ad Eurotam amnem ... pervenit. MANIL. 5, 652 funambulus ausus sine -e gressus. VELL. 2, 120, 2 penetrat interius, aperit -es Tiberius in Germania (item aperiuntur -es copiis promovendis: FRONTIN. strat. 1, 3, 10 -bus [mil- trad.] per centum viginti milia passuum actis ... subiecit dicioni suae hostes. 1, 5, 10 -em agere coepit tamquam per eum erupturus. TAC. ann. 1, 50, 1 silvam Caesiam -emque a Tiberio coeptum scindit, castra in -e locat. cf. OROS. supra. de -e subterraneo: CLAVD. rapt. Pros. 2, 165 transilit ... arcano -e muros). SEN. dial. 7, 1, 2 conprensus aliquis -s et interrogati incolae non patiuntur errare viatorem, at hic (i. in consequenda vita beata) tritissima quaeque via ... maxime decipit. CVRT. 10, 2, 27 (Alexander ad milites seditiosos) fugientibus me pateant -es. COLVM. 1, 8, 7 semitas novosque -es in agro fieri ne patiatur vilicus (sim. 11, 1, 23). LVCAN. 4, 740 super ardua ducit saxa ... abrupto -e signa (cf. STAT. Theb. 1, 332 scopuloso in -e). 9, 408 inreducem ... viam deserto -e carpit. al. (B) praevalente respectu directionis, tractus vel actionis eundi (pauca certiora): VERG. Aen. 9, 372 procul hos (i. Nisum et Euryalum) laevo flectentis -e cernunt (CLAVD. carm. min. 18, 13 laeva iubet rector: l. deducunt mulae -e gressum [ordine cursum, currum var. ll.]). Ov. met. 7, 782 nec -e callida recto in spatiumque fugit, sed ... redit in gyrum (LVCAN. 9, 712 semper r. lapsurus -e cenchris). STAT. Theb. 1, 136 in diversa trahunt iuvenci ... et vario confundunt -e sulcos. silv. 2, 2, 11 qua -e noto Appia longarum teritur regina viarum (cf. l. 42 sq., quae exempla etiam huc trahi posse non negamus).

(II) per multitudinem obstantem (ignem SEN., mare OROS.): VERG. Aen. 9, 323 (Nisus ad Euryalum) haec ego vasta dabo et lato te -e ducam (in pugna ut: 10, 514 latum ... per agmen ... -em agit ferro Aeneas. SIL. 1, 267 qua sparsit ferrum, latus rubet aequore -s. 4, 462 cessere globi latusque ... apparet campo -s. 9, 379 qua dextera ... Poeni -em agit. 9, 610 laxo diducit -e turmas elephas. STAT. Theb. 9, 183 Tydeo ingens -s utrimque datus. 10, 298 sua quemque ductorem cruento -e turba subit. CORIPP. Ioh. 5, 418 -e largo implicitas planate vias). SEN. benef. 3, 37, 2 utrimque flamma recedente -em adapertum esse. OROS. hist. 1, 10, 15 deus divisit ... mare, ... ut inoffensi spe -is provocati ... intrarent.

[Balzert]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

β itinera per aquas facta (*cf. p. 1410, 84*): Ov. epist. 17 (18), 133 patet attritus solitarum -s aquarum, non aliter multa quam via pressa rota. trist. 1, 10, 16 longum tenui -e fecit iter *navis.* LVCAN. 2, 709 angustus puppes mittebat in aequora -s. 3, 218 rates non flexo -e ponti . . . duxit (*cf.* VAL. FL. 4, 614 -e recto puppis . . . transcurrat). 6, 15 iter aequoreo praecepit -e. SIL. 14, 362 late spumat canenti sulcatus gurgite -s. STAT. Theb. 9, 364 -e non uno . . . funera nati vestigat *Ismenis nympha.*

γ itinera varia et fabulosa: VARRO Serv. auct. georg. 1, 34 tres . . . vias *esse in caelum*: unam . . ., alteram per -em qui est inter leonem et cancrum (*cf.* CIC. rep. 6, 26 bene meritis . . . quasi -s ad caeli aditum patet. SEN. Herc. f. 970 monte gemino -em ad superos agam). Ov. met. 2, 19 adclivi . . . -e . . . venit *Phaethon ad regiam Solis.* 8, 203 medio . . . ut -e curras, *Icare.* 14, 830 Irin . . . descendere -e curvo. SEN. Herc. f. 568 inferis prospectus pateat lucis et invius -s det faciles ad superos vias. SIL. 13, 551 claustra . . ., quae secreti per -is umbram Elysios ducunt campos (*cf.* 13, 778 Elysio tendentem -e . . . effigiem). 14, 240 specus . . . caecum iter ad manis tenebroso -e pandit. STAT. Theb. 2, 61 *Sopor* noctis agebat equos . . . et recto decedit -e caeli. 8, 84 (*ad Amphiaraum*) qui -e . . . non licito per inane ruis (*cf.* 8, 326 *ad inferos* veniemus . . ., quo -e cuncti, qua licet ire via).

c *sol, sidera*: VERG. Aen. 2, 697 longo -e sulcus *stellae* dat lucem (*cf.* Ov. met. 15, 849 flammiferum . . . trahens spatioso -e crinem stella micat. STAT. Theb. 5, 286 nostrum . . . iter longae claravit -e flammae [SCHOL. stellae tractu]. *v. etiam p. 1412, 23*). Ov. met. 2, 130 sectus in obliquum est lato curvamine -s *solis.* MANIL. 1, 711 veluti . . . discernit semita campos . . .: candidus in nigro lucet sic -s Olympo (*de via lactea ut* 1, 714). 3, 332 modo quae fuerant surgentia -e recto sidera, curvato ducentur in aethera tractu. SEN. Thy. 803 quid te *i. Solem* aetherio pepulit cursu, quae causa tuo -e certo deiecit equos (*cf.* LVCAN. 2, 412 diem pronum transverso -e ducens *Phaethon.* frg. 7, 1 raptum transverso -e caeli flammati Phaethonta. CLAVD. 5, 210 -e iusto devius). 842 *Luna* curvo brevius -e currens *quam Sol.* benef. 4, 23, 3 quantam fatorum seriem certus -s educit (*4, 23, 1* circumitus solis ac lunae). nat. 7, 24, 1 quis unum stellis -em ponit . . .? nempe . . . alios et alios circulos habent. LVCAN. 7, 867 velut . . . solis iniqui -e vel glacie nuda . . . iaceres, *Thessalia deserta.* SIL. 4, 105 accipiter medio tendens a -e solis. STAT. Theb. 1, 25 licet artior omnis -s agat stellas, *ut Domitiano locus paretur.* 4, 2 Phoebus . . . angusto *diei hibernalis* cogebat -e (*abl. compar.?*) vernum longius ire diem (*vix ad II B 4*). 4, 691 adiuvat . . . Phoebus adhuc summo . . . -e. *al.*

d *varia* (*sc. quae moventur vel tamquam mota inducuntur. passim c. respectu directionis, tractus sim.*): *α generatim*: Ov. trist. 2, 477 ut recto grassetur -e (tramite *var. l.*) miles *ludi latruncularii.* MANIL. 1, 601 intervalla pari servantes *circuli* -e semper (*item de ductu linearum*: 2, 521 altera . . . in bellum diverso -e ducit linea *trigoni.* 2, 648 *diametros* secat medium transverso -e caelum. AVIEN. Arat. 532 tertia . . . linea . . . haud simili sese sub -e tendit *quam ceterae*). 2, 792 qua primum terras aequali -e cernit *sidus zodiaci oriens.* PLIN. nat. 13, 98 murena (*i. citri vitium*) nigro transcurrens -e (*cf. p. 1412, 29*). STAT. Theb. 7, 747 arva virosque -e non uno . . . secum praecipitans *ruina montis.* silv. 2, 2, 84 tibi Parthenopen derecto -e ponti ingerit *cubiculum.* OPT. PORF. carm. 9 *in versu intexto* 19, 1—24, 6 -e sub parili crescentis . . . ramos *palmae.*

β speciatim extenduntur -e loca: MELA 1, 16 ad septentrionem . . . paene ut directo -e extenta est *Europa* (*cf.* 1, 102 huc atque illuc longo rectoque -e extentus *Pontus,* sinuatus cetera). 2, 85 *Pyrenaeus mons* per omnem provinciam longo -e inmissus (*cf.* PRISC. perieg. 632 nunc obliqua means, nunc recto -e currens *Taurus mons* [*Dionys. perieg. 641 ἴχνεσιν ὀρθότατον, Avien. orb. terr. 844* directa . . . vestigia figit]). COLVM. 10, 92 *in horto* foros adverso -e ducens rursus in obliquum distinguat tramite parvo. SIL. 14, 647 inclusos porrecto -e longis porticibus . . . lucos. PLIN. epist. 9, 7, 4 illic recta gestatio longo -e . . . extenditur, illic . . . leviter inflectitur.

2 *in imagine et translate*: a *vario usu*: CATVLL. 68, 67 *Allius amantes adiuvans* clausum lato patefecit -e campum. Ov. ars 3, 558 nec stabilis animos . . . ut capias, idem -s agendus erit. Pont. 1, 3, 20 ut e molli sanguis pulmone remissus ad Stygias certo -e ducat aquas (GERM. frg. 4, 162 si cura . . . c. me -e ducit. *cf.* STAT. silv. 5, 3, 237 labat incerto mihi -e cursus te sine et orbatae caligant vela carinae). STAT. Theb. 1, 16 (*3* unde iubetis ire, deae?) -s mihi carminis esto Oedipodae confusa domus (*cf.* CE 1552 B, 5 quo nunc Calliope gemino me -e cogis, quas iam transegi, rursus adire vias?). 1, 390 medio de -e vitae in senium vergens *Adrastus* (*cursum potius vitae intellegas quam terminum aetatis ut*: PELAG. in II Tim. 4, 7 p. 522, 9 in extremo v. -e constitutus. MAR. VICTOR aleth. 3, 542 longaevo . . . decedens -e v. *aliter p. 1413, 77*). 5, 736 recto descendunt (sed tendunt *Garrod*) -e Parcae (OPTAT. app. 10 p. 216, 6 vitam . . . per r. -em *verae religionis* dirigamus. PHOEBAD. c. Arian. 7 l. 42 D. a r. evangeliorum -e recesserunt). 10, 611 venit alma salus, sed -e duro. silv. 5, 1, 186 -e coepto tende libens. MART. 11, 90, 1 carmina nulla probas molli quae -e currunt, sed quae per salebras . . . cadunt. TERT. adv. Val. 5 p. 182, 5 -s principalium magistrorum. ITALA psalm. 138, 3 (Veron. *al.*) semitam meam et -em meum investigasti (*gr. σχοῖνον, Hil. ad l. 9* directionem, *Vulg.* funiculum). LACT. inst. 6, 12, 26 quamvis verum -em non tenuerint *philosophi,* tamen . . . propius aberrarunt *a veritate* (*cf.* AVG. civ. 19, 1 p. 346, 31 D. nec . . . naturae -s in tantum ab itinere veritatis deviare permisit *philosophos,* ut *eqs.*). SERV. Aen. 3, 374 ('ire per altum') per -em fortunae superioris.

b *respicitur cursus vitae ad bonum vel malum tendens*: SEN. epist. 123, 12 rectum sequi -em *ad honesta ducentem* (CYPR. epist. 65, 2 *lapsi* a recto -e veri itineris aversi). SIL. 15, 46 (*verba Voluptatis*) non -e duro . . . decurrat . . . aetas (*cf. l. 8. p. 1411, 79*). STAT. silv. 2, 3, 67 *tu, cui* medius per honesta et dulcia -s. CYPR. hab. virg. 21 (*ad Matth. 7, 14*) durus et arduus -s, qui tendit ad gloriam: per hunc viae -em martyres pergunt ([*opp.* lata et spatiosa itinera]. ISID. reg. monach. praef. 2 arduum illum -em atque angustum . . . incedat *eqs.*). IVVENC. 1, 680 quam lata . . . via est, quae -e laevo . . . convolvit iter caligine mortis (*Matth. 7, 13*). 2, 360 revocare malos peccantum a -e gressus. SIDON. epist. 7, 6, 7 latum spiritalis ruinae -em traxit *civitas.* DRAC. laud. dei 2, 717 criminis et poenae -s semel unus habetur. *in lusu c. notione finis*: AVG. c. mend. 9, 20 si hanc peccatis aperuerimus viam . . ., lato -e, immo nullo -e, sed convulsis, et remotis omnibus terminis infinito spatio cuncta intrabunt.

B *transfertur ad res in -is formam porrectas*: 1 *varias*: MANIL. 2, 361 cum praeteriens (*Housman,* praedales *vel* per tales *trad.*) forma[n]tur singula -s *hexagoni* sidera . . . sexque per anfractus curvatur virgula in orbem (*cf. p. 1411, 45*). SEN. Thy. 699 atrum . . . -em sidus trahens (*item de vestigiis lucidis, crinibus cometarum sim.*: PLIN. nat. 2, 96 faces vestigia longa faciunt priore ardente parte, bolis vero perpetua ardens longiorem trahit -em [*vertit Ioh. Lydus ostent. 10ª p. 34, 7 αὔλακα*]. STAT. Theb. 11, 473 niveus . . . deae sequitur vestigia -s. *cf. p. 1411, 22 sqq.*). PERS. 3, 57 quae Samios diduxit littera (*i. Y*) ramos, surgentem dextro monstravit -e callem. PLIN. nat. 37, 184 nigram materiam *gemmae* distinguente -e albo ([SOL. 2, 44 quam . . . -es albi intersecant]. *cf.* SOL. 33, 19 *sardonychis* medietas circuitur -e candicante [*Plin. nat. 37, 89* circuli albi]. CLAVD. carm. min. 36, 2 *in crystallo* trahitur -s lucidiore gelu). STAT. Theb. 7, 595 cum -e fusi sanguinis (FLOR. epit. 1, 14, 3 *ut* ad victoriam iter s. sui -e aperiret *Decius*). OPT. PORF. carm. 1, 4 picto -e dicta notans *Thalia quondam,* . . . nunc . . . paupere vix minio carmina dissocians (*respicitur columna scripturae ut*: 20ᵇ, 1 diviso metiri -e *carmen.* 20ᵇ, 8 *donec poeta* cumulato -e claudat *carmen.* 26, 16 normatā . . . regulā, ut ora quadrae sit vigente -e, vel inde . . . linea tendatur . . . latior. SYMM. epist. 3, 1 artare paginam -e parciore. COMPVT. Carth. 1, 5 quae *columna bissextilis* cancellis lunaribus glutinata certo -e sociatur. BOETH. mus. 3, 31 p. 266, 12). VEG. mulom. 1, 56, 36 mediae cervicis *equinae* setas aequaliter oportet attondi, ita ut tam dextri quam sinistri -is continuata serie iubae relinquantur intactae. PAVL. NOL. carm. 19, 461 (*de tigno transverso crucis*) geminos transverso -e gestans cantharulos. 19, 466 de -e eodem *pendens scyphus* (limine *trad.*; -e *Hartel, Patrist. Stud. VI p. 70, tignum quoddam intellegens*). CYPR. GALL. gen. 1182 quam *manum primo loco nascentis gemelli* femina sollers punicea de reste ligat . . .: hic quoniam fuerat discretus -e *eqs.* 2 *regiones* (*cf. p. 1411, 54*): LVCAN. 9, 862 quisquis superum . . . hinc torrente plaga, dubiis hinc Syrtibus orbem abrumpens medio posuisti -e mortes. PLIN. nat. 25, 94 circa Abderam et -em, qui Diomedis vocatur, equi pasti inflammantur rabie. SOL. 38, 13 a Ciliciae finibus Asiaticum -em dispescit *Taurus.* AVIEN. orb. terr. 475 *Europa* tamquam speculis . . . trinis spectat *solem* . . .: unus Hiberos -s habet, -s tenet alter . . . Graios, Ausoniae medius protendit . . . arva (*aliter Dionys. perieg. 332 κρηπῖδα, Prisc. 328* partes). 582 Atticus . . . -s iacet, Attica tellus (*Dionys. perieg. 423 οὖδας tantum ut Prisc. 425* tellus). 698 prolixus -s Abantum *sc. Euboea insula.* 1150 alterius Syriae -s iacet (*Dionys. perieg. 971 αἶα*). CLAVD. 15, 149 (*verba Africae imprecantis*) medius flagrantis Olympi me quoque -s agat (*de zona fervida caeli. cf.* rapt. Pros. 1, 261 squalebat inustus -s [*syn.* plaga]). OROS. hist. 1, 2, 84 *nostrum mare* in meridiem magis vergens angustiorem inter se et oceanum coartatae Africae -em fecit.

II *-s adhibetur ad dividendum vel finiendum sim.* (*in appositione determinat subst. l. 76, si recte trad.*): A *strictius in divisione agrorum*: 1 *vi originaria de viis*: a *leges et doctrinae agrimensorum* (*epitheta -um collegit Bursian in indice editionis* GROM. *Lachmannianae*): LEX agr. (CIL I² 585) 89 ⟨quae viae in eo⟩ agro ante quam Cartago capta est fuerunt: eae omnes publicae sunto -esque inter centuria⟨s⟩ (*cf.* VRSON. [CIL I² 594] 78, 36 sqq. quicumque -es quaeque viae quaeque itinera *sunt* . . ., eae viae eique -es eaque itinera publica sunto. *cf.* FRONTIN. grom. p. 10, 7 omnes . . . -es secundum legem colonicam itineri publico servire debent. HYG. lim. grom. p. 134, 1 per hos *-es actuarios* iter populo sicut per viam publicam debetur). Mamil. grom. p. 263, 13 sqq. L. (= VRSON. [CIL I² 594] 104, 10 sqq.) qui -es decumanique . . . deducti (factique *add. Vrson.*) erunt quaecumque fossae limitales (-es *Mamil.*) in eo agro erunt . . ., ne quis eos (*om. Vrson.*) -es decumanosque obsaeptos . . . habeto neve eos arato *eqs.* (*cf.* LEX Visig. 10, 3, 2 qui . . . -es complanaverit aut terminos fixos fuerit ausus evellere. *cf. p. 1413, 66*). p. 264, 11 qui hac lege coloniam deduxerit . . ., in eo agro, qui ager intra fines eius coloniae . . . erit, -es decumanique ut fiant terminique statuantur curato. PAVL. FEST. p. 71 decimanus appellatur -s, qui fit ab ortu solis ad occasum; alter ex transverso currens appellatur cardo (PLIN. nat. 18, 326. 331. FRONTIN. grom. p. 11, 10 HYG. lim. grom. p. 132, 7. *al.*; *cf.* HYG. lim. grom. p. 135, 5 po-

[*Balzert*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

sita auspicaliter groma, ipso forte conditore praesente, . . . *solis* ortum comprehenderunt et in utramque partem -es emiserunt. p. 144, 13 quibusdam coloniis . . . decimanus maximus et kardo a civitate ori⟨un⟩tur et per quattuor portas in more⟨m⟩ castrorum ut viae amplissimae -bus diriguntur; haec est constituendorum -um ratio pulcherrima). p. 235 prorsi -es appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem derecti sunt (Frontin. grom. p. 12, 12 *cardine et decumano actis* reliqui -es fiebant angustiores et inter se distabant par[t]ibus intervallis; qui spectabant in oriente⟨m⟩, dicebant prorsos; qui dirigebant in meridianum, dicebant [et] transversos [*eadem fere* Hyg. lim. grom. p. 132, 18]). Plin. nat. 17, 169 vineas limitari decumano XVIII pedum latitudinis . . . aliisque transversis -bus denum pedum distingui per media iugera (*item definitur latitudo*: Hyg. grom. p. 71, 3 -es lege late patere debent . . .; maximus decimanus et cardo plus patere debent . . ., ceteri autem -es, qui subruncivi appellantur, patere debent pedes VIII. lim. grom. p. 157, 9 -bus latitudines secundum legem . . . divi Augusti debemus decimano maximo pedes XX *eqs.* p. 169, 12. *al.*). Frontin. grom. p. 10, 20 -um prima origo, sicut Varro descripsit, a[d] disciplina[m] Etrusca[m] *eqs.* Hyg. grom. p. 72, 14 quintum quemque -em diligenter agi oportet . . ., ut quadraturae diligenter cludi possint; lapidem autem in quintarios poni oportet, reliquos autem roboreos (*cf.* lim. grom. p. 136, 18 divus Augustus . . . numero -um inscriptos lapides omnibus centuriarum angulis defigi iussit. 137, 10 -s inscriptionibus claudi ita, ut cuius centuriae essent lapides intellegeretur [*cf.* Cod. Theod. 2, 26, 4, 1 veteribus signis -s inclusus]. 170, 5 actuarios -es diligenter agemus et in eis lapides inscriptos defigemus adiecto scamnorum numero *eqs.*). lim. grom. p. 145, 19 omnis -um conexio rectis angulis continetur. 167, 2 agrum -bus includemus, hoc est centuriabimus. *al.* **b** *varia exempla* (*cf.* Plavt. *infra l. 73*): Varro ling. 5, 13 quae radices egerit *verbum* extra fines suas, persequemur; saepe enim ad -em arboris radices sub vicini prodierunt segetem. rust. 1, 15, 1 fines praedi satione [sationis notis *trad.*] arborum tutiores fiunt, ne familiae rixent cum vicinis ac -es ex litibus iudicem quaerant (*cf.* Hor. epist. 2, 2, 171 qua populus adsita certis -bus vicina refugit iurgia). 1, 16, 6 si . . . ad -em quercetum habet *vicinus*. Verg. ecl. 1, 53 vicino ab -e saepes. georg. 1, 126 ne signare quidem aut partiri -e campum fas erat (*aetate aurea ut*: Ov. am. 3, 8, 42 signabat nullo -e mensor [fossor *var. l.*] humum. Avien. Arat. 299 nullus telluri -s datus, indice nullo culta secabantur [*cf. Germ. 118* parvi terminus agri]. Clavd. 3, 380 tum tellus communis erit, tum -e nullo discernetur ager. *cf.* Ov. met. 1, 136 *ferrea aetate* communem . . . prius . . . humum longo signavit -e mensor). 2, 278 nec setius omnis in unguem arboribus positis secto via -e quadret: ut . . . *cum* cohortis explicuit legio (*cf. l. 27*). Hor. carm. 2, 18, 25 revellis agri terminos et ultra -es clientium salis avarus (*cf.* Ivv. 16, 38 sacrum effodit medio de -e saxum). Tib. 2, 1, 18 di patrii, purgamus agros . . .: vos mala de nostris pellite -bus. Colvm. 4, 32, 1 *opp.* mediis agris. 10, 345 caput . . . aselli . . . fixisse Tages in -e ruris. CIL V 2546 caput -is Lontriconis permutatum ex d(ecurionum) d(ecreto) (Grom. p. 307, 16 L. in caput -is terminum invenies). Inscr. Année épigr. 1964 p. 77 n. 197 finis inter Trid(entinos) et Feltr(inos) lim(es) lat(us) p(edes) *tot.* *al.*

2 *vi deflexa de ipso -is signo, termino* (*dubium an huc trahi possit* Pavl. Fest. p. 116 -es in agris nunc termini, nunc viae transversae. *exempla certiora*): Verg. Aen. 12, 898 saxum antiquum ingens campo quod forte iacebat, -s agro positus litem ut discerneret arvis (*sec. Hom. Φ 405 λίθον . . . τόν ῥ' ἄνδρες πρότεροι θέσαν ἔμμεναι οὖρον ἀρούρης*). Tert. praescr. 37 l. 14 (*in imag.*) qua potestate, Apelles, -es meos commoves (*cf.* Avg. serm. 22 A 5 L. contra potentem, qui movit -em tuum. *v. Legem Mamil. grom. p. 264, 15 L.* nequis . . . loco moveto *terminum*). Obseq. 33 grex luporum -es, qui in agrorum divisione . . . depositi (dis- *? Rossbach*) erant, dissipavit (*cf. Oros. hist. 5, 12, 2* stipites, terminorum indices). Avg. civ. 21, 4 p. 493, 1 sqq. D. ut eos *carbones* substernere soleant, qui -es figunt, ad convincendum litigatorem, quisquis . . . lapidem -em non esse contenderit. Petr. Chrys. serm. 154 p. 608^{A} dominum praediorum -bus affixi tituli proloquuntur. Lex Burg. Rom. 39, 1 terminos aut -es aut arbores terminales . . . evellere aut abscidere et signa impressa eradere (Inscr. Dessau 5982a -es ebulsi sunt et . . . ⟨p⟩ositi de⟨nuo⟩). CIL VIII 7148 -s fundi Sallustiani (*cf.* 20618 -s agrorum).

B *laxius transfertur ad quoslibet fines, terminos vel res dividentes* (*sc. sive de zona sive de linea; cf. etiam l. 57*): **1** *limitantur varia*: **a** *incorporaliter*: **α** *generatim*: Plavt. Poen. 48 (*iocose per imaginem agri limitandi*) eius *argumenti* . . . regiones, -es, confinia determinabo: ei rei ego finitor factus sum. Ov. rem. 326 mala sunt vicina bonis . . .; iudicium . . . brevi -e falle. Sen. Med. 308 inter vitae mortisque vias nimium gracili -e ducto (*cf.* Arnob. nat. 2, 35 mediae qualitatis animas esse . . . et in medio -e vitae atque interitus contineri). benef. 1, 15, 2 benignitatis fines introrsus referre et illi minus laxum -em aperire (*cf.* Lact. inst. 6, 17, 29 virtutum exactissimos -es nosse aut tenere. Clavd. 17, 96 quo fine beatum dirigitur, quae norma boni, qui -s honesti). Qvint. inst. 9, 1, 3 tenui -e dividuntur *tropi et figurae*. Tert. idol. 15 p. 49, 2 esse nos oportere . . . subditos magistratibus . . ., sed intra -es disciplinae, quousque ab idololatria separamur. adv. Val. 20 p. 198, 13 demiurgus extra Pleromatis -es constitutus. Arnob. nat. 7, 28 p. 262, 17 omnis haec ratio longe est ab diis sita nec exigui -is interiectione discreta. Lact. inst. 1, 3, 16 ut suos quisque *deus* -es . . . transgredi nequeat. 6, 19, 5 deus certos -es statuit *adfectibus*: quos si transcenderint *eqs.* (*cf.* Chalc. comm. 194 animi vigor . . . progressus est ad iracundiae -em. Alc. Avit. hom. 16, 2 p. 124, 18 *si* mentis impetus moderationis -em non excessit). 6, 23, 27 *voluptatem* castitatis pudicitiaeque -bus includere (*cf.* epit. 56, 6 qui -es eius *libidinis* . . . non tenent. Avg. civ. 1, 1 p. 4, 23 D. ibi accipiebat -em trucidatoris furor. epist. 92, 4 sine -e timoris vel pudoris fertur impunita loquacitas. serm. ed. Mai 126, 10 -s positus est cupiditati. *al.*). Optat. 2, 12 p. 101, 6 a falsae opinionis -bus separata *veritas* (*antea*: in sinu opinionis). Ambrosiast. in II Cor. 12, 6 ultra gloriam . . . tendere, quam -s meritorum admittit. Avg. conf. 3, 8, 16 diruptis -bus humanae societatis. Ps. Avg. hypomn. 3, 8, 13 -s fidei sanae defenditur *tunc*, quando termini, quos posuerunt sancti patres, . . . observantur (*cf.* Vincent. Ler. 4, 7 intra . . . incorruptae vetustatis castissimos -es. Avell. p. 370, 16 -bus . . . praefixis positarum semel synodalium regularum. *al.*). *al.*

β *speciatim in arithmetica (geometria, musica) de singulis numeris (figuris, intervallis) quibus definitur series eorum*: Chalc. transl. p. 36^{A} *in intervallis* medietatum . . . altera quota parte -is extimi praecellebat unum extimum -em, tota praecellebatur ab alio extimo -e (*gr. ταὐτῷ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχουσαν καὶ ὑπερεχομένην sc. μεσότητα, Cic. Tim. 23* extremis). *ibid.* natis itaque -bus sescuplorum et item eorum, quibus accedit pars sui tertia *eqs.* (*gr. ἡμιολίων . . . διαστάσεων . . . γενομένων, Cic.* intervallis). comm. 10 ita dimidietatis et dupli ratione sociantur *tria quadrata* et fit extimorum -um et medietatis una eademque condicio; . . . sive enim summi -is minorem summam cum imi -is maiore summa multiplicavero seu contra summi -is maiorem summam cum imi -is minore summa contulero multiplicans, utraque hac via nascitur duodecim numerus (*sim. in serie solidarum figurarum*: 15). 17 utitur . . . remedio continui competentis, propterea quod . . . est . . . adunatrix distantium -um, similisque eius rationis, qua deus . . . usus est, cum extimi mundi -bus, igni atque terrae, aeris et aquae insereret medietatem. 36 alium numerum infra decimanum -em (*antea*: qui finibus decimani numeri continentur. *ad eundem -em ordinis arithmetici spectant*: Fav. Evl. 13, 1 W. [p. 9, 3 H.] intra -em primi versus. 23, 7 [p. 17, 7] prohibente epogdoi versus . . . -e. Fvlg. myth. 3, 9 propter novenarium -em, quia decimus alterius ordinis primus gradus est. Macr. somn. 1, 6, 11 quem *denarium numerum* primum -em constat esse numerorum. Mart. Cap. 7, 746 fines . . . vel -es mihi sunt monas, decas *eqs.*). 41 quia sex numerus facit unum -em et item duodecim secundum efficit -em iuxta rationem duplicis quantitatis. *et saepe apud eundem.* Fav. Evl. 16, 1 W. (p. 12, 14 H.) a numero pari . . . tribus illis -bus duplicatis natus est cybus. Boeth. arithm. 1, 9 p. 19, 10 donec extremitates *seriei numerorum* -em faciant. 1, 19 p. 41, 7 inter hos *numeros* . . . velut inter inaequales intemperantias medii temperamentum -is sortitus est ille numerus, qui perfectus dicitur (*postea*: medietatis obtinens terminum).

b *corporaliter*: Varro Men. 260 neque post respiciens neque ante prospiciens, sed limus intra -es culinae (*cf. -es aedificiorum*: Tert. spect. 20 p. 21, 17 extra -es circi . . . et extra cardines theatri. pudic. 1 p. 222, 6 digamos foris sistimus, eundem -em liminis *sc. ecclesiae* moechis . . . figimus). Manil. 4, 930 animi sedes . . . per totum angusto regnat de -e corpus (*cf.* Opt. Porf. carm. 3, 29 arto in -e clausa *mens*). Sen. Oed. 365 has omnes *venas iecoris* retro prohibens reverti -s oblicus secat (*cf.* Lvcan. 1, 623 pulmonis . . . fibra latet parvusque secat vitalia -s. Chalc. comm. 220 qua nervis obsitus -s interiectus cor a pulmone secernit utroque). Lvcan. 7, 298 (*Caesar ad milites ante pugnam*) camporum -e parvo absumus a votis. Plin. nat. 15, 59 rara componi *mala*, uti -es pervii spiritum aequalem accipiant. Val. Fl. 6, 361 raptata *a pugnantibus* . . . -e in arto membra viri *caesi* (*de spatio inter acies interiecto. cf.* Clavd. Don. Aen. 12, 115 p. 566, 15 ['parabant in medio . . . aras'] hoc est in -e). Stat. Theb. 4, 450 in -e silvae. Plin. epist. 5, 6, 33 rectus hippodromi -s . . . hemicyclio frangitur; . . . finito vario illo . . . curvamine recto -i redditur (*an ad I?*). Tert. adv. Val. 6 p. 183, 1 *nomina* Graeca ponemus; significantiae per paginarum -es aderunt (*aliter p. 1412, 35*). virg. vel. 17, 3 *non pars tantum capitis velanda est*; -es et fines eius eo usque porriguntur, unde incipit vestis. Chalc. comm. 98 *caelum* visus nostri -em. 295 infinitam et sine -e *esse silvam*. *al.*

2 *limitantur terra, regiones sim.*: **a** *generatim*: Ov. fast. 2, 683 gentibus est aliis tellus data (in *var. l.*) -e certo, Romanae spatium est urbis et orbis idem. Lvcan. 1, 216 *Rubicon* Gallica certus -s ab Ausoniis disterminat arva colonis (*item de fluviis*: 1, 404 finis . . . Hesperiae, promoto -e [mil- *var. l.*], Varus. 2, 487 hoc -e bellum haereat [*cf.* Paneg. 12, 15, 1 *ut* ad resistendum Padi -e . . . uteretur]. Itala *infra*. Itin. Alex. 18 quicquid . . . -s Euphratis dispesceret ac muniret. Avien. orb. terr. 1339 Ganges fit -s caespiti Eoo. *al.*; *cf. p. 1415, 41*). Plin. nat. 8, 225 non transeunt . . . onagri -em (onagrium item *trad.*), qui Cappadociam a Cilicia dividit. Stat. Theb. 1, 157 -s uterque poli. 4, 413 Mortis (*i. Tartari*) -e manes elicitos. Ivv. 10, 169 infelix angusto -e mundi *Alexander* (Hier. epist. 18 A, 7, 7 quomodo . . . apostolorum sonus m. -es penetret. hom. Orig. in Ezech. 4 p. 362, 19 m. -es tenent *ecclesiae*. Pavl. Nol. carm. 10, 238. *cf.* Adnot. Lucan. 4, 72 quo

[Balzert]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Oceano quasi orbis -e cuncta cohibentur. Conc.^{S} I 5 p. 206, 5 ex ultimis terrae -bus adventantes [Sedvl. hymn. 2, 2]. Arator act. 1, 23 sub extremum diffuso in -e mundum). Min. Fel. 6, 2 ultra ... ipsius oceani -es. Itala num. 21, 13 (Aug. quaest. hept. 4, 42) castra conlocaverant trans Arnon in Ermon, quod exstat a -bus Amorrhaeorum; est enim Arnon -s Moab inter Moab et inter Amorrhaeum (*gr. bis* ὅριον, *Lugd.* finis; *Vulg.* in finibus ...; terminus). Sol. 49, 6 hoc est conliminium, in quo -s Persicus Scythis iungitur (*inde*: Mart. Cap. 6, 693. Isid. orig. 9, 2, 62 -s est Persicus, qui Scythas ab eis dividit). Ps. Hil. libell. 5 p. 75, 9 maria ... inclusa in terrae -bus (*cf.* Avg. conf. 13, 17, 20 tu ... figis -es, quousque progredi sinantur aquae. Hil. gen. 48 -e [limine *trad.*] certo liquuntur maria nec finem transilit unda. Mart. Cap. 9, 912 [vers.] Nerea freti noscere -em). Avien. orb. terr. 38 altera pars *scriptorum* orbem *i. tres continentes* telluris -e findit, *non aquis* ([*Dionys. periheg. 19* ἠπείροισι διὰ χθόνα νοσφίζουσιν, *Prisc. periheg. 28* terris ... discernere terras]. *cf.* 48 rite quis orbi -s haberetur [*Dionys. 26* ἀμφ' οὔροισι, *Prisc. 36* discrimina]). *al.* *c. gen. inhaerentiae*: Sidon. epist. 3, 1, 5 veterum finium -bus effractis ... possessionis ... metas in Rhodanum ... proterminant *Gothi.* **b** *speciatim respiciuntur fines extremi imperii Romani* (*sc. plus minusve munitionibus instructi, unde pressius fere de ipsis operibus l. 45. 52sq.; ad rem v. Diz. epigr. s. v.*): Tac. Agr. 41, 2 tot exercitus ... amissi ... nec iam de -e imperii et ripa, sed de hibernis legionum et possessione dubitatum (Avson. 419, 82 p. 375, 563 P.). Germ. 29, 4 -e acto promotisque praesidiis sinus imperii et pars provinciae habentur *sc. ii, qui decumates agros exercent.* Tert. adv. Iud. 7, 8 -es suos transgredi non sinuntur *Germani* (*syn.* termini, fines). Act. Arv. a. 213, 21 per -em Raetiae (*c. gen. provinciae ut*: CIL III 764 [*aet. Diocletiani*] prov(inciae) Scyt(hiae) [12483 *a. 337/40*]. 10596 [*a. 365/7*] Val(eriae). Paneg. 8, 3, 3 porrectis usque ad Danuvii caput Germaniae Raetiaeque -bus. Capitol. Aur. 22, 1 ab Illyrici -e. *al.*). CIL VIII 22765 (*a. 262/3*) militibus ... ex -e Tripolitano (Itin. Anton. Aug. p. 73, 4 Cod. Theod. 12, 1, 133. *item c. adi. provinciae*: Treb. trig. tyr. 29, 1 Libyci. Vopisc. Aurelian. 13, 1 Scythici -is, ... orientalis -is ..., Illyriciani -is et Thracici ..., Retici -is. quatt. tyr. 3, 1 Africani [Cod. Iust. 1, 27, 2, 17]. *al.*). Paneg. 6, 11,5 magis ornant -em castella quam protegunt. 7, 14, 1 per -es, qua Romanum barbaris gentibus instat imperium. 8, 13, 3 repente Rheno institisti omnemque illum -em ... tutatus es (*cf.* Amm. 28, 3, 7 castra -esque vigiliis tuebatur et praetenturis). 9, 18, 4 castra ... toto Rheni et Histri et Eufratae -e restituta (10, 2, 6 per totum H. -em *eqs.*; *item de fluviis*: 8, 13, 3 *supra.* 10, 7, 3 Rhenum ... videbatur ipsa sic natura duxisse, ut eo -e Romanae provinciae ab immanitate barbariae vindicarentur. Avson. 3, 8 p. 322 P. *Germanis devictis* nec Rhenum Gallis -is esse loco. 406, 75 p. 242 ab usque Rheni -e. *al. sed opponuntur*: Spart. Hadr. 12, 6 *ubi* barbari non fluminibus sed -bus dividuntur). 10, 9, 1 Romanum -em victoria[m] protulit (Vopisc. Prob. 14, 5 si -s R. extenderetur et fieret Germania tota provincia. Lvcif. reg. apost. 11 p. 61, 26 [*verba Constantii imp.*] *ut* solus intra -em R. imperassem. moriend. 4 p. 292, 24. Amm. 17, 13, 1 -em perrupere R. 18, 5, 3. 28, 5, 1. Oros. hist. 6, 21, 8 a R. -bus abstinere). Treb. trig. tyr. 3, 9 transrenani -is ducem et Galliae praesidem (*v. vol. V 1, 2323, 41 et 46sqq.*). Vopisc. Aurelian. 10, 2 ut -em restitueret (*cf.* Rvf. Fest. 14 supra ripas Tigridis -s est reformatus. Novell. Theod. 24, 4 ad ... -um refectionem). Itin. Anton. Aug. p. 464, 1 a -e id est a vallo *Hadriani*. Ps. Avr. Vict. epit. 42, 14 redditus -s Romanae possessionis. Rvf. Fest. 8 -s inter Romanos et barbaros ... est constitutus. Amm. 15, 8, 6 rupta -um pace. 23, 5, 2 cum in ipsis barbarorum confiniis interiores -es ordinaret. 24, 2, 4 per nostros -es diu grassatus *Saracenus* (25, 6, 11. 27, 12, 11 -es n. disterminantes *montes* et Lazicam. 31, 4, 9 n. -is reseratis obicibus. Iord. Get. 22, 113). 29, 6, 2 studio muniendorum -um ... in ipsis Quadorum terris ... aedificari praesidiaria castra mandavit (*cf.* Anon. de mach. bell. 20 tit. de -um munitionibus. Cod. Theod. 7, 15, 1 propter curam munitionemque -is atque fossati). *et saepe.* *? fere pro ipsis copiis -em custodientibus*: Cod. Iust. 12, 35, 17 (*a. 472?*) neminem in ullo numero equitum vel peditum vel in quolibet -e (*var. l.* milite) ... sociari concedimus (*ibid. bis iuxta* numerus).

3 *limitatur caelum, mundus sim.* (*aliter p. 1414, 82. 1416, 10*): Ov. met. 1, 69 -bus dissaepserat omnia (*i. elementa partesque mundi*) certis. Manil. 1, 580 *circulus aequinoctialis* aequali distinguit -e caelum. 1, 582 brumalis nomine -s (timens *sim. trad.*) ultima designat ... lumina solis. 1, 609 (*de duobus coluris*) alter ab excelso decurrens -s Olympo Serpentis caudam siccas et dividit Arctos *eqs.*; (618) alter in hunc medium summumque incumbit in axem perque pedes *ursae* ... transit *eqs.*; (625) illo rursus de -e (*i. gyro priore, quem secat*), tangit te, Capricorne *eqs.* 1, 653 quidquid erit caelique imum terraeque supremum, qua coit ipse sibi nullo discrimine mundus ..., praecingit tenui transversum -e mundum; haec ... per totum volitabit linea caelum (*de horizonte ut*: 1, 664 [*vers. spur.*]. Anth. 761, 37 -s in astris dimidium sphaerae momentis omnibus abdens. Chalc. comm. 67 -s ... partes mundi determinans [*66* horizon limitans mundum]). 2, 811 *cardo ad horoscopum pertinens* tenui partitur -e mundum. Lvcan. 7, 363 quidquid signiferi conprensum -e caeli ... hominum sumus. Stat. Theb. 3, 502 sub excelso spirantis -e caeli. 4, 783 (777) sub -e cancri. Gell. 2, 22, 3 -es regionesque esse caeli quattuor: exortum, occasum, meridiem, septentriones (*item respiciuntur cardines caeli*: 2, 22, 14 certo atque fixo -e est meridies. Anth. 484, 1 quattuor a quadro consurgunt -e venti. Avien. Arat. 1693 si duri -e ab euri, si regione noti ... coruscat. Prisc. periheg. 903 ab eoo ... -e [*Dionys. periheg. 976* πρὸς ἀντολίην]). Chalc. transl. p. 30^D cuncta ... intra conseptum et -em suum continens *mundus* (*gr.* ἐντὸς ἔχον *tantum*). p. 40^B terram ... constrictam -bus ... cuncta continentis poli (*male resp. gr.*). comm. 82 ad summum -em solstitialis epicycli. *al. cf. etiam p. 1411, 22 sqq.*

4 *limitatur tempus*: Lvcan. 2, 11 saecula iussa ferentem fatorum immoto divisit -e mundum. Stat. silv. 3, 1, 18 angusti bis seno -e menses longaevum mirantur opus. Tert. apol. 48, 12 finis et -s, medius qui interhiat *inter duo aeva.* adv. Marc. 4, 33 p. 532, 2 (*ad Luc. 16, 16*) quasi ... -em quendam agnoscamus Iohannem constitutum inter vetera et nova, ad quem desineret Iudaismus et a quo inciperet Christianismus (*postea*: interstite Iohanne. Optat. 5, 5 p. 131, 5 quia *baptisma Iohannis* quasi quidam -s fixus esset iussionis inter tempora antecedentia et sequentia. Avg. c. Pelag. 3, 4, 11 praeteritae dispensationis -em quendam. serm. 293, 2 interiectus quidam -s testamentorum duorum). Cens. 15, 3 *multi* -em istum (*i. annum octogesimum et unum*) transgressi sunt (*antea*: finem vitae ... legitimum. *cf. p. 1411, 72 necnon* Prosp. carm. de ingrat. 445 -e in ipso extremi flatus. CE 1434, 7 sexaginta annos vicino -e tangens). Chalc. comm. 130 *deum* disposuisse *stellas* tamquam -es temporum annorumque signa (*cf.* Hil. in psalm. 134, 11 vices ... anni definitis -bus temperantem *solem.* Mar. Victor aleth. 1, 109 signata ... -e certo tempora dissiciens *sol*). Leo M. epist. 138 p. 1102^A tempus *paschale* ... ita dispositos habet -es suos (*cf.* Prosp. chron. I p. 484, 1376 in primi mensis -e *paschatis celebrandi*). Avell. p. 54, 17 sententias iudicum ... temporum -s ... sancit (Boeth. cons. 4, 6, 5 W. quamquam angusto -e temporis saepti tamen aliquid deliberare conabimur. *adde* Chalc. *supra*). Evstath. Basil. hex. 6, 7, 14 tempus *non* patitur ulterius -em disputationis extendi (*gr.* πέρα τοῦ μέτρου. *cf.* Clavd. Mam. anim. 3, 17 p. 188, 20 latius dicendae causae ... modum statui, -em fixi). *al.*

iuncturae verbales selectae: **1** *c. acc.*: **a** *facere, constituere sim.*: agere: Verg. Aen. 10, 514 Ov. ars 3, 558 Sen. Herc. f. 970 Sil. 9, 379 Frontin. strat. 1, 3, 10. 1, 5, 10 Tac. Germ. 29, 3 Hyg. grom. p. 72, 14. *al.* (*cf.* exagere: Agenn. grom. p. 43, 17). aperire: Vell. 2, 120, 2 Sen. benef. 1, 15, 2 (*cf.* adaperire: Sen. benef. 3, 37, 2). determinare: Plavt. Poen. 48. ducere: Sen. Med. 308 Hyg. lim. grom. p.140, 8 Serv. georg. 2, 278 Hier. epist. 7, 1, 2 (*cf.* deducere: Lex Mamil. grom. p. 263, 13 L. Vrson. [CIL I^2 594] 104, 10). facere: Lex Mamil. grom. p. 264, 11 L. Vrson. (CIL I^2 594) 104, 10 Pavl. Fest. p. 71 Colvm. 1, 8, 7. 11, 1, 23 Frontin. grom. p. 12, 12. *al.* figere: Tert. pudic. 1 p. 222, 6 Optat. 5, 5 p. 131, 5 Avg. civ. 21, 4 p. 493, 1 D. conf. 13, 17, 20 serm. 28, 3. *al.* (*cf. adi.* fixus: Gell. 2, 22, 14. praefigere: Avell. p. 370, 16). mittere: Frontin. grom. p. 14, 18 = Hyg. lim. grom. p.135, 8 (*cf.* emittere: Hyg. lim. grom. p. 135, 6). ponere: Verg. Aen. 12, 898 Sen. nat. 7, 24, 1 Avg. serm. ed. Mai 126, 10 (*cf.* disponere: Chalc. comm. 130 Leo M. epist. 138 p. 1102^A). regere: Grom. p. 358, 10 L. (*cf.* dirigere: Pavl. Fest. p. 235 Hyg. lim. grom. p. 134, 15 Lib. col. I p. 217, 7. 18 L. Grom. p. 273, 7 L.). statuere: Lact. inst. 6, 19, 5 Ennod. dict. 5, 6 p. 439, 20 (*cf.* constituere: Hyg. lim. grom. p. 131, 8. 132, 7. 134, 5. *al.* Tert. adv. Marc. 4, 33 p. 532, 2 Chalc. comm. 34. *al.* instituere: Sic. Flacc. grom. p. 116, 21. 118, 14. 16. 129, 29 Rvf. Fest. 14). trahere: Sen. Thy. 699 Plin. nat. 2, 96 Clavd. carm. min. 36, 2 Sidon. epist. 7, 6, 7. *al.* **b** *transire sive proferre sim.*: commovere, movere *v. p. 1413, 57sqq.* (*aliter* promovere: Lvcan. 1, 404 Paneg. 11, 5, 4). excedere: Hier. hom. Orig. in Ier. 5 p. 631^B Alc. Avit. hom. 16, 2 p. 124, 18 Greg. Tvr. Franc. 2, 25 p. 70, 16 Greg. M. moral. 20, 73. extendere: Vopisc. Prob. 14, 5 Epist. pontif. 362, 2 Migne 20 p. 774^A Evstath. Basil. hex. 6, 7, 14. proferre: Paneg. 8, 1, 4. 10, 9, 1. rumpere: Vopisc. Tac. 3, 4 Grom. p. 350, 15 L. (*cf.* disrumpere: Avg. conf. 3, 8, 16. irrumpere: Sidon. epist. 9, 1, 1. perrumpere: Amm. 17, 13, 1. 23, 3, 4. 26, 5, 7). transire: Plin. nat. 8, 225 Greg. M. in Ezech. 1, 5, 3. transgredi: Tert. adv. Iud. 7, 8 Cens. 15, 3 Lact. inst. 1, 3, 16 Avg. civ. 15, 16 p. 93, 3 D. *al.*

2 *c. abl.*: **a** *ire sive ducere sim.*: currere: Ov. met. 8, 203. 559 Sen. Thy. 842 Mart. 11, 90, 1 Mar. Victorin. verb. script. 5 Prisc. periheg. 632 (*cf.* decurrere: Sil. 15, 46 Avien. Arat. 1519 Prisc. periheg. 903. transcurrere: Plin. nat. 13, 98 Val. Fl. 4, 613). descendere: Ov. met. 14, 830 Stat. Theb. 5, 736. ducere: Verg. Aen. 9, 323 Ov. Pont. 1, 3, 20 Manil. 2, 521 Germ. frg. 4, 162 Colvm. 10, 92 Lvcan. 2, 412. *al.* gradi: Plavt. Poen. 632 (*cf.* egredi: Liv. 22, 12, 2. gressum deducere: Clavd. carm. min. 18, 13. gressum ecferre: Sil. 16, 488). ire: Ov. met. 2, 699 Stat. Theb. 4, 2. 6, 629. iter facere: Ov. trist. 1, 10, 16 (*cf.* iter aperire: Flor. epit. 1, 14, 3. iter pandere: Sil. 14, 240). venire: Ov. met. 2, 19 Stat. Theb. 8, 326. 10, 611 (*cf.* pervenire: Liv. 22, 15, 11. 34, 28, 2). **b** *dividere sim.*: dissaepire: Ov. met. 1, 69. distinguere: Manil. 1, 580 Plin. nat. 17, 169 Cypr. Gall. num. 434. dividere: Lvcan. 2, 11 Qvint. inst. 9, 1, 3 Sic. Flacc. grom. p. 100, 10. Spart. Hadr. 12, 6. *al.* (*cf.* -s dividit: Manil. 1, 609 Plin. nat. 8, 225). partiri: Verg. georg. 1, 126. secare: Manil. 2, 648 Prisc. periheg. 339 (*cf.* -s secat: Manil. 1, 609 [612]. Sen. Oed. 365 Lvcan. 1, 623 Plin. nat. 18, 331). signare: Verg. georg. 1, 126 Ov. am. 3, 8, 39 met. 1, 136

[Balzert]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Mar. Victor aleth. 1, 109. c *includere vel sim.*: artare: Symm. epist. 3, 1 Boeth. cons. 2, 7, 6 W. claudere: Frontin. grom. p. 13, 14 Hyg. grom. p. 78, 22 Sic. Flacc. grom. p. 122, 20 Ps. Agenn. grom. p. 57, 13 Boeth. categ. 1 p. 169^{D} (*cf.* -s claudit: Manil. 1, 609 [617]. Hyg. lim. grom. p. 139, 10 Ps. Agenn. grom. p. 57, 14. -e concludere: Avg. c. acad. 3, 3, 5. includere: Hyg. grom. p. 85, 20 lim. grom. p. 167, 2 Lact. inst. 6, 23, 37 [-s includit: Epist. pontif. 362 Migne 20 p. 773^{A}]). praecingere: Manil. 1, 653. 664 (*cf.* -s praecingit: Sol. 9, 2). *al.*

CAPVT ALTERVM: *per confusionem verborum i. q. limen (cf. p. 1410, 4 necnon* limitaris): Gloss. II 389, 21 οὐδός -s hoc limen.

homoeoprophora et lusus verborum: Varro Men. 260 limus intra -es. Paneg. 2, 32, 3 ut et -i manus suspecta decederet et militi auxiliator accederet. Symm. or. 2, 30 vacant ora legibus, arma -bus.

deriv.: limitalis, limitaneus, limitaris, limito.

compos.: *cf.* limitotrophus.

līmeum, (-ī) *n.* [*vox gallica teste Plinio. Sch.*] *nomen herbae*: Plin. nat. 27, 101 (*cf.* 1, 27, 76) -um (lym-, -mae- *var. ll.*) herba appellatur a Gallis, qua sagittas in venatu tingunt medicamento, quod venenum cervarium vocant *eqs.*

līmicola, -ae. *a* 3. limus *et* colere, *cf.* fonticola, amnicola. *i. qui in limo vivit*: Avson. 396, 36 p. 251 P. -is . . . ostreis.

līmifex *adi.* *a* 3. limus *et* facere. *i. q. ex limo creans*: Inscr. christ. Hisp. 385, 2 *deus* -x testacei . . . corporis comptor.

līmigenus, -a, -um. *a* 3. limus *et* gignere, *cf.* amnigenus *Auson. Mos. 116.* *i. q. in limo nascens*: Avson. Mos. 45 tu *Mosella* neque -is (-ger- *R*) ripam praetexeris ulvis, nec piger immundo perfundis litora caeno.

līmināris, -e. *a* limen. *scribitur* lum- Itala Am. 9, 1 (cod. 175). [*subst. i. q. 'limen': sard. centr.* liminárju, liminárdzu, *mer.* liminárğu; *langued.* lẽnnáu, ennáu; *hisp. vet.* limbrar, limnar; *hisp.* umbrál (*et var. dial.*); *port.* limiar. *cf. M.-L. 5050. Wartburg V 345. Wagner II 29. Corominas IV 646 sq. Machado II 1337. St.*]

1 *adi. i. q. ad limina pertinens, in limine positus sim.*: Vitr. 6, 3, 4 trabes earum *alarum* -es ita altae ponantur, ut altitudines latitudinibus sint aequales. Avg. epist. 40, 2 (*ad Hieronymum*) quae sit eius *libri tui* inscriptio nescimus . . ., non enim hoc codex ipse ut adsolet in -i pagina praetendebat (*respondet* Hier. epist. 112, 3, 1 cum . . . quaereres, ut tuis verbis utar, cur '-is p.' non esset inscripta. *cf. de praefationis loco*: Comment. in Don. gramm. V 325, 7 in eius *opusculi* -i paginola exponendum esse). 2 *n. pro subst. i. q. limen* (*inter nomina neutra in 'e' desinentia affert* Ps. Asper gramm. suppl. 43, 4 -e, superliminare): Itala exod. 12, 7 (Ps. Cypr. pasch. 1 p. 249, 21) *sanguinem* ponent super duos postes et super -a in domibus (super limen *var. l. et Ambr. epist. 23, 19; gr.* ἐπὶ τὴν φλιάν, *Vulg.* in superliminaribus. *contaminatur c.* 12, 13 [Priscill. tract. 6, 110] sanguis quem in postibus et -bus posuistis [*aliter gr. et Vulg.*]. *inde*: Priscill. tract. 6, 107. 108 omnia . . . in postibus aut in -bus animati corporis data vult *deus* in introitum divini sermonis aptari). Am. 9, 1 (cod. 175) movebuntur -a (*gr.* τὰ πρόπυλα, *Hier. ad l.* vestibula, *Vulg.* superliminaria. *item in templis*: Hier. in Is. lib. 3 praef. commotum est . . . -e templi [*eadem* in Is. 6, 4, *ubi Vulg.* superliminaria cardinum, *Ps. Vigil. Thaps. trin. 12, 117* limen]. in Ezech. 47, 6—12 p. 474^{B} -e templi fractum corruit. Itin. Anton. Plac. rec. A *et* B 17 [limitare *var. l.*]).

compos.: superliminare.

līminium, -ī *n.* *vox e compos.* postliminium *prave ficta.* 1 *habetur in loco suffixi*: Svlp. Rvf. Cic. top. 36 in quo *verbo 'postliminium'* . . . nihil . . . esse notandum nisi 'post', et '-um' illud productionem esse verbi . . ., ut in 'finitumo', 'legitumo' *eqs.* 2 *usurpatur pro nomine sui iuris*: Gloss. -um: captivitas. servitium mortiferum, captivitas. -um est servitium. Gloss.^{L} V Abba LI 47 -um: servitium, terminus (*sc. per confusionem c.* limes).

1. līmis *v.* limes. **2. līmis** *v.* 1. limus.

līmitālis, -e. *a* limes (*cf.* limitaris). [*subst. i. q. 'limen': apul.* limmitale, *it. sept.* umdal *etc.; francog. vet. et med.* lintel; *var. francoprov., prov., vasc. cf. M.-L. 5052. Wartburg V 345 sq. Corominas II 174. St.*]
i. q. ad limitem agri pertinens: Lex Vrson. (CIL I^{2} 594) 104, 11 fossae -es in eo agro erunt (*cf. p. 1412, 76*). Porph. Hor. epist. 2, 2, 170 ('populus adsita certis limitibus') qua populus arbor 'adsita' id est innata -is (lem- *trad.*, *idque prava distinctione*; limitaris *Meyer, Holder*) certaminis indicat fines certos.

[**līmitāmentum** *perperam pro* imi- *in edd. vet.* Mar. Victorin. gen. div. verb. 9 p. 21, 13.]

līmitāneus, -a, -um. *a* limes. *forma* -anus Prisc. gramm. II 78, 19 (*iuxta* veteranus *al.*) *et fortasse* Inscr. *infra* (*cf.* translimitanus). ? lem- Inscr. *infra.* *legitur inde a s. IV; abiit in sermonem gr.* λιμιτάνεος (λιμητάναιος). [*dubiae lectionis* Inscr. Epigraphica 3, 1941 p. 201 n. 1683 ⟨M⟩aurosi ⟨l⟩emitani.]

i. q. ad limitem imperii pertinens (*non nisi in re militari sive publica; cf. ad rem* Procop. arcan. 24, 12 κατεστήσαντο στρατιωτῶν πλῆθος ἐπὶ φυλακῇ τῶν ὁρίων . . ., οὕσπερ λιμιταναίους ἐκάλουν [*inde* Svda Λ 549; *sim.* Malalas chron. 12 p. 308, 19]. *ceterum v. Neumann, RE Suppl. XI 876 sq.*): 1 *de hominibus*: **a** *adi.*: α miles -us: Lampr. Alex. 58, 4 *v. sub* β. Vopisc. Prob. 14, 7 ut numeris vel -is m. quinquagenos *tirones* . . . intersereret. Cod. Theod. 7, 4, 30 pr. 8, 4, 17 ut . . . species horreis erogandae comitatensibus m. . . . deferrentur, -is vero pretia darentur (Cod. Iust. 1, 27, 2, 8 ut extra comitatenses m. per castra m. -i constituantur, qui possint . . . civitates limitis defendere et terras colere. *ibid. iterum*). Novell. Theod. 4 rubr. ne duciani vel -i m. ad comitatum exhibeantur. 24, 2 -i . . . m. (-orum m. Cod. Iust. 1, 46, 4, 2) . . . annonarum partem. 24, 3 ab omni -orum m. ac foederatarum gentium concussione temperaturos *magistros militum.* 24, 4. β dux -us: Lampr. Alex. 58, 4 sola, quae de hostibus capta sunt, -is d. et militibus donavit . . . dicens attentius eos militaturos, si etiam sua rura defenderent.

b *m. pro subst.* (*sed hic illic possis etiam e contextu subaudire vocem q. e.* miles; *distinguitur* miles *l. 27 sqq.*): Spart. Pesc. 7, 7 erga milites tanta fuit censura, ut, cum apud Aegyptum ab eo -i vinum peterent, responderit *eqs.* Rvf. Fest. 25 reparato de -is Daciae exercitu. Not. dign. occ. 25, 20 sub dispositione . . . comitis Africae: -i (vinit-, umct- *codd.; enumerantur postea sedecim* praepositi limitum. *sim.* 26, 12). Cod. Theod. 11, 1, 21 -orum annona. Novell. Theod. 4 pr. opem . . . -orum poscit utilitas, qui . . . exhibitionibus diversorum iudicum dicuntur adflicti, ut inter privatam vitam et militarem scientiam neutri nascantur. 4, 1. 2. Cod. Iust. 1, 27, 2, 8 pro -is . . . ordinandis . . . exemplum fecimus unius numeri -orum; si inveneris . . . idonea corpora . . ., -orum constituas numero in unoquoque limite, ut . . . possint ipsi -i sine comitatensibus militibus una cum ducibus suis adiuvare loca, ubi dispositi fuerint, non longe limitem exeuntes nec ipsi -i nec duces eorum, ut nullum etiam dispendium a . . . ducianis praedicti -i sustineant. 1, 27, 2, 13 quanti et qui milites in quibus locis vel civitatibus *Africae* constituti sunt et quanti -i in quibus locis vel limitibus constituti sunt (*item distinguuntur a militibus legionariis sim.*: Novell. Iust. 103, 3, 1 *dux* praeerit militibus et -is et foederatis et quicquid in provincia armatum omnino est). 12, 59, 8 duces eorumque apparitores nec non -os castrorumque praepositos.

2 *de rebus ad hanc militiam pertinentibus*: Capitol. Gord. 28, 2 ut nulla esset . . . ⟨ci⟩vitas -a (milit- *P*) potior et quae posset exercitum p. R. ac principem ferre, quae totius anni . . . condita non haberet. Cod. Theod. 7, 15 rubr. de terris -is ([*cf. 4, 15, 1* spatia, quae gentilibus propter curam . . . limitis . . . fuerant . . . concessa]. Iust. 11, 60 rubr. de fundis limitotrophis et t. et paludibus et pascuis -is vel castellorum). 12, 1, 56 si . . . recens adhuc erit ratio militiae -ae, . . . curiis . . . adgregabuntur (Conc.^{S} II 2, 2 p. 26, 17 nullum . . . ad aliquam . . . adspirare m. nisi cohortalinam vel -am; si qui vero extra cohortalinam vel -am inventi fuerint militare *eqs.* [*eadem, sed oratione contractiore, Cod. Iust. 1, 5, 8, 6*]. II 3, 2 p. 92, 4 ad nullam . . . aspirare m., nisi forte ad cohortalinam vel -am [*cf. exemplar gr.* II 1, 3 p. 123, 20 στρατείαν . . . τὴν τῶν κορταλίνων ἢ τῶν λιμιτανέων]). Novell. Theod. 24 rubr. de . . . locis -is . . . redhibendis. 24, 4 agros . . . -os universis cum paludibus omnique iure, quos ex prisca dispositione -i milites ab omni munere vacuos ipsi curare pro suo compendio atque arare consueverant.

compos.: collimitaneus. *cf. ?* inter-, translimitanus.

līmitānus *v.* limitaneus *p. 1417, 73.*

līmitāris, -e. *a* limes (*cf.* limitalis). [*subst. i. q. 'limen': norm.* linter; *francoprov.* lẽda *etc., prov. vet.* lumdar *etc., prov.* lindar *etc.; cat.* llindar; *mutata syllaba suffixa: francog. vet. et med.* lintier; *port.* lindeira. *cf. M.-L. 5052. Wartburg V 345 sq. Corominas II 174. Machado II 1337. cf.* limitalis. *St.*]

1 *notione originaria i. q. ad limitem agri pertinens*: Varro ling. 5, 21 hinc (*i. a terendo*) fines agrorum termini, quod eae partis propter -e iter (item *F*) maxime teruntur. Hyg. lim. grom. p. 169, 10 rigorum latitudines velut limitum observabimus: interstitione -i mensuras per strigas et scamna agemus. Serv. auct. ecl. 9, 7 perticam -em (milit- *trad.*) *v. s.* limitator. 2 *per confusionem c.* liminare *n. pro subst. i. q. limen* (*cf. p. 1417, 53 necnon* Gloss. Reich. ed. Stalzer p. 105, 899 limitem: -e [limptarem *trad.; v. Pokrowskij, ALL 15, 1908, 577*]): Lex Sal. Merov. 58, 2 in duropello, hoc est in -e, stare debet intus in casa respiciens.

līmitātē *v.* limito.

līmitātio, -ōnis *f.* *a* limitare. [*vix recte trad.*: Gloss.^{L} III Abstr. LI 21 (*inde* I Ansil. LI 330 *necnon* Gloss. IV 534, 12) -o certo firmoque limite (limite secto [*sec. Verg. georg. 2, 278*] *vel* limitata *coni. ed.*). *perperam insertum in edd. vet.*: Colvm. 3, 12, 1 (*pro* aestimatio), Mar. Victorin. gen. div. verb. 9 p. 21, 11 (*pro* imitationem).] *i. q. actus vel effectus limitandi* (*cf.* Sic. Flacc. grom. p. 118, 21 quamvis una res sit forma, alii dicunt perticam, alii centuriationem, alii metationem, alii -em, alii cancellationem, alii typon): Plin. nat. 1, 18, 77 -o agrorum (*enarratur 18, 331 sqq.*). Frontin. grom. p. 16, 15 adhibere . . . metiundi diligentiam, qua[e] potius actus incessus -is (incessae imilitationis *vel* incensiti imitationis *trad.*) effectum laterum longitudine[s] aequet. Sic. Flacc. grom. p. 122, 21 centuriae limitibus clausae, qui a limit⟨ation⟩ibus excipiuntur. 125, 2 sqq. aliquando . . . in limita⟨tionib⟩us ⟨si⟩ (*corr. Lachmann*; ⟨si⟩ inlimitatus *dubitanter Thulin in app.*) ager etiam ex vicinis territoriis sumptus non suffecisset et auctor divisionis . . . velit . . . agros . . . assignare *civibus*, voluntate⟨m⟩ sua⟨m⟩ edicit (edictis *trad.*) . . . in formis extra -em. 128, 24 divisi sunt complurium municipiorum agri et una -e comprehensa sunt; . . . (128, 27) ergo fit, ut plura territoria confusa unam faciem -is accipiant. 129, 25 Grac-

[Balzert]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

chanorum et Syllanorum -um. LIB. col. II p. 252, 9 ager . . . tribus limitibus est assignatus in centuriis: quorum -o pedaturae haec est: *eqs.*

līmitātor, -ōris *m.* *a* limito. *i. qui agrum limitandum curat*: SERV. auct. ecl. 9, 7 usque ad eum . . . locum perticam limitarem Octavius Musa porrexerat, -r ab Augusto datus (*ad rem cf. Philarg. Verg. ecl. 8, 6 rec. I p. 143, 6 sqq.*).

līmito, -āvī, -ātum, -āre. *a* limes. leim- CIL VIII 22786 f *et* k (*a. 29/30*). *perf. stirp. brev.*: -asse AVG. civ. 15, 12 p. 81, 5 D., *long.*: -verunt SIDON. epist. 7, 1, 1. *legitur inde a* TREBATIO, VARRONE rust., *terminis lapideis a. 29/30* CIL VIII 22786 f *et* k, PLIN. nat., FRONTINO. [*fortasse hisp.* lindar; *port.* lindar. *cf. M.-L. 5051. Corominas III 98. Machado II 1337. St.*]

I *pro obi. est quod limite afficitur, fere i. q. (limite) partiri, digerere sive terminare, circumscribere sim.* (*sc. res praeter* AVG. civ. *infra l. 54; absolute l. 37 necnon* PLIN. nat. 17, 185 ALC. AVIT. epist. 95. *al.; res terminans indicatur per abl. instr. saepius*, sub *c. abl. l. 61*, usque ad *infra l. 55. 64, subi. est* CHALC. comm. 18. 66 SERV. auct. georg. 1, 108. *al.*; GLOSS. -ta: terminata. *cf.* II 386, 49 ὁρίζω ἐπὶ τόπον ἤτοι χώρας finio, termino, -o. 403, 40 περιορίζω -o. *dub. an huc spectet* GLOSS. lim⟨it⟩at: exterminat [*nisi erat* eliminat; *an* [ex]terminat*?*]):

A *strictius in divisione agrorum* (*cf. B 2*): **1** ager -tus (-andus LIB. col., OROS.; *cf.* PAVL. FEST. p. 116 -tus a. est in centurias dimensus): FLORENT. dig. 41, 1, 16 (*ex Trebatio, frg. 72 Lenel*) in a. -tis ius alluvionis locum non habere; . . . Trebatius ait agrum, qui . . . hostibus devictis . . . concessus sit . . ., habere alluvionem neque esse -tum, agrum autem manu captum -tum fuisse, ut sciretur, quid cuique datum esset, quid venisset, quid in publico relictum esset (*ad ius alluvionis cf.* VLP. dig. 43, 12, 1, 6 insula *in publico flumine nata* . . . occupantis est, si -ti a. fuerunt [*sim.* 43, 12, 1, 7]). FRONTIN. grom. p. 1, 13 a. . . . -tus hac similitudine decimanis et cardinibus continetur. FRONTIN.(?) grom. p. 31, 19 refer[en]t, in quo agro agatur: si -tus est . . .; si in agro arcifinio si[n]t. HYG. lim. grom. p. 162, 12 a. -to accepturorum comparationem faciemus ad modum acceptarum (*Hyg. grom. p. 73, 6* mensurā peractā). LIB. col. I p. 211, 24 lex a. -andis metiundis. OROS. hist. 5, 12, 2 mensores ad -andum Carthaginiensem a. missi (*cf. Obseq. 33* limites, qui . . . depositi erant). **2** *absolute*: CIL VIII 22786 f *et* k (*cippi limitares a. 29/30*) leg(io) III Aug(usta) -vit C. Vibio Marso proco(n)s(ule).

B *laxius respiciuntur*: **1** *varia* (*sc. incorp. cum respectu sive partiendi, digerendi sive terminandi. usum fere excusat* AVG.): VARRO rust. 2, 2, 1 quoniam . . . -ta est pecuaria quaestio, nunc rursus vos reddite nobis . . . de unaquaque re (*respicitur partitio scientiae pastoralis, quae facta est 2, 1, 11 sqq.*). COD. Theod. 2, 18, 1 (*a. 321*) ubi actio partium -ta sit, contentiones . . . satietate altercantium metas compresserint. CHALC. comm. 295 *silvam* indeterminatam . . . minime genitam, -tam vero generatam esse . . ., hoc est . . . exornatam . . . atque illustratam a digestore deo esse generatam (*ibid.* Stoicos definitam et -tam s. esse natura propria, Pythagoram vero infinitam et sine limite dicere, cumque illi quod natura sit immensum non posse ad modum atque ordinem redigi censeant. 312 utrum -ta *sit s.*, id est determinata, nequaquam consentiunt; . . . si est -ta s., . . . figurae compos erit per semet ipsam, quae informis . . . evidenter ostensa est [*postea*: aliquo limite circumiri]). AVG. civ. 6, 1 p. 246, 6 D. hoc usque istas deas singulas posse, suis officiis quodam modo -tas (*cf.* MVTIAN. Chrysost. hom. 2, 3 p. 247/8 usque ad lunam potentiam *Christi* -antes [*gr. p. 23* μέχρι σελήνης συγκλείοντες ... τὴν δύναμιν]). contin. 12, 27 *continentia* moderans et quodam modo -ans in coniugibus carnis concupiscentiam et eius . . . inordinatum motum certis . . . finibus ordinans (*cf.* retract. 1, 19, 9 quatenus intellegenda atque -anda [elim-, imit-, milit- *var. ll.*] est haec fornicatio). FAV. EVL. 15, 4 (p. 10, 18 H.) quia duobus finibus terminetur linea longitudinis, sub dualis numeri natura -atur. CONC. Carth. a. 411 Mansi 4, 217^{E} hoc . . . tenore huius praeceptionis -to. AVELL. p. 700, 15 cum Christiana fides . . . regularibus constitutis stabili . . . tramite -etur. NOVELL. Iust. 23, 3, 1 causas . . . usque ad decem librarum auri quantitatem -tas (-andas *var. l.*). EPIST. pontif. 1056 Conc.^{S} IV 2 p. 127, 27 ut . . . fidelium actiones inlicitas . . . synodus positis regulis -ret (*ed.*, litig- *trad.*). **2** *terra, regiones, areae variae*: PLIN. nat. 17, 169 vineas -ari *oportet* decumano XVIII pedum . . . aliisque traversis limitibus denum pedum distingui . . ., aut . . . totidem pedum cardine, quot decumano, -ari (*cf. Colum. 3, 20, 4* semitis ac decumanis distinguendae *vites*). 17, 185 breves ad ⟨l⟩imitandum caveas circumdant *vitibus*. ITIN. Alex. 20 ubi solum *urbis condendae* describi conveniret, . . . -andae humo ferunt pulverem defuisse. SERV. auct. georg. 1, 108 tramites . . . sunt convalles, quae de lateribus utrimque perviae -ant montes. MART. CAP. 6, 626 a quo *Tanai flumine* incohans Asia Nili . . . alveo -atur (*postea*: terminari. *in descriptione terrarum ut*: 6, 629 *promonturio* terminatur Oceanus, qui tum Hispaniae -atur excursibus). SIGISM. Alc. Avit. epist. 93 p. 100, 18 dominationem *Romanam* . . . obex nulla concludit, nec ullis provinciarum terminis . . . sceptrorum diffusio -atur (*cf.* ENNOD. opusc. 3, 88 p. 353, 18 quo sit dominiorum antiquitas -ta confinio [antiqui⟨tus vicini⟩tas *Hartel, haud necessario*]). ALC. AVIT. epist. 95 ab incursibus formidandis Rodano -ante muniri. *figurae geometricae*: CHALC. comm. 12 sint duo . . . triangula -ta Graecis litteris. 18 quadratura, quam -ant Graecae litterae quattuor (*postea*: quod *quadratum* continetur litteris). 112 qui *globus Luciferi* -atur notis. **3** *tempus*: *in sermone iuris*: COD. Theod. 4, 6, 3, 4 a defensione fiscali duum mensuum ⟨tempo⟩ra -entur, intra quae si non *eqs.* 4, 15 (14), 1, 3 quae *actiones* antiquitus fixis (*om.* Iust. 7, 39, 3, 2) temporibus -antur ([*opp.* perpetuae a. *cf. Cod. Theod. ibid. rubr.* de actionibus certo tempore finiendis]. NOVELL. Iust. 36 pr. certis finibus nostras a. -are censemus). 9, 36, 2 necessariis . . . dilationibus non negatis . . . intra anni curricula (intra certum tempus Iust. 9, 44, 2 pr.) criminales causas -andas (*cf. Cod. Theod. ibid. rubr.* ut intra annum criminalis quaestio terminetur). NOVELL. Valent. 27 pr. vagas aeternasque calumnias et nullo temporum fine conclusas certis et designatis terminis -are. *cetera exempla*: AVG. civ. 15, 12 p. 81, 5 D. Aegyptios . . . lunae fine -asse annum *dixit Plinius* (*nat. 7, 155* annum . . . determinabant . . . lunae senio). PS. AMBR. paenit. 28 p. 1001^{A} forsitan hoc, quod aut primum putatur aut medium, imminentis occidui meta iam -et. **4** *caelum, mundus*: CHALC. comm. 66 dicitur . . . circulus finalis . . . horizon Graeco nomine -ans mundum dividensque in duas partes iuxta hominum visum (*fere pro adi.*: 71 infra c. -antem [*antea*: ultra finalem c.]. *cf.* PRISC. LYD. solut. 4 p. 67, 2 divisum . . . ab aspectu nostro hemisphaerium obliquam -antem sectionem habet). MACR. somn. 1, 15, 10 *in zodiaco* quantum . . . spatii lata dimensio porrectis sideribus occupabat, duabus lineis -tum est.

II *pro obi. est limes: i. q. terminando, finiendo ponere* (*usum absol. sub I digessimus*): COD. Theod. 9, 19, 2, 2 ultimum . . . finem strepitus criminalis, ⌊quem . . . fas non sit excedere⌋ (*post* -amus *transposuit* Iust. 9, 22, 22, 2) anni spatio -amus (compendioso sp. -amus Iust.). AVELL. p. 51, 10 ut termino, qui evidenter est -tus, excluderet *seditiosos* (*antea*: nullus intra vicesimum lapidem conventus habeatur). SIDON. epist. 7, 1, 1 necdum terminos suos ab Oceano in Rhodanum Ligeris alveo -verunt *Gothi* (*cf. de iisdem 3, 1, 5* metas in Rhodanum Ligerimque proterminant).

part. praes. -ans, -antis *vergit in vim adi. notione q. e. finalis sim. l. 18.*

p. p. p. -tus, -a, -um *fere pro adi. v. supra, maxime sub I A 1.*

? adv. **limitātē** *i. q. definite sim.*: PRAEDEST. 1, 58 *v.* lineo.

deriv.: limitatio, limitator.

compos.: collimito, delimito, illimitatus.

līmitotrophus, -a, -um. [*compositum more graeco e* λίμιτον (*pro* limes) *et* τρέφειν *videtur. Sch.*] *scribitur* limitroph- NOVELL. Theod. (*cod. Δ omnibus locis*) *nec non* COD. Iust. 11, 60 rubr. (*codd. KOI*). -trof- *in cod. rescripto Taurinensi s. V/VI* COD. Theod. 5, 12, 31 pr. *et hic illic in recentioribus.* *legitur non nisi in iunctura* *fundus -us* *i. limitaneus, sc. destinatus ad sustinendos milites limitaneos*: COD. Theod. 5, 12, 31 pr. *contextu lacuna depravato.* NOVELL. Theod. 5 rubr. de patrimonialibus rei dominicae et -is f. per orientem sitis (*aliter Cod. Iust. 11, 62 rubr.* de f. patrimonialibus et saltuensibus et emphyteuticis. *cf. 11, 62, 8 a. 386* quos *f.* constat . . . principum sanctionibus limiti deputatos). 5, 2 pr. patrimonialibus f. ac -is nec non etiam saltuensibus . . . ad ius privatum . . . translatis (*sim.* 5, 2, 1). COD. Iust. 11, 60 rubr. de f. -is et terris . . . limitaneis vel castellorum (*cf. 11, 60, 1 pr. a. 385* possessiones, quae ad limitem frumenta conveherent. *11, 60, 3 pr. a. 443* agros limitaneos).

limma, -atis *n.*, λεῖμμα. [*vix recte trad.* MART. CAP. 1, 37 polos et -ta axiumque vertigines (*spatium inter circulos caelestes intellexit Kopp*; climata *haud inepte Grotius, v. vol. III 1348, 11*).]

t. t. musicae i. q. hemitonium: *explicationes*: CHALC. comm. 45 (*ad transl. p. 36^{B}* epogdoi spatiis epitritorum . . . intervalla complebat ita ut ad . . . perfectionem deesset aliquid epitrito, *gr.* τὰ ἐπίτριτα ... συνεπληροῦτο λείπων ... μόριον, *Cic. Tim. 23* cum particulam . . . relinqueret) hemitonium quod dicitur, a veteribus autem dihesis appellabatur, -a cognominavit *Pythagoras*; -a vero est, cum aliquid deest integritati. 47 quia epitritus non solum ex duobus epogdois constat, sed etiam ex alio quoque, aliquantulo scilicet, sicut diatessaron non ex solis duobus tonis constat, sed ex hemitonio, quod veteres -a appellabant, . . . dixit singulorum epitritorum esse quandam portiunculam reliquam, hanc ipsam scilicet rationem hemitonii designans, quod ait tantum esse, quantum desit ducentis quadraginta tribus adversum ducentos quinquaginta sex, quo minus sit plenus epogdous numerus. *sim.* MACR. somn. 2, 1, 23 BOETH. mus. 2, 28. *cetera exempla*: FVLG. myth. 3, 9 p. 74, 16 potest *humana vox* . . . et -ta subrigere et parallelos concordare et distonias mollire (*opp.* -ta . . . facta non erigit *cithara*). MACR. somn. 2, 2, 20 ait . . . Plato (*supra l. 58*) . . . hemioliis epitritis et epogdois et -e hiantia intervalla supplesse *deum* (*sim.* 2, 3, 15). 2, 4, 11 tonorum vel -um minuta subtilia. MART. CAP. 1, 11 duplis ac sesquialteris nec non etiam sesquitertiis . . . iuncturis, licet intervenirent -ta, concinebant *arbores in silva Apollinis.*

limnēsia, *acc.* -am *f.* (limnesius *m.*), λιμνησία, λιμνήσιον (*cf.* limnestis). *nomen herbae centauriae* (*vix huc pertinet* PELAGON. 383 limniadis; *v. Onom. s. v.* Lemnias): DIOSC. 3, 7 p. 379, 19 centauria minore, quem multi lymnesiam dicunt, aquosis locis nascitur (*gr. 3, 7, 1* λιμνήσιον *ut* PS. DIOSC. Vind. 3, 7 p. 12, 10; *sed centauriae maiori aequiperatur* GLOSS. *infra*). ISID. orig. 17, 9, 33 eadem *centauria* et λιμνήσιος (limsios *cod. T*), quia locis humectis nascitur. GLOSS. III 547, 33 limnisius: centauria (*ad script.* -nis- *cf. p. 1421, 2*).

[*Balzert*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

limnēstis (-ēs), *?gen.* -eōs, *acc.* -em (-eam, -ēn) *f.*, λίμνηστις (λιμνῆστις. *cf.* limnesia). *scribitur* -nist- *saepe, ceterum etiam* lym-, lin- *sim.* 1 *nomen herbae centauriae*: Ps. APVL. herb. 34 l. 18 a Graecis dicitur centauria maior, alii Nession, ... alii -is, ... Itali fel terrae (*inde ut vid. depravatum, sc. item inter compluria nomina centauriae*: GLOSS. III 581, 16 limites. *cf. Ps. Diosc. Vind. 3, 6 p. 10, 13* κενταύρειον τὸ μέγα· ... οἱ δὲ λιμνήσιον, ... οἱ δὲ λίμνηστις, ... Ῥωμαῖοι φὲλ τέρραι). GLOSS. III 567, 33 liminutis i. centauria. 568, 6 limnesto i. centauria maior. 2 *dubium an potius de adarca accipiendum quam de centauria* (*praeter l. 17 cf. e. g. Galen. VI 434* δι' εὐφορβίου καὶ λιμνήσεως, ἣν ἀδάρκην ... ὀνομάζουσιν): ORIBAS. eup. 4, 5, 8 La p. 532 *inter medicamenta ad alopeciam post* euforbius ..., tapsia *enumerantur* -es aut adarces (*gr.* λιμνῆστις [ληων- *trad.*]. *eundem vertit locum* syn. 8, 23 Aa p. 239). syn. 1, 30 La p. 85, 12 Mø. si ... aperire vis, -em (-eam *Li*, -en *As, Ab*), euforbium *adhibeas* (*gr.* εἰ δ' ἀμύξαι, λιμνῆστιν, εὐφόρβιον. *eadem coll. med. 10, 12, 2, nisi* λιμνήσιον. *cf. Aet. 3, 180* εἰ δὲ ἀμύξαι, λιμνῆστις ἐμβάλλεται ἢ καλουμένη ἀδάρκη ἢ εὐφόρβιον). PHILVM. med. 1 p. 110, 4 de euphorbio et -eos acopa confecta.

limnias *v.* Lemnias (*Onom.*).

1. līmo, -āvī, -ātum (-ītum), -āre. *a* lima. *de formis*: *p. p. p.* -it- *?*HIER. epist. 57, 4, 1 (*Hilberg sec. cod. vetustissimum*, -at- *cett.*). VEN. FORT. carm. 2, 16, 153 (-atae, linitae, lumineae *var. ll.*). *forma* -assis CAECIL., TVRPIL., *cf.* GLOSS. *infra*. *perf. brev.* -asset PHAEDR. 3, 10, 49, -asti SYMM. epist. 9, 110, 2 HIER. adv. Rufin. 3, 10. *de notione*: NON. p. 333, 36 '-are' exquirere et delenire secundum consuetudinem ⌊a lima⌋ (aliam *codd.*) dictum (*affertur Plaut. Men. 85* anum lima praeterunt, *Bacch. 16* limaces viri), quod adterant et consumant; '-are' etiam dicitur coniungere (*afferuntur exempla infra sub IA citata praeter* PLAVT. Merc. *et* Poen. *cf.* GLOSS.L II Abav. LI 20 [= SO 5] -vit: sociavit. IV Ps. Plac. L 16 -asses [-is *? Lindsay*]: conlocasses [*?*]. V Aa L 403 -vi: sociavi atque coniunxi). SYNON. Cic. p. 438, 7 politus. comptus. -tus. tersus *eqs.* GLOSS. ῥινῶ. informo. -at: ῥινίζει. acutat. mulcet. -atur: acuitur vel politur. -tus: acutus. -ta: διαρινητά (*de argenteis*). GLOSS.L II Philox. LI 52 -at[ur]: rimatur, terit, ζητεῖ (*'an -at: terit, r.: ζ. ?' Lindsay*). *legitur inde a* LIV. ANDR., PLAVTO, *sed usu communi non ante* CIC.; *in schemate coniugationis* VARRO ling. 10, 14 (*iuxta* ferre). CHAR. gramm. p. 214, 11 sqq. B. (*iuxta* scribere, legere). [*it.* limare; *raet. occ.* limer; *francog.* limer; *prov. vet.* limar, *var. francoprov., prov.; cat.* llimar; *hisp.* limar; *port.* limar. *cf. M.-L. 5044. Wartburg V 338 sq. Battisti-Alessio III 2231. Corominas III 94. Machado II 1336. St.*] [*falso trad.*: CIC. de orat. 3, 197 (*M, pro* lenimur). LVCR. 3, 10 (*pro* lib-, *item* BOETH. herm. sec. 6, 13 p. 459, 14). PROP. 4, 6, 25 (*pars codd., pro* lun-). CELS. 8, 10, 7F *altero loco* (*pro* lev-, *item* 6, 12 *F²*). LVCAN. 9, 678 (*Gv V pro* ham- [lun- *L*]). PLIN. nat. 13, 40 (*pro* limarum).]

i. q. (tamquam) lima terere (-tum lima lignaria *p. 1423, 25; in lusu verborum c.* 3. limus *l. 58. p. 1422, 68, c.* 1. limus *p. 1423, 6*):

I *notione q. e. atterendo tractare* (*vergunt in vim q. e. lima adhibita effingere, condere sim., sc. accedente ut vid. obi. effecto* SYMM. *p. 1422, 8,* PRVD. *p. 1422, 62 et fortasse* HIER. *p. 1422, 10,* SIDON. epist. *p. 1422, 15; cf.* in artus *p. 1422, 65*): **A** *in locutione prisca* 'non (*sim.*) cum *aliquo vel aliqua* -are caput', *sc. amoris sim. causa* (*sed i. q.* '*coniungere*' *intellexit* NON. *l. 28 sqq., item Bücheler, Kl. Schr. III 26, usum vix recte derivans a* 1. limus, *sc. collata notione q. e. cingulum*): LIV. ANDR. trag. 28 cum ollis (*Mariotti, StIt. 24, 1950, 86*; illos *trad.*, illoc *Ribbeck*) ... numquam -vit c. PLAVT. Bacch. frg. 10 nec cum quiquam -res c. Merc. 537 (*loq. meretrix*) inter nos coniuravimus ...: ego cum viro et ille cum muliere, nisi cum illo aut ille mecum, neuter stupri causa c. -ret. Poen. 292 cum illac numquam -vi c. (293):: curram igitur ... ad lacum, limum petam, (294) ... ut illi et tibi limem caput. Scem. frg. Non. p. 334, 7 pater tuus numquam cum illa etiam -vit (-bit *trad.*) c. CAECIL. com. 140 ne cum meo gnato posthac -assis (-asses *trad.*) c. TVRPIL. com. 113 ne amoris causa cum illa -assis (-assit, -asset *var. ll.*) c.

B *usu communi* (*cf.* attenuare): 1 *praevalente respectu perpoliendi, conformandi, acuendi*: **a** *incorporaliter* (*maxime de scriptoribus vel scriptis perficiendis, de dicendi genere attenuato e. g. l. 82. p. 1422, 36*): α *formae verbales*: ① *hominem, indolem sim.* (*absolute* PASS. Macc.): CIC. de orat. 1, 115 neque ... haec ita dico, ut ars aliquos (aliquid *L*) -are non possit. Brut. 236 *M. Piso* habuit a natura genus quoddam acuminis, quod etiam arte -verat. opt. gen. 9 *Lysias* ieiunior, cum se ipse consulto ad minutarum causarum genera -verit. MART. 6, 64, 16 tibi plus mentis, tibi cor -ante Minerva acrius (AVG. in psalm. 113 serm. 1, 4 l. 29 etiam grossa corda -vit *Michaeas*). PLIN. epist. 1, 10, 11 illi *philosopho* te expoliendum (extollendum *var. l.*, excol- *Beroaldus*) -andumque permittas. MAR. VICTORIN. ad Iust. 7 quorum *hominum* aliter et corpus alitur, aliter aptatur habitus, aliter species -atur usu sumendi (*sc. vestitum?*), aliter retinetur. SIDON. carm. 15, 98 *Socratica secta* ad mores hominum -andos transtulit usum. ENNOD. dict. 8, 15 p. 450, 9 ut, quos a me -andos accepisti, doctissimos reddas. PASS. Macc. 1, 29 (*28 cogitatio* officio periti functa cultoris inutilia sarmenta succidens *eqs.*) cogitatio -ando purum reddens hominem ... confirmat. ② *res varias*: CIC. de orat. 3, 190 cum exercitatione tum stilo, qui et alia et hoc maxime ornat ac -at, formanda nobis oratio est. ac. 1, 2 (*loq. Varro*) quaedam institui, quae ... -antur a me politius (*3* accuratius tractare). SEN. nat. 6, 5, 2 opiniones veteres parum exactas esse et rudes: ... nova omnia erant primo temptantibus; postea eadem illa -ta sunt. APVL. Plat. 1, 3 cum principes ... inpolitas *sententias* et inchoatas ... tradidissent, eas hic ... ratione -ando ... perfectas fecit (AVG. epist. 93, 43). AVSON. 350, 1 p. 206, 3 P. opusculum, quod nec labor excudit nec cura -vit. 412, 5 p. 270, 23 (*de opusculo Paulini*) exquisitim universa -bo (*seq.* expolitionis). SYMM. epist. 9, 110, 2 pari nitore atque gravitate senatorias actiones et Romanae rei monumenta -asti (*antea*: condendae historiae). HIER. epist. 21, 42 excoli non posse sermonem nisi quem propria manus -verit. adv. Rufin. 3, 10 quos *libros* -asti per triennium. 3, 12 in quibus *libris* sic cuncta -verim, ut nihil in illis, quod a fide catholica discrepet, Latinus lector inveniat. VINCENT. LER. 23, 13 ut ... dogmata ... excurentur, -entur, poliantur. SIDON. epist. 1, 1, 3 tuae ... examinationi has ⟨litterulas⟩ non recensendas ..., sed defaecandas, ut aiunt, -andasque commisi. 9, 15, 1 vers. 46 -ans faceta ... poemata.

β *p. p. p. pro adi.* (*pro superl.* maxime -tus CIC. de orat. 1, 180; *compar.* -ior, -ius CIC. Brut. 35. 93 fin. 5, 12 HOR. sat. 1, 10, 65 PLIN. epist. 1, 20, 22 GELL. 19, 9, 10 AVG. trin. 10, 1, 1 COD. Theod. 1, 1, 5, 4): ① *de hominibus, ingenio sim.*: CIC. de orat. 1, 180 Q. Scaevola ... oratione maxime -tus atque subtilis. 3, 31 *Cotta* -tus ... et subtilis. nat. deor. 2, 74 *Velleium* moribus domesticis ac ... urbanitate -tum. HOR. sat. 1, 10, 65 fuerit Lucilius ... comis et urbanus, fuerit -tior idem quam rudis ... carminis auctor (*69* detereret sibi multa *eqs.*). MART. 7, 51, 5 iure madens varioque togae -tus in usu *Pompeius Auctus* (*an ad 2?*). QVINT. inst. 12, 10, 17 Attici -ti quidam et emuncti nihil inane aut redundans ferebant. PLIN. epist. 1, 20, 22 *qui effusius dicit*, viribus peccat; quod certe, etsi non -tioris, maioris tamen ingenii vitium est (COD. Theod. 1, 1, 5, 4 ad contexendos codices ... deligendi viri sunt ... -tioris i.). GENNAD. vir. ill. 80 vir in divinis scripturis doctus et in earum sensibus subtilissima exercitatione -tus. CYPR. GALL. exod. 215 -ta facundus ora gerens *Aaron* (*Vulg. 4, 14* eloquens). VICTRIC. 5 monachorum -ta ieiuniis caterva. ENNOD. dict. 7, 6 p. 444, 25 nisi -ta non rutilant illa, quae se erigunt praerogativa nascendi (*sc. sanguinis mundioris dotes. antea*: magistra politione). ② *de sermone*: CIC. Brut. 35 *a Demosthene* nihil subtiliter dici ..., quo fieri possit aliquid -tius. 93 -tius dicendi ... genus (QVINT. inst. 2, 8, 4 presso -toque g. d. *cf.* CIC. fin. 5, 12 de summo ... bono, quia duo genera librorum sunt, unum populariter scriptum, quod ἐξωτερικόν appellabant, alterum -tius, quod in commentariis reliquerunt. QVINT. inst. 11, 1, 3 parvum [pressum *J. Müller*] -tumque. 11, 1, 31 pressum et mite et -tum). orat. 20 subtili quadam et pressa oratione ⟨et⟩ -ta (-ti *cod. Poggii; opp.* impoliti). fin. 3, 40 -tam quandam et rerum et verborum *Stoicorum* tenuitatem. GELL. 19, 9, 10 quibus *versibus* mundius, venustius, -tius, tersius (*Salmasius*, press- *sim. trad.*) ... nihil quicquam reperiri puto. HIER. vir. ill. 130 accurati -tique sermonis (GLOSS. V 662, 55 -to tersoque). ③ *de rebus variis*: CIC. fin. 3, 40 *v. supra.* AVG. trin. 10, 1, 1 ad ea ipsa ... enodatius explicanda -tior accedat intentio (*seq.* diligenter intuendum est).

b *corporaliter vel in imagine*: α *tela sim.*: OV. Pont. 4, 6, 37 linguae tela ... tuae, quae tibi tam tenui cura -antur (*sim. de maledictis* HIER. epist. 57, 4, 1 quasi -itas ad pugnandum sagittas reponere). PLIN. nat. 8, 71 *rhinoceros* cornu ad saxa -to praeparat se pugnae (*fort. subest veriloquium* ῥινᾶν κέρας *ut* 18, 2 cum arbore exacuant -entque cornua elephanti et uri, saxo rhinocerotes, utroque apri dentium sicas). VVLG. Ezech. 21, 9 gladius exacutus est et -tus (21, 10 ut splendeat. 21, 11. 21, 15 acuti et -ti ad fulgendum [*cf.* 21, 28 mucro evaginate ad occidendum, -ate, ut interficias et fulgeas]. OP. imperf. in Matth. 52 p. 932 qui ... gladium suum aeruginare dimiserit, ... festinat -are gladium suum). β *usu vario*: PLIN. nat. 36, 54 signis e marmore poliendis gemmisque etiam scalpendis atque -andis. PORPH. Hor. sat. 1, 2, 62 'oblimare' (*v. p. 1423, 7*) conterere significat, ut quae a fabris -antur. PRVD. perist. 10, 274 *ars* defluentem leniter flectens comam -at capillos et corymbos Liberi. GREG. M. epist. 4, 30 p. 266, 19 de catenis *Pauli* ... partem vobis aliquam transmittere festinabo, si tamen hanc tollere -ando praevaluero. in artus: ANTH. 173, 3 docta manus varios (vivos *Baehrens*) lapidem -vit in a. *Marsyae*. DRAC. laud. dei 1, 330 (*de Adam, sec. gen. 2, 7. fortasse ad* 2. limo) animal rationis amicum formatur virtute dei, -atur in a. (*336* plasmavit [-vit *denuo* EVG. TOLET.] per membra virum de pulvere factum; limus adhuc deformis erat, membratur in a.).

2 *praevalente respectu explorandi, perquirendi, probandi sim.* (*huc spectat fortasse p. 1421, 25. ceterum cf. vol. V 2, 389, 69 sqq.*): CIC. off. 2, 35 alia est illa, cum veritas ipsa -atur in disputatione, subtilitas, alia, cum ad opinionem communem omnis accommodatur oratio. PHAEDR. 3, 10, 49 si delata perscrutatus crimina pater familias esset, si mendacium subtiliter -asset (rim- *Schoppe; cf. 5* exploranda est veritas). CYPR. epist. 14, 1 ut ea, quae circa ecclesiae gubernacula utilitas communis exposcit, tractare simul et plurimorum consilio examinata -are possemus (*simili pleonasmo*: 72, 1 ad quaedam disponenda et consilii communis examinatione -anda. COD. Theod. 13, 5, 32 quae tuae cognitionis -vit examen). 18, 1 rerum gerendarum consilium -are (VITA Fulg. p. 33 L.). 34, 4 *cum* cognitio haec singulorum tractanda sit et -anda plenius ... cum plebe ipsa universa. SYMM. epist. 1, 60 amicus -tae probitatis (*antea*: instrumenta probitatis ... excoluit). CASSIOD. in

[Balzert]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

psalm. 51, 4 quae ideo inconsulta protulit, quia ea praemisso iudicio non -vit. Ps. VIGIL. THAPS. trin. 3, 22 universa secundum regulam evangelicam -antes vel distinguentes.

3 *praevalente respectu laedendi, corrumpendi* (*in lusu verborum* HOR.): HOR. epist. 1, 14, 38 non istic obliquo oculo (*sc. 'limis' ut sat. 2, 5, 53*) mea commoda quisquam -at, non odio obscuro morsuque venenat (*cf. sat. 1, 2, 62* rem patris oblimare). QVEROL. p. 40, 13 R. (*nisi ad II*) pauxillum argenti levibus tensum tympanis -ari commutarique. CAEL. AVR. chron. 5, 11, 140 vomitus post cibum :. . . quamquam corpori detrahant carnem, . . . stomachum -ant (*'rodunt, excoriant' Amman*).

4 *hyperbolice 'vinctus vincula sua -at', sc. per inversionem pro 'vincula membra vincti terunt sim.'*: PRVD. ham. 444 in laqueum iam colla dedit, iam compede dura nectitur et pedibus servilia v. -at.

II *notione q. e. deterendo tollere* (*usum absol. sub I digessimus*): **A** *tractantur homines, indoles sim.* (*incorporaliter, cf. imagines sub B1*): CIC. de orat. 3, 36 *Isocrates* tantum alteri (*sc. Ephoro*) adfinxit, de altero (*sc. Theopompo*) -vit, ut id confirmaret (conform- *var. l.*) in utroque, quod utriusque natura pateretur. fam. 3, 8, 8 de tua prolixa beneficaque natura -vit aliquid posterior annus propter quandam tristitiam temporum. QVINT. inst. 2, 4, 7 *in pueris* materiam esse . . . volo vel abundantiorem . . .; multum inde decoquent anni, multum ratio -bit, aliquid velut usu ipso deteretur. **B** *tractantur res*: **1** *corporaliter* (*fort. huc spectat l. 8*): CELS. 8, 10, 7^{F} si acutum *est fragmentum ossis eminens*, ante acumen eius, ⟨si⟩ longius est, praecidendum; si brevius, -andum. SCRIB. LARG. 141 cornum cervinum -tum lima lignaria, quantum quattuor . . . coclearia, . . . maceratum deinde tritum (*inde* MARCELL. med. 28, 2. PLAC. med. 1, 5 rec. *β in parte codd.; cf.* limatura *nec non* PLIN. nat. 34, 168 quidam . . . scobem plumbi lima quaesitam sulpuri miscent . . .; quidam -tum plumbum sic terunt, quidam et plumbaginem admiscent). GARG. MART. med. 9 clavi pedum imposito eo *blito* -ari et comprimi creduntur. *in imagine*: PRVD. cath. 7, 205 (*de ieiunio*) hoc est . . ., quod -at aegram pectorum rubiginem (corporis libidinem *var. l.*). APON. 1 p. 6 *anima* deposita . . . consuetudine criminum . . . lima martyrii splendescit; nullum enim aliud ferramentum fortius potuit reperiri, per quod antiquae scoriae animae -rentur, nisi martyrii lima. **2** *incorporaliter*: VEL. gramm. VII 71, 2 quidam 'quoius, quoi' scribebant; nos . . . illam pinguitudinem -are maluimus (*cf.* CASSIOD. gramm. VII 164, 16 [*ex Papiriano*] pinguedinem). TERT. scorp. 5 p. 155, 25 fidei disciplinas . . . auditum transgressionis auditu devotionis -antes. SYMM. epist. 1, 3, 1 (*ad patrem*) si quid in tuis versibus sorduisset, id ut mei stili cura -ret (*seq.* corrigi. *cf.* VINCENT. LER. 1, 8 *ut nihil in eo commonitorio* reprehendant *sancti sc. clerici*, quod adhuc videant promissa emendatione -andum). 6, 74 cum reliquias malae valetudinis plena sanitate -verit *Prosdocius*. VEN. FORT. carm. 2, 16, 153 tertia lux rediens nocturnas solverat umbras et caeco occurrit sic revocata dies; undique -itae cecidere a fronte tenebrae, sanguinis unda rigat, luminis atra lavat.

p. p. p. **līmātus,** -a, -um *pro adi. v. p. 1422, 16.*

adv. **līmātē,** *compar.* -ius. *i. q. modo limato*: MAR. VICTORIN. gramm. VI 133, 33 hexametris antepositis istum *versum* subiciens copulavit (*sc. Homerus in Margite*), quod postea Archilochus -ius interpolando composuit. IVL. VICT. rhet. 6, 2 p. 398, 9 illa prior *definitio* subtilius et -ius philosophicis disputationibus coartatur. AMM. 15, 1, 1 residua pro virium captu -ius absolvemus. 15, 13, 2 Constantinus . . . cum -ius superstitionum quaereret sectas. AMBR. hex. 6, 8, 44 tractemus -ius, quid sit *eqs.* GLOSS.^{L} I Ansil. CE 612 (= IV dub. Plac. C 17) caesim (*Quint. inst. 9, 4, 126*): quasi -e aut dolate. GLOSS.^{L} V Aa E 236 elimatius polite, -e, munde. *huc fortasse* Cic. *p. 1422, 39.*

deriv.: limatio, limator, limatura, 2. limax. *cf.* limatulus.

compos.: de-, 1. e-, 2. ob-, perlimo.

2. līmo, -āre. *a* 3. limus. **1** *i. q. limo obducere* (*per lusum verborum iocose dictum*): PLAVT. Poen. 294 *p. 1421, 59.* **?** **2** *fere i. q. limo effingere*: DRAC. *p. 1422, 68.* *cf.* 2. elimo, illimo, 1. oblimo.

[**3. līmō** *adv. v.* 1. limus *p. 1427, 83.*]

[**4. līmo(nēs)** *falso traditum vel impressum videtur* ALEX. TRALL. 2, 51 (*gr. 2, 321 πέπων, unde emendes* melones).]

līmocinctus, -ī *m.* *a* 1. limus *et* cinctus. *significatur servus publicus limatus* (*ad rem v. Diz. Epigr. IV 1385sq.*): LEX Laur. frg. III 1 (*a. 212—216*) ⟨lim⟩ocinctos. CIL V 3401 curatori Vicetinor(um) apparitores et -i tribunalis eius. X 2052 manibus Aniceti ⟨l⟩imoci⟨ncti⟩. XIII 8334 Senecioni -o. *cf.* 2. limatus.

līmōdēs *v.* loemodes.

limōnia, -ae *f.*, λειμωνία. **1** *species anemones*: PLIN. nat. 21, 65 alterum genus anemones, quae -a vocatur (*cf. Theophr. hist. plant. 6, 8, 1 ἡ λειμωνία καλουμένη*). **2** *nomen scolymi*: PLIN. nat. 22, 86 (1, 22, 43 -o *falso trad.*) scolymum . . . in cibos recipit oriens et alio nomine -am appellat.

līmōniātis, (-idis *?*) *f.*, λειμωνιᾶτις, λειμωνιάτης (*scrib.* -es PLIN. nat. 1, 37, 62 *in parte codd.*). *nomen gemmae viridis*: PLIN. nat. 37, 172 (*cf.* 1, 37, 62) -is eadem videtur quae smaragdos.

līmōnium, -ī *n.*, λειμώνιον. GLOSS. III 567, 68 -um i. beta. [*falso trad.* -o *pro* limonia PLIN. nat. 1, 22, 43.] *i. q. beta silvestris*: PLIN. nat. 20, 72 (*cf.* 1, 20, 28). DIOSC. 4, 16 p. 16, 16 (oli- *trad.; gr.* λιμ- *cod. E*).

līmos *v.* loemos.

līmōsitās, -ātis *f.* *a* limosus. *i. q. status limosus, putridus* (*cf. p. 1425, 11sq.*): CHIRON 94 humores interius nutriuntur . . . et -em et callositatem totius vulneris . . . faciunt . . .; fit fistula. ANON. med. ed. Piechotta 191 ad visinteria -e (*sc. dysenteriae vel lienteriae -em; cf. Cels. 4, 23, 1* intestinorum lēvitas *et p. 1430, 48sq.*) quaeres id *cynocefalion*. CASS. FEL. 32 p. 65, 5 -em excludit *medicamentum quoddam*.

līmōsus, -a, -um. *a* 3. limus, *cf.* lutosus. *compar.* -ior PLIN. nat. 16, 158; *superl. deest.* GLOSS. ἰλυώδης. -um: θολῶδες. χοϊκόν. GLOSS.^{L} I Ansil. LI 364 -o: paludoso, lut[u]oso. 365 -o lacu: in fluctuosa palude. *legitur inde a* BELL. Alex., SALL., VERG. [*fortasse val.* imos; *it.* limoso; *francog. med.* limeux; *hisp.* limoso; *port.* limoso. *cf. M.-L. 5054. Wartburg V 348sq. Battisti-Alessio III 2235. Corominas III 98. Machado II 1337. St.*] [*dub. an recte trad.* QVEROL. p. 40, 5 R. ampullam truncam -am (*cf.* 3. limus *IIA1.* rimosam *Peiper al.*).]

i. q. limo insignis: **I** *strictius sc. limo terrae, luto*: **A** *proprie*: **1** *-a est aqua, flumen sim.* (*iuxta* turbidus, turbulentus): BELL. Alex. 5, 2 *aqua*, quae flumine Nilo fertur, adeo est -a ac turbida, ut . . . morbos efficiat ([*antea*: liquescit et subsidit]. VITR. 8, 1, 2 sabulone soluto . . . inferioris loci invenietur *a.*; ea erit -a et insuavis [*cf.* PLIN. nat. 31, 48 *infra*]. FRONTIN. aq. 89 turbulentas -asque a. CET. FAV. 4 p. 292 [*e Vitr. p. 1429, 84*] quodsi -a a. fuerit, salem ei miscebis [*inde* PALLAD. 9, 9, 3]. *de a. marina v.* EVSTATH. *infra*). VERG. Aen. 2, 135 -o . . . lacu (SIL. 13, 563 -i . . . lacus *Phlegethon Cocytos Styx*). OV. met. 1, 634 -a . . . flumina potat *Io* (FRONTIN. aq. 15 Anio novus . . . excipitur ex flumine, quod . . . -um et turbulentum fluit [*seq.* piscina limaria]. ORIBAS. syn. 4, 14, 3 La p. 13 in f. -is [*gr.* ποταμοῖς ἰλυώδεσι. Aa p. 14 *vitiose*: -is et fluvialibus. *cf.* CELS. 2, 21 -i . . . rivi ferunt *pisces duros*]. *cf.* OV. met. 7, 6 -i Phasidos. PLIN. nat. 36, 190 -us *Belus*, vado profundus: non nisi refuso mari harenas fatetur. SIL. 6, 142 turbidus . . . Bagrada . . . -as *extendit* . . . undas *sc. per campos*). 6, 381 -o . . . saliunt in gurgite ranae (ARNOB. nat. 4, 16 p. 154, 16 ex caeno et ex gurgitibus . . . -is. *cf.* SOL. 5, 24 ager Agrigentinus eructat -as scaturrigines). 8, 237 -o . . . elice (*teste* Dub. nom. gramm. V 587, 1; ramosa . . . ilice *codd.*). PLIN. nat. 31, 48 sabulum exiles -asque *venas* promittit (PALLAD. 9, 8, 2). EVSTATH. Basil. hex. 3, 7, 3 crassiorem . . . -amque *partem humoris* inferioribus *stationibus* destinavit *locus* (*gr.* γεῶδες. *sim.* 3, 7, 11 graviorem . . . et -am *partem aquae maris* velut faecem aliquam). *fere per tautologiam ipsa faex sim.*: ITALA psalm. 39, 3 (cod. 136 Cas.) extraxit me de laco miserie et e luto -o (*gr.* ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος [*cf. p. 1430, 15*]. *explicat* CASSIOD. *ad l.* sicut lutus laci fetidus atque gravis est, ita et hominum delicta -a sunt). AMM. 15, 4, 5 -a subluvie. CASSIOD. var. 11, 14, 5 torrentes . . . -a faece corrupti (*cf.* DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 31 p. 404^{C} -am . . . faeculentiam [*gr.* 249^{A} τὴν . . . ὑλώδη τῆς τροφῆς ὑποστάθμην]).

2 *-a est terra, palus, glaeba sim.* (*iuxta* lutosus, cretosus): SALL. Iug. 37, 4 circum murum . . . planities -a hiemalibus aquis paludem fecerat. OV. am. 3, 6, 1 amnis harundinibus -as obsite ripas (PORPH. Hor. sat. 1, 10, 36. *item ripae harena limo sordet* OV. trist. 4, 1, 7 innitens -ae . . . harenae). fast. 4, 300 sedit -o pressa carina vado (*item de regione sub aqua sita*: COLVM. 8, 16, 7 -a regio planum educat piscem . . ., idonea est conchyliis. ANTHIM. 43 in -is locis vel lutosis). SEN. Ag. 768 palude -a (Oed. 547. nat. 6, 8, 4 -a et obsita. COLVM. 2, 2, 16 SIL. 4, 750 SERV. Aen. 6, 154. HIER. in Is. 14, 23 p. 226^{D} p. infertiles et -ae ac lutosae, in quibus caeno gaudentia reptant animalia [*opp.* ager irriguus]. AVG. serm. 8, 5 l. 136 L. = CAES. AREL. serm. 100, 3). nat. 6, 26, 1 pinguis et -i soli est *Aegyptus* . . ., crevit in solidum arescente limo (COLVM. 2, 9, 4 adhuc -o et madente. *cf. de condicione vel qualitate glaebae* 2, 4, 5 arva [*antea*: lutosus ager]. 2, 4, 6 -os lutososque agros [2, 10, 4 cretam reformidat -oque non exit agro *lupinum. cf. p. 1425, 16*]). TAC. ann. 1, 63, 4 cetera -a, tenacia gravi caeno. 1, 65, 5 neque figi -a humo poterant *aquilae*. EVSTATH. Basil. hex. 4, 5, 2 -am et adhuc ex . . . inundatione deformem atque invalidam *terram* (*gr.* πηλώδη οὖσαν). *tropice de terra*: Ps. AVG. serm. ed. Caillau 2, 77, 1 p. 135 refundebat *moriens* -ae matri (materiae Ps. AVG. serm. ed. Mai 561) vasculum suum; quod de terra acceperat, terrae reddebat.

3 *-a sunt varia*: VERG. ecl. 1, 48 -o . . . iunco (*cf.* LVCAN. 2, 70 ulva). COLVM. 7, 9, 7 terrenum pabulum consectabimur, et sicco -um (*sc. pabulum, cf. p. 1425, 16*) praeferemus, ut paludem rimentur *sues*. PLIN. nat. 9, 47 -ae (*sc. thynni*) vere aut e luto pelamydes incipiunt vocari et, cum annuum excessere tempus, thynni. CARM. de Iona 89 quam *praedam* . . . avide -is faucibus hausit *cetus*.

B *metaphorice vel translate* (*sec. gen. 2, 7, qui locus affertur I Cor. 15, 47*): *-us est homo, corpus eius*: Ps. CYPR. tract. 2 qui ante (*v. l. 79*) -i et veteres fuimus, . . . delicto primae nativitatis purgati vivamus (*cf.* PETR. CHRYS. serm. 117 p. 521^{B} quos origo -ae stirpis profuderat . . . terrenos). HIL. trin. 9, 40 -i corporis graves animae (AMBR. in psalm. 118 serm. 14, 27, 1 c. . . . quod erat ante -um et caeno hereditariae conluvionis obstructum. 16, 14, 1. *cf.* exhort. virg. 6, 34 si . . . tenebras huius -ae carnis illuminet *virginitas*). RVFIN. Orig. in cant. 2 p. 128, 20 erat . . . cor eius *Pharaonis* secundum ea, quae cogitabat, luteum et -um. *inde -a sunt facta sim. hominis* (*cf. supra* RVFIN.): TRACT. de indur. cord. Phar. 291. 5 terrenis et luteis operibus . . .,

[*Balzert*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-is et cruentis facinoribus. AVG. conf. 2, 2, 2 exhalabantur nebulae de -a concupiscentia carnis. *v. etiam l. 18.*

II *laxius sc. aquosa pulpa, callo sim.*: SEN. epist. 95, 25 ostrea, inertissimam carnem caeno saginatam, nihil existimas -ae gravitatis inferre? (*respicitur carnis qualitas, ut in pisce* SIDON. carm. 24, 46 -um et solido sapore pressum piscem perspicua [*sc. minime -a*] gerens in unda *Tarnis*). PLIN. nat. 16, 158 ubi -iore (lign- *coni.*) induruit callo *harundinis coma* ..., contusa ... feruminat textus glutino tenacior (*cf. de planta* 27, 34 radice -a, cavernosa ..., hirsuta). 23, 7 ulceribus ... manantibus, cicatricibus marcidis, ossibus (auribus *edd. vet. e Diosc. 5, 5, 2*) purulente -is. CASS. FEL. 46 p. 117, 8 vesica ulcerata ..., aut -a aut arenosa qualitate solidata (*opp.* arenosa *ut*: MISC. Tir. p. 48, 13 fistulis ... -is et arenosis et calculosis). CASSIOD. var. 10, 29, 1 -ae podagrae ... inundatione.

n. plur. pro subst. (*vix sing. p. 1424, 69*): PLIN. nat. 18, 135 cretosa tantum -aque odit *lupinum* (*opp. 134* sabulosa et sicca atque ... harenosa). SERM. Arian. frg. II 13 p. 638^{A} ut cogitaret *anima* carnalia ..., sentiret terrena et -a.

deriv.: limositas. *Balzert.*

limpidātōrius, -a, -um. *a* limpidare. *i. q. limpidum, nitidum sim. reddens*: DIOSC. 5, 128 p. 222, 17 virtus *herbae* est ... -a (*gr. 5, 103, 4 σμηκτικήν*).

limpiditās, -ātis *f.* *a* limpidus. *i. q. perspicuitas*: IORD. Get. 93 in flumine illo, qui nimii -is saporisque ... oritur.

1. limpido, -āvī, -ātum, -āre. *a* limpidus. [*hisp.* limpiar; *port.* limpar. *cf. M.-L. 5055. Corominas III 100. Machado II 1338. St.*]

1 *-antur quae (qui) sordibus, vitiis sim. affecta sunt, fere i. q. limpidum reddere, purgare sim.* (*c. abl. separ.* ZENO, SORAN. *cf.* GLOSS.^{L} II Abav. LI 24 -at oblimat [*cf. vol. IX 2, 96, 23sqq.*]): **a** *incorporaliter*: ZENO 2, 45 (1, 33, 3 L.) aestas ... fidelis est populus, angelicus et mundus, ... peccatorum paleis -tus. APON. 8 p. 158 qui ... torno praecepti tam -ti resplendent, ut nullus in eis pallor sinistrae conscientiae resideat. CASSIOD. in psalm. 45, 4 l. 80 mundus ... ad domini se credulitatem -to ... corde revocavit. **b** *corporaliter*: **α** *in re medica* (*-atur vox humana l. 44 sqq.*): CHIRON 86 donec se vulnus -et et aequet (97 pulver ... vulnera -et et sanet; hanc ergo curam [*acc. pro nominativo*] -at et sana est et fistulas curat [*Veg. mulom. 2, 27, 4* elimpidat]. VEG. mulom. 3, 28, 3 [*3, 28, 2* elimpidanda]. DIOSC. 1, 96 vulnera sordida [*gr. 1, 86 ἐπέχειν*]. 2, 135). SORAN. p. 10, 17 quod ... sanguinem ... excludat et eodem corpus -et *purgatio menstrualis*. DIOSC. 1, 75 p. 40, 18 M. aqua ... leprosos -at (*gr. 1, 74, 3 ἐκβάλλει ... λεπριῶντας ὄνυχας*). 2, 38 dentes (*gr. 2, 59 σμήχει*). 2, 104 p. 220, 13 vultus -at, lentigines tollet ([*gr. 2, 120 ἀποκαθαίρει*]. 3, 98 [*gr. 3, 88 εὐθετεῖ*]). 5, 39 p. 183, 15 *acetum* vocem -at, perclara facit (*gr. 5, 17 τὸν ἦχον εὔτονον καὶ λαμπρὸν ἀποτελεῖ. cf.* PLIN. VAL. 1, 47 tit. ad fauces -andas). **β** *in variis condicionibus*: DAMIG. lapid. 8 exebenus lapis albus est ..., cum quo solent aurifices aurum -are. DIOSC. 2, 149 *struthio* lotores lane utuntur ad fumigio, quod fumigio -ant lana(m) (*gr. 2, 163 πρὸς κάθαρσιν*). 4, 154 ippofaes ..., unde in oriente res -ant (*gr. 4, 159 γνάπτουσι τὰ ἱμάτια*).

2 *-antur ipsa vitia, sordes sim., fere i. q. purgando tollere* (*vix huc trahas l. 35 sq.*): VEG. mulom. 2, 18 est ... vitium eiusmodi, ut interdum oculo album inducat, ⌊interdum -et⌋ (vel impediat *A*, ita quod impedit visum *P; cf. Chiron 77* ut ... albiginem faciet et ... elimpidet). DIOSC. 1, 81 p. 45, 2 M. *oleum* alopicias capitis -at (*gr. 1, 72, 2 δασύνει*). 1, 86 p. 47, 2 glaucomatas et cicatrices (*gr. 1, 77, 2 σμήχει*). 1, 134 p. 66, 21 radix ... maculas vultui -at (*gr. 1, 123, 1 ἀποκαθαίρει*). 2, 68 p. 209, 10 sernas (*gr. 2, 85, 3 ἰᾶται*). 2, 145 p. 233, 26 maculas (*gr. 2, 159, 4 σμήχει*). 3, 88 p. 416, 6 *sucus silphii* aspredine(m) faucium et vocis -at (*gr. 3, 80, 5 ἀποκαθαίρει*).

deriv.: limpidatorius. *compos.*: elimpido, ? oblimpido (*v. vol. IX 2, 96, 23*).

2. limpīdo, -inis *f.* *a* limpidus. *i. q. status nitidus, liquidus sim.*: ANTIDOT. Brux. 27 (26) p. 371, 11 *illa* conteris usque ad -em; cumque spissare coeperit *eqs.* (41 p. 375, 11 teris u. ad summam -em). *cf. p. 1426, 73.*

***limpidus**, -a, -um. [*iuxta* limpor (*q. v.*) *ut* liquidus: liquor. *Sch.*]
de orig.: ISID. orig. 20, 3, 6 -um vinum, id est perspicuum, ab aquae specie dictum, quasi lymphidum. *scribitur* lym- *hic illic in codd.*, lem- ORIBAS. syn. 6, 4, 2 La. limpa *pro* -a *fortasse per errorem scribae* DIOSC. 1, 82. *compar.* -ior *inde a* VITR., *superl.* -issimus *inde a* FRONTINO. *legitur inde a* CATVLLO, VITR. [*val.* limpede; *tusc.* lémpore; *fortasse sard. centr. et mer.* límpiu; *raet. or.* lìmpid; *fortasse prov.* linde; *vasc.* límpie; *hisp.* limpio; *port.* limpo; *vocali syllabae immutata: it. sept.* lamped *etc. cf. M.-L. 5056. Wartburg V 348. Battisti-Alessio III 2235. Wagner II 29. Corominas III 100 sq. Machado II 1338. St.*] [*falso tradi vid.* -a *pro* liquida CAEL. AVR. chron. 5, 10, 105 (*cf. ibid.* 103).]

i. q. perspicuus, lucidus, nitidus, purus sim. (GLOSS. διαφανής. διαυγής. λαμπρός. GLOSS.^{L} II Abav. LI 23 -um: manifestum, tranquillum. *acced.* ab *aliqua re p. 1426, 35*): **1** *corporaliter*: **a** *-ae sunt res perspicuae*: CATVLL. 4, 24 -um lacum *Benacum* (FRONTIN. aq. 93). VITR. 8, 4, 2 aqua ..., si fuerit -a et perlucida (8, 6, 15. PLIN. nat. 37, 28 *in descriptione crystalli*. FRONTIN. aq. 90 PEREGR. Aeth. 11, 2 VITA Anton. 49 p. 59, 17, PASCENT. Aug. epist. 240. *al.*). SEN. nat. 1, 12, 2 cum sic coactus aer et -us constitit, ut faciem solis acciperet. COLVM. 12, 34 mustum. PLIN. nat. 35, 184 *aluminis* liquidi probatio, ut sit -um lacteumque. 37, 126 *chrysolithi* (*cf. p. 1425, 84*. AMPEL. 8, 24 smaragdo). PALLAD. 11, 14, 12 vinum ... ex austero -um atque optimum fieri, si ...; item feculentum statim -um reddi, si *eqs.* (ISID. orig. 20, 3, 6 *v. p. 1425, 68*). PELAGON. 59 muccus. CHIRON 223 *humorem* (VEG. mulom. 1, 43, 4). 753 unum oculum claucum habent et alterum -um (*cf. l. 50*). RVFIN. Adamant. praef. p. 1, 4 fluenta -issima. SORAN. p. 13, 19 sanguine (CAEL. AVR. chron. 2, 11, 126). THEOD. PRISC. eup. faen. 40 gutta ammoniaci. 45 resinae terebinthinae. *al.* **b** *-a est vox humana*: PLIN. nat. 34, 177 *sandaraca* fauces purgat ... vocemque -am et canoram facit. **c** *-ae sunt res variae* (*saepe superficie nitida praeditae*): APVL. met. 11, 10, 1 illae *mulieres* -o tegmine crines ... obvolutae (*cf.* HERM. Pal. vis. 1, 2, 2 veniens quaedam femina ... in veste -a [*gr. ἐν ἱματισμῷ λαμπροτάτῳ, vulg.* splendida]). 11, 16, 8 carina citro -o perpolita florebat. ITALA act. 10, 11 (Chromat. serm. 3, 4) linteum -um (*aliter gr. ὀθόνην μεγάλην, Vulg.* l. magnum; *sed codd. dg* l. splendidum, *Const. apost. 6, 12, 6 ὀ. λαμπράν. cf.* CAEL. AVR. chron. 2, 14, 203 linteolo). apoc. 21, 21 (Primas. *ad l.*) plateas civitatis ex auro -o sicut vitreum -um ([*gr. χρυσίον καθαρὸν ὡς ὕαλος διαυγής, cod. g* aurum purum tamquam vitrum perlucens; *Vulg.* aurum mundum tamquam vitrum perlucidum]. RVFIN. Greg. Naz. orat. 5, 10, 3 p. 178, 20 a. post fornacem -ius invenitur et purius [*gr. aliter*]). FIRM. math. 8, 23, 1 stella (8, 31, 4. 5. 6. 7. *cf.* VVLG. sap. 17, 5 siderum -ae flammae [*gr. ἔκλαμπροι φλόγες*]. 17, 19 orbis ... -o illuminabatur lumine [*gr. λαμπρῷ ... φωτί*]). SERM. Arian. frg. II 8 p. 635^{A} *artifex aufert* immunditiam, ut diligenter munda et -a ea *pergamena* perficiat. SCHOL. Hor. sat. 2, 4, 30 introrsum -a conchilia implentur luna crescente. CHIRON 60 vulnus (VEG. mulom. 2, 13, 7). VVLG. I reg. 17, 40 *David* elegit sibi ... -issimos lapides (*cf.* Ezech. 24, 7 super -issimam petram effudit illum *sanguinem* [24, 8. 26, 4. 14. *cf.* HIER. *ad l.* 226^{B} ut pateret omnibus nec terra operiretur aut pulvere]). PLAC. med. 11, 6 rec. *β medicamen in maculis illinitum* faciem -am facit (11, 13, *ubi rec. α* splendidam). DIOSC. 2, 85 capillos capitis ab immunditiis -os servat (*gr. 2, 102, 2 σμήχει τρίχας*). 2, 92 vultus -os facit ([*gr. 109, 2 πρόσωπον σμήχουσι*]. 2, 120 v. -os ... reddet [*gr. 2, 135, 2 προσώπου λαμπρυντικόν*]). 3, 20 *tracantus* sic eligendus est: ... -us et lucidus *eqs.* (*gr. διαυγής tantum*). *saepius apud eundem.* CAEL. AVR. acut. 2, 18, 103 lanis (3, 18, 180 chron. 1, 3, 57. 2, 1, 18. *al.*). chron. 3, 8, 92 pane -o fermentato. 4, 3, 43 ulcera. LAVRENT. paen. p. 100^{A} (*ad Luc. 19, 4* ascendit in arborem sycomorum, ut videret eum) relinque in animo tuo unam arborem -am fructiferam, crucis stigmata praeferentem. ISID. ord. creat. 6, 9 -issimo subcaelestium spatiorum habitaculo. *de hominibus*: DIOSC. 5, 96 p. 202, 2 *ad pompholyngas decerpendas operarii fornacem* ingrediuntur nudi, -i (*gr. non respondet*).

2 *incorporaliter*: **a** *-ae sunt variae res*: APVL. flor. 20 p. 97 creterras Athenis bibi, ... geometriae -am, musicae dulcem *eqs.* ZENO 2, 53 (2, 13 L.) -ae aestatis messe gaudentes (*cf.* 1. limpido *in initio*). SERM. Arian. frg. I 1 p. 596^{B} -o ... oculo animi (I 4 p. 606^{A}. *cf. supra l. 8 et* CASSIOD. in psalm. 32, 20 animas [Ios. antiq. 10, 194, *ubi gr. καθαρῶν*]). RVFIN. Basil. hom. praef. eloquentiae eius -issimum flumen (*cf.* Greg. Naz. orat. 1, 60, 2 p. 49, 16 prohibens eos turbulenta aqua potare gregem, id est uti debere verbo -o et perspicua sinceraque doctrina [*gr. aliter*]. VITA Amator. [BHL 356] 7 AASS Mai. I 53^{E} eloquiis). Orig. princ. 1, 1, 5 purissima mens ac -issima. PS. PHOEBAD. fid. 4 p. 40^{B} *dei substantia est quoddam* simplex ..., purum, nulla concretione permixtum, -um, bonum *eqs.* VINDIC. med. 19 p. 220, 12 cum ex corde sensifica virtus -a atque splendens ad oculos pervenit. ANTIDOT. Brux. 38 quousque ad -am sanitatem patientia loca perducas. CAEL. AVR. acut. 2, 36, 189 (= diaet. pass. 40) -a dimissione (*cf.* chron. 5, 1, 7 puris ⟨et⟩ -is lenimentorum ... spatiis). chron. 2, 5, 89 in dimissione -ae sinceritati proximi *sunt aegri.* CASSIOD. in psalm. praef. l. 52 -am et tranquillissimam vitam. CAES. AREL. serm. 100 a, 1/2 mutatus est ... -issimus honor unius dei in sanguineos ... cultus.

b *-us est homo*: ZENO 2, 15, 1 (1, 15, 2 L.) conversatione -us, mente -ior *Iob.*

in locutione ad -um redigere: SYNON. Cic. p. 422, 29 docet: ..., ad purum redigit, ad -um, ad liquidum.

adv. **limpidē**. *compar.* -ius AVG. *i. q. perspicue, lucide, nitide sim.*: **1** *corporaliter*: COMM. instr. 2, 35, 16 sacerdos ... cum 'susum corda' praecepit ..., -e respondis (*cf. l. 12. p. 1425, 59 sq.*). ANTIDOT. Brux. 25 sisymbrium ... tere -e (*cf.* 2. limpido). CAEL. AVR. chron. 4, 3, 30 ne ... vetustate medicaminum efflata virtute nullus sequatur effectus et propterea sicut iniecta sunt -e (-a *ed. vet.*) revocentur. CASSIOD. Ios. antiq. 8, 69 lapidibus politis ... et nimis -e (*gr. λείως*) constitutis. **2** *incorporaliter*: AVG. rhet. 20 p. 150, 8 ut -ius hoc genus principandi deprehendatur, dabo exemplum *eqs.* CONC.^{S} I 5 p. 343, 27 visus rectus internorum ... oculorum est posse sermones ... pro suo virili videre -e et exacte (*gr. ἰσχνῶς καὶ ἀπεξεσμένως; explicatur prov. 4, 24* oculi tui recte viderint). CAEL. AVR. chron. 4, 1, 6 cum nondum -e methodicam perspiceret disciplinam *Themison*. SERM. RevBén. 59, 1949, p. 200, 12 propitio deo -e et honeste nascuntur suboles omnium Christianorum, saltationes enim mundi res sunt diaboli.

[*Nosarti*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

deriv.: limpiditas, 1. 2. limpido, limpitudo.

limpitūdo, -inis *f.* *a* limpidus. *i. q. claritudo, nitor, splendor sim.*: Diosc. 5, 157 p. 238, 28 lapis aravicus simile(m) habet evori -em (*gr. 5, 131* ἔοικεν ἐλέφαντι ἀσπίλῳ).

limpor, -ōris *m.* [*vocem e* lympha *et* liquor *contaminatam esse sibi persuasit Wackernagel, Kl. Schr. 1226 sq. Sch.*] *i. q. liquor sim.*: Lvcil. 1196 impermixtum -em. *affert verba* Non. p. 212, 4 lympha, aqua, genere feminino, ut saepe; masculino Lucilius '...' (limforem *var. l.*; lymphorem *ed. Lindsay*).

limpus, *v.* limpidus *p. 1425, 70.* *Nosarti.*

limula, -ae *f.* *a* lima *deminutive; cf.* limatulus. *i. q. lima* (*minuta*): Ter. Mavr. 284 haec (*sc. versus meos*) ... perpolite quam potestis crebriore -a (*metri gratia pro* lima *positum*). Pass. Macc. 17, 5 ut quamvis tenui -a (-mola *ed.*) minutum opus tenens capacitatem habeat *saxum* tot poenarum *inscribendarum.*

limulla: larva Gloss. V 603, 53 (*ad* lemuria *traxit Goetz*).

līmulus, -a, -um. *a* 1. limus *deminutive.* *i. q. limus*: Plavt. Bacch. 1130 vetulae *oves* sunt *sc. isti amatores* ;... viden -is *oculis* ... ut intuentur? (*cf. l. 35 sqq.*). :: ecastor sine omni arbitror malitia esse.

līmum, -ī *n. v.* 3. limus.

limuriae: larvae Gloss. V 370, 40 (*pro* lem- *accepit Goetz*).

1. līmus, -a, -um *et* **līmis**, -e (*per errorem interpretationis exemplorum l. 35 sqq. congestorum*). [*orig. inc. Sch.*] *derivatur a* limen *infra l. 44.* -is *nom. sing.* Pavl. Fest. *et* Gloss. *l. 26 sq.*, Don. *et* Evgraph. Ter. Eun. 601; -es *nom. plur.* Amm. 17, 7, 13; -bus Amm. 20, 9, 2. Pavl. Fest. p. 116 -is obliquus, id est transversus. Gloss. -is: λοξός. πλάγιος. strambus et obliquus oculis. -is oculis: id est obliquis (*marg., cf.* -is: obliquis oculis. transversis vel coniunctis). obliqua intuentibus. *cetera v. infra suis locis.* *legitur in poesi inde a* Plavto, Ter., Varrone Men., Hor. sat., *in prosa or. inde a* Tirone, Plin., Qvint. [*non huc pertinere videtur* CIL VIII 2660, 7 *v. p. 1428, 68* (*'aggeribus obliquis?' Wilmanns p. 1112 et* Dessau 5787, 7 *in adn.; 'attachment' Souter, Glossary s. v.* lima).]

i. q. obliquus, λοξός: **1** *de visu*: **a** *-i (-es) sunt oculi*: α *per ellipsin* '-is' (*cf.* limulus): Plavt. Mil. 1217 aspicito -is (-is oculis *trad.*), ne ille nos se sentiat videre. Ter. Eun. 601 -is (sublimis *A*, oculis *suprascr.*) specto sic per flabellum clanculum (Don.: '-is' si nominativus est singularis, 'transversus' significat, si septimus pluralis, deest 'oculis'; nam '-is' est transversus, unde limen quoque dicitur ...; cum igitur dissimulant se homines videre quod vident et non recta facie sed transversa intuentur, -es dicuntur aspicere. Evgraph.: quidam intelligunt -is obliquus ...; alii intelligunt -is oculis paululum tortis; alii ... -is coniunctis ad flabellum. Schol. Ter. p. 105, 27 tortis oculis et transversis, a limine ...; -os oculos dicimus in transversum aspicientes. Bemb.: obliquis oculis). Hor. sat. 2, 5, 53 tabulas a te removere memento, sic tamen, ut -is rapias *eqs.* (Schol.: obliquis oculis raptim legas). Manil. 2, 372 transversos ... fugiunt subeuntia *signa* visus, quod nimis inclinata iacent -isque videntur. Ivl. Val. 1, 4 p. 5, 22 -is explora vultus. Mart. Cap. 1, 84 miros lacertos rictusque Cleonaeos *Herculis* -is (sublimis *var. l.*) Iuno cernebat. β *cetera exempla* (*abl. praeter* Plin. nat. 11, 145 *et* Qvint., *v. etiam* Evgraph. *et* Schol. *supra*, Frontin. *infra l. 74; omnia plur. praeter* Sol.): Ov. am. 3, 1, 33 -is subrisit ocellis *Elegia responsura Tragoediae.* Plin. nat. 8, 52 oculorum aciem traditur defigere in terram *leaena feta* ...; cetero dolis carent *leones* et suspicione nec -is intuentur oculis (*cf.* Sol. 27, 20 saepti a venantibus obtutu terram contuentur *leones* ...; numquam -o [*an pro adv. positum?*] vident). 11, 145 contuitu ... multiformes *oculi*: ... torvi, ... transversi, -i, summissi, blandi. Qvint. inst. 11, 3, 76 rigidi ... aut lascivi ... aut -i et, ut sic dicam, venerei ... numquam esse debebunt *oculi*; nam opertos compressosve eos ... quis nisi plane rudis aut stultus habeat? Apvl. met. 2, 10, 2 cervicem intorsit *Photis* et ad me conversa -is et morsicantibus oculis ... ait *eqs.* Amm. 20, 9, 2 ultra modum solitae indignationis excanduit imperator -busque oculis eos *legatos* ad usque metum contuens mortis egredi iussit.

b *-us est, qui obliquo visu spectat* (*v. etiam supra* '-is *sc.* specto', '-es ... aspicere'): Varro Men. 260 sedens altus (*i. pastus*) alieno sumptu, neque post respiciens neque ante prospiciens, sed -us intra limites culinae (-um obtortum *intellegit* Non. p. 133, 28).

2 *de variis rebus* (*fort. iam* Lex Vrson., *nisi est subst., v. p. 1428, 8*): **a** *in veriloquiis*: Gell. 12, 3, 3 (*ex Tirone*) 'lictorem' vel a '-o' vel a 'licio' dictum scripsit; licio enim transverso, quod '-um' *sc. licium* appellatur, qui magistratibus, inquit, praeministrabant, cincti erant. Frontin. grom. p. 13, 3 sq. limites ... appellati transversi s⟨unt⟩ a -o, antiquo verbo ..., a quo dicunt poetae -is oculis (-es oculos *var. l.*, -os oculos *coni.*), item -um cinctum, quod purpuram transversam habeat (*item fere* Hyg. lim. grom. p. 132, 21. *cf.* Isid. orig. 15, 14, 2 l. appellati antiquo verbo transversi, nam transversa omnia antiqui -a [limina *var. l.*] dicebant ...; hinc et limus vocabulum accepit, cingulum, quo servi publici cingebantur obliqua purpura). **b** *cetera exempla*: *de versu intexto*: Opt. Porf. carm. 7, 11 versu ... -o. *de terrae motu*: Amm. 17, 7, 13 climatiae, qui -es ruentes et obliqui urbes ... montesque complanant.

adv. λοξῶς **līmē** Gloss. II 362, 43. [**līmō** Sol. *supra l. 56 vix pro adv. accipiendum.*]

deriv.: limulus. *cf.* 3. limax. *compos.*: sublimus (Tert. pall. 4, 9).

m. pro subst. **limus**, -ī. *an vox orig. inc., c.* 1. limus *falso copulata?* [*neutr.* -um *dub. trad.* Varro ling. 9, 54 hoc linum et -um ..., huic lino et -o (libum, libo *Mueller*). *vix p. 1427, 71.*]

i. q. subligaculum succinctorum poparum (*v. etiam supra sub 2 a* Isid., *fort.* Frontin.; *cf.* limatus, limocinctus; *minus certe* Verg.): Lex Vrson. (CIL I² 594) 62, 17 *aediles singuli habeant* scribas sing(ulos), publicos cum cincto -o iii. Verg. Aen. 12, 120 Rutulique viri Teucrique parabant ... focos et ... aras ..., alii fontemque ignemque ferebant velati -o (lino *codd., Serv. et Claud. Don., habet Serv. auct. Aen. 12, 169*; Serv. *ad l.: Caper et Hyginus* Vergilium ita reliquisse confirmant 'velati -o'; -us autem est vestis, qua ab umbilico usque ad pedes teguntur pudenda poparum; haec autem vestis habet in extremo sui purpuram limam, id est flexuosam, unde et nomen accepit: nam limum obliquum dicimus [*inde* Isid. orig. 19, 22, 26]). Isid. orig. 19, 33, 4 ('de cingulis') -us est cinctus, quem publici habebant servi, et dictus -us, quia transversas habebat purpuras, id est limas.

deriv.: 2. limatus. *compos.*: limocinctus.

? **2. līmus**, -a, -um. Isid. orig. 19, 7, 4 lima dicta quod lene faciat, nam -um lene est (*adi. ficticium, an pro* 3. limus *coll. l. 24?*).

3. *līmus, -ī *m.* [*a radice, quae subest verbo* linere, *similiter formatum videtur ac theod. vet.* leim, *theod. rec.* lehm. *Sch.*] *de origine*: Tert. anim. 27, 7 quid aliud -us quam liquor opimus? Cassiod. in psalm. 68, 3 quasi ligans humum. Isid. orig. 16, 1, 2 quod lenis sit (*cf.* 12, 6, 41 *v. p. 1429, 57 et* 2. limus). *de genere: masc. testatur* (*allato* Prvd. cath. 7, 191) Dvb. Nom. gramm. V 583, 10. *masc. et fem. apud vetustissimos teste* Prisc. gramm. II 169, 13. *neutr.*: Frontin. (?) grom. p. 42, 15 Ps. Avg. symb. 3, 2. *fort.* Isid. orig. 19, 7, 4 (*v.* 2. limus). *de numero: sing. tantum sec.* Char. gramm. p. 32, 26 B. Diom. gramm. I 327, 19. *al.* *plur. habent* Arnob. nat. 1, 3 p. 6, 20 (*e coni.* lim[in]is). Vitae patr. 3, 183 -orum. CIL VIII 2660 -is. *legitur inde a* Plavto, Lvcil., Varrone. [*val.* im; *it.* limo; *sard. centr. et mer.* límu; *raet. centr.* lim; *francog. vet.* lun; *prov. vet.* lim, *vasc.* lim; *cat.* llim; *hisp.* limo; *port.* limo; *ab* *līmo, -ōnis: *it. sept. vet.* limun; *francog.* limon; *prov. vet.* limon, *var. francoprov., prov. cf. M.-L. 5058. Wartburg V 348 sq. Battisti-Alessio III 2234. Wagner II 29. Corominas III 98. Machado II 1337. St.*] [*dub. trad.*: Aetna 113 nympha (ly-, li- *var. ll.*) perenni edit humum -o (*CS recc.*, -um *HV*, binum *AR*, lima *coni. Scaliger*). Mart. 8, 45, 3 (-o *codd. plerique fort. recte*, lino *XG edd.*).]

fere i. q. lutum, πηλός, ἰλύς (*quae resp. ubi nihil adnotatur; cf.* Tert. adv. Val. 24 p. 201, 8 aquarum quod desidet -us est. Avg. gen. c. Manich. 2, 7, 8 -us ... aquae et terrae commixtio est. gen. ad litt. 7, 12 p. 211, 10 terra humida. Synon. Cic. p. 419, 13 caenum. -us *eqs.* Gloss. ἰλύς. ἰλὺς ποταμία. βόρβορος): **I** *strictius*: **A** *usurpatur ut materies* (*contextu deficiente* Cic. epist. frg. VI 5 luta et -um adgerebant): **1** *ad usus varios*: **a** *ad illinendum sim.*: Plavt. Poen. 293 curram ... ad piscinam aut ad lacum, -um petam ..., ut illi et tibi limem caput (*in lusu verb., cf. 292* limavi caput. *306* caeno conlinunt). Verg. georg. 4, 45 (*39* cera spiramenta linunt *apes*) tu tamen et (*e Serv.*) levi rimosa cubilia -o ungue fovens circum et raras superinice frondes (Serv.: quod ideo fit, ne ... -us crepet. *sim. obturantur foramina*: Pers. 4, 29 seriolae veterem metuens deradere -um [Schol.: -um pro luto posuit, quo dolia oblinuntur]. Plin. nat. 19, 178 *Sabinus Tiro* contra formicas ... remedium monstravit -um marinum ... obturandis earum foraminibus). Ov. fast. 3, 759 ipse deus -um ... inducere monstrat, ... linit ora *turgentia* luto *Silenus* (*medetur tumori ut* Plin. nat. 26, 104 talis ... tumentibus -us aquaticus cum oleo subactus mire prodest [*inde* Plin. med. 2, 24. Marcell. med. 34, 12 et adpositus. 36, 66]. *cf.* Plin. nat. 8, 96 plagam -o ... obducit *hippopotamus.* Prvd. apoth. 675 inlevit caecos oculos et lumina -o reddidit; ... 687 -um iubet impositum ... lavari [*sec. Ioh. 9, 6 ut*: cath. 9, 35 -o salubri. Consvlt. Zacch. 1, 13 p. 16, 26 Pavl. Nol. carm. 23, 302. Sedvl. carm. pasch. 4, 260 medicamine -i]). **b** *ad struendum, aedificandum* (*fort. iam* Cic. *l. 45* adgerebant): S. C. Frontin. aq. 125 uti cum ii rivi, fornices *aquae Iuliae aliarumque* ... reficerentur, ⟨... requirere⟩ ex agris privatorum terram, -um, lapidem, testam, harenam (*ad rivos sim. restituendos ut*: Pompon. dig. 8, 4, 11. CIL VIII 2660, 7 aquae ductum Titulensem ... ad meliorem statum additis -is restituerunt *impp.* [*cf. p. 1427, 31*]). Prvd. ham. 465 -o et paleis servire (*sec. exod. 5, 7 sqq.*). Evstath. Basil. hex. 8, 5, 11 in fabricando nido ... -um ... pedibus ferre non valens *hirundo* (*gr.* πηλόν). *inde imagines ad illustrandum locum* gen. 2, 7 (*v. sub 2*) *adhibitae*: Priscill. tract. 5, 87 accepto ... -o terreni habitaculi. Avg. conf. 7, 18, 24 aedificavit sibi *dominus* humilem domum de -o nostro.

2 *ad fingenda vasa, simulacra, corpus hominis* (*aliter p. 1429, 58*): Hor. carm. 1, 16, 14 Prometheus addere principi -o coactus particulam undique desectam (*cf.* Clavd. 20, 493 multum [-to *var. l.*] ... innexuit aethera -o *Prometheus* [*opp.* deteriore luto *Epimethei*]). Pers. 3, 22 sonat vitium percussa, maligne respondet viridi non cocta fidelia -o: udum et molle lutum es ..., acri fingendus sine fine rota (Schol.: creta non cocta vel adhuc -um habens, id est argillam. *item imaginem vasis affert* Avg. civ. 22, 19 p. 597, 18 sqq. D. velut si de -o vas fieret, quod rursus in eundem -um redactum totum de toto iterum fieret, non esset necesse, ut illa pars -i, quae in ansa fuerat, ad ansam

[*Balzert*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

rediret . . ., dum tamen . . . totus ille -us in totum vas . . . remearet). ITALA gen. 2, 7 (Tert. adv. Hermog. 26, 1. *al.* = VVLG. *cf.* VVLG. Tob. 8, 8) finxit deus hominem de -o terrae (ex: Lact. inst. 2, 10, 3. *al.; acc.* [*sec. gr.* χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, *sed I Cor. 15, 47* ἐκ γῆς χοϊκός]: Tert. adv. Marc. 1, 24 p. 324, 10. *al.; abl. nudo*: GAVDENT. serm. 9, 6 G. *var. l.* Ps. AVG. serm. ed. Caillau 2, 28, 3. *cf.* CARM. de resurr. 16 laeto . . . -o). TERT. carn. 9 l. 6 corpus hoc nostrum, quod de -o figulatum etiam ad fabulas nationum veritas transmisit. CHALC. comm. 349 imago . . ., nisi habeat silvam, si . . . erit . . . fictura, -um vel aes . . ., carebit certa perfectione. Ps. AVR. VICT. epit. 45, 6 fingere cera seu -o simulacra. *interpretationes (selectae) ad* gen. 2, 7: TERT. bapt. 3, 5 p. 203, 15 non . . . habilis *terra materia* nisi humecta et sucida, quam scilicet . . . segregatae aquae in stationem suam superstite humore -o tempe⟨ra⟩rant (*de humiditate cf.* adv. Val. 24 p. 201, 2 adhuc . . . superstite -o succida *terra.* AMBR. exc. Sat. 2, 57 cum caro omnis e -o sit, -us in humore, humor e terris. HIER. epist. 69, 6, 3 de aquis quod vivat egreditur . . .; fabricatur homo de -o). resurr. 6 p. 33, 3 illa pusillitas, -us, in manus dei . . . pervenit (*vario modo aestimatur*: 7 p. 35, 16 -um de manu dei gloriosum. PRVD. apoth. 1035 ut . . . sacer fieret tactu *dei* . . . nobilis. cath. 7, 191 tabidum. 8, 61 fragilem [GREG. TVR. Franc. 1, 1]. CONSVLT. Zacch. 2, 16 p. 83, 25 calcabili. PETR. CHRYS. serm. 117 p. 520^{B} vilissimo). 6 p. 34, 12 carnis aurum de -i . . . sordibus . . . eliquasse (*alludit ad -um auratum [cf. p. 1430, 9] ut*: AVG. in psalm. 68 serm. 1, 4 de -o suo aurum facit *vir iustus*). Ps. CYPR. mont. 4 ex omni -o terrae (*cf. de specie* AVG. gen. c. Manich. 2, 7, 8 qualicumque. serm. 13, 8 unus -us est vestra materies [PROSP. carm. de ingrat. 736 -o procedit ab uno dispar opus]). Ps. AVG. symb. 3, 2 clamat terra: . . . non agnoscis, quia -um meum es. *ad* I Cor. 15, 47 (-us *metonymice pro 'vetus homo' saepius*): TERT. resurr. 6 p. 33, 19 -us ille iam tunc imaginem induens Christi. p. 34, 6 nunc etsi scandalum -us, alia iam res est. 7 p. 35, 9 in . . . vasculis . . . et argilla homo, quia -us ante et testa caro. 16 p. 47, 3 -us, qui prior titulo hominis incisus est. CYPR. domin. orat. 17 cum . . . apostolus primum hominem vocet de terrae -o. PRVD. apoth. 990 imperfectus . . . -us mortalis erat tunc.

B *in univ.*: **1** *proprie*: **a** *-o vivunt animantia, nutriuntur, generantur sim.*: LVCIL. 329 si . . . ostrea cognorit fluvium -um ac caenum sapere ipsum ([AVSON. 398, 7 p. 226 P. pingui . . . consita -o]. *cf.* COLVM. 8, 17, 9 quae *stagna* -o coenoque lita sunt [litescunt *fere SAR*], . . . conchyliis . . . apta sunt. PLIN. nat. 9, 131 lutense *genus purpurae* put,ri -o . . . enutritum. 9, 160 *proveniunt* putrescente -o). VARRO ling. 7 64 limax ab -o, quod ibi vivit (PAVL. FEST. p. 116 ISID. orig. 12, 5, 7). VERG. georg. 1, 378 in -o ranae cecinere querellam (OV. met. 15, 375 semina -us habet . . . generantia ranas [*cf.* PLIN. nat. 9, 159 resolvuntur in -um . . ., renascuntur]. PLIN. nat. 9, 143 AVIAN. fab. 6, 1. *cf.* CVLEX 151 nantia -o corpora. OV. met. 6, 365 *de rusticis in ranas mutandis*). CVLEX 165 mersus *serpens* . . . in -o (MELA 3, 82 emergere). OV. met. 1, 424 ubi deseruit madidos . . . agros Nilus . . . aetherioque recens exarsit sidere -us, plurima cultores versis animalia glaebis inveniunt (*de -o Nili ut* AVG. serm. 8, 6 L. [*sec. exod. 8, 16sq.*] scinifes natae sunt in terra Aegypti de -o. *cf. p. 1430, 4sq.*). CELS. 2, 18, 9 levior *piscis* in arena *editus* quam in -o (PLIN. nat. 9, 177 ovis relictis in -o generari *pisces.* APVL. apol. 38 qui *pisces* ex -o coalescant [*opp.* coitu *progigni*]. EVSTATH. Basil. hex. 7, 3, 1. *cf.* PLIN. nat. 9, 64 vescuntur . . . -o *mulli.* 9, 1 43 mersa . . . in -o se occultat *torpedo.* EVSTATH. Basil. hex. 9, 2, 7 anguillas . . . non aliter nisi de caeno nasci . . ., de -o gignendi sortiuntur originem [ISID. orig. 12, 6, 41 origo huius ex -o, unde et quando capitur, adeo lenis est *eqs.*]). *al.* *homines -o procreantur*: CENS. 4, 9 Democrito . . . ex aqua -oque primum visum esse homines procreatos . . .; credidit *Epicurus* -o calfacto uteros . . . radicibus terrae cohaerentes primum increvisse.

b *varia exempla* (*selecta post* VITR.): LVCR. 5, 496 terrae concreto corpore pondus constitit atque omnis mundi quasi -us in imum confluxit gravis et subsedit funditus ut faex (*cf.* MANIL. 1, 160 subsedit . . . tellus convenitque vagis permixtus -us harenis). SALL. Iug. 78, 3 -um harenamque et saxa ingentia fluctus *Syrtium* trahunt (VERG. georg. 2, 188 huc . . . felicem . . . t. -um *amnes* [SERV.: terram scilicet, id est fertilem, nam fluminum -us est noxius]. *v. et p. 1430, 4sq.*). VERG. ecl. 8, 80 -us ut hic durescit et haec ut cera liquescit uno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore (*inde* APVL. apol. 30, 7 -um durabilem. *fere per paradoxon ut*: CALP. ecl. 5, 87 dum rimosa palus et multo torrida -o aestuat. STAT. Theb. 4, 701 ferventi durescunt flumina -o. PAVL. NOL. carm. 27, 528 duro. SIDON. epist. 2, 2, 1 squalet. *proverbialiter*: AVG. serm. 12, 12 l. 301 sol . . . durat -um nec inde mollescit). georg. 1, 116 amnis abundans . . . obducto late tenet omnia -o. 4, 428. 478 -us niger et deformis harundo Cocyti tardaque palus inamabilis unda (*cf.* Aen. 6, 416 informi). HOR. sat. 1, 1, 59 -o turbatam haurit aquam (*cf.* LVCAN. 4, 310 nigro . . . turbida -o conluvies [VEG. mulom. 2, 79, 10]). OV. met. 1, 347 *decrescentibus undis* nudata cacumina silvae . . . -um . . . tenent in fronde relictum. fast. 2, 409 alveus in -o . . . fluvio deficiente sedet (*cf.* ALBINOV. carm. frg. 8 sidere -o navigia). Pont. 4, 2, 17 ut -us venas excaecat in undis . . ., (19) pectora sic mea sunt -o vitiata malorum. LIV. 2, 5, 3. 22, 2, 5. *al.* VITR. 8, 4, 1 *si in* aenei fundo harena aut -us *non* invenietur, . . . aqua erit . . . probata (*item in aqua probanda*: 8, 6, 15 -us . . . cum habuerit, quo subsidat, limpidior fiet *aqua* . . .; si non, salem addi necesse erit. PLIN. nat. 31, 34. 36 FRONTIN. aq. 19. *al.*). SEN. nat. 4, 2, 10 illato . . . -o harenas saturat ac iungit *Nilus* (*item -us Nili vel Aegypti*: 6, 26, 1 MELA 2, 104 PLIN. nat. 18, 162. *al.; in veriloquio nominis Nili, ut videtur*: IVST. 2, 1, 20 Nili trahentis -um [SERV. georg. 4, 291 quasi νέαν ἰλύν trahens. Aen. 9, 30 PRISC. periheg. 218 ISID. orig. 13, 21, 7]). PLIN. nat. 2, 235 -um, maltham vocant, flagrantem (*cf.* SIL. 13, 570 fumiferum *Stygis*). 5, 113 fertilissimo. 5, 115. *al.* SIL. 4, 577 lento. 5, 6. 8, 382. STAT. Theb. 9, 411 annoso. silv. 1, 2, 127 fulvo . . . Tagum decurrere -o (*cf.* 1, 3, 108 -o splendente Tagus. 3, 3, 62 aurato). *al.*

2 *in imag. vel translate* (*cf.* quasi -us *p. 1429, 62*): OV. *p. 1429, 81.* ITALA psalm. 21, 16 (cod. 421. Iren. 4, 20, 8 [4, 34, 8 H.] = VVLG.) in -um mortis (*gr.* εἰς χοῦν θανάτου. *Psalt. Rom. et Hier. psalt. sec. Hebr.* pulverem). 39, 3 (Veron., Aug. *ad l.*) eduxit me de lacu miseriae et de luto -i (*gr.* ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος. *Psalt. Rom.* faecis. *Hier. psalt. sec. Hebr.* caeni. *cf.* AVG. *ad l.* l. 37 -us luti). 68, 3 (cod. 400) infixus sum in -o profundi et non est substantia (VVLG. in -um, *gr.* ἰλύν. *interpretantur vel respiciunt hunc locum*: HIL. in psalm. 68, 4 secundus Adam in huius -i profundum . . . descendens. AVG. conf. 3, 11, 20 in illo -o profundi ac tenebris falsitatis . . . volutatus sum. in psalm. 68 serm. 1, 4 isti . . . -us profundi facti sunt. *al.*). AMBR. in psalm. 118 serm. 20, 17, 1 (*sec. gen. 18, 27, fort.* ITALA) terram se esse dicebat *Abraham* et -um (*sim.* QVODV. [?] prom. 1, 16, 23 -um pulveremque sese confitens. *gr.* γῆ καὶ σποδός. *Aug. in psalm. 147, 24 l. 42* terra et cinis. *Vulg.* pulvis et cinis).

II *laxius significantur res -o similes*: **A** *in liquoribus ortae*: **1** *vini faex* (*cf.* QVEROL. *s. v.* limosus): HOR. sat. 2, 4, 56 qui miscet faece Falerna vina, columbino -um bene colligit ovo (SCHOL. -um faecem dixit). 2, 4, 80 gravis veteri creterrae -us adhaesit (*nisi de quibuslibet sordibus*). **2** *faeces, pigmenta sim. in aquis peculiaribus nascentes*: PLIN. nat. 33, 86 chrysocolla umor est in puteis . . . defluens crassescente -o (34, 123 [*inde* ISID. orig. 16, 2, 9]. 34, 125). 33, 158 sil proprie -us est. 35, 46 ex India venit *purpurissum* harundinum spumae adhaerescente -o ([*inde* ISID. orig. 19, 17, 16]. *cf.* 35, 50 India conferente *pictoribus* fluminum suorum -um). *al.*

B *in corporibus animantium, in truncis arborum vel in plantis ortae*: PLIN. nat. 16, 187 cedri . . . durissima, quae medullae proxima, ut in corpore ossa, deraso modo -o (*sec. Theophr. hist. plant. 1, 2, 6* ξύλον καὶ σάρξ . . ., ἡ δὲ σάρξ . . . ὥσπερ γῆ. *cf. Plin. nat. 16, 183* carnes *et supra p. 1425, 9*). 23, 133 (*cf. 1, 23, 69 medicinae ex* lichene) -us arborum, quem Graeci lichena appellant (*sc. scabies qualitatis limosae in cortice, ut videtur, locata*). 29, 99 est -us salivae sub lingua rabiosi canis (*inde* PLIN. med. 3, 10, 4 *omissa voce* salivae). 32, 56 remedio est -us ex reliquiis (-quo *trad.*) piscium eorum corporis. TERT. pudic. 6 p. 230, 11 nova emergit *caro*, iam non ex seminis -o, non ex concupiscentiae fimo (resurr. 4 p. 30, 7). adv. Val. 24 p. 201, 6 -um ex pituitis et gramis Sophiae constitisse (*seq.* lacrimarum . . . faeces. *cf.* lemae). PALLAD. 3, 31 -um dysintericae passionis medicabiliter asperare *solet myrtites* (*cf.* THEOD. PRISC. log. 105 *lienteria* veluti quendam -um intestinis obducit. *cf.* limositas). Ps. THEOD. PRISC. add. p. 331, 23 -um de cucumere exime, tere. CAEL. AVR. acut. 2, 37, 207 collutione oris . . . dentium -us detergendus.

adnominatio c. lympha (CVLEX 151), fimus (TERT. pudic. 6 p. 230, 11), linum (HIL. trin. 2, 13). *v. etiam supra sub 'de origine'.* *in lusu verb. c.* limare PLAVT. Poen. 293 (*v. p. 1421, 58*).

deriv.: limacius, 2. limarius, limifex, 2. limo, limosus.

compos.: illimis, limicola, limigenus. *cf.* 2. e-, il-, 1. oblimo.

? **4. limus** (lī-?), -ī *m.* [*originis non perspicuae; cf.* limes. *Sch.*]

FEST. p. 218 porcae appellantur rari sulci, qui ducuntur (dic- *trad.*) aquae derivandae gratia, dicti, quod porcent (-ant *trad.*), id est prohibent aquam frumentis nocere; nam crebriores sulci -i vocantur (lirae *Ursinus. cf.* Limi *nomen deorum Arnob. nat. 4, 9*). *Balzert.*

līnābrum NOT. Tir. 110, 31. *a* linum. *significari vid. res e lino confecta.*

līnāmen NOT. Tir. 110, 32. *a* linum. *significari vid. res e lino confecta.* *cf.* linamentum.

***līnāmentum,** -ī *n.* *a* linum. *scrib. in codd.* -nia- *saepe*, -nea- *raro.* NOT. Tir. 110, 33. [*'ellychnium': francog. vet. et med.* linement, lignement; *germ. vet.* lenement, *holl.* lemmet. *cf. M.-L. 5061 a. Wartburg V 349sq. St.*] *significantur res e lino confectae*:

1 *ellychnium*: CELS. 2, 11, 1 in . . . *cucurbitulam* -um ardens coicitur. 4, 27, 1^{B} admovere . . . naribus exstinctum ex lucerna -um vel aliud ex iis, quae foedioris esse odoris retttuli. **2** *linteolum concerptum*: CELS. 5, 26, 21^{A} siccis -is vulnus implendum est (5, 26, 30^{C}. 5, 27, 13^{B}. 7, 4, 2^{B}. *al. cf.* 7, 22, 1 aridis [8, 25, 5]). 5, 26, 27^{C} illita -a disponi per plagam. 5, 26, 30^{A} ex rosa -a (5, 26, 36^{A} ex aqua. 7, 7, 4^{D} ex melle). 5, 28, 12^{N} -um in modum collyrii compositum tinctum melle demitti (6, 15, 2. 6, 18, 7^{B}). 6, 8, 1^{D} -um involutum et oblongum. 6, 13, 2 mollis -i (7, 30, 1^{A}). 7, 10 implicitum -um (7, 28, 2 i. in longitudinem -um, λημνίσκον Graeci vocant. 8, 5, 1). *saepius ap. eundem.* COLVM. 6, 11 -is pice liquida et oleo imbutis. 6, 12, 2. 3. 4. 6, 16, 3. 6, 34, 1. 6, 38, 2 VEG. mulom. 2, 56, 1. 2. 2, 57, 2. **3** *panni, qualelibet texta*: PLIN. nat. 16, 73 cotinus ad -a (ligna- *codd.*) modo conchylii colore insignis. 30, 143 *aliquantum* de stelionis cinere . . . -o involutum.

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

32, 129 delphini adipe -a ⟨illita⟩. ISID. orig. 19, 23, 6 Persae brachia et crura -is, caput tiara tegunt.

ˣlīnārius, -a, -um. *a* linum. *scrib.* -nia- GLOSS. V 603, 10. NOT. Tir. 110, 30 -a. [*'lintearius': francog. vet. et med.* linier; *prov. vet.* linier; *hisp.* linero. *cf. M.-L. 5059. Wartburg V 368. Corominas III 104. St.*] [*falsa var. l. pro* lanarius PLAVT. Aul. 508 GLOSS. V 215, 7.]

usurpatur non nisi pro subst.: 1 *masc.* (*fem. l. 12*): **a** *i. qui linum tractat* (GLOSS. λινοποιός. λινοπλόκος. *cf. Diz. epigr. s. v.*): COD. Iust. 10, 66 (64), 1 (*a. 337*) *ab omnibus muneribus vacare debent inter alios* -ii (*vocem tuentur Basilica, omisit Cod. Theod. 13, 4, 2*). CIL V 5923 C. Cassius Sopater lInárius sibi et Cassiae C. l. domesticae lInar(iae) patronae. XII 5969 L. Tullius Felix lina⟨rius⟩. XIII 639 memoriae Dixti -ri. XV 7184 Bonifatio -o. **b** -us retiarius GLOSS. IV 108, 18. V 218, 28. *al.*

2 *neutr.*: -a retia GLOSS. V 218, 29. 603, 12 (*trad.* linivia. *'gr.* λίνυφα *?' Heraeus in exemplari suo*).

līnātārius, -ī *m.* *a* linum. *i. qui linum vendit*: CIL X 7330 (*a. 602*) negotias -us (*'id est* negotians linarius *vel* lintiarius' *ed.*).

linceus, lincis *v.* lynx.

līnctio, -ōnis *f.* *a* lingere. *i. q. actio lingendi*: GREG. M. in euang. 40, 2 p. 1303B (*ad Luc. 16, 21*) potest ... per -em canum lata adulantium lingua signari.

λίκτης **līnctor** GLOSS. II 361, 5. *a* lingere.

līnctū, *abl. defect. subst.* linctus. *a* lingere. *cf.* iussu *et abl. similia.* *i. q. actione lingendi*: PLIN. nat. 31, 104 multi ... tussim veterem -u eius *salis* discussere. 35, 177 *sulphur* prodest et suspiriosis -u (-um, -us, unctu *trad.*). 36, 133 *Assius lapis* prodest et pthisicis -u (-us, unctu *var. ll.*).

lindex *v.* 1. lens *p. 1154, 79.*

lindon pro subter VIRG. gramm. epist. 7 p. 173, 17. *B.*

ˣlīnea, -ae *f.* *a* lineus. ISID. orig. 19, 18, 3 -a genere suo appellata, quia ex lino fit. *scribitur* -nia: CIL IV 8602 VI 8123—8127 *et saepe in codd. ut etiam derivata; testatur* EVTYCH. gramm. V 450, 20. *notatur* lini CIL VI 8127. *legitur inde a* PLAVTO, TER., LVCILIO, CATONE. [*francog.* ligne (*et var. dial.*); *prov. vet.* linha, *var. francoprov., prov.; vasc.* linhe; *cat.* llinya; *hisp.* liña; *port.* linha. *cf. M.-L.* 5061. *Wartburg V 350sqq. Corominas III 103. Machado II 1341. St.*] [*confunditur in codd. cum* ligne- (PLIN. nat. 19, 147 CELS. 5, 26, 5 EVGIPP. Sev. 12, 5), limes (VVLG. Iob 38, 5). linte- (*v. ibi*). *dub. interpr.* CIL IV 8602.]

CAPVT PRIVS: *i. q.* ***funiculus*** (*cf.* VARRO rust. 1, 23, 6 cannabim, linum, iuncum, spartum, unde nectas ... -as, restis, funes. SYNON. Cic. p. 442, 25 rudentes, restes, -ae, funes, tomices, halciae. GLOSS. funis. σειρά. ὁρμιά. ἀκολουθία): **I** *-a est cuilibet usui*: **A** *in piscatu*: 1 *ad rete adducendum*: PLAVT. Truc. 36 quando abiit rete *iaculum* pessum, adducit -am *piscator.* 2 *ad hamum (escam l. 52) adnectendum*: **a** *in imagine vel allegoria*: PLAVT. Most. 1070 non ego illi extemplo hamum ostendam, sensim mittam -am; dissimulabo *eqs.* ISID. sent. 1, 14, 14 est ... in Christo hamus (*quo diabolus captus est*) divinitas, esca ... caro, -a genealogia, quae ex evangelio recitatur (*cf. p. 1433, 3*). **b** *proprie*: SEN. Herc. f. 158 sentit tremulum -a piscem. PLIN. nat. 9, 59 marem *piscem quasi escam* -a longinqua per os ad branchias religata emissum in mare eademque -a retractum. 9, 145 vulpes marinae ... *hamum* glutiunt ... usque ad infirma -ae, qua facile praerodant (*cf.* 32, 13 erodunt). 9, 182 *bis.* 32, 13 *spina piscem* -am praesecare (*Ov. hal. 48* lina secat). MART. 3, 58, 27. 10, 30, 18. RVFIN. Clement. 2, 63 hami -am. **B** *in ornamento muliebri fere i. q. monile*: CATO orig. 113 mulieres opertae auro purpuraque; ... galbeos, -as (galbeos lineos *Jordan*), pelles, redimicula. FRONTO p. 98, 8 v. d. H. (p. 37 N.) -am istam famosam ... ceteraque tantae pecuniae ornamenta. SCAEV. dig. 34, 2, 40, 2 ex ornamentis -as duas ex margaritis (35, 2, 26 pr. -am margaritorum. CIL II 2060 [*'aevi Antonini' ed.*] -am cylindrorum XXII ..., -am arg(enteam) marg(aritarum) XII. VLP. dig. 9, 2, 27, 30 ut pertusis *margaritis* in -a uteretur. 47, 2, 52, 25 si -a m. subrepta sit). **C** *in venatione*: VARRO Men. 385 -am ... compedam, *qua lepores capiantur.* GRATT. 27 usūs -a longi, *qua cassis cohibetur.* 83 reprensa suis ... -a pinnis (*de formidine ut* SEN. Phaedr. 47 clem. 1, 12, 5 dial. 4, 11, 5 NEMES. cyn. 303. *ad rem cf. Orth, RE IX 570, 64sqq. huc pertinet, si vera est lectio,* PLIN. nat. 21, 68 vicapervica ... in modum -ae [liliae, lilii *var. ll.*; *'an* milii *?' Mayhoff*] foliis geniculatim circumdata). PLIN. nat. 11, 82 *in opere aranei* licia ... difficile cernuntur atque, ut in plagis -ae offensae, praecipitant in sinum (*sunt qui non post, sed ante* -ae offensae *distinguant, vix recte*). **D** *vario usu*: 1 *proprie* (*exempla potiora*): VITR. 9, 8, 2 *Ctesibius* cum voluisset ... speculum ita pendere, ut ... -a latens pondus deduceret (*ibid.* 3 pilam plumbeam per -am demittendam). COLVM. 8, 11, 15 missa *gallina* ligato pede longa -a custoditur. STAT. silv. 1, 6, 10 *in ludis* bellaria (vellaria *trad.*) -ā pluebant (*cf.* MART. 8, 78, 7 omnis habet sua dona dies, nec -a dives cessat et in populum multa rapina cadit. *utroque loco res non plane perspicua est; sunt qui* -a *ad* lineus *referant*). EPIT. Alex. 16 ut in saxis clavos ferreos ... figerent et -as transducerent atque ita ... in ... montis verticem reperent (*Arrian. anab. 4, 19, 1* καλῳδίοις ἐκ λίνου ἰσχυροῖς, *Curt. 7, 11, 13* funes). BOETH. mus. 4, 3 p. 308, 22 cum divisam -am (*i. chordam, cf. antea*: nervum) ... notulis signaverimus (*cf. 18* sumus nervum secundum ... consonantias per regulam divisuri). GLOSS.L I Ansil. CE 532 ceruchi: -a illa ad quam in navibus vela suspenduntur (*v. vol. III 943, 52sqq.*). 2 *in imagine vel proverbiis*: DON. Ter. Eun. 640 (*v. infra l. 63*) an sic dixit 'extrema -a', quemadmodum dicitur 'longis -is' quid fieri, id est de longinquo? (GLOSS.L IV Ps. Plac. C 71 conspicillo: ita ut conspici possint, quod aiunt, l. -is). CASSIAN. conl. 23, 9, 1 recte ... sanctos, qui ... quasi per extentas in sublime -as suspenso feruntur incessu, schoenobatis ... dixerim comparandos, qui summam suae salutis ... in angustissimo funiculi illius tramite conlocantes *eqs.*

II *in aedificatione, re rustica sim. de -a in rectum tensa (aliter, in metiendo perimetro l. 26) ad directionem rectam efficiendam vel metiendum* (GLOSS. II 436, 27 στάθμη τεκτονική -a tectoria. GLOSS.L I Ansil. LI 381 dicitur, quod maciones utuntur sive lignarii, ne tortum aliquid construant. II Philox. LI 65 -a: ... διαβήτης. *locutionem* ad -am *l. 18 et p. 1434, 76*): **A** *proprie*: CATO agr. 14, 3 materiem *ad villam* et quae opus sunt dominus praebebit ...: serram I, -am I *eqs.* 161, 1 serito, ad -am palo grana ... demittito (*inde* PLIN. nat. 19, 147. PALLAD. 4, 9, 10 fossulis ad -am directis). LVCIL. 831 amabat omnes; nam ut discrimen non facit neque signat -a alba ⟨in albo marmore⟩ (*abit in proverbium* GELL. praef. 11 in quas res cumque inciderant *scriptores*, a. ut dicitur -ā, sine cura discriminis, solam copiam sectati converrebant. *cf. Otto, Sprichw. n. 51*). CIC. ad Q. fr. 3, 1, 2 columnas neque rectas neque e regione Diphilus collocarat; eas scilicet demolietur; aliquando perpendiculo et -a discet uti. VITR. 4, 4, 3 si duae columnae aeque crassae -is circummetientur, ... -ae, quae circumdatae erunt, ⟨non erunt⟩ aequales, quod striarum et striglium circuitus maiorem efficit -ae longitudinem (*cf.* VVLG. III reg. 7, 15 -a duodecim cubitorum ambiebat columnam [EVCHER. instr. 2 p. 149, 12 *vetus translatio habet* perimetrum, *nova* -am]). COLVM. 3, 13, 9 protinus aequaliter -a posita rectis lateribus perpetuam fossam educere (*ad metiendam latitudinem fossae ut* 3, 13, 10. 13). 3, 15, 1 -a per totidem pedes, quot destinaveris interordiniorum spatiis, ... colore insuitur eaque sic denotata per repastinatum intenditur (*inde* PALLAD. 3, 9, 10). FRONTIN. grom. p. 15, 16 agrum ... rectis -is dimetiemur (*ad dividendos agros ut* HIER. psalt. sec. Hebr. 16, 6 -ae ceciderunt mihi in pulcherrimis *terris* [*Itala cod. 304 al.* = *Vulg.* funes, *cod. 136 Cas.* resticulae]. VVLG. Iob 38, 5 quis posuit mensuras eius *terrae* ... vel quis tetendit super eam -am? [*Itala cod. 161* funiculum]. ISID. orig. 15, 14, 1 mensurarum ... -ae in terrarum partitione tenduntur [*antea*: funiculis]). **B** *in imagine*: QVINT. inst. 3, 6, 83 instituentibus rudes *magistris* non erit inutilis latius primo fusa ratio, et si non statim rectissima -ā tensā, facilior tamen et apertior via. RVFIN. Orig. in gen. 2, 6 p. 37, 22 (*antea*: bibliothecam, ut ita dicam, intra se divini consecrat verbi) hanc bibliothecam non ex agrestibus et impolitis, sed ex quadratis et secundum aequitatis -am directis construit lignis, id est non ex saecularium auctorum, sed ex propheticis atque apostolicis voluminibus. ENNOD. opusc. 2, 21 p. 294, 11 quod *exemplum in oratione allatum* ita quadratis constat eloquiis, ut ipsum in eo Crispum *Sallustium* tenere -am putes (archesippum *vel sim. codd., sed* chrisippum *R*; Chrysippum *architectum Hartel*). 3, 109 p. 359, 10 quem cum ille ... iudicii sui ... libra pensaret, invenit in eo pondus omnium constare virtutum, cuius integritatem velut fabrilibus -is ad perpendiculum mentis e mensus est.

CAPVT ALTERVM: *per similitudinem i. q.* **γραμμή** (GELL. 1, 20, 7 HIER. in Ezech. 4, 1 p. 43B. *al.; quae vox respondet nisi aliud adnotavimus. homo est -a infra l. 72), sive re vera exstat sive cogitatione tantum fingitur vel figura geometrica illustratur* (*cf. distinctionem* BALB. grom. p. 98, 14 quidquid in agro mensorii operis causa ad finem rectum fuerit, rigor appellatur; quidquid ad horum imitationem in forma scribitur, -a appellatur): **I** *in imag.*: **A** *significatur terminus vel finis, quo quid definitur, dividitur sim.* (*cf. exempla sub D congesta*): TER. Eun. 640 si illud (*puellam tangere*) non licet, saltem hoc (*videre*) licebit; certe extrema -a amare haud nihil est (*cf. etiam l. 4. 81*). VARRO ling. 9, 5 cum poeta transilire -as *sermonis* impune possit. CIC. parad. 20 est peccare tamquam transire -as. HOR. epist. 1, 16, 79 mors ultima -a rerum (*cf.* SEN. epist. 49, 4 admoveri -as sentio). VAL. MAX. 1, 7, 8 (7 inter hanc noctem et supplicium ... parvulum ... temporis intercessit *Cassio Parmensi*) propioribus tamen, ut ita dicam, -is Haterii Rufi ... somnium certo eventu admotum est. PS. APVL. Ascl. 32 veritatis in mundo nequidem extrema -a umbrave dinoscitur (PAVL. NOL. epist. 16, 8). TERT. adv. Hermog. 3, 7 propter non intellegentes, quorum Hermogenes extrema -a est (*i. longissime abest ab intellegentia*). ITIN. Alex. 4 *ad bellum proficiscentem* fatalem hanc belli -am tangere. HIER. epist. 49, 2, 4 an ... -am et, ut ita dicam, tenue dicendi filum inter virginitatem et nuptias servare non potui? RVFIN. Greg. Naz. orat. 4, 14, 5 non ... divinitati -as ac terminos damus. PRVD. apoth. 812 incomprensa manet virtus *dei*, cui -a defit ultima, quam spatium non mensurabile tendit. *al.* *de singulis gradibus, quibus definitur series*: DON. Ter. Eun. 367 ('conservam ... videbit, conloquetur, aderit una in unis aedibus') amatorie nimis quinque -as amoris exsecutus est (*cf.* 373 amandi -as et ordinem voluptatum. 640 quinque -ae perfectae sunt ad amorem: prima visus, secunda alloquii, tertia tactus, quarta osculi, quinta coitus. *sim.* EVGRAPH. Ter. Eun. 640 SCHOL. Ter. p. 106, 12). *huc spectare videtur etiam* SCHOL. Stat. Theb. 3, 283 p. 156,

[*Bader*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

16 puellam extrema a. -a diligens satis animo solo satisfaciebat aspectu.

B *ordo cognatorum* (GLOSS. σειρὰ γένους. *significantur cognati ipsi certe apud* ORIENT.; *de origine huius usus v. p. 1436, 44*): STAT. silv. 3, 3, 44 non tibi clara ... gentis -a nec proavis demissum stemma. Ach. 1, 479 patrii propior cui -a caeli *quam Achilli* ? PAVL. dig. 38, 10, 9 στέμματα cognationum directo limite in duas -as separantur, quarum altera superior, altera inferior (sent. 4, 11, 1 primo gradu superiori -a continentur pater, mater; inferiori filius, filia. 4, 11, 2). *ibid.* ex superiore autem et secundo gradu transversae -ae pendent (sent. 4, 11, 2 secundo gradu continentur ... t. -*a* frater, soror. 4, 11, 7 [*syn. 4, 11, 3. 4. 5. 6* ex obliquo]. COD. Iust. 3, 28, 21 [*a. 294*] qui ex t. -a veniunt. 6, 58, 15, 3 INST. Iust. 3, 1, 16). 38, 10, 10, 9 recta -a susum versum vel deorsum tendentium facile inveniemus gradus (sent. 4, 11, 7). ZENO 1, 4, 4 (1, 1, 14 L.) *femina sc. de viro facta et vir suus* iure legis ... -a una tanguntur. PACIAN. (?) sim. carn. p. 124, 16 *Adae caro* velut per rubricarum notas -asque descendens *usque ad Christum*. COD. Iust. 6, 60, 2 (*a. 395*) ex materna -a venientes (COD. Theod. 8, 19, 1 a -a m. COD. Iust. 5, 9, 10, 4 paterna vel m. -a. 6, 59, 11 pr. quae m. -a ... descendunt). AMBR. concord. p. 1011C Matthaeus ... per Salomonem usque ad Ioseph -am deducit. p. 1014C utriusque computationis -a (*apud Matthaeum et Lucam*). PS. HIER. epist. 19, 11 p. 199D generationis (LEO M. epist. 31, 2 [Conc.S II 4 p. 13, 11] generationum -as). RVFIN. hist. 1, 7, 4 ut ... narratio generationum ... verissimis -is deducatur. PAVL. NOL. carm. 21, 232 successionum mysticarum. CYPR. GALL. gen. 695 *Sarra* iuncta *cum Abraham* deducens -a sanguem (*Vulg. 20, 12* soror mea est, filia patris mei et non filia matris meae). 1140 quos *propinquos* -a sanguinis artat (COD. Theod. 10, 10, 30 pr. si nullum ex qualibet s. -a ... reliquerit ... heredem). CASSIAN. conl. 8, 21, 3 quae generatio de Seth iusti propagine descendebat, suae -ae iugiter agnationique *matrimoniis* permixta. ORIENT. comm. 2, 357 *in iudicio* ibit deducens subolem ... pater; cunctaque ... ducetur -a ..., cum fuerit medius progenitor genitis. BOETH. in Porph. comm. pr. 1, 13 p. 35, 15 generis -am significat, quam singuli contingentes et ad unum *progenitorem* sese ipsius generationis applicatione iungentes plures ex eadem (17) -a iuncti atque cognati sunt (COD. Iust. 8, 48, 5 [*a. 502*] continua generis -a [*antea*: serie]). CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 31 de hoc per antiquam -am ... approbare (*per errorem verti* ἀρχαίων *pro* ἀρχείων *coni. Lundström, Übersetzungstechn. Untersuch. 26*). COD. Iust. 6, 58, 15, 3 legitima. LEX Burg. Rom. 37, 5 qui ex his (*ingenuo et ancilla*) nati fuerint, deteriorem -am secuti dominis adquiruntur. *al.*

C *adumbratio vel forma rudis rei, quae postea plenius describetur vel efficietur* (*imago ducta a pictura, v. p. 1436, 40*): QVINT. inst. 2, 6, 2 cum primas modo -as duxissent *magistri* (4, 2, 120 non ut consumantur adfectus, sed ut tamen velut p. -is designentur, ut plane, qualis futura sit imago rei, statim appareat). GELL. 17, 20, 8 nos ea, quae in Platonis oratione demiramur, non aemulari quidem, sed -as umbrasque facere ausi sumus ([*sequitur versio*]. HIER. in Zach. 5, 5 p. 1449C haec quasi u. quasdam et -as futurae imaginis duximus, ut quod reliquum est [*sc. interpretatio allegorica*] suis coloribus impleamus). TERT. nat. 1, 12, 7 corpori nostro tacita et secreta -a crucis situs est ...; si statueris hominem manibus expansis, imaginem crucis feceris. anim. 36, 4 semina *animae et corporis* ... communem subeunt generis (*i. sexus*) eventum, qua -as duxerit ... ratio naturae. 43, 11 somnus ... etiam in ... mortis effingitur exemplar; voluit enim deus ... humani ... initii ac finis -as quotidie agere nobiscum, manum porrigens fidei facilius adiuvandae per imagines et parabolas. PANEG. 4, 4, 1 in annis primoribus *filii* iam sunt ductae -ae, quibus virtutum suarum *patris* effigies possit includi. HIER. in Agg. 2, 1 p. 1402D has interim παραφραστικῶς expositionis -as duxerim, ut ex his ad sublimiorem intelligentiam ... prudens lector ascendat. in Am. 6, 7 p. 1063D tenues historiae -as duximus, nunc allegoriae imprimamus manum (in Mal. 1, 7 p. 1548C t. -as duximus, quibus imprimenda est explanatio spiritualis). in Hab. 2, 2 p. 1290C his quasi -is capituli huius pictura descripta est. in Ion. prol. p. 1120A *deus* futurae veritatis (*i. Christi*) in servis suis (*i. Iona*) -as ante signavit. adv. Iovin. 1, 21 singula breviter perstringere et intelligentiae quasdam -as ducere (RVFIN. Orig. in cant. 1 p. 91, 23 PHILIPP. in Iob 29 p. 703D. *cf.* CASSIAN. conl. 4, 8 quaedam intellectus -a). in Zach. 6, 9 p. 1455D necesse mihi est in locis obscurissimis historiae -as ducere ...; et primum lectionis ordo reddendus est *eqs.* CASSIAN. inst. 2, 9, 2 ut ... saltim quasdam tantisper orationum -as praesignemus. 12, 29, 2 cum ... non sera observatio *morbi* ... adsumitur, sed cum praecedentes eius, ut ita dixerim, -as agnoscentes *eqs.* *al.*

D *in disputando, intellegendo, vitam agendo sim. res principalis, de qua agitur quaeque tenenda est, vel quasi via, qua pergendum est* (*hunc usum ex institutionibus quibusdam circi vel amphitheatri ortum esse coniecerunt viri docti, e. g. Oehler ad Tert. scorp. 4, nullo certiore fundamento freti quam loco p. 1137, 25 allato*): **1** *sine genetivo* (*haud raro transit in notionem q. e. modus, ratio, maxime ablativo*): TERT. anim. 26, 1 in nostras iam -as gradum colligam *disserendo*. carn. 17 l. 4 ad unam iam -am congressionem dirigamus: an carnem Christus ex virgine acceperit. adv. Herm. 39, 1 a -is tuis excidisti, quibus circa personam dei usus es (HIER. epist. 57, 5, 6 difficile est alienas -as insequentem *in vertendo* non alicubi excidere. *v. etiam p. 1434, 48*). adv. Iud. 2, 1 gradum conseramus et summam quaestionis certis -is terminemus (scorp. 4 p. 152, 29 de deo alibi dimicantes ... nunc in unam speciem congressionis certas praeducimus -as. RVFIN. Orig. princ. 1 praef. 2 certam -am manifestamque regulam ponere). adv. Marc. 1, 7 p. 299, 28 quamquam tota materia de duobus deis dimicetur, his interim -is eam clusimus, intra quas de singularibus iam proprietatibus congrediemur. 1, 9 p. 300, 28 age igitur, ad -as rursum et in gradum (HIER. c. Lucif. 4 ad campos liberae declamationis excurris; verum ... in g. ac -as regredere; postea ... latius disseremus). 1, 25 p. 325, 3 his -is deduximus *eqs.* 3, 5 p. 381, 22 iam ad certum et comminus dimicaturus video aliquas etiamnunc -as praeducendas, ad quas erit dimicandum, ad scripturas scilicet creatoris. 4, 17 p. 476, 13 puto me non temere huic usque adhuc -ae insistere, qua definio *eqs.* 5, 1 p. 570, 20 isdem et hic dimicabimus -is, in ipso gradu provocabimus praescriptionis. pudic. 6 p. 228, 5 ad hanc iam -am dimicabit nostra congressio. scorp. 11 p. 171, 2 una iam -a est, ad ipsas res provocabuntur *adversarii*, an secundum scripturas transigantur *res*. GAVDENT. serm. 9, 40 G. ad spiritales (*i. allegoricas*) -as (*var.* literas) recurrentes. HIER. epist. 97, 3, 1 intra definitas -as currens nec in quoquam excedens loco *in vertendo*. adv. Rufin. 3, 14 cogis me eadem rursus iterare et per meas -as incedere. in psalm. 15 eadem -a et in Iob scriptum legimus (eadem -am ... scriptam *var. l., 'eadem significatione' Morin*). RVFIN. Basil. hom. 5, 1 Proverbia ... est ... vitae probabilis regula, ⌊humanos actus -a quadam dirigens cautiore⌋ (*Migne gr. 31 p. 388A* πυκνὰς τὰς ὑποθήκας περιέχουσα τῶν πρακτέων). Orig. princ. 1, 1, 6 p. 22, 21 perturbatum corpus *morbo* ... nequaquam notis ac naturalibus -is solita menti dependit officia. BASIL. hom. RevBén. 57, 1947 p. 66, 40 nobis ... erga utramque partem, ne plus iusto declinemus, modos et -as statuens, ut neque resolvamur in doloribus neque immobiles ... existamus in affectibus (*gr. aliter*). PRVD. psych. praef. 50 (*post narrationem de Abraham et Melchisedec*) haec ad figuram praenotata est -a, quam nostra recto vita resculpat pede. cath. 7, 50 *Iohannes Baptista* dedit sequendam calle recto -am (*cf. Vulg. Matth. 3, 3* rectas facite semitas eius). PETR. CHRYS. serm. 77 p. 418C isdem -is, quibus perierat salus humana, reparatur. CLAVD. MAM. anim. 3, 14 p. 183, 11 aut usquequaque cessandum est aut istis illuc -is adeundum, ut *eqs.* **2** *c. genetivo* (*haud raro evanescente vi vocis -a ponitur fere pro ea re, quae per gen. accedit*): TER. MAVR. 301 -am fandi (*i. stilum*). AMBR. incarn. 6, 47 illos condemnare debemus, qui adversa erroris -a non unum eundemque filium dei dicunt. HIER. vita Hilar. 25 *qui idola coluerant* non prius abire passi sunt *Hilarionem*, quam futurae ecclesiae (*an aedificii?*) -as mitteret. in Ier. 31, 38, 7 quamdiu in ista carne consistimus, rectam veritatis -am non possumus possidere (RVFIN. Adamant. 1, 1 secundum veritatis -as [*gr.* μετ' ἀληθείας]. *cf.* HIER. in Tit. 1, 5 p. 562A quae ... necdum ad plenam veri -am sunt retracta [*antea*: ad plenam ... scientiam veritatis]). c. Lucif. 11 si priorum meminisses, iam scires tibi fuisse responsum; sed dum amorem contradicendi sequeris, a quaestionum -is excidisti ([*cf. p. 1433, 84*]. CASSIAN. conl. 4, 9, 1). mon. Pachom. p. 151, 7 B. ne ... mens nostra recti itineris -am derelinquens in peccatum corruat. praef. Vulg. Dan. noluerunt septuaginta interpretes easdem linguae -as in translatione servare. adv. Pelag. 3, 6 videris mihi obliviosus esse et, quasi nihil supra dictum sit, per easdem disputationis reverti -as (RVFIN. Orig. in exod. 5, 5 p. 190, 27 legitimis ... disputationum -is). RVFIN. Adamant. 5, 28 nobis ... ostendit rectae fidei indeclinabilem evidentissimam -am ([*gr.* ἄγων ὁμαλωτάτην καὶ λείαν, τὴν ἀληθῆ πίστιν]. Orig. in gen. 2, 6 p. 38, 1 rectis f. -is. PS. AVG. quaest. test. I 126, 16 f. -am sequens. GREG. TVR. glor. mart. 81 eum a f. -a ... deflectere). Clement. 1, 23, 6 quia consequenter directa sunt et librate ordinata, quae dicis, ... facile ad memoriam ordinis sui -is revocantur. Orig. in Ios. 16, 3 p. 397, 5 sequere ... me, o auditor, per subtiles -as verbi (*i. per sensum allegoricum*). Orig. in psalm. 38 hom. 2, 6 ne patientiae -as excederem. TRACT. Pelag. 4, 22 p. 110 quomodo ... ab huiusce doctrinae -is declinaverint. CONC. Bagaiense a. 394 Aug. c. Emer. 10 p. 193, 9 (*sim.* Aug. c. Cresc. 4, 31, 38 p. 537, 20) clementiae dimittimus -am. PS. AVG. alterc. p. 1136 ne taciturnitas dubitationis -am ducat (*i. ne, cum taceo, dubitatio exsistat*). MAR. MERC. Conc.S I 5 p. 13, 41 ut ego quoque hac via te et iisdem argumentorum interrogem -is. VINCENT. LER. 2, 4 ut propheticae et apostolicae interpretationis -a secundum ... catholici sensus normam dirigatur. LEO M. serm. app. 14, 3 rectam vestigiorum eius *Petri* -am tenentes. PROSP. c. coll. 1, 2 patronos doctrinae emendatioris audire et circumcisas ab omni errore -as subtilissimae (*var. l.* -imas) discretionis agnoscere. ENNOD. opusc. 4, 3 p. 384, 5 per mandatorum caelestium -as lenocinantem lucis non sentit errorem *anima*. *al.*

II *proprie*: **A** *in univ.*: **1** *-a pro exemplo est directionis rectae* (*aequi fastigii* FRONTIN.): **a** ad -am (*cf. p. 1432, 15*): CIC. fin. 1, 18 censet *Epicurus* ... corpora ferri deorsum suo pondere ad -am ([*Epicur. frg. 280 U.* κατὰ στάθμην; *Lucr. 2, 217* rectum]. 1, 19 deorsus e regione ... et ... ad -am). VITR. 4, 2, 2 proiecturas tignorum, quantum eminebant, ad -am et perpendiculum parietum praesecuerant. 7, 3, 5 deformentur directiones harenati, uti longitudines ad regulam et ad -am, altitudines ad perpendiculum, anguli ad normam respondentes exigantur. 10, 2, 14 non poterat ad -am recta ducere *vehiculum*, sed exibat in unam partem. COLVM. 4, 22, 2. 8, 9, 3. FRONTIN. aq. 113 cali-

[Bader]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ces ... ut ad -am ordinentur nec alterius inferior calix, alterius superior ponatur (*cf.* lineamentum *1 a β*). **b** *alia exempla*: VITR. 1, 1, 4 geometria ... architecturae ... ex euthygrammis ⟨et⟩ circini tradit usum, e quo ... facilius ... expediuntur ... -arum directiones. CELS. 5, 26, 5 pessima ... plaga curva est; tutissima, quae -ae modo recta est.

2 *de via, qua quid movetur, porrigitur*: CIC. Tim. 25 hanc *motionem* ... [a] mediana -a direxit ad laevam (*v. vol. VIII 524, 81*). MANIL. 3, 314 una quod aequali lustratur -a Phoebe (*de cursu siderum ut*: ISID. orig. 3, 58 [= SVET. frg. p. 211, 11] -am, qua sol vehitur [ISID. nat. 20, 1]. RVFIN. Basil. hom. 5, 17 mos est navigantibus ... in nocte ... septentrionis ceterorumque astrorum signis ac -is regi. EVSTATH. Basil. hex. 6, 8, 5 se sol ... ad aestivam -am deflectendo ... transit [*gr.* πρὸς θερινὰς τροπάς]. *al.*). COLVM. 5, 5, 3 ut *in vinea* per rectam -am binos pedes ... inter semina relinquant, transversa ... laxiora spatia faciant. 5, 6, 12 ne superior ramus *ulmi vitiferi* in eadem -a sit qua inferior (16 [*cf. arb. 16, 3* bracchia in modum scalarum relinques]. *unde* PALLAD. 3, 13, 2 ne alter sub alterius -a dirigatur). PLIN. nat. 33, 75 librant et -as itineri *canalis in rupibus inviis* praeducunt (*var. ll.* -dicunt, -figunt). IVVENC. 1, 318 corriget anfractus iteris bona -a recti ([*Vulg. Is. 40, 4* erunt prava in directa]. AMM. 22, 15, 22 itineris -as. RVFIN. hist. 3, 32, 10 ... recti itineris -am derelinquens [*gr.* ἐκστὰς ... ὀρθῆς ὁδοῦ]). MAR. VICTORIN. adv. Arium 4, 25 'imagines' dico potentias ... -is animae defluentes (*vias, quibus anima in terram descendit, intellegit Hadot in versione theod., 1967, 437 n. 551*). RVFIN. Basil. hom. 5, 15 non semper flat ventus a puppe, nec semper aequis -is vela tenduntur (*om. gr.*). NOT. dign. occ. 40, 32 per -am valli *Hadriani*. CIL VI 8123 -ā perpetuā ad summu(m) ol(las) XVI (*in columbario sim.* 8124—8127. 22826 P. Naevius ... -ā I [*i. primā*] ollas num(ero) VI emp(sit). *cf. 11449* hic ordo ab imo usque susum ollarum VI. *ad rem cf. Samter, RE IV 601, 12—21*).

3 *de formis rerum corporearum, quae naturaliter exstant*: LIV. 30, 2, 12 (*prodigium*) arcus solem tenui -a amplexus est, circulum deinde ipsum maior solis orbis extrinsecus inclusit. VITR. 9, 2, 2 extremam ... eius *lunae* partem ... tenui -a ad terram mittere splendorem. SEN. nat. 1, 3, 4 alia in picturae modum subtilibus -is ducta (*in arcu caelesti ut*: 1, 3, 12 humor modo caeruleas -as, modo *eqs.* ... ducit). PLIN. nat. 2, 196 tenuis ceu -ae (*gen. qual.*; *var. l.* -a) nube in longum porrectā spatium. 27, 102 per medium folium *herbae* candida -a transcurrente. 29, 87 medium caput *aranei* distinguente -a alba et transversum altera (*in bestiolis ut* 29, 94 *muscae* variae luteis -is, quas in pinnis transversas habent [*gr. Diosc. 2, 61, 1* ζώνας]. 29, 136). 37, 118 *gemma* transversa -a alba media praecingitur et monogrammos vocatur ([*gr. Diosc. 5, 142* διαφύσεις]. 152 venarum ... -is. 179 eiusdem coloris -as habet [*unde Sol. 13, 3* colorum ductibus liniantur]. *al.* MART. 4, 61, 6). SVLP. SEV. dial. 2, 2, 6 solet ex uberibus caprarum ... pressis longa -a copiosi lactis effluere.

4 *in geometria, architectura, astronomia, gromatica* (*de re fusius agunt* BALB. grom. p. 98, 15sqq. PS. CENS. frg. 6 AVG. quant. anim. 6, 10sq. MACR. somn. 2, 2, 5 MART. CAP. 6, 708sqq. EXC. Cassiod. inst. app. p. 169, 3sqq.): **a** *de notione et qualitatibus -ae*: VARRO frg. Gell. 1, 20, 8 -a est longitudo quaedam sine latitudine et altitudine (*sim.* BALB. grom. p. 98, 15. AVG. quant. anim. 6, 10 longitudinem meram et simplicem. *al.*). GELL. 1, 20, 2 planum est, quod in duas partis solum -as habet ... (3) solidum est, quando non longitudines modo et latitudines planas numeri -arum efficiunt, sed etiam extollunt altitudinem (*respiciuntur dimensiones ut*: CHALC. comm. 33 *apicis* duplum -a ...; -ae duplum superficies. 38 cum intervallum unum -am faciat, duo superficiem, tria corpus. *al.*). BALB. grom. p. 98, 15 -ae ... fines signa (MACR. somn. 1, 5, 7 punctis -ae finiuntur. *sim. al.*). p. 99, 13 summitatis fines -ae (*cf.* MACR. somn. 1, 5, 7 superficies ... -is terminatur. *al.*). CHALC. comm. 84 circulis, hoc est -is picturatis et carentibus corpore (*cf.* AVG. quant. anim. 6, 10 incorporeum est ... quod te nunc intellegere cupio; ... hanc igitur ... -am vocemus. BOETH. in Porph. comm. sec. 1, 10 p. 161, 3 cum sint incorporea, ... praeter corpora esse non possint, ut -a). AVG. quant. anim. 6, 10 secare cogitatione per longum ... vides ... non posse (*sim.* 14, 23 soliloq. 1, 4, 10. *al.*). 6, 11 -a ... si porrigatur ..., quam in longum porrigi potest, cernis nullum esse finem. MART. CAP. 4, 371 continua *est quantitas*, ut -ae ac temporis. CLAVD. MAM. anim. p. 90, 11 quae -*a* transversim secari potest (*cf.* BOETH. mus. 1, 6 p. 193, 16 -a ... infinita semper partitione dividitur). **b** *de generibus -ae, quae per adi. denotantur* (*cf.* SEN. nat. 3, 29, 1 recta [*p. 1436, 60sqq.*]. BALB. grom. p. 99, 3 L. -arum genera sunt trea: rectum, circumferens, flexuosum [PS. BOETH. grom. p. 410, 8]): SVLP. RVF. Fest. p. 233 posticam. QVINT. inst. 1, 10, 41 circumcurrens (PS. BOETH. grom. p. 395, 6). FRONTIN. grom. p. 2, 16 subsecante. p. 3, 4 normalem ([*unde* PS. AGENN. grom. p. 57, 24]. PS. CENS. frg. 6, 3 SOL. 37, 3). p. 3, 13 finitimam (3, 15. 9, 8. *al.*). p. 15, 8 rationa[bi]libus (BALB. grom. p. 103, 6. 9 L. *al.*). BALB. grom. p. 98, 16 L. ordinatae (*v. ibi*). p. 99, 6 flexuosa (*vol. VI 1, 907, 82*). p. 99, 5 circumferens (*vol. III 1143, 37*). p. 103, 13 circulari (*vol. III 1106, 65*). NIPS. grom. p. 289, 19 L. consortales (LIB. col. I p. 211, 19). MART. CAP. 6, 709 -arum aliae directae sunt ..., aliae in gyrum reflexae ..., non nullas ... ἑλικοειδεῖς, alias καμπύλας ... discrimino. 713 curvis. 718 omnis ... -a aut ῥητή dicitur aut ἄλογος. 719 συμμέτρους ... ἀσυμμέτρους. PS. AGENN. grom. p. 52, 22 mensurali (p. 57, 24 L.). GROM. p. 309, 11 L. confinales. p. 315, 3 pligorias (*v. vol. II ed. Lachmanni p. 408 n. 452*). EXC. Cassiod. inst. app. p. 169, 15 perpendicularis. **c** *exempla varia*: CIC. Tusc. 5, 113 geometriae munus tuebatur verbis praecipiens discentibus, unde quo quamque -am scriberent. VARRO ling. 7, 17 media caeli ac terrae -a ducatur. MANIL. 1, 466 -a *quae stellas unius signi coniungit* designat species (*cf. 464sq.* formas disiungere tantum contenta *natura*). 2, 274 (*de trigono*) in tris aequalis discurrit -a ductus, inque vicem extremis iungit se finibus ipsa (*de aspectibus q. d. in zodiaco passim, e. g.* ARNOB. nat. 1, 8 siderum motus certis signis partibus temporibus -is pariunt haec mala et subiectis adferunt variorum discriminum necessitates). 2, 338 quae ... loca (*i. signa trigona*) in triplici signavit -a ductu (*de circuitu vel uno latere polygoni ut* 2, 522. 4, 333 hos ... contingit per senos -a flexus *hexagoni*. COLVM. 5, 2, 6. 5, 2, 10. *al.*; *fort. huc pertinet* VITR. 10, 11, 4 *in ballista* describatur scutula, quae graece περίτρητος appellatur ...; dividatur medium -ae descripta⟨e⟩). VITR. 1, 6, 6 a centro circumagenda -a rotundationis (4, 3, 9. *al.*). 5, 6, 1 extremam -am circinationis (*vol. III 1097, 60*). 9, 7, 7 sive per hibernas -as sive per aestivas sive per aequinoctiales aut etiam per menstruas (*in horologio solari ut* PERS. 3, 4 quintā dum -a tangitur umbrā). PLIN. nat. 2, 160 neque ... absoluti orbis est forma *terrae* in tanta montium excelsitate, tanta camporum planitie, sed cuius amplexus, si cuncta -arum conprehendantur ambitu, figuram absoluti orbis efficiat. 2, 176 cum aequinoctiali tempore ex eadem -a ortus occasusque cernatur, solstitiali exortus per suam -am, brumali occasus. 18, 327 duci sarculo sulcum ... -am ... pedum XX conveniat. QVINT. inst. 1, 10, 39 quorum locorum extremae -ae eandem mensuram (*i. circuitum*) colligunt, eorum spatium quoque, quod his -is continetur, par sit necesse est? HYGIN. lim. grom. p. 152, 12 circuli. APVL. flor. 18 p. 90 Thales ... maximas res parvis -is repperit. PS. CENS. frg. 7, 1 circulus est figura plana una -a conprehensa (*item in definitione circuli* CHALC. comm. 68. *al.*). SYMM. or. 2, 18 cum ... fundamenta *oppidi* describeres, ... dexteram fabrilibus -is (*vix 'funiculis'*) occupares. CLAVD. 17, 130 quis tenebras solis ... indicat numerus, quae -a Phoeben damnet et excluso pallentem fratre relinquat. MART. CAP. 6, 706 omnis mea (*Geometriae*) ... assertio numeris -isque discernitur. BOETH. arithm. 2, 21 p. 105, 8 posito ... triangulo ... si per tres angulos singulae -ae recte stantes ponantur, haeque tres inclinentur, ut ad unum medium punctum vertices iungant, fit pyramis.

5 *in pictura*: VITR. 1, 2, 2 scaenographia est ... ad circini ... centrum omnium -arum responsus (*cf.* 7 praef. 11 quemadmodum oporteat ad aciem oculorum radiorumque extentionem certo loco centro constituto [ad] -as ratione naturali respondere). PLIN. nat. 35, 6 stemmata ... -is discurrebant ad imagines pictas ([*sunt qui 'sertis' intellegant.* linteis *Fröhner*]. *cf. Sen. benef. 3, 28, 2* imagines in atrio exponunt et nomina familiae suae longo ordine ac multis stemmatum inligata flexuris ... collocant). 35, 15 umbra hominis -is circumducta (*cf.* 35, 151). 35, 16 *pinxerunt* sine ullo ... colore, iam tamen spargentes -as intus. 35, 67 Parrhasius ... in -is extremis palmam adeptus (QVINT. inst. 10, 2, 7 umbrae). 35, 81 adrepto ... penicillo -am ex colore duxit summae tenuitatis per tabulam. 35, 82 (*ter*). 83. 84 Apelli fuit ... consuetudo numquam tam occupatum diem agendi, ut non -am ducendo exerceret artem, quod ab eo in proverbium venit (*cf. Otto, Sprichw. p. 194*). STAT. silv. 3, 3, 201 te similem doctae referet mihi -a cerae (*cf. vol. III 850, 80*). 4, 6, 29. QVINT. inst. 10, 2, 6 (*4* imitatio per se ipsa non sufficit) quidam pictores in id solum student, ut describere tabulas mensuris ac -is sciant (*cf. vol. VIII 763, 2*). 11, 3, 46. 12, 10, 4 SOL. praef. 7.

6 *exempla varia*: CAES. Gall. 7, 23, 5 (*in descriptione muri*) alternis trabibus ac saxis, quae rectis -is suos ordines servant (CIC. fat. 22 gravitate feruntur ad perpendiculum corpora ... r. -is [*cf. p. 1434, 78*]. Tusc. 1, 40 SEN. nat. 1, 8, 7. SERV. Aen. 1, 163 radices montis, quae ad r. -am suscipiunt cacumen. CAEL. AVR. gyn. 2, 82 rectā -ā [*gr. Soran. p. 136, 14 Ilb.* κατ' εὐθύ]. *al.*). VITR. 3, 5, 13 cum steterimus contra frontes *templi*, ab oculo -ae duae si extensae fuerint et una tetigerit imam operis partem, altera summam, quae summam tetigerit longior fiet. 4, 3, 6 ad ipsum ... mentum coronae incidatur -a quae scotia dicitur (*acc. p. 1438, 2*; *abl.*: CELS. 7, 2, 5 sinus ... duabus aut tribus -is incidendi sunt. *vol. VII 1, 906, 69*). 5, 6, 1 parallelos -a (5, 7, 1 *bis. al.*). 6, 3, 3 diagonios -a (*ibid.* -a diagonii. 9 praef. 5 *bis*). FENESTELLA hist. 25 additum *tricliniis* argentum in angulos -asque per commissuras. CELS. 7, 5, 4^{B} ad speciem litterae V ... os excidere sic, ut -ae, quae diducuntur, *eqs.* 7, 7, 8^{F} qua ... incidendum videbitur, per duas -as atramento notandum est (7, 7, 15^{F}). 7, 9, 3 -as ... duas lunatas ... immittere (7, 17, 1^{C}). PLIN. nat. 33, 60 cum argento, aere, plumbo -ae praeducantur (*var. ll.* produc-, duc-) manusque sordescant decidua materia (*cf.* 33, 98 -as ex a. nigras praeduci [*var. l.* fieri] ... mirantur. AVG. civ. 21, 7 p. 502, 21 D. nigrae -ae de candido imprimuntur a.). 33, 139 (*in vasibus argenteis*) anaglypta asperitatemque exciso *argento* circo -arum picturas quaerimus. 36, 51 harenā hoc (*sectio marmoris*) fit et ferro videtur fieri, serrā in praetenui -a premente harenas. APVL. Socr. prol. 3 p. 107 in maceria lapides temerario in[ter]iectu poni necesse est ... neque conliniato pro fronte situ neque coniventibus ad regulam -is. TERT. anim. 17, 6 prout icta seu mota est *substantia aquae*, ita et

[*Bader*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

imaginem *remi immersi* vibrans evertit -am recti. *ibid.*: aequalitas ... circumfusi aeris ... oblitterat -as *turris distantis.* adv. Val. 6 p. 183, 2 nec Latinis *vocabulis* ... deerunt Graeca, sed in -is (*i. versibus scripturae*) desuper notabuntur. PAVL. dig. 41, 1, 29 veluti -a in directum per insulam transducta. NEMES. cyn. 140 flammato ducatur -a longe circuitu signetque ... vapor igneus orbem. CHALC. comm. 87 cum inter visum nostrum et aliquod ex sideribus ad directam -am se obiecerit *luna* ([*cf. Theon Smyrn. p. 193, 5 H.* ἐπ' εὐθείας]. CET. FAV. p. 309, 22. *al.*). 91 ut per puncta medietatum transeat diametra -a. 238 geometrae ... radii effusione visum operari putant, cum per fulgidam ... pupulae stolam in directum emicans radius serenam porrigit -am, quae gyris oculorum circumvecta *eqs. ibid.* quippe ... oculi globus ... sequacem -am visūs utrobique facile contorquet. DON. gramm. IV 371, 33 circumflexus nota *est* de acuto et gravi facta *Λ*, longus -a (*var. l.* longa virgula) a sinistra in dexteram partem ... ducta (*de accentibus ut* MART. CAP. 2, 120 [vers.] quid iacente, quid iugata -a trigonus recurvet circulusque torqueat [*cf. vol. VII 2, 632, 84*]). HIER. in Am. 7, 7 p. 1073^{B} quidquid attigerit *adamas*, -is sulcat. praef. Vulg. psalm. p. 3, 10 notet sibi unusquisque ... iacentem -am ..., id est ... obelos. MART. CAP. 3, 232 artificiosa ... formatio earum *litterarum* -as, quas scribimus, designavit ad hoc, ut *eqs.* (*cf.* CASSIAN. conl. 10, 10, 1 nec eorum *elementorum* vel agnoscere -as vel ... queunt describere characteres). 4, 401 in primo angulo superioris -ae scribatur 'universalis dedicativa' (*sim.* Ps. APVL. herm. 5 p. 268). CASSIOD. var. 3, 51, 7 (*in circo*) alba -a non longe ab ostiis in utrumque podium quasi regula directa perducitur, ut ... inde certamen oriretur. *al.*

B *terminus vel pars extrema, quo quid definitur, ab alia re separatur* (*quae strictius ad geometriam vel gromaticam vel picturam pertinent, v. supra sub A*): 1 *definiuntur res in planum extensae* (*terminum technicum testatur* VEG. *l. c.*): OV. am. 3, 2, 19 (*in circo amator ad puellam*) cogit nos -a *subsellii* iungi; haec in lege loci commoda circus habet (*sim.* ars 1, 141). MANIL. 1, 654 haec ... per totum volitabit -a caelum (*de horizonte ut*: SEN. nat. 5, 17, 3. *fortasse huc*: CYPR. Ios. 24 tertia puniceum cum signet -a mundum [*Vulg. 1, 11* post diem tertium]). 4, 628 haec medium terris circumdat -a pontum (*de litore ut* PRISC. periheg. 149 recto trahitur ... -a ductu, extra quam ... sola Carambis *promonturium* [*gr. Dionys. periheg. 158sq.* νευρῆς σημήια ... ἰθὺ διαγραφθέντα]). QVINT. inst. 11, 3, 133 transire in diversa subsellia parum verecundum est; nam ... Cassius ... adversus hoc facientem -as poposcit. HYGIN. mun. castr. 54 -as exteriores *valli* (55 clavicula circinatur ex -a interiore v.). TERT. adv. Val. 23 p. 200, 11. ANTH. 718, 23 servet inoffensam laterum *navis* par -a (*i. margo superior*) libram (*cf. l. 48*). FIRM. math. 8, 21, 13 quodsi in ultima -a Geminorum fuerit horoscopus (*cf. 1* in parte I Geminorum, *2* in parte II *eqs.*). 8, 24, 9. 8, 27, 11. 8, 30, 11 quae Pisces et Arietem dividit. AVIEN. Arat. 994 ingenti se tramite -a tendens dividit ima noti, discernit et alta aquilonis (*Arat. 512* κύκλος, *Germ. 496* orbis). 1002. VEG. mil. 1, 24 ut XII pedes lata sit *fossa* et alta sub -a (*i. margine superiore, cf. l. 42*), sicut appellant, pedes IX. AMBR. epist. 22, 9 gaudent omnes extrema -a contingere *vestes sanctorum.* PHYSIOG N. 14 p. 24, 8 cum ... ultima -a capillorum ... fronti imminet (100 u. -a c. capitis [*gr. Adamant. 2, 54* τῶν τριχῶν ὁ περίδρομος]. *al.*). PRISC. periheg. 17 *v. vol. IX 2, 99, 25.* 262 -a ... Asia similis disiungit utramque *Europam et Libyam* (*Dionys. periheg. 274* ἶσον ἔχουσιν ἐπ' Ἀσίδα νείατον ἴχνος). 1038 *v. vol. IX 2, 99, 28.* 2 *definiuntur corpora tribus dimensionibus extensa*: SEN. nat. 1, 2, 7 (*de corona solis*) numquam ... ullum sidus talem sibi effigiem circumdabit, nisi cum aer erit densus atque immotus et ob hoc custodiens incidentem in se rotundi -am luminis. SVET. frg. p. 203, 9 cuius perfectionem sphaerae vel circuli ... tractans rationabile Plato fabricatoris mundi opus insinuat: primo quod ... ex una -a constat (*Tim. 34 b aliter; cf. Aristot. cael. 286 b 25* ἡ σφαῖρα ... περιέχεται μιᾷ ἐπιφανείᾳ). TERT. anim. 9, 3 corporales quoque illi *animae* inscribimus -as. 37, 6 *certum pondus auri* continens intra -am moduli totum, quod natura est auri; dehinc cum in laminam massa laxatur *eqs.* adv. Hermog. 38, 1 si determinatur *materia*, habet -am extremam (*ibid.*: non ... erit infinita m., quae, dum in loco est, a loco determinatur, et dum determinatur ab illo, extrema eum -a patitur. 38, 3 eam ... intra locum et extremam loci -am includis). adv. Marc. 2, 5 p. 340, 16 facie et corporalibus -is tam variis in genere humano. adv. Prax. 16 p. 258, 2 qui *deus* totum orbem manu adprehendit velut nidum ..., in quo omnis locus, non ipse in loco, qui universitatis extrema -a est. resurr. 57 p. 116, 10 substantia revocatur (*i. resurgit*) cum sua forma, -a, qualitate. IVL. VAL. 1, 7 p. 14, 3 *Philippus* et actu corporis equi et -a pulchritudinis movebatur. POTAM. tract. 1 JThSt. 19, 1918 p. 299, 35 quem *hominem* ... anima ... rexerat, ne fieret divortio recedentis spiritus lutea moles et pigra glebositas, caduca -a defunctorum, repugnantibus fabricae qualitatibus. ALC. AVIT. carm. 4, 92 si speciem *gigantum* quaeras, humani corporis illis plus vultus quam forma fuit: sic -a membris conveniens hominem monstrabat, dissona molem. *al.*

iuncturae verbales ad caput alterum: 1 *acc.* (*-am ducere sim.*): CIC. Tusc. 5, 113 scriberent (BALB. grom. p. 103, 1 MART. CAP. 3, 232). VARRO ling. 7, 17 ducatur (VITR. 5, 6, 1. *al.* CELS. 7, 7, 15^{F}. *et saepe*). MANIL. 2, 677 (673) porrecta (CHALC. comm. 64. 238 AVG. quant. anim. 6, 11 *bis*). VITR. 1, 6, 6 circumagenda (1, 6, 12. 5, 6, 1). 1, 6, 7 perducenda (1, 6, 12. 13. *et saepe*). 3, 5, 5 demittendae. 3, 5, 13 extensae (5, 3, 4 AVSON. 350, 7 p. 208, 45 P. CASSIAN. conl. 23, 9, 1). 4, 3, 6 incidatur (CELS. 7, 7, 1^{B}. 7, 7, 8^{G}. 7, 9, 2. 7, 13, 2 NIPS. grom. p. 286, 19 L. GROM. p. 362, 23). 4, 3, 9 agatur (TERT. anim. 43, 11). 5, 7, 1 designatur (MART. CAP. 3, 232). *ibid.* describitur (8, 5, 1. 9, 7, 2. 10, 6, 1 HIER. in Ezech. 4, 1 p. 43^{B}). 6, 1, 5 traiectam (9, 7, 4). 9, 9, 7 signentur. 10, 6, 1 conlocentur. CELS. 7, 5, 4^{B} diducuntur. 7, 7, 15^{E} deducerent (PLIN. nat. 2, 64 AMBR. concord. p. 1011^{C}. *al.*). 7, 9, 3 immittere (7, 17, 1^{C} Ps. CENS. frg. 7). PLIN. nat. 2, 165 emittantur (CENS. 8, 6). 33, 60 praeducantur ([*var. ll.* produc-, duc-]. 75 [*var. ll.* praedicunt, praefigunt]. 98 praeduci [*var. l.* fieri]. *al.*). 35, 16 spargentes. QVINT. inst. 10, 2, 7 circumscriberet. BALB. grom. p. 98, 16 L. eiectae (HYG. lim. grom. p. 191, 3 Ps. CENS. frg. 8. *al.*). *ibid.* positae (p. 99, 4 Ps. CENS. frg. 6, 2. *al.*). p. 103, 6 iniungatur (HYG. lim. grom. p. 156, 1. 15). GELL. 17, 20, 8 facere (CHALC. comm. 38 FAV. EVL. 16, 2 W. [p. 11, 3 H.]. *al.*). TERT. anim. 9, 3 inscribimus. adv. Marc. 2, 9 p. 346, 22 exprimat. adv. Val. 23 p. 200, 11 signante (HIER. in Ion. prol. p. 1120^{A}). PAVL. dig. 41, 1, 29 transducta. CHALC. comm. 68 circumducta (AVG. soliloq. 2, 19, 33 CASSIOD. in psalm. 96, 4). 84 picturatis. CET. FAV. p. 310, 1 notantur (p. 311, 8). HIER. vita Hilar. 25 mitteret. PRVD. psych. praef. 50 praenotata. AVG. civ. 21, 7 p. 502, 21 D. imprimuntur. MACR. somn. 2, 2, 5 efficit (MART. CAP. 6, 718). MART. CAP. 7, 746 distenduntur. CASSIAN. inst. 2, 9, 2 praesignemus. PRISC. periheg. 17 obliquant. 149 trahitur. GROM. p. 352, 13 L. determinatam. 2 *nom.* (*-a currit sim.*): SVLP. RVF. Fest. p. 233 spectantem (CELS. 7, 5, 4^{B}). MANIL. 1, 654 volitabit. 2, 274 discurrit. VITR. 3, 5, 13 procedit (MACR. somn. 1, 12, 5). SEN. nat. 3, 29, 1 exire (HYG. lim. grom. p. 152, 18). PLIN. nat. 18, 331 currat (332 GROM. p. 347, 29 L.). *ibid.* descendant (GROM. p. 309, 11 L.). 27, 102 transcurrente. QVINT. inst. 1, 10, 44 circumibit. APVL. Socr. prol. 3 p. 107 coniventibus. Ps. CENS. frg. 6, 3 stans (BOETH. arithm. 2, 21 p. 105, 8). 8, 1 concurrere (AMBR. concord. p. 1014^{C}). CHALC. comm. 64 pervenientes. 80 perexeat. 91 transeat. AVIEN. Arat. 994 se ... tendens. HIER. praef. Vulg. psalm. p. 3, 10 iacentem (MART. CAP. 2, 120 vers.). SVLP. SEV. dial. 2, 2, 6 effluere. CASSIAN. inst. 12, 29, 2 praecedentes.

homoeoprophoron: ad limam et -am: APVL. flor. 9 p. 29.

deriv.: linealis, linearis, linearius, lineatim, 1. lineo, lineola.

līneālis, -e. *a* linea. *cf.* linearis. *de scriptura* -nea-, -nia- *v. s.* linea. [*falsa var. l. pro* linearius HYG. lim. grom. p. 133, 16.]

1 *i. q. e linea vel lineis constans*: **a** *corporaliter*: AMM. 22, 8, 20 ora maritima ... velut longitudine -i directa nervi efficit speciem duabus arcūs summitatibus conplicati. 22, 16, 7 *architectus moenia Alexandriae fundaturus* omnes ambitus -es farina respersit (*de eadem re v. infra l. 80*). **b** *incorporaliter*: CASSIOD. inst. 2 praef. 5 per divisiones definitionesque ... reddamus *quae tractanda sunt*, quia duplex ... discendi genus est, quando et -is descriptio (*i. e. lineis effecta*) imbuit diligenter aspectum et post (*var. l.* per) aurium praeparatus intrat auditus.

2 *term. techn. arithmet. i. q. unam dimensionem indicans*: CASSIOD. inst. 2, 4, 6 -is numerus est, qui inchoans a monade linealiter scribitur usque ad infinitum, unde alpha ponitur pro designatione linearum (*inde* ISID. orig. 3, 7, 3. *opp.* superficialis *et* solidus numerus. *cf. sub* linearis).

adv. **līneāliter.** *i. q. lineae modo*: MART. CAP. 8, 834 quorum *circulorum caelestium* unus signifer non ut ceteri, quos -r feci, sed latissimus omnium comprobatur (*i. non est mera linea circularis, sed quasi zona latitudinem habens*). CASSIOD. inst. 2, 4, 6 *v. supra.*

līneāmentātio, -ōnis *f.* *a* lineamentum. *scrib. in codd. etiam* -nia-. *i. q. ductus linearum*: FIRM. math. 1, 10, 9 stellarum ... potestas ... unicuique homini ... diversam ... speciem deformationis adsignat; unde enim se sibi singuli propria corporis -e cognoscunt? unde filios ... norunt, si non singulis varios diversosque vultus stellarum potestas adscribit?

***līneāmentum**, -ī *n.* *a* 1. lineare. *de scriptura* -nea-, -nia- *v. s.* linea. *legitur inde a* VARRONE (*?, p. 1439, 16*), CIC.; *sing. extra usum geometr. raro exstat.*

fere i. q. linea: 1 *de singulis lineis, in geometria sim.* (GLOSS. IV 534, 14 -um: directum. V 308, 7 -um: si ducas in directum in calamo): **a** *proprie*: **α** *varia exempla*: CIC. de orat. 1, 187 in geometria *sunt* -a, formae, intervalla, magnitudines. ac. 2, 116 punctum esse, quod ..., -um ⟨longitudinem⟩ sine ulla latitudine *eqs.* (*locus varie temptatus*; lineam autem *et alia coni. docti*). VAL. MAX. 8, 7 ext. 7 *Archimedes* obtruncatus sanguine suo artis suae -a confudit. PETRON. 79, 4 *Giton* omnes pilas columnasque notaverat creta, quae -a ... candore ostenderunt errantibus viam. FRONTIN. (?) grom. p. 38, 7 si eadem mille iugera ... minoribus -is deformentur (p. 38, 12 -is describere). AGENN. grom. p. 27, 21 inter versuras ... duas illud genus -i, quod mensura distrinxit (*antea*: linea). ITIN. Alex. 20 *in Alexandria condenda architectos fundamenta farina pro calce vel pulvere delineasse, sed* alites depastas ... edulia abstersisse -a ([aspergine -i *trad.*]. *de eadem re* PARIS 1, 4 ext. 1 *architectus cum* futurae urbis -a deduxisset [*deficit Val. Max.; Arrian. anab. 3, 2, 1* τὰ σημεῖα τοῦ τειχισμοῦ]. *cf. sub* linealis). CANDID. gen. div. 5 punctum ... terminus -i est (*ibid. ter*). AMM. 20, 3, 2 repperitur luna sub sole -is obiecta rectissimis. PROB.

[*Bader*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Verg. georg. 1, 233 p. 364, 7 quidam orbem terrarum descripserunt in formam litterae Θ et in -is, quae per circuitum ambiunt litteram, formam referunt oceani. *β de fastigio aequali* (*cf. p. 1435, 1*): COMMENT. Lucan. 4, 296 ('puteus ... cavati montis ad irrigui premitur fastigia campi') usque in -a camporum.

b *in imag. de ordine cognatorum*: CONC. Tolet. sec. a. 447 Migne 84, 336^{D} ne quis propinquam sanguinis sui, usque quo affinitatis -a generis successione cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari.

2 *de linearum compagine* (*cf.* SYNON. Cic. p. 424, 20 facies ... -a *eqs.* 425, 25 forma. facies ... -a *eqs.* 437, 13 ora. -a *eqs.* [*seriem recte distinxit Löschhorn, Mus. Helv. 31, 1974, 107*]. GLOSS. περιγραφὴ οἰκοδομῆς ἢ ἄλλου τινὸς ἔργου ἢ εἴδους -um. χαρακτήρ vultus, titulus, haec figura ..., hoc -um. -a συμβολαὶ ἄρθρων. *sim. al.*): **a** *proprie, sc. corporum*: *α ipsorum*: ① *animantium*: VARRO frg. Lact. opif. 12, 9 (*6 sqq.* Varro et Aristoteles ... sic fieri putant) ut unius tantum *parentis* -a (*fortasse haec saltem vox genuina est*) praetendat *partus*. CIC. Verr. II 2, 89 eum ... figura et -a hospitae delectabant. or. frg. A XV 21 nisi vero -is hominis nomen et figuris positum, non naturis putas. nat. deor. 1, 47 quae compositio membrorum, quae conformatio -orum, quae figura, quae species humanā potest esse pulchrior? 1, 75 istorum adumbratorum deorum *Epicureorum* -a atque formas. 98. 123 -is ... extremis. LIV. 21, 4, 2 habitum oris -aque (VAL. MAX. 9, 14 ext. 2 *v. infra*. PETRON. 105, 10 *v. infra*. FRONTO p. 89, 25 v. d. H. = p. 95 N. parentes cum in voltu liberum o. sui -a dinoscunt. GELL. 17, 10, 3 o. et vultus. ARNOB. nat. 2, 7. *cf. etiam infra l. 82*). 26, 41, 24 patris ... similitudinem oris vultusque et -a corporis (PETRON. 105, 10 *v. infra*. TERT. anim. 5, 4 non solum c. -is, sed et animae notis. ARNOB. nat. 1, 50 p. 34, 13 ille *Christus* notas ... vitiliginum manu admota detersit, -a et hi *apostoli* corporum haud dissimili conciliavere contactu. LACT. ira 10, 26 cum summum ... artificium nihil aliud nisi umbram et extrema c. -a possit imitari. *al. cf.* corporalia -a: NOVATIAN. trin. 6 p. 896^{B} ARNOB. nat. 3, 19 p. 124, 18. *al.*). VAL. MAX. 9, 14 ext. 2 -is oris et omnium membrorum conpares erant (AMM. 24, 2, 10 lamminae singulis m. -is cohaerenter aptatae ... totam hominis speciem contegebant. AVG. epist. 120, 10. CASSIAN. inst. 8, 3 -a m. ... describuntur capillis ..., capite et naribus, oculis ac facie, manibus et brachio, digitis, utero pedibusque. *al.*; *v. etiam infra l. 83*). SEN. dial. 6, 11, 3 *homo est corpus* -is exterioribus nitidum. epist. 95, 72. PETRON. 105, 10 (*locus fort. spurius*) confusis omnibus corporis orisque -is *vestibus commutatis, facie fucata, sim.* (QVINT. decl. 388 p. 433, 17 cadaver c. -is ... in ... litus eiectum. CALP. decl. 7 laniatos ... c. -is proici iussit, ut iam nec pater posset agnoscere. IVST. 3, 5, 11. *v. etiam p. 1438, 73*). 110, 2 corymbio ... pueri adornat caput; ... supercilia etiam profert ... sciteque iacturae -a secuta totam illi formam suam reddidit. QVINT. decl. 388 p. 438, 14 oculorum (CYPR. laps. 30 p. 259, 19 nigri pulveris ductu o. -a depingis [*cf. Tert. cult. fem. 2, 5 l. 7* oculos fuligine porrigis]). MIN. FEL. 18, 1 eadem figura omnibus *hominibus*, sed quaedam unicuique -a deflexa. SOL. 26, 5 *ursorum fetibus est* tantum rudis sanies, exceptis unguium -is (*Plin. nat. 8, 126* ungues tantum prominent). ARNOB. nat. 5, 44 in quam *formiculam* Iuppiter ... vastitatis suae -a contraxit. AMM. 14, 6, 17 *spadones* distorta -orum conpage deformes (25, 4, 22. 30, 9, 6). SCHOL. Cic. Bob. p. 109, 2 voltūs ([*ad Cic. p. red. in sen. 16* oculo ... fronte ... supercilio]. RVFIN. Greg. Naz. orat. 1, 15 vultuum [*Migne gr. 35, 424^{B}* προσώπων χαρακτῆρες]). AVG. civ. 18, 18 p. 278, 28 D. corpus ... in membra et -a bestialia ... converti. in euang. Ioh. 96, 4 ut ea ipsa, quae ... credidistis de natura dei non corporea, ... sine nitoribus colorum, sine figuris -orum, ... ipsa mente conspicere valeatis. MAX. TAVR. hom. 77 p. 416^{A} per -a genitalium corporaliter creasse. SIDON. epist. 3, 13, 9 cum ... distortis horreat ita -is *homo foedus quidam* (*cf. l. 51*). 7, 14, 5 decorem -orum, quem crebro melius infigit et argilla simulacris et cera picturis. VICT. VIT. 2, 72 artuum. GILD. Brit. 33 chron. III p. 45, 3 *deus*, qui te ... Britanniae ducibus tam regno fecit quam status -o editiorem. *in partibus interioribus corporis*: GARG. MART. med. 1 *sucus rafani* potest ... ad imi corporis -a penetrare (*postea*: in ipso corde nasci ... vitium). VINDIC. gyn. ed. Sudhoff, Archiv f. Gesch. d. Med. 8 p. 422 rec. Ba l. 206 internorum viscerum compaginata -a ([*sim.* gyn. 16 p. 445^{C}]. VEN. FORT. vita Hil. 10, 28). ⓘ *quorumlibet*: DON. de com. 5, 5 intenti speculo veritatis -a ... per imaginem colligimus. MAR. VICTORIN. adv. Arium 4, 11 p. 1121^{A} *vis quaedam* certis -is saepta in sensus certissimos promovetur. AMM. 22, 15, 31 *Syenae* si stipitem quisquam fixerit rectum vel hominem aut arborem viderit stantem, circa -orum ipsas extremitates contemplabitur umbras absumi. AVG. epist. 149, 31 cum duo sint in corpore, quibus cuiusque species agnoscatur, -a et color. GREG. M. moral. 18, 47 umbra ... talis exprimitur, qualia eius rei, de qua trahitur, fuerint -a.

β picturarum, statuarum (GLOSS.[L] IV Plac. L 18 -a: extremitates corporum ..., unde pictores -a appellant designationes singulorum locorum in imagine vel impressiones, quas postea coloribus manifestant): CIC. Verr. II 4, 98 tu ... vasis Corinthiis delectaris, ... tu operum -a sollertissime perspicis. Brut. 70 formas et -a laudamus. div. 1, 23 oris (2, 48). VAL. MAX. 3, 7 ext. 4 vultum Iovis *Olympii* ... eboris -is ... amplexus *Phidias*. 5, 4 ext. 1 in ... mutis membrorum -is viva ac spirantia corpora intueri credentes (FIRM. math. 3, 6, 26 in imaginibus ... pictor -a m. ... persignat. *v. etiam p. 1439, 33*). 8, 11 ext. 4 muti lapidis. PETRON. 88, 5 Lysippum statuae unius -is inhaerentem. 108, 2 spongia uda facies *fucata* ... detersa est et liquefactum per totum os atramentum omnia ... -a fuliginea nube confudit (*cf. 103, 4 Eumolpus* fugitivorum epigramma per totam faciem ... duxit). PLIN. nat. 35, 92. 145. TAC. Germ. 16, 2 picturam ac -a colorum. TERT. nat. 1, 12, 2 FIRM. err. 6, 4. CHALC. comm. 329 cum de exemplo -a in materias tractabiles transferuntur, quod in pictoria et ... fictoria fieri videmus. SIDON. epist. 7, 14, 5 *v. p. 1439, 60*. *al.*

b *in imagine vel translate* (*de membris ecclesiae Christianae* AVELL. *infra l. 47*): CIC. rep. 5, 2 nostra ... aetas cum rem publicam sicut picturam accepisset egregiam, sed iam evanescentem vetustate, ... ne id quidem curavit, ut formam saltem eius et extrema tamquam -a servaret. Brut. 298 nihil illius *Catonis* -is nisi eorum pigmentorum, quae inventa nondum erant, florem et colorem defuisse. orat. 186 numerus ... quasi quandam palaestram et extrema -a orationi adtulit. fin. 3, 75 animi ... -a sunt pulchriora quam corporis. VERG. frg. Gell. 17, 10, 3 *Vergilium dixisse sicut ursae fetus suos informes lambendo formarent*, ingenii quoque sui partūs recentes rudi esse facie et imperfecta, sed deinceps tractando colendoque reddere iis se oris et vultus -a (*hanc vocem genuinam esse supponimus*). SEN. nat. 3, 29, 3 (*de infante nondum nato*) totius ... corporis et sequentis actūs in parvo occultoque -a (-o *trad.*) sunt. epist. 33, 5 tota *non summatim* tibi inspicienda sunt *ingenia maximorum virorum*; ... per -a sua ingenii opus nectitur, ex quo nihil subduci sine ruina potest. PLIN. nat. 34, 55 Polyclitus ... fecit ... quem canona artifices vocant -a artis ex eo petentes veluti a lege quadam. TAC. dial. 33, 1 susceptum a te munus adeo peregisse nondum videris, ut inchoasse tantum et velut vestigia ac -a quaedam ostendisse videaris *disserendo*. TERT. resurr. 14 p. 42, 17 divinarum virium -a *deus operatus et locutus est*. 49 p. 102, 9 secundum -a Christi incedentes in sanctitate et iustitia et veritate (PS. ORIG. tract. 17, 19 B.). 61 p. 123, 4 virtutis futurae. IREN. 2, 23, 1 (2, 34, 1 H.) typus ... et imago secundum materiam et ... substantiam aliquoties a veritate diversus est; secundum autem habitum et -um debet servare similitudinem. 4, 20, 11 (4, 34, 11 H.) verbum dei velut -a rerum futurarum habet *Iohannes in apocalypsi*. CYPR. test. praef. p. 36, 16 quae legenti ... prosint ad prima fidei -a formanda (AVG. in euang. Ioh. 40, 9 totum hoc quasi initium est -orum f. et structurae futurae). ARNOB. nat. 1, 58 omnia ... illa ornamenta *orationis* ... non veritatis -a demonstrant. SCHOL. Cic. Bob. p. 89, 16 ut omnia -a turpitudinis *Clodi* detegantur. p. 128, 2 ut -is omnibus impudicitiae denotetur *Gabinius*. AVG. spir. et litt. 28, 48 non usque adeo in anima humana imago dei ... detrita est, ut nulla in ea velut -a extrema remanserint. FVLG. Ps. Aug. c. Fulg. 20 RevBén. 58, 1948 p. 207, 22 Helisaeus ... per veri baptismi -a percurrens. MART. CAP. 5, 556 (*de partitione*) corpus totius orationis per haec -a digestum esse. AVELL. p. 492, 1 *malum est in ecclesia*, quando a corpore suo membra dissentiunt; nam etsi non singillatim occupet omnia -a debilitas *eqs.* CONC.[S] IV 2 p. 96, 22 ⌊signa et quodammodo -a⌋ patris (*i. dei*) ... inveniamus et in verbo quod ex ⟨illo subsistit⟩ (*Greg. Nyss. Migne gr. 45 p. 16^{D}* σημεῖον). ENNOD. opusc. 4, 23 p. 388, 21 per labores varios disciplinarum -a sectari. GLOSS.[L] II Philox. LI 64 -a causae: ἡ ὑφὴ τοῦ πράγματος.

deriv.: lineamentatio.

līneāris, -e. *a* linea. *cf.* linearius, linealis. *scribitur in codd. etiam* -nia-. 1 *i. q. e linea vel lineis constans, ad lineam pertinens sim.*: PLIN. nat. 35, 16 *picturam* -em (liniaurem, liniauro em *trad.*) ... primi exercuere *tales* ..., sine ullo etiamnum hi colore, iam tamen spargentes linias intus. QVINT. inst. 1, 10, 36 -is ratio ... cadit frequenter in causas (nam de terminis mensurisque sunt lites), sed *eqs.* (*de geometria ut*: 1, 10, 49 quaestiones ... -bus ... probationibus solvi. MART. CAP. 6, 706 *alia est arithmetica*, alia est -is atque apodictica huius pulveris ... cognitio). FRONTIN. (?) grom. p. 31, 20 si limitatus est *ager*, aut ordo limitis ordinati desideratur aut subruncivi aut -is aut interiectivi rigoris incessus (SERV. auct. georg. 1, 126 *limites* -es *qui sint, fusius explicatur*. LIB. col. I p. 248, 14 *inter nomina limitum* [*var. l.* linearii]). HYG. grom. p. 75, 13 *termini* aut si cursum dirigunt -em aut si gamma faciunt et transversi opponuntur. MART. CAP. 6, 579 vel -es ductus vel circulares flexus vel triangulares ... anfractus. 8, 828 quem *circulum solstitialem* itidem ⌊-i dimensione⌋ (*827* lineam) a cardine mundi in octavam Cancri partem ducta ... repperimus. 8, 849 cum medietatem -em (*i. aequatorem caelestem*) in latitudinem zodiaci sol ... excurrat. 2 *term. techn. arithmet. i. q. unam dimensionem indicans, de numeris* (*vertitur* γραμμικός *Nicom. arithm. 2, 6, 1. 2, 7, 3*): BOETH. arithm. 2, 4 p. 86, 13. 2, 5 p. 90, 5 sqq. 2, 23 p. 107, 3.

adv. **līneāriter.** *i. q. per lineas*: BOETH. mus. 3, 9 p. 279, 7 quemadmodum per consonantias musicas imperata possimus spatia nunc extendere, nunc ... remittere; id ... -r fiat, lineaeque quas describimus vocis accipiantur loco.

līneārius, -a, -um. *a* linea. *cf.* linearis. [*falso trad.* GLOSS. V 603, 10 lin[i]arius. *falsa var. lectio pro* linearis LIB. col. I p. 248, 14.] *i. q. ad lineam pertinens*: HYG. lim. grom. p. 133, 16 actuarius limes est, qui primus actus est, et ab eo quintus quisque; ... reliqui medii limites -i appellantur, in Italia subruncivi (p. 133, 12 [*var. ll.* linearis, lineales]. 134, 5). p. 169, 16 reliquis rigoribus -is (*var. l.* lineares)

[*Bader*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

pedes octonos *latitudinis dabimus*. GLOSS. II 586, 32 -us: liberalis (*obscurum; 'an de* linea generis *cogitandum?' editor*).

līneātim *adv.* *a* linea. *i. q. per lineas*: BOETH. herm. sec. 1, 1 p. 29, 3 sicut pictores solent designare -m corpus atque substernere ubi coloribus cuiuslibet exprimant vultum, sic sensus atque imaginatio naturaliter in animae perceptione substernitur.

līneātio, -ōnis *f.* *a* 1. lineare. *tradi vid.* -nia-. *i. q. lineae ductus*: VITR. 9, 1, 13 *solis* radii ... uti trigoni paribus lateribus formae -bus extenduntur. 10, 16, 10 *in urbe obsessa* intellectum est qua regione adversarii specus agentes intra penetrare cogitabant; sic -e cognita *eqs.* [FIRM. math. *olim huc relatum v. p. 1438, 59.*]

līneātor, -ōris *m.* *a* 1.lineare. *a* linum *vix recte derivatur ALL 3, 1886, 258.* *tradi vid.* -nia-. *i. qui lineis rem circumscribit, format sim.*: PS. AMBR. de anima p. 228, 3 *deus* compactor corporis et -r (umator *var. l.*) omnis carnis et figurator.

1. līneo, -āvī, -ātum, -āre. *a* linea. *de scriptura* -nea-, -nia- *v. s.* linea. [liniat- *falsa var. lectio pro* linteat- HIER. epist. 117, 6, 2.]

1 *i. q. lineis efficere sim., ad lineae formam redigere*: **a** *proprie*: PLAVT. Mil. 916 bene -tam si semel carinam conlocavit *architectus*, facile esse navem facere. VITR. 9, 1, 13 si radii *solis* ... circinationibus vagarentur neque extentionibus porrecti ad trigoni formam -rentur. APVL. met. 10, 31, 2 laciniam *pubem puellae tegentem* ... ventus ... aspirabat, ut adhaerens pressule membrorum voluptatem graphice -ret (liciniaret *trad.*). MART. CAP. 3, 229 litterarum formas propriis ductibus -are (*cf.* 4, 337 illam *Geometriam* formarum diversa radio ac pulvere -antem). 8, 872 qui *circuli solis* ... secantes secundo zodiacum contrariis signis perpetuo -antur. PRAEDEST. 1, 58 *haeretici quidam* de incorporeo carnaliter sentiunt et de incomprehensibili -tis (*var. l.* limitate) agunt (*i. quasi figuris depictis, quibus corporea illustrari et quodammodo comprehendi solent; fort.* linia⟨men⟩tis). **b** *translate*: PS. ORIG. tract. 2, 28 B. lectionis istius sacramentum salutis nostrae ordinem -asse. 3, 24 arbor (*gen. 21, 16*) ... crucis dominicae -bat imaginem (*cf.* 14, 22 signum ... crucis). 5, 24 duorum populorum figuram. 12, 11 figuram ecclesiae. 18, 13 figuram Antichristi.

2 *i. q. lineis afficere* (*praes. pass. de statu l. 38; forma* -tus caput *l. 40*): HYG. lim. grom. p. 169, 8 interversuri lapides politos, quadratos, inscriptos, -tos defigere. SOL. 13, 3 *gemmae* longis colorum ductibus -antur ([*var. ll.* limantur, liniuntur]. ISID. orig. 16, 12, 4 -tae. *Plin. nat. 37, 179* lineas habent). 27, 51 serpens *basiliscus* ... alba quasi mitrula -tus caput (*unde* ISID. orig. 12, 4, 7 -tus [*var. l.* linetus; *'i. e.* linitus *?' Lindsay*]. *Plin. nat. 8, 78* candida in capite macula ut quodam diademate insignem). LIB. col. I p. 250, 2 (ex libro Balbi nomina lapidum finalium) terminus -tus (p. 250, 24. 28 PS. BOETH. grom. p. 406, 3. 10 idem quadrifinius).

p. p. p. **līneātus,** -a, -um *pro adi.* *de genere quodam rhythmorum* (*ratione obscura*): VIRG. gramm. epit. 4 p. 13, 11 quaedam *metra* ... prosa, quaedam -a, quaedam ... mederia, nonnulla perquam extensa ponuntur. p. 13, 23 mederiorum versuum est nec prosos nec -os fieri (p. 14, 7 -i versus quinque semper metris metiri debent secundum illud [*seq. exemplum*]). *pro subst.* (*neutr.?*): *v. l. 28.*

deriv.: lineamentum, lineatio, lineator.

compos.: collineo, delineo.

? **2. lineo** *v.* 2. linio.

lineola, -ae *f.* *a* linea *deminutive.* [*'regula modica': it. sept.* lignola *etc.; francog. or.* lignoûle *etc.; prov.* lignolo, *vasc.* lignole; *masc.* (*lineolus): *it. sept.* ligneul *etc.; francog.* ligneul (*et var. dial.*); *prov. vet.* linhol, *var. francoprov., prov., vasc.; fortasse cat.* llinyol; *port.* linhol. *cf. M.-L. 5062. Wartburg V 355 sqq. Battisti-Alessio III 2229. Machado II 1342. St.*] **i.** *q. parva linea*: **1** *i. q.* γραμμή: GELL. 10, 1, 9 numerus tertii consulatus ... tribus tantum -is incisis significatus est. HYG. astr. 3, 29 p. 94, 4 Pisces quibusdam stellulis ut -a (*var. l.* -o) ab Arietis pede primo coniunguntur. **2** *i. q. filum* (GLOSS. V 368, 7 linionis [-is *Oehler*]: filis): RVFIN. hist. 11, 25 (*antea*: ardentibus ... intra aedem luminibus) arte quadam -is (*i. candelarum filis, ut vid.*) obductis repente lumina exstinguebantur universa (*ad loc.* GLOSS. V 421, 38 -is: dredum [*anglosax., hodie 'thread'*]). *Bader.*

***līneus,** -a, -um. *a* linum (*a* lenis *derivari vid. p. 1442, 63*). *scrib.* lini- CIL XIV 2215, 14. *legitur inde a* VERG., CVRT., COLVM., PETRON., PLIN. nat., *frequentius apud Christianos.* [*tusc. vet.* linio; *francog. vet. et med.* linge; *subst. i. q. 'textile': val.* iie; *sard. centr.* líndza; *francog.* linge (*et var. dial.*), *var. francoprov., prov., vasc. cf. M.-L. 5064. Wartburg V 357 sq. Wagner 31. St.*] [*confunditur c.* ligneus *saepe in codd.* *vix huc* STAT. silv. 1, 6, 10 MART. 8, 78, 7, *v. p. 1431, 78 sq.*]

i. q. lino confectus: **1** *textura*: **a** *de textis variis*: VERG. Aen. 10, 784 illa *hasta* ... per -a terga tribusque transiit intextum tauris opus (SERV. lino enim tegebantur scuta, ut posset inhaerere pictura. CLAVD. DON.: accipiunt ... scuta -am texturam, cum fiunt. *cf.* PLIN. nat. 19, 25 thoracibus -is paucos ... pugnasse testis est Homerus [*cf. B 529. 830* λινοθώρηξ]). PLIN. nat. 29, 114 caput *cochleae* ... -o panno adalligant capitis doloribus ([*Plin. med. 1, 1, 6* linteolo]. CHIRON 571 traumatico et p. -is vulnera sanabis. 608. LIB. pontif. p. 51, 2 sacrificium altaris non in sirico neque in p. tinctum celebrari nisi tantum in -um terrenum procreatum, sicut corpus domini ... in sindonem -am [*deest in parte codd. sicut in NT*] mundam sepultus est). 29, 134 *adeps*

liquatus saccatusque -is saccis (EDICT. imp. Diocl. frg. Aphrod. XXII 28, 66 p. 302 L. saccus -us. RVFIN. hist. mon. 3). FRONTO p. 176, 13 v. d. H. (p. 186 N.) stragula. APVL. apol. 56, 1 -o texto ... quod purissimum est rebus divinis velamentum; quippe lana ... profanus vestitus est (IVVENC. 4, 395 vultum cui *Lazaro* -a t. et totum ... conectit fascia corpus. PRVD. ham. 328. *cf.* CLAVD. DON. [*v. supra*] texturam). TERT. resurr. 53 p. 110, 7 quam *animam Lazari* nemo vinculis -is strinxerat (*de fasciis, aliter* VERG. *sub 2a*). *al.*

b *de vestimentis* (*cf. fem. pro subst. infra*): α *variorum*: CVRT. 9, 7, 12 -ae vestes intexto auro purpuraque distinctae (9, 8, 1 [*utrobique de bysso Indico sunt factae ut* PLIN. nat. 12, 25. *cf. Isid. orig. 19, 23, 6* linteati Indi]. HIER. *v. infra. al.; v. etiam sub β*). PETRON. 55, 6 vers. 16 induere nuptam ventum textilem, palam prostare nudam in nebula -a. TAC. Germ. 17, 2 feminae saepius -is amictibus velantur eosque purpura variant (HIER. epist. 52, 9, 1 non absque amictu -o incedere, sed pretium vestium -arum non habere laudabile est. *v. etiam sub β*). APVL. met. 2, 7, 3 -a tunica mundule amicta *Photis* (VITAE patr. 3, 61. GLOSS. Loewe, Prodr. p. 418 t. -a quae vulgo camisia dicitur. *v. etiam sub β*). PAP. Marini 80 II 7 bracas (*v. etiam sub β*). *al.*

β *sacerdotum, sacra facientium sim.* (*exempla selecta; cf. infra l. 70 sqq.*): ① *in cultu Isidis*: TAC. hist. 3, 74, 1 -o amictu turbae sacricolarum immixtus *Domitianus* (*Suet. Dom. 1, 2* Isiaci celatus habitu). HIER. in Ezech. 44, 17 sqq. p. 437^{C} vestibus -is utuntur Aegyptii sacerdotes non solum intrinsecus, sed et extrinsecus. CIL XIV 2215, 14 vestem -am. ② *in cultu dei Iudaeorum*: ITALA exod. 28, 38 (Lugd.) facies illis bracas -as (*gr. 28, 42* περισκελῆ λινᾶ, VVLG. feminalia -a [exod. 39, 27 f. ... -a, byssina. *al.*]). lev. 6, 10 (Lugd.) vestietur sacerdos tunicam -am (*gr.* χιτῶνα λινοῦν, *om. Vulg.*). 16, 4 (Lugd.) tunicam -am sanctificatam induetur *Aron*, et peristolum (VVLG. feminalibus -is) in eum erit supra corpus eius, et zonam -am cingetur et mytram -am inponet sibi: vestimenta sancta sunt. Ier. 13, 1 (Wirc., *cf.* VVLG.) accipe tibi cinctum -um. *al.* *explicationes*: HIER. epist. 64, 18, 3 (*de vestimentis pontificis agitur; 64, 18, 2* quattuor colores ad quattuor elementa referunt ..., byssus terrae deputatur, quia ex terra gignitur) -um vestimentum est terram significans (*sim.* CASSIOD. Ios. antiq. 3, 184). 64, 19, 1 de feminalibus -is hoc solent dicere: ratio seminum et generationis ad carnem pertinens terrae per eam deputatur. 64, 19, 3 cum parati ad indumentum Christi tunicas pellicias deposuerimus, tunc induemur veste -a nihil in se mortis habente, sed tota candida. PS. AVG. serm. 58, 2 linum ... castitatis imaginem praeferre videtur, in tantum, ut sacerdotes veteris testamenti ex praecepto legis propter castitatis indicium -is femoralibus utebantur. *al.*

2 *variis modis*: **a** *de funiculis sim.*: VERG. Aen. 5, 510 nodos et vincula -a (-a *v. var. l.; de fasciis supra l. 8*) rupit, quis innexa pedem malo pendebat *columba* ab alto. PAVL. FEST. p. 78 eudiaeon -um filum, quod medici ... in clysterio relinquunt. COLVM. 6, 28 testiculum ... -o funiculo aliove quolibet obligemus ([*cf. Cels. 7, 22, 5* lino]. 7, 10, 3. *de lino mensurae*: VVLG. Ezech. 40, 3 f. -us in manu eius [HIER. *ad l.* p. 373^{A} f. ... erat -us sive caementariorum. GREG. M. in Ezech. 2, 1, 10 quod f. -us subtilior est quam si funiculi fiant aliunde]). ISID. orig. 19, 22, 14 stamine -o. *fides Lini*: SCHOL. Verg. Medic. ecl. 6, 67 cordas ⟨l⟩in⟨eas⟩, quae canerent, fecit. **b** *de rebus variis*: COLVM. 12, 38, 6 fiscello -o (lig- *var. l.*) inclusas *bacas* exprimito (*cf.* 12, 38, 7 fiscum [*seq.* colum iunceum]). PLIN. nat. 32, 126 -a ... lanugine (*cf.* ORIBAS. syn. 3, 25, 3 p. 856 mutaria lanea aut -a [*gr.* λινοῦ. 9, 54 p. 384, 19]). PS. ORIG. tract. 12, 20 B. vas -um quattuor laciniis ligatum (*sec. act. 10, 11, ubi gr.* ὀθόνην, *Vulg.* linteum). SEDVL. carm. pasch. 4, 119 (*116* retia) Simon ... -a claustra iacit (op. pasch. 5, 11 -a ... obsidione).

fem. pro subst. i. q. -a vestis, tunica (*maxime pretiosa*): PASS. Cypr. 5, 3 cum se dalmatica exspoliasset ..., in -a stetit. LAMPR. Alex. 40, 10 boni linteaminis adpetitor fuit, et quidem puri, dicens: 'si -ae (linae, -aei *trad.*) idcirco sunt, ⟨ut⟩ nihil asperum habeant, quid opus est purpura in -a' (*derivari videtur a* lenis). Heliog. 26, 1 linteamen lotum numquam attigit, mendicos dicens qui -is lotis uterentur. VOPISC. Aurelian. 12, 1 (*epist. Valeriani*) -as Aegyptias (48, 5). 46, 6 paragaudas vestes ... usque ad pentelores, quales hodie -ae sunt. Car. 20, 5 -as petitas Aegypto ..., Tyro et Sidone, tenuitate perlucidas, micantes purpura, plumandi difficultate pernobiles. OPTAT. app. 2 p. 199, 8 Zama ieram propter -as comparandas. SYMM. epist. 6, 79 -am misi *filiae donum in diem natalem.* SCHOL. Hor. gloss. Γ epist. 1, 1, 95 sacerdotalis -a (EVCHER. instr. 2 p. 156, 10 poderes s. -a ... eademque talaris ... haec et subucula. ISID. orig. 19, 21, 1. *cf.* CASSIOD. Ios. antiq. 12, 117 principi ... sacerdotum Eleazaro destinavit ... -as de bysso centum [*gr.* βυσσίνης ὀθόνης ἱστούς]). HIER. epist. 64, 11, 2 solent militantes habere -as, quas camisas vocant (*cf.* ARNOB. ad Greg. p. 405, 24 dei militem infra -am lorica indutum). *al.*

neutr. pro subst. i. q. res -a (GLOSS. III 193, 25 linon [*i.* λινοῦν?] -um. V 424, 7 camis⟨i⟩a -um): ITALA lev. 13, 48 (Aug. quaest. hept. 3, 49, *cf.* Lugd.) aut in -is aut in laneis (*item* 13, 52 [Lugd.]. *gr.* ἐν τοῖς λινοῖς, *non respondet Vulg.; explicant* AVG. *l. c.* p. 281, 19 generaliter de omnibus rebus laneis vel -is dicere voluit. HESYCH. in lev. 13, 47 p. 948^{D} laneum: eremi philosophia, -um: in civitate honestas sive modestia; laneum: usque ad mortem pro veritate certari, -um: falsa non loqui).

[Balzert]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

fem. pro subst. **linea** i.q. γραμμή v. suo loco. Balzert.

lingella v. 1. linguella.

* **lingo** (linguo), -īnxī, -īnctum, -ere. [ind. vet. lih-, gr. λείχω, armen. lizum, hibern. vet. ligim etc. eiusdem notionis. Sch.] de orig.: VARRO ling. 6, 96 -ere a λιχμᾶσθαι. scribitur -gu-: CHAR. gramm. p. 477, 21 B. PRISC. gramm. II 504, 6. ITALA psalm. 71, 9 (cod. 305; Veron.). Luc. 16, 21 (cod. q). AVG. in psalm. 33 serm. 2, 25 et al. lig-: CIL IV 8512. 8698. 8940. 10129. lic-: 8335. 8380. 8877. linc-: 1383. perf. -ncx-: ROMVL. fab. 51, 8 rec. W. NOT. Tir. 99, 49 (-nxit var. l.). -nxs- CIL IV 10150, cf. Väänänen, Le latin vulg.^{3} p. 64. abbreviatur: lin CIL IV 8877. li 5267. de formis: -geas CIL IV 2400. perf. -nxi: inde ab ITALA l. 61. -nctus: AVG. in psalm. 51, 14 l. 45 (de Lazaro ut: serm. 36, 6. 102, 2, 3). NOT. Tir. 99, 48 -it. 99, 49 -ncxit. legitur inde a PLAVTO, VARRONE, CATVLLO, SEN. [val. linge; sic. lînčiri, langob. lenğa; sard. centr. língere, mer. língiri; raet. or. léndzi. cf. M.-L. 5066. Battisti-Alessio III 2238. Wagner II 30. St.] [falso tradi videtur pro linqu- LVCR. 3, 553.]

i. q. λείχειν (GLOSS.; absolute BOETH. mus. 1, 20 p. 206, 19):
1 c. obi. rei tactae (obiecto subaudito: VARRO et ITIN. Anton. Plac. rec. A 15. v. etiam infra l. 45): a proprie: α varia exempla: PLAVT. Cas. 458 quia te tango, mel mihi videor -ere (v. etiam l. 29). VARRO rust. 3, 16, 35 aspargi eas apes oportet aqua mulsa; quo facto ... conferciunt se li⟨n⟩gentes. SEN. apocol. 8, 3 Romae ... mures molas -unt. PLIN. nat. 25, 155 hac molybdaena commanducata si oculus subinde -atur (el- var. l., liniatur coni.), plumbum, quod est genus vitii, ex oculo tollitur. 29, 120 exuritur vipera in olla cum sale, quem -endo claritatem oculorum consecuntur (item de medicamentis: 31, 105 salem. 33, 92 chrysocollam. 37, 184 -entium tecolithon gemmam. ANTHIM. 77 cata modicum butyrum et mel). MART. 1, 83, 1 os et labra tibi -it ... catellus (item -unt animalia homines c. affectu: VVLG. Luc. 16, 21 canes veniebant et -bant ulcera [gr. ἐπέλειχον] eius Lazari [locum respiciunt multi eccl.]. HIER. vita Pauli 16 leones. ROMVL. fab. 21, 9 rec. gall. lingua eum dominum -ens asinus. 51, 8 rec. vet. manum pastoris leo. PALLAD. hist. mon. II 2 p. 346^D me bestiae. PASS. Theclae Ba 28 p. 76, 11 leaena ... pedes [Bc lambiebat]). PLIN. epist. 8, 18, 9. ITALA psalm. 71, 9 (Veron. al. = VVLG.) inimici eius terram -ent (per allit. limum HIL. trin. 4, 38. al.). DON. Ter. Phorm. 315 labra -ens ut ebrius. VVLG. III reg. 21, 19 -nxerunt canes sanguinem (22, 38). Is. 49, 23 pulverem pedum tuorum -ent reges. Mich. 7, 17 -ent gentes pulverem sicut serpentes. AVG. civ. 4, 23 p. 176, 9 D. panem pictum -it ..., verum panem non petit. serm. 77, 6, 10 quid ... tam familiare canibus quam lapides -ere? (121, 3). ITIN. Anton. Plac. rec. A (sim. B) 15 quod minuatur uxor Loth ab animalibus -endo. CE 33, 2 ubi perna cocta est ..., non gustat conviva pernam, -it ollam aut caccabum. β usu obscaeno (obi. omittitur MART. 6, 26, 3. 11, 85, 2. 12, 55, 13. cf. et l. 53): CATVLL. 97, 12 aegroti culum -ere carnificis (98, 4 ista cum lingua ... culos et crepidas -ere carpatinas). CIL IV 763 cunnum (1578. 2081. 2400 Satur noli c. -ere extra porta(m) set intra porta(m), rogat te Artocra ut sebi -eas mentulam. 3925. 4264. 5267 [scrib. litt. graecis] Lucion li [sc. -e vel -it] c. 8898 Popilius canis c. -e(s). 8939 Maritimus c. -et a(ssibus) IIII, virgines ammittit [sim. 8940]. al. in eodem vol. MART. 1, 77, 6. 2, 84, 3. 7, 67, 17. 9, 92, 11. 11, 47, 8). 8512 ⟨m⟩entula(m) (2400 supra. MART. 7, 55, 6. 9, 40, 4. cf. CIL IV 10129 -e Aspasia [inserta imag. mentulae picta ut 10132]). MART. 3, 88, 1 sunt gemini fratres, diversa se d inguina -unt. 3, 96, 1 -is, non futuis meam puellam. 6, 26, 3 arrigere desit posse Sotades: -it. 11, 85, 2 percussa est ... tibi ... lingua, dum -is. 12, 55, 13. AVSON. 120, 4 p. 341 P. uxoris coepit -ere membra suae (1 lambere). CE 1900 li⟨nge⟩ Le⟨li,l⟩inge L⟨eli⟩, -e Leli Fa⟨lc⟩ula⟨m⟩.

b in imagine: ITALA III reg. 18, 38 (Lucif. Athan. 1, 17 p. 97, 5) cecidit ignis a domino de caelo ..., et lapides et terram -nxit ignis (gr. ἐξέλιξεν, Vulg. lambens).

2 c. obi. rei -endo assequendae: VEN. FORT. vita Germ. 57, 155 qui infirmus de subscriptione eius Germani lingua detergens litteram ..., atramenti pictura cuncta vicit unguenta; unde adprobatum est languido recuperato, ut dicamus communiter, de sancti subscriptione sibi sanitatem -nxisse.

deriv.: linctio, linctor, linctu, ? lingulus; cf. ligurrio.

compos.: ab-, de-, e-, oblingo. cunnilingus, sublingulo vel -gio (-onis). cf. menclilingia. Kemper.

* **lingua**, -ae f. [primitus dingua (cf. got. tuggō, theod. Zunge sim.), quod ut formae l 'Sabino' ornatae cederet, consonantia fortuita verbi lingere effectum videtur. Sch.] de origine: VARRO frg. (433 F.) Lact. opif. 10, 16 a ligando cibo (inde ISID. diff. 2, 58 necnon orig. 11, 1, 51 quo loco addit: alii quod per articulatos sonos verba ligat). scribitur: dingua: MAR. VICTORIN. gramm. VI 9, 17 nos nunc ... scribamus ... -am per l potius quam per d (cf. 26, 2 communionem ... habuit ⟨l⟩ littera ⟨cum d⟩ apud antiquos, ut dinguam et -am). lig-: TAB. devot. Rom. (CIL I^2 2520) 25 (sc. non nisi in tabula Avoniae; in cett. ling-). Audollent 303 I 2. 5 II 2 V 6 VI 5 et hic illic in codd. e. g. CHIRON 950 PELAG. in I Cor. 14, 19 p. 209, 5. lic-: TAB. devot. Audollent 134 B 2. linq-: ORIBAS. syn. 3, 176 Aa. linga: THEOD. MOPS. in psalm. 9, 28 p. 59, 12. 16. 11, 5 p. 71, 12. linguia: PAP. Corp. 277, 16 (= GLOSS. II 563, 25). gen. sing. -ai LVCR. 4, 624. NOT. Tir. 58, 33. legitur inde a LEGE XII tab. p. 1446, 84, NAEVIO p. 1447, 2, PLAVTO per totam latinitatem. [val. limbă; dalm. langa; it. lingua; sard. centr. límba, mer. lingwa; raet. occ. lęndźa etc., or. lenge; francog. langue (et var. dial.); prov. vet. lenga; var. francoprov., prov., vasc.; cat. llengua; hisp. lengua; port. língua. cf. M.-L. 5067. Wartburg V 358sqq. Battisti-Alessio III 2238. Wagner II 28. Corominas III 74sq. Machado II 1340sq. St.] [restituitur pro digna SEN. contr. 1, 1, 10. falsa var. l. pro prudentia CIC. de orat. 2, 299, longe HOR. sat. 1, 5, 3, verba EPIST. Sapph. 111 (sed fortasse recte IVVENC. 1, 439), pennis OV. met. 13, 724. obscurum: VARRO frg. Non. p. 180, 29 aut aliqua ex argentaria trutina aut -a (lingula edd.) pensum prae se omnes ferent. GLOSS. -a clandis idest quercu⟨s⟩ (lignum Stadler, iligna Goetz dubitanter, cf. Gloss. iligna glande [Hor. sat. 2, 4, 40]: ilicis).]

i. q. γλῶσσα (item GLOSS.; quae vox ubi respondet in graecis, non adnotata est. cf. PAVL. FEST. p. 121 -a non solum pars corporis dicitur, sed etiam differentia sermonum; promunturii quoque genus non excellentis, sed molliter in planum devexi): I praevalente respectu partis corporis (quae pertinent ad munus loquendi v. sub II): A vi originaria: 1 de -a in ore sita: a hominum, deorum sim.: α in univ.: PLAVT. Amph. 557 tibi istam scelestam, scelus, -am abscidam (v. vol. I 147, 84sqq.; cf. Aul. 189 praecidam [SEN. contr. 10, 4, 6 AMM. 28, 6, 20 HIER. epist. 61, 4, 3]). Mil. 318 istam praetruncari -am largiloquam. Poen. 571 (verba maledicentium) deciderint vobis femina in talos velim. :: at edepol nos tibi in lumbos -am atque oculos in solum. Pseud. 429 omnes pendeant: gestores -is, auditores auribus. L. CRASS. or. frg. (41 M.) Cic. de orat. 3, 4 haec tibi est excidenda -a, qua vel evolsa spiritu ipso libidinem tuam libertas mea refutabit. CIC. Cluent. 187 Stratonem ... in crucem esse actum exsecta ... -a (v. vol. V 2, 1832, 77. cf. Cluent. 191 exsectio -ae). div. 2, 96 ut quorum -ae sic inhaererent, ut loqui non possent, eae scalpello resectae liberarentur. nat. deor. 2, 134 ciborum confectio etiam a -a adiuvari videtur (cf. 2, 135 agitatione et motibus -ae cum depulsum ... cibum accepit stomachus. SEN. epist. 90, 22 dentes cibos frangunt et quicquid excidit, ad easdem dentes -a refertur. sim. al.). CATVLL. 108, 4 inimica bonorum -a execta avido sit data vulturio (cf. ITALA II Macc. 15, 33 [rec. B, sim. cett.] -am ... Nicanoris amputans iussit particulatim avibus dare). LVCR. 2, 399 uti mellis lactisque liquores iucundo sensu -ae tractentur in ore (cf. de sapore percipiendo: 4, 615. 621. 624 SEN. epist. 109, 7 IREN. 4, 39, 1 = 4, 64, 1 H. LACT. opif. 10, 20. al.). 6, 1150 manabat -a cruore ..., motu gravis, aspera tactu (v. vol. II 807, 44. cf. SCRIB. LARG. 187 salamandra quibus data est, -a exasperatur). TAB. devot. Rom. (CIL I^2 2520) 25 Proserpina Salvia, do tibi ... nasum, -am, dentes Ploti. OV. ars 1, 515 -a⟨e⟩ ne rigea⟨n⟩t (corruptum? lingula. coni. Martha). met. 6, 556sqq. comprensam forcipe -am Philomelae abstulit ense fero; radix micat ultima -ae; ipsa iacet ... utque salire solet mutilatae cauda colubrae, palpitat (SCRIB. LARG. 194 LVCAN. 2, 181). VAL. MAX. 3, 3 ext. 4 amputationem -ae minitanti tyranno non cessit ... protinusque dentibus abscisam et commanducatam -am in os eius ... expuit (de Anaxarcho ut: PLIN. nat. 7, 87 praerosam dentibus -am ... in tyranni os expuit. de Leaena, meretrice Atheniensi: TERT. nat. 1, 18, 4 -am suam pastam expuit [apol. 50, 8 mart. 4, 7. cf. p. 1445, 59]. cf. de Zenone: AMM. 14, 9, 6 avulsam sedibus -am ... in oculos interrogantis Cyprii regis impegit [? de eodem: BOETH. cons. 2, 6, 8 W. -am ille momordit atque abscidit et in os tyranni saevientis abiecit]). CELS. 2, 8, 8 si -a ... inarescit (item de siccitate -ae: 3, 10, 4 si ... -a sicca et scabra est. LVCAN. 4, 325 ora ... sicca rigent squamosis aspera -is. 9, 744 pestis in sicco -am torrere palato coepit. PLIN. nat. 22, 75 asphodeli semine -ae subdito sitim non sentiri. 22, 108 utilissimum mel arescenti ... in febribus -ae. SIL. 14, 598 arebat -a. ITALA Is. 41, 17 [Cypr. testim. 2, 4] -a ... a siti siccabit [VVLG. aruit]. al.). 6, 12 -ae ... ulcera ... medicamentis egent (PLIN. nat. 30, 27 MARCELL. med. 11, 22. cf. PLIN. nat. 28, 189 -ae exulcerationi ... prodest). SEN. dial. 5, 18, 1 erui oculos, amputari -am (v. vol. I 2021, 15 et supra VAL. MAX. 3, 3 ext. 4). al.

β peculiaria: (I) de gestu irridentis sim., sc. -am in contumeliam exserentis: PLAVT. Asin. 795 ne sic tussiat, ut cuiquam -am in tussiendo proserat (nisi ad l. 43, coll. Ussing ad l.: 'ne ... videatur aliquem ad basiandum invitare'). QVADRIG. hist. 10^b p. 208, 9 inridere coepit atque -am exertare (Gallus cum T. Manlio Torquato dimicaturus, ut LIV. 7, 10, 5 -am etiam ab inrisu exserentem. cf. CIC. de orat. 2, 266 pictum Gallum in Mariano scuto Cimbrico ... eiecta -a, buccis fluentibus [de eadem imagine PLIN. nat. 35, 25 inficetissime Gallum exserentem -am]). PERS. 1, 60 o Iane, a tergo quem nulla ciconia pinsit, ... nec -ae, quantum sitiat canis Apula, tantae (inde HIER. epist. 125, 18, 1 aestuantem canis protendi -am). VVLG. Is. 57, 4 super quem lusistis, super quem dilatastis os et eiecistis -am? (potius de actione loquendi ITALA ibid. [Lucif. non parc. 34 p. 281, 3 Rufin. symb. 20] adversus quem inmisistis -am vestram [relaxastis -as v. Rufin.]).

(II) in re amatoria, obscenitate sim.: (A) in appellatione blanda de ipsa puella amata: PLAVT. Poen. 385 (versu suspecto; vituperantur verba, quibus servus meretricem adlocutus est) ocellum ... et labellum et -am. 388 quo modo ergo orem? :: rogas? sic enim diceres: ... huius labellum, huius -a, huius savium. (B) in osculando (huc fortasse l. 65): PLAVT. Asin. 695 (ad meretricem) fac proserpentem

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

bestiam me, duplicem ut habeam -am, . . . meum collum circumplecte. Poen. 1235 dato mihi pro offa savium, pro osse -am obicito; ita hanc canem *placabo.* NOVIVS Atell. 16 artivit -am in palatum, coepit labia sugere (*si recte huc traximus*). TIB. 1, 8, 37 dare anhelanti pugnantibus umida -is oscula. OV. am. 2, 5, 24 illa *oscula* . . . -a nexa fuisse. 2, 5, 58 tota labellis -a tuast nostris, nostra recepta tuis. 3, 7, 9 oscula . . . inseruit cupide luctantia -is. *al.* APVL. met. 2, 10, 4 occursantis -ae inlisu nectareo. *al.* © *vario usu* (*alluditur passim ad instrumentum loquendi*): CATVLL. 98, 3 ista cum -a . . . possis culos et crepidas lingere carpatinas. VAL. MAX. 3, 5, 4 -a eius tam libidini cunctorum inter lupanaria prostitit, quam avi pro salute civium in foro excubuerat. SEN. epist. 87, 16 Natalis tam improbae -ae quam inpurae, in cuius ore feminae purgabantur. MART. 2, 61, 2 lambebat medios improba -a viros (*eadem fere* 3, 81, 2. *cf.* MIN. FEL. *infra*). 2, 61, 7 haereat inguinibus potius tam noxia -a, *quam maledicat.* 3, 80, 2 nulli maledicis . . .: rumor ait -ae te tamen esse malae (MIN. FEL. 28, 10 qui medios viros lambunt, libidinoso ore inguinibus inhaerescunt, homines m. -ae etiam si tacerent. *cf. p. 1447, 45*). 3, 84, 2 quid narrat tua moecha? non puellam dixi, Gongylion. quid ergo? -am. 11, 61, 1 -a maritus, moechus ore Nanneius. *al.* SVET. Tib. 44, 1 *pueri* -a morsuque sensim adpetentes *inguina. al.* *fortasse huc pertinet locus mutilus*: PHAEDR. 4, 14 (15), 1 a fictione veretri -am mulieris; adfinitatem traxit inde obscenitas. *v. et p. 1448,5.*

b *animalium* (*fusius de eorum -is agit* PLIN. nat. 11, 171 sqq.): *α usu vario*: PACVV. trag. 229 -ae bisulcis actu crispo fulgere (*draconum sim. ut vid.; cf. comparationes p. 1447, 38 sqq.*). VARRO rust. 2, 2, 4 animadvertendum quoque -a *arietis* ne nigra aut varia sit, quod fere qui eam habent nigros aut varios procreant agnos (*de eadem re* VERG. georg. 3, 388 nigra subest . . . cui *arieti* -a palato, reice. COLVM. 6, 37, 7. 7, 3, 1 PLIN. nat. 8, 189). LVCR. 3, 657 -a vibrante *serpentis* (VERG. Aen. 2, 211 CVLEX 166. OV. met. 3, 34 vibrant -ae. PLIN. nat. 11, 171. SIL. 2, 587 *ora* vibranti stridebant sibila -a. STAT. Theb. 5, 509 ter -a vibrat. *al.; cf.* LVCAN. 9, 631 angues stridula fuderunt vibratis sibila -is [VAL. FL. 1, 61 multifidas . . . -as vibrantem *draconem. al.*]. SIL. 3, 186 vibrata . . . saevis . . . sibila -is). 5, 1067 catulos blande cum -a lambere temptant *canes* (VERG. Aen. 2, 211 *angues* sibila lambebant -is vibrantibus ora. OV. met. 3, 57 lambentem corpora -a. LIV. 1, 4, 6 *lupam* -a lambentem pueros. SIL. 6, 264. *al.; cf.* STAT. Theb. 2, 681 *leo* eiecta delambit vellera -a). VERG. georg. 3, 439 (= Aen. 2,475) *serpens* -is micat ore trisulcis (PLIN. nat. 11, 171 STAT. Theb. 5, 571. EPIST. Alex. l. 160 H. cum trisulcis -is fauces *al.; cf.* SEN. Med. 687 trifidam . . . -am exertat *serpens* [CLAVD. carm. min. app. 2, 34]). 3, 508 obsessas fauces premit aspera -a *equi. al.* LYGD. 4, 88 cui *Cerbero* tres sunt -ae tergeminumque caput. OV. met. 4, 494 *colubrae* sibila dant . . . -isque coruscant. 4, 586 (*Cadmus in serpentem vertitur*) -a repente in partes est fissa duas. GRATT. 386 nodis qua -a tenacibus haeret. SEN. epist. 110, 12 non desideras . . . -as phoenicopterorum et alia portenta luxuriae (PLIN. nat. 10, 133 phoenicopteri -am praecipui saporis esse Apicius docuit. SVET. Vit. 13, 2. *cf. p. 1449, 53*). COLVM. 6, 2, 7 diductis malis educito -am *boum.* 6, 6,1 bos neque ruminat neque -a se deterget. 6, 8, 1 vitiosa incrementa -ae, quas ranas veterinarii vocant (*inde* PALLAD. vet. med. 8, 1. *cf.* CHIRON 950 rana cum bovi in -a nata fuerit). *al.* MELA 1, 58 *Apis* bos . . . cauda -aque dissimilis aliorum (*cf.* PLIN. nat. 8, 184 nodus sub -a *est Apidi*). PLIN. nat. 9, 23 -a est iis *delphinis* contra naturam aquatilium mobilis, brevis atque lata. 10, 62 ciconiis non inesse -am. 10, 67 glottis praelongam exserit -am, unde ei nomen. 11, 135 cervis in capite inesse vermiculi sub -ae inanitate . . . produntur. 11, 174 intellectus saporum ceteris in prima -a, homini et in palato. 15, 34 oleam si lambendo capra -a contigerit . . . sterilescere. 34, 72 *in simulacrum leonis ad Leaenam honorandam positum* -am addi ab artifice vetuerunt (*cf. p. 1444, 50*). *al.* VAL. FL. 3, 458 *dapes* -is rapuere coruscis *angues. al.* *in sideribus, quae cum bestiis comparantur*: HYG. astr. 2, 35 Canis habet in -a stellam (*eadem* 3, 34. *cf.* SCHOL. Verg. Veron. georg. 2, 353 est . . . in -a extima caniculae stella ardentissima). AVIEN. Arat. 898 *Hydra* flammigero -am iacit ore trisulcam. *β adhibetur in re medicinali sive magica*: PLIN. nat. 28, 96 podagris spinae *hyaenae* cinerem cum -a et dextro pede vituli marini. 28, 100 eos . . ., qui -am *hyaenae* in calciamento sub pede habeant, non latrari a canibus (*sim.* 29, 99 PLAC. med. 9, 14 rec. *β*). 28, 114 -a *chamaeleonis* adalligata pericula puerperii *tolli*; . . . -am, si viventi exempta sit, ad iudiciorum eventus pollere. 28, 172 vulpinam -am habentes in armilla lippituros negant (*cf.* MARCELL. med. 8, 129 ad albuginem oculorum detergendam: . . . *vulpis* -am . . . collo . . . suspendas). 28, 200 *ad lienem sedandum* datur . . . equi -a inveterata ex vino (*sim.* PLAC. med. 16, 5 rec. *β*). 30, 74 ad urinae incontinentiam . . . anserum III -as inassatas in cibo (*cf.* MARCELL. med. 26, 87 anserum silvestrium -ae assatae efficaciter sumuntur in cibo a calculosis). 30, 84 qui a nocturnis diis . . . agitentur, draconis -a et oculis . . . decoctis . . . liberari. 30, 143 libidinem movere . . . anseris -am in cibo vel potione sumpta. *al.* LAMPR. Heliog. 20, 5 comedit saepius . . . -as pavonum et lusciniarum, quod qui ederet a pestilentia tutus diceretur. *al.*

2 *de epiglottide*: CELS. 4, 1, 3 qua coeunt *aspera arteria et stomachus* exigua in arteria sub ipsis faucibus -a est, quae dum spiramus attollitur, cum cibum potionemque adsumimus, arteriam claudit. PLIN. nat. 11, 175 sub ea *uva* minor -a nulli ova generantium (*Aristot. hist. anim. 504 b 4 ἐπιγλωττίδα, Plin. nat. 1, 11, 66* epiglossis).

B *per similitudinem transfertur ad res -ae formam exhibentes* (*v. etiam A 2*): **1** *herbas*: **a** *usurpatur ad herbas nominandas*: *α βούγλωσσον* (PLIN. nat. 25, 81 buglossos boum -ae similis): CATO agr. 40, 4 (*in insitione*) stirpem oblinito . . .; insuper -a bubula obtegito . . .; eam -am insuper libro alligato (*inde* PLIN. nat. 17, 112 *explicans*: herbae id genus est. MARCELL. med. 15, 12. PS. APVL. herb. 41 l. 13 *herba bovis -a* a Graecis dicitur buglossa . . ., Romani -a b., Lucani corrago. GLOSS.). MARCELL. med. 5, 17 herbam, quam alii burdunculum vocant, alii -am bovis (PS. APVL. herb. 41 l. 1. 3. 9 MISC. Tir. p. 57, 22. GLOSS.). PS. DIOSC. Vind. 4, 127 p. 273, 11 βούγλωσσον· . . ., Ῥωμαῖοι λίγγουα βόβουμ. *β κυνόγλωσσον* (PLIN. nat. 25, 81 cynoglossos caninam -am imitata): CELS. 5, 27, 13ᴬ haec . . . curantur foliis aut lilii aut -ae caninae aut betae . . . decoctis (PETRON. 43, 3 *v. infra.* PS. APVL. herb. 97 l. 13 *herba -a canis* a Graecis dicitur cinoglossa, . . . Itali -a c., . . . alii -a Macedonica. PS. DIOSC. Vind. *infra.* GLOSS.). PS. APVL. herb. 97 l. 1 herba -a canis (3. 5. 8. PS. DIOSC. Vind. 4, 127 p. 274, 4 κυνόγλωσσον· . . . Ῥωμαῖοι λίγγουα κάνις, οἱ δὲ λίγγουα κανίνα. MISC. Tir. p. 53, 22 PLIN. VAL. 3, 1. GLOSS. V 350, 26 c. -a: ribbae [*anglosax.*]). *? in proverbio*: PETRON. 43, 3 de re . . . verum dicam, qui -am caninam comedi (*v. Ehlers ad l.; alii aliter*). *γ plantaginem* (*cf.* PLIN. nat. 25, 80 duo eius *plantaginis* genera: minor angustioribus foliis et nigrioribus -ae pecorum similis . . .; altera maior *eqs.* [*sim.* PS. APVL. herb. 1 l. 77]): ISID. orig. 17, 9, 50 arnoglossos id est agni -a, quae a Romanis plantago dicitur (*cf.* GLOSS. -a agnina: similis est plantaginis maioris. id est ⟨si⟩milis plantaginis). GLOSS. -a vervecina: nervosa (nerosa. pturnoglossa *i. arnoglossa.* III 536, 35 berbecina -a vel aure id est plantagine). GLOSS. med. ed. Heiberg p. 10, 6 arnoglossa: hoc est -a berbena. *δ varias*: PLIN. nat. 24, 170 (*cf.* 1, 24, 108) -a herba nascitur circa fontes; radix eius . . . alopecias emendat (*sed eadem narrantur 25, 133 de lingulaca herba, unde dubites an alteruter locus sit corruptus*). PS. APVL. herb. 56 l. 13 splenion, . . . ⌊alii -a cervina⌋ ([*additam. cod. Vratisl.*]. 79 l. 15 *gladiolum* a Graecis dicitur iris agria, . . . Itali gladiolum, alii -a c. PS. DIOSC. Vind. 4, 185 p. 333, 15 θηλυπτερίς . . ., Ῥωμαῖοι λίγγουα κερβίνα. GLOSS. -a c.: σκολοπένδριον [*sc. variis modis scriptum*]. splenion. *al.*). GLOSS. III 559, 1 cervi -a: scolopendria (595, 8 scolopendrius splenion vel c. -a. *sim.* 628, 71 V 619, 11). *dubium*: MISC. Tir. p. 65, 24 pisces (*i.* piscis *?*) -a et ambrosia . . . teris.

b *usurpatur ad significandas partes herbarum* (*cf.* PLIN. nat. 25, 161 in cacumine -ae similia *folia herbae cuiusdam*): OV. met. 10, 191 lilia . . . fulvis horrentia -is. PLIN. nat. 25, 137 *lonchitis* habet . . . capitula personis comicis similia, parvam exserentibus -am, radicibus praelongis (*cf. Diosc. 3, 144 λευκὸν δέ τι . . . ἐξέχει . . . ὥσπερ γλωσσάριον,* DIOSC. 3, 156 p. 440, 26 sicut -a est). 27, 93 hypoglossa folia habet . . . et in his ceu -as folio parvo exeunte de foliis (*cf. Diosc. 4, 129 οἱονεὶ γλωττίδας,* DIOSC. 4, 124 p. 59, 4 sicut -a).

2 *regiones* (*de paeninsulis sim. praeter* VVLG.; *cf. p. 1444, 16*): PACVV. trag. 94 Idae promunturium quoius -a in altum proicit. LIV. 37, 31, 9 inde -a in altum mille passuum excurrens medium fere sinum velut nota distinguit. 44, 11, 3 eminet . . . in altum -a, in qua sita est *Cassandrea.* LVCAN. 2, 614 latus . . . Hesperiae tenuem producit in aequora -am. SOL. 2, 21 *Italia* -is proiectis saepius ac procurrentibus distinctum promuntoriis pelagus accipit. AMM. 14, 8, 4 *Cilicia et Isauria* velut in prominenti terrarum -a positae. VVLG. Ios. 15, 2 a summitate maris Salsissimi et a -a eius quae respicit meridiem (15, 5 a -a m. 18, 19 contra -am m. Salsissimi [*hebr. ter* lašôn, *Lugd.* colliculo *vel* in collibus, *gr. λοφιά*]. Is. 11, 15 desolabit dominus -am m. Aegypti [*gr. θάλασσαν tantum*]). OROS. hist. 4, 22, 6 obiectu protentae -ae tranquillatur *mare.* PRISC. perieg. 29 finibus est Asiae latus artum -a supernis, Caspia quam mediam faciunt atque aequora Ponti Euxini (*gr. Dionys. perieg. 20 ἰσθμός*). IORD. Get. 219 *Aquileia* in mucrone vel -a Atriatici posita sinus.

3 *res varias* (*cf.* PAVL. FEST. p. 116 lingula per deminutionem -ae dicta; alias a similitudine exertae, ut in calceis, alias insertae, id est intra dentes coercitae, ut in tibiis. *v. etiam p. 1445, 60*): VITR. 10, 3, 2 -a *vectis ferrei* sub onus subdita. PLIN. nat. 16, 171 comprimentibus se -is *tibiarum* (*Theophrast. hist. plant. 4, 11, 4 συμμύειν . . . τὸ στόμα τῶν γλωττῶν cf. l. 65*). ITALA act. 2, 3 (cod. e *al.*, *cf.* VVLG.) apparuerunt eis *apostolis* divisae -ae sicut ignis (*cf.* RVFIN. apol. adv. Hier. 2, 33 [37] ignea -a . . . caelitus data. symb. 2 *cum* supra . . . apostolos igneae -ae sedissent. *proprie*: VVLG. Is. 5, 24 devorat stipulam -a ignis. GILD. Brit. 24 chron. III p. 39, 13 donec . . . *ignis* exurens insulae superficiem rubra . . . oceanum -a delamberet). AMBR. off. 2, 26, 129 cum de spoliis . . . sustulisset Achar . . . -am auream (*sim.* RVFIN. Orig. in Ios. 7, 7 p. 334, 22, *sc. sec. Italam Ios. 7, 21* [*Lugd. al.*] ligulam, *gr. γλῶσσαν, Vulg.* regulam. *allegorice interpretatur* RVFIN. *l. c.* p. 335, 2 si . . . invenias apud philosophos perversa dogmata luculenti sermonis assertionibus decorata, ista est -a aurea). PAVL. NOL. carm. 18, 338 lentis cava -is aera *i. tintinnabula* ferire.

II *respicitur munus loquendi, canendi sim.* (*vigente passim vi corporea*): **A** *apud homines, deos*: **1** *usu communi sive de instrumento sive de actione loquendi* (*-a ponitur pro agente homine e. g.* CATVLL. 7, 12 OV. am. 2, 6, 48 LIV. 31, 44, 3; *prosopop. v. p. 1447, 32*): **a** *generatim* (*pauca selecta; ceterum cf. appendicem*): LEX XII tab.

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(Fest. p. 173 e *Cincio*) cum nexum faciet mancipiumque, uti -a nuncupassit, ita ius esto (*inde* Cic. de orat. 1, 245 off. 3, 65). Naev. com. 111 -is faveant atque adnutent. trag. 1 ne mihi gerere morem videar -a, verum lingula. Plavt. Bacch. 128 qui si decem habeas -as, mutum esse addecet (*Hom. B 489 εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν.* Caecil. com. 126 si -as decem habeam. *cf.* Enn. ann. 561 [*contextu corrupto*]. Host. carm. frg. 3 non si mihi -ae centum atque ora sient totidem. Lvcr. frg. 1 non mihi si -ae centum sint oraque centum [*inde* Verg. georg. 2, 43 Aen. 6, 625]. *al.*). Capt. 937 -a nullast qua negem quidquid roges. Curc. 705 qui promisi? :: -a. :: eadem nunc nego; dicendi, non rem perdendi gratia haec natast mihi (Persa 428 referundae ego habeo -am natam gratiae. Ov. met. 14, 99 nec non prius abstulit usum verborum et natae dira in periuria -ae). Mil. 1271 dum te obtuetur, interim -am oculi praeciderunt. Poen. 625 istic est thesaurus stultis in -a situs, ut quaestui habeant male loqui melioribus. Enn. scaen. 304 exerce -am, ut argutarier possis. Ter. Eun. 977 perii, -a haeret metu. Pacvv. trag. 355 miseret me, lacrimis -a debiliter stupet (*cf.* Afran. com. 214 lacrimae -am saepiunt). Acc. trag. 414 ut astu ingenium -a laudem et dictis lactem lenibus. 640 suavem -ae sonitum. Afran. com. 39 retinet nunc -am mordicus. Cic. de orat. 1, 156 vocis et spiritus et totius corporis et ipsius -ae motus. Cato 31 ut ait Homerus (*A 249*) 'ex eius -a melle dulcior fluebat oratio'. nat. deor. 2, 149 plectri similem -am nostri solent dicere, chordarum dentes (*cf.* Ambr. hex. 6, 9, 67 ea -*a* ... velut plectrum loquentis et quaedam edentis est manus. Hier. epist. 108, 24, 1 sicut ... plectrum chordis, ita -a inliditur dentibus et vocalem reddit sonum. Rvfin. Clement. 8, 29, 4 -a ut ad loquendum illisa dentibus plectri reddat officium. Avg. serm. 243, 4, 4). Calv. carm. frg. 21 -a vino temptantur et pedes (*cf.* Verg. georg. 2, 94 lageos temptatura pedes olim vincturaque -am). Catvll. 63, 28 thiasus repente -is trepidantibus ululat. Pvblil. F 31 frenos inponit (inpone *trad.*) -ae [saepius] conscientia. Lvcr. 6, 1149 animi interpres ... -a (*v. vol. VII 1, 2251, 47*). *et passim.* *per prosopopoeiam*: Avson. 11, 3 p. 323 P. (*loq. Echo*) aeris et -ae sum filia.

b *speciatim pertinet ad genera vel modos loquendi*: α *ad habitum loquentis, argumentum verborum sim.* (*exempla significantiora. huc pertinet etiam p. 1444, 20. 23*): Naev. com. 112 libera -a loquemur ludis Liberalibus (*v. p. 1284, 20 sqq.*). Plavt. Poen. 1034 qui huc advenisti nos captatum ... bisulci -a quasi proserpens bestia (*item per imaginem serpentis*: Truc. 781 ne duplicis habeatis -as [*780* colubrino ingenio]. Plin. nat. 18, 4 atra ceu serpentium -a vibrat *hominum malorum.* Itala psalm. 139, 4 [Veron. *al.*, *cf.* Vvlg.] acuerunt -am suam sicut serpentes. Hil. trin. 8, 40 extendite nunc vibratas sibilis -as haeretici serpentes. *al.*). Truc. 8 in vobis resident mores pristini, ad denegandum ut celeri -a utamini. Pompon. Atell. 139 -am vafram. Catvll. 7, 12 *quanta basia* mala fascinare -a *non possit* (*v. vol. VIII 224, 59 sq. et 70 sqq.*). Hor. carm. 3, 12, 3 patruae verbera -ae. Tib. 1, 2, 80 num ... violavi numina verbo et mea nunc poenas impia -a luit? (Lygd. 4, 11, 16). 3, 19, 20 hoc peperit misero garrula -a malum (Ov. am. 2, 2, 44 Val. Max. 7, 2 ext. 1. *cf. p. 1449, 53*). Ov. Ib. 522 sit in exitium -a proterva tuum (Homer. 137 nec -a protervior ulli *quam Thersiti*). Liv. 4, 49, 12 superbum ingenium immodicamque -am (*cf.* 22, 12, 11 ferox ... ac -a immodicus. Tac. hist. 3, 53, 1 nec sermonibus temperabat *Antonius* immodicus -a et obsequii insolens). 33, 31, 8 Aetolorum -as retundere. 35, 48, 11 provectus deinde est intemperantia -ae in maledicta (Sen. epist. 47, 8 aut gulae aut -ae. Cvrt. 8, 1, 45 Physiogn. 51 p. 70, 13). Sen. contr. 10, 5, 22 cum Timagene ..., homine acidae -ae. Sen. dial. 2, 11, 3 ut quisque contemptissimus et ut ludibrium est, ita solutissimae -ae est. Cvrt. 6, 9, 20 -ae temeritas (8, 12, 18. *cf.* 8, 8, 7 cuius *Cliti* temerariam -am probra dicentis mihi et vobis diutius tuli). Pers. 5, 25 pulsa dinoscere cautus quid solidum crepet et pictae tectoria -ae. Petron. 132, 15 vers. 4 sermonis puri non tristis gratia ridet, quodque facit populus, candida -a refert. Sil. 11, 557 virus futile -ae. Mart. 4, 5, 1 vir bonus et pauper -aque et pectore verus. 9, 27, 14 pudet fari, Catoniana ... quod facis -a (*alludit ad usum obscenum p. 1445, 9 sqq.*). Tac. hist. 1, 35, 1 *senatores* nimii verbis, -ae feroces. Gell. 12, 4, 1 qua -ae parsimonia, qua loquendi oportunitate ... amicum esse conveniat. Apvl. flor. 7 p. 26 -ae rabies et vilitas morum. 17 p. 77 ut inpatientia -ae commendationem ingenii quaerant. Tert. apol. 23, 14 inmundos spiritus esse *deos*, quod vel ex ... inpuratissimis -is ipsorum vatum intellegi debuit. adv. Marc. 4, 42 p. 563, 20 dominus dederat illi -am disciplinae, ut sciret, quando eum oporteret proferre sermonem. Itala psalm. 56, 5 (Veron. *al.*) -a eorum machaera acuta (Vvlg. gladius a. *cf.* 63, 4 *ibid.* exacuerunt tamquam gladium -as suas. Optat. 2, 25 p. 64, 22 dei episcopos -ae gladio iugulastis fundentes sanguinem non corporis, sed honoris). prov. 21, 6 (Hier. adv. Rufin. 3, 43, *cf.* Vvlg.) qui operatur thesauros -a mendacii (Vvlg. prov. 12, 19. *cf.* Cassiod. hist. 5, 48, 1 Ariani calumniae -as exacuerunt). Sirach 28, 16 (Aug. spec. 23 p. 142, 22 = Vvlg.) -a tertia *sc. calumniantis* multos commovit et dispersit illos *eqs.* (28, 19 *ibid.* -a t. mulieres viratas eiecit). Mod. dig. 48, 4, 7, 3 nec lubricum -ae ad poenam *laesae maiestatis* facile trahendum est. Amm. 29, 1, 8 -am non infrenem, sed dispicientem, quae loqueretur. *al.* β *ad artem dicendi* (*sive in universum de facundia sive de elocutione vel stilo singulorum. exempla selecta*): Plavt. Mil. 189 os habet, -am, perfidiam, malitiam atque audaciam (*cf.* Hor. epist. 1, 1, 57 est animus tibi, sunt mores, est -a fidesque). Cic. carm. frg. 16 cedant arma togae, concedat laurea -ae (laudi *var. l. ipsius auctoris? cf.* Plin. nat. 7, 117 salve ... -ae ... lauream merite). Flacc. 54 Maeandrius, cuius -a quasi flabello seditionis illa ... *est* contio ventilata. dom. 47 (*nisi ad p. 1445, 8*) legem Clodius scripsit spurciorem -a sua. de orat. 3, 26 et si hoc (*sc. unam esse artem sed dissimiles artifices*) in his quasi mutis artibus est mirandum et tamen verum, quanto admirabilius in oratione atque in -a? 3, 139 *Plato* non -ae solum, verum etiam animi ac virtutis magister. Catvll. 43, 4 nec sane nimis elegante -a *puella.* Lvcr. 1, 639 Heraclitus ... clarus ob obscuram -am. Sall. or. Cottae 4 qui -a, qui consilio meo, qui pecunia voluere, usi sunt (*seq. postea*: facundiam ... exercui). Sall. (?) rep. 2, 9, 1 *M. Bibulus* hebes -a. Hor. epist. 1, 19, 15 Timagenis aemula -a. ars 56 cum -a Catonis et Enni sermonem patrium ditaverit. Prop. 3, 21, 27 persequar ... studium -ae, Demosthenis arma. Ov. am. 1, 10, 39 reos empta miseros defendere -a. epist. 12, 12 -ae gratia ficta tuae. ars 3, 482 nocuit formae barbara -a bonae. Pont. 2, 2, 53 vivit ... in vobis fecundi -a parentis. Liv. 31, 44, 3 nec umquam ibi *i. Athenis* desunt -ae promptae ad plebem concitandam. 39, 40, 7 eloquentissimus *Cato* nec is tantum, cuius -a vivo eo viguerit, monumentum eloquentiae nullum exstet. 45, 10, 11 eos venalem -am habentis (Lvcan. 1, 269 audax venali ... Curio -a, vox quondam populi. *cf.* Querol. p. 18, 12 R. vende vocem, vende -am). Val. Max. 3, 3 ext. 4 multorum aures illa *Anaxarchi* -a ... admiratione sui adtonitas habuerat. Sen. apocol. 14, 2 P. Petronius ... homo Claudiana -a disertus. Octavia 885 -a claros *Gracchos.* Sil. 5, 77 egregius -ae nomenque superbum, Corvinus. Mart. 7, 47, 2 doctorum Licini celeberrime Sura virorum, cuius prisca gravis -a reduxit avos. Ivv. 7, 149 mercedem ponere -ae. Tac. dial. 31, 1 ut fictis ... controversiis -am modo et vocem exercerent. Gell. 3, 3, 1 Plauto moribusque ingeni atque -ae eius. 18, 3, 3 homo quispiam turpitudine pristinae vitae diffamatissimus, sed -a tunc atque facundia nimium quanto praestabilis. Apvl. apol. 34, 3 quibus tandem verbis accusasses crimen illud tam stultitiae quam -ae tuae congruens. Amm. 31, 16, 9 *scriptores* id ... adgressuros procudere -as ad maiores moneo stilos. Rvfin. Orig. in Ios. 7, 7 *v. p. 1446, 76.* Avg. in epist. Ioh. 1, 7 si ... committit se homo disertae -ae *advocati.* in psalm. 83, 8 l. 26 artes, quae magnae videntur in subveniendo, patrocinia -ae et adiutoria medicinae. *al.* *notione dilatata fere de litteris arte dicendi exornatis*: Salv. gub. praef. 1 ut aliquid -arum opus ... excuderent. 7, 68 illic *sc. Carthagine* artium liberalium scolae, illic philosophorum officinae cuncta denique vel -arum gymnasia vel morum. γ *ad sonum verborum, enuntiationem* (*unde vergit hic illic in notionem q. e. vox, e. g. l. 57. 66; exempla selecta*): Cic. dom. 139 mente ac -a titubante (Ov. ars 1, 598 fac titubet blaeso ... -a sono. Sen. epist. 11, 2 quibusdam tremunt genua dicturis, quorundam dentes colliduntur, -a titubat, labra concurrunt. 114, 22 in vino non ante -a titubat quam mens cessit oneri. Sil. 7, 201). Pis. 1 tarditatem ingenii, stuporem debilitatemque -ae (*cf.* Mart. 10, 65, 10 os blaesum tibi debilisque -a est). Phil. 3, 16 qui propter haesitantiam -ae stuporemque cordis cognomen *Bambalionis* ex contumelia traxerit (*cf.* de orat. 1, 115 sunt quidam aut ita -a haesitantes aut ita voce absoni *eqs.* Plin. epist. 4, 7, 4 os confusum, haesitans -a, tardissima inventio, memoria nulla. Cypr. laps. 8 non sensus obstipuit, -a haesit, sermo defecit?). de orat. 3, 42 L. Cotta gaudere mihi videtur gravitate -ae sonoque vocis agresti. Lvcr. 3, 155 infringi -am vocemque aboriri *propter metum* (Porph. Hor. sat. 1, 3, 47 sq.). Sall. hist. frg. 2, 25 *C. Scribonium Curionem* corpore et -a percitum et inquietem. Ov. ars 3, 294 blaesa (Priap. 7, 2). met. 5, 296 -ae (*picarum*) quaerit *Pallas* tam certa loquentes unde sonent. 5, 466 et os et -a volenti dicere non aderant. fast. 1, 538 substitit in medios praescia -a sonos. Liv. 10, 4, 10 sonum -ae et corporum habitum et nitorem cultiora quam pastoralia esse. Sen. contr. 2, 3, 1 quid, -a, trepidas? Sen. dial. 2, 17, 2 quid quod offendimur, si quis sermonem nostrum imitetur, si quis incessum, si quis vitium aliquod corporis aut -ae exprimit? (Qvint. inst. 1, 1, 37 multa -ae vitia, nisi primis eximuntur annis, ... durantur. 1, 5, 32 per sonos accidunt ... vitia oris et -ae). Pers. 2, 9 haec clare et ut audiat hospes; illa sibi introrsum et sub -a murmurat (Don. Ter. Eun. 282 lente ac sub -a murmurat). Stat. silv. 2, 4, 2 humanae sollers imitator, psittace, -ae. *al.* δ *transfertur ad gestus pantomimi fere tacite loquentis*: Anth. 111, 9 tot -ae quot membra viro.

2 *respiciuntur singula verba vel dicta* (*vergit in vim meton., quae plena p. 1449, 2 exhibetur. v. etiam sub 3*): Ter. Hec. 761 facilem benivolumque -a tua iam tibi me reddidit (*an ad p. 1447, 35? sed* Don. pro homine ipso). Hor. carm. 4, 6, 2 quem *Apollinem* proles Niobea magnae vindicem -ae ... sensit. Ov. met. 4, 670 illic inmeritam maternae pendere -ae Andromeden poenas iniustus iusserat Ammon. Sen. contr. 1, 1, 10 sacra populi -a (digna *trad.*) est. Lvcan. 3, 224 (*de hieroglyphis*) saxis ... sculpta ... servabant magicas animalia -as. Petron. 73, 3 coepit Menecratis cantica lacerare, sicut illi dicebant, qui -am eius intellegebant. Sil. 3, 305 miscebant avidi trucibus fera murmura -is. Qvint. inst. 1, 1, 35 interpretationem -ae secretioris, quas Graeci γλώσσας vocant. Ivv. 9, 119 (*vers. suspectus*) ut possis -am contemnere servi (120 ut -as mancipiorum contemnas). Svet. Tib. 61, 6 interrogatum eum ..., cur Paconius maiestatis reus tam diu viveret, statim ... petulantiam -ae obiurgasse. Avg. civ. 5, 24 p. 237, 6 D. si inter -as

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

sublimiter honorantium ... non extolluntur *imperatores.* *audacius de iis quae scripta traduntur (cf. infra l. 63)*: AVG. epist. 132, 1 apostolorum -as exhortor ut legas; ex his enim ad cognoscendos prophetas excitaberis. CASSIOD. in psalm. 74 concl. l. 245 -am ipsius *domini* cotidie gestamus in manibus.

3 *technice apud christ. respiciuntur vaticinia vel preces, quae fiunt per voces obscuras sacroque furore prolatas (fere metonymice de ipsis dictis; quaedam ad III spectantia ab his separare noluimus. distinguitur passim a 'prophetia'; ad rem v. Behm, Theol. Wörterbuch zum NT I 721sqq.)*: a *in scriptura sacra (dubium an huc pertineat etiam* ITALA Marc. 16, 17 [codd. cl *al.* = VVLG.] daemonia eicient; -is loquentur novis): ITALA act. 10, 46 (cod. e *al., sim.* VVLG. *hic et infra*) audiebant ... eos loquentes -is (*gr.* λαλούντων γλώσσαις *ut et cett. locis.* 19, 6 venit spiritus sanctus super eos, loquevantur vero -is et prophetabant. I Cor. 12, 30. 13, 1. 14, 2 qui ... loquitur -a, non hominibus loquitur, sed deo: nemo enim audit, spiritu autem loquitur mysteria. 14, 5 maior est ... qui prophetat, quam qui loquitur -is, nisi si interpretetur, ut ecclesia aedificationem accipiat. *et saepe in eodem capite. cf.* 14, 19 in ecclesia volo quinque verba loqui per sensum ..., quam multa milia verborum in -a). I Cor. 12, 10 *per spiritum datur* alii genera -arum, alii interpretatio ⌊-arum⌋ (sermonum *Vulg.; sim.* 12, 28). 13, 8 caritas numquam excidet, sive prophetiae abolebuntur, sive -ae cessabunt. 14, 4 si ... oravero -a, spiritus meus orat, sed mens mea sine fructu est. *et al. in eodem capite.* b *apud scriptores (loci notabiliores)*: TERT. adv. Marc. 5, 8 p. 600, 6 *si* commemorat *Paulus* in aliis -is et in aliis labiis locuturum creatorem, cum hac commemoratione charisma -arum confirmat. *ibid.* p. 600, 23 exhibeat ... Marcion dei sui dona, aliquos prophetas ...; edat ... aliquam orationem, dumtaxat spiritalem, in ecstasi, id est in amentia, si qua -ae interpretatio accessit. HIL. trin. 8, 30 ut in signum dati spiritus sancti -arum sermo donetur. AMBROSIAST. in I Cor. 13, 1, 2 sicut aeramentum inpulsu alterius resonat ..., ita et hic, qui -is loquitur, spiritus sancti effectum habet et motum, ut loqui possit. 14, 2 qui loquitur incognita -a, deo loquitur, quia ipse omnia novit. AVG. gen. ad litt. 12, 8 p. 390, 8sqq. cum ... -a intellegatur hoc loco (I Cor. 14, 4 *supra*) dicere obscuras et mysticas significationes, a quibus si intellectum mentis removeas nemo aedificatur audiendo, ... satis indicat eam se -am hoc loco appellare, ubi sunt significationes velut imagines rerum ac similitudines, quae ut intellegantur indigent mentis obtutu. *ibid.* p. 390, 22 quia ergo etiam -a *corporis* ..., cum loquimur, signa utique rerum dantur, non res ipsae proferuntur, propterea translato verbo -am appellavit quamlibet signorum prolationem, priusquam intellegantur. 12, 9 p. 391, 16 in illo *Pharaone* erat -a, in isto *Ioseph* prophetia, quia in illo rerum imaginatio, in isto imaginationum interpretatio.

B *apud animalia (sibilum serpentium sim. v. p. 1445, 31sqq.; cf. etiam III B)*: NAEV. trag. 25 ducite eo cum argutis -is mutas quadrupedis *i. maenadas.* OV. trist. 1, 9, 50 haec mihi non ... -a ... servatae pennave dixit avis. GRATT. 196 vanae ... -ae ... vitium *canis Calydoniae.* MANIL. 4, 900 quia consilium non est *animalibus* et -a remissa. PHAEDR. 1, 23, 5 -am vis meam praecludere, ne latrem? LVCAN. 1, 561 (*prodigium*) pecudum faciles humana ad murmura -ae. STAT. Theb. 3, 494 consonet arcana volucris bona murmura -a. MART. 13, 71 (*verba phoenicopteri*) -a gulosis nostra sapit; quid si garrula -a foret? 13, 77 dulcia defecta modulatur carmina -a cantator cycnus funeris ipse sui. ITALA exod. 11, 7 (Aug. loc. hept. 2, 61) non mutiet canis ⌊-a sua⌋ (*om. Vulg.*). PRVD. c. Symm. 2, 892 volucrum -is et aruspice fallit *daemon.*

C *apud res*: 1 *varias (per prosopopoeiam)*: PLAVT. Cas. 527 fac habeant -am tuae aedes. :: quid ita? :: cum veniam, vocent. CATVLL. 67, 44 nec -am esse nec auriculam *ianuae.* GREG. M. moral. 3, 70 -am contra nos vitia non habent. 2 *sonum reddentes (cf. p. 1446, 79)*: SIL. 11, 437 concordem citharae movit per carmina -am. PS. AVG. serm. ed. Mai 53, 3 *mare* coepit maiore undarum -a latrare. 3 *aliquid significantes (respiciuntur scripta vel instrumenta scribendi praeter* PETR. CHRYS.; *ceterum cf. supra l. 2. huc quodammodo transeunt*: OV. trist. 5, 13, 30 peragant -ae charta manusque vices. Pont. 2, 6, 3 praebet mihi littera -am): VIGIL. TRID. ad Simplic. 1 quia me suggerere causas ... coegit officium, trepidante maerore -am paginae non negavi. PETR. CHRYS. serm. 159 p. 619B illis *pastoribus* ortum dominicae nativitatis annuntians locuta est vox spiritualium ministrorum, istis *magis* stella tamquam -a coelorum. SALV. eccl. 2, 15 sacrorum voluminum -ae ac praeceptorum caelestium voces. CASSIOD. inst. 1, 30, 1 (*de librario*) manu hominibus praedicare, digitis -as aperire. in psalm. 40, 10 quemadmodum euangelii -a declarat. 101, 1 div. sequitur flebilis ... narratio, quae est manifestatio necessitatum et probabilium -a causarum.

appendix stilistica ad II: 1 *sententiae c. acumine dictae, quibus verba cuiusdam hominis ab eius factis vel cogitatis distinguuntur*: PLAVT. Asin. 162 magis istuc ... -a dici quam factis fore (Truc. 178 *v. infra.* LIV. 8, 22, 8 a Graecis, gente -a magis strenua quam factis). Bacch. 542 -a factiosi, inertes opera (Persa 280 servam operam, -am liberam ... habere). Men. 3 adporto vobis Plautum, -a, non manu (SALL. Iug. 44, 1 *exercitus* -a quam manu promptior. APVL. apol. 69, 8 quantum -a eius manu discrepet. *ceterum cf.* CIC. Catil. 3, 16 consilio ... neque manus neque -a deerat. SALL. Catil. 14, 3 quos manus atque -a ... alebat. SALL. [?] in Tull. 5 -a vana, manus rapacissimae. *sim. saepius*). Truc. 178 in melle sunt -ae sitae vostrae atque orationes, facta atque corda in felle sunt sita ...; (180) eo -a dicta dulcia datis, corde amara facitis (226 male corde consultare, bene -a loqui). PS. VARRO sent. 103 -a mente cuique nocentior est (CIC. carm. frg. 35 B. [off. 3, 108] iuravi -a, mentem iniuratam gero [*vertit Eur. Hipp. 612*]. de orat. 1, 37 exactionem *regum* mente non -a perfectam. OV. am. 1, 8, 103 -a iuvet mentemque tegat. SEN. contr. 4 praef. 2 Labienus, homo mentis quam -ae amarioris. *ceterum occurrit saepius iuxta* mens *e. g.* CIC. dom. 139 ad Q. fr. 2, 3, 2 LVCR. 3, 453). SALL. Catil. 10, 5 aliud clausum in pectore, aliud in -a promptum habere (MART. 4, 5, 1 -aque et pectore verus. CLAVD. DON. Aen. 2, 105 p. 161, 29 aliud promebat officio -ae, cum aliud pectore retineret). VERG. Aen. 11, 338 *Drances* largus opum et -ae melior, sed frigida bello dextera (OV. met. 9, 29 melior mihi dextera -a). LIV. 32, 21, 1 non magis consilium vobis ... deest quam -a (*cf. iuxta positum*: CIC. Brut. 97 SALL. or. Cottae 4 LIV. 22, 12, 12). POMER. 1, 17 si a -a vita dissentiat.

2 *iuncturae verbales selectae*: a *respiciuntur verba retinenda, moderanda sim.* ('-am tibi abscidam' *sim. fere pro 'tace' v. p. 1444, 21*): NAEV. com. 111 -is faveant, atque adnutent (*v. vol. VI 1, 376, 84sqq.*). PLAVT. Amph. 348 ego tibi istam hodie, sceleste, comprimam -am (Mil. 571). Curc. 486 -ae moderandum est mihi (Persa 297 CIC. de orat. 3, 40 SALL. Iug. 82, 2 *cf. l. 46*). Mil. 605 occludunt -am (Trin. 188 occlusti -am, nihil est qui respondeam. AMM. 16, 8, 7. *cf.* PHAEDR. 1, 23, 5 -am vis meam praecludere. AMM. 16, 12, 61 claudente noxarum conscientia -am [29, 1, 8]). Poen. 260 nil respondes? -a huic excidit. 1035 -am compescas face (TERT. adv. Marc. 2, 19 p. 361, 11 PS. CATO dist. 1, 3). Rud. 1254 -ae tempera (LIV. 28, 44, 18 SEN. dial. 5, 6, 2). Stich. 336 omnia membra lassitudo mihi tenet. :: -am quidem sat scio tibi non tenere (CATVLL. 55, 18 si -am clauso tenes in ore. OV. fast. 2, 602 AVG. serm. 180, 10, 11. *cf.* AFRAN. com. 39 retinet ... -am [OV. am. 1, 7, 20 epist. 9, 102. 11, 84 rem. 642 fast. 5, 247 COMM. instr. 2, 22, 6]. CIC. ad Q. fr. 1, 1, 38 tibi esse ... -am continendam [PAVL. FEST. p. 222 SEN. epist. 83, 20 CYPR. unit. eccl. 24]). CIC. dom. 135 vocem ... mittenti ... -am obmutuisse (*v. vol. IX 2, 120, 45*). OV. met. 6, 632 rapta silet ... -a? (Pont. 2, 2, 61). 11, 326 -a tacet (PETRON. 69, 3 tace, -a. MART. 7, 45, 6 nullis, Ovidi, tacende -is). VAL. MAX. 7, 2 ext. 6 quaerente cur solus *Xenocrates* -am suam cohiberet (ITALA psalm. 33, 14 [Veron. *al.*, *cf.* VVLG. prohibe]. CONSVLT. Zacch. 3, 2 p. 99, 30). TERT. patient. 15 p. 22, 22 -am frenat, manum continet (CYPR. patient. 20. *cf.* COMM. instr. 2, 7, 16 -am refrenare). *al.* b *respiciuntur verba proferenda*: LEX XII tab. (Fest. p. 173 *e Cincio*) uti -a nuncupassit, ita ius esto (COMMENT. augur. Varro ling. 7, 8). NAEV. com. 112 -a loquemur (PLAVT. Truc. 226 ENN. ann. 561 MART. 8, 2, 5 ITALA *p. 1449, 13. al.*). PLAVT. Cist. 128 uti -a (Truc. 8 CIC. off. 1, 133. SEN. dial. 5, 23, 5 monuit, moderatius -a uteretur). ENN. scaen. 304 exerce -am (OV. met. 6, 375 SEN. dial. 7, 20, 6 TAC. dial. 31, 1 AVG. civ. 1, 3 p. 8, 16 D. 2, 12 p. 67, 7). OV. met. 11, 52 flebile -a murmurat exanimis (STAT. silv. 2, 1, 149. *cf.* PERS. 2, 9 sub -a murmurat [DON. Ter. Eun. 282]). EPICED. Drusi 308 mota in nomen frigida -a tuum (HIER. epist. 36, 1, 1). SEN. dial. 7, 27, 6 ut in probra meliorum agitare -am vacet. LVCAN. 1, 472 *fama* innumeras solvit ... -as (ITALA Luc. 1, 64 [codd. a d]. LACT. inst. 4, 15, 8. 4, 26, 7 IVVENC. 1, 114 HIL. trin. 6, 33. *al. cf.* PLIN. paneg. 66, 5 frenatam ... tot malis -am resolvimus [ITALA Luc. 1, 64 aur. *al.*]). *sim. passim.*

III *respicitur fundamentum loquendi, sc. in summa quadam singulorum loquentium vel scribentium positum (cf.* PAVL. FEST. *p. 1444, 16.* GREG. M. moral. 27, 34 pro verbis -am dicere solemus, ut cum Graecam vel Latinam -am dicimus, Latina vel Graeca verba monstramus. ISID. orig. 9, 1, 2 -ae ... dictae ... pro verbis, quae per -am fiunt; ... sicut os dici solet pro verbis, sicut manus pro litteris. *huc spectant quaedam sub II A 3 allata*): A *hominum*: 1 *usu originario*: a *pertinet ad sermonem communem gentis universae (respicitur etiam* διάλεκτος, *maxime p. 1451, 31sqq.)*: α *exempla varia selecta*: PLAVT. Poen. 112 is omnis -as scit. ENN. ann. 148 vento, quem perhibent Graium genus aera -a. CIC. Verr. II 4, 112 neque tam barbari -a ... illi quam tu natura (*cf.* PRVD. apoth. 194 quae gens tam stolida est animis, tam barbara -is). Marcell. 9 *Caesaris* laudes celebrabuntur ... paene omnium gentium litteris atque -is. nat. deor. 1, 84 quot hominum -ae, tot nomina deorum. LVCR. 1, 139 multa novis verbis praesertim cum sit agendum propter egestatem -ae et rerum novitate. CAES. Gall. 1, 1, 2 -a, institutis, legibus inter se differunt. SALL. Iug. 18, 10 nomen eorum paulatim Libyes conrupere, barbara -a Mauros pro Medis appellantes (OV. trist. 5, 2, 67 nescia ... est vocis quod b. -a Latinae. MANIL. 1, 85 tunc et -a suas accepit barbara leges. *al. cf.* CIC. Verr. *supra*). VERG. Aen. 8, 723 gentes, quam variae -is, habitu tam vestis et armis. HOR. ars 290 nec virtute foret clarisve potentius armis quam -a Latium. OV. fast. 6, 547 quem nos Portunum, sua -a Palaemona dicet. trist. 3, 11, 9 nulla mihi cum gente fera commercia -ae (*v. vol. III 1876, 29sqq.*). LIV. 8, 6, 15 adversus Latinos bellandum erat, -a, moribus, ... congruentes. 10, 4, 9 peritos -ae. SEN. contr. 9, 3, 13 qui non fuerunt contenti unius -ae eloquentia. VAL. MAX. 8, 7 ext. 16 Mitridates duarum et XX gentium, quae sub regno eius erant, -as ediscendo (*de eadem re*: PLIN. nat. 7, 88. 25, 6 QVINT. inst. 11, 2, 50 GELL. 17, 17, 2).

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

SEN. apocol. 5, 2 non intellegere se -am eius. CVRT. 4, 13, 4 discordis moribus, -is: 6, 10, 23 tam victoribus, quam victis peregrina -a discenda est. MELA 1, 41 -is differunt et cultu deum. PLIN. nat. 3, 13 Celticos a Celtiberis ex Lusitania advenisse manifestum est sacris, -a, oppidorum vocabulis. 3, 39 *Italia*, quae ... tot populorum discordes ferasque -as sermonis commercio contraheret ad colloquia. 7, 7 tot gentium sermones, tot -ae, tanta loquendi varietas. SIL. 3, 221 castra quatit clamor permixtis dissona -is. IVV. 3, 63 in Tiberim defluxit Orontes et -am et mores ... secum vexit. TAC. hist. 4, 15, 1 *gens Canninefatum* origine -a virtute par Batavis. *et passim.*

β *determinantur nationes per attributa*: (I) *Romani*: EPITAPH. Naev. Gell. 1, 24, 2 *Naevio mortuo* obliti sunt Romae loquier -a Latina (VARRO ling. 5, 1 quemadmodum vocabula essent inposita rebus in -a L. 7, 110 omnis operis de -a L. tris feci partes [*eiusdem libros* de origine -ae L. *nec non* ἐπιτομήν de -a L. *memorat* HIER. epist. 33, 2]. *al.* CIC. Phil. 13, 44 quod verbum *sc.* '*piissimos*' omnino nullum in -a L. est. LIV. 26, 6, 11 gnari L. -ae. FEST. p. 325 SEN. contr. 4 praef. 7. *al.*). CIC. Caec. 51 quin neque verborum tanta copia sit non modo in nostra -a, quae dicitur esse inops (LVCR. 1, 831 nec n. dicere -a *homoeomerian* concedit nobis patrii sermonis egestas. VARRO ling. 5, 3 neque omnis origo est n. -ae e vernaculis verbis. 5, 29. *al.*). SEXTIL. carm. frg. Sen. suas. 6, 27 deflendus Cicero est Latiaeque silentia -ae (CORN. SEV. carm. frg. 13, 11 L. ... facundia -ae [Ov. Pont. 2, 3, 75]. LVCAN. 8, 348 ignorans L. commercia -ae. *al.*). PROP. 4, 2, 48 *Vertumno* nomen ab eventu patria -a dedit (Ov. trist. 4, 4, 5 p. facundia -ae). Ov. trist. 5, 7, 61 ne ... Ausoniae perdam commercia -ae. TAC. Agr. 21, 2 -am Romanam abnuebant (PLIN. epist. 2, 10, 2 isdem ... quibus -a R. spatiis pervagentur *libri*. APVL. mund. 11 Zephyrus vero, quem R. -a favonium novit. *al.*; *suppl. Mariotti, Lezioni su Ennio 62* ENN. ann. 357 ⟨Romana li⟩ngua). (II) *Graeci* (*v. etiam l. 51. hic illic respiciuntur* διάλεκτοι): PLAVT. Asin. 793 neque ulla -a sciat loqui nisi Attica (AVSON. 319, 9 p. 22 P. sermone impromptus Latio, verum A. -a suffecit culti vocibus eloquii. DIOM. gramm. I 335, 2 *Homerus* Atticae -ae cultor. SERV. Aen. 6, 20. *cf.* APVL. met. 1, 1, 4 -am At⟨t⟩idem primis pueritiae stipendiis merui. mund. 10 Atticorum -a). CIC. Verr. II 3, 84 quo iste interprete non ad -am Graecam, sed ad ... flagitia uti solebat (VARRO ling. 6, 40 neque his *verbis* fere societas cum G. -a. 6, 96. rust. 1, 1, 10 *libros vertit* ac G. -a Sextilio praetori misit. NEP. Milt. 3, 2 G. -a loquentes. *al.*). VERG.(?) catal. 9, 14 carmina cum -a, tum sale Cecropio. LIV. 34, 24, 3 -am tantum Graecorum habent *Aetoli* (PLIN. nat. 3, 50 VEL. gramm. VII 81, 7. *al.*). MANIL. 2, 889 censum si⟨c⟩ proxima Graiae nostra subit -ae. PAVL. FEST. p. 221 -a Dorica (SEN. epist. 77, 14 SERV. Aen. 1, 535. *al.*). PLIN. nat. 25, 16 *medicina* tota migrabat in Graeciae -as. VEL. gramm. VII 81, 7 communi -a Graecorum (MACR. exc. gramm. V 602, 18). DIOM. gramm. I 440, 5 quinque sunt -ae Graecorum, Ias, Doris, Atthis, Aeolis, coene (*item* SERV. Aen. 3, 122. SCHOL. Hor. carm. 3, 30, 13 Aeolicam, unam ex quinque Graecis -is. HIER. quaest. Hebr. in gen. p. 15, 3 quinta -a Graeciae Aeolis appellatur, quam illi vocant πέμπτην διάλεκτον. *cf.* POMP. gramm. V 105, 4 Graeci habent varias -as, item est una -a, quae dicitur Aeolica). *al.*
(III) utraque -a *sim. i. Graecorum et Romanorum* (*exclusimus locos, ubi contextu exhibentur nomina -arum, ut* CIC. fin. 2, 12 HOR. sat. 1, 10, 23 QVINT. inst. 1, 1, 14. *al.*; *explicat* AVG. civ. 8, 12 p. 339, 18 D. in utraque ... -a, id est Graeca et Latina): HOR. carm. 3, 8, 5 *Maecenas* docte sermones utriusque -ae (PLIN. nat. 12, 11 *platanus* insignis u. -ae monimentis. MART. 10, 76, 6 -a doctus u. QVINT. inst. 1 prooem. 1 auctores u. -ae [SVET. Aug. 89, 2]. FRONTIN. strat. 1 praef. monumenta, quae u. -a tradita sunt. PLIN. epist. 3, 1, 7 scribit ... u. -a lyrica. GELL. 9, 15, 2 cum u. -ae magistris. APVL. flor. 18 p. 86. CIL VIII 8500 [*a. 229*] studiis u. -ae. *al.*). Ov. ars 2, 122 -as edidicisse duas. STAT. silv. 5, 3, 90 *patrem* gemina plangat Facundia -a. (IV) *ceterae nationes*: VARRO ling. 5, 66 Sabina (5, 74 Sabinum -am olent *verba quaedam.* PAVL. FEST. p. 63 Sabinorum. *al.*). 5, 100 vocabulum e -a Armenia. 7, 28 in Oscam -am (LIV. 10, 20, 8. PAVL. FEST. p. 47 Oscorum. *al.*). rust. 1, 1, 10 Poenica (PAVL. FEST. p. 308 Poenorum. PLIN. nat. 4, 120 Punica. *al.*). frg. (1 F.) Prisc. gramm. II 8, 3 Chaldaeorum (HIER. praef. Vulg. Dan. Chaldaeam. *al.*). CAES. Gall. 1, 47, 4 -ae Gallicae scientiam (PAVL. FEST. p. 4. *al.*). LIV. 9, 36, 3 -am ... Etruscam probe noverat (PAVL. FEST. p. 132 Tusca. *al.*). PAVL. FEST. p. 166 Afrorum. CVRT. 5, 4, 4 Persicae ... -ae peritus (APVL. apol. 25, 9 Persarum. *al.*). PLIN. nat. 3, 59 Volscorum. *sim. saepius.*

b *pertinet ad sermonem generis cuiusdam scribendi vel aetatis cuiusdam* (*sermonem scriptorum singulorum v. p. 1447, 83sqq.*): CIC. de orat. 2, 61 poetas omnino quasi alia quadam -a locutos non conor attingere. VARRO rust. 3, 1, 6 -a prisca ... vocant collis tebas (GAIVS inst. 4, 17 p. -a [pristina *var. l.*]. *adde* ISID. *infra. cf. p. 1448, 27*). HOR. epist. 2, 2, 121 *poeta* proferet in lucem ... vocabula *prisca* ...; adsciscet nova ...; simillimus amni fundet opes Latiumque beabit divite -a. Ov. fast. 2, 22 quis *lanis* veterum -a februa nomen erat (*cf.* GAIVS inst. 2, 27 veteri -a. APVL. Socr. 15 p. 152 vetere Latina -a). VAL. MAX. 8, 9 ext. 2 veteris comoediae maledica -a. SEN. nat. 1, 13, 3 utar ... historica -a, *sc. parhelia 'soles' vocans.* 2, 2, 4 si philosophorum -a uti voluissem, *dixissem 'unita' corpora* (*cf.* epist. 13, 4 non loquor tecum Stoica -a, sed hac submissiore. 74, 17 *quae opinione bona sunt,* commoda vocentur et, ut nostra -a loquar, producta *i.* προηγμένα [*Cic. fin. 2, 52*]). MART. 1 praef. lascivam verborum veritatem, id est epigrammaton -am (*cf.* 2 praef. epigrammata ... contenta sunt sua, id est mala, -a). ISID. orig. 9, 1, 6 Latinas ... -as quattuor esse ..., id est priscam, Latinam, Romanam, mixtam; prisca est, quam vetustissimi ... sunt usi, incondita ut se habent carmina Saliorum; Latina, quam sub Latino et regibus ... sunt locuti, ex qua fuerunt duodecim tabulae scriptae; Romana, quae post reges exactos a populo Romano coepta est, qua Naevius ..., Vergilius poetae ... effuderunt; mixta, quae post imperium latius promotum ... in Romanam civitatem inrupit, integritatem verbi per soloecismos et barbarismos corrumpens.

2 *fere metonymice de gentibus propria -a praeditis*: *in scripturis sacris*: ITALA Is. 45, 24 (Ps. Fulg. Rusp. pro fid. 5 l. 141. *al., sim.* VVLG.) flectetur omne genu et iurabit omnis -a deum (*cf.* Phil. 2, 11 [cod. e *al.* = VVLG.] omnis -a confiteatur *eqs.*; *an uterque locus ad II?*). 66, 18 (Cypr. testim. 1, 21. *al., cf.* VVLG.) venio colligere omnes gentes et -as. Dan. 5, 19 (cod. 176) omnis populus, tribus, -ae erant trementes (*sim.* VVLG., *ut etiam ceteris locis in serie fere eadem*: 6, 25 [Cypr. testim. 3, 20]. 7, 14 [cod. 176]. apoc. [Primas. *ad locos. al.*] 5, 9. 7, 9. 10, 11 *et al. in eodem libro. item* VVLG. Dan. 3, 4. 7. 96. 98). *apud scriptores* (*dubium an huc referas etiam* TERT. adv. Prax. 16 p. 256, 19 turrem superbissimam *Babel* elidens -asque disperdens): IREN. 3, 22, 3 (3, 32, 1 H.) ipse *Christus* est, qui omnes gentes ... dispersas et universas -as ... in semetipso recapitulatus est. LACT. inst. 4, 12, 20 omnes gentes et omnes -ae nomen eius *Christi* venerantur. 4, 26, 36 populum ex omnibus -is et tribubus congregatum sub alas *Christi.* (*sim.* 7, 15, 5). PEREGR. Aeth. 43, 3 descendit spiritus, ut omnes -ae intellegerent, quae dicebantur (*sec. act. 2, 4sqq.*).

B *animalium* (*ad II B fortasse* VERG.): PACVV. trag. 83 -am avium intellegunt plusque ex alieno iecore sapiunt quam ex suo (GELL. 10, 12, 7 *serpentem quendam* si quis ederit, -as a. et conloquia interpretaturum). LVCIL. 378 canina si -a dico (*respicitur 'r' littera*). VERG. Aen. 3, 361 qui sidera sentis et volucrum -as et praepetis omina pennae (10, 177 cui sidera parent et -ae v. MANIL. 1, 91 -as didicere v., consultare fibras *eqs.*).

iuncturae verbales notabiliores ad III (*accedunt adi. vel subst. pauca*): 1 -am *scire, discere sim.*: PLAVT. Poen. 112 omnis -as scit (FILASTR. 104, 6 HIER. praef. Vulg. Dan. *cf.* TAC. ann. 2, 13, 2 Latinae -ae sciens. OPTAT. 3, 8 p. 92, 11 scientia -arum [FILASTR. 104, 3. 5. 7]). PACVV. trag. 83 -am avium intellegunt (SEN. apocol. 5, 2 VLP. dig. 45, 1, 1, 6). CIC. fin. 2, 12 utram ... -am nescio? Ov. ars 2, 122 -as edidicisse duas (VAL. MAX. 8, 7 ext. 16. *cf.* MANIL. 1, 91 -as didicere volucrum [CVRT. 6, 10, 23 FILASTR. 104, 4]). LIV. 9, 36, 3 -am ... Etruscam ... noverat (AVG. civ. 8, 11 p. 337, 8 D. *cf.* LIV. 10, 20, 8 gnaros ... Oscae -ae [26, 6, 11]). MANIL. 5, 378 -as hominum sensusque docebit (*cf.* MART. 10, 76, 6 -a doctus utraque). CVRT. 5, 4, 4 Graecae Persicaeque -ae peritus (QVINT. inst. 10, 1, 95 FRONTIN. strat. 1, 2, 2 AVG. civ. 15, 17 p. 95, 7 D. 18, 43 p. 321, 29). *al.* 2 -a *loqui, uti, appellare sim.*: EPITAPH. Naev. Gell. 1, 24, 2 loquier -a Latina (PLAVT. Asin. 793 CIC. de orat. 2, 61 NEP. Milt. 3, 2 SEN. nat. 2, 2, 4 epist. 74, 17 PLIN. nat. 6, 95. 25, 6 PLIN. epist. 7, 25, 4. *al. sed transitive:* AVG. in psalm. 118 serm. 18, 3 l. 33). LVCIL. 378 canina si -a dico (Ov. fast. 6, 547 PLIN. nat. 3, 59. 7, 88 APVL. mund. 13 SPART. Hel. 2, 3 Ps. AVR. VICT. orig. 21, 4 OPTAT. 3, 2 p. 72, 18. *al. cf.* APVL. Socr. 15 p. 152 dictitatum. HIER. epist. 57, 5, 6 quae in alia -a bene dicta sunt). SALL. Iug. 18, 10 barbara -a Mauros pro Medis appellantes (PAVL. FEST. p. 221 SERV. auct. Aen. 4, 577. 10, 198). SEN. nat. 1, 13, 3 utar ... historica -a (CVRT. 6, 9, 35 PORPH. Hor. sat. 1, 10, 30. *cf.* CVRT. 9, 1, 5 ⟨Indi⟩ aliud *nomen* -a sua usurpant). SEN. epist. 77, 14 clamabat ... Dorica -a (ITALA II par. 32, 18 Complut.). PLIN. nat. 3, 122 Ligurum ... -a amnem ipsum Bodincum vocari (SVET. Aug. 97, 2 AVR. VICT. Caes. 11, 5 HIER. epist. 22, 34, 1. 64, 10, 1. *cf.* APVL. mund. 10 ἐξυδρίαι Atticorum -a vocitantur [EPIST. Alex. l. 318 H.]). 4, 94 quod nomen eius gentis -a significat congelatum (4, 120. 5, 53. *al.* SVET. Tib. 1, 2 APVL. mund. 29). PLIN. epist. 3, 1, 7 scribit ... utraque -a lyrica (4, 3, 5 PORPH. Hor. carm. 4, 9, 3 Ps. CYPR. mont. 9. *cf.* ARNOB. nat. 1, 3 annalium scripta percurrite -arum diversitatibus scripta). *al.* 3 *locutiones respicientes translationem*: SEN. dial. 12 (11), 11, 5 ex alia -a in aliam transtulisti (PLIN. nat. 18, 22 VOPISC. Aurelian. 27, 6 HIL. in psalm. 2, 34 p. 63, 22 HIER. epist. 18 A, 1, 4. *al. cf.* HIER. epist. 57, 6, 1 ex alia in aliam -am ad verbum ... translatio [AVG. civ. 15, 13 p. 85, 11 D.]). FILASTR. 142, 6 Hebream -am Graeco sermone interpretati (AVG. civ. 15, 23 p. 108, 6 D. ἄγγελος ... Latina -a nuntius interpretatur. *cf.* 8, 23 p. 355, 5 Aegyptii verba sicut in nostram -am interpretata sunt [18, 43 p. 321, 26. 19, 23 p. 393, 7 ex Graeca -a in Latinam]. Ps. CYPR. mont. 2 haec est interpretatio de Hebreica -a in Latina⟨m⟩). HIER. epist. 57, 6, 3 quasi captivos sensus in suam -am *Hilarius* victoris iure transposuit. AVG. civ. 13, 24 p. 593, 11 D. sicut Graeci codices habent, unde in Latinam -am scriptura ipsa conversa est.

deriv.: linguarium, linguatus, linguax, 1. linguella, 1. lingula, linguosus; *cf.* lingulaca (*an etiam* lingulus?).

compos.: bi-, e-, ? il-, tardi-, trilinguis (-us); elinguo; sublinguium.

linguārium, -ī *n.* a lingua (*cf. tributa quae appellantur* columna-

[*Salvadore*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

rium, cloacarium, solarium, aes hordearium *sim.*). *i. q. multa ob temeritatem linguae solvenda*: SEN. benef. 4, 36, 1 damno castigabo promittentis temeritatem: 'ecce, ut doleat tibi, ut postea consideratius loquaris!' quod dicere solemus, -um dabo.

linguātulus, -a, -um. *a* linguatus *deminutive.* *i. q. lingua (parva) praeditus*: TERT. nat. 1, 8, 8 id (*sc. sonos a nutrice cui lingua exsecta erat prolatos*) ... infantes, quia unicum, facilius commentati paulo modulatius, utpote linguatul⟨i in⟩ inventum alicuius interpretationis impegeri⟨n⟩t.

linguātus, -a, -um. *a* lingua. **1** *i. q. lingua praeditus* (*sc. cum respectu loquacitatis vel facundiae sim.; cf.* GLOSS. bene -us: eloquens [*scribitur etiam* -anus, -arus]): TERT. anim. 3, 1 Athenis ... expertus -am civitatem, cum omnes illic sapientiae atque facundiae caupones degustasset. VVLG. Sirach 8, 4 non litiges cum homine -o (*var. l. et Aug. spec. 23 p. 127, 2* linguoso, *gr* γλωσσώδους). 25, 27 (= ITALA Ps. Aug. spec. 53 p. 532, 2) sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier -a homini quieto (linguosa *var. l. Vulg., gr. 25, 20 ut supra*). AVG. c. Iulian. op. imperf. 4, 73 o frontem -am mentemque caecatam. in psalm. 99, 13 l. 32 *mulieres* loquentes quae non oportet, superbae, -ae, ebriosae (*cf. Vulg. I Tim. 5, 13* verbosae, *gr.* φλύαροι). *transfertur ad pollicem lyrae sonos elicientem*: ANTH. 114, 3 chelyn, quam mox -o decurrens pollice cogit, humanum ut possit chorda canora loqui. **2** *i. q. forma linguae praeditus*: PS. ORIG. tract. 20, 8 B. spiritus sanctus, qui velut ignis -us advenit (*sec. act. 2, 3*). PS. APVL. herb. 124 l. 19 cum foliis pinguibus, ... -is, hoc est linguam simulantibus, in summitate (*Diosc. 4, 88, 1* γλωττοειδῆ).
deriv.: linguatulus.

linguāx, -ācis. *a* lingua. *i. q. lingua promptus, verbosus* (*cf.* GLOSS. -x: copiosus linguae): GELL. 1, 15, 20 homines in verba proiectos 'locutuleios' et 'blaterones' et '-es' dixerunt *veteres* (*scribitur etiam* linga-; *var. l.* lingulacas).

1. linguella, -ae *f.* *a* lingua (*cf.* 1. lingula). *i. q. lingula*: DIOSC. 4, 85 p. 47, 15 folia habet pinguia ... et spissa sicut lingellas (*gr. 4, 92* ὡς γλωττάρια).

2. linguella, -ae *f.* *ab* 1. ligula. *i. q. cochlear parvum*: GLOSS. III 22, 50 κοχλιῶρυξ ligula, ⌊-a⌋ (*addit cod. c*). *cf. p. 1454, 19*

[linguiātio *vix recte trad.* GLOSS. V 639, 5 *pro* ligurritio (*sec. Non. p. 85, 11; cf.* liguratio *var. l. ibidem*).] *Salvadore.*

1. lingula, -ae *f.* *a* lingua *deminutive. cf.* VARRO ling. 7, 107 (*affertur* NAEV.). PAVL. FEST. p. 116 -a per deminutionem linguae dicta; alias a similitudine exsertae, ut in calceis, alias insertae, id est intra dentes coercitae, ut in tibiis. *forma* lĭgula *derivatur a* ligando SCHOL. Iuv. 5, 20. *scribitur* lig- *sine varia lect. in codd.* VITR. 9, 8, 12. 13 SCRIB. LARG. 208 IVV. 5, 20 APVL. apol. 35, 3 VINDIC., PLIN. VAL., VICT. VIT. *hic illic variant codd. cf.* CHAR. gramm. p. 132, 14 B. -a cum n a linguendo dicta est in argento; in calceis vero ligula a ligando; sed usus ligulam sine n frequentat. PRISC. gramm. II 113, 17 lingua -a et per concisionem ligula. NOT. Tir. 99, 50 -a. *legitur inde a* NAEVIO, CATONE. [*val.* lingurĕ; *a forma* ligula: *hisp., port.* legra '*terebra ad aperiendam calvariam apta*'. *cf. M.-L. 5036. Corominas III 71. Machado II 1341. St.*]

i. q. lingua parva (GLOSS. γλωσσίς): **1** *per similitudinem cum lingua significantur*: **a** *gladius parvus*: NAEV. trag. 1 ne (sine *trad.*) mihi gerere morem videar lingua, verum -a (VARRO *ad l.* mucro gladii. GELL. 10, 25, 2 *inter* telorum, iaculorum gladiorumque vocabula, quae in historiis veteribus scripta sunt. 10, 25, 3 de -a, quoniam est minus frequens, admonendum existimo -am veteres dixisse gladiolum oblongum in speciem linguae factum; *tum affertur* NAEV.). **b** *partes quaedam: torcularii*: CATO agr. 18, 2 prelum ..., inibi -am p(edes) II s(emis). 19, 2 -am cum facies, de medio prelo conlibrato. *litoris*: CAES. Gall. 3, 12, 1 *oppida* posita in extremis -is promonturiisque. VICT. VIT. 1, 17 Maxulitanum litus ..., quod -a vulgi consuetudine vocitatur (*quasi nom. propr.*). *horologii*: VITR. 9, 8, 12 orbiculus in extrema circinatione fixam habeat -am, cuius cacumen *eqs.* 9, 8, 13 orbiculi -a. *ibid.* tympani -a. *vectis*: VITR. 10, 3, 3 sub onus v. ferrei -a subiecta (*opp.* caput, *antea*: lingua. *al. ibid.*). *organi hydraulici*: VITR. 10, 8, 4 quibus *anulis* -ae omnium includuntur organorum. *cutis sectae*: CELS. 8, 4, 9 si manu facienda est *plaga*, ea fere commodissima est, quae duabus transversis lineis litterae X figuram accipit; tum deinde a singulis procedentibus -is cutis subsecatur. *paxilli*: COLVM. 8, 11, 4 (*describitur stabulum pavonum*) figuntur breves paxilli, eorumque partes summae -as dolatas habent, quae transversis foratis perticis induantur. *calceorum* (*cf.* PAVL. FEST. *et* CHAR. *supra.* GLOSS. γλωσσὶς ὑποδήματος. corrigia): OV. ars 3, 444 in rugas -a pressa. SCRIB. LARG. 208 calceolorum MART. 2, 29, 7 non hesterna sedet lunata -a planta. IVV. 5, 20 habet Trebius propter quod rumpere somnum debeat et -as demittere. *tibiae* (*cf.* PAVL. FEST. *supra*): PLIN. nat. 16, 171 apertioribus earum -is (ungulis *var. l.*) ad flectendos sonos (*antea*: linguis). DIOSC. 1, 95 p. 50, 5 M. *ex canna* fiunt -(a)e ad calamos (*gr. 1, 85* γλῶτται). **c** *ornamentum*: ITALA Ios. 7, 21 (Lugd., Lucif. non parc. 3 p. 214, 22; *cf.* Ps. Cypr. cena 209) -am unam auream quinquaginta didragmorum (*gr.* γλῶσσαν, *Vulg.* regulam). PS. PHILO antiq. 44, 2 quatuor -as (tegulas *ed. pr.*) conflatiles auri (*Vulg. iud. 17, 2sqq. argentum commemoratur*). **d** *os quoddam*: APVL. apol. 35, 3 *quin dicitis me* quaesisse de litore ... echin⟨or⟩um caliculos, lolliginum -as VINDIC. epit. alt. 34 (*tit.*: de ossarum dispositione) p. 482, 3 p⟨t⟩erigion ..., hoc est -a stomachi tenerum (*cf.* GLOSS. pterigia -a). *huc rettulerimus* PLIN. VAL. 2, 27 ad fluxum ventris stringendum: ... gluten ... chartae induces et super -am impones. **e** -a: gyrdilshringe GLOSS.[L] Corp. L 237 (*eadem* L 122, *nisi quod trad.* legula). *an ad p. 1453, 73 sqq.?*

2 *proprie de linguis animantium* (*vi deminutiva non perspicua nisi* PLIN. VAL. 2, 40): PRVD. perist. 10, 978 quae *verba* concrepare -a (lig-, ling-, lingua *codd.*) moderatrix facit. PLIN. VAL. 2, 40 a(n)serum ... -ae assae (*Plin. nat. 30, 74* linguas). *dub. an huc*: PLIN. VAL. 2, 16 tit. ad -am et vomitum (*at in ipso cap.: medicamentum* impones ..., hoc enim et vomitum sistit).
deriv.: lingulaca, lingulatus. *cf.* 1. linguella.

2. lingula *v.* 1. ligula *p. 1396, 4.* *B.*

lingulāca, -ae *f.* [*a* 1. lingula (lingua), *cf.* pastinaca, verbenaca. *Sch.*] [*dubium an huc pertineat* GLOSS. IV 361, 15 lingula: chochia (*var. l.* cocliare) vel inguacla (*var. l.* linguacla, linguacia; -a *Götz in indice et Mountford* GLOSS.[L] II Abav. LI 26; linguella *confert Heraeus in exemplari suo indicis*).]

1 *genus piscium* (*sc. fere linguae formam exhibens solearumque simile; cf.* βούγλωσσος, κυνόγλωσσος. VARRO ling. 5, 77 vocabula piscium pleraque translata a terrestribus ex aliqua parte similibus rebus, ut anguilla, -a): PLAVT. Cas. 497sq. (*493* emito sepiolas ..., soleas) vin -as? :: quid opust, quando uxor domi est? ea -a est nobis, nam numquam tacet (*cf.* PAVL. FEST. p. 117 *ad l.* -a genus piscis vel mulier argutatrix [auguratrix *trad.*]. NON. p. 50, 6 *ad l.* -ae, locutuleiae, a procacitate linguae et loquendi proprietatem trahunt. *item transfertur per iocum ad homines loquaces vel obiurgantes*: VARRO Men. 381 resides [-dit *trad.*] -ae, obtrectatores tui ... murmurantes dicunt *eqs.* [NON. p. 26, 12 *ad l.* -ae dicuntur verbosi]). **2** *genus herbarum*: PLIN. nat. 25, 133 -a (lingulata, ligulata *sim. trad.; corrigitur sec.* 1, 25, 84) circa fontes nascens *eqs.* (*eadem narrantur 24, 170 de* lingua herba, *cf. p. 1446, 29*). **3** *per interpretationem nimis argutam iocorum, quos supra attulimus, abusive vindicatur notio q. e. loquax sim.*: PAVL. FEST. *et* NON. *v. supra.* GLOSS.[L] V Abba LI 40 li⟨n⟩gula⟨ca⟩: arguta, loquax (*cf. p. 1453, 31*).

lingulātus, -a, -um. *a* 1. lingula. *i. q. lingula ornatus*: VITR. 8, 6, 8 ita hi tubuli ex una parte sint -i, ut alius in alium inire convenireque possint. ISID. orig. 19, 34, 13 cernui socci sunt sine solo; -i, quos nos foliatos vocamus (*inde* GLOSS. V 218, 5, *sed scribitur* lig-).

lingulus, -a, -um. [*si genuinum, potius cum* lingere *quam cum* lingua *coniungendum. Sch.*] *i. qui libenter lingit, sc. de guloso sim.* (*an i. q. lingua promptus, rixosus sim.?*): VESPA 88 (*83* partes quisque suas tollit, qui cenat aput me) cervinam Actaeon tollit, ... taurinam -us ('*num* limulus ?' *Riese*) Aiax.

1. linguo *v.* lingo.

2. linguo, -ere. *onomatopoetice de voce milvorum* (*cf.* iugere, iugilare *nec non* SVET. frg. 161 p. 251, 2 milvorum *est* lupire vel lugere [-it, lingit *var. ll.*]): POL. SILV. voc. anim. chron. I p. 548, 5 milvus -it.

linguōsitās, -ātis *f.* *a* linguosus. *i. q. loquacitas, verbositas*: RVSTIC. c. aceph. p. 1169[D] (*ad haereticum*) memor esto ... absque omni -e et ipsas ... proferre res.

linguōsus, -a, -um. *a* lingua. *compar. et superl. non leguntur.* NOT. Tir. 58, 34.

i. q. lingua praeditus, loquax (*sc. in malam partem [cf. l. 66] praeter 3; cum colore mendacitatis maxime* PETRON. 63, 2 HIL. in psalm. 139, 15 AVG. in psalm. 139, 15 l. 2. *gr. respondere solet* γλωσσώδης): **1** *de hominibus*: **a** *adi.*: PETRON. 43, 3 durae buccae fuit, -us, discordia, non homo. 63, 2 scio Niceronem nihil nugarum narrare: immo certus est et minime -us. ITALA psalm. 139, 12 (Veron. *al., sim.* VVLG., HIER. psalt. sec. Hebr.) vir -us non dirigetur super terram (AVG. *ad l.* vir -us amat mendacia; ... non enim adtendit quid loquatur, dum loquatur. CASSIOD. *ad l.* quamvis -i possint dici et illi, qui linguae ubertate facundi sunt, tamen illis hoc specialiter nomen constat impositum, qui inconsiderata locutione verbosi sunt. *ceterum hunc respiciunt locum*: AVG. in psalm. 139, 15 l. 28. 16 l. 19. 17 l. 2 CASSIOD. in psalm. 139, 13 l. 198. *v. etiam sub b*). prov. 21, 9 (Didasc. apost. 7, 28) melius est habitare in angulo obscuro quam cum muliere ⌊-a et⌋ rixiosa (⌊ ⌋ *non exhibent LXX interpretes, sed addidit Const. apost. 1, 8, 22 sec.* prov. 21, 19 [*ibid.* 8, 30] melius est habitare in deserto quam cum m. -a et litigiosa. EPIPHAN. in euang. 59 p. 162, 3 m. ... -a ira magna *est. adde l. 1453, 17*). Sirach 8, 4 (Aug. spec. 23 p. 127, 2. *al.*) non litiges cum homine -o (*Vulg.* linguato. VVLG. Sirach 9, 25 terribilis est in civitate sua h. -us. AVG. c. Iulian. op. imperf. 2, 126 ut intellegatur te nihil dicere et tamen tacere non posse, h. -e). HIER. epist. 108, 20, 6 *virginem* -am et garrulam ac procacem (AVG. in psalm. 75, 16 l. 69 CAES. AREL. serm. 155, 3). CAES. AREL. serm. 6, 7 bonae viduae, non deliciosae, non -ae. **b** *m. pro subst.*: HIL. in psalm. 139, 15 in -o anceps et dubium et fallax os proditoris ostenditur (*ad* ITALAM *l. 61 ut* PROSP. *ad l.* -us non capit scientiam veritatis; amans enim semper loqui non potest erudiri). AVG. c. Iulian. op. imperf. 2, 202 calumniose, -e.

2 *de eloquentia, sc. vana*: AVG. conf. 1, 9, 14 ut in hoc saeculo florerem et excellerem -is *artibus* ad honorem hominum et falsas

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

divitias famulantibus (serm. 9, 2 nec patronum fraudolentis circumventionibus et -is a. adhibebis *die ultimi iudicii*).
3 *de digitis pantomimi*: CASSIOD. var. 5, 51, 8 orchestarum loquacissimae manus, -i digiti, silentium clamosum, expositio tacita.
deriv.: linguositas. *Salvadore.*

lingus *v.* lynx. **lini-** *v. etiam sub* leni-.

līnia *v.* linea. **līniāmentum** *v.* lineam- *et* linim-.

χρῖσις oblitus, **liniātūra** GLOSS. II 478, 48. *a* liniare (linere *p. 1456, 13*). linitura *dubitanter coni. Götz.*

līnifer, -a, -um. *a* linum *et* ferre. *i. q. linum producens*: PLIN. nat. 1, 12, 13 -ae Indorum arbores ([*spectat ad 12, 38 sq., ubi tractantur* lanigerae a.]. 13, 90 Aethiopia ... insignes a. non fere habet praeter -am, qualis Indorum atque Arabiae dicta est, *sc. 12, 38 sq.*).

līnificus, -a, -um. *a* linum *et* facere. *dub. an transeat in gr.* λινηφικός (*cf. Meinersmann, Lat. Wörter in gr. Pap. 33*). *i. q. linum conficiens*: AVG. serm. 37, 5, 6 (= CAES. AREL. serm. 139, 2; *ad prov. 31, 13* lanam et linum) lanificam et -am matronam. CASSIOD. hist. 1, 9, 3 *v. p. 929, 45.*

linifio *v.* linyphio.

līniger, -a, -um. *a* linum *et* gerere. *i. q. lino vestitus*: 1 *de deabus Aegyptiis earumque cultoribus* (*variat in codd. cum* niligen- *vel* laniger): OV. am. 2, 2, 25 Isim (Pont. 1, 1, 51. *cf.* ars 1, 77 -ae Memphitica templa iuvencae. PS. LACT. PLAC. fab. Ov. 1, 14 *Io* Isidis deae nomen accepit -aque est appellata). met. 1, 747 *Io* -a colitur ... turba (*cf.* LVCAN. 10, 175 Acorea. MART. 12, 28 [29], 19 -i ... calvi sistrataque turba. IVV. 6, 533 grege -o ... et grege calvo. CLAVD. 8, 573 sacerdos). 2 *de mense Maio*: CARM. de mens. 2, 18 cunctas veris opes ... -r in calathis ... Maius habet.

[linīmen *v. l. 36.*]

linīmentum, -ī *n.* *a* linire. *i. q. res ad illinendum apta, unguentum sim.* (GLOSS. II 531, 3 linamentum [linim- *var. l.*] χρῖσις. *vis verbalis validior esse vid.* THEOD. PRISC. eup. faen. 84, *v. infra*): PALLAD. 11, 14, 16 -um ... dolii non gypso, sed sarmentorum cinere ... inducere. *apud medicos*: THEOD. PRISC. eup. faen. 5 capillos linies; -um ... cum siccare coeperit *eqs.* 7 ladanum ... miscebis et uteris ut pinguissimo -o. 15 p. 15, 13 ex hoc ... -o curabis. 18 p. 20, 2 (linimen *edd. vet., ut vid.*). 55 saponatā aquā lavare -a (*cf.* 94 superaddendo -a non delavatis prioribus). 56. 72 levibus -is. 82 subpingue (*cf.* 83 pinguius). 84 ante -um. 85 qui *pulvis* miscetur ... ad -um. 86. 88. 92. 93. 95 murteo. 96 omnia -a vel fricamenta. log. 44. CAEL. AVR. chron. 3, 2, 40 ferventis resinae -o (*ed. Rovill. in marg.*, len- *in textu; ibid.* fricamento). ORIBAS eup. 4, 47 add. Aa p. 564 pet liniamenta.

[lininos- *falso editum pro* lienos- CHIRON 307. 311; *cf. quae adnotavit ipse editor in praef. p. XXXIII ad locos.*] *B.*

1. linio *v.* lino.

2. līnio, (-ōnis) *m.* *a* linum. *formam vulgarem pro* lineo *esse coni. Fisch, Arch. lat. Lex. 5, 1888, 75 coll.* linteo. GLOSS. II 361, 23 λινουργός -o. GLOSS.[L] II Abav. LI 27 -o: lintio, linitextor.

liniōsus *v.* lienosus. **liniph-** *v.* linyph-. **linis** *v.* 1. *et.* 2 lenis.

? **linitēnsilis** GLOSS. III 270, 15 *v. p. 1197, 29.*

līnitextor, (-ōris) *m.* *a* linum *et* textor. GLOSS. II 361, 24 λινουφός: linteator, -r. GLOSS.[L] Abav. LI 27 linio: lintio, -r. *? huc* GLOSS. II 586, 35 linetero: homo qui de lino et lana vestem texit (*an latet* linteo?).

linītio, -ōnis *f.* *a* linire. *scribitur* len-: ITALA Lugd. *et* Wirc. *infra.* *legitur in* ITALA *et* VVLG. Sirach (*cf. sub v.* illinitio).
i. q. χρῖσις (*quae vox resp., ubi nihil adnotatur; an i. q.* ἄλειμμα *l. 58?*): 1 *pertinet ad consecrātionem*: ITALA exod. 30, 31 (Lugd.) oleum -is (*gr.* ἔλαιον ἄλειμμα χρίσεως [*hinc* Aug. quaest. hept. 2, 135 p. 178, 18 o. -o unctionis], *Vulg.* o. unctionis. *item* Lugd.: 35, 12 [*gr.* χρίσματος]. 39, 16. Wirc.: 35, 14. 28. 40, 7 lev. 8, 10. 12). lev. 7, 25 (Wirc.) ⟨h⟩aec est -o A⟨ron⟩ et -o filiorum eiu⟨s⟩. 2 *pertinet ad opus figlinum*: VVLG. Sirach 38, 34 cor suum dabit *figulus*, ut consummet -em (*gr.* χρῖσμα).

χρίστης **linītor** GLOSS. III 309, 67 (*cf. 309, 68* χρ. dealbator). *a* linire.

[linītūra *non nisi var. l.* VVLG. Sirach 45, 13 *p. 1382.1; cf. l. 8.*]

? **linitus,** *abl.* -ū *m.* *a* linire. PLIN. nat. 20, 118 buselinum ... praevalere contra serpentes potu et -u (*hanc codd. lectionem tuetur André,* inlitu *Mayhoff et vol. VII 1, 384, 81*).

linix *v.* lynx.

linna, -ae *f.* [*vox gallica videtur, cf. hibern. vet.* lenn '*sagum*' *sim. Sch.*] *i. genus amictus, sagum*: PLAVT. frg. inc. 55 -a cooperta (-tus *var. l.*) est textrino Gallia (textrina Gallica *conicitur vulgo. affert* ISID. orig. 19, 23, 3 *qui explicat*: -ae saga quadra et mollia sunt. *inde* GLOSS.[L] I Ansil. LI 383. *cf.* GLOSS. V 602, 70 luma [*i.* -a]: sagum quadrum).

*__lino,__ lēvī, litum, -ere *et* linio, -nīvī, -nītum, -īre. [*praesens similiter ope litterae* n *formatum apparet in ind. vet.* lināti, *gr.* ἀλίνω (*fere eiusdem notionis*) *et in aliarum linguarum cognatarum vocibus, quarum tamen pars notione et forma nimis longe abest; ceterum v. sub* 2. lēvis. *Sch.*] *de scriptura*: len- *pro* lin-: ITALA exod. 28, 37. 29, 36. 30, 30 (Lugd.). 40, 7. 8. 11 (Wirc.). psalm. 26, 1 (cod. 333). CHIRON 492. *al.* *de mensura*: līn- (*var. l.* lēn-) *p. 1457, 72 sup.* litum *paenultimam corripere testatur* PRISC gramm. II 481, 2. *al.* *de formis*: 1) *stirpis praes.*: *praevalent formae ordinis tertii. ordinis quarti formae certae leguntur inde a* VITR. 5, 10, 3 -iantur (*sed* -untur 2, 8, 20. 7, 3, 11). CELS. 4, 4 -ire (-ere *Marx*). COLVM. 6, 8, 2 -ire (6, 17, 6. *cf.* -iri 11, 3, 25. *dubiae* 4, 24, 6 -ire *R* [lenire *A*, -ere *S*]. 6, 26, 4 -ire *AR* [-ere *S*]). 6, 30, 3 -iuntur (*sed apud eundem* -untur *quater*, -unt *sexies*). 7, 13, 1 -iendae (*AR*, -endae *S*, *rectius, ut vid.; cf.* -enda 6, 26, 3. 9, 15, 10). PS. QVINT. decl. 13, 3 -ire (*BV*, -ere *recc.; sed* 13, 17 -ant [*B al.*, -iant *V*]). *et saepius apud posteriores. seorsum notamus: imperf.* -iebant VVLG. Ezech. 13, 10. 22, 28 RVFIN. Orig. in lev. 5, 11 p. 353, 28 PS. RVFIN. in Am. 7, 7–9 p. 1091[A] *et saepius* (-bant *non nisi* LIV. 21, 8, 11. *cf.* GLOSS.[L] Corp. L 158 -bat non -iebat dicendum, quia -o, -ivit). *fut.* -am *et* -iam *inde ab* ITALA (*e. g.* exod. 30, 32 Lugd. -etur, *sed* Aug. quaest. hept. 2, 135 -ietur). *formae ordinis primi in* -are: (*cf.* illinare *vol. VII 1, 381, 74 sq. necnon* oblinare *vol. IX 2, 96, 59*): PALLAD. 3, 31 (*def. Grevander, Gnomon 13, 1937, 390*) -abis. ANTIDOT. Brux. 38 -abis (amabis *trad., sed cf. Skutsch, Arch. lat. med. aevi 11, 1937, 25 sq.*). 42 -atur. LIB. pontif. p. 49, 11 -et. ORIBAS. eup. 2, 1 G 3 Aa *et* La -andum. GLOSS.[L] IV Plac. O 18 oblinire: -are (-iare *Deuerling*, -ire *Mai*). 2) *stirpis perf. act.*: levi (*cf.* PRISC. gramm. II 529, 18 -o 'livi' *facit* vel magis differentiae causa ad nomen Livi 'levi'): CATO agr. 69, 2 HOR. carm. 1, 20, 3 CHAR. gramm. p. 320, 10 B. AMBR. (?) sacr. 3, 2, 13. *saepius var. l. in codd.* VVLGATAE *fere melioribus.* livi: COLVM. 12, 52, 17 liverunt (*ed. pr.*, lientur, -entur, -itur *trad.*). DIOM. gramm. I 370, 6 PHOC. gramm. V 433, 13. PRISC. gramm. II 529, 18 (*v. cit. supra*). 530, 10. 543, 13. 569, 21. *adde p. 1458, 32.* linui: ITALA exod. 2, 3 (Lugd.). psalm. 88, 21 (Eucher. form. 7 p. 39, 17). Ioh. 9, 6 (gat., cod. d *al.*). CYPR. GALL. gen. 254 PLAC. med. 7, 8 rec. *a. et saepius.* linivi, linii: *formae syllabam* -vi- *exhibentes non leguntur nisi ind. perf.* -vi, -vit *inde a* PS. QVINT. decl. 13, 5 ITALA psalm. 88, 21 (Hil. in psalm. 131, 19). Ioh. 9, 6 (Aug. in euang. Ioh. 44, 7). act. 10, 38 (cod. g). PS. AMBR. act. Seb. 11, 36 p. 1037[D]. *et saepius. stirps altera non usurpatur nisi in formis syllabam* -er- *continentibus inde ab* HIER. in Is. 8, 5 PLAC. med. 7, 8 rec. *a* 9, 14 rec. *a* 9, 17 rec. *a* 10, 2 rec. *β. et saepius, excepto* PS. FVLG. RVSP. serm. 17 p. 881[C] -iit. *formae contractae*: -nistis, -nisset (-visti, -visset *var. ll.*) HIER. in Gal. 5, 6 VVLG. Ezech. 13, 12. 14. *formas certis scriptorum exemplis carentes testatur* PRISC. gramm. II 529, 25 vetustissimi ... 'lini' in praeterito protulisse inveniuntur ut Varro rerum rusticarum: cum oblinerunt vasa (*3, 7, 7? sed trad.* -lev-). 543, 13 'livi' vel 'lii', quod in rarissimo usu est. 3) *part. perf. pass.*: litus *inde a* VARRONE rust. 3, 16, 31 VERG. georg. 4, 99 OV. Pont. 4, 9, 83. *et saepissime.* linitus: PALLAD. vet. med. 12, 16 FAVSTIN. trin. 5, 2 HIER. in Is. 53, 8/10 l. 33 HESYCH. in lev. 1, 4 p. 821[D] ANTIDOT. Brux. 42 AVELL. p. 746, 3 VICT. VIT. 2, 33 DIOSC. 3, 22 p. 386, 11. 4, 42 p. 26, 8. *part. fut.* liniturus AVG. quaest. hept. 2, 46. NOT. Tir. 112, 6 -it. 9 -tum. *legitur inde a* CATONE, VARRONE, VERG., HOR. [*raet. occ.* lenà; *ab* linire: *alvern.* inî, *vasc.* lyá; *partic.*: *sard. centr.* liníđu; *partic. pro subst.*: *hisp.* aleda. *cf. M.-L. 5063. Wartburg V 357. Wagner II 30. Corominas I 105. St.*] [*confunditur nimirum saepius cum* lenire (*cf. quae p. 1455, 81 attulimus; contra falso traditur* -ire *pro* lenire *e. g.* AVG. serm. 306, 11, 10 MARCELL. med. 36, 1 [*Plin. nat. 30, 76* lenit]), *ceterum cum* illinere *e. g.* CELS. 7, 21, 1[A]. 7, 26, 5[G]. *corruptum* MISC. Tir. p. 54, 17 -tum rosmarini tritum cum oleo mixto languidum inunges (*vix ad p. 1459, 52, cf. Ps. Apul. herb. 80 l. 6* herba rosmarinum *eqs.*). *e coni. dubia* SVET. Iul. 67, 2 auro -tis (*Bentley*, politis *trad.*) armis.]

i. q. spisse perfundere, inducere sim. (*plus valet quam* perfundere PLIN. *infra p. 1457, 14; accedunt adv.* crasse COLVM. 12, 46, 2. 12, 52, 17, spisse ANTIDOT. Brux. 38; *iuxta* inducere Ov. fast. 3, 760 VITR. 7, 3, 11, unguere CATO agr. 76, 4; *gr. respondere solet* χρίειν *passim* [*cf.* GLOSS. II 478, 50 χρίω: uncto, -o, oblito]): I *structura originaria cum acc. rei (animantis), cui superponitur aliquid*: A *-it aliquis* (*animal patiens pro agente l. 79; indicatur materies infusa per abl. passim, praep.* ex VITR. 5, 10, 3 DAMIG. lapid. 14 ORIBAS. eup. 2, 1 C 21 La, in VVLG. psalm. 88, 21, de SACR. Greg. 85, 11; *adv.* unde PS. FVLG. RVSP. serm. 18 p. 882[C], sic SER. SAMM. 141; *instrumentum per abl.* MART. 7, 20, 8 PS. RVFIN. in Am. 7, 7 sqq. p. 1091[A], *praep.* de PS. AVG. quaest. test. I 112 p. 292, 5): 1 *proprie*: a *varia variis*: CATO agr. 69, 2 dolia olearia nova sic imbuito: ... cummim indito, postea -ito; si recte -veris, *eqs.* (COLVM. 12, 52, 17 cum ... nova d. vel serias crasse gummi liverunt [*ed. pr.*, lientur, -entur, -itur *trad.*], *eqs. cf.* 12, 18, 6 pix ferventissima infunditur, volutaturque *dolium*, ut omnes dolii partes -antur. 12, 44, 2 picatum operculum dolii defruto large -ito, et ita impositum cinere opturato. *aliter p. 1457, 58 sqq.*). 76, 4 de mortario (*sc. eis quae mixta de mortario exemeris*) tracta *placentae* -ito, tracta addito singulatim, item -ito (*postea*: melle unguito). VARRO rust. 3, 16, 31 alvum ... inliciis -tam intus (*antea*: oblinunt ... rebus, quibus delectantur *apes*). VERG. georg. 4, 99 fulgore coruscant *apes*, ardentes auro et paribus -ta corpora guttis (SERV.: similibus, id est aureis guttis habentes distincta corpora; nam '-ta' est inlita, distincta). PRIAP. 86 (Verg. 3), 16 sanguine (sanguinea *codd.*) haec ... mihi *Priapo* ... arma barbatus -it hirculus (*iocose variat ecl. 1, 8* illius aram saepe tener ... imbuet agnus, *nisi fallimur*). HOR. ars 332 carmina ... -enda cedro (PORPH.: qui *libri* ... cedro inlinuntur ..., a tineis non vexantur). OV. medic. 7 auro sublimia tecta -untur, nigra sub imposito marmore terra latet (*item inaurando, pingendo sim.*: MART. 4, 39, 7 quae *vasa* Callaico -untur

[*Kemper*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

auro. 8, 33, 11 hoc -itur sputo Iani caryota Kalendis. SVET. Nero 31, 2 in ceteris partibus *domus* cuncta auro -ta, distincta gemmis ... erant. TERT. idol. 8 p. 37, 11 abacum. ITALA Ier. 22, 14 [Hier. in Ier. 4, 38, 3] cenacula ... -ta sinopide [*gr.* κεχρισμένα, *Vulg.* pingit]. *cf. p. 1458, 53sq.*). Pont. 1, 2, 18 omnia vipereo spicula felle -unt (*cf.* 4, 9, 83 sint ... -tae tenues serpentis felle sagittae [SEN. Med. 710]. LIV. 21, 8. 11 id *ferrum teli* ... stuppa circumligabant -bantque pice. COLVM. arb. 15 falces, quibus vineam putaveris ..., sanguine ursino -ito [*item* PLIN. nat. 17, 265]. CAPITOL. Aur. 15, 5 parte cultri veneno -ta [*item* AVR. VICT. Caes. 16, 7]. PRVD. psych. 436 -ta tela veneno). COLVM. 8, 17, 9 quae limo coenoque -ta sunt (litascunt *sim. trad.*), ut ante iam dixi, conchyliis ... apta sunt (*8, 16, 7* limosa regio). 12, 46, 2 insuper luto paleato crasse -unt *mala* (12, 47, 1). PLIN. nat. 13, 21 quosdam *unguenti* crassitudo maxime delectat, spissum appellantes, -ique iam, non solum perfundi gaudent (*cf.* HIER. in Gal. 5, 6 p. 399^A cum pedes lavisset ..., -nisset [-visset *var. l.*] unguento [CASSIAN. conl. 1, 8, 1]). MART. 7, 20, 8 buccis placentae sordidam -it mappam (*item inquinando*: 9, 22, 13 ut lutulenta -at Tyrias mihi mula lacernas. ARNOB. nat. 2, 39 ut ... proluvie -rent et madidarent se sua. HIER. epist. 54, 4, 2 cervices ... stercore [VICT. VIT. 2, 33 stercoribus vestimenta]. VICT. VIT. 3, 48 sese ... caeno. CE 876, 2 praecipias puer ne -at hunc lapidem *cf. p. 1458, 50. 55. 1459, 4*). PS. QVINT. decl. 13, 5 -nivit flores maleficis succis. *al.* *in re scriptoria i. q. oblitterare*: OV. Pont. 1, 5, 16 plurima cerno ... digna -i.

b *calce sim. parietes, aedificia dealbanda, firmanda sim.* (PAVL. FEST. p. 75 decalicatum: calce -tum. *cf. p. 1458, 59. 65. huc trahere possis etiam p. 1142, 50*): LEX par. fac. Put. (CIL I² 698) 2, 17sq. parietes marginesque omnes, quae -ta non erunt, calce harenato -ta politaque et calce uda dealbata recte facito. VITR. 2, 8, 20 in tectoriis operibus rimas ... faciunt *craticii* ...; cum enim -untur, recipientes umorem turgescunt (7, 3, 11 luto [*seq.* luto inquinatus ...; iterum luto inducto]). CET. FAV. 24 p. 305 tegula calce liquida -ietur, ut facilius operi adhaerere possit (*cf. Vitr. 7, 4, 3* dealbentur). HIER. in Matth. 23, 27sq. p. 172^A (*Vulg.* similes estis sepulchris dealbatis) quomodo sepulcra forinsecus -ta sunt calce, intus autem *eqs.* VVLG. lev. 14, 42 luto alio -iri domum ([*Itala Lugd.* defricabunt, *Monac.* perunguent]. 14, 43 postquam eruti sunt lapides ... et alia terra -ta [*sc. domus, ut vid.*; *cf. Lugd.* posteaquam rasa est domus, *Monac.* perlinita]. 14, 48 [*Lugd.* detersa, *Monac.* perlinita]). AM. 7, 7 ecce dominus stans super murum -tum et in manu eius trulla caementarii (*aliter Itala Hier. ad l. p. 1072^B* adamantinum *sec. gr.* τείχους ἀδαμαντίνου. *interpretantur*: HIER. *ad l.* p. 1072^D in manu eius ... trulla caementarii, qua solent superinduci parietes et non solum pulchritudinem accipere, sed et fortitudinem contra iniuriam imbrium. PS. RVFIN. *ad l.* p. 1091^A -tum, id est structoria arte compositum ...; trullam ..., id est curam meam, qua -iebantur et firmabantur quassa).

c *gypso, bitumine sim. foramina obturanda, vasa occludenda sim.*: VERG. georg. 4, 39 in tectis ... tenuia cera spiramenta -unt *apes* fucoque et floribus oras explent (*item foramina sim.*: VITR. 5, 10, 3 coagmenta ex argilla cum capillo subacta -iantur [*cf.* CET. FAV. 17 p. 301 iuncturae ... -antur. *v. l. 72*]. COLVM. 9, 15, 10 -enda ... sunt diligenter foramina parietum et fenestrarum, ne quid sit apibus pervium. 12, 46, 7 si qua rimam creta facit, luto -unt. PS. QVINT. decl. 13, 3 hiantes rimas tenaci -ire [-ere *var. l.*] fimo. PALLAD. 3, 25, 10 condunt *pira* urceo et eius -to ore conservant). COLVM. 8, 8, 7 gypso -ta vasa (PALLAD. 3, 31 v. cooperies ac -abis [*codd. meliores plerique*, -es, -ibis, oblinabis *var. ll.*]. *cf.* COLVM. 12, 45, 3 operculo superposito cinere in modum gypsi temperato dolium -itur [IVV. 9, 58 quis plura -it victuro dolia musto? EVGRAPH. Ter. Haut. 460 'relevi dolia omnia' -ire est contegere et operire; contrarium est 'relevi' quod est aperui]. *v.* HOR. *infra. aliter p. 1456, 67*). 12, 16, 4 opercula picata ... gypso -ito (12, 16, 5 ne possit spiritus introire [*sim.* 12, 47, 6]. 12, 44, 2sq. *aliter p. 1456, 71*). 12, 53, 2 reticulo inclusa (*sc. aromata*) demittito et metretam -tio. ITALA exod. 2, 3 (Lugd.) sumpsit illi *Moysi* mater sua thybin et -uit eam bitumine et pice (*gr.* κατέχρισεν, VVLG. -vit [-nivit, -uit *var. l.*]). VVLG. gen. 6, 14 bitumine -ies *arcam* intrinsecus et extrinsecus ([*Itala Ambr. hex. 6, 9, 72 al.* bituminabis, *Noe 4, 15* inlinies]. CYPR. GALL. gen. 254 ne fissilibus dissultent robora rimis, unguine praepingui -uit *Noe* bituminis a. CHRON. Alex. chron. I p. 92, 13 -ies eam ... asfaltu bitumini. GREG. M. *p. 1458, 62. cf.* RVFIN. Orig. in gen. 2, 4 p. 33, 17 ligna. ALC. AVIT. carm. 4, 249 ne rimosi compagum ... meatus accipiant ... imbrem, -ire memento iuncturas laterum pigrumque infunde bitumen). *per synecdochen cum acc. rei quae in receptaculo -endo servatur*: HOR. carm. 1, 20, 3 Graeca quod *Sabinum* ego ipse testa conditum -vi (PORPH.: dicit se hoc vinum per semet ipsum in veterarium condidisse; -visse se ergo gypso utique vult intellegi).

d *medicamentis* (*cf. p. 1458, 73*): α *corpora, plantas, vulnera sananda* (*spongias adplicandas p. 1458, 2*): OV. fast. 3, 760 limum ... inducere *in ora turgentia* monstrat *Liber*, hic *senex* paret monitis et -it ora luto (*cf.* SVET. Otho 12, 1 faciem cotidie rasitare ac pane madido -ere consuetum [SER. SAMM. 141 -e sic *sc. eo medicamento* f. PLAC. med. 29, 10 rec. β *al.*]). CELS. 4, 4 lasere linguam ipsam -ire. COLVM. 4, 24, 6 adlevatas plagas terra, quam prius amurca madefeceris, -ere (-ire *vel* lenire *var. ll.*). 4, 29, 8 fissura ... subacto luto -itur. 6, 11 incocta pice liquida cum vetere axungia -unt *vitiosam partem* (7, 13, 2). 6, 12, 4 *spongiae* -tae ... melle recte genibus adplicantur (PALLAD. vet. med. 12, 6 -nitae, *Veg. mulom. 4, 10, 1* conspersae). 6, 15, 2 cornua. 6, 17, 4 locum laesum (PELAGON. 457 haec omnia ... tere ... et ... animali ... loca eadem -ire non negleges. VEG. mulom. 4, 21, 4. *v. etiam* CHIRON 710 *infra*). 6, 26, 3 vulnera (SER. SAMM. 1050). 7, 5, 12 subluvies et intertrigo pice ... -tae eruentur (*sc. loca laesa subluvie et intertrigone, cf. vol. VII 1, 2291, 48sq.*). 11, 3, 25 *lactucae* radix fimo -iri debet (PLIN. nat. 17, 266 lupino trito cum oleo radices *arborum* -unt). *et saepius.* CALP. ecl. 5, 82 liquido picis unguine terga memento, si sint rasa, -as. PLIN. nat. 25, 122 scorpionem mortuum si quis helleboro candido -at, revivescere aiunt. MART. 7, 39, 6 sanas -it obligatque plantas. ITALA Ioh. 9, 6 (cod. a, *cf.* VVLG. *p. 1459, 21*) fecit lutum ... et -uit oculos eius (9, 11 [cod. d] -uit mihi o. [*gr.* ἐπέχρισέν μου τοὺς ὀφθαλμούς, *Vulg.* unxit oculos. *postea hos respiciunt locos*: HIER. in Is. 8, 5 l. 57 PS. FVLG. RVSP. serm. 17 p. 881^C PS. VIGIL. THAPS. trin. 3, 63 rec. II]. VVLG. Tob. 11, 13 sumens Tobias de felle piscis -nivit o. patri suo). SER. SAMM. 80 corpora. *et saepe, maxime apud script. med.* *laxius* pannis: CHIRON 710 locum p. -is (*seq.* cataplasma ... inponere).

β *partes corporis fucandas*: MART. 3, 42, 2 ventrem (*v. infra l. 72*). 10, 68, 3 numquam -ta mater. IVV. 6, 481 verberat atque obiter faciem -it *femina dives* (FRONTO p. 58, 25 v. d. H. [p. 64 N.] f. medicamento -tam [*in serie verborum cum* -ere *compositorum*]. HIER. epist. 79, 7, 7 purpurisso et cerussa). COMM. instr. 2, 19, 10 oculos nigrore -itis (*cf. Cypr. hab. virg. 14* oculos circumducto nigrore fucare).

e *chrismate sancto homines vel res consecrandas* (*usu christiano. cf. etiam l. 52 et 57*): ITALA exod. 28, 37 (Lugd.) indues ea (*sc. vestimenta*) Aron fratrem tuum et filios eius cum eo: et lenes eos (*gr.* χρίσεις, *cf. Vulg. 28, 41* consecrabis. *eosdem*: 30, 30 [Lugd., *Vulg.* ungues]. *Aron*: 40, 11 [Wirc.]). 40, 7sq. (Wirc.) sumes oleum lenitionis et lenis tabernaculu⟨m⟩ testimon⟨i⟩i, ... len⟨is⟩ altarium (VVLG. lev. 8, 10 -vit [livit, lenuit, -uit, -nivit *var. ll*; *Itala, Lugd.* unxit]). Hebr. 1, 9 (cod. d) ideo -nivit te deus. FIRM. err. 27, 5 sanguine eius *arietis* postes -iri praecepit *deus* (*sec. exod. 12, 22* [*ubi Vulg.* aspergite] *ut*: HIER. in Is. 13, 3 l. 18. PS. AVG. quaest. test. I 112 p. 292, 5 de hoc *hysopo* filii Israhel p. suos sanguine -ierunt. *cf.* PS. ORIG. tract. 9, 15B. limina). FAVSTIN. trin. 5, 2 *Christus* unctus sive -nitus. PS. AMBR. act. Seb. 11, 36 eum chrismatis -nivit unguento. VVLG. psalm. 26, 1 psalmus David priusquam -iretur. 88, 21 in oleo sancto meo -vi (lenui, -ui *var. ll.*) eum *i. David* (*gr.* ἔχρισα, *Psalt. Rom.* unxi). RVFIN. Orig. in lev. 5, 11 p. 353, 28 quo *sanguine* ... cornua altaris -iebantur. HESYCH. in lev. 4, 1sqq. p. 821^D hunc sacerdotem septuaginta non solum unctum sive -nitum, sed et consummatum manibus appellaverunt (PS. FVLG. RVSP. serm. 18 p. 882^C *olei sacramentum*, unde sacerdotes -iebantur). CANON. Turner I 2, 1 p. 32i, 2 ab ipso *Samuele* erat -tus *Saul* (*Const. apost. 8, 46, 7* τὸ κεχρῖσθαι). GREG. TVR. Franc. 5, 11 p. 206, 13 cunctos ... crismate -iens *pontifex*. SACR. Greg. 85, 11 baptizat et -it eum presbiter de chrismate in cerebro (*ibid.* ipse *deus* te -et chrismate salutis. *sim.* 206, 3sq.).

2 *in imagine vel translate* (*v. etiam p. 1457, 45*): HOR. epist. 2, 1, 237 scriptores carmine foedo splendida facta -unt (PORPH.: obscurant. *cf. epist. 1, 19, 30* quem *socerum* versibus oblinat atris). ITALA act. 10, 38 (cod. g) Ihesum a Nazareth, quem -nivit deus spiritu sancto et virtute (*gr.* ἔχρισεν, *Vulg.* unxit). IREN. 4, 39, 2 (4, 64, 2 H.) -iet *deus* te ab intus et a foris auro puro et argento. HIER. in Mal. 2, 3 p. 1555^B stercore vitiorum habemus -tas facies. hom. Orig. in cant. 1, 2 p. 30, 13 (*antea*: unxit te deus ... oleo exsultationis) si me tetigerit sponsus et ego boni odoris fio et ego -ior et ad me usque unguenta perveniunt, *eqs.* VVLG. Ezech. 13, 10sqq. ipse aedificabat parietem, illi (*sc. prophetae populum decipientes*) autem -iebant eum luto absque paleis: dic ad eos, qui -iunt absque temperatura, quod casurus sit, *eqs.* (*inde* HIER. in Ier. 4, 60, 5 blanditiis suis). GREG. M. epist. 7, 5 p. 447, 35 quid aliud in sancta ecclesia agimus, nisi arcam bitumine -imus, ne unda erroris intret? VITA Caes. Arel. 2, 34 vitia ... medicamentis divinis. *proverbialiter*: PETRON. 39, 7 in geminis ... nascuntur ..., qui utrosque parietes -unt ([*cf. Curius Cic. fam. 7, 29, 2* me virum bonum esse nec solere duos parietes de eadem fidelia dealbare. *App. prov. 2, 2, Corp. paroem. gr. I ed. Leutsch—Schneidewin p. 394, 7sq.* δύο τοίχους ἀλείφειν· ἐπὶ τῶν ἀμφοτεριζόντων καὶ διὰ μέσου χωρούντων ἐν μάχαις ἢ φιλίαις]. RVFIN. Orig. in gen. 10, 1 p. 94, 7 asperior fortasse vobis videor, sed non possum -ire parietem lapsantem [*cf. l. 60 nec non Otto, Sprichw. n. 1344*]). MART. 3, 42, 2 lomento rugas uteri quod condere temptas, Polla, tibi ventrem non mihi labra -is (*cf. locos p. 810, 58 collectos et locutionem* 'os sublinere' *Otto, Sprichw. n. 1312 nec non* GLOSS.^L IV PS. Plac. L 7 -tum os: patientiam calcatam vel credulitatem [crudel- *trad.*] inrisam). HIER. epist. 105, 2, 2 (*ad Augustinum*) ut vulgi de quibusdam proverbium est, -tum melle gladium (AVG. epist. 82, 2 p. 353, 16 *ad Hier.* si ... aliquid asperum ... leniore circumfundamus eloquio, -tum m. g. stringere iudicemur).

B -*it ipsa res infusa* (*fere ita, ut respiciatur effectus -endi pro actione, cf. structuras passivas sub A insertas, e. g. p. 1456, 77. 83. 1457, 1 nec non p. 1456, 79*): MART. 1, 87, 3 ne gravis ... fragres ..., pastillos ... voras; ista -unt dentes iantacula, sed nihil obstant, ... ructus cum redit a barathro. 2, 29, 9 coccina ... pingit aluta pedem, et numerosa -unt stellantem splenia frontem. 9, 61, 4 vellera ... pallent ... flava me-

[Kemper]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

tallo et -it Hesperium brattea viva pecus. CASSIAN. conl. 8, 1, 1 cuius *guttae olei* tantus est modus, ut vix ipsius gutturis ac faucium meatus non dicam -ire, sed pertransire sufficiat. GREG. M. in euang. 19, 7 p. 1158^C spumae *faciem*. APON. 7 Migne suppl. 1, 915 *unguenta* animas

II *structura inversa cum acc. rei superpositae (id, cui superponitur, indicatur per dat., praep.* per, in, super *aliquid,* in *aliqua re, vel subauditur; structura partitiva fere pro obi. l. 18. 21. 35, nisi usum absolutum agnoscere malis*): **A** *medicamenta sim.*: Ov. medic. 81 ut coeant *medicamina* apteque -i per corpora possint. SCRIB. LARG. 81 cum emplastri habet spissitudinem, tollitur ab igne medicamentum ...; -itur alutā cum opus est (MARCELL. med. 15, 98 in aluta). 82. PLIN. nat. 20, 194 si -atur calidum *anesum*. SER. SAMM. 30 alia ... trita -is *capiti* (733 alia vel piperi ... commixta -untur). 436 *poma* cocta -es (*praecordiis turgentibus ut*: 437 ocima ... bulbive -untur amari). 757 sevum bovis igne remittes mollitumque -es. PELAGON. 456 *medicamenta quaedam* tere diligenter et exinde (*sc. vi temporali, ut vid.*) animali ... -ito. CHIRON 128 ex herbis pocionem dabis portulacam ... et ex hoc suco -ito in uno, pisato tragantum simul *eqs.* (*sed* ex ... suco *pro instrum. accipitur vol. V 2, 1112, 10*). VEG. mulom. 4, 8, 2 picem liquidam cum veteri axungia incoquunt et -iunt (*e* COLVM. *p. 1458, 1*). VVLG. Tob. 11, 8 -i super oculos eius ex felle isto (Ioh. 9, 6 -vit [-uit, -nivit *var. ll.*] lutum s. o. eius [*gr.* ἐπέχρισεν αὐτοῦ τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, *cf. structuram diversam p. 1458, 13*]. EPIPHAN. Avell. p. 746, 3 s. tumores. p. 750, 29). PS. APVL. herb. 46 l. 4 in panno (78 l. 3). 122 l. 10 temporibus -ito (*nisi cum HaV* inl- *legendum est*). ANTIDOT. Brux. 38 locis ... tumentibus ... stercus ... spisse -abis (amabis *trad.*). 42 *Musae trociscus* cum linteolis -nitus et impositus; ... in aqua tritus spissus -atur. PS. THEOD. PRISC. add. p. 357, 15 fronti (DIOSC. 3, 22 p. 386, 11 [*gr. 3, 22, 5* χριομένων]. 4, 42 p. 26, 8 f. et timpora [*sic; gr. 4, 45* ἐπιτιθεμένη]). CASS. FEL. 7 p. 15, 2 medicamentum. ORIBAS. syn. 7, 1, 7 La p. 132 smyrne viscum ⟨cum⟩ aqua -ta aut libanus (*gr.* καταχρισθεῖσα). 7, 7, 5 Aa p. 138. **B** *varia*: PS. QVINT. decl. 13, 17 ut aliae *apes* congerant onera, aliae accipiant, aliae -ant (*nisi pro obi. alvus sim. intellegenda est*). ITALA exod. 12, 22 (Aug. loc. hept. 2, 65) -ietis super limen et super ambos postes de sanguine (*gr.* βάψαντες, *Vulg.* aspergite. *cf.* GAVDENT. serm. 2, 8 G. qui sanguis -iendus in postibus [HIER. epist. 108, 10, 8 in Mal. 3, 2 p. 1567^A. *cf.* in Is. 53, 8/10 l. 33 cruor]. *structuram diversam v. p. 1458, 33*). 30, 32 (Lugd.) in carne hominis non -etur *oleum sanctum* (Aug. quaest. hept. 2, 135 super carnem ... -ietur). PALLAD. 4, 20, 29 bitumen et oleum ... latebris vermium -unt. VVLG. Ezech. 13, 12 ubi est litura quam -vistis?

III *structura contaminata cum acc. duplici (cf.* infundere *vol. VII 1, 1512, 24; fortasse etiam p. 1458, 5*): PLAC. med. 4, 6 rec. β caprae fel cum melle mixtum fauces -iuntur (*rec. α* melle cum felle caprae fauces tange). 4, 15 rec. α fel mixtum cum orticae semine et ture veretrum -ito. 7, 8 rec. α fel verrinum vir sibi veretrum si -uerit. 10, 2 rec. β leonis sanguinem qui corpus suum -ierit. 29, 4 rec. β ovum crudum -as corpus. LIB. pontif. p. 49, 11 ut baptizatum -et (-iat, -at *al. var. ll.*) presbiter chrisma. ORIBAS. syn. 1, 15, 2 La p. 52, 22 Mø. ipsa loca (lenis sanguinem (*gr.* καταχριέσθω αιματι, *Aa* unguis sanguine).

in fig. etymologica: VVLG. Ezech. 13, 12 *l. 41.*

p. p. p. litum *pro subst. (?) i. q. unguentum (vix huc spectat p. 1456, 51)*: DIOSC. 1, 31 p. 22, 4 M. ut -um mulieribus in facie traiectus limpidam facit *sycyonium* (*cf. gr. 1, 30, 5* στιλβώθρῳ).

deriv.: *a* lino: litura. *a* linio: linimentum, linitio, linitor, ? linitus (-ūs). *cf.* liniatura, linitura.

compos.: al-, circum-, col-, de-, e-, il-, inter-, ob-, per-, prae-, re-, sub-, subter-, superlino *vel* -linio. *addas* 1. collinio (*cf. p. 1456, 1 sqq.; falso derivatur a* lenire *vol. III 1625, 52*). *Kemper.*

linocalamus, -ī *m., cf. gr. infra. i. q. stramentum ex lino constans*: ITALA Ios. 2, 6 (Lugd.) abscondit eos in trabibus, in li[g]nocalamo (ligno, calamo *ed., ineptiam ipse professus; gr.* ἐν τῇ λινοκαλάμῃ, *Vulg.* stipula lini. *formam gr. transcripsisse videtur* HIER. tract. in psalm. I p. 101, 7 in linocalami [*v. app. crit.*]; *an referas ad* λινοκαλαμίς?).

linoclistes *v.* linozostis.

DIOSC. 3, 108 p. 423, 12 camerops aut camedris aut **linodrios** ... vocant (*gr. 3, 98, 1* χαμαίρωψ ἢ χαμαίδρυς ἢ λινόδρυς). *nomen herbae (cf. André, Lex. des term. de botan. s. v.). obscurum (an pro* σέλινον δρυός, *quod legitur in cod. E textus graeci?*).

linogūstes *v.* linozostis.

linostēmus, -a, -um. [*nisi est gr.* *λινόστημος, *apud Latinos formatum e* linum *et gr.* -στημος, *cf.* ἀραιο-, μανο-, πολύστημος *nec non* χρυσοστήμων. *Sch.*] *scrib. in codd. etiam* -tim-. *i. q. ex lino et lana constans* (*cf.* ISID. orig. 19, 22, 17 -a vestis est ex lana linoque contexta et dicta -a, quia in stamine linum, in trama lanam habet): FAVST. Aug. c. Faust. 6, 1 p. 284, 21 vestem -am (AVG. c. Faust. 6, 9 p. 301, 10 [*inde* ISID. in deut. 9, 2]. *respicitur deut. 22, 11* vestimento, quod ex lana linoque contextum est). LIB. pontif. p. 50, 2 *diaconi vestiendi sunt* pallea -a ([-o *var. l.*]. p. 91, 4 palleis -is).

linostrophon *n.*, λινόστροφον. *nomen herbae*: PLIN. nat. 20, 241 marrubium ..., quod Graeci prasion vocant, alii -on (*cf.* 1, 20, 89 *medicinae ex* marrubio ... sive -o. PS. APVL. herb. 45 l. 31 [nostrofon *trad.*]. GLOSS. III 567, 70. 568, 9). *cf. André, Lex. des term. de botan. s. v.*

linostūtis *v. l. 9.*

*****linozōstis,** *gen.* -is *et* -idis, *f.*, λινόζωστις. linogustis *sim.* ORIBAS. *nomen herbae mercurialis (cf. André, Lex. des term. de botan. s. v.)*: PLIN. nat. 25, 38 (*cf.* 1, 25, 18) -s sive parthenium Mercuri inventum est ...; duo eius genera, masculus et femina *eqs.* 26, 121 sucus e -i. 26, 124 semen -is. 26, 150 -idis utriusque folia vel sucus (*cf.* DIOSC. 4, 184 p. 91, 10 -in ... femina ... masculus [*gr. 4, 189* ἄρρην, θήλεια]). PS. APVL. herb. 83 l. 15 a Graecis dicitur -s agria. DIOSC. 4, 82 p. 46, 17 folia *helxines* similia linostutis. 4, 170 p. 85, 13 apiu aut iscada ... aut diastittin dicunt. PS. DIOSC. herb. fem. 22. CAEL. AVR. chron. 5, 1, 10 -in herbam ... cibo dare. ORIBAS. syn. 1, 17, 8 Aa p. 55, 22 Mø. mercurialis herba, quam Graeci linogusten vocant (La lynugusteos). 2, 32 La p. 108, 14 linoclistes (*Aa* mercurialis). 2, 50 La p. 116, 16 linogustes (*Aa* merculialis). *al. ibid.* GLOSS. *v. sub* mercurialis. *B.*

*****linquo,** līquī, (lictum), -ere. [*praesens nasali inserta formatum exhibent etiam ind. vet.* rinákti, *avest.* irinaxti, *pruss. vet.* po-linka, *lituan. dial.* pa-liñka *nec non gr.* ἀπυλιμπάνω. *Sch.*] *pro* -qu- *hic illic scribitur* -c- (*supplevit Armini* CE 2149, 7 lic⟨ui ?⟩), -gu-. *praes.* liq- *saepe in codd.; perf.* linq- CE 698, 2 (*s. VI*). GLOSS.^L I Ansil. NE 245 (*vix etiam* FVLG. myth. 1 praef. p. 13, 10). *p. p. p.* lictum *in schemate coniugationis affert* PRISC. gramm. II 510, 6 (*seq.* re-, de-), *negare videtur* GLOSS.^L I Ansil. LI 416 '-ens' ... praeteritum non habet, praesens participium est. *exempla desunt; non probantur* CIRIS 141 (*Laetus*). CAPITOL. Aur. 7, 6 (*post lacunam, v. edd.*). NOT. Tir. 64, 14sq.

de notione: NON. p. 333, 29 '-ere' est dimittere (GLOSS.). 334, 38 '-erit' significat et reliquerit (GLOSS.). GLOSS. καταλιμπάνω. -it: λείπει. -imus: deserimus. liquit: misit. GLOSS.^L I Ansil. LI 414 -bant: amittebant. 426 -imus: ... praeterimus. *cf. p. 1462, 61 et ad singulos locos.*

legitur in poesi inde a NAEV., PLAVTO (*quater;* relinquo, *quod ceteri comici solum adhibent, amplius 50 locis*), ENN. trag. (*semel;* re- *trag. bis, ann. quater*), PACVV., ACC., CIC. Arat. *et* carm. (*septies,* re- *quater*), VARRONE Men., BIBAC., CATVLLO (*14^{ies}*, re- *sexies*) *fere paulo rarius quam* re- (HOR. *septies in* carm *et* sat. 1, 5, 35. 1, 9. 74. ars 285 [*v. Brink ad l.*]. *per variationem* VERG. Aen. 10, 856 neque ... relinquo; sed -am. PAVL. NOL. carm. 17, 2 nos ... relinquis, quos tamen sola regione -is); *in prosa, ubi* re- *longe praevalet, non ante* CIC. de orat. *infra p. 1461, 35. 36.* Planc. 26 rep. 6, 2 div. 1, 112 fat. 36 VELL. 1, 9, 4. SEN. *philos.* (*quinquies, sc. in describendo languore ut plurimis locis* CVRT., *unico* SCRIB. LARG.), PLIN. nat., TAC. [*dub. interpr.*: ACC. praetext. 28 -ier (liq- *var. l., fort. ad* 1. liquor *ut* LVCR. 3, 553). *falso trad. pro* ring-: GLOSS.^L I Ansil. LI 425.]

i. q. λείπειν: **I** *transitive (obi. e contextu suppleri potest l. 80. p. 1461, 11. 24 et* IVV. 6, 119 *v. Housman ad l.*): **A** *respicitur ipsa actio (sive cum affectu sive mera vi locali dictum)*: **1** *quolibet modo deserendi*: **a** *usu vario*: **α** *de animantibus*: (I) *in poesi*: NAEV. carm. frg. 23 (Non. p. 335, 4 *s. v.* '-erit'. p. 474, 9) Aenea quo pacto Troiam urbem -isset (*Merula,* -erit *vel* reliquisset *codd.*). ENN. trag. 128 Joc. (117 Ribb., *om. Vahlen*) cur talem invitam invitum cogis -ere? PACVV. trag. 186 currum. CATVLL. 61, 27 perge -ere ... Aonios specus, *Hymenaee (item in advocatione vel adventu deorum*: VERG. georg. 1, 16 PANEG. in Mess. 131 PROP. 4, 6, 27. *al.*). 64, 35 deseritur Cieros, -unt Pthiotica Tempe *eqs. (in catalogo ut* VERG. Aen. 7, 670. 676. 728. 10, 168 LVCAN. 1, 399. *al.* VAL. FL. 6, 84 STAT. Theb. 12, 624 CLAVD. 7, 72. 8, 452). *al.* LVCR. 4, 372 repletur *lumine* ..., quod liquimus eius *terrae. al.* BIBAC. carm. frg. 7 Oceani -ens Aurora cubile (*inde* VERG. georg. 1, 447 Aen. 4, 585. 9, 460 AVSON. 431, 1 p. 358 P.). VERG. ecl. 1, 3 patriae fines et dulcia -imus arva, nos patriam fugimus. *et passim.* *seq. inf. fin.*: CARM. adv. Marc. 3, 8 *gentes* omnia -erunt peregre se sistere. (II) *in prosa*: CIC. Planc. 26 (*verba grandiora*) *sicut Plancius me pulsum adiuvit, Minturnenses adiuverunt Marium* -entem terram eam, quam servarat. div. 1, 112 ab Anaximandro ... moniti Lacedaemonii sunt, ut urbem et tecta -rent. fat. 36 ut is *Philoctetes* in insula Lemno -retur (*37* relinquetur). VELL. 1, 9, 4 *Macedoniam* -ens in insulam Samothraciam profugit *Perses.* CVRT. 7, 5, 34 PLIN. nat. 28, 26 TAC. ann. 1, 30, 3. 2, 55, 4. 3, 46, 3. *saepius apud recentiores.* **β** *de rebus*: (I) *incorporeis*: CATVLL. 64, 238 mandata prius ... mente tenentem Thesea ceu ... nubes ... montis liquere cacumen. SEN. Herc. f. 1080 nec ... pectora -at *sopor.* dial. 4, 35, 3 -it decor omnis iratos. SIL. 5, 38 nec Poenum liquere doli. EPIGR. Bob. 52, 6 *Eteoclem et Polynicem mortuos* nec discordia ... nec in semet -it atrox animus. CORIPP. Ioh. 6, 219 liquit pectora terror Martis et ... pericula noctis. (II) *naturalibus*: CATVLL. *l. c.* nubes (*cf.* VAL. FL. 4, 98 Minyas ... -erunt flamina [*intransitive Apoll. Rhod. 1, 607* ἀνέμοιο λιπόντος]). LVCR. 4, 171 (= 6, 252) tenebras ... Acherunta ... -isse (BOETH. cons. 1 carm. 3, 1 [*imag.*] me ... -erunt ... tenebrae). PROP. 2, 15, 51 folia arentes liquere corollas. GERM. 579 *sidera* caerula -unt (*item de caeli signis e mari surgentibus*: 581. 673 AVIEN. Arat. 1351 FVLG. myth. 1 praef. p. 13, 10 PRISC. Anast. 13. *cf. l. 55 et de ipso caelo* AVIEN. Arat. 100. 850). SEN. Thy. 108 ut fontes liquor introrsus actus -at. PLIN. nat. 3, 117 *Padus auctus* ubi -it (*sc. agros, vix raptum*), ubertate largitor. PRISC. perieg. 22 *Tanais* Sauromatas -ens (*in cursu fluminis describendo ut* 523 Chalcida -ens *Achelous* [*gr. 496* ἀπὸ Χαλκίδος ἔρπων]. 724 [*gr. 748* λιπών]. 749). *prominendo*: AVIEN. orb. terr. 226 *promunturia* **sua** litora -unt (*Prisc. perieg. 140* procurrunt).

[*Balzert*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Ⓘ *aliis*: Ov. hal. 42 dum ... hamus ... ora patentia *piscis* -at. Manil. 2, 339 *linea trigoni* viae -et dispendia recta. *peculiariter de venis, quae explorando non iam percipiuntur*: Pavl. Petric. Mart. 2, 523 fila ... venarum *puellae aegrotantis* rupto pereuntia pulsu ... quaerentem -ere dextram.

b *morte*: α *forma 'ille -it vitam sim., homines'*: Naev. trag. 28 ubi ... volucres lino -ant lumina (Cic. carm. frg. 11 [de consul.], 24 vitalia. 22, 5. 24, 1 vitae [*Hom. H 89 κατατεθνηῶτος*]. Lvcr. 3, 542. 5, 989 dulcia ... l. vitae. Homer. 361 optata. *cf.* Plavt. Cist. 643 lumen). Verg. Aen. 10, 856 nunc vivo neque adhuc homines lucemque relinquo; sed -am (Clavd. 5, 21 cum luce simul -enda potestas). Hor. carm. 2, 14, 21 visendus ater ... Cocytos ..., -enda tellus et domus et ... uxor (*cf.* Stat. silv. 5, 1, 181 thalamos *i. coniugem*). Sil. 11, 438 -entes vitam ... olores (Cypr. Gall. gen. 339. Cod. Theod. 9, 12, 1 [re- *Cod. Iust. 9, 14, 1, 1*]. Cael. Avr. chron. 2, 13, 166. 3, 8, 123 CE 1290, 5). CE 474, 13 (*s. II ex.?*) bene -ere nato(s) (475, 11. 476, 11). *al.* β *forma 'anima -it illum'* (*cf.* Serv. *infra l. 51*): Acc. trag. 605 *si* anima corpus -erit (Carm. Gell. 19, 11, 4 vers. 14 me. Prvd. ham. 941 corporis ... hospitium). Sen. dial. 10, 20, 2 quem ... spiritus liquit (Sil. 6, 52 ora. 6, 126 artus).

c *languore* (*cf. etiam l. 5 et 53 et sub II*): α *active*: Ov. met. 8, 364 terga parantem vertere succiso -erunt poplite nervi. Sen. Oed. 595 nos liquit animus (epist. 77, 9 aliquando. Cvrt. 8, 2, 38 a., qui ... corpus sustentaverat, liquit. Plin. nat. 30, 48 quos -it a. aut quorum alienatur mens aut quibus vertigines fiunt [*inde* Plin. med. 2, 4, 5 Marcell. med. 20, 132]). Cvrt. 3, 5, 3 corpus vitalis calor liquit (8, 4, 8. Avian. fab. 9, 14 solitus mentis -erat ossa c. [*sec. Verg. Aen. 3, 308. al., ubi* re-]). Sil. 9, 51 quam subitus -at pallentia corpora sanguis (*metu*). β (*medio*)*passive*: Ov epist. 2, 130 -or et ancillis excipienda cado. Sen. dial. 3, 12, 1 vir bonus non flebit nec -etur animo? (epist. 57, 5 Cvrt. 4, 6, 20. 9, 5, 28. Scrib. Larg. 189 a. subinde -untur deficiuntque. Svet. Iul. 45, 1 repente).

2 *praetereundi vel dimittendi* (Gloss.): **a** *incorporaliter, sc. sensu potius translato quam novato* (*syn.* mittere, transire Decl. in Catil., Hor.): α *de dicentibus, scribentibus*: Cic. de orat. 3, 38 -amus ... haec, quae cognitionem habent facilem. 3, 180 -amus naturam (*antea tractatam*) artesque videamus. Decl. in Catil. 61 perpauca satis attigisse fuerit ...; -o telorum ... copiam ...; mitto litteras ... ; (*62*) transeo rem *eqs.* Veg. mil. 1, 8 ista ... tamquam nota -entes (re- *var. l.*). Arator act. 2, 1051. β *usu vario* (*fere affini ad p. 1460, 66sqq.*): Verg. Aen. 3, 160 longum ... fugae ne -e laborem. Hor. carm. 3, 8, 28 (*17* mitte ... curas) dona praesentis cape laetus horae: -e severa. Val. Fl. 1, 631 -ite, terrae, spem pelagi (*neglegendo, destituendo*: Sil. 13, 287 qui frangere ... gaudebit pacta ac tenues spes -et amici). 3, 59 exsilit ... somnia ... toris simulacraque ... -ens. Ps. Cato dist. 2, 3 -e metum leti. Arnob. nat. 2, 12 res patrias. 2, 60 ista ... -ere et posthabere. 2, 66 religionem. Prvd. cath. 1, 19 (*10* cubile spernere) quietem. Victorin. Macc. 32 mihi -ere certum est, quidquid, saeve, iubes. *al.*

b *corporaliter, sc. sensu pleno* (*poetice*): α *i. q. dimittere*: Verg. Aen. 3, 140 -bant dulces animas (Serv.: quare anima dicitur relinqui et non magis relinquere? *eqs.*; *simili inversione* Garg. Mart. med. 16 quibus anima [*om.* Plin. Val. 4, 15] -itur, odore succurrit *cucumis. locutiones sollemnes v. supra l. 18. 31 et sub II. cf. Hymn. Apoll. 361 λεῖπε δὲ θυμόν iuxta Λ 470 τὸν μὲν λίπε θυμός sim.*). 11, 827 -bat habenas ad terram ... fluens *Camilla*. Arator act. 2, 120 -ere ... reos (*121* absolvere vinctos. *aliquem ut* 2, 959 fuit optio -i, quem velles, ... tibi *sc. Iudaeae* [*cf. Vulg. Matth. 27, 17* quem vultis, dimittam vobis]). β *i. q. navigando praeterire*: Verg. Aen. 3, 705 te ... datis -o ventis, ... Selinus. Ciris 473 -itur ... Delos (*aliter* Verg. Aen. 3, 124 -imus Ortygiae portus). Ov. met. 14, 4sq. iam ... Aetnen ... -erat *Glaucus* ..., -erat et Zanclen *eqs.* 15, 703 *navis* praeter ... litora fertur, -it Iapygiam *eqs.* fast. 4, 564. Stat. Theb. 1, 335 (*332* praeterit). Avson. 205, 7sq. p. 63 P. te fabulantem non Vlixes -ret, liquit canentes qui melodas virgines (*cf. Hom. μ 197 παρήλασαν*). Clavd. 15, 506.

B *respicitur potius status remanentis*: **1** *cum acc. obi.*: **a** *accedunt determinationes* (*hic illic inter se mixtae*): α *indicatur, ubi vel qua condicione*: Ⓘ *per praepos., locat. sim.*: Plavt. Asin. 280 erum in obsidione -et (CE 52, 6 [*aet. fere Gracch.*] in terra [Varro Men. 516 Sen. Herc. O. 1024 Ennod. carm. 1, 9, 120]. 362, 5 [*s. I a. Chr.*] in maeroribus. Cic. Arat. 375 Catvll. 64, 133. Lvcr. 3, 713 *seq.* insunt. 3, 718 Verg. Aen. 9, 726. *al.*). Pseud. 141 hos domi -ere custodes (Stat. Theb. 7, 520 Tac. hist. 3, 25, 2 Avson. 403, 22 p. 236 P.). Lvcr. 1, 373 quia post (*adv.*) loca pisces -ant, quo *eqs.* (*praepos.*: Manil. 4, 159 *astrologi* p. ... ipsos sidera -unt [*v. Bühler, Hermes 87, 1959, 480*]. Sen. Phaedr. 936. Stat. Theb. 9, 224 p. terga [Prvd. ham. 844 CE 1238, 12]. *al.*). 1, 875 hic (Avg. serm. Rev.Bén. 49, 1937 p. 273, 94 CE 688, 5. 1389, 8). 2, 476 superā (*cf.* Val. Fl. 7, 643 super). Verg. Aen. 1, 517 classem quo litore -ant (*abl. ut* Sil. 4, 257 Stat. Theb. 6, 155. 904. *cf. p. 1462, 31*). 2, 597 ubi fessum aetate parentem -eris Anchisen (Val. Fl. 1, 560 Stat. Theb. 8, 139). Hor. sat. 1, 9, 74 sub cultro (Sen. Herc. O. 1612 Val. Fl. 6, 140 Stat. silv. 5, 1, 107 Drac. Romul. 7, 126). Ov. fast. 6, 340 ad ripas (CE 1349, 1 ad ubera [1847, 1]). Sil. 15, 245 incustoditam sine milite -erat urbem (Stat. silv. 5, 2, 65 prolem s. praeside). *al.* Ⓘ *per acc. praedic.* (*exempla significantiora; gerundivum v. infra l. 36*): Plavt. Capt. 282 quid pater, vivitne? :: vivum ... liquimus (Drac. Romul. 8, 538). Cic. Arat. 451 -ens vestigia ... antepedum contecta *Centaurus*. Catvll. 64, 123 ut eam devinctam lumina somno -erit ... discedens ... coniunx. Lvcr. 1, 702 quare quisquam ... omnia tollat et velit ardoris naturam -ere solam (Verg. Aen. 9, 482 *matrem* [*inde* Hos. Geta Med. 36]). 2, 46 *mortis* timores ... vacuum pectus -unt curaque solutum (Sen. Ag. 857 Lvcan. 9, 162). 6, 832 uti locus hic -atur inanis. Verg. georg. 4, 303 sic positum ... -unt *vitulum* (Lvcan. 6, 826). Aen. 4, 390 *Dido* fugit ... -ens multa metu cunctantem et multa parantem dicere *Aenean* (Serv. auct.: alii pro 'deficiens' accipi volunt more antiquo, sicut 'delinquere' pro 'deficere'). 5, 93. Germ. 132 *Virgo* abit ... attonitos -ens populos (*gr. 128 ἔλιμπανε παπταίνοντας*. Val. Fl. 7, 102). *et saepe. cum vocibus* in- *privativo ornatis*: Verg. Aen. 7, 308 nil -ere inausum (Mart. 2, 14, 1 n. intemptatum [Hor. ars 285] Selius, n. -it i.). 9, 288 hanc ... ignaram ... inque salutatam -o (Ennod. epist. 7, 4, 1 p. 174, 25). 10, 720 infectos -ens profugus hymenaeos (Val. Fl. 3, 117). Hor. carm. 1, 35, 36 quid intactum nefasti liquimus? Ov. met. 7, 762 talia ... inulta (Treb. Gall. 9, 2). *al.* Ⓘ *per abl. absol.*: Hor. carm. 1, 28, 33 precibus non -ar inultis. Sil. 15, 438. 655 Avian. fab. 30, 2. Sidon. epist. 3, 3, 7 quos humari nox ... prohibuerat, decervicatis liquere cadaveribus (*seq.* dimisisse truncatum). Ⓘ *per adv. modale*: Prisc. Anast. 57 impune sceleratam -ere gentem.

β *indicatur, cui*: Cic. carm. frg. 33 -amus amicis maerorem (*Solon frg. 22, 6 D. φίλοισιν καλλείποιμι ... ἄλγεα κτλ. cf.* CE 1285, 1 tibi ... dolorem. 1581, 2 luctum ... suis). Catvll. 64, 59 irrita ventosae -ens promissa procellae. Lvcr. 5, 5 talia nobis ... praemia liquit *Epicurus tamquam heredibus* (Trag. inc. 104 sceptra [regna *var. l.*] mihi. Sen. Med. 618 regimen magistro. Sil. 11, 178 cui sacra pater, cui nomina liquit. *al.*). Verg. Aen. 5, 795 socios ignotae -ere terrae (ignota ... terra *var. l.*). 10, 559 alitibus -ēre feris (Sil. 2, 269 cadaver). Val. Fl. 1, 280 *Phrixus fugit* -ens Athamanta Learcho. 1, 661 pateram, quam ... -erat hospitio (*i. hospiti eiusque domui*) ... Salmoneus. *et saepius. additur locutio finalis*: Catvll. 64, 287 Penios ... Tempe ... -ens ... celebranda choreis (*cf.* Stat. Theb. 3, 389 ista ... superis curaeque medenda [-ntia *P*, -nti *Garrodius*] -ite ... meae). Pavl. Nol. carm. 10, 331 Christo tantum me -e probari.

b *in univ.*: Cic. Arat. 465sq. crus dextrumque pedem -ens obit ... Perseus ..., tum cedens a puppi -itur Argo. carm. frg. 11 (de consul.), 46 avolsa pedum vestigia liquit *lupa* (Lvcr. 3, 320 Avien. orb. terr. 333. 1033 Pavl. Petric. Mart. 5, 747). rep. 6, 2 vocis et gravitatis suae -it illum tristem ... sonum. Verg. Aen. 4, 71 *cervam* fixit pastor ... telis liquitque ... ferrum nescius (*cf.* Sen. Phaedr. 729 ensem [897]). 10, 509 (*ad Pallanta mortuum*) ingentes Rutulorum -is acervos. Plin. nat. 2, 222 exhausto ... dulci ... omne asperius ... -atur (*cf.* 15, 22). *al.*

2 *pass. impers.* -itur *i. restat*: Lvcr. 2, 914 nec ... neque ...; -itur, ut *eqs.* (5, 795). Sil. 4, 626 vix cernere -itur undas (*cum inf. ut* 9, 164 -etur iniquis non ultra superis nostros celare labores).

II *intransitive* (*cf.* delinquere *et v.* Serv. auct. *supra l. 12*): **A** *i. q. deficere, ἐκλείπειν*: **1** *spectat ad languorem* (*cf. p. 1461, 21sqq.*): Lvcr. 3, 598 animo male factum esse ... aut animam -isse (*antea*: labefacta videtur ire anima *eqs.*). Cvrt. 6, 1, 15 -ente spiritu pariter ac sanguine. 6, 9, 33 -ente animo (7, 9, 14. 9, 5, 11 -entem revocavit a.). Amm. 31, 13, 10 nostros iam -ente venarum calore torpentes.
2 *spectat ad copiam imminutam*: Verg. (?) catal. 13, 35 -erunt (-ere *var. l.*) opes fameque genuini crepant? (*vix ad* liquesco; *v. p. 1481, 40*). Prisc. Anast. 209 nec sensum populis caeli penuria praebet (*i. nec sentitur a populis c. p.*), si desint imbres, nec -it copia victus.

B *poetice i. q. peccare* (Gloss.[L] III Abstr. LI 25 li[n]quit: peccavit aut dimisit [*cf.* DE *24* deliquit: peccavit]. V Abba LI 61 -it: peccat, dimisit): Drac. satisf. 39 (*de peccatoribus punitis*) liquit et antistes *Zacharias* ... elinguisque fuit voce tacente silens (*Vollmer in ed. mai. contulit laud. dei 2, 686* incurrit culpam; *cf. Blomgren, Eranos 64, 1966, 55. vix respicitur Vulg. Luc. 1, 22* egressus).

compos.: de-, relinquo.

ᵃlinteāmen, -inis *n.* [*cum* linteum, linteatus *conferendum. Sch.*] *scribitur* lentia- Pap. Corp. 254 (*saec. II in.*), 11. 34. Inscr. Notiz. Scavi 1913 p. 311 (*a. 231*). CIL IX 1655 *et saepe in codd.* -tia-, -thea- *sim. saepe in codd.*, -tim- Oribas. syn. 6, 20, 4 p. 108 (*errorem scribae pro -tiam- esse coni. Svennung, Wortstud. 92*). *legitur inde ab epistula militis* Pap. Corp. 254 (*saec. II in.*), Apvl., Itala; *in poesi deest*.

i. q. linteum, ὀθόνιον (Gloss.; *respicitur vel pannus vel merx lintea, materia sim.*): **1** *in vestitu*: *sacerdotum, angelorum*: Apvl. met. 11, 10, 2 candido -e cinctum pectoralem adusque vestigia strictim iniecti *antistites*. Itala apoc. 15, 6 (codd. g h *et* Vvlg. *var. l.*) angeli ... vestiti -n (*gr. λίνον, Vulg.* lino, lapide *var. ll.*). Sacr. Gelas. 695 M. praefatio -um: ... quemadmodum vestimenta pontificialia ... ornamentaque et -a fieri ... docuisti (*cf. Vulg. lev. 8, 7* subucula linea), ... consecrare ... digneris haec -a in usum altaris tui ad tegendum involvendumque corpus et sanguinem filii tui. *aliorum*: Pap. Corp. 254, 11 (*saec. II in.*) acu⟨m⟩ -aque mi mandavit. 254, 34 mater ... vendidit -a. Itala Os. 2, 5 (Wirc., cod. 176. *al.*) amatores meos,

[Balzert]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

qui dant . . . vestimenta mea et -a mea (*gr.* ὀθόνια, *Vulg.* linum *ut* 2, 9 [*ibid.*]). LAMPR. Alex. 40, 10 boni -is adpetitor et quidem puri, dicens: . . . quid opus est purpura in linea? Heliog. 26, 1 -n lotum numquam attigit. HIER. epist. 77, 5 oderat Fabiola gemmas, -a videre non poterat, ornamenta fugiebat. 108, 5 mollia -a. VVLG. Is. 3, 22 COD. Theod. 8, 5, 48, 1 VICT. VIT. 3, 48. VITA Melaniae 4 (*antea*: vestimentum grossiorem laneum) pretiosis -bus. 31. *tropice*: OP. imperf. in Matth. 51 p. 925^D si -a gratiarum . . . tollens *diabolus* . . . fecerit te . . . nudum (*antea*: vestimenta iustitiarum).

2 *in sepultura Christi, Christianorum*: ITALA Luc. 24, 12 (codd. f δ = VVLG.) *Petrus* vidit -a sola posita (*gr.* ὀθόνια. *cf.* Ioh. 20, 5sqq. [cod. a *al.* = VVLG.] videt posita -a *ille alius discipulus*, venit *Petrus* . . . et videt -a posita et sudarium . . . non cum -bus positum [*cf.* HIER. epist. 120, 5 -a separata et sudarium . . . seorsum p.]). Ioh. 19, 40 (cod. a *al.*) acceperunt . . . Iesum et adligaverunt illum -bus (*gr.* ὀθονίοις, *Vulg.* linteis). HIER. in Matth. 27, 59 (*antea*: ex simplici sepultura) quod corpus domini non auro, gemmis et serico, sed -e puro obvolvendum sit (MAXIMIN. hom. [Rev.Bén. 40, 1928, 64] 14, 16 obvoluta -bus membra *Lazari*. *cf.* AVG. in psalm. 65, 7 involveris -bus [ISID. epist. 7, 5 mundis]). LIB. pontif. p. 97, 2 corpus . . . cum -bus et aromatibus . . . tractans recondens sepellivit. *al.* *tropice*: BACHIAR. repar. laps. 11 sepeliatur mortuus . . ., nos autem consolationis -a et caelestis spei pigmenta tribuamus.

3 *vario usu*: INSCR. Notiz. Scavi 1913 p. 311 (*a. 231*) aes vestem -n ceteraque populo divisit (*in titulo gemino* CIL IX 1655 *suspense scriptum* lentiam, *quod edd. vix recte a* linteus *derivant*). EXPOS. mundi 31 quidnam unaquaeque civitas proprium habet, exponamus . . .: in -a sunt hae: Scythopolis, Laodicia, Byblus, Tyrus, Berytus, quae -n omni orbi terrarum emittunt (*sing. de materia ut*: 63 -n pro velaria et funium usum. ORIGO Rom. chron. I p. 145, 17 attulit *navis Alexandrina* . . . -n, carta, vitria. PALLAD. hist. mon. I 2 p. 258^B omnes . . . isti *monachi* manibus conficiunt -n). CAPITOL. Alb. 4, 6 ita candidus statim toto corpore *nascens filius*, ut -n quo exceptus esset, vinceret. OPTAT. 6, 1 p. 145, 9 in peragendis mysteriis ipsa ligna -e cooperiri (*item de velamine altaris, sacrorum*: HIER. c. Vigil. 5 pulvisculum nescio quod in modico vasculo pretioso -e circumdatum osculantes adorant. *al., v. etiam* SACR. Gelas. *sub 1*). HIER. epist. 108, 20, 3 -e ad tergendas solum manus utebantur. 125, 2, 2 in specie candidissimi -is (*sec. act. 10, 11*). *al.*

deriv.: linteaminarius.

linteāmentum, -ī *n.* [*cum* linteum, linteatus *conferendum. Sch.*] *i. q. linteamen* (*cum quo variat in cod.* GLOSS. V 223, 9): NOT. Tir. 97, 87 (*inter* linteum *et* sindonem) -um.

linteāminārius linteamina (*vel* lintea) vel vendens vel faciens GLOSS. II 586, 13. 31 (*scrib. in codd.* linthe-, lenti-). *a* linteamen.

linteārius, -a, -um. *a* linteum. *scrib.* lenti-, linti- *hic illic in titulis, v. infra*, lintenanus CIL IV 2308, line- GLOSS. III 201, 43 (*huc traxit Götz notione nisus*). *legitur in titulis* (*cf. Diz. epigr. s. v.*), *papyro et apud iurisconsultos, grammaticos. abit in serm. graec.* λεντιάρι(ο)ς.

i. q. ad lintea pertinens: 1 *adi.*: CIL IV 3340 C 1 pers⟨cr⟩iptio auctionis lintiariae. VLP. dig. 14, 4, 5, 15 duas negotiationes exercebat *servus*, puta sagariam et -am (*cf.* CIL V 5932 negotiatoris lentiari et castr⟨e⟩nsari. VI 9670 ⟨negoti⟩ator -us). CIL XIII 1995 artis lintiariae (*cf. infra sub 2b*).

2 *subst.*: a *de hominibus* (*masc.*; *fem. l. 63*): α *i. q. linteo* (*cf.* GLOSS. ὀθονιοπώλης. ὀθονιακός. λινουργός): CIL IV 2308 (*forma sane mira, v. supra*). PAP. Corp. 145, 17 (*c. a. 200?*) Arrianus -us. CIL XIII 1998 (*s. III in.*) lintiari. VLP. dig. 14, 3, 5, 4 quibus *institutoribus et circitoribus* vestiarii vel -i dant vestem circumferendam et distrahendam. COD. Theod. 10, 20, 16 ex corpore gynaeciariorum vel -orum sive linyfariorum. ISID. reg. monach. 20, 1 *ad custodem sacrarii* pertinebit . . . ordinatio quoque -orum, fullonum, calceariorum atque sartorum. CIL II 4318^a Fulvia -a. VI 7468. 9526. XI 6228 lintiario. (XII 3340 *lapis perit; trad etiam* -tae-.). 4484 ⟨l⟩intiari. β *i. q. capsarius (ad rem v. Oehler, RE V 2741, 24sqq.): exempla, sc. titulorum, non exstant nisi graeca, v. Diz. epigr. s. v.*

? b *fem. de arte vel negotiatione* (*cf. sub 1*): CIL III 5800 (= INSCR. Baiuar. Vollmer 111) negotiator(es) vestiariae et ⟨lint⟩iariae (*suppl. ex apographis*).

c *neutr. fere i. q. capsa, ubi lintea asservantur: non nisi graece exstat* INSCR. Année épigr. 1972 p. 157 n. 543 (*s. III?*) κατεσκευάσθη τὸ λεντιάριον.

λινουφός **linteātor,** lini textor GLOSS. II 361, 24 (*inter* linio *et* linteo). *a* linteum.

linteātus, -a, -um. *a* linteum. *scribitur* lente- ALC. AVIT. hom. 18 p. 127, 18 *in pap.*, linti- TERT. *in parte codd.*

i. q. linteo tectus, vestitus (*transfertur ad legionem sub velo lineo conscriptam* LIV., PAVL. FEST.): 1 *de hominibus*: LIV. 10, 38, 12 ea legio *Samnitum* -a ab integumento consaepti, ⟨in⟩ quo sacrata nobilitas erat, appellata est (10, 38, 13. PAVL. FEST. p. 115 l. Samnitum -a appellata est, quod Samnites intrantes singuli ad aram velis linteis circumdatam non cessuros se Romano militi iuraverant. *cf.* LIV. 10, 41, 10 -ae cohortes). SEN. dial. 7, 26, 8 laurum . . . -us senex et . . . lucernam . . . praeferens (*sc. Isidis sacerdos. cf.* TERT. test. anim. 2 p. 137, 13 anima . . . pallio Saturni coccinata et deae Isidis -a [*sc. pallio?* lino tecta *Iunius dubitanter*]). SERV. Aen. 8, 33 quod . . . ait 'tenuis . . . carbasus' docet quaedam sacra pure a -is debere fieri. HIER. epist. 117, 6, 2 inter . . . comatos -osque iuvenes (*cf. Cic. Catil. 2, 22* manicatis et talaribus tunicis, velis amictos, non togis). SIDON. epist. 8, 3, 5 inter purpuratos -um *virum* . . ., venerabili squalore pretiosum. ISID. orig. 19, 23, 6 sagati sunt Alamanni, -i Indi. 2 *de sede episcopali*: PACIAN. epist. 2, 3 p. 29 quem absentem epistula episcopum fecit, quem consecrante nullo -a sedes accepit (*sc. minime vacans, cf. Athanas. apol. 17 p. 276^C* τὸν θρόνον τὸν ἐστολισμένον ἐπισκοπικῶς). 3 *de rebus*: ALC. AVIT. hom. 18 p. 126, 34 (*contextu manco*) *ut in baptisterio quaedam* -a succrescant.

m. pro subst.: SERV. *supra.*

cf. linteamen, linteamentum.

linteo, -ōnis *m.* *a* linteum. *cf.* 2. linio. *scrib.* -tio- *in titulis* (*praeter* EDICT. imp. Diocl., INSCR. Epigraphica) *et in* GLOSS. *i. q. opifex textilium linteorum* (GLOSS. II 361, 25 λινουφίων -o. GLOSS.^{L} II Philox. LI 69 -o [lintes *trad.*] λίνυφος. *v. etiam sub* 2. linio. *frustra postulabat* CAPER gramm. VII 105, 16 -o mercator dicetur [*ne exemplo l. 32 allato quidem probatur*]): PLAVT. Aul. 512 propolae, -es, calceolarii *eqs.* CIL XII 5970 (*saec. I*). ? FAST. min. dom. Aug. Antiat. a. 43 (CIL I^2 p. 247) Zelus Aug(usti) lin⟨tio⟩. EDICT. imp. Diocl. 21, 5 L. -i . . . in opere primo pasto *tot nummos* . . ., in opere secundo pasto *tot.* LAMPR. Alex. 24, 5 -um . . . vectigal. FIRM. math. 3, 6, 4 -es *nascuntur in domo Veneris* (*item* 3, 11, 18. 4, 14, 13). SERV. Aen. 7, 14 apud maiores stantes texebant, ut hodie -es videmus. VEG. mil. 1, 7 dulciarios, -es omnesque, qui aliquid tractasse videbuntur ad gynaecea pertinens, . . . pellendos a castris. DIOSC. 5, 160 p. 239, 8 -es ad dealvanda linteamina utuntur *lapide quodam* (*gr. 5, 134* ὀθονιοποιοί). COD. Theod. 10, 20, 8 qui -es retentare dicuntur. 13, 5, 13 de -bus (lintrionibus *vel* lintrariis *Gothofredus dubitanter*) et naviculariis. COD. Iust. 10, 48 (47), 7 (*a. 357*) negotiantes vestiarios, -es, purpurarios et parthicarios, qui devotioni nostrae deserviunt, visum est secundum veterem consuetudinem . . . immunes esse (*Basilica* οἱ πραγματευόμενοι . . . τὴν ὀθόνην). CIL V 1041. XI 3209 magist⟨ro collegi⟩ -ion⟨um⟩. INSCR. Epigraphica 20, 1958 p. 150.

deriv.: linteonarius.

***linteolum,** -ī *n. et* **linteolus,** -a, -um. *a* linteum (linteus) *deminutive. scribitur in codd. etiam* lenti-, lente-; linti- PAP. Corp. 304, 14. *subst. masc.* linteolus CAES. AREL. *cod. optimo, v. p. 1465, 20. legitur apud* PLAVTVM *et inde a* CELSO, *praecipue apud script. rei med.* ['*linteum*' *vi deminutiva deficiente: dalm.* lenzul; *it.* lenzuolo; *sard. centr.* lentólu, *mer.* lentsólu *etc.*; *raet. occ.* lintsoel *etc.*, *or.* lintsul; *francog.* linceul (*et var. dial.*); *prov. vet.* lensol, *var. francoprov., prov., vasc.*; *cat.* llençol; *hisp.* lenzuelo; *port.* lençol. *cf. M.-L. 5070. Wartburg V 366sq. Battisti-Alessio III 2203. Wagner II 21. Corominas III 88. Machado II 1317sq. St.*]

A *subst. i. q. modicus pannus lineus* (*resp. gr.* ὀθόνιον, *ubi nihil adnotatur; de linamento lucernae* PRVD. cath. 5, 18): 1 *in vestitu* (*deminutive dictum ex affectu videtur apud* PLAVT.): PLAVT. Epid. 230 (*223* induculam) quid istae quae vesti quotannis nomina inveniunt nova, tunicam rallam, tunicam spissam, -um caesicium. TERT. virg. vel. 17, 2 *feminae quaedam* modice -is, credo, ne caput premant, nec ad aures usque demissis cerebro tenus operiuntur. HIER. epist. 64, 13 est . . . byssinum pilleolum *cidaris* et sic fabre opertum -o, ut nulla acus vestigia forinsecus pareant. in Mich. 3, 9sqq. p. 1184^C quid prodest circa collum ad abstergendos sudores -um non habere . . . et praeferre habitu paupertatem? SEDVL. carm. pasch. 5, 24 *Christus* -o adcinctus (*op. pasch. 5, 2* linteo). VEN. FORT. vita Radeg. 9, 21 quotiens quasi mavortem novum lineum savanum auro vel gemmis ornatum . . . vestiebat . . ., indignam se adiudicans tali componi -o (*seq.*: pro palla ponebatur *vestimentum* . . . super altare).

2 *in medicina imponitur vulneri sim.* (GLOSS. III 206, 37 mo[r]taria -a): a *exempla varia*: CELS. 2, 33, 3 madens *vino aqua aceto* . . . vel lana sucida vel etiam -um (5, 26, 33^B. 7, 26, 5^B duplex aut triplex. *al.*; *cf.* 5, 28, 3^E *linamenta* -o contegenda . . . madefacto [6, 19, 2]. 8, 8, 1^C tinctum. *sim. al.*). 4, 2, 8 imposito sinapi . . ., ante -o subiecto, ne vehementer adrodat (*item defendit ab acribus remediis*: 5, 28, 3^D contegendus ante -o est *nervus nudatus*, ne *eqs.* 7, 26, 5^C. PLIN. nat. 22, 69 supposito. *sim. al.*). 5, 26, 33^B solani folia . . . inlita -o superinicienda (*illinitur -um emplastro sim.*: *v. vol. VII 382, 81sqq. 383, 18. 78. cf.* 5, 28, 12^H emplastrum in -o superimponendum fistulae. 8, 4, 22 -o medicamentum habente contegenda est *exulceratio*. PLIN. nat. 23, 75 vulneribus in -is inponitur amurca, luxatis in lana). 7, 15, 2. ARNOB. nat. 5, 23 saucium *Iovem* . . . et in mendacium vulneris laneis fasceis -isque contectum. CHIRON 23 -is calciaturam bene facies (*inde* VEG. mulom. 1, 26, 2 -is munies *ungulam* diligenter). HIER. in Os. 6, 2 p. 867^A μότα appellantur -a, quae inseruntur vulneribus, ut putridas carnes comedant et extrahant purulentias. VVLG. Ezech. 30, 21 ut ligaretur *bracchium fractum* pannis et farciretur -is. *al.* b *exempla indicantia formas, species* (*selecta*): CELS. 6, 18, 8^B -um aut panniculus quadratus *eqs.* SCRIB. LARG. 53 semen -o spisso inligatum (55 PLIN. med. 3, 30, 13. *al.*; *cf.* MARCELL. med. 1, 24 denso [CASS. FEL. 66 p. 162, 5]). 205 -a carpta plurima *vulneri imponere* (237 [MARCELL. med. 33,

[Balzert]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

4]. *cf.* PLIN. nat. 28, 216 concerptis [*Diosc. 2, 78, 2 κροκύδα*]. *al.*). 227 tenue simplex rarum (CAEL. AVR. acut. 2, 37, 197 CASS. FEL. 19 p. 30, 3. 29 p. 58, 14. 38 p. 85, 6. *cf.* CHIRON 660 -a tenera [MARCELL. med. 1, 23]. CASS. FEL. 30 p. 60, 17 molli). AVG. doctr. christ. 1, 28 sicut -um vel rotundo vulneri rotundum vel oblongum oblongo ligaturamque ipsam ... similem similibus coaptat *medicus*.

3 *vario usu*: COLVM. 11, 3, 32 raris -is complura grana *porri* illigantur atque ita obruuntur (*sim.* 11, 3, 33. *inde* PALLAD. 5, 3, 2 rariore). 12, 48, 1 aspero -o vel etiam cilicio detergeto *harenam radici inhaerentem*. PLIN. nat. 14, 106 rosae foliis tusis in -o in mustum collatis cum pondusculo, ut sidat (*in eadem re* DIOSC. 5, 39² p. 183, 26 mittes *squillam tunsam* in -o raro et ligas; quod -um musto novo infundis. *item e -is fiunt sacculi ad aromata potionibus sim. infundenda*: PLIN. nat. 29, 95. MARCELL. med. 36, 53 *species* singulis -is alligato ..., deinde decoque. THEOD. PRISC. eup. faen. 34. *al.*). 20, 183 destillationem narium discutit *git* tusum in -o olefactum. 20, 184. *al.* APVL. apol. 53, 4 (*2* sudariolo. *7* involucro. *8* linteum) habuit Apuleius quaepiam -o involuta apud lares Pontiani (*excipiuntur sacra sim. ut*: CAES. AREL. serm. 227, 5 p. 854, 29 nitidum exhibent mulieres -um, ubi corpus Christi accipiant. 229, 4 p. 863, 17. 19 -a nitida [-os nitidos *W*] exhibent *mulieres*, in quibus sacramenta ... percipiant; ... considerent, ut, quomodo nitida -a exhibent, sic etiam nitidas animas suas exhibeant. *cf. p. 1463, 34sqq.*). met. 2, 30, 9 nasi ... dedecus -o isto pressim adglutinato decenter obtexi. CHIRON 346 *res quasdam* per -um colato. *al.* *de lucernae linamento*: PRVD. cath. 5, 18 cava testula *lucernae* sucum -o suggerit ebrio (*cf. p. 1468, 4*).

B *adi. i. q. linteus*: PRVD. perist. 3, 180 membra tegit *nix* ... pallioli vice -i (*iuxta 165* lacteolus, *197* aureolus *metri gratia*).

linteōnārius, -ī *m.* *a* linteo. OP. imperf. in Matth. 38 p. 840 -us comparat linteamina, ut vendat et ostendat.

linter (lunt-, lynt-), -tris *f.* (*m. infra l. 49sq.*). [*comparatio formae primariae* lunter *cum nortveg. vet.* lūðr *facta propter sonos fallax videtur. Sch.*] *scripturam* lun-, *quam testantur linguae Romanicae (v. infra), antiquiorem fuisse demonstrare conatus est Bücheler, Kl. Schr. I 50sq., cuius exemplis addas* GLOSS.ᴸ II Philox. LV 41; *in codd. antiquissimis scribitur* lyn- (*cf.* lintrarius): CIC. Mil. 74 *P.* VERG. georg. 1, 262 OROS. hist. 5, 14, 2. 3. *de formis*: *nom.* -r (*testatur* PROB. cath. gramm. IV 17, 3): TIB. 1, 5, 76. 2, 5, 34 OV. fast. 2, 864 PRISC. gramm. II 151, 18. 169, 15 GLOSS. lintris: SIDON. carm. 5, 283 ISID. orig. 19, 1, 25. GLOSS. (*ubi et* linteris, lintus, lentis, lentris, lentrix). NOT. Tir. *infra.* *acc. plur.* -is *habet* CATO agr. 11, 5, -eis *refutat Varro apud* PLIN. dub. serm. frg. Char. gramm. p. 164, 26 B. *de genere agit* PRISC. gramm. II 151, 18 -r ..., quod apud Graecos masculinum est ὁ λουτήρ (*λουντ- var. l. def. Bücheler loc. cit. p. 51*), apud nostros femininum est (*cit. ?* LIV. ANDR. carm. frg. 42). 169, 15 vetustissimi *tamen confuderunt genera* ... ut hic et haec ... lembus, -r, lepus (*e Capro et Probo*). *fem. exhibent ?* LIV. ANDR. carm. frg. 42 TRAG. inc. 90 (*?*). CAES. Gall. 1, 60, 4 LIV. 21, 26, 8. 21, 27, 8 EPICED. Drusi 428. *al.; masc.* (*cf.* lintriculus) *usurpant* TIB. 2, 5, 34 VELL. 2, 107, 2. *? neutr.* lyntreum *p. 1466, 54.* NOT. Tir. 110, 62 lintris (lent- *F*). *de notione v. infra.* *legitur inde a ?*LIV. ANDR. (*v. infra l. 70*), TRAG. inc., CATONE. [*a forma* lunter: *val.* luntre; *sic.* luntru, *neap. vet.* londra. *cf. M.-L. 5071. Wartburg V 367. Battisti-Alessio III 2266. St.*]

i. q. alveus ligneus: **A** *de navicula* (*maxime fluminibus, lacubus idonea; maritimo cursu non nisi l. 71. p. 1466, 4. 11. 50; cum gen. explicat.* cumbarum -es IORD. Get. 280): **1** *definitiones sim.* (*v. etiam* NON., SERV., SCHOL. Verg. *sub B*): GELL. 10, 25, 5 *inter navium appellationes in historiis veteribus repertas.* SERV. auct. georg. 1, 262 pleraque pars Venetiarum ... -bus exercet omne commercium ut Ravenna, Altinum, ubi et venatio et aucupia et agrorum cultura -bus exercetur. BOETH. categ. 2 p. 224ᴮ sunt ... quaedam naves, quae remis penitus non utuntur, ut -es quas solo subigunt conto. ISID. orig. 19, 1, 25 lembus navicula brevis, qui ... dicitur et cumba et caupulus, sicut et -is, id est carabus, quem in Pado paludibusque utuntur. GLOSS. -r εἶδος μονοξύλου πλοίου πρωτοκατασκεύαστον (*cf.* -is μονόξυλον *nec non p. 1466, 6. 28*). navicula modica. navicula parva de uno ligno. -es naviculae modicae in Nilo. *al. v. in thesauro glossarum.*

2 *cetera exempla*: **a** *proprie* (*Charontis p. 1466, 9*): **α** *iuxta verbum vehendi, motum indicans*: -r *est subi. vel obi. actionis*: *?* LIV. ANDR. carm. frg. 42 (*nisi est frg.* LV. *historici, v. Sc. Mariotti, Liv. Andr., 1952 p. 78*) iam in altum expulsa -e (expulsam -em *var. l.*). CAES. Gall. 7, 60, 4 conquirit etiam -es: has magno sonitu remorum incitatas *eqs.* (*dist.* naves). HOR. sat. 1, 5, 20 nil cum procedere -em sentimus *mulis ductam.* TIB. 2, 5, 34 qua Velabri regio patet, *olim* ire solebat exiguus ... -r (*cf.* OV. fast. 2, 391 hic, ubi nunc fora sunt, -es errare videres. *de eadem re Prop. 4, 9, 6* velificabat). PROP. 1, 14, 3 *in Tiberi* tam celeres ... currere -es et ... tam tardas funibus ire rates (*cf.* SIDON. epist. 1, 5, 6 discursu -ium). OV. fast. 6, 779 ferte coronatae iuvenum convivia -es (*777* celeri ... cumba). LIV. 21, 27, 8 ad traiciendum iam paratas aptatasque habebat pedes -es, eques fere propter equos naves, navium agmen ... parte superiore transmittens tranquillitatem infra traicientibus -bus praebebat. VELL. 2, 107, 2 (*1* cavatum, ut illis *Germanis* mos est, ex materia conscendit alveum) adpulso -e (*postea*: reversus in naviculam. TAC. hist. 5, 21, 2 *Classicum* adpulsae -es vexere). SIDON. carm. 5, 283 Hercynii nemoris si stipite -is texta ... pro Rheno sulcat Hydaspen. -r *est instrumentum actionis* (*sc. abl. praeter l. 14*): TRAG. inc. 90 (*versus a Cicerone allatus, ut adversarium ludibrio haberet*) nisi si qua Vlixes -e evasit (intervasit *vel* rate evasit *trad.*) Lartius. CIC. Mil. 74 -bus in eam insulam *Prilii lacus* materiem ... convexit (PLIN. nat. 6, 105 piper monoxylis -bus Becaren convehunt [*inde* SOL. 54, 8]). MAECEN. Sen. epist. 114, 5 (*vituperat Sen.* eloquentiam ebrii hominis ... errantem et licentiae plenam) ut alveum -bus arent versoque vado remittant hortos. EPICED. Drusi 428 quem semel umbrifera navita -e tulit. VAL. MAX. 2, 4, 5 -e Ostiam petens *Valesius.* PLIN. nat. 6, 104 longe a terra abest navium statio -busque adferuntur onera. AVSON. 415, 31 p. 274 P. *mercator* acatis, phaselis, -bus, stlattis, rate Tarnim et Garumnam permeat. AMM. 16, 11, 9 nancti ... vacuas -es *sc. Germanorum* per eas licet vacillantes evecti rediere. 24, 4, 9 nostri milites ... -bus (itineribus *trad., def. Petschenig, Philologus 50, 1891, 352*) et cumbis per varia discurrentes (*antea*: alveis arborum cavatarum invecti *Parthi*). CLAVD. 21, 206 *Germani* transvecti -bus amnem. **β** *varia*: CAES. Gall. 1, 12, 1 *Ararim* Helvetii ratibus ac -bus iunctis transibant (*cf.* AVSON. 349, 10 p. 168 P. -bus in geminis constratus ponto sit an pons. OROS. hist. 5, 14, 2 alium *pontem* conpactis -bus catenisque conexum superstratis confixisque tabulis instruxit *rex Avernorum*; ... [3] *Galli transeuntes* mox cum ipsis -bus mersi sunt). 1, 53, 2 -bus inventis (*syn.* navicula). civ. 1, 28, 4 duas ... naves ... scaphis -busque reprehendunt, reprehensas excipiunt. HOR. epist. 1, 18, 61 partitur -es exercitus, Actia pugna ... per pueros ... refertur. LIV. 21, 26, 8 ingens coacta vis navium est -iumque temere ad vicinalem usum paratarum; novasque alias ... cavabant ex singulis arboribus ([*cf. Polyb. 3, 42, 2sq.* τά τε μονόξυλα πλοῖα πάντα καὶ τοὺς λέμβους]. SIDON. carm. 5, 398 -e cavata ... exponit equos [*ad equos vehendos non apta est* -r LIV. *p. 1465, 80*]. *cf. l. 56. p. 1465, 82*). TAC. hist. 5, 23, 1 *Civilis* complet quod biremium quaeque simplici ordine agebantur; adiecta ingens -ium vis; ... et simul captae (actae *C. Heraeus*) -es sagulis ... pro velis iuvabantur. ann. 11, 18, 2 -bus ... *Chaucorum* depressis (*opp.* triremes *Romanorum, syn.* levibus navigiis). AMPEL. 8, 4 statim excipitur -bus *qui Leucade saxo desiluit.* AMM. 17, 13, 17 impositi -bus ... velites (*syn.*: navigia *nec non* gentiles lembos et nota *sc. Sarmatis* remigia). CLAVD. 8, 624 ausi Danuvium ... tranare Gruthungi in -es fregere nemus (*cf.* SIDON. carm. 7, 326 cecidit ... Hercynia in -es et Rhenum texuit alno). CYPR. GALL. exod. 60 modicam ... -em, *cui Moyses infans impositus est* (*syn.* 63 cymbae; *at Itala exod. 2, 5 Lugd.* thibin, *Vulg.* fiscellam). SEDVL. op. pasch. 3, 6 parvae -is tabulata conscendit (*praeter morem carbaso instructae, cf. l. 32 et carm. pasch. 3, 47* robora cumbae). IORD. Get. 280 nec cumbarum indigeat -es *Danuvius constrictus.*

b *in imag.* (*addas l. 3 supra*): CIC. Brut. 216 ex eo *Curione* in utramque partem toto corpore vaccillante quaesivit *C. Iulius,* quis loqueretur e -e (*inde* QVINT. inst. 11, 3, 129). TIB. 1, 5, 76 utere ... dum licet: in liquida nat (nam *var. l.*) tibi -r aqua (*locos similes congessit Schuster, Tibullstudien 130sq.*). OV. fast. 2, 864 venimus in portum libro cum mense peracto, naviget hinc alia iam mihi (mea *var. l.*) -r aqua. ANTH. 738, 1 qui modica pelagus transcurris -e Maronis (*cf.* SEDVL. epist. 1 p. 2, 1 qui ... tam immensum paschalis pelagus maiestatis viris quoque peritissimis formidandum parva tiro -e cucurrerim).

B *de labro quodam agricolarum* (*sc. maxime ad uvas condendas adhibito. fort. huc pertinet* GLOSS. II 432, 45 σκάφη scafa lyntreum hoc alveum): CATO agr. 11, 5 (quo modo vineae iugera C instituere oporteat) alveos XL, ... -is II. VERG. georg. 1, 262 cavat *agricola* arbore -es (*explic.* NON. p. 535, 5 naves fluminales [*fortasse haud inepte, cum rates fabricentur georg. 2, 445*]. *sim.* SERV. *et* SERV. auct., *qui addit*: alii -es, in quibus uva portatur, accipiunt. SCHOL. Verg. Bern.: sive naves significat, sive vasa concava in quibus premuntur uvae). TIB. 1, 5, 23 mihi servabit *Delia* plenis in -bus uvas.

deriv.: lintrarius, lintriculus, lintrizo.

***linteum,** -ī *n. et* **linteus,** -a, -um. [*v. ad* linum. *Sch.*] *scriptura* -tiu-, *quam reprobat* PROB. app. gramm. IV 198, 31, *non exstat nisi in forma* lenti- (*abiit in gr.* λέντιον, *cf.* λεντίκιον Pap. Oxyrrh. 1741, 10): ITALA Ioh. 13, 4sq. cod. d *et nonnumquam in codd. rec.* len-: CIL XIV 2215, 19. ORIBAS. *saepius. v. etiam supra et l. 72.* *masc. substantivi* ORIBAS. syn. 3 add. p. 895 lenteos. 7, 11, 15 La p. 143 lenteus. *al.* NOT. Tir. 97, 86 -um (*ante* linteamentum). *legitur subst. inde a* PLAVTO, CATONE, *adi. inde a* CIC., NEP., LIVIO. [*subst.* -um: *it. mer.* lintsa *etc.*; *sard. centr. vet.* lintha; *cat.* llenç; *vocali primae syllabae mutata* (*lenteum): *it.* lenza; *sard. centr. vet.* lenθu; *prov. mer.* lensi *etc.*; *cat.* llensa; *hisp.* lienzo; *port.* lenço. *cf. M.-L. 5072. Wartburg V 367. Battisti-Alessio III 2202sq. Wagner II 30sq., 21. Corominas III 88sq. Machado II 1317sq. St.*] [*falso trad.* GAIVS inst. 3, 192sq. *pro* licium.]

I *subst.*: **A** *i. q.* ὀθόνη, ὀθόνιον (GLOSS.), *res e lino texta* (*cf.* DIFF. Suet. p. 307, 31 Roth -a sunt contexta velut tunica, stragulum, velum; lina, quae singulis positis filis habent ... intervalla. AVG. cons. euang. 3, 23, 60 p. 351, 8 -a ... generaliter dicuntur quae lino texuntur). *significantur*: **1** *manutergium, sudarium sim.* (GLOSS. III 657, 16 da mihi sabanum ..., da mihi -um ad faciem. *sim. al.*): PLAVT. Curc. 578 -um ... extersui (-sum *trad.*; *cf.* APVL. met. 1, 23, 8 -a tersui ... profers). Most. 267 -um cape atque exterge tibi manus. AFRAN. com. 414 ut tibi cervicem fingam (*i. tergeam*) -o. CATVLL. 12, 3 tollis

[Balzert]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-a neglegentiorum. 12, 11 mihi -um remitte ..., verum est mnemosynum ..., nam sudaria Saetaba ... miserunt mihi *sodales.* VARRO ling. 5, 21 -um, quod teritur corpore, extermentarium *dicitur.* CELS. 3, 6, 9 -um tepefacere ..., membra detergere. SEN. epist. 95, 47 vetemus -a et strigiles Iovi ferre (PETRON. 91, 2 PLIN. nat. 28, 55. 31, 131 IVV. 3, 263). PETRON. 28, 2 tergebatur *Trimalchio* non -is, sed pallis ex lana mollissima factis. MART. 12, 70, 1 -a ferret Apro cum vernula *eqs.* (*cf.* IVV. 14, 22 uritur *servus* ardenti duo propter -a ferro. CIL III 7373 [*textu correcto ex* IG XIII 8 p. VII] ser(vus) a -is). 12, 82, 7 -a si sumes, nive candidiora loquetur *Menogenes,* sint licet infantis sordidiora sinu. 14, 51, 2 curvo destringere ferro, non tam saepe teret -a fullo tibi. *al.* *v. etiam l. 66.*

2 *cribrum sim.*: CATO agr. 87 id *sc. amyli faecem* in -um novum indito, exprimito cremorem (156, 3 eximito *manipulum brassicae coctae* in -um, exurgeto sucum ... in pocillum fictile. VITR. 7, 14, 1 coicient *tectores* ⟨in⟩ -um *violam aridam,* et inde manibus exprimentes recipiunt in mortarium aquam ... coloratam. PLIN. nat. 14, 108. 34, 172 in -is raris. *al.*). COLVM. 6, 33, 1 semine ... pastinacae pinsito et per -um super oculos expresso (SCRIB. LARG. 43. 156. 268. 271. PLIN. nat. 21, 22 spissum. 28, 145. *al.*). PLIN. nat. 18, 77 emollitum *amylum* -o. 25, 164 sucus -o colatus (PS. THEOD. PRISC. add. p. 309, 2 colabis -o). 33, 104 tritum *stibi* in aqua triplici -o saccant (sicc- *var. l.*). 34, 104 lapidem ... tundit ..., mox -o cribrat. *al.*

3 *velum navium* (*maxime in poesi; plur. praeter* CATVLL. 4, 5; *cf. p. 1468, 9sq.*): CATVLL. 4, 5 sive palmulis opus foret volare sive -o. 64, 225 infecta *pulvere* ... suspendam -a malo (PROP. 3, 21, 13 iungite ... extremo felicia -a m. OV. epist. 5, 53 SIL. 1, 689). VERG. Aen. 3, 686 (*683* vela) dare -a retro (HOR. epod. 16, 27 neu conversa domum pigeat d. -a. PROP. 3, 4, 7 date -a prorae. OV. am. 3, 11, 51 [*in imag.*]. epist. 3, 58 te d. ... -a plena [vela *var. l.*] Notis. 20 [21], 82 parca. met. 7, 40 NEMES. cyn. 58. *cf. dictionem plenam* -a veli *infra sub 7*). HOR. carm. 1, 14, 9 non tibi (*navi*) sunt integra -a. 4, 12, 2 impellunt animae -a Thraciae. PROP. 3, 7, 5 ad Pharios tendentem -a portus (*cf.* AVIEN. orb. terr. 609 intendite [*in imag.*]). OV. am. 2, 11, 41 Zephyri veniant in -a soli. epist. 2, 125. ars 2, 432 tument -a. met. 9, 592. 13, 195. GERM. 407 (*Arat. 424* λαίφεα). AETNA 244 quo rapiant nautae, quo sidere -a pandant (RVT. NAM. 1, 278. CORIPP. Ioh. 1, 240 omnia nautae vela levant, totis pandentes -a flabris). CIRIS 460 magna ... sinuantur -a coro. LVCAN. 5, 430. 9, 328. VAL. FL. 4, 83 cava. *al.*

4 *fomentum, emplastrum sim.* (*adhibetur lanugo -orum l. 51sqq.*): CELS. 2, 17, 9 fomenta ... sunt ... *sal* in -um coniectum ..., etiam solum -um (*ad fovendum ut*: PLIN. nat. 28, 223 *fel* -o calefacto impositum. *ad refrigerandum*: ORIBAS. syn. 6, 22, 3 Aa -a facta superponis praecordiis unum, et tepuerit, mu[l]tas alium [*gr.* ψυκτηρίοις]). 5, 18, 4 -o ante ... madefacto inlinitur *medicamentum* (MARCELL. med. 36, 5 ut inlinas *sc. medicamine* -um delicatissimum. *al.*; *cf.* RVF. podagr. 32 sunt *adiutoria* quae inlinuntur, sunt quae in -o ducuntur et sic imponuntur). 8, 10, 1^{F} super has *fascias* iniciendum *sc. fracturae* latiore -o ceratum est, quod eas contineat (*cf.* CASSIOD. in psalm. 146, 3 ossa fracta atque contrita -orum illigatione constringunt *medici*). *al.*
-orum lanugo *sim.*: PLIN. nat. 19, 21 -orum l., e velis navium maritimarum maxime, in magno usu medicinae est et cinis spodii vim habet. 34, 133 -orum cinerem (*Diosc. 5, 75, 15* ῥάκη λινᾶ). 36, 153. ORIBAS. syn. 7, 18, 4 La p. 150 rasura (*gr.* ξύσμασι ὀθονίου). 7, 18, 12 La p. 151 carpia de -o (*Aa* carpia sicca, *gr.* ξηρὰ τιλτά). *al.*

5 *vestimentum hominum*: CVRT. 8, 9, 21 capita -is vinciunt *Indi* (HIER. epist. 14, 2, 2 caput opertum -o. RVFIN. hist. mon. 7 p. 411^{B} stupeum collobium ... et -um quod collum et caput obvolveret. PALLAD. hist. mon. I 1 p. 251^{B} non -o usus est nisi eo, quo velaret caput [*gr. p. 15, 14 B.* ὀθόνην]. *cf.* PAVL. FEST. p. 57 capital: -um quoddam, quo in sacrificiis utebantur. ISID. orig. 19, 31, 2 in -o, quod est in fronte feminarum). PETRON. 95, 8 sordidissimo praecincta -o anus (*cinctus servilis etiam* SVET. Cal. 26, 2 cenanti modo ad pluteum modo ad pedes stare succinctos -o *viros illustres* passus est. *cf.* ITALA Ioh. 13, 4 [cod. d, *sim.* VVLG.] accipiens -um cinxit semet ipsum; (5) ... coepit lavare pedes ... et tergere de -o, quod erat cinctus [*gr. bis* λέντιον. *cf.* AVG. in euang. Ioh. 55, 7 quid mirum si praecinxit se -o, qui formam servi accipiens habitu *eqs.*]). APVL. met. 11, 27, 4 vidi quemquam de sacratis -is iniectum (*in cultu Isiaco ut*: TERT. coron. 8 l. 21 cum -o circumstringitur *Christus,* propria Osiridis veste. *de levitis*: CYPR. GALL. exod. 1106 -a ... nivoso albentia textu in laxos cohibere sinus atque indere membris praecipitur *eqs.* [*sec. exod. 28, 40*: tunicas lineas *Vulg.*]. 1322 lutea perspicuo ... -a peplo). *al.*

6 *ligatura, textum sim. cadaveribus involvendis, sepeliendis aptum* (*cf.* APVL. met. 2, 24, 2 *p. 1468, 7*): TERT. spect. 1, 26 p. 25, 25 -um in somnis ostensum *mortem adnuntiat.* ITALA Ioh. 19, 40 (cod. b *al., sim.* VVLG.) ligaverunt eum *Iesum* -is cum aromatibus (*gr.* ὀθονίοις, *cod. a al.* linteaminibus. *cf.* HIL. in Matth. 33, 8 sub -i huius nomine consepeliri Christo ecclesiam). PRVD. cath. 10, 50 honor ultimus accipit artus ..., candore nitentia claro praetendere -a mos est. SVLP. SEV. Mart. 12 2 quia ... agente vento -a corpori superiecta volitarent. PAVL. PETRIC. Mart. 1, 338. 2, 231. GREG. TVR. Franc. 6, 29 p. 268, 4. PALLAD. hist. mon. I 2 p. 261^{A} corpore involuto in -o (*gr. p. 31, 7 B.* ὀθονίοις, *II 5 p. 351^{A}* sindone).

7 *variae res* (*exempla selecta post* LIV.): PLAVT. Bacch. 446 (*441* puer paedagogo tabula disrumpit caput) it magister *obiurgatus a patre pueri* quasi lucerna uncto expretus -o (*versu varie temptato, fortasse interpolato; linamentum lucernae intellegit Watt, Class. Quart. 43, 1949, 16*). TITIN. com. 146 occupa foras exire, foris ut praesit -um (*sc. velamen, ut vid.*). CIC. Rab. Post. 40 (*antea*: merces) chartis et -is et vitro *navibus Aegyptiis delatis* (*cf. p. 1463, 30*). LVCR. 4, 84 (*75* lutea russaque vela *in theatris*) -a de summo ... corpore fucum mittunt. CATVLL. 64, 243 -a veli (AVSON. 394, 27 p. 253 P. *cf.* LIV. 26, 47, 9 -is et ... alia materia ad classem aedificandam. 28, 45, 15 -a in vela). LABER. mim. 151 elutriare -a. SALL. hist. frg. 4, 65 equis paria operimenta erant, ⟨nam⟩que -o (lina, linco *var. ll.*) ferreas laminas ... adnexuerant. LIV. 10, 38, 5 mediis fere castris *Samnitum* locus *sanctus* est consaeptus cratibus pluteisque et -is contectus. FEST. p. 157 minora templa fiunt ab auguribus, cum loca aliqua tabulis aut -is sepiuntur. PHAEDR. 2, 5, 12 -o Pelusio. APVL. apol. 53, 8 -um in mensa positum ... sine ullo sigillo, sine vinculo (*cf.* VLP. dig. 28, 1, 22, 7 si -o, quo tabulae *testamenti* involutae sunt, signa impressa fuerint). met. 2, 24, 2 corpus *mortui* splendentibus -is coopertum introductis ... septem testibus manu revelat. ITALA act. 10, 11 (cod. d) ex quattuor principiis ligatum vas quo⟨d⟩dam et -um splendidum (*gr.* σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, VVLG. velut -um magnum. *explicant varii vario modo, e. g.* RVFIN. Orig. in gen. 2, 5 p. 36, 16 unum fidei -um ... quattuor euangeliorum initiis alligatum). *al.*

B *transfertur ad texta ex aliis herbis confecta*: PLIN. nat. 12, 38 quae *cucurbitae lanigerarum arborum* ... ostendunt lanuginis pilas, ex quibus vestes pretioso -o faciunt; ... (39) Iuba circa fruticem lanugines esse tradit -aque ea Indicis praestantiora (*cf.* 1, 12, 22 ex quibus arboribus -a in oriente fiant).

II *adi.*: **A** *i. q. lino textus*: **1** *vestes, vestimenta*: **a** *variorum*: CIC. Verr. II 5, 146 proferebant ... purpuram Tyriam ... vestemque -am (in -a *var. l.*) ..., ut intellegeretur ex mercibus, quibus ex locis navigarent (PLIN. nat. 19, 8 APVL. met. 4, 11, 7 COD. Theod. 10, 20, 6 PRVD. perist. 5, 341. COD. Iust. 11, 8, 14 privatae vel -ae v. magistri [*cf.* lintearius]. *v. etiam sub b et p. 1463, 26*). NEP. Iph. 1, 4 pro sertis atque aeneis -as dedit *loricas* (SVET. Galba 19, 1. *cf.* LIV. 4, 20, 7 in thorace -o scriptum). LIV. 9, 40, 2 tunicae ... argentatis *militibus Samnitum* -ae candidae *erant* ([*cf.* linteatus]. 22, 46, 6 Hispani -is praetextis purpura tunicis ... constiterant. GLOSS. II 431, 42 σινδών t. -a). VLP. dig. 34, 2, 23, 2 tunicae, penulae, -a vestimenta (AVIEN. orb. terr. 1315 [*Dionys. periheg. 1116* ἱστοὺς ... λινεργέας, *cf. Prisc. periheg. 1016* tegmina lini]). NON. p. 540, 8 supparum est -um femorale. AVIEN. orb. terr. 1368 solvunt ... -a Bacchae vincula (*sc. strophia*). AVSON. 152, 2 p. 6P. sindonem. AMM. 17, 12, 2 loricae ... -is indumentis innexae (19, 8, 8. 31, 2, 5. *v. etiam sub b*). CORIPP. Ioh. 2, 135 -a taetrum palla caput *Maurorum* stringit. CIL II 462, 10 paenula -a.
b *sacerdotum, mystarum sim.* (*cf.* lineus *p. 1442, 20*): SVET. Otho 12, 1 sacra ... Isidis saepe in -a religiosaque veste ... celebrasse (APVL. met. 11, 10, 1. CIL XIV 2215, 14 *v. sub* lineus). APVL. met. 2, 28, 2 iuvenem ... -is amiculis iniectum (*cf.* 11, 23, 4 -o rudique ... amicimine). 11, 14, 3 sacerdos ... praecipit tegendo mihi -am dari laciniam (*opp.* nefasto tegmine). AMM. 29, 1, 31 -is quidam indumentis amictus calciatusque itidem -is soccis ... supersistit cortinulae sacerdos.

2 *libri sim.*: LIV. 4, 7, 12 in -is libris (*al. v. p. 1274, 4sq.*). PLIN. nat. 13, 88 cur, si iam hic erat usus *chartae,* in plumbeis -isque voluminibus scriptitatum constet (13, 69 publica monumenta plumbeis v., mox et privata -is confici coepta aut ceris). SYMM. epist. 4, 34, 3 Marciorum ... divinatio caducis corticibus inculcata est, monitus Cumanos -a texta sumpserunt (*seq.* sericis voluminibus Achaemenio more. *cf. Claud. 26, 232* carbasus). COD. Theod. 11, 27, 1 aereis tabulis vel cerussatis aut -is mappis scribta per omnes civitates proponatur lex.

3 *varia*: GRATT. 87 (*describitur ibi formido vitiosa*) -a ... expositis lucent anconibus arma. PAVL. FEST. p. 115 aram velis -is circumdatam *apud Samnites.* CELS. 2, 17, 9 sal sacco -o excipitur (PLIN. med. 3, 30, 6 [*Plin. nat. 31, 100* linteolo]). 5, 26, 24 fascia (8, 10, 1^{D}. *cf.* SCRIB. LARG. 47 fasciola). 8, 10, 1^{E} pannis. CE 2054, 6 (= CIL IV 7698; *praecepta in taberna*) mappa torum velet -a nostra, cave (*sic distinxit Birt, Phil. Woch. 49, 1929, 1133sq.*; -a *subst. esse, appos. ad* mappa, *coni. Wick, Iscr. metr. Pomp. 18. cf.* NON. p. 537, 19 plagae: grande -um tegmen, quod nunc torale ... dicimus. AMM. 16, 8, 8 -orum toralium purpureos clavos). ORIBAS. syn. 7, 20, 4 La p. 153 motus -us (*gr.* τὸν ἐκ τῶν τριχῶν μοτόν). ISID. orig. 10, 119 *histriones* habentes simulacra oris -a gipsata et vario colore distincta.

B *i. q. lino netus*: AMM. 23, 4, 14 muliebris coli ..., quo nentur -a stamina.

deriv.: lintearius, linteator, linteatus, linteo, linteolum, linteolus. *cf.* linteamen, linteamentum.

lintrārius (lynt-), -i *m.* *a* linter. lynt- *in lapidibus semper* (*excepta falsa Ligoriana* CIL VI 1874 *variisque lectionibus titulorum deperditorum* II 1182 VI 9531); *item in cod. Florentino Digestorum.*
i. q. exercitor lintrium (*cf.* scapharius *sim.*): VLP. dig. 4, 9, 1, 4 (*e Labeone*) de recepto navicularius tenebitur; de exercitoribus ratium, item -is nihil cavetur *edicto.* CIL II 1182 -orum omnium patrono -i Canamenses. VI 9531 lyntr(ario) q(uin)q(uennali). XIV 4459 (*saec. II ?*) lyntr⟨ari(i)⟩. *v. etiam p. 1464, 30.*

[*Balzert*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lintriculus (lunt-), -ī *m.* *a* linter *deminutive.* *i. q. scapha, linter brevissima (per hyperbolen)*: CIC. Att. 10, 10, 5 ego . . . vel luntriculo (*corr. Victorius.* vel lutridiculo *Z* [lintri- *teste Bosio*]. vellunt ridiculos *M¹, al. sim.*), si navis non erit, eripiam me ex istorum parricidio (*cf. 10, 11, 4* parvo . . . navigio; *ibid. et* ἀφράκτῳ navigans *et* actuariola).

lintris *v.* linter.

lintrizo navigo GLOSS. I 302. *a* linter.

? **linugio,** -īre. *vox onomatopoetica (nisi depravatum ex* iugio, iugilo, *quas conferas voces. v. etiam* lupio *nec non vol. VIII 985, 68sqq.). de voce milvorum*: GLOSS. I 91 milvus -it.

²**līnum,** -ī *n.* [*celt. et germ.* līn- *fortasse mutuata e lat.* līnum; *hoc quomodo cohaereat cum lat.* linteum (-us) *atque cum gr.* λίνον, *lituan.* linaĩ, *slavon. vet.* lьn-, *quibus omnibus* -i- *brevis inest, haud facile enucleaveris; cf. quae ad* 2. lens *monuimus. Sch.*] ISID. orig. 19, 27, 1 deflexum . . . nomen eius a Graeco, nam -um Graeci linarium (λινάριον *edd.*) dicunt, sive quod sit molle et lene. *scrib.* linn- Ps. APVL. herb. app. 20 l. 4. *gen. sg.* -ei PAP. Corp. 40, 27 (*vertitur Babr. 11, 3* λίνου). *neutr. esse testatur* DVB. NOM. gramm. V 581, 28 (*affertur* SIDON. epist. 9, 13 vers. 33). *masc.* -us (*cf.* ITALA Matth. 12, 20 [codd. a b *et var. l. in codd. Vulg*] -um fumigantem): OP. imperf. in Matth. *p. 1471, 4sq.* ORIBAS. syn. 9, 40 (70) add. Aa p. 343 GLOSS. III 594, 67. 628, 55. li- *longum esse testatur* SERV. ecl. 4, 57 *adiciens*: cum producatur apud Graecos. NOT. Tir. 110, 29 -um (*antea*: funicula, retis). *legitur inde a* NAEVIO (*v. sub IIA1*), PLAVTO. [*val.* in; *it.* lino; *sard. centr. et mer.* línu; *raet. occ.* ɫin, *or.* lin; *francog.* lin (*et var. dial.*); *prov. vet.* lin, *var. francoprov., prov., vasc.; cat.* lli; *hisp.* lino; *port.* linho. *cf. M.-L. 5073. Wartburg V 367sqq. Battisti-Alessio III 2241. Wagner II 31. Corominas III 104. Machado II 1342. St.*] [*falsa var. l. pro* lignum (*saepe, e. g.* PLAVT. Pseud. 42), *pro* 1. limus (VERG. Aen. 12, 120). *falso tradi vid.* CELS. 8, 9, 1ᴰ ceratum ex -o (*coni.* lycio *vel* irino).]

i. q. λίνον (GLOSS.; *distinguitur a* lintea DIFF. Suet. p. 307, 31 Roth, *v. s.* linteum): **I** *respicitur planta vel materia artis nendi, texendi*: **A** *de semine, granis* (*dicitur maxime* -i semen, seges *sim.*, -um CATO, VARRO rust. 1, 23, 2 COLVM. 2, 7, 1. *al.; cf.* GLOSS. -i semen: λινόσπερμον): **1** *ad culturam pertinentia* (*fusius* PLIN. nat. 19, 2sqq.): CATO agr. 48, 2 *cupressi* semen serito crebrum tamquam -um (*idem praeceptum ex Minio Percennio Nolano* 151, 3. *cf.* COLVM. 2, 10, 17 quam spississimum semen eius -*i solo* committi). VARRO rust. 1, 23, 2 in pingui *terra seruntur* . . . quae cibi sunt maioris, ut . . . -um (*inde* PLIN. nat. 18, 165). VERG. georg. 1, 77 urit . . . -i campum seges. 1, 212 -i segetem . . . humo tegere. GRATT. 57 primas -orum . . . messes. COLVM. 2, 10, 17 -i semen, nisi si magnus est eius in ea regione . . . proventus . . ., serendum non est; agris enim praecipue noxium est. *al.* **2** *varia exempla*: VARRO rust. 3, 9, 20 farciunt *gallinas* turundis hordeaceis partim admixtis [e] farina lolleacia aut semine -i ex aqua dulci (*item in cibo* [*cf.* 1, 23, 2 *supra sub 1*]: PLIN. nat. 18, 73 vicenis hordei libris ternas seminis -i et coriandri selibram . . . torrentes omnia ante miscent *Graeci* in mola [*inde* PLIN. med. praef. 6]). CELS. 2, 33, 5 calfacit . . . ex qualibet *farina* cataplasma, sive tritici . . . vel -i vel fenigraeci (6, 7, 1ᴮ. SCRIB. LARG. 187 -i seminis f. [PLIN. med. 21, 1. *al.*]). *al., saepe apud script. rei med.* *indicatur pretium*: EDICT. imp. Diocl. 1, 22 L. -i seminis *pretium* (*gr.* λινοσπέρμου). *adhibetur ad oleum faciendum*: VITAE patr. 3, 51 oleum de -i semine expressum (*gr. Nau 1908 p. 51 n. 151* ἔλαιον ἀπὸ λινοσπέρμου. *aliter 5, 4, 59* raphanelaeum).

B *de herba, stipula, fibra vel de materie nenda, texenda* (*fusius* PLIN. nat. 19, 9sqq.): **1** *abl. (gen.) materiae vel* de, ex (*loco corrupto* VARRO frg. Non. p. 483, 37): CIC. Verr. II 5, 27 reticulum . . . tenuissimo -o, . . . plenum rosae (*abl. nudus ut*: PLIN. nat. 18, 108 cribrorum genera Galliae saetis equorum invenere, Hispaniae -o excussoria et pollinaria. SIL. 3, 375 superba *Saetabis* . . . Pelusiaco filum componere -o. ITALA deut. 22, 11 [Monac., *sim.* Lugd.] non indues fucatum lana et -o in unum [*gr.* ἔρια καὶ λίνον ἐν τῷ αὐτῷ, VVLG. ex lana -oque contextum]. IVVENC. 4, 723 [*sec. Matth. 27, 59, ubi Vulg.* sindone] fulgida -o texta. NON. p. 541, 12 pallium . . . -o tenui). VARRO rust. 1, 22, 1 de cannabi, -o, iunco . . . *fiunt* funes, restes, tegetes (*cf.* 1, 23, 6 cannabim, -um, . . . spartum, unde nectes bubus soleas, lineas. CVRT. 8, 9, 14 terra -i ferax, inde plerisque sunt vestes). PLIN. nat. 10, 96 ex -o intexens *nidum* (GAIVS epit. 2, 1, 5 si . . . ex -o alieno vestimenta fecerit. PAVL. sent. 3, 6, 79 ex lana et -o texta. PALLAD. hist. mon. I 1 p. 255ᴮ ex -o opus . . . faciens [*gr. p. 21, 20 B.* νήθουσα τὸ λίνον, II 3 p. 318ᴮ nens -um]. ISID. orig. 19, 22, 17. *v. etiam supra* VVLG.). PRISC. perieg. 1003 -i . . . Arachotas utentes laenis (*Dionys. perieg. 1096* λινοχλαίνους). **2** *varia exempla* (*selecta*): CAES. Gall. 3, 13, 6 *navibus Venetorum* pro velis alutae . . ., sive propter -i inopiam atque eius usus inscientiam, sive quod *eqs.* PLIN. nat. 19, 10 Hispania citerior habet splendorem -i praecipuum. 19, 13 Italia et Paelignis etiamnum -is honorem habet, sed fullonum tantum in usu; nullum est candidius lanaeve similius. VLP. dig. 32, 70, 11 -o . . . legato tam factum quam infectum continetur quodque netum quodque in tela est. TERT. pall. 3, 6 -i herbida post virorem lavacro nivescunt (*cf.* HIER. tract. in psalm. I p. 101, 8 -um multo labore . . . in candorem venit, quoniam cum de terra nascitur . . ., nigrum est). VOPISC. Aurelian. 45, 1 vectigal ex Aegypto . . . vitrei, chartae, -i, stuppae . . . constituit. FILASTR. 117, 5 operabantur *mulieres* purpuram et byssum et -um (*cf.* VVLG. Is. 19, 9 qui operabantur -um plectentes [pect- *var. l.*] et texentes subtilia. prov. 31, 13 quaesivit lanam et -um et operata est. VITAE patr. 6, 3, 11 opus *monachi* . . . erat -i textura. PALLAD. hist. mon. I 18 p. 295ᴬ faciens opus -i). *allegorice*: EVCHER. form. 7 p. 42, 1 -um: spiritalis fortitudo vel candor (*cf.* CAES. AREL. serm. 139, 2 lana carnale aliquid significat, -um spirituale). GREG. M. moral. 8, 57 per -um . . . subtilitas designatur.

II *respiciuntur res e -o confectae*: **A** *proprie*: **1** *retia, adhibita*: **a** *in aucupio*: NAEV. trag. 28 saltus . . ., ubi bipedes volucres -o linquant lumina. OV. rem. 208 alite capta aut -o aut calamis. MANIL. 5, 373 volucrem . . . super surgentia ducere (deicere *var. l.*) -a. **b** *in piscatu* (*cf. l. 60 sqq.*): VERG. georg. 1, 142 pelago . . . trahit umida -a (MART. 10, 37, 16 illic piscoso modo vix educta profundo impedient lepores u. -a meos. AVIAN. fab. 38, 10 ARATOR act. 1, 993. *cf.* AVSON. Mos. 243 umentia). OV. met. 3, 586 -oque solebat et hamis decipere et calamo . . . ducere pisces. 13, 931 dum -a madentia sicco (fast. 6, 239). SIL. 5, 583 alimenta . . . ducere suspenso per stagna . . . -o. 7, 503 ducit sinuato captivum *piscem* ad litora -o (*cf.* IVVENC. 1, 423 sinuosa volumina -i). IVV. 4, 45 cumbae -ique magister. 5, 102 contemnunt mediam temeraria -a Charybdim. HIL. trin. 2, 13 *Iohannes euangelista* piscator egens . . . manibus -o occupatus (-tis *var. l.*) . . ., pedibus limo oblitus. SVLP. SEV. dial. 3, 10, 2 mitte -um tuum, raptura proveniet. CASSIOD. var. 11, 40, 7 plumbati -i insidias. **c** *in venatu* (*cf.* OV. met. 7, 768 *infra sub 2b*): OV. met. 3, 148 (*loq. Actaeon*) -a madent . . . ferrumque cruore ferarum. 3, 153 nodosa . . . tollite -a (7, 807). MART. 10, 37, 16 *v. supra sub b.*

2 *fila, funes sim., adhibita*: **a** *in obsignandis testamentis sim.* (*ad rem v. Wenger, RE II A 2394. 2399sqq.*): PLAVT. Bacch. 715 ecfer . . . stilum, ceram et tabellas, -um. 748 cedo tu ceram ac -um actutum; age obliga, obsigna cito (*sc. tabellas cera ac -o, ut vid., cf.* GAIVS inst. 2, 181 *infra; obsignatur ipsum -um*: FRONTO p. 19, 20 v. d. H. [p. 24 N.] versus . . . ita remisi: chartam diligenter -o transui et ita -um obsignavi, ne *eqs.*). CIC. Catil. 3, 10 tabellas proferri iussimus, quae a quoque *reo* dicebantur datae: primo ostendimus Cethego, signum cognovit, nos -um incidimus (*al. v. vol. VII 1, 909, 40sqq.*). OV. Pont. 2, 9, 70 *non* mea subiecta convicta est gemma tabella mendacem -is (lign- *al. var. ll.*) imposuisse notam. QVINT. inst. 12, 8, 13 -um ruptum . . . aut sine agnitore signa frequenter invenies (VLP. dig. 37, 11, 1, 11 aliter r. vel . . . putrefactum. PAVL. sent. 4, 6, 1 ut agnitis signis, rupto -o, aperiatur *testamentum* et recitetur. *cf.* 4, 8, 1 qui . . . ipsi -um, ut intestati decederent, abruperunt). SVET. Nero 17 adversus falsarios . . . repertum, ne tabulae nisi pertusae ac ter -o per foramina traiecto obsignarentur (*sim.* VLP. dig. 37, 11, 1, 11 si ter forte vel quater -um esset circumductum, . . . signatas tabulas . . . extare, quamvis . . . rosa sit pars -i. PAVL. sent. 5, 25, 6 decrevit *senatus* eas tabulas, quae . . . contractus scripturam continent, . . . ita signari, ut . . . perforatae triplici -o constringantur atque impositae supra -um cerae signa imprimantur). GAIVS inst. 2, 181 proprio -o propriaque cera consignamus *tabulas substitutionis* (*item fere* INST. Iust. 2, 16, 3). APVL. apol. 89, 3 porrige tu Aemiliano tabulas istas: -um consideret, signa . . . recognoscat.

b *in variis rebus*: PACVV. trag. 251 suta compages alvei navis -o et sparteis serilibus (*in fabricatione navium ut* PLIN. nat. 24, 65 *temporibus Homericis*, cum fierent sutiles naves, -o tamen non sparto umquam sutas. *cf.* FEST. p. 343 *serilla navigia* -o ac sparto condensantur). LVCIL. 1192 -i . . . mataxam (*cf.* VARRO frg. Plin. nat. 36, 91 *labyrinthum Porsennae* si quis introierit sine glomere -i *eqs.*). PROP. 2, 14, 8 Daedalium -o cum duce rexit iter. OV. ars 2, 46 *Daedalus* disponit . . s pinnas et leve per -i vincula nectit opus (*cf.* met. 8, 193 -o . . . et ceri. alligat *pennas*). met. 7, 768 *bestia* summa . . . transibat positarum -a plagarum. 13, 923 modo ducebam ducentia retia pisces, nunc . . . moderabar harundine -um (*in usu piscatorum ut*: hal. 48. PETRON. frg. 50, 10 tereti -o. PLIN. nat. 24, 65 -a piscatoria. GLOSS. II 387, 3 ὁρμιὰ ἡ τοῦ ἀγκίστρου· -um, hamus). fast. 3, 587 parant torto subducere carbasa -o. CELS. 3, 21, 8 -o cotidie ventrem metiri et . . . notam imponere. 7, 4, 4ᴬ foramine *cutis* specillum educi -o sequente *eqs. al.* COLVM. 12, 36 ramulos . . . -o colligatos (*cf.* 12, 46, 5 -o vel sparto ligata. PLIN. nat. 24, 170 herba . . . inligata [in] -o rufo. *sim. al.*). PLIN. nat. 10, 71 (*e Fabio Pictore hist. gr. frg. 24 P.*) ut -o ad pedem eius *hirundinis* adligato nodis significaret, quoto die . . . eruptio fieri deberet (30, 101 urucam in linteolo ter -o circumdant totidem n. [*cf.* MARCELL. med. 10, 70 -o rudi ligatum tribus n.]. *al.; ad rem v. Wolters, Faden und Knoten als Amulett, Arch. Rel. Wiss. 8, 1905, Beih. p. 20*). *al.*

3 *res -o textae* (*simul opificium respici vid.* PLIN. nat. 7, 196 -um et retia Arachne *invenit*, fulloniam artem Nicias [*cf.* lana *p. 914, 56sqq.*]): **a** *ellychnia* (*cf.* PLIN. nat. 19, 17 quod proximum cortici fuit, stuppa appellatur, deterioris -i, lucernarum fere luminibus aptior): LVCR. 6, 900 semina habent ignis stuppae; . . . nocturna ad lumina -um nuper ubi extinctum admoveas, accendier *vides* ante quam tetigit flammam (ITALA Is. 42, 3 [Tert. adv. Marc. 4, 23 p. 498, 21 *al.* = Matth. 12, 20 cod. b *al.; sim.* VVLG.] -um fumigans non extinguet [*gr.* λίνον]. VVLG. Is. 43, 17 contriti sunt quasi -um et extincti [HIER. *ad l.*: -um . . . necdum igne correptum pro levitate substantiae statim e. in favillam dissolvitur]). PLIN. nat. 37, 48 flagrant *ramenta sucini* dilucidius diutiusque quam -i medulla. VVLG. iud. 15, 14 solent ad odorem ignis -a (*edd. sec. hebr.*, ligna *trad.*) consumi. MART. CAP. 6, 576. *in*

[Balzert]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

explicatione allegorica transfertur ad homines (*respicitur* ITALA *supra*): OP. imperf. in Matth. frg. 4 (Rev.Bén. 84, 1974, 293) l. 340 -um erant Iudei, quorum fides . . . nullius erat momenti. l. 388 in ecclesia multi quasi calami . . . et quasi -i iam pene extincti. l. 393sq. non solum extinctos -os, sed et ardentes repellit, qui sunt -i *eqs.* **b** *vestimenta, capitis tegmina sim.*: TIB. 1, 3, 30 *ut* Delia . . . ante sacras -o tecta fores sedeat bisque die resoluta comas tibi (*Isidi*) dicere laudes insignis turba debeat in Pharia (*item in cultu deorum*: GRATT. 42 vix operata suo sacra ad Bubastia -o velatur sonipes aestivi turba Canopi. SIL. 3, 24 velantur corpora -o et Pelusiaco praefulget stamine vertex. SERV. auct. Aen. 12, 169. *al.; apud Christianos*: RVFIN. Orig. in Ios. 1, 5 -um . . . est indumentum sacerdotale). PROP. 4, 3, 64 rapta . . . carbasa -a duci *Bactrorum* (*militum ut*: VAL. FL. 6, 225 tenuia . . . candentis carbasa -i. SIL. 3, 271sq. tempora multiplici mos est *Nubis* defendere -o et -o munire latus. 4, 223 indutos . . . gentilia -a Faliscos. 9, 588 laevum qua tegmine thorax multiplicis -i claudit latus *Romani*). LVCAN. 9, 159 tectum -o *sepulchrali* . . . Osirim. MART. 14, 149, 2 (*loquitur* amictorium) tenerae me trade puellae, ut possint niveo pectore -a frui. *al.*
c *varia lintea*: HOR. sat. 2, 4, 54 integrum perdunt -o vitiata *Marsica vina* saporem (*sacco vinario ut*: MART. 8, 45, 3 defluat et lento splendescat turbida -o amphora. 14, 103, 2 mero tingere -a [*14, 104, 1* lintea]). OV. met. 14, 554 -a comae molles *Naidum fiunt* (*vela navium ut*: SEN. Med. 320 -a sinu tendere toto). fast. 5, 519 flumineam -o celantibus ulvam . . . incubuere toris. SIL. 4, 291 fugit illa *hasta* per oras multiplicis -i *scuti* (*cf.* SERV. Aen. 10, 784 ['linea terga'] -o . . . tegebantur scuta, ut posset inhaerere pictura). *al.*

B *per similitudinem de textis vel filis ex aliis herbis confectis*: PLIN. nat. 19, 14 superior pars Aegypti . . . gignit fruticem, quem aliqui gossypion vocant, plures xylon et ideo -a inde facta xylina. 19, 15 Asia e genista facit -a ad retia praecipue in piscando durantia . . ., Aethiopes Indique e malis, Arabes e cucurbitis in arboribus, ut diximus (*sc. 12, 38, v. s.* linteum), genitis.

in lusu verborum cum 3. limus: HIL. trin. 2, 13 *v. supra sub IIA1.*

deriv.: linabrum, linamen, linamentum, linarius, linatarius, lineus, 2. linio. *cf.* linteum.

compos.: linifer, linificus, liniger, linitextor. *cf.* linostemus.

linus *v. p. 1469, 19 sqq.* *Balzert.*

linusta POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 543, 19 *inter nomina volucrum. obscurum.*

linx POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 543, 8 *inter nomina quadrupedum. obscurum, nisi est* lynx.

linyphārius, -ī *m.* *a* linyphus *vel* linyphium. *scrib. in codd. etiam* linphar-, lintiphor- *nec non* lynifiar-. *i. qui lina conficit*: COD. Theod. 10, 20, 16 (Iust. 11, 8 [7], 13) ex corpore . . . linteariorum sive -orum ('*expectamus* linuforum' *Mommsen*).

linyphio, -ōnis *m.* *a* linyphium; *cf.* linteo. *scrib. in codd. etiam* nifi-. *i. qui lina conficit*: VOPISC. quatt. tyr. 8, 6 (*epistula imp. Hadr.*) *in Aegypto* omnes . . . -es ⟨aut⟩ cuiuscumque artis . . . videntur.

linyphium, -ī *n.*, λιν(ο)υφεῖον. *scrib. in codd. etiam* -nyfi-. *i. q. lini textrina*: NOT. dign. or. 13, 20 procuratores -orum *Illyricorum* (occ. 11, 62 procurator -ii Viennensis. 63 procurator -ii Ravennatis [-atium *trad.*]).

deriv.: linyphio. *cf.* linypharius.

linyphus, -ī *m.*, λίνυφος. *scrib. in cod.* lynif-. *i. q. lini textor*: COD. Theod. 10, 20, 8 Scytopolitanos -os (*antea*: linteones).

cf. linypharius.

1. lio, -ātum, -āre, λειόω. [*ad confusionem cum* ligare *cf. p. 1390, 16sq.*] *i. q. lēvigare*: **1** *superficiem illinendo*: TERT. idol. 8 p. 37, 7 scit albarius tector . . . et cisternam -are.
2 *liquamina sim. agitando, permiscendo, versando*: APIC. 4, 179 (4, 4, 1 M.) tisanam sic facies: . . . *ingredientia* -as ⟨bene⟩ (ligas *trad.*; bene *suppl. ex* 5, 208 = 5, 5, 1 M. [ligas *trad.*]) et colas *eqs.* 5, 185 (5, 1, 4 M.) pultes: . . . selibram pulpae quasi ad isicia -tae (*item* 5, 186 = 5, 1, 1 M.). *ibid.*: *ingredientia* misces . . . et -as (sed ius *trad., sed loco gemino* 5, 186 -as *trad.*), ut quasi sucus videatur. 5, 186 (5, 1, 1 M.) pultes: . . . cum spissaverit *alica*, -as diligenter (ligas *trad.; haec desunt loco gemino 5, 185 = 5, 1, 4 M.*). 5, 194 (5, 3, 2 M.) teres piper, ligusticum . . ., ius abdominis fundis, -as. 5, 197 (5, 3, 5 M.) pisam coques, -as. *ibid.* condies pisam; -as, si aspera fuerit.

cf. liaculum.

2. lio *v.* leo *p. 1166, 60.*

līobatus, *pl.* -ī, λειόβατος. *nomen piscis*: ORIBAS. syn. 4, 12, 4 La p. 11 bati . . . et -i magis . . . nutriunt (4, 17, 7 p. 20. *hos locos addas vol. II 1786, 41*).

lioparis *v.* leucofris.

līostraca *n. pl.*, λειόστρακα. *nomen animalis aquatilis restitutum* AMBR. hex. 5, 2, 5 *ex gr. Basil. p. 149^{C}* μαλακόστρακα (*Eustath. Basil. hex. 7, 2, 1* mollitestia). lithostriota, lithosariota, lithostrata *sim. codd.*

lipara *v.* liparus.

liparea (-ē- *i.* -ae- *?*), -ae *f.*, λιπαραῖος (*vix a* Lipara, *cf. Ps. Orph. lith. 692 et paraphr. p. 152, 12sqq.*). *nomen gemmae*: PLIN. nat. 37, 172 (*cf.* 1, 37, 62) de -a hoc tantum traditur, suffita ea omnes bestias evocari (*inde* ISID. orig. 16, 15, 22).

liparocērōtum, -ī *n.*, λιπαροκηρωτόν (*apud Graecos non legitur*). *cf.* liparus. *scrib. in cod.* lippa-. *nomen medicamenti*: CHIRON 917 -um ad rasuram et ad dolores: cera alba . . ., lipparam *eqs.*

liparus, -a, -um, λιπαρός. *scrib. in codd. etiam* lippa-, lypa-, lepa-, lapa-. *forma erronea* -ri (*pro* -ra) CHIRON 918, *cf. l. 24.* *i. q. oleo tinctus, pinguis*: **1** *fem. pro subst.* -a *i. q.* ἡ λιπαρά, *sc.* ἔμπλαστρος, *nomen emplastri oleo tincti*: CELS. 5, 19, 25 lenia . . . quaedam emplastra sunt, quas -as fere Graeci nominant. 5, 26, 35^{A} lene medicamentum, quale -a est. 5, 27, 13^{B} quaelibet -a. SCRIB. LARG. 220 *ingredientia* cum fuerint temperaturae -ae. 222 -a ad intertrigines *eqs.* 223 -a rufa. PLIN. nat. 23, 162 medicamenta, quae -as (lep(h)ras *trad.*) vocant (33, 105. 110). 34, 174 -a ad lenienda ac refrigeranda ulcera. PELAGON. 55. 181. 238. 247 compositio -ae (333. 345 [*inde* VEG. mulom. 3, 28, 13]. 346 [*inde idem* 3, 28, 14]. CHIRON 917). CHIRON 50. 477 -am vel ceroto utere (VEG. mulom. 2, 70, 1 -a vel meliloto). 527. 598. 601. 795. 917 (*v. s.* liparocerotum). 918 *bis.* 919 *bis* (*loco posteriore adicitur*: thermanticam). VEG. mulom. 2, 14, 6 -am auribus inseres. 2, 60, 2 MARCELL. med. 19, 41. 32, 51. PLIN. VAL. 3, 22 *recipe* -a(m) ad ustulationes. 5, 41. ORIBAS. syn. 5, 53, 6 Ab p. 91 lapare (lepora *G*) de ole facta ungundus est. ALEX. TRALL. 3, 4 ungendum est de -a ex oleo et aqua frigida (*gr. I p. 295 P.* τῷ ὑδρελαίῳ *tantum*). **2** *de genere aluminis liquidi* (στυπτηρία ὑγρά): *adi.*: CASS. FEL. 4 p. 12, 6 aluminis -i (10 p. 18, 10. 32 p. 65, 13. 42 p. 101, 6 alumine -o id est liquido [*item* 48 p. 125, 15 *et* GLOSS. III 597, 45 a. -i]). *? pro subst.* -i(s): GLOSS. III 568, 27 -is i. alumen liquidum. 602, 43 -i: alumen liquidus. **3** *usu vario* (*adi. vel subst.*): CAEL. AVR. chron. 4, 3, 45 aliquo medicamine ex his, quae appellamus -a. ORIBAS. eup. 2, 1 G 3 p. 473 ge pasa . . ., quae ab operariis colitur, terra et -a (lep- *Ab*) aut molles.

cf. liparocerotum.

lipositio GLOSS. III 602, 46 *corruptum; v.* lipothymia.

līpothȳmia, -ae *f.*, λειποθυμία. *scrib.* -tom- CAEL. AVR. gyn. *l. c.* CAEL. AVR. acut. 1, 10, 70 *animi defectum*, quem Graeci -an vocant (*sim.* chron. 3, 2, 19 gyn. 1, 90 CASS. FEL. 21 p. 33, 14. *cf.* CAEL. AVR. chron. 4, 8, 106 corporis et animae). *huc fortasse* GLOSS. III 602, 46 lipositio, *si emendatur sec. exemplar Heraei* lipo⟨thymia i. animi depo⟩sitio (λειποψυχία *coni. Goetz assumens ut interpretamentum vocem insequentem* [l]angustia).

[pituita: **lippa** oculorum GLOSS. IV 143, 36 (*falso trad. esse pro* lippitudo *coni. Lindsay* GLOSS.^{L} III Abol. PI 10). V 576, 15.]

lippēsco, -ere. *a* lippus. *i. q. lippum esse* (*vi incohativa non perspicua*): HIER. in Soph. 3, 19 p. 1385^{B} Lia -it (*Vulg. gen. 29, 17* lippis erat oculis).

lippīdo, -inis *f.* [*a* lippus, lippire. *Sch.*] *i. q. gramae*: FVLG. aet. mund. 13 p. 173, 22 cadit ex oculis *Pauli* albigata -o (*vocem affirmat clausula. ad rem cf. act. 9, 18* ceciderunt ab oculis eius tamquam squamae).

***lippio,** -ītūrus, -īre. *a* lippus. *scrib. in codd. etiam una* p. NOT. Tir. 111, 16 -it.

i. q. lippum esse (GLOSS. ὀφθαλμιῶ): **1** *in ioco peculiari*: PLAVT. Curc. 318 gramarum (os amarum *trad.*) habeo dentes plenos, -unt fauces fame (*i. quasi salivae crassioris plenae sunt*).

2 *sensu communi* (*pass. impers. l. 61*): **a** *proprie*: CIC. Att. 7, 14, 1 cum leviter -rem. CELS. 1, 9, 5 calor adiuvat . . . -entes, si nec dolor nec lacrimae sunt (*partic. praes. pro subst. ut*: 2, 8, 14. 6, 6, 1^{G}. 6, 6, 17 SCRIB. LARG. 135 PLIN. nat. 28, 103 TERT. adv. Marc. 1, 2 p. 293, 8. PORPH. Hor. sat. 1, 3, 25 'lippus' . . . -ens). 7, 7, 1^{B} -entes oculi (FAVSTIN. trin. 6, 1. CHIRON 540 oculus si -et. HIER. in Mal. 3, 2 p. 1566^{C}. *al.*). SEN. epist. 117, 8 *v. s.* lippitudo. PLIN. nat. 18, 330 *pecudes* -unt ab adflatu *venti cuiusdam.* 27, 105 *eum* non -turum eo anno *dicunt.* 28, 44 oculorum vitia fieri negant nec -ire eos, qui *eqs.* 28, 94 ne omnino -atur (MARCELL. med. 8, 83). 28, 170 capras negant -ire. 28, 172 vulpinam linguam habentes in armilla -turos negant. 29, 128. 31, 115 in nitrariis non -unt. CHIRON 378 oculi eius lacrimabuntur, quasi qui -at. PS. APVL. herb. 78 l. 8 -ire incipienti. PLAC. med. 17, 9 homo, quicumque . . ., non -et. **b** *in imag. et translate* (*cf. interpret. allegoricas ad gen. 29, 17 p. 1474, 27*: AMBR. in psalm. 118 serm. 19, 24, 2 Liae, quae -entibus oculis synagogae figuram accepit. *sim.* HIER. epist. 123, 12, 4 adv. Iovin. 1, 19): HIER. c. Ioh. 4 Palaestinae (-nis *var. l.*) interrogaris et respondes Aegypto; aliis -entibus ungis oculos non dolentium (*fortasse proverbium*). AVG. de duab. anim. 21 haec obscura esse et incassum ab animis -entibus quaeri (*cf.* in euang. Ioh. 2, 7 *Christus* veniebat . . . ad aciem animae -entis. serm. Migne suppl. 2, 815 tanta erat lux in Christo, quam non caperent corda -entia. GREG. M. moral. 5, 66 -entibus mentis nostrae oculis). in euang. Ioh. 18, 11 tales sumus quales -entes *eqs.* ord. 1, 10, 29 o si videretis vel tam -entibus oculis quam ego, in quibus periculis iaceamus!

cf. lippido.

lippis, *pl.* -ēs *f.* (*m. l. 84*). [*a* lippus *more non solito formatum. Sch.*] *i. q. gramae* (*vertitur gr.* λῆμαι): PS. AVG. cons. mort. 2, 5 p. 1168 *psalmo quodam perlecto* oculus *animae* . . . non modo caecitatem ex desperatione non sentiet, sed nec -es (*Migne gr. 56, 306* lippitudines) aliquas tristitiae sustinebit. ORIBAS. syn. 6, 21, 7 Aa p. 109 -es siccas in oculis insertas. eup. 4, 13, 5 La p. 538 -es et in nocte factas glutinationes (*gr.* λ. καὶ τὰς . . . κολλήσεις, Aa *sim.*, Ab -is). 4, 15, 3 Aa p. 539 -es

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(Ab -is) . . . tollendi sunt (La leppes . . . absterges). ALEX. TRALL. 1, 103 in quibus generatur -is. *infra:* quod . . . fuerit circumtentum in tunicis oculorum, seu -es seu superfluitas et acredo sit (*gr. II p. 55 P. εἴτε λ. εἴτε περίττωμα δριμύ*). *huc fortasse* RVFIN. *p. 1474,26.*

***lippitūdo,** -inis *f.* *a* lippus. *scrib. in codd. etiam* lypi-, lippy-. *abbreviatur in signaculis medicorum oculariorum* CIL XIII 10021 lippit, lippi, lipp, lip, li, l. *plur.* -es *inde a* CELSO. NOT. Tir. 111, 17. *legitur inde a* PLAVTO, CIC.

nomen morbi oculorum (GLOSS. ὀφθαλμία, ἐπιφορά. oculorum dolor. *describitur* CELS. 6, 6, 1sqq., *ubi vertitur Hippocr. prorrhet. 2, 18 ὀφθαλμοὶ δὲ λημῶντες κτλ.; ad rem cf. Kind, RE XIII 723sqq.*):

1 *proprie:* PLAVT. Rud. 632 ab -e usque siccitas ut sit tibi. CIC. Tusc. 4, 81 citius . . . repentinus oculorum tumor sanatur quam diuturna -o depellitur. Att. 7, 13^{a}, 3 dictavi *epistulam* propter -em. 8, 13, 1 -is meae signum tibi sit librarii manus et eadem causa brevitatis. 10, 14, 1 -o haec, propter quam non ipse ad te scribo, sine ulla lacrima est, sed saepius odiosa est propter vigilias. 10, 17, 2 crebro refricat -o, non illa quidem perodiosa, sed tamen quae impediat scriptionem meam. ad Q. fr. 2, 2, 1 parvula -e adductus sum, ut dictarem hanc epistolam. CELS. 1 prooem. 30 saepe etiam causas apparere, ut puta -is, vulneris. 1, 5, 1 quos assidue -es . . . male habent. 2, 1, 14 -o arida (2, 1, 16. 6, 6, 29 est etiam genus aridae -is, xeropthalmia⟨n⟩ Graeci appellant. 6, 6, 31^{C}. *cf.* PLIN. nat. 20, 103 siccae -i [28, 169. CASS. FEL. 29 p. 53, 1 ad xeropthalmian, id est siccam -em. CIL XIII 10021, 211]). 7, 7, 15^{D} medicamenta, quibus in -e pituita suspenditur. SEN. clem. 2, 6, 4 imbecillos oculos esse scias, qui ad alienam -em et ipsi subfunduntur. epist. 117, 8 si -o malum est, lippire quoque malum est. PLIN. nat. 16, 180 flos eius *rubi* contra -es illinitur. 23, 160 *myrtus* imponitur -i. 25, 143 instillatur plantaginis sucus -i. 28, 130 *lacte* inunguntur etiam oculi . . . in -e. *al.* VLP. dig. 21, 1, 4, 6 non omnem morbum dare locum redhibitioni, ut puta levis -o. PELAGON. 417 oculare ad -es equorum (*Hippiatr. gr. II p. 61, 7 πρὸς σιμβλώσεις*). 426 ad magnam -em (*ibid. p. 256, 8 πρὸς σιμβλίασιν tantum*). 427 ad omnem dolorem et -em (*ibid. I p. 72, 20 πρὸς σίμβλωσιν tantum*). CHIRON 520, 13 de -e. FVLG. myth. 2, 9 *Glauci pater* Antedon . . . quasi antiidon . . .; ergo -o ex contraria visione nascitur. AMBR. Noe 7, 18 *pili* si -e intercidant, quam dedecet! ANON. med. ed. Piechotta 122 ad oculorum -em (PS. APVL. herb. 15 l. 5 herb. tit. morb. 1. 29 CIL XIII 10021, 55. *addas* APON., *quem videas sub 3*). *al.* *in signaculis oculariorum:* CIL XIII 10021 *passim et* INSCR. Journ. Rom. Stud. 22, 1932, 227 n. 17.

2 *metonymice:* **a** *iocose de homine molesto:* PLAVT. Poen. 394 oculus huius, -o mea, mel huius, fel meum. **b** *de sanie oculi lippi* (*cf. usum huc vergentem* PLIN. nat. 23, 160. 25, 143, *v. supra sub 1*): VEG. mulom. 2, 120, 1 oculi virides, de quibus profluit -o ad similitudinem fabae.

3 *in imag. et translate* (*cf. comparationem* HIER. epist. 98, 19, 3 sicut . . . oculo officit -o . . ., ita dogmatum perversorum . . . contagio *eqs.*): AVG. in euang. Ioh. 30, 2 ('respondit ei turba') turbam -is turbavit claritas lucis. serm. 357, 3 splendor pacis (*cum haereticis componendae*) reverberat -em dissensionis; vide miserandam vocem lipporum *eqs.* (*cf.* CASSIOD. in psalm. 18, 5/6 l. 84 *haereticus obcaecatus* erroris sui -e). PS. AVG. cons. mort. 2, 5 *v. s.* lippis. CHROMAT. beat. 6, 1 (*ad Matth. 5, 8* beati mundo corde) tam sincerum oculum cordis . . . gerunt, ut sine aliqua malitiae -e . . . dei claritatem . . . conspiciant. APON. 3 p. 58 cui perspicua veritas non erat ob -em oculorum cordis. FVLG. RVSP. ad Tras. 1, 4 in uno eodemque Christo . . . minus perspicientium tenebratur . . . -o, in quo illuminatis veri luminis claret . . . cognitio.

[lippōsī *falso tradi vel edi vid. pro* leprosi PS. FVLG. RVSP. serm. 17 p. 880^{D} (*ad Ioh. 9, 2* quis peccavit . . ., ut caecus nasceretur?) tenebantur . . . universa sub peccato . . .; caeci, claudi, surdi, -i, mortui (*infra:* aspexit caecum . . ., surdum tetigit . . ., leprosum mundavit . . ., claudum erexit . . ., ad mortuum descendit).**]**

lippulus, -a, -um. *a* lippus *deminutive.* *i. q. lippus* (*vi deminutiva fere evanida*): ARNOB. nat. 7, 34 quodsi possent adscribere . . . corporales diis morbos, non dubitarent eos lienosos, -os . . . dicere, eo quod ipsi et lienosi et lippi sunt saepe.

***lippus,** -a, -um. [*qui vocem coniungunt cum gr. λίπος n., λιπαρός, lituan.* lipùs *'glutinosus' geminatione vulgari et notione aliquantum deflexa nituntur. Sch.*] *scrib. in codd. et* lypp- *et una* p. [*derivata: langob.* lepegá; *vasc.* lepèr; *cat.* llepia. *cf. M.-L. 5075. Wartburg V 370. vocabula a* *lippidus *derivanda: port. vet.* lipeoso, *galic.* lepioso. *cf. M.-L. 5074 a. Wartburg V 370. St.*]

1 *usu originario pertinet ad oculos* (GLOSS. μιλφός. πτίλλος. *accedit abl. causae* LVCIL. 195 PERS. 5, 77 IVV. 10, 130): **a** *adi.:* α *strictius i. q. lippitudine affectus* (*in imag.* HOR. sat. 1, 3, 25): ① *animantes:* PLAVT. Mil. 292 vidi . . . egomet duobus his oculis meis. :: . . . neque vidisti. :: num tibi -us videor? 1108 *matrem* cubare in navi -am et oculis turgidis. LVCIL. 195 -us edenda acri assiduo ceparius cepa. HOR. sat. 1, 1, 120 ne me Crispini scrinia -i (-um *Bentley*) compilasse putes, verbum non amplius addam. 1, 3, 25 cum tua pervideas oculis mala -us inunctis, cur in amicorum vitiis tam cernis acutum? 1, 5, 30 hic oculis ego nigra meis collyria -us illinere. 1, 5, 49 pila -is inimicum et ludere crudis. 1, 7, 3 *illud* opinor omnibus et -is notum et tonsoribus esse. epist. 1, 1, 29 non possis oculo quantum contendere Lynceus, non tamen idcirco contemnas -us inungui. 1, 2, 52 qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res ut -um pictae tabulae. PERS. 1, 79 hos *ineptos* pueris monitus patres infundere -os cum videas *eqs.* 2, 72 Messalae -a propago (SCHOL. tam vitiosos oculos in senectute habuit, ut palpebrae eius in exteriorem partem verterentur). 5, 77 non tressis agaso, vappa -us (*inepte* SCHOL. pravus; *cf. Plin. nat. 23, 38* vino . . . copiosiore laeduntur . . . oculi). PETRON. 28, 4 puer vetulus, -us (*de eodem* 64, 6). 95, 8 anus. 132, 14 male dicunt . . . -i oculis. PLIN. nat. 28, 130 lactis usus . . . contrarius . . . -is. MART. 6, 39, 11. 6, 78, 2 potor nobilis . . . lumine uno luscus Phryx erat alteroque -us. 8, 9, 2. 12, 57, 14 sulphuratae -us institor mercis. 12, 59, 9. IVV. 10, 130 pater ardentis massae fuligine -us. PLIN. epist. 7, 21, 4 quam *gallinam* satis acribus oculis, quamquam adhuc -us, pinguissimam vidi. VVLG. lev. 21, 20 si -us *est, sacerdos ne fiat* (*in interpr. allegorica:* GREG. M. past. 1, 11 -us . . . est, cuius quidem ingenium . . . emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant; in -is quippe oculis pupillae sanae sunt, sed humore defluente infirmatae palpebrae grossescunt *eqs.*). ROMVL. fab. 77, 3 (recc. vet., gall.) aucupem -um (*de quo dicunt aves:* quam pium hominem aspicimus, quia pro nimia bonitate lacrimae ex eius oculis profluunt, quotiens nos aspicit) *al.* ② oculi: PLAVT. Bacch. 913 -i . . . o. servos est simillimus: si non est, nolis esse neque desideres; si est, abstinere, quin attingas, non queas (*in comparatione ut:* Persa 11 neque lubenter servio . . ., sed quasi -o o. me erus meus manum abstinere hau quit tamen. RVFIN. Orig. in cant. p. 105, 26 interior visus, nisi eruditione . . . fuerit exercitatus . . ., sed ignorantia ei . . . tamquam caligo oculis insederit aut etiam malitiae alicuius languor tamquam -is accesserit). VITR. 8, 4, 1 (*inde Cet. Fav. 5* lippientibus). VVLG. gen. 29, 17 Lia -is erat oculis (*Itala Lugd.* oculi . . . infirmes. *cf. p. 1472, 67*). ANON. med. ed. Piechotta 111 ad o. -os vel lacrimosos. GREG. M. *v. supra.* *adde:* MART. 8, 59, 2 hunc uno contentum lumine, cuius -a sub attrita fronte lacuna patet.

β *laxius:* GLOSS. II 468, 1 ὑπόστραβος: -us, strabulus.

b *neutr. pro subst. i. q. status lippitudine affectus* (*sc. translate de hebetudine intellegentiae*): CLAVD. MAM. anim. 3, 10 proloquii huiusce perplexum quia cum -o imaginationum corporalium intro inspicere nequimus, semotis . . . locis corporibusque videamus, *sc. et spiritaliter intelligamus.*

2 *per similitudinem transfertur ad ficos nimia maturitate madentes:* MART. 7, 20, 12 -a ficus.

deriv.: lippesco, lippio, lippis, lippitudo, lippulus. *cf.* lippido.

līpsanum, -ī *n.*, *inde* līpsana, -ae *f.*, λείψανον. *i. q. reliquiae:* PS. HIL. hom. Spicil. Liber. 1 p. 114, 24 aurium illius *Pauli apostoli* volebam videre -um, quae auditu arcanum susceperunt. PS. VICT. VIT. pass. 16 humatae sunt . . . -ae (lyp- *scrib. in parte codd.*) beatae sanctorum.

[lipsiani *falso editur* GALEN. alfab. *s. v. pro* ipsi. *contextus sic traditur:* radix eius *lupini* . . . urinam movet; ipsi comesti ⌊lupini stomachi vicia compescat. sunt autem silvatici⌋ lupini minores *eqs.* (⌊ ⌋ *omissa sunt ab editoribus per errorem, qui deinceps coniecturam commemoratam genuit*).**]**

[liptisim (lypt- *var. l.*) HIPPOCR. indic. val. Philol. 42, 1884, 123 *falso tradi coni. Wieland pro* hptisim (*cf. Hippocr. aer. 4 p. 9, 5 Gundermann* hptysis), *sc.* φθίσιν. *ad scripturam v. vol. VI 3, 2391, 25.*]

lipyrias, λιπυρίας *adi.* *i. q. partim deficiens:* PS. SORAN. quaest. med. 115 quid est -s febris? *seq. responsum, cuius in fine:* -s . . . ideo dicitur, quia relinquuntur extremae partes a calore *eqs.* (*Galen. XIX 399 λιπυρίας δὲ πυρετὸς ἐφ' οὗ τὰ ἄκρα . . . ψύχεται*). *B.*

liquābilis, -e. *a* liquare. *i. q. quod liquari potest:* APVL. apol. 30, 7 ille *Vergilius* . . . enumerat . . . laurum fragilem, limum durabilem, ceram -em (*ecl. 8, 80* liquescit). PRVD. ham. 743 saxum . . . -e facta stat mulier *Loth* (*749sq.* liquitur . . ., fluido . . . deliquio).

***liquāmen,** -inis *n.* *a* liquare (*item* GRAMM. suppl. 75, 6. *cf.* ISID. orig. 20, 3, 20 -n dictum eo quod soluti in salsamento pisciculi eundem humorem [*i. garum*] liquant). *scribitur* lequ- ORIBAS. syn. 4, 19, 3 Aa. 4, 28 La. *al.* *numerum semper sing. esse testantur* CHAR. gramm. p. 38, 26 B. (*postea: si* nominativo pluraliter efferuntur, ceteris tamen casibus cessabunt). PRISC. gramm. II 176, 5; *habet plur.* COLVM. 9, 14, 3 (*nom.*). 9, 14, 17 (*acc.*). *acc. sing.* -men *traditur pro abl. apud* APIC. (*locos affert Milham, Glotta 39, 1961, 278*). ORIBAS. syn. 4, 19, 3 Aa. 4, 28 La. 5, 18, 8 Ab. 8, 18, 15 Aa. eup. 1, 5, 2 Ab. *abbreviatur:* liquam CIL IV 2587. 5701. *al.* ? liqu CIL IV 2586. liq CIL IV 2588 (= 5716). 5683. *et saepius in inscriptionibus* (*in cod. Parisino* APIC. exc. 52. 63. 67. *al.*). NOT. Tir. 113, 69. *legitur inde a* COLVM. *inscriptionibusque Pompeianis, sc. maxime apud artium scriptores; vocem vulgarem esse testatur* CAEL. AVR. chron. 2, 3, 70 ex garo . . ., quod vulgo -n appellant (*cf. p. 1475, 55 et Auson. 411 p. 269 P.* scis . . . me id nomen muriae, quod in usu vulgi est, nec solere nec posse dicere, cum scientissimi veterum et Graeca vocabula fastidientes Latinum in gari appellatione non habeant; . . . quocumque nomine liquor iste sociorum vocatur, *eqs.*).

i. q. liquor, qui fit ex dissolutione complurium rerum mixtarum et maceratarum: 1 *generatim liquantur quaelibet res* (GLOSS.^{L} II Philox. LI 74 -n: στάγμα [*an ad 2?*]. *fortasse huc p. 1475, 30*): COLVM. 7, 4, 7 ungui debet *ovis* tali medicamine: sucus excocti lupini veterisque vini faex et amurca pari mensura miscentur, eoque -e . . . ovis imbuitur

[Stirnimann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(*Pallad. 6, 8, 1* in unum corpus omnia redacta curabis adlinere). 7, 5, 9 *quidam* admiscent *urinae* . . . sucum viridis cicutae, deinde singulis urnis eius -is (liquide eminis *sim. var. l.*) singulos fricti salis sextarios infundunt. 9, 8, 9 ad odorem dulcis -is *mellis vel defruti* (9, 14, 17 dulcia -a inmittere *hieme apibus*). PALLAD. 3, 25, 12 (*inscribitur* -n ex piris) -n de ipris castimoniale sic fiet: pira . . . cum sale calcantur *eqs.* (*cf. vol. VI 2, 1700, 37sqq.*). CAEL. AVR. chron. 2, 13, 167 ex eorum *virgultorum* cinere confecto -e, scilicet aqua imbriali admixta.

2 *speciatim liquantur pisciculi, i. q. garum* (*sc. adhibetur ad condiendos cibos [in usum medicinae infra l. 52]; condimentum aliud e piris confectum v.* PALLAD. *supra.* GLOSS. -n: γάρον [*quod verbum gr. respondet*]. garum, salsus liquor allecis. γάρος. geraleon [*i.* γαρέλαιον? *cf.* II 261, 42 γαρέλαιον: -n et oleum. 294, 4 ἐλαιόγαρον: oleum et -n]. *al. fusius de confectione agunt* PS. GARG. MART. p. 209sq. *Geoponica 20, 46, 1sqq.; cf. e. g. André, L'alimentation et la cuisine à Rome, 1961, 198sqq.*): **a** *cum determinationibus pertinentibus*: α *ad speciem* (*v. etiam sub 1*): COLVM. 9, 14, 3 *qui apes nutrit*, abstineat . . . omnibus redolentibus esculentis, ut sunt salsamenta et eorum omnia -a. CIL IV 5683 -n g(ari) f(los) scombr(i) (5716. 9415. *al.*). HIER. reg. Pachom. 46 p. 24, 14 B. *si aegrotus* habuerit necessitatem . . . comedendi -n de piscibus. APIC. 2, 59 (2, 5, 3 M.) cum -e intestini *piscium*. 8, 384 (8, 7, 14) -n piperatum. β *ad qualitatem*: CIL IV 2589 -n optimum (2590. 2591 *et saepius ibid.* VEG. mulom. 1, 17, 16. *al. cf.* PELAGON. 98 heminam -is boni). 2595 -n primum (5715. EDICT. imp. Diocl. III/IV 3, 6 -is primi Ital(icus) s(extarius) [*nisi coll. ibid. 2, 8* vini veteris primi gustus *intellegere malis* primi *sc. gustus, ut melius respondeat versioni gr.* γάρον γεύματος πρωτείον]. *opponitur* -is secundi *ibid.* 3, 7 *ut etiam* GLOSS. III 230, 58). XV 4712 -n Antia(tinum) exc(ellens) (*fortasse huc spectat inscriptio lectionis incertae* IV 2596 = 5621). THEOD. PRISC. eup. faen. 60 -e sum⟨m⟩o (*an rectius codd. praestantiores* suino?) . . . loca usta lavare (APIC. 7, 268 [7, 4, 4 M.] -is summi cyathum). *per appositionem*: CIL IV 2588 (= 5716) -n f(los) exc(e)l(lens) scom(bri) C. Corneli Hermerotis (5683 -n g(ari) f. scombr(i) Scauri. 5706 -n f. f. [*ad iterationem v. vol. VI 1, 932, 69sqq.*]. 5714 -n f. optimum. 9414 -n f. primum [*eadem* 10743]. PELAGON. 467 -is floris *quantum* [*item* VEG. mulom. 1, 10, 1]. CIL III 12010, 48 -n f. scomb(ri) excel(lens) M. Valeri Maxumi). γ *ad originem, confectorem sim.* (*v. et supra l. 33. 37*): CIL IV 2587 -n ⟨A.⟩ Um(b)rici Scauri (5700. 5704. *al.*). 2594 (= 5710) -n optimum ab Umbricia (10281). 5709 Campani. 5712 -n optimum A. Virnio Modesto ab Agathopode (7110 -n optimum saccatum ex officina Umbrici Agathopi. 9418 -n optimum Claudio Eulogo ab Umbricio A. 9419 -n optimum Horatio Amandioni ab A.). 5713 -n optimum ab Vibu⟨. . .⟩. 9416 Granii Ter⟨. . .⟩. 9417 Infantionis. XV 4712 Antia(tinum). δ *ad usum*: MARCELL. med. 30, 52 -n catharticum quomodo confici debeat: zingiberis *scripulos tres*, . . . -is *sextarium unum.*

b *sine determinationibus*: CIL IV 5683. 5699. 5701 *et saepius in inscr. amphorarum urceorumque Pompeianis.* EXPOS. mundi 59 oleum . . . et -n et vestem variam . . . mittens *Hispania*. VOPISC. Aurelian. 9, 6 *pertinent ad victum Aureliano praestandum*: olei sextarium unum et . . . -is sextarium unum. FIRM. math. 8, 17, 5 officia, quae ex salibus sunt vel ex salsamentis et a -e. PLIN. med. 3, 27, 4 sulphur tritum mixtum -e in balneo utiliter inlinitur (*item in usu medicinali*: PELAGON. 9. 455 VEG. mulom. 2, 108, 2. 4, 6, 1. CAEL. AVR. chron. 2, 1, 40 per clysterem inicimus aliqua ex acrioribus, ut aquam . . . marinam, vel garum, quod appellamus -n, ex pisce siluro confectum. *al.*). SCHOL. Hor. sat. 2, 5, 44 cetaria: officina, in qua -n conficitur. 2, 8, 46 ('garo de sucis piscis Hiberi') hoc -n de suco piscis fit. HIER. epist. 108, 17, 3 quid de vino et -e et piscibus . . . et reliquis, quae gustu suavia sunt, iudicarit *Paula*. reg. Pachom. 45 p. 24, 10 B. vinum et -n absque loco aegrotantium nullus attingat (*cf. supra l. 20*). APIC. 1, 7 de -e emendando: -n si odorem malum fecerit *eqs.* 1, 31 (1, 30, 1 M.) laser . . . -e temperatum (2, 50 [2, 2, 7]. 3, 67 [3, 4, 1]. *al.*). 2, 51 (2, 2, 8) *piperi* -n suffundes (3, 62 [3, 2, 1]. 3, 68 [3, 4, 2]. *al.*). 3, 76 (3, 6, 1) cucumeros rasos, sive ex -e sive ex oenogaro. 7, 308 (7, 11, 9) melcas: cum piper et -n (pipere et -e *var. l.*) vel sale, oleo et coriandro (*item pro -e adhibetur sal*: 7, 317 [7, 13, 5] calyculos . . . -e vel sale aspersos. ANTHIM. 9 in sale puro intingantur *carnes*; nam -n ex omni parte prohibemus). *sim. in omnibus fere cibis conficiendis apud eundem. al.*

deriv.: liquaminarius, liquaminatus, liquaminosus.

liquāmentum, -ī *n.* *a* liquare. NOT. Tir. 113, 70. *i. q. liquamen*: CHIRON 566 et oleo vetere (utere *trad.*) et axungia vetere (veteris *trad.*) -is subigito cervicem (*correxerunt Grevander et Niedermann sec. Veg. mulom. 2, 41, 2* oleum vetus et axungiam veterem . . . permisces et cum . . . eodem unguento cervicem . . . infundis). VEG. mulom. 2, 130, 2 quae *medicamenta* ne spissentur, adiectio passi et aquae . . . praestat -um.

liquāminārius, -a, -um. *a* liquamen. **1** *masc. pro subst. i. q. confector vel venditor liquaminis*: SCHOL. Ter. p. 99, 18 (*Ter. Eun. 257* cetarii, lanii *eqs.*) abusive piscatores cetarii dicuntur et qui tractant ea, quae ex piscibus fiunt, ut sunt -i, qui ex corporibus piscium humorem liquant (*eadem* GLOSS.[L] IV Plac. C 77 [*Don. ad l.* qui cete . . . venditant et bolonas exercent. *Eugraph. ad l.* qui salsamenta vendunt]. GLOSS.[L] III Abol. CE 16 c.: -i). GLOSS. III 470, 48 -us γαροπώλης.

2 *neutr. pro subst. i. q. vas, quo conditur liquamen* (*cf.* atramentarium, panarium *sim.*): GLOSS. III 477, 30 -um: γαρερoῦν (*depravatum vid., sed conferre licet nomina vasorum* γαρηρόν *vel* γαράριον).

liquāminātus, -a, -um. *a* liquamen. *i. q. largo condimento liquaminis confectus*: APIC. 6, 252 (6, 8, 14 M.) pullus farsilis: pullum sicuti -um *sc. pullum* (sicut ilique cuminatum *trad.*) a cervice expedies. 8, 373 (8, 7, 3) porcellum -um.

liquāminōsus, -a, -um. *a* liquamen. *i. q. abundans liquamine*: MARCELL. med. 5, 18 ut cena te abstineas et ab holere et a rebus salsis et -is.

liquārius, -a, -um. [*si genuinum, coniungas cum* 2. liquor *sicut* sudarius (-um) *cum* sudor. *Sch.*] *i. q. ad liquorem pertinens*: CIL XI 5695 (*tit. deperditus*) ponderarium . . . f(ecit), . . . mensur(as) -as (siquarias, siquartas *var. ll.*) antea positas a Caesio Prisco in eodem contulit.

[liquātārius *falso tradi videtur pro* siliquatarius CASSIOD. var. 12, 17 tit.**]**

liquātio, -ōnis *f.* *a* liquare. *i. q. actio liquandi*: VOPISC. Aurelian. 46, 1 aurum per varios brattearum, filorum et -um usus perire, argentum autem in suo usu manere.

liquātōrium, -ī *n.* *a* liquare. *i. q. instrumentum liquandi, colum* (GLOSS.[L] III Abol. CO 20 colatoria: -a): DIOSC. 1, 57 p. 31, 23 M. per -um (colum *var. l., edd.*) traicies *oleum* et in alio vaso mittes (*gr. 1, 52, 1* κυτίδα). 3, 100 p. 421, 11 quem *aparinen* pastores pro -o utuntur lacte liquantes (*gr. 3, 90* ἠθμοῦ). CAEL. AVR. acut. 2, 39, 229 si sine ulla faece per -a fundatur *vinum* . . .; si cum faece . . . in -a fundatur.

liquātus *v.* 1. liquo.

***liquefacio,** -fēcī, -factum, -facere *et* liquefīo. *a* liquere *et* facere (fieri). *scrib. puncto interpos.*: PAP. Corp. 318 A 3 lique·facta. *de prosodia*: -quĕ- *passim inde a* LVCR., -quē- CATVLL. 90, 6 LVCR. 6, 965 OV. met. 7, 161. 9, 175 SIL. 1, 178. *de formis: praevalet p. p. p.* -ctus, *sed legitur act.* -o *sim. iam inde a* CATVLL. 90, 6 CIC. Tusc. 5, 16 OV. met. 7, 161 SCRIB. LARG. 66, *pass.* -fio *sim. inde a* LVCR. 6, 965 OV. Pont. 1, 2, 57 SEN. nat. 3, 30, 4 SCRIB. LARG. 175. *legitur inde a* CIC., CATVLLO, LVCR.

i. q. liquidum facere: **A** *cum respectu dissolvendi, tabefaciendi sim.* (-fio, -ctus *saepius mediopassive, sc. vi liquescendi, tabescendi sim., sed sensu passivo e. g. l. 60; plus minusve abundanter* -ctum solvere *p. 1477, 13.* GLOSS. -o: κατατήκω. τήκω ἐπὶ κηροῦ. ὑγραίνω. -ctus: τετηγμένος. -cta: τετη[γαρον]κότα. -fit: τήκεται. II 455, 3 τήκομαι: marceo, marcesco, liquor, tabesco, -fio, liquesco. *indicatur pars affecta per acc. graecum* OV. met. 14, 431, *abl. respectus* PS. PHILO antiq. 6, 16, *effectus -endi per in cum acc.* SIL. 14, 225, ad TAC. ann. 15, 22, 2): **1** *proprie*: **a** *-fiunt res variae*: CIC. Catil. 3, 19 complures in Capitolio res de caelo esse percussas, . . . et legum aera -cta (VVLG. Ezech. 24, 11 pone . . . eam *ollam* super prunas vacuam, ut incalescat et -fiat aes eius [*Itala cod. 176* liquescat]. *cf.* TAC. ann. 15, 22, 2 effigies . . . Neronis ad informe aes -cta *ictu fulminis*. OBSEQ. 61 tabulae legum aeneae ⟨. . .⟩ litteris -ctis). nat. deor. 2, 26 *aquae fusio* neque conglaciaret frigoribus neque nive pruinaque concresceret, nisi eadem se admixto calore -cta et dilapsa diffunderet (*cf.* VVLG. psalm. 147, 18 emittet verbum suum et -et ea *sc. nivem, nebulam, crystallum* [*gr.* τήξει, *Hier. psalt. sec. Hebr.* solvet, *Itala Veron.* tabefaciet; *interpretatur* AVG. *ad loc.* l. 28 ne forte in malo intellegatis tabefaciet: -et, dissolvet] CLAVD. carm. min. 34, 6 glacies [*seq.* resoluta]). CATVLL. 90, 6 omentum in flamma pingue -ens. LVCR. 5, 1262 posse haec *metalla* -cta calore quamlibet in formam et faciem decurrere rerum. 6, 965 nives radiis tabescere cogit *sol*, . . . cera -fit in eius posta vapore; ignis item liquidum facit aes aurumque resolvit (VITR. 7, 9, 3 c. Punicam igni -ctam. SCRIB. LARG. 206. 241 c. et resina -fiunt, deinde cum refrixerunt, raduntur. 257. *al.* PLIN. nat. 21, 84. 33, 122. ITALA psalm. 21, 15 [Hil. in psalm. 57, 4] factum est cor meum tamquam c. -fiens [*vix cum* 'cor' *coniungendum, cf.* HIER. psalt. sec. Hebr. liquefacta; *gr.* τηκόμενος, *Vulg.* liquescens]. 57, 9 [Hil. in psalm. 57, 4] sicut c. -cta auferentur *peccatores* [*gr.* τακείς, *cf. Vulg.* quae fluit, *Hier. psalt. sec. Hebr.* tabefactus]. *al.*). VERG. georg. 1, 473 vidimus undantem ruptis fornacibus Aetnam flammarumque globos -ctaque volvere saxa (Aen. 3, 576 [SERV.: putria, decocta in modum calcis]). 4, 36 frigore mella cogit hiemps eademque calor -cta remittit. Aen. 9, 588 Mezentius . . . media adversi -cto tempora plumbo diffidit (PLIN. nat. 34, 163. INTERPR. Cod. Theod. 9, 24, 1 -ctum p. . . . in ore suscipiant [*Cod. Theod. 9, 24, 1, 1* liquentis plumbi ingestione]. *ad* VERG. *cf. p. 1481, 64 et* LVCAN. 7, 513 volant spatio . . . solutae aëris et calido -ctae pondere glandes). OV. met. 7, 161 flamma tura -unt *matres* (ARNOB. nat. 7, 3 tus . . . -ctum carbonibus disperit). 13, 830 partem *lactis* -cta coagula durant (fast. 4, 545 -cta c. lacte). SEN. nat. 3, 30, 4 quemadmodum in sudorem eunt vires *corporum*, ita tellus -fiet (*cf.* ITALA Iob 7, 5 [Ambr. Iob 1, 2, 5] -o . . . glaebas terrae saniem radens ulcerum [*gr.* τήκω, *cf. Ambr. ibid. 3, 3, 9* glaebas . . . dissolvens, *Hier. interpr. Iob* infundo, *aliter Vulg.*]. psalm. 74, 4 [Veron. *al.*, *sim.* VVLG.] -cta est terra et omnes inhabitantes in eam [*gr.* ἐτάκη, *Hier. psalt. sec. Hebr.* dissolvetur]. TERT. resurr. 26, 6 p. 62, 25 concuti et -fieri eam *terram* [*ad* ITALAM psalm. 96, 5 *v. p. 1481, 79*]). epist. 90, 12 cum incendio silvarum adusta tellus in summo venas *metallorum* iacentis -ctas (-cta *var. l.*) fudisset. SCRIB. LARG. 39 medulla

[Stirnimann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

bubula -cta tepensque infusa. *al.* PETRON. 108, 2 -ctum per totum os atramentum (PLIN. nat. 35, 43 aceto). PLIN. nat. 9, 121 *unionem* -ctum obsorbuit *Cleopatra* (*cf. 9, 120* in tabem margaritas resolvit *acetum*). *et saepius.* **b** *-fiunt homines, bestiae, membra* (*adde p. 1476, 80*): VERG. georg. 4, 555 monstrum aspiciunt, -cta boum per viscera toto stridere apes utero. Ov. met. 9, 175 caeca ... medullis *Herculis* tabe -ctis. 14, 431 luctibus ... tenues -cta medullas tabuit *Canens nympha* inque leves paulatim evanuit auras (*cf.* SIL. 14, 225 in tenuis -ctus aquas evasit *Acis*). SIL. 1, 178 ossa -ctis fumarunt fervida membris (PS. QVINT. decl. 6, 11 -cta multa die membra paulatim humus bibit. IVVENC. 4, 379). GREG. TVR. glor. mart. 80 omnis caro -cta defluxit (PS. ORIG. in Iob 3 p. 513^{B} *cum* -fierent carnes eius *Iob*). CARM. adv. Marc. 2, 219 corruptela potens -ctum solvere corpus, non poterit virtus domini revocare solutum?

2 *usu dilatato vel translato, sc. imagine hic illic vigente, respiciuntur*: **a** *animus (et eius proprietates) affectibus dissolvendus vel nimia duritia liberandus* (*vitium, a quo receditur, indicatur per* ab *l. 25. 42*): CIC. Tusc. 5, 16 illi beati, quos ... nullae futtiles laetitiae exultantes languidis -unt voluptatibus. Ov. Pont. 1, 2, 57 mea perpetuis -fiunt pectora curis, ignibus admotis ut nova cera solet. ITALA Esth. 15, 16 p. 82, 9 Motzo (cod. Y) -ctum est cor meum a timore glorie tue ([*gr.* ἐταράχθη, *codd. CMPV p. 52, 26* turbatum, *Vulg.* conturbatum]. VVLG. Ios. 7, 5 pertimuit ... c. populi, et instar aquae -ctum est [*gr.* ἐγένετο, *Itala Lugd.* factum est]. PS. PHILO antiq. 46, 3 c. populorum [*46, 4* dissolutum]. GREG. M. moral. 27, 53 *Iudaeorum* corda ... ab infidelitatis duritia amoris sui aspiratione -ecit *dominus*). PS. PHILO antiq. 6, 16 Iectan dux -ctus sensu accepit Abraham. CLAVD. DON. Aen. 8, 405 p. 175, 12 (labefacta per ossa cucurrit *calor*) quem amoris -erat calor. HIER. tract. in psalm. I p. 305, 20sq. si quis ... *peccando* refrixerit et mortuus fuerit, mittet deus verbum suum et -et eum; dominus praestet, ut et nostrum frigus -fiat, ut crystallum illud solvatur et molle fiat. VVLG. cant. 5, 6 anima mea -cta est, ut locutus est *dilectus meus* ([*Itala cod. 169 al.* exivit]. PS. ORIG. in Iob 1 p. 434^{A} quae *verba* ... contristant praecordia, -unt animam. SERM. Caspari p. 212, 7). PS. ORIG. in Iob 1 p. 422^{C} cum haec audiret nequissimus diabolus ..., -ctus intra semetipsum, insipienter, inquit, feci *eqs.* 430^{D} *v. p. 1482, 43.* AVG. in psalm. 113 serm. 1, 11 ('convertit ... rupem in fontes aquarum') seipsum ... et quamdam suam duritiam -ecit *dominus* ad irrigandos fideles suos (GREG. M. moral. 5, 66 pavor, qui ex adventu eius *dei* irruit, ... d. *cordis nostri* -it). VEREC. in cant. 6, 7 (*ad Hab. 3, 6* aspexit, et fluxerunt gentes) quoscumque aspexerit ..., illico -it (*antea*: deus ignis est vivax accedentes ... ad puritatem eliquans). GREG. M. moral. 5, 56 ab ipsa aliquo modo praesumptionis suae securitate -fiunt *homines* et tanto magis ... trepidant *eqs.* 24, 42 duritiam districti vigoris assumunt, sed intus charitatis igne -fiunt *iusti.* **b** *soni*: SIL. 11, 415 carmina ... Pieria -cta lyra (*sc. liquide modulata sim.*; *cf. Lucr. 4, 981* liquidum c.). POMP. gramm. V 116, 31 hic -cta est r; quare -cta est? quia f semivocalis praecedit (*item de litteris liquidis, sc. syllabam non producentibus*: 117, 2. 4. 12. *syn.* liquesco *ibid. passim*). **c** *quaelibet discutienda*: CLAVD. MAM. anim. 1, 11 p. 51, 18 vide quam parvo negotio veritatis calor frigentium verborum pruinas -at. IOH. MED. (?) Ps. Chrysost. hom. I 938^{B} quando respicit deus, ... -fiunt omnia mala.

B *cum respectu purgandi, clarum reddendi* (*cf.* GLOSS. II 296, 58 ἐμφανῆ ποιῶ: -o. *fortasse huc spectat l. 41*): Ov. met. 3, 486 (*475 Narcissus* lacrimis turbavit aquas, obscuraque moto reddita forma lacu est) quae *membra* simul adspexit -cta rursus in unda, non tulit ulterius. *? saccando*: SCHOL. Iuv. 13, 44 ('siccato nectare') exsiccato, faeculento aut -cto (*interpres legisse videtur* saccato).

deriv.: liquefacto.

compos.: colliquefactus, illiquefactus.

λύω κηρὸν ἢ ἄλλην ὕλην **liquefacto** GLOSS. II 363, 39. *a* liquefacio.

liquēns *v.* liqueo.

***liqueo,** licuī, liquēre. [*eadem radix subest verbis* liquare *et* līqui; *an coniungenda sit cum radice verbi* linquere, *aegre diiudicandum. Sch.*] *de origine*: CHAR. gramm. p. 331, 7 B. -et mihi ... dictum a liquido, παρὰ τοῦ καθαροῦ. PRISC. gramm. II 398, 8 *a* liquare. *scriptura retrograda* tauqil TAB. devot. Audollent 104, 2. *notatur* L. *p. 1479, 74.* *de formis*: *ad usum personarum coniugationis v. quae p. 1478, 2sqq. et 1481, 18sqq. exposuimus.* *perf.* (*cf.* PRISC. gramm. II 561, 11 haec omnia inveniuntur perfectorum declinationem habentia in usu veterum teste Capro: pigeo, ... -o. *idem laudat perf.* -ui 491, 8 *et ex syllabis brevibus constare affirmat* 477, 14 *allatis Ov. met. 4, 253 et 7, 381* delicuit. *perf. exstare negant*: CLEDON. gramm. V 62, 5 non ... facit liquit. CONSENT. gramm. V 373, 22 PHOC. gramm. V 435, 25): *scriptura* lic-, *quam genuinam esse demonstrat Leumann, Studi linguistici Pisani 640sqq., traditur* CIC. nat. deor. 1, 117 -uerit (libuerit *var. l.*), TERT. carn. 17 l. 7 -uit (liq- *editio Mesnartii*), scorp. 6 p. 156, 13 -uit (liq- *Gelenius*), PRISC. gramm. II 477, 14. 491, 8; liq- (*nisi silentio apparatus editionis decipimur*) VLP. dig. 29, 3, 2, 4 (*cf. l. 74*). *ad* licet *pertinere videtur* TERT. adv. Marc. 5, 13 p. 622, 4 licuit (*codd.*, liquit *Gelenius*) delictum latere. NOT. Tir. 113, 65 -et. *legitur in poesi inde a* PLAVTO, TER., Ov., *saepius in prosa oratione inde a* LEGE repetund. (*si recte suppletur; v. p. 1479, 49*), CIC., LIV. [*confunditur in codd. cum* licet: Ov. trist. 1, 1, 62 QVINT. inst. 8, 3, 40. *al.*]

i. q. liquidum esse: **CAPVT PRIVS:** *incorporaliter*: I liquet *et ceterae formae finitae tertiae personae sing. (plur.* PLAVT. *et* ARATOR *infra l. 49. 57) nec non inf., i. q. perspicuum, manifestum est, ambiguum non est, constat sim.* (*inter verba impersonalia affertur passim a grammaticis, e. g.* CHAR. gramm. p. 331, 7 B. [*forma laudandi sollemni* -o PRISC. gramm. II 561, 11]; *non dici* -o, -es *testatur* AVG. gramm. V 515, 9. *ad notionem cf.* CAPER gramm. VII 99, 12 -et δῆλον προφανές. CHAR. gramm. p. 331, 7 B. -et mihi tibi illi πέπεισμαι. SYNON. Cic. p. 443, 9 -et mihi. palam est mihi. dubium mihi non est. certum scio. GLOSS. -et mihi: πέπεισμαι, διαυγές μοι ἐστιν. -et: apparet, patet vel manifestum est. claret. *huc pertinere videtur*: GLOSS. IV 361, 22 liqu[id]et: liquide patet [*vix ad* 2. liquido]): **A** *generatim*: **1** *indicatur id, quod obscurum non est*: **a** *subiecto*: **α** *pron. vel adi. neutr.* (*supplendis e sent. relat.* PLAVT. Pseud. 760 SEN. epist. 72, 1 AVG. c. Cresc. 3, 55, 61 BOETH. herm. pr. 2, 13 p. 185, 24. *cf. p. 1479, 37*): (I) *solis*: PLAVT. Pseud. 760 quidquid incerti mi in animo prius aut ambiguom fuit, nunc -et; nunc defaecatumst cor mihi. CIC. ac. 2, 94 si habes quod -at neque respondes *interroganti*, superbe; ... si quia obscura, concedo; ... *sed* <in> inlustribus ... rebus insistis (nat. deor. 2, 3 si haberem aliquid q. -ret. Ov. trist. 3, 11, 73 magis [PLIN. epist. 2, 20, 4 tibi]. SEN. epist. 16, 1 hoc q. -et, firmandum ... est. 28, 5 q. si -ret tibi, *eqs.* TERT. pall. 2, 2. ARNOB. nat. 3, 30 q. si -et et constat, nullus ... est ... Iuppiter. *al.*). SEN. suas. 7, 3 hoc tibi uni non -et? (MACR. Sat. 7, 12, 20 ex praedictis. BOETH. cons. 5, 4, 26W. ut h. brevi -at exemplo. arithm. 2, 5 planius his exemplis). SEN. epist. 72, 1 quod quaeris a me, -bat mihi, sic rem edidiceram, per se. 95, 58 quod nihil -et incertissimo regimine utentibus. AVG. c. Cresc. 3, 55, 61 certe -et et claret eminet, concerni obscurari obtegi nullo modo potest, quod *eqs.* BOETH. herm. pr. 2, 13 p. 185, 24 ut quod ... dicendum est, clarius possit -ere. in Porph. comm. sec. 3, 3 p. 205, 10 ut ... id apertius -at, rem paulo altius orditur. (II) *explicatis per structuras*: (A) *enunt. interrog.*: PLAVT. Trin. 227 hoc non -et neque satis cogitatumst, utram ... artem expetessam, utram *eqs.* CIC. nat. deor. 1, 29 Protagoras, qui sese negat omnino de deis habere quod -at, sint, non sint, *eqs.* (*antea*: perspicuum est. *cf. l. 38. p. 1479, 10 et Protag. frg. B 4* οὐκ ἔχω εἰδέναι). GELL. 1, 3, 3 quod rectene an perperam fecerim, nondum mihi plane -et. TER. MAVR. 760 an i putemus consonam. (B) *acc. c. inf.*: CIC. nat. deor. 1, 117 *Protagoras*, cui neutrum -uerit, nec esse deos nec non esse (*cf.* 1, 29 *supra*). Ov. trist. 3, 3, 27 -et hoc, carissima, nobis tempus agi sine me non nisi triste tibi (SEN. epist. 16, 1 -ere h. tibi, Lucili, scio, neminem posse beate vivere. 71, 5 h. -at, nihil esse bonum nisi honestum). LVCAN. 5, 22 hoc decernite, patres, quod regnis populisque -et, nos esse senatum (ADNOT. probatum est). GELL. 14, 1, 11 mirabatur id cuiquam pro percepto -ere stellas istas ... non esse plures. *al.* (C) de (*cf. p. 1479, 19*): SEN. dial. 1, 1, 6 idem tibi de deo -at. epist. 75, 9 hoc illis de se nondum -et.

β *subst.* (*cf. p. 1479, 81*): (I) *indicantur non iam turbata, pura*: PLAVT. Most. 417 efficiam, quae facta hic turbavimus, profecto ut -ant (B^2, linqu- B^1CD) omnia et tranquilla sint. (II) *indicantur quae manifesta, nota sim. sint* (*sc. usu sec.* **b** *et* **c** *novato*): (A) *accedentibus praedicativis fere pro nom. c. inf.*: PRVD. ham. 3 tibi conditor unus non -et. ARATOR act. 1, 336 postquam mira salus in corpore nata vetusto discipulis audita -et. (B) *nude*: MART. CAP. 3, 302 *vocabula ut* 'canis, iuvenis', quorum declinatio -et. BOETH. cons. 4, 2, 3W. si bonum potens esse constiterit, -et imbecillitas mali, at si fragilitas clarescat mali, boni firmitas nota est. ARATOR act. 2, 281 clarius ut -ant huius documenta figurae, ... principium meminisse iuvat.

b *structuris subiecti locum obtinentibus*: **α** *inf.*: (I) *nudo*: TER. Eun. 331 illum -et mihi deierare his mensibus sex septem prorsum non vidisse proxumis ([DON. liquidum est, constans et manifestum et certum. *sim.* EVGRAPH.]. AVG. c. acad. 3, 16, 35 p. 74, 19 -et d. per omne divinum nescire me prorsus). PANEG. 2, 3, 5 cum inter omnes -ret fessis rebus medendum *esse.* HEGES. 5, 53, 1 p. 408, 8 unde conicere -et (lic- *suprascr. in cod. Z, praetulit Ussani*), quia *eqs.* (II) *acc. c. inf.* (*acc. subaudiendo passim. cf. p. 1479, 76*): CIC. inv. 1, 64 -et (lic- *var. l.*) alteram ... approbationem separatam esse ab adsumtione. Ov. am. 2, 5, 24 illa *oscula* mihi lingua nexa fuisse -et. met. 11, 718 quamvis aberat, corpus tamen esse -bat. 14, 842 o dea, namque mihi nec, quae sis, dicere promptum est, et -et esse deam. trist. 1, 1, 62 dissimulare velis, te -et (lic- *var. l*) esse meum. *al.* LIV. 37, 45, 16 numquam satis -bit nobis ibi pacem esse populo Romano, ubi Hannibal erit. SEN. contr. 1, 1, 11 -et nobis deos esse. suas. 6, 15 ut cuilibet (tibi *trad.*) facile -ret, hoc ... falsum esse. VAL. MAX. 8, 2, 3 cum -ret sibi Titinium ... coniugium expetisse. SEN. benef. 7, 1, 7 ut illi -at mortem nullius mali materiam esse, multorum finem. dial. 1, 2, 11 -et mihi cum magno spectasse gaudio deos. epist. 86, 12 -et mihi inmundissimos fuisse *sc. maiores. al.* CVRT. 10, 5, 26 iuste aestimantibus regem -et bona naturae eius fuisse, vitia vel fortunae vel aetatis. LVCAN. 6, 433 misero ... -bat scire parum superos. PLIN. nat. 6, 81 ut *Taprobanen* insulam esse -ret. *al.* *pro acc. est enunt.* (*cf. p. 1479, 75*): PLIN. epist. 5, 11, 3 -et mihi futurum, ut ... inchoes aliud. INTERPR. cod. Theod. 2, 7, 2 -et quattuor mensibus constitutum, ut potentibus ... indutiae concedantur.

β *enunt. secund.*: (I) *interrog.*: LIV. 1, 46, 4 Prisci Tar-

[*Stirnimann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

quini regis filius neposne fuerit *L. Tarquinius*, parum -et. SEN. nat. 4 praef. 22 ex quo -ere mortalibus posset, quam velox foret ad imum lapsus e summo. 6, 5, 1 quidam -ere ipsis aliquam ex istis causam esse dixerunt, sed non -ere, quae esset. CVRT. 5, 5, 7 intuentibus ... poenas, quis maxime miserabilis esset, -ere non poterat. QVINT. inst. 8, 3, 40 primum est, ut -at (lic- *var. l.*), augere quid velimus an minuere, *eqs.* 9, 3, 97 'relationem' quid accipi velit *Cicero*, non -et mihi. PLIN. epist. 2, 2, 1 irascor, nec -et mihi, an debeam, sed irascor. TERT. scorp. 6 p. 156, 13 agonas ... quanta gratia saeculum celebret, iam et Africae -cuit. LACT. ira 9, 1 qui *Protagoras* sibi diceret non -ere, utrum esset aliqua divinitas necne. *al.* (II) quod, quia, quoniam (*iuxta acc. c. inf.* AMBR.): AMBR. Nab. 17, 73 -et ... his oraculis, quod dominus etiam circa indignos promissa sua servet, sed impios aut stultitia sua opprimi aut alia praevaricatione damnari. EPIST. pontif. 1056 Conc.^S IV 2 p. 128, 1 -et (lic- *trad.*) quia nequaquam ultra actionis sextae terminum pro fidei causa restiterunt (GREG. M. dial. 2, 22 p. 113, 17 M. -et profecto q. mobilioris naturae est spiritus quam corpus). BOETH. herm. sec. 5, 12 p. 385, 12 -et ..., quoniam duo modi sunt possibilium.

c *praep.* de (*cf. l. 39. p. 1478, 45*): PLAVT. Trin. 233 de hac re mihi satis hau -et (*cf.* 227 *p. 1478, 32*). CIC. div. 1, 6 cum id, de quo Panaetio non -et, reliquis eiusdem disciplinae solis luce videatur clarius. SEN. Herc. f. 446 (*440* reddere Alcidae patrem ... verum) nondum -et de patre? nat. 7, 25, 2 adeo animo non potest -ere de ceteris rebus, ut adhuc ipse se quaerat. QVINT. inst. 3, 6, 35 *ἀπρόληπτον* et *προληπτικόν* ..., id est dubium et praesumptum, quo significatur de quo -et. GLOSS. V 662, 59 -et mihi de animo tuo (*cum V 663, 64* praerogativam animi tui habeo *coniunxit Götz*).

2 *absolute* (*cf. l. 36; addidimus* CVRT., *ubi dubium, quid pro subi. suppleas*): CVRT. 7, 2, 34 verane dixerit ..., an falsis tormentorum petierit finem re quoque recenti, cum magis posset -ere, dubitatum est. ARNOB. nat. 1, 47 si, ut -et et constat, debilitates et corporum passiones ... fatalibus accidunt inroganturque decretis (PROB. Verg. georg. 1, 138 ut quibusdam -et. 1, 492 plerisque auctoribus. ENNOD. opusc. 3, 129 p. 364, 11). BOETH. cons. 4, 4, 22 W. 'non quisquam negabit bonum esse omne, quod iustum est ...'; -ere respondi.

B *speciatim in sermone iudiciali* (*absolute sub 1a et l. 52 sqq. 56. 60. 63. 73; loco subiecti ponitur pron. neutr. l. 61. 65 sqq., acc. c. inf. l. 76 sqq. [cf. l. 75], subst. non nisi* COD. Iust. *l. 81; indicatur id quod -et praepositione* de *l. 56. 57. 59. 70 sqq.*): 1 *technice in pronuntiatione iudicis*: a *explicationes*: DON. Ter. Eun. 331, 2 '-et' verbum iuris, quo utebantur iudices, cum 'amplius' pronuntiabant, obscuritate commoti causae magis quam negotii simplicitate. PS. ASCON. Verr. p. 230, 30 ante legem Glauciae de comperendinatione aut statim sententia dicebatur, si absolvendus esset reus, aut 'amplius' pronuntiabatur, si videretur esse damnandus, cum dixissent iudices 'non -et', hoc est 'obscura causa est'. p. 231, 12 cum condemnandi nota esset C littera, absolvendi A, ampliandi signum N. L. iudices dabant, quo significabant non -ere; unde ampliatio nascebatur. b *exempla* (*suppletur in* LEGIBVS repetund. [CIL I² 583] 47. 49 colleg. aq. [CIL VI 10298] 21): CIC. Caecin. 29 venisse *Falculam* in consilium publicae quaestionis, cum eius consili iudex non esset, et in eo consilio, cum causam non audisset et potestas esset ampliandi, dixisse sibi -ere (Cluent. 76 homines sapientes ..., qui neque absolvere ... possent neque ... condemnare vellent, non -ere dixerunt. 106 eorum ..., qui sibi non -ere dixerunt, sapientiam laudo. 131. *cf.* QVINT. decl. 365 p. 397, 24 si negassent -ere sibi de supplicio tuo). GELL. 14, 2, 25 iuravi mihi non -ere, atque ita iudicatu illo solutus sum (VLP. dig. 4, 8, 13, 4 si iuret sibi de causa nondum -ere, spatium ei ad pronuntiandum dari. PAVL. dig. 42, 1, 36 [*e Pomponio*] si uni ex pluribus iudicibus ... de re non -at, ceteri autem consentiant, si is iuraverit sibi non -ere, eo quiescente ceteros ... sententiam proferre). COD. Theod. 9, 19, 2, 1 postrema sententia quid sibi -at proditurus *iudex*. *in imag.*: SEN. epist. 65, 15 aut fer sententiam aut ... nega tibi -ere.

2 *usu dilatato*: CIC. Caecin. 31 utrum, recuperatores, his testibus non credidistis, cum quid -ret non habuistis? (QVINT. inst. 3, 6, 12 hoc est quod ante omnia constituere in animo suo debeat orator ...: q. maxime -ere iudici velit. *cf.* decl. 276 p. 128, 22 quomodo, *adversarii*, colligatis scisse eum, cum non -at [lic- *var. l.*] hoc vobis? CELS. dig. 33, 10, 7, 2 id [PAVL. sent. 3, 5, 11]. VLP. dig. 11, 7, 14, 7 quod si iudici -eat). SEN. contr. 7, 8, 6 si iam tibi de stupro tuo -et (QVINT. decl. 330 p. 298, 16 de pudicitia. CALP. decl. 4 de parricidio etiam cum creditur non -et. PAPIN. dig. 29, 2, 86, 1 de patris innocentia). PLIN. epist. 7, 6, 5 ille: 'potest tibi -ere'. ad hoc ego: 'si tibi ex diverso -et, potest et mihi quod est melius -ere'. IVLIAN. dig. 40, 5, 47, 2 satis erit -ere praetori per servum non stare, quo minus condicioni pareat. VLP. dig. 19, 5, 17, 2 (*e Papin.*) si mihi -at apud te esse *rem*, furti agere possum (*cum acc. c. inf. ut*: 26, 10, 3, 4 si praetori -at ex apertissimis rerum argumentis suspectum eum esse. 29, 3, 2, 4 si -querit eum vivere, non permittat *praetor inspici testamentum*. 29, 5, 1, 24 scelere interemptum *aliquem esse. al.*). COD. Iust. 6, 23, 15, 1 (*a. 339*) si modo per eam *institutionem* -bit voluntatis intentio.

II *part. praes.* liquens, -entis *pro adi. i. q. purus, manifestus sim.* (*neutr. pro subst.* SYNON. Cic. p. 416, 16 aperta. clara. lucida. manifesta. inlustrata. -ia. plana. *eqs.*): GELL. 18, 5, 11 ut non turbidae fidei nec ambiguae, sed ... purae -entisque esset, 'equus'ne an 'eques' scriptum Ennius reliquisset.

appendix grammatica et stilistica ad I (*exempla notabiliora*): 1 *structuras indicantes id, quod constat, supra disposuimus.* 2 *indicatur, cui quid -at, dativo saepius, praep.* inter PANEG. 2, 3, 5 (*cf.* constat *vol. IV 534, 45 sqq.*), apud ENNOD. dict. 21, 11 p. 486, 5. 3 *indicatur causa sim. praep.* ex SEN. nat. 4 praef. 22 PLIN. epist. 7, 6, 5, de TERT. carn. 17 l. 7, in *c. abl.* EVCHER. instr. 2 p. 145, 1, *adv.* unde HEGES. 5, 53, 1 p. 408, 8, hinc MACR. Sat. 5, 17, 1 CLAVD. MAM. anim. 2, 4 p. 115, 5, *abl. nudo* AMBR. Nab. 17, 73 BOETH. cons. 5, 4, 26 W. 4 *augetur adverbiis* (*sc. posit. et superl. fere abundanter*): PLAVT. Most. 417 profecto (GREG. M. dial. 2, 22 p. 113, 17 M.). Trin. 233 satis (LIV. 37, 45, 16 SYNON. Cic. p. 447, 33 APVL. apol. 71, 1 HIER. hom. Orig. in Luc. 8 p. 50, 17). OV. trist. 3, 11, 73 magis (CVRT. 7, 2, 34. QVINT. inst. 3, 6, 12 maxime [MACR. Sat. 5, 17, 1]. PLIN. epist. 2, 20, 4). SEN. suas. 6, 15 facile (BOETH. cons. 4, 6, 9 W.). SEN. nat. 7, 25, 2 adeo. GELL. 1, 3, 3 plane. AVG. c. Cresc. 3, 55, 61 certe. SVLP. SEV. chron. 2, 19, 1 evidentius (CLAVD. MAM. anim. p. 193, 8 evidentissime). COD. Theod. 11, 28, 3 aperte (BOETH. in Porph. comm. sec. 3, 3 p. 205, 10 apertius). BOETH. cons. 5, 6, 4 W. clarius (herm. pr. 2, 13 p. 185, 24 ARATOR act. 2, 281). in Porph. comm. pr. 1, 10 p. 27, 18 melius. *cf.* GELL. 14, 1, 11 pro percepto. 5 *iuxta ponuntur voces vel locutiones*: a *similes*: PLAVT. Pseud. 760 defaecatumst. CIC. div. 1, 6 clarius videatur (*cf.* AVG. c. Cresc. 3, 55, 61 claret. BOETH. cons. 4, 2, 3 W. clarescat). nat. deor. 1, 29 perspicuum est. QVINT. decl. 269 p. 98, 16 manifestum est. VLP. dig. 42, 4, 5, 1 constare (PAVL. sent. 3, 5, 11 ARNOB. nat. 1, 47. 3, 3. 3, 30. 5, 39). b *contrariae*: PLAVT. Most. 417 turbavimus. Pseud. 760 ambiguom fuit. PLIN. paneg. 1, 4 dubium fuisset. AVG. c. Cresc. 3, 55, 61 concerni, obscurari, obtegi.

CAPVT ALTERVM: *corporaliter*: I *part. praes.* liquens, -entis *plus minusve pro adi. i. q. liquidus* (*usu maxime poetarum; neutr. pro subst. adhibitum l. 52. 73 [cf. etiam l. 65. 72], ? fem. sub B 2; dubium an huc spectent loci p. 1491, 43 allati*): A *usu originario pertinet ad statum et proprietates materiae non solidae i. q. non spissus, non cohaerens ideoque fluidus, fluens nec non mundus, purus, clarus*: 1 *de umoribus*: a *de aqua, mari, flumine*: VARRO Men. 273 Propontis unda quam -i natantem perfundit (OV. am. 2, 16, 5 arva pererrantur Paeligna -bus undis. met. 8, 457 sparsit ... -bus u. *Althaea stipitem ardentem*). CATVLL. 31, 2 insularum ... quascumque in -bus stagnis marique vasto fert ... Neptunus. LVCR. 2, 992 unde *e caelo* alma -is umoris guttas mater cum terra recepit, *eqs.* VERG. georg. 4, 442 *Proteus* transformat sese in ... fluvium ... -em (*cf.* SIL. 14, 268 venit ... pubes ... -is Achaeti). Aen. 6, 724 campos ... -is (*explicant*: PROB. Verg. ecl. 6, 31 p. 337, 23 mare significat. MACR. Sat. 6, 1, 45 *collato Lucr. 6, 405* liquidam molem camposque natantes. *imitatur*: MAX. TAVR. c. pag. [Journ. Theol. Stud. 17, 1916, 331] l. 333 -es undarum c.). STAT. Theb. 9, 466 mole -i *fluvii* (*cf. l. 42*). GAVDENT. serm. 10, 3 G. quando in murorum firmitatem -is elementi unda diriguit (*item de mari*: HIER. epist. 15, 1, 2 vastitas -is e. SERM. [Rev.Bén. 71, 1961, 20] l. 63 -is e. terga. ENNOD. dict. 21, 25 p. 490, 9 -is e. minas. *al.; de fontibus*: SIDON. epist. 9, 11, 9 arcanum -is e. *cf. l. 68*). HEGES. 5, 41, 2 p. 386, 10 stringuntur -ia (*antea l. 5*: unda murus est). PRVD. perist. 10, 947 fluctus -is aequoris (*cf.* tituli 137 fluctus ... -es). SEDVL. carm. pasch. 2, 159 sancto ... -es corpore mundavit latices *Iordanis Christus* (*op. pasch. 2, 12 p. 212, 18* latices *tantum*). DRAC. laud. dei 1, 736 minuantur aquae ... -es. *cf. p. 1481, 1* via -s *per oxymoron sec. Matth. 14, 25*: PETR. CHRYS. serm. 20 p. 254^A mare ... per -em viam saxea soliditate servivit *pedibus Christi*. 168 p. 639^B profunda maris ingredi et -is viae calles invios transmeare. b *de rebus variis fluidis*: VARRO rust. 2, 11, 1 lacte est omnium rerum ... -ium maxime alibile. VERG. Aen. 5, 238 vina -ia fundam (5, 776. ARNOB. nat. 6, 1 non ... vinum -s paterarum effusionibus inferamus). SER. SAMM. 203 expressae marathro guttae cum melle -i detergere malum poterunt (337. 751). HIER. hom. Orig. in Ier. 9 p. 648^B *utres* a qualibet -is naturae materia vacui (*Migne gr. 13 p. 377^B ὑγρᾶς οὐσίας. v. l. 83*). p. 650^C nec oleum ... aliudve quid -s (*gr. ibid. p. 382^B ἄλλη τις ὑγρὰ ὕλη*). in Ezech. 45, 15 sqq. p. 452^C mensurae ... tam aridarum specierum quam -ium. in Ier. 3, 15, 2 p. 163, 11 *non aqua*, non alia qualibet materia -is elementi (*de melle, sc. tropice pro litteris, studiis sim. posito*: ENNOD. epist. 1, 9, 1 p. 18, 9 dum ... per domos cereas eloquentiae nectare -is e. mella conponis. dict. 11, 6 p. 460, 14 -entis e. nectar. *cf. l. 48*). VVLG. lev. 11, 34 omne -s quod bibitur de universo vase, immundum erit (*Itala Lugd.* potus). BOETH. in Porph. comm. sec. 1, 8 p. 155, 6 sq. -ium alia sunt alba, alia nigra, ... alborum alia sunt dura, alia -ia, quaedam mollia.

2 *de rebus solidis*: SER. SAMM. 81 ferventes papulas papiro (*trad. metro invito; temptaverunt alii alia*) curato -i. HIER. in Matth. 15, 17/18 p. 108^D tenuis humor et -s esca (*antea*: liquidior cibus). PRVD. c. Symm. 2, 42 lepida ex vestro sumpsit pictura sacello, quod variis imitata notis ceraque -i duceret in faciem. COD. Theod. 9, 24, 1, 1 ut eis meatus oris et faucium ... -is plumbi ingestione claudatur (*Interpr.* liquefactum).

3 *de rebus aeriis*: MART. CAP. 8, 815 nos ... circulos non ita dicemus, ut -is naturae (*'aethereae' intellegit Salmasius*) discrimina corpulenta fingamus. BOETH. cons. 3, 11, 29 W. quae dura sunt ..., re-

[Stirnimann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

sistunt; quae vero -ia ut aer atque aqua facile ... dividentibus cedunt.

B *usu deflexo*: 1 *respiciuntur colores candidi, nitidi sim.* (*cf. p. 1486, 54*): PRVD. perist. 1, 88 illius fidem figurans nube fertur anulus; ... per poli -is axem fulgor auri (*sc. anuli*) absconditur. VAL. CEM. hom. 6, 4 si per totum verticem iuventutis primae honore fulgentem -es cineres aut pulverulenti aliquid candoris asperseris, non quidem caput oneras, sed deformas. 2 *respiciuntur litterae l, m, n, r* (*per similitudinem etiam de s et z. cf. p. 1486, 33. hic illic dubites utrum vocem q. e.* littera *suppleas, an potius fem. pro subst. intellegas*): MAX. VICTORIN. gramm. VI 216, 5 -es litterae sunt quattuor, l m n r; -es ideo dicuntur, quod fluant et quasi intereant tum, cum sequuntur aliquam brevem syllabam cum quavis alia consonante. 217, 5 licentius antiqui et ipsa *littera s* quasi pro -i utebantur. 217, 13. 15. CARM. de alphab. 67 Z littera sum graeca, ⟨duplex⟩, sed more -um deficio currens per carmina sicuti simplex (*cf. e. g. Cledon. gramm. V 28, 11* z apud nos et longa et brevis *est eqs.*).

II *formae ceterae*: A *testimonia*: CHAR. gramm. p. 331, 9B. declinatur ... -o -es -et κατατέτηκεν (*distinguitur* 331, 7 -et mihi tibi illi πέπεισμαι). p. 475, 30 *inter verba coniugationis secundae affert* liveo, -o τήκομαι. PRISC. gramm. II 398, 8 ex eo *verbo liquandi* -eo et liquesco (*affert Verg. ecl. 8, 80 tantum*: ut cera liquescit. *item huc spectare locos de perfecto agentes* 477, 14 *et* 491, 8 -o, -ui *demonstrat testimonium allatum Ov. met. 4, 253* corpus delicuit). *dubium*: GLOSS. II 233, 43 ἀπαυγίζω (*Bücheler*, -ζίζω *vel* -λίζω *trad.*): -o. ? B *exempla*: AETNA 398 (399) varie quaedam sine nomine saxa toto monte -ent (*an rectius variam lectionem* liquant *defendit Goodyear*, incendia *subiectum versus praecedentis etiam hic supplens?*). TAB. devot. Audollent 104, 2 sic liqu(e)at com aqua *fur mantelii* (*si recte legerunt scripturam arcanam Zangemeister et Huebner*).

deriv.: liquesco; *cf.* liquidus, 2. liquor.

compos.: colliqueo; *cf.* liquefacio; colliciae, 1. delicia, 1. eliquium.

***liquēsco**, licuī, -ere. *a* liquere (*a* liquare PRISC. gramm. II 398, 8). *scribitur*: -isc- (*cf.* VIRG. gramm. epist. 3 p. 139, 8 formam ... inchogativam dualem esse dicebat *Regulus* ut calesco calisco, -esco -isco) *e. g.* ITALA psalm. 21, 15 (cod. 333). VIRG. gramm. epit. 2 p. 9, 8. -iesc- PLIN. nat. 34, 130 (*cod. B*). ITALA psalm. 21, 15 (Veron.).

perf. legitur ITALA psalm. 96, 5 (cod. 136 Cas.) *infra l. 79 tantum, nisi huc spectare credas quaedam p. 1477, 69 sqq. allata* (*contra metrum vix huc trahas* VERG. [?] catal. 13, 35 *p. 1462, 57; cf. ad prosodiam stirpis perf. Leumann, Studi linguistici Pisani 641*). NOT. Tir. 113, 68.

legitur inde a NAEVIO, PLAVTO, CIC., LVCR. [*vix recte trad.* VICTORIN. Macc. 307 lingua -it dissona per gentes (*an potius cum rec. altera Hil. Macc. 311* loqu- *?*).]

i. q. liquidum fieri: I *formae activae* (*sc. intrans.*): A *pervenitur ad statum dissolutum, liquefactum* (GLOSS. -o: τήκομαι. διατήκομαι. ὑγραίνομαι. *indicatur effectus -endi praep.* in *c. acc.* HIER epist. 22, 32, 1 *et* MART. CAP. 9, 920): 1 *proprie*: a *-unt res*: α *solidae*: NAEV. trag. 48 iam solis aestu candor (*nivis ? cf. l. 70*) cum (cui *codd.*) -ręt (NON. p. 334, 37 *ad l.* liquidum ... significat molle et fluxum). PLAVT. Bacch. 10 cum -unt petrae, ferrum ubi fit (ITALA Iudith 16, 18 [Sangerm. 15, *cf.* VVLG.] p. ... ante faciem tuam sicut cera -ent [*gr. 16, 15* τακήσονται. *cf. l. 79*]. *cf.* AETNA 456 *lapis molaris* materiam *i. saxa* accendit cogitque -ere secum. 533 *saxa*. 553 *lapis* [COMM. instr. 2, 2, 12]. STAT. silv. 3, 1, 122 silex. CLAVD. carm. min. 26, 21 rigidae cautes). LVCR. 1, 493 tum labefactatus rigor auri solvitur aestu, tum glacies aeris flamma devicta -it (*item -unt metalla vel res ex iis factae*: VERG. Aen. 8, 446 fluit aes rivis ... *et* chalybs vasta fornace -it [SERV. -it dixit proprie, nam ferrum non solvitur, sed mollescit. *imitatur locum* DRAC. laud. dei 1, 504]. SEN. nat. 2, 31, 1 gladius. PLIN. nat. 29, 80 auro -enti [HIER. epist. 22, 32, 1 aurum -it in litteras. *inde*: ISID. orig. 6, 11, 5 aurum ... -ens patescat in litteris]. 34, 161 argentum [STAT. Theb. 6, 207]. *al.*). 6, 179 plumbea ... glans ... longo cursu volvenda -it ([quiescit *codd.*]. SEN. nat. 2, 57, 2 -it excussa g. funda et adtritu aeris velut igne distillat). 6, 516 *nubes calefactae mittunt imbrem*, quasi igni cera (tela *var. l.*) super calido tabescens multa -at (VERG. ecl. 8, 80 limus ut hic durescit et haec ut c. -it uno eodemque igni: sic nostro Daphnis amore. OV. ars 2, 85 [*89* tabuerant]. SCRIB. LARG. 201. *al.*). HOR. sat. 1, 5, 99 flammā sine tura -ere. LIV. 21, 36, 6 per ... fluentem ... tabem -entis nivis (PLIN. nat. 8, 217. *cf. infra sub II*). COLVM. 1, 5, 8 ut concreti rores -ant. 12, 6, 1 salem ... -ere (PLIN. nat. 29, 121. 31, 87. 101. *cf.* 31, 81 nullo umore -unt *acervi salis*). SCRIB. LARG. 201 cera et utraque resina (238 r. cum rosa. PELAGON. 224 usque cum -at [*sim.* VEG. mulom. 2, 67, 5; *Hippiatr. gr. I p. 154, 16* μέχρι τοῦ διαλυθῆναι]). PERS. 2, 47 cum in flammis ... omenta -ant. PLIN. nat. 19, 46 (*de laserpicio*) tralucente gutta quaeque saliva celerrime -at. 20, 236 tenetur in ore *sinapi*, donec -at. *al.* ITALA exod. 16, 21 (Ottob.) cum ... excanduisset sol -bat *manna* (*gr.* ἐτήκετο, *Vulg.* liquefiebat). psalm. 96, 5 (cod. 136 Cas.) montes ut cera -erunt a facie domini (*gr.* ἐτάκησαν, *Sangerm. al.* liquefacti sunt, *Vulg.* fluxerunt, *Hier. psalt. sec. Hebr.* tabefacti sunt; *hunc respiciunt locum*: TERT. adv. Hermog. 34, 2 adv. Prax. 16 p. 257, 25 COMM. instr. 2, 4, 7. *cf.* VEREC. satisfact. 175 dura resolutis -it molibus Aetna [178 cerae similis]). *al.* β *liquidae: diffluentes, evanescentes*: VITR. 8, 1, 2 rubro saxo et copiosae et bonae sunt *aquae*, si non per intervenia dilabantur et -ant (*cf. Pallad. 9, 8, 3* ne inventae inter rimas refugiant et per intervenia dilabantur). *in statum liquidum revertentes vel destillantes sim*: VITR. 8, 2, 1 per aeris exercitationem percolata *aqua pluvia* tempestatibus -endo pervenit ad terram (*cf.* 8, 2, 2 a *montium* offensa et procellis propter plenitatem et gravitatem -endo disparguntur *nubes* et ita diffunditur *aqua*). PS. AVG. serm. ed. Caillau 2, 23, 3 aliter se ostendit *deus* ..., cum ab ictu virgae maris unda ad evadendum -ret (*vix recte trad.; fortasse* rigesceret. *cf. Ambr. fid. 2, 2, 22* cum umor rigesceret), aliter cum ad ictum virgae maris unda -ret ad necandum. DRAC. laud. dei 1, 150 fluctibus inmensis pelagi freta glauca -unt. GLOSS. II 436, 23 στάζω stillo, liquor, -o.

b *-unt animantes vel partes eorum*: PLAVT. Cas. 400 (*per lusum verborum*) utinam tua ... in sortiendo sors deliquerit! :: tu ut -as ipse, actutum virgis calefactabere. LVCR. 4, 1114 membra voluptatis dum vi labefacta -unt. (*lassitudine*). OV. met. 5, 431 (*Cyane mutatur in aquam*) tenuissima quaeque -unt, caerulei crines digitique. 7, 550 dilapsa *corpora* -unt (VICT. VIT. 1, 9 c. -entium ... fetore). SEN. epist. 26, 4 incommodum summum est ... minui et deperire et ut proprie dicam -ere *senio*. PETRON. 42, 2 non cotidie lavor; ..., aqua dentes habet, et cor nostrum cotidie -it (*aliter l. 38*). TERT. spect. 30 p. 29, 1 praesides persecutores *Christianorum* ... saevioribus quam ipsi flammis saevierunt ... -entes (*ultimo die ut*: LACT. inst. 7, 26, 2 -ent spiritus eorum *impiorum* in calore et corpora conterentur in grandine. COMM. instr. 2, 39, 19 nullificantes deum ... ab igne peribunt, cum montibus ipsi -unt [*Martin*, loquescunt *trad.*, liquendo *Dombart*]). PRVD. apoth. 1015 vanescat sanguis perflabilis, ossa -ant mollia, nervorum pereat textura volantum. cath. 6, 146 serpens ... discede, Christus hic est, ..., -e (SCHOL. defice). AVG. in psalm. 133, 2 putrefactus -bat in se *Iob*. CARM. adv. Marc. 1, 217 frangitur infelix laniata *caro*, sparsa -it. APIC. 6, 7 (6, 6, 3 M.) aves omnes ne -ant: cum plumis elixare omnibus melius erit.

2 *imagine hic illic vigente transfertur* (*cautius l. 56*) *ad*: a *animum affectibus motum*: CIC. Tusc. 2, 52 opinio est ... quaedam effeminata ..., qua cum -imus fluimusque mollitia, apis aculeum sine clamore ferre non possumus. VERG. ecl. 8, 80 *v. p. 1481, 67*. OV. Pont. 1, 1, 68 mens mea tabida facta de nive manantis more -it aquae. AMBR. Hel. 12, 43 habet unum hoc temulentia, ut emolliat et resolvat corda temulentorum; ... vini incendio etiam superborum hominum cor -it (AVG. epist. 140, 36 magno pavore contingit, ut c. velut cera -at humanum [*respicitur* psalm. 21, 15 *p. 1476, 61 ut* NICET. virg. laps. 35 p. 124, 11 B.]). MART. CAP. 9, 920 ut in tam dulcem ... mollitiem intima mentium -at affectio. *audacius* -ere post *aliquem i. q. desiderio alicuius tabescere*: PS. ORIG. in Iob 1 p. 430^D doloribus afficit *diabolus* animam eius *Iob*, liquefacit praecordia eius, ... quo magis post filios -ens succenderetur (*cf. ibid. p. 386^A* animus post aurum ... inhiat, *et e. g. Ven. Fort. vita Pat. 12, 36* post ... Paternum desiderium [*v. Blomgren I 23 sq. ad l.*]). b *res varias*: α *generatim*: OV. Ib. 423 ut ... per alternos unda labente recursus subtrahitur presso mollis harena pedi, sic tua ... semper fortuna -at, lapsaque per medias effluat usque manus. PRVD. apoth. 954 cassa cadit ventoque -it adsimilis *nebulosi dogmatis umbra*. LAVRENT. eleem. p. 113^A quare non -it nequitia, et augescit iustitia? p. 115^D peccatorum sarcina ... ut cera -it, ut fumus fugatur, ut vapor exinanitur. paen. p. 91^B mens perdita obstupescit, spes depravata -it. β *technice apud gramm. de litteris*: FORTVN. gramm. VI 279, 12 esse ... elementa, quae minus virium habeant et sic in pronuntiatione, ut ita dixerim, -ant atque solvantur, ut positione longam facere non possint (*de liquidis l, m, n, r ut*: SERV. gramm. IV 422, 28 sqq. SERG. gramm. IV 477, 4. VLT. SYLL. gramm. IV 221, 18 sonus *liquidarum* -it et tenuatur. *al.; cf. de littera l*: CARM. de alphab. 32 si me grece legas totum sine sorde videbis [*sc.* labda *i.* lauta, *v. p. 762, 58*]; nec frustra quoniam per carmina saepe -o). CLEDON. gramm. V 28, 2 superflua *littera s* invenitur interdum et ipsa -it in metro (POMP. gramm. V 109, 12 sqq.). PS. PRISC. gramm. III 523, 5 *verbum*, quod in paenultimo -it, ut tonitru (*3* quod in paenultimo breviatur). VIRG. gramm. epit. 2 p. 9, 8 u ... aliquoties -it, cum ab alia diciosiore proscribatur, ut 'vatis'.

B *pervenitur ad statum mundum, clarum* (*cf. et l. 60*): 1 *corporaliter*: BELL. Alex. 5, 1 aqua *Nili* in privatos domos inducitur, quae paulatim spatio temporis -it ac subsidit (*postea*: nam ... est limosa ac turbida). COLVM. 12, 28, 3 nolito statim diffundere *vinum*, sed sinito in doliis -ere. 2 *incorporaliter*: FVLG. Virg. cont. p. 96, 19 ut certius tibi planiusque -at quod dictum est. AVG. serm. coll. Morin p. 404, 27 nemo cogitet carnaliter, non est tempus: concutitur mundus, excutitur vetus homo, premitur caro, -at (-it *var. l.*) spiritus (*cf. l. 23*).

II *forma passiva* -i (*pertinetne ad act. notione transitiva i. q. liquefacere?*): MARCELL. chron. II p. 81, 443, 1 tanta nix cecidit, ut per sex menses vix -i (-ere *codd. rec. duo*) potuerit.

compos.: col-, de-, eliquesco.

liquet *v.* liqueo. **liquidē** *v.* liquidus.

liquiditās, -ātis *f.* *a* liquidus. *i. q. qualitas liquidi vel ipse liquor*: APVL. mund. 1 p. 290 supernis omnibus *mundi*, ..., aeris -e ad modum tegminis saeptis et opertis. CAEL. AVR. gyn. 1 l. 158 *autumno* aeris -s omnia corpora facile morbis inclinat (*gr. Soran. p. 87, 7* διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ περιέχοντος).

[*Stirnimann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

liquidiusculus, -a, -um. *a* liquidus (liquidius) *deminutive. i. q. aliquanto liquidior*: PLAVT. Mil. 665 leniorem dices quam mutum est mare, -usque ero quam ventus est Favonius (*Non. p. 334, 25 ad l.* liquidum ... significat molle et fluxum. *cf. Claud. 1, 272* liquidi clementior aura Favoni).

1. liquidō *v.* liquidus.

2. liquido, -ātum, -āre. *a* liquidus. [*vix huc pertinet p. 1478, 12.*] *i. q. liquefacere* (*in pleonasmo* ORIBAS.): MARCELL. med. 1, 26 cetera ad ignem -ta ... supra scriptis admiscentur. PS. THEOD. PRISC. add. p. 331, 3 axungiam ... in patella nova -as. ORIBAS. syn. 9, 58, 4 La cera soluta -ta supermissa (*gr.* τετηκότα κηρόν *tantum ut Aa* soluta).

? **liquidulus,** -a, -um. *a* liquidus *deminutive. v. p. 1486, 60.*

***liquidus,** -a, -um. *cf.* liquere, 2. liquor. *producitur* lī- (*sc. sec. formam ambiguam* liquens *eadem fere notione tam a* lĭqueo *quam a* 1. lĭquor [*v. p. 1491, 41*] *derivandam, v. Stolz-Leumann^6 § 130 II B 1*): LAEV. carm. frg. 23 (*si recte trad.; v. p. 1486, 60*). LVCR. 1, 349. 2, 452. 3, 427. 4, 1259 (*sed in versu eodem et aliis locis sc. viginti ab eodem corripitur*).
compar. -ior *inde a* CIC. Brut. 274 CELS., *superl.* -issimus *inde a* LVCR. OV. NOT. Tir. 113, 67 -um. *de notione*: NON. p. 334, 16 -um, suave, dulce (*affertur* VARRO Men. 131); -um est purum (VERG. Aen. 6, 202 VARRO Men. 452); -um est prosperum (PLAVT. Pseud. 762); -um rursum significat molle et fluxum (*afferuntur Plaut. Mil. 665* liquidiusculus *et aliae voces affines*). *cetera v. infra.* *legitur inde a* NAEVIO *infra l. 83* PLAVTO, ENNIO, CATONE. [*langob. alp.* leguid (*subst.*), *istr.* liedu. *cf. M.-L. 5077. St.*] [*traditur loco lacunis depravato* FEST. p. 293 (= NAEV. carm. frg. 61, *si recte coni. viri docti*).]

I *significatur qualitas imprimis per sensus percipienda*: A *usu originario pertinet ad statum et proprietates materiae non solidae: i. q. non spissus, non cohaerens ideoque fluidus, fluens nec non mundus, purus, dilucidus sim.* (*subiunximus etiam enallagas et imagines*):
1 *praemonenda ad illustrandam notionem*: **a** *respicitur magis compages materiae non solida* (GLOSS. -us: ὑγρός. δίυγρος. -um: ὑγρόν. δίυγρον): LVCR. 2, 452 illa ... debent e levibus atque rutundis esse magis, fluvido quae corpore -a constant. 4, 1241 steriles nimium crasso sunt *uxores* semine partim et -o praeter iustum tenuique vicissim; tenue locis quia non potis est adfigere adhaesum, liquitur extemplo *eqs.* (*item opp.* crassus 4, 1259. CELS. 6, 7, 1^F medicamentum). VARRO rust. 3, 16, 27 mel (*opp.* spissum *ut*: OV. met. 1, 23 -um spisso secrevit ab aere caelum *deus.* PLIN. nat. 24, 37 duo genera *picis,* spissum -umque. *al.*). OV. trist. 3, 10, 8 *Hister* suis -us bella repellit aquis (*30* congelat. *cf.* PLIN. paneg. 82, 5 nunc rigentia gelu flumina ..., nunc -a). SCRIB. LARG. 106 melle tenui, id est quam -issimo. MELA 3, 88 *lacus* adeo est -us et ad sustinenda quae incidunt ... infirmus, ut *eqs.* (*inde* SOL. 30, 11, *ubi postea*: laticis tenuitate). **b** *respicitur magis motus, sc. fluxus*: VARRO rust. 3, 16, 27 aqua -a ..., quae praeterfluat (*cf. Colum. 9, 5, 5* perennis aqua). TIB. 1, 5, 76 (*proverbialiter de opportunitate*) utere *amore* quaeso, dum licet: in -a nat (nam *var. l.*) tibi linter aqua (*sc. non in stagno: minus probabiliter ad c trahas*). 1, 9, 50 illa velim rapida Vulcanus carmina flamma torreat et -a deleat amnis aqua. OV. am. 1, 8, 6 in ... caput -as arte *magica* recurvat aquas (*cf. Tib. 1, 2, 46* fluminis ... rapidi carmine vertit iter). ars 2, 722 oculos tremulo fulgore micantes, ut sol a -a saepe refulget aqua. met. 8, 162 -is ... Maeandrus in undis ludit et ambiguo lapsu refluitque fluitque *eqs. ceterum cf. e. g. p. 1485, 5. 28.* **c** *respicitur magis munditia, status defaecatus* (GLOSS. -um: defaecatum, dilucidum, lene. purum): α *explicatur usus ex notione sub a illustrata*: LVCR. 5, 499 sqq. terrae concreto corpore ... omnis mundi quasi limus ... confluxit gravis et subsedit funditus ut faex; inde mare ... aer ... aether ... corporibus -is sunt omnia pura relicta, et leviora aliis alia, et -issimus aether atque levissimus aerias super influit auras, nec -um corpus turbantibus aeris auris commiscet (OV. met. 1, 67 -um et gravitate carentem aethera nec quicquam terrenae faecis habentem). CIC. Brut. 274 *v. p. 1485, 7.* PLIN. nat. 11, 226 saetas suum obstare tenuitati immeantis spiritus, nec purum -umque tramitti. DON. Ter. Andr. 729 quae sunt pura et defaecata, -a sunt. MACR. Sat. 7, 12, 7 tanto penetrabilius efficitur in venas bibentis, quanto fit -ius faece purgata *vinum* (*cf. l. 78*). β *mera fere vi defaecati, puri sim.*: VARRO ling. 7, 106 turbida quae sunt deliquantur, ut -a fiant (LIV. 44, 33, 3 scaturiges turbidae primo et tenues emicare, dein -am multamque fundere aquam ... coeperunt. MELA 2, 6 Borysthenes ... turbidis aliis -issimus defluit [*cf. Herodot. 4, 53* καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι]. MART. 12, 60, 8 ut -um potet Alauda merum, turbida sollicito transmittere Caecuba sacco). OV. met. 1, 370 *post diluvium* adeunt ... Cephisidas undas, ut nondum -as, sic iam vada nota secantes. CELS. 2, 6, 3 si urina modo -a et pura est, modo habet quaedam subsidentia (SEN. nat. 6, 27, 2 *aer subterraneus* corruptus ... purum hunc -umque *aerem* maculat. COLVM. 12, 21, 4 -ior et purior est, quantum altiore mari hausta est *aqua. al.*). COLVM. 12, 28, 3 vinum sinito in dolis liquescere; postea ... defaecatum quam -issimum in vasa ... transferto (*cf. l. 67 et* 12, 38, 4 -um *vinum* et sine faece diffundas).

2 *conspectus locorum* (*colores supra illustrati dinosci saepe non possunt*): **a** *de umoribus*: α *ipsis*: ① *iuxta subst.*: Ⓐ *de mari, aqua, flumine sim.*: NAEV. frg. scaen. Varro ling. 7, 23 (*nisi ut olim Bello Punico adiudicandum*) per -um (perit quidum *trad.*) mare ... eunt (OV. epist. 17 [18], 58 NOVELL. Theod. 3, 1. *cf.* LVCR. 6, 405 -am molem camposque natantis. CIRIS 493 aequore [OV. fast. 5, 547 MANIL. 5, 563. *al.*]. OV. fast. 4, 575 ponti [STAT. Ach. 1, 236]. MANIL. 5, 612 marmore. *sim. al.*). CATO agr. 73 per aestatem boves aquam bonam et -am bibant ... curato (VARRO rust. 3, 16, 27 TIB. 1, 5, 76. 1, 9, 12. 1, 9, 50 OV. am. 1, 8, 6. 3, 5, 12 ars 2, 472. *al.; cf.* CATVLL. 64, 162 candida permulcens -is vestigia lymphis [OV. met. 3, 451]). CATVLL. 64, 2 undas (VERG. Aen. 5, 859 PANEG. in Mess. 123 OV. met. 1, 95. *et saepe in poesi*). LVCR. 1, 349 permanat aquarum -us umor (3, 427 -us u. aquai aut nebula aut fumus [*postea*: mobilitate]. CELS. 7, 6, 3 -ior [*antea*: tenuis, *postea*: pingue]. RVFIN. hist. 1, 8, 7 et luridus [*gr.* ὑγρὸν ... καὶ διαυγές]). VARRO rust. 3, 5, 9 flumen (PLIN. paneg. 82, 5 IVVENC. 1, 311. CLAVD. rapt. Pros. 2, 116 pervius umor ducit inoffensos -o sub f. visus [*seq.* perspicui ... profundi]. *cf.* HOR. epist. 1, 12, 9 [*in imag.*] ut te ... -us Fortunae rivus inauret. OV. met. 6, 400 -issimus amnis [*v. vol. I 1946, 48sqq.*]. trist. 3, 10, 8 *Hister* -us. Pont. 4, 10, 53 -issimus ... Dyrapses [*postea*: tacite peragens lene Melanthus iter]. CVRT. 3, 1, 3 *Marsyas. al.*). VERG. ecl. 2, 59 -is immisi fontibus apros (*v. vol. VI 1, 1027, 31sq.*). Aen. 4, 526 (*opp.* aspera ... rura) lacus late -os (7, 760 MELA 3, 88). OV. met. 1, 324 -is stagnare paludibus orbem. 3, 164 rore. *al.* Ⓑ *de rebus variis fluidis* (*liquores tenaciores v. sub c*): PLAVT. Stich. 700 (*nisi pro adv.*) utrum Fontine an Libero imperium te inhibere mavis? :: nimio -o Libero (*de vino ut*: VERG. georg. 4, 384 -o ardentem perfudit nectare Vestam [*cf. l. 36*]. HOR. epist. 1, 14, 34 Falerni. OV. met. 7, 246 vini [COLVM. 12, 28, 3. 12, 38, 4 MACR. Sat. 7, 12, 7. 7, 12, 30 v. est quam oleum multo -ius, acetum vero ... -issimum est]. 13, 639 Baccho. trist. 2, 490 mero [LYGD. 6, 62 MART. 12, 60, 8]). CATO agr. 157, 13 sorbitione (PHAEDR. 1, 26, 4). LVCR. 2, 452 illa ..., fluvido quae corpore -a constant. 4, 1241 semine ... -o praeter iustum tenuique (*opp.* crassus [*ut* 4, 1259]. AVG. civ. 7, 21 p. 299, 7 D. 7, 30 p. 313, 13 sive arida sive -a. *aliter p. 1485, 57*). VARRO ling. 7, 106 *in veriloquio vocis q. e.* delicuus. rust. 3, 16, 26 (*opp.* spissum) -um mel (*v. vol. VIII 606, 84sqq. cf. infra p. 1485, 10 et* VERG. georg. 4, 164 aliae *apes* purissima mella stipant et -o distendunt nectare cellas [*v. l. 24*]). VERG. georg. 2, 466 alba neque Assyrio fucatur lana veneno, nec casia -i corrumpitur usus olivi (IVVENC. 4, 217 CYPR. GALL. exod. 1119. *cf.* OV. ars 3, 443 nardo. COLVM. 12, 52, 11 fit -ius *oleum* et amurca liberatur [*antea*: eliquare]. *v. etiam supra* MACR. Sat. 7, 12, 30). 4, 415 -um ambrosiae defundit odorem (*v. vol. IX 2, 470, 14sqq.*). HOR. carm. 4, 8, 7 Parrhasius ... aut Scopas, hic saxo -is ille coloribus sollers ... hominem ponere (*vulgo intelleguntur colores, qui opponantur materiae rigidae sculptoris; sim. distinguit* VAL. FL. 2, 467 Parius ... lapis aut -i ... colores. *cf. etiam* PRVD. perist. 9, 93 quae -is expressa c. ... miraris. *tamen dubites, an ad p. 1486, 70 potius referas hos locos*). OV. met. 4, 500 veneni. fast. 4, 770 dent ... viam -o vimina rara sero *lactis saccati.* CELS. 2, 5, 3 urina (2, 7, 22 parum -a). 4, 6, 3 cerato (*v. vol. III 876, 44sqq.*). 6, 4, 1 sanguis exit -us. 6, 6, 22 medicamentum (6, 7, 1^F satis [*opp.* crassius]. 6, 18, 5 SCRIB. LARG. 37 sq. *cf.* COLVM. 12, 20, 3 medicamina ..., quae sint aut -a aut resinosa). *al.*

(II) *neutr. pro subst.* (*an huc etiam l. 29?*): MORET. 45 transversat durata manu, -oque coacto interdum grumos spargit sale. HOR. sat. 1, 1, 54 (*de aqua potanda*) tibi si sit opus -i non amplius urna. OV. met. 5, 454 cum -o mixta *polenta.* VITR. 1, 4, 6 principia a -o (ut aliquida *sim. trad.*) corrupta diluuntur. CELS. 5, 22, 1 cum aliquo -o mixta *medicamenta.* 6, 18, 7^B neque acribus neque asperis *cibis utendum est* ..., ne aridum quidem quicquam ... utile est ...: -a, lenia, pinguia, glutinosa meliora sunt. SEN. nat. 1, 12, 1 adparere ... imagines non possunt nisi in -o et inmoto. 6, 26, 1 (*de terra limo Nili aucta*) cum solido -um ac molle semper accederet. PLIN. nat. 19, 91 -o ... dulci temperatur *inula. al.* *superl.* -issimum: MARCELL. med. 8, 195 cum ovi -issimo inunxeris lippientem (*cf. p. 1494, 1*).

β *laxius dicuntur -a, quaecumque ad res fluidas pertinent*: LVCR. 1, 373 cedere squamigeris latices ... aiunt et -as aperire vias (AVSON. Mos. 150. *cf.* PROP. 3, 21, 14 -um nautis aura secundat iter [SIL. 3, 156. STAT. Theb. 9, 364 -um qua subter eunti lucet iter]. PETR. CHRYS. serm. 8 p. 208^B calles. *v. etiam p. 1485, 48*). 5, 272 -o pede detulit undas *flumen* (= 6, 638 CVLEX 17). PROP. 3, 19, 14 -o deo *i. Enipeo* (*item de diis aquarum*: OV. epist. 14, 89 parentis *i. Inachi* [*cf.* CLAVD. rapt. Pros. 3, 16 patribus]. met. 1, 704 sorores [AVIEN. orb. terr. 426]. HOMER. 874 Nereidas. *cf.* STAT. silv. 1, 5, 15 ite, deae virides, -osque advertite vultus). MANIL. 4, 596 pelagi ... cingentis medium -is amplexibus orbem. VITR. 8, 3, 3 per raritates -ae potestatis. CALP. ecl. 4, 41 cursibus (*cf. p. 1485, 9*). PLIN. nat. 34, 78 Eutychides Eurotam *fecit,* in quo artem ipso amne -iorem plurimi dixere (*cum acumine dictum de imagine fluvii; cf. Philipp. Thessalon. Anth. Pal. 9, 709* χαλκὸν ... ὕδατος ὑγρότερον). AVSON. Mos. 83 alveo. *per enallagen audaciorem*: HOR. carm. 3, 4, 24 Baiae (*propter fontes calidas, cf.* SCHOL. inter aquas constitutae, *inepte addens* aut deliciosae sive puri aeris). LVCAN. 9, 661 (*versu suspecto*) *Mercurii* auctoris citharae -aeque palaestrae (*sc. oleo unctae ut* CLAVD. 17, 288. *de actione athletarum*: STAT. Ach. 2, 155 palen [*cf. Theb. 6, 830* uncta]. TERT. spect. 18 p. 20, 9 gestus [*trad.*; caestus *coni., vix recte*] colubrina vis est, ... -a ad elabendum). VAL. FL. 4, 16 redolentem nectare rorem, quem penes alta quies -ique potentia somni

[Stirnimann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(SCHOL. Stat. Theb. 6, 27 ['cornu fugiebat somnus inani'] nam sic a pictoribus simulatur, ut -um somnum e cornu super dormientes videatur effundere. *cf.* irriguus *p. 421, 64sqq.*).

γ per similitudinem vel comparationem: ① *de genere dicendi libere fluenti, molli sim.*: CIC. de orat. 2, 159 genus sermonis ... non -um, non fusum ac profluens, sed exile, aridum, concisum ac minutum. Brut. 274 *oratio* ita pura erat, ut nihil -ius, ita libere fluebat, ut nusquam adhaeresceret (*antea*: mollis et pellucens). LAVS Pis. 62 dulcia ... -oque fluentia cursu verba (*cf.* CALP. *sub β*). AVSON. 403, 18 p. 235 P. -i mel fluat eloquii. SIDON. epist. 9, 7, 3 tota *structura* declamationum ... -a ... et ductilis. *de ipso poeta*: HOR. epist. 2, 2, 120 vemens et -us puroque simillimus amni fundet opes (*cf. sat. 1, 4, 11* cum flueret lutulentus *Lucilius*). ⑪ *in interpretatione allegorica de hominibus dissolutis, mollibus vel levibus sim.*: VEREC. in cant. 1, 9 (*ad Italam exod. 15, 8* [*ibid.*] gelaverunt tamquam murus aquae) *impii* nunc adversus deum apparent obstinati; nunc in concupiscentiis exsoluti, -i ac molles. 1, 16 Chanaan mobilis sive -us interpretatur (*v. Onom. vol. II 371, 71sqq.*); -i sunt, qui in peccatis ac frequenti lapsu labuntur, mobilitatemque consilii variantis intendunt.

b *de rebus aeriis (hic illic fortasse etiam colorem lucidi, sereni intellegas; cf. B 2. dubium an huc pertineat p. 1486, 15)*: α *usu communi*: ENN. sat. 4 contemplor ... -as pilatasque aetheris oras (*cf.* LVCR. 5, 500 [*totum locum v. p. 1483, 57*] -issimus aether atque levissimus [VERG. Aen. 7, 65 HOR. carm. 2, 20, 2 OV. rem. 6 met. 1, 67. *al.*]). LVCR. 5, 212 auras (*v. vol. II 1478, 29sqq.*). 5, 281 -i fons luminis ... inrigat adsidue caelum candore ... suppeditatque novo confestim lumine lumen (*cf. p. 1486, 65*). 6, 205 mobilis ille ... -i color aureus ignis (6, 349 foraminibus ... transviat. VERG. ecl. 6, 33 semina terrarumque animaeque marisque ... et -i simul ignis [SERV.: puri id est aetheris. *add.* SERV. auct.: quem Cicero ignitum liquorem dicit. MACR. Sat. 6, 5, 4 pro puro vel lucido seu pro effuso et abundanti]. AVG. serm. 242, 3, 5 et purum. 242, 6, 8. *cf.* APVL. Socr. 8 p. 138 in aethere id est in ipso -issimo ignis ardore). VERG. georg. 1, 404 apparet -o sublimis in aere *avis* ([aethere *var. l.*]. Aen. 6, 202 PANEG. in Mess. 209 OV. am. 2, 6, 11 met. 4, 667. *et saepius. cf.* APVL. Socr. 11 p. 144 ex illo purissimo aeris -o et sereno elemento. EVSTATH. Basil. hex. 1, 8, 7 -a et diffusa natura *aeris* [*gr.* μαλθακή, *Ambr. hex. 1, 6, 22* tenuis et mollior]). 4, 59 nare per aestatem -am *apes* (*i. per aerem aestivum, ut vol. I 1088, 54; cf. etiam Quint. inst. 8, 6, 18 ad l.* per aëra nare. *an rectius* SERV. per ver serenum, *sc. ut 4, 60 opponi videatur* obscuram ... nubem*?*). Aen. 5, 525 volans -is in nubibus arsit harundo (SIL. 17, 56. *cf.* VERG. Aen. 7, 699 nivei -a inter nubila cycni [*inepte* SERV. pura; sed nil tam contrarium nubibus; ergo nubes pro aere posuit, ut diximus supra, *i. ad 5, 525*]). OV. met. 1, 23 -um spisso secrevit ab aere caelum *deus* (GERM. 603 STAT. Theb. 4, 7). SEN. dial. 6, 24, 5 illum aeterna requies manet e confusis crassisque pura et -a visentem. PLIN. nat. 11, 226 purum -umque *spiritum*. CLAVD. 1, 272 -i ... aura Favoni. ENNOD. carm. 1, 1, 36 -um tranans ... columba. *de itinere, volatu sim. per aerem facto* (*cf. p. 1484, 64*): VERG. Aen. 5, 217 aere lapsa *columba* quieto radit iter -um (SERV.: purum. *cf.* CLAVD. 7, 163 tramite [MEROB. poet. 69]). STAT. Theb. 3, 504 meatu. BOETH. cons. 5 carm. 5, 5 volatu. β *usu dilatato apud* PRVD. (PAVL. NOL. *l. 61*) *de rebus caelestibus, divinis, de materia animae* (*laxius per enallagen de motu* apoth. 87, *de voce* apoth. 586): PRVD. apoth. 87 pura, serena, micans, -o praelibera motu *natura superni ignis*. 586 concretus -am de sidere vocem (*sc. angeli*) non capit auditus. 694 -us caelesti spiritus ore virgineam respersit humum (*antea*: arida terra). 903 utpote de -o naturae semine primos accipiens habitus *anima* (*item de anima*: cath. 3, 190 oris opus, vigor igneolus ... vim -ae rationis habet. c. Symm. 2, 187 nec mihi *deo* difficile est -am circumdare flammis naturam, quamvis perflabilis illa feratur. PAVL. NOL. epist. 8, 3 vers. 68 bona vitae caelestis -o praemeditare animo; spiritus es *eqs.*). cath. 4, 10 fons vitae -a fluens ab arce. ham. 513 nec terrea virtus oppugnat sensus -os (*postea*: umidus iste et pigris densus nebulis ... aer). perist. 10, 438 pupilla carnis crassa crassum perspicit, ... -is videndis aptus est animae liquor. c. Symm. 2, 628 disiunctas ... animi turbato foedere partes nec -a invisit sapientia.

c *de rebus alioqui solidis vel resinaceis, lente fluentibus* (*cf. et p. 1484, 21*): α *strictius respicitur status fluidus*: CATO agr. 72 pice (VARRO rust. 2, 11, 7 VITR. 10, 6, 2sq. *et saepe*). LVCR. 6, 230 *fulmen* -um ... facit aes ... et aurum (6, 966. *cf.* VERG. Aen. 8, 402 electro *i. metallo*. HOR. carm. 1, 35, 20 plumbum. FLOR. epit. 1, 46, 11 aurum [*aliter p. 1486, 74*]). OV. ars 1, 104 croco. met. 8, 665 condita ... in -a corna autumnalia faece (COLVM. 12, 52, 15). 12, 289 in -o sederunt ossa cerebro. MANIL. 5, 681 fluit in -as tabes resoluta medullas (*cf. vol. VIII 600, 36sqq.*). VITR. 1, 5, 8 bitumine (*v. vol. II 2022, 42sq.*). 2, 9, 17 resinam (CELS. 5, 5, 1. 5, 18, 7^{B}. *al.*). 7, 4, 3 calce ex aqua -a. CELS. 2, 12, 2^{C} *alvum* -am *i. excrementa* (4, 26, 1. 2. *cf.* 2, 8, 23 venter [MART. 13, 116]. 4, 22, 1 stercore. COLVM. 11, 3, 23 fimo [PLIN. nat. 30, 76 APVL. met. 7, 28, 3]). 5, 2 alumen et scissile ... et -um (*v. vol. I 1793, 14*). 5, 24, 3 quae ... liquantur, ... -a miscentur. 7, 7, 13^{C} id (*hyaloides*) neque ⌊-um neque⌋ (*om. FV*) aridum est, sed quasi concretus umor. 7, 7, 14^{F} cibo (8, 12, 4 -ior. HIER. in Matth. 15, 17/18 -ior). COLVM. 9, 8, 8 rubrica. 12, 49, 11 gummi (12, 52, 16 PLIN. nat. 12, 49). 12, 52, 16 ceram (LVCAN. 3, 684 PLIN. nat. 26, 163). *al.* *per prolepsin de alis ceratis, quas ardor solis dissoluturus est*: MART. 4, 49, 5 puero -as aptantem Daedalon alas. β *laxius respicitur status mollis, flexibilis sim.* (*usum excusat* PLIN.): VITR. 2, 9, 7 pars *abietis* ... recipiens ex proximitate umorem enodis et -a efficitur (*opp.* nodationis duritiem *partis superioris*). PLIN. epist. 5, 6, 16 acanthus in plano mollis et paene dixerim -us (*cf. 36* lubricus et flexuosus *et Theocrit. 1, 55* ὑγρὸς ἄκανθος). DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 9 p. 358^{C} si homo sine manibus exstitisset ..., *lingua ei esset* -ior existens et iuxta utrumque latus effusior, qualis est canum ... per ... dentium intervalla discurrens (*opp.* durior, asperior; *Migne gr. 44 p.* 148^{D} ὑγρὰν).

B *usu deflexo transfertur ad*: 1 *res auribus percipiendas, sc. de voce non rauca, de sono leni, non aspero sim.* (*cf.* PAVL. FEST. p. 283 rava vox rauca et parum -a. SYNON. Cic. p. 448, 15 vox ... clara, candida, pura, -a, lucida. *v. etiam sub A2aγ*): a *vario usu*: VARRO Men. 131 Phrygius per ossa cornus -ā canit animā (NON. p. 334, 16 *ad l.* suave, dulce. *an ad A2b ?*). LVCR. 2, 146 volucres ... -is loca vocibus opplent (5, 1379 avium. VERG. georg. 1, 410 -as corvi presso ter gutture voces ... ingeminant. HOR. carm. 1, 24, 3 Melpomene, cui -am pater vocem ... dedit. PAVL. FEST. *v. supra*. APVL. flor. 17, 12 [*opp.* truces]. *al.; opp.* aspera vel rauca vel dissonans: ISID. eccl. off. 2, 12, 2 canora erit vox psalmistae, suavis, -a atque acuta. *aliter p. 1485, 55*). 4, 546 *volucres* -am tollunt lugubri voce querellam (*opp.* raucum bombum; *551* asperitas). 4, 981 citharae -um carmen. OV. am. 1, 13, 8 -um tenui gutture cantat avis (*item n. pro subst. vel adv.*: CALP. ecl. 4, 150 tam -um, tam dulce canunt. HIER. in Matth. 13, 13 non audiunt ad -um, quae dicuntur). MAR. VICTORIN. gramm. VI 103, 6 duo metrorum cola ... inter se ita confragose atque aspere coisse in unitatem conexionemque, ut superiora ⟨in⟩ (*Keil in app.*) lenem ac -am ... convenisse videntur.
per enallagen: PERS. 1, 17 -o cum plasmate guttur mobile conlueris (*de exercitatione, qua vox clara fit; vix recte Schol.* plasma est potio). HIER. epist. 107, 9, 3 placeat ei *virgini* comes ..., quae -o gutture carmen dulce moduletur (*cf.* OV. *supra*). b *t. t. gramm.*: α *de litteris l, m, n, r* (*huc spectat, si recte supplevit Ursinus*, FEST. p. 293 mutas semi⟨vocales et -as⟩): *explicationes*: MAR. VICTORIN. gramm. VI 6, 20 -ae dicuntur, quando hae solae inter consonantem et vocalem immissae non asperum sonum faciunt. VLT. SYLL. gramm. IV 221, 16 quoniam postpositae propriam vim potestatemque deperdunt, dum earum sonus liquescit et tenuatur et nunc brevem nunc longam ... syllabam ... efficiunt (*sim.* CLEDON. gramm. V 27, 32 AVDAX gramm. VII 326, 9 FRG. Bob. gramm. VII 538, 34. *cf.* PRISC. gramm. II 10, 5 sunt ancipites vel -ae *consonantes*, ut l r, quae modo longam modo brevem ... faciunt syllabam). *utramque exhibet explicationem* CHAR. gramm. p. 5, 11 B. *exempla varia*: SCAVR. gramm. VII 25, 19 quotiens ... a -a littera sequens coeperit verbum (MACR. exc. gramm. V 623, 12). 27, 2 consonans (CHAR. gramm. p. 5, 17 B. r c. ... ὑγρά dicitur, id est -a. DIOM. gramm. I 424, 23. 425, 7. *al.*). MAR. VICTORIN. gramm. VI 32, 10 *semivocales* -ae, quas ἀμεταβόλας sive ὑγράς Graeci vocant, sunt quattuor l m n r (DON. gramm. IV 368, 1 DOSITH. gramm. VII 383, 5. 12. *al.*). DON. Ter. Hec. 22 omnes in verbis -as duplicabant *antiqui* (*fem. pro subst. ut*: DIOM. gramm. I 425, 28 SERG. gramm. IV 477, 2. *al.*).
β *transfertur ad vocales*: PRISC. gramm. II 9, 30 vocales apud Latinos omnes sunt ancipites vel -ae, hoc est quod facile modo produci modo corripi possunt (*cf. l. 41*).

2 *res lucentes vel illuminatas, colores sim.* (*sc. serenos, claros sim. [exempla certiora; cetera v. sub A2b]; cf.* SYNON. Cic. p. 445, 5 sudum, purum, lucidum, nudum, clarum, -um, limpidum. GLOSS. -um: διαυγές. splendidum, lucidum): PLAVT. Most. 751 tam -ust *senex* quam -a esse tempestas solet (LVCR. 4, 168 modo cum fuerit -issima caeli t., perquam subito fit turbida foede). LAEV. carm. frg. 23 lex Licinia introducitur, lux -a haedo redditur ([liquidula *Leo metri et concinnitatis causa; an* i *producta ut* LVCR. *p. 1483, 17?*]. LIV. 22, 6, 9 *cum* dispulsa nebula aperuisset diem, tum -a iam luce *eqs.* CVRT. 7, 11, 21 -ior [*opp.* nondum satis clara luce]. 8, 14, 2 aperiente. AMM. 20, 11, 29 *opp.* nubi crassae. MACR. somn. 1, 19, 12. *cf.* SEN. nat. 7, 17, 3 aliis *cometis* rubor est sine ulla luce, aliis candor et purum -umque lumen [*cf. p. 1485, 25*]). VERG. Aen. 10, 272 -a si ... nocte cometae sanguinei lugubre rubent (GERM. 455 [*Arat. 469* καθαρῇς]). GERM. 42 candida tota et -o splendore Helice nitet (*Arat. 40* καθαρή. *cf.* 367 astris. CALP. ecl. 1, 79 sidus). PLIN. nat. 3, 94 quae *Strongyle* a Lipara -iore ... flamma differt. 37, 66 dos eorum *smaragdorum* est in colore -o (*aliter p. 1484, 41*) nec diluto (*item de lapidibus pretiosis*: 37, 70 dilucidi quidem ac -i. 37, 93 -iores [-is *var. l.*] aut flammae nigrioris. 37, 129. *al.; neutr. pro subst.*: 37, 68 *smaragdi* densi nec e [*om. B*] -o tralucidi). VAL. FL. 6, 710 *comas* -o ... parens signaverat auro (*sc. quo comae continentur; 'splendidum vel purum' Langen ad l.; cf. p. 1485, 72*). SIL. 4, 103 -a, non ullis nubibus, aethra (13, 18 luce serena ... ac -a ... sub a. CLAVD. 15, 468. 17, 116. *cf.* AVSON. Mos. 16 -um iubar). SVET. Aug. 95 -o ac puro sereno circulus ... orbem solis ambiit (PRVD. c. Symm. 1, 414 caligine turbidus aer arcebat -um ... s. CYPR. GALL. gen. 99 adfulsisse). SYMM. epist. 1, 37, 1 die ([*opp.* coacta nube]. PRVD. psych. 638 -ae sine nube dies). PRVD. perist. 11, 125 picta super tumulum species -is viget umbris (*i. coloribus nigris splendidis?*). CLAVD. rapt. Pros. 1, 273 niveos infecit purpura vultus per -as succensa genas. *inde de ipso visu*: AVSON. Mos. 57 almus aperto panditur intuitu -is obtutibus aer. *de numinibus*: GLOSS.^{L}

[Stirnimann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

IV Ps. Plac. D 25 dis -is: dis perspicuis, id est quos liqueat esse, ut est Sol et Luna (*explicatione vix recta*).

II *significatur qualitas non nisi animo intellegenda (imagines v. sub I, res caelestes, divinas sim. v. p. 1485, 52)*: **A** *adi.*: **1** *praevalente respectu clari, manifesti, certi sim.* (GLOSS. -us: ἐναργής. *huc fortasse* GLOSS. II 403, 39 περίοπτος: perspicuus, inlustris, -us). **a** *accedit ad nomen (indicatur qua re per abl. l. 20)*: PLAVT. Epid. 182 -o exeo foras auspicio, avi sinistra (Persa 607. Pseud. 762 [NON. p. 334, 22 *ad l.* -um est prosperum. *sed cf. contrarium* incertis auspiciis *Liv. 8, 30, 1. al.*, dubiis *8, 34, 4*]). CATVLL. 63, 46 -a ... mente vidit, *eqs.* (*cf.* PLIN. nat. 2, 190 sensus [*cf. p. 1485, 63*]. AVG. conf. 6, 5, 8 ad inveniendam -a ratione veritatem [epist. 143, 2. gen. ad litt. 10, 16 p. 317, 10 manifesta et -a. *al.*]. epist. 162, 2 quae ... ad intellectum -um certumque perducta sunt [c. Faust. 22, 54 p. 649, 23]). COD. Iust. 5, 53, 2, 1 (*a. 212*) argumentis -is investigari potest veritas (MACR. Sat. 1, 18, 7. *cf.* COD. Iust. 5, 38, 5 [*a. 290*] probationibus [6, 22, 2. *al.*]. IREN. 2, 30, 9 [2, 47, 2 H.] ostensionibus. AMM. 16, 8, 12 documenta). 7, 46, 4 (*imp. Gord.*) dotem datam quae repeteretur non -am esse (*antea*: incertum ..., quid accepisset quantumque ab eo peteretur). IREN. 1, 30, 14 (1, 28, 7 H.) quod -um est. 3, 4, 1 quod certum et re -um est. Ps. CYPR. singul. cler. 37 p. 213, 24 perspicuitas. ARNOB. nat. 2, 71 aestimatio iusta et -a est. Ps. RVFIN. in Os. 11, 3 p. 1017^B contextum (*opp.* incertum). AVG. civ. 5, 21 p. 232, 30 D. examine. *al.* **b** -um est (habeo *l. 28*) *cum enunt. sec. vel acc. c. inf. i. q. liquet*: ARNOB. nat. 1, 20 per quod esse -um cunctis posset, invitissimis nos eis habitare sub caelo (*item cum acc. c. inf.*: 2, 60 -issimum. 2, 73 ex quo apparet et -um est *eqs.* LACT. opif. 4, 23. CLAVD. MAM. anim. 2, 3 p. 107, 18 luce -ius). 3, 2 *cum*, cuius sint ... numeri *dei*, neque -um neque comprehensum neque exploratum habere possimus. 5, 24 unde vobis est -um, quod hominibus superi nolint sua mysteria publicari?

2 *praevalente respectu status non turbati, munditiae, sinceritatis sim.*: PLAVT. Epid. 643 animo -o et tranquillo es (Pseud. 232 nihil curassis, -o es a. *aliter p. 1485, 61*). Most. 751 *v. p. 1486, 57.* VARRO Men. 452 hunc vocasset ⟨e⟩ -a vita in curiae vestrae faecem. CIC. Caecin. 78 ita probata fides *est*, ut quicquid inde haurias purum te -umque haurire sentias. fin. 1, 58 partem ... -ae voluptatis et liberae (LVCR. 3, 40 *nullam* esse v. -am puramque. *respici videtur Epicur. rat. sent. 12* ἀκεραίους τὰς ἡδονάς). OV. Pont. 1, 9, 10 fide (VAL. MAX. 6, 5, 1 AMM. 26, 5, 10. MAR. MERC. Conc.^S I 5 p. 51, 18 sanae ac -issimae [*gr. I 1, 1 p. 28, 17* ἀκριβοῦς]). SEN. epist. 58, 33 pars summa vitae utrum ea faex sit an -issimum ac purissimum quiddam. ARNOB. nat. 1, 37 veritate (AVG. anim. 4, 24, 39 c. Faust. 6, 13, 13 p. 392, 23 fid. et op. 18, 33 retract. 2, 1, 1. *cf.* AVG. bapt. 2, 4, 5 p. 180, 5 donec ad verum -um perveniatur). 2, 56 quamvis illud ... sit purum et -um. AVG. conf. 2, 6, 14 quaerit *anima* extra te ea, quae pura et -a non invenit. *al.*

B *neutr. pro subst.*: **1** *iungitur cum praep.*: **a** ad -um (*v. etiam p. 1486, 25*): **α** *praevalente potius notione finali*: ① *quaerere sim.*: LIV. 35, 8, 7 donec ad -um veritas explorata esset. PAVL. dig. 39, 3, 2, 8 (*e Labeone*) non diem et consulem ad -um exquirendum *esse*, sed sufficere, ... si factum esse non ambigatur. AMBROSIAST. in II Tim. 1, 9, 1 si ad -um quaeras. AVG. epist. 159, 1 examinari (in psalm. 147, 12 l. 8). c. Faust. 33, 4 p. 789, 26 si ... ad -um indagari potest. ② *varia*: VELL. 1, 16, 1 rem ... ad -um ratione perductam (CVRT. 9, 2, 14 numquam ad -um fama perducitur, omnia illa tradente maiora sunt vero. QVINT. inst. 5, 14, 28 scrutantur omnia et ad -um confessumque perducunt. CASSIOD. inst. 1, 15, 8 GLOSS. V 660, 27). SEN. epist. 71, 32 ab hoc *iudicio vero* omnis species ... redigetur ad -um (SYNON. Cic. p. 422, 29 ad purum redigit. ad limpidum. ad -um). FIRM. math. 1, 3, 2 pervenire. COD. Iust. 5, 10, 1, 1 (*a. 392*) ad -um deducta ratione (PAP. Tjäder 8, 10 [*a. 564*] inter nobis). HIER. praef. Vulg. Is. p. 4, 2 mysteria ad -um prosecutus est (IORD. Get. 246). RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 28 (29) quos *libros* ad -um se recensuisse putaverat et quorum exemplum ... ad confessionem fidei proposuerat. Orig. in Ios. 21, 1 p. 428, 15 ad -um purgari ecclesiam (*cf.* Orig. princ. 2, 3, 6 p. 124, 7 sanctorum ... et ad -um purificatorum). Orig. in Rom. 7, 7 p. 1122^C si in iis formentur ad -um *virtutes*. AVG. cons. euang. 3, 24, 66 conputantur ... tempora ..., et non occurrit ad -um, nisi medium diem ... totum diem accipiamus. serm. 162, 1 si possit ad -um dissolvi *quaestio* (*an ad β ?*).

β *praevalente potius vi modali plus minusve pro adv. i. q. liquido*: ① *vigente vi originaria clari, manifesti sive puri sim.*: IREN. 2, 25, 1 (2, 37, 1 H.) ad -um apta et ornata omnia ... facta sunt. PS. CYPR. rebapt. 10 p. 81, 25 quando ... non ad -um et integre vel etiam aliter quam oportet ... fuerint locuti (*cf.* HIER. hom. Orig. in Luc. 2 p. 15, 22 non possunt ad -um pronuntiare [*gr.* κατ' ἀξίαν ἐπαινεῖν]. quaest. hebr. in gen. p. 47, 19 qui ad -um, quid in hoc loco diceretur, exponeret. RVFIN. hist. 2, 17, 2 abstinentium vitas ... describit ad -um [*gr.* ἀκριβέστατα]. *sim. saepius*). SOL. 1, 39 ut ad -um annus diebus trecentis sexaginta quinque et quadrante constaret (MAX. TAVR. serm. 45, 2 M. illud constat ad -um, quod *eqs.*). 1, 41 nec umquam ... ad -um fiebat temporum peraequatio. FVLG. aet. mund. p. 137, 7 omnia et ad -um consonantia et aequali ... iugalitate constricta. HIER. hom. Orig. in Luc. 35 p. 199, 3 cuius rei notitiam ad -um deus noverit (RVFIN. apol. Orig. 3 p. 560^B. epist. Clement. 2, 4 qui ⌊ad -um⌋ [*deest gr.*] ecclesiae regulam noverit. *cf.* AVG. [?] un. eccl. 2, 4 p. 235, 29 cognoscere [ENNOD. opusc. 3, 172 p. 375, 24 GREG. TVR. Franc. 5, 14 p. 211, 3]. *sim. al.*). AVG. epist. 169, 3 nunc ad -um, quae ... credimus, conspicere non valemus (*cf.* CASSIAN. conl. 4, 8 apostoli sententiam ad -um pervidere). *al.* ② *vi deflexa fere i. q. omnino, plane sim.* (*cf. infra l. 72*): AVG. civ. 5, 5 p. 197, 20 D. non ad -um eodem tempore potuisse nasci, quos constabat omnino eodem tempore fuisse conceptos. VEREC. in cant. 9, 28 tamen eas *infirmitates carnis* ad -um carere non posset.

b pro -o: PAVL. sent. 4, 10, 3 non nuntio accepto, sed pro -o comperto, quod intestata decesserit. ITALA II Macc. 4, 33 (rec. P) quae ... cum pro -o cognovisset *eqs.* (*gr.* σαφῶς, *Vulg.* certissime, *recc. B et M* manifeste). AMM. 14, 5, 1 si quid dubium deferebatur aut falsum, pro -o accipiens et comperto.

2 *nude*: SEN. clem. 2, 6, 1 numquam ... -um sincerumque ex turbido venit. LIB. gener. a. 334 chron. I p. 90, 20 -um secundum veritatem historie inquirere.

neutr. pro subst. distinximus sub IIB et p. 1484, 51; ceterum occurrunt OV. am. 1, 13, 8 SEN. dial. 6, 24, 5 PLIN. nat. 37, 68 *al.; locutiones plus minusve adverbiales* ad -um *p. 1486, 25. 1487, 46, nec non* pro -o *l. 9 (vix addas* e -o *p. 1486, 73); acc. sing. obi. int.* -um *fere pro adv. v. p. 1486, 23.*

fem. pro subst. v. p. 1486, 49.

adv. ***liquidō.** *formas compar.* -ius (*inde a* CIC.) *et superl.* -issime (FRG. Vat. 31 AVG. mag. 44, 2 soliloq. 2, 13, 23. *al.*) *omnes hic attulimus, non sub* liquide. *legitur inde a* TER., CIC., OV., (*an iam* PLAVT. *p. 1484, 22?*), *fere prosa oratione* (*usus testimonium v. p. 1489, 4*).

1 *notione originaria i. q. modo liquido, pure, clare, non ambigue sim.* (GLOSS. -o: σαφῶς. διαυγῶς. pure, perspicue [praecipue *trad.*], manifeste. *accedit passim ad verba, ad adi. fortasse l. 59*): **a** *pertinet ad mentis cognitionem vel communicationem sermonis*: TER. Andr. 729 ut -o possim *iurare* ([DON. pure et manifeste. SCHOL. sincere]. *quem locum addas p. 677, 3sqq. allatis ut etiam* VLP. dig. 12, 2, 18 cogetur docere reus -o [*an recte Mommsen* licito *?*] se iurasse. *ceterum cf. p. 1478, 59 nec non* AVSON. 409, 23 p. 267, 34 P. -o adiurare). CIC. Verr. II 3, 136 nemo est quin hoc se audisse -o diceret (CLAVD. DON. Aen. 5, 835 p. 523, 22. *cf.* CIC. fam. 11, 27, 7 alia sunt, quae -o negare soleam. HIER. in Ezech. 16, 55 p. 158^A confitentes [lib. 13 praef. in Is. lib. 16 praef. adv. Pelag. 1, 10 ENNOD. epist. 4, 32, 3 p. 120, 3]). 4, 124 confirmare hoc -o ... possum *eqs.* (*cf.* PLIN. nat. 37, 27 adfirmare [HIER. in Ioel 1, 6/7 p. 954^C]). fin. 2, 38 quod eo -ius faciet *ratio*, si perspexerit rerum inter eas verborumne sit controversia. fam. 10, 10, 1 tuis litteris lectis -ius de toto sensu tuo iudicavi. 15, 6, 1 mihi ... gratissimum est, te libenter amicitiae dedisse, quod -o veritati dares. OV. fast. 5, 2 non satis est -o cognita causa (GELL. 14, 2, 14. APVL. Socr. 14 p. 150 -ius et plenius. HIER. hom. Orig. in Luc. 35 p. 204, 7. *al.*). LIV. 39, 47, 3 nihil horum neque Demetrium docere dilucide nec se (*senatum*) satis -o discere ... posse. PLIN. nat. 6, 210. patebit (AMBR. Abr. 2, 11, 84 satis -o. HEGES. 1, 28, 3 NOVELL. Theod 1, 1. *al.; cf.* APVL. met. 10, 12, 4 patefactis sceleribus. PACIAN. [?] sim. carn. p. 117, 26 perpatescat. MAR. VICTOR aleth. 1, 377 patisceret). IVLIAN. dig. 5, 1, 75 si ... -o fuerit adprobatum (APVL. met. 9, 4, 2. *cf.* POMPON. dig. 12, 2, 42 pr. si ... -o probari non potest [CALL. dig 49, 14, 3, 8 COD. Iust. 3, 31, 2, 1 *a. 200. al.*]. Ps. AMBR. trin. 10 p. 521^A comprobatur [HIER. in Ezech. 18, 5/6 p. 175^B in Hab. 3, 14 p. 1334^B. VIGIL. THAPS. c. Eutych. 4, 4 perspicue et -o]). EDICT. impp. Marc. et Comm. (*an* div. fratrum, *coll. Vlp. dig. 1, 18, 13, 1 et Mod. dig. 48, 9, 9, 2 ?*) dig. 1, 18, 14 si tibi -o compertum est (CENS. 1, 2 SYMM. epist 1, 88). GELL. 16, 5, 1 scimus (APVL. apol. 52, 4 ARNOB. nat. 3, 37 HEGES. 4, 4, 1). TERT. nat. 1, 3, 9 ne nominis quidem ... -o certi estis (ENNOD. opusc. 2, 117 p. 323, 10 -o nocens est, qui *eqs.*; *utroque loco dubium, utrum adv. ad adi. referas an ad totam sententiam*). apol. 1, 1 examinare, quid sit -o in causa Christianorum. MEN. dig. 49, 16, 5, 6 licet -o constare non possit (VLP. dig. 29, 4, 4 pr. RVFIN. Clement. 8, 44, 1. AVG. soliloq. 2, 13, 23 iamne -o constat animum esse immortalem? :: si ea ... vera sint, -issime. *al.*). VLP. dig. 44, 5, 1, 6 si -o appareat (PAVL. sent. 2, 1, 3 CENS. 10, 8. *al.*). *et saepe.* **b** *pertinet ad auditum*: PLIN. nat. 10, 191 aquilae clarius cernunt *quam homines*, vultures sagacius odorantur, -ius audiunt talpae. AVG. mag. 44, 2 ubi verbis -issime aure perceptis ... non valemus ... loquentium cogitata cognoscere. **?** **c** *pertinet ad spissitudinem cibi*: CASS. FEL. 40 p. 92, 9 cum simila -ius coctum in pulmento dabis (*sc. lac? an* coctum *potius pro subst. accipiendum?*).

2 *vi originaria plus minusve evanescente adhibetur ad augendam affirmandamque vim quorumlibet verborum fere i. q. omnino, plane, bene sim.*: TERT. nat. 2, 2, 5 hoc ... philosophiae non -o successit, *ut perfectam sapientiam obtineret.* HIER. in Ezech. 18, 5/6 p. 172^A post iudicium sequitur iustitia, quam qui habuerit, Christum -o possidebit. 47, 1 p. 470^A *peccator* torrentem ... non potest pertransire; vir autem ille ... -o pertransiit: qui peccatum non fecit. in Hab. 3, 6 p. 1316^A montibus ... confractis contritisque ad aspectum dei, colles -o consumentur, et redigentur ad nihilum. AVG. epist. 126, 7 p. 13, 15 multo ... -ius et securius in hoc *viro* amatur christiana paupertas, in quo nulla rerum ampliorum potest putari cupiditas (*p. 13, 5* quanto flagrantius ... amare potuerunt). Ps. AVG. hypomn. 6, 4, 5 descende ..., si vales, in profundum misericordiae dei ... et si -o penetraveris, haec nobis ...

[Stirnimann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

secreta ... pande. ENNOD. epist. 4, 9, 5 p. 105, 19 -o aderit partibus suis et vitae opibus pensabit damna verborum.

adv. **liquidē** (*compar.* -ius *et superl.* -issime *sub* liquido *attulimus*). CHAR. gramm. p. 251, 1 B. (*ex Romano*) dicimus liquido ..., non -e. *inde a* GELLIO. *i. q. modo liquido, pure, clare sim.* (GLOSS. III 485, 3 -e: σαφῶς. *accedit ad udi. vel part.*: GELL. 2, 21, 2 DON. Ter. Eun. 314, 2 AVG. gen. ad litt. 4, 12 p. 109, 11): **a** *pertinet ad lucem*: GELL. 2, 21, 2 nox fuit et clemens mare et anni aestas caelumque -e serenum. AVG. bapt. 3, 9, 12 (*in imag.*) donec veritas ... -e luxerit. **b** *pertinet ad mentis cognitionem vel communicationem sermonis*: GELL. 14, 1, 7 siderum ... observationem ... hautquaquam putabat -e consistere. AMM. 22, 10, 7 iura ... ambagibus circumcisis indicantia -e, quid iuberent fieri vel vetarent. SERV. Aen. 9, 361 ut a nobis per historiae antiquae ignorantiam -e non intellegantur. AVG. bapt. 6, 1, 2 p. 298, 29 homo ... potest aliquid ... minus -e cernere. conf. 10, 26, 37 -e tu respondes, sed non -e omnes audiunt. doctr. christ. 1, 41 si -e advertas. c. Faust. 12, 44 p. 372, 21 -e prophetavit. gen. ad litt. 4, 12 p. 109, 11 illud, quod ait apostolus ..., -e cogitatum. pecc. mer. 1, 15, 19 p. 19, 17 si aliqui possent ... regenerari spiritu non per Christum, non -e 'omnes' ... dicerentur (3, 7, 14 p. 141, 11 BOETH. diff. top. 2 p. 1192[B]). serm. 362, 16, 19 exponit. LEO M. serm. 66, 1 etiamsi nondum -e aliquod valeant scripturarum capere sacramentum. EVGRAPH. Ter. Ad. 187 ostendit. VEREC. in cant. 1, 4 -e ... debent dominica verba cognosci. GREG. M. dial. 2, 35 p. 131, 13 M. haec -e meis sensibus infudisti. **c** *pertinet ad statum fere e motu fluenti ortum*: DON. Ter. Eun. 314, 2 'demissis umeris esse' id est -e et molliter deductis neque exstantibus athletico modo. **d** *pertinet ad sonos* (*usus fere excusatur. v. etiam l. 16*): AVG. ord. 2, 11, 33 cum pulsa corda quasi -e sonat atque pure.

deriv.: liquiditas, liquidiusculus, 2. liquido, *?* liquidulus.

compos.: per-, pseudoliquidus.

liquiritia (liquiridia) *v.* glycyrrhiza.

liquis, -e. [*quomodo cohaereat cum* obliquus, *cuius* ἔτυμον *latet, non perspicuum. Sch.*] *i. q. non rectus, obliquus sim.* (*t. t. grom.*): BALB. grom. p. 100, 1 L. summitatium metiundi observationes sunt duae, enormis et -is; ... -is, quae minuendi laboris causa et salva rectorum angulorum ratione secundum ipsam extremitatem subtenditur.

1. *liquo, -āvī, -ātum, -āre. [*cf.* liquēre. *Sch.*] EVTYCH. gramm. V 480, 27 prima ... syllaba correpta, -o, -as. *? depon. p. 1490, 20. legitur inde ab* HOSTIO *p. 1490, 59,* CIC., VARRONE *p. 1490, 69.* [*it. sept.* zleivé *etc.; raet. occ.* alguer *etc.; prov. vet.* legar. *cf. M.-L. 5076. Wartburg V 370. Battisti-Alessio III 2245. St.*] [*vix recte trad.*: PETRON. 70, 9 ex eodem unguento in vinarium ... -tum est infusum (aliquantum *edd.; an potius* infusum *delendum, ut coniecit Delz, Gnomon 34, 1962, 683?*). *interpretatione incerta*: DIOSC. 4, 146 p. 67, 19 *in conficiendo elaterio* multi ... citius volunt aqua ipsa -are (*contextu vix sano et male cum gr. 4, 150, 4 congruente*). *e coni. dub.*: PS. AVG. serm. Wien. Stud. 50, 1932 p. 136, 32 (= Rev. Bén. 42, 1930 p. 13, 94) *deus vitium* stillatos (stell- *var. l.*) palmites -at (*Hauler, Wien. Stud. l. c., sed vix intellegi potest usus sub 1 illustratus*; laqueat *trad., quo cum cet. edd. servato intellegas fortasse 'gemmatos palmites in laqueorum modo implicat', quamquam haec notio s. v.* laqueo *ceterum non occurrit*).]

I *pertinet magis ad actionem dissolvendi* (*refl.* DIOSC. 5, 53 p. 188, 15 ORIBAS. syn. 3, 190. 6, 39, 1 La): **a** *cum obi. effecto i. q. liquefaciendo gignere, exprimendo, evomendo conficere* (*fortasse huc vergunt etiam p. 1490, 26. 30*): CIC. carm. frg. 32, 27 (Tusc. 2, 25) e quo *corpore Promethei* -tae solis ardore excidunt guttae, quae saxa adsidue instillant Caucasi. PRVD. cath. 3, 74 haec *mella* opifex apis aerio rore -at tenuique thymo (*cf. Colum. 9, 14, 10* irroratis floribus thymi ... apes mella conficiunt. *aliter p. 1490, 26*). SCHOL. Ter. p. 99, 19 *v. p. 1475, 78.* ORIBAS. syn. 6, 39, 1 La *medicamentum* das patienti sub lingua teneri et quot se -verit humor gluttiat (*gr.* διαλυόμενον, *Aa* cum paulatim se solvit saliva, glutiat). GREG. M. moral. 3, 59 (*per comparationem cum sanie e vulneribus destillante*) *ut* omne ... quod in se per cogitationes turpiter -atur, tergat *mens perfecta* (*58* cum ... ex tentatione prava mentem cogitatio influit, quasi ex vulnere sanies decurrit). ISID. orig. 20, 3, 20 *v. p. 1474, 63.* *?-atur filum concretum e liquore, quem evomit bombyx*: TERT. pall. 3, 6 quae per aerem [a]liquando ... distendit *bombyx* (quae *et ab* -ando *et a* distendit *pendere videtur; an rectius Oehler* eliquando, *coll. 3, 5* filum eliquat*?*).

b *cum obi. rei in statum liquidum redigendae i. q. liquefacere* (*calore adhibito passim, liquoribus admixtis e. g. l. 75. 83. cf.* GLOSS. III 604, 51 resolvis -bis): **α** *corporaliter* (*fortasse huc spectat* MANIL. *p. 1490, 27*): VITR. 8, 1, 7 nives ab umbris arborum et montium ibi diutius conservantur, deinde -tae per terrae venas percolantur (PLIN. nat. 3, 117). VAL. MAX. 9, 1, 2 aceto ... -tos ... uniones. 9, 4, 3 -to plumbo (*de metallis ut*: LVCAN. 7, 159 pila -vit *fulgur*. PLIN. nat. 2, 137 *fulmine* aurum et aes et argentum -atur [34, 95. 134]. 34, 146 ferrum [GREG. M. in Ezech. 1, 11, 2 moral. 3, 20]). CELS. 4, 8, 2 lacte ... venter solvendus est: -anda alvus, interdum etiam ducenda (*sc. ea, quae alvus continet, cf.* 4, 19, 2 ventrem). 4, 8, 3 ex his (*i. melle, galbano, resina mixtis*) quod fabae magnitudinem habet, cotidie sub lingua -atur. 4, 22, 3 adipem -tam (PLIN. nat. 29, 134. 32, 117. *adde* CELS. 4, 31, 5 *infra*). 4, 25, 2 acacia ex aceto -ta; emplastrum ... rosa -tum. 4, 26, 6. 4, 27, 1[E]. 4, 31, 5 cerae et adipis suillae tantundem una -andum (*cf.* 5, 18, 9 cera cum rosa -atur. COLVM. 9, 16, 1 favorum reliquiae. PLIN. nat. 21, 83 cera fit expressis favis ... -tis igni. EVGIPP. Sev. 11, 5 visibilis lux naturam cerae -bat in flammas, at invisibilis corda ... solvebat in lacrimas). 5, 17, 2[B]. *al.* COLVM. 12, 44, 6 pice' (*cf.* PRVD. perist. 10, 849 -to rore ferventis picis). PLIN. nat. 22, 48 *anchusae radix* -ari non potest in aqua, oleo dissolvitur. *al.* **β** *incorporaliter*: PETR. CHRYS. serm. 62 p. 371[C] deprecor, ut me patiamini ... blandimentis hodie magis congrua quam peritiae verba depromere; non quadrare, sed -are sermones, et eos adhuc teneris faucibus in modum lactis effundere (*aliter infra l. 46*). APON. 8 p. 148 (*ad cant. 5, 6* anima mea liquefacta est) anima ... ab omni rigore criminum ... velut cera ... -ta est. VEREC. in cant. 1, 11 iniquitas super massam plumbi sedere dicitur (*sc. Zach. 5, 8*), ut igne -etur (*antea*: eliqu-, *quod coni. Pitra p. 584*). GREG. M. moral. 18, 45 (*ad Iob 28, 2* lapis solutus calore in aes vertitur) cum cor durum ... divini amoris igne tangitur et in fervore spiritus -atur (*seq.* mens ... liquefacta).

2 *pertinet magis ad actionem purgandi sim.*: **a** *vi plena*: **α** *-antur res sordibus, faece sim. liberandae i. q. colando, saccando liquidum reddere, purgare* (*sc. liquores praeter* MORET. *et* MANIL.; *absolute l. 43. cf.* GLOSS. -o ὑλίζω. -bis colabis. -or ὑλίζω. -atur διηθεῖται): ① *corporaliter*: MORET. 41 transfert ... fusas in cribra farinas et quatit; ac remanent summo purgamina dorso, subsidit sincera foraminibusque -atur emundata Ceres. HOR. carm. 1, 11, 6 vina -es (COLVM. 9, 15, 12 saccus ..., quo vinum -atur. PLIN. nat. 15, 124. ITALA Am. 6, 6 [cod. 175 *al., gr.* διυλισμένον]. *cf.* MART. 9, 2, 5 Setina *sc. vina* -antur). OV. fast. 4, 152 expressis mella -ta favis (COLVM. 9, 15, 13. *aliter* PRVD. *sub 1 a*). MANIL. 5, 534 coquet argenti glebas venamque latentem eruet, et silicem rivo *aurifero* saliente -bit (*aliter Housman 'liquefaciet'*). COLVM. 9, 13, 8 ea *amelli radix* cum ... vino decocta exprimitur, et ita -tus eius sucus datur (12, 38, 7 per colum. CHIRON 335). 12, 17, 2 acetum. PLIN. nat. 9, 133 -ta cortina (*sc. liquore purpurae, quem cortina continet*) vellus elutriatum mergitur in experimentum. 28, 145 per cribrum. 31, 36 si -tae *aquae* leniter terram relinquant (FRONTIN. aq. 15, 2). VEG. mulom. 2, 58, 4 calentia universa colabis abiectisque ossibus ... -tum medicamen in ollam remittes. CAEL. AVR. acut. 3, 17, 142 ob nimiam stricturam tamquam -tus spiritus purior excluditur. *al.* ⓘⓘ *incorporaliter*: QVINT. inst. 12, 6, 4 quae *dicta* cum sex et viginti natus annos summis audientium clamoribus dixerit, defervisse tempore et annis -ta iam senior idem fatetur *Cicero*. AVG. c. Cresc. 3, 38, 42 p. 449, 20 populum quasi purgatum et -tum. in psalm. 80, 1 l. 39 tu oleum esto ...; tu apud te in corde tuo ... -are in gemellarium. ORIG. in Matth. ser. 20 p. 36, 16 (*ad* ITALAM *l. 50*) nihil prodest -are et cautum esse discussorem in rebus minimis, cum principalia ... neglegantur; ... (36, 22) omnia -at, qui in omnibus, quaecumque agit vel loquitur vel cogitat, segregat quod est sordidum; ... (36, 27) invenies multos ... non -tos sermones et actus et cogitationes habentes (*aliter supra l. 8*). GREG. M. moral. 10, 47 expressus exterius ad penetranda quae intus sunt mundius -atur *pius*.

β *-antur ipsae sordes, faeces i. q. purgando secernere, tollere sim.*: ITALA Matth. 23, 24 (cod. c *al.*) duces caeci -antes culicem, camelum autem gluttientes (*gr.* διυλίζοντες, *Vulg.* excolantes. *hunc respiciunt locum*: ZENO 1, 9 [1, 5, 4 L.]. ORIG. in Matth. ser. 19 p. 35, 9 -are, id est expellere a se, minima delicta, ..., glutire autem, id est committere, maxima delicta. *v. etiam l. 43*). SORAN. p. 114, 18 *si* menstrua -ari possint per cavernam, qua etiam et urina excluditur.

b *usu deflexo, sc. neglecto respectu purgandi, de confectione lixivi, fere i. q. percolare* (*ad rem cf.* lixiv(i)us): CAEL. AVR. chron. 2, 3, 69 destillatio aquae cineribus -tae, quam vulgo lixivium vocant.

p. p. p. **liquātus,** -a, -um *pro adi. fere i. q. liquidus*: HOST. carm. frg. 3 non si mihi linguae centum atque ora sient totidem vocesque -ae (*sed Hom. B 490* φωνὴ δ' ἄρρηκτος, *Lucr. frg. 1* aerea vox *et sim. cett. imitatores*). *cetera exempla, ubi vis verbalis praevalet, v. supra.* *n. pro subst.*: CELS. 5, 17, 2 emplastrum ... -i aliquid accipit. PHILAGR. med. 4 p. 186, 13 -a (*opp.* siccis).

deriv.: liquabilis, liquamen, liquamentum, liquatio, liquatorium.

compos.: de-, e-, reliquo; prae-, proliquatus.

2. liquo *v.* linquo.

1. liquor, līquī. [*iuxta* liquēre; *comparare possis* dīcere (dei-) : dicare. *Sch.*] *de origine*: VARRO ling. 7, 106 (*affert* ATIL. com. 3) ab liquando -itur fictum. *primam syllabam longam esse testantur* SERV. georg. 1, 44 Aen. 1, 668. 3, 28 PRISC. gramm. II 398, 10 EVTYCH. gramm. V 480, 22. *formae finitae non leguntur nisi 3. pers. exceptis sc. gramm. et gloss., inf. non nisi p. 1491, 39, gerund. p. 1491, 12; pro p. p. p. deficiente usurpari* liquefactus *docet* PHOC. gramm. V 436, 16. *formae act. non traduntur nisi p. 1491, 38. 39.* *legitur inde a* PLAVTO, ATILIO, LVCR., CIC., *maxime in poesi.* [*confunditur in codd. cum* linqu- *passim, e. g.* VERG. georg. 2, 187 LVCAN. 9, 772. *utraque lectio obscura est*: ACC. praetext. 28 dextrorsum orbem flammeum radiatum solis linquier (*vel* liquier) cursu novo.]

I *usu originario*: **A** *pertinet potius ad statum materiae, fere i. q. liquefieri, dissolvi sim.* (GLOSS. -or: τήκομαι. -itur: καταλείβεται [*nisi ad B*]): **1** *de rebus*: **a** *incorporaliter*: PLAVT. Trin. 243 qui amat quod amat, quom extemplo saviis sagittatis percussust, ilico res foras labitur, -itur. LVCR. 2, 1132 minutatim vires et robor adultum

[Stirnimann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

frangit et in partem peiorem -itur aetas (*cf. Hom. ε 152 κατείβετο . . . αἰών*). HIL. in psalm. 147, 5 p. 857, 15 haec . . . omnia, quibus per praesentes calamitates adurimur, rursum dei bonitate resoluta -untur. **b** *corporaliter*: LVCR. 3, 553 secreta ab nobis nequeunt sentire neque esse *membra*, sed tamen in parvo -untur (ling- *vel* linqu- *trad.*) tempore fabe ([tale *vel* tali *trad.*]. AMM. 19, 9, 9 interfectorum . . . Persarum arescunt in modum stipitum corpora, ut nec -entibus m. nec sanie pertusa madescant. *cf.* LVCAN. 9, 772 membra natant sanie, surae fluxere . . . femorum quoque musculus omnis -itur *eqs.* SIL. 13, 487 cadavera . . . putri -entia tabo. PRVD. perist. 10, 508 sordet, tumescit, -itur, foetet, dolet caro). CIC. Tim. 50 quae *causae* vim habeant refrigerandi, calficiendi, concrescendi, -endi (*gr. 46^d διαγέοντα*). STAT. Theb. 4, 706 se magnis refluus suppressit in antris Nilus et Eoae -entia pabula brumae ore premit (*cf.* SOL. 2, 25 Padus . . . intumescit exortu canis tabefactis nivibus et -entibus brumae pruinis [AMM. 24, 8, 2]. AMM. 15, 10, 4 -ente gelu nivibusque solutis. SCHOL. Stat. Theb. 4, 832 nives. *an huc etiam l. 65?*). TAC. Germ. 45, 5 quae *sucina* vicini solis radiis expressa atque -entia in proximum mare labuntur. PAVL. NOL. epist. 30, 6 p. 266, 23 imagines nostras non in tabulis putribilibus neque ceris -entibus, sed in tabulis carnalibus cordis tui pinxit *dominus*.

2 *de animantibus* (*respicitur sive motus animi sive metamorphosis*): ATIL. com. 3 per laetitiam -itur animus. OV. met. 2, 808 lenta . . . miserrima tabe -itur *Cecropis*, ut glacies incerto saucia sole. 3, 490 ut intabescere flavae igne levi cerae matutinaeque pruinae sole tepente solent, sic attenuatus amore -itur *Narcissus*. 6, 312 intra . . . viscera saxum est *Niobe*; flet tamen . . .; fixa cacumine montis -itur, et lacrimas etiam nunc marmora manant (*cf.* 15, 549 -itur in lacrimas *Egeria*, donec . . . de corpore fontem fecit *Diana*. EPICED. Drusi 101 -itur *Livia*, ut quondam Zephyris et solibus ictae solvuntur tenerae vere tepente nives. *Hom. e. g. Γ 176 κλαίουσα τέτηκα*). PRVD. ham. 749 -itur illa *uxor Loth* quidem salsis sudoribus uda, sed nulla ex fluido plenae dispendia formae sentit deliquio. CLAVD. rapt. Pros. 3, 252 solvitur in laticem: subrepit (-repens *Hall*) crinibus umor; -itur *Cyane* in roremque pedes et bracchia manant (*cf. p. 1482, 16*).

B *pertinet potius ad motum sive originem liquidorum, fere i. q. manare, fluere sim.* (PAVL. FEST. p. 116 -itur labitur, fluit [*inde fortasse* GLOSS. V 307, 46 -quit]. CHAR. gramm. p. 467, 11 B. -or *στάζω*. NON. p. 335, 5 liqui [linquere, liquere *trad.*] defluere [*afferuntur* VERG. georg. 2, 187 Aen. 3, 28, *quae videas sub 2*]. GLOSS.: -itur *καταστάζει*. fluit aut exprimitur. fluit, labitur aut exprimitur. -untur defluunt. *part. praes.* -ens *vi deflexa de ipso statu liquido l. 53 et 72, nisi locos contra metrum ad* liqueo *trahere malis*): **1** *magis respicitur status inquietus*: LVCR. 4, 141 nec speciem mutare suam -entia cessant *nubila* (*sc. e contextu supplenda, cf. Löfstedt, Synt. II 142sqq.*) et cuiusque modi formarum vertere in oras (*cf. 133* nubes . . . concrescere . . . cernimus). VERG. Aen. 9, 679 *Pandarus et Bitias* pro turribus adstant *hostium impetum excipientes* . . ., quales aeriae -entia flumina circum . . . consurgunt geminae quercus (*Liquentiam fluvium vix recte intellexit* SERV.; *immo significantur fluvii inundantes, aestuantes sim. ut*: SEN. nat. 4, 2, 21 Nilus . . . per menses quattuor -itur. SIL. 4, 749 plana natant, putrique gelu -entibus undis invia limosa restagnant arva palude. *inde part. praes. vi deflexa fere i. q. liquidus*: CYPR. GALL. gen. 19 accipiunt -entia flumina pisces [exod. 556 *Iudaei sitientes* -entia poscunt flumina, *i. pura, non amara*]. exod. 732 -entibus undis eluere *sordes*). PRVD. c. Symm. 2, 800 fons -itur, amnis inundat. HIL. gen. 49 mox limite (-min- *trad.*) certo -untur maria nec finem transilit unda. SIDON. carm. 5, 29 -enti quae *Ilia Thybridis coniunx* iuncta toro vult murmura lymphis tollere. *transfertur ad orationem*: CIC. orat. 92 cuius *Phalerii Demetrii* oratio cum sedate placideque -itur, *eqs.* (lab- *Purgold aliique*).
2 *magis respicitur unde vel quo quid emanet, destillet*: LVCR. 4, 1243 *mulieres sunt* steriles . . . liquido praeter iustum tenuique *semine* . . .; tenue locis quia non potis est adfigere adhaesum, -itur extemplo et revocatum cedit abortu (*an ad 1?*). VERG. georg. 1, 44 gelidus . . . montibus umor (*v. l. 83*) -itur et Zephyro putris se glaeba resolvit (SERV. defluit. *an rectius* SERV. auct. resolvitur, *sc. ipsam nivem intellegens ut* PRISC. gramm. II 398, 13 pedetemptim dissolvitur?). 2, 187 huc summis -untur rupibus amnes felicemque trahunt limum (*cf. supra l. 48*). Aen. 1, 432 cum -entia mella stipant *apes* et dulci distendunt nectare cellas (*fere ex ore destillantia sim., ut videtur. aliter loco gemino georg. 4, 163* purissima [*quem sensum etiam hic intellegit* SERV.]. *inde fere pro adi. i. q. liquidus*: CALP. ecl. 2, 66 consuevimus horti mittere primitias . . ., rorantes . . . favos damus et -entia m.). 3, 28 huic *arbori* atro -untur sanguine guttae et terram tabo maculant. 9, 813 toto corpore sudor -itur et piceum . . . flumen agit. STAT. Theb. 5, 619 cui *Archemoro* . . . infelix in vulnera -itur imber *lactis*. SOL. 47, 1 praecisorum laterum saxa -entibus inter se salis venis exundant umorem affluentissimum, qui constrictus vi caloris velut in aestivam glaciem corporatur (*cf. Plin. nat. 6, 43* corrivatus salis e cautibus liquor). 53, 23 cum maxime -itur lunaris imber, oscitatione quadam hauriunt umorem *conchae* (*respicitur ros ut*: SYMM. epist. 1, 33 cum sitiunt roris *cocleae* atque illis de caelo nihil -itur. *cf.* ENNOD. epist. 1, 3, 6 p. 6, 13 terra, cui caelo nihil -itur). PRVD. tituli 175 frondibus aeternis praepinguis -itur humor *sc. oleum*. CYPR. GALL. exod. 1121 dum vertice summo -itur *oleum* et crasso perfundit unguine membra. EVSEB. EMES. serm. 24, 34 *Iuppiter* aurum est in sinus virginum -ens, ut furetur eius virginitatem.

II *vi deflexa* (*sc apud poetas*): **A** *fere i. q. madere sim.*: VAL. FL. 6, 247 Oebasus . . . laevum per luminis orbem transigitur; tenerae -untur (linqu- *var. l.*, tinguuntur *Wagner*) vulnere malae. STAT. Theb. 1, 405 infusam tergo glaciem et -entia nimbis ora comasque gerens (SCHOL.: distillantia). **B** *transitive fere i. q. (liquorem) edere, fundere sim.* (*cf.* manare): STAT. Theb. 5, 270 indignum . . . oculis -entibus imbrem. *cf.* colliciae, 1. delicia, 2. deliquium.

2. *liquor, -ōris *m. cf.* liquere. *scribitur in codd.* licor *e. g.* SCHOL. Pers. 5, 144 ORIBAS. eup. 4, 15, 3 La, ligor *e. g.* IVVENC. 2, 147 (*cod. C*). ORIBAS. syn. 9, 10, 21 La p. 289. *syllabam* li- *brevem esse testantur* SERV. georg. 1, 44 Aen. 1, 668. 3, 28 FRG. Bob. gramm. VII 544, 11. li- *producta* LVCR. 1, 453, *sed mensura solita idem 13^{ies}* (*cf.* liquidus). *masc. testatur* DVB. NOM. gramm. V 582, 17, *sed* 'hic' *et* 'hoc -r' *dixisse veteres adfirmat nullis allatis testibus* PRISC. gramm. II 170, 13. *acc. plur.* -is GERM. 388 (*Z*). NOT. Tir. 113, 66. *legitur in poesi inde a* PLAVTO, VARRONE Men., CIC., Q. CIC., LVCR., *in sermone pedestri inde a* CIC., *sc. raro extra artium scriptores.* [*dubiae interpret., si recte solvitur*: CIL XIII 10021, 169 Senni Virilis lenem(entum) ad omn(es) liq(uores).]

I *i. q. res liquida* (*de daemone* PRVD. apoth. 411 *sub B; plur. de una re passim inde a* PLAVT. Curc. 108 MORET. 38 TIBVLL. 2, 1, 45, *fortasse pressius de singulis -is particulis* DRAC. laud. dei 3, 9 qui numeras cunctas quas praefert litus harenas, scis, deus, et pelagi quantas ferat unda -es. *? in appositione determinativa p. 1493, 40*): **A** *pertinet ad umores* (GLOSS. -r: *ὑγρασία. λιβάς. ὀ⟨ε⟩ῦσις.* eluvies. *v. vol. V 2, 436, 41sq.* -es: *νάματα. cf. synonyma*: umor LVCR. 1, 1084. 4, 873. 5, 391 AETNA 483 MANIL. 1, 135 VITR. 2, 6, 1 *al.* CELS. 7, 21, 2 SEN. nat. 3, 15, 7. *et saepe* [*cf.* umida potestas VITR. 2, 3, 4. 2, 10, 1], sucus VITR. 2, 9, 3 COLVM. 9, 14, 15. 12, 38, 7, ius COLVM. 12, 56, 2; *locutiones per gen. inhaer.*: LVCR. 1, 771 rorem . . . -is. 5, 14 -is . . . laticem. CHIRON 208 -em humoris. FVLG. myth. 1, 16 sucum . . . -is): **1** *corporaliter*:
a *sine determinationibus genus laticis indicantibus* (*saepe variat appellationes liquidorum speciales in contextu positas, e. g.* flos veteris vini PLAVT. Curc. 108, lac VARRO Men. 26, unda LVCR. 1, 1084 PROP. 2, 34, 34 VITR. 10, 3, 6 LVCAN. 9, 504. *al.*, ros salis LVCR. 4, 440, lympha OV. met. 4, 300, aqua OV. met. 6, 347 VITR. 6, 2, 2. 8 praef. 4 PHAEDR. 1, 1, 8. 4, 9, 6 COLVM. 1, 5, 3. *et saepius*, argentum vivum VITR. 7, 8, 3, melomeli COLVM. 12, 47, 3. *et sim. saepius*): **α** *respiciuntur quaelibet liquida definita*: PLAVT. Curc. 108 *ad sinum vini*: expeto . . . invergere in me -es tuos (*de vino ut*: HOR. carm. 1, 31, 3 *vates* de patera novum fundens -em. TIB. 1, 6, 19 digito . . . -em ne trahat *puella* et mensae ducat in orbe notas [*cf. Ov. am. 1, 4, 20* verba notata mero]. 1, 7, 37 ille -r docuit voces inflectere cantu. 2, 1, 45 pressos pedibus dedit uva -es. PETRON. 133, 3 vers. 16 hornus -r. PLIN. nat. 15, 124 retinet . . . *vini* faecem *oleum myrti* nec praeter purum -em transire patitur. *al.*). VARRO Men. 26 quod hic sequatur mulierem e partu -r (*de lacte ut*: COLVM. 7, 8, 1 si tenui -e conficitur *caseus*, quam celerrime vendendus est, . . . si pingui et opimo longiorem patitur custodiam [*sed ad variam casei spissitudinem referunt Forster-Heffner in versione*]. 7, 8, 3 mulctra dum est repleta lacte . . .; cum concrevit -r *eqs.* PRVD. cath. 3, 68). VERG. georg. 3, 484 abundabat fluidus -r *in corpore pecudum morbo correptorum* (*493* sanie, SERV. umor sordidus). VITR. 2, 9, 3 qui inest in his *arboribus* inutilis -r effluens per torulum ([*cf. Oct. Fav. 12 p. 297* umor]. *item de suco arborum*: 2, 9, 4 superantem et vitiosum. 2, 9, 11. 12. PLIN. nat. 16, 43 plusculum huic *larici* erumpit -is melleo colore atque lentore numquam durescentis. 16, 53 sequens -r *taedae coctae* crassior iam picem fundit [*52* primus sudor]). 7, 8, 3 eum -em (*i. argentum vivum, cf. p. 1494, 73*) *non* potest onere suo premere pondus impositum. SEN. Oed. 955 *de lacrimis*. AETNA 483 -r ille *saxorum liquefactorum* magis fervere magisque . . . procedere tandem incipit. COLVM. 5, 8, 4 orces (*i. genus oleae*) . . . melius ad escam quam in -em stringitur (*antea*: potius escae quam oleo . . . idonea. *item de oleo*: LVCAN. 4, 613 perfundit membra -e . . . servato more palaestrae. CAPER gramm. VII 99, 8 olea arbor est, oliva fetus, oleum -r [*sim.* DIFF. Suet. p. 282, 12]. *al.; cf. de chrismate*: OPTAT. 7, 4 p. 174, 2 -em, qui ex nomine Christi conditur, quod chrisma . . . nominatur. SVLP. SEV. dial. 3, 2, 6 sanctificatum. Mart. 16, 7 vim sancti -is. SACR. Gelas. 386 M. = Greg. 77, 6 pinguissimi). 7, 5, 8 duabus urnis -is *cicutae* (*item de sucis herbarum, fructuum variorum sim.* [*olivae et uvae v. supra*]: 9, 14, 15. 12, 17, 1 *cum* remisit -em *ficus*. 12, 35. 12, 38, 7 *bacae myrti* [PLIN. nat. 15, 124 oleo myrti . . . inest quidam . . . pinguis -r]. 12, 47, 3 -em mulsi saporis [*i. melomeli ut*: 12, 47, 4. 5]. 12, 56, 2 *rapa* singula suo sibi iure eluito, vel, si non multum -is fuerit, muriam . . . adicito. SCRIB. LARG. 134 PLIN. nat. 12, 101. *al.*). 9, 13, 14 *apes non* posse ceras omnis -bus stipare (*de melle ut*: 9, 15, 4 *favi* -e completi). SCRIB. LARG. 122 p. 54, 7 movente aliquo cocleario -em *i. mixtionem rerum complurium*. PLIN. nat. 9, 126 -is hic *in faucibus muricum* minimi est candida vena (*de colore purpureo ut*: 9, 133). 28, 184 talum candidi iuvenci . . ., donec resolvatur in -em, decoctum. 31, 93 -is exquisiti genus, quod garum vocavere, intestinis piscium . . . maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. STAT. Theb. 10, 311 proturbat mensas dirus -r (*i. mixtio vini et sanguinis*). MART. 6, 13, 4 placido fulget vivus in ore *statuae* -r (decor *var. l.*;

[*Stirnimann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

respicitur sanguis ut: PRVD. perist. 10, 1038 *in taurobolio* oculos ... perluit -bus *sacerdos*. IORD. Get. 208 -e concitatus *fluvius* insolito). TAC. hist. 5, 6, 3 ater suapte natura -r (*i. bitumen*). *al.* *β respicitur aqua* (GLOSS.L Abav. LI 32 -r: aqua. *exempla selecta inde a* VITR.): LVCR. 1, 713 adde ... qui conduplicant primordia rerum aera iungentes igni terramque -i (*inter quattuor elementa ut*: 1, 771 ignis terraeque coire corpus et aerias auras roremque -is. 1, 1084 non omnia corpora fingunt *philosophi quidam* in medium niti, sed terrarum atque -is. MANIL. 1, 135 -r ..., sine quo riget arida rerum materies. 1, 157. 161 MIN. FEL. 5, 7 NEMES. ecl. 1, 35). 4, 440 quae demersa -e obeunt. 5, 391. CVLEX 149 (*loco varie temptato*). MORET. 37 flamma gelidos adolere -es (OV. met. 6, 347 DRAC. laud. dei 3, 67. *cf.* PLIN. nat. 36, 199 frigidus). HOR. carm. 3, 3, 46 qua medius -r (*i. fretum Gaditanum*) secernit Europen ab Afro. LYGD. 2, 16 perfusae ... -e manus (*cf.* AETNA 351 [352] sparsa -e manus). PANEG. in Mess. 86 fontibus ut dulces erumpat terra -es (PHAEDR. 4, 9, 6 d. -r et copiosus. AVSON. 295, 5 p. 150 P.). 155 nulla incepto perlabitur unda -e, sed durata riget ... in glaciem. PROP. 1, 20, 47 prolapsum *Hylan* leviter facili traxere -e *Dryades*. 2, 15, 33 flumina ... ad caput incipient revocare -es. 2, 17, 6. 2, 25, 16 teritur ... parvo saepe -e silex. 3, 2, 12 Marcius ... -r (*de aqua in urbem ducta ut*: OV. Pont. 1, 8, 38 Virgineus. *cf.* SIDON. epist. 1, 5, 6 aquaeductuum -r). 3, 7, 56. OV. met. 1, 371 *e Cephiso* libatos ... -es. 4, 300. 15, 318 sunt qui ... animos valeant mutare -es. VITR. 2, 3, 4 non recipit in se ... -em *terra*. 6, 2, 2 summam planitiem -is. 8 praef. 4 omnes res e -is potestate consistere. 8, 3, 14 proprietas -is *fluminum*. 10, 3, 6 secante prora -is raritatem. PAVL. FEST. p. 76 'elixa' a '-e' dicta (*cf. infra l. 77*). p. 212 propter -is eius *fontis* unicam subtilitatem. GERM. 388 imitata cadunt errantes signa -es (*cf. Arat. 393* χύσις ὕδατος, *Avien. Arat. 834* species liquidarum ... aquarum). SEN. Herc. O. 1039 stetit ... torrentis rapidi fragor, ... amisit -r impetum. COLVM. 1, 5, 3 caelestis aqua maxime salubris intellegitur, quod etiam venenati -is *in palude consistentis* eluit perniciem. PLIN. nat. 2, 105 alia *sidera* sunt in -em soluti umoris fecunda, alia concreti in pruinas. 13, 77 *Nili* turbidus -r vim (turbidum -um *vel* t. -r in *var. ll.*) glutinis praebet. SIL. 4, 84 nitidum viridi lente trahit amne -em *Ticinus*. 9, 616 tenui ... -e stagnantis per plana vadi. TERT. bapt. 3 p. 203, 3 (*ad gen. 1, 2*) -r, semper materia perfecta, laeta, simplex. NOVATIAN. trin. 1, 1 qui *deus* ... terram deiecta mole solidaverit, maria soluto -e diffuderit. LACT. ira 10, 21 (*cf. 20* si vapor leve aliquid attigerit ... aqua concrescit) ubi ... dicimus -es atomos esse? num in vapore? (-es *pro appositione positum vel* atomos *praedicative* [*vix pro adi. ut vol. II 1047, 47*]). PRVD. cath. 5, 67 circumstans vitreis unda *maris rubri* -bus. *al.* *aqua baptismatis*: FIRM. err. 28, 1 quaere fontes ingenuos, quaere puros -es, ut illic te ... Christi sanguis incandidet. CE 311, 3 (*s. V in.*) huc ades ad Chr(ist)i fontem sacrumq(ue) -em. PS. DAMAS. epigr. 101, 3 minia sacrati ... -is. ARATOR act. 1, 768 *plebs* tacto ... -e expulit *peccata* ... fonte lavans animas. *γ respiciuntur varia non definita*: LVCR. 1, 864 cibus ... aridus et -r ipse (*de potu ut*: 4, 873. CELS. 2, 8, 32 si post potionem urina non redditur, quod evenit quia tunc -r omnis ... in intestina descendit. SCRIB. LARG. 105 sine ullo -e. SER. SAMM. 405 quoscumque. *al.*). SEN. Herc. f. 921 utinam cruore capitis ... deis libare possem, gratior nullus -r tinxisset aras. nat. 3, 15, 3 quae *genera umoris* in lapidem ex -e vertuntur. COLVM. 1, 6, 18 omnis -r vapore solvitur. 1, 6, 22 plurimum ... refert non adsiccato suco fimum vires continere et adsiduo macerari -e, ut *eqs.* 7, 8, 4 ut exudet acidum -em *caseus*. 9, 8, 3 infundendi sunt grati apibus -es. 9, 9, 6 aut aqua mulsea passove et alio quo -e simplici. 9, 11, 1 respersas dulci -e *apes*. 12, 47, 2 cum acceperunt -em *mala condenda*. SCRIB. LARG. 8 detrahit e naribus -em *medicamentum*. 84 utrem si quis medium laqueo constrixerit, animadvertet in utramque partem excludere subiectum -em. 104 *qui* stomachum ... ita solutum habent, ut ex eo varios -es ... respuant. PLIN. nat. 10, 145 piscium *ova* ex -e mollia. 10, 201 repertis in corpore eorum *orygum* saluberrimi -is vesicis. 11, 30 si qui matutino sub diu fuere, unctas -e vestes capillumque concretum sentiunt. 14, 131 proprium ... inter -es vino mucescere. *al.*

b *indicatur genus -is per determinationes*: *α gen.*: Q. CIC. carm. frg. 13 nebulas rorans -r altus Aquari. CIC. progn. frg. 3, 3 saxa ... salis (*i. maris, aliter p. 1494, 5*) niveo spumata -e (*cf.* AVIEN. orb. terr. 750 spumosus ... ponti -r. PS. PHILO antiq. 25, 11 profundi [26, 11 PRVD. cath. 9, 50]. DRAC. laud. dei 3, 585 pelagi). nat. deor. 2, 98 fontum ... perennitates, -es perlucidos amnium (*cf.* CVLEX 307 Xanthi ... -r. PROP. 1, 6, 32 Pactoli [1, 14, 11]. STAT. Theb. 4, 742 [735] Amymones. AVIEN. orb. terr. 1156 plurimus Euphratae ... -r [*Dionys. perieg. 977* ποταμοῦ ῥόος Εὐφρήταο]). LVCR. 1, 938 (= 4, 13) mellis dulci flavoque -e (2, 398 *infra*. COLVM. 9, 2, 4. *cf.* PRVD. cath. 7, 70 favorum agrestium -e). 2, 390 -r almus aquarum (VARRO ling. 5, 109 elixum e -e aquae dictum. PLIN. nat. 14, 137 saluberrimum. SOL. 5, 18 MAR. VICTORIN. ad Iust. 10). 2, 398 mellis lactisque -es (MANIL. 1, 751. SEN. Oed. 566 niveum. IVST. 23, 1, 9 aut lactis aut fontium -r). 2, 847 amaracini blandum stactaeque -em. SEN. Thy. 687 sacer Bacchi -r (SIL. 11, 301 HOMER. 633. *cf.* PLIN. nat. 14, 150 duo sunt -es humanis corporibus gratissimi, intus vini, foris olei ⌈IVVENC. 2, 147 gratum. AVG. in psalm. 38, 12 l. 73 BACHIAR. repar. laps. 19 VAL. CEM. hom. 10, 3 p. 724A]. ARNOB. nat. 1, 2 p. 3, 11 M. vitis -bus [IVVENC. 4, 454 CARM. adv. Marc. 5, 191]). COLVM. 6, 38, 2 ovorum albus -r (SCRIB. LARG. 32 ovi aquato -e. PLIN. nat. 10, 148. 28, 73. 29, 116. 33, 100. ORIBAS. eup. 4, 15, 3 La obi licorem tenuem [*gr.* τῷ λευκῷ τοῦ ᾠοῦ, *Aa* lacrimum ovi]). 7, 12, 10 -e coctae fabae. PLIN. nat. 2, 29 -e olei (12, 4. 14, 150. 23, 2 SER. SAMM. 124. *al.*; *cf.* PLIN. nat. 3, 60 oleae -r). 6, 43 salis ... -r (*Sol. 47, 1* umorem. *aliter p. 1493, 68*). 36, 192 vitri. MART. 13, 40, 2 Hesperius scombri ... -r (*i. liquamen. cf.* AVSON. 411, 2 p. 269, 9 P. -r iste sociorum). *al.* *β adi.*: LVCR. 5, 14 -is vitigeni laticem. TIB. 2, 3, 14c lacteus. PROP. 4, 7, 10 Lethaeus. 4, 11, 24 fallax Tantaleus (-o *var. l.*) corripiare -r. OV. Ib. 592 Stygius. COLVM. 7, 13, 2 cedrino. STAT. Theb. 9, 731 ambrosio (PRVD. perist. 13, 12. *aliter l. 34*). silv. 2, 1, 161 Arabes Phariique Palaestinique -es (*sc. odores ut*: 3, 3, 212 Assyrios. 5, 1, 213 Palaestini ... Hebraeique -es). CE 1552A, 90 (*s. II*) florisapos. SER. SAMM. 23 chelidonia ex acido perducta -e (*i. aceto, cf. Ps. Apul. herb. 74 l. 20* c. ex aceto contritam. *item*: 65. 672. 699, *quibus locis respondet* acetum *Plin. nat. 20, 53. 32, 136. 24, 66. aliter p. 1493, 55*). 350 pluvio (*Plin. nat. 30, 124* aqua p.). NEMES. ecl. 1, 87 flumineos (*cf.* FVLG. aet. mund. p. 166, 13 Niliaci. PRVD. perist. 7, 82 amnicus). CET. FAV. 3 p. 289 stillarum umores ... ex hibernis -bus collecti (*Vitr. 8, 1, 2* ex hibernis tempestatibus. PALLAD. 9, 8, 2 stillicidia ... ex hibernis imbribus et -e collecta). FVLG. aet. mund. p. 166, 11 Falernis. PRVD. c. Symm. 1 praef. 42 vipereus (*40* sanies). CASSIAN. conl. 12, 4, 4 longis obsceni -is indutiis (12, 7, 6. *item de semine virili*: 21, 35 sordidi). HIST. Apoll. rec. A et B 13 Palladio (*i. oleo*). VEN. FORT. vita Pat. 8, 24 aqualis -r sitientibus deerat. ARATOR act. 2, 62 aerius ... -r solidis induruit escis (*59* de rore dapes. *cf. exod. 16, 14* in similitudinem pruinae).

2 *incorporaliter* (*sc. fere in imagine*): PS. APVL. Ascl. 19 ratio ... transfluet aut ... refluet suique se fontis -bus miscebit (VICTRIC. 19 quidquid ... non primi f. -e perfunditur, id caducum esse necesse est). OPTAT. 1, 15 p. 17, 17 ex qua radice sese ... erroris protenderint rami et ex quo fonte rivulus iste maligni -is ... manaverit. AVSON. Mos. 448 quanta mei dederit se vena -is (*sc. de ingenio poetico. cf. e. g. Ov. trist. 3, 7, 16* ne male fecundae vena periret aquae). PRVD. cath. 3, 23 -r influit ambrosius nectareamque fidem redolet fusus ab usque patris gremio (*de gratia divina, ut vid.*; *aliter l. 11*). FAVST. Aug. c. Faust. 32, 7 cum ... testamenti veteris supremum -em vix summis, ut aiunt, labris adtingas. AVG. serm. 47, 23 (*ad Ezech. 34, 25*) *in bona conscientia* sunt rivi quidam memoriae manantes, -es divinos scaturientes ex mente scripturam tenentis et recolentis. VITRIC. 23 nos puri -is meatus et tramites aucupamur; non me ... syllogismorum nodi intricant *eqs.* PETR. CHRYS. serm. 53 p. 348B *ne diabolus* vinum vetustate suave in -em perfidiae demutatum infusa faecis permixtione conturbet. APON. 11 p. 214 martyrii -is poculo propinato. CARM. de resurr. 39 celeres vitae facilem haurite -em. CASSIOD. inst. 1, 6, 6 *libri Maccabaeorum* maximam partem ... eloquentiae suae dulcissimo -e patefecit *Ambrosius*. ARATOR act. 2, 893 ternas capiunt sex vasa metretas (*Ioh. 2, 6*), quae veteri de lege novo rubuere -e. GREG. M. moral. 8, 50 (*Iob 7, 19* salivam) -e supernae contemplationis. PS. IGNAT. Mar. Cass. 1, 3 de illis sanctis -bus, qui in anima tua redundant, haustum sumere (*gr.* ναμάτων).

B *pertinet ad res aerias, aetherias, materiam animae sim.*: APVL. mund. 16 stellae ... fluor et ignitus -r, qui cum latius quatitur, cometes vocatur. ([*gr. p. 395 b 8* ἄστρου ῥύσις *tantum*]. SERV. auct. ecl. 6, 33 ['liquidi ... ignis'] puri id est aetheris, quem Cicero [frg. inc. K 20 M., *fortasse spurium, cf. vol. VII 1, 286, 65*] ignitum -em dicit). LVCIF. non parc. 32 p. 276, 32 in illo -e flammeo *gehennae* (*antea*: in illo igneo fluvio). PRVD. perist. 10, 438 pupilla carnis crassa crassum perspicit ...; liquidis vidП endis aptus est animae -r, natura fervens *eqs.* (*cf. cath. 10, 11 morte* petit halitus aëra fervens, *ubi altera recensio* ⌈*poetae ipsius an interpolatoris cuiusdam?*⌉ *exhibet*: animae rapit aura -em). *de daemone*: PRVD. apoth. 411 pulsus abi, ventose -r, Christus iubet, exi.

C *oxymoron* -r aridus *per similitudinem de pulvere calcis*: PRVD. perist. 13, 84 prosiliere alacres cursu rapido simul trecenti *in foveam calcis*, gurgite pulvereo mersos -r aridus voravit.

II *i. q. qualitas liquidi*: **A** *praevalente respectu status fluidi, non spissi* (*huc* COLVM. *p. 1492, 49?*): LVCR. 1, 453 pondus uti saxis, calor ignis⟨t⟩, -r aquai (*cf.* -r aquae: CIC. nat. deor. 2, 26 aquae ... admixtum esse calorem ... ipse -r a. declarat ⌊et fusio⌋ ⌈eff- *codd.*, *correxit Gronovius*; *pro glossemate habuit Pease vix recte, cf. ibid. postea*: nisi eadem *aqua* se admixto calore liquefacta et dilapsa diffunderet⌉. PLIN. nat. 33, 123 [*de confectione hydrargyri*] qui *sudor minii decocti* fit argenti colore et a. -e). VITR. 7, 8, 4 per panni raritates propter -em extra labitur *argentum vivum* (*cf.* PLIN. nat. 33, 99 est ... lapis in iis venis, cuius vomica -is aeterni argentum vivum appellatur. *cf. l. 70*), PLIN. nat. 32, 84 icthyocolla ... contusa et subacta ad -em usque mellis. 35, 179 *bitumen* pingue oleique -is. **B** *praevalente respectu perspicuitatis sim.*: VAL. MAX. 3, 8 ext. 6 qui aquae -e conspicuus Tarson interfluit (*sc. Cydnus flumen ut*: CVRT. 3, 4, 8 C. non spatio aquarum, sed -e memorabilis, quippe leni tractu e fontibus labens puro solo excipitur nec torrentes incurrunt, qui ... alveum turbent. 3, 5, 2 regem *Alexandrum* invitavit -r fluminis. *cf. e. g. Arrian. 2, 4, 7* καθαρός. *Sol. 38, 5* quidquid candidum est 'cydnum' ... dicunt: unde amni huic nomen datum. *Iul. Val. 2, 24* perspicui agminis nimio rigore).

appendix adiectivorum qualitatem -is illustrantium (*exempla notabiliora; adi. substantiam determinantia v. supra l. 8*): **a** *cum*

[Stirnimann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

respectu coloris, perspicuitatis sim.: CIC. progn. frg. 3, 3 niveo (SEN. Oed. 566. *cf.* COLVM. 6, 38, 2 albus [PLIN. nat. 10, 148]. PLIN. nat. 28, 73 candido [33, 100]). nat. deor. 2, 98 perlucidos (*cf.* OV. met. 4, 300 perspicuus). LVCR. 1, 938 (= 4, 13) flavo. PROP. 3, 7, 56 niger. PLIN. nat. 13, 77 turbidus. 15, 124 purum (17, 14 ARNOB. nat. 2, 20 FIRM. err. 28, 1 VICTRIC. 23 PASS. Mar. Iac. 6, 13. *cf.* PRVD. ham. 356 incorruptus. SIDON. epist. 1, 5, 6 integer). SIL. 4, 84 nitidum. SER. SAMM. 647 puniceos. PRVD. cath. 5, 67 vitreis. **b** *vario respectu*: LVCR. 1, 938 (= 4, 13) dulci (PANEG. in Mess. 86 PHAEDR. 4, 9, 6 COLVM. 9, 11, 1 AVSON. 295, 5 p. 150 P. CASSIOD. inst. 1, 6, 6 dulcissimo. *cf.* PLIN. nat. 12, 73 praedulci). VERG. georg. 3, 484 fluidus (*cf.* GERM. 388 errantes. PLIN. nat. 33, 99 aeterni. SIL. 13, 26 tremulum. PRVD. cath. 9, 50 mobilis. perist. 10, 284 crispo). MORET. 37 gelidos (*v. p. 1493, 11*). HOR. carm. 1, 31, 3 novum (PLIN. nat. 36, 191 ARATOR act. 1, 150. 2, 893). PROP. 1, 20, 47 facili (CARM. de resurr. 39). MANIL. 1, 161 tenui (SEN. nat. 3, 15, 7 COLVM. 7, 8, 1 SIL. 9, 616 PRVD. c. Symm. 2, 927 AVG. serm. 278, 13, 13. *al.*). VITR. 2, 9, 4 vitiosum. SEN. Herc. f. 921 gratior (COLVM. 9, 8, 3 PLIN. nat. 14, 150 IVVENC. 2, 147). Thy. 687 sacer (CE 311, 3. 1504^B, 27. *cf.* PS. DAMAS. epigr. 101, 3 sacrati. SVLP. SEV. Mart. 16, 7 sancti [PS. IGNAT. Mar. Cass. 1, 3 VITA Nicet. 8]. dial. 3, 2, 6 sanctificatum). COLVM. 1, 5, 3 venenati. 7, 8, 1 pingui et opimo (PLIN. nat. 15, 124 SACR. Gelas. 386 M. = Greg. 77, 6 pinguissimi. CE 1814, 3. *cf.* PLIN. nat. 16, 53 crassior [AVIEN. ora 210]. TERT. anim. 27, 7 opimus [POTAM. tract. 1 Journ. Theol. Stud. 19, 1918, 298 l. 8. *adde l. 21*]. MARCELL. med. 30, 24 glutinosos [30, 39] et spissos. VINDIC. med. 8 mucilentum). 7, 8, 4 acidum (*aliter p. 1494, 14*). 12, 38, 7 durabilis. SCRIB. LARG. 23 aquato (MARCELL. med. 30, 14). PLIN. nat. 12, 101 odoratiore (ARNOB. nat. 5, 1 p. 248, 12 M. [*e Val. Ant.*]. PAVL. NOL. carm. 21, 304). 17, 14 levissimum. *al.* *iunctura etymologica* liquidus -r: MAXIM. eleg. 5, 38 non ... sic ... liquidi (calidi *Bährens*) mollis spuma -is erit *quam semen virile vitio quodam aquosum (ad rem v. Schetter, Studien p. 151sqq., qui versus interpolatos esse existimat)*.

deriv.: liquoreus. *cf.* liquarius, liquidus.

liquŏreus, -a, -um. *a* liquor. *i. q. e liquore constans*: CASSIOD. in psalm. 104, 32/33 ('posuit pluvias eorum in grandinem, ignem comburentem in terra ipsorum') haec *grando* agrorum -um probatur incendium, cum tactu noxio fructus arefacit, quoscumque saxatilis unda percusserit. *Stirnimann.*

līra, -ae *f.* [*cf. slavon. vet.* lěxa, *lituan.* lýsė *'porca', theod. vet.* wagan-leisa *'sulcus carro ductus', theod. rec.* geleise. *Sch.*] [*fortasse port.* leira. *cf. Wartburg V 372. Machado II 1314. St.*]

1 *i. q. terra inter sulcos agri cumulata ad semina operienda, porca (syn.* COLVM. 2, 4, 8. 11, 3, 21. *cf. etiam l. 52)*: PAVL. FEST. p. 76 elices sulci aquarii, per quos aqua collecta educitur e -is. COLVM. 2, 4, 8 *ager* commode proscinditur duabus *operis* ..., tertiatur dodrante, in -am satum redigitur quadrante operae (*cf. l. 82*); -as autem rustici vocant easdem porcas, cum sic aratum est, ut inter duos latius distantes sulcos medius cumulus siccam sedem frumentis praebeat. 2, 4, 11 neque in -a, sed sub sulco talis ager seminandus est. 2, 8, 3 ut patentes -as crebrosque sulcos aquarios ... faciamus. 2, 10, 5 iaciemus semina, deinde proscindemus terram proscissamque in -am revocabimus occabimusque (*2, 10, 6 semen* inarabimus imporcitumque occabimus). 9, 4, 4 in hortensi -a consita ... lilia. 11, 3, 21 est ... -a *hortensis* similis ei porcae, quam in sationibus campestribus rustici faciunt, ut uliginem vitent; sed haec in hortis minor est facienda; ... sulci -arum inter se distent semipedali spatio. **2** *i. q. sulcus (per errorem nimirum grammaticorum)*: VEL. gramm. VII 73, 3 *vox q. e.* delirus *derivanda est* a -a, id est sulco *eqs.* (*in eodem veriloquio*: CHAR. gramm. p. 97, 4 B. a -a, aratri ductu. *cf. in veriloquio verbi q. e.* delirare: NON. p. 17, 32 -a est ... fossa recta, quae contra agros tuendos ducitur et in quam uligo terrae decurrat). ISID. orig. 15, 15, 6 porca est, quod in arando exstat; quod defossum est, -a. GLOSS. II 250, 53 αὖλαξ: sulcus, haec -a ([ura *trad.*]. 494, 32). *v. etiam* 4. limus. **3** ISID. orig. 10, 78 (*sim.* diff. 1, 140) -a est ... *arationis genus*, cum agricolae facta semente dirigunt sulcos, in quos omnis seges (*prave pro* uligo *coll.* NON. *supra?*) decurrit.

deriv.: deliro (*vix a* 1. liro), liratim, 1. liro.

līrātim *adv.* *a* lira. *i. q. per, secundum liras*: COLVM. 11, 3, 20 *ulpicum* habet ... plures cohaerentes spicas, eaeque cum sint divisae, -m seri debent, ut in pulvinis positae minus infestentur hiemis aquis (*Pallad. 12, 6* sulcos ... facies et semina *ulpici* in locis altioribus pones).

līrinus, -a, -um, λείρινος. *non nisi var. l. p. 1398, 9.*

lirium *v. p. 1398, 20.* **lirix** *v.* syrinx.

1. līro, -āvī, -āre. *a* lira. *i. q. arando liris instruere* (SERV. auct. georg. 1, 97 *agri* cum tertiantur, *agri* dicuntur [*cf.* VARRONEM *infra, sed distinguuntur verba a* COLVM.]. GLOSS. -antes: arantes):

1 *in imag.*: POMPON. Atell. 158 iamne abierunt? iam non tundunt? ... numqui hic restitit, qui nondum labeas -arit mihi? (NON. p. 18, 4 *ad l.* id est confoderit). **2** *proprie*: VARRO rust. 1, 29, 2 tertio cum arant iacto semine, boves -are dicuntur, id est cum tabellis additis ad vomerem simul et satum frumentum operiunt in porcis et sulcant fossas *eqs.* COLVM. 11, 2, 46 *terra* si est difficilis, proscinditur operis tribus, iteratur duabus, tertiatur una, -antur (lin- *SA*) ... iugera duo (*R*, duabis *vel* duo bis *cett.*) opera una (*cf. l. 45*); at si facilis est terra, ... -antur una iugera quattuor. PLIN. nat. 18, 180 *occatio iteratur* crate contenta vel tabula aratro adnexa, quod vocant -are, operiente[s] semina; ⟨ni⟩ operiantur, ... deliratio est. *restituitur*: CARM. de fig. 156 (*illustratur* praeoccursio) -antes (*coni. Loewe, Gloss. nom. 252*; arantes *trad.*; agricolae, agrestes *sim. coni. alii*) cupiunt imbrem noluntque viantes. CARM. de Sod. 58 (*ad Loth*) transvena, non rector Sodomorum iugera -as (*coni. Peiper*; tiras, iras, libras *codd.*).

deriv.: *?* deliro (*potius a* lira).

2. līro, -āre. *a* delirare *retrograde formatum.* *i. q. aberrare sim.* (*cf.* GLOSS. V 307, 65 -antes: errantes): AVSON. 399, 9 p. 229 P. Phoebus iubet verum loqui; etsi Pierias patitur -are sorores, numquam ipse torquet αὖλακα.

liron *v.* lyron. *B.*

***līs** (stlīs), lītis *f.* [*orig. inc. Sch.*] ISID. orig. 18, 15, 4 lis a contentione limitis prius nomen sumpsit (*cf.* CLAVD. DON. Aen. 12, 895 p. 635, 23 inter dominia fuit *saxum*, ut -es possidentibus tolleret et esset limes). *de forma vetusta* stlis: *testimonia*: FEST. p. 313 'strenam' ... veluti 'trenam', praeposita s littera, [a]ut in loco et -e solebant antiqui. PAVL. FEST. p. 312 stlitem pro litem dicebant. QVINT. inst. 1, 4, 15 *inter formas verborum obsoletas* stlocum stlitesque. *cf.* GLOSS.^L II Philox. ST 67 stlipes: δίκαι ἀρχαῖ⟨ως⟩. GLOSS. V 529, 31 stilis: -es. *exempla: 1) in designando munere decemviri* '-bus iudicandis': *forma communis* li- *non exstat nisi in codd.* CIC. orat. 156 (*sed* stl- *restituit Muretus e libro vetere*). POMPON. dig. 1, 2, 2, 29 SPART. Hadr. 2, 2; *tituli exhibent* stl- (*sc. forma perscripta vel syllaba finali tantum suspensa*) CIL II 113. 3533 III 1457. 6816. 7270. 7394 *et saepius* (*cf.* IX 2845 decemviratum stlitium iudicandarum), scl- CIL X 1249 XI 376 XIV 2937 *et compendio scripturae* s CIL III 550, sl ELOG. Scip. CIL I² 15, stl CIL III 429. 551. 14165¹⁴ V 35 VI 1466 IX 973 *al.*, stlit ELOG. CIL I² p. 199 n. 30 CIL III 1989. 6814. 6819 V 4129. 4359 *al.*, sclit CIL X 211. *2) cetera*: LEX repetund. (CIL I² 583) 7 slis æ⟨stumata⟩ (*sed in eadem lege novies* l-; *cf. l. 27*). *restituitur hic illic e coni. dub., e. g. p. 1499, 19.* *primam syllabam longam esse testantur* MART. CAP. 3, 302 PRISC. gramm. II 248, 16. 355, 18; *cf. scripturam* lei- LEX repetund. (CIL I² 583) 4. 58. 60 (*sed ibidem sexies* li-). LEX Rubr. (CIL I² 592) 1, 48 PLAVT. Merc. 281 (*cod. A; sed* li- *in eodem cod. e. g.* Men. 582), *nec non i longam* ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 13 CIL IX 2845 X 4749 XII 3167 *et apicem* CIL V 4359. *notatur in formula supra allata et* PROB. litt. sing. gramm. IV 274 A. L. A. arbitrum -i aestimandae. 275 P. P. L. V. pro praede -is vindiciarum. *?* CIL IX 2969 cum qua vixi an(nos) XX ... sene fraude V. L. (*fort.* vel lite, *cf. p. 1500, 35sqq.*; vel laesione *intellexit Mommsen dubitanter, sec. titulos p. 870, 76sqq. allatos, ut vid.*). *rectene agnoverit Buecheler nom. sing.* litis CE 543, 3 (*s. II*) *contextu lacunis depravato haud satis constat, sed conferre licet* PAP. Corp. 254, 27 (*s. II in.*) magna -es factam est. *acc. plur.* -is (*cf.* PRISC. gramm. II 362, 1 has -es et -is *allato* CIC. Verr. II 3, 132): LEX repetund. (CIL I² 583) 68 CIL XIII 2477 (*a. 630/1*); *apud scaen. vet. tradi videtur lectionibus nimirum discrepantibus* -is: PLAVT. Capt. 63 Men. 960 Merc. 281 Poen. 1403 Rud. 13 Stich. 79 TER. Ad. 248 Phorm. 408 TVRPIL. com. 45, *unde editores quidam hanc formam restituerunt pro* -es PLAVT. Asin. 824 Poen. 586. 587 TER. Andr. 811 Phorm. 219; *ceterum occurrit* -is CIC. Verr. II 3, 132. leg. 3, 6 (*in sermone legis*). HOR. sat. 1, 5, 54. 1, 7, 5 epist. 1, 2, 11. NOT. Tir. 21, 51. *legitur inde a* LEGE XII tab., PLAVTO. [*hisp.* lid; *port.* lide. *cf. M.-L. 5079 b. Wartburg V 372. Corominas III 87sq. Machado II 1333sq. St.*]

i. q. altercatio, rixa, certamen sim. (*respicitur res de qua litigatur p. 1499, 17*): **I** *litigant animantes (fere homines vel dei; natura* LVCR. 3, 950; *animalia praeter* PHAEDR., AVIAN. *non nisi* OV. fast. 2, 89 MART. 10, 5, 11): **A** *strictius et t. t. iuris de controversia a iudice vel arbitro disceptanda* (VLP. dig. 50, 16, 36 -is nomen omnem actionem significat, sive in rem sive in personam sit. SYNON. Cic. p. 420, 14 causa. controversia. -s. quaestio. contentio. GLOSS. -s: causa [*cf.* -is amator: causarius]. δίκη. instaurandae -is: παλινδικίας. *adde p. 1507, 47. 66 differentias v. maxime sub 1c*): **1** *generatim (exempla selecta notabiliora)*: **a** *iuncturae verbales et praepositionales*: α -s *est obi.*: LEX XII tab. 1, 8 (Gell. 17, 2, 10) post meridiem praesenti -em addicito. PLAVT. Cas. 568 quem ... -em adeo perdidisse gaudeo (Vid. 62 CIC. de orat. 1, 167 HOR. sat. 1, 9, 37 GAIVS inst. 4, 30. 4, 60. *al.*). Merc. 281 tris hodie -is iudicandas dicito (ELOG. Scip. CIL I² 15 XVIR -bus i. *v. supra l. 21 nec non vol. V 1, 129, 14sqq.*; *cf.* HOR. carm. 3, 5, 51 diiudicata). Most. 1144 (*ad Callidamatem fere iudicis partes agentem*) accipito ... hanc ad te -em (COD. Iust. 3, 2, 3 pr. *iudices*, qui ex nostris iudicibus delegandas -es accipiunt. *cf.* PAVL. FEST. p. 57 cognitor est, qui -em alterius suscipit [QVINT. inst. 4, 2, 66. 12, 7, 6 PAPIN. dig. 17, 1, 56, 2 VLP. dig. 3, 3, 8, 3. *al.*]. PAPIN. dig. 20, 5, 1 frustra -em excipiet [COD. Iust. 2, 56, 1, 2 *a. 294.* 3, 6, 2 *a. 294.* 11, 17, 2 *a. 395–97*]). Poen. 586 iuris coctiores non sunt, qui -es creant, quam hi sunt, qui si nihil est, quicum litigent, -es emunt. 1403 -is sequar in alieno oppido (TER. Andr. 811 Ad. 248. *cf.* Phorm. 408 secter. SCAEV. dig. 46, 8, 5 si ... -em ... persequeretur [COD. Iust. 2, 12, 21 pr. *a. 315. al.*]). Rud. 13 qui falsas -is falsis testimoniis petunt. TITIVS or. frg. (2 M.) Macr. Sat. 3, 16, 13 ad comitium vadunt, ne -em suam faciant (*de iudicibus ut*: GAIVS dig. 44, 7, 5, 4 inst. 4, 52. *al.*, *explicat* VLP. dig. 5, 1, 15, 1 iudex tunc -em s. facere intellegitur, cum dolo malo in fraudem legis sententiam dixerit. *in imag. de Paride*: DRAC. Romul. 8, 35. *de advocato*: CIC.

[*Steinmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

de orat. 2, 305 si, cum pro altero dicas, -em tuam facias [*in imag.*: SEN. dial. 12(11), 2, 2 ipse hanc *tuam contra fortunam* -em meam faciam. GELL. 10, 1, 5 rescripsi nihil amplius quam verba M. Varronis . . .; nam . . . -em meam facere absens nolui]). CIC. Q. Rosc. 3 quominus secundum eas *tabulas* -s detur (*sc. a iudice ut*: LIV. 23, 4, 3 VAL. MAX. 2, 8, 2. LVCAN. 8, 333 [*in imag.*] una dies mundi damnavit fata? s. Emathiam -s tanta datur? [ADNOT.: '-em dare' praetor dicitur, pro quo sententiam profert; sed hic allegoricos dictum. *sim.* COMMENT.]. *cf.* GELL. 5, 10, 10 si contra te -s data erit . . ., sin vero s. te iudicatum erit. *aliter de actore*: PORPH. Hor. epist. 2, 2, 1 iniustam venditori -em dat). 32 -e contestata, iudicio damni iniuria constituto (*v. vol. IV 690, 60sqq.*). Caecin. 20 cum hoc novae -is genus . . . intenderet (*cf.* PLIN. epist. 4, 17, 11 nova -s . . . intenditur. PAVL. dig. 10, 2, 44, 4 -em intendere. *al.; cf. p. 1500, 6. 55*). Cluent. 116 si quae in eum -s capitis illata est (*v. vol. VII 1, 1386, 57; cf.* FRG. de iure fisci 8 -s apud suum iudicem delata). leg. 3, 6 -is contractas (VAL. MAX. 8, 3, 2). PHAEDR. 3, 13, 3 (*in imag.*) -s ad forum deducta est, vespa iudice (POMPON. dig. 19, 1, 3, 3 in condemnationem. PAPIN. dig. 3, 5, 30, 2 in iudicium [COD. Iust. 3, 31, 2, 1 *a. 200.* VLP. dig. 44, 2, 11, 7]). SEN. apocol. 12, 3 vers. 23 quis . . . iudex toto -es audiet anno (COD. Iust. 7, 53, 8 [*impp. Diocl. et Max.*] audita omni et discussa -e. AMM. 21, 12, 23. 30, 4, 1 COD. Theod. 1, 16, 9). dial. 4, 7, 3 quam turpes -es habent (QVINT. inst. 7, 5, 5 -em habet *lex* aut propter se ipsam aut propter alteram. 12, 9, 7 GAIVS inst. 4, 122 MEN. dig. 49, 16, 4, 8. *al.; cf. p. 1500, 16*). PETRON. 15, 7 pallium . . ., quod solum -em faciebat (QVINT. inst. 3, 11, 24 quid -em faciat, quod ab illis 'causa' vel 'continens' dicitur. 7, 1, 14 lex. 7, 3, 7 verba. decl. 331 p. 306, 5 spes. FORTVN. rhet. 1 p. 82, 3 pars quae facit -em. *cf. p. 1496, 81. 1499, 83*). 18, 7 (*in imag.*) a constituta -e dimitto *vos* (*cf.* actionem constituere *vol. IV 522, 59sqq. nec non* PAPIN. dig. 5, 2, 15, 1 -em instituere [*v. vol. VII 1, 1992, 79sqq.*]). QVINT. inst. 9, 2, 91 -s tollitur. decl. 264 p. 80, 27 quaero an moveri -s possit (*v. vol. VIII 1545, 47sqq.*). IVV. 16, 42 qui -es inchoet annus totius populi (*v. vol. VII 1, 969, 2sqq.*). PLIN. epist. 7, 7, 2 si . . . alteram -em per iudicem, alteram . . . ipse finieris (MEN. dig. 49, 16, 4, 8 VLP. dig. 2, 15, 1. 4, 8, 3, 1. *al.*). IVLIAN. dig. 22, 3, 20 tempore, quo -s ordinaretur (GAIVS dig. 40, 12, 25, 2 PAPIN. dig. 26, 2, 26, 2 VLP. dig. 5, 2, 8 pr. [*e Papin.*]. *al.*). 27, 1, 20 -em de hereditate expedire (*v. vol. V 2, 1607, 59sqq.*). AFRIC. dig. 3, 3, 78 pr. defendere (VLP. frg. Vind. 4 COD. Iust. 2, 12, 23 *a. 363.*). PAPIR. dig. 48, 16, 18 pr. (*rescr. impp. Anton. et Veri*) satis diu -em traxisse (PAVL. dig. 48, 5, 32 EPIST. imp. inc. [Pap. Corp. 244] 12. *al.; cf.* EDICT. imp. inc. de temp. accus. [Pap. Corp. 237] 1, 8 protrahenda -e [COD. Theod. 2, 1, 6 COD. Iust. 3, 1, 13, 1. 8, 37, 12]). PAPIN. dig. 3, 5, 30, 2 -em in iudicium deductam et a reo desertam (VLP. dig. 44, 2, 11, 7 PAVL. dig. 42, 1, 54, 1. *al.*). 27, 3, 20 pr. instaurandae (*v. vol. VII 1, 1976, 50*). 33, 4, 7, 2 si totam -em vir solus subierit (PAVL. dig. 11, 1, 20 pr. COD. Iust. 12, 19, 12, 1. *adde* S. C. Trebell. [dig. 36, 1, 1, 2] *si recte coniecit Mommsen*). VLP. dig. 3, 3, 17 pr. in se -em transferre a . . . procuratore (3, 3, 25. 4, 7, 4, 1. 4, 7, 4, 3. 4, 7, 11 PAVL. dig. 5, 1, 28, 4. *al.*). 26, 1, 3, 2 si pupillus . . . cum iusto tutore -em agere vult (*cetera v. vol. I 1394, 51sqq.*). SORT. Sangall. 21, 6 vinces (TAB. devot. Audollent 111, 6). AVR. VICT. Caes. 16, 11 denuntiandae -is . . . ius (SCHOL. Hor. sat. 1, 9, 76). *al.* β *in variis structuris*: TER. Phorm. 634 ut erus his desistat -bus (MARCIAN. dig. 49, 14, 22, 3 a -e). CIC. Q. Rosc. 4 id *nomen* iurare in -em non dubitet (*v. p. 676, 69sqq.*). 54 in eam -em cognitor Rosci sis factus (*cf. ibid.* te in suam -em dedisset cognitorem. PAPIN. dig. 21, 2, 66, 2 si . . . ad -em hominis dederit procuratorem. PAVL. dig. 26, 1, 4 pr. in totam -em datum procuratorem. *al.*). Verr. II 3, 32 bona tua repetere ac persequi -e atque iudicio. OV. rem. 671 munera quae dederas, habeat sine -e *mulier* (fast. 1, 165 cur non s. -bus esset prima dies. MART. 2, 90, 10 sit s. -e dies. SENT. Delph. et Antic. [CIL III 567] 13 certa possessio et s. -e continget. CE 1112, 7 sua qui s. -e reliquit. *cf. p. 1500, 34*). PAVL. FEST. p. 116 -is cecidisse dicitur, qui eius rei, de qua agebat, causam amisit (COD. Theod. 4, 23 [22], 3, 1 cadat . . . -e, quisquis opperiri noluerit -is eventum. COD. Iust. 3, 1, 13, 2c actor contumax cadat . . . -e). SEN. dial. 6, 26, 4 fora -bus strepere (*cf.* MART. 2, 64, 7 si fora -bus omnia fervent [*item* EPIGR. Bob. 26, 1. *cf.* 25, 1 ardent]. CYPR. ad Donat. 10 p. 11, 22 forum -bus mugit. *sim. al.*). QVINT. inst. 1, 10, 36 de terminis mensurisque sunt -es (3, 6, 14 nullam esse -em, si is, cum quo agatur, nihil respondeat. 3, 11, 19 quo *continente* sublato -s esse non possit. 5, 2, 5. *al.* GAIVS dig. 5, 1, 4 VLP. dig. 2, 15, 8, 20. *al.*). 2, 21, 16 nescit quid in -e sit (7, 6, 7. 7, 7, 6 decl. 308 p. 213, 4 VLP. dig. 6, 1, 17, 1). decl. 338 p. 332, 16 cum . . . hoc ipsum deducatur in -em (VENVL. dig. 46, 2, 31, 1. *cf.* AGENN. grom. p. 27, 29 cum controversia . . . ad -em deducatur [*eadem* p. 28, 1]). PLIN. epist. 8, 21, 2 Iulio mense, quo maxime -es interquiescunt (*cf.* INTERPR. cod. Theod. 2, 8, 1 quiescere). CELS. dig. 5, 3, 45 qui se -i optulit (VLP. dig. 6, 1, 25. 7, 2, 10. 7, 6, 5, 5. 26, 7, 2 pr. *al.*). GAIVS dig. 36, 1, 65, 2 si heres . . . -e cesserit (MARCIAN. dig. 8, 5, 19). inst. 4, 104 -em anno et sex mensibus mori (VLP. dig. 42, 8, 3, 1 PAVL. dig. 46, 7, 2). MARCELL. dig. 44, 3, 2 de tempore, quo -s perit (VLP. dig. 3, 6, 1, 3 PAVL. dig. 4, 3, 18, 4. 32, 8 pr.). RVFIN. Orig. in exod. 1, 5 p. 151, 16 forum pulsare -bus (COD. Theod. 2, 1, 5 si quis rem nostram coeperit -e pulsare. 2, 14, 1, 3 quisquis . . . -e pulsatus [*Interpr.* quicumque conventus de re]. 12, 1, 164. *al.*). COD. Theod. 4, 5, 1 pr. -e pendente (COD. Iust. 1, 21 rubr. 8, 36, 5 pr.). *al.*

b *nominales*: α *pendet e subst. vel adi.*: PLAVT. Men. 582 -ium pleni, rapaces, viri fraudulenti. TER. Phorm. 623 erus liberalis est et fugitans -ium (*v. vol. VI 1, 1498, 19sqq.*). CIC. Rab. Post. 37 summa -ium. Mil. 74 calumnia -ium . . . alienos fundos . . . petebat (POMP. TROG. Iust. 38, 7, 8). Phil. 9, 11 instituere -ium actiones (INTERPR. Cod. Theod. 2, 1, 6. *item accedit ad voces affines*: QVINT. inst. 10, 1, 23 ad cognoscendam -ium quaestionem. PAVL. dig. 35, 3, 4 pr. nondum illata controversia -is. PANEG. 9, 1, 2 contentionem -ium. DON. vita Verg. l. 73 Br. in altercatione -is agrariae. ISID. orig. 18, 15, 3 actionem causae, quod est iurgium -is). rep. 5, 3 disceptator aut arbiter -is. fam. 7, 14, 2 (*ad Trebatium*) si tu maluisses benivolentiae quam -ium iura perdiscere. SEN. benef. 3, 14, 2 materiam -ium (PS. QVINT. decl. 16, 8 p. 297, 23 FRONTIN. [?] grom. p. 26, 27 PAPIN. dig. 27, 3, 20 pr. COD. Theod. 4, 18, 2). QVINT. inst. 5, 6, 4 -is . . . iudicem. 12, 1, 25 inutilem . . . -ium advocatum. 12, 8, 12 omne -is instrumentum (CALL. dig. 5, 1, 36 pr. PAVL. dig. 48, 19, 38, 8). NERAT. dig. 2, 11, 14 quantum domini -is interfuit (*v. vol. V 1, 1920, 31*). 44, 4, 11 pr. quia -is contestatione res procuratoris fit (*v. vol. IV 687, 77sqq.*). IVLIAN. dig. 46, 8, 22, 4 impensas -is (COD. Theod. 4, 18, 1. *al.; cf.* GAIVS dig. 3, 3, 46, 6 impendia). MARCELL. dig. 44, 3, 2 -is tempus (PAPIN. dig. 46, 1, 51, 1 VLP. dig. 24, 1, 7 pr. PAVL. sent. 1, 4, 3. *al.*). PAPIN. dig. 31, 78, 2 in -is sumptibus (VLP. dig. 5, 1, 79 pr. 13, 6, 5, 12. 27, 3, 1, 9. *al.*). COD. Iust. 2, 30, 1 (*a. 197*) aetas tua -is instaurationem admittit (8, 44, 20, 1 *a. 293*). TRYPH. dig. 26, 2, 27 pr. sine ullo -is praeiudicio (COD. Iust. 11, 48, 20, 3a). VLP. dig. 12, 3, 1 per iusiurandum in -em (*v. p. 704, 1*). PAVL. dig. 46, 3, 86 -is procuratori (INTERPR. cod. Greg. Visig. 1, 1. *al.*). FIRM. math. 6, 33, 9 novarum -ium . . . denuntiatione. *al.* β *determinatur per adi. vel subst.*: CIC. Q. Rosc. 24 formulae ad quas privata -s accommodatur (fin. 2, 36 VAL. MAX. 7, 8, 7 QVINT. decl. 266 p. 86, 8. 331 p. 304, 7 FIRM. math. 4, 14, 6 SYMM. epist. 6, 22, 1 COD. Theod. 9, 27, 5. *al.; cf.* PAPIN. dig. 49, 1, 23, 1 in -e privatorum). Cluent. 116 si quae in eum -s capitis illata est. *ibid.* -es maiestatis. Phil. 14, 7 urbanarum maledicta -ium (MART. 12, 72, 3). HOR. epist. 2, 2, 19 iniqua. FEST. p. 242 *Catonis oratio* ad -is censorias. VELL. 2, 118, 1 *Germani* simulantes fictas -ium series (LACT. inst. 1, 1, 10 exercitatio . . . fictarum -ium [*respiciuntur declamationes scholasticae ut*: AVSON. 191, 15 p. 49 P. f. ludorum evolvere -es. *cf.* LAVS Pis. 88 compositisque suas exercet -bus artes. AVSON. 397, 12 p. 226 P. falsas]). PETRON. 14, 1 ambiguam. QVINT. inst. 3, 10, 2 in hereditariis -bus (SCAEV. dig. 17, 1, 62 pr. MOD. dig. 44, 1, 10. *cf.* IVLIAN. dig. 27, 1, 20 de hereditate). 5, 9, 4 quo *signo insolubili* in causis posito non est -s facti. 5, 10, 40 circa iuris -es (*disting.* facti controversiam). 6, 1, 50 pecuniaria -e (decl. 265 p. 81, 25. 383 p. 428, 22 COD. Iust. 9, 22, 11 *a. 287.* CHAR. dig. 22, 5, 1, 1). 7, 2, 26 in -e Urbiniana. 7, 10, 3 amphiboliae. GAIVS inst. 4, 56 exceptio . . . -is dividuae (4, 122). PAPIN. dig. 7, 1, 33, 1 proprietatis (VLP. dig. 4, 3, 33. COD. Iust. 8, 1, 3 *a. 293* p. et possessionis. *cf.* PAPIN. frg. Vat. 17 [= dig. 22, 1, 18 pr. *Paulo adscriptum*] dominii). 26, 2, 26, 2 inofficiosi testamenti (*cf.* 37, 7, 6 inofficiosi). 26, 7, 39, 12 -em appellationis inchoatam. VLP. dig. 5, 1, 10 in -e improba perseverare (5, 2, 8, 14). COD. Iust. 8, 44, 10 (*a. 223*) finalis (*i. de finibus mota*). DON. vita Verg. l. 73 Br. -is agrariae. AVSON. 347, 2 p. 165 P. nummaria. AMM. 15, 13, 2 controversis (21, 12, 23). AVG. civ. 19, 5 p. 364, 10 D. civilibus (COD. Iust. 12, 21, 8, 3 *a. 484.* 12, 25, 3 *impp. Leo et Anthem.* LEX Burg. Rom. 14, 6). *ibid.* criminalibus (COD. Iust. 12, 21, 8, 3 *a. 484.* 12, 25, 3 *impp. Leone et Anthem.*). COD. Theod. 10, 1, 3 iustas fisci -es silere. *al.*

c *iuxtaponuntur vel distinguuntur voces notionis affinis* (*cf. etiam supra l. 8*): TVRPIL. com. 45 iudicia, -is, turbas, tricas, contiones maximas (*v. p. 607, 31sqq.*). CIC. Caecin. 32 imperitus iuris, ignarus negotiorum ac -ium. de orat. 1, 118 si multitudo -ium, si varietas causarum . . . dat locum vel vitiosissimis oratoribus (QVINT. inst. 7, 1, 64. PAVL. dig. 3, 3, 69 eum, qui ad -em suscipiendam procuratorem dedit, causae suae adesse non prohiberi. MOD. dig. 3, 3, 64. FIRM. math. 6, 33, 9 novarum -ium [*8* veterum c.]. CHAR. dig. 22, 5, 1, 1 non solum in criminalibus causis, sed etiam in pecuniariis -bus. PS. ASCON. div. in Caec. p. 190, 11 causam -emque. COD. Theod. 11, 36, 1 -bus causisque. *al.; cf. l. 71. p. 1499, l. 52*). *ibid.* nullae . . . -es neque controversiae sunt (QVINT. inst. 5, 10, 40. 7, 1, 64 ad singulas -es controversiasque. 7, 2, 20. decl. 272 p. 113, 24 potior in hac causa controversia quam -s est; -s enim circa unum factum versatur. AFRIC. dig. 3, 3, 78 pr. GELL. 5, 10, 4 MARCIAN. dig. 27, 1, 21 pr. CHAR. gramm. p. 402, 8 B. -s nascitur, pertinacia efficit controversiam; . . . controversia partis est, -s summae. DIFF. ed. Beck p. 47, 37 controversia est contestata aestimatio, -s consignata). leg. 2, 29 feriarum festorumque dierum ratio in liberis requietem -ium habet et iurgiorum (MANIL. 3, 150 sive foro per -em iurgia temptet. VELL. 2, 118, 1 QVINT. decl. 328 p. 288, 19. *al.; distinguuntur voces a* CIC. et NON., *v. p. 667, 84sqq.*). SEN. benef. 5, 24, 3 vicinalis via causa rixae ac -ium fuerat (ISID. diff. 1, 346 -s inter duos committitur et mota finitur; rixa inter multos et iurgio [iniuria *var. l.*] constat). PLIN. nat. 6, 89 non fora -esve esse *apud Taprobanos* (MART. 5, 20, 6 nec -es tetricas forumque triste. PLIN. epist. 2, 3, 5 qui in foro verisque -bus terimur [*opp.* scholasticus]. AVSON. 157, 4 p. 14 P.). QVINT. decl.

[Steinmann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

266 p. 86, 8 *an valeat exceptio* etiam in publicis causis; ... privatis -bus ... succursum esse hac lege, publicas a c t i o n e s maiores esse, quam ut cadant exceptione (VLP. dig. 50, 16, 36 *p. 1496, 59.* COD. Iust. 2, 17, 2 *a. 241* -ium donationem [*antea*: partem rerum vel actionem dimidiam ... donare]. COD. Theod. 10, 1, 3 fisci a.; ... fisci -es. *al.*). 383 p. 428, 22 dicimus pecuniarias -es esse; litigatorem esse, non reum, non qui de capite sortiatur: illud iudicium vocari, q u a e s t i o n e m, quidlibet potius quam -em (PS. QVINT. decl. 13, 10 p. 256, 11 maior -e quaestio est: hoc vobis hodie iudicandum est, ubi scelus facere non liceat. PAPIN. frg. Vat. 12 anticipata -e [*praecedit*: ante pretium solutum ... quaestione mota]. AMM. 31, 14, 6 legibus -es omnes quaestionesque committere. *al.*). GAIVS inst. 4, 122 exceptio ... -is dividuae et r e i residuae (VLP. dig. 4, 7, 11 rem magis quam -em in militem transtulisse. PAVL. dig. 46, 7, 2 cum -e mortua nulla res sit. CAPITOL. Aur. 10, 10 *ut tot* dies annuos rebus agendis -busque disceptandis constitueret. *al.; aliter l. 46*). FIRM. math. 8, 21, 12 -bus contentionibusque.

2 *s p e c i a t i m*: **a** *de ipsa re, de qua litigatur, eiusve pretio* (*exempla certiora; huc spectat, si recte coniecit Stroux, Festschr. Wackernagel 318,* VARRO ling. 5, 180 stlis [si is *trad.*, si est *A. Spengel aliique fortasse rectius*] ea pecunia, quae in iudicium venit in -bus): *α vario usu*: PLAVT. Rud. 17 qui hic -em apisci postulant peiiurio mali, res falsas qui impetrant apud iudicem ...; (20) maiore multa multat *Iuppiter* quam -em auferunt. LEX repetund. (CIL I² 583) 4 ioudicatio -isque aestumatio (*v. vol. I 1093, 32 sqq.; cf.* 58 de -bus aestumandeis [*v. vol. I 1098, 54 sqq.*]. *res fortasse iam Legi XII tab. nota, ut colligitur ex* GAIO inst. 4, 75 sq. *et ex formula, quae pertinet ad legis actiones,* A. L. A. PROB. *p. 1496, 38*). CIC. Q. Rosc. 10 ut totam -em aut obtineamus aut amittamus. 35 societatis, non suas -es redemit, cum fundum a Flavio accepit (*sim.* 39). 40 cum de tota -e faceret pactionem (*postea*: cum de tota re decidisset). Verr. II 1, 115 pro praede -is v i n d i c i a r u m cum satis accepisset (*de actione accepit* PS. ASCON. *ad l.* p. 249, 17 -s v. est, cum litigatur de ea re ..., cuius incertum est quis debeat esse possessor; *sed asyndeton bimembre intellegendum est ut*: GAIVS inst. 4, 94 appellata est pro p. -is v. stipulatio, quia ... pro -e et vindiciis, id est pro re et fructibus, a possessore petitori dabantur praedes. PROB. litt. sing. gramm. IV 275 *p. 1496, 39. interponitur* et: GAIVS inst. 4, 16. 91. 94 PAVL. frg. Vat. 336 = sent. 1, 3, 4). NEP. Cim. 1, 1 cum ... -em aestimatam populo solvere non potuisset. LIV. 3, 72, 2 ne pessimum facinus ... admitterent iudices, in suam rem -em vertendo (*de eodem agro litigioso ibid.* 4 populum Romanum ... interceptoris -is alienae personam laturum. *cf. 5* controversiosam rem). SEN. clem. 2, 7, 3 (*in imag.*) non sub formula iudicat *clementia* ... et absolvere illi licet et quanti vult taxare -em. INST. Iust. 3, 27, 7 infitiando -s crescit (*cf.* 4, 16, 1 adversus infitiantes ... dupli vel tripli actio constituitur. *cf. e. g. Cic. off. 3, 65* quae qui infitiatus esset, dupli poenam subiret). *β coniungitur cum* r e s (*aliter l. 12*).: CIC. Mur. 27 mirum ..., tot homines tam ingeniosos ... statuere non potuisse, utrum ... 'iudicem' an 'arbitrum', 'rem' an '-em' dici oporteret (*cf.* VARRO ling. 7, 93 quibus r. erat in controversia, ea vocabatur -s: ideo in actionibus videmus dici 'quam rem sive [mi]litem dicere oportet'. PORPH. Hor. sat. 1, 9, 41 in legibus scriptum inveniri solet: rem sive -em). LIV. 1, 32, 11 rex his fere verbis patres consulebat: 'quarum rerum -ium causarum condixit pater patratus *eqs.*' PAVL. FEST. p. 342 qui eum habuerant iudicem in aliqua re vel -e (*an ad 1 ?*). COD. Theod. 5, 1, 43 si quae filiae poterant vel de re vel de -e competere actiones.

b *respicitur genus o r a t i o n i s i u d i c i a l e* (*cf. p. 1498, 38*): CIC. de orat. 2, 43 ea *genera quaestionum* ... aut in -e o r a n d a (ornanda, ordinanda *var. ll.*) aut in consilio dando esse posita (off. 3, 43). 2, 50 quae in -e dicuntur. 2, 65 quae in -bus, quae in deliberationibus versantur — addat si qui volet etiam laudationes (*cf.* 3, 109 -e aut deliberatione aut laudatione). QVINT. inst. 10, 1, 36 non eandem esse condicionem ... -ium ac disputationum, fori et auditorii. 10, 1, 47 nonne *libri Iliados* ... omnes -ium ac consiliorum explicant artes?

B *l a x i u s de qualibet controversia, rixa sim.* (*adde, quae imagine causae agendae melius servata ad A relegavimus* PLAVT. Most. 1144 SEN. clem. 2, 7, 3 dial. 12[11], 2, 2 LVCAN. 8, 333 PETRON. 18, 7 *al.; explicationes*: SERV. georg. 3, 113 *in veriloquio vocis q. e. Ericthonius*: ἔρις est -s. GLOSS. -s: ira, rixa, contentio. ἀηδία, μάχη, δίκη. μάχη. *minus valet quam* bellum *sim. apud* CLAVD. DON. *sub 1b*): 1 *g e n e r a t i m*: **a** *u s u c o m m u n i litigatur quolibet modo, maxime l i n g u a, verbis* (*inde vergit hic illic in vim q. e. obiurgatio, convicium sim., e. g.* PLAVT. Truc. 897 RHET. Her. 4, 10, 14 OV. met. 6, 375 fast. 1, 73 SEN. dial. 10, 1, 2; *sed colores vix separari possunt*): PLAVT. Asin. 824 fac, ut illi turbas, -es concias. Capt. 63 -is contrahat. Cas. 509 (*sublucet imago causae, cf. e. g. l. 27*) nostra omnis -s est. Men. 960 neque ego insanio neque pugnas neque ego -is coepio. Persa 799 praevorti -bus (*797* iurgium hinc auferas). Rud. 583 sat -iumst. Stich 79 scio -is fore. Truc. 897 potine ut mihi molestus ne sis? :: ⟨ec⟩quid, Astaphium, -iumst? TER. Hec. 180 neque -es ullae inter eas, postulatio umquam. Phorm. 133 mihi p a r a t a e -es (Ad. 792 paratae -es: succurrendumst. ITALA prov. 29, 22 [Firmil. Cypr. epist. 75, 24] homo animosus parat -es [*gr.* νεῖκος, *Ps. Aug. spec. 48 p. 509, 11* contentionem, *Vulg.* rixas]. EVGRAPH. Ter. Eun. 615). 219 iam -es audies. Eun. 734 -es f a c t a e sunt inter eos maxumae (ITALA gen. 26, 20 *v. p. 1509, 45.* VOPISC. Aurelian. 7, 8 ANON. Vales. 14, 81). CATO agr. 5, 1 -bus familia s u p e r s e d e a t (LIV. 38, 51, 8). SISENNA hist. 112 quibus -bus (laetibus *codd.*) foedera maiorum suum dissoluta. RHET. Her. 4, 10, 14 conturbatus est adulescens: nec mirum, cui etiam nunc paedagogi -es ad auriculas versarentur, imperito huiusmodi conviciorum. LVCR. 3, 950 (*932* si ... hoc alicui nostrum sic increpet ipsa *natura*: '...') quid respondemus, nisi iustam intendere -em naturam? VARRO ling. 7, 93 *v. p. 665, 69.* rust. 1, 15, 1 ne familiae rixent[ur] cum vicinis ac limites ex -bus iudicem quaerant. PVBLIL. E 18 ex -e multa gratia est formosior. ALF. dig. 44, 7, 20 si aliqua rixa ex -bus et contentione nata est. VERG. ecl. 3, 108 non nostrum inter vos tantas componere -es: et vitula tu dignus et hic (*v. l. 19; ad rem cf.* SEN. contr. 7, 4, 6 Calvus, qui diu cum Cicerone iniquissimam -em de principatu eloquentiae habuit). 9, 14 novas incidere -es. Aen. 12, 898 limes agro positus, -em ut discerneret arvis. HOR. sat. 1, 5, 54 Sarmenti scurrae pugnam Messique ... memores et quo patre natus uterque contulerit -is. 1, 7, 5 h a b e b a t ... -is cum Rege molestas (PETRON. *et* IVV. *infra.* PAP. Corp. 254, 21 [*s. II in.*] -em ⟨h⟩abuit ... sopera vestimenta mea. VITAE patr. 7, 10, 1 [*Cot. p. 568^A* λύπην]). carm. 3, 14, 26 -ium et rixae cupidos *animos*. epist. 1, 2, 11 Nestor componere -is inter Peliden festinat et inter Atriden. PROP. 4, 7, 95 haec postquam querulā mecum sub -e peregit. OV. ars 2, 151 este procul -es et amarae proelia linguae! dulcibus est verbis mollis alendus amor; (153) -e fugent nuptae ... viros ...; (155) hoc decet uxores: dos est uxoria -es; audiat optatos semper amica sonos (*cf.* SEN. dial. 5, 33, 1 uxorum maritorumque noctes strepunt -bus. 10, 3, 2 -s uxoria. PETRON. 74, 17 nolo statuam *uxoris* ... in monumento meo ponas, ne mortuus quidem -es habeam. IVV. 6, 268 semper habet -es alternaque iurgia lectus *coniugum*. EPIGR. Bob. 47, 4. *al.; cf. l. 37 sq.*). met. 3, 332 *Tiresias* arbiter ... sumptus de -e i o c o s a *Iovis et Iunonis* (Ib. 263 *de eadem re.* MART. epigr. 20, 3 -em finire i. *spectatorum*). 6, 71 antiquam de terrae *Atticae* nomine -em (*cf.* AVG. civ. 18, 10 p. 268, 13 D. Neptuni et Minervae -em). 6, 375 turpes -bus exercent linguas *Lycii in ranas mutati* (*postea*: maledicere temptant). fast. 1, 73 dicenda bona sunt bona verba die; -e vacent aures, ... absint iurgia. 2, 89 s i n e -e ... cum Palladis alite cornix sedit (Pont. 3, 2, 88 par [*i. Orestes et Pylades*] concors et s. -e fuit. CIL VI 8012 [*s. I*] v i x i ... s. -e, s. rixa, s. controversia, s. aere alieno [CE 561, 3 mecum s. -e fuit vixitque marito. 1571, 5 *coniuges* vixerunt ... s. -e molesta. CIL VI 35368 cum quo *i. marito* vixit ... s. -e. IX 2082. X 6432 *de nutrice. huc fortasse pertinet p. 1496, 40*]). *al.* *in n o m i n e l o c i*: CYPR. GALL. gen. 845 invisos ... locos -is de nomine signat (*cf. Vulg. gen. 26, 20* nomen putei ... vocavit calumniam, *aliae vers.* iniquitas, iniustitiam *vel* iniuria). *per oxymoron* (*cf. p. 1501, 20*): DRAC. Romul. 7, 13 *Amor*, -s pacis, tacitusque loquax. **b** *litigatur m a n i b u s c o n s e r t i s* (*de rixa amantium* PROP.): PROP. 4, 5, 40 semper habe morsus circa tua colla recentes, -bus (dentibus *Heinsius*) alterius quos putet esse datos *amator*. TERT. spect. 21 p. 22, 8 qui in plateis -em manu agentem ... detestatur, idem in stadio gravioribus pugnis suffragium ferat. CLAVD. DON. Aen. 7, 525 p. 80, 4 ('non iam certamine agresti stipitibus ... agitur ..., sed ferro ancipiti decernunt') ut non -e inter paucos, sed inter innumeros acie veris armis contenderetur ac bello. AMBR. in psalm. 36, 54 quos pammacharios vocant, eo quod omnis -is et pugnae adversum se habeant potestatem.

2 *s p e c i a t i m*: **a** *de controversiis p h i l o s o p h o r u m, g r a m m a t i c o r u m sim.*: CIC. de orat. 1, 42 cum universi *philosophi* in te impetum fecissent, tum singulae familiae -em tibi intenderent; instaret Academia *eqs.* leg. 1, 39 nihil ... opus est ... -bus (fin. 2, 103). 1, 53 aetatem in -bus conterere. ac. 2, 83 ut minuam controversiam, videte ..., quam in parvo -s sit (*cf.* SEN. nat. 2, 12, 3 illa ..., in quibus -s est). 2, 98 mecum ... quid habent -ium? HOR. sat. 2, 3, 103 nil agit exemplum, -em quod -e resolvit. ars 78 quis ... elegos emiserit auctor, grammatici certant et adhuc sub iudice -s est. SEN. dial. 1, 1, 1 a toto particulam revelli placet et unam contradictionem manente -e integra solvere. epist. 13, 5 quia res in controversia est et -em contestatam habemus. 45, 13 in alium diem hanc -em cum dialecticis differam. 65, 2 partem, ... quae in -e est. 117, 1 in magnam me -em ac molestiam impinges, qui mihi tales quaestiunculas ponis. LVCAN. 10, 262 solvere -em *de Nilo motam* (*cf.* TER. MAVR. 1797 absolvere -em). QVINT. decl. 268 p. 94, 9 *philosophi* pugnant inter se atque dissentiunt et perpetuam hanc per saecula -em trahunt. TAC. dial. 5, 4 arbitrum -is huius. GELL. 14, 5 tit. -s atque contentio grammaticorum (*14, 5, 1* certationi eorum ... adfui). *al.* **b** *de -bus f i d e i*: FIRMIL. Cypr. epist. 75, 24 p. 825, 14 -es ... et dissensiones quantas parasti per ecclesias totius mundi (*sec.* ITALAM *p. 1499, 80*). HIL. ad Const. 2, 10 sub synodo dissidenti, sub -e famosa. trin. 10, 70 p. 397^C de resurrectione eius -es movere. OPTAT. 1, 11 scisma ... aemulatione et -bus roboratur. AVG. epist. 36, 22 interminabilis est ista contentio generans -es, non finiens quaestiones. in psalm. 18, 2, 5 l. 19 (*ad haereticum*) partem vis in -e retinere, qui potes totum in concordia retinere. serm. 359, 4 ista -s *cum Donatistis* non est talis -s *detestanda*, quia non est malevola, quia non tendit in detrimentum adversarii, sed magis in lucrum. util. ieiun. 8, 10 *diabolus* -es immisit inter Christianos. ARATOR act. 2, 256 -e sub ambigua (*sc. de circumcisione, cf. act. 15, 2*). GREG. M. moral. 19, 27 p. 115^B ecclesia per medias utrarumque partium *haereticarum* -es ordinata pace graditur.

II *u s u d i l a t a t o litigant r e s*: OV. epist. 15 (16), 288 faciem mutes

[*Steinmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

aut sis non dura, necessest: -s est cum forma magna pudicitiae. met. 1, 21 (*19 frigida pugnabant calidis eqs.*) hanc deus et melior -em natura diremit (*cf.* fast. 1, 107 ut semel haec rerum secessit -e suarum ... massa soluta). PLIN. nat. 9, 169 ne -s esset (nelitis *trad.*) inter duos sapores *ostrearum Lucrinarum et Brundisinarum* (*item per brachylogiam quandam dicuntur litigare res, de quibus ambigitur*: 24, 142 Aegyptus hanc *herbam* ... gignit, quae et aron, ... magnae cum dracontio -is: quidam enim eandem esse dixere). HIL. trin. 12, 3 *ut Ariani* evangelicum et propheticum spiritum in -es dividant et in iurgia partiantur (*respiciuntur sententiae repugnantes ut*: AVG. perf. iust. 12, 29 commemorando alia velut contraria testimonia ... divina eloquia in -e dimisit. MVTIAN. Chrysost. hom. 25, 1 p. 389/90 contemplaris -em praeceptorum et repromissionum? contraria quippe repromissionibus imperabat *deus* [*gr.* μάχην]). AVG. in psalm. 33, 2, 8 l. 18 miseriores, qui ad conscientiam suam redire nolunt, ne ibi -bus peccatorum evertantur, *sc. quam ii, qui uxoris iurgia timent* (CAES. AREL. serm. 61, 3 p. 258, 17 requiescere ... non possunt, sed p. -bus vertuntur). MART. CAP. 9, 912 (vers.) ut nullis scateant dissona -bus *astra*. CASSIOD. anim. 3 p. 1288A in essentia sua non habet -em (*antea*: nulla ... elementorum diversitate concretum est). *per oxymoron* (*cf. p. 1500, 42*): DRAC. laud. dei 2, 195 sic iuncta ligantur *elementa*, ut disiuncta tamen concordi -e probentur.

appendix iuncturarum praepositionalium notabiliorum: 1 *respiciuntur litigatores*: inter: TER. Hec. 180 Eun. 734 HOR. epist. 1, 2, 11 PLIN. nat. 9, 169 GELL. 5, 10, 4 ITALA gen. 26, 20 (Ambr. Isaac 20 p. 656, 3). ANON. Vales. 14, 81. cum: HOR. sat. 1, 7, 5 OV. epist. 15, 288 LIV. 9, 33, 3 SEN. contr. 7, 4, 6 SEN. epist. 45, 13 PLIN. nat. 24, 142 MART. 2, 32, 1 QVINT. decl. 264 p. 79, 1. *al.* contra: QVINT. decl. 338 p. 332, 6. adversus: PAPIN. dig. 5, 1, 44 pr. 2 *respicitur res controversa*: in *cum abl.*: CIC. ac. 2, 83 SEN. nat. 2, 12, 3 QVINT. decl. 270 p. 102, 17. 337 p. 329, 21. de: OV. met. 6, 71 LIV. perioch. 42 p. 49, 11. 48 p. 55, 1 SEN. contr. 7, 4, 6 MART. 6, 19, 2 QVINT. inst. 1, 10, 36. 6, 1, 39. 7, 4, 3. 7, 6, 6 decl. 294 p. 165, 17. *al.* sopera (*i.* supra) PAP. *p. 1500, 17.*

deriv.: litigo. *compos.*: litiger. *Steinmann.*

lis- *q. e. gr.* λυσ-, *v. s.* lys-.

1. līsa, -ae *f.* [*orig. inc. Sch.*] CLAVD. DON. Aen. 8, 285 p. 156, 4 'eliserit' inde tractum est, quia venae maiores gutturis -ae dicuntur, unde elisum dicimus quicquid ipsa ex causa fuerit mortuum. *derivare a* lido (laedo) *temptat Hofmann, Glotta 25, 1936, 118.*

2. lisa, -ae *f.* *obscurum* (*si recte trad.*; lisca *Götz dubitanter*). GLOSS. III 543, 45 agaro id est radicis -a aqualis.

lisca, -ae *f.* [*obscurum. Sch.*] *nomen herbae*: CASSIOD. in psalm. 78, 1 l. 60 frondibus -isque communiunt *tuguria. v.* carex *vol. III 455, 52 et* carectum *vol. III 448, 45. huc fortasse* 2. lisa. [*it. sept.* lisca, lesca; *raet. or.* lèscula; *francog.* laiche (*et var. dial.*); *var. francoprov., prov.: arag.* jisca; *fortasse etiam* (*notione q. e. 'frustulum panis' al.*)*: it.* lisca (*et var. dial.*); *francog.* lèche (*et var. dial.*); *var. francoprov., prov. vet.* lesca, *prov. vet.* lesco *etc.: cat.* llesca. *cf. M.-L. 5082. Wartburg V 372 sqq. Battisti-Alessio III 2247, 2208. Corominas III 37 sqq. St.*]

liscasda, -ae *f.* *inter nomina insectorum sive reptantium* POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 544, 1. *huc fortasse* ladasca GLOSS.L Corp. L 93 (*'for* lacasd- *?' ed.*) ... id est hondwyrm (*anglosax.*). [*1. a) wall.* lôche *etc., pic., norm.* laque, *loth.* laχ, *comit.* laitche; *francoprov.* lache, latse, lăsi *etc. b) burg.* lliache, yache; *francoprov.* łǫϑ, iôtse, (l)ioche, liache; *prov.* łastšo. *c) pict.* labâche, rabache, *centr.* rouache, lou(b)ache *etc., borbon.* loubache, *burg.* louache, *camp.* loua(i)-che, *comit.* louvâche; *lemov.* lebacho *etc.* 2. **lacasta*: *dial. prov. et vasc.; cat.* llagasta. (> *basc.* lakasta). *cf. Wartburg V 127 sq. G.*]

lises caligo GLOSS. V 506, 29. 571, 45 (*cf. addenda ad indicem Goetzii II p. 437*). *obscurum;* λῆσις *coni. Bücheler.*

lista ἡ ἐπὶ τοῖς ἀριθμοῖς (ἀριομοις *trad.*, ἱπποδρόμοις *Vulcanius*, δρόμοις *Laistner*, GLOSS.L II Philox. LI 82; *cf. eundem, Arch. lat. med. aevi 2, 1926, 40 sq., ubi vocem derivat a* lis) καμπή, γραμμή GLOSS. II 123, 54. GLOSS.L Corp. L 150 lesta borda (*anglosax.*). *vox germanica esse vid., cf. theod.* leiste. [*fortasse it.* lista, listra; *raet. occ.* glista *etc.; francog. vet. et med.* liste; *prov. vet.* lista, *prov.* listo, *vasc.* liste, listre; *cat.* llista; *hisp.* lista; *port.* lista. *cf. M.-L. 5083. Wartburg XVI 469 sqq. Battisti-Alessio III 2249. Corominas III 110. St.*]

listrum, -ī *n.* *obscurum, vix gr.* λίστρον. *fere i. q. limbus sim.* (*sc. de ornamento quodam, v. Nisard ad l. p. 282 adn. 9 et DuCange sub* 2. litra): VEN. FORT. carm. app. 1, 143 quae feci vivo, misissem -a feretro; non licet extinctum *fratrem* vel mere ornet amor?

PAP. Marini 139, 14 in uno legatae **listulae** *tot* (*obscurum et lectionis non omnino certae; 'un elenco, un catalogo, un indice' editor dubitanter; an intellegendum* ligatae epistulae, *sc. coll. 11 sq.* inventae sunt chartae diversae ... [*post lacunam*] fasciculus in quo *eqs. nec non 15* epistula Fadimi *et 16* epistula graeca?).

līta *v.* 2. laetus, *ubi addas* NOT. Tir. 71, 61 *coll. quae coni. Heraeus, Arch. lat. Lex. 12, 1902, 52.* *B.*

lītābilis, -e. *a* litare. *i. q. aptus ad litandum* (*de victimis deo acceptis; cf.* litans *p. 1511, 59*): MIN. FEL. 32, 2 *non victimas immolandas esse,* cum sit -is hostia bonus animus et pura mens et sincera sententia. LACT. inst. 1, 21, 25 Priapo -is victima est asellus (*epit. 18, 8* aptior). epit. 60, 8 (*de operibus misericordiae*) haec -ior (let- *vel* laet- *pars codd. m. pr.*) victima est aput deum, qui non pecudis sanguine, sed hominis pietate placatur (*inst. 6, 12, 31* cui carissimum sacrificium est opus iustum).

lītāmen, -inis *n.* *a* litare. *i. quo litatur, sacrificium sim.*: STAT. Theb. 10, 610 audite, o sontes, extrema -a divum, Labdacidae ...; Martius inferias et saeva efflagitat anguis sacra (SCHOL.: sacrificiorum signa, post quae sacrificare iterum non licet). PRVD. ham. praef. 50 Cain ..., immolator sordidus, cuius -n sordet et terram sapit. GLOSS. V 307, 33 -n (lib- *coniecit Heraeus*): libatum. *Meijer.*

lītanīa, -ae *f.*, λιτανεία. *scrib. in codd. etiam* laet-, let-. *in poesi* VEN. FORT. carm. 7, 15, 6, *ubi mensuratur* ‒ ‒ ‒ ⏑. *legitur inde a saec. IV exeunte.* [*vasc.* ledanjos; *port.* ladainha. *cf. M.-L. 5085. Wartburg V 375. Machado II 1284. St.*]

de ritu Christianorum, i. q. supplicatio: 1 *quae fit coetu fidelium ad vel circa loca sancta procedente* (*inde de ipsa pompa vel de die, quo hoc genus supplicationis celebratur.* ISID. orig. 6, 19, 80 -ae ... graeco nomine appellantur, quae latine dicuntur rogationes; inter -as vero et exomologesin hoc differt *eqs.* [*v. vol. V 2, 1545, 18 sqq.*]. GLOSS. V 413, 59 rogatio, postulatio): a *generatim*: COD. Theod. 16, 5, 30, 2 (*a. 396*) *interdicitur haereticis* ad -am faciendam (-as faciendum *E*) intra civitatem coire conventibus (AVELL. p. 180, 19 *sec. verbum gr.* λιτανεύω, *quod respondet etiam*: p. 180, 20. CONC.S I 3 vers. Tur. p. 91, 8 [*antea*: exierunt ... psallentes antiphonas]. VITAE patr. 5, 5, 26. *pro subst.* λιτή: RVSTIC. Conc.S I 4 p. 70, 30 [*cf. I 1, 5 p. 378, 14* preces. *an ad 2?*]. NOVELL. Iust. 123, 32). AVELL. p. 180, 16 ut in -a diceretur trisagion ([*gr.* ἐνθέσθαι τοῦ λιτανεύειν τὸ τρισάγιον]. *cf.* p. 216, 9 ut trisagion propter irae placationem cum -a canerent [*gr.* τὸ τρισάγιον ... λιτανεύοντας]). SACR. Gelas. 425 M. incipit clerus -a(m) et procedit sacerdos de sacrario (*in celebrando sabbato sancto ut*: 443 procedunt ad fontes cum -a ad baptizandum; ... post paulolum incipiunt tercia -am. 444. 452). RVSTIC. Conc.S I 4 p. 144, 21 servos atque domesticos ... sub praetentu -ae convenire fecerunt. GEST. Liber. 8 fecit convenire ... plebem Christianorum et cum -a (-is *var. l.*) venit ad ... Petrum. NOVELL. Iust. 123, 31 in -is (*gr. respondet* λιτή, *ut etiam ceteris locis huius novellae*), in quibus episcopi aut clerici reperiantur. *ibid.*: si vero etiam -am concusserit. 123, 32 cruces, cum quibus in -is ingrediuntur. *ibid.*: ad -as celebrandas (CONC. Brac. a. 572, 3, 9 cum psalmis per ... basilicas ambulantes celebrent -as. GREG. M. epist. 2, 2 ut -am, quae maior ab omnibus appellatur, ... debeamus ... celebrare. VITA Nicet. 6). CONC. Tur. a. 567 p. 127, 1 privatas in Kalendis Ianuarii fieri -as, ut in ecclesia psalletur et ... missa ... celebretur. GREG. M. epist. 3, 54 p. 211, 13 sollemnibus (3, 66 p. 229, 11. *et saepius, v. indicem editionis s. v.* laetania. 9, 167 *distinguntur* -ae sollemnes *et* maiores [*v. etiam l. 40*]). 11, 26 p. 287, 20 invenimus, ut cum -a ad beati Petri ecclesiam *vela* portari debuissent. 11, 31 p. 301, 19 ut omni hebdomada quarta et sexta feria -am ... indicatis et contra barbaricae crudelitatis incursus supernae protectionis auxilium imploretis (ISID. orig. 6, 19, 80). 13, 2 p. 366, 27 sqq. ad septiformem -am ... veniamus ...; -a clericorum exeat ab ecclesia sancti Iohannis baptistae, -a virorum ab ecclesia beati martyris Marcelli *eqs. et saepius apud eundem* (*exempla congesta sunt in indice editionis s. v.* laetania). SACR. Greg. 1, 1 quando ... -a agitur, neque 'gloria ...' neque 'alleluia' canitur. b *speciatim pertinet ad dies rogationum* (*ab ecclesiis Galliae ad paenitentiam agendam institutos et ieiuniis, pompis, orationibus sim. instructos; originem illustrat Sidon. epist. 5, 14*): SIDON. epist. 5, 7, 4 *indecenter* incedunt ... albati ad exsequias, ... castorinati ad -as (*an ad a?*). CONC. Aurel. a. 511 p. 8, 10 rogationes, id est -as, ante ascensionem domini ... placuit celebrari, ita ut praemissum triduanum ieiunium in domenicae ascensionis festivitate solvatur *eqs.* CAES. AREL. serm. 143 tit. in -is (*sim. inscribuntur sermones* 144. 146. 207. 208. 209. *cf. 157 tit.* in die tertia rogationum). 209, 4 p. 793, 10 quia dies animae medicinales adveniunt, id est -arum, in quibus peccatorum vulnera ... orationibus, vigiliis vel ieiuniis et elemosinis ... debent *sanari.* CONC. Lugd. a. 567 (570?) p. 140, 36 ut in prima hebdomada noni mensis ... -ae, sicut ante ascensionem domini sancti patres fieri decreverunt, ... celebrentur. VEN. FORT. vita Germ. 33, 96 dum tempore -arum praecaecatis oculis non posset ire cum populo. *dub. an huc pertineat* INSCR. Beševliev nr. 29 ad -a(m). *per comparationem iocosam de prandio modesto*: VEN. FORT. carm. 7, 15, 6 per vestras epulas didici ieiunia gestans: -a fuit prandia vestra magis.

2 *mera vi supplicationis* (*exempla certiora; dubia v. sub 1a*): CONC.S I 3 vers. Tur. p. 140, 14 *absentes* lacrimis et -is, quae sunt nostra, contulimus *ad concilium* (*gr. I 1, 3 p. 43, 7* λιταῖς). MAX. TAVR. serm. app. 25 p. 896C flexis ... poplitibus a summo pontifice et a ceteris sacerdotibus agitur -a, deinde reliquae orationes. CASSIOD. hist. 1, 11, 3 *vita monachorum* creatorem ... orationibus et -is placat (*Sozom. 1, 12, 3* λιταῖς). BENED. reg. 9, 10 lectio apostoli sequatur ... et versus et supplicatio -ae, id est Kyrie eleison (*in serie simili*: 12, 4 versus, canticum de euangelia, -a. 13, 11. 17, 8).

lītarg- *v.* letharg-.

lītārius gladiator GLOSS. V 603, 28. 635, 44. *obscurum.* 'linarius *pro* retiarius?' *Götz.* *B.*

***lītātio,** -ōnis *f.* *a* litare. *i. q. actus vel effectus litandi* (*acce-*

[*Meijer*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

dit gen. victimae litantis l. 11, litatae l. 28; cum gen. epexegetico l. 24): 1 *in sacrificiis*: **a** *usu communi*: *α respectu satisfaciendi*: PLAVT. Pseud. 334 (*iocose*) duo greges virgarum ... ulmearum adegero, ut hodie ad -em huic suppetat satias Iovi *i. lenoni* (*329* nolo victumas: agninis me extis placari volo). LIV. 27, 23, 4 hostiae maiores sine -e caesae diuque non impetrata pax deum. 41, 15, 4 *consul* se, quod caput iocineri defuisset, tribus bubus perlitasse negavit; senatus maioribus hostiis usque ad -em sacrificari iussit. ACT. ARV. a. 218 I 24 agnam opimam imm(olarunt) et hostiae -em inspexer(unt) (*cf.* a. 240 [Inscr. Dessau 9522] II 16 ad -e⟨m⟩ exta inspexerunt). *β respectu satisfaciendi plus minusve neglecto*: ITALA II Macc. 3, 33 (rec. P) perficiente ... -em pontifice (*gr.* ἱλασμόν, *cett. vers.* cum ... exoraret *vel* dum sacrificat). NON. p. 320, 14 honor (*Verg. Aen. 8, 102*): sacrificium, -o. HIL. in psalm. 119, 5 -is hostiam pro populo offerentis *sacerdotis*. SERV. Aen. 7, 563 ut victimae circa hunc locum non immolarentur, sed odore perirent ad aquam *sulphuream* adplicatae; et hoc erat genus -is. FAVST. Aug. c. Faust. 32, 3 p. 762, 25 pentecosten, quam ... Moyses certo quodam sacrificiorum genere ... imbuendam censet, vos aeque colitis, sed damnata parte eius, id est -bus ipsis et sacrificiis, quia haec cum christiana fide non congruunt (*respicitur fortasse* ITALAE *usus infra illustratus*). MACR. somn. 1, 7, 2 quaedam *signa vel somnia* cavendo transimus, alia exorando et litando vitantur: sunt ineluctabilia, quae nulla arte, nullo avertuntur ingenio; nam ubi admonitio est, vigilantia cautionis evaditur; quod adportant minae, -o propitiationis avertit. MART. CAP. 2, 142 Philologia ... Athanasiae ... supplicavit matrique [eius] gratiam multa -e persolvit. MAR. MERC. Conc.^{S} I 5 p. 38, 17 si ... deus opifex et pontifex est, cui a pontificibus -o (lig- *trad.*) exhibenda est? PASS. Saturnin. 4 deos ... -e ... hostiae ... propitiare. *in versione vocis gr.* σπονδή (ITALA num. *nec non* deut. [Lugd., Monac.]; *respondet* libatio *exod. 29, 41. 30, 9 [Lugd.]; similiter ponitur in cod. Lugd. pro* σπένδω *num. 4, 7 et 28, 7* lito, *sed exod. 25, 28 et ceteris locis* libo, *pro* σπονδεῖα *num. 4, 7* litatoria, *sed exod. 25, 29 et 38, 12* libatoria): ITALA num. 15, 7 vinum in -em ... offerent (*Vulg.* ad libamentum). 28, 9 adducetis duos agnos ... et duas decimas similaginis ... et -em (*Vulg.* liba). 28, 24 super holocaustum sempiternum facies -em eius (*Vulg.* de libationibus). 29, 16 sacrificia eorum et -es eorum *sc. animalium, quae immolantur* (*Vulg.* libamine). *et saepius in eodem libro.* deut. 32, 38 bibebatis vinum ex -e[s] eorum (*sc. idolorum an gentilium? Vulg.* vinum libaminum). *fortasse huc pertinet etiam* FAVST. *l. 19.*

b *praevalente vi supplicandi*: GLOSS. II 361, 39 λιτὴ ἤτοι λιτανία: -o, precatio. GLOSS.^{L} II Philox. LI 83 -o: λιτανία. Abav. LI 36 -o: exoratio.

2 *usu deflexo pertinet ad quodlibet officium explendum* (*sc. per imaginem a re sacra sumptam*): SYMM. epist. 8, 26 ut in honore numinum solet fieri, -i addo donarium (*i. epistulae ad patrem tuum scriptae addo alteram ad te*). ENNOD. dict. 13, 7 p. 466, 9 (*oratio ad magistrum, cui disciplui nobilissimi traduntur*) iuvate parvulos, quos habebitis patriae mox parentes; ... scitis quae domus pro generali calamitate desudet, cui debeatur pro communi securitate -o.

litātor, -ōris *m.* *a* litare. *i. qui litat*: ITALA I Ioh. 4, 10 (Aug. in epist. Ioh. 7, 9 trin. 15, 17, 31) misit filium suum -em pro peccatis nostris (*gr.* ἱλασμόν, *cett. vers.* propitiatorem, expiatorem, propitiationem. 'sacrificatorem' *explicat* AVG.).

litātōria, (-ōrum) *n.* *a* litare. *i. q. libatoria* (*per interpretationem pravam vocis gr.* σπονδεῖα, *cf. supra l. 29*): ITALA num. 4, 7 (Lugd.) -a, quibus litant (*v. p. 1260, 76*).

[*?*litātūra, -ae *f. v. p. 1510, 70.*] *Meijer.*

litera *cum derivatis v.* litte-.

[**literalium** *falso trad. pro* lateralium GLOSS. II 475, 52 (*exemplum addendum est sub illa voce*).]

litēsco, -ere. *a* delitescere *retrograde formatum esse vid.; cf.* 1. latesco. *scrib. in codd.* -tis-. GLOSS. V 307, 37 -ere: latere (GLOSS.^{L} Corp. L 208). *inde vel e gloss. Placidi illo tempore plenioribus* ANTH. 19, 1 animi -entis (*v. Gloss. V p. V*).

līthargus *sim. v.* letharg-.

lithargyrinus, -a, -um, λιθαργύρινος. *n. plur. pro subst. i. q. res e spuma argenti factae*: BOETH. elench. soph. 1, 1 -a et stannea *apparent esse* argentea.

lithargyroīdēs, λιθαργυροειδής. *i. q. lithargyro similis*: ORIBAS. syn. 2, 56, 80 La p. 129, 16 Mø. molibdina bona est, qui est -es (lythargiro id est *trad.*), flava ...; la⟨va⟩ta vero et husta habet similem lithargyrum (*cf. Diosc. 5, 110 p. 211, 15* molibdena utilior est, qui colore spume argenti habuerit *eqs.*).

lithargyrum, -ī *n. et* -us (-os), -ī *m.*, λιθάργυρος. *scrib. in codd. etiam* lyt(h)-, -guir-. NOT. Tir. 106, 10^{a} litargus. *i. q. spuma argenti* (*cf.* SCRIB. LARG. 183 spuma argentea ..., quam Graeci λιθάργυρον dicunt [*sim.* ISID. orig. 16, 19, 4 GLOSS.]; *syn. apud* DIOSC. *passim; de specie medica molybdenae simili*): PLIN. nat. 26, 101 cum -o. MARCELL. med 7, 18. 7, 19 -um bene tritum. *ibid.* colorem -i. 19, 7 et 9. 31, 26 -i (*coni. pro* epodagri). DIOSC. 5, 112 p. 212, 7 de -u: -u nascitur *eqs.* p. 213, 8 accipis -u. 213, 16 tundent ipsu -u. 214, 5 -u (*nom.*). ORIBAS. syn. 2, 1 Aa p. 93, 11 Mø. -os (*item 2, 60, 1 p. 132, 13*; La -us *utroque loco*). 2, 56, 70 p. 128, 21 -us. 2, 56, 80 La p. 129, 19 *v. s.* lithargyroides. PS. THEOD. PRISC. add. p. 270, 8 -i.

lithiasis, -eōs, *acc.* -in *f.*, λιθίασις. *i. q. generatio calculorum in vesica*: HIPPOCR. aer. 9 p. 21, 11 pueri, qui -in habent (-in id est cauculum habent *A*; *gr.* παιδία τὰ λιθιῶντα). p. 21, 14 sic -is efficitur (*gr.* οὕτω λιθιᾷ). ALEX. TRALL. 2, 195 tit. signa -eos (*gr. II p. 489 P.* σημεῖα λιθιάσεως).

calculosis, quos **lithiōntas** (*i.* λιθιῶντας; lithiuitas, litiuntas *trad.*) vocant et minctus difficultate laborantibus, quos dysuruntas vocant CASS. FEL. 45 p. 113, 11 (*inde depravatum* GLOSS. III 599, 48 [*cf. I p. 50*] deseruntas: linuntas).

lithizōn *v.* lignyzon.

lithocolla, -ae *f.*, λιθόκολλα. *nomen ferruminis*: PLIN. nat. 7, 198 fabricam materiariam *invenit* Daedalus et in ea ... glutinum, -am (lythocollam [-coliam, -caliam] *pars codd.*; icthyocollam *inepte coni. Itali*).

corallu, quem multi **lithodendrum** dicunt DIOSC. 5, 147 p. 235, 3 (litodendum *trad.*; *gr. 5, 121, 1* λιθόδενδρον).

lithognōmōn, *acc. ?* -monem *m.*, λιθογνώμων. *i. q. liber lapidum aestimationem continens*: AMBR. in psalm. 118 serm. 16, 41 de quo (*topazio*) invenimus scriptum in historia Xenocratis, qui scripsit quasi -em (lithognomon, lithosnomen *vel* -mon *codd.*).

lithospermum (-on), *abl.* -ō *n.*, λιθόσπερμον. *nomen herbae* (*cf.* lapidaria *p. 942, 38sq.*): PLIN. nat. 27, 98 inter omnes herbas -o nihil est mirabilius (*cf.* 1, 27, 74 -on). DIOSC. 3, 153 p. 439, 20 de -o: -on *eqs.* (*gr. 3, 141*). GLOSS. III 567, 27 litusspermon i. saxifrica (*pro* -fraga). 592, 12 litus sperma: milio grugino (*pro* milium gruinum).

lithostreum, -ī *n.* *ex gr.* λίθος *et* ὄστρεον *compositum, si recte trad.* *i. q. ostrea testacea*: LAMPR. Heliog. 19, 6 primus fecit de piscibus isicia, primus de ostreis et -is (leiostreis *Petavius, cf.* liostraca) et aliis huiusmodi marinis conchis.

lithostrōtus, -a, -um, λιθόστρωτος. *scrib. in codd. etiam* -strat-. *i. q. ex tessellis constans* (ISID. orig. 15, 8, 10 [*excerpto* PLIN. *infra citando, ad vocem q. e.* picturae *usque, deinde pergit*:] -a parvulis crustis ac tessellis tinctis in varios colores. *item* 19, 14): 1 *usu adi.*: VARRO rust. 3, 1, 10 villam ... pavimentis nobilibus -is spectandam (QVODV. [?] prom. 3, 38, 44 platea -o [-a *var. l.*] p. ac pretiosis columnis ... decorata). ITALA Ioh. 19, 13 (cod. b *al.* = VVLG.) *Pilatus* sedit pro tribunali in locum, qui dicitur -us (*fere nom. propr.*; lapide stratus *cod. q Italae*). 2 *neutr. pro subst.*: VARRO rust. 3, 2, 4 num quod *vides* emblema aut -um? PLIN. nat. 36, 184 pavimenta originem apud Graecos habent elaborata arte (ante *coni. viri docti*) picturae ratione, donec -a expulere eam (*cf.* 1, 36, 64 quando primum -a). 36, 189 -a coeptavere iam sub Sulla. CAPITOL. Gord. 32, 6 medium *inter duas porticus* ... -um.

lithotomia, -ae *f.*, λιθοτομία. *i. q. exsectio calculi in vesica exsistentis*: CAEL. AVR. chron. 5, 4, 78 *adhibenda est* -a in his, qui maiorem generaverint lapidem.

lithotomos *m.*, λιθοτόμος. *i. qui calculum in vesica exsistentem diffindit* (*quasi cognomen*): CELS. 7, 26, 3^{C} *maior calculus* findendus est, cuius repertor Hammonius ob id -os (lithomos *trad.*) cognominatus est.

lithūlcus, -ī *m.*, λιθουλκός. *i. q. uncus sim. ad trahendos e vesica calculos aptus*: CHIRON 229 caucolum -o exues (VEG. mulom. 1, 46, 2 -o calculum eximis [liculco, reticuleo, tituleo *codd.*]).

lithus, -ī (-u) *m.*, λίθος (*quod infra gr. respondet*). *scrib. in codd. et* ly- *et sine* h, *nec non* let-. *abl.* -u PHILVM., ALEX. TRALL. *i. q. lapis*: MARCELL. med. 7, 18 -u gagatu part(es). PHILVM. med. 3 p. 145, 19 admixto -u Assio aut -u pyrite ([lituasio aut lituperito *trad.*]. ORIBAS. syn. 9 add. La p. 401). ALEX. TRALL. 1, 70 -um Armenicum *dedi ad purgandum*, dedi etiam de catartico -i Armenici *quantum* (*gr. I p. 555 P.* καθῆρα ... τῷ Ἀρμενιακῷ λίθῳ δεδωκὼς αὐτοῦ *quantum*). 1, 84 de Armenico -u. ORIBAS. syn. 2, 31 Aa p. 108, 7 Mø. -us emathithes (La lytus. 2, 56, 72 Aa p. 129, 1 -us [*La* lapis]. eup. 2, 1 L 5 Aa p. 483 [Ab liptos, La lythus]). 2, 56, 74 Aa p. 129, 5 -us magnites (*La* lapis). syn. 3 add. p. 912 leto frigio (*i.* Phrygio).

liticen, -inis *m.* *a* lituus *et* canere. *pl.* litices *exstat var. l.* GLOSS. IV 361, 28 *iuxta* cornices (*dubium, utrum errorem scribae an cum Heraeo, Kl. Schr. 148sq., formam vulgarem intellegas*). liticini *var. l. pro* -es GLOSS. II 306, 1. *syllabam* -ti- *brevem testatur* PS. PRISC. gramm. III 523, 19 (*cf.* fidicen *vol. VI 1, 693, 56*). *inter masculina* CHAR. gramm. p. 28, 17. 43, 7 B., *inter communia* p. 110, 4. NOT. Tir. 107, 31 -es (-cenis *trad.*). *i. qui lituo canit* (*cf.* VARRO ling. 5, 91 tubicines a tuba et canendo, similiter -es [*sim.* PAVL. FEST. p. 116 CAESELL. Gell. 20, 2, 2 NON. p. 54, 20 GRAMM. suppl. 74, 28]. GLOSS. σαλπιγκτής. ἱεροσαλπιγκτής. -es: cornicines. GLOSS.^{L} V Aa A 563 aeneatores: cornic⟨in⟩es, -es, id est cornu vel calamo canentes. Corp. A 347 -es: tubicines): CATO or. frg. 69 (223 M.) siticines et -es et tubicines. CIC. rep. 2, 40 quin etiam accensis velatis, -bus (cornicinibus *var. l.*), proletariis *ius suffragii concedebatur*. STAT. silv. 4, 7, 19 *Misenus* -n ... notus Hectoris armis (laticem ... motus ... amnis *trad.*). VOPISC. Aurelian. 31, 7 *templum Solis* aquiliferi legionis tertiae cum ... cornicinibus atque -bus diripuerunt. AMM. 14, 2, 16 viso ... exercitu procul auditoque -um cantu. 16, 12, 62 occinente -e revocatus ... miles. CIL VI 33999 *quidam* ex collegio -um, cornicinum. *B.*

litigātio, -ōnis *f.* *a* litigare. *i. q. lis* (GLOSS.^{L} V Abba LI 68 -o:

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

causatio. *cf.* GLOSS. II 365, 40 μάχη ἢ διὰ λόγων: -o, iurgium): AVG. serm. 359, 4 (*respicitur lis cum Donatistis habita*) putantur litigare, cum volunt fratribus consulere; videte, quam consors sit eorum -o, quam pacifica.

°litigātor, -ōris *m.* *a* litigare. *vox* CATONI *nota (v. infra l. 62) legitur inde a* CIC., ALF.; *abiit in sermonem gr.* λιτιγάτωρ (*e. g.* NOVELL. Iust. 115, 2 LYD. mag. 3, 11). [*confunditur in codd. cum* ligator *e. g.* SVET. Vesp. 23, 2 AVG. epist. 167, 2; *falso trad. pro* licitator CIC. dom. 115 GLOSS. III 454, 69. 476, 4.]

i. qui litigat (*cum gen. rei, de qua litigatur* AVG. serm. 358, 2 -r terrenae possessionis [*praecedit*: de possessione litigamus]; *in appositione*: CALL. dig. 5, 1, 36 pr. pater -r. SYMM. rel. 23, 4 Memorius -r): 1 *strictius apud iudicem vel arbitrum* (*t. t. iuris de partibus, sc. sive de petitore sive de eo, cum quo agitur; in malam partem vergere videtur l. 48; subtilius distinguitur a* 'reo' QVINT. decl. 383 p. 428, 22 dicimus pecuniarias lites esse; -em esse, non reum, non qui de capite sortiatur: illud iudicium vocari, quaestionem, quidlibet potius quam litem, *sed sine discrimine adhibentur voces* GAIVS inst. 4, 160 par utriusque -is ... condicio est, nec quisquam praecipue reus vel actor intellegitur, sed unusquisque tam rei quam actoris partes sustinet. GLOSS. -r: διαδικαζόμενος. δικαζόμενος. -bus: τοῖς δικαζομένοις. *adde p. 1506, 41*): CIC. fam. 12, 30, 1 itane? praeter -es nemo ad te meas litteras? ALF. dig. 4, 8, 50 alter ex -bus (IVLIAN. dig. 4, 8, 47 pr. 42, 1, 60 POMPON. dig. 4, 8, 40. *al.*; *cf.* SVET. Claud. 37, 1 unus ex -bus. IVLIAN. dig. 4, 8, 49, 1 cuiusque ex -bus. GAIVS dig. 2, 11, 1 neutri -um. inst. 4, 42 alicui ex -bus. *et sim. passim*). LIV. perioch. 86 -es, a quibus adibatur, vadimonia Romam deferre iussit *Sulla*. SEN. benef. 5, 17, 4 -i defenso. dial. 5, 37, 3 nunc iste se aliquem putat, quod custodit -um turba limen obsessum (*cf.* TAC. dial. 12, 1 sedente ante ostium -e). 10, 20, 2. QVINT. inst. 2, 12, 4 maledicit *patronus* ... cum periculo suscepti -is (*cf.* 6, 3, 32 nostrum. 6, 4, 6 suis [12, 8, 6 SVET. gramm. 22, 1]). 2, 15, 30 *Athenis* scribere -bus, quae illi pro se ipsi dicerent, erat moris. 4, 1, 46 hoc primum intuemur, -is an advocati persona sit utendum, quotiens utrumque fieri potest; nam id in schola liberum est, in foro rarum (6, 2, 36 *in schola* ut -es loquimur frequentius quam ut advocati. 11, 1, 38). 4, 3, 2 agere causas non ad utilitatem -um, sed ad patronorum iactationem. *et saepe apud eundem.* IAVOL. dig. 4, 8, 39 pr. contumaciam -is arbiter punire poterit. TAC. dial. 23, 3 quos *oratores* more prisco apud iudicem fabulantes ... vix ... -r perpetitur. ann. 13, 42, 3 sponte -is. PLIN. paneg. 36, 4 tribunal *praetoris qui inter fiscum et privatos ius dicat* ... par ceteris, nisi illud -is (*i. principis*) amplitudine metiaris. 80, 2 stant ante te -es non de fortunis suis, sed de tua existimatione solliciti. SVET. Aug. 33, 3 appellationes ... urbanorum ... -um praetori delegabat urbano, at provincialium consularibus viris. Nero 17 ut -es pro patrociniis certam iustamque mercedem, pro subsellis nullam omnino darent. *et saepe, sc. apud iurisconsultos et in constitutionibus.* *apud iudicem ecclesiasticum*: MAXIMIN. c. Ambr. 114 ab emulo eodemque prabo e legitimos actores iustumque habentes negotium iudicari non posse (*cf.* PALLAD. Ambr. epist. 8, 32 vos ... soli vultis esse iudices, vos -es esse vultis). AVG. bapt. 1, 14, 22 p. 166, 22 iudicibus ecclesiasticis potius quam -bus crediderant (*eadem oppositione*: 2, 6, 9 p. 183, 21 epist. 89, 4 c. Parm. 1, 5, 10 p. 29, 20. 1, 6, 11 p. 30, 18. *cf.* epist. 144, 3 utrum malint credere, quod pronuntiaverunt ecclesiastici cognitores an quod murmurant victi -es). NOVELL. Valent. 35 pr. cum inter clericos iurgium vertitur et ipsis -bus convenit, habeat episcopus licentiam iudicandi; ... si ... -es nolint ..., agant publicis legibus et iure communi. *al.*

2 *in quibuslibet controversiis, disputationibus sim.* (*in malam partem de altercatore, obtrectatore sim.; sublucet imago iudicii* LACT.; *huc spectare videntur* GLOSS. demorator: retentor, -r, firmator. GLOSS.[L] V Abba DI 113 disceptator: -r, contentiosus altercator. TE 17 temerator: ⌊-r⌋, violator [*addidit cod. Sangall.*]): PLIN. nat. praef. 32 securi ... contra vitilitigatores, quos Cato eleganter ex vitiis et -bus conposuit (quid enim illi aliud quam litigant aut litem quaerunt?), exsequemur reliqua propositi. LACT. inst. 3, 8, 1 ut omissis -bus furiosis ac pertinacibus (*i. philosophis*) veniamus ad iudicem, illum scilicet datorem simplicis ... sapientiae (*i. deum*). SCHOL. Hor. sat. 1, 6, 121 ('vultum ... Noviorum ... minoris') cuiusdam feneratoris et -is (*cf. Porph. ad l.* tumultuosus faenerator. *an ad 1?*). AVG. c. Cresc. 2, 1, 1 p. 360, 10 ne contentiosissimus habeatur diligentissimus praedicator et ne -r putetur inpiger disputator (*oppositum ut*: epist. 167, 2 vaniloquis non disputatoribus, sed -bus. c. Petil. 2, 53, 122 p. 90, 8 insanos potius -es quam christianos disputatores). in psalm. 147, 16 l. 53 -bus haereticis. serm. 311, 11 da malum hominem ad linguam: erunt blasphematores, -es, calumniatores, delatores (*sim.* CAES. AREL. serm. 141, 2). *al.*

f. **lītigātrīx,** -īcis. *i. quae litigat*: NOT. Tir. 21, 53.

compos.: vitilitigator.

[lītigātus, -ūs *m.* *vix recte ediderunt et Burman et Lehnert* PS. QVINT. decl. 6, 19 p. 128, 17 quamquam ⌊in hoc -u quodammodo⌋ tibi ipsa excidisti; *vestigia traditionis melius servavit Reitzenstein, Studien 84, sic emendans* ⌊in hac lite fato quodam meo⌋.]

lītiger, -a, -um. *a* lis *et* gerere. *i. q. ad litem pertinens*: FELIX anth. 254, 19 non ego -os cupio cognoscere fasces, nec mihi reddantur iura superba precor; triste forum nolo.

[lītigeus, -a, -um *vix agnoscas p. 1506, 7.*]

lītigiēs, -ēī *f.* [*iuxta* litigium, *cf.* interstities: interstitium. *Sch.*] *i. q. lis*: GEST. Migne suppl. 3, 1250 -es ... inter servum Bassi et Epiphanium nascitur.

°lītigiōsus, -a, -um. *a* litigium. *scribitur* -gosus MAR. VICTORIN. in Phil. 4, 7 DIFF. ed. Beck p. 67, 16, *ceterum in var. lect. codd.* CYPR. testim. 3, 107 PELAG. in I Tim. 3, 3 Tit. 3, 2 VVLG. prov. 19, 13. *al.*; -geos *pro* -os ITALA Tit. 3, 2 (codd. d e). *compar.* -ius SIDON. epist. 8, 3, 2. *superl.* -issimi ANVLIN. Aug. epist. 88, 3 (*cf.* CIC. Caecin. 14 nimium -i. fin. 5, 76 satis -am). *legitur inde a* CIC., HOR., OV., *fortasse edicto imp. Aug.* (*v. infra l. 47*), IVLIAN. dig.; *abiit in sermonem gr.* λιτιγίωσος (*e. g.* NOVELL. Iust. 112 rubr. *et ibid. passim*).

i. q. litem intendens vel ad litem pertinens: 1 *strictius respicitur lis apud iudicem persequenda* (*apud iudicem ecclesiasticum* ANVLIN.): a *de animantibus in lites pronis, litium cupidis*: CIC. Quinct. 62 quis erat procurator? credo aliquem electum hominem egentem, -um, improbum. Verr. II 2, 37 ut quam primum agere incipiant hominemque ... minime -um quam tumultuosissime adoriantur. Caecin. 14 defensoris nimium -i. Mur. 26 quid huic tam loquaciter -o responderet ille, unde petebatur, non habebat. Planc. 82 vos nec nocentes neque -os esse (*ibid.* si in mea familiaritate locus esset nemini nisi -o aut nocenti [*pro subst.?*]). de orat. 1, 255 a -is hominibus. 2, 182 ea ... omnia, quae proborum demissorum, ... non -orum, non acerborum sunt, valde benevolentiam conciliant (*alii post* proborum *interpungentes accipiunt pro subst.*). HOR. sat. 2, 3, 285 *servi* mentem, nisi -us, exciperet dominus, cum venderet *eum*. ANVLIN. Aug. epist. 88, 3 *imperator* alterum episcopale iudicium dedit ..., ubi ... alii ... pertinacissimi et -issimi ad eundem imperatorem appellaverunt.

b *de rebus*: α *vario modo ad litem pertinentibus*: CIC. de orat. 3, 92 instrumentum ... hoc forense -um. leg. 1, 18 qui aliter ius civile tradunt, non tam iustitiae quam litigandi tradunt vias. :: non ita est, Quinte, ac potius ignoratio iuris -a est quam scientia. OV. rem. 670 discedere pace nec petere a thalamis -a fora (fast. 4, 188 AVG. conf. 3, 3, 6). COD. Theod. 3, 1, 1 contractus ... -o strepitu turbandus. PETR. CHRYS. serm. 145 p. 591[B] humanae leges inter triginta annos -as omnes interimunt quaestiones. SIDON. epist. 1, 2, 9 -us fremit ambitus *partium in aula Theuderici regis.* β *technice de rebus controversis, sc. de quibus litigatur* (*in imag.* CIC.; *definitiones*: FRG. de iure fisci 8 res ... -a videtur, de qua lis apud suum iudicem delata est. NOVELL. Iust. 112, 1 -am ... intellegi rem mobilem vel immobilem seseque moventem, de cuius dominio causa inter petitorem et possidentem movetur. ISID. diff. 1, 328 -us est de quo litigatur, quasi ager, litigator qui litigat [*item* DIFF. ed. Beck p. 67, 16]. GLOSS. II 307, 54 ἐπίδικον: -um): CIC. de orat. 3, 108 quoniam de nostra possessione depulsi in parvo et eo -o praediolo relicti sumus (*in imag. de officio oratorum*). OV. fast. 2, 660 (*ad Terminum*) omnis erit sine te -us ager (*cf.* GAIVS inst. 4, 117 fundum. PAPIN. dig. 16, 1, 27, 1 praedium [MARCIAN. dig. 20, 3, 1, 2]). FRG. de iure fisci 8 ⟨qui contra e⟩dictum divi Augu⟨sti re⟩m -am a ⟨non possi⟩dente comparavit (*ibid. iterum.* IVLIAN. Vlp. dig. 44, 6, 2 CALL. dig. 49, 14, 1 pr. VLP. dig. 44, 6, 1 pr. -am rem non facit denuntiatio, quae impediendae venditionis causa fit. PAVL. sent. 1, 1, 5. COD. Iust. 8, 36, 1 [*a. 207*]. 8, 27, 2 [*a. 223*]. *al.*). COD. Iust. 8, 36, 3, 1 (*a. 380*) *heredes* ea quae -a relicta fuerint vindicantes. *n. pro subst.*: VLP. dig. 44, 6, 2 ut scientia inspicienda sit eius qui comparavit *rem -am* ..., ⌊et ideo poena -i competit⌋ (*compilatori tribuendum esse vid.; poena definitur Cod. Iust. 8. 36, 5 [37, 4] pr.* non tantum rem redhibere, sed etiam pretio eius privari). COD. Theod. 4, 5 rubr. de -is (*eodem modo inscribuntur* DIG. 44, 6 COD. Iust. 8, 36 NOVELL. Iust. 112 IVLIAN. epit. novell. 105). COD. Iust. 8, 36. 5 pr. vitio -i contractus subiacere. NOVELL. Iust. 112 praef. multa ... de -is ... imperialis dispositio promulgavit. 112, 1 ab hoc ... -i vocabulo hypothecas separari decernimus (*ibid. iterum; utroque loco respondet* IVLIAN. epit. novell. 105, 1 rem -am).

2 *laxius respicitur quaelibet controversia, disceptatio* (*sublucente hic illic imagine causae; ad notionem usus technici supra illustrati vergit* MAR. VICTORIN. *sub a*): a *de rebus* (*cf.* CHAR. gramm. p. 409, 29 B. nodosum negotium est. ... controversiosum est. -um est. SYNON. Cic. p. 421, 4 dubium. ... ambiguum. -um. controversiosum): CIC. fin. 5, 76 haec omittamus; habent enim et bene longam et satis -am disputationem (AVG. civ. 18, 41 p. 317, 24 D. BOETH. top. Arist. 1, 1 p. 910[D] -arum d. [*gr. 100 b 28* τῶν ἐριστικῶν λόγων]). ARNOB. nat. 2, 60 -as serere atque intendere quaestiones (AVG. epist. 54, 2, 3 tam -as excitant q., ut *eqs.*; *aliter l. 35*). MAR. VICTORIN. in Phil. 4, 7 nihil *est* per argumenta -um, nihil quod recipiat quaestionem ..., sed ... aperta omnia sunt. AMBR. in psalm. 118 serm. 11, 29, 2 (*ad iud. 15, 4sq.*) quod ... haeretici liberam linguam habeant ad latrandum, sed exitus impeditos, aut -a principia, finem vero fraudis suae incendio deputatum. TRACT. Pelag. 6 p. 161 perpetua iurgia et -a divortia. PRVD. apoth. 208 *philosophorum* -a ... argumenta. AVG. c. acad. 3, 9, 18 ab hoc ... -o tribunali *philosophorum* secedamus. agon. 29, 31 p. 132, 13 percussit ecclesiam lingua -a (*p. 132, 9* discordiosam linguam). c. Petil. 3, 41, 50 -o strepitu cuncta perturbans. serm. 1, 2 -as ... calumnias exheredatis haereticis relinquamus. BOETH. top. Arist. 1, 1 p. 910[D] -us ... est syllogismus ex iis quae videntur probabilia, non sunt autem, et qui ex probabilibus quidem ... est apparens (*item* p. 911[A]. *disting.* demonstratio *et* dialecticus syllogismus [*gr. 100b 23* ἐριστικός]. *cf. et p.*

[*Salvadore*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

1506, 69). CASSIOD. var. 3, 52, 4 *Aegyptii geometriam* ad dimensionem terrae . .. . transtulerunt, ut fieret arte distinctum, quod -ae confusioni *Nilo exundante* videbatur obnoxium. hist. 11, 11, 2 ea dies *sc. sabbatorum* -a extitit inter partes (*gr. Socrat. 7, 13 ἐπίμαχος*). in psalm. 118, 78 verborum -a contentione. *n. pro subst.*: CHALC. comm. 51 terram terreno comprendimus . . ., pacem tranquillo, litem quoque -o (*gr. Emped. frg. B 109, 3 νεῖκος . . . νείκεϊ λυγρῷ*). **b** *de animantibus* (PS. PRIMAS. in Tit. p. 683[A] [*conflatum sec.* PELAG. *ad l.*] -us . . . est, qui vicem reddendo provocat litem. GLOSS. ἀηδοποιός. ἀηδής. μάχιμος. II 336, 58 κακοπράγμων: -us, calumniator, concinnator): *α m. pro subst.* (*cf. p. 1506, 21. 24*): VLP. dig. 21, 1, 4, 2 (*e Pompon.*) nec impostores aut mendaces aut -os *contineri edicto*. NON. p. 26, 16 rabulae: -i. RVFIN. Orig. in gen. 13, 3 p. 116, 23 a -is et calumniatoribus recedamus. AVG. in psalm. 38, 3 l. 60 quid . . . dicas . . . calumniosis, -is, verbosis? 148, 8 l. 16 non concordant -um (*item inter opera misericordiae*: serm. 50, 7 pacantur -i). serm. 52, 3, 4 inculcans tardis, duris, -is addidit *eqs.* 206, 3 arguit . . . ieiunia -orum, quaerit piorum (*ad Is. 58, 4*). ROMVL. fab. 46 epim. rec. gall. haec fabula -orum est (*cf. rec. vet.* litigantium, *Phaedr. 4, 25, 23* eorum, qui se falsis ornant laudibus). VITA Fulg. p. 111 L. *dum* -is pax, inobedientibus obedientia fieret dulcis. *β adi.*: ITALA prov. 21, 19 (Didasc. apost. 8, 30, *sim.* Hier. adv. Iovin. 1, 28) melius est habitare in deserto quam cum muliere linguosa et -a ([*gr. μαχίμου, Vulg.* rixosa]. VVLG. prov. 19, 13. 21, 9. 25, 24 *et* 27, 15 [*Hier. l. c. bis* maledica]). I Tim. 3, 3 (cod. d *al.* = VVLG.) oportet . . . episcopum . . . esse . . . non -um, non cupidum (*gr. ἄμαχον, cf. Tert. monog.* 12, 7 non pugnax. *inde* CYPR. epist. 74, 10). Tit. 3, 2 (*ibid.* = VVLG.) neminem blasphemare, non -os esse (*gr. ἀμάχους*). HERM. vulg. sim. 9, 32 dominus habitat in viris amantibus pacem; . . . a -is vero . . . abest (*Pal.* iniquis et seditiosis). PORPH. Hor. epist. 2, 2, 102 ('genus irritabile vatum') iracundum ac -um (*inde* GLOSS.[L] II Philox. IN 444). ACT. Iul. 2, 1 numquam tamquam scelestus aut -us oblatus sum iudici. FIRM. math. 8, 21, 12 *quidam* erunt -i, contentiosi, qui semper ⟨in⟩ litibus contentionibusque versentur (*sim.* 8, 27, 13 *quidam* erunt -i, clamosi). AVG. c. Cresc. 1, 10, 13 *ut* tunc animosus, tunc contentiosus vel -us habendus sit. SIDON. epist. 8, 3, 2 duae . . . anus, quibus nil umquam -ius . . . erit. *al.*

m. vel n. pro subst. supra singulis sectionibus subiunximus.

adv. **lītigiōsē.** *i. q. modo hominis litigiosi*: AVG. c. Faust. 33, 8 qui haec non -e, sed placide ac fideliter quaerunt, accedant ad Christum non carne, sed corde. c. Pelag. 3, 4, 13 p. 500, 2 qui ex hoc non -e, sed studiose movetur, intellegat *eqs.* (*inde* PS. PRIMAS. in Gal. p. 592[B]).

ˣ**lītigium,** -iī *n.* *a* litigare (*item* GRAMM. suppl. 74, 4). *gen. sing.* -gi PLAVT. Cas. 561. *gen. plur.* -gium *tueri videtur Schenkl* AMBR. hex. 3, 1, 3, *vix recte; var. l.* litium *praetulerunt edd. priores* (*idem scribae error occurrit Gloss. IV 108, 30* lit[ig]ium: causarum). *legitur apud* PLAVTVM, IVLIAN. dig. *et inde a saec. IV.*

i. q. lis, iurgium (GLOSS. -um: δίκη, μάχη. lit[ig]ium vel litem. convicium. scandalum): **1** *litigant animantes*: **a** *quolibet modo* (*sc. fere verbis; usum audaciorem excusat* AVG.; *vergit ad p. 1508, 9* RVSTIC.): PLAVT. Cas. 561 aliquid contrahere cupio -i inter eos duos. Men. 151 -um tibist cum uxore. 765 credo cum viro -um natum esse aliquod (PAVL. STEPH. reg. 37, *syn. fere* scandala). 784 ludibrio . . . habeor . . . ab . . . meo viro. :: ecce autem -um. DON. Ter. Eun. 809, 2 occasionem finiendi -i . . . quaerit. Phorm. praef. 3, 3 -um senis et Phormionis. OPTAT. 2, 6 si ita est, -um perdidistis. PS. ATHAN. ad mon. 3 linguam custodia taciturnitatis obsepiat, ne in -um contentiosa fervescat. AVG. epist. 186, 14 motus illos et tamquam -um parvulorum *sc. Esau et Iacob in utero luctantium.* serm. 265, 6, 7 malorum filiorum . . . -a. CYPR. GALL. exod. 828 si -um fuerit per verba paratum (*Itala exod. 21, 18 Lugd.* si . . . litigaverint). RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 10, 25 depone -a (*gr. Isid. Pel. epist. 1, 370 παῦσον τὰς ἔριδας, Facund. defens. 2, 4 p. 573[B]* requiesce a contentione). p. 92, 6 -um . . . molitione cuiusdam diabolicae malignitatis immissum praepares amoveri (*gr. I 1, 4 p. 5, 16 μάχην*). p. 207, 32 testimonia -orum revocans ad medium. *al.*
b *apud iudicem* (GLOSS. -um: δίκη. *cf.* II 277, 36 δίκη controversia, examinatio, iudicatio, lis, -um, causa): IVLIAN. dig. 4, 8, 49 pr. adhuc -o pendente (COD. Theod. 5, 5, 1 si qua -a ex huiusmodi petitionibus in iudiciis pendent. COD. Iust. 2, 4, 43 [*a. 500*] in omnibus -is iam motis et pendentibus . . . seu postea movendis). ANON. de mach. bell. 21 improbitatis reiecto -o. AVG. civ. 18, 10 p. 268, 2 D. *Areon pagon nominatum* in iniuriam . . . numinum, a quibus -a vel iudicia existimant aliena. serm. 259, 6 peracti sunt dies feriati, succedent iam illi conventionum, exactionum, -orum. PS. AVG. serm. 219, 3 quando contra te (*Herodem*) . . . iudiciale coeperint exercere -um *infantes apud deum iudicem* (*item cum determinationibus*: COD. Iust. 12, 29, 2 pr. [*a. 474*] *ut* foro *magistri officiorum* . . . subiaceant nec ex alterius cuiuslibet sententia civile subire -um compellantur. FVLG. Virg. cont. p. 99, 1 in modum iurgii forensisque -i. GREG. M. epist. 1, 67 a -is foralibus monachos submovere. 3, 57 nosmetipsos . . . a causarum -is . . . compescere). COD. Theod. 2, 1, 2 pr. terminare (2, 9, 1. 2, 26, 1 pr. COD. Iust. 1, 49, 1, 8 [*a. 475*]. LEX Burg. Rom. 33, 5). 2, 7, 2 pr. inferre (4, 23 [22], 1, 1 COD. Iust. 5, 20, 6 pr. [*imp. Anast.*]). 2, 7, 2, 1 quando -o pulsaretur. 2, 9, 1 -a sententiis vel transactionibus terminata non sinimus restaurari (*inde* LEX Burg. Rom. 33, 5 -a . . . non . . . iterum revocare). 4, 23 (22), 1, 2 ad disceptationem -i (COD. Iust. 1, 22, 6 [*a. 491?*]). 11, 30, 11 pr. universa, quae ad substantiam -i proficere arbitrantur (*aliter de summa litis* 11, 36, 5 cum maior s. -i sit [*cf.* 11, 30, 49 si . . . intra praestitutum modum -i summa se cohibet]). 11, 36, 3 ne . . . interpositis . . . appellationibus . . . -a protrahantur (*cf.* CASSIOD. var. 1, 5, 1 in immensum trahi non decet finita -a). *al.* NOVELL. Theod. 4, 2 ne libeat audacibus exercere -a (COD. Iust. 12, 20, 6 pr. [*imp. Anast.*] circa -a sibimet ab aliis inferenda vel a se contra alios . . . exercenda. *adde* PS. AVG. *supra citatum*). *al.* *apud iudicem ecclesiasticum* (*huc vergit* RVSTIC. *sub 1a allatus*): CONC.[S] II 3, 3 p. 466, 25 (*libellus accusatorum*) nos equidem optabamus omne tempus vitae sine -o vivere; quoniam autem ea, quae gesta sunt . . ., compulerunt nos ad hanc accusationem descendere *eqs.* (*gr. II 1, 3 p. 22, 32 ἀπράγμονα . . . χρόνον*).

2 *litigant res* (*usus fere excusatur*): BOETH. herm. sec. 2, 6 p. 134, 13 haec utraque enuntiatio 'Plato philosophus est', 'Plato philosophus non est' sese perimentia et in contrarium quasi quodam locata (*intellegas* perimentes et . . . locatae) -o faciunt contradictionem.

deriv.: litigiosus. *cf.* litigies.

ˣ**lītigo,** -āvī, -ātum, -āre. [*a* lis; *formatum ope radicis* ag- *sicut* remigare *nec non* iurgare. *Sch.*] *scribitur* lite-: GREG. TVR. Franc. 1, 13 (*cod. unus*). LEX Burg. Rom. 35, 4. *? depon.* -or: GLOSS. II 270, 38 διαγωνίζομαι lititor (*cod. opt.*, -o *var. l.*, luctor *Stephanus*; -or *vel* licitor *Götz in indice*). *vix huc* SYNON. Cic. p. 429, 15 (*cf.* 416, 27) *l. 31.* *formae perf. stirpis brevioris*: -asse CIC. Att. 13, 37, 2 QVINT. decl. 306 p. 201, 10, -asses QVINT. decl. 306 p. 202, 19, -asset PAPIN. dig. 31, 76 pr. COD. Theod. 4, 23(22), 1, 1; *longioris* -verat SEN. contr. 10, 1, 7 PAVL. coll. Mos. 11, 4, 1, -verunt ITALA gen. 26, 20. 21. 22 (Lib. iubil. 24, 14. 15. 16). INTERPR. Paul. sent. 1, 1, 6; *ceterum* -verint ITALA exod. 21, 18 Lugd. (*sed* -arint FIRM. math. 5, 4, 18). NOT. Tir. 21, 52 -at. *de notione*: SYNON. Cic. p. 416, 27 altercatur. -at. iurgat. verba facit *eqs.* 429, 15 iurgatur. -atur. altercatur. disceptatur. rixatur. verberator. conpellator (*an potius* iurgator. litigator *eqs.?*). GLOSS. -at: μάχεται, συνζητεῖ, δικάζεται. vadatur, rixat, iurgat. II 277, 15 δικάζω: iudico, -o. *cf. l. 22. p. 1510, 1.* *legitur inde a* PLAVTO, TER., CIC. [*vasc.* lidyá; *hisp.* lidiar; *fortasse etiam port.* lidar. *cf. M.-L. 5086. Wartburg V 376. Corominas III 87 sq. Machado II 1334. St.*]
[*falso trad.* -ere *pro* licitere PLAVT. Merc. 441.]

I *i. q. litem facere, iurgare sim.* (*sc. intransitive; accedit obi. int. p. 1509, 50 [cf. coniecturam p. 1509, 53]; pass. impers.*: PLAVT. Merc. 420 QVINT. inst. 4, 2, 129 decl. 264 p. 80, 28. *al.* SVET. Cal. 40 GELL. 14, 2, 14 VLP. dig. 44, 6, 1, 1 AVG. serm. 359, 4. *al.*): **A** *strictius t. t. iuris de lite apud iudicem persequenda* (*apud iudicem ecclesiasticum e. g.* CONST. Sirmond. 1 COD. Iust. 1, 4, 7 *a. 398; huc vergit fortasse* HIL. *p. 1509, 30; distinguuntur* disputare QVINT. inst. 7, 3, 13, docere APVL. apol. 15, 10): **1** *formae variae*: PLAVT. Merc. 420 -ari nolo ego usquam (vos quam *codd.*), tuam autem accusari fidem. Poen. 587 si nihil est quicum -ent, lites emunt. 798 quicum -as apscessit. CIC. Q. Rosc. 53 quid interest inter eum, qui per se -at, et ⟨eum⟩, qui cognitor est datus (cognitorem dat *codd.*)? qui per se litem contestatur *eqs.* (VLP. dig. 4, 7, 4, 3 per procuratores. INTERPR. Gai 90 non solum per nos⟨met ipsos pos⟩sumus -are, sed etiam per alias personas [*Gaius inst. 4, 82* agere nos aut nostro nomine aut alieno]. INST. Iust. 4, 10 pr. quod alieno nomine neque agere neque excipere actionem licebat, coeperunt homines per procuratores -are. *cf. l. 73*). Cael. 27 aliquot . . . in causis eum videram frustra -antem. rep. 4, 8 iurgare . . . lex putat inter se vicinos, non -are (*fusius de hoc loco p. 668, 3*). leg. 1, 18 non tam iustitiae quam -andi tradunt vias. Att. 2, 7, 2 mira sum alacritate ad -andum. fam. 9, 25, 3 noli pati -are fratres et iudiciis turpibus conflictari. SEN. contr. 1, 5, 1 cum altera rapta -at, altera advocat. 9, 3, 7. MART. 1, 98, 1 -at; . . . sed nil patrono porrigit. 7, 65, 3 viginti -at annis quisquam, cui vinci . . . licet? QVINT. inst. 4, 4, 6 neque illi, cuius nomine -as, habere procuratorem *licuit* (7, 1, 20 cuius n. -atur. decl. 265 p. 82, 7 civitatis n. VLP. dig. 4, 7, 11. 49, 4, 1, 12 si in partem proprio n., in partem pro alieno -at). 7, 3, 13 de his *finitionibus* disputatur, non -atur. 11, 1, 66 inter patres etiam filiosque, cum intervenisset emancipatio, -atum scio. 12, 7, 5 qui non improbe -bunt. decl. 264 p. 79, 3 neque . . . -ant de bonorum parte, sed totum arguunt testamentum. p. 80, 28 non hac . . . lege -bitur (313 p. 228, 25). 341 p. 348, 9 in quadruplum. *al.* IVV. 7, 141 respicit haec primum qui -at, an tibi *advocato* servi octo *eqs.* 16, 6 miles ne vallum -et extra et procul a signis. SVET. Cal. 40 quadragesima summae, de qua -retur. Otho 4, 2 cuidam . . . de parte finium cum vicino -anti. POMPON. dig. 46, 8, 18 prout intersit agentis, quod -at, quod consumit *eqs.* GAIVS inst. 4, 30 per concepta verba id est per formulas -emus. 4, 163 ut modestiore via -et, arbitrum quisque petit. dig. 2, 1, 11, 1 an apud eum *iudicem* -are possim (*antea*: a. iudicem agendum. GELL. 14, 2, 14 si iudex forte id sciat, super qua re a. eum -atur. TERT. uxor. 2, 5 l. 25 a. arbitrum speculatorem. PAVL. dig. 40, 12, 23, 2. COD. Theod. 11, 30, 16 praefectos adeat, ut a. eos de integro -et. *al.*; *cf.* CONST. Sirmond. 3 sub eo iudice). *al.* APVL. apol. 15, 10 maiorem curam . . . suscipiendam rhetori iurganti an philosopho obiurganti, . . . de finibus agrorum -anti an de finibus bonorum et malorum docenti? PAPIN. dig. 31, 76 pr. cum pro parte filius de testamento matris -asset. *al.* *in imagine et fere proverbialiter* (*cf. Otto, Sprichw. n. 712*): MART. 12 praef. *poeta in Hispania degens paucos modo versus scribit,*

[*Salvadore*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

quod civitatis aures, quibus adsueveram, quaero et videor mihi in alieno foro -are. 2 *part. praes.* -ans *pro subst. i. q. litigator* (*exempla certiora*): Sen. contr. 10 praef. 2 -anti similior quam agenti *Aemilius Scaurus* (*cf. p. 1505, 33sqq.*). Cels. frg. Quint. inst. 2, 15, 32 *oratori* non ... bona conscientia sed victoria -antis est praemium. Sen. dial. 9, 12, 4 ad iudicium saepe -antis (*nisi* hominis *subaudiendum, quod antecedit*). Plin. nat. 19, 24 *Marcellus* velis forum inumbravit, ut salubrius -antes consisterent. Qvint. inst. 4, 1, 55 odit ... iudex fere -antis securitatem. *al.* Cod. Iust. 2, 12, 2 (*a. 161*) appellationes ... exerceri ab utraque parte -antium possunt. Gell. 2, 12, 6 duos -antes destituunt et relinquunt deduntque eos advocatis malivolis. 14, 2, 18 nisi is, qui iudicat, ... interlocutionibus et suos sensus aperiat et -antium deprehendat. Vlp. dig. 2, 1, 1 iudices -antibus dare. 5, 1, 62 inter -antes non aliter lis expediri potest, quam si alter petitor, alter possessor sit. Amm. 26, 1, 12 gratificantes ... -antium commodis. Cod. Theod. 1, 27, 1 unus ex -antibus. 11, 29, 2 minime ... terreat -antes *iudex*. Const. Sirmond. 1 quicumque ... litem habens ... iudicium elegerit ... antistitis, ilico ..., etiamsi alia pars refragatur, ad episcopum personae -antium dirigantur. *al.*

B *laxius de qualibet controversia, iurgio* (*cf. distinctiones p. 1508, 44*): 1 *-ant homines, animus sim.* (*sc. fere verbis praeter l. 52sqq.*): a *accedunt determinationes*: α *lis est cum animantibus, corde sim.*: Plavt. Cas. 317 quicum -as, Olympio? :: cum eadem qua tu semper. :: cum uxore mea? Rud. 1060 qua de re -atis nunc (nunc -atis *trad.*) inter vos? Ter. Andr. 853 cum illa -at (*852* esse inter eos inimicitias). Hec. 507 etiam mecum -as? Cic. Phil. 13, 30 *Antonius* cum Gaio fratre putat se -are. Tusc. 4, 70 in eo -ant cum Epicuro (*item in controversiis philosophiae, fidei sim.*: Sen. epist. 121, 1 -bis ..., exclamabis: hoc quid ad mores? sed exclama, dum tibi primum alios opponam, cum quibus -es, Posidonium et Archidemum. Hil. ad Const. 2, 8, 8 praesente synodo, quae nunc de fide -at. Avg. haer. 52 *Macedonianos Πνευματομάχους* appellant Graeci, eo quod de spiritu sancto -ent. *al.; cf. infra l. 66. 83*). Att. 13, 37, 2 Hirtium cum Quinto acerrime pro me -asse. ad Q. fr. 2, 9(8), 2 -rem tecum, si fas esset. Varro ling. 7, 93 iurgare esse ab iure dictum, cum quis iure -at. Pvblil. A 12 absentem laedit, cum ebrio qui -at. Sen. contr. 10, 1, 7 quid ego in te accusatorem non audeam, qui occidendum curavi eum, qui tantum mecum -verat? Phaedr. 3, 11, 1 eunuchus -bat cum quodam inprobo. Sen. dial. 5, 32, 3 haec, propter quae -amus, discurrimus, anhelamus, videre quam humilia ... sint. epist. 87, 40 -are de verbis, quasi iam de rebus iudicatum sit. Petron. 132, 13 quid est, quod ... ventri male dicere solemus ...? quid? non et Ulixes cum corde -at suo? (Avg. serm. 49, 8, 8 -are vis cum inimico tuo, prius -a cum corde tuo; -a, inquam, -a cum corde tuo. *cf.* 15, 8 cor tuum tecum -are). Itala gen. 26, 20 (Lib. iubil. 24, 14) -verunt pastores Gerarum cum pastoribus Isaac (*gr.* ἐμαχέσαντο, *aliae vers.* litem fecerunt *vel* rixati sunt, *Vulg.* iurgium fuit). 31, 36 (Lugd.) Iacob ... -bat ad Laban dicens: *eqs.* (*gr.* ἐμαχέσατο τῷ Λάβαν, *Vulg.* cum iurgio ait. *praep. vix cum* dicens *iungas coll.* Ioh. 6,52 [cod. a *al.* = Vvlg.] -bant ... Iudaei ad invicem dicentes [*gr.* ἐμάχοντο ... πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες]). *al.* *accedente acc. pron. neutr. pro obi. int. fere i. q. iurgando proferre, dicere*: Plavt. Cas. 251 (*ad uxorem*) relinque aliquantum orationis, cras quod mecum -es. β *lis est cum rebus*: Ps. Varro sent. 4 cum natura -at, qui mori grave fert. Sen. nat. 4, 13, 1 iubes me tu (mentem *var. l.*, me litem *Gercke*) cum luxuria -are? ... sine effectu iurgium est; -emus tamen ...: pugnantes ac reluctantes vincat. epist. 51, 13 satis diu cum Bais -vimus, numquam satis cum vitiis (Ps. Avg. serm. 196, 7 -are ... contra vitia sua, increpare se ..., et rixam ... cum homine interiore conserere). *proverbialiter* (*locutiones similes congessit Otto, Sprichw. n. 28*): Petron. 83, 7 (*4* exclamavi: 'ergo amor etiam deos tangit *eqs.*') dum cum ventis -o, intravit ... senex.

b *absolute*: α *usu communi*: Plavt. Asin. 914 dum -ant (*coniuges ut*: Sen. contr. 2, 2, 10. Varivs Geminvs frg. Hier. adv. Iovin. 1, 28 p. 249^C qui non -at ..., caelebs est. *adde* Plavt., Ter. *supra l. 22. 24. 51. cf. et* Ivv. 6, 35 pusio, qui noctu non -at). Ter. Andr. 745 quid illic *in foro* hominum -ant (*cf.* Sen. dial. 6, 11, 2 quae in foro -at ... turba. *an ad A?*). Cic. nat. deor. 1, 93 Zeno ... etiam -bat (*iuxta*: contra Pythagoram ... dixerunt; turpissime maledixerit; figebat maledictis *sim.*). Lael. 99 qui ... adversando saepe adsentetur et -are se simulans blandiatur. Sen. clem. 1, 7, 4 humili loco positis exercere manum, -are, in rixam procurrere ... liberius est; ... regi vociferatio quoque verborumque intemperantia non ex maiestate est. epist. 15, 7 ut -antes ... a sermone incipiant, ad vociferationem transeant. 22, 10 de ambitione quomodo de amica queruntur, id est ... non oderunt, sed -ant. 123, 5 si ... molestias ... placidus aspexit, si non excanduit, non -vit. Plin. nat. praef. 32 quid ... illi aliud quam -ant aut litem quaerunt? Inscr. Notiz. Scavi 1928 p. 392 cum ad sacrum ventum erit, nequis -et neve rixam faciat. Tert. anim. 56, 6 *anima* naviget, -et, nubat, laboret. coron. 11 l. 12 et proelio operabitur filius pacis, cui nec -are conveniet? (*cf.* Vvlg. II Tim. 2, 24 servum autem domini non oportet -are [*gr.* μάχεσθαι, *Hier. in Gal. 5, 19 p. 416^B* rixari]). Itala exod. 21, 18 (Lugd.) *si* -verint duo viri et percusserit *quis alterum* (*gr.* λοιδορῶνται, *Vulg.* rixati fuerint). Optat. 1, 22 p. 25, 8 *Donatistas* -andi studio chartas habere nescio quas (*respiciuntur controversiae fidei ut*: Avg. serm. 210, 1, 1 non ad -andum, sed ad cognoscendum quaerere [*sim.* 243, 3, 3]. 359, 4 nos -are videmur cum Donatistis: sed non -amus; ille enim -at, qui adversario suo male vult; -at ille, qui adversarium suum vult detrimentum pati, se augmentum. *al.; cf. p. 1509, 27*). *al.* *iocose per imag. causae agendae*: Petron. 70, 5 cum ergo Trimalchio ius inter -antes diceret, neuter sententiam tulit. β *praevalente colore maledicendi, conviciandi* (*exempla certiora*): Sen. epist. 60, 1 queror, -o, irascor (*cf.* Mart. 11, 35, 3 quare non veniam vocatus ad te miraris quererisque -asque). Avg. conf. 9, 8, 18 sicut amici adulantes pervertunt, sic inimici -antes plerumque corrigunt (*antea*: obiecit hoc crimen amarissima insultatione).

2 *-ant res*: Sen. clem. 2, 1, 1 bonitatem tuam cum fortuna tua -antem. nat. 4, 5, 1 *argumenta* pauca ... sunt sine adversario; cetera, etsi (et⟨iam⟩si *Gercke*) vincunt, -ant. Optat. 3, 9 p. 93, 21 ecclesiastica una est conversatio, et si hominum -ant mentes, non -ant sacramenta. Avg. conf. 2, 6, 13 invidentia de excellentia -at. in psalm. 147, 20 *post mortem* nihil -at adversus animam in homine, non ipsa adversum se, ... non carnis fragilitas *eqs.* serm. 15, 8 incipit tecum carnalis infirmitas -are (*eadem fere* 15, 9). 24, 4 -are videntur divina eloquia; contrarium putantur sonare. 30, 4 quidquid in me rebellat adversus mentem meam et -at mecum delectatione contraria ..., interficere volo. Cassiod. in psalm. 72, 3 pax ista *peccatorum* cum conscientia semper -at, rixatur intrinsecus, et ... secum ipsa decertat. 147, 14 quando indigentia nobiscum ulla non -at. Mvtian. Chrysost. hom. 25, 1 p. 389/90 praecepta quippe dei cum praeceptis dei -are videbantur et fides fidei repugnabat (*gr.* μάχεσθαι). *part. praes.* -ans *pro adi. fere i. q. repugnans, discors, non congruens*: Mart. 10, 100, 2 quid, stulte, nostris versibus tuos misces? cum -ante quid tibi, miser, libro? quid congregare cum leonibus volpes ... quaeris *eqs.*

II *i. q. lite persequi, impugnare* (*si recte trad.*): Avg. perf. iust. 17, 38 et huic testimonio quasi respondit *Caelestius Pelagii sectator* ad nihil aliud, nisi ut scripturae sanctae se -are videantur, quarum concordiam nos debemus ostendere (inter se *Maurini; an* se *delendum coll. l. 18?*).

appendix structurarum: 1 *indicatur adversarius*: a *praep.*: cum: Plavt. Cas. 251. 317 Poen. 587 si nihil est quicum -ent, lites emunt (*neutr. pro homine intellegendum esse videtur*). 798 Ter. Andr. 853 Hec. 507 Cic. Phil. 13, 30 Tusc. 4, 70 Att. 13, 37, 2 ad Q. fr. 2, 9(8), 2 Pvblil. A 12 Sen. contr. 10, 1, 7. *et saepius.* inter: Cic. rep. 4, 8 Qvint. inst. 4, 2, 129. 11, 1, 66 Avg. serm. 30, 6, 8 (*bis*). 46, 7, 15 Cod. Iust. 1, 5, 21, 1 Pass. Theclae A 11 p. 30, 1. adversus: Vlp. dig. 3, 3, 39, 5. 4, 2, 17 pr. Rvfin. Orig. in lev. 14, 2 p. 480 Avg. in psalm. 147, 20 (*bis*). ad: Itala gen. 31, 36 *et* Ioh. 6,52 *v. p. 1509, 46 sqq.* Evseb. Emes. serm. 3, 27 ad hominem. contra: Ps. Avg. serm. 196, 7 Pavl. Med. adv. Cael. 9 Conc.^S II 3, 3 p. 461, 30 Cod. Iust. 3, 1, 13, 1 Pallad. hist. mon. I 6 p. 276^A. b *dat.*: Conc.^S I 5 p. 254, 24 Pallad. hist. mon. II 10 p. 364^C. 2 *indicatur causa*: a *praep.*: de: Plavt. Rud. 1060 Sen. epist. 87, 40 Qvint. inst. 7, 3, 13. *al.* Svet. Cal. 40 Otho 4, 2 Gaivs dig. 40, 12, 25 pr. Apvl. apol. 15, 10. *et saepius.* in *c. abl.*: Cic. Tusc. 4, 70 Rvfin. Orig. in gen. 13, 2 p. 116, 3. propter: Sen. dial. 5, 32, 3 Qvint. decl. 274 p. 121, 23. 312 p. 225, 25 Vlp. dig. 4, 7, 4, 1 Chromat. beat. 7, 1. pro: Gaivs dig. 40, 12, 4 Papin. dig. 31, 76 pr. Vlp. dig. 40, 12, 27, 2 Pavl. dig. 41, 3, 15, 1 Itala gen. 26, 21 (Lib. iubil. 24, 15). *al.; cf. p. 1509, 33.* super *c. abl.*: Gell. 14, 2, 14 Cod. Iust. 7, 17, 1, 1. ex: Vlp. dig. 32, 3, 2 Cod. Theod. 2, 27, 13. b *enunt. sec.*: Mart. 11, 35, 3 *l. 7* 3 *indicatur iudex*: *v. p. 1508, 75sqq.*

part. praes. lītigāns *pro adi. l. 25; pro subst. v. sub I A 2 nec non e. g. l. 4. p. 1509, 71.*

deriv.: litigatio, litigator (-trix), litigium.

compos.: col-, de-, elitigo; vitilitigo.

lītigōsus *v. p. 1506, 4.* **litisco** *v.* litesco. *Salvadore.*

***lito**, -āvī, -ātum, -āre. [*verbo nomen subesse videtur, quod quomodo cum gr.* λίτα *coniungendum sit, parum liquet. Sch.*] *de origine*: Pavl. Fest. p. 116 -tum alii solutum, deditum deo, quasi luitatum (*cf.* lutavi *'lui' Varro Men. 100*); alii ex graeco a precibus, quas illi λιτάς dicunt (*cf. p. 1513, 25*). let- Ps. Orig. tract. 19 p. 205, 6. 206, 20 Not. Tir. *formae perf. breviores tantum leguntur* -asse(n)t *et* -asse (Liv. 6, 1, 12. 8, 9, 1. 28, 20, 6 Lact. mort. pers. 10, 3 Amm. 19, 7, 1 Sidon. epist. 8, 14, 5), -asti (Sen. Herc. f. 1039 Lvcan. 7, 171). Not. Tir. 71, 60^a -at. 71, 61^a -tura (*an subst.? seq.* litura). *? depon. p. 1513, 25.* *de notione et differentiis*: Non. p. 424, 19 'sacrificare' est veniam petere; '-are' est propitiare et votum impetrare (*affert* Verg. Aen. 4, 50 Plavt. Poen. 489. *eandem differentiam statuit* Serv. auct. Aen. 4, 50. *cf.* Schol. Stat. Theb. 10, 610 's.' est hostias immolare, '-are' vero per immolationem hostiarum impetrare, quod postules). Serv. auct. Aen. 2, 118 (*p. 1511, 64*) videtur sane peritia iuris pontificalis animalis hostiae mentionem fecisse ...; nam et 'animam' dixit et '-are', verbo pontificali usus, sacrificiis deos placare; '-andum' offerendum; modo verbum (offerendi m. v. *coniecit Thilo*); sed hoc in liquidis fit, id est '-o' ut 'libo'. Synon. Cic. p. 431, 12 interficit ... immolat. -at. mactat. victimat. sacrificat. Gloss. -at: sacrificat. immolat. persolvit, dat, placat. Gloss.^L III Abol. li 36 -are ⟨dicitur⟩, cuius ⟨h⟩ostia frequenter accipiunt ('-pitur ?' *edd.*). V Aa l 464 -at: placat, sacrificat, obsecrat. *cf. p. 1512, 54.* *legitur inde a* Plavto, Catone,

[Meijer]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Cic. [*confunditur in codd. cum* libare (*q. v.*); *e coni. dub. pro* laetari *p. 879, 61. 882, 74 et* Amm. 22, 14, 3; *vix recte restituitur locis corruptis* Liv. Andr. trag. 9 Apvl. met. 4, 32, 6.]

I *usu originario, sc. in sacrificiis* (*cf. p. 1510, 78; per comparationem l. 48*): A *intransitive fere i. q. sacrificando supplicare*: 1 *usu communi*: a *cum vi perficiendi, sc. ita ut divinitati satisfiat, votum impetretur sim.* (*distinguuntur* sacrificare *l. 12*, libare *infra l. 81*): α *hostiis caesis* (*usu technico, sc. extispicio adhibito dei exorati esse intelleguntur*): (I) *-ant sacrificantes* (*pass. impers. inde a* Cic. div.): Ⓐ *absolute*: Plavt. Poen. 455 sex immolavi agnos nec potui tamen propitiam Venerem facere, uti esset mihi; quoniam -are nequeo, abii *eqs.* 489 tum me Iuppiter faciat, ut semper sacruficem nec umquam -em (Svet. Nero 56 attendit extispicio n. u. -vit). Cato agr. 141, 4 si minus in omnis *hostias* -bit (*postea*: si uno duobusve dubitabit; '-bit *sc. sacrificium' intellegit Till, Gnomon 40, 1968, 27*), sic verba concipito: 'Mars pater, siquid tibi in illisce suovitaurilibus ... neque satisfactum est, te hisce suovitaurilibus piaculo'. Liv. 5, 38, 1 nec auspicato nec -to instruunt aciem (*cf. Plut. Camill. 18, 5 οὔτε καλλιερήσασιν οὔτε μάντεις ... ἐρομένοις*). 6, 1, 12 quod ... non -asset Sulpicius tribunus militum neque inventa pace deum ... obiectus hosti exercitus ... esset. 8, 9, 1 Decio caput iocineris a familiari parte caesum haruspex dicitur ostendisse: alioqui acceptam dis hostiam esse; Manlium egregie -asse; 'atqui bene habet', inquit Decius, 'si ab collega -tum est' (9, 14, 4 auspicia secunda esse ... pullarius nuntiat, -tum praeterea est e. Cvrt. 7, 7, 29 tum sollicitudinis causas *in extis* adparuisse, nunc prorsus e. -tum esse). 23, 36, 10 *consuli* expianti ... ea *prodigia* haud facile -ari haruspices respondebant (27, 23, 1 consules religio tenebat, quod prodigiis aliquot nuntiatis non f. -bant). Svet. Iul. 81, 4 pluribus hostiis caesis, cum -are non posset *eqs.* Lact. mort. pers. 10, 2 trepidabant aruspices nec solitas in extis notas videbant et quasi non -assent, saepius immolabant. Macr. somn. 1, 7, 2 (*v. p. 1503, 22*). Ⓑ *indicatur munus per abl.*: Cic. div. 2, 36 cum ... tristissuma exta sine capite fuerunt ..., proxuma hostia -atur saepe pulcherrime (Liv. 38, 20, 6 cum primis hostiis -asset. Gell. 4, 6, 6 si primis hostiis -tum non erat). Stat. Theb. 2, 246 hi fibris animaque -ant (*cf.* Verg. *l. 64*), hi caespite nudo, nec minus auditi, si mens accepta, merentur ture deos. Svet. Otho 8, 3 expeditionem ... incohavit ... adversissimis auspiciis; nam et victima Diti patri caesa -vit, cum tali sacrificio contraria exta potiora sint. Ⓒ *indicatur numen placandum per dat.*: Cic. div. 2, 38 cum pluribus deis immolatur, qui ... evenit, ut -etur aliis, aliis non -etur? Vir. ill. 4, 4 Iovi Elicio -are non potuit (*cf. Liv. 1, 31, 8* non rite ... curatum id sacrum esse).

(II) *-at ipsa victima* (*respicitur hic illic status hostiae ad exorandos deos idoneae; vix huc pertinet* Cato *l. 14*): Ov. met. 15, 794 victima nulla -at magnosque instare tumultus fibra monet, caesumque caput reperitur in extis (Mart. 9, 31, 9 quae -at argento pro te, non sanguine, Caesar, v. *sc. anser.* 10, 73, 6 vilior haec *toga* nobis alio mittente fuisset: non quacumque manu v. caesa -at). Plin. nat. 8, 183 victimarum probatio in vitulo, ut articulum suffraginis contingat *cauda*: breviore non -ant; hoc quoque notatum, vitulos ad aras umeris hominis adlatos non fere -are (*seq.* deos placari). 8, 207 facilius -are *suem* in dexterum quam in laevum detorta *cauda*. Stat. Theb. 1, 506 nigri tibi, diva *Nox*, -bunt ... greges lustraliaque exta ... edet Vulcanius ignis. Svet. Aug. 96, 2 sacrificio non -anti (*var. l.* -ante, -ato) cum augeri hostias imperasset *eqs.* Sol. 30, 31 *cinnamum* legitur per sacerdotes hostiis prius caesis: quae cum -verint *eqs.* (*cf. Plin. nat. 12, 89* extis impe⟨t⟩ratur venia caedendi). Lact. inst. 4, 27, 3 cum diis suis immolant, si adsistat aliquis signatam frontem gerens, sacra nullo modo -ant (*an sacerdotes subi.?*). -ans *pro adi. fere i. q. aptus ad exorandum, satisfaciendum* (*cf.* litabilis): Lvcan. 6, 524 nec superos orat *maga* ... nec fibras illa -antes novit. Stat. Theb. 4, 619 satiare, *Lai*, -anti sanguine (Schol.: -anti pro -to).

β *pro hostiis offeruntur homines* (*sanguis l. 69; -at ipsa victima infra l. 71*): Verg. Aen. 2, 118 sanguine placastis ventos et virgine caesa ...: sanguine quaerendi reditus animaque -andum Argolica (*cf. l. 35*). Sen. Herc. f. 1039 tibi *Iunoni* hunc dicatum ... gregem cecidi; ... Argos victimas alias dabit. :: nondum -asti, nate: consumma sacrum; stat ecce ad aras hostia (*sc. pater tuus*). nat. 4, 6, 3 si quis nec agnum nec pullum habebat, ... digitum suum ... pungebat et hoc sanguine -bat; nec minus ab huius agello grando se vertebat quam ab illo, in quo maioribus hostiis exorata erat. epist. 67, 9 *Decius* in aciem confertissimam incucurrit, de hoc sollicitus tantum, ut -ret.

γ *offeruntur varia* (*-ant ipsa munera* CE): Pers. 2, 75 haec (*sc. vitam castam sim.*) cedo ut admoveam templis, et farre -bo. Plin. nat. praef. 11 dis lacte rustici multaeque gentes et mola tantum salsa -ant, qui non habent tura (*cf. 12, 83* nec minus propitii erant *dei* mola salsa supplicantibus, immo vero ... placatiores). Stat. Theb. 2, 246 caespite nudo (*v. l. 36*). CE 878, 10 (*aet. Traiani*) pontem qui ... peregit, sacra -turo fecit honore Lacer; qui pontem fecit simul et nova templa dicavit, (12) illic se sölvit, dis nisi vota -ant (*versus obscurius dicti; ultimum corruptum esse suspicatur Huebner CIL II p. XL*). Mart. Cap. 9, 893 ni per illas *virgines* nefas ... libare numinibus, certe -are penitus abnegatum.

b *usu laxiore* (*sc. respectu satisfaciendi sive neglecto sive parum conspicuo; vim perficiendi addunt adverbia p. 1512, 12. 15, ceterum nonnulla ad a trahi possunt; in imagine p. 1512, 12. 41. 43; accedit dat. divinitatis passim*): α *in univ.*: (I) *munere non indicato*: Priap. 70, 8 quae *canis* libamine mentulae comeso tota nocte mihi -at rigenti (*Müller*, rigendo *trad.; coniecerunt alii alia*). Plin. nat. 10, 75 *muscae pestilentiam adferentes* protinus intereunt quam -tum est ei deo *i. Myiagro* (*sim. 29, 106* immolato tauro). Stat. Theb. 1, 561 magnis exercita cladibus ... plebs Argiva -ant (*558* quibus ... causis Phoebi obtestemur honorem). silv. 3, 1, 143. Ach. 2, 13 ex more deis ... aequoribusque austrisque -at. Mart. 8, 15, 2 omnis ... ad Reducem dum -at ara Iovem. 10, 92, 16 omne agelli ... numen seu tu cruore sive ture placabis: '...' dices 'hac ecce mecum dextera -at vobis apsens sacerdos *Martialis*'. Apvl. met. 2, 31, 3 utinam aliquid ... laetificum honorando deo *Risui* comminiscaris, quo magis pleniusque tanto numini -emus. Ps. Orig. tract. 19 p. 204, 26 sacerdos (*i. Christus*) ... -at deo patri, eximiam illi offerens victimam oboedientiam suam (*cf.* Lact. inst. 6, 1, 4 quam innocentiam si quis obtulerit deo, ... satis religiose -bit [*epit. 53, 3* haec acceptabilis victima est, quam de se ipso animus immolaverit]). Qverol. p. 33, 11 R. istis omnibus *Cynocephalis* -andum: si parvo nequeas, at quanti queas. Rvfin. hist. p. 954, 33 (*additamentum ad 7, 28, 2*) *sacerdos* repetit victimas, silentium *oraculi* permanet; iterum atque iterum -at, surdis ingerit fabulam (*explicat* Gloss. V 422, 5 = 430, 72 sacrificat). Prvd. apoth. 460 -ans Hecaten placabat sanguine multo (*acc. et abl. vix ἀπὸ κοινοῦ ponuntur*). perist. 10, 289 velut ... avertat ora de -antis hostia *Iuno*. psych. praef. 6 ad aram cum -are quis velit. *al.* (II) *cum abl. instr.* (*succedit* ex *l. 31*): CIL VI 30837 a 18 = c 18 (*aet. Domitiani*) ut praetor ... -turum se sciat (sacrum faciat *b 18*) ... Volcanalibus ... omnibus annis vitulo robio et verre. Tac. Germ. 9, 1 cui *Mercurio* humanis ... hostiis -are fas habent (Sol. 21, 1. Rvf. Fest. 9 quod h. captivorum diis suis ... -verint [*Scordisci* Amm. 27, 4, 4]). Flor. epit. 3, 4, 2 -are dis sanguine humano ([*var. l.* sanguinem humanum]. Pavl. sent. 5, 23, 16 qui hominem immolaverint exve eius s. -verint. Lact. epit. 18, 4 *in sacris Matris Magnae et Bellonae* antistites non alieno s., sed suo -ant [inst. 1, 21, 16 virilibus -ant, ... cruore sacrificant]. Avg. civ. 3, 27 p. 139, 23 D. *cum* flamen Dialis praecisis venis Iovi etiam suo s. -ret). 4, 8, 3 bubus ... Peloro -vit. 4, 12, 15 *Moesi* concepere votum, ut caesorum extis ducum et -rent et vescerentur. Tert. nat. 1, 15, 2 infanticidio. adv. Iud. 5, 5 quod non terrenis sacrificiis, sed spiritalibus deo -andum sit. Prvd. psych. 784 quisque -are deo mactatis vult holocaustis, offerat in primis pacem. c. Symm. 1, 237 Iano ... -atur auspiciis epulisque sacris (Schol.: sacrificatur). Pavl. Nol. epist. 23, 31 p. 188, 18 *mulier* ipsos sibi pedes *Christi* ... altare constituit; in quibus libavit fletu, -vit unguento, sacrificavit affectu. Rvt. Nam. 1, 45 oramus veniam lacrimis et laude -amus *deae Romae cf. p. (1513, 58.)* *al.*

β *in versione vocis gr. σπένδω* (*cf. p. 1503, 29*): Itala num. 4, 7 (Lugd.) litatoria, quibus -ant (*v. p. 1260, 76*). 28, 7 (Lugd.) -bis litationes ... domino (*gr. σπείσεις σπονδήν, om. Vulg.*).

2 *praevalente vi supplicandi* (*exempla certiora; cum vi perficiendi* Pers. [*indicatur res impetranda per enunt. fin.*] *et* Macr. [*-at ipsa oratio*]): Pers. 5, 120 nullo ture -bis, haereat in stultis brevis ut semuncia recti. Macr. Sat. 3, 2, 7 legimus, quod -are sola non possit oratio, nisi ut is qui deos precatur etiam aram manibus adprehendat (*respicitur Verg. Aen. 4, 219* orantem ... arasque tenentem audiit omnipotens, *cf. Serv. auct. ad l.* diis sacrificatio grata non esset, *sc. nisi aras teneret*). Gloss. II 361, 38 λιτανεύω: -o, depreco. *cf. p. 1510, 83. 1513, 25.*

B *transitive* (*in imag. hic illic apud ecclesiasticos*): 1 *cum obi. int. fere i. q. supplicando peragere, efficere sim.* (*cum colore satisfaciendi maxime apud* Verg. *et* Lvcan.): a sacra, sacrum (*non 'offerenda' indicari docent ablativi muneris apud* Ov. *fast. et* Pavl. Nol.; *ceterum dubitare possis*): Verg. Aen. 4, 50 posce deos veniam sacrisque -tis *eqs.* (Non. p. 424, 23 *ad l.*: impetratis. Serv.: 'diis -tis' debuit dicere; non enim sacra, sed deos sacris -amus, id est placamus; ergo nove dixit). Ov. met. 14, 156 sacris ... ex more -tis. fast. 4, 630 pontifices, forda sacra -ate bove. Lvcan. 1, 632 nec ... tibi ... -vi, Iuppiter, hoc sacrum caesique in pectora tauri inferni venere dei (*antea extispicium describitur*). Stat. Theb. 10, 338 *Phoebo.* silv. 3, 3, 213 manibus. Obseq. 46 aruspices sacra Apollini[s] -anda ... pronuntiarunt. Pavl. Nol. carm. 19, 181 propriis ... -ans furialia sacra vulneribus. Sidon. carm. 1, 21 sacrum ... lingua -bat summaque tunc voti victima cantus erat. *cf. p. 1511, 58.* b *varia*: Stat. Theb. 4, 391 armis *i. thyrsis*, quae tibi *Baccho* festa -ant (*cf. p. 1513, 23*). Apvl. met. 10, 27, 1 feralia mortuis -antur obsequia (Pavl. Nol. carm. 27, 507 te ... sacris psalmisque simul devota -ante o.). Tert. adv. Val. 2 p. 179, 1 infantes testimonium Christi sanguine -verunt (*vix recte interpolatori tribuit Kroymann*). Vvlg. Sirach 35, 3 (*in parte codd.*) propitiationem -are sacrificii super iniustitias (*var. l.* vitare; *gr. non exstat*). *cf. var. l. p. 1511, 54.*

2 *cum obi. muneris fere i. q. supplicando offerre* (*cf. quae l. 57 adnotavimus; color satisfaciendi sublucere videtur apud* Ivst. *et* Capitol.): Prop. 4, 1, 24 pastor ... exta -bat ovis (Prvd. c. Symm. 2, 780 e. -ant sculptis qui tabida saxis. *cf.* perist. 13, 81 salis aut micam iecur aut suis -rent christicolae). Stat. silv. 1, 4, 128 qua nunc tibi (*i. pro te*) pauper acerra digna -em? Tert. patient. 10 p. 15, 24 quem ... honorem -bimus domino deo ...? spect. 12 p. 14, 22 quod ... mortuis -batur, utique parentationi deputabatur. Ps. Orig. tract. 13 p. 146, 23 ut ... simulacris et lapidibus sanguinem (*cf. l. 29 nec non p. 1513, 4*) pecudum et

[*Meijer*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

. . . filiorum . . . -rent. 19 p. 206, 20 an -verit aliquid, quando ipse *Christus* qui offerebat oblatus est. IVST. 20, 2, 14 -tis hostiis obtentoque . . ., quod petebant (GREG. TVR. dorm. 1 [lib- *var. l.*]). CAPITOL. Max. Balb. 8, 6 ut civium sanguine -to specie pugnarum se Nemesis . . . satiaret (*respiciuntur ludi gladiatorii ut* PRVD. c. Symm. 1, 391 talia pro patriae . . . -anda salute. 2, 1125 mortes miserorum hominum [*ad 1?*]). HIER. psalt. sec. Hebr. 16, 4 non -bo (*var. l.* lib-, *cf. p. 1338, 44*) libamina eorum de sanguine. CENTO de eccl. 98 sanguine quaerendi reditus animamque -ando (*respicitur* VERG. *p. 1511, 64*). *al.*

3 *cum obi. divinitatis sim. fere i. q. supplicando placare*: **a** *usu communi* (*cf.* SERV. *p. 1512, 61 ; vix huc* PRVD. *p. 1512, 21; color satisfaciendi sublucet passim*): OCTAVIA 757 caesis -are victimis numen deum, utexpientur noctis et somni minae (981 hospitis . . . caede -atur n. superum. LVCAN. 7, 171 Stygii . . . numina regni infernumque nefas et mersos nocte furores. AMM. 22, 9, 8 venerato n. hostiisque -to et votis. 29, 1, 31 -to conceptis carminibus n.). PS. SOL. Pont. 20 *Venus* votis . . . -ta fac saltem primas pelagi libemus harenas. NON. p. 523, 9 'operari' est deos religiose et cum summa veneratione sacrificiis -are (VERS. metr. Mar. Victorin. gramm. VI 92, 3 qui nunc hilares -are deam. AMM. 22, 8, 34 deos hostiis -antes humanis). CLAVD. 3, 154 horrendos manes sacrisque -vi nocturnis Hecaten. *pro deo ponitur dies festus* (*sc. cum colore celebrandi sim.; aliter p. 1512, 70*): PAVL. NOL. carm. app. 2, 1 lux festa sacris vult -ari paginis. **b** *praevalente vi precandi* (*cf. sub A 2*): PRISC. gramm. III 276, 17 precativa . . . accusativo iunguntur: 'oro, obsecro, obtestor, quaeso, -or (-o D^2), precor, supplico'. *exempla desunt.*

II *vi ex usu technico deflexa de eis, qui explent, quodcumque debetur, necesse est* (*passim vigente imagine sacrificandi*): **A** *vindicandis sceleribus, laesionibus, iniuriis sim.*: **1** *intrans. fere i. q. satisfacere* (*cum abl. passim*, de *l. 41*): **a** *tamquam parentando*: CIC. Flacc. 96 a Flacco Lentuli poenae per vos expetuntur; quam potestis P. Lentulo . . . mactare victimam gratiorem, quam si L. Flacci sanguine illius nefarium in nos omnes odium saturaveritis? -emus igitur Lentulo, parentemus Cethego. SEN. Ag. 577 (*de Graecorum naufragio nocturno*) postquam -tum est Ilio (*Gronov.*, illo *E*, *om. A*), Phoebus redit. FLOR. epit. 2, 5, 4 strictae in principum colla secures legatorum manibus -vere (3, 18, 14 non prius finem caedium fecit, quam Asculi eversione m. tot exercituum, consulum direptarumque urbium diis -retur). AMM. 19, 7, 1 ruina urbis animis -asse caesorum. **b** *variis modis*: PLIN. paneg. 52, 4 *statuae Traiani* manebunt . . ., illae autem *Domitiani* . . . strage et ruina publico gaudio -verunt. APVL. met. 3, 8, 4 de latronis huius sanguine legibus vestris et disciplinae publicae -ate. 5, 30, 6 tunc iniuriae meae -tum crediderim, cum eius *Amoris* comas . . . deraserit *Sobrietas*. 8, 5, 9 nec . . . suae saevitiae -tum saltem tanto periculo *Tlepolemi* cernens potuit expleri *Thrasyllus*. TERT. scorp. 3 p. 151, 19 ob hanc . . . idololatriam . . . viginti tria milia domesticis obtruncata gladiis divinae irae -verunt. COD. Theod. 10, 10, 12, 1 ut . . . detecta ibi calumnia eius supplicio publicae severitati -etur.

2 *trans., obi est*: **a** *scelus, i. q. expiare*: BELL. Hisp. 24, 6 centurionum interitio hac adversariorum poena est -ta. **b** *satisfactio, i. q. offerre*: SEN. Med. 1020 plura non habui, dolor, quae tibi -rem.

B *quibuslibet actionibus*: **1** *intrans., fere i. q. satisfacere*: APVL. met. 6, 28, 3 sat tibi *Fortunae* miseris istis cruciatibus meis -tum est. 9, 20, 2 novis amplexibus Amori rudi -bant, . . . prima stipendia Veneri militabant nudi milites. ENNOD. epist. 7, 28, 3 p. 194, 16 nec nocturnis forte inlusionibus (*sc. Cynegiae epitaphium poscentis*) operis mei sudore -vi. 9, 30, 4 p. 252, 23 -andum illis *hominibus* est laudatione praecipua, a quibus sumpsit exordium felicitas (*cf. p. 1512, 43*). **2** *trans. i. q. trucidando offerre* (*sc. fere pro victima, cf. e. g.* immolare *vol. VII 1, 489, 61*): IORD. Get. 125 *Hunni* ad Scythiam properant et quantoscumque prius in ingressu Scytharum habuerunt, -vere victoriae, reliquos . . . subegerunt.

part. praes. litans, -antis *pro adi. p. 1511, 59, pro subst. p. 1512, 23. in lusu verborum cum* libare *p. 1342, 5.*

deriv.: litabilis, litamen, litatio, litator, litatoria, ? litatura.

compos.: e-, per-, prolito. *Meijer.*

litor *v.* lictor *p. 1374, 62.*

lītorālis, -e. *a* litus. *scribitur* -ter- SOL. 11, 6 *M*; -tur- GLOSS., NOT. Tir.; -ria- AVG. *var. l.*, *v. s.* litorarius. NOT. Tir. 89, 16. *i. q. ad litus pertinens* (GLOSS. αἰγιαλώδης): CATVLL. 4, 22 neque ulla vota -bus diis sibi (*phaselo*) esse facta, cum veniret a marei eqs. APVL. apol. 34, 7 nugas marinas et quisquilias -is. TERT. nat. 1, 13, 4 *Iudaeorum* orationes -es (*i. quae in litore proferuntur*). SOL. 9, 9 *ut loca quaedam Graeciae*, sint licet facie mediterranea, appareant tamen specie i-. IVST. 12, 10, 6 -bus Indis. SYMM. epist. 6, 11, 3 -bus spatiis. 6, 77(78) amoenitas -is. 8, 46(45), 1 -i siccitate. SERV. ecl. 2, 24 'actaeo' -i debemus accipere. AMBR. hex. 4, 6, 26 si mare spectes e specula aliqua -i ([*Basil. hex. 6, 9 p.* 140^B ἀπὸ σκοπιᾶς ἐπὶ μέγα πέλαγος τετραμμένης]. in psalm. 118 serm. 11, 9, 2). Iob 4, 9, 34 (*in imag.*) in secessu quodam piae mentis . . . -i. in Luc. 4, 1 qui magnum mare -i parant navigatione transmittere altioris conpendium cursus . . . vitantes. PALLAD. hist. mon. I 9 p. 282^A (=VITAE patr. 7, 19, 3 p. 1042^D) -i naviculae (*gr. p. 66, 4 B.* σκαφίδιον βουκολικόν). VEN. FORT. carm. 3, 4, 1 (*in imag.*) -i . . . in margine. GLOSS. V 334, 54 Baiae: baln<e>ae -is. *neutr. plur. pro subst.*: SOL. 11, 6 Varro in opere, quod de -bus est (*fort. idem ac liber* de ora maritima; *var. l.* litoribus).

lītorānius *v. s.* litorarius.

lītorārius, -a, -um. *a* litus. *i. q. ad litus pertinens*: PLIN. nat. 9, 65 *mullis* -ris (-riis *edd.*, litoralis *var. l.*). AVG. in psalm. 135, 7 -a (litorialis *var. l.*) civitas super mare fundata *esse dicitur*. CAEL. AVR. chron. 3, 5, 74 -a moratione. 3, 7, 94 -a navigatio. 5, 11, 134 arenae -ae. ISID. orig. 19, 1, 27 trabariae amnicae naves . . ., quae alio nomine -ae dicuntur. *neutr. plur. pro subst. i. q. itinera -a*: ITIN. Anton. Aug. p. 6, 3 *ab hoc ad illum locum* -a (litorania *P*, *vocem omiserunt ceteri codd.*) mansionibus his: *eqs.* 489, 6 ab Ydrunti -a Leucas *eqs.*

lītoreus, -a, -um. *a* litus. *scrib.* -ter- Ov. met. 15, 369 *cod. h*, -rius THEOD. MOPS., *in var. l.* AVSON. 393, 59 p. 247 P. INTERPR. cod. Theod. *i. q. ad litus pertinens* (*fluminis* VERG. Aen. 3, 390 (= 8, 43): VERG. Aen. 3, 390 (= 8, 43) ilicibus. 12, 248 aves. Ov. am. 1, 1, 29 myrto. met. 10, 127 cancri (15, 369 MANIL. 3, 316). 15, 725 harenam. (MANIL. 5, 191 LVCAN. 9, 296. 9, 441 RVT. NAM. 1, 345. *cf.* STAT. Theb. 6, 304 pulvere). SIL. 8, 432 Cuprae (*item de oppidis maritimis* STAT. silv. 3, 2, 38 Anthedona. MART. 10, 78, 1 Salonas. 12, 5[2], 1 Pyrgos. CORIPP. Ioh. 6, 385 urbes. THEOD. MOPS. epit. in psalm. 47, 8 ad p. 312. 8—13 civitas [71, 10^a ad p. 474, 1—2]. *ibid.* loca [INTERPR. cod. Theod. 4, 13, 1 GLOSS. II 217, 44. III 245, 54]). STAT. Ach. 1, 285 Palladi -ae (*i. in litore cultae*) celebrabat Scyros honorum forte diem. 1, 702 arcis. MART. 10, 58, 2 domum. AVSON. 393, 59 p. 247 P. domus . . . abundat -is . . . spoliis; referuntur ab unda corroco *eqs.* 418, 11 p. 285 scopuli. AMM. 22, 8, 10 navigatio (23, 6, 70). 23, 6, 11 dimensione. PRVD. c. Symm. 1 praef. 15 saepibus. CLAVD. 15, 519 muro. MACR. Sat. 5, 13, 21 cum marino motu et -os fluctus . . . describit *Homerus*. DIOSC. 5, 116 p. 216, 11 speluncis -is (*gr. 5, 91* ἐκ τῆς αἰγιαλίτιδος ἄμμου εὑρισκομένης κατά τινας . . . ὑποσκαφὰς τῆς θαλάσσης). EVSTATH. Basil. hex. 7, 1, 9 aequorei, -i, altivagi, petrei . . . pisces (*gr.* τὰ αἰγιαλώδη . . . τῶν ἰχθύων). 7, 5, 6 -is habitatoribus (*gr.* παραλίων). CE 1531 A 1 (*in ora Dalmatica, saec. V*) -a praessus scruposae margine r<up>is *fons est.* SEDVL. op. pasch. 3, 6 p. 235, 6 -as harenosi callis oras. ISID. orig. 17, 7, 50 myrtus a mare dicta, eo quod magis -a arbor. ort. et obit. 128 saxa.

lītoriālis *v.* litorarius. **lītoriōsus** *v.* litorosus.

lītorōsus, -a, -um. *a* litus. **1** *i. q. litoris similis, sterilis*: FAB. MAX. hist. 1 Aeneas aegre patiebatur in eum devenisse agrum macerrimum -issimumque (litorio- *var. l.*). **2** *i. q. ad litus pertinens*: PLIN. nat. 37, 151 callais . . . -o mari similis. *Plepelits.*

***lītotēs** *f.*, λιτότης. *praeter nominativum singularem aliae formae occurrere non videntur. litteris graecis traditur vel editur apud* PORPH. *et* DON., *extra rem gramm. iam* CIC. fam. 7, 26, 2 lex sumptuaria, quae videtur λιτότητα attulisse. *nomen figurae rhetoricae* (*ad rem v. Weyman, Jahrb. f. class. Phil. Suppl. 15, 1886, 457 sqq.*): **1** *significantur formae affirmativae* (*cf. Weyman, l. c. 468 sqq.*): PORPH. Hor. carm. 1, 17, 7 'subtilis et tenuis' -ς est σχῆμα (epod. 10, 1/2 'olentem' . . . pro putido dictum accipe, est enim σχ. -ς). SERV. Aen. 1, 77 'mihi iussa capessere fas est' figura est -s, quae fit, quotienscumque minus dicimus et plus significamus per contrarium <contrarium> intellegentes *eqs.* (*suppl. Weyman ut sub 2*). 12, 143 'ut te cunctis . . . praetulerim' -s figura per contrarium, plus enim dicit et minus significat *eqs.* **2** *significantur formae negativae* (GLOSS. V 368, 28 -s: duo negativa unum adfirmant): DON. Ter. Ad. 141 'non nihil' -ς figura est (Hec. 482. 775. *al. ibidem.* SERV. ecl. 3, 74 georg. 1, 82. 2, 125. 3, 56. Aen. 1, 387 -s f. per contrarium <contrarium> significans [*suppl. Weyman ut sub 1*]. 479. 5, 39. *al. apud eundem; v. et sub 1*). 142 est . . . altera -ς (*solum ponitur ut* Hec. 424. *al.* SERV. georg. 2, 129. 3, 404. 7, 9. 261. SCHOL. Hor. epist. 1, 7, 17 SCHOL. Hor. gloss. Γ carm. 2, 19, 15. SCHOL. Ter. p. 151, 8. 169, 5 ubi minus dicitur et plus intelligitur). *B.*

litron *v.* nitrum.

***littera**, -ae *f.* [*orig. incertae. Sch.*] *de orig.*: MAR. VICTORIN. gramm. VI 5, 5 -am quidam quid putant dictam? quasi legiteram . . ., quia legenti iter praebeat (DIOM. gramm. I 421, 26 quia legitur vel quod legentibus iter ostendit . . . vel quod legendo iteratur. *sim.*: SERV. gramm. IV 421, 3 SERG. gramm. IV 475, 5 EXPLAN. in Don. gramm. IV 518, 31 CLEDON. gramm. V 26, 26 POMP. gramm. V 98, 15 PRISC. gramm. II 6, 12. 108, 13 ISID. orig. 1, 3, 3. *al.*); quidam quid dixerunt? leviteram . . ., quia levat, ut iteretur, id est delectat, iterum ut scribatur. DIOM. *l. c.* vel a litura, quam patitur (PRISC. gramm. II 6, 12). *scribitur*: litte-: *in titulis et in codd. passim.* lite-: LEX repetund. (CIL I^2 583) 52 (litieram *aes, ut vid.*). CIL I^2 595, 6. 596, 13 terae. III 11451, 1 VI 1417, 4 X 8214, 5 XIII 8355, 13. *al. et saepe in codd.* (*fort. ex hac scriptura pendent veriloquia supra l. 64 sqq. allata*). leite-: LEX repetund. (CIL I^2 583) 34. litaras: TAB. Albertini 28, 9 (*cf. Väänänen, Etude . . . p. 26*). *notatur* l: CIL III 459 A (*v.* 14199^2) e(xem plum) s(acrarum) l(itterarum). PAP. Tjäder 6, 14 (*dubitante editore*) mag(ister) l(itterarum). *de prosodia*: i *longam testatur* DIOM. gramm. I 470, 1, *dubium an recte; cf. scripturam* leite- *supra et Heraeus, Arch. lat. Lex. 14, 1906, 403.* *nom. pl.* -ai CIL I^2 595, 6. *formas metro adaptatas v. p. 1528, 9.* NOT. Tir. 20, 27 -a. *legitur inde a ?*NAEVIO, PLAVTO, ?ENNIO. [*dalm.* latera; *it.* lettera; *sard. centr. et mer.* líttera; *raet. or.* letare; *francog.* lettre (*et var. dial.*); *prov. vet.* letra, [*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

prov. letro, *vasc.* letre; *cat.* lletra; *hisp.* letra; *port.* letra. *cf. M.-L. 5087. Wartburg V 377sqq. Battisti-Alessio III 2211. Wagner II 33. Corominas III 80. Machado II 1325. St.*] [*confund.* -ae *cum* litterulae HIER. epist. 52, 5, 7; *cum* studia CIC. Pis. 70. -a *cum* syllaba OV. rem. 476.]

i. q. γράμμα, quae vox respondet, ubi nihil aliud adnotatur.

I *respicitur minima pars verborum scripta vel dicta, sc. nota scripturae (l. 39sqq., distinguitur l. 13sqq.) vel vox articulata (l. 36sqq., cf. p. 1518, 9sqq.)*: A *definitiones grammaticorum sim. (iuris consulti l. 16; definitur*: 1 *quae in numero -arum habeantur*: VARRO frg. Cassiod. gramm. VII 153, 4 -arum partim sunt et dicuntur, ut a et b; partim dicuntur neque sunt, ut h et x; quaedam neque sunt neque dicuntur ut φ et υ (*cf. Keil ad l.*). QVINT. inst. 1, 5, 19 apud nos potest quaeri, an in scripto sit vitium, si h -a est, non nota (DON. gramm. IV 392, 26 quam *h* alii -am, alii adspirationis notam putant. *cf.* VEL. gramm. VII 80, 8 quid ... interest, utrum notam *geminationis* an -am *geminatam* ponas. PAVL. dig. 37, 1, 6, 2 notas -as non esse). GELL. 2, 3, 1 h -am, sive illam spiritum magis quam -am dici oportet, inserebant eam veteres nostri *eqs.* POMP. gramm. V 108, 7 x -a pro duabus fungitur consonantibus; ... multi dicunt istam -am, multi negant. PRISC. gramm. II 13, 9 auctoritas ... tam Varronis quam Macri ... nec k nec q nec h in numero adhibet -arum. 2 *quid sit -a*: VEL. gramm. VII 46, 2sqq. primum ... definitio -ae varia fuit apud plerosque; alii enim sic definierunt '-a est initium vocis explanatae', alii sic: '-a est initium vocis significantis', alii '-a est minima pars orationis' (DON. gramm. IV 367, 9 vocis articulatae [DIOM. gramm. I 421, 15 ab elemento incipiens una figura notabilis. SERG. gramm. IV 475, 7 CLEDON. gramm. V 26, 26 CASSIOD. inst. 2, 1, 2]. EXPLAN. in Don. gramm. IV 519, 22 vocis. PRISC. gramm. II 6, 7 vocis compositae. *cf.* MAR. VICTORIN. gramm. VI 5, 30 humanae vocis pars. POMP. gramm. V 99, 20 pars vocis articulatae ... ima et novissima); ... alii dixerunt '-a est initium scriptilis vocis'. SCAVR. Diom. gramm. I 421, 16 -a est vocis eius, quae scribi potest, forma. PROB. inst. gramm. IV 48, 33 -a est elementum vocis articulatae (DOSITH. gramm. VII 381, 6 CHAR. gramm. p. 4, 10 B. *cf.* CHALC. comm. 272 elementa sermonis. BOETH. arithm. 2, 1 p. 77, 9 articularis v.). CHALC. comm. 44 -ae, quae sunt primae voces individuae atque elementariae (MAR. VICTORIN. gramm. VI 5, 5 -a est vox simplex una figura notabilis. PRISC. gramm. II 6, 10 vox, quae scribi potest, individua). MAR. VICTORIN. gramm. VI 5, 10 a nonnullis nota vocis articulatae dicta est (PRISC. gramm. II 6, 23sqq. -a ... est n. elementi et velut imago quaedam vocis literatae; ... elementa proprie dicuntur ipsae pronuntiationes, notae autem earum -ae; abusive tamen et elementa pro -is et -ae pro elementis vocantur. Ps. PRISC. gramm. III 519, 2). 194, 10 -a ... est figuratio quaedam, qua cum aliis adnexa vox emissa comprehenditur (*item* AVDAX gramm. VII 324, 20 uniformis figura, qua *eqs.*). DIOM. gramm. I 421, 19 elementum est minima vis et indivisibilis materia vocis articulatae ...; huius figura -a vocatur *eqs.* (421, 27 elementum quidem est vis ipsa et potestas, -a autem f. est potestatis. AVDAX *l. c.* BOETH. herm. sec. 1, 1 p. 23, 16 inscriptio atque f. partis minimae vocis articulatae). PRISC. gramm. III 108, 10 dicuntur ab Apollonio prima materies vocis esse humanae individua. *al.* 3 *quae sint genera -arum*: VEL. gramm. VII 46, 11sqq. quidam ... omnes -as vocales esse dixerunt ..., quia omnes -ae voces explanant; alii dixerunt omnes esse consonantes, quoniam in 'Catone' scribendo non minus sonet a ⟨-a cum c⟩ quam c -a cum a. PROB. inst. gramm. IV 49, 3 nominantur vocales, semivocales et mutae, sed semivocales et mutae appellantur consonantes. MAR. VICTORIN. gramm. VI 5, 15 -arum aliae sunt vocales, aliae consonantes (DON. gramm. IV 367, 9 DOSITH. gramm. VII 381, 9 CHAR. gramm. p. 4, 14 B. *eadem divisio*: SERV. gramm. IV 421, 4 SERG. gramm. IV 475, 10 EXPLAN. in Don. gramm. IV 519, 26 POMP. gramm. V 99, 31. *al.*). *sim. al.* 4 *quae ad -am pertineant*: PROB. inst. gramm. IV 48, 35sqq. accidit uni cuique -ae nomen, figura, potestas: nomen -ae est quo appellatur, ... figura -ae est qua notatur et qua scribitur, potestas -ae est qua valet, hoc est qua sonat (*sim.* MAR. VICTORIN. gramm. VI 5, 14sqq. 194, 17sqq. DON. gramm. IV 368, 14sq. DOSITH. gramm. VII 381, 8sq. CHAR. gramm. p. 4, 12sqq. B. DIOM. gramm. I 421, 28sqq. PRISC. gramm. II 7, 26sqq. *al.*).

B *exempla notionis vulgatae* (*in imag. p. 1516, 65. 1517, 24. 1519, 6sqq.*): 1 *in universum*: a *locutiones verbales* (*addidimus quaedam subst. et adi. cognata vel affinia*): α *-as scribere, legere, delere sim.*: PLAVT. Asin. 767 ne illi sit cera, ubi facere possit -as (CIC. ac. 2, 6 LYGD. 1, 12 OV. epist. 5, 2 trist. 1, 11, 1 Pont. 2, 10, 4. *al.*; *cf.* TIRO Gell. 10, 1, 7 fierent). Bacch. 941 quae hic sunt scriptae -ae (Pseud. 544ª in libro cum scribuntur calamo -ae. CIC. Arch. 18 VARRO frg. Gell. 10, 1, 6 OV. epist. 5, 26. 19 [20], 40. VAL. MAX. 3, 2 ext. 4 sanguine suo. QVINT. inst. 9, 4, 40. *al.*; *cf.* PLAVT. Pseud. 27 conscriptis. LEX repetund. [CIL I² 583] 52 perscripta siet. CIC. dom. 137 essent ... inscriptae [SEN. benef. 4, 37, 4. 4, 38, 2 oculis. *cf. p. 1519, 10*]. VAL. MAX. 2, 2, 7 subscribi. TERT. nat. 1, 10, 37 superscribitis). Pseud. 25 has ... nisi Sibulla legerit, interpretari ... posse neminem (VARRO ling. 6, 66 PRIAP. 16, 5 OV. epist. 20 [21], 240 trist. 1, 11, 1). RHET. Her. 3, 18, 31 imagines sicuti -ae delentur, ubi nihil utimur (TERT. nat. 1, 19, 3 arrepta spongea vel inter⟨sa li⟩ngua). CIC. S. Rosc. 57 -am illam ... ad caput dfigent (*cf.* BOETH. cons. 5 carm. 4, 9 figere). Verr. II 2, 189 -ae lituraeque omnes adsimulatae et expressae de tabulis in libros transferuntur (SVET. Aug. 87, 3 non dividit verba nec ab extrema parte versuum abundantes -as in alterum transfert, sed ibidem statim subicit circumducitque). dom. 137 ut, si quae essent incisae (Phil. 14, 33 PLIN. nat. 16, 35 GELL. 10, 1, 9. 17, 9, 17. *al.*) aut inscriptae -ae, tollerentur (SEN. benef. 6, 6, 3 si quis scriptis nostris alios superne inprimit versus, priores -as non tollit, sed abscondit). div. 1, 23 sus rostro si humi A -am inpresserit (MIN. FEL. 21, 5 [23, 10 M.]. CYPR. idol. 2. *al.*; *cf.* OV. epist. 10, 140 pressa [BOETH. cons. 5 carm. 4, 9]). SEN. benef. 4, 37, 4 dignus ... fuit, cui non inscriberentur illae -ae, sed insculperentur. COLVM. 10, 251 -a ... pangitur in cera ... mucrone magistri. PLIN. nat. 13, 73 vestibus -as intexere (APVL. met. 11, 16, 7. *cf. p. 1519, 18*). *al.* β *-is scribere, signare sim.*: PLAVT. Rud. 1294 cubitum ... longis -is signabo (*cf.* CIC. ac. 2, 2 consignamus). RHET. Her. 3, 17, 30 qui -as sciunt, possunt id, quod dictatur, eis scribere (CIC. Verr. II 4, 103 Punicis. leg. 2, 11 VARRO ling. 5, 48 LIV. 7, 3, 5 SEN. dial. 4, 26, 2 CVRT. 10, 1, 14 PETRON. 29, 1 PLIN. nat. 6, 150. 35, 116. *al.*; *cf.* CIC. Verr. II 4, 93 erat inscriptum [LIV. 40, 29, 4 PLIN. nat. 28, 29 TAC. Germ. 3, 2. *al.*]. de orat. 2, 360 perscribere [PAVL. dig. 29, 1, 40 pr., *ubi* praescr- *trad.*]. CAES. Gall. 5, 48, 4 *epistulam* conscriptam [SVET. Iul. 81, 1. *al.*]. VLP. dig. 14, 3, 11, 3 proscribere). 3, 18, 31 utimur (CAES. Gall. 6, 14, 3. MELA 1, 57 perverse. PLIN. nat. 7, 210. *al.*; *cf.* -arum usus: MANIL. 2, 755sq. VAL. MAX. 5, 4 ext. 5 PLIN. nat. 7, 193 QVINT. inst. 1, 7, 31. 11, 2, 9. *al.*). CIC. Verr. II 2, 154 in basi statuarum maximis -is incisum (4, 74 LIV. 6, 29, 9. 42, 12, 6. *al.*). fam. 1, 9, 15 monumentum ... cruentis inustum -is esse. CAES. Gall. 1, 29, 1 tabulae ... -is Graecis confectae. LIV. 28, 46, 16 titulo Punicis Graecisque -is insculpto (VAL. MAX. 1, 1 ext. 2). PAVL. FEST. p. 113 inlitterata pax est, quae -is conprehensa non est. p. 164 nefasti dies n -a notantur (QVINT. inst. 1, 7, 29 PROB. litt. sing. gramm. IV 271 SVET. Aug. 97, 2. *al.*; *cf.* QVINT. inst. 1, 7, 27 enotamus. APVL. met. 11, 22, 8 praenotatos. PRVD. perist. 1, 2 adnotavit [COD. Iust. 6, 21, 15, 1 *a. 334*]). PETRON. 103, 4 implevit ... frontes utriusque ingentibus -is. PLIN. nat. 7, 119 praecepta ... Delphis consecrando aureis -is. 16, 237 titulus aereis -is Etruscis ... significat (QVINT. inst. 1, 7, 28 GELL. 10, 1, 9. *al.*). 35, 62 aureis -is in palliorum tesseris intextum nomen. TAC. ann. 3, 57, 2 senatus consulta aureis -is figenda in curia. SVET. Cal. 41, 1 proposuit ... legem ... minutissimis -is. *al.* *cum praepos.*: CIC. inv. 2, 16 ut omne nomen ex aliquibus, non ex omnibus -is scribitur (TEST. porcelli p. 347 [269] ex -is aureis. *cf.* FEST. p. 214 per u -am [p. 309 PAVL. FEST. p. 51 SVET. gramm. 6, 4. *al.*]. p. 258 cum c -a ultima). γ *-is mandare sim.* (*quas locutiones, dum nihil aliud significent nisi 'scribendo servare, tradere sim.', huc referre maluimus; aliter p. 1521, 50sqq. 1523, 11sqq.*): SISENNA hist. 127 gesta -is ... mandavimus (CIC. Cluent. 140 Planc. 74. Phil. 2, 54 -is mandari, ... memoriae prodi. 2, 105. 13, 37 -is memoriaeque. de orat. 2, 7. 52 orat. 140 fin. 1, 11. *al.* CAES. Gall. 6, 14, 3 PAVL. FEST. p. 16 SEN. epist. 8, 2 MELA 1, 59 PLIN. nat. 9, 25. *al.*). VARRO ling. 5, 30 sunt qui ... -is tradiderint (QVINT. inst. 1 prooem. 4 artem orandi. CAPITOL. Max. Balb. 8, 7 LAMPR. Alex. 25, 1 Heliog. 34, 2. *cf.* SPART. Sept. Sev. 16, 4 in -as). CAPITOL. Gord. 5, 6 quae *adclamatio* ... in -as relata est (Pert. 9, 6 LAMPR. Comm. 12, 10. Diad. 5, 6 [in -is *codd.*]. SPART. Ael. 3, 8 Carac. 8, 1 TREB. trig. tyr. 7, 1. *al.*; *cf.* VEG. mil. 2, 3 p. 37, 12 conferrent). 21, 5 in -as misi (GALLICAN. Avid. 3, 3 LAMPR. Alex. 3, 2. 5. 48, 6 Heliog. 1, 1. 18, 4. *al.*). TREB. Claud. 1, 1 in -as dirigendus est. Gall. 16, 1 vita Gallieni ... -is intimata. *al.* δ *-as docere, discere, scire, nescire sim.* (*ea afferimus, quibus -as scribendas vel legendas significari apparet; cetera, sive ad prima doctrinae elementa sive ad altiores artes spectant, ad IIB 2 referre maluimus*): RHET. Her. 3, 17, 30 qui -as sciunt, possunt ... eis scribere (CIC. Verr. II 4, 127 rep. 5, 5. PETRON. 58, 7 lapidarias. TAB. cer. Herculan. 24 [Par. del pass. 3, 1948, 179] quod is se negaret -as scire [TAB. cer. Dac. (CIL III p. 948sq.) 9, 2. 10, 2. 11, 3 MOD. dig. 27, 1, 6, 19. *al.*]. VVLG. Is. 29, 11 COD. Iust. 6, 22, 10, 1. 6, 23, 31, 2. 4. *al.*; *cf.* PAVL. dig. 29, 2, 93, 1 scientia -arum). SEN. suas. 2, 16 fugerunt Athenienses; non enim Othryadis nostri -as didicerant (*i. 'sanguine suo scribere velut O.', in imagine pro 'mori'. proprie*: CVRT. 4, 4, 19 haec gens *Tyriorum* -as prima aut docuit aut didicit. TAC. ann. 11, 14, 3 IREN. 1, 20, 1 [1, 13, 1 H.]. ANON. Vales. 14, 79 quattuor -as subscriptionis. CAES. AREL. serm. 8 p. 42, 12 minime didicisse). QVINT. inst. 1, 1, 25 donec -as qui instituuntur facie norint, non ordine (CE 454, 1 -a(s) qui nosti, lege *eqs.* CYPR. epist. 27, 1 HIER. epist. 53, 5, 1 RVFIN. Orig. in num. 2, 2 p. 11, 13 CAES. AREL. serm. 8 p. 42, 13). NOVELL. Theod. 16, 3 si -as testator ignoret vel subscribere nequeat (CONC.^{S} II 3, 1 p. 116, 3 COD. Iust. 6, 23, 31, 4 PAP. Tjäder 4—5 B IV 4. *cf.* COD. Iust. 6, 30, 22^{b} ignarus ... -arum). COD. Iust. 6, 22, 10, 5 peritum -arum (*cf.* 6, 23, 29, 1 -arum imperitia [6, 23, 30]. 6, 23, 31pr. -arum peritia. INST. Iust. 1, 25, 8 imperiti -arum). ε *-as invenire, tradere sim.* (*cf. l. 67*): CIC. Sull. 45 cum -ae posteritatis causa repertae sint, quae subsidio oblivioni esse possent (PLIN. nat. 7, 192 TAC. ann. 11, 14, 1. 2 SERV. Aen. 2, 81. *al.*; *cf.* MAR. VICTORIN. gramm. VI 23, 14 repertores -arum). nat. deor. 3, 56 *Mercurius* dicitur ... Aegyptiis leges et -as tradidisse. PLIN. nat. 7, 192 -as ... in Graeciam attulisse ... Cadmum (7, 193 in Latium. *cf.* TAC. ann. 11, 14, 1 intulisse Graeciae) ... Palameden adiecisse quattuor

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(Tac. ann. 11, 43, 3) ... duas ab Epicharmo additas (Tac. ann. 11, 43, 3 Svet. Claud. 41, 3) ... (193) in Aegypto invenisse quendam nomine Menen (Pompon. dig. 1, 2, 2, 36 Serv. Aen. 6, 749. *al.; cf.* Plin. nat. 5, 67 -arum inventionis. Qvint. inst. 3, 7, 8 inventa, ut ... -arum. Tac. ann. 11, 14, 1 -arum ... inventores). Svet. Claud. 41, 3 novas ... commentus est -as tres. Ampel. 9, 5 *Mercurius* Aegyptiis -as ... dixit. Tert. coron. 8 l. 8 primas -as Mercurius enarraverit. *al.*

b *epitheta notabiliora (ad sonum spectantia v. sub 2 bβ; addidimus locut. praepos. l. 27); respicitur*: α *magnitudo vel forma sim.*: Plavt. Bacch. 991 minutas (Cic. Verr. II 4, 93 Sen. dial. 4, 26, 2 nat. 1, 6, 5 Svet. Cal. 41, 1. *al.; cf.* Vopisc. Tac. 11, 8 minutulas). 992 grandes (Cic. Verr. II 4, 74 Treb. trig. tyr. 33, 4). Poen. 837 cubitum longis (1294. *cf. p. 1518, 69. de quantitate v. sub 2*). Cic. Verr. II 2, 154 maximis (*cf.* Sen. nat. 1, 6, 5 maiores). Petron. 29, 1 quadrata. 58, 7 lapidarias. 103, 4 ingentibus. Grom. p. 362, 30 L. capitaneas. *al.* β *integritas, claritas*: Cic. Verr. II 2, 187 integrae (2, 191). Sen. nat. 1, 6, 5 obscurae ... clariores (Plin. nat. 33, 122 Vlp. dig. 14, 3, 11, 3. *al.*). Scrib. Larg. 231 confusas. Plin. nat. 13, 81 caducae. Stat. silv. 1 praef. a situ ... iam paene fugientes. Svet. Aug. 7, 1 paene iam exolescentibus. Gell. 17, 9, 12 truncas atque mutilas. *al.* γ *materia, color*: Cic. Verr. II 4, 93 argenteis (*cf.* Test. porcelli p. 347 [269] aureis [Plin. nat. 7, 119. 35, 62 Tac. ann. 3, 57, 2. 3, 59, 2. *al.*]. Plin. nat. 16, 237 aereis [Rvfin. apol. adv. Hier. 1, 25 (24) l. 39]. Svet. Aug. 7, 1 ferreis. *sim. al.*). fam. 1, 9, 15 (*in imag.*) cruentis (*cf.* Cod. Iust. 6, 21, 15, 1 [*a. 334*] sanguine ... rutilantibus). Mart. 9, 12 (13), 5 Erythraeis ... facta lapillis. 14, 5, 2 nigra. *al. cf.* Ov. ars 3, 628 e lacte recenti -a. δ *gens, quae utitur*: Cic. Verr. II 4, 103 Punicis (Liv. 38, 46, 16). 4, 127 Graecam (orat. 160 Varro ling. 8, 64. 65 Caes. Gall. 1, 29, 1. *al.*). Varro ling. 9, 51 Latinarum (Liv. 40, 29, 4 Plin. nat. 35, 116. *al.*). Cvrt. 5, 5, 6 barbararum. Plin. nat. 7, 192 Assyrias. 16, 237 Etruscis. 36, 64 Aegyptiae (Tac. ann. 2, 60, 3 Treb. trig. tyr. 22, 13. *al.*). Qvint. inst. 1, 7, 26 Aeolicam (12, 10, 29). *al.*

c *-arum notae, formae, nomina, ordo sim.*: Cic. part. 26 ut illa *litteratura* constat ex notis -arum (Tusc. 1, 62 div. 2, 85 Val. Max. 6, 8, 7 Cvrt. 5, 5, 6. 8, 9, 15 Petron. 105, 2. *al.*). nat. deor. 2, 93 formae -arum vel aureae vel qualeslibet (Fest. p. 202. Qvint. inst. 1, 1, 21. 24. 26 eburneas. 1, 7, 11. 12, 10, 29 Tac. ann. 11, 13, 2. 11, 14, 2. *al.*). Varro ling. 5, 117 figuram -ae v (Cels. 8, 4, 9 Plin. nat. 2, 7. 21, 65. *al.*). 9, 51 vocabula -arum Latinarum (Plin. nat. 5, 48. *al.*). Bell. Alex. 27, 1 a similitudine -ae (Cels. 7, 5, 2^B. 7, 28, 2. 8, 4, 14 Qvint. inst. 5, 13, 8 Plin. epist. 2, 17, 4. *al.*). Prop. 4, 3, 5 si qua incerto fallet te -a tractu. Manil. 2, 755 ut ... pueris monstratur -a primum per faciem (Colvm. 3, 13, 13 Qvint. inst. 1, 1, 25. *al.*) nomenque suum (Qvint. inst. 1, 1, 24. *al.*), tum ponitur usus. Cels. 7, 5, 4^B ad speciem -ae ⟨v⟩ (Colvm. 3, 13, 12 Amm. 22, 8, 4. *al.*). Sen. epist. 94, 51 digiti illorum *puerorum* ... per -arum simulacra ducuntur. Colvm. 6, 5, 4 o -ae ductus (Plin. nat. 8, 6 Qvint. inst. 10, 2, 2). Mela 2, 115 *Sicilia* Graecae -ae imaginem, quae delta dicitur, efficit. Plin. nat. 37, 138 reliquas *gemmas* per -arum ordinem explicabimus (*i. alphabeticum ut* Qvint. inst. 1, 1, 25 Char. gramm. p. 412, 17 B. Hier. epist. 30, 2, 1. *in scriptura secreta*: Svet. Iul. 56, 6). Gell. 13, 31, 10 -arum apices (17, 9, 12 Hier. epist. 62, 1. *al.*). *al.*

d *varia selecta*: Plavt. Pseud. 42 per ceram et linum (*codd. Plautini*, lignum *Auson. 414 p. 273 P.*) -asque interpretes salutem impertit (*cf.* Mart. 7, 45, 4 quem frequenti felix -a [*sc. s*] pagina salutat. CE 926, 1 -a Theorianis semper dictura salutem [*at Bücheler epistulam intellegit*]). Rud. 1157 in eo ensiculo -arum quid est? Trin. 915 -is recomminiscar: ⟨c⟩ est principium nomini. Enn. (?) ann. 625 multum ante alias infelix -a theta! Rhet. Her. 3, 17, 30 loci cerae aut cartae simillimi sunt, imagines -is *eqs.* (*comparatur memoria cum arte scribendi et legendi ut* Cic. de orat. 2, 354 part. 26). Cic. Arat. 6 simili quia forma -a claret (*sc. qua Deltoton sidus*). Verr. II 2, 187 ut usque ad alterum r -ae constarent integrae, reliquae omnes essent in litura. de orat. 2, 130 ut -ae ad verbum scribendum *occurrunt.* nat. deor. 3, 62 una -a explicare, unde ductum sit *nomen* (*cf.* Varro ling. 7, 2 interpretationem ... et exili -a expedita⟨m⟩ et praeterita[m] obscura[m] multa). Varro Men. 320 quod Delphice cantat columna -is suis ἄγαν μηθέν. ling. 10, 55 oratio cum ex -is constat, tamen eam grammatici de -is ostenderunt (*locus vix sanus varie temptatus*). Caes. Gall. 6, 14, 4 eos, qui discunt, -is confisos minus memoriae studere, quod fere plerisque accidit, ut praesidio -arum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant. *al.*

2 *usu grammaticorum vel rhetorum (nec non poetarum singula verba tractantium; fere in dubio est, utrum de -is scriptis an dictis agatur)*: **a** *in univ.* (*exempla selecta*): Plavt. Truc. 264 comprime sis ⟨e⟩iram. :: (*quasi 'eram' intellegens*) eam ... tu ... comprime ... :: '⟨e⟩iram' dixi: ... dempsisti unam -am (Rhet. Her. 4, 21, 29. 4, 22, 30 Varro ling. 7, 1 Ov. fast. 1, 326. *al.; cf.* Varro ling. 5, 6 -arum ... demptione). Rhet. Her. 1, 6, 10 -arum mutatione (Fest. p. 166 Qvint. inst. 1, 5, 16. 1, 7, 13. *al.; cf.* Varro rust. 1, 31, 3 -a una mutata [1, 31, 4 Ov. fast. 5, 482 Pavl. Fest. p. 13. *al.*]. *sim. al.*). 4, 21, 29 addendis -is (4, 22, 30 Rvt. Lvp. 1, 3. *cf.* Varro ling. 5, 6 -arum ... additione). *ibid.* transferendis -is (Qvint. inst. 1, 6, 22). *ibid.* -arum ... transiectione (Varro ling. 5, 6). Cic. orat. 158 'ex usu' dicunt et 'e re publica', puod ... in altero esset asperitas, nisi -am sustulisses. 161 postremam -am detrahebant, nisi vocalis insequebatur (Qvint. inst. 1, 5, 10. 1, 6, 32. 6, 3, 53. *cf.* 1, 5, 16 -arum detractionem. *sim. al.*). Varro ling. 5, 96 i tertia -a extrita (rust. 2, 1, 7 Gell. 12, 14, 6. *cf.* Nigid. Gell. 10, 5, 1 detrita est). 6, 2 ut verba -as alia assumant, alia mittant. 7, 1 verbum, quod conditum est e quibus -is oportet. 10, 25 ex quibus -is quodque verbum constet (Qvint. inst. 1, 7, 1 quibus). Fest. p. 294 omnia vocabula x -a finita (Plin. dub. serm. frg. Char. gramm. p. 151, 26 B. p. 167, 11 p. 169, 2 Qvint. inst. 1, 5, 60. *al.*). *talia passim.*

b *-ae enuntiantur, sonant sim.*: α *exempla varia*: Rhet. Her. 4, 12, 18 si vitabimus eiusdem -ae nimiam adsiduitatem. 4, 21, 29 adtenuatione aut conplexione ... productione ... brevitate eiusdem -ae. Cic. de orat. 1, 260 cum ... ita balbus esset *Demosthenes*, ut eius ipsius artis, cui studeret, primam -am non posset dicere (Val. Max. 8, 7 ext. 1 Qvint. inst. 1, 4, 14. *cf.* Cic. Brut. 159 'indoctus' dicimus brevi prima -a [*cum abl. ut* Qvint. inst. 12, 10, 29]. Gell. 5, 12, 9 per has duas -as). 3, 41 nolo exprimi -as putidius, nolo obscurari neglegentius (off. 1, 133 -ae neque expressae neque oppressae. Qvint. inst. 8, 3, 45 quae e. nisi labris coeuntibus non potest. 9, 4, 40). 3, 46 ut iota -am tollas et e plenissimum dicas. Brut. 133 de sono vocis et suavitate appellandarum -arum. (*cf.* 259 suavitas vocis et lenis appellatio -arum). 259 dilatandis -is. orat. 151 quod eas -as (*sc. vocales hiatum efficientes*) tanto opere fugerit (*cf.* 153 fuga -ae vastioris). 154 quia, si ita diceretur, obscaenius concurrerent -ae. 158 adiuncti *verbi* prima -a praepositionem commutavit (*sc. per assimilationem, cf.* Plin. dub. serm. frg. Char. gramm. p. 172, 2 B. si r -a praecesserit ..., sequi debet l). 187 quodsi et angusta quaedam atque concisa et alia est dilatata et diffusa oratio, necesse est id non -arum accidere natura, sed intervallorum ... varietate. Varro ling. 9, 44 quid similius videtur, quam in his est extrema -a 'crux, Phryx'? quas qui audit voces, auribus discernere potest nemo *eqs.* Nigid. Gell. 19, 14, 6 inter -am n et g est alia vis; ... n non esse lingua indicio est, nam si ea -a esset, lingua palatum tangeret. Ov. ars 3, 293 cum legitima fraudatur -a voce, blaesaque fit iusso lingua coacta sono. fast. 5, 196 Chloris eram, quae Flora vocor: corrupta Latino nominis est nostri -a Graeca sono (Qvint. inst. 8, 3, 45 continuata cum insequente in naturam eius corrumpitur). 5, 536 perdidit antiquum -a prima sonum (Fest. p. 202 u -ae s. Qvint. inst. 1, 4, 7. 8. 1, 11, 4. 9, 4, 40. *al.*). Fest. p. 273 'redarguisse' per e -am ... enuntiasse (*cf.* Pavl. Fest. p. 15 per e -am efferebantur). Pers. 1, 110 sonat hic de nare canina -a (Qvint. inst. 8, 3, 16 melius sonantibus. *al.*). Plin. nat. 7, 192 -as ... quarum omnium vis in nostris cognoscitur (Qvint. inst. 1, 7, 10. 11. 1, 11, 4. 12, 10, 29). Qvint. inst. 1, 1, 31 inoffensa ... -arum inter se coniunctio *in lectione.* 1, 4, 12 quid in -is proprium, quid commune, quae cum quibus cognatio (1, 4, 16 t -ae cum d. *al.; cf.* 1, 6, 24 -arum adfinitatem). 1, 5, 18 -as *ae* enuntiare veris syllabis (1, 11, 4 suis quaeque -ae sonis. *cf.* Mar. Victorin. gramm. VI 32, 20 de enuntiatione ... -arum. Prisc. gramm. II 7, 6 pronuntiationes). 1, 7, 7 cum dico 'optinuit', ... b -am ratio poscit, aures magis audiunt p. 1, 7, 29 nec 'Gnaeus' eam -am in ... nota accipit, qua sonat. 6 prooem. 11 expressa proprietas omnium -arum. *al.* β *epitheta ad sonum -arum spectantia*: Ⓘ *varia*: Cic. orat. 153 vastioris. 163 insuavissima. Nigid. Gell. 19, 14, 6 vocales (*al., v. sub A 3; cf.* Fest. p. 355 semivocales [Vlt. Syll. gramm. IV 219, 15. 221, 12. *al.*]). Ov. fast. 5, 482 aspera ... lenem. Fest. p. 355 mutas (Pavl. Fest. p. 123 Plin. nat. 20, 156 Prob. inst. gramm. IV 50, 5 Char. gramm. p. 470, 21 B. *al.*). Pers. 1, 110 canina (*i. r*). Qvint. inst. 1, 7, 9 consonantem (*al., v. sub A 3; cf.* Apvl. mund. 20 insonae, semisonantes ... sonantes). 9, 4, 34 plenior ... angustior. 12, 10, 27 iucundissimas ex Graecis. 12, 10, 31 mugiente. Gell. 2, 3, 2 inspirantis. Ⓘⓘ *quantitatem indicantia*: Cic. orat. 159 brevi (Qvint. inst. 1, 7, 3. 11. *al.*) ... producta (Qvint. inst. 1, 6, 7. 1, 7, 2. *al.*) ... longa (Qvint. inst. 1, 7, 3. 11. *al.*). Rvt. Lvp. 1, 3 porrigenda (Qvint. inst. 1, 6, 32) aut contrahenda. Qvint. inst. 1, 6, 32 correptis (1, 7, 2. *al.*).

3 *varia notabilia*: **a** *-ae digitis efficiuntur* (*cf. Isid. orig. 1, 26, 1* sunt quaedam et digitorum notae ..., quibus secum taciti proculque distantes colloquuntur): ?Naev. com. 79 *Tarentilla* (?) cum alio cantat, adtamen alii s⟨uo⟩ dat digito -as. Ov. am. 2, 5, 18 non oculi tacuere tui, conscriptaque vino mensa, nec in digitis -a nulla fuit.

b *in iocis* (*cf.* Plavt. *sub 2a*): Plavt. Aul. 77 ex me ut unam faciam -am long⟨am, me⟩um laqueo collum quando obstrinxero. 325 trium -arum homo ...: fur (*cf.* Rud. 1305 una -a plus sum quam medicus. :: tum tu mendicus es? Trin. 345 pudere quam pigere praestat totidem -is. Priap. 7, 1 cum loquor, una mihi peccatur -a, nam te pe-dico semper *eqs.* Mart. 11, 18, 25 errasti ... -a ... una: ... praedium dedisti, mallem ... prandium dedisses). Pseud. 23 quaerunt -ae hae sibi liberos: alia aliam scandit. Petron. 56, 9 (*de cena*) 'muraena et -a': murem cum rana alligata fascemque betae. **c** *de -is propria manu scriptis, quibus scriptor cognoscatur* (*de* Cic. Att. 7, 2, 3 *v. p. 1528, 70*): Plavt. Bacch. 730 propterea ⟨te⟩ volo scribere, ut pater cognoscat -as, quando legat (Ov. Pont. 2, 10, 4 cognitane est nostra -a facta manu? Epist. Sapph. 1 ecquid, ut adspecta est studiosae -a dextrae, protinus est ... cognita nostra ...?). Ivv. 13, 138 vana ... dicunt ... chirographa ..., arguit ipsorum quos -a gemmaque. Conc.^S II 3, 2 p. 114, 19 cognoscimus suscriptiones; nos suscripsimus, nostrae sunt -ae. Cod. Iust. 6, 23, 28, 6 quidam testamentum suum omne manu propria con-

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

scripsit et post eius -as testes adhibiti suas subscriptiones supposuerunt; . . . sequantur huiusmodi scripturam . . . -ae testium; . . . si quinque testium -ae testatoris scripturae coadunentur. 7, 6, 1, 1^c testibus adhibitis, qui post eius -as sive in subscriptione positas sive per totum textum effusas suas -as supponentes fidem . . . possint . . . praebere.
d *in imagine de rebus naturalibus*: *α de scriptura in floribus lecta*: Ov. met. 10, 216 ipse *Phoebus* suos gemitus foliis inscribit et AI AI flos habet inscriptum funestaque -a dicta (ducta *var. l.*) est (*de hyacintho ut*: 13, 397 -a communis pueroque viroque *sc. Hyacintho et Aiaci* inscripta est foliis, haec nominis illa querellae. Plin. nat. 21, 66 ita discurrentibus venis, ut Graecarum -arum figura AI legatur inscriptum). Pavl. Fest. p. 87 in flore eius *fabae* luctus -ae apparere videntur (Plin. nat. 18, 119 -ae lugubres). *β de agmine gruum volantium*: Lvcan. 5, 716 grues primo . . . volatu effingunt varias . . . figuras; mox ubi percussit . . . notus . . . alas, confusos . . . glomerantur in orbes et turbata perit dispersis -a pinnis. Mart. 13, 75, 1 turbabis versus nec -a tota volabit, unam perdideris si Palamedis avem. Clavd. 15, 478 ordinibus variis per nubila texitur ales -a pennarumque notis conscribitur aer. **e** *de compendio scripturae*: Manil. 4, 197 scriptor . . . velox, cui -a verbum est quique notis linguam superet *eqs.* **f** *in descriptione figurarum geometricarum*: Vitr. 1, 6, 12 erit . . . centrum, ubi est -a A. *ibid.* dum . . . tangat . . . lineam rotundationis, ubi erit -a C. *ibid.* in qua linea erunt -ae E et F. *et saepius apud eundem.* **g** *de notis musicis*: Boeth. mus. 4, 3 p. 309, 14sqq. sane si quando dispositionem notarum Graecarum -arum nuncupatione descripsero, lector nulla novitate turbetur; Graecis enim -is in quamlibet partem nunc inminutis, nunc etiam inflexis tota haec notarum descriptio constituta est.

C *cum acumine ita dictum, ut respiciatur rerum scriptarum forma -is concepta* (*fere opponitur sensus verborum, sententia auctoris, apud Christianos etiam spiritus; aliter opponitur* re vera *sim. p. 1522, 3*): **1** *usu communi* (*fere plur.; sing. collect.* Cic. Caecin. 66. 77 *et sub b*): **a** *exempla varia*: Rhet. Her. 2, 10, 14 calumniatoris esse officium verba et -as sequi, neclegere voluntatem (Cic. inv. 2, 133 quam rem verbo et -is mutare non possint, eam re ipsa et iudicio maximo commutare. Caecin. 65 si . . . verbis et -is . . . contenditur. 66 qui te verbo -aque defendas. 77 verbo ac -a ius omne intorqueri. part. 136 in consilio atque in mente scriptoris, non in verbis ac -is vim legis positam esse. *cf. l. 48. 58*). Cic. inv. 1, 56 quodsi -is corrigi neque ab illo . . . scriptoris voluntas potest *eqs.* 1, 69 desinite -as legis perscrutari et legem . . . ex utilitate rei publicae considerate (2, 141 qui . . . non ab sententia, sed ab -is l. recesserit. *cf. p. 1520, 65*). 1, 70 quodsi -ae non exstarent, magnopere eas requireremus, ut ex iis scriptoris voluntas cognosceretur. 2, 128 propius accedere ad scriptoris voluntatem eum, qui ex ipsius eam -is interpretetur. 2, 141 leges nobis caras esse non propter -as, quae tenues et obscurae notae sint voluntatis. 2, 143 aequitatem -is urgeri, quae voluntate . . . defendatur. Caecin. 65 aucupia verborum et -arum tendiculas (*cf.* 84 ad istas verborum angustias et ad omnes -arum angulos revocas). *sim. al. apud eundem.* Tert. scorp. 15 p. 178, 2 ut recedant -is suis sensus. Pavl. dig. 44, 7, 38 non figura -arum, sed oratione, quam exprimunt -ae, obligamur. Evagr. vita Anton. prol. (Hier. epist. 57, 6, 2) ex alia in aliam linguam ad verbum expressa translatio sensus operit . . .; hoc . . . ego vitans ita beatum Antonium . . . transposui, ut nihil desit ex sensu, cum aliquid desit ex verbis; alii syllabas aucupentur et -as, tu quaere sententias (*respicitur translatio ut* Hier. epist. 57, 6, 3 nec adsedit -ae dormitanti . . ., sed quasi captivos sensus in suam linguam . . . transposuit). Hier. epist. 53, 8, 5 in -is sensum latentem. 64, 20, 2 per -as ad verba descendimus, per verba venimus ad sensum. *al.* **b** ad -am (*cf. p. 1520, 55*): Sen. suas. 7, 14 cum . . . totum locum ad -am . . . diceret. Qvint. inst. 9, 1, 25 quem . . . locum ad -am (-as *A*) subieci. Rvfin. Orig. princ. praef. 4 p. 6, 14 *ut libros descriptos* emendet ad -am. *al.*

2 *usu christiano* (*sing. collect.; et numerus et usus e locis sacrae scripturae [v. sub a] pendent, de quorum notione viri docti ambigunt: sunt qui potius ad IIA referant, cf. Schrenk apud Kittel, Theol. Wtb. z. NT s. v. γράμμα p. 765sqq., qui intellegit 'lex eiusque praecepta', quo nonnulla, maxime sub b, transire vix negaverimus. sed quoniam exempla ecclesiasticorum et cum sacra scriptura et cum usu sub 1 descripto [cf. imprimis locut. praepos.] artius cohaereant, omnia huc inserere maluimus*): **a** *strictius respicitur lex Iudaeorum vel verba eius*: *α in sacra scriptura, sc. epistulis Paulinis* (*subest oppositio πνεῦμα — γράμμα*): Itala Rom. 2, 27 (Ambrosiast. *ad l.* = Vvlg.) qui per -am et circumcisionem praevaricator es legis. 2, 29 (*ibid.*) circumcisione cordis qui spiritu, non -a *Iudaeus est* (Vvlg. circumcisio c. in sp., non -a). 7, 6 (*ibid.* = Vvlg.) ut serviamus in novitate spiritus et non in vetustate -ae. II Cor. 3, 6 (*ibid.*) qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti non -a, sed spiritu (Vvlg. non -ae, sed spiritus); -a enim occidit, spiritus autem vivificat.

β apud ecclesiasticos: Ⓘ *exempla varia*: Tert. adv. Marc. 5, 11 p. 611, 15 duplicem vim creatoris . . . -ā occidentis per legem et spiritu vivificantis per euangelium. 5, 13 p. 620, 24 eius erit spiritus circumcidens cor, cuius et -a metens carnem. pudic. 17 p. 257, 11 etsi habitare bonum in carne sua negavit, sed secundum legem -ae . . ., secundum autem legem spiritus liberat ab infirmitate carnis (Gavdent. serm. 8, 49 G. 10, 17 aut naturalis lex aut mandati lex aut -ae lex. 10, 20 Filastr. 156, 7. Hier. in Ier. 6, 26, 4 l. -ae lege spiritus commutatam. Pelag. in Rom. 3, 20. 21. 7, 6 *opp.* spiritalis gratiae. Rvfin. Orig. in gen. 15, 5 p. 134, 8 per Moysem l. -ae scribit *deus. al.*). Filastr. 136, 4 ammonitio . . . -ae subsecuta est, ut in -a etiam Christi . . . praesentia . . . speraretur. Ambr. Iac. 2, 3, 12 quia ipse *Iudaeus* legis mysteria videre non potuit et quae habebat nescivit oracula, qui -am faenerabat gentibus, nunc ab his spiritalis doctrinae gratiam mutuatur *eqs.* Iob 1, 5, 12 p. 217, 21 renovata est gratia, inveteravit -a. Noe 22, 79 -a evidens est, quod . . ., altior autem interpretatio hoc habet, quod *eqs.* Hier. epist. 18A, 12, 1 aliud -a, aliud mysticus sermo significat. 52, 2, 1 si occidentem sequaris -am (52, 10, 3 in Ezech. 32, 1 p. 308^C. *al.*). 53, 5, 3 *Iesus* clausus latebat in -a. in Ezech. 32, 1 p. 306^C haec super simplici -a cursim dixisse sufficiat; veniamus ad intelligentiam spiritualem. hom. Orig. in Ezech. 3, 2 p. 350, 14 ut ab apicibus -ae recedentes verbum et sapientiam et voluntatem eius requiramus. hom. Orig. in Luc. 31 p. 176, 3 qui amici sunt -ae (Rvfin. Orig. in gen. 6, 3 p. 69, 5 a. et defensores. p. 70, 6 -ae a., non spiritus. *al.; cf.* Orig. in Ios. 9, 4 p. 349, 18 adsertores -ae Iudaei, qui spiritum legis ignorant. Orig. princ. 2, 11, 2 p. 184, 8 -ae solius discipuli). Rvfin. Orig. in gen. 6, 1 p. 66, 15 ut . . . auferat velamen -ae et aperiat lumen spiritus (Orig. in lev. 1, 1 p. 280, 17). Orig. in num. 11, 2 p. 78, 16 -ae doctrinam (*opp.* mysticum sensum). Orig. in cant. prol. p. 69, 7 a -a conscendere ad spiritum (Verec. in cant. 2, 10 altius a -a conscendamus. *cf.* Orig. in Matth. ser. 66 p. 154, 21 super -am quidem paulo . . . superius ascenderunt. p. 155, 11 qui non permanserunt in -a, sed quaerentes ascendere . . . super eam *eqs.*). Avg. civ. 20, 21 p. 458, 19 D. tarditas mentis contenta -ae superficie (20, 24 p. 470, 2 Prosp. in psalm. 147, 16). fid. et op. 21, 39 sola lex, id est -a sine spiritu. Hesych. in lev. praef. p. 789^A ut . . . defenderem . . . -am . . . ad altiorem eam intellectum deducendo. *al.* Ⓘⓘ *locut. praepos. sollemnes*: iuxta -am: Filastr. 141, 3 quae . . . diversitas *festivitatum* i. -am celebratur a Iudaeis et secundum spiritalem scientiam. Hier. in Ezech. 40, 24 p. 387^A i. intelligentiam viliorem, hoc est i. -am (*opp.* i. spiritualem sensum). hom. Orig. in Luc. 33 p. 185, 24 plus i. sacramentum quam i. -am. in Ier. 1, 25, 2 *opp.* i. intellegentiam spiritalem (2, 17, 2. 3, 64, 2). 2, 24, 2 i. occidentem -am et non i. spiritum vivificantem (*cf.* 6, 19, 2 *opp.* i. spiritum). 2, 87, 3 *opp.* i. ἀναγωγήν (6, 15, 4). 3, 12, 2 *opp.* i. tropologiam. 4, 13, 2 *opp.* spiritaliter (6, 51, 3 Greg. M. moral. 2, 52. 3, 55 p. 626^B). Greg. M. moral. 8, 42 i. -am perscrutari. 14, 42 *historiae verba* i. -am expositione non indigent (*opp.* per sensus . . . mysticos). *al.* ex -a: Filastr. 147, 6 *quidam haeretici* non . . . intellegentes virtutem scripturarum ex -a paganitati consentiunt. secundum -am: Filastr. 153, 1 s. -am ita dixisse scripturam (Hesych. in lev. 5, 1—13 p. 834^A). 155, 1 *opp.* s. intellegibilem rationem. Ambr. fug. saec. 2, 13 in quo s. -am haeret interpretatio; . . . ergo quia haeret -a, quaeramus spiritalia. Iob 1, 5, 12 p. 217, 21 subruit intellectum s. -am et statuit intellegentiam spiritalem. Noe 29, 111 *opp.* s. altiorem . . . sensum (30, 115. 33, 124). Hier. epist. 21, 13, 5 haec si s. -am intellegimus (hom. Orig. in Luc. 21 p. 127, 18 si mystice intellegatur . . . et non s. simplicem -am. Orig. in 1 reg. 1, 9 p. 16, 19 *opp.* spiritaliter. in Matth. 15, 22 p. 415, 32 *gr.* κατὰ τὴν λέξιν). in Ezech. 33, 21/22 p. 321^C *opp.* iuxta anagogen. Rvfin. Orig. princ. 4, 3, 4 p. 329, 17sq. *gr.* κατὰ τὸ ῥητόν . . . κατὰ τὴν λέξιν. *al.* de -a: Hier. hom. Orig. in Luc. 31 p. 176, 2 ut de simplici -a eos, qui amici sunt -ae, interficias. ad -am (*cf. 1b*): Avg. conf. 5, 14, 24 *scripta vetera* cum ad -am acciperem, occidebar; spiritaliter itaque plerisque . . . locis expositis *eqs.* (doctr. christ. 3, 20 ne figuratam locutionem ad -am accipias. gen. ad litt. 8, 1 p. 230, 3. *al.* Prosp. in psalm. 103, 3 Sedvl. op. pasch. 4, 5 p. 258, 11. *al.*). 6, 4, 6 cum ea, quae ad -am perversitatem docere videbantur, remoto mystico velamento spiritaliter aperiret. in psalm. 88 serm. 1, 7 l. 7 si intelligatur sine mysterio ad -am (Cassiod. in psalm. 146, 8 l. 160 *opp.* si allegorice dicta sentimus). *al.* Ⓘⓘⓘ *accedunt determinationes*: Tert. monog. 13, 5 si *apostolus* mortificari nos iubet legi per corpus Christi, quod est ecclesia, quae spiritu novitatis constat, non per -am vetustatis, id est legis (Rvfin. Orig. in gen. 6, 3 p. 69, 5 in cant. 3 p. 182, 22. *al.; cf.* Orig. in Matth. ser. 27 *sub b et* Hesych. in lev. 11, 1—8 p. 905^D legalis). Filastr. 134, 7 Iudaeorum secundum -am (Hesych. in lev. 2, 11 p. 810^D paganorum sapientia et I. -a linguae ecclesiae, id est doctrinae, subiecta est. *cf.* Orig. in Matth. ser. 119 p. 252, 3 Iudaicae -ae occidentis ministri). Rvfin. Orig. in num. 12, 1 p. 93, 18 non multum mihi iuris videtur historica -a possidere; . . . unde vilitas -ae ad pretiositatem nos spiritalis remittit intelligentiae. Petr. Chrys. serm. 115 p. 517^C vetus homo et vetus -a totam corrupit . . . disciplinam (*cf.* Greg. M. in Ezech. 1, 6, 12 in testamenti veteris -a testamentum novum latuit per allegoriam).

b *latius transfertur ad textum totius scripturae vel euangeliorum*: Priscill. tract. 1, 30 *deus* in omni -a sive Hebraea sive Latina sive Graeca . . . rex regum et dominorum dominus est. Orig. in Matth. 15, 1 p. 350, 12 amatores euangelicae -ae. in Matth. ser. 27 p. 48, 2 -am legis sequentes in infidelitatem . . . incurrunt, -am autem euangelii qui sequuntur, id est simplicem narrationem ipsius, salvantur.

D *per hyperbolen in enuntiatis negatis vel irrealibus fere pro minima re* (*sing.*): Cic. Verr. II 1, 92 cum ad HS viciens quinquiens redegisse constaret, . . . nullam -am pupillo, nullam matri eius,

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

nullam tutoribus reddidit. 4, 127 si unam -am Graecam scisset. Cluent. 184 in quibus tabellis de furto nulla -a invenitur (de orat. 1, 86). Arch. 18 cum -am scripsisset nullam (Att. 2, 2, 2 potius ..., quam unam -am scriberet). har. resp. 11 *domum* ne una quidem attigit -a religionis. Pis. 44 ut ... nullam sit ad senatum -am (nullas ... -as *pars codd.*) mittere ausus. de orat. 3, 60 cum ipse -am Socrates nullam reliquisset. Brut. 27 ante Periclem ... -a nulla est, quae quidem ornatum aliquem habeat et oratoris esse videatur. ac. 2, 6 ne -am quidem ullam fecimus nisi forensem. Att. 13, 39, 2 neque ullam -am ad me (*sine verbo ut* fam. 15, 6, 1 *tu*, quem haec tertia iam epistula ante oppressit, quam tu scidam aut -am). 14, 16, 3 a quo adhuc nulla -a est. Ov. am. 2, 5, 18 *sub B3a.* Ib. 4 nulla ... exstat -a Nasonis sanguinolenta. trist. 2, 566 nulla venenato -a mixta ioco est. 5, 3, 54 nulla ... iudicio -a *a vobis scripta* laesa meo est. MART. 7, 51, 8 ut pereat chartis -a nulla meis (*cf.* IVVENC. 1, 487 legis non -a saltem aut apicis parvi ... distinctio deerit [*Matth. 5, 18* iota unum aut unus apex non praeteribit]). PLIN. epist. 3, 9, 37 hic erit epistulae finis ...; -am non addam. *al.*

II *respiciuntur ea, quae notis componuntur, sc. scripta ipsa vel argumenta, artes, quae scriptis continentur, hic illic etiam studia illis artibus dedita* (*plurale tantum, cf.* CHAR. gramm. p. 36, 6 B.; *quo numero tam singuli quam plures libri, epistulae sim. significantur, cf. maxime sub C1b. usus numeri singularis in appendice grammatica describitur*): A *praevalet respectus librorum, scriptorum sim.*:

1 *de quolibet genere scriptorum, sc. de testimoniis, instrumentis, libellis, chirographis sim., sensu plurali etiam collective de variis generibus scriptorum*: a *in universum*: PLAVT. Trin. 168 aedes venales hasce inscribit -is (*i. proscriptione*). CAECIL. com. 202 aut tu illum *patrem* furto fallas aut per -as (*cf.* LEX VRSON. [CIL I^2 594] 81, 22 fraudem per -as facturum esse). CATO or. frg. 1, 21 (34 M.) ad socios ... dispertieram alio frumentum, alio legatos, alio -as *eqs.* (*cf.* TAC. hist. 2, 86, 4 sparguntur per Gallias -ae). TITIVS or. frg. (51, 2 M.) Macr. Sat. 3, 16, 16 *iudex* tabulas poscit, -as inspicit (CIC. Verr. II 3, 171 posco rationes, inspicio -as. POMPON. dig. 29, 2, 29. *al.*). AFRAN. com. 173 id aurum me condonat -is. LEX repetund. (CIL I^2 583) 34 sei qua tabulas, libros leiterasve pop⟨licas privatasve produ⟩cere proferreque qu⟨e volet ...⟩ (CIC. Verr. II 2, 106. 177. 4, 37. 140. Flacc. 23 *opp.* retentae sunt in accusatorum potestate. *al.*). RHET. Her. 3, 9, 17 ut si ab narratione dicere incipiamus aut ab aliqua firmissima argumentatione aut -arum aliquarum recitatione. CIC. Quinct. 38 ubi non modo res erat, sed ratio quoque omnis et omnes -ae (*cf.* Verr. I 20 omnes publicae privataeque -ae Romae sunt). Q. Rosc. 6 si eandem vim ... habent adversaria quam tabulae, quid attinet codicem instituere, conscribere, ordinem conservare, memoriae tradere -arum vetustatem. div. in Caec. 28 non te ex Sicilia -as in Verrem deportare (Verr. II 3, 106. 4, 91. 140) velle arbitrantur, sed quod isdem -is illius praetura et tua quaestura consignata sit (Verr. II 3, 109 leg. 3, 46. *cf.* CALL. dig. 22, 4, 5 sine -arum ... consignatione), asportare te velle ... -as suspicantur. Verr. I 33 hominem tabulis, testibus, privatis publicisque -is auctoritatibusque accusemus (II 2, 114 publice -is, legationibus, testimoniis accusant, queruntur, arguunt). II 1, 88 quae *renuntiatio* erat in publicas -as relata (*cf. p. 1516, 42 sqq. et* 3, 73 -is publicis mandata est. 5, 103 ut publice ... quae vellet in -is [-as *pars codd.*] civitatum tolli et referri iuberet. Flacc. 74 ut ... reciperent in suas -as publicas. *al.*). 2, 60 Epicratem -as publicas corrupisse (2, 90. 93. 105. 107. 110 Flacc. 39). 2, 173 ut eae -ae, quibus existimatio C. Verris laederetur, removerentur (2, 174. 175. 176. 177. 180. 182. 3, 166). 2, 177 crimen ... nisi -is confirmetur (Font. 4. *cf.* Scaur. 19 -arum ... aliquo genere). 2, 180 quae istius furta indicarent. 3, 112 si omnino nullas confecerat -as (5, 147. *cf.* 4, 35 sunt ... factae. Flacc. 44 cum civitate ... conficientissima -arum). *ibid.* ea est ... ratio decumanorum, ut sine plurimis -is confici non possit (*cf.* Font. 4 nummus nullus sine -is multis commotus est). 3, 166 propter inopiam testium ac -arum. 3, 169 ut tanta auctoritate -arum, tot testibus publicanis convincare (5, 103 certis -is, testibus auctoritatibusque). 4, 138 cum ab omnibus mandata, legatos, -as testimoniaque sumpsissem. 4, 140 quas ego -as obsignandas publico signo ... curavi. 4, 149 omnium mihi tabularum et -arum fieri potestatem. 5, 148 scriptum exstat in isdem -is (VARRO rust. 2, 11, 10 in publico Ardeae). Font. 3 ratio -arum confectioque tabularum habet hanc vim, ut ex acceptis et datis quidquid fingatur aut surripiatur aut non constet, appareat. dom. 137 neque ullum est passus ex ea dedicatione -arum exstare monumentum (ad Q. fr. 2, 1, 11 ut tu ipse auctoritatem et m. aliquod decreti aut -arum tuarum relinquas. *aliter p. 1522, 71*). *al.* LIV. 31, 44, 9 Athenienses ... -is verbisque, quibus solis valent, bellum ... gerebant. 45, 29, 1 iusserat -as ... omnes, quae ubique depositae essent, et pecuniam regiam conferri. QVINT. inst. 12, 1, 45 innumerabilia sunt bonis causis malisque communia: testes, -ae, suspiciones, opiniones. FRONTIN. aq. 103, 2 ne quis sine -is Caesaris, id est ne quis aquam publicam non impetratam ... ducat. SVET. Vesp. 8, 3 -as ... revocavit (*sc. quibus quendam praefectum fecerat*). GAIVS inst. 3, 89 aut ... re ⟨con⟩trahitur obligatio aut verbis aut -is aut consensu (3, 119a. *cf.* 3, 128 -is o. fit. 3, 131 rei, non -arum o. [*cum gen. ut* 3, 134 COD. Theod. 2, 4, 6 INST. Iust. 3, 21 tit.]). ITALA Luc. 16, 6 (cod. b *al.*) *vilicus ad debitorem domini sui*: accipe -as tuas et ... scribe quinquaginta (*item* 16, 7 [cod. b *al.* = VVLG.]; *Vulg. priore loco, cod. a al. utroque* cautionem, *codd. e l utroque* chirographum. *inde* RVFIN. Orig. in gen. 13, 4 p. 120, 18 unusquisque ... nostrum in his, quae delinquit, efficitur debitor et peccati sui -as scribit). *al.* b *opponitur* re vera *sim.*: CIC. Flacc. 32 utrum ista classis cursu et remis an sumptu tantum et -is navigarit. 76 cum ... coronam auream -is imponebant, re vera non plus aurum tibi quam monedulae committebant. LIV. 3, 56, 13 utrum ... appellatio ... ostentata tantum inanibus -is an vere data sit. *sim. subaudienda oppositione*: LIV. 33, 31, 2 -as inanes vana specie libertatis adumbratas esse. TERT. adv. Marc. 1, 27 p. 328, 16 prohibet delinquere, sed -is solis.

c *in muneribus indicandis*: COD. Theod. 6, 26, 1 in rebus prima militia est, secundus in -arum praesidiis pacis ornatus; ideoque scriniorum nostrorum merita perpendentes secundum eis in privilegiis locum tribuimus, ut omnes, qui ... in scriniis laboraverunt memoriae ac dispositionibus (*vix recte trad.*; dispositionum *coni. vulgo*) epistularum ac libellorum *eqs.* CASSIOD. var. 1, 12, 2 dignitas -arum (*de quaestura ut* 5, 4, 1. *cf. p. 1533, 54*). 5, 21, 1 militia -arum (*cf. p. 1533, 51*).

2 *de -is missis allatisque fere i. q. epistula* (*v. vol. V 2, 681, 18 sqq. et* DIOM. gramm. I 328, 2 -ae epistula; *distinguitur* CIC. ad Q. fr. 3, 1, 8 tuas -as, quas pluribus epistulis accepi. *exempla ambigua v. sub 1, sing. v. in appendice grammatica*): PLAVT. Amph. 70 seu per scriptas -as sive qui ipse ambisset seu per internuntium (CIC. Phil. 10, 5 orat. 174 Att. 2, 12, 4. 2, 20, 1. 3, 8, 4. 3, 9, 3. 4, 6, 2. *al.*; *cf.* Verr. II 2, 19 conscripsisse). Bacch. 389 ex Epheso huc ad Pistoclerum ... -as misi (TVRPIL. com. 136 S. C. de Asclep. [CIL I^2 588] 10 CIC. S. Rosc. 76 Tull. 17 Verr. II 1, 78. 80. 83. *al.*, *v. vol. VIII 1179, 38 sqq.*; *cf.* CIC. Catil. 3, 22 commissae ... essent [Att. 1, 13, 1. *al.*]. CAES. Gall. 5, 47, 5 remittit. civ. 3, 22, 1 dimissis. *al.*). 801 quid hae locuntur -ae? :: ... ut ab illo accepi (CIC. Phil. 2, 49. 10, 1. 13, 22 Att. 3, 11, 1. *al.*), obsignatas (*cf. p. 1521, 65 et* BELL. Afr. 4, 4 signatae [LIV. 40, 23, 7. *al.*]) attuli (CIC. Verr. II 2, 97. 124. 3, 92. *al.*; *cf.* Manil. 39 perferuntur [Att. 3, 13, 12. 5, 20, 9. *al.*]. Catil. 3, 7 deferri [Sest. 145 Att. 13, 15, 1. *al.*]. *sim. al.*). Pseud. 99 ut -arum ego harum sermonem audio (CIC. fam. 7, 23, 3. 11, 25, 1). CIC. Verr. II 1, 27 statim Messana -as dedit (*al.*, *v. vol V 1, 1665, 56 sqq., ubi addas* Verr. II 4, 39 Catil. 3, 4. 6. 9. 12 Deiot. 38. *cf.* Catil. 3, 6 traduntur [FLOR. epit. 3, 3, 20]. Att. 1, 5, 4 redditas [1, 15, 2. 2, 1, 1. 3, 7, 1. 4, 2, 1. *al.*]). 2, 97 ut patris -is nuntiisque filius ... revocetur. 2, 140 nisi ... cum -is venisset (2, 155 Flacc. 47 Att. 10, 15, 1. *al.*; *cf.* Catil. 3, 4 c. -is mandatisque ... esse missos [Att. 3, 19, 3. 5, 20, 9. 10, 7, 2. *al.*]. Att. 1, 1, 1, proficisci). 3, 167 Syracusis ... in -arum adlatarum libris, Romae in -arum missarum (*cf.* EPIST. pontif. 304 Migne 20, 538^A in volumine -arum vestrarum). 4, 141 cum a C. Verre -ae ... de laudatione venissent (Deiot. 11 Phil. 14, 16 Att. 3, 14, 2. *al.*; *cf.* Sull. 14 pervenerunt [Att. 13, 28, 2]). Catil. 3, 7 -as a me ... aperiri (3, 12 Att. 11, 9, 2. *al.*). 3, 11 leguntur ... ad senatum Allobrogum populumque -ae (Sest. 11 Phil. 13, 46 Att. 2, 7, 8. 2, 12, 4. *al.*; *cf.* CAES. civ. 1, 19, 1 perlectis). 3, 17 ut signum, ut -ae suae ... deprehenderentur (BELL. Hisp. 26, 3 LIV. 4, 4, 6. *cf.* CIC. Catil. 4, 4 tenentur -ae, signa, manus *eqs.*). prov. 14 non credi -is iis, quae ... nuntiarent (Pis. 45 Att. 1, 15, 1. 1, 19, 1. *al.*). Att. 1, 2, 1 abs te tam diu nihil -arum. 1, 16, 18 crebras a nobis -as exspecta (2, 5, 2. 3. 3, 11, 1. 3, 17, 3. *al.*). 1, 20, 1 ei ... epistolae -is his respondebo (*abl. ut* 9, 10, 4. *cum dat.*: 7, 3, 6. 8, 4, 2. 12, 23, 1. *al.*). 2, 20, 5 neque utar meo chirographo neque signo, si modo erint eius modi -ae, quas in alienum incidere nolim. 4, 1, 8 praeterea sunt quaedam domestica, quae -is non committo. 4, 4 *pueros* sine meis -is ire nolui (6, 9, 4 venire. 7, 6, 1 euntem ... dimittamus). 4, 14, 1 me per -as fecit certiorem (6, 3, 4 -is *ut* 12, 20, 2. 15, 14, 2. *al.*). 5, 3, 2 ad quas -as tibi rescribi velis (6, 2, 1 quibus ad eas rescripsi, quas *eqs.* 11, 10, 2. *cum dat.*: 12, 23, 1 TAC. ann. 6, 39, 2). 5, 17, 1 accepi ... sine epistula tua fasciculum -arum (11, 9, 2 delatus est ad me fasciculus; solvi, si quid esset ad me -arum; nihil erat; epistula Vatinio et Liguro altera. *cf.* HIER. epist. 6, 2, 1 fascibus ... -arum). ad Q. fr. 3, 7 (9), 3 meae -ae interceptae (CASS. Cic. fam. 12, 12, 1 LIV. 24, 31, 6. *al.*). CIC. fil. Cic. fam. 16, 21, 1 ex silentio mearum -arum. 16, 25 intermissionis -arum tuarum (SYMM. epist. 1, 1, 1). BELL. Afr. 4, 3 cum ... -as ... porrigere coepisset. SALL. Catil. 46, 6 scrinium cum -is ... adferre iubet. LIV. 2, 4, 7 -arum ... habita cura, ne interciderent. 24, 31, 6 quas ipse composuerat (27, 28, 4 TAC. hist. 1, 75, 2. 3, 53, 1 ann. 1, 53, 3. 3, 52, 3. *al.*). 26, 15, 9 acceptas -as neque resolutas. *al.*

3 *de libris arte compositis vel ad doctrinam, memoriam sim. spectantibus*: CIC. inv. 1, 1 res ab nostra memoria ... remotas ex -arum monumentis repetere (*al., v. vol. VIII 1465, 6 sqq. [aliter p. 1521, 70]*; *cf.* Verr. II 3, 209 exempla ex vetere memoria, ex m. ac -is. 4, 106 quae *opinio* constat ex antiquissimis Graecorum -is ac m. dom. 4 auctoritas -arum monumentorumque. Planc. 94 monimenta nobis et -ae prodiderunt. Lig. 6 o clementiam ... -is m.que decorandam. Brut. 26 *v. infra*). 1, 39 quia eorum *gestorum* monumenta certa in -is exstent (GELL. 10, 27, 1 in -is veteribus memoria exstat, quod *eqs. cf.* CIC. Tusc. 1, 38 quod -is exstet). Verr. II 1, 47 quod est proditum memoria ac -is (Arch. 15 fam. 5, 16, 3. *al.*). Mur. 28 *iuris scientia* et perpaucis et minime obscuris -is continetur (de orat. 1, 192 neque ita multis -is aut voluminibus magnis. rep. 3, 14 *gens Aegyptiorum* plurimorum saeculorum ... memoriam -is continet. nat. deor. 1, 7 TAC. hist. 5, 13, 2. *al.*). Sest. 142 etiam hostem -is nostris et memoria ... esse celebratum (Marcell. 9 ac. 2, 4. *cf.* rep. 2, 63 monumentis plurimis -arum). prov.

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

21 M. ille Lepidus . . . non solum memoriae testimonio, sed etiam annalium -is et summi poetae voce laudatus est. 33 quas regiones . . . nullae nobis antea -ae, nulla vox, nulla fama notas fecerat. Balb. 15 quae nos libri docent . . ., ea Cn. Pompeium neque . . . -ae . . . neque regiones ipsae docere potuerunt (*cf.* Tusc. 1, 1 non quia philosophia Graecis et -is et doctoribus percipi non posset. SALL. Iug. 85, 13 quae illi -is, ea ego militando didici). Phil. 2, 33 quae tam ingratae -ae reperientur, quae eorum gloriam non immortalitatis memoria prosequantur (VAL. MAX. 4, 8, 5 laudibus). de orat. 2, 7 ut ea, quae existimarem . . . esse dicta, custodirem -is. Brut. 19 conticuerunt tuae -ae (off. 2, 3). 26 *Athenis* primum . . . monumentis et -is oratio est coepta mandari (fin. 1, 1 cum, quae . . . philosophi Graeco sermone tractavissent, ea Latinis -is mandaremus. fam. 13, 16, 4 eas *res gestas tuas* -is Graecis mandare cupiebat. *aliter p. 1516, 42sqq.*). 205 quam scientiam Varro . . . pluribus et inlustrioribus -is explicavit (fin. 1, 12 ac. 1, 4). 228 quam . . . genus hoc scriptionis (*sc. historia*) nondum sit satis Latinis -is inlustratum (ac. 1, 3 Tusc. 1, 1 div. 2, 4). orat. 148 maximis rebus forensibus . . . inclusae et domesticae -ae respondebunt (*A; rec. brevior. exhibet L*). rep. 1, 14 '. . . dabant . . . feriae tibi . . . facultatem ad explicandas tuas -as.' . . . 'mihi . . . omne tempus est ad meos libros vacuum' (*cf.* ARNOB. nat. 1, 37 replicate). ac. 1, 12 philosophiam Latinis -is persequitur. Tusc. 5, 11 *Socratis* ratio disputandi . . . Platonis memoria et -is consecrata (VAL. MAX. 1, 8, 7 inclitis -arum monumentis). nat. deor. 3, 42 Ioves . . . plures in priscis Graecorum -is invenimus (VARRO ling. 6, 33 antiquis -is . . . nusquam). Att. 12, 14, 3 feci . . ., ut ipse me per -as consolarer; quem librum ad te mittam. *al.* VARRO ling. 5, 73 in Latinis -is veteribus nomen *Pollucis* quod est. rust. 3, 1, 10 ni tuis . . . -is exornati parietes essent. frg. Non. p. 75, 17 -is ac laudibus aeternare. LIV. 6, 1, 2 quod [parvae et] rarae per eadem tempora -ae fuere, una custodia fidelis memoriae rerum gestarum (7, 3, 6). 25, 1, 12 ut quicumque libros vaticinos precationesve aut artem sacrificandi conscriptam haberet, eos libros omnes -asque ad se . . . deferret. VAL. MAX. 3, 4 ext. 2 omnium paene doctorum -ae locuntur. SEN. nat. 6, 32, 8 memoria -is servata. PLIN. nat. 2, 138 Tuscorum -ae novem deos emittere fulmina existimant. 28, 8 procul a nobis nostrisque -is absint ista. QVINT. inst. 12, 10, 49 nihil posteritati . . . -is reliquisse. GELL. 1, 12, 10 de more . . . capiundae virginis -ae . . . antiquiores non exstant. 16, 11, 3 cum in veteribus -is quaesissem. APVL. apol. 37, 4 an et mihi possint . . . -ae meae prodesse. TERT. anim. 2, 3 ex sacris . . . -is hausisse (*cf.* praescr. 14 l. 38 suadere . . . ex -is fidei. test. anim. 1 p. 134, 4 ex -is . . . philosophorum . . . excerpere). *al.*

B *praevalet respectus argumentorum, artium vel studiorum (in imag. infra l. 70; per prosopopoeiam, ut videtur, p. 1525, 47)*: **1** *notio illustratur iuxtapositis artibus, quae -arum appellatione non continentur*: PLAVT. Most. 126 docent -as, iura, leges. TER. Eun. 476 fac periclum in -is, . . . in palaestra, in musicis. CIC. inv. 1, 36 *studium* philosophiae, poeticae, geometriae, -arum. Flacc. 9 tribuo illis *Graecis* -as, do multarum artium disciplinam (*cf.* QVINT. inst. 11, 1, 89 doctrinam eis concedit ac -as). de orat. 3, 127 has artes, quibus liberales doctrinae atque ingenuae continerentur, geometriam, musicam, -arum cognitionem et poetarum. 3, 132 num geometriam . . ., num musicam . . ., num ipsas -as. Brut. 81 et iuris et -arum et antiquitatis bene peritus. 264 perfectus in -is iurisque civilis . . . tenuit disciplinam. part. 80 ut . . . studia -arum, ut numerorum ac sonorum, ut mensurae, ut siderum, ut equorum, ut venandi, ut armorum. ac. 2, 91 in geometria . . . in -is . . . in musicis. div. 2, 10 ad aegros non vates . . ., sed medicos solemus adducere, nec vero qui fidibus . . . uti volunt ab haruspicibus accipiunt earum tractationem, sed a musicis; eadem in -is ratio est reliquisque rebus, quarum est disciplina. Att. 4, 16, 7 -is aut musicis eruditos. QVINT. inst. 12, 1, 7 quis inter haec -is aut ulli bonae arti locus? PLIN. epist. 1, 22, 1 -ae ipsae omnesque bonae artes. *al.*

2 *exempla secundum structuras digesta*: **a** *respicitur instructio (cf. p. 1516, 56sqq.)*: **α** -as docere: PLAVT. Most. 126 *parentes liberos* expoliunt, docent -as, iura, leges. LVCIL. 765 CIC. Pis. 73 VAL. MAX. 6, 9 ext. 6. QVINT. inst. 1, 10, 18 et musicen et -as. 2, 17, 12. SVET. Aug. 64, 3 et -as et natare aliaque rudimenta. TERT. idol. 10 p. 40, 11. 18. 19. p. 41, 5. VLP. dig. 50, 5, 2, 8 primas -as. *et al.* **β** -as discere: PLAVT. Truc. 735 plus . . . es intro missus *ad meretrices*, quom dabas; sine vicissim qui dant . . . ob illud, quod dant, operis utier; -as didicisti: quando scis, sine alios di⟨s⟩cere. CIC. div. in Caec. 39 -as Graecas Athenis . . ., Latinas Romae . . . didicisses. or. frg. A VI 2 ac. 2, 5 Cato 26 fam. 9, 10, 2 SALL. Iug. 85, 32 VAL. MAX. 8, 7, 1 SEN. nat. 2, 38, 2. 6, 23, 4. PETRON. 48, 4 in domusionem. *al.; cf.* CATO ad fil. frg. 1 perdiscere. **γ** *(in) -is erudire, instruere sim. (fere p. p. p.)*: VARRO Men. 515 -is imbutum solis Minervae (*al., v. vol. VII 1, 428, 48sqq.*). ling. 7, 2 hominis . . . in -is Latinis exercitati (AVG. civ. 11, 23 p. 492, 22 D. in ecclesiasticis -is . . . doctum et e.). CIC. Font. 43 non -is homines ad rei militaris scientiam, sed rebus gestis ac victoriis eruditos (de orat. 2, 28 Graecis -is. Brut. 104. 107. 114. 205. 283. rep. 1, 36 usu . . . et domesticis praeceptis multo magis . . . quam -is. fin. 1, 1 ac. 1, 10 Att. 4, 16, 7 SALL. Iug. 95, 3. LIV. 9, 36, 3 erudiri. VAL. MAX. 8, 7, 1 erudiri. *al.; cf.* FLOR. Verg. 1, 2-is pereruditus. SPART. Ael. 5, 1 eruditus in -is. LACT. inst. 5, 4, 7 eruditione . . . -arum [HIER. epist. 33, 1, 2 CASSIOD. var. 10, 3, 4]). de orat. 2, 85 *orator* sit . . . mihi tinctus -is. 3, 137 cuius eloquentia -is instructior fuisse traditur quam Pisistrati? (VAL. MAX. 2, 7, 6 quem puerum -is, quem iuvenem armis instruxeras. SEN. dial. 11 [12], 17, 4 quae -is . . . ad luxuriam instruuntur. *al.; cf.* IREN. 4, 24, 2 (4, 38, 2 H.) sine instructione -arum). Brut. 168 doctus . . . Graecis -is (*al., v. vol. V 1, 1759, 83sqq.; cf. l. 81 et p. 1523, 77*). 247 perfectus -is (264 in -is. SVET. gramm. 4, 5 [*ex Orbilio*] non p. -is, sed imbutum). phil. frg. V 23 -is talibusque doctrinis . . . excoli animos et ad sapientiam concipiendam inbui et praeparari decet. PETRON. 46, 7 -is satis inquinatus est. QVINT. inst. 1, 1, 15 quidam -is instituendos, qui minores septem annis essent, non putaverunt (1, 12, 9 si quem iam robustum instituere -is coeperis. *al.; cf.* SPART. Geta 2, 2 -arum . . . institutionem [VEG. mil. 2, 6 p. 39, 10]). PLIN. epist. 5, 14, 8 aliis sum -is initiatus (SYMM. epist. 4, 20, 2). *al.* **δ** *-arum doctor, magister sim.*: NEP. Hann. 13, 3 hoc Sosilo Hannibal -arum Graecarum usus est doctore (*al., v. vol. V 1, 1773, 20sqq.*). TERT. idol. 10 p. 39, 23 de ludimagistris, sed et ceteris professoribus -arum (COD. Theod. 13, 3, 1 pr. medicos, grammaticos et p. alios -arum. 13, 3, 3 medicos et p. -arum). pall. 6, 2 primus informator -arum. EDICT. imp. Diocl. III/IV 7, 66 magistro instituto⟨ri⟩ -arum (*gr.* χαμαιδιδασκάλῳ). FIRM. math. 3, 9, 10 difficilium -arum aut inventores aut magistri (PRVD. perist. 9, 22 AVG. nat. et grat. 41, 48 p. 269, 15 COD. Theod. 13, 3, 18 CASSIOD. var. 9, 23, 9. *al.; cf.* VOPISC. Aurelian. 30, 3 quo illa magistro usa esse ad Graecas -as dicitur). **ε** *-arum ludus, schola sim.*: LIV. 3, 44, 6 ibi (*in foro*) in tabernaculis -arum ludi erant (6, 25, 9 ludos -arum strepere discentium vocibus). HIER. epist. 15, 4, 1 saecularium -arum schola (CASSIOD. var. 9, 21, 5 liberalium). SIDON. epist. 1, 6, 2 (*de Roma*) domicilium legum, gymnasium -arum *eqs.* (CASSIOD. var. 8, 13, 2 inter gymnasia -arum). **ζ** *-arum professio, disciplina sim.*: FLOR. Verg. 3, 2 in red[d]itu est mihi professio (possessio *cod.*) -arum. GELL. 15, 30, 1 qui . . . ad -arum disciplinas serius adeunt (19, 13, 1. CASSIOD. inst. 1 praef. 6 de artibus ac disciplinis liberalium -arum). LACT. inst. 4, 22, 1 vera caelestium -arum doctrina. LVCIF. moriend. 15 p. 306, 22 -arum ethnicalium . . . artem (CASSIOD. *l. c.*).

b *respicitur scientia vel inscitia -arum (cf. p. 1516, 56sqq.)*: **α** *-as scire, nescire sim.*: PLAVT. Persa 173 te iam sector quintum hunc annum, cum interea . . . ovis, si in ludum iret, potuisset iam fieri, ut probe -as sciret (Truc. *p. 1523, 70*. CIC. fin. 2, 12 nihil opus esse eum, qui philosophus futurus sit, scire -as. VARRO Men. 517 domusioni quod satis esset. VITR. 1, 1, 4 SEN. suas. 7, 13 PETRON. 10, 5. 46, 5 scit quidem [sed venit quidem *cod.*]. PLIN. nat. 29, 6. QVINT. inst. 1, 10, 18 nihil se ex musice scire nisi -as. GELL. 18, 19, 1. ITALA Ioh. 7, 15 [aur. *al.* = VVLG.] quomodo hic -as scit [novit *cod. b al.*], cum non didicerit. *al.*). CIC. Phil. 2, 20 te neque illos *versus* neque ullas omnino -as nosse (VITR. 5, 4, 1 quibus Graecae -ae non sunt notae. ITALA Ioh. 7, 15 *supra*. II Tim. 3, 15 [Ambrosiast. *ad l.* = VVLG.] sacras. RVFIN. Orig. in gen. 13, 3 p. 116, 29 saeculares. AVG. epist. 93, 31 dei. *al.; cf.* CIC. de orat. 1, 14 cognitis). Brut. 259 existimabatur bene Latine (*sc. loqui*), sed -as nesciebat (TIRO Gell. 13, 9, 4 Graecas. SEN. epist. 88, 32 quid est . . ., quare existimem non futurum sapientem eum, qui -as nescit, cum sapientia non sit in -is? QVINT. inst. 6, 4, 15. TAC. dial. 2, 2 Aper omni eruditione imbutus contemnebat potius -as quam n. SVET. Iul. 77 [*ex Tito Ampio*]. *al.*). **β** *a -is alienum esse sim.*: CIC. S. Rosc. 46 eo accessit studium doctrinae, ut ne a -is quidem alienus esses (Verr. II 2, 64 FIRM. math. 4, 15, 9. CONC.[S] I 5 p. 148, 22 a doctrina et -is saecularibus [*gr. I 1, 6 p. 118, 12* καὶ σοφίας κοσμικῆς καὶ λόγων τριβῆς, *cf. I 5 p. 260, 3* inexpertes . . . et mundana sapientia et exercitatione sermonum]). QVINT. inst. 7, 1, 46 quis tam imperitus, quis tam procul a -is, quin *eqs.* **γ** *-arum scientia, inscitia sim.*: CIC. de orat. 3, 39 omnis loquendi elegantia, quamquam expolitur scientia -arum, tamen augetur legendis oratoribus et poetis (Brut. 153. VITR. 1, 1, 11 -arum et artium. PLIN. nat. 2, 149 caelestium. FIRM. math. 2, 29, 19. 3, 5, 22. 3, 7, 4. *al.; cf.* PLIN. nat. 7, 111 conscientia). 3, 48 subtilior cognitio ac ratio -arum (3, 127). TAC. dial. 19, 1 inscitia -arum. FIRM. math. 3, 5, 22 difficilium -arum notitiam (AVG. civ. 18, 10 p. 267, 29 D.). SCHOL. Cic. Bob. p. 104, 17 ignorantiam. **δ** *-arum peritus, imperitus sim.*: CIC. Brut. 81 et iuris et -arum et antiquitatis bene peritus (GELL. 19, 9, 2 rerum -arumque veterum. FIRM. math. 3, 7, 1 sacrarum. 3, 7, 4 laboriosarum. 3, 12, 6 absconsarum. *al.; cf.* CIC. Brut. 237 non imperitus). off. 1, 1 Graecarum -arum rudes (NEP. Pel. 1, 1 GELL. 13, 17, 4 APVL. apol. 30, 3. *al.*). NEP. praef. 2 expertes -arum Graecarum (PLIN. nat. 18, 205 inter rusticos -arumque e. GELL. 11, 16, 2 -arum et vocum Graecarum. LACT. inst. 2, 11, 15 caelestium. AVR. VICT. Caes. 41, 26. EVTR. 10, 10, 2 omnium -arum expertem adeo, ut ne elementa quidem prima earum . . . acceperit. GLOSS. II 117, 8 ἀγράμματος: . . . expers -arum. *aliter p. 1527, 30*). SEN. dial. 9, 9, 5 plerisque ignaris etiam puerilium -arum (PLIN. nat. 25, 16 agrestes -arumque ignari. QVINT. inst. 5, 14, 29. TAC. ann. 2, 54, 3 -arum et carminum. 6, 21, 1). MIN. FEL. 5, 4 studiorum rudes, -arum profanos, expertes artium (MACR. somn. 1, 18, 2 *opp.* doctrina initiatis). GELL. 19, 7, 1 rerum -arumque veterum inpense doctus (*fortasse iam* CIC. Att. 14, 7, 2, *sed v. vol. V 1, 1754, 82*).

c *respicitur studium vel tractatio -arum*: **α** *studium sim.*: CIC. inv. 1, 36 *studium* philosophiae, poeticae, geometriae, -arum

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(Arch. 16 Sest. 110 har. resp. 18 de orat. 1, 10 Brut. 79 fin. 1, 14 fam. 13, 16, 4 Nep. Cato 3, 2 Cels. 1 prooem. 5. *al.; plur.*: Cic. Arch. 3 de studiis humanitatis ac -arum. part. 80 fam. 1, 8, 3. 13, 30, 1. *al.*). p. red. in sen. 14 -as (-is *pars codd.*) studere (CIL VI 33929 Graecas. *cum dat.*: Cic. de orat. 3, 41 Brut. 78. 322 fam. 6, 4, 3. *al.*). Brut. 108 studiosi -arum (237 fam. 7, 33, 2 Nep. Att. 1, 2 Cels. 3, 18, 11 Colvm. 9, 2, 5 Petron. 102, 13. *al.; cf.* Cic. Cato 3 perstudiosum). *β -is (in, ad -as) se abdere, dedere sim.*: Cic. Arch. 12 se -is abdiderunt (fam. 7, 33, 2 me totum in -as). Balb. 3 -is ac studiis doctrinae dediti (orat. 148 Att. 4, 15, 2 fam. 1, 7, 10. *al.; cf.* Gell. 2, 21, 6 ad -as memoriasque veteres). Att. 4, 18, 2 quae . . . vita maxime est ad naturam, ad eam me refero, ad -as et studia nostra. fam. 9, 20, 3 -is me involvo. *cf.* Q. Cic. Cic. fam. 16, 16, 2 te totum in -is vidi. *γ -as attingere, tractare sim.*: Cic. de orat. 1, 82 qui sero ac leviter Graecas -as attigissem (Apvl. apol. 86, 3 Lact. inst. 2, 10, 6. *al.*). 3, 132 -as Aristophane aut Callimacho tractante (Firm. math. 5, 5, 3 difficiles ac malitiosas. *cf.* Gell. 10, 29, 1 in veterarum -arum tractatione atque cura). Cato 26 quas . . . avide arripui (CIL VI 33929). nat. deor. 3, 42 qui interiores scrutantur et reconditas -as. *δ tempus suum -is dedere sim.*: Cic. leg. 2, 3 aetatem egit in -is (fin. 5, 50 duxisse). Att. 12, 20, 1 totos dies consumo in -is (fam. 5, 15, 4 omne tempus). fam. 9, 26, 1 vivas . . . in -is. Nep. Att. 4, 3 cum . . . omnia reliqua tempora . . . -is . . . tribueret (Hann. 13, 2 nonnihil temporis. *cf.* Them. 10, 1 omne illud tempus -is sermonique Persarum dedidit). Sen. dial. 9, 5, 5 ut plus otio ac -is vindices. epist. 94, 72 otium . . . traditum -is (Plin. epist. 9, 6, 4 in -is conloco). Qvint. inst. 2, 17, 12 quamquam Aeschines ab initio sit versatus in -is (Avg. pecc. mer. 6, 12 p. 138, 13). Plin. epist. 3, 5, 19 qui tota vita -is adsident (*cf.* Gell. 12, 14, 6 in libris atque in -is adsiduus). Capitol. Max. Balb. 2, 7 *vitam* in studiis semper ac -is tenuit.

d *varia notabiliora* (*selecta*): Cato ad fil. frg. 1 quod bonum sit illorum *Graecorum* -as inspicere (Tert. apol. 31, 1), non perdiscere; . . . quando . . . ista gens suas -as dabit, omnia corrumpet. Cic. Arch. 14 quae iacerent in tenebris omnia, nisi -arum lumen accederet (Tusc. 1, 5 Val. Max. 8, 14, 1). har. resp. 18 qui . . . his delecter aut utar omnino -is, quae nostros animos deterrent atque avocant a religione (fin. 1, 10 qui vel utrisque -is uti velint vel, si suas habent, illas non . . . desiderent. Cato 38 Att. 12, 13, 1 fam. 5, 15, 3. 4. 6, 12, 5. Sen. dial. 11 [12], 17, 4 ad sapientiam. epist. 106, 12. *al.; cf.* Cic. Tusc. 1, 6 hominis abutentis otio et -is). de orat. 2, 131 subactio (*sc. animi studiis dediti*) . . . est usus, auditio, lectio, -ae (*cf.* Att. 12, 16 me scriptio et -ae non leniunt, sed obturbant). 3, 131 nati in -is (Ivst. 6, 8, 9 inter -as). Brut. 252 ut esset perfecta illa bene loquendi laus, multis -is . . . summoque studio et diligentia est consecutus (fam. 1, 9, 23. Tac. dial. 2, 1 ingenio potius et vi naturae quam institutione et -is. *cf.* Cic. Tusc. 1, 2 quae natura, non -is adsecuti sunt. 4, 5 bene vivendi disciplinam vita magis quam -is persecuti sunt). Varro ling. 7, 2 quem non erunt in lucubratione -ae prosecutae. Laber. mim. 114 -arum laudibus florens cacumen nostrae famae. Sen. epist. 82, 3 otium sine -is mors est et hominis vivi sepultura. Petron. 46, 1 te prae -as fatuum esse (*cf.* Hier. epist. 27, 1, 3 qui *apostolus* ob multas -as insanire dicatur *sc. sec.* Vvlg. act. 26, 24 multae te -ae ad insaniam convertunt). Plin. nat. 2, 13 principi -arum Homero (*cf.* 14, 3 inter principia -arum Hesiodo . . . orso). 2, 161 ingens hic (*sc. de natura orbis terrarum*) pugna -arum contraque volgi. 7, 112 *Pompeius post multas victorias domum Posidonii intraturus* fasces -arum ianuae submisit. Qvint. inst. 1, 1, 19 quod initia -arum (*sc. discendarum*) sola memoria constant. 1, 1, 23 Alexandro . . . prima -arum elementa tradi ab Aristotele.

C *determinationes notabiliores ad A et B*: 1 *pertinent ad varia genera scriptorum, maxime ad epistulas*: **a** *variae*: *α epitheta*: Lex repetund. (CIL I^{2} 583) 34 pop⟨licas privatasve . . .⟩ (Lex Tarent. [CIL I^{2} 590] 1, 3 Cic. Verr. I 20. 33 II 1, 57. 88. 89. 2, 60. 90. 92. *al.; cum gen. civitatis*: 3, 74 Agyrinensium. 3, 109 Aetnensium. 4, 79 Segestanorum. Deiot. 37 populi Romani. *cf.* Verr. II 3, 120 civitatum [3, 175. 225]. 4, 140 quas in aerario sanctiore conditas habebant *Syracusani*). Cic. Verr. I 20 privatae (I 33. II 3, 107 p. aratorum pactionibus ac -is. 3, 109 Flacc. 23. 37 Scaur. 19. *al.*). Liv. 5, 28, 13 laureatae (*v. p. 1056, 55sqq.*). Serv. auct. Aen. 9, 471 quod qui bellum nuntiaret pinnatas -as diceretur adferre. *β gen.*: (*cf. l. 62*): Cic. Verr. I 6 populorum privatorumque (II 1, 10). II 2, 141 ex testimoniis et -is civitatum (3, 120. 122. 144. 146. 175. 225. 5, 103). 2, 171 societatis (2, 182. 3, 168. *cf.* 2, 173 sociorum [2, 183]). *γ praepos.*: ad: Cic. Catil. 3, 8 se habere ad Catilinam mandata et -as (Att. 2, 13, 2 ad Sicyonios. 11, 23, 2 ad me. *al.*). 3, 11 leguntur . . . ad senatum Allobrogum populumque -ae. Pis. 97 nullae ad senatum e provincia -ae. Att. 4, 15, 3 genus mearum ad te quidem -arum. 8, 6, 1 Pompei -arum ad consules exemplum (9, 11, 4 mearum ad Caesarem. 11, 7, 2 Caesaris ad se). 8, 8, 2 ecce . . . -ae Domitii ad illum, ipsius ad consules. 11, 9, 2 si quid ad me esset -arum. 12, 14, 4 de Bruti ad me -is (14, 14, 7 Bruti ad Antonium et . . . eiusdem ad te). *al.* *aliter*: ad Q. fr. 2, 11 (10), 5 -ae . . . ad id, quod exspectas. ex: Cic. Pis. 97 *v. supra.* de: Cic. fam. 10, 6, 1 de pace -ae vel Lepidi vel tuae. ad Q. fr. 2, 16 (15), 4 tuas de Britannia -as. ab: Liv. 23, 34, 7 -ae . . . ab Hannibale ad Philippum inventae.

b *numeralia sim.* (*sc. quibus apparet, plurali* -ae *tam singulas quam plures epistulas sim. significari*; *cf.* Serv. Aen. 8, 168 [= Cic. epist. frg. VIII 5 Sj.] male eum dixisse 'direxi -as duas', cum '-ae', quotiens epistulam significant, numeri tantum pluralis sint): Cic. Quinct. 38 omnes (Verr. I 20 II 4, 149. *al.*). Verr. II 2, 172 crebras (Att. 1, 16, 18. 5, 21, 14. *al.*). 3, 112 plurimis (*cf.* Font. 4 multis [*al.*]). Pis. 38 nullas (97 Planc. 85 Att. 1, 15, 2. *al.*). Phil. 14, 23 ullas. Att. 1, 5, 4 unas (5, 9, 3. 8, 2, 1. *al.*). 5, 3, 1 binae (5, 3, 2. 5, 4, 1. 6, 1, 9. 11, 4, 1. 12, 46, 2. *al.*). 11, 17, 1 trinas (Pavl. sent. 5, 5a, 7. *al.*).

c *ad administrationem publicam spectantes*: *α gen. personae* (*iuxta gen. rei l. 12*): Cic. Verr. II 1, 84 consulum (Sest. 11 Pis. 34 Phil. 14, 22 Att. 16, 16^{a}, 6. *al.*). 2, 106 praetorum (5, 56 praetoris -as et rerum decretarum et frumenti imperati. Liv. 45, 7, 1 ⟨-as⟩ praetoris. *al.*). Liv. 22, 24, 14 magistri equitum. 22, 30, 7 imperatorum (*i. ducum ut* 45, 31, 9 Tac. ann. 4, 55, 4. *Caesarum*: Epist. imp. Sev. et Carac. ad Tyr. [CIL III 781] 13 Pavl. dig. 31, 87, 4. *al.*). 41, 10, 5 proconsulum. 41, 24, 19 regis (Firm. math. 3, 12, 2). Frontin. aq. 103, 2 Caesaris (Tac. ann. 3, 47, 4. 6, 6, 1. 6, 27, 3. 6, 40, 2. *al.*). Epist. imp. Sev. et Carac. ad Tyr. (CIL III 781) 13 divi Antonini (*de rescripto imperatoris ut*: Papin. dig. 40, 1, 20 pr. 50, 5, 7 Call. dig. 50, 6, 6, 1 Vlp. frg. Vat. 233). Vlp. frg. Vat. 233 praefecti annonae. *β epitheta*: Cic. Sest. 50 consularibus (128 Pis. 34). Decret. decur. Tergest. (CIL V 532) 2, 1 cae-l⟨es⟩tibus -is Antonini Aug(usti) Pii (*de epist. vel rescript. imper. ut*: Paneg. 9, 13, 1 Cod. Theod. 9, 19, 3. *cf.* Epist. imp. Sev. de hosp. [CIL III 14203^{8}] 1 sacrae [Cod. Theod. 1, 3, 1. 7, 8, 8. Cod. Iust. 3, 3, 3 *a. 294.* 7, 22, 3 *a. 314. al.*]. Capitol. Max. Balb. 17, 2 divinis [Cod. Iust. 5, 27, 7, 3 *a. 519*]. *aliter sub 2d*). Treb. Val. 5, 4 imperatorias. Amm. 19, 3, 2 imperiales (Cod. Theod. 8, 6, 1, 1).

d *ad* **ius vel iudicium** *spectantes*: *α gen.*: Pompon. dig. 29, 2, 29 tabulas, -as, rationes . . . mortui, unde scire posset *heres*, an sibi adeunda esset hereditas *eqs.* Vlp. frg. Vat. 236 testimonialibus negotiationis. Spart. Hadr. 4, 6 adoptionis. *β epitheta*: Vlp. frg. Vat. 236 *supra.* Pavl. sent. 5, 34, 1 dimissoriae (Marcian. dig. 49, 6, 1 pr. Mod. dig. 50, 16, 106). Cod. Iust. 12, 63 iudicialium.

2 *pertinent ad libros doctos, arte compositos vel ad artes, studia sim.*: **a** *variae*: *α gen.*: Cato ad fil. frg. 1 *Graecorum* (Cic. Verr. II 4, 106 nat. deor. 3, 42. *al.; cf.* Nep. Them. 10, 1 -is sermonique Persarum. Plin. nat. 2, 137 Tuscorum. *sim. al.*). Cic. Marcell. 9 paene omnium gentium (Val. Max. 8, 7 ext. 2. *i. q. paganorum*: Avg. civ. 11, 1 p. 461, 10 D. *cf.* Tert. cult. fem. 2, 10 l. 14 gentilium). Val. Max. 2, 9, 4 saeculi nostri (*i. aetatis; i. q. saeculares*: Hier. c. Ioh. 3 p. 357^{B} Avg. civ. 18, 37 p. 312, 27 D.). Gell. 13, 9, 1 in -is studiorum eius *Ciceronis*. Tert. apol. 19, 7 orbis. Avg. civ. 8, 26 p. 363, 28 D. paganorum. *al.* *β epitheta*: Cic. div. in Caec. 39 Graecas (de orat. 1, 82. 2, 28 Brut. 78. *al.; cf.* div. in Caec. 39 Latinas [Brut. 107. 125. 169. *al.*]. nat. deor. 3, 42 Phrygias. Liv. 9, 36, 3 Etruscis. Plin. nat. 7, 117 Latiarum. 36, 204 Romanis [Qvint. inst. 10, 1, 123]. *sim. al.*). Verr. II 4, 106 antiquissimis (Varro ling. 5, 143. 6, 33 Tac. hist. 5, 13, 2. *al.; cf.* Varro ling. 5, 73 veteribus [Gell. 2, 21, 6. 4, 11, 4. 10, 27, 1. *al.*]). Tert. coron. 7 l. 15 saeculares (adv. Marc. 5, 19 p. 645, 6 test. anim. 5 p. 141, 23 Hier. epist. 15, 4, 1. 33, 1, 2. 53, 7, 2 Rvfin. Orig. in gen. 13, 3 p. 116, 29 Avg. civ. 14, 7 p. 14, 28 D. *al.*). spect. 5 p. 6, 21 ethnicalium (Lvcif. moriend. 11 p. 306, 21. 22). Optat. 3, 3 p. 75, 22 mundanae (p. 79, 13 Cassiod. inst. 1, 21, 2). *al.*

b *epitheta varios -arum gradus distinguentia*: Cic. de orat. 2, 72 communium (Tert. test. anim. 1 p. 134, 15 communes et publicae. Serv. Aen. 10, 175. *al.*). 3, 38 -is doctrinaque puerili (Sen. dial. 9, 9, 5 [servilium *trad.*]). Brut. 252 reconditis et exquisitis (nat. deor. 3, 42. *cf.* Firm. math. 2, 29, 18 absconsarum [3, 12, 6. 4, 12, 4]. 7, 23, 25 absconditis). nat. deor. 3, 42 interiores (fam. 3, 10, 9. 7, 33, 2). Sen. benef. 5, 13, 3 altiores (Gell. 13, 10, 1). nat. 6, 23, 4 primas (Qvint. inst. 1, 1, 8. 1, 10, 35 Tert. anim. 17, 1 adv. Marc. 5, 4 p. 580, 15 Vlp. dig. 50, 5, 2, 8 Mod. dig. 50, 4, 11, 4. Avg. conf. 1, 13, 20 illas p., ubi legere et scribere et numerare discitur [*opp. postea* illae, quibus tenere cogebar Aeneae . . . errores. *eqs.*]. *al.*). Colvm. 9, 14, 12 pinguioribus, ut aiunt, rusticorum -is. Paneg. 9, 5, 1 liberalium (*v. supra p. 1293, 39sqq. et 57sqq.; explicatur*: Synon. Cic. p. 433, 4 l. -arum sive artium honestarum; ingenuarum; nobilium. Gloss. V 420, 57 l. -ae: quas saeculares homines legunt [429, 36]). Capitol. Pert. 1, 4 elementariis. *al.*

c *ad certas disciplinas spectantes*: *α gen.* (*fere personae*): Cic. de orat. 1, 14 *oratorum Graecorum.* Colvm. 1, 1, 5 astrologiae. 9, 14, 12 rusticorum. Tac. hist. 5, 13, 2 sacerdotum (Avg. civ. 6, 6 p. 255, 29 D. 6, 9 p. 266, 2). Gell. 17, 19, 4 philosophiae. Tert. apol. 15, 2 histrionum. test. anim. 1 p. 134, 4 philosophorum vel poetarum vel quorumlibet doctrinae ac sapientiae saecularis magistrorum (Avg. civ. 6, 6 p. 255, 29 D.). *β epitheta*: Cic. off. 2, 3 forenses et senatoriae (Ps. Avg. quaest. test. I 100, 3. 114, 10 Cassiod. var. 11, 37, 3. *cf. p 1521, 9*). Plin. nat. 2, 149 caelestium (*i. astronomiae sim.; aliter sub d*). Flor. Verg. 3, 8 sacrarum (Tert. anim. 2, 3 Firm. math. 3, 7, 1. *aliter sub d*). Tert. nat. 1, 10, 44 histrionicas. Firm. math. 4, 19, 29 philosopharum. Greg. Tvr. Franc. 3, 33 retoricis (6, 39. 10, 1 p. 478, 8 grammaticis dialecticisque ac r. glor. conf. 108 p. 818, 7).

d *ad scripturas sacras Christianorum spectantes*: *α epitheta*: Tert. nat. 2, 12, 34 divinarum (apol. 39, 3. 46, 1 Ps. Cypr. spect. 2 p. 4, 18. 3 p. 5, 19 Novatian. trin. 26 p. 936^{B}. 30 p. 947^{B}

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

LACT. inst. 1, 18, 18. *al.; aliter sub 1c*). apol. 22, 3 sanctas (LACT. inst. 2, 8, 63. 2, 11, 19. *al.* HIER. hom. Orig. in Ezech. 4, 1 p. 361, 4 AVG. civ. 5, 9 p. 205, 16 D. *al.*). praescr. 4 l. 2 apostolicarum (36 l. 19 AVG. civ. 20, 4 p. 411, 3 D. epist. 36, 25. 177, 8. *al.*). 36 l. 19 euangelicis (AVG. adv. Don. 2, 2 epist. 36, 25. 177, 8 spec. 24 p. 154, 18. *al.*). 37 l. 7 Christianarum (AVG. catech. rud. 8, 7). ITALA II Tim. 3, 15 (Ambrosiast. *ad l.* = VVLG.) sacras (LACT. inst. 3, 16, 16 veritatis. epit. 29, 1. 65, 6 HIL. trin. 10, 53 p. 385^A 11, 23 p. 415^C HIER. epist. 43, 1. 48, 3, 1. *al.; aliter sub c et 1c*). LACT. inst. 2, 11, 15 caelestium (4, 22, 1. 4, 30, 6. 7 epit. 65, 8 SALV. eccl. 3, 2. *aliter sub c et 1c*). RVFIN. Orig. in num. 15, 3 p. 133, 3 veteribus (*opp.* in euangeliis. *de vetere testamento ut*: AVG. civ. 20, 30 p. 480, 20 D. 21, 23 p. 528, 8. *cf.* RVFIN. Orig. in psalm. 36 hom. 2, 6 p. 1334^B antiquis [*opp.* in euangelio]. *aliter sub a*). *al.* β *gen.*: TERT. anim. 2, 5 dei (praescr. 30 l. 42 test. anim. 5 p. 142, 4 RVFIN. Orig. in gen. 13, 4 p. 120, 28 p. 121, 3 AVG. epist. 93, 31 in psalm. 102, 25 l. 17). bapt. 15 p. 213, 27 apostoli (pudic. 14 p. 249, 8 uxor. 2, 3 l. 3 RVFIN. Orig. in cant. 2 p. 132, 9). praescr. 14 l. 38 fidei. IREN. 4, 2, 3 (4, 3, 1 H.) Moysi (RVFIN. Orig. in num. 26, 3 p. 248, 21. 28. *al.*). LACT. inst. 2, 9, 1 religionis sanctae. 2, 10, 6 veritatis (3, 16, 16). HIER. hom. Orig. in Ier. 2, 1 p. 292, 7 sancti spiritus (RVFIN. Orig. in gen. 13, 4 p. 120, 28). AVG. in euang. Ioh. 117, 5 psalmorum. trin. 12, 6, 7 novi testamenti.

III *respicitur qualitas hominis studio -arum quaesita, fere i. q. eruditio, humanitas, urbanitas* (*hic illic de mera scientia legendi vel scribendi, cf. maxime l. 55 sq. 61*): **A** *usu vario*: CIC. S. Rosc. 120 -is eorum et urbanitate Chrysogonus ducitur, ut *eqs.* 121 ut Chrysogonus horum -as adamarit aut humanitatem. Verr. II 3, 8 si non virtute, non industria ..., at sermone, at -is, at humanitate eius delectamini. Arch. 5 *erat* hoc non solum ingenii ac -arum, verum etiam naturae atque virtutis, ut *eqs.* de orat. 2, 72 homini non hebeti neque inexercitato nec communium -arum et politioris humanitatis experti (*aliter p. 1524, 71*). Brut. 84 ingeni, -arum, eloquentiae ... priores *laudes* ... deferunt Laelio. fam. 11, 27, 6 omnia me tua delectant, sed maxime ... cum fides ..., consilium, gravitas, constantia, tum lepos, humanitas, -ae. ad Q. fr. 1, 1, 39 quae cum abhorrent a -is, ab humanitate, tum vero contraria sunt imperio ac dignitati. Q. CIC. Cic. fam. 16, 16, 2 si ... mihi Statii fidelitas est tantae voluptati, quanti esse in isto haec eadem bona debent additis -is et sermonibus, humanitate. VARRO Men. 218 domum ut feratis e theatro -as. rust. 1, 17, 4 qui -is ⟨atque⟩ aliqua sint humanitate inbuti. frg. Gell. 1, 18, 2 L. Aelius ... -is ornatissimus (AMM. 29, 1, 8 modestia, prudentia, humanitate, gratia, -is. *cf.* VAL. MAX. 3, 3 ext. 1 -is pollens ... philosophia [VEG. mil. 2, 12 p. 45, 19 genere, -is, forma, virtute pollentes milites]. 5, 8, 5 iuvenem et ingenio et -is et forma ... nitentem. PETRON. 118, 6 plenus -is. GELL. 5, 14, 1 -is homo multis praeditus. CAPITOL. Gord. 17, 1 -is et moribus clarus). PETRON. 46, 8 -ae thesaurum est. PLIN. nat. 14, 51 -is eius altioribus contra id pigra vicinitate sibi patrocinante. PLIN. epist. 6, 29, 4 multos parvo ingenio, -is nullis, ut bene agerent agendo consecutos. GELL. 13, 22, 1 T. Castricius ... summa vir auctoritate gravitateque et a divo Hadriano in mores atque -as spectatus. SYMM. epist. 1, 78, 1 ex ... -arum viris (SIDON. epist. 5, 1, 1. CIL VIII 20162, 4 et virtutum). **B** sine -is: CIC. Verr. II 4, 98 haec Scipio ille non intellegebat, homo doctissimus atque humanissimus: tu s. ulla bona arte, s. humanitate, s. ingenio, s. -is, intellegis et iudicas! nat. deor. 2, 74 hominem s. arte, s. -is, insultantem in omnes, s. acumine ullo, s. auctoritate, s. lepore (ITALA act. 4, 13 [cod. g] quod homines imperiti sunt et s. -is [VVLG. h. ... s. -is et idiotae, *cod. h* inlitterati, *gr.* ἀγράμματοι]). VARRO rust. 2, 10, 10 is *magister pecoris* s. -is idoneus non est, quod rationes ... conficere nequiquam recte potest. PS. CYPR. adv. Iud. 10 s. -is disserit scripturas eis *prudentibus*. PS. AVG. quaest. test. I 115, 70 nullus ... senatorum s. -is est, et gentes, quae s. -is sunt *eqs.* (CASSIOD. hist. 8, 1, 4 Pambus ..., cum s. -is esset [*Socrat. 4, 23 p. 513^A* ἀγράμματος ὤν]. GREG. TVR. glor. conf. praef. p. 747, 24 sum s. -is rethoricis et arte grammatica). CAES. AREL. serm. 1, 20 p. 18, 32 non scolasticos vel rhetores, sed piscatores s. -is et ovium custodes. 8 p. 42, 15 qui -as non noverunt ..., requirunt sibi aliquos litteratos, qui eis scripturas divinas legere possunt; quam ⟨rem⟩ etiam negotiatores s. -is ... exercere cognovimus. **C** *-ae sunt in aliquo sim.*: CIC. Phil. 2, 116 fuit in illo *Caesare* ingenium, ratio, memoria, ⌞-ae, cura⌟ (litteratura *codd. rec.*), cogitatio, diligentia. de orat. 3, 41 in quibus minimum est -arum. Brut. 265 erant in eo plurumae -ae nec eae volgares, sed interiores quaedam et reconditae. Cato 12 (*de Q. Fabio Maximo*) qui sermo, quae praecepta, quanta notitia antiquitatis, scientia iuris augurii, multae etiam ut in homine Romano -ae! VARRO ling. 6, 2 in quibus, si non tantum acuminis, at plus -arum. ASCON. in Pis. p. 20, 15 quod in eo ... multae erant -ae. QVINT. inst. 6 prooem. 3 quidquid hoc est in me infelicium -arum. *cf.* CIC. Brut. 132 (*de Catulo*) multae -ae, summa ... comitas, incorrupta ... Latini sermonis integritas. fam. 15, 21, 4 (*de Calvo*) multae erant et reconditae -ae, vis non erat.

IV *respicitur lingua* (*sing. collect.; usus praeparatur locutionibus pluralibus velut* '-is Punicis scribere, insculpere' [*v. sub I*] *vel* '-as Graecas discere' [*v. sub II*], *ubi etiam linguae notio subaudiri potest, cf. maxime exempla velut* ITALA Luc. 23, 38 [cod. b *al.*, *cf.* VVLG.] erat ... superscriptio inscripta super illum -is Graecis, Latinis et Hebreicis [*Vulg. Ioh. 19, 20* erat scriptum Hebraice]. CAPITOL. Gord. 34, 2 *titulum* addentes et Graecis et Latinis et Persicis et Iudaicis et Aegyptiacis -is): ANTH. 484, 13 Vulturnus *ventus* ..., Attica caecian Grais quem -a signat (*cf. 5 et 15* lingua, *7* loquella). CHROMAT. serm. 29, 4 L. rhode ... secundum -am Graecam rosa nuncupatur.

appendix grammatica de usu singularis collectivi (*quae ad usus speciales abeunt supra descripsimus, v. IC et ID et IV*): **1** *in poesi* (*abl. sing. in iambis* PAVL. NOL. *sub b; ceterum non nisi nom. vel voc. -a fere metri causa in dactylis, in glyconeo* HIL. *sub d; v. etiam p. 1534, 8. alios casus versui adaptare conantur* CE 454, 1 -a qui nosti. 582, 3 scalpentes -a ma⟨esta⟩. 639, 7 cum -a mes⟨ta⟩): **a** *praevalet respectus notarum*: CVLEX 412 *tumuli* fronte locatur elogium, tacita firmat quod -a voce. LYGD. 1, 12 indicet ut nomen -a facta tuum (OV. epist. 5, 2 trist. 1, 11, 1. *al.*). 2, 27 mortis demonstret -a causam atque haec in celebri carmina fronte notet (MART. 9, 12 [13], 5). PRIAP. 16, 5 malum, quod -a pinxit Aconti (MART. 14, 5, 2 nigra ... -a pingit ebur. SER. SAMM. 982 *chartam* verbis). OV. am. 1, 11, 22 oculos ... moretur margine in extremo -a rasa meos (trist. 2, 344). epist. 5, 26 (*loco spurio*) populus ..., est in qua nostri -a scripta memor (19 [20], 40). 10, 140 -a ... articulo pressa tremente labat. 12, 116 deficit hoc uno -a nostra loco. 16 (17), 90 orbe ... in mensae legi ..., quod deducta mero -a fecit, 'amo' (*cf.* met. 1, 649 quam pes in pulvere duxit [Pont. 4, 2, 24 ducitur et digitis -a rara meis]). 16 (17), 146 fungitur officio -a nostra novo. 16 (17), 268 -a iam lasso pollice sistat opus. 20 (21), 250 ut adscribat -a nostra 'vale' (*cf.* SEDVL. carm. pasch. 4, 162 nomina nostra scribat in aeterno caelestis -a libro). ars 1, 457 -a Cydippen pomo perlata fefellit. 2, 499 *Delphica* -a, cognosci quae sibi quemque iubet. 3, 293 *v. p. 1518, 31.* met. 11, 706 in ... sepulchro ... iunget nos -a. fast. 3, 844 hoc ... -a prisca docet. trist. 3, 1, 54 quatitur ... -a nostra metu. Pont. 2, 6, 3 praebet mihi -a linguam. *et saepius apud eundem.* CALP. ecl. 1, 22 ut virides ... -a rimas servet et arenti nondum se laxet hiatu. MART. 8, 5, 21 det numerum cyathis Instanti -a Rufi (*respicitur numerus -arum nominis*). IVV. 13, 138 *v. p. 1518, 81.* CE 249, 5 (*a. 136*) ne taceat ... -a nomen. SER. SAMM. 939 *scribe illud abracadabra,* donec in angustum redigatur -a conum. ANTH. 120, 6 condentis monstrant versus primordia nomen auctoremque facit -a prima legi (*de acrostichide ut* CE 748, 29 *nomina* ex omni versu te -a p. docebit. *cf. l. 83*). *al.* **b** *de epistulis* (*in imagine* PAVL. NOL.): OV. am. 1, 12, 2 tristes rediere tabellae: infelix hodie -a posse *illam* negat. 2, 18, 33 tristis ad Hypsipylen ab Iasone -a venit (epist. 3, 1. 6, 9 nuntia [STAT. silv. 4, 8, 37]. ars 1, 483 trist. 4, 7, 23. 5, 13, 16 CLAVD. 22, 295. *cf.* OV. Pont. 4, 8, 1 pervenit [4, 11, 15]). epist. 15 (16), 340 plura *dona* feres, quam quae -a nostra refert (trist. 5, 13, 29 ferat ac referat tacitas ... voces. *cf.* Pont. 1, 7, 1 salutem ... attulit. MART. 10, 73, 1 pignus amici pertulit). 17 (18), 9 a quo tibi -a nostra redditur. 17 (18), 15 felix i, -a (ars 1, 455 eat et blandis peraretur -a verbis exploretque animos primaque temptet iter. *cf.* Pont. 4, 9, 8 in domini subeat partes et praestet amici officium. VEN. FORT. carm. app. 1, 170 dulcibus et redeat -a picta notis). 17 (18), 202. 18 (19), 210 leniat ... -a missa moras (trist. 4, 7, 23. 5, 13, 16 Pont. 2, 7, 1). 20 (21), 28 ars 1, 466. met. 9, 516 -a celatos arcana fatebitur ignes. trist. 3, 7, 2 vade salutatum ... Perillam, -a, sermonis fida ministra mei! 4, 4, 22. 5, 11, 2 -a questa tua est. Pont. 1, 9, 4 (*1, 9, 1* epistola). 2, 3, 67. 3, 9, 52. 4, 11, 15 dum -a nostra recurrens tot maria ac terras permeat. CLAVD. 19, 20. 21, 293. 22, 146 carm. min. 31, 43. 40, 21 crebra ... facundo festinat -a cursu. 41, 2 dabit caras -a grata vices. PAVL. NOL. carm. 24, 9 Martinianum *naufragum* ... scriptis inanem perditis ... suscepimus, et veriorem -is epistolam ..., cum te referret spiritali -a, et mente et aure legimus. VEN. FORT. carm. 9, 1, 99 carm. app. 10, 4. **c** *de chirographo*: OV. ars 1, 428 si non esse domi, quos des *institori*, causabere nummos, -a poscetur, ne didicisse iuvet. **d** *de carminibus aliisque scriptis*: OV. trist. 4, 1, 92 ipse mihi ... scriboque legoque, tutaque iudicio -a nostra suo est (*89* carmina). 5, 1, 43 nec ... ut lusit, rursus mea -a ludet (*42* carmina, *47* libelli). Pont. 4, 14, 26 -a de vobis est mea questa nihil (*16* carminibus). ANTH. 663, 1 -a rem gestam loquitur. HIL. hymn. 1, 69 -a ..., per quam te genitum concinimus deum. PRVD. apoth. 376 quae iam -a Christum non habet ...? (*i. cuius populi libri*). CORIPP. Ioh. praef. 5 omnia nota facit ... -a mundo, dum memorat ... proelia ... ducum; ... quis nosset Ulixem, (10) -a ni priscum commemoraret opus? Iust. 4, 184 doctior et princeps novit, quod -a rerum pars magna est.

2 *in prosa oratione* (*dubitaverimus de* CIC. Att. 7, 2, 3 Alexidis manum amabam, quod tam prope accedebat ad similitudinem tuae ⌞-ae manum⌟ [*del. Watt, temptaverunt alii alia*] non amabam, quod indicabat *eqs.*): SEN. epist. 68, 10 digerere in -am senes orbos (*i. in ordinem alphabeticum*; in -as *Gruter, cf. plur.* PLIN. nat. 3, 46 digestionem in -as). PETRON. 29, 1 in pariete ... quadrata -a scriptum (*cf.* AVR. Fronto p. 56, 4 v. d. H. [p. 61 N.] Sota Ennianus remissus a te et in charta puriore et in volumine gratiore et -a festiviore quam antea fuerat videtur. CASSIOD. inst. 1, 14, 2 in codice grandiore -a clariore conscripto). PLIN. nat. 13, 81 deprehenditur ... taenea fungo papyri bibula vix nisi -a fundente se. TERT. idol. 23 p. 56, 14 *iusiurandum* scripsi ..., sed nihil dixi: lingua, non -a occidit. HIL. c. Const. 26 existimas Christum non nisi per -am iudicare et ad arguendam voluntatem egere chartula deum. PRISCILL. tract. 1, 31 Hieremias proposito Hebreicae -ae caractere flevit in planctibus, David exultavit in psalmis (*respicitur acrostichis*).

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

paronomasiae: CIC. Verr. II 2, 64 -is ac lege (nat. deor. 3, 56). 2, 114 -is legationibus. 2, 189 -ae lituraeque (VINCENT. LER. 5, 4 non -as, sed lituras). Manil. 9 legatos ac -as (Deiot. 11). Marcell. 9 -is atque linguis (PANEG. 2, 44, 4 VVLG. Esth. 1, 22. 8, 9 Dan. 1, 4). de orat. 2, 131 lectio -ae. fam. 9, 2, 5 -is et libris (GELL. 12, 14, 6. APVL. met. 11, 17, 3 de libro de -is). VARRO frg. Non. p. 75, 17 -isque ac laudibus.

in figura etymologica: PLIN. epist. 1, 10, 9 inlitteratissimas -as (SIDON. epist. 4, 3, 10). AVSON. 409, 11 p. 267, 14 P. -ae ... litteratae (SIDON. epist. 4, 17, 1. 8, 14, 8).

proverbia sim.: LVCIL. 765 uti -as doceas lutum. CIC. frg. inc. I 18 M. -arum radices amaras, fructus dulces. PETRON. 46, 8 -ae thesaurum est.

deriv.: litteralis, litterarius, litteratus, litterio, litterosus, litterula. *cf.* litteratura; oblittero.

cf. Onom. (CIL II 1734). *v. Kamptz.*

litterālis, -e. *a* littera. *scrib. in codd. etiam* lite-. **1** *i. q. ad litteras singulas pertinens*: MAR. VICTORIN. gramm. VI 4, 22 alii eam *vocem*, quae dicitur in usu articularis, -em dixerunt, ut nomina, verba *eqs.* (*subest Stoicorum ἐγγράμματος φωνή ut*: DIOM. gramm. I 420, 12 *vox articulata* et -is vel scriptilis appellatur, quia litteris comprehendi potest. PRISC. gramm. II 6, 16. 9, 6. 44, 5 syllaba est vox -is). DIOM. gramm. I 421, 10sq. artium genera sunt plura, quarum grammatice sola -is est ...; idcirco -is dicta, quod a litteris incipiat. VIRG. gramm. epist. 3 p. 138, 12 *verborum incohativorum* praesentis temporis -is declinatio a praeterito discrepare videtur. *i. q. ad simplicem sententiam pertinens*: FVLG. Theb. p. 180, 9 -i sensu ⟨aut⟩ historiali facilitate hilares reperiuntur *poetae* (180, 15 s. -is et misticus; ... latet sub s. -i mistica intelligentia). **2** *i. q. ad opera scripta pertinens*: CAEL. AVR. chron. 1, 5, 162 *delirio iam cessante* -is etiam lectio adhibenda est et quae sit aliqua falsitate culpata (*cf. Cels. 3, 18, 11* quibus liber legitur ⟨a⟩ut recte ... aut perperam).

deriv.: litteralitas.

litterālitās, -ātis *f.* *a* litteralis. [*falsa var. l.* -is *pro* litterae legis PELAG. in II Tim. 3, 15.] *i. q. litteratura*: AVDAX gramm. VII 321, 8 *grammatica*, cui nomen latinum a quibusdam litteratura vel -s datum est (*cf.* litteratio).

litterārius, -a, -um. *a* littera. *scrib. in codd. etiam* lite-, -ali-. *gen.* -ri *metro firmatur* CE 91, 5.

1 *i. q. ad litteras singulas, elementa eruditionis pertinens*: **a** ludus -us: PLAVT. Merc. 303 hodie ire in l. occepi -um ..., ternas *litteras* scio iam (*sc. amo*). SEN. epist. 71, 6 relinque istum l. -um philosophorum, qui rem magnificentissimam ad syllabas vocant. 94, 9 PLIN. nat. 9, 25 QVINT. inst. 1, 4, 27 TAC. ann. 3, 66, 3 SVET. Cal. 45, 2 CE 91, 5 VLP. dig. 50, 13, 1, 6 PORPH. vita Hor. p. 1, 10. sat. 1, 10, 75 (*explicatur* ludis *ut* Ps. ASCON. div. in Caec. p. 199, 18). VIR. ill. 23, 1 AMM. 14, 11, 30. 28, 4, 13. 30, 4, 14 RVFIN. Orig. in num. 27, 13 OROS. hist. 1, 18, 1 INSCR. christl. Diehl 717. GLOSS. γραμματοδιδασκαλεῖον. **b** *varia*: VARRO rust. 3, 5, 10 locus, qui est ornithonis, ... deformatus ad tabulae -ae speciem cum capitulo, forma qua[e] est quadrata *eqs.* DIOM. gramm. I 299, 3 artem merae Latinitatis puraeque eloquentiae magistram sub incude -a dociliter procudendo formatam (*nisi ad 2*). VOPISC. Tac. 6, 5 dii avertant principes pueros ... dici impuberes et quibus ad subscribendum magistri -i manus teneant (*cf.* quatt. tyr. 14, 1 ut ipse dicebat, rhetoris filius, ut ab aliis comperi, paedagogi -i). MAXIMIN. c. Ambr. 94 ⟨scrip⟩tura divina, cuius etiam apices -i et ipsae syllabae sunt spiritali cautela servandae.

2 *i. q. ad opera scripta pertinens*: **a** *in univ.*: SOL. 7, 23 quod poti *fontes Aganippe et Hippocrene* inspirationem facerent -am. CAPITOL. Alb. 12, 12 illum pro litterato laudandum plerique duxistis, cum ille ... inter Milesias Punicas Apulei sui et ludicra -a consenesceret. PALLAD. Maximin. c. Ambr. 84 cum nulla in divinis eloquiis tanta blasfemiae tuae -a extet auctoritas. 87 in iactantiam -ae scientiae garrulum exercuisti sermonem. AVG. civ. 6, 2 p. 247, 18 D. Varronis -a opera. 18, 41 p. 317, 30 labore (conf. 9, 2, 4 epist. 37, 2. 164, 4 c. Iulian. op. imperf. 6, 21). conf. 6, 10, 16 studio -o. MAXIMIN. Aug. coll. c. Maximin. 13 p. 718 si aut -a arte usus aut expressione spiritus sui quisque concinnet verba, quae non continent sacrae scripturae (SIDON. epist. 7, 14, 10 turbam ... -ae artis expertem). NOVELL. Valent. 2, 4 adcrescente pube et -ae indolis iuventute. SIDON. epist. 2, 10, 6 -am curam (ENNOD. dict. 18, 10 p. 478, 8). SEDVL. epist. 1 p. 2, 7 cum ... -ae sollertia disciplinae lusibus infructuosi operis ... serviret. ENNOD. opusc. 1, 2 p. 261, 14 propriis maiestas tua oblationem -am (litterarum *var. l.*) dignetur altaribus, quia ... advocanda sunt linguarum exercitia. **b** *i. q. epistularis*: SYMM. epist. 4, 54, 1 -ae cessationis utrique venia sit. HIER. epist. 8, 2 Chromatius ... -o me provocavit officio (*cf.* MART. BRAC. trin. mers. 1 -ae officiositatis obsequium reddens). AVG. epist. 40, 1 adgredere ... istam nobiscum -am collocutionem. EPIST. pontif. Thiel Hil. 14, 1 provinciali -o sermone debita ... obsequia deferentes (AVELL. p. 734, 24 SIDON. epist. 7, 10, 1 SIGISM. Alc. Avit. epist. 29 p. 59, 14 ALC. AVIT. epist. 35 p. 65, 23 ENNOD. epist. 2, 17, 2 CASSIOD. var. 10, 2, 4). ALC. AVIT. epist. 23 p. 55, 12 -o famulatu (40. *cf. 31 p. 62, 19* litterata promissio [-a pr. *coni. Goelzer, Latin de St. Avit 607, 8*]). ENNOD. epist. 2, 26, 2 p. 68, 11 principem ... locum in -a communione possideo (*supra*: epistularis confabulatio). VITAE patr. Iurens. 140 M. eum corporaliter cernere aut affatu -o ... compellari *ab eo* (CONC. Carth. a. 525 Mansi 8, 639[B]).

litterātē *v.* litteratus.

litterātio, -ōnis *f.* [*cf.* litteratus, litterator. *Sch.*] *versio vocis graecae q. e. γραμματιστική (sc. τέχνη. cf.* litteralitas): VARRO frg. (235 F.) Aug. ord. 2, 12, 35 nata est illa librariorum et calculonum professio velut quaedam grammaticae infantia, quam Varro -em vocat (*item fere* ISID. orig. 1, 3, 1. *eundem respicere vid.* MART. CAP. 3, 229 mihi *sc. Grammaticae* Romulus litteraturae nomen adscripsit, quamvis infantem me -em voluit nuncupare, sic ut apud Graecos γραμματιστική primitus vocitabar). *cf. vol. VI 2, 2173, 32sqq.*

litterātor, -ōris *m.* [*cf.* litteratura, litteratus. *Sch.*] *scrib. in codd. etiam* lite-. *de gen. plur.* litteratorum *v. p. 1533, 15. vox affertur ex* ORBILIO PVPILLO *l. 28 et* MESSALLA *l. 22, legitur apud* CATVLLVM *et inde a* SVET.

i. q. litterarum peritus: **1** *testimonia*: SVET. gramm. 4 appellatio grammaticorum Graeca consuetudine invaluit; sed initio litterati vocabantur. Cornelius quoque Nepos (frg. 14 F.) libello, quo distinguit litteratum ab erudito, litteratos quidem vulgo appellari ait eos, qui aliquid diligenter et acute scienterque possint aut dicere aut scribere, ceterum proprie sic appellandos poetarum interpretes, qui a Graecis grammatici nominentur. eosdem -es vocitatos Messalla Corvinus (frg. 5 F.) in quadam epistola ostendit, non esse sibi dicens rem cum Furio Bibaculo, ne cum Ticida quidem aut -e Catone; significat enim haud dubie Valerium Catonem, poetam simul grammaticumque notissimum. sunt qui litteratum a -e distinguant, ut Graeci grammaticum a grammatista, et illum quidem absolute, hunc mediocriter doctum existiment; quorum opinionem Orbilius (frg. 2 F.) etiam exemplis confirmat, namque apud maiores, ait, cum familia alicuius venalis produceretur, non temere quem litteratum in titulo, sed -em inscribi solitum esse, quasi non perfectum litteris, sed imbutum (*locum tractavit post alios Bower, Hermes 89, 1961, 462sqq.; al. v. vol. VI 2, 2171, 45sqq.*). HIER. in Matth. 8, 19/20 ('scriba') -r erat, quod significantius graece dicitur γραμματεύς, et non spiritualis auditor (*cf.* ITALA *sub 2a*). MART. CAP. 3, 229 (*loq. Grammatica*) assertor nostri nunc litteratus dicitur, -r antea vocabatur (*affertur* CATVLL. 14, 9) ...; idem apud Graecos γραμματοδιδάσκαλος vocitatur.

2 *exempla notionem illustrantia*: **a** *in univ.* (*syn.* grammaticus GELL., CAPITOL., MACR. Sat. 1, 24, 12; *cum colore despectus* CATVLL., GELL., *cf. l. 27sqq.; accedit gen. rei* GELL. 16, 6, 1 AVG. epist. 104, 3): CATVLL. 14, 9 *opera malorum poetarum* dat tibi Sulla -r. GELL. 16, 6, 1 quispiam linguae Latinae -r (*16, 6, 11 se ipse* grammaticum *esse dicit*). 18, 9, 2 alter -r fuit, alter litteras sciens, id est alter docens, doctus alter (*3* grammaticus, *opp.* ille eruditior). ITALA I Cor. 1, 20 (Tert. idol. 9) ubi sapiens, ubi -r ...? (*gr.* γραμματεύς, *Vulg.* scriba, *cf.* HIER. *sub 1*). LAMPR. Comm. 1, 6 habuit -em Graecum Onesicraten, Latinum Capellam Antistium; orator ei Ateius Sanctus fuit (*et hoc et insequens exemplum non ad b pertinere evicit Bower l. c. p. 470*). CAPITOL. Maximin. 27, 3 litteris et Graecis et Latinis imbutus ad primam disciplinam; nam usus est magistro Graeco -e Fabillo (*infra*: grammatico Latino usus est Filemone). AVG. epist. 104, 3 p. 584, 5 litteris sacris, quarum me cupio -em. MACR. Sat. 1, 24, 12 copia rerum *a Vergilio* tractatarum ..., quam plerique omnes -es pedibus illotis praetereunt, tamquam nihil ultra verborum explanationem liceat nosse grammatico. 1, 24, 20 *Servius* quasi -um omnium longe maximus. 5, 19, 31 explanatio Vergiliani loci, quem -es vestri nec obscurum putant. 6, 7, 2 multa *in Vergilio* ..., quorum enarratio respicit officium -is. CHRON. Alex. chron. I p. 120, 262 Omirus (*i. Homerus*) -r et scriba. **b** *strictius de magistris elementa litterarum docentibus* (*distinguitur* grammaticus APVL., CAPITOL., LAMPR.): ALF. AVIT. carm. frg. 2, 1 -r *Faliscus* (*Liv. 5, 27, 1* magister). FRONTO p. 96, 2 v. d. H. (p. 103 N.) -es ... isti discipulos suos, quoad puerilia discunt et mercedem pendunt, magis diligunt. APVL. flor. 20, 3 (*pocula bibentium gradibus eruditionis comparantur*) prima cretera -is rudimento (-es rua to *trad.*) eximit, secunda grammatici doctrinā instruit, tertia rhetoris eloquentiā armat. CAPITOL. Aur. 2, 2 usus est magistris ad prima elementa Euforione -e et Gemino comoedo, musico Androne eodemque geometra ...; usus praeterea grammaticis *eqs.* LAMPR. Alex. 3, 2 in prima pueritia -es habuit *eqs.* (*deinde*: grammaticum, rhetorem). ZENO 1, 2, 1 (1, 36, 3 L.) quid facit ad -em puer, si litterarum non sperat fructum?

f. **litterātrix** *pro* litteratura *non dici testatur* QVINT. inst. 2, 14, 3 (*v. s.* litteratorius).

deriv.: litteratorius. *cf.* litteratio.

litterātōrius, -a -um. *a* litterator. *vocem formari negat* QVINT. inst. 2, 14, 3 grammatice 'litteratura' est, non 'litteratrix', quemadmodum 'oratrix', nec '-a', quemadmodum 'oratoria'; verum id in rhetorice non fit. *legitur tamen adi. notione q. e. ad litteratores vel ad litteras pertinens*: TERT. idol. 10 p. 40, 16 necessitatem -ae (-turiae *trad.*) eruditionis (*antea*: cum instrumentum sit ad omnem vitam litteratura). Ps. HIER. epist. 6, 8 p. 87[C] in ludo aliquo -o inter puerulos oscitantes ... imbutus. PRISC. gramm. II 2, 15 -ae professionis utilitatem.

litterātulus, -i *m.* *a* litteratus *deminutive.* *i. q. litterarum peritus* (*ironice dictum*): HIER. adv. Rufin. 1, 30 p. 422[C] videris tibi -us atque rabbi.

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

***litterātūra**, -ae *f.* *a* littera, litteratus. *cf.* EXPLAN. in Don. gramm. IV 487, 1 grammatica ἀπὸ τῶν γραμμάτων dicta est; unde et Latini a litteris appellaverunt -am. *scrib. in codd. etiam* lite-. *corripitur* -at- PAVL. PELL. 114. *plur. non occurrit.* *legitur inde a* CIC., VARRONE (*sub 2*). [*falsa var. lectio* -a *pro* litterae cura CIC. Phil. 2, 116. *confusionem cum* litura *v. ibi.*]

varietatem notionum adumbravit Wölfflin, Arch. lat. Lex. 5, 1888, 49 sqq.

1 *pertinet ad notas singularum litterarum vel ad vocabula litteris notata*: CIC. part. 26 memoriam, quae est gemina -ae quodam modo ...; nam ut illa constat ex notis litterarum et ex eo, in quo imprimuntur ipsae notae, sic confectio memoriae tamquam cera locis utitur et in his imagines ut litteras collocat. TAC. ann. 11, 13, 2 *Claudius* novas litterarum formas addidit vulgavitque, comperto graecam quoque -am non simul coeptam absolutamque. QVEROL. p. 40, 18 R. voltus, aetas et color, nobilitas, -a, patria ... quaeritur in auro (*sc. in nummo aureo*) plus quam in homine. GRAMM. suppl. 91, 33 (*discernuntur* terminatio *vocabuli, quae syllaba esse potest, et* terminalis *littera*) quando ... mens tua respicit ad potestatem, id est ad syllabam ...; quando autem ad -am, hoc est ad extremitatem soni *eqs.* VIRG. gramm. epit. 4 p. 19, 11 grama (grammatica *cod. a, quem Stangl contulit*) est -ae pervidatio, quae quasi quaedam totius lectionis semitula est. gramm. suppl. 194, 22 *quaedam voces ut 'bonus melior' similes sunt sensu, licet* -a dissimiles sunt. *vi aucta fere i. q. verba ad litteram accepta*: PS. AVG. praed. dei 5, 6 (*afferuntur duae sententiae sensu inter se discrepantes*) his ... oppositionibus in -a nulla reconciliatio est, in intelligentia nulla repugnantia.

2 *pertinet ad studium litterarum*: **a** *magis respicitur ars, qua in litteris instruimur, maxime de grammatica*: VARRO frg. (234 F.) Mar. Victorin. gramm. VI 4, 5 *vertitur vox gr.* γραμματική (*cetera exempla v. vol. VI 2, 2173, 32 sqq., ubi addas* AVG. c. Cresc. 1, 14, 17 mus. 2, 1, 1). VITR. 5, 4, 1 harmonice ... est musica -a obscura ..., maxime quidem quibus graecae litterae non sunt notae. SEN. epist. 88, 20 quemadmodum prima illa, ut antiqui vocabant, -a, per quam pueris elementa traduntur, non docet (decet *trad.*) liberales artes, sed mox percipiendis locum parat, sic liberales artes *eqs.* (APVL. Plat. 1, 2 doctores habuit in pr. -a Dionysium, at in palaestra Aristonem). RHET. min. p. 305, 21 illud debeo considerare, quod ipso studio petitur, ut -a aut geometria. RVFIN. Orig. in Rom. 10, 10 p. 1266C cum ... in his omnibus (*grammatico, rhetore, philosopho*) -ae doctrina sit, diversus tamen gradus perfectionis ... in unoquoque habetur *eqs.* AVG. conf. 2, 3, 5 -ae atque oratoriae percipiendae gratia (8, 5, 10 Iuliani temporibus lege data prohibiti sunt Christiani docere -am et oratoriam). 10, 9, 16 quid sit -a, quid peritia disputandi. discipl. 11, 12 bonae sunt litterae ...; quare et vos, episcopi, litteras legistis, quare nunc divinas scripturas in ipsa -a tractatis. serm. 150, 1, 2 Athenienses in omni -a atque doctrina ... magna fama pollebant. GREG. M. moral. 15, 47 vulgaris locutionis usus est, ut bovem masculum et vaccam feminam vocet; sed -ae ⌊id est grammaticae⌋ (*additamentum Maurinorum?*) locutio bovem communis generis appellat. VIRG. gramm. epit. 1 p. 3, 1 toto proficit in polo nostrae commemoratio (*A Stanglii,* connumeratio *cett.*) -ae. *per prosopopoeiam*: MART. CAP. 3, 229 (*v. s.* litteratio). 3, 231. 263.

b *magis respicitur qualitas hominum, sc. peritia, eruditio quaesita studio*: α *litterarum variarum*: VITR. 6 praef. 4 me arte erudiendum curaverunt *parentes* et ea, quae non potest esse probata sine -a[e] encyclioque doctrinarum omnium disciplina. 6 praef. 6 non possum non laudare patres familiarum eos, qui -ae fiducia confirmati per se aedificantes *eqs.* AVR. Fronto p. 30, 19 v. d. H. (p. 31 N.) a graeca -a tantum absum, quantum ..., tamen me sperem ... Theopompum aequiperare posse (*infra*: me ... ad graecam scripturam perpulerunt). TERT. nat. 2, 7, 10 per hanc *poeticam* initiatricem -ae ... studia producitis. idol. 10 p. 40, 15 cum instrumentum sit ad omnem vitam -a. CAPITOL. Pius 2, 1 fuit vir ... -ae praecipuae. SYMM. epist. 1, 79 Priscianus ... cum primis philosophorum -a et honestate censendus. COD. Theod. 14, 1, 1 ne ... -ae, quae omnium virtutum maxima est, praemia denegentur. MARCELL. chron. II p. 88, 462 *quidam* medicinae artis peritia tam ingenio quam -a perclaruit. VEN. FORT. vita Albin. 4, 6 *ego*, quem ad scribendi seriem nec natura profluum nec -a facundum nec ... usus reddit expeditum. vita Hil. 14, 51 quam fuit ... per -am eloquens. vita Germ. 73, 197 cum praedicaret in populum, ut omni -ae (quod dixit -a *var. l.*) nasceretur stupor. β *sacrae scripturae*: ITALA psalm. 70, 15 (cod. 333, *cf.* Aug. in psalm. 70 serm. 1, 19, VVLG. *et* HIER. psalt. sec. Hebr.) non cognovi -am (*gr.* γραμματείας, *var. l.* πραγματείας, *unde Veron. al.* negotiationes; *explicat* AVG. *ad l.* homines de littera *legis* praesumentes et a gratia resilientes ... reprobavi). VICTORIN. POETOV. in apoc. 3, 3 praediti fiducia -ae, opera autem vacantes. PRIMAS. in apoc. p. 812C illi de largitate substantiae ..., isti de scientiae -a spiritaliter informati (*affertur II Tim. 3, 15* sacras litteras nosti).

3 *de operibus scriptis*: **a** *compluribus vel omnibus quorundam coetuum vel populorum, nationum*: α *quorumlibet, maxime gentilium*: TERT. nat. 1, 10, 36 doctissimi ... irreverentissimi erga deos ... existunt nec eis cessat -a, quominus ... falsa de deis inferat. 2, 2, 5 per curiositatem omnimo⟨dae lite⟩raturae inspiciendae divinis quoque scripturis ... incursasse. 2, 12, 35 ante *fuit* ... Sibylla (*sc. veri et unius dei vates*) quam omnis -a ⟨vestra⟩. apol. 18, 5 *Ptolemaeus Philadelphus* omnis -ae sagacissimus (*cf.* PROSP. chron. I p. 399, 243 bybliotheca, ... quam sibi ex omni genere -ae comparaverat). anim. 46, 10 tota saeculi -a (*cf.* saecularis -a: TERT. idol. 15 p. 48, 6 spect. 17 p. 19, 19. 21 HIER. in Ier. 1, 28, 2 [*opp.* sacris ... litteris *ut* adv. Iovin. 2, 35 divinarum scripturarum *et* epist. 112, 5, 2 divinis verbis]. adv. Iovin. 1, 4. *al.* GENNAD. vir. ill. 13. 61. *al.*). 57, 2 publica iam -a *magica* est. ieiun. 9 p. 284, 22 dedit ... deus adolescentulis scientiam ... in omni -a *eqs.* (*cf. Vulg. Dan. 1, 17* in omni libro et sapientia. *an ad 2a coll. Itala ibid.* [*Wirc.*] in o. grammatica *sec. gr.* γραμματικῇ?). test. anim. 1 p. 134, 9 pristina (*an ad 2b?*). 1 p. 135, 11 *testimonium* omni -a notius. 4 p. 140, 4 -ae operibus. 5 p. 141, 10 ante -am et divulgationem eius mutos ... homines vixisse. HIER. epist. 52, 2, 1 de gentili tantum -a. GENNAD. vir. ill. 11 humana (68; *v. infra l. 24*). AVG. civ. 6, 6 p. 255, 16 D. *falsas opiniones* omnis vestra -a circumsonat. CASSIAN. inst. 5, 33 notitia scripturarum, quam ei non tam studium lectionis vel -a mundi contulerat quam sola puritas cordis. SALV. gub. 5, 8 *barbari* totius -ae ac scientiae ignari (*an ad 2a?*). PAVL. PELL. 114 studiis intentus -ae. β *Iudaeorum vel Christianorum*: TERT. apol. 18, 1 quo plenius ... voluntates *dei* adiremus, adiecit instrumentum -ae, *sc. vetus testamentum* (cult. fem. 1, 3 l. 19 Iudaicae -ae). 47, 1 antiquitas ... divinae -ae (praescr. 39 l. 16 [*opp.* saecularibus ... scripturis]. GENNAD. vir. ill. 11 d. et humana -a instructus [68 h. et d.]). adv. Marc. 3, 6 p. 383, 7 Iudaicae -ae (cult. fem. 1, 3 *supra*). AMBROSIAST. in I Cor. 2, 13 *sensus verborum non* -ae studiis adprehenditur, sed per fidem spiritali ratione concipitur. AVG. quaest. hept. 4, 45 p. 353, 14 (*de vocabulo* aenigmatistae) non sunt in consuetudine -ae nostrae neque in ipsis divinis scripturis *eqs.*

b *singulis cuiusdam auctoris*: SYMM. epist. 1, 9 (*attulit carmen proprium*) num vobis videor ... insipere atque ideo in poetas nomen dedisse? nihil moror hanc -am (litterarum *var. l.*): loci potius quam ingenii mei munus exercui.

cf. litterator.

***litterātus**, -a, -um. *a* littera. *inde a* PLAVTO; *superl.* -issimus *inde a* RHET. Her. (*cf.* multum -us QVINT. inst. 1, 6, 21, bene -us GELL. 2, 10, 1. 3, 3, 1, oppido ... -ae AVSON. 409 p. 267, 1 P.); *compar.* -ior SEN. nat. 4, 13, 1 (*cf. adv.*). [*falso tradi vid.* -a promissio *pro* litteraria pr. ALC. AVIT. epist. 31 p. 62, 19.]

1 *respiciuntur singulae litterae*: **a** *i. q. litteras inscriptas habens* (*cf.* GLOSS. γεγραμμένος): PLAVT. Cas. 401 hoc age, sis, Olympio. :: si hic -us me sinat (*de servo; 'sed duplex vis inesse videtur, ut simul peritiam eius antiquae historiae rideat' Ussing ad l.; cf.* APVL. met. 9, 12, 4 frontes -i et capillum semirasi et pedes anulati). Poen. 836 ibi (*apud lenonem*) tu videas -as fictiles epistulas, pice signatas, nomina insunt cubitum longis litteris (*de lagoenis; cf.* Rud. 478 *poenam subibo*, si quis me hanc *urnam Veneris* habere viderit; nam haec -ast, eapse cantat, cuia sit). Rud. 1156 *in crepundiis* ensiculust aureolus ... -us. :: dice dum, in eo ensiculo litterarum quid est? :: mei nomen patris. 1159 securicula ... itidem aurea -a, ibi matris nomen in securiculast. APVL. met. 3, 17, 4 *Pamphile* apparatu solito instruit feralem officinam, ... et ignorabiliter lamminis -is. 6, 3, 4 lacinias auro -as. CAES. AREL. serm. 195, 3 p. 749, 2 *Iudaei* tamquam insensati lapides et velut miliaria -a aliis viam monstrant *ad Christum* (*cf. vol. VIII 948, 17 sq.*). **b** *i. q. litterae similis*: ZENO 1, 6, 2 (1, 4, 6 L.) avium ... decora commercia -aeque (-aque *var. l.*) ... arduis volatibus aeriae grues (HIER. epist. 125, 15, 1 g. unam sequuntur ordine -o [ordinem litterarum *var. l.; inde* ISID. orig. 12, 7, 14, *ubi affertur Lucan. 5, 716* turbata perit dispersis littera pinnis]). **c** *i. q. litterarum ordinem sequens* (*de psalmis*): HIER. tract. in psalm. I p. 219, 12 *psalmus 118*, ut frequenter diximus, -us est, hoc est alfabetites est. in Is. lib. 17 praef. l. 37 tricesimum sextum psalmum efficit -um. tract. in Marc. p. 360, 3 qui *psalmus 144* -us est. **d** *i. q. litteris comprehensus*: PRISC. gramm. II 5, 5 vocis ... differentiae sunt quattuor: articulata, inarticulata, -a, illitterata (5, 8 -a est, quae scribi potest. 6, 8. 6, 23 littera ... imago quaedam vocis -ae. 552, 3).

2 *respicitur eruditio* (*cf.* SVET. *et* MART. CAP. *s. v.* litterator): **a** *de hominibus* (*de civitatibus p. 1533, 5*): α *adi.* (*cf.* GLOSS. γεγραμματισμένος. γραμματικός. *accedit abl. 81. p. 1533, 5*): RHET. Her. 4, 4, 7 ut, si Ennii de tragoediis velis sententias eligere ..., sed quia plane rudis id facere nemo poterit, cum feceris, te -issimum putes, ineptus sis, propterea quod id facile faciat quivis mediocriter -us *eqs.* CIC. Verr. II 1, 92 cum haberet ... homines formosos et -os, suos esse dicebat, se emisse (Mur. 16 hominibus -is et historicis. Arch. 3 hominum -issimorum. Scaur. 23 -um ac facetum. de orat. 3, 225 Brut. 99 SEN. epist. 88, 38 PLIN. epist. 5, 19, 3. GELL. 17, 3, 2 male h. -i, quod genus ἀγοραίους Graeci appellant. *al.*). de orat. 3, 43 ex istis ... urbanis, in quibus minimum est litterarum, nemo est quin -issimum togatorum omnium ... Soranum levitate vocis ... vincat. Brut. 81 *Albinus* et -us et disertus fuit. 87 *illum* commentatum ... cum servis -is fuisse (CIL XI 1236 -us Graecis et Latinis, librarius. *cf. supra l. 73 et* NEP. Att. 13, 3 pueri -issimi, anagnostae optimi et plurimi librarii). off. 1, 133 nihil fuit in Catulis, ut eos exquisito iudicio putares uti litterarum, quamquam erant -i; sed et alii; hi autem optime uti lingua Latina putabantur. 3, 58 nec in-

[*B.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

facetus et satis -us. fam. 9, 16, 4 frater tuus, quem -issimum fuisse iudico. VITR. 1, 1, 3 *architectus* ut -us sit, peritus graphidos, eruditus geometria (*1, 1, 4* litteras architectum scire oportet). 7 praef. 5 iudices -i. SEN. contr. 3 praef. 11 et facundus et -us est. PHAEDR. 3 prol. 54 ego, -ae qui sum propior Graeciae. SEN. nat. 4, 13, 1 ineptias, quibus -ior est quisque, non melior. epist. 15, 2 est ... minime conveniens -o viro occupatio exercendi lacertos. QVINT. inst. 1, 6, 21 multum ... -us *est*, qui *pronuntiat* 'avē'. PLIN. epist. 6, 26, 1 ipse studiosus, -us. AMPEL. 35, 3 Ptolemaeus ... -issimus. 38, 2 Iuba rex -issimus. GELL. 2, 10, 1 vir ebne -us (3, 3, 1). APVL. met. 10, 2, 2 filium probe -um. CAPITOL. Alb. 12, 12 *v. s.* litterarius. IVL. VAL. 1, 47 multi admodum -i (*gr. Hist. Alex. M. I p. 50, 1 Kr.* ποιητής τις). FIRM. math. 8, 24, 6 -os scribas regum vel quibus dictandi committatur officium. *al.* β *fere pro subst.* (*cf.* GLOSS. γραμματεῖς. *dubitanter huc inseruimus exempla ambigua gen.* -orum *praeter* MACR. Sat. 1, 24, 20, *q. v. sub* litterator. *distinguitur a* litterio *infra l. 76*): NEP. frg. (14 F.) Suet. gramm. 4 *v. s.* litterator. PETRON. 83, 7 eum ⟨ex⟩ hac nota -orum esse, quos odisse divites solent. SPART. Ael. 4, 2 unus ex -is (4, 5). LAMPR. Alex. 46, 1 militares habere suas administrationes, habere -os. VOPISC. Tac. 4, 4 (*acclamatio senatus*) ecquis melius quam -us imperat? LACT. inst. 5, 1, 21. 6, 21, 4 FIRM. cmath. 3, 5, 22. 37·3, 12, 3. 5, 2, 15. IVL. VICT. rhet. 26 p. 447, 20 in ... coetu -orum. AVR. VICT. epit. 40, 18 sapientissimi cuiusque ac -orum cultor. SYMM. rel. 5, 2 memoria -orum ... consentit. TRACT. de indur. cord. Phar. 2 l. 19 -is et doctoribus. AVG. c. adv. leg. 1, 24, 52 (*v. s.* litterio). civ. 14, 9 p. 23, 17 D. apud saeculi huius -os (PS. AVG. quaest. test. I 100, 2). SVLP. SEV. chron. 1, 1, 4. ALC. AVIT. epist. 57 p. 86, 12 cum ... haec tria verba ... nullus -orum corripi adserat. CAES. AREL. serm. 8 p. 42, 14 qui litteras non noverunt ..., requirunt sibi aliquos -os, qui eis scripturas divinas legere possunt (*cf. in eadem re* 6 p. 33, 18 requirunt sibi mercennarios -os [p. 33, 20. 8 p. 43, 1]). *al.*

b *de rebus* (*ad homines pertinentibus praeter l. 34*): CIC. Brut. 265 Triari in illa aetate (*i. iuventute*) plena -ae senectutis oratio. nat. deor. 3, 23 hoc modo rationem poteris concludere: quod -um est, id est melius quam quod non est -um; nihil autem mundo melius, -us igitur est mundus. Tusc. 5, 105 quid est ... dulcius otio -o? iis dico litteris, quibus infinitatem rerum ... cognoscimus (AVG. civ. 19, 2 p. 351, 15 D.). SEN. epist. 26, 6 disputationes et -a colloquia. APVL. apol. 4, 10 -i laboris (AVG. civ. 18, 43 p. 321, 32 D.). CAPITOL. Pert. 12, 7 adhibebat ... et Valerianum, qui cum eodem docuerat, ⟨ut⟩ fabulas -as (-us *P*) haberet (LAMPR. Alex. 34, 6). ARNOB. nat. 3, 31 *Aristoteles* Minervam esse Lunam probabilibus argumentis explicat et -a auctoritate demonstrat. AVSON. 409 p. 267, 15 P. (*ad poetam*) litterae tuae oppido quam -ae (SIDON. epist. 4, 17, 1. 8, 14, 8). SYMM. epist. 1, 14, 1 unde ... sermonis mei largam poscis usuram, qui nihil -i fenoris credidisti? AVG. civ. 18, 53 p. 341, 21 D. o hominum corda doctorum, o ingenia -a. conf. 3, 4, 8 quidquid sine hoc (*Christi*) nomine fuisset, quamvis -um et expolitum ..., non me totum rapiebat. doctr. christ. 3, 15 plerumque loquendi consuetudo vulgaris utilior est ... quam integritas -a. epist. 118, 26 -am vetustatem (*v. s.* litterio). MACR. Sat. 2, 1, 9 haec nobis sit -a laetitia et docta cavillatio. PS. APVL. herb. praef. l. 14 nostra -a scientia. NOVELL. Valent. 2, 2, 4 -ae militiae (COD. Iust. 12, 19, 8 pr. *a. 443/444*). CASSIOD. var. 1, 12, 2 te *quaestorem* -i dogmatis studia laudabiliter exsequentem ([*seq.* dignitas litterarum]. 1, 13, 2. *cf.* 8, 18, 3 ut ... vir eloquens -am reperias dignitatem *sc. quaestoris*).

adv. **litterātē.** *compar.* -ius. 1 *fere i. q. ad litteras, ad verbum*: CIC. har. resp. 17 respondi me ... eius *civitatis* esse, quae carere me non potuisset; ... quid igitur responderem? ... me civem essem Romanum? -e respondissem (*an per ironiam dictum et ad 2 referendum?*). 2 *cum respectu eruditionis i. q. docte*: CIC. Pis. 61 *rationes* ita ... sunt perscriptae scite et -e, ut *eqs.* (*vix ad 1, cf. antea* litteras). de orat. 2, 253 ambigua ... non saepe magnum risum movent, magis ut belle, ut -e dicta laudantur. Brut. 108 Philus perbene latine loqui putabatur -iusque quam ceteri. 205 antiquitatis ... scriptorumque veterum -e peritus. AVG. c. Cresc. 2, 2, 3 p. 362, 21 non curo, utrum Donatistae an Donatiani peritius et -ius declinemini. epist. 82, 33 quod ... ineptius fortasse quam -ius a me commemoratum est. CIL XI 2949 -e (*textu manco*). *quasi pro subst. de ratione tractandi litterata*: MART. CAP. 3, 231 (*loq. Grammatica*) partes ... meae sunt quattuor: litterae, litteratura, litteratus, -e; litterae sunt, quas doceo, ... -e, quod perite tractaverit quem informo.

deriv.: litteratulus, littero. *cf.* litteratio, litterator, litteratura.
compos.: illitteratus, perlitteratus.

litterio, -ōnis *m.* *a* littera. *i. q.* *sciolus litterator* (*ironice dictum, in sermone castrensi*): AMM. 17, 11, 1 *malevoli quidam in comitatu Constantii Iulianum* appellantes ... -em Graecum. AVG. c. adv. leg. 1, 24, 52 isti -es, sic enim potius quam litterati appellandi sunt qui legendo litteratos nihil sapere didicerunt. epist. 118, 26 nomen Anaxagorae, quod propter litteratam vetustatem omnes, ut militariter loquar, -es libenter sufflant, nos doctos ... non facit.

littero, -āre. *a* litteratus. *i. q. litteris distincte perscribere* (*cf.* litteratus *p. 1532, 63 sqq.* GLOSS. II 438, 16 στοιχειῶ -o): PRISCILL. tract. 1, 31 in quibus linguis (*hebr., lat., graec.*) etsi titulus crucis ponitur, divinum tamen deo testimonium -atur sicut et in profetis dei.
cf. oblittero.

litterōsus, -a, -um. *a* littera. *i. q. valde litteratus*: HEMINA hist. 28 (Non. p. 133, 4 -us: litteratus) homo mere (mire *Madvig*) -us. GLOSS. V 463, 48 littera⟨tu⟩s: -us.

litterula, -ae *f.* *ab* littera *deminutive* (PRISC. gramm. II 110, 22 -a. GRAMM. suppl. 96, 4 -a. *addunt* parvae QVEROL., HIER. epist. 85, 1, 1). *scrib.* -rol- ENNOD. *infra cod. B.* *sing. non occurrit nisi apud grammaticos (v. supra). vis deminutiva vel amoris vel modestiae vel contemptionis est, ceterum in poesi* -ae *metri gratia ponitur pro* litterae. [*varia lectio pro* littera BRVT. (?) Cic. ad Brut. 1, 16, 1.]

fere i. q. parva littera (de vi deminutiva v. supra); respiciuntur:
1 *singulae notae earumve ductus*: CIC. Att. 6, 9, 1 admiratus sum ... σύγχυσιν -arum *in tua epistula*, quae solent tuae compositissimae et clarissimae esse. fam. 16, 15, 2 accepi tuam epistulam vacillantibus -is; nec mirum, tam gravi morbo. FRONTO p. 38, 22 v.d.H. (p. 43 N.) tuas. TER. MAVR. 215. CE 1814, 8 (*s. II ex.*) ut signum imvenias, quod erat, dum vita maneret, selige -as primas e versibus octo (*item de acrostichide*: AVG. anth. 484[a], 8 suscipe -as pr.). HIER. epist. 7, 1, 1 (*ad Chromatium, Iovinum, Eusebium*) si rei condicio pateretur, sub uno -ae apice nomina indivisa concluderem, vestris quoque ita me litteris provocantibus. PRVD. perist. 11, 7 -is signata sepulcra loquuntur. *huc fortasse* ANTH. 96, 2 *et* HIER. epist. 128, 1, 3 (*v. sub 3*). 2 *epistulae*: CIC. Att. 12, 1, 1 hoc -arum exaravi (*sed 12, 1, 2* hanc epitulam). 14, 4, 2 ne patiamur intermitti -as. 15, 4, 1 *accepi* nescio quid ab eo *Fufio* -arum, ut me sibi restituerem. HIER. epist. 52, 5, 7 blandas ... et dulces -as (litteras *var. l.*) sanctus amor non habet. 60, 1, 2 *Nepotiano defuncto* cui -ae placere gestient? 85, 1, 1 quereris me parvas et incomptas -as mittere (litteras *unus e codd., cf. ibid. 2* tuae litterae). 143, 2, 3 has -as (litteras *var. l.*). RVRIC. epist. 1, 13 p. 366, 12 de -is meis. ENNOD. carm. 1, 7, 71 -arum munera parva (*i. carmen. an ad 3?*). VEN. FORT. carm. 5, 11, 2 opto ... cernere vos oculis, quaerere -is.
3 *studia mediocria sim.*: CIC. Att. 7, 2, 8 *Chrysippum* ego propter -arum nescio quid lubenter vidi. fam. 5, 21, 2 utor eodem perfugio, quo tibi utendum censeo, -is nostris. 16, 10, 2 (*ad Tironem*) -ae meae sive nostrae tui desiderio oblanguerunt, hac tamen epistula ... oculos paulum sustulerunt. HOR. epist. 2, 2, 7 -is Graecis imbutus. MART. 9, 73, 7 me -as stulti docuere parentes; quid cum grammaticis rhetoribusque mihi? ANTH. 96, 2 indoctus teneram suscepit cauculo pubem, quam cogat primas discere -as (*an ad 1?*). QVEROL. p. 3, 7 R. parvas mihi -as non parvus indulsit labor. HIER. epist. 128, 1, 3 -arum elementa cognoscat *Pacatula infans* (*an ad 1?*).

littus *cum deriv.* v. litus *cum deriv.*

σαλπίζω tubo, tubicino, **lituo** GLOSS. II 429, 40. *a* lituus. *B.*

litūra, -ae *f.* *a* linere (GLOSS. V 369, 45). *inter vocabula participiis fut. act. similia* CHAR. gramm. p. 231, 22 B. PRISC. gramm. II 563, 4 III 464, 17. NOT. Tir. 71, 62. *inde a* CIC. (*in orationibus tantum*), *in poesi inde ab* HOR. [*explicatio in aliquot codd. spuria verbi q. e.* interpolando CIC. Verr. II 1, 158 curando, ne -a appareat. *confunditur in codd. hic illic cum* littera, *cf. infra l. 70 et lusum verborum p. 1535, 48*.]

i. q. actio linendi vel res illita (*in fig. etymologica* -am linere *p. 1532, 33, in lusu verborum cum* littera *p. 1535, 48, cf. paronomasiam* CIC. Verr. II 2, 189 litterae -aeque): 1 *praevalente respectu (linendo) tollendi, abolendi* (*cf.* PRISC. gramm. II 563, 4 ἀπαλοιφή [*item* III 464, 17. GLOSS. II 232, 47 ἀ. abolitio, -a]): **a** *in scriptis vel pictis* (*sc. sive de actione corrigentis sive de locis et verbis correctione mutatis vel deletis. cf.* CHAR. gramm. p. 231, 25 B. '-*a*', '*scriptura*', '*pictura*' binas ... habent significationes, nam ⟨et⟩ ars ipsa pictura appellatur et opus, quod pictum est): α *generatim*: CIC. Q. Rosc. 5 suarum perscriptionum et -arum adversaria proferre. Verr. II 1, 92 in codicis extrema cera nomen infimum in flagitiosa -a fecit (*ibid.*: cur id nomen infimum in -aque sit. 2, 104 nomen ... esse in -a; ... quod mendum ista -a correxit? 2, 187. 189. 191 videtis extremam partem nominis *Verrucii*, codam illam Verrinam tamquam in luto demersam esse in -a? HIER. adv. Rufin. 2, 20). 2, 187 adspicimus -as eiusmodi quasi quaedam vulnera tabularum recentia. 3, 41 codicis -as tui contemplare in ... nomine (Arch. 9 tanta diligentia ..., ut ... unius nominis -a se commotum esse dixerit; his ... ⟨in⟩ tabulis nullam -am in n. [nomen *var. l.*] ... videtis. *cf.* CHAR. gramm. p. 231, 25 B. in verbo -a est). Cluent. 41 digito legata delevit *in testamento* et, cum id multis locis fecisset, ... ne -is coargui posset *eqs.* CAECIN. Cic. fam. 6, 7, 1 cum mendum scripturae -a (lit(t)era *codd.*) tollatur ..., meus error exilio corrigitur. OV. Pont. 4, 1, 14 ipse mihi placuit mendis in talibus error, et vix invita facta -a manu est. MART. 7, 17, 8 libellos auctoris calamo sui notatos: haec illis pretium facit -a. QVINT. inst. 11, 2, 32 si -a aut adiectio aliqua atque mutatio *in ceris* interveniat, signa sunt quaedam *eqs.* SVET. Claud. 16, 1 cum ... dempsisset cuidam appositam notam *censoriam*, '-a tamen' inquit 'exstet'. TEST. Dasum. (CIL VI 10229) 121 -ae ⟨inductionesque, quae in hoc testamento inveniuntur⟩ (*suppl. Mommsen sec.* VLP. dig. 28, 4, 1, 1 etsi novissime, ut solet, testamento fuerit adscriptum '-as, inductiones, superductiones ipse feci'). TERT. adv. Marc. 5, 16 p. 630, 7 flammam et ignem (*II Thess. 1, 7*) delendo haereticus extinxit ..., lucet tamen vanitas -ae. RVFIN. apol. Orig. epil. 13 invenitur sermo (*sc. verba* dominicus homo) ... ex -a in codice positus; fides proferenti talem codicem derogatur, eo quod -a illa corruptionis ... videretur indicium (*de eadem re*

[*Balzert*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

HIER. adv. Rufin. 2, 20. 2, 21 post Athanasii me dormitante -am simul et inscriptionem). PAVL. NOL. epist. 45, 8 instantiam ... eius *fratris* in litteris exigendis ... haec epistula -is quam versibus crebrior loquitur. *in imagine*: SEN. dial. 7, 8, 3 maneant illi *viro incorrupto* semel placita nec ulla in decretis eius -a sit. HIER. epist. 9, 2 epistulam (*i. memoriam nostram*), quam in corde Christianorum scriptam apostolus refert (*II Cor. 3, 2*), non praepeti -a (*Hilberg*, par petri valitura *sim. trad.*; parva -a *edd. priores*), sed imis, quod aiunt, ceris erasisti. *oblitterantur lineamenta picturae*: PANEG. 4, 12, 2 imaginum acerba deiectio et divini vultus -a deformis (*4 aboleri vultus hic non potest. an ad 2aβ?*).

β speciatim respicitur lima poetarum (*in lusu cum colore penitus abolendi* MART. 4, 10, 8; *non nisi de actione*): HOR. epist. 2, 1, 167 turpem putat inscite metuitque *poeta* -am. ars 293 (*291* limae labor) *carmen*, quod non multa dies et multa -a coercuit (*v. etiam infra l. 38.* MART. 4, 10, 8sq. non possunt nostros multae ... -ae emendare iocos, una -a potest *sc. spongia adhibita*). OV. Pont. 2, 4, 18 ut ... lima rasus liber esset amici, non semel admonitu facta -a tuo est (*sim.* 4, 12, 26, *ubi syn.* correxi). MART. 1, 3, 9 (*ad librum suum*) ne totiens domini patiare -as neve notet lusus tristis harundo tuos (*cf.* AVSON. 469, 19 p. 4 P. quis nolit Caesaris esse liber, ne ferat indignum vatem centumque -as mutandas semper deteriore nota?).

b *transfertur ad quamlibet exstinctionem*: ITALA Ezech. 9, 6 (cod. 176) et parvulos et ... mulieres occidite in -am (*gr.* εἰς ἐξάλειψιν, *Vulg.* usque ad internecionem, *Tert. adv. Iud. 11, 8* ut perdeleantur). HIER. in Mich. 7, 11 (*v. infra sub 2b*) p. 1225ᴰ erit formatio laterum -a eius *Babylonis*.

2 *praevalente respectu (linendo) infundendi, applicandi*: **a** *de re illita*: α *quolibet modo*: COLVM. 4, 24, 6 plagas *vitibus illatas* terra ... linere, nam et teredinem ... prohibet, solem etiam et pluvias arcet eiusmodi -a. HIER. interpr. Iob 33, 24 renovabit corpus suum sicut -am (-a *var. l.*) in pariete ([*gr.* ὥσπερ ἀλοιφὴν ἐπὶ τοίχου]. VVLG. Ezech. 13, 12 si ... cecidit paries, numquid non dicetur vobis: ubi est -a, quam linistis? [*Ps. Aug. spec. 124* unctio]. *cf.* PAVL. PETRIC. *sub b*).

β inquinando (*plus minusve i. q. macula sim.; sublucet respectus abolendi* PROP.): ① *maculantur scripta vel paginae*: PROP. 4, 3, 4 si qua ... pars *epistulae* oblita derit, haec erit e lacrimis facta -a meis (OV. epist. 3, 3 trist. 1, 1, 13. 3, 1, 15. EPIST. Sapph. 98 l. oculi rorantur ...; aspice, quam sit in hoc multa -a loco. *v. etiam* VINCENT. LER. *infra et cf.* STAT. silv. 2, 1, 18 en ... mea carmine in ipso ora natant tristesque cadunt in verba -ae). OV. epist. 11, 1 si qua ... caecis (caesis *var. l.*) errabunt scripta -is, oblitus a dominae caede libellus erit. PLIN. nat. 13, 79 nimia ... Augustae *chartae* tenuitas tolerandis non sufficiebat calamis; ad hoc tramittens litteras -ae metum adferebat ex aversis. 28, 66 hac *urina* et atramenti -ae abluuntur. *in lusu verborum cum contemptione de scriptis haereticorum*: VINCENT. LER. 5, 4 *doctores quosdam ecclesiae* tanto munere dominus dignos iudicavit, ut per eos ... impietatis non litteras sed -as infuso caelitus episcopis fidelium lacrimarum fonte deleret. ⑪ *transfertur ad vitia corporis, naevos sim.* (*an de medicamine ad vitia celanda illito?*): MART. 7, 18, 2 cum corpus *feminae cuiusdam* nulla -a notet.

b *de actione illinendi* (*sc. cum gen. obi.*): ITALA Mich. 7, 11 (Hier. *ad l.*) *Babylon* erit in conculcationem sicut lutum in viis; dies -ae lateris *urbis Ierusalem* deletio tua (*Babylonis*; *gr.* ἀλοιφῆς πλίνθου, *Vulg.* dies, ut aedificentur maceriae tuae. *cf.* HIER. *ad l. sub 1b*). PAVL. PETRIC. carm. praef. 2 ut ... illi parietes consecrati (*ecclesiae*) versuum meorum ferant -as.

deriv.: liturarius, lituro. *Balzert.*

litūrārius, -ī *m.* *a* litura. *i. q. liber lituris plenus, imperfectus, adversaria*: AVSON. 350 p. 207, 24 P. *centonem nuptialem* inter -os meos cum reperissem. 391 tit. p. 257 hoc incohatum neque impletum sic de -is (litterariis *trad.*) scriptum.

lītūrgia, -ae *f.*, λειτουργία. AVG. in psalm. 135, 3 l. 39 ministerium vel servitium religionis, quae (qui *var. l.*) graece -a vel latria dicitur.

lītūrgus, -ī *m.*, λειτουργός. *genus ministrorum*: **1** *in astrologia de numinibus quibusdam*: FIRM. math. 2, 4, 4 *v. s.* munifex *vol. VIII 1650, 43.* MART. CAP. 2, 200 *Philologia cum nunc* formas ... decanorum, tunc octoginta quattuor -os caelo miraretur adstare *eqs.* **2** *in vita publica*: COD. Theod. 11, 24, 6 pr. functiones publicas et -os, quos homologi coloni praestare noscuntur. 11, 24, 6, 7 nequaquam cefalaeotis, irenarchis ... et ceteris -is ... publicis functionibus denegatis.

litūro -āvī, -ātum, -āre. *a* litura. [*a falsario additum* CIL X 3334, 22 -tum.] *i. q. litura afficere* (SYNON. Cic. p. 437, 16 oblitterat ... delet. -at *eqs.*): SIDON. epist. 9, 3, 7 tunc ... certius te probasse reliqua gaudebo, si -asse aliqua cognovero. ISID. diff. app. 149 delitum quia subitum, inlitum vero -tum. *B.*

***lītus**, -oris *n.* [*orig. inc. Sch.*] *de origine*: PRISC. gramm. III 493, 31 (*ad* VERG. Aen. 7, 1) quidam ... -s ἀπὸ τῶν λιτῶν volunt esse, quia proficiscentes et revertentes solent ibi vota concipere. ISID. orig. 14, 8, 41 dictum -s, quia fluctu eliditur vel quod aqua adluitur (*sim.* DIFF. ed. Beck p. 67, 15 ab inlisione fluctuum). *praeterea derivatur a* litare *p. 1536, 44sqq.* *scribitur* l⟨eito⟩re PLAVT. Rud. 1019 *A* (*nisi erat* l⟨itto⟩re). litt- *saepissime in codd. recc.* (*in vetustioribus [sed v. supra de* PLAVTI *cod. A], inscr., pap. semper* lit-). -ter- *in var. l.* OV. met. 1, 37 LVCAN. 8, 33. 8, 148. 9, 309. *al.*, -tur- *in var. l.* VVLG. act. 21, 5 ISID. nat. 38, 1. NOT. Tir. 89, 15. *legitur inde a* PLAVTO. [*venet.* lido. *cf. M.-L. 5088a. Wartburg V 381. Battisti-Alessio III 2227. St.*] [*confunditur in codd. cum* limes: VERG. Aen. 6, 900 LVCAN. 6, 15. 9, 74.]

i. q. margo aquarum: **I** *maris; numero sing. significatur tam ora maritima in universum quam certus eius locus; plur. adhibetur sive de compluribus locis litoralibus* (*e. g.* LIV. 7, 25, 13 maritumam oram tutari Graecosque arcere -bus) *sive collective de continuo tractu orae* (*e. g.* CIC. Att. 4, 18, 5 litteras datas a -bus Britanniae), *quas notiones saepe vix distinguas (cf. Cunningham, Class. Phil. 44, 1949, 5sqq.); praeterea plur. poet. de uno loco litorali e. g.* CIC. Arat. 133 CATVLL. 64, 74 PROP. 1, 20, 22 VAL. FL. 3, 425. *definitiones iurisconsultorum, grammaticorum*: CIC. top. 32 solebat ... Aquilius ..., cum de -bus ageretur, quae omnia publica esse voltis, quaerentibus iis ..., quid esset -s, ita definire, qua fluctus eluderet (*v. vol. V 2, 433, 43sqq.*). IAVOL. dig. 50, 16, 112 -s publicum est eatenus, qua maxime fluctus exaestuat, idemque iuris est in lacu, nisi is totus privatus est. CELS. dig. 50, 16, 96 pr. -s est, quousque maximus fluctus a mari pervenit (*cf.* INST. Iust. 2, 1, 3 est ... -s maris, quatenus hibernus fluctus maximus excurrit). CLAVD. DON. Aen. 3, 135 p. 284, 6 ubi aqua maris finitur, -s dicitur.

A *proprie*: **1** *in univ.* (*afferuntur exempla selecta*): PLAVT. Rud. 149 quid illuc est ... hominum secundum -s? (*de loco naufragorum proprio ut*: 157. 371. 450 in -e. CIC. S. Rosc. 72 quid tam est commune quam spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, -s eiectis? *al.*; *cf. p. 1539, 15sqq.*). 250 -s hoc persequamur (*cf.* APVL. flor. 15, 4 fanum secundo -e ... viginti ... stadia oppido abest). ENN. scaen. 68 navibus complebit manus -a (CAES. civ. 2, 43, 4 completis -bus. VERG. Aen. 3, 71 deducunt socii naves et -a complent. 3, 676. 5, 107 LVCAN. 4, 464. *al.*). ann. 389 -a lata sonunt ([SEN. Tro. 108 s. -a planctu]. *cf. exempla fere similia ut*: VERG. georg. 1, 334 -a plangunt. SEN. Ag. 468 gemunt. STAT. Theb. 6, 806 clamorem Inachidae, quantum non -a, tollunt. 10, 95 clament. *cf.* PRVD. perist. 6, 155 blandum -is ... murmur). 499 tonsillas ⟨r⟩apiunt, configunt -s (*cf.* PACVV. trag. 218 tosillam pegi laeto [lecto *Bergk*] in -e. ACC. trag. 574 tonsillas -e in lecto edite). CIC. Arat. 133 adversam ... trahunt optata ad -a puppim. progn. frg. 6 cursans per -a cornix demersit caput (*Arat. 949sqq.* παρ' ἠιόνι ... κύματος ἐρχομένου χέρσονδ' ὑπέκνυψε). Verr. II 5, 30 ubi primum ex alto sinus ab -e ad urbem *Syracusas* inflectitur. nat. deor. 2, 100 mare sic terram appetens -bus eludit, ut una ex duabus naturis conflata videatur. CATVLL. 64, 74 egressus curvis e -bus Piraei. VERG. Aen. 2, 557 iacet ingens -e truncus *Priami* (SERV.: quod ... Donatus dicit -s locum esse ante aras a litando dictum [SERV. auct. *addit*: vel quod lituo illud spatium designatur], ratione caret; nam a litando 'li' brevis est [*cf.* CLAVD. DON. *ad l.* p. 226, 4 '-e': ubi litare consueverat, quoniam intra domum et ante aras constabat occisum. GLOSS. κυρίως ... παραβώμιος τόπος. spatium inter aras et templum. locus circa aram et mari vicinus]. *imitatur e. g.* SEN. Tro. 141 [*ad Priamum*] Sigea premis -a truncus). 3, 292 -a ... Epiri legimus (*v. p. 1127, 62sqq. et cf.* 3, 691 relegens errata retrorsus -a). 3, 396 Itali ... hanc -is oram (CVLEX 313 PROP. 1, 20, 9 LIV. 7, 25, 4 VAL. FL. 4, 613 SIL. 11, 21 STAT. silv. 3, 1, 100. 3, 3, 162 TAC. ann. 2, 78, 2. *al.*; *cf. infra l. 83. p. 1539, 4*). 3, 419 arva ... et urbes -e diductas (*sc. freto Siculo. Sen. nat. 6, 30, 1 affert* aequore diductas). 6, 900 tum se ad Caietae recto fert -e (limite *dett. aliquot*) portum (SERV. Aen. 3, 16 significat eum ita navigasse, ut non linqueret -s. *cf. 8, 57* recto flumine. STAT. Theb. 5, 472 -a rectis praetervectus aquis). 7, 10 proxima ... raduntur -a. HOR. epod. 16, 40 Etrusca praeter ... volate -a. SEN. benef. 1, 10, 1 fluctus, quos aestus accedens longius extulit, recedens interiore -um vestigio tenuit (*v.* interior *p. 2212, 15*). MELA 2, 5 *paeninsula* tenui radice -i adnectitur (*cf.* FLOR. epit. 2, 2, 19 a Punico -e ... procurrit *civitas Clipea*). 2, 46 Sunium ... finit ... id -s Hellados, quod spectat orientem. 2, 55 hoc mare (*Hadria*) magno recessu -um acceptum. 2, 117 Alpheum amnem ... Peloponnesiaco -i infusum (PLIN. nat. 2, 225. *flumen in -s funditur ut*: MELA 3, 40 in id -s elabitur. 3, 77 usque in -a permeat. PORPH. Hor. carm. 1, 2, 14 -s ..., in quo⟨d⟩ Tiberis exit. *flumen per -s in mare funditur*: LVCAN. 8, 33 -a contigerat, per quae Peneius ... exibat in aequor. 10, 244 rumpentis -a [PRISC. perieg. 287]. AMM. 22, 8, 14. 44). APVL. apol. 35, 4 maris eiectamenta, quae ubique -um ventis expelluntur. *al.*

2 *exempla selecta notionem illustrantia*: **a** *designatur tractus harenosus molliter devexus*: PLAVT. Rud. 165 ab saxo avortit fluctus ad -s scapham, neque gubernator umquam potuit ⟨rectius⟩. CAES. Gall. 4, 23, 6 aperto ac plano -e naves constituit (5, 9, 1 molli atque a.). civ. 3, 14, 1 portus -aque omnia classibus teneri (3, 15, 5 nudanda -a et relinquendos p. 3, 23, 1 omnia -a ac p. 3, 73, 3 non solum p., sed etiam -bus. VERG. Aen. 3, 10. 4, 588. 5, 23. *al.*; *cf.* LIV. 27, 30, 7 ut Attalum ... portibus et -um adpulsu arceret). VERG. Aen. 3, 277 ancora de prora iacitur, stant -e puppes. OV. ars 2, 132 virgā ... in spisso -e pingit opus (met. 15, 718). met. 2, 577 densum ... relinquo -s et in molli ... lassor harena. 9, 335 lacus adclivis devexo margine formam -is efficiens. LIV. 38, 18, 12 ad Sinopen et alterius orae -a, qua Cilices maritimi colunt. SEN. epist. 53, 2 ut me in aliquo -e exponeret gu-

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

bernator. Colvm. 8, 15, 3 (*in comparatione*) oras lacus *artificiosi* oportet . . . paulatim clivo subsidere, ut tamquam e -e descendatur in aquam. Stat. silv. 2, 2, 16 monti . . . intervenit unum -s et in terras scopulis pendentibus exit (*cf.* Svet. Tib. 40 *Capreae insula* uno parvoque -e adiretur saepta undique praeruptis . . . rupibus). Itala act. 27, 39 (cod. g, *cf.* Vvlg.) *nautae* sinum . . . quendam providebant habentem -s (*gr.* αἰγιαλόν). *al.*

b *usu dilatato designatur ora ardua, saxosa*: Verg. Aen. 5, 163 (*159* propinquabant scopulo) -s ama et laeva stringat sine palmula cautes (Serv. -s est omne, quod aqua adluitur, unde et saxum -s vocavit). 5, 177 clavum . . . ad -a torquet. Prop. 2, 26^b, 39 qui *venti* movistis duo -a (*sc. Planctas*). Manil. 4, 263 -bus . . . novis (*i. molibus*) per luxum illudere ponto.

c *respicitur -is pars sicca*: α *strictius respicitur area harenosa, quae mare terminat*: Plavt. Rud. 175 (*173sq.* desiluit . . . in terram e scapha; . . . in undas concidit) salvast, evasit ex aqua; iam in -e est. Verg. Aen. 6, 162 in -e sicco (*explicat* Clavd. Don. *ad l.* p. 530, 11 id est in harena -is sicci; est enim et udum -s, ubi pelagus terminatur). Ov. met. 13, 924 sunt viridi prato confinia -a, quorum altera pars undis, pars altera cingitur herbis. Liv. 31, 1, 5 qui proximis -i vadis inducti mare pedibus ingrediuntur (*opp. ut*: Plin. nat. 13, 136 *genus fruticis* in vadis haud procul -e *nascitur.* Tac. Germ. 45, 4 sucinum . . . inter vada atque in ipso -e legunt). Lvcan. 4, 429 relabenti crescebant -a ponto (Stat. Theb. 5, 709. *cf.* Plin. epist. 6, 20, 9 processerat -s multaque animalia maris siccis harenis detinebat). Plin. nat. 9, 27 dum *puerum* abeuntem in -s avide sequitur *delphinus*, in harenam invectus exspiravit. Svet. rhet. 25, 9 cum Ostiam venissent, -s ingressi piscatores . . . adierunt. *al.* β *latius respicitur terra a mari remotior* (*cf.* Serv. Aen. 1, 3 -s . . . dicitur terra quoque mari vicina. Clavd. Don. Aen. 3, 135 p. 284, 7 et finis terrae, quae -i iungitur, pelagi -s dixit *poeta*), *per synecdochen poeticam etiam insula vel pars orbis terrarum* (*simul mare terrae vicinum: v. infra* Plin. nat. 3, 60): Verg. georg. 2, 112 -a myrtetis laetissima. Aen. 4, 212 cui *Didoni* -s arandum . . . dedimus (*alluditur ad usum proverbialem, v.* Ov. epist. 5, 116 *sub B1*; Serv.: etiam infertilem vult ostendere *terram. imitatur* Avson. 393, 4 p. 245 P.; *ut* Verg. *ludit cum varietate notionis latioris et strictioris*: Sil. 1, 446 *Tyriis* exulibus . . . datum dimensis -s harenis). 12, 262 -a vestra . . . populat. Hor. epod. 16, 63 Iuppiter illa piae secrevit -a genti (*sc. fortunatorum insulas*). Ov. met. 10, 530 *Venus* non iam Cythereia curat -a, non . . . repetit Paphon *eqs.* 14, 104 loca feta palustribus undis, -a Cumarum. Liv. 10, 2, 5 *-bus* tenue praetentum -s esse, quod transgressis stagna ab tergo sint inrigua aestibus maritimis. Manil. 4, 637 tot . . . minora solo . . . -a . . ., Delonque Rhodonque *eqs.* 4, 684 *Iuppiter* puellari (*sc. Europae*) donavit nomine -s. Mela 2, 35 *flexus* Megybernaeus . . ., qua terra dat gremium, modice in -a ingreditur. Lvcan. 5, 784 notescent -a clari nominis exilio (*sc. Lesbos ut*: 8, 120 noto . . . -e). Plin. nat. 3, 60 haec -a fontibus calidis rigantur praeterque cetera in toto mari conchylio et pisce nobili adnotantur (*simul respicitur mare terrae vicinum ut l. 79*). Stat. silv. 2, 6, 31 -e virgineo (*sc. Scyro*) Thetis occultavit Achillen. Clavd. 8, 136 melior Delo, Dictaeis clarior oris, quae dedit hoc numen, regio; non -a nostro sufficerent angusta deo. *al.*

d *respicitur -is pars uda, i. tam area undis et aestu affecta quam mare terrae vicinum* (*cf. l. 17.* Synon. Cic. p. 415, 23 amnis . . . vada, -a. 434, 17 mare . . . -s, vadum, aestus *eqs.* Gloss. IV 110, 11 extrema pars maris. *v. E. Wistrand, Nach innen oder nach aussen? p. 37sqq. E. Löfstedt, Coniectanea I 84sqq. V. Skånland, Symb.Osl. 42, 1968, 93sqq.; per synecdochen poeticam solum maris rubri* Cypr. Gall. deut. 27): Bell. Alex. 13, 5 decem *navibus* missis una in cursu -e Aegyptio defecerat (<sub> -e *Larsen*). Verg. ecl. 2, 25 me in -e vidi, cum placidum ventis staret mare (Schol. Verg. Bern.: id est in margine aquae). georg. 1, 359 ventis surgentibus . . . incipiunt . . . resonantia longe -a misceri (*cf.* Val. Fl. 1, 652 pontum pater *Neptunus* ac turbata reponit -a). Aen. 6, 362 nunc me *Palinurum mortuum* fluctus habet versantque in -e venti (*cf.* Lvcan. 8, 698 -a Pompeium feriunt truncusque vadosis huc illuc iactatur aquis). Ov. hal. 87 talia *loca* (*sc. aspera saxis*) . . . deposcunt calamos, at purum retia -s. 125 Hadriaco mirandus -e rhombus *piscis* (*cf.* Prisc. perieg. 598 -bus cuius *Taprobanes* saliunt densissima cete [*Dionys. 597* πάντη κήτεα θῖνες ἔχουσιν]. Coripp. Ioh. 8, 285 somnus habebat . . . in -e pisces). Vitr. 5, 12, 3 reliquum, quod est proxime -s (*antea opp.*: ab ipsa terra sive crepidine. *cf. Wistrand, Eranos 40, 1942, 174*). Sen. Thy. 371 qui *reges* rubri vada -is et . . . mare . . . sanguineum tenent (*cf.* Tac. ann. 6, 33, 3 brevia -um nudantur). dial. 1, 1, 4 nudari -a pelago in se recedente eademque intra exiguum tempus operiri (Drac. laud. dei 1, 80 mare . . . nudato -e siccum. *cf. l. 72*). Colvm. 8, 17, 9 ea parte -is, quae profundi recessu numquam destituitur. 10, 185 quam *herbam* generant Tartesi -e Gades (*sim. insulae in -e esse dicuntur*: Plin. nat. 3, 151 Calabro -e ante Brundisium *sunt insulae*, quarum obiectu portus efficitur, contra Apulum -s Diomedia. 4, 83 -e Portus Achaeorum, insula Achillis . . . et . . . paeninsula. 37, 39 in Carmaniae -bus insulam esse). Scrib. Larg. 162 stantibus in -e non sicco, sed quod adluit mare. Lvcan. 8, 565 celsae de puppe carinae in parvam iubet ire ratem -sque malignum incusat bimaremque vadis frangentibus aestum. Plin. nat. 2, 205 *terra* devoravit . . . Phegium . . ., tamquam non infida grassarentur et -a. 9, 96 *locustae marinae* hieme aprica -a sectantur, aestate in opaca gurgitum recedunt. 12, 37 *arbores Persidos* sicco -e radicibus nudis . . . amplexae steriles harenas spectantur; eaedem mari adveniente fluctibus pulsatae resistunt inmobiles (*sc. aqua nudato ut*: Frontin. strat. 2, 11, 13 *aestu recedente* naves in s. -bus haererent). Sil. 7, 410 classis . . . -a . . . sulcabat rostris (*sim.* Nemes. ecl. 2, 22 quae marmoreo pede, Naiades, uda secatis -a). Stat. Ach. 1, 227 *Thetis* iubet hos *delphinos* subsistere pleno -e, ne nudae noceant contagia terrae. Ps. Qvint. decl. 12, 6 retinacula incidimus et -s ingressi classem . . . manibus inpulimus. Anth. 478, 9 in -e tuto ludat et hoc solum iudicet esse mare. Avson. 396, 43 p. 252 P. primore vado post refugum mare algoso legitur -e *musculus*. *al.*

c *respiciuntur orae insulis ex adverso sitae*: Cvrt. 4, 2, 24 Tyrii navigia . . . -i adpellunt (*sc. ab insula sua*). Mela 2, 107 *Euboea* angusto freto distat a -e. 3, 31 (*v. infra l. 48*). Plin. nat. 37, 3 Polycrati Samio, insularum ac -um tyranno.

3 *de ratione inter -s et similis notionis vocabula intercedente*:

a ora (*sc. notione q. e. fere* -s): α *copulantur per* et, ac: Cic. nat. deor. 2, 100 amoenitates orarum ac -um. Verg. Aen. 3, 75 *Delon* oras et -a circum errantem. Sen. nat. 6, 1, 14 urbes oraeque terrarum et -a et ipsum mare in servitutem fati venit. Mela 1, 2 dicam . . . oras omnium et -a. Alc. Avit. carm. 5, 660 *Moyses* siccati marginis oras et -s, cui fluctus abest . . ., percutit . . . ligno. β *alternant apud auctores* (-s *nonnumquam certum locum planum eiusdem orae designat*): Verg. Aen. 1, 3 Troiae . . . ab oris . . . Lavinia . . . venit -a. 1, 157 quae proxima -a, . . . contendunt petere et Libyae vertuntur ad oras. Prop. 1, 20, 22 manus heroum *Argonautarum* . . . ut constitit oris, . . . -a fronde tegit. Ov. met. 14, 76 cum iam prope -s adessent Ausonium, Libycas vento referuntur ad oras. Liv. 7, 25, 13 maritumam oram tutari Graecosque arcere -bus. 23, 32, 18 (*17* oram maritimam inter Brundisium ac Tarentum tutari) par navium numerus . . . decretus ad suburbana -a tutanda. 24, 8, 14 classem . . . paravimus, ut Africae oram popularetur, ut tuta nobis Italiae -a essent. 27, 8, 17 classe . . . partita, ut omni ambitu -um praesidio orae maritumae essent. 32, 21, 27 maritimam oram vastare et expositas prope in ipsis -bus urbes . . . oppugnare. 44, 32, 8 equites . . . misit ad tutandam maritimam oram, ut, quocumque -e adplicuisse naves hostium audissent, . . . ferrent . . . opem. Colvm. 8, 15, 3 (*v. p. 1537, 1*). Mela 1, 15 ora eius *Europae* forma -um . . . contrariis -bus Asiae . . . similis est. 3, 89 *v. l. 52.* *al.* γ orae -s (*formam sollemnem* '-is ora' *v. p. 1536, 52*): Liv. 38, 18, 12 *p. 1536, 83.*

b ripa (*v. etiam p. 1540, 7. 32. 51. 66. 69*): α *alternant, sc. utraque vox ad oram maritimam spectat* (ripa *significat oram deruptam* Mela 3, 89 Paneg. 8, 6, 4, *fortasse etiam* Plin. nat. 18, 359; *crepidinem deruptam, quae -s terminat,* Colvm. 1, 5, 5; *marginem angustiarum flumini similium* Mela 3, 31. 3, 46): Hor. carm. 2, 18, 21 maris . . . urges submovere -a parum locuples continente ripa. Colvm. 1, 5, 5 *villa* semper mare recte conspicit . . ., numquam ex ripa, sed haut paulum submota a -e. Mela 2, 4 subit tum ripam mare et . . . refugientia usque subsequens -a . . . paene insulam reddit. 3, 31 qua -a adtingit *mare*, ripis contentum insularum non longe distantibus et ubique paene tantundem it angustum et par freto. 3, 46 *Gades* angusto spatio et veluti flumine a continenti abscissa, qua terris propior est, paene rectam ripam agit, qua oceanum spectat, . . . medium -s abducit. 3, 89 oras *Africae orientalis* ad eurum sequentibus nihil memorabile occurrit; vasta omnia vastis praecisa montibus ripae potius sunt quam -a. Plin. nat. 18, 359 -a ripaeque si resonabunt tranquillo *mari eqs.* Apvl. met. 10, 35, 4 electo secreto -e . . . corpus . . . refoveo (*de eodem 11, 16, 5* ripam maris proximamus atque ad ipsum illum locum quo . . . meus stabulaverat asinus pervenimus). Paneg. 8, 6, 4 tot . . . -a solveret ripasque defringeret *oceanus.* β *distincte ponitur* ripa *fluminis iuxta* -s *maris* (*cf.* Serv. auct. Aen. 7, 798 quom ripae proprie fluminum sint, -a maris [*affertur* Ov. met. 1, 42]. Diff. ed. Beck p. 67, 15 -a dicuntur in mari . . ., ripae in fluminibus): Ov. met. 1, 42 *flumina* in mare perveniunt . . . campoque recepta liberioris aquae pro ripis -a pulsant. 11, 55 (*11, 53* ripae). Manil. 5, 397 Vitr. 2, 9, 14 Cvrt. 9, 9, 26 Mela 1, 10. 1, 14. 1, 15. 1, 53. 3, 16. 3, 25 Plin. nat. 4, 27 Qvint. decl. 341 p. 347, 5 Svet. Nero 27, 3 Flor. epit. 4, 12, 39 Paneg. 10, 2, 6.

c acta: *v. vol. I 435, 20sqq., ubi addas* Avien. orb. terr. 142 -is a.

B *in imag., proverbiis*: **1** *vario usu*: Cic. Att. 1, 18, 1 *deest mihi homo, quocum loquar*; Metellus (*vix sanum*) non homo, sed ⌊-s atque aer et solitudo me⟨r⟩a⌋ (= Trag. inc. 152; *fortasse proverbium. item homo metaphorice -s dicitur p. 1539, 20*). Ov. am. 2, 19, 45 ille potest vacuo furari -e harenas, uxorem stulti siquis amare potest. epist. 5, 116 quid harenae semina mandas? non profecturis -a bubus aras (*spectat ad incepta irrita ut*: trist. 5, 4, 48. Pont. 4, 2, 16 sterili vomere. *cf.* epist. 16 [17], 139 proscindere -s aratro. Ivv. 7, 49 -s sterili versamus aratro). trist. 5, 6, 43 his *tot malis meis* qui contentus non est, in -s harenas, in segetem spicas, in mare fundet aquas (*spectat ad incepta supervacua*). Hier. epist. 14, 6, 2 hic (*in mundo*) barbarum -s, hic diabolus pirata . . . portat vincla capiendis. in Ezech. lib. 12 praef. flanti spiritui sancto vela suspendam ignorans, ad quae sim -a perventurus. Petr. Chrys. serm. 20 p. 255^A mugiebant -a Christiana (*antea*: ubi Christus ecclesiae suae navim mare saeculi transfretaturus ascendit, gentium flabra . . . sic ruerunt, ut totius mundi fieret una tempestas). 41 p. 316^C qui intrat carnis pelagus . . ., praeterit -a passionum *eqs.* 168 p. 639^B

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ratem nostrae mentis carnis a -e solventes in pelagus evangelici sermonis intramus. 2 *prope -s, non in alto, navigando significatur modestia, humilitas*: a *in scribendo*: VERG. georg. 2, 44 primi lege -is oram. MART. 12, 44, 8 nec deerant zephyri, si te dare vela iuvaret; sed tu -s amas. QVINT. inst. 12 praef. 2 nec adhuc a -e procul videbamur. 12, 10, 37 non . . . alto semper feremur, nam et -a interim sequenda sunt. NEMES. cyn. 60 non magna ratis *poetae* vicinis sueta moveri -bus. RVFIN. Orig. in Rom. praef. Rufin. oram tranquilli -is stringere.
b *in vivendo*: HOR. carm. 2, 10, 4 rectius vives . . . neque altum semper urgendo neque . . . nimium premendo -s iniquum. SEN. Ag. 105 modicis rebus longius aevum est; felix . . . quisquis . . . aura stringit -a tuta *eqs.* Herc. O. 694 stringat tenuis -a puppis *mea.* ANTH. 407, 8 te -bus cymba propinqua vehat. PS. CATO dist. 4, 33 -s carpere remis tutius est multo quam velum tendere in altum. 3 *-e tangendo, sc. post pericula maris, significatur salus*: PROP. 2, 14, 29 ad te . . . veniat mea -e navis servata (*locus varie temptatus. Meleagr. Anth. Pal. 12, 167, 3sq.* μ' ἐς ὅρμον δέξαι *confert Enk ad l.*). Ov. rem. 635 ut tandem -a tangas. trist. 1, 5, 36 date naufragio -a tuta meo (Pont. 1, 2, 62 naufragiis -a posse dari. 2, 9, 9 excipe naufragium . . . -e nostrum. ANTH. 405, 4 Crispe . . ., naufragio -s tutaque terra meo). COMM. apol. 792 quo tempore nos . . . spero iam in -e portus *fore* (*sc. in paradiso*). HIER. epist. 2, 4 sancti spiritus aura me . . . ad portum optati -is prosequatur (*sc. conventus anachoretarum*). BACHIAR. repar. laps. 22 p. 1061A velut naufragus . . . ad scientiam te divini canonis tene, quae te adducat ad -s. ARATOR ad Vigil. 13 (*9* ecclesiam subeo . . . naufragus) -is . . . sinus ad carbasa nostra paravit Christus. 4 *usu christiano significatur finis saeculi, inde vita aeterna* (CASSIOD., ARATOR): a *sec. parabolam* Matth. 13, 48, *in qua rete, postquam piscibus impletum est, ad -s educitur, ut pisces boni a malis separentur*: AVG. collat. Carthag. 3, 222 Migne 11, 1402B non . . . debemus . . . in mare ante tempus -is prosilire (EPIST. episc. [a. 411] Aug. epist. 129, 5 usque ad t. messis, ventilationis et -is). adv. Don. 4, 6 p. 103, 25 *pisces* in extremo -e separandi, hoc est in fine maris, quod significat finem saeculi (*item explicatur* 8, 11 p. 108, 25 in euang. Ioh. 122, 7. 9 EVCHER. form. 3 p. 21, 16). 10, 14 p. 111, 23 illi *pisces* non possunt ante -is exitum separari. un. bapt. 17, 31 p. 33, 6 donec ad iudicium -is perducantur *retia*. PETR. CHRYS. serm. 47 p. 332B ad iudicii -s capturae nostrae retia iam propinquant. CASSIOD. anim. 12 p. 1307B *piscatorum dei retia* ad -s aeternae securitatis adducunt. b *sec. Ioh. 21, 6sqq.*: ARATOR act. 1, 990 Christus . . . spoliat vada salsa draconis, ut cunctos ad -s agant sacra retia fontis.

C *per metonymiam respiciuntur homines, qui in -e sunt*: VERG. Aen. 3, 44 fuge crudelis terras, fuge -s avarum (*accedit epitheton ad homines pertinens ut*: STAT. Theb. 6, 12 amica ad -a . . . venit). VAL. MAX. 5, 6 ext. 4 cunctis -bus terribilis classis. PLIN. nat. 6, 182 Syriae imperitasse eam *Aethiopiam* nostroque -i (*sim.* SIL. 2, 63 *regi* -a Syrtis parebant). VAL. FL. 3, 416 placitis sileant age -a coeptis. SIL. 14, 232 -a Thermarum . . . armavere suos (*cf.* STAT. silv. 5, 3, 170 quos . . . Baiana . . . mittunt -a).

D *determinationes -um*: 1 *per terram adiacentem cum eius incolis et urbibus* (*fluviis in mare influentibus l. 68. 70 sqq.* [*aliter sub II A1*]): ACC. trag. 526 Lemnia. CIC. Verr. II 5, 91 Helori. Sest. 140 Dyrrachino. CATVLL. 64, 52 Diae. 64, 74 -bus Piraei (*cf.* PROP. 3, 21, 23 Piraei . . . -a portus. Ov. met. 6, 446 Piraea). 64, 172 Gnosia. 65, 7 Rhoeteo (VERG. Aen. 6, 505 CVLEX 313 SEN. Tro. 108 MELA 1, 96. *al.*). CAES. civ. 3, 25, 3 Apolloniatium. *ibid.* Labeatium. BELL. Alex. 8, 2 -is Aegypti (*probab. adi., item*: 13, 5 SEN. nat. 4, 2, 23 LVCAN. 9, 1005 PLIN. nat. 6, 142. *cf.* LVCAN. 8, 464 Aegypti . . . -a). SALL. hist. frg. 4, 28 Tauromenitana. VERG. Aen. 1, 3 Lavinia (PROP. 2, 34, 64). 3, 10 patriae (*cf.* VAL. FL. 3, 700 -e . . . patrio [STAT. silv. 3, 5, 6]). 3, 186 Hesperiae (*cf.* 6, 6 Hesperium [Ov. met. 2, 142 LVCAN. 3, 47 SIL. 16, 592]). 3, 209 Strophadum. 4, 257 Libyae. 4, 657 nostra (*sc. Didonis vel Carthaginiensium. sim. pron. poss. pro incolis* 6, 460. 7, 1. 12, 262 Ov. epist. 2, 4. 2, 135. *et saepe*). 7, 10 Circaeae . . . terrae (*cf.* Ov. met. 14, 247 Circes. 14, 248 Circaeo. fast. 4, 70 quod adhuc Circes nomina -s habet). 8, 555 Tyrrheni . . . regis. 10, 36 Erycino. CVLEX 308 Sigea (Ov. epist. 15[16], 21 met. 12, 72. 13, 4 fast. 4, 279. *al.*). CIRIS 103 Thesei. HOR. carm. 1, 28, 3 Matinum. 3, 17, 8 Maricae *deae*. Ov. fast. 5, 656 Inachium. LIV. 32, 32, 9 prope Nicaeam -s. 32, 36, 3 -s ad Thronium. 44, 28, 12 continenti (continentis *em. edd.*) -i. MANIL. 4, 50 Niliaco (LVCAN. 9, 135. *cf.* 8, 641 in Nili pervenit -a. *aliter p. 1540, 18*). MELA 1, 85 -s Leuca. STAT. silv. 5, 2, 113 Tiberino. *al.* 2 *per mare adiacens*: CATVLL. 4, 7 Adriatici . . . -s (*cf.* VITR. 2, 9, 14 maris Hadriani [FLOR. epit. 2, 5, 1]. SIL. 1, 54 Hadriaci . . . ponti. *per adi.*: Ov. hal. 125 Hadriaco. PLIN. nat. 37, 32 Hadriatico). LVCR. 5, 35 Atlanteum (*trad.* atianeum. *cf.* MELA 3, 107 Atlantici -is. SIL. 13, 200 Atlantiaco). VERG. Aen. 8, 686 -e rubro (TIB. 3, 8, 19 SEN. Thy. 371 PLIN. nat. 6, 154. 6, 189. 14, 52 r. -s Indicumve. *al.; cf.* LYGD. 3, 17 erythraeo [VAL. MAX. 6, 1 ext. 1]. MANIL. 4, 806 rubri . . . ponti. SEN. Oed. 120 pelagi rubentis. benef. 7, 2, 5 rubri maris [nat. 3 praef. 10 TAC. ann. 14, 25, 2. *al.*]. CYPR. GALL. deut. 27 rubrantia). CVLEX 356 Aegaea (*cf.* MART. 6, 34, 3 maris Aegaei). HOR. carm. 2, 18, 21 maris (SEN. Tro. 837 PLIN. nat. 22, 19. *al.; cf.* VITR. 1, 4, 11 marinum [2, 4, 2 EVSTATH. Basil. hex. 8, 5, 14]. EVSTATH. Basil. hex. 4, 6, 5 maritimis). 2, 20, 14 Bosphori. TIB. 1, 7, 10 oceani (VAL. MAX. 3, 2, 23. 9, 1, 2 MELA 2, 97 LVCAN. 4, 21. *al.; cf.* STAT. Ach. 1, 137 -a summa o. [*de finibus orbis terrarum ut*: FIRM. math. 1, 7, 33 extremum. IVST. 12, 13, 1 ultimis]. *cf.* MELA 3, 25 oceanico). *al.*

II *quarumlibet aquarum i. q. ripa* (*cf.* SERV. Aen. 3, 390 -s dicitur, quicquid iuxta aquam est, unde nunc ripam fluminis -s vocavit. 8, 43 licet possimus etiam de fluvio -s dicere, ponit tamen discretionem, ut hic 'sub ilicibus', paulo post [8, 83] 'viridi *eqs.*' *alternat cum* ripa *l. 12. 18. 28*): A *in terris* (*tam de ipsis -bus quam de regionibus adiacentibus*): 1 *fluminum* (*de parte uda l. 22*): a *proprie*: α *in univ.*: CIC. inv. 2, 97 hostias constituit . . . in -e *Eurotae*. VERG. Aen. 7, 798 Numici -s arant (SERV.: -s fluminis. *sim. gens designatur*: STAT. Theb. 4, 117 quid ripas, Lyrcie, tuas, tua -a . . . vomere suspendunt, . . . Inache). 8, 83 viridi . . . in -e *Tiberis* conspicitur sus (*cf. 8, 43* litoreis . . . sub ilicibus). HOR. carm. 1, 2, 14 vidimus . . . Tiberim retortis -e Etrusco . . . undis ire (*sc. dextra ripa. aliter* PORPH.: -s . . . Etruscum Tyrrheni . . . maris . . . -s accipe, in quo⟨d⟩ Tiberis exit). PROP. 1, 2, 18 Eueni patriis filia -bus. Ov. fast. 1, 519 Dardaniae tangent haec -a *Tiberis* pinus (*1, 505* ripam). LVCAN. 9, 413 Nili ([*nisi spectat ad p. 1539, 70 ut fortasse etiam* 10, 412]. PLIN. nat. 8, 90. 8, 96. 35, 142. 37, 114). PETRON. 119 vers. 37 iam Phasidos unda orbata est avibus mutoque in -e . . . solae . . . adspirant frondibus aurae. PLIN. nat. 9, 176 reciprocis amnibus siccato -e. SIL. 4, 582 per inextricabile -s *Trebiae*. STAT. Theb. 6, 833 Acheloia . . . -a. silv. 1, 3, 24 *Anienis* -s utrumque. 2, 5, 28 -e Rheni (VOPISC. Prob. 12, 3). CARM. Serv. gramm. IV 423, 9 implevit -a Xanthus. IVL. VAL. 3, 36 eorum *fluminum* -s et margines . . . arboribus convirescunt. EPIST. Alex. l. 427 H. erant harundines . . . per -a. 433 inhabitabant -s ulterius Indi (GREG. TVR. glor. conf. 30. Mart. 4, 16 [*postea*: ad ripam]. Franc. 3, 7 p. 105, 1. *cf.* glor. conf. 30 alio . . . in -e). AVSON. Mos. 295 blanda salutiferas permiscent -a voces . . . et paene manus. ROMVL. fab. 35, 3 rec. vet. ad -s fluminis (*rec. gall.* ad oram fl.). GREG. TVR. Franc. 10, 19 amnes -a excedentes. β *de ripae parte inferiore ac plana* (*opp.* ripa *sc. pars superior ac derupta*): AVSON. Mos. 46 tu neque limigenis ripam praetexeris ulvis nec . . . perfundis -a caeno (*sim.* 53 hic solidae sternunt umentia -a harenae. *cf. 20* pendentibus edita ripis. *26* gramineas . . . ripas). HEGES. 4, 15, 2 p. 264, 11 *fuere qui* edito riparum toro in fluvium *Iordanen* sese excuterent . . ., alii harenoso ingressi -e merso vestigio deprimerentur.
b *in imag.*: PROP. 2, 4, 20 *melius est puerum amare quam puellam*; tranquillo tuta descendis flumine cumba; quid tibi tam parvi (*i. angusti*) -is unda nocet? (*locum varie explicatum dubitanter huc rettulimus; alii* -is *non ad* flumine *referunt, sed portum modicum orae maritimae dici putant coll. p. 1537, 4; alii coni.* limitis, *cf. p. 1536, 5*).
c *per metonymiam respiciuntur*: *harena -is*: MANIL. 5, 527 fulvas (*i. auriferas*) numerabit harenas perfundetque novo stillantia -a ponto. CARM. Ter. Maur. 1161 sanguine turbatus miscebat -a Xanthus (*fortasse sec. Hom. Φ 235sqq.* πάντα δ' ὄρινε ῥέεθρα κυκώμενος, ὦσε δὲ νεκροὺς . . . τοὺς ἔκβαλλε . . . χέρσονδε). ? *homines, qui in -e sunt*: PLIN. nat. 19, 22 stupuerunt . . . -a *Indi* flatu versicoloria *insignia navium* pellente.
2 *lacuum*: a *naturalium* (*cf.* IAVOL. *supra p. 1536, 18. alternat cum* ripa PLIN. epist. *l. 61*): CATVLL. 35, 4 Novi relinquens Comi moenia Lariumque -s (PLIN. epist. 9, 7, 2. 4 CLAVD. 26, 319). VERG. Aen. 7, 764 Egeriae lucis umentia circum -a (*lacus Nemorensis*). Ov. met. 7, 231 iuncosa . . . -a Boebes. fast. 6, 765 sint tibi . . . Trasimena . . . -a testes (SIL. 5, 17 -e. 5, 41 -s. *cf.* 6, 707 Trasimenni -a *ut* 15, 815). MELA 1, 113 *lacus Maeotis* incurvo circumdatus -e. PLIN. nat. 10, 9 ave ad perfugia -um tendente, maxime si condensa harundo sit. *ibid.* nanti sub aquam a -e. 16, 5 -a ipsa optinent quercus. PLIN. epist. 8, 20, 5 cunctis *insulis innantibus* margo derasus, quia frequenter vel -i vel sibi inlisae terunt terunturque. 8, 20, 8 pecora . . . sic in insulas illas ut in extremam ripam procedere . . . nec prius intellegere mobile solum, quam -i abrepta *eqs.* b *arte factorum* (*cf. comparationem p. 1537, 2*): VARRO rust. 3, 17, 4 quos *pisces* sacrificant⟨i t⟩ibi . . . venisse . . . ad extremum -s atque aram.
B *apud inferos*: 1 *de regione inter vestibulum et Acheronta sita* (*opp.* ripa): VERG. Aen. 6, 329 (*319sq.* ripas hae linquunt) centum errant annos volitantque haec -a circum, tum demum admissi stagna exoptata revisunt. 2 *de ipsis ripis sive de Orco in univ.* (*alternat cum* ripa STAT. silv. 2, 1, 188): PROP. 1, 19, 12 traicit et fati -a magnus amor. 4, 11, 6 te licet . . . fuscae deus audiat aulae, . . . tuas lacrimas -a surda bibent. EPICED. Drusi 445 emissus . . . -e Averni. SEN. Herc. O. 1550 vadis ad Lethen Stygiumque -s. 1917 iam -s habes, ad quod populos natura vocat? STAT. Theb. 4, 604 Cocyti . . . -e maesto. silv. 2, 1, 188 *Charon* interius steriles ripas et adusta subibit -a. 2, 6, 80 -a duri saeva . . . senis durumque Acheronta. MART. CAP. 2, 116 Lethaea . . . -a.
appendix structurarum adverbialium:
1 *cum praepos.*: PLAVT. Rud. 149 quid illuc est . . . hominum secundum -s? (157 BELL. Afr. 1, 1. 7, 2 QVINT. decl. 388 p. 436, 24 GRAN. LIC. p. 35, 6). 175 in -e est (450 PACVV. trag. 218 ACC. trag. 574. *et saepissime.* ? *attributive* STAT. silv. 2, 5, 28 inter tot Scythicas Libycasque, in -e Rheni et Pharia de gente feras [in -e R. *pro 'Rhenanas' accipiendum? e -e Cartault; coniec. alii alia*]). CIC. progn. frg. 6 per -a (CAES. civ. 2, 26, 4 VERG. Aen. 1, 576. 3, 239. 5, 676 CVLEX 356 Ov. met.

[*Piepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

2, 572. 3, 607. 12, 113 LIV. 22, 19, 12. *al.; attributive* VAL. FL. 4, 750 aequoreo ... per -a monstro). VARRO Men. 400 apud ... -a. CATVLL. 65, 7 *mortuum* subter -e tellus ... obterit (AVSON. 398, 39 p. 228 P. *ostrea* Byzantia s. -a ... generata). LVCR. 4, 220 -a circum (VERG. Aen. 1, 668. 3, 75. 4, 254. 6, 329. 7, 764 STAT. Theb. 6, 833 Ach. 2, 78. *cf.* VITR. 2, 9, 14 circa ... -a [SEN. epist. 79, 1 PLIN. nat. 2, 218. 4, 41. 6, 155 PS. APVL. Ascl. 37 ITALA *l. 9*]). 5, 35 propter ... -s (6, 926 CVLEX 308). BELL. Hisp. 40, 6 scaphas, quae ad -s fuerant (VERG. Aen. 3, 556. 3, 643. 10, 223 ITALA gen. 22, 17 [cod. 111; lib. iubil. 18, 13 circa -a, VVLG. in -e]. *al.; attributive* PLIN. nat. 6, 126 Seleucia Syriae ad nostrum -s). VERG. Aen. 5, 125 est procul in pelago saxum ... contra -a (PLIN. nat. 3, 81. 3, 151. 9, 10 TAC. ann. 3, 1, 1). HOR. carm. 1, 28, 3 prope -s (Ov. met. 13, 909. 14, 76 PRISC. periheg. 888. *cf.* LIV. 44, 12, 6 proxime -s [VITR. 5, 12, 3]). LIV. 24, 11, 5 quae *naves* pro Calabriae -bus in statione essent (TAC. ann. 14, 30, 1 stabat pro -e ... acies). 44, 9, 2 classis adpulsa ab -e stabat. PLIN. nat. 8, 57 iuxta -s (VAL. FL. 1, 606 FRONTIN. strat. 1, 4, 1 TAC. ann. 14, 6, 1 VVLG. deut. 1, 7 PRISC. periheg. 843). PLIN. epist. 9, 7, 4 super -s (VVLG. exod. 14, 31). ITALA Matth. 13, 2 (cod. d) supra -s (VVLG. in -e). 13, 48 (cod. l *al.* = VVLG.) secus -s. IVVENC. 2, 43 steterat sub -e puppis (CLAVD. 19, 52 tibi sub Cypri -e parta quies).

2 *abl.*: **a** *apud poetas*: α *abl. loci*: ACC. trag. 569 curvo -e ... unda ... sonit. CATVLL. 66, 58 Canopitis incola -bus (*nisi pro dat. accipiendum. attributive ut*: STAT. Ach. 1, 411 gentes -e Abydeno). LVCR. 6, 471 -e vestes suspensae. VERG. Aen. 1, 184 tris -e cervos prospicit errantis. *et saepissime, tam cum quam sine attributis.* β *abl. viae: cum attributis*: VERG. Aen. 6, 900 tum se ad Caietae recto fert -e (limite *recc.*) portum. LVCAN. 6, 400 fretum scindens Pagasaeo -e pinus. AVIEN. orb. terr. 389 *gentes innumerae* sparsae -e longo. 1381 oceani ... Bacchus -e ... ducit ... triumphos. *sine attributis*: Ov. fast. 3, 469 spatiata ... -e. 3, 603 -e ... carpit iter. VAL. FL. 3, 602 longas -e voces spargere. **b** *in prosa*: α *abl. loci*: *cum attributis*: CAES. Gall. 4, 23, 6 BELL. Alex. 13, 5 LIV. 44, 32, 8 VAL. MAX. 8, 8, 1 COLVM. 8, 16, 7. 9. 8, 17, 12 MELA 1, 37 PLIN. nat. 3, 7. 3, 8. 3, 151. 4, 102 (*attributive*). 6, 33. 6, 110. 9, 26 (*var. l.* in ... -e). 9, 63. 9, 127. 36, 194. 37, 177 TAC. Agr. 10, 3 ann. 4, 58, 3 FLOR. epit. 4, 2, 31 INSCR. Rev. Arch. VI 34, 1949 p. 196 n. 80 (*in catacumbis*). HEGES. 4, 15 p. 264, 11. *sine attributis*: CVRT. 9, 9, 26 PLIN. nat. 3, 62. 4, 83. 5, 27. 6, 111 TAC. ann. 4, 74, 4. β *abl. viae*: *cum attributis*: LIV. 2, 34, 3 dimissis *navibus* ... dextris ab Ostia -bus. TAC. ann. 1, 63, 3 pars equitum -e oceani petere Rhenum iussa. 15, 42, 2 fossam ... depressuros promiserant squalenti -e aut per montes adversos. *sine attributis*: LIV. 44, 2, 12 -e ... Philam percurrebat. ITIN. Anton. Aug. p. 9, 1.

3 *acc.* -s, *non nisi apud* RAVENN. (*v. Svennung, Unters. Pallad. 333sqq., qui et alia similia congessit*): **a** *praepositionis vice fere i. q. iuxta* (*cf.* 3. latus *p. 1032, 26sqq.*): α *cum gen.*: p. 3, 35 -s ipsius oceani sunt montes (p. 53, 12). p. 3, 38 -s maris magni Mauretania ... ponitur (p. 3, 41. p. 41, 35. 53. *cf.* p. 48, 16 m. Pontici. p. 48, 18 m. Elli⟨s⟩pontici). p. 110, 3 -s Spaniae ... dicuntur insulae. β *cum acc.* (*dub.* p. 12, 35 -s totum arctoum oceanum ambulavit [*fortasse pro obi. interiore q. d.*]): p. 35, 60 -s mare magnum sunt civitates ([ad mare *ed.*]. p. 59, 19 iuxta ... Liburniam -s m. p. 65, 7 [mares *pro* maris *ed.*]. p. 65, 21 m. Gallico). p. 37, 5 -s oceanum atque in superioribus ... desertus esse ([-s iuxta *ed.*]. p. 53, 1 iuxta ... Sithiam -s o.). γ *cum abl.*: p. 101, 52 in patria (*i. terra*) ... Venetiae sunt ... insulae ...; sed et -s finibus Apuliae est insula *eqs.* **b** *constructione quodammodo turbata*: p. 10, 40 quomodo -s per latum oceanum arctoae regiones ponuntur.

deriv.: litoralis, litoranius, litorarius, litoreus, litorialis, litoriosus, litorosus. *Plepelits.*

***lituus**, -ī *m.* [*vox peregrina (Etrusca?). Sch.*] *de origine et notione*: PAVL. FEST. p. 116 -us appellatus, quod litis sit testis; est enim genus bucinae incurvae, quo qui cecinerit dicitur liticen (*affertur* ENN. ann. 530. *item derivatur a* lis: CLAVD. DON. Aen. 7, 185 p. 29, 6 -um, id est regium baculum, in quo potestas esset dirimendarum litium). GELL. 5, 8, 8 posse quaeri ..., utrum -us auguralis a tuba, quae -us appellatur, an tuba a -o augurum -us dicta sit; utrumque enim pari forma et pariter incurvum est; sed si ... tuba a sonitu -us appellata est ex illo Homerico verbo (*Δ 125*) λίγξε βιός, necesse est ita accipi, ut virga auguralis a tubae similitudine -us vocetur (*cf.* CIC. div. 1, 30 *sub 2*). LYD. mens. 4, 73 ἱερατικὴν σάλπιγγα ... λίτουον Ῥωμαίοις ἔθος καλεῖν ἀπὸ τῆς λιτῆς. GLOSS. καλαῦροψ, καμπύλη βακτηρία καὶ εἶδος σάλπιγγος. tuba, incurvum baculum augurum. nunc tuba, alias -us est baculum curvum quo augures utuntur vel pastores. *al. v. infra. depravatum vel mutilatum videtur* GLOSS.ᴸ Corp. L 218 -i tormentum. *de genere et formis*: *fem.* -a (*sec.* tuba, bucina): GLOSS. II 429, 41 σάλπιγξ: tuba, -a, bucinum. *cf.* GLOSS.ᴸ IV Plac. L 9 -o (*fortasse abl. ex* VERG., *sed* -a *var. l.*) virga incurva pastorali (pastoralis *var. l.*), generis feminini. ? *neutr.* -um (*cf. gr. infra*): GLOSS.ᴸ I Ansil. LI 573 -um: baculum incurvum, quo augures utuntur (*affertur* VERG. Aen. 7, 187). *nom. sing.* -o: GLOSS. III 499, 24sq. IV 450, 21 (*nisi affertur abl. ex* VERG., *cf. l. 77*). *gen. plur.* -um: LVCAN. 1, 237 VAL. FL. 6, 166. 504 SIL. 13, 146. -orum: FLOR. epit. 4, 2, 67 SYMM. or. 3, 7 GLOSS. IV 109, 22. 534, 20. NOT. Tir. 107, 34 -us (let- *in aliquot codd., dubitasse videntur ipsi scribae*). *legitur inde ab* ENNIO, CIC., *maxime in poesi grandioris stili. transit in gr.* λίτυον, *sed Cassium Dionem (frg. 5, 2) formam* λιτούους *usurpasse testatur Tzetzes Alleg. Il. 1, 28.* *ad rem cf. Abert et Latte, RE XIII 804sqq. et Bömer ad* Ov. fast. 6, 375.

1 *instrumentum musicum. hunc usum priorem esse contendunt* CIC. div. 1, 30 (*v. sub 2*) *et* GELL. *supra. hic illic comprehenditur sonus -i velut l. 20. 24. 35; describitur sonus per*: acutus ENN. ann. 530 STAT. Theb. 6, 228 SCHOL. Hor. carm. 1, 1, 23; strepit HOR. carm. 2, 1, 18 SEN. Thy. 574; stridulus SEN. Oed. 733; stridor SEN. Thy. 574 LVCAN. 1, 237; acer VAL. FL. 6, 108 (*cf.* STAT. silv. 5, 3, 193 tubas acres -osque); fragor VAL. FL. 6, 504; tinnitus SIL. 13, 146; raucus PRVD. psych. 318 AVIAN. fab. 39, 7; ferox vagitus CLAVD. 8, 153; *sim. al.* *persaepe ponitur iuxta* tuba, *cf. pleonasmum l. 47; distinguitur*: CHAR. gramm. p. 28, 17B. (43, 7. 110, 5) liticen ... ex -o, quod est genus tubae minoris. SCHOL. Hor. carm. 1, 1, 23 -i acutus sonus est, tubae gravis. inter -um et tubam in antiquis scriptis hoc distare inveni: -us equitum est et incurvus, tuba vero peditum est et directa. GLOSS. σάλπιγξ τυρρηνική. tuba longa.

a *proprie*: α *in bello*: ENN. ann. 530 inde loci -us sonitus effudit acutos. VERG. georg. 3, 183 primus equi labor est ... -os ... pati (*cf.* SIL. 13, 146 -um tinnitu stare neganti ... equo. 14, 25 cornipedem ... -is generasse ferendis. STAT. Theb. 11, 325 ad -os hilarem intrepidumque tubarum ... equum). Aen. 6, 167 *Misenus* et -o pugnas insignis obibat et hasta. HOR. carm. 1, 1, 23 -o tubae permixtus sonitus. 2, 1, 18 iam ... murmure cornuum perstringis aures, iam -i strepunt. Ov. fast. 3, 216 iam -us pugnae signa daturus erat. MANIL. 4, 156 arma procul -osque volunt (VAL. FL. 5, 654 STAT. Theb. 3, 664. 5, 649 *v. infra.* AMM. 26, 10, 10). SEN. Oed. 733 sonuit reflexo classicum cornu -usque adunco stridulos cantus elisit aere. Thy. 574 *pace restituta* tacet stridor -i strepentis. dial. 5, 9, 2 quis ... ignorat -os et tubas concitamenta esse? LVCAN. 1, 237 stridor -um clangorque tubarum. 7, 476 tunc ... aer elisus -is conceptaque classica cornu, tunc ausae dare signa tubae. VAL. FL. 1, 268 *Chironem* -os et bella loquentem (SIL. 2, 351 b. et -os. *cf.* SIL. 14, 10 qua -i, qua ducunt b.). 6, 108 turba canum ... acres exsilit ad -os (*sc. ad clangorem -orum ut*: STAT. Theb. 5, 649 *Lycurgus bellum timens* angitur ad -os periturusque invidet armis. 11, 325. *cf.* CLAVD. 23, 13 post -os [26, 130]). *al.* SIL. 4, 97 vincentum -os hinnitus saevit equorum. 7, 270 invidiam gladios inter -osque timere. *al.* STAT. Theb. 7, 623 retro vexilla tubaeque post tergum et -i bellum invenere secuti. 9, 724 dulces -os ululataque proelia gaudes. 11, 50 egregius -o dextri Mavortis Enyeus hortator. 11, 529 *fratres pugnantes* murmura ceu -os rapiunt aut signa tubarum. silv. 5, 3, 167 (*de monumento Miseni*) -o remoque notatus collis (*Verg. Aen. 6, 232* remumque tubamque). Ach. 1, 724 -o bonus ... Agyrtes. 2, 39. IVV. 14, 200 solvunt tibi cornua ventrem cum -is audita. AMM. 20, 5, 2 quasi -is verbis ... simplicibus incendebat *milites*. PRVD. ham. 480 domitam Iericon -is atque aere canoro (*Vulg. Ios. 6, 4* bucinis. *6, 5 et 6, 20* tubae. *de eadem re* PS. ORIG. tract. 12, 9 B. -i tuba [*ad pleonasmum cf. praef. p. XLVI*]). CLAVD. 3, 347 (*loq. Mars de Stilichone bellaturo*) communes semper -i, communia nobis signa canunt. 13, 3 *in nuptiis* cessent -i saevumque procul Martem felix taeda releget. 15, 80 -is navalibus arsit *mare*. NOVELL. Valent. 36 pr. inter bellicas curas et obstrepentes -os. *al.* *per prosopopoeiam*: AVIAN. fab. 39, 7 -us rauco deflectens murmure culpam *proeliorum commissorum* ... '...' inquit. β *in funere*: STAT. Theb. 6, 228 (*loco fortasse spurio*) multa gemunt ... raucis concentibus agri, et -is aures ... pulsantur acutis. γ *in ultimo iudicio* (*cf. e. g. Vulg. I Cor. 15, 52* in novissima tuba): INSCR. christ. Hisp. 385, 7 dumque supremus -i crepor concusserit orbem.

b *tropice* (*cf. comparationes l. 41. 45*): CIC. Att. 2, 12, 2 de cogitatione Publii *Clodii*, de -is βοώπιδος (*sc. Clodiae*), de signifero Athenione. 11, 12, 1 Quintum fratrem -um meae profectionis fuisse *scripsit Balbus verba Caesaris referens* (*postea*: mei ... itineris comitem non ducem *fuisse Q.*; *cf. fam. 6, 12, 3 de Ampio Balbo*: quem illi appellant 'tubam belli civilis'). SYMM. epist. 1, 3, 2 (*ad patrem*) calles epicam disciplinam, non minus pedestrem -um (litium, licium *var. ll.*) doctus inflare (*cf.* CLAVD. MAM. anim. 2, 3 p. 105, 3 *adversarius* Graeciae classicum multisonā Pythagoreorum tubā et -um Platonis exaudiat. ENNOD. opusc. 6, 14 p. 407, 1 *vos* rhetoricis -is evocat Mavors eloquentiae. carm. 1, 6 praef. 4 maximis ... eloquii -is). AMM. 14, 7, 21 -is cladum concrepantibus internarum (28, 1, 14. 29, 1, 14). 19, 12, 1 ad vicem bellorum civilium inflabant -i quaedam colorata laesae crimina maiestatis.

2 *augurum insigne* (HYG. Gell. 5, 8, 2 [frg. 5 F.] cum -us sit virga brevis in parte, qua robustior est, incurva, qua augures utuntur. SERV. Aen. 7, 187 -us est incurvum augurum baculum, quo utebantur ad designanda caeli spatia; nam manu non licebat. GLOSS. V 368, 35 baculum augurale in prima parte curvum, id est crycc [*anglosax.*]): CIC. nat. deor. 2, 9 an Atti Navi -us ille, quo ad investigandum suem regiones vineae terminavit, contemnendus est? (3, 14 div. 1, 31). div. 1, 30 -us iste vester, quod clarissimum est insigne auguratus, unde vobis est traditus? nempe eo Romulus regiones direxit tum, cum urbem condidit; qui quidem Romuli -us, ⌊id est incurvum et leviter a summo inflexum bacillum, quod ab eius -i quo canitur similitudine nomen invenit⌋ (*del. Lambinus aliique*), cum situs esset in curia Saliorum ... eaque deflagravisset, inventus est integer (*de eodem* 2, 80 VAL. MAX. 1, 8, 11). VERG.

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Aen. 7, 187 ipse *Picus* Quirinali -o parvaque sedebat succinctus trabea (-o *ut* trabea *a* succinctus *pendere inepte contendit* HYG. *l. c.*, *poetam defendit* GELL. 5, 8, 3 sqq.; *cf.* OV. fast. 6, 375 -o pulcher trabeaque Quirinus). LIV. 1, 18, 7 augur . . . dextra manu baculum sine nodo aduncum tenens, quem -um appellarunt; inde . . . regiones . . . determinavit . . .; (8) tum -o in laevam manum translato . . . precatus ita est *eqs.* 10, 7, 10 cum capide ac -o. *in comparatione*: APVL. apol. 22, 7 Diogeni et Antistheni pera et baculum *idem erat insigne*, quod regibus diadema, . . . quod pontificibus galerum, quod -us auguribus.

deriv.: lituo. *compos.*: liticen. *B.*

līvēdo, -inis *f.* (*sed traditur non nisi* livi- *vel* libi-). *a* livere. *i. q. livor*: FIRM. math. 1, 10, 14 tu, Saturne, qui . . . -em sideris tui pigro cursu et tardis agitationibus provehis. PROB. app. gramm. IV 201, 4 inter libidinem et -em hoc interest, quod libidinem cupiditatem animi significat, at vero -em livorem corporis esse demonstrat (*sim.* ISID. diff. 1, 331). ORIBAS. syn. 5, 44, 4 La p. 78 (*syntaxi turbata*) multi . . . frigidioribus natura existentibus -em, et consuetudo est . . . talis vocare molibdocrudo, id est plumbeo colore (*gr.* πελιδνή πώς ἐστι καὶ μολυβδόχρους *sc.* ἡ χρόα, *Ab* livido colore sunt). *Salvadore.*

līvēns, līventer *v.* liveo.

līveo, -ēre. [*collato* albere *ab* albus *sim. suspicari licet subesse adiectivum colorem indicans, quod testari videtur inter alia slavon. vet.* sliva *'prunum'. Sch.*] *scribitur in codd.* lib- *saepe.* NOT. Tir. 70, 25. -o *non nisi* GLOSS., -es MART. 11, 94, 1, -bit MART. 10, 12, 10, *imperf. non exstat. acc. plur. part. praes.* -entis LVCAN. 2, 37 SIL. 8, 381 STAT. Theb. 1, 617. 2, 514. 4, 522 (-es *var. l.*). *legitur inde a* VERG., PROP., OV. [*variat cum* labens OV. met. 13, 817 AVIEN. Arat. 1578 orb. terr. 743. *e coni. dub. pro* fluens SEN. contr. exc. 6, 6, 1 *v. vol. VI 1, 972, 24; pro* lucentibus *v. p. 1548, 58. de* PAVL. FEST. p. 28 *v. vol. I 1687, 17.*]

i. q. lividum esse: **1** *proprie, sc. de colore* (*in serie colorum fere variandi gratia* SIL. 7, 685 nigra . . ., furvi . . ., concolor . . ., -entia . . ., ater . . ., nigrantem. *ceterum iuxtaponuntur vel distinguuntur* virere OV. met. 2, 776, niger OV. met. 13, 817 [STAT. Theb. 4, 522 silv. 1, 3, 103. *cf.* PAVL. PETRIC. Mart. 4, 192 -entes . . . nigrescunt . . . fauces], pallere CELS. 5, 26, 31^{D} [5, 28, 2^{A}], ater LVCAN. 2, 37 [SIL. 8, 381. 9, 577 *sc. coll. 570.* STAT. silv. 4, 8, 17 AVIEN. Arat. 1593], subfuscus TAC. Agr. 12, 6, luridus FIRM. math. praef. 4, piceus AVIEN. Arat. 1578, furvus PRVD. ham. 824): **a** *part. praes.* livens, -entis, *plus minusve pro adi. i. q. lividus* (*cf.* GLOSS. II 400, 54 πελιδνόν: libidum, -s): *α respicitur color naturalis, innatus*: VERG. Aen. 7, 687 glandes -is plumbi (MART. CAP. 1, 16. *item de metallis*: AVIEN. orb. terr. 743 *Hispania*, genetrix . . . metalli, -is [lab- *var. l.*] stagni venas vomit. SIDON. epist. 1, 2, 6 argenti). PROP. 4, 2, 13 prima mihi *Vertumno* variat -bus uva racemis (*cf. p. 1546, 33*). OV. met. 4, 715 -ia terga *draconis* (SIL. 7, 685 equorum. *cf.* SIL. 9, 577 -i dorso *elephantis*). 13, 817 pruna . . . non solum nigro -ia suco, verum etiam . . . novas . . . imitantia ceras. hal. 112 corporis umbrae -is. SIL. 2, 707 deformata . . . -i membra veneno (*cf.* 6, 282 *serpens* exalavit . . . -em nebulam fugientis ab ore veneni). 8, 381 qua Saturae nebulosa palus restagnat et atro -is coeno per squalida turbidus arva cogit aquas Ufens (*cf.* FIRM. math. 1 praef. 4 qui *lacus Palicus* semper crassitudine lurida sordidus -bus spumis obatrescit. PRVD. ham. 356 dum -es liquor incorruptus harenas praelambit, putrefacta inter contagia sordet). 10, 136 vadis -is Averni (CLAVD. rapt. Pros. 1, 22 *Stygis. item de rebus inferis*: STAT. Theb. 4, 522 nigra patescunt flumina, -is Acheron eiectat harenas [TIBERIAN. carm. 2, 27. *cf. l. 53*]. PRVD. ham. 824 -ia tartara). TAC. Agr. 12, 6 gignit . . . Oceanus *Britannicus* margarita, sed subfusca ac -ia (*Plin. nat. 9, 116* decolores). AVIEN. Arat. 1578 ne -i piceus color abdat amictu *solem* (lab- *var. l. ab edd. suscepta, sed damnata ab Holdero in corrigendis p. 295*). 1593 -ia nubila. orb. terr. 1311 genti Indorum taeter color; . . . -es imitantur crine hyacinthos. MART. CAP. 1, 14 *v. p. 1546, 58.*

β respicitur color laesione, morbo, veneficio sim. fere corruptus (*opp.* color *naturalis p. 1544, 3*): Ⓘ *partium corporis* (*hominis ipsius l. 75*): OV. am. 2, 2, 47 conpedibus -ia crura gerentem (*inde*: CLAVD. 20, 343 compede suras cruraque signati *viri* nigro -ia ferro. *cf. p. 1544, 7 nec non* EPICED. Drusi 273 -ia colla catenis). met. 6, 279 ad caelum -ia bracchia tollens *Niobe* (*sc. planctu et luctu ut*: 8, 536 pectora [SIL. 2, 668 planctu]. LVCAN. 2, 37 *mulier* scissa genas, planctu -is atra lacertos. STAT. Theb. 3, 135 ora. silv. 5, 5, 12 genas. *cf. p. 1544, 14*). LVCAN. 5, 215 stat numquam facies *vatis*, rubor igneus inficit ora -esque genas nec qui solet esse timenti, terribilis sed pallor inest. PLIN. nat. 20. 44 pusulas -es. STAT. Theb. 1, 617 iuvat . . . visere iuxta -is in morte oculos *monstri* (*item de colore mortuorum vel morientium*: POTAM. tract. 1 Journ. Theol. Stud. 19, 1918 p. 300, 40 gena. p. 300, 56 Lazaro, cui -i . . . membra tabuerant. AMM. 30, 6, 6 -bus . . . maculis interfusus *Valentinianus moriens.* CLAVD. rapt. Pros. 3, 346 -bus . . . Coei spoliis). 2, 514 -is . . . manus *Sphingis* (SCHOL. peremptorum scilicet cruore perfusas). EVAGR. sent. virg. p. 1188^{A} oculis (*v. p. 1544, 71*). HIER. epist. 22, 30, 6 -es habuisse me scapulas, plagas sensisse (*cf. l. 68 sqq. nec non* CYPR. GALL. exod. 849 livida -i sedantur corpore membra [*respicitur exod. 21, 25, v. p. 1548, 12*]. PAVL. PETRIC. Mart. 4, 192 -es [liventer *var. l.*] fracto nigrescunt gutture fauces). *neutr. plur.* -ia *pro subst., i. q. livores, maculae lividae*: PLIN. nat. 13, 125 *ferulam herbam* auxiliari . . . alopeciis suggilatisque ac -bus (20, 55 suggilata aut -ia ad colorem reducit. 30, 28 [*Marcell. med. 19, 59* livores]). 22, 61 cortex seminis -bus colorem reddit (*vix masc., cf.* 31, 65 -ia reducit . . . ad c. [colores *trad.*]. *addc l. 1*). 27, 128 insignita . . . et alia -ia (*vix adi.*). 29, 44. Ⓘⓘ *mellis*: VAL. FL. 1, 63 (62) -ia mella veneno.

b *formae ceterae*: *α respicitur laesio, dissolutio, morbus corporis*: PROP. 4, 7, 66 -ere catenis bracchia. OV. am. 1, 7, 41 inpressis . . . -ere labellis *amantem.* met. 2, 776 -ent rubigine dentes *Invidiae*, pectora felle virent. CELS. 5, 26, 31^{A} *ulceris* orae crassae -ent (*cf.* 5, 26, 32 quidquid super eas *oras* -et). 5, 26, 31^{D} *v. p. 1547, 84.* 5, 28, 2^{A} pallent aut -ent *venae* (SEN. Oed. 357 v. *victimae. cf.* CELS. 7, 30, 3^{A} *capitulum venae*). 6, 18, 6^{B} *testiculi.* SEN. nat. 6, 28, 1 aves . . . si in illum *vaporem mortiferum* inciderunt . . ., in ipso volatu cadunt -entque corpora. STAT. Ach. 1, 132 planctu -ere manus. CHIRON 146 huic *febricitanti* li⟨n⟩gua, labia, palatum -et et os putet. *β quolibet respectu*: MART. 8, 28, 9 Amyclaeo . . . -ere veneno *togam.* TERT. patient. 15 p. 23, 9 qui *spiritus dei* non turbine glomeratur, non nubilo -et, sed est tenerae serenitatis. SYMM. epist. 1, 34, 2 mollis est animus diligentis . . .; si neglegentius tractes, cito marcet ut rosa; si durius teras, -et ut lilia.

2 *translate sc. invidendo* (*hic illic etiam respectum coloris subesse vix negaverimus. cui invideatur, indicatur per dat. l. 27. 46, in c. acc. fere per zeugma l. 38; causa invidiae indicatur enuntiato secund. l. 33, acc. c. inf. l. 55*): **a** *formae finitae et inf.* (GLOSS. II 256, 29 βασκαίνω: fascino, invideo, -o [*item* III 238, 27]): STAT. Theb. 11, 211 tibi *Iovi* . . . primordia Thebae — -eat . . . licet Argos et . . . Iuno — debent. silv. 1, 2, 151 hic flexus onyx . . . rupesque nitent, quis purpura saepe Oebalis et Tyrii moderator -et aeni (*c. dat. ut*: MART. 6, 86, 6 mihi. 9, 23, 5 *infra.* 10, 12, 10 -bit . . . tuis pallida turba genis. 11, 94, 1 quod nimium -es nostris et ubique libellis detrahis [*nisi dat. cum* detrahis *tantum iungas*]. TAC. ann. 13, 42, 3 CASSIAN. conl. 18, 16, 9. VAL. CEM. hom. 13, 6 non -et homo nisi melioribus nec invidiae subiacet, nisi *eqs.* 16, 4). MART. 8, 61, 1 -et Charinus, rumpitur, furit, plorat . . ., non iam quod orbe cantor . . ., sed quod sub urbe rus habemus aestivum (9, 23, 5 Albanae -ere potest pia quercus olivae, cinxerit invictum q. prior illa caput. SIDON. carm. 2, 360). TAC. dial. 25, 6 Calvum . . . et ipsum Ciceronem . . . solitos *esse* et invidere et -ere . . .; solum inter hos . . . Brutum non malignitate nec invidia *iudicavisse.* PS. HIER. epist. 18, 1 (*fortasse genuina*) alius in alterius -et ac grassatur ingenium. CASS. inst. 5, 22 *syn.* qui invidet (*huc spectare videtur* GLOSS. V 425, 6 -et: invidet). **b** *part. praes.* livens, -entis *pro adi. i. q. invidus, malignus* (*sed vigente hic illic vi verbali, e. g.* AVG.; *cf.* GLOSS. -s: invidens): STAT. silv. 1, 3, 103 -em satiram nigra rubigine. 4, 8, 17 atra recedat invidia atque alio -ia pectora flectat (IVVENC. 3, 37 CYPR. GALL. gen. 849). 5, 1, 145 -entia fata (*137* quisquam . . . ligavit Fortunam Invidiamque deus?). MART. 8, 61, 8 quid imprecabor . . . -i *Charino*? 10, 37, 11 ostrea Baianis . . . non -ia testis (*c. dat. ut*: ITIN. Alex. 18 Darii legatio *ad Alexandrum missa* . . . -s gloriae competitioni. CASSIAN. inst. 2, 13, 1 invidus inimicus -s puritati nostrae *i. diabolus.* VITAE patr. Iurens. 96 M. Romanis fascibus -s, barbaris . . . favens). AMBR. in Luc. 7, 237 malivolentia . . . animi -is. ANIAN. Chrysost. hom. 8, 2 nimia -is *Herodis* insania. PRVD. ham. 132 *Marcionitarum deo* -es oculos subfundit felle perusto invidia inpatiens (CLAVD. 3, 138 *Megaerae.* BOETH. cons. 2, 3, 10 W. *Fortunae*). PAVL. NOL. epist. 7, 2 -is invidiae macula. AVG. serm. 49, 7 sentis te odio -em et reprehendis irascentem? CASSIAN. conl. 2, 26, 5 praesumptio -is . . . inimici (*v. l. 47*). SIDON. carm. 9, 219 aequari sibimet . . . *Mantua* -s busto Parthenopam Maroniano. *masc. pro subst.*: SYMM. epist. 1, 25 si parce decorem morum eius adtingam, -i similis existimabor; si iuste persequar, ero proximus blandienti.

[*adv.* **līventer** *var. l. p. 1543, 82 vix recte ab editoribus quibusdam recepta.*]

deriv.: livedo, livesco, lividus, livor. *Bk.*

līvēsco, -ere. *a* livere. NOT. Tir. 70, 27^{a}.

i. q. lividum fieri: **1** *proprie et in imagine, sc. de colore, qui fit*: **a** *laesione, dissolutione, morbis corporis* (*animae quasi corporalis* VIGIL. THAPS.): LVCR. 3, 528 in pedibus *hominis morientis* primum digitos -ere et unguis. CIRIS 450 marmorea adductis -unt (*G*, lab- *cett.*) bracchia nodis *Scyllae per mare tractae* (CLAVD. carm. min. 25, 131 -ant b. nexu *amantium*). SCRIB. LARG. 181 *qui altercum biberunt*, omni sensu carent -entibus membris eorum. EVAGR. sent. virg. (Rev. Bén. 28, 1911, 150) l. 76 qui dolet super -entes oculos et marcescentes carnes suas (*gr. 51* πελιδνουμένους, *rec. altera Migne 20 p. 1188^{A}* liventibus). CAEL. AVR. chron. 3, 1, 3 ora aegrotantium -unt. VIGIL. THAPS. c. Eutych. 5, 8 nec corpus durum . . . sermonem intellegit, nec anima flagelli vulnere -it. **b** *variis de causis*: STAT. Theb. 4, 58 -unt stagna venenis. MART. 8, 50 (51), 3 -it nulla caligine fusca . . . massa *phialae.* CLAVD. 15, 495 licet . . . luna . . . conceptis -at turgida Cauris. 22, 32 (*in imag.*) nullo -ere fuco, numquam falsa loqui.

2 *translate sc. invidendo* (*vigente adhuc respectu coloris* PS. AVG.): RVFIN. Clement. praef. 6 ne . . ., cum nihil invideant illi *i. Graeci*, quibus aufertur, -ant tamen isti *i. Latini*, quibus confertur liber versione. CLAVD. 24, 40 solus hic *Stilicho* invidiae fines virtute reliquit . . .; quis enim -ere possit, quod numquam pereant stellae? rapt. Pros. 3, 27 (*verba Iovis*) haut . . . invideo, neque enim -ere fas est vel nocuisse deos. PS. AVG. serm. 143, 3 quid . . . prodest pallidum esse ieiunio,

[*Salvadore*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

si odio et invidia -as?
? compos.: adlivescit.

[līveus, -a, -um *vix recte trad. locis corruptis*: VARRO Men. 307 corona vaccitis -i (*defendit Stowasser, Arch. lat. Lex. 1, 1884, 295 sic supplens*: vacci⟨ni is⟩tis -i, *in edd. Varronis legitur* bacis multis Liberi; *Lindsay ad Non. p. 365, 22 proposuit dubitanter* baculis oliveis). NOT. Tir. 106, 1 -us (Luaeus *i. Λυαῖος coniecit Schmitz, Beiträge 273*).]

līvidēsco (-īsc-), -ere. *a* lividus, *cf.* livescere (-isc- *iuxta* innigrisco). *i. q. livesco*: ORIBAS. syn. 5, 24, 2 La sale utere in balneis, ubi innigriscit aut libidiscit corpus (*gr. κατὰ τὸ μελανθὲν tantum, Ab* locis nigris consistentibus).

[līvidineus *v. l. 17.*]

[līvidīnus, -a, -um *vix recte restituendum putavit post alios Bulhart, Wien. Stud. 67, 1954, 148, coll. adi. eiusdem derivationis*, APVL. met. 9, 12, 3 vibicibus -is . . . depicti (libidinis *trad.*, *sed librarium potius voci q. e.* lividis *syllabam temere adiecisse putes ut* flor. 9, 3 *et ceteris locis, quos collegit Helm in praef. editionis Teubn. p. XLVIII.* lividineis, lividulis *coniecerunt alii.*]

1. līvido, -āre. *a* lividus. *i. q. lividum reddere*: FIRM. math. 4, 19, 28 quorum faciem tenuis pallor -et (*Sittl*, invidet *trad.*). PS. HIL. epist. ad fil. 3, 2 numquid aurum iuxta fulgorem eius *vestis* non -atur? (-at, liquidat(ur) *var. ll.*). PAVL. NOL. carm. 24, 620 decoctus umor sobriis laboribus pallore vultum -et.

2. līvido *v.* livedo.

līvidulus, -a, -um. *a* lividus *deminutive.* [*ex coni. vix recta* APVL. *l. 17.*] *i. q. lividus* (*sc. vi deminutiva fere evanida*): IVV. 11, 110 (*versum delevit Knoche*) omnia . . ., quibus invideas, si -us sis. ANTH. 893, 91 inflantur tumidis corpora *boum* ventribus, albent -is lumina nubibus. *Salvadore.*

²līvidus, -a, -um. *a* livere. *scribitur* lei- INSCR. Mélanges P. Thomas 85, lib- *in codd. saepius*, lip- ORIBAS. syn. 5, 44, 4 Ab p. 78, leb- ORIBAS. syn. 6, 4, 6 Ab p. 98. NOT. Tir. 70, 27. *compar.* -ior PLIN. nat. 36, 44. 37, 170, *superl.* -issimus CATVLL. 17, 11. *legitur inde a* PLAVTO, CATVLLO, VERG. [*ligur. vet.* livio, *rom.* līwətə, *pedem.* livia *i. q. macula parva, tusc. (sen.) vet.* libido *i. q. invidus; sard. centr. et mer.* lìđu; *fortasse astur.* dieldu. *cf. Wartburg V 381. Wagner II 26. St.*] [*vix recte trad.* -i *pro* libidinosi CIC. Tusc. 4, 28 (*cf. Lundström, Glosseme 251 sqq.*), -iorem *pro* vividiorem SEN. contr. 2, 6, 12. *de* PAVL. FEST. p. 28 *v. vol. I 1687, 17. restituitur* -a *pro* liquida CELS. 2, 6, 12.]

i. q. πελιός (*item* PROB. Verg. georg. 3, 113—115 *nec non* GLOSS., *ubi occurrunt etiam πέλειος, πελειώδης, πελιδνόν*), *sc. significatur color, qui a caeruleo vel glauco eo differt, quod sit sive pallidior sive obscurior et quod pertineat imprimis ad statum non sanum, laesum, a naturali abhorrentem. distinguuntur colores similes*: ater VITR. 7, 13, 2 (*in serie colorum ab atro ad rubrum progrediente. sed coniunguntur* -us . . . et a. SEN. nat. 7, 27, 1), violaceus VITR. *l. c.* (*cf.* EVCHER. *p. 1546, 4*), pallidus CELS. 2, 6, 5 (2, 6, 12. 2, 8, 23 *et saepius apud eundem.* PLIN. nat. 37, 183. *at* FIRM. math. 5, 2, 4 -o pallore. AMM. 23, 6, 75 -o colore pallentes), niger CELS. 2, 6, 12 (5, 26, 20[D]. 5, 28, 3[A] *et saepius ibidem.* PLIN. nat. 37, 170 CAEL. AVR. chron. 4, 3, 19. *al.; sed* SERV. Aen. 6, 320 -a: nigra [*item* SCHOL. Stat. Theb. 1, 57 GLOSS.]), luridus PLIN. nat. 37, 170, plumbeus CAEL. AVR. acut. 2, 3, 16 (*sed* SCHOL. Prud. cath. 2, 72 -s color est plumbeus); *syn.* caeruleus AVIAN. fab. 15, 6.

1 *proprie*: **a** *respicitur color laesione, morbo, veneficio sim. fere corruptus* (*distinguitur a colore naturali infra* CELS. 5, 28, 15[B]. 8, 4, 21 PETRON. 63, 7): *α animantium, partium corporis rerumque ad corpus pertinentium* (SYNON. Cic. p. 439, 32 pallidus. -us. exsanguis. adflictus morbo *eqs.*; *cf.* 443, 17 segnis . . . . tabidus. pallidus. -us. *huc* GLOSS. -a [linda *trad.*] acie: sanguilenta acie *sc. oculorum? accedit acc. partis livore affectae* ZENO 1, 16, 6 [1, 2, 13 L.]. CLAVD. 28, 322): PLAVT. Cist. 405 *mulieres* limaces, -ae, febricul⟨osae⟩ . . ., osseae. HOR. epod. 5, 47 saeva dente -o Canidia rodens pollicem. carm. 1, 8, 10 neque iam -a gestat armis *bracchia* ([*respicitur exercitatio athletae; cf. p. 1546, 2*]. STAT. Theb. 6, 133 -a . . . b. *Hypsipyles* [*pertinet ad planctum ut p. 1546, 9 et* HIER. in Soph. 1, 15/16 p. 1354[B] fletus in genis et -a b.]). OV. am. 1, 8, 98 facta . . . lascivis -a colla notis (*item in re amatoria*: ANTH. 430, 6 felix, quae labris -a labra facit). epist. 19(20), 84 meos scindas . . . capillos oraque sint digitis -a nostra tuis. VITR. 1, 4, 9 si erant -a et vitiosa *iocinera inspecta* (*cf.* SEN. Oed. 377 infecit atras -us fibras *victimae* cruor). CELS. 2, 4, 9 periculum ostendit id, quod excernitur, . . . si est aut -um aut biliosum aut cruentum (*cf.* 2, 6, 12 *alvus* -a eademque vel nigra vel pallida [liquida *trad.*, *corrigitur sec. Hippocr. prognost. 11 πελιδνά, var. l. πελιά*]. CAEL. AVR. chron. 4, 3, 19 stercorum egestio . . . nunc prasina vel -a aut nigra. ORIBAS. syn. 6, 4, 6 La [*sim.* Ab] p. 98 nigram aut -am aut viridem . . . ypostasin habens *urina*). 2, 6, 5 *ulcus* . . . aut pallidum aut -um (5, 26, 29). 2, 8, 23 *pus* . . . -um et pallidum (5, 26, 20[E]). 5, 26, 3[A] *ulceris cuiusdam* color est vel -us vel niger (CAEL. AVR. acut. 2, 3, 16 c. plumbeus vel -us *lethargici*. ORIBAS. syn. 5, 44, 4 Ab *v. p. 1543, 19*). 5, 28, 15[B] pusulae -ae aut pallidae aut nigrae aut aliter naturali colore mutato. 8, 4, 21 spem . . . certam faciunt membrana . . . sui coloris *eqs.* . . .; mala signa sunt membrana . . . nigra vel -a vel aliter coloris corrupti. *al.* SEN. dial. 4, 35, 5 talem nobis iram figuremus: . . . verberibus suis -am. epist. 68, 8 pedem turgidum, -am manum. PETRON. 63, 7 *corpus* totum -um habebat quasi flagellis caesus ([*63, 10* post hoc factum numquam coloris sui fuit]. ITALA I Cor. 9, 27 [cod. d *al.*] *pugnans* -um facio c. meum [*gr. ὑπωπιάζω, Vulg.* castigo c. m.]. EPIT. Alex. 91 mortuum . . . ac -um [*Iul. Val. 3, 54* colore atro . . . visebatur]. EVCHER. form. 3 p. 17, 16 violae: confessores ob similitudinem -orum corporum [*cf. p. 1548, 20*]). PLIN. nat. 11, 210 a partu . . . -a ac macra *vulva suis.* 26, 6 nascitur in occultissimis corporum partibus . . . *carbunculi* duritia rubens . . . sed capite nigricans, alias -a. PS. QVINT. decl. 10, 18 -um pectus et sanguinantes lacertos (*pertinet ad planctum luctumque ut p. 1545, 64 et* ZENO 1, 16, 6 [1, 2, 13 L.] mater . . . totum crebris ictibus -a pectus. CLAVD. 20, 529 *Aurora* non . . . croceum vestita diem, stat -a luctu. 28, 322 Pallor et atra Fames et saucia -us ora Luctus). APVL. met. 9, 12, 3 vibicibus -is (*v. p. 1545, 15*). TER. MAVR. 5 postquam accedere -um virtuti senium videt *athleta.* ITALA prov. 23, 29 (PS. Aug. spec. 52 p. 526, 6) cui lites et rixae? . . . cuius -i oculi? (*30*) nonne eorum qui commorantur in vino? (*gr. πέλειοι, var. l. πελιδνοί, Vulg.* suffusio oculorum. *inde* AMBR. fug. saec. 9, 56 ne fiat -us *oculus tuus*, dum moratur in vino). *al.* *neutr. plur. pro subst. i. q. livores, maculae -ae*: PLIN. nat. 24, 93 medetur ulceribus . . ., asperitati linguae, percussis, -is, desquamatis (*in serie simili* 29, 33). 27, 18 insignita ac -a. *β rerum variarum*: SEN. nat. 7, 27, 1 quare modo rubeat, modo palleat *luna*; quare -us illi et ater color sit, cum conspectu solis excluditur (*cf.* COMMENT. Lucan. 6, 502 ['nigris . . . ignibus'] -o fulgore *lunae a maga caelo dereptae*). PLIN. nat. 11, 45 nisi *apes favis* incubavere, favos -os faciunt. IVV. 6, 631 -a . . . ferventi adipata veneno (*huc, ut vid.*: GLOSS. -a: venenata, invida). PRVD. c. Symm. 1, 420 nebulis . . . obsitus . . . horret apex, ipsas quoque -a gemmas lux hebetat.

b *respicitur color naturalis, ingenitus*: *α rerum*: (I) *malarum, iniucundarum sim.* (*huc etiam* COLVM. *l. 45?*): CATVLL. 17, 11 putidae . . . paludis -issima . . . vorago. VERG. Aen. 6, 320 remis vada -a verrunt (SERV. nigra. *cf. l. 56. item de aquis inferis*: STAT. Theb. 1, 57 umbrifero Styx -a fundo [SCHOL. nigra]). HOR. carm. 2, 5, 10 tolle cupidinem inmitis uvae, iam tibi -os distinguet autumnus racemos purpureo varius colore (*cf. p. 1543, 45*). PLIN. nat. 22, 92 *boletorum* facile noscuntur venena diluto rubore, . . . -o intus colore (*respiciuntur venena ut*: 22, 97 omnium fungorum colos -us; hic habebit veneni argumentum, quo similior fuerit arborum sucis [*André*, ficis *trad.*]. SEDVL. carm. pasch. 1, 52 -a mortiferis . . . toxica sucis [*explicatur anglosax.* GLOSS. -a toxica: tha uuannan aetrinan]. *cf. l. 25*). *in imag.*: PRVD. cath. 2, 72 taetram picem candore tinguis lacteo ebenoque crystallum facis, delicta tergens (terge *var. l.*) -a (SCHOL. -s color est plumbeus).
(II) *quarumlibet*: VITR. 7, 13, 2 solis cursu . . . temperatur *color ostri*; . . . quod legitur Ponto . . . est atrum, progredientibus inter septentrionem et occidentem invenitur -um (*distinguuntur postea*: violaceo colore *et* rubra . . . potestate). COLVM. 10, 389 -us . . . cucumis (*cf. Plin. nat. 19, 65* in Italia virides . . . in provinciis cerini aut nigri placent *cucumeres. an ideo* -us, *quia* [*392*] noxius exacuit morbos?). PLIN. nat. 16, 67 *aceris* genus zygian rubentem . . . cortice -o (*cf. Theophr. hist. plant. 3, 11, 1 φλοιὸν . . . ὑποπέλιον*). 24, 163 ophiusam *herbam* . . . -am difficilemque aspectu. 25, 172 *ranunculus herba* colore -o. 36, 44 -ius hoc *marmor Lesbium* paulo *quam Thasium.* 37, 170 icterias *gemma* cuti mali luridae similis . . .; est et alia eodem nomine -ior, tertia folio similis . . ., quartum genus in eodem colore nigriore (*huc pertinet, si recte coniecit Mayhoff*, 37, 183 Thracia *gemma* trium generum est, -a [ligdini *al. trad.*] aut pallidior, in tertio guttis sanguineis). MART. 7, 95, 10 -a naribus . . . dependet glacies. AVIEN. Arat. 1237 illum *aurigam* vada -a condunt (*v. l. 30*). MART. CAP. 1, 15 in torrentem -um (*in imag. de Saturno planeta ut 1, 14* gurges liventis aquae).

β animantium eorumque partium: STAT. Theb. 5, 508 -a fax oculis *serpentis.* MART. 7, 20, 7 ostreorum . . . -os cirros. APVL. flor. 12, 1 non . . . lacteus ille *psittacus* vel -us vel utrimque subluteus aut sparsus est *ut columba*, sed color psittaco viridis. AMM. 23, 6, 75 subnigri vel -o colore pallentes *Persae.* AVIAN. fab. 15, 6 quod . . . caeruleam facerent -a terga gruem (fab. apol. 15 gruem -i coloris . . . deformem).

2 *transfertur a colore invidorum -o ad ipsam animi qualitatem sc. invidam, malignam sim.* (*sublucet hic illic vis propria coloris, maxime* APVL.; *inepte* SERV. Aen. 6, 320 -um invidum non nisi apud neotericos invenimus [*affertur Lucan. 1, 288* livor edax]; *cf.* SYNON. Cic. p. 434, 33 maledicus. . . . -us. invidus. obtrectator. invisor. inrisor): **a** *de animantibus eorumque partibus* (*sc. hominibus praeter* AVIAN.; *masc. pro subst. passim, e. g. l. 75 sqq.*): HOR. sat. 1, 4, 93 si risi, quod . . . olet Gargonius hircum, -us et mordax videor tibi? epist. 2, 1, 89 Saliare . . . carmen qui laudat . . ., nos nostraque -us odit. ELEG. in Maecen. 1, 25 (*21* quod discinctus eras . . . carpitur unum) -e, quid . . . tunicae nocuere solutae? (-a, invide *var. ll.*; *item in allocutione*: MART. 1, 40, 2 omnibus invideas, -e, nemo tibi [*inde* CE 2064]. 11, 20, 1. ANTH. 416, 5 *syn.* invidiose. AVIAN. fab. 8, 14 *ad camelum.* CIL VIII 23131 [= CE 1928 adn.] invide, -e. INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 543). OV. fast. 1, 74 differ opus, -a lingua (turba *var. l.*), tuum. SEN. dial. 5, 8, 4 offendet te superbus contemptu . . ., -us malignitate (*cf.* epist. 83, 20 crescit insolenti superbia, . . . malignitas -o). MART. 4, 27, 5 nigros conrodit -us ungues (*2* invidus). APVL. flor. 9, 3 (*1* si quis . . . ex illis invisoribus meis malignus sedet) si quis igitur ex illis -is (libidinis *trad.*; *alias coniecturas v. p. 1545, 16*) splendidissimo huic auditorio velut quaedam macula se [*Bk.*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

immiscuit. TERT. virg. vel. 15, 3 -um ingenium. ITALA Sirach 14, 3 (Aug. spec. 23 p. 131, 7 = VVLG.) homini -o ad quid aurum? (*gr.* βασκάνῳ. RVFIN. Orig. in lev. 5, 10 p. 353, 2. *cf.* VVLG. Sirach 37, 12 cum viro -o *tracta* de gratiis agendis [*gr.* μετὰ βασκάνου]). IREN. 5, 4, 1 -um et invidum deum fingunt (*ibid. iterum*). SER. SAMM. 1054 quicumque tuo carpetur -us a⟨u⟩ctu. PANEG. 3, 15, 4 si quis . . . -us (*antea*: ne quis malivolorum). AVSON. 191, 31 p. 49 P. nullo felle tibi mens -a, tum sale multo lingua dicax (349, 4 p. 167 -a m. hominum concretum felle coquat pus). RVFIN. Basil. hom. 4, 1 p. 1753^D si virum fortem videat . . ., unum istud vulnus est invidi; decorum alium videt . . ., aliud istud -i telum est (*gr. p. 373^B utroque loco respondet* βάσκανος). hist. 10, 1, 8 nec usquam . . . -us supererat oculus (*gr.* οὐδέ τις ἦν . . . φθόνος). AVG. civ. 8, 22 p. 353, 29 D. spiritus . . . superbia tumidos, invidentia -os (mor. eccl. 1, 31, 67). *al.* **b** *de variis rebus*: HOR. carm. 4, 9, 33 tuos *non* patiar labores . . . carpere -as obliviones (*cf. 4, 8, 23* taciturnitas . . . invida). STAT. Theb. 2, 14 nec -a tabes invidiae . . . defuit; unus . . ., cui laeva voluntas, . . .: 'vade' ait. IVVENC. 1, 384 vis -a *i. diabolus.* AVG. bapt. 2, 3, 4 p. 179, 1 sine ulla contentione -ae invidiae (*cf.* CE 1417, 4 invidiae numqua⟨m li⟩vida vela t⟨ulit⟩). c. Faust. 22, 21 p. 610, 26 nec -a perturbatione sed tranquilla bonitate zelantem *deum.* CYPR. GALL. gen. 75 -a . . . mendacia. SIDON. epist. 1, 1, 4 post -orum latratuum Scyllas enavigatas (*v. p. 1012, 71*). CONSTANTIVS vita Germ. 13 qui *daemones* . . . tales viros pertendere ad recipiendam populorum salutem -is iniquitatibus inviderent.

masc. vel neutr. pro subst. v. p. 1546, 18. 71.

deriv.: lividesco, 1. livido, lividulus.

compos.: sublividus. *Bk.*

livim pro iuxta VIRG. gramm. epist. 7 p. 173, 13 (*inter praep. acc.*). *ficticium videtur.*

liviscor, -vītus sum, -scī. *vox a gramm. ficta, sc. verbum q. e.* obliviscor *pro composito sumentibus.* *i. q. obliviscor*: CASSIOD. gramm. VII 206, 2 (*ex Caesellio*) obliviscor compositumne an simplex est? compositum, scilicet huius simplex latet in antiquis [nominibus et] monumentis: -i enim oblivisci est et -tus, quod nos hodie per elisionem, oblitus; quod cum manifestum fuerit, planissime quivis intelleget in scriptura verbi huius divisionem, ob et -or. GLOSS.^L IV Ps. Plac. L 18 -tus: sine praepositione oblitus, immemor. *dubium an huc spectet*: GLOSS.^L V Aa A 97 aboliti: libiti (liv- *Bücheler coll.* CASSIOD.; *at* lin- *editor non male in apparatu*), obliti, oblivioni traditi.

livisti- *v.* ligusti- (*Onom.*). **liumpa** *v.* lympha.

***līvor,** -ōris *m.* *a* livere. *scrib.* lib- INSCR. *p. 1549, 56, in codd.* ITALA psalm. 37, 6 (Veron.). VVLG. I Petr. 2, 24 (*cod. F*). *al.* *syllabam primam longam esse neglexerunt nimirum* COMM. apol. 238 CYPR. GALL. iud. 462 (*sed mensura solita* gen. 991). *inepte de genere* DVB. NOM. gramm. V 582, 11 -r generis feminini ut Iuvencus (1, 366) . . . '-r . . . atra' (*fortasse mendo codicis, quo usus est, deceptus; legitur enim apud* IVVENC. atram . . . mentem; *aliter Glorie in ed. sua*: masculini . . . ater). NOT. Tir. 70, 26. *ad notionem v. infra sub 1 et 2.* *legitur inde a* PLAVTO, RHET. Her., D. BRVTO, TIB. [*confunditur cum* labor *saepius* (*cf. p. 789, 82. falso trad. vel editum* -e *pro* labore CASSIOD. in psalm. 44, 2 l. 66 non sub cruciatu humano . . ., sed sine aliquo -e; *cf. Ioh. Chrysost. ad l. Migne gr. 55 p. 185* πάντα λεῖα, πάντα εὐμαρῆ), *cum* labes LAVS Pis. 128, *cum* liquor TERT. adv. Marc. 4, 21 p. 491, 17. *falso trad. pro* levor *p. 1238, 12.*]

i. q. color lividus vel res hoc colore infecta. *iuxta colores alios*: OV. am. 3, 5, 26 niger . . . -r (SEN. Phaedr. 493. *cf.* OV. am. 3, 5, 43 -r et . . . maculae nigrae. IVV. 16, 11 nigram . . . -bus offam. SER. SAMM. 152 -r . . . aut nigra cicatrix. CASS. FEL. 32 p. 66, 18 dentium nigredo vel -r). CELS. 5, 18, 24 -r subcruentus (*cf.* CAEL. AVR. acut. 2, 14, 92 transeunt . . . sanguinolenta in -em). 5, 26, 31^D *disting.* pallor (*item* AVG. serm. 19, 5). TERT. anim. 25, 4 *disting.* rubor (*sed aequantur colores p. 1548, 54*). PRVD. perist. 14, 108 -is atri (MART. CAP. 5, 566 *vers.*; *cf.* IVVENC. 1, 366 -r . . . atram . . . rapit mentem. PRVD. cath. 7, 201 atri -r hostis).

1 *proprie* (*metonymice de maculis, vibicibus sim. passim, maxime per plur.*; *cf.* IDIOM. gen. gramm. IV 574, 71 [= GLOSS. II 550, 53] hic -r: ἡ πελιδνότης καὶ ὁ φθόνος [*cf. rec. alteram* CHAR. gramm. p. 451, 53 B. -r: πελιότης]. GLOSS. -r: πελιότης, πελίωμα, φθόνος. φθόη. μώλωψ. ῥεῦμα ἐπὶ ποδάγρας. macula. macula corporis. -e: vulnere): **a** *respicitur color laesione, morbo, veneficio sim. fere corruptus* (*opp.* color *naturalis p. 1548, 7*): α *in corpore animantium*: ① *sing.*: PLAVT. Truc. 793 iam -em . . . scapulis istoc, *quod confessa es*, concinnas tuis. RHET. Her. 2, 5, 8 si tumore et -e decoloratum corpus est mortui, significat eum veneno necatum (QVINT. inst. 4, 2, 54. *item in veneficio*: PLIN. med. 3, 30, 3. LEX conviv. [Querol. p. 59, 17]. ORIENT. comm. 1, 420. *cf. p. 1548, 30*). TIB. 1, 6, 13 sucos herbasque dedi, quis -r abiret, quem facit impresso mutua dente Venus (*ad hunc locum alludit* OV. trist. 2, 455. *item in re amatoria*: PROP. 3, 8, 22 aequales videant mea vulnera collo; me doceat -r mecum habuisse meam *puellam.* OV. met. 10, 258 metuit *Pygmalion*, pressos veniat ne -r in artus *statuae*). OV. am. 3, 5, 26 (*23 bovis . . . pectora rostro fodit cornix*) niger in vaccae pectore -r erat (*de eadem re*: 3, 5, 43 -r et . . . maculae . . . nigrae). CELS. 5, 18, 24 si facie contusa -r subcruentus est. 5, 26, 31^D pus⟨t⟩ulae in eum *locum*, qui pallet aut livet, pallor aut -r in id quod inflammatum est . . . transit. CVRT. 10, 10, 12 *corpus Alexandri insepultum* nulla tabe, ne minimo quidem -e corruptum. LVCAN. 1, 620 (*prodigium dirum*) *victimae* viscera . . . plurimus asperso variabat sanguine -r. PLIN. nat. 20, 24 -i . . . recenti corticem *raphani* cum melle. 31, 129 -em ab ictu recentem . . . tollunt *spongeae.* QVINT. inst. 5, 9, 1 *inter signa sceleris.* CALP. decl. 2 (*defenditur mulier, quae Aethiopem peperit, a crimine adulterii*) vides sanguinis vitio perustam cutem *infantis*: colorem putas; . . . hoc ipsum quod alte infuscatam cutem -r infecit, dies longus extenuat. ITALA gen. 4, 23 (Hil. myst. 1, 9, 1 *al.*, *cf.* VVLG.) virum occidi in vulnere mihi et iuvenem in -e meo (*gr.* εἰς μώλωπα *ut*: Iudith 9, 13 [Sangerm. 15] da versutiam . . . in vulnere et -e eorum [*aliter Vulg. 9, 18*]). exod. 21, 25 (Lugd. = VVLG.) vulnus pro vulnere, -em pro -e (*gr.* μώλωπα ἀντὶ μώλωπος). Is. 53, 5 (Cypr. testim. 2, 13 *al.*, *cf.* VVLG.) -e eius nos sanati sumus (*gr.* τῷ μώλωπι, *Faustin. trin. 3, 4* plaga. *inde* I Petr. 2, 24 [Ps. Aug. hypomn. 3, 3 *al.* = VVLG.; *Ambr. spir. 1, 9, 109* vulnere plagarum]. TERT. adv. Marc. 4, 21 p. 491, 17). TERT. anim. 25, 4 si -r ac rubor sanguinis passio est (*antea*: contusionibus). VIR. ill. 58, 10 ne -r in ore appareret (*Aemiliani mortui ut*: SCHOL. Cic. Bob. p. 118, 11 vestigia -is). AMBR. exc. Sat. 2, 132 *nuptiae Christi ornantur* confessorum -e, martyrum sanguine (*respicitur castigatio corporis ut*: BACHIAR. repar. laps. 23 nec deerit tibi hyacinthus, si -e obcallueris corpus tuum [*cf.* EVCHER. form. 9 p. 53, 1 hyacinthus: confessorum -es. *Quodv. (?) prom. 2, 2, 3* in hyacinthino colore pallor quidam est cum splendore concordans, ieiuniis eleemosynisque conveniens]). *al.* ⓘⓘ *plur.*: LAVD. [Turiae] (CIL VI 1527) 2, 15 tra⟨cta et servilem in⟩ modum rapsata, -i⟨bus c⟩orporis repleta. PLIN. nat. 20, 88 suggillata . . . et alios -es (20, 240 *sinapis* inlinitur et -ibus suggillatisque. *cf.* MARCELL. med. 8, 163 sugillationes -esque [19, 53. 56 Ps. APVL. herb. 31 l. 4. *al.*]). 22, 141 -ibus, combustis medetur *faba.* 22, 155 -es emendat, inflammationes . . . sedat *medicamentum.* QVINT. inst. 2, 21, 19 -es et tumores in corpore cruditatis an veneni signa sint (5, 9, 11. 5, 10, 46 -es et t. apparuerunt. decl. 354 p. 385, 14. LEX conviv. [Querol. p. 59, 15]. *cf. et p. 1547, 73 et* MARCELL. med. 19, 62 -es, qui ex tumore aut conlisione aiqua facti erunt). PS. QVINT. decl. 15, 4 p. 280, 10 veneficium si arguas, oportet ostendas putre -ibus cadaver. IVV. 16, 11 nigram in facie tumidis -ibus offam *i. tuberem.* SVET. Cal. 1, 2 -es, qui toto corpore *Germanici mortui* erant. ITALA psalm. 37, 6 (Veron. *al.*) conputuerunt et putruerunt -es mei (*gr.* οἱ μώλωπές μου, *Sangerm. al.* = *Vulg.* cicatrices meae). TERT. scorp. 6 p. 156, 22 -es illi (*athletarum sim.*) et cruores et vibices. *al.*

β *in herbis, frugibus rebusque variis*: COLVM. 12, 49, 3 quae *oliva* ex contusione -em contrahit. PLIN. nat. 21, 77 -e deprehenduntur *favi venenati.* IVV. 2, 81 dedit hanc contagio labem . . ., sicut grex totus . . . unius scabie cadit . . . uvaque conspectā -em ducit ab uva (SCHOL. hoc ex proverbio sumitur: uva uvam videndo varia fit [*v. Otto, Sprichw. n. 1597. 1842 eorumque addenda, quae collegit Häussler*]. *cf.* SCHOL. Cic. Gron. D p. 316, 3 [*ad Cic. S. Rosc. 154* ademit misericordiam consuetudine incommodorum] semper vicinitas ex aliena rubigine -em trahit). CLAVD. rapt. Pros. 3, 238 *adventu Plutonis* -r permanat in herbas; . . . squalent rubigine prata.

b *respicitur color naturalis, ingenitus*: PLIN. nat. 29, 70 exemptis . . . interaneis *viperae* et -e spinae adhaerente (*i. membranula livida, ut vid.*). AVG. serm. 19, 5 aurum pallorem terrae, argentum -em terrae (*cf. p. 1543, 44*). DIOSC. 2, 152 p. 237, 3 *dracontea herba* -es id est maculas purpureas habens (*gr. 2, 166, 1* διαπόρφυρον τοῖς σπίλοις). SIDON. carm. 22, 137 *pulchritudini columnarum* cedat puniceo pretiosus -r *saxi* in antro Synnados (*sec. Stat. silv. 1, 5, 38* quam *purpuram* Synnados antro ipse cruentavit maculis lucentibus [liventibus *Politianus*] Attis).

2 *transfertur ad ipsam invidiam, malignitatem sim.* (SYNON. Cic. p. 429, 8 invidia. -r. obtrectatio *eqs.* [*sim.* 435, 9]. GLOSS. -r: invidia. invidia vel odium. invidia vel dolor. *cum gen. eius hominis vel rei, cui invidetur* CASSIOD. in psalm. 118, 110 fratris, ISID. sent. 3, 25, 1 alieni boni, *cf.* PANEG. 10, 13, 2 nullo circa te -e contendunt, HIER. epist. 21, 28, 2 cum -r in fratris salute conveniat; *cum gen. invidentis inde a* TERT. pudic. 7 p. 231, 25. 9 p. 238, 11. *usurpatur passim pro agente, ita ut vergat in vim q. e. homo invidiosus; ponitur in allocutione*: OV. am. 1, 15, 1 rem. 389 Pont. 4, 16, 47 PHAEDR. 3 prol. 60 MART. 11, 33, 3 PS. QVINT. decl. 13, 4. *al.*): **a** *usu communi*: α *accedunt voces notione affines* (*plus minusve abundanter*): ① *variae*: BRVT. Cic. fam. 11, 10, 1 tu . . . a certo sensu et vero iudicas de nobis: quod isti ne faciant, summa malevolentia et -e impediuntur. TAC. Agr. 41, 4 malignitate et -e . . . principem exstimulabant (hist. 1, 1, 2 obtrectatio et -r pronis auribus accipiuntur; quippe . . . malignitati falsa species libertatis inest. PLIN. paneg. 58, 5 non ambitio quam -r et malignitas videri potest. SVET. Cal. 34, 1 -e ac m. . . . grassatus. PS. QVINT. decl. 13, 4). TERT. virg. vel. 15, 1 adversus . . . aemulationem, ipsum quoque -em (*cf. l. 83*). CYPR. Demetr. 10 es . . . -e invidus. zel. tit. de zelo et -e (*item iuxta ponitur*: 3. 13. 17 PETR. CHRYS. serm. 4 p. 194^A. IOH. MED. [?] Ps. Chrysost. hom. I 867^D zelo, -i, invidiae, contentioni. *iuncturae ceterae*: CYPR. zel. 4 in zelum malivolo -e prorupit. COMM. apol. 238 invidia ducti sunt in zelo -is [VITAE patr. Iurens. 138 M. -is zelo flammati . . . invidiae ardore turgescunt]. *al.*). 6 rebellat de zelo superbus, de aemulatione perversus, animositate et -e . . . honoris inimicus. LAMPR. Alex. 38, 6 (*versus Alex.*) ne invideas -e[m] mentis (AVG. civ.

[*Salvadore*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

18, 1 p. 255, 22 D. *cf.* PRVD. cath. 7, 201 quod atri -r hostis invidet [ALC. AVIT. c. Eutych. 2 p. 26, 15 invidet falsiloquus -r. SIGISM. Alc. Avit. epist. 94 p. 101, 14 invidit aemulus -r]). AVG. c. Parm. 3, 5, 28 aut superbiae tumore furiosos aut invidentiae -e vesanos. ISID. reg. monach. 2, 3 -e odii. ⓘ invidia (*cf. p. 1548, 84*): SEN. dial. 9, 2, 10 inde . . . alienis incrementis inimicissima i.: alit enim -em infelix inertia. CYPR. zel. 3 ne quis i. et -e capiatur (*copulantur ut*: 5 NON. p. 437, 4. OPTAT. 1, 27 p. 30, 12 caligines, quas -r et i. exalaverat. HIER. in Matth. 11, 1 p. 69^C^. RVFIN. Basil. hom. 4, 1 p. 1753^B^ proprium est diaboli -r et i. [*gr. p. 372^B^ ἡ βασκανία tantum*]. *et saepius*). 4 exinde i. grassatur in terris, dum -e periturus magistro perditionis obsequitur. NOVATIAN. trin. 1, 7 de invidiae maligno -e (FIRM. math. 4 praef. 1. 4, 22, 7. 5 praef. 2. 5, 1, 4 SCHOL. Hor. epist. 2, 1, 13 SCHOL. Stat. Theb. 2, 15 HIER. quaest. hebr. in gen. p. 8, 32. *al.; cf.* -is invidia Ps. ATHAN. ad mon. 4 p. 75^C^). AMM. 30, 8, 10 i. . . . urebatur et . . . memorabat . . . -em severitatis . . . potestatis esse . . . sociam. CLAVD. 18, 265 cedere -i nec sustentare procellas invidiae. *al.* *meton. pro* '*verba cum -e dicta*', '*calumniae*' *sim.* (*sc. plene adhibito colore, qui p. 1548, 73 sublucet*): DRAC. Romul. 8, 281 nascitur i., Priamo regnante sororem Graiugenis servire suam; -r malus inde creditur: . . . 'non valuit', dicent, 'rector de rege mereri *sororem*'.

β vario usu: PROP. 1, 8, 29 falsa . . . cupidus deponat gaudia -r. Ov. am. 1, 15, 1 quid mihi, -r edax, ignavos obicis annos (*v. vol. V 2, 62, 40. cf.* SIDON. epist. 4, 18, 5 vers. 17 -r abi mordax). 1, 15, 39 pascitur in vivis -r, post fata quiescit. rem. 365 ingenium magni -r detractat Homeri (*cf. l. 30 nec non* PHAEDR. 2 epil. 10 si -r obtrectare curam *poetae* voluerit. SIL. 11, 611 malus obtrectat facta immortalia -r). 369 summa petit -r. met. 6, 129 non illud carpere -r possit opus. 10, 515 laudaret faciem -r quoque. fast. 4, 85 quo non -r adit? trist. 4, 10, 123 nec, qui detractat praesentia, -r iniquo ullum de nostris dente momordit opus (Pont. 3, 4, 74 laedere vivos -r et iniusto carpere d. solet. SEN. Phaedr. 493 haud illum niger edaxque -r d. degeneri petit. CONC.^S^ I 5 p. 132, 35 dentibus . . . -is [*gr. I 1, 7 p. 53, 9* τῆς βασκανίας ὀδόντας. ALC. AVIT. epist. 51 p. 80, 10 ENNOD. carm. 1, 6 praef. 5 p. 521, 5]. *al.; cf. l. 23 nec non* MACR. somn. 1, 2, 2 morsus -is). Pont. 3, 1, 65 ne -r dicere possit: '*eqs.*' (MART. 10, 33, 6. 11, 33, 3). 3, 3, 101 -r, iners vitium, mores non exit in altos utque . . . vipera serpit humo (*cf.* CYPR. zel. 17 serpentinus -r). 4, 16, 47 *me* proscindere, -r, desine . . ., cruente. PHAEDR. 3 prol. 60 hinc abesto, -r, ne frustra gemas. 4, 21 (22), 1 quid iudicare cogitet -r. SEN. dial. 9, 16, 3 omnes effugisti casus, -em, morbum. epist. 79, 17 si omnibus tecum viventibus silentium -r indixerit, venient qui sine offensa . . . iudicent. PETRON. frg. 25, 4 cordis ⟨mala⟩, -r atque luxus. CE 922, 2 (*a. 66*) cedet -r iners, fama perennis erit. STAT. Theb. 12, 818 tibi (*Thebaidi*) si quis . . . praetendit nubila -r, occidet (CYPR. zel. 11 nubilo -is. NEMES. ecl. 1, 85 tibi fama benignum stravit iter rumpens -is n. pennis. *cf. l. 8 et* GREG. M. moral. 6, 38 -is . . . tenebras). MART. 12 praef. iudici loco -r. QVINT. decl. 369 p. 405, 21 instat -r et id quo salvus est odit. 388 p. 439, 17 -r mora solvitur. Ps. QVINT. decl. 13, 12 inauditus . . . -r videretur etiam apibus invidere (13, 19). PLIN. paneg. 3, 4 cum de benignitate *loquar*, -em *exprobrari*. CALP. decl. 22 sic est -is ingenium: omnia suspicantur, qui nihil audiunt. DECL. in Catil. 36 *animam* ad -em suum . . . accomodatam. TERT. nat. 2, 8, 10 *Ioseph* per -em venum . . . datus. pudic. 7 p. 231, 25 ut exprimeret adversus -em pharisaeorum suam gratiam et benevolentiam. *al.* CYPR. zel. 5 in odium persecutionis facibus -is exarsit (PRVD. perist. 14, 108 -is atri fumificas faces. *cf.* GREG. M. moral. 2, 74 flamma -is). INSCR. Année épigr. 1968 p. 197 n. 610 (*s. III*) prostratus -r anhelat. ANTH. 636, 1 -r, tabificum . . . venenum (AVSON. 417, 62 p. 278 P. -r . . . tuus [*i. Nemeseos*] ferrugineumque v. MART. CAP. 9, 988 v. maledicti aut -is. *cf.* FVLG. aet. mund. p. 144, 14 -is toxicum). OPTAT. 2, 25 p. 63, 10 in cote -is acuistis novaculas linguae (SIDON. epist. 8, 1, 2 linguas c. -is . . . acuminatas). *al.* *in versione vocis gr.* μῶμος: CASSIOD. hist. 11, 12, 5 haec res (*i. Hypatiae nex*) non mediocrem -em Cyrillo et Alexandrinae concussit ecclesiae (*Socrat. 7, 15* μῶμον . . . εἰργάσατο).

b *per prosopopoeiam plenam de -e deo* (*cf. quae p. 1548, 65 adnotavimus*): SIL. 13, 584 (*in atrio Orci*) Luctus edax Maciesque, . . . atque hinc queribunda Senectus, hinc angens utraque manu sua guttura -r (CLAVD. 3, 32 *in serie simili inter* pestes Erebi: . . . -r . . . secundis anxius). *dubium*: Ps. THEOD. PRISC. add. p. 282, 20 Ignis sacer, fuge, -r pater te sequitur (Liber *Heraeus dubitanter in exemplari suo*).
deriv.: ? livoro. *Salvadore.*

? **līvōro**, -āvī, -ātum, -āre. *a* livor. *i. q. livore afficere*: PETRON. 54, 5 puerum iussit liberum esse, ne quis posset dicere tantum virum esse a servo liberatum (*trad.*; vulneratum *vulgo*; -tum *Delz, Gnomon 34, 1962, 682 haud inepte verbum praeterea medii aevi tantum auctoribus notum Trimalchionis sermoni vindicans*). *Bk.*

1. lix μίτος GLOSS. II 519, 15. *fortasse falso ex* licium *formatum, cf. ibid. 372, 15* μίτος licia, licium.

2. lix *v.* 2. lixa.

1. lixa, -ae *m.* [*orig. inc. Sch.*] *scrib. in codd. etiam* lex-, *cf. infra usum adi.* NOT. Tir. 35, 84 -a (*praecedit* callo). *de origine et notione*: PAVL. FEST. p. 116 -ae, qui exercitum secuntur quaestus gratia, dicti, quod extra ordinem sint militiae eisque liceat quod liberit; alii eos a Licha appellatos dicunt, quod et ille Herculem sit secutus; quidam a ligurriendo quaestum. NON. p. 48, 17 unde (*sc. a vocabulo* elixum) et -ae dicti, qui militibus aquam ad castra vel ad tentoria solent ferre (p. 62, 6 -arum proprietas haec est, quod officium sustineant militibus aquae vehendae; lixam namque aquam veteres vocaverunt *eqs. cf.* lixabundus, lixo). SCHOL. Hor. sat. 1, 2, 44 calones sunt ministri militum, liberi homines; -ae vero servi eorundem. FVLG. serm. ant. 55 -a dicitur mercennarius ([*affertur* LVCAN. 9, 593]. GLOSS. *cf.* GLOSS. -a: ἀγοραῖος). GLOSS. servus publicus. servus militis. galiaria vel chorus (vicarius *vel* cocus *coni. docti*) militum. *cf.* ambacti: servi, coloni, -ae. *legitur inde a* VAL. ANT., BELL. Afr., SALL., LIV.; *gr. exstat plur.* λεῖξαι SVDA Λ 367.

1 *usu genuino, sc. subst.*: **a** *significatur genus hominum exercitum sequentium, qui militum commoditati luxuriaeque inserviunt* (*ad rem v. Grosse, RE XIII 929sq.; sing. collective intelligendus est* LIV. 39, 1, 7 *necnon* LVCAN. 9. 593): *α proprie*: VAL. ANT. hist. 63 calonum atque -arum (LIV. 23, 16, 8. *al. v. vol. III 178, 36sqq., ubi addas* FRONTIN. strat. 2, 4, 8 TAC. hist. 2, 87, 1). BELL. Afr. 75, 3 -arum mercatorumque, qui plostris merces portabant (LIV. 28, 22, 3 CVRT. 10, 1, 15. *cf.* VAL. MAX. 2, 7, 1 institorum et -arum numerum cum duobus milibus scortorum. TAC. hist. 4, 15, 3 -as negotiatoresque [ann. 2, 62, 3]). 84, 1 inermem. SALL. Iug. 44, 5 -ae permixti cum militibus . . . vagabantur et . . . praedas certantes agere eaque mutare cum mercatoribus vino *eqs.* 45, 2 ne -ae exercitum insequerentur (*item amoventur*: LIV. 39, 1, 7 VAL. MAX. 2, 7, 1. 2 FRONTIN. [?] strat. 4, 1, 1. *cf.* CVRT. 5, 8, 5 iussis praecedere -is impedimentorumque custodibus. OROS. hist. 6, 4, 7 Nicopolim senibus, -is [lassis *var. l.*] et aegris volentibus condidit *Pompeius*). LIV. 5, 8, 3 -arum in modum omnes *milites* per agros . . . negotiabantur (*in comparationibus ut*: 21, 63, 9 -ae modo sine insignibus, sine lictoribus profectum *consulem in provinciam*. 41, 3, 4 *militum* deformis turba velut -arum calonumque. *cf.* QVINT. *infra*). 23, 16, 8 calones -asque et invalidos milites vallum ferre *iussit*. 23, 16, 14 addidere clamorem -ae calonesque et alia turba custodiae impedimentorum adposita (*item cum militibus magni exercitus speciem faciunt*: 40, 28, 3 FRONTIN. strat. 2, 4, 6. 8). 31, 49, 11 si non militem, -am saltem fuisse. LVCAN. 9, 593 *Cato* stat, dum -a (*sc. vilissimus in exercitu*) bibat. SIL. 5, 32 inutile Marti -arum vulgus. QVINT. inst. 8, 6, 42 *orationem multis vocabulis impeditam* similem agmini totidem -as habenti quot milites. FRONTIN. strat. 2, 1, 6 militum habitu servos -asque dimisit ad munera, milites retinuit. TAC. hist. 2, 41, 3 mixta vehicula et -ae. 2, 87, 1 procacissimis etiam inter servos -arum ingeniis (*cf.* 4, 20, 2 -arum . . . ignava sed procax ante periculum manus). 3, 33, 1 calonum -arumque . . . numerus . . . in libidinem ac saevitiam corruptior. 4, 22, 3 -arum multitudo . . . bello ministra. ann. 2, 78, 2 armat -as. SVET. Aug. 19, 2 -a . . . ex Illyrico exercitu. IVST. 38, 10, 2 per luxuriam . . . apparatus -arum, ex quibus cocorum, pistorum scaenicorumque (*hoc ultimum falso addi videtur in parte codd.*) maior numerus fuit. CAPITOL. Maximin. 2, 6 *Maximinum* cum -is composuit *Severus*. 2, 7 sedecim -as . . . devicit. COD. Theod. 7, 1, 10 pr. (*a. 367*) plerique milites secum homines condicionis ingenuae propinquitate simulata vel condicione -arum frequenter abducunt (*ibid. 1* qui castris idoneos iuvenes studio inertis obsequii putaverint occulendos. *cf.* AVSON. 419, 77 p. 374 P. *Gratianum* ministeria perditorum instaurare -arum). AMM. 18, 2, 13 -as . . . vel servos, qui eos (*reges, regales, regulos*) . . . sequebantur. VEG. mil. 1, 10 -as, quos galiarios vocant (*cf.* GLOSS. *supra l. 8*), ad natandum exercere percommodum est. SALV. gub. 7, 88 -is puerorum (*gen. explic.*) quondam exercitus *Romanos* prosequentibus. CIL XIII 8732 Aurelius Flavi *militis cuiusdam* f(ilius) Flavinus -a ann(orum) XVIII hic *situs est*.
β in imagine et hyperbolice de quibuslibet hominibus condicionis humilis vel contemptae (*cf. supra l. 35. comparationes v. supra*): SEN. Phoen. 597 (*loq. Polynices*) humilis . . . socerum -a dominantem sequar? PANEG. 2, 31, 1 *Maximus* neglegentissimus vernula mensularumque servilium statarius -a (*de eodem* AVSON. 291, 7 p. 148 P. armigeri quondam sub nomine -a[e]). SIDON. epist. 6, 1, 3 (*ad Lupum episcopum*) cum . . . te conclamatissimum primipilarem spiritalia castra venerentur, tu nihilominus . . . ultimos calones tuos -asque non despicis.

b *laxius transfertur ad*: *α apparitores magistratuum* (*vulgus intellegit fere lictores, vix recte Kleberg, Hôtels . . . 1957, 15 negotiatores*): APVL. met. 1, 24, 7 -as et virgas et habitum prorsus magistratui congruentem in te (*sc. aedile*) video (*cf. 1, 25, 4* officialem suum). *β popinarios urbis Romae*: AMM. 28, 4, 4 statuerat *Ampelius praefectus urbi*, ne . . . -ae (lexe *V*) coctam proponerent carnem . . . ad usque praestitutum diei spatium. *γ Gibeonitas ministrantes aquam in rebus sacris Iudaeorum* (*cf.* 2. lixa *sub 2*): CYPR. GALL. Ios. 314 -arum officio circum sacraria iussi convehere exsortes puris de fontibus undas (*Itala Ios. 9, 27* [*Lugd.*] aquae portatores).

2 *usu ex interpretatione prava glossarum corruptarum orto pro adi.*: GLOSS. IV 107, 22 lexa: luxuriosus (*inde* 533, 45 [lexai, lexaci *var. ll.*]. *dubitanter huc rettulimus coll.* GRAMM. *infra citatum; sed* luxu: luxuria *coniecit Thomson* GLOSS.^L^ III Abstr. LE 28). 534, 31 -a vilis (*sumptum esse videtur ex* GLOSS.^L^ III Abstr. LI 51 -a: aqua dicebant antiqui; unde et elixare dicitur; ⟨et -a dicitur⟩ militis [*editor*; an vilis *vel* habilis *vel* inutile *trad.*]). V 523, 39 -a: mercennarius, vilis, luxuriosus (*sc. glossis, quas et modo supra et l. 8 sqq. attulimus, in unam conflatis ex*
[*Heus*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

more huius glossarii. cf. GRAMM. suppl. 294, 11 -a, quod est vilis vel luxuriosus, per i et x scribendum).
compos.: semilixa.

2. lixa, -ae *f.* [*coniungere temptant cum radice* liqu-; *subesse potest stirps in -s cadens* *liquos (liquor), *cf.* anx-ius: angus-tus, aux-ilium: augus-tus. *Sch.*] [*fortasse hisp.* lijo *'sordes, squalor sim.'*; *port.* lixo *'purgamentum'. cf. Corominas III 92sqq. St.*] **1** *i. q. cinis lixivus*: NON. p. 62, 8 -a (lix *trad.*; *cf.* GLOSS. V 603, 25 lix: cinis) etiam cinis dicitur vel umor cineri mixtus, nam etiam nunc id genus lexivum vocatur (*affertur Varro* elixum panem). *exempla desunt, nisi huc spectat amphorae inscriptio obscurior* CIL IV 5648 lac bes -a vet. **2** *i. q. aqua*: NON. p. 48, 17 *et* 62, 7 *v. p. 1550, 1sqq.* EVTYCH. gramm. V 457, 22 -a, elixo, elixas. ISID. orig. 20, 2, 22 elixum ...; -a enim aqua dicitur ab eo, quod sit soluta; unde et solutio libidinis luxus et membra loco mota luxa dicuntur. GLOSS. -a: aqua dicebant antiqui, unde et elixare dicitur. *exempla desunt.*
deriv.: lixiv(i)us. *cf.* lixo, lixum.
compos.: elix(i)o. *cf.* delixum, prolixus. *Heus.*

lixābundus, -a, -um. [*verbum* *lixāre (-ari) *subesse suspiceris. Sch.*] *cum* 2. lixa *coniungit* GLOSS. V 506, 33 -us aquarius. PAVL. FEST. p. 116 -us: iter libere ac prolixe faciens. GLOSS.[L] III Abol. LI 10 -us ambulat: qui voluntatis causa ⟨ambulat⟩ (*item fere* GLOSS.[L] V Aa L 482 GLOSS. V 603, 30).

lixio *v.* lixo.

lixit NOT. Tir. 91, 87 (lexit *var. l.*; *seq.*: inlixit, prolixit). *obscurum.*

lixīvātus, -a, -um. *a* lixivus. *scribitur in codd. fere* lex-. *i. q. lixivus*: **1** *adi.*: ORIBAS. eup. 2, 1 C 18 Aa lexibata cona (*i.* κονία. lixivatam uno *Ab*, *gr. K 58* κονία *tantum*). **2** *f. pro subst.* (*subauditur* cinis; *gr. respondet* κονία): ORIBAS. syn. 2, 13 Aa p. 100, 11 MØ. lexivata, magis quod de ficulneae ligno cinus fit (*La* cinus coma [chonia *Li*, *St*, *B*] et magis de ficu cinus). 9, 2, 6 Aa p. 272 lexivata (lyxibata *Ab*) potui data (*La* fici lixiva cum aqua facta et pota).

***lixīv(i)us,** -a, -um. *a* 2. lixa. *scrib. in codd. etiam* lex-. *formae* -vus *et* -vius *variant in codd.*; *etiam singuli scriptores, si editionibus credimus, utramque adhibent*: SCRIB. LARG., VEG., CHIRON, ORIBAS. *legitur inde a* CATONE, *occurrit non nisi apud artium scriptores.* [*a* lixivum: *francog. vet.* lessu, *med.* lescif *et var. dial. mer.*; *prov. vet.* leisiu, *var. francoprov.*, *prov.*, *vasc.*; *cat.* lleixiu. *a* lixiva: *val.* leşie; *dalm.* lusaja; *it.* lisciva (*et var. dial.*); *sard. centr. et mer.* lissía; *raet. occ.* altšiva; *francog.* lessive (*et var. dial.*); *francoprov.* licive, *lemov.* lessiva; *cat.* lleixiva; *hisp.* lejía. *cf. M.-L. 5089. Wartburg V 384sqq. Battisti-Alessio III 2248. Wagner II 32. Corominas III 72. St.*]

1 *adi.*: **a** *respiciuntur umores liquentes* (*v.* 1. liquor *IB 2*) *i. q. destillans, sponte fluens sim.*: CATO agr. 23, 2 defrutum indito in mustum de musto -vo coctum ([*hunc locum respiciunt Colum. 12, 19, 3* mustum, quod defluxerit, antequam prelo pes eximatur *nec non* PLIN. nat. 14, 129 *perperam 'cinerem -um' intellegens*]. COLVM. 12, 27 m. -vum, hoc est, antequam prelo pressum sit, quod in lacum musti fluxerit. 12, 41 m. -vum ... tollito; hoc autem erit, quod destillaverit, antequam nimium calcetur uva. *cf. Plin. nat. 14, 85* protropum ... appellatur ... mustum sponte defluens). COLVM. 12, 52, 11 melioris saporis est *oleum*, quod minore vi preli quasi -vum defluxerit (*Pallad. 12, 17, 2* nobilius erit, quod sponte defluxerit). *de aqua per cinerem colata*: MARCELL. med. 16, 37 aquae -vae. **b** *respiciuntur res solidae aqua adhibita liquefactae, sc. non nisi* cinis -us (-a): VARRO Plin. nat. 36, 203 (lixius *var. l.*). COLVM. 12, 22, 1 cineris -vae congios duos, deinde permisceto ...; cum requieverit, eliquato -vam; deinde iterum tantundem -vae addito. *al. v. vol. III 1072, 21sq., ubi addas* GARG. MART. cur. boum 17 CHIRON 887. 920. 921. 930.

2 *subst. i. q. aqua cinerem dilutum continens* (*cf.* PELAGON. 110 *infra et* NON. p. 62, 8 *sub* 2. lixa. CAEL. AVR. chron. 2, 3, 69 destillatio aquae cineribus liquatae, quam vulgo -vium vocant, Graeci coniam): **a** *fem.* (GLOSS. σταχτή. *vertitur etiam gr.* κονία *vel* σταχτὴ κονία): COLVM. 12, 16, 1 praeparatam -am cineris sarmenticii calefieri (SCRIB. LARG. 198 -va c. ex sarmentis pota. CHIRON 403 [VEG. mulom. 2, 90, 1 cineris vel -ae]. *cf.* COLVM. 12, 16, 3 qui ... cineream -vam faciant, deinde in -vae sextarios decem ... *quaedam* adiciant. SCRIB. LARG. 184 -va calda ex cinere sarmentorum facta. MARCELL. med. 4, 28 fraxineo cinere -vam maturam ... facies. *sim. al.*). 12, 22, 1 *v. supra sub 1b* (*nisi vocem q. e.* cinis *subaudire malis*). 12, 52, 14 non calidissima -va ... eluantur *vasa olearia*. SERV. georg. 2, 384 utres unctos vel oleo vel -va (*sc. ut lubrici essent*). PELAGON. 110 *ulmum* in cinerem levem, id est favillam quam appellant, tundito et in aqua colari permittito; ⌊inde aquam ipsam, i. e. -vam⌋ ... dato *iumento* (⌊ ⌋ *Hippiatr. gr. I p. 117, 20 in additamentis cod. M* τὴν σταχτήν, *om. cod. B et Veg. mulom. 2, 132, 9*). 119 -vam cum vini sextario. 452 -vae *quantum*. CHIRON 477 -va calida (*item* VEG. mulom. 2, 70, 2). 511 -vam facito (*item* VEG. mulom. 2, 143, 4). *et saepius ibidem.* MARCELL. med. 20, 75 -vae *quantum*. PS. THEOD. PRISC. add. p. 269, 12 in -va sanguinem caprinum misceto. 281, 5 *vulnera* ex optimo sapone ... vel de -va ... laventur. 286, 27. 300, 17. DIOSC. 3, 88 p. 416, 15 *silfium* cum lexiba bibitus. PS. DIOSC. herb. fem. 14 *ingredientia* mixta cum -va (-vo *ed.*). *ibid.*: cum vino et -va (-vo *var. l.*) coquatur (*Diosc. 4, 129 p. 60, 19sq.* cinere *bis*). ORIBAS. syn. 2, 22 Aa p. 105, 7 MØ. -va (*La* cinus). 7, 35, 3 La p. 178 spongia lavanda est nitro et magis quae vocatur -va (*sim.* Aa p. 179, *ubi additum* maxime illa -*va* esse debet, quam saponarii faciunt). 7, 50, 4 Aa p. 196 diaforetica ... sunt acetus et nitrus et -va (La: -via). *al.* **b** *neutr.*: SCRIB. LARG. 182 -vio e sarmentorum cinere facto (PALLAD. 4, 10, 4 cinis cum -vo. MARCELL. med. 14, 58 cum c. -vi ficulnei. 34, 76 -vo ... de c. caprofici facto. PLAC. med. 9, 23 rec. *α* ex c. de -vo [delexivo *vel* delexiva *codd.*, *sed adi. alibi non occurrit*]). PALLAD. 2, 15, 18 -vo ... rigabis *arborem*. 3, 32 terram ... resolvas ad -vi modum. 12, 7, 13 *ossa pruni* -vo sunt maceranda. PELAGON. 56 *locum ustum* nitro et aqua diluito; si nitrum non fuerit, lotio calido aut -vo (VEG. mulom. 2, 24, 3 -vio). 124. 138 -vum tepidum cum oleo faucibus infundes (VEG. mulom. 2, 149, 5 [= 4, 2, 14] -vium ... ex arbore ulmi vel ex cuiuscumque generis ligni cinere). 304 -vo et oleo (= VEG. mulom. 2, 77). 364 (= VEG. mulom. 2, 112, 7). CHIRON 375 -vio ... eum potionabis (*sim.* VEG. mulom. 2, 110, 3). MARCELL. med. 14, 69 -vi (-vum *LP*), unde operantur coactiliarii, aliquantum. 31, 53 tenui -vo. PLAC. med. 5, 14 rec. *β* si quis -vum biberit, edat caseum recentem. MISC. Tir. p. 62, 11 -vo. CAEL. AVR. chron. 2, 3, 69 *v. supra*. 4, 1, 1 -vii calidi perfusio.
deriv.: lixivatus.

lixo, -ōnis *m.* [*fortasse iuxta* 1. lixa; *vox in glossis coniungi videtur cum* 2. lixa, *sed v. p. 1550, 73 sqq. Sch.*] *i. q. 1. lixa*: INSCR. Rev. Arch. VI 8, 1936 p. 259 n. 25 *quidam* -o ex c(o)horte XII. *huc referamus* GLOSS. V 368, 22 lixiones (lixones *var. l.*): aquarum portitores ([part- *var. l.*]. 603, 54 GLOSS.[L] Corp. L 166).

lixopyritum (-per- *trad.*) epitematia, refrigeratorium GLOSS. III 602, 34. *i.* ληξιπύρετον. *glossa addenda est s. v.* lexipyretos.

lixula, -ae *f.* *vox Sabina teste* VARRONE ling. 5, 107 (*106* circuli *dicti*, quod mixta farina et caseo et aqua circuitum aequabiliter fundebant) hos quidam, qui magis incondite faciebant, vocabant -as et similixulas vocabulo sabino. *cf. A. Hauri-Karrer, Lat. Gebäcksbezeichnungen, 1972, 107 sqq.*
compos.: similixula.

τὸ ἕψημα **lixum** GLOSS. III 255, 7. GLOSS. Vatic. Reg. 203 ed. Merchie (Musée Belge 26, 266) -um est aqua cocta cum cinere. *cf.* 2. lixa, lixiv(i)us.

lo. *vox magica obscura, nisi est hebr.* lo': ORIBAS. syn. 3 add. 61 p. 917 precantatio ad canis rabidi morsum: ... exclameno ... lo amen *eqs.*

[lobās *falsa var. lectio pro* iubas PLIN. nat. 18, 55 (*v. p. 571, 47*).]
cuius *smilacis* semen **lobia** dicunt, alii vero spargu DIOSC. 2, 132 p. 228, 9. *gr. 2, 146* λόβια (*cf.* GLOSS. phaseli: λόβια. phaseoli: λ. suriacae: λ.).

lobus, *acc. pl.* -ōs, -ūs *m.*, λοβός. *scrib. per* p *pro* b ORIBAS., *ubi* lu- La. [*langob. (bergam.) vet.* lova *'folliculus, siliqua'*; *langob.* lœva, *pedem.* lova *theod.* *'Maiskolben'*. *cf. M.-L. 5090. Wartburg V 386. Battisti-Alessio III 2273. St.*] *i. q. siliqua, genus fabae*: PS. APVL. herb. 75 l. 31 semine *herbae solatae* in laminis, quas Graeci -os appellant (*sec. Diosc. 4, 72, 1* ἐν λοβοῖς, *quod latine vertitur 4, 67 p. 38, 16* in foliculis). ORIBAS. syn. 4, 12, 10 La p. 11 dulici (*gr.* δόλιχοι), quos -us et fasiolus viridis vocant (*cf. e. g.* GLOSS. phaseolus: λοβός). *coni. olim* -is *pro* ovis *Apic. 5, 211* (*5, 8, 2 M.*).

[locābilis *vix recte trad. pro* letabili *p. 1183, 34, pro* localibus *p. 1553, 12*].

***locālis,** -e. *a* locus. *compar. in adv.* -ius (*p. 1553, 71*) *occurrit* (magis -is *p. 1553, 1*), *superl. deest.* *legitur fortasse apud* VARRONEM (*v. l. 62*), *certe inde a* SCAVRO *gramm.*, CAPRO, VLP., TERT. [*subst. 'locus'*: *prov. vet.* logal; *cat. vet.* llogar; *hisp.* lugar; *port.* lugar. *cf. M.-L. 5093. Wartburg V 386sq. Corominas III 145sq. Machado II 1365. St.*]
i. q. τοπικός: **1** *technice in artibus*: **a** *gramm. i. q. locum significans* (*cf.* PRISC. gramm. II 62, 8 *nomen* -e est, quod locum significat, ut 'propinquus'): SCAVR. gramm. VII 29, 8 Varro (frg. 286 F.) adverbia -a, quae alii praeverbia vocant, quattuor esse dicit: ex, in, ad, ab ([*sed voce q. e.* praeverbium *usus est ipse Varro ling. 6, 38 al.*]. *de adverbiis et locut. praepos.*: CAPER gramm. VII 100, 5. CHAR. gramm. p. 263, 31 B. [*ex Romano*]. 264, 3 [*ex eodem*] -bus a. gratia dictionis inest multa. DON. Ter. Ad. 654, 1 Hec. 246, 2 SERV. gramm. IV 415, 12. *al.*). PORPH. Hor. carm. 3, 4, 29 particula. CHAR. gramm. p. 306, 22 B. 'sub' praepositio, quotiens -em significationem habet. DON. Ter. Ad. 65, 1 'longe' simpliciter accipere, ut -e sit. PRISC. gramm. III 35, 13 *praepositiones* -em vim possident quadripertitam (37, 26 'per' ... significat διά graecam *praepositionem* -em). *al.* **b** *rhetoricae vel logicae i. q. ad locos communes pertinens*: SCHOL. Cic. Gron. A p. 344, 9 ⟨pro⟩ponere sine illis -bus faleris melius est; nam tanto maior fides adquiritur nostris criminationibus, quanto videmur, tragoedia praetermissa, veluti nuda propositione esse contenti. BOETH. diff. top. 1 p. 1173[C] *altera pars logicae*, quae inveniendi facultatem subministrat, a Graecis topice, a nobis -is dicitur (*ibid.*: consilium est aperire, qui sint loci *eqs.*).

2 *usu communi i. q. in loco (quodam) constitutus vel agens sim.* (*usum excusant* AVG. *p. 1553, 49. 50*, CASSIAN. *p. 1553, 56*; *v. et. p. 1554, 10*): **a** *pertinet ad singulos quosdam locos*: *α de rebus*: VLP. dig. 39, 2, 4 pr. si hoc -em exigit inquisitionem (*interpol.?*), ad magistratus municipales hoc remittere. TERT. apol. 20, 2 fames et lues et -es quaeque clades ([*cf. Vulg. Matth. 24, 7* per loca]. OROS. hist. 1, 1, 17. *cf. ibid.* 1, 2, 106 -es gentium singularum miserias). coron. 1 l. 36 de quae-

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

stionibus confessionum alibi docebimus; at nunc ... hanc magis -em substantiam causae praesentis aggrediar (*'cui edisserendae magis hic locus est' Oehler*). adv. Marc. 4, 34 p. 537, 5 esse aliquam -em determinationem, quae sinus dicta sit Abrahae (*Luc. 16, 22*), ad recipiendas animas filiorum eius. resurr. 21 p. 54, 14 temporalia et -ia et personalia dei decreta atque iudicia. Scap. 3, 3 quam *iram dei* necesse est ..., ut ... deprecemur interim -em esse; universalem et supremam suo tempore sentient qui *eqs.* IREN. 1, 24, 7 (1, 19, 4 H.) caelorum -es positiones distribuunt similiter ut mathematici. FIRMIL. Cypr. epist. 75, 10 p. 817, 3 quod persecutio ... non per totum mundum, sed -is fuisset. FILASTR. 105, 2 nomen speciale et -e ... alicuius linguae. AMM. 14, 7, 5 principibus, quorum diffusa potestas -bus (locabilis *V*) ... medetur aerumnis. HIER. chron. a. Abr. 494 multae pestilentiae -es. SORAN. p. 49, 10 si ... matrix habuerit -e impedimentum (*gr. non respondet*). CAEL. AVR. acut. 1, 5, 46 est ... utilissimum etiam, -bus adiutoriis ut patientibus locis ... curationem adhibeamus (1, 10, 74 [*inde* 1, 15, 120]. chron. 1, 1, 40. 1, 6, 183. CASS. FEL. 1 p. 3, 12 a. -ia, quae topica appellant. *al.*). ORIBAS. syn. 2 add. p. 144, 2 propter -em ani lesionem. 9, 54 add. Aa p. 382 frictiones universales vel -es. *al.* *β de animantibus*: SERV. Aen. 7, 47 dii ... topici, id est -es, ad alias regiones non transeunt (*item* MYTHOGR. 2, 50 p. 92, 4). CONC.S II 2, 2 p. 108, 24 habere auctoritatem ... misericordiae -em episcopum (*p. 90, 25 et 101, 21* loci; *gr. II 1, 2 p. 161, 15 κατὰ τὸν τόπον*). VITAE patr. 5, 10, 82 peregrinus monachus speculum debet esse -bus monachis (*gr. Nau 1909 p. 365 n. 250 ἐντοπίοις*). CONC. Valent. a. 546 Mansi 8, 622 ut nullus alienum clericum ... audeat ordinare; sed nec illum ... ordinet, qui -em se futurum primitus non spoponderit (*cf. p. 619E* si non expoponderit locum, ubi sit clericus). CASSIOD. in psalm. 50, 20 quis te, *Sion, sc. ecclesiam*, audeat -em dicere, quae totius orbis terminos ... probaris implesse? (60 concl. l. 164 eam -em dicere ... conquiescant *Donatistae*. FACVND. fid. p. 876D Ariani ... pervaserant universas paene totius orbis -es ecclesias). MART. BRAC. trin. mers. 5 neque generalis neque -is ulla synodus.

b *pertinet ad spatium tamquam condicionem universalem, sine qua corpora vel actiones corporeae esse non possunt*: TERT. adv. Hermog. 41, 3 dans ... locum bono et malo corporalia ea facis faciendo -ia, quia quae locum habent prius est, ut corporalia sint. IREN. 2, 4, 2 (2, 3, 3 H.) id quod extra et quod intus *Pleroma* dicere eos secundum agnitionem et ignorantiam, sed non secundum -em distantiam (sententiam *edd. plerique*). MAR. VICTORIN. adv. Arium 1, 34 l. 36 motu -i ([*opp.* universalis]. AVG. gen. ad litt. 8, 20 p. 259, 1. divers. quaest. 8 illo motu, qui -is non est, corpus suum tamen localiter movet). 1, 43 l. 36 non ... -is neque cum passione generatio *Christi*. RVFIN. Orig. in gen. 4, 5 p. 55, 12 vide, ne adscensionem et descensionem -em sentias (*cf.* LEO M. epist. 59, 3 CONC.S II 4 p. 35, 35 non -i accessu nec motione corporea). Orig. princ. 4, 4 (31) p. 358, 8 *natura substantiae incorporeae* conclusio -is excluditur. AVG. epist. 120, 10 sine ullis -bus sive finibus sive spatiis infinitis (140, 57 gen. ad litt. 8, 21 p. 261, 8. 12, 31 p. 462, 3 mus. 6, 8, 21. quant. anim. 14, 23 quantitas et quasi, ut ita dicam, -e sp. trin. 12, 14, 23 CASSIAN. conl. 18, 16, 2. *al.*). 120, 11 visiones, quae ... his quasi -bus quantitatibus ingeruntur. 166, 4 p. 551, 8 *anima* per ... corpus ... non -i diffusione, sed quadam vitali intentione porrigitur. gen. ad litt. 4, 30 p. 128, 18 lucis ... corporeae temporalem -emque circuitum. CONSENT. Aug. epist. 119, 3 si homo ille, quem adsumpsit Christus, in deum versus est, ergo -is esse non debuit *eqs.* CASSIAN. conl. 3, 7, 7 nihil ... nobis proderit abrenuntiatio corporalis et -is quodammodo ex Aegypto transmigratio. FVLG. RVSP. ad Tras. 2, 17, 3 ut -em ostenderet humanitatem suam, dicit Christus discipulis suis: '...'; immensitatem vero suae divinitatis ostendens discipulis dicit: '...' (2, 17, 4 *opp.* immensa divinitas *ut* 2, 18, 1). *al.* *per oxymoron*: GREG. M. moral. 4, 67 deus ..., qui sine situ omnia continet, nobis ad se venientibus locus non -is manet (8, 35. 19, 5).

adv. ***lo̅cāliter.** *compar.* -ius *l. 71.* *i. q. τοπικῶς*: **1** *usu communi i. q. modo locali vel in locis quibusdam sim.*: **a** *pertinet ad singulos quosdam locos*: TERT. pall. 2, 3 mutat et nunc -r habitus *terrae*, cum situs *locorum quorundam* laeditur, cum inter insulas nulla iam Delos *eqs.* spect. 20 p. 21, 6 obtendunt nullam eius abstinentiae mentionem specialiter ⌊vel -r⌋ (*om. A*) in scripturis determinari (*cf. 3 p. 4, 22* non significanter neque nominatim). CHAR. gramm. p. 96, 21 B. 'hi loci' masculino genere ratione dicuntur, sed et 'haec loca' consuetudo quasi -ius usurpavit. AMM. 15, 12, 3 nec eorum *Gallorum* ... quisquam ... pollicem sibi praecidit, quos -r (iocaliter *edd. vet.*) murcos appellant. 19, 12, 3 Besae dei -r appellati oraculum. CAEL. AVR. chron. 2, 3, 69 *destillatio est* -r ipsis cavernis ... inicienda. gyn. 1, 81 *erit lavatio* adhibenda, quo partes omnes ... laxentur; tunc -r partes erunt relaxandae (*Soran. p. 41, 10 Ilb. τοπικώτερον, latine p. 17, 16* locis ... ipsis laxamentum praeparare). CLAVD. MAM. anim. 1, 17 p. 63, 1 ubicumque animam -r esse credis, illic etiam -r sapere et -r cogitare fateberis. CASSIOD. var. 1, 35, 1 siccitas praesentis anni, quae -r certis solet desaevire temporibus. 2, 40, 4 miseratio ... divina -r sparsit gratiam, dum omnia sua valde fecit esse laudanda. 4, 50, 7 alibi cacumina ... terrarum -r videntur ardere: huius *Vesuvii* incendia paene mundo datum est posse cognoscere. 11, 2, 6 quae *sedes apostolica* licet generalis mundo sit praestita, nobis (*sc. praefecto praetorio*) etiam cognoscitur et -r attributa. FERRAND. epist. 12 procul etiam -r constitutos affectu interiore complectimur. *fere i. q. loco suo*: CHIRON 3 firmissimum adiutorium est ... sanguinis detractio, verum tamen si rationabiliter et -r fiat. **b** *pertinet ad spatium tamquam condicionem universalem, sine qua corpora vel actiones corporeae esse non possunt*: IREN. 2, 5, 2 (2, 4, 2 H.) -r quod est extra Pleroma consentire eos necesse est (*opp.* secundum agnitionem et ignorantiam). MAR. VICTORIN. adv. Arium 1, 27 l. 25 *τοῦ λόγου* ... proprium *est* movere et agere, et non -r moveri neque in locum translatione *eqs.* (AVG. epist. 169, 11 gen. ad litt. 8, 21 p. 260, 2. immort. 8, 14 ut ita dicam, -r [*al. ibid., sed nulla iam posita excusatione*]. serm. 23, 6, 6. *al.*). PELAG. in Eph. 4, 9 secundum formam ... servi, ad quam non -r, sed dignanter descenderat *Christus* (*cf.* HIER. *ad eundem locum* p. 499A quomodo ... descensio et ascensio sentienda sit, utrumnam secundum corpus -r an supra corpus spiritualiter). GENNAD. dogm. 12 corporeas esse ... intellectuales creaturas, quod -r circumscribuntur. AVG. gen. ad litt. 10, 26 p. 330, 13 per corpus eam *animam* -r tendit *Tertullianus*. 12, 32 p. 426, 11 *animam* non -r ferri. in Iob p. 509, 15 affectio animae ... non potuit aliter narrari, nisi temporaliter et -r quodam modo diceretur. CASSIAN. conl. 16, 3, 5 (*affertur psalm. 132, 1*) quod non -r, sed spiritaliter oportet intellegi. CONC.S I 5 p. 185, 2 confitemur ... nobiscum fuisse dei verbum non -r; in quo enim loco non est deus, qui implet omnia? FAVST. REI. epist. 3 p. 176, 6 *si cogitatio* agitata discurrit, hoc ipsud -r agit. FVLG. RVSP. ad Monim. 2, 6, 4 nec filii nec spiritus sancti missionem -r factam (*ibidem similiter saepius*). c. Fab. frg. 28, 7 spiritum sanctum esse naturaliter immensum ... *et* in loco -r non consistere. ad Tras. 2, 11, 1 (*de trinitate*) ut nec ad locum -r veniant nec -r de loco discedant. VEREC. in cant. 4, 12 p. 59 b (*si* vasa sacra transtulerint) hoc est transferre non -r, sed intellectualiter mores in aliud commutare. *al.*

2 *technice in artibus*: **a** *gramm.*: DIOM. gramm. I 317, 28 adverbia -r posita. EXPLAN. in Don. gramm. IV 518, 15 qui *Donatus* dixit, quotiens -r significant *praepositiones* (*cf. p. 1552, 70 et Don. gramm. IV 391, 6* cum locum significant), accusativo esse iungendas. **b** *rhet.*: SCHOL. Cic. Bob. p. 81, 30 hanc omnem, quam -r intulit ⟨*παρασκευήν*⟩ (*suppl. Hildebrandt*). 97, 18 -r ⟨*ἀνασκευὴν*⟩ (*suppl. Ziegler, alii alia*) impleturus Graecis testibus non esse credendum ..., praemisit hoc *σχῆμα*.

deriv.: localitas. *compos.*: illocalis.

lo̅cālitās, -ātis *f.* *a* localis. *i. q. status localis* (*sec. usum s. v. localis 2b illustratum*): Ps. HIER. indic. de haer. 42 pneumatomachi ... -em spiritui sancto adsignant, quamvis eum creaturam creaturis ceteris potiorem dicant (*supra*: non tamen circumscribi loco et finibus; *infra*: spiritum ... loco et potestate ... circumscribunt). Ps. ATHAN. in symb. Migne suppl. 1, 789 cum immensitatem dei nec corporalitas definiat nec -s comprehendat. CLAVD. MAM. anim. 1, 15 p. 60, 4 nec ... credi licet quorumque coniunctionem corporum unitatem trinitatis imitari ...; in dei vero ... trinitate huius secabilitatis et -is partes et spatia esse non dicimus. 1, 18 p. 68, 6 iuxta necessitatem -is temporum. 3, 3 p. 159, 13 non nobis animam Lazari pro quadam abscedendi redeundique -e veluti quoddam corpus oppones. 3, 5 p. 161, 18 (*ad Matth. 27, 46 Marc. 15, 34* deus meus, quare me dereliquisti?) obice nunc igitur -em deo.

lo̅cāliter *v.* localis. *B.*

locārius, -a, -um. *a* locus (*vel* locare). [*a* locarium: *francog.* loyer; *var. francoprov., prov.; vasc.* lougè; *cat.* lloguer; *hisp. vet.* loguer, *hisp.* aloguero; *port.* aluguel, aluguer. *cf. M.-L. 5094a. Wartburg V 390. Corominas III 128. Machado I 177. St.*] [*vix recte trad.* HYG. fab. 183, 2 hi *equi Solis* funales sunt mares, feminae -ae (iocariae *var. l.*, iugariae *Salmasius*) Bronte *eqs.*]

non nisi pro subst.: **1** *neutr. fere i. q. pretium, quo taberna sim. locatur* (*cauponibus sim. potius quam hospitibus devertentibus, v. vol. IV 470, 62sqq. et J. Collart, Rev. Et. Lat. 26, 1948, 61*): VARRO ling. 5, 15 in⟨de⟩ (*sc. a* locus) -um, quod datur in stabulo et taberna, ubi consistant. **2** *masc. de eis, qui sedes caveae vendunt*: MART. 5, 24, 9 *gladiator* Hermes, divitiae -orum. *dub. an huc* CIL XIII 8183 ⟨g⟩enio ⟨c⟩ollegi ⟨l⟩ocariorum ⟨consiste⟩ntium (focariorum *explent alii, sed v. vol. VI 1, 986, 39*).

locātīcius, -a, -um. *a* locatus, locare; *cf.* conducticius. *i. q. mercede locatus* (GLOSS.L II Philox. LO 2 -us [-titius *trad.*] *μισθώσιμος*): SALV. epist. 1, 6 mercennario opere victum quaeritans uxoribus barbarorum -as manus subdit *vidua*. SIDON. epist. 6, 8, 1 mercennariis prosecutionibus et -a fatigatione cognoscitur *tabellarius* (*cf. 5, 20, 3* fatigatio gratuita). *neutr. pro subst.*: GLOSS. II 289, 36 *ἐκδόσιμον* -um.

1. locātim *adv.* *a* locare. *i. q. per locationem*: HYG. grom. p. 80, 8 sacerdotum quidam agri vectigalibus redditi sunt -m (*infra*: solent locari).

2. locātim *adv.* *a* locus. *i. q. hic illic*: IORD. Get. 55 -m recisus *Caucasus* ... nunc Caspias portas, nunc Armenias, nunc Cilicas ... facit.

***locātio,** -ōnis *f.* *a* locare. *scribitur*: log- VLP. dig. 24, 3, 7, 1 (*F*). 24, 3, 7, 8 (*F1*). LEX Sal. Merov. 28 rubr. *legitur non nisi in oratione prosa inde a* CIC., LEGIBVS vic. Furf., Iul. munic., VARRONE, LIV.

I *term. techn. in iure* (GLOSS. II 585, 44 mercede conductio **rei.** GLOSS.L II Philox. LO 3 -bus *μισθώσεσιν*): **A** *usu originario lo-*

[Kemper]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cantur opera perficienda vel res nec non operae utendae: 1 *usu communi de ipsa actione vel contractu* (*de lege contractūs eiusve condicionibus maxime* CIC. Verr. II 4, 79, VITR., COD. Iust.): a *exempla varia selecta* (*definitiones v. vol. IV 162, 65 sqq.*): CIC. Verr. II 1, 147 tantum operis in ista -e fuit, quantum paucae operae fabrorum mercedis tulerunt. 4, 79 quae vobis -o ex publicis litteris ... recitata est. Att. 4, 3, 2 consulum -e reficiebatur *porticus*. epist. frg. III 8 -o ipsa pretiosa. LEX vic. Furf. (CIL I[2] 756) 9 venditio -o *rerum ad aedem datarum* aedilis esto. LEX Iul. munic. (CIL I[2] 593) 37 *viae tuendae* -em palam in foro per q(uaestorem) u(rbanum) ... facito. LIV. 43, 16, 7 ea rata -o non esset (*cf.* IAVOL. dig. 41, 3, 21 nullius momenti -o est. PAVL. dig. 48, 11, 8, 1 irritas). VITR. 2, 8, 8 cum ex tabulis inveniunt eorum *parietum* -es, pretia (-is pretia, *edd. vet.*) praeteritorum annorum singulorum deducunt octogesimas *arbitri* (*an ad 2?*). LABEO dig. 18, 1, 80, 3 nemo potest videri eam rem vendidisse ..., sed hoc aut -o est aut aliud genus contractus. FEST. p. 376 venditiones olim dicebantur censorum -es, quod velut fructus locorum publicorum venibant. IAVOL. dig. 18, 1, 65 quotiens ... immutatur *materia* ..., emptio magis quam -o intellegi debet. POMPON. dig. 18, 1, 20 nec posse ullam -em esse ubi corpus ipsum non detur ab eo, cui id fieret. AFRIC. dig. 47, 2, 62, 5 (*interpol.?*) sicut in superioribus contractibus, venditione, -e, pignore *eqs.* GAIVS dig. 19, 2, 2, 1 si ego aurum dedero mercede pro opera constituta, dubium non est, quin -o et conductio sit. PAPIN. dig. 24, 1, 52 pr. -o ... sine mercede certa contrahi non potest. VLP. dig. 19, 2, 11, 1 si hoc in -e convenit: '*eqs.*' 19, 2, 19, 3 si dominus exceperit in -e *eqs.* 19, 2, 39 non solet -o dominum mutare. TERT. nat. 1, 10, 24 sanctitas -em mendicat (*sc. aedium reficiendarum sim., cf. 1, 10, 22 deos* in hastarium regessistis). COD. Iust. 4, 65, 8 (*a. 231*) si ... expressum non est in -e. CASSIOD. Ios. antiq. 14, 201 in secundo anno -is *vectigalium* (*gr.* μισθώσεως). CIL VI 6316 quaest(or) ad -es. IX 136, 5 neque ulli liquebit -is causa in annis centum ... transvendere. INSCR. Dessau 6468, 13 publica. GLOSS. II 289, 37 ἔκδοσις editio -o. 291, 47 ἐκμίσθωσις -o.

b *structurae notabiliores*: α *accedit gen. rei locatae*: CIC. Verr. II 3, 51 columnarum. 5, 48 operum (fam. 1, 9, 15 LABEO dig. 19, 2, 58, 1). VARRO rust. 2, 3, 7 fundi (COLVM. 1, 7, 3 SCAEV. dig. 33, 2, 38. *al.*). LIV. 24, 18, 10 aedium sacrarum tuendarum curuliumque equorum praebendorum *eqs.* 45, 18, 3 metalli ... -es praediorumque rusticorum (VLP. dig. 5, 3, 27, 1. *al.*). VITR. 2, 8, 8 *parietum faciendorum*. PLIN. epist. 10, 8, 5 agrorum (HYG. grom. p. 95, 19 VLP. dig. 24, 3, 7, 8). SVET. Iul. 20, 3 vectigalium (PAVL. dig. 39, 4, 9 pr.). GAIVS inst. 3, 147 operarum (*inde* INST. Iust. 3, 24, 4 operae). PAVL. dig. 4, 9, 4, 2 rerum. CIL X 114, 34 vineae. β *accedit gen. modum locandi indicans*: COD. Iust. 4, 65, 22 (*a. 293*) facta -e temporis certi. COD. Theod. 11, 20, 3 quae *aedificia* ... sub pensionis -e retinentur. γ *gen.* -is *pendet e subst.*: LEX Iul. munic. (CIL I[2] 593) 49 e lege -is (*al., v. p. 1242, 53 sqq. 1243, 27 sqq.*). IAVOL. dig. 33, 2, 30, 1 ex -is actione. 34, 3, 17 in iudicio -is. GAIVS dig. 19, 5, 22 negotium. MARCELL. dig. 36, 1, 46, 1 -um obligatio. VLP. dig. 19, 2, 13, 9 duo rei -is in solidum esse possunt. 42, 5, 8, 3 de tempore -is (PAVL. dig. 7, 1, 26. *al.*). PAVL. dig. 34, 3, 16 iure -is. COD. Iust. 4, 22, 5 (*a. 294*) instrumentum. 4, 65, 23 (*a. 293*) contractus. *al.* δ *iuncturae verbales*: CIC. Verr. II 3, 12 Hispanis ... censoria -o constituta est (GAIVS inst. 3, 142). 3, 18 cum -o fieret (LEX Iul. munic. [CIL I[2] 593] 37 facito. LEX Malac. [CIL II 1964] 4, 8 fecerit. POMPON. dig. 19, 2, 4 facta. *al.*). Att. 1, 17, 9 ut induceretur -o (LIV. 39, 44, 8 induci et de integro locari). LIV. 45, 18, 3 tolli. LEX Malac. (CIL II 1964) 4, 3 de -bus ... proponendis et in tabulas ... referendis. NERAT. dig. 2, 14, 58 ab ... -e ... recedi (*cf.* PAVL. dig. 4, 2, 21, 4 discedere). POMPON. dig. 46, 3, 80 contracta est (*al., v. vol. IV 764, 48*). VLP. dig. 19, 2, 13, 11 renovasse (COD. Iust. 4, 65, 16 [*a. 260*]. *cf.* VLP. dig. 19, 2, 14 redintegretur). 19, 2, 13, 13 eandem videri -em in illo anno permansisse (*cf.* COD. Iust. 4, 65, 16 [*a. 260*] si ... in eadem -e conductor permanserit). 19, 2, 15, 9 (*bis*) -e liberetur. HERMOG. dig. 19, 2, 23 rescindi. COD. Theod. 4, 13 (14), 1 (*a. 321*) concludatur. *al.* ε *de copulatione cum voce q. e.* conductio: -o et c. *saepe legitur apud* GAIVM (*asyndeton* inst. 3, 135. 143 [*ibid. bis* et]) *et in* INST. Iust. (*asyndeton* 1, 2, 2), *apud ceteros aliquanto rarius quam asyndeton* (*inde a* NERAT. dig. 2, 14, 58). *raro copulantur per* -que (GAIVS dig. 19, 5, 22 inst. 3, 145) *vel* sive (VLP. dig. 43, 18, 1 pr. *ex edicto praet.*).

2 *de pretio, mercede locandi* (*cf. iuxtapos.* AVG. in psalm. 68 serm. 2, 12 [*ad Matth. 21, 34*] servos, exactores -is atque mercedis): LABEO dig. 19, 2, 28, 2 (*interpol.?*) pro portione temporis ex -e domus deducendum esse. ITALA Mich. 1, 7 (cod. 175) om⟨nes l⟩ocationes ⟨in i⟩gni cre⟨mab⟩untur (*Hier. ad l. et Vulg.* mercedes, *Hier. in explicatione* divitiae, *gr.* μισθώματα *sc.* πορνείας). *per brachylogiam*: PAVL. dig. 34, 3, 16 totam ... -em legatam videri (*antea*: legavi quidquid eum mihi dare facere oportet).

B *usu novato fere i. q. conductio* (*cf. p. 1560, 7*): LEX Sal. Merov. 28 rubr. (rec. A[2] C[6]) de -bus. 28, 3 (rec. H[10]) si ... per tertium -o ipsa fuerit transmissa (*cet. recc. utrobique* elocatio).

II *extra ius i. q. actio vel eventus ponendi, collocandi*: QVINT. inst. 9, 4, 32 amphiboliam quoque fieri vitiosa -e verborum. CIL VI 10153, 9 meruit, ut inter omnis pollens -e statuae videatur (10154, 7 in acletarum curia. *huc potius quam ad I*: CIL VIII 5367, 18 ⟨q⟩uon⟨iam⟩ ... sacerdotii sui ⟨hoc⟩ in templo memoriam statuae Herculis -e signaverit). BOETH. arithm. 2, 2 p. 80, 25 aequabilis ab unitate -o (*cf. l. 16* quoto ... loco ab unitate discesserint *multiplices*). GLOSS. II 330, 59 ἵδρυσις -o.

***locātor**, -ōris *m.* a locare. *notatur* loc CIL VI 10092. 10093. *transit in gr. byz.* λοκάτωρ.

I *in sermone iuris, respicitur locatio et conductio*: A *usu originario* (*passim opp.* conductor *vel* redemptor): 1 *de eo qui locat res vel operas utendas*: CIC. Verr. II 3, 55 se ... nec dominum eius esse fundi nec -em (*al., v. vol. VI 1, 1577, 24 sq.; cf.* ALF. dig. 19, 2, 29 *silvae. sim. saepius apud script. iuris*). LABEO dig. 19, 2, 28, 2 si -r conductori potestatem conducendae domus non fecisset *eqs.* (*item locantur habitationes*: 19, 2, 60 pr. praestare -r debet, ut *eqs. ibid.* si paratus fuisset -r commodam domum ... dare. AFRIC. dig. 19, 2, 35 pr. -r insulae. GAIVS dig. 19, 2, 25, 2 si vicino aedificante obscurentur lumina cenaculi, teneri -em inquilino. *et saepe in Digestis*). 19, 2, 60, 6 -r horrei (19, 2, 60, 9 totorum horreorum [*opp.* horrearius *totorum*, conductores *singulorum horreorum*]). AFRIC. dig. 20, 4, 9 pr. *balnei. sim. saepius apud script. iuris*. FIRM. math. 4, 13, 4 erunt ... -es meretricum aut certe lenones. CIL V 5889 curante Calopodio -e *gregis* (*cf.* VI 10092 loc(atori) scaenicorum [10093]. XIV 2299 -i d⟨iu⟩rno, scribae et m⟨ag⟩istro perpetuo cor⟨po⟩ris scaenicorum L⟨a⟩tinorum. *ad rem cf. CIL III 7343* promisthota *et Diz. epigr. s. v.*). 2 *de eo qui locat opus conficiendum*: ALF. dig. 19, 2, 31 furti esse actionem -i. VITR. 1, 1, 10 ut legibus scribendis prudentia cavere possit *architectus iuris peritus* et -i et conductori. LABEO dig. 19, 2, 58, 1. 19, 2, 60, 3 probatio aut improbatio -is. *ibid.* redemptor ex voluntate -is quaedam in opere permutaverat *eqs.* PLIN. nat. 7, 176 (*e Varrone*) Corfidium ... funere locato revixisse et -em funeris ab eo elatum (*cf. p. 1558, 21*). IAVOL. dig. 19, 2, 37 priusquam -i opus probaretur. *ibid.*: detrimentum ad -em ... pertinet. FLORENT. dig. 19, 2, 36 -is periculo est. *et saepius in digestis*. PS. ASCON. Verr. p. 252, 18 haec omnia venduntur, si rationi publicae -r sartorum tectorum non responderit. 3 *locutiones generales*: PAVL. dig. 19, 2, 20, 2 interdum -r non obligatur, conductor obligatur. COD. Iust. 4, 65, 13 pr. (*a. 259*) si ... omnes qui conducebant in solidum -i sunt obligati. 4, 65, 13, 1 facultatem -i offerendi debitum. INST. Iust. 3, 24 pr. et competit -i quidem locati actio, conductori vero conducti.

B *usu novato i. q. conductor* (*cf. p. 1560, 7*): PS. AVG. serm. 47, 3 celavit ... dignitatem *angelus*, ne faceret -i (*i. Tobiae*) terrorem; si enim diceret 'ego sum angelus', non esset Tobiae mercennarius (*respicitur Tob. 5, 4 sqq.*).

II *in sermone poetarum christianorum fere i. q. creator* (*cf. p. 1564, 27*): CARM. adv. Marc. 4, 23 caelorum terrae maris infernique -r (locatur *ed. princ.*), spiritus, aeris est divisor, conditor, auctor. VEN. FORT. carm. 2, 4, 13 caeli fluis arce -r (*de Christo olim factore, nunc salvatore mundi*).

deriv.: locatorius.

locātōrius, (-a, -um). a locator. GLOSS. II 372, 8 μισθωσιμαῖος conducticius -us. *pro subst. i. q. locator operis faciendi*: GLOSS. II 586, 46 -us qui mercede conducit operarios. *Kemper.*

locellus, -ī *m.* a locus, loculus *deminutive*. *ad numerum cf.* CHAR. gramm. *s. v.* loculus. *scrib.* luc- *hic illic in codd.* *neutr.*-um GLOSS. *l. 84; cf. l. 69. 77 sq.* *inde a* CAES. ['*sarcophagus*': *venet.* (*padov.*) liselo, niselo; *francog. vet. sept.* luisel, *var. dial. sept.*; *hisp.* lucillo; *port. vet.* lucelo. *cf. M.-L. 5095. Wartburg V 390 sq. Corominas III 142. Machado II 1366. St.*] [*varia lectio deterior* -os *pro* libellos MART. 10, 88, 1.]

i. q. locus modicus ad res servandas aptus, receptaculum, arca (GLOSS. γλωσσόκομος, γλωσσοκόμιον, *quae vocabula respondent, ubi nihil adnotatur. variat cum* loculus MART. *p. 1568, 23.*): 1 *variarum rerum* (GLOSS.[L] IV Plac. L 29 -os ad vestes vel pecuniam custodiendam): CAES. epist. frg. Char. gramm. p. 100, 18 B. -um tibi signatum remisi. VAL. MAX. 7, 8, 9 *anulos* in -um repositos et a praesentibus assignatos. PETRON. 140, 15 unde levatores viverent, nisi aut -os aut sonantes aere sacellos pro hamis in turbam mitterent? MART. 14, 13 (*v. p. 1568, 23 sq.*). SCHOL. Iuv. 13, 139 (loculis ... eburnis) in -is eburneis gemmas solent reponere. ITIN. Anton. Plac. 22 rec. A testam de homine inclausam in -o (*rec. B* loculo) auro ornatam (*an* -to?) ex gemmis. VISIO Pauli 2 rec. P p. 11, 16 J. fodiens invenit -um marmoreum in lateribus scriptum (p. 11, 18 verebatur apperire -um ipsum. *ibid.*: erat signatum plumbo).

2 *cadaverum*: a *i. q. sarcophagus*: CASSIOD. hist. 6, 44, 12 *Christus fabri filius* -um sepulturae Iuliano componit (*infra*: in -o positus est advectus). Ios. antiq. 15, 61 multum apparatum circa -os ... fecit (*gr.* θήκας). EVGIPP. Sev. 43, 9 -um ligneum paraverunt, ut, cum praenuntiata populi transmigratio provenisset, praedictoris imperata complerent. PASS. Alex. Baccan. (BHL 273) 1 cum duceretur quidam mortuus in -o. PASS. Matth. 24 p. 251, 27 -o ferreo. 252, 22. 24. 26 p. 255, 26. 27. 27 p. 256, 34. PASS. Thom. p. 159, 16 in -o argenteo, quod pendit ex catenis argenteis. VITA Hil. abb. (BHL 913) 11. ITIN. Anton. Plac. 42 rec. A -os (*rec. B* loculos) ligneos sanctorum patrum. INSCR. christ. Diehl 3793 (*a. 579*) datum est pro -o ipso in auro soledos III ('-*us est locus sepulcri*' *Hübner, Inscr. christ. Hisp. 396*). Riv. Fil. 90, 1962, 187 super -u(m), ube iaceo ..., aiurati (*i.* adiurate) ..., neminui liceat aperi(re) ace ipatu (*i.* arcae hypatum). b *i. q. feretrum*: GLOSS.[L] III Abstr. FE 18 lectum funebre, id est -um.

[*B.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lochia (-īa), -ae *f.*, λόχια (λοχεία). **a** *nomen Dianae parturientibus opitulantis*: CIL X 1555 Graeceia P. f. Rufa Pompon(ia) Dianae Loch(iae) (*hanc interpretationem aspernatus est Mommsen ad l., sed confirmaverunt e. g. Wissowa, RE V 334, 38, Sordi, Diz. epigr. s. v.*).
b *inde est nomen herbae*: PLIN. nat. 1, 25, 54 aristolochia ... sive plistolochia sive -a polyrrhizos, quae malum terrae *vocant* (*cf. 25, 95* aristolochiae nomen dedisse gravidae videntur, quoniam esset ἀρίστη λεχούσαις. *25, 96* est et quae plistolochia vocatur ...; hanc quidem polyrrhizon cognominant. *Ps. Diosc. Vind. 3, 113 p. 125, 8* ἀρτεμίσια μονόκλωνος· ... οἱ δὲ σῴζουσα, οἱ δὲ λοχεία).

locīservātor *v. p. 1588, 23.*

locito, -āre. *a* locare. *i. q.* *locare* (*cf.* loco *p. 1558, 5 sqq.*): TER. Ad. 949 agellist hic sub urbe paul[ul]um, quod -as foras (foris *var. l.*).

locla- *v.* locula-. *B.*

***loco**, -āvī, -ātum, -āre. *a* locus. *scrib.* lu- CIL VI 34002. lo- *producitur*: CE 1808, 6. CYPR. GALL. exod. 388 (lŏ- gen. 1 *al.*). *cf.* COMM. instr. 1, 8, 5. 1, 11, 5. *formae*: *perf. breviores*: -asse CIC. Arat. 44 LIV. 37, 25, 9. 43, 4, 7. *et saepius* (-visse CIC. Verr. II 3, 55), -asti(s) CIC. Verr. II 1, 146 LABEO dig. 19, 2, 58 pr. *al.* (-visti CIC. Verr. II 1, 145), -assem *sim.* PLAVT. Most. 242 CIC. Att. 4, 2, 3 LIV. 43, 16, 7. 45, 15, 9 LVCAN. 7, 335. *et saepius* (-vissem *sim.* CATO or. frg. 57, 1 [212 M.]. CIC. Verr. II 1, 130 PS. AVG. serm. 46, 4); *ceterum* -verunt, -verat *sim. fere saepius leguntur quam* -arunt, -arat *sim., sed variant etiam singuli auctores.* -assim PLAVT. Aul. 228, -assint CIC. leg. 3, 11 (*in lege*). *de notione*: GLOSS. II 289, 26 ἐκδίδωμι, ὅ ἐστι μισθῶ conloco, -o. 291, 46 ἐκμισθῶ -o, conloco. GLOSS.[L] II Philox. LO 1 -at: ἐκμισθοῖ, ἑδράζει, ἐκδίδοται πρὸς γάμον. III Abstr. LO 1 -ant collocant, stabiliunt aut [in] mercede deducunt. *al. v. infra.* *legitur fortasse iam in* LEGE XII tab. (*v. p. 1559, 12*), *ceterum inde a titulis vetustis* CIL I² 24. 400 (*in. s. III a. Chr.?*), PLAVTO, ENNIO, CATONE. *v. etiam sub IIA.* [*'collocare': it.* allogare, *var. sept.* lugę, luę *etc.*; *raet. occ.* lugar, luer *etc.*; *'elocare': it.* allogare; *francog.* louer (*et var. dial.*); *prov. vet.* logar, *var. francoprov., prov.*; *vasc.* lugá; *cat.* llogar; *arag. vet.* logar; *port.* alugar. *cf. M.-L. 5094. Wartburg V 387 sqq. Battisti-Alessio III 134. Machado II 1366. St.*] [*confunditur maxime cum* vocare, *cf. Housman ad* MANIL. 1, 245. 2, 244 (*restit.* PLAVT. Curc. 563 LVCR. 3, 95); -tus *cum* togatus CIC. Arch. 27, laxatus PETRON. 34, 8. *e coni.*: LIV. 1, 59, 5 custodibus ... -tis (*Müller*, datis *trad.*). VELL. 2, 35, 1 in altissimo ˪culmine -vit˩ (*Madvig*, illuminavit *trad.*). *locis mancis vel dubiae interpr.*: LIV. epit. Oxyrh. 4, 90 CIL I² 2661 IV 4970. 5123 XIII 3955.]

I *i. q. aliquid ponere, sistere sim. ita, ut promptum, liberum, praesto sit alicui ad usus sive ad actiones* (*cf.* locus *IA2 et IIB*):

A *usu technico respicitur locatio conductio vel emptio venditio* (*ad rem v. Herdlitczka, RE Suppl. VI 375 sqq.; H. Kaufmann, Die altröm. Miete; Biscardi, Diz. epigr. s. v.* locatio): **1** *vi originaria fere i. q.* *elocare* (NON. p. 340, 17 -andi significatio manifesta est ut aut operis -andi aut fundi. GLOSS. μισθῶ. GLOSS.[L] II Philox. LO 4 -tam [*sc.* operam?] μισθωθεῖσαν): **a** *certo quodam obiecto accedente vel supplendo -antur*: *α opera facienda, conficienda*: ⓘ *aedificia, viae, sculpturae sim. struendae, destruendae, tuendae*: Ⓐ *in titulis* (*obi. saepe e situ tituli supplendum est*): CIL I² 24 aid(ilis) cur(ulis) ... -vit, eisdem aid(ilis) pl(ebei) prob(avit). 400 statuendos (*sc. terminos?*) -verunt. 635 (*a. 135 a. Chr.*) murum -vit de manubies (2294. 2648 portas muros. INSCR. Epigraphica 12, 1950, 127 [*a. 108 a. Chr.*] m. coniungendum et peilam faciendam et teatrum terra exaggerandum). 694 pavimentum ⟨faciendum -vi⟩t eisdemque probavit. 800 d⟨e⟩ stipe Aesculapi faciundum -vere. 808 opera ... ⟨in v⟩ia Caecilia (*seq. enumeratio*). 1560 ex s(enatus) c(onsulto) f(aciundum) -verunt. 1631 d(e) d(ecurionum) s(ententia) f(aciundum) -ar(unt). 1633 theatrum tectum fac(iundum) -ar(unt) (INSCR. Epigraphica 12, 1950, 127 *v. supra*). LEX vic. Furf. (CIL I² 756) 11 ea pequnia emere conducere -are, quo id templum melius ... seit. LEX Iul. munic. (CIL I² 593) 33 viam ... tuemdam (34. 35. *al.*). 60 quae *res* publice demolienda⟨e⟩ -⟨tae⟩ erunt. *al.* ⓘⓘ *apud auctores*: CATO agr. 14, 1 villam aedificandam si -bis. 15 uti sublinat *macerias redemptor*, -ari oportet. *ibid.* parietes villae. CIC. Verr. II 1, 130 aedis sacras (LIV. 9, 43, 25. 10, 1, 9 quam *aedem* consul voverat, censor -verat. *al.*). 1, 142 opus (145. 146. *al.*). 1, 147 columnas (154 maiore pecunia quattuor c. dealbandas quam ... omnis aedificandas. LIV. 40, 51, 3 poliendas albo). 2, 144 utrum ipsae civitates solitae sint statuas tibi faciundas -are ei, cui possent optima condicione -are *eqs.* (2, 161 ut ... eas *s.* quaestores demoliendas -rent. Phil. 9, 16 ut eam basim statuamque faciendam ... -ent, quantique -verint, tantam pecuniam redemptori attribuendam ... curent. SVET. Claud. 9, 1 -andas ponendasque). 4, 76 simulacrum Dianae tollendum -atur (PLIN. nat. 36, 9 deorum s. publice -verant iis *sc. sculptoribus*). Catil. 3, 20 signum collocandum consules ... -verunt (PLIN. nat. 35, 156 [*e Varrone*]). Phil. 14, 38 monumentum ... -andum faciundumque (SVLP. RVF. Cic. fam. 4, 12, 3). Att. 4, 2, 3 porticum ... restituendam (4, 2, 4. 5). *al.* HOR. carm. 2, 18, 18 secanda marmora. OV. fast. 5, 293 clivum *sc. sternendum*. LIV. 5, 23, 7 Iunoni ... templum ... -vit *dictator*. 6, 32, 1 murum a censoribus -tum saxo quadrato faciundum (41, 27, 10 IVST. 8, 3, 8). 39, 44, 5 lacus sternendos lapide detergendasque ... cloacas ... et ... faciendas (PAVL. FEST. p. 121 l. Lucrinus in vectigalibus publicis primus -atur eruendus). 40, 51, 7 aquam adducendam (FRONTIN. aq. 6, 1 perducendam [6, 3]. *cf.* 96 tutelam ... aquarum). *al.* LABEO dig. 19, 2, 60, 3 domus facienda. VITR. 9 praef. 9 manupretio -vit faciendam *coronam*. *al.*

ⓘⓘ *variae res conficiendae vel praebendae*: PLAVT. Asin. 443 ut quod sit sibi operis -tum efficeret (CATO agr. 2, 6. 4 opera[s] facilius -bis, operarios facilius conduces. LEX agr. [CIL I² 585] 98 ⟨opu⟩sque loc⟨at⟩o eique operei diem deicito *eqs. al.*; *explicatur*: PAVL. dig. 50, 16, 5, 1 opere -to conducto: his verbis Labeo significari ait id opus quod Graeci ἀποτέλεσμα vocant, non ἔργον, id est ex opere facto corpus aliquod perfectum). Persa 160 *dat choragus ornamenta*: praebenda aediles -verunt. CATO agr. 2, 6 quae opus sint -to, -entur (*cf.* CIC. Verr. II 2, 52 LIV. 23, 48, 12). 144, 1 oleam legendam (*de eadem re*: 144, 3 quanti conductum erit aut -tum erit. 144, 4 o. legunda et faciunda. *al.*). capp. 19 calcem partiario -andam (*cf 16* c. partiario coquendam qui dant). CIC. S. Rosc. 56 anseribus cibaria publice -antur (*de eadem re*: PLIN. nat. 10, 51. *cf. etiam Plut. quaest. Rom. 98* ἀπομισθοῦσι). S. C. de Asclep. (CIL I² 588) 8 munus ..., locum lautiaque q(uaestorem) urb(anum) eis -are mitte⟨reque⟩ (*gr.* μισθῶσαι. *item respicitur hospitium praebendum*: LIV. 42, 19, 6 ut ... praetor aedis instructas [*sc. praebendas regi, nisi legendum* instruendas] -ret). VAL. ANT. hist. 62 funere -to (VAL. MAX. 5, 2, 10 SEN. dial. 9, 11, 10 epist. 99, 22 PLIN. nat. 7, 176. *cf. p. 1560, 33 et* HOR. sat. 1, 8, 9 cadavera ... conservus ... portanda -bat. *paulo aliter -atur permissio sepeliendi*: CIC. Verr. II 5, 120. *evanescente vi originaria*: APVL. flor. 19, 2 aspexit ... f. ingens -tum). VARRO rust. 2 praef. 3 frumentum -amus qui nobis advehat (COLVM. 1 praef. 20 ad hastam -amus, ut ... advehatur f. *cf.* PAPIN. dig. 19, 5, 1, 1 utrum navem conduxerit an merces vehendas -verit. *al.*). ALF. dig. 19, 2, 31 respondit rerum -tarum duo genera esse, ut aut idem redderetur, sicuti cum vestimenta fulloni curanda -rentur, aut eiusdem generis redderetur, veluti cum argentum pusulatum fabro daretur, ut vasa fierent *eqs.* LEX locat. Put. (Rend. Acc. Arch. Nap. 41, 1966, 210 sqq.) 2, 26 res praebendas (3, 1). *al.* LIV. 27, 10, 13 vestimenta praesenti pecunia -anda exercitui (*item -antur vestimenta paranda*: 44, 16, 4 PERS. 6, 47. *al.*; *curanda* [*cf.* ALF. *supra*]: LEX met. Vipasc. [CIL II 5181] 44). 29, 37, 3 *salem* praebendum. 39, 44, 7 ultro tributa (43, 16, 7 LEX Malac. [CIL II 1964] 4, 7). 43, 8, 8 vehicula Micioni publice -ta. *al.* VELL. 1, 13, 4 tabulas ac statuas in Italiam portandas. SEN. contr. 9, 6, 13 in exilium exportandos -ari solere. suas. 6, 3 ad triumviralem hastam pro vectigalibus civium Romanorum mortes -antur (*de proscriptione ut*: SEN. dial. 6, 20, 5 caedes -tas [*Madvig*, nec -ta *codd.*] publice). SEN epist. 27, 6 non invenerat *servos, qui poetas memoria tenerent*; faciendos -vit. MELA 2, 21 nupturae virgines ... publice aut -antur ducendae aut veneunt (*infra*: qui habeant mercede quaeruntur. *Sol. 10, 4* dotibus emunt quibus coniungantur). *al.*

β res utendae vel fruendae: ⓘ *instrumenta, habitationes sim.*: PLAVT. Curc. 464 (*loq. choragus*) ornamenta, quae -vi, metuo ut possim recipere. TITIN. com. 142 duo postica quae -o mercede (*item de partibus aedium*: PETRON. 38, 10 cenaculum. CIL IV 138 tabernae cum pergulis *eqs.* 807 hospitium ..., triclinium cum tribus lectis [SIDON. epist. 7, 2, 4 civiliter]. 1136, 2 balneum ..., tabernae, pergulae, cenacula. PLIN. epist. 10, 70, 2 reliqua ex domo. SVET. Nero 37, 1 tabernas tres ... civitatibus ad stationem). ALF. dig. 19, 2, 30 pr. quanti dominus praediorum -asset *insulam* (LABEO dig. 19, 1, 53 pr. quanti i. -ta est. 19, 2, 58 pr. uno pretio totam. PAVL. dig. 19, 2, 7 *bis*). LIV. 27, 3, 2 ut cum agro tecta urbis fruenda -rentur. SEN. benef. 7, 12, 4 habeo in equestribus locum *in theatro*, non ut vendam, non ut -em. MART. 11, 83, 2 nemo domum pluris ... -at (PAVL. dig. 19, 2, 24, 2 in quinquennium pensionibus. *al.*). LEX horr. (CIL VI 33747) 2 armaria et loca (*cf.* COLL. Mos. 10, 9 horrea). *al.* ⓘⓘ *agri, fundi sim.*: CATO agr. capp. 158 lex pabulo -ando (*cf. 149, 1* venire). LEX agr. (CIL I² 585) 21 *agrum* -verunt (*al.*; *v. vol. I 1286, 81 sqq.*). CIC. Verr. II 3, 55 uxoris fundus erat colono -tus (*ibid.* elocatum esse *et* -visse. Caecin. 17. ALF. dig. 15, 3, 16 colendum [IVLIAN. dig. 19, 2, 32 in plures annos]. IAVOL. dig. 19, 2, 51 pr. POMPON. dig. 19, 2, 3. GAIVS dig. 19, 2, 25, 1 fruendum. *al.*). LEX VRSON. (CIL I² 594) 82, 33 silvas (36. *cf.* IVV. 3, 13 nemus et delubra). VARRO rust. 3, 16, 10 alvaria sua -ta habet quotannis quinis milibus pondo mellis. ALF. dig. 39, 4, 15 Caesar cum insulae Cretae cotorias -ret *eqs.* COLVM. 1, 7, 7 praedium ... -andum (PLIN. epist. 9, 37, 1 plures annos. 9, 37, 3 non nummo, sed partibus. AFRIC. dig. 19, 2, 35 pr. fruendum. *al.*). PLIN. nat. 34, 165 *metallum* -ari solitum *denariorum ducenties milibus* ... annuis *eqs.* ITALA Matth. 21, 33 (cod. f *al.* = VVLG., *cf. locos geminos* Marc. 12, 1 Luc. 20, 9) *vineam* agricolis (21, 41 [*ibid., gr. ubique* ἐκδίδοσθαι]. *inde* HIER. epist. 21, 4, 2. *al., nec non* IVVENC. 3, 715 fructus ... habendos). REGVLA mag. 86, 1 casas monasterii (86, 14). ⓘⓘⓘ *variae res*: PLAVT. Most. 535 (*loq. danista*) -are argenti nemini nummum queo (*cf.* CIL IV 8310 pecuniam. *aliter sub B 2 a*). LEX agr. (CIL I² 585) 85 vectigalibus ... publiceis fruendeis -andeis vendundeis (87 fruenda. 88 agrorum v. fruenda. *al.* CIC. Verr. II 3, 19. leg. agr. 1, 7 censoribus v. -are nisi in conspectu populi Romani non licet. 2, 55 CIL X 6104. LIV. 39, 44, 7 v. summis pretiis ... -verunt. 43, 16, 7 publica v. *al.*). CIC. inv. 1, 47 si Rhodiis turpe non est portorium -are, ne Hermocreonti quidem turpe est conducere (LIV. 32, 7, 3 p. venalicium Capuea ... item Castrum p. ... fruendum [*vix recte*

[Kemper]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

trad., v. Tränkle, Gnomon 39, 1967, 376]). leg. agr. 2, 54 res parta bello . . . -ta. S. C. de Asclep. (CIL I^{2} 588) 6 ⟨magistrat⟩us nostri queicumque Asiam Euboeam -bunt vectigalve . . . ⟨imponent⟩ (*gr.* μισθῶσιν. *huc fortasse spectat* LEX Gabin. Calp. [CIL I^{2} 2500] 25 *contextu manco*). LEX Anton. de Term. (CIL I^{2} 589) 1, 19 quae de ieis rebus, *sc. agris, locis, aedificiis*, -ta non s⟨unt⟩ (1, 20. 21). ALF. dig. 19,2,30,2 qui mulas ad certum pondus oneris -ret, cum maiore onere conductor eas rupisset *eqs.* OV. Pont. 4, 9, 46 exactā cuncta, *sc. reditus lustri*, -are fide consulem. QVINT. decl. 341 p. 346, 27 (*loq. publicani*) conduximus id quod -batur. IAVOL. dig. 4, 6, 34, 1 quod *publicum* vectigalium causa -tum est. GAIVS inst. 2, 50 rem defuncto commodatam aut -tam. 4, 28 (*e lege XII tab.*) quod *iumentum* quis ideo -asset, ut inde pecuniam acceptam . . . inpenderet. *al.*

γ *operae praebendae* (*sive ipsius locatoris sive aliorum velut servorum*): (I) se -are (*subi. est res* CIC.): PLAVT. Rud. 535 quid si aliquo ad ludos me pro manduco -em? Vid. 27 (*lectionis incertae*) quid? tu -as te? CATO or. frg. (212 M.) 57, 1 qui . . . se lenoni -visset (FIRM. math. 3, 6, 22). CIC. Q. Rosc. 28 disciplina *comoedi* . . . -bat se. LEX Iul. de vi (Coll. Mos. 9, 2, 2; *cf.* CALL. dig. 22, 5, 3, 5) qui . . . ad bestias depugnare (ut depugnaret CALL.) se -vit, -verit (*item de gladiatoribus*: SEN. epist. 87, 9 ad gladium . . . an ad cultrum. TERT. nat. 1, 14, 1. patient. 7 p. 12, 25 ludo et castris). TAB. cer. Dac. (CIL III p. 948) 9, 3 dixit se -asse et -vit operas suas opere aurario Aurelio (*sim.* 10, 2. 11, 4). FIRM. math. 5, 2, 3 ad varios actus. MARCELL. med. 19, 1 Soranus medicus hominibus . . . curandis (*aliter Plin. nat. 26, 4* Cornutum . . . elocasse . . . curandum sese). *al.* *part. perf. vi mediopassiva* (*nisi mavis* CYPR. GALL. *et* PHOC. *ad 2b referre*): SEN. nat. 7, 31, 3 -tus ad mortem. CYPR. GALL. iud. 694 tonsor mercede -tus. PHOC. carm. de Verg. 31 cultor agelli . . . tenui mercede -tus (-ti *Heinsius; cf. Don. vita Verg. l. 3* mercennarium). (II) operam (operas) -are (*cf. B2a*): PLAVT. Trin. 844 (*loq. sycophanta*) operam meam tribus nummis . . . -vi ad artis nugatorias. LEX Iul. Pap. (dig. 38, 1, 37 pr.) ut cum bestiis pugnaret (VLP. dig. 3, 1, 1, 6). SEN. benef. 3, 22, 1 ubi plus praestat quam ⟨in⟩ quod operas -vit *mercennarius*. dial. 10, 8, 2 illis (inis *trad.*) *annuis, congiariis* aut laborem aut operam aut diligentiam suam. PETRON. 117, 12 hominis operas -vi, non caballi. PLIN. epist. 10, 74, 1 *pistoribus* (GELL. 3, 3, 14 ad circumagendas molas). TAB. cer. Dac. *l. 23.* TERT. apol. 14, 4 Neptuni structorias operas Laomedonti -at *poeta*. PAPIN. dig. 12, 6, 55 quorum *servorum* operae . . . fuerint -tae (VLP. dig. 7, 8, 12, 6 servi usuarii. *al.*). PAVL. dig. 19, 2, 22, 2 -at . . . artifex operam suam, id est faciendi necessitatem. COD. Iust. 7, 14, 11 (*a. 294*) mercede placita. MACR. Sat. 2, 7, 7 scripta et operas suas in scaenam. *et saepe in sermone iuris.* (III) *cum variis obiectis* (*cf.* SEN. *l. 35.* MACR. *l. 42*): CIC. Att. 4, 4a, 2 si -are voluisses *sc. gladiatores*. OV. am. 1, 10, 30 sola *viro mulier* -at noctes, sola licenda (locanda *var. l.; cf. F. Munari, Il cod. Hamilton 471 di Ovidio 62, 1*) venit. SEN. Herc. f. 174 fori iurgia vendens . . . iras et verba -at (*item de oratoribus*: APVL. apol. 3, 7 linguae suae virus alieno dolori. QVEROL. p. 18, 12 R. iras atque odium). benef. 6, 17, 1 opifici . . . in diem -anti manus suas (epist. 37, 2 harenae. 44, 3 rigando horto). IVV. 8, 185 vocem . . . sipario. 9, 143 *Moesi fortes* me cervice -ta securum iubeant . . . insistere circo (SCHOL.: quorum laturas -em. *alii referunt ad II*). PAPIN. dig. 12, 6, 55 servus non -tus (*al.*). PAVL. dig. 19, 2, 45, 1 hominem (*al.*). TERT. mart. 5, 1 quot otiosos affectatio armorum ad gladium -at! PS. CYPR. spect. 8 ictibus . . . facies -atur, ut . . . venter saginetur. SOL. 1, 97 puer . . . a matre . . . ad caprarios pastus.

b *locutiones generales et absolutae*: α *sine obiecto*: (I) *formae variae*: CIC. Verr. II 1, 140 -turum se esse confirmat Verres. 1, 141 non procrastinat, -are incipit non proscripta . . . die *eqs.* off. 2, 40 qui vendunt emunt conducunt -ant contrahendisque negotiis implicantur. 2, 64 in omni . . . re contrahenda, vendundo emendo conducendo -ando *aequum esse*. VARRO ling. 5, 15 ubi quidque consistit, locus; ab eo praeco dicitur -are, quod usque id emit (*explicat Kaufmann l. c. 260sq.*), quoad in aliquo constitit pretium. PAPIN. dig. 2, 14, 39 veteribus placet pactionem obscuram . . . venditori et qui -vit nocere. (II) *part. perf. pass. pro subst. fere i. q. locatio, contractus locationis* (*neutr. sing., v. etiam p. 1558, 12 et cf.* GLOSS. iurispr. cod. Paris. gr. 1337A λοκάτι· ἀγωγὴ ἁρμόζουσα τῷ μισθώσαντι, ἵνα λάβῃ τὸ μίσθωμα. *saepe iuxta* conductum, *per asyndeton vel per* et *coniunctum. plur. de rebus -tis* VLP. dig. 19, 1, 13, 11): CIC. nat. deor. 3, 74 quae ex empto aut vendito aut conducto aut -to contra fidem fiunt. LABEO dig. 14, 2, 10, 1 habes ex conducto -to . . . actionem (SEN. benef. 3, 7, 1 AFRIC. dig. 19, 2, 35, 1. *et saepe. cf.* LABEO dig. 19, 2, 60, 4 ex -to tecum agere [IAVOL. dig. 47, 2, 91. *saepe*]. IAVOL. dig. 47, 2, 91 actione -ti [*al.*]). QVINT. inst. 4, 2, 61 in . . . iudiciis privatis de . . . -to et conducto (*cf.* AFRIC. dig. 19, 2, 35, 1 -ti . . . iudicio [GAIVS inst. 3, 205. *al.*]. GAIVS inst. 4, 62 ex . . . -to conducto). VLP. dig. 2, 14, 50 in contractibus . . . -ti. 16, 3, 1, 9 quasi genus -ti et conducti intervenit. *et saepissime.*

β *cum obiecto*: CIC. off. 3, 70 in tutelis, societatibus . . . rebus emptis, venditis, conductis, -tis *eqs.* LIV. 39, 44, 8 quas locationes cum senatus . . . induci et de integro -ari iussisset *eqs.; ibid.* omnia eadem paululum imminutis pretiis -verunt. LEX Malac. (CIL II 1964) 4, 7 sive quid aliut communi nomine municipum . . . -ari oportebit. 4, 9 quanti quit -tum.

2 *usu deflexo vel novato*: **a** *respicitur emptio venditio* (*exempla locationum publicarum huc vergentia [v. Kaufmann l. c. 259sqq.] sub 1a attulimus, cf. maxime p. 1558, 16sqq. 33 nec non p. 1559, 63*): PLAVT. Capt. 819 *lanii* -ant caedundos agnos et dupla[m] agninam danunt (*potius fere i. q.* 'emunt', *sc. mercede mandantes ut agni sibi praebeantur, quam pro* 'vendunt' *accipiendum coll. Aul. 567* agnum caedundum conduxi *i.* 'emi'; *v. Kaufmann l. c. 301sq.*). **b** *fere i. q. conducere* (*sim. inveniuntur s. vv.* locatio, locator. *respicitur locatio conductio operarum, usu fortasse a locatione operis conficiendi translato, sc. ut item locator dicatur is, qui mercedem solvit. dubitamus an huc iam spectet* VARRO Men. 432 Chrysosandalos -at sibi amiculam. *ceterum cf. exempla p. p. p. ambigua p. 1559, 28sq. nec non p. 1559, 51*): PS. AVG. serm. 47, 3 mercenarium habere caelestem et tamquam operarium -are terrestrem. VITA Melaniae (BHL 5885) 47 -are operarios in vineam suam (*gr.* μισθῶσαι, *Vulg. Matth. 20, 1* conducere). LEX Sal. Merov. 28, 1 si quis in furtum alium -verit *eqs.*

B *usu vario* (*hic illic sublucet usus technicus, maxime sub 1b et 2a. ceterum v. quae ad II praemonuimus, quo vergunt nonnulla exempla sub 2a, quibus accedit praepos.* apud. *cf.* colloco *vol. III 1664, 46sqq. 1645 25sqq.*): **1** *-antur animantia*: **a** *nuptum, sc. virgines in matrimonium ducendae* (*cf.* NON. p. 340, 26 -are marito dare [*affert* PLAVT. Aul. 192]. *perperam explicat* SERV. auct. Aen. 4, 374 -ta enim uxor dicitur marito, quod simul cum eo sedeat dum confarreatur. *aliter p. 1558, 43*): PLAVT. Aul. 192 virginem habeo . . . inlocabilem neque eam queo -are cuiquam. 228 filiam . . . tibi. Trin. 782 -ta virgo in matrimonium. ENN. (?) trag. Rhet. Her. 2, 24, 38 (*Jocelyn 127*) cur me huic -bas nuptiis? *ibid.* si probus est, ⟨te⟩ -vi *eqs.* (collocavi *var. l.*). TER. Phorm. 646 filiam suam unicam (SCHOL. Bemb.: nuptum daret, id est conlocaret). 752 nuptum virginem -vi huic adulescenti (ARGVM. Plaut. Curc. 8 VIR. ill. 59, 2 [nuptu, -ui *var. ll.*]). **b** *quolibet fine*: PLAVT. Aul. 251 si hercle ego te non elinguandam dedero . . ., impero auctorque sum, ut tu me cuivis castrandum -es. 568 caedundum conduxi *agnum* . . . :: tum tu idem optumumst -es efferendum. PROP. 2, 29, 9 arripite hunc . . ., hunc mulier nobis irata -vit *sc. arripiendum*. EPIPHAN. in euang. 31 p. 58, 8 (*sec. Matth. 21, 41*) vineam -bit aliis colonis, id est apostolis; -bit populum suum (*sc. apostolis*), ut faciant fructus. *accedit inf.*: ARATOR act. 1, 976 quem *Petrum* iura -vit ecclesiae portare suae.

2 *-antur res*: **a** *opera, pecunia sim.* (*cf. A 1aγ*): PLAVT. Amph. 278 (*ad Noctem*) optumam operam das, datam pulchre -as (Persa 228 male o. -as *ingratum amans*. Stich. 472 *infra*. SOL. 11, 3 quanta potest . . . in designando o. -bimus. SYMM. epist. 1, 34, 1 amicitiae o. nusquam -vi aeque bene). Curc. 563 bene vocas; verum -ta (voc- *codd.*) res est — ut male sit tibi (*ambigue, sc.* 'vocatus abnuo' *ut* Stich. 472 -tast opera nunc quidem *et* 'mercede mandavi ut eqs.'). Most. 242 si summo Iovi bono argento sacrificassem, pro illius capite quod dedi, numquam aeque id bene -assem ([colloc- *trad.*]. *cf.* 302 nec quicquam argenti -vi . . . aeque bene. *aliter p. 1558, 77. 1562, 72*). *inde transfertur ad beneficia, gratiam sim.*: ENN. scaen. 409 bene facta male -ta male facta arbitror (*cf.* LIV. 7, 20, 5 beneficia -ta . . . apud tam gratos). LIV. 2, 42, 8 ut bene -tus mansit in ea familia . . . honos. VOPISC. Car. 5, 4 tantum sibi apud milites amoris -vit, ut *eqs.* AMBR. hex. 6, 1, 2 *qui hospites* circumducit urbis ambitu . . . opera demonstrans, non mediocrem -at gratiam (HEGES. 4, 21 Romam contendit, ut apud novum principem -ret g.). *refl.*: PETR. CHRYS. serm. 9 p. 212C (*ad Matth. 6, 1*) iustitia, quae se humanis oculis -at, divini patris non potest exspectare mercedem. **b** *locus, spatium sim.*: CIC. Arat. 188 Arcturo magnum spatium supero dedit orbe Iuppiter, huic *Arae* parvum inferiore in parte -vit. APVL. apol. 59, 7 quam *domum, ubi calumniam venditat*, . . . numquam carius quam in hoc testimonio -vit; nam temulentum istud mendacium . . . huic vendidit. AVSON. 415, 36 p. 275 P. vectus Hebromagum tuum sedem -vit mercibus (*cf. 414 p. 272* apud H. conditis mercibus). ARATOR act. 2, 187 semina vitae praebuit et variis proventibus arva -vit *deus*. **c** *usu laxiore, mera fere vi praebendi, attribuendi*: CARM. de pond. 2 pondus rebus (rerum *var. l.*) natura -vit corporeis. ARATOR act. 2, 346 (*sec. exod. 28, 42*) in femore exuviae, quibus indumenta pudori (pudoris *var. l.*) progrediens ad templa -et . . . sacerdos.

C *structurae notabiliores* (*ad A 1*): **1** *accedunt casus*: **a** *gen. pretii*: CATO agr. 144, 3 quanti (CIC. Phil. 9, 16 LABEO dig. 19, 1, 53 pr. *al.*). LEX locat. Put. (Rend. Ac. Arch. Nap. 41, 1966, 210sqq.) 2, 27 pluris (MART. 11, 83, 2. *al.*). IAVOL. dig. 19, 2, 51 pr. minoris (PAVL. dig. 3, 6, 2). **b** *per dat. indicatur*: α *conductor passim inde a* PLAVTO. β *is, cui res locatione parata destinatur* (*cf. supra l. 11. potius e* faciendum *pendet*: SVLP. RVF. Cic. fam. 4, 12, 3 ut . . . monumentum ei *mortuo* . . . faciendum -rent [*item* CIL VIII 4387]): CIC. S. Rosc. 56 anseribus cibaria. S. C. de Asclep. *p. 1558, 19.* LIV. 5, 23, 7 Iunoni . . . templum. 27, 10, 3 vestimenta . . . exercitui. 43, 8, 8 vehicula Micioni. SEN. dial. 9, 11, 10 illi . . . funus (epist. 9, 22). PERS. 6, 47 gausapa captis. γ *cui rei -antur operae sim.* (*adde p. 1559, 34, nisi est abl. pretii*): SEN. epist. 37, 2 manus harenae (*cf.* TERT. patient. 7 p. 12, 25 ludo et castris. PS. CYPR. spect. 8 ictibus). 44, 3 rigando horto . . . manus. IVV. 8, 185 vocem . . . sipario. APVL. apol. 3, 7 linguae suae virus alieno dolori. ? **c** *acc. pretii*: LEX Iul. munic. (CIL I^{2} 593) 48 quamtam pecuniam ita quaeque via -ta erit (*ibid.* 38 quamta pecunia. *cf. Hofmann-Szantyr § 57d*). **d** *abl. pretii passim inde a* PLAVTO.

[*Kemper*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

2 *per praepos. indicatur, cui rei -antur operae* (*res* SVET. Nero. *cf. Ibγ*): ad: PLAVT. Rud. 535 ad ludos me pro manduco. Trin. 844 artes nugatorias. SEN. nat. 7, 31, 3 mortem (*cf.* epist. 87, 9 gladium [TERT. mart. 5, 1]. TERT. nat. 1, 14, 1 *bestias*). SVET. Nero 37, 1 tabernas ... ad stationem. GELL. 3, 3, 14 circumagendas molas (HIER. chron. a. Abr. 1824 = SVET. frg. p. 24, 3). SOL. 1, 97 caprarios pastus. FIRM. math. 5, 2, 3 varios actus. pro: PLAVT. Rud. 535 *supra.* in *cum acc.*: SEN. benef. 3, 22, 1 ⟨in⟩ quod. MACR. Sat. 2, 7, 7 scaenam. LEX Sal. Merov. 28, 1 furtum.

3 *ad acc. accedit gerund. passim inde a* CIL I^2 400. 800, PLAVTO, CATONE.

4 *per enunt. sec. vel inf. explicatur vel substituitur obiectum*: ut(i): *p. 1557, 66. 1558, 27. 1559, 20. 32. al.* enunt. rel.: *p. 1557, 62. 1558, 12. 26* inf.: *p. 1559, 20.*

II *i. q. aliquid ponere, sistere ita, ut certo quodam loco situm sit* (*accedit notio efficiendi l. 53. p. 1563, 74, cf. 1564, 27, vix etiam p. 1560, 63. paucis locis indicatur finis -andi [v. p. 1566, 28sq.] ita, ut vergant ad IB, quo transit etiam p. 1565, 15sqq.; ceterum cf. quae illic adnotavimus*): A *cum obiecto fere i. q.* collocare (*cf.* PAVL. FEST. p. 119 -tum, positum. GLOSS. ἱδρύω -o, conloco. conloco, statuo. *obi. subaudiendo vel supplendo l. 48. p. 1564, 13. obi. est acc. c. inf. p. 1565, 68*). *de ratione intercedente inter voces q. s. -are et* collocare *cf.* VARRO ling. 5, 14 locus est, ubi -tum quid esse potest, ut nunc dicunt collocatum. *cui addenda putaverimus haec*: -are *nimirum frequentatur in dactylis* (*perraro* collocat, collocet *inde a* VERG.); *in sermone pedestri plerique praeferunt* collocare (*indicamus numeros auctorum potiorum segregatis sc. exemplis usus technici sub IA1 descripti*): RHET. Her. (-are *deest*/collocare *24*), CIC. (*34/saepissime*), CAES. (*1/saepe*), HIRT. (*–/11*), BELL. Alex. (*–/13*), Afr. (*3/16*), VITR. (*–/171*), SEN. rhet. (*–/21*), VAL. MAX. (*–/22*), CELS. (*–/35*), SEN. phil. (*2/33*), COLVM. (*3/15*), QVINT. (*6/28*), PLIN. epist. (*–/12*), SVET. (*–/22*); *e contrario* -are *adamant rerum scriptores stili grandioris*: SALL. (-are *16*/collocare *5*), LIV. (*89/10*), CVRT. (*11/–*), TAC. (*23/10*), AMM. (*62/8*).

1 *respicitur actio mere corporea vel situs in spatio* (*in imag. p. 1562, 10. 1563, 64. 78. quaedam ad actionem mentis spectantia addimus sub dβ*): a *usu vario*: α *-antur animantia eorumve membra, animi vel societates*: (I) *quolibet loco*: (A) *formae variae, sc. vigente notione movendi*: PLAVT. Poen. 612 pone nos recede ..., nos priores ibimus. :: faciunt scurrae quod consuerunt: pone sese homines -ant (*ioco nondum satis explicato*). ENN. scaen. 83 puerum ... ut laverent -ant in clipeo (*item ponuntur mortui*: LVCR. 6, 1284 consanguineos ... rogorum insuper extructa. LVCAN. 6, 641 cadaver ... sub rupe. VAL. FL. 3, 334 corpora ... summa, *sc. in rogo.* 6, 370 curru. AMM. 19, 1, 10 in ... suggestu. *aliter sub β*). CIC. carm. frg. 26 tertia te Pthiae tempestas ... -bit (*Plato Crit. 44b* Φθίην ... ἵκοιο). SALL. hist. frg. inc. 9 liberos parentisque in muris -verant (HEGES. 1, 1, 7 germanos praecipitandos). VAL. FL. 2, 266 medium curru -at *patrem.* STAT. Theb. 4, 787(779) vicino caespite alumnum ... -at *Hypsipyle.* 6, 744 saepe -vit comminus *magister puerum.* silv. 5, 1, 252 manes ... -at hospite cumba *Charon.* IVVENC. 4, 263 *iustos* dextra ... in parte -bit *iudex.* HIL. Macc. 136 in igne ... sua membra -vit. *cum altero acc. accedente notione efficiendi*: ARATOR act. 2, 964 (*ad act. 7, 57* deposuerunt vestimenta sua) te, *Iudaea,* spolias vacuumque -as. (B) *stirps perf. pass., saepius evanescente notione movendi -tus fere i. q. situs, versatus* (*addimus praes. pass. l. 66.; mediopass.* HEGES.): FRONTIN. strat. 2, 9, 9 matronis habitu captivorum in conspectu -tis. LAMPR. Comm. 3, 6 Saotero post se in curru -to ... triumphavit. SYMM. epist. 1. 31, 1 quae Capuae -tus accepi. 5, 20, 2 procul -tus. 5, 30 peregre -ti. HEGES. 5, 28 insiluit ... aggerem et in summo -tus hostem avertit. PRVD. perist. 2, 163 longo ... -tos ordine adstare pro templo. CYPR. GALL. lev. 157 coram ... -to fratre (num. 279). COD. Theod. 1, 16, 9 pro tribunali -tus *iudex.* EVSTATH. Basil. hex. 6, 9, 11 in excelsa specula. ENNOD. epist. 8, 13, 1 beatitudinem vestram mecum ... in statione -tam (*cf.* GREG. TVR. Franc. 3, 15 p. 113, 4 -tum secum hominem). CASSIOD. var. 3, 11, 4 -tus in medium. *sim. fere i. q. versari*: ENNOD. epist. 7, 29, 3 tecum -atur *Barbara.*

(II) *in sepulcro* (*cf. supra l. 41 sqq.*): CE 52, 6 (*aet. Gracch.*) alium *filium* sub terra -at. PROP. 3, 16, 25 mea ne terra -et ossa frequenti (CE 1354, 2. 1358, 2). CAPITOL. Pert. 14, 8 reliquiae eius ... in sepulchro avi ... -tae sunt. AVSON. 169, 5 p. 36 P. tu gremio in proavi, funus commune, -tus. GREG. TVR. glor. conf. 79 sepulturae -tus est (Mart. 3, 51). CE 1395, 2 busto quo pater ... membra -anda dedit (1395, 13). 1808, 6 iustos in pulchram sedem ... -asse priores. INSCR. christ. Rossi II p. 100 n. 12^a requiescit sorte -tus.

(III) *ubi sedeant vel accubent*: VERG. Aen. 1, 698 se regina ... composuit sponda mediamque -vit (SERV. auct.: collocavit. *in convivio ut*: 8, 176 gramineo ... viros -at ... sedili. HOR. sat. 2, 6, 106 purpurea porrectum in veste -vit *murem.* GELL. 12, 8, 2 ut apud eandem mensam ... iunctim -rentur. APVL. met. 7, 9, 1 in summo pulvinari -tus. IVVENC. 3, 618 per summa). 2, 525 sacra longaevum *Priamum* in sede -vit (*cf.* VAL. FL. 2, 257 tacita pavidum *patrem* ... sede -vit sub pedibus ... dei). 8, 367 Aenean ... stratis ... -vit effultum foliis (*ad dormiendum ut*: GREG. TVR. Franc. 1, 47 p. 30, 13 in uno strato ex more -antur [8, 19 p. 386, 1]. 8, 15 p. 382, 17 mox ... sopori -tus sum. vit. patr. 8, 2 p. 692, 21 lectulo). 10, 867 exceptus tergo *equi* consueta -vit membra (*cf.* SIL. 10, 275 languentia membra ... dorso *equi* tuta -bo). STAT. Theb. 3, 497 alto membra -at scopulo. QVINT. inst. 8, 4, 22 *Helenam* iuxta se -at (*Hom. Γ 162* ἷζεν). LACT. Phoen. 90 corpus ... nido vitalique toro membra ... -at. AMM. 21, 14, 1 infantem ... -tum in gremio suo. 30, 6, 4 -tus in lecto (*aegrotus ut*: CAEL. AVR. acut. 3, 5, 58 -andi sunt ... loco lucido. chron. 1, 1, 5 -andus ... supinus. ALC. AVIT. carm. 3, 266 nuda tellure -vit *vultum Lazarus.* ARATOR act. 1, 458). CLAVD. 28, 23 (*in imag.*) signifer aulae (*i. Stilicho*) imperii sidus (*i. Honorium*) propria ... sede -vit. *mediopass.* (*fortasse etiam* APVL. *supra*): AVG. conf. 6, 8, 13 sedibus quibus potuerunt -ti sunt *in amphitheatro.*

(IV) *in domiciliis, locis habitandis* (*accedit acc. praedic.* PAVL. NOL.; *ceterum cf. p. 1563, 3sqq. 61. 1564, 76sqq.*): OV. fast. 3, 615 deos ..., hac nuper sede -tos (QVINT. decl. 323 p. 273, 3 dedicatio est ... quae sede destinata -at *deum*). LIV. 1, 30, 6 *Sabinarum* virium partem Romae ab Tatio -tam. STAT. silv. 4, 2, 21 *Domitianum* pari ... sede -tum *ac Iuppiter.* TAC. ann. 2, 63, 6 barbari ... Danuvium ultra inter flumina ... -antur (*item de colonis sim.*: 12, 30, 2 clientes ... acceptis agris in Pannonia -ti sunt. EVTR. 9, 25, 2 captivorum copias in Romanis finibus. AMM. 22, 8, 12 CLAVD. DON. Aen. 8, 335 p. 162, 16). VOPISC. Prob. 24, 1 in his regionibus larem -verunt (COD. Theod. 1, 6, 11, 1 in urbe). PAVL. NOL. epist. 5, 15 te non in monasterio tantum ... martyris inquilinum, sed etiam in horto eiusdem colonum -bo. COMM. instr. 2, 4, 12 interius ... habitaculis iusti -antur. CYPR. GALL. exod. 1134 populus metata in castra -tus. COD. Theod. 8, 5, 23 -andi ... erunt per singulas mansiones *procuratores cursus publici.* *-antur animalia, sc. ut pernoctant*: MONTAN. carm. frg. 2, 1 pastores stabulis armenta -arunt.

β *-antur res*: (I) *generatim*: (A) *formae variae*: CIC. Arat. 197 omnia caute armamenta -ans (*sc. in nave, cf.* OV. met. 11, 476 cornua ... in summo -at arbore. VAL. FL. 3, 462 arma -ant. SIL. 6, 355 unca -ant prora ... pondera ferri. AVIAN. 19, 7 [*loq. abies*] puppibus ... media ... sede -amur. *cf. l. 61*). Tim. 23 quas *partes materiae* in intervallis ita -bat *deus,* ut *eqs.* CATVLL. 64, 47 pulvinar ... divae geniale -atur sedibus in mediis. 64, 292 haec (*sc. arbores plantandas*) circum sedes ... -vit (*cf.* PLIN. nat. 17, 66 *pullulos arborum* in sua *tellure* -ri. 17, 86 arborem ipsam ita -ri, ut *eqs.* [*antea*: radices ... poni]). LVCR. 2, 488 *primordia* summa atque ima -ans, transmutans dextera laevis. VERG. Aen. 1, 213 litore aena -ant (5, 102 ordine. CORIPP. Ioh. 2, 284. *cf.* NVX 85 vas ... spatio distante -atur). 4, 508 exuvias ensemque relictum effigiemque toro -at. 5, 109 munera ... ante oculos circoque -antur in medio (STAT. Ach. 1, 843 in ... sedibus aulae). MORET. 21 tabellā ... lumina ... -at. CVLEX 411 *tumuli* fronte -atur elogium (*cf.* IVVENC. 4, 665 titulum ... -arunt *in cruce*). MANIL. 5, 262 nectet flores sertisque -bit. COLVM. 4, 26, 3 bracchia vitis ... sub stella quadripertito -bimus. APVL. met. 4, 17, 4 ut ex arbitrio nostro caveam *animalis* -remus (AMM. 29, 3, 9). SER. SAMM. 15 puleium ... super aure -bis. 196 visus summa natura -vit in arce. *al.* *refl.*: LVCR. 1, 978 quominus quo missum est veniat finique -et se *telum.* 1, 1022 primordia ... ordine se suo ... -arunt (5, 420). (B) *stirps perf. pass.* (*-tus hic illic fere i. q. situs*): LVCR. 1, 879 *primordia* in fronte -ta (2, 884 in quali sint ordine quaeque -ta [2, 1014]). 3, 98 sensum animi certa non esse in parte -tum. 3, 610 animam ... in certa regione -tam (*cf.* CIC. Tusc. 1, 80 quali in corpore -ti sint *animi.* MANIL. 4, 924 animi sedes ... sub corde). 4, 71 prima fronte -ta *corpora.* 4, 97. 4, 247 (= 281) *aer* inter se (*i. rem*) ... est oculosque -tus (6, 831. 1004. 1033). 4, 702. 6, 193 superne in statione -ta *nubila.* CIC. nat. deor. 2, 121 *organa corporis* ita -ta sunt, ut *eqs.* (*cf.* 2, 143 nasus ... ita -tus est, ut *eqs.* LACT. opif. 16, 5 odorandi ... membra in capite. AMBR. hex. 6, 9, 57 *caput* in sublimi. *sim. al.*). SALL. hist. frg. 4, 30 dolia ... sub trabes *ratis* -ta (COLVM. 12, 6, 1 in ea parte villae *eqs.*). COLVM. 12, 2, 5 suo quidque ordine -tum armamentum *navigii.* PLIN. nat. 7, 126 tabulam ... a parte ea muri -tam. LAMPR. Alex. 57, 1 tunicis Persicis in templo -tis. AMM. 31, 2, 18 in orbiculatam figuram -tis sarracis. VVLG. exod. 40, 23 -tis per ordinem lucernis. RVT. NAM. 1, 559 puppibus ... in statione -tis (*aliter 1563, 10*). *al.*

(II) *speciatim cum respectu*: *reponendi, sc. suo loco*: VAL. FL. 6, 254 recollectam *hastam* rursus -at. STAT. Ach. 1, 347 arcum pharetrasque -at vestemque ... deducit sparsosque tumet componere crines *Latona Dianae.* *deponendi, servandi* (*v. etiam sub bγ et cf. p. 1565, 19*): STAT. silv. 3, 4, 91 crinem ... auro gemmisque (*i. capsula pretiosa*) -ant. COD. Theod. 4, 19, 1, 1 pecuniam ... apud iudices obsignatam -are (*aliter p. 1560, 46*). PS. VEN. FORT. vita Med. 6, 18 abditis penetralibus ... -ta *praeda.* *apponendi*: CYPR. GALL. iud. 282 sanctum ... ad prandia poscit; ... azima mox ... -antur.

b *in re militari* (*inde transfertur ad varias insidias l. 81. p. 1563, 8. 1565, 15*) *-antur*: α *copiae, milites, naves*: (I) *variis locis, sive ad tempus sive ut diutius permaneant*: PLAVT. Amph. 351 vigiles nocturnos ... semper -at (*cf.* SALL. hist. frg. inc. 1 stationes -tae pro castris [LIV. 22, 45, 3]. LIV. 27, 24, 4 custodiae in portis [AMM. 19, 6, 5 CASSIOD. Ios. antiq. 13, 21]). CIC. Cael. 67 viros ... in insidiis (IVST. 2, 8, 2) atque in praesidio balnearum -tos (*cf. p. 1564, 57 et* Att. 4, 7, 3 praesidia -bis [LIV. 2, 11, 1. 27, 12, 4]. LIV. 2, 50, 6 insidias circa ipsum iter [AMM. 29, 6, 16 SVLP. SEV. chron. 1, 22, 5]. 22, 17, 4 qui ad transitum ... insidendum -ti erant). SALL. hist. frg. 1, 37 apud

[Kemper]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Praeneste -tus *sc. ad oppugnandum.* Liv. 27, 26, 5 tria milia equitum ... in occulto -ta. Vell. 2, 85, 2 in terra -tum exercitum (*opp.* classis *ut* 2, 85, 6). Tac. Agr. 38, 3 peditem atque equites ... in hibernis -vit (ann. 1, 51, 4. *cf.* hist. 4, 3, 1 Capuae legio tertia hiemandi causa -atur. ann. 14, 38, 2 cohortes ... hibernaculis -tae. Amm. 14, 1, 1 per stationes hibernas [14, 11, 15]). ann. 4, 5, 3 totidem *legionibus* apud Delmatiam -tis (15, 3, 2 pro ripa Euphratis). 15, 10, 3 alares ... in parte campi -at. Firm. err. 6, 2 satellites ... in interioribus regiae -at partibus *Iuno insidiandi causa.* Amm. 16, 11, 11 defensoribus ibi (*in munimento*) -andis (17, 1, 11). Veg. mil. 4, 32 quae *naves* Ionio mari -tae fuerant (*aliter p. 1562, 65*). *al.* ⓑ *in partibus aciei, agminis sim., sc. ad pugnandum*: Cinc. Gell. 16, 4, 6 alae dictae ..., quod ... dextra sinistraque ... -bantur (*cf.* Tac. hist. 2, 24, 3 equites in sinistro). Sall. Catil. 59, 5 cohortis veteranas ... in fronte (Liv. 21, 46, 5. *al.*), post eas ceterum exercitum in subsidiis -at (Liv. 28, 14, 13 equitatum ... in s. post cornua. 29, 36, 8. *al.* Cvrt. 3, 9, 3 Amm. 24, 6, 8. 31, 13, 9. *cf.* Liv. 2, 49, 11 subsidia ... -ant [9, 13, 3]). Iug. 49, 6 equitatum ... in cornibus -at (Liv. 22, 45, 6 in dextro c. 23, 29, 4 in c. dextro Poenos -at, laevo Afros. *al.; cf.* Liv. 33, 18, 9 dextro c. 38, 26, 3 ab dextro ... c. [Cvrt. 3, 9, 8]. Clavd. 5, 175 per cornua. *sim. al.*). 59, 2 qui in proxumo -ti fuerant (*cf.* Liv. 37, 42, 1 proxima). 100, 2 primos et extremos ... tribunos -verat. hist. frg. 2, 58 apud latera certos -verat (*cf.* Amm. 28, 5, 6 ex alio latere). Liv. 4, 37, 8 non equite apte -to concursum est. 7, 7, 6 extra ordinem ... in acie (22, 46, 1. 27, 48, 5 prima [28, 2, 4. *al.*]. 38, 48, 8. Frontin. strat. 2, 3, 5 media. *al.; cf.* Tac. Germ. 6, 3 ante a. [*al.*]. Amm. 26, 9, 3 post a. [*al.*]). 8, 8, 7 sub signis ... ordines -bantur (*cf.* 21, 55, 2 ante s. [27, 18, 18. *al.*]. 23, 29, 3 inter antesignanos. 32, 30, 9 post s.). 21, 55, 11 velites ad id ipsum -ti. 36, 18, 2 in primo (*cf.* 37, 41, 8 in extremo aut in medio [38, 41, 13. 39, 30, 12 Amm. 16, 12, 49]). *al.* Cvrt. 4, 14, 14 ultimi, quos -vit aversos. 7, 9, 2 in proris clipeatos -verat. Lvcan. 7, 335 si totidem Magni soceros ... funesto in Marte -asses. Tac. hist. 2, 14, 2 cohortes ... post equitem -at. Paneg. 4, 28, 4 apud Tiberim ... suos instruit sic ripae -tos, ut *eqs.* Amm. 14, 2, 15 armatos ... in speciem -vere pugnandi. 24, 6, 9 -ti priores. *al.*

β castra, munitiones sim. (*huc spectare videtur* Synon. Cic. p. 433, 17 -at. munit. vallat. circumdat [*mire addit* succumbit]. 448, 34 vallat. -at. condit. *eqs.; v. etiam sub B*): Cic. fam. 15, 2, 2 castra ... ad Cybistra ... -vi (Bell. Afr. 56, 3 in campo. Sall. Iug. 106, 2. *al., maxime apud* Liv. [collocare *semel tantum*]. *v. vol. III 549, 54sqq.*). Bell. Afr. 36, 4 castellum in montis loco munito -tum. Vell. 2, 105, 3 in cuius *Germaniae* mediis finibus ... hiberna ... -verat (Amm. 20, 8, 2 apud Parisios). Amm. 18, 9, 1 -to ... ibi conditorio ... tormentorum. 19, 11, 8 vallo prope Acimincum -to. 20, 6, 9 ad praesciscendos adversos ... motus id munimentum ... -vit antiquitas.

γ res variae: Caes. civ. 3, 46, 1 crates ... contra hostem proferri et adversas -ari. Cvrt. 7, 8, 1 tabernaculum super ripam fluminis (*cf.* Amm. 29, 5, 55 tentoria ... ad ... castellum). Sil. 7, 521 propinquis signa iugis -at (12, 541. Tac. ann. 1, 18, 2 una tres aquilas et s. cohortium. Amm. 14, 2, 10. 26, 6, 14). Amm. 19, 5, 1 *turrium* fastigiis ballistae -tae sunt (19, 5, 6 contra turrim. 20, 11, 20. *item de machinis*: 23, 4, 5. 24, 4, 12 tormenta muralia. 31, 15, 12 scorpio ... e regione contra hostium aciem). Clavd. 5, 128 muri ... -ta in speciem ... plaustra. *cum colore deponendi* (*cf. p. 1562, 69*): Sall. Iug. 81, 2 ibi ... praedam captivosque et impedimenta -verat (Amm. 29, 5, 39 in munimento). 90, 2 ad oppidum ..., ubi stipendium et commeatum -verat.

c *in architectura sim. -antur*: *α oppida, domicilia, fundamenta sim. condenda, aedificanda* (*cf.* Non. p. 340, 21 -are constituere [*affert* Verg. Aen. 1, 428 *et* Lvcil. *sub β*]): Enn. scaen. 389 ubi Liberi fanum ... Maro -vit. Lvcr. 5, 1108 condere ... urbes arcemque -are. Verg. Aen. 1, 247 hic ... urbem Patavi (Sol. 38, 3. *al.*) sedesque -vit Teucrorum (Sil. 9, 531 Palladio. Tac. ann. 14, 21, 2 theatro. *al.*). 1, 428 hic ... theatri fundamenta -ant (4, 266 Karthaginis [Serv. auct.: pro 'collocas' vel 'iacis']. Plin. nat. 36, 95 *templi. al., in imag.*: Hil. in psalm. 126, 8). 7, 127 ibi ... -are manu moliríque aggere tecta. Sil. 6, 631 Arcadius ... -bat inter desertos fundata Palatia dumos. 13, 61 moenia Troiae (Ter. Mavr. 2172 Ausone terra). Stat. Theb. 10, 88 antrum ..., qua ... atria Somni ... Natura -vit (CE 853, 6 Christo). Tac. Germ. 16, 1 vicos -ant non in nostrum morem. Itala gen. 12, 8 (Ambr. Abr. 1, 2, 5) -vit ibi tabernaculum (*gr.* ἔστησεν, *Vulg.* statuit). Sol. 27, 54 hanc *civitatem* munivit ... et in maiori Syrti -vit. *al.* *audacius fortasse de fabro qui conficit aediculas dedicandas*: Arator act. 2, 688 (*ad act. 19, 24* Demetrius ... argentarius faciens aedes argenteas Dianae praestabat artificibus ... quaestum) arte -bat sacrilegis delubra locis argentea (*cf. 726* posuisse, *748* condidit. *an ad IA, i. 'artificibus elocabat aediculas faciendas'?*). *β monumenta, statuae sim.* (*accedit acc. praedic.* Val. Fl.; *de titulis non semper constat, utrum huc an ad IA spectent*): Lvcil. 1084 virtutis tuae cartis monumenta -antur (*in imag.; proprie*: CIL VI 34002 donarunt m. -andum post nostram mortem. CE 369, 1. 1014. 2154 [*s. I*]. *cf.* CE 1620, 6 titulos memoriamque). Cic. Verr. II 4, 78 in quibus *urbibus* -ta fuerat *statua* (ad Q. fr. 3, 1, 14 tuam s. -vi. Lampr. Alex. 25, 8. 28, 6 [*seq.* collocavit]. Avr. Vict. Caes. 14, 7 CIL VI 1764, 13 [*s. IV*] constitui -rique [1777, 11 Inscr. Riv. fil. 6, 1928, 516 n. 15]. *al.*). 5, 186 testes celeberrimo in loco populi Romani -ti Castor et Pollux. carm. frg. 11 (de consul.), 61 species *Iovis* ... celsa est in sede -ta. Verg. Aen. 2, 33 arce -ari *equum ligneum* (Plin. nat. 8, 155 hac effigie -tus ante ... aedem. Amm. 16, 10, 15 Traiani ... in atrii medio). Cvrt. 4, 3, 22 simulacrum ... in ... patria (Spart. Sept. Sev. 24, 4 Avg. civ. 2, 26 p. 92, 19 D.). 8, 11, 24 arae in petra -tae sunt (Amm. 22, 11, 9. *cf.* Cod. Theod. 16, 5, 4 altaria). Val. Fl. 3, 445 effigies ... virorum ... -at quercus. Tac. hist. 5, 9, 2 effigiem eius *Gai* in templo (ann. 3, 72, 3 apud theatrum. 15, 23, 2 in solio ... Iovis. *praedicative* Val. Fl. *supra*). ann. 3, 71, 1 in templo -andum ... donum (*postea*: statuitur). Min. Fel. 22, 6 Iuppiter vester modo inbarbis statuitur, modo barbatus -atur. *al.* *transfertur ad figuram Martis in clipeo caelatam*: Serv. Aen. 8, 701 'caelatus ferro': aut in armis -tus aut de ferro sculptus. *obiecto supplendo in titulis*: CIL I² 2103 frater eius ... -vit et statuit. VI 1170, 4 (*a.* 365) constitui -rique iusserunt. 1198 IX 3387a. XI 7083 ex voto -verunt.

d *in descriptione terrae, caeli, mundi*: *α vel non indicato auctore* (*p. p. p.*) *vel agente deo, natura sim.* (*sidere ipso usu refl. l. 34, ipso situ l. 40*) *-antur*: ⓐ *sidera, terra sim.*: Cic. Arat. 27 propter laevum genus ... parte -tas parva Vergilias. 44 *Mercurius* dicitur ... in alta sede -asse *Fidem.* 93 stellas in fronte *Delphini* -tas (carm. frg. 11 [de consul.], 7 signorum in sede. Manil. 2, 745. 3, 128 per signa. 3, 179 ad signa. *al.*). *al. ibid.* rep. 1, 23 cum sol ita -tus fuisset, ut *eqs.* (Comm. instr. 1, 8, 5 omnipotens illos [*solem et lunam*] ... -vit ibidem. Amm. 20, 3, 4 ipse *sol* et lunaris globus ... iunctim -ti). nat. deor. 2, 98 terra ... -ta in media sede mundi (*cf.* Ov. fast. 6, 273 in media rerum regione -ta *tellus.* Sil. 11, 456 deus ut ... telluris ... globum media compage -asset. Cypr. Gall. gen. 1 principio dominus caelum terramque -vit). Ov. met. 1, 50 *duas plagas* inter utrumque -vit *deus* (*cf.* Manil. 1, 575 tertius in media mundi regione -tus *circulus. sim. al.*). Manil. 2, 459 (*membra humana signis attribuuntur*) pectus ... -tum sub Cancro est (*cf.* 3, 75 operum sortes ad singula signa -vit *natura.* 3, 87 has ... facies rerum per signa -tas. 3, 111). 2, 737 sicut stant astra -ta (3, 70 quot ... a. -arat *natura*). *al.* Ps. Qvint. decl. 4, 13 summo vertice -tus igneus vigor. *al.* *refl.*: Cic. Arat. 472 se media caeli in regione -vit ... Aquarius. ⓑ *variae res et gentes* (*p. p. p. excepto* Avien. orb. terr.): Bell. Afr. 77, 1 Thabenses ... in extrema ... regione marituma -ti (*item de situ gentium*: Prisc. perieg. 819 Soli medio terrarum fine. Avien. ora 474 Hiberi ... propter ... mare late -ti. Iord. Get. 154 civitatem in Alpes. *cf. sub β*). Ov. met. 14, 89 sterili ... -tas colle Pithecusas. Avien. orb. terr. 1182 ut situs illam *tellurem* (*i. regionem*) ... per aperta -vit. Itin. Eucher. p. 126, 18 templum ... in vicinia muri ab oriente -tum. Schol. Verg. Veron. georg. 4, 463 Thraciae ... ad septentrionem -tae. Gild. Brit. 3 chron. III p. 28, 17 collibus ... amoeno situ -tis. Vict. Vit. 3, 56 graminosus cespis ... in valle -tus.

β agente homine, sc. cogitando, opinando: Plin. nat. 5, 10 in medio eo spatio Atlantem -vit *Agrippa.* 5, 27 Augilae ... medio ... spatio -antur ab Aethiopa (*item de situ gentium*: 6, 123 Orcheni ... in eodem situ -antur. Sol. 51, 1 inter hos et Indiam gnarissimi Ciconas -arunt. *cf. l. 37*). Avien. Arat. 1035 in spatio ... puncti vice terra -anda est.

2 *respicitur commutatio condicionis vel actio mentis* (*v. etiam 1dβ*): a *varia*: *α -antur animantia* (*animus p. 1565, 13, res pro deo advocata l. 83*): ⓐ *in quamlibet condicionem, dignitatem*: Plavt. Cist. 560 ubi tu -ere in luculentam familiam. Cic. Mur. 30 -are homines in amplissimo gradu dignitatis (Phil. 1, 14. *cf.* Novell. Maior. 7, 7 intra diaconatus g.). leg. 3, 11 quos *cives* censores in partibus populi -assint. fin. 1, 10 in quo *praesidio* a populo Romano -tus sum. Lael. 40 eo loco ... -ti sumus, ut nos ... prospicere oporteat. carm. frg. 11 (de consul.), 76 te patria in media virtutum mole -vit. Att. 6, 1, 5 civitatem in Catonis ... fide -tam. Verg. Aen. 4, 374 *Aeneam* regni ... in parte -vi ([Gloss.ᴸ III Abol. lo 3 constitui]. *cf.* Liv. 6, 35, 1 in ... imperio [7, 18, 7]. 37, 25, 9 in ... regno. 39, 53, 4 in paterno solio. Ambr. in psalm. 61, 17, 1 in suggestu imperii [Heges. 5, 53 regali]). Epiced. Drusi 61 summa ... -tus in arce *Augustus* (*nisi ad p. 1562, 13*). Sen. epist. 92, 15 ut ereptum calamitatibus inter beatos -et. Pers. 3, 72 humana qua parte -tus es in re (*cf.* Ennod. epist. 8, 2, 2 in humana -tus arce). Qvint. decl. 246 p. 8, 12 in qua parte naturae -vit me noverca? Tac. ann. 12, 60, 3 cum ... equester ordo in possessione iudiciorum -retur (Cod. Theod. 4, 31 heres [*Iust. 6, 17* constitutus]). Avson. 415, 49 p. 275 P. Triptolemon ... aut Buzygen tuo -bo postferendos nomini. Ps. Rvfin. in Am. praef. in prophetarum numero. Cod. Theod. 8, 7, 19 pr. inter quos *apparitores* etiam praefectianos -amus. Cassiod. var. 1, 4, 6 qua moderatione praetoriano culmini -tus insederit. *al.* *refl.*: Hil. trin. 9, 24 his ipsis significationibus, quibus ... abnegasse in se dei naturam videtur ..., in unitate se tamen paternae naturae ... -vit. ⓑ *inter deos, in caelum, vitam aeternam sim.* (*cf. l. 75*): Cic. leg. 2, 19 quos endo caelo merita -verint (*cf.* Verg. Aen. 12, 145 te ... caeli ... in parte -arim. Ivv. 10, 366 *te* facimus, Fortuna, deam caeloque -amus. Prosp. carm. de ingr. 508 iustitiam ... caelo ... -andam). phil. frg. IX 11 in eorum *deorum* coetu -tam *Tulliam* (Lact. inst. 1, 18, 8 duces. *cf.* Apvl. Socr. 2 p. 120 in ... d. numero ... sidera). Ov. Pont. 4, 9, 129 inter convexa -tus sidera *Caesar* (Ampel. 2, 11 Hyg. astr. 2, 14 p. 51, 9. *cf.* Prvd. c. Symm. 2, 868 alliaque et serapen ... super astra -are). Sen. dial. 6, 25, 3 patris filique ... in summo -torum. Sil. 3, 628 me-

[*Kemper*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

dium . . . parens fraterque -bunt *te, Domitiane.* STAT. silv. 5, 3, 267 Elysia . . . in sede -tum *Anchisen* (PRVD. c. Symm. 1, 271 Antinoum caelesti in s. ALC. AVIT. carm. 3, 257 sublimi s. -tum *Lazarum. sim. al.*). APVL. Socr. 3 p. 123 hos . . . cunctos deos in sublimi . . . vertice -tos. SPART. Sept. Sev. 22, 2 a Iove se . . . vidit . . . inter Antoninos -tum. HIL. in psalm. 67, 37 quos *sanctos* in regnum . . . -verit (*antea*: collocabit). *al.* ? (III) *in somnum* (*cf. p. 1561, 84*): MANIL. 1, 245 somnos . . . in (*pro* in somnos) membra -amus (*def. Housman, exempla postpos. colligens*; vocamus *Burmann fortasse recte*). (IV) *in statum animi* (*p. p. p.*): HIL. in psalm. 64, 3 in . . . erroris profundo -ti. AMBR. in psalm. 38, 14, 2 in . . . perfectione virtutis. BOETH. cons. 1, 6, 6 W. in tam salubri sententia. VEN. FORT. expos. orat. 39 uno eodemque . . . spiritu. MART. BRAC. ira 4 animus . . . in tranquilla statione.

β -antur res: (I) *quaelibet*: (A) *formae variae*: PLAVT. Curc. 25 pudicae cuipiam insidias -as (Rud. 474 mulier mi. LVCIL. 856 tela i. que -vi [NON. p. 340, 28 -are parare]. FRONTO p. 204, 6 v. d. H. [p. 215 N.] neglegentiae. SCHOL. Cic. Bob. p. 119, 30 inimico. *exempla huc trahere maluimus coll. p. 1562, 82, quamvis modo quodam ad IB 2 vergant*). ENN. ann. 241 cui *amico* res . . . eloqueretur et cuncta . . . tuto . . . -ret (*cf. infra l. 70*). CIC. fin. 4, 38 tanto in dominatu -atur *ratio.* ac. 1, 37 inter recte factum atque peccatum officium et contra officium media -bat quaedam *Zeno.* Tusc. 1, 20 iram in pectore, cupiditatem supter praecordia -vit *Plato.* Lael. 104 ita virtutem -etis, . . . ut *eqs.* fam. 2, 6, 3 omnia mea studia . . . in Milonis consulatu fixi et -vi (*cf.* HIL. myst. 1, 22 in futurorum gaudiis spem). MANIL. 2, 244 in eo commenta -asse naturam rerum, quod sunt *eqs.* 2, 723 pluribus in . . . modis rerum natura -vit diduxitque vias *cognoscendi.* AVSON. 157, 23 p. 14 P. vatem sub frondibus ulmi . . . simulacra -asse soporum (*sec. Verg. Aen. 6, 283 sq.*). AMM. 15, 8, 21 *plebs* remedium aerumnarum in eius -bat adventu. AMBR. Iac. 2, 7, 33 ibi . . . volebat . . . radices suas -are perfidia. PRVD. perist. 2, 418 sceptra Romae in vertice rerum -asti. AVG. civ. 18, 41 p. 318, 15 D. in tam diversis . . . finibus vitae summam -antes *philosophi.* MACR. somn. 2, 9, 7 omnia haec ante oculos -are potest descriptio (*cf.* ENNOD. *infra*). *al.* (B) *stirps perf. pass.*: LVCR. 3, 95 in quo *animo* consilium vitae regimenque -tum est. 6, 998 bene ubi haec confirmata atque -ta omnia constiterint. 6, 1062 interutrasque (*sc. auream et ligneam materiam*) . . . ferri natura -ta. CIC. de orat. 1, 138 re certis in personis ac temporibus -ta. off. 3, 71 prudentia est . . . -ta in dilectu bonorum *eqs.* (*cf.* BOETH. c. Eut. 7, 72 virtus in medio rerum decore). AVSON. 408, 23 p. 244 P. subterque supraque -ti *numeri* (*sc. in serie numerorum ut*: BOETH. arithm. 1, 17 p. 35, 9 qui post illos -tus est secundus. *al.*). PRVD. perist. 4, 62 Roma in solio -ta. CYPR. GALL. exod. 36 terrore dei timida inter corda -to. COD. Theod. 4, 8, 6, 7 his *rebus* ab utroque deductis atque in medio iure -tis. EPIST. pontif. 281 Migne suppl. 1, 791 fidem apostolis traditam -tamq⟨ue⟩ a maioribus. EVSTATH. Basil. hex. 1, 5, 14 qui *finis* in promissionibus est -tus (*gr.* ἀποκείμενον). BOETH. cons. 4, 6, 14 W. quae sub providentia -ta sunt. in Porph. comm. pr. 1, 23 p. 69, 21 sub quibus *speciebus* non aliae species -tae sunt (*cf.* comm. sec. 3, 2 p. 200, 16 sub animali). ENNOD. dict. 21, 16 p. 487, 23 fuga . . . ante oculos hostium -ta (*cf. l. 33 et* epist. 8, 42, 1 in oculis -ta *praeterita* [9, 31, 5 exempla]). *al.*

(II) *verba, argumenta, pedes versus sim.* (*hic illic cum colore proponendi, afferendi*): LVCIL. 387 quid *verborum* sumam, quid non, in quoque -emus. CIC. Brut. 209 partes *orationis* quasi membra suo quaeque loco -ta. 215 quid dici opus esset et . . . quo loco -ari. orat. 188 *pedibus* ordine -tis (217 in extremo. TER. MAVR. 2566 capiti *versuum. cf.* TER. MAVR. 2151 spondeum . . . capiti omnium *pedum.* MAR. VICTORIN. gramm. VI 71, 14 trochaeus . . . in extima parte versus. AVSON. 393, 89 p. 249 P. ut penthemimeres prior -etur). QVINT. inst. 4, 1, 26 aliqua . . . in exordio -buntur. 9, 3, 82 quae sunt . . . in ultimo -ta. TER. MAVR. 350 in hoc opus . . . litterarum origines -are. 2342 si talis -etur *versus trochaicus*, qualis hic . . . est (2345). 2358 exempla ponam, quae -asse Caesium libro notavi. MAR. VICTORIN. gramm. VI 78, 30 in exitu fabularum quadratos *versus* . . . -arunt. AVSON. 350 p. 207, 35 P. duos *versus* iunctim -are. SCHOL. Verg. Veron. ecl. 3, 27 significanter illud Theocriti translatum -vit. georg. 2, 91 *genera vitium* indiscretim -vit *poeta.* Aen. 2, 173 naturalia [epitheta a poetis] nusquam inhoneste . . . -ari. HEGES. 4, 18 p. 270, 20 mutari . . . colorem aquae *lacus Asphaltii* . . . non placuit pro vero -are.

b *-are in tuto, in dubio sim.* (*obi. sunt animantia vel res*): CIC. Arat. 139 in tuto . . . -tam Andromedam *inter sidera* (SEN. Tro. 656 illum *Astyanacta* fata iam in t. -ant. AMM. 14, 7, 4 salute [14, 10, 5]. 18, 2, 18 suam . . . securitatem [21, 4, 1. 28, 6, 17. 31, 3, 7]. *cf. supra l. 19*). LVCR. 5, 12 fluctibus e tantis vitam tantisque tenebris in tam tranquillo et tam clara luce -vit. VERG. Aen. 11, 427 multos . . . lusit et in solido rursus Fortuna -vit (SYMM. epist. 1, 48 valetudinem. 1, 57 salutem rei publicae. AMM. 14, 2, 17 securitas. 17, 5, 11 salus). MANIL. 4, 215 in ambiguo fuerit quodcumque -tum (*cf.* CLAVD. 28, 463 hoc ille -tus ancipiti). SEN. Ag. 59 Fortuna . . ., in praecipiti dubioque -as nimis excelsos. EDICT. imp. Diocl. I 2 tranquillo orbis statu et in gremio . . . quietis -to. CLAVD. 17, 183 certis . . . -tam sedibus . . . famam.

c *fere i. q. dividendo disponere, dividere*: MANIL. 2, 732 (*loco fort. spurio, v. Housman ad l.*) hic ubi deficiet numerus, tunc summa relicta in binas sortes adiecta parte -etur dimidia.

B *absolute pro 'castra -are'*: ITALA psalm. 33, 8 (cod. 136 Cas.) -bit angelus domini in circuitu timentium eum (*gr.* παρεμβαλεῖ, *Vulg.* vallabit, *Sangerm. al.* inmittet [*v. vol. VII 1, 472, 56*], *struct. transitiva Veron. al.* inmittet angelum dominus).

C *structurae selectae fere locum vel modum indicantes*: **1** *per casus*: **a** *abl.*: *in versibus passim inde ab* ENN. ann. 241 LVCIL. 1084 CIC. Arat. 27, *subst. nudis vel attributo ornatis. in sermone pedestri*: CIC. Brut. 209 suo . . . loco (215 quo. Lael. 40 eo. LIV. 28, 37, 9 munito. CAEL. AVR. acut. 3, 5, 58 lucido). LIV. 33, 18, 9 dextro cornu. PLIN. nat. 5, 27 medio . . . spatio. *al.*; *subst. nudis*: TAC. ann. 14, 21, 2 theatro. CLAVD. DON. Aen. 8, 365 p. 168, 2 stratis (*sec.* VERG.). AVG. conf. 6, 8, 13 sedibus, quibus potuerunt. **b** *dat.*: CASSIOD. var. 1, 4, 6 *p. 1564, 73.* GREG. TVR. Franc. 8, 15 p. 382, 17 sopori (*var. l.* sopore). glor. conf. 79 sepulturae (Mart. 3, 51). *dub., abl. an dat.*: TER. MAVR. 2151 capiti (2566 DRAC. Romul. 10, 516). GREG. TVR. Mart. 3, 56 forno. 2, 60 sinistrae . . . parte. vit. patr. 8, 2 lectulo. **c** *loc.*: CIC. carm. frg. 26 Pthiae. LIV. 1, 30, 6 Romae. PANEG. 4, 28, 4 ripae (*an dat.?*). SYMM. epist. 1, 31, 1 Capuae.

2 *per praepos.*: **a** *cum abl.*: ab: CIC. Arat. 151 parte (PLIN. nat. 7, 126). LIV. 1, 14, 7 a Fidenis mille passuum (*sim.* 1, 23, 3. 5, 26, 5. *al.*). 38, 26, 3 dextro cornu (CVRT. 3, 9, 8). AVIEN. Arat. 1016 regione. *al.* endo: CIC. leg. 2, 19 caelo. in: ENN. scaen. 83 *et passim.* pro: SALL. hist. frg. inc. 1 castris. LIV. 2, 53, 1 moenibus. 22, 45, 3 vallo (36, 18, 5). QVINT. inst. 2, 13, 3. *al.* procul (a): LIV. 2, 13, 6 ripa. CVRT. 4, 3, 20 muris. LVCAN. 4, 587 AMM. 19, 6, 5. sub: CIC. Arat. 193. CATVLL. 65, 21 veste. LIV. 8, 8, 7 signis. *al.* super: SER. SAMM. 15. **b** *cum acc.*: ad: CIC. fam. 15, 2, 2 montem. ad Q. fr. 3, 1, 14 *aedem.* LIV. 3, 23, 6. *al.*; *vi finali*: LIV. 21, 55, 11 id ipsum. 22, 17, 4 transitum . . . insidendum. AMM. 20, 6, 9 praesciscendos . . . motus. ante: VERG. Aen. 5, 109 oculos (MACR. somn. 2, 9, 7). LIV. 4, 31, 9 portam. 21, 55, 2 signa (27, 18, 18. *al.*). *al.* PLIN. nat. 8, 155 aedem. TAC. Germ. 6, 3 aciem. apud: SALL. hist. frg. 1, 37 Praeneste. 2, 58 latera. TAC. ann. 3, 72, 3 theatrum. *al.* circa: LIV. 2, 50, 6. 9, 2, 1 AMM. 20, 3, 8. circum: CATVLL. 64, 292. citra: LIV. 4, 32, 8. contra: LIV. 30, 8, 6 AMM. 19, 5, 6. 31, 15, 12. extra: LIV. 3, 22, 4. in: PLAVT. Cist. 560 familiam. TER. MAVR. 350 hoc opus. AMM. 14, 2, 15 speciem (CLAVD. 5, 128. *cf.* AMM. 31, 2, 18 figuram). CASSIOD. var. 3, 11, 4 medium. IORD. Get. 154 Alpes. *al.* insuper: LVCR. 6, 1284. inter: CIC. Arat. 97 ac. 1, 37 LVCR. 4, 247. *et saepe.* intra: SERV. ecl. 7, 53 NOVELL. Maior. 7, 7. *al.* iuxta: QVINT. inst. 8, 4, 22 BOETH. mus. 1, 20 p. 206, 27. iuxtim: ITIN. Alex. 23. per: MANIL. 2, 655 orbem. 3, 87 signa (3, 128). IVVENC. 3, 618 summa. *al.* pone: PLAVT. Poen. 612. post: LIV. 28, 14, 13 cornua. 32, 30, 9 signa. TAC. hist. 2, 14, 2 equitem. *al.* prope: AMM. 14, 2, 10. 19, 11, 8. 27, 5, 5. 28, 5, 6. 29, 3, 9. propter: AVIEN. ora 474. sub: SALL. hist. frg. 4, 30. super: LIV. 28, 37, 9. 42, 58, 14 cornu. CVRT. 7, 8, 1 ripam. HIL. in psalm. 126, 8. *al.* supra: HEGES. 5, 27 p. 362, 30 ENNOD. epist. 8, 24 p. 215, 20. supter: CIC. Tusc. 1, 20.

3 *per adi. praedicat.* (*subst. v. p. 1562, 24. 1564, 7*): **a** *pertinens ad locum vel ordinem*: LVCR. 2, 488 summa atque ima (VAL. FL. 3, 334). SALL. Iug. 100, 2 primos (LIV. 40, 27, 6. *cf.* AVSON. 393, 89 p. 249 P. prior [AMM. 24, 6, 9]) et extremos (FAV. EVL. 24, 2 W. = p. 17, 13 H.). VERG. Aen. 1, 698 mediam (VAL. FL. 2, 266. 346 SIL. 3, 628 SPART. Sept. Sev. 24, 4). LIV. 37, 42, 1 proxima. AVSON. 415, 49 p. 275 P. postferendos. DRAC. laud. dei 3, 558 par. **b** *alia*: CAES. civ. 3, 46, 1 adversas (*cf.* CVRT. 4, 14, 14 aversos). VERG. Aen. 8, 367 effultum. SIL. 10, 275 tuta. TER. MAVR. 2342 talis (2345). *al.*

4 *per adv.* (*locut. adv.; pauca selecta*): comminus: STAT. Theb. 6, 744. coram: CYPR. GALL. lev. 157 num. 279. iunctim: AVSON. 350, 6 p. 207 P. AMM. 20, 3, 4. ordine: CIC. orat. 188 LVCR. 1, 1022. 2, 884. 5, 420 VERG. Aen. 5, 102. *al.* peregre: SYMM. epist. 5, 30. procul: SYMM. epist. 5, 20. secum *sim.*: ENNOD. epist. 7, 29, 3 GREG. TVR. Franc. 3, 15 p. 113, 4.

deriv.: locaticius, 1. locatim, locatio, locator, locito. *cf.* locarius.
compos.: ab-, ad-, con-, de-, e-, ob-, prae-, re-, subloco; illocabilis.

locoplanto *v.* locupleto. **locor** *v.* loquor. *Kemper.*

locorten *nomen Aegyptium malvae erraticae* PS. APVL. herb. 40 l. 20 adnot. (*sc. nonnisi in codd. classis β*; *cf. Ps. Diosc. Vind. 2, 118 p. 191, 12* χωκόρτην [*sic*]).

locōsus, -a, -um. *a* locus. *i. q. locis genitalibus patiens*: PS. MVSA herb. Vett. l. 124 ad mulieres -as, quibus loca frigore vexantur ([a fr. moriuntur *var. l.*]. PLAC. med. 3, 4 rec. *α* ad -as m. [*cf. 3,5 rec. β* ad loca mulierum]). *B.*

loculāmentum, -ī *n.* *a* loculus. *scribitur* locla- GLOSS.

i. q. receptaculum (*cista, theca sim.*), *sc. loculis instructum* (GLOSS. loclamenta: διαφράγματα): **1** *arte factum*: VITR. 10, 9, 2 (*de instrumento, quo milia itinere dimensa numerantur*) ad capsum raedae -um firmiter figatur habens tympanum versatile (*cf.* 10, 9, 3 *alterum tympanum* inclusum in alterum -um. *ibid.* eius tympani theca sive id -um est. *de eadem re in nave* 10, 9, 5. 6). 10, 10, 3 (*describitur scorpio, machina belli*) *buccula tormenti* vocitatur scamillum seu, quemadmodum nonnulli, -um. SEN. dial. 9, 9, 7 (*6* armaria) tecto tenus exstructa -a; iam enim . . . bibliotheca . . . expolitur. COLVM. 8, 8, 3 tabulae superponantur, quae vel -a, quibus nidificent aves, vel fictilia columbaria recipient (*de eadem re* 8, 9, 3 receptacula *turturum* non tam-

[Heus]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

quam columbis -a vel cellulae cavatae fiunt). 9, 12, 2 cum repetierit *examen apium* alvum maternam . . ., protinus custos novum -um . . . perlinat intrinsecus . . . herbis (*Pallad. 7, 7, 9* novum vas). **2** *naturale*: CHIRON 543 si iumento -a dentium aut dentes doluerint (VEG. mulom. 2, 32 -a [loca *var. l.*] d., i. gingivae, vel dentes. *Pelagon. 69* dentes aut gengivae).

1. loculāris, -e. [*a* locus. *Sch.*] *i. q. in loculo servatus*: PALLAD. 3, 25, 23 resina -is (*adi. similia congessit Svennung 581sq.*).

2. loculāris, -e. [*a* locus *pro* localis, *sc. forma suffixi in* -ularis *exeuntis sec.* circularis *a Chalc. novata* (*cf. apud eundem comm. 149* circularis motus). *Sch.*] *i. q. localis*: CHALC. transl. p. 33^D ex septem motibus non -is (locali*s var. l.*) ei *mundo* quisquam, sed rationabilis competebat, qui animarum proprius est circuitus neque ullum locum ex loco mutans ([*gr.* κίνησιν . . . τὴν περὶ νοῦν καὶ φρόνησιν *tantum*]. comm. 121. 137. 224 motus corporeus, qui -is est [262 c. motum -em vocans *Plato in legibus, sed graec. 893ᵇ sqq. non respondere videtur*]).

?loc(u)lārius, -ī *m.* *a* loculus. *i. qui loculos facit*: CIL VI 9527 T. Vallius T. l(ibertus) Mocetius loclar.

loculātus, -a, -um. *a* loculus. **1** *i. q. loculis instructus*: VARRO rust. 3, 17, 4 ut . . . pictores . . . -as magnas habent arculas, ubi discolores sint cerae, sic hi[c] -as habe⟨n⟩t piscinas. **2** *i. q. loculo conditus, sepultus*: POTAM. tract. 1 Journ. Theol. Stud. 19, 1918 p. 300, 57 *Lazarum* -um (locatum *var. l.*) in specu incisae rupis.

loculentus *v.* luculentus.

loculōsus, -a, -um. *a* loculus. *i.q. multis loculis praeditus*: PLIN. nat. 15, 88 sola differentia generum (*nucum iuglandium*) *est* in putamine . . . -o aut simplici.

loculus, -ī *m.* *a* locus *deminutive* (*cf. l. 55. p. 1568, 7sqq.*). *scrib. in codd. hic illic* luc-, locull-. *exstat neutr. nom. plur.* -a CASSIOD. Ios. antiq. 15, 46. *afferunt inter masculina semper pluralia*: CHAR. gramm. p. 34, 16 B. -i (*excidit vox graeca*); legimus et -us γλωσσόκομον. p. 37, 25 quae semper pluralia sunt, si plus quam unum significare velimus . . ., ita dicemus: binos ternosque -os. p. 100, 15 -os et locellos pluraliter dici multi putant, cum sit hic -us, cuius hypocorisma est hic locellus (*afferuntur* VARRO rust. 3, 5, 18 -um *et Caes. epist. frg.* locellum). DIOM. gramm. I 327, 28 -i. *de numero grammatici ita iudicare videntur secundum usum sub 2b illustratum, ubi plur. longe praevalet. legitur inde a* PLAVTO, *?* FAB. PICT. *infra l. 68* CIC., VARRONE, HOR., OV. [*variat in codd. cum* locus: PLAVT. Stich. 620 SEN. rem. fort. 10, 3. ITALA Luc. 7, 14 (cod. ff²). AMBR. Abr. 1, 9, 80. *al.* (*restituitur e coni. dubia* CIC. Cluent. 70). *restituitur pro* oculos PLAVT. Men. 691, *pro* localis TERT. anim. 48, 2 *contextu vix sano. falso trad. pro* ioculo PLAVT. Merc. 993.]

1 *de loco parvo*: **a** *vario usu*: PLAVT. Mil. 852 in cella erat paullum nimis -i lubrici. Stich. 620 tantillum -i, ubi catellus cubet, id mi satis est loci. **b** *ad sarcophagum ponendum* (*cf. infra sub 2d*): GREG. TVR. vit. patr. 7, 4 (*antea*: cum beatus pontifex in angulo basilicae fuisset sepultus) in medio absidae -um fodit, ubi corpus beati patris transferre volens convocat presbiteros. RADEGVND. epist. Greg. Tur. Franc. 9, 42 p. 473, 20 in loco ipsius basilicae . . . obtenere -um (locum *var. l.*) sepulturae.

2 *de arcis, cistis sim.* (*cf.* ISID. orig. 20, 9, 3 [*de vasis repositoriis*] -us ad aliquid ponendum in terra factus locus, seu ad vestes vel pecuniam custodiendam; unde et per diminutionem dicitur [*item* GLOSS., *ubi adicitur*: ut -os dicamus et locellos]. GLOSS. -us: γλωσσόκομον. vas ligneum. -is: scriniolis): **a** *variis*: PLAVT. Cas. 447 stimulorum -i (*iocose de servo castigato; vix recte sepulcrum intellegit Ussing*). Men. 691 *pallam* in -os (oculos *trad.*) compingite. VARRO rust. 3, 5, 18 quendam . . . tesserulas coicientem in -um (*de urnis ad electiones adhibitis ut*: PANEG. 3, 19, 1 -orum praestigiae. AVSON. 419, 13 p. 356 P.). HOR. sat. 1, 6, 74 (epist. 1, 1, 56) laevo suspensi -os tabulamque lacerto *discipuli*. OV. am. 2, 15, 19 ut condar -is *mutatus in anulum* (*cf. receptacula gemmarum*: IVV. 13, 139 eburnis [*Schol.* in locellis e.]. TERT. cult. fem. 1, 9 l. 19 de brevissimis -is patrimonium grande profertur. IVL. VAL. 3, 29 p. 137, 4 [*Hist. Alex. M. I p. 116, 13 Kr.* γλωσσοκόμια]). fast. 6, 749 gramina *salubria* . . . -is depromit eburnis *Aesculapius*. PLIN. nat. 14, 89 (*e Fab. Pict. hist. 27*) -os, in quibus erant claves cellae vinariae (*de eadem re* TERT. apol. 6, 4). BASS. gramm. VI 271, 26 si -us ille Archimedius, ⟨qui⟩ quattuordecim eboreas lamellas . . . in quadratam formam inclusas habet, . . . innumerabiles efficit species, solebatque nobis pueris hic -us ad confirmandam memoriam prodesse plurimum *eqs.* (*de eodem* MAR. VICTORIN. gramm. VI 100, 23). APVL. apol. 61, 7 hebeni -os (*de eadem re* 61, 8. 62, 1). TERT. castit. 12 l. 3 *ut uxores habeamus*, praetendimus necessitates adminiculorum: . . . -os, claves custodiendas. VLP. dig. 32, 52, 9 armariis et -is *legatis* claustra et claves cedunt. PALLAD. 4, 10, 35 *ficus* in cistellis servetur aut -is (*cf.* CASSIOD. Ios. antiq. 4, 267 *fructus siccos vel humidos* reponentes in . . . -is). OPTAT. 2, 6 p. 42, 21 quae *cathedra Petri* ducit ad se angelum, nisi forte eum vobis vindicantes habetis in -is (oculis *var. l.*) clausum. DICT. epist. p. 1, 7 -um stagno affabre clausum *libros continentem* ([*prol. p. 2, 16* arcula]. BACHIAR. repar. laps. 3). VEG. mulom. 1, 56, 4 -is . . . vel marmore vel lapide vel ligno factis distinguenda est *patena*, ut singula iumenta hordeum suum . . . consumant. HIER. in Ezech. 15, 1 p. 123^C *ligna silvarum caesa* continent *varias res* armariis, risco, -is. RVFIN. hist. 10, 16 humani corporis brachium -o (loco *var. l.*) delatum (*de eodem* 10, 17). AVG. soliloq. 2, 5, 7 si -os bene claudas. PS. AVG. serm. 23, 3 *Pharaonis filia* invenit *Moysen* in -o (*Vulg. exod. 2, 5* fiscellam).

b *continent nummos* (*cf.* PS. ASCON. Verr. p. 212, 11 quia maior summa est pecuniae publicae quam privatae ut pro censu privato, 'aerarium' dicitur pro -is et arca thesauri, pro saccello 'fiscus'. GLOSS. II 586, 45 -um sac⟨c⟩ellum. 592, 13 sacculus [sarc- *trad.*] -us. *variat* -i *cum* locellus MART. 14, 13; *minor est quam* arca IVV. 1, 89, *ceterum variat cum hac voce sine notionis differentia. iocose transfertur ad virum locupletem* SEN. rem. fort. 10, 3. *de numero plurali cf. p. 1567, 31sqq.; sing. exstat nonnisi apud* SEN. *l. c. in comparatione,* ITALAM *in parte codd.*, CASSIOD. *accedente numerali*): VARRO rust. 3, 7, 11 assem semissem condere in -os (GREG. TVR. vit. patr. 15, 1 p. 721, 30 non eam *pecuniam* in abditis -is, sed in pauperum marsupiis c.). HOR. sat. 1, 3, 17 nil erat in -is. 2, 3, 146 ut heres iam circum -os et claves laetus . . . curreret. epist. 2, 1, 175 *Plautus* gestit . . . nummum in -os demittere, post hoc securus *eqs.* SEN. nat. 2, 31, 1 -is integris ac illaesis conflatur *fulmine* argentum (*citatur* 2, 52, 1). rem. fort. 10, 3 'magnam pecuniam habet'. hominem illum iudicas? arca est; quis aerario, quis plenis invidet -is? et iste, quem tu dominum existimas pecuniae, -us est. MART. 5, 39, 7 excussi -osque sacculumque. 14, 12 -i eborei: . . . -os implere moneta. 14, 13 -i lignei: si quid adhuc superest in nostri faece locelli, munus erit; nihil est: ipse locellus erit. FRONTIN. aq. 118, 3 reditum . . . in Domitiani -os conversum (*cf.* SVET. Galba 12, 3 *denarios* prolatos manu sua e peculiaribus -is suis). IVV. 1, 89 neque . . . -is comitantibus itur ad casum tabulae, posita sed luditur arca. 10, 46 defossa in -os . . . sportula. 11, 38 ne mullum cupias, cum sit tibi gobio (*i. pretium gobionis*) tantum in -is. APVL. met. 4, 16, 3 aureos . . . e suis -is adnumerari. SCAEV. dig. 33, 8, 23, 1 *servo* dari decem aureos et quidquid ex ratione -orum meorum habet. ITALA II par. 24, 8 (Complut.) fiant -i et ponantur in porta domus domini (*gr.* γλωσσόκομον, *Vulg.* arcam; *eadem respondent verba* 24, 10sq. [*ibid.*]. *item de thesauro templi Iudaici*: IV reg. 12, 9 [cod. 93; *gr.* κιβωτόν, *Vulg.* gazophylacium]. Matth. 27, 6 [codd. b c] non licet mittere *pecuniam Iudae* in -um [*gr.* κορβανᾶν, *Vulg.* corbanan]. *in ecclesia christiana*: AVG. in euang. Ioh. 50, 11). Ioh. 12, 6 (aur. *al.* = VVLG.) fur erat *Iudas* et -os habebat et, quae mittebantur, exportabat (codd. def -um; *gr.* γλωσσόκομον. *de eadem re* 13, 29 [*ibid.*]. *cf.* TERT. anim. 11, 5 Iudam . . . deputatum usque ad -orum officium). IVL. VAL. 1, 37 -os . . . cum aureis misi (*Hist. Alex. M. I p. 40, 26 Kr.* χρυσίον). *ibid.* -os auri refertissimos (*p. 41, 6* κιβωτὸν μεστὴν χρυσίου). 1, 39. 40. PRVD. psych. 582 *Operatio* iam -os ditata fide⟨m⟩ spectabat inanes. CASSIOD. Ios. antiq. 4, 267 *pecunias* reponentes in propriis -is. 7, 393 aperuit *pontifex* unum -um sepulchrorum David *continentem pecunias* (*gr.* οἶκον. *ibid. infra* nullus . . . aliorum -os regum invenit [*gr.* θήκαις]).

c *continent reliquias rei consecratae*: PLIN. nat. 7, 20 conditum . . . -o in templo *pollicem pedis Pyrrhi regis* (*de eadem re* NEPOTIAN. 9, 24 digitus aureo ⟨lo⟩culo inclusus). PEREGR. Aeth. 37, 1 -us argenteus deauratus, in quo est lignum sanctum crucis. GREG. TVR. glor. mart. 33 p. 508, 15 altare *oratorii* ut erat integrum in ante promovimus; requirentes vero in -o, nihil de pignoribus sanctis *Stephani*, quod fama ferebat, repperimus (*item in altari*: vit. patr. 15, 1 p. 721, 15 -um . . . in eo *altari* ad recipiendas sanctorum reliquias praeparatum [*de eadem re*: *ibid.* p. 721, 18 cum capsula reliquiarum in -o cupirent collocare. p. 721, 19. 20]). ITIN. Anton. Plac. 22 rec. B *v. p. 1556, 67.* *huc addiderimus* GREG. TVR. glor. mart. 50 p. 523, 30 super lapidem . . ., in quo cum plumbo remisso pedes eius *Paschasiae beatae* confixi fuerunt, factis -is vinum aut siceram multi infundunt. VEN. FORT. Mart. 4, 686 *Ravennae* expete Martini -um *in basilica Pauli et Iohannis* (*fortasse de ipso altari, cf.* PAVL. DIAC. hist. Lang. 2, 13 in qua . . . altarium in honore . . . Martini).

d *continent vel destinatae sunt ad recipiendum corpus mortui*: **α** *de sarcophagis* (*cf. supra sub 1b*): PLIN. nat. 7, 75 in -is adservatos *equites binum cubitorum*. TAB. cer. Dac. 1 (CIL III p. 925. 927) int. 15 (= ext. 20) modoque autem neque funeraticis sufficerent neque -um (h)aberet. IVST. 39, 1, 6 corpus . . . in -o argenteo ad sepulturam . . . remissum. AMM. 21, 16, 20 corpus . . . conditum . . . in -is (CONC. Valent. a. 546 Mansi 8, 622). SCHOL. Hor. gloss. *Γ* sat. 1, 8, 9 arca pro -o. PAVL. MED. vita Ambr. 52 -o, in quo sanctorum reliquiae portabantur. HEGES. 5, 21, 3 p. 345, 15 ut . . . cadavera -is includerentur. VVLG. gen. 50, 25 *Ioseph* repositus est in -o in Aegypto (loco *var. l.; Itala* sarcophagum; *gr.* σορῷ). LIB. pontif. p. 57, 1 cuius -um corpus sancti Petri . . . recondit. p. 57, 2 ipsum -um undique ex aere cypro conclusit. CASSIOD. hist. 3, 12, 8 corpus . . . imperatoris in aureo -o collocatum (*gr. Socrat. 1, 40* λάρνακι. GREG. TVR. dorm. 12). 10, 26, 3 *Theodosius* in eius *pontificis* -o defigens oculos (*gr. Theodoret. 5, 36, 2* λάρνακι). Ios. antiq. 15, 46 duo -a tanquam pro mortuorum exequiis (*gr.* λάρνακας). GREG. TVR. Franc. 4, 4 p. 137, 15 sub terra eum *fugitivum* in -o abscondit. glor. conf. 51 p. 778, 18 cum . . . in his, ubi sepulti sunt, -is (locis *unus e codd.*) quiescerent. HIST. Apoll. 25 p. 47, 13 facere -um amplissimum . . . iubet (*de eodem*: 26. 29 p. 57, 2. 44 p. 98, 7. 48 p. 108, 4, *recensionibus ubique consentientibus*). PASS. coron. 8 fiant -i plumbei et vivi in eos recludantur (*de eisdem agitur etiam ibidem* 9). ITIN. Anton. Plac. 42 rec. B *v. p. 1556, 79.* CIL VIII 9642 (= CE 1603), 3 hic . . . positus -o iaceo.

[*Heus*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

X 7112, 13 corpus *infantis* ... cum -o suo ... humatu(m) e(st). INSCR. christ. Le Blant I 334, 10 pariter quorum membra tenent -um.
β de feretris: ITALA Luc. 7, 14 (cod. a *al.* = VVLG.) tetigit *Christus* -um *adulescentis mortui* (sartofagum *d*, locum *ff²*; *gr.* σοροῦ, *quod hoc loco significare videtur lectum funebrem* [*cf. Ambr. ad l. 5, 90* ferebatur in ligno. *ibid.* in quodam feretro], *non arcam ut* VVLG. gen. 50, 25 *supra*). SCHOL. Iuv. 8, 175 sandapilarum, ⟨locu⟩lorum, in quibus gladiatores mortui de amphitheatro eiciuntur (FVLG. serm. ant. 1 sandapilam antiqui dici voluerunt feretrum mortuorum, id est -um, non in quo nobilium corpora, sed in quo plebeiorum atque damnatorum cadavera portabantur). CASSIOD. Ios. antiq. 7, 40 *luctus* facere praecepit *David* praecedentes -um (*gr.* κλίνην).

deriv.: loculamentum, 1. locularis, *?* loc(u)larius, loculatus, loculosus. *cf.* locellus. *Heus.*

***locuplēs** (-plētus), -ētis *adi.* [*a* locus *et radice* *plē- *'loci* (*i.* κλήρου) *plenus'*, *cf. l. 45 sqq.*; *de formatione in* -t- *cadente cf.* mansues *sim. Sch.*] *de prosodia*: GRAMM. suppl. 177, 6 cum ... -is, -es et locupleto ... longa sit naturaliter paenultima et tamen propter eufoniam accentum habet antepaenultima. *de scriptura*: loco- GAIVS inst. 1, 192, lucu- NOT. Tir. 41, 22, -plens ITALA Luc. 19, 2 (cod. d), -plebs ITALA Sirach 21, 4 (Ps. Aug. spec. 34 p. 459, 4 *var. l.* -plex). GLOSS V 533, 13. *de formis*: *nom. sing.* -x (PROB. app. gramm. IV 199, 5 -s non -x. *cf. Heraeus, Arch. lat. Lex. 11, 1900, 327 et Sommer, Handb.*$^{2.3}$ *248*): INSCR. christ. Diehl 1091, 10 (*e codice s. VIII*). ITALA I Macc. 6, 2 (rec. L, VVLG. -s). FVLG. aet. mund. p. 142, 19. DIFF. ed. Beck p. 42, 5 (-s *ed.*). *al.*; *iuxta var. lect.* -s: ITALA Sirach 21, 5 (Ps. Aug. spec. 34 p. 459, 4). I Petr. 3, 4 (Aug. spec. 44 p. 264, 7, *cf.* VVLG.). BASIL. ad fil. p. 45, 9 GREG. TVR. Franc. 2, 8. *al.*; *cf.* locupliciter. *in abl. sing.* (PRISC. gramm. II 343, 20 'a -e' vel '-i' facit ablativum [PS. PALAEM. gramm. V 539, 37]) *et in gen. plur.* (-ium *praevalere videtur*) *etiam singuli auctores inde a* CIC. *variant. acc. plur.* -is: CIC. (*ter*), VARRO, RVT. LVP. *al.* -tus: VEN. FORT. Mart. 2, 379. *n. plur. pro subst.* -ta (*an pro* -tia*?*): LEANDER hom. p. 894ᴮ. *compar. et superl. passim inde a* CIC.; *cf.* -e magis AVIEN. orb. terr. 1000, plus -s SIDON. carm. 23, 226, -x valde ITALA I Macc. 6, 2 (rec. L, *cf.* VVLG.). *trium generum esse testantur* PRISC. gramm. II 343, 20 PS. PALAEM. gramm. V 539, 37. *inter communia duorum generum* GRAMM. suppl. 116, 32. NOT. Tir. 41, 22. *legitur inde a* PLAVTO, RHET. Her., CIC., *saepissime apud iuris consult. in iuncturis* -iorem fieri *sim.*; *deest carminibus generis grandioris praeter* HOR. carm. 2, 18, 22 *et* OV. fast. 5, 281 (*in veriloquio*). *ceterum v. vol. V 1, 1588, 7 sqq.*

I *usu originario, i. q. possessionibus, divitiis praeditus.* CHAR. gramm. p. 47, 11 B. πλούσιος. SYNON. Cic. p. 420, 22 dives. -s. copiosus *eqs.* GLOSS. εὔπορος, πλούσιος, πολυκτήμων. ὄλβιος. ὑπερέχων. dives, opimus, abundans. *antiquitus ad possessionem agrorum, fundorum spectavisse videtur, cf.* CIC. rep. 2, 16 tunc (*sc. aetate Romuli*) erat res in pecore et locorum possessionibus, ex quo pecuniosi et -es vocabantur (*affertur* NON. p. 42, 22 ISID. orig. 10, 155. *eadem veriloquia coniungunt*: OV. fast. 5, 281 aut pecus aut latam dives habebat humum; hinc etiam -s, hinc ipsa pecunia dicta est. QVINT. inst. 5, 10, 55 DIFF. Suet. p. 307, 17 Roth). PLIN. nat. 18, 11 -es dicebant loci, hoc est agri, plenos (*cf.* ISID. orig. 10, 155 -s quasi locis plenus. *sim.* diff. 1, 137. 166 GLOSS.ᴸ I Ansil. LO 55). PAVL. FEST. p. 119 -es locorum multorum domini. GELL. 10, 5, 2 (*e Nigidio*) -em dictum ... ex compositis vocibus, qui pleraque loca, hoc est qui multas possessiones teneret. SCHOL. Ter. p. 116, 27 -s dicitur qui in multis locis possessiones habet et villas. *sim. al. quam notionem haud paucis exemplis infra allatis servari apparet, cf. e. g. l. 75. p. 1570, 31; ad rem v. Berve, RE XIII 949 sqq.*

A *proprie, cum respectu rerum corporearum* (*sc. maxime agrorum, pecuniae, gazarum sim.*; *laxius adhibetur ab* AMM. *p. 1570, 37 sq. et sub 3, comparationes et cum acumine de pauperibus dicta v. sub B*):
1 *de hominibus* (*deis p. 1570, 25*; natura *p. 1570, 5*, vita *1570, 32*):
a *usu sollemni*: *α adi.*: ① *absolute* (*exempla selecta*): PLAVT. Cist. 492 tibi alia est sponsa -s Lemnia. Epid. 153 Euboicus miles -s, multo auro potens (SALL. Iug. 92, 2 TAC. hist. 1, 46, 3 *opp.* inops). Rud. 293 iam de ornatu propemodum ut -es simus scitis. CIC. Quinct. 62 eques Romanus -s (Verr. II 1, 124. 4, 46 honestoque. MART. 5, 35, 6 SVET. Cal. 41, 2). Q. Rosc. 22 egebat *Roscius*? immo -s erat. div. in Caec. 55 quae mulier ... copiosa plane et -s fuit (Flacc. 72 satis. RVT. LVP. 2, 1. IAVOL. dig. 24, 1, 50 pr. ex viri patrimonio. *al.*). Verr. I 14 regum -issimorum. II 1, 143 ne parum -s *pupillus* esset (POMPON. dig. 46, 3, 66 GAIVS inst. 2, 84. *al.*). 2, 6 -ioribus civibus utimur (Catil. 2, 18). 2, 68 homo domi suae cum primis -s atque honestus (2, 128 et domi nobilis. 2, 155. 175. 3, 52 *et saepe apud eundem.* VARRO rust. 3, 1, 8 SEN. clem. 1, 15, 4. *al.*). 3, 173 -issimorum aratorum (*cf.* ITIN. Alex. 50 cultoribus. FIRM. math. 3, 2, 20 agricolas). Flacc. 46 cum verbis se -em faceret, haberet nihil praeter ... impudentiam. 47 adulescentes (QVINT. decl. 247 p. 9, 24. 260 p. 61, 17. *al.*). dom. 16 delegavi amico -iori (QVINT. decl. 298 p. 177, 6. *al.*). Sest. 39 scurrarum -ium (har. resp. 42). Scaur. 8 uxorem anum et -em (SEN. epist. 94, 15 *opp.* indotata. MART. 8, 12, 1. *al.*; *cf.* MART. 5, 37, 22 coniugem. 9, 80, 1 duxerat esuriens -em ... : uxorem pascit Gellius. IVV. 6, 141 vidua est, -s quae nupsit avaro). Phil. 3, 16 tuae coniugis, bonae feminae, -is quidem certe (APVL. apol. 92, 3 met. 10, 27, 3. *al.*). rep. 1, 31 bonis viris ⌊-bus⌋ (*del. Mueller*. off. 2, 27 bonorum v. et -ium. ad Brut. 1, 8, 2 VAL. MAX. 2, 4, 5. *al.*). parad. 39 quem nutum -is orbi senis non observat *heredipeta* (Att. 4, 16, 3 -em et festivum s. *cf.* MART. 8, 27, 1 -i ... senique. 11, 44, 1 orbus es et -s et Bruto consule natus). nat. deor. 1, 112 -ior ... hominum natura ad beate vivendum est quam deorum. Att. 12, 43, 2 adversario et cupido et -e (*cf.* SEN. contr. 1, 1, 12 -is inimici. TAC. Agr. 30, 4 hostis [*opp.* pauper]. CLAVD. DON. Aen. 6, 620 p. 589, 24 -is ex praeda hostis efficere). CAES. civ. 3, 59, 2 -es ... ex egentibus fecerat *eos*. LIV. 38, 14, 9 vestitus comitatusque vix ad privati modice -is habitum. MANIL. 5, 405 lapidum ... nitori (notori, notari *trad.*) vix quisquam est -s (*v. Thielscher, Phil. Woch. 56, 1936, 991 sq.*). PHAEDR. 1, 27, 2 qui humiles nati dici -es student. MART. 5, 25, 11 frustra -s. QVINT. inst. 1, 12, 17 dum sit -ior aliquis sordidae mercis negotiator (IVST. 20, 4, 3). decl. 321 p. 265, 19 subito -s. TAC. dial. 22, 4 -em ac lautum patrem familiae. IAVOL. dig. 40, 7, 39, 1 heres (IVLIAN. dig. 6, 1, 52. 40, 9, 5 pr. *al.*). POMPON. dig. 45, 1, 112, 1 (*e Proculo*) alias minus *inesset in stipulatione*, si in aliquid idoneus esset debitor, alias nihil, si tam -s esset, ut *eqs.* (NOVELL. Valent. 12, 1 alibi -es atque idonei. *paulo aliter sub b*). AMPEL. 49, 2 ut optimus et -issimus quisque in suffragiis ... plurimum valeret (*similiter* DECRET. decur. Tergest. [CIL V 532] 2, 11). GAIVS inst. 3, 42 -iores libertos (INST. Iust. 3, 7, 2). VLP. dig. 3, 5, 5, 6 in patrem dandam actionem, in quantum -ior ... factus sit (26, 8, 5 pr. [*ex rescr. divi Pii*]. *cf.* 5, 3, 25, 11 in quo. *sim. al.*). CYPR. eleem. 14 matrona -s et dives. ARNOB. nat. 7, 12 nocens unus et -s, alter angusto lare *eqs.* IVST. 24, 6, 4 *Brennus* iocatus -es deos largiri hominibus oportere (PRVD. cath. 3, 171. *ironice p. 1572, 41*). HIER. epist. 60, 11, 3 possideant opes sub Christo paupere, quas sub -e diabolo non habuerant. PRVD. ham. 212 trahat captivos victor amictus iam non obstanti -s de corpore praedo. CE 1583, 3 negotiando -em se speravit esse futurum. *al.* ⓘⓘ *indicatur qua re divitiae constent* (*fortasse per praepos.* de *l. 28*): Ⓐ *per abl.*: CIC. Q. Rosc. 44 copiis rei familiaris -is et pecuniosos (rep. 5, 8 vita ... opibus firma, copiis -s *eqs.*). SALL. Iug. 84, 4 sese ... praeda -em fore. HOR. carm. 2, 18, 22 parum -s continente ripa. epist. 1, 6, 39 mancipiis -s eget aeris ... rex. VAL. MAX. 3, 7, 1ᵈ pecunia (PS. RVFIN. in Am. 6, 1). 4, 8 ext. 2 divitiis (FIRM. math. 5, 3, 55). CYPR. hab. virg. 7 facultatum ubertate. AMM. 23, 6, 29 fluminibus fontiumque venis liquidis -es *Coroni*. 23, 6, 45 frugibus ... et fetibus et palmite odorumque suavitate multiplici sunt -es *Arabes*. 30, 7, 8 spoliis. COD. Theod. 12, 1, 96 famulantium facultate. VEN. FORT. Mart. 2, 379 -s acervis. Ⓑ *per gen.* (*cf. B2bγ*): APVL. met. 8, 1, 5 quo clarus et pecuniae fuit satis -s *iuvenis* (*contextu incerto*). ⓘⓘⓘ *additur dat. personae* (*cf.* largus *p. 974, 1 sqq.*; *paulo aliter dat. rei l. 10*): CE 312, 6 pauperib(us) -s, sibi pauper. INSCR. christ. Diehl 1091, 10 parcus in abundantia, -x egentibus vixit.

β subst.: ① *plur.* (*exempla selecta*): CIC. Flacc. 15 -is metu, tenues praemio ... permovit. dom. 13 bona fortunasque -ium (60 f. Vatin. 6 f. ad Q. fr. 1, 1, 25 a fama et a f. et ab otio -ium. CAES. civ. 3, 110, 5 b. LIV. 1, 47, 12 -iorum f. 24, 30, 4 b.). Sest. 103 cum -es possessionibus diuturnis moverentur. Planc. 86 egentes in -is, perditi in bonos, servi in dominos armabantur. Phil. 5, 22 avidum in pecuniis -ium (Att. 7, 7, 7. 9, 7, 4). rep. 2, 39 in -ium potestate. 2, 40 cum -is assiduos appellasset *Servius* (*opp.* proletarios *ut* VARRO frg. [205 F.] Non. p. 67, 23 quibus erant pecuniae satis, -is, adsiduos; contrarios proletarios). 3, 16 agros -ium plebi ... dedit. leg. 2, 59 haec ... -bus fere cum plebe communia. parad. 46 proscriptiones -ium (SALL. Catil. 21, 2). Tusc. 5, 58 ex familiis -ium (VAL. MAX. 9, 13 ext. 4). off. 2, 81 exules, qui -issimi fuerant eius civitatis. 2, 84 ut -es suum perdant, debitores lucrentur alienum. Att. 8, 1, 3 bonorum, id est lautorum et -ium, urbem refertam fore. ad Brut. 1, 18, 5 inpudenti censu -ium. BELL. Alex. 49, 2 in gregem -ium ... tenues coiciebantur. VARRO frg. Non. p. 55, 21 -iorum domus. HOR. epist. 1, 1, 25 id quod aeque pauperibus prodest, -bus aeque. VAL. MAX. 4, 3, 5 malle -bus imperare quam ipsum fieri -em. SEN. benef. 4, 3, 2 beneficia distribuere deberent ... -es et potentes et reges aliena ope non indigentes. epist. 16, 8 quicquid multi -es possederant. 17, 10 tu -bus propior es. TAC. Germ. 17, 1 -issimi veste distinguuntur. ann. 6, 16, 2 ex libidine -ium. PLIN. paneg. 26, 5 -es ad tollendos liberos ... praemia ... adhortantur. APVL. met. 9, 36, 2 insolentia -um. ITALA Luc. 1, 53 (cod. e) esurientes implevit bonis et -es dimisit inanes (*al. cum Vulg.* divites, *gr.* πλουτοῦντας). IVST. 22, 2, 12 ex plebe ... -issimos et promptissimos interficit. LACT. epit. 59, 4 augeri patrimonia -ium per damna miserorum. AVR. VICT. Caes. 14, 6 uti beatis -bus mos. *al.*
ⓘⓘ *sing.*: CIC. off. 2, 52 aut opera benigne fit indigentibus aut pecunia; facilior est haec posterior, -i praesertim. Att. 12, 47, 2 difficile certamen cum cupido, cum -e, cum herede. CAEL. Cic. fam. 8, 3, 1 si forsitan cum -iore referam (*contextu vix sano*). HOR. sat. 1, 1, 113 semper -ior obstat. epist. 1, 1, 93 *pauper* conducto navigio aeque nauseat ac -s. MORET. 64 interdum -s a paupere plura petebat. VAL. MAX. 6, 9, 12 Crasso nonne pecuniae magnitudo -is nomen dedit? 7, 2 ext. 9 consulebat utrum eam *filiam* pauperi, sed ornato, an -i parum probato conlocaret. COLVM. 1 praef. 12 fundum -s mercatus est. QVINT. decl. 298 p. 178, 18 ex -is cena. PLIN. epist. 5, 1, 3 donare et -i et orbo. ITALA Iac. 1, 11 (cod. ff) -s in actu suo marcescit (*an subaudiendum* frater *ex 1, 9 sq.? Vulg.* dives, *gr.* ὁ πλούσιος). PORPH. Hor. carm. 3, 16, 29–32 ille -s. AVSON. 203, 9 p. 62 P. coniugium ... nobilis et -is. *al.*

[Kemper]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

b *pressius in sermone iuris fere i. q. satis dives ad munus explendum, debitum solvendum (hic illic vergit in notionem q. e. idoneus, cf.* VLP. dig. 50, 16, 234, 1 -s est qui satis idonee habet pro magnitudine rei, quam actor restituendam esse petit. GLOSS. V 528, 1 -x: dives, idoneus): CIC. Verr. II 5, 168 qui neque tibi notus esset neque cognitorem -em daret. or. frg. A XIV (XIII M.) 27 qui sequestres abs te -es acceperint. top. 10 cum lex assiduo vindicem assiduum esse iubeat, -em iubet -i (LEX Rubr. [CIL I² 592] 2, 23 *quei* v. -em ita non dederit. LEX Vrson. [CIL I² 594] 61, 4 v. arbitratu II viri . . . -s esto. VARRO frg. Non. p. 67, 24 adsiduo neminem v. voluerunt ⌊-i⌋ [*secl. Quicherat, nisi adsiduum id est -em Turnebus*]). Att. 12, 14, 2 Cornificius -s est. 12, 17 quod pro Cornificio me . . . spopondisse dicit Flavius, etsi reus -s est *eqs.* (LIV. 9, 9, 18 Samnitibus sponsores nos sumus rei satis -es in id quod nostrum est. CELS. dig. 12, 1, 42, 1 [*e Labeone*] r. -iorem dando promissor liberari possit. *ibid.* si r. -em offerat. *al. in dig.; cf.* TAC. dial. *sub II C*). NERAT. dig. 23, 3, 53 *debitor* (VLP. dig. 18, 4, 4 PAVL. dig. 40, 1, 3. *cf. p. 1570, 17*). GAIVS dig. 2, 8, 5, 1 pro rei qualitate evidentissime -em vel, si dubitetur, adprobatum fideiussorem (VLP. dig. 2, 8, 2 pr. f. . . . -s videtur dari non tantum ex facultatibus, sed etiam ex conveniendi facilitate. 2, 8, 2, 5. *al. in dig.*). PAVL. dig. 50, 17, 166 qui rem alienam defendit, numquam -s habetur.

2 *de coetibus, societatibus hominum (accedit abl.* CIC. Verr. II 3, 170 COD. Theod., *accedente* in VVLG.): CIC. Verr. II 3, 48 in provincia tam -e ac referta (4, 1 LIV. 34, 21, 7 AMM. 18, 6, 3). 3, 170 *civitatem* copiis -iorem (4, 50 in c. totius Siciliae multo maxima et -issima. 5, 43 Manil. 67 Flacc. 56. *al.*). 4, 50 oppidum. Manil. 65 urbes . . . -es et copiosae (rep. 1, 21 CAES. civ. 3, 31, 4. COD. Theod. 12, 5, 3 curialium numerositate). NEP. Ages. 3, 1 regio. LIV. 33, 47, 2 rem publicam (PLIN. nat. 33, 56 nec fuit aliis temporibus res p. -ior). VAL. MAX. 4, 4, 8 Aelia familia (SVET. Aug. 2, 3. *cf.* domus *sub 3a et* AMBR. obit. Valent. 18 prosapia). GELL. 9, 3, 1 -issimo imperio. PRISC. periheg. 841 populis -bus (*Dionys. periheg. 902* ὄλβιοι ἄνδρες). VVLG. Ier. 51, 13 -s in thesauris *Babylon.*

3 *de variis rebus (hic illic vergit in notionem q. e. pretiosus, maxime l. 62. 76.)*: **a** *de eis quae pertinent ad hominum divitias pecunia, possessionibus sim. constantes (maxime de rebus opera et arte factis. accedit abl.* PS. RVFIN.): RHET. Her. 4, 33, 44 ostentas mihi divitias et -es copias iactas (4, 47, 60 in magnis ac -bus c. conlocatus. RVT. LVP. 2, 5). CIC. Verr. II 4, 7 tot domus -issimas istius domus una capiet? (4, 25 -issima et amplissima. 4, 46 paulo -ior [4, 48]. 58. de orat. 1, 161 -em ac refertam. HOR. sat. 2, 6, 102 SEN. contr. 2, 1, 4. SEN. dial. 7, 17, 2 uxor tua -is d. censum auribus gerit. *al.; cf.* CIC. Cato 56 villa. VAL. MAX. 4, 3, 8 penates. PERS. 3, 74 in -e penu. PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 7, 25 p. 838 regiam . . . magnitudine simul habitationum et pulchritudine -em [*gr. 7, 175* πολυτελές]). Manil. 23 fani -issimi . . . diripiendi causa (*cf.* ITALA I Macc. 6, 2 [rec. L, *cf.* VVLG.] templum . . . -x valde [*rec. B* dives nimis]). NEP. Thras. 4, 2 munera (*opp.* parva). SEN. epist. 81, 31 nihil esse eo -ius, cui quod donet fortuna non invenit. IVV. 14, 197 ut -em aquilam (*i. ordinem primi pili*) tibi sexagesimus annus adferat. AFRIC. dig. 40, 7, 15 pr. -iorem hereditatem (GAIVS inst. 1, 192 minus -s. dig. 4, 3, 26. *al., v. vol. VI 3, 2639, 34*). TERT. spect. 7 p. 9, 10 idololatria sordide instructa vel modice -s. VLP. dig. 15, 1, 1, 4 peculium (*ibid.* 15, 1, 30, 3 COD. Iust. 4, 26, 11 *a. 294*). ARNOB. nat. 7, 25 post cenarum ditium et -ium saginas (*cf.* SVLP. SEV. dial. 1, 4, 4 [*ironice*] prandium sane -issimum). FIRM. math. 3, 6, 32 -um facultatum divitias largitur *Venus.* CLAVD. DON. Aen. 6, 815 magna aut -e substantia hominum aut familiaris rei. SIDON. carm. 22, 148 -s fortuna.
audacius per enallagen: IVV. 13, 96 pauper -em optare podagram nec dubitet Ladas (*cf. Lucian. tragodop. 194* ὀλβιόφρον ποδάγρα).
n. pro subst. de ipsis rebus pretiosis, divitiis: LEANDER hom. p. 894^B haereses in cavernis . . . congregant ex parte divitias; ecclesia autem in speculo (specula *var. l.*) totius mundi -a supergreditur universi.
b *transfertur ad res fere naturales (cf.* AMM. *p. 1570, 37 sq., ubi homines fere pro terra ponuntur. accedit abl.* HOR., PRVD. perist.): HOR. epist. 2, 1, 137 -em frugibus annum. APVL. met. 5, 12, 2 *Psyche gravida* miratur . . . incrementulum -is uteri. TERT. adv. Hermog. 8, 1 materia . . . se deo praestitit divitem et -em et liberalem (*aliter l. 76*). SOL. 22, 11 *metallis* Britanniae solum . . . pollet venis -bus. AVIEN. orb. terr. 663 -i Cercyra sulco (*Dionys. periheg. 494* λιπαρῇ). 1000 -e magis Maeandria glaeba recumbit ubere. AVSON. Mos. 71 -bus (*sc. margaritarum copia*) . . . sub undis. AMM. 15, 11, 18 Rhodanus aquis advenis -ior vehit grandissimas naves. PRVD. ham. 193 *naturam* -em fundere partum. 332 -s mundi species. perist. 3, 8 *locus* populis -s. PAVL. NOL. carm. 2, 4 -i gurgite litus suppeditat *pisces.* ENNOD. dict. 17, 7 p. 475, 17 *lupus praedam portans* ad creatores suos currit ore -i. *fere i. q. pretiosus*: TERT. nat. 1, 12, 6 seu ligno, seu lapide desculpitur seu . . . alia -iore materia producitur *simulacrum.*

B *in comparationibus et translate (sc. cum respectu rerum incorporearum praeter nonnulla, quae cum acumine de pauperibus dicuntur)*: **1** *de rebus (accedit abl.* ENNOD., *in cum abl.* ARATOR act. 1, 212; *ad aliquid faciendum* RHET. Her., PLIN.): RHET. Her. 2, 19, 30 si parum -s ad amplificandum et exornandum res videtur esse (*seq.* tenuis aut humilis). CIC. de orat. 3, 185 ille licentior et divitior . . . dithyrambus, cuius membra . . . sunt in omni -i oratione diffusa (*cf.* QVINT. inst. 8, 3, 87 alia *orationis* copia -s, alia floribus laeta). fin. 1, 10 Latinam linguam non modo non inopem . . . sed -iorem etiam esse quam Graecam (*cf.* TERT. test. anim. 5 p. 141, 14 sine quibus . . . beatior et -ior et prudentior esse non potest *sermo*). NEP. frg. 26 (57 M.) -s ac divina natura *Ciceronis.* VAL. MAX. 1, 8 ext. 7 quid hac felicitate -ius? PLIN. nat. 22, 30 quaedam *herbae* animalium remediis nascuntur -i divinitate ad generanda praesidia. QVINT. inst. 5, 14, 30 -s et speciosa ⌊et imperiosa⌋ (*addit* Ps. Cassiod. rhet. 19 p. 503) vult esse eloquentia (*cf.* PRVD. perist. 13, 17 facundia *Cypriani*). TERT. idol. 2 p. 31, 17 tam inimicum deo nomen *idololatriae*, tam -s substantia criminis (adv. Marc. 1, 5 p. 296, 11 divinitatis). ITALA I Petr. 3, 4 (Aug. spec. 44 p. 264, 7, *cf.* VVLG.) non . . . vestimentorum cultus, sed qui absconditus est cordis homo, quod (qui *var. l.*) est in conspectu dei -x (*gr.* πολυτελές). IREN. 2, 7, 6 (2, 6, 3 H.) nisi et ipsa *spiritalia* composita . . . confiteantur esse et non iam spiritalia et effusa et -ia et incomprehensibilia. NOVATIAN. trin. 8 p. 899^A egenis et abiectis -em spiritum conferendo (CHROMAT. in Matth. 3, 2, 6 se . . . saeculo pauperaverunt, ut -em sanctum s. possiderent). AMM. 16, 7, 8 aetatis nostrae testimonio -i confisus (*aliter* AVSON. *sub II A*). VVLG. sap. 8, 5 quid sapientiae -ius, quae omnia operatur (*gr.* πλουσιώτερον). ENNOD. epist. 4, 7, 2 p. 102, 13 laude -es paginas. 9, 11, 1 p. 235, 20 litteras multiplici gaudiorum dote -es. ARATOR act. 1, 212 divitias . . . metit -s in amore voluntas. 1, 705 quod ditius aurum quam -s sub corde fides? VIRG. gramm. epit. 4 p. 18, 23 leporia est ars quaedam -x.

2 *de hominibus (Christo* PRVD.; *saepius opponuntur vel comparantur divitiae pecuniariae sim.)*: **a** *absolute (acced. ad* VAL. MAX. *l. 35,* QVINT., GREG. M.): CIC. de orat. 2, 124 te -em esse (*respicitur facultas dicendi ut*: QVINT. inst. 10, 1, 87 ad augendam facultatem dicendi parum -s *Atacinus Varro.* 12, 10, 78 nitidus ille *orator* et sublimis et -s. APVL. apol. 95, 1 quem . . . laudatorem -iorem, quem testem . . . sanctiorem producam, quem . . . advocatum facundiorem? (*nisi ad II*). MACR. Sat. 1, 5, 16 ita sui -s interpres est, ut nescias qua lingua facilius *eqs.* [5, 11, 5]). VAL. MAX. 4, 3, 6 sine pecunia praedives . . ., quia -em illum faciebat non multa possidere, sed modica desiderare. 8, 7 ext. 8 dum ad discendum semper se pauperem credidit *Socrates*, ad docendum ⟨se⟩ fecit -issimum. SEN. benef. 5, 4, 4 multo potentior, multo -ior fuit *Diogenes* omnia tunc possidente Alexandro. TERT. cult. fem. 2, 11 l. 24 'ex quo facta est Christiana, pauperius incedit' *dixerit quidam*; timebis pauperior videri, ex quo -ior facta es? RVFIN. hist. mon. prol. -ior fiam, cum aliorum salus ministerii mei fuerit quaesita mercimonio. PRVD. perist. 2, 122 (*ironice*) nec recuso prodere -is arcam nummis . . . et proferam pretiosa, quae Christus tenet. CHROMAT. in Matth. 3, 2, 2 egentes saeculo, sed Christo -es. MVTIAN. Chrysost. hom. 25, 2 p. 391/2 contemne divitias et eris -s. GREG. M. moral. 5, 5 -iores ad coelestis patriae constructionem. MAX. epist. p. 3 nihil ex his aut ut praecelsus aut ut -s spernas, domine.

b *indicatur qua re divitiae constent*: α *praepos.* in: CIC. de orat. 1, 80 nec dubito quin multo -ior in dicendo futurus sit, si quis *eqs.* ITALA Iac. 2, 5 (cod. ff) nonne deus elegit pauperes seculi -es in fide (*Vulg.* divites, *gr.* πλουσίους. *cf. sub* β). CYPR. hab. virg. 7 illam divitem esse quae deo dives est, illam esse -em quae -s in Christo est. PELAG. in I Tim. 6, 11 in his . . . divitiis (*sc. iustitia sim.*). HIST. Apoll. rec. A 16 in omnibus. β *abl.* (*vi potius causali* VAL. MAX. 4, 7 ext. 2): CIC. fin. 5, 13 Lyco, oratione -s, rebus ipsis ieiunior. VAL. MAX. 3, 7, 1^d uterque nostrum (*i. Scipionum*) invidia magis quam pecunia -ior est. 4, 7 ext. 2 divites sunt *invidiosi* aliorum iacturis, -es calamitatibus, immortales funeribus. 4, 8 ext. 2 erat opibus excellens, sed multo etiam animo quam divitiis -ior. CYPR. hab. virg. 10 Christi gratia divitem, . . . fide eius et virtute -em (AMBR. in Luc. 8, 13 pauper in verbo, -s f. PELAG. in Rom. 16, 15 gratia ac f.). AMM. 24, 3, 5 familiari re pauperes . . . gloria -es (*cf.* SIDON. carm. 23, 226 fama). FVLG. aet. mund. p. 142, 19 -x mente. AMBR. Nab. 16, 67 sobrietate. PS. RVFIN. in Am. 6, 1 impietate. ENNOD. epist. 2, 18, 1 p. 59, 11 ingenii facultatibus. opusc. 2, 59 p. 306, 8 malis. 3, 164 p. 373, 22 fando. γ *gen.*: AMBR. epist. 2, 26 morum. PAVL. NOL. carm. 21, 522 his me divitiis inopem cupis . . ., ut facias vitae -em *eqs.* ENNOD. dict. 21, 17 p. 487, 25 fandi. epist. 8, 8 p. 205, 20 verborum.

II *usu deflexo sc. cum respectu scientiae, peritiae, fidei fere i. q.* certus, fide dignus *sim. (ex usu sub I A 1 b illustrato derivandum videtur; cf.* NON. p. 462, 11 -is non magnarum opum tantummodo, sed et ad quamlibet rem firmos et certos M. Tullius dici voluit [*affert* epist. frg. V 24 *et* off. 3, 10]): **A** testis (testimonium AVSON.; *cf.* CIC. Verr. II 3, 136 nemo est quin hoc se audisse liquido diceret; -issimus quisque ac certissimus testis esset): CIC. Flacc. 40 ut qui -s t. doloris et sanguinis sui non fuerit, idem sit gravis auctor iniuriae publicae. Brut. 322 ab inferis -issimos t. excitaret. part. 117 si obscuri t. erunt aut tenues, dicendum erit . . . eos esse cuiusque rei -issimos t., qui id, quod agatur, facillime scire possint. div. 1, 37 *oraculum* sine -e auctore atque t. off. 3, 10. 3, 105 (*syn.* gravissimum). APVL. flor. 16, 38. 17, 4. AVG. civ. 15, 23 p. 109, 2 D. scriptura sancta -issima t. est. c. Petil. 3, 25, 30. testimonium: AVSON. 419, 7 p. 355 P. laudis -issimum t. est pater . . . consecratus (*aliter supra l. 18*). **B** auctor: CIC. rep. 1, 16 quem enim a. de illo -iorem Platone laudare possumus? Att. 8, 2, 4 aut -ior mihi sit quaerendus a. quam Socrates. Brut. 47 -s a. scripsit Thu-

[*Kemper*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cydides. orat. 172 orationis faciendae et ornandae a. -issimi. div. 1, 37 *v. sub A.* 2, 119 Pythagoras et Plato, -issimi a. off. 3, 100. epist. frg. V 24 (4, 2, 24 Sj.) nihil omnino certi nec -em ad hoc a. habebamus. Cels. 8, 1^{A} Sen. epist. 58, 6. **C** *varia* (*huc p. 1572, 30? acced. abl.* Ps. Tit., *ad* Ambr. epist.): Cic. ad Q. fr. 3, 9, 6 quaero -em tabellarium. Tac. dial. 5, 2 si poetica accusatur, non alium video reum -iorem. ann. 4, 43, 3 quod si vatum, annalium ad testimonia vocentur, plures sibi ac -iores esse. Ambr. epist. 5, 6 tibi -s videtur ad fidem *obstetrix virginitatem testans,* quae et redimi et falli potest? hex. 5, 16, 6 glorioso martyrio et Petri iudicium ... et Christi gratiam -s adsertor implevit *Stephanus. huc addiderimus*: Ps. Tit. epist. l. 299 ducis te -em manere corpore nec ulla concupiscentia teneri.

iuxtaposita et opposita notabiliora ad I A pertinentia:
1 *iuxtapos.*: **a** *varia*: bonus: Cic. rep. 1, 31 off. 2, 27 Phil. 13, 23 Q. Cic. pet. 53 Sen. epist. 66, 24. *al.* honestus: Cic. Verr. II 2, 68. 2, 155. 175. 3, 52 *et saepe apud eundem.* Qvint. decl. 257 p. 51, 27. *al.* honoratus: Cic. off. 2, 69 Liv. 27, 15, 10. nobilis: Cic. Verr. II 2, 128. 4, 29 Mart. 5, 35, 6. 5, 37, 22. *al.* splendidus: Cic. Verr. II 4, 45 Att. 5, 20, 4. **b** *fere synon.*: copiosus: Cic. div. in Caec. 55 Verr. II 4, 1. 4, 50 Manil. 65. *al.* dives: Sen. dial. 9, 11, 10 epist. 108, 11 Cypr. eleem. 15. *et saepius.* pecuniosus: Cic. Q. Rosc. 44 Firm. math. 4, 11, 8. *al.* refertus: Cic. Verr. II 3, 48. 2 *oppos.*: egens: Cic. Flacc. 18 Planc. 86 Liv. 1, 47, 12. *al.* egenus: Qvint. decl. 336 p. 325, 5. indigens: Cypr. hab. virg. 11. inops: Cic. dom. 13 Qvint. decl. 301 p. 186, 6. *al.* pauper: Cic. Phil. 5, 22 Hor. epist. 1, 1, 25. 93 Moret. 64. *et passim.* tenuis: Cic. Flacc. 15 off. 2, 85 Bell. Alex. 49, 2. *al.*

masc. pro subst. v. p. 1570, 45 sqq., neutr. p. 1571, 60.

adv. **locuplēter** (*v. l. 41*), -ius, -issimē. *i. q. copiose, large* (*cum respectu divitiarum corporearum* Spart., Ps. Avr. Vict.): Fronto p. 94, 2 v. d. H. (p. 101 N.) *videns filios tuos* vidi te non exadvorsum modo, sed -ius, sive me ad dexteram sive ad laevam convertissem. Spart. Hadr. 3, 3 se a Traiano -issime muneratum. Ps. Avr. Vict. epit. 9, 2 filiam -issime dotatam. Avien. ora 27 parentis credidi officium fore, desideratum si tibi -ius profusiusque musa promeret mea. Ambr. off. 1, 166 alius ... fructum accepti beneficii, ut aurum auro ... rependit: alius laborem, alius, haud scio an etiam -ius, solum restituit affectum. Boeth. in Porph. comm. sec. 1, 9 p. 158, 12 quod postremi Resolutorii *libri* -ius dicent. Greg. M. moral. 31, 99 *ut* mensuram coelestis patriae *a diabolo imminutam* -ius fortasse cumularet *Christus.* 35, 35 -ius ditabitur *ecclesia, sc. animarum collectione. ibid.* animarum commoda -ius reportant. Gramm. suppl. 79, 8 -r, -ius, -issime (*nulla exempla afferuntur*).

? *adv.* **locupliciter.** *a forma* locuplex (*sec.* multipliciter *sim.*) *derivatum videtur, si recte trad.* (lugubriter, infeliciter, perniciter, simul *corr. librarii*), *sensu dubio* (*an fere i. q. plene, funditus?*): Caes. Arel. serm. 235, 6 quia quaelibet bona servus dei habere contenderit, omnia -r perdit, si in illo humilitas et caritas vera non fuerit.

deriv.: locupleto. *cf. Onom.*

locuplētābilis, (-e). *a* locupletare. Gloss.^{L} V Aa D 775 ditabilis: -s.

adv. **locuplētābiliter.** *i. q. copiose*: Cassiod. Ios. antiq. 11, 111 deo munifice nimis et -r immolabant (*gr. var. l.* ἐπεδαψιλεύοντο ταῖς θυσίαις).

locuplētātio, -ōnis *f.* *a* locupletare. *scribitur* lucupletacio Ps. Tit. *i. q. actio locupletandi vel res locupletes, divitiae*: **a** *cum respectu rerum incorporearum*: Hil. in psalm. 64, 13 sq. ('inebriasti eam *terram,* multiplicasti locupletare eam') -o ... ostensa est esse ea, quae superius nuncupabatur ebrietas *sc. caelestium bonorum*; et -is atque ebrietatis huius fructus est intuendus. Tract. Pelag. 3 p. 30 ut in terrenis opibus esse divites malint, quam caelestis haereditatis -e gaudere (*ibid.* p. 64). **b** *cum respectu rerum corporearum*: Ps. Tit. epist. l. 162 o -o saecularis, fiducia (fiduciae *ed.*) egere in aevo caeleste. Arnob. in psalm. 118 p. 513^{C} alii possideant et in suis -bus glorientur. Vvlg. Iudith 2, 16 praedavit omnem -em eorum (*gr. 2, 26* σκηνώματα, *Itala Corb.* stabula). Vita Eugen. 12 possessionum -o infinita. Greg. Tvr. stell. 9 *dei miracula* quae et in -e ostenduntur muneris, ut est commotio oceani et fructus terrae (*fortasse sec. psalm. 64, 10 p. 1574, 63*). Vita Amator. (BHL 356) 1 p. 52^{C} tanta -o agrorum eius bonis parentum accesserat, ut ... quantitatem ignorarent.

locuplētātor, -ōris *m.* *a* locupletare. *i. q. divitiarum largitor, ditator* (*ubique cum gen.*): **a** *titulus imperatorum*: CIL VI 958 (*a. 108*) Traiano ... propagatori orbis terrarum, -i civium. XIV 2799 Hadriano ..., Sabinae ... -bus municipii. Inscr. numm. Mattingly-Sydenham II p. 415, n. 585 (*Hadr.*) -i orbis terrarum. Evtr. 10, 15, 2 familiarium ... -r *Constantius.* **b** *de Christo*: Greg. Tvr. Thom. p. 123, 16 Iesu ..., servorum tuorum minister, possessionis tuae -r.

locuplētius, -issimē *v. l. 28 sqq.*

*__locuplēto,__ -āvī, -ātum, -āre. *a* locuples. *scribitur*: loco- Itala II Cor. 6, 10 cod. 32 *et in var. ll.* Vvlg. gen. 26, 13 Greg. Tvr. Franc. 2 praef. *al.*, lucu- Gloss.^{L} III Abol. LV 20. -plit- Priscill. tract. 4, 80, -plant- (*sim.*) Greg. Tvr. glor. conf. 5. *de prosodia*: Gramm. *v. p. 1569, 17.* *perf. stirp. brev.*: -asti Cic. de orat. 1, 234 Lavd. [Turiae] (CIL VI 37053) 5, -aram Cic. fam. 2, 13, 3; *sed* -avisses Cic. Brut. 331, -averit *sim.* Arnob. nat. 7, 12. *al.* Gloss.^{L} III Abol. LO 6 -are ditare. LV 20 -tus ditatus. *v. etiam infra sub II.* *legitur in poesi singulis locis apud* Acc., Avson., Comm. (*ceteri praeferunt* ditare, *utraque vox deest* Catvllo, Verg., Prop., Manil., Lvcano, Sil.), *in oratione prosa inde a* Rhet. Her., Cic., *fere saepius quam* ditare. *attulimus omnia exempla usque ad* Tert.

I *i. q. ditare, (divitiis) ornare*: **A** *accedit obiectum, quod ornatur*: **1** *rebus corporeis*: **a** *strictius opibus, pecunia, agris sim. augentur res familiaris, possessiones hominum eorumve societatum* (*Apollinis infra l. 26; i pro obi. sunt homines ipsi vel res ad homines pertinentes eosve circumscribentes*): α *res data vel quaesita indicatur per abl.* (*abl. modi vel causae v. sub β, item praepos.*): Acc. trag. 170 *augures* aurīs verbis divitant alienas, suas ut auro -ent domos. Cic. S. Rosc. 137 ut homines postremi pecuniis alienis -rentur (Manil. 67 praetores ... p. publica [Schol. Cic. Bob. p. 149, 16 interversa p. publica]. Nep. Ham. 4, 1 equis, armis, viris, p. totam -vit Africam). Verr. II 3, 187 ob eas res ⌊te, quoniam re⌋ (quoniam te *var. l.*) -vi, hoc anulo aureo dono. 5, 80 praeda auctus, mancipiis argento veste -tus. leg. agr. 2, 68 haec lex eos homines fortunis -at. rep. 2, 44 maxima auri argentique praeda -tus (Nep. Ages. 3, 2 Alc. 7, 4 Liv. 10, 44, 8). Lavd. [Turiae] (CIL VI 37053) 5 familia nummis fructibus ... apsentiam meam -asti. Svet. Nero 30, 2 Panerotem feneratorem et urbanis rusticisque praediis -tum. vita Hor. p. 46, 2 una ... et altera liberalitate -vit *Augustus Horatium* (*an abl. modi?*). Porph. Hor. carm. 1, 1, 12 *Attali* hereditate p(opulus) R(omanus) -tus fuerat. Paneg. 3, 25, 5 omnes a te augentur pecunia, -antur divitiis. Arnob. nat. 4, 24 *regum* gazis fuerat -tus et donis *Apollo* (*antea*: ditem factum). Vopisc. Aurelian. 10, 2 T⟨h⟩racias bubus, equis, mancipiis captivis. 21, 10 qui *princeps* agri barbarici aliqua parte Romanam rem publicam -verit. Cod. Theod. 6, 24, 2 *ut impuberes* annonarum subsidiis -entur. Sidon. epist. 3, 1, 2 ecclesiam Arverni municipioli ... peropportuna oblatione -ando (*seq.* ditare). Greg. Tvr. Franc. 5, 3 p. 196, 14 multis ab eo muneribus -tus est (7, 29 p. 347, 1 magnis). Pass. coron. 4 dono. β *non indicatur res data*: Rhet. Her. 4, 23, 33 si his rationibus -tus non est (*antea*: pecuniosus factus). Cic. leg. agr. 1, 15 ut -tis ... possessoribus agri ... emantur. Rab. Post. 4 amicos (off. 1, 43 quacumque ratione). 45 cuius multos bonitas -vit (Nep. Cim. 4, 3. Plin. paneg. 27, 4 *opp.* pauperem esse factum). rep. 2, 15 -are civis non destitit *Romulus.* off. 2, 63 -ari tenuiores. fam. 2, 13, 3 civitates -aram. Nep. Alc. 5, 7 -to exercitu. Milt. 2, 1 multitudinem ... in agris collocavit crebrisque excursionibus -vit. Liv. 22, 61, 2 Hannibalem, maxime huiusce rei (*sc. pecuniae*) ... egentem, -ari *nolebant.* Sen. benef. 6, 38, 3 institores delicatarum mercium iuventus corrupta -at. epist. 32, 4 vota illorum multos compilant. ut te -ent. Colvm. 3, 3, 1 an -et patrem familiae vinearum cultus. 6 praef. 4 quam partem rei rusticae exercendo celeriter -ari posset. Plin. paneg. 25, 2 -tas tribus. 42, 1 -bant et fiscum et aerarium (80, 1). Iavol. dig. 24, 3, 66, 7 (*ex Labeone*) ex detrimento viri mulierem -ari. Tert. adv. Marc. 4, 15 p. 465, 14 -at is (-antis *trad.*) *sc. creator* ... Salomonem. Itala apoc. 18, 3 (Primas. *ad l.*) mercatores terrae de potestate deliciarum eius *Babylonis* -ti sunt (*Vulg.* divites facti, *gr.* ἐπλούτησαν). Tryph. dig. 49, 17, 19, 2 pauperrimus ... ignorans se -tum per servos. Vlp. dig. 15, 1, 3, 12 ex furto servi. 24, 1, 17 pr. ex fructibus praediorum. Capitol. Aur. 3, 9 ut ... -tos teneret *condiscipulos.* Vvlg. Sirach 11, 18 est qui -tur parce agendo (*gr.* πλουτῶν). 27, 1 qui quaerit -ari (*gr.* πληθῦναι). apoc. 3, 17 dives sum et -tus et nullius egeo (*Itala cod. g al.* ditatus, *gr.* πεπλούτηκα). Comm. apol. 977 viduant colonias omnes auro vel argento -anturque praedando (*post* omnes *interpungit Martin*). *al.*

b *laxius quibuslibet rebus ditantur vel ornantur*: α *res* (*quae ad homines eorumve possessiones pertinent v. sub a. accedit abl. rei datae* Cic., Arnob.): Cic. inv. 2, 1 templum Iunonis ... egregiis picturis -are. Plin. nat. 17, 43 illam *argillam* Gallias Britanniasque -antem. Vvlg. psalm. 64, 10 visitasti terram et inebriasti eam, multiplicasti -are eam (*gr.* πλουτίσαι, *Itala Veron. al.* ditare. *cf. vol. VIII 1599, 11. explicat* Hil. *ad l.* terra haec qua utimur non -tur, sed ex fructuum suorum ubertate -at *eqs.*). Arnob. nat. 7, 12 p. 356, 10 M. si populi ... sacrificiis ... -verint aras *eqs.* β *homines* (*accedit* in *cum abl.* Itala, *de* Greg. Tvr.): Cic. fin. 2, 90 sapientem -at ipsa natura. Itala II Cor. 9, 11 (cod. d *al.* = Vvlg.) ut in omnibus -ti abundetis in omnem simplicitatem (*cod. r al.* ditati, *gr.* ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι). Iren. 4, 11, 2 (4, 21, 2 H.) neque ... deus cessat aliquando in benefaciendo et -ando hominem neque homo cessat beneficium accipere et ditari a deo. Greg. Tvr. glor. conf. 5 p. 752, 22 de speciebus, quae minus erant (*i. deerant*), utrumque -vit.

2 *rebus incorporeis*: **a** *ornantur res* (*plerumque cum abl. rei ornantis*): Rhet. Her. 4, 53, 66 *urbs* plurimis tropeis ornata, triumphis ditata certissimis, clarissimis -ta victoriis. Cic. de orat. 1, 234 verborum eam *artem* dote -asti et ornasti. Brut. 331 *qui* ipsam eloquentiam -visses graviorum artium instrumento. fin. 2, 38 *rationem* cum honestate ornatissimam, tum etiam ipsis initiis naturae et totius perfectione vitae -tam. Arnob. nat. 3, 37 dis caelum et sidera -ans *Hesiodus.* Evanth. de com. 2, 2 quae *persona* respondens choro -vit variavitque rem musicam. Priscill. tract. 4, 80 -tum baptismatis fontem *baptismo Christi.*

b *ornantur homines eorumve partes* (*saepius accedit abl. rei ornantis,* in *cum abl. l. 84*): Itala I Cor. 1, 5 (cod. d *al.*) in omnibus -ti estis in illo

[Kemper]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

omni verbo et omni scientia (*Vulg.* divites facti, *gr.* ἐπλουτίσθητε). II Cor. 6, 10 (*ibid.* = VVLG.) sicut ... egentes multos autem -antes (*Ambrosiast. ad l.* ditantes, *gr.* πλουτίζοντες). 8, 9 (Tract. Pelag. 3 p. 30) ut illius inopia vos -remini (*cod. r al.* ditaremini, *Vulg.* divites essetis, *gr.* πλουτήσητε. TRACT. Pelag. *l. c.* nos coelestibus divitiis -andos fore, cum terrenas opes ... spreverimus). CYPR. zel. 17 ut te dominicum semen fertili fruge -et. SACR. Gelas. 1276 M. superhabundent in vos divitiae gloriae eius ... *et* sanctorum caritate -et *vos deus.* SIDON. epist. 4, 11, 4 quibus *meritis* divitem conscientiam censu pauperatus -vit. FAVST. REI. grat. 1, 7 p. 23, 5 hominem intellectu -tum, ratione praeditum. spir. 2, 11 p. 156, 10 prophetarum ora -at *spiritus sanctus.* APRING. in apoc. 3, 18 ('ut locuples fias') qui -tus extiterit, spirituales ... divitias promerebit. GREG. M. moral. 18, 84 multi ... sunt dono sui spiritus -ti.

B *absolute* (*cf. p. 1574, 65*): PLIN. nat. 14, 31 vites variae circa easdem *arbores* satae diversitate naturae -ant (*fortasse subaudiendum 'eas' sc. 'arbores'; an ad II?*). CAES. AREL. serm. 90, 6 (*ex* CYPR. *l. 6*) ut in eo *pectore* semen domini quasi in fertili agro multiplicata fruge -et (*an ad II ?*).

? II *intransitive i. q. ditescere* (*cf. supra IB necnon part. praes. infra*): GLOSS. II 410, 26 πλουτῶ ditesco -o ('-or?' *Goetz in indice*).

part. praes. **locuplētāns,** -antis *pro subst.* *fere i. q. dives* (*sc. intrans., v. supra sub II*): ITALA Luc. 1, 53 (Anon. proph. p. 20, 412) esurientes implevit bonis et -es dimisit inanes (*cod. e* locupletes, *Vulg.* divites, *gr.* πλουτοῦντας). HERM. vulg. sim. 2, 8 pauperes pro -bus orantes ... exaudiuntur (*Pal.* pro locuplete, *gr.* ὑπὲρ τῶν πλουσίων).

p. p. p. **locuplētātus,** -a, -um *pro adi.* *posit. v. sub verbo, compar.*: TERT. uxor. 2, 8 l. 30 Christianam fidelem fideli re minori nubere piget, -iorem (locupletiorem *recc.*) futuram in viro paupere?

deriv.: locupletabilis, locupletatio, locupletator. *cf.* collocupleto. **locuplētus, -plex, -pliciter** *v. s.* locuples. *Kemper.*

***locus,** -ī *m.* (*plur. et* -i *m. et* -a *n.; n. sing.* -um *v. l. 73*). [*confisi initio formae originariae* stlocus (*v. l. 36 et cf.* ilico) *haud pauci conferunt ind. vet.* sthálam '*solum, continens*' *aliasque voces linguarum cognatarum, quae e radice* stā- *pendere videntur; formationem singularem in* -oc- *explicare nesciunt. Sch.*] *scribitur*: stl-: CIL V 7381 stloc(us). XIII 3035, 30 stl (*si recte* -a *intellegit Heurgon apud* INSCR. Gall. Wuilleumier p. 133). *cf.* FEST. p. 313 stlat⟨ta⟩ ... appellatum ⟨a latitudine; sed ea⟩ consuetudin⟨e, qua stlocum pro locum, stli⟩tem antiqui ⟨pro litem dicebant⟩ (*suppletur sec.* PAVL.). QVINT. inst. 1, 4, 15 quid 'stlocum' 'stlites'que? sl-: CIL I^2 1636 sl(ocum) deder(unt) (*sic recte solvisse videtur Sogliano; cf.* lis *p. 1496, 30 et* FEST. p. 313 'strenam' ... veluti 'trenam' praeposita s littera, [a]ut in -o et lite solebant antiqui). la-: INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 640 lacum sepulcri. lu-: CIL IV 1569 Tiburtinus lucus (*ibidem iterum scriptura sollemni*) *et hic illic in codd., e. g.* VERG. Aen. 6, 638 *F man. pr.*, VVLG. Is. 22, 23 *Q*; *cf.* CE 1722 lugum, *nisi* lucum *intellegendum.* -g-: IORD. Get. 117 *cod. L et fortasse* CE 1722 (*supra*). -k: CIL XIII 3537 loka (*sic Hirschfeld,* -c- *legit Robert*). -q-: CIL V 3772 -us. VI 9229 -un. INSCR. Arch. Ven. s. V 82. 1967, 7 loq(us, *an* -um?) *et hic illic in codd. e. g.* VVLG. exod. 20, 24 -o *cod. G man. pr.*, ORIBAS. syn. 6, 37, 1 Aa -orum. *litteris graecis*: INSCR. christ. Diehl 4952 λοκου (*nom.? cf. l. 56*). TAB. devot. Audollent 231, 9 λοκο. *notatur in titulis* (stl *et* sl *v. supra*): l CIL I^2 607 (*a. 217 a. Chr.*). 1317. 2210. 2388. *et passim.* lo INSCR. Arch. Ven. s. V 82, 1967, 12. loc CIL I^2 680, 12 (*a. 99 a. Chr.*). 1330^b, 7. 1914. 2137. *et saepe.* stloc CIL V 7381. loq INSCR. Arch. Ven. s. V 82, 1967, 7. *de formis*: *sing.*: *nom.* -u (*nisi* -um *sive neutr. sive acc. masc. intellegas*) CIL VI 10786. 15099 XIV 497. 525. 1696. *al.* *gen.* -ei LEX agr. (CIL I^2 585) 5. 6. 24. 27. 45. *al. ibidem* (*gen.* -i *ibidem* 33. 76. 85. 99). *acc.*: -om: CIL I^2 403, 5. -u: ANON. med. ed. Piechotta 57. *in titulis*: CIL III 70 VI 5040. 7093. 7650. 9655. *al.* -un: CIL VI 9229 -un istun. *?* -o: INSCR. christ. Silvagni 5765. *abl.* -u CIL VI 32939 XIII 2354 (*cf. III D*). *plur.*: *nom.* -ei INSCR. Boll. Ist. di corr. arch. 1871, 212. *dat.* -eis LEX Iul. munic. (CIL I^2 593) 69. *abl.* -eis LEX agr. (CIL I^2 585) 72 LEX Anton. de Term. (CIL I^2 589) 2, 23. 27 S. C. de pago Mont. (CIL I^2 591) 1, 4 LEX Iul. munic. (CIL I^2 593) 27. 59. 70. 72. *al. ibidem* CIL I^2 2123, 15. 18. *de genere*: *neutr.*: *plur.* -a *exstat inde a* PLAVTO (*usum illustravimus p. 1576, 20sqq.*); *cf. testimonia gramm.*: NON. p. 210, 41sqq. *affert exempla inter* genera indiscreta. DON. gramm. IV 375, 31 sunt ... nomina in singulari numero alterius generis et alterius in plurali, ut ... -us, iocus. CHAR. gramm. p. 41, 19 B. DIOM. gramm. I 327, 3. SERV. Aen. 1, 306 et -os et -a dicimus, cum in numero singulari -us tantum dicamus. *sim. al.* *sing.* -um (*cf.* FRG. Bob. gramm. VII 542, 9 'hoc -um' lectum est apud Ennium [*infra*], sed nemo dicit hodie. *v. etiam* SERV. *supra*): ENN. frg. inc. 51 hoc -um (CIL I^2 1218 = CE 67, 2 ['*cento senariorum*' *Bücheler*]. CIL I^2 1638 IV 6641). FVLG. serm. ant. 61 dicitur -um secretum. CANON. Turner II p. 248 rec. II -um eis datur (rec. III habere ... -um). ARNOB. in psalm. 78 p. 440^C -um ..., quod (IOH. MAXENT. Conc.^{S} IV 2 p. 55, 14 IORD. Get. 50. *al.*). *?* CAEL. AVR. acut. 1, 8, 56 (*loco corrupto*) IORD. Get. 55 secundum -um, quale (qualis *var. l.*) fuerit. FACVND. defens. 9, 3 p. 750^D (*e Theod. Mops.*) omne -um desertum (*item* p. 751^B). INSCR. christ. Diehl 3813 emptum -um ... et praetium datum fossori. *al.* (*cf. l. 57 et exempla a Diehl in indice p. 545 congesta, sed fortasse intellegendi sunt acc. demonstrandi causa positi; cf. exempla similia quae attulit Väänänen, Introd. au Latin vulg.^{2} 123*). *fem.* (*cf. gen.* -arum PLAVT. Cas. 120 *cod. A.* Poen. 144 [*Palatini ut* Truc. 661]): IORD. Get. 117 in -is ..., quas (qu[a]e *var. l.*). INSCR. christ. Silvagni 3504 -a duo ..., quas. NOT. Tir. 6, 43 (antiquus -us). 44 (-us antiquus). 37, 86. *exstat in contextu gr. p. 1587, 44.* *legitur inde a* LIV. ANDR., NAEV., PLAVTO *inscriptionibusque antiquis* CIL I^2 403. 607 (*a. 217 a. Chr.*) *per totam latinitatem.* *pluralia masc.* -i *et* -os *desunt apud* CATVLLVM, CAES. (*et in corpore Caesariano*), NEP., HOR., TIB., OV., LVCAN., STAT., *ceterum initio non nisi vi corporea occurrunt* (NAEV. carm. frg. 47 trag. 22 PLAVT. Pseud. 595 Trin. 931 ENN. ann. 40 CATO agr. 157, 11 orig. 83 ACC. trag. 530 RHET. Her. 2, 4, 7; *cf.* CIC. part. or. 36 -is *qui postea enumerantur*: maritimi *eqs.* fat. 7 -orum ... alios), *sed a* RHET. Her. *et* CIC. *exceptis modo allatis exemplis adhibentur non nisi vi incorporea sub IIA3 illustrata, qui usus etiam deinde praevalere videtur* (*sensu corporali exstant*: LVCR. 4, 509. 1246 VARRO ling. 5, 15 SALL. [*10^{ies}*]. LEX VRSON. [CIL I^2 594] 125, 17 -os [*Bücheler,* -us *aes*]. VERG. [*5^{ies}*]. PROP. 4, 8, 22 LIV. 5, 35, 1 VELL. 1, 4, 4. 2, 116, 1 VITR. 3 praef. 3. 5, 8, 1 CELS. 5, 26, 26^A SCRIB. LARG. 156 PLIN. nat. [*ter*]. VAL. FL. [*8^{ies}*]. SIL. [*5^{ies}*]. *al.*), *donec aetate recentiore hae formae eadem fere frequentia adhibentur et corporaliter et incorporaliter.* *neutr.* -a (*cf. p. 1575, 67*) *inde a* PLAVTO *imprimis vi corporali adhibetur; usus incorporalis exstant exempla haec*: HOR. epist. 2, 1, 223 (*de* -is *scriptis vel dictis ut*: ARNOB. nat. 7, 35 PEREGR. Aeth. 35, 3. 37, 5 AMM. 29, 2, 8 HIER. epist. 36, 10, 2. 50, 3, 5. *al.*). OV. fast. 6, 304 (*de gradu dignitatis sim. ut*: LIV. 4, 57, 11. 5, 2, 10. 5, 10, 11. *al. apud eundem.* VAL. MAX. 7, 5, 5 TAC. ann. 2, 55, 5. *al.*). QVINT. inst. 11, 2, 18 (*in arte memoriae ut ibid.* 20. 25. *cf.* 21 *et* 23 -is, quae). *al.* [*val.* loc; *dalm.* luk; *it.* luogo; *sard. centr.* lóku, lógu, *mer.* lógu; *raet. occ.* loe, *or.* lug; *francog.* lieu (*et var. dial.*); *prov. vet.* loc, *var. francoprov., prov.; vasc.* loc; *cat.* lloc; *hisp. vet.* luego; *port. vet.* logo; *adv.* locō *i. q. 'statim'*: *francog. vet.* lues; *prov. vet.* lo; *hisp.* luego; *port.* logo. *cf. M.-L. 5097, 5096. Wartburg V 391sqq. Battisti-Alessio III 2286. Wagner II 34. Corominas III 145sq. Machado II 1365sq. St.*] [*confunditur in codd. maxime cum* iocus, lacus (*cf. p. 1575, 44*), lucus (*ibid.*).]

i. q. τόπος (*quod verbum graece respondere solet, ut etiam in* GLOSS.; *cf. p. 1594, 22 et* VARRO ling. 5, 14 ubi quidque consistit, -us est).

exempla sic digerenda esse putavimus:

I *corporaliter*:

A *generatim*: 1 *usu communi de quibuslibet -is*: *l. 84.* 2 *pertinet ad spatium tamquam condicionem existendi, agendi*: a -us est: *p. 1577, 27.* b -um dare: *p. 1577, 48.* c *iuncturae variae*: *p. 1577, 68.*

B *specialia quaedam*: 1 *pertinet ad partes corporis*: *p. 1578, 11.* 2 *pertinet ad lectos sim. epulantium, convivantium*: *p. 1579, 11.* 3 *pertinet ad sedilia sim. spectatorum*: *p. 1579, 34.* 4 *pertinet ad sepulcra*: *p. 1579, 84.* 5 *pertinet ad fundos vel eorum partes*: *p. 1581, 7.* 6 *pertinet ad aedes, habitacula sim. vel partes earum*: *p. 1581, 37.* 7 *pertinet ad oppida, civitates, vicos sim.*: *p. 1581, 72.* 8 *in astrologia pertinet ad duodecim -a, quae zodiacum dividunt*: *p. 1582, 49.*

C *coniungitur fere abundanter cum aliis subst.* -um *apertius significantibus*: *p. 1582, 80.*

II *incorporaliter*:

A *pertinet ad -os singulos definitos, situm indicantes*:

1 *vario respectu*: a *in quibuslibet iuncturis*: α *in universum*: *p. 1583, 24.* β *respicitur status, condicio*: *p. 1583, 58.* γ *respicitur tempus*: *p. 1584, 53.* δ *respicitur series, enumeratio*: *p. 1585, 8.* b *accedit gen.* (*pron. poss.*) eorum, *quorum statum aliquis obtinet sive succedendo sive aequando*: *p. 1586, 1.*

2 *spectat ad gradum dignitatis, aestimationis*: a *animantium*: α *in ordine civium*: *p. 1588, 44.* β *in ordine clericorum christianorum*: *p. 1590, 36.* γ *in quolibet ordine*: *p. 1591, 3.* b *rerum et actionum*: *p. 1591, 61.* c *locutiones actionem aestimandi significantes*: *p. 1592, 14.*

3 *-us est in dictis, scriptis, cogitatis*: a *vario usu*: α *significantur singulae partes*: ① *operis scripti vel orationis*: *p. 1592, 43.* ② *verborum*: *p. 1593, 23.* ③ *versuum*: *p. 1593, 39.* ④ *graduum sonorum*: *p. 1593, 54.* β *significatur potius res dicendo, scribendo tractanda*: *p. 1593, 62.* b *t. t. rhet. sec. gr.* τόπος *de sedibus argumentorum vel de ipsis argumentis*: *p. 1594, 22.* c *t. t. artis memoriae de -is mente conceptis*: *p. 1595, 48.*

B *pertinet ad spatium tamquam condicionem existendi, agendi generalem*: 1 -us est: *p. 1595, 72.* 2 -um dare: *p. 1597, 10.* 3 -um relinquere: *p. 1597, 52.* 4 -um habere: *p. 1597, 66.* 5 *cum verbis variis*: *p. 1598, 29.* 6 *sine verbo*: *p. 1598, 60.*

III *locutiones adverbiales peculiares*:

A in -o: *p. 1598, 79.* B *abl. nudo* -o: *p. 1599, 40.* C per -a: *p. 1600, 37.* D -um pro -o *p. 1600, 49.* E in -um: *p. 1600, 51.* *?* F *gen.* -i *pro ilico*: *p. 1600, 58.*

IV *appendix iuncturarum notabiliorum*:

A *fere verbalium*: *p. 1600, 61.* B *nominalium*: *p. 1602, 38.*

I **corporaliter** (*cf. etiam p. 1592, 41sqq.*): A *generatim*: 1 *usu communi de quibuslibet -is* (*specimina pauca vetustiora; ceterum*

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

v. appendicem iuncturarum): LIV. ANDR. carm. frg. 31 (= trag. 39) dusmo in -o (PAVL. FEST. p. 67 *ad l.* significat dumosum -um. *cf. Hom. Od. 19, 439 ἐν λόχμῃ πυκινῇ*). NAEV. trag. 22 ite . . . in frondiferos -os. PLAVT. Amph. 513 prius abis quam lectus ubi cubuisti concaluit -us (*appos.*). 568 tempore uno homo idem duobus -is ut simul sit. 699 te vidi. :: quo in -o? :: hic in aedibus. Asin. 32 num me illuc ducis, ubi lapis lapidem terit? :: . . . ubi istuc est terrarum -i? 130 ex hoc -o ibo . . . ad tres viros. Bacch. 56 huic aetati (*i. adulescentiae*) non conducit . . . latebrosus -us *meretricis*. Capt. 800 (*eadem fere* TER. Eun. 801) faciam ut huius diei -ique meique semper meminerit. Cist. 677 -a haec circiter excidit mihi *cistella*. Men. 553 abire ab his -is lenoniis. ENN. ann. 40 me visus homo pulcher per amoena salicta . . . raptare -osque novos. 94 praepetibus sese pulchrisque -is dant *aves*. CATO agr. 1, 3 *praedium* sub radice montis siet . . ., -o salubri. 151, 2 per ver serito in -o, ubi terra tenerrima erit. orig. 60 quia is -us montibus praestet, Praeneste oppido nomen dedit. *et passim.* *sine attributo significatur vi aucta idem, qui antea occupatus est, -us, suus -us*: PLAVT. Amph. 239 sq. nemo *militum* . . . recedit -o quin statim rem gerat; animam omittunt prius quam -o demigrent (*item abl. separ. saepe; v. p. 1600, 78 sqq.*). LVCR. 2, 966 ubi materiai corpora vi quadam . . . sollicitata . . . trepidant . . ., inque -um quando remigrant (CIC. off. 3, 38 *cum anulum* ad palmam converterat *Gyges*, . . . cum in -um anulum inverterat [*de eadem re* AMBR. off. 3, 5, 30 in -um suum]. *cf. p. 1578, 80*). VARRO rust. 3, 7, 7 *emissas* columbas redire solere ad -um (*ibid. iterum. cf. e. g.* FILASTR. 133, 3 ad sua -a . . . redire *sidera*). *ceterum v. p. 1599, 76 sqq.*

2 *pertinet ad spatium tamquam condicionem existendi, agendi sim.* (*cf. IIB*): **a** -us est (tantum . . . -i *l. 36*): PLAVT. Capt. 12 si non ubi sedeas -us est, est ubi ambules. 1000 ibi (*sc. in lapicidinis*) demumst -us, ubi labore lassitudost [omnis] exigunda ex corpore. Poen. 891 loquere, -us occasioque est, libere: hic soli sumus. Rud. 278 ut tu recipias tecto . . . nos . . ., quibus nec -us⟨t⟩ ullus nec spes parata est (*item cum dat.*: TER. Eun. 1059 postulo, ut mihi tua domus . . . pateat, invocato ut sit -us semper. CIC. Verr. II 1, 98 non modo proditori, sed ne perfugae quidem -us in meis castris. Flacc. 50 *infra.* leg. agr. 2, 88 comportandis condendisque fructibus. Balb. 40 sibi et liberis . . . in nostris castris *eqs.* leg. 2, 6 tantum . . ., quod satis sit modicae palaestrae, -i. CAES. Gall. 7, 37, 3 *infra.* civ. 2, 16, 1 nullus perfidiae neque eruptioni. SALL. Iug. 98, 3 suis receptui. *al.*). Trin. 423 in portast -us *patri reversuro.* CIC. Flacc. 50 cui nullus esset usquam consistendi -us, *eqs.* (CAES. Gall. 7, 37, 3 Romanis in Gallia. civ. 2, 16, 2 in suis munitionibus. HIL. in psalm. 146, 12. *item cum gen. gerund.*: LIV. 22, 2, 11 medendi nec -us nec tempus erat. LVCAN. 4, 782 non arma movendi iam -us est pressis. SIL. 4, 553 nec artatis -us est in morte cadendi). LIV. 40, 25, 6 ut ne efferendi quidem signa Romanis spatium nec ad explicandam aciem -us esset (*item cum* ad *et gerund.*: ITALA Dan. 3, 38 [Wirc., Aug. epist. 111, 8] ad sacrificandum in conspectu *dei* [*gr.* τόπος τοῦ καρπῶσαι, VVLG. -us primitiarum]. VVLG. gen. 24, 23 est in domo patris tui -us ad manendum [ITALA Ambr. Abr. 1, 9, 87 -us . . . hospitio]). *al.* **b** -um dare (aliquid -i *l. 50*): PLAVT. Bacch. 84 ubi bene sit tibi -um lepidum dabo (Rud. 571 da mihi aliquid ubi condormiscam -i. CIC. Att. 9, 13, 8 ubi hortos aedificaret). Cas. 479 *v. sub c.* Poen. 661 potare, amare vult. :: -um lepidum dabo. Pseud. 570 qui in scaenam provenit . . ., novom aliquid inventum adferre addecet; si id facere nequeat, det -um illi qui queat (*recedendo ut*: TER. Haut. 586 quo . . . abeam? :: quo lubet; da illis -um. Phorm. 522 da -um melioribus. *al.; sine dat.*: STAT. silv. 2, 2, 15 perrumpunt aequora rupes; dat natura -um montique intervenit unum litus. GREG. M. dial. 2, 23 p. 115, 5 M. si quis non communicat, det -um [*syn. p. 115, 16* ut . . . exirent]. CIL XIV 4125 [*tabula lusoria*] leva te, da locu. *sim. al.*). CATO agr. 147 (= 148, 2) -us vinis ad k. Octobres primas dabitur. RHET. Her. 4, 50, 63 asturconi -us ante ostium suum detur. CIC. Verr. II 3, 75 cum . . . -us . . . ei publice, quo deverteretur, datus esset. Att. 12, 37, 4 fano. 12, 44, 2 mihi . . . -um, quem opto, ad id quod volumus dederis (LIV. 2, 14, 9 his -us ad habitandum datus, quem deinde Tuscum vicum appellarunt. FRONTIN. strat. 2, 6, 9 ad fugam. VVLG. iud. 20, 36 ad fugiendum). CAES. civ. 2, 6, 2 diductis . . . navibus et artificio gubernatorum et mobilitati navium -us dabatur (*postea*: facultatem). SALL. Iug. 38, 6 per munitionem . . . -um hostibus introeundi dedit. *al.* **c** *iuncturae variae*: PLAVT. Aul. 675 ibi (*sc. in luco*) sumam -um *auro condendo*. Cas. 478 apud . . . sodalem . . . mihi -us est paratus, . . . (479) is mihi se -um dixit dare (CAES. Gall. 1, 31, 10 quibus [*i. genti Harudum*] -us ac sedes pararentur. LIV. 42, 1, 7 ut sibi -um publice pararet ubi deverteretur. LVCAN. 7, 793 epulis). 537 meo viro qui liberum praehibet -um (Poen. 177 sibi . . ., ubi nequam faciat clam, ne quis sit arbiter. 657 sibi . . ., ubi nequam faciat. *deest* 'liber': Cas. 864/5 illi. Curc. 269 si . . . incubare velint . . ., -us non praeberi potis est in Capitolio. Merc. 543 apud me. LVCR. 1, 444 nulla potest res . . . praebere -um nisi inane vacansque. Ov. ars 3, 663 lectum . . . -umque. *al.*). Men. 669 male mi uxor sese fecisse censet, quom exclusit foras; quasi non habeam, quo intromittar, alium meliorem -um (FANN. or. frg. [3 M.] Iul. Vict. rhet. 6, 4 vos . . . in contione habituros -um. CARM. frg. Char. gramm. p. 363, 14 B. [*aevi Catulli?*] standi. CIC. Verr. II 2, 87 ubi ea poneret. *al.*). Merc. 584 invenies tu -um illi *puellae* . . ., nullum . . . praeter hunc diem apud me erit (AFRAN. com. 198 non usquequaque idoneum invenias -um, ubi . . . cum velis facias lutum [lucrum *Lipsius*]). CATO agr. 19, 1 supra foramina arborum . . . unae fibulae -um facito (45, 2 -um ne feceris, quo taleam demittas. Ov. ars 2, 210 fac in turba qua venit illa -um. met. 1, 27 in arce). RHET. Her. 4, 41, 53 cum -us idoneus *ad scelus* maxime quaeritur, tum occasio adgrediendi commoda, tempus adeundi opportunissimum (SALL. Iug. 55, 8 tempus aut -um pugnae quaerere. LIV. 1, 1, 8 condendae . . . urbi. 2, 15, 5 exilio. 8, 24, 12 insidiis. *al.*). CIC. S. Rosc. 68 tempus idoneum, -us opportune captus ad eam rem (Rab. Post. 42 castris -um c. [VARRO frg. Serv. auct. Aen. 9, 52. *al.*]. BELL. Alex. 15, 8 spectaculo. LIV. 39, 22, 6 oppido condendo). *sim. al.*

B *specialia quaedam*: **1** *pertinet ad partes corporis*: **a** *varias*: PLAVT. Curc. 387 (*verba parasiti*) reliqui in ventre cellae uni -um, ubi reliquiarum reliquias reconderem (*cf.* CIC. nat. deor. 2, 137 cibus in hoc ipso -o [*i. in iecoris porta*] in . . . venam . . . confunditur. Ov. met. 8, 842 cibus omnis in illo *Erysichthone* causa cibi est, semper . . . -us fit inanis edendo. *sim. al.*). Men. 1014 face ut oculi -us in capite appareat (*cf.* CIC. de orat. 2, 246 [*ad luscum quendam*] cenabo . . . apud te; . . . uni *oculo vel hospiti* enim -um esse video. nat. deor. 2, 140 oculi tamquam speculatores altissimum -um optinent, ex quo . . . fungantur suo munere. Ov. met. 13, 564 -a luminis. SCRIB. LARG. 27 a -o . . . propellere oculum. *sim. al.*). Most. 254 suo quique -o . . . capillus satis compositust commode? CIC. Vatin. 39 strumae . . . aliis . . . se -is conlocarunt. Tusc. 1, 19 in cerebro . . . animi esse sedem et -um (*cf.* 1, 20 *locantur partes animi.* 1, 50 qui -us *animi sit.* 1, 70 in quo . . . -o est *mens?* credo equidem in capite. LVCR. 3, 548 *mens* -o . . . fixa manet certo. AVSON. 151, 10 p. 5 P. -um mentis. *sim. al.*). LVCR. 3, 141 haec -a circum laetitiae mulcent (*respicitur pectus ut*: Ov. epist. 7, 192 [190] ille -us saevi vulnus amoris habet. ars 3, 738 hic -us . . . vulnera semper habet. SEN. dial. 4, 19, 3 cur hic . . . adsignetur irae -us. *sim. al.*). 3, 254 usque adeo ⟨ut⟩ vitae desit -us atque animai diffugiant partes (*de spatio libero ut*: Ov. met. 3, 237 -a vulneribus desunt. *aliter de ipsa particula corporis*: Ov. met. 6, 409 *in Pelopis corpore* qui -us est iuguli medius summique lacerti, defuit). Ov. met. 8, 805 ventris erat pro ventre -us *in corpore Famis* (*eundem gen. v. l. 16. 20*). 12, 483 gladio -a pervia. 13, 263 sunt . . . mihi vulnera . . . ipso pulchra -o. LIV. 4, 58, 13 quid . . . integri esset in corpore -i ad nova volnera accipienda . . . rogitantes. PAVL. FEST. p. 119 luxa membra e suis -is mota. *al.* CELS. 2, 10, 13 proximum . . . -um . . . exhausit *sanguinis detractio.* 5, 20, 1^{A} si nervosus aut musculosus is -us est (5, 26, 23^{H} *acced.* mollis. 5, 26, 30^{C}. 5, 27, 2^{A}. *non nisi* nervosus: 5, 26, 26^{B}. 5, 28, 12^{F}. 7, 5, 1^{A}. *al.*). 5, 26, 27^{C} -is cartilaginosis. *al.* *vi aucta i. q. -us iustus, vitalis* (*cf. p. 1598, 80 sqq.; fortasse e sermone techn. gladiatorum*): CIC. Sest. 80 plaga una illa extrema defuit . . .; accusa Lentidium *gladiatorem*, non percussit -um.

b *obscenas* (*sc. plur. -i vel -a praeter l. 64. 65. 79 sq.*): α *respiciuntur genitalia* (*maxime mulierum, cf.* VARRO ling. 5, 15 -i muliebres, ubi nascendi initia consistunt. PLIN. nat. 1, 11, 84 uterus. de -is. de volvis. 11, 209 quod alio nomine -os appellant, hoc in reliquis animalibus volvam. CHAR. gramm. p. 34, 16 B. hi -i muliebres ἡ μήτρα [*inter masculina semper pluralia ut*: EXC. Bob. gramm. I 548, 29 hi -i τῆς μήτρας οἱ τόποι]; *virorum l. 60; utriusque sexus l. 70 et hic illic etiam l. 71 sqq.*): ① *sine determinationibus*: CATO agr. 157, 11 si mulier eo lotio -os fovebit (*item curantur*: PLIN. nat. 26, 152 imponitur -is radix *hyoscyami.* 26, 160 callithrix fotu -is medetur. 28, 253 melle medicatis -is ante coitus. CHIRON 768 ad -a imponito *medicinam. sim. al.*). CIC. nat. deor. 2, 128 cum . . . in -is semen insedit, rapit omnem fere cibum ad sese (*item de utero*: LVCR. 4, 1242 tenue *semen* -is . . . non potis est adfigere adhaesum. 4, 1246 *crassius semen* penetrare -os . . . nequit. 4, 1266 -a sumere possunt . . . semina. 4, 1273 -is avertit seminis ictum. *sim. al.*). LVCR. 4, 1034 qui *vultus et color puellae* ciet irritans -a turgida semine multo, ut *eqs.* (*item de virorum genitalibus*: 4, 1043 *semen* in -a conveniens nervorum certa. 4, 1045 irritata tument -a semine. CANON. Turner I 1, 2 p. 112 rec. I ut nato in -is vulnere opus sit testiculos amputari). PRIAP. 3, 8 da mihi . . ., quod virgo . . . dat . . ., dum timet alterius vulnus inepta -i (*cf. 9* da pedicare). Ov. ars 2, 719 cum -a reppereris quae tangi femina gaudet *eqs.* 3, 799 infelix, cui torpet hebes -us ille, puellast, quo pariter debent femina virque frui. CELS. 2, 8, 16 -is laborat ([*Hippocr. aphor. 5, 35* ὑπὸ ὑστερικῶν]. PLAC. med. 3, 7 rec. β post partum [rec. α a quibusdam -is]. *cf.* CELS. 5, 21, 6 si concidere vitio -orum mulier solet. 5, 25, 3^{A} vitio -orum aliquo prolabitur. *sim. al.*). ARNOB. nat. 3, 9 *dei* cur insigniti sint his -is, quibus sexus se solet libidinum . . . admonitionibus recognoscere. *al.* ⓘⓘ *determinantur attributis*: VARRO ling. 5, 15 -i muliebres (*v. vol. VIII 1568, 60 sqq.*). rust. 2, 7, 8 ab -is equae nares equi tangunt (CHIRON 763 *nisi dat.*). COLVM. 6, 27, 10 detersis . . . feminae -is (8, 11, 8. SCHOL. Pers. 4, 35 f. -a vulvae sunt. *cf.* PLAC. med. 2, 1 rec. β -a mulieris [3, 5 rec. β. 3, 26 rec. β. 17, 6. 29, 13. 18. *al.*]). 6, 36, 2 cum difficulter iniecta genitalibus -is animentur semina (*v. vol. VI 2, 1814, 14 sqq.*). 8, 7, 2 ne stercore -a naturalia exulceret (CHIRON 748. *aliter de situ naturali testium*: CHIRON 474 eum testiculum susum . . . in -o n. propelles [*cf. ibid.* reducebis eum in -o *nec non* 473 qui *testis* non possit -o reverti]). APVL. Plat. 1, 16 suscipi inguinum -o *venas.* TERT. anim. 26, 2 fetus in -is matris tumultuatur. adv. Val. 7 p. 184, 18 in genitalibus vulvae -is. SER. SAMM. 688 obscaenos . . . -os. ARNOB. nat. 5, 25 pudoris -a (IVLIAN. Aug. c. Iulian. op. imperf. 5, 15 -os decoris et -os p.). CHIRON 52 *impetigo* nascitur . . . -is necessariis

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(179 [*cf. locum geminum* 364 *et Veg. mulom. 1, 7* in verendis ... partibus]). Plac. med. 2, 1 rec. α in -is inferioribus.

β respicitur anus: Sen. contr. 1, 2, 22 novimus ... maritorum abstinentiam, qui ... vicinis tamen -is ludunt *virginitati parcentes* (*postea*: statim *allatum est* Ovidianum illud 'inepta -i', *quod ad* Priap. *p. 1578, 64 citatum referri vetat Buchheit, Stud. z. Corp. Priap. 15sqq.*). Cels. 6, 18, 9^B ubi ... dura alvus eum -um laesit. Plin. nat. 28, 106 eiusdem -i pilorum cinerem (*antea*: extremam fistulam intestini *hyaenae*). Chiron 464 strepitum ab inferioribus -is reddet (*nisi leg.* interioribus *coll. loco genino 38* strepitum de interioribus reddet).

2 *pertinet ad lectos sim. epulantium, convivantium* (*cf. Marquardt-Mau 303sqq.; exempla notabiliora; v. etiam p. 1578, 18*): Plavt. Bacch. 82 quid si apud te eveniat desubito prandium ..., ubi ego tum accumbam? :: apud me ...; -us hic apud nos ... semper liber est (*v. quod sequitur p. 1577, 49, sc. vi generali potius accipiendum quam huc trahendum*). Persa 792 -us hic tuust, hic accumbe. Stich. 662 cena cocta est, -us liber datust mihi et tibi (752 date mihi -um, ubi accumbam. Itala Luc. 14, 9 [cod. e = Vvlg.] da huic -um *tuum*). Hor. epist. 1, 5, 28 -us est et pluribus umbris. Sen. contr. 9, 2, 2 meretrix uxoris -o accubuit, immo praetoris (*an ad p. 1587, 10? item abl. loci*: Petron. 38, 11 libertini -o iacet [*cf. 38, 7* in imo imus recumbit]. 65, 7 praetorio -o se posuit. Amm. 30, 1, 19 concesso ... honoratiore discubuit -o *rex*. Serv. auct. Aen. 2, 2 *Didonem* regali, non sacerdotali -o discubuisse. Regvla mag. 23, 30 [*sim.* 23, 33] sedeant suis -is tacite et manducent). Lex colleg. salut. Dian. et Antin. (CIL XIV 2112) 25 quisquis ... de -o in alium -um transierit. Itala Luc. 14, 7 (cod. e) primum -um eligebant (*gr.* τὰς πρωτοκλισίας, *Vulg.* primos accubitus). 14, 8 (*ibid.*) cum invitati fueritis ad nuptias, nolite recumbere in primum -um ([*gr.* εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, Vvlg. non discumbas in primo -o]. 14, 10 [*ibid., cf.* Vvlg.] in novissimum -um recumbe). 14, 9 (*ibid.* = Vvlg.) novissimum -um tenere. Serv. Aen. 2, 2 'toro ... ab alto' summus ... semper est pontificalis -us. Vvlg. I reg. 20, 25 (*20, 24* sedit rex ad comedendum panem) vacuus ... apparuit -us David (*eadem* 20, 27).

3 *pertinet ad sedilia sim. spectatorum*: **a** *vario usu*: Plavt. Poen. 23 servi ne obsideant *in theatro*, liberis ut sit -us. Ter. Hec. 41 cum ... rumor venit datum iri gladiatores ..., pugnant de -o. Cic. Mur. 67 si gladiatoribus vulgo -us tributim et item prandia si vulgo essent data (72 ut -us et in circo et in foro daretur amicis et tribulibus. 73 tribulibus suis. *ibid.* -um ad spectandum dare. Cato 63 [*postea*: sessum recepisse]. Att. 2, 1, 5 Siculis -um gladiatoribus dare. CIL I^2 1632. Liv. 2, 31, 3 -us in circo ... ad spectaculum datus *dictatori*, sella eo -o curulis posita [*de eadem re* CIL I^2 1 p. 189 n. 5 sellae curulis -us ... spectandi causa datus est]. *al., adde l. 52sqq.*). Phil. 9, 16 circum ... eam statuam -um ludis gladiatoribusque liberos *Sulpici* ... quoque versus pedes quinque habere (Sen. benef. 7, 12, 4 in equestribus. *ibid.* si plena sunt equestria, et iure habeo -um illic ... et non habeo, quia ab iis, cum quibus mihi ius -i commune est, occupatus est). fin. 3, 67 theatrum cum commune sit, recte tamen dici potest eius esse eum -um, quem quisque occuparit (Sen. benef. 7, 12, 3 meus fit proprius -us, quem occupavi. 7, 12, 4. CIL IV 1097 [*in amphitheatro repertum ut* 1097a]. Svet. Cal. 26, 4). Lex Vrson. (CIL I^2 594) 125, 11 quicumque -us ludis decurionibus datus atsignatus relictusve erit (125, 21 relictusve. 126, 32 dato distribuito atsignato. 33. 39 neve -um attribuito. 42 attributusve). 125, 12 ex quo -o decuriones ludos spectare o(portebit). 125, 21 ne quis ... in eo -o sedeto neve (22) quis alium in ea -a sessum ducito (127, 11). Lex. pag. Herculan. (CIL I^2 682) utei ... ei conlegio ... -us in teatro esset. Ov. am. 3, 2, 20 cogit nos linea iungi: haec in lege -i commoda circus habet (*cf.* ars 1, 142 tibi tangendast lege puella -i. fast. 4, 378 quidam ... senior continuusque -o. Pont. 2, 4, 20 viderunt ... nos iunctis curva theatra -is). Vitr. 7 praef. 5 quemadmodum fuerat -us ei designatus *inter iudices litteratos*. Vell. 2, 32, 3 equitibus in theatro -a restituit. Val. Max. 4, 5, 1 transire ... in -um dignitati suae debitum (Svet. Aug. 43, 5. Claud. 25, 4 *Germani* in popularia deducti ... ad eadem [*i. senatorum*] -a ... transierant). 4, 5 ext. 2 sedem ... honoratissimo -o dederunt. *al.* *in iudicio*: Cic. Brut. 290 volo hoc oratori contingat ut, cum auditum sit eum esse dicturum, -us in subselliis occupetur ..., gratiosi scribae sint in dando et cedendo -o *eqs.*

b *accedunt attributa indicantia*: *cuius sit -us*: Cic. Cluent. 132 Popilium ... in senatum non legit, -um quidem senatorium ludis ... reliquit (Lex Iul. munic. [CIL I^2 593] 138 neve quis eorum ... in -o s. decurionum conscriptorum sedeto. Liv. 34, 44, 5). Att. 2, 1, 5 (*loq. Clodius*) quae *Clodia consulis uxor* tantum habeat consularis -i, unum mihi solum pedem dat. Tac. ann. 2, 83, 1 sedes curules sacerdotum Augustalium -is *Germanico defuncto decretae* (Inscr. Röm. Limes in Österr. 17, 1933, 36 [*Carnunti in amphitheatro*] -a A.). CIL II 6283 ⟨lo⟩c(us) ordin(is) ... et Iuli *eqs.* (*in amphitheatro repertum ut*: VI 32102 Vindici Antipatri. VIII 25634 Hadriani Aug(usti). XIII 1052 hic loc(us) lor(ariorum). *sim. al.*). *ad quid spectet -us*: Cic. Mur. 73 -um suum gladiatorium concessit huic *virgo Vestalis* (*cf.* Mart. 5, 23, 2 iura theatralis ... -i). Val. Max. 4, 4, 8 in ... circo maximo ... spectaculi -us *eis erat* (Ivst. 43, 5, 10 CIL II 3364. *cf. l. 41*). 4, 5, 1 promiscuus senatui et populo spectandorum ludorum -us erat (*cf. l. 39. 42 et* Ascon. Corn. p. 56, 7 spectandi).

4 *pertinet ad sepulcra*: **a** *usu communi* (*sc. praevalente plus minusve notione originaria*): CIL I^2 834 -us monumento, quo ipse postereique eius inferrentur, publice datus est (III 12287. X 1019 [*Pompeiis*] huic p. -us d. 7399. XI 5029 -us sepulturae. *al.*). 1225 -um sepulchr(i) ... de sua pequnia conlegio anulario dedit (2519 locu(m) s. emendo aedificando curaverunt. Inscr. Epigraphica 34, 1972, 114 [*a. 47 a. Chr.*] s. -us emptus. Pompon. dig. 19, 1, 6, 3 Vlp. dig. 11, 7, 10. CIL VI 2204 -us s. continet per cippos dispositos iuger(a) quattuor. 38770 XIV 4011. *al.*). 1234 P. Aiedi Truphonis; -um sibi et sueis (*si ita recte distinximus, accedit dat. hominis sepulti ut*: V 2926 l(ocus) s(epulturae) C. Cervenio. Inscr. christ. Diehl 3513B. *al.; cf.* CIL VI 2332 Lali ... cineribus -us. XI 5563 post cippum ossuis -us). 1317 A. Hostili A. f(ilii) l(ocus) q(uadratus) p(edes) XIIX (*item cum gen. hominis sepulti*: 1914 V 2683. 8678. 8679. IX 4673 loc(us) cultorum Herculis. Inscr. christ. Diehl 1241 -us Marcelli subd(iaconi). *et saepissime, maxime apud Christianos*). 2123, 4 municipibus ... ⟨lo⟩ca sepultura⟨e⟩ s(ua) p(ecunia) dat extra au⟨ct⟩orateis et quei sibei ⟨la⟩queo manu(m) attulissent *eqs.* (Liv. 6, 36, 11 Val. Max. 2, 6, 7. 5, 1, 10 Qvint. decl. 274 p. 122, 8. *et saepissime, sc. maxime in titulis, e. g.* III 11485 V 884. 3351 IX 2044. *cf.* Svet. Tib. 1, 1 -um ... sibi ad sepulturam ... publice accepit. Vvlg. Ier. 19, 11 quod non sit alius -us ad sepeliendum. CIL V 81 lo⟨cu⟩m cum sepultura dedit. IX 5570 -a sepultur⟨i⟩s in fronte p(edes) CC *eqs.*). 2123, 15 in quibus -eis nemo humatus erit, qui volet *eqs.* (*v. vol. VI 3, 3120, 55sqq.*). *et al. in inscriptionibus liberae rei publicae.* Gall. Fest. p. 339 ⟨sepu⟩lchrum est ... ⟨-us, in quo⟩ mortuus sepultus est. Epiced. Drusi 68 condidit Agrippam quo te, Marcelle, sepulcro, et cepit generos iam -us ille duos. Aristo Vlp. dig. 11, 7, 2 pr. -um, in quo servus sepultus est, religiosum esse (Cels. Vlp. dig. 11, 7, 2, 5 non totus, qui sepulturae destinatus est, -us religiosus fit, sed quatenus corpus humatum est. *et saepe in sermone iuris. in titulis*: CIL X 2015 ab hoc -o sacro et r. XIV 2147 Inscr. christ. Diehl 1719. *adde l. 59*). Arnob. nat. 5, 28 funeris (*cf.* CIL XIV 914 l(ocus) d(atus) funeri C. Domiti Primi). CE 193 custos sepulchri ... Priapus ego sum; mortis et vitai -us. CIL II 3069 h(ic) l(ocus) h(eredem) n(on) s(equetur) (V 290. 2681. 2923. VI 35438 huic -o dolus malus abesto; cum quandoque defuncta fuero h. meum s. XI 142. *al.*). 4495 l(ocus) d(atus) d(ecreto) d(ecurionum) (*iisdem litteris singularibus passim, e. g.* V 34. 6788. 7608. *plus minusve perscribitur*: VI 7297 loc. d. dec. decu. XI 6052 -us plebi dat. dec. dec. XIV 2469 -us datus ex decreto decurionum Castrimoenensium. *al.*). 5919 ex hoc -o usque ad vias publicas monimenti -us est (III 3885 l(ocus) m(onumenti). 3886. 5000. V 675. 2002 -um sepulturae et m. [XIII 2124 -um m. sepulturaeque. *huc fortasse*: V 1949 l. s. m.]. *et passim. cf. supra l. 1 et* V 2915 hunc -um monimentumque diis manibus do legoque. VI 13618 hoc monumentum sive -um si quis vendere ... voluerit. VI 24528 -us monumento donatus a patrono. *et al. sim.*). V 1880 si quis voluerit ... in eo -o poni, *dabit multam* (VI 3495. Inscr. christ. Diehl 3505 -us, in quo positus est Epifanius. 3523. *et saepe in titulis christianis*). VI 17780 emerunt -um ollarum XV (33412^a ⟨o⟩llae -um habet a patron(o). 37422 clienti -um ollae donavit. X 2346. 6607. *cf.* VI 27034 -um et ollas [29569. 37790]). *et saepissime, sc. maxime in inscriptionibus, quas congessit Raoss, Diz. epigr. IV 1508sqq. 1786sqq.*

b *usu deflexo significat ipsum sepulcrum, loculum sim.* (*exempla pauca certiora, dubia ad a relegavimus*): *α generatim*: CIL III 3097 Corellius Treptus -um costituit. 14330 locu(m) f(ecit) (V 3395 -a duo v(ivus) f. 3660. VI 2183 fecit ... -a singula sepulturae causa. Inscr. christ. Diehl 3801 fecerunt sibi -um bisomum [3801 A.B 3802. *al. in titulis christianis. cf.* 3815 locus Eracli; bescandente, *i.* biscandentem *q. e. bipertitum*, se vivo fecit. 3816 trisomu(m)]. *al.*). VI 10411 -um sepulturae corporum extruxi, cui -o religioso accedere volo omne aedificium adiacens (Epist. quinquennal. [CIL VI 33840] 12 ne ampliorem -um memoriae extruat). 25938 -a sarcofagi dua, quae tab⟨ulis⟩ marmoreis operta sunt. 29692 -um cludendum curavit ... amicus (Inscr. christ. Diehl 3532 [*a. 415*] clusit -um parentum ... Nice filia, quae deposita est *eqs.* 3533 Caelidonius hic dormit ...; -a quae ipse clusit *sc. postremus accedens*). VIII 21014 (*a. 342*) ita -us sorori fuerat conlocatus, ut, cum tempus aliis venisset, -a pararentur ita, ut destructo -o et receptis tam marito quam uxore -us, qui fuerat solutus, rursus concluderetur. Inscr. christ. Diehl 841 (*a. 584*) -us Bonifatiae, quem comparabit ... sub illa biro condicionem, ut hoc eorum non bioletur sepulcrum. 2907 (*a. 394*) -um a fundamentibus marmore ... adornavit. 3860 (*a. 613*) qui eum -um ... aperuerit. *al.* *de feretro ut videtur*: Itala Luc. 7, 14 (cod. ff^2) *Iesus* tetigit -um *iuvenis mortui* (*graec. et Vulg. v. p. 1569, 4*). *β speciatim de sanctorum memoriis*: Avg. civ. 1, 1 p. 4, 20 D. an non ... Romani Christi nomini infesti sunt ...? testantur hoc martyrum -a et basilicae apostolorum (1, 34 p. 50, 31 ut ... in -is m. ... hostiles manus evaderetis. 5, 23 p. 235, 22. 8, 27 p. 366, 25. 22, 8 p. 581, 19. *al.*). 22, 8 p. 580, 5 -i sancti cancellos, ubi martyrium erat (*579, 30*: memoriam). c. Faust. 20, 21 p. 562, 13 (*l. 12* in memoriis martyrum) in -is sanctorum corporum adsistens altari. Svlp. Sev. dial. 1, 3, 2 -a visitare sanctorum et praecipue ad sepulchrum Cypriani martyris adorare (Ennod. epist. 3, 7 ut pro me per omnia s. -a vota facias. Inscr. christ. Diehl 2164 [*tabula in cryptis sanctorum Felicis et Fortunati reperta*] i(n) hoc s. -o requiescit. 2483 [= CE 1621] -a s. ... et oracionem studuit. *al.; cf.* Avg. c. Faust. *supra*). Pass. Petr. Paul. long. 66 ibi

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(*in catacumba*) custodita sunt corpora, quousque fabricarentur -a, in quibus fuerunt posita corpora eorum (*gr.* τὸν τόπον, ἐν ᾧ). GREG. M. epist. 11, 5 religiosa devotione terrena sanctorum honoribus -a construitis. INSCR. christ. Diehl 2025 (= CE 1427), 2 membra sacerdotum, quae ornat -us iste, duorum (*l. 5* fratribus hoc sanctis ponens altare). *sim. al.*

5 *pertinet ad* f u n d o s *vel eorum partes* (*exempla selecta. cf. veriloquia vocis q. e.* locuples *p. 1569, 47 sqq.*): **a** *in definitionibus iurisconsultorum*: FLORENT. dig. 50, 16, 211 -us ... sine aedificio ... rure ager appellatur. VLP. dig. 50, 16, 27 pr. ager est -us qui sine villa est. 50, 16, 60 pr. -us est non fundus, sed portio aliqua fundi, fundus autem integrum aliquid est ...; opinio nostra et constitutio -um a fundo separat, ut et modicus -us possit fundus dici ...; non ... magnitudo -um a fundo separat, sed nostra affectatio ...; necnon et fundus -us constitui potest, nam si eum alii adiunxerimus fundo, -us fundi efficietur. (1) -i appellationem non solum ad rustica, verum ad urbana quoque praedia pertinere Labeo scribit. (2) sed fundus quidem suos habet fines, -us vero latere potest, quatenus determinetur et definiatur. **b** *exempla usum illustrantia*: LEX agr. (CIL I² 583) 2 ⟨quem quisque ...⟩ a g r u m -um sumpsit reliquitve (*asyndeton ut 3 et deinceps passim* [*accedit* aedificium: 6. 7. 8. 9 a. -um aedificium possesionem. *al.*]. EDICT. imp. Aug. de aq. Venafr. [CIL X 4842] 15 qui -us ager in fundo ... est. *aliter iunguntur: ibid.* 31 agri -ive. DONATIO Monim. [CIL VI 10231] 1 -us sive is ager est *eqs.* X 3334, 2 sive is -us ager est. TAB. aliment. Vel. [CIL XI 1147] 4, 43 fundus ... cum ... -o agri Nasulliani. *al.*). CIC. Caecin. 22 (*antea*: eius ... fundi extremam partem oleae definiunt) ingrediens intra finem eius -i, quem oleae terminabant. COLVM. 3, 1, 6 dominus -i. FRONTIN. grom. p. 4, 2 materiae controversiarum sunt duae, f i n e s et -us (4, 8 FRONTIN. [?]grom. p. 26, 13 HYG. grom. p. 87, 1. *al.; cf. l. 27*). p. 8, 21 -a ... subsiciva concessa. 9, 3 sqq. de -is relictis et extra clusis controversia est in agris adsignatis; relicta autem -a sunt, quae ... limites non acceperunt; *eqs.* POMPON. dig. 8, 3, 22 quae -a eius f u n d i ... vineis vacua fuerint (VLP. dig. 8, 5, 2, 2. 50, 16, 60 pr. *al.; cf.* POMPON. dig. 41, 2, 26 -us certus ex fundo ... possideri ... potest. GAIVS dig. 41, 3, 38 fundi -ive furtum. *sim. al.; v. etiam vol. VI 1, 1577, 3*). *al.; ceterum v. e. g. Raoss, Diz. epigr. IV 1499 sqq. 1716 sqq.*

6 *pertinet ad* a e d e s, *habitacula sim. vel partes earum* (*exempla selecta. cf. etiam p. 1580, 73 sqq.*): S. C. de Ascl. (CIL I² 588) 8 -um l a u t i a que q(uaestorem) urb(anum) eis locare mitte⟨reque i⟩uber⟨ent⟩ (*v. p. 1068, 3 sqq.*). CIC. Att. 4, 19, 2 *Dionysio* non modo servavi, sed etiam a e d i f i c a v i -um (*at area aedificio explenda intellegitur vol. I 925, 81.* VITR. 6, 5, 1 animadvertendum est quibus rationibus privatis aedificiis propria -a patribus familiarum et quemadmodum communia cum extraneis aedificari debeant [*postea afferuntur inter propria* cubicula, triclinia, balneae, *inter communia* vestibula, cava aedium, peristylia]. *ceterum v. vol. I 925, 9 sqq.*). CIC. fil. Cic. fam. 16, 21, 5 huic *Bruttio* ... -um in proximo c o n d u x i (VARRO rust. 3, 4, 2 *respiciuntur ornithones.* PETRON. 81, 1 -um ... secretum). VARRO rust. 3, 5, 3 tantum -um luminis habere oportet, ut aves videre possint, ubi adsidant (*item de aviariis*: 3, 7, 2 *columbae* incedunt in -um unum, quod ... vocant peristerona *eqs.* 3, 7, 3 peristeron fit ... camara tectus, uno ostio ..., fenestris ..., ut -us omnis sit inlustris [*cf.* COLVM. 8, 3, 4 ut inlustria sint -a]. 3, 8, 1. 3, 9, 19 *gallinas* includunt in -um tepidum et angustum et tenebricosum [*de eodem* COLVM. 8, 7, 1]. COLVM. 8, 8, 3. *al.; v. etiam l. 47*). NEP. praef. 6 mater familias primum -um tenet aedium (*opp.* in interiore parte aedium). PAVL. FEST. p. 38 conclavia dicuntur -a, quae una clave clauduntur (*cf.* SCHOL. Ter. p. 124, 24 'conclave' -um secretum dicit in domo). TAC. hist. 3, 84, 4 *Vitellium* terret solitudo et tacentes -i *Palatii deserti.* ann. 14, 5, 1 ruere tectum -i multo plumbo grave. PLIN. epist. 6, 20, 14 nox ..., qualis in -is clausis lumine extincto. ITALA Is. 54, 2 (Aug. civ. 18, 29) dilata -um tabernaculi tui (VVLG. tentorii). VVLG. Ezech. 43, 21 combures illum *vitulum* in separato -o domus extra sanctuarium. AVG. civ. 18, 48 p. 332, 8 D. illo -o (*i. templo*) instaurato. COD. Theod. 15, 1, 52 reditus ... -orum (*antea*: domus cum officinis). CAEL. AVR. acut. 1, 9, 58 sq. curationibus ... -us aptandus est, iacere oportet phreneticos in -o omni ex parte devio ..., fenestris ... altioribus luminato ...; (59) parvus ... si fuerit atque humilis tecto *eqs.* SCHOL. Ter. p. 138, 30 'in gynaeceum' ad -um mulierum. CASSIOD. hist. 4, 25, 9 in -o exteriore ..., in interiore cubiculo (*Theodoret. 2, 9, 5* ἐν τῷ προδόμῳ). 9, 8, 1 in parvo oratorio sacra celebrabat, cui -o *eqs.* (*Socrat. 5, 7* ᾧτινι). REGVLA mag. 54, 4 silentium -i sancti *i. oratorii. al.*

7 *pertinet ad* o p p i d a, c i v i t a t e s, *vicos sim.*: **a** *distinguuntur voces affines* (*hic illic -us potius regionem, territorium significare videtur*): CIC. Att. 7, 3, 10 *cum 'in Piraeea' scripserim*, non ... hoc (*sc.* in) ut o p p i d o praeposui sed ut -o (*ibid. iterum.* GELL. 16, 19, 3 *Arion* -o et oppido Methymnaeus, terra atque insula omni Lesbius fuit [*sec. Herod. 1, 23, ubi* Μηθυμναῖον *tantum*]. VVLG. Esth. 4, 3 in omnibus ... provinciis, oppidis ac -is. 9, 2 per singulas civitates, oppida et -a). LEX Rubr. (CIL I² 592) 1, 42 utei ... municipium c o l o n i a -us in eo iudicio ... includ⟨a⟩ntur ([*2, 2 sq. 26. 56. 58 enumerari videntur -i singuli*: o(ppido) m(unicipio) c(olonia) p(raefectura) f(oro) v(eico) c(onciliabulo) c(astello) t(erritorio)ve]. LEX Vrson. [CIL I² 594] 65, 22 sacra, quae in colon(ia) aliove quo -o colonorum nomine fia⟨n⟩t [*item* 65, 27. 69, 4. 70, 18]). COD. Theod. 5, 18 (16), 1, 4 in u r b i b u s vel in quibuscumque -is (16, 5, 12. 13. 16, 10, 4 NOVELL. Valent. 24 pr.). 10, 2, 1 in Augustensi Suitranea c i v i t a t e ... vel aliis in -is (COD. Iust. 1, 12, 5 [*a. 451*] c. vel vici vel ... -i. 1, 27, 2, 7. 13. *al.* CANON. Turner I 1, 2 p. 138 rec. I *al.* in quibusdam -is et c. [*gr. Mansi 2,676ᴰ* τόποις καὶ πόλεσι]. *cf. p. 1581, 78*). 16, 2, 33 *in* v i c i s ... vel quibuslibet -is (*v. l. 3.*).

b *exempla* v a r i a (*sc. pauca notabiliora. nomina propria per adi. vel subst. indicata v. p. 1603, 6. 43. 1604, 36*): LEX de flam. Narbon. (CIL XII 6038) 22 quo -o conciliu⟨m provinciae habendum sit⟩: qui in concilium provinciae convenerint N⟨arbonem, ibi id habento⟩. INSCR. Epigraphica 5/6, 1943/4, 132 n. 1924 (*s. I*) *si liberti* volunt ... utroque -o munere fungi, id est et in eo, in quo coop⟨t⟩ati sunt, ⟨e⟩t in eo, ex quo patroni eorum oriundi sunt (*cf.* PAVL. dig. 50, 1, 22, 2 municipes sunt liberti et in eo -o, ubi ipsi domicilium ... ⟨con⟩tulerunt *eqs.*). TAC. Agr. 4, 2 Massiliam ... -um Graeca comitate et provinciali parsimonia mixtum. hist. 1, 67, 2 longa pace in modum municipii exstructus -us. TAB. aliment. Vel. (CIL XI 1147) 1, 69 obligare fundos II, Antonianum et Cornelianum, qui sunt in Veleiate pag(o) Albense vico Seceniae ..., item fundos II Albonianos Vibullianos -o s(upra) s(cripto) (1, 70. 72 *bis. al. ibidem*). TRAIAN. Plin. epist. 10, 80 *homines quosdam* in curiam ... -i cuiusque non existimo legi posse (*antea*: in senatum cuiusque civitatis). POMPON. dig. 50, 16, 239, 8 magistratus eius -i (*antea*: cuiusque civitatis). VLP. dig. 5, 1, 2, 3 Romae vel alio -o, ubi provocatio exercetur. CIL IX 3314, 13 (*a. 271*) *L. Vibius Severus* primus huic -o (*i. vel Secenario vel Superaequo*) venationem edidit, deinceps ludos sol⟨l⟩emnes. PEREGR. Aeth. 12, 7 episcopus -i ipsius, id est de Segor. VVLG. iud. 14, 11 c i v e s -i illius, *i. Thamnata Philistinorum oppidi* (EVGIPP. Sev. 11, 2 Marciani ... civis eiusdem -i [*antea*: in castellum]. VITA Caes. Arel. 1, 17 sive -i c. sive etiam extraneos). DIDASC. apost. 29, 23 si ... alius quis ... supervenerit honorabilior ..., aut ⟨peregrinus aut⟩ de ipso -o (*Const. apost. 2, 58, 4* ἐγχώριος. *restituitur sec.* 30, 7 si ... egenus ..., sive de -o sive peregrinus supervenerit). COD. Theod. 13, 5, 34 una cum municipibus et corporatis eiusdem -i. GREG. TVR. Franc. 3, 19 ut situm -i Divionensis ... huic inseram lectione; est autem castrum ...; qui cur non civitas dicta sit, ignoro. GREG. M. epist. 9, 138 habitatorum -i illius (*i. Arimini*) precibus permoti. EVGIPP. Sev. 15, 1 -i eius mansores (*antea*: Quintanis ... municipium). 22, 2 -is mercimonia providere (*syn.* oppidum, castellum. *ibid.* 3 huic -o). CIL X 1201, 4 cuidam prin(cipi) -i ... ob eius ... beneficia, quae circa cives suos exhibere dignatur, universus populus Abellanus. INSCR. Année épigr. 1960 n. 333 *quidam* natus vico Ramid⟨ava⟩; ... *uxor* nata -o e⟨odem⟩. *de ipsis* i n c o l i s: IVV. 15, 37 inter finitimos ... antiqua simultas ardet adhuc Ombos et Tentyra; summus utrimque ... furor ..., quod numina vicinorum odit uterque -us. EVSEB. EMES. serm. 19, 11 (*antea*: et Daniel a leonibus et tres pueri a flamma ... salvati sunt ... propter infirmitatem illorum qui adoraverunt imaginem) *etiam apud christianos* mirabilia facta sunt in languentibus -is: quidam a feris salvati sunt, quia languebant -a, a quibus et passio martyrum agitabatur, alii ab igne liberati sunt (*vix recte explicatur supra p. 922, 25*).

8 *in* a s t r o l o g i a *pertinet ad* d u o d e c i m *-a, quae* z o d i a c u m *aequis ab horoscopo incipientibus partibus* d i v i d u n t (*a Manilio appellantur etiam* sedes, partes, templa *e. g. 2, 867. 912. 959*): MANIL. 2, 857 omne ... signum ... partibus inficitur mundi; -us imperat astris et dotes noxamque facit *eqs.* 2, 899. 2, 909 'deus' ille -us (*sc. nonus*) ... dicitur. 2, 927 nomen erit Fortuna -o *decimo.* 2, 948. 2, 962 *planetae* varias ... -orum efficiunt vires. 2, 966 notasse effectusque -i per se cuiusque deosque. 3, 608 quem ... -um superat nascens horoscopus (*i. secundus -us*), ille *dat vitam 42 annorum.* FIRM. math. 2, 15, 1 in genituris cardines sunt quattuor, ortus, occasus, medium caelum, imum caelum, quae -a *eqs.* 2, 16, 1 post hos quattuor cardines ... alia sunt in genituris -a, quae sequentem et secundam habent potestatem, id est Dea, Deus, Bona fortuna ac Bonus daemon. 2, 17 residua quattuor -a pigra et deiecta esse dicuntur. 2, 18, 1 specialiter nunc duodecim -orum significationes explicare debemus ...: (2) primus est -us [id est] illa pars, in qua horoscopus est constitutus; in hoc -o vita hominum et spiritus continetur *eqs.* 2, 20, 2 his itaque nominibus haec -a appellari conveniet: vita, spes, Dea vel fratres, parentes, filii, valitudo, coniunx, mors, Deus, medium caelum, Bonus daemon, Malus daemon; per haec nomina et per haec -a totius genituræ substantia quaeritur. *et passim apud eundem* (*iuncturas digesserunt Kroll-Skutsch-Ziegler in indice editionis vol. II p. 374 sqq.*). *in circulo* s o r t i u m *humanarum* (*partitio initium sumit a sorte Fortunae; ad rem v. Housman, Manil. 3, p. V sqq.*): MANIL. 3, 78 horum operum sortes ad singula signa locavit, non ut in aeterna caeli statione manerent et cunctos hominum pariter traherentur in ortus ex isdem repetita -is, sed tempore sedes nascentum acciperent proprias. 3, 102 (*96* Fortunae sors prima data est) post hinc militiae -us est ...; (*105*) tertia ad urbanos statio est numeranda labores. 3, 131 nonus -us occupat omnem gnatorum sortem. 3, 171 si sua quemque voles revocare ad signa laborem, Fortunae conquire -um ..., quae primum est aerumnosis pars dicta sub athlis. 3, 201 hunc Fortuna -um teneat subeuntibus athlis *ceteris.*

C *coniungitur fere* a b u n d a n t e r *cum aliis subst. -um apertius significantibus* (*cf. Löfstedt, Peregr. Aeth. 144 sq.*): 1 *cum* g e n. *subst.* (*dedimus certiora*): PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 2, 467 ut ... transirent ... in proximae -um paludis (*gr.* εἰς τὸ ἄλσος; *cf. 2, 471* in paludem, *gr.* ἀνὰ τὸ ἄλσος). ROMVL. fab. 59, 7 rec. vet. ad -um mausolei ([*ibid. 1* ad

[Kuhlmann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

mausoleum *ut rec. gall. 59, 1. 6*]. *cf.* FAVST. REI. symb. 2 [Caspari Anecd. p. 332, 22] quomodo potuit includere -us tumuli, quem tenere non potuit carcer inferni?). AVELL. p. 8, 4 stans in -o sacrarii (*cf. 8, 8* antequam intraret ecclesiam). p. 29, 24 in -o presbyterii *sanctum virum sepelivit.* FAVST. REI. spir. 2, 1 p. 132, 26 spiritalium nequitiarum dolosa subtilitas illa membrorum -a suo turbat incursu, quae interdum vino nimio ... fatigantur. VEREC. in cant. 9, 27 acervus est, non domus vel habitaculi (habitandi *Pitra vix recte*) -us (*cf. Kullendorff, Textkr. Beitr. 145*). CASSIOD. hist. 6, 46, 4 pergebat per solitudinis -a (*Theodoret. 3, 25, 3 τὴν ἔρημον tantum*). 7, 16, 4 (*antea*: ut ad Zeuma navigaret) pervenit ad Zeumatis -um (*Theodoret. 4, 14, 3 τὸ Ζεῦγμα κατέλαβεν*). IOS. antiq. 1, 226 cum iam circa -um montis essent (*gr. κάτοπτον ἦν αὐτῷ τὸ ὄρος*). VEN. FORT. vita Germ. 18, 56 cuius -a maxillarum sancto perunguens oleo. vita Pat. 11, 34 puellae *mutae* labiorum -a manu contrectans. REGVLA mag. 54, 4 sancti oratorii -us. VITA Roman. rec. (BHL 7306) 5 p. 180, 9 -um castri, cuius vocabulum est *eqs.* (9 p. 184, 6). 2 *cum subst. eodem casu appositis*: ITIN. Anton. Plac. rec. A 37 venimus ad -um ad speluncam (ad -um speluncae *G; omittunt* ad -um *Br et rec. B*). 41 descendimus ... ad -um ad LXXII palmas et XII fontes (*rec. B* venimus ... a⟨d⟩ septuaginta duas palmas *eqs.*). *ibid.* venimus ad -um ad ripam (*rec. B* venimus ad -um *tantum*).

II *incorporaliter*: A *pertinet ad -os singulos definitos, situm cuiuslibet rei vel animantis indicantes*: 1 *vario respectu*: a *in quibuslibet iuncturis*: α *in universum, sc. sublucente saepe vi imaginis* (*exempla selecta*): PLAVT. Epid. 527 id ego experior, cui multa in unum -um confluunt, quae meum pectus pulsant (IVVENT. com. 3 gaudia sua si omnes homines conferant u. in -um [CIC. inv. 2, 99 exempla. Verr. II 1, 21 scelera *eqs.* Tusc. 2, 30 omnia]. RHET. Her. 4, 40, 52 res ... dispersae coguntur in u. -um [4, 40, 53 CIC. inv. 1, 98. 2, 4. 32]. CIC. inv. 1, 59 u. in -um cum conduxerit breviter [2, 6]. *sim. al.*). RHET. Her. 4, 41, 53 ex his in uno -o collocatis *indiciis* certam sumere scientiam (*item* in *cum abl.*: CIC. de orat. 3, 157 [*nisi spurium*] verbum in alieno -o tamquam in suo positum *translatione*. SEN. Thy. 493 tuto in -o versantur odia. epist. 82, 5 in insuperabili -o stat animus *eqs.* TERT. apol. 39, 12 omnia indiscreta sunt apud nos praeter uxores; in isto -o consortium solvimus. *al.*). CIC. de orat. 3, 165 verecunda esse debet translatio ut deducta esse in alienum -um, non inrupisse ... videatur (*item* in *cum acc.*: leg. 1, 17 ut hoc civile *ius* ... in parvum quendam ... -um concludatur. Tusc. 4, 78 dissipatas animi partes rursum in suum -um cogere. *al.; adde l. 26sqq.*). off. 1, 142 sic definitur a Stoicis, ut modestia sit scientia rerum earum, quae agentur aut dicentur, -o suo collocandarum ...; ordinem sic definiunt: compositionem rerum aptis et accommodatis -is (*item abl. solo*: fam. 2, 5, 1 excelso et inlustri -o sita ... laus. SEN. benef. 1, 10, 3 non expectant uno -o vitia, sed ... tumultuantur. epist. 94, 29 quaedam diversis -is iacent sparsa *in anima. al.; cf.* TAC. ann. 4, 4, 1 quamquam arduum sit eodem -i potentiam et concordiam esse). SEN. dial. 2, 19, 3 adsignatum a natura -um tuere; quaeris quis hic sit -us? viri. 6, 16, 8 has ... filias ... in eius vicem substitue et vacantem -um exple. rem. fort. 1, 2 timores habent aliquem post se -um; mors omnia abscidit. TAC. ann. 3, 8, 2 si vera forent quae iacerentur, praecipuum in dolore suum -um *esse* respondit. PRVD. c. Symm. 2, 1117 perspice, nonne vacat meriti -us iste paterni, quem tibi supplendum ... servavit *pater.* GREG. M. moral. 3, 43 (*ad* VVLG. Iob 2, 11 venerunt ... de -o suo) haereticorum ... -us ... superbia est ...; ita namque malorum -us superbia, sicut est e contra humilitas -us bonorum. 4, 67 deus ... qui sine situ omnia continet, nobis ad se venientibus -us non localis manet (*in theologia ut* 8, 35. 19, 5). *al.*

β *respicitur status, condicio*: (I) in -um (in id ... -i TER. Phorm. 979. *accedit saepe enunt. fin.*): PLAVT. Bacch. 606 in eum [nunc] haec revenit res -um, ut quid consili dem ... nesciam. Mil. 702 si ... amiseris libertatem, haud facile in eundem rusum restitues -um (TER. Hec. 21 poetam. CIC. Att. 2, 23, 2 Sampsiceramum ... in eum ..., ex quo decidit. SEN. dial. 12 [11], 9, 2 in quo fuerat antequam nasceretur. 12 [11], 13, 1 in suum -um [IREN. 2, 20, 2 = 2, 32, 1 H. HIER. epist. 11, 4. *al.*]). TER. Haut. 359 in eum iam res rediit -um, ut *eqs.* (Ad. 272 nos). Phorm. 175 in eum incidi infelix -um, ut *eqs.* 979 in id redactus sum -i, ut *eqs.* RHET. Her. 2, 14, 21 vitari, ne in eum -um veniretur (2, 25, 40 ut in hunc -um res veniret [CIC. ad Brut. 2, 5, 2 = 9, 5, 2 Sj. ut]. CAES. Gall. 6, 43, 4 ventum est, *ut*). CIC. S. Rosc. 153 quem in -um rem publicam perventuram. div. in Caec. 4 in eum me -um adduci, ut *eqs.* (fam. 5, 21, 3 res [ad Brut. 1, 1, 2 = 9, 6, 1 Sj.]). Verr. II 1, 81 in eum -um progressuros fuisse, ut *eqs.* (LENT. epist. Cic. Catil. 3, 12 cogita, quem in -um sis progressus [*Sall. Catil. 44, 5* in quanta calamitate sis]). Sull. 44 in eum -um te deducas, ut *eqs.* (Att. 2, 24, 2 rem. fam. 4, 2, 3 res deducta [16, 12, 1. BELL. Hisp. 29, 5 res fortunaeque]). SEN. benef. 5, 16, 2 repositam in priorem -um fortunam suam. (II) in -o: esse: PLAVT. Bacch. 1039 si ego in istoc sim -o, dem potius aurum quam illum *filium* corrumpi sinam. Epid. 81 quo in -o haec res sit, vides (*eadem fere* TER. Phorm. 446. *cf.* 473 loquere ..., quonam in -o sunt res et fortunae meae? CAES. Gall. 2, 26, 5 cum ..., quo in -o res esset ..., cognovissent). Pseud. 1052 mi animus in tuto -o est. CATO or. inc. frg. 1 (236 M.) si vos in eo -o essetis, quid aliud fecissetis? (RHET. Her. 2, 14, 22. LIV. 7, 35, 7 res ..., ut. SEN. contr. 1, 4, 6 quasi). SEN. Oed. 834 tuto movetur quidquid extremo in -o est (*opp.* felicem statum). Phoen. 629 fortuna belli semper ancipiti in -o est. *iuncturae variae*: ENN. scaen. 228 plebes in hoc regi antistat -o: licet lacrimare plebi. TER. Andr. 718 virum in quovis -o paratum. QVADRIG. hist. 72 in eo -o populus murmurari coepit. IVST. 22, 5, 3 quo in -o Syracusae positae sint *eqs.* COD. Theod. 5, 1, 9 pr. reprimendum ..., ut in -o ancipitit, favorem. COD. Iust. 5, 37, 26 pr. stare tutorem vel curatorem in praecipiti -o. (III) *abl. nudo* (*adduntur exempla formae* eo -i, ubi -i *sim.*): PLAVT. Capt. 958 ubi -i fortunae tuae sint, facile intellegis (Merc. 986 res summa nostra publica. Rud. 1161 spes meae. *cf.* Cist. 529 si redierit illa *amica* ad hunc, ibidem -i res erit). TER. Ad. 344 peiore res -o non potis est esse quam in quo nunc sitast (LIV. 3, 68, 3 communis res ... -o est p. SEN. clem. 1, 14, 1 indolem ... peiore ... -o positam. *cf.* SEN. contr. exc. 4, 3, 3 malo ... -o est qui *eqs.* SEN. clem. 1, 23, 1 pessimo ... -o pietas fuit. benef. 2, 31, 5 malo ... -o beneficium est, nisi *eqs.*). CATO or. frg. 2 (173 M.) videsis, quo -o res publica siet *eqs.* (*item pron. interrog.*: CIC. Verr. II 5, 164 causa tua. Att. 3, 24, 2 tota res. 7, 16, 3 quo -i sit res. 8, 10 quod in nummis haberet, nescire quo -i esset. VERG. Aen. 9, 723 fortuna [LVCAN. 8, 558]. LIV. 2, 47, 5 CELS. 3, 4, 17. SIL. 1, 599 fata. *elliptice*: VERG. Aen. 2, 322 quo res summa -o?). SISENNA hist. 99 si res communis melioribus -is constitisset (CIC. Att. 11, 13, 4. 14, 17, 6. ad Brut. 1, 3, 1 [= 9, 9, 1 Sj.] nostrae res m. -o videbantur. *de animantibus*: Tull. 1 ne adversarii ... m. -o esse videantur. har. resp. 61 simus [*postea*: deteriore statu]. LIC. RVF. Paul. dig. 40, 13, 4 nec debet meliori -o intellegi *quidam*). CIC. Sest. 68 res erat ... eo iam -i, ut *eqs.* (TAC. ann. 14, 61, 2 non eo -i res suas agi, ut. *cf.* CIC. leg. 2, 51 eo -o res est ..., quasi. Lael. 40 eo -o ... locati sumus, ut. fam. 4, 4, 4 si eo -o esset [*sc. quo Caesar est*], negavit se facturum. SEN. benef. 6, 4, 3 eo me -o posuit, ut. 6, 12, 2 eo mihi -o est, quo [*ibid. iterum*]. dial. 7, 27, 6. *al.*). leg. 2, 53 *ut* eodem -o res sit, quasi (LIV. 34, 4, 19 quo fuit. SEN. contr. 2, 3, 16. CELS. 3, 4, 17 quo. SEN. benef. 1, 10, 1 ista e. stant -o stabuntque. 7, 14, 6 est is, qui *eqs. al.; cf.* CIC. Att. 1, 13, 5 provincias praetores nondum sortiti sunt, res eodem est -i, quo reliquisti). Att. 6, 1, 3 perbono -o res erat. fam. 12, 28, 3 res neque nunc difficili -o mihi videtur esse et fuisset facillimo (facillima *codd.*), si *eqs.* SEN. Oed. 910 quidquid excessit modum, pendet instabili -o. Thy. 365 rex est ..., qui tuto positus -o infra se videt omnia (VLP. dig. 46, 8, 12 pr. quo ... tutiore -o sit, qui contrahit. PAVL. dig. 34, 5, 21, 1 ut quam tutissimo -o res sit bona fide contracta. AMM. 15, 2, 3 parum t. -o innocentiam stare). Tro. 5 quam fragili -o starent superbi. SCAEV. dig. 23, 4, 29 pr. si deteriore -o dos non esset (VLP. dig. 2, 11, 11 ut actori persecutio -o d. non sit. PAVL. dig. 2, 7, 2 pr. d. ... -o libertus est, qui *eqs.*). *al.* (IV) *exempla cetera*: TER. Andr. 681 restitue in quem me (quem a me *vel* quem in me *var. ll.*) accepisti -um. CIC. Balb. 59 quae ab hoc pro facultate huius, pro -o facta sunt. de orat. 1, 2 qui -us quietis ... plenissimus fore videbitur, in eo maximae moles molestiarum ... exstiterunt. TAC. hist. 3, 58, 2 plerique haud proinde Vitellium quam casum -umque principatus miserabantur. DIDASC. apost. 37, 23 beatus est qui potest iuvare se, ut non tribulet -um orfani, peregrini et viduae (*cf.* 38, 12 quoniam pauperum fidelium gravarent -um). COMM. instr. 2, 7, 7 ex qua *lege* recordatur, ut possit vivere caute, sui quoque -um. SVLP. SEV. epist. app. 2, 12 (*ad virginem*) agnosce statum tuum, agnosce -um, agnosce propositum.

γ *respicitur tempus*: (I) *forma* 'interea -i', 'ad id -orum' *sim.* (*fere abundanter additum, cf.* SCHOL. Ter. Bemb. Haut. 257 ['interea -i'] -i parhelcon): PLAVT. Capt. 385 ut adhuc -orum feci, faciam sedulo (*cf.* FRONTO p. 182, 9 v. d. H. [p. 193 N.] fueruntne omnes et sunt ad hoc -orum ... decuriones? [SYMM. epist. 1, 31, 2. 3, 59, 1. 9, 83, 1. *al.*]). Cas. 120 postid -orum quando ad villam veneris *eqs.* (Poen. 144 Truc. 661 SALL. Iug. 72, 2). Cist. 784 postidea -i qui deliquit vapulabit (Stich. 758. *cf. l. 71*). Men. 446 plus triginta annis natus sum, quom interea -i numquam quicquam facinus feci peius (*v. vol. VII 1, 2184, 61sqq.*). ENN. ann. 22 constitit inde -i propter sos dia dearum (*nisi vi corporea ut fortasse etiam*: 530 i. -i lituus sonitus effudit acutos. sat. 4 contemplor i. -i ... aetheris oras. *sed certe ad tempus spectant*: LVCR. 5, 741 i. -i [*i. post ver*] sequitur calor. 5, 791 mortalia saecla creavit *terra*). 566 flamma -i postquam concussa ⟨est⟩ turbine (*si recte* SCHOL. Ter. Bemb. Haut. 257 *cum* postquam *iungit, quod defendit Timpanaro, Ann. d. Sc. Norm. Sup. di Pisa 1949, 196sq.; ad* flamma *traxit Vahlen*). SALL. Iug. 63, 6 is ad id -orum talis vir — nam postea *eqs.* (LIV. 9, 45, 2. 22, 38, 12. 25, 19, 11. 25, 22, 1. 25, 32, 2. 43, 5, 4 AMBR. exc. Sat. 1, 47. *al.*). 102, 1 post ea -i consul ... victor pervenit in oppidum. FRONTO p. 2, 21 v. d. H. (p. 5 N.) solet ... interdum -i dicere. TERT. pall. 4, 7 quodsi iam tunc -orum Diogenes de dolio latraret. CLAVD. MAM. anim. 2, 12 p. 144, 4 nunc -orum percontari ... velim. (II) *vario usu* (*exempla certiora, v. etiam δ et B et p. 1592, 42. 1598, 81. 1599, 41. 1600, 24*): PLAVT. Rud. 575 in aliquo tibi gratiam referam -o. SEN. dial. 7, 7, 4 voluptas tunc, cum maxime delectat, extinguitur; non multum -i habet, itaque cito implet et taedio est. epist. 26, 7 iuvenior es: quid refert? non dinumerantur anni; incertum est, quo -o te mors expectet; itaque tu illam omni -o expecta (*cf.* 77, 20 vita non quam diu, sed quam bene acta sit refert; nihil ad rem pertinet, quo -o desinas). CAPITOL. Maximin. 21, 4 odium tacitum in tempus distulit, quod -o suo statim prodidit. DON. Ter. Phorm. 32, 2 ('noster grex motus -ost') -us est distributio temporum, quae cuique in spectaculum venturo attribuuntur ab aedilibus; unde -o

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

motus dicitur, qui suas horas non obtinuerit inter praecedentes et consecuturos. HIER. chron. a. Abr. 1986 quidam ab hoc -o primum annum Augusti monarchiae supputant (*sed coll. p. 1592, 43 possis etiam locum in fastis scriptum intellegere ut*: PROSP. chron. I p. 404, 320 ex hoc -o continua Romanorum adnotantur imperia. p. 405, 335 in hoc ... -o Christus quem Danihel scribit accipit finem). VITA Hil. Arel. 12 l. 10 in eodem -o tunc temporis.

δ respicitur series, enumeratio (*sublucet vis temporalis; ceterum v. etiam sub 2*): Ⓘ *generatim*: Ⓐ *in quibuslibet structuris*: CIC. inv. 1, 59 *ratiocinationis* primam partem ...; deinceps ...; tertia in parte ...; quarto in -o ... inducunt approbationem (*item in cum abl.*: de orat. 2, 237 quod in quarto -o quaerendi posueramus [*cf. 2, 235* quinque sunt quae quaerantur]. QVINT. decl. 385 p. 430, 24 in primo -o comparatio personarum. IREN. 2, 20, 4 [2, 32, 3 H.] in tricesimo -o annumerantes. CYPR. domin. orat. 9 dicit. HIER. epist. 55, 2, 1 proposuisti. *al.*). 2, 135 tertius est -us ei ... necessarius, per quem *eqs.* (*cf. 2, 130* hanc inducere partitionem ... primum ... deinde ... postremo; ... prima pars. *2, 135* secunda pars). de orat. 2, 50 neque habent suum -um ullum in divisione partium (OV. fast. 4, 28 Venerem ... alterius voluit mensis habere -um. SEN. epist. 58, 20 quartum -um habebit idos [*cf. 58, 16* in sex modos ... partiatur]. IREN. 1, 27, 1 [1, 24 H.] *Hyginus* nonum -um episcopatus per successionem ab apostolis habuit [*gr.* κλῆρος]. *al.*). part. 61 quem ex tribus extremum proposuisti, quaestionis -um (*cf. 3* quot in partes tribuenda est omnis doctrina dicendi? :: ... primum ... deinde ..., tum in quaestionem). nat. deor. 2, 75 prima pars est ...; secunda est ...; tertius est -us, qui *eqs.* 2, 94 qui -us est proximus. off. 1, 18 ex quattuor ... -is, in quos honesti naturam ... divisimus, primus ... naturam attingit humanam (*item in cum acc.*: QVINT. inst. 7, 1, 1 sit ... dispositio utilis rerum ac partium in -os distributio). VERG. Aen. 5, 492 sortem accepit galea et primus ... exit -us Hippocoontis. VAL. MAX. 1, 1, 9 exempli ... -um vix post Marcellum invenit *Furius Bibaculus*. 7, 3, 2 Bruto primum in fastis -um tribuit (QVINT. inst. 3, 3, 3 quintus -us [*3, 3, 2* pars quarta]). *sim. al.* Ⓑ *abl. nudo*: CIC. inv. 1, 59 *in ratiocinatione* quinto inducunt -o conplexionem eam, quae *eqs.* leg. 1, 35 primum ...; secundo ... -o ...; deinde. 2, 48 heredum causa iustissima est ...; deinde ...; tertio -o ... is, qui ...; quarto, qui ...; extrema illa persona est *eqs.* FEST. p. 257 a numero natorum ex ancilla quinto -o (VELL. 1, 6, 2 Sardanapalum ... tertio et tricensimo -o ab Nino ... natum. IREN. 4, 25, 2 [4, 39 H.] secundo -o natum). PAVL. FEST. p. 303 secundo -o caedebatur *hostia*. CELS. 4, 2, 4 secundo -o positum est (5, 27, 2^D. 8, 3, 7. 8, 10, 2^B QVINT. inst. 5, 12, 14. 5, 14, 18. *al.* IREN. 1, 16 [9 H.], 2 cum ab alpha [beta] octavo sit posita -o *littera H* [*gr.* ὀγδόον κείμενον τόπον; *var. l.* ὀγδόῳ κειμένον τόπῳ]. *al.*). 8, 10, 2^B de qua *fascia* tertio -o dixi (QVINT. inst. 3, 9, 3. 5, 5, 1. *al.*). SEN. Ag. 153 extrema primo nemo temptavit -o. clem. 1, 3, 1 tertio -o quaeremus (QVINT. decl. 271 p. 110, 19. p. 111, 4. *al.*). SCRIB. LARG. 263 ultimo -o ... laurus bacae miscentur. QVINT. decl. 271 p. 112, 27 secundo -o pugnabat. SVET. Iul. 82, 3 quod *vulnus* secundo -o ... acceperat. IREN. 3, 3, 3 (3, 3, 2 H.) post eum *Anacletum* tertio -o ab apostolis episcopatum sortitur Clemens (*gr.* τρίτῳ τόπῳ. *sim. al.*). HERM. Pal. sim. 8, 1, 5 quo quisque -o acceperat *virgam*, eodem vocabatur virgamque reddebat (*gr.* καθὼς ἔλαβον, *vulg.* quo ... ordine). *sim. al.*

Ⓘ *speciatim respicitur ordo*: Ⓐ *causae dicendae vel litis instituendae sive iudicandae*: CIC. Quinct. 8 priore -o causam dicere (31. 32. 33. 43. 71. 95. *cf.* QVINT. inst. 1, 2, 23 superiore -o ... declamabat). 33 ut ... posteriore -o diceret. Caecin. 28 decimo ... -o testis ... dixit (*cf.* Flacc. 21 cum dixerat accusator ... cumque defensor ... responderat, tertius ... erat ... -us testium). Cluent. 56 uti ... ei *Fabricio in ius vocando* -us primus constitueretur (59 *eadem fere*. SEN. contr. 10, 5, 12 in foro qui p. -o accusant [*item abl. loci*: QVINT. inst. 4, 1, 24 a petitore p. -o *dicente*. decl. 338 p. 331, 24 is qui p. -o dicet et ponet causam]. QVINT. inst. 5, 13, 50 ut in utrumque -um, id est p. et secundum simul exerceamur. *cf.* TAC. ann. 1, 74, 5 quo ... -o censebis, Caesar? si primus ..., si post omnes *eqs.*). 94 -us ab iudicibus Fausto Sullae de pecuniis residuis non est constitutus. Mur. 48 mihi durior -us est dicendi datus. Sest. 3a me in hac causa atque hoc extremo -o dicendi pietatis potius quam defensionis ... partis esse susceptas (Balb. 4 extremus perorandi -us [*cf.* Brut. 190 *Hortensius* cum partiretur tecum causas ..., perorandi -um ... semper tibi relinquebat]). *al.* Ⓑ *sententiae dicendae* (*sc. in senatu. cf. p. 1587, 78*): CIC. Verr. II 5, 36 (*inter ornamenta aedilium*) antiquiorem in senatu sententiae dicendae -um, togam praetextam (LEX Vrson. [CIL I^2 594] 124,7 si volet in eius *decurionis condemnati* -um ... sententiam dicere, ... liceto ... [9] eiusque is -us in decurionibus s. d. rogandae ... esto. R. GEST. div. Aug. 1 ⟨c⟩on⟨sula⟩rem -um s. ⟨d.⟩). p. red. in sen. 17 tertio -o sententiam rogaras *me*. Phil. 1, 15 sententiam consulari -o dicunt (7, 15 R. GEST. div. Aug. 1. *cf.* CIC. Phil. 5, 46 -o praetorio [Att. 12, 21, 1]). Att. 1, 13, 2 secundus in dicendo -us habet auctoritatem paene principis. 4, 2, 4 suo quisque horum -o sententiam rogatus (LIV. 28, 40, 5. 28, 45, 6). LIV. 3, 40, 8 cum ex consularibus ad ultimum dicendi -um ... servatus esset. TAC. hist. 4, 4, 1 *a Mutiano* potuisse eadem, *quae litteris exposuisset*, paucos post dies -o sententiae dici (ann. 2, 33, 1. 2, 37, 2. 2, 38, 1. 14, 42, 2 PLIN. epist. 6, 19, 3. *al.*). ann. 3, 22, 4 exemit ... Drusum consulem designatum dicendae primo -o sententiae (*vix gen. intellegas*).

b *accedit gen.* (*subintellegendus p. 1588, 25, pron. poss. p. 1587, 14. 61. 63. 1588, 4*) *eorum, quorum statum aliquis* (*aliquid*) *obtinet sive succedendo sive aequando* (*ceterum nonnulla adfinia esse exemplis sub 2 allatis vix negaverimus*): *α generatim*: Ⓘ in -o: TER. Andr. 292 si te in ... fratris dilexi -o (*item cum propinquorum nomine*: Haut. 104 amicam ut habeas ... in uxoris -o [LEX Burg. extr. 21, 5 liberavit]. CIC. Verr. II 1, 40 habitus in liberorum -o [de orat. 2, 200 esse. orat. 155]. p. red. in sen. 35 fili [GAIVS dig. 28, 3, 13 succedere. Ps. AVR. VICT. epit. 33, 1 subrogavit. *al.*]. *ibid.*: erit in parentis -o [Planc. 28. Brut. 1 colere]. Phil. 2, 98 habes in -o patrui. PROC. dig. 1, 7, 44 in nepotis -o ... adoptavit [IVLIAN. dig. 37, 4, 13, 3. *al.*]. *sim. al.*). CIC. inv. 2, 125 adversarium quasi in testis (intentis, intentantis *codd.*) -o producentem (*cf.* Cluent. 110 quis eum umquam non modo in patroni, sed in laudatoris aut advocati -o viderat?). 2, 144 filium ... sibi in praemii -o deposcit. Verr. II 1, 77 eum tibi quaestoris in -o constitueras. 3, 114 hoc in beneficii -o petitum est (3, 189 petivit in b. -o et gratiae, ut *eqs.* ad Q. fr. 1, 1, 13 non in b. -o, sed in laboris ac muneris ... deferebant. fam. 2, 6, 1 in mercedis potius quam b. -o numerare. 15, 4, 12 non ... in b. -o pono, sed in veri testimonii atque iudicii). 5, 125 in hostium -o numeroque ducimini (CAES. civ. 2, 25, 6 habiturum). Cluent. 62 non modo in criminis, sed in maledicti -o ... obiectum (Pis. 32 pones). de orat. 1, 183 in concubinae -o (-um *var. l.*) duceretur *uxor altera*. LVCR. 5, 734 (*partim vi corporea*) alia *luna* illius reparari in parte -oque. CAES. Gall. 1, 42, 6 se in cohortis praetoriae -o decimam legionem habiturum. LEX Vrson. (CIL I^2 594) 67, 13 in conlegium pontific(um) ... in demortui damnative ... -o ... lectus cooptatusve (*cf.* PAVL. FEST. p. 110 quousque in -o regis mortui alius ordinetur). SEN. contr. 2, 3, 15 hoc non in quaestionis -o ponebat (EVGRAPH. Ter. Andr. 546). GELL. 15, 20, 10 ut in gloriae ... -o praedicarent: *eqs.* APVL. Plat. 1, 13 obsequi ... in -o (*huc, si recte gen. subst. intellegitur*). TERT. adv. Iud. 13, 19 successimus in -o prophetarum. ITALA II par. 9, 31 (Complut.) regnabit Roboam filius eius *Salomonis* in -o ipsius (*gr.* ἀντ' αὐτοῦ, *Vulg.* pro eo). *al.*

Ⓘ *abl. nudo* -o (-is *v. p. 1587, 21. vergit in vim praepositionis q. e.* pro; *fere postponitur genetivo, sed praeponitur l. 44. 51. 61sq. al.*): Ⓐ *respiciuntur res*: RHET. Her. 2, 26, 41 *res ambigua* exempli -o profertur (CIC. inv. 2, 118 ponere. TRYPH. dig. 16, 3, 31, 1). CIC. Cael. 4 equitis Romani esse filium criminis -o poni (fam. 7, 3, 6 esse. PVBLIL. I 51 loquitur. ARNOB. nat. 2, 70 dare. *al.; cf.* LEP. Cic. fam. 10, 35, 2 neve misericordiam nostram ... sceleris -o ponatis [HEGES. 1, 41, 3 duceret]). Pis. 31 meum discessum ... maledicti et contumeliae -o ponere (ARNOB. nat. 2, 70 dare). Phil. 13, 27 proverbi -o dici (SEN. suas. 2, 13 est). nat. deor. 3, 84 potestatem ... hereditatis -o filio tradidit. fam. 6, 1, 3 quod ... consolationis -o pono. PVBLIL. L 1 -o ignominiae est apud indignum dignitas (CAES. Gell. 7, 17, 6 hoc se i. -o laturos, si *eqs.*). P 37 pro dominis peccare etiam virtutis -o est (SEN. epist. 28, 10 numerant. 85, 25 sint minora vitia. QVINT. inst. 2, 15, 20 ponit). P 43 prudentis vultus etiam sermonis -o est. CAES. civ. 1, 67, 2 quod pridie noctu conclamatum esset ..., argumenti sumebant -o non posse clam exiri (SEN. nat. 6, 6, 2 ponit [PORPH. Hor. carm. 1, 31, 13sq.]. PORPH. Hor. sat. 1, 4, 52sq. abusus est). 2, 25, 3 ut ... haberet -o praedae (3, 42, 5. *cf.* SALL. or. Phil. 5 aestumantur). 3, 74, 2 ut ... sibi quisque ... poenae -o ... imponeret labores (SEN. Tro. 997 est). BELL. Alex. 38, 2 victoriae -o ducebat, si *eqs.* NEP. Lys. 4, 3 testimonii -o librum ... tradidit (QVINT. inst. 5, 9, 10 ducitur. 6, 3, 4 posuit). Ov. trist. 3, 5, 18 veri nominis esse -o (*cf.* FEST. p. 359 praenominis). LIV. 1, 45, 5 habita ... res prodigii -o est (*cum eodem verbo*: 8, 18, 11. 40, 37, 2. 42, 20, 1 PLIN. nat. 8, 173 TAC. ann. 13, 58 SVET. Cal. 57, 3 PORPH. Hor. carm. 1, 2, 13. *al.; variant verbum*: PLIN. nat. 11, 191 sit [*si recte supplevit Mayhoff*]. TAC. hist. 4, 26, 2 accipiebatur. *cf. etiam* TAC. hist. 2, 1, 2 *augebant famam* -o ominum etiam fortuita [2, 91, 1 acceptum est. CAPITOL. Pert. 5, 6 fuit]. ann. 11, 11, 2 -o praesagii acceptus). VITR. 4, 1, 4 cuius *Melites sublatae* -o ... Smyrnaeorum civitas inter Ionas est recepta. PAVL. FEST. p. 131 praemii -o petiit, ut (MACER dig. 29, 1, 26 merentibus tributum est. 49, 16, 13, 2 concessum. ENNOD. opusc. 1, 4 p. 262, 10. *cf.* VAL. MAX. 9, 1, 7 noctes matronarum ... mercedis -o iudicibus erogatae sunt [PHAEDR. 4, 25 (26), 33]). *al.* *pendet vox indeclinabilis*: SCHOL. Ter. p. 58, 10 'prae' -o 'ad' positum est (*cf. l. 7*: 'prae' ... 'ad' significat).

Ⓑ *respiciuntur animantes*: ① *sing.* -o: CIC. Q. Rosc. 5 suum codicem testis -o recitare arrogantiae est (VAL. MAX. 8, 5, 6 constituit. SEN. nat. 5, 18, 16 dandus. QVINT. inst. 5, 7, 5 habendos). div. in Caec. 61 praetorem quaestori suo parentis -o esse (LIV. 4, 42, 7. SEN. benef. 2, 20, 3 habere. CVRT. 4, 2, 10 culti [5, 3, 12. 8, 8, 2]. IVV. 7, 210. *al.; cf.* CIC. Phil. 2, 99 quem patris -o ... colere debebas [BRVT. (?) Cic. ad Brut. 1, 17, 5 = 9, 25, 5 Sj. habere. QVINT. decl. 358 p. 390, 16. ITALA II par. 6, 10 Complut., *gr.* ἀντί, *Vulg.* pro. *al.*]). dom. 36 ut is qui te adoptavit vel filii tibi -o per aetatem esse potuerit (PLANC. Cic. fam. 10, 24, 5 substitutum. QVINT. decl. 372 p. 410, 14 habui. VLP. dig. 37, 4, 3, 1 adoptaverit. *al.; cf.* LIV. 1, 39, 4 liberorum [GAIVS inst. 1, 59. *al.*] TAB. cer. Herculan. [Par. del pass. 3, 1948, 174] 19 filiae [*al.*]). MET. NEP. Cic. fam. 5, 3, 1 te mihi fratris -o esse duco (LENT. Cic. fam. 12, 14, 8. ITALA I Macc. 16, 3 [rec. L, *sim.* X *et* VVLG.] estote -o meo et fratris mei [*rec. B* pro]). POLLIO Cic. fam. 10, 31, 3 me ...
[Kuhlmann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

fam liarium -o habuit. CAES. Gall. 5, 5, 4 reliquos obsidum -o secum ducere (civ. 1, 74, 5 secum . . . habebant. 1, 84, 2 datur. AMM. 15, 5, 6 relictis). 6, 6, 4 custodis -o . . . relinquit. 6, 13, 1 plebes paene servorum habetur -o (GAIVS inst. 1, 123. 138. 3, 114 VLP. dig. 43, 16, 1, 18. *al.*). 7, 77, 3 neque hos habendos civium -o. civ. 3, 21, 5 eum hostis -o habendum (OV. rem. 792 habere. LIV. 2, 4, 7 essent). SALL. Iug. 14, 1 vos adfinium -o ducerem (adf. -um, in adf. -o, in adf. -um *var. ll.*). NEP. Eum. 1, 5 eum habuit . . . scribae -o. LIV. 30, 4, 1 calonum -o primos ordines . . . mittebat. 39, 25, 1 cum Romani legati disceptatorum -o . . . consedissent. perioch. 131 p. 119, 4 uxoris -o . . . habere (VAL. MAX. 8, 7 ext. 5 SVET. Vesp. 3 PAVL. dig. 50, 16, 144. *al.; hucine p. 1579, 19?*). PAVL. FEST. p. 48 curatores pupillis -o tutorum dantur (GAIVS inst. 1, 175). *al.* SEN. benef. 2, 21, 2 nec servatoris illum -o numerabo, sed feneratoris. *al.* *cum pron. poss.* (*cf. e. g. infra l. 61. 63*): CIC. S. Rosc. 73 sic tecum agam ut meo -o (*Madvig*, in eo -o *codd.*) . . . respondendi . . . tibi potestatem faciam (Cluent. 65 negate. TER. MAVR. 1864 sedeat. VVLG. I Macc. 16, 3 estote [DRAC. Romul. 8, 180]). MART. 6, 63, 4 *eum* esse tuo vis . . . -o. CELS. dig. 36, 1, 2 ut te suo -o constituat *heredem* (GAIVS dig. 4, 7, 1 pr. substituerit [10, 2, 3]. TRYPH. dig. 27, 1, 44, 2 dari. TERT. uxor. 1, 6 insinuant. CAPITOL. Pert. 13, 7. *al.*). (2) *plur.* -is (*cf. infra l. 66*): LVCIF. Athan. 1, 20 p. 102, 12 si . . . -is nostris ordines dei inimicos. 2, 7 p. 160, 26 qui . . . haereticos -is ordinaveris eorum *sacerdotum.* reg. apost. 7 p. 53, 16 haereticos -is eorundem *episcoporum* constituendos. *al.*

(III) *obi. acc.* -um: RHET. Her. 4, 1, 2 exempla testimoniorum -um optinent (CIC. dom. 86 maledicti . . . aut criminis. Tusc. 4, 36 proverbii. CAES. civ. 3, 66, 5 castra . . . castelli atque arcis -um obtinebant. BELL. Afr. 27, 1 adversariorum. NEP. Att. 6, 4 apud eum legati. EPICED. Drusi 78 luctūs. PAVL. FEST. p. 14 avi. SEN. Herc. f. 1238 sceleris. benef. 2, 2, 2 remedii. nat. 4, 13, 11 aquae. QVINT. inst. 4, 2, 45 virtutis. *al.*). CIC. orat. 88 ne odii -um risus occupet (BRVT. [?] Cic. ad Brut. 1, 16, 3 [2, 24, 3 Sj.] interfecti. PS. VARRO sent. 57 *quaedam* eradenda sunt ab animo . . .; inserendi veri -um occupant. *al.*). CAES. civ. 3, 112, 8 quod *theatrum* arcis tenebat -um (SEN. Herc. f. 22 meum. nat. 4, 11, 4 terram . . . tenere puncti -um. epist. 123, 6 recti . . . -um tenet error. HIER. epist. 41, 3, 2 apostolorum. *al.*). PHAEDR. app. 15 (13), 31 turpitudo laudis obsedit -um. SEN. Phaedr. 633 tibi parentis . . . supplebo -um (ITALA I Cor. 14, 16 [cod. e *al.* = VVLG.] -um idiotae). dial. 4, 22, 1 educatio nec vitii -um nec iam praecepti habet (IREN. 3, 11, 4 [3, 11, 8 H.] prophetae et apostoli. 3, 22, 4 [3, 32, 1] solutionis. *al.*). epist. 74, 24 est, quod illorum *liberorum* expleat -um. SIL. 2, 504 iuris . . . -um sibi vindicat ensis. *al.*

(IV) in -um (*plur.* in -a HIL. coll. antiar. p. 45, 21. *occurrit in sermone gr.*: SCHOL. Sinait. 37 τοῦ in -um absentis διδομένου ἐπιτρόπου. *dedimus exempla selecta*): RHET. Her. 1, 11, 20 in demortui -um qui petat (CIC. Phil. 11, 11 consulatum in Bruti -um CAEL. Cic. fam. 8, 4, 2 BRVT. Cic. ad Brut. 1, 7, 1 [= 9, 15, 1 Sj.]. PLIN. nat. 7, 181 GAIVS inst. 1, 173. *al.*). LEX Corn. de XX quaest. (CIL I² 587) 2, 16 ni in eius viatoris praeconis -um viatorem praeconem legant (2, 17 LEX Iul. munic. [CIL I² 593] 87 LIV. 3, 32, 3. 23, 22, 5 in demortuorum -um in senatum. 23, 23, 5. 33, 44, 3. 39, 52, 2. *al.*). *ibidem*: sublegant (2, 17 LEX Iul. munic. [CIL I² 593] 87 LIV. 23, 23, 4). VARRO Men. 495 in quarum -um subierunt . . . impietas, perfidia, impudicitia (ALF. dig. 5, 1, 76. OV. met. 1, 130 fraudes *eqs.* CELS. 3, 22, 1. SEN. benef. 6, 32, 2 irae. QVINT. decl. 317 p. 247, 24 virium). ling. 5, 124 in huiusce (*sc. vocis q. e.* simpuium) -um . . . successit epichysis et cyathus (CIC. Phil. 2, 62 in Cn. Pompei -um . . . heres. fin. 1, 56 in voluptatis -um dolor. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 13, 1 = 9, 21, 1 Sj. CAES. Gall. 6, 12, 7 NEP. Epam. 7, 3. *al.*). 6, 66 qui in eorum -um suppositi *sunt*, sublecti *appellantur* (CIC. Verr. II 5, 72. 78. 79). CIC. Verr. II 1, 12 in eorum -um subditos (dom. 85 in meum -um. PLANC. Cic. fam. 10, 21ª in Hirti -um. QVINT. inst. 3, 6, 54 PLIN. paneg. 25, 3. *al.*). 4, 89 Verres in eorum *patronorum* -um substitutus est (5, 72 s. et subponere. phil. frg. I 11 qui . . . in meum -um substituitur et vicarius . . . succedit [*Xenoph. oecon. 12, 4* ἀντ' ἐμοῦ]. NEP. Alc. 7, 3 LIV. 23, 3, 12. 32, 32, 16. 40, 11, 2. 40, 56, 6 SEN. contr. 7, 7, 12. *al.; plur.* [*cf. supra l. 20*]: HIL. coll. antiar. p. 45, 21 in -a fratrum . . . exulantium). Vatin. 19 augur fieri in Q. Metelli -um (R. GEST. div. Aug. 10 ⟨pontif⟩ex maximus ne fierem in vivi ⟨c⟩onle⟨gae -um *eqs.*⟩ [*gr.* εἰς τὸν τοῦ ζῶντος τόπον]. LIV. 26, 23, 8. 27, 6, 15 *bis*. VELL. 2, 43, 1. SEN. dial. 6, 1, 5 in filii -um superstitem. *al.*). VATIN. Cic. fam. 5, 10ª, 2 in cuius -um suffectus sum ([effectus *codd.*]. LIV. 2, 8, 4. 5, 31, 6. 7. 9, 23, 6. 9, 44, 15. 22, 25, 11. *al.*). BRVT. (?) Cic. ad Brut. 1, 16, 4 (2, 24, 4 Sj.) in eius -um reponi (SEN. epist. 94, 33 *opinionum*). HIRT. Gall. 8, 54, 3 in eius *legionis* -um tertiam decimam legionem in Italiam mittit (LIV. 25, 40, 5. 27, 6, 1 TAC. hist. 2, 65, 2 AMM. 16, 10, 21). LEX Iul. munic. (CIL I² 593) 87 neiquis eorum que⟨m⟩ . . . coptato . . . nisi in demortuei . . . -um (LIV. 23, 3, 6. 39, 46, 1. 40, 42, 7. 11. 12. 13. *al.*). LEX Vrson. (CIL I² 594) 124, 7 in eius -um, qui condemnatus erit, sententiam dicere (*cf. p. 1585, 69*). ALF. dig. 8, 2, 33 si ea res quae servit . . . perisset, alia in -um eius dari (SEN. Herc. O. 750 Iovis. SAB. Gell. 7, 7, 8. SIL. 11, 93 Pauli. *al.*). LIV. 2, 7, 6 nec collegam subrogaverat in -um Bruti (9, 34, 17. 23, 31, 12. 39, 39, 7 PAVL. FEST. p. 18 TAC. ann. 2, 51, 1. *al.*). 3, 18, 9 in -um vicemque consulis provolat. 23, 21, 7 tres pontifices creati . . . in -um P. Scantini *eqs.* (27, 8, 1. 4. 27, 36, 5. 29, 38, 6. 7. 40, 37, 8 perioch. 52 VELL. 2, 63, 1. *al.*). 24, 39, 12 Crispinum in eius -um classi . . . praeficit (AMM. 21, 12, 24 urbi). 27, 36, 5 inauguratus (29, 38, 6. 30, 26, 10. 33, 44, 3). 29, 24, 13 in -um eorum *militum* subiecit *alios* (VAL. MAX. 9, 15, 2 subiecto in -um suum proprio filio). VELL. 2, 6, 4 quem . . . in -um . . . fratris . . . triumvirum adsumpserat (QVINT. inst. 9, 1, 6 PLIN. epist. 4, 15, 9 TERT. praescr. 20 l. 14). SEN. Herc. O. 289 in -um venit ferae invisa paelex (QVINT. decl. 292 p. 164, 3 FRONTIN. aq. 93, 4). *al.*

(V) ad -um: AMM. 21, 6, 5 mortuo praefecto . . . ad eius mittitur -um *Florentius.*

β speciatim in locutionibus vicarium significantibus: (I) *vertitur term. techn. gr.* ἐπέχων (*vel* διέπων) τὸν τόπον ἐπισκόπου τινός, *sc. de clericis in concilio vices alicuius agentibus*: CONC.ˢ I 2 p. 27, 14 Cyrillo Alexandriae *episcopo* optinente et -um . . . Caelestini *papae* (*de eodem*: I 3 p. 52, 23 *et* 119, 22 *eadem. I 5 p. 85, 11* agente . . . vicem. II 3, 1 p. 197, 5 agente -um . . . archiepiscopi. *cf. Epist. pontif. 372* [*Conc.ˢ I 2 p. 6, 22, ad eundem Cyrillum*] auctoritate . . . tecum nostrae sedis adscita, vice nostra usus). II 3, 1 p. 28, 25 Pascasino et Lucensio . . . tuentibus (tenentibus RVSTIC. *ibidem*) -um . . . archiepiscopi . . . urbis Romae (*iidem appellantur*: II 3, 2 p. 103, 4 habentibus -um . . . episcopi. II 3, 3 p. 3, 25 optinentes -um apostolicae sedis. *II 2, 2 p. 18, 29* vicarii sedis apostolicae. *II 3, 2 p. 4, 4* agentibus vices. *al.*). *et al. ibid.* (II) -i servator (*sec. gr.* τοποτηρητής, *quod respondet* NOVELL. Iust., *fere in unum verbum coaluisse videtur; hic illic e contextu suppleas, cuius -us servetur; ceterum gen. potius ab integra locutione* -i s., *quam a* -i *pendere videtur, ut elucet e pron. poss. l. 34. 35*): RVSTIC. Conc.ˢ I 4 p. 176, 6 instantiam . . . magnificentissimi -i (*sc. magistri militum per orientem*) servatoris Titi (*de eodem item* p. 177, 28. 200, 14. *cf.* 200, 16 Titus . . . implens -um magistri militiae potestatis. *200, 37* vicarium Titum). NOVELL. Iust. 8, 4 nulli . . . iudici . . . concedimus . . mittere per civitates . . . eos, qui vocantur -i servatores (*Iulian. epit. novell. 15, 4* vicarios *ut 30, 2* = NOVELL. Iust. 15 pr. defensorum). 128, 19 (*cf.* IVLIAN. epit. novell. 124, 18) praefectorum (*ter*). *ibid.* qui -i servatorem suum facit. 128, 20 (*cf.* IVLIAN. epit. novell. 124, 19) *ter* (*synon.* vices agentes suos). GREG. M. epist. 2, 38 p. 136, 11 -i servatorem tuum (*i. Petri subdiaconi ut*: p. 137, 9 tuo. 137, 14 tuis). 3, 49 p. 206, 10 cum -i servatore praetoris.

2 *spectat ad gradum dignitatis, aestimationis* (*huc vergunt etiam exempla quaedam sub 1b allata. cf.* NON. p. 341, 14 -us: genus, nobilitas, dignitas [*affert* ACC. trag. 341 SALL. Catil. 23, 1 *quae v. infra*]; 338, 22 [*ab edd. post* 341,16 *insertum*] -um decus significare vult Accius Diomede [trag. 272]: non genus virum ornat, generi vir forti⟨s⟩ -o [*dat. fin. intellexisse videtur Non., vix recte*; generi⟨s⟩ *temptaverunt Mercerus aliique; ad sensum conferas licet p. 1589, 20*]): a *animantium*: α *in ordine civium*: (I) *in universum* (*pertinet maxime ad ortum. cf.* SYNON. Cic. p. 422, 19 domus. . . . gens. genus. -us. familia. origo. stirps): (A) *abl.* -o *pendet e praep.*: PLAVT. Aul. 28 de summo adulescens -o (Capt. 30 summoque genere . . . equitem. Poen. 516 [*opp.* plebei et pauperes]. *cf.* ACC. trag. 341 non tenui de -o. RHET. Her. 3, 20, 33 non de minimo -o). ENN. scaen. 355 regnum suppetebat mi, ut scias, quanto e -o . . . lapsa fortuna accidat (*eadem praep.*: TER. Eun. 241 ex eodem ortum -o [DON. *ad l.*: ex eadem fortuna]. C. GRACCH. or. frg. [44 M.] Gell. 11, 10, 4 ex eodem -o et ordine. CIC. Verr II 2, 121 quamvis ex eo -o, ex quo non liceret *senatorem fieri*. 2, 174 ab homine . . . non ex equestri -o profecto, sed nobilissimo. CAES. Gall. 7, 39, 1 ex humili -o ad summam dignitatem. OV. fast. 6, 782 ex humili sce ptra tulisse -o). RHET. Her. 4, 47, 60 in excelso -o et in magnis . . . copiis conlocatus. CIC. Cluent. 43 pro -o, pro antiquitate generis sui (LAMPR. Alex. 32, 3 ut privatus pro -o suo posset honeste vivere). AVSON. 8, 8 p. 311 P. quicumque repente dives ab exili progrediere -o. (B) *abl. nudo*: LVCIL. 150 spurcus homo, ⌊vita illa *gladiatoris* dignu' -oque⌋ ([⌊ ⌋ ENN. ann. 622 *teste Max. Victorin. gramm. VI 216*]. CIC. Verr. II 3, 159 illo -o ac nomine *filius Metelli*. CAPITOL. Alb. 7, 6 munera digna suo -o tuoque). CIC. Quinct. 31 ut nemo nostro -o natus assequi possit *nobiles* (Verr. II 5, 31 honesto [Flacc. 18 Balb. 6 Tusc. 5, 58 CAES. Gall. 5, 45, 2 civ. 3, 61, 1. *al.*]. 5, 111 sum⟨m⟩o [Caecin. 10 Catil. 4, 16 dom. 136 Planc. 60 Rab. Post. 26. *al.*]. 5, 167 obscuro [5, 181 SALL. Catil. 23, 1]. 5, 181 humili [VAL. MAX. 3, 3 ext. 7. 3, 4 tit. 4, 7, 5 CAPITOL. Opil. 2, 1. *al.*]. rep. 1, 10 equestri [VELL. 2, 11, 1. 2, 128, 2 ASCON. tog. cand. p. 64, 11 PORPH. Hor. sat. 1, 1, 13. *al.*]. *et sim. saepe*). Verr. I 51 cogita, qui sis, quo -o sis . . ., quid reddere maioribus tuis debeas (Cluent. 112 eo -o fuit Quinctius [*antea*: si fuisset homo nobilis]. Mur. 16 fuit equestri -o. VLP. dig. 47, 9, 12, 1 si humiliore -o sint [*opp.* in aliquo gradu]). II 1, 127 homines inferiores -o, auctoritate, ordine (*cf.* Lael. 94 -o, fortuna, fama superiores. HOR. epist. 2, 2, 203 viribus, ingenio, specie, virtute, -o, re extremi primorum, extremis usque priores). *ibid.*: hominem ornatissimum -o, ordine, nomine, virtute *eqs.* leg. agr. 1, 27 equestri ortum -o consulem ([*item* equestri: Planc. 17 VAL. MAX. 4, 7, 4 TAC. ann. 3, 30, 2. 14, 53, 5]. Planc. 60 pari -o. rep. 2, 12 honesto [TAC. ann. 14, 21, 1]. CAES. Gall. 7, 77, 3 summo in Arvernis. LIV. 2, 3, 2 tenui. 22, 25, 18 non humili solum sed . . . sordido. 26, 6, 13 obscuro. TAC. ann. 14, 53, 5 equestri et provinciali. PS. AVR. VICT. epit. 28, 4 humillimo. *sim. al.*). Mur. 73 summo -o adulescens (*abl. orig. vel qual. attributive ut*: fam. 14, 18, 2 isto -o feminae. SALL. hist. frg. 4, 43 Pali-

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

canus, humili -o Picens. TAC. ann. 6, 7, 2 equestri -o. AVSON. 200, 6 p. 58 P. *grammatici* quamvis humili stirpe, -o ac merito. *al.*). Tusc. 5, 94 *obscaenas voluptates* si natura requirat, non genere aut -o aut ordine, sed forma, aetate, figura metiendas putant *Epicurei*. NEP. Eum. 1, 5 nemo ... admittitur nisi honesto -o. OV. met. 6, 7 non ... -o neque origine gentis clara *Arachne*. SEN. Oed. 677 liceat ... exuere pondus *regni* ...: iam te minore tutior pones -o (Thy. 394 obscuro positus -o leni perfruor otio. clem. 1, 7, 4 humili -o [MARCIAN. dig. 48, 8, 1, 5 *ex edict. imp. Anton. Pii l. 16*]. benef. 3, 18, 1 eo -o [5, 4, 2]. MARCIAN. dig. 48, 8, 3, 5 honestiore). *al.* Ⓒ *usu vario*: PLAVT. Persa 61 (*loquitur parasitus*) hunc quaestum optineo et maiorum -um (CIC. Quinct. 43 suum. parad. 37 servitutis paene infimum. CAES. Gall. 6, 12, 9 secundum -um dignitatis. SALL. [?] in Tull. 7). TER. Eun. 234 (*verba parasiti*) conveni ... quendam mei -i ... atque ordinis (*inde, ut vid.*, SIDON. epist. 3, 9, 1 -i mei aut ordinis hominem. *item gen. qualitatis*: CIC. Pis. 52 omnis fortunae ac -i. EDICT. imp. Anton. Pii dig. 48, 5, 39, 8 si humilis -i sit .., si qui honestior [HERMOG. dig. 47, 10, 45 humilioris. *al.*]. GELL. 12, 1, 3 -i senatorii ex familia nobiliore. VLP. dig. 2, 15, 8, 23 honestioris -i. *sim. al.*). LVCIL. 447 (*nisi ad p. 1583, 58*) cui parilem fortuna -um fatumque tulit fors. COM. pall. inc. 93 homo ornat -um, non hominem -us. RHET. Her. 4, 35, 47 equestrem -um splendidissimum cupit esse in civitate (*cf.* CIC. Planc. 14 ne contendat cum praetorio nomine equester -us). CIC. Cluent. 154 quod ... permulta essent ornamenta *senatori* ...: -us, auctoritas, domi splendor *eqs.* 196 nobilitatem ... -umque a maioribus traditum ... tuetur (EPICED. Drusi 349). parad. 37 non honestissimum -um servitutis tenent. *sim. al.*

(ii) *respicitur cursus honorum* (*sc. in re p. Romana; apud externos e. g. l. 42. 51; saepius mero respectu muneris gerendi, sc. colore aestimationis evanescente*): Ⓐ *generatim*: ① -um *petere, obtinere sim.*: RHET. Her. 4, 36, 48 inimicos ... suffragiis in amplissimum -um pervenisse (CIC. S. Rosc. 83 sua virtute in altiorem -um. Cluent. 153 amplissimum. Sest. 114. Q. CIC. pet. 4 quorum in -um ac numerum. CAES. civ. 1, 46, 4 *miles* ... ex inferioribus ordinibus in eum -um. *cf.* CIL VI 32416 per omnes gradus sacerdotii ... merito ad hunc -um ... pervenit). CIC. Verr. II 2, 124 emptum venerunt illum -um senatorium *Agrigentini*. Cluent. 110 in altiorem -um ascenderat (150. Sull. 5 atque in hanc ... sedem dignitatis). 150 summum -um civitatis aut non potuerunt ascendere aut non petiverunt (Q. CIC. pet. 13. 15. *sim. al.*; in *cum acc.*: LIV. 35, 10, 4 in unum -um petebant patricii ambo. 35, 24, 4). leg. agr. 2, 3 -um (*i. consulatum*) quem nobilitas ... obvallatum tenebat ... rescidistis virtutique ... patere voluistis (Sest. 114 non tenuit eum -um. NEP. Eum. 4, 1 secundum -um imperii. LIV. 5, 13, 3 unus ... ex patriciis candidatis -um tenuit. SVET. Aug. 51, 1 principem ... in civitate. *al.*). leg. 3, 27 neminem in summum -um nisi per populum venire (SPART. Pesc. 4, 3 virtute venisse ad eum -um, quem). Q. CIC. pet. 13 qui consularibus familiis nati -um maiorum consecuti non sunt (FIRM. math. 4, 13, 3 honoris principem -um. *cf.* TAC. dial. 36, 6 neminem sine eloquentia aut assequi posse in civitate aut tueri conspicuum ... -um [ann. 3, 75, 1 principem in civitate -um .. adsecutus]). CAES. Gall. 1, 7, 3 legationis Nammeius et Verucloetius principem -um obtinebant (LIV. 4, 57, 11 VAL. MAX. 4, 1 ext. 5. TAC. dial. 34, 1 principem in civitate -um. POMPON. dig. 1, 2, 2, 15 *tribunus celerum* veluti secundum -um a regibus. AMM. 21, 15, 4 in aula regia primum. *al.*). 5, 44, 2 erant ... centuriones, qui iam primis ordinibus adpropinquarent ...; hi ... de -o ... contendebant. BELL. Afr. 81, 2 ut ... eorum *veteranorum* famam, -um, nomen victoria parta cuperent possidere *tirones*. LIV. 5, 2, 10 trina -a ... patricios explere solitos (*cf.* TAC. ann. 4, 38, 1 [*verba Tiberii*] si -um principem impleam [11, 16, 3]). 6, 37, 6 octona -a tribunis ... creandis occupare soliti (VAL. MAX. 4, 1 ext. 5 PLIN. nat. praef. 20). 10, 15, 8 ut patricii recuperarent duo consularia -a. VELL. 2, 111, 3 habuit ... mediocritas nostra speciosi ministerii -um. VAL. MAX. 8, 5, 5 summos honores amplissimumque dignitatis -um adeptus *Cicero* (TAC. hist. 3, 86, 1 ann. 1, 13, 2. *al.*). *al.*

② *vario usu* (*exempla selecta*): CIC. Verr. I 36 quod agam in magistratu, quod agam ex eo -o, ex quo me populus Romanus ... secum agere de re publica ... voluit. II 2, 128 ei *Herodoto* -us ille atque honos *sacerdotii* ... deberi. dom. 37 in sacerdotium ..., quia patricio non sit is -us, non venire (LIV. 5, 2, 9 non fuisse ne in octo ... tribunis militum -um ulli plebeio). 82 in quo *-o* me honores populi Romani collocaverunt (*cf.* p. red. ad Quir. 17 ⟨me⟩ in eo -o, in quo vestris beneficiis fueram, ... reposuistis). *ibid.* ne meo me -o censor in senatum legeret (*abl. nudo ut*: 84 meo -o. rep. 1, 10 nisi eo -o sis, ut. LIV. 4, 16, 6 quin sex -is ... plebeii aliqui ... crearentur. 8, 35, 6 si eodem -o fuisset, quo fuit L. Papirius. FEST. p. 185 *inter sacerdotes* maximus videtur rex, ... quarto -o Quirinalis, quinto pontifex maxumus. *al.*; *in appellanda dignitate quartocerii*: NOT. dign. or. 13, 34 quarto -o libellos tractat [*praecedunt*: primicerius, secundocerius, tertiocerius]). Phil. 13, 12 paternum auguratus -um, in quem ego eum ... cooptabo (LIV. 5, 10, 11 in -a vacua ut patricii cooptarentur). CAES. civ. 3, 74, 1 nonnullos signiferos ignominia notavit ac -o movit (LIV. 39, 42, 6 senatorio -o. 40, 11, 5 suo. *cf.* 4, 54, 7 pulsi maiorum -o cernentesque alios in possessione dignitatis suae [*antea*: amissis honoribus. 10, 8, 4. TAC. hist. 4, 68, 2 pulsum -o]. SVET. Tib. 10, 1 -o et quasi possessione ... secundi gradus ... cessisse). LEX VRSON. (CIL I^2 594) 105, 20 si quis quem decurion(um) indignum -i aut ordinis decurionatus esse dicet. LIV. 24, 26, 16 in -um Adranodori ac Themisti — nam ambo praetores fuerant — comitia poscere. VAL. MAX. 7, 8, 6 ab infimo militiae -o ... ad summos castrenses honores perductus. TAC. ann. 2, 55, 5 cum severos tribunos demoveret -aque eorum clientibus suis ... attribueret. 4, 60, 2 spe obiecta principis -i. PLIN. paneg. 10, 4 te providentia deorum primum in -um provexerat (IVST. 11, 5, 1 in excelsiorem dignitatis -um). epist. 10, 12, 1 rogo ut Attium Suram praetura exornare digneris, cum -us vacet (VLP. 50, 2, 2 pr. [*ibid. iterum*]. COD. Theod. 6, 32, 2 pr. 1. *al.*). FIRM. math. 3, 4, 29 in minoris dignitatis -o constitutos. AMM. 19, 9, 7 erat secundi -i post Antoninum (*gen. qual. ut*: 29, 5, 46 'cuius -i es?' ... 'comes ... Valentiniani sum.' CIL VIII 6359 sacerdos Cererum -i primi. *al.*). 29, 1, 8 semper officio -oque, quem retinebat, superior videbatur *Theodorus*. CIL VI 32471 sacerdos -o III (*cf.* IX 1541 sacerdos secundo -o. *sim. al.*). *al.*

Ⓑ *speciatim in ordine creationis, nominationis*: VARRO frg. Gell. 10, 1, 6 aliud est 'quarto' praetorem fieri et aliud 'quartum', quod 'quarto' -um adsignificat ac tres ante factos (*cf. abl. solo*: LIV. 40, 42, 11 secundo -o nominatus [LACT. mort. pers. 32, 1 tertio -o]. VELL. 2, 59, 2 praetor ... creatus primo -o. 2, 76, 1 honoratissimo inter illos CCCLX iudices -o ... lectus. SVET. Vesp. 2, 3 *aedilitatem* sexto ... vix adeptus est -o. SCHOL. Cic. Bob. p. 145, 8 honorem quaesturae post omnes novissimo -o datum. p. 162, 31 aedilem primo ante alios -o fieri. *al.*; *acced.* in: VAL. MAX. 6, 9, 14 praeturae candidatus supremo in -o adhaesit, quem ... non sine periculo obtinuit). CIC. or. frg. A IX 5 nescis me praetorem primum esse factum, te ... meo ... beneficio ex postremo in tertium -um esse subiectum (ASCON. tog. cand. p. 66, 17 *ad l.* ex ultimo -o praeturae candidatum ad tertium pervenisse. *cf.* CIC. or. frg. A IX 26 te ex me, cum praeturam peteremus, petisse, ut tibi primum -um concederem). Mur. 18 cum multi pares dignitate fiant, unus autem primum ⟨-um⟩ (*suppl. Mommsen*) solus possit obtinere. 35 ut quem -um semel honoris cuipiam dederit *populus*, eundem ⟨in⟩ reliquis honoribus debeat? LIV. 7, 5, 9 secundum in sex -is *tribunorum militum* tenuit. CVRT. 5, 2, 5 primus omnium virtutis causa donatus est *munere chiliarchae* Atarrhias ..., tertium -um Philotas ... obtinuit, quartus Amyntae datus *eqs.*

β *in ordine clericorum christianorum* (*respiciuntur sacerdotes Iudaeorum infra l. 41. 65. 74, paganos v. sub a*): ① *usu communi* (*sc. de gradu, munere sim.*): ITALA act. 1, 25 (cod. d, *cf.* VVLG.) quem elegisti ... sumere -um ministerii huius et apostolatus (*gr.* τὸν τόπον, *cod. e* sortem ministerii *sec. var. l.* κλῆρον. *cf.* CYPR. epist. 69, 8 p. 757, 1 -i sui ministerium transgressi *Core aliique*). TERT. fug. 11, 1 haec ... facere omnem servum dei oportet, etiam minoris -i, ut maioris fieri possit, si quem gradum ... ascenderit (*enumerantur postea* diaconi et presbyteri et episcopi). adv. Val. 4 p. 181, 1 speraverat episcopatum Valentinus, ... sed alium ... -i potitum indignatus *eqs.* IREN. 3, 3, 1 suum ipsorum -um magisterii tradentes *apostoli*. CYPR. epist. 3, 1 quod immemor sacerdotalis -i tui ... iniuriis suis te exacerbaverit *diaconus* (67, 4 ad altaris ministerium vel ad s. -um. 74, 8 pro fide ... s. -i, quo fungimur. AVELL. p. 101, 4). 15, 1 sollicitudo -i nostri ... compellit ... admonere vos (*cf.* GREG. M. epist. 1, 33 p. 45, 14 -i mei necessitate compellor [*antea*: ad ordinem episcopatus]. 5, 29 p. 309, 11 quoniam -i nostri consideratione compellimur). 55, 8 p. 629, 14 qui ad hunc -um (*i. episcopatum*) divinitus eliguntur. p. 630, 1 cum Fabiani -us, id est cum -us Petri et gradus cathedrae sacerdotalis vacaret. 55, 11 admissus est Trofimus ut laicus communicet, non ... quasi -um sacerdotii usurpet (69, 8 -o adque officio s. nostri. RVFIN. hist. 6, 35 -um ... s. Dionysius suscepit [*gr.* τὴν ἐπισκοπήν *tantum*]. GREG. M. epist. 5, 16 p. 296, 30 ad -um vos s. ... accersiri). *al.* EPIST. pontif. 111 Cypr. epist. 49, 2 Maximum presbyterum -um suum agnoscere iussimus (*l* Maximum ... cupere in ecclesiam redire). FIRMIL. Cypr. epist. 75, 17 qui sic de episcopatus sui -o gloriatur (SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 58, 22). AMM. 15, 7, 7 Athanasium episcopum ... coetus in unum quaesitus eiusdem ⌊-i multorum⌋ (synodus ut appellant) removit a sacramento (⌊ ⌋ legis cultorum *coni. Kießling, verba tradita defendit Blomgren p. 134*). HEGES. 4, 8 qui secundo -o fungebatur *inter sacerdotes*. AVG. c. Cresc. 3, 56, 62 Felicianum et Praetextatum de Mustitanis et Adsuritanis -is excludendos (*item respicitur sedes episcopalis eorundem aliorumque Donatistarum*: 3, 60, 66 ut cederent -is. 4, 39, 46 ut pellerentur -is. c. Petil. 2, 58, 132 vos ... unitati non communicatis et adhuc -a unitatis tenetis et invidiam nobis ... facitis, cum ... de -is partis Donati schismaticos vestros expuleritis. *al.*). COMM. instr. 2, 27, 4 (*ad diaconos*) integrate -um vestrum. AVELL. p. 2, 16 misericordiam fecit in clericos, qui peiuraverant, eosque propriis -is suscepit. DRAC. laud. dei 2, 687 pontificis -a sacra tenens *Zacharias*. *et passim.* *accedente inf. indicatur, quid cui ex officio agendum sit* (*aliter p. 1597, 32*): GREG. M. epist. 11, 46 p. 319, 7 quoniam eos, quorum haec -us est insequi, nec sollicitudo ... nec zelus excitat. (ii) *ponitur fere pro ipsis clericis*: EPIST. pontif. 622 Schwartz p. 17, 5 *Eufemium erravisse*, qui dicit Acacium ab uno non potuisse damnari; ... quod ... facere licet ... cuicumque pontifici, quo scilicet quemlibet -um (laicum *var. l.*) secundum regulam haereseos ipsius ante damnatae a catholica communione discernant. GREG. M. epist. 9, 197 p. 186, 26 ut nullum inter venerabilia -a (*i. inter episcopum et abbatissam monasterii*) iurgium remaneat. 10, 10 *in epistolis* dicitis, quod quaedam religiosa -a responsum iuri publico ...

[Kuhlmann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

reddere contemnant (*postea*: ut ... religiosos quosque ... apud electos iudices venire compellat et suorum actuum rationem reddant).

γ in quolibet ordine: (I) *poetarum scriptorumve*: VOLCAC. carm. frg. 1, 12 nono -o esse ... facio Luscum, decimum addo ... Ennium (*item inter poetas*: QVINT. inst. 10, 1, 89 Cornelius ... Severus ... vindicaret sibi iure secundum -um *inter carminum heroicorum auctores*). CIC. Brut. 81 tenuit cum hoc *Albino* -um quendam etiam Ser. Fulvius (*item inter oratores*: 159 mature in -um principum oratorum venit *Crassus*. SEN. contr. 3 praef. 14 *Passienus* primo stat -o. QVINT. inst. 10, 1, 121 magnum sibi vindicat -um *Iulius Secundus*. TAC. dial. 25, 3 inter Atticos oratores primae Demostheni tribuuntur, proximum autem -um Aeschines et Hyperides ... obtinent. *sim. al.*). SVET. gramm. 23, 2 principem -um inter grammaticos tenuit *Remmius Palaemon* (*cf.* GELL. 18, 6, 1 fuit ... summi ... -i inter grammaticos). LACT. inst. 5, 1, 22 Minucius Felix non ignobilis inter causidicos -i fuit (*nisi ad l. 7*). (II) *amicorum, familiarium*: CIC. Verr. II 2, 108 *Claudius* obtinet eum -um, ut vix Apronio illi de familiaritate concedere videatur (Phil. 2, 71 apud ... Caesarem). 2, 134 eo ... numero ac -o *Timarchides Verris accensus*. fam. 3, 6, 1 nosse -um, quem apud te is teneret (CAES. Gall. 1, 20, 4 eum -um amicitiae apud *Caesarem*. NEP. Eum. 1, 5 amicitiae apud Philippum. SVET. Otho 2, 2 summum inter amicos. Vit. 4 praecipuum in aula. vita Hor. p. 44, 10 non mediocrem in amborum *Augusti et Maecenatis* amicitia). 13, 23, 2 *si* eodem ... apud me -o esset, quo et est apud suum patronum (LIV. 42, 37, 8). OV. Pont. 2, 2, 88 his *Augusti liberis* Messalinus, quibus omnia cedere debent, primum laetitiae non negat esse -um. SEN. benef. 6, 32, 3 *Augusti* totā vitā Agrippae et Maecenatis vacavit -us. CVRT. 9, 2, 7 in propiorem eius, qui tum regnasset, amicitiae -um admotum. MART. 3, 33, 3 ingenuam malo ..., extremo est ancilla -o. QVINT. decl. 328 p. 291, 11 semper maiorem -um habet is *filius in patris animo*, cuius miseremur. TAC. Germ. 13, 2 quibus primus apud principem ... -us. PLIN. epist. 7, 20, 6 nos, nihil interest mea quo -o, iungimur. 10, 4, 1 inter quos *amicos* sibi vel praecipuum -um vindicat. *al.* (III) *quorumlibet animantium*: CIC. dom. 147 qui *pontifices* in mea salute principem ... -um auctoritatemque tenuistis. PROP. 2, 28a, 30 tibi ... hercidas inter primus erit nulla non tribuente -us. OV. fast. 5, 22 Themis extremo saepe recepta -o est (*item de deis*: 6, 304 *Vesta* -a prima tenet. APVL. Plat. 1, 11 -o et potestate diis summis sunt minores *dei tertii gradus*. AVG. civ. 7, 3 p. 278, 27 D. praecipuum -um haberet in selectis *deis Fortuna*. *al.*). SEN. clem. 1, 19, 9 proximum illis *deis* -um tenet is, qui *eqs.* benef. 3, 8, 2 eodem existimas -o esse illum, qui beneficium ex facili largitus est, et hunc *pauperem beneficum*? (dial. 5, 27, 1). QVINT. decl. 308 p. 210, 9 proximum -um a testamentis habent propinqui (*item in institutione heredis*: 332 p. 308, 7 institutus es primo -o heres [CELS. dig. 28, 5, 60, 3 GAIVS inst. 2, 181. *al.*]. CELS. dig. 28, 5, 61 servum primo -o et alterum servum secundo -o heredes scripsit [*ibid. iterum*. SCAEV. dig. 31, 88, 4. PAVL. dig. 28, 5, 20 pr. quo -o scribatur ..., utrum primo an medio vel novissimo. *al.*]. *sim. saepius*). PLIN. epist. 1, 22, 7 nemini ... castitate, pietate, iustitia, fortitudine etiam primo -o cesserit. TERT. nat. 1, 8, 9 recogitate ne *Christiani*, quos tertium genus dicitis, principem -um optineant (*cf.* 1, 8, 13 si tam monstruosi, qui tertii -i, quales habendi, qui primo et secundo antecedunt?). castit. 13 l. 9 ut in quibusdam sollemnibus et officiis prior sit univirae -us. adv. Prax. 3 p. 231, 18 secundum et tertium sortitis -um *filio et spiritui sancto*. uxor. 1, 3 l. 35 ad primum ... -um certamen omne contendit. PAVL. dig. 27, 1, 31 pr. tutela eius, qui nunc quarto -o invenitur. CYPR. epist. 55, 3 primo in -o pono graves viros *eqs.* AVG. epist. 189, 5 maioris quidem -i sunt apud deum, qui ... summa continentia castitatis ei serviunt (*item gen. qual.*: in psalm. 143, 11 l. 6 'homo vanitati similis factus est', et tamen ... aestimas eum; ... et ista creatura est -i sui. *cf. p. 1592, 11*). *al.*

b *rerum et actionum*: CATO agr. 1, 7 vinea est prima ..., secundo -o hortus irriguus, tertio salictum, ... nono glandaria silva ([*cf.* PLIN. nat. 16, 176 tertium -um ei *salici* in aestimatione ruris Cato adtribuit prioremque quam olivetis]. *item abl. solo*: CIC. Caecin. 23 maxime ..., secundo -o [*item* off. 2, 32 fam. 1, 6, 2]. Phil. 8, 31. fin. 3, 52 ea quae primo -o sunt. SEN. benef. 4, 2, 2 primae partes eius *virtutis* sunt, ... summo -o stare *debet*. dial. 5, 27, 1 eo ..., quo. PLIN. nat. 12, 45 proxime laudatur ..., mox ..., tertio -o. 25, 49 probatur secundum ..., tertio -o ... quarto. *sim. al.*). CIC. fin. 3, 52 ea quae secundum -um obtinent προηγμένα ... nominentur (fam. 3, 9, 2 tua ... dignitas suum -um obtinebit. FEST. p. 234. VAL. MAX. 5, 2 praef. priorem ... -um obtineant, quae laudem ... merentur. SEN. benef. 1, 11, 2 dial. 12 [11], 13, 2 COLVM. 2, 14, 3. *et saepius*). 3, 53 omne quod est bonum primum -um tenere dicimus (4, 37 virtus ... altissimum -um in homine. AVG. civ. 22, 24 p. 613, 7 D. praecipuum -um verba et litterae). Lael. 68 non sunt ... repudiandae *novitates*, vetustas tamen suo -o conservanda. VELL. 2, 9, 3 magnum ... inter hos *Graecos poetas* ... facientis *Accii* operi suo -um. SEN. dial. 7, 22, 5 cum eundem apud te -um habeant *divitiae*, quem apud me (*ibid. ter.* PLIN. nat. 37, 65 nobilissimi Scythici *smaragdi* ...; proximam laudem habent *Bactriani*; ... tertium -um Aegyptii habent. QVINT. inst. 9, 4, 116 quem in poemate ... versificatio, eum in oratione compositio. HYG. mun. castr. 56. *al.*). rem. fort. 16, 5 nobilitas primo -o cessit *patrimonio*. PLIN. nat. 21, 31 prima nobilitas Cilicio *croco* ...; aliqui Theraeo secundum -um dedere (37, 85 proximum ei *sardonychi*. QVINT. inst. 11, 3, 6 pronuntiationi palmam dedit eidemque secundum ac tertium -um). 37, 204 auro ... decumu m vix esse in pretio -um (*item cum dat.*: QVINT. inst. 8, 3, 13 ultimus ... famae). QVINT. decl. 255 p. 46, 2 in superiore esse -o nostram civitatem (in *cum abl. ut*: CYPR. Demetr. 3 illud primo in -o scire debes. epist. 4, 2 primo ... in -o ... elaborandum est. 55, 24 nos primo in -o nec curiosos esse debere. Fort. praef. 5 dicendum est: *eqs.* 12 p. 345, 20 mortal. 17. *al.*). APVL. Plat. 2, 7 iustitia, quae quartum ⟨in⟩ vulgata divisione virtutum -um possidet. TERT. monog. 4, 5 tam dignum secundo -o scelus non fuit quam duae nuptiae. pudic. 12 p. 242, 5 servatum esse moechiae ... -um honoris sui inter idololatriam et homicidium. *al. gen. qual.* (*cf. l. 31. p. 1591, 58*): MART. CAP. 9, 939 sonus ... tanti apud nos (*sc. Harmoniam*) -i est, quanti in geometricis signum.

c *locutiones actionem aestimandi significantes* (*ad a et b*): *α* habere: -o (in -o *l. 17. 24*, eo -i *l. 29*): CIC. inv. 1, 82 (= 2, 151) *similitudo infirmabitur*, si quo in numero illud, quod per similitudinem afferetur, et quo in -o hoc, cuius causa afferetur, haberi conveniat ostendetur. prov. 41 illum ... me habere eodem -o quo principem civium (CAES. Gall. 1, 26, 6 quo Helvetios. SEN. contr. 7, 2, 6 patronum ... quo patrem. SEN. epist. 85, 9. 95, 63. *al.*; *deest* quo: CAES. civ. 1, 33, 2 qui Romae remansissent et qui in castris Caesaris fuissent. SEN. epist. 71, 11 eodem -o habuit praetura et vita excidere. *al.*). leg. 2, 12 lege ... carens civitas estne ... habenda nullo -o? (*antea*: pro nihilo habenda. *cf.* LAMPR. Heliog. 20, 1 equestrem ordinem in nullo -o habens). fin. 2, 50 cum honestatem eo -o habeat, ut sine ea iucunde neget posse vivi (SEN. benef. 6, 43, 3 famam eo -o habeamus, tamquam non ducere sed sequi debeat). QVINT. decl. 299 p. 181, 14 ex duobus meliore -o habendus ... manifestior parricida. LAMPR. Alex. 67, 1 (*ad Constantinum*) tu eos *eunuchos* eo -i habes, ut ... de necessitatibus domesticis delegaris. RVFIN. hist. mon. 16 p. 436[C] te non minimo -o haberi apud deum (*gr. 16, 8* οὐκ ὀλίγος λόγος ... περί σου τῇ θεότητι γίνεται). -i (*cf. supra l. 11*): HIER. chron. a. Abr. 1472 apud Cyrum primi -i habebatur *Arpagus* (in Is. 21, 6 sqq. p. 191[D] Persae ... ante Cyrum ignobiles erant et nullius inter gentes -i habebantur). *β varia*: CIC. fin. 2, 90 voluptatem nullo -o numerat *Socrates* (PLIN. nat. 37, 77 quarto -o numerantur hyacinthizontes, quinto *eqs.*). PROP. 2, 22, 44 nullo ponere verba -o (SEN. benef. 2, 18, 6 eodem -o latronem pone. 2, 19, 2 quo -o feram posui, tyrannum pone. dial. 6, 3, 4 meliore ... -o. 7, 7, 1 turpi ... -o. *al.*). AMM. 21, 16, 8 fas ... eodem -o ducens et nefas.

3 *-us est in dictis, scriptis, cogitatis*: **a** *vario usu*: *α vi corporea partim vigente significantur singulae partes (vel certum temporis momentum, sc. ubicumque ad ipsam dicendi actionem pertinet)*: (I) *operis scripti vel orationis*: (A) *generatim* (*exempla pauca selecta*): TER. Ad. 9sq. eum Plautus -um *Diphili* reliquit integrum, eum hic -um sumpsit sibi ..., verbum de verbo expressum tulit (*cf. l. 67*). CATO ad fil. frg. 1 dicam de istis Graecis suo -o (RHET. Her. 3, 12, 22. 4, 43, 55. 56 CIC. inv. 1, 66. *al.*; *item abl. nudo*: RHET. Her. 1, 2, 3 *dispositio* demonstrat, quid quibus -is sit conlocandum. CIC. inv. 2, 103 alio -o de scripto ... dicemus [Verr. II 3, 10. 80. 5, 58 Manil. 10 Sest. 102. *al.*]. Verr. II 1, 45 non dicam hoc -o [1, 118 dici. Cluent. 149 Manil. 60. *al.*]. *sim. saepe*). CIC. inv. 1, 50 de ea praeceptione ... et in hoc -o dicendum (SEN. contr. 2, 1, 28. 9, 6, 18 PLIN. nat. 5, 83. *al.*; *item* in *cum abl.*: CIC. de orat. 2, 329 alio in -o est dictum [GELL. 12, 2, 7 CYPR. Demetr. 22. *al.*]. PLIN. nat. 15, 91 in suo -o retulimus [20, 2 dicemus]. *sim. al.*; *cf. l. 77*). 2, 167 quorum quid verissime constituatur, alius -us erit considerandi (*item indicatur finis -i per gerund.*: Verr. II 1, 45 ad hanc ... cupiditatem demonstrandam. part. 52 augendi ... hic est proprius -us. fin. 1, 37 erit ... proprius disserendi -us. *al.*). S. Rosc. 33 de cuius laude neque hic -us est, ut multa dicantur. Cluent. 59 se cetera de illo -o 'respicite, iudices' non posse dicere (*significatur -us oratione recta ut*: fam. 7, 1, 2 vox eum defecit in illo -o: 'si sciens fallo'. 7, 25, 2 epistulae tuae partem ab eo -o 'cetera labuntur'. *sim. al.*). Balb. 30 hic totus -us disputationis atque orationis ... pertinet ad ... ius (QVINT. inst. 5, 11, 12 totus in Clodium -us *exemplum est*. 8, 6, 44 totus ... ille Horati -us. 9, 2, 7. 15. *al.*). orat. 133 *exempla* a Demosthene sumamus et quidem ... ex eo -o, unde ... de suis factis ... adgressus est dicere. fin. 1, 7 *philosophorum* -os *quosdam* ... transferam ..., ut ab Homero Ennius (Att. 6, 2, 3 istum ... -um totidem verbis a Dicaearcho. *cf.* fin. 5, 49 verti ut quaedam Homeri sic istum ipsum -um). OV. fast. 5, 727 quattuor inde notis -us est (*sc. in fastis*). LIV. 5, 21, 8 inseritur huic -o fabula: *eqs.* (VELL. 1, 14, 1). CELS. 5, 17, 1[C] *communia hic tractabo*, si qua singulis ... adcommodata sunt, in ipsorum -um differam (PLIN. nat. 6, 92 satrapias [*i. descriptionem satrapiarum*] in hunc -um. 21, 135 QVINT. inst. 1, 8, 16. 2, 21, 24. 10, 6, 4. *al.*). CONST. veteran. (CIL XVI) 9 ext. 13 tab(ula) II, pag(ina) V, loc(o) XVIII (*sim. ibid.* 10 ext. 16. 11 ext. 17. *al.*; *cf. 5 int. 5* pag(ina) II, kap(ite) XVI). PLIN. nat. 19, 136 *laudes brassicae* in medendi -o reddemus (*item indicatur argumentum per gen.*: 19, 169 de reliquis generibus ... dicemus in medicinae -o. 21, 52 de quibus in fruticum -o ... diximus. *al.*). QVINT. inst. 1, 1, 36 electos ex poetis ... -os ediscere (1, 11, 12 ex comoediis. 2, 7, 2 ex orationibus vel historiis). PEREGR. Aeth. 3, 6 lecto ... ipso -o ... de libro Moysi (*eadem fere* 4, 3 *bis*. 4, 4. 8. 14, 1. *al.*). *et passim.* (B) *speciatim -us refertur ad argumentum sim. antea introductum* (*plus minusve sublucet notio sub β illustrata; tamen exempla*

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

saltem, quae ablativo posita sunt, huc trahere maluimus): RHET. Her. 2, 4, 6 conlatio est, cum accusator ... demonstrat *eqs.*; hoc -o defensor demonstret oportet *eqs.* (CIC. Q. Rosc. 40 quam ob rem ... HS *tot* ... Fannio dissolvit? hoc -o ... quid pares respondere scire cupio [Verr. II 5, 45 SEN. contr. 7, 7, 11 SEN. benef. 4, 4, 1 dial. 5, 19, 1. 2 epist. 66, 18. *al.*]. 43 an Cluvius falsum Luscio ... dixit? hoc ego -o soluto ... sum animo. Verr. II 5, 6. 5, 11 Cluent. 53 Sest. 86. *et saepius*). CIC. inv. 2, 25 defensor ... parvulam *inpulsionem* fuisse demonstrabit ...; quo erit in -o demonstrandum, quae vis ... sit *inpulsionis* (2, 39 videre ... oportebit, quae sint continentia cum ipso negotio ...; quo in -o satis erit ... considerasse, quid sit ante rem factum. Quinct. 85 de orat. 3, 4 QVINT. inst. 4, 1, 23. *cf.* in hoc -o: CIC. inv. 2, 175 adtendatur, dignane causa videatur ea ...; atque in hoc -o mihi caput ... videtur esse, ut quaeramus *eqs.* [*antea*: qua in re]. Verr. II 3, 40 IREN. 2, 34, 2 [2, 56, 1 H.]). Verr. II 5, 28 Veneri ... et Libero ... tempus deberi arbitrabatur; quo -o non mihi praetermittenda videtur praeclari imperatoris ... diligentia (Mur. 15 contempsisti L. Murenae genus, extulisti tuum; quo -o ... facis, ut rursus plebes in Aventinum sevocanda esse videatur. Cael. 18 quo -o possum dicere *eqs.* [Planc. 71]. *al.*). rep. 1, 4 illo vero se -o copiosos ... putant, cum calamitates clarissimorum virorum ... colligunt (QVINT. decl. 385 p. 432, 2 hoc est miseri iuvenis amatorium; et illo -o dicemus *eqs.*). *al.*

(II) *verborum*: Ov. fast. 1, 326 pars putat hoc festum (*i. Agonalia*) priscis 'Agnalia' dictum, una sit ut proprio littera dempta -o. MAR. VICTORIN. gramm. VI 192, 19 acutus cum apud Graecos tria -a teneat, ultimam et paenultimam et ei proximam syllabam, apud nos tantum duobus -is poni potest (DON. gramm. IV 371, 3sqq. DOSITH. gramm. VII 377, 11 DIOM. gramm. I 431, 10sqq. SERG. gramm. IV 482, 21sqq. *al.*). DIOM. gramm. I 452, 23 *detractiones syllabarum* inveniuntur -is tribus, in prima parte dictionis, in media, in novissima (*item abl. nudo*: SERV. gramm. IV 442, 33 his ... -is pronuntiandae sunt *'con-' et 'in-'* ut longae. CASSIOD. gramm. VII 151, 10 [*ex Cornuto*] quae consonantes verborum ... primo -o sunt. 154, 4 [*ex Cornuto*] verba primo -o r litteram habentia. 203, 14 [*ex Caesellio*] quaecumque verba primo -o ab s littera incipient. *adde l. 27*). VLT. SYLL. gramm. IV 242, 27 syllaba in tertio ab ultima -o producitur (*item cum abl.*: PS. PHOC. gramm. V 439, 10 in capite suo vel in medio -o φ litteram habentia. 439, 21 si hoc in medio nominis -o fuerit). *al.*

(III) *versuum*: BASS. gramm. VI 257, 21 cum ... iambicus *versus* admittat quinto -o spondeum (*syn.* pes. *item abl. nudo*: 257, 22 habuerit. TER. MAVR. *infra*. SACERD. gramm. VI 502, 20 sexto -o, id est novissimo *hexametri*. PORPH. Hor. ars 257/8 potest ... vel primo -o vel tertio aut quinto interseri spondius *eqs.* FORTVN. gramm. VI 286, 24 incipientibus -is. 288, 6 initialibus -is. *al.*). TER. MAVR. 2202 *iambis* spondeon ... admiscuerunt, impari tamen -o (*v. vol. VII 1, 518, 33sqq.*). SACERD. gramm. VI 523, 13 in secundo -o debente poni iambo (524, 18 in -is paribus. 524, 21 in -is ... imparibus. FORTVN. gramm. VI 285, 21 omnibus in -is. DIOM. gramm. I 495, 9 in primo -o. *al.*). 524, 18 in -is ... paribus pedes iambici ... ponuntur (FORTVN. gramm. VI 286, 25 in desinentibus *-is* ..., id est in depositionibus, quae -a paria appellant. 287, 20 SERV. gramm. IV 457, 7 *al.*). MALL. THEOD. gramm. VI 591, 19 ut eadem -a obtineant hi pedes. PRISC. gramm. III 461, 11 diversorum pedum sunt eadem -a capacia. 461, 12 singula -a fixos habent pedes. *al.*

(IV) *graduum sonorum*: MART. CAP. 9, 940 productio ... est — hoc est epitasis — vocis commotio a -o graviore in acutum -um, anesis vero contra (*Aristid. Quint. 1, 5 resp.* τόπος). BOETH. mus. 4, 13 p. 335, 15 in totum immobiles sunt proslambanomenos, hypate hypaton *eqs.* ..., quoniam in omnibus tribus generibus eaedem sunt, nec -a nec nomina permutantes sive pentachorda sive tetrachorda contineant. p. 336, 4 nec eosdem -os ac numeros servant lichanos hypaton diatonos et lichanos hypaton chromatice.

β *translatione pleniore significatur potius res dicendo, scribendo tractanda (tractata), propositum sim.* (*exempla selecta. sublucet hic illic usus sub b illustratus; cf. etiam quae p. 1592, 83 monuimus*): RHET. Her. 1, 6, 10 (*sim.* CIC. inv. 1, 25) dubitatione utemur, quid potissimum dicamus aut quo⟨i⟩ -o primum respondeamus (CIC. Cluent. 135 Cael. 24. de orat. 2, 294 difficili argumento aut -o. *al.*). 2, 31, 50 fere -os obscurissimos totius artificii tractavimus in hoc libro (CIC. Verr. II 5, 72. de orat. 2, 191 quos agas tractesque dicendo. 2, 341. orat. 72 longe et late patentem. parad. 1. 118 fin. 1, 6. *al.*). 4, 7, 10 in dicendo leviter unus quisque -us ... tangitur, ne ars appareat (CIC. leg. 2, 9. off. 3, 8 breviter. *cf.* CIC. off. 2, 74 attingendus [SEN. epist. 79, 5]). CIC. inv. 1, 50 magna cum cura ... -us hic considerandus est (2, 72 de quo agimus). 1, 57 -us hic nobis in dicendo minime neglegendus videtur (Tusc. 1, 108 *iuxta* contemnendus. *cf.* de orat. 2, 341 segregabam. off. 1, 152 praetermissus [1, 156. 161. 3, 9 negant eum -um a Panaetio praetermissum, sed consulto relictum nec omnino scribendum fuisse. *al.*]. GELL. 1, 3, 12 transgressus. FIRM. math. 2 praef. 4 transire). S. Rosc. 78 ne tam diu quidem dominus erit in suos, dum *eqs.*? veniam ... ad hunc -um (*cf.* Verr. II 5, 59 ut ad classem, quo ex -o sum digressus, revertar. ac. 2, 29 ad istum -um pressius ... accedere. ad Q. fr. 2, 3, 6 incidi ... in eum -um in dicendo, cum Sestius ... subsidio Bestiae servatus esset). Flacc. 82 ornabat facile -um quem prenderat (*cf.* fin. 1, 9 -um comit multa venustate). de orat. 1, 54 totus hic -us (*i. affectuum doctrina*) philosophorum proprius videtur (div. 2, 3 magnus -us philosophiaeque p.; *item cum partic. vel adi. qualitatem indicantibus*: orat. 73 magnus. 162 late patens [part. 75]. parad. 1 -os graves [QVINT. inst. 8, 5, 35]. ac. 2, 92 soritas, lubricum sane et periculosum -um [off. 1, 65. PLIN. epist. 1, 8, 6 *iuxta* anceps]. div. 2, 70 difficilis [GELL. 1, 3, 12. *v. p. 1593, 67*]. off. 3, 8 necessarium). 1, 69 -us de vita et moribus (orat. 162 de natura usuque verborum. leg. 3, 13 de magistratibus. 3, 30 de educatione et de disciplina. fin. 1, 65 Cato 27 off. 3, 5 SEN. epist. 89, 10. 11. *al.*). orat. 174 totum hunc -um accuratius ... explicemus (leg. 3, 13 Tusc. 1, 57 nat. deor. 2, 63 hic -us a Zenone tractatus post a Cleanthe ... explicatus est. ARNOB. nat. 3, 6. *al.*). leg. 3, 14 Aristoteles inlustravit omnem hunc civilem in disputando -um. nat. deor. 1, 97 ut eundem -um diutius urgeam. 3, 22 istum ... -um ... Zenonis ... conclusio dilatavit. div. 1, 117 stabit illud, quod hunc -um continet, de quo agimus, esse deos *eqs.* (*cf.* 2, 3 tres libri ... de natura deorum, in quibus omnis eius -i quaestio continetur). 2, 2 perpurgatus est is -us ... quinque libris. Lael. 46 -um breviter ... perstrinxi (QVINT. inst. 11, 1, 4. CYPR. epist. 73, 6 -um profani ... baptismi). *sim. al.* *indicatur argumentum per acc. c. inf.* (*cf. infra l. 78*): SEN. epist. 24, 19 te illum -um aliquando tractasse non repente nos in mortem incidere, sed minutatim procedere.

b *t. t. rhet. sec. gr.* τόπος *de sedibus argumentorum vel de ipsis argumentis quibus instruitur oratio*: α *praemonenda: doctrinam fusius exposuerunt in primis* RHET. Her. 2, 30, 48sqq. CIC. inv. 1, 34sqq. de orat. 2, 162sqq. top. *passim* (*adde commentarium* BOETH.). QVINT. inst. 5, 10, 20sqq. FORTVN. rhet. 2, 23sq. IVL. VICT. rhet. 6. *ceterum enumerare partitiones et genera singula -orum supersedimus (v. post alios Lausberg, Handbuch d. lit. Rhetorik 201sqq., 224sqq. et Martin, Antike Rhetorik 107sqq.). originem artis testantur*: CIC. de orat. 2, 152 Aristoteles ... posuit quosdam -os, ex quibus omnis argumentatio ... inveniretur (*sim. l. 37. 42. al.*). Brut. 46 itaque ait Aristoteles (*frg. 137 Rose*) ... scriptas ... fuisse et paratas a Protagora rerum illustrium disputationes, qui nunc communes appellantur -i; quod idem fecisse Gorgiam, cum singularum rerum laudes vituperationesque conscripsisset (*cf.* QVINT. inst. 3, 1, 12 primi communis -os tractasse dicuntur Protagoras, Gorgias). *nominis rationem reddiderunt et rem definiverunt*: CIC. orat. 46 *Aristoteles* -os — sic enim appellat — quasi argumentorum notas tradidit, unde omnis in utramque partem traheretur oratio. part. 5 quos vocas -os? :: in quibus latent argumenta. top. 7 ut ... earum rerum, quae absconditae sunt, demonstrato ... -o facilis inventio est, sic, cum pervestigare argumentum aliquod volumus, -os nosse debemus; sic enim appellatae ab Aristotele sunt eae quasi sedes, e quibus argumenta promuntur; itaque licet definire -um esse argumenti sedem. QVINT. inst. 5, 10, 20 -os appello non, ut vulgo nunc intelleguntur, in luxuriem et adulterium et similia, sed sedes argumentorum.

β *exempla usum illustrantia* (*dedimus antiquiora; recentiora exhibet Halm in indice editionis rhet. min.*): (I) *-i tractantur, adhibentur sim.* (*sc. praevalente respectu argumenti*): RHET. Her. 1, 3, 4 confirmatio est nostrorum argumentorum expositio ...; confutatio est contrariorum -orum dissolutio (*cf.* 3, 4, 8 confirmatione et confutatione uteremur, nostris -is ... confirmandis, contrariis confutandis [CIC. inv. 2, 49 aliquo -o ... certioribus ... argumentis confirmato. 2, 127]. CIC. inv. 2, 83 infirmari. PS. QVINT. decl. 1, 14 difficilis expugnandus est -us). 2, 17, 26 his -is *sc. communibus* omnibus ex contrario utetur is, qui contra dicet (CIC. inv. 2, 28 quemadmodum ... accusator, cum aliis culpam demovebit, defensoris -is utetur, sic iis -is, qui accusatori dati sunt, utetur reus, cum *eqs.* 2, 90. de orat. 1, 141. 2, 312. 349 -is et laudandi et vituperandi. top. 91. *al.*). 2, 18, 27 fecit, ut neque diutius quam satis sit in eisdem -is commoraremur (CIC. inv. 2, 138. *cf.* RHET. Her. 4, 42, 54 in eodem -o manemus [4, 45, 58 in -o firmissimo]). 3, 10, 18 dispositio -orum tamquam instructio militum ([*antea agitur de firmis et non firmis argumentis*]. *cf.* CIC. de orat. 2, 307 ordinem conlocationemque rerum ac -orum [part. 9 ordo]). CIC. inv. 1, 67 per quam *propositionem* -us is breviter exponitur, ex quo vis ... oportet emanet ratiocinationis (2, 16 -os quorum pars ... in omnem coniecturalem incidit controversiam. 2, 112 ad praemii quaestionem appositos -os. top. 25. 26. 79 expositis ... argumentandi -is. 92. *al.*; *cf.* inv. 2, 16 in horum -orum expositione [*postea*: argumentorum copia]). 2, 26 *ante explicati* -i ... in incommodi quoque vitatione tractabuntur (2, 49 proprius causae -us [*opp.* -i communes]. 2, 83 -os, qui ... erunt tractati ..., infirmati. de orat. 2, 125 anceps, ... inauditus, ... lubricus, ... novus. part. 58. SEN. suas. 4, 4 contra somnia et deorum providentiam. QVINT. inst. 5, 7, 2. *al.*). 2, 34 -us inducetur ille, per quem hortandi iudices erunt, ut veterem famam hominis nihil ad rem putent pertinere (2, 49 inducendis -is communibus. 2, 138 per quem aequitas causae demonstretur. *al.*; *cf.* SEN. contr. 1, 7, 17 philosophumenon -um introduxit, quomodo animi ... calamitatibus everterentur). *al.* *indicatur argumentum per acc. c. inf.* (*cf. supra l. 19*): SEN. contr. 9, 6, 19 Montanus, cum diceret illum -um: quamvis sceleratos parentes velle tamen innocentes liberos suos esse. (II) ex -is (*sc. praevalente respectu sedis argumentorum*): RHET. Her. 2, 17, 25 ignoscendi ratio quaeritur ex his -is: si plura ... officia quam maleficia videbuntur constare *eqs.* (CIC. inv. 2, 100 ex iis -is ... iuris et aequitatis naturam. part. 8 scrutabimur et quaeremus. *cf.* part. 82 ex illis ... inveniendi -is causae rerum ...

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

requirentur). CIC. inv. 1, 22 benivolentia quattuor ex -is comparatur: ab nostra, ab adversariorum, ab iudicum persona, a causa. 1, 44 argumentatio, quae ex iis -is, quos commemoravimus, sumetur (2, 47 coniectura. 2, 70 argumentationes. 2, 177 laudes ... et vituperationes. de orat. 3, 119 argumenta [part. 8 top. 92]. *sim. al.; cf.* de orat. 2, 131 argumenta promuntur. fin. 4, 10 e quibus -is quasi thesauris argumenta depromerentur). 1, 78 (*antea*: fonte inventionis) quibus ex -is aliqua res confirmari potest, isdem potest ex -is infirmari (1, 81. *non nisi* infirmabit: 2, 83. *cf.* 1, 82 firmatur). 1, 100 posse omnibus ex -is iis, quos in confirmandi praeceptione posuimus, tractari indignationem (2, 74 hoc causae genus ex suis -is. 2, 76 ex -is deliberationis. 2, 154). de orat. 2, 121 *dicam*, quibus ex -is ad eas ... res, quae ad fidem faciendam ... valent, ducatur oratio (2, 146 inventa. 2, 248 graves sententias. 2, 321 contraria. *al.*). 2, 127 quibus ex -is ea, quae dicenda sunt in causis, reperiantur. 2, 146 scrutari -os, ex quibus argumenta eruamus. 2, 215 omnium rerum in contrarias partes facultatem ex isdem suppeditari -is. *al.* ⓘⓘⓘ *varia*: RHET. Her. 2, 6, 9 *adprobatio* habet -os proprios atque communes; proprii sunt ii, quibus nisi accusator nemo potest uti, et ii, quibus nisi defensor; communes sunt, qui alia in causa ab reo, alia ab accusatore tractantur (*aliter distinguuntur*: CIC. inv. 2, 48 argumenta, quae transferri in multas causas possunt, -os c. nominamus. de orat. 3, 106. *al.; ceterum v. vol. III 1979, 50 sqq.*). 3, 3, 4 ita fiet, ut isdem -is et ad suadendum et ad dissuadendum simus comparati (*item abl. instr.*: CIC. inv. 2, 130 confirmabitur. de orat. 2, 145 *materiem* -is discriptam, instructam ornatamque. 2, 291 argumenta causae et eos -os, quibus animi iudicum conciliantur, ... cognovi. part. 138 defendimus. top. 25 significatio ... datur. 97 ut attenti sint qui audiant, efficiendumst propriis -is. *al.*). CIC. inv. 2, 11 certos confirmandi et reprehendendi ... -os (*item cum gen. gerund.*: 2, 155 argumentandi [top. 79]. de orat. 2, 349 et laudandi et vituperandi. part. 82 inveniendi [109. 127]. *al.*). 2, 46 cum animus ... omnes totius negotii partes considerabit, tum illi ... -i procedent (*cf.* 2, 171 cum -us necessitudinis videbitur incurrere [top. 79]. de orat. 2, 130 habere certos -os, qui ... ad causam explicandam statim occurrant [top. 41]. *sim. al.*). Verr. II 5, 2 novi -um, video ubi se iactaturus sit Hortensius, belli pericula, tempora rei publicae ... commemorabit. de orat. 2, 118 dicere ... de singulis temporibus, hominibus, causis; quos ... -os ... paratos atque expeditos habere debetis (TAC. dial. 31, 5 aptos et in omnem disputationem p. ... -os. *cf.* CIC. de orat. 3, 119 alii -i magis erunt apti [top. 79. 87]. top. 87 ad quasque quaestiones accommodati). 2, 166 plures sunt argumentorum sedes ac -i (orat. 44 a. et rationum. part. 139 top. 66 QVINT. inst. 3, 6, 24. 5, 8, 4. 5, 10, 20. *al.*). Brut. 124 de amore, de tormentis, de rumore -i sane inanes *sunt in oratione Curionis* (SEN. contr. 1, 8, 16 de fortunae varietate. 7, 5, 13 de indulgentia liberorum in patres. QVINT. inst. 2, 4, 27 de testibus ... et de argumentis [5, 13, 57]. *al.*). part. 109 illos -os tamquam thesauros aliquos argumentorum notatos habet. top. 50 -us hic magis ad coniecturales causas ... valet (98 ad persuadendum). *al.*

c *t. t. artis memoriae de -is mente conceptis, qui adhibentur ad iuvandam memoriam*: RHET. Her. 3, 16, 29 constat ... artificiosa memoria -is et imaginibus; -os appellamus eos qui ... aut natura aut manu sunt absoluti ut eos facile naturali memoria ... amplecti queamus: ut aedes, intercolumnium, angulum, fornicem et alia ...; imagines sunt ... simulacra eius rei quam meminisse volumus; ... si volemus habere imagines eorum, -is certis conlocare oportebit (3, 17, 30 multis -is multas imagines. 3, 18, 31 notas quinto quoque -o. *accedit* in: 3, 17, 30 possunt quae audierunt in -is c. 3, 18, 31 in quinto -o ... in decumo. 3, 19, 31 CIC. de orat. 2, 354 MART. CAP. 5, 538. *cf.* RHET. Her. 3, 20, 34 crimina ex ordine in -is ponemus [QVINT. inst. 11, 2, 23]). 3, 16, 30 cuiusmodi -os invenire et quo pacto reperire ... oporteat (QVINT. inst. 11, 2, 22. *cf.* RHET. Her. 3, 18, 31 quos sumpserimus [QVINT. inst. 11, 2, 21 finguntur vel sumuntur]). 3, 17, 30 -i cerae aut cartae simillimi sunt, imagines litteris *eqs.* (*item cum cera comparatur*: 3, 18, 31 CIC. de orat. 2, 354. 360 part. 26 MART. CAP. 5, 538). *ibid.* oportet ..., si volumus multa meminisse, multos nos nobis -os comparare (3, 18, 31 ex ordine. 3, 19, 31 in celebri regione. *ibid. iterum.* 3, 19, 32). *ibid.* ex ordine hos -os habere (3, 19, 31 mediocres. 3, 19, 32 nec nimis inlustres nec vehementer obscuros. 3, 24, 40 quam plurimos). *al.* CIC. de orat. 1, 157 istam -orum simulacrorumque rationem quae in arte traditur. *al.*

B *pertinet ad spatium tamquam condicionem existendi, agendi generalem* (*cf. IA2. vergit in notionem occasionis, opportunitatis, facultatis sim. [necessitatis p. 1596, 62], cf.* SYNON. Cic. p. 426, 14 facultas.... occasio. tempus. -us. opportunitas): 1 -us (aliquid -i *sim.*) est:

a *actionibus occupationibusque animantium et variis rebus, quae dato -o valent, ratae sunt, exercentur*: α *supplentur e contextu*: PLAVT. Persa 805 elude, ut soles, quando liber locust hic. Truc. 877 factum cupio, nam nefacere (refacere *trad.*) si velim, non est -us. CORIPP. Ioh. 7, 415 rapiamus ab hoste, dum -us est.

β *indicantur per*: ⓘ *dat.*: Ⓐ *generatim* (*exempla selecta*): TER. Andr. 206 nihil -ist segnitiae neque socordiae. CIC. Cluent. 202 in contionibus esse invidiae -um, in iudiciis veritati (Sull. 74 in hac vita ... sceleri. Brut. 291 in arte ... subtilitati. div. 2, 80 nihil debet esse in philosophia commenticiis fabellis -i. *al.* LIV. 3, 50, 9 libidini ... in domo sua. 10, 13, 12 in collega sit meae apud vos gratiae -us. *et saepe*). Catil. 2, 6 non est iam lenitati -us, severitatem res ipsa flagitat. 4, 21 erit ... inter horum laudes aliquid -i nostrae gloriae (Mil. 2 i. tantam vim armorum ... orationi. de orat. 2, 150 inter ingenium quidem et diligentiam perpaulum -i reliquum est arti. LIV. 5, 16, 3 inter haec ... iniuriae. *al.*). p. red. ad Quir. 20 arti ... in pace atque otio (de orat. 2, 150 fam. 4, 3, 4. IVV. 3, 22 in urbe. ARNOB. nat. 3, 22 apud superos). Mil. 101 exilium ibi esse ..., ubi virtuti non sit -us (fin. 2, 85 neque virtutibus neque amicitiis usquam. LIV. 3, 26, 7. SEN. epist. 78, 21 etiam in lectulo). nat. deor. 3, 76 errori (APVL. Plat. 1, 10 LACT. inst. 3, 7, 3). SALL. Catil. 51, 20 (*oratio Caesaris*) ultra *mortem* neque curae neque gaudio -um esse. 52, 35 peccato (LACT. inst. 5, 19, 32). VERG. georg. 4, 226 morti. HOR. ars 19 sed nunc non erat his *descriptionibus* -us. LIV. 9, 2, 15 quando nec consilio nec auxilio -us esset (PHAEDR. 3 epil. 16). SEN. benef. 5, 12, 3 apud malum *hominem* nulli honestae rei ... -us est (TERT. adv. Marc. 2, 24 p. 369, 6 paenitentiae ... a. eum *deum*. ARNOB. nat. 3, 22 a. superos artibus. *cf. l. 23. 41. 83*). *et saepe. accedit gerund.* (*cf. p. 1597, 22. 62. 76 vix huc l. 38*): GELL. 12, 5, 11 nihil ... potest cogi vir sapiens, cum est rationi obtinendae -us; cum vero natura cogit *eqs.* Ⓑ *speciatim in sermone iuris* (*cf. 4b nec non p. 1597, 1. 1598, 42; acced.* in *c. abl. e. g.* POMPON. dig. 16, 1, 32, 3 CLEM. dig. 28, 5, 73 GAIVS dig. 6, 1, 76, 1, adversus *e. g.* VLP. dig. 9, 2, 27, 1. 29, 4, 4 pr. PAVL. dig. 4, 5, 7, 2): IAVOL. dig. 41, 3, 23 pr. possessione superficiei tempori de mobilibus statuto⌋ (*interpol.?*) -um esse. EDICT. imp. Hadr. dig. 22, 5, 3, 3 testimoniis uti volebat, quibus apud me -us non est. IVLIAN. dig. 9, 4, 39, 2 doli mali exceptioni (Afric. dig. 16, 1, 19 pr. SCAEV. dig. 44, 4, 17 pr. 45, 1, 122, 1. 46, 3, 93 pr. *al.*). 28, 6, 28 legi Corneliae (AFRIC. dig. 35, 2, 88 pr. si l. Falcidiae in testamento suo -us non esset [*ibid. ter.*]. CLEM. dig. 28, 5, 73 in ea hereditate. 35, 1, 64 pr. *e Iuliano. al.*). 37, 10, 7, 1 Carboniano edicto (PAPIN. dig. 37, 10, 11 VLP. dig. 4, 2, 9 pr. 21, 1, 1, 5 in pupillaribus ... venditionibus. *et saepe*). POMPON. dig. 16, 1, 32, 3 an in huius persona -us huic senatus consulto sit, qui rogatu ... id fecerit? (AFRIC. dig. 16, 1, 17, 2. 16, 1, 19, 2. *al.* GAIVS inst. 2, 218. *et passim*). 40, 4, 61 pr. Mucianae cautioni (PAPIN. dig. 35, 1, 71, 2 Cod. Iust. 6, 37, 9 *a. 223. al.*). *et passim.*

ⓘⓘ *gen.*: Ⓐ *gerund.* (*v. etiam sub 2 et ceteris capitibus*): TER. Andr. 354 ait ... alia multa, quae nunc non est narrandi -us (DON. *ad l.* tempus et spatium eius. GLOSS. V 536, 50 opportunus tempus). ACC. trag. 418 causandi. 432 dicendi (CIC. prov. 2 -us d. ac potestas. Brut. 256 liber. LIV. 45, 36, 1. *al.*). CIC. Quinct. 8 medicinae faciendae (*vix dat.*). Verr. II 1, 10 peccandi. 5, 10 furandi (*postea*: occasio). 5, 174 monendi (SIL. 13, 187 CLAVD. MAM. anim. 2, 9 p. 137, 9). Lig. 31 sperandi Ligario causa non sit, cum mihi apud te -us sit etiam pro altero deprecandi? div. 2, 25 iocandi (Att. 5, 5, 1 SEN. epist. 48, 8). *al.* HOR. sat. 1, 9, 26 interpellandi. LIV. 30, 1, 5 suadendi ac dissuadendi. *et saepius.* Ⓑ *subst.* (*formas ambiguas ad dat. relegavimus. ceterum cf. infra p. 1597, 27. 67. 1598, 71. 78*): MANIL. 1, 887 nec -us artis erat medicae nec vota valebant. VAL. MAX. 9, 8 ext. 1 defensionis -um innoxio gubernatori non fuisse. SEN. dial. 7, 24, 3 ubicumque homo est, ibi benefici -us est. epist. 99, 12 vita nec bonum nec malum est; boni ac mali -us est. ASCON. Corn. p. 56, 16 quot -a intercessionis sunt. PLIN. nat. 6, 11 tum praecipuus votorum -us est, cum spei nullus est (STAT. silv. 1, 4, 116 curae votique). VAL. FL. 5, 492 meriti. TAC. hist. 1, 38, 2 cunctationis ... in eo consilio, quod *eqs.* TERT. castit. 6 l. 6 si etiam nunc -us est vocis illius (*affertur gen. 1, 28*). CYPR. mortal. 2 anxietatis et sollicitudinis. *al.*

ⓘⓘⓘ *praep.* (*cf. p. 1597, 31. 74. 1598, 39*): CIC. dom. 140 in tanto scelere ... ne audaciae quidem -um ad timorem comprimendum fuisse (rep. 2, 19 ut ... doctis hominibus ... ad fingendum vix quicquam esset -i. Att. 7, 1, 4 ad tergiversandum. fam. 1, 9, 14 improbo civi ... ad rem publicam violandam). OV. met. 14, 489 dum peiora timentur, est -us in vulnus (*Merkel*; in vultu, in voto *sim. trad.*).

ⓘⓥ ut (*cf. p. 1597, 24. ceterum v. etiam p. 1597, 53. 1598, 5. 30. 37 sublucet color secundarius fere i. q. necesse est, oportet, maxime* DON., AVG. civ.): ARNOB. nat. 1, 27 nondum -us est, ut explicemus. DON. Ter. Eun. 858 -us erat, ut diceret 'servam ...', sed admirabiliter 'conservam' dixit. HIL. trin. 8, 20 nondum -i est, ut demonstrem. AVG. civ. 22, 17 p. 595, 3 D. cum -us esset, ut diceret: '...', non hoc dixit, sed dixit: '...' (*Matth. 22, 30*). grat. Christ. 30, 32 ut diligentius disseramus. *al.*

b *ipsis animantibus* (*suppl. e contextu* PROP.; *dat. animantium iuxta determinationes rei agendae v. sub a. sublucet hic illic vis propria*): α *generatim*: CIC. Quinct. 94 si est homini honesto -us in civitate invito Naevio ([*item* in civitate: fam. 12, 23, 3 BRVT. ? Cic. ad Brut. 1, 16, 5 = 9, 24, 5 Sj.]. leg. agr. 2, 77 vobis ... in hoc numero. Planc. 82 in mea familiaritate. Phil. 2, 87 tibi in legibus et iudiciis. orat. 4 in poetis non Homero soli -us est. Att. 8, 3, 6 nobis in hac [*sc. Caesaris*] parte. *al.* LIV. 1, 34, 6 in novo populo ... forti ... viro. QVINT. decl. 332 p. 310, 9 nulli alii in hoc pectore. *al.*). de orat. 2, 314 vitiosis (*sc. et oratoribus et orationis partibus*) nusquam esse oportet -um. Brut. 233 ut esset insano inter disertos -us (OV. Pont. 3, 1, 55 si -us est tanta inter nomina parvis). Att. 12, 38, 4 nihil est ... emptori -i. fam. 2, 16, 6 si quando erit civitas, erit profecto nobis -us. PVBLIL. I 32 ita crede amico, ne sit inimico -us. PROP. 2, 22, 38 altera *puella* me ... teneat ..., altera si quando non sinit esse -um. LIV. 1, 53, 8 si apud eos supplicibus -us non sit. LVCAN. 7, 377 si quis post pignora tanta Pompeio -us est. *al.*

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

β *speciatim in sermone iuris* (*cf. p. 1598, 42 sq.*): Cic. Rab. Post. 36 cum in his iudiciis ne -us quidem novo testi soleat esse. Plin. epist. 2, 16, 3 a me ... ut confirmati *testamento* observabuntur *codicilli*, praesertim cum delatori -us non sit. Scaev. dig. 28, 6, 48 pr. quaeritur, an substituto -us sit an non; et verius est substituto -um esse (*in adeunda hereditate ut*: Vlp. dig. 28, 3, 5 postumo [*syn.* admittetur]. 29, 6, 1 pr. Hadrianus constituit ... denegatis ... ei *heredi* actionibus fisco -um fore [49, 14, 29, 1. *al.*]. 38, 17, 1, 11 Iulianus ... putat ... -um esse succedenti adgnato [reg. 26, 3]. *sim. al.*).

2 -um dare (*fere cum respectu praebendi, hic illic etiam cedendi ut e. g. l. 20. 44. 50.*): **a** *actionibus rebusque variis*: Plavt. Capt. 212 ut sine hisce arbitris ... nobis detis -um loquendi (*cum gen. gerund. ut*: Ter. Andr. 233 di, date facultatem ... huic pariendi atque illi in aliis potius peccandi -um [Gloss. V 536, 47 occasio⟨nem⟩]. Haut. 218 cognoscendi et ignoscendi ... peccati. Cic. inv. 1, 23 dicendi. Scaur. 6 inridendi nobis ... et iocandi. de orat. 2, 312 degrediendi. *et saepius*). Pseud. 558 meis ... date -um fallaciis (*item cum dat. rerum*: Cic. Quinct. 53 paulum aliquid -i rationi et consilio. Verr. II 5, 132 fortunae [Brvt. Cic. fam. 11, 1, 3 Qvint. inst. 10, 6, 5]. Sest. 12 *nisi* Sestius ... fuisset, datus illo in bello esset hiemi -us. Balb. 16 dubitationi [-onis *var. l.*]. *al.* Ov. am. 2, 19, 44 -um ... materiamque dolis. Liv. 3, 50, 14 seditioni [-onis *var. l.*; *cf. p. 1598, 49*]. *et saepe. accedit gerund.*: Tert. adv. Marc. 1, 22 p. 318, 20 iniectionibus ... elidendis). Cic. Mil. 4 si ... -us ... delectis viris datus est, ut sua studia erga ... bonos cives ... sententiis declararent ([*postea*: potestatem omnem vos habetis, ut]. fin. 4, 62 ut ... paulum -i mihi, ut iis responderem, dares). Ov. trist. 4, 3, 81 dat tibi *uxori* nostra -um tituli fortuna (*item cum gen. rerum*: Canon. Turner II p. 248 rec. II neque satisfactionis -um eis datur [*rec. IV* s. tempus, *gr. Mansi 2, 1309*[D]]. *huc spectant variae lectiones l. 20. 22; formae ambiguae ut e. g.* Vvlg. Iob 24, 23 paenitentiae *potius pro dat. intellegendae videntur*). Liv. 5, 11, 8 datum -um Veientibus ad incendenda opera. *al.* *pendet inf.* (*item p. 1598, 4. 35. 69. aliter p. 1590, 74*): Patric. conf. 49 *ne* in minimo incredulis -um darem infamare sive detractare. Ivnil. 1, 5 -um damus inimicis prout voluerint divinos libros interpretari. **b** *animantibus* (*dat. animantium iuxta determinationes rei agendae v. sub a; sublucet hic illic vis propria*): Plavt. Pseud. 570 si id facere nequeat, det -um illi qui queat. Truc. 233 (235) ipse si nihil habeat, aliis *amatoribus* qui habent det -um. Ter. Phorm. 522 melioribus (Porph. Hor. epist. 2, 2, 213). Cic. Mil. 68 quodsi -us Miloni datus esset, probasset ... neminem ... cariorem fuisse. de orat. 1, 118 si multitudo litium ... dat -um vel vitiosissimis oratoribus. ad Q. fr. 2, 4, 3 (2, 5, 1) fabris. Sen. Herc. f. 354 temptemus ..., fors dedit nobis -um. epist. 100, 9 adfer, quem Fabiano possis praeponere; dic Ciceronem ...: cedam; ... nomina adhuc T. Livium ...: huic quoque dabo -um. Tac. ann. 16, 32, 2 testibus. Itala Eph. 4, 27 (cod. d *al.*, *sim.* Vvlg.) neque detis -um diabolo (*unde saepe apud ecclesiasticos inde a* Tert. orat. 23 p. 196, 28). *al.* **c** *non indicatur cui*: Avg. in euang. Ioh. 4, 9 quomodo dat -um *Iohannes praeparator viae domini*. Merob. poet. 33 sic tranquilla togae recipit dum praemia ductor ..., ipsa ... bella dedere -um. Pass. Petr. Paul. brev. 2 Nero ad cubicularium suum dicit: date -um, videamus caput hominis *eqs.* (*fere pro interiectione exhortantis*).

3 -um relinquere: Plavt. Cist. 150 multiloqua ... est anus: satin vix reliquit deo, quod loqueretur, -i? Ter. Andr. 154 obiurgandi (*item cum gen. gerund.*: Cic. Verr. II 3, 206 te damnato ceteris angustior -us improbitatis defendendae relinquetur. or. frg. A IX 21 infitiandi. de orat. 2, 333 dicendi. *al.*). 601 nihil est preci -i relictum (Phorm. 547. Cic. fam. 1, 1, 2 nec admonitionibus. *item cum dat. rerum*: Cic. Quinct. 49 morti ... honestae. Verr. II 2, 191 defensioni [Cluent. 61]. *al.* Caes. Gall. 5, 35, 4 virtuti. 6, 42, 1 casui [casu *var. l.*]. civ. 1, 84, 5 misericordiae. Rvt. Lvp. 2, 3 beneficio [Tac. ann. 13, 27, 2]. *et saepe*). L. Crass. or. frg. (45 M.) Cic. de orat. 2, 226 quibus *imaginibus* non modo imitandis, sed ne collocandis quidem tibi -um ullum reliquisti. Cic. Quinct. 73 huic ne ubi consisteret quidem contra te -um reliquisti. off. 2, 40 qui eorum culpam, qui una latrocinantur, furatur aliquid ..., is sibi ne in latrocinio quidem relinquit -um. *al.*

4 -um habere: **a** *generatim*: Ter. Andr. 320 neque ... consili -um habeo neque ad auxilium copiam (*item cum gen. subst., nisi pro dat. habere malueris formas ambiguas*: Pvblil. H 21 maledicti. Liv. 29, 22, 7 *damnati* producti ad populum ... apud praeoccupatos ... animos nullum misericordiae -um habuerunt. Sen. contr. exc. 5, 1, 1 iniuriae. Sen. clem. 1, 22, 1 poenae. dial. 2, 5, 4 incrementi. *al.*). Cic. Mur. 70 aut promerendi aut ⟨re⟩ferendi beneficii -um (*cum gen. gerund. ut*: orat. 143 instituendi aut docendi. Liv. 39, 19, 2 mortis consciscendae. 41, 24, 18 adsentandi. *al.*; *cf.* Cic. ad Brut. 1, 15, 1 [9, 23, 1 Sj.] ad laudandum [Plin. nat. 35, 177 ad expiandas ... domos]. Plin. nat. 37, 51 gemmis ... adulterandis). de orat. 2, 64 quae *cohortationes sim.* ... -um suum in his artibus ... habent nullum (2, 219 in hoc *genere* ... quid habet ars -i, cum *eqs.*? 4. ad Brut. 1, 15, 1 [9, 23, 1 Sj.]. Ov. trist. 5, 6, 34 in nobis ... ira. Pont. 2, 7, 42 in nobis ... nova plaga. Sen. contr. 1, 8, 11 in ratione ... adfectus. *et saepe*). 2, 274 *genus quoddam ridiculi* habet non numquam aliquid etiam apud nos -i (off. 3, 117 a. eum quem habet -um fortitudo? Qvint. inst. 7, 4, 18 in senatu ... et a. populum ... deprecatio. Iren. 2, 13, 7 [2, 16, 3 H.]. *al.*). fin. 2, 77 inter ista tam magnifica verba ... non habet ullum voluptas -um (Ov. trist. 1, 6, 33 -um sanctas heroidas i. haberes, *uxor*. Sen. benef. 5, 8, 3 hoc verbum 'debere' non habet nisi i. duos -um; quomodo ergo in uno consistet?). Pvblil. M 10 metus cum venit, rarum habet somnus -um. Bell. Afr. 8, 4 excusatio. *et saepe.* *accedit inf.*: Rvstic. Conc.[S] I 4 p. 186, 34 quod ... -um habuerim tuae scribere sanctitati. *pendet enunt. secund.*: Pass. Paul. frg. 1 p. 107, 6 habuit malus -um, quemadmodum nos temptaret (*gr.* τόπον, ὅπως. *cf.* Pass. Paul. 3 p. 26, 4 invenit -um malignus, ut vos temptaret). **b** *speciatim in sermone iuris* (*accedunt* in *c. abl., e. g.* Iavol. dig. 1, 7, 16 Pompon. dig. 30, 55. Gaivs inst. 4, 117 [*v. etiam l. 13*], adversus *e. g.* Afric. dig. 46, 8, 25, 1 Gaivs inst. 4, 175 Cod. Iust. 6, 50, 2 *a. 197*): Iavol. dig. 1, 7, 16 adoptio ... in his personis -um habet, in quibus etiam natura potest habere. Traian. Plin. epist. 10, 97, 2 sine auctore ... propositi libelli ⟨in⟩ nullo crimine -um habere debent. Cels. dig. 22, 3, 17 heredis probatio est -um habere legem Falcidiam (Ivlian. dig. 35, 2, 87 pr. *et* 1 Gaivs dig. 35, 2, 73, 2 Marcell. dig. 35, 2, 57. *al.*; *cf.* Pompon. dig. 30, 55 leges in ... testamento. 40, 5, 34, 1 lex Aelia Sentia [Afric. dig. 40, 9, 8 pr. Gaivs inst. 1, 139]. Gaivs inst. 3, 70 lex Iunia -um. 3, 121[a] lex Furia. *et sim. saepe*). Ivlian. dig. 36, 1, 28, 8 Trebellianum senatus consultum -um habet (Afric. dig. 16, 1, 19, 2 Gaivs inst. 3, 70 Scaev. dig. 38, 5, 7. *al.*). 41, 1, 37, 2 quaestio. Pompon. dig. 8, 2, 25 pr. 8, 2, 29 damni infecti stipulationem (Gaivs inst. 4, 91 Tryph. dig. 34, 5, 9, 3 Vlp. dig. 7, 9, 5, 2. *al.*). Afric. dig. 8, 3, 22. 48, 10, 6 pr. ut senatus consulto -us non sit, sicuti nec interdictum ... -um habet (Vlp. dig. 8, 5, 8, 5. 11, 8, 1, 8. 43, 5, 1, 8. *al.*). Gaivs inst. 4, 71 tunc ... exercitoria *actio* -um habet, cum *eqs.* (Papin. dig. 16, 3, 24. 50, 15, 5, 1 [*e rescr. Ant. Pii*]. Vlp. dig. 2, 13, 8, 1. 2, 14, 10, 1. *et saepe*). Cod. Iust. 6, 27, 2 (*a. 169*) quod in legato -um non habet. *sim. passim.*

5 *cum verbis variis* (*exempla selecta*): Plavt. Epid. 444 non repperisti ... tranquillum -um, ubi tuas virtutes explices, ut postulas (Cic. Quinct. 5 -um, ubi consistat, reperire non poterit *veritas*. Tusc. 4, 42 -um consistendi. Tac. ann. 14, 57, 3 temeritati. *al.*). Cic. Verr. II 5, 181 si ullum -um aperuerimus suspicioni aut crimini (Liv. 4, 31, 2 aperuerunt ad occasionem -um hosti. Sen. clem. 1, 15, 5 spei. Tac. ann. 13, 37, 4 novis ... beneficiis. *al.*; *pendet inf.*: Cod. Iust. 7, 32, 12 pr. ut -us aperiatur alii eandem possessionem detinere). Cluent. 143 nullus est -us a me purgandi ... criminis praetermissus (190 in quo non strueret insidias. fam. 6, 10, 5 tui iuvandi et levandi. 9, 24, 4 monendi, agendi, providendi. *al.*). Phil. 13, 48 cum -um tibi reliquum non modo ad pacem, sed ne ad deditionem quidem feceris (Ov. am. 2, 13, 26 tu, *Isi*, ... fac titulo muneribusque -um. 2, 19, 6 voto. Sen. contr. 1 praef. 19 beneficio. Vell. 2, 105, 2 otio. *al.*; *in sermone iuris*: Ivlian. dig. 38, 2, 20, 4 filium -um substitutis facere [*in adeunda hereditate ut*: Vlp. dig. 28, 3, 5 Cod. Iust. 6, 26, 3 pr. *al.*]. Pompon. dig. 34, 2, 34, 1 doli mali exceptioni. Papin. dig. 29, 4, 27 pr. edicto [Vlp. dig. 4, 2, 9 pr. *al.*]. *et saepius*). fam. 12, 23, 3 Cannutium apud eos -um sibi quaerere, quibus se salvo -us in civitate esse non posset (Sall. Iug. 85, 5 [*oratio Marii*] invadendi. Epiced. Drusi 340 magna ... latum quaerere facta -um. Liv. 3, 46, 2 -um seditionis [*trad.*; -oni *Gronovius*; *cf. p. 1597, 22*]. 5, 9, 6 inter nostra certamina -um iniuriae quaerere. 42, 14, 7 disceptandi. *et saepius*). Epiced. Drusi 294 invenit ... tota maeror in urbe -um (Liv. 24, 3, 13 prodendae arcis. Cvrt. 9, 2, 34 a vobis desperatae victoriae aut honestae morti. Qvint. inst. 3, 8, 22. *al.*). Liv. 24, 20, 13 neque hostibus neque dubiis sociis -i quicquam praebuit ad temptandum [que] (Colvm. 11, 1, 21 nec impunitatis spem nec peccandi -um. Frontin. strat. 3, 2, 6 consultationi. *al.*). Sen. contr. 10 praef. 13 quibus, quo minus ad famam pervenirent non ingenium defuit, sed -us (16 si quid illi defuit, scias -um fuisse. Vell. 2, 48, 2 defuisset fortunae destruendi eius -us. *al.*). *et passim.*

6 *sine verbo*: **a** *hominibus*: Verg. Aen. 2, 71 cui *Sinoni* neque apud Danaos usquam -us. Ov. met. 13, 156 si ... primus ... requiritur heres *armorum*, ... est Pyrrhus filius illi *Achilli*; quis -us Aiaci? Ivv. 7, 63 quis -us ingenio *poetae*, nisi cum *eqs.*? Plin. epist. 9, 40, 2 non iam comoedo vel lyristae post cenam -us. Heges. 4, 22, 1 ille, cui nullus inter quietos ... -us, contulit sese ad consortia latronum. **b** *hominum actionibus et rebus variis*: Verg. Aen. 4, 319 si quis adhuc precibus -us (Lavs Pis. 246. *cf.* Val. Fl. 5, 509 si quis ... in precibus vero -us). Plin. nat. 9, 18 quis ... sine respiratione somno -us? Val. Fl. 4, 451 fallere quas *Harpyias* nusquam misero -us. Sil. 11, 167 is -us officio, cum cessant prospera (Stat. Theb. 12, 302 en -us o.). Stat. Theb. 6, 513 quis mortis ... -us *eqs.*? Qvint. inst. 8, 3, 17 nec sordibus umquam in oratione erudita -us. 12, 1, 7 quis inter haec litteris aut ulli bonae arti -us? Tac. hist. 1, 5, 1 neque magnis meritis ac praemiis eundem in pace quem in bello -um. 1, 36, 1 nec tribunis ... adeundi -us. 3, 10, 2 defensioni. ann. 1, 9, 3 in qua *re publica* nullus tunc legibus -us. *in appositione*: Plin. nat. 6, 171 haec est regio ..., in qua ... *horis quibusdam* consumuntur umbrae *eqs.* ...: res ingentis exempli -usque subtilitatis immensae.

III ***locutiones adverbiales*** *notabiliores*: **A** in -o (*v. et p. 1600, 51; plur.* in -is *p. 1599, 30*): **1** *i. q. suo vel iusto -o, opportune sim. sc. sublucente vi temporali*): **a** *incorporaliter*: Ter. Haut. 537 laudas qui eros fallunt? :: in -o ego vero laudo ..., quippe ... saepe id remedium aegritudinumst (Schol. Bemb. op⟨p⟩ortune). 827 *patri* obsecundato in -o, quod imperabit facito (*cf.* Ad. 994 [ob]se-

[Kuhlmann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cundare in -o [DON. additum 'in -o', quasi non semper faciendum sit]). Ad. 216 pecuniam in -o neglegere maximum interdumst lucrum (GLOSS. in -o: oportune). 827 video eos sapere, intellegere, in -o vereri, inter se amare (GLOSS. in -o: quomodo oportet). CIC. Verr. II 5, 37 aedilitas non . . . alicui candidato data, sed . . . recte conlocata et iudicio populi in -o . . . posita. HOR. carm. 4, 12, 28 dulce est desipere in -o. TAC. ann. 2, 4, 3 quod ludibrium ut effugere agitaverit Vonones, in -o reddemus (*sc. orationis, operis scripti sim. ut*: DON. Ter. Ad. 476, 1 εἰρωνεία indignantis in -o addita est. RVFIN. Orig. in num. 26, 3 p. 247, 21 illud in -o memorare aptissimum duco. ALC. AVIT. c. Eutych. p. 22, 20 in -o, sicuti res postulat[*an i. q. 'statim'?*]). **b** *corporaliter*: CIC. Mur. 26 homines, cum recte atque in -o constitissent, iuberi abire ut, unde abissent, eodem statim redirent. PLIN. nat. 36, 96 ut sensim opus (*i. epistylia*) in -o sederet (DON. Ter. Andr. 266 *moles quaedam*).

2 *i. q. ilico* (*cf.* FEST. p. 297 sodes: si audes; uti . . . ⟨ilico⟩: pro in -o [*suppl. ex* PAVLO]. *praevalet vis localis; notionem q. e. 'statim' intellegas fortasse* DICT., LEX Sal. [*cf. etiam l. 11*]): COM. pall. inc. 4 insidias postquam fecit *virgini*, vim in -o attulit. CIC. de orat. 1, 261 *non* consistens in -o, sed inambulans *eqs.* CAES. civ. 2, 41, 6 neque in -o manere ordinesque servare neque procurrere (SALL. Iug. 101, 4). 3, 92, 3 in -o retentis militibus (PLIN. nat. 28, 13 mancipia fugitiva retinere in -o). BELL. Afr. 61, 2 eques in -o permanere. TAC. ann. 1, 63, 5 castra metari in -o (13, 41, 1). 4, 47, 2 castris in -o communitis. ITALA Ios. 10, 13 (Lugd.) stetit sol et luna in -o (*gr.* ἐν στάσει, *om. Vulg.*). FIRM. err. 7, 6 sepulta in -o est *Ceres*. DICT. 6, 9 sponte et in -o cuncta regni Neoptolemo tradit *Acastus*. RVFIN. Orig. in Ios. 8, 6 p. 341, 6 aliud mihi occurrit in -o consideranti Iesum fugientem (*Ios. 8, 15*). AVG. c. Fel. 1, 5 p. 806, 15 cum dixisset, legit in -o (*sc. ubi antea desierat*). LEX Sal. decr. Child. 3, 1 ut si Francus fuerit, ad nostra praesentia dirigatur, et si de leviores personas fuerit, in -o pendatur. *al. plur.* in -is: COD. Iust. 3, 23, 1 (*a. 397*) ab iudice, qui in -is aditus fuerit (*item respiciuntur iudicia localia*: NOVELL. Marc. 1 pr. [*a. 450*] *litigatores comitatum non adissent*, si in -is . . . severitas iudicum floruisset. 1, 2 qui *iudex* in -is vel proximo deget [COD. Iust. 12, 35, 18, 3 *a. 492*]. 1, 3. 1, 7 [*opp.* longinquis partibus. *cf. Interpr. ad totam nov.* in provincia, in qua consistit . . ., nec . . . alibi aut longius]. COD. Iust. 12, 25, 4 *a. 474*. 1, 3, 53, 2 [= 9, 13, 1, 1^{C} *ubi additur* illis *in parte codd.*]). 9, 39, 2, 1 (*a. 451*) *a* primatibus militum, qui in -is sunt (suis *add. cod. C. cf. ibid.* 1^{a} primates numerorum, qui in -is sunt).

B *abl. nudo* -o: 1 *i. q. suo vel iusto -o, apte, opportune* (*sublucente saepe vi temporali. cf.* DON. Ter. Eun. 782 'sibi cavit -o' -o simpliciter . . ., an -o in -o, opportune, εὐκαίρως [*affert exempli gratia* Ad. 216]): **a** *incorporaliter*: RHET. Her. 4, 15, 22 hac exclamatione si -o utemur, raro et cum rei magnitudo postulare videbitur (*in contextu orationis vel scripti cuiusdam ut*: 4, 37, 49 *licentia dicendi* si -o fit. CIC. inv. 1, 30 ne . . . non -o . . . narretur. *ibid.* non -o dicitur, cum non in ea parte orationis cònlocetur *narratio*, in qua res postulat. de orat. 3, 153 *verbis poeticis* -o positis [Brut. 274 fam. 9, 16, 4 PORPH. Hor. ars 14]. Tusc. 2, 26 -o adiungebat *versus*. SEN. epist. 46, 2 dulce illud et -o lene. PS. MAR. VICTORIN. phys. 26 p. 1310^{A} -o [illico *Mai*] subiunxit *eqs.*). CIC. part. 8 tu -o quidem quaeris, sed plenius quod vis explicabitur, cum *eqs.* leg. 3, 11 -o senator et modo orato (*item in serie eorum qui sententiam dicunt* [*cf. p. 1585, 69*]: 3, 40 ut -o dicat, id est rogatus. SEN. apocol. 10, 1 Augustus surrexit sententiae suae -o dicendae). Phil. 4, 5 praeclare et -o, Quirites, reclamatione vestra factum . . . comprobavistis. fam. 11, 16, 1 epistulae offendunt non -o redditae *eqs.* (*antea*: ut tempus observaret epistolae tibi reddendae). HOR. epist. 1, 7, 57 et properare -o et cessare. LVCAN. 5, 37 (*in imag.*) omnia rursus membra *rei publicae* -o redeunt. VAL. FL. 6, 23 neque enim Aeetae promissa fidemque esse -o. QVINT. inst. 11, 3, 128 pedis supplosio ut -o est opportuna . . ., ita crebra . . . inepti est hominis. PS. CATO dist. 2, 18, 2 stultitiam simulare -o prudentia summa est. EPIPHAN. in euang. 1 quae *generationes* quattuordecim numerantur; una ergo non subtrahitur et -o est. **b** *corporaliter*: CIC. Mil. 41 quem -o, quem tempore . . . non est ausus, hunc . . . iniquo -o, alieno tempore . . . non dubitavit occidere? top. 100 quod *in aedibus* ornandi causa apte et -o positum videatur (ad Q. fr. 3, 1, 2 *cubiculum et hibernum* -o posita). SEN. Phaedr. 1257 disiecta membra . . . in ordinem dispone et errantes -o (*nisi dat.*) restitue partes (*cf.* STAT. Theb. 5, 596 non ora *Archemori laceri* -o, non pectora restant). COLVM. 5, 6, 31 veteribus vitibus -o nati palmites pampinarii utiles sunt ([*antea*: necessario -o natus]. 5, 6, 32 pampinus). SIL. 8, 648 non Alpes sedere -o. STAT. Theb. 7, 149 non crines, non serta -o *sunt*. 8, 404 pulcher adhuc belli vultus: . . . arma -o *sunt eqs.* Ach. 1, 523 nec colla -o nec in ordine gressus *vatis*. QVINT. inst. 8, 5, 28 adferunt lumen clavus et purpurae -o insertae.

2 *i. q. eodem -o, sc. qui antea occupatus est*: CAES. civ. 3, 94, 1 aciem Caesar, quae quieta fuerat et se ad id tempus -o tenuerat, procurrere iussit (LIV. 8, 30, 2 ut sese -o teneret. AVIEN. ora 89 duro perstrepunt septentrione, sed -o certae tenent *Herculis columnae*). VERG. georg. 3, 84 si qua sonum . . . arma dedere, stare -o nescit *equus* (COLVM. 6, 6, 3. LVCAN. 1, 145 nescia virtus *Caesaris* s. -o. VAL. FL. 3, 121 SIL. 16, 107. *al.*). Aen. 12, 506 ruentis pugna -o statuit Teucros. OV. met. 14, 70 Scylla -o mansit (LVCAN. 5, 612 pelagus. STAT. Theb. 8, 139 terra . . . *et* arces. HIPPOCR. aer. 7 *aquae* -o manentes [*corr. m. sec.*, -um manantes *cod.*, *cf. l. 14; gr.* στάσιμα]). fast. 2, 207 ut . . . Cremeram *fluvium* tetigere . . ., castra -o ponunt *Fabii* (*an ad 3, ut fortasse etiam* PLIN. epist. 7, 27, 10 repente dilapsa *effigies* deserit comitem; desertus . . . folia concerpta signum -o [*nisi dat. intellegas*] ponit). SIL. 12, 480 non . . . adstabat res ulla -o: iam consul uterque praecipites aderant *eqs. al.*

3 *i. q. eo -o, ibi* (*sc. refertur ad -um notum, antea memoratum. cf.* GRAMM. suppl. 176, 29 in adverbis dicit idem doctor [*sc. Priscianus; ubi? vix recte* gramm. III 29, 25 *respici putat Hagen*] . . . '-o est' idest 'ibi est'. *huc fortasse spectat l. 2sq.; ceterum v. Löfstedt, Syntactica I*^{2} *284sq.*): VAL. FL. 2, 99 Veneris stat frigida semper ara -o (*i. Lemni*). STAT. Theb. 12, 503 caelicolas . . . sic sacrasse -o (*i. Athenis*) commune animantibus aegris confugium. PEREGR. Aeth. 4, 8 gustavimus nobis -o in horto (-um *trad., quod defendit Prinz, Arch. lat. med. aevi 30, 1960, 151 ut* 21, 2 vidimus etiam -o iuxta puteum . . . lapidem *eqs. cf. l. 1*). 23, 7 perveni Chalcedona, ubi . . . mansi -o (*vix ad p. 1604, 77*). 24, 8 in basilica, quae est -o iuxta Anastasim. 24, 12 usque ad lucem -o sunt. 46, 1 sedent omnes . . ., etiam -o stant patres vel matres. SIDON. epist. 4, 13, 1 rogatu Germanici . . . Cantillensem ecclesiam inspexi; est ipse -o sitorum facile primus. LIB. iubil. 17, 2 fecit Abraham convivium magnum . . .; et Ismael -o erat in conspectu Abraham. CE 1327, 7 cognitus -us amoenissimus Alba, in qua . . . Daphne pudica vi⟨ret, sa⟩lit et -o vitrea Na⟨is⟩.

4 *i. q. statim* (*cf. p. 1599, 16. et infra l. 59*): VEG. mulom. 2, 24, 3 propter sanguinis fluxum -o uri debere. AVG. in psalm. 85, 7 l. 44 si . . . interpelles iudicem et constituas eum -o ut te audiat et subito, cum ad eum loqueris, dimittas *eqs.* PLAC. med. 9, 28 rec. *a* vomitum canis idropico super ventrem impone, -o (statim *var. l.*) incipit . . . aquam emittere. COMPVT. cod. Col. prol. 11 Febroario mense nascitur et -o in Aprele mense defecit *luna*. EPIPHAN. in euang. 59 p. 159, 26 numquid non poterat dominus noster -o in Galilaea curare turbas et non eos fatigare sequendo se usque in Iudaea? (*huc potius quam ad 3 pertinere censuit Erikson, Sprachl. Bem. zu Epiphan. 38*). ALTERC. Hadr. et Epict. 31 ut puteum desertum omnes aspiciunt *pauperem* et -o illum relinquunt. GREG. TVR. Franc. 3, 21 *castrum* omne -o (-um *var. l.*) illud incendio concremandum. ACT. Petr. 9 -o currens canis introivit.

C per -a *i. q. per -a diversa, passim* (*abundanter l. 45; cf. Löfstedt, Verm. Stud. 198sq.*): ITALA Matth. 24, 7 (cod. 1 *al.* = VVLG.) erunt pestilentiae et fames et terraemotus per -a (*gr.* κατὰ τόπους, singula *add.* cod. e *al.; cf.* IVVENC. 4, 107 per diversa -i. *sim. locis geminis* Marc. 13, 8 [*ibid.*, singula *add.* cod. c]. LVC. 21, 11 [*ibid.*]). GREG. TVR. Franc. 4, 42 p. 175, 11 quos ille per -a dispersos custodire praecepit. 5, 13 p. 207, 39 per -a exercitus eius devastavit *regionem*. 6, 33 p. 304, 8 per -a . . . lues vastabat. 8, 20 p. 387, 7 *Praetextati* stilus . . . per -a aeclesiasticus et rationabilis erat. 10, 3 p. 484, 11 a Langobardis inruentibus passim per -a prosternebantur. *al. apud eundem* (*cf.* Franc. 4, 46 p. 181, 7 per -a diversa). ITIN. Anton. Plac. rec. A (*sim.* rec. B) 26 poma et vineas inter monumenta per -a.

D -um pro -o *i. q. ubique*: EXPOS. mundi 61 formositatem . . . -um pro -o (-u *trad.*) possidens *Byrsa* (*vix sanum; v. Rougé ad l.*).

E in -um (*var. l.* in -o *passim*) *i. q. invicem, non nisi technice in locutione* LEGIS Sal. in -um restituere (*sec. usum p. 1587, 43sqq. illustratum*): 9, 1 si quis animal . . . in messe sua invenerit, penitus eum vastare non debet; quod si fecerit . . ., capitale in -um restituat. 9, 4 si quis animal . . . per suam neglegentiam nocuerit . . ., capitale in -um restituat. 12, 2 dominus . . . servi [eius] qui furtum fecit capitale . . . in -um restituat. 25, 5. *et al. ibidem.*

? **F** *gen.* -i *pro ilico* (*sic Bulhart in scheda; sec.* domi?): EVSEB. EMES. serm. 18, 40 non miraris quia non statim aggressus est vir . . . et -i laniavit adolescentem?

IV *appendix* **iuncturarum** *notabiliorum*: **A** *fere verbalium*: 1 *abl.*: **a** *quaeritur ubi*: *abl. attributis (maxime pronominibus) auctus et nude et cum praep. in fere promiscue ponitur; de initiis haec notavimus*: in *cum abl. invenitur vi corporea passim* (*sing. inde a* LIV. ANDR. carm. frg. 31 [= trag. 39]. PLAVTO [*17ies*]. TER. Eun. 542 Hec. 303. CATONE agr. [*12ies*]. orig. 24. 83. *plur. inde a* PLAVTO [*8ies*]. CATONE agr. [*5ies*]. SCIP. min. or. frg. [16 M.] Fest. p. 362 LVCIL. 970), *vi incorporea multo rarius apud vetustiores* (*sc. sing. non nisi exemplis p. 1583, 77sqq. 1584, 76 allatis et inde a* RHET. Her. 1, 14, 24, *plur. inde a* RHET. Her. 2, 18, 27). *abl. nudus apud primos scriptores rarior est, sc. vi corporea ponitur plur.* PLAVT. Amph. 568 Rud. 907 CATO agr. 6, 1 (= capp. 8). 9 (= capp. 11). 35, 1. ACC. trag. 388/9 (*nisi separat.*). SISENNA hist. 76, *sing.* PLAVT. Most. 254 ENN. ann. 430. CATO agr. (*12ies*). SCIP. min. or. frg. (20 M.) Gell. 2, 20, 6, *vi incorporea occurrit sing. apud* TER. Ad. 344 CATO agr. 1, 7 ad fil. frg. 1 or. frg. 2 (173 M.) ACC. trag. 54 VOLCAC. carm. frg. 1, 12, *plur.* SISENNA hist. 99. *usum abl. attributo carentis illustravimus sub III A et B.*

b *quaeritur unde* (*exempla selecta*): α *abl. sine praep.* (*sc. sing. praeter p. 1601, 4. 8; attulimus attributa ubicumque adsunt; cetera exempla vergunt in vim p. 1577, 16 illustratam* [*cf. p. 1601, 26. 34*]): PLAVT. Amph. 239 recedit. 240 demigrent (APVL. apol. 49, 3). TER. Phorm. 32 motus (*v. vol. VIII 1539, 55sq. 65sqq. de usu militari; aliter* CIC. Verr II 2, 62 Caecin. 37 dom. 121 Tusc. 4, 19 Tim. 36 nat. deor. 1, 104. 2, 92 *et saepius*). SISENNA hist. 68 commovent (SVLP. SEV. Mart. 23, 6). CIC

[Kuhlmann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Caecin. 22 quo -o depulsus (rep. 1, 68 Caes. Gall. 7, 49, 2. 7, 67, 5 civ. 3, 52, 2 Liv. 5, 38, 4. Frontin. strat. 2, 5, 17 superiore. *al.*). 42 demovet (Planc. 53 tuo. Phil. 4, 13 Apvl. apol. 99, 7). Sest. 60 pulsa (Dolab. Cic. fam. 9, 9, 3 his -is. Bell. Afr. 6, 3. 69, 3 Sall. Catil. 9, 4 Liv. 7, 24, 7. 9, 27, 12. 10, 8, 4 vestro. 32, 23, 8. *al.*). Caes. Gall. 7, 51, 1 deiecti (Bell. Hisp. 14, 2 Hor. epist. 2, 2, 30 Sen. dial. 1, 4, 8 epist. 67, 10). 7, 62, 7 cessit (civ. 2, 41, 4. 3, 51, 2 Sall. hist. frg. inc. 4 Nep. Chabr. 1, 2 Verg. Aen. 7, 333. 559 -is. 9, 220 Liv. 2, 47, 3. 7, 13, 4. 24, 14, 7. *et saepius*). civ. 1, 31, 3 excedere eo -o (*v. vol. V 2, 1205, 84sqq.*). Hirt. Gall. 8, 9, 1 nec -o superiore decedunt (Tac. ann. 3, 31, 3. *al.*). *al.*

β ex (*sine attributo l. 27*): Naev. trag. 30 mittant (Caes. Gall. 1, 25, 2. 3, 4, 2. 3, 25, 1 civ. 1, 70, 4. *al.*). Plavt. Asin. 130 ibo (Ov. trist. 3, 8, 22 Pont. 4, 14, 6). Aul. 56 excesseris (Ter. Andr. 760). Ter. Andr. 406 venit (Cels. 1, 3, 28. 29 Plin. nat. 10, 61 Frontin. aq. 35). Eun. 241 ortum (Caes. Gall. 6, 25, 4 Liv. 1, 29, 4). Cic. Verr. II 1, 53 exportata (2, 185 Lex Iul. munic. [cil i² 593] 59. *cf.* Cic. Verr. II 3, 191 portarent. 4, 72 deportata. 4, 107 asportasse). 5, 45 arcessere (Caes. Gall. 4, 27, 6 Liv. 29, 6, 16). Caecin. 66 deieci (76. 79. 80. *al.* Firm. math. 6, 17, 1). Font. 25 dicetur (Manil. 3 p. red. ad Quir. 17 Vatin. 33. Att. 2, 24, 3 ex inferiore -o. *cf.* Manil. 21 laudatum. 52 verba fecisti. de orat. 3, 23 sive de caeli natura loquitur . . . sive ex inferiore -o sive ex aequo sive ex superiore. Tusc. 1, 117 velut superiore e -o contionandum *est.* fam. 3, 8, 2 et ex superiore et ex aequo -o sermones habitos. *v. et infra l. 36sqq.*). rep. 6, 16 vidimus (Liv. 25, 24, 11 Sen. epist. 41, 4. *al.; cf.* Cic. ac. 2, 80 cerno [Caes, civ. 1, 64, 1 Liv. 10, 5, 4. *al.*]). fam. 15, 2, 8 castra movi (Caes. Gall. 1, 15, 1 civ. 3, 85, 2. *cf. sine attributo* Gall. 3, 15, 3 tanta subito malacia . . . exstitit, ut se ex -o movere non possent *naves*). *al.* *γ* ab: Plavt. Men. 553 abire (Carm. evoc. Macr. Sat. 3, 9, 7). Rhet. Her. 4, 34, 46 ducitur (Vitr. 5, 6, 1). Cic. Caecin. 86 *deiectum* (87. 88). Caes. Gall. 5, 34, 1 discederet (Bell. Hisp. 29, 7 Hyg. astr. 4, 14 p. 116, 8). Ov. fast. 2, 306 vidit ab excelso . . . -o ([iugo *var. l.*]. Itala gen. 13, 14 [Iren. 5, 32, 2 = Vvlg., *gr.* ἰδὲ ἀπὸ τοῦ τόπου]). Liv. 5, 21, 4 adgreditur (34, 38, 5. 40, 22, 13). Scrib. Larg. 27 a -o . . . propellere oculum. *al.* *δ* de: Qvadrig. hist. 10ᵇ deiecit. Rhet. Her. 1, 12, 22 sustulisse (Lex Burg. lib. const. 23, 3). Cic. Verr. II 1, 14 causam cum agam . . . de superiore -o (4, 49. 85. *variat verbum*: 2, 102 dixerat. Mil. 29 faciunt . . . impetum. Avg. civ. 22, 8 p. 581, 2 D. loquebar. *cf.* Synon. Cic. p. 440, 17 pro tribunali. de summo -o. de superiore. *v. et supra l. 20sqq.*). Caecin. 49 demoveri . . . et depelli. 50 motus (Petron. 58, 9 Vvlg. exod. 10, 23 num. 12, 15 Esth. 5, 9. *al.*). nat. deor. 1, 82 ablata (Vvlg. Ier. 16, 9 I Macc. 3, 35). Colvm. arb. 1, 4 transtuleris (Spart. Hadr. 19, 12 Veg. mil. 3, 17 Vvlg. Iob 14, 18. 18, 4. *al.*). Tert. adv. Val. 31 p. 207, 7 transmigratur (Vvlg. Ezech. 12, 3). Itala gen. 19, 12 (Lugd. *al.*) educ (Vvlg. exod. 13, 3. 19, 17. 33, 15. *al.*). *al.*

2 *acc.*: **a** *obi.* (*exempla selecta*): Naev. carm. frg. 47 habeant (Plavt. Epid. 531. *ceterum v. p. 1577, 79sqq. 1597, 66sqq. al.*). Plavt. Aul. 664 mutabit (Epid. 137 Stich. 501 Cic. Verr. II 4, 72. 78 Caecin. 100 Deiot. 21 leg. 2, 1. *al.*). 675 sumam (Ter. Ad. 9 Lex agr. [cil i² 585] 2 Rhet. Her. 3, 18, 31 Cic. inv. 1, 101. 2, 176 Varro rust. 3, 14, 1. *al.*). Bacch. 84 dabo (*v. p. 1577, 49sqq. 1579, 17sqq. 1579, 38sqq. 1597, 10sqq. al.*). Cas. 537 praehibet (*v. p. 1577, 73sqq. 1598, 54sqq. al.*). Curc. 387 reliqui (*v. p. 1597, 52sqq. al.*). Merc. 584 invenies (Afran. com. 198 Rhet. Her. 3, 16, 30 Cic. de orat. 2, 318 div. 2, 12 Att. 12, 38, 4. *al.*). Persa 61 optineo (Cic. Quinct. 43 Verr. II 2, 108 Mur. 18 dom. 86 Phil. 2, 71 Brut. 238 parad. 37 fin. 3, 52 Tusc. 4, 36. 5, 120 nat. deor. 2, 42. *al.*). Trin. 931 adisti (Cic. Manil. 34 Catvll. 63, 3. 87 Caes. civ. 3, 85, 2 Verg. Aen. 6, 534 Ov. met. 14, 125. *al.*). Enn. ann. 144 facit (*v. p. 1578, 2sqq. 1598, 40sqq. al.*). scaen. 430 tuor (Cic. Cluent. 196 fin. 1, 66 Caes. civ. 3, 23, 1 Liv. 40, 40, 1 Vitr. 1, 7, 3. 4, 2, 2. *al.*). Cato orig. 83 occupat (Cic. leg. agr. 2, 74 Mil. 63 Brut. 290 orat. 88 leg. 3, 19 fin. 3, 67 Tusc. 2, 66 Lvcr. 1, 390 Caes. Gall. 1, 10, 4. 1, 23, 3. *al.*). Trag. inc. 217 colis (Catvll. 63, 70 Lvcr. 1, 209 Varro ling. 5, 36. 163 rust. 2, 3, 7 Ov. met. 14, 681. *al.*). Com. pall. inc. 93 ornat (Cic. Flacc. 82 Att. 1, 4, 3 Lvcr. 5, 694 Bell. Hisp. 29, 4. *al.*). Lex agr. (cil i² 585) 50 possidebit (83 Cic. rep. 1, 52 Lvcr. 1, 966 Lex Iul. munic. [cil i² 593] 71 Bell. Afr. 81, 2 Sall. Iug. 18, 11 Nep. Them. 6, 2 Prop. 1, 18, 1. *al.*). Cic. inv. 2, 26 tractabuntur (2, 49. 83 Verr. II 5, 72 de orat. 2, 125. 191. 341 orat. 71. 72. 118 parad. 1 fin. 1, 6 *bis.* 4, 5 nat. deor. 2, 63. *al.*). Quinct. 43 defendit (Verr. II 5, 84 Bell. Alex. 74, 1 Sall. Iug. 54, 8 hist. frg. 3, 106 *e coniectura.* Plin. nat. 8, 34. *al.*). S. Rosc. 68 captus (Rab. Post. 42 Phil. 12, 26 de orat. 2, 294. 354 Caes. Gall. 3, 23, 6. 5, 9, 1. 7. 5, 23, 4. 7, 51, 2. *al.*). Verr. II 4, 112 tenuerunt (5, 10 Cluent. 128 leg. agr. 2, 3 Flacc. 64 dom. 147 Sest. 114 Phil. 5, 18 Brut. 81. 137. 234. 236 parad. 37 fin. 3, 53. 4, 37. 5, 95 Lvcr. 1, 522. *al.*). 5, 169 deligere (rep. 2, 5. 11 Caes. Gall. 1, 30, 3. 1, 34, 1. 1, 49, 1. 2, 17, 1. *al.* Hirt. Gall. 8, 7, 4. *al.; ceterum v. vol. V 1, 454, 80sqq.*). Cluent. 150 petiverunt (Phil. 11, 11 fin. 1, 19 nat. deor. 2, 125 Att. 8, 11ᵈ, 3 Catvll. 63, 14 Lvcr. 6, 396. 421 Caes. Gall. 2, 11, 1. *al.*). leg. agr. 3, 19 obsessis (*v. vol. IX 2, 222, 4sq.; adde* Sen. dial. 6, 9, 3 Frontin. strat. 2, 5, 43. *al.*). de orat. 2, 147 saepseris (div. 2, 85 Varro rust. 3, 9, 6. 3, 15, 1 Liv. 1, 8, 5. 24, 21, 12. 44, 5, 9. *al.*). rep. 6, 16 incolunt (*ceterum v. vol. VII 1, 976, 79sqq.*). Att. 1, 18, 2 nactus (Caes. Gall. 5, 9, 4. 7, 85, 1 civ. 1, 61, 1. 3, 28, 6. *al.*). 4, 19, 2 aedificavi (Varro ling. 5, 147 Liv. 1, 35, 10 Vitr. 6, 5, 1. 7, 10, 2 Scaev. dig. 13, 7, 43 pr. Vlp. dig. 39, 1, 20, 2. *al.*). *al.* **b** in -um: Naev. trag. 22 ite (Tac. ann. 13, 39, 1 Porph. Hor. sat. 1, 7, 26sq. Vvlg. Luc. 4, 42. *al.*). Plavt. Cas. 19 abierunt (Sall. Iug. 87, 4 Hadr. carm. frg. 3, 3 Iren. 5, 31, 2 Vvlg. I reg. 2, 20. *al.*). Mil. 702 restitues (Ter. Hec. 21 Cic. Caecin. 88 Att. 2, 23, 2 Caes. Gall. 1, 18, 8 Sen. dial. 12, 9, 2 Colvm. 5, 6, 37. *al.*). Ter. Haut. 359 rediit (Ad. 272 Alf. dig. 41, 1, 38 Ov. met. 13, 77 trist. 3, 13, 26 Liv. 5, 41, 6. *al.*). Cato agr. 49, 1 transferre (Cic. epist. frg. IV 7 Varro rust. 3, 16, 21 Liv. 42, 62, 1 Vitr. 1, 2, 7 Sen. benef. 7, 7, 2 Colvm. 9, 14, 19. *al.*). Lex Corn. de XX quaest. (cil i² 587) 16 legant (*v. vol. VII 2, 1126, 1sqq.*). Rhet. Her. 2, 14, 21 veniretur (2, 25, 40 Cic. Verr. II 1, 47. 4, 72 Caecin. 66. 80 Cluent. 53 Rab. Post. 22. 24. *al.*). 4, 36, 48 pervenisse (Cic. S. Rosc. 83. 153 Cluent. 153 Sest. 114 Q. Cic. pet. 4 Caes. civ. 1, 46, 4 Sall. Iug. 91, 3. *al.*). 4, 40, 52 coguntur (4, 40, 53 Cic. inv. 1, 98. 2, 4. 32 fam. 15, 4, 2 Pomp. Cic. Att. 8, 12ᵇ, 2. 8, 12ᶜ, 1 Lvcr. 6, 212. 275. *al.*). Cic. inv. 1, 2 congregavit (*v. vol. IV 291, 29sqq.; adde*: Caecin. 59 Sest. 91 Phil. 14, 15 parad. 27 Varro rust. 2, 3, 9. *al.*). 2, 99 contulimus (*v. vol. IV 174, 15sqq.*). S. Rosc. 62 convenisse (Tull. 25 Verr. II 3, 114 Att. 8, 6, 1. 8, 11ᵈ, 3 Caes. Gall. 4, 19, 2. 5, 1, 6. 5, 11, 8. *al.*). Verr. II 5, 41 mitteretur (leg. agr. 2, 82 Att. 1, 10, 6 Hirt. Gall. 8, 17, 1. 8, 54, 3 Liv. 25, 40, 5. 27, 6, 1. 30, 10, 13. *al.*). leg. agr. 1, 16 deducerentur (2, 73. 2, 74 *bis.* Sull. 44 Phil. 13, 31 de orat. 3, 165 rep. 2, 5 nat. deor. 3, 43 Att. 2, 24, 2 fam. 4, 2, 3 Bell. Alex. 38, 3. *al.*). Cael. 61 ferri (Tusc. 1, 40 nat. deor. 1, 69. 2, 84 Ov. fast. 2, 388. 5, 14 trist. 1, 2, 62. 1, 4, 18. *al.*). *al.* **c** ad: Cato orig. 83 ducat (Peregr. Aeth. 15, 2 Amm. 25, 8, 18 Vvlg. num. 23, 27. *al.*). Cic. S. Rosc. 78 veniam (off. 1, 33 Att. 9, 10, 4. 15, 7 fam. 5, 12, 2 Caes. Gall. 1, 49, 1 Bell. Afr. 50, 3 Bell. Hisp. 3, 6. 25, 1 Liv. 2, 65, 2. 38, 24, 7. *al.*). Verr. II 4, 103 adpulsa (Caes. civ. 2, 23, 1). 5, 167 adeunt. Cluent. 67 revertantur (Sen. nat. 7, 27, 4 Apvl. Plat. 1, 10 Peregr. Aeth. 6, 3 Amm. 14, 2, 2. *al.*). ac. 2, 29 accedere (Bell. Alex. 10, 2 Vitr. 10, 3, 7 Peregr. Aeth. 4, 4. *al.*). Pvblil. N 50 pervenit (Caes. Gall. 6, 11, 1 Bell. Afr. 38, 2 Liv. 22, 4, 2. 42, 15, 5. *al.*). Priap. 2, 5 vocavi. Ov. met. 4, 83 coiere. Liv. 3, 43, 2 mittunt (Sen. epist. 82, 22 Amm. 26, 6, 11 Vvlg. IV reg. 6, 10). 10, 36, 12 redacti. 21, 32, 9 praemissis (44, 3, 2 Frontin. strat. 1, 4, 5). 21, 36, 4 digressus. 21, 46, 3 progresso (31, 23, 5 Val. Max. 5, 4, 7). 24, 41, 6 profectus (38, 20, 4 Veg. mil. 3, 6 p. 76, 8). *al.*

B *nominalium*: 1 *determinatur -us adiectivis*: **a** *variis* (*pauca selecta*): CIL I² 403 sacrom (Rhet. Her. 2, 4, 7 Cic. har. resp. 9. 11. 14. 30 Varro frg. Serv. auct. Aen. 2, 512 Nep. Them. 6, 5 Ov. epist. 20 [21], 96 Liv. 25, 1, 12. 40, 2, 1. *al.*). *ibid.* poublic⟨om⟩ (Lex agr. [cil i² 585] 13. 20. 21. 22. 33 Rhet. Her. 2, 4, 7 Lex Anton. de Term. [cil i² 589] 1, 12 Cic. Verr. II 1, 53. 2, 66. 158 leg. agr. 2, 36. 39 dom. 136 Sest. 94. *et passim*). Liv. Andr. carm. frg. 31 (= trag. 39) dusmo. Plavt. Bacch. 82 liber (*v. p. 1287, 20sq.*). Cas. 19 communem (*v. vol. III 1969, 58sqq. 1979, 50sqq.*). Curc. 507 occultis (*v. vol. IX 2, 364, 5sqq.*). Merc. 196 tuto (Mil. 598 Ter. Phorm. 818 Cato orig. 83, 17 Pompon. Atell. 126 Cic. Verr. II 2, 185 Manil. 31 Att. 5, 18, 2. 7, 12, 6. *al.*). Persa 632 calido (*v. vol. III 152, 11sqq.*). Rud. 1147 angustum (Cic. Verr. II 1, 45 rep. 6, 20 leg. 1, 17 Caes. Gall. 6, 30, 3 civ. 1, 50, 2 Bell. Alex. 36, 4 Varro ling. 6, 41. *al.*). Ter. Andr. 356 excelsum (*v. vol. V 2, 1219, 33sq. 1220, 45sqq.*). Frg. hist. (*annal. maxim. teste Gellio*) Gell. 4, 5, 4 editum (*v. vol. V 2, 96, 35sqq.*). Cato agr. 1, 3 salubri (14, 5 Cic. de orat. 2, 290 rep. 1, 1. 2, 11 fat. 7 fam. 7, 20, 2 Varro rust. 1, 2, 8. 1, 6, 3. 1, 17, 2. *al.*). 8, 1 aperto (34, 2 Cic. Verr. II 4, 110 Caes. Gall. 1, 41, 4. 2, 18, 3. 2, 19, 5. 7, 18, 3 civ. 1, 71, 1. *al.*). orig. 83, 3 idoneos (*v. vol. VII 1, 231, 45sqq. 232, 13sqq. 21sqq. 41sq.*). Acc. trag. 554 deserta (*v. vol. V 1, 684, 83sqq.*). Trag. inc. 217 augusta (Cic. dom. 137 Ov. trist. 1, 1, 71. 2, 287 Pavl. Fest. p. 1 Svet. Aug. 7, 2 Galba 18, 2). Lex agr. (cil i² 585) 8 privatorum (12. 49. 66 CIL I² 680, 12 Rhet. Her. 1, 12, 22. 2, 4, 7 Lex Anton. de Term. [cil i² 589] 1, 12 Cic. har. resp. 14 Nep. Them. 6, 5 Ov. trist. 3, 1, 80 Liv. 4, 8, 2. 5, 24, 6. *al.*). Sisenna hist. 18 palustria (Caes. Gall. 7, 20, 4 civ. 3, 49, 4 Varro ling. 5, 149 rust. 1, 12, 2. 2, 8, 5. 3, 11, 1. *al.*). Rhet. Her. 2, 4, 7 celeber (*v. vol. III 738, 8sqq.*). *ibid.* profanus (Cic. har. resp. 9 Liv. 40, 2, 1. 45, 39, 13. *al.*). Cic. inv. 1, 29 opportunus (Verr. II 4, 21 fam. 6, 20, 2 Planc. Cic. fam. 10, 21, 5 Caes. Gall. 1, 30, 3. 2, 8, 3. 5, 32, 1. 7, 55, 1. *al.* Varro rust. 1, 2, 23. *al.*). div. in Caec. 36 difficili (*v. vol. V 1086, 38sqq. 1087, 19sqq.*). Verr. II 2, 160 religiosissimo (4, 99 Rab. Perd. 7 Sest. 94 har. resp. 9. 11. 30 or. frg. B 1 Q. Cic. pet. 10 Lex Gabin. Calp. [cil i² 2500] 15 Pavl. Fest. p. 92. *al.*, *adde p. 1580, 27sqq.*). 5, 80 amoeno (Mur. 13 de orat. 2, 290 Att. 12, 19, 1. 12, 23, 3 fam. 7, 20, 2 Sall. Catil. 11, 5 Pavl. Fest. p. 2. *al.*). part. 36 montuosi (*v. vol. VIII 1459, 84sqq.*). *al.*

b *indicantibus ad quem (quid) -us pertineat*: *α* *quibuslibet* (*exempla selecta*): Naev. trag. 30 ut . . . ex suis -is nos mittant (Plavt. Most. 254 Poen. 1178 Rud. 908 Stich. 62 Trin. 823 Cato agr. 5, 5. 26. 68 ad fil. frg. 1. *et passim*). Plavt. Men. 553 ad his -is lenoniis. Rhet. Her. 4, 35, 47 equestrem (*v. vol. V 2, 719, 46sqq.*). Cic. Verr. II 2, 124 senatorium (Cluent. 132 Lex Iul. munic. [cil i² 593] 138 Liv. 34, 44, 5. 39, 42, 6 Tac. hist. 1, 77, 3 Gell. 12, 1, 3). Mur. 73 gladiatorium. Phil. 1, 15 consulari (7, 15 R. Gest. div. Aug. 1 Liv. 10, 15, 8). 5, 46 praetorio (Att. 12, 21, 1 Petron. 65, 7). de orat. 2, 252 oratorio (top. 51). part. 36 maritimi (*v. vol. VIII 401, 17sq.*). leg. 3, 14 civilem (fin. 4, 5). Varro ling. 5, 15 muliebres (*v. vol. VIII 1568, 60sqq.*). Priap. 2, 5 vir-

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

gineum. LIV. 5, 54, 4 mediterraneis (*v. vol. VIII 573, 49sqq.*). COLVM. 3, 10, 14 genitali (*ceterum v. vol. VI 2, 1814, 14sqq.*). MART. 5, 23, 2 theatralis. QVINT. inst. 2, 21, 3 negotialem (3, 6, 58). CYPR. epist. 3, 1 sacerdotalis (67, 4. 74, 8 SERV. auct. Aen. 2, 2. *al.*). AMM. 15, 5, 4 principalis (16, 6, 1. 27, 6, 6). AMBR. Abr. 1, 5, 33 morales (*v. vol. VIII 1473, 71sqq.*). β *ad nomina propria pertinentibus* (*sc. oppidorum, regionum sim. praeter* PLAVT. *et* SVET.): PLAVT. Mil. 413 in -is Neptuniis (*cf.* SVET. Tib. 43, 2 Venerios -os). CIC. fin. 5, 3 Coloneus. Att. 12, 38, 4 Publicianus. LVCR. 6, 738 Averna (6, 818). OV. trist. 4, 8, 16 Sarmaticis. Pont. 1, 10, 32 Geticis. SEN. Oed. 531 Dircaea. 666 Boeota. MELA 2, 72 Etrusca. APVL. mund. 7 Gaditanis. OPTAT. 3, 4 p. 82, 21 Octavensi. p. 83, 1 Subbulensi. AVSON. 204, 8 p. 62 P. Athenaei. AMM. 31, 4, 13 Caucaladensem. AVG. c. Cresc. 3, 56, 62 Mustitanis et Adsuritanis. NOT. dign. occ. 38, 8 Quartensi sive Hornensi. CASSIOD. var. 2, 31 Hostiliensi. *al.* VITA Caes. Arel. 1, 47 Alpina (2, 27). *in titulis*: CIL II 3354, 11 in -um Campanianensem. III 6423 -i qui nunc Valianus a *C. Valio* Festo dicitur. XI 61 (= INSCR. christ. Diehl 4451 B) de lo(co) Kasense. XII 594, 2 -o Gargario (*nisi ad 2c*). XIII 3534 -us Flavieses ed Caseberesis.

2 *determinatur -us substantivis*: **a** *genetivo positis* (*adde IIA1b. gen. gerund. v. supra maxime sub IA2 et IIB*): α *rerum corporearum*: ① *variarum*: PLAVT. Men. 1014 oculi (*item de corpore*: OV. met. 8, 805 ventris. VELL. 2, 70, 5 mamillae. CELS. 7, 7, 2 pilorum. 7, 12, 1[F] prioris *dentis* [PLIN. nat. 8, 72 dentium]. SEN. Phaedr. 1258 dextrae. epist. 99, 29 vulneris [ANTH. 457, 3 AVG. in euang. Ioh. 122, 1 l. 2. *al.*]. *sim. al.*). CIL I² 1225 sepulchr(i) (*v. p. 1580, 4*). CIC. Verr. II 2, 159 urbis (leg. agr. 2, 36 dom. 103. 132 leg. 3, 19 BELL. Alex. 2, 3 VARRO ling. 5, 45. *al.*). 3, 194 provinciae (*ibid. iterum*. APVL. met. 2, 21, 3. *al.*). 5, 31 litoris (CATVLL. 63, 87). Catil. 4, 17 sellae. rep. 1, 18 pratuli. 6, 18 mundi (Tusc. 1, 68. 5, 69 nat. deor. 2, 84 PS. APVL. Ascl. 15. 30. *al.*). nat. deor. 2, 116 terrae (LVCR. 5, 1255. 6, 557. 580 VARRO ling. 5, 16 MANIL. 1, 642. *al.*; *cf.* VITR. 9, 1, 1 orbis terrarum [PLIN. nat. 2, 93 totius orbis]). LVCR. 2, 40 campi (2, 323). 2, 344 aquarum (PS. APVL. Ascl. 34 HEGES. 4, 33, 3). 5, 694 caeli (VARRO ling. 5, 16 MANIL. 2, 644 GERM. 138 SEN. Herc. O. 1569. *al.*). CAES. Gall. 2, 23, 5 castrorum (3, 19, 1. 5, 43, 2 HIRT. Gall. 8, 20, 1 BELL. Alex. 31, 1. 3 LIV. 21, 48, 6. *al.*). civ. 1, 61, 6 fluminis. 3, 65, 1 praesidiorum. HIRT. Gall. 8, 11, 1 munitionis. BELL. Afr. 36, 4 montis (TERT. adv. Marc. 4, 13 p. 457, 15). VARRO rust. 1, 54, 1 vineti. 2, 4, 19 villae. 3, 5, 10 ornithonis. NEP. Dion 9, 1 oppidi. VERG. georg. 2, 177 arvorum. OV. am. 3, 10, 39 nemorum. trist. 5, 12, 55 barbariae. LIV. 1, 51, 8 deverticuli. 34, 28, 12 agri (TAB. aliment. Vel. [CIL XI 1147] 4, 43). VITR. 4, 2, 4. fenestrarum. 5, 1, 4 basilicarum. *al.* ② *accedunt nomina regionum, civitatium, oppidorum sim.*: TRAG. inc. 217 Cithaeronis. CIC. Verr. II 3, 193 Siciliae. 5, 29 Syracusarum. Flacc. 64 Europae (VARRO ling. 5, 32 PLIN. nat. 17, 185). Sest. 128 Italiae (Q. CIC. pet. 30 SEN. nat. 6, 28, 1 COLVM. 2, 10, 19 PLIN. nat. 16, 55. *al.*). rep. 2, 53 Veliae. Att. 9, 9, 2 Graeciae. CAES. civ. 3, 36, 2 Macedoniae. BELL. Afr. 56, 3 Uzittae. VARRO ling. 5, 163 Tutilinae. SALL. Iug. 54, 6 Numidiae. OV. met. 15, 332 Arcadiae (PLIN. nat. 16, 238). trist. 4, 1, 19 Ponti (VAL. FL. 4, 318). LIV. 22, 43, 5 Apuliae. 31, 15, 11 Thraeciae. 31, 45, 10 Atticae. *al.* PLIN. nat. 3, 59 Speluncae. 3, 72 -us Clampetiae, oppidum Tempsa *eqs.* 4, 16 Thyreae (Thyrea *var. l.*). *al.*

β *rerum incorporearum vel actionum* (*exempla selecta*): TER. Andr. 320 consili. RHET. Her. 2, 31, 50 artificii. 4, 2, 3 artis (CIC. de orat. 1, 151 top. 51 MANIL. 1, 887. *al.*). CIC. inv. 1, 59 assumptionis. 1, 107 misericordiae. leg. agr. 1, 7 auctionis. Mur. 35 honoris (CAES. Gall. 1, 18, 8 *iuxta* gratiae. VAL. MAX. 7, 5, 5). 54 orationis (Balb. 30 de orat. 2, 332). Balb. 30 disputationis (de orat. 3, 16). Mil. 27 facinoris (*cf.* SIL. 2, 658 scelerum). part. 75 virtutum atque vitiorum (HOR. epist. 1, 16, 67). 98 aequitatis (131 top. 90). CAES. Gall. 1, 20, 4 amicitiae (NEP. Eum. 1, 6). 6, 12, 9 dignitatis (VAL. MAX. 8, 5, 5). OV. met. 4, 174 furti. 14, 125 mortis (14, 126 SEN. Herc. f. 706 Herc. O. 1704. *al.*). Pont. 2, 2, 88 laetitiae. LIV. 1, 14, 8 insidiarum (31, 36, 2. 35, 29, 3 CVRT. 4, 15, 1 FRONTIN. strat. 2, 5, 37. *al.*). VAL. MAX. 4, 4, 8 spectaculi (IVST. 43, 5, 10 CIL II 3364). ASCON. Mil. p. 41, 18 pugnae (SIL. 4, 189 TAC. hist. 2, 70, 3. 5, 17, 1 ann. 2, 12, 1. 12, 31, 3. *al.*; *cf.* hist. 3, 54, 2 proelii [ann. 2, 18, 2 AVSON. 428, 3 p. 383, 11 P.]). SIL. 4, 189 belli (PANEG. 2, 34, 2). QVINT. inst. 4, 2, 113 iniuriae. 8, 3, 13 famae. TAC. hist. 1, 74, 1 quietis. 3, 58, 2 principatus. ann. 4, 10, 2 veneficii. 15, 50, 4 caedis (AVG. civ. 3, 25 tit. 3, 25 p. 137, 17 D.). APVL. apol. 74, 6 libidinum (TERT. anim. 34, 2 l. publicae [mart. 2, 7]). *al.*

γ *animantium* (*exempla selecta*): PLAVT. Persa 61 maiorum (CIC. leg. agr. 2, 1 Q. CIC. pet. 13 CAES. Gall. 5, 25, 2 LIV. 4, 54, 7). LEX agr. (CIL I² 585) 13 populi Romanei (21. 22 CIC. Verr. II 5, 186 leg. agr. 2, 39. *al.*; *cf.* LEX agr. [*v. supra*] 85 populorum leiberorum. LVCR. 6, 1267 populi [VAL. MAX. 2, 4, 3]). 85 perfugarum. LEX Anton. de Term. (CIL I² 589) 1, 12 Thermensium. CIC. inv. 2, 28 defensoris (2, 55). 2, 53 accusatoris. Mil. 53 adversarii. de orat. 2, 134 oratoris. top. 51 iuris consultorum . . ., philosophorum. fin. 5, 4 Pythagorae. Tusc. 1, 70 *dei* (VARRO ling. 5, 16 OV. trist. 1, 5, 70. *al.*; *cf.* CATVLL. 63, 3 deae [PROP. 4, 9, 25]). CATVLL. 9, 7 Hiberum. LVCR. 1, 926 (= 4, 1) Pieridum. 5, 1387 pastorum. LEX Iul. munie. (CIL I² 593) 138 decurionum (LEX VRSON. [CIL I² 594] 127, 6). VARRO ling. 5, 16 hominum. VERG. Aen. 4, 481 Aethiopum (PLIN. nat. 5, 54). 6, 390 umbrarum. OV. am. 3, 13, 8 numinis. trist. 3, 1, 29 Vestae. LIV. 10, 8, 4 augurum . . ., pontificum. 23, 43, 3 sociorum. 32, 18, 5 hostium. *al.*

b *per praepositiones appositis*: α de (*inde a* CIC., *sc. ad indicandum argumentum -i*): *v. p. 1594, 6. 1595, 42.* β in *cum abl.*: CIC. Att. 1, 13, 2 ille secundus in dicendo -us. FEST. p. 189 appellatur -us in agro Veienti (PAVL. FEST. p. 367 in a. Laurente. PORPH. Hor. epist. 1, 5, 5 in a. Falerno). PAVL. FEST. p. 55 Cermalus -us in urbe sic nominatus (p. 69 vocatus. p. 91 Fregellae -us in urbe. SVET. Aug. 32, 2 -a in urbe publica. PORPH. Hor. epist. 1, 7, 48). p. 84 *forus* -us in navi. p. 180 orchestra -us in scena. p. 184 oppidum dicitur et -us in circo (SVET. Cal. 26, 4). p. 276 in . . . Aventino. p. 350 in campo Martio. VAL. MAX. 1, 5 ext. 2 primum in acie -um. QVINT. inst. 1, 4, 4 plurimos in omnibus fere carminibus -os. TERT. adv. Marc. 3, 3 p. 379, 11 -um in balneis. PORPH. Hor. epist. 1, 11, 30 Vlubrae -us in Italia. SPART. Geta 3, 1 optimi in re p. -i. SCHOL. Cic. Bob. p. 128, 11 puteal vocabatur -us in vicinia fori. CASSIOD. var. 4, 24, 1 -a in Spoletina civitate.
γ in *cum acc.*: QVINT. inst. 5, 11, 12 (*cit. Cic. Mil. 72*) et totus in Clodium -us. 9, 3, 38 qualis est pro Cluentio -us in Oppianicum (*seq. Cic. Cluent. 41*). δ *varias*: VITR. 6, 7, 1 hic . . . -us inter duas ianuas graece θυρωρών appellatur. PAVL. FEST. p. 366 Tifata . . . -us iuxta Capuam. SEN. suas. 4, 4 Fuscus ⟨cum⟩ declamaret et . . . tractaret -um contra somnia et deorum providentiam. VELL. 1, 6, 2 Sardanapalum . . . tertio et tricesimo -o ab Nino . . . natum (QVINT. inst. 5, 13, 45 -o a petitore primo *verba facere*. POMPON. dig. 1, 2, 2, 15 *tribunus celerum* veluti secundum -um a regibus obtinebat. VLP. dig. 25, 4, 1, 14 qui primum -um ab intestato tenet. IREN. 1, 16, 2 [1, 9, 2 H.] ab alpha[beta] octavo . . . posita -o *littera h* [*gr.* ἀπὸ τοῦ πρώτου ὀγδόου κείμενον τόπου]. 3, 3, 3 [3, 3, 2 H.] post eum *Anacletum* tertio -o ab apostolis episcopatum sortitur Clemens [*gr.* τρίτῳ τόπῳ ἀπὸ κτλ.]. *ibid.* [3, 3, 3 H.] duodecimo -o . . . ab apostolis [*gr.* δωδεκάτῳ τόπῳ . . . ἀπὸ κτλ.]). QVINT. inst. 6, 4, 21 circa testes -us. 9, 2, 51 ille pro Oppio -us: *seq. Cic. or. frg. A III 6* (*v. etiam l. 19*). POMPON. dig. 1, 2, 2, 43 cum . . . primum -um aut pro certo post Marcum Tullium (*sc.* -um) obtineret (VVLG. II Esdr. 4, 13 statui in -o post murum per circuitum populum in ordine.
c *eodem casu appositis, sc. nominibus regionum, oppidorum sim.* (PLIN. nat. 11, 32 -is *ut glossema del. Ernout; cf. p. 1577, 4. 1603, 18*): PLIN. nat. 4, 2 -us Aornos. 4, 4 civitas Anactoria, -us (*cod. d?, at* lacus *cett.*) Pandosia. 4, 13 -us Pherae. *ibid.* oppidum Olenum, colonia Dyme, -a Buprasium, Hyrmine, promunturium *eqs.* 4, 15 oppida Pylos, Mothone, -us Helos *eqs.* 4, 17 -um Lernen. *ibid.* Mycenae et ubi fuisse Tiryntha tradunt et -us Mantinea. 4, 24 -us Ilisos. *ibid.* Rhamnus pagus, -us Marathon, campus Thriasius, oppidum Melita. 4, 42 -us Parthenion. 4, 43 -us Doriscum . . ., portus Stentoris, oppidum Aenos liberum. 5, 24 -us Castra Cornelia, colonia Carthago . . ., colonia Maxula, oppida Carpi *eqs.* 5, 87 ⟨S⟩uram -um. 5, 92 regio Celenderitis cum oppido, -us Nymphaeum *eqs.* 5, 104 -us Loryma, oppida Tisanusa *eqs.* 6, 46 -us Dareium. INSCR. Epigraphica 2, 1940 p. 135 n. 759 (*a. 138*) -o Pselchi. ITALA gen. 35, 1 (Cypr. testim. 2, 6 Hil. trin. 4, 30. *al.*) in -um Bethel (*gr.* εἰς τὸν τόπον Βαιθήλ, *Vulg.* in Bethel). PEREGR. Aeth. 4, 2 -us Choreb. AVIEN. orb. terr. 100 Gadir -us. AMM. 17, 8, 3 Toxandriam -um. 18, 10, 1 a Bebase -o. 23, 5, 7 Zaithan . . . -um. 24, 2, 3 -um Baraxmalcha. 25, 6, 8 Charcham . . . -um. 27, 2, 1 -um Scarponna. 30, 7, 7 Solicinium -um. *al.*

3 *gen. partit.* -i, -orum *apponitur aliis vocibus* (*adde exempla p. 1584, 8 sqq. allata*): PLAVT. Asin. 32 ubi istuc est terrarum -i? (*item iungendum nobis videtur*: 36 percepi . . ., quid i. sit -i). Capt. 958 ubi -i (Merc. 986 Rud. 1161 APVL. apol. 42, 7 met. 7, 9, 2). Cist. 150 satin . . . reliquit . . . -i? (CIC. Att. 12, 27, 1 ad Q. fr. 3, 1, 2 LIV. 10, 23, 6. 44, 4, 4). 529 ibidem. Curc. 418 nil (TER. Andr. 206. 601 CIC. Mur. 12 fin. 2, 37 ac. 2, 22 div. 2, 80 fam. 4, 3, 4 ad Q. fr. 1, 2, 10 LIV. 37, 23, 11. *al.*). Rud. 571 aliquid (CIC. Quinct. 53 Catil. 4, 21 de orat. 2, 274 LIV. 27, 18, 14 QVINT. inst. 9, 4, 118). Stich. 620 id ([*antea*: tantillum loculi]. TER. Phorm. 979 SALL. Catil. 45, 3 Iug. 75, 7 APVL. Plat. 2, 24 MIN. FEL. 3, 5. *al.*). Truc. 1 partem (SISENNA hist. 8 CIC. inv. 2, 16 CELS. 7, 9, 3 ASCON. Corn. p. 60, 19 PLIN. nat. 17, 88. *al.*). CATO agr. 18, 4 quod (LEX agr. [CIL I² 585] 6. 24. 33. 45 CIC. leg. 2, 6. *al.*). LEX agr. (CIL I² 585) 76 quantum (CAES. Gall. 2, 8, 3 BELL. Alex. 1, 2 LIV. 34, 14, 5. *al.*). CIC. Sest. 68 eo (*v. vol. VII 2, 488, 32sqq.*; *cum praep.*: ENNOD. epist. 1, 21, 1 in eo -i). div. 2, 135 quo (*pron. interrog. ut*: HOR. carm. 1, 38, 3 VLP. dig. 16, 3, 5, 1 PAVL. dig. 6, 1, 6 SYMM. epist. 1, 49. *al.*). off. 2, 4 tantum (COLVM. 1, 3, 11 SIL. 12, 652. 15, 661. 16, 347). Att. 1, 13, 5 eodem (*v. vol. VII 1, 208, 75sqq.*). VERG. Aen. 2, 725 opaca -orum. HOR. epist. 1, 3, 34 ubicumque (CONSENT. gramm. p. 5, 16 N. APVL. apol. 40, 6 MART. CAP. 1, 8). LIV. 6, 33, 12 quicquam (9, 43, 20. 24, 20, 13. 34, 39, 6). PLIN. nat. 6, 30 ibi (HIER. tract. in Marc. p. 343, 14). *al.*
? inde per contaminationem: PATRIC. conf. 34 ubicumque -o fuero (*'ubicumque -orum' et 'quocumque -o' contulit Bieler ad l.*). VITA Roman. rec. (BHL 7306) p. 182, 20 haerens humi, ubi consederat -o (*nisi* ubi *c. pro attributo vocis q. e.* -o *accipiendum*).

deriv.: localis, 2. locatim, loco, 2. locularis, loculus. *cf.* locarius. locellus.

compos.:? deloco, ilico, locuples. *cf.* -i servator *p. 1588, 23*.

v. Onom. *Kuhlmann.*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

***lŏcusta** (lŏ- *v. l. 10*), -ae *f.* [*orig. inc. Sch.*] ISID. orig. 12, 8, 9 -a, quod pedibus sit longis veluti asta, unde et eam Graeci tam maritimam quam terrestrem ἀσταϰὸν appellant. luc- *tam in lapidibus saec. I* (CIL V 5049, 10. VIII 26517*?*) *et in codd. vetustis* (*V* LIV. 42 *utroque loco* [2, 5. 10, 7], *Monac.* ITALA exod. 10, 4. 19, *Lugd.* ITALA deut. 28, 28, *Veron.* ITALA psalm. 77, 46. 104, 34. *al.*) *quam in multis recentioribus. temporibus saltem vetustioribus forma sollemnis fuisse videtur.* lac- *B²* PLAVT. Men. 924 (*cf. l. 13*). *mensuratur* lō-: PHAEDR. app. 30 (32), 7. IVVENC. 1, 325*. CORIPP. Ioh. 2, 196; *nomen propr.* IVV. 1, 71. lŏ-: CE 417, 10 (*saec. I?*). PRVD. cath. 7, 69 tituli 117 CYPR. GALL. exod. 333 ALC. AVIT. carm. 5, 194. NOT. Tir. 113, 10. *legitur inde a* NAEVIO, PLAVTO, *?* VARRONE *infra l. 56*, LIVIO. [*omnibus fere derivatis romanicis forma* lac- *subesse vid.: 1) orthopteroidea saltatoria: val.* lăcustă; *langob. vet.* lagosta, *langob. alp.* lavošta, *pedem.* lavusta; *francog. vet. et med.* laouste, *wall. vet.* lawoiste, *francog. vet.* lengote; *francoprov.* łota, lọta, ϑota, łuta *etc.; prov.* langousto *etc.* (*inde francog.* langou(s)te), lenguta *etc., langued.* ligousto, ligasto, lengousto *etc.; vasc.* lagouste; *cat.* llagosta, *Majorc.* llagost, *Valent.* llangosta; *hisp. vet.* lagosta, *hisp.* langọsta; *port.* lagosta. *2) Palinurus vulgaris: neap.* raostə, *apul.* ragọstə, *pedem.* laústa, *lig. vet.* aragosta (*inde it.*), *it.* ali(g)usta, arigusta; *prov. vet.* langosta, lingosta, *prov.* langousto, -a (*inde francog.* langouste, *et in dial.*), loungousto, lingousto; *cat., astur.* llagosta; *hisp.* langosta; *port.* lagosta. — *cf. M.-L. 5098, Battisti-Alessio I 266, Wartburg V 396sq., Corominas III 29, Machado II 1288. G.*]

1 *animal terrestre*, ἀϰρίς (GLOSS.; *quae vox gr. respondere solet*). *sing. collectivus* (*cf.* AVG. gen. ad litt. 5, 10 p. 154, 22 pro numero plurali posuit singularem ..., sicut dicta est -a et rana in plagis ..., cum esset innumerabilis -arum numerus et ranarum [*sim.* civ. 16, 4 p. 130, 15 D. in psalm. 78, 10]. loc. hept. 2, 52 plerumque plus intellegi, cum aliquid huius modi singulariter dicitur, quam si pluraliter diceretur; manifestum est enim plus sonare '-am multam' [exod. 10, 4] quam si diceret '-as multas'. *v. etiam infra l. 65sq. et cf. Löfstedt, Syntactica I² 19sqq.*): ITALA exod. 10, 12 (Monac. = VVLG.). 10, 19 (*ibid.*). lev. 11, 22 (Lugd., Monac. = VVLG.). deut. 28, 38 (Lugd.; VVLG. *plur.*). psalm. 77, 46 (Veron. *al.* = VVLG.). 104, 34 (*ibid.*). Matth. 3, 4 (aur. *et al.*, VVLG. *plur.*). *al.* ARNOB. nat. 2, 52 p. 125, 19 M. (*sed* 1, 3 p. 4, 17 *plur.*). VVLG. exod. 10, 4 (ITALA Monac. *plur.*). III reg. 8, 37 (*inter* aerugo *et* rubigo). *al.* MART. BRAC. corr. 11. *al. an iam l. 69?*

a *in univ.*: NAEV. carm. frg. 63 atque prius pariet -a[m] lucam bovem (*significatur res, quae fieri nequit; fere proverbialiter dictum*). LIV. 30, 2, 10 agrum -arum vis ingens ... complevit (TAC. ann. 15, 5, 3). 42, 2, 5 Pomptinum omne velut nubibus -arum coopertum esse (42, 10, 7 -arum tantae nubes ... illatae sunt, ut examinibus suis agros late operirent. *cf.* PAVL. FEST. p. 80 examen est ... et apium congregatio vel -arum. OBSEQ. 30 agmine [MARCELL. chron. II p. 86, 456, 1 VICT. VIT. 2, 31]. GREG. TVR. Franc. 4, 20 p. 153, 4 duae acies -arum). PHAEDR. app. 30 (32), 7 *est* mihi (*terraneolae avi*) in prato cibus, grilli, scarabaei, -arum copia (*alimentum est animantium*: COLVM. 8, 11, 15 [*inde* PALLAD. 1, 28, 5] pedibus ademptis utiles cibandis pullis *pavonum. hominum*: PLIN. nat. 6, 195 pars quaedam Aethiopum -is tantum vivit, fumo et sale duratis. 7, 29 *in India.* 11, 106 *in Parthia.* ITALA lev. 11, 22 [Lugd., Monac. = VVLG.] *inter animalia pura iuxta* bruchus, attacus, ophiomachus. Matth. 3, 4 [aur. *et al.*, *cf.* VVLG.] *cibus Iohannis baptistae ut* Marc. 1, 6 [cod. a *al.* = VVLG.; *cf. p. 1606, 17. 75*]. SCHOL. Prud. cath. 7, 69 cum oleo coquitur, pauperes eo *cibo* utuntur). PLIN. nat. 8, 104 M. Varro auctor est ... ab ranis civitatem in Gallia pulsam, ab -is in Africa. 10, 75 fruges ... -is vastantibus. 17, 241 derosae -is fici. 22, 161 *bromos* in cacuminibus dependentes parvolas veluti -as habet. 30, 30 pedes -arum ... triti (*in arte medica ut*: 30, 111 -ae frictae. 30, 123 -arum suffitu stranguriae ... iuvantur). 30, 49 esse animal -ae simile sine pennis, quod trixallis graece vocetur. 34, 57 *Myronem* fecisse et cicadae monumentum ac -ae carminibus suis Erinna significat. 37, 124 *amethystum* grandinem quoque avertere ac -as precatione addita. ITALA exod. 10, 4 (Monac., *cf.* VVLG.) -as *inter plagas Aegyptiorum.* deut. 28, 38 (Lugd., *cf.* VVLG.) comedet illud -a. psalm. 77, 46 (Veron. *al.* = VVLG.) *deus* dedit ... labores eorum -ae. 104, 34 (*ibid.*) -a et bruchus. Ioel 1, 4 (cod. 175, *cf.* VVLG.) *bis.* apoc. 9, 3 (cod. h = VVLG.) de fumo exierunt -ae in terram. *al. dubitanter addiderimus*: CIL VIII 26517 (*a. 48/49*) aed(ilis), II vir, cur(ator) -ae (*v. Desanges, Eos 64, 1976, 281sqq.; sed praeter sing. displicet gen. rei arcendae*).

b *describitur*: PLIN. nat. 11, 101—107 (*de partu, examinibus, coitu, voce*). 11, 140 Nigidius nec -is, cicadis esse *oculos* dicit. 11, 266 -as pinnarum et feminum attritu sonare *scribit Aristoteles* (*hist. anim. 535b 12*). 29, 92 -arum minimae sine pinnis, quas attelebos vocant (*cf.* HIER. in Nah. 3, 13sqq. p. 1264^C parva genimina -arum, quae vocantur attelabi. p. 1265^A attelabus ... parva -a est inter -am et bruchum et modice pennis reptans potius quam volans). TERT. anim. 15, 2 (*ex Asclepiade*) *quod animalia quaedam* vivant aliquatenus ..., ut muscae ... et -ae, si capita decideris. 32, 3 siccitatibus gaudent -ae. AMBR. hex. 3, 8, 37 -as ... folia oleae adrosa liberant ab aegritudine. HIER. tract. in Marc. p. 323, 8 -a animal parvulum est et inter volatile et reptile medium est; neque enim a terra satis tollitur; ... ita et lex *Iudaeorum eqs.* (*sim.* in Ion. 4, 6 p. 1149^B OP. imperf. in Matth. 3 p. 649). in Nah. 3, 13sqq. p. 1264^D natura ... haec -arum est, ut in frigore torpentes per calorem volitent (*sim.* p. 1268^D). AVG. gen. ad litt. 15 p. 494, 4 *pennis non carent.* CYPR. GALL. exod. 333 viridantes terga -as. SCHOL. Prud. cath. 7, 69 -a, avis digitalis, acri volatu, sed cito deciduo. GREG. M. moral. 31, 45 -ae ... subitos saltus dantes, sed protinus ad terram cadentes.

c *-a exemplum est*: α *vilitatis*: CE 417, 10 (*saec. I?*) ut forte lucus⟨tae pal⟩a⟨nt⟩es timidae neque⟨u⟩nt defendere sese, *sic populus eqs.* TERT. adv. Marc. 1, 17 p. 312, 3 *deus* hominem liberavit ... praecipua bonitate sua et omnibus -is anteponenda (*cf.* HIER. in Philem. prol. p. 602^B alterum ... conditorem, iuxta Valentinum, Marcionem et Apellen, formicae, vermium, culicum, -arum, alterum caeli, terrae ... introducere). scorp. 10 p. 166, 10 nostrates ... nec ipse Demiurgus constanter homines probabat, quos ... sputamen et -as deputavit etiam inrationalibus iumentis adaequavit. ITALA num. 13, 34 (Lugd., *sim.* VVLG.) vidimus filios gigantum et fuimus ante eos sicut -ae. psalm. 108, 23 (Veron. *al.* = VVLG.) excussus sum ut -a. HIER. epist. 38, 3, 1 cibi displicent viliores, nihil vilius est -is (*cf. p. 1605, 53*). 60, 4, 1 *gentes* piscium ritu ac -arum ... conterebantur. VVLG. Is. 40, 22 qui *deus* sedet super gyrum terrae et habitatores eius *terrae* sunt quasi -ae (*cf.* HIER. *ad loc.* l. 50 si parva hominum corpora quasi -ae ... reputentur). *cf. l. 29.* β *multitudinis*: ITALA iud. 6, 5 (Lugd., Lucif. reg. apost. 1 p. 37, 7, *cf.* VVLG.) *milites* adveniebant sicut -ae in multitudine (7, 12 [Lugd., *cf.* VVLG.; *sublucet etiam respectus voracitatis, v. infra*]. VVLG. Iudith 2, 11 cooperuerunt faciem terrae sicut -ae. Ier. 46, 23 CORIPP. Ioh. 2, 196). VVLG. Sirach 43, 19 sicut -a demergens *est* descensus eius *nivis.* Nah. 3, 15 (*ad Babylonem*) multiplicare ut -a. 3, 17 custodes tui quasi -ae et parvuli tui quasi -ae -arum (*textu hebr. corrupto*). VICT. VIT. 2, 31 iactantur confessores Christi super invicem angustia coartante, unus super alium, ut agmina -arum (*sublucet etiam respectus vilitatis*). γ *voracitatis*: HEGES. 4, 23, 2 p. 277, 20 quicumque erat fructus, auferebatur *a militibus* quasi quibusdam exesus -is. PS. ORIG. tract. 14, 14 B. potestates (*Eph. 6, 12*) velut -ae in aëra huius mundi volitantes bonae indolis frugem ... quasi messem saevitia sua devorant. IORD. Get. 159 *rex Vesegothorum* revertens ... ad Romam, si quid primum remanserat, more -arum erasit. δ *aliarum rerum*: VVLG. Iob 39, 20 numquid suscitabis eum *equum* quasi -as *sc. salientes*? prov. 30, 27 (*inter animalia minima, sed sapientissima*) regem -a non habet et (*i. tamen*) egreditur universa per turmas suas.

d *in allegoriis christianis* (*cf. p. 1605, 82sqq.*): RVFIN. Orig. in exod. 4, 7 p. 179, 16 puto per hoc genus plagae dissidentis semper a se et discordantis humani generis inconstantiam confutari (*affertur* prov. 30, 27 *v. supra l. 37*). AVG. serm. 8, 11 (= CAES. AREL. serm. 100, 9) octavum praeceptum (*exod. 20, 16*) 'falsum testimonium non dices'; octava plaga (*ibid.* 10, 13) -a, animal dente noxium; quid autem vult falsus testis nisi nocere mordendo et consumere mentiendo? EVCHER. form. 4 p. 24, 20 -ae: populi (*affertur* Matth. 3, 4. *cf. p. 1605, 53*). instr. 1 p. 104, 26 (*ad* eccles. 12, 5 impinguabitur -a) in impinguatione -ae tumorem pedum ... ostendit. SALON. in eccles. p. 1010^A per -am populus gentilis *designatur* (*ad locum modo citatum*). GREG. M. moral. 31, 45 -arum nomine aliquando Iudaicus populus, aliquando conversa gentilitas, aliquando adulantium lingua, aliquando vero per comparationem resurrectio dominica vel praedicatorum vita signatur (*quae singula postea explicantur*).

2 *per similitudinem significantur*: **a** *animal aquatile* (GLOSS. ἀσταϰός, ϰάραβος. NOT. Tir. 113, 10. *sing. collectivus* CELS. 2, 28, 2): PLAVT. Men. 924 solent tibi umquam oculi duri fieri? :: quid? tu me -am censes esse? (*cf.* PLIN. nat. 11, 152 -is, squillis magna ex parte sub eodem munimento praeduri *oculi* eminent). CELS. 2, 28, 2 *inter cibos patientium* lolligo, -a, polypus. 3, 6, 14 iure ... -arum. PETRON. 35, 4 *structor imposuerat* super capricornum (*signum sideris*) -am marinam (LAMPR. Heliog. 19, 6 marinis conchis et -is. DAMIG. lapid. 35 CASS. FEL. 48 p. 123, 9 GLOSS.; *cf.* PLIN. nat. 37, 89 superficies *gemmae est* ... -arum maris, crustis rubentibus). PLIN. nat. 9, 4 ubi (*in Indico mari*) -ae quaterna cubita impleant. 9, 40 integuntur *aquatilia* ... crustis ut -ae (9, 95. 164. *cf. l. 63*). 9, 95 -ae reptantium modo fluitant. 9, 158 *coeunt tergis* -ae et squillae. 9, 185 polypum in tantum -a pavet, ut ... moriatur; -am conger. 32, 148 elephanti -arum generis nigri. 32, 149 -ae. SVET. Tib. 60 *piscatori gratulanti,* quod non et -am, quam praegrandem ceperat, obtulisset, -a quoque lacerari os imperavit. AMBR. hex. 5, 10, 26. *al.* MARCELL. med. 20, 26 cancri, -ae, lolligines *eqs.* 27, 35 testam -ae, id est illam spinosam vel aculeatam, quae est iuxta caput, combures. APIC. 2, 37 (2, 1, 1 M.) isicia fiunt marina ... de -a. 9, 409—414 (9, 1, 1—6 M.). exc. 101 (17 M.). POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 544, 10. PS. CYPR. cena 124 Iacobus et Andreas intulerunt pisces, sustulit itaque ... -am Iohannes. SIDON. epist. 8, 12, 7 hic ad copias Lapurdensium -arum cedat vilium turba cancrorum. **b** -a ... σίφων ἐμπρησμοῦ GLOSS.^L II Philox. LV 15 b.

deriv.: locustinus, locustulae. *v. Onom.*

locustinus, -a, -um (-ī-?). *a* locusta. *non nisi neutr. pro subst.* (*an acc. masc. ?*). GLOSS. V 309, 4 -um (luc- *trad.*) quod dicitur bruchum. GLOSS.^L I Ansil. LV 200 -um (luc- *trad.*) adtacum. *ibid.* 284 -um (lugu- *trad.*) actacum (*i.* attacum).

ϰαρίδες **locustulae** (luc- *trad.*), squillae GLOSS. III 437, 1. *a* locusta *demin.*

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

locūtē v. loquor.

***locūtio**, -ōnis *f.* *a loqui.* *scrib. in codd.* loq(u)u-: *in cod. vetusto K (s. VI)* AVG. bapt. 3, 15, 20 p. 212, 4, *in recentioribus hic illic, velut P (s. VII/VIII)* EXC. barb. p. 322, 14 Fr., *S (s. VIII)* EXPLAN. in Don. gramm. IV 503, 1. *al.; cf.* VEL. gramm. VII 79, 13 -em quoque Antonius Rufus (frg. 1 F.) per q dicit esse scribendam, quod sit ab eo quod est loqui. *legitur inde a* VARRONE (*?, v. p. 1608, 3*), RHET. Her. (*semel*), CIC. (*rhet. quater, philos. semel*), PAVL. FEST. (*semel*), QVINT. inst. (*bis*), GELL. (*semel*), *deinde saepius.* [*falsa varia lectio pro* iocatio CATVLL. 61, 127 G^2; *pro* lotio *vel* ablutio PASS. Theclae p. 115, 6. *vix recte trad. pro* elocutio IVLIAN. dig. 46, 3, 13 quod *spatium temporis* magis intellectu percipi quam ⌊ex -e⌋ (elocutione *Vlp. dig. 46, 8, 12, 2*) exprimi possit.]

i. q. actus vel effectus loquendi: **I** *plus minusve technice in grammatica et rhetorica i. q.* λέξις, φράσις, ῥῆσις (AVG. doctr. christ. 1, 26 cum loquimur ..., fit sonus verbum, quod corde gestamus, et -o vocatur. CLEDON. gramm. V 16, 2 ⟨verbum inde dictum, quod⟩ verberato ore motu linguae -o formetur [firm- *trad.*]. BOETH. herm. sec. praef. p. 5, 4 *vox significatione carens, ut tussis, est sonus*; si *lingua flatum* ita percutiat, ut ... circumscripto sono vox exeat, -o fit, quae graece dicitur λέξις; -o enim est articulata vox ...; cuius -is partes sunt litterae. ISID. orig. 2, 1, 1 ῥῆσις apud Graecos -o dicitur): **A** *respicitur proprietas sermonis:* **1** *pertinet magis ad stilum:* **a** *auctorum vel loquentium in universum:* RHET. Her. 3, 13, 23 sermo est oratio remissa et finitima cotidianae -i. CIC. Brut. 258 quasi fundamentum oratoris vides -em emendatam et Latinam (*aliter p. 1608, 53sq.*). orat. 64 quamquam ... omnis -o oratio est, tamen unius oratoris (orationis *trad.*) -o hoc proprio signata (dignata *trad.*) nomine est. 67 visum esse nonnullis Platonis et Democriti -em ... potius poema putandum quam comicorum poetarum (*cf.* prophetica -o: AVG. civ. 20, 16 p. 444, 4 D. CLAVD. MAM. anim. 1, 3 p. 30, 7 [*p. 30, 11* mystico prophetarum stilo]. GREG. M. in Ezech. 1, 2, 1. *aliter infra l. 73*). DIOM. gramm. I 440, 2 genera -um sunt quinque: rationale, artificiale, historicum, glossematicum, commune. 440, 4sqq. de qualitate -um: *qualitates -um describuntur secundum quinque 'linguas' Graecorum, quae sunt* Ias, Doris, Atthis, Aeolis, coene. AVG. conf. 3, 4, 7 *Ciceronis Hortensius dialogus non* mihi -em, sed quod loquebatur persuaserat. ENNOD. opusc. 6, 11 p. 405, 25 grammaticam, quae adulescentium mentes sapore artificis et planae -is (elocutionis *var. l.*) illiciat. **b** *locorum singulorum* (*opp.* sensus *infra l. 71*): GELL. 1, 7, 18 'in mentem fuit' (*Plaut. Amph. 180*): ... mmulta ... apud veteres scriptores -um talium copiam offendimus. PROB. inst. gramm. IV 90, 11 haec (*vocabula ut* caupo, exul, fur) si ... in genera feminina vel neutra transeunt, non secundum genus ... sint declinanda, sed pro -e pronuntianda, ut puta hic copo 'haec mulier copo', 'hoc mancipium copo' (90, 17. 20. 24. *al.; cf.* 90, 14 pro -e ... accipi. *cf. infra l. 65sqq.*). DON. Ter. Andr. 55, 2 attendenda etiam -o 'quod plerique omnes faciunt adulescentuli'; ... erit certe figurata -o (Ad. 807 AVG. spir. et litt. 5, 7 p. 159, 8 AVG. [?] un. eccl. 19, 51 p. 299, 11. *al.; cf.* tropica: AVG. civ. 14, 11 p. 28, 1 D. 20, 24 p. 468, 19 doctr. christ. 3, 133 CASSIOD. compl. in apoc. 4, 1). SCHEM. dian. 5 ἠθοποιία: ⟨accommo⟩data -o certae personae (6 προσωποποιία est alicui rei inanimatae vel defuncto [-tae *trad.*] a. -o). MAR. VICTORIN. rhet. p. 270, 16 omnis ... locus communis -um cuncta ornamenta desiderat, quae aut verborum sunt aut sententiarum. SCHOL. Iuv. 6, 25 (*add. cod. L*) 'nostra tempestate' Sallustiana -o (*Iug. 1, 8*). CLAVD. DON. Aen. 1, 255 p. 59, 24 ait ... 'parce metu', hoc est 'timori parce', ut sit -is genus et intellegatur 'noli timere' (1, 320 p. 68, 28 'nuda genu' *et similia* ... genera sunt -um, ut ornatior fiat oratio. *al.* AVG. loc. hept. 1, 35 *v. infra*). AVG. civ. 14, 2 p. 6, 22 D. 'opera carnis' (*Gal. 5, 19*) appellat ... eo -is modo, quo totum significatur a parte (16, 27 p. 170, 18. 18, 31 p. 298, 12 contin. 14, 30. *al.*). epist. 140, 30 (*citatur psalm. 21, 11*) ea -e (videlicet ratione *T*) dictum est, ac si diceretur verbi gratia '...'. 180, 4 nulla est hic tropica obscuritas, verba sunt propria apertae -is. in Iob p. 510, 3 (*affertur Iob 1, 11sq.*) pendens -o, ... quasi subaudiretur '...'. loc. hept. 1, 9 quod scriptum est 'aperti sunt oculi eorum' (*gen. 3, 7*) ..., -is est, qua etiam de Agar scriptum est: *cit. gen. 21, 19* (*eadem structura*: 1, 10. 21. 81. 3, 59 quaest. hept. 1, 31 FVLG. RVSP. ad Tras. 1, 17, 1. *cf.* '*illud* -o est': AVG. loc. hept. 1, 13. 24. 66. 99. 104. 2, 22 p. 545, 1 [*v. infra*]. *al.*). 1, 35 'usque ad caelum' (*gen. 11, 4*) secundum hyperbolen dictum est, si -is genus hic accipiendum est; si autem ... proprie dictum accipitur, inter quaestiones consideretur (*cf.* 2, 22 p. 545, 1 quod si ita est, non -o, sed sensus est. *exempla huius operis, ubi 'sensus' opponitur, congessit Rüting, Untersuch. Aug. quaest. etc., 1916, 2sq.*). serm. 41, 7 (*ad psalm. 34, 14* sicut proximum) prophetica enim -o ... fuerat tegenda sacramenti velamine. *al.*

2 *pertinet magis ad pronuntiationem:* CIC. Brut. 259 Cotta, qui se valde dilatandis litteris a similitudine Graecae -is abstraxerat sonabatque contrarium Catulo. QVINT. inst. 1, 6, 20 (*Augustus formas obsoletas, velut* calidus *pro* caldus, *retineri noluit*) hanc quidam ὀρθοέπειαν solam putant, quam ego minime excludo; quid enim tam necessarium quam recta -o? NON. p. 4, 5 tolutiloquentia (*Novius Atell. 38*): id est volubilis -o. EPIPHAN. Avell. p. 752, 8 laggurium ... lapidem, quem nonnulli pressiore -e liggurium vocant (*Migne gr. 43, 300*^{A} *τῇ τρανῇ διαλέκτῳ*).

B *de singulis vocabulis:* ? VARRO frg. gramm. suppl. p. CCVI, 3 (27 F.) potestatis nostrae est illis rebus dare genera, quae ex natura genus non habent (*huc usque citatur etiam ab* PS. IULIANO gramm. V 318, 32); ⌊secundum qualitatem -is similis quaerenda est oratio *eqs.*⌋ (*haec quoque Varronis esse censet Hagen, negat Funaioli. de eadem re* PROB. *infra l. 45*). QVINT. inst. 1, 5, 2 *pro 'verba'* quidam dicere maluerunt voces, -es, dictiones, *ne intellegantur* ῥήματα. DIOM. gramm. I 426, 1 *littera* x in media tantum parte -um vocalibus ... praeposita. CHAR. gramm. p. 14, 27 B.

II *vario usu:* **A** *respicitur potius mera actio vel facultas loquendi, verba proferendi:* CIC. off. 1, 146 ex -e, ex reticentia ... iudicabimus, quid eorum apte fiat. MAR. VICTORIN. adv. Arium 1, 31 l. 32 non ... λόγος -o quaedam est, sed potentia ad creandum aliquid. 1, 55 l. 33 *deus* pater quidem in silentio loquitur, filius in manifesto et in -e, sanctus spiritus non in manifesto loquitur. AVG. catech. rud. 2, 3 intellectus quasi rapida coruscatione perfundit animum, illa autem -o tarda et longa est (*ibid.*: volvitur). civ. 16, 6 tit. p. 132, 14 D. -o, qua deus angelis loquitur (p. 133, 12 hac). 19, 27 p. 403, 13 *etiam Christiani vitia vincentes infirmantur,* unde si non facili operatione, certe labili -e aut volatili cogitatione peccetur (in psalm. 118 serm. 3, 2 GREG. M. in Ezech. 1, 4, 6. *cf.* AVG. enchir. 44 quaecumque ... commiserunt *peccatores* vel cogitatione vel -e vel opere). conf. 1, 20, 31 -e instruebar. epist. 130, 20 absit ... ab oratione (*ad deum directa*) multa -o, sed non desit multa praecatio (*ibid.*: multum loqui). 169, 10 *soni* edi ex corpore animato solent, ut forma -is articulatae auribus inferatur (CAEL. AVR. acut. 3, 2, 8 -o non a., sed confusa). in euang. Ioh. 38, 10 l. 29 mortua est -o in lingua tacentis. in Iob p. 628, 2 (*affertur Iob 39, 35*) dicit semel se locutum continua quadam -e in tota vita veteris hominis (GREG. M. dial. 3, 15 p. 174, 10 M.). in psalm. 82, 3 *novissimo die multa verba* in liberam vocem eruptura sunt, sed plane irrationabilem, ut sonitus magis quam -o vel sermo dicendus sit. serm. 12, 4, 4 quid est ... -o nisi significatio voluntatis? CAEL. AVR. acut. 1, 3, 38 linguae impedimentum atque -is inapprehensibilis articulatio. 2, 32, 167 rara -o ac tremula (3, 5, 49). 3, 6, 67 linguae impedimentum et imprompta -o. chron. 2, 1, 40 hortandi *sunt* etiam -em tentare. 2, 13, 150 occasiones ... -is vel visus. 2, 13, 152 prohibendi ... aegrotantes ab officio -is (CASSIOD. hist. 2, 4, 3 ut ... officium -is amitteret [*Sozom. 1, 18, 7* ἀφελέσθαι τοῦ λόγου. *supra*: conticuit]). VICT. TONN. chron. II p. 194 a. 507 humana -e privati ... latrare ... coeperunt. VITAE patr. 5, 2, 2 *monachus* a tribus bellis eripitur, id est auditus, -is et visus (*gr. Cot. p. 342* τῆς λαλιᾶς). VEREC. in cant. 7, 20 p. 99^a mentis contritio, non oris -o, dominicam pietatem inflectit. CASSIOD. in psalm. 139, 12 linguosi inconsiderata -e verbosi sunt. FVLG. RVSP. c. Fab. frg. 25, 3 qualis sit illius simplicis naturae -o vel qualis auditio. epist. 14, 4 vocem ... non corporeae -is, sed intimae cogitationis. *al.* *cum gen. rei prolatae:* PROB. nom. gramm. IV 215, 16 '*apices*' litterarum indicat nomen, cuius -o in consuetudine est, quando dicimus 'divinos apices' et significamus litteras. AVG. c. Maximin. 2, 16, 3 in prophetia rerum futurarum tamquam -e rerum praeteritarum. LEO M. serm. 82, 3 apostoli, accepta per spiritum sanctum omnium -e linguarum.

B *respicitur potius lingua populorum, coetuum sim.:* PAVL. FEST. p. 118 Latine loqui a Latio dictum est; quae -o adeo est versa, ut vix ulla eius pars maneat in notitia (*cf. Polyb. 3, 22, 3* ἡ διαφορὰ ... τῆς διαλέκτου. AVG. c. Cresc. 3, 74, 86 p. 490, 18 Latinae -is [4, 9, 11 p. 512, 3 CASSIOD. in psalm. 43, 18 l. 299. *aliter p. 1607, 25*]). CHAR. gramm. p. 397, 3 B. barbara -o proprie peregrina est; barbarismos fit etiam in Latini sermonis -e (GREG. M. dial. 4, 27 p. 269, 19 M. ei *puero* vulgarica [*i.* bul-] lingua locutus est; *puer* in eadem b. -e respondit). AVG. civ. 2, 21 p. 83, 13 D. si ... nomen *rei publicae*, quod alibi aliterque vulgatum est, ab usu nostrae, *sc. Christianorum*, -is est forte remotius (trin. 13, 10, 14 qui est hebraice Iesus, graece σωτήρ, nostra -e salvator, quod verbum latina lingua antea non habebat). 9, 5 p. 376, 4 nomina passionum consuetudine -is humanae ... ursurpentur (16, 11 h. lingua vel h. -o. EPIST. pontif. 670 Schwartz p. 91, 7 FVLG. RVSP. ad Tras. 1, 17, 1 CAES. AREL. brev. p. 185, 25). loc. hept. 1, 88 hebraica. DIONYS. EXIG. Conc.^{S} I 5 p. 295, 23 epistulas ... de graeca ... -e transfudi (epist. ad Eugipp. p. 345^C EXC. barb. p. 322, 15 Fr. VITA Fulg. p. 11 L. -em gr. servatis aspirationibus ... exprimere. *aliter p. 1609, 2*).

C *respiciuntur potius sive actio alloquendi, colloquendi sive ipsa dicta, verba, oratio sim.* (*vi deflexa de exemplari scripto* EPIPHAN. *infra*): DON. Ter. Hec. 76, 4 ut ex verbis suis ... lena descripta est, ita et Parmeno ipse qualis sit ostenditur ex sua sibi -e. PS. PHILO antiq. 51, 3 venite in voce magna (mea *var. l.*), omnia regna, et intendite ad -em meam (allocutioni meae *var. l.; subest I reg. 2, 1*). 53, 7 scivit, quoniam patris sui -o (eloquutio *var. l.*) descenderat (*subest I reg. 3, 10*). ANIAN. Chrysost. hom. 2, 5 p. 995 quascumque hostis antiquus suggerit -es, loquimur (*gr. Migne 57, 30* πάντα φθεγγόμεθα *tantum*). AVG. catech. rud. 2, 12 filum -is nostrae. civ. 5, 1 p. 191, 27 D. ut quasi -o quaedam sit illa positio *stellarum* praedicens futura, non agens. cons. euang. 3, 25, 77 (*de Marc. 16, 15sqq.* et dixit eis: euntes in mundum universum *eqs.*) non istam fuisse novissimam -em *Christi*. in psalm. 85, 7 l. 50 oratio tua -o est ad deum. 138, 8 -o ... illa, quae fiebat ad Moysen. quaest. hept. 2, 78 p. 145, 2 ὁμιλίαν, id est -em, quo nomine intellegitur scriptura honestius appellare concubitum (*cf. sub* loquor *et* GLOSS. II 382, 59 ὁμιλία loquella, hic sermo, -o). LEO M. serm. 76, 6 (*citatur Ioh.*

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

16, 13) praeter alias enim veritatis -es, quibus Manichaeorum confutatur impietas. EPIPHAN. Avell. p. 765, 6 in graeca . . . -e, quae ex hebraea translata est, onychinum lapidem duodecimum invenimus positum (*aliter p. 1608, 65*). CAES. AREL. epist. ad virg. 3, 5 p. 148, 7 ne ipsa vel -em praeponas. CONC.^{S} I 3 vers. Tur. p. 66, 21 -em ad eum pro recta fide moventes (*I 2 p. 52, 27* dum sermonem cum eo . . . fecissent; *gr. I 1, 2 p. 38, 3 διάλεξιν ... κινήσαντες*). II 3, 1 p. 146, 21 hoc autem mihi in -e dixit (*p. 144, 12* colloquens; *gr. II 1, 1 p. 161, 30 διαλεγόμενος*). RVSTIC. Conc.^{S} I 4 p. 102, 31 quia haec et ante in -em venerint. EVSEB. EMES. serm. 20, 14 p. 88, 24 -o erat dei cum diabolo ex aequalitate (*Iob 2, 1sqq.*). EVGRAPH. Ter. Andr. 752 pro hac . . . oratione continuo interposuit ⌊-em suam⌋ (*var. l.* orationem) Davus. APON. 8 p. 148 (*citatur iud. 10, 12*) minarum *dei* ignitis -bus (*ibid. saepius*). CASSIOD. hist. 3, 7, 9 neque confabulatus cum eo sum neque qualibet -e participatus (*Socrat. 1, 34 οὔτε ὁμιλίας ἐκοινώνησα*). MVTIAN. Chrysost. hom. 28, 6 homo potentior contrahit intellectum suum, ut eis *minoribus* in -e pari honore respondeat (*gr. ὥστε ὁμοτίμως διαλέγεται*). EPIST. Austras. 40 p. 146, 36 illi . . . cum ipsis *inimicis* -em habentes. GREG. M. dial. 2, 22 p. 114, 2 M. manus tuae -is tersit a me . . . dubietatem mentis; sed vellem nosse in communi -e *eqs.*

cf. circumlocutio.

locūtor, -ōris *m.* *a* loqui. *i. qui loquitur* (*accedit abl. instr. tamquam ad verbum actionis l. 32*): 1 *generatim*: GELL. 1, 15, 1 qui sunt leves et futtiles et importuni -es . . ., eorum orationem bene existimatum est in ore nasci, non in pectore. DON. Ter. Phorm. 153, 3 rerum imminentium praestructio, in qua sit audax -r Phaedria, ut ⟨qui⟩ defensor futurus sit, timidus Antipho, ut qui fugiturus sit. AVG. conf. 1, 18, 29 quomodo diligenter observent filii hominum pacta litterarum et syllabarum accepta a prioribus -bus (*postea*: si contra disciplinam grammaticam sine adspiratione primae syllabae 'hominem' dixerit). serm. coll. Morin p. 101, 34 Paulus . . . enumeravit multa dona dei *in ecclesia*: . . . linguis -es (*cf. p. 1449, 6sqq.*). NEPOTIAN. 9, 2 *Vatienus* missus in carcerem tamquam incertorum -r (*Val. Max. 1, 8, 1 Vatinius* tamquam maiestatis eius *senatus* . . . vano sermone contemptor). 2 *de scriptoribus*: APVL. met. 1, 1, 5 praefamur veniam, si quid exotici ac forensis sermonis rudis -r offendero. AVG. civ. 9, 5 p. 375, 18 D. Cicero, -r egregius. 14, 5 p. 12, 30 *Vergilius*, -r nobilis (in psalm. 118 serm. 29, 3 l. 16 -r egregius *ut* trin. 15, 16, 25). POMER. 1 index cap. 14 ubi se -r excusat (*de ipso auctore operis ut* 3 index cap. 34).

cf. locutorium.

locūtōrium, -ī *n.* *a* locutor *vel* loqui. *i. q. locus loquendi*: HIER. in Eph. 2, 19 p. 476^{B} ('coaedificamini in habitaculum dei') interiora pectoris nostri in novum vocabulum transeant, dicamurque dabir . . ., quod nos oraculum sive responsum possumus appellare et, ut contentiosius verbum exprimamus e verbo, *λαλητήριον*, id est -um, dicere (*affert II Cor. 13, 3* in me loquitur Christus). GENNAD. dogm. 74 (41) *martyr* confitetur fidem et interrogatus respondet; . . . -um efficitur spiritus sancti, dum 'non est ipse, qui loquitur, sed spiritus patris, qui loquitur in ipso' (*Matth. 10, 20*).

locūtulēius, -a, -um. *a* loqui; *ad formationem cf.* leguleius *sim.* GELL. 1, 15, 20 veteres . . . nostri hoc genus homines in verba proiectos -os et blaterones et linguaces dixerunt. NON. p. 50, 6 lingulacae: -ae a procacitate linguae et loquendi proprietatem trahunt (*affertur Plaut. Cas. 497*).

locūtus, *abl.* -ū *m.* *a* loqui. *i. q. locutio*: APVL. flor. 15, 19 *Pherecydes Syrius primus* conscribere ausus est passis verbis, soluto -u, libera oratione.

lodera *v.* ludra.

lōdīcula, -ae *f.* *a* lodix *demin.*; *cf. gr.* *λωδίκιον*. *i. lodix* (*modica*): PETRON. 20, 2 ancilla . . . -am in pavimento diligenter extendit. SVET. Aug. 83 sestertio (*corruptum*) vel -a involutus.

lōdīx, -icis *f.* [*orig. inc. Sch.*] ISID. orig. 19, 26, 2 ludices a ludis, id est theatris, vocatos quidam existimant; quum enim egrediebantur de ludi prostibulo iuvenes, horum velamento tegebant caput et faciem, quia solet erubescere qui lupanar intraverit (GLOSS. V 656, 9). *scrib.* lud- AVG. *infra var. lectio*, ISID. *veriloquii gratia*, GLOSS. V 219, 16. 602, 49. 656, 9 *iuxta* lod-. -dex GLOSS. V 308, 40 NOT. Tir. 97, 78. *fem. testantur* CHAR. gramm. p. 117, 24 B. MART. CAP. 3, 246 PRISC. gramm. II 165, 14 *et legitur ubique*; *masc. reprehendit* QVINT. inst. 1, 6, 42 neque . . . quisquam ferat . . . 'hos -es', quamquam id Pollioni placet (frg. 8 F.). NOT. Tir. 97, 78. *transit in gr. λώδιξ, cf. λωδίκιον.* [*lodicia: *fortasse sard. mer.* lossia *'matta ex arundine facta'; prov. vet.* lodissa *'stragulum'. cf. M.-L. 5100a. Wartburg V 397. Wagner II 39. St.*] [*vix recta varia lectio pro* racena VEN. FORT. vita Germ. 44, 123.]

1 *usu communi de quolibet genere stramenti vel indumenti* (*de indumentis* SCHOL. Iuv., CIL VIII, *cf.* ISID. *supra et* GLOSS. II 429, 26 *σαγίον* -x. V 308, 40 -x: genus sagi. 656, 9 -x: vestis vel ludix a ludis): POLLIO *v. l. 70*. TEST. imp. Aug. Char. gramm. p. 132, 22 B. -es purpureas et colorias meas. TEST. Galli (CIL XIII 5708) 1, 6 stratui ibi sit quod sternatur . . . et II -es et cervicalia duo *eqs.* MART. 14, 148 -es: nudo stragula ne toro paterent, iunctae nos tibi venimus (caremus *var. l.*, *unde* cavimus *Heinsius*) sorores. 14, 152 gausapum quadratum: -es mittet docti tibi terra Catulli. IVV. 6, 195 (*loco forte spurio*) *vocibus amatoriis ζωὴ καὶ ψυχή* modo sub -e relictis (ferendis *Housman*) uteris in turba. 7, 66 magnae mentis opus nec de -e paranda attonitae. CIL VIII 4508 (*a. 202*) lex vestis peregrinae: abollam . . ., tunicam ternariam . . ., -em . . ., sagum . . ., cetera vestis Afra. SCHOL. Iuv. 3, 103 endromidem: -em, qua se cooperiunt. AVG. c. Faust. 5, 5 p. 278, 3 a quorum *Mattariorum* stratis longe dissimiles fuerunt plumae Fausti et caprinae -es, qua deliciarum affluentia non solum Mattarios fastidiebat *eqs.* 2 -x: ornamentum muliebre GLOSS. V 506, 36. ? 3 -es: meretrices GLOSS. V 602, 49 (*an sec. veriloquium p. 1609, 64 allatum?* lustrices *Ianssonius*).

deriv.: lodicula.

loeber, loebertās *v.* 2. liber, libertas.

loedoria, -ae *f.*, *λοιδορία*. MACR. Sat. 7, 3, 2 sunt . . . duo apud Graecos nomina, *λοιδορία* et *σκῶμμα*, quibus nec vocabula Latina reperio, nisi forte dicas -am exprobrationem esse ac directam contumeliam, scomma enim paene dixerim morsum figuratum *eqs.* 7, 3, 5 tanto enim pressius haerent dicta talia quam directae -ae, ut hami angulosi quam directi mucrones tenacius infiguntur. 7, 3, 6 est autem -a huiusmodi 'oblitusne es, quia salsamenta vendebas?'. *cf. Plut. quaest. conv. 631^{D}.*

loedus *v.* ludus.

loemōdēs, *plur. nom.* -ēs *adi.*, *λοιμώδης*. AMM. 19, 4, 7 prima species luis pandemos appellatur . . ., secunda epidemos . . ., tertia -es, quae itidem temporaria est, sed volucri velocitate letabilis. PS. SORAN. quaest. med. 119 quid est -es febris? -es febres pestilentiosae dicuntur.

loemos (*scrib. in cod.* limos), *λοιμός*. PS. SORAN. quaest. med. 107 quid est -os nosema? aegritudo pestilentiosa, quae de paludibus et stagnis confortatur . . .; aliter: quid est -os n.? -os est passio communis . . .; aliter: -os est aeris mutatio, ut neque servare horas proprias aut ordinem aegritudo possit *eqs.*

[**logaeo** *corruptum* CIC. fam. 5, 20, 6 (*codd. praeter G*); *fortasse subest* Lucceio, *cf. ibid. 5, 20, 5.*]

logaoedicus, -a, -um, *λογαοιδικός*. *nomen metri vel versus* (*fere pro subst., sc. per ellipsin vocum q. s. metrum, versus l. 39. 42*): SACERD. gramm. VI 544, 6 de -o archebulio: -um a. fit duobus dactylis et duobus trochaeis *eqs.* (*item* SCHOL. Hor. expos. p. 8, 11 -us *versus*, qui fit *eqs.*; *cf.* MAR. VICTORIN. gramm. VI 70, 18 -um seu archebulium. 111, 26 -am metri speciem, quae et enhoplios et archebulios dicitur). 544, 19 de -o archilochio ithyphallico: -um a. i. fit quattuor dactylicis pedibus et tribus trochaeis *eqs.* FORTVN. gramm. VI 292, 26sq. de -o: et de anapaesto nasci -um metrum videmus. FRG. Bob. gramm. VI 629, 19 *versus* pindaricus, qui est -us.

logarium, -i *n.*, *λογάριον*. *i. q. libellus rationum minutiorum*: VLP. dig. 33, 9, 3, 10 (*ex Servio*) et chartas ad ratiunculam vel ad -um paratas contineri *penu*.

logēum, -ī *n.*, *λογεῖον*. *i. q. locus in theatro graeco, ubi histriones loquebantur*: VITR. 5, 7, 2 pulpitum, quod -um (longion *trad.*, *λογεῖον Iucundus*) appellant *Graeci*. *ibid.* eius -i (loci *trad.*) altitudo *eqs.*

***logicus,** -a (-ē), -um, *λογικός*. *scribitur in codd. hic illic* loic-. *formae graecae (v. etiam p. 1611, 7. 14. 22)*: *nom.* -e CIC. fin., fat. (*sed* Tusc. *neutr. plur.* -a). RVFIN. Orig. in cant. prol. p. 75, 13. BOETH. (*iuxta* -a); *gen.* -es BOETH. (*iuxta* -ae). ISID. diff. 2, 153 (*sed* 2, 149 *nom. sing.* -a); *acc.* -en RVFIN. Orig. in cant. prol. p. 75, 10 (*sed* in gen. 14, 3 p. 124, 18 -am). BOETH. (*iuxta* -am). *in scriptura lat. vel gr. codices secuti sumus. gradus compar. et superl. desunt.*

i. q. λογικός (*quod fere respondet*), *rationabilis* (*v. p. 1611, 39*):

1 *in philosophia*: **a** *fem.*: **α** *de ipsa parte vel disciplina philosophiae* (*hic illic certe pro subst., sc. ars, disciplina sim.; sed quoniam saepius vix liquet, num talia e contextu subaudienda sint* [*cf. e. g.* CASSIOD. inst. 2 praef. 4 ISID. orig. 2, 22, 1. 24, 3—8], *subst. secernere noluimus*): CIC. fin. 1, 22 in altera philosophiae parte, quae est quaerendi ac disserendi, quae -e dicitur (RVFIN. Orig. in gen. 14, 3 p. 124, 18 -am . . ., id est rationalem [AVG. civ. 8, 10 p. 336, 1 D. in qua quaeritur, quonam modo veritas percipi possit. 11, 25 p. 496, 3 physica, . . . -a, . . . ethica, quarum nomina Latina iam multorum litteris frequentata sunt, ut naturalis, rationalis moralisque vocarentur. *al.*; *cf.* GLOSS. -a: rationalis]). fat. 1 obscura quaestio est, quam *περὶ δυνατῶν* philosophi appellant, totaque est -e (-ae *coni. viri docti*), quam rationem disserendi voco (BOETH. diff. top. 1 p. 1173^{C} r. d., quam -en Peripatetici veteres appellavere). LACT. epit. 30 (35), 6 *v. sub β.* HIER. epist. 30, 1 quomodo philosophi solerent disputationes suas in physicam et ethicam -amque partiri, ita et eloquia divina aut de natura disputare . . . aut de -a, pro qua nostri *θεολογικὴν* sibi vindicant, ut in cantico canticorum et euangeliis *eqs.* 50, 1, 3 nequiquam me doctus magister . . . introduxit ad -am. adv. Rufin. 1, 30 p. 423^{A} Stoici -am sibi vindicant. RVFIN. Orig. in cant. prol. p. 75, 10 -en *disciplinam*, quam nos rationalem possumus dicere (*ibid.* l. 13. ISID. orig. 1, 2, 1 tertia dialectica cognomento -a, quae . . . vera secernit a falsis. *al.*; *cf.* BOETH. in Porph. comm. pr. 2, 32 p. 132, 1 -ae Aristotelis . . . disciplinam). AVG. epist. 137, 17 hic (*i. in praecepto domini Matth. 22, 37. 39*) . . . -a, quoniam veritas lumenque animae rationalis nonnisi deus est. BOETH. herm. pr. 1, 1 p. 41, 14 -ae . . . peritiam. herm. sec. 2, 3 p. 79, 19 -ae artis (3, 9 [*B.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

p. 198, 13. *al.*). in Porph. comm. pr. 1, 6 p. 15, 19sq. -ae scientiae. *et saepius apud eundem* (*de ratione, qua distinguit* dialecticam *ab* -a, *cf. Pfligersdorffer, Wien. Stud. 66, 1953, 152*). CASSIOD. inst. 2, 2, 17 ad -am, quae et dialectica dicitur, . . . veniamus. *al.* *β de rebus variis ad eam disciplinam pertinentibus*: LACT. inst. 3, 13, 6 neque physica illa ratio necessaria est neque haec -a (*cf.* epit. 30 [35], 6 et physica *philosophia* supervacua est et haec -a; *antea* 5 λογικὴ philosophia). CHALC. comm. 148 de hoc *fato* plurimae disceptationes habentur morales, naturales, -ae. BOETH. in Porph. comm. sec. 1, 3 p. 140, 18 considerationem.

b *neutr. pro subst.*: CIC. Tusc. 4, 33 ea, quae de perturbationibus enucleate disputant Stoici, quae -a appellant, quia disseruntur subtilius. SIDON. carm. 15, 101 *Plato* physica vel -o, -um vel iungit ad ethos. *gr. λογικόν legitur* CASSIAN. conl. 24, 15, 3.

c *masc. fere pro subst.*: CASSIOD. var. 1, 45, 4 Plato theologus, Aristoteles -us. ISID. orig. 8, 6, 3 philosophi . . . aut physici sunt aut ethici aut -i. *ibid.* 6 -i autem, quia in natura et in moribus rationem adiungunt.

2 *in rhetorica*: AVG. rhet. 9 p. 142, 15 rationales quaestiones sunt, quas Hermagoras -as vocat; melius enim putant sic eas cognominari quam verbales, quia -ae non ex verbi, sed ex rationis significatione appellatae sunt a technicis. *gr. λογικόν legitur* QVINT. inst. 3, 5, 4.

3 *in medicina* (*cf.* ISID. orig. 4, 4, 1 prima *medicinae haeresis* methodica . . ., secunda enpirica . . ., tertia -a, id est rationalis, inventa ab Hippocrate): **a** *adi.*: PS. SORAN. quaest. med. 4 -is seu dogmaticis . . . disciplinis (*opp.* methodicis). 12 -a medicina (51 quid est -a m.? -a m. est, quae et dogmatica condicio dicitur). THEOD. PRISC. tit. euporiston liber II: -us. log. 1 in -o opere . . . non opus est assertore, sed iudice. CASS. FEL. praef. p. 1, 3 ex graecis -ae sectae auctoribus (LVX. anth. 302, 5, *ubi opp.* methodicis . . . libris). **b** *masc. pro subst.* (*sc. medicus*): PS. SORAN. quaest. med. 12 secundum . . . Hippocratem -um. CAEL. AVR. acut. 3, 15, 118 quidam -orum quaesiverunt. 3, 21, 216 empiricorum Serapion . . . medelam tradidit, item Heraclides . . .; sed . . . uterque rationali[s] -orum consentiunt curationi. CASS. FEL. 46 p. 115, 4 omnium -orum testimonio. ISID. orig. 4, 4, 2 -i experientiae rationem adiungunt.

4 *in musica*: MART. CAP. 9, 949 *spatia* (*i.* διαστήματα) alia -a, alia aloga memorantur; ac rationabilia illa sunt, quorum consensus (-sui *var. l.*, -su *Eyssenhardt*) possumus praestare proportionem.

adv. **logicē.** BOETH. anal. post. 1, 18 p. 734[B] -e quidem . . . ex his utique aliquis credat *eqs.* (*gr. 84 a 7 λογικῶς*).

cf. Onom.

logion *v.* logium.

in **logismīs** (loci-, leti- *trad.*): in cogitationibus GLOSS. IV 95, 20. 96, 13 V 460, 46. 504, 24. *ni fallimur, spectat ad* HIER. epist. 69, 5, 3 in -οῖς (*cod. W et edd.*, -is *cett.*), id est in cogitationibus.

logista, -ae *m.*, λογιστής. *dat. graec* -e CIL X 6006. *i. q. curator rei publicae* (*v. infra; ad rem cf. Preisigke, RE XIII 1020sq.*): CIL II 4114 (*s. III in.*) Candido . . . -ae civitatis . . . Nicomedensium, item Ephesiorum (*cf. V 4341* curator rei pu⟨bl⟩(icae) Nicomedensium). X 6006 (*s. II med.*) Burbuleio . . . -e Syriae. XIII 1807 (*ante 241*) -ae (*dat.*) thymelae (*'procuratores summi choragii' confert Hirschfeld, Verwaltungsbeamte 296*). COD. Iust. 1, 54, 3 (*a. 239*) curator rei publicae, qui graeco vocabulo -a nuncupatur. 10, 71 (69), 4 (*a. 440/441*) boethos -arum . . ., logographos diastoleos, quae vocabula publicis dicuntur subiacere necessitatibus.

compos.: inanilogista.

logisticus, -a, -um, λογιστικός. **1** *i. q. ad arithmeticam pertinens*: CASSIOD. var. 3, 52, 3 *Chaldaei rationem geometriae* et ad artem -am . . . aptam esse docuerunt (*cf. ibid. 7* arithmeticam). **2** *i. q. ad rationem pertinens*: GLOSS.[L] V Abba LO 10 -um cogitabile ([*huc rettulit Goetz* GLOSS. V 417, 9 lutugisprum rationabile]. *ni fallimur, spectat ad* HIER. in Matth. 13, 33 l. 900 tres esse in humana anima passiones: τὸ -όν, quod nos possumus interpretari rationabile *eqs.*).

logistoricus *adi.*, λογιστορικός (*quae vox apud Graecos non occurrit*); *cf.* mythistoricus. *scrib. in codd. saepe* long-, leg-, -histor-. *i. q. narrationes, sc. varias, continens* (*de ratione, qua 'logos' et 'historia' inter se iuncta fuerint, nihil constat*): *titulus operis* VARRONIS *in complures libros digesti (ad rem cf. Dahlmann, RE Suppl. VI 1261, 62sqq.)*: *testimonia*: in -o (Gell. 4, 19. 20, 11, 4 Prob. Verg. ecl. 6, 31 p. 343, 3), in -is (Serv. Aen. 5, 80; *cf.* Hier. epist. 33, 2 λογιστορικῶν LXXVI *libri*), in libris -is (Serv. Aen. 11, 97 Schol. Ter. p. 56, 6). *iocose de ipso auctore*: SIDON. epist. 8, 6, 18 Varronem -um . . . et Eusebium chronographum misi.

*logium (-ī-?), -ī *n.*, λόγιον (*quod scrib. in codd. etiam λογεῖον*). *scrib.* long- *in codd. saepe.* *de formis*: *nom., acc.* -on: ITALA exod. 28, 15 (Lugd.; *in eodem cod. ceteris locis* -um). IREN. 1, 18, 4 (1, 11, 3 H.; *sed* 2, 24, 4 [2, 36, 2 H.] -um). PS. PHILO antiq. 13, 1 HIER. epist. 64, 16, 1. *al.* *gen.* -gi: ITALA exod. 36, 24 (Lugd., -gii *ibid.* 36, 23. 26). *abl.* -o: ITALA exod. 35, 20 (Lugd.). *al.*, -one: PS. PHILO antiq. 26, 4 (*v. p. 1612, 11*). [*falsa varia lectio* -ii *pro* logi VIRG. gramm. epit. 4 p. 18, 14 *v. p. 1613, 11.*]

1 *i. q. oraculum* (*sc. Apollinis; nonnisi plur.*): SERV. Aen. 4, 146 -a, id est responsa, feruntur (longia, elegia, elogia *var. ll.*). 6, 43 -a (logiae, elogia *var. ll.*). MART. CAP. 1, 9 -a personare.

2 *pars vestimenti summi sacerdotis Iudaeorum* (*gr. λογεῖον vel λόγιον, Vulg.* rationale; *in aliis versionibus Italae* emeritio, manuale): ITALA exod. 28, 15 (Lugd.) facies -on iudiciorum opere vario *eqs.* 36, 15. 16 *et al. ibid.* lev. 8, 8 (Lugd., *cf.* Wirc. *et* Hesych. *ad l.* p. 876[C]) posuit supra ipsum fibulatorium -um et imposuit super -um manifestationem et veritatem. IREN. 1, 18, 4 (1, 11, 3 H.) -on varium duodecim habens lapides. 2, 24, 4 (2, 36, 2) -um et reliqua sacerdotalis compositio. PS. PHILO antiq. 11, 15 *deus praecepit Moysi* de -o. 13, 1 *fecit* -on. 26, 4 in -one (logio, longitudine, logicen *var. ll.*). HIER. epist. 64, 16, 1 hebraice vocatur hosen, graece -on (*pars codd. litt. gr., ut omnes* 64, 16, 4), nos rationale possumus appellare, ut ex ipso statim nomine scias mysticum esse, quod dicitur (RVFIN. Orig. in exod. 9, 4. 13, 7 EVCHER. instr. 2 p. 156, 12 CASSIOD. Ios. antiq. 3, 163. *al.*). in Dan. 10, 6 p. 554[C] in -o pontificis (in Is. 54, 11/14 p. 524[A], *ubi scrib. litt. gr.*). *in interpretationibus christianis*: VITA Hil. Arel. 25 l. 37 rationale micuit pectoris, fulsit -um pietatis. GREG. TVR. Franc. 3 praef. p. 96, 14 qualiter eam *trinitatem* Aaron portat in -um (5, 43 p. 252, 7 quam *fidem* A. portavit in -o).

logodaedalia, -ae *f.*, λογοδαιδαλία (*litt. graecis non legitur nisi Auson. 403, 26 p. 236 P., sed cf. vocem sequentem*). *i. q. sermonis nimis ingeniosa elaboratio*: AVSON. 349, 1 p. 167 P. et -a? stride modo, qui nimium trux frivola condemnas (e -a *var. l., quod prob. edd. vet., nullo interrogationis signo posito*; en *Schenkl*).

logodaedalus, -ī *m.*, λογοδαίδαλος (*vox a Platone, Phaedr. 266[e], formata, quam afferunt Cic. orat. 39 Quint. inst. 3, 1, 11*). *i. qui sermones nimis ingeniose elaborat*: HIER. epist. 57, 7, 7 (*citatur Matth. 2, 23*) respondeant -i et fastidiosi aestimatores omnium tractatorum, ubi legerint, discantque in Isaia positum. *litt. graecis editur* SERV. Aen. 9, 599 'fandi fictor Vlixes' aut fallax aut -ος, id est qui dolum celat sermonis ornatu.

logographus, -ī *m.*, λογογράφος. *scrib. in codd. etiam per* f *pro* ph. *nomen officii publici, fere i. q. rationarius* (*ad rem v. Preisigke, RE XIII 1033sq.*): CHAR. dig. 50, 4, 18, 10 qui . . . -i vel tabularii . . . ad exstruenda . . . aedificia publica . . . destinantur *eqs.* COD. Theod. 8, 2 rubr. de tabulariis, -is et censualibus. 8, 2, 3 curiarum scribas, sed et -os civitatum in nomen inrepsisse militiae. 8, 4, 8, 1 tabularii, diurnarii, -i, censuales. 8, 7, 6 -os. 11, 4 rubr. ne conlatio per -os celebretur. 11, 4, 1 si quis conlator iugationem suam -o commiserit (*ibid. praeterea bis*). 11, 24, 6, 7 cefalaeotis, irenarchis, -is chomatum et ceteris liturgis. COD. Iust. 10, 71 (69), 1 (*a. 341*) nullus . . . ex tabulariis vel scribis vel -is (decurionibus *lex gemina Cod. Theod. 12, 1, 31 et illius gemina ibid. 8, 2, 1*) . . . militet, sed . . . officiis municipalibus reddantur.

logomachia, -ae *f.*, λογομαχία. *i. q. verborum certamen*: VARRO Men. tit. (Non. p. 182, 17). *cf. Porph. Hor. sat. 2, 4, 1* Varro dicit λογομαχίαν inter illos *Stoicos et Epicureos* esse.

logos *v.* logus.

logotheōrētus, -a, -um, λογοθεώρητος (*quae vox apud Graecos non legitur*). *i. q. mente sola comprehensibilis*: CIC. facet. dict. 22 (Macr. Sat. 2, 3, 6 *litt. graecis trad.*) -ος est Caninius consul, *qui consulatum deposuit eodem die, quo iniit.* CAEL. AVR. acut. 2, 16, 98 (*Diocl. Caryst. frg. 64 W.*) per vias *corporis* mente sensas, quas -os appellant *sc. Asclepiades* (chron. 5, 10, 105 aiunt v. esse latentes, q. -as a.). chron. 3, 2, 19 mente sensa (*Ilberg collato loco supra allato*; immensa *trad.*) signa . . ., quae Graeci -a vocaverunt.

logotheta, -ae *m.*, λογοθέτης. **1** *fere i. q. rationarius* (*cf.* GLOSS. II 51, 14 discussor λογοθέτης. *ad rem v. Preisigke, RE XIII 1081*): OP. imperf. in Matth. prol. p. 612 numquam . . . telonearius constitutus . . . factus fuisset euangelista . . ., nisi ut suo exemplo peccatores ad misericordiam poenitentiae invitaret; qui aliquando fuit cautus -a rationum terrenarum, nunc autem diligentissimus est dispensator spiritualium praeceptorum. IVLIAN. epit. novell. 124, 17 oportet . . . civilium pecuniarum -as sive ratiocinatorem a solo principe destinari. **2** -a: graeco eloquio dicitur qui sermonem facit in populo, id est qui edictum imperatoris foris populo nuntiat; logos enim graece sermo est GLOSS.[L] I Ansil. LO 78.

logus, -ī (logos, -ū) *m.*, λόγος. *scrib. in codd. saepe litt. graecis.* *formae quae leguntur: sing.: nom.* -us CENS., -os VITR., IREN., AVSON., RVFIN., MARCELL.; *gen.* -i CIL III 6756 NON., VIRG., -u CIL III 6757 DIOM.; *acc.* -on TERT., IREN., CASS. FEL.; *abl.* -o MAR. VICTORIN. in Phil. 2, 9sqq. p. 1209[D] (*ceterum apud eundem λόγος cum cas. obliquis*). HIER. epist. 53, 6, 2 (*var. l. λόγῳ*). *plur.: nom.* -i PLAVT. Persa 394 (*v. infra*), Stich. 393, TER., TVRPIL., NON.; -oe VARRO; *acc.* -os PLAVT., CIC., SEN., PAVL. NOL.; *abl.* -is PLAVT. GLOSS. ratio. ratio vel sermo. *sim.* *legitur inde a* PLAVTO, TER., TVRPIL., CIC. [*in codd. saepe confunditur cum* locus *vel* iocus. *e coni.*: ENN. ann. 357 *a graecophilis dicitur* ⟨li⟩ngua -os (*Heraeus dubitanter in exemplari suo*, longos *trad.*). PHAEDR. 3 prol. 37 calumniam . . . fictis elusit -is (*Vollmer, cf. Housman, Class. Quart. 13, 1919, 69sq. = Class. Papers 983sq. et 1073, 1*; locis *trad.*). MART. 3, 20, 5 improbi -os Phaedri (*Thiele*, locos *vel* locus *trad.*; λόγους *Heraeus et Housman l. c.*, iocos *vulgo*).]

1 *i. q. verbum, sermo sim.*: **a** *generatim* (*v. etiam* ENN. *et*

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

PHAEDR. *p. 1612, 79sqq.*): PLAVT. Bacch. 519 blandiri nihilo pluris referet, quam si ... mortuo narres -os (*A*; dicat iocum *P*). Men. 779 loquere ... pauci‹s›, non longos -os (locos *codd. deficiente A*). IREN. *v. infra l. 40.* NON. p. 64, 3 convicium dictum est quasi e vicis -i, in quīs (vitiis locum qui *trad.*) ... cavilletur. DIOM. gramm. I 443, 12 figura ... est arte aliqua novata ‹forma› (*add. ex Quint. inst. 9, 1, 14*) dicendi; huius partes duas facit, dianoeas ... ‹et› -u (et λέξεως *Quint. inst. 9, 1, 17, quam vocem adhibet ibid. infra ipse Diom.*), quod est elocutionis atque verborum. PAVL. NOL. carm. 24, 425 referens ... paucos de tuis scriptis -os. VIRG. gramm. epit. 4 p. 18, 14 mulctavi tornores -i (*cod. A teste Stangl, Virgiliana 33;* logii *cett., ed. Huemer*).

b *speciatim*: α *cum respectu vanitatis* (*cf.* NON. *sub* β): PLAVT. Persa 394 dabuntur dotis tibi inde sescenti -i (Ps. Ascon. div. in Caec. p. 197, 27; logei *A*, longi *P*), atque Attici omnes; nullum Siculum acceperis. TER. Phorm. 493 (*492 responsa sunt*: hariolare *et* fabulae) faeneratum istuc beneficium pulchre tibi dices. :: -i (*494* somnia). TVRPIL. com. 11 testamentum ergo celabis? :: -i. β *cum respectu facetiarum* (NON. p. 63, 15 -i, a graeco sermone dicta [vel dicta *var. l.*] ridicula et contemnenda [*afferuntur* CIC., TVRPIL. *l. c.*]): PLAVT. Stich. 221 -os ridiculos vendo, age licemini (455 me meum optenturum regem ridiculis -is [*A*; meis *cett.*]). 383 non vendo -os. 393 venales -i sunt illi, quos negabam vendere. CIC. or. frg. A VI 5 te certe scio omnes -os, qui ludis dicti sunt, animadvertisse. γ *cum respectu fabulae* (*v. etiam* MART. *p. 1612, 82*): SEN. dial. 12 (11), 8, 3 fabellas ... et Aesopeos -os, intemptatum Romanis ingeniis opus (*cf.* QVINT. inst. 5, 11, 20 αἶνον Graeci vocant et Αἰσωπείους ... λόγους et Λιβυκούς, nostrorum quidam ... apologationem).

2 *i. q. ratio* (*cf.* RVFIN. Clement. 8, 34, 8 si ... ratio est, i. e. -os, per quam facta constant universa): **a** *vario usu*: VARRO ling. 10, 43 in hac formula numerorum (*sc. sic dispositorum: 1. 2. 4; 10. 20. 40; 100. 200. 400*) duo inerunt quos dixi -oe, qui diversas faciant analogias *eqs.* (*37* ratio pro portione; ea graece vocatur ἀνὰ λόγον; *ibid. et 39* λόγον). VITR. 1, 1, 16 qui graece -os opticos appellatur (*loco ceterum corrupto et varie temptato*). TERT. apol. 21, 10 apud vestros quoque sapientes -on, id est sermonem atque rationem, constat artificem videri universitatis. 21, 17 se esse verbum dei, id est -on. adv. Prax. 5 p. 233, 12 hanc *rationem* Graeci -on dicunt, quo vocabulo etiam sermonem appellamus. IREN. 2, 28, 4 (2, 42, 2 H.) *provenit* de enthymesi ... -os. quem autem -on? aliud est enim secundum Graecos -os, quod est principale quod cogitat, aliud organum per quod emittitur -os. *et saepe apud eundem* (*exempla congessit Reynders in indice p. 184*). CENS. 10, 9 cum ... chorda duplo maiore pondere ... tenderetur et esset displasiōn -us. MAR. VICTORIN. in Phil. 2, 9sqq. p. 1209[D] Christus, id est λόγος qui cum deo est *eqs.* (*et saepius apud eundem litteris graecis*). AVSON. 336, 68 p. 203 P. triplex quoque forma medendi, cui -os aut methodos cuique experientia nomen (MARCELL. med. carm. 6 -os aut m. simplexque empirica. *cf.* CASS. FEL. 67 p. 166, 8 secundum rationem, quod Graeci cata -on appellant). **b** *cum respectu rationum privatarum* (ἰδίου λόγου) *sc. patrimonii imperatorum in Aegypto siti*: CIL III 6756 *et* 6757 (= Dessau 1413 *et* 1414, *v. s.* idiologus).

v. Onom.

loic- *v.* logic-. **loid-** *v.* lud-. **lōlārius** *v.* lorarius.

loliāceus, -a, -um. *a* lolium. *i. q. lolio confectus*: VARRO rust. 3, 9, 20 *gallinas* farciunt turundis hordeaceis, partim admixtis [e] farina -a (lolleacia, lol(l)earia *var. ll.; cf. p. 1614, 4*) aut semine lini.

loliārius, -a, -um. *a* lolium. [*vix* *loliarium *'cribrum'*: *port.* joeira *'vannus'. cf. M.-L. 5111. Corominas II 1070. Machado II 1265. St.*] *i. q. ad lolium pertinens*: COLVM. 8, 5, 16 cribro viciario vel etiam -o ... pulli superponantur.

lolīgo *v.* lolligo.

***lolium,** -ī *n.* [*orig. inc. Sch.*] *scrib. in codd.* lolli- *saepe.* luli- GLOSS. III 542, 26. 543, 42. ioli- GLOSS. III 631, 19 (*cf. Romanica infra*). *de genetivo*: CONSENT. gramm. V 359, 20 -ii *sicut alia talia vocabula,* quamquam a plerisque iam per unam i ecferatur iste genitivus (*quae forma in codd. non exstare videtur*). *neutr. testatur* DVB. NOM. gramm. V 581, 30. *masc.* -us: ORIBAS. syn. 2, 15 Aa p. 101, 16 Mø. (*iuxta* amaracus, asfaltus, anetus, balsamus). GLOSS. III 613, 60. *addas* -u(m), qui DIOSC. *p. 1614, 19.* lo- *in arsi ponere videtur* COMM. instr. 2, 14, 3. 7. *plur. occurrit* OV. fast. 1, 691 ENNOD. carm. 1, 8, 46 dict. 12, 6 p. 462, 27 opusc. 2, 15 p. 292, 14. NOT. Tir. 68, 9. [lolium: *tusc.* loglio, *it. sept.* lœy, loy; *sard. centr.* lódzu, *mer.* lullu; *burg., comit. leu etc.; var. francoprov.; cat.* llull; *arag.* luello. iolium (*cf.* GLOSS. III 631, 19 *supra necnon port. sub* loliarius): *tusc.* gioglio, *var. it. centr. et mer., pedem.; raet. or.* uei; *prov. vet.* jolh, *var. prov. or.; cat.* jull; *hisp.* joyo; *port.* joio. *cf. M.-L. 5112. Wartburg V 400sq. Battisti-Alessio III 2263. 1812. Corominas II 1070. Machado II 1265. St.*]

nomen herbae, αἶρα, ζιζάνιον (GLOSS.; *cf. p. 1614, 16.* Ps. DIOSC. Vind. 2, 100 p. 175, 21 αἶρα· οἱ δὲ θύαρος, Ῥωμαῖοι λόλλιουμ. *corruptum* era: lupus GLOSS. III 545, 38): **1** *proprie* (*saepe iuxta* avena; *dub. an proverbialiter* PLAVT.): PLAVT. Mil. 321 mirumst -o victitare te, tam vili tritico. :: quid iam? :: quia luscitiosu's (*cf. p. 1614, 3*). ENN. frg. var. 31 ubi videt avenam, -um crescere inter triticum, seligit. CIC. Att. 2, 2, 3 de -o sanus non es; de vino laudo (*cf. p. 1614, 11?*). VERG. ecl. 5, 37 infelix -um et steriles nascuntur avenae (georg. 1, 154 dominantur). HOR. sat. 2, 6, 89 *cum mus rusticus* ēsset ador -umque, dapis meliora relinquens. OV. met. 5, 485 *Cerere irata* -um tribulique fatigant triticeas messes. fast. 1, 691 careant -is oculos vitiantibus agri. CELS. 2, 33, 5 ex qualibet farina cataplasma, sive ex tritici ... sive -i (*al. vol. VI 1, 283, 60sq.; cf.* loliaceus). 5, 22, 2[C] compositio, quae habet ... -i *quantum.* 5, 23, 3[A] casiae, silis, -i (polii *Constantinus*). 8, 9, 1[E] cataplasma ... vel ex -o vel ex hordeo. COLVM. 8, 4, 1 potest etiam -um decoctum obici (*avibus ut* 8, 8, 6). CALP. ecl. 4, 116 nec praefocata malignum messis habet -um. PLIN. nat. 18, 153 nascitur et herba ... mortifera; nam -um ... inter frugum morbos potius quam inter ipsius terrae pestes numeraverim. 22, 160 *medicinae ex -o.* VLP. dig. 9, 2, 27, 14 (*ex Celso*) si -um aut avenam in segetem alienam inieceris. ARNOB. nat. 2, 59 p. 135, 4 M. quid *in mundo faciunt* avenae, quid -um? ZENO 2, 44, 1 (1, 41, 1 L.) qui *deus* zizania, -um, lappas, tribulos in laeta frumenta mutavit. HIER. in Matth. 13, 37sqq. p. 94[A] zizania, quod nos appellamus -um, quamdiu herba est et nondum culmus venit ad spicam. PRVD. ham. 216 tunc (*post primum peccatum*) -um lappasque leves ... ferre malignus ager ... ausus triticeam vacuis segetem violavit avenis. DIOSC. 2, 83 p. 211, 27 de -u(m) (*in indice* p. 185, 40 de -o): -u(m), qui in tridicu invenitur (*gr. 2, 100* αἶρα). PETR. CHRYS. serm. 55 p. 353[D] (*ad Luc. 11, 11* quis ... patrem petīt panem, numquid lapidem dabit illi?) potuit dicere 'numquid zizania, numquid -um, quod ex vicinitate et similitudine mentitur panem, sed generat angustias?' EVSTATH. Basil. hex. 5, 5, 4 -um (*gr.* αἶρα) ... et cetera adulterina genera, quae zizania solet nuncupare scriptura. ORIBAS. *v. p. 1613, 66.* **2** *in parabolis et allegoriis christianis significantur mala, peccata sim.*: ITALA Matth. 13, 27 (Victorin. Poetov. in apoc. 8, 1) bonum semen seminasti ..., unde ergo ibi -um? (*gr.* ζιζάνια, *Italae codd. et Vulg.* zizania). 13, 30 (*ibid.*) colligere -um (*gr. et ceterae versiones item*). *inde apud ecclesiasticos*: CYPR. Demetr. 23 p. 367, 25 nec vos delectet ... vana dominatio, quando et in agro inter ... segetes -um et avena dominetur (*sec.* VERG. *p. 1413, 83*). Ps. ORIG. tract. 10, 23 B. -um, quod in eodem agro inimicus seminavit. IVVENC. 2, 798 -um ... inspergit amarum. *al.* CARM. adv. Marc. 2, 6 sanctorum dictis sua miscuit impia verba inque bonum semen -um miserabile sevit. AMBR. off. 2, 5, 21 nonne totius manipulis vitae beatae, si quid forte accidit ... amaritudinis, tamquam sterilis avena absconditur aut tamquam -i amaritudo frumenti suavitate obducitur? HIER. epist. 15, 1, 2 ibi (*Romae*) ... terra ... dominici seminis puritatem centeno fructu refert, hic (*Antiochiae*) ... frumenta in -um avenasque degenerant. COMM. instr. 2, 14 (tit.) de -i semine (*ibid.* 1. 3. 4. 7). VINCENT. LER. 23, 12 absit ..., ut in isto spiritali paradiso de cinnamomi et balsami surculis -um ... atque aconita proveniant. ALC. AVIT. hom. 20 p. 133, 21 insertum tritico -um dogmatis Arriani. ENNOD. opusc. 2, 15 p. 292, 14 *haeretici* mareenti solo -a commendantes, recepturi ... paleas *ad ignem gehennae augendum.* *al.*

deriv.: loliaceus, loliarius.

lolleācius *v.* loliaceus.

lollīgo, -inis *f.* [*eadem stirps ceterum ignota voci q. e.* 2. lollium *videtur subesse; ad suffixum admodum rarum cf.* caligo, fulīgo *sim. et Leumann, Gramm. 1977, 369. Sch.*] *de orig.*: VARRO ling. 5, 79 -o *dicitur,* quod subvolat, littera commutata, primo volligo. *scrib. in codd.* loli- *hic illic.* lulli- SVET. frg. 152 p. 234, 2 (*unde* ISID. orig. 12, 6, 47 nat. 38, 1). solligina GLOSS. II 454, 42. *dat. plur.* -bus *non occurrit, vitari videtur* PLIN. nat. 11, 258 (*l. 76*). -go *producitur* OV. hal. 132. *formam deflexam in primam decl.* solligina *v. supra.* NOT. Tir. 113, 5. *inde a* VARRONE, CIC., lolliguncula *iam apud* PLAVTVM.

nomen animalium marinorum: **1** *nomen animalis marini sepiae similis, i. q.* τευθίς (*item* EXC. Bob. gramm. I 543, 14 GLOSS.; *a sepia distinguitur saepe*): **a** *dicitur volare posse* (*inde genus piscium a mollibus animalibus diversum intellexit De Saint-Denis, Vocab. animaux marins, 56sqq.; obloquitur post alios Leitner, Zoolog. Terminologie bei Plin. 156*): VARRO *supra.* CIC. div. 2, 145 gubernatores cum exsultantes -es viderint ..., tempestatem significari putant (*item in praesagiis tempestatis*: PLIN. nat. 18, 361 -o volitans [32, 14]. SVET. frg. 152 p. 234, 2 venti mutatio est, cum -es hirundinesve volant). PLIN. nat. 9, 84 -o etiam volitat extra aquam se efferens ... sagittae modo (1, 9, 45). 32, 15 Trebius Niger ... in oceano ad locum Mauretaniae ... -es evolare ex aqua tradit tanta multitudine, ut navigia demergant. 32, 149 -o volitans. **b** *cetera exempla*: HOR. sat. 1, 4, 100 (*afferuntur verba hominis subdoli; cf. 85* niger) hic nigrae sucus -is. OV. hal. 132 nigrum niveo portans in corpore virus. CELS. 2, 28 minime intus vitiantur ... -o, locusta, polypus. PLIN. nat. 9, 52 nec saepia est *in Ponto,* cum -o reperiatur. 9, 83 mollia *genera piscium* sunt -o, saepia, polypus ...; his caput inter pedes et ventrem, pediculi octoni omnibus; saepiae et -i pedes duo ex his longissimi et asperi *eqs.* (*cf.* 11, 258 octonos et marinis esse diximus, polypis, saepiis, -i, cancris). 9, 93 saepias ... et -es eiusdem magnitudinis (*sc. pondo DCC ut barbae*) expulsas in litus ... idem *Trebius* auctor est; in nostro mari -es quinum cubitorum capiuntur. 9, 158 *coeunt* -es linguis, componentes inter se bracchia et in contrarium nantes; ore et pariunt. 9, 164 -es in alto conserta ova edunt. 11, 215 aquatilium mollibus nulla *ossa sunt,* sed corpus circulis carnis vinctum ut saepiae atque -i. APVL. apol. 35, 3 dicitis me *ad magiam* ... quaesisse de litore ... -um lingulas. MARCELL. med. 20, 26 p. 152, 28. 27, 28. APIC. 2, 37 (2, 1, 1 M.) isicia fiunt marina de ... -e, de sepia *eqs.* (2, 38 [2,

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

1, 2] i. de -e: sublatis crinibus in fulmento tundes . . ., pulpa . . . fricatur). 9, 417 (9, 3, 1) in -e: in -e in patina: *eqs.; ibid.* (9, 3, 2): in -e farsili: *eqs.* POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 544, 12 (*inter natantia*) -o. PRISC. *v. s.* lolliguncula.

? 2 -o: fructus seu aves (seuacus *trad.*), quae per sex menses pisces, per sex fiunt aves, per sex alii pisces GLOSS. V 554, 14 (*obscurum; quodammodo respici videntur -es volantes, v. s. 1a*).

deriv.: lolliguncula. *cf.* 2. lollium.

lolliguncula, -ae *f.* *a* lolligo *deminutive* (*item* PRISC.). *i. q.* lolligo modica (*nisi ioci gratia dictum est*): PLAVT. Cas. 493 emito sepiolas, lepadas (lepidas *trad.*), -as (*sic teste* Prisc. gramm. II 108, 19 loligo -a [loli-, -cunc-, loginculas *var. ll.*]. lolligiungas *codd. Plauti defic. A*).

1. lollium *v.* lolium.

2. lollium, -ī *n.* [*quae ratio intercedat inter hanc vocem et* lolligo, *non diiudico. Sch.*] *i. q.* lolligo: VINDIC. med. 7 *animalia sine sanguine* pulpas, sepias, -a, ostrea.

σμηγματοπώλης **lōmentārius** GLOSS. II 434, 43. *a* lomentum.

σμήχω **lōmento** GLOSS. II 434, 46. *a* lomentum. *huc traxit Goetz* GLOSS. III 142, 62 zimizo: lamento.

lōmentum, -ī *n.* *a* lavere. *cf.* lavamentum. *scrib. in codd.* lum- *saepe. masc.* -us GLOSS. III 591, 72. NOT. Tir. 51, 42. *legitur inde a* CAEL. Cic. fam., SCRIB. LARG., PLIN. nat.

1 *i. q.* σμῆγμα, *pulvis ad lavandum aptus, maxime ex farina fabacea confectus* (*cf.* PLIN. nat. 18, 117 -um appellatur farina ⟨ex⟩ ea *faba; sim. passim sub* β. *conficitur ex aliis rebus l. 26. 36. 39. 54.* GLOSS. σμῆγμα. fomentum. ablutio. nitrum. ἐρεγμοῦ λέπος. levamen de herba scum(in)aria. savo. *ad rem v. Hug, RE XIII 1395 sq.*): **a** *in rebus fere medicinalibus*: α *ad cutem mundandam vel sanandam*: CAEL. Cic. fam. 8, 14, 4 scis Appium censorem . . . acerrime agere? persuasum est ei censuram -um aut nitrum esse; errare mihi videtur, nam sordes eluere vult, venas sibi omnes et viscera aperit (*tropice ut*: SVLP. SEV. epist. app. 2, 13 p. 243, 20 *virgo Christiana* caelestis abluatur nitro doctrinae et -is [lamentis, lumentis *var. ll.*] spiritalibus emundetur. APON. 6 p. 117 quicumque . . . membra sua ab omni foeditate luxuriae continentiae -o diluerit. *addas fortasse* APON. p. 902, 53, *sc.* -o *pro* lamento *coniciens*). PLIN. nat. 22, 84 *sium* prodest . . . inlitum -oque (momentoque *codd.*) cutem emendat et ramices lenit. 30, 127 *cocleae* arefactae . . . tusaeque in farinam miscentur -o aequis partibus candoremque et levorem corpori adferunt. 33, 85 cinis *auri* . . . lichenas in facie — -o eo (eum *var. l.*) convenit ablui —, fistulas etiam sanat. CIL IV 2597 lomen(tum) C. N. P. S. (*dubitanter huc rettulimus ut*: 5737 -um Gaviae Severae. 5738 -um flos Vticense ex lacte asinino [*ordine verborum incerto*]. 10282 lomen(tum) verax Numiciae Primige(niae)). ITALA Dan. 13, 17 (cod. 176) adferte mihi oleum et -um (*gr.* σμήγματα, *Vulg.* smigmata). GARG. MART. med. 15 semen *peponis* in pulverem versum -oque permixtum nitidiorem feminis cutem praestat ([*Plin. nat. 20, 12 peponis* farina . . . in smegmata adicitur]. PLIN. med. 1, 18, 6 -um [linim- *var. l.*] . . . imponitur ex aqua [*deest Plin. nat. 28, 186*]). PLIN. med. 2, 26, 5 -i assidua fricatione tolluntur *clavi et calli* (*Plin. nat. 22, 127* sapa). HIER. epist. 130, 18, 2 fuge lasciviam puellarum, quae . . . cutem poliunt, utuntur -is (pigmentis *var. l.*). AVG. quaest. hept. 1, 26 p. 16, 4 nisi -is et unguentis diu prius accurato corpore nulla *femina* intrabat ad regem. PS. APVL. herb. 21 l. 6 radicem *hieribulbi* cum -o lupinaceo conmixtum (MISC. Tir. p. 58, 22). PLAC. med. 14, 9 rec. β asinae lac cum fabae -o mixtum . . . cutem candidiorem facit, si eo pro -o utatur. *conduntur rugae illinendo* (*vergit ad 2*): MART. 3, 42, 1 -o rugas uteri quod condere temptas, Polla, tibi ventrem, non mihi labra linis. 14, 60 tit. -um: gratum munus erit scisso nec inutile ventri *eqs.* β *ad varia mala*: SCRIB. LARG. 159 *ad podagram cataplasma*: -i hemina *eqs.* ([*inde* MARCELL. med. 36, 43 *cataplasma* -i more compositum]. PLIN. nat. 36, 133 fit cataplasma ex eo *Assio lapide* podagricis mixto fabae -o. MARCELL. med. 36, 40 -um fabae molutae cum suis valgulis factum [*Scrib. Larg. 158* faba molita]). PLIN. nat. 20, 127 *nasturtium* strumis cum -o inlitum . . . medetur ([*inde* MARCELL. med. 15, 78 cum -o contritum]. PS. APVL. herb. 20 l. 13 cum -o tritum). 22, 84 (*v. l. 36 sq.*) *ad* ramices (24, 15 *pilulae cupressi* cum axungia et -o prosunt). 22, 141 *faba* -o . . . ex aceto decocto tumores maturat (ANON. med. ed. Piechotta 173 farinam fabae, h. e. -um). PELAGON. 72 *ad tussim* fabae fresae, id est -um, unc. VI ([*appositionem spuriam esse suspicatur Ihm; Hippiatr. gr. I p. 45, 22* φάβατος ἀληλεσμένου *tantum*]. VEG. mulom. 2, 127 in subtilissimo -o [linimento *var. l.*], hoc est farina fabacea. PLIN. VAL. 1, 58). VEG. mulom. 1, 56, 19 -i (linimenti *var. l.*) fabae selibram. 2, 57, 1 interdum -um pro farina (*sc. frumentacea*) mittis. 3, 8, 4 -i fabae, id est farinae *quantum*. MARCELL. med. 34, 103 urticam . . . -i more adpone varicibus. 35, 14 ad paralysin et nervorum dolores. ALEX. TRALL. 2, 229 *ad alvum solvendam* -i de fabis *quantum* (*gr. II p. 373 P.* φαβατίνου ἀλεύρου. *ibid.* fabae farinam, *gr.* τὸ ἄλευρον).

b *vario usu*: PLIN. nat. 10, 167 servari ea *ova* in -o . . . utilissimum. PALLAD. 11, 14, 9 in album colorem vina fusca mutari, si ex faba -um factum vino quis adiciat (*cf.* APIC. 6 = 1, 6 M. vinum ex atro candidum facies: -um ex faba factum . . . in lagonam mittis *eqs.*).

2 *i. q. pulvis lavando, terendo ex terra vel aere sim. confectus et pigmento adhibitus* (*Mart. 3, 74, 4* Veneto . . . luto *confert André, Et. sur les termes de couleur, 1949, 292. v. et supra l. 57 sq.*): PLIN. nat. 33, 89 cum tinxere *chrysocollam* pictores, orobitin vocant eiusque duo genera faciunt: elutam, quae servatur in -um, et liquidam. 33, 162 (*161* caeruleum harena est) ex caeruleo fit quod vocatur -um; perficitur id lavando terendoque; hoc est caeruleo candidius *eqs.* 33, 163 est et vilissimum genus -i, quod tritum vocant, quinis assibus aestimatum.

deriv.: lomentarius, lomento.

loncha, -ae *f.*, λόγχη. *i. q.* lancea: PAP. Corp. 250, 20 (*s. II in.*) ut mittas mihi . . . -as duas quam optimas.

lonchītis, -tidis (-tis), *acc.* -tem, *et* lonchīta, -ae *f.*, λογχῖτις. *scrib. in codd. etiam* lonci-, longi-. *nomen herbarum*: 1 *i. q.* lanceola, venerea (*cf. Ps. Diosc. Vind. 3, 144* λογχῖτις· ... Ῥωμαῖοι βενέριχ⟨αμ⟩, οἱ δὲ λαγκίολα): PLIN. nat. 25, 137 (*cf.* 1, 25, 88) -is non, ut plerique existimaverunt, eadem est quae xiphion aut phasganion, quamquam cuspidi similis semine (26, 119 hydropicos sanat . . . semen -dis. DIOSC. 3, 156 p. 440, 27 semen eius lancie similis est . . ., unde et -is appellatum est); habet enim folia . . . rubentia . . ., capitula personis comicis similia . . ., radicibus praelongis (26, 76. 77); nascitur in sitientibus *locis.* CHIRON 933 -tem *quantum.* VEG. mulom. 3, 16, 2 -tis *quantum.* MARCELL. med. 6, 27 -tae *quantum.* DIOSC. 3, 156 p. 440, 22 de -tis: -is folia . . . habens *eqs.* 2 *i. q.* longina (*cf. Ps. Diosc. Vind. 3, 145* λογχῖτις ἑτέρα τραχεῖα· ... Ῥωμαῖοι λογγῖνα, οἱ δὲ καλαβρίνα): DIOSC. 3, 156 p. 441, 3 est et secundum genus -tis, aspera folia habens sicut scolopendris; . . . bibita cum aceto splenem siccat (*sim.* PS. APVL. herb. 56 l. 19). 3 *i. q.* splenion: PS. APVL. herb. 56 l. 12 a Graecis dicitur splenion, . . . alii -is. l. 16 (*per confusionem cum 1 e Diosc. additum*) -is folia rubra ⟨habet⟩ *eqs.*

lonchōton *n.*, λογχωτόν. *nomen chalcanthi*: PLIN. nat. 34, 124 *chalcanthi genus quoddam* stalagmian vocant, neque est purius aliud; sed ex eo, candidum colorem sentiente viola, -on appellant. DIOSC. 5, 123 p. 219, 13 (*de chalcantho*) bonu est . . . et limpidus, qualis est istacton et loncoton dixerunt (*gr. 5, 98, 3* τὸ σταλακτόν, ὑπ' ἄλλων ... λογχωτὸν καλούμενον).

loncītis *v.* lonchitis. *B.*

***longaevitās,** -ātis *f.* *a* longaevus. *scribitur* -gevi- *in pap. Parisinis* ALC. AVIT. epist. 18 p. 51, 3 hom. 18 p. 128 f. 11r, 14 *et* f. 11v, 19, *ceterum hic illic in codd. rec. ut* VVLG. Sirach 30, 23. -etas PS. VEN. FORT. vita Med. 10, 27. *legitur inde ab* ITALA, AMBR. (*sc. non nisi in scriptis christianis excepto* MACR. *l. 54*). [*falsa var. l. pro* longinquitatem AMBR. hex. 6, 4, 23; *pro* longae vitae HIER. epist. 36, 6, 2.]

i. q. status longaevus (*hucine* GLOSS. *p. 1623, 60? iuncturae fere abundantes*: -s vitae *sim. sub* β, diuturna *l. 76* [*cf. p. 1617, 10 et* CASSIOD. var. 9, 24, 5 tanta. in psalm. 89, 4 magna]): 1 *pertinet ad tempus finitum* (*sc. vitae humanae praeter l. 54. 64. 67. 74; sive de diuturnitate sive de ipsa senectute; opponitur* perennitas *l. 61*): **a** *accedit gen.*: α *animantium*: *hominum*: ITALA sap. 4, 16 (Lucif. Athan. 1, 32) condemnat iustus mortuus vivos impios et iuventus celerius consummata -em iniusti (*gr.* πολυετὲς γῆρας. *inde restituitur* VVLG. [longaevitam, longa(m) vita(m) *trad.*]). AMBR. Iac. 2, 8, 36 exacto tempore septem decem . . . annorum, quod secundum illam patriarchae -em exiguae portionis tempus est. RVFIN. hist. 3, 32, 4 -s eius *Symeonis* (*gr.* τῷ μήκει τοῦ χρόνου τῆς αὐτοῦ ζωῆς). AVG. civ. 15, 14 p. 87, 9 D. antiquorum (*i. patriarcharum*). CASSIOD. in psalm. 38, 5 si potuisset ad illam (*i. Christi*) sanctam incarnationem . . . eius *prophetae* -s pervenire. *al.* *corvorum et cornicum*: MACR. Sat. 7, 5, 11 non minus edacitatis habent quam de -e eorum opinio fabulatur. β *rerum*: AMBR. Abr. 1, 3, 19 non -em istius vitae ut meticulosus mortis *exposcit Abraham* (epist. 15, 2 ne illi -em v. huius deprecaremur, cui vitae aeternae iam praemia deferebantur. in psalm. 118 serm. 3, 31 qui v. huius -e lassatur, cui prolixitas habitationis huius fastidio sit. HEGES. 3, 2 p. 183, 25 CASSIAN. conl. 2, 13, 2. inst. 12, 12 v. praesentis [*opp.* futurae gloriae perennitatem]. MAX. TAVR. serm. 90, 1. *al.*). bon. mort. 2, 3 -em peregrinationis huius ingemescebant. in psalm. 118 serm. 2, 18, 3 liquet . . . ex his, quod non senectutis -s eligatur, sed custodia verborum dei (SIDON. epist. 4, 25, 5 non s. modo suae, verum etiam dignitatis -i). FVLG. RVSP. epist. 7, 3 aetatis nequiter peractae -s (CASSIOD. var. 9, 24, 5 grandaevis proceribus . . . quos tanta -s a. instruxerat. THEOD. MOPS. in Philem. 9 p. 276, 9). 7, 9 an forsitan temporum cuiquam potest praeiudicare -s.

b *sine gen.*: ITALA Sirach 30, 23 (Aug. spec. 23 p. 145, 7 = VVLG.) iocunditas cordis haec est vita hominis . . ., et exultatio viri est -s (*gr.* μακροημέρευσις). AMBR. Cain et Ab. 2, 9, 37 isti Cain -s indulta vindicta est, eo quod vixit in metu et prolixum spatium multo cucurrit et infructuoso labore. hex. 4, 4, 14 p. 120, 15 eadem hora generari -i debitum et prima pueritiae aetate moriturum. 5, 20, 64 *vultures* in multam aetatem -e procedere (*sec. Basil. p. 1619, 32*). Iob 2, 4, 15 vanitatem mundi huius . . . pertulit -e diuturna. in psalm. 118 serm. 2, 17, 2 ut redargueret *Daniel* senes, ipse non senior -e, sed gratia. RVFIN. hist. 2, 10, 7 viximus haud contemnendi et -em, quae beata putatur, explevimus (*gr. Ios. antiq. 19, 347* ἐπὶ τῆς μακαριζομένης μακρότητος). Orig. in gen. 4, 4 p. 54, 21 videtur nomen hoc (*sc. presbyteri*) sanctis non -is ratione, sed maturitatis adscribi. AVG. civ. 2, 23 p. 85, 23 D. dignitate, -e . . . perfrui. 15, 20 p. 100, 30 proportione -is illius (*sc. patriarcharum. cf. p. 101, 17* proportione tam longae vitae). in euang. Ioh. 32, 9 *deus* non . . . promisit -em aut decrepitam senectutem. CASSIAN. inst. 11, 8

[Stirnimann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

huic -s . . . non officit (*antea*: processu temporis). PROSP. resp. ad Gall. 1, 3 -s non est nisi ex deo (*antea*: in vitae suae longitudine). 2, 3 non ideo deus tempus aetatis cuiquam prolongavit, ut . . . a fide recta in sua -e deficeret (*ibid. iterum*). FAVST. REI. epist. 8 p. 211, 1 deus . . . beneficia sua felici ac placita sibi -e multiplicet (*eadem formula claudendae epistulae utitur* 9 p. 215, 13 [*cf.* 11 p. 218, 10]. ALC. AVIT. epist. 7 p. 36, 7 felicissimam). 12 p. 219, 16 perfecta (*in clausula epistulae ut supra*). ALC. AVIT. epist. 18 p. 50, 3 -is accessu. *al.*

2 *pertinet ad tempus infinitum* (*sc. de aeternitate, immortalitate sim.* [*notio confirmatur vel augetur attributis* immortalis ALC. AVIT., vitae aeternae PS. ORIG.]; *contextu lacunis depravato dubium an huc pertineant* ALC. AVIT. hom. 18 p. 129, 11. 32): AMBR. epist. 16, 5 quae est . . . aetas senectutis, nisi vita immaculata (*sap. 4, 9*) . . ., cuius sine fine est diuturnitas, sine debilitate -s. PS. AMBR. trin. 12 pater omnem antiquitatem temporum antecedit, aeternitate consumit, -e superat. AVG. in psalm. 120, 10 l. 18 (*ad prov. 3, 16* longitudo dierum in dextera eius) longitudo illa dierum aeternitas est; hoc enim proprio modo dicit scriptura longum, quod aeternum est; nam quidquid finem habet, breve est; . . . -s est in dextera eius; at vero . . . sufficientia vitae huius . . . sinistra est (*v. etiam p. 1619, 62*). CASSIAN. inst. 8, 4, 2 canities capitis quid aliud quam -em deitatis et antiquitatem significat, qua sine ullo principio est. ALC. AVIT. epist. 6 p. 35, 5 quem . . . custodita renovatio immortali facit -e perfectum. ENNOD. epist. 1, 5, 3 p. 10, 11 consilia, quorum -s et senectutem refutat et terminum. PS. ORIG. hom. in Matth. 2, 6 p. 255, 23 in regno dei . . ., ubi -s vitae aeternae.

? **longaevito** *v. l. 30.*

longaevo, -āre. *a* longaevus. *i. q. longaevum reddere* (*in clausulis epistularum aliorumve scriptorum; cf. l. 5*): ALC. AVIT. epist. 63 praesentiam vestram succedentium annorum numerositate divinitas propitiata -et (-itet *editio Sirmondi*). PS. VEN. FORT. vita Med. 15, 37 *ut deus* regis nostri filicitatem crebris successibus dilatatam . . . pro sua pietate -et.

[a]**longaevus**, -a, -um. [*a* longus *et* aevum; *cf.* grandaevus. *subesse videtur gr.* μακραίων. *Sch.*] *de origine*: ISID. orig. 10, 156 -us: quasi longi aevi et longi temporis. *scribitur* -gevus: CIL III 13842 CE 1388, 5 (*a. 577*) INSCR. Gall. Wuilleumier p. 124 n. 310 *et in codd. rec.*, -gebus *e. g.* SACR. Leon. 1110, -geus GLOSS. IV 415, 11. *de formis*: *nom. sing.* -os *cod. P* VERG. Aen. 8, 498 *et* 12, 420. -om *cod. P nec non Pap. Corp. 4, 110* VERG. Aen. 2, 525. -es *forma tert. decl. falso trad. p. 1619, 29.* *compar. et superl. desunt* (-i *pro superl. gr.* μακροβιωτάτους EVSTATH. Basil. hex. 8, 6, 7); *cf.* tam -us AVG. civ. 15, 10 p. 76, 12 D. 15, 12 tit. p. 79, 11. sic -us ALC. AVIT. carm. 5, 455. NOT. Tir. 75, 19 -gevum. *legitur in poesi* (*sc. dactylica praeter* STAT. silv. 2, 7, 42) *inde a* VERG., PROP., OV., *in prosa oratione inde a* GAIO, TERT. [*variat cum* longus CYPR. GALL. gen. 959, *cum* longinquus CYPR. GALL. *p. 1618, 76. dub. an recte trad.* PROP. 2, 13, 47 *p. 1618, 11. editum est olim falso* λογγαίβουμ *pro* λίγγονα βόβουμ *Ps. Diosc. Vind. 4, 127.*]

i. q. aevo longo praeditus (SYNON. Cic. p. 434, 11 maior natu. senior. . . . -us. grandaevus. anilis aetatis. annosus *eqs.* GLOSS. μακρόβιος, γεραιός. μακρόβιος. μακροχρόνιος. πολυχρόνιος. πολυετής. γεραιός. γηραλέος. πρεσβύτης. longus. longae aetatis vel senior. valde senex. -o: seni [*ad l. 64?*]): I *pertinet ad tempus finibus circumscriptum* (*oppon. vel distinguuntur* aeternus *p. 1618, 67. 73. 75* immortalis *l. 71,* perpetuus *p. 1618, 45. 1619, 36*): A *diu iam actum, sc. praevalente respectu senectutis, vetustatis*: 1 *de animantibus* (*de membris eorum l. 73. 78*): a *adi.*: VERG. Aen. 3, 169 -o . . . parenti (12, 44. EPICED. Drusi 431 -a parens. SIL. 7, 553 CLAVD. DON. Aen. 3, 170 p. 289, 8. *hucine etiam p. 1618, 19? cf.* STAT. Theb. 11, 184 patres [HIER. epist. 39, 2, 4 CLAVD. carm. min. 53, 118]. AVIEN. Arat. 577 genitore). 5, 256 -i palmas nequiquam ad sidera tendunt custodes. 5, 535 Anchisae. 5, 620 Tmarii coniunx -a Dorycli (EPICED. Drusi 437 -a . . . Oceani c.). 5, 715 senes (OV. epist. 5, 40 CLAVD. 3, 135). 6, 321 -a sacerdos (6, 628 STAT. Theb. 2, 739). 6, 764 quem *Silvium* tibi (*Aeneae*) -o serum Lavinia coniunx educet silvis regem (*explicationes*: CAESELL. Gell. 2, 16, 5 qui Aenea iam sene *natus est* [*cf.* CLAVD. DON. *ad l.* p. 606, 13 ex te iam -o conceptus]. GELL. 2, 16, 8sqq. *cum Silvium post mortem patris natum esse constet*, '-o' inquit *Sulpicius Apollinaris*, 'non seni significat . . . sed in longum iam aevum et perpetuum recepto immortalique facto' [*sim.* SERV. id est deo; aevum enim proprie aeternitas est. GLOSS.[L] I Ansil. LO 126 seni vel deo facto]; . . . sed aliud tamen est 'longum aevum', aliud 'perpetuum', neque dii '-i' appellantur, sed 'immortales'). 7, 166 regis (STAT. Theb. 1, 65. 1, 529 AMM. 18, 6, 18). 8, 498 haruspex. 12, 420 Iapyx. PROP. 4, 1, 52 -um ad Priami . . . caput. OV. epist. 1, 103 nutrix. fast. 3, 68 avo. LVCAN. 5, 138 Sibyllae. STAT. Theb. 2, 95 -i vatis opacos Tiresiae vultus (4, 407. silv. 5, 3, 270 infernae vates -a, *sc. Sibylla,* Dianae. *aliter p. 1619, 47*). 4, 74 Adrasto. 10, 235 turmae ductor -us Achivae (*cf.* 10, 255 ducis). Ach. 1, 106 Chirona. silv. 5, 2, 143 incola. MART. 8, 6, 9 Nestore. 14, 27 capillos. CAPITOL. Max. Balb. 15, 2 cum . . . ad imperium -i pervenissent *Maximus et Balbinus*, amabiles senatui et populo. *al.* *accedit abl. limit.*: MART. CAP. 3, 223 unam . . . ministrarum aetate quidem -am, sed comitate blandissimam. MAR. MERC. Conc.[S] I 5 p. 22, 31 senectute -us.
b *subst.* (*nisi hic illic alia subst. e contextu supplere malis*): VERG. Aen. 2, 525 sacra -um (*518* Priamum) in sede locavit *Hecuba*. 9, 650 *Apollo* formam . . . vertitur oris antiquum in Buten; . . . ibat . . . omnia -o similis. OV. met. 10, 462 cunctantem -a (*i. Myrrhae nutrix, commemorata 455*) manu deducit. CLAVD. DON. Aen. 5, 400 p. 469, 12 ut Dares a -o . . . maiore ludibrio videretur oppressus. HIER. epist. 58, 1, 2 Danihel adhuc puer et -os iudicat (*postea*: impudicos senes). interpr. Iob 32, 9 (*sim.* VVLG.) nec enim -i sunt sapientes, neque senes noverunt iudicium (*gr.* οἱ πολυχρόνιοι). ROMVL. epist. Aesop. l. 11 rec. W docti -i memoriam (*deest ceteris recc., cf. Babr. prol. 1, 15* γέροντος). VITAE patr. Iurens. 96 M. quod *factum sim.* -os forsitan meminisse non ambigo.

2 *de rebus* (*partes corporis v. sub 1*): PROP. 2, 13, 47 cui *Nestori* si -ae (quis tam -ae *trad.*, cui si tam longae *temptaverunt alii*) minuisset fata senectae . . . miles . . ., non ille Antilochi vidisset corpus humari (AVSON. 410, 7 p. 269 P. -ae . . . honore s. *cf.* senectus: AMBR. Iac. 2, 8, 35. CYPR. GALL. Ios. 524 ut . . . me iam -a s. ingravet [*Vulg. Ios. 23, 2* senui et progressioris aetatis sum]. CASSIOD. hist. 8, 4, 3 [*Theodoret. 4, 26, 3* ἐν γήρᾳ βαθεῖ]. CE 777, 9). SIL. 13, 86 -i ab origine fani (*cf.* STAT. silv. 4, 1, 38 tibi *Domitiano* -i renovabitur ara Tarenti [*hanc Turnebi coniecturam defendit Håkanson ad l., 1969, 106 sqq., veterem aram Tarenti intellegens; lectionem codd.* parentis *tuens ad Vespasianum senem rettulit Erkell, Eranos 56, 1958, 178 sqq.; cf. p. 1617, 56*]). STAT. Theb. 7, 747 -a . . . robora. 10, 864 amnis . . . incumbens -i robora pontis adsiduis oppugnat aquis. silv. 1, 2, 126 rara . . . -is nivibus crystalla gelari. COD. Iust. 8, 52, 2 (*a. 319*) consuetudinis ususque -i non vilis auctoritas est (AMM. 30, 5, 6). EPIST. imp. Constant. (CIL III 7000) 1, 14 urbes vel novas condere vel -as erudire. AMM. 28, 4, 30 hi, qui ad satietatem vixerunt, potiores auctoritate -a. CLAVD. DON. Aen. 1, 10 p. 13, 5 ut annositate . . . roborata sit *Carthago* perindeque potuerit Romanum imperium . . . -is viribus premere. 2, 365 p. 197, 11 latitudine -ae felicitatis *Troiae*. AMBR. Iac. 2, 10, 44 -am miseratus aetatem *Eleazaris* ([*cf. IV Macc. 6, 12* τοῦ γήρως αὐτοῦ]. HEGES. 5, 53, 1 p. 408, 28. HIER. epist. 52, 3, 5 qui iam ae. -a in sapientiae studiis floruerunt [*postea*: nimiam senectutem]. RVFIN. hist. 4, 14, 4 -a ae. perdurans *Polycarpus* [*gr. Iren. 3, 3, 4* πάνυ γηραλέος, *Iren. lat.* valde senex]. LEO M. epist. 68, 2. *al.*). MAXIMIN. c. Ambr. 115 quorum -us idemque . . . inreprehensibilis episcopatus lascivos . . . tuos excideret annos. COD. Iust. 7, 39, 7, 3 *si* creditor -am possessionis praescriptionem ei opponere conatur.

B *diu agendum, diu manens, sc. praevalente respectu diuturnitatis*: 1 *de rebus*: a *variis*: STAT. silv. 3, 1, 19 (*de templo Herculis*) stupet ipse labores annus et angusti bis seno limite menses -um mirantur opus (*sc. in aevum manens; minus probabiliter intellegas templum, cuius aedificatio longum tempus exegisse videtur*). ITALA Sirach 1, 25 (Aug. spec. 23 p. 116, 19, *cf.* VVLG.) radix sapientiae est timere deum; rami enim illius -i (*gr. 1, 20* μακροημέρευσις). PS. CENS. frg. 1, 3 sive perpetuus sive -us est mundus et in flammas abit et vicissim ex flammis renovatur (CORIPP. Ioh. praef. 5 omnia nota facit -o littera mundo, dum memorat veterum proelia cuncta ducum). AVSON. 262, 3 p. 187 P. -a et numquam dubiis violata potestas *Augusti*. AMM. 26, 3, 4 -a impunitas. CLAVD. DON. Aen. 1, 1 p. 9, 27 inimicitiarum -am . . . memoriam. 9, 215 p. 216, 4 -us tot navigationum labor. CYPR. GALL. gen. 959 perpetitur -a (longe *var. l.*) Iacobus munia vitae. SACR. Leon. 1108 (= Gelas. 1444 M., *cf.* Greg. 200, 11) quos legitima societate connectes, -a pace custodi. Gelas. 614 M. cui donasti baptismi sacramentum, -am (-a *trad.*) tribuas sanitatem (*antea*: continuam). PS. PROSP. vocat. gent. 2, 22 illum ab infantia usque in senectutem -a (-am *var. l.*) carpit infirmitas . . ., illum . . . annosissimus rigor vegetat. SIDON. carm. 16, 94 sole remoto concava -as asservant antra tenebras. PS. VICT. VIT. pass. 2 pacatum atque -um . . . regnum. MEROB. poet. 190 -a salus. DRAC. laud. dei 2, 446 -a . . . oliva. COD. Iust. 1, 2, 23 pr. relictorum . . . sit -a exactio nulla temporis solita praescriptione coartanda (*cf. 1* exactionem longissimam). 4, 18, 2, 1 cum . . . actio, id est pecuniae constitutae, . . . *non* in omnibus casibus -a sit constituta, sed in speciebus certis annali spatio concluderetur. CE 460, 3 emeritis -i muneris annis. 913, 5 -a incuria.
b *de vita, tempore sim.* (*cf. et supra l. 12. 29*): TERT. adv. Marc. 4, 25 p. 507, 14 in haeretico *euangelio* (*sc. Luc. 10, 25*) 'vita' solummodo posita est, sine 'aeternae' mentione, ut doctor de ea vita videatur consuluisse, quae in lege (*p. 1619, 14*) promittitur . . . -a ([*item opp.* v. aeterna p. 508, 5. 8. 11. 13. 21]. CYPR. Demetr. 4 *cum* ultra . . . nongentos annos v. hominum -a procederet. VEREC. in cant. 2, 7 p. 14[a] [*antea*: longissimum . . . vitae tempus]. *cf.* AMBR. in psalm. 118 serm. 22, 16 -o cursu istius vitae diuturnam sustinere militiam). ANTH. 936, 5 (*nisi aevi recentioris*) quos *Tydea et Polynicem* post -os discordia deserit annos (CASSIOD. in psalm. 36, 28 l. 517 ['in aeternum conservabuntur'] audiant cupidi vitae huius, qui sibi -os a. postulare noscuntur. VEN. FORT. carm. 6, 4, 29 hic tibi -is sit vita superstes in a., rursus in aeternum sit tibi vera salus). CYPR. GALL. exod. 1019 -os (longinquos *var. l.*) praestabo dies, quis terminus aevi laxior optatae producat tempora vitae ([*exod. 23, 26* numerum dierum tuorum implebo]. CORIPP. Ioh. 4, 485 felix, si fata dedissent -os in luce dies, maturus ut ille cana aetate foret). AVELL. p. 327, 18 (= COD. Iust. 1, 1, 8, 36) -is et pacificis vos dignetur *deus* custodire temporibus (CASSIOD. Ios. antiq. 8, 124 ut eis regem praeberet -o t. Salomonem [*gr.* εἰς πολὺν χρόνον]. GREG. TVR. Franc. 10, 29 p. 524, 21 MAXIM. eleg. 1, 269 VITAE patr. Iurens. 115 M. CE 1430, 1 -o mecum vixisti t., coniunx. *huc pertinet, si recte suppletur* INSCR. Gall. Wuilleu-

[Stirnimann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

mier p. 124 n. 310 bis. *cf. l. 66*). ALC. AVIT. carm. 5, 455 (*ad deut. 8, 4* vestimentum tuum ... nequaquam vestustate defecit) *dum* sic -a foret, quod non damnosa vetustas *vestium*. *al.* *neutr. pro subst.*: AMBR. hex. 5, 16, 55 patris artus per -um senectutis plumarum tegmine ... nudatos ... suboles *ciconiae* pinnis propriis fovet (*Basil. hex. 8, 5 p. 176^C ὑπὸ τοῦ γήρως tantum*).

2 *de animantibus*: **a** *diu viventibus*: GAIVS dig. 7, 1, 56 placuit centum annos tuendos esse municipes *in eo usu fructu*, quia is finis vitae -i *hominis* est (SOL. 11, 34 in quo *oppido Acroto* dimidio longior quam in aliis terris incolentium aetas prorogabatur; ideo inde homines macrobios Graeci, nostri appellavere -os. AVG. civ. 15, 10 p. 76, 12 D. [*antea*: vitarum diuturnitates]. 15, 12 tit. p. 79, 11. HIPPOCR. aer. 4 [*gr.* μακροβίους]). ITALA exod. 20, 12 (Ambr. in psalm. 43, 8 = VVLG.) honora patrem et matrem, ut -us sis super terram (*gr.* μακροχρόνιος γένῃ, *inde* Eph. 6, 3 [Cypr. testim. 3, 70. *al.* = VVLG.] ut sis -us [*cod. d* eris longae vitae]. *cf. explicationem* AVG. *infra l. 62 et locos geminos: Vulg. deut. 4, 40 ut* permaneas multo tempore super terram. *5, 16 ut* longo vivas tempore. *Sirach 3, 7* vita vivet longiore). Is. 53, 10 (Aug. civ. 18, 29 p. 295, 23 D., *cf.* VVLG.) si dederitis pro peccato animam vestram, videbitis semen -um (*gr.* μακρόβιον, *Aug. pecc. mer. 1, 27, 54* longissimae vitae. *explicat Hier. ad loc. l. 18* semen ... videbit aeternum). SOL. 19, 17 legimus plurimos ... cervinam carnem degustare solitos sine febribus -os fuisse (*cf. Plin. nat. 8, 119* longo aevo caruisse febribus). LACT. Phoen. 65 dirigit in Syriam ... -a *avis Phoenix* volatus (*an ad A, coll. 59* postquam vitae iam mille peregerit annos? *de eadem* CLAVD. carm. min. 31, 15 rapt. Pros. 2, 83). FIRM. math. 5, 3, 28 erunt humani, -i. *al. apud eundem.* AVIEN. Arat. 1742 cornix -a (*cf. gr. 1022* ἐννεάγηρα κορώνη). VEG. mulom. 4, 1, 1 ut -i et sani sint boves. HIPPOCR. aer. 7 ut iste nature ... non possint esse -e sed prevenire (-es ad perveniri *m. pr. cod.*) senectutis tempus adtri⟨bu⟩tum (*gr.* οὐχ οἷόν τε μακροβίους εἶναι· ἀλλὰ προγηράσκειν). EVSTATH. Basil. hex. 8, 6, 7 vultures (*gr.* μακροβιωτάτους. *cf. p. 1616, 74*). SACR. Leon. 1110 (*cf.* Gelas. 1452 M. *et* Greg. 200, 8) sit ... -a et fidelis ut Sarra. PRISC. periheg. 571 Aethiopes (*Dionys. periheg. 560* μακροβίων υἷες). GLOSS.^L I Ansil. LO 126 (*ad* VERG. *p. 1617, 64*) -os dixerunt *Stoici* deos, id est longae aetatis (-te *trad.*) non perpetuos, qui dicunt cum suo mundo esse casuros. *masc. pro subst.*: MART. CAP. 2, 167 terram ... referciunt -orum chori (*sc. Panum, Faunorum et aliorum. postea*: post prolixum aevum moriuntur). **b** *diu alicubi degentibus* (*in versione sec. gr.*): ITALA gen. 26, 8 (Philo quaest. in gen. 4, 187) factus est -us illic *Isaac* (*gr.* ἐγένετο ... πολυχρόνιος, *Vulg.* cum ... pertransissent dies plurimi et ibi demoraretur. *explicat* PHILO *ad l.* incolare diuturno videtur, pro diurno [*Petit*; diuturno *trad.*] intervallo).

C *multo ante actum, sc. praevalente respectu antiquitatis* (*? an huc, contextu corrupto* VIGIL. TRID. ad Ioh. 7 in conspectu Saturni, idoli veteris tempestate -a): STAT. silv. 2, 7, 42 (*de Lucano*) puer o dicate Musis, -os cito transiture vates (*sc. antiquos et huc usque claros; aliter p. 1617, 75*). MART. epigr. 5, 3 nec se miretur, Caesar, -a vetustas: quidquid fama canit, praestat harena tibi. EPIST. pontif. Arel. 29 p. 42, 17 quae a -is saeculis priscorum sancxit auctoritas.

II *pertinet ad tempus infinitum fere i. q. immortalis, aeternus sim.* (*cf. vol. I 1169, 52 sqq. et* GLOSS. IV 450, 26 -um: aeternum. *huc traxerunt explanatores quidam antiqui* VERG. Aen. 6, 764 *p. 1617, 64 sqq. et* ITALAM Is. 53, 10 *supra l. 18*): ARNOB. nat. 2, 32 non esse animas longe ab hiatibus mortis et faucibus constitutas, posse tamen -as summi principis munere ... fieri (*cf. 33* an vitam accipere mereamur et ab lege mortalitatis abduci. *34* vitae aeternitate donari). 2, 62 nec ... quisquam est qui *animas* -as facere, perpetuitatis possit et spiritum subrogare, nisi qui immortalis et perpetuus solus est et nullius temporis circumscriptione finitus. PS. PHILO antiq. 23, 10 illuminavi eos ut ... vivant, et -i fiant, et non moriantur. AVG. in psalm. 120, 10 l. 11 sqq. (*ad* exod. 20, 12 *supra l. 13*) ibi (*in caelo*) esse -um quid est, nisi ibi vivere in aeternum? nam hic esse -um quid est, nisi ad senectutem pervenire? ... (l. 16) numquid ergo impletur, ut -s sit secundum hanc vitam, *si peccatores senes fiunt?* sed -um pro aeternitate illa positum est. ALC. AVIT. carm. 1, 72 cui *deo* ... inpendat famulam -o in tempore vitam *Adam in paradiso* (*item* 1, 309 [*cf. 317* audax commissum mortis discrimine pendet]). 1, 173 crescat -um felici semine germen, non annis numerus vitae nec terminus esto.

masc. pro subst. v. l. 37. p. 1617, 83, fem. p. 1618, 2, neutr. l. 3.

deriv.: longaevitas, longaevo.

longanimis, -e *et* longanimus, -a, -um. *a* longus *et* animus, *sec.* μακρόθυμος. *neutr.* -e *vel* -ia *non leguntur* (*nisi coniciendum p. 1620, 28.* -um *v. infra*). *formae secundae declinationis: nom. sing. masc.* -us ITALA psalm. (*non nisi* cod. 136 Cas.) 85, 15. 102, 8. 144, 8. prov. 14, 29 (Hier. in Gal. 5, 22 adv. Rufin. 3, 43 p. 489^D Cassian. conl. 16, 27, 6. 18, 13, 2, *sed* -is Mutian. Chrysost. hom. 19, 2 p. 359/60). LIB. iubil. 19, 8 GLOSS. II 364, 14. *nom. sing. neutr.* -um PROSP. in psalm. 102, 8 (*sed* -is *in textu* ITALAE *allato*). *nom. pl.* -i ITALA Iac. 5, 8 (cod. s *teste B. Fischer*). *compar.* -ior PS. ORIG. in Iob 2 p. 455^B (*accedit* tam AVG. in psalm. 102, 16 l. 2 [*inde* PROSP. *ad l.* 8]. serm. 9, 2 l. 14); *superl. deest.* NOT. Tir. 27, 67^a. *legitur non nisi apud christianos inde ab* ITALA.

i. q. μακρόθυμος (GLOSS.; *hoc verbum gr. respondet, ubi nihil adnotavimus. ad rem cf. Horst, Theol. Wb. z. NT IV 377 sqq.; accedit abl. respectus* LIB. iubil. 19, 8 *infra l. 50; indicatur in quem longanimitas convertatur per dat.* HIER. hom. Orig. in Ier. 11 p. 671^C, *per praep.* ad *l. 39 [an etiam in cum acc. l. 30?], ad quod respiciat longanimitas per praep.* super HIER. *l. c.*): **1** *praevalente respectu sustinendi vergit in vim q. e. patiens* (*cf.* ISID. orig. 10, 157 -is, sive magnanimus, eo quod nullis passionibus perturbatur, sed ad universa sustinenda patiens est, cui contrarius est pusillanimis. GLOSS.^L I Ansil. LO 95 -is: patiens): **a** *pertinet ad deum*: ITALA exod. 34, 6 (Wirc.) vocavit dominus deus miserator et misericors, -is et multa misericordia et verus ([*Iren. 4, 20, 8 = 4, 34, 8 H.* magnanimus, *Vulg.* patiens]. num. 14, 18 [Hier. adv. Pelag. 1, 35] dominus -is et multae misericordiae [*Vulg.* patiens. *cf. l. 27 et* VVLG. II Esdr. 9, 17 et multae miserationis]). psalm. 7, 12 (Veron. *al.*) deus iudex iustus et fortis ⌞et -is⌟ (*Vulg.* patiens, ⌞ ⌟ *om. Hier. psalt. sec. Hebr.*; *cf.* AVG. *ad l.* ipse -is, qui etiam ipsos *persecutores* ... adhuc sustinet, servans ultimo iudicio ultimam poenam). 85, 15 (*ibid.*) -is et multum misericors ([*Vulg. et Hier. psalt. sec. Hebr. respondet* patiens. *sim. variant versiones* psalm. 102, 8. 144, 8]. VVLG. or. Man. 7 AVG. in psalm. 102, 16 l. 38). ITALA (= VVLG.) IV Esdr. 7, 134 Weber -is *est deus*, quoniam longanimitatem praestat his, qui peccaverunt. HERM. Pal. sim. 8, 11, 1 -is est dominus et vult ecclesiam suam ... salvare (*vulg.* patiens). HIER. hom. Orig. in Ier. 11 p. 671^C (*ad Ier. 15, 15 p. 1621, 27*) -is fuisti semper huic populo delinquenti; sed super hoc, quod etiam adversum me erexit temeritatem suam, noli esse -is; et revera non fuit patiens deus (*gr. 14, 13 p. 420^B respondent ter formae verbi q. e.* μακροθυμεῖν). AVG. in psalm. 102, 16 l. 2 quid tam -em? quid tam multum in misericordia? (*sic editores, sed* quid *pro* cur *sensui aptum non est; fortasse conicias* -e *vel* -um *coll.* PROSP. *ad l.* 8 quid tam -um ... quam deus?). serm. 9, 2 l. 41 tam -is est deus videndo quotidie iniqua et non puniendo. 18, 2 quia bonus est in te, quia -is, quia patiens est in te ... contemnis (*ad Rom. 2, 4 p. 1621, 73 ut*: 47, 5 quia -is, quia videt et tacet, quia videt et sustinet, putas illum iniquum?). OROS. apol. 19, 3 deum adiutorium suum ... gentibus propter -em sui aeternamque clementiam subministrare. CE 302, 14 omnipotens Christus, iudex venerabilis atque terribilis, pie -is. **b** *pertinet ad homines*: ITALA prov. 14, 29 (Hier. adv. Rufin. 3, 43 p. 489^D. *al.*) -us vir multus in prudentia est, pusillanimus valde imprudens est (*Vulg.* patiens). I Thess. 5, 14 (cod. g, *sim.* Mutian. Chrysost. hom. 6, 3 p. 281/2) consolamini pusillanimes, sustinete infirmos, -es estote ad omnes ([*var. l. ipsius cod.* = *Vulg.* patientes, *gr.* μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας, *cod. d al.* aequo animo]. Iac. 5, 8 [cod. s *teste B. Fischer*; *gr. et Vulg. ut supra*] *iuxta*: confirmate corda vestra. CONC.^S I 3 Rustic. p. 89, 6 quiescite; ... -es estote, ut verba suptiliter audiatis [*gr.* μακροθυμήσατε, *vers. Tur.* magnanimes]. MVTIAN. Chrysost. hom. 19, 2 p. 359/60 si fuerimus -es, fortiores erimus [*affert* prov. 14, 29, *v. supra*]). HERM. Pal. vis. 1, 2, 3 -is et sine iracundia (*vulg.* patiens). PS. ORIG. in Iob 2 p. 455^B adhuc innocentior in ipsis doloribus perseverat *Iob*, adhuc -ior. AVG. epist. 55, 25 p. 197, 5 longitudo *crucis* ... ipsam tolerantiam significat, unde -es dicuntur, qui tolerant (*inde* ISID. eccl. off. 1, 30, 8). LIB. iubil. 19, 8 in qua *temptatione* inventus est ... Abraham fidelis et -us spiritu (*3* temptavimus eum, si patiens esset ... et non pusillianimus). *masc. pro subst.*: EVAGR. sent. mon. 35 p. 1182^C scientiam disperdit iracundia, -is (longanimitas *altera versio sec. gr.* μακροθυμία) autem congregat eam. MVTIAN. Chrysost. hom. 22, 3 p. 377/8 iracundus in -em incurrens nihil eum laedit; ... eminentior namque est et tantum eminentior -is, ut non percipiat vulnerantes.

2 *praevalente respectu agendi, insistendi vergit in vim q. e. perseverans, pertinax sim.* (GLOSS.^L II Abav. DV 12 durabilis: -is): ITALA Hebr. 6, 15 (cod. q) -is consecutus est promissionem *Abraham* (*gr.* μακροθυμήσας ἐπέτυχεν, *Vulg.* longanimiter ferens. *cf. 6, 11* [*ibid., sim. Vulg.*] studium ostendere ad repletionem spei usque ad finem). AVG. in euang. Ioh. 87, 1 quis est -is in bono perseveranter manendo, nisi ferveat diligendo? GREG. M. in Ezech. 2, 10, 17 multi sunt et robusti per fidem et -es per spem (*cf. p. 1622, 27 et* moral. 20, 61 affectus ... ad promerenda caelestia tanto fit capax, quanto fuerit exspectando -is).

adv. **longanimiter.** *i. q. patienter, perseveranter* (*non nisi cum verbis*): ITALA Hebr. 6, 15 (cod. 78 = VVLG.) -r ferens adeptus est repromissionem *Abraham* ([*v. l. 59*]. VITA Anton. 56 p. 65, 14 discebant et ipsi -r ferre et non deficere [*Migne gr. 26, 925^A* μακροθυμεῖν, *Euagr.* aequanimiter]. MVTIAN. Chrysost. hom. 10, 3 p. 307/8 ex pusillanimitate, et ex eo quod non -r fert quisquam [*gr. p. 87* ἐκ τοῦ ὀλιγοψυχεῖν καὶ μὴ μακροθυμεῖν]). VITA Anton. 56 p. 65, 11 -r sustinere ([*Migne gr. 26, 925^A* μακροθυμεῖν, *Euagr.* patientius ferrent]. MVTIAN. Chrysost. hom. 3, 6 p. 261/2 admiramur *deum* miserantem et -r sustinentem [*gr. p. 36* ὅταν ἀνεξικακῇ]. GREG. M. moral. 26, 36 dum consolationis gratiam -r sustinemus [exspectamus *var. l.*]. VITA Fulg. p. 135). PS. ORIG. in Iob 1 p. 399^D peccantibus -r parcendo. AVG. epist. 147, 34 persistere, hoc est -r permanere (FVLG. RVSP. serm. 11, 6 [= serm. dub. 2, 6 F.] si -r usque in finem in catholica societate permaneat). FVLG. RVSP. epist. 7, 21 pressuras ... -r toleremus (GREG. M. moral. 10, 15 ad vitae patriam nos -r tolerando perducit *deus*. 26, 38). serm. 1, 11 dum in sinu matris ecclesiae -r perseverant *fideles*. CASSIOD. hist. 10, 33, 10 quia ... impietatem -r deus omnium patiatur (*Theodoret. 5, 39, 24* ἀνέχεται *tantum*). GREG. M. dial. 4, 40 p. 294, 23 M. *nos*

[*Stirnimann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

divina patientia -r expectat (*cf. p. 1620, 76*). in Ezech. 1, 6, 19 p. 840^A *deus nos per* caritatem . . . -r portat (*respicitur Eph. 3, 18 ut ibid. iterum et* ISID. sent. 1, 2, 6 inest ei *deo* longitudo, qua nos -r p.). 2, 7, 2 cum vero conversus quisque aeternae vitae gaudia -r sperat (*cf.* 2, 9, 9 qui se -r ad secreta spei intimae extendunt). moral. 34, 19 per 'aes' (*Iob 41, 18*) bona, quae proposuit, -r servat (*antea*: per 'aes' . . . perseverantia exprimitur).

cf. longanimitas.

***longanimitās,** -ātis *f.* [*cf.* longanimis; magnanimitas, aequanimitas *nec non* μακροθυμία. *Sch.*] *legitur non nisi apud christianos inde ab* ITALA.

i. q. μακροθυμία (GLOSS.; *hoc verbum gr. respondet, ubi nihil adnotavimus. plur. v. infra l. 48. usum vocis defendit* AUG. quant. anim. 17, 30 quod si te illud movet, quod solemus eam, quam Graeci μακροθυμίαν vocant, -em interpretari, animadvertere licet a corpore ad animum multa verba transferri; . . . quid mirum si . . . -em dicimus, cum longa nisi corpora esse non possint?): **1** *praevalente respectu sustinendi vergit ad notionem patientiae sim.* (*cf.* AMBROSIAST. in Rom. 9, 22 -e dei, quae est patientia. HIER. in Gal. 5, 22 p. 419^D post 'pacem' sequitur '-s' sive 'patientia', quia utroque modo μακροθυμίαν possumus interpretari [*cf. Italae cod. g, qui utramque lectionem exhibet* Eph. 4, 2. II Tim. 4, 2]. *iuxta ponitur* patientia *infra sub b*, sustinentia AUG. in psalm. 31, 2, 20 MVTIAN. Chrysost. hom. 22, 3 p. 377/8 [*cf. etiam l. 80*], tolerantia PS. AMBR. mans. 23 p. 28^B AUG. in psalm. 31, 2, 20; *opponitur* pusillanimitas HIER. in Gal. 5, 22 CASSIAN. conl. 16, 27, 2 GREG. M. moral. 8, 24): **a** *vario usu*: α *pertinet ad deum* (*v. etiam sub b*): ITALA Ier. 15, 15 (Aug. c. Petil. 2, 102, 235) domine, . . . innocentem me fac ab insectantibus me non in -e (*i. non tarde, Wirc.* in pa⟨tie⟩ntia⟨m⟩, *Vulg.* noli in patientia tua suscipere me). I Tim. 1, 16 (cod. r) ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem -em (*Vulg.* patientiam). I Petr. 3, 20 (Cassiod. Clem. Alex. adumbr. 1 p. 205, 14) cum sustineret dei -s ([*Vulg.* patientia]. AMBROSIAST. in Rom. 9, 22. 23. HESYCH. in lev. 4, 2 p. 820^C d. -e non volentis peccatorem perdere). ITALA (= VVLG.) IV Esdr. 7, 33 Weber *die iudicii* pertransibunt misericordiae, et -s congregabitur. 7, 134 longanimis, quoniam -em praestat his, qui peccaverunt. HERM. Pal. mand. 5, 1, 6 vides . . . quod -s melle dulcior est, et est necessaria deo, quia in illa habitat (*sed ibid. infra et ceteris locis voci* μακροθυμία *respondet* aequanimitas, *in vulgata versione* animaequitas). PS. PHILO antiq. 19, 8 solidetur, domine, -s tua in locum tuum. 39, 5 deus potest peccatorum memor non esse, qui habet tempus et locum, ubi requiescat a -e sua. VVLG. II Petr. 3, 15 domini nostri -em salutem arbitramini ([*Itala Aug. epist. 214, 6. al.* patientiam]. FAVST. REI. grat. 1. 17 p. 55, 1 ad emendationem provocat d. -s). PS. RVFIN. in Am. 5, 25/27 p. 1084^A -e et benevolentia mea, quae differt longis temporibus ultionem, . . . abutitur. CONSVLT. Zacch. 1, 33 p. 42, 3 creatoris. CASSIAN. conl. 1, 15, 2 innumera flagitia . . . indefessa -e sustentat. 11, 10 dominicae -is. FVLG. RVSP. rem. pecc. 1, 10, 3 divinae -is ac benignitatis beneficio (2, 5, 2. 2, 17, 2). *al.* *plur. -es fere de singulis actionibus -em exercentibus*: PS. ORIG. in Iob 2 p. 449^D ad magnificandum deum in misericordiis eius . . . atque -bus et . . . miraculis. β *pertinet ad homines* (*v. et sub b*): ITALA Gal. 5, 22 (cod. 78 *al.* = VVLG.) fructus . . . spiritus est: . . . -s, bonitas, benignitas (*cod. d al.* patientia, *Cypr. testim. 3, 64* magnanimitas). Eph. 4, 2 (cod. g) obsecro . . . vos . . . digne ambulare . . . cum omni humilitate et mansuetudine cum -e (*var. l. ipsius cod.* patientia *ut Vulg.*; magnanimitate *cod. d*). II Tim. 4, 2 (Aug. doctr. christ. 4, 91. *al.*) praedica verbum, . . . hortare, increpa in omni -e (*cod. d = Vulg.* patientia, *Ambrosiast. ad l.* magnanimitate; *idem explicat* sine amaritudine hoc agendum). Iac. 5, 10 (cod. s *teste B. Fischer*) exemplum accipite, fratres, exitus mali et -is prophetas (*Vulg.* patientiae). CLEM. ad Cor. 62, 2 debere vos cum iustitia et veritate et -e . . . deo . . . placere. PS. AMBR. mans. 23 p. 28^B quia Thaath -em seu tolerantiam latine significat, per ipsam indicatur nobis, quod . . . multa aequanimiter perferre necesse est. AUG. epist. 140, 62 -e adversa tolerat *caritas* et in eo, quod veraciter tenuit, perseverat, et haec longitudo est (*ad Eph. 3, 18 ut*: 140, 63 ut -e pro hac latitudine molestiae tolerentur. 140, 64. *v. etiam p. 1622, 16*). CASSIAN. inst. 11, 3 in humilitate, in -e militem Christi vulnerare conatur *cenodoxia*. CASSIOD. hist. 5, 42, 18 nos -e detenti multo tempore sustinuimus eos *haereticos* (*Theodoret. 2, 28, 5* μακροθυμοῦντες). LIB. iubil. 19, 4 in -e spiritus locutus est *Abraham* cum filiis Geeth. *al.*

b *iuxta est* patientia (*plus minusve abundanter vel variandi gratia; cf. etiam l. 19sqq. et* SEDVL. op. pasch. 5, 8 p. 280, 5 patienti -e *dei*): α *qualibet iunctura*: ITALA Rom. 2, 4 (cod. d *al.* = VVLG.) divitias bonitatis eius et patientiae et -is ([*Cypr. testim. 3, 35* sustinentiam et p., *Ps. Ambr. paenit. 28* longam p.]. Col. 1, 11 [*ibid.*]. CLEM. ad Cor. 64. IREN. 3, 18, 5 [3, 19, 5 H.] -s et p. et misericordia et bonitas Christi. RVFIN. Orig. in Rom. 1, 13 p. 860^B patientiae gratiam et -is. *al.*). II Cor. 6, 6 (Aug. c. Cresc. 1, 16, 20. *al.*, *cf.* VVLG.) commendantes nosmet ipsos ut dei ministros in multa patientia, . . . in -e, in benignitate (*cod. d al.* magnanimitate. *explicatur a* PELAG. *ad l.* id est sustinentia longa). Col. 3, 12 (Ambrosiast. *ad l.*) induimini . . . -em, praebentes vobis invicem patientiam (*Vulg.* induite . . . patientiam, supportantes invicem). II Tim. 3, 10 (cod. d *al.* = VVLG.) adsecutus es meam doctrinam, . . . -em, caritatem (dilectionem *Vulg.*), patientiam. AUG. in psalm. 31, 2, 20 tolerantia . . ., patientia . . ., sustinentia . . ., -s. CASSIAN. inst. 8, 17 quae *virtus mansuetudinis* non aliena patientia, sed propria -e conquiritur. *al.* β *gen. inhaerentiae* -s patientiae (*nisi ad 2 trahere malis, perseverantiam patientiae intellegens*): AMBROSIAST. in Rom. 2, 4 (*p. 1621, 74*), 2 quem p. -s non emendavit (*sic recc. αβ*, -em bonitatis dei *rec. γ*). LEO M. epist. 124, 8 (Conc.^S II 4 p. 162, 44) ubi *est* -s p.? ubi tranquillitas pacis? 160, 1 (*ibid.* p. 107, 26). APON. 8 p. 155 GREG. M. in Ezech. 1, 9, 9. 2, 3, 11 potest . . . ipsa longitudo *thalami* -em p., quae exhibetur proximo, designare (*ad Ezech. 40, 7; cf. l. 23*). moral. 8, 68 quiete silentii, -e p., continentiae virtute decorantur.

2 *praevalente respectu agendi, insistendi vergit ad notionem perseverantiae* (*iuxta* perseverantia AUG. in psalm. 17, 22 serm. 53, 15. *quaedam exempla sub 1b β allata huc trahi posse vix negaverimus*): AUG. in psalm. 17, 22 ('custodivi vias domini') ut latitudo bonorum operum . . . et -s perseverandi consequatur ([*17, 25* propter longitudinem perseverantiae]. serm. 165, 4 [*ad Eph. 3, 18 ut p. 1621, 65*] si vis habere crucis longitudinem, habeto p. -em. *cf.* serm. 53, 15 [*item ad Eph. 3, 18*] latitudo est in bonis operibus; longitudo est in -e et perseverantia bonorum operum). CONC.^S I 3 vers. Tur. p. 145, 35 *in pugna contra haereticos committenda* -e spiritali et consolatione indigentes (*gr. I 1, 2 p. 99, 6* εὐψυχίας πνευματικῆς). GREG. M. in euang. 34, 18 p. 1258^B exspectare voluit *abbas*, quando surgeret *monachus*, ut ipsam quoque -em orationis eius exploraret. in Ezech. 2, 3, 11 (*ad 40, 7* 'thalamum uno calamo in longum') longitudo . . . ad -em exspectationis pertinet (*cf. ibidem* quantum amorem habuerit ad colligendum proximum, tantum et -em exhibet ad exspectandum deum. *v. etiam l. 8*). 2, 8, 11 aeternae spei -em tenent (*ibid.* in s. perseverant -e. 2, 9, 9. moral. praef. 13 ad insinuandam -em s. et operis venit Noe. *al.*). moral. 8, 24 mentes carnalium, dum praesentia diligunt, et quasi iuxta posita concupiscunt, ad futura tendi per -em nolunt.

longanimiter *v.* longanimis. **longanimus** *v.* longanimis.

***longāvo** (-āo *et* -āno), -ōnis *m.* (*fem. l. 48*, -on *n. l. 43?*). [*orig. inc. Sch.*] *derivatur a* longus VARRO ling. 5, 111. *forma, quae videtur esse originaria, -avo non exstat nisi* VARRO ling. 5, 111 (*sed cf.* -avi *l. 47*). *forma usitata est* -ao, *quam exhibent* CHIRON *ubique*, VEG. mulom. 3, 8, 1 (*locum e Chirone sumpsisse fatetur auctor*), *sed vix etiam* 1, 42 tit. (-aonis *trad.*; -anonis *Lommatzsch, quia Vegetius formas in* -ano- *ceteris locis, sc.* mulom. 1, 42, 1. 1, 47, 1sq. 1, 49. 1, 50, 2. 1, 52, 2, *substituit pro* -ao- *fontis sui, sc.* CHIRONIS 213. 230. 232. 234. 237), SORAN. p. 7, 5 *et al.*; *forma* -ano *occurrit* VEG. mulom. 1, 46, 2. 1, 56, 17 *et supra allatis locis*, CAEL. AVR. acut. 3, 22, 220. chron. 2, 1, 11 (*sed longe praevalet apud eundem* -ao, *e. g.* chron. 4, 3, 25. 27. 28. *al.*). *nom. et acc. sing.* -on (*sc. neutr. sec.* ἔντερον?): VEG. mulom. 1, 42, 1 -on . . . vocatur. VINDIC. gyn. ed. Sudhoff, Archiv f. Gesch. d. Med. 8 p. 421 rec. Ba l. 161 quod . . . -on dicunt (*ceterum nom. -o exstat* VARRO ling. 5, 111 CAEL. AVR. chron. 4, 6, 87 *al.*, *acc.* -em CHIRON 230 *et saepius*). *nom. plur. secundae decl.* ARNOB. nat. 7, 24 longa[e]vi. *genere fem. usurpatur* CHIRON 236 in ipsa -e (*sed masc. apud eundem* 230 [= VEG. mulom. 1, 47, 2] praefocatum -em, *ut etiam* CAEL. AVR. chron. 4, 3, 28 -em sanum. *al.*); *?neutr. v. l. 43.* *legitur apud* VARRONEM, ARNOB. *et inde a* CHIRONE, *sc. apud artium scriptores.* [*fortasse cat.* llonganissa, llangonissa, *hisp.* longaniza, *port.* linguiça, *sc. i. q. farcimen; cf. sard. centr. et mer.* lóngu *i. q. intestinum rectum. cf. M.-L. 5114a. Wartburg V 419. Wagner II 36. Corominas III 129sq. Machado II 1341. St.*]

1 *i. q. genus farciminis*: VARRO ling. 5, 111 tertium fartum est -o, quod longius quam duo illa (*enumerantur antea* hila, apexabo). ARNOB. nat. 7, 24 apexaones, hirciae, silicernia longa[e]vi quae sunt nomina et farciminum (facinorum *trad.*, *defendit Heraeus, Kl. Schr. 234sq.*) genera. APIC. 4, 133 (4, 2, 13 M.) mittes -es porcinos ex iure terentino farsos, coctos, concisos.

2 *i. q. intestinum rectum*, (ἔντερον) ἀπευθυσμένον (*quod graece respondere solet; cf.* VEG. mulom. 1, 42, 1 -on . . . intestinum vocatur, per quod stercus egeritur. CAEL. AVR. acut. 3, 22, 220 fluor . . . ultimarum partium coli atque sessionis sive -is, ut nos appellamus. ISID. orig. 11, 1, 101 colum, quod est -o [*sed recte distinguitur* colum *l. 65. p. 1623, 3. 5*]. GLOSS.^L II Philox. LO 15 -o: κολέντερον): **a** *usu communi*: CHIRON 213 procurrunt usque ad -is cataclidem *stercora* (*inde* VEG. mulom. 1, 42, 1. *cf.* CHIRON 214 -is clausura. 230 [= VEG. mulom. 1, 47, 2] -is praeclusionem). 229 -is extremam partem (230 [*inde* VEG. mulom. 1, 47, 1]. 718 CAEL. AVR. acut. 4, 3, 27. *al.*). 236 manum mittes in ipsa -e. *al.* VEG. mulom. 1, 56, 17 (*in compositione medicamenti*) acronem salsum porci pinguis vel -em (*cf. locum geminum* 3, 8, 1 intestinum porcinum recens, quod -em vocant, . . . vel acronem *et Pelagon. frg. 508* ὠμοῦ [ὠμὸν *suspicatus est Ihm ad l.*] ἀρχέντερον χοίρειον ἢ βραχεῖαν). *al.* SORAN. p. 7, 5 vulva . . . sub se habens -em et vesicam desuper (*cf.* VINDIC. gyn. 13 p. 442 rec. L -i . . . iuncta et vessica [*v. etiam recc. cet.*]. CAEL. AVR. gyn. 1, 9 *matrix* superposita -i). p. 52, 4 ad -em oleum dulce . . . inicimus (*gr. p. 101, 26* εἰς τὴν ἕδραν, *Cael. Aur. gyn. 2, 7* per podicem). p. 77, 14 *ne* sit . . . in -e stercorum retentio (*sim.* CAEL. AVR. gyn. 2, 68). *al.* ANON. med. ed. Piechotta 164 stentinum (*i.* intestinum), que(m) -e(m) vocant, intra anum revocat *anagallis*. VINDIC. gyn. ed. Sudhoff, Archiv f. Gesch. d. Med. 8 p. 421 rec. Li l. 167 (*sim.* Ba l. 161) usque ad intestinum, quod greci -em vocant (*sc. per confusionem*

[*Stirnimann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cum lagon; *v. ceteras recc. p. 895, 46 sqq. nec non Vindic. epit. alt. 19 p. 474, 23* usque ad langaones [*P*, lagones *GU*], hoc est ilium eius partes). DIOSC. 3, 47 p. 398, 10 inflationes coli ... et -is. CAEL. AVR. chron. 2, 1, 11 -e cum sphinctere atque podice paralysi vitiato. 4, 6, 86 aut in tenuissimis intestinis ..., aut in crassioribus, ut in colo vel -e. *al.* *? de morbo* -is: GLOSS. III 602, 28 -em: tenismon (*i. τεινεσμόν, cf. l. 16; an ipsum intestinum rectum intellegas coll. ibid. 606, 26* stalem [*v. l. 17*]: tenismon*?*). b *in appositione determinativa iuxta* intestinum (*fere pro adi.*): ORIBAS. syn. 1, 19, 8 La p. 67, 4 Mø. buterus ... quibus ex inflammationem contenetur in -e intestino scybala (*Aa* anus; *gr. respondet neutr. pro subst. τὸ ἀπευθυσμένον ut* 1, 19, 13 La p. 68, 6 ulcerationes in intestine [-ino *vel* -inorum *cett.*] sunt -e). 1, 19, 16 La p. 69, 2 ad paralisin intestini -is (Li -is intestino [*ut ibid. tit., ubi* La -is intestina], *codd. cet.* -is intestinis *vel* intestinis -is; *cf. Aa* in ano aut in stale [*i.* extali] intestino. *gr. τοῦ ἀπευθυσμένου ἐντέρου ut* 9, 12, 1 La p. 295 circa -em intestino passio infixa esse videtur et dicitur tenesmus [*Aa* in extremo intestino apeutismemo quem latine stalem, *i.* extalem, dicunt]).

longāvus *v.* longavo *p. 1622, 47.* *Stirnimann.*

longē *v.* longus.

longeon pro 'ultra' VIRG. gramm. epist. 7 p. 173, 11. *obscurum.*

longibracchius, (-a, -um). *a* longus *et* bracchium *sec. μακρόχειρ.* *i. q. longis bracchiis praeditus*: COMPVT. a. 452 chron. I p. 152, 39 Artaxerxes -acius (*cf.* longimanus).

longifico, -āre. *a* longus *et* facio. *i. q. longum facere*: ITALA psalm. 128, 3 (cod. 136 Cas.) super cervicem meam arabant arantes -antes sulcum eorum (*gr. ἐμάκρυναν, Veron.* longe fecerunt, *Vulg.* prolongaverunt).

longilaterus, -a, -um. *a* longus *et* 3. latus. *cf.* multilaterus *sim.* *i. q. longis lateribus praeditus*: BOETH. arithm. 1, 27 p. 56, 8 circum ipsos *numeros tetragonos* ... qui sunt ..., -i numeri sunt; -os autem voco, quos uno se supergredientes numeri multiplicant; circum IIII enim II sunt et VI.

longiloquium, -i *n.* *a* longus *et* loqui. *i. q. oratio supra modum longa, μακρολογία* (ISID. orig. 1, 34, 8 *v. s.* macrologia): IREN. 3, 12, 9 (3, 12, 12 H.) cum magnanimitate intende eis *verbis* et noli (non *trad.*) -um putare (*antea*: quae multifarie dicta sunt). DON. Ter. Eun. 265, 1 rursus Parmeno et facetias dicit et distinguit (distringit *Sabbadini*) -um parasiti.

longimanus, (-a, -um). *a* longus *et* manus *sec. μακρόχειρ.* *i. q. longis manibus praeditus*: HIER. chron. a. Abr. 1551 Artaxerxes, qui -us cognominabatur (in Dan. 7, 5 p. 529[B] qui *μακρόχειρ*, id est -us, cognominatus est. PROSP. chron. I p. 386, 194 CHRON. Gall. chron. I p. 636, 197 ISID. chron. II p. 447, 176. *cf.* longibracchius).

longīna, -ae *f.* [*fortasse ex gr. λογχῖτις, per veriloquium q. d. vulgare voci* longus *adaptatum. Sch.*] *nomen herbae* (*cf.* lonchitis): Ps. DIOSC. Vind. 3, 145 p. 154, 15 *λογχῖτις ἑτέρα τραχεῖα· οἱ δὲ λογχῖτιν τραχεῖαν, Ῥωμαῖοι λογγῖνα (λονγῖνα N), οἱ δὲ καλαβρῖνα.* *B.*

longinquē *v.* longinquus.

***longinquitās,** -ātis *f.* *a* longinquus. *in codd. scribitur hic illic* -iq-, *e. g.* COLVM. 12 praef. 1 (*A*). VOPISC. Car. 3, 6. *legitur in versibus semel apud* TER., *in oratione soluta inde a* CIC., CAES., LIV.; *plur. non nisi* AVG. epist. 130, 23 *sub II A 2b.*

fere i. q. spatium longum, distantia magna (CHAR. gramm. p. 126, 28 B. longitudo mensurae est, -s regionis vel temporis. GLOSS. II 364, 22 *μακρότης* longitudo -s. *respicitur magnitudo aut intervalli interiecti [fere metonymice de loco remoto p. 1624, 30, de origine ex longinquo p. 1624, 51] aut spatii emensi et inde rerum vel actionum ipsarum; quae notiones in usu temporali nonnumquam artius coniunctae videntur, cf. e. g. l. 64. p. 1624, 1*): I *pertinet ad tempus* (GLOSS. II 364, 25 *μακροχρονιότης* -s ['longaevitas*?*' *Goetz in indice*]. *v. etiam infra sub II B 1*): A *vario usu*: 1 *accedit gen.*: TER. Hec. 596 haec mihi nunc curast maxuma, ut ne cui mea -s aetatis obstet. CIC. inv. 1, 39 in tempore perspiciendo -s eius *temporis* est consideranda (fam. 6, 4, 3 me ... -s t. mitigavit. SVLP. RVF. Cic. fam. 4, 5, 6 quem *dolorem* non -s t. minuat. CAES. civ. 1, 29, 1 COLVM. 12 praef. 1 [*e Cicerone*]. AVG. civ. 6, 8 p. 261, 26 D. *al.; plur.*: CIC. div. 1, 2 eandem artem ... Aegyptii -e temporum innumerabilibus paene saeculis consecuti. 1, 12. LIV. 7, 29, 1 *sub II A 1b*). Phil. 10, 16 ex -e gravissimi morbi recreatus. Tusc. 5, 88 cuius *doloris* magnitudinem brevitate consolatur, -em levitate. LIV. 5, 11, 5 quibus diutina militia -sque belli sit gravis (5, 15, 5. 10, 31, 15 bellorum). PLIN. nat. 7, 153 de spatio atque -e vitae hominum (SERV. ecl. 9, 2 [longaevitatem *var. l.*]. Aen. 4, 585. AMBR. hex. 6, 4, 23 [longaevitas *var. l.; Eustath. Basil. hex. 9, 4, 12* otium vitae longum, *gr. πολλὴν σχολὴν τοῦ βίου*]. *al.*). 31, 63 Aegyptus ... petitur ... propter -em navigandi (*cf. Cels. 3, 22, 8* opus est ... longa navigatione). TAC. ann. 1, 53, 2 -e exilii. IREN. 5, 5, 1 consequebantur corpora ipsorum -em dierum (*gr. μακροημερία*). VOPISC. Car. 3, 6 invidit Claudio -em imperii ... fortuna. TRACT. Pelag. 4 p. 94 supplicii -em. GREG. TVR. glor. conf. 3 noctis. 2 *absolute*: CIC. inv. 2, 40 in loco ... opportunitas, in tempore -s ... consideranda est. 2, 169 quamquam ... -is indiget, ... confieri ... potest (*opp.* brevissimo tempore). fin. 1, 40 quod ... dolor in -e levis, in gravitate brevis soleat esse, ut eius magnitudinem celeritas, diuturnitatem allevatio consoletur (*cf.* Tusc. 5, 117 -e producti *dolores*). 2, 88 voluptatem crescere -e (*postea*: diuturnitas). Tusc. 3, 35 medicina ..., quam adfert -s et dies. LIV. 9, 33, 6 (*de censura*) -e potestatem dominantem (*v. app. crit.*). CLAVD. DON. Aen. epilog. p. 643, 6 antiqua ... et fabulosa ac -is causa incognita.

B *de dictis vel scriptis* (*potius huc quam ad II trahendum videtur; v. etiam sub* longus): CASSIOD. hist. 7, 40, 1 *litterarum* -em fugiens (*gr. Theodoret. 4, 21, 4 τὸ μῆκος*). in psalm. praef. 12 in multas partes coarctabatur taediosa -s *psalterii*. VITA Marcell. Ebred. (BHL 5227) prol. ne fastidium sui lector per -em sustineat inculti sermonis. *respicitur intervallum verba repetita disiungens*: CASSIOD. in psalm. 138, 1 post tot psalmos istud 'in finem' repetitur, ut merito iterum exponi debere videatur; proxima est enim oblivioni protracta -s.

II *pertinet ad locum vel quemlibet statum* (*de libris v. sub I B*): A *praevalente notione distantiae* (*accedit* ab *l. 57 et 60*): 1 *proprie*: a *absolute*: α *de ipsa distantia vel de situ remoto*: CIC. inv. 1, 38 *loci* opportunitas quaeritur ex magnitudine, intervallo, -e, propinquitate *eqs.* fam. 2, 9, 1 quo ... propter -em ... tardissime omnia perferuntur. LIV. 8, 11, 14 terna *iugera data* in Falerno quadrantibus etiam pro -e adiectis. 9, 26, 4 -s ... abhorrere a relegandis tam procul ab domo civibus ... cogebat. 33, 31, 3 -e ipsa tutiores *urbes*. 42, 64, 7 securi et propter -em et viae ... difficultatem. SEN. dial. 2, 1, 2 cum aciem *oculorum* -s fallat. PLIN. nat. 8, 6 territos *elephantos* spatio pontis procul a continente porrecti, ut sese -is aestimatione fallerent, aversos retrorsus isse. 10, 132 *avium* nobilitatem -e factam. TAC. Agr. 31, 3 *subiectorum* -s ac secretum ipsum quo tutius, eo suspectius. APVL. Socr. 10 p. 142 *nubes* paululum inmutantes proximitate et -e. PANEG. 5, 1, 2 clamores ... exaudiri a te non sinit interiecta -s. CLAVD. DON. Aen. 11, 315 p. 460, 30 ('longus in occasum') *ager* ob -em inutilis regno. AVG. cur. mort. 16, 20 tam diversis locis et tanta inter se -e discretis. COD. Theod. 12, 6, 21. EVGEN. 3 non vos contristet absentia mea; ... ego vos nec -e aliqua obliviscar nec *eqs.* *al.* β *vergit in notionem q. e. locus remotus*: ARNOB. nat. 6, 5 si ... erit ulla -s, quo penetrare non possit ... oratio. AVG. div. daem. 3, 7 proiecto cadavere ex improvisa -e advolat *vultur*.

b *accedit gen.*: α *locorum sim.*: CIC. Manil. 23 nimia -e locorum ac desiderio suorum commovebatur *exercitus* (SEN. dial. 11 [12], 15, 3 bene nos -s l. diviserat. PALLAD. hist. mon. II 17 [*gr. p. 77, 18 B. μῆκος, I 12* longa intervalla terrarum]. ISID. nat. 16, 3 [= SVET. frg. p. 214, 14] -e ... l. visus languescit [*sim.* 22, 2. *cf. Hyg. astr. 4, 14 p. 118, 9* longo ... intervallo]. *al.*). LIV. 7, 29, 1 maiora iam hinc bella ... -e vel regionum vel temporum [spatio] (TAC. Agr. 19, 4 divortia itinerum et -s r. indicebatur [*i. regiones longinquae; cf. Persson, Bemerk. zu d. kl. Schr. d. Tac. 63*]. PANEG. 4, 11, 5 disiunctarum. 11, 8, 1 COD. Theod. 11, 30, 45. LEO M. serm. 33, 5 de -e suae r. excitos *magos*. *al.*). APVL. mund. 17 produnt *ignes* -em flammae cum tepidiores aquas reddunt, viciniam ⟨cum⟩ ferventiores. ARNOB. nat. 3, 26 gentes ... terrarum -e diiunctas (EVSEB. VERC. epist. 2, 1, 3 raptum omni -e t.). SERV. Aen. 2, 298 propter -em domus ... tarde bella cognovisse. FVLG. RVSP. ad Tras. 1, 9, 2 qui putet hominem ... a deo -e habitationis ... errare. β *animantium*: AVG. serm. 200, 3, 4 his qui prope et his qui longe erant *manifestatus est Christus*: Iudaeis in pastorum propinquitate, gentibus in magorum -e (*infra*: ex longinquo vocationem magorum significabat adventus). VITA Marcell. Ebred. (BHL 5227) 13 in sexto decimo a civitate miliario propter -em populorum ecclesiam ... credidit construendam.

2 *translate de distantia quae est inter*: a *deum et hominem* (*accedit gen.* PAVL. NOL., SACR. Gelas.): MAR. VICTORIN. in Eph. 1, 4 p. 1241[A] quadam -e ab ipso *deo* minore luce fulgebant *animae*. PAVL. NOL. epist. 37, 1 tanta virtutum distantia et -s meritorum. AVG. civ. 9, 17 p. 392, 16 D. si ... deo quanto similior, tanto fit quisque propinquior: nulla est ab illo alia -s quam eius dissimilitudo. in psalm. 37, 17 ('proximi a longe steterunt') audite istam -em ab Isaia propheta, videte istam propinquitatem et -em (*citatur Is. 29, 13; infra*: propinqui labiis, longinqui corde). serm. coll. Morin p. 536, 1 tempus -is, quo separabamur a deo (*antea*: longe factus a deo). SACR. Gelas. 685 M. de perditionis se iam sentiat -em regressum. b *homines*: AVG. epist. 130, 23 quamvis alius pro isto alius pro illo, sicut se habent propinquitates vel -es necessitudinum, in corde orantis oriatur ... affectus. in psalm. 118 serm. 8, 2 omnis ... homo est omni homini proximus, nec ulla cogitanda est -s generis, ubi est natura communis.

B *praevalente notione longitudinis*: 1 *de itinere, via sim.* (*fere accedit vis temporalis. cf. p. 1623, 75*): LIV. 21, 23, 4 *revertisse Carpetanos* motos ... -e viae inexsuperabilique Alpium transitu (FLOR. epit. 4, 12, 62 -em v. inputabant — quadriennium impleverant. SIDON. epist. 4, 8, 3). 42, 65, 1 offensus -e itineris (TAC. ann. 3, 5, 2 corpus *Germanici* ob -em itinerum externis terris ... crematum. 6, 44, 3 -e i. fessos *milites*. AMM. 19, 6, 2. COD. Theod. 11, 1, 9 pro -e vel molestia i. CANON. Turner I 1, 2 p. 116 rec. I *et* IV [longitudinem *aliae rec.*]. *al.*). 2 *de rebus variis*: GELL. 1, 1, 3 (*interpol.?*) quanta -s corporis ei mensurae *pedis* conveniret. PAVL. dig. 39, 2, 14 in causae cognitione etiam -s soli (loci *var. l.*) et operis magnitudo spectanda est (*an ad A?*). AVG. gen. ad litt. 4, 34 p. 134, 20 *aëris caelique spatium* cuius -is sit, quis aestimare sufficiat?

1. longinquo, -āvi, -āre. *a* longinquus. longiq- ITALA psalm. 39, 12 (Veron.). -asti *ibid.* 87, 9 (cod. 136 Cas., *at ibid.* -veris).

[Kemper]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

[*loco turbato*: ITALA psalm. 119, 5 (cod. 136 Cas.) vae michi quoniam incolatus mea -vi (*gr.* ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη, *al. cum Vulg.* i. meus prolongatus est, *Aug. ad l.* i. meus longinquus factus est *vel* peregrinatio mea longinqua facta est, *Hier. psalt. sec. Hebr.* p. mea prolongata est). *an* -vi *ex* -vit *corruptum sec. verbum insequens* habitavi ? *ceterum versiones* i. meus *et* p. mea *confundi videntur.*]

1 *de loco* (*respicitur maxime distantia quae est inter deum et hominem. saepe accedit praepos.* ab): **a** *transitive vel reflexive i. q. longinquum reddere*: ITALA psalm. 39, 12 (Veron.) ne -veris misericordias tuas a me (*gr.* μακρύνῃς, *Aug. ad l.* elonginquaveris, *cod. 109* elongaberis, *al. et Vulg.* longe facias). 87, 9 (cod. 136 Cas.) -asti cognitos meos a me (*gr.* ἐμάκρυνας, *cod. 109* elongasti, *al. et Vulg.* longe fecisti). 118, 155 (*ibid.*) -a a peccatoribus salutem (*gr.* μακράν . . . σωτηρία, *al. et Vulg.* longe . . . salus). CLAVD. MAM. anim. 1, 1 p. 22, 15 qui utrumque (*sc. et deum et hominem*) a se . . . -ant. *reflexive*: ITALA psalm. 72, 27 (Firmil. Cypr. epist. 75, 3; *cf.* cod. 136 Cas. *l. 26*) qui -ant se abs te, peribunt (*gr.* οἱ μακρύνοντες ἑαυτούς, *al. et Vulg.* qui elongant se).

b *intransitive*: α *vi motionis plus minus vigente i. q. longinquiorem fieri, discedere (subi. est deus, homo, animus)*: *in psalmis* (*sc.* cod. 136 Cas.): ITALA psalm. 21, 12 (= 34, 22. 70, 12. *sim.* 37, 22) ne -as a me (*gr.* μὴ ἀποστῇς, *sed 70, 12* μακρύνῃς; *aliae vers. et Vulg. praebent* discedere *vel* elongare [-ri]). 21, 20 ne -as adiutorio meo (*gr.* μὴ μακρύνῃς ‹τὴν› βοήθειαν, *Cypr. testim. 2, 20* elonginquaveris auxilium tuum, *Veron. al.* longe feceris, *Vulg.* elongaveris). 54, 8 -vi transmigrans (*gr.* ἐμάκρυνα, *al. et Vulg.* elongavi [*vel* longavi] fugiens). 72, 27 a te -antes peribunt (*alias vers. v. sub a*). *apud ecclesiasticos*: AVG. in psalm. 34 serm. 2, 6 l. 29 si . . . vis appropinquare, similis esto; si non vis esse similis, -bis (*inde Prosp. p. 1627, 53*). l. 32 per gemitum propinques, qui coeperas -are. l. 36 tamquam -anti et dissimili *Petro*. 50, 21 l. 21 si te excelsum feceris, -bit a te *deus* (*opp.* propinquabit). 138, 11 l. 3 nullo pacto te posse fieri longe ab eo, a quo -are voluisti. CLAVD. MAM. anim. 3, 16, 7 p. 186, 24 corpus nec adpropinquat deo nec recedit a deo, animus autem et proximat et -at inlocaliter. β *fere i. q. distare, abesse* (*subi. est res incorporea*): TERT. pudic. 5 p. 226, 15 nihil secundum -at a primo; nihil tam proximum primo quam secundum.

2 *de tempore fere i. q. morari* (*sc. intrans.*): VVLG. Sirach 35, 22 dominus non -bit, sed iudicabit iustos (*var. ll.* elongabit, longabit, *gr. 32, 22* οὐ μὴ βραδύνῃ).

cf. elonginquo.

2. longinquō *v.* longinquus.

***longinquus**, -a, -um. *a* longus; *cf.* propinquus. *scrib. in codd.* -iq- (*cf.* PRISC. gramm. II 136, 12 'longus -us' ideo assumpsit 'n' ante 'quus' quia aliter euphoniae satisfacere non poterat): ORIBAS. syn. 3, 83. 7, 35, 6 Aa GLOSS. II 309, 44 *et hic illic in var. l.*; -cus LVCIL. 1073. CHAR. gramm. p. 390, 6 *et* 7B. (-quincum *cod. N*). PASS. Matth. 9 NOT. Tir. 23, 7. GLOSS. *et saepius in var. l.* *compar.* -ior *inde a* CIC., *superl.* -issima BOETH. anal. post. 1, 2 p. 714B, *cf.* bene -us LVCIL. 1073 CIC. fin. 2, 94. NOT. Tir. 23, 7 ‹-›um. *legitur inde a* PLAVTO, ENN., CATONE, CIC. [*prov. vet.* longinc; *hisp. vet.* loñinco. *cf. M.-L. 5116a. Wartburg V 406. St.*] [*in codd. saepius confunditur vel variat cum* longus, *e. g.* CIC. Cato 41 CAES. Gall. 5, 29, 7 TAC. ann. 16, 5, 1 HIER. epist. 21, 34, 6. *loco vix sano* PLIN. nat. 8, 162 Sarmatae -o acturi (itineri *Mayhoff; an* -os?) inedia pridie praeparant eos *equos*. *contextu dubio* CIC. Att. 15, 9, 1.]

fere i. q. ***longus*** (*hac quidem ratione inter vocabula intercedente, quod* -us *notione longitudinis non nisi in usu temporali frequentatur [inde a* PLAVTO, *usum localem v. sub I B 2], cum in usu locali notio distantiae longe praevaleat [inde a* CIC.]. longus *iuxta ponitur* SEN. amic. p. 17. GLOSS. II 309, 44 ἐπιμήκης -us, prolixus): I *adi.* (*accedit* ab [*testatur* DIOM. gramm. I 315, 33]: LIV. 21, 21, 5. 36, 5, 7 PLIN. nat. 14, 69 IVST. 11, 5, 9 MAR. VICTORIN. rhet. 1, 37 PS. ORIG. in Iob 1 p. 397C. *al.*; *dat.* [*nisi pro abl. separ. mavis accipere formas ambiguas*]: PAVL. NOL. carm. 16, 88 sectoribus. 27, 126 primis. epist. 50, 16 homini. AVG. epist. 36, 27 illi. PROSP. sent. 91 deo. CE 1355, 5 thalamis. *additur* inter se: PORPH. Hor. carm. 3, 24, 38; *abl. respectus*: LIV. 9, 24, 2 PAVL. NOL. epist. 24, 18 AVG. in psalm. 37, 17 PROSP. sent. 91; *inde*: AVG. perf. iust. 13, 31): **A** *pertinet ad tempus* (*v. etiam sub B 2a*): 1 *magis respicitur diuturnitas*: **a** *temporis ipsius eiusve partium*: PLAVT. Mil. 731 vitam ei -am darent *dei* (*opp.* adimerent animam cito. CE 1401, 3). ENN. ann. 413 -a dies (*gen.*) . . . aetas (CIC. Tusc. 3, 69 *hominum* si a. potuisset esse -ior [*antea*: exiguam vitam]). CIC. Arat. 63 non -um spatium labere diurnum *mense decembri* (*vix vi locali accipiendum sec. Arat. 289* οὔτε . . . πολλὴν πειρήνειας, *cf. vers. 64 et 74 apud Cic.*). 232 *stellae errantes* faciunt magnos -i temporis annos (Flacc. 5 frg. Mediol. [*opp.* breve tempus]. nat. deor. 2, 85 -um et immensum paene. 2, 161. div. 2, 28 [*antea*: diuturna]. NEP. Them. 4, 4). LVCR. 2, 69 -o fluere omnia cernimus aevo. VERG. Aen. 3, 415 tantum aevi -a valet mutare vetustas (SERV. auct.: 'aevi -a' pro 'longi'). VAL. FL. 2, 286 *ratem* -a dies . . . solibus . . . urebat (*cf. p. 1618, 76*). GELL. praef. 4 -is per hiemem noctibus. CLAVD. carm. min. 27, 27 ubi mille vias -a retorserit aestas, tot ruerint hiemes *eqs.* (*de vita Phoenicis, cf. Lact. Phoen. 60* tempora longa). VEN. FORT. carm. 7, 1, 49 haec tibi -os laus . . . surgat in annos. **b** *morbi, doloris sim.*: LVCIL. 1073 scito . . . bene -um mortalibus morbum in vino esse (LIV. 1, 31, 5 -o m. est implicitus [41, 21, 5]. 5, 5, 12 -um et forsitan insanabilem. PLIN. nat. 26, 107. *al.*). CIC. fin. 2, 94 magnum dolorem brevem, -um levem esse (*sec. Epicuri sent. 4. ibid. iterum*). PLIN. nat. 29, 79 febres ([*cf. Ser. Samm. 893* longis, *Diosc. 2, 49, 2* χρονίοις]. GALEN. epist. febr. ed. Hagen progr. Bern. 1875 p. 22, 9). COD. Iust. 1, 26, 3 (*a. 389*) valetudinem. RVST. HELP. hist. testam. 59 tormina morbi. GREG. TVR. Franc. 10, 19 p. 510, 8 aegrotatione. ORIBAS. syn. 1, 12, 2 Aa p. 50, 23 Mø. passionum in capite -as consistentium (*syntaxi turbata; La* diuturnis, *gr.* χρόνια). 3, 83 Aa paralises (*gr.* κεχρονισμένας). 7, 35, 6 Aa tumores (*La* diuturnis, *gr.* κεχρονικός). **c** *variarum rerum*: PLAVT. Mil. 1020 brevin an -o sermoni? :: tribus verbis. VARRO ling. 9, 11 e -a mala consuetudine (CAES. Gall. 1, 47, 4). CIC. fin. 3, 46 -iora *bona* brevioribus anteponent. Cato 84 non -um inter nos digressum et discessum fore. div. 1, 109 observatione (*antea*: diuturna). CATVLL. 64, 345 Troica . . . obsidens -o moenia bello (SIL. 13, 359. *aliter infra l. 58*). CAES. Gall. 5, 29, 7 -a obsidione fames . . . timenda (LIV. 2, 14, 3). civ. 3, 80, 3 -am oppugnationem sustinere (LIV. 5, 6, 8 taedium -ae o. *cf.* 6, 8, 10 *ne* oppugnantes in opere -o sese tererent). PROP. 1, 6, 27 -o periere in amore. LIV. 7, 16, 3 pace. SEN. Ag. 767 ossa . . . corrupta -o situ. COD. Theod. 2, 27, 1, 2b taciturnitas. CASSIOD. in psalm. 89, 4 nihil -um agitur nec morosum. COD. Iust. 11, 48, 20 pr. ex longo . . . tempore vel -a et inveterata redituum susceptione. 11, 48, 22, 3 libertate. CE 1613, 4 servitus. *al.*

2 *magis respicitur distantia*: **a** *de rebus*: α *pertinentibus ad tempus praeteritum, vergit in notionem q. e. vetus*: CATO orig. 71 non -a memoria est, cum in arbore ensem *Orestis* viderint *eqs.* PLIN. nat. 13, 83 ita sint -a monimenta *chartae*. GELL. 11, 18, 17 cuius rei (*sc. adsuetudinis furandi apud Lacedaemonios*) non adeo ut Aegyptiis fides -a est. β *futuris vel ad futurum spectantibus* (*cf.* VEN. FORT. *sub 1a*): CIC. part. 112 periculi . . . in -um tempus differendi (Att. 3, 13, 1 t. non -i spe [*nisi ad 1a*]. 10, 1, 2). LIV. 9, 24, 2 *cum* aut tempore -a aut praeceps periculo victoria esset. STAT. Theb. 12, 339 peracta spes -a viae (silv. 2, 1, 52 venturae s. non -a iuventae. TAC. ann. 13, 37, 5 si omissa s. -a et sera praesentem potioremque sequeretur). **b** *de animantibus*: CE 1355, 5 nec thalamis -a soror trieteride quinta.

B *pertinet ad locum vel quemlibet statum*: 1 *praevalente notione distantiae*: **a** *proprie, respicitur status remotus loci* (GLOSS. II 382, 51 ὁ μακρὰν ὤν -us): α *ubi aliquid (aliquis) est*: (I) *de rebus*: CIC. Tull. 8 in agris -is (leg. agr. 3, 14 desertos atque -os. HOR. epist. 1, 8, 6. TAC. ann. 16, 15, 1 apud finem Ligurum. *al.*). *ibid.* pascuis (COLVM. 6, 27, 8). Verr. II 3, 207 locus . . . nullus est neque tam -us neque tam reconditus, quo *eqs.* (Manil. 46 ex l. tam -is tamque diversis. CAES. Gall. 4, 27, 6. FIRM. math. 5, 5, 2 semota et -a. *al.*). VARRO rust. 1, 16, 3 in -o praedio (*opp.* sub urbe. *cf.* VAL. MAX. 6, 5 ext. 4 e -o rure [itinere *Paris*] . . . domum repetens [COLVM. 1, 1, 20 -a, ne dicam transmarina. TAC. ann. 15, 45, 3]. COLVM. 1, 7, 6 fundis). 2, 9, 16 per calles silvestres -os (*nisi ad 2a*). CAES. Gall. 7, 17, 3 pecore ex -ioribus vicis adacto. civ. 1, 29, 2 ex -ioribus regionibus Galliae (SEN. benef. 4, 11, 2 in diversas -asque. dial. 5, 33, 2. COLVM. 3, 13, 1 et remotis. 7, 3, 13 *opp.* suburbanae [*sim.* 8, 8, 1]. *al.*). OV. trist. 3, 1, 26 quamvis . . . -o referam lassus ab orbe pedem (PLIN. nat. 6, 54). LIV. 2, 34, 3 finitimorum odia -is coegerant indigere auxiliis (36, 5, 7 *opp.* praesentis *regis*. APVL. met. 2, 18, 3). 4, 18, 2 ne -am militiam non paterentur Falisci, postero die se pugnaturum edicit (*vix ad A 1c, cf. antea*: procul ab domo *et* 21, 21, 5 -a ab domo [IVST. 11, 5, 9]. TAC. ann. 11, 10, 2 IVST. 11, 1, 3. *al.*). 22, 33, 6 nullius usquam terrarum rei cura Romanos, ne -ae (-a *var. l.*) quidem, effugiebat. 28, 5, 7 bellum (VAL. MAX. 7, 3, 3. PLIN. nat. 7, 187 -is b. obrutos *mortuos* erui cognovere [*nisi ad A 1c*]. IVST. 41, 1, 8 [*infra*: vicinalibus b.]). 28, 44, 11 tam -ae provinciae (32, 28, 3 TAC. hist. 1, 76, 2 ann. 12, 43, 2. 16, 5, 1 [lonquas *M*, longas *L*]. *al.*). 37, 54, 23. SEN. apocol. 7, 2 vers. 11 regna. Herc. f. 1335 latebram . . . -am abditam. Phaedr. 848 aethera. dial. 1, 3, 6 litoris (COLVM. 1 praef. 8). nat. 1, 15, 5 incendii. LVCAN. 2, 731 quaeritur . . . sedes -a ruinae (CLAVD. DON. Aen. 1, 340). 3, 164 Cypro. CALP. ecl. 5, 43 -as procul a praesepibus herbas. PLIN. nat. 9, 133 fornacis. 14, 69 *vina* -iora Italiae ab Ausonio mari. SIL. 1, 584 Rutulis -a per aequora vectis (CLAVD. rapt. Pros. 3, 363. *nisi ad 2b*). 13, 92 avia. MART. 3, 1, 1 -is . . . ab oris (AVSON. 212, 19 p. 69 P.). TAC. ann. 1, 9, 5 mari Oceano aut amnibus -is saeptum imperium (*vix ad 2b*). 4, 27, 1 per -os saltus. 14, 12, 4 exilio (BOETH. cons. 1, 5, 2 W.). 14, 57, 2 motus (*opp.* urbanis insidiis). *al.* (II) *de animantibus, civitatibus sim.*: CIC. Catil. 2, 29 non procul . . . ab externo hoste atque -o, sed hic praesentes . . . urbis tecta defendunt *dei*. Deiot. 10 homo -us et alienigena (*opp.* nos in media re publica nati). fam. 15, 9, 1 nos . . . -i et . . . missi in ultimas gentis. CAES. Gall. 7, 77, 16 in -is nationibus (*opp.* finitimam Galliam). civ. 1, 52, 4 calones ad -iores civitates dimittebat (1, 60, 5. APVL. flor. 18, 8 -am et transmarinam. PANEG. 2, 47, 6). PROP. 2, 9, 29 -os . . . ad Indos. 3, 7, 8 nova -is piscibus esca natat *Paetus* (*sim.* Ov. Ib. 148, *ubi syn.* peregrinae. *cf.* CLAVD. 20, 334 *sub* β). LIV. 5, 32, 7 -a eoque ignotior gens (CVRT. 4, 9, 2 VVLG. Ioel 3, 8 [*gr.* μακράν]). 23, 20, 6 sociis. 33, 44, 9 Graeciam . . . pro rege . . . -o vicinum tyrannum dominum habituram. PLIN. nat. 2, 179 eadem *sidera* quibusque proximis sublimiora creduntur, . . . demersa -is. 5, 109. SIL. 5, 272 extremae -us cultor hare-

[Kemper]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

nae *Atlas*. Clavd. 18, 270 socrus -am visura nurum. Pavl. Nol. carm. 16, 88 *Felix* non -us erat sectoribus. *al.* *praedicative*: Val. Fl. 4, 698 nec prius ... respexit ... aut sociis temptata quies, nigrantia quam iam litora -ique exirent flumina Rhebae (*cum* Rhebae *coniungunt plerique*). Pavl. Nol. carm. 27, 126 (*in imag.*) qui *officiis mediocribus functi* ... intra perpetuae stabulant praesepia vitae -i primis, non longo fine secundis.

β unde aliquid venit (*huc vergit p. 1626, 53*): Sen. dial. 2, 19, 3 contumelias et verba probrosa ... et cetera dehonestamenta velut clamorem hostium ferat et -a tela (*aliter* Lvcan. *sub γ*). Lvcan. 3, 66 Hesperiam -is messibus ... complerunt (*cf.* Cypr. Gall. gen. 1309 qui *filii Iacob* -a ... frumenta pararent). 3, 568 -a cadunt iaculato volnera ferro. Plin. nat. 37, 63 -o amplificantur visu *smaragdi* (*nisi ad γ, sed cf.* 37, 70 ex -o speciosiores). Stat. silv. 1, 4, 12 *urbes* tua -is implorant iura querelis. Ps. Qvint. decl. 2, 18 excitant nos exigui ... motus, vox incerta -a. Tac. ann. 6, 39, 2 haec Tiberius non ... per -os nuntios accipiebat, sed *eqs.* Plin. epist. 2, 17, 14 -a aspergine maris. Avson. 288, 7 p. 146P. -a omnigenae vectans *Mosella* commercia terrae. Clavd. 20, 334 ingluviem ... non freta -is Maeotia piscibus explent. carm. min. 18, 9 absentis -a valent praecepta magistri. Hesych. in lev. 14, 43 p. 964^{D} non ex -o auditu, sed inspectione sua cognoscit. Cod. Theod. 2, 27, 1, 2 conventio -a *creditoris absentis*. Merob. carm. 1, 10 -os ... toros *sc. Byzantio petitos*.

γ quo aliquid tendit (*quae hic desideras v. infra sub 2a*): Liv. 3, 33, 5 ut pro legatione tam -a praemio esset honos *legatis qui Athenas ierant*. Val. Max. 7, 6, 1 aerarium -is impensis non sufficere. Lvcan. 3, 479 -a ad tela parati tormenti (*cf.* Sil. 9, 612 *bellum gerere* -is audent iaculis et harundinis ictu [*opp.* propiora ... bella]). Svet. Aug. 92, 1 ingrediente ... -am profectionem. Gell. 1, 11, 9 hostem ... in conspectu -o procul distantem (*cf.* 14, 1, 5 -a oculorum acies ... per intervalla media caligantium. *v. etiam* Plin. nat. *sub β*). Apvl. flor. 17, 10 voce hominis ... bucina significatu -ior.

b *transfertur ad varias relationes*: *α usu vario*: Sen. epist. 94, 53 mittit ... nos *optatio aliorum* ad -a bona et incerta et errantia, cum possimus felicitatem domo promere (Cod. Theod. 14, 4, 7 aliena adque -a et ab hoc munere distracta). Cvrt. 10, 10, 19 interfectis omnibus, quicumque Alexandrum etiam -a cognatione contigerant (*item de cognatione*: Avg. quaest. hept. 5, 46 p. 406, 10 consanguineus tam -o gradu. Cassiod. var. 8, 1, 4 pacem non -us, sed proximus peto. *v. etiam p. 1628, 46*). Qvint. inst. 8, 6, 17 *tralationes* a -a similitudine ductae. Mar. Victorin. rhet. 1, 37 p. 245, 9 argumentum nunc vicinum esse quaestioni, nunc a quaestione -um. Alc. Avit. c. Eutych. 1 p. 19, 3 nec ratio soliditatis istius a sapientum soliditate -a est. Boeth. anal. post. 1, 2 p. 714^{B} sunt ... -issima *a sensibus* ... universalia maxime (*gr. 72a 4* πορρωτάτω). *β usu christiano* (*saepe respicitur distantia, quae est inter deum et hominem*): Ps. Orig. in Iob 1 p. 397^{C} omnia ... haec ... a deo -a et deo odibilia. Pavl. Nol. epist. 24, 18 labiis diligentes et corde -i (Avg. in psalm. 37, 17 l. 26). 50, 16 mentis ascensu, qua deus homini fit -us aut proximus. Avg. conf. 13, 2, 2 *spiritalia vel corporalia* euntia in immoderationem et in -am dissimilitudinem tuam (Prosp. in psalm. 100, 7). perf. iust. 13, 31 tanto inde *sc. a peccato* fit -ior quanto plenitudini iustitiae ... propinquior. in psalm. 138, 6 factus sum -us a te, discessi a te. Prosp. sent. 91 deo ... non locis, sed actionibus aut -i aut proximi sumus. Cassiod. var. 3, 7, 1 a terrena ... cupiditate -i (*opp.* supernae gratiae ... proximi).

2 *respicitur longitudo*: **a** *itineris, viae sim.* (Char. gramm. p. 390, 7 B. -um itineris est. *actione eundi fere coniungitur vis temporalis cum vi locali. nonnulla vergunt ad 1aγ*): Cic. nat. deor. 1, 24 quod pars earum *terrarum* adpulsu solis exarserit, pars obriguerit nive ... -o solis abscessu. Liv. 6, 42, 8 fuga se -a ... ab hoste tutati sunt. 30, 29, 10 tumulum ... tutum commodumque alioqui, nisi quod -ae aquationis erat (*nisi ad 1a*). Sen. amic. p. 17 si ... longior haec *peregrinatio* est et -ior *eqs.* (epist. 63, 8 in aliquam p. -am exituri. Tac. ann. 3, 24, 4 quod ... e p. -a revertisset. 6, 14, 2 Firm. math. 4, 10, 5. *al.*, *in imagine* Itala psalm. 119, 5 [Aug. in psalm. 119, 7 *al.*] peregrinatio mea -a facta est [*gr.* ἐμακρύνθη, Aug. in psalm. 119, 6 incolatus meus -us factus est, *al. et Vulg.* incolatus m. prolongatus est *sim.*; *vi locali accepit* Avg., *temporali* Hil. *ad l.*]). Colvm. 9, 8, 3 -is itineribus advehere *apes* (Tac. ann. 13, 41, 1. 14, 24, 1 -a i. sola ducis patientia mitigabantur. 15, 8, 2 -is i. percursando quae obtineri nequibant. Vlp. dig. 28, 5, 4, 1 si ... peregrinetur -o i. *al.*). Plin. nat. 19, 142 navigatione quoque -a virides adservari *halmyridia*. Scaev. dig. 33, 1, 13, 1 -is brevibusque excursionibus. Itala num. 9, 13 (Aug. loc. hept. 4, 20) quicumque ... in viam -am non est ([*gr.* μακράν, *Lugd.* via longa, *Vulg.* in itinere *tantum*]. Regvla mag. 28, 37 missis in -a v. 61, 22). Ivst. 18, 1, 3 expeditionis. *respicitur actio scribendi vel legendi*: Avson. 418, 34 p. 286P. non ego, -os ut texat pagina versus, postulo multiplicique oneret sermone tabellas (*antea*: brevitate). **b** *variarum rerum* (*exempla certiora; fortasse huc spectant p. 1626, 48. 67, vix p. 1626, 69*): Plin. nat. 9, 59 linea -a ... ad branchias religata (*cf. Aelian. nat. anim. 1, 12* καλάμῳ μακρῷ). 11, 103 -a maria ab iis *locustis* transiri continuata plurium dierum ... fame (Rvt. Nam. 1, 330 -o dissociata m. [*opp.* gurgite ... modico]). Sil. 17, 13 -o venientia numina (*i. Cybelen*) ponto accepit *Scipio*. 17, 545 -o frustratum *Hannibalem* duxit in arva diversa spatio. Apvl. mund. 6 per angustas -asque fauces *maris Rubri* (*gr. 393b 5* ἐπιμήκη). Sol. 50, 2 -ae solitudines. Clavd. carm. min. 26, 24 grandes effosso marmore sulci saucia -o limite saxa secant.

II *fere pro subst.* (*vi fere locali, nisi aliud adnotavimus. cf.* nihil -um *p. 1626, 22. vi adi. plus minusve servata accedit* tam *l. 27. 80. p. 1629, 9. compar. infra l. 34 et 45*): **A** *plur.* (*accedit gen. l. 10. 26. 39. 41. 43*): 1 *neutr.*: **a** *sine praepos.*: Cic. Manil. 32 quid ego -a commemoro? (*seq.* longe a domo). leg. agr. 2, 78 videmus, ut -a (*i. agrum Campanum*) mittamus, agrum Praenestinum *eqs.* Verg. georg. 2, 197 petito -a Tarenti (*item cum gen.*: Liv. 28, 24, 1 *provinciae*. Tac. ann. 3, 34, 6 imperii). Liv. 37, 31, 1 possessione maris pulsus -a tueri diffidebat se posse *Antiochus*. Sen. Phaedr. 939 -a clausa abstrusa diversa invia emetiemur. dial. 11 (12), 7, 7 -a quaerentem *Aenean* (Clavd. Don. Aen. 4, 340 p. 404, 4). Lvcan. 6, 162 -a petit (Tac. Agr. 37, 5 atque avia [*sim.* ann. 15, 11, 2]. Ivvenc. 3, 717 Amm. 21, 7, 1. *al.*, *adde* Verg. *supra*). Plin. nat. 11, 142 alii contuentur -a, alii nisi prope admota non cernunt. Stat. Theb. 7, 628 non vos -a ... consulimus. Plin. epist. 8, 20, 1 ut proximorum incuriosi -a sectemur. Itala prov. 31, 14 (Op. imperf. in Matth. 23 p. 755) navis mercatura -a (*gr.* μακρόθεν, *Vulg.* de longe. *cf. etiam l. 79*). Symm. epist. 4, 55 -a non sinunt cadere *epistularum commercium*. 4, 62 laus ... -a penetravit. Clavd. 24, 153 nexu pio ... -a revinxit *Roma*. Evstath. Basil. hex. 5, 9, 1 cur -a prosequimur? (*gr.* τὰ πόρρω). *al.* *vi temporali*: Clavd. 18, 392 quantum ... possim, non -a docent.

b *cum praepos.*: *α* in: *cum acc.*: Sall. hist. frg. 1, 102 fugam in Oceani -a agitavisse (*item cum gen.*: Symm. epist. 7, 38, 1 Campaniae. Avg. coll. c. Don. 3, 17, 32 p. 83, 4 in tam -a terrarum). Sen. dial. 9, 10, 5 non sunt ... cupiditates in -a (*A, Castiglioni*; -um *recc. et edd. vulgo*) mittendae, sed in vicinum illis egredi permittamus. Plin. nat. 6, 135 reges non ex alio *flumine* bibunt et ob id in -a portant *aquam* (*de eadem re* 31, 35). Tac. ann. 6, 36, 4 in -a ... fugam maturavit. Symm. epist. 4, 21, 3 profectiones. 9, 13. rel. 9, 5 portis omnibus in -a fusus erupit *populus*. Avg. in epist. Ioh. 8, 4 prius occupet proxima et sic se in -iora distendet *dilectio*. *al.* *vi temporali*: Sen. epist. 5, 8 cogitationes in -a praemittimus (*opp.* praesentia). *cum abl.*: Amm. 25, 8, 12 quid in -is agatur. *β* ad: Symm. or. 2, 12 diffugient. Amm. 15, 8, 3 migrationem ad -a. 17, 13, 2 translati. 20, 8, 15 ad peregrina et -a ... mittere. 21, 4, 7 profecturus. Petr. Chrys. serm. 2 p. 190^{A} *ne* ad mundi -a et nimis peregrina tendamus. Evstath. Basil. hex. 7, 4, 5 discedunt (8, 5, 3). *al.* *γ alia*: Symm. epist. 7, 13 tandem ... Mediolanum per Ticeni -a perveni (Amm. 23, 6, 7 grassantium. 24, 1, 13 discursus. Avg. ad Don. 2, 2 quemadmodum se ... per vicina ac -a diffuderit *divina lectio*). rel. 34, 12 ex Etruriae -is adesse. Vvlg. Is. 41, 9 a -is eius *terrae* vocavi te (*Itala Hier. ad l.* a summitatibus). Lex Visig. 4, 2, 3 persone, que sunt a -ioribus constitute (*antea*: a latere constitute).

2 *masc.*: Cic. Mil. 76 in -os, in propinquos, in alienos, in suos inruebat. Fronto p. 98, 21 v. d. H. (p. 38 N.) ignem imitaberis, si proximos ambures, -is lucebis. Pavl. Nol. epist. 2, 4 facti sumus ... de -is proximi (*sec. Eph. 2, 17 sqq.*).

B *sing.* (*non nisi neutr. pendens e praepos., sine praepos. p. 1629, 35*): 1 ex -o (Gloss. II 291, 40 ἐκ μακροῦ): Liv. 34, 34, 6 hiems ... ad comportandum (*sc. commeatum*) ex -o difficilis. Vell. 2, 43, 2 arborum ... ex -o ordinem antemnarum praebuisse imaginem. Sen. dial. 1, 3, 10 symphoniarum ... ex -o lene resonantium. 2, 1, 2 speculantibus (4, 29, 2 tutoque). 7, 26, 3 quae *machinae* ex -o struuntur. 9, 4, 7 virtus utilitatem ... ex -o et latens fundit. nat. 1, 5, 10 *opp.* ex vicino. epist. 22, 2 ex -o nemo suadebit. Colvm. 6, 2, 13 boves arcessere. arb. 1, 3 petitur. Plin. nat. 7, 174 e -o multa adnuntiare (*i. nuntios de rebus -is adferre*). 10, 61 venire (10, 118. Vvlg. Tob. 13, 14 [*gr.* μακρόθεν]. *cf.* Tac. ann. 2, 24, 4 revenerat). 21, 35 odor suavior e -o. 24, 158 e -o concipiat ignes. 35, 97 *ut* e -o *atramentum Apellis* nimis floridis coloribus austeritatem occulte daret (*antea*: ad manum intuenti). *al.* Frontin. strat. 2, 1, 7 cum ... ex -o vidisset (2, 13, 11. *cf.* Chalc. comm. 69 siquidem e -o minores ... videantur *planetae* [80]). 2, 2, 5 *sagittis* ex -o usus est. Tac. ann. 1, 47, 2 *maiestati* maior e -o reverentia. 2, 82, 1 cuncta ..., ut ex -o, aucta in deterius adferebantur. 4, 23, 2 quae ex -o in maius audiebantur. Tert. adv. Marc. 5, 17 p. 636, 21 nationum ... ex -o vocandarum (*cf.* Avg. serm. 200, 3, 4 ex -o vocationem). Vvlg. sap. 14, 17 (*gr.* πόρρωθεν). Cassiod. Didym. in I Ioh. p. 50, 6 quomodo ... terreni ab spiritalibus sunt egressi, cum semper ... e -o consistant propter diversitatem substantiarum? *al.* *vi temporali*: Greg. M. in Ezech. 1, 1, 13 prophetae quidam e proximo tanguntur atque e -o minime tanguntur; alii vero e -o *eqs.* (1, 1, 14 quidam ... e -o tanguntur ... sicut Isaias longe post futura praenuntiat).

2 a -o: Sen. dial. 5, 15, 4 expectas, ut ... rex a -o potens advolet? Plin. nat. 21, 36 rosa recens a -o olet, sicca propius (*antea*: e -o). Itala psalm. 37, 12 (cod. 136 Cas.) proximi mei a -o stabunt ([*gr.* μακρόθεν, *Vulg.* de longe]. Ps. Philo antiq. 27, 6). prov. 31, 14 (Paul. Nol. epist. 44, 4) navis quae mercatur a -o (*cf. etiam l. 19*). Max. Tavr. hom. 19 p. 264^{B} a tam -o ... accedunt *tres magi*. Verec. in cant. 4, 16 ut a -o ... sequatur (*antea*: longius incedens).

3 in: **a** *cum acc.* (*vix huc* Sen. *supra l. 28*): Gaivs dig. 50, 16, 233, 2 in -um mittitur *telum*. Itala Mich. 4, 3 (Aug. civ. 18, 30, *cf.* Vvlg.) redarguet gentes potentes usque in -um (*gr.* εἰς μακράν). Avg. in psalm.

[*Kemper*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

138, 5 l. 7 ierat . . . in -um filius minor (*postea*: maior non longe ierat). *vi temporali*: ITALA II reg. 7, 19 (Aug. civ. 17, 12, *cf.* VVLG.) locutus es pro domo servi tui in -um (*gr.* εἰς μακράν). **b** *cum abl.*: VLP. dig. 2, 13, 6, 9 rationes perdidisse . . . aut in -o habere, veluti trans mare (PALLAD. hist. mon. II 14 p. 369[A] [*gr. p. 61, 13B.* ἀπὸ μήκους, *cf.* I 7 p. 278[D] ex -is . . . locis]). HIL. in psalm. 13, 3 in -o positum (GAVDENT. serm. 1, 8G. Ps. AMBR. serm. 26, 3. *et saepius. cf.* ENNOD. epist. 6, 21, 1 constitutus). VVLG. Sirach 24, 44 enarrabo illam *doctrinam* usque in -o (-um *var. l., gr. 24, 32* εἰς μακράν). AVG. epist. 166, 1 in tam -o. in psalm. 99, 5 l. 48 nobis inventis. 138, 5 l. 11 peregrinatum. serm. 47, 16, 30 sermo . . . in propinquo clarius, in -o languidius . . . excipitur. 277, 14, 14 si ab eis *oculis* aliquid multum in -o removeris *eqs.* (*postea*: propinquius). *al.*

4 de -o (*saepe in script. sacris* [*gr. fere resp.* ἀπὸ μακρόθεν, πόρρωθεν], *sed in novo test. deest* VVLGATAE, *quae praebet* a longe, de longe *sim.*; *accedit* quasi *l. 20. 24, gen. l. 21. sine verbo* TERT. patient.): TERT. apol. 27, 6 quos de -o oppugnant, de proximo obsecrant (*eodem opp.*: spect. 2 p. 2, 26. 21 p. 22, 18. *al.*). carn. 2 l. 8 magi ne fatigentur de -o. idol. 12 p. 44, 1 afflatum eius *idololatriae* . . . etiam de -o devitemus. adv. Marc. 3, 5 p. 381, 21 his proluserim quasi de gradu primo adhuc et quasi de -o (*postea*: comminus dimicaturus). 4, 34 p. 537, 3 de altitudinis -o. 5, 17 p. 636, 19 nos . . . Christus de -o admovit creatori. mart. 1, 2 gladiatores . . . adhortantur de -o. patient. 3 p. 3, 8 haec . . . divinae patientiae species, quasi de -o . . .; quid illa autem, quae inter homines . . . adprehensa est? virg. vel. 11, 6 prospexerat (*cf.* ITALA Tob. 11, 5 [cod. 86 = VVLG.] respicere. Marc. 15, 40 [cod. k] spectantes). *al.* VLP. dig. 36, 1, 13, 3 petenda. ITALA psalm. 138, 3 (Aug. *ad l.*) intellexisti cogitationes meas de -o. Is. 13, 5 (Tycon. reg. 4 p. 50, 22) venire (49, 12 [Tert. adv. Marc. 4, 13]. *al.*). 33, 17 (Tert. adv. Iud. 13, 4) videbunt (Marc. 11, 13 [cod. k]. *al.*). Marc. 14, 54 (cod. k) sequebatur (ORIG. in Matth. ser. 106 p. 225, 22). Luc. 17, 12 (cod. e) steterunt (18, 13. *al.*). *al.* FIRMIL. Cypr. epist. 75, 25 unanimes . . . de -o adunatos. VVLG. deut. 28, 49 adducet (Ier. 5, 15. *al.*). Ier. 46, 27 salvum te faciam. AVG. civ. 14, 24 p. 51, 28D. audire. *al.*

acc. neutr. -um *fere pro adv. i. q. diu*: PLAVT. Merc. 608 odiosast oratio, cum rem agas, -um (-am *B*; *A non legitur*) loqui.

adv. **longinquē** *et* **longinquō.** -e *non nisi* ENN., FRONTO, -o *inde ab* ITALA, VLP. (*an iam* PLIN. nat. *p. 1625, 53?*); *compar.* -ius *inde a* GELL. (*cf.* GLOSS.[L] IV Ps. Plac. L 11 -ius: longius, ulterius).

fere i. q. longe (*cf.* NON. p. 515, 12 -e et longiter, pro longe [*affert* ENN.]): 1 *vi potius locali* (*proprie vel in imagine. accedit* ab ENN.): ENN. scaen. 80 annos multos -e ab domo bellum gerentes. ITALA Ios. 9, 22 (Lugd.) -o sumus nimis (*gr.* μακράν, *Vulg.* procul). VLP. dig. 3, 3, 44 si -o sit afuturus. 30, 39 pr. cum servus legatus in fuga esset vel -o absens exigatur *eqs.* AVG. serm. 21, 2 si excelsa a longe cognoscit, humilia -ius debet advertere *dominus*. EVSTATH. Basil. hex. 6, 7, 1 -ius progrediuntur errantes. SIGISM. Alc. Avit. epist. 94 p. 101, 8 in sacris apicibus -ius porrigendis (*nisi ad 2*). BOETH. categ. 1 p. 187[A] genus . . . -ius atque communius *assignat quam species*. RVF. podagr. 2 vena est incidenda non -o. 2 *vi potius temporali*: GELL. 1, 22, 12 '*vita* supersit' dixit *Vergilius* (*georg. 3, 10*) pro '-ius diutiusque adsit'. 3 *de genere scribendi*: FRONTO p. 132, 2 v. d. H. (p. 114 N.) historiam . . . scripsere Sallustius structe, Pictor incondite, Claudius lepide, Antias invenuste, Seisenna -e, verbis Cato multiiugis, Coelius singulis (*i. verbose, copiose; cf. post alios Lebek, Verba prisca 268, 5; aliter Peter p. CCCXLII* 'antiquitus arcessitis verbis' *coll. Cic. Brut. 259*); concinne *coni. Cornelissen. ceterum membrum oppositum videtur excidisse*).

homoeoteleuton: CIC. Mil. 76 *v. sub II A 2.*

deriv.: longinquitas, 1. longinquo.

compos.: perlonginquus; elonginquo. *Kemper.*

***longio,** -āre. *a* longus, *sec.* ampliare. *scrib. in codd. etiam* -gea-. *i. q. longiorem reddere*: DIOM. gramm. I 494, 13 versus heroicus a duodecim syllabis in septem decem -atur (496, 37 syllabis quindecim -atur. 505, 15 usque pentametrum. 505, 22. 32. *al. apud eundem; ibid. 506, 7 et saepius* ampliatur). *cf.* longo.

longipēs, -pedis *adi.* *a* longus *et* pes. *i. q. longis pedibus praeditus*: PLIN. nat. 11, 257 *aves* -es porrectis ad caudam cruribus volant; quibus breves *sunt pedes*, contractis ad medium (*Aristot. hist. anim. 504a 32* μακροσκελεῖς). 30, 30 buprestis animal . . ., simillimum scarabaeo -i.

?longisco, -ere. *a* longus, *si recte traditur.* *i. q. longum fieri*: ENN. ann. 450 neque corpora firma -unt quicquam. 451 cum soles (sola est *trad.*) eadem facient (sol aestate diem faciens *E. Baehrens, Arch. lat. Lex. 2, 1885, 473sq.*) -ere longe. *tradit fragmenta* NON. p. 134, 18sqq. *s. v.* -ere: longum fieri (*huc usque* GLOSS. V 643, 60) vel frangere (facere *Baehrens*, langidum fieri vel frangi *Hug*). -ere *a* longus *derivandum defendit Baehrens l. c.; formam secundariam verbi* languescere *intellegit Vahlen in ed. et Ges. Schr. 415sq., sed apta non sunt exempla quae affert vocalis* o *pro* a *substitutae*; langisco *i.* languesco *coni. Hug.*

longisecus *adv.* *a* longus *et* secus. GLOSS. II 243, 31 ἄπωθεν eminus, -s, longe, longius. 414, 5 πόρρωθεν -s (longe secus *Scaliger*), eminus, procul.

longīta *v.* lonchitis (lonchita).

longitās, -ātis *f.* *a* longus; *cf.* longitia. *i. q. longitudo*: SCHOL. Hor. carm. 4, 13, 25 cui *cornici* Licen comparat pro -e vitae. CLAVD. DON. Aen. 9, 645 p. 271, 19 qui antiquitatis et exercitationis -e (*V*, longinquitate *edd. vet.*) collectae merito sanum dare consilium posset.

longiter *v.* longus.

longitia, -ae *f.* *a* longus; *cf.* longitas *nec non* latitia. *i. q. longitudo*: 1 *sing.*: CIL VI 26259 (*lapidem posuit libertus imperatoris Septimii*) habet . . . agellus . . . latitiae p. LXXV, -ae p. CXXXVII (*cf.* X 6413 -a monumenti). VEG. mulom. 3, 2, 2 ragulae -a uncias XII (longitudo *P*; *in eodem cap. ter* longitudo *sine varia lect.*). GROM. p. 316, 2L. *casa habens* super se fines maiores, sub se autem fines latiores, in -a breviores. 321, 14 in campo limes excurrit extremis in -a alienum est (*contextu vix sano; cf. 321, 3* fines in longum habet). 333, 9 finis in -a extenditur. 2 *plur.*: GROM. p. 363, 15L. H si in termino inveneris, grandes -as limitum ostendit (*cf. l. 11*).

longitrōsus *adv.* [*explicationi, quam affert* PAVL. FEST. (*v. infra*), *fidem habeas, quamvis* long-i-trosus *cum* dextr-osus *non plane congruat. Sch.*] *i. q. in longum, in longitudinem* (*ni fallimur*): PAVL. FEST. p. 120 -s sic dicitur sicut dextrosus, sinistrosus (longitrorsus *var. l.*; *lemma positum est extra ordinem*). *B.*

***longitūdo,** -inis *f.* *a* longus. -gi- *corripi testantur* PRISC. gramm. II 123, 1. GRAMM. suppl. 69, 1, *ubi adicitur* u paenultima producta (111, 10). NOT. Tir. 95, 47. *legitur inde a* PLAVTO, *plur. inde a* CIC.; *in poesi habent* PLAVT., TER., PHAEDR.

I *usu communi i. q.* μῆκος, μακρότης (GLOSS.; *inepte distinguit* CHAR. gramm. p. 126, 28B. -o mensurae est, longinquitas regionis vel temporis): A *vi temporali* (*opp.* brevitas. *ambigua velut p. 1631, 5sqq. ad B rettulimus*): 1 *generatim*: PLAVT. Amph. 281 eam *noctem* . . . haec vicit -e (*cf.* CIC. Verr. II 5, 26 diei brevitas conviviis, noctis -o stupris . . . continebatur. CLAVD. DON. Aen. 1, 745 p. 143, 18 quibus ex causis in brevitatem aut -em commutentur dies et noctes). TER. Haut. 963 *ubi te vidi* suavia in praesentia quae essent prima habere neque consulere in -em. CIC. inv. 1, 29 saepe res parum est intellecta -e magis quam obscuritate narrationis. part. 19 obscurum *fit* . . . aut -e aut contractione orationis (59). leg. 3, 30 tempus . . . largitur -o diei (VITR. 9, 3, 3 *sol* minuit . . . -es dierum. SEN. nat. 5, 11, 2 spatium diei ac -o. *cf.* -o dierum, *i. vitae*: ITALA deut. 30, 20 [Monac. = VVLG.; *Lugd.* longiturnitas, *gr.* μακρότης]. psalm. 20, 5 [Veron. *al.* = VVLG.; *gr. ut supra*]. *et saepius in vetere testamento, e. g. l. 46. cf.* ORIG. in Matth. ser. 111 p. 232, 15 horam et diem metiri non secundum brevitatem, quae est apud homines horarum atque dierum, sed secundum -em, quae est apud dominum sempiternum). phil. frg. II 4 quae . . . potest esse indignitas voluptatis ad molestiam nisi in magnitudine aut -e alterius utrius posita? (*Plato Protag. 356[a]* ὑπερβολὴ ἀλλήλων καὶ ἔλλειψις). APVL. apol. 28, 1 pro accusationis -e largiter aquae superest. ITALA prov. 3, 16 (Vind.) longitud⟨o vi⟩tae in dextera eius *sapientiae* ([*gr.* μῆκος . . . βίου, VVLG. -o dierum]. RVFIN. Orig. in gen. 2, 5 p. 34, 20. 2, 6 p. 37, 15 AVG. in psalm. 6, 13 l. 7 ALC. AVIT. hom. 7 p. 117, 35 ISID. in gen. 7, 5). IREN. 2, 34, 2 (2, 56, 1H.) *a deo facta* perseverant . . . et extenduntur in -em saeculorum. VEG. mil. 2, 23 -o aetatis aut annorum numerus (HIER. in Is. 24, 21/23 l. 83. AVG. civ. 22, 1 p. 552, 25D. propter aetatis per multa saecula -em). HIER. epist. 60, 14, 3 si . . . Mathusalae nobis tempora donarentur, tamen nihil esset praeterita -o, quae esse desisset. PELAG. in Rom. 2, 4 p. 19, 24 -em temporis . . . intuens (AVG. civ. 4, 10 p. 158, 22D. Saturnus . . . t. -o est. 21, 11 p. 513, 11 CAEL. AVR. chron. 2, 4, 77. *al.*). EPIST. pontif. 375 Conc.[S] I 2 p. 20, 20 ne morbus iste (*haeresis*) -is occasione grassetur (*gr.* μακρότητος). CAEL. AVR. chron. 5, 1, 3 -e passionis (*cf.* PALLAD. hist. mon. I 25 p. 311[A] aegritudinis [*II 15 p. 371[B]* tam longa infirmitas. *gr. p. 119, 20B.* μακρονοσία]). *al.*

2 *speciatim*: **a** *in grammatica respicitur pronuntiatio singularum syllabarum, vocum*: RHET. Her. 4, 20, 28 (*de figura q. e.* ἰσόκωλον) ut -o aut plenitudo harum *syllabarum* multitudinem alterius *membri* adsequatur et exaequet (VEL. gramm. VII 80, 14 MAR. VICTORIN. gramm. VI 39, 10 MART. CAP. 3, 264. 274). CIC. orat. 173 omnium -um et brevitatum in sonis sicut acutarum graviumque vocum iudicium ipsa natura in auribus nostris conlocavit. SCAVR. gramm. VII 18, 14 Accius geminatis vocalibus scribi natura longas syllabas voluit, cum alioqui adiecto vel sublato apice -is et brevitatis nota posset ostendi. SERV. Aen. 1, 451 quotiens vocalis vocalem sequitur, detrahit -em praecedenti. gramm. IV 442, 32 cum ipsarum (*praepositionum* con *et* in) natura brevis sit, tamen, si sequantur supra dictae litterae (s *et* f), plerumque in -em transit. MALL. THEOD. gramm. VI 588, 7 ut in his *pedibus* brevitatis et -is varietas nulla sit. EXPLAN. in Don. gramm. IV 533, 10 de verbi -e dicendum est: . . . -o verborum duabus in rebus est, tempore et syllabis (EVTYCH. gramm. V 488, 2). EVTYCH. gramm. V 478, 20 *quaedam* composita -em praepositionis servaverunt. PS. PRISC. gramm. III 519, 10 habet . . . littera altitudinem in pronuntiatione, latitudinem in spiritu, -em in tempore, hoc est et alte et late et longe auditur.

b *in musica respicitur mensura sonorum* (-o *notione generali posita comprehendit et longos et breves sonos. cf. p. 1639, 35*): GELL. 16, 18, 4 κανονικὴ . . . -es et altitudines vocis emetitur; longior mensura vocis ῥυθμὸς dicitur, altior μέλος.

B *vi locali*: 1 *usu sollemni* (*opp.* latitudo, altitudo): **a** *varia exempla* (*omnia attulimus usque ad* LIV.): CATO agr. 15 prae-

beat dominus calcis in p(edes) singulos *parietis* ⟨in⟩ -em . . . modium unum. 18, 3 summa torculario . . . latitudine p(edes) LXVI, -e p(edes) LII (*abl. qual. ut*: VARRO rust. 1, 10, 2 VITR. 10, 10, 6. 10, 12, 1. 10, 13, 7. 10, 16, 11 COLVM. 12, 48, 1 PLIN. nat. 3, 56. ITALA II par. 3, 8 [Complut.]. VVLG. Ezech. 40, 25.). CIC. Flacc. 34 quas *litteras* . . . propter -em . . . praetereundas puto. Phil. 9, 2 *Ser. Sulpicium* non -o itineris . . . retardavit (LIV. 31, 42, 1. *cf.* LIV. 37, 33, 3 viae [VVLG. Ios. 9, 13]). orat. 206 utrum una species et -o sit earum *particularum et incisionum circuitus* anne plures (221). nat. deor. 1, 54 in hac . . . immensitate latitudinum, -um, altitudinum infinita vis . . . volitat atomorum. Tim. 24 hanc . . . omnem coniunctionem duplicem in -em diffidit *deus* (*gr.* 36^{b} διπλῆν κατὰ μῆκος, *Chalc.* in longum secuit). CAES. Gall. 1, 2, 5 qui *fines* in -em milia passum CCXL, in latitudinem CLXXX patebant (6, 29, 4. 7, 69, 3 [-e *var. l. ut* 7, 70, 1]. 7, 79, 2 VARRO rust. 3, 5, 10 LIV. 38, 59, 6 VITR. 4, 3, 6 PLIN. nat. 3, 3. 132. 4, 52. *al.*; *cf.* in -e p.: CAES. Gall. *var. l. v. supra.* DIMENS. provinc. 1. *al.* DIVISIO orb. 5. *al.* MART. CAP. 6, 696. -e: PLIN. nat. 3, 43. 4, 118 DIVISIO orb. 19; -o, -es pate(n)t: PLIN. nat. 4, 46 QVINT. inst. 11, 3, 118. *addas infra l. 53*). 5, 13, 5 huius est -o lateris *Britanniae* . . . septingentorum milium (*sic cum gen. mensurae saepe; cf. adi.* pedalis: COLVM. 4, 7, 3 PLIN. nat. 17, 157; digitalis: PLIN. nat. 9, 128. 27, 139; cubitalis: *idem* 20, 60. 26, 62). 5, 13, 6 hoc *latus* milia passuum octingenta in -em esse (PLIN. nat. 19, 30). 5, 33, 3 propter -em agminis. 6, 29, 3 partem ultimam pontis . . . in -em pedum ducentorum rescindit. 7, 23, 1 trabes derectae . . . in -em (BELL. Afr. 13, 1 aciem derigunt mirabili -e [-em *T*^{1}, ⟨in⟩ -em *Forchhammer*] non peditum, sed equitum confertam [c. *del. Novák*]. 59, 2). 7, 46, 3 a medio fere colle in -em . . . murum . . . praeduxerant. civ. 1, 45, 5 locus . . . vergebat in -em passus *tot.* 2, 9, 5 storias . . . in -em parietum turris latas IV pedes fecerunt. 3, 112, 2 (*de Pharo*) in -em passuum DCCCC in mare iactis molibus. BELL. Afr. 17, 1 aciem in -em quam maximam (-e . . . maxime *var. l.*) porrigi (LIV. 25, 21, 6 COLVM. 7, 3, 8. 11, 3, 6 PLIN. nat. 11, 256 DIVISIO orb. 3 ARNOB. nat. 7, 46 p. 405, 23 M. *cf.* BELL. Afr. 78, 4 equites exporrigere . . . in -em). BELL. Alex. 29, 4 quae *arbores* -e utramque ripam contingerent. LEX Iul. munic. (CIL I^{2} 593) 39 quamtum . . . viae in -e et in latitudine erit. VARRO ling. 5, 34 finis *actūs* (*i. modi agri*) minimus constitutus in latitudinem . . . in -em pedes *tot.* rust. 1, 8, 2 *iugatio* in -em et latitudinem iugata. 2, 4, 20 hordeum fusum in -e. 3, 9, 6 caveae . . . in -em . . . decem pedum, latitudine dimidio minores, . . . altitudine *eqs.* frg. Gell. 1, 20, 8 linea est . . . -o quaedam *eqs.* (*v. et p. 1435, 52sqq.*). R. GEST. div. Aug. 23 cavato solo in -em mille et octingentos pedes, in latitudinem *eqs.* LIV. 1, 2, 5 per totam Italiae -em ab Alpibus ad fretum Siculum (27, 43, 1. 28, 9, 12). 28, 33, 14 duo equitatus per -em campi . . . pugnabant. 31, 39, 11 rumpiae ingentis et ipsae -is (*cf.* 32, 17, 13 hastas i. -is [33, 8, 13 quarum -o impedimento erat. 36, 18, 7. 44, 41, 7]). VITR. 3, 4, 3 unum intercolumnium in -e plus quam oporteat procurrere videtur. 4, 3, 2 sive in metoparum -bus sive intercolumniorum contractionibus. *al.* CELS. 8, 7, 1 ut lignum in -em (-e *var. l.*) finditur *os* (PLIN. nat. 25, 53). *al.* **b** *in astronomia*: CIC. nat. deor. 2, 53 *Venus* latitudinem lustrans signiferi orbis et -em (*item de zodiaco*: HYG. astr. 3, 3 p. 82, 9 *arctophylax* inclinatus in -em. 3, 39 p. 97, 13 hydra trium signorum -em occupans. 4, 13 p. 113, 9. 10 MART. CAP. 8, 834). VARRO ling. 7, 16 *luna* in caelo tribus viis movetur, in altitudinem et latitudinem et -em. PLIN. nat. 2, 72 ideo non possunt abesse amplius *a sole Venus et Mercurius*, quoniam curvatura apsidum ibi non habet -em maiorem. *ibid.*: spatia -is latitudinum evagatione pensant. FIRM. math. 4, 16, 4 inspice cursum, coniunctiones defluctionesque Lunae, -es altitudines *eqs.* CASSIOD. inst. 2, 7, 2 per quantum tempus . . . stella circulum suum implere potest, sive per -em sive per latitudinem. **c** *de magnitudine, altitudine, statura hominum* (*stantium praeter l. 69; cf.* GREG. M. in Ezech. 2, 4, 9 hoc autem loco [Ezech. 40, 11; *at -o hic notionis sollemnis est, erravit interpres*] -o portae altitudo dicitur, sicut nos longae staturae dicimus quem altum videmus): VARRO rust. 1, 8, 5 vineae altitudinis modus -o hominis (PLIN. nat. 17, 184 h. -em iustam). PLIN. nat. 7, 22 multos *homines* ibi (*in India*) quina cubita constat -e excedere (7, 26. 31). 11, 216 homo ⟨crescit⟩ in -em *eqs.* GELL. 1, 1, 1 *Pythagoras laboravit* in reperienda modulandaque status -isque eius *Herculis* praestantia (*1, 1, 3* [*add. cod. Buslid.*] longinquitas corporis). 3, 10, 11 Oresti corpus *sub terra inventum* cubita -is habens septem (SOL. 1, 90; *sec. Herodot. 1, 68, 3* μήκει). 13, 30, 3 Pacuvius . . . 'faciem' dixit hominis pro corporis -e (*affertur trag. 254.* CAPITOL. Maximin. 3, 6 HIER. chron. a. Abr. 468 AVG. civ. 15, 26 p. 115, 1D. 22, 12 p. 588, 28). CAPITOL. Gord. 6, 1 erat . . . -e Romana. LACT. opif. 12, 13 immoderatam -em. VVLG. deut. 2, 21 populus magnus . . . et procerae -is. GLOSS. II 370, 53 μῆκος τὸ τοῦ ἀνθρώπου statura, haec -o.

2 *comprehensa latitudine i. q. amplitudo, vastitas regionum sim.* (*cf. p. 1009, 23sqq.; vix huc trahas supra l. 42*): AMM. 16, 12, 29 quoniam adloqui pariter omnes nec -o spatiorum extenta nec . . . multitudinis permitteret crebritas. CLAVD. DON. Aen. 7, 515 p. 79, 1 per locorum nomina expressa est -o regionum, ad quas . . . tubae pervenerat sonus. HIER. epist. 15, 1, 2 neque . . . tanta vastitas liquentis elementi et interiacens -o terrarum *me prohibent, quin papam Romanum precibus adeam.*

C *sensu spirituali*: ITALA Eph. 3, 18 (cod. e *al.*, *cf.* VVLG.) comprehendere . . . quae sit latidudo et -o et altitudo et profundum (*in explicationibus eccl. saepius coniungitur cum dimensionibus crucis et intellegitur de longanimitate, perseverantia, v. e. g. p. 1621, 2. 1622, 16sqq.*).

II *usu recentiore i. q. longa distantia, longinquitas*: **A** *vi temporali*: ARNOB. nat. 5, 8 p. 258, 11M. *historiam Attidis*, ne illam vis temporis et vetustatis obsolefaceret -o, perpetuitatis honore mactatis. **B** *vi locali* (*huc vergit p. 1631, 80*): HIL. syn. 2 quarum *litterarum* lentitudinem ac raritatem de exsilii mei et -e et secreto intellego constitisse. CASSIAN. inst. 4, 30, 2 in quo *coenobio remotiore* se . . . pro -e regionis credidit ignorandum *presbyter quidam*. GRILL. rhet. p. 45, 6M. -e fieri, ut *sol* ita parvus esse videatur, quemadmodum si ingentissimam arborem longe adtendamus, videtur nobis esse parvus frutex. *Heus.*

longiturnitās, -ātis *f.* *a* longiturnus. *i. q. longitudo (sc. temporis), diuturnitas*: ITALA deut. 30, 20 (Lugd.) -s dierum tuorum (longitudo *Monac.*, *Vulg.*; *gr.* μακρότης). Bar. 3, 14 (Legion., Rem.) ubi sit -s, victus (virtus *Rem.*) et vita (*gr.* μακροβίωσις καὶ ζωή, VVLG. -s vitae et victus [longitudo, longiturna *var. ll.*]). RVFIN. Basil. hom. 1, 6 p. 1732^{A} malum diuturna meditatione ac -e temporis confirmatum (*Migne gr. 29, 224*^{C} κακοῦ μελέτῃ χρόνῳ βεβαιωθεῖσα).

longiturnus, -a, -um. *a* longus *sec.* diuturnus. *i. q. longinquus, diuturnus*: **1** *de tempore ipso*: ITALA deut. 5, 33 (Lugd.) ut . . . -i temporis sitis ([*gr.* μακροημερεύσητε, *Vulg.* protelentur dies]. 17, 20 [Lucif. Athan. 1, 7; *gr.* μακροχρονίσῃ, *Lugd.* longo tempore sit, *Vulg.* longo t. regnet]). VVLG. Bar. 4, 35 ignis . . . superveniet ei ab aeterno in -is diebus (*gr.* εἰς ἡμέρας μακράς, *Itala Legion.* in dies longinquos, *aliter Rem.* et dies longus). **2** *de hominibus, sc. diu viventibus* (*nonnisi praedicative* -um esse; *huc rettulerimus* GLOSS. -i: longaevi, id est longi temporis): ITALA deut. 6, 2 (Lugd.) -i dierum sitis (*gr.* μακροημερεύσητε, *Vulg.* prolongentur dies tui). 11, 21 (Lugd.) -i sitis (*gr. ut supra; Vulg.* multiplicentur dies tui). 30, 18 (Lugd.) non -i eritis super terram (*gr.* πολυήμεροι, *Monac.* multorum dierum, *Vulg.* parvo tempore moreris). 32, 27 (Lugd.) ut non -i sint (*gr.* μακροχρονίσωσιν, *omisit Vulg.*).

deriv.: longiturnitas.

longivīvāx, -ācis *adi.* *a* longus *et* vivax. *i. q. diu vivens, longaevus*: SCHOL. Iuv. 14, 251, 2 'cervina senectus' -x.

longiusculus, -a, -um. *a* longius *deminutive.* *cf.* longulus. *i. q. paulo longior* (*in comparatione plena* PLIN., CLAVD. MAM.): CIC. Arch. 25 quod epigramma . . . fecisset . . . alternis versibus -is. PLIN. nat. 10, 107 passeri minimum vitae . . .; mares negantur anno diutius durare . . ., feminis -um spatium (*Aristot. hist. anim. 613 a 32* μακροβιωτέρας εἶναι). FRONTO p. 90, 25 v. d. H. (p. 97 N.) me . . . -am ad te epistulam scripsisse. LAMPR. Diad. 3, 2 puer fuit . . . speciosissimus, statura -a. AVG. conf. 11, 27, 36 voluerit aliquis edere -am vocem et constituerit . . ., quam longa futura sit *eqs.*

adv. **longiusculē**. DON. gramm. IV 386, 32 deminuuntur adverbia . . . a comparativo ut . . . longius -e (*item* DIOM. gramm. I 405, 27 POMP. gramm. V 250, 31). *i. q. paulo longius* (*vim comparativam firmat accedente* quam CLAVD. MAM.): AVG. in epist. Ioh. 8, 11 haec dixi . . . -e; tamen, quia vehementius commendanda fuit . . . caritas *eqs.* SIDON. epist. 8, 11, 14 (*in fine epistulae*) -e me progredi amor impulit. CLAVD. MAM. anim. 1, 1 p. 24, 2 -e quam volui praefatus sum.

longo, -ātus sum, -āre. *a* longus. **1** *i. q. removere*: PS. TIT. epist. l. 228 proprietas . . . sanctimonii . . . virum a foemina -are mandavit (*citatur thren. 3, 27sq.*). ARNOB. in psalm. 87 p. 452^{C} (*Vulg. 87, 19* elongasti a me amicum) a quo -tus est omnis amicus. **2** *i. q. longum facere*: VEN. FORT. carm. 7, 12, 70 tempora -antur, sed breviatur amor (*an mediopassive? cf. ibid. 67* quantum se tenderet aetas). GLOSS. II 370, 56 μηκύνω -o. *cf.* longio.

sive **longōdēs** *appellatur cometes*, quia in longitudinem producitur, sive xiphias quia gladii mucronis effigiem producit HYG. fab. 192, 6. *gr.* *λογχώδης *i.* '*hastae similis*' *voci q. e.* longus *adaptatum esse suspicatur Rose ad l.; conferre possis* longina.

longorius *v.* longurius.

longulus, -a, -um. *a* longus *deminutive* (PRISC. gramm. III 80, 1 longus -us: longe longule). *cf.* longiusculus. *i. q. aliquantum longus*: **1** *localiter*: CIC. Att. 16, 13, 2 -um sane iter (*sc. eo quem Atticus proposuerat modo*). TER. MAVR. 2729 forsan -a visa sit haec divisio tertia versus hendecasyllabi. **2** *temporaliter* (*vi deminutiva detersa*): TER. MAVR. 2189 (*de iambo*) *ut* brevem . . . crebra consequendo -a *syllaba* citum subinde volvat artius sonum (*cf. 2198* dum parva longam . . . urget).

adv. **longulē**. *inter deminutiva adverbiorum affert* PRISC. gramm. III 51, 21. 80, 1 (*v. supra*). *i. q. aliquantum longe* (*localiter; iuxta* longe *l. 76*): PLAVT. Men. 64 ab urbe haud -e (Rud. 266 ilico hinc imus, h. -e ex hoc loco, verum longe hinc abest, unde advectae huc sumus). TER. Haut. 239 iam aderunt. :: quando istuc erit? :: non cogitas hinc -e esse? (*A*, longius abesse *PCFE*, longius esse domum eius *D*). APVL. met. 9, 15, 6 cuncta -e etiam dissita facillime sentiebam (flor. 2, 6 neque -e d. neque proxume adsita possumus cernere).

longurio, -ōnis *m.* [*iuxta* longurius *sicut* Cato *iuxta* catus *sim.? Sch.*] *i. q. homo eximie longus* (*sc. longurii similis*): VARRO Men. 562 ego nihil . . . video; ita hic obscurat, qui ante me est, nescio qui -o (*affert* NON. p. 131, 27 -o: id est longus [GLOSS. V 643, 38]).

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

longurius, -ī *m.* [*a* longus, *sed formationis parum perspicuae. Sch.*] *scrib. in codd.* -gor- VARRO rust. 2, 7, 10. -ri, -ris *pro* -rii, -riis *in parte codd.* *i. q. pertica longior*: VARRO rust. 1, 14, 2 *genus saepis quoddam* fit . . . palis . . . perforatis et per foramina traiectis -is fere binis aut ternis. 2, 7, 10 in stabulis . . . inter singulas *equas* a praesepibus intericere -os, qui eas discernant, ne inter se pugnare possint. CAES. Gall. 3, 14, 5 falces . . . insertae adfixaeque -is. 4, 17, 8 (*de ponte in Rheno faciendo*) haec derecta materia iniecta contexebantur ac -is cratibusque consternebantur. 7, 84, 1 a (*deest a*) castris (crates *Ursinus*, cratis *Lipsius*) -os . . . reliquaque, quae eruptionis causa paraverat, profert *Vercingetorix*. civ. 2, 11, 2 *cupae* -is furcisque ab opere removentur. 3, 46, 5 quibus *Pompeianis fugatis* ad recipiendum crates derectae -ique obiecti . . . impedimento fuerunt. *B.*

***longus**, -a, -um. [*cf. got.* laggs *etc. Sch.*] *scribitur* lun- CIL I² 1353a (1353b lon-). XI 6671a (*a. 317/323*). CE 2189, 4. lonc- CE 656, 5. 684 (CIL X 1370, *ex schedis*), 4. logg- CIL VI 29401 (*sed* n *supra priore* g *posita*). longuu- *hic illic in codd., in titulis nusquam.* *abbreviatur* long CIL I² 677. 680. 1492 LEX par. fac. Put. (CIL I² 698) 1, 14. *al.* lon *vel* lun CIL I² 1353a.b III 9315. log CIL I² 2294. lo CIL III 10003 (*nisi est* lo(cus)). l (*si indicantur longitudo et latitudo monumentorum*) CIL I² 1246. 1420 VI 25359. *al.* *compar.* -ior *inde a* PLAVTO (*abl.* -iori COLVM. arb. 27, 2. GELL. 3, 16, 16 [-iore *var. l. ut* VVLG. num. 9, 22]). *superl.* -issimus *inde a* PLAVTO. NOT. Tir. 20, 32ᵇ -um tempus. 20, 32ᶜ per -um tempus. 23, 6 -us. 23, 6ᵃ -um. *legitur inde a* LEGE XII tab., PLAVTO, ENN., TER., CATONE. [*val.* lung; *dalm.* luang; *it.* lungo; *sard. centr. et mer.* lóngu; *raet. occ., or.* luŋg; *francog.* long; *prov. vet.* lonc, *var. francoprov., prov.; vasc.* loung; *cat.* llong; *hisp. vet.* luengo; *port.* longo. *adv.* longē: *it.* lungi, *var. sept.; var. raet. occ.; francog.* loin; *prov. vet.* lonh *etc., var. francoprov., prov., vasc.; cat.* lluny; *hisp. vet.* aluen, lueñe, *var. astur.; port.* longe. *compar.* longior: *prov. vet.* lonhor. *cf. M.-L. 5119, 5116. Wartburg V 406 sqq., 401 sqq., 406. Battisti-Alessio III 2286. Wagner II 36. Corominas III 144. Machado II 1356 sq. St.*] [*confunditur in codd. cum* longinquus (*v. ibi*), largus STAT. Theb. 2, 296 QVINT. inst. 5, 14, 17. *al.* (*cf. p. 973, 23*). *falso vel dub. trad.*: PROP. 4, 1, 88 maris et terrae -a sepulcra (pericla *codd. dett.*; regna superba *Housman, alii alia*) canam. SEN. nat. 3, 18, 1 (langor *pro* -a *edd.*). epist. 16, 2 (*restit.* iam nil opus *pro* tam -is). PETRON. 22, 1 (*restit.* larga). PLIN. nat. 2, 134 (*restit.* aulon, cum *pro* aut -um). CAEL. AVR. gyn. 2, 71 l. 905 *si fetus parvum caput habet*, non . . . valebit -a ('*fort.* longe' *ed.*) distendere (*Soran. p. 80, 16* orificium matricis extendere non potest. *graeca non respondent*). *contextu mutilo*: ENN. ann. 357 (*loco variis modis temptato*). 492 multa foro ponit et agea -a repletur (agoeae -a replentur *Valmaggi, item Timpanaro, Stud. It. 21, 1946, 65; alii alia.*]

i. q. μακρός (GLOSS. *cf.* MAR. VICTORIN. in Eph. 3, 18 p. 1270ᴬ ['latitudo et longitudo'] -um est, quod producitur quasi contra nos, latum, quod iuxta nos per utraque latera tenditur): **I** *respicitur status extensus*: **A** *praevalente vi locali* (*comprehenso tempore infra l. 72 sqq.; dicta vel scripta v. sub B 1 b. distinguitur* longinquus SEN. amic. p. 28 si . . . -ior haec peregrinatio est et longinquior): **1** *proprie, sc. corporaliter* (*luditur cum notione translata p. 1636, 10*): **a** *-ae sunt res* (*cf.* NON. p. 339, 1 -um est per planum porrectum; *affertur* VERG. georg. 3, 54 tum -o nullus lateri modus): α *usu sollemni*: Ⓘ *res variae*: LEX XII tab. 10, 6a (Cic. leg. 2, 60) coronae (Ov. fast. 4, 738). PLAVT. Aul. 78 litteram (Poen. 837 cubitum -is [Rud. 1294]. *al.*). Bacch. 280 lembum. Most. 911 *porticus* (LVCR. 4, 428. *al.*). Poen. 1298 tunicis (APVL. apol. 19, 2. *al.; cf.* AFRAN. com. 133 veste [VERG. Aen. 6, 645. *al.*]). Truc. 627 machaeram. ENN. frg. var. 14 hastis (VERG. Aen. 9, 229 stant -is adnixi hastis. *al.*). CATO agr. 8, 1 pediculo (PLIN. nat. 15, 54. *al.*). 11, 3 scamna (Ov. fast. 6, 305). 19, 2 vectes. 135, 4 funem (agr. capp. 72 TERT. virg. vel. 14, 3. *al.*). mil. frg. 10 fronte *aciei* (VEG. mil. 3, 20). *al.* CIC. Arat. 385 cervice (VARRO rust. 2, 5, 7. *al.*). CATVLL. 17, 1 ponte (TAC. ann. 1, 63, 3. *al.*). 43, 3 digitis (PLIN. nat. 7, 77. *al.*). CAES. Gall. 5, 31, 6 agmine (VERG. Aen. 1, 186 *cervorum*. 5, 90 a. -o . . . serpens *anguis*. *al.*). *et passim per totam latinitatem.* *neutr. pro subst.*: CIC. top. 49 contrariorum genera . . ., ut duplum simplum, multa pauca, -um breve, maius minus (*sim.* ac. 2, 92). VARRO ling. 5, 34 in quadratum actum et latum et -um esset centum viginti *pedes*. SEN. nat. 1, 14, 4 -us nobis videtur ignis eius *fulminis* . . .; at ille non est extenti corporis per omne, qua venit, neque enim tam -a et extenuata in impetum valent. FILASTR. 155, 7 ut, quod videre in excelso, profundo, lato atque longo non poterant, corde credentes . . . laetarentur. (II) *iter, via sim.*: CATO inc. libr. frg. 2 (= orig. 142 P.) iter (ACC. trag. 499 VARRO Men. 421 CIC. Phil. 12, 22. *al.*). CIC. Verr. II 1, 48 ex -o errore (Ov. epist. 2, 107 met. 4, 567. *al.*) et fuga (CAES. civ. 3, 102, 3 LIV. 7, 37, 15. *al.*). 1, 147 vectura. Manil. 24 processio (-gress- *var. l.; cf.* orat. 59 incessus. fam. 7, 10, 3 discessum. *sim. al.*). Phil. 11, 4 via (Cato 6 fam. 9, 13, 4. *et saepe*). Cato 71 navigatione (fam. 6, 20, 1 Q. CIC. Cic. fam. 16, 8, 1. *al.*). *al.* *neutr. pro subst.*: NEMES. cyn. 289 ire viarum -a volunt latumque fuga consumere campum (IVVENC. 1, 227 per -a v. deveniunt). IVVENC. 3, 209 populos per -a viantes (4, 186 p. -a profectus). COD. Theod. 13, 5, 6 *ne* necessitas fieret aliquos *navicularios* semper -iora lustrare. (III) *distantia, intervallum sim.*: CIC. nat. deor. 2, 50 digressus . . . -issimus *lunae a sole* (*opp.* proximus accessus. *cf.* COLVM. 1, 1, 20 distantia. SIL. 15, 498 discrimine). off. 1, 30 quae quasi -o intervallo interiecto videmus (VERG. Aen. 5, 320 -o . . . proximus i. *currentium*. PROP. 3, 21, 31 profundi. MANIL. 5, 313 SEN. nat. 4 praef. 13 CVRT. 5, 8, 1. 7, 7, 14. *al.*). LVCR. 4, 178 quam celeri motu simulacra ferantur . . ., -o spatio ut brevis hora teratur (4, 553. 557 CAES. Gall. 4, 10, 3. civ. 1, 24, 5 itineris. 1, 59, 2. 1, 87, 4. 3, 58, 4 navigationis. 3, 103, 2 LIV. 5, 27, 2. 22, 41, 9. 32, 17, 15. *al.*). Ⓝ *latebrae, speluncae sim.*: VERG. Aen. 1, 159 in secessu -o (3, 229 sub rupe cavata. *cf.* Ov. met. 11, 592 -o spelunca recessu [fast. 1, 555 COLVM. 8, 17, 5 VAL. FL. 5, 556. *aliter p. 1641, 11*]). Ov. met. 3, 37 antro. SEN. epist. 57, 2 nihil illo carcere -ius (*de crypta Neapolitana, aliter p. 1638, 18. 1641, 27*). 94, 58 cuniculorum. Ⓥ *montes, promonturia sim.*: VERG. Aen. 11, 544 iuga -a petebat solorum nemorum ([*aliter* SERV.: id est longe posita, remotiora]. PROP. 3, 14, 16 Taygeti. Ov. epist. 5, 20 MELA 1, 109 STAT. Theb. 2, 714. MART. 4, 64, 3 Ianiculi). Ov. epist. 15 (16), 110 Ida. MELA 2, 31 Atho mons . . . -o . . . dorso procedit in pelagus (STAT. Ach. 1, 448 rupibus expositis -ique crepidine d. Euboicum scandens Aulis mare). LVCAN. 2, 428 -ior educto qua surgit in aera dorso *Apenninus* (['-ior *pro latitudine quam in media Italia . . ., ut idem sit fere atque angustior' Housman ad l.*]. 2, 435 -ior Italiā. NERO carm. frg. 4). 6, 58 ratibus -ae flexus donare Maleae. PLIN. nat. 3, 95 Cocynthum, quod esse -issimum Italiae promonturium aliqui existumant (4, 11). VAL. FL. 2, 8 Sepias. *al.* Ⓜ *maria* (*aliter p. 1635, 16 sqq.*): Ov. met. 13, 407 -us in angustum qua clauditur Hellespontus (fast. 4, 567. 6, 341. *cf.* fast. 4, 278 -a . . . Phrixeae stagna sororis). MELA 3, 38 mare Caspium ut angusto ita -o etiam freto primum terras quasi fluvius inrumpit.

β *locutiones plus minusve technicae* (*cf. p. 1636, 35 et 1638, 84*): Ⓘ *varia*: Ⓐ navis -a (*vel* -a n., *intercedentibus etiam aliis vocabulis*) *sc. ad bellum parata* (*cf.* ISID. orig. 19, 1, 14 -ae *n.* sunt, quas dromones vocamus, dictae eo, quod -iores sint ceteris): PLAVT. Rud. 754 ENN. ann. 477 TAB. triumph. Aemil. (Liv. 40, 52, 6). CIC. Att. 6, 8, 4 LENT. Cic. fam. 12, 15, 5 CAES. Gall. 3, 9, 1. 4, 21, 1. 4, 22, 3. *al.* BELL. Afr. 1, 5. 2, 1. *al.* Alex. 12, 3. 17, 4. *al.* Hisp. 37, 2. *et saepe.* Ⓑ vitis -a: COLVM. 3, 2, 25 *vitis*, quam -am appellant. Ⓒ genu -um, *nomen morbi cuiusdam* (*sec. Ahlquist, Stud. 135 sq.*): CHIRON 641 quodcumque iumentum ossilaginem submiserit non bene, ex qua re parastaticum vel g. -um fecerit (*cf. Veg. mulom. 3, 1, 2 iumento sunt* in genibus parastaticae II). 693 quodcumque iumentum gambosum fuerit . . ., curato similiter ut genum -um; urito et omnem curam similiter adhibito (*sic distinguit Ahlquist l. c.; vix recte Oder post* genum, -um urito *coniungens et 'der Länge nach' interpretans in indice p. 390, cum in addendis p. XXXVI dubitanter proponat* ⟨in⟩ -um). (II) *in nominibus locorum*: ENN. ann. 33 rex Albai -ai (*al., v. vol. I 1484, 41 sqq.*). LIV. 10, 23, 6 in vico -o (*sc. Romae inter Quirinalem et Viminalem, ut* FEST. p. 237 VAL. MAX. 2, 5, 6 LIB. pontif. p. 90, 6. 9. 10 CIL VI 9736. 37469 [*inde supplendum videtur* 10023 ⟨de vico⟩ -o]. *cf. Plut. Fort. Rom. 10 p. 323ᴬ* ἐν . . . τῷ μακρῷ στενωπῷ. *ad rem v. Jordan-Hülsen, Topogr. I 3, 417 sqq.* *Faleriis*: CIL IX 5438 *a. 119*). ITIN. Anton. Aug. 10, 3 Tenia -a. 314, 5 Ponte -o. CIL VI 31893b, 9 ad Lacum -um. TAB. Peut. 3, 4 Portus -us in Naxo insula (*i. Elba*).

γ *notabilia quaedam*: Ⓘ *de rebus altis* (*cf.* NON. p. 339, 3 -um: altum, erectum [*affertur* VERG. Aen. 9, 229 *v. p. 1633, 58*]. GLOSS. -um: procerum, prolixum): ENN. ann. 262 cupressi (*cf.* Ov. met. 13, 790 Galatea . . . -a procerior alno). LVCAN. 2, 679 turres. PLIN. nat. 36, 7 columnas (IVV. 7, 182). SIL. 3, 485 quantum Tartareus . . . hiatus . . . a supera tellure patet, tam -a per auras erigitur tellus *Alpibus*. MART. 2, 77, 3 colosson.

(II) *de rebus oblongis*: HOR. sat. 2, 4, 12 -a quibus facies ovis erit (*respiciens hunc locum Plin. nat. 10, 145* oblonga. *cf.* COLVM. 8, 5, 11 -issima quaeque et acutissima ova). PRIAP. 51, 12 nucem. Ov. ars 3, 137 facies *puellae*. POMP. TROG. Plin. nat. 11, 276 oculi. CELS. 2, 31 piper et rotundum et -um (5, 18, 7ᴮ. 5, 18, 14ᴬ. 5, 18, 25. *al.* SCRIB. LARG. 120. 121. 173. *al.* PLIN. nat. 12, 26. 28. *al.*). COLVM. 10, 382 *cucurbita* -ior (PLIN. nat. 19, 73 -iores tenuioresque). PLIN. nat. 13, 60 pomum -ius piro. 18, 78 *granum* -ius leviusque aut brevius ac rotundius (18, 161). 18, 125 siliquae rotundae ciceri, ceteris leguminum -ae et ad figuram seminis latae. 20, 202 rotunda ei *papaveri sativo* capita, at silvestri -a ac pusilla. 22, 74 foliis in rotunditatem -is. 27, 85 balani -iores. 37, 135 cerauniae (*opp.* rotundae). *al.*

(III) *de rebus amplis, vastis, immensis* (*sc. fere planis quasi comprehensa latitudine; at dicenti fere id spatium ante oculos esse videtur, quod eundo, vehendo, volando sim. vel etiam prospiciendo, audiendo, iaculando superatur; quaedam exempla velut l. 81. p. 1635, 9 ad II referri posse vix negaverimus*): Ⓐ *varia*: VERG. georg. 3, 223 reboant silvaeque et -us (magnus *var. lect.*) Olympus (*i. caelum; cf.* Ov. met. 6, 64 qualis . . . solet . . . arcus inficere ingenti -um curvamine caelum [AVIEN. Arat. 393]). 3, 342 pascitur itque pecus -a in deserta. Aen. 3, 383 Italiam . . . -a procul -is via dividit invia terris (AVIEN. orb. terr. 1347 -as exercent vomere t. *aliter p. 1641, 24*). 7, 288 *Iuno* Aenean . . . ex aethere -o (-e *FR*) . . . Siculo prospexit ab usque Pachyno (VAL. FL. 3, 43 dant a. -o signa tubae. STAT. Theb. 12, 659 armorum lux . . . in a. -um frangitur. AVIEN. Arat. 1791 crabronum . . . agmina si volitare . . . conspexeris a. -o. BOETH. cons. 5 carm. 5, 5 -i spatia a.). 11, 317 ager

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

... -us in occasum (HOR. epist. 1, 10, 23 domus, -os quae prospicit a. AVIEN. orb. terr. 1183 qui ... -o pecus educat a.). 12, 354 hunc ... Turnus ... iaculo -um per inane secutus (IVVENC. 1, 360 vox missa dei -um per i. cucurrit. PRVD. ham. 924). LVCAN. 1, 167 -os iungere fines agrorum (STAT. Theb. 2, 41 *Taenarus* -os super aequora f. exigit) et ... (170) -a (lata, laxa *coni. viri docti*) ... extendere rura (PRISC. periheg. 357 Lucani ... ad Leucen petram -issima r. tenentes [*Dionys. periheg. 363 τοσσάτιον ναίοντες, ὅσον Λευκὴν ἐπὶ πέτρην*]). VAL. FL. 3, 596 per -a ... avia. STAT. Theb. 2, 378 Nemea. 10, 459 cum ... -o prospexit in aere matrem (silv. 5, 2, 7 oculos -o ... a. vinci). MART. 5, 49, 7 nec ullus in -a pilus area *capitis* notatur. 9, 75, 2 quo *latere cocto* Semiramis -am Babylona cinxit. AVIEN. orb. terr. 838 adiacet ... tellus multa dehinc et -is tenditur arvis (*aliter p. 1641, 23*). 858 -as exercet Sarmata silvas. 959 Paphlagonum sata -a patescunt. AVSON. 417, 117 p. 281P. te ... vagum toto quam -a Hispania tractu. CLAVD. 5, 302 dum nos -issima tellus dividat. Ⓑ *pontus, mare, aequor sim.* (*aliter p. 1634, 22sqq.*): HOR. carm. 3, 3, 37 dum -us inter saeviat Ilion Romamque pontus (VAL. FL. 1, 127 -o moles *sc. Argo* non pervia p. [*i. -o itinere emetiendo; vix de ipso itinere maritimo ut* aequore *p. 1638, 22*]. STAT. Ach. 2, 22 incipit ... -o Scyros discedere p. AVIEN. Arat. 1820). 3, 27, 43 (*loquitur Europe*) meliusne fluctus ire per -os fuit an ... carpere flores? PROP. 2, 26, 29 mare per -um ... ire ([*an i. q. longinquum?*]. SEN. nat. 5, 18, 10 tempestates -issimi m. VAL. FL. 3, 354 fulmina -o acta m. 8, 303 nec -ius inter, quam quod tela vetet, superest m. MART. 10, 30, 16 nec seta -o quaerit in m. praedam. 10, 104, 2 i ... -um per m. PS. AVR. VICT. orig. 9, 4 -o m. emenso. CLAVD. 19, 42 veniet -um per m.). Ov. am. 2, 11, 5 nequis remo freta -a moveret (*al. v. vol. VI 1, 1316, 7sqq. praeter* MELAM, *quem v. p. 1634, 25*). epist. 16(17), 76 (*Helena Paridi*) quod tam per -as spes tua venit aquas (VAL. FL. 8, 291 haud -is iam distat a.). rem. 595 -um spectabat in aequor (VAL. FL. 2, 596 vasta super tellus, -um ... a. SIL. 5, 9 a. -o [-as *codd.*] Maeoniam ... in Latias advexerat oras Tyrrhenus pubem. STAT. Theb. 4, 24 -um super a. ituris. 5, 484 donec ... lux ... -um ... polo contexere visa est a. AVIEN. Arat. 1378. *plur.*: Ov. met. 3, 538 -a per aequora vecti [13, 961]. 13, 911 HOMER. 181 STAT. Theb. 6, 799 AVIEN. Arat. 655. *de itinere longo p. 1638, 22*). SIL. 4, 494 per caerula -a. STAT. Theb. 4, 240 Alphee ... tam -o non umquam infecte profundo. Ach. 2, 92 -as penitus quaesisse per undas Scyron (*aliter p. 1641, 19*). AVIEN. orb. terr. 513 sale -o ... invecti. 758 -a ... si quis rate marmora currat (*Dionys. periheg. 580 πολλὴν ... ταμὼν ὁδόν*).

Ⓝ *de rebus largis, copiosis* (*fort. serie structis*): VERG. Aen. 1, 703 quibus *famulis* ordine -am cura penum struere (o. -o *codd. Verg., testantur* NON. p. 247, 37, SERV. *ad l.*, CLAVD. DON. *ad l. nec non* GELL. 4, 1, 15, *qui novit alteram quoque lectionem sc.* -am, *quam testantur* CHAR. gramm. p. 94, 24B. *et* AVSON. 320, 28 p. 17P. conduntur fructus geminum mihi semper in annum; cui non -a penus, huic quoque prompta fames [*hic fort. intellegenda est res in multum tempus sufficiens*]). APVL. apol. 92, 5 -a dote (larga, lauta, uncta *al. coni. viri docti*).

Ⓥ *de rebus non per se, sed serie tantum -is* (*vergit in notionem q. e. multus, numerosus; cf. infra p. 1638, 26. 49*): VERG. Aen. 11, 907 nec -is inter se passibus absunt. Ov. met. 7, 587 templa ... gradibus sublimia -is (MART. 11, 82, 4 praeceps per -os dum ruit ... g.). *sing. collect.*: PROP. 2, 13, 19 nec mea tunc (*sc. post mortem*) -a spatietur imagine pompa.

Ⓜ *de acie a fronte in aversum porrecta quasi agminis modo* (*cf. p. 1633, 45*): LIV. 27, 48, 7 -ior quam latior acies erat (*Polyb. 11, 1, 3 τὸ βάθος αὐξήσας τῶν τάξεων*). 33, 8, 14 ne facile perrumperetur acies, dimidium de fronte demptum (*sunt qui legant* dimidio ... dempto) introrsus porrectis ordinibus *eam* duplicat, ut -a potius quam lata acies esset (*Polyb. 18, 24, 8 παρήγγελλε διπλασιάζειν τὸ βάθος*).

b *-i sunt animantes eorumque corpus, statura sim.*: **α** *animalia*: LVCIL. 168 -ior hic quam grus (*de pisce agi pro certo habetur, cf.* PLIN. nat. 9, 72 alii sunt plani, ut rhombi, ... alii -i, ut murena, conger. 9, 73). VERG. georg. 2, 320 colubris (IVV. 5, 103 colubrae. *cf.* Ov. met. 7, 358 draconis [SEN. Herc. f. 787]. 9, 63 anguem. 11, 639 fit -o corpore serpens. fast. 2, 257 hydrum. IVV. 6, 431 serpens). COLVM. 6, 21, 1 vaccae ... altissimae formae -aeque. 7, 9, 1 qui *verres* quadrati potius aut rotundi quam -i sint. 7, 9, 2 scrofae ... -issimi status. 7, 12, 4 *canis villaticus* probatur quadratus potius quam -us aut brevis (*cf.* 7, 12, 9 status eius *canis pecuarii* -ior productiorque ... magis habilis est quam brevis aut etiam quadratus). PLIN. nat. 8, 46 *leones* (*opp.* compactile et breve *genus*). 9, 102 *muricibus et conchis* planis, concavis, -is, lunatis *eqs.* (32, 93 [*cf.* 1, 32, 30]). 11, 59 apes. *al.*

β *homines* (*accedit abl. limit.* corpore FIRM. math. 4, 19, 32): Ⓘ *adi.*: PLAVT. Trin. 903sq. qua facie est homo? :: sesquipede quiddamst quam tu -ior. :: haeret haec res, siquidem ego apsens sum quam praesens -ior (*indicatur mensura ut*: LVCIL. 482 Polyphemus ducentos Cyclops -us pedes. COLVM. 3, 8, 2 Romanum fuisse civem ... pede[m] -iorem quam quemquam -issimum. PLIN. nat. 7, 75 GELL. 9, 4, 10. *al.*). CIC. inv. 1, 35 valens an inbecillus, -us an brevis ... sit. VARRO ling. 10, 29 duo inter se similiterne sint -iores, quam sint eorum fratres, dicere non possis, si illos breviores ... quam -i sint ignores. CATVLL. 67, 47 -us homo est (SEN. nat. 4, 11, 4 *opp.* pusillum. PETRON. 63, 5 CAPITOL. Maximin. 28, 9 Max. Balb. 9, 4. *al.*). 86, 1 Quintia formosa est multis, mihi candida, -a, recta est (*sim. de feminis*: HOR. sat. 1, 2, 123 ut neque -a nec magis alba velit quam dat natura videri. Ov. am. 2, 4, 33. 36. 3, 3, 8 ars 3, 777 IVV. 10, 223. *al.*). CELS. 2, 1, 5 statura *hominis*. 2, 7, 4 in corpore tenui -oque (FIRM. math. 1, 10, 11 corpora ipsa ... nunc -a, nunc parva sunt). SEN. benef. 2, 17, 3 aliter illam *pilam* conlusori -o, aliter brevi mittat. nat. 4 praef. 8 te ... -iorem Fido Annaeo iurabo. epist. 67, 3 quod ... esset ... eculeo -ior factus. 111, 3 qui ... -iores ... quam sunt videri volunt. COLVM. 1, 9, 3 -issimum quemque aratorem ... faciemus. PETRON. 63, 10 baro ille -us. *al.* Ⓘⓘ *masc. pro subst.*: HOR. sat. 2, 3, 308 aedificas, hoc est -os imitaris, ab imo ad summum totus moduli bipedalis, et idem corpore maiorem rides Turbonis *gladiatoris* in armis spiritum (*in imagine de locupletibus*). LAMPR. Heliog. 29, 3 ut octo calvos rogaret ad cenam et item octo luscos ..., octo -os et octo pingues. SIDON. epist. 1, 2, 2 corpore exacto, -issimis brevior, procerior eminentiorque mediocribus.

2 *transfertur ad res incorporeas vel per imag. usurpatas* (*de hominibus l. 10*): **a** *varias*: PLAVT. Truc. 853 ne ista stimulum -um (-e[m] *codd.*) habet, quae usque illinc cor pungit meum. CATO or. frg. 65, 1 (217M.) audivi inter os atque offam multa intervenire posse; verum vero inter offam atque herbam (*i. sata nova*), ibi ... -um intervallum est (CIC. Brut. 173 *summis oratoribus accedebat* -o i. ... proxumus). RHET. Her. 4, 33, 45 abusio est, quae verbo simili et propinquo pro certo et proprio abutitur, hoc modo: ... -um in homine (-nem *var. l.*) consilium. CIC. orat. 180 duplex est considerandi via, quarum altera est -ior, brevior altera. LVCR. 6, 919 nimium -is ambagibus est adeundum (*sc. narrationis, explicationis sim. ut*: 6, 1081. VERG. Aen. 1, 341 -a est iniuria, -ae ambages [SERV.: circuitus]. HOR. epist. 1, 7, 82 Ov. met. 3, 692. 4, 476. 7, 520). VERG. Aen. 1, 641 series -issima rerum *gestarum* (VELL. 2, 90, 1 armorum [*i. bellorum*]. SIL. 7, 38 non ego te -a s. per singula ducam. STAT. Theb. 1, 7 -a retro s. [*i. rerum antea factarum*]. 2, 267 malorum. *v. et sub b*). Ov. epist. 16(17), 168 non ... cuncta licere puta; ... an nescis -as regibus esse manus (*fere proverbialiter [v. Otto, Sprichw. n. 1037] ut* HIST. Apoll. rec. B 8 rex ... -am habet m. *cf.* SEN. epist. 82, 5 non habet ... fortuna -as m.; neminem occupat nisi haerentem sibi. *aliter de actione, quae fit* -a m., *i. non proprie vel alio intercedente*: IAVOL. dig. 46, 3, 79 *et* CONC.S I 3 vers. Tur. p. 175, 29; *v. vol. VIII 365, 16sqq.*). MANIL. 2, 129 ne circuitu -o manifesta probentur (*sc. sermonis ut*: SEN. dial. 11 [12], 7, 5 quid te tam -o c. traho? epist. 71, 4 nec multis verbis nec c. -o ... colliges. *aliter* benef. 6, 19, 5 ad me quoque c. -o pervenit *munus*). VAL. MAX. 1, 7, 2 -us ... terrestrium virtutum orbis. SEN. dial. 1, 5, 7 scio omnia certa ... lege decurrere; ... privata ac publica -us ordo rerum trahit (SIL. 6, 657 r. *gestarum. cf.* SEN. nat. 2, 32, 1 fatorum sequentium [STAT. Theb. 2, 169 fati]. STAT. silv. 4, 1, 36 *consulatuum. aliter, ut videtur, p. 1641, 44*). GELL. 15, 28, 4 -ior ... Nepotis quam Fenestellae error est (*i. longius Nepos aberravit a veritate, cf. p. 1646, 72; aliter p. 1633, 74*). TERT. coron. 10 l. 44 fugite lon⟨ge! lon⟩gum enim divortium mandat *apostolus* (*II Cor. 6, 17*) ab idololatria (*cf.* adv. Marc. 5, 18 p. 639, 3 creatoris extranei et -a separatione discreti). VLP. dig. 46, 3, 31 inter artifices -a differentia est ... ingenii *eqs.* ITALA Is. 5, 18 (Aug. in psalm. 57, 4. *al.*) vae qui trahunt peccata ut restem -am et sicut funem iugi vaccae iniquitatem (*gr. ὡς σχοινίον μακρόν; Vulg.* qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis et quasi vinculum plaustri peccatum). DON. Ter. Eun. 640, 3 dicitur '-is lineis' quid fieri, id est de longinquo (GLOSS.; *pro* '-is funiculis' *accipitur p. 1432, 5; aliter Otto, Sprichw. n. 956*). **b** *respicitur series maiorum sim.* (*cf. p. 1641, 54sqq.*): STAT. silv. 5, 2, 23 titulis generosus avitis ... equus, cuius de stemmate -o ... demeritos habet admissura parentes (MART. 5, 35, 4 -um ... s. repetit a Leda). IVV. 8, 1 stemmata quid faciunt, quid prodest ... -o sanguine censeri *eqs.* (PRVD. psych. 385 vos nobile Iudae germen ad usque dei genetricem ... procerum venistis s. -o). 13, 207 cum prole domoque et quamvis -a deductis gente propinquis. TAC. hist. 1, 16, 2 *Neronem* -a Caesarum serie tumentem. ann. 14, 53, 5 inter nobiles et -a ⟨de⟩cora praeferentes novitas mea enituit? APVL. Socr. 23 p. 174 nullam generositatem, nullam prosapiam, nullos -os natales. MOD. dig. 50, 17, 194 qui per successionem quamvis -issimam defuncto heredes constiterunt (COD. Iust. 5, 53, 2 pr. heres p. -am s. *cf.* IREN. 2, 2, 3 [2, 2, 2 H.] licet p. -am s. deorsum angelos dicant factos vel mundi fabricatorem a primo patre [*i. non ab ipso deo, sed deo auctore per quemlibet alium, qui tamen originem a deo traxit*]).

B *praevalente vi temporali* (*cf.* NON. p. 339, 5 -um: diuturnum, perseverans; *affertur* VERG. Aen. 3, 487 *v. p. 1637, 40. accedunt determinationes p. 1638, 61. 1639, 61. 1640, 58*): **1** *-ae sunt res*: **a** *in universum*: **α** *usu sollemni*: Ⓘ *tempus vel partes eius* (*paulo aliter p. 1638, 26sqq.*): PLAVT. Amph. 113 nox (279. 548 CIC. Sest. 74. *al.*). Epid. 545 dies (*al., v. vol. V 1, 1053, 69sqq.; aliter p. 1641, 64*). TER. Hec. 684 spatium (RHET. Her. 2, 4, 7. 4, 41, 53 CIC. or. frg. A XIV 24 *off.* 2, 81. *al.*). CATO agr. 30 hiemis (VERG. Aen. 4, 193 Ov. am. 1, 8, 114 trist. 3, 12, 2. *al.*). CIC. Arat. frg. 2 vetustas (Ov. fast. 5, 131 [multa *var. l.*]. CELS. 8, 1, 2. *al.*). inv. 1, 86 temporis (Phil. 3, 2 rep. 2, 59 Cato 70 div. 1, 12. *al.*). S. Rosc. 11 intervallo (div. in Caec. 67 Verr. II 1, 15. 5, 145. *al.*). Verr. II 2, 129 mensem (2, 130 intercalarium. AVIEN. Arat. 1407. *cf.* MART. 10, 5, 6 December). Rab. perd. 9 semihoram (*cf.* Att. 12, 5c horae). rep. 1, 58 aetas (LVCR. 1, 557 -a ... infini-

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ta. *vitae humanae v. infra*). ad|Brut. 1, 5 (9, 13 Sj.), 4 moram (CAES. civ. 3, 69, 1 HOR. carm. 1, 28, 35 PROP. 1, 3, 44. 1, 10, 6. 3, 12, 24. 3, 14, 26. *al.*). SALL. hist. frg. 1, 5 aevo (HOR. epist. 1, 3, 8. 2, 1, 159 ars 346. *al.; de morte aeterna v. infra*). HOR. epod. 8, 1 saeculo. carm. 2, 6, 17 ver. 4, 5, 37 ferias. PROP. 2, 15, 38 annus (OV. met. 1, 273. 4, 226. 14, 435. *al.*). OV. Pont. 4, 9, 45 lustri. *al.* *neutr. pro subst.*: PAVL. NOL. carm. 24, 37 navem ... temporis -o putrem (GREG. M. epist. 14, 13 p. 432, 23 post -um ... t.).

(II) *actiones, condiciones sim.* (*itinera, navigationes sim. v. p. 1633, 72*): Ⓐ *variae*: PLAVT. Mil. 503 supplicium ... -um diutinumque (CYPR. laps. 13). Q. SCAEV. Gell. 4, 1, 17 usionis. CIC. Sest. 82 si paulo -ior opinio mortis Sesti fuisset. fin. 3, 47 mortem (PVBLIL. A 47 VERG. Aen. 8, 488 SEN. Oed. 949 epist. 70, 12. *al.*). *al.* ATT. Cic. Att. 9, 10, 5 bellum (VERG. Aen. 2, 109. 9, 511 HOR. carm. 2, 12, 1. *al.*). CATVLL. 40, 8 poena (SEN. Phoen. 46 VAL. FL. 4, 536 STAT. Theb. 8, 255). 68, 116 virginitate. LVCR. 5, 382 certaminis (HOR. epist. 1, 10, 35 LIV. 10, 14, 17. 10, 28, 4. 30, 10, 7. *al.*). CAES. civ. 2, 1, 3 oppugnationem (LIV. 32, 17, 4). VERG. georg. 1, 293 laborem (Aen. 3, 160 OV. met. 1, 773. 5, 611. 6, 340. *al.; de labore perpetuo p. 1638, 4*). Aen. 3, 344 fletus. 7, 46 pace (LIV. 42, 11, 6 VELL. 2, 110, 2 SEN. dial. 6, 16, 5. *al.*). HOR. sat. 2, 5, 99 servitio. carm. 1, 2, 37 ludo. 2, 7, 18 militia (LIV. 42, 34, 7 TAC. hist. 4, 20, 1 ann. 2, 45, 2). 3, 5, 53 negotia. 3, 24, 14 cultura ... -ior annua. ars 325 -is rationibus assem ... in partes centum diducere (TYCON. reg. 5 p. 58, 1 non -a r. destruitur). *et passim.* *neutr. pro subst.*: SEN. dial. 6, 11, 5 interim -a conantem eum *hominem* mors opprimit. CHIRON 360 si quod iumentum suspiriosum factum fuerit ..., signa erunt haec: ... -a (*sc. suspiria; an locus ad p. 1643, 84sqq. referendus sit?*) suspirabit. Ⓑ *vita vel partes eius*: ELOG. Scip. CE 8, 4 vita (RHET. Her. 4, 22, 31 CIC. Verr. II 1, 153 de orat. 2, 204. *al.*). CIC. Tusc. 1, 94 aetatem (*al. v. vol. I 1124, 11sqq.; cum mera vi temporis v. supra*). HOR. carm. 2, 16, 30 senectus (VAL. MAX. 3, 7, 8. 5, 2 ext. 4 SEN. epist. 58, 34. 74, 26. 77, 20. *al.; cf.* PROP. 1, 19, 17 senectae [OV. met. 6, 37 tarda *var. l.* 6, 675. 8, 672. *al.*]). CELS. 1, 1 adulescentiam. MELA 3, 26 pueritia. STAT. silv. 3, 4, 101 iuventa (4, 1, 46). *al.* *neutr. pro subst.*: CE 2115, 6 nunc quis alet natum? quis vitae -a ministrat? (*'dictum pro* vitam -am' *Lommatzsch*). Ⓒ *affectus*: CIC. Phil. 11, 8 dolor (fin. 2, 22. 88. 94. 95 CAES. Gall. 5, 52, 6 VERG. Aen. 4, 693. *al.*). Cato 41 voluptas (longinquior *pars codd.*). CATVLL. 76, 13 amorem (VERG. Aen. 1, 749 [NON. p. 339, 7 *ad l.*: saevum, perniciosum]. 3, 487 CIRIS 383 PROP. 1, 19, 26. *al.*). VERG. ecl. 4, 61 fastidia. Aen. 2, 26 luctu (11, 214 STAT. Theb. 2, 440. 5, 108). PROP. 1, 15, 14 laetitiae. OV. epist. 9, 46 ira. met. 9, 275 curis (VAL. FL. 5, 363). *al.* Ⓓ *valetudo, morbus sim.*: CIC. fin. 4, 47 si bona valetudo pluris aestimanda sit -a quam brevis (CELS. 1 prooem. 53 adversa. 2, 14, 5. 6, 6, 1[A]. 6, 9, 7 bonam. SEN. dial. 9, 2, 1 -a et gravi. *al.; explicatur* GLOSS. III 206, 6 μακρονοσία). LIV. 23, 34, 11 morbum (27, 23, 6. 34, 10, 5 et gravi. CELS. 2, 1, 5 [*opp.* acutis *ut* 3, 1, 1. 2]. *al.; cf.* 1 prooem. 55 genera morborum modo acuta ..., modo -a). SEN. contr. 10, 5, 4 tabe (TAC. ann. 1, 53, 2 CYPR. epist. 39, 2). CELS. 2, 1, 12 febres (2, 1, 16 *opp.* acutae. 2, 1, 19. 2, 4, 4. 9. *al.*). *sim. al.* Ⓔ *spes, votum sim.*: VAL. FL. 3, 683 (*loq. Meleager de Hercule reperiendo desperans*) spes mihi quae tali potuit -issima casu esse fuit (STAT. Theb. 11, 671 s. -a peracta est. IVV. 1, 133 -issima cenae s. homini. *aliter p. 1641, 1. 1642, 7*). 5, 505 -is quaesitam Colchida votis (TAC. ann. 15, 19, 2. *aliter p. 1642, 11. 20*). PLIN. epist. 2, 10, 2 magna et iam -a exspectatio est (10, 25 me ... -ae e. sollicitudine liberavit).

(III) *voces, clamor sim.* (*hic illic vergit in notionem q. e. magna voce editus, procul sonans, cf. p. 1643, 62*): VERG. georg. 3, 506 singultu (Aen. 9, 415. VAL. FL. 6, 511 -is campos s. implent. SIL. 4, 593 STAT. Theb. 7, 682). Aen. 4, 463 bubo ... -as in fletum ducere voces *visus est* (AETNA 296 -as emugit bucina v. VAL. FL. 3, 602 -as litore v. spargere. DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 26 p. 391[C] diu -as in fletu v. emittere. *aliter p. 1638, 83*). PROP. 4, 9, 19 mugitu (STAT. Ach. 1, 524). OV. met. 3, 706 ululatibus (14, 405 STAT. Theb. 6, 137). 7, 251 murmure (fast. 4, 267 -o tremuit cum m. tellus. Pont. 4, 13, 36 STAT. Theb. 4, 418). PLIN. nat. 11, 267 *animalibus* ova parientibus sibilus, serpentibus -us, testudini abruptus. STAT. Theb. 4, 495 -o motum clamore leonem (4, 804 -us ... virum super ora cucurrit c. 'aquae!' 5, 552 silv. 3, 2, 56). 6, 601 -um dant cornua *cervorum* mixta fragorem (silv. 4, 3, 62). 11, 65 crinalem attollit -o stridore cerasten (APVL. met. 10, 28, 4 attritu dentium -o s. reddito). NEMES. ecl. 2, 61 -os quae ducit aedona cantus. ANTH. 452, 13 susurros.

β usu notabiliore, de rebus: (I) *ultra mortem permansuris*: CIC. Rab. perd. 29 si nihil -ius, quam vitae termini postulabant, ... cogitasset. Phil. 14, 32 *memoria* si non esset -ior quam haec vita (SALL. Catil. 1, 3 PHAEDR. 4 prol. 19). OV. am. 3, 9, 31 sic Nemesis -um, sic Delia nomen habebunt (STAT. Theb. 5, 747 -um quibus hinc per saecula n. [*aliter p. 1638, 81*]. *cf.* SIL. 1, 89 cognomina). met. 8, 240 *Perdix in avem mutatus* -um tibi, Daedale, crimen (*cf.* SEN. Thy. 28 rabies parentum duret et -um nefas eat in nepotes). SEN. dial. 10, 1, 2 vitam brevem esse, -am artem. STAT. Theb. 7, 772 famam (IVVENC. praef. 15). 12, 95 -os utinam addere sensus corporibus *mortuorum* ... fas! silv. 5, 1, 12 nos tibi ... -a nec obscurum finem latura perenni temptamus dare iusta (*i. laudationem funebrem*) lyra. PLIN. paneg. 10, 3 gloriam. (II) *aeternis, perpetuis* (*cf. p. 1640, 57*): CE 960, 7 (*aetatis Caesarianae*) nunc data sum Diti -um mansura per aeum. VERG. Aen. 6, 715 Lethaei ad fluminis undam ... -a oblivia potant. HOR. carm. 2, 14, 19 damnatus ... -i Sisyphus ... laboris. 3, 11, 38 ne -us tibi somnus, unde non times, detur (*de morte ut* SIL. 5, 529). 4, 9, 27 vixere fortes ante Agamemnona multi, sed omnes ... urgentur ... -a nocte (*de tenebris perpetuis inferorum sim. ut* PROP. 2, 15, 24 GERM. 495 SEN. Herc. f. 1076 LVCAN. 6, 647 SIL. 8, 140). SEN. Thy. 1095 aeterna nox permaneat et tenebris tegat immensa -is scelera. CLAVD. rapt. Pros. 2, 193 -a solitos caligine pasci ... equos *Plutonis*. BOETH. cons. 3 carm. 12, 36 -a site perditus ... Tantalus. (III) *fere corporeis metonymice pro actione vel statu positis* (*exempla significantiora*): CIC. fam. 3, 9, 2 '-i subsellii', ut noster Pompeius appellat, iudicatio et mora (*proverbium explicat Otto, Sprichw. n. 1704*). VERG. Aen. 8, 411 famulas ... -o exercet penso (VAL. FL. 2, 140). OV. trist. 5, 12, 21 ingenium -a rubigine laesum (*cf.* SIL. 7, 533 -um detergete situm ferro). LVCAN. 2, 73 *exedit* senem -us ... in carcere paedor. PLIN. nat. 17, 17 -iores ... desiderant cibos (*cf.* APVL. apol. 85, 7 alimonias). SIL. 6, 475 -o carcere torpent ... vires (PRVD. c. Symm. 1, 470 COMM. instr. 1, 28, 8. *aliter p. 1634, 10. 1641, 27*). STAT. Theb. 4, 539 caligantem -is Ixiona gyris. 11, 92 -o sudore fatiscunt. 11, 736 nec -a precamur dona (*i. beneficium diu praestandum*). 12, 809 mea iam -o meruit ratis aequore portum (*aliter p. 1635, 30*). FIRM. math. 1, 8, 6 -am ac taediosam lucis sustinet sarcinam. HIER. epist. 39, 4, 4 planctus ... non -as Aegyptiis imperat lacrimas. ARATOR act. 1, 257 cunabula -a relinquens calcavit ... humum *vir claudus a Petro sanatus*. (IV) *non per se, sed serie tantum -is* (*vergit in notionem q. e. multus, numerosus; cf. l. 49. p. 1635, 49*): VERG. Aen. 10, 549 canitiemque sibi et -os promiserat annos (OV. am. 1, 3, 5. 2, 5, 39. 2, 19, 23 fast. 2, 443 Ib. 145 trist. 3, 7, 33 Pont. 1, 4, 9 VAL. FL. 3, 356. 5, 384. 7, 62. 8, 118 STAT. silv. 1, 2, 78. 3, 5, 107). OV. met. 4, 67 per saecula -a (15, 446 [multa *unus e recc.*]. Pont. 3, 3, 81 MANIL. 1, 54 LVCAN. 2, 116. 6, 697 VAL. FL. 4, 711 SIL. 3, 498 MART. 8, 8, 2). SEN. nat. 7, 25, 4 ad inquisitionem tantorum aetas una non sufficit; ... per successiones ista -as explicabuntur. ITALA Ezech. 12, 27 (Hier. epist. 147, 1, 5) visio, quam hic videt, in dies -os est, et in tempora -a iste prophetat (*gr.* εἰς ἡμέρας πολλάς, *Vulg.* in dies multos. VVLG. III reg. 3, 14 -os faciam d. tuos. prov. 28, 16 -i fient d. eius). IREN. 4, 38, 3 (4, 63, 1 H.) aeonibus. *sing. collect.*: MART. 4, 1, 3 Caesaris alma dies ... -a, precor, Pylioque veni numerosior aevo. LAMPR. Alex. 29, 5 ante lucem actibus operam dabat et in -am horam producebat.

b *dicta vel scripta* (*quia maxime actiones orandi, audiendi, legendi respiciuntur, potius huc quam ad A trahenda videntur; cf. p. 1636, 25. 37. 1637, 57sqq.; sub β inseruimus etiam sonos*): *α generatim* (*cum determinatione l. 61*): (I) *oratio, epistula sim.*: PLAVT. Cas. 1006 fabulam (Pseud. 2. 388 HOR. sat. 1, 1, 95 VAL. MAX. 9, 13 ext. 4). Men. 760 sermo (Trin. 797. 806 TITIN. com. 54 CIC. de orat. 2, 361 Brut. 232. 297 leg. 1, 13 Att. 4, 16, 3 CAES. Gall. 5, 37, 2. *al.*). 779 loquere ... paucis, non -os logos! (*respicitur series verborum ut* RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 86, 20 verbis non egeo -is. *cf. l. 26. p. 1635, 49*). RHET. Her. 1, 1, 1 oratio (4, 54, 68 CIC. Verr. I 56 leg. agr. 2, 13 Rab. perd. 7. 78 de orat. 3, 91. *al.* CAES. Gall. 2, 21, 2 BELL. Afr. 90, 1. *al.*). 1, 7, 11 *exordium* (CIC. inv. 1, 26 Cluent. 11 COLVM. 5, 11, 13 arb. 27, 2. *al.; cf.* CIC. Cluent. 58 prooemio [QVINT. inst. 2, 13, 5]. part. 13 principia [QVINT. inst. 4, 1, 62]. VERG. georg. 2, 46 exorsa [SERV.: prooemia -e repetita]). CIC. inv. 1, 74 argumentationibus. Cael. 27 obiurgatio. de orat. 2, 327 narratio (QVINT. inst. 4, 2, 12. 47. 50). Brut. 52 ista ... iucunda certe mihi fuerunt neque solum non -a, sed etiam breviora quam vellem. Att. 4, 8[a], 2 paginulas (*cf.* IVV. 10, 57 pagina). 5, 14, 1 litteras (9, 7, 2. 12, 9. 14, 7, 2 fam. 3, 10, 2. 7, 33, 2. 16, 22, 2. *al.; cf.* Att. 6, 5, 4 epistulam [7, 13[a], 3. 8, 1, 4. 9, 2. *al.; determinatur*: HIER. epist. 53, 9, 5 breves in verbis, -as in sententiis]). *al.* BRVT. Cic. ad Brut. 1, 13 (9, 21 Sj.), 2 preces. HOR. sat. 1, 5, 104 chartae. carm. 3, 4, 2 melos. ars 360 operi (406). PROP. 1, 16, 39 querela (OV. met. 6, 215 VAL. MAX. 6, 2, 8 STAT. Theb. 5, 500. 616. 11, 711 silv. 1, 2, 134. *al.*). 2, 1, 14 Iliadas (OV. Pont. 2, 7, 34). OV. am. 1, 8, 18 carmine (LIV. 1, 24, 6 MANIL. 2, 928 PLIN. epist. 7, 9, 9 paneg. 63, 2). met. 1, 277 hortamine. Ib. 245 praesagia. SEN. contr. 9, 2, 28 descriptionem. COLVM. 5, 10, 18 enumeratio. MELA 1, 1 quem persequi -a est ... materia. LVCAN. 10, 173 adloquiis. PLIN. nat. 10, 120 contextu (*cf.* CAPITOL. Maximin. 1, 3 textum [AMM. 16, 12, 69 CLAVD. DON. Aen. 1, 350 p. 75, 6]). STAT. Theb. 8, 552 laude. MART. 1, 110, 1 epigrammata (2, 77, 1. 6, 65, 5. *cf.* 2, 77, 8 disticha *i. epigrammata binorum tantum versuum, tamen nimis longa*). 2, 1, 12 *liber* (10, 1, 1. RVT. NAM. 2, 1sq. nondum -us erat nec multa volumina passus *eqs. cf.* MART. 3, 68, 11 libellum [10, 18, 5. 11, 108, 1 PRVD. c. Symm. 1, 656]. CYPR. testim. 3 praef. voluminibus [RVFIN. Orig. in psalm. 36 hom. 3, 6 p. 1341[C] AVG. pecc. mer. 3, 1, 1 p. 129, 13]). *al.* *respicitur ipsum argumentum*: VERG. Aen. 1, 341 -a est iniuria, -ae ambages. VAL. MAX. 1, 7 ext. 10 proximum somnium etsi paulo est -ius, ... ne omittatur, impetrat. (II) *partes orationis vel carminis*: PLAVT. Persa 707 *Persarum* -a nomina, contortiplicata (COLVM. 7, 12, 13. QVINT. inst. 9, 4, 42 verborum ac nominum [*aliter p. 1637, 77*]. *cf.* CIC. fin. 4, 73 -ius verbum '...' quam '...' [GELL. 16, 1, 3]. MANIL. 4, 199 voces [*aliter p. 1637, 60*]). ENN. frg. inc. 20 versus -i (*sc. hexametri* [*iuncturam Ennii esse*

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

testantur Cic. leg. 2, 68 Fortvn. gramm. VI 284, 7 Isid. orig. 1, 39, 6]. *item* Ov. am. 3, 1, 66 Gell. 18, 15, 1 Diom. gramm. I 494, 31. *de quolibet versu*: Cic. orat. 173 si fuit unā syllabā aut brevior aut -ior [parad. 26]. Bass. gramm. VI 265, 13. 271, 9). Rhet. Her. 3, 12, 21 intervallis (Cic. orat. 187. *cf.* Rhet. Her. 3, 14, 25 spatiis). 4, 12, 18 verborum continuationem (Cic. de orat. 3, 49. *cf.* 3, 182 conplexio. 3, 191 circumitus [Qvint. inst. 9, 4, 60]. orat. 221 comprehensio [223. 224]. part. 21 anfractu. Qvint. inst. 9, 3, 36 perihodos [Plin. epist. 5, 20, 4]. 9, 4, 124 ambitu). Cic. de orat. 3, 186 *membra perihodi* (Qvint. inst. 9, 4, 126. 134. *cf.* Cic. orat. 205 particulas. Bass. gramm. VI 270, 11 colon). Qvint. inst. 8, 6, 67 hyperbatis (9, 4, 144 Plin. epist. 8, 7, 2 Porph. Hor. epist. 1, 15 pr. *cf.* Qvint. inst. 9, 4, 28 transgressiones. Serv. Aen. 2, 348 hyperbati -a confusio). *neutr. pro subst.*: Cic. orat. 178 *animus auditoris* et -iora et breviora iudicat.

β speciatim de quantitate syllabarum, litterarum sim.: ① *nude*: Lvcil. 352 ⟨a⟩a . . . -a, ⟨a⟩ brevis syllaba (Rhet. Her. 4, 20, 28 Cic. de orat. 3, 183 orat. 194. 217. 218 Varro ling. 8, 72 Hor. ars 251 Ov. Pont. 4, 12, 12 Qvint. inst. 1, 5, 18. 62. 1, 7, 2. 3. *et passim. nomen subauditur* Cic. de orat. 3, 183 orat. 191. 212. 214. *al.* Qvint. inst. 1, 4, 10. 9, 4, 47. 80. *al.*). 356 'fervēre' ne -um *e medium habere credatur* (Varro ling. 8, 68 in vocando . . . cum ⟨'e'⟩ brevi dici Philomede⟨s⟩, cum 'e' -o Heraclide. *cf.* 9, 104 in praeteritis u dicimus -um 'plūit, ⟨lūit⟩', in praesenti breve 'plŭit, lŭit'). Cic. orat. 159 'indoctus' dicimus brevi prima littera, 'insanus' producta, 'inhumanus' brevi, 'infelix' -a (Qvint. inst. 1, 7, 3. 11 Vel. gramm. VII 48, 2 Gell. 4, 17, 3. *al.*; *nomen subauditur* Qvint. inst. 1, 7, 16 Pomp. gramm. V 299, 3 Prisc. gramm. II 295, 22). Qvint. inst. 1, 7, 20 vocalium (9, 4, 85 Prisc. gramm. II 10, 2. 34, 22. 298, 5). 9, 4, 51 percussiones. Bass. gramm. VI 269, 3 semipedem. Apvl. mund. 20 *musica* de -is et brevibus, acutis et gravioribus sonis constat. Dosith. gramm. VII 377, 8 accentus . . . in latina *lingua sunt* quinque: acutus, gravis, circumflexus, -us, brevis (Char. gramm. p. 40, 6 B. in accentu . . . -o 'duō homines' dicimus [*opp.* correpta o littera]. Serv. gramm. IV 451, 23 'amicissimorum' secundam cum -o a. invenimus. Serg. gramm. IV 482, 10. *cf. l. 40*). *al.* *per enallagen*: Gell. 16, 18, 4 κανονική . . . longitudines et altitudines vocis emetitur; -ior mensura vocis ῥυθμὸς dicitur, altior μέλος (*cf. p. 1630, 79. comparativi positi eo, quod mensurae hae inter se comparantur*). Prob. cath. gramm. IV 36, 32 secundae coniugationis vel tertiae -ae, id est quartae (*opp.* tertiae correptae, *syn.* tertia producta). Don. gramm. IV 371, 33 *accentus* -us *est* linea a sinistra in dexteram partem aequaliter ducta (*de nota ut*: Diom. gramm. I 434, 4 Ps. Prisc. gramm. III 520, 7. *cf. l. 31 sqq.*). Serv. gramm. IV 453, 9 accusativus in Latinis brevis est semper; in Graecis tunc tantum breviatur, cum a vel on terminatur . . ., alias -us est (*sim. de variis casibus: ibid.* 453, 13. 20. 22. 29 Mart. Cap. 3, 282. *al.*). ② *cum determinationibus*: Cic. de orat. 3, 184 necessitas cogit *poetas* . . . sic verba versu includere, ut nihil sit ne spiritu quidem minimo brevius aut -ius quam necesse est. 3, 196 in iis *numeris ac modis* si paulum modo offensum est, ut aut contractione brevius fieret aut productione -ius, theatra tota reclamant. Qvint. inst. 1, 5, 28 'volucres' media acuta legam, quia, etsi natura brevis, tamen positione -a est (Vel. gramm. VII 48, 24 Mar. Victorin. gramm. VI 26, 21. 29, 27 Don. gramm. IV 368, 22 Serv. gramm. IV 451, 23 Mall. Theod. gramm. VI 587, 5 Mart. Cap. 3, 275. *cf.* Gell. 4, 17, 8 positu). Gell. 6, 7, 10 syllaba . . . natura -ior (Don. gramm. IV 368, 22 Dosith. gramm. VII 378, 4 Prisc. gramm. II 23, 13. 52, 18. *cf.* naturaliter: Mar. Victorin. gramm. VI 26, 21 Serv. Aen. 1, 118. 535. 575. 2, 417 Evtych. gramm. V 471, 11. Cassiod. gramm. VII 164, 2 [*ex Papiriano*]).

c -um est, videtur *sim.* (*inseruimus etiam formam* -um facere, fieri; *struct. person.* -a sunt *p. 1640, 17. in comparatione* non -ius est *alicui* quam *p. 1640, 1. 24. 25. 26. cum dat. personae passim*, tempori Avg. in psalm. 88 serm. 2, 3 l. 38. operi Oros. hist. 1, 17, 2): *α absolute vel cum neutr. pronom.*: ① *in univ.*: Plavt. Merc. 896 -um istuc amanti est. Ter. Phorm. 495 (*489* non queo te exorare, ut maneas triduom hoc?) experire: non est -um (*de eadem re* 515 haud -umst id, quod orat). Cic. Catil. 3, 10 quod Lentulo . . . Saturnalibus caedem fieri . . . placeret, Cethego nimium id -um videretur (Caes. civ. 1, 29, 2 id . . . -um atque impeditum videbatur. Liv. 21, 30, 4 Qvint. inst. 4, 5, 23 Tac. hist. 2, 64, 1). Tusc. 1, 94 quid omnino homini -um? Att. 11, 25, 1 quod -um non erit. fam. 7, 3, 6 quia -ius fiebat. Pvblil. L 11 -um est quod⟨cunque⟩ flagita⟨vi⟩t cupiditas (*cf. E 3. T 8*). *al.* ② *spectat ad orationem sim.*: Rhet. Her. 4, 27, 37 haec *occultatio* utilis est exornatio, si aut . . . occulte admonuisse prodest aut -um est aut ⟨ig⟩nobile *eqs.* Cic. Verr. II 2, 190 ne hoc aut -ius aut obscurius esse possit (*cf.* Cluent. 198 ne -um sit [Catil. 3, 10]). leg. agr. 2, 38 -um putavit. de orat. 3, 119 de quo, non tam quia -um est, quam quia perspicuum est, dici nihil est necesse. leg. 1, 22 non faciam -ius (2, 24 ne -um fiat. fin. 5, 16 exemplis hoc facere -ius. Hor. sat. 1, 3, 137 ne -um faciam [*eadem formula praecidendi*: 2, 1, 57 Cypr. zel. 5 p. 422, 15 Diom. gramm. I 382, 6 Hier. epist. 21, 3, 3. *al.*]. *et saepius*). *sim. passim.*

β cum (acc. c.) inf. (*supplendo p. 1640, 15*): ① *variis*: Ter. Andr. 977 adeo -umst illum me exspectare, dum exeat (Caes. Gall. 6, 8, 1 Liv. 39, 51, 9 Sen. contr. 7, 7, 15 Sen. benef. 4, 33, 15. Ivv. 15, 82 -um . . . tardumque putavit. *al.*). Cic. Rab. Post. 35 nec mihi -ius quicquam est . . . quam videre hominum voltus. Ov. fast. 2, 371 armari. Sil. 4, 427 -um . . . putat pubescere bello. 12, 381 -um . . . coire videtur et conferre gradum. 16, 416 nec -um *Durio in certamine equorum* Cyrni defessos prendere currus. Stat. Theb. 9, 233 dimittere habenas. Tac. hist. 3, 71, 2 accersere tormenta . . . -um videbatur. Plin. epist. 7, 16, 4 ne sit hoc illi molestum, cui orbem terrarum circumire non erit -um mea causa. *al.* -um facere: Pavl. Nol. epist. 23, 2 p. 159, 23 -um tibi multa dilectio fecit morā hiemis . . . silere. ② *dicendi sim.*: Cic. Verr. II 1, 156 dicere (Cluent. 36. 107 Sest. 12. *al.*). 4, 135 commemorare. Phil. 2, 27 persequi (nat. deor. 2, 159 Sen. dial. 10, 13, 1 Qvint. inst. 10, 1, 118. *al.*). de orat. 2, 119 me explicare (ac. 2, 117). fin. 4, 73 respondere. Att. 2, 9, 1 perscribere (Treb. Claud. 18, 4). Nep. Hann. 5, 4 enumerare (Sen. benef. 3, 32, 3 dial. 7, 3, 2 epist. 91, 12. *al.*). *et passim.* *deest inf.*: Cic. nat. deor. 1, 19 -um est ad omnia. Amm. 29, 2, 9 quoniam -um est, quae . . . ille conflavit, hoc unum edisseram. *constructione mixta*: Cassiod. var. 8, 33, 6 -a sunt illius fontis memoranda describere (*contaminatum ex* -um est . . . describere *et* -a sunt . . . describenti).

γ cum enunt. secund.: ① si: Ter. Haut. 335 -umst . . ., si tibi narrem. Cic. Att. 1, 20, 4 si id exspectas, -um est. Lvcr. 4, 1170 si dicere coner. Mart. 1, 117, 6 si velit . . . venire. Plin. epist. 5, 6, 42 Apvl. apol. 51, 5 Tert. mart. 4, 4 Scap. 2, 4. *al.* ② dum: Lvcil. 156 nec -ius quicquam nobis, quam dextrae gladium dum accommodet alter. Cic. Verr. II 4, 39 nihil ei -ius videbatur, quam dum illud videret argentum. ③ ut: Cic. fam. 11, 27, 1 nihil sibi -ius fuisse, quam ut me videret. Tert. scorp. 5 p. 153, 21 -um est, ut deum meum bonum ostendam. Pacian. epist. 3, 16 p. 78 Avg. in psalm. 48 serm. 1, 17. 69, 9 l. 12.

d nec -um *i. q. nec mora* (*est, erat*): *α sequitur* et: Stat. Theb. 7, 300 *Dercetis Lapithaoni concubuit* nec -um et (*om. pars codd.*) pulcher Alatreus editus *eqs.* 10, 264 nec -um et (*om. cod. r et aliquot recc.*) protinus . . . iacent *Thebani*. *β asyndeton* (*dub. an huc* Stat., *v. supra var. lectionem*): Nepotian. 7, 11 nec -um, cum Cinnā dissidens [a] collega periit (*aliter Val. Max. 1, 6, 10*). Maxim. eleg. 3, 29 nec -um, genetrix furtivum sensit amorem.

2 *-i sunt homines*: a *in dicendo* (*praedicative praeter l. 49 sq.*): Cic. inv. 1, 28 multos imitatio brevitatis decipit, ut, cum se breves putent esse, -issimi sint; . . . qui ita dicit: '. . .', hic, tametsi tot res brevius non potuit dicere, tamen . . . fit rerum multitudine -us. Phil. 13, 30 vereor, ne -um me in enumerando . . . putetis (nat. deor. 1, 56 ne -ior fuerim. Plin. paneg. 25, 1 ne -ior videar). fin. 2, 85 in rebus apertissimis nimium -i sumus. 4, 44. Tusc. 1, 111 fui fortasse -ior. :: tu -ior? non mihi quidem. nat. deor. 1, 101 nolo esse -us (ad Q. fr. 1, 1, 37 nimis -us). div. 2, 60 ne sim -ior (Cass. Cic. fam. 15, 19, 4. Val. Max. 2, 1, 10 singula . . . percurrendo. Sil. 10, 501 tibi. *al.*). off. 2, 16 -iores hoc loco sumus, quam necesse est. fam. 6, 3, 1 superioribus litteris . . . fui -ior (ad Q. fr. 1, 1, 36 quam vellem). ad Q. fr. 1, 1, 45 in scribendo. Varro ling. 8, 26 obscurus et -us (obscurum et longj *cod.*, -ior *Kent*) orator est odio (*attributive ut* Qvint. inst. 5, 7, 26 *testis* -us protrahi potest). Qvint. inst. 10, 1, 118 *Iulius Africanus* in cura verborum nimius et compositione nonnumquam -ior et translationibus parum modicus. Tac. dial. 22, 3 *Cicero* lentus est in principiis, -us in narrationibus *eqs.* Plin. epist. 5, 6, 44 si -ior fuero in hoc, in quod excessi. 9, 4, 2 poteris . . . me . . . in universitate -issimum, brevissimum in partibus iudicare. *al.* b *exilio*: Stat. Theb. 2, 114 (*Laius ad Eteoclem*) -us fratri promitteris exul (*i. sempiternus, perpetuus, cf. p. 1638, 1*). c *aetate* (*determinatur accedentibus* aevo, annis): Ps. Rvfin. Ios. bell. Iud. 4, 6 p. 748 aevo pontificum -issimus (*gr. 4, 238* γεραίτατος). Cypr. Gall. gen. 201 longaevus . . . nongentos quinque per annos Enochus vixit, quem Cainanus adaequans quinque fuit tantum . . . -ior annis.

appendix ad A et B: indicatur mensura (*temporaliter non nisi l. 65*): *casibus*: *acc.*: Plavt. Poen. 837 nomina . . . cubitum -is litteris. Rud. 1294 Cato agr. 15. *et localiter passim; temporaliter*: Cic. Verr. II 2, 130 *mensem* intercalarium XXXV dies -um. *abl.*: Vitr. 2, 3, 3 *lateris genus* -um sesquipede, latum pede. Ampel. 8, 12 Sol. 47, 1 Ivl. Val. 1, 26 p. 36, 9 sqq. (*Hist. Alex. M. I p. 31, 8 sq. Kr. gen. qualitatis tantum*). Pallad. 1, 39, 3. 2, 10, 3. 3, 6. 3, 17, 8. 5, 1, 1 Veg. mil. 3, 14 p. 98, 21. 4, 15 p. 138, 2 Avg. c. Faust. 12, 14 p. 344, 11 quaest. hept. 2, 4 p. 208, 10. 2, 18 p. 229, 6. 2, 22 p. 232, 2. *al.* *gen.*: Vitr. 3, 5, 1 *spira columnae* lata et -a erit columnae crassitudinis unius et dimidiae. 8, 5, 1 Colvm. 2, 10, 26. 27. 11, 2, 75 arb. 4, 3 Treb. Niger frg. Plin. nat. 9, 93 Diosc. 2, 166 p. 245, 4. 3, 6 p. 379, 2. 3, 9 p. 381, 6. 3, 168 p. 446, 1. 4, 1 p. 9, 12. 4, 22. 70. *praepos.*: in *cum acc.*: Colvm. arb. 16, 3 sulcum in quattuor pedes -um. per: Amm. 15, 4, 3 *lacum* per . . . *tot* stadia -um. Cypr. Gall. gen. 255 Comm. instr. 2, 3, 16.

II *respicitur status remotus*: A *fere i. q. longinquus, remotus* (*unde, indicat praepos.* ab *p. 1641, 30. 32. 40; dub. an huc pertineant* Verg. Aen. 11, 544 *v. p. 1634, 12.* Stat. Theb. 11, 311 *v. p. 1643, 76*): 1 *vi locali*: a *proprie*: Cic. prov. 29 quid Oceano -ius inveniri potest? Lvcr. 4, 393 quandoquidem -os obitus exorta revisunt *sidera*. Bell. Afr. 51, 5 aquatione . . . -a et angusta utebantur. Varro rust. 1, 2, 2 *amicis considantne deliberantibus Agrius* cogitans portam itineri dici -issimam esse, ad subsellia . . . procedit (*proverbium explicat Otto*,

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Sprichw. n. 1453). SALL. hist. frg. 2, 32 Metello procul agente -a spes auxiliorum (*Serv. Aen. 11, 544* id est longe posita; *aliter p. 1637, 51. 1642, 7*). VERG. Aen. 2, 780 (*Creusa ad Aeneam*) -a tibi exilia (CASSIOD. hist. 8, 10, 3 qui ad -a fuerant e. destinati [*Theodoret. 4, 30, 4* τὰς ἐσχατιὰς οἰκεῖν]. *cf.* VEN. FORT. Mart. 1, 142 ducitur exilio, qua -a Seleucia tendit). OV. trist. 3, 4b, 27(73) quamvis -a (-e *florileg. Paris. 8069*) regione remotus absim (FIRMIL. Cypr. epist. 75, 3 -issimis r. a nobis separati. HIER. epist. 21, 34, 6 in -am [longinquam *recc.*] r. abire. 145, 5 de -issima r. venienti. AVELL. p. 34, 13. HIST. Apoll. rec. B 28 [*rec. A* longinquas]). 3, 12, 41 ab ore freti -aeque Propontidos undis (Pont. 4, 9, 118). MANIL. 2, 677 ut ... ipsa *sidera* ex -o coeunt submota recessu (LVCAN. 3, 477 missa *tela*. *cf.* LAVS Pis. 198 -o venit ille r. *aliter p. 1634, 8*). VAL. MAX. 5, 6 ext. 4 patriae quam vitae suae -iores terminos esse maluerunt (*cf. sub 2*). SEN. epist. 16, 9 longe progresso semper aliquid -ius restat. PLIN. nat. 2, 61 *Venus et Mercurius* -issimis distantiae suae metis solem insequuntur (FIRM. math. 1, 4, 9 cursūs *lunae*. *cf.* PLIN. nat. 2, 61 a -issimis distantiae suae finibus). VAL. FL. 2, 562 -is disiungimur oris (SIL. 6, 628 remeans -is ... o. MART. epigr. 24, 1 -is ... ab o. CORIPP. Ioh. 2, 74. 7, 369). 7, 564 cum subito ... -issima Phasidis unda Caucaseaeque trabes omnisque Aeetia tellus fulsit ([*i. quamvis longinqua*]. 8, 299 -a Styrus prospectat ab u. [*i. a maris parte remotiore*]. *aliter p. 1635, 38*). SIL. 2, 85 per -a mapalia (4, 374). 3, 422 Geryonae peteret cum -a ... arva *Alcides* (*de vastis, immensis p. 1635, 13*). QVINT. decl. 320 p. 256, 7 qui -às terras et ignotas regiones peragravi (IVVENC. 4, 227 AVIEN. Arat. 312 HIER. in Is. 39, 3–8 l. 37 [*Vulg. Is. 39, 3* de t. longinqua]. *aliter p. 1634, 79*). PS. QVINT. decl. 13, 6 p. 251, 21 *apis* -iores expetitura pastus. IVV. 6, 561 -o (-a, -e *var. ll.*) castrorum in carcere mansit (*tempus non respici contendit Knoche, Hermes 63, 1928, 359, 1; at supra vol. III 438, 39* -o carcere *pro* '*diuturna ... captivitate*' *intellegitur ut p. 1638, 18*). LAMPR. Heliog. 23, 8 in -issimis a mari locis (VITA Anton. 3 p. 18, 24 -a et deserta l. [*Migne gr. 26, 844*^{B} τὴν μακρὰν ἔρημον, *Euagr.* aviam solitudinem]). IVST. 18, 1, 2 *Alexander* tam -a a domo militia Orientem subegit. AVIEN. Arat. 522 non -a Aries statione locatus (*sc. ab Andromeda*). HIER. in Ioel 3, 7/8 p. 982^C non ... nationibus, quae vicinae sunt, sed Sabaeis, genti -issimae. AVIAN. 13, 7 *taurus* tristis abit -aque fugax de valle locutus (*i. e. vallis parte longinqua*; -um *Ellis*; calle *Guaglianone*). COD. Theod. 11, 30, 63 in -ioribus ac remotis provinciis. CASSIOD. in psalm. 5, 11 l. 239 ('secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos') quantitas ... delicti mensura repudii est, dum tantum ab illo *deo* reus -ior redditur, quantum numeroso crimine dilatatur. *neutr. pro subst.*: AMM. 31, 2, 15 -a petiere terrarum (*i. terras remotas ut* PATRIC. epist. 15 exportati in -a t.).

b *de rebus incorporeis*: **α** *variis*: LVCAN. 6, 146 *Scaeva centurio* promotus Latiam -o gerit ordine vitem (*i. gradu, qui a priore longe distat* [*Caes. civ. 3, 53, 5* quem Caesar ... ab octavis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiavit; *vix ad seriem honorum referendum ut p. 1636, 44*]. FRONTIN. [?] strat. 4, 6, 4 adulescentem honeste natum, militiae inhabilem, angustiarum rei familiaris causa deductum ad -iorem ordinem [*i. pro ortu nobili longe inferiorem; vix recte Bendz de centuriatu diutius agendo dictum esse intellegit*]). *neutr. pro subst.*: ENNOD. epist. 2, 15, 3 p. 56, 14 ad -iora animus tuus quam corpus abscesserat (4, 2, 3 p. 98, 15 progredi. 4, 34, 1 p. 121, 19 animo ... transistis. 5, 18, 2 p. 140, 10 ipsa Roma ... translata est. 6, 26, 2 p. 164, 22 vobis ... digredientibus). **β** *respicitur gradus cognationis* (*cf. p. 1636, 55 sqq.*): CVRT. 4, 1, 19 Abdalonymum quendam -a ... cognatione stirpi regiae adnexum. GAIVS inst. 3, 27 si quis alius sit, qui integrum ius agnationis habebit, is potior erit, etiamsi -iore gradu fuerit (epit. 2, 8, 2 ut inter suos proximior -iore g. positum non excludat [*cf. inst. 3, 7* nec qui g. proximior est, ulteriorem excludit]. FRG. de grad. cogn. 1 personae cognatorum aliae proximiore, aliae -iore gr. sunt. PAVL. frg. Vat. 301 INST. Iust. 3, 2, 2. 3. 3, 6, 12 LEX Burg. Rom. 10, 9. *al.*).

2 *vi temporali*: CIC. Phil. 5, 1 nihil umquam -ius his Kalendis Ianuariis mihi visum est. Att. 13, 3, 1 dies *solvendae pecuniae* -ior est (*praedicative ut* VAL. FL. 6, 320 nec -a d., ut capta videres vellera [*vix recte Langen* '*tibi data*' *subaudit*]. *attributive*: CAES. Gall. 1, 40, 14 quod in -iorem d. conlaturus fuisset [FRONTO p. 26, 17 v. d. H. = p. 28 N. recitationem tuam ... protulisti. GELL. 5, 10, 15 distulerunt]. BELL. Alex. 71, 1. PROP. 2, 18, 20 cum sis ... anus haud -a curva futura d. LIV. 38, 52, 1 PLIN. epist. 10, 81, 3. *aliter p. 1636, 76*). PANEG. in Mess. 11 testantur sidera caelo ..., neget ne -ior aetas. VAL. MAX. 8, 13 praef. ad -issimos humanae condicionis terminos (SEN. epist. 72, 3 humani aevi. *cf. supra l. 13 et* 93, 8 -issimum finem *vitae*). LVCAN. 9, 102 (*loq. Cornelia*) quam -o tradita *sim* leto, incertum est. SIL. 3, 383 non multa dies generi properatque senectus septimaque his stabulis (*i. equis*) -issima ducitur aestas. STAT. Theb. 8, 610 nec mala quae iuxta, sed -a ab origine fati *gemuerunt filiae Oedipodis*. silv. 3, 3, 78 praecipuos *te* ... surrexit in actus ... Claudius et -o transmittit habere nepoti (*i. Domitiano post multos annos imperaturo; vix recte Vollmer ad l.* '-o *ordini imperatorum*' *intellegit*). AVSON. 163, 27 p. 32 P. te (*avum filio mortuo*) solacia -a fovere, quod mea (*nepotis*) praecipuus fata maneret honos. PS. AMBR. paenit. 7 p. 980^A quod *supplicium* -ioribus esset posteris in exemplum. HIER. epist. 140, 8, 1 nec putamus -um esse, quod promittitis, et salutem nobis post tempora multa tribuendam.

B *fere i. q. ad remota pertinens*: **1** *vi temporali*: CIC. orat. 189 vitiosum genus et -a animi provisione fugiendum (*cf.* GREG. M. moral. 12, 58 iniquus, quamvis ... -a vitae eius tempora non sint praedestinata, ipse tamen ... -o animo dies proponit). fam. 10, 1, 1 exspectatio consulatus tui, quae ita -a est, ut optandum sit, ut possimus ad id tempus rei publicae spiritum ducere (*aliter p. 1637, 55*). HOR. carm. 1, 4, 15 vitae summa brevis spem nos vetat inchoare -am (1, 11, 7. SEN. epist. 101, 4 spes -as inchoantium. STAT. Theb. 2, 321 spes, ubi -a venit. PETR. CHRYS. serm. 40 p. 314^B CE 2070, 4. *aliter p. 1637, 51. 1641, 1*). STAT. Theb. 1, 323 spes anxia mentem *Polynicis* extrahit et -o consumit gaudia voto ([*aliter* SCHOL.: semper optando]. CLAVD. 1, 66. *aliter l. 20. p. 1637, 54*). TAC. Germ. 19, 2 unum accipiunt maritum ..., ne ulla cogitatio ultra, ne -ior cupiditas. *? transfertur ad hominem*: HOR. ars 172 *senex* res omnes timide ... ministrat, dilator, spe -us ... avidusque futuri (SCHOL.: cum proximus sit morti, ea tamen sperat, quae longe sunt posita. *sed sunt, qui verba falso tradi suspicentur*).

2 *vi locali* (*voces procul sonantes v. p. 1637, 57*): SEN. Herc. O. 517 -um ferens harundo vulnus (MART. epigr. 15, 7 -o porrexit v. pardum). SIL. 9, 329 contorum -o et procerae cuspidis ictu. STAT. silv. 3, 2, 100 pectore fido numquam abero -isque sequar tua carbasa votis (*aliter l. 11. p. 1637, 54*).

neutr. *pro subst. sub adi. tractavimus passim (accedit gen. subst. supra p. 1633, 79. 1637, 7. 35. 1641, 41) huic appendici specialia tria reservantes*: **1** *sing.* -um (-ius) *vel* -o *in locutionibus praepositionalibus (sc. adverbialibus) positum*: **a** *vi locali*: **α** in -um (-ius; *cf. plur. p. 1641, 42*): AETNA 608 evecta in -um ... unda (*cf.* EPICED. Drusi 251 in -um spatiosas explicat undas *Tiber*). MANIL. 1, 172 corpora ... concurrendo prohibent in -ius ire *terram* (prohibentur -ius *Huetius, Housman*). 1, 682 *zodiacus* ter vicenas partes patet atque trecentas in -um. 4, 647 in -um (-o *pars codd.*) angusto penetrabilis aequore fluctus *oceani* pervenit ... Caspiaque ... facit aequora (*cf. Ps. Aristot. mund. p. 393b 5* κατὰ στενόν τε καὶ ἐπιμήκη διήκων αὐχένα. MELA *p. 1634, 25. Plin. nat. 6, 38* inrumpit ... artis faucibus et in longitudinem spatiosis). PAVL. FEST. p. 225 'procera' prolixa et in -um producta (SEN. nat. 7, 17, 1 talis illi *cometae* forma est, non in rotundum restricta, sed in -um p. SCAVR. gramm. VII 33, 8 [*ex Varrone*] super i ... litteram apex non ponitur, melius enim ... in -um producetur). VAL. MAX. 5, 6 ext. 4 in -ius promotis terminis. SEN. epist. 15, 4 saltus vel ille, qui corpus in altum levat, vel ille, qui in -um mittit (VEG. mil. 4, 9 p. 149, 15 quanta altitudo quantum umbrae mittat in -um. *cf.* PLIN. nat. 17, 182 palmitem in -um ... emitti). PORPH. Hor. epod. 11, 28 'teres' ... in -um rutundus dicitur (*cf. l. 53. 58*). EDICT. imp. Diocl. 12, 10 L. materiae roboreae qubitorum quattuordecim in -um eqs. (12, 11 m. ⟨f⟩raxineae). *al.* **β** in -o (*cf. l. 30*): GROM. p. 330, 12 L. *casam* fines in -o (-um *C*) habentem (p. 358, 15 sqq. A limes huius litterae habet in -o ped. CCL [*sim. repetitur usque ad litteram Z*]. PEREGR. Aeth. 2, 1 quae *vallis* habet ... in -o milia passos forsitan sedecim. OROS. hist. 1, 2, 77). LAMPR. Alex. 26, 7 basilicam ... instituerat ... in lato pedum centum, in -o pedum mille. PEREGR. Aeth. 2, 3 ut ... per mediam vallem ipsam, qua iacet in -o, rediremus. 16, 4 mons ingens et altus infinitum, qui tendebatur in -o (*deest in cod. mutilo numerus. cf.* IORD. Get. 6 Solis *insula* ... omnino suo spatio in -o latoque [in *om. B*, in -um latumque *XY*] extensam). CHIRON 233 cucurbitae rotundae in -o (*cf. l. 42. 58*). OROS. hist. 1, 2, 96 cuius spatium in -o tenet m. p. CLXXV (1, 2, 97. 102. 103). **γ** ex -o: MANIL. 2, 378 vis eius *lineae* procul est ... et tenues vires ex -o mittit in orbem. 2, 399 ex -o ... illa *astra* valent. COLVM. 6, 29, 3 ut sit *corpus pulli equini* ... ex -o (ex longinquo *pars codd. recc.*), quantum figura permittit, rotundum (*inde* CHIRON 780. *cf. l. 42. 53*). PLIN. nat. 32, 154 *pernae conchae* stant velut suillum crus e (suillo *vel* uillum crure *codd.*) -o in harena defixae. AVSON. 398, 23 p. 227 P. haec *ostrea* ... palmam meruere priorem omnibus ex -o cedentibus. 408, 3 p. 243 proximus ex -o gradus. **δ** per -um (*cf. plur. p. 1633, 80 sq.*): SIL. 1, 469 ubi Aegaeo surgente ad sidera ponto p. -um ... fluctus suspensum in terras portat mare (13, 462 ut portet tumulis p. -um membra paternis). 10, 206 reluctantes ... procella p. -um tulit ad campi suprema. 15, 785 belua ponti p. -um ... iactata profundo. 17, 473 *Hannibal* convertit ... ruens p. -um hostilia terga. PEREGR. Aeth. 5, 1 per valle illa media, qua tenditur p. -um (*cf.* OROS. hist. 1, 2, 76 Britannia ... p. -um in boream extenditur). CHIRON 64 praecides p. -um. VVLG. exod. 27, 11 in latere aquilonis p. -um erunt tentoria centum cubitorum (*Itala Lugd.* C cubitorum longitudo. *cf. Vulg. l. c. 27, 9* centum cubitos unum latus tenebit in longitudine). Ezech. 46, 22 atriola ... quadraginta cubitorum p. -um et triginta per latum (*Itala cod. 175* longitudinis ... et latitudinis). RVT. NAM. 2, 21 milia p. -um decies centena teruntur a Ligurum terris ad freta Sicaniae. OROS. hist. 1, 2, 64 Gallia Lugdunensis ducta p. -um et p. angustum inflexa (ALC. AVIT. carm. 4, 241 tercentum cubitos p. -um d. tenebit *machina*). CASSIOD. Ios. antiq. 3, 109 tabulas ... statuit aereas ... in utroque latere tabernaculi viginti p. -um, per latum vero decem (*gr.* εἴκοσι τῶν ἐπιμηκεστέρων).

b *vi temporali*: **α** in -um (-ius): VERG. ecl. 9, 56 causando nostros in -um ducis amores (HIL. in psalm. 65, 3 ductae in -um ... vocis. *cf.* ENNOD. epist. 1, 1, 6 p. 3, 10 *epistulam* in -um produxit [1, 20, 4 p. 32, 22 testimonia]). LIV. 5, 16, 4 nec in -um dilata res est (QVINT.

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

inst. 8, 2, 22 conclusio. TAC. ann. 16, 7, 1 *malum*. AMM. 30, 5, 4 *praefecturam*. VVLG. Ezech. 12, 22 dies. *cum obi. pers.* [*v. etiam l. 13*]: SEN. epist. 17, 10 quid in -um ipse te differs? VEG. mil. 3, 9 p. 87, 14 *adversarium*. AVG. civ. 17, 10 p. 229, 12 D. *Christum*). VELL. 2, 85, 4 in -um ... duravit constantia (STAT. silv. 4, 7, 41 duret ... infans. RVFIN. hist. 4, 7, 12 infamia [*gr.* εἰς μακρόν]). SEN. dial. 10, 9, 1 cogitationes suas in -um ordinant. epist. 58, 37 in -um exeo *scribendo* (QVINT. inst. 4, 2, 51 si ... in -um exierit ordo rerum. *cf.* PS. QVINT. decl. 12, 21 p. 238, 9 in [*om. pars codd.*] -ius obsidio eat [AVG. conf. 8, 5, 12 pecc. mer. 2, 17, 26 p. 98, 25]). PLIN. nat. 10, 81 *lusciniae* sonus ... continuo spiritu trahitur in -um (QVINT. inst. 1, 10, 48 obsidionem ... in -ius. TAC. ann. 14, 4, 4 tracto in -um convictu. ENNOD. epist. 3, 16, 1 p. 84, 4 silentia. *cf.* COD. Theod. 10, 13, 1 si ... petitor ... in -um protrahere coeperit possidentem). SIL. 14, 47 in -um ... donarunt nomina muris. STAT. silv. 2, 2, 144 in -um coiere faces. TAC. hist. 2, 95, 3 abunde ratus, si praesentibus frueretur, nec in -ius consultans. 4, 22, 1 paucis diebus ... absumpta sunt, quae ... in -um suffecissent. 4, 79, 1 nec in -um quies militi data (AMM. 20, 11, 20). ann. 1, 69, 5 odia in -um iaciens. 3, 27, 2 otium ... haud in -um paravit. 5, 2, 2 quarum ... in -um memoria est. 11, 20, 3 unde tenuis fructus nec in -um fuit. *al.*

β ex -o: VERG. Aen. 9, 64 collecta ... edendi ex -o rabies. SEN. Tro. 632 solitus ex -o est metus. STAT. Theb. 4, 671 ex -o recalet furor.

γ per -um: SIL. 2, 465 p. -um celata fames. 12, 295 consueta graves p. -um audire suorum eventus Roma. AVSON. 147, 7 p. 194 P. venturos p. -um consere Ianos. ENNOD. dict. 26, 3 p. 503, 6 coniugem honestis p. -um moribus institutam. MAXIM. eleg. 1, 263 p. -um ducere poenas.

δ post -um (*addas accedente gen. subst. p. 1637, 8*): ENNOD. opusc. 2, 129 p. 327, 9 reducta p. -um sanitas. IORD. Get. 115 (tempus *add. cod. L manus altera*). 173.

2 *acc. spatii (loc., temp.) vel obi. intern., fere pro adv. adhibitum* (*huc fortasse spectat* CHAR. gramm. p. 390, 6 B. [*cf. ed. Keilii* gramm. VII 521, 17] -um et longincum: -um praeverbium est, itaque [prae]verbum illi opponitur [*edd. vet.* apponitur]; longincum itineris est): **a** *sing.* -um: α *praevalente vi temporali*: ① *cum variis verbis fere i. q. diu* (*accedit abundanter* PLAVT. Pseud.): PLAVT. Epid. 376 nimis -um loquor (665 Persa 167. Pseud. 687 nimis diu et -um. SYMM. epist. 1, 7, 2. 1, 28. 1, 50, 2. 1, 73). LVCR. 6, 519 retinere diu pluviae -umque morari consuerunt (STAT. silv. 3, 2, 58 CLAVD. rapt. Pros. 3, 194). VERG. Aen. 10, 740 nec -um laetabere (*cum negatione ut*: OV. met. 5, 65 SIL. 9, 411 HOMER. 285 STAT. Theb. 3, 95. 10, 467 HEGES. 1, 21, 2. 1, 42, 2. 2, 2, 4). DIRAE 94 intueor campos: -um manet esse sine illis ([*at sunt qui* intueor campos -um *coniungant*]. STAT. silv. 1, 4, 15 SYMM. epist. 4, 28, 4). VAL. FL. 3, 547 ille *cervus* animos *Hylae* tardusque fugae -umque resistens sollicitat (*perperam 'procul' intellegit Langen ad l.*). 4, 436 o mihi -um exspectata manus (PS. RVFIN. in Am. 9, 11/12 p. 1103C). 6, 332 nec ... -um ... potiere (PAVL. NOL. epist. 29, 8 p. 254, 1 non -um). SIL. 3, 572 tenet -umque tenebit Tarpeias arces sanguis tuus (STAT. Theb. 2, 429. NEMES. ecl. 4, 23 nec -um. PRVD. perist. 4, 129). STAT. Theb. 2, 269 Mavortia -um furta dolens *Vulcanus*. 2, 707 quercus ... iam -um oblita iuventae. 11, 591 -um cessante magistro. silv. 1, 3, 13 o -um memoranda dies (*cf.* INSCR. christ. Diehl 4751, 5 vixisti paucis -um memorabilis annis). 3, 72 florens. Ach. 1, 373 *columbae* iam -um ... gregatae. MART. 1, 31, 7 fruantur (SYMM. epist. 1, 6, 2. 5, 10. 7, 23). 8, 38, 15 hoc -um tibi, vita dum manebit, hoc et post cineres erit tributum. 9, 18, 1 est mihi sitque, precor, -um te praeside, Caesar, rus minimum. SYMM. epist. 4, 33, 2 tacere (SIDON. epist. 9, 3, 6 breviter locutus ... -um taciturus. 9, 9, 1). 5, 77 siles (PRVD. perist. 10, 393). 6, 43 vivere (PAVL. NOL. carm. 31, 595 ORIENT. comm. 1, 51). PRVD. ham. 745 *uxor Loth* caute sigillati -um salis effigiata. CLAVD. rapt. Pros. 2, 234 vale (ENNOD. epist. 2, 24, 3 p. 67, 1 '*ad exemplum Verg. ecl. 3, 79*' *Hartel v. infra*). PAVL. NOL. carm. 9, 29 gaudere (CE 446, 3). *al.* ② *cum verbis vocandi sim.* (*cf. p. 1637, 57 et Hom. Γ 81* μακρὸν ἄυσεν *sim.; in dubio est, utrum magis spectet ad tempus, i. ad voces productas vel iteratas, an ad spatium voce superatum*): VERG. ecl. 3, 79 *Phyllis* me discedere flevit et -um 'formonse, vale vale', inquit, 'Iolla' (*sic fere edd., at inde a* SERV. *sunt qui* -um *ad* vale *referri malint, cf. l. 60*). HOR. ars 459 licet 'succurrite' -um clamet 'io cives', non sit qui tollere curet. STAT. Theb. 7, 663 it lymphante deo media inter milia -um vociferans: 'prohibete manus *eqs.*' IVV. 6, 65 (*loco vix sano*) Apula gannit sicut in amplexu subito et miserabile -um; attendit Thymele *eqs.* (*an* -um *attendit coniungendum est?*). APVL. met. 6, 2, 1 Ceres ... deprehendit *Psychen* et -um exclamat protinus: 'ain, Psyche miseranda? *eqs.*'

β *praevalente vi locali*: STAT. Theb. 3, 289 *Harmonia in serpentem mutata* -um reptat (*i. in longitudinem porrecta, cf. p. 1633, 64*). 4, 158 Herculeum paeana canunt *Tirynthii*, ... -um deus audit ab Oeta. 11, 311 serpens ... -um ... e corpore toto virus in ora legit (*nisi enallage pro* -o ... corpore, *cf. P. Venini ad l.*). ANTH. 11, 124 *currus* -um superant *metam* flexu. SYMM. epist. 4, 62 (63) annue ... -um peregrinatis (6, 61 [62]). PAVL. NOL. epist. 13, 13 p. 94, 21 qua ... -um (in -um *pars codd.*) patet *basilica*. MACR. somn. 2, 7, 21 ab utraque nimietate -um recedunt *loca quaedam*. SIDON. epist. 2, 2, 17 *fluvius* nec -um scopulis ... exemptus lacu 'conditur (*nisi temporaliter*). 4, 1, 5 -um ... tibi etsi sede absumus, adsimus affectu.

b *plur.* -a *i. q. diu* (*dub. an huc pertineat* CHIRON 360 *p. 1637, 26*): STAT. Theb. 2, 141 nec -a morati (7, 81. 12, 358 silv. 1, 2, 217. 3, 3, 164). 2, 240 non umquam -a tuendo expedias, cui maior honos *eqs.*

3 *abl. sing.* -o *in locutione* -o lateque: PAP. Tjäder 20, 6 omnem portiunculam meam ... cum terris et vineis et omnibus ... ad memoratam portiunculam meam -o lateque pertinentibus (*contaminatum ex formis* -e lateque *et* in -o et in lato *sim., cf. ed. ad l. et p. 1642, 52*).

adv. *longē (*tamquam praep. iungitur cum gen. vel acc. p. 1650, 79. 1651, 10, dubites de abl. p. 1650, 78*). *compar.* -ius *et superl.* -issime *inde a* PLAVTO. NOT. Tir. 23, 8 -e lateque. 23, 10 -e aliter. 71, 11 non -e. *legitur inde a* NAEV., PLAVTO, ENN. [*Romanica v. p. 1633, 28 sqq.*] [*falsa var. l. pro* late: LVCAN. 9, 626 (*alia v. p. 1651, 66*). *in interpretatione vocis q. e.* προπάροιθε *prave tradita vel falsa* PRISC. rhet. 2, 10 p. 523, 23 virtutis (virtuti *Ascenius*) sudorem di -e posuere (*Hesiod. op. 289* τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν).]

I *vi locali* (*cf.* CHAR. gramm. p. 264, 8 B. [*ex Romano*] -e pro 'longitudine' [*afferuntur* LVCIL. *et* COEL. hist. *p. 1650, 63 sq.*]. NON. p. 339, 23 -e ... significat ... spatii aestimationem [*afferuntur* CIC. or. frg. A XIV 25 -e te a pulchris abesse. VERG. *p. 1647, 66*]. SYNON. Cic. p. 438, 11 procul. -e. eminus. ex intervallo. GLOSS. ἄπωθεν. μακράν. μακρόθεν. procul. *cf. p. 1649, 63. 1650, 25, sed v. et supra p. 1633, 47 sq. 1638, 42 sq.*): **A** *proprie*: **1** *cum verbis et rarius cum adi. vel iuncturis nominalibus* (*sc. stirpe vel sensu affinibus*): **a** *significat locum remotum vel spatium eo (inde) porrectum; respicitur*: α *quo aliquid tendat*: ① *ire, cedere, ferre, movere sim.*: PLAVT. Bacch. 423 nego tibi hoc ... fuisse ... copiae, digitum -e a paedagogo pedem ut efferres aedibus (CIC. Tusc. 1, 41 ut a terra -issime se ecferant. LIV. 3, 5, 6. *al.*; *cf.* CATO agr. 46, 1 ferantur [LVCR. 4, 689. 6, 690. *al.*]. *sim. al.*). Men. 327 tu nequo abeas -ius ab aedibus (Most. 393 quid si ... abeamus hinc nos? :: non hoc -e. TER. Haut. 212 Eun. 633. 662 Ad. 882. *al.*; *cf.* PLAVT. Persa 217 eo ego hinc haud -e. :: et quidem ego ⟨eo⟩ haud -e [LVCR. 4, 206. *al.*]. *sim. al.*). 834 (835) concede huc ... ab istoc quam potest -issime (*cf.* Rud. 66 navis -e in altum abscesserat [BELL. Afr. 39, 5. *al.*]. Trin. 483 decedam ... non ... hoc -e. CIC. Verr. II 2, 65 processerunt [Phil. 2, 78. *et saepe*]. *sim. al.*). Most. 390 ut fugiat -e ab aedibus (VARRO Men. tit. -e fugit, qui suos fugit [*eadem fere* PETRON. 43, 5. *proverbium explicat Otto, Sprichw. n. 725*]. HOR. sat. 1, 4, 34. *al.*). ACC. trag. 129 aliquanto solito lembo sum progressus -ius (CIC. nat. deor. 3, 37. *et saepe*). CIC. Font. 30 nationes, quae quondam tam -e ab suis sedibus Delphos usque ... profectae sunt (ad Q. fr. 3, 4, 6 CATVLL. 46, 10. *al.*). *et passim per totam latinitatem.* ② *olere, relucere, resonare sim.*: AFRAN. com. 178 non potest, quin illa stacta -eque et multis olat. CIC. Arat. 9 *Deltoton* stellis -e densis praeclara relucet (VARRO ling. 7, 40 APVL. met. 10, 1, 2. *cf.* CIC. nat. deor. 2, 40 qui *sol* ... tam -e lateque conluceat). CATVLL. 11, 3 litus ut -e resonante ... tunditur unda (VERG. georg. 1, 358. *cf.* 2, 163 sonat [Aen. 5, 866. 7, 701 HOR. carm. 4, 9, 2 CALP. ecl. 4, 48 SIL. 4, 656. 13, 346]). VERG. Aen. 5, 133 auro ductores -e effulgent (*cf.* 8, 92 fulgentia [11, 769 OV. Pont. 4, 7, 31 PLIN. nat. 33, 58 VAL. FL. 7, 495]. 8, 623 refulget). PLIN. nat. 37, 69 nitere. 37, 117 brevis nitor nec -e splendescens. *al.* ③ *prospicere, videre sim.* (*quae hic desideras v. p. 1645, 51 sqq.*): CIC. ac. 2, 80 quam -e videmus? (2, 81 quaedam volucres -ius *vident*. *ibid.* parum -e. OV. epist. 6, 72 -ius adsueto lumina nostra vident). *ibid.* intendi acies *oculorum* -ius non potest (VAL. FL. 3, 571). BELL. Hisp. 8, 3 propter altitudinem late -eque prospiciunt. VERG. Aen. 9, 322 tu, ne qua manus se attollere nobis a tergo possit, custodi et consule -e (VAL. FL. 3, 37). OV. met. 4, 623 ex alto seductas aethere -e despectat terras (*nisi ad p. 1645, 51. cf.* SEN. Phoen. 68 alta rupes ... spectat ... -e spatia subiecti maris. TAC. hist. 5, 6, 1 *fines Iudaeorum* septemtrionem e latere Syriae -e prospectant [ann. 3, 1, 3 qua ... -issime prospectari poterat). LIV. 1, 18, 8 quo -issime conspectum oculi ferebant (*cf.* PETRON. 115, 20 oculos ... -ius mittit. VAL. FL. 7, 30 oculos -e tenet, ... si iam ... clarescant atria). 21, 35, 8 unde -e ac late prospectus erat (*cf.* STAT. Theb. 5, 351 qua -e pelago despectus aperto). SEN. epist. 51, 11 ex edito speculari late -eque subiecta. *al.*

④ *varia*: CIC. Manil. 35 bellum ... tam -e lateque dispersum (*cf.* STAT. Theb. 6, 526 effusae -e sparguntur harenae). nat. deor. 2, 114 *Hydrae* -e corpus est fusum (LIV. 5, 37, 5 -e ac late fuso agmine. SEN. dial. 5, 16, 4 PLIN. nat. 5, 70. SIL. 14, 520 -e ... harundine fusa. *cf.* MELA 1, 6 -e lateque diffusum [1, 113. 2, 73 GELL. 6, 12, 2]. FLOR. epit. 2, 5, 1 effusi [AMPEL. 7, 2]). CAES. Gall. 6, 10, 5 hanc *silvam* -e introrsus pertinere. 6, 34, 4 praedae cupiditas multos -ius evocabat (PLIN. nat. 17, 175. *cf.* FRONTIN. strat. 3, 9, 4 avocatis. *sim.* LIV. 1, 50, 4 excitis. 42, 57, 12 elicuissent). VERG. Aen. 3, 703 arduus ... Acragas ostentat maxima -e moenia (PLIN. paneg. 4, 7 -e lateque. *cf.* GRATT. 45 ostendit). 5, 579 signum clamore ... -e dedit (STAT. Theb. 3, 43. 10, 377). 10, 572 -e gradientem (SERV.: -is gradibus incedentem. *cf. Hom. Γ 22* μακρὰ βιβάντα). 11, 606 hastas ... protendunt -e (PLIN. nat. 11, 244 STAT. Theb. 9, 90). OV. epist. 8, 69 porrectus -e ... Isthmos (met. 2, 374 VAL. MAX. 9, 1, 2 PLIN. nat. 18, 346. *al.*). VITR. 2, 9, 15 iaculari (PLIN. nat. 8, 125 VEG. mil. 2, 25 p. 60, 6. GLOSS. III 494, 15 -e iaculans ἑκηβόλος). CELS. 8, 4, 15 si rima -ius patet (PLIN. nat. 2, 242 pars nostra terrarum ... -issime ab ortu ad occasum p. SIL. 5, 40). SEN. Tro. 1052 -e digito notabit (*cf.* APVL. met. 8, 21, 1 monstrantem digito non -e frutices). *al.*

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

β ubi aliquid sit vel fiat (*quaedam prope ad usum infra sub b illustratum accedere vix negaverimus*): Ⓘ *sedere, esse, stare sim.* (*verba distandi v. infra l. 84sqq.*): PLAVT. Curc. 261 procul sedere -e a me Aesculapium (*cf.* CAES. Gall. 5, 47, 5 copias Treverorum tria milia passuum -e ab suis castris consedisse [7, 79, 1 HIRT. Gall. 8, 35, 1 BELL. Afr. 24, 1. 48, 2. 67, 3. 80, 3. SALL. Iug. 21, 2 haud -e a mari prope Cirtam oppidum]). Rud. 1034 ubi tu hic habitas? :: porro illic, -e, usque in campis ultimis. TVRPIL. com. 105 quam -e est *aliquis*? (CIC. Verr. II 4, 103 ab eo oppido non -e in promontorio fanum est. 5, 41. 63. Phil. 12, 33 aut domi est aut non -e a domo. de orat. 1, 214 *Scaurum* non -e ruri apud se esse. *et passim; aliter p. 1646, 3*). CIC. de orat. 3, 10 neque ... -e ab eo ... iacuit (VERG. Aen. 9, 771 SEN. nat. 3 praef. 2 epist. 118, 6. *al.; cf.* GERM. 594 nec multo ... his -e subiacet [disiacet *Baehrens dubitanter*] astris). BELL. Afr. 30, 2 haud ita -e a Caesaris castris constitit in campo (77, 4 BELL. Alex. 21, 2. *cf.* PLIN. epist. 6, 20, 16 subsistit). 62, 5 *naves* -ius a portu in salo stabant (SEN. frg. 36 PETRON. 97, 3 VAL. FL. 4, 203). HOR. sat. 1, 9, 18 trans Tiberim -e cubat is prope Caesaris hortos. *al.* *verbo huiusmodi subaudiendo*: LVCIL. 221 urceus ⟨h⟩aut -e Gemino, mixtarius Paulo. Ⓘⓘ *conlocare, ponere sim.*: CIC. Verr. II 2, 86 se Thermis conlocarant ... neque -e ab oppido (HIRT. Gall. 8, 2, 1 BELL. Alex. 11, 1). dom. 111 eius non -e a Tanagra[s] simulacrum ... positum fuit (HIRT. Gall. 8, 46, 4. BELL. Alex. 36, 3 castra [LIV. 37, 21, 1]. VARRO rust. 3, 16, 22. *al.*). BELL. Afr. 58, 1 non -e a Caesaris castris aciem constituunt (BELL. Hisp. 25, 7 GRAN. LIC. p. 12, 6). *al.* -e situs: PLIN. nat. 6, 192 oppido -e ab Nilo sito. FRONTIN. strat. 2, 5, 31 p. 66, 11 *opp.* in propinquo. TAC. ann. 2, 14, 2 APVL. met. 6, 18, 1. *al.* Ⓘⓘⓘ *cum quolibet verbo* (*exempla selecta*): PLAVT. Persa 151 -e ab Athenis esse se gnatam. TER. Eun. 519 rus Sunii ecquod habeam et quam -e a mari. POMPON. Atell. 45 -e ab urbe vilicari. CIC. Verr. II 4, 117 Ditem patrem ... non -e a Syracusis penetrasse sub terras. Manil. 32 -e a domo bellare. Flacc. 66 non -e a gradibus Aureliis haec causa dicitur. leg. 1, 3 ⟨non⟩ -e a tuis aedibus inambulans. CAES. Gall. 4, 1, 1 Rhenum transierunt non -e a mari. civ. 1, 37, 2 quae *legiones* -ius hiemabant. VARRO rust. 3, 16, 31 quo volunt perducere *apes*, non -e inde oblinunt erithace atque apiastro. SALL. Catil. 61, 4 Catilina ... -e a suis inter hostium cadavera repertus est. *et talia passim.*

γ unde aliquid veniat vel recipiatur: Ⓘ *accurrere, importare sim.*: TER. Eun. 335 continuo accurrit (occ- *var. l.*) ad me, quam -e quidem ([DON. *ad l.* 1 bene '-e' dixit, quia '⟨a⟩ -e' dicere non potuit. *inepte addit* 2 aut subauditur 'erat', ut sit 'quam -e erat']. IVVENC. 2, 54 [*Marc. 5, 6* a -e *vel* de -e]). CIC. Att. 5, 2, 2 cum Hortensius veniret et infirmus et tam -e (fam. 3, 7, 3 OV. trist. 4, 2, 18. LIV. 25, 12, 9 (*ex vaticiniis Marcii*) hostes ... si ... expellere voltis, vomicam, quae gentium venit -e *eqs.* SEN. epist. 106, 2. *al.*). VARRO rust. 1, 16, 3 si -e sint inportanda *quae opus sunt in fundum.* SEN. epist. 89, 22 ex tot conchyliis tam -e advectis (PALLAD. 1, 38, 1. *cf.* PLIN. nat. 19, 30 vehi). COLVM. 3, 15, 5 -ius accersitam pinguem humum. PLIN. nat. 17, 114 si -ius adferantur. TAC. ann. 15, 9, 2 in quos *barbaros* saxa et hastae -ius permeabant, quam ut contrario sagittarum iactu adaequarentur. Ⓘⓘ *videre* (*aliter p. 1644, 50sqq.*), *audire, sentire sim.* (*saepe in dubio est, utrum -e ad ipsum verbum an ad participium ab illo pendens referendum sit*): LVCR. 2, 321 quae nobis -e confusa videntur (VERG. Aen. 10, 721 hunc ubi miscentem -e media agmina videt. OV. ars 1, 766 -ius insidias cerva videbit anus. Pont. 2, 7, 11 LVCAN. 8, 47 HOMER. 389 STAT. Ach. 1, 301. *al.*). 4, 355 quadratas ... procul turres cum cernimus ..., propterea fit uti videantur saepe rutundae, angulus obtusus quia -e cernitur omnis (CIRIS 468). VERG. Aen. 3, 556 procul e fluctu ... cernitur Aetna et gemitum ... pelagi pulsataque saxa audimus -e *eqs.* (7, 516 SEN. nat. 6, 7, 6 PLIN. nat. 9, 9 STAT. silv. 1, 1, 75. *al.*). 10, 224 adgnoscunt -e regem (10, 843 OV. met. 10, 719 STAT. Theb. 6, 179. 9, 546. *cf.* APVL. met. 6, 29, 8 cognitos). 11, 909 fumantes pulvere campos prospexit -e (STAT. Theb. 5, 589. *cf.* CALP. ecl. 7, 83 conspeximus [VAL. FL. 6, 579]. STAT. Theb. 4, 90 respicit. 7, 723 aspicit). SEN. epist. 111, 3 quorum *montium* proceritas minus apparet -e intuentibus (PLIN. nat. 31, 44 PLIN. epist. 2, 17, 6). VAL. FL. 7, 264 mirabar. 7, 542 explorare. SIL. 2, 294 -e ... in moenia nostra Aeneadum arrectae mentes. STAT. Theb. 8, 724 rimatus. MART. 8, 33, 7 culicem -e sentire volantem. *al.* *cum adi.*: STAT. Theb. 12, 624 Eois -e speculabile proris Sunion (*cf.* AVIEN. Arat. 607 spectabilis). IVV. 6, 374 conspicuus -e cunctisque notabilis intrat balnea (PANEG. 2, 6, 2 -e lateque. AMM. 23, 5, 7). SOL. 46, 4 sensibile. Ⓘⓘⓘ *varia*: LVCR. 1, 230 unde mare ... externa ... -e flumina suppeditant? CAES. civ. 1, 42, 1 -ius erat agger petendus (MANIL. 4, 519 causa. LVCAN. 3, 537 *navis erecta* summis -e petit aequora remis. VAL. FL. 1, 288 *Helle natans* -e petit ... vellera *arietis*. PS. QVINT. decl. 12, 22 p. 239, 3 IVV. 14, 89. *al.*). VERG. Aen. 2, 711 -e servet vestigia coniunx (STAT. silv. 3, 2, 79 fugit ... ratis ... et -e servantia vincit lumina). 9, 572 -e fallente sagitta (10, 754). 10, 716 non ulli est animus stricto concurrere ferro; missilibus -e et ... clamore lacessunt ([*cf. 713* iaculis tutisque procul clamoribus instant]. MIN. FEL. 27, 7). OV. epist. 20(21), 212 quod faciat -e vulnus, acumen habes. *al.*

b *significat magnam distantiam, qua alterum ab altero separatur*: *α distare, seiungere sim.*: PLAVT. Amph. 322 haud -e abesse oportet *eum*, verum -e hinc afuit (Capt. 611 si absis -ius. Curc. 117[119] quam -ē a me abest? *et passim, v. vol. I 207, 27sqq. 59sqq. 81sqq. 208, 13sqq.*). Cas. 420 rus hinc (ruri *codd.*) esse ad villam -e quo ducat (*impersonaliter ut* CIC. Quinct. 79 quam -e est hinc in saltum? *omissa* est *voce*: Flacc. 72 -e ... a Tiberi ad Caicum. *aliter p. 1645, 8*). ENN. ann. 481 impetus ⟨h⟩aut -e mediis regionibus restat (*i. 'distat' teste Festo p. 285, ubi Ennius affertur. cf.* HOR. ars 362 erit *pictura*, quae si propius stes, te capiat magis, et quaedam, si -ius abstes. OV. Pont. 1, 5, 81 distantia -e Pleiadum ... signa [3, 2, 46. 3, 5, 56 VITR. 6, 1, 1. 10, 3, 3 COLVM. 9, 8, 12. *al.*]). LVCR. 2, 648 divom natura ... semota ab nostris rebus seiunctaque -e (*cf.* VERG. Aen. 1, 252 Italis -e disiungimur oris). VERG. Aen. 1, 31 *Iuno Troas* arcebat -e Latio (6, 316 alios -e submotos arcet harena *Charon*. TERT. anim. 56, 2. *cf.* STAT. Theb. 11, 750 prohibebere). 12, 44 quem *patrem* nunc ... patria Ardea -e dividit (*sc. a te*). PLIN. nat. 2, 38 absistens. APVL. mund. 25 et illis, qui -issime separentur, et proximis (VEG. mil. 3, 15 p. 100, 13. 3, 20 p. 107, 12 p. 108, 15. *al.*). *al.* *cum adi.*: AVG. epist. 51, 5 p. 148, 19 ignoti, -e peregrini (*i. sede distantes*). *β relinquere, praegredi, sequi*: OV. met. 11, 772 -e ... lacu deprensa relicto ... anas (SEN. nat. 1, 11, 3 *parhelion* sequitur ... illum *solem* nec umquam -ius relinquitur quam fuit, cum adparuit. LVCAN. 4, 297 STAT. Theb. 6, 881 IVV. 12, 77. 14, 279. PLIN. epist. 9, 33, 3 victor ille, qui -issime ut litus ita simul natantes reliquit. *al.*). MELA 3, 43 -e praegressum equitem consequi. VAL. FL. 1, 653 *depulsos notos* -e ... secutus imber (7, 394 tremens -e sequitur Venus *Medeam*. STAT. Theb. 12, 817 [*ad librum*] nec tu divinam Aeneida tempta, sed -e sequere).

c *significat vastos fines, intra quos aliquid est vel fit* (*iungitur cum* late *praeter* OV., STAT., PLIN. *et auctores -e cum adi. usurpantes*): NAEV. trag. 49 late -eque transtros (*Ribbeck*, trans *trad.*) nostros fervere. CAES. Gall. 4, 35, 3 omnibus -e lateque aedificiis incensis. civ. 2, 15, 1 omnibus arboribus -e lateque ... excisis. 3, 8, 4 litora ... omnia -e lateque classibus occupavit. 3, 47, 4 consumptis omnibus -e lateque frumentis. VARRO rust. 2, 2, 9 -e ... et late in diversis locis pasci solent. VERG. georg. 3, 477 -e saltus lateque vacantes (*sc. pecorum*). OV. trist. 1, 10, 7 silentia (assili- *var. l.*) -e aequora. LIV. 8, 25, 4 ager ... -e lateque est pervastatus. 10, 34, 10 se ... -e lateque silentium ac solitudinem vidisse. SEN. Phoen. 628 licet arma -e miles ac late explicet. STAT. Theb. 4, 715 -e pastorum rumpere somnos. silv. 5, 2, 145 late (vitae *trad.*, vicis *Baehrens*) speculas castellaque -e — aspicis? — ille dedit (*sunt qui* -e aspicis *iungant*). PLIN. epist. 5, 6, 9 per latus omne vineae porriguntur unamque faciem -e lateque contexunt. 5, 6, 32 hanc dispositionem amoenitatemque tectorum -e eque (-e lateque *vel* -eque *tantum var. ll.*) praecedit hippodromus (*nisi ad p. 1648, 2 referendum*). APVL. met. 5, 1, 6 -e lateque dispositae domus. *al.* *cum adi.*: APVL. apol. 17, 7 Manio Curio tot adoreis -e incluto. CLAVD. carm. min. 22, 56 -e ... carinis nota Pharos. PHYSIOGN. 72 curvi pedes et qui plantam -e cavam ac reductam habent (*gr. I 356, 4* πόδες κυρτοὶ ⟨καὶ⟩ κάτωθεν κοῖλοι). SIDON. epist. 2, 12, 1 gubernatorem -e peritum (*nisi ad p. 1649, 9*).

2 *cum adv. vel praepos.*: VERG. Aen. 1, 13 urbs antiqua fuit ... Karthago, Italiam contra Tiberinaque -e ostia, dives opum (*prave interpretantur* CHAR. gramm. p. 264, 5B. [*ex Romano*] praecipue, maxime [*item* SERV. auct.]. SERV. *ad l.* valde [*fort. cum* dives *iungens ut* SERV. auct. *p. 1649, 13*]. *sunt qui -e graeco more pro adi. usurpatum putent, i. pro '-e sita', cf. p. 1651, 41sqq.*). 5, 318 primus abit -eque ante omnia corpora Nisus emicat. 5, 428 *pugilantes* abduxere retro -e capita ... ab ictu (*nisi potius cum verbo iungendum*). PLIN. nat. 6, 140 aestu -e ultra id *oppidum* accedente (6, 183 u. Meroen -e subvectus. GELL. 9, 4, 6 qui u. Borysthenen fluvium -e colunt). STAT. Theb. 6, 713 *discus* -e super aemula signa consedit. PRISC. periheg. 354 ad noton est, -e supra Sirenida rupem, ... gurges.

B *translate vel in imagine* (*saepe vergit in notionem q. e. multum, multo, valde, cf. maxime usus sub 1b et 2 descriptos et* NON. p. 339, 9 -e ... valde [*afferuntur* VERG. Aen. 5, 406 -e ... recusat. CIC. Verr. *et* off. *p. 1648, 83. 1649, 6.* LVCIL. *p. 1648, 41.* SISENNA *p. 1648, 7.* TER. Ad. *l. 72*]. SERV. Aen. 1, 13 [*v. sub A2*] -e valde [*et saepius, at notione locis Vergilii vix quadrante*]. GLOSS. λίαν. valde vel nimium satis. maxime. multum): **1** *cum verbis* (*sc. fere isdem ac in capite A; quaedam adi. stirpe vel sensu affinia inseruimus*): **a** *servata imagine loci remoti et spatii eo (inde) porrecti respicitur*: *α quo aliquid tendat* (*sc. cum verbis movendi, tendendi, prospiciendi sim.*): NAEV. com. 16 multa -e promicando (*contextu dubio*). TER. Ad. 65 errat -e ..., qui ... credat ([DON.: melius est '-e' simpliciter accipere, ut locale sit, quam 'valde']. MIN. FEL. 29, 2 de vicinia veritatis. *al.; cf.* CIC. Caecin. 55 ne ... ab eo, quod propositum est, -ius aberret oratio [de orat. 2, 160 fin. 5, 85. *al.*]. LVCR. 1, 711 a vero -e derrasse). RHET. Her. 1, 9, 15 ne ab ultimo repetamus, ne -e persequamur (CIC. S. Rosc. 83 quod non persequor [pros- *codd.*] -ius quam ... mea fides postulabit. *al.; cf.* Verr. II 3, 51 insequar [leg. 2, 44]. *sim. al.*). CIC. inv. 1, 3 sic et nata et progressa -ius eloquentia videtur (2, 10 ne -ius oratio p. videatur. 2, 81 iudices -ius, quam potestatem habeant, progressuros. *et saepe. cf.* Verr. II 3, 163 digressa est oratio [APVL. apol. 78, 5 ab ordine]. *sim. al.*). 1, 28 brevis erit *narratio* ... si non -ius, quam quod opus est, in narrando procedetur (1, 54 -ius rogationem procedere. 1, 109 voluminis magnitudo -ius

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

processit. Brut. 180 honoribus. *al.; cf.* Caecin. 58 ut -ius a verbo recedamus, ab aequitate ne tantulum quidem [LVCR. 2, 229 a vera . . . ratione. *al.*]. *al.*). S. Rosc. 47 ne -ius abeam ([*sc. dicendo sim. ut* Caecin. 95 rep. 3, 28 fin. 2, 96. *al.*]. Ov. met. 15, 111 -ius inde nefas abiit. SEN. epist. 122, 5 a recto. *cf.* benef. 6, 7, 1 exeam [QVINT. inst. 4, 3, 17]. *sim. al.*). Q. Rosc. 31 paulo -ius oratio mea provecta est (fin. 3, 74 me esse -ius provectum. Lael. 34 -ius in amicitia provecti. *al.; transitive*: har. resp. 43 Sulpicium . . . -ius quam voluit popularis aura provexit. TAC. hist. 1, 1, 3 dignitatem nostram a Vespasiano inchoatam, a Tito auctam, a Domitiano -ius provectam. *al.; cf.* SEN. benef. 1, 10, 1 -ius nos impetus evehit [QVINT. inst. 9, 2, 12. *al.*]). *et passim.* β *ubi aliquid stet, iaceat, ponatur sim.*: CIC. rep. 3, 12 eam virtutem (*sc. iustitiam*) . . . in illo divino solio non -e a sapientia conlocare. PROP. 1, 7, 17 -e castra tibi, -e . . . agmina septem (*i. carmina Pontici*) flebis in aeterno surda iacere situ. SEN. benef. 5, 19, 3 nullum beneficium est, cuius non commodum et proximos tangat, non numquam etiam -ius positos (7, 28, 2 beneficium eius -ius aetas sequens posuit. dial. 7, 3, 1. QVINT. inst. 5, 10, 90 ex -e positis ad propiora . . . argumenta ducuntur. *al.*). clem. 2, 4, 3 hanc *crudelitatem* clementia repellit long⟨e⟩ ius⟨sam⟩ (*Hosius, alii aliter*) stare a se. TAC. ann. 12, 10, 1 iam fratres, iam propinquos, iam -ius sitos. COD. Theod. 4, 1, 1 non modo in matre, verum etiam in successoribus -ius constitutis. γ *unde aliquid veniat vel petatur*: Ⓘ *repetere sim.*: RHET. Her. 2, 22, 34 vitiosa expositio est, quae nimium -e repetitur (CIC. inv. 1, 91 *conquestio*. de orat. 3, 160 transilire ante pedes posita et alia -e repetita sumere. leg. 1, 28 div. 2, 119 fam. 13, 29, 2. SEN. contr. 1, 1, 3 exempla. SIL. 15, 90 STAT. Ach. 2, 49 QVINT. inst. 5, 7, 17. 5, 11, 23. *al.; cf.* CIC. opt. gen. 7 petitum [SEN. suas. 3, 4. LVCAN. 1, 94 exempla. QVINT. inst. 8, 3, 74 *similitudo*. 8, 5, 20. *al.*]). CIC. de orat. 3, 163 ne -e simile sit ductum (Brut. 274 [in] -ius). SEN. contr. 1, 6, 9 -e arcessito colore (7, 5, 13 luctari cum materia et -e arcessere. PETRON. 37, 1 -e accersere fabulas). FORTVN. rhet. 3, 7 ut non -e sumatur *translatio*. *al.* Ⓘⓘ *contingere*: AMM. 22, 9, 4 quem genere -ius contingebat.

b *respicitur potius distantia vel discrimen*: α *quo aliquid distat, differt, diiungitur*: Ⓘ *in univ.*: PLAVT. Epid. 403 divortunt mores virgini -e ac lupae (*cf. p. 1648, 38 et* SEN. epist. 58, 26 ex omni notione, etiam si a philosophia -issime aversa est [113, 31]). ACC. carm. frg. 13 quam varia sint genera poematorum . . . quamque -e distincta alia ab aliis. CIC. Sest. 141 homines Graecos -e a nostrorum hominum gravitate diiunctos (Cael. 53 mores M. Caeli -issime a . . . atrocitate esse d. har. resp. 53. Pis. 3 ea, quae sunt -issime disiuncta, comprendam. de orat. 1, 12 top. 8. *cf.* de orat. 1, 215 seiunctae). Lael. 32 ab his . . . -e dissentiunt. LVCR. 2, 334 (*interpol.?*) exordia rerum . . . -e distantia formis (2, 442 -e formas distare . . . principiis. 2, 670. PANEG. 4, 15, 3 qui -e a virtutibus tuis distant). 6, 1105 -e discrepitant res (*cf.* HOR. sat. 1, 6, 92 -e mea discrepat istis et vox et ratio). GERM. 337 *Sirius* discernit . . . ortu -e sata *eqs.* (TERT. adv. Marc. 4, 22 a claritate Christi. AMM. 14, 5, 6 a veritate. *al.*). TAC. dial. 32, 1 -e . . . interesse. GAIVS inst. 3, 57 ut -e differant ea iura, quae . . ., ab his, quae *eqs.* (GELL. 13, 3, 1. APVL. Socr. 14 p. 149 differunt -e varietate). APVL. Plat. 1, 13 relegatam . . . -ius a sapientia hanc partem videri. TERT. virg. vel. 4, 4 illa . . . causa virginis et mulieris -e divisa est ab hac specie. ITALA Is. 29, 13 (Tycon. reg. 2 p. 8, 23) *ut* labiis appropinquet, corde tamen -e separatus *sit* (*gr.* πόρρω ἀπέχει, VVLG. cor . . . eius -e est a me). *al.*

Ⓘⓘ -e (ab)esse: Ⓐ *usu vario*: PLAVT. Bacch. 595 tibi . . . haud -e est os ab infortunio (Capt. 271 proxumum quod sit bono quodque a malo -issime. SEN. nat. 6, 5, 3 -e semper a perfecto fuere principia. *et saepe*). Pseud. 502 illud malum aderat, istuc aberat -ius (RHET. Her. 4, 36, 48 quae *vituperatio* -e a vobis erat afutura. CIC. S. Rosc. 94 -e absum ab eiusmodi crimine. *et passim, v. vol. I 209, 19 sqq. 55 sqq. 74 sqq. 210, 17. 26. 82. 211, 21 sqq. 45 sqq.*). Ⓑ *alicui -e (ab)esse fere i. q. non opitulari, non prodesse* (*dat. omisso* SIL. 17, 79): CAES. Gall. 1, 36, 5 si id non fecissent, -e his fraternum nomen populi Romani afuturum (Ov. met. 4, 649 sq. [*loq. Atlas ad Perseum*] ne -e gloria rerum *gestarum* . . ., -e tibi Iuppiter absit). VERG. Aen. 12, 52 -e illi *Aeneae* dea mater erit (Ov. epist. 12, 55 met. 8, 435. PETRON. 58, 5 -e tibi sit comula ista besalis et dominus dupunduarius. SIL. 1, 301 -e clausis *Saguntinis* sua foedera, -e Ausoniam fore. 17, 79 -e coniugia ac -e Tyrios Hymenaeos . . . fore). PLIN. paneg. 49, 1 -e tunc illi *Domitiano* divinitas sua, -e arcana illa cubilia saevique secessus *eqs.* (*deest còpula, ut*: FLOR. epit. 2, 2, 8 -e illis nauticae artes. 2, 6, 34 -e illi [*Syracusis*] triplex murus totidemque arces . . .; nisi quod hactenus profuere, ut *eqs.*).

Ⓘⓘⓘ -e facere, fieri (*fere in vertendo gr.* μακρύνω, *quae vox respondet, ubi nihil aliud adnotatur; exempla selecta*): ITALA Iob 5, 4 (Clem. ad Cor. 39, 9 = HIER. interpr. Iob; *sim.* VVLG.) -e fiant filii eorum a salute (*gr.* πόρρω γένοιντο). psalm. 21, 20 (Veron.) ne -e feceris auxilium tuum a me (*Vulg.* ne elongaveris, HIER. psalt. sec. Hebr. ne -e fias). 72, 27 (Aug. in psalm. 99, 5) qui -e se faciunt abs te (*Vulg.* elongant se. *cf.* 87, 19 [Aug. in psalm. 87, 15] -e fecisti a me amicum [*Vulg.* elongasti]). HERM. vulg. mand. 10, 1 -e fac a te omnem tristitiam (*Pal.* tolle a te, *gr.* ἆρον ἀπὸ σεαυτοῦ. *cf.* BASIL. ad fil. p. 38, 14 omnem simulationem). VVLG. Iob 17, 4 cor meum -e fecisti a disciplina (*Hier. interpr. Iob* abscondisti *tantum*). *al.*

β *quo aliquid praestat vel deterius est*: Ⓘ *praestare, anteponere sim.*: PLAVT. Asin. 629 vostrae fortunae meis praecedunt . . . -e (COLVM. 3, 2, 8 QVINT. inst. 10, 1, 96 PRISCILL. tract. 6, 102. *cf.* CIC. ac. 1, 3 cum . . . id studium . . . -e ceteris . . . antecedat [SEN. epist. 68, 11 ille me gratia forensi]). Bacch. 1089 omnes -e antideo stultitia et moribus indoctis (LIV. 39, 40, 3 TAC. ann. 4, 40, 5 GELL. 2, 26, 20). SISENNA hist. 109 egregias et -e praestantes . . . adversariorum opes esse (CIC. Pis. 63. de orat. 2, 270 Socratem . . . -e lepore et humanitate omnibus praestitisse. Brut. 230 rep. 1, 69. fin. 5, 40 -e multumque. Tusc. 1, 22. 5, 9 LVCR. 3, 428. 5, 1179. 1355. *al.; cf.* APVL. Socr. 18 p. 160 Calchas . . . -e praestabilis hariolari). CIC. inv. 2, 1 qui . . . -e ceteris excellere pictoribus existimabatur (de orat. 2, 216. *cf. infra l. 51 et* Verr. II 4, 118 antecellant [leg. agr. 2, 29 Mur. 29. rep. 2, 59 exc- *m. pr.* SEN. apocol. 9, 5 APVL. met. 2, 19, 5]. APVL. Socr. prol. 4 p. 110 praecellit). leg. agr. 2, 7 me . . . consulem ita factum, ut nobilissimis hominibus -e praeponerer (*cf.* de orat. 1, 98 anteponam [rep. 1, 3. 2, 43 Tusc. 5, 12 off. 2, 63. 3, 25 Att. 2, 16, 2. *al.*]). orat. 23 -e omnibus unum anteferre Demosthenem (*cf.* QVINT. inst. 10, 1, 73 praeferendos [FRONTO p. 137, 18 v. d. H. = p. 143 N. -e -eque]). *saepius.* Ⓘⓘ *postponere, sequi*: CIC. Tusc. 5, 87 ut omnia, quae sine ea *honestate* sint, -e [et] retro ponenda censeat. QVINT. inst. 5, 12, 9 quod (*sc. virum bonum esse*) ut optimum est, ita -e quidem, sed sequitur tamen, 'videri' (10, 1, 87 ceteri *poetae* omnes -e sequentur *Vergilium*). *per oxymoron* -e proximus *i. q. magno intervallo sequens*: AVSON. 398, 26 p. 227 P. proxima sint quamvis, sunt (sed *trad.*) -e proxima multo ex intervallo (*cf. p. 1642, 62*).

2 *cum adi. (aliter l. 11. 25. p. 1647, 21) vel adv.*: a *vi originaria plus minusve perspicua, sc. ut indicetur longa distantia, quae intercedit inter comparata*: α -e (-issime CIC. Phil.) alius, diversus *sim.*: PLAVT. Asin. 205 aliam (CATO or. frg. 17, 3 [71 M.]. CIC. Verr. II 5, 180 Caecin. 3. *al.; postponitur* LVCIL. 531. 1215 sq. LVCR. 2, 881. 5, 460. 1030. 6, 306. *al.; cf.* -e aliter: PLAVT. Truc. 171 [172]. CIC. Quinct. 84 S. Rosc. 50. 138. *al.; postponitur* PLAVT. Epid. 579 LIV. 2, 46, 2). CIC. Font. 49 disparem (LIV. 1, 46, 5. 10, 41, 1. 23, 39, 6 [multum *var. l.*]. 28, 12, 10. *al.*). Mur. 31 secus (Balb. 29 Planc. 93 de orat. 2, 365 [valde *pars codd.*]. orat. 192 part. 15. *al.*). Sull. 49 dissimilis (or. frg. A VII 38 LVCR. 4, 787 HOR. sat. 2, 8, 28. *al.; postponitur* LVCR. 1, 504. 2, 783). Phil. 5, 49 -is⟨s⟩ume diversa ratio est (de orat. 1, 215 diversae atque seiunctae. SALL. Catil. 34, 3 LIV. 5, 1, 1. 44, 13, 12 VELL. 2, 52, 2. *al.*). *al.*

β -e ante, infra *sim.* (*cf. supra l. 21*): Ⓘ ante: LVCIL. 829 *opus quoddam praeclarum* -e opera a. alia omnia (*vocem elativam deesse putat Marx; cf. iuxta compar. vel superl. sim.*: CATVLL. 68, 159 -e a. omnes mihi quae me carior ipso est. CIRIS 473 a. alias -e gratissima Delos. LYGD. 4, 93 -e a. alias omnes mitissima mater. LIV. 1, 9, 12 -e a. alias . . . insignem. 1, 15, 8 -e a. alios acceptissimus). LIV. 27, 34, 1 -e a. alios eminebat (PLIN. nat. 35, 128 post eum eminuit -e a. omnes). PLIN. nat. 14, 87 *vini in toto orbe confecti* duas partes . . . Italiae esse, praeterea -e a. cunctas terras. 34, 8 *hepatizon aes est* procul a Corinthio, -e tamen a. Aegineticum atque Deliacum. APVL. flor. 16, 38 -e a. ceteros excellens. Ⓘⓘ infra: LVCR. 2, 312 omnis . . . -e nostris ab sensibus i. primorum natura iacet. PLIN. nat. 34, 52 fuere -e quidem i. praedictos *sculptores*, probati tamen Antaeus *eqs.* (AVG. nupt. et concup. 1, 11, 12 p. 225, 14 qui *parentes Christi* -e i. formam dei erant). TERT. anim. 24, 2 animam -e i. deum expendimus. PANEG. 11, 1, 2 voveram . . . -e i. spem honoris eius, quem in me contulistis. AVG. civ. 22, 29 p. 624, 1 D. pro suo modo sciunt eam *animam* . . . angeli, homines autem . . . -e i. Ⓘⓘⓘ *alia*: QVINT. inst. 12, 10, 9 Phidias . . . dis quam hominibus efficiendis melior artifex creditur, in ebore vero -e citra aemulum. RVFIN. hist. 5, 1, 24 hoc -e contra, quam impii cogitaverant, cessit. AVG. in epist. Ioh. 1, 4 p. 1980 -e ultra omnia debet esse lux ista (*sc. deus*). spir. et litt. 36, 64 p. 225, 2 dilectio . . . -e supra quam petimus et intellegimus erit.

γ *cum compar. adiectivorum* (*antecedit* -e *passim, postponitur* QVINT. inst. 10, 1, 67. *cf. l. 44*): CIC. p. red. ad Quir. 9 superiores (BELL. Alex. 46, 4 BELL. Hisp. 7, 4. *al.*). CATVLL. 64, 215 iocundior. SALL. or. Macri 10 saevior. VERG. Aen. 9, 556 melior (LIV. 37, 52, 10 SEN. contr. 7, 1, 27. *al.*). HOR. sat. 1, 10, 4 subtilior. LIV. 24, 28, 5 -e minorem ac levioris momenti (VAL. MAX. 6, 3, 9 COLVM. 5, 8, 1. *al.*). 39, 31, 7 acrius (VELL. 2, 6, 2 TAC. ann. 4, 40, 3). MANIL. 2, 352 maior (VELL. 2, 6, 2. *al.*). *et passim.* *notabilia quaedam*: Ov. met. 4, 325 -e . . . -eque beatior (FLOR. epit. 3, 10, 4 GELL. 13, 29, 3 SCAEV. dig. 4, 4, 39, 1. *cf.* AVG. conf. 7, 5, 7 p. 130, 14 validissime -issimeque praestantior. *simili abundantia fort. etiam* CHRYSOST. hom. III 872[A] *gratia Christi* multos Helisaeos efficit, immo illo potentiores et -e amplius meliores [*Migne gr. 50, 450* μᾶλλον δὲ ἐκείνου πολλῷ μείζονς καὶ λαμπροτέρους]). GAIVS inst. 2, 289 -e latior. TERT. anim. 30, 5 -e . . . brevior.

δ *cum superl.* (*cf. supra l. 44 sqq.; antecedit* -e *passim, postponitur* LVCIL. 151 CIC. de orat. 2, 209 rep. 1, 34 LIV. 3, 27, 1. 8, 13, 16. 44, 31, 2 QVINT. inst. 9, 2, 97. *al.*): PLAVT. Most. 911 longissima. ENN. ann. 91 pulcherruma (HOR. sat. 1, 5, 89 Ov. epist. 3, 71. *al.*). LVCIL. 151 optimus (CIC. orat. 26 rep. 1, 34. *al.*). CIC. S. Rosc. 33 audacissimum. Verr. II 2, 53 primus (LIV. 3, 27, 1. 21, 4, 8. *al.*). 5, 187 maximis atque occultissimis (Rab. perd. 26 de orat. 2, 72. *al.*). Caecin. 53 eloquentissimus

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(de orat. 1, 47 Brut. 332). *al.* CAES. Gall. 1, 2, 1 nobilissimus (LIV. 27, 15, 3) ... et ditissimus (LIV. 9, 31, 4). 1, 23, 1 copiosissimo. 3, 8, 1 amplissima. *al. et passim.* -e -eque plurimum: CIC. fin. 2, 68. *accedunt subst. pro superl. usurpata*: CIC. dom. 66 quem *Pompeium* omnium iudicio -e principem esse civitatis videbat (Brut. 151 orat. 62. off. 1, 69 nobilissimi philosophi -eque p. fam. 13, 13 CAES. Gall. 6, 12, 9 LIV. 1, 49, 9. 2, 35, 7. *al.*). STAT. Theb. 4, 824 (832) silvarum, Nemea, -e regina virentum (9, 384 nympharum -e r.).

b *mera vi elativa accedit ad positivum (vix recte huc trahitur* APVL. met. 8, 23, 2 quod ... -e quaesituris firmae latebrae viderentur [-e *ad* quaesituris *quam ad* firmae *referre malumus*; -e ⟨a⟩ qu. *Helm*]. *inepte* SERV. Aen. 12, 44 -e maestum, id est valde maestum [*verba Vergilii perperam iungens ut* SERV. auct. Aen. 1, 13 -e dives, id est valde dives]): GAIVS dig. 2, 14, 28, 1 utile (VLP. dig. 43, 18, 1, 1). GELL. 17, 19 tit. salubria. APVL. met. 1, 21, 5 opulentus. 6, 8, 3 mellitum. flor. 18, 19 multiscius. VLP. dig. 44, 4, 4, 13 aequum. AVR. VICT. Caes. 5, 2 adulescens. 8, 4 nobilis. 14, 9 imparilis. 20, 23 aequabilium. CLAVD. DON. Aen. 5, 645 p. 498, 6 absurdum. AVG. c. Faust. 22, 9 p. 598, 5 inconparabilis. FAVST. Aug. c. Faust. 16, 7 p. 446, 11 manifestum. 23, 3 p. 709, 23 demens. *cum adv.*: CASSIOD. Ios. c. Ap. 2, 205 ut -e procul sit, quasi videatur quis mundus esse, cum fecerit homicidium (*gr.* ἵνα πλεῖστον ἀπέχῃ τοῦ δοκεῖν).

II *vi temporali* (*cf.* NON. p. 339, 19 -e etiam significat ... temporis prolixitatem [*sed affert Verg. georg. 2, 80* longum tempus]): **A** *cum verbis et rarius cum adi.* (*sc. stirpe vel sensu affinibus*): **1** *significat diuturnitatem temporis, actionis, status cuiusdam*: PLAVT. Cist. 582 ⟨non⟩ ... hoc -e destiti (dedisti *codd.*) instare. TER. Haut. 984 non aberit -ius *consilium* (CAES. Gall. 7, 9, 2 -ius triduo). LVCIL. 275 si Agrion -ius flaccet. CIC. orat. 162 haec dixi brevius, quam si hac de re una disputarem, ... -ius autem, quam ... ratio postulabat (*cf.* SEN. nat. 4, 9 haec -e praeparata. CHAR. gramm. p. 241, 20 B. disserere. DON. Ter. Hec. 745, 1 senem tarde et -e loquentem. HIER. hom. Orig. in Ezech. 9 p. 758[A] discusserit). CAES. Gall. 4, 1, 7 -ius anno remanere (*cf.* MANIL. 4, 855 nunc brevius ... manent, nunc -ius astra). 7, 71, 4 frumentum se exigue dierum XXX habere, sed paulo etiam -ius tolerari posse parcendo (GELL. 16, 3, 4 famem). LEX VISON. (CIL I² 594) 82, 33 ne quis eos agros ... locato -ius quam in quinquennium. SALL. Catil. 29, 1 tueri. NEP. Att. 2, 4 *pecuniam* debere (OV. epist. 15 [16], 105 spem). HOR. carm. 2, 20, 4 morabor (PROP. 3, 20, 14 OV. met. 4, 230 LIV. 22, 61, 6. *al.*). 4, 5, 11 iuvenem, quem Notus ... cunctantem spatio -ius annuo ... distinet a domo (*cf.* SEN. Herc. O. 148 aether cum tenuit sidera -ius). ELEG. in Maecen. 4 vivere (OV. met. 3, 120 SEN. Tro. 377). OV. ars 2, 404 bella ... per turpes -ius isse moras (STAT. Theb. 4, 3 Phoebus ... cogebat ... -ius ire diem). EPICED. Drusi 418 ali. MANIL. 1, 62 speculata. SEN. epist. 58, 3 ne -e te differam (PLIN. epist. 4, 1, 5 dedicationem). PLIN. nat. 2, 240 durans (*cf.* STAT. silv. 1, 2, 276 perdurent). SIL. 8, 62 uti. STAT. Theb. 5, 179 cessavere. 5, 752 degere. 12, 139 obstent. silv. 2, 1, 92 optabat. IVV. 7, 41 -e ferrata domus. APVL. met. 9, 38, 6 resistens. *al.*

2 *significat distantiam magnam, quae intercedit inter duo momenta temporis, actiones, status* (*fere i. q. multum, multo*): **a** *abesse, distare sim.*: CIC. Manil. 61 homini peradulescenti, cuius aetas a senatorio gradu -e abesset (*al., v. vol. I 208, 63sqq. 71sqq.*). Cato 66 *mors* a senectute non potest esse -e ([-e abesse *var. l.*]. SCHOL. Cic. Bob. p. 131, 11 AVG. serm. 17, 7. *al.*; *copula supplenda*: SIL. 9, 549 nec -e cladis metae. STAT. Theb. 10, 21 nec ... lux crastina -e. silv. 3, 3, 121. MART. 5, 58, 3 'cras' istud ... quando venit? quam -e 'cras' istud, ubi est? IVV. 6, 69. *al.*). PVBLIL. A 45 (*contextu corrupto*) -e interitum non habet. VAL. MAX. 4, 3, 14 -e inter se distantium saeculorum (CELS. 3, 3, 6 finito iam gravissimo tempore eodemque -issime distante. GELL. 15, 23, 1 non nimis -e distantibus ... aetatibus. *al.*). **b** *praesentire, praesciscere sim.* (*cf. sub B1*): CIC. Lael. 40 -e prospicere ... futuros casus (PS. QVINT. decl. 8, 10 p. 154, 17 ventura suprema. *aliter l. 81*). LVCR. 4, 682 humanum -e praesentit odorem ... anser (*vim localem comprehendi haud negamus, sed v. p. 1644, 20*). VERG. georg. 4, 70 praesciscere (*cf.* Aen. 12, 452 praescia). SCRIB. LARG. praef. p. 2, 30 -e praeformans animos discentium ad humanitatem. APVL. met. 5, 11, 3 nisi -e firmiter praecaves. EVSTATH. Basil. hex. 8, 8, 2 praevidit. BOETH. herm. sec. 3, 9 p. 229, 14 an iuxta (*i. paulo ante*) praedicatur an -ius. *inde audacius sine praeverbio* pro- *vel* prae-: COMM. apol. 65 agricola ... tempestiva -e dinoscit (*'fere i. q. praenoscit' explicatur vol. V 1, 1220, 64*) et, priusquam veniant, recolligit se sub antra. **c** *praecedere, sequi*: LVCR. 4, 838 nec fuit ... dictis orare prius quam lingua creata est, sed potius -e linguae praecessit origo sermonem (QVINT. inst. 10, 7, 10). SEN. benef. 4, 32, 1 propter futuram nepotum pronepotumque ac -e sequentium posterorum indolem (*cf.* QVINT. inst. 1, 1, 14 a sermone Graeco puerum incipere malo ...; non -e ... Latina subsequi debent).

3 *significat tempus remotum vel spatium temporis eo (inde) extentum; respicitur*: **a** *quo (usque quo) aliquid tendat*: **α** *respicere, prospicere*: PLAVT. Men. 1111 quid -issime meministi? CIC. Cluent. 34 illum Magium ... non -e animo prospexisse (fam. 2, 8, 1 in posterum). Arch. 1 quoad -issime potest mens mea respicere spatium praeteriti temporis (Tusc. 5, 6 quod tam -e retro r. non possunt). Phil. 7, 19 in posterum quam -issime providere (rep. 2, 12 leg. 2, 39. APVL. met. 2, 5, 2 tibi ... -e provisum cupio. *cf.* HOMER. 920 provida Iuno). **β** *producere, procedere sim.*: LVCIL. 907 si retinere hunc (*amorem sim.?*) voles, si -ius te producturum et diutius (CIC. Brut. 60 vitam. 251 sermonem. LENT. Cic. fam. 12, 14, 5 SEN. epist. 83, 17. 116, 4. *cf.* CAES. Gall. 7, 11, 4 -ius eam rem ductum iri [civ. 1, 64, 2 bellum. 3, 42, 3 BELL. Hisp. 8, 1. NEP. Them. 7, 1 tempus. OV. met. 11, 703 vitam]). CIC. Brut. 129 -ius aetate provectus (TAC. hist. 3, 46, 1 bellum). 320 -ius ... procedens (Cato 70. VARRO rust. 2, 1, 13 neque -ius post decimum annum procedit. SEN. epist. 66, 42 etiam si mors ... -ius vitam passa est procedere). LIV. 28, 43, 5 tamquam non -ius, quam quantum vitae humanae spatium est, cupiditas gloriae extendatur (SEN. nat. 5, 10, 2 dies. AMM. 21, 16, 9 mortem). SEN. dial. 2, 12, 2 pueris -iusque progressis. 10, 8, 5 non illa *aetas* se regis imperio ... -ius proferet. STAT. silv. 1 praef. nullum ... ex illis *carminibus* biduo -ius tractum (TAC. ann. 14, 48, 4 vitam [GAIVS inst. 2, 244]. *cf.* PLIN. epist. 3, 9, 19 si -ius esset extracta cognitio). *al.*

b *ubi aliquid fiat* (*fere i. q. multo post vel multo ante*): PLAVT. Trin. 721 caculam militarem me futurum haud -ius (AMBROSIAST. in Rom. 8, 26 quae -e futura dicta sunt, mox fieri volumus. AVG. c. Faust. 14, 6 p. 407, 21 c. Pelag. 4, 8, 23 p. 546, 9. *al.*). LEX repetund. (CIL I² 583) 63 ⟨diem ... edito, quo ...⟩ adessint, dum nei -ius C dies edat. PROP. 2, 28, 58 -ius aut propius mors sua quemque manet. SEN. dial. 10, 15, 4 simplicius -e posita miramur. MELA 3, 57 ibi sol -e (*i. multo post*) occasurus exsurgit. TERT. uxor. 1, 5 l. 30 illa tunc caecitas -e a finibus saeculi habebatur. SERV. Aen. 1, 371 deest 'dixit'; quotiens -e respondet, parenthesis est; quotiens nusquam, ellipsis dicitur. CLAVD. 20, 494 -e ventura. AVG. serm. coll. Morin p. 712, 10 quando ... fecit eos piscatores hominum, in prima sua praedicatione, -e a passione. CONSVLT. Zacch. 2, 7 p. 61, 24 adhuc -e a saeculi fine degentes. *al.*

c *unde aliquid incipiat* (*fere i. q. iam dudum* [-e iamdiu GELL.], *cum negatione fere i. q. nuper*): PLAVT. Stich. 529 quam dudum in portum venis? :: hau -issume. GELL. 3, 1, 4 -e iamdiu (-e diu *R*) in eo ipse quaerendo fui. CLAVD. 5, 277 promissis -e ... sacris. AVG. conf. 9, 7, 15 non -e coeperat. c. Cresc. 3, 61, 67 de rebus -e praeteritis (c. Faust. 33, 6 p. 792, 16). c. Parm. 3, 6, 29 p. 141, 20 non -e mortuus. CAES. AREL. serm. 216, 3 quae *lex* -e Christum per signa et indicia monstrabat.

B *cum adverbiis sim.*: **1** -e ante, antea *sim.*: CIC. Tusc. 3, 29 quae *mala* venientia -e ante videris (*adv. ut*: GERM. 75 ITIN. Alex. 47. AMM. 19, 9, 4 prospiciens. 31, 6, 1 VEG. mil. 3, 22 p. 114, 17. SVLP. SEV. dial. 1, 23, 5 praegressus. epist. 3, 6 praesciit. Mart. 20, 8 praedixit. *al.*; *praepos.*: AMM. 22, 16, 20 -e a. alios. AVG. civ. 2, 22 p. 83, 22 D. 3, 30 p. 142, 19. 18, 39 p. 315, 24. *al.*). SEN. contr. 2, 7, 3 -e ante (alte *codd.*) inpudicitiam ⟨neget⟩ suam ore quam verbo (*seorsum scriptum ut* VELL. 2, 84, 1 a. q. dimicaretur. MIN. FEL. 23 [24], 6. *uno verbo*: HIL. ad Const. 1, 8, 3 PACIAN. epist. 3, 5 p. 55 AVG. civ. 2, 21 p. 82, 28 D. 2, 22 p. 84, 21. *al.*). HIL. c. Const. 2 -e antea praevidens (SVLP. SEV. Mart. 21, 5. *cf.* HIL. in Matth. 12, 22 -e a. ... data lex est). **2** -e post, postea *sim.*: GELL. 17, 21, 35 neque ita (haut *Q*) -e post ... vita functi sunt (*adv. ut*: 17, 21, 47 non nimium -e ⟨post⟩. CAPITOL. Gord. 14, 6. EPIST. Alex. l. 87 H. nec -e ... ⟨post⟩. AVG. civ. 16, 1 p. 121, 9 D. *al.*; *praepos.*: VOPISC. Prob. 12, 6 non -e p. adulescentiam. PACIAN. epist. 1, 1 p. 3. PS. RVFIN. in Os. 8, 1/3 p. 1000[C] p. multos -e annos. AVG. civ. 2, 21 p. 82, 21 D. *al.*). PACIAN. epist. 3, 5 p. 55 -e posterius. AMM. 14, 7, 17 haud -e postea (17, 4, 5 AVG. civ. 3, 12 p. 110, 1 D. 16, 3 p. 126, 14. 17, 12 p. 232, 4. *al.*). PS. BOETH. fid. cath. 118 -e postmodum. **3** *alia*: CYPR. epist. 11, 4 hoc prius -e ostensum est quam *eqs.* (AVG. civ. 22, 8 p. 577, 33 D.). PS. ORIG. tract. 8 p. 89, 6 otium sabbati ..., quod -e olim fuerat iussum, postea ... fuisse solutum.

appendix *syntactica et stilistica*: **1** *pendent structurae*: **a** *indicantes mensuram* (*temporis non nisi* PLAVT. Cist. 582) *per*: **α** *acc.*: PLAVT. Bacch. 423 digitum -e. Cist. 582 ⟨non⟩ hoc -e destiti (dedisti *trad.*) instare (*'tantillum' Ussing. dubium, acc. an abl., ut* Most. 393 Trin. 483). LVCIL. 114 -e tria milia passum. COEL. hist. 15 duodeciens C milia passuum -e. CIC. Quinct. 79 quam -e est hinc in saltum ...? septingenta milia passuum. CAES. Gall. 5, 47, 5. 7, 16, 1. *al.* **β** *abl.* (*v. etiam* PLAVT. *supra*): BELL. Afr. 30, 1 non -e a suis castris, passibus CCC. 77, 4 II milibus passuum. SORAN. p. 28, 21 CASSIOD. hist. 8, 1, 73.

b *indicantes quo distantia pertineat*: **α** *quaeritur unde*: ① *praepos.*: ab: *passim inde a* PLAVTO. ex: CIC. Caecin. 20 ex quo loco fundus ... non -e abest (CAES. Gall. 5, 21, 2). ITALA deut. 13, 7 (Lugd.) quae *gentes* circa te sunt aut quae ex te -e sunt (*gr.* τῶν μακρὰν ἀπὸ σοῦ, *Vulg.* quae iuxta vel procul sunt). de: ITIN. Burdig. p. 591 est ... non -e de statuas lapis (PEREGR. Aeth. 7, 2 *erant loca* alia ... -ius de via, alia in proximo. 10, 9). PEREGR. Aeth. 19, 4 *monachos* -ius de civitate ... habentes monasteria. POTAM. tract. 1 (Journ. Theol. Stud. 19, 1918, 298sqq.) l. 75 *Lazari* foetor iam -ius de sepulcro populos feriebat (*nisi temporaliter intellegendum*). ⑪ *casus*: *abl.*: ENN. ann. 481 *v. p. 1646, 6 (nisi cum verbo iungendum)*. *gen.* (*sec. gr.* ἀπάνευθε *vel* πόρρω *dictum esse coni. Geisau, Indogerm. Forsch. 36, 1916, 264; aliter sub c*): APVL. met. 5, 9, 3 *ut* degamus -e parentum. DOCTR. apost. 5, 3 quorum -e est mansuetudo et superbia proxima (*gr.* ὧν μακρὰν πραΰτης). VITA Amator. (BHL 356) 13 p. 55[A] non -e viarum.

β *quaeritur cui* (*adde p. 1647, 62 et var. l. p. 1651, 14*): LVCIL. 221

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

urceus ⟨h⟩aut -e Gemino, mixtarius Paulo (*deest copula ut*: VAL. FL. 1, 838 cui . . . -e metus atque ignota cupido. STAT. Theb. 5, 25 neque . . . tibi numina -e [*sc. sanguine, cf. sub d*]. *cf.* MANIL. 3, 228 propius nobis aliquod vel -ius astrum est [VITR. 6, 6, 2 ita . . . lavationi rusticae ministratio non erit -e. PETRON. 94, 11 non -e esse quaerentibus mortem. MART. 1, 86, 6. 5, 22, 2. ZENO 1, 2, 7 = 1, 36, 24 L. nec est dicto -e probatio. AVG. in psalm. 84, 11 l. 15 prope illis erat deus, qui gentibus -e erat]). TIB. 1, 5, 2 asper eram . . ., at mihi nunc -e gloria fortis abest (*i. gloriationem posui*). PROP. 1, 7, 17 -e castra tibi . . . iacere.

γ quaeritur ad quid: Ⓘ non (haud) -e *cum acc.* (*sec.* prope): APVL. met. 1, 19, 7 haud ita -e radices platani . . . fluvius . . . ibat (radicum *vel* praeteribat *proposuit Helm dubitanter*). SOL. 10, 18 non -e (-e a *pars codd.*) Flaviopolim (-polini *pars codd.*) coloniam. 40, 13 non -e Ephesum (-so *A*; *Plin. nat. 5, 116* ab Epheso . . . intus ipsa Colophon). Ⓘ -e ad *cum gerund.* (*cf. sub 2*): IREN. 4, 34, 3 (4, 56, 2 H.) ipsi . . . ad patiendum similiter . . . -e erant.

c *gen. part.* gentium (*aliter 1650, 79*): CIC. Att. 6, 3, 1 res . . . est in manibus, tu autem abes -e g. (fam. 12, 22, 2). LIV. 25, 12, 9 (*ex vaticiniis Marcii*) venit.

d *abl. limit.* sanguine (*cf. l. 3*): STAT. Theb. 11, 432 nec tu mihi s. -e. CORIPP. Ioh. 4, 511 *Cusina* animo Romanus erat nec s. -e (*cf. 5, 451* Romanis consanguinitate propinquus).

2 -e (ab)esse *cum enuntiato sim.* (*structura tam impersonali quam personali; temporaliter non nisi* GREG. M.): a ut: CIC. ac. 2, 117 ne ille *sapiens* -e aberit, ut argumentis credat philosophorum? CALP. decl. 3 non -e ab eo est miles, ut promittat. COD. Iust. 9, 1, 17 (*a. 229*) iniquum et -e a beatitudine saeculi nostri esse credidimus, ut *eqs.* CAPITOL. Maximin. 30, 7 -e est, ut mihi iste succedat. ARNOB. nat. 2, 46 tantum est -e, istarum ⟨ut⟩ auctor rerum credatur *deus*, ut *eqs.* (*v. sub c*). HIL. in Matth. 12, 6 -e . . . a se esse, ut aliquid ab eo mutuatus sit. AVG. pecc. mer. 2, 13, 20 p. 92, 18 tantum . . . -e est, ut . . . credamus, . . . ut *eqs.* SALV. gub. 5, 36 tam -e . . . est, ut . . . tolerent, ut *eqs.* FAVST. REI. grat. 2, 10 p. 86, 14 -e est hoc ab omni ratione absque pietate, ut *eqs.* THEOD. MOPS. in I Thess. 2, 8 tantum -e sumus, ut pondus tribulationum graviter feramus, ita ut *eqs.* GREG. M. epist. 3, 4 qui *Christus* . . . non -e est, ut appareat. b quin: CIC. Att. 9, 9, 3 aberit non -e, q. hoc a me decerni velit. CAES. Gall. 3, 18, 4 neque -ius abesse, q. . . . exercitum educat. ? c *coni. nudus*: ARNOB. *sub a* (*textum traditum def. Schmalz, Glotta 5, 1914, 204*). d *inf.*: RVSTIC. Conc.S I 4 p. 104, 22 tantum -e sum suave aliquid existimare venturum, ut *eqs.*

3 *deest adi. vel participium velut situs*, ὤν (*cf. p. 1646, 54; de formis finitis copulae omissis v. l. 1 sq. p. 1647, 70 sqq. 1649, 54 sqq.*): STAT. Ach. 1, 176 insequitur *Achillem* . . . Patroclus tantisque extenditur aemulus actis, par studiis aevique modis, sed robore -e (*cf.* VOPISC. Prob. 24, 4 Carum imperare, virum bonum quidem, sed -e a moribus Probi). MART. 3, 58, 51 rus hoc vocari debet an domus -e? ITALA psalm. 64, 6 (Sangerm. = VVLG.) exaudi nos deus salutaris noster, spes omnium finium terrae et in mari -e (*gr.* καὶ ἐν θαλάσσῃ μακράν, *Hier. psalt. sec. Hebr.* et maris longinqui). *audacius*: IVVENC. 1, 414 via trans pelagus -e (*i. 'regio, ad quam e Palaestina longo trans mare itinere perveniatur' Kievits, cf. Vulg. Matth. 4, 15* via maris, *gr.* ὁδὸν θαλάσσης, *i. versus mare*). CLAVD. 15, 436 non contra clipeis tectos gladiisque micantes ibitis; in solis -e fiducia telis (*sc. mittendis*).

4 *accedunt praepos. vel adv. ad directionem planius indicandam* (*temporaliter non nisi* ORIBAS.): a *praepos.* ab *vel* de (*maxime in vertendo gr.* μακρόθεν *vel* ἀπὸ μακρόθεν): α a -e (*priore aevo dici non posse affirmatur p. 1645, 40*): *inde ab* ITALA, *v. vol. I 40, 43 sqq.* β de -e (*in codd. saepius iunctim scriptum*): *inde ab* ITALA, *v. vol. V 1, 469, 39 sqq. et cf.* longinquus *p. 1629, 15*. de -ius: ORIBAS. eup. 4, 122 l. 4 ante de -ius manifestantur *passiones* (*gr. 4, 117, 1* προδηλοῦται . . . τὰ πολλὰ πόρρωθεν). b usque -e: ITALA II par. 26, 15 (Complut.) auditus est apparatus eorum u. -e (*gr.* ἕως πόρρω, *Vulg.* procul).

5 -e (. . .) eque *sim.*: CIC. fin. 2, 68 -e -eque (*item* HOR. sat. 1, 6, 18 OV. met. 4, 325 -e cunctis -eque beatior. PLIN. epist. 5, 6, 32 [lateque *var. l. ut* GELL. 13, 29, 3 SCAEV. dig. 4, 4, 39, 1]. FLOR. epit. 3, 10, 4 FRONTO p. 137, 18 v. d. H. [p. 143 N.]. APVL. met. 11, 3, 5 ARNOB. nat. 7, 44 p. 402, 5 M. *cf.* PANEG. 11, 16, 3 -ius -iusque). GELL. 14, 1, 20 -e atque -e. HERM. Pal. sim. 9, 7, 2 -e -e (*edd.* -e, *cf.* vulg. -e, *gr.* μακράν).

6 *iungitur cum* late: *inde a* NAEV., *v. p. 1024, 41 sqq., ubi addas*: CIC. orat. 72 -e et late. leg. 1, 34 late -eque (nat. deor. 1, 54). fin. 2, 115 -e lateque (Tusc. 4, 2 nat. deor. 2, 40 div. 1, 79 CAES. Gall. 4, 35, 3 civ. 2, 15, 1. 3, 8, 4. 3, 47, 4 LIV. 8, 25, 4. *al.*). PS. AVG. serm. 132, 2 -issime ac latissime. *cf. Wölfflin, Ausgew. Schr. 265.*

adv. **longiter.** *testantur* CHAR. gramm. p. 265, 10 B. (*ex Romano*) *et* NON. p. 515, 12 (*qui explicat verbis*: pro longe) *afferentes* LVCR. 3, 676, *cuius codd. quidem praebent* -ius (*haud necessario* -r *restitutum est olim etiam* 3, 789. 5, 133). *i. q. procul, e longinquo*: PHILO quaest. in gen. 4, 197 certamina devitantes -r ulciscicere machinantur *sagittarii*.

proverbia sim.: VARRO Men. tit. *v. p. 1644, 35.* rust. 1, 2, 2 *v. p. 1640, 84.* CIC. fam. 3, 9, 2 *v. p. 1638, 13.* OV. epist. 16 (17), 168 (*al., v. p. 1636, 32 sqq.*). DON. Ter. Eun. 640, 3 *v. p. 1636, 53.*

homoeoprophora (*v. etiam l. 64. 71*): PLAVT. Most. 911 -e . . . -issima (*cf.* IREN. 3, 4, 2 [3, 4, 1 H.] -o -ius). ENN. ann. 452 longiscere -e. SEN. amic. p. 28 -ior . . . longinquior.

deriv.: longinquus, longio, ? longisco, longitas, longitia, longitrosus, longitudo, longiturnus, longiusculus, longo (-are), longulus, longurius (*cf.* longurio). *cf.* longina, longodes.

compos.: collongus (?), ob-, per-, prae-, pro-, sub-, trilongus; e-, prolongo; longaevus, longanimis, longibracchius, longifico, longilaterus longiloquium, longimanus, longipes, longisecus, longivivax. *cf.* a -e (alonge ?), delonge.

cf. Onom. *v. Kamptz.*

lopas (lepas *l. 16*), *nom. pl.* -ades, *acc.* -adas (*sec. gr.*) *vel* -ades (*an* lopada, -ae?) *f.*, λοπάς (λεπάς). [*falso trad., lectione admodum dubia (cf. Förster, Wien. Stud. 14, 1892, 317), inter nom. propria* PROB. app. gramm. IV 194, 10 -s.] *genus conchae marinae* (*sic* NON. p. 551, 3, *qui affert* PLAVT. Paras. med. frg. 3): PLAVT. Cas. 493 emito sepiolas, -as *eqs.* (lepidas *codd. et Prisc. gramm. II 108, 21, quam formam pronuntiationi loquentium tribuit Leo in app. ed.*; lepadas *edd.*). Rud. 297 echinos, -as . . . captamus. Paras. med. frg. 3 addite -as (-es *var. l.*), echinos, ostreas. ORIBAS. syn. 4, 2, 4 Aa La p. 6 (*inter* παχύχυμα) -es, pectines *eqs.* (*codd. gr.* λεπ- *et* λοπ-).

lophos, λόφος, *in nomine plantae graeco, v. vol. I 1523, 58.*

lopimum, *pl.* -a *n.* (*inde* lopima, -ae *f.*), λόπιμον (*sc.* βαλάνιον). GLOSS. II 339, 31 κάστανον -um. III 192, 6 castina -a. 540, 42 lupisma id est castanea. *sim. saepius ibidem, v. Thes. gloss. s. v.* castanea. *huc referenda est etiam forma* lepomata *p. 1175, 13 coll.* GLOSS. III 567, 55 lipomata i. castanea.

lopīnātius *v.* lupinaceus. *B.*

***loquācitās**, -ātis *f.* a loquax. *scribitur* loca- *in codd. recc.* AMBR. in psalm. 36, 28, 4 *et* MACR. Sat. 7, 2, 14. NOT. Tir. 26, 21. *legitur inde a* CIC. *in prosa oratione praeter* PRVD., SIDON. [*falsa var. l. pro* verbositas HIER. epist. 52, 5, 4.]

i. q. qualitas (item actus vel effectus) loquacis: I *de proprietate multum vel volubiliter loquendi* (GLOSS. IV 255, 42 multa locutio): A *proprie*: 1 -s *hominum vel rerum ad homines pertinentium* (epistulae PLIN. epist. 5, 20, 8, vocis ARNOB. nat. 1, 43, *senectutis* MACR. Sat. 7, 2, 14): a *in neutram vel malam partem* (*augetur e. g. per* ventosa PETRON. 2, 7 AVG. in euang. Ioh. 81, 2, immodica PLIN. nat. 28, 118 ARNOB. nat. 4, 17, inanis QVINT. inst. 10, 3, 2. GELL. 1, 15 tit. [*iuxta* futtilis], nimia QVINT. inst. 10, 5, 22 PORPH. Hor. epist. 2, 1, 79, extraordinaria TERT. anim. 53, 5, effusa CLAVD. DON. Aen. 4, 175 p. 378, 3, vana AVG. in psalm. 118 serm. 20, 5 POMER. 3, 14, 1): α *sing.* (*hic illic metonymice de ipso sermone loquaci*): Ⓘ *generatim* (*exempla selecta inde a* PLIN. epist.): CIC. Vatin. 2 ut ferocitatem istam tuam comprimerem et audaciam frangerem et -em paucis meis interrogationibus inretitam retardarem. de orat. 1, 105 qui *adulescentes* non Graeci alicuius cotidianam -em sine usu neque ex scholis cantilenam requirunt, sed . . . eius (*sc. hominis sapientissimi*) sententiam sciscitantur. 1, 214 hanc -em nostram vultu ipso aspectuque conterreat. 2, 361 (*antea*: cum . . . tam multa dixerim) hanc insolitam mihi -em. Att. 7, 13, 4 -i ignosces. fam. 6, 4, 4 facit . . . non -s mea, sed benivolentia longiores epistulas. LIV. 44, 22, 15 iis *sermonibus urbis* -em suam contineat. 44, 35, 3 quo quaeque accuratius celantur (*trad.* curantur), eo facilius -e . . . ministrorum emanant. POMP. TROG. frg. Plin. nat. 11, 276 oricularum magnitudo -is et stultitiae nota est (*Aristot. hist. anim. 492 b 2* μωρολογίας καὶ ἀδολεσχίας. *cf.* PHYSIOGN. 48 p. 66, 11 pronitas *labiorum* stultitiam, -em tribuit [*gr. I 373, 6* ἀνοίας καὶ ματαιολογίας]). CELS. 2, 7, 24 expeditior alicuius . . . sermo subitaque -s orta est et . . . solito audacior. PLIN. epist. 5, 20, 8 ne gratiam novitatis . . ., quae oratiunculam . . . commendat, epistulae -e praecerpam. 6, 5, 7 tanta -s amicorum, ut homines . . . id ipsum invicem scierint. GELL. 1, 15 tit. quam inportunum vitium plenumque odii sit futtilis inanisque -s. TERT. patient. 5 -s in aedificatione nulla turpis, si quando turpis. uxor. 1, 8 l. 25 per -em ingerunt verba pudoris inimica *viduae*. EPIST. pontif. 111 Cypr. epist. 49, 2 p. 611, 11 circumventi sumus perfidia et -e captiosa. ARNOB. nat. 1, 43 temerariae vocis -e garrientes. AMBR. in psalm. 118 serm. 11, 19 (*quae praecedunt, v. sub β*) narratores . . . superflui sicut hirundines disputationis suavitatem nativae -is continuatione corrumpunt. SEVERIN. doctr. p. 127 -em odio habe; bona est enim taciturnitas, mala est verbositas (*synon. ut*: PRVD. perist. 10, 552). MART. CAP. 8, 812 (*loq. Harmonia*) ne profana -e vulgarer, Aegyptiorum clausa adytis occulebar. BENED. reg. 49, 7 ut . . . subtrahat corpori suo de cibo, de potu, de somno, de -e, de scurrilitate *monachus diebus quadragesimae* (*an ad II? sed cf.* GLOSS. V 413, 65 *ad l.* verbositate). *al.* Ⓘ *speciatim vituperatur in arte dicendi vel scribendi* (*opponitur vel distinguitur* facundia TERT., eloquentia PETRON., eloquium AVG. anim., oratio *p. 1653, 18*): CIC. de orat. 3, 185 genus hoc numerorum, dummodo ne continui sint, in orationis laude ponetur; nam si rudis et impolita putanda est illa sine intervallis -s perennis et profluens *eqs.* leg. 1, 7 *Macri* -s habet aliquid argutiarum, nec id tamen ex illa erudita Graecorum copia, sed ex librariolis Latinis (*oppon.* in orationibus autem). QVINT. inst. 5, 10, 92 mittamus plura, ne in eam ipsam, quam vito, -em incidam. 8, 2, 17 est . . . in quibusdam turba inanium verborum, qui, dum communem loquendi morem reformidant, . . . circumeunt omnia copiosa -e. 10, 3, 2 sine hac . . . conscientia ipsa illa ex tempore dicendi facultas

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

inanem modo -em dabit et verba in labris nascentia. 10, 5, 22 *bonus praeceptor* nimiam -em recidet, ut omnia, quae sunt in controversia, non ... quae in rerum natura, dicantur. TERT. adv. Hermog. 1, 2 qui *haereticus* -em facundiam existimet (SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 50, 4 *haeresin* -is assertione confirmat. AVG. in psalm. 118 serm. 20, 5 habet eas, *sc.* ἀδολεσχίας, et haereticorum vana atque errabunda -s. Ps. AVG. haer. 3, 4 p. 1106 sileat ... haereticorum -s nullam habens verecundiam. CAES. AREL. serm. 100 A, 3 ranarum modo in paludibus inmunditiae importunitate et -e strepit [*sec.* AVG. *sub B*]. *sim. al.*). PORPH. Hor. epist. 2, 1, 79 *Atta* in fabula ... ita florum genera ⟨e⟩numerat, ut ... reprehendendus sit ob nimiam -em. AVG. anim. 1, 3, 3 (*de stilo operis Vincentii Victoris*) quod cruditas -is eructat (*antea*: in ipso eloquio ... multa emendanda). *al.* *eloquentia eiusve certum genus obtrectatorie pro -e habetur* (*suum opus prae modestia -em dicit* PALLAD.): PETRON. 2, 7 nuper ventosa istaec et enormis -s (*sc. Asianum genus orationis*) Athenas ex Asia commigravit (*postea*: corrupta eloquentiae regula). QVINT. inst. 12, 2, 20 naturā permixta est omnibus istis (*sc. philosophiae partibus*) oratio, quae quidem oratio est vere; nam ignara quidem huiusce doctrinae -s erret necesse est. APVL. apol. 3, 6 multa ... conficta ... mercennaria -e effutierunt. AVG. civ. 18, 24 p. 288, 30 D. *Romuli temporibus* nondum efferbuerat ac pullulaverat philosophorum subtilis et acuta -s (*cf.* gen. ad litt. 1, 21 p. 31, 11 *ut non* falsae philosophiae -e seducamur). conf. 9, 2, 2 placuit mihi ... subtrahere ministerium linguae meae nundinis (*i. scholae*) -is. PALLAD. hist. mon. I prooem. p. 247/8 nostram -em ... amplectere (*gr. p. 11, 24 B.* φλυαρίας). ISID. diff. 2, 148 inter sapientiam et eloquentiam ita distinguunt: ... eloquentia sine sapientia valere non potest; melior enim est indiscreta (*immo* indiserta, *v. vol. VII 1, 1204, 68*) prudentia quam stulta -s.

β *plur.*: *de -e plurium*: PLIN. nat. 28, 118 utinam ... eo ramo (*palmae cum cauda chamaeleonis coniuncto*) contactus esset Democritus, quoniam ita -es inmodicas promisit inhiberi. *metonymice de ipsis sermonibus loquacibus*: AMBR. in psalm. 118 serm. 11, 19 quasi fabulae cuiusdam naenias narratas sibi dicit ἀδολεσχίας, hoc est superfluas -es (*quae sequuntur, v. p. 1652, 65*). AVG. conf. 5, 9, 17 ad vanas fabulas et aniles -es.

b *in bonam partem fere i. q. eloquentia*: SIDON. carm. 14, 7 Calliope, nitente palma da *mihi* (*sc. poetae*) sacri laticis (*sc. Hippocrenes*) -em (*cf. Prop. 3, 3, 51 sq.* Calliope lymphis ... a fonte petitis ora Philitaeā nostra rigavit aquā; *vix translate de aqua loquaci, v. p. 1655, 14 sqq*).

2 *-s avium*: PLIN. nat. 10, 118 minor nobilitas ..., sed expressior -s *quam psittacis* certo generi picarum est (*postea*: adamant verba quae loquantur *eqs.*; *inde pro garrulitate accepimus; alii de facultate loquendi cogitant*).

B *translate respiciuntur bestiarum crebri clamores* (*v. etiam p. 1652, 67*): AVG. serm. 8, 5 l. 117 L. (*ad exod. 8, 2 sqq. de ranarum plaga*) habes congruenter significatam vanitatem, si attendas ranarum -em (*inde* CAES. AREL. serm. 100, 3 *et l. 8*).

II *de mera actione usuve loquendi* (*an huc p. 1652, 72?*): FVLG. myth. 1 praef. p. 14, 20 tunc Calliope provinciam -is ingressa 'his te' inquit 'Fulgenti *eqs.*'. Virg. cont. p. 87, 21 solet ... etiam in epistolis hoc ipsud communis observare -s.

loquāciter *v.* loquax.

loquāculus, -a, -um. *a* loquax *deminutive.* *i. q. loquax*: LVCR. 4, 1165 *mulier* flagrans, odiosa, -a Lampadium fit.

***loquāx,** -ācis *adi.* *a* loqui (*unde derivat* VARRO *l. 63*). *scribitur* loca- *saepius in codd. recc.* *acc. plur.* -is CLAVD. DON. Aen. 11, 380 p. 473, 13. *compar.* -ior *inde a* CIC. (plus ... -x CLAVD. 5, 488), *superl.* -issimus *inde a* CIC. (*cf.* multum -x PLAVT. Aul. 124, valde -x EXC. barb. p. 238, 17 Fr., optime -x CE 795, 5 [*s. VII*]. *v. etiam l. 69*). lō- MART. CAP. 9, 998 (linguax, nugax *coni. viri docti*). NOT. Tir. 26, 20. *legitur inde a* PLAVTO, VARRONE, CIC.

fere i. q. loquens: **I** *vi aucta cum notione garrulitatis, volubiliter loquendi* (*gr. resp.* λάλος. *cf.* VARRO ling. 6, 57 hinc [*a loquendo*] dictus -x, qui nimium loqueretur, hinc eloquens, qui copiose loquitur [*item distinguuntur* ISID. diff. 1, 179 sinceritas facundiae eloquentum est, effusa et incondita temeritas -ium. orig. 10, 155 -x non est eloquens]. SYNON. Cic. p. 432, 15 -x. verbosus. garrulus. solutus. odiosus *eqs.* GLOSS. λάλος. τροχαλός. verbosus. GLOSS. II 318, 49 εὐόμιλος bene -x, effabilis [III 142, 18 εὔφημος b. -x. *nisi potius pro una voce accipiendum, cf.* maleloquax]): **A** *proprie, sc. cum respectu sermonis humani* (*accedit* de PROP. 3, 25, 2, adversum HIER. epist. 54, 5, 4, *gen. p. 1654, 73. 77*): 1 *enuntiati*: **a** *de hominibus ipsis, populis, terris* (*pro subst. inde a* HOR. sat. 1, 9, 33. 2, 5, 95 LIV. 3, 19, 5 SIL. 2, 183; *cf.* CIC. Flacc. 11 -issimus *quisque*. OV. ars 2, 608 ne quis ... -x. PS. QVINT. decl. 18, 12 illos -es): α *in neutram vel malam partem* (*accedit* nimium CIC. Cluent. 176, nimis CIC. Cato 31, iusto plus CLAVD. 5, 488): PLAVT. Aul. 124 (*loq. mulier*) multum -es merito omnes habemur (*'vertit* PLAVT. *sine dubio gr.* πολύλαλος, πολυ- *pro acc. sing. neutr. sumens'* *Leumann in plagulis*; πολύλογος *proposuit idem Gramm. 1977, 385*). VARRO Men. 336 nec -es ... convivas nec mutos legere oportet, quia eloquentia in foro ..., silentium vero in cubiculo esse debet. CIC. Cluent. 176 *servum* nimium -em fuisse. Mur. 30 'spernitur orator' (*Enn. ann. 269*) non solum odiosus in dicendo ac -x, verum etiam 'bonus'. Flacc. 11 non optimus quisque nec gravissimus, sed impudentissimus -issimusque *testis* deligitur (*sc. Graecus ut*: 42 homo ineptus et -x. 48 cum se homo volubilis quadam praecipiti celeritate dicendi ... iactaret, repente ... -issimus obmutuit. de orat. 1, 102 Graeculo otioso et -i. PHAEDR. app. 28, 2 Graeci -es. *v. etiam infra l. 11. 40. 49*). or. frg. A XIV 16 -em *Siciliam* (SCHOL. Cic. Bob. p. 87, 31 *ad l.* -em videtur S. dicere, quod plerosque de pecuniis repetundis accusaverant. *cf.* SEN. dial. 11 [12], 19, 6 Aegyptus, -x et in contumelias praefectorum ingeniosa provincia [*cf.* STAT. *infra*]). parad. 40 *adulescentibus* paulo -ioribus (GELL. 1, 2, 3 adulescens ... -ior inpendio [loquencior *V*, *cf. Amm. 29, 1, 25* inpendio eloquentior]). Cato 31 ne ... nimis videretur aut insolens aut -x. Att. 8, 4, 1 *Dionysium libertum* hominem omnium -issimum et minime aptum ad docendum. frg. inc. I 20 M. hunc -em esse habitum, numquam *disertum* (*opp. ut*: MAR. MERC. Conc.[S] I 5 p. 11, 19 [*ad Iulianum haereticum*] quas *angustias* tibi -x magis quam d. ipse fecisti. *cf.* SALL. hist. frg. 4, 43 -x magis quam facundus [*sec. Eupol. frg. 95 K.* λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν]). HOR. sat. 1, 1, 13 cetera ... — adeo sunt multa — -em delassare valent Fabium. 1, 9, 33 -es ... vitet. 2, 5, 95 aurem substringe -i *viro diviti*. TIB. 1, 2, 39 (*34* celari vult sua furta Venus) fuerit quicumque -x *eqs.* (*item in re amatoria*: OV. ars 2, 608). PROP. 3, 25, 2 risus eram ... et de me poterat quilibet esse -x. LIV. 3, 19, 5 -es, seditiosos ... regia licentia vivere. PAVL. FEST. p. 59 citeria appellabatur effigies quaedam arguta et -x ridiculi gratia, quae in pompa vehi solita sit (*affertur Cato or. frg. 40, 6 = 116 M.* cum spectatoribus sermocinaturum). SEN. contr. 10, 1, 1 *populi* -is suspiciones (PS. QVINT. decl. 19, 12 ille semper -x p. ac malignus). LVCAN. 1, 313 Marcellus. VAL. FL. 4, 479 fata -x mentemque Iovis ... prodideram *Phineus*. SIL. 2, 183 *Eurydamanta* (*immo Eurymachum, v. Hom. B 182 sqq.*). STAT. silv. 5, 5, 66 non ego mercatus Pharia de puppe -es delicias doctumque sui convicia Nili infantem ... dilexi. MART. 12, 57, 12 naufragus. GELL. 1, 2 tit. volgus -ium nebulonum. *al.*

β *in bonam partem fere i. q. eloquens* (GLOSS. εὔλαλος): CIC. Brut. 225 homo -x sane et satis acutus, sed tam solutus et mollis in gestu. HIER. praef. Vulg. Tob. p. 156, 1 utriusque linguae (*et Chaldaicae et Hebraicae*) peritissimum -em reperiens. EXC. barb. p. 238, 12 Fr. dum conputatorem illum *Faunum* cernerent et valde -em sapientes Aegyptiorum.

b *de variis rebus, quae ad homines pertinent* (*fere in neutram vel malam partem*): CIC. de orat. 2, 76 quid ... aut arrogantius aut -ius fieri potuit quam Hannibali ... Graecum hominem ... praecepta de re militari dare? (*vix recte pro adv. accipitur vol. II 655, 30*). 2, 160 quae *ars* (*sc.* διαλεκτική) in excogitandis argumentis muta nimium est, in iudicandis nimium -x. 3, 142 (*antea*: inscientiam illius, cui res non suppetat, verba non desint) malim ... indisertam prudentiam quam stultitiam -em (*cf.* CLAVD. MAM. anim. 2, 7 p. 123, 11 *Plato in Phaedro* [*fortasse respicitur 259ᵉ sqq.*] potius arbitrans inperitum silentium -i inperitia). Cato 55 senectus est natura -ior (*cf.* MACR. Sat. 5, 14, 14 senex, id est ... -x aetas). SALL. (?) rep. 2, 9, 3 M. Catonis *ingenium* versutum, -x, callidum haud contemno; parantur haec disciplina Graecorum (PS. QVINT. decl. 4, 12 -issima humanorum pectorum ingenia). OV. met. 9, 137 *fama* -x ..., quae veris addere falsa gaudet (*al. v. vol. VI 1, 224, 56 sq.; cf.* CLAVD. 22, 408 f. -bus alis [ales *Heinsius interpungens post* linguis] pervolat oceanum, linguis et mille citatos festinare iubet proceres). Ib. 569 guttur (*item pars corporis*: SEN. Thy. 92 lingua [PRVD. c. Symm. 2 praef. 45. *v. etiam l. 64*]. AVSON. 341, 7 p. 159 P. os. *cf.* CLAVD. *supra*). SEN. contr. 2, 1, 7 abdicatio -x est. 10, 2, 5 -x est virtus nec ostendit se tantum, sed ingerit. VAL. MAX. 3, 4 ext. 1 -bus magis quam certis argumentis explicare. APVL. met. 1, 26, 7 rancidi senis -x et famelicum convivium. CYPR. epist. 51, 2 schismatici ... verbis -bus decipi. SYMM. epist. 1, 37 (31), 1 laetitia -x res est atque ostentatrix sui. *al.*

c *de avibus humano sermone praeditis*: OV. am. 2, 6, 37 illa (ille *pars recc.*) -x humanae vocis imago, psittacus. MART. 14, 76, 1 pica -x (ANTH. 762, 33). *in fabulis*: OV. met. 2, 535 corve -x (*cf.* 2, 540 lingua *corvi*). APVL. met. 5, 28, 8 nec -x illa conticuit avis *gavia*, sed 'nescio' inquit '...'.

2 *scripti* (*de hominibus vel de ipsis scriptis*): CIC. Att. 4, 14, 2 numquam ... mihi tua *epistula* aut intempestiva aut -x visa est (SVLP. SEV. epist. 2, 18. *cf.* SIDON. epist. 9, 11, 9 ecce habes litteras ... garrulas ...; quamquam sunt omnes ... -issimae). fam. 11, 24, 1 antea subirascebar brevitati tuarum litterarum, nunc mihi -x esse videor; te igitur imitabor: quam multa quam paucis. GELL. 5, 14, 3 *Apion in libris* fortassean vitio studioque ostentationis sit -ior. TERT. nat. 1, 11, 3 (= apol. 16, 3) Tacitus, sane ille mendaciorum -issimus. ITIN. Alex. 1 nec de -ium numero vilibus usus auctoribus, sed quos fidei amicissimos vetus censura pronuntiat. RVT. NAM. 2, 61 diverticulo fuimus fortasse -es; carmine propositum iam repetamus iter. CASSIOD. var. 11, 38, 5 praeteritorum -x, oblivionis inimica *charta*. -x est *cum inf.* (*cf.* CIC. de orat. 2, 76 *sub 1b*): AVELL. p. 578, 20 -x est singillatim universa retexere.

B *translate respiciuntur*: 1 *bestiarum crebri clamores* (GLOSS. -is εὔλαλος ἐπὶ ὀρνέου): **a** *de avibus (aliter l. 61. p. 1655, 52) vel ranis*: VERG. georg. 3, 431 ranis ([SERV.: clamosis ... ideo, quia ex hominibus factae sunt, ut dicit Ovidius *met. 6, 369 sqq.*]. HIER. epist. 38, 5, 2 -ium ranarum convicia [*in imagine de hominibus maledicis*]. *cf.*

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

explic. allegoricam ISID. in exod. 14, 3 rana est . . . -issima vanitas). OV. fast. 2, 89 cornix (PRVD. apoth. 298 -x et stridula c.). trist. 3, 12, 8 -x gutture vernat avis (PLIN. nat. 11, 268 avium -iores, quae minores. EVSTATH. Basil. hex. 8, 3, 9 sunt . . . quaedam -es et garrulae, aliae taciturnae, nonnullae canorae atque clamosae *eqs.*). PERVIG. Ven. 85 -es ore rauco stagna cygni perstrepunt (*sec.* VERG. *l. 10*). PHYSIOGN. 129 p. 141, 17 noctua . . . animal est -x, ignavum, mutabile. ISID. orig. 12, 7, 45 graculus a garrulitate nuncupatus; . . . est enim -issimum genus et vocibus inportunum. **b** *de locis, quae ab avibus -bus perstrepuntur*: VERG. Aen. 11, 458 dant sonitum rauci per stagna -ia cycni (SERV.: hypallage; in quibus habitant cycni -es). 12, 475 hirundo pabula . . . legens nidisque -bus escas (DRAC. laud. dei 1, 257. *cf. Conington-Nettleship ad Verg. georg. 4, 17 et v.* IVV. *sub 3*).

2 *aquarum fluentium strepitus*: HOR. carm. 3, 13, 15 unde (*e saxis*) -es lymphae (*var. l.* nymphae) desiliunt tuae *fontis* (PORPH.: -es . . . lymphas dixit, quod, dum de saxo cadunt, perstrepant). PRVD. cath. 5, 89 saxa -bus exundant scatebris (*Vulg. num. 20, 11* aquae largissimae). SIDON. carm. 23, 208 *Musae* te de genetrice vagientem tinxerunt . . . vado Hippocrenes; tunc hac mersus aqua -is undae pro fluctu mage litteras bibisti (*fortasse luditur cum notione sub A 1b illustrata, cf. p. 1653, 37*).

3 *infantium vagitus*: IVV. 5, 142 *concubina* pariat licet et pueros tres in gremium patris fundat semel, ipse *amicus* -i gaudebit nido (*in imagine nidi avium*).

II *v' debilitata respicitur mera facultas vel actio*: **A** *sonandi*: HOR. carm. 3, 11, 5 tu . . ., testudo, resonare septem callida nervis, nec -x olim neque grata, nunc . . . divitum mensis . . . amica. MART. CAP. 9, 916 *Syrinx* (*Ov. met. 1, 690sqq.*) versa in calamos sonat -es. DRAC. Romul. 7, 32 vocis textura sonet nervique -es.

B *tacite significandi*: 1 *per gestus, nutus, partes corporis*: TIB. 1, 2, 21 *Venus docet* nutus conferre -es blandaque . . . abdere verba notis. 2, 6, 43 oculos *puellae amatae* (ANTH. 714, 2 o blandos oculos . . . et quadam propria nota -es). OV. am. 1, 4, 17 me specta nutusque meos vultumque -em, excipe furtivas . . . notas. PETRON. frg. 19 (*in carmine*) manu puer *pantomimus* -i (CASSIOD. var. 4, 51, 8 orchestarum -issimae manus, linguosi digiti, silentium clamosum. *cf.* CLAVD. 17, 313 qui nutu manibusque -x *est*). AMBR. Iac. 2, 11, 48 *verbis* -iora sunt vulnera *martyris*. 2 *quolibet modo*: PS. EVSEB. GALLIC. hom. 10, 5 l. 70 *duces fortes* annalibus quamlibet titulis inscribantur, quamlibet aevo, memoriae, aereis tabulis ac monumentis -bus consecrentur posteritatis . . . etiam oculis ingerendi. DRAC. Romul. 8, 480 *augur*, cui pinna -x dat nosse futura. CASSIOD. in psalm. 139, 7 rerum ipsarum -issimus clamor.

C *verba faciendi* (*de sermone cogitato* DRAC. *sub 2*): 1 *de arboribus, bestiis, rebus inanimis*: **a** *vaticinantibus*: SEN. Herc. O. 1623 Chaonis (*i. Dodonaea*) . . . -x . . . quercus. LVCAN. 5, 83 telluris hiatus divinam spirare fidem ventosque -es exhalare solum *Delphicum* (MAR. VICTOR aleth. 3, 204 v. terra. spirante -es. *cf.* MART. CAP. 1, 11 *Delphorum* sacrati specus -ia antra). IVL. VAL. 3, 24 virecta . . . et arbusta -ia ad humanum modum (*Hist. Alex. M. I p. 112, 2 Kr.* ἀνθρωπιστὶ λαλοῦντα). CLAVD. 26, 19 *Minervam* caeso Tmarii Iovis augure luco arbore praesaga tabulas *navis Argonis* animasse -es. **b** *aliis*: TERT. pall. 5, 6 avibus . . . canoris et -bus (*sec. Plin. nat. 10, 141* cantu aliquo aut humano sermone vocales). AVG. civ. 4, 19 p. 168, 22 D. (*l. 14sqq.* simulacrum eius *Fortunae* . . . etiam locutum esse) fuit . . . Fortuna -x et muta Felicitas. DRAC. laud. dei 2, 787 (*sec. exod. 3, 2sqq.*) deus se prodidit igne -i. 2 *de hominibus* (*pro subst.* ARNOB.): PS. AVG. altere. p. 1133 *Christus* -es praestitit mutos (*opp. ut*: VEN. FORT. vita Germ. 47, 133 *puella* m. -x . . . effecta est. *v. etiam* AVG. *sub 1b*). ARNOB. in psalm. 18 p. 349B (*sec. act. 2, 5sq.*) universarum gentium -es. DRAC. laud. dei 2, 602 (*ad deum*) exaudis, quod lingua tacet sub corde -i (*cf. 2, 615* largitur peccata reis sine voce rogatus). 3 *de ipsis verbis*: VEN. FORT. Mart. 3, 435 audivere loqui, sed quid, nescire fatentur; senserunt strepitum neque verba -ia norunt (*cf. Sulp. Sev. dial. 2, 13, 3* vix intellectum sermocinantium sonum).

per oxymoron: AVG. conf. 1, 4, 4 -es muti (*sc. de deo tacentes ut* 7, 2, 3).

in lusu verborum cum Tacitus: *p. 1654, 73.*

adv. **loquāciter.** *compar.* -ius *inde ab* IREN., *superl.* -issime AVG. gen. ad litt. 2, 15 p. 56, 3. CHAR. gramm. p. 239, 22B. loquax -r. [*e coni. dub.*: PORPH. Hor. sat. 1, 7, 28–30 salse -rque (salsi loco *trad.*, *v. etiam* iocaliter).] *i. q. verbose, pluribus verbis quam satis est* (*in malam partem; per modestiam vel verecundiam usurpat vocem de sermone suo is ipse qui loquitur*: HOR. epist. 1, 16, 4 PAVL. NOL. epist. 39, 8 AVG. spir. et litt. 35, 63. *fere iuxta verbum; iuxta adi.* CIC.): CIC. Mur. 26 huic tam -r litigioso (*antea*: verbose). HOR. epist. 1, 16, 4 ne percontteris . . ., scribetur tibi forma -r et situs agri (SCHOL.: '-r', quod Graeci λαλιστί dicunt, non poetice, sed quasi prosa oratione et communi sermone ac simplicibus verbis). IREN. 1, 14, 7 (1, 8, 8H.) Marci Sige, quae multa quidem -ius exsequitur (*gr.* πολλὰ . . . φλυαροῦσα), nihil autem verum loquens. NON. p. 245, 30 argutari dicitur -ius (*trad.* loquacium) proloqui. PAVL. NOL. epist. 39, 8 vereor, ne, dum -ius vos fatigo, ipse vobis molestius quam locusta (*Ioel 1, 4*) . . . insederim. AVG. civ. 7, 5 p. 281, 1D. mysteria . . . -ius et elatius praedicares. epist. 177, 3 -r contendentibus. gen. ad litt. 2, 15 p. 56, 3 -issime inquirunt. in Iob p. 533, 22 quam *sententiam* vult intellegi -r dictam et inaniter. spir. et litt. 35, 63 hoc egi . . . -ius forte, quam sat est; sed contra inimicos gratiae dei etiam parum mihi dixisse videor *eqs.*

deriv.: loquacitas, loquaculus.

compos.: caeli-, semiloquax. *cf.* docti-, falsi-, magni-, male-, multi- (*cf.* multum -x *p. 1653, 77*), vaniloquax.

***loquēla** (loquella), -ae *f.* *a* loqui (*item* VARRO ling. 6, 57 *v. p. 1657, 53*). *scribitur in titulis et codd. saepius* -ella: INSCR. Afr. Gsell I 2131, 1 (*cognomen ut* 2207, 2; *legitur etiam in acrostichide versuum sequentium*). CE 1405, 7 (*e codice*) *et passim in libris veteribus, e. g.* VERG. Aen. 5, 842 *MPR.* ITALA psalm. 18, 4 (cod. 421 *al.*). prov. 7, 21 (Didasc. apost. 5, 29). Matth. 26, 73 (cod. a ff²) *et al., rarius autem* -ela: INSCR. Afr. Gsell I 2660, 8 (*cognomen*). ITALA Ioh. (cod. a) 4, 42 (*legi iam non potest*). 8, 43 (*ibid.*). *grammaticorum doctrinae*: CAPER gramm. VII 96, 6 querela, -a per unum l (*item*: MAR. VICTORIN. gramm. VI 17, 11 -a et querela *eqs.* . . . uno l scribenda sunt, *quamquam ratio repugnat sono.* SERV. auct. Aen. 4, 360 querellis l litteram metri causa addidit *poeta*; nam querela dicitur, quia querulus facit; hoc modo et -a). GRAMM. suppl. 175, 9 secundum quod Papirianus et Cassiodorus (*gramm. VII 159, 4sqq.*) dicunt . . ., non debet ullo modo dici . . . loquela . . ., sed loquella (*item* 175, 13. 183, 27). *inepte varietatem scripturae ad differentiam notionis refert* VIRG. gramm. epit. 4 p. 21, 15sq. (*sec. Stangl, Virgiliana 34*) male quidam loquellas (-elas *var. l.*) in elocutione intellegi volunt, cum loquellae (-elae *var. l.*) diminutive sunt quasi simplicia clefia (*i. voces? v. vol. III 1331, 43sqq.*); loquelae per e et unam l scribendae ad perfectam pertinent elocutionem. *codd. recc. variant passim inter* -ll- (*non raro* -ill-) *et* -l-. *cf.* loquelaris. NOT. Tir. 26, 21ª -a. 26, 22 -ae. *legitur in poesi fere singulis locis apud* PLAVT. (*nisi falso trad.*), CATVLL., LVCR. (*ter*), VERG., OV., CAPRVM, TER. MAVR., *postea saepius (in hexametris et hendecasyllabis semper ita ut versum claudat); in prosa oratione inde a* VARRONE (*semel*), MIN. FEL., TERT. [*fortasse venet.* okela, lokela *'uva in gutture', si non plane attribuendum est sermoni docto. cf. M.-L. 5122. St.*]

i. q. loquendi actus vel effectus (*facultas sub I D.* GLOSS. λαλιά. ὁμιλία. φράσις. *gr. resp.* λαλιά, *nisi alia adnotantur. pro synon. fere habentur* verba MIN. FEL. 2, 1 *et saepius*, sermo ITALA psalm. 18, 4 [Veron. *al.* = VVLG.; *sed cf* CASSIOD. *ad l.* sermones pertinent ad communes narrationes, -ae ad publicas suasiones] *et saepius*, disputatio RVFIN. Orig. in Ios. 20, 5 p. 424, 18 Orig. in psalm. 38 hom. 1, 8, eloquium ARATOR act. 2, 732): **I** *pertinet ad homines*: **A** *de loquendi mera actione sive de ipso sermone* (*hic illic de sermone litteris concepto*): 1 *notione communi* (*in prosa fere sing.* [multa *infra l. 74; plur. de sermonibus pluribus vel plurium*: ITALA psalm. 18, 4 [cod. 421 *al.* = VVLG.]. HIL. trin. 12, 56 DIOM. gramm. I 420, 12 AVG. conf. 11, 11, 13. in psalm. 88 serm. 1, 3 l. 62 omnibus. *al.*; *in poesi plur., fere poeticus, saepe inde a* LVCR. 1, 39 [*minus probabiliter intellegas plur. notionis infra sub B illustratae*]. *-a uno verbo constans: p. 1657, 6*): **a** *generatim* (*exempla selecta inde a* TERT.; *in versibus orationem rectam praecedentibus* [*plur. praeter* PRVD.]: VERG. Aen. 5, 842 IVVENC. 1, 12. 2, 305. 4, 676 PRVD. perist. 6, 92 CYPR. GALL. gen. 614 SIDON. carm. 2, 437 ARATOR act. 2, 261. *in figura etymologica p. 1657, 1*): PLAVT. Cist. 741 commodo -a[m] tua tibi nunc prode[n]s (commodule quaedam *coni. Leo*). CATVLL. 55, 20 verbosa gaudet Venus -a (*cf.* CE 1405, 7 garrula . . . -a *filiolae*). LVCR. 1, 39 suavis ex ore -as funde (VERG. Aen. 5, 842 fundit . . . has ore -as: '. . .'). 5, 71 quo . . . modo genus humanum variante -a coeperit inter se vesci per nomina rerum (*vix ad C trahendum; cf. 5, 1057sq.* si genus humanum . . . pro vario sensu varia res voce notaret). 5, 230 nutricis blanda atque infracta -a (SIDON. carm. 2, 437 blandis . . . orsa -is . . . dixit). MIN. FEL. 2, 1 liberis . . . adhuc dimidiata verba temptantibus, -am ipso offensantis linguae fragmine dulciorem. TERT. adv. Marc. 5, 5 p. 586, 8 *'mundum' pro 'hominem' dicimus* ex forma simplici -ae humanae, qua plerumque id, quod continet, ponimus pro eo, quod continetur (ANTH. 762, 31 psittacus humanas depromit voce -as. MAX. TAVR. serm. 97, 1M. PS. IGNAT. Phil. 8, 2 [*gr.* ἀνθρώπινα ῥήματα]. *cf.* DIOM. gramm. I 420, 12 *vox* articulata est rationalis hominum -is explanata [*v. etiam Prob. inst. gramm. IV 47, 5* articulata est, qua homines locuntur]). test. anim. 5 p. 141, 19 in usum -ae disseminare. ITALA psalm. 141, 3 (cod. 136 Cas.) effundam in conspectu eius -am meam ([*gr.* δέησιν, *Vulg.* deprecationem]. Sirach 35, 17 [Aug. spec. 23 = VVLG.] si effundat -am gemitus [*gen. pro adi. ut p. 1657, 2; gr.* λαλιάν *tantum, cf. Ps. Aug. spec. 25* orationem]. SEDVL. carm. pasch. 4, 63 muta diu tacitas effudit lingua -as [*op. pasch. 4, 6* resolutae vinculis linguae plena reddidit loquaci libertate commercia]). prov. 7, 21 (Didasc. apost. 5, 29) seduxit . . . illum per multam -am ([*gr.* ὁμιλίᾳ, *Vulg.* sermonibus]. VVLG. Sirach 13, 14 ex multa . . . -a temptabit te). IVVENC. 1, 12 *angelus visus est* soli *Zachariae* (*Luc. 1, 13*) iussas perferre -as . . .: '. . .'. ZENO 2, 28 (1, 10 A L.) in tali re non -a est exhibenda, sed cura. FAVSTIN. trin. 1, 12 p. 47B (*antea*: pater . . . loquitur non aliud, quam quod loquitur filius) eadem patris et filii -a est, sicut eadem est operatio. PRISCILL. tract. 11, 145 *deo* etsi confiteri in -a[m] muta non possent. AVSON. 417, 86 p. 280P. adflaret . . . tuas aures nostrae aura -ae. 418, 68 p. 288 nostras echo resecuta -as. VVLG. Sirach 27, 15 -a multum iurans ([*var. l.* iurantis]. *-a ipsa loquens inducitur ut*: CYPR. GALL. deut. 156 mentis nuntia quos *sonos* ait -a). Is. 28, 11 in -a

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

. . . labii et lingua altera loquetur (*v. et p. 1658, 38*). Hab. 2, 6 super eum parabolam sument et -am aenigmatum eius (*i. de eo*) et dicetur: '. . .' (*accedit gen. obi. ut*: PRAEDEST. 1, 90 p. 620^D veritatis. ORIG. in Matth. 13, 12 p. 211, 21 *avari* nullam habent in ore suo -am nisi pecuniae [*gr.* τὰ περὶ τοῦ ἀργυρίου]). PAVL. NOL. carm. 21, 319 domini nomen prima -a *infantis* fuit. PS. AVG. serm. 162, 1 post agnitionem, conversationem, -am. CYPR. GALL. exod. 201 tenuem . . . -am dicere (*cf. Itala exod. 4, 10* [*Lugd.*] gracili . . . voce et tardiore lingua sum). OP. imperf. in Matth. 9 p. 680 si . . . steteris in valle et doctor tuus super montem loquatur, non multum tibi proficit -a ipsius. ORIBAS. syn. 5, 48, 5 La p. 85 acuta(m) habent -a(m) (*gr.* ὀξύτερον φθέγξασθαι). CORIPP. Ioh. 8, 547 morientis lingua -am rumpere non potuit. THEOD. MOPS. in II Thess. 2, 9 p. 57, 3 spiritu cooperante abutimur ad articulatam -am. *al.* *respic. modi scribendi, sc. notis secretis*: AVSON. 416, 29 p. 284P. innumeras possum celandi ostendere formas et clandestinas veterum reserare -as.

b *speciatim respicitur ars loquendi vel scribendi* (*canendi apud poetas; comparatur cum cantu avium* PAVL. NOL.): TER. MAVR. 1088 desinit esse caput versus, est prosa -a. DON. Ter. Ad. 638 verbum . . . tragico coturno magis quam -ae comicae accommodatum. PAVL. NOL. carm. 23, 40 (*quae praecedunt v. sub II*) illius mihi *poetae* . . . alitis instar donetur . . . pacta quotannis carmina mutatis uno licet ore -is promere. SIDON. carm. 9, 218 quod Mantua (*sc. Vergilius*) contumax Homero adiecit Latiaribus -is. PHOC. carm. de Verg. 54 labra *Vergilii* . . . dulces fusura -as. ENNOD. carm. 1, 4, 25 adsit . . . fons -ae mente, voce, pectine: ars, natura, Musa, Phoebus. 1, 7, 57 *Musa*, pergis ad Faustum, trutinam -ae (*61* aurium libram tenet in Camenis). opusc. 2, 2 p. 288, 9 (*l. 7* picta verba) -am, quae peniculo artis est colorata, contemnit. 6, 3 vers. 8 p. 402, 18 Pieriae modum -ae . . . sequimur. epist. 1, 8, 1 p. 17, 14 (*l. 12* politi sermonis splendor) abundantem -ae venam. 2, 1, 1 p. 38, 6 facere de gemitibus decora sermonum et . . . planctum per -ae schemata dissipare. ARATOR act. 2, 1086 non ego *poeta* linguam . . . committo vadis . . ., ne forte canenti obruat exiguam violentior unda -am. ad Parth. 29 (*19* sermone diserto) exiit in populos solidae pinguedo -ae. THEOD. MOPS. in I Tim. 1, 4 p. 70, 13 Paulo . . . nullum -ae studium adhibente . . .; nam nec disciplinam dicendi studuerat *eqs.* VIRG. gramm. epit. 4 p. 21, 16 *v. p. 1656, 25.*

2 *vi aucta*: **a** *de rumore, fama* (fama *pro synon.* IVVENC.): ITALA Is. 11, 3 (Iren. 3, 9, 3 = 3, 10H.) deus non secundum gloriam iudicabit neque secundum -am arguet (*Vulg.* secundum auditum aurium). IVVENC. 3, 261 quaerit, quem se populorum fama putaret; respondent multas plebis tunc esse -as. HIER. interpr. Iob 17, 6 posuisti . . . me in -am nationibus et in risum illis deveni (*cf. 30, 9* me habent fabulam; *gr. utroque loco* θρύλημα, *Vulg.* proverbium). **b** *de actione mutua, significatur colloquium*: AVG. trin. 9, 6, 11 (*antea*: accedo, alloquor, sermonem confero) si mihi inter nostras -as fateatur *eqs.* ROMVL. fab. 58, 11 rec. vet. -a Veneris et gallinae (*rec. gall.* dictum). PARTHEN. epist. vers. 6 fruimur mutuis tacito sic ore -is. PRISC. gramm. III 269, 15 de qua *tertia persona* inter primam et secundam -a . . . fieri potest. VEN. FORT. carm. 7, 8, 53 conserui quotiens vestro sermone -as *eqs.*

B *de loquendi minima parte, significatur singula vox* (*non nisi apud grammaticos, v. etiam* loquelaris; *ceterorum auctorum exempla, quae huc vergere videri possint, v. sub A 1*): VARRO ling. 6, 57 hinc (*a loquendo*) quidam -am dixerunt verbum, quod in loquendo efferimus (*cf.* ISID. orig. 1, 13 -is, id est verbis). PROB. inst. gramm. IV 54, 6 'di' praepositio, quae -is deservit, accipitur (*cf.* DON. gramm. IV 389, 25 [*al.*] serviunt . . . -is *praepositiones loquelares* [*de quibus v. sub* loquelaris]). DOSITH. gramm. VII 398, 6 sunt . . . quaedam homonyma, quae una appellatione plura significant; . . . quaedam sunt ⟨synonyma⟩, quae pluribus -is idem significant (*eadem fere, nisi quod utroque loco ponitur* -a: CHAR. gramm. p. 198, 10sqq. B. DIOM. gramm. I 322, 33sqq. *cf. Consent. gramm. V 341, 19* homonyma sunt, quae uno nomine plures res significant *eqs.*). CHAR. gramm. p. 252, 4B. (*ex Romano*) differentia . . . -arum. p. 367, 3 ex ultima parte -ae. COMMENT. Lucan. 9, 661 *oratio* ex quattuor partibus constat: littera, syllaba, -a, oratione. MART. CAP. 3, 290 analogia est . . . observatio similium inter se -arum. *al.*

C *de sermone vel sono vocis certae nationis proprio; significatur lingua, dialectos* (*de more loquendi certae aetatis* CAPER; *de lingua omnibus hominibus communi v. sub D. cf.* GLOSS. III 30, 34 τῆς λαλιᾶς Ῥωμαϊκῆς -ae Latinae. lingua *vel* sermo *saepe sunt pro synonymis*; sermo *distinguitur*: CHAR. gramm. p. 389, 18B. sermo omnium gentium est, -a cuiusque gentis propria dialectos. lingua *distingui videtur* RVFIN. Orig. in num.; *in figura etym.* RVFIN. symb.): OV. trist. 5, 2, 68 nescia . . . est vocis . . . barbara lingua Latinae Graecaque . . . Getico victa -a sono est. CAPER gramm. VII 103, 10 (*versus*) vulgus adhuc retinet de prisca verba -a. TERT. adv. Marc. 4, 11 p. 452, 21 si hominem alterius gentis probare voluisses, utique de proprietate -ae probares. test. anim. 6 p. 142, 27sq. propria cuique genti -a, sed -ae materia communis. ITALA psalm. 18, 4 (Veron. *al.* = VVLG.) non sunt -ae neque sermones quorum non audientur voces eorum (*coniungentes cum act. 2, 6 pro 'lingua' acceperunt veteres, cf. e. g. Aug. ad l.*). Matth. 26, 73 (cod. l *al.* = VVLG.) -a tua manifestum te (*Petrum*) facit (cod. a *al.*: similis est. *de eadem re* IVVENC. 4, 579 e . . . sono vocis sese cognoscere . . ., cuncta Galilaeam streperent quod verba -am. *cf.* EVGIPP. epist. ad Pasch. 10 -a ipsius manifestabat hominem . . . Latinum). IREN. 3, 8, 1 qua *Iudaica* -a et Samaritae utuntur. *ibid.* secundum Iudaicam -am. 3, 21, 2 (3, 24, 1H.) perfectiores scripturarum intellectores et utriusque -ae (*gr.* διαλέκτων. *antea*: in Graecum sermonem interpretatas . . . scripturas *sacras*). ANTH. 484, 7 *Circium ventum* Thrascian Graeci propria dixere -a (VISIO Pauli 30 rec. P p. 27, 34J. dicitur . . . Hebraica -a). DON. gramm. IV 392, 6 in nostra -a . . ., in peregrina (*eadem* CHAR. gramm. p. 350, 6B. [*ex Cominiano*]. AVDAX gramm. VII 361, 20. *cf. Diom. gramm. I 451, 31* in Latina dictione . . ., peregrina dictio). RVFIN. Orig. in num. 11, 4 p. 84, 10 quod . . . angeli diversas in hominibus linguas inoperati sint ac -as. l. 13 linguarum ac -ae . . . auctores. symb. 2 p. 337^A ut -is diversis variisque loquerentur *apostoli* (*de eadem re*: AVG. in psalm. 88 serm. 1, 3 l. 62 in omnibus -is vox *apostolorum* audita est. PS. LEO M. humil. 23 -is omnium nationum . . . effari. MAX. TAVR. serm. 56, 3M.). AVG. civ. 16, 10 p. 141, 3D. erat eis labium unum, id est -a una. COMM. apol. 167 quod deus ut vidit fieri sub una -a, . . . fecit, loquerentur lingua diversa. PS. PROSP. vocat. gent. 2, 14 p. 699^B divina iustitia unam illorum populorum -am . . . septuaginta et duarum linguarum varietate confundit. LIB. geneal. chron. I p. 168, 161^b in sola Heber domo propria -a remansit, unde et lingua Hebraea dicta est . . .; nam sicut in domo Heber lingua propria remansit *eqs.* (ISID. alleg. 18). SERM. Migne suppl. 3, 1414 una lingua, id est una -a, in cunctis nationibus erat. *ibid.* p. 1415 (*sec. gen. 11, 7*) ut non intellegeret unusquisque . . . -am proximi sui. *al.*

D *de loquendi facultate*: **1** *in univ.*: TERT. nat. 1, 8, 2 *nutricem* elinguaverat, ut *infantes* . . . exules vocis humanae non auditu formarent -am, sed ⟨de⟩ suo promentes *eqs.* IVVENC. 1, 48 amissam . . . levant promissa *filii* -am *Zachariae* (*de eodem*: MAX. TAVR. serm. 6, 1M. -a usum recipit). GAVDENT. serm. 9, 28G. in unoquoque hominum sex quaedam inesse numerantur: visus oculorum, auditus aurium, odoratus narium, -a oris *eqs.* PRVD. perist. 10, 945 *deus* potest positas . . . leges . . . retexere, linguam -a ne ministram postulet. 10, 953 mutis -am . . . reddere (EVGIPP. Sev. capit. 45 muti -a . . . reddita. *cf.* PS. AVG. serm. ed. Mai 189, 1 mutis -am praebens. ACT. Phileae 2, 3 Kn.-Kr. mutis -am restituit [*alia versio 4, 3 M.* mutos loqui donavit, *gr. l. 94sq. M.* ἀλάλους λαλεῖν *sc.* ἐποίησεν]). PAVL. NOL. carm. 6, 211 (*207sq.* incerta . . . cessant murmura *infantis*) ubi . . . certam signarant verba -am. AVG. quaest Simpl. 2, 1, 2 quantum distat inter -am humanam, cum loquuntur homines, et cum eadem -a propter . . . prodigium asina locuta est. PRISC. gramm. III 269, 11 res carentes -a. GREG. TVR. Mart. 2, 26 sine -ae officio. PS. ORIG. hom. in Matth. 3, 4 p. 261, 16 *mari et ventis* neque -a neque . . . sermo est. **2** *emphatice de recte loquendi facultate, eloquentia*: GLOSS. III 31, 13 principi *Hadriano* fuit et -a (*gr.* λαλιότης); propterea *opera eius* necessario sunt legenda et memoriae tradenda, si tamen volumus Latine loqui (Latina eloquia *trad.*) . . . sine vitio.

II *transfertur ad voces avium*: VERS. metr. Fortun. gramm. VI 290, 17 sonat oscinum -a. PAVL. NOL. carm. 23, 32 *avis* solet . . . linguam . . . per unam fundere non unas mutato carmine voces, unicolor plumis ales, sed picta -is (*cf. p. 1657, 20*).

deriv.: loquelaris. *cf. Onom.*

***loquēlāris** (loquellāris), -e. *a* loquela (*cf.* GRAMM. suppl. 175, 16 regulariter 'loquellares', non 'loquelares' dicuntur . . . a loquella). *codd.* (*sc. recc.*) *variant inter* -ll- *et* -l-. *legitur, adverbio dubiae fidei non respecto, inde a* PAVL. FEST., SERV. *nonnisi apud grammaticos; priores velut Don. gramm. IV 366, 7 Char. gramm. p. 309, 22B. (ex Romano), Diom. gramm. I 409, 24sqq. vocem in eadem re non usurpant.*

i. q. ad loquelas, sc. singulas voces, pertinens: praepositio -is (SERV. gramm. IV 420, 4 -es p. ideo dicuntur, quia semper cohaerent, ut 'conduco, recipio'; cohaerere autem eas res illa significat, quod non patiuntur in significatione interpositionem: nemo enim dicit 'con tibi duco'. *cf.* VLT. SYLL. gramm. IV 253, 20 ut per compositionem loquellis inhaereant. GRAMM. suppl. 158, 27 adhaerent. *distinguuntur* casuales *sive* accusativae, ablativae, communes): PAVL. FEST. p. 4 'am' p. -is . . ., unde . . . 'ambactus'. VLT. SYLL. gramm. IV 253, 2 p. -es, quae ornandi sensus aut augendi vel minuendi gratia ceteris partibus praeponuntur. l. 5 -es sunt 'an, con, re, se, di, dis'. CLEDON. gramm. V 26, 7sq. (*ad Don. gramm. IV 366, 7* quae p. sunt, quae dictionibus serviunt?) istae p. -es dicuntur: ideo ab adiectionibus sequentibus non separantur, quia -es sunt . . .: loquellis tantum serviunt. 75, 31 quae . . . verbis, participiis et nominibus iunctae fuerint, -es dicuntur. 78, 3 'ad' p. acutum habet; mutat accentum iuncta et -is. *al.* mos -is: VIRG. gramm. epit. 7 p. 61, 1 figura simplex simplicius etiam habetur; acceptis autem conpossitionibus -i more sensum inmotat pariter et pandit (*exempla afferuntur*: clamo, conclamo, acclamo *eqs.*).

[*adv.* **loquēlāriter** *quin falso in codd. plerosque* CIC. rep. 6, 24 *pro* populariter (*ita recte codd. Macrobii plurimi*) *irrepserit, dubium non est, cum Cicero ne subst. quidem* loquela *usus sit.*]

loquentia, -ae *f.* [a loqui; *cf.* eloquentia. *Sch.*] [*falsa var. l.* -am *pro* loquentium EVSEB. EMES. serm. 18, 8.] **1** *i. q. loquacitas*: PLIN. epist. 5, 20, 5 (*4* respondit . . . plurimis verbis, paucissimis rebus; est plerisque Graecorum, ut illi, pro copia volubilitas *eqs.*) itaque Iulius Candidus non invenuste solet dicere aliud esse eloquentiam, aliud -am; nam eloquentia vix uni aut alteri . . ., haec vero, quam Candidus -am appellat, multis atque etiam impudentissimo cuique maxime contingit.

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

GELL. 1, 15, 18 Valerium Probum ... comperi Sallustianum illud (*Catil. 5, 4*) 'satis eloquentiae, sapientiae parum', brevi antequam vita decederet, sic legere coepisse et sic a Sallustio relictum affirmavisse: 'satis -ae (*trad.* eloquentiae) ...', quod -a novatori verborum Sallustio maxime congrueret, eloquentia cum insipientia minime conveniret.
2 *i. q. locutio*: DON. Ter. Eun. 285, 3 'ne tu istas faxo calcibus' mira -a (*var. l.* eloquentia), in qua utraque ὑπερβολὴ expressissima est (*cf. 285, 2* nova locutio).

? **loquēsco,** -ere. *a* loqui. *i. q. loqui*: HIL. Macc. 311 mortale genus, cui lingua -it (*var. l.* liquescit, *quod exhibet etiam altera recensio, sc. Victorin. Macc. 307*) dissona per gentes. *falso trad.* COMM. instr. 2, 39, 19 *v. p. 1482, 26.*

loquitor, -ātus sum, -ārī. *a* loqui. *i. q. usque quaque loqui* (*paronomasiae gratia adhibet* APVL.): PLAVT. Bacch. 803 -tusne es gnato meo male per sermonem, quia mihi id aurum reddidit (*cf. 735* Chrysalus mihi usque quaque loquitur nec recte, ... quia *eqs.*). APVL. flor. 15, 24 (*23 Pythagoras* nihil prius discipulos suos docuit quam tacere *eqs.*) hoc erat primum sapientiae rudimentum, meditari condiscere, -ari dediscere.

[**loquium,** -ī *n.* GLOSS. IV 418, 10 oraculum: divinatio, -um (⟨e⟩loquium *Thes. gloss.*) divinum.]

***loquor,** locūtus sum, loquī. [*de etymologia nihil constat. Sch.*] *a* locus *derivat* VARRO ling. 6, 56 *p. 1660, 8.* *de scriptura: ?* lu- *v. l. 28. ceterum formae stirpis praes. scribuntur per* -qu- *passim* (-quon- CE 1035, 5 [*saec. I, 'optumae notae carmen' ed.*] *et in codd. recc.*; -qun- *codd. MR* VERG. Aen. 1, 731 *al.*), *per -c- in inscriptionibus his:* CE 461, 5 -cuntur. TAB. devot. (Inscr. Iugoslav. Hoffiller-Saria) 557 I 12 cauntra locui ne mali(nt), *ibid.* II 6 ne contra nos lucuia(nt) (*si recte legitur*; -i p(ossint) *temptavit Vetter, Glotta 36, 1957, 306, lamina quidem non inspecta*), *ceterum hic illic in codd., maxime forma* -cuntur *e. g.* PLAVT. Bacch. 801 (*P deficiente A*). VERG. ecl. 5, 28 (*R γ*; -cuuntur *P*, -quuntur *a*). COLVM. 1, 4, 3 (*SA*; -quuntur *recc.*). *part. perf.* -tus *scribitur passim per -c-* (*quam formam testantur* MAR. VICTORIN. gramm. VI 13, 18, *qui adicit*: quamvis quidam praecipiant ad originem debere referri ... et ideo per q potius quam per c haec [*sc. vocabula* -tus, secutus] scribenda. PRISC. gramm. II 36, 9. 506, 1); *occurrunt* -qutus: TAB. devot. Audollent 93 (*saec. I? ibid.* serus *pro* servus). 229. *in codd. rec. raro*; -quutus: HIL. ad Const. 2, 8, 1 *cod. B* (*saec. VI*) *et saepe in codd. rec., e. g.* PLAVT. Cist. 607 *cod. J*; -quitus *l. 43.* *de formis: inf.* -ier EPITAPH. Naev. Gell. 1, 24, 2. *part. praes. gen. plur.* -entum (-entium *passim*): SIL. 6, 565 (*metro postulante ut*: ANTH. 487ᵃ, 15). CAPITOL. Aur. 22, 6 ENNOD. opusc. 1, 78 p. 282, 18. *supinum* -tum VARRO ling. 6, 57. *part. perf.* loquitus (*nisi lapsus est scribae*): ITALA psalm. 49, 1 (Cypr. testim. 2, 28 *cod. W*; -quutus *L*, -cutus *cett.*). *fut.* loquebitur (-quetur *var. l.*; *antea*: patebunt): CASSIOD. var. 11, 8, 6. *imperf.* loquĕbamur ENNOD. carm. 1, 8, 35. *? quartae coniug. l. 28.* NOT. Tir. 26, 11 -itur.

de genere verbi: vim medialem affirmant VARRO ling. 8, 59 SERV. Aen. 1, 194 CHAR. gramm. p. 479, 21 B. CONSENT. gramm. V 367, 15. 368, 5. *al.* *vis passiva exstat: in gerundivo* (*testantur* PRISC. gramm. II 138, 3 VIRG. gramm. suppl. 200, 13. *usum redarguit* GRAMM. suppl. 156, 19 '-endus' ... nemo dicit): *passim inde ab* HOR. carm. 4, 4, 68, *tam personaliter quam impersonaliter. in aliis formis* (*vix sic accipiendum* CAEL. Cic. fam. 8, 8, 2 -i est coeptum [*v. vol. III 1427, 62 sqq.*]): PLIN. dub. serm. frg. Char. gramm. p. 164, 23 B. (*ex Romano*) quorum nominum genetivi pluralis ante um syllabam i litteram merebuntur, accusativus per eis -etur, montium monteis (*sed usum pass. excerptori potius quam ipsi Plinio tribuis coll. l. 75; an active possis intellegere ipsum casum -entem coll.* CHAR. gramm. p. 165, 6 B. [*ex Plinio, ut videtur*] quae *nomina* ... genetivos ⟨plurales⟩ per ium -entur*? ceterum cf. Char. gramm. p. 154, 13 B.* [*ex Plinio*] per i debet dici *ablativus*). ITALA cant. 8, 8 (*? v. p. 1670, 32*). Matth. 26, 13 (cod. d) ubicumque praedicabitur euangelium hoc ..., -etur et quod fecit haec *mulier* (*vix subi.* euangelium *subaudias, sed consuetudinem, qua -i verbo* λαλεῖν *et* dicere *verbis* λέγειν *vel* εἰπεῖν *respondebant, etiam in forma passiva* λαληθήσεται *servare voluit interpres; Vulg.* dicetur). Luc. 1, 65 (cod. d) -bantur omnia verba haec (*antea ibid.* -batur *sensu activo, gr.* διελαλεῖτο, *Vulg.* divulgabantur). act. 13, 42 (cod. e, *contextu vix sano*) ⟨rogabant⟩ in sequenti sabbato -i sibi verba ista (*subi. an obi.? gr.* λαληθῆναι, VVLG. ut ... -rentur sibi verba haec, *cod. d* narrari). 17, 19 (cod. e) quae est nova haec, quae a te -itur, doctrina (*gr.* λαλουμένη, *Vulg.* dicitur). PRISCILL. tract. 6, 92 quod dicitur ˪aut -itur˩ ('*delenda esse censeo*' *ed.*, legitur *coni. Paret*). FVLG. aet. mund. p. 175, 20 labiis -batur apostolis, quidquid dictabat spiritus. CHAR. gramm. p. 398, 3 B. causa est, de qua agitur, patrocinium, quod adcommodatur, oratio, quae -itur ('*fortasse* quae -imur' *Keil*). HIER. tract. in psalm. I p. 94, 5 audiat propheta, quod -itur a domino (*sed ibid. saepe sensu activo*). CONC.ˢ II 2, 1 p. 59, 29 istis ... inter se -tis a ... episcopo (*II 3, 1 p. 138, 27* haec ... interloquente ... episcopo; *gr. II 1, 1 p. 154, 37* λαληθέντων). VEN. FORT. Mart. 2, 93 quod valet ore -i, potuit sub principe ferri. PS. MATTH. euang. 30, 3 nos numquam audivimus talia verba in tali infantia -i (*sic B*; dicta *A*). *formae activae* (*incertae praeter* GLOSS.; *redarguunt usum*: VARRO ling. 8, 59 dicimus -or ..., ⟨non -o⟩. CONSENT. gramm. V 367, 30 non ... Latinum est -o. GRAMM. suppl. 154, 5 -or ..., ⟨quod⟩ non -o facit): *?* PETRON. 46, 1 (*in sermone liberti*) tu, qui potes -ere, non -i⟨s⟩ (*quam emendationem Burmanni redarguit Nelson, Petron. en zijn 'vulgair' latijn 86 et 90 laudans eam, quam coni. Scheffer* qui potes -i, non -ere, *ubi mavult* -eris). *?* TAB. devot. (*v. p. 1659, 28*). MART. BRAC. corr. 7 coeperunt ... -ere (*sic cod. optimus, v. Salonius, Unters. zu den Vitae patr. 256*; -i *rell. et ed.*). GLOSS. V 443, 23 blaterare: corrupte et perpera⟨m⟩ -ere.

legitur inde a NAEV., PLAVTO, ENN. *per totam latinitatem.* [*confunditur cum compositis* (*restituitur* -i *pro* el- PLAVT. Amph. 377 Mil. 1353, el- *pro* -i PLAVT. Persa 642 LVCIL. 957, *ut* all- PLAVT. Men. 808, coll- CIC. Cato 59), *cum* iocari CIC. de orat. 1, 27 (*falsa var. l.* PLIN. epist. 2, 18, 2), queri CIC. Verr. II 5, 40. OV. epist. 14, 91 (*at falsa var. l. videtur esse loco gemello* met. 1, 637). met. 14, 280 MART. 3, 80, 1; *restituitur* -ta *pro* secuta PLAVT. Mil. 1220. *traditur loco corrupto*: PETRON. 135, 8 vers. 16 -entibus annis.]

i. q. λαλεῖν (*quod respondet, nisi alia adnotantur*): *definitiones sim.*: VARRO ling. 6, 56 -i ab loco dictum, quod, qui primo dicitur iam fari[t], vocabula et reliqua verba dicit, antequam suo quisque loco ea dicere potest; hunc Chrysippus (*frg. 143*) negat -i, sed ut -i: quare ... in corvis, cornicibus, pueris primitus incipientibus fari verba non esse verba, quod non loqu[eb]antur; igitur is -itur, qui suo loco quodque verbum sciens ponit. frg. Aug. dialect. 5 (frg. 265 l. 77 F.; *dub. an ipsa verba genuina sint*) -i est articulata voce signum dare. AVG. mag. 1, 2 nihil est aliud -i quam verba promere. GLOSS. λαλῶ. φθέγγομαι. *differentias v. in appendice sub C1.*

I *proprie*: **A** *sine obi.*: **1** *generatim*: **a** *notione communi* (*comprehenditur etiam sermo scriptus vel cogitatus*): **α** *-untur homines, dei*: ① *exempla varia selecta*: NAEV. com. 15 si quidem vis -i (-i vis *trad.*), non perdocere, ⟨hau⟩ (*inseruit Bücheler*) multa longe promicanda oratiost. PLAVT. Amph. 569 ut -or, res ita est. Asin. 517 ecqua pars orationis ... dabitur mihi? :: et meam partem -endi et tuam trado tibi. Aul. 811 vocem hic -entis modo mi audire visus sum. Persa 240 omnes muti ut -rentur prius. Truc. 829 ⟨qui *mutus* non⟩ quit -i (LVCR. 4, 1164 *puella* balba -i non quit). ENN. scaen. 200 opulenti cum -untur pariter atque ignobiles, eadem dicta eademque oratio aequa non aeque valet. CATO orig. 93 ventus cercius, cum -are, buccam implet, ... plaustrum oneratum percellit. or. frg. 40, 1 (111 M.) numquam tacet, quem morbus tenet -endi. GRACCH. or. frg. (44 M.) Gell. 11, 10, 6 (*Demades ad tragoedum*) mirum tibi videtur, si tu -endo talentum quaesisti? ego, ut tacerem, decem talenta ... accepi. VARRO frg. Non. p. 213, 20 omnes ..., qui -untur, habere debeant quosdam melos. CIC. inv. 1, 5 videntur homines ... hac re maxime bestiis praestare, quod -i possunt (Planc. 99 nec -i prae maerore potuit. Mil. 105 neque ... prae lacrimis iam -i possum. rep. 6, 15 ut primum fletu represso -i posse coepi [OV. met. 14, 280]. *et saepe*). orat. 227 non quin idem sint numeri non modo oratorum et poetarum, verum omnino -entium, denique etiam sonantium omnium, quae metiri auribus possumus. Tusc. 1, 37 *mortuorum* imagines -i volunt, quod fieri nec sine lingua nec sine palato nec sine faucium, laterum, pulmonum vi et figura potest. off. 3, 121 et praesens tecum ... et dum aberis, absens -ar (*sc. per litteras ut*: Att. 1, 16, 8 de me apud te. 7, 15, 1 tecum absens. 8, 14, 2. *al.* HIER. epist. 65, 1, 1 [*sed distinguitur ibid.* 61, 1, 1 eadem absenti significo, quae in praesenti quoque -tus sum]. *per varia scripta*: TERT. idol. 23 p. 57, 7 *Zacharias* nomen filii sine ore pronuntiat, -itur in stilo. OPTAT. 3, 3 p. 124, 1 *mortuus* tacitus de tabulis -itur. *ceterum v. passim sub 2b et c*). CAES. Gall. 1, 46, 2 (*1* conloquio) -endi finem fecit. HOR. carm. 1, 11, 7 dum -imur, fugerit invida aetas (*illustratur fugacitas temporis ut*: OV. am. 1, 11, 15 dum -or, hora fugit. ORIENT. comm. 2, 196 hoc quoque quo -imur tempore praemorimur. *cf. de actionibus repentinis vel celeribus*: OV. Pont. 4, 3, 58 *laeta*, dum -eris, fieri tristia posse puta [PETRON. 99, 3 d. -eris, levis pruina dilabitur. ANTH. 646, 38 defluxit ... coma punica floris, d. -or]). ars 192 nec quarta -i persona laboret *in scaena.* OV. Pont. 2, 10, 48 te ... intueor, quo solo pectore possum, et tecum ... -or (*sc. mente*). *et passim.* -ens -or *per hebraismum* (*subest usus inf. absoluti q. d. vim verbi augentis*): ITALA exod. 4, 14 (Lugd.) -ens -etur ipse tibi (*gr.* λαλῶν λαλήσει, *Vulg.* eloquens sit). VVLG. I reg. 2, 30 -ens -tus sum, ut domus tua ... ministraret. II reg. 7, 7 numquid -ens -tus sum ad unam de tribubus Israel, cui praecepi *eqs.*? Mich. 2, 6 ne -amini -entes: '...'. ② *indicatur sermonis argumentum, respectus* (*raro verba*) *per praep.* (*adv. l. 72*): de: PLAVT. Men. 478 -itur de me et de parti mea. Mil. 1002 de te -itur. Truc. 871 de istis rebus tum amplius tecum -ar. *et passim. cf.* AVG. civ. 14, 13 p. 33, 20 D. civitas, unde -imur. super *cum abl.*: PLAVT. Most. 727 percepi s. his rebus nostris te -i. HIER. epist. 36, 9, 2 hucusque s. hoc -tum esse sufficiat. VVLG. lev. 23, 44 -tus ... est Moses s. sollemnitatibus domini. num. 21, 16. *al.* in *cum abl.*: GAIVS inst. 2, 94 -imur ... in utri[u]sque personis (*v. David-Nelson in comm. ad l.*). ITALA deut. 11, 19 (Lugd.) docebitis filios vestros -i in eis *verbis* (*Vulg.* ut illa meditentur). psalm. 118, 46 (Sangerm. *al.* = VVLG.) -bar in testimoniis tuis (cod. 304 *al.*: de). HIL. trin. 8, 14 p. 247ᴬ non est humano ... sensu in dei rebus -endum. HIER. psalt. sec. Hebr. 105, 2 -imini in universis mirabilibus *domini* (*Vulg.* narrate omnia mirabilia). *al.* secundum: HIER. epist. 23, 4 s. corpus -or.

β *-untur alia*: ① *partes animantium, regiones, varia abstracta pr concretis* (*cf. p. 1662, 65. 1666, 57. 60 et sim. alia*): PLAVT.

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Asin. 291 quae *lingua* -ens lacerat diem (ENN. ann. 561 OV. epist. 4, 7 met. 6, 556. *al.*). CIC. div. in Caec. 19 Sicilia tota, si una voce -retur, hoc diceret (*cf. ibid.* provincia. Catil. 1, 18 *patria* quodam modo tacita -itur. 1, 27 si mecum patria . . ., si cuncta Italia, si omnis res publica -atur. Planc. 92 res . . . publica, si -i posset. *sim. al.*). parad. 39 hereditatis spes . . . -itur ad voluntatem *testatoris*. fin. 2, 48 ut . . . consuetudo -itur. Tusc. 2, 45 -etur . . . *honestorum virorum* voce virtus ipsa tecum. *et al.* CAECIN. Cic. fam. 6, 7, 4 quem putas animum *meum* esse, ubi secum -itur: '. . .'? PVBLIL. S 49 sat est disertus, pro quo -itur veritas. OV. met. 5, 194 adaperta . . . velle ora -i credas (9, 392 ITALA gen. 45, 12 [Lugd. = VVLG.]. *al.*). SEN. Med. 140 melius, dolor furiose, -ere. Phaedr. 607 animusne cupiens aliquid effari nequit? :: curae leves -untur, ingentes stupent. TERT. carn. 5 l. 57 ut carnem gestarit *Christus* . . . sine dentibus edentem, sine lingua -entem. VVLG. Iob 32, 7 quod aetas prolixior -retur. DRAC. laud. dei 1, 567 penes quem *deum* sensu praecordia muta -untur. REGVLA mag. 11, 48 nescit sic humilitas -i. *al.* *per oxymoron -itur* silentium (*aliter p. 1668, 9*): PS. PHILO antiq. 60, 2 tenebrae et s. erat, antequam fieret saeculum, et -tum est s. et apparuerunt tenebrae.

(II) *sermo, vox sim. nec non scripta* (*v. etiam sub 2 et sub B p. 1664, 83*): CIC. inv. 1, 100 si leges -i possent (off. 2, 42 quae l. cum omnibus semper una atque eadem voce -rentur. SEN. contr. 1, 5, 7 de eis -itur, qui singulas rapuerunt. *et saepius*). dom. 86 ut annales populi Romani et monumenta vetustatis -untur (Brut. 181 de quibus *oratoribus* nulla m. -untur). fam. 3, 11, 1 *tuae litterae* planius -bantur . . . quam vulgi sermo (PRISCILL. tract. 3, 69 divinus [SALV. gub. 2, 2]. 10, 138 propheticus. VVLG. II reg. 23, 2 eius *domini*. AVG. in psalm. 128, 6 dei). OV. epist. 20(21), 246 non timuit tecum . . . mea charta -i. VELL. 2, 93, 2 ut fama -itur (AMM. 21, 15, 5 *v. infra.* 28, 1, 30). LVCAN. 10, 283 non fabula mendax ausa -i de fonte *Nili* . . . est (SERV. auct. Aen. 1, 619). QVINT. inst. 6, 1, 32 qui mutam illam effigiem magis quam orationem pro se putet -turam? TAC. dial. 12, 2 oracula. ITALA apoc. 1, 12 (Primas., *cf.* VVLG.) ut viderem vocem, quae mecum -batur (10, 8 *ibid.* PANEG. 5, 10, 4 diu vagitus inconditi *infantis* -turam differunt v. *al.*). 10, 3 (Primas.) -ta sunt VII tonitrua (vocibus suis *add.* cod. g, voces suas VVLG.). CYPR. epist. 34, 1 -itur divina scriptura: '. . .' (unit. eccl. 7 divina. HIER. epist. 51, 1, 1 [*Epiphan.*] sancta). AMM. 14, 11, 12 ut proverbium -itur (28, 4, 26). 16, 6, 3 ut -batur . . . rumor (21, 15, 5 fama rumorque. 26, 4, 4. 30, 5, 7). *al.*

(III) *animalia, arbores, inanima* (*huc vergit* OV. met. 5, 297 hominem . . . putat . . . -tum; ales erat *eqs.*): (A) *per prodigium, miraculum* (*cf. etiam p. 1662, 14*): VERG. georg. 1, 478 pecudes . . . -tae, infandum! (FILASTR. 88, 7 *apostoli* fecerunt . . . prodigia, ut et p. et canes et bestiae -rentur). LIV. 3, 10, 6 bovem -tam (24, 10, 10. 27, 11, 4. 28, 11, 4. 35, 21, 4 'Roma, cave tibi'. 41, 13, 1. 41, 21, 13. 43, 13, 3. PLIN. nat. 8, 183 est frequens in prodigiis priscorum b. -tum. *al.*; *cf.* CLAVD. 20, 44 armenta). LVCAN. 6, 618 tellus nobis aetherque chaosque aequoraque et campi Rhodopaeaque saxa -entur. PETRON. frg. 28, 8 concepit . . . terra sonos calamique -entes incinuere (*Salmasius*, invenere *trad.*) Midam, qualem narraverat index. PLIN. nat. 8, 153 canem -tum in prodigiis (*v. etiam* FILASTR. *supra*). 10, 50 (*cf.* 1, 10, 25) inventur in annalibus in agro Ariminensi . . . -tum gallinaceum, semel, quod ego sciam. 17, 243 in quibus *commentariis* arbores -tae quoque reperiuntur (EPIST. Alex. l. 306. 333 H. *cf.* CLAVD. 7, 117 Chaoniae, *i. Dodonaeae*, . . . quercus). SIL. 15, 311 Phoebo . . . -entia saxa *Delphica* (*cf.* CLAVD. 28, 32 *Delphis* si Phoebus adest . . ., tunc silvae, tunc antra -i). MART. 11, 102, 8 (*iocose de facie mulieris*) portentum est, quotiens coepit imago -i (*cf.* AVG. civ. 4, 19 p. 168, 15 D. simulacrum eius *Fortunae*). VVLG. num. 22, 28 aperuit . . . dominus os asinae et -ta est: '. . .' (*inde* II Petr. 2, 16 subiugale mutum in hominis voce -ens). COMM. apol. 628 leonem populo fecit -i deus. (B) *exercitatione adhibita* (*sc. de avibus tantum [quas -i posse negat* VARRO ling. 6, 56 *p. 1660, 19]; de earum cantu v. sub II B1; cf. p. 1662, 11. 23. 1665, 62*): OV. am. 2, 6, 62 ora fuere mihi *psittaco* plus ave docta -i. PLIN. nat. 10, 117 cum -i discit *psittacus*. CLAVD. 20, 330 *avis* -endi gnara . . . viridis.

b *accedunt colores secundarii* (*v. in appendice colores interrogandi, imperandi, minandi, pollicendi sc. sublucentes accedente oratione obliqua*): α *querendi, maledicendi* (*negleximus exempla, ubi adverbio [ut e. g.* PLAVT. Asin. 478 male; *v. p. 1671, 26. 1672, 27] vel praep. adversativa [ut e. g.* PLAVT. Poen. 251 in nostra . . . vitia; *v. p. 1671, 1. 13] hic color illustratur; ceterum dubitare possis etiam de infra allatis locis, quibus accedunt synon.*): CIC. Verr. II 5, 160 -i . . . et queri coepit se civem Romanum in vincla coniectum *eqs.* Cael. 11 qua in aetate nisi qui se ipse sua gravitate et castimonia . . . defenderet, . . . infamiam veram effugere non poterat; sed qui prima illa initia aetatis integra . . . praestitisset, de eius fama ac pudicitia . . . nemo -batur. Att. 2, 7, 4 iam etiam ex ipsis quinque viris -i quosdam. 2, 18, 1 unus -itur et palam adversatur. 2, 20, 3 (*antea*: improbent, querantur, doleant) aperte . . . -antur et iam clare gemant. 2, 21, 2 cum diu occulte suspirassent, postea iam gemere, ad extremum vero -i omnes et clamare coeperunt. 12, 18ᵃ, 2 Terentiam de obsignatoribus mei testamenti -i. CATVLL. 83, 6 (*1 mi* mala plurima dicit. *4* gannit et obloquitur) uritur et -itur (*defendit e. g. Fehrle, Phil. Woch. 53, 1933, 445*; coquitur *em. multi edd.*). SEN. dial. 4, 28, 4 dicetur aliquis male de te -tus: cogita, an prior feceris, cogita, de quam multis -aris. epist. 47, 4 ut isti *servi* de domino -antur, quibus coram domino -i non licet. MART. 3, 80, 1 de nullo -eris (*var. l.* quereris), nulli maledicis. VVLG. Sirach 22, 1 omnes -entur super aspernationem *pigri* (*gr.* ἐκσυριεῖ). thren. 1, 5 dominus -tus est super eam propter multitudinem iniquitatum eius.

β *facultatis -endi* (*cf. p. 1660, 33. 42; exempla certiora*): (I) *part. praes. plus minusve pro adi. fere i. q. sermone praeditus sim.* (*pro subst.* PRVD.): CIC. leg. 3, 2 vere . . . dici potest magistratum legem esse -entem, legem autem mutum magistratum. Tusc. 5, 69 cuiusque generis vel inanimi vel animantis vel muti vel -entis. PLIN. nat. 1, 10, 60 corvum -entem (*10, 121* sermoni adsuefactus). GELL. 5, 9, 5 *athleta quidam*, cum antea non -ens fuisset, ob similem dicitur causam -i coepisse. IVST. 13, 7, 2 dedecus adulescentis filii nondum -entis. HYG. astr. 2, 37 materiam -entem *Argus navis* (*respicitur Aeschyl. frg. 20 N.* αὐδῆεν [*Hartung*, αὔδασον *trad.*] ξύλον). PRVD. c. Symm. 2, 817 quantum quadrupes abiuncta est bipedi vel muta -enti. AVG. quant. anim. 18, 31 rusticum quendam -entem de -ente uxore filios . . . mutos surdosque genuisse. SACR. Leon. 234 *Zacharias* et -ens factus est et propheta (*antea*: recepit sermonem). *in nomine proprio* Aius -ens: *v. vol. I 1462, 19 sq.* (II) *formae ceterae*: CELS. 5, 26, 9 *pulmone icti*, si in ipsum vulnus inclinati sunt, -untur, si in aliam partem, obmutescunt. 7, 12, 4 (*antea*: ne -i quidem possunt) ubi consanuerunt, -untur. PLIN. nat. 1, 10, 58–60 de avibus, quae -untur (*10, 117* humanas voces reddunt). PAVL. dig. 50, 2, 7, 1 surdus et mutus si in totum non audiant aut non -antur. COD. Iust. 6, 9, 3 (*a. 286*) infantis . . . antequam -retur diem functi.

γ *concumbendi, sc. per euphemismum* (*sec. vers. gr.* ὁμιλεῖν, *quae vox aetate vergente in notionem -endi se coartavit*): VVLG. Dan. 13, 54 dic, sub qua arbore videris eos *Susannam et adulescentem* -entes sibi. 13, 57 illae timentes -bantur vobis, sed non filia Iuda sustinuit iniquitatem vestram (*Itala* [*Lucif. Athan. 2, 10*] concumbebant vobiscum. *aliam versionem* 'adquiescebant vobis' *interpr.* AVG. quaest. hept. 2, 78 p. 145, 16 Graecus autem habet ὡμιλοῦσαν ὑμῖν, quod posset Latine verbum e verbo dici '-bantur vobis', quo significaretur concubitus). 13, 58 eos -entes sibi.

2 *specialia quaedam*: **a** *respicitur lingua populorum* (*cf. locum huc vergentem p. 1664, 50*): EPITAPH. Naev. Gell. 1, 24, 2 *Naevio mortuo* obliti sunt Romae -ier lingua Latina (PLAVT. Asin. 793 Attica. NEP. Milt. 3, 2 Graeca. *al.*). PLAVT. Poen. 983 Punice pergam -i (APVL. apol. 98, 8 -itur numquam nisi P. et si quid adhuc . . . graecissat). 1029 Latine iam -ar (CIC. Caecin. 56. fin. 2, 15 vel Graece -i vel L. 2, 77. *al.*). ENN. ann. 503 Hispane non Romane. PLIN. nat. 7, 7 tot gentium sermones, tot linguae, tanta -endi varietas, ut externus alieno paene non sit hominis vice. QVINT. inst. 1, 5, 29 plura illis *Graecis* -endi genera, quas διαλέκτους vocant. ARNOB. nat. 1, 46 p. 40, 23 M. ab diversis populis et dissona oratione -entibus. VIR. ill. 76, 1 *ut* quinquaginta gentium ore -retur *Mithridates*. VVLG. II Esdr. 13, 24 vidi Iudaeos ducentes uxores Azotias . . .; et filii eorum ex media parte -bantur Azotice et nesciebant -i Iudaice et -bantur iuxta linguam populi et populi. AVG. civ. 16, 11 p. 142, 25 D. humana lingua vel locutio . . ., qua . . . genus humanum -batur. COMM. apol. 170 quos . . . disparsit *deus* . . ., ut fierent gentes vario sermone -entes. *al.*

b *respicitur sermo arte quadam compositus*: α *illustratur genus dicendi, stilus* (*exempla selecta; addas p. 1663, 45; ceterum cf. p. 1665, 17*): RHET. Her. 2, 22, 34 quibus *poetis* hoc modo -i concessum est (*affert Enn. scaen. 246 sqq. expositionem longe repetitam vituperans*). 4, 56, 69 ut oratorie plane -aris, ne . . . inornata inventio vulgari sermone efferatur. CIC. Pis. 73 ('cedant arma togae') poetarum more -tus (conl- *var. l.*) hoc intellegi volui *eqs.* de orat. 1, 48 sin oratoris nihil vis esse nisi composite ornate copiose -i (1, 49 *de Democrito*. 1, 81 o. et graviter . . . de humanis rebus. 1, 144. *al.*). 2, 37 si qui aliarum artium bene -ti sunt (3, 43 *distinguitur* suaviter. *al.*). 2, 61 poetas . . . quasi alia quadam lingua -tos non conor attingere. Brut. 78 iam . . . erat unctior quaedam splendidiorque consuetudo -endi. part. 79 nihil est . . . aliud eloquentia nisi copiose -ens sapientia. fin. 4, 22 philosophia, quae communi more in foro -itur, in libellis suo (*cf.* 5, 89 aliter homines, aliter philosophos -i putas oportere?). SEN. epist. 13, 4 non -or tecum Stoica lingua, sed hac submissiore). 5, 9 ut poetice -ar (PETRON. 90, 3 [*ad Eumolpum*] saepius p. quam humane -tus es). VARRO ling. 10, 70 omnes qui soluta oratione -untur (*distinguuntur* poetae). frg. (321 F.) Quint. inst. 10, 1, 99 Musas Aelii Stilonis sententia Plautino . . . sermone -turas fuisse, si Latine -i vellent. CVLEX 8 (*1* lusimus) posterius graviore sono tibi musa -etur nostra. HOR. ars 324 Grais dedit ore rotundo Musa -i. OV. fast. 5, 668 quo *Mercurio* didicit culte lingua docente -i. MANIL. 4, 433 quis . . . tot partes iterare queat . . . per⟨que⟩ paris causas faciem mutare -endi? PETRON. 94, 5 Eumolpe, . . . malo vel carminibus -aris. MART. 8, 18, 8 cum posset tragico fortius ore -i *Vergilius quam Varius*. TAC. dial. 9, 2 cui bono est, si *in tragoedia* . . . Iason diserte -itur? VERVS Fronto p. 124, 15 v. d. H. (p. 130 N.) a quo *Frontone* ego . . . -endi polite disciplinam didicisse me praedico. HIER. epist. 58, 10 1 Tertullianus creber est in sententiis, sed difficilis in -endo. *al.*

β *vario usu dicuntur -i*: (1) *scriptores quilibet eorumve opera vel litterae* (*pauca selecta., de usu transitivo v. p. 1664, 79 sqq.*): RHET. Her. 1, 3, 4 ut de orationis partibus -remur (*item -itur auctor de*

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

proposito suo: 2, 1, 2 de sex partibus orationis primum scribere incepimus: in primo libro -ti sumus de exordio . . .; deinde . . . de confirmatione . . . dicendum fuit. *et passim*). CIC. leg. 1, 2 dum Latinae -entur litterae, quercus *in Mario Ciceronis descripta nota erit*. EPIST. Sapph. 42 mea cum legeres, etiam formosa videbar: unam iurabas usque decere -i (*alios poetas -entes habes sub a*). COLVM. 7, 10, 8 ut Bucolicum -itur poema (*affertur Verg. ecl. 7, 54*). AVIEN. ora 50 qui decus magnum -endi est, Atticus Thucydides. CLAVD. 16, 2 audebisne . . ., nostra Thalia, -i? *al.* *part. praes.* -ens *pro subst. fere i. q. scriptor*: ENNOD. opusc. 1, 78 p. 282, 18 cui *Alexandro* famae opulentiam peperit dos -entium, ut per adiutricem facundiam videatur crescere rebus mendica laudatio.

ⓘ *oratores, rhetores* (*per metonymiam varia abstracta; exempla notabiliora*): RHET. Her. 3, 6, 11 (*10* nunc ad demonstrativum genus causae transeamus) principium sumitur aut ab nostra aut ab eius, de quo -emur, aut ab eorum, qui audient, persona. CIC. Sest. 108 cedo nunc eiusdem . . . contionem; quis . . . non indignissimum facinus putavit illum non dicam -i, sed vivere ac spirare? de orat. 3, 23 sive de caeli natura -itur *eloquentia* sive de terrae . ., sive ex inferiore loco sive ex aequo sive ex superiore . . ., rivis est diducta oratio, non fontibus. Brut. 51 *eloquentia* ita peregrinata tota Asia est, ut . . . salubritatem Atticae dictionis . . . perderet ac -i paene dedisceret. 216 ex eo *Curione orationem habente* in utramque partem toto corpore vacillante quaesivit *C. Iulius*, quis -retur e luntre (*de eodem* QVINT. inst. 11, 3, 129 in l.). 269 omnis . . . commemoras, qui ausi aliquando sunt stantes -i. HOR. epist. 1, 6, 19 spectant oculi te mille -entem. OV. met. 13, 12 nec mihi *Aiaci* dicere promptum nec facere est isti *Vlixi*, quantumque ego Marte . . . valeo, tantum valet iste -endo. 13, 138 *mea facundia* nunc pro domino, pro vobis saepe -ta est. MART. 1, 97, 1 cum clamant omnes, -eris tunc . . . tantum et te patronum causidicumque putas. 3, 66, 4 hoc tibi, Roma, caput *Ciceronis*, cum -reris, erat. QVINT. inst. 2, 16, 19 ex communi intellectu verbisque, quibus utuntur omnes, tantum adsequi laudis et gloriae, ut non -i et orare, sed, quod Pericli contigit, fulgurare ac tonare videaris? 6, 2, 36 *in schola* ⟨ut⟩ litigatores -imur frequentius quam ut advocati. MACR. Sat. 1, 24, 4 *Cicero* non minus professus est philosophandi studium quam -endi. *part. praes.* -ens *pro adi. fere i. q. eloquens*: CASSIOD. compl. in act. 18, 21 sqq. p. 1396^D Apollo . . ., vir -ens (*Vulg. act. 18, 24* eloquens). ⓜ *dialectici*: CIC. orat. 113 sq. quamquam aliud videtur oratio esse, aliud disputatio nec idem -i esse quod dicere ac tamen utrumque in disserendo est: disputandi ratio et -endi dialecticorum sit, oratorum autem dicendi et ornandi; Zeno (*frg. 75*) . . ., cum . . . pugnum . . . fecerat, dialecticam aiebat eiusmodi esse; cum autem . . . manum dilataverat, palmae illius similem eloquentiam esse dicebat; (114) atque . . . Aristoteles (*rhet. 1354 a 1*) . . . dicit *rhetoricam* . . . respondere dialecticae, ut hoc videlicet differant inter se, quod haec ratio dicendi latior sit, illa -endi contractior; volo igitur huic summo *oratori* omnem quae ad dicendum trahi possit -endi rationem esse notam (*sim. de eadem re*: fin. 2, 17). FRONTO p. 140, 3 v. d. H. (p. 146 N.) discere te . . . ceratinas et soritas . . ., verba conterta et fidicularia, neglegere vero cultum orationis . . ., hoc indicat -i te quam eloqui malle, murmurare potius et friguttire quam clangere.

c *respicitur grammatica vel usus verborum singulorum consuetudini congruens* (*cf. p. 1666, 18*): *α vario usu*: VARRO Men. 320 'medioxime', ut quondam patres nostri -bantur. ling. 9, 17 consuetudo -endi est in motu: . . . verba perperam dicta[m] apud antiquos . . . nunc dicuntur recte. 9, 35 *hic illic in declinatione* [o]rationem verborum praetermittendam esse ostendit -endi ratio. CIC. Phil. 3, 22 quid est porro 'facere contumeliam'? quis sic -itur? de orat. 3, 150 in hoc verborum genere propriorum dilectus est habendus quidam atque is aurium quodam iudicio ponderandus est; in quo consuetudo etiam bene -endi valet plurimum. Brut. 140 verba ipsa non illa quidem elegantissimo sermone; itaque diligenter -endi laude caruit *Antonius*, neque tamen est admodum inquinate -tus. 260 *Sisenna* recte -i putabat esse inusitate -i (*259* quominus inusitatis verbis uteretur). orat. 155 *Ennius* non dicit 'liberum', ut plerique -imur, . . . sed, ut isti *per analogiam* volunt, . . . 'liberorum' (*cf.* 156 nec . . . dixerim tam lubenter 'armum' *pro 'armorum'* . . . quam 'centuriam', ut censoriae tabulae -untur, 'fabrum' . . . audeo dicere. 157 sic -i 'nosse' . . . vetant, 'novisse' iubent. Att. 7, 3, 10 reprehendendus sum, quod homo Romanus 'Piraeea' scripserim, non 'Piraeum' — sic enim omnes nostri -ti sunt. *sim. al.*). HOR. ars 72 multa renascentur . . . cadentque . . . vocabula, si volet usus, quem penes arbitrium est et ius et norma -endi. NVMITOR. carm. frg. 2, 2 'cuium pecus' anne Latinum? non, verum Aegonis nostri sic rure -untur (*post* nostri *interpunxit Diehl; alii aliter*). PAVL. FEST. p. 19 *praep. 'ad' non cum acc. iuncta* vetusta . . . -endi consuetudine. QVINT. inst. 1, 1, 11 sit adsiduus -endi non imperitus, qui, si qua erunt . . . praesente alumno dicta vitiose, corrigat protinus. 1, 4, 2 cum . . . in duas partis dividatur *grammatica*, recte -endi scientiam et poetarum enarrationem (*cf.* 1, 5, 1 emendate -endi regulam, quae grammatices prior pars est, examinet). 1, 8, 14 *grammaticus* deprendat quae barbara, quae inpropria, quae contra legem -endi sint posita. IVV. 6, 453 quae *mulier* repetit . . . Palaemonis artem servata semper lege et ratione -endi. GELL. 13, 6, 4 qui . . . pure atque integre -ti sunt, *voce q. e.* barbarismus *usi non sunt*. LACT. inst. 3, 25, 10 ut rectam -endi rationem scias. *al.* *sermo emendatus distinguitur ab eloquentia sim.*: CIC. de orat. 3, 38 neque . . . conamur docere eum dicere, qui -i nesciat (Brut. 212 Scipio . . . mihi sane bene et -i videtur et d.). QVINT. inst. 2, 3, 6 nisi forte . . . orator -i nesciet, aut leviores morbos curare non poterit praestantissimus medicus. 12, 10, 16 *quod Asiani* nondum satis periti -endi facundiam concupierint ideoque ea, quae proprie signari poterant, circuitu coeperint enuntiare. HIER. chron. a. Abr. praef. p. 4, 14 Homerum ad verbum exprimat in Latinum . . .: videbit . . . poetam eloquentissimum vix -entem. *β Latine -i*: CIC. Caecin. 60 armatos, si L. -i volumus, quos appellare vere possumus? opinor eos, qui scutis telisque parati . . . sunt. de orat. 1, 144 praecipitur primum, ut pure et L. -amur, deinde ut plane et dilucide *eqs.* 3, 29 quae *oratio Catuli* est pura sic, ut L. -i paene solus videatur. 3, 40 ut L. -amur, non solum id videndum est, ut et verba efferamus ea, quae nemo iure reprehendat et ea sic et casibus et temporibus . . . conservemus, ut ne quid perturbatum . . . sit, sed etiam lingua et spiritus et vocis sonus est ipse moderandus. Brut. 108 L. Furius Philus perbene L. -i putabatur (*cf.* 228 *Sisenna* bene L. -ens). *al.* SEN. epist. 39, 1 olim, cum L. -remur, 'summarium' vocabatur, *quod nunc 'breviarium'*. QVINT. inst. 8, 1, 2 de ratione L. atque emendate -endi (SVLP. VICT. rhet. 15 p. 320, 36 L., hoc est e.). *ibid.* multos . . . invenias, quos curiose potius -i dixeris quam L. (*antea*: ut sint quam minime peregrina et externa). AVR. Fronto p. 94, 19 v. d. H. (p. 101 N.) de elegantia *litterarum tuarum* quid dicam nisi te L. -i, nos ceteros neque Graece neque L.? PANEG. 12, 1, 2 L. et diserte -i illis *Romanis* ingeneratum est, no[men]bis *Gallis* elaboratum.

d *respicitur pronuntiatio, sonus verborum* (*cf. p. 1665, 31*): CIC. de orat. 1, 260 *Demosthenes*, cum . . . balbus esset, . . . perfecit meditando, ut nemo planius esse -tus putaretur. 3, 40 *v. l. 12.* 3, 43 eruditissimos homines Asiaticos quivis Atheniensis indoctus non verbis, sed sono vocis, nec tam bene quam suaviter -endo facile superabit. 3, 45 sic -tum eius *Laeliae* patrem iudico, sic maiores; non aspere, ut ille *L. Cotta* . . ., non vaste, non rustice, non hiulce, sed presse et aequabiliter et leviter. Brut. 58 *Ennius (ann. 303) Cethego* suaviloquentiam tribuit, quae nunc quidem non tam est in plerisque; latrant enim iam quidam oratores, non -untur (*cf.* MANIL. 5, 224 latrat . . . -endo *homo effrenatus*). 259 suavitas vocis et lenis appellatio litterarum bene -endi famam confecerat. orat. 160 ego ipse, cum scirem ita maiores -tos ut nusquam nisi in vocali aspiratione uterentur, -bar sic ut 'pulcros' . . . dicerem; aliquando . . ., convicio aurium cum extorta mihi veritas esset, usum -endi populo concessi, scientiam mihi reservavi (*item respicitur adspiratio*: CATVLL. 84, 3 mirifice sperabat *Arrius* se esse -tum, cum . . . dixerat 'hinsidias'. GELL. 13, 6, 2 quod nunc . . . 'barbare' quem -i dicimus, id vitium sermonis non 'barbarum' esse, sed 'rusticum' et cum eo vitio -entes 'rustice' -i dictitabant [*affertur Nigid. frg.* rusticus fit sermo . . . si adspires perperam]. *al.*). 161 sic . . . -bamur: . . . 'omnibu princeps', non 'omnibus princeps'. off. 1, 133 ut clara sit *vox*, ut suavis; . . . alterum exercitatio augebit, alterum imitatio presse -entium et leniter. *al.* OV. met. 11, 636 *Morpheus* exprimit . . . sonum . . . -endi (*sc. imitando*). PHAEDR. app. 8 (10), 2 *miles* fracte -endo . . . famam cinaedi traxerat (*20* voce molli). MELA 1, 44 Trogodytae . . . strident magis quam -untur (*cf. Plin. nat. 5, 45* illis . . . stridor . . ., non vox; adeo sermonis commercio carent). MART. 10, 65, 11 os blaesum tibi debilisque lingua est, nobis filia fortius -etur. QVINT. inst. 2, 10, 13 *actores comici* neque ita prorsus ut nos vulgo -imur pronuntiant . . . neque procul tamen a natura recedunt. *al.*

B *cum obi.* (*structuras obi. vice fungentes v. in appendice sub A1*):
1 *usu communi fere i. q. dicendo exprimere vel tractare aliquid (aliquem), sc. accusativo vel verba vel argumentum sermonis indicante. argumentum saepius indicatur per praep.* (*v. p. 1660, 68 et cf.* QVINT. inst. 1, 4, 18 alterum est, quod -imur, alterum de quo -imur); *variant auctores e. g. p. 1666, 40. 67. 1673, 77 sq.* (*cf. variationem versionum* CONC.^S II 3, 1 p. 137, 2 quos supplicatio -itur [II 2, 1 p. 58, 20 de quibus preces -untur, *gr. II 1, 1 p. 153, 10* περὶ ὧν] *nec non* PRISC. gramm. II 183, 3 -endus: dignus de quo -antur homines). *ad acc. neutr. pron. vel adi. (rarius subst.) verba sermonis indicantem accedunt aliae structurae: praep.* (*maxime* de) *passim inde a* PLAVT. Stich. 10 multa volo tecum -i de re viri. TER. Andr. 265 de illa aliquid . . . -i (*iuxta acc. subst.* SOL. *p. 1666, 2*); *adv. e. g.* PLAVT. Capt. 960 recte et vera -ere. Trin. 380 *p. 1665, 49*. HOR. sat. 1, 4, 18 raro et perpauca. carm. *v. p. 1665, 18*. LIV. 23, 24, 3 pauca ac modice; *acc. praedic.* (*aliter sub 2*) PLAVT. Amph. 843 si haec vera -itur *Alcumena*. Capt. 3 hoc . . . me verum -i. *exemplis selectis indicare liceat colores secundarios difficilius distinguendos, sc. significandi vel in animo habendi p. 1665, 5. 1666, 38. 71 sqq. 80. 1667, 2* (*cf. p. 1667, 75 nec non gr.* λέγειν), *proferendi vel afferendi, nominandi* (*iuxta pos.* nominare OV. trist. 3, 3, 17 TERT. adv. Hermog. 31, 4) *p. 1665, 75. 1666, 37. 41. 62. 81, extollendi, laudandi* (*iuxta pos.* laudare SEN. Oed. 683) *p. 1665, 58. 1666, 54. 56. 57. 60, praedicandi vel profitendi, testandi* (*conferas nonnulla sub II A 1 b*) *p. 1665, 54 sqq. 72. 73. 1666, 69. 77. subiecta non distinximus; -untur scriptores vel poetae e. g.* CIC. carm. frg. 2, 4 VERG. Aen. 6, 266 HOR. carm. 3, 25, 18 PERS. 1, 33 TER. MAVR. 349 AVIEN. orb. terr. 257 PELAGON. praef. AVG. c. Cresc. 4, 8, 10 p. 511, 9 (*de ipso actu scribendi* OV. *sub II A 1 b*), *Musae* HOR. epist. 2, 1, 27; *ipsa opera scripta, inscriptiones sim. e. g.* PLAVT. Bacch. 801 ENN. frg. var. 2 CIRIS 41 MART. 11, 15, 8 PELAGON. *p. 1666, 83*. PRVD. perist. 11, 7,

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

a *obi. est pron. neutr.*: PLAVT. Amph. 38 huc animum ..., quae -ar, advortite (Asin. 39. *et saepe*). 579 satin hoc plane ... videor tibi -tus esse? (Truc. 575. *saepissime*). Bacch. 720 quid tu -ere (801 q. hae -untur litterae? Capt. 535. *et passim*). *talia saepissime. vergit in notionem significandi (exempla notabiliora)*: PLAVT. Most. 723 quam mox — ? :: quid est? ... :: scis iam, quid -ar (Pseud. 1178 etiamne facere solitus es — scin q. -ar? CIC. fin. 2, 15 si ... non intellegam, q. Epicurus -atur. HIER. epist. 58, 6, 4 intellegis, q. -ar).

b *obi. est adi. (partic., gerund.) neutr. fere pro subst. adhibitum (exempla selecta. nonnulla variant cum adv. vel abl., cf. appendicem sub A 3)*: PLAVT. Amph. 591 apud erum qui vera -itur (751 Capt. 960 TER. Phorm. 278. *al.; sing.* PLAVT. Most. 13 nec veri simile -ere nec verum. Persa 645 CIC. fin. 2, 23. *al.*). Merc. 308 si falsum -or (*v. vol. VI 1, 198, 14sq.*). Poen. 325 ut mulsa -itur. TER. Ad. 187 iniqua (ITALA Mich. 6, 12 [Hier. *ad l.*]. VVLG. psalm. 62, 12. *al.*). CIC. carm. frg. 2, 4 quiddam come -ens atque omnia dulcia dicens (*item respicitur genus dicendi, stilus*: orat. 32 mutila ... et hiantia. 170 infracta et amputata. fam. 6, 3, 3 ornatiora. HOR. carm. 3, 25, 18 nil parvum aut humili modo, nil mortale -ar [*antea*: dicam insigne *eqs.*]. PERS. 1, 33 rancidulum quiddam. SIL. 6, 321 Phoebo miranda. STAT. silv. 5, 3, 214 non vulgare. *al.; fortasse etiam l. 24. 27. 29*). har. resp. 32 vetera fortasse -imur. SALL. Iug. 11, 1 ficta (OV. met. 1, 771. *cf.* PAVL. FEST. p. 337 simulata). VERG. Aen. 6, 266 sit mihi fas audita -i. 6, 662 Phoebo digna (PERS. 1, 42 cedro d. SIL. 6, 470. *al.; cf.* TAC. hist. 4, 2, 3 nihil ... indignum [CLAVD. 21, 294]). HOR. sat. 1, 4, 18 animi raro et perpauca -entis. 1, 8, 40 alterna. carm. 1, 22, 24 dulce (epist. 1, 7, 27 CALP. ecl. 7, 20 NEMES. ecl. 2, 83). 4, 2, 45 si quid -ar audiendum (*infra*: canam). epist. 1, 7, 72 dicenda, tacenda (CARM. inc. Diom. gramm. I 451, 12 Iuppiter ..., ore tuo d. -ar). TIB. 2, 6, 11 magna (*v. vol. VIII 136, 14sqq.*). PROP. 1, 10, 22 superba (VVLG. Sirach 13, 26). 3, 13, 61 (*59* proloquar) certa -or *vates*, sed nulla fides (*de pronuntiatione*: OV. met. 5, 296 *picarum* linguae ... tam c. -entes). OV. am. 3, 6, 17 prodigiosa. met. 4, 224 secreta (9, 559 tecum. CASSIOD. var. 1, 10, 5 secretiora huius disciplinae cum scientibus -i). 7, 549 mira (*v. vol. VIII 1076, 55sq.*). trist. 3, 3, 19 aliena (*i. insana, v. vol. I 1580, 36sqq.*). Pont. 3, 4, 113 eventura (*cf.* STAT. Theb. 3, 520 ventura [4, 628]). SEN. contr. 10, 4, 3 incredibilia. SEN. Phaedr. 1176 nil turpe. epist. 26, 5 fortia. LVCAN. 5, 539 indocilis privata -i *Caesar*. 7, 382 maesta. PETRON. 134, 12 vers. 8 leviora. STAT. Theb. 3, 430 facta, infecta. ITALA I reg. 2, 3 (Cypr. testim. 3, 4) elata (VVLG. sublimia). Iudith 7, 13 (Reg.) pacifica (VVLG. pacifice). Iob 27, 4 (cod. 161) iniusta (VVLG. iniquitatem). AMM. 29, 3, 7 aliqua pro eo -ti sunt bona (VVLG. I reg. 19, 4 de David. *al.*). VVLG. IV reg. 25, 28 benigna. Iob 27, 12 vana (Ezech. 13, 8 CLAVD. 3, 160). 42, 7 rectum (42, 8 prov. 16, 13. 23, 16). *al.*

c *obi. est subst. vel pron. masc. et fem.*: α *respiciuntur potius verba sermonis eorumve forma, qualitas sim. (exempla selecta inde a* SEN. *praeter p. 1666, 16sqq.; cum subst. argumentum indicantibus l. 59. 61, pauca transeunt ad β); pro obi. ponuntur*: Ⓘ *ipsa verba, dicta vel elocutiones, opera verbis composita*: PLAVT. Trin. 380 multa ... possum docta dicta et quamvis facunde -i (ENN. ann. 250. AMM. 28, 4, 32 multa facete d. DRAC. Orest. 341 Romul. 8, 378). TER. Haut. 264 quae *verba* hic sumus -ti (CATO or. inc. frg. 19 seditiosa. CATVLL. 66, 29 SALL. Catil. 50, 5 Iug. 102, 4 VERG. Aen. 8, 404. *et saepe; nota* verbum domini, dei *sim.*: ITALA act. 13, 46 [cod. g *al.* = VVLG.] vobis oportebat ... -i v. dei [*Hier. in Is. 41, 8—16 al.* praedicari]. Phil. 1, 14 [*ibid.*] sine timore verbum domini -i [*inde* CYPR. epist. 73, 14]. *al.*). CIC. div. 1, 68 tragoedias -i videor et fabulas; at *eqs.* CIRIS 41 nomen nostra tuum senibus -retur pagina saeclis (OV. met. 1, 648 si modo verba sequantur, oret opem n.que suum casusque -atur *Io*. PRVD. perist. 11, 7 litterulis signata sepulcra -untur martyris aut n. aut epigramma. SVLP. SEV. Mart. 11, 4 n. meritumque -retur; n. edicit, de crimine confitetur. *de enuntiatione*: STAT. silv. 2, 4, 29 *psittacus* n. ... -tus Caesareum. AVSON. 138, 2 p. 313P. proprium cum vitio). HOR. epist. 2, 1, 27 tabulas *duodecim* ..., foedera regum ..., pontificum libros, annosa volumina vatum ... Musas ... -tas. SEN. Med. 551 suprema ... liceat abeuntem -i mandata (PELAG. in Tit. 1, 10 ['vaniloqui'] humanas potius traditiones quam divina m. -untur. CORIPP. Ioh. 4, 334). TER. MAVR. 349 in hoc opus, de syllabis quod recepi nunc -endum. ITALA gen. 44, 18 (Lugd.) -atur puer tuus coram te sermonem (VVLG. verbum. Matth. 19, 1 [cod. a *al.*] cum -tus esset s. istos. *cf. p. 1666, 21*). Iob 40, 22 (cod. 161) preces et obsecrationes. psalm. 144, 21 (Sangerm. *al.* = VVLG.) laudationem (Veron. *al.* laudem). Matth. 13, 33 (cod. b *al.* = VVLG.) parabolam. I Thess. 2, 2 (cod. d *al.* = VVLG.) -i ad vos euangelium dei (SACR. Gelas. 307M. Christi e. -turus *Lucas* sic coepit *eqs.*). HIL. ad Const. 2, 9, 2 omnes scripturas sine scripturae sensu -untur *haeretici* (*de compositione* AVG. c. Cresc. 4, 8, 10 p. 511, 9 s. sancto spiritu acti -ti sunt homines dei). HIER. epist. 84, 8, 2 tractatus, quos in ecclesia -tus est. quaest. hebr. in gen. p. 3, 11 quas *homilias* ad vulgus -itur. VVLG. exod. 20, 16 falsum testimonium (prov. 25, 18 Dan. 13, 49). iud. 5, 12 Debbora ... -ere canticum (*cf.* CLAVD. carm. min. 3, 4 carmina [ARATOR ad Vigil. 20]). AVG. conf. 10, 34, 51 de qua *voluptate* -or confessiones. *al.* Ⓘⓘ *subst. varia qualitatem verborum indicantia (quae ad formam spectant v. supra)*: PLAVT. Amph. 696 deliramenta (Capt. 598 Men. 919. CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 252 anilia). Aul. 152 cerebrum excutiunt tua dicta ...; lapides -eris. Bacch. 569 nugas. Epid. 285 rem hercle -ere (*i. veram ut*: Persa 93 meram. SOL. 16, 1 de Hyperboreis rem -emur [*opp.* fabulae, rumor]. *aliter infra l. 29*). Poen. 325 ut mulsa -itur. :: nil nisi laterculos, sesumam papaveremque, triticum et frictas nuces. OV. am. 3, 6, 17 mendacia (*al., v. vol. VIII 697, 64sq.*). PETRON. 44, 8 nec schemas -batur, sed derectum (dilectum *traditur*). STAT. silv. 2, 1, 74 compositosque sales meditataque verba. ITALA II par. 18, 15 (Complut.) veritatem ([VVLG. quod verum est]. psalm. 14, 3 [Veron. *al.* = VVLG.]. *al.*). psalm. 11, 3 (cod. 136 Cas.) vanitatem ([VVLG. vana]. 143, 8 [Veron. *al.* = VVLG.]. *al.*). 27, 3 (Veron. *al.* = VVLG.) pacem (84, 9 [*ibid.*]. *al.*). 36, 30 (*ibid.*) iudicium (*v. p. 615, 37sqq.*). Is. 32, 6 (Hier. *ad l.*) errorem (VVLG. fraudulenter). 33, 15 (Tert. adv. Marc. 4, 34 *al.*) viam rectam (VVLG. veritates). 59, 3 (Cypr. testim. 2, 4) facinus (VVLG. mendacium. *cf. l. 34*). II Macc. 12, 14 (rec. B) scelera (VVLG. quae fas non est. *cf. l. 43*). HIER. in Tit. 1, 7 p. 567B dicat quisque quod volet: ego -or conscientiam meam. *sim. saepius.* Ⓘⓘⓘ *exemplum -endi vel ipsa lingua ('accusativum -i' v. p. 1659, 57sqq.)*: SEN. epist. 114, 13 ex alieno saeculo petunt verba, duodecim tabulas -untur. AVG. in psalm. 118 serm. 18, 3 l. 33 quomodo credit praedicanti fidem, qui ... linguam ipsam, quam -itur, non intellegit? (GREG. TVR. Mart. 1, 2 p. 587, 11 l. gentium incognitarum). 128, 9 l. 2 ut sermonem -amur vulgi (*aliter p. 1665, 69*).

β *respicitur potius argumentum sermonis, quod enuntiatur, indicatur (e. g. l. 31. 49. 52. 55. 70. 71) vel fusius tractatur (exempla selecta inde ab* HOR., *v. et p. 1665, 47. varia obi. comprehenduntur per pron. vel adi.* CIC. fin. 2, 76 officium, aequitatem, ... honesta, digna, ... mori pro patria, haec cum -eris *eqs.* HOR. sat. 1, 3, 13 modo reges atque tetrarchas, omnia magna -ens, modo 'sit mihi *eqs.*'): PLAVT. Aul. 134 ut tuam rem ... tecum ... -rer familiarem (771. Cas. 90 meam r. me solum ... -i atque cogitare. Poen. 679. Trin. 1042 ne aliam r. occipiat -i. TITIN. com. 63. *al.; mera notione enuntiandi*: PLAVT. Merc. 615 -ere porro aliam malam r.: cui est empta? TER. Andr. 202 aperte ipsam rem ... -tu's, nil circuitione usus es. *cf. supra l. 1*). 616 quod ego hunc hominem facinus audivi -i: se aulam ... abstrusisse *eqs.* (*i. factum, rem ut*: Trin. 1030 basilica ... f. inceptat -i. *i. scelus*: CYPR. laps. 25 -i et indicare. *cf. l. 13*). Capt. 991 ipsust ... tuos filius, ut quidem hic argumenta -itur. Men. 322 tibi et parasito et mulieri. :: quas [tu] mulieres, quos tu parasitos -ere? ENN. frg. var. 2 quae *columna* res tuas gestas -atur. CIC. Mil. 63 multi ... Catilinam atque illa portenta -bantur: 'erumpet *eqs.*' parad. 50 (*antea*: quid ego de me -or?) ne semper Curios et Luscinos -amur (MART. 1, 24, 3 C. adsertoresque Camillos). Att. 9, 2a, 3 nihil nisi classis -ens et exercitus (*cf.* 9, 13, 8 Dolabella suis litteris ... merum bellum -itur). 9, 13, 1 hic ... mera scelera -untur (SEN. epist. 105, 8 quotiens alicuius s. -itur, de suo cogitat. *cf. l. 14*). CATVLL. 65, 9 audiero numquam tua ⟨facta⟩ -entem (TIB. 1, 9, 28 tegenda. OV. epist. 16[17], 253 met. 6, 545 STAT. Ach. 2, 94). 67, 41 cum ancillis haec sua flagitia. LVCR. 4, 590 monstra ac portenta -untur. HOR. carm. 4, 4, 68 proelia coniugibus -enda (4, 15, 1 volentem p. me -i victas et urbes). OV. met. 2, 696 lapis iste prius tua furta -etur. trist. 3, 3, 17 te -or absentem, te vox mea nominat unam. LIV. 27, 9, 10 -ti magis quam ausi tantum nefas. SEN. contr. 7, 7, 6 nec imperator potest tacere proditionem nec filius -i proditorem. SEN. Oed. 683 laudare modica et otium ac somnum -i. clem. 1, 1, 6 nemo iam divum Augustum nec Ti. Caesaris prima tempora -itur. LVCAN. 4, 573 nullam maiore -ta est ore ratem ... Fama. STAT. Theb. 1, 473 nec vana voce -tus fata senex. MART. epigr. 1, 8 (*6* laudibus ... in astra ferant) unum ... fama -etur opus. 1, 61, 8 Nasone Paeligni sonant duosque Senecas ... -itur Corduba. 5, 25, 5 quem chartis famaeque damus populisque -endum? 11, 15, 8 nec per circuitus -atur illam *mentulam libellus*. PS. QVINT. decl. 6, 22 te ... omnia saecula -entur. TAC. hist. 1, 50, 2 nec iam recentia ... exempla, sed ... Philippos et Perusiam ac Mutinam, nota publicarum cladium nomina, -bantur (PRVD. cath. 7, 176 vetustae gentis exemplum). TERT. adv. Marc. 4, 22 p. 492, 17 cum illis (*Moyse et Helia*) -i *Christum in monte*, qui eum *Christum* fuerant -ti (CYPR. laps. 2 p. 237, 21 PS. CYPR. adv. Iud. 2. *al., cf. p. 1667, 62*). test. anim. 5 p. 141, 12 deum et bonitatem eius (CYPR. idol. 6 unum d. [LACT. inst. 1, 4, 1]. HIL. ad Const. 2, 8, 1. AVG. serm. 225, 5, 3 homo -i volui de deo; tantus est, talis est, ut nec -i eum possimus *eqs. cf.* PRISCILL. tract. 11, 145 te sensus noster -itur et sermo. PRVD. cath. 4, 101 dominum patrem fatentes in te, Christe deus, -emur unum). CYPR. laps. 26 ad -endum alienum circa se crimen. SOL. 40, 1 non eam Asiam -or, quae ..., verum eam, quae *eqs.* (*in parenthesi ut*: POTAM. tract. 1 [Journ. Theol. Stud. 19, 1917/18, 300] l. 52 istum iuvenem — Lazarum -or. AVSON. 413, 15 p. 271P. HIER. in Is. lib. 5 praef. l. 26 quaest. hebr. in gen. p. 3, 4 PRVD. apoth. 777. *al.*). CAPITOL. Pert. 13, 5 male Pertinacem -bantur (MVTIAN. Chrysost. hom. 23, 4 p. 383/4 illum m. -amur [*gr. p. 166* τὸν δεῖνα ... εἴπωμεν κακῶς]). PRISCILL. tract. 1, 1 libellis -ti fidem nostram (CASSIAN. c. Nest. 6, 3, 2 qui *symbolus* ecclesiarum ... f. -itur. SACR. Greg. 12, 1). TYCON. reg. 1 p. 1, 19 dominum eiusne corpus id est ecclesiam scriptura -atur, sola ratio discernit. AMM. 30, 4, 12 Trebatium -untur *iuris consulti* ... et Alfenum ... Sicanorumque ... leges ignotas. PELAGON. praef. cum curas aut medicinas ... -i coepero (*infra*: c. igitur et m. ... iste liber -etur). AMBR. hex. 1, 9, 33 p. 35, 7 (*sec. gen. 1, 3* dixit deus 'fiat lux') lucem -tus est et creavit (l. 22. *cf. l. 14* ita l. dixit

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ut *eqs.*). Favst. Rei. spir. 1, 8 p. 113, 24 (= Caes. Arel. serm. 212, 5) Esaias *trium* digitorum numero -itur trinitatem dicens: '*eqs.*' *al.* ***in attractione casus***: Sidon. epist. 7, 9, 25 de viro, quo -imur (*nisi subaudiendum* 'de quo').

2 *cum duplici obi. vergit in vim q. e. appellare* (***sim. cum adv. pro altero acc.*** Isid. orig. 19, 3, 4 pes extremus angulus veli, quem sic nautae -untur. *aliter p. 1664, 69; altero obi. subaudiendo* Plin., Sol. 11, 26, Hier. epist., Prvd., Avell.; *ceterum certo discerni non potest ab acc. c. inf., quem v. in appendice sub A 1d; potius ad 1c β pertinet* Sen. Herc. O. 206 volucrem . . . Iolen fama -etur): Ov. am. 3, 10, 5 te, dea, munificam gentes . . . -untur. Sen. contr. exc. 2, 7 omnes te inpudicam -untur. Stat. Ach. 1, 475 illum unum Teucris . . . fatalem. Mart. 12, 82, 7 *lintea* nive candidiora. Plin. epist. 8, 18, 3 *eum* fictum, ingratum, inmemorem. Flor. epit. 4, 10, 7 vos victores fama . . . -itur. Min. Fel. 19, 8 naturam . . . et intellegentiam deum. Sol. 11, 17 orbem cyclon Graii -untur. 11, 26 (*antea*: Paros . . . prius . . . Minoia . . . dicta) subacta a Minoe . . ., Minoiam -bantur. Hil. c. Const. 26 Christianum te -eris (*item respicitur is ipse qui -itur*: Hier. epist. 45, 2, 3 fatetur *se* insontem, qui dudum *se* noxium -batur). trin. 5, 30 te, Christe, deum. Serv. auct. ecl. 10, 18 aper, quem fabulae Martem -untur. Prvd. apoth. 126 oculis . . . caecorum; caecos -or, . . . socordia quorum *eqs.* Avell. p. 137, 2 ut nobis Romani imperii praesules, quales nunc -imur, redderentur. *al.*

3 *usu novato i. q.* ***alloqui***: Itala lev. 9, 3 (Lugd., *versu in cod. repetito*) seniores Istrahel -ere dicens: '. . .' (*gr.* τῇ γερουσίᾳ, Vvlg. ad filios). *potius librarii errori tribuendum*: Itala Matth. 13, 10 (cod. k) quare in similitudinibus -ere eos? (*manus altera* eis, *ut aliae vers. et* Vvlg., *gr.* αὐτοῖς).

II *transfertur ad*: **A** *actionem mute significandi*: **1** *quolibet modo* (*exempla notabiliora. -untur homines vel res; cf. p. 1660, 83sqq.*): **a** *sine obi.* (*in figura q. d. commutatio* Rhet. Her. 4, 28, 39 poema -ens pictura, ⟨pictura⟩ tacitum poema debet esse [*v.* Mart. *sub b et cf. e. g. Plut. glor. Athen. 3 p. 346*[F] τὴν . . . ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν]): Cic. Sull. 82 quorum tacita gravitas et fides de uno quoque -itur *eqs.* Mil. 53 res -itur ipsa (*usu proverbiali, v. p. 1673, 25 et cf.* Hier. epist. 22, 32, 4 multi, licet sermone taceant, re [ore, corde, facto *al. trad.*] -untur). Sest. 40 tacendo -i . . . videbantur. Brut. 330 quae *gesta* de me etiam me tacente ipsa -rentur. Ivv. 9, 103 secretum divitis ullum esse putas? servi ut taceant, iumenta -untur et canis et postes et marmora. Itala Hebr. 12, 24 (cod. f *al.* = Vvlg.) sanguinis sparsionem melius -entem quam Abel (*sec. gen. 4, 10* vox sanguinis . . . clamat ad me. *item*: Ambr. in psalm. 35, 7, 2 deo -batur in voce sanguinis sui). Priscill. tract. 11, 145 cui *deo* . . . dispositionibus rerum -ens ratio omnipotentiae testimonium non negaret. Avg. epist. 102, 33 sicut humana consuetudo verbis ita divina potentia etiam factis -itur. *al.* **b** *cum obi.* (*saepe vergit in notionem testandi* [*iuxta pos.* Cypr.]. *accedit acc. praedic.* Priscill., Epist. pontif.): Cic. Quinct. 56 haec ille, si verbis non audet, re quidem vera palam -itur. Prop. 4, 1, 104 sibi commissos fibra -ta deos. Ov. epist. 17(18), 20 talibus . . . dictis mihi verbis cetera cum carta dextra -ta meast. Mart. 9, 76, 9 ne sola . . . puerum pictura -atur, haec erit in chartis maior imago meis (Capitol. Maximin. 12, 10 ut facta eius p. -retur). Tert. carn. 9 l. 33 tacentibus . . . prophetis . . . ipsae passiones ipsaeque contumeliae -untur, passiones quidem humanam carnem, contumeliae vero inhonestam. Cypr. Demetr. 3 hoc etiam nobis tacentibus . . . mundus ipse iam -itur et occasum sui . . . testatur. Priscill. tract. 6, 94 per omnium rerum natura⟨m⟩ totum se -ens *deus* (*cf.* Avg. conf. 9, 9, 19 -ens te *deum* illi *marito* moribus suis [Ps. Evseb. Gallic. hom. 24, 6 G. creatura motibus suis deum]. Ps. Avg. serm. 237, 2 *res creatae* omnipotentem -untur auctorem [Prosp. in psalm. 144, 10 mundi partes]. Ps. Prosp. vocat. gent. 2, 4 p. 691[A] caelestia . . . maiestatem . . . auctoris). *ibid.* quamvis . . . divini gratia sacramenti . . . occidi agnum *paschae* postulet -ens Christum (Prvd. apoth. 392 omnia Ch. muta etiam . . . -untur. perist. 10, 563 [*loq. martyr*] multa pandens ora iam Ch. -or. *cf. ibid.* 3, 139 nomen . . . ipsa sacrum -itur purpura sanguinis. Ps. Evseb. Gallic. hom. 32, 6 G. hic desecta lingua . . . fidem melius -itur). Ps. Ambr. pudic. Migne suppl. 1, 616 quid -untur (-antur *trad.*) aves, pecudes, ferae et cetera animalia? quae . . . pudorem . . . moderantur *eqs.* Hier. epist. 54, 13, 3 (*de Rufino peregrinante*) et aetas et cultus . . ., exquisitae epulae, regius apparatus Neronis . . . nuptias -bantur. Clavd. 26, 231 quid cum mortalibus aether fulmineo velit igne -i. Pavl. Nol. epist. 45, 8 instantiam . . . eius in litteris exigendis etiam haec epistola lituris quam versibus crebrior -itur. Avg. conf. 10, 6, 8 caelum et terra surdis -untur laudes tuas. Epist. pontif. 388 (Conc.[S] I 2 p. 91, 32) victores vos, immo communis regis . . . victoriam -itur tyrannus exclusus. Ps. Evseb. Gallic. hom. 6, 2 G. (*respic. Ioh. 2, 6*) sex hydriae . . . salutis nostrae, quae sexto saeculo agitur, causam -untur. Boeth. cons. 4, 6, 44 W. laeta *improbis obvenientia* . . . magnum bonis argumentum -untur, quid . . . debeant iudicare. CIL IX 2803, 7 quae *statua* meritorum eius perenne testimonium -retur. *al.*

2 *per gestus, nutus; -untur*: **a** *ipsi gestus, partes corporis* ***sim.*** (verba *p. 1668, 5* silentium *p. 1668, 9*; *usus excusatur* Ov. epist., Qvint.): Cic. leg. 1, 27 oculi . . ., quemadmodum animo affecti simus, -untur (Hier. epist. 117, 9, 2 taciti o. et sermo silens et totius corporis habitus vel trepidationem . . . vel securitatem -untur. Avg. conf. 8, 8, 19 plus -bantur animum meum frons, genae, o., color, modus vocis quam verba, quae promebam. *cf.* Orient. comm. 1, 450 lumina . . . blandum . . . solent ore tacente -i). Ov. am. 1, 4, 19 (*17* vultum . . . loquacem) verba superciliis sine voce -entia dicam. epist. 16(17), 84 tecta . . . signa supercilio paene -ente dari. Sen. Herc. O. 705 licet ipse neges, vultus -itur, quodcumque tegis (benef. 6, 12, 1 non opus est te dicere; v. tuus -itur). Qvint. inst. 11, 3, 85 hae *manus*, prope est, ut dicam, ipsae -untur. Hier. epist. 24, 5, 2 sermo silens et silentium -ens *erat Asellae* (*aliter p. 1661, 17*). Sidon. carm. 23, 269 *pantomimus agit* clausis faucibus et -ente gestu nutu, crure, genu, manu, rotatu. Anth. 111, 10 articulos ore silente -i. **b** *homines*: Ov. am. 2, 5, 15 multa supercilio vidi vibrante -entes: nutibus in vestris pars bona vocis erat (ars 1, 500 multa s., multa -are notis. Maxim. eleg. 3, 26 s. luminibusque -i). epist. 16(17), 92 oculo renuente negavi; ei mihi, iam didici sic ego posse -i. ars 1, 137 per quos *digitos* arcana -aris (trist. 2, 453 digitis . . . est nutuque -tus. Vvlg. prov. 6, 13 digito). met. 4, 63 nutu signisque -untur (trist. 2, 453 *supra*. Hier. in Is. 3, 16 nutibus . . . oculorum. *cf.* Ps. Cato Mus. 7 -itur . . . Polymnia gestu). Sen. contr. 7, 5, 1 (*pr.: filius quinquennis* procuratorem digito denotavit) etiam infans pro fratre -itur.

B *actionem sonandi, crepandi sim.* (*usu maxime poetico*): **1** *-untur varia*: Catvll. 4, 12 Cytorio in iugo -ente saepe sibilum edidit *phasellus* coma (Avson. 418, 14 p. 285P. cum . . . suis -itur tremulum coma pinea ventis). Verg. ecl. 5, 28 ingemuisse leones . . . montesque . . . silvaeque -untur (*respicitur echo ut*: 8, 22 argutumque nemus pinosque -entis [*cf.* Serv. *ad l.* Schol. Veron.: abusio ⟨est⟩]. Nemes. ecl. 1, 74 te nostra arbusta -untur). Manil. 3, 656 totum . . . canora voce nemus -itur (*cantu avium ut*: Petron. 120 vers. 73 verno persona cantu . . . discordi strepitu virgulta -untur). Sen. Ag. 680 licet ipse velit . . . cycnus . . . extrema -i, licet alcyones Ceyca suum . . . sonent. apocol. 4, 3 cum maiorem sonitum emisisset illa parte, qua facilius -batur. Mart. 10, 3, 7 voce ut -atur psittacus coturnicis? Tiberian. carm. 1, 17 -entis murmur amnis. Hier. chron. a. Abr. 400 Memnonem . . . lapidem -entem (*cf. e. g. Plin. nat. 36, 58* quem . . . crepare tradunt).

2 *-untur chordae, tibiae* (*digiti eorum, qui eas pulsant* Lygd.; *homo iis cantans* Nemes., Ennod. carm. 1, 8, 35 Maxim. eleg. 5, 17): Lvcr. 4, 981 citharae liquidum carmen chordasque -entes (Pavl. Nol. carm. 21, 333 [*in imagine lyrae ex decem hominibus constantis*] viva salutiferum c. -etur opus. Maxim. eleg. 4, 12 pulsas . . . c. arguto quicquam murmure dulce -i). Lygd. 4, 41 (*39sq. lyram* plectro modulatus . . . cantus ore . . . dedit) fuerant digiti cum voce -ti. Manil. 5, 331 garrula . . . tibia . . . et quodcumque manu -itur. Bvc. Eins. 1, 23 -entia fila (Ennod. carm. 2, 90, 2 f. -entia carmen). Apvl. met. 5, 15, 2 iubet citharam -i: psallitur; tibias agere: sonatur *eqs.* Anth. 88, 2 geminis -itur cava tibia ventis. Nemes. ecl. 2, 83 cantamus avena, qua divi cecinere prius, qua dulce -tus Tityrus *eqs.* Ennod. carm. 1, 8, 35 quicquid Apollineo -bamur pectine. Maxim. eleg. 5, 17 *puella* docta -i digitis et carmina fingere docta et . . . sollicitare lyram (*vix ad A 2b trahendum*).

appendix: *syntactica et stilistica notabiliora*:

A *accedunt structurae variae*: **1** *indicantur aut verba aut argumentum sermonis per enuntiata vel inf.* (*praepos. et adv. v. p. 1660, 68sqq., acc. supra sub I B*): **a** *per interrog. rectam, ad imperat. -ere additam*: Plavt. Amph. 377 -ere: quid venisti? (*sequitur interrogatio ut*: Bacch. 553 Epid. 40 Men. 779 Most. 1117 Truc. 604–605. 796. 799 Ter. Phorm. 473 Cic. ac. 2, 123). Ter. Haut. 649 qua hoc occeptumst causa? -ere (*antecedit interrogatio ut*: Phorm. 557).

b *per orationem rectam* (*sc. ipsa verba prolata afferentem*): **α** *usu sollemni* (*saepe accedunt adv., pron. vel subst. praepar., e. g.* ita Cic. S. Rosc. 28 Verr. I 20 Cluent. 148. *al.*, haec Rhet. Her. 4, 43, 55 Cic. Quinct. 53. *al.*, huiusce modi verba Sall. Catil. 50, 5 Iug. 102, 4): Plavt. Capt. 786 omnes -entur: 'hic illest senex *eqs.*' (*item sequitur oratio*: Ter. Eun. 817 pergin . . . mecum perplexe -i: 'scio, nescio *eqs.*'? Rhet. Her. 4, 43, 55. 4, 53, 66 Cic. inv. 1, 51 Quinct. 53 Verr. I 20 Cluent. 148 Catil. 1, 18. 1, 27. *et passim*). Ov. met. 12, 241 omnes uno ore 'arma, arma' -untur (*antecedunt verba ut*: Hil. trin. 4, 17 p. 111[A] neque quisquam alieno a se 'nostram' -itur. Patric. epist. 20 '. . .' deus -tus est).

β *accedit aliud verbum dicendi* (*cf.* -ens -or *p. 1660, 63*): ① inquit: Catvll. 63, 77 ita -itur: 'agedum' i. 'age *eqs.*' Verg. georg. 4, 444 hominis tandem ore -tus (*sc. est*): 'nam quis *eqs.*' i. Eleg. in Maecen. 2, 1 Ov. fast. 2, 440. Sen. contr. 7, 2, 4 occidisti tu Ciceronem -entem: 'numquid' i. '. . .?' (*part. praes. ut*: 9, 4, 14 induxit illum animose -entem . . . '. . .' i. Avg. civ. 14, 4 p. 10, 15 D. eosdem . . . dixit superius animales, quos postea carnales, ita -ens: '. . .' i. 20, 3 p. 409, 22 dicit . . ., quod et boni patiantur mala, . . . ita -ens: '. . .' i.). Sen. epist. 83, 12 (iocatus *Muret*). Vlp. dig. 50, 16, 195, 1. Tert. praescr. 8 l. 29 -batur: 'non sum' i. 'missus *eqs.*' *al.* ⓘ ait: Val. Fl. 5, 403 . . . cum comes orsa -i: 'Phoebi . . . ad aras ventum' ait '. . .'. ⓘⓘⓘ dicere: Itala gen. 17, 3 (Lugd.) -tus est ei deus dicens ([*gr.* ἐλάλησεν . . . λέγων, *Vulg.* dixit *tantum*]. 27, 6 [*ibid., cf.* Vvlg.] audivi patrem tuum -entem ad Esau . . . dicentem. *et passim in sacris script. et scriptoribus eccles.; addas*: Hist. Apoll. rec. A 6 ad semet ipsum -tus est d. [*rec. B* secum cogitans ait]). exod. 6, 2 (*ibid.*) -tus est . . . dominus ad

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Moysen et dixit ad eum ([*gr.* ἐλάλησεν . . . καὶ εἶπεν, VVLG. -tus . . . est . . . dicens]. lev. 1, 2 [Lugd. = VVLG.] *et saepius in vet. test., maxime in iunctura* -ere filiis Israel et dices ad eos [*cf.* AVG. loc. hept. 4, 121 sufficere videtur: -ere f. I.]. CYPR. Demetr. 1 p. 351, 12 eleem. 2 p. 374, 3. *et saepe. cf.* PS. CYPR. adv. Iud. 5 dic mihi et -ere, inpie Israel: '. . .'). Ezech. 28, 9 (Hier. *ad l.*) numquid -ens dices ([*gr.* λέγων ἐρεῖς, VVLG. dicens -eris]. 37, 18 [*ibid., sim.* VVLG.] *cum* dixerint tibi . . . -entes [*LXX* λέγωσι *tantum, sed* λέγοντες *add. cod. Alexandr. al.*]. VVLG. Is. 37, 10 Ier. 40, 15 Zach. 7, 3. *cf. p. 1668, 74sq.*). FAVSTIN. trin. 1, 2 p. 39^C -tus est dicendo (SCHOL. Stat. Theb. 1, 401). *al.*

c *per enunt. secund.*: *α interrog. obliq.*: Ⓘ *usu communi indicatur argumentum*: Ⓐ *ponitur indic.* (*hinc arcentur, quaecumque pro interrogationibus rectis accipi possint. huc pertinere videtur* PLAVT. Aul. 777 -ere quid vis [*sed* quidvis *pro pron.* Mil. 358 Pseud. 471 Rud. 946]): PLAVT. Amph. 559 quin -ar, haec uti facta sunt *eqs.* TER. Phorm. 798 ecquid -tu's cum istac, quamobrem hanc ducimus? AVELL. p. 457, 6 Lupercalia . . . propter quid instituta sunt, . . . Livius in secunda decade -itur. INST. Iust. 4, 6, 33^e quid statui oportet, Zenonis . . . -itur constitutio. Ⓑ *ponitur coni.* (*dubitat.* PLAVT. Bacch.): PLAVT. Bacch. 745 -ere, quid scribam, modo (*item imper.* -ere: Cist. 734 quid ibi infuerit. Merc. 198. 892 Most. 1136 Rud. 1163 Truc. 821 TER. Andr. 537 Haut. 622 SEN. Med. 515). CIC. Balb. 52 -rentur, quid *eqs.* leg. 1, 27 quem . . ., -untur. nat. deor. 2, 128 -ar, quanta *eqs.* div. 1, 31 -itur, quae *eqs.* CATVLL. 78a, 4 qui . . ., -etur. VERG. ecl. 6, 74 -ar . . ., ut *eqs.* OV. met. 4, 279 -or, ut *eqs.* *al.* *accedit pron. praepar.*: SEN. epist. 57, 6 illud . . . mecum -i coepi, quam *eqs.*

Ⓘ *indicatur ipsa interrog.* (*sublucet color quaerendi, interrogandi; dubium* IVL. VAL. 3, 11 instituit Macedo cum hisce hactenus -i, ac primum [quaerit *add. epitome Oxoniensis, Kübler; damnavit Löfstedt, Peregr. Aeth. 283; v. Heraeum, Götting. gel. Anz. 177, 1915, 477*], an uspiam . . . sint sepulchra; ad haec responsum est *eqs.*): ORIG. in Matth. 17, 11 p. 612, 14 quando -bantur ad alterutrum quis esset, quidam dixerunt: hic est Christus (*gr.* διελάλουν πρὸς ἀλλήλους ὅστις εἴη).

β relat.: Ⓘ *non respondet pron. demonstr.* (*potius pro pron. accipiendum* quodlubet PLAVT. Asin. 626): PLAVT. Asin. 152 -ar, quae volam (Truc. 212 et quae lubebit). Merc. 36 quae in rem sint suam. TER. Andr. 195 quae restant. Hec. 94 quae illi placerent. *al.* Ⓘ *respondet pron. demonstr.*: PLAVT. Merc. 137 -ere id negoti quidquid est ([*an interrog. obliqua?*]. TER. Andr. 308 id -i, quo magis libido . . . incendatur. CIC. Quinct. 16 quod . . ., id. Tusc. 3, 30. *al.*). TER. Hec. 674 ea, quae nolo, . . . -ar (CIC. Att. 11, 16, 4 fam. 9, 2, 1. *al.*). CIC. Caecin. 56 tantum -untur, quantum est satis. *al.*

γ varia (saepius praeparantur per obi.); indicatur: Ⓘ *iussum sive optatum*: CIC. off. 1, 33 cum utrisque . . . -tum, ne cupide quid agerent . . . atque ut regredi . . . mallent (PAP. Atti Torino 107, 1972/3, 649 l. 3 [*? aet. Aug.*] nihil ultra -or quam ne patiarus [*i.* -is]). fam. 5, 11, 2 cum Sura . . . -tus sum, ut . . . diceret *eqs.* (SALL. Iug. 29, 5 pauca . . . -tus de invidia facti sui atque uti . . . acciperetur. ITALA Ier. 18, 9 [Ps. Ambr. paenit. 27]. Ezech. 33, 8 [Aug. serm. 46, 20, *cf.* VVLG.]. ARNOB. nat. 5, 14 p. 267, 23 M. *al.*). Ⓘ *propositum eius, qui -itur* (*sublucet color pollicendi seu minandi; gr. ubique resp.* τοῦ *cum inf.*): ITALA Ier. 18, 7 (Ps. Ambr. paenit. 27, *cf.* VVLG.) -ar . . . super regnum, ut tollam eos et ut perdam eos (18, 10 [*ibid.*] quae *bona* -tus sum ut facerem eis. Ion. 3, 10 [Wirc. *al.*, *cf.* VVLG.] malitiam, quam -tus est ut faceret. VVLG. IV reg. 14, 27 Ier. 18, 9. 51, 62 Ezech. 6, 10). VVLG. gen. 32, 12 tu -tus es, quod (*var. l.* ut) bene mihi faceres. AVIAN. fab. 2, 1 avibus . . . testudo -ta est, si quis eam . . . constituisset humi, protinus e rubris conchas proferret harenis. Ⓘ *factum vel opinio sim.*: ITALA eccles. 2, 15 (Hier. *ad l.* p. 1030^C) -tus sum in corde meo, quoniam hoc quoque vanitas ([-tus . . . animadverti, quod VVLG.]. Dan. 13, 5 [cod. 176; VVLG. quia]. VVLG. act. 23, 22 RVFIN. adapt. Orig. epil. 7 l. 33. OP. imperf. in Matth. 7 p. 675 de hac . . . utilitate . . ., q.). act. 7, 6 (cod. e, *sim.* VVLG.) -tus est . . . sic deus, quia erit *eqs.* (23, 22 [*ibid.*; VVLG. quoniam]. VVLG. Dan. 13, 5). CYPR. unit. eccl. 12 p. 220, 26 (*antea affertur Matth. 18, 19* dico vobis, quoniam continget vobis *eqs.*) dominus . . . ad hos . . . -itur, ut . . . impetrare possint (PATRIC. conf. 18 -tus sum, ut haberem unde navigare cum illis). LVCIF. reg. apost. 7 p. 53, 31 ad Achab . . . pseudoprophetae, quod possent illum omnia felicia consequi, -bantur (*cum coni. ut*: AMM. 14, 11, 22. HEGES. 1, 41, 9 p. 99, 3 causam -tus est, quod. HIER. epist. 27, 2, 2 unum . . . -tus sum, quod . . . deberent. EPIST. pontif. 253 Hier. epist. 35, 2, 4 VVLG. III reg. 14, 2 Ezech. 12, 23. CLAVD. carm. min. 30, 162 antiquos -itur . . . reges, quod . . . iuberent. CE 461, 5 de cuius fama . . . -untur, quod fuerit *eqs.* [*nisi causam intellegas*]).

d *per inf. (suppl. p. 1670, 9) sive acc. c. inf. indicantem*: *α factum*: Ⓘ *cum adv. (pron., adi., subst.) praepar.*: PLAVT. Aul. 616 quod ego hunc hominem facinus audivi -i: se aulam . . . abstrusisse *eqs.* CIC. S. Rosc. 28 ita -i homines . . . condemnari eum oportere (Verr. I 27 Brut. 86 off. 2, 69 LIV. 45, 3, 4. *al.*). Verr. I 20 sic . . . -bantur . . . nulla esse iudicia (fam. 13, 28, 1. *al.*). Sull. 65 id mandatu Sullae . . . se -i dixit Sullam . . . nolle. Att. 6, 8, 2 cum Lepta . . . plura -tus est, spero falsa, sed certe horribilia, . . . dimissurum *eqs.* (*adi. neutr. pro subst. adhibitum ut*: SEN. epist. 48, 11 grandia. LVCAN. 9, 783 parva). CAES. Gall. 2, 31, 1 ad hunc modum (5, 27, 1). civ. 1, 1, 4 in eandem sententiam. *sim. al.* Ⓘ *sine verbis praepar.*: CIC. Verr. II 3, 145 Aemilium -i palam vicisse Verrem. 3, 149 quem . . . tuum negotium agere -bantur. 5, 46 ut -rentur te . . . parare *eqs.* 5, 78 -rentur suppositum . . ., quem *eqs.* *et passim.*

β iussum sive optatum (*huc spectat si recte conicitur* -tus *pro* locus COMM. apol. 682): ITALA I reg. 19, 1 (Lucif. Athan. 1, 13) -tus est Saul ad Ionathan . . . occidere David (VVLG. ut occiderent). act. 7, 44 (cod. d) *deus* -batur Moysi facere illud *eqs.* (cod. h: faceret, VVLG. ut faceret). *oratione contracta*: VVLG. exod. 32, 34 duc populum istum, quo -tus sum tibi.

γ propositum eius, qui -itur (*sublucet color pollicendi*): ITALA Dan. 3, 36 (Sangerm. 15 *al.*) quibus -tus est adimplere semen eorum (*gr.* οἷς ἐλάλησας πληθῦναι. VVLG. quibus -tus es pollicens, quod multiplicares).

2 *indicatur, quo sermo intendatur*: **a** *per praep.*: *α mero respectu alloquendi, colloquendi*: Ⓘ *cum praep. iunguntur ipsi animantes eorumque coetus*: apud: PLAVT. Amph. 591 a. erum qui vera -itur. CIC. Verr. II 2, 11 a. vos *iudices*. 4, 147. 5, 171 Pis. 68 Lig. 30 Phil. 2, 16. *al.* cum: PLAVT. Aul. 134. 771. *et passim; reflex.* secum *sim.*: Aul. 190 Most. 512 Pseud. 615. 908. inter: PLAVT. Poen. 1143 inter se (*item reflex.*: CIC. Verr. I 20. II 3, 31 fin. 3, 9. *al.*). CIC. de orat. 3, 23 inter alienos. TAC. hist. 3, 68, 2. *al.* adversum: TER. Andr. 265 aut hunc cum ipsa aut . . . me a. hunc -i (DON. *ad l.* apud hunc). ad: CIC. Verr. II 1, 68 ad populum (*ad multitudinem ut*: de orat. 3, 23 sive ad paucos sive ad multos. PRIAP. 68, 32 CVRT. 5, 5, 9 TERT. praescr. 8 l. 29. *al.*). VERG. Aen. 9, 5 ad quem *Turnum* (*ad quemlibet ut*: PROP. 4, 11, 83 OV. Pont. 4, 6, 10 TERT. adv. Iud. 1, 4. 9, 22. *et deinceps saepissime*). HIL. trin. 4, 19 p. 112^A ad se (*item reflex.*: TRACT. c. Arian. p. 14, 20 SCHOL. Ter. p. 54, 13 HIST. Apoll. rec. A 6). coram: SALL. Iug. 109, 1 SEN. dial. 6, 5, 1 ITALA gen. 44, 18 (Lugd.). *al.* ante: ITALA num. 36, 1 (Lugd.) a. Moysen . . . et a. principes (VVLG. Mosi coram principibus). in *cum abl.*: ITALA cant. 8, 8 (Ambr. in psalm. 118 serm. 22, 36) quid faciemus sorori nostrae in die, qua -itur in ea — vel ut Symmachus — qua -itur ei (*pass. an sc. sponsus? cf. Ambr. l. c.*: sponsalium celebritate solet fieri conlocutio et confirmatio nuptiarum, *Epiphan. ad l. p. 92 quando* dominus ei dicturus est '. . .'; *gr.* λαληθῇ ἐν αὐτῇ, *Vulg.* quando adloquenda est). Bar. 2, 1 (Legion.) *l. 41.* ACT. Pauli frg. 2 l. 5 felices, qui abstinent se, quia in illis -itur deus (*gr. p. 238, 14* αὐτοῖς λαλήσει). HIER. epist. 61, 1, 1 eadem absenti significo, quae in (*om. pars codd.*) praesenti quoque -tus sum. in *cum acc.*: ITALA Bar. 2, 1 (Rem.) quod *verbum* -tus est in nos *dominus* (*gr.* ἐφ' ἡμᾶς, Legion. in nobis, VVLG. ad nos). super *cum acc.*: ITALA II par. 23, 3 (Complut., *cf.* VVLG.) sicut -tus est dominus s. domum David (*gr.* ἐπὶ τὸν οἶκον). Dan. 9, 6 (Cypr. laps. 31) quae -ti sunt *prophetae* in nomine tuo s. reges (*gr.* πρὸς τοὺς βασιλεῖς, Wirc. *al.* ad reges, VVLG. regibus). VVLG. Os. 12, 10 -tus sum *deus* s. prophetas (ITALA cod. 176 ad prophetas). penes: DRAC. laud. dei 1, 567 p. quem *deum* . . . praecordia muta -untur.

Ⓘ *cum praep. iunguntur partes corporis* (*illustratur etiam modus -endi*): Ⓐ *aures*: *sing.* (*sc. i. q. secreto -i*): QVINT. inst. 11, 3, 131 ineptissime fieri, cum *quidam* . . . in aurem alicuius -untur (*cum acc. ut*: VVLG. Luc. 12, 3 *v. infra.* PELAG. in Rom. 1, 30 ['susurratores'] non in faciem sed in a. -entes. SVLP. SEV. dial. 1, 20, 4 ne Gallus hoc audiat. COMM. instr. 1, 18, 12 SCHOL. Ter. p. 85, 7 VITA Caes. Arel. 2, 12. *cum abl.*: ITALA Luc. 12, 3 [cod. e *al.*] quod in aure -ti estis, praedicabitur super tecta [*gr.* πρὸς τὸ οὖς, cod. a *al.* ad a., VVLG. in aurem]). REGVLA mag. 30, 19 ad aurem . . . -atur, ut alter . . . non audiat (*adde* ITALAM *supra*). *plur.* (*sc. coram aliquo, palam -i, sed secreto l. 61; gr.* εἰς τὰ ὦτα *vel* ἐν τοῖς ὠσίν): ITALA gen. 23, 16 (Hier. quaest. hebr. in gen. p. 36, 6) argentum, quod -tus est in auribus filiorum Heth ([*Vulg.* audientibus filiis]. deut. 5, 1 [Lugd. = VVLG.] vestris. iud. 9, 2 [Lugd.] virorum [VVLG. ad omnes viros]. *al.; secreto*: VVLG. gen. 44, 18 *syn.* confidenter ait [Lugd. coram te]). 50, 4 (Aug. loc. hept. 1, 208) -imini in aures Pharaonis ([Lugd. ad aures, VVLG. in auribus; *cf. Aug. ibid.* locutio est usitata in scripturis]. iud. 7, 3 [Lugd.] -eris . . . in a. populi dicens [VVLG. -ere ad p. et cunctis audientibus praedica]. Sirach 25, 9 [Hier. epist. 57, 1, 1] audientis [*Vulg. 25, 12* enarrat . . . auri]). num. 14, 28 (Lugd., *ut et sequentibus locis*) ad aures meas (deut. 31, 28 eorum. 31, 30 omnium. 32, 44 plebis. *in* VVLG. *respondet abl. absol.* audiente *aliquo praeter* deut. 32, 44 in auribus populi. *adde l. 63*). Ⓑ *cor* (*fere consolando, blandiendo sim.; cf.* HIER. in Is. 40, 1/2 l. 14 idioma scripturarum est; qui enim maerenti -itur et blandiens consolator est, ad cor -i dicitur. *gr.* εἰς τὴν καρδίαν *vel* ἐπὶ καρδίαν): ITALA gen. 50, 21 (Lugd.) -tus est ad praecordiam eorum ([Ottob. in corde, VVLG. blande ac leniter]. VVLG. Is. 40, 2 *ut et infra allatis locis* ad cor). Ruth 2, 13 (Complut.) quia ortatus (*i.* ho-) es me, quia -tus es in corde ancille tue (II par. 30, 22 *et* 32, 6 [*ibid.*]. Os. 2, 14 [cod. 176]. *adde l. 73*). Ⓒ *facies* (*sc. palam -i sim.*): ITALA exod. 33, 11 (Priscill. tract. 5, 82) -tus est dominus ad Moysen facies ad faciem (*v. vol. VI 1, 54, 84, ubi addas* ITALA deut. 5, 4 [Lugd., *cf.* VVLG. *nec non* HIER. epist. 18^A, 13, 2 PAVL. NOL. epist. 49, 12 p. 400, 20 *alludentes ad hos locos*]). num. 12, 8 (Lugd.) os ad os -or ([*gr.* στόμα κατὰ στόμα, VVLG. ore . . . ad os]. II Ioh. 12 [cod. 67 = VVLG.] os ad os [*gr.* στόμα πρὸς στόμα. *eadem* III Ioh. 14 cod. d = VVLG.]). PELAG. in Rom. 1, 30 in faciem *v. l. 52.*

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

β amico animo, defendendo sim. vel mera indicatione eius (rei), qui (quae) sermone respicitur: pro: PLAVT. Amph. 837 confidenter p. se. Men. 586 (*interpol.?*). Rud. 1126 me pro [re mea] parte -i (*em. alii aliter*). CIC. Verr. II 2, 11. 5, 40. *al.* in *cum acc.*: PLAVT. Most. 239 si quid tu in illum bene voles -i. NIGID. Gell. 17, 7, 8 videbitur lex in postfuturum -i (*cf.* GELL. 17, 7, 2 de tempore ... futuro legem -i). SEN. suas. 2, 4 et in nostrum et in Graeciae patrocinium -ar (in *finale ut*: QVINT. decl. 252 p. 30, 25 in argumentum ... causae). SEN. epist. 83, 12 (*antea*: nimius erat in vino) in hanc rem -tus (iocatus *Muret*) est ipse: '. . .'. VLP. dig. 4, 2, 9, 1 generaliter et in rem. *al.* super (ad) *cum acc.*: ITALA psalm. 84, 9 (Veron.) -etur pacem s. plebem suam (VVLG. *al.* in p., HIER. psalt. sec. hebr. ad populum).

γ inimico animo, accusando sim.: adversum (-us): PLAVT. Cas. 203 a. tuam amicam. 208 a. tuam ... rem. PS. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 16, 2 (9, 24, 2 Sj.) a. ignorantes. LIV. 35, 17, 3. 42, 13, 7 QVINT. inst. 6, 3, 83. *al.* in *cum acc.*: PLAVT. Poen. 251 ne nosmet in nostra etiam vitia -amur. ITALA psalm. 37, 17 (Veron. *al.*) in me magna -ti sunt (*gr.* ἐμεγαλορρημόνησαν, VVLG. super me). CYPR. epist. 3, 2 in personam pontificis. contra: CIC. Balb. 39 c. Gaditanos. de orat. 1, 74 SEN. epist. 82, 7 ITALA Iud. 15 (Priscill. tract. 3, 56 = VVLG.). *al.* super *cum acc.*: ITALA II par. 18, 22 (Complut.) dominus -tus est s. te mala (VVLG. de te. Bar. 2, 7 [Legion. = VVLG]). psalm. 34, 26 (cod. 400 *al.* = VVLG., *ubi* Veron. *al.* adversus). Sirach 22, 1 (Aug. spec. 23 = VVLG.) s. aspernationem illius (*gr.* ἐκσυριεῖ). VVLG. thren. 1, 5.

b *per dat.* (*cf.* PRISC. gramm. III 274, 3 *inter verba aequiperantia, quae dativo adiunguntur*): *α indicato animo amico vel inimico* (*dat. indicat eum, de quo vel ad quem aliquis -itur*): PLAVT. Asin. 478 tun libero homini male servos -ere? (Capt. 564 Curc. 570 Epid. 333 Men. 125 Poen. 626. 629. Trin. 926 absenti amico. Truc. 265. TER. Phorm. 372 ero absenti. LAMPR. Alex. 67, 2 sibi de aliis. VITAE patr. 5, 1, 21 [*item* 7, 16, 2] si odis, qui tibi m. -itur, neque tu m. -aris de aliquo [*3, 153* detrahit, *gr. Nau 1909 p. 365 n. 253* σοῦ καταλαλήσῃ]. 7, 16, 1 proximo [3, 133 malum de proximo, *gr. Cotelier p. 628 n. 148* κακῶς εἰπεῖν]. *struct. transit. v. p. 1666, 75*). Bacch. 735 mihi ... -itur nec recte. Poen. 573 amicis ... iniuste (1037). 1323 inclementer ... patri (1373. *cf.* CASSIOD. hist. 5, 4, 3 clementer ei -tus est [*Socrat. 2, 28* φιλανθρωπεύεται]). VVLG. gen. 42, 30 nobis ... dure (ITALA [cod. 101] ad nos dura). IOH. MED. (?) Ps. Chrysost. hom. Migne suppl. 4, 753^med. praesentibus bene -i, absentibus detrahere.

β mero respectu alloquendi, colloquendi sim.: Ⓘ *accedit obi.* (*inf.* MANIL.): PLAVT. Pseud. 227 Phoenicium, tibi ego haec -or. VERG. ecl. 3, 72 o quotiens et quae nobis Galatea -ta est. CIRIS 41 carmine nomen nostra tuum senibus -retur pagina saeclis (*nisi abl.*). HOR. carm. 4, 4, 68 proelia coniugibus -enda (*nisi dat. auctoris; dubitat iam* PORPH. *ad l.*). PROP. 1, 15, 12 multa -ta salo *Calypso*. OV. epist. 15 (16), 261 mihi non aliud quam formidare -tae. MANIL. 2, 223 nonnulla *signa* tibi (sibi *trad.*) . . . -untur Neptuno debere genus. SIL. 1, 416 reditum. STAT. Theb. 5, 616 tibi Lemnon. ITALA gen. 45, 27 (Lugd.) ei omnia verba. HIL. trin. 1, 7 quod ... sensus sibi ipse -atur. 4, 20. PS. AVG. serm. 217, 2 ad invicem sibi talia verba. *al.* Ⓘⓘ *sine obi.*: CVLEX 8 posterius graviore sono tibi musa -etur nostra (*nisi pro dat. ethico accipiendum*). LVCAN. 6, 618 tellus nobis aetherque chaosque aequoraque et campi Rhodopaeaque saxa -entur. SIL. 3, 289 indomitis . . . -i et sedare leonibus iras. 16, 322 -untur equis (STAT. Theb. 12, 26). TERT. apol. 21, 15 *Iudaeis* prophetae -bantur. *et deinceps saepissime.* *reflex.* sibi *sim.* (*cf. l. 49*): HIL. trin. 4, 17. 19 REGVLA mag. 8, 30. 9, 43. 53, 51. *reciproce* (*cf. l. 50*): VVLG. Dan. 13, 54 *et* 58 sibi. PS. AVG. serm. ed. Mai 120, 9 sibi.

c *per adverbium*: VARRO ling. 8, 20 cum ... personarum natura triplex esset, qui -retur, ⟨quo⟩ (*add. Dahlmann*, ⟨ad quem⟩ *alii*), de quo, *eqs.* PAVL. FEST. p. 337 simulata -untur ad invicem (ITALA Luc. 2, 15 [cod. b *al.* = VVLG.]. 7, 32 [*ibid.*]. *al.*; *cf.* CHAR. gramm. p. 390, 27B. invicem [VVLG. gen. 42, 21]). HIER. reg. Pachom. 59 p. 31, 14B. mutuo (VVLG. gen. 37, 19).

3 *indicatur -endi modus vel instrumentum* (*afferuntur exempla selecta; v. etiam quae sub I B 1b attulimus*): **a** *per nomina* (*in figura fere etymologica* locutione -i *v. p. 1662, 50*): *α abl. nudo posita*: NAEV. com. 112 libera lingua -emur (*v. p. 1450, 44. 1452, 49*). PLAVT. Asin. 152 meo modo (RHET. Her. 2, 22, 34 CIC. Caecin. 25 Catil. 1, 18. *al.*). Mil. 1220 meo arbitratu (Truc. 212 CIC. de orat. 1, 102). LVCIL. 18 dedit pausam ore -endi (*item fere pleonastice sine epitheto* [*sec. Ennium? v. Marx ad l.*]: VERG. Aen. 1, 614 [SERV. pleonasmos]. 6, 76. 9, 319 [*inepte* SERV. non est perissologia]. *exempla cetera*: VERG. georg. 4, 444 hominis. Aen. 4, 276 tali. 9, 5 roseo. HOR. ars 324 rotundo. OV. met. 12, 241 uno [ANTH. 487^a, 15 ITALA II par. 18, 12 Complut.]. *al.*). 812 multis (*cf.* PLIN. epist. 3, 20, 5 paucis [AVSON. 302, 18 p. 173P.]). CIC. carm. frg. 22, 22 fidenti voce (div. in Caec. 19 una [Planc. 12. off. 2, 42 u. atque eadem. *al.*]. orat. 62 Tusc. 2, 45. *al.*; *sine epitheto*: CYPR. domin. orat. 5 non v., sed corde. COMM. apol. 119 *deus* in ignem apparuit v. -tus). Pis. 73 poetarum more (de orat. 1, 133 nostro . . ., non rhetorico. fin. 4, 22 communi [Tusc. 4, 66]. fam. 7, 16, 3 Romano. *al.*). orat. 41 his ipsis verbis (SEN. contr. 1, 1, 17 PETRON. 2, 3 GAIVS inst. 1, 132. *al.*; *cf. p. 1665, 52sqq.*). VARRO ling. 10, 70 soluta oratione (SVET. Aug. 84, 1 meditata et composita. CYPR. domin. orat. 2 prece et o. *al.*). frg. (321F.) Quint. inst. 10, 1, 99 Plautino ... sermone (QVINT. inst. 1, 6, 43. 12, 10, 40 *cotidiano*. GAIVS inst. 4, 160 pari. *al.*; *cf. p. 1665, 69sq.*). OV. met. 6, 205 talibus . . . dictis (*cf. p. 1665, 50sqq.*). fast. 5, 458 exiguo murmure. PETRON. 94, 5 carminibus (PORPH. Hor. carm. 3, 3, 69/70 AVIEN. orb. terr. 1048. *cf. et p. 1665, 80*). *et al.* *β cum praepos. iuncta*: PLAVT. Men. 298 pro sano. CIC. Quinct. 93 ad voluntatem (parad. 39. Lael. 91 ad v. -entium omnia, nihil ad veritatem). CAES. civ. 1, 1, 4 in eandem sententiam (LIV. 3, 67, 1. 6, 40, 2. 7, 30, 1. 35, 45, 1). VAL. MAX. 7, 2 ext. 11 in neutram partem. QVINT. inst. 9, 4, 61 neque . . . -i possum nisi e syllabis brevibus ac longis, ex quibus pedes fiunt. GELL. 13, 6, 2 cum eo vitio *sermonis* (AVSON. 138, 2 p. 313P.). ITALA deut. 1, 1 (Lugd.) quae *verba* -tus est Moyses ⌊ex ore domini⌋ omni Istrahel ([*deest gr. ut* VVLG.]. II par. 36, 12 [Complut., *cf.* VVLG.] domini. CYPR. domin. orat. 8 quasi ex uno ore. *cf.* ITALA psalm. 58, 8 [Veron. *al.* = VVLG., *gr.* ἀποφθέγξονται] in o. suo [VITAE patr. 5, 4, 1]. Ier. 23, 16 [Cypr. unit. eccl. 11] ab o. domini [VVLG. de o.]. Luc. 1, 70 [cod. d *al.* = VVLG.] per os *prophetarum* [act. 3, 21 *ibid. et al.*]). iud. 5, 12 (Lugd.) cum cantico (VVLG. canticum). I reg. 1, 13 (Cypr. domin. orat. 5, *cf.* VVLG.) -batur in corde suo et labia eius movebantur et vox non audiebatur (psalm. 14, 3 [Veron. *al.* = VVLG.] suo. eccles. 2, 15 [Hier. *ad l.* p. 1030^C] meo [cum mente mea VVLG.]. *al.*; *plur.*: HIER. psalt. sec. Hebr. 4, 5 -imini in cordibus vestris. *alio sensu p. 1670, 75sqq.*). Matth. 13, 3 (cod. b *al.* = VVLG.) in parabolis (*cf.* 13, 10 [*ibid.*] in similitudinibus. *sim. al.*). II Cor. 2, 17 (cod. d = VVLG.) sicut ex deo coram deo in Christo -imur. 7, 14 (cod. d = VVLG.) in veritate (*cf.* CIC. Lael. *supra*). *al.*

b *per adverbia*: PLAVT. Amph. 393 libere (*v. p. 1289, 25sq.*). 579 plane (Persa 64 Stich. 485 CIC. Phil. 7, 17. *al.*). *ibid.* diserte (*v. vol. V 1, 1380, 50. 76sqq.*). 837 confidenter (Most. 38 CIC. de orat. 2, 28. *al.*). 973 recte (*spectat ad argumentum sermonis ut*: Capt. 960 CIC. nat. deor. 3, 68 PHAEDR. 4, 13, 1. *al.*; *ad elocutionem vel grammaticam*: CIC. Brut. 258. 260 QVINT. inst. 1, 1, 4. 1, 4, 2. 1, 7, 34. 2, 1, 4. *al.*; *ad articulationem*: ITALA Marc. 7, 35 [aur. *al.* = VVLG.] *qui mutus erat*, -batur r.; *aliter p. 1671, 34*). Asin. 473 male (*v. p. 1671, 28sqq. et vol. VIII 239, 44sqq.*; *cf.* DON. Ter. Phorm. 372 m. -i pro maledicere). Merc. 581 sapienter . . . atque amatorie. Mil. 1001 laute et minime sordide. Most. 239 bene (*spectat ad animum in alios amicum ut*: Truc. 226 CIC. Phil. 13, 8 Att. 14, 20, 4. *al.*; *ad argumentum*: PLAVT. Persa 207 ITALA Esth. 6, 10 p. 55, 20 Motzo. act. 28, 25 [cod. g = VVLG.]. *al.*; *ad elocutionem vel grammaticam*: CIC. de orat. 2, 37. 3, 43. 3, 150. *al.*; *ad omen*: PETRON. 45, 1 oro te . . ., melius -ere [*simili notione Ter. Andr. 204* bona verba, quaeso. *Cic. Brut. 329* melius, quaeso, ominare]). TER. Andr. 195 aperte (202 CIC. rep. 1, 15. *al.*). CIC. S. Rosc. 140 vere (Verr. I 20 de orat. 1, 97. *al.*). div. in Caec. 37 familiariter (CVRT. 7, 1, 31). Verr. II 2, 48 obscure. 4, 2 cum dico nihil istum . . . rerum *pretiosarum* in tota provincia reliquisse, Latine me scitote, non accusatorie -i (*item respicitur sermo neque in maius extollens rem neque eam celans*: Phil. 7, 17 plane et L. MART. 1 praef. [*antea*: lascivam verborum veritatem] si quis . . . tam ambitiose tristis est, ut apud illum in nulla pagina L. -i fas sit. *aliter p. 1662, 41. 1664, 8sqq.*). Planc. 33 asperius (*spectat ad animum ut*: de orat. 1, 227 aspere . . . et vehementer. Att. 2, 22, 2. 6, 2, 2. *al.*; *ad sonum vocis*: de orat. 3, 45). de orat. 1, 48 ornate (1, 49. 1, 81. 1, 144. *al.*). 1, 144 pure (opt. gen. 4. GELL. 13, 6, 4 p. atque integre. *al.*). Brut. 260 inusitate (*cf.* fin. 4, 72 usitate [5, 89]). opt. gen. 4 emendate (*v. vol. V 2, 467, 60sqq.*). leg. 1, 19 populariter (fin. 2, 17 Q. CIC. pet. 5). Att. 14, 19, 2 severe (SEN. epist. 82, 9). fam. 12, 22, 2 fortiter (NEP. Thras. 2, 4. *al.*; *spectat ad vocem validam*: MART. 8, 18, 8. 10, 65, 11). ad Q. fr. 3, 1, 20 humanissime (*spectat ad generositatem humanam ut*: CAEL. Cic. fam. 8, 10, 3. *ad rationem humanam p. 1662, 69*). LIV. 32, 35, 8 secreto (VAL. MAX. 6, 3, 11 SEN. clem. 1, 13, 5. *al.*; *cf.* PERS. 5, 21 secrete). 43, 17, 4 benigne. 45, 39, 16 maledice ac maligne. *al.*

B *locutiones selectae*: **1** *variae*: **a** ita -or *in responsione affirmativa*: PLAVT. Amph. 1021 quis ad fores est? :: ego sum. :: quid 'ego sum'? :: ita -or. Most. 946 erus hic noster potat. :: erus hic voster potat? :: ita -or. Pseud. 1152 hoc tibi erus me iussit ferre . . . :: erus tuos? :: ita dico. :: miles? :: ita -or. Trin. 969 *aurum* a me te accepisse fassu's. :: aps te accepisse? :: ita -or. *incertum an huc pertineat* Aul. 831 (*contextu lacunoso*). **b** *in figura praeteritionis sim.*: LVCIL. 812 ne ego multis -ar (CIC. Vatin. 21 ne diutius -ar de auguratu tuo. har. resp. 20 plura de re. parad. 50 ne semper Curios et Luscinos -amur. LIV. 5, 54, 5 ne singulas -ar urbes. *al.*). CIC. Verr. II 1, 55 quid ego de M. Marcello -ar . . ., quid de L. Scipione *eqs.*? ([*item accedit* de: 1, 129. Caecin. 25 amplius. *et saepe*]. Pis. 79 plura [STAT. Theb. 9, 799]. nat. deor. 2, 128 quanta ratio in bestiis . . . appareat [*cum interrog. obliqua ut*: VERG. ecl. 6, 74 aut Scyllam . . ., aut ut . . . narraverit *eqs.* OV. trist. 3, 10, 25]. OV. trist. 2, 399 q. -ar Hermionen, q. te *eqs.* [*item cum acc. argumenti*: LIV. 3, 11, 13. 5, 5, 6. *et saepe, fortasse etiam* VERG. *supra. sequitur acc. c. inf.* ORIENT. comm. 2, 67]). 3, 106 quae nunc ego omnia praetereo et relinquo: nihil de luxuria Aproni -or *eqs.* (dom. 121 prov. 8 QVINT. decl. 343 p. 355, 7. *al.*). Catil. 2, 17 cur tam diu de uno hoste -imur? (PRVD. cath. 7, 176). IVV. 6, 133 hippomanes carmenque -ar? (*sine pron. vel adv. interrog. ut etiam*: PACIAN. epist. 3, 24 p. 93).

c *forma* '-untur' *subiecto incerto, sc. de fama, rumoribus sim.*: CIC. Verr. II 5, 78 cum vulgo -rentur suppositum *esse eqs.* ([*sequitur*

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

acc. c. inf. ut: off. 2, 69 Att. 16, 10, 1. *al.*]. LIV. 39, 53, 4 haec. PLIN. epist. 4, 2, 2 ita. *al.*). Att. 9, 13, 1 hic quidem mera scelera -untur. 14, 4, 1 horribile est, quae -antur, quae minitentur. ad Q. fr. 3, 6(8), 4 rumor ... iniucundus bonis, mihi etiam magis, quae -untur. *ibid.* aliud hoc tempore de re publica nihil -bantur; agebatur quidem certe nihil. NEP. Alc. 7, 2 cum ... eum neglegenter ... fecisse -rentur (*sequitur acc. c. inf. ut supra l. 1 et* VERG. Aen. 1, 731 hospitibus ... te *Iovem* dare iura -untur. SER. SAMM. 174. 418. *al.*). *al.*

2 *plus minusve proverbiales; respicitur*: **a** *is qui tacere non potest, inepte sim. -itur* (*v. Otto, Sprichw. n. 1732*): POMPON. Atell. 12 auscultare disce, si nescis -i (*sim.* HIER. epist. 109, 2, 4 praecidenda lingua ..., ut, -i qui nescit, discat aliquando reticere). ? CIC. Pis. frg. 20 Gr. (*si recte frg.* Quint. inst. 8, 5, 18 *traditum ad hanc orationem rettulit Grimal coll.* HIER. epist. 69, 2, 5) quid, quod miser, cum -i non posset, tacere non potuit? (*sim. sensu concessivo*: MART. 6, 41, 2 hic se posse -i, posse tacere negat. GELL. 1, 15, 16 Epicharmium ... illud [*frg. 272 K.*] non inscite se habet: οὐ λέγειν τύγ' ἐσσὶ δεινός, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος, ex quo hoc ... sumptum est: 'qui cum *eqs.*' GAVDENT. 16, 3 G. HIER. epist. 61, 4, 1. 69, 2, 5 Pisoniano vitio. 130, 17, 2 iuxta vetus elogium. *al.*). PS. SEN. mor. 132 qui nescit tacere, nescit et -i (*omisso* et: PS. SEN. mon. 175. *sim.* PS. AVSON. 310, 1 p. 406 P. -i ignorabit, qui tacere nesciat. GREG. M. in Ezech. 1, 11, 3 ille -i veraciter novit, qui prius bene tacere didicerit). AMBR. off. 1, 2, 5 quid ... prae ceteris debemus discere quam tacere, ut possimus -i? *ibid.* scio -i plerosque, cum tacere nesciant. **b** *res, quae testimonio est* (*v. Otto, Sprichw. n. 1522*): CIC. Mil. 53 res -itur ipsa ..., quae semper valet plurimum (*sing. ut*: 66 ut eo tacente res ipsa -retur. Att. 3, 1 pro me apud te. fam. 3, 2, 2 pro se. 15, 11, 1. NOVATIAN. Cypr. epist. 36, 2 p. 574, 14 et clamat. LACT. inst. 5, 19, 16 et veritas. *al.*). SEN. benef. 2, 11, 6 res -entur nobis tacentibus (*plur. ut*: TERT. adv. Marc. 4, 7 p. 435, 5 detrahe voces Christi mei: res -entur. pudic. 5 p. 227, 21. *al.*). **c** *is qui frustra -itur* (*v. Otto, Sprichw. n. 1864. 212. 1715*): ITALA I Cor. 14, 9 (cod. e = VVLG.) eritis ... in aëra -entes (*gr.* εἰς ἀέρα). AMM. 15, 5, 8 quamquam utilia moneret ..., ventis tamen -batur in cassum (25, 9, 2. *cf.* VVLG. Iob 15, 2 numquid sapiens respondebit quasi in ventum -ens?). HIER. adv. Pelag. 3, 11 p. 580B paratus sum ad audiendum. :: et ego ad -endum surdis auribus (*cf.* AVG. conf. 10, 6, 8 alioquin caelum et terra surdis -untur laudes tuas [serm. 244, 1]).

C *synonyma et opposita*: 1 *doctrinae grammaticorum*: CHAR. gramm. p. 390, 26sq. B. dicimus, quod volumus, -imur invicem, narramus, quod ignoratur. DIFF. Suet. p. 313, 12 Roth garrire vitii est, -i naturae, dicere vel facundiae est vel iudicantis aut criminantis (*cf.* ISID. diff. app. 27 [*sim.* DIFF. gramm. suppl. 279, 1 *et* ed. Beck p. 56, 10] famur, cum aliquid dicimus facunde, -imur natura, sermocinamur, quando contra aliquem sermone contendimus, narramus docte). AGROEC. gramm. VII 124, 18 (*sim.* ISID. diff. app. 142 DIFF. ed. Beck p. 68, 19) -i hominis est, obloqui obtrectatoris ..., alloqui suadentis ..., eloqui oratoris. ISID. diff. 1, 267 -itur, qui recte et temperanter dicit; garrit, qui aut multa verba dicit aut sordide -itur.

2 *usus auctorum*: **a** dicere (*afferuntur exempla selecta*): **α** *plus minusve variandi gratia alternantur*: PLAVT. Amph. 1091 sine me dicere, ut scias ... :: -ere (*variat inter colloquentes ut*: Asin. 232 est ..., quod volo -i. :: dic quod lubet. DARES 42 rogat Agamemnonem, ut sibi -i liceat; Agamemnon dicere iubet). Poen. 216 haec, ut -or, domo docta dico. CIC. carm. frg. 2, 4 *Terentius* quiddam come -ens atque omnia dulcia dicens. Verr. II 3, 106 nihil de luxuria Aproni -or ...; tantum de quaestu ... dicam. Arch. 32 quae ... dixi ...; quae ... -tus sum *eqs.* de orat. 2, 129 de ea primum -emur et pauca dicemus. fam. 7, 16, 3 id utrum Romano more -tus sit ..., an quomodo Stoici dicunt, ... postea videro. TIB. 1, 9, 29 haec ego dicebam; nunc me flevisse -entem ... pudet. OV. fast. 3, 370 credite dicenti: mira sed acta -or. *et passim* (*cf. e. g. p. 1668, 79*).

β *distinctione manifestiore*: (I) dico *spectat ad artem oratoris*, -or *ad quemlibet sermonem* (*disputantium p. 1663, 38. 45, bene Latine -entium p. 1664, 1*): CIC. Quinct. 93 non belle dicere, non ad voluntatem -i posse. EPIST. imp. Aug. Suet. Claud. 4, 6 qui tam ἀσαφῶς -atur, qui possit cum declamat σαφῶς dicere quae dicenda sunt, non video. QVINT. inst. 11, 3, 45 vitemus ... illam, quae Graece μονοτονία vocatur ..., ne dicamus omnia clamose ... aut intra -endi modum, quod motu caret, aut submisso murmure. AVG. catech. rud. 15, 3 fieri ... non potest, nisi aliter atque aliter afficiant *auditores* -turum atque dicturum (*15, 2 distinguuntur* cum ... consedetur, ut sermocinatio conseratur *et* cum populus tacens unum de loco superiore dicturum ... intuetur). (II) dico *spectat ad id, quod enuntiatur*, -or *ad id, quod significatur*: SEN. dial. 7, 11, 1 cum dico me nihil voluptatis causa *facere*, de illo -or sapiente, cui *eqs.* epist. 117, 13 dico ... 'Cato ambulat'; non corpus ... est, quod nunc -or, sed enuntiativum quiddam de corpore. *ibid.* cum dicimus 'sapit', de corpore -imur. PLIN. epist. 3, 2, 2 cum dico 'princeps', non de facultatibus -or ..., sed de castitate, iustitia, gravitate, prudentia. 3, 5, 14 cum dico 'balinei', de interioribus -or. HIL. in Matth. 11, 4 cum dicit 'quid existis *eqs.*', hoc -itur: 'numquid existis *eqs.*?' *al.* (III) dico *spectat ad id, quod significatur*, -or *ad id, quod enuntiatur*: ARATOR act. 1, 559 ne plura -tus inveniar dixisse minus.

b *varia selecta*: PLAVT. Amph. 300 clare advorsum fabulabor, ⟨ut⟩ hic auscultet, quae -ar (Capt. 535 quid -ar? quid fabulabor? AMBR. virginit. 13, 80 soli Christo -ere, soli fabulare Christo). Asin. 518 ad -endum atque ad tacendum tute habeas portisculum (Bacch. 35 Rud. 1116 Stich. 419 ENN. ann. 250. *et saepe. v. etiam B 2a et cf.* PLAVT. Epid. 60 plus scire satiust quam -i servom [Mil. 477]. CIC. parad. 47 de me silebo, de re -ar. PS. SEN. mon. 43 libentius audias quam -aris [AMM. 21, 5, 2]). Men. 711 muttire verbum unum audes aut mecum -i? Truc. 226 male corde consultare, bene lingua -i (*cf.* CIC. Sest. 81 de eius virtute ... quid vos -i, quid sentire ... oporteat [Marcell. 32 Phil. 4, 9. *et saepe*]. Brut. 131 -or, ut opinor. Q. CIC. pet. 50 *ut te* liberalem esse -antur et existiment). CIL I² 1012 (= TAB. devot. Audollent 139, *saec. I a. Chr.*), 2 mortuos ... nec -i nec sermonare potest (6). CIC. Catil. 1, 18 *patria* tecum ... sic agit et quodam modo tacita -itur (*fere pro synon.; pro opp.*: LIV. 8, 4, 1 *huc* magis ... pertinere ..., quid agendum nobis, quam quid -endum sit. APVL. apol. 87, 7 met. 9, 13, 3. *al.*). Cael. 40 *Graecis*, cum facere non possent, -i tamen et scribere honeste ... licebat (off. 1, 148 CATVLL. 14, 4. *al., v. vol. VI 1, 124, 70 sq.*). NEP. Thras. 2, 4 fortius ... pro libertate -bantur quam pugnabant (OV. met. 9, 30 LIV. 45, 39, 16). LIV. 2, 56, 9 non facile -or ... quam, quod -tus sum, praesto (SEN. dial. 7, 19, 3. 7, 20, 1). SEN. dial. 7, 17, 1 quare ... fortius -eris quam vivis? (7, 18, 1. 7, 25, 8 epist. 10, 4. *al.*). QVINT. inst. 9, 4, 110 quibus -endi magis quam orandi studium fuit (*spectat ad artem oratoris ut p. 1663, 32; ad preces*: HIL. AREL. vita Honorat. 9 l. 7 certamina ..., quis -i rarius, quis orare crebrius posset). AVG. catech. rud. 15, 2 aliam esse intentionem dictantis, cum lector futurus cogitatur, et aliam -entis, cum praesens auditor adtenditur. *al.*

D *usus notabiliores formarum infinitarum*: 1 *part. praes.*: **a** *ponitur pro adi. inde a* PLAVT. Rud. 1114 tacita bonast (tacitast melior *Bentley*) mulier semper quam -ens. *cf. e. g. p. 1662, 7 sqq.* ? *compar.* -entior *non nisi var. l. p. 1654, 9.* **b** *ponitur pro subst.* (*v. etiam p. 1662, 16. 1663, 9*): PLAVT. Aul. 811 vocem ... -entis. CIC. orat. 227 numeri non modo oratorum et poetarum, verum omnino -entium. CAES. civ. 3, 19, 1 conloquia milites habebant neque ullum ... telum per pactiones -entium traiciebatur. VARRO ling. 8, 26 temperantia -entis. *al.* *vi verbali magis conspicua*: CIC. off. 1, 133 imitatio presse -entium et leniter. NEP. Milt. 3, 2 Graeca lingua -entes. OV. met. 13, 222 magna -enti. FEST. p. 269 magna Graece -entium copia. *al.* **c** -ens sum (fio) *pro* -or: CIC. orat. 41 est ... quasi in extrema pagina Phaedri his ipsis verbis -ens Socrates: '...'. ITALA Marc. 9, 4 (cod. b *al.* = VVLG.) erant -entes cum Iesu (*gr.* ἦσαν συνλαλοῦντες, *cod. a al.* conloquebantur). 13, 11 (cod. l = VVLG.) non ... estis vos -entes, sed spiritus sanctus (*nisi sec. gr.* οἱ λαλοῦντες *subst. intellegas*; cod. a *al.* qui -imini). I Cor. 14, 9 (cod. e = VVLG.) eritis ... in aëra -entes (*gr.* ἔσεσθε ... λαλοῦντες). EVAGR. sent. mon. 120 (Leclercq, Scriptorium V 2, 1951, 212) divina -ens erit (*gr.* θεολόγος ἔσται). HIPPOCR. progn. 20 male anhelantes fiunt, ... aliena -entes (*gr.* γίνονται ... ἀλλοφάσσοντες).

2 *inf.* -i *accedentibus pron. poss.* (*demonstr.* CIC.) *pro subst. usurpatus* (*nullo attributo apposito huc vergere videntur etiam* CATO orig. 34 Gallia duas res ... persequitur, rem militarem et argute -i. HOR. epist. 1, 7, 27 reddes forte latus ..., reddes dulce -i. PANEG. 12, 1, 2 Latine et diserte -i illis ingeneratum est, nobis elaboratum. *et alia sim.*): CIC. Brut. 140 ipsum Latine -i est ... in magna laude ponendum. CYPR. ad Donat. 1 p. 3, 10 ne -i nostrum arbiter profanus impediat (PASS. Montan. 6, 3). MACR. exc. gramm. V 631, 8 ceteris *gentibus* aut anhelitu aut sibilo explicantibus -i suum. ENNOD. epist. 7, 9, 1 p. 178, 17 nec aliud est -i vestrum nisi declamationum insignia custodire. CASSIOD. var. 6, 9, 3 pensabit -i tuum dominantis examen.

3 *gen. gerundii* -endi *pendens e subst.* (*exempla selecta*): CIC. de orat. 3, 39 elegantia (Brut. 153). 3, 42 consuetudo (Brut. 78. *al., v. vol. IV 558, 77 sqq.*). Brut. 235 tarditatem (SEN. benef. 2, 3, 1). orat. 113 ratio (114 ac. 2, 143 VARRO ling. 9, 35. *al.*). 160 usum (VARRO ling. 10, 74 VAL. MAX. 5, 4 ext. 6 QVINT. decl. 333 p. 311, 25. *al.*). HOR. ars 72 arbitrium ... et ius et norma (SEN. clem. 1, 8, 1). OV. met. 11, 636 sonum. 12, 159 materia. MANIL. 4, 433 faciem. PLIN. nat. 7, 7 varietas. QVINT. inst. 1, 5, 29 genera (9, 3, 3). 1, 6, 3 consuetudo ... certissima -endi magistra. 1, 6, 16 formam. *ibid.* lex (1, 8, 14. IVV. 6, 453 lege et ratione). 1, 7, 1 regula. 8, 2, 17 communem ... morem. *al.*

4 *ad gerundium accedit acc. subiecti*: IREN. 2, 13, 3 (2, 15, 3 H.) quae obveniunt hominibus ad -endum eos (*gr. videtur fuisse* πρὸς τὸ λαλεῖν αὐτούς, *v. Lundström, Übersetzungstechn. Untersuch. 1955, 229*).

5 *neutr. plur. gerund.* -enda *pro subst. i. q. verba* (*sc. proferenda*): ITALA Hebr. 3, 5 (cod. d *al.*) Moyses ... fidelis ... tamquam servus in testimonio -endorum (*gr.* τῶν λαληθησομένων, *Vulg.* eorum, quae dicenda erant. *inde* PRISCILL. tract. 7, 116 coheredes Christi operantes in testimonio -endorum).

adv. part. perf. **locūtē** *affert* VIRG. gramm. epist. 4 p. 159, 16 *iuxta* docte osculate suspicate, *sed addit*: audivi tamen aput Affrorum scolas frequenter dici, quod ex deponentium verborum participiis ... adverbia nasci non soleant. *notionem non indicat; intellexitne vim q. e. facunde sim.?*

deriv.: locutio, Locutius, locutor, locutuleius, locutus (-ūs), loquax, loquela, loquentia, ? loquesco, loquitor. *cf.* locutorium.

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

compos.: al-, ante-, circum-, con-, de-, e-, inter-, ob-, prae-, pro-, re-, sub-, tra(ns)loquor; bene-, blandi-, brevi-, lati-, mendaci-, suaviloquens (*cf. subst.* blandi-, brevi-, magni-, multiloquentia *al.*). *adi. in* -loquus (-locus): aequi-, astri-, blandi-, dulci-, falsiloquus *al.* (*cf. subst.* alieni-, blandi-, brevi-, falsiloquium *al.*). *ceterum*: breviloquis; *?* boniloquius, *?* magniloquius. *Plepelits.*

lora (lō- *?*), -ae *f.* [*sunt qui temptent coniungere cum radice verbi q. e.* lavo. *Sch.*] *de origine v. l. 26. scribitur in codd.* lorea: CATO agr. 25 GELL. 10, 23, 2. luria: ORIBAS. syn. 4, 20, 4 La p. 23 ISID. orig. 20, 3, 11 GLOSS.[L] I Ansil. LV 361. laura (*?*) VARRO frg. Non. p. 551, 16 *PE*[1] *ut vid.* lo- *productam habuisse videtur* VARRO rust. *l. c., at* CHAR. gramm. p. 126, 30 B. -a correpta prima syllaba et feminino genere dicenda est, cum vinum aqua corruptum significat; producta autem neutraliter e corio vincula. *plur. non legitur.* [*a* lorea: *fortasse it.* loia *'squalor'. cf. M.-L. 5125. Battisti-Alessio III 2264. St.*]

i. q. genus potionis factum ex uvis expressis aqua maceratis, τρύξ, δευτερίας (NON. p. 551, 14 -a: confectae potionis genus, grandaevis aptum [*affertur* VARRO *l. 29*]. ISID. orig. 20, 3, 11 -a *inter potiones.* GLOSS.[L] I Ansil. LV 361 -a: genus potionis): CATO agr. 7, 2 eae *uvae* in olla in vinaceis conduntur; eadem (*sc. ratione*) in sapa, in musto, in -a (*var. l.* densa) recte conduntur (*inde* PLIN. nat. 14, 46). 25 *vinaceos* lavito paulatim; erit -a familiae quod bibat. 57 vinum familiae: ubi vindemia facta erit, -am bibant menses tres. VARRO rust. 1, 54, 3 expressi acinorum folliculi in dolia coiciuntur, eoque aqua additur; ea vocatur -a, quod lota acina, ac pro vino operariis datur hieme. frg. Non. p. 551, 10 -am dicebant in vindemia, cum expressissent acinis mustum et folliculos in dolium coniecissent. 551, 16 antiquae mulieres maiores natu bibebant -am aut sapam aut defretum aut passum, quam murrinam quidem Plautus (*Pseud. 741*) appellare solet (*inde fort.* GELL. 10, 23, 2). 551, 26 vino addito -am, passum vocare coeperunt *eqs.* (*v. sub* muriola). COLVM. 6, 3, 4 eluta et siccata vinacia, quae ⌊de -a⌋ (*var. l.* dolore) eximuntur. 12, 40 -a optima sic fieri oportet: *seq. descriptio confectionis, cuius in fine adicit*: hanc ipsam -am M. Columella ex aqua vetere faciebat *eqs.* PLIN. nat. 14, 86 non possunt iure dici vina, quae Graeci deuteria appellant, Cato et nos -am, maceratis aqua vinaceis, sed tamen inter vina operaria numerantur; tria eorum genera: *eqs.* ORIBAS. syn. 4, 20, 4 La p. 23 infusa[m] vinacia, vinum, quod vocat⟨ur⟩ -a (*om. Aa; gr.* τρύγα).

lōrāmentum, -ī *n.* *a* lorum. *transit in gr.* λωράμεντον (*Edict. imp. Diocl. bis*). [*sard. centr.* loramenta; *suffixo mutato* (*loramen) *francog. vet. et med.* lorain; *astur.* lloriame. *cf. M.-L. 5124. 5123. Wagner II 38. Wartburg V 423sq. St.*]

1 *usu originario i. q. lorum vel res e loris facta* (GLOSS. II 332, 11 ἱμάντωμα -um. GLOSS.[L] I Ansil. LO 174 -a: plura lora): LEX met. Vipasc. (CIL II 5181) 32 sutrini *conductio*: calciamentorum quid -orumve, quae sutores tractare so⟨lent⟩. IVST. 11, 7, 16 capita -orum intra nodos abscondita. *ibid.*: gladio -a caedit *Alexander* (*cf. p. 1681, 41*). EDICT. imp. Diocl. 8, 8 L. curium (*i.* corium) bubulum ... confectum ... ad -a et cetera (*gr.* λωράμεντα). 10, 1 de -is (*gr.* λωραμέντων. *in hoc capite enumerantur* averta, scordiscum, paramma, capistrum, frenum). SERV. auct. Aen. 3, 108 (*Pomp. Trog. frg. 28 S.*) mures -a armorum adroserunt. 2 *sec. gr.* ἱμάντωσις *de compagine tignorum sim.*: ITALA Sirach 22, 19 (GLOSS.[L] I Ansil. LO 175 *ubi textui citato praecedit*: in parietibus tabulae vel reliqua ligna, quae mittuntur, -a dicuntur) -um ligneum circumdatum fundamentum (*pro* -to) aedificii non dissolvetur (*gr. 22, 16* ἱμάντωσις, VVLG. -um l. colligatum fundamento ae. n. d., sic et cor confirmatum in cogitatione consilii. *huc pertinent* GLOSS.[L] II Philox. LO 20 -um: ἱμάντωσις ⟨εἰς⟩ οἰκοδομήν. IV Plac. L 26 -is [*var. l.* lomentis]: laquearibus [*item* GLOSS. V 81, 20 GLOSS.[L] I Ansil. LO 176]).

lorandrum ISID. orig. 17, 7, 54 *v.* rhododendron.

lōrārius, -a, -um. *a* lorum. *scribitur* lolar- *in aliquot codd.* (*cf. Schopf, Die konson. Fernwirkungen 1919, 149*): INDEX person. Plaut. Capt. 110. 195 Merc. 272 Mil. 1394 Ter. Andr. 842 GELL. 10, 3, 19 GLOSS. III 25; 24 GLOSS.[L] IV Ps. Plac. L 8. *notatur* lorar(ius) CIL VI 9528. lor(ariorum*?*) CIL XIII 1052 *v. infra*:

1 *masc. pro subst.*: **a** *i. qui lora facit sim.* (GLOSS. ἡνιοράφος. χαλινουργός. σκυτεύς): CIL IV 7989 Celer -us Maio delibat: Maio principi coloniae feliciter (*inter edicta munerum edendorum; 'qui beluas loris incitat?' ed., qui si recte iudicaret, exemplum ad b pertineret*). VI 9528 C. Livius C. l. Felix -us. XIII 1052 (*in gradu amphitheatri*) hic loc(us) lor(ariorum) (*'potius quam* lor(icariorum), *scilicet gradus in amphitheatro his artificibus adsignati' ed. coll. CIL XII 714; sed littera* r *incerta est*). 1198 Laliano -o. **b** *i. qui loris verberat, vincit sim.* (*cf.* GLOSS. tortor. *de titulo Pomp. sub a non liquet*): INDEX person. Plaut. Bacch. 799 Capt. 110. 195. 659. Curc. 487 (*falso add. B*). Men. 990 Merc. 272 Mil. 1394. Most. 1041 (*cf. 1038* servorum ... operam et lora). Pseud. 133 Rud. 706. 839 Ter. Andr. 842. GELL. 10, 3, 19 hi *Bruttiani* sequebantur magistratus, tamquam in scaenicis fabulis qui dicebantur '-i', et quos erant iussi vinciebant aut verberabant. *fusius de hac re egi in Szenentitel und Szeneneinteilung bei Plautus, Diss. Tübingen 1970, 141. 150sqq.*

2 *adi. i. q. ad -os pertinens*: CIL VI 9796 fratres pigme⟨ntarii⟩ vici -ri.

lōrātus, -a, -um. *a* lorum. *i. q. loro instructus*: MORET. 121 sub iuga ... cogit -a iuvencos (*respicitur usus p. 1681, 36 illustratus*).

lordico, -āre. *ex gr.* λορδός (*cf.* lurdus) *sec.* claudico *sim.* *i. q. dorsum incurvare*: REGVLA mag. 1, 48 caeditur, pungitur, ustulatur; -at miser asellus et non vadet. 1, 67 *gyrovagi* cellulas false exeunt -ando de fincta infirmitate.

lordos *v.* lurdus.

lōrea *v.* lora. **lōreola** *v.* laureola.

arietes **lorettare** *dicunt* GLOSS. I p. 92 (*e Libro glossarum*; lorectare *Osbern.*). *vox onomatopoetica, si recte trad.* (*cf. Suet. frg. p. 249, 2* blatterare, *Anth. 733, 17* blatterat, *762, 56* bratterat *et sim. al.*).

lōrētum *v.* lauretum.

lōreus, -a, -um. *a* lorum. [*langob.* löura *'lacinia corii'. cf. M.-L. 5125b. St.*] 1 *i. q. loro similis* (*audacia ioci dictum*): PLAVT. Mil. 157 (*erus ad servos*) ego vostra faciam latera -a (*'e vestro corio scindam lora virgis' Turnebus alii. cf. Asin. 363* nos futuros ulmeos. *Capt. 951* statua verberea. *'loris concisa' Ussing*). *dubitanter huc rettulimus* GLOSS.[L] V Aa L 507 (Abba LO 11) -as: mortas (*corruptum; an* tortas*?*) manus, vel solutas (*editor ad l.*: *'-as manus': aut tortas [i. e. loro torto ligatas] aut solutas [i. e. tam laxas quam est lorum]'; deinde confert* GLOSS. V 656, 7 *v. p. 1680, 13 et pergit 'nostra glossa potest ex Festo [cf. Plaut. Mil. 157] provenire'*). GLOSS. V 506, 40 -as mortuas manus vel ligatas (*ex glossa supra citata temere refictam putat ed.*). 2 *ex loris confectus*: CATO agr. 3, 5 funes -os (12. 63. 135, 5. PLIN. nat. 18, 317 funibus vittisque -is). *ibid.*: medipontos ... -os. ITALA Matth. 3, 4 (cod. k) Iohannes habuit ... zonam -am (*gr.* δερματίνην, *Vulg.* pelliceam *ut loco gemino Marc. 1, 6. cf. p. 1682, 6*). SERV. Aen. 7, 732 ('caetra') scutum -um (ISID. orig. 18, 12, 5 cetra: s. -um sine ligno). PRVD. perist. 11, 55 flagra. CASSIOD. in psalm. 123, 8 ('laqueus contritus est') contritum ... nec -um aliquid nec stupeum dicimus, nisi quod alicuius metalli duritiam habere monstratur. 3 *loris effectus*: CASSIOD. in psalm. 37, 18 'flagella' ... hic non verberationis (-nes *Garet, ut frigidam sane antithesin fugeret*) -as dicit, sed dolorum asperrimas passiones. *cf. Onom.*

***lōrīca,** -ae *f.* [*si displicet veriloquium Varronis, vocem originis peregrinae suspiceris. Sch.*] *de origine*: VARRO ling. 5, 116 -a, quod e loris de corio crudo pectoralia faciebant (SERV. Aen. 11, 679 SCHOL. Ter. p. 151, 30. ISID. orig. 18, 13, 1 quod loris careat, solis enim circulis ferreis contexta est). *scribitur* lur- *in codd. vet.*: VERG. Aen. 7, 640 *F.* ITALA Eph. 6, 14 *vel* I Thess. 5, 8 (Priscill. tract. 10, 125). HIER. epist. 14, 2, 2 *cod. ε. al.*; *in codd. medii aevi saepe. cf.* loricarius, lorico. -iga: ITALA Eph. 6, 14 (Cypr. testim. 3, 117 *M*). VVLG. Is. 59, 17 *U. cum* I *longa* CIL V 6428. *notatur* lor INSCR. Ital. X 1, 107. NOT. Tir. 77, 48. *de prosodia: primas duas syllabas corripuisse videtur* PARTHEN. *p. 1677, 51.* *legitur inde a* PLAVTO, CIC.; *abiit in gr.* λωρῖκα (*cf.* λωρίκιον); *formas* λωρῖκος *et* λώριξ *ex papyris affert S. Daris, Lessico Latino nel Greco d'Egitto.* [*cat. vet.* loriga, lloriga; *hisp.* loriga; *port. vet.* loriga. *cf. M.-L. 5126. Wartburg V 423. Corominas III 133. Machado*[2] *II 1436. St.*]

i. q. θώραξ (HIER. in Os. 1, 3 p. 824[D] GLOSS.): **I** *de tegimento corporis militari* (SERV. Aen. 7, 633 bene 'thoracas', nam apud maiores -ae pectora tantum tegebant. GLOSS. munimentum militare. *ad rem cf. Grosse, RE XIII 1444sqq.*): **A** *hominum* (*Solis l. 78*): 1 *proprie*: **a** *exempla varia* (*selecta inde a* VERG.): PLAVT. Bacch. 71 *in lupanari* pro -a malacum capiam pallium. Cas. 695 -am induam (*v. vol. VII 1, 1262, 52sqq. 1267, 75sqq. 1268, 48sq.*). Cist. 284 -am adducito (*iocose pro* adfer *ut* 285. 292). CIC. Verr. II 4, 97 in hoc fano -as agleasque aeneas caelatas opere Corinthio *Scipio posuerat.* Mur. 52 descendi in campum cum ... illa ... -a, non quae me tegeret *eqs.* (HOMER. 293. *al.*). Flacc. 41 ambulat cum -a. CAES. Quint. inst. 6, 3, 91 (*facete dictum*) cum tu galeam et -am haberes. NEP. Iph. 1, 4 genus -arum ⟨mutavit⟩ et pro sertis atque aeneis linteas dedit (SVET. Galba 19, 1). VERG. Aen. 3, 467 -am consertam hamis auroque trilicem (5, 260. 7, 640 a. tr.). 8, 621 -am ex aere rigentem (SIL. 3, 270). 9, 707 (704) quam *phalaricam* ... nec duplici squama -a fidelis ... sustinuit. 10, 485 (484) -ae ... moras ... perforat. 12, 88 circumdat -am umeris. 12, 98 (*Turnus ad hastam suam*) da ... -am *Aeneae* ... manu valida lacerare revulsam. 12, 376 lancea ... rumpit ... infixa bilicem -am (Ov. met. 12, 117. *al.*). 12, 925 hasta ... oras ... recludit -ae. PROP. 4, 3, 23 teneros urit -a lacertos. LIV. 1, 43, 2 arma his imperata galea, clipeum, ocreae, -a ..., haec, ut tegumenta corporis essent (*cf.* 5, 38, 8 multos ... graves -is aliisque tegminibus. *sim. al.*). 44, 34, 8 -as tergere. SEN. contr. exc. 4, 7, 1 non -am clipeumve sumpsit, sed tenuem ... vestem (CVRT. 4, 6, 14. *al.*). CVRT. 4, 3, 26 -am corpusque fervens harena penetraverat. LVCAN. 7, 498 qua torta graves -a catenas opponit. 9, 797 nec -a tenet distenti corporis auctum *post morsum serpentis.* PLIN. nat. 7, 200 *invenit* -am Midias Messenius. 11, 78 -a gerenda (*cf.* SIL. 9, 449 -am ... gestat). VAL. FL. 4, 94 Sol ... bisseno sidere textam -am induitur; ligat hanc ... balteus (SIL. 2, 402). SIL. 1, 381 qua corpus -am inter galeamque patescit. STAT. Theb. 9, 553 it ... abies clipeum per et aerea terga -ae. 10, 257 vates ... -am galeamque subit. MART. 7, 1, 3 dum vacat, haec, Caesar, poterit -a vocari; pectore cum sacro sederit, aegis erit (*cf.* SERV. Aen. 8, 435 aegis ... si in pectore hominis *est* ..., -a dicitur). IVV. 10, 134 truncis adfixa tropaeis -a. TAC. hist. 1, 79, 4 Romanus miles facilis

[*Bader*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-a (*opp. 3* catafractarum pondere). AMM. 16, 12, 46 -ae gladiis findebantur. 31, 13, 3 perfringebantur. *al.* **b** *ponitur pro exemplo ornamenti bellici vel pro bello ipso*: HOR. carm. 1, 29, 15 libros Panaeti Socraticam et domum mutare -is Hiberis . . . tendis (PORPH. κατ᾽ ἐξοχὴν dixit, quia optimae sunt Hispanae -ae). SEN. contr. 10, 2, 2 vidi patrem iam senem -am induentem: multum est pugnare cum exemplo. CALP. decl. 50 procede . . . ad bellum; muta stilum gladio, -a togam (TERT. pall. 5, 5 plus togae laesere rem publicam quam -ae. CLAVD. 8, 16 nec te . . . pudeat, Gradive, . . . Latia . . . micantem -am mutare toga. 22, 367 -ae . . . locum decuit toga). TERT. mart. 3, 2 ne corpora atque animi expavescant . . . de tunica ad -am, de silentio ad clamorem, de quiete ad tumultum (*inde fortasse* HIER. epist. 14, 2, 2 corpus adsuetum t. -ae onus non suffert). CLAVD. 26, 82 *hostis* iuraverat . . . non nisi calcatis -am ponere rostris.

2 *in imag. et comparationibus*: **a** *cum gen. explic.*: α caeli (*cf. Enn. scaen. 216* caeli clipeo. *Lucr. 6, 1134* caeli . . . amictum): LVCR. 6, 954 qua circum caeli (coli, corii *var. ll.*) -a coercet. β *virtutum variarumque rerum incorp.* (Christi *l. 32*): TERT. patient. 14 p. 22, 8 retusis omnibus iaculis temptationum -a clipeoque patientiae. ITALA Eph. 6, 14 (cod. d *al., cf.* VVLG.; *subest* Is. 59, 17 *l. 40*) induentes -am iustitiae ([PELAG. *ad l.*: sicut -a multis circulis vel armillis intexitur, ita iustitia diversis virtutum conectitur speciebus]. *inde apud ecclesiasticos*: MOYS. Cypr. epist. 31, 5 p. 561, 13 porrigat nobis *deus* . . . -am i., quae numquam solet rumpi. PRISCILL. tract. 10, 125 BACHIAR. repar. laps. 8). I Thess. 5, 8 (cod. d *al., cf.* VVLG.) induentes . . . -am fidei (PS. AVG. serm. ed. Mai 64, 1) et caritatis (RVFIN. Orig. princ. 4, 3, 12 p. 342, 13 -a c. deo plenum muniat pectus. ORIG. in I reg. 16 obtectus -a c.). GAVDENT. serm. 13, 19 G. arma diaboli, quibus resistendum est . . . -a continentiae. AMBR. in Luc. 4, 17 sume scutum fidei, -am abstinentiae. BACHIAR. repar. laps. 8 pugnabat cum taciturnitatis -a contra detractationis iacula. EPIST. pontif. 373 Conc.^{S} I 2 p. 22, 8 familiarem pectori tuo -am Christi . . . indutus (*cf. Gal. 3, 27* Christum induistis). GREG. TVR. vit. patr. 14, 2 tantam . . . adversus sustinendarum iniuriarum tela sumpserat bonitatem, ut putares eum -a dulcedinis esse vallatum. EVGIPP. Sev. 25, 3 quae *castella* -a . . . ieiunii . . . armaverat. LAVRENT. eleem. p. 112^{C} inducat -am spei.

b *vario usu*: OV. met. 3, 63 *Python serpens* -ae . . . modo squamis defensus et atrae duritia pellis. TAC. dial. 5, 6 non . . . -a et gladius in acie firmius munimentum quam reo . . . eloquentia. ITALA Is. 59, 17 (Hier. *ad l.; sim.* VVLG.) indutus est iustitiam quasi -am, et posuit galeam salutis in capite. HIER. tract. p. 375, 32 servit in monasterio Christo, *velut imperatori*; . . . habet scutum ieiunium, . . . habet -am, vestimentum Iesum in baptismate. VVLG. Sirach 43, 22 gelavit crystallus ab aqua, . . . et sicut -a induet se aquis. AVG. serm. 58, 11, 13 fides et tunica est et -a . . ., -a contra adversitatem. CASSIAN. conl. 10, 10, 4 hic versiculus (*psalm. 69, 2*) omnibus infestatione daemonum laborantibus inexpugnabilis murus est et inpenetrabilis -a ac munitissimus clypeus. PETR. CHRYS. serm. 124 p. 541^{B} dives . . . indutus divitiarum stabat armis; et contra pauper *Lazarus* iacebat ipsa vestitus in carne, nisi forte -a erat illi unum totius corporis vulnus. PARTHEN. epist. vers. 13 te clipeo -aque et galea (galea et -a *Baehrens, sc. mensura sollemni*) caelitus armet omnipotens.

B *equorum* (*elefantorum* ITALA): VAL. FL. 6, 233 riget his *Sarmatis* molli -a catena; id quoque tegmen equis. ITALA I Macc. 6, 43 (rec. B) unum de elefantis munitum -is regis (rec. L [*sim.* VVLG.] unum de besteis loricatum -is regiis; *gr.* τεθωρακισμένον θώραξιν βασιλικοῖς). IVST. 41, 2, 10 munimentum ipsis *Parthis* equisque -ae plumatae sunt, quae utrumque toto corpore tegunt. PANEG. 4, 22, 4 equorum pectoribus demissa -a et crurum tenus pendens . . . a noxa vulneris vindicabat *clibanarios*.

II *transfertur ad*: **A** *varia operum firmamenta, munitiones sim.* (*sc. plus minusve technice; de toto loco saepto p. 1678, 17*): 1 *vallorum militarium* (*latronum l. 80. cf.* GLOSS. vallum sine fossa): CAES. Gall. 5, 40, 6 quaecumque ad . . . oppugnationem *sustinendam* opus sunt, . . . comparantur; . . . turres contabulantur, pinnae -aeque ex cratibus attexuntur. 7, 72, 4 huic *aggeri et vallo* -am pinnasque adiecit . . . cervis eminentibus ad commissuras pluteorum atque aggeris. 7, 86, 5 falcibus vallum ac -am rescindunt. CVRT. 9, 4, 30 (*de oppido oppugnato*) angusta muri corona erat; non pinnae . . . fastigium eius distinxerant, sed perpetua -a obducta transitum saepserat. TAC. hist. 4, 37, 3 -am vallumque per fines suos Treveri struxere. ann. 4, 49, 1 *Sabinus* fossam -amque contexens quattuor milia passuum ambitu amplexus est. FLOR. epit. 1, 34, 13 fossa atque -a quattuorque castris circumdatos *Numantinos*. 1, 45, 25 civitatem . . . castellis ingentique -a circumdatam. HYG. mun. castr. 50 sufficit *vallum* latum pedes octo, altum pedes sex; et -a parva fit. EPIST. Alex. l. 254 H. iussi . . . pluteis (*var. l.* clipeis) et -a vallum praecingi. AMM. 24, 5, 2 extentum spatium et rotundum -ae ambitu circumclausum. 31, 3, 7 muros altius erigebat; hac -a . . . consummata *eqs.* 31, 15, 4 qui prope ipsas stetere -as *urbis oppugnatae*. *circa latibulum latronum*: APVL. met. 6, 30, 6 domus eorum extremam -am perveneramus (*cf. 4, 6, 5* caulae firmae solidis cratibus, ovili stabulationi commodae, . . . vice structi parietis attenduntur).

2 *de tectoriis parietum sim.*: CIL I^{2} 1714 *aedilis quidam* piscinam purgandam et -a⟨m⟩ imponendam coeravit (*ad 3 refert Keil, Hermes 43, 1908, 540, 2*). VITR. 2, 8, 18 cum . . . in tecto tegulae fuerint fractae . . . qua possint . . . aquae perpluere, non patietur -a testacea (*sc. summis parietibus latericiis coronae modo imposita*) laedi laterem, sed proiectura coronarum reiciet extra perpendiculum stillas. 7, 1, 4 (*in fine descriptionis pavimenti*) super fricaturam . . . incernatur marmor, et supra -ae ex calce et harena inducantur (*Cet. Fav. 19* marmor . . . harena . . . poliatur. *Pallad. 1, 9, 4* impensae crassitudinem). 7, 9, 4 obstans cerae punicae -a non patitur . . . solis radios . . . eripere ex his politionibus (*i. parietibus minio inductis*) colorem. SYMM. or. 2, 20 cui *tecto arcis* per ordines in prona declives levis plumbi -a supertexitur (subtexitur *cod.*).

3 *de maceriis*: **a** *sepulcrorum* (*exempla congessit, graecum* θωράκειον *distinxit Keil, Hermes 43, 1908, 540, 2*): INSCR. Ital. X 1, 107 (*s. I*) loc(us) et -a P. Cannutii Optati . . . in f(ronte) p(edes) *tot*, in agr(o) p(edes) *tot*. CIL III 2072 intra -am, quae spectat in meridie ad viam munitam. 2694 titulum posuit et lori⟨c(am)⟩ inpendio suo fecit. 14602 filiae -am fecit . . .; et sibi et suis fecit ('-a *videtur esse sepulcrum -a cinctum*' *edd., quibus consentit Keil l. c.*). V 7349 posuit titulum et -am. **b** *variorum locorum* (*dub. an huc pertineat l. 1*): COLVM. 11, 3, 54 *locum* circumdari fossula, quae repleatur lapidibus et calce . . ., ut sit quasi quaedam -a, ne possint eam perrumpere . . . frutices. AMM. 24, 5, 2 extentum spatium . . . -ae ambitu circumclausum destinatas regiis voluptatibus continens feras. PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 6, 6 p. 784 templum . . . aramque cingebat ex pulcherrimo saxo -a gratissima, usque ad cubitum surgens, quae populum a sacerdotibus segregabat (*gr. 5, 226* γείσιον). CIL V 6428 *aedilis quidam* podium cum -a et aditus . . . fecit.

4 *de antepagmentis*: PLIN. nat. 30, 89 *stelio habitat* in -is (locis *var. l.*) ostiorum fenestrarumque.

B *testam coclearum*: PLIN. nat. 30, 127 sunt et minutae -aeque (longaeque *var. l.*) candidae (*gen. qual.*) cocleae.

C *pectus* (*cf. gr.* θώραξ): TERT. anim. 15, 5 nec in tota -a pectoris *cubare principale animae*, ut *ait* Epicurus ([*frg. 312 U.* ἐν ὅλῳ τῷ θώρακι. *Lucr. 3, 140* media regione in p.]. POTAM. tract. 2 p. 1416^{B} intra -am sacri p.). ITALA apoc. 9, 9 (Tycon. *ad l.* = VVLG.) locustae habebant -as (*Primas. ad l.* pectora) sicut -as ferreas.

deriv.: loricarius, lorico (loricatus), loricula. *compos.*: loricifer.

lōrīcārius, -a, -um. *a* lorica. *scribitur* luric- GLOSS. III 307, 68. luca- VEG. mil. 2, 11 (*in parte codd.*). GLOSS. III 366, 78. *nom. plur.* ri CIL XIII 2828. 1 *adi. i. q. ad loricas pertinens*: VEG. mil. 2, 11 fabricas scutarias, -as, arcuarias, in quibus sagittae, missibilia, cassides, omniaque armorum genera formabantur (NOT. dign. occ. 9, 26 Mantuana -a *fabrica*. 9, 33 Augustodunensis). CIL XIII 2828 opifices -ri. 2 *subst. i. q. opifex loricarum* (GLOSS. θωρακοποιός): CIL II 3359 Cornel(ius) Aprilis -us. *fortasse huc pertinet* PAP. Oxyrh. IV 812 (*a. 5 a. Chr.*) ⟨λω⟩ρικαρι(ο)ς, *sc. si recte supplevit Daris, Aegyptus 42, 1962, 136 coll. ibid.* λωρῖκαν.

lōrīcātio, -ōnis *f.* *a* loricare. *i. q. lorica, tectorium*: VITR. 7, 1, 5 (*de pavimento*) cum coaxatum fuerit, super altera coaxatio transversa sternatur clavisque fixa duplicem praebeat contignationi -em. PAVL. dig. 50, 16, 79, 2 'voluptariae' *impensae* sunt, quae speciem dumtaxat ornant, non etiam fructum augent, ut sunt . . . incrustationes, -es, picturae. CET. FAV. 22 prima . . . inductione trullizata *pariete*, cum arescere coeperit, iterum ac tertio -es (ludicationes *codd.*) dirigantur; cum tribus coriis opus fuerit deformatum, *eqs.* (*Vitr. 7, 5, 3* tectoriorum . . . species; *ibid.* soliditas tectorii. *Pallad. 1, 15* tectura).

lōrīcātus *v.* lorico.

θωρακοφόρος **lōrīcifer** (lorificer *trad.*) GLOSS. II 330, 18. *a* lorica et ferre.

lōrīco, -āvī, -ātum, -āre. *a* lorica (PRISC. gramm. II 442, 1). *scribitur in codd. parte* luric- VEG. mil. 2, 13 AVG. perf. iust. 11, 27 DONATIO Tiburt. a. 471 p. CXLVII^{a} 11 PS. VICT. VIT. pass. 4. lorig- AVG. perf. iust. 11, 27. *legitur inde a* BELL. Afr., Hisp., VARRONE; *in poesi p. 1779, 44. abiit in gr.* λωρικᾶτος.

i. q. lorica instruere (*refl.* PLIN., *mediopass.* AVG., *sine obi.* CET. FAV.): 1 *respicitur tectorium in architectura*: VARRO rust. 1, 57, 1 parietes et solum opere tectorio marmorato -andi. TERT. anim. 38, 5 desiderabit . . . inquilinus (*i. anima*) . . . profutura domui (*i. corpori*) . . ., non ut ipse substruendus nec ut ipse -andus (gloriandus *trad.*) . . ., sed tantummodo continendus, quia non aliter contineri possit quam domo fultā. CET. FAV. 19 (*de pavimento praeparando*) tabulas . . . ad tignationem configes et paleam . . . super . . . sternes et -bis de saxo (*Vitr. 7, 1, 3* statuminetur). *dub. an huc referri possit usus p. 1779, 30 sqq. illustratus coll. p. 1779, 34.* 2 *vario usu*: PLIN. nat. 8, 88 *ichneumon* mergit se limo saepius siccatque sole; . . . ubi pluribus eodem modo se coriis -vit, in dimicationem pergit (*Aristot. hist. an. 612 a 18* καταπλάττουσιν. *Strabo 17, 1, 39* θωρακισθέντες). AVG. perf. iust. 11, 27 induimur . . . iustitia . . . et ea quodam modo -amur (*sec. Is. 59, 17 p. 1677, 40*). GLOSS. II 330, 16 θωρακίζω -o.

p. p. p. **lōrīcātus**, -a, -um (*ponitur masc. pro subst. p. 1779, 5. 13. 19, fem. p. 1779, 28. 36 sqq.*; PRISC. gramm. II 442, 1 *distinguit* -us *nomen et participium collata differentia quae sit inter* ὁ ὁπλίτης *et* ὁπλισθείς): 1 *-i sunt animantes eorumve statuae* (*sc. loricam militarem gerentes*): **a** *proprie*: α *bestiae*: BELL. Afr. 72, 4 *ut miles cognosceret*, orna-

[Bader]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

tus . . . ac -us cum esset elephans, quae pars corporis eius sine tegmine nuda relinqueretur (ITALA I Macc. 6, 43 [rec. L, *sim.* VVLG.] *v. p. 1677, 56*). GLOSS. V 564, 17 cataphractos graece: equos -os. *β homines*: BELL. Hisp. 4, 1 ex . . . itinere -os viros fortis cum equitatu . . . praemisit. 4, 2 -i . . . ex equis descenderunt. 20, 2 -us unus ex legione vernacula . . . transfugit. 20, 4 centuriones. LIV. 35, 48, 3 equitum innumerabilem vim . . ., partim -os, quos cataphractos vocant, partim sagittis . . . utentes (37, 40, 5. ORAT. imp. Hadr. ad exerc. [CIL VIII 18042] frg. B[a] 9 ut -i iaculationem perageretis. VEG. mil. 2, 6. 2, 15 scutatos pedites et -tos e. [2, 25]. 3, 16 -ti . . . et contati [3, 18]). SEN. epist. 104, 33 *Cato minor* inopiam umoris -us tulit. QVINT. inst. 8, 5, 15 qui cum -us in foro ambularet. SVET. Cal. 45, 2. ITALA I Macc. 4, 7 (rec. L, *sim.* VVLG.) viderunt castram gentium validam et -os et equitatum (*rec. B* exercitum . . . armatum, *gr.* τεθωρακισμένην). VEG. mil. 2, 14 -tus et armis circumdatus omnibus *decurio equitum*. 4, 44 praecipua . . . esse debet tegminum cura, ut catafracti vel -i, galeati etiam et ocreis muniti sint milites. HEGES. 5, 5, 1 -o pectore et proeliari accincti munimine (*l. 44*). VVLG. Ier. 51, 3 non tendat qui tendit arcum suum, et non ascendat -us. MARCELL. chron. II p. 103, 532 Pompeius . . . sub veste -us. *pro exemplo ponitur, quo significetur homo bello occupatus*: AVSON. 419, 52 p. 366, 333P. in Illyrico arma quatiuntur: tu mea causa . . . -us de toga mea tractas, in procinctu et cum maxime dimicaturus palmatae vestis meae ornamenta disponis. *γ effigies, statuae*: LIV. 23, 19, 18 statua . . . -ta, amicta toga, velato capite (S. C. Plin. epist. 8, 6, 13 [*a. 52*] senatus . . . consulta . . . in aere inciderentur idque aes figeretur ad st. -am divi Iulii. CIL VI 1599, 18 [*a. 177/180*] st. armatam . . . et aliam civili amictu . . ., tertiam -am). PLIN. nat. 34, 18 Caesar . . . dictator -am sibi dicari in foro suo passus est (*antea*: togatae effigies . . ., placuere et nudae . . .; Romana ac militaris *res est* thoraces addere). *inde, ni fallimur, in nomine officii ad aerarium publicum pertinentis, quod iuxta effigiem Caesaris supra memoratam fuisse vid.* (*ad rem v. Hirschfeld, Die kaiserl. Verwaltungsbeamten 4; at Mommsen, CIL VI p. 1156, quem sequuntur Dressel, CIL XV p. 894 et Piganiol, Rev. Et. Lat. 26, 1948, 430sq., -am esse aedificium lorica i. munimento quodam instructum coniecit, id quod usu p. 1678, 66sqq. illustrato vix confirmari potest*): CIL VI 8688 actori Caesaris ad Castor(is) et ad -a(m). 8690 (XV 7144) proc(urator) a -a (8691. 8692 [= XV 7143. 7145]). *cf.* INSCR. Rev. Arch. IV 21, 1913 p. 481 n. 143 a 9 ἀπὸ τῶν λόγων ⟨λωρικάτ⟩ης Ἀσίας, Παννονίας, Δαλματίας (*suppl. ex inscr. gemina ibid.* V 20, 1924 p. 396 n. 81, 6).

b *in variis imaginibus* (*accedit abl. instr.* TERT.): TERT. ieiun. 12 p. 290, 24 *Christianus* nihil habens carnis, sic ut nec habeant tormenta materiam, cum sola et arida sit cute -us. AVSON. Mos. 101 *salmo piscis* -o squamosus pectore. PETIL. Aug. c. Petil. 2, 47, 109 vicit Goliam D⟨avid⟩ oleo chrismatis -us (PS. CHRYSOST. hom. I 916[A] proicit arma et induit fiduciam, egreditur nudus et -us fide [*Migne gr. 55, 569* τεθωρακισμένος τὴν εὐλάβειαν]).

2 *-ae sunt res*: DONATIO Tiburt. a. 471 p. CXLVII[a] 11 olosiricum -um palleum cassioticum (*cf.* 25 vela lorica⟨ta⟩ milinoporphina [*pro* -ira] uncinata duo. *notione utroque loco obscura; an vocabula* diloris monoloris *conferri possint, non liquet*). PS. VICT. VIT. pass. 4 genus frumenti . . . nequaquam industria molari contritum, sed manente furfuris cortice -um.

deriv.: loricatio. *cf.* lorictitis, lorix. *compos.*: dilorico.

lorictitis in dep(osito) (denarios) *tot*, in viatico (denarios) *tot eqs.* PAP. Corp. 122, 6 *et saepius ibidem in rationibus militum auxiliariorum, a. 192/196. originis, mensurae notionisque incertae; eodem loco eiusdem formulae 95 et 141* loricem. *significari vid. genus aedificii vel arcae, ita ut fortasse cum* loricatus *l. 30sqq. cohaereat* (*cf. Diz. epigr. s. v.*).

lōrīcula, -ae *f.* *a* lorica *deminutive.* *scrib.* lur- *in parte codd.* HIRT., VEG. *i. q. parva munitio, parvum saepimentum* (*sermonis castrensis esse vocabulum testantur* VEG., HIER.; *extra rem militarem in* ITALA): HIRT. Gall. 8, 9, 3 haec *castra* imperat vallo . . . muniri, -am pro hac ratione (pro proportione *Madvig, alii alia*) eius altitudinis inaedificari (muniri coronis inaedificari *β*), fossam . . . deprimi . . ., turres excitari . . ., pontibus traiectis . . . coniungi, quorum frontes viminea -a munirentur (luricula, lurica *var. ll.*). ITALA deut. 22, 8 (Hier. adv. Pelag. 1, 36) quando aedificaveris domum . . ., facies -am tecto tuo in circuitu, ne sanguinis reus sis, cum aliquis ceciderit ex ea (*Monac.* balteum, *Vulg.* murum, *Aug. loc. hept. 5, 53* coronam solario tuo, *gr.* στεφάνην). VEG. mil. 4, 28 obsidentes ultra ictum teli fossam faciunt eamque non solum vallo et sudibus, sed etiam turriculis instruunt, ut erumpentibus e civitate possint obsistere, quod opus -am vocant; ⌊saepe, cum obsidio describitur, invenitur in historiis -a urbem esse circumdatam⌋ (*del. Lang*). HIER. in Is. 26, 1 pro eo, quod nos vertimus 'antemurale', Symmachus 'firmamentum' interpretatus est, ut ipsi muri munitionibus cincti sint et vallo fossaque et aliis muris, quos in aedificatione castrorum solent -as dicere.

? Euphemus **lōrifer** INSCR. Väänänen Graff. del Palatino I 51 (*sic legit dubitanter Solin, L'interpretazione delle iscrizioni parietali 1970, 39; alii alia, v. vol. IX 2, 703, 23*). *a* lorum *et* ferre, *notionis q. e.* lorarius.

lorigo (GLOSS.) *v.* lurco. **lōrinus** *v.* laurinus.

lōripēs, -pedis *adi.* *a* lorum *et* pes. *? nom. sing.* loripedis GLOSS. V 656, 8. NOT. Tir. 99, 25 -s. *i. q. habens pedes lororum similes, laxos (vix tortos vel curvos, v. Iuv. interpretes veteres infra), solutos* (*cf. p. 1676, 20. conviciose dictum praeter* PLIN.): **1** *proprie*: PLAVT. Poen. 510 nequiquam hos procos mi elegi -is, tardissimos. PETRON. 45, 11 occidit *munerum editor* de lucerna equites . . .; alter burdubasta, alter -s, tertiarius mortuus pro mortuo, qui habebat nervia praecisa. PLIN. nat. 5, 46 (*gentes fabulosae Africanae*) Himantopodes -es quidam, quibus serpendo ingredi natura sit (*Mela 3, 103* inflexi lentis cruribus. *Sol. 31, 6* fluxis nisibus crurum serpunt potius quam incedunt. *Mart. Cap. 6, 674* debilitate pedum *eqs.*). 7, 25 Megasthenes (*F Gr Hist 715 F 29*) *gentem dicit esse in India* . . . anguium modo -em, vocari Sciratas. IVV. 2, 23 -em rectus derideat, Aethiopem albus (*proverbialiter.* SCHOL. solutum pedibus aut curvis. *huc vel ad locum sequentem spectant* GLOSS. V 506, 43 tortis pedibus [523, 26. 572, 3. 656, 8]. 656, 7 loreis pedibus hominem, quem et ⟨him⟩antipodem dicimus). 10, 308 nullus ephebum deformem . . . castravit . . . tyrannus, nec praetextatum rapuit Nero -em nec strumosum atque utero pariter gibboque tumentem. GLOSS. II 332, 9 ἱμαντόπους -s. **2** *translate*: ENNOD. carm. 2, 146, 5 vitant -em . . . pangere versum vel quos in somnis respiciunt studia (*cf. 1sq.* artis grammaticae librum de carmine fracto qui poscit, solidos certat habere pedes).

loritem Alex(andrinam) PAP. Sitz. Ber. Ak. Heidelberg 1914, 2. Abh. p. 23, 11 (*saec. II; index ornamentorum argenteorum*). *litterae* rit *valde incertae sunt, notio mensuraque obscura.*

? **lorix,** -cis *v.* lorictitis. *originis, mensurae notionisque obscurae; dub. an cum* loricatus *p. 1679, 30sqq. cohaereat.*

***lōrum,** -ī *n. et* lōrus, -ī *m.* [*cf. armen.* lar *'funis, restis' sim. nec non gr.* εὔληρα, αὔληρα (*Hesych.* ἄβληρα· ἡνία), *quae stirpem a litteris* ul- *incipientem indicant. Sch.*] DON. Ter. Ad. 181, 1 -a apud veteres laura dicebantur a lauro (laura *codd.*) triumphorum, sub qua necesse erat captivos vinciri ducique per pompam; ideo, ut condicionis reminiscantur, -is caeduntur mancipia. *genus neutrum (et prosodiam* lō-) *testatur* CHAR. gramm. p. 126, 30B. (*v. p. 1675, 13*); *masc.* lorus: PETRON. 57, 8 *in sermone liberti.* APVL. met. 3, 13, 4. 3, 14, 2 SCHOL. Iuv. 6, 480, 1 GLOSS. II 286, 7. 332, 10 (*utroque loco in interpretatione vocis* ἱμάς *iuxta* -um). *cf. graec. l. 36.* NOT. Tir. 99, 24. *legitur inde a* PLAVTO, CATONE, TER.; *gen.* -orum *non occurrit. vox abiit in gr.* λῶρος, *cf.* λωρίον. [*sard. centr. et mer.* loru; *astur.* tsoru; *port.* loro. *cf. M.-L. 5127. Wagner II 38. Wartburg V 423sq. Machado[2] II 1436. St.*]

i. q. ἱμάς (GLOSS.; *quae vox ubi respondet non adnotatur.* GLOSS. II 586, 43 -um funis): **1** *proprie significatur pars corii oblonga*: **a** *vincula* (CHAR. gramm. p. 126, 30B. -a . . . e corio vincula, ut et Lucilius [*v. infra*]): PLAVT. Capt. 658 (*ad lorarios*) ite istinc, ecferte -a. :: num lignatum mittimur? (*cf. p. 1681, 55*). :: inicite huic manicas. Epid. 612 non omnes *dei* ex cruciatu poterunt eximere Epidicum; Periphanem emere -a vidi. 684 habes -a; . . . colliga *manus.* Most. 1038 servorumque operam et -a mihi cedo (*1065* manicas). Truc. 783 vis subigit verum fateri, ita -a laedunt bracchia (*784* vinclis exsolvemini). LVCIL. 326 ipsa suo e (si se *trad.*) corio omnia -a (*subesse proverbium quale est* ἐκ τοῦ βοὸς ἡ μάστιξ *coni. Marx*). HOR. carm. 3, 5, 35 qui *captivus* -a restrictis lacertis sensit. LIV. 9, 10, 7 cum apparitor . . . laxe vinciret: 'quin tu' inquit 'adduces -um, ut iusta fiat deditio?' PETRON. 102, 8 vos in duas iam pelles coniciam vinctosque -is inter vestimenta habebo (*12* vincla). PLIN. nat. 11, 185. ITALA act. 22, 25 (cod. g = VVLG.) cum adstrinxissent eum -is ([cod. e extendissent *sec. gr.* προέτειναν]. SCHOL. Ter. p. 151, 29).

b *habenae, frena, capistra sim., quibus animantes (sc. animalia; homo* VELL. *sub δ) reguntur, ducuntur, alligantur* (*cf.* GLOSS. habena. retinaculum. ἡνία. *iuxta sunt* habenae *l. 69. 84. p. 1681, 16.* SIL. 4, 211, frenum SIL. 4, 211 MART. CAP. 5, 515 *nec non p. 1682, 21*): *α equi* (*tigres Bacchi* OV. ars 1, 550): PLAVT. Men. 865 iam adstiti in currum, iam -a teneo (VERG. Aen. 1, 477 Troilus . . . fertur equis curruque haeret resupinus inani, -a tenens tamen. *al.*). Merc. 931 iam in currum escendi, iam -a in manus cepi meas. CIC. har. resp. 23 puer . . . si tensam non tenuit, si -um omisit. VERG. georg. 3, 107 proni dant -a (Aen. 1, 156 Ov. am. 3, 2, 11. ars 2, 434 ut in curru modo det fluitantia rector -a, modo admissos arte retentet equos. *al.*). Aen. 5, 146 immissis aurigae undantia -a concussere iugis (Ov. am. 2, 16, 50). 9, 318. 12, 469 *Iuturna* aurigam Turni media inter -a . . . excutit . . .; ipsa subit manibusque . . . flectit habenas (HOMER. 514 *auriga* ruens ictu m. i. -a rotasque volvitur [*Θ 121* ἡνίοχον . . . ἵππων ἡνί' ἔχοντα βάλε]). 12, 532. 12, 624 currumque et equos et -a regebat (ELEG. in Maecen. 1, 126 STAT. Theb. 6, 450). OV. am. 1, 13, 10 (*3* quo properas, Aurora? mane!) supprime -a manu. 3, 2, 14 de . . . meis manibus -a remissa fluent (met. 2, 200). 3, 2, 72 tende . . . -a sinistra (STAT. Theb. 6, 284). met. 2, 127 (*ad Phaethontem*) parce . . . stimulis et fortius utere -is (*sc. currus Solis ut*: SEN. Med. 34 flagrantibus . . . -is . . . moderari iuga. 875 nullo morante -o. LVCAN. 2, 413 succendit Phaethon flagrantibus aethera -is. STAT. Theb. 3, 412. *al.*). 2, 145 corripe -a. 2, 315 *equi* colla iugo eripiunt abruptaque -a relinquunt (*p. 1681, 9*). 15, 524 excutior curru, -isque tenentibus artūs *eqs.* ([*510* habenas]. *in morte Hippolyti ut* fast. 3, 265 -is [*var. l.* furiis] direptus equorum. 6, 743 -is . . . morantibus artus. *cf. Eur. Hipp. 1236* ἡνίαισιν, *Sen. Phaedr. 1086* laqueo tenaci). LIV. 21, 27, 9 equorum pars magna nantes -is a puppibus trahebantur (*in transitu fluvii ut* CVRT. 7, 9, 4). 35, 34, 10 -is ducere equos. SEN. Phaedr. 1006 habenis

[Bader]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-a permissis quatit (SIL. 16, 414. 16, 439 pro stimulis dorso *equorum non iam ab auriga rectorum* quatiuntur inania -a). *al.* β *boves, muli, asini, rhinoceros* (VVLG.): CATO agr. 63 -a retinacula *ad aratrum* longa pedes XXVI (135, 5 in plostrum p. *tot*, ad aratrum p. *tot*). 135, 5 praeductoria. VERG. catal. 10, 22 paterna -a *dis vovet mulio.* CE 44, 4 (*Pompeiis*) prende -a et excute (APVL. met. 6, 27, 1. 6, 30, 3). APVL. met. 4, 3, 9 me -o quam valido ad ansulam quandam destinatum (*v. vol. V 1, 755, 60*). 6, 27, 1 -um, quo fueram destinatus, abrumpo (*p. 1680, 79*). 6, 27, 3. 6. 7, 24, 5. VLP. dig. 9, 2, 27, 34 si ... mulum ille ... alligaverit, de -o mulus eruperit. VVLG. Iob 39, 10 *v. infra l. 45.* SVLP. SEV. Mart. 21, 4 iunctis ... bubus dum dissoluta artius -a constringit, bovem ... excusso capite *eqs.* MIRAC. Theclae 2 boves ..., qui ... iugabantur ad vehicula, omnia -a et iuga excutientes ... dispersi sunt.
γ *canes venatici*: GRATT. 213 -um cervice ferentem. 255 sive in -a (ora *trad.*) voces seu nudi ad pignera Martis (*i. sive -o liges sive mittas*). SEN. Phaedr. 33 teneant ... -a Molossos (*32* habenas, *34* vincula). Thy. 498. LVCAN. 4, 444 tremulo ... -o. PLIN. nat. 8, 147. *al.* δ *homo*: VELL. 2, 19, 2 iniecto in collum -o in carcerem ... perductus est *Marius* (*cf. Oros. hist. 5, 19, 7* turpi ... spectaculo).

c *instrumentum verberandi* (*cf. p. 1682, 3 et* SCHOL. Ter. p. 151, 29 -um dicitur genus verberis, id est corrigia. SCHOL. Iuv. 6, 480, 1 scutica: -us latus, corium non confectum): PLAVT. Merc. 1002 -is caedite (*v. vol. III 58, 54 sqq.; cf.* IVV. 6, 414 concidere). Poen. 26 ne et hic varientur virgis et -is domi (*cf.* Pseud. 145 ego vestra latera -is faciam ut valide varia sint). Persa 731 transcidi -is omnis. TER. Ad. 182 usque ad necem operiere -is. :: -is liber? :: sic erit. HOR. epist. 1, 16, 47 -is ... ureris. PS. HOR. sat. 1, 10 l. 5 puer et -is et funibus udis exoratus. SEN. contr. 10, 4, 24. PETRON. 11, 4 -um de pera solvit et me coepit ... verberare (*cf.* APVL. met. 3, 14, 2 -us iste, quem tibi verberandae destinasti). MART. 10, 5, 14 sectus Aeaci -is. 10, 62, 8 cirrata -is horridis Scythae pellis, qua vapulavit Marsyas. APVL. met. 3, 13, 4. VLP. dig. 47, 10, 15, 39 (*ex Labeone*) si ... servum ... -is ruperit. AVG. civ. 22, 22 p. 604, 30 D. quid *sibi volunt* paedagogi, quid magistri, quid ferulae, quid -a, quid virgae, quid disciplina illa (*sc. Sirach 30, 12*)? *al. dub. an huc etiam* LVCIL. 326 (*v. sub 1 a*).

d *-um subiugium, quo aptatur iugum*: CATO agr. 10, 2 iuga cum -is ornata. 63 in aratrum subiugia -a pedes XVI (135, 5 in plostrum. *ibid.* in aratrum. VITR. 10, 3, 8 cum iuga ... s. -is per medium temperantur). VITR. 10, 3, 8 -o traiecto fit una pars iugi longior (*ibid. saepius*). PAVL. FEST. p. 39 cohum: -um, quo temo buris cum iugo conligatur. CVRT. 3, 1, 18 gladio ... ruptis omnibus -is ([*15* nodis, *16* vinculum]. *Gordii ut* AVSON. 326 p. 114, 13 P. fatalis iugi -a cum solvere non posset, abscidit. 417, 48 p. 278 [*Iust. 11, 7, 16* loramenta. *Arrian. anab. 2, 3 al.* δεσμός]). ITALA Iob 39, 10 (cod. 161) alligabis in -is iugum suum, *sc. monocerotis*? (VVLG. alligabis rinocerota ad arandum -o tuo?). VVLG. Sirach 33, 27 iugum et -um curvant collum durum *asini* (*an ad bβ?*).

e *cuilibet usui destinata* (*exempla selecta inde a* VITR.; *in lusu verborum cum notione l. 20 sqq. illustrata l. 50*): CATO agr. 10, 5 lectos -is subtentos (*cf.* QVINT. inst. 6, 3, 25 praetor, tum sellam eius curulem consul ... fregisset, alteram posuit -is intentam; dicebatur autem consul a patre flagris aliquando caesus. *aliter infra l. 84*). 97 amurca decocta axem unguito et -a (*inde* PLIN. nat. 15, 34). 135, 4 *funis* toros III habeat, -a in toros singulos IX lata digitos II. orig. 33 qui aquatum ut lignatum videntur ire, securim atque -um ferunt, gelum crassum excidunt, eum -o conligatum auferunt (*cf. p. 1680, 43*). VARRO Men. 276 navem ... palustrem, quam nautici equisones ... ducerent -o (*cf. Hor. sat. 1, 5, 18* retinacula). ling. 5, 116 *p. 1676, 37.* 8, 10 *copula* et *quaslibet res iungere possumus*; uno enim -o alligare possis vel hominem vel equum vel aliud quod, quidquid est, quod cum altero potest colligari. frg. Gell. 17, 3, 4 Liburni ... plerasque naves -is suebant, Graeci magis cannabo et stuppa. CATVLL. 22, 7 (*in descriptione libri pretiosi*) novi umbilici, -a rubra membranae (*de re non constat; cf. e. g. Birt, Buchrolle in d. Kunst 242; Blümner, Privataltertümer 646, 13*). NEP. Eum. 5, 5 substringebat caput *equi* -o altius. VERG. Aen. 2, 273 *Hector* per ... pedes traiectus -a tumentes (*cf.* CVRT. 4, 6, 29 per talos ... spirantis -a traiecta sunt). PROP. 3, 14, 9 ligat ad caestum gaudentia bracchia -is. OV. met. 10, 114 bulla super frontem *cervi* parvis ... -is vincta movebatur. LIV. 23, 19, 13 *in urbe obsessa* ad id ventum inopiae est, ut -a detractasque scutis pelles, ubi fervida mollissent aqua, mandere conarentur (*de eadem re* VAL. MAX. 7, 6, 2 -a necessariis vinculorum usibus subducta. *cf.* RVFIN. hist. 3, 6, 19 ne -is quidem vel cingulis aut ipsis ... calciamentis abstinuerunt [*Ios. bell. Iud. 6, 197* ζωστήρων ... καὶ ὑποδημάτων. *sim. Ps. Rufin.* nec cingulis nec calciamentis]). VITR. 10, 3, 7 mediae ... partes phalangarum, quibus -a tetraphororum invehuntur (*de iisdem* 10, 3, 8). PAVL. FEST. p. 12 'ammenta' ... solearum -a (*fort. huc pertinet* SEN. dial. 9, 11, 9 quae dignitas, cuius non praetextam et augurale et -a patricia sordes comitentur?). SCRIB. LARG. 180 *cibis* reiectis per pinnam aut -um vomitorium. PLIN. nat. 33, 10 ut eorum, qui equo meruissent *stipendia*, filii insigne id, *sc. bullam auream*, haberent, ceteri -um (*de eadem re*: IVV. 5, 165 puero si contigit aurum vel nodus tantum et signum de paupere -o [SCHOL. nobilium pueri bullas aureas habebant, pauperum de -is]. MACR. Sat. 1, 6, 14 ut libertinorum ... filii ... -um in collo pro bullae decore gestarent. *cf. vol. II 2242, 8 sqq.*). MART. 2, 57, 6 recens ... sella linteisque -isque (*sc. quorum ope portabatur ut*: CORIPP. Iust. 4, 229 tollitur ... divalis s. ... ministrorum manibus, ... et -is fortibus aptant *umeros* ... iuvenes. *aliter p. 1681, 50*). 6, 21, 9 *Venus* arcano percussit pectora -o (*de cingulo Veneris ut*: MIN. FEL. 23 [24], 4 Iovem narrat *Homerus* ... -o [thoro *cod.*, toro *edd. nonnulli*] Veneris inlectum *eqs.* [*Ξ 214* κεστὸν ἱμάντα]. *cf.* TERT. idol. 19 p. 53, 18 cingitur -o ... Iohannes [*cf. p. 1676, 26*]. VITAE patr. 5, 8, 17 -um, quo cingebatur. *al.*). IVV. 2, 125 arcano qui sacra ferens nutantia -o sudavit clupeis ancilibus. GELL. 17, 9, 9–13 (*describitur genus epistulae Laconicum, sc.* σκυτάλη) circa ... surculum -um modicae tenuitatis ... conplicabant *eqs. al.*

2 *in imagine, comparatione vel per similitudinem*: a *usus, sc. -i ad vinciendum vel regendum adhibiti, respicitur disciplina, regimen*: PROP. 3, 9, 57 (*confert se cum equo, Maecenatem cum auriga*) tu coeptae fautor cape -a iuventae *meae* dexteraque inmissis da mihi signa rotis. OV. ars 1, 41 dum licet et -is passim potes ire solutis, elige, cui dicas 'tu mihi sola places'. rem. 397 hactenus invidiae respondimus; attrahe -a fortius et gyro curre, poeta, tuo. AVR. Fronto p. 45, 13 v. d. H. accusationes seu -a ... viam ostendunt. AVG. conf. 1, 11, 18 rogo ..., quo consilio dilatus sum, ne tunc baptizarer, utrum bono meo mihi quasi laxata sint -a peccandi an non laxata sint. SIDON. epist. 8, 6, 9 vel silentio -a laxare vel stringere frena garritui. ENNOD. carm. 2, 123, 4 liber exstat, hoc quicumque colla -o (*i. studiis liberalibus sim.*) vinxerit. GREG. M. moral. 7, 14 onagri (*Iob 6, 5*) appellatione signati sunt ... qui *laici* in campo fidei constituti nullius officii -is ligantur; ... bovis significatio exprimit ... quos ad praedicationis officium suscepti ordinis iugum premit (*infra*: o. -is tenentur). 10, 23 pullo onagri (*Iob 11, 12*) esse similis concupiscit, ut disciplinae hunc -a non teneant (*antea*: ut ... sub disciplinae dispositione religetur, et quasi domesticum animal -is vinctum serviat). 10, 24 ut ... quasi iumenta domestica praeceptorum -is mentis colla subiciant. *ibid.*: ut mens nostra ... superni regiminis -o teneatur.

b *speciei, formae; sc. respicitur*: α *mentula languida*: PETRON. 57, 8 tu lacticulosus ..., vasus fictilis, immo -us in aqua, lentior, non melior (134, 9 -um in a., non inguina habet). MART. 7, 58, 3 madido ... simillima -o inguina nec lassa stare coacta manu. 10, 55, 5 *penis* post opus ... -o ... similis iacet remisso. β *flagellum vitis* (*cf. vol. VI 1, 836, 41 sqq.*): PLIN. nat. 14, 11 vidi ... villas et domos ambiri singularum *vitium* palmitibus ac sequacibus -is.

deriv.: loramentum, lorarius, loratus, loreus. *cf.* lorica.
compos.: di-, mono-, pente-, triloris; *?* lorifer, loripes.
cf. Onom. *Bader.*

losna *v.* luna.

[lota, -ae *f. vix recte agnovit editor* PAP. Florent. *supra p. 1047, 64.*]

loteum *v.* lotium.

lōtiālis, -e. *a* lotium. *scribitur* lotea-, lucia-. *i. q. ad lotium pertinens*: SORAN. p. 19, 14 *umbilicus infantis constat* ex quinque rebus, duabus venis et duabus arteriis, per quas nutrimenta sanguinis infanti subministrantur; quintus est autem -is dictus (*trad.*, ductus *temptaverim coll. vol. V 1, 2174, 25–29*), qui infantis lotium in corium transmittit (*gr. p. 42, 24 Ilb.* τὸ δὲ πέμπτον ἀγγεῖον, ὅπερ οὐρητικὸν [*corr. sec. lat.*, ἀρτηρίαν *trad.*] οὕτως ὀνομάζομεν, πρὸς τῶν ἀνατομικῶν οὐραχὸς [οὕτως ἀρχὸς *trad.*] καλεῖται). *Bk.*

[lotices ORIBAS. eup. 4, 45 La p. 560 *corruptum pro* (h)elcticis, *cf. gr. 4, 44, 3* τοῖς ἑλκτικοῖς.]

lōtīcius, -a, -um. *a* lotus (lautus); *cf.* lauticius. 1 *i. quod aqua lautum, conspersum est*: CHIRON 241 alica -a (*respondere videtur Veg. mulom. 1, 53, 4* anagallici). 967 furfure de frumento -o decoques ('lotio?' *Oder inepte. cf. 139* gramen lotum). 2 *i. quod dilutum est*: HIPPOCR. cib. 35 carenu(s) (*i. caroenum; gr. respondere vid. VI 556 L.* αἱ τρύγες στεμφιλίτιδες) virtutem habet ut acetu(m) -um, humectat, deducit et inflat sicut mustus.

lōtio *v.* lavatio, *ubi p. 1035, 52 addas*: [*comit.* louson '*pestilentia levis*'. *cf. Wartburg V 424. St.*]

lōtiolentus, -a, -um. *a* lotium; *cf.* vinolentus. *i. q. lotio conspersus, lotii plenus, putidus sim.* (*non nisi m. pro subst., convicio adhibitum*): TITIN. com. 137 -e! :: flocci fiet (NON. p. 131, 30 *ad l.* -e dictum veluti lutulente, a lotio). :: culi cultor (cularcultor *trad.; coniecturas varias tractat Opelt, Schimpfwörter 1965, 97, 35*).

? **lōtiōsus,** -a, -um. *a* lotium, *si recte trad.* *i. q. lotii plenus*: VEG. mulom. 1, 56, 31 oportet ... ferramento -orum (otiosorum *var. l.*, 'concisorio *vulg.*' *Lommatzsch*) animalium soleas ranulasque purgari.

***lōtium,** -ii *n.* *a* lavare (lotus); *cf.* ISID. orig. 11, 1, 138 qui humor (*sc. urina*) vulgo -um dicitur, quod eo lota, id est munda, vestimenta efficiantur. *scribitur in codd. etiam* loteum *hic illic* (CHIRON *passim; at* -ti- VEG. *locis geminis*), loci- (GLOSS.), lut- (APVL. met. 1, 14, 2 F, *corr.* φ. CHIRON 125 GLOSS.), luttiu (ORIBAS. syn. 9 add. p. 400), luzo (GLOSS. V 506, 60). *gen.* -ti CATVLL. (*si recte restituitur*); -tii (-tei) *saepius.* *legitur inde a* CATONE, *in poesi apud* CATVLLVM; *vocem vulgarem esse testatur* ISID.; urina *est vox propria et legitur passim apud artium scriptores, in poesi apud Catullum (v. p. 1683, 34), Mart., Iuv.* [*pedem.* lots; *var. francoprov.*; *immixta voce* lutum: *sard. mer.* luttsu. *cf. M.-L. 5129. Wagner II 47. Wartburg V 424. St.*]

i. q. urina (*item* SCHOL. Iuv. 6, 312. ISID. *l. c.* GLOSS. [*variat cum hac voce* SVET. Vesp. 23, 3 *et passim in variis recc. argumenti eiusdem*]. [*B.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

GLOSS. οὖρον. οὖρος. luzo: minctura [minia- *trad.*], urina): 1 *varia exempla*: CATO agr. 122 (*cf.* capp. 131) vinum concinnare, si -um difficilius transibit (*cf. ceteras iuncturas actionem mingendi significantes*: 127, 1 -um facere [CHIRON 461 *bis*]. 156, 7 quibus aegre -um it quibusque substillum est). PETRON. 57, 3 (*verba liberti de Ascylto*) larifuga nescio quis, ... qui non valet -um suum (*vix 'suillum'*). SVET. Vesp. 23, 3 reprehendenti filio Tito, quod etiam urinae vectigal commentus esset, pecuniam ex prima pensione admovit ad nares sciscitans, num odore offenderetur; et illo negante 'atquin' inquit 'e -o est'. APVL. met. 1, 14, 2 (*1, 13, 8* urina) -o perlutus (-lit- *F*) *a strigis* (1, 18, 6 -o perfusus). NON. p. 131, 30 *v.* lotiolentus. SCHOL. Iuv. 6, 310 ('micturiunt ... effigiemque deae longis siphonibus implent') iactationibus -ii (luteis *trad.*). 6, 312 ('coniugis urinam') -um ... uxoris (*sed vocem* urina *usurpat ipse scholiasta 6, 309*). SORAN. p. 19, 14 *v.* lotialis. PS. SORAN. quaest. med. 236 inferior pars vesicae propter transitum -i *non coniungitur*. PLAC. med. 9, 22 rec. *a* tit. ne super canis -um mingat (*in contextu*: s. urinam c.). 2 *in agricultura*: CATO agr. 7, 3 -um suillum aut stercus ad radicem *arborum* addere oportet, uti pabulum malorum fiant (*cf. de eadem re* COLVM. arb. 23, 1 stercore suillo et humano et -o humano veteri radices rigato [*5, 10, 15* st. s. et h. urinaque vetere]). COLVM. arb. 8, 5 plagam *vitis* acri aceto pariter ac -o veteri permixta terra linito eodemque radices rigato (*Plin. nat. 17, 262* urina). GARG. MART. pom. 3, 7 *in cultura amygdalorum* utile est, si effundatur stercus suillum humano -o resolutum et radicibus superfusum. PALLAD. 12, 7, 14 radicibus *pruni* debet infundi vel humanum -um solum vel humanum vetus *dilutum*.
3 *adhibetur pro medicamine* (*pro dentifricio apud* CATVLL.): CATO agr. 156, 1 -um *hominis, qui brassicam comederit*, ... ad omnes res salubre est. 157, 10 -um conservato eius, qui brassicam essitarit, id calfacito, eo hominem demittito ...; pueros pusillos si laves eo -o, numquam debiles fient; et quibus oculi parum clari sunt, eo -o inunguito, plus videbunt; si caput aut cervices dolent, eo -o caldo lavito, desinent dolere. (11) si mulier eo -o locos fovebit. CATVLL. 39, 21 (*18* quod quisque minxit) ut, quo iste vester (*sc. Egnati*) expolitior dens est, hoc te amplius bibisse praedicet -i (lotus *trad.*; *morem Celtiberorum testantur Catull. 37, 20* dens Hibera defricatus urina. *Diodor. antiq. 5, 33, 5 Strab. 3, 4, 16*). PELAGON. 15 creta ... in aqua vel -o infusa. 155 lutum de via, id est ex -o cuiuslibet equi factum (*sim.* VEG. mulom. 1, 61, 1. 2, 79, 22). 353 -ii veteris faecis *quantum* (CHIRON 944 VEG. mulom. 2, 135, 4 PLAC. med. 17, 17 rec. *β*). *al. apud eundem.* CHIRON 125 potionem dato -um humanum et arietinum ([VEG. mulom. 1, 31 tam hominum quam arietum]. 1, 17, 19 ex -o humano veteri vel arietino [CHIRON 203 ex -o putido *tantum*]). 360 terrae intestinum, id est lumbricos, necato in -o *eqs. al.* MARCELL. med. 4, 34 -o taurino (*Plin. med. 1, 3, 1* urina tauri). *al.*
deriv.: lotialis, lotiolentus, *?* lotiosus.

lōtomētra, -ae *f.*, λωτομήτρα. *i. q. nymphaea herba* (*cf. p. 1685, 11 sqq.; ad rem v. Steier, RE XIII 1521, 40 sqq., André, Lex. des termes de botan. s. v.*): PLIN. nat. 22, 56 (*55* loton *et arborem et herbam*) est et -a (-as *R*), quae fit ex loto satā, ex cuius semine simili milio (simillimo *fere trad.*) ... fiunt panes in Aegypto ...; inter remedia eorum *ventris morborum* habe[n]tur (1, 22, 28 *medicinae ex -a. fructum significari contendit André, vix recte*). PS. APVL. herb. 68 l. 8 a Graecis dicitur nimfea, ... alii -a (latiom-, iotom- *var. ll.; cf. codd. interpol.*: Latini matrem. *inde depravatum* GLOSS. III 567, 39 latromata i. nimphea).

lōtor *v.* lavator.

***lōtos**, -ū *et* lōtus, -ī *f.* (*m.*), ὁ λωτός. *scrib.* lut- SYMM. epist. 1, 47 (41), 1 *et in cod. La* ORIBAS. syn. 2, 1 p. 93, 10 Mø. *al.* *formae graecae: sing. nom.* -os: VARRO (*e coni.*), CVLEX, PANEG. in Mess., PROP., OV., EPIST. Sapph., (PAVL.) FEST., PLIN. nat., *al.* *gen.* -u: ORIBAS. eup. 4, 8, 3 La p. 534. *dat. vel abl.* -o *v. infra.* *acc.* -on (*sed* -o DIOSC. 2, 85 p. 212, 20): OV., PLIN. nat., SIL., HYG., SORAN., ISID. *plur. nom.* -oe: PLIN. nat. 17, 5. *latinae: sing. nom.* -us VERAN. Macr. Sat. (*iuxta* cornus), COLVM., PLIN. nat. 16, 212 (*iuxta* hebenus, *sed* 16, 186 *iuxta eandem vocem* -os), PAVL. NOL., ORIBAS., GLOSS. *gen.* -i: COLVM. 10, 258 (-ae *trad.*). DIOSC. 3, 18 p. 384, 2 ORIBAS. syn. 9, 42 add. Aa 3 p. 353. *dat. vel abl.* -o: VERG., PLIN. nat., DIOSC. *acc.* -um: CIC. *plur. acc.* -os: VERG. *genus fem.*: *?* VARRO (*e coni., v. p. 1684, 17*), OV., PLIN. nat., *al., sc. tam de arboribus quam de herbis* (*cf.* arbor -os PLIN. nat. 13, 104. 14, 101 ORIBAS. eup. 2, 1 L 12 Aa. -on herbam PLIN. nat. 1, 22, 27. 14, 101. 24, 6). *masc.*: CIC. *de arbore; ceterum de herbis*: MART., HYG. fab., DIOSC. 4, 106 p. 54, 15. 4, 108 p. 55, 2 -o trifolio (lato trifolia *trad.*, *gr. 4, 112* λωτῷ τῷ τριφύλλῳ). 4, 109 p. 55, 8. ORIBAS. eup. 2, 1 L 11 La (*seq. pron. rel. neutr.*). 2,1 L 12 Aa. *inde a* VARRONE (*e coni.*), CIC. (*var. l.*), VERAN., NEP. *p. 1684, 7*, VERG. [*cat.* llot; *port.* lodo. *cf. M.-L. 5131 a. Corominas III 53. Machado^{2} II 1431. St.*] [*vix recte editum* SORAN. p. 118, 10 priapisco (*i. bacillo sim., vulvae immittendo*), quem Graeci -on dicunt (Grecitas -on *cod. h*, Greci laton *b l*, Greci caleston *cod. in ed. Drabkiniana Cael. Aur. gyn. 2, 130 adhibitus*).]
significantur et arbores et herbae (*cf.* PLIN. nat. 13, 107 *v. p. 1685, 13.* 14, 101 ex -o arbore, frutice, herba. 22, 55 *v. p. 1684, 82.* 24, 6 -on herbam ..., alias et Syrticam arborem diximus. *ad rem v. Steier, RE XIII 1515 sqq., André, Lex. des termes de botan. s. v.*): 1 *respiciuntur arbores vel frutices*: **a** *re vera ab antiquis cognitae: viri docti imprimis intellegunt* 'celthim australem L.' *et* 'ziziphum -um W.', *quibus Steier l. c. 1528 sq. addit 'diospyrum -um L.'; sed inter has arbores non omnia exempla scriptorum accurate distribui posse vix est quod moneamus. ipsum Plinium genera confudisse demonstrat Steier l. c. 1529, 3 sqq.; cf.* PLIN. nat. 13, 104 Africa, qua vergit ad nos, insignem arborem -on gignit, quam vocat celthim, et ipsam Italiae familiarem, sed terra mutatam. praecipua est circa Syrtis atque Nasamonas; magnitudo quae piro, quamquam Nepos Cornelius brevem tradit (*frg. 20.* GLOSS. V 554, 13 arbor piro similis); incisurae folio crebriores, alioqui ilicis viderentur; differentiae plures, eaeque maxime fructibus fiunt; (105) magnitudo huic fabae, color croci ...; nascitur densus in ramis myrti modo, non ut in Italia cerasis, tam dulcis ibi cibo, ut nomen etiam genti terraeque dederit nimis hospitali advenarum oblivione patriae ...; (106) melior sine interiore nucleo, qui in altero genere osseus videtur; vinum quoque exprimitur illi ..., quod ultra denos dies negat durare idem Nepos bacasque ... condi ...; ligno colos niger, ad tibiarum cantus expetitur; e radice cultellis capulos brevesque alios usus excogitant.
α *de arbore*: VARRO Men. 390 caeditur -os (lutos, lucos *trad.*) ⟨alta⟩ (*metri gratia suppl. Bücheler; alii alia*), alta fros decidit Palladis (*an ad b ?*). CIC. fam. 7, 20, 1 (*Trebatio*) nec Papirianam domum deseres, quamquam illa quidem habet -um (*M; genus masc. dubitationem movet, cf. p. 1683, 69*; lutum, lucum *ceteri*), a quo etiam advenae teneri solent; quem tamen si excideris, multum prospexeris (*simul ad arbores sub b tractandas alludi recte contendit Préchac, Class. Quart. 7, 1913, 276 sqq.*). VERAN. Macr. Sat. 3, 20, 2 felices arbores putantur esse ... cornus, -us. VERG. georg. 2, 84 genus haud unum nec fortibus ulmis nec salici -oque neque Idaeis cyparissis (SERV.: -os nympha quaedam fuit ...; in arborem versa est, quae vulgo faba Syriaca dicitur [ISID. orig. 17, 7, 9 *v.* 2. mella]). OV. met. 9, 341 haud procul a stagno, Tyrios imitata colores (*sc. et floribus et fructibus*) in spem bacarum florebat aquatica -os ([*sc. aquae vicina; fortasse confunditur cum herba sub 2 b tractanda. de eadem* 9, 365 Dryopen quaerentibus illis ostendi -on]. 10, 96 EPIST. Sapph. 159). COLVM. 7, 9, 6 nemora sunt convenientissima *subus*, quae vestiuntur quercu ... pomiferisque silvestribus, ut sunt ... -us, pampinus *eqs.* PLIN. nat. 12, 30 tradunt in Indica -o (*edd.*; toto, loco, luco *trad.*) id *caryophyllon* gigni. 13, 104 (*syn.* celthis, *v. l. 5*). 14, 101 *v. p. 6831, 80.* 15, 101 magna et bacis differentia; aliae namque sunt olivis, lauris et alio modo -o, cornis *eqs.* 16, 121 *caudices nulli sunt* -o transmarinae. 16, 123 alia *arbor* in cacumine ramosa *est*, ut pinus, faba Graeca (24, 6 *vis medicinalis describitur; cf.* 1, 24, 6 -o Italica), quam Romae a suavitate fructus, silvestris quidem, sed cerasorum paene natura, -on appellant. (124) praecipue domibus expetitur ramorum petulantia brevi caudice latissima exspatiantium umbra ...; cortice pelles tingunt, radice lanas (*cf.* 17, 5 -oe patula ramorum opacitate lascivae). 16, 172 ludicrae *tibiae fiunt* ... e -o. 16, 186 tota ossea *est* ... -os. 16, 204 spississima (scissima *trad.*) *est* -os, quae Romae ita appellatur. 16, 212 cariem vetustatemque non sentiunt cupressus ..., -us *eqs.* 16, 235 Romae *est* ... -os in Lucinae area *vetustate praecipua* ... antiquior, sed incerta eius aetas, quae capillata dicitur. 16, 236 altera -os in Volcanali ... aequaeva urbi intellegitur, ut auctor est Masurius *eqs.* MARCELL. med. 27, 112 -os, unde tibiae fiunt, in scobem secta vel rasa. DIOSC. 1, 128 p. 65, 11 M. de agrifolia, id est -o: arbor est ingens, cuius semen simile est piperis *eqs.* (*gr. 1, 117* λωτὸς τὸ δένδρον *tantum*). ORIBAS. syn. 2, 1 La p. 93, 10 Mø. -us, id est rus (*pro* ros), quod calegarii utuntur. *et saepius apud eundem.*
β *de tibiis ex ligno harum arborum confectis* (*cf. l. 15. 43. 49. 60*): OV. rem. 753 citharae -osque lyraeque. fast. 4, 190 horrendo -os adunca sono (*181* Berecyntia tibia). SIL. 8, 504 Marsya ... Mygdoniam Phoebi superatus pectine -on. 11, 430 ut strepit ... Phrygiam ad Nilotica -on Memphis. MART. 8, 50(51), 14 Palladius ... -os ... sonat.
b *fabulosae, sc. Lotophagorum Homeri propriae* (*cf.* PAVL. FEST. p. 119 -os arboris genus, ex cuius materia frequenter tibiae fiebant [*pertinet ad a*], cuius bacis quondam pasti Lotophagi sunt dicti. *arborem intellegunt* CVLEX, PLIN., SIL., SYMM., *quam viri docti 'zizipho -o L.' aequant, quamquam eius fructus vix* ἄνθινον εἶδαρ *Hom. ι 84 appellari potest; hunc cibum respexisse videtur* HYG., *fortasse 'nymphaeam -um L.', quam v. sub 2 b, intellegens*): α *de arbore*: CVLEX 124 impia -os, impia, quae socios Ithaci maerentis abegit. PANEG. in Mess. 55 *non valuit* -os ... avertere cursus. PROP. 3, 12, 27 Circae fraudes, -osque herbaeque tenaces. SIL. 3, 311 SYMM. epist. 1, 47(41), 1. *adde* PLIN. nat. 13, 105 *supra l. 9.* β *de eius fructu vel flore* (*huc vergunt* PANEG. *l. 67 et* PROP. *l. 67*): OV. trist. 4, 1, 31 nova Dulichio -os gustata palato. Pont. 4, 10, 18 nec degustanti -os amara fuit. *dubitanter adicimus* (*cf. l. 64*): HYG. fab. 125, 2 -on ex foliis flore⟨m⟩ procreatum edebant.
2 *respiciuntur herbae*: **a** *melilotum, trifolium variaque eorum similia genera* (*singula accuratius discernere temptant Steier et André ll. cit.*; GLOSS. III 567, 1 -us i. trifolium): VERG. georg. 3, 394 cui lactis amor, cytisum -osque frequentis ipse manu ... ferat praesepibus (*vix recte* SERV. auct. -os arbor piro similis). COLVM. 10, 258 (*in serie florum*) iam Phrygiae -i (lotae *trad.*, caltae *Schneider coll. 97 et 307*) gemmantia lumina promunt. PLIN. nat. 13, 107 est ... eodem nomine (*sc. quo sunt arbores supra sub 1 illustratae*) et herba. 14, 101 *vinum fit* ex -o ... herba (*cf. p. 1683, 80*). 21, 34 flores Homerus (*Ξ 348*) tris laudat -on, crocum, hyacinthum. 22, 55 -on qui arborem putant tantum esse, vel Homero auctore coargui possunt; is enim inter herbas subnascentes deorum voluptati -on primam nominavit (*Ξ 348 δ 603*); folia

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

eius cum melle oculorum cicatrices ... discutiunt (*eundem usum medicinalem memorat* DIOSC. 4, 106 p. 54, 15 qui in pomeriis [pomariis *cod. Paris.*] nascitur, quem multi trifolium vocant). DIOSC. 2, 85 p. 212, 20 feni graeci, quem multi buceron ... aut -o ... appellaverunt (*gr. 2, 102, 1*). 3, 18 p. 384, 2 folia ... -i, qui in fenu nascitur (*gr.* λωτοῦ τοῦ ἐν χορτοκοπίοις). 4, 107 p. 54, 18 de -os agrestis: -os a. nascitur multum in livia (*i.* Libya) ..., folia simili⟨a⟩ trifolii *habet* (*gr. 4, 111*). 4, 108 p. 55, 2 folia *cytisi* sunt feno greco similia aut -o (lato *trad.*) trifolio (*gr. 4, 112 p. 264, 7* λωτῷ τῷ τριφύλλῳ). ORIBAS. eup. 2, 1 L 11 Aa -os domesticos, quem trifolium nominant (*gr.* ἥμερος).

b *quae in stagnis Aegypti nascuntur* (*sc. nymphaea -os L. sim.; hucine* HYG. *p. 1684, 72?*): α *de herba*: PLIN. nat. 13, 107 est ... eodem nomine (*sc. -i*) ... in Aegypto caulis in palustrium genere (*deinceps fusius describitur*). 24, 6 -os Aegyptia (DIOSC. 4, 109 p. 55, 8). 22, 56 *v. sub* lotometra. MART. 4, 13, 6 *coniuges se invicem amant*, nec plus -os aquas, litora myrtus amat. β *de eius fructu*: PLIN. nat. 15, 115 quaedam *poma* vasculis constant ut ... -os ... in Aegypto et Euphrate.

c *cinnamomi species*: DIOSC. 1, 12 p. 11, 13M. est ... alterum genus cinnamomi, qui appellatur -os et moto (*sed gr. 1, 14, 3* τὸ καλούμενον ψευδοκινάμωμον).

cf. lotometra, Lotophagi, melilotum (-us).

lōtum *v.* lutum. [PETR. CHRYS. serm. 174 p. 654[D] *falso ed. pro* potum.]

lōtūra *v.* lavatura, *ubi p. 1037, 63 addas*: [*fortasse var. dial. francog. or.; cf. Wartburg V 425. St.*]

1. lōtus *v.* lavo *p. 1053, 30.* **2. lōtus** *v.* lotos.

prinon i. **loxoalis** GLOSS. III 572, 21. *depravatum videtur*; 'πριϝών ?' *ed.*, πρῖνον *et* ilex *coni. Bücheler.*

loxos *adi.*, λοξός. *i. q. obliquus*: HYG. astr. 1, 6 p. 24, 4 *zodiacus*, quod ... inclinatior aliis *circulis* videtur, -os a Graecis est dictus.

luālis, -e. *a* lues. *i. q. luem procreans vel lue adfectus*: IVL. VAL. carm. 2, 34 *Alexandria condita erunt per breve tempus* tractus (*an sanum?*) -es atque bella percita (*Hist. Alex. M. I p. 36, 15 Kr.* λοιμός *tantum*).

lubentia, lubet, lubid- *v.* lib-. *B.*

? **lūbricāmentum**, -i *n.* *a* lubricare. *i. q. res lubrica*: VITA Amator. (BHL 356) 16 p. 55[E] *archidiaconus* coepit ... adversus dei pontificem *Amatorem* novae adinventionis -a (lucubramenta *Bulhart in schedulis dubitanter*) malitiae ... coniugii maculam atque adulterii notam casto infigere (*Amator, priusquam clericus factus est, uxori, quam duxerat, numquam copulatus erat*).

lūbricātio, -ōnis *f.* *a* lubricare. **1** *i. q. actio lubricandi, labendi*: ITALA Dan. 11, 32 (cod. 176) derelinquentes testamentum superducent in -bus (*sim.* WIRC., *gr.* ἐν ὀλισθήμασι, *Vulg.* fraudulenter. *cum respectu fraudandi, decipiendi ut*: 11, 34 [*ibid.*] adicientur ad eos multi in -bus [*gr. et Vulg. item*]). CASSIOD. in psalm. 120, 3 l. 68 ('non det in commotionem pedem tuum') hos ... pedes, unde et diabolus lapsus est, ... optat propheta, ne peccatorum -e vertantur et stante corpore ruinam sustinere videatur in corde. **2** *i. q. natura lubrica, liquida*: EVSTATH. Basil. hex. 3, 4, 8 arbitramur in aliqua firmissima natura meatum aquarum -emque consistere (*gr.* τὸ ὀλισθηρὸν καὶ εὐδιάλυτον).

lūbricē *v.* lubricus.

lūbricitās, -ātis *f.* *a* lubricus. *i. q. natura lubrica*: ZENO 1, 2, 8 (1, 36, 25 L.) ideo lineamento puerili depingitur *amor corporalis*, quia eius lasciva -s nec annis senilibus temperatur. 1, 6, 3 (1, 4, 8 L.) ubi sinistro consensu inviti ex -e serpentis est impatientiam mutuatus *et* ... pomum ... delibavit *Adam* (*1, 4, 7 L.* impatientia ... quid est nisi mens lubrica).

1. lūbrico, -āvi, -ātum, -āre (*depon.* -āri *p. 1686, 5*). *a* lubricus. ['*labi*': *val.* luneca; *francog. vet.* loverjer *et var. dial. cf. M.-L. 5132. Wartburg V 427. St.*] [*falsa varia lectio* -ta *pro* lubrica CVRT. 7, 8, 24 *p. 1689, 63.*]

1 *transitive i. q. aliquid lubricum facere*: **a** *cum obi. variis*: α *proprie*: IVV. 11, 175 qui Lacedaemonium pytismate -at orbem. ARNOB. nat. 1, 39 si quando conspexeram -tum lapidem et ex olivi unguine sordidatum. PRVD. perist. 12, 35 supercilio saxi liquor ortus ... pretiosa ruit per marmora -atque clivum. RVF. podagr. 4 *oleum sit ad frictionem* quantum manus malaxentur ad tangendum, non autem -entur ad frecandum. *hucine* APVL. *sub 2 a?* β *translate*: PRVD. psych. 572 letum versatile et anceps (*i. Avaritia inducta forma Frugalitatis*) -at incertos dubia sub imagine visus. **b** *cum obi. rei effectae*: CYPR. GALL. gen. 21 sexta *die* pater gelidos in spira⟨s⟩ -at (-as *var. l.*) angues.

2 *intransitive i. q. lubricum esse, labi* (*cf.* GLOSS. elabitur: -at. lapsantes: -antes, cadentes): **a** *proprie*: APVL. met. 7, 18, 2 si ... limo caenoso ripae supercilio -ante ... prolapsus deruissem (supercilia *Oudendorp aliique haud inepte, ut ad 1 pertineat locus*). VVLG. thren. 4, 18 -verunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum (*vix transitive; gr. aliter*). VEN. FORT. carm. 1, 21, 3 -at (-a *var. l.*) ... tenuato Egircius *flumen* haustu. **b** *in imagine et translate*: α *de rebus*: IVLIAN. Aug. c. Iulian. op. imperf. 5, 30 sed ut nobis iam ista non -ant, ita a Manichaeo ... repelluntur. THEOD. MOPS. epit. in psalm. 76, 7[c] ad p. 511, 9—10 inter praeteritorum memoriam et praesentium statum vistigia sententiae meae -bant. β *de hominibus*: CONC.[S] I 3 Rustic. p. 80, 24 populos ... ex ignorantia ... circa dei cognitionem de dogmate -antes (*vers. Tur.*: labentes; *gr.* ὀλισθαίνουσι. *de eadem re* CONC.[S] II 3, 1 p. 228, 9 -antes [*gr. item; alia versio Conc.*[S] *I 2 p. 63, 33* labentes. *I 5 p. 110, 3* labi]). RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 114, 28 ut ... neque manus aliter his, qui -ati sunt, porrigatur. p. 129, 10 *melius est, ut* doctor sit veritatis ..., quam ... ab optima pietatis altitudine decidat -ando. CONC.[S] IV 1 p. 138, 16 Cyrillus ... volens verba Nestorii refutare -vit (*gr.* ὤλισθεν, *II 3, 3 p. 40, 9* lapsus est).

deriv.: ? lubricamentum, lubricatio. *compos.*: delubrico, illubricans.

? **2. lūbricō** (*adv.*) *v.* lubricus.

lūbricōsus, -a, -um. *a* lubricus, *cf. deriv. ab adi. ut* noxiosus *sim.* *i. q. lubricus*: **1** *proprie*: VINDIC. epit. alt. 13 quae *uva in palato* est natura -a (lubrica *var. l.*). **2** *in imag., neutr. plur. pro subst.*: ITALA psalm. 67, 7 (cod. 136 Cas.) habitaverunt in -is (*sec. Aquilam* ἐσκήνωσαν λεωπετρίανδε, *aliter LXX* ἐν τάφοις, *Itala Veron. al.* in sepulchris, *Hier. psalt. sec. Hebr.* in siccitatibus).

***lūbricus**, -a, -um. [*inter voces comparandas proxime accedere videntur got.* sliupan, *theod.* schliefen, schlüpfen. *Sch.*] *derivatur a* labi ISID. orig. 10, 158. 14, 8, 36. *scribitur* libr- VLP. dig. 4, 4, 11, 5 (*P ante corr.*). PS. SORAN. epit. 64. *pro compar. et superl.*: nimis -us PLAVT. Mil. 852, nimium HOR. carm. 1, 19, 8, magis AMBR. vid. 9, 53, maxime CIC. Verr. II 5, 137 SEN. epist. 94, 73, valde GREG. M. dial. 4, 55 (53). NOT. Tir. 91, 34 -um. *legitur inde a* PLAVTO, CATONE, CIC. [*fortasse hisp.* lôbrego '*fuscus, tristis*'; *port.* lôbrego '*fuscus, tristis*'. *cf. Corominas III 119 sqq. Machado² II 1429. St.*] [*falso traditur* -os *pro* burichos *in interpolatione aliquot codicum* HIER. in eccles. 10, 5/7 p. 1093[A], *cf. vol. II 2250, 69 sqq., imprimis 79 sq.; et variat in codd. cum* rubricus COLVM. 1 praef. 24 CLAVD. carm. min. 38, 1; *cum* ludicer PAVL. NOL. carm. 31, 220 epist. 8, 3 vers. 12 BACHIAR. fid. l. 46. *cf.* GLOSS. IV 111, 7 -a (ludicra *Nettleship*): inania.]

i. q. labilis, ὀλισθηρός (GLOSS., *ubi praeterea legitur* lapsinosus. elabescens. lenis [*pro* lēvis]. nitidus. fallax. *cf.* SERV. Aen. 2, 474 -um dicitur et quod labitur, dum tenetur, ut piscis, serpens [*huc usque item* ISID. orig. 12, 4, 2]; et locus, in quo labimur; *affert* VERG. Aen. 5, 335, *v. l. 68* [*sim.* ISID. orig. 14, 8, 36 GLOSS.]. *accedit abl. causae saepe, respectus*: MART. 9, 56, 11 AMBR. virginit. 13, 83. *acc. relat.*: SIL. 5, 18 AVSON. Mos. 102. *cf. p. 1690, 21 sqq.*): **I** *proprie*: **A** *strictius, vigente respectu labendi, movendi*: **1** *de rebus corporeis* (*radio lucis p. 1687, 35*): **a** *ubi quis vel quid labi potest*: α *adi.; respicitur lēvitas*: ① *umoribus (vel glacie) effecta*: PLAVT. Mil. 852 in cella *vinaria* erat paullum nimis loculi -i. PROP. 4, 4, 49 -a tota via est et perfida, quippe ... fallaci celat limite ... aquas (LIV. 21, 35, 12 v. praeceps, angusta, -a erat, ut neque sustinere se ab lapsu possent *eqs.* 21, 36, 7 v. -a [ut a -a glacie *trad.*; *alii recipiunt* glacie, *ceteris verbis deletis*] non recipiente vestigium. APVL. met. 9, 9, 1 subluvie caenosa -am. *al.*). OV. trist. 3, 10, 38 -a ... testa premebat aquas. CVRT. 4, 9, 18 gradum firmare vix poterant *in vado*, cum ... saxa -a vestigium fallerent (LVCAN. 2, 104 SIL. 4, 741 STAT. Theb. 4, 820 [814]). 8, 14, 4 imber ... campos -os et inequitabiles fecerat. 8, 14, 19 humo (*cf. infra l. 79 et* SIL. 17, 468 tellus [STAT. Theb. 9, 200]). SIL. 3, 519 qua ... -a frustratur canenti semita clivo. 14, 433 per -a sanguine transtra. STAT. Theb. 10, 503 ripa. 10, 846 -a sanguine turris. 12, 283 per ... -a tabo gramina. MART. 4, 18, 2 qua ... madet assiduo -us imbre lapis. 9, 38, 5 -a Corycio quamvis sint pulpita nimbo. TAC. ann. 1, 64, 2 locus uligine profunda ... ad gradum instabilis, procedentibus -us. AMM. 16, 12, 53 pars ⟨per⟩ lutosum (lubrosum *trad.*) et -um solum in ... cruore ⟨re⟩lapsi. HEGES. 1, 30, 9 petra ... spem adeundi *antrum* excluderet -o undique situ. *al.* ② *quaelibet*: LIV. 44, 9, 9 testudini iniecta *tela* imbris in modum -o fastigio ... ad imum labebantur (*cf.* MART. 7, 2, 4 quam *loricam* vel ad Aetolae securam cuspidis ictus texuit innumeri -us unguis apri). CVRT. 8, 11, 23 per -a saxa ... praecipitati (APVL. met. 6, 14, 2 saxum ... inaccessa salebritate -um). COLVM. 8, 3, 6 paulum formatis gradibus asperantur *asserculi*, ne sint advolantibus *gallinis* -i. SIL. 12, 444 -a ... aderant substramina plaustris. PLIN. epist. 2, 1, 5 per leve et -um pavimentum. *al.*

β *neutr. pro subst.* (*c. gen.* SIL. 10, 461, TAC., APVL., HEGES.): ① *plur.*: VERG. Aen. 5, 335 per -a surgens ([SIL. 4, 581]. CVRT. 8, 14, 7 per -a atque invia. SIL. 10, 461 per -a pingui stante cruore soli. TAC. hist. 3, 82, 3 per angusta et -a viarum. HEGES. 2, 15, 7 per praerupta saxorum ac -a labentibus equis). SIL. 7, 611 super tepido lapsantem sanguine et ... -a nitentem nequicquam evadere. APVL. met. 1, 2, 2 -a vallium. AVELL. p. 551, 12 non est arduum in sicco secura fixisse vestigia ...; satis est ... inter -a non labare *eqs.* ② *sing.* (*cf.* GLOSS. IV 415, 15 = V 603, 51 -um: lutum cum labina): CELS. 8, 3, 3 instillare paulum rosae vel lactis, quo magis -o (*vix adv., ut Marx in indice*) circumagatur *modiolus*; quod ipsum tamen, si copiosius est, aciem ferramenti hebetat. SEN. nat. 3, 15, 2 quiddam additum articulis, per quod citius flectantur ex -o. 3, 27, 6 *in diluvio* omne ... firmamentum in -o (-a *Gercke*) figitur et lutosa humo, nihil stabile est (PLIN. nat. 36, 95 ne in -o atque instabili fundamenta ... locarentur. GLOSS. IV 413, 47 in -o: in luto. *cf. p. 1688, 74 sqq.*). TAC. hist. 1, 79, 2 -o itinerum adempta equorum pernicitate. 2, 88, 3 ubi -o viae ... procidissent. ann. 1, 65, 5 -o paludum lapsantes *equi*. VLP. dig. 9, 2, 7, 2 si ... neglegentius per -um transierit. *al.*

[Heus]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

b *quae facile labuntur, capi, teneri non possunt*: *α liquida* (*cf.* SEN. Thy. 870 *infra l. 54*): LVCR. 5, 950 umoris (umore *trad.*) fluenta -a proluvie larga lavere umida saxa. HOR. epod. 13, 14 Simois (*cf.* OV. fast. 4, 337 Almo. *divinitates in aqua degentes v. infra l. 61*). PERS. 5, 135 Coa *vina* (*vix vestimenta*). PLIN. nat. 22, 136 Hippocrates ... sorbitionis gratia laudavit *tisanam*, quoniam -a (-e *var. l.*) ex facili hauriretur. 33, 123 idem (*hydrargyrus*) guttis dividi facilis et -o umore confluere (CHALC. comm. 238 teres et levis oculi globus et humori -o velut innatans. MAR. VICTOR aleth. 1, 209 sanguis, qui -us umor). APVL. met. 4, 3, 10 alvus ... -o fluxu saucia. CHALC. transl. p. 43[C] aquae -as ... procellas (*gr.* ὑγροῖς ... ὀλισθήμασιν ὑδάτων). MAR. VICTORIN. adv. Arium 4, 10 l. 49 *naturam* subsistendi non recipit vis -a inconstans nec formam recipit (*cf. infra l. 43*). AVIEN. orb. terr. 172 flexu -us errat gurges et ... inlabitur unda lacunas (*Dionys. perieg. 123 sqq. comparatur cum gurgite* δράκων ... ἀγκύλος ἕρπων). PS. AVG. serm. ed. Mai 97, 11 per iter -um (*opp.* per siccam viam, *i. terram*). CYPR. GALL. exod. 1030 aestuat oceanus ventosis -us undis. deut. 3 qui *Iordanes* virides inter saltus dum -us errat (*4* fluctu labente. *de eodem*: IOS. 96 mobilis unda ... et ... -a). BOETH. cons. 2 carm. 5, 11 amnis. *neutr. pro subst.*: VAL. MAX. 3, 2, 10 illi milites, qui ... ⟨classem nantes -is pelagi quasi cam⟩porum firmitate pedites in litus retraxerunt (*suppl. in marg. cod. A*).

β solida: Ⓘ *umida*: TIB. 2, 3, 48 ficta ... Cumana -a terra rota *figuli* (*cf.* COLVM. 1 praef. 24 in aliis regionibus nigra terra ... est laudabilis, in his pinguis -a [rubrica d^1] melius respondet). CVRT. 4, 6, 25 -is armis suo pariter atque hostium sanguine (6, 1, 11 -a arma sudore vix sustinens. 8, 4, 5). STAT. Theb. 7, 765 -a tabo frena. 9, 474 (*468* eiecta ... fundo saxa rotat *fluvius*) -a saxa. MART. 10, 20 (19), 7 Orphea (*statuam ad lacum positam*) ... udi vertice -um theatri. Ⓘ *se moventia*: SEN. Med. 747 -us per saxa retro Sisyphum volvat lapis (Thy. 7). CALP. ecl. 7, 51 (*de machina in amphitheatro*) ebur ... coit in rotulum, tereti qui -us axe impositos subita vertigine falleret ungues excuteretque feras. AVIEN. Arat. 1020 haut dea Pallas ... compingat parili sic -a plaustra *caeli* meatu. MAR. VICTOR aleth. 2, 267 subit atria fulgor *lucis repercussae* -us et totum perlustrans nusquam et ubique est (*cf. p. 1688, 60*). VEN. FORT. Mart. 3, 289 -a pinnigero venientia tela volatu. Ⓘ *flexilia, mollia* (*nonnulla fortasse spectant ad B 1*): PLIN. epist. 5, 6, 36 acanthus hinc inde -us et flexuosus (*cf. 5, 6, 16* mollis et paene dixerim liquidus). PRVD. ham. 136 laqueos per -a fila reflexos in nodum revocat (ORIENT. comm. 1, 555 lentato per -a f. metallo *in veste fabricanda*). MART. CAP. 1, 19 *Apollini* -o inplexoque crine redimito (*cf.* SIDON. epist. 2, 2, 18 -i scirporum cirri plicantur).

γ silva, sc. formā carens (*cf. supra l. 13*): CHALC. transl. p. 52[C] cum ne imaginari quidem ullam huius -ae *naturae* speciem formamque valeamus (*gr. non respondet*).

2 *de animantibus eorumque corporis partibus; respiciuntur*: **a** *serpentes et pisces sim. nec non divinitates in aqua degentes* (*sc. quia facile labuntur, serpunt vel capi et teneri vix possunt*): *α ipsi* (*de sidere* CIC. *et l. 54*): CIC. Arat. 218 *Hydra sidus* Centaurum levi contingit -a cauda. LVCR. 4, 60 -a serpens exuit in spinis vestem (LACT. Phoen. 72 [*de diabolo ut* PS. CYPR. ad Novat. 6 p. 57, 11]. EVSTATH. Basil. hex. 9, 5, 13 velut s. quidam sinuosus et -us, huc atque illuc flectitur *proboscis* [*gr.* ὀφιώδης τις οὖσα καὶ ὑγροτέρα]). VERG. Aen. 5, 84 anguis ([SERV. labilis]. GERM. 88 [*de sidere ut* SEN. Thy. 870 fluminis instar -us a. AVIEN. Arat. 248]. STAT. Theb. 4, 95. *al.*). 7, 353 coluber ... membris *Amatae* -us errat (AMBR. hex. 5, 14, 46. AVG. civ. 14, 11 p. 29, 26 D. colubrum ..., animal scilicet -um et tortuosis anfractibus mobile ... elegit *diabolus*). HOR. sat. 2, 4, 30 -a nascentes implent conchylia lunae (STAT. silv. 4, 6, 11. *cf.* PLIN. nat. 32, 60 *ostrea* spissa nec saliva sua -a. ANTH. 478, 6 concha). OV. am. 3, 6, 81 supposuisse manus ad pectora *Iliae* -us amnis *Anio* dicitur (*cf.* fast. 6, 238 -e Thybri). hal. 29 muraena ... teretis sibi conscia tergi ... per multos evadit -a flexus *e rete* (*cf.* PLIN. *sub β*). PLIN. nat. 9, 73 binae *pinnae* omnino longis et -is *piscibus* (*cf.* AVSON. Mos. 76 examina -a, pisces. 150 -a pisces agmina). STAT. silv. 1, 3, 62 Nais. MAR. VICTOR aleth. 1, 351 *animalia* subnixa fretis et pondere -a ferri instruxit genitor. CASSIOD. var. 3, 47, 4 animal -is lumbricis associum, *sc. salamandra* (-is *om. codd. aliquot, defendit Fridh, Contributions 1968, 40 sq.*). *masc. pro subst. est nomen animalis ceterum ignoti, dumtaxat serpentis*: POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 544, 2 -us (*in serie insectorum sive reptantium*).

β partes eorum: VERG. Aen. 2, 474 coluber ... -a convolvit ... terga (MANIL. 5, 715 flexos per -a t. Dracones. PLIN. nat. 32, 12 murenam ... consciam teretis ac -i tergi [*ex* OV. *l. 62*]. AVSON. Mos. 112 tergora *mustelae piscis*). OV. met. 4, 599 -a ... colla draconis. AVSON. Mos. 184 -a ... membra *nympharum*.

b *cetera*: *α de partibus corporis*: Ⓘ *ubi quid labi potest*: Ⓐ *adi.*: CIC. nat. deor. 2, 142 -os oculos *natura* fecit et mobiles (PLIN. nat. 11, 147 *oculos instruxit natura* tunicis, quas subinde purificat lacrimationum salivis, -os propter incursantia et m. *nisi ad p. 1688, 7 sqq.; aliter p. 1690, 18*). PRIAP. 51, 10 sorbum ... ventres -os moraturum (*cf.* AVSON. 10, 10 p. 312 P. alvi ... recessūs, -a deiectis qua via nota cibis. CAEL. AVR. acut. 2, 37, 216 cibus iniciendus, sed neque ... cuiusquam labilis qualitatis, quod facile -a faciat intestina. *v. etiam* LACT. *infra*). SEN. epist. 90, 22 *cibus saliva* miscetur, ut facilius per fauces -as transeat. PS. SORAN. epit. 64 ut -a locum (*intellegas* loca, *sc. muliebria*) faciat. Ⓑ *neutr. sing. pro subst.*: CELS. 8, 4, 3 ubi specillum ad os venit, si nihil nisi leve et -um occurrit, integrum id videri potest. LACT. opif. 11, 17 oblevit *deus* ea *intestina* intrinsecus crassiore suco, ut purgamenta illa ventris ad exitus suos facilius per -um niterentur.

Ⓘ *quae ipsae labuntur, capi tenerique non possunt* (*de re liquore polluta l. 17*): TIB. 2, 5, 14 exta (VAL. FL. 1, 232). MAECEN. carm. frg. 4, 2 debilem facito manu ..., -os (*i. ita ut -i fiant*) quate dentes: vita dum superest, bene est. PRIAP. 83 (Tib. 2), 32 ut tuum (*mentulae*) ... voret profunda fossa -um caput. CELS. 7, 18, 4 tactu ... inaequalis est *tumor in scroto* et mollis et -us (*cf.* 7, 18, 5 quod subest, -um est). PLIN. nat. 32, 6 -os partus atque procidentes contineri ad maturitatem adalligato *pisce echenaide* (*de eodem 9, 79* fluxus gravidarum ... sistens partusque continens). STAT. Theb. 6, 590 -a *oleo* ... pectora conlidunt *athletae* (*cf.* silv. 4, 2, 47 -a ponit membra Therapnaea resolutus gymnade Pollux [MAXIM. eleg. 1, 26]). 9, 73 -a tabo ora viri terget lacrimis.

β de ipsis animantibus: OV. fast. 5, 476 -a prensantes effugit umbra manus (*cf.* PRVD. c. Symm. 2, 414 *umbra sive anima quaedam quasi genius Romae* erravit ... -a ... et semper dubitans, quae forma placeret imperii). MART. 3, 58, 25 nec perdit oleum -us palaestrita (SIDON. epist. 2, 2, 6 -i tortuosique ... palaestritae. *cf.* AVSON. 419, 64 p. 369 P. quis palaestram tam -us expedivit *quam Gratianus*?). VEN. FORT. Mart. 3, 341 -a bestula (*sc. lepus*) fugit (*antea*: praeda volubilis exit).

3 *de ipso motu* (*addimus vestigia, pedes euntium*): **a** *flexili sim.*: *α adi.*: VARRO ling. 5, 71 ab aquae lapsu -o lympha. APVL. met. 1, 4, 5 (*de saltatore circum lanceam sinuato*) diceres dei medici baculo ... serpentem ... -is amplexibus inhaerere (*item respiciuntur serpentes*: flor. 6, 5 *dracones* -o volumine indepti revinciunt *elephantos*. LACT. opif. 7, 6 ut ... in -os tractus sinuosis flexibus laberentur *serpentes*. AVIEN. Arat. 897 agmina caelo -a convolvit *Hydra*. MAX. TAVR. c. Iud. 7 l. 32 -is gressibus provoluti). 2, 17, 4 *Photis* -is ... gestibus mobilem spinam quatiens. 8, 27, 5 *deae Syriae ministri* cervices -is intorquentes motibus (FAVST. REI. epist. 3 p. 176, 5 si extra animae sedem instabilis cogitatio -o motu agitata discurrit). *β neutr. sing. pro subst.*: MACR. Sat. 2, 1, 5 ut puella ... saltationis -o exerceret inlecebris philosophantes.

b *titubante, labante*: SEN. Oed. 1050 (*1047* pavitante gressu) -os ponens gradus (CVRT. 8, 11, 13 instabili et -o g.). SIL. 4, 163 altus equorum *cruor* -a ... sorbet vestigia turmae (AVSON. 391, 16 p. 257 P. per ulvas -a substratis v. libro lapillis. AMBR. Iob 3, 10, 27 p. 264, 20 ut ... -o ante fluctuabundus vestigio fida possim statione consistere. CASSIOD. in psalm. 139, 5). PRVD. c. Symm. 2 praef. 36 pedes ... mergere -os *coepit Petrus in lacu ambulans*.

B *respectu labendi plus minusve evanido de lēvitate fere mera*: 1 *varia exempla*: COLVM. 10, 373 -a iam lapathos *virescit* (*an quod alvum movet?*). PLIN. nat. 2, 7 nec, ut in volucrum notamus ovis, lēvitate continua -um corpus *esse mundum*. 11, 217 nervi ... in omnibus animalibus -is applicati ossibus. STAT. Theb. 6, 648 (*de disco*) aenae -a massae pondera. silv. 2, 6, 91 gremio ... -us ossa quod vallavit onyx. APVL. Socr. prol. 3 p. 108 structor orationis huius egomet non ... lapidem ... adferam ... coaequatum, sed cuique operi adcommodem vel inaequalitate aspera vel lēvitate -a (*sc. neutr. plur. pro subst.*). CLAVD. 10, 90 (*Veneris atrium describitur*) beryllo paries et -a surgunt limina. carm. min. 38, 1 dum crystalla puer contingere -a (rubrica, lurida *var. ll.*) gaudet. ORIENT. comm. 1, 546 marmoribus variis -a cella. *audacius de splendore poculi lēvigati* (*cf. p. 1687, 35*): SIDON. epist. 2, 2, 12 lucem -am poculorum quadam quasi pinguedine subiti algoris hebetatam. 2 *pertinet ad defectum pilorum, squamarum*: MART. 9, 56, 11 dum puer es, redeas, dum vultu -us (*cf.* APVL. met. 9, 22, 6 puer ... -o genarum splendore conspicuus). 9, 57, 3 nil est tritius Hedyli lacernis: non ... crus compede -um decenni. AVSON. Mos. 102 tu, *salmo*, loricato squamosus pectore, frontem -us.

II *in imag. et translate*: **A** *generatim* (*respicitur fere quod parum firmum stabile, tutum est [parum consideratum p. 1689, 13. 77 sqq.], unde etiam adhibetur ad mores pravos [quae ad res venereas spectant, ad B 2 relegavimus]*): **1** *res*: **a** *neutr. pro subst.* (*saepe in locutionibus praepos.; accedit gen. subst. inde a* STAT., TAC., PLIN. epist.): *α sing.* (*plerumque forma* in -o): CATO orig. 125 ne praedia in -um dirigerentur, cum tributus exigeretur (*si recte trad.*). CIC. orat. 98 minime ... in -o versabitur *orator magnus* et, si semel constiterit, numquam cadet (SEN. epist. 71, 28). Tusc. 4, 42 sunt in -o *vitia* incitataque semel proclivi labuntur (SEN. rem. fort. 16, 4 GREG. M. moral. 11, 52. *cf.* TAC. ann. 1, 72, 1 se ... in -o dictitans *Tiberius*). SEN. dial. 6, 9, 2 opes ... in -o positas (AMBR. hex. 3, 13, 56 *v. infra.* HIER. psalt. sec. Hebr. 73, 18). 7, 8, 5 nihil ... pravi, nihil -i superest, nihil in quo arietet aut labet *ratio*. epist. 75, 10 in -o stare (84, 12 non in praerupto tantum ... stabis, sed in -o. CVRT. 6, 4, 10 in praecipiti et -o). 92, 10 *sapientia voluptati serviens comparata cum Scylla* in -um desinit, et superioribus eius partibus venerandis ... animal ... marcidum adtexitur. 116, 6 de omnibus adfectibus dico ...: nos a -o recedamus, in sicco quoque parum fortiter stamus. TAC. ann. 6, 49, 2 donec minor fi-

[Heus]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lius -um iuventae exiret (*cf.* AMBR. obit. Valent. 10 a [in *var. l.*] -o iuventutis). 6, 51, 2 casus *Tiberii* prima ab infantia ancipites; . . . sed maxime in -o egit accepta . . . Iulia. 14, 56, 1 si qua in parte -um adulescentiae nostrae declinat (PANEG. 2, 7, 3 illo . . . a. -o . . . titubant. AMBR. hex. 3, 13, 56 positus vel in a. vel intemperantiae -o. in psalm. 118 serm. 12, 19, 3). PLIN. epist. 3, 3, 4 in hoc -o aetatis (VLP. dig. 4, 4, 11, 5. COD. Iust. 2, 22, 1 [*a. 238*] propter -um a. AMBR. obit. Valent. 13. *al.; cf.* APVL. met. 11, 15, 1 -o virentis aetatulae. COD. Greg. Visig. 3, 1 si . . . mentitus aetatem ex adspectu te maiorem annis probari effecisti, -um frustra praetendis). PAPIN. dig. 22, 1, 3, 3 quod -o tutelae fideicommissi remedium mater praetulerat. CALL. dig. 22, 5, 3, 5 quidam propter -um consilii sui . . . admittendi non sunt ad testimonii fidem. MOD. dig. 48, 4, 7, 3 nec -um linguae ad poenam facile trahendum est (PRVD. cath. 1, 62 nec tale quidquam postea l. locutus -o est [SCHOL.: mobilitate]. *cf.* AMBR. in psalm. 38, 2, 2 -um verbi [*postea*: incauti . . . sermonis fluctuantis errore]). CENS. 1, 2 sita in -o bona malave. CHALC. comm. 190 ipsi falluntur et ceteros in erroris ineluctabilis implicant -o. FAVSTIN. trin. 13 (1, 12) ut, cum se vident *haeretici* . . . adstringi, serpentino -o . . . eludant. PRISCILL. tract. 10, 130 fixo in -um gressu modum non constituimus incertis. AMBR. exc. Sat. 1, 30 cum ad saeculi -um vitae accedat ambiguum (*cf.* in psalm. 43, 80, 1 in -o saeculari). *al.*

β plur.: STAT. silv. 2, 1, 221 dubios casus et caecae -a vitae effugit. FRONTO p. 154, 3 v. d. H. (p. 161 N.) *in oratione* facilis ad -a lapsus est. IVVENC. 1, 722 qui . . . auditu tantum mea iussa tenebit diversisque . . . factis per -a perget. 3, 374 labat quia pectore vestro instabilis fidei nutans per -a gressus (*Matth. 17, 20* propter incredulitatem vestram). 4, 499 ne vos temptatio . . . praecipitet saevae per -a mortis. PRISCILL. tract. 4, 75 fixo in -is gressu *eqs.* PAVL. NOL. carm. 31, 220 vani -a (ludicra *var. l.*) diligitis (*psalm. 4, 3* vanitatem). epist. 8, 3 vers. 12 ut fugias durae -a (ludicra *var. lect.*) militiae. AVG. c. Faust. 12, 28 per -a temporum volvimur. AVFLL. p. 505, 8 spretis errantium -is. 551, 12 inter -a non labare. CASSIOD. var. 4, 51, 11 aetas subsequens miscens -a priscorum inventa (*i. spectacula theatri*) traxit ad vitia.

b *adi.*: CIC. Verr. II 5, 137 ut aetati *iuventutis* maxime -ae atque incertae exempla nequitiae parentis vita praeberet (TAC. ann. 13, 2, 1 CYPR. epist. 4, 2 mortal. 15 LACT. epit. 58, 7. *al.*). Flacc. 105 viam vitae . . . praecipitem et -am (Cael. 41 adulescentiae [*opp.* derectum iter]. AMBR. obit. Valent. 13 iuventutis. BACHIAR. repar. laps. 9 saeculi. *al.; addas* STAT. silv. 2, 1, 4 patet via -a plagae *in animo propter mortem amici*). Pis. 68 (*de doctrina Epicureorum*) -um genus orationis adulescenti non acriter intellĕgenti (*cf.* TAC. ann. 2, 87 angusta et -a oratio sub principe *Tiberio*). Planc. 5 in causa facili atque explicata perdifficilis . . . et -a defensionis ratio. Phil. 2, 59 difficilis est sane reprehensio et -a. 5, 50 cupiditatem dominandi praecipitem et -am. de orat. 2, 125 locus tam anceps, tam inauditus, tam -us (ac. 2, 92 soritas, -um sane et periculosum locum. off. 1, 65 VARRO ling. 10, 7 PLIN. epist. 1, 8, 6). rep. 1, 44 iter ad . . . malum praeceps ac -um (ITALA psalm. 34, 6 [cod. 136 Cas.] i. eorum tenebrosum et -um [*gr.* ὀλίσθημα, VVLG. fiat via eorum tenebrae et -um]. FIRM. err. 28, 13. HIER. epist. 7, 4, 1 adulescentiae). ac. 2, 68 consuetudo adsentiendi periculosa . . . et -a. 2, 108 obsistere opinionibus, adsensus -os sustinere. CORN. SEV. carm. frg. 13, 19 fata. GRATT. 115 -us errat mos et ab expertis festinant usibus omnes (ZENO 1, 3 [2, 1, 7 L.] pravos ac -os . . . mores). SEN. contr. 2, 6, 4 -um tempus *adulescentiae* (AMBR. obit. Valent. 46 in illo omnibus -o adulescentiae tempore. CONSVLT. Zacch. 1, 12. *cf.* MAR. VICTOR aleth. praef. 80 per -a t. vitae [PAVL. PELL. 107]). SEN. Thy. 392 stet quicumque volet potens aulae culmine -o. benef. 3, 5, 1 geometriam . . . et si qua alia propter subtilitatem -a sunt. 4, 34, 5 ancipitem rerum ac -am sortem. dial. 2, 5, 7 omnium . . . extrinsecus adfluentium -a et incerta possessio est. 12 (11), 9, 5 -a et incerta sunt, numquam bene tenentur *bona fallacia*. epist. 94, 73 varios casus *vitae* et in sublimi maxime -os. 99, 9 nihil *in vita* non -um et fallax et omni tempestate mobilius. CVRT. 7, 8, 24 fortunam . . . tene, -a (lubricata *var. l.*) est nec invita teneri potest (BOETH. cons. 1 carm. 5, 28. *cf.* APVL. met. 1, 6, 4 fortunarum -as ambages. MIN. FEL. 5, 13 -is casibus soluta lĕgibus fortuna dominatur). PLIN. nat. 29, 1 initium. SIL. 7, 542 pro -a rostra et vanis fora laeta viris! (*cf.* TAC. dial. 13, 5 insanum . . . et -um forum). STAT. Ach. 1, 547 spes (BOETH. cons. 4 carm. 2, 8). QVINT. inst. 1, 5, 5 ne qua tam -a observatio fallat. TAC. hist. 1, 10, 1 adtritis opibus, -o statu. GELL. 14, 1, 33 -a atque ambagiosa coniectatione nitentes inter falsa atque vera *eunt*. APVL. met. 10, 4, 5 mobilitate -a *mulier amorem in odium vertit.* TER. MAVR. 833 *litteras lmnr* Graecus udas (*sc.* ὑγράς) nominat; -a est natura in illis namque et alternus vigor, nunc enim vocalis usum, nunc ministrant consonae. MIN. FEL. 16, 1 errantem, vagam, -am . . . sententiam (RVFIN. Adamant. 1, 1 -a inconstantique s. [*gr.* ἀστάτῳ γνώμῃ]). ITALA prov. 26, 28 (Aug. spec. 7 = VVLG.) lingua fallax non amat veritatem, et os -um operatur ruinas (*cf.* AMBR. in psalm. 38, 3, 2 ne loqueretur *Eva* marito et -ae vocis ministerio serpentis in virum venena transfunderet). INSCR. Année Epigr. 1965 p. 57 n. 165, 1 -a, quassa, levis . . . vita data est homini. *al.* *respicitur mera fugacitas temporis*: OV. ars 3, 364 quot menses -us annus habet. SEN. epist. 1, 3 in huius rei, *i. temporis*, unius fugacis ac -ae possessionem natura nos misit.

2 *animantes eorumque partes* (*sc. instabiles vel fallaces vel qui difficulter capiuntur*): **a** *sine determinationibus*: *α adi.*: VARRO ling. 6, 47 lubere ab labendo dictum, quod -a mens ac prolabitur (ZENO 1, 6 [1, 4, 7 L.] impatientia . . . quid est nisi m. -a *eqs.* COD. Theod. 16, 7, 3 pr. PRIMAS. in apoc. p. 902^B). VERG. Aen. 11, 716 nequiquam patrias temptasti -us artes (SERV.: mobilis, fallax [*item fere* CLAVD. DON.]). VAL. FL. 2, 555 acri -us astu. PLIN. epist. 1, 20, 6 est in disputando incomprehensibilis et -us. TERT. adv. Hermog. 41, 1 revertor ad motum, ut ubique te -um ostendam. IREN. 3, 2, 3 (3, 2, 2 H.) more serpentium -os (*coni. Grabe*, -i *codd.*) . . . effugere conantes *haereticos* (*gr.* ὀλισθηρῶν, σφαλερῶν). 5, 8, 3 (5, 8, 2 H.) stabilitatem . . . radicis suae non infigunt *Iudaei* in patre et in filio . . .; propter hoc autem et -um est genus ipsorum. ARNOB. nat. 7, 9 p. 351, 11 M. animal (*sc. bos*) . . . nec multiformium morum varietatibus -um. ZENO 2, 21 (1, 35, 4 L.) ambiguos . . . Christianos designavit (*Ioh. 3, 19*) ac -os, qui inter pios impiosque sint medii. AMBR. exc. Sat. 2, 29 *sumus* corpore fragili, corde -o. HEGES. 1, 41, 3 p. 95, 4 -o ingenio affectuque incauto. HIER. in psalm. 11, 3 Symmachus ita transtulit: 'labia -a' (*gr.* χείλη δόλια, *Itala et Vulg.* labia dolosa). PRVD. cath. 2, 103 ne lingua mendax, ne manus oculive peccent -i, ne noxa corpus inquinet (*cf. p. 1687, 77*). *al.* *β masc. pro subst.*: PS. PRIMAS. in Gal. p. 592^D ut -os et errantes praecepti salutaris austeritate cohiberet *lex*.

b *cum determinatione*: *α limitativa*: HOR. carm. 1, 19, 8 urit me Glycerae nitor splendentis Pario marmore purius, urit . . . voltus nimium -us adspici (PORPH.: -os in amorem sui facit iuvenes. SCHOL.: ad libidinem proclivus). *β finali* (*sc. sublucente colore adi. q. e. pronus*): Ⓘ *per inf.*: SIL. 5, 18 flore capi iuvenem primaevo -a mentem nympha. Ⓘⓘ *per praepos.*: ad: TAC. hist. 2, 101, 2 -a ad mutandam fidem classe. AMBR. epist. 66, 2 *populus* ad culpam -us (RVFIN. Basil. hom. 2, 1 p. 1734^D [*gr.* πρὸς ἁμαρτίαν ὀλισθηρότερον]). Iob 1, 7, 21 ad vitium. AMBROSIAST. in Gal. 3, 25 ad peccandum. ISID. sent. 3, 32, 9 ad male consentiendum. in *cum acc.*: PORPH. *v. supra.*

B *speciatim*: 1 *fere technice apud rhetoricos et grammaticos de compositione vel iunctura lēvi, qua non offendaris* (*usum excusare videtur* DIOM. *adiecto* quasi): QVINT. inst. 9, 4, 129 *historia* -a est ac fluit (*antea*: orbem quendam contextumque desiderat. *cf. 9, 4, 18* currere debet ac ferri). DON. gramm. IV 396, 23 synaliphe est per interceptionem concurrentium vocalium -a quaedam lenisque collisio (POMP. gramm. V 119, 2. 298, 17). DIOM. gramm. I 469, 16 quotiens una pars orationis anapaestum et trochaeum receperit, mollem et quasi -am structuram dabit, ut 'archipirata' et 'parricidarum' (*ibid.*: verba . . . labi videntur. SIDON. epist. 9, 7, 3 structura *declamationum* . . . fortis et firma . . ., sed nec hinc minus -a et lēvis ac modis omnibus erotundata *eqs.*). POMP. gramm. V 113, 22 lēvius sonat, si dicas 'lex ima est', quam si dicas 'lex prima est'; hoc asperius et gravius sonat; omnino hoc servare debent, qui volunt -os versus et currentes facere.

2 *cum respectu impudicitiae, lasciviae, adulterii sim.*: **a** *res sc. ad homines pertinentes*: *α adi.*: ZENO 1, 4 (1, 1, 6 L.) hominum . . . -as mentes libidinum flagrantibus stimulis praecipitat *Antichristus* in furorem, non sexui parcens *eqs.* (AMBR. fug. saec. 4, 21 p. 181, 7 [*ad Matth. 5, 28* qui viderit mulierem ad concupiscendum eam]). PS. CYPR. spect. 5 p. 8, 6 quem si . . . perrogem, quo ad illud spectaculum itinere pervenerit, confitebitur . . . per -am libidinem (AMBR. Ioseph 5, 23 non solum -a, sed etiam procax, importuna, petulans est libido). AMBR. hex. 5, 7, 19 -o *tramite* devii amoris. vid. 2, 13 studio. 9, 53 laeta viduis -a magis esse quam seria. HIER. Didym. spir. 50 p. 144^C amore -o corruerunt et ad immunditiam sunt delapsi. CONSVLT. Zacch. 3, 3 p. 100, 32 studiis -ae familiaritatis inrepunt *monachi* captasque mulierculas . . . inliciunt. VEN. FORT. carm. 3, 23 a, 12 *episcopus quidam* lasciva repellens, nil cui subripuit carnis . . . amor; -a culpa perit *eqs.* INSCR. christ. Diehl 1901 a, 7 -a ne sensus rapiat turpetque boluptas. *al.* *β neutr. pro subst.*: *plur.*: AMBR. hex. 5, 7, 20 si . . . relinquentes sancta coniugia -a et nocitura salutaribus praeferamus. *sing.*: AMBR. vid. 13, 75 -o corporis non teneri (GREG. M. epist. 3, 7 p. 166, 13 *diaconus* pro -o c. *officio depulsus est*). AMBROSIAST. in I Tim. 4, 7, 3 si quis . . . -um . . . carnis patiatur. AVG. in psalm. 34 serm. 1, 9 l. 12 ('fiat via eorum tenebrae et -um') sunt ista duo mala magnae poenae hominum: tenebrae, ignorantia; -um, luxuria.

b *ipsi homines*: *α adi.*: ZENO 1, 4 (1, 1, 13 L.) -i mariti (AMBR. hex. 5, 7, 18 sit licet . . . -us, temulentus). AMBR. virginit. 13, 83 ea, quae Christum requirit, non debet esse vulgaris . . ., gressu -a *eqs.* AVG. in psalm. 32, 2 serm. 1, 7 amatores -i et damnabiles feminarum (serm. 161, 10, 10). CYPR. GALL. gen. 1202 (*loq. uxor Potiphar*) -us aevo fervet *Ioseph*. CASSIOD. var. 2, 11, 2 *adultera quaedam* factum suum ipsa condemnans, quippe ut . . . casto -a . . . donaret. hist. 7, 2, 32 homines . . . -os, iniquos et ebriosos (*Socrat. 3, 23* ἀνάγνους). GREG. M. dial. 4, 54 p. 312, 14 M. Valerianus usque ad aetatem decrepitam levis ac -us extetit. 4, 55 p. 313, 9 vir valde -us (*cf. versionem gr.* σφόδρα μεμολυσμένος). *β masc. pro subst.*: GREG. M. dial. 4, 38 p. 291, 4 M. de luxurioso ac -o sententiam protulit dicens 'dulcido illius vermis' (*Iob 24, 20; cf. ad eundem locum moral. 16, 83* luxuriosi . . . cuiuslibet atque carnis voluptatibus dediti . . . caecitas). in euang. 32, 1 ut -is continentiam . . . praeciperet *deus*. moral. 7, 36 quid . . . onocentaurorum nomine (*Is. 34, 14*) nisi et -i figurantur et elati? (*ibid. infra*: appellatione asini luxuria designatur).

adv. **lūbricē** (*compar. et superl. non inveniuntur*). *i. q. modo*

[Heus]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lubrico: 1 *respicitur actio hominis*: HIER. c. Ioh. 6 quaestiunculae ... fraudulenter ac -e scriptae. adv. Iovin. 2, 24 perverse et -e praesentis saeculi conversationem in futurorum exempla proponis. Ps. IGNAT. Phil. 7, 3 non ... me latuisti tuo ambiguo consilio ..., quoniam curve et -e incedis. 2 *respicitur iunctura litterarum*: POMP. gramm. V 119, 16 c littera aliquando pro duabus consonantibus est et facit longam ...; in illo alio exemplo brevis est 'solus hic inflexit sensus' (*Verg. Aen. 4, 22*); [sed] sic -e (-a *var. l.*) et leniter currit *versus*. 298, 18 dicitur synaliphe duarum concurrentium vocalium lubrica lenisque conlisio (*huc usque item* DON. gramm. IV 396, 23), quotiens duae sunt vocales et excludunt se leniter et -e.

? adv. lūbricō CELS. 8, 3, 3 (*v. p. 1686, 76*).
in lusu verb. cum lumbricus CASSIOD. *p. 1687, 67*.
deriv.: lubricitas, 1. lubrico, lubricosus.
compos.: praelubricus. *Heus.*

lubrium *v.* ludicrum. **lūca bōs** *v. Onom.*

lucānar *v.* 1. lacunar.

1. lūcānus, -a, -um. *a* lux, *post* ante-, sublucanus; *cf.* PRISC. gramm. II 78, 17 lux lucis Lucanus, ex quo compositum fit antelucanus. ['*stella matutina*': *prov. vet.* lugan, lugart, *var. prov., vasc. cf. M.-L. 5133. Wartburg V 428. St.*] *i. q. ad lucem pertinens, diurnus* (GLOSS.^{L} I Ansil. LV 19 -um: matutinum): 1 *neutr. pro subst.* (*sc. tempora vel tempus*): ITALA Luc. 24, 22 (cod. e) cum fuissent *mulieres* ante -a ad monumentum (cod. c ante -um [*nisi pro adv.* antelucanum *accipiendum, v. vol. II 151, 20 sqq.*]. *cod. d* matutinae, *gr.* ὀρθριναί, *Vulg.* ante lucem. *ad versionem* cod. c *fortasse spectat* GLOSS. V 506, 51 [572, 14] -um: lucem, diem [*an ortum ex Gloss.* antelucanum: ante lucem *perperam separata?*]). 2 *adi.*: EPIST. Alex. l. 181 H. ante -um deinde tempus *eqs.*

2. lucanus *v.* lucavus.

1. lūcar, -āris (-ăris *v. l. 32*) *n.* [*neutrum adiectivi* lucaris, *q. v. Sch.*] *scrib.* loc- GLOSS. IV 415, 13 *al.* (*v. sub 2*). a *brevem in casibus obliquis esse testatur* CHAR. gramm. p. 26, 15 B. 107, 31. 184, 27 (*e Romano*), *longam* PRISC. gramm. II 334, 6. *inter neutra est* CHAR. gramm. p. 26, 10. 44, 13 B. PHOC. gramm. V 415, 8. *formae: gen.* -is ACTA, TAC.; *abl.* -i ACTA; *plur.* -ia GLOSS. NOT. Tir. 42, 16 (*15* vectigal). *ad rem v. post alios Garofalo Zappa, Diz. Epigr. s. v.*

1 *usu originario i. q. pecunia e lucis capta vectigalis ratione, ad ludos fere sacerdotales solvenda, merces histrionum*: a *testimonia grammaticorum*: PAVL. FEST. p. 119 -r appellatur aes, quod ex lucis captatur. PLVT. quaest. Rom. 88 διὰ τί τὸ τελούμενον εἰς θέας λούκαρ καλοῦσιν; ἢ ὅτι πολλὰ ἔστιν ἄλση περὶ τὴν πόλιν ἀνειμένα θεοῖς, ἃ καλοῦσι λούκους, καὶ τὴν ἀπὸ τούτων πρόσοδον εἰς τὰς θέας ἀνήλισκον; GLOSS.^{L} II Philox. LV 2 -r: θεατρικῶν ⌊συντέλεια ἢ⌋ (*Heraeus*; τελῶν *Bücheler*; γελιαν *trad.*) μισθὸς ἀπὸ φίσκου. GLOSS. II 328, 14 θεωρικόν -r. 371, 66 μισθὸς θεατρικός -r. 326, 55 θεατρικὰ χρήματα -ia, singulare -r. IV 535, 18 (*al.*) vectigal. b *exempla*: ACTA lud. saec. Claud. (CIL VI 32324) 1 de -i ludorum sa⟨ecularium⟩. 4 *summam* -is nomine cons⟨titutam⟩. TAC. ann. 1, 77, 4 de modo -is ... multa decernuntur (*cf. Suet. Tib. 34, 1* mercedibus scaenicorum recisis). CIL XIV 375, 13 (*s. II*) in ludos cum accepisset public(um) (*an* public(e)*?*) -r, remisit et de suo erogationem fecit. TERT. scorp. 8 p. 161, 6 *Iohannes baptista* (*Matth. 14, 6 sqq.*) truncatur in puellae [p]salticae -r. *dubitanter huc rettulerimus*: CIL V 5128, 11 *cuiusdam* liberalitas ... huc usque enituit, ut -r Libitinae redemptum a re p(ublica) sua universis civibus suis in perpetuum remitteret (*reditus luci Libitinae intellegit Garofalo Zappa l. c.; aliter Mommsen*: '-r L. *est, ut opinor, pecunia sive ei deae sive rei p. pro funere solvenda eqs.*').

2 *perperam testantur notiones alias glossae quaedam*: GLOSS IV 110, 43 (*al.*) erogatio, quae solebat in lucis fieri (*cf. Paul. Fest. l. 81 et* GLOSS. IV 256, 6 locus in urbe Roma et erogatio quae solebat in lucis fieri et vectigal [*sim.* V 506, 52]. *an hinc depravatum* V 369, 49 -r: negotatio *?*). 415, 13 locar: locus apud urbem Romam (*sim.* V 463, 43. *al., v. etiam supra et cf. Paul. Fest. l. 84*). V 309, 14 -r venator avarus (lucrio fenerator a. *suspicatur Heraeus*, lucri venator a. *Bücheler*). 554, 20 -r -is genus avis, quae pulcre canit primo mane, quando lux emanat; derivatur autem a luce seu pecunia a lucis collecta (*confusionem cum* luscinia *factam vidit Landgraf, Arch. lat. Lex. 9, 1896, 392*). 620, 31 est lucrum vel quod ex luco deorum reddebatur vel apertio domus (*cf.* lucanaria *p. 859, 80*) vel campanarium (*cf. Du Cange s. v.* campanaria '*vectigal agro impositum*').

2. lūcar, *abl.* -īd *n.* (*?*). [*a* lucus, *modo dialecti proprio formatum videtur. Sch.*] *i. q. lucus*: LEX luci Lucer. (CIL I² 401, *lapis periit*) in hoce loucarid stircus ne ⟨qu⟩is fundatid *eqs. ex suppl. dubio*: CIL I² 1730 (*litteris vetustis*) *quidam* dedicaverunt ⟨l⟩ucar T⟨elluri⟩ d(e) s(enatus) s(ententia).

lūcāria *v.* lucaris.

lūcāris, -e. *a* lucus. *abbreviatur* luc FAST. Antiat., lucar FAST. Amitern. *et* Maff.

1 *adi., i. q. ad lucum pertinens* (*vix huc l. 84*): PAVL. FEST. p. 119 -is pecunia, quae in luco erat data ([*cf. Gloss. supra l. 61*]. *inde restituit Lindsay* FEST. Gloss.^{L} IV p. 358^{b} [253 M.]). 2 *n. pl. pro subst.* lucaria, -ium (*cf.* MACR. *infra*) *nomen diei festi* (*cf.* PAVL. FEST. p. 119 -a festa in luco colebant Romani, qui permagnus inter viam Salariam et Tiberim fuit, pro eo, quod victi a Gallis fugientes e proelio ibi se occultaverint. SAB. Macr. Sat. 1, 4, 15 eam noctem deincepsque insequentem diem, *sc. post Liberalia*, qui est -ium [*pergit* MACR.: non dixit -iorum]. *ad rem v. Schur, RE XIII 1553. Garofalo Zappa, Diz. Epigr. s. v.* [*ab utroque perperam affertur* VARRO ling. 5, 8; *intellegas Scaligeri coniecturam* -ia *ad 6, 79 pro* lucere, *iam dudum abiectam*]): FAST. ann. Iul. Antiat., Maff., Amitern. Iul. 19 (Inscr. Ital. XIII 2 p. 15. 78. 189) luc(aria) np (*sic* Antiat.; *sed addunt* merk(atus) Maff., Amitern). 21 (Inscr. Ital. *ibid.*) luc(aria) np (*sic* Antiat., Amitern.; *sed* lucar(ia), lud(i), Maff.).

n. pro subst. lucar, *sc. de genere vectigalis v. p. 1691, 31*.

lucat: exorat, propitiat GLOSS. V 506, 49. *item explicatur* 464, 9 = GLOSS.^{L} V Aa L 552 luucat. *vix recte trad.*; litat *vel* placat *proposuit Goetz*, lenitat *alii*.

lucavus, -ī *m. orig. incertae. genus scarabaeorum*: PLIN. nat. 11, 97 in quodam genere eorum grandi cornua praelonga, bisulca ..., infantium etiam remediis ex cervice suspenduntur; -os (lucanos *E, edd. vet.*) vocat hos Nigidius (*frg. 123 Sw.*).

lucellum, -ī *n.* *a* lucrum *deminutive* (PAVL. FEST. p. 20 *v. infra.* PRISC. gramm. II 111, 10 GRAMM. suppl. 71, 2. GLOSS. II 348, 18 κερδύφιον lucillum [lucillium *trad., corr. Stephanus*] deminutive. *cf.* PORPH. *l. 34*).

i. q. modicum lucrum (GLOSS. -um: lucrum): 1 *lucrum fit acquirendo*: a *proprie, sc. in rebus fere pecuniariis*: CIC. Verr. II 3, 72 (*71* lucrum) Apronio, deliciis praetoris, -i aliquid iussi sunt dare *Siculi*; putatote Apronio datum, si Apronianum -um ac non praetoria praeda vobis videbitur (*ibid.*: lucri). 106 quid -i fecerit ... Apronius. div. 2, 34 num ..., si fissum cuiusdam modi fuerit in iecore, lucrum ostenditur? qua ex coniunctione naturae ... convenire potest ... fissum iecoris cum -o meo, aut meus quaesticulus cum ... natura? CATVLL. 28, 6 (*ad cohortem Pisonis*) ecquidnam in tabulis patet -i expensum, ut mihi, qui meum secutus (8) praetorem refero datum -o? (*re obscura*). HOR. sat. 2, 5, 82 *Penelope* si semel uno de sene gustarit tecum partita -um, ut canis a corio numquam absterrebitur uncto (PORPH. ὑποκοριστικῶς lucrum). epist. 1, 18, 102 *quaere*, quid pure tranquillet, honos an dulce -um. PAVL. FEST. p. 20 '*arillator*' *a voce* alȩe *derivatum esse videtur*, quia sequitur merces, ex quibus quid cadens -i possit tollere; -um diminutivum est a lucro. AMBR. Hel. 19, 70 p. 453, 4 (*ad Is. 23, 2 sq.*) mercatores *Tyrii* a negotiationibus ... -a (locella *var. l.*) quaerentes (in Luc. 7, 220 [*ad 15, 17*] *homo spiritalis* saecularis mercedis -a non quaerit). Ioseph 4, 20 p. 86, 16 (*ad Ioh. 8, 34*) qui pro exiguo pecuniae -o (locello *var. l.*) se ipsum auctionatur. in psalm. 118 serm. 22, 9, 2 *prudentia saeculi* circa -a est, quaestibus coacervandis intenta. PRVD. cath. 2, 45 *mercator et rusticus* suspirant lucra, at nos -i ac faenoris ... prorsus nescii. AVG. c. Cresc. 3, 43, 47 p. 454, 16 *hominem infirmum curaverunt* aliquid ... -i sperando. CYPR. GALL. lev. 247 *a fratre noli plus exigere quam ei dedisti*, exigat inplicitum ne post usura -am (*Vulg. lev. 25, 36* ne accipias usuras ab eo). COD. Theod. 12, 6, 31 neque ... aequum est, ut ad officium -a (*Cod. Iust. 10, 72 [70], 14* lucra), ad curialem susceptionis tantum damna pertineant. SIDON. carm. 23, 225 sollemnis ... abstinens -i, fama plus locuples ... redisti. b *translate*: SEN. epist. 5, 7 ut huius ... diei -um tecum communicem, apud Hecatonem nostrum inveni cupiditatum finem etiam ad timoris remedia proficere (*cf. 6, 7* diurnum ... munusculum, *14, 17* cotidianam stipem, *et sim. passim in fine epistularum*).

2 *lucrum fit evitando sumptus*: SEN. benef. 7, 21, 2 (*Pythagoricus quidam debitum suum, tres aut quattuor denarios, solvere non poterat, quia creditor iam mortuus erat*) intellegens adrisisse illud -um sibi rediit *eqs.* SIDON. epist. 6, 10, 2 *exul quidam, si a tributis liberabitur*, tantum -i praestitum sibi computat ..., ac si in patrio solo rusticaretur.

***lūceo**, lūxī, -ēre. [*vis causativa* (*v. infra sub II*) *formae convenit, cf. ind. vet.* rocáyati, *avest.* raočayeiti. *Sch.*] *de orig.*: VARRO ling. 6, 79 -ere ab luere, et luce dissolvuntur tenebrae. PRISC. gramm. II 433. 22 a luce -o (*cf.* 466, 23 sqq. in quo *verbo* etiam illud quaeritur, nomen a verbo an magis ex nomine verbum natum sit, quod esse mihi verius videtur, quomodo ab igne 'igneo' ... et a flamma 'flammo'). *coni. praes.* -iat CIL VI 36857. *perf.* luxi *testantur* CHAR. gramm. p. 318, 1 *et* 322, 15 B. DIOM. gramm. I 564, 31 PROB. inst. gramm. IV 186, 19 CONSENT. gramm. V 384, 28; *e scriptoribus hic afferuntur ea exempla, quibus vis incohativa plus minusve certe negari potest, cetera sub* lucesco; *tamen lectorum commoditati succurrentes damus conspectum omnium formarum, quae nobis praesto sunt*: CIC. Att. 3, 15, 4 CATVLL. 14, 17 CAES. civ. 1, 23, 1. PROP. 3, 5, 34 (*dub. an a* lugeo). 3, 10, 20. 4, 6, 30. 4, 9, 28. 41 SEN. Herc. O. 1753 LVCAN. 4, 199 SVET. Tib. 74. ITALA gen. 44, 3 (Lugd.). IVST. 37, 2, 2 LVCIF. Athan. 2, 5 DARES 42 VVLG. sap. 5, 6 Bar. 3, 35 AVG. bapt. 3, 9, 12 serm. 24, 6 l. 201 CASSIOD. in psalm. 113 concl. CE 477, 10 NOT. Tir. 72, 51. *de quantitate vocalis* u *in perf.*: PRISC. gramm. II 466, 22 quaeritur ..., an -o -xi debeat natura producta accipi, cum lux producatur. *inter verba neutralia* PS. ASPER gramm. suppl. 50, 22. ad -endum: *p. 1696, 15*. NOT. Tir. 72, 51 -xit (*50* ante lucem). *legitur inde a* PLAVTO, ENN., CIC. [*it. vet.* lucere *et var. dial.*; *sard. centr.* lukere, lugere; *raet. occ. vet.* lūschair; *ab* *lucire: *val.* lucì; *dalm.* (*3. pers. plur.*) loik; *var. it. sept.*; *raet. occ.* lūžir; *francog. vet.* luisir, *francog.* luire *et var. dial.*; *prov. vet.* luzir, *var. prov.*, *franco-*

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

prov., vasc.; cat. lluhir; *hisp.* lucir; *port.* luzir. *cf. M.-L. 5136. Battisti-Alessio III 2275. Wagner II 41. Wartburg V 429sqq. Corominas III 153. Machado² II 1448. St.*] [*vix recta var. l.* -et *pro* elucet QVINT. inst. 9, 1, 19.]

I *intransitive* (*accedit obi. int. p. 1696, 34*): A *notione originaria i. q. fulgere, nitere, splendere sim.* (*accedente vi perlucendi p. 1694, 29sqq., notione fulgendi evanescente p. 1694, 64sqq.*): 1 *exstant vel subaudiuntur subi., usu q. d. personali*: a *proprie et in imag. -ent*: α *res caelestes* (*cf. infra sub 2*): ① *variae*: PLAVT. Curc. 182 hoc ... haud multo post luce -bit (Mil. 218 expergiscere ..., -et hoc. *cf.* lucesco *p. 1703, 21 et* ENN. scaen. 401 hoc quod -et, quidquid est [*sim. 345* hoc sublime candens, quem vocant omnes Iovem]). CIC. Arat. 37 hae *stellae* tenues parvo labentes lumine -ent (*gr. 264* ὀλίγαι καὶ ἀφεγγέες). 387 -et mortalibus Hydra. 409 *Sagittarius* corpore toto -et. frg. 9, 4 *Draconi* uno mentum radianti sidere -et (*9, 1* relucet). rep. 6, 16 *luna* luce -bat aliena (nat. deor. 2, 68 cum ... l. a -endo nominata sit, eadem est enim Lucina [*sim. veriloquium* VARRO ling. 5, 68. 69sq.]. PETRON. 62, 3 l. -bat tamquam meridie. PLIN. nat. 2, 58. 18, 323). LVCR. 5, 610 rosea sol alte lampade -ens (VARRO ling. 5, 68. PETRON. 100, 1 sol omnibus [*cf. p. 1695, 20*] -et [*subesse vid. proverbium ut* LACT. inst. 3, 23, 11 *Anaxagoras* qui ... nihil videbat sole -ente]. *cf.* PROP. 3, 5, 34 *cur* Solis ... atratis -xerit orbis equis [*per oxymoron de solis defectu; nisi a* lugere]. LVCAN. 7, 6 *Titan*). PROP. 4, 6, 30 *Apollo* adstitit Augusti puppem super, et nova flamma (*sc. fulmen, nisi fallimur*) -xit in obliquam ter sinuata facem (*cf.* STAT. Theb. 7, 406 fulgura -ent). OV. epist. 2, 123 frigida -ent sidera (trist. 1, 5, 47. MANIL. 1, 868 per tenues flammas. SEN. dial. 12[11], 13, 1 [*de Claudio Caesare*]. nat. 2, 32, 7 PLIN. nat. 2, 28 SIL. 7, 476. *v. etiam l. 41*). fast. 1, 75 cernis, odoratis ut -at ignibus aether. MANIL. 1, 255 signorum -entes undique flammas ... referam. 1, 711 (*de orbe lacteo*) candidus in nigro -et sic limes Olympo. 1, 860 aëra ... accensum flammis -ere coruscis. VITR. 9, 1, 7 *Venus* in caelo clarissime ... -ens. GERM. 30 caput *Vrsae. et saepe apud eundem.* LVCAN. 3, 252 Bootes. 6, 342 -entem totis ... noctibus Arcton. STAT. Theb. 6, 388 ipse *Apollo* olim in terris, caelo vestigia durant claraque per zephyros etiam nunc semita -et. 12, 290 queritur ... parum -entibus astris. silv. 3, 2, 11 Oebalii fratres, vobis (*i. per vos*) pontusque polusque -at. IVST. 37, 2, 2 stella cometes ... LXX diebus ita -xit, ut caelum omne conflagrare videretur. *al.* *de homine in stellam mutato*: VAL. FL. 1, 16 (*ad Vespasianum*) *post mortem* -bis ab omni parte poli. *in phrasi, quae rem certissimam esse significat* (*cf.* CIC. *p. 1696, 8*): TIB. 1, 9, 36 illis eriperes verbis mihi sidera caeli -ere.

② *dies sim.*: SIL. 16, 91 umquam -bit in orbe ille dies, quo *eqs.*? (AMM. 21, 15, 2 -ente iam die. *in imag.*: AVG. serm. coll. Morin p. 210, 3 *dies natalis.* GREG. M. moral. 4, 7 quasi -et d. iste mentibus hominum, cum pravitatis eius *diaboli* persuasio prospera creditur). PLIN. nat. 2, 100 lumen de caelo noctu visum est ..., ut diei species nocte -ret. FRONTO p. 96, 10 v. d. H. (p. 103N.) tu me ad pristinam illam mensuram luciscentis amoris tui revocas et iubes matutina dilucula -ere meridie (*quae praecedunt v. p. 1695, 2*).

β *res (vel animantes) terrestres*: ① *lumina, ignes, flammae sim.*: Ⓐ *ipsa* (*homo* IVV.): ENN. scaen. 400 (315 Joc.) homo, qui erranti ... monstrat viam, quasi lumen de suo lumine accendat, facit; nihilo minus ipsi -et, cum illi accenderit. AEDIT. epigr. 2, 2 (p. 43M.) quid faculam praefers ...? ibimus sic: -et pectore flamma satis (*in imag. de amore; proprie*: PROP. 3, 10, 20 *ubi* -xerit ... tota f. secunda domo. OV. fast. 6, 455 nunc bene -etis sacrae sub Caesare f. SIL. 1, 174. 542). PVBLIL. L 16 late ignis -ere (-ere i. *trad.*), ut nihil urat, ⟨non⟩ potest (SEN. Thy. 990 dial. 6, 23, 4. nat. 3, 14, 2 ignem vocant *Aegyptii* masculum, qua ardet flamma, et feminam, qua -et innoxius tactu. LVCAN. 9, 992 STAT. Theb. 1, 556. QVINT. inst. 5, 10, 58 sunt eiusdem rei plura propria, ut ipsius i. -ere, calere *al.*). TIB. 2, 5, 47 mihi *vati* -ent Rutulis incendia castris (SIL. 4, 308). PLIN. nat. 31, 17 cuius *fontis* aqua lucernae -ant (AMPEL. 8, 16 l. super candelabrum posita -ens ad mare. APVL. met. 9, 5, 5 PEREGR. Aeth. 24, 4. *cf. ibid.* 24, 9 luminaria [25, 7]). CIL III 12013, 3 (*in poculo; 'litt. bonis saec. primi' edd.*) accensu(m e)st *sc. lumen sim.*; dum -et, bibamus. IVV. 1, 155 pone Tigellinum; taeda -bis (-bit *P, corr. p*) in illa, qua stantes ardent qui fixo pectore fumant. SVET. Tib. 74 cinis ... exarsit repente ... atque in multam noctem pertinaciter -xit. *al.* Ⓑ *res lampade, flammis affectae, illuminatae*: VARRO ling. 5, 68 *Luna* dicta Noctiluca in Palatio, nam ibi noctu -et templum. VERG. Aen. 11, 143 -et via longo ordine flammarum (VAL. FL. 1, 842 lampada quassans progenies Atlantis agit; -et via late igne dei). CIRIS 176 castra ... crebris -entia flammis. TIB. 1, 1, 6 dum meus adsiduo -at igne focus ([*inde* CE 477, 10. *cf.* STAT. silv. 1, 2, 255 dives ... foco -ente Tibullus]. LVCAN. 4, 199 graminei -xere f. MART. 10, 96, 8 tepet igne maligno hic f., ingenti lumine -et ibi). PROP. 4, 9, 28 -xerat igne casa. OV. epist. 11, 104 ferte faces ... et meus ex isto -at igne rogus. MANIL. 1, 20 bina mihi positis -ent altaria flammis. SEN. Herc. O. 1753 ora flammis implet, ast illi graves -xere barbae. Thy. 183 flammis agros -ere et urbes decuit (*cf.* STAT. Theb. 1, 655 igni ... datis cultoribus omnis -et [luget *Heinsius*] ager). LVCAN. 9, 185 Apulus ... igne fovet terras, simul et Garganus et arva ... -ent. PLIN. nat. 20, 203 ut pura -at flamma *opium.* SIL. 1, 131 Hesperio tellus porrecta sub axe Sidoniis -et flammis *belli.* 9, 602 collectis fumantia -ent terga elephantorum flammis. 17, 178 arderent cum ... castra et -ret sceleratis Africa flammis. STAT. silv. 5, 3, 197 sacrilegis -ent Capitolia taedis. MART. 3, 58, 23 larga festos -et ad lares silva. *al.*

② *metalla, ebur, gemmae, marmor et res his ornatae* (*cf. infra l. 55*): VERG. Aen. 6, 603 -ent genialibus altis aurea fulcra toris (*cf.* PLIN. nat. 33, 95 *argentum aegre reperitur* nullis, ut in auro, -entibus scintillis. STAT. Theb. 4, 86 gemino -ent hastilia ferro. 8, 658 arma volunt, primos veluti modo ... ictus sustulerint omnisque etiamnum -at ensis [*sc. nondum sanguine pollutus*]. 9, 691 -entes ... auro tunicas. MART. 14, 109, 1 gemmatum Scythicis ut -at ignibus [*i. smaragdis*] aurum). 10, 137 inclusum buxo ... -et ebur. OV. met. 2, 24 in solio ... claris -ente smaragdis (*cf.* PLIN. nat. 36, 135 [*ex Varrone*] *lapidem quendam* addito oleo etiam -ere. 37, 80 est ... carbunculi tenuior ignis, est amethysti fulgens purpura ..., cuncta pariter incredibili mixtura -entia. 37, 94 eum *carbunculum*, qui languidius -et, lignyzontem. 37, 132. 170. SIL. 12, 231 qui miro candoris honore -et in aure lapis. MART. 2, 29, 2 -et sardonychata manus. 12, 50, 4 calcatus ... -et onyx). STAT. silv. 1, 2, 153 robora Dalmatico -ent satiata metallo. 1, 3, 36 picturata -entia marmora vena (*cf. infra l. 36 et* 2, 2, 92 Nomadum -ent flaventia saxa).

③ *plantae* (*mons arboribus ornatus* IVVENC.): CVLEX 74 viridi cum palmite -ens Tmolia ... coma (*i. pampini*). PLIN. nat. 14, 15 *acini* hic purpureo -ent colore, illic fulgent roseo *eqs.* 21, 62 *nyctegreton* -ere noctibus. VAL. FL. 6, 492 lilia per vernos -ent velut alba colores. SIL. 7, 208 -entes sole racemos. STAT. Theb. 7, 225 emissa ... -ent germina *rosarum a zephyro recreata.* MART. 10, 6, 4 *v. infra l. 59.* IVVENC. 3, 623 culmina montis, ordinibus -ent quae glaucicomantis olivae. PS. APVL. herb. 60 l. 6 *asterion* nocte tamquam stella in caelo -et. 65 l. 14 *paeoniae baculae* nocte sic -ent tamquam lucernae (*sim.* 131 l. 4).

④ *liquores* (*sive perlucidi, perspicui ut* OV., *sive lumen repercutientes ut* SIL.): OV. met. 4, 297 stagnum -entis ad imum usque solum lymphae (*cf. 4, 300* perspicuus liquor est. *Vitr. 2, 8, 12* est eius fontis potestas perlucida). CALP. ecl. 5, 55 matutinae -ent in gramine guttae. SIL. 7, 259 languentes tacito -ent in litore fluctus. STAT. Theb. 9, 365 liquidum qua subter eunti *nymphae* -et iter *in fluvio.* silv. 3, 2, 11 (*v. p. 1693, 36*). MART. 6, 42, 19 quae *aqua Marcia* tam candida, tam serena -et. 7, 50, 4 *statuis marmoreis circa lacum stantibus* Ganymedeo -at unda choro.

⑤ *varia* (*respicitur color albus, candens, nitidus sim. saepe*): Ⓐ *usu communi*: VERG. Aen. 5, 554 pueri ... ante ora parentum frenatis -ent in equis (*deinceps ornatus puerorum describitur*). 8, 660 *Galli* virgatis -ent sagulis. CVLEX 172 *anguis* purpureo -ens maculatur amictu. OV. am. 3, 3, 6 *puellae etiam post periurium* niveo -et in ore rubor. met. 1, 239 oculi -ent *Lycaonis in lupum mutati.* GRATT. 87 ubi ... Libyco fucantur sandyce pinnae linteaque ... -ent ... arma *eqs.* SEN. Herc. f. 767 concavae -ent genae *Charonis* (*def. G. Carlsson, Überl. d. Sen.-Trag., 1926, 16*; squalent *E*; fulgent *Leo coll. Verg. Aen. 6, 300* stant lumina flamma). Phaedr. 743 pulchrior tanto tua, *Hippolyte*, forma -et, clarior quanto micat orbe pleno ... Phoebe (*de eodem* 797 haec solem facies rarius appetat; -bit Pario marmore clarius). CALP. ecl. 2, 91 cerea sub tenui -ere cydonia *mala* lana. 6, 40 niveo frons *cervi* inretita capistro -et. PLIN. nat. 9, 101 ungues ... velut igne -entes in tenebris (*de eisdem* 9, 184 -ere in ore mandentium, -ere in manibus). 11, 98 -ent ignium modo noctu laterum ... colore lampyrides (*de eisdem* 18, 250. *cf. p. 1695, 25*). VAL. FL. 6, 574 *homo de tergo transfixus* vidit ... extremo -entia pectora ferro. 8, 452 Tempe ⟨tenui⟩ -entia fumo (*i. nebula*). STAT. Theb. 2, 280 viridum ... draconum -entes a fronte iubas. 10, 929 omnia -ent membra viri *fulmine icti.* Ach. 1, 826 nitet ante alias regina *Deidamia* comesque Pelides, qualis ... Diana feroxque Pallas et Elysii -bat sponsa tyranni. MART. 10, 6, 4 dies, quo campus et arbor et omnis -bit Latia culta fenestra nuru (*sc. Traianum rediturum exspectans*). 13, 5, 1 cerea ... -et ficedula. 14, 147, 1 stragula purpureis ... tapetis. QVINT. inst. 1, 6, 34 *inepta veriloquia sunt* ut 'lucus', quia umbra opacus parum -at. PLIN. epist. 2, 17, 10 cenatio, quae plurimo sole, plurimo mari -et. *al.* Ⓑ *accedente notione elucendi, apparendi, obtutui se praebendi* (*cf. p. 1695, 8*): VERG. Aen. 9, 381 (*379* silva fuit ... ilice nigra horrida) rara per occultos -bat (ducebat *var. l.*) semita calles ([SERV. ut sit 'raro -bat' herbis scilicet ... intervenientibus]. PROP. 2, 14, 17 ante pedes caecis -bat s. nobis *in amore. cf. p. 1693, 35*). 11, 693 loricam galeamque inter, qua colla ... -ent (*cf.* STAT. Theb. 8, 525 qua ... iuguli vitalia -ent). PROP. 2, 3, 15 si qua Arabio -et bombyce puella (*nisi de mero fulgore vestis, sed cf.* MART. 8, 68, 7 tegitur *gemmā* ... nec tamen uva latet: femineum -et sic per bombycina corpus). MART. 4, 22, 4 (*2* merserat in nitidos se Cleopatra lacus) -bat, totis cum tegeretur aquis. 4, 32, 1 *apis* et latet et -et Phaethontide condita gutta (AVSON. Mos. 66 *herbis vibrantibus* -etque l. que calculus). CYPR. epist. 39, 2 p. 582, 23 -ent in corpore *martyris* glorioso clara vulnerum signa. AMM. 14, 6, 9 ut ... fimbriae tunicaeque perspicue -ant. *de animi motu corporaliter se manifestante* (*cf. p. 1693, 54*): AMM. 31, 13, 10 furore ex oculis -ente (elucente *Heraeus cursus causa. cf. 16, 12, 36* elucebat ... ex oculis furor).

b *translate* (*accedit* quasi CIC. Brut. 26, intellegibiliter AVG. civ. 10, 2 p. 404, 22D., spiritualiter CHROMAT. in Matth. 5, 3, 2) *-ere dicitur*: α *id quod praestat, clarum est, salutare est* (*tam de rebus quam de hominibus, deo*): CIC. Sest. 60 Catonis splendorem maculare vo- [*B.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

luerunt, ignari, quid ... virtus valeret, quae ... -et in tenebris (FRONTO p. 96, 5sq. v. d. H. [p. 103 N.] -bat in pueritia tua v. insita, -bat etiam magis in adulescentia, sed ita, ut cum serenus dies inluculascit lumine incohato. FIRM. math. 1, 7, 40 quae *Reguli virtutes* propria ostentatione -bant). Phil. 13, 24 ornamenta *Hirtii a Caesare data* in virtute et in industria posita -ent. Brut. 26 occurrunt, Attice, et quasi -ent Athenae tuae, qua in urbe primum se orator extulit. 327 ingeni quaedam forma -bat *in Hortensio* (elucebat *Lambinus*). Att. 3, 15, 4 mea ... officia et studia, quae parum antea -xerunt ..., sic exsequar, ut *eqs.* CVLEX 41 vita *Octavii* ... grata bonis -ens (*i. ita, ut bonis grata sit*). VAL. MAX. 5, 3 ext. 3 -et Marathon Persicis tropaeis (*cf.* CIL VIII 2119 [*v. etiam ibid. additam. p. 944*; INSCR. christ. Diehl 1837] hic locus -et semper [luget *coni. Mommsen; an lampadibus illuminatus? cf. Inscr. christ. Diehl 3778b* luminaria. *confert Rossi sec. Diehl titulum 'aevi infimi' urbis*: in isto loco ... splendor et lux perpetua, quam meruit ... martyr]). SEN. benef. 2, 25, 2 id agamus, ut voluntas nostra non lateat, sed aperiatur et -at. 4, 16, 3 hoc (*sc. gratiam referre*) expositum est pulchriusque, quam ut splendor eius dubie ac parum -at. nat. 1 praef. 2 *philosophia nos* e tenebris ereptos perducit illo, unde -et (epist. 44, 2 nec reicit quemquam ph. nec eligit, omnibus -et). epist. 115, 3 (*de animo boni viri*) o quam pulchram faciem ..., quam ex magnifico ... fulgentem videremus, hinc iustitia, illinc fortitudine, hinc temperantia ... -entibus. QVINT. inst. 8, 5, 29 quae *artificia* ne apparent quidem, ubi tota -et oratio (*cf.* 12, 10, 76 -ent ... haec *loca orationis non fucata* citra solem et ut quaedam exigua animalia igniculi videntur in tenebris. TER. MAVR. 78 ne ... *in dicendo* sit quod male -at). FRONTO p. 98, 21 v. d. H. (p. 38 N.) ignem imitaberis, si proximos ambures, longinquis -bis. AVR. Fronto p. 26, 4 v. d. H. (p. 27 N.) litterae ... tanto amore -entes. TERT. carn. 11 l. 13 *sec. Valentinianos* tenebras (*i. carnem*) ... accepit *anima*, ut -ere possit. FIRM. err. 17, 4 ut ... veritas renata -ret (RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 2. *cf. l. 52*). SERV. Aen. 4, 335 'promeritam' ... est sermo de his, qui per contrarium (*sc.* commereo) magis -ent. PRVD. apoth. 445 ipsa suis Christum Capitolia Romula maerent principibus -ere deum. COD. Theod. 1, 1, 6, 1 quod *opus digestum* ut brevitate constrictum claritate -at.
al. *respicitur fidelium illuminatio salutaris*: ITALA psalm. 18, 9 (Tert. pudic. 6) praeceptum domini longe -ens, inluminans oculos (*al. et Vulg.* lucidum, *gr.* τηλαυγής). Matth. 5, 16 (Aug. civ. 5, 14, *cf.* Tert. idol. 15) -ant ... opera vestra coram hominibus, ut videant bona facta *eqs.* (*gr. aliter*: οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν κτλ., *al. et* VVLG. -at lux vestra coram hominibus, ut videant opera *eqs.*). Phil. 2, 15 (cod. g *al.* = VVLG.) inter quos *homines pravos* -etis sicut luminaria in mundo (*gr.* φαίνεσθε. *Ps. Aug. spec. 116 p. 654, 1* parebitis. *cf.* CHROMAT. in Matth. 5, 3, 2 ut ... velut lucerna spiritualiter -remus). IVVENC. 4, 803 in tantum -et mihi gratia Christi, ut *eqs.* AVG. conf. 10, 5, 7 quod de me scio, te (*sc. deo*) mihi -ente scio. *al.; cf. l. 33.*

β *id quod liquet, patet, manifestum est* (*asyndeton bimembre* pateat -at *infra l. 74*): ① *subi. sunt nomina, pronomina*: CIC. Mil. 61 cum res ipsa tot iam claris argumentis signisque -at. part. 60 quorum *contrariorum* dissolutio in brevitate non -bit. off. 1, 30 aequitas ... -et ipsa per se, dubitatio cogitationem significat iniuriae. PS. VARRO sent. 49 quod verum est, per se -et (*cf.* AVG. bapt. 3, 9, 12 donec veritas ... liquide [-dae, -da *var. ll.*; -do *ed. Maurina*] -xerit). TERT. apol. 19, 7 *ut concatenationes temporum aperiantur*, per quae -ant annalium numeri (*cf.* SVLP. SEV. chron. 2, 25, 4 ut ratio temporum digesta -ret). adv. Marc. 5, 16 p. 630, 7 *haeretici verba quaedam e sacris scripturis tollunt*, -et tamen vanitas liturae. CYPR. ad Donat. 4 p. 6, 7 *post baptismum* confirmare se dubia, patere clausa, -ere tenebrosa. epist. 43, 6 p. 596, 6 -ent (lugent *var. l.*) nunc quoque verba eius (*diaboli*) et manifesta sunt. patient. 5 p. 401, 2 similitudo divina ... manifestetur et -at in actibus nostris. zel. 15 p. 429, 15 ut in te divina nativitas -at. PANEG. 4, 32, 5 *ut* terroris testificatio in praesenti exsultatione -ret. LVCIF. Athan. 2, 5 p. 155, 2 'ex fructibus eorum cognoscetis eos' (*Matth. 7, 16*); numquid non -xerunt illico tristes ... fructus tui? DIOM. gramm. I 438, 27 (*afferuntur Verg. Aen. 8, 1sqq.*) *ea hoc modo sunt* dicta, ut actus verborum emineat et -at. PAVL. NOL. epist. 50, 18 p. 423, 6 expone ... Symeonis clausulam mihi, quia (quam, et *var. ll.*) -ere *eam* non dubito sanctae animae tuae. MACR. Sat. 5, 16, 5 in omni opere Maronis Homerica -et imitatio. PETR. CHRYS. serm. 166 p. 634^{C} quod ut -at ad purum, ... percurramus exemplis. BOETH. mus. 1, 7 ratio proportionum -bit. FACVND. defens. 4, 2 p. 611^{D} frustra negatur quod -et omnibus et luce clarius ... apparet. ② *subi. sunt enuntiata secundaria* (*iuxta pron. praepar.* PAVL. NOL.; *cf. usum impersonalem infra illustratum*): ARNOB. nat. 6, 16 p. 327, 3M. cum pateat -at rebus fieri verba cum brutis, exaudiri vos remini *eqs.* (*acc. c. inf. ut*: HIER. c. Ioh. 41* p. 393^{A} AVG. epist. 231, 2 soliloq. 1, 4, 10 PETR. CHRYS. serm. 16 p. 243^{A} PELAG. defens. 5 p. 42, 11). PAVL. NOL. epist. 50, 15 p. 418, 3 hoc ... rogo -ere mihi facias, quomodo vel qua ratione dominus ... et non agnitus sit et agnitus (*interrog. obl. ut*: PETR. CHRYS. serm. 38 p. 307^{C} VEREC. in cant. 8, 14). PS. AVG. quaest. test. I 97 p. 185, 9 ut aperte -at, quia omnia spiritus sanctus operatur, dicit dominus *eqs.* ③ *subi. e contextu supplendum est*: PETR. CHRYS. serm. 9 p. 211^{C} agit nobiscum deus ..., sicut ex ipso -et principio lectionis.

2 *desunt subi., usu q. d. impersonali* (*subi. indicatum per enuntiata vel inf. aut e contextu supplendum v. sub 1*): **a** *forma* -et (-bat, -ret, -bit, -ere) *i. q. lux diei adest sim.* (*vix huc p. 1693, 66*): PLAVT. Mil. 709 prius quam -et adsunt. CIC. inv. 1, 86 si dies est, -et (*exemplum conclusionis ut* ac. 2, 96. 98. 143 PS. APVL. herm. p. 272). S. Rosc. 97 nondum -bat. Verr. II 5, 94 -bat iam fere. Cluent. 27 antequam -ret (Att. 7, 10). Phil. 8, 31 simul atque -ret. div. 1, 47 ubi -ere coepisset. ac. 2, 119. 128. 145. Att. 1, 1, 1 Catilina (*sc. accusatus*), si iudicatum erit meridie non -ere, certus erit competitor (*ad hanc sententiam, quae rem quandam certissimam esse significat, cf.* TIB. *p. 1693, 41*). 5, 3, 3 iam deest quod scribam, et -et. 6, 2, 10 cupiebam ... plura garrire, sed -et. 16, 13, 1 lumina dimiseramus nec satis -bat; cum autem -ret *eqs.* HOR. epist. 1, 6, 56 -et, eamus quo ducit gula *eqs.* PROP. 2, 15, 49 dum -et (licet *var. l.*; licet hunc *vel* liceat *recc.*), fructum ne desere vitae. SEN. epist. 122, 9 (*loq. homo contra naturam vivens*) -et, somni tempus est; ... iam lux propius accedit, tempus est cenae. **b** *forma* ad -endum *i. q. ut lux diei adsit sim.*: ITALA Ezech. 41, 16 (Hier. *ad l., in translatione ab eo ipso facta*) fenestrae in modum retis factae tres ad -endum, ut perspiceretur per eas (*gr.* ὑποφαύσεις, *Itala Wirc.* subluminaria, *Vulg.* ecthecas). *addas, nisi* sol *subi. intellegendum est*: VVLG. Is. 60, 19 non erit tibi amplius sol ad -endum per diem nec splendor lunae illuminabit te, sed erit tibi dominus in lucem sempiternam (*Itala Hier. ad l.* in lucem diei, *gr.* εἰς φῶς ἡμέρας).

B *notione deflexa i. q. tralucidum, perspicuum esse* (*de re solida; aliter p. 1694, 29*): VEN. FORT. Mart. 4, 498 (*M. in sua cellula commorans sentit ea, quae in cellula fratris cuiusdam aguntur*) Martini ante oculos paries quasi lintea -et aut quas ... contexit aranea telas, retia vel nexis per rara foramina filis.

structurae notabiliores (ad I): *accedit vel adi. vel nomen praedicativum*: CVLEX 41 *v. p. 1695, 10.* MART. 6, 42, 19 *v. p. 1694, 35.* PRVD. apoth. 445 *v. p. 1695, 33.* AVG. civ. 10, 27 p. 443, 28D. quos *deos* conspicuos -ere cernebat. GREG. M. moral. 9, 102 quid ... mirum, si gehennae ignem credimus habere supplicium simul obscuritatis et luminis, quando ... novimus, quia et taedarum flamma -et obscura.
accedit obi. intern. (*quasi pro adv.; addas fortasse p. 1697, 21, cf. l. 58*): SOL. 33, 22 *paederos gemma* crystallinum -et, rubet purpuram (*Plin. nat. 37, 129* coeunt ... in tralucidam crystallum viridis ... aer simulque purpura *eqs.*). MART. CAP. 2, 190 vers. (*ad Phoebum*) tenebras prohibens retegis quod caerula -et. *accedit acc. graecus*: AVIEN. Arat. 903 *Procyon* ore micans rutilo, trina face viscera -ens.

abl. (qual. vel instr.) vocum affinium: luce (PLAVT. Curc. 182 CIC. rep. 6, 16. *cf.* a l. AVG. serm. 24, 6 l. 201 *v. p. 1697, 40*), lumine *vel* luminibus (CIC. Arat. 37 [*dub.*]. MART. 10, 96, 8 PROB. Verg. georg. 2, 478 HYG. astr. 4, 14 FIRM. math. 6, 25, 4), lampade (LVCR. 5, 610), flamma *vel* flammis (CIRIS 176 MANIL. 1, 20. 860 SEN. Thy. 183 PLIN. nat. 20, 203 SIL. 1, 131. 9, 603. 17, 178), igne *vel* ignibus (TIB. 1, 1, 6 PROP. 4, 9, 28 OV. epist. 11, 104 fast. 1, 75 PLIN. nat. 9, 101 VAL. FL. 1, 842 MART. 14, 109, 1 ARATOR act. 2, 760), fulgore (FEST. p. 132 PLIN. nat. 37, 132), sole (SIL. 7, 208 PLIN. epist. 2, 17, 10), taedis (STAT. silv. 5, 3, 197), face *vel* facibus (AVIEN. Arat. 903 CLAVD. rapt. Pros. 3, 325).

II *accedente obi., sc. vi causativa fere i. q. facere, ut aliquid splendeat, niteat sim.* (*cf. p. 1692, 61 et* -ere facere: TERT. adv. Iud. 9, 28 PAVL. NOL. epist. 50, 15 p. 418, 3): PLAVT. Cas. 118 huic -bis novae nuptae facem. Curc. 9 (*servus ad erum*:) tute tibi puer es, lautus -es cereum. ENN. ann. 156 prodinunt famuli, tum candida lumina -ent (l. *vix pro subi. accipias. addas, nisi obi. intern. ut l. 34 intellegere malis*: ITALA Ezech. 32, 7 [cod. 175 *et* Tycon. reg. 4 p. 44, 15] luna [lunae *cod. 175 et var. lect. Tycon.*] non -bit lumen eius [*pro* suum; *gr.* οὐ μὴ φάνῃ τὸ φῶς αὐτῆς, *Vulg.* non dabit lumen suum]. 32, 8 [*ibid.*] omnia, quae -ent lumen in caelo [lumina, lumine *var. ll.*; *gr.* τὰ φαίνοντα φῶς, *Vulg.* luminaria caeli]).

partic. praes. ***lūcēns**, -entis *pro adi.* (*n. pl. pro subst. l. 83. p. 1697, 23. 30, n. sg. p. 1697, 18*). *compar.* -ior: THEOD. MALL. gramm. VI 598, 19 (*var. l.* excellentior, *quam praefert Keil*). *coni. Bonnet p. 552* GREG. TVR. stell. 39 una *stella* aliarum clarior hac (*pro* ac) l⟨uc⟩entior. *superl.* -issimus GLOSS. V 629, 51, *ubi explicatur vocibus* splendidissimus, copiosissimus. *legitur inde a* CIC.

i. q. lucidus, splendidus sim. (*de vi participii dub. an recte* SERV. *sub IA1*): **I** *vi fulgendi plena*: **A** *proprie*: **1** *stellae et res caelestes*: CIC. Arat. 324 -s vis magna Nepai (*gr. 546* Σκορπίος *tantum*). Tim. 35 ut hunc *ignem* ... bene Graeci κόσμον, nos -em mundum nominaremus (VITR. 1, 2, 5 in aperto m. atque -i). VERG. Aen. 6, 725 -em ... globum lunae (SERV.: ideo usus est participio, ut ostendat eam suum lumen non habere; nam -s est, quod aliunde illuminatur, lucibile [lucidum *Bentley in exemplari suo*], quod per se lucet [*item* GLOSS. V 554, 17sq.; *cf. Isid. diff. 1, 434* lucidum est, q. a. i., lucibile, q. per se lucet]). OV. fast. 3, 270 faces. MANIL. 1, 892 cometae. VITR. 9, 1, 3 *signa zodiaci*. 9, 5, 1 quae sunt ... supra scapulas *anguis sideris*, peraeque sunt -ia (lugentia *trad.*). STAT. Theb. 1, 98 *Tisiphona appropinquante* Nox obvia nimbo -es turbavit equos *Solis* (5, 86). 10, 120 effulgent silvae ... et zonis -bus icta evigilat domus *Somni, dum Iris appropinquat*. GELL. 2, 21, 2 sidera. ANTH. 488, 2 Luna. *n. plur. pro subst.*: AVG. in euang. Ioh. 23, 7 *a deo facta sunt* in caelo -ia. **2** *variae res*: CINNA carm. frg. 6 imitata nives -s (ludens *trad.*) legitur cry-

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

stallus (*de gemmis item*: MAECEN. carm. frg. 2, 1 -es ... smaragdos, beryllos ... nitentes. HIER. epist. 18 B, 2[18], 4 genus lapidis, *sc. carbunculi,* fulgidi atque -is [nitentis *edd. vet.*]). SIL. 1, 235 *fluvius* super Gravios -es volvit harenas. 4, 87 *Ticinus fluvius* somniferam ducit -i gurgite lympham. STAT. silv. 1, 5, 38 quam *purpuram* ... cruentavit maculis -bus (liventibus *Politianus*) Attis. MART. 11, 98, 4 non ulcus acre pusulaeve -es *prohibent basiatores* (*cf.* VVLG. lev. 13, 2 diversus color sive pustula aut quasi -s quippiam. *sim. ibid.* 13, 4 -s candor ... in cute. 14, 56 -is maculae [ITALAM *v. infra*]). NEMES. ecl. 4, 45 niveum ne perde colorem sole sub hoc; solet hic -es urere malas. AVSON. 392, 3 p. 254 P. uvas. HIER. epist. 60, 12, 2 *Nepotianus sollicitus erat,* si sacrarium mundum, si vasa -ia. CASSIOD. in psalm. 7, 13 'gladium suum vibrabit' id est: ... filium sub -e claritate missurus est; 'vibrare' enim illud dicimus, quod modo lumen, modo umbras tremula probatur ostendere. CIL VI 10248 *certis diebus in monumento* lucerna -s sibi ponatur incenso inposito. CE 1552 A, 48 -es stupeat ... pendere columnas. *n. sing. pro subst.*: ITALA lev. 14, 56 (Lugd.) adversus omnem tactum leprae ... et notae et -is (*gr.* καὶ σημασίας καὶ τοῦ αὐγάζοντος, VVLG. *v. supra*).

B *translate*: **1** *cum respectu praestantiae*: CVLEX 38 gloria perpetuum -s mansura per aevum (*an* perpetuum *obi. intern. ad* -s?). FAVST. REI. grat. 1, 5 p. 21, 10 -em ... fidei regulam. *n. plur. pro subst.*: FIRM. err. 7, 9 miscetis ... tenebrosa -bus (*cf.* VVLG. Ioh. 1, 5 lux in tenebris lucet). AMM. 16, 12, 68 inter ... exaggerationem inanium laudum ostentationemque (*edd. vet.*, obtesta- *trad.*; obtrectationem *Kiessling*) aperte -ium (*an est adi., ad* laudum *referendum?* lucentem *Bentley*) inflabant ... imperatorem. **2** *cum respectu intellectus*: HIER. epist. 18 B, 2(18), 5 in carbunculo (*Is. 6, 6*) -s doctrina et manifesta monstratur. CASSIOD. in psalm. 30, 14 per haec verba -ia tenebrosa facinora ... indicantur. *n. plur. pro subst.*: HIER. in Eph. 4, 25 p. 510^A ('loquimini veritatem') clara quaeque et -ia his indicet, qui merentur audire: vos estis lumen mundi (*Matth. 5, 14*).

II *vi fere technica i. q. strictus, nudus*: LAMPR. Comm. 5, 5 in harena rudibus, inter cubicularios gladiator[es] pugnavit -bus aliquando mucronibus (*cf. splendorem gladii l. 12 sqq.*).

in lusu verborum cum latēre: MART. 4, 22, 4 AVSON. Mos. 66. *cum* lugere *in forma ambigua perf.* (*cf. p. 1693, 22*): AVG. serm. 24, 6 l. 201 (*de statua Herculis, cuius deaurata barba ante diem dominicam rasa erat a Christianis, ut profanaretur*) quod non fulgebat luce dominica, non a luce (*sc. luxit*), sed a luctu (luto *var. l.*, luco *edd. vet.*) luxit (*si sententiam recte intelleximus*).

deriv.: lucesco, lucibilis, lucor. *cf.* lucerna; lucidus.

compos.: ad-, circum-, con-, di-, e-, in-, inter-, ob-, per-, prae-, re-, sub-, transluceo; astrilucus, plaustrilucus; luciculia; noctiluca. *cf.* polluceo. *B.*

^x**lucerna**, -ae *f.* [*nimirum cum* lūcere *coniungitur, sed neque* u *brevis neque suffixum facile explicatur* (u *longum quod testantur linguae q. d. Romanicae procul dubio sec.* lūcere *novatum est*). *Sch.*] *de origine*: VARRO ling. 5, 119 -a ... dicta a luce, aut quod id vocant λύχνον Graeci. SERV. Aen. 1, 726 a lychno ... -a dicta est, unde et brevis est 'lu' (*citantur* PERS. 5, 181 HOR. sat. 1, 6, 123) ...; si enim a luce diceretur, non staret versus (*eadem fere* ISID. orig. 20, 10, 2). *a* lucere: PRISC., EVTYCH. *v. p. 935, 66 sqq.* GRAMM. suppl. 74, 1. *? masc.*: CIL XI 2596 oleum in -a, quem dedi d. p. (*obscurum*) ..., praestetur (*an mero errore fabrili?*). *coniungitur cum adi. masc.* ORIBAS. *p. 1698, 40.* NOT. Tir. 72, 47. 101, 95. *legitur inde a* PLAVTO, CATONE. *vox a sermone grandi aliena* (*eius vice fungitur* lychnus) *deest e. g. apud* ENN., CIC. *oratt.*, SALL., VERG., OV. met., VAL. FL., SIL., STAT. *cf. etiam testimonia*: LVCIL. 16 porro 'clinopodas' 'lychnos'que, ut diximus σεμνῶς ante, 'pedes lecti' atque '-as' ⟨dicere oportet⟩ (*temptavit Puelma Piwonka, Lucilius und Kallimachos, 1949, 30 sq.*). SEN. contr. *v. p. 1699, 10.* FORTVN. rhet. 3, 6 p. 124, 10 quae verba magis sonantia sunt, ea potius conlocemus ..., ut *Cic.* pro Caelio *67* 'aliut fori (solis *Cic.*) lumen est, aliut lychnorum', cum potuisset etiam structius (strictius *Reuter in exemplari nostro*) dicere 'aliut -arum'. SERV. georg. 1, 391 ('testa ... ardente') propter vilitatem -am noluit dicere, nec iterum lychnum, sicut in heroo carmine (*sim.* Aen. 1, 177. 726. *cf.* MART. CAP. 5, 509 nec indecore Vergilius [*Aen. 1, 726*] vitandae humilitatis aucupio lychnos pro -is ait [*inde* SCHOL. Stat. Theb. 1, 521]). [*a* *lūcerna: *it.* lucerna; *sard. centr.* lugerra; *raet. occ. vet.* lgütscherna '*fulgur*'; *francog. vet. et med.* luiserne; *prov. vet.* luzerna; *cat.* lluherna '*fenestra obliqua*'; *port. vet.* lucerna '*fenestra obliqua*'; *hic illic transfertur etiam ad lampyrida et ad lacertam. cf. M.-L. 5137. Battisti-Alessio III 2275. Wagner II 42. Wartburg V 433 sq. Corominas III 153. Machado² II 1440. St.*] [*confunditur in codd. cum* lacerna: MART. 10, 98, 5 PRVD. c. Symm. 2, 1010 (*falsa var. l. est* -a: HOR. sat. 2, 7, 55 PROP. 4, 8, 85). *cum* lux: AVG. serm. 49, 3.]

i. q. λύχνος (*item* AVG. civ. 21, 6 p. 498, 12 D. VINDIC. med. 25 GLOSS. *cf. l. 59 sqq.*), *quae vox, ubi respondet, non adnotatur*: **I** *instrumentum illuminandi, sc. e testa vel metallo factum oleoque sim. completum* (*hic illic significatur nimirum etiam lux a -a emissa ut p. 1698, 22. 39. 48*). *cf.* GREG. M. moral. 14, 10 (*ad* Iob 8, 6 -a ... exstinguetur) ut ... de usu multorum loquar, -a lumen in testa est (in euang. 34, 6). *minus est quam* lampas *p. 909, 15. distinguitur a* cicindela MART. 14, 40 (*iuxta ponitur* REGVLA mag. 30, 18. 44, 12. 53, 61); *a* lanterna *p. 935, 72, 936, 23. 36 sq.*; *ab* ignis EVSTATH. Basil. hex. 6, 2, 9 aliud est ignis, aliud -a; quorum unum inlustrandi vim possidet, aliud ministrandi causa luminis his qui eius indigent est formatum. *iuxta ponitur* lampas VITA Fulg. p. 127 L. *per synecdochen de candelabro -is instructo infra l. 77 sqq. ad rem cf. Toutain apud Daremberg-Saglio III 2, 1320 sqq.; Hug, RE XIII 1566 sqq.*

A *proprie*: **1** *vario usu* (*exempla selecta praeter antiquissima*): PLAVT. Asin. 785 si -a exstincta sit (Most. 487 -am ... oblitus fueram exstinguere. *al., v. vol. V 2, 1914, 49 sqq.*). CATO agr. 13, 1 -as *in instrumento torcularii.* 67, 1 *custos torcularii* factoribus det ... in -a⟨m⟩ quod opus siet. LVCIL. 16 *v. p. 1697, 59.* 146 Romanis ludis forus olim ornatus -is. 681. VARRO Men. 219 omnis cum -a combusta est in lucubrando olivitasque consumpta est. 262 lecto strato matellam, -am ... portant. ling. 9, 43. LVCR. 4, 450 *pressis oculis* fit, uti videantur ... bina -arum ... lumina *pro uno* (*item exemplum obtutus vitiosi*: CIC. ac. 2, 80 div. 2, 120. HOR. sat. 2, 1, 25 accessit ... numerus ... -is [*ebrio ut* PETRON. 64, 2 IVV. 6, 305]. TERT. adv. Marc. 1, 2 p. 293, 8 lippientibus [HIER. in Matth. 6, 22]). CIC. Att. 7, 7, 7 nisi me -a desereret, *plura scriberem.* ALF. dig 9, 2, 52, 1 tabernarius in semita ... supra lapidem -am posuerat. MORET. 10 admovet his *prunae luminibus* pronam ... -am. HOR. sat. 2, 7, 48 sub clara nuda -ā *meretrix.* carm. 1, 27, 5 vino et -is Medus acinaces immane quantum discrepat (*in convivio ut*: 3, 8, 14 vigiles -as perfer in lucem. 3, 21, 23 te [*cadum vini*] ... vivae ... producent -ae. *al.*). PROP. 2, 15, 3 quam multa adposita narramus verba -a ([*4* sublato lumine]. *in concubitu ut*: MART. 10, 38, 7 o quae proelia ... lectulus et -a vidit. 11, 104, 5 ludere teste -a. 14, 39, 1 dulcis conscia lectuli -a). CIL IX 1456 (*a. 11*) Tricunda ... Bellonae -a⟨m⟩ cum sues ornament⟨is⟩ ... donum dat (*in dedicatione ut*: VIII 1267, 11 [*a. 175/180*] pro salute imperatoris ... hanc aram et ollam ... et urceum et -am aeream ... dedicavit [VI 676]. VI 31165, 15 [*a. 250*]. *al.*). VITR. 8, 1, 5 -a concinnata (VVLG. lev. 24, 2 num. 4, 9. 16 MARCELL. med. 8, 179) oleique plena et accensa (*v. vol. I 273, 69 sqq.*). 8, 6, 13 -a accensa demittatur *in puteum vaporibus infestum*; quae si permanserit ardens, sine periculo descendetur ([*de eadem re* PLIN. nat. 31, 49 PALLAD. 9, 9, 1]. VAL. MAX. 3, 3, 2 COLVM. 6, 14, 6 PLIN. nat. 31, 46. *al.*). CELS. 4, 27, 1^B admovere oportet naribus exstinctum ex -a linamentum *mali odoris* (*cf.* PLIN. nat. 7, 43 odor a -arum ... exstinctu. MART. 4, 4, 9 moriens -a [*affertur inter exempla foedi odoris*]. ORIBAS. syn. 9, 41, 2 La odoramenta ... ad excedandas (*i.* -cit-) suffocatas ... ⌊-a⟨e⟩ lucinium [*i.* lic-] stincti⌋ [Aa nixus -ae, *gr.* ἐλλύχνια ἀπτόμενα καὶ ἀποσβεννύμενα]). SEN. dial. 7, 26, 8 laurum ... et medio -am die praeferens conclamat iratum aliquem deorum (*cf.* TERT. apol. 35, 4 die laeto non laureis postes obumbramus nec -is diem infringimus. 46, 4 -as meridie vanas prostituere. idol. 15 p. 47, 13 plures iam invenias ethnicorum fores sine -is et laureis quam Christianorum. *al.*). PERS. 5, 181 pinguem nebulam vomuere -ae. PETRON. 22, 3 -ae ... umore defectae tenue et extremum lumen spargebant. 22, 6 -is occidentibus oleum infuderat. 45, 11 occidit *Norbanus* de -a equites (*sc. pusillos? andabatas intellegit Bücheler*; de silicernio *coni. Heinsius*, de placenta *Blümner, Philologus 76, 1920, 340*). 69, 4 -am de sinu fictilem protulit (MARCELL. med. 8, 179). 75, 10 ut celerius rostrum barbatum haberem, labra de -a unguebam. PLIN. nat. 16, 28 floccos ... -arum luminibus aptos; nam et sine oleo flagrant (19, 17. 25, 121 tertia *phlomis* lychnitis vocatur, ab aliis thryallis, foliis ... ad -arum lumina aptis [*de eadem re* DIOSC. 4, 99 p. 52, 21 in -is ... utuntur, *ubi gr. 4, 103, 2* εἰς ἐλλύχνια. *Isid. orig. 17, 9, 73* ad lychnia facit]). 18, 357 nuntii ... pluviae ... in -is fungi, si flexuose volitet flamma (*Verg. georg. 1, 391* testa ... ardente). 30, 14 *ars magica* -is ... divina promittit (*in superstitione ut*: APVL. met. 2, 11, 5. *ibid.* sibi -am praedicere. 2, 11, 6 grandem ... istam -am Sibyllam pascimus. 3, 21, 4). CE 1508, 11 (*saec. I ex.*) semper vigilet -a nardo (*in sepulcro ut*: MOD. dig. 40, 4, 44 ut monumento meo alternis mensibus -am accendant. CIL II 2102^b -a quotidiana. VI 10248, 13 -a lucens. CE 1308, 2). MART. 14, 44, 2 servas nisi lumina *candelabri lignei*, fiet de candelabro magna -a. AMPEL. 8, 16 -a super candelabrum posita (*cf.* ITALA exod. 25, 37 [Lugd., *sim.* VVLG.] facies -as eius *candelabri* septem et inponis super eum -as. Matth. 5, 15 [aur. *al.*, *sim.* VVLG.] neque accendunt -am et ponunt eam sub modio, sed supra candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. VVLG. Zach. 4, 2 candelabrum ..., et lampas eius super caput ipsius, et septem -ae eius super illud. *al. apud Christianos*). APVL. met. 4, 19, 3 taedis, -is, cereis, sebaciis et ceteris nocturni luminis instrumentis (*sim. in enumeratione* 11, 9, 4 -is, taedis, cereis). CASSIOD. inst. 1, 30, 4 paravimus ... nocturnis vigiliis mechanicas -as, conservatrices illuminantium flammarum, ipsas sibi nutrientes incendium. CIL X 114, 16 ad instrumentum tricliniorum ... candelabra et -as bilychnes. XV 6223 lucer(na) pu(b)lica (*dub. interpr., v. Dressel ad l.*). *al.* *de candelabro -is instructo* (*cf. supra l. 66*): IREN. 5, 20, 1 (5, 20, 2 H.) heptalychnos -a, Christi baiulans lumen. CYPR. Fort. 11 p. 338, 3 -a septiformis in tabernaculo martyrii (testim. 1, 20 p. 53, 16). VICTORIN. POETOV. fabr. mund. 8 -a cum septem orificiis (*respicitur* Zach. 4, 2 *supra l. 70*). HIL. in psalm. 118 nun 3. HEGES. 1, 17, 2 aspexit -am (*Ios. bell. Iud. 1, 152* λυχνίαν τε καὶ λύχνους).

2 *in indicationibus temporis* (*v. etiam 3a*): CIC. Att. 8, 2, 4 cum eadem -a hanc epistolam scripsissem, qua inflammaram tuam *epistulam.*

[Bader]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Ov. epist. 18 (19), 195 sub aurora, iam dormitante -a, *obdormivi*. Plin. nat. 33, 97 -arum mensurā *opus faciunt in cuniculis*. Mart. 8, 3, 18 quos *poetas severos* media ... nocte -a videt. Ivv. 10, 339 ante -as (Vopisc. Tac. 10, 2). 12, 92 matutinis ... *ianua* festa -is. Plin. epist. 4, 9, 14 dixit *orator* in noctem atque etiam nocte inlatis -is. Tert. nat. 1, 16, 1 horam -arum (Peregr. Aeth. 39, 4 horā -ae. *cf.* lucernaris *sub 1*).

3 ad -am *sim.* (-arum ad lumina *l. 19*): a *subest vis temporalis, sc. in circumscriptione temporis nocturni vel vespertini*: Prop. 3, 8, 1 ad hesternas ... rixa -as. Sen. contr. 9, 2, 25 (*e Rufo Vibio, exemplum sententiae* sordidioris notae) a praetore lege actum est ad -am (*cf.* Sen. dial. 5, 18, 4 ut in xysto ... hortorum ... ambulans quosdam ... ad -am decollaret *Caligula*; quantulum fuit lucem expectare *eqs.*). Plin. nat. 9, 118 ut *mulier luxuriosa* ... quadringentiens HS operta spectaretur ad -as (*i. in cena*). Mart. 10, 20 (19), 18 (*ad libellum Plinio dedicatum*) ne tempore non tuo ... pulses ... ianuam videto: totos dat ... dies Minervae ...; seras tutior ibis ad -as. Porph. Hor. epist. 2, 2, 98 ('ad lumina prima') usque ad -am, id est ad vesperum. b *mera fere vi modali* (*v. etiam p. 1700, 20*): Colvm. 12, 52, 13 ad unam -am opus fieri *in torculari*. Plin. nat. 33, 70 cavantur montes -arum ad lumina; eadem mensura vigiliarum est. 35, 151 umbram ex facie eius *iuvenis* ad -am in pariete lineis circumscripsit. 36, 14 (*e Varrone*) quoniam ad -as in cuniculis caederetur *genus marmoris*. Mart. 12, 43, 10 exstinctam liceat quid ad -am *in concubitu*. Flor. epit. 4, 2, 71 in noctem lecto ad -am Platonis libro. Clavd. Don. Aen. 8, 415 neque ad -am, sed ad lumen suscitati ignis operari *mulierem pauperem*.

B *translate, in comparationibus, allegoriis, proverbiis sim.* (*apud Christianos praeter* Plavt. *et* Sen. *sub 1a*, Serv. *sub 1d*, Cic. *sub 2a*):

1 *-a sola ponitur; conferuntur*: a *homines*: Plavt. Bacch. 446 it magister *capite percussus* quasi -a uncto expretus linteo (*dub. interpr.; v. vol. V 2, 1782, 4 sqq.*). Sen. epist. 54, 5 non stultissimum dicas, si quis existimet -ae peius esse, cum extincta est, quam antequam accenditur? nos quoque et extinguimur *morte* et accendimur *origine*. Itala Ioh. 5, 35 (aur. *al.* = Vvlg.) ille *Iohannes Baptista* erat -a ardens et lucens (*pergit Tert. adv. Iud. 9, 24* qui ... inluminabat mentes hominum praeconio suo. *de eodem saepe apud eccl., e. g.* Avg. in euang. Ioh. 4, 3 quia quasi in nocte apparuit *Christus* in corpore mortali, -am sibi accendit, unde videretur. *cf. p. 1700, 56*). Hil. in psalm. 118 nun 4 (*sec.* Matth. 6, 22 *p. 1700, 9*) vir apostolicus toti corpori suo, id est ecclesiae, -a est. Hier. c. Lucif. 6 sit ... Arianorum episcopus ... -a sine igniculo (*fort. respicitur usus infra sub 2b illustratus*). Vvlg. II reg. 21, 17 iuraverunt viri David *periclitati in pugna*, dicentes 'non egredieris nobiscum in bellum, ne exstinguas -am Israhel'. Rvfin. *p. 1700, 5*. Severin. doctr. p. 128 sicut -a ardens ita esto et angelus dei vocaberis. Pavl. Nol. epist. 3, 5 tu ... accensa super candelabrum -a ... conluces (*ex* Matth. 5, 15 [*p. 1698, 67*] *ut* Vita Caes. Arel. 1, 23 non potuit -a *sua* abscondi *eqs. al.*). Comm. instr. 2, 26, 9 vos estis Christi -ae (*ex* psalm. 131, 17 *sub C 2a*). b *deus Iudaeorum, Christianorum* (*cf. infra sub 2b*): Tert. adv. Marc. 4, 33 p. 531, 19 (*eadem fere* 5, 7 p. 592, 13) -am se pronuntiarat scrutantem renes et corda (*respicitur* prov. 20, 27, *ubi Itala Ps. Vigil. Thaps. trin. 1, 66 rec. II* lux [Vvlg. -a, *gr.* φῶς] domini spiritus hominum, qui scrutatur interiora cordis). Itala Iob 29, 3 (cod. 161, *sim.* Vvlg.) lucebat -a eius *dei* super meum caput. apoc. 21, 23 (Primas., *sim.* Vvlg.) civitas non eget sole ..., nam claritas domini inluminat eam, et -a eius agnus est (*huc spectat* Avg. in psalm. 118 serm. 23, 1 in quantum homo est, et ipse mediator '-a' in apocalypsi nuncupatur; sed singularis est ista susceptio). Hil. in Matth. 4, 13 -a Christi ... in ligni passione suspensa lumen aeternum est in ecclesia habitantibus praebitura ([*respicitur* Matth. 5, 15 *p. 1698, 67. cf. p. 1700, 84*]. Ambr. Iob 4, 4, 14. *cf.* Cassiod. in psalm. 142, 8 illius). Ambr. Iob 4, 4, 14 -a, quod inluminaverit animas universorum et in tenebris viam monstraverit. in psalm. 37, 41, 2 *p. 936, 39*. Vvlg. II reg. 22, 29 tu -a mea, domine, ... inluminabis tenebras meas. c *verbum, lex, praedicatio sim. dei*: Itala psalm. 118, 105 (Sangerm. *al.* = Vvlg.) -a pedibus meis verbum tuum et lumen semitis meis (*saepe apud eccl., e. g.* Petr. Chrys. serm. 64 p. 379[B] orate ..., uti ... -am nobis verbi sui Christus accendat. Op. imperf. in Matth. 10 p. 686 [*ad* Matth. 5, 15 *p. 1698, 67*] quae est illa -a? v. divinum, de quo dicitur '-a pedibus *eqs.*' Orig. in Matth. ser. 77 p. 185, 3 oleum ... opus misericordiae intellegitur, quo -a verbi enutrita clarescit). Hil. in psalm. 118 nun 3 praeceptorum. Athan. Lucif. epist. 5 p. 323, 2 quamquam ... praecursores antichristi ... omnia egerint, ut exstinguerent -am veritatis, tamen divinitas ... clariorem eius lucem ostendit. Vvlg. prov. 6, 23 mandatum -a est, et lex lux. Rvfin. Orig. in lev. 13, 2 -a legis his, qui in hoc mundo ... sunt, accensa memoratur (Pavl. Nol. epist. 50, 4 *deus Iudaeis* primum -am l. accendit. Chromat. in Matth. 5, 4, 3 l. ac fidei). Petr. Chrys. serm. 169 p. 643[C] -am matris ecclesiae ... sequamur et ... Christi perveniamus ad drachmam (*ex* Luc. 15, 8). Vict. 3, 40 -am sibi evangelici luminis accenderunt. *al.* d *mens, intellectus, virtus, anima sim.*: Ps. Philo antiq. 9, 8 ego deus incendam pro eo (*Moyse*) -am meam, quae habitet in eo (*var. l.* eis. *fortasse eodem spectat* 15, 6 [*loq. deus*] descendi *in monte Sinai* incendere -am populo meo). Serv. Aen. 6, 724 p. 101, 15 videmus *in animo* ... tale aliquid ut in -a, quae ... si qua re ... fuerit ... inclusa, non perdit splendorem proprium *eqs.* (*cf.* Evcher. form. 7 p. 45, 7 -a: ecclesia vel anima [*affert* Luc. 12, 35 *v. sub e*]). Vvlg. IV Esdr. 14, 25 accendam in corde tuo -am intellectus. Rvfin. Orig. in lev. 4, 6 p. 324, 4 ignis fidei et -a scientiae. 13, 2 p. 470, 14 caritatis. Orig. in num. 6, 2 p. 32, 13 (*num. 11, 25* de spiritu Moysis accipiens deus dederit septuaginta senioribus) quasi Moyses et spiritus, qui erat in Moyse, clarissimi cuiusdam luminis fuerit -a, ex qua septuaginta alias -as accenderit deus. Leo M. serm. 12, 1 *deus* accendens ... mentium nostrarum -as et igne nos suae caritatis inflammans. *al.* e *varia* (*proverbialiter usurpari videtur* Avg. in Iob *et* Vitae patr.): Itala Matth. 6, 22 (cod. a *al., sim.* Vvlg.) -a corporis tui est oculus tuus (*de oculo ut*: Petr. Chrys. serm. 1 p. 187[A] propinquorum quot oculi, tot -ae; dies est aspectus matris, sol patris rutilat in vultu; unde viventi inter tot virtutum luces criminum tenebrae propinquare non possunt. Sedvl. carm. pasch. 3, 151 [*Christus caecos sanat*] instaurata suis radiarunt ora -is [*antea*: caeca ... lumina]). Luc. 12, 35 (aur. *al.* = Vvlg.) sint lumbi vestri praecincti et -ae ardentes, *si dominum exspectatis* (*hinc* Avg. serm. 361, 22, 21. *et saepe apud eccl.*). Hier. epist. 64, 9, 2 (*interpretatio allegorica heptalychni*) septem -ae septem errantia astra demonstrant. Pavl. Nol. epist. 50, 18 (*ad Augustinum*) -am verbi tui (*cf.* psalm. 118, 105 *sub c*). Avg. in Iob p. 517, 2 *Iudaei* videntes signa (*i. miracula Christi*) tamen dubitabant ..., quando nec ad -am videre voluerunt. Evcher. form. 7 p. 45, 9 (*cf. p. 1699, 83*) -ae: opera bona ([*cit. Matth. 5, 16* luceat lumen vestrum]. Epist. pontif. 369 Migne 50, 431[A] [*ad* Luc. 12, 35 *v. supra*] in -is ardentibus boni fulgor operis *indicatur*. Petr. Chrys. serm. 22 p. 262[A] [*ad eundem locum*] beati, in quorum manibus bonorum operum lucent -ae. *ibid.* ut -a ante oculos, opus bonum in mentibus sic refulget). Vitae patr. 7, 1, 2 dixit unus senex ad alterum senem habentem caritatem et suscipientem tam monachos multos quam saeculares: '-a quidem multis lucet, rostrum tamen proprium incendit' (*eadem fere* Pallad. hist. mon. II 20, 9). Apring. in apoc. 2, 5 ('movebo candelabrum tuum de loco suo') movet ... candelabrum fidei nostrae, extinguit -am confessionis nostrae, quando avertit faciem suam a nobis (Greg. Tvr. dorm. 11 qui non permisisti -am c. meae tetris assertionum caliginibus obvelari). Greg. M. moral. 14, 10 (*ad* Iob 18, 6 *v. sub C 2b*) -a lumen in testa est, lumen vero in testa est gaudium in carne; -a ergo ... extinguitur, quia ... in eius (*impii*) mente gaudium carnale dissipatur.

2 *in oppositionibus vel distinctionibus*: a *-ae opponitur sol, vera lux sim., sc. ad illustrandum, quantum distent quae comparantur* (*cf. p. 1698, 42 sqq.*): α *varia*: Cic. fin. 3, 45 ut ... obscuratur et offunditur luce solis lumen -ae ..., sic ... omnis ista rerum corporearum aestimatio splendore virtutis ... obscuretur (*cf.* 4, 29 in sole ... -am adhibere nihil interest). Tert. pudic. 7 p. 233, 22 quibus *moechiae et fornicationis vitiis* exquirendis non -ae spiculo [lumine], sed totius ⟨solis⟩ lancea opus est. Secvndin. epist. p. 901, 5 tuae ... prudentiae cum talia a me exponuntur, tale est, quale si Iordanis oceano aquam commodet, aut soli -a lucem. Evgipp. epist. ad Pasch. 3 (*de homine quodam*) non ... -ae illius igniculum te velut sole splendente perquiram. β *hominibus eorumque rebus opponitur Christus eiusque gratia*: Itala II Petr. 1, 19 (cod. h *al., sim.* Vvlg.) intendentes *prophetico sermoni* quemadmodum -ae lucenti in obscuro loco, donec dies lucescat et lucifer oriatur in cordibus vestris (*inde* Avg. in psalm. 143, 11 adhuc in nocte sumus et ad prophetiae -am vigilamus; aliquid promissum est, quod adhuc exspectatur ...; dies praemium nostrum ... est [gen. ad litt. 4, 23 p. 123, 14]. *et saepe apud eccl.*). Hier. in Ezech. 44, 4/5 l. 1247 velut si solis radiis lampadem compares aut lampadis lumen lucernulae, quam ob rem et de Iohanne Baptista dicitur: (*affertur* Ioh. 5, 35 *p. 1699, 33*); postquam autem venit sol iustitiae, -ae lumen absconditum est (hom. Orig. in Ezech. 9, 3 p. 411, 18 Avg. in euang. Ioh. 35, 2 serm. 289, 4 serm. coll. Morin p. 514, 12 Max. Tavr. serm. 62, 3 M. *cf. p. 1701, 31*). Rvfin. Orig. in lev. 13, 2 p. 468, 25 -a ... erat apud eos *Iudaeos* sermo legis et sermo propheticus ...; ubi vero exortus est sol iustitiae ... salvator noster *eqs.* Avg. in euang. Ioh. 23, 3 omnes ... homines -ae, quia et accendi possunt et extingui ...; -ae ... prophetae, et omnis prophetia una magna -a; ... apostoli ... -ae etiam ipsi ...; solus ... ille non -a; non enim accenditur et extinguitur (*cf.* serm. 182, 5, 5 -a et accendi potest et extingui potest; lumen verum accendere potest, extingui non potest). 35, 8 quando ... Christus venerit, praesente tali die -ae non erunt necessariae ...; omnes scripturae tollentur de medio, quae nobis in huius saeculi nocte tamquam -ae accendebantur (serm. 49, 3 adhuc ... ad -am scripturae ambulamus). *al.*

b *distinguitur lumen -ae ab ipsa -a i. instrumento illuminandi, sc. ut discernatur corpus hominis ab eius mente vel a divinitate*: Rvfin. Orig. in Ios. 17, 3 p. 405, 9 obscurabitur ... lux scientiae, quae in illis *sacerdotibus* est, te non subministrante oleum -ae (p. 405, 13 ut ... lux scientiae in sacerdotibus fulgeat et -a eorum sit semper accensa, tu imple officium tuum). Pavl. Nol. epist. 23, 18 si ... ardet *lumen* (*i. Christus*) in -a corporis nostri, tunc opera tenebrarum occident. Avg. in psalm. 138, 14 (*ex* Luc. 15, 8) -a de luto est, sed habet lucem, qua inveniatur drachma; -a ergo sapientiae, caro Christi, de luto facta est, sed verbo suo lucet, invenit perditos. serm. coll. Morin p. 28, 30 totum ... Christum (*i. corpus, animam, divinitatem*) ... interficere delectati sunt; quicumque enim persequitur aliquem ut eum occidat, sic eum vult extingui totum, sicut extinguitur totum lumen -ae in terram collisae, ut penitus non luceat. Chromat. in Matth. 5, 5, 3 *Christus* secundum assumpti corporis sacramentum ... -a ostenditur ...; (4) huius-

[Bader]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

modi . . . -a, id est incarnatio Christi . . . in cruce, velut in candelabro, constituta omnem ecclesiae domum illuminat (*cf.* HIL. *sub 1b*). GREG. M. in euang. 34, 6 (*ex* Luc. 15, 8) -a . . . lumen in testa est, lumen vero in testa est divinitas in carne.

C *usus ad metonymian vergentes*: 1 *circumscribuntur lucubrationes poetarum vel scriptorum, ita ut fere pro studiis vel operibus lucubrantium ponatur* (*de origine huius usus cf. e. g. locos p. 1698, 13. 19 allatos*): CINNA carm. frg. 11, 1 haec . . . Arateis multum invigilata -is carmina (*cf. p. 213, 62 sqq.*). VARRO ling. 5, 9 non solum ad Aristophanis -am, sed etiam ad Cleanthis lucubravi. IVV. 1, 51 haec . . . non . . . Venusina (*i. Horatii*) digna -a? (*inepte* SCHOL. quia satirici ad omnium vitia quasi -am admovent et vel adurunt vel ostendunt crimina). AVSON. 147, 6 p. 194 P. vigilatas accipe noctes (*i. librum, quem tibi conscripsi*): obsequitur studio nostra -a tuo. FVLG. myth. 1 praef. p. 3, 21 neque . . . illas Heroidarum arbitreris -as meis praesules libris, quibus . . . Psices curiositas declarata est (*antea*: fabulam, quam nuper . . . nocturna praesule -a commentus sum). MART. CAP. 1, 2 quam *fabellam* Satura comminiscens hiemali pervigilio marcescentes mecum -as edocuit. 2, 124 (vers.) hoc (*sc. quod in caelum admitteris*) tibi (*Philologiae*) sollers peperit ingenium labosque, ista peritis tribuit cura vigil -is.

2 *in vetere testamento -a in habitaculo hominis ardens signum est salutis et exstincta interitionis*: a *respicitur propagatio generis*: ITALA II par. 21, 7 (Complut., *sim.* VVLG.) noluit dominus disperdere domum David propter testamentum . . ., et quemadmodum dixerat dare illi -am et filiis eius omnibus diebus (VVLG. III reg. 15, 4 dedit ei *regi* . . . -am in Hierusalem, ut suscitaret filium eius post eum et staret [statueret *var. l.*] Hierusalem [*gr.* κατάλειμμα, ἵνα στήσῃ τέκνα αὐτοῦ . . . καὶ στήσῃ τὴν Ἰερουσαλήμ]. IV reg. 8, 19 promiserat ei *David*, ut daret illi -am et filiis eius cunctis diebus). psalm. 131, 17 (cod. 109 *al.* = VVLG.; *loq. deus*) illic *in Sion* producam cornu David, paravi -am christo meo (*ecclesiastici locum ad Christum et Iohannem Baptistam referunt, cf. p. 1699, 33*). VVLG. III reg. 11, 36 filio . . . eius *Salomonis* dabo tribum unam, ut remaneat -a David (*dat.*) . . . cunctis diebus coram me (*Itala Lucif. reg. apost. 4 p. 45, 7* positio, *gr.* θέσις). b *vario respectu*: ITALA psalm. 17, 29 (Sangerm. *al.* = VVLG.) tu inluminas -am meam, domine . . ., inlumina tenebras meas. HIER interpr. Iob 18, 6 (*sim.* VVLG.) -a super eum *impium hominem* extinguetur (21, 17 [*sim.* VVLG.]. VVLG. prov. 13, 9. 20, 20. 24, 20). VVLG. prov. 21, 4 (*textu hebr. vix sano*) exaltatio oculorum et dilatatio cordis: -a impiorum peccatum (*sc. est, i. male eveniunt; gr.* λαμπτήρ). Ier. 25, 10 perdam . . . ex eis vocem gaudii et vocem laetitiae, vocem sponsae et vocem sponsi, vocem molae et lumen -ae (*paenultimum verbum corruptum esse indicat ed. comm. pontif., sed textum confirmat* HIER. in Ier. *ad l., qui ceterum eum aliter interpretatur*: doctrina videlicet et scientia prophetarum).

II *nomen piscis lucentis* (*cf. Saint-Denis, Vocabulaire des animaux marins 59*): PLIN. nat. 9, 82 subit in summa maria piscis ex argumento appellatus -a, linguaque ignea per os exserta tranquillis noctibus relucet (*cf. 1, 9, 43* de pisce, qui noctibus lucet). 32, 149 POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 544, 13.

deriv.: lucernalis, lucernaris, lucernarius, lucernatus, lucernula. *cf.* lucerninas.

compos.: lucernifer.

lucernālis, -e. *a* lucerna. [*falsa var. l. pro* lucernaris ISID. orig. 17, 9, 73.] *i. q. ad lucernam pertinens*: CONC. Tolet. a. 400 Mansi 3, 997^B *v. p. 1702, 15.* EVSTATH. Basil. hex. 3, 7, 4 *ignis* trahit ad se subiectas undas . . . facileque consumit eas, exemplo luminis -is, quod per . . . stuppam lambens oleum mox peredit (*gr.* λυχναίου πυρός. *cf. Sen. nat. 4, 2, 29* ut in lucernis oleum illo fluit, ubi exuritur, sic aqua illo incumbit, quo vis caloris . . . arcessit).

lucernāria *v.* lucernarius *sub 1aβ et 1b.*

lucernāris, -e. *a* lucerna. *i. q. ad lucernam pertinens*:

1 *usu christiano de hora decima vel undecima et de sacris, quae ea hora ad lucernas fiebant*: a *adi.*: PEREGR. Aeth. 24, 4 *hora decima* dicuntur . . . psalmi -es. 27, 6 missa -is. CASSIAN. inst. 3, 3, 11 (*ex Matth. 20, 1–6*) mane . . ., quod tempus designat matutinam nostram sollemnitatem, dein tertia, inde sexta, post haec nona, ad extremum undecima, in qua -is hora signatur. b *neutr. sing. pro subst.* (*cf.* PEREGR. Aeth. 24, 4 hora . . . decima, quod appellant hic licinicon, nam nos dicimus -e): α ad -e: PEREGR. Aeth. 25, 4 item et ad -e similiter fit iuxta consuetudinem cotidianam (25, 11 *eadem fere.* 27, 4 item ad sextam et nonam et -e ita aguntur, sicut consuetudo est . . . agi. 44, 3 ad horam sextam aguntur *talia* . . ., similiter et ad nona, similiter et ad -e iuxta c. *cf.* 41 de pullo primo usque ad mane consuetudinaria aguntur, similiter et ad sexta et ad -e). 25, 5 tam qui *psalmi* nocte dicuntur, tam qui contra mature, tam etiam qui per diem vel sexta aut nona vel ad -e. β -e fit: PEREGR. Aeth. 27, 3 -e hoc idem hora sua fit sicut semper. 29, 6 fit -e iuxta consuetudinem. 31, 4 quamlibet sero sit, tamen fit -e, fit . . . oratio. 43, 6 iam est hora plus decima; fit ibi -e, fit oratio.

2 *in nomine herbae*: ISID. orig. 17, 9, 73 flomos, quam Latini herbam -em (*var. l.* -alem) vocant, ab eo quod ad licinia (lychnia *edd.*) facit (*cf. p. 1698, 54*). GLOSS. phlomus: herba -is *eqs.* *Bader.*

lucernārius, -a, -um. *a* lucerna. 1 *subst.*: a *de hora vel de officio lucernari* (*syn.* vesper *vel* vespera *passim. ad rem v. Cabrol-Leclercq, Dict. d'Arch. Chrét. et de Lit. IX 2614*): α *neutr.* (*v. et l. 36*): PEREGR. Aeth. 27, 6 ut, cum intratur . . ., iam . . . hora (tota *trad.*) -i sit (27, 7 de h. -i [29, 1]. PS. AVG. reg. II Rev. Bénéd. 42, 1930 p. 319, 20 faciant opus usque ad h. -i [*var. l.* -am]. REGVLA Tarnat. 9 p. 981^B post horam . . . nonam . . . usque ad horam -i). 27, 7 missa . . . -i . . . fit ([*cf. 27, 6* m. lucernaris]. 39, 4 post m. -i). 32, 2 -r⟨i⟩um . . . agitur ibi (*in ecclesia quadam*), cum coeperit hora esse. 40, 1 qua *hora* -um fieri solet (40, 2 fit. HIER. tract. in psalm. I p. 229, 11 -um facimus [*eadem serie ut exemplum insequens*]). HIER. tract. in psalm. I 229, 13 hora tertia, sexta, nona, -o (-um *var. l., cui in uno cod. altera manu adiectum est* facimus), medio noctis, gallicinio, mane primo (*cf. in serie earundem horarum apud eundem: epist. 22, 37, 1* vesperam. *107, 9, 3* [*v. sub* lucernula]. *108, 20, 2* vespera). CONC. Tolet. a. 400 Mansi 3, 1000^A -um . . . nisi in ecclesia non legatur, aut, si legitur in villa, praesente episcopo . . . legatur (*cf. titulum p. 997^B ne* in domo sua sacerdotale officium vel lucernale impleat). PS. AVG. reg. II Rev. Bénéd. 42, 1930 p. 318, 8 ad -um *psallere debetis* (CAES. AREL. reg. virg. 66 *ubi postea de eodem officio* ad vesperam [*inde* AVRELIAN. reg. virg. app. p. 403^D *utroque loco* ad -um. *eadem* reg. mon. app. p. 393^C]. VITA Caes. Arel. 1, 59. 2, 16). p. 319, 10 post -um . . . legantur lectiones (REGVLA mag. 28, 8 *ieiunare* usque ad vesperam, hoc est p. -a [*var. l.* -am]. 28, 9. 53, 34). REGVLA mag. 34, 12 (2 vesperam) -a incoentur (50, 71). VITA Caes. Arel. 2, 16 -o expleto. VITA Melaniae (BHL 5885) 47 tria responsoria . . ., deinde diei tertia orare . . ., et sexta . . ., nona . . .; -a vero consequenter, quia . . . Christus . . . circa solis occasum se manifestabat (*huc rettulimus propter gr. p. 67, 65* τὰ ἑσπερινά, *sed -a fem. esse vix negandum*). *pressius de oratione, quae initio vespertini officii dicitur, dum lucernae accenduntur*: ISID. reg. monach. 6, 2 in vespertinis . . . officiis primo -um, deinde psalmi duo . . ., hymnus atque oratio dicenda est. β *fem.* (*sc. hora vel oratio, cf.* matutina *vol. VIII 507, 68 sqq.; forma abl. plur. -is ad neutr. referri potest*): CASSIOD. in psalm. 118, 164 ('septies in die laudem dixi tibi') vices, quibus se monachorum pia devotio consolatur, id est matutinis, tertia, sexta, nona, -a, completoriis, nocturnis. REGVLA mag. 36 tit. de psalmis -ae (36, 1. 41, 1). 36, 7 octo *impositiones* debent fieri in -a. 36, 10 temperius est incoanda (50, 62. 70). 41 tit. qualiter psalli debet in -a? 46, 5 et in matutinis et -is (46, 8. 73, 1). 50, 36 post nonam . . . quantum spatium in -a restiterit (*an acc. plur. neutr.? cf. 50, 61* spatium ⟨in⟩ nona⟨m⟩). *addas l. 23 et variam lect. l. 20.*

b *de figulo, qui conficit lucernas*: CIL XV 6263 (*in lucerna*) Diomedes -us. *fem., si recte huc trahitur*: INSCR. Année épigr. 1946 p. 60 n. 215 Lylibeo Augusta -a (*an intellegas officinam -am? de mulieribus v. Dressel, CIL XV p. 783 sq.*).

c -um: candelabrum GLOSS.^{L} II Abav. LV 4 (*item* V 544, 18). *dubitanter huc referimus* CASSIOD. hist. 9, 38, 29 circa vespera cum -is episcopi . . . scripturas interpretantur (*Socrat. 5, 22* μετὰ τῆς λυχναψίας [τὴν -αν *coni. Suicerus*]; *ibid.* ad tempus vespertinum, *ubi vertitur* ἐν ταῖς λυχναψίαις).

d ἐλλύχνιον (ἐηλ- *trad.*): -um GLOSS. III 322, 17 (*item* III 518, 57).

2 *adi. i. q. ad horam (officium) lucernarem pertinens*: AVG. serm. coll. Morin p. 49, 11 bene, quia tempus agimus -um, confundantur inimici Christi per lucernam, quam paravit Christo suo pater (*psalm. 131, 17*). VRAN. epist. 4 p. 862^A -ae devotionis tempus (*citatur postea psalm. 131, 17; antea*: matutinum). *addas variam lect. l. 3.*

lucernātus, -a, -um. *a* lucerna. *i. q. lucerna vel lucernis ornatus*: TERT. uxor. 2, 6 l. 4 *uxor christiana mariti pagani* procedet de ianua laureata et -a (lug- *A*) ut de novo consistorio libidinum publicarum? (*cf. p. 1698, 46*).

lucernifer, -i *m.* *a* lucerna *et* ferre. *i. qui lucernas fert*: CASSIOD. Ios. c. Ap. 2, 120 -r ille (*gr.* λυχνοφόρος. *cf. 2, 113, ubi deest gr.*, Zabidon . . . fecisse quoddam machinamentum ligneum et circumposuisse sibi et in eo tres ordines infixisse lucernarum et ita ambulasse, ut . . . appareret quasi stellae per terram iter agentes *et Iudaei crederent Apollinem apparere*).

TEST. porcelli p. 268 (346), 10 porcellus . . . ductus *ad carnificem* sub die XVI. kal. **lucernīnās** (*hoc iterum* p. 269 [347], 22), ubi abundant cymae. *et originis et notionis obscurae* ('*neque in iocis nugisque puerilibus veritas requirenda est' Haupt ad loc. opusc. II 179; sunt qui a* lucerna *derivent*).

lucernula, -ae *f.* *a* lucerna *deminutive.* *i. q. lucerna parva, modica*: HIER. epist. 107, 9, 3 *virgo discat* tertia, sexta, nona hora *orare* . . ., accensaque -a reddere sacrificium vespertinum. 117, 12, 2 extemporalis est dictio et tanta ad lumen -ae (lucernae *var. l.*) facilitate profusa, ut *eqs.* in Ezech. lib. 7 praef. l. 10 *noctu* haec ad -am . . . dictare conamur. 44, 4/5 l. 1247 *v. p. 1700, 55.* ARNOB. ad Greg. 12 p. 402, 15 fruges tuas mensulis expendere pauperum, exuberantiam olei tui mendicorum -is erogare.

lūcēsco, lūxī, -ere. *a* lucere. *scrib.* -cisc- *in codd., etiam vetustioribus ut* TER. (Haut. 410 *A* [*cf.* SCHOL. Ter. Bemb. notandum in hoc verbo pro e i poni, cum similia eius per e pronuntientur]) *et* FRONTONIS *et* ITALAE, *saepe.* *perf. exempla notionis incohativae certiora hic afferuntur, cetera sub* luceo, *cf. p. 1692, 67 sqq.* NOT. Tir. 72, 44 -it. *inde a* PLAVTO, TER., CIC., CATVLLO *raro quidem* (*sc. rarius quam* illucesco *apud* CIC. [-o *bis, sc. in epist.*; ill. 14^{ies}] *et* LIV. [-o *bis, sc. in prima decade*; ill. 16^{ies}]), *at crebro inde a saec. II.*

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

i. q. lucere, fulgere, splendere sim. incipere (*vis incohativa augetur adiecto* coepit PEREGR. Aeth. 24, 2 TRACT. de indur. cord. Phar. 45 l. 16; *cf.* lucere coepit *Cic. div. 1, 47 Claud. 3, 163,* incipit lucere *Hyg. astr. 4, 10 p. 107, 7.* GLOSS. II 275, 27 διαφαίνω luceo, perluceo, -o, interlucesco): **I** *desunt subi., usu q. d. impersonali* (GLOSS. II 124, 38 -it διαφαύει [275, 29]. 275, 22 διαυγάζει perlucet, -it [III 426, 5]): **A** *proprie de luce solis orientis*: PLAVT. Amph. 533 prius quam -at. CIC. Att. 4, 17, 4 iam ... -it. fam. 15, 4, 8 cum -ret. CATVLL. 14, 17 si -xerit, ... curram. CAES. civ. 1, 23, 1 Caesar, ubi -xit, ... iubet. LIV. 4, 28, 1 iam -bat. 8, 38, 5 (*3* orta luce) donec -ret. PEREGR. Aeth. 24, 2 (*1* usque in lucem) ubi coeperit -ere. VVLG. Tob. 8, 20 (eluc-, illuc- *var. ll., gr.* πρὸ τοῦ ὄρθρον γενέσθαι). VITA Caes. Arel. 2, 9 alia die, qua ... -ere metuebant *eqs.* (*ibid.*: antequam ipsa lux diei claresceret). PASS. Theclae B 30 p. 82, 7 cum primum -ret (*var. ll.* illucesceret, luceret; *aliae recc.*: cum mane factum fuisset *A*, ut lux orta est *C*). **B** *translate*: SEN. epist. 110, 8 (*7* omnia nobis fecimus tenebras) sed -ere, si velimus, potest; uno autem modo potest, si quis hanc humanorum divinorumque notitiam scientia acceperit.

II *exstant subi., usu q. d. personali* (lux -it ITALA *sub A 1 a*): **A** *proprie*: **1** *-unt res caelestes*: **a** *variae*: PLAVT. Amph. 543 -it hoc iam (*al., v. vol. VI 3, 2707, 62 sqq.*). VERG. ecl. 6, 37 novum stupeant terrae -ere solem. ITALA II Cor. 4, 6 (Tert. adv. Marc. 5, 11) deus, qui dixit (*gen. 1, 3*) ex tenebris lucem -ere, reluxit in cordibus nostris (*gr.* λάμψαι, *cod. r* clarescere, *Vulg.* splendescere). FIRM. math. 6, 25, 4 si ... luna claudatur nec renatis luminibus ... -at (MART. CAP. 8, 863 *opp.* obscuratur). CARM. de resurr. 126 sidera ... renata -ent. **b** *nox, dies sim.* (*accedit* in *cum abl. vel acc. l. 32 sqq. 35 sqq.*): PROP. 4, 9, 41 uni Stygias homini (*Herculi*) -xisse tenebras. OV. fast. 5, 417 cum cras -ere Nonas dicimus. ITALA gen. 44, 3 (Lugd.) mane -xit ([inluxit *manu altera; gr.* τὸ πρωὶ διέφαυσε, *Vulg.* orto m.]. IVL. VAL. 1, 4 p. 6, 12 m. iam -ente. *cf.* AVG. *infra l. 63*). Matth. 28, 1 (cod. a *al.* = VVLG.) vespere ... sabbati, quae -it in prima sabbati (*gr.* τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων. *cf.* CASSIAN. inst. 2, 18 a vespera sabbati, quae -it in [usque in, usque ad *var. ll.*] diem dominicum). TYCON. reg. 5 p. 57, 18 competit operibus dei, ut non dies obscuretur in noctem, sed nox -at in diem (LEO M. epist. 9, 1 eius noctis, quae in prima sabbati -it. PASCHASIN. Leo M. epist. 3, 3 illa nocte, quae -bat in diem dominicam. CASSIOD. Ios. antiq. 17, 166 nocte, quae in sollennem -bat diem [*gr.* τῇ φερούσῃ εἰς ἡμέραν, ᾗ *eqs.*]. ISID. nat. 1, 3 in diem). VITAE patr. 5, 12, 1 vespere sabbati -ente dominica (*gr. Cot. p. 363*[A] ὀψὲ σαββάτων ἐπιφωσκούσης κυριακῆς. PS. EVSEB. GALLIC. hom. 10, 6 d. nondum -ente [illuc- *var. l.*]). REGVLA mag. 53, 47 sexta ... feria -ente. 53, 63 in sequenti -ente sabbato. dies: ITALA II Macc. 10, 35 (recc. BM) cum quinta d. -ret (rec. P -ente ... quinto die, *gr.* ὑποφαινούσης ... τῆς πέμπτης ἡμέρας, *recc. LX et Vulg.* inlucesceret). 13, 17 (rec. M) dum iam -ret d. (rec. P -ente iam die; *gr. ut supra, rec. B* illucesceret, *recc. LX et Vulg.* die inlucescente). II Petr. 1, 19 (Aug. epist. 130, 5. *al.*) donec d. -at (*gr.* διαυγάσῃ, *Vulg.* inlucescat). DARES 42 postquam d. -xit (inluxit *var. l.*). CLAVD. DON. Aen. 4, 5 p. 356, 7 -ente die (*abl. absol. ut*: 12, 115 p. 566, 9 -ente die ..., mox ut exoriri coeperat lux. AVG. cons. euang. 3, 7, 27 p. 302, 12 iam -ente die gestum *est,* quando Lucas [*22, 66*] dicit 'et ut factus est dies'. epist. 36, 28 PAVL. MED. vita Ambr. 48 CASS. FEL. 7 p. 14, 16. *al.*). 11, 180 p. 433, 29 ('Aurora ... extulerat lucem') poeta -entis d. describit, de noctibus tacet. AVG. in psalm. 142, 15 donec d. -at.

2 *-unt capilli flavi*: FIRM. math. 4, 19, 32 quorum caput flavo capillorum crine -at.

B *translate*: **1** *quolibet respectu*: **a** *-unt res*: FRONTO p. 96, 9 v. d. H. (p. 103 N.) *v. p. 1693, 48.* TRACT. de indur. cord. Phar. 45 l. 16 a morte ... Pharaonis coepit vita -ere humanae naturae. AVG. civ. 11, 7 p. 470, 7 D. scientia creaturae in comparatione scientiae creatoris quodam modo vesperascit itemque -it *scientia* et mane (*subst.*) fit, cum et ipsa refertur ad laudem ... creatoris, nec in noctem vergitur *eqs.* (*de eadem re*: 11, 29 p. 503, 31 tamquam mane -it in mentibus contemplantium). SACR. Gelas. 427 M. (*in benedictione cereorum*) -ente maiestatis tuae imperio. EVSEB. EMES. serm. 19, 2 p. 46, 6 *post resurrectionem Christi* undique ... fulgores festivitatis -ant (-unt *trad.*). NOVELL. Iust. 24, 6, 1 ad effectum perduces *legem,* quatenus maneat semper ipsis operibus effulgens et -ens (*gr.* ἐκλάμπων τε καὶ φαινόμενος). **b** *-unt deus christianus necnon homines*: TERT. adv. Marc. 4, 26 p. 511, 2 deum ... novum ... tantum quod (*i. modo*) -entem (CASSIOD. in psalm. 117, 27 ['illuxit nobis'] *deus* -it nobis, quando nos a peccatorum obscuritatibus alienat). HIL. in psalm. 66, 4 tantae ... praedicationi se inpares esse, nisi inluminentur, ostendunt, nisi quodam vultus domini splendore -ant; sunt enim et ipsi ... 'lumen mundi' (*Matth. 5, 14*). AVG. serm. 219 vigilat iste (*mundus reconciliatus*) mentibus piis fervens et -ens, vigilat ille (*mundus inimicus*) dentibus suis frendens et tabescens. OP. imperf. in Matth. 17 p. 725 tales sales sunt terrae *doctores christiani* ... et -unt doctrinis illuminantes. CHRYSOST. hom. III 873[C] stellae orto sole obscurantur, apostoli sole iustitiae resplendente sua claritate -unt (*Migne gr. 52, 803* τὰς ἑαυτῶν λαμπηδόνας ἀπαστράπτουσιν).

2 *cum respectu intellectus fere i. q. dilucidum, planum, perspicuum fieri*: AVG. adv. Iud. 6, 8 quoniam ... 'aspiravit dies, removeantur umbrae' (*cant. 2, 17*), spiritualis significatio iam -at, carnalis celebratio iam quiescat. IVLIAN. Aug. c. Iulian. op. imperf. 5, 38 p. 1473 ut res brevi interrogatione -at (5, 60 p. 1494 quo magis ac magis iteratione -at *res*). PETR. CHRYS. serm. 126 p. 547[B] *sunt qui a Christo laudari vilicum iniquum, Luc. 16, 1 sqq., arbitrentur*; sapiat ita carnalibus sensibus; spiritualibus, quod est divini luminis *in illa parabola,* iam -at.

compos.: col-, di-, e-, il-, inter-, per-, prae-, relucesco.

1. lucia, -ae *f.* [*de mensura et veriloquio nihil constat. Sch.*] *nomen gladioli herbae*: GLOSS. III 630, 56 xifion: id est erba -a vel rosa campania.

[**2. lucia** *vix recte trad.* MARCIAN. dig. 39, 4, 16, 7; *v. s.* Lycium.]

lūcibilis, -e *adi.* *a* lucere, *si recte traditur; cf. Leumann, Adj. auf -lis 127.* *i. q. lucidus*: SERV., ISID., GLOSS. (*v. p. 1696, 75 sqq.*).

lūcicola, -ae *c., gen. pl.* -um (*si recte trad.*). *a* lucus *et* colere. *i. qui lucum colunt, venerantur* (*cf.* lucus *sub I A 2*): FVLG. aet. mund. p. 159, 18 -um (-arum *var. l.*) sacerdotum *dei Baal* interfectione perpetrata (*III reg. 14, 23* [*sim. IV reg. 17, 10. 16*] aedificaverunt ... statuas et lucos).

lūcicomus est comes lucis GLOSS. V 620, 44 (*interpretatione vix recta; collato adi.* silvicomus *suspiceris potius vocem derivandam esse a* lucus *et* coma, *ut sic appelletur collis vel mons sim. luco ornatus*).

λαμπυρίς **lūcicūlia** GLOSS. III 319, 40. 529, 22 (*utrobique praecedit* λαμπυρίς: cicindela). *a* lucere *et* culus (*cf. gr.* κυσολαμπίς, πυγολαμπίς).

[*it. dial. sept. et mer.* lucicolo. *cf. Battisti-Alessio III 2275. 2277 nec non II 1187. St.*] *B.*

lūcidātio, -ōnis *f.* *a* lucidare. *i. q. actus lucidandi, clarius reddendi, explanatio*: CASSIOD. inst. 1, 28, 6 Emilianus ... facundissimus explanator ... de hortis ... planissima -e disseruit.

lūciditās, -ātis *f.* *a* lucidus. *i. q. status lucidus, splendor* (*non nisi in imag.*): EVOD. Aug. epist. 158, 2 ut arbitrarer, quod dimisso proprio corpore in meum animum ingressus sit et ibi mihi quandam -em praesentiae suae praestet *amicus moriens.* ORIG. in Matth. ser. 32 p. 58, 18 quoniam non possunt videre -em pulchritudinis *Christi,* dicunt *rudes* 'vidimus eum, et non habebat speciem neque decorem *eqs.*' (*Is. 53, 2*).

lūcido, -āvī, -ātum, -āre. *a* lucidus. *inde a* FVLG., *adamat* CASSIOD. [*fortasse umbr.* lutare *'splendere, micare'. cf. M.-L. 5139. St.*] [*variat cum* elucidare: ALC. AVIT. c. Ar. 30 p. 13, 16 his ... elucidandae (lucidandae *S*) fidei exercitio reseratis. *v. etiam vol. V 2, 427, 22. 28.* *dub.*: GLOSS.[L] V Aa L 524 -andum: succidendum (conlucandum *temptat ed. coll. Fest. p. 349* conlucare ...: succisis arboribus locum inplere luce).]

i. q. res latentes vel obscuras lucidas reddere, manifestare vel explicare (*cum colore purgandi fortasse* CHRYSOST. hom. III 837[A]. *accedit fere obi. rei affectae, rei effectae* CASSIOD. Ios. antiq.): FVLG. serm. ant. praef. non faleratis sermonum studentes spumis quam rerum manifestationibus dantes operam -andis. Virg. cont. p. 103, 13 ut id quod sentire me oportuerat disputarem et non ea potius quae senseram -rem (elucidarem *deterr.*). PETR. CHRYS. serm. 112 p. 508[A] intra punctum temporis ... obscura -are, clausa reserare ... non possum. CHRYSOST. hom. III 837[A] hodie volo mensam vobis apponere spiritualem, non corpus reficientem, sed animam -antem (*Migne gr. 50, 817* ἀποσμήχουσαν). V 898[A] omnia confusa tu -as, *paenitentia.* CASSIOD. var. 3, 31, 5 ut cuncta suo ordine discussa nobis relationis obsequio -entur. inst. 1, 1, 1 huius *octateuchi* principia sanctus Basilius Attico sermone -vit. 1, 1, 6 explanationes Hebraeorum nominum et locorum ... sua nobis in Latinum interpretatione -vit *Hieronymus.* 1, 5, 2 disciplinas omnes ... expositione planissima -bat *doctus quidam* (1, 7, 1 Iohannem ... Augustinus copiosa et insigni e. -vit). 1, 15, 12 *psalterii* obscuritates talibus remediis (*i. distinctionibus quibusdam*) ... -vimus. Ios. antiq. 15, 308 *Herodes* maximam ostentationem sui favoris ... -vit (*gr.* μεγίστην ἐποιήσατο τὴν ἐπίδειξιν). RECCARED. Greg. M. epist. 9, 227[a] per ipsum *Leandrum* tua benivolentia nobis est -ta.

deriv.: lucidatio. *compos.*: e-, illucido. *cf.* dilucido.

***lūcidus,** -a, -um. *cf.* cum lucere, lux. *compar.* -ior *inde ab* OV., *superl.* -issimus *inde a* VITR.; *cf.* bene -us GERM. frg. 4, 2, quam maxime ... -us CELS. 1, 2, 7, magis aut minus -i PLIN. nat. 37, 72. *abundanter* multo plus -iores ITALA Sirach 23, 28 (Aug. spec. 23 = VVLG.). *abl. sing. compar.* -iori PHILO quaest. in gen. 4, 240. NOT. Tir. 72, 45 -um. *legitur in versibus inde a* CINNA (*sub I A 1 g*), LVCR., VERG., HOR. (*frequentant* LVCR., OV., SEN. *trag.,* STAT.), *in oratione soluta inde a* VITR., VAL. MAX., CELS., SEN. *phil., saepius apud* QVINT. (*sc. usu sub II A 1 descripto, cum in* RHET. Her. *et apud* CIC. *non nisi* dilucidus *inveniatur*). [*val.* luced; *sard. centr.* lukidu, lugidu; *hisp.* lucio. *cf. M.-L. 5140. Wagner II 41. Wartburg V 434 sq. Corominas III 153. St.*] [*dub. trad.* AVIEN. Arat. 454 adstat -a *Cassiepia* (lurida *Haupt, Schrader; cf. p. 1706, 12*). CHRON. Alex. chron. I p. 98, 62 -issima (*inter nomina provinciarum; versio vocis gr.* Λυχνῖτις *librariis potius quam auctori tribuenda, v. Mommsen ibid. p. 84*).]

i. q. lucis plenus, clarus. dicitur sive vi activa de eis, quae luce vel colore proprio lucent, splendent (*v. maxime sub I A 1 a et b et cf.* ISID. *infra; respic. color albus p. 1705, 43. 76. 1706, 43. 59. 60. 67. 1707, 80*) *sive vi passiva de eis, quorum claritas, splendor aliena luce efficitur* (*cf.* CHAR. *et* ISID. *infra et v. e. g. I A 1 e*), *item de rebus perspicuis, dilucidis* (*maxime sub I A 1 d et II A 1*); *hae notiones commisceri videntur imprimis sub I A 1 c. ceterum vergit in notionem q. e. conspicuus p. 1706, 71*

[Maltby]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(cf. IIA3). CHAR. gramm. p. 392, 29 B. -um est quod aperto caelo lumen accipit, luminosum quod multis foraminibus inluminatur. ISID. diff. 1, 434 (e Serv. p. 1696, 74) -um est quod aliunde illuminatur, lucibile quod per se lucet. GLOSS. φωτεινός. τηλαυγής. διαυγής (-ως trad.). διαφανής. huet (anglosax.). -um: αὐγινόν. opponuntur imprimis obscurus (LVCR. 1, 933 [= 4, 8]. VITR. 9, 2, 4 CELS. 3, 18, 5 SEN. epist. 82, 13. et saepe) et tenebrosus (ITALA Matth. 6, 22 [cod. c al. = VVLG]. CLAVD. DON. Aen. 8, 240 p. 149, 27 adversum ... -um tenebroso. HIER. tract. in psalm. I p. 47, 4. al.); ceterum ater LVCR. 4, 340 (315), caeruleus p. 1706, 12, confusus MART. CAP. 5, 551, luridus LVCAN. 5, 546, pallens ibid., rubicundus SEN. nat. 7, 11, 3. syn. vel iuxta pos.: clarus Ov. Ib. 109 CYPR. epist. 6, 1 LACT. inst. 1, 1, 21. al., limpidus DIOSC. 3, 20 p. 384, 21. 5, 103 p. 207, 15, manifestus QVINT. inst. 4, 5, 3 decl. 329 p. 293, 2, perspicuus QVINT. inst. 4, 2, 31 EVSTATH. Basil. hex. 2, 7, 3 FAVST. REI. epist. 8 p. 208, 20, purus SEN. Phaedr. 418 PROB. Verg. ecl. 6, 31 p. 344, 14. al. accedit abl. in versibus saepius inde a VERG. Aen. 3, 585. 5, 306 Ov. carm. frg. 8 GERM. 175, in oratione soluta APVL. met. 4, 26, 5. 5, 16, 2. 11, 3, 5; praefix. per fortasse PROP. 3, 13, 30 sub IA1g.

I proprie et in imagine: A usu originario de qualitate oculis percipienda: 1 respicitur lux vel color mere naturalis: a de rebus caelestibus: α -a sunt sidera ipsa eorumve partes, radii sim. nec non heroes in sidus versi: LVCR. 1, 147 non radii solis neque -a tela diei (item 2, 60. 3, 92. 6, 40). 5, 518 caelum omne manere in statione, ... cum -a signa ferantur (TIB. 1, 4, 20 MART. 9, 71, 8). VERG. georg. 1, 205 Anguis. 1, 459 si -us orbis erit solis occidentis (cf. SEN. Herc. f. 124 clarescit dies ortuque Titan -us croceo subit. apocol. 4, 1 vers. 29 sol aspicit orbem -us [FVLG. myth. 1, 12 quod tertiae horae metis ... -ior fulgeat. BOETH. herm. pr. 2, 13 p. 200, 22 semper actu est -us, idcirco non potest non lucere]. APVL. met. 9, 28, 2 rota solis -a. sim. al.). HOR. carm. 1, 3, 2 fratres Helenae, -a sidera (SEN. Oed. 504 IVVENC. 4, 470. al.). carm. saec. 2 Phoebe ..., -um caeli decus (cf. Ov. Ib. 109 nec tibi sol clarus nec sit tibi -a Phoebe. VITR. 9, 2, 4 luna ... quod spectat ad solem, id habet -um, reliquis obscura. SEN. Med. 788 pleno -a vultu Trivia. Phaedr. 418 -i vultus lunae [788]. LVCAN. 5, 546 luna ... gracili ... -a cornu [BOETH. cons. 1 carm. 5, 5 pleno ... cornu]. sim. al.). Ov. epist. 18 (19), 133 Alcyone (de Pleiade ut: met. 1, 669 Pleias. Ib. 214 Maia). Pont. 2, 9, 62 -a ... tendis in astra (STAT. silv. 2, 1, 79. al.). VITR. 9, 4, 1 -issima stella (9, 4, 3). GERM. 195 Taurus ... -us ore minaci. 355 puppis Argus demisso ... stat -a clavo (roscida var. l.; gr. 350 φαεινή, cf. Cic. 136 clara cum luce videtur, Avien. 765 rutilam). frg. 4, 2 proprio bene -us ore Iuppiter. SEN. Ag. 70 -a versat plaustra Bootes. Med. 74 radios spargere -os Hesperum. nat. 7, 11, 3 aut -iorem aut rubicundiorem esse cometen. epist. 65, 19 unde lux tanta mundi fundatur? ignis sit an aliquid igne -ius? STAT. silv. 5, 1, 232 -a Gnosis (i. Ariadnae corona siderìbus inlata; alii Dictynnam intellegunt). FIRM. math. 1, 4, 8 quando ... -o sui nitore praefulgeant Venus et Mercurius (cf. 6, 2, 2 stellam -o splendore fulgentem). AVIEN. Arat. 637 cygnus .., non claro -us astro.

β -um est caelum, aer, dies sim.: LVCR. 1, 1014 caeli -a templa (item 2, 1039 CE 1109, 28. cf. STAT. Theb. 1, 25 plaga -a c.). 4, 340 (315) cum propior caliginis aer ater init oculos ..., insequitur candens ... -us aer (Ov. fast. 1, 105. SEN. nat. 1, 1, 15 etiamsi est -ior ac siccior. CAEL. AVR. acut. 1, 15, 121 ut his -us, illis obscurus sit adhibendus. cf. EVSTATH. Basil. hex. 2, 7, 3 aeris natura -a est atque perspicua [gr. λεπτή]). VERG. Aen. 3, 585 neque erant astrorum ignes nec -us aethra siderea polus. CVLEX 102 -a ... aetherio ponit discrimina mundo sol meridianus. HOR. carm. 3, 3, 33 -as inire sedes Romulum (item in circumscriptione caeli: SERV. auct. Aen. 10, 3 'sideream' sedem -am dixit. CE 1504, 41. cf. FAV. EVL. 1, 2 W. [= p. 1, 23 H.] lactei circuli -a ac candens habitatio. cf. p. 1707, 14). VITR. 9, 1, 11 non -is itineribus errantia ... sidera (cf. GERM. 531 via solis ... bis senis -a signis). SEN. Oed. 219 caelo -us curret dies (Phaedr. 571. 946. APVL. met. 10, 11, 3 remeabit ad d. -am. al.; cf. APVL. met. 11, 22, 4 necdum satis luce -a). nat. 1, 15, 5 caeli ardor. 2, 10, 1 ab aethere -issimo. MELA 3, 57 noctes ... per hiemem ... obscurae, aestate -ae (PLIN. nat. 2, 186 FIRM. math. 1, 4, 10). al.

b de igne, taeda sim.: HOR. carm. 3, 26, 6 -a funalia (cf. PETRON. 97, 1 facem ... fumosam magis quam -am. APVL. met. 11, 16, 6 taeda). Ov. Pont. 4, 9, 54 surgat ... ignis ab ara detque bonum voto -us omen apex. APVL. met. 1, 12, 3 lucernam -am gerebat. AVG. civ. 21, 4 p. 492, 18 D. adusta nigrescunt, cum ipse sit -us ignis (EVSTATH. Basil. hex. 2, 3, 5 terram nec i. abscondere poterat, qui ... -us potius quam tenebrosus est [gr. φωτιστικόν]). tropice: LACT. Phoen. 138 oculorum de medio -a flamma micat.

c de gemmis, crystallis, lapidibus sim. vel puris, dilucidis vel splendidis (transfertur ad qualitatem lapidis EVSTATH.): TIB. 2, 4, 30 e rubro -a concha mari. Ov. fast. 1, 338 puri -a mica salis. carm. frg. 8 currus crystallo -us albo. EPIST. Sapph. 74 premit articulos -a gemma meos (SEN. Thy. 372 gemmis mare rubrum -is ... sanguineum). PLIN. nat. 37, 72 coloris incerti et ... ad inclinationem magis aut minus -i smaragdi. 37, 93 carbunculos ex alto -os ac magis ceteris in sole flagrantes. STAT. silv. 3, 3, 200 -a saxa (i. effigies marmorea patris mortui). CARM. de mens. 2, 29 -a pocula vitro. CLAVD. carm. min. 36, 2 (de crystallo, cui aqua inest) correptam splendenti fragmine venam, qua trahitur limes -iore gelu. DAMIG. lapid. 13 omnium iaspidum ... optimus et validissimus in colore est -issimus (cf. Plin. nat. 37, 115 saepe tralucet). EVSTATH. Basil. hex. 3, 4, 10 -am possidet perspicuitatem (gr. καθαρωτάτην).

d de rebus liquidis (fere perspicuis; cum respectu coloris SEN. nat. 3, 2, 2 [si recte trad.], PRVD.): Ov. ars 3, 204 -e Cydne (de eodem Tib. 1, 7, 14 caeruleus; ceterum cf. p. 1494, 76 sqq.). met. 2, 365 quae electra -us amnis excipit (QVINT. inst. 12, 10, 60 lenior tamquam amnis [Winterbottom; tamen ut a. vel tamen namnis trad.] et -us quidem, sed virentibus ... ripis inumbratus). fast. 4, 522 ut lacrimae ... decidit ... -a gutta (TIBERIAN. carm. 1, 14 fluenta ... g. ibant -is). GERM. 597 freta. SEN. Thy. 130 -us Alpheos. nat. 3, 2, 2 habent aquae discrimina coloris: purae sunt, turbidae, caeruleae, -ae ([conferri potest similis oppositio p. 1705, 43, sed l. 38 caeruleus fere pro synon. ponitur; luridae coni. Müller]. EVSTATH. Basil. hex. 2, 4, 7 multa corpora etiam per aquam -am ... spectari [gr. λεπτοτέρου καὶ διαυγοῦς]). PERVIG. Ven. 15 roris -i ... aquas. PROB. Verg. ecl. 6, 31 p. 333, 14 nec 'liquido nectare' pro fluenti dixit (georg. 4, 164), sed pro puro ...; nec enim laus mellis, si fluat, sed gloria, si -um visatur. VVLG. lev. 24, 2 oleum ... purissimum ac -um. PRVD. perist. 2, 239 (in imag. respicitur superbia) hunc ... hydrops aquosus -o tendit veneno. CLAVD. carm. min. 26, 32 lacus vitreis ... -us usque vadis. BOETH. cons. 3 carm. 12, 2 (in imag.) boni fontem ... -um (GILD. Brit. 3 chron. III p. 28, 20 -is crebris undis niveas veluti glareas pellentibus).

e de locis sim.: VITR. 6, 6, 7 ut ... fenestrarum loca relinquantur; sic enim -a erunt aedificia (CELS. 1, 2, 3 a. -o ... hibernum solem habente). CELS. 1, 2, 7 conclavi quam maxime et alto et -o et spatioso (cf. SEN. epist. 82, 13 cubiculum [SORAN. p. 56, 11 mediocriter -o; gr. p. 107, 33 Ilb. φωτεινῷ. ORIBAS. syn. 9, 48 p. 368]). 3, 18, 5 aeger ... loco -o ... continendus est (7, 7, 14C CAEL. AVR. acut. 1, 15, 121. 122. gyn. 2, 22 mediocriter. cf. acut. 1, 9, 58 in -o atque tepido et amplo mediocriter). SIL. 13, 550 (de portis Elysii) laxata -a nocte claustra nitent. APVL. met. 4, 26, 5 domus tota ... taedis -a. LEO M. serm. 48, 1 (allegorice) ut templum dei ... in omnibus lapidibus speciosum et in tota sui parte sit -um. fem. pro subst.: ISID. orig. 15, 8, 7 absida Graeco sermone, Latine interpretatur -a, eo quod lumine accepto per arcum resplendeat (inde GLOSS. abs[c]ida -a).

f de corpore animantium eiusve partibus: PRIAP. 83 (Tib. 2), 25 -um femur puellae. Ov. met. 13, 795 -ior glacie Galatea. SEN. nat. 3, 18, 5 (describuntur colores mulli) quam -um quiddam caeruleumque ... effulsit! (an pro adv.? cf. p. 1708, 19). APVL. met. 5, 16, 2 aetate media candenti canitie -us homo. 10, 22, 1 tam -a ... et lacte ac melle confecta membra mulieris. ITALA lev. 13, 2 (Aug. loc. hept. 3, 25) si cui facta fuerit in cute ... cicatrix signi -a (Vulg. lucens, gr. τηλαυγής. cf. 13, 4 [Aug. quaest. hept. 3, 43] -us albus sc. tactus [Lugd. splendidum candidum, Vulg. lucens candor, gr. ut supra]). PASS. Perp. 18, 2 -o vultu. CHALC. comm. 238 per fulgidam -amque pupulae stolam ... emicans radius (cf. PRVD. ham. 868 involvit vitreo quos oculos -a palla obice). CHIRON 246 oculos -iores (295 -iores sunt et quasi sanguinei. PHYSIOGN. 40 opp. obscuri. 94. 106. 128. cf. LACT. sub b et l. 82 necnon p. 1708, 19). SIDON. epist. 4, 8, 5 vers. 10 lymphae, clausae quae luce metalli ora tamen dominae -iora fovent. in explicatione allegorica: AVG. serm. 37, 2, 2 (ad prov. 31, 10 mulierem fortem quis inveniet?) iam inventam ..., iam conspicuam ..., iam ornatam, iam -am (sc. ecclesiam).

g de rebus variis: CINNA carm. frg. 2 -a ... fulgent ... carchesia mali (flammas tempestate ortas intellegit Lunelli, Aerius, 1969, 66). LVCR. 4, 845 tela (item de armorum splendore: VERG. Aen. 5, 306 levato -a ferro spicula [7, 626. STAT. Theb. 10, 532 ferro]. STAT. Theb. 9, 333 clipeus ... auro -us. 11, 405 arma [CORIPP. Ioh. 1, 441]. CLAVD. 5, 351 acies ornatu -a [fulgida var. l.] Martis). TIB. 2, 1, 62 gerit tergo -a vellus ovis (cf. 2, 5, 38 niveae ... ovis). PROP. 3, 13, 30 lilia vimineos -a per calathos (i. 'lucens per vimina', nisi per distributive accipiendum, v. Camps ad l.; ceterum cf. DIOSC. 3, 144 p. 435, 22 flore mellinu habens et -u sicut rosa [gr. 3, 132, 3 στίλβον]). SEN. Herc. O. 730 nives vere primo -us perdit Mimas. PLIN. nat. 33, 159 quod sil -um vocant (35, 36). 35, 58 primus mulieres -a (codd. plerique, def. Lawler, Transact. Amer. Philol. Assoc. 69, 1938, 423 sqq. pro 'splendida' accipiens; tralucida B et edd.) veste pinxit Polygnotus (APVL. met. 11, 3, 5 albo candore -a. cf. CE 1237, 4 palla. BOETH. cons. 2 carm. 5, 8 -a vellera Serum). TERT. anim. 9, 4 ostensa est mihi anima corporaliter ..., tenera et -a et aerii coloris (cf. 9, 5 animae ... colorem ... aerium ac -um [inde AVG. gen. ad litt. 10, 25 p. 328, 24. 329, 11. 14]). HIER. quaest. hebr. in gen. p. 33, 19 'moria' quod Aquila transtulit τὴν καταφανῆ, hoc est -am sc. terram. tract. in psalm. I p. 47, 4 sunt montes -i et montes tenebrosi. VVLG. exod. 30, 34 tus -issimum (gr. διαφανῆ, Itala Lugd. praeclarum. lev. 24, 7; gr. καθαρόν). DIOSC. 3, 20 p. 384, 21 (de tracantho) sic elegendus est: albus et tenuis, limpidus et -us (gr. καθαρά). 5, 103 p. 207, 15 si volueris illu (i. aeruginem) limpidu exire et -u (gr. 5, 79, 7 εὔχρους). al.

2 respicitur lux quodam modo naturam superans: Ov. fast. 1, 94 -ior visa est quam fuit ante domus apparente Iano. SEN. Oed. 405 -um caeli decus, huc ades, Bacche (cf. STAT. Theb. 5, 675 -us Euhan. an ad 1a?). STAT. silv. 2, 7, 120 (ad Lucanum mortuum) adsis -us. ITALA Sirach 23, 28 (Aug. spec. 23 = VVLG.) oculi domini multo plus -iores super solem circumspicientes ... vias hominum (gr. φωτεινότερα. inde AMBR. Iob 1, 3, 6 cum o. d. -ior sole occulta ... deprehendat. cf. DRAC.

[Maltby]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

laud. dei 3, 23 -us omnituus [*coni.* Vollmer, -tuis *vel* -tus *trad.*] vel lumine clarior omni). Matth. 6, 22 (cod. c *al.*, *cf.* VVLG.) lucerna corporis tui est oculus tuus; si . . . oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum -um erit ([*item* Luc. 11, 34. 36 *ibid.*; *gr.* φωτεινόν. *inde* CHROMAT. beat. 6, 1 *sub IIB et* HIL. in Matth. 5, 4 si simplex et -um manebit *oculi lumen*]. APRING. in apoc. 21, 15 propter puritatem . . . -ior metallo extitit c. *domini incarnati. paulo aliter* AVG. epist. 158, 8 qui multitudinem *mortuorum* . . . de baptisterio exeuntium in c. -is . . . adverterit). IREN. 1, 4, 2 (1, 1, 7H.) a risu *Demiurgi factam* . . . -am *substantiam* (*gr.* φωτεινήν. *eadem* 2, 10, 3 [2, 10, 1H.]. *item respicitur doctrina gnosticorum vel Manichaeorum*: 1, 24, 1 [1, 18H.] -a imagine apparente. 2, 8, 1 [2, 7, 1H.] quae sunt spiritalia et -a. AVG. conf. 5, 3, 5 *Manichaei* putant se excelsos esse cum sideribus et -os. *sim. al.*). LACT. inst. 6, 3, 2 planum iter, -um amoenumque campum (*cf. p. 1705, 57 et* PRVD. cath. 10, 162 via -a . . . paradisi). FVLG. aet. mund. p. 150, 7 (*sec. exod. 13, 21* columna ignis) columna scientiae -o ducatu (-a ducatum *var. l.*) praebente viam vitae. HIER. epist. 49, 21, 2 *petra sepulchri* est porta orientalis in Hiezechiel (*44, 1*), semper clausa et -a *eqs.* PRVD. perist. 6, 9 Christi -us ad sedile tendit *martyr combustus* (*luditur cum usu sub 1b illustrato, cf. antea*: ardens). MART. CAP. 2, 154 *daemones* minus -ae splendentisque naturae quam illi caelestes. REGVLA mag. 3, 84 (*sim.* 9, 20) *merces* habitandi in perpetuo terram septies argento -ior (*ex Visione Pauli 21, ubi traditur* clarior).

B *usu deflexo transfertur ad qualitatem auribus percipiendam*: SYNON. Cic. p. 448, 15 vox magna. plena . . . candida. pura. liquida. -a. *exempla desunt.*

II *translate* (*quae hic desideras v. sub IA2*): **A** *de eis quae (qui) clare, bene intelleguntur, mente capiuntur* (*maxime de dictis, scriptis eorumve argumentis dilucidis, manifestis vel claris, splendidis. huc spectare videntur* SYNON. Cic. p. 416, 16 aperta. clara. -a. manifesta. *eqs.* 443, 23 subtilis. distinctus . . . apertus. bonus. candidus. albus. -us): **1** *iuxta subst. vel pron.*: **a** *de rebus* (*exempla selecta inde ab* ITALA): LVCR. 1, 933 (= 4, 8) obscura de re tam -a pango carmina. HOR. ars 41 cui lecta potenter erit res, nec facundia deseret hunc nec -us ordo (AVSON. 419, 44 p. 364, 292P. *cf.* BOETH. in Porph. comm. pr. 1, 14 p. 39, 8 -am operis seriem). VAL. MAX. 4, 7 ext. 2 *Pompeius* studia nostra . . . -iora et alacriora reddidit. QVINT. inst. 2, 3, 8 ut faciliora sint ad intellegendum et -iora multo, quae a doctissimo . . . dicuntur (*infra*: perspicuitas). 3, 11, 23 haec . . . -ior multo via *docendi* (*cf.* 4, 5, 3 manifesta et -a . . . ratio [OROS. hist. 6, 1, 10]). 4, 2, 31 *narrationem* plerique scriptores maximeque qui sunt ab Isocrate volunt esse -am, brevem, veri similem (*frg. 34 Raderm., Artium script.*); neque enim refert, an pro -a perspicuam . . . dicamus (*sim.* MART. CAP. 5, 551 *explicans*: -a est n., si non confusa, si vera *eqs.*). 4, 2, 83 quia sic futura sit causa -ior (4, 4, 4. 4, 5, 1). 4, 5, 26 propositio . . . debet esse aperta atque -a (*opp.* obscurum). 7, 3, 21. decl. 329 p. 293, 2 an non est hoc omnibus . . . -um atque manifestum, eum . . . locutum de duobus. ITALA psalm. 18, 9 (Veron. *al.* = VVLG.) praeceptum domini -um illuminans oculos (*gr.* τηλαυγής. CASSIOD. *ad l.*: quia sincere purum et immaculatum). IREN. 2, 27, 2 (2, 40, 2H.) qui ad tam -am adapertionem caecutiunt oculos. CENS. 16, 1 tempus . . . hodiernum . . . -issimis notis signabo (*postea*: liquido noscetur). LACT. inst. 1, 1, 21 quae adlaturi sumus, tam clara sunt et -a (*opp.* obscuram . . . veritatem). FORTVN. rhet. 3, 8 p. 125, 18 -a oratione (CASSIOD. in psalm. 1 div. l. 67). RHET. min. p. 588, 22 -a fit historia, si . . . res . . . structura simplici et perfecta explanetur (*antea*: ut dilucide . . . exponat). AVSON. 194, 17 p. 52P. facundia. QVEROL. p. 16, 21R. ut negotium sit brevius et -ius, argumenta removeo. SCHOL. Verg. Veron. Aen. 9, 363 hoc obscurum, sed hoc modo fiet -um (*seq. explicatio*). FVLG. myth. 3, 12 -a veritas ([*infra*: lux veritatis]. AVG. c. Cresc. 3, 55, 61 contra -issimam v. pro manifesto errore contenditur [*item superl.*: c. Petil. 2, 77, 172. LEO M. serm. 24, 6 *opp.* impias fabulas. *al.*]). RVFIN. apol. adv. Hier. 2, 36 p. 615[B] quae minus videbantur . . . plana et -a. AVG. epist. 102, 37 quid ista prophetia . . . -ius? (*cf.* 148, 9 quid hac manifestatione -ius? c. Parm. 2, 1, 2 *opp.* tenebrosius. FVLG. RVSP. ad Monim. 2, 5, 2). 125, 3 ne res -issimas disputatio nostra faciat obscuras. *al.* **b** *de scriptoribus* (*vix huc* AVG. persev. *sub B*): QVINT. inst. 10, 1, 74 Philistus imitator Thucydidi et ut multo infirmior, ita aliquatenus -ior. 12, 10, 21 solos esse Atticos . . . tenues et -os. BOETH. diff. top. 2 p. 1194[B] Themistii diligentissimi scriptoris ac -i et omnia ad facilitatem intelligentiae revocantis.

2 -um est (*cf.* QVINT. decl. *sub 1a*): TRACT. Pelag. 6 p. 155 cui *quaestioni* licet iam satis videatur esse responsum . . ., sed -ius est (dilucidius erit *ed. vet.*), si eam per species singulas persolvamus.

B *de variis rebus (homin. p. 1708, 8sqq.) qualibet praestantia, puritate, fama sim. egregiis* (GLOSS. -um: praeclarum): VAL. MAX. 8, 11 pr. memoratu dignae res -o in loco reponentur. CYPR. epist. 6, 1 o tenebras *carceris* -iores sole ipso. PHILO quaest. in gen. 4, 240 in -iori quadam mentis regione exhibernantem *Iacob* (*subest allegoria nominis 'Iacob' i. 'candidus'*). AMBR. Isaac 5, 49 est . . . fides alia ferventior ut vinum, alia -ior ut sucus est lactis (CHROMAT. in Matth. 17, 1, 1 pura et -a). RVFIN. Basil. hom. 7 p. 1786[C] noctes -as duxeris in psalmis . . . delectata (*gr.* πεφωτισμένων). PRVD. perist. 11, 22 -a sanguinei praemia tupplicii. AVG. bapt. 1, 18, 28 p. 172, 11 *si* in eius *Cypriani* -am mensem ex humana condicione nebula inrepserat (PALLAD. hist. mon. II 20, 6 m. clara et munda est -a sicut sol. *cf.* CHROMAT. beat. 10, 1 mundum cor . . . offeramus, ut -o sensu deum videre possimus. FAVST. REI. epist. 8 p. 208, 20 -a pectora et perspicua penetralia). ord. 2, 5, 14 *cur* -i mores abscondantur in turba (*cf.* CHROMAT. serm. 6, 2 *si* -a conversatio *rectoris* fuerit, . . . omne ecclesiae corpus illuminat. VAL. CEM. hom. 1, 7 vita . . . nostra ita sit -a, ut sit omnibus nota [CE 1376, 16 = INSCR. christ. Diehl 75 *s. VI*]. CE 1424, 16 [= INSCR. christ. Diehl 1011 *s. VI*] facta). persev. 19, 49 Cyprianus martyr gloriosissimus et doctor -issimus (*item de homine*: PETR. CHRYS. serm. 120 p. 529[A] erit iste -ior luna, qui tenebras has non tenuato lumine temperat. GREG. TVR. Mart. 1, 3 p. 589, 22 -us et toto orbe renitens gloriosus . . . Martinus). CHROMAT. beat. 6, 1 tam sincerum oculum cordis et -um gerunt. PS. PROSP. vocat. gent. 1, 8 p. 655[A] sine hac (*sc. dei*) luce nihil est -um. DRAC. laud. dei 3, 687 -a redde . . ., qui tempora subtrahis Iob aspera. *al.* *neutr. plur. pro subst.* (*an etiam* DRAC. *supra?*): VEN. FORT. carm. 3, 3, 32 haec tibi lux maneat longos . . . per annos atque futura dies -iora ferat.

fem. pro subst. p. 1706, 34.

neutr. pro subst. p. 1705, 8 (sing.), supra l. 16 (plur.); acc. obi. int. lucidum *fere pro adv.* HOR. carm. 2, 12, 14 -um fulgentis oculos (PORPH.: pro lucide. *cf. p. 1706, 38*).

adv. ˣlūcidē. *compar.* -ius *inde a* VAL. MAX., *superl.* -issime *inde a* QVINT. GLOSS. palam. [*dub. vel falso trad.*: CIC. de orat. 2, 108 ut verbum illud . . . ⌊breviter uterque⌋ definiat (-e breviterque *aliquot recc.*). GELL. 18, 5, 12 Iulianus . . . multa alia -e (*Q*, erudite *vel* eludite *cett.*) simul et adfabiliter dixit.]

fere i. q. clare (*iuxta adi. non nisi* MACR. *sub 2c*): **1** *praevalente respectu splendoris* (*in imag.* VAL. MAX., SEN.): VAL. MAX. 6, 9, 1 fortunae nubilo adulescentiae contemptu perfusus *Torquatus*, quo senectutis eius decus -ius enitesceret. SEN. epist. 71, 16 in meliorem emittitur vitam -ius tranquilliusque inter divina mansurus *animus*. PORPH. Hor. carm. 2, 12, 14 *v. l. 20.* PALLAD. hist. mon. II 20, 6 cum . . . non fuerint nebulae, *sol* splendet clare et -e.

2 *praevalente respectu perspicuitatis*: **a** *de actionibus mente persequendis vel intellegendis*: QVINT. inst. 4, 5, 12 *Cicero* sic . . . ostendit -issime causam (HIER. hom. Orig. in Ezech. 3, 4 RVFIN. Orig. princ. 2, 9, 7 p. 171, 26 MACR. Sat. 5, 18, 9. *cf.* MAR. VICTORIN. verb. script. 7 aperte -eque . . . propheta denuntiavit. FVLG. aet. mund. p. 132, 28 demonstrentur [BOETH. herm. pr. 1, 8 p. 103, 10]). 8, 3, 1 emendate . . . ac -e dicentium (GREG. M. in Ezech. 2, 3, 14 quod a sanctis praedicatoribus -e dicitur [*antea*: eloquii luce resplendent]). EPIST. procur. de aq. Sald. (CIL VIII 2728) 64 ut -ius labor meus circa duc(tum) hoc . . . pareret, aliquas epistulas subieci. APVL. flor. 16, 7 reperias . . . apud ipsum *Philemonem* . . . agnitus -e explicatos (IOH. MAXENT. Conc.[S] IV 2 p. 16, 32 dummodo tu -ius explices. *cf.* HERM. vulg. [= Pal.] sim. 6, 5, 1 -ius mihi de his expone [*gr.* τηλαυγέστερον. CENS. 11, 1, *ubi opp.* obscure]. RVFIN. Adamant. 1, 3 -ius explana, quod dicis [*gr.* ἑρμηνευσάτω]). TER. MAVR. 292 ne parum vel diligenter -eve expresserim, quanta sit . . . diversitas. PAVL. dig. 44, 4, 1 pr. quo -ius intellegi possit haec exceptio. SERV. gramm. IV 449, 3 breviter -eque digessi. HIER. praef. Vulg. par. p. 7, 6 sanctam scripturam -ius intuebitur, qui Iudaeam oculis contemplatus est. ANIAN. Chrysost. laud. Paul. 4 p. 492 -issime claret (*gr.* εὔδηλον. *cf.* OROS. hist. 4, 20, 9 -issime patet). RVFIN. apol. adv. Hier. 2, 27[a] -ius scripseris (*aliter* VVLG. *sub c*). Orig. in gen. 1, 10 p. 12, 12 indicatur (LEO M. epist. 23, 2 [Conc.[S] II 4 p. 5, 19] quam plenissime et -e [*gr.* τηλαυγέστατα]). PS. AVG. praed. et grat. 1, 1 hic -ius apparere, ibi altius latere . . . veritatem. *al.* *verbo supplendo*: BOETH. in Porph. comm. pr. 1, 7 p. 16, 10 hic Fabius: subtilissime, inquit, et -e. **b** *de actione videndi* (*cf. l. 50*): ITALA Marc. 8, 25 (cod. k) restitutus est ut videret -e (*gr.* τηλαυγῶς, *cod.* c manifeste, *al. et Vulg.* clare). **c** *de actu vel modo oculis percipiendo*: VVLG. deut. 27, 8 scribes super lapides . . . verba legis . . . plane et -e (*gr.* σαφῶς σφόδρα, *Itala Lugd.* diligenter). MACR. somn. 1, 21, 12 clarissimam stellam -eque notabilem.

paronomasiae: APVL. met. 1, 12, 3 lucernam -am. 11, 22, 4 luce -a. AVG. serm. 170, 11, 11 lumen . . . -um remanet. GREG. TVR. Franc. 7, 1 p. 325, 11 luce -ior.

deriv.: luciditas, lucido.

compos.: in-, prae-, sublucidus; *cf.* di-, e-, per-, translucidus.

cf. Onom. *Maltby.*

ˣ**lūcifer**, -a, -um. *a* lux *et* ferre (*cf.* φωσφόρος). PLIN. dub. serm. frg. Char. gramm. p. 153, 22B. *inter nomina in* fer, *non in* ferus *desinentia.* NOT. Tir. 72, 49. 72, 50[a] *v. sub II B 2.* *legitur inde ab* ACC., POMPON., LVCR., CIC. [*'stella matutina'*: *val.* luceafer. *cf. M.-L. 5141. St.*] [*vix recte trad.* GERM. frg. 4, 73; *cf. Le Bœuffle, Rev. phil. 47, 1973, 67. varia lectio minus probabilis* -a *pro* luctifera SEN. Med. 842.]

i. q. lucem ferens, emittens sim. (GLOSS. φωσφόρος): **I** *adi.* (*cf. p. 1709, 28*): **A** *proprie*: **1** *res caelestes, dei*: ACC. trag. 331 -a lampade abietem (arietem *trad.*) exurat Iovis (*nom.*). LVCR. 5, 726 *luna* aufert -am partem glomeraminis atque pilai ([*721* candenti lumine tinctus *globus. 723* ignibus aucta *pars*]. *item de luna*: OV. epist. 11, 48 -os l. movebat equos. ANTH. 723, 15 -is . . . iugis concordes siste iuvencas. *epitheton deae*: INSCR. Année Epigr 1972 n. 388 [*in ara*] Lunae -ae). CIC. nat. deor. 2, 68 apud Graecos Dianam eamque -am . . .

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

invocant (*al., v. Onom. vol. III 133, 64–72 et cf.* Ov., epist. 19[20], 194 ut tibi, *Cydippe*, -as adferat illa, *quae simul Lucina est*, manus). Ov. ars 3, 180 roscida -os cum dea *Aurora* iungit equos. PAVL. FEST. p. 119 *Lucanorum* regio sita est ad partem stellae -ae (*sc. Veneris ut* MART. 11, 69, 6 -ae ... astra deae. SERV. ecl. 8, 14 ortum -um ... aspexit et ad eum, quippe ad V. stellam, locutus est). VAL. FL. 5, 370 nox ... -as crinita faces. NOVATIAN. trin. 1, 2D. *deus* -os solis ortus excitavit (*item de sole*: NEMES. cyn. 136 iubar [DRAC. laud. dei 1, 422]. CHALC. transl. p. 22C currus ... -os [*gr. non respondet*]. comm. 247 globus iste ignitus -r. AVIEN. Arat. 1547 se -is ... exserat oris). SYMPH. 300 inter -um (lucificum, lucifluum *var. ll.*) caelum terrasque iacentes *it funambulus*. AVSON. Mos. 260 -i ... pavent *pisces capti* letalia tela diei. CIL VI 73 Bon(ae) Deae -ae. 2 *oculi vel lampades sim.*: CHALC. transl. p. 45B -i oculorum orbes (*gr.* φωσφόρα ... ὄμματα. *cf.* comm. 246 -ae semitae *oculorum*). CARM. de Sod. 160(161) *in lacu Asphaltite* si ... testae -am narem insiste[n]s (testam ... nare instituas *var. l.*), qua spiritus igni est, velificabit apex flammae (*ad rem cf. Heges. 4, 18 p. 270, 11* lucernam accensam ferunt supernatare). INSCR. Dessau 9416 dec(urio) ... statuam -am decurionatus sui hic conlo⟨ca⟩tam *eqs.*

B *translate, respicitur fidelium Christianorum illuminatio salutaris*: PS. CYPR. singul. cler. 16 p. 191, 9 (*afferuntur psalm. 118, 105* lucerna ... lux. *18, 9* praeceptum ... lucidum illuminans) hoc est ergo -um, quodcumque a deo fuerit intimatum. PRVD. psych. 625 quaerite -um (lucifluum *var. l.*) caelesti dogmate pastum (*subest Matth. 6, 33*). CARM. de resurr. 9 (*8* aetherias modulabor luminis oras) iam mihi -as liceat contingere Musas (*'carmen salutiferum, vere christianum' Waszink ad l.*).

II *masc. pro subst. (usu praedicativo sublucere videtur vis adi. p. 1710, 23), nomen stellae Veneris; significatur tam stella passim quam deus ut p. 1710, 72 sqq. 77 sqq.; v. etiam sub B 3 f et g, cf. attributum Dianae sub I A 1. ad rem v. W. Gundel, De stellarum appellatione eqs., 1907, 7 sqq. et A. Rehm, RE s. v. Hesperos.* GLOSS. V 114, 4 genere neutro, ut Donatus (219, 10; *quod e* VERG. ecl. 8, 17 *sub B 2 citato ortum esse demonstravit Goetz. cf.* DVB. NOM. gramm. V 582, 24 -r generis masculini, ut Sidonius nitidus -r [*falso*; Ovidius nitid⟨issim⟩us -r *Glorie collato* Ov. *p. 1710, 83 citato*]).

A *testimonia*: CIC. nat. deor. 2, 53 stella Veneris, quae φωσφόρος graece, -r latine dicitur, cum antegreditur solem, cum subsequitur autem, Ἕσπερος (*item fere* VITR. 9, 1, 7 *Veneris stella* post occasum eius *solis* apparens ... Vesperugo vocitatur, ... oriens ante lucem -r appellatur. PLIN. nat. 2, 36 Vesper. MART. CAP. 8, 883 Vesper vel Vesperugo). 3, 51 si luna dea est, ergo etiam -r ceteraeque errantes numerum deorum optinebunt. VARRO ling. 7, 76 *iubar* dicitur stella -r, quae in summo quod habet lumen diffusum, ut leo in capite iubam (*al., v. p. 571, 81 sqq. et cf. p. 572, 18 sqq.*). SCHOL. Hor. carm. 2, 9, 10 'Vespero' eodem Hespero, idem enim Hesper, qui et -r dicitur. AVG. civ. 7, 15 p. 293, 2D. -um ... quidam Veneris, quidam dicunt esse Iunonis; sed, ut solet, Venus vincit *eqs.* ISID. orig. 3, 71, 18 -r dictus eo quod inter omnia sidera plus lucem ferat. GLOSS. φωσφόρος ἀστήρ. ἑωθινὸς ἀστήρ. ἑωσφόρος (ἀστήρ). stella quae ante solem oritur vel diem nuntiat. *sim. al.*

B *exempla usum illustrantia* (*vocabulum stella apponitur*: VARRO ling. 7, 76 rust. 3, 5, 17 ISID. orig. 6, 19, 3. *v. etiam* Ov. *p. 1710, 83 et cf.* stella -a *supra l. 4*, -i ... sidere VERG. georg. 3, 324, stellam -i SERV. auct. Aen. 2, 801): 1 *in comparationibus, imag., allegor. sim.* (*comparantur res, homines, Christus; rosa p. 1710, 14, cognitio veritatis christianae*] *p. 1710, 8; accedit gen.* TIBERIAN. carm. 1, 9 PS. HIL. hymn. 1, 5): a *in bonam partem, sc. cum respectu praestantiae, pulchritudinis*: α *sententiis plenis, sc. acced.* quasi, velut *sim.*: POMPON. Atell. 74 simile est (*quid, non liquet*), quasi cum in caelo fulgit propter lunam -r. VERG. Aen. 8, 589 *Pallas* chlamyde et pictis conspectus in armis, qualis ubi Oceani perfusus -r unda ... extulit os (*cf.* VAL. FL. 6, 527 discolor ... chlamys ardet acu tremefactaque vento implet equum, qualis roseis it -r alis). Ov. met. 2, 723 quanto splendidior quam cetera sidera fulget -r et quanto quam -r aurea Phoebe, tanto virginibus praestantior omnibus Herse ibat. Pont. 2, 5, 50 surgit *Germanicus* ..., qualis ab eois -r ortus aquis. SEN. Phaedr. 752 *Hippolytus pulcher est*; talis est ... Hesperus, pulsis iterum tenebris -r idem. apocol. 4, 1 vers. 25 qualis discutiens fugientia -r astra aut qualis surgit ... Hesperus astris, ... (30) talis Caesar adest. SIL. 7, 639 Cleadas, fulva cui plurima passim casside et aurato fulgebat gemma monili; qualis ubi Oceani renovatus -r unda laudatur Veneri et certat maioribus astris. HIER. interpr. Iob 11, 17 oratio tua tamquam -r erit (*gr.* ἑωσφόρος; VVLG. [*alio contextu*] orieris ut -r). 41, 10 oculi eius *monstri* species -i (*gr.* εἶδος ἑωσφόρου, *Vulg. 41, 9* ut palpebrae diluculi). RVFIN. hist. 8, 13, 7 primus velut -r quidam inter astra consurgens Petrus *episcopus Alexandrinus* (*gr. non respondet*). AVG. in Iob p. 522, 16 dominus vespere sepelitur et mane resurgit, hanc ergo vitam tamquam -o potest comparare (*cf.* GREG. M. moral. 29, 75 *Christus* velut -r ... apparuit, ... quia diluculo ex morte surrexit). OP. imperf. in Matth. 4 p. 657 sicut ... cum processerit -r, lux non exspectat occasum -i, ... sed adhuc eo ascendente egreditur ..., sic et Iohanne praedicante ... Christus non exspectavit *eqs.* VEN. FORT. carm. 7, 8, 46 (*ad Lupum*) -r ut radiis, sic mihi mente nites. Mart. 3, 507 quis splendor ... rutilabat ab ore coruscus, -r ut radiis premeretur vultibus illis. 4, 591 qui splendore nitens pulcher quasi -r exis. vita Hil. 3, 6 nobilitatis lampade non obscurus ..., nitore pectoris addito quasi refulgens -r inter astra processit. GREG. M. moral. praef. 13 *sancti viri velut Abel, Enoch, alii quasi stellae erant*, quousque in finem noctis redemptor *Christus* ... quasi verus -r surgat (ISID. nat. 26, 10 -r ..., cuius figura est Chr., qui velut -r ... producitur, per quem lux fidei tamquam dies secutura monstretur. *addas p. 1709, 77. 78. cf. l. 35*). β *voculis comparativis omissis, sententiis concisis*: ITALA II Petr. 1, 19 (Aug. gen. ad litt. 4, 23. *al.* = VVLG.) donec dies lucescat et -r oriatur in cordibus vestris (*gr.* φωσφόρος. *cf.* CONC.S I 3 vers. Tur. p. 150, 19 [*affertur Itala gen. 32, 27* ascendit ... matutinum] his, qui ... ignorationis caliginem habent, *luctatur Christus*; ... cum vero eis ortus fuerit in mente intellegibilis -r, quando ... verum divinae scientiae resplenduit lumen *eqs.*; *infra*: intellegibile matutinum. *gr. I 1, 2 p. 97, 28* ὁ νοητὸς ἑωσφόρος). TIBERIAN. carm. 1, 9 *rosa* omnium regina odorum et (vel *Bährens*) colorum -r (LVX. anth. 366 haec florum sidus, haec -r almus in agris). EPIGR. Bob. 31 (= AVSON. 144 p. 425P.) Stella, prius vivis fulgebas -r, at nunc exstinctus cassis lumine Vesper eris (*Plat. Anth. Pal. 7, 670* ἀστὴρ [*an vocativus nominis proprii?*] ... Ἑῷος). PS. HIL. hymn. 1, 5 (*1, 1* lucis largitor splendide) tu verus mundi -r. EPIST. pontif. 392 (CONC.S I 2 p. 109, 11; *Xystus ad episcopum Iohannem, qui eum* λαμπτῆρα *appellaverat*) ecclesiae addis -um et ubique lucentem, sed ... omnes, qui lucis illius signum fronte gestamus, -os confitemur; sint ergo omnes ... sacerdotes -i et ubique lucentes. PETR. CHRYS. serm. 91 p. 457B *Iohannes* surgat novus -r, quia iubar iam veri solis (*i. Christi*) erumpit. ARATOR act. 1, 1022 periere tenebrae -o radiante novo (*act. 12, 7* lumen refulsit in habitaculo, *cum angelus noctu Petrum liberaret*).

b *in malam partem respicitur diabolus, antichristus vel ii, qui eum sequuntur*: α *in explicatione* ITALAE Is. 14, 12 (Tycon. reg. 7. *al., sim.* VVLG.) quomodo cecidit de caelo -r mane oriens (*sc. in imagine de rege Babylonio; item e. g.* HIER. *ad l.* p. 161D [*aliter in altera interpretatione* p. 220A *v. infra*], *sed iam Tert. adv. Marc. 5, 11 p. 613, 19 verba Is. 14, 14 prolata diabolo tribuit*): TYCON. reg. 7 p. 71, 24 (*inde* ISID. nat. 26, 11) caelum ecclesiam dicit ...; de hoc caelo cadit -r matutinus; -r enim bipertitum est, cuius pars sancta est (*affert apoc. 22, 16 et 2, 28*) ..., ut sit stella matutina sicut Christus, quem accepimus; pars ergo -i, id est adversum corpus quod est diabolus, reges et populus, cadit de caelo et confringitur in terra (*postea in singulis versibus Is. 14, 12–21 distinguit quae ad ipsum diabolum et quae ad eius corpus, id est homines impios sim., pertineant. eadem distinctione*: AVG. doctr. christ. 3, 132 [*laudato Tyconio 3, 131*]. gen. ad litt. 11, 24 p. 356, 13 quae in figura regis velut Babylonis in diabolum dicta intelleguntur, plura in eius corpus conveniunt ... et in eos maxime, qui ei ... cohaerent apostatando a mandatis dei. p. 357, 8). AMBROSIAST. in Rom. 11, 11, 1 sicut ... diabolum legimus cecidisse dicente Esaia (14, 12). in I Cor. 15, 52. HIER. hom. Orig. in Ezech. 1, 3 p. 326, 14 vide consonantiam prophetici evangelicique sermonis: prophetes dicit (*affert* Is. 14, 12) ..., Iesus loquitur: videbam Satanam quasi fulgur de caelo cadentem (*sc. Luc. 10, 18, qui locus item comparatur*: 13, 2 p. 443, 20. HIER. in Is. 14, 12 p. 220A iste est princeps saeculi, qui inter stellas ceteras mane oriebatur et suo vitio de -o vesper effectus est ..., qui vulnerabat gentes *eqs.* [*aliter l. 30*]. RVFIN. Orig. princ. 1, 5, 5 p. 76, 22 sqq.). QVODV. (?) prom. 4, 1, 2 *afferuntur Ezech. 28, 12–15 et* Is. 14, 12. β *imagine stellae evanescente vel loco* Is. 14, 12 *non plene adhibito paulatim vergit in ipsam appellationem diaboli*: HIER. epist. 15, 1, 3 (*1 schismate orientem turbante* cathedram Petri ... censui consulendam) nunc in occidente sol iustitiae oritur (*Mal. 4, 2*), in oriente autem -r ille qui ceciderat super sidera posuit thronum suum. AVG. in euang. Ioh. 3, 7 qui ante -um genitus est (*respicitur* psalm. 109, 3 *v. sub 2*), omnes ipse illuminat; dictus est enim quidam -r, qui cecidit: erat enim angelus, et factus est diabolus *eqs.* OP. imperf. in Matth. 4 p. 658 ille antiquus -r, qui mane oriebatur, cogitavit apud se dicens: super caelum ascendam (*Is. 14, 13*); si ergo ille angelus constitutus pro sola cogitatione superbiae depositus est de angelica gloria ad ignominiam tenebrarum, ego quid merear pati *eqs.* *cf. falsam var. lect.* PS. HIL. libell. 6 p. 76, 22 cui *homini* cum omnia tradita videret -r, ... invidit (*pro*: cui, cum omnia mundi conspiceret mancipata, unus ex angelis ... invidit).

2 *usu communi*: VARRO ling. 7, 76 huius -*i* ortus significat circiter esse extremam noctem (*cit. Pacuv. trag. 347 v. p. 572, 56. cf. infra sub 3e*). VERG. ecl. 8, 17 nascere praeque diem veniens age, -r, almum. georg. 3, 324 -i primo cum sidere ... rura carpamus. Aen. 2, 801 surgebat -r ... ducebatque diem. AETNA 242 *scire*, -r unde micet quave Hesperus. TIB. 1, 9, 62 dum rota -i provocet orta diem (*sc. curru vehentis ut*: ELEG. in Maecen. 1, 132 nitentem -um ... currere cernis equis. Ov. am. 1, 6, 65 pruinosos molitur -r axes. *v. etiam l. 77 sqq.*). CE 963, 3 (*a. 12 a. Chr.*) invidus aurato surrexit mihi -r astro, cum miseram me urgeret invidia (*sc. ex vita me expellens*). Ov. am. 2, 11, 56 haec ... caelo nitidissimus alto -r admisso tempora portet equo! (*sc. singulari vehens [nisi per sing. collect. currum respici putes] ut*: met. 15, 189 trist. 3, 5, 56 STAT. Theb. 2, 139. CE 1109, 7 [*aet. Flaviorum*]. CLAVD. 8, 563. DRAC. laud. dei 1, 669 -r ... nocturnus eques. Romul. 10, 470 -r ... puniceo praevectus equo). epist. 17 (18), 112 praevius Aurorae -r ortus erat. met. 11, 271 -o genitore satus ... Ceyx. 15, 789 (*inter prodigia belli civilis*) caerulus et vultum ferrugine -r atra sparsus erat. trist. 1, 3, 72 nitidissimus ..., stella gravis nobis, -r ortus erat. *al.* EPICED. Drusi 406 sq.

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

MANIL. 1, 177. SEN. Herc. O. 149 *Iove apud Alcumenam commorante* commisit ... vices -r Hespero (*cf.* LVCAN. frg. 8, 2 Olympi rector -um ter iusserat Hesperon esse). Oed. 507. 741 COLVM. 10, 291. LVCAN. 1, 232 ignes solis -o fugiebant astra relicto. 2, 725. 10, 434. PLIN. nat. 2, 79 suus ... cuique *sideri* color est, ... -o candens, Vesperi refulgens. STAT. Theb. 3, 32. 5, 291 IVV. 8, 12. 13, 158 usque a -o donec lux occidat. ITALA psalm. 109, 3 (Sangerm. *al.* = VVLG.) ante -um genui te (AVG. in epist. Ioh. 1, 2 ille a. solem, qui fecit solem, ille a. -um *eqs.* NOT. Tir. 72, 50[a]). *al.*

3 *notabilia quaedam exempla*: **a** *arte factus est*: VARRO rust. 3, 5, 17 *in ornithone* sub tholo stella -r interdiu, noctu Hesperus, ita circumeunt ad infimum hemisphaerium ac moventur, ut indicent, quot sint horae. **b** *poetice fere pro toto die, cui praecedit, ponitur* (*cf. usum sub c illustratum*): TIB. 1, 3, 94 (*mihi contra spem advenienti Delia laeta obviam currat*) hoc precor, hunc illum nobis Aurora nitentem -um roseis candida portet equis (*sim.* OV. am. 2, 11, 56 trist. 3, 5, 56, *sed notione astri magis vigente, quare sub 2 inseruimus hos locos*). PROP. 2, 19, 28 memento venturum paucis me tibi -is. OV. fast. 1, 46 ne ... ignores variorum iura dierum, non habet officii -r omnis idem. 2, 568 nec tamen haec *sacrificia fiunt* ultra, quam tot de mense supersint -i (luctiferi, letiferi *var. ll.*; luctiferos *coni. Huelsen, alii alia*), quot habent carmina nostra pedes (dies *var. l.*; deas, fides *coni. viri docti*). 3, 772 quare toga libera detur -o (-i, luce feris *var. ll.*) pueris, candide Bacche, tuo. 6, 211 muneris est tempus, qui Nonas -r ante est. 6, 791 -o subeunte Lares delubra tulerunt. NEMES. ecl. 2, 30 nulla meae trinis tetigerunt gramina vaccae -is. **c** *poetice -i numerantur* (*ad b relegavimus exempla, ubi praevalet vis diei*): OV. met. 11, 98 iam stellarum ... coegerat agmen -r undecimus, ... cum ... rex venit. fast. 2, 150 quintus ... iubar extulit undis -r, et primi tempora veris eunt (erunt *var. l.*). 3, 877 tres ubi -os veniens praemiserit Eos, tempora nocturnis aequa diurna feres. 4, 677 iam praeteritas quartus tibi -r Idus respicit. STAT. Theb. 6, 239 iam novies caelo dimiserat astra -r. 12, 50 tertius Aurorae pugnabat (Auroram pulsabat *var. l.*) -r, et iam ... venere trabes. DRAC. laud. dei 2, 552 tertius ... processit -r astris. **d** *pro omnibus astris est*: PERS. 5, 103 navem *regendam* si poscat sibi peronatus arator -i rudis, exclamet Melicerta perisse frontem de rebus (SCHOL. cum nec freta nec siderum rationem noverit. *an potius per hyperbolen de agricola, qui ne notissimam quidem stellam novit?*). AVG. in psalm. 92, 6 l. 42 (*ad* psalm. 109, 3 *v. sub 2*) ante omne, quod illuminatur; per -um enim aut stellas omnes significat et per stellas tempora *eqs.* (*sim.* in psalm. 109, 16 l. 10 PROSP. in psalm. 109, 3 l. 84). **e** *pars noctis extrema habetur*: SERV. Aen. 2, 268 sunt ... solidae noctis partes secundum Varronem hae: ... gallicinium, -r (crepusculum matutinum *add. pars codd. fortasse sec. Serv. auct. 3, 587, ubi pro* -r *ponitur* aurora vel crepusculum matutinum; *sed non ipsam partem noctis sic appellat* VARRO *p. 1710, 67, ceterum et* diluculum *nominatam, e. g. Cens. 24, 2*). **f** *cultu fruitur*: HIER. in Am. 5, 25 l. 836 'sidus dei vestri', quod hebraice dicitur chocab, id est -i, quem Sarraceni huc usque venerantur (*cf.* vita Hilar. 25 colunt illam *Venerem* ob -um, cuius cultui Saracenorum natio dedita est). PS. RVFIN. (IVLIAN. AECL.?) in Am. 7, 1/3 cultores -i. **g** *Caesari dicatur*: AVG. doctr. christ. 2, 79 sidus, quod appellamus -um, honori et nomini Caesaris Romani dicare conati sunt. **h** *transfertur ad aliam stellam*: PRVD. apoth. 626 *stellae, cum stella Christo oriretur,* -um timuere novum.

v. Onom.

lūciferāx, -ācis *adi.* *a* lux *et* ferax. *i. q. multam lucem (in)ferens*: VEN. FORT. carm. 2, 4, 3 dius apex ... -x auras animantes affluit (*in carm. figurato, v. vol. I 1244, 20*).

lūcifico, -āre. *a* lux *et* facere. [*falsa var. l.* LABER. mim. 78 *pro* elucificare, *q. v.*] *i. q. illuminare*: ITALA Ioh. 1, 9 (Hil. in psalm. 118 nun 1. 131, 2. 138, 37) lux vera, quae -at omnem hominem (*gr.* φωτίζει, *cod. a al. et Vulg.* inluminat). *accedente abl. rei tollendae fere i. q. illuminando separare* (*cf. etiam* iustificare *p. 713, 21 sqq.*): AVG. c. Faust. 22, 9 p. 598, 6 quam *lucem* fecit deus in mentibus piorum, quas a tenebris -at, sicut ab impietate iustificat.

lūcificus, -a, -um. *a* lux *et* facere. [*falsa varia l.* -am *pro* lucifera PLAVT. Persa 515, -um *pro* luciferum SYMPH. 300.] *i. q. lucem faciens, creans*: AVG. c. Faust. 22, 8 p. 597, 21 'fiat lux ...' (*gen. 1, 3*), quam non fecisset nisi -a lux, quod est deus (22, 9 p. 598, 12 [*quae praecedunt v. s.* lucifico] illa -a l., quae non solum illam spiritalem lucem ... fecit *eqs.*). CAEL. AVR. acut. 2, 9, 45 lux ..., quam lethargicis adhibemus tectorum sub tegmine, nullo vapore -i solis augetur.

compos.: elucifico.

lūcifluus, -a, -um. *a* lux *et* fluere. [*falsa varia l.* -um PRVD. psych. 625 *et* SYMPH. 300 *pro* luciferum.] *i. q. lucem effundens, lucidus*: 1 *proprie*: IVVENC. 3, 293 -um reddet sol tertius ortum (*respicitur sol ut*: ZENO 1, 16, 8 [1, 2, 19 L.] ubi ... igne flagrantis -i aurigae ... *luna* compleverit globum. VEN. FORT. Mart. 2, 265 sol ... -as curru flectebat habenas). SCHOL. Hor. gloss. Γ carm. 3, 26, 6 'lucida': -a. PS. AVG. serm. cod. Guelf. app. 1, 1 p. 168, 52 *Christo nato stella apparuit, ut* suum ... factorem -um sidus desuper salutaret. ISID. nat. 18, 1 *et* orig. 3, 53, 1 (= SVET. frg. p. 209, 1) eius *lunae* unam partem esse -am (lucere *Aug. in psalm. 10, 3, quem testem affert Isid. loco priore; cf. Lucr. 5, 726 p. 1708, 80*), aliam vero obscuram. 2 *translate, sc. cum respectu intellectus nec non salutis Christianae*: IVVENC. 4, 119 gens omnis habebit testem -o sancti (-tae *var. l.*) sermone salutis (*Matth. 24, 14* in testimonium omnibus gentibus). CONC. Carth. a. 525 Mansi 8, 641[B] *iuventus bene educabitur,* dum veternosi tramitis forma sub tanti coetus (*i. concilii*) examine -a demonstrata ratione claruerit. PS. VEN. FORT. carm. app. 11, 7 ordine -o dignum cape, victor *Christe*, honorem.

lūcifuga, -ae *c.* *a* lux *et* fugere (fuga); *cf.* lucifugus. *i. qui lucem (diei) fugit, tenebras amat* (*fere contumeliose dictum de hominibus, deis; de animali* NOVATIAN.; *cf.* GLOSS.[L] Corp. L 280 -a: qui tenebras diligit. I Ansil. LV 76 -ae: lucem fugientes): 1 *proprie*: SEN. epist. 122, 15 is erat ex hac turba -arum (*16* illum et lychnobium dicetis). APVL. met. 5, 19, 2 (*loq. Psyche*) tantum nocturnis subaudiens vocibus maritum ... prorsus -am tolero (*de eodem*: FVLG. myth. 3, 6 p. 67, 23 ille coniux -a). AMM. 16, 7, 7 cum soleant ... homines post partas ex iniquitate divitias latebras captare secretas, ut -ae vitantes multitudinis laesae conspectus. MART. CAP. 2, 130 eam *Philologiam* cum ... conspicerent *matronae* per omnia trepidantem et velut -am haesitationibus torpentem, ... in conspectum ... venire ... compulerunt. 2 *translate de haereticis, qui lucem veritatis christianae fugiunt* (*cum gen. rei, cuius lux evitatur,* TERT., NOVATIAN.): TERT. resurr. 47 p. 98, 10 age iam, quod ad Thessalonicenses (*I Thess. 5, 23*) ⟨ut⟩ ipsius solis radio putem scriptum (ita claret), qualiter accipient -ae isti scripturarum *eum locum*? (*ad eundem locum*: PS. ORIG. tract. 17, 11 B. quod -ae isti haeretici non libenter accipiunt). NOVATIAN. cib. Iud. 3, 23 quando noctuam *comedi vetat deus lev. 11, 16,* odit -as veritatis (*sc. quibus haeretici praefigurati sunt; cf. l. 47*).

? **lūcifugāx,** -ācis *adi.* *a* lux *et* fugax. *i. q. lucem (diei) fugiens*: MIN. FEL. 8, 4 (*de Christianis; antea*: nocturnis congregationibus) latebrosa et -x natio (*an cum Daniele corrigas* -fuga?).

lūcifugus, -a, -um. *a* lux *et* fugere; *cf.* lucifuga. *vocativus* -us CARM. de fig. *exempla formarum fem., quae pro subst., sc. per appositionem, accipi possunt, sub* lucifuga *attulimus.*

i. q. lucem (diei) fugiens (*cf.* GLOSS. V 309, 9 -i: qui tenebrosa diligit [*sic trad., numeris turbatis*]): 1 *de hominibus, contumeliose dictum*: LVCIL. 468 quaestor ... -us, nebulo (*an pro subst.?*). CIC. fin. 1, 61 alii ... *sunt* malevoli, invidi, difficiles, -i *eqs.* CARM. de fig. 29 (*describitur* ἀνθυποφορά) at si adversa mihi referam, relatio fiet: 'sed moveas (semoveas *Emperius*) te, -us, sis in medio audax'. RVT. NAM. 1, 440 squalet -is insula *Capraria* plena viris (*sc. monachis*).

2 *de animalibus*: VERG. georg. 4, 243 -is congesta *sunt* cubilia blattis ([SERV. per noctem vagantibus; *cf. etiam Plin. nat. 11, 99* tenebrarum alumna blattis vita, lucemque fugiunt]. ARNOB. nat. 6, 16 p. 328, 12 M. steliones, sorices, mures blattasque -as. *adde* AVG. *et* ISID. *sub* lucipetus). GRATT. cyn. 402 collaribus ... sunt qui -ae cristas inducere maelis iussere. TERT. adv. Val. 3 p. 179, 14 *serpens* -a bestia (*in imag.* PHOEBAD. c. Arian. 6 l. 3 D. -a serpens). ANTH. 762, 40 noctua -a (EVSTATH. Basil. hex. 8, 7, 5 vespertiliones ... et n. -ae sunt [*gr.* τῶν νυκτινόμων εἰσίν]. *cf.* SERV. georg. 1, 403 'noctua' ... avis est -a. *v. etiam l. 25*). ISID. orig. 12, 7, 41 nycticorax ... avis -a.

3 *de rebus*: **a** *usu corporali*: APVL. apol. 16, 13 tu ..., quid ego in propatulo ... agam, facile e tenebris tuis arbitraris, cum ipse humilitate abdita et -a non sis mihi mutuo conspicuus. MART. CAP. 1, 78 fratres Iovis, quorum alter ... viridior, alius (*sc. Dis*) -a inumbratione pallescens. **b** *usu incorporali, sc. cum respectu haereticorum lucem veritatis christianae fugientium*: ISID. in lev. 9, 9 quando noctuam *comedi vetat deus*, odit -as vanitates (*variat Novatianum l. 26*).

lūcigena luci genita GLOSS.[L] I Ansil. LV 77. *a* lux *et* gignere.

[lelixfax (*i.* elelisphacus) idest **lucilligine** GLOSS. III 540, 46. *falso tradi pro* lactilagine *vel* tussilagine *coni. Goetz.*]

lucillum *v.* lucellum.

[**lucinantēs** *falso tradi vid. pro* lenocinantes, *v. p. 1153, 33.*]

lūcinia, *vox ficta veriloquii vocabuli* luscinia *gratia, v. ibi.*

lucinium *v.* licinium.

limbunculus (linb- *trad.*) **lucinius** GLOSS. V 506, 28. *obscurum* ('lacinius?' *Goetz*). *locum addas s. v.* lembunculus *p. 1136, 25.*

φωτεινός luculentus, **lūcinōsus,** lucidus, lucinus GLOSS. II 474, 29. *a* 1. lucinus (*cf.* obnoxiosus *ab* obnoxius), *nisi pro* lum-, *ut dubitanter coniecit Heraeus in exemplari suo.*

1. lūcinus, -a, -um. *a* lux, *sed v. etiam l. 73.* *i. q. ad lucem pertinens, lucidus*: PRVD. c. Symm. 2, 222 (*loq. deus Christianorum*) ipse ego sum ..., qui -as tribuo nascentibus horas (*immixta voce* Lucina *ita, ut fortasse illuc pertineat*). GLOSS. *v. s.* lucinosus.

deriv.: ? lucinosus.

2. lucinus *v.* lychnus.

τύρνες **luciolus** GLOSS. III 318, 31 *inter pisces.* *a* lucius *deminutive.* τύρνες *esse graec. vulgare* τούρνα 'lucius' *demonstravit Papendick, Die Fischnamen in griech.-lat. Gloss., Diss. Würzburg 1926, 45; cuius ignarus iterum Müller-Graupa, Glotta 18, 1930, 146.*

lūciparēns, -entis *adi.* *a* lux *et* parens (pario). *i. q. lucem (astrorum) producens*: AVIEN. Arat. 854 -s nox (*sed gr. 408* ἀρχαίη νύξ).

lūcipetus, -a, -um (*potius quam* lucipeta, -ae). *a* lux *et* petere, *fortasse ab* AVG. *sec.* lucifugus *formatum; v. etiam Heraeus, Kl. Schr. 99.* *i. q. lucem appetens*: AVG. c. Faust. 19, 24 p. 524, 29 quo pacto diri-

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

matis quaestionem inter muscas -as et blattas lucifugas (*sec. Verg. georg. 4, 243 p. 1712, 41. eadem oppositione* ISID. orig. 12, 8, 7).

lūcisator, -ōris *m. a* lux *et* sator. *i. qui lucem (siderum) creat, de Christo*: PRVD. cath. 3, 1 o crucifer bone, -r, omniparens, pie, verbigena.

lūcīsco *v.* lucesco.

lucitālis, -e. *origine et notione obscura, in nomine herbae q. e. filicula*: Ps. DIOSC. Vind. 4, 186 p. 334, 17 πολυπόδιον· . . . Ῥωμαῖοι φιλίκουλα λουκιτάλις (λικοντάλις *var. l.*).

lūcius, -ī *m.* [*praen.* Lucius *vid. subesse, cf.* AVSON. *infra et Leumann, Gramm. 1977, 269. Sch.*] [*it.* luccio; *francog. vet. et med.* luz, lus, *pic.* lus, *pict.* luz; *prov. vet.* lus *et var. dial.; cat.* llus. *cf. M.-L. 5143. Battisti-Alessio III 2275. Wartburg V 436 sq. Corominas III 142. St.*] *nomen piscis*: AVSON. Mos. 122 Latio risus praenomine . . ., querulis vis infestissima ranis, -us, obscuras ulva caenoque lacunas obsidet. POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 544, 17. ANTHIM. 40 -us: piscis et ipse bonus *eqs.*

deriv.: luciolus.

lucophorus, -ī *m. ex vocabulo incerto et* -phorus (-φορος) *compositum videtur. genus sacerdotum vel ministrorum, ut videtur* (*pertinet ad cultum Iovis o. m. Heliopolitani. daduchos significari negat Mommsen ad l.*): CIL X 1578 (*'litt. barbaris' ed.*) sac(erdotes) et (FI *fere lapis*) -i.

lūcor, -ōris *m. a* lucere. [*val. vet.* lucoare; *it. vet.* lucore *et var. dial.; sard. centr.* lukore, lugore; *francog.* lueur; *prov. vet.* lugor, *var. francoprov., vasc.; cat.* llugor. *cf. M.-L. 5144. Battisti-Alessio III 2278. Wagner II 42. Wartburg V 437. St.*] *i. q. splendor sim.*: ORIBAS. eup. 4, 14, 2 La *eos, qui inflammatione oculorum 'dolent, oportet* -em vitare (*Aa* lumen prohibendus est, *gr.* τὴν αὐγὴν ἐκκλίνειν). *B.*

? **lucrārius,** -ī *m. a* lucrum. *i. qui lucro studet*: FIRM. math. 3, 6, 28 ex coitu mulierum -os facit *Venus* . . . pulsari dedecore (sudarios *trad., corr. Bickel, Gnomon 14, 1938, 58 coll. loco sim. ibid.* ex isto incesto lucra illis maxima obveniunt; *temptaverunt alii alia*).

lucrātio, -ōnis *f. a* lucrari. *i. q. actio lucrandi*: **1** *acquirendo* (*convertendo ad fidem* TERT.): TERT. uxor. 2, 7 l. 4 *uxores in matrimonio* iubentur perseverare et sanctificantur et spem -is *mariti infidelis* accipiunt (*cf. p. 1724, 52 sqq.*). AMM. 31, 15, 13 *ductores barbaros* rapiendi Valentis malis -bus quaesita (*Heraeus*, lucubrationibus quaesti *cod.*) cupiditas incendebat. **2** *omittendo, evitando*: TERT. test. anim. 4 p. 139, 17 etsi dici potest . . . mortem timeri . . . ut commodum vitae amputantem, atquin cum et incommoda longe plura vitae pariter excedant, -e gravioris partis metum diluit *mors* (excedas . . . diluis *Gelenius*), nec iam timenda est amissio bonorum, quae altero bono, id est incommodorum pace, pensatur.

ᵃ**lucrātīvus,** -a, -um. *a* lucrari. *compar. et superl. desunt. legitur inde a* CIC., QVINT., FRONTONE, IVLIANO; *saepius in sermone iuris, unde abiit in gr.* λουκρατῖβος, *e. g.* NOVELL. Iust. 131, 5.

i. q. cum lucro iunctus, ad lucrum pertinens: **1** *quolibet respectu*: **a** *vocantur -a quaecumque contingunt postpositis aliis occupationibus, somno sim.*: CIC. Att. 7, 11, 1 unam . . . apricationem in illo -o (Lucretilino *coniciunt quidam haud necessario*) tuo sole malim quam omnia . . . regna. QVINT. inst. 10, 7, 27 *non* tam est ullus dies occupatus, ut nihil -ae . . . operae ad scribendum . . . rapi aliquo momento temporis possit (HIER. epist. 114, 1 inter quas difficultates -is et . . . furtivis [*var. l.* -i et . . . furtivi] per noctem operis crescebat interpretatio. in Ezech. lib. 7 praef. -is immo furtivis noctium operis. *cf.* hom. Orig. in Luc. praef. p. 1, 17 praetermisi . . . Hebraicarum Quaestionum libros, ut . . . -i [*an rectius var. l.* -is*? ceterum trad. etiam* lucrati, lucrantis] operis haec . . . dictarem [*cf. l. 54*]). FRONTO p. 109, 21 v. d. H. (p. 105 N.; *ad M. Aurelium*) -a tua in tantis negotiis tempora meis . . . orationibus legendis occupare. p. 144, 22 (p. 151 N.) si . . . tibi . . . tempus deesset, nonne te tumultuariis . . . et -is studiorum solaciis fulciebas? HIER. in Zacch. prol. l. 27 -is per noctem horis atque furtivis. **b** *vocantur -a quaecumque adferunt lucrum vel cum lucro acquisita sunt*: AMBR. in Luc. 2, 72 Helian corvi cibo advecticio et -o potu inter deserta paverunt (*sec. III reg. 17, 6*). in psalm. 118 serm. 14, 42 remissio peccatorum hereditas Christi est; . . . est -a. Ps. AVG. serm. 126, 3 crescit . . . dies cum ortu nascentis *Christi* et -o proventu vel successibus momentorum (*postea*: augmentum debuit . . . accipere). serm. ed. Mai 56, 1 (*adloquitur dolorem, poenam, mortem*) provexistis martyres, non vicistis; . . . facta sunt de vobis -a commercia, ut per vos iretur ad gloriam. VAL. CEM. hom. 15, 1 p. 738ᴮ -is . . . suppliciis (*sc. martyrii ut*: 16, 2 p. 742ᴬ). Ps. VAL. CEM. hom. Migne suppl. 3, 184 -ae passionis beneficium. MAX. TAVR. serm. 96 l. 10 M. ut . . . quadam -a commutatione reciperent *divites* pro parvis magna, pro terrenis caelestia, pro temporalibus sempiterna (*ibid. iterum*). THEOD. MOPS. in Phil. 2, 8 p. 221, 8 quia erat res ipsa agenti -a (*sc. humilitas ut ibid.* p. 221, 11. 222, 6. *cf. p. 221, 1 humilitas* valde sufficiens agenti illud lucros conferre). in I Tim. 6, 6 p. 178, 12 ('est . . . quaestus magnus pietas') magnum lucrum, magnae divitiae, -a negotiatio pietas est. *de actione cancri praedantis*: EVSTATH. Basil. hex. 7, 3, 9 -a machinamenta carcini *quaerentis carnem ostrearum* (*gr.* τὸ ποριστικὸν καὶ εὐμήχανον τῶν καρκίνων).

2 *cum respectu rei familiaris augendae* (*sive de rebus cum lucro acquisitis sive de actionibus, causis sim. lucrum adferentibus*): **a** *technice in sermone iuris respicitur lucrum sine ullo onere factum* (*enumerantur quae hac appellatione continentur* NOVELL. Theod. 22, 2, 14 *infra*): IVLIAN. dig. 30, 82 pr. si . . . Stichus . . ., cum sub condicione alii legatus esset, factus fuerit meus ⌊ex causa -a⌋ ([*del. Mommsen*]. 30, 82, 4. 6. 44, 7, 17 [*bis*]. 19 qui non ex c. -a rem habere coepit, eandem non prohibetur ex c. -a petere [*cf.* INST. Iust. 2, 20, 6 duas -as c. in eundem hominem et in eandem rem concurrere non posse]. *al.* AFRIC. dig. 30, 108, 4 GAIVS dig. 41, 3, 5. *et saepius in sermone iuris*). GAIVS inst. 2, 56 haec . . . species possessionis et usucapionis . . . -a vocatur; nam sciens quisque rem alienam lucri facit; (2, 57) sed hoc tempore [et]iam non est -a, nam . . . senatus consultum factum est, ut tales usucapiones revocarentur. 2, 60 -a usus capio conpetit. VLP. dig. 29, 4, 2, 1 ut possessor hereditatis prior excutiatur, maxime si -am habet possessionem (*cf.* CASSIOD. *sub b et* GAIVM *supra*). 44, 4, 4, 31 adquisitionem. COD. Iust. 7, 75, 5 (*a. 293*) qui ex -o titulo possidet (7, 31, 1, 3 a). COD. Theod. 3, 6, 1 pr. ut . . . data pignera -a habeant, si ea non putent esse reddenda (*Interpr.* in lucrum suum retinebunt). 12, 1, 173, 3 quibus -ae facultates ex bonis curialium obvenerunt. 14, 22, 1 ut . . . quinta pars eius speciei fisco -a vindicetur. NOVELL. Theod. 22, 2, 12 quas *quattuor siliquas* -is iugationibus . . . iubemus indici. 22, 2, 14 -as . . . res eas tantum volumus appellari . . ., quae hereditatis legati fideicommissi iure mortis causa donatione vel cuiuslibet postremae voluntatis arbitrio ad quempiam delabuntur (22, 2, 15 [*bis*]. 16 [*ter*]. PAP. Tjäder 1, 77 ⟨de re lu⟩crativa massae Cassitanae). *al. neutr. plur. pro subst.* (*cf.* ENNOD. *sub b; huc pertinere videtur* GLOSS.ᴸ II Philox. LV 11 -a: ἐπικερδῆ): COD. Theod. 12, 4 rubr. de imponenda -is describtione. COD. Iust. 1, 2, 22 pr. res ad . . . ecclesias . . . descendentes . . . -orum inscriptionibus liberas . . . esse (*cf.* NOVELL. Iust. 131, 5 descriptione -orum [*item* IVLIAN. epit. novell. 119, 5]). **b** *usu laxiore respiciuntur varia commoda* (*n. plur. pro subst.* ENNOD.): CLAVD. DON. Aen. 1, 235 p. 54, 15 *id*, quod -um est (*syn.* lucrum). AMBR. exc. Sat. 2, 100 *Iacob* mercedem de lucris (*i. e. de pullis nascituris*), non de gregis divisione quaesivit; non avara divisio, ubi -a portio. VAL. CEM. hom. 7, 4 p. 715ᴬ -is studere commerciis. MAX. TAVR. serm. 27, 2 M. per quam *usuram* avarorum mentes -a pecuniae redhibitione pascuntur. ENNOD. opusc. 1, 62 p. 278, 13 *Pitzia non* rapinis ut -a populatus est *regionem*, sed dispensationibus servavit ut propria. CASSIOD. in psalm. 118, 111 multis . . . modis *acquiritur* . . . -a possessio.

lucrātor, -ōris *m. a* lucrari. *i. qui lucratur, sc. usu Christiano cum respectu servandi, convertendi*: HIER. Orsies. doctr. 13 rec. brev. (*codd. FG*) qui alterius servat animam, -or (custos *rec. long.*) animae suae est. in Tit. 1, 10 sq. p. 570ᴰ ('docentes . . . turpis lucri gratia') omnes haeretici . . . se hominum solent asserere -es. *ibid.* omnis . . . doctor ecclesiae, qui ad fidem Christi recta ratione persuadet, honestus -or est. AVG. serm. coll. Morin p. 72, 5 a Cypriano . . ., -e paganorum (*cf.* ARNOB. in psalm. 88 p. 455ᶜ apostolos . . . -es multarum gentium).

? **lucricupīdo,** *acc.* -inem. *a* lucrum *et* cupido (*si recte trad.*). *i. q. cupiditas lucri, sc. non nisi meton. de homine lucri cupido*: APVL. Plat. 2, 15 hunc talem Plato -em atque accipitrem pecuniae nominavit (*respici videtur Plato rep. 581ᵃ* φιλοχρήματον καὶ φιλοκερδές; *tamen haud prorsus inepte* Plautus lucricupidum *coni. Skutsch, Arch. lat. Lex. 12, 1902, 200, coll. Plaut. Trin. 100* turpilucricupidum *et Persa 409* pecuniae accipiter; *fortasse rectius* lucricupidonem *Sinko, Arch. lat. Lex. 14, 1906, 125*).

lucrifer, -a, -um. *a* lucrum *et* ferre. *i. q. lucrum ferens*: PLAVT. Persa 515 nescis quid te instet boni neque quam tibi Fortuna faculam -a (*Ritschl*, -am *A rectius?* lucificam *P*) adlucere volt. : : (516) quae istaec -a (*A*, lucrifica *P ordine verborum mutato*) est Fortuna?

lucrificābilis, -e. *cf.* lucrificare *nec non* ludificabilis *sim. is (id), quo lucrum fieri potest, lucrosus*: PLAVT. Persa 712 hic tibi dies inluxit -is (lucrificabis *A*); nam non emisti hanc, verum fecisti lucri.

lucrificātio, -ōnis *f. a* lucrificare. *i. q. actio lucrificandi, lucrum*: Ps. PHILO antiq. 13, 10 festinabit terra dare fructum suum, et pluvia erit eis in -em (*var. l.* et -es), et terra (terra *om. cod. unus*) non sterilizabit (*cf. lev. 26, 4*).

? **lucrificio,** -ficere. *a* lucrum *et* facere, *si recte trad.* (*cf.* maleficio *vol. VIII 172, 68 et 174, 53,* calficio *vol. III 145, 15 sqq.*). *i. q. lucri facere*: ITALA Phil. 3, 8 (Lucif. Athan. 2, 34 p. 207, 19) omnia . . . arbitror stercora, ut Christum -am (*codex*; lucri faciam *ed. princeps fortasse rectius; cf. p. 1716, 46*).

lucrifico, -āvī, -ātum, -āre (*depon.* -emur *iuxta* commercemur ITALA *sub 2*). *a* lucrum *et* facere. [*confunditur in codd. cum* lucri facere.]

fere i. q. lucrari, lucri facere (*gr. respondet* κερδαίνειν): **1** *accedente obi.*: **a** *-antur varia acquirenda*: SEN. epist. 37, 2 quid . . . prodest paucos dies aut annos -are? (*var. l.* lucri facere). ITALA I Cor. 9, 19 (cod. g) omnibus me servum feci, ut plures -rem (*cett. versiones v. p. 1724, 48. cf.* 9, 20 *et* 22 [*ibid.*] *p. 1716, 64 sqq.; huc pertinet* TERT. praescr. 24 l. 6 factum se esse omnibus omnia . . ., ut omnes -ret [lucri faceret *var. l.*]). I Petr. 3, 1 (cod. q *al.*) *v. p. 1724, 53.* HIER. in Is. 64, 6 l. 26 Paulus apostolus . . . dicit (*Phil. 3, 8 p. 1716, 46*) se omnia duxisse pro damno, ut Christum -ret. **b** *-atur facinus, sc. eo quod non punitur* (*vix huc iam* BELL. Hisp. 36, 1 *p. 1725, 20*): Ps. AMBR. paenit. 14 p. 987ᴰ mortis eius *Naboth* causam flebili dolore -at *Achab*: . . . *acta*

[*Clavadetscher*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

paenitentia vacare ergo potuit Achab effusi sanguinis culpa (*sec. III reg. 21, 27sqq.*). c *-atur poena, sc. non subeunda*: THEOD. MOPS. in psalm. 1, 5 p. 6, 6 *impii*, si non resurgerent, -rent futura suplicia.

2 *absolute*: ITALA Iac. 4, 13 (cod. 67) eamus ... in illam civitatem et faciemus ibi annum et conmercemur et -emur (lucrum faciemus *ff, Vulg.* [lucri faciemus *var. l.*]).

deriv.: lucrificatio; *cf.* lucrificabilis.

? **lucrificus,** -a, -um. *a* lucrum *et* facere. *i. q. lucrum faciens; inter nomina viticis restituit Wellmann*: PS. DIOSC. Vind. 1, 103 p. 95, 15 ἄγνος· ... Ῥωμαῖοι σάλιξ μαρίνα, οἱ δὲ λουκρίφικουμ (*trad.* λυκριστρι-, λεκριστι-, λικριστικοῦμ). *ceterum vox non traditur nisi falsa var. lect. pro* lucrifer, *quod videas.*

lucrifuga, -ae *m. a* lucrum *et* fugere. *i. q. homo lucrum fugiens*: PLAVT. Pseud. 1133 (*verba lenonis*) Venus mi haec bona dat, quom hos huc adigit -as (*P*, lucrifucos *A*), damni cupidos, qui ... edunt, bibunt, scortantur.

lucrio, -ōnis *m. a* lucrum. *i. q. lucri cupidus*: PAVL. FEST. p. 56 cercopa Graeci appellant lucrari undique cupientem, quasi κέρδωνα, quem nos quoque -em vocamus. *restituitur e coni. dubia*: DRAC. laud. dei 2, 308 faucibus obsessis cadit a -e (*Grosse*, alugrisne *cod.*; a latrone *Arevalo melius: cf. locum geminum Romul. 5, 72*) viator. *addas fortasse* GLOSS. V 309, 14 *v. p. 1691, 64.*

v. Onom.

lucripeta, -ae (-petes *v. infra*) *m. a* lucrum *et* petere (*cf.* heredipeta). *i. q. lucrum petens*: ARGVM. Plaut. Most. 6 -a (lucra peta *C*) faenus faenerator postulans. PS. APVL. herb. praef. l. 9 *medicos quosdam* -as vero (*var. ll.* -as veros, lucripes veras, lucripetans viros) nuncupari *dicimus*, qui etiam a mortuis mercedem expetunt. *nom. plur.* (*sec.* praepes *sim. novatus*): CASSIOD. var. 12, 11, 2 nesciunt *Romani* ... esse -es (*var. l.* lucripetens) nec aliqua se negotiationis calliditate discruciant.

***lucror,** -ātus sum, -ārī (lucro, -āvī, -āre). *a* lucrum. *de prosodia: prima syll. brevis est* MANIL. 4, 186. 5, 319 PRVD. cath. 2, 53 psych. 607 PAVL. NOL. carm. 14, 5; *sed producitur* HOR. carm. 4, 8, 19 ars 238 STAT. Theb. 9, 779. 10, 317. 11, 307 IVVENC. 3, 422 CLAVD. 18, 137. *de genere* (*cf.* GLOSS. V 572, 21 -or communis generis *i. tam activae quam passivae significationis*): *vi pass. praeter gerund.* -andus AVG. retract. 1, 19, 8 *exstant* -ari: ARNOB. ad Greg. 8 *v. p. 1717, 4*, -tus: COD. Iust. 5, 17, 8, 7 (*a. 449*) omne quidquid ex nuptiis -tum est. NOVELL. Iust. 22, 26 pr. ex -tis rebus (*gr.* ἐκ τῶν κερδανθέντων). *formae act.*: SORT. Sangall. 6, 9 -bis (9, 8. 9, 12 [*scribitur* -vis *ut* 14, 9]. 15, 2. *sed exstat fut. verbi depon. ibid.* 17, 11 -veris [*i.* -beris]; *cf. praes.* -aris *pro fut. ibid.* 4, 3. 5, 4. 7, 6. 26, 4. 44, 7). 11, 10 -asti (*cf.* -asse: CHRYSOST. hom. I 922^{D} THEOD. MOPS. in Phil. 1, 21 p. 211, 4). VITA Anton. 87 p. 87, 10 -are (PASS. Lucian. 5). CONC. Bagai. (*v. p. 1717, 28*) -verat. VICT. VIT. 1, 36 -verunt (*sed usurpatur verb. depon. ibid.* 1, 32 -retur. 3, 26 -eris). GREG. TVR. glor. conf. 110 -ret. ANTHIM. p. 8, 33 -et. REGVLA mag. 1, 21 -vit. *legitur inde a* CIC., HOR., LIV., MANIL.; *saepius in sermone iuris.* [*val.* lucra *'laborare'*; *it.* logorare *'usu conterere'*; *hisp.* lograr *'adipisci' ut port.* lograr. *cf. M.-L. 5145. Battisti-Alessio III 2264. Corominas III 127. Machado^{2} II 1432. St.*] [*confunditur in codd. hic illic cum* luctari.]

I *usu originario i. q.* κερδαίνειν (*quae vox graece respondere solet, ut etiam in* GLOSS.; *indicatur unde lucrum fiat per praep.* ex SVET. Nero 45, 1 GAIVS dig. 4, 3, 28. 10, 3, 11. 35, 2, 73, 4 VLP. dig. 23, 3, 16. *al.*, ab IREN. 4, 30, 1 [4, 46, 1H.]. COD. Iust. 3, 38, 12 pr., de SORT. Sangall. 14, 9. 44, 7 COMM. instr. 2, 23, 3 GREG. TVR. glor. conf. 110, in HESYCH. in lev. 1, 3 p. 794^{C}): A *accedente obi. i. q. lucri facere* (*sc. sibi, sed aliis p. 1717, 11sqq.; obi. suppl.* VLP. dig. 24, 1, 15, 1. 47, 2, 43, 7 COD. Iust. 6, 51, 1, 9 a): 1 *quod cum lucro acquiritur*:

a *strictius respicitur res familiaris, pecunia sim. augenda*: CIC. Verr. II 5, 61 (*60* cognoscite nunc novam praedandi rationem) alii quaestus instituuntur: ... pretio certo missos facere nautas, missorum omne stipendium -ari (*de eadem re*: 5, 62 iste, quod eius nautae nomine ... acceperat, -batur). Flacc. 33 'non refert *summam in tabulas*'. vero; quid -etur? parad. 21 cum -ari inpune posset auri pondo decem. off. 2, 84 ut ... debitores -entur alienum *sc. debitum non reddentes.* HOR. ars 238 audax Pythias, emuncto -ta Simone talentum (ITALA Matth. 25, 16 [cod. a *al.* = VVLG.] -tus est alia quinque *talenta* [fecit *cod. q sec. var. l.* ἐποίησεν]. 25, 17 *et* 22 *ibid.* 25, 20 [cod. g^{1}, r; superlucratus sum *cett. et Vulg., ut codd. d, f 25, 22*; adquisivi *ff*^{1} *ut etiam 25, 22*]. *cf. locum geminum* Luc. 19, 15 [cod. f] quantum -tus esset [*gr.* διεπραγματεύσατο, *cod. a al.* = *Vulg.* negotiatus esset]). SVET. Cal. 41, 2 plus mendacio ... -batur. POMPON. dig. 11, 7, 30, 1 collaturos heredes ... et virum pro portione dotis quam -tus est *morte uxoris* (*cf.* VLP. dig. 11, 7, 16 dotem [11, 7, 20, 1. 27, 6, 11, 4 vel in totum vel in partem. 33, 4, 2 pr. *bis.* LACT. inst. 5, 9, 15]. COD. Iust. 5, 3, 20 pr. commoda dotis). 35, 1, 6 pr. qui ex ultima voluntate aliquid -atur. AFRIC. dig. 46, 3, 38, 1 *nummos.* GAIVS dig. 10, 3, 11 sive socius eius solus aliquid ex ea re -tus est. 35, 2, 73, 4 quantum ... heres -turus est ex fructibus vel usuris (PAVL. dig. 46, 8, 13 pr. ITALA Luc. 19, 15 *l. 71*). inst. 3, 149 ut quis maiorem partem -etur, minorem damni praestet (COD. Iust. 5, 3, 20, 7. 5, 14, 10). VLP. dig. 5, 3, 33, 1 non passurum iudicem ... possessorem pretium -ari scribit *Iulianus* (6, 1, 15, 3 COD. Iust. 7, 7, 1, 2). 11, 7, 27, 2 id enim -ari videtur, quod praestaret mulieri. 18, 2, 2, 1 (*ex Iuliano*) et usucapere posse et fructus et accessiones -ari (18, 3, 4, 1 [*e Neratio*]. *cf.* COD. Iust. 6, 61, 6, 2c usum fructum). 47, 2, 43, 7 si ... iacens *quiddam* ... tulit, non ut -etur, sed redditurus ei cuius fuit (*4* lucri faciendi causa). 47, 9, 3, 8 qui quid ex ... naufragorum fortuna rapuissent -tive fuissent dolo malo. PAVL. dig. 4, 6, 27 sive quid amiserit vel -tus non sit. 5, 3, 22 quod ex venditione eius rei -tus est. 5, 3, 36, 3 alioquin -etur aliquid praedo. SORT. Sangall. 4, 3 habeto consortium et multum -aris (5, 4. 7, 6. 9, 8). AMM. 16, 9, 1 hominum praedas agitabant *Persae* et pecorum, quas nonnumquam -bantur ut repentini, aliquotiens superati ... amittebant. 28, 1, 35 *occasionem* -andi uberis patrimonii. CLAVD. 18, 137 exuto -atur *pastor* vincula collo *canis annis infirmi.* NOVELL. Theod. 22, 2, 13 numquam tamen curiale praedium sine praedicto onere -buntur. GREG. TVR. glor. conf. 110 p. 819, 17 usquequo centum solidos de hoc triante -ret. *al.*

b *laxius respicitur quodlibet emolumentum*: α *notione communi pro obi. sunt*: ① *res variae*: HOR. carm. 4, 8, 19 (*interpol.?*) qui *Scipio* domita nomen ab Africa -tus rediit. LIV. 2, 59, 6 nihil praeter tempus noxae (COLVM. 4, 33, 5. *cf.* STAT. Theb. 9, 779 moram -bere [luctabere *var. l.*] fati. TERT. fug. 9, 2 commeatum [*sec. Eph. 5, 16* redimentes tempus]. pudic. 14, 27 p. 250, 15 spatium). VLP. dig. 40, 12, 27, 1 sane hoc -atur, quod is ... amittit suam causam. ITALA Matth. 16, 26 (aur. *al.* = VVLG.) quid ... prodest homini, si mundum universum -etur, animae vero suae detrimentum patiatur? (*cod. b* lucr⟨i⟩ faciat. *sim. loci gemini* Marc. 8, 36 *et* Luc. 9, 25 [*ibidem*]. *cf. Hil. ad l.* occupasse mundum et ... opibus saeculi incubare. *sim. saepius apud ecclesiasticos*). TERT. mart. 2, 6 negotiatio est aliquid amittere, ut maiora -eris. IREN. 3, 23, 8 (3, 37 H.) quasi magnum aliquid -entur *haeretici*, si ille *Adam* non salvetur, quando magis nihil proficiant. PANEG. 2, 27, 5 *princeps* -atur ... gloriam, cum det pecuniam reversuram. SORT. Sangall. 15, 2 unde non speras, multum -bis. ZENO 1, 6, 6 (1, 4, 16 L.) benedictionem. AMM. 14, 7, 3 perfusorum ... sanguine specie, ut -tus ingentia, laetabatur. SCHOL. Cic. Gron. D p. 319, 6 cum colligit *Aeetes* ... moras, fugam -ta fuit Medea. HEGES. 5, 18, 3 p. 338, 4 ut ... salutem -rentur et templum incendiis eriperetur (*Ios. bell. Iud. 5, 456* κερδῆσαι *tantum; cf.* PS. RVFIN. *p. 1717, 20*). EPIST. pontif. 349 Migne 20, 758^{A} dilationem sententiae de absentia non -etur *reus.* CONC.^{S} I 3 vers. Tur. p. 152, 12 uberrimam -bimur retributionem (*gr. I 1, 2 p. 102, 3* ἀποκερδανοῦμεν). CASSIOD. var. 4, 35, 1 esset ... cunctis fallendi studium, si fraus subrepticium -retur effectum. IOS. antiq. 4, 129 quandam victoriam ... adversus eos *Hebraeos* -ari desideratis. MVTIAN. Chrysost. hom. 19, 2 p. 359/60 ille ... si ametur a te, nihil -atur; ... tu autem ... magnum lucrum facies (*gr.* κερδαίνω *utroque loco*). GREG. M. in Ezech. 1, 4, 10 fit, ... ut bonum nimie ridendo perdat, quod plangendo -tus est. THEOD. MOPS. in Phil. 1, 21 p. 211, 4 ('mihi ... mori lucrum') licet moriar pro eo magna me -asse confido. PASS. Paul. 14. *al.* ⓘⓘ *animantes*: ITALA Phil. 3, 8 (cod. g) *omnia* arbit⟨r⟩or stercora, ut Christum -rer (lucri faciam *cett. et Vulg. nec non var. l. ipsius cod. g, sed v. paraphrasin* EPIPHAN. in cant. p. 91 qui omnia damnum esse credidit, ut Chr. ... -retur. *ceterum adde*: EPIST. Paul. et Cor. II rec. A 25 stigmata Christi in manibus habeo, ut Chr. -er [*rec. B 35* lucri faciam]. ORIG. in Matth. 13, 25 p. 248, 5 *parentes* odire quasi adversarios ..., ut Chr. -emur). ZENO 1, 6, 6 (1, 4, 16 L.) Iacob per patientiam et benedictionem -tus *est* et fratrem (*de eadem re Cypr. patient. 10* ad concordiam redegit *fratrem*). RVSTIC. c. aceph. p. 1176^{D} condescensorie dictum est *a Cyrillo*, ut -retur orientales (*cf. p. 1176^{A}* condescensorie propter pacem dictum est).

β *accedente notione servandi, salvandi* (*indicatur malum quo quis liberatur per praep.* a *l. 72. 76*, de *l. 63*): ① *per fidem Christianam redimuntur homines* (*anima*) *a peccatis sim.*: Ⓐ *vario usu*: ITALA Matth. 18, 15 (cod. a *al.* = VVLG.) si te audierit *frater a te correptus*, -tus eris fratrem tuum (AVG. epist. 185, 31 *ut* -rentur fratres suos et oves ... in pacem salutis aeternae ... congregarent. CONC.^{S} I 3 vers. Tur. p. 42, 27 *si* converterimus ... eum ..., -ti sumus f. et salvificamus pastorem. PASS. Lucian. 5 de errore. *cf.* IVVENC. 3, 422 mentem ... fratris). I Cor. 9, 20sq. (cod. 78, *gr. omnibus locis respondet* κερδαίνω) factus sum Iudaeis tamquam Iudaeus, ut Iudaeos lucri facerem (*item cod. d al.*, lucrificarem *g*, -rer VVLG.); qui sub lege *sc. sunt, iis factus sum* quasi sub lege essem, ... ut eos ... -rer (lucri facerem *Vulg., var. l.* lucrificarem); his qui sine lege sunt, tamquam sine lege essem ..., ut -rer eos (lucri facerem *cod. d al. et Vulg.* [*var.* l. lucrificarem]). 9, 22 (Cypr. epist. 55, 15) factus sum infirmus infirmis, ut infirmos -rer (lucrificarem *cod. g*, lucri facerem *d, Vulg., ubi syn.* ut omnes facerem salvos. *cf. p. 1724, 50*). TERT. fug. 12, 4 ut nos a peccatis -retur *Christus* (*3 hominem* redemit). adv. Marc. 1, 20 p. 315, 27 ut omnes -retur *Paulus* (*respicitur* I Cor. 9, 20. 22 [*v. supra*] *ut*: 4, 3 p. 427, 27. 5, 3 p. 576, 2. ORIG. in Matth. 15, 7 p. 368, 26 ut fiant pueris quasi pueri, ut pueros -entur). LACT. inst. 5, 1, 9 si -ari hos a morte ... non potuerimus. VITA Anton. 87 p. 87, 10 idoneus erat -are omnes (*Euagr. p. 965^{A}* πρὸς ὠφέλειαν πᾶσιν ἦν ἱκανός). AVG. conf. 13, 27, 42 quibus *infidelibus* initiandis et -andis necessaria sunt ... magnalia miraculorum. in euang. Ioh. 7, 17 *deus* non quaesivit per oratorem piscatorem, sed de piscatore -tus est imperatorem (*sim.* in psalm. 36 serm. 2, 14). in psalm. 64, 15 ut factus ipse fidelis unum -etur. PATRIC. conf. 59 -tus sum animam cum corpore meo, quia ... resurgemus (VICT. VIT. 1, 32. VITAE patr. 3, 12 volens ... -ari et salvare animam eius [*gr. Nau 1908 p. 270 n. 179* κερ-

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

δῆσαι tantum. versio altera 5, 5, 27 eum -ari]. ACT. Petr. 10 p. 57, 27. 17 p. 64, 23 ORIG. in Matth. 12, 27 p. 130, 29. 31 BENED. reg. 58, 6). ARNOB. ad Greg. 8 tit. p. 396, 16 per obtemperantiam maritos ab uxoribus -ari posse (*cf. l. 13 nec non* CHRYSOST. hom. I 922^D scio multas mulieres per bonam conversationem -asse viros suos). VITAE patr. 3, 151 (*eadem* 5, 17, 12) volens eum *latronem* -ari. *ibid.* -tus est . . . collegium latronum. 5, 10, 18 eum. GREG. M. in Ezech. 1, 9, 4 ad -andos alios in praedicationem mitti. ORIG. in Matth. 15, 24 p. 420, 4 ut omnes -etur *Christus*. CAES. AREL. serm. 86, 2 p. 339, 8 boni . . . -ari volunt malos. FACVND. defens. 12, 4 p. 847^A perdere multos potest, -ari neminem. Ⓑ *indicatur cui*: SORT. Sangall. 11, 10 et -asti animam deo (AVG. epist. 61, 1 errantes. in psalm. 96, 10 eos qui nondum crediderunt. *al.*; *cf.* AVG. conf. 9, 9, 19 sategit *Monnica* eum *maritum* -ari tibi, *deo* [*item* 9, 9, 22. 9, 13, 37]). AVG. epist. 83, 3 ut eos *infirmos* catholicae paci -emur (in euang. Ioh. 7, 21). 105, 1 cui *Christo* omnem hominem . . . -ari volumus (VICT. VIT. 1, 36 multitudinem gentilium). retract. 1, 19, 8 ut diligamus inimicos -andos regno dei.

Ⓒ *vario respectu*: TERT. adv. Marc. 1, 27 p. 329, 7 quid non . . . in persecutionibus . . . animam negatione -aris? (PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 6, 12 p. 797 *ut* -rentur . . . et proprias animas et patriam tantam et templum [*cf.* HEGES. *p. 1716, 33*]). PASS. Lucian. 6 (*proconsul ad martyres*) redite ad pristina . . . et vitam -emini.

2 *quod cum lucro evitatur vel omittitur*: **a** *respiciuntur varia incommoda*: CIC. Verr. II 1, 33 dedecora . . . praetereantur; -etur *Verres* indicia veteris infamiae. MANIL. 5, 319 poenam . . . -etur noxius (PANEG. 2, 30, 2 primi sceleris poenas -ari quiescendo. AMM. 19, 4, 3 PAVL. NOL. carm. 14, 5 epist. 14, 3. CONC. Bagai. [Aug. c. Cresc. 3, 19, 22 p. 428, 23. *al.*] p. suam conpendio -verat funeris. PASS. Iren. Sirm. 4, 2). STAT. Theb. 10, 317 hilarisque sub umbras vita fugit mortisque ferae -ta dolores. APVL. met. 8, 12, 5 quid mora temporis dignum cruciatum -aris? (CYPR. mortal. 15 matrona metum persecutionis et manus cruciatusque carnificis moriendi celeritate -ta). ITALA act. 27, 21 (codd. g, s) iniuriam (*v. p. 1725, 3*). TERT. pudic. 12, 8 p. 242, 16 *apostoli* solverunt a pluribus *oneribus legis*, ut nocentioribus observandis obligaremur; . . . -ti sumus multa, ut aliqua praestemus. CYPR. epist. 52, 3 voto quodam evadendae et -andae damnationis. Fort. 11 p. 342, 3 (*respicitur II Macc. 6, 26*) nec tanti esse -ari brevia vitae tormenta (VICT. VIT. 3, 26 PASS. Tarach. 6). PASS. Perp. 14, 2 deus *confessorem* maturiore exitu de saeculo . . . evocavit . . ., ut bestias -retur (*gr. κερδάνας τὸ μὴ θηριομαχῆσαι*). EVAGR. vita Anton. 82 p. 957^B melius erat . . . impendens piaculum cita morte -ari (*gr. βέλτιον . . . ἀποθανεῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι τὰ τῆς θεωρίας*). AMBROSIAST. in I Cor. 7, 26 p. 82, 10 praesentis necessitatis exitia. PS. HIER. epist. 19, 10 p. 199^A -atur orbitatem, dum parricidium meditatur *Abraham*. CASSIOD. Ios. antiq. 2, 31 eum illic desinere mori et scelus manuum suarum vel ita -ari *fratres Ioseph* (*gr. τὸ . . . μὴ μιανθῆναι τὰς χεῖρας αὐτῶν κερδαίνειν. cf. Vulg. gen. 37, 22* manus . . . servate innoxias). THEOD. MOPS. in Gal. 5, 11 p. 92, 19 omnem carere molestiam, simul -antes cotidianos angores. PASS. Iren. Sirm. 4, 4 Probus dixit: -are mortem . . . ; Irenaeus respondit: -or continuo mortem, quando . . . accipio vitam aeternam. **b** *respiciuntur sumptus, detrimenta pecuniae*: PLIN. nat. 18, 68 marina aqua subigi *triticum*, quod plerique in maritimis locis faciunt occasione -andi salis. 33, 45 Hannibale urguente . . . asses unciales facti . . .; ita res p. dimidium -ta est (*cf. p. 1725, 8*). APVL. met. 10, 26, 1 ut . . . quam desponderat pecuniam -retur (PAVL. dig. 40, 7, 20 pr.). VLP. dig. 32, 3, 2 sumptum litis. 34, 3, 1, 1 (*ex Iuliano*) quasi debitum non debeat -ari. PALLAD. 1, 39, 5 possumus . . ., si compendio studemus, hiberna aedificia balneis imponere: hinc et habitationi teporem submittimus et fundamenta -amur. AMM. 19, 11, 7 *admittendo Limigantes* proletarios -bitur plures, et tirocinia cogere poterit validissima *imperator*; aurum quippe gratanter provinciales ⟨pro⟩ (*suppl. Reinesius, superfluum putaverunt alii*) corporibus dabunt (*ad rem cf. 31, 4, 4*). COD. Theod. 6, 22, 1, 2 hi duumviratus, curas, ⟨fla⟩monium provinciae -ti cetera munerum publicorum obire non abnuant.

3 *ex vel in quo lucrum percipitur*: **a** *varia*: MANIL. 4, 186 *lanii, qui pecudum* laceros artus suspendant fronte tabernae . . ., caedem mortesque -entur (*var. l.* mores; *aliter Housman ad l.* 'caede gaudentes ipsam necem . . . in lucro ponunt'). STAT. Theb. 11, 307 (*Eteocles ad Creonta vindictam iurgiorum differens*) *nunc* coeant in proelia fratres; vult gemitus lenire Creon; -are furorem (*sc.* '*meum cum fratre pugnandi tamquam solamen dolorum tuorum vel quod is me impedit, quominus statim impudentiam tuam ulciscar*'; *an* '*f. tuum, quo me laesisti*', *ut ad b spectet?*); victori mihi cuncta lues. ANTHIM. p. 8, 33 de aliis rebus parcius *sumat* ita, ut -et (*var. ll.* -etur, lucet) hoc, quod primum accepit et bene digerat. **b** *scelera, malefacta, sc. eo quod non puniuntur* (*cf. p. 1725, 16; hucine iam* STAT. *l. 70?*): PS. CATO dist. 2, 8, 1 nolo putes pravos homines peccata -ari; temporibus peccata latent et tempore parent. HYG. astr. 2, 40 p. 78, 5 (*Phylarch. FGrHist 81 F 69*) ut homines meminissent maleficium neminem temere -ari posse. COMM. instr. 1, 28, 5 impie . . ., qui ⟨vis⟩ malefacta -ari (-aris *cod., sed dub. an recte sic emendetur telestichidis restituendae causa*; malefacto *Dombart haud necessario*, ⟨per⟩ m. -aris *alii*; *cf. p. 1718, 21*).

B *absolute i. q. lucrum facere* (*pro obi. forte accipiendum enunt. sec. p. 1718, 29; obi. suppl. v. sub A*): **1** *strictius respicitur res familiaris, pecunia sim. augenda*: PVBLIL. (?) A 55 (*Friedrich; versus ab aliis non receptus est*) avarus damnum, ubi non -etur, ingemit. PAVL. FEST. p. 56 Cercopa Graeci appellant -ari undique cupientem quasi *κέρδωνα*. TAC. Germ. 24, 2 aleam . . . exercent tanta -andi perdendive temeritate, ut *eqs.* SVET. Nero 45, 1 ex annonae quoque caritate -anti[a] (*var. ll.* luct-, -antium) *Neroni* accrevit invidia. POMPON. dig. 23, 3, 6, 2 quia . . . non conveniat . . . -ari aliquem cum damno alterius. 47, 2, 44, 1 si -andi animo id feceris (GAIVS dig. 41, 1, 5, 6. 41, 1, 9, 8). GAIVS dig. 4, 3, 28 -ari ex alieno damno. VLP. dig. 11, 7, 14, 1 melius est legatarium non -ari, quam emptorem damno affici. 23, 3, 16 nec debeat maritus -ari ex damno mulieris: sufficit enim maritum indemnem praestari, non etiam lucrum sentire. *al.* PAVL. dig. 2, 10, 2 ne ex dolo servi dominus -etur. *al.* ITALA Iac. 4, 13 (Hier. epist. 133, 7, 2) negotiemur et -emur (*cod. 67* lucrificemur, *Vulg.* lucrum faciemus). IREN. 4, 30, 1 (4, 46, 1 H.) quis . . . non -ari vult ab eo, qui emit? PANEG. 5, 14, 2 dulcior est remissa solvendi necessitas quam -andi optata commoditas. SORT. Sangall. 6, 9 visa vera sunt et -bis. *al.* AMM. 15, 13, 2 -andi aviditate sordescens. 27, 7, 2 -andi oportunas occasiones. 30, 5, 7 -andi vel ex rebus minimis avidus. PRVD. cath. 2, 53 his nos -amur quaestibus (*opp. 44* avara . . . lucra *mercatorum*). psych. 607 -andi ingluvie pereunte (*i. avaritia*). COMM. instr. 2, 23, 3 zelaris alium, invide, de malo -antem (*Dombart*, latrantem *trad.*). *al.* *part. praes. masc.* -ans *pro subst.*: COD. Iust. 6, 51, 1, 9a hoc . . . -antes pro modo lucri agnoscere (*antea*: eum, qui -etur). 6, 51, 1, 9b a -ante agnosci. **2** *laxius respicitur quodlibet emolumentum* (*cum colore salvandi, sc. conversione ad fidem catholicam* AVG.): LACT. inst. 6, 24, 11 nec -ari se quisquam putet, si delicti conscium non habebit. AVG. serm. coll. Morin p. 498, 12 acrimonia disciplinae -ti sumus: unus ex illis *haereticis* . . . catholicus factus est. HESYCH. in lev. 1, 3 p. 794^C in eo -amur, et quod a peccato abstinemus et quod virtutes acquirimus. ORIG. in Matth. ser. 66 p. 157, 16 qui peccando damnum fec⟨er⟩imus, bona autem operando -emur (*antea*: lucra bonorum operum).

II *usu deflexo respectu lucri evanido i. q. parare, percipere sim.*: ITALA Sirach 20, 25 (Aug. spec. 23 = VVLG.) est qui prae confusione promittit amico et -tus est eum inimicum gratis (*gr. ἐκτήσατο.* facit, adquisivit *var. ll. Vulg.*). EVAGR. vita Anton. 18 p. 869^B *servus* eandem semper exhibet servitutem, ut et domino placere possit et ne metum -etur et verbera (*gr. ἵνα . . . μὴ κινδυνεύσῃ tantum*). REGVLA mag. 1, 21 *viatores voracitate lassi* totum laboriosae viae imputant, quod gula -vit.

deriv.: lucratio, lucrativus, lucrator.

compos.: superlucror.

***lucrōsus**, -a, -um. *a* lucrum. *prima syllaba producitur ab* OV., AVSON. *compar.* -ior PLIN. nat. 37, 197 (*v. etiam adv.*), *superl.* -issimus PLIN. nat. 18, 320. *legitur inde ab* OV., *?* LABEONE (*v. l. 73*), PLIN. nat., TAC.

i. q. lucri plenus, adferens lucrum (GLOSS. *κερδητικός.* questuosus; *opponitur*: damnosus VLP. dig. 4, 3, 1 pr., captiosus 42, 8, 6, 10, onerosus COD. Iust. 6, 30, 22, 1b [*cf.* habere damnum GAIVS dig. 26, 8, 9, 3, nocere VLP. dig. 14, 4, 3, 1]. -um est [puto] *cum inf.* PLIN. nat. 18, 119 PETR. CHRYS. serm. 126 p. 546^A; -um esse *sim. cum dat.* OV. *al.*):

1 *spectat ad bona corporea, pecuniam sim.*: OV. am. 1, 10, 35 (*ad mulierem pretio se prostituentem*) cur mihi sit damno, tibi sit -a voluptas? (*cf.* AVSON. 90, 5 p. 347 P. quae vobis -a libido videtur, iacturam senio mox subeunte feret). trist. 2, 507 scaena est -a poetae. PLIN. nat. 18, 119 auctionibus adhibere eam *fabam* -um putant. 18, 320 aequi patris familias modus est annona cuiusque anni uti; id peraeque etiam -issimum. 37, 197 neque . . . est ulla fraus vitae -ior *quam ars gemmarum tinguendarum.* TAC. dial. 12, 2 -ae huius et sanguinantis eloquentiae usus. Agr. 19, 4 (*de frumenti exactione iniqua*) donec quod omnibus in promptu erat paucis -um fieret (*antea*: quae in quaestum reperta *erant*). GAIVS dig. 26, 8, 9, 3 quamvis -a sit *hereditas* nec ullum habeat damnum (29, 4, 17. VLP. dig. 4, 4, 7, 5 minus -am. COD. Iust. 6, 30, 22, 1b sive onerosa sive -a sit). 28, 1, 8, 1 si non videantur -a *bona*, creditoribus concedentur. AVR. Fronto p. 45, 12 v. d. H. (*non exhibet Naber p. 49*) *oracula ancipitem veritatem edunt*, quo inprudentior inretiatur . . .; sed ista res -a (*sic, vel* lugiosa *manus alt. codicis*; via ludiosa *man. pr., quod dubitanter tuetur Marache, Mots nouveaux . . ., 1952, 48*; via -a *Hauler*) est et pla⟨ne⟩ mos talia tantum pio errore . . . excusare. APVL. met. 4, 27, 6 *in somnio* flere et . . . iugulari -um prosperumque proventum nuntiant. 11, 20, 7 congruentiam -ae pollicitationis *somnii*. VLP. dig. 4, 3, 1 pr. ne vel illis malitia sua sit -a vel istis simplicitas damnosa. 14, 4, 3, 1 dolum . . . tutoris . . . nocere pupillo . . . non debere puto, nec tamen -um esse debere. 42, 8, 6, 10 (*e Labeone*) pupilli ignorantia . . . non debet esse captiosa creditoribus et ipsi -a. PORPH. Hor. sat. 2, 3, 25 ('Mercuriale inposuere mihi cognomen') quasi -um, quia cocio appellabatur; omnes enim cociones lucro student. HEGES. 5, 24, 3 p. 358, 12 fames auri nihil sequendum putat nisi quod ad praesens -um. HIER. in Matth. 26, 15 ut . . . -a videretur proditio. AVG. op. monach. 28, 36 *hypocritae sub habitu monachorum* exigunt . . . sumptus -ae egestatis. PETR. CHRYS. serm. 8 p. 208^B stationem -i portus . . . intrare (24 p. 266^B). *al.* **2** *spectat ad bona incorporea*: PETR. CHRYS. serm. 126 p. 546^A quam sit commodum, quam -um debitorum nodos solvere, cautionum vincla laxare, . . . villici nos edocet . . . exemplum (*Luc. 16, 1sqq.*). OP. imperf. in Matth. 31 p. 796^D qui amplius festinat aliis utilis et -us esse quam sibi.

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ENNOD. dict. 9, 18 p. 455, 5 quem non iuvet amisisse patrem, sub -a commutatione si talem (*sc. Laurentium episcopum*) conceditur invenisse (*antea*: felicia naturae damna).

adv. **lucrōsē,** *compar.* -ius. *i. q. cum lucro*: HIER. epist. 22, 13, 5 *mulieres virginitatem simulantes* sub virginali nomine -ius (citius *var. l.*) pereant: libenter talibus non placemus. PS. HIER. epist. 18, 3 p. 184^D licet plenis ventis -ius ad optata perveniat *navis*, tamen magis secura sunt quae tranquilla. CASSIOD. var. 12, 20, 3 sanctorum vasa *pignori data* ... actoribus sancti Petri apostoli ... refundite, ut -e reddita ... impetrare videantur optata.

*²**lucrum,** -ī *n.* [*ope suffixi* -crum (*cf.* lavacrum, sepulcrum) *formatum videtur a radice, quae subest gr.* ἀπο-λαύω, *unde* λᾶϊα, ληΐη, *cf. goth.* laun, *theod.* Lohn *etc. Sch.*] *de origine*: VARRO ling. 5, 176 -um ab luendo, si amplius quam ut exsolveret, quanti esset, ⟨re⟩ceptum. *de prosodia: prima syllaba nusquam producitur apud scaenicos veteres; apud poetas posteriores saepius, ut e. g.* LVCR. 5, 875 HOR. epod. 11, 11 sat. 1, 1, 39. 2, 3, 25 epist. 1, 12, 14 ars 420 (*corripitur* carm. 1, 9, 14. 2, 4, 19. 3, 16, 12. 4, 12, 25). TIB. 1, 9, 7. 9 PROP. 2, 3^b, 53 (2, 4, 9). 3, 20, 3. 4, 3, 62 OV. am. 1, 10, 42 ars 3, 442 rem. 642 fast. 1, 194. 5, 672. 689 (*corripitur* am. 3, 8, 36), MANIL. 3, 430. 4, 402 (*corripitur* 4, 10. 166). *al. de genere: genus neutrum testans* NON. p. 210, 20 (*ut* DVB. NOM. gramm. V 582, 12 *inepte allato* PAVL. NOL. carm. 17, 274) *affirmat masc. usurpari* PLAVT. Persa 494 pergrandem -um (*vix recte*; pergrande *codd. Plauti congruentes et cum metro et cum cetero huius vocis usu Plautino*); *cum adi. masc. coniungi videtur* AVSON. 401, 33 p. 234 P. κουαιστώδεα (*i. quaestuosum*) lucrov (*si recte sic ex depravatione codd. restituitur; neutr. est apud eundem* 362, 8 p. 87 *et* 415, 33 p. 274), *item in parte codd.* PS. HIER. in Tit. 1, 7 turpem (turpe PELAG.), *acc. plur. masc.* -os *exstat* THEOD. MOPS. in Gal. 5, 12 p. 93, 9 in Phil. 1, 29 p. 213, 20. 2, 8 p. 221, 1 in I Tim. 3, 7 p. 114, 18. NOT. Tir. 41, 25 -um. *legitur inde a* PLAVTO, TER., VARRONE, CIC., *sed deest e. g.* CAES., SALL., VERG.; *frequens adest in sermone iuris.* [*val.* lucru *'negotium; res'*; *prov. vet.* logre *'donum'*; *cat.* llogre; *hisp.* logro *'fenus' ut port. cf. M.-L. 5146. Wartburg V 348. Corominas III 126 sq. Machado² II 1432. St.*] [*confunditur in codd. e. g. cum* iura OV. fast. 5, 672 COD. Theod. 15, 1, 50, lucrosum PS. CATO dist. 4, 8; *restituitur pro* lutum LABER. mim. 8/9 (*sed vix recte etiam* AFRAN. com. 199), *pro* ludicro LIV. 40, 8, 2; *vix recte trad.* CORIPP. Ioh. 6, 3 -i vigiles (lecti *Goodyear, cuius conferas apparatum crit.*).]

i. q. κέρδος: *quae vox graece respondere solet, ut etiam in* GLOSS.; *cf.* SYNON. Cic. p. 433, 1 -um. compendium. emolumentum. accessio. incrementum *eqs.* ISID. diff. 1, 470 praeda ex hoste, -um ex negotio, compendium proprie ex pondere (*cf.* DIFF. ed. Beck p. 48, 45 compendium exiguum est, -um amplum est et ex negotio fit, praeda ex hosti). *opponuntur*: damnum PLAVT. Capt. 327 Cist. 50 TER. Haut. 747 CIC. Verr. II 3, 110. *et saepe*, iactura STAT. Theb. 10, 513 SVET. Aug. 75 TRYPH. dig. 20, 5, 12, 1 PAVL. dig. 5, 3, 38. *al.*, dispendium NERAT. dig. 19, 1, 31 pr. PS. AVG. serm. ed. Mai 188, 2 NOVELL. Valent. 6, 1, 1. *al.*, detrimentum VENVL. dig. 42, 8, 25 pr. TERT. adv. Marc. 4, 21 p. 490, 15 PAVL. dig. 14, 2, 2, 4. *al.*, impendium VLP. dig. 17, 2, 73; *iuxta est* sumptus, *quocum compensatur*, PLAVT. Asin. 217 Cist. 50 Mil. 675 TERT. apol. 39, 16 HIER. epist. 53, 11, 2. *accedunt voces notionis affinis*: praeda CIC. Verr. II 3, 128 Phil. 3, 30 LVCR. 5, 875 LIV. 23, 11, 3. *al.* (*cf. l. 42 sqq.*), quaestus CIC. Tusc. 5, 9 MANIL. 4, 166 TAC. hist. 2, 56, 2 PAVL. dig. 17, 2, 13. *al.*, pecunia SEN. dial. 5, 2, 2 RVFIN. Orig. in exod. 12, 2 p. 263, 13 (*cf. l. 63*), commodum VLP. dig. 3, 5, 5, 5 LACT. inst. 5, 17, 32. *sim. al.*; *distinguitur* hereditarium *p. 1721, 36. accedente gen. (vel adi. pro gen.) indicatur: unde -um veniat*: CIC. Verr. II 3, 106 unius agri et unius anni. Tusc. 5, 9 emendi aut vendendi. GRATT. 94 laboris. SEN. dial. 9, 15, 1 libidinis (*an ad l. 66?*). GAIVS inst. 2, 254 hereditarium (*item cum adi.*: COD. Iust. 6, 61, 6 pr. maritali). PS. AVR. VICT. epit. 1, 12 capturae. *al. quid lucrando acquiratur*: CIC. Verr. II 3, 85 frumentaria. VAL. MAX. 4, 3 ext. 1 pecuniae (MAX. TAVR. serm. 18, 1 *et* 28, 1 M. ORIG. in Matth. 14, 8 p. 294, 26). STAT. Theb. 7, 464 morae. PS. QVINT. decl. 12, 8 temporum. APVL. met. 10, 33, 1 libidinis. TERT. adv. Marc. 4, 21 p. 490, 15 animae (HIL. in Matth. 10, 26 MAX. TAVR. serm. 28, 1 M. APON. 3 p. 57. *al.*). *sim. saepius. quid lucrando vitetur: v. p. 1722, 55. ad quem -um pertineat*: POMPON. dig. 23, 3, 6, 2 alterius. *et passim; cf. adi.*: AVG. c. Faust. 14, 13 dominicis.

I *emolumentum, commodum fit acquirendo*: A *strictius respicitur res familiaris, pecunia sim. augenda*: 1 *usu communi* (*sc. sive de pecunia, quae detractis expensis remanet commodo negotiantis [cf. e. g. p. 1720, 9. 17], sive notione generali de commodo vel emolumento sim., qui colores haud ubique distingui possunt; exempla selecta inde a* LIV.): a *generatim*: PLAVT. Amph. 2 (*verba Mercurii*) ut vos in vostris voltis mercimoniis emundis vendundisque me laetum -is adficere ... et ut ... voltis ... (6) bono ... atque amplo auctare perpetuo -o quasque incepistis res *eqs.* (Epid. 302). Asin. 192 (*lena ad adulescentem*) quia nobis -o fuisti potius quam decori tibi. Capt. 325 non ego ... -um omne esse utile homini existimo: (326) scio ego, multos ... -um lutulentos homines reddidit; (327) est ... ubi ... damnum praestet facere quam -um. Cist. 50 (*lena ad meretricem*) multis ... damno et mihi -o sine meo saepe eris sumptu. Merc. 94 -um ingens facio. Rud. 916 (*loquitur piscator*) -um praeposivi sopori et quieti (*item respiciuntur bestiae in praedam cedentes*: PROP. 2, 3^b, 53 [2, 4, 9] *Melampum* non -a *coegerunt surripere boves.* GRATT. 94 habet *venator* ... alieni -a laboris. PS. AVR. VICT. epit. 1, 12 capturae -o). *al.* TER. Haut. 609 si redimat *puellam*, magnum inesse in ea -um (CIC. Verr. II 3, 110. 130. fin. 5, 91 maximis. VARRO rust. 3, 7, 11. PAP. Atti Accad. Torino II 107, 1972/3, 649 n. 5, 7 [*aet. imp. Aug.?*] de tam pusilla summa tam m. -um facit. SEN. apocol. 12, 3 vers. 31. *al.*). 747 hoc paulum -i quantum ei damni adportet. Ad. 817 quod hinc accesserit *summae*, id de -o putato esse omne. VARRO Men. 37 avarus faenerator spe -i rem scriptione duplicarat (SEN. benef. 4, 20, 3 dial. 10, 2, 1 QVINT. decl. 289 p. 156, 22 IVV. 14, 278. *al.*). CIC. Verr. II 3, 67 poscere pecuniam grandem coepit *ab Agyrinensibus*, ut accepto -o discederet. 68 respondent Agyrinenses sese decumas ei ... daturos, -um ... non additūros. 73 tanto numero frumenti -i nomine imperato (86. 107 COD. Iust. 1, 3, 54, 4). 150 qui tantum praesens -um ... contempserit ([*antea*: spem praedae]. CHROMAT. beat. 10, 2 -a p. et caduca. PALLAD. hist. mon. I 54 p. 337^A). Flacc. 91 dat de -o, nihil detrahit de vivo. Phil. 3, 30 qui *Antonius* ... reliquas res ad -um praedamque revocaverit. Tusc. 5, 9 *ut* emendi aut vendendi quaestu et -o ducerentur. *al.* (*maxime in* Verr.). BRVT. Cic. fam. 11, 20, 2 ut quam plurimum -i faciant. LABER. mim. 8/9 largiter feci -i (luti *trad.*). HOR. sat. 2, 3, 25 domos mercarier ... cum -o. carm. 2, 4, 19 -o aversam *puellam*. 4, 12, 25 pone ... studium -i (GELL. 2, 12, 6 PORPH. Hor. epod. 11, 11 LACT. inst. 1, 4, 7 PHYSIOGN. 62). ars 420 ad -um ire. TIB. 1, 9, 7 -a petens ... tauros adiungit aratro *rusticus*. 1, 9, 9 -a petituras ... rates. PROP. 3, 20, 3 durus, qui -o potuit mutare puellam. 4, 3, 62. OV. am. 1, 10, 42 turpe ... faciem -o prostituisse suam. ars 3, 442 pudenda. fast. 1, 194 dulcia (PHAEDR. 3 prol. 26 POMER. 2, 15, 2). 5, 672. 5, 689 (*ad Mercurium*) da modo -a mihi, da facto gaudia -o. NVX 41 reus ille fere est, de quo victoria -o (*var. l.* -i) esse potest. LIV. 10, 17, 6 inlicite -o mercatorem. 23, 11, 3 Pythia Apollini ... ⟨de⟩ (*add. Weissenborn, Riemann*) -is meritis donum mittitote deque praeda, manubiis spoliisque honorem habetote (*nisi ad p. 1721, 7*). VAL. MAX. 9, 4, 1 inhonesti -i captura (APVL. Plat. 2, 19. *cf.* honestum: COD. Theod. 1, 34 [35], 2 COD. Iust. 1, 51, 7 [*a. 422*]. *al.*). SEN. benef. 1, 2, 3 si reddet aliquid, -um est, si non reddet, damnum non est. ASCON. Corn. p. 47, 10 quoniam ... pecunia magna daretur usura turpiaque et famosa ex eo -a fierent (VLP. dig. 3, 6, 5 pr. ITALA I Tim. 3, 8 [cod. 78 *al.* = VVLG., *gr.* αἰσχροκερδεῖς]. COD. Iust. 9, 9, 23, 1 [*a. 290*]. 12, 1, 6 [*a. 357/60*]. AVSON. 362, 8 p. 87 P. t. -a faenoris. *al.*). CIL X 874 salve -u(m) (*Pompeiis in ostio aedium; cf. in atrio quodam*: X 875 -um, gaudium. *in lucerna*: XV 6231 Hilario fac -um). QVINT. inst. 1, 12, 16 *non eloquentia* petitur ipsa, sed ad ... sordidum -um accingimur (IVVENC. 2, 162. 3, 706 ORIG. in Matth. ser. 14 p. 27, 4. CE 1414, 4 pretii s. -a sequi). decl. 312 p. 226, 7 cupiditas -i (334 p. 316, 26 APVL. apol. 66, 1. TERT. nat. 2, 14, 12 cupiditatem et avaritiam -i. patient. 7 p. 12, 21 COD. Iust. 9, 9, 23, 1 [*a. 290*]. COD. Theod. 5, 14 [13], 33, 1. *cf.* CORIPP. Ioh. 2, 161 turpis ... cupidine -i). 320 p. 254, 18 sociorum communia sint damna et -a (p. 255, 12. 20. 256, 1. GAIVS inst. 2, 254 hereditarium. 3, 149 VLP. dig. 17, 2, 29, 1. *al.*). IAVOL. dig. 17, 1, 36, 1 nec -um tibi ex hac causa adquirere debes, cum mandatum gratuitum esse debet. SVET. Vesp. 23, 1 dicacitatem adfectabat in deformibus -is, ut invidiam aliqua cavillatione dilueret. FRONTO p. 184, 8 v. d. H. (*deest Naber p. 195*) -um et facultates ... petere. CIL V 6596 (*a. 196?*) Mercurio -orum potenti (*de eodem*: V 6594 MART. CAP. 2, 180). *et passim.* b *locutiones plus minusve proverbiales*: PLAVT. Asin. 217 necesse est facere sumptum qui quaerit -um (*cf. p. 1719, 82 et* TER. Ad. 216 pecuniam in loco neglegere maximum interdumst -um). Curc. 531 quoi homini di sunt propitii, -um ei profecto obiciunt (*sim.* Persa 470). PVBLIL. A 55 avarus animus nullo satiatur -o. D 13 damnum appellandum est cum mala fama -um. L 6 -um sine damno alterius fieri non potest (*cf.* DRAC. laud. dei 1, 613 damna aliena solent aliorum -a parare. ENNOD. opusc. 3, 21 p. 336, 11 fit -um finitimi aliena calamitas).

2 *transfertur ad*: a *qualitatem animi -orum cupidi, sc. avaritiam sim.* (*exempla certiora*): CIC. epist. frg. IV 27 W. Scythis, quibus antiquior laetitia est quam -um. HOR. epod. 11, 11 contrane -um nil valere candidum pauperis ingenium (PORPH.: contra studium -i, id est contra avaritiam). sat. 1, 1, 39 cum te neque fervidus aestus demoveat -o. carm. 3, 16, 12 concidit auguris Argivi *Amphiarai* domus ob -um demersa exitio. epist. 1, 12, 14 cum tu *Icci* inter scabiem tantam et contagia -i nil parvum sapias. LVCAN. 4, 96 pro -i pallida tabes! PLIN. nat. 6, 101 -o ... India admota est. b *ipsas res pretiosas, utiles sim., quae possessorem ditant* (*exempla certiora; vix huc trahas l. 1 sqq.*): OV. am. 3, 8, 36 cum regna ... Saturnus haberet, omne -um tenebris alta premebat humus (*item pertinet ad absconditas terrae divitias*: SEN. nat. 5, 15, 2 supra -um sub ruina steterunt). PHAEDR. 5, 6, 3 invenit calvus ... pectinem ... 'heia!' inquit alter, '⟨in⟩ commune, quodcumque est -i' (*cf.* SEN. epist. 119, 1 quotiens aliquid inveni, non expecto, donec dicas 'in commune' ...; quid sit, quod invenerim quaeris: sinum laxa, merum -um est). PETRON. 119 vers. 40 empti ... Quirites ad praedam strepitumque -i suffragia vertunt (*item respiciuntur nummi*: IVV. 14, 204 neu credas ponendum aliquid discriminis inter unguenta et corium; -i bonus est odor ex re qualibet [*cf. Suet. Vesp. 23, 3* pecuniam ex prima pensione admovit ad nares]). STAT. silv. 1, 6, 80 sinus ... pleni

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

gaudent, dum nova -a comparantur *Saturnalibus* (*item respiciuntur dona*: AMM. 14, 6, 15 nomenculatores ... mercede accepta -is quosdam et prandiis inserunt subditicios ignobiles [*antea*: convivia ... vel distributio sollemnium sportularum]). QVINT. inst. 8, 3, 69 sicubi maius -um est, pugna inter victores *praedantes* (*item de praeda*: SORT. Sangall. 8, 6 vade feliciter in expeditionem, et victor venies cum -is tuis. *an huc iam* LIV. 23, 11, 3 *v. p. 1720, 32?*). AMBR. exc. Sat. 2, 100 *de pullis ovium* (*v. p. 1714, 31*).

B *laxius respiciuntur quaelibet commoda*: 1 *generatim*: a *varia* (*sc. de -is animantium praeter l. 24. 43*): PLAVT. Bacch. 859 nil est -i, quod me hodie facere mavelim, quam illum cubantem cum illa opprimere. Mil. 675 (*versu interpol.?*) quod in divinis rebus sumptumst (sumas sumptu(s) *trad.*), sapienti -ost (-umst *Leo. cf.* TERT. apol. 39, 16 [*respicitur agape*] -um est pietatis nomine facere sumptum). TER. Phorm. 61 ubi quid mihi -ist te fallere? 246 (*eadem fere* 251) quidquid praeter spem eveniat, omne id deputare esse in -o. CIC. Tusc. 1, 97 quid -i est emori! (*sec. Plat. apol.* 40^{d} *θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. cf.* OROS. hist. 7, 42, 7 cui *Attalo tyranno* ... mori -um fuit [fuisset *var. l.*]). LVCR. 5, 875 haec *animalia praesidio carentia* aliis praedae -oque iacebant (*item lucrantur bestiae*: GRATT. 232 ne ... levem praedam aut propioris pignora -i amplexus primos nequiquam effunderet actus *canis*. ARATOR act. 1, 664 Simon ... corvus erat sua -a requirens [*allegorice sec. gen. 8, 7*]). MANIL. 3, 430 (*in computatione horoscopi*) tertia pars *numeri* ... tradetur ... geminis; simili tunc cetera *sidera* -o procedunt ... augebuntque novo vicinas munere summas. SEN. benef. 2, 3, 3 magnum hodie -um feci, *quod amicum probum cognovi*. 5, 7, 6 quomodo damno sibi esse, sic et -o potest. dial. 9, 15, 1 libidinis -a damnaque pariter invisa (*sed gen. obi.*: APVL. met. 10, 33, 1 *cum Paris* sententiam ... -o l. vendiderit). STAT. Theb. 10, 513 *portam clauserunt*; par operis iactura -o, quippe hoste retento exclusere suos. FRONTO p. 225, 11 v. d. H. (p. 237 N.) in -o duxere ... artificem audire. ITALA Phil. 3, 7 (cod. 78, *sim.* VVLG.) quae mihi fuerunt -a, haec arbitratus sum propter Iesum detrimenta (*hunc respiciunt locum*: TERT. adv. Marc. 5, 20 p. 648, 18 quae ... retro -i duxerat. HIER. in Ezech. 4, 9 p. 49^{A} -a legis ... dicit se habuisse sicut stercora. *al.*). PS. CATO dist. 4, 8 recte fecisse bonis in parte -orum (-osum *var. l.*) est. PS. VARRO sent. 124 hereditarium putes, quidquid audisti, -um autem, quae inveneris. ARNOB. nat. 7, 3 quid ... ex hoc *sacrificando* -i ad deos ipsos perveniat. OPTAT. 6, 5 p. 152, 10 quanta damna fecistis deo, quanta -a diabolo procurastis! HEGES. 5, 46, 1 p. 401, 21 *Titus* recepit confugientes; solius tamen pietatis ... -um fecit. PS. AVG. serm. ed. Mai 188, 2 (= PS. FVLG. RVSP. serm. 10 p. 871^{B}) interpellavi *Salomonem iudicem*, pro -o, non pro dispendio. HIPPOCR. num. sept. 10, 18 (cod. G) quod *sc. cibus dulcis* est -um sanguinis innascens (locum *cod. A, quae lectio praefertur vol. VII 1, 1690, 82; sed cf. 10, 12* [*cod. G, sim. A*] sanguinem cibum indigentem). OROS. hist. 7, 3, 3 quibus *fidelibus Christianis* ... huius *vitae requies* in -o est. VITA Hil. Arel. 30 l. 24 capitis ... -is adscribitur, quicquid membrorum uberrimo cultu percipitur. CONC.^{S} I 3 Rustic. p. 195, 6 tempore ... quo sit possibilitas alloquendi, pro -o id convenit deputari (*gr. I 1, 4 p. 20, 24 εὕρεμα ποιεῖσθαι προσήκει τὸ πρᾶγμα, verbum e verbo transtulit vers. Tur.*). I 5 p. 346, 11 porro appellationem hanc (*sc. filiorum dei*) per gratiam illis factam esse -um erat (*gr. I 1, 4 p. 53, 2 ἀποκερδαίνει*). BOETH. arithm. 1 praef. p. 4, 24 qua in re mihi alieni ... iudicii -a quaeruntur. in top. Cic. 2 p. 292, 24 cuncti ad scientiam logicae disciplinae velut ad communia quaedam sapientiae -a concurrerent. *al.* b *tempus lucrandum, mora, vita diutius protrahenda sim.*: PLAVT. Merc. 553 cum sis iam senex, tum ..., dum potes, ames: id iam -umst (-ost *P*), quod vivis. TER. Hec. 287 omne quod est interea tempus prius quam id rescitumst -ost (*Apollod. Car. frg. 10 Kock τὸν χρόνον κερδαίνομεν*). CIC. fam. 9, 17, 1 de -o ... vivimus, si aut hoc -um est aut haec vita, superstitem rei p. vivere (LIV. 40, 8, 2 [ludicro *codd.*]). HOR. carm. 1, 9, 14 quem fors dierum cumque dabit, -o adpone (PORPH.: unumquemque diem ... de -o computare [*item* 1, 11 pr.]). OV. trist. 1, 3, 68 in -o est quae datur hora mihi. SEN. benef. 5, 17, 7 suos *annos* benigne aestimare et in -o ponere. epist. 12, 9 quisquis dixit 'vixi', cotidie ad -um surgit. STAT. Theb. 7, 464 modo -a morae, modo taedia vitae attonitis. QVINT. inst. 1, 1, 18 (*pueri minores septem annis instituantur litteris*) cur hoc ... -um fastidiamus? PS. QVINT. decl. 12, 8 exigua temporum -a sectari. TERT. coron. 11 l. 42 (*ad Luc. 9, 34*) *Christus* salvam facturus animam pro nomine eius amissam, perditurus autem ... adversus nomen eius -i habitam (*cf.* adv. Marc. 4, 21 p. 490, 15 qui *deus* malum animae -um perditione eius et bonum animae detrimentum salute eius remuneraturus sit. HIL. in Matth. 10, 26 proficiet -um animae in mortem; ... damnosum animae -um refugiendum *est*). PS. CATO dist. 1, 33 pro -o tibi pone diem. CLAVD. 20, 53 dum mora supplicii -o *est* (*var. l.* -um).

2 *speciatim, sc. usu christiano*: a *respicitur salus animae, remuneratio vitae aeternae*: ITALA Phil. 1, 21 (cod. d *al.*=VVLG.) mihi ... vivere Christus est et mori -um (*cf.* CYPR. mortal. 7 *ad l.* -um maximum computans ... saeculi laqueis non teneri *eqs.* MAX. TAVR. serm. 2, 3 M. quae *mors* Christo mortuum socians -um efficit morienti. *al.*). TERT. castit. 10 l. 6 quid si, quod diximus damnum (*sc. veneris abstinentiam*), -um senties? CYPR. mortal. 25 ut ... -um maximum computemus, si istinc velociter recedamus. HIL. coll. antiar. p. 99, 13 spes ... praesentium damno futurorum -a meritura (in Matth. 17, 1; *cf.* VEN. FORT. vita Germ. 13, 45 festini ad futura -a). in Matth. 6, 3 maximum coelestis spei -um est *illis, qui se continent*. AMBR. paenit. 1, 12, 53 credere ... in Christum -um vitae est; qui enim credit in eum, non iudicatur (RVFIN. epist. Clement. 12, 2 v. aeternae). AMBROSIAST. in I Cor. 4, 8, 2 -um ... adferunt, non detrimentum, *quae adversa propter nomen Christi accidunt*. HIER. epist. 22, 29, 4 pudicitiam illius *virginis* fac -um tuum (*cf.* 58, 5, 1 aliorum salutem fac -um animae tuae). 53, 11, 2 quidquid in sumptus de tuo tuleris, pro -o conputa. RVFIN. Orig. in cant. 3 p. 221, 8 ad maiora ecclesiae -a. PAVL. NOL. epist. 38, 1 (*respicitur* Phil. 3, 7; *v. p. 1721, 32*) *Paulus* omnem gloriam *sapientiae* ... se ... aestimasse ut stercora protestatur, ut ... illius scientiae damno huius inperitiae -um consequatur. CHROMAT. beat. 1, 3 magis ... necesse est -um caeleste captari, ubi terrestre commodum non neglegitur. serm. 4, 3 L. cum -o salutis ac fidei (PETR. CHRYS. serm. 41 p. 316^{B} ieiunium, virtutum navis, portat quaestum vitae, -um s. advectat. MAX. TAVR. serm. 18, 1 M. cunctis contemptu pecuniae -um vitae requirentibus, ipse *Ananias* ... -um magis pecuniae mercatus est quam s. 28, 1). PETR. CHRYS. serm. 41 p. 316^{C} -um ... habere virtutum. VAL. CEM. hom. 9, 4 p. 721^{C} -um ... magnum est refecisse mendicum. 18, 5 p. 748^{D} orbitate sua mater *Maccabaeorum* exsultat: unde pietas damnum patitur, -um reportat. *al.* b *respicitur conversio infidelium*: IVVENC. 1, 427 nunc ... pisces capitis ..., sed *postea* ... fortia vobis provenient hominum praepulchra indagine -a (*sec. Matth. 4, 19* piscatores hominum *ut*: ARATOR act. 1, 79 *Petrus* per latices sua -a sequens). AVG. c. Faust. 14, 13 *ut unusquisque* instet dominicis -is, quibus ... praedicando Christum debet generare Christianos. PS. AVG. quaest. test. II nov. 50 p. 452, 9 pro eo praemium accipiet, quem -um (*var. l.* -i) fecit (*opp.* quem participem voluit habere damnationis). MAX. TAVR. serm. 28, 1 M. (*de sacerdotio*) est quaestus ... non modicus, ubi -um non paecuniarum sed adquiritur animarum (APON. 3 p. 57 *crescit ecclesia* in auditorum suorum -is a. [in adiutorium sanctarum -is a. *edit. Colon.*]. 9 p. 180 verba pietatis prophetantem ad -um a. GREG. M. in Ezech. 1, 9, 18. *al.*). VITA Fulg. p. 101 L. -a Christo maiora perquirens. INSCR. christ. Diehl 990, 14 hoc pastor agebas (*sc. Greg. M.*), ut domino offerres plurima -a gregis.

II *emolumentum, commodum fit evitando vel amittendo sim.*:

A *usu communi*: 1 *vitantur quaelibet mala, incommoda*: CIC. Flacc. 40 me hoc (*i. amissionem tabularum*) in -o ponere ... patiantur. Pis. 27 uter eorum perisset, tamquam lanista in eius modi pari -um fieri putabat *populus* (*cf.* ANTON. epist. Cic. Phil. 13, 40 quibus *inimicis*, utri nostrum ceciderint, -o futurum est). fam. 7, 24, 1 id ego in -is pono non ferre hominem pestilentiorem patria sua. PVBLIL. L 18 -um est dolorem posse damno extinguere. OV. rem. 642 nec, si scire voles, quid agat ... rogabis: ... erit -o lingua retenta tuo. QVINT. decl. 262 p. 74, 5 habeat hoc -um magna nequitia, quod non fere puniri pro meritis potest. OPTAT. 3, 4 p. 82, 11 -um computabatur evasisse ab eorum iniuriis. AMM. 17, 10, 3 rex Suomarius ... ferox ante ... in damna Romana, set tum -um existimans insperatum, si propria retinere permitteretur (*sc. nec gravius puniretur*). CLAVD. 28, 221 (*Stilicho Alanos Gothis opponit*) duplici -o committens proelia vertit in se barbariem nobis utrimque cadentem. *al.* 2 *vitantur detrimenta rei familiaris*: MART. 10, 41, 8 discidium non est hoc, Proculeia: -um est (*vitantur sumptus ludorum a marito praetore faciendorum*). 12, 13, 1 genus ... -i divites habent iram: odisse, quam donare, vilius constat.

B *pressius accedit gen. rei vitatae*: STAT. Theb. 4, 532 *Minos mortuorum arbiter* adigit ... expromere vitas usque retro et ... poenarum -a fateri ([SCHOL.: poenas, quas apud superos lucrati sunt]. HIL. in psalm. 2, 49 ne quis sibi ... poenae -o inter moras iudicii blandiatur. AMBR. in psalm. 37, 51, 1 iudex ... potest ... -um donare p.). AMBR. off. 1, 16, 61 qui in deliciis ... studia posuerunt sua, ... habent -um laboris, fructum virtutis non habent. VAL. CEM. hom. 13, 5 p. 733^{A} maioris rixae -um facit, qui manus suas alio feriente continuit.

appendix *iuncturarum verbalium*: 1 *aliquid lucrosum iudicatur vel in -um vertitur*: a *gen.*: α -i facere: *inde a* PLAVTO *v. infra.* β -i dare *sim.* (*gen. -i vix cum subst. iungas*): CIC. Verr. II 3, 72 imperas, ut ... Apronio dent -i tritici medimnum XXXIII (73. 75. 86 *bis*. 90. 106). 76 populus ... coactus est ei conferre -i tritici modium XXI et accessionis HS *tot*. 84 numerare Valentio coguntur -i HS XXX. *ibid.* ut ... HS XXX -i ... civitas adderet. γ -i habere: TERT. coron. 11 l. 42 *animam* adversus nomen eius *Christi* -i habitam. HIER. epist. 60, 19, 2 solum habemus -i, quod Christi nobis amore sociamur. δ -i ducere: TERT. adv. Marc. 5, 20 p. 648, 18 quae ... -i duxerat (*ad* Phil. 3, 7 *p. 1721, 32*). *gen. part. v. sub c.*

b *dat.*: PLAVT. Asin. 192 quia nobis -o fuisti potius quam decori tibi (*item cum dat. pers.*: Cist. 50 multis ... damno et mihi -o ... eris. Men. 356 Mil. 675 ANTON. epist. Cic. Phil. 13, 40 SEN. benef. 5, 7, 6. *al.*; *non indicatur cui*: TER. Hec. 287 tempus ... -ost. OV. rem. 642 NVX 41. *al. hic addas exemplum verbi deficientis*: CLAVD. 20, 53 dum mora supplicii -o [*var. l.* -um]). LVCR. 5, 875 *bestiae* aliis praedae -oque iacebant. HOR. carm. 1, 9, 14 quem Fors dierum cumque dabit, -o adpone. IVV. 6, 571 *ignorant*, quae dentur tempora -o. POMPON. dig. 7, 1, 69 ne -o ea res cedat domino (GAIVS inst. 4, 13 restipulationis poena -o cedit adversarii [*corrupte trad.*, adversario *Goeschen*], qui vicerit [*item cum gen.*: PAPIN. dig. 41, 3, 42 mariti. TRYPH. dig. 20, 5, 12, 1 VLP. dig. 24,

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

3, 22, 3. *et saepius*]. NOVELL. Theod. 22, 2, 13. *al.*). SCAEV. dig. 23, 4, 31 ut . . . fructus . . . mulieris -o fiant (*cf. falsam var. lect.* TERT. uxor. 2, 7 l. 13 *pro* -i fiunt). VITA Hil. Arel. 30 l. 24 -is adscribitur, quicquid *eqs.* COD. Iust. 5, 17, 8, 4b (*a. 449*) donationem -o (*var. l.* donacionis -a) habere.

c *nom.* -um est (*cf. p. 1721, 13*): PLAVT. Merc. 553 id iam -umst, quod vivis. TER. Ad. 216 pecuniam in loco neglegere maximum interdumst -um (*item pendet inf. vel acc. c. inf.*: CIC. fam. 9, 17, 1 superstitem rei p. vivere. PVBLIL. L 18 dolorem posse damno extinguere. TERT. apol. 39, 16 pietatis nomine facere sumptum. ITALA Phil. 1, 21 [cod. d *al.* = VVLG.] mori. PANEG. 9, 12, 1 posse acquirere pecuniam. PELAG. in I Tim. 3, 8 turpe -um est de caelestibus mysteriis terrena sectari. *al.*). SEN. benef. 1, 2, 3 si reddet aliquid, -um est. *cf. gen. part.*: PLAVT. Bacch. 859 nil est -i, quod *eqs.* TER. Phorm. 61 quid mihi -ist te fallere? *al.*

d *abl. pendens e praep.*: α in -o (-is *l. 20*): TER. Phorm. 246 (*eadem fere* 251) quidquid praeter spem eveniat, omne id . . . esse in -o (Ov. trist. 1, 3, 68 in -o est, quae datur hora mihi. OROS. hist. 7, 3, 3. EVGRAPH. Ter. Hec. 286 subiunxit 'in -o est' [*sed* TER. *sub b dat. usus est*]). CIC. Flacc. 40 hoc in -o ponere (fam. 7, 24, 1 in -is pono non ferre hominem. SEN. benef. 5, 17, 7 suos *annos*). FRONTO p. 225,11 v. d. H. (p. 237 N.) in -o duxere . . . artificem audire. CLAVD. DON. Aen. 2, 100 p. 161, 3 Atridae in -o habeant, quod *eqs.* (COD. Theod. 15, 1, 5 immunitates. EVGRAPH. Ter. Hec. 286). β de -o: PORPH. Hor. carm. 1, 9, 14/15 unumquemque diem . . . de -o computare (1, 11 pr.). γ pro -o: PS. CATO dist. 1, 33 pro -o tibi pone diem, quicumque sequetur. HIER. epist. 53, 11, 2 quidquid in sumptus de tuo tuleris, pro -o conputa (*cf.* CONC.[S] I 3 Rustic. p. 195, 6 pro -o id convenit deputari). NICET. vigil. 1 p. 56, 11 B. id pro -o ducere, quod *eqs.*

e *acc.*: α *praedic.* (*sc. sine praep.*): VARRO rust. 3, 7, 11 magnum condiscas . . . cotidie -um assem semissem condere in loculos. ITALA Luc. 9, 25 (cod. c, *sim.* cod. e) -um facere totum mundum (*gr.* κερδήσας, *Vulg.* si lucretur. I Petr. 3, 1 [cod. g] *v. p. 1724, 53.* VITA Anton. 17 p. 32, 25 centum drachmas auri [*gr.* κερδήσῃ, *Euagr. p. 869/70* ad drachmas . . . conquirendas]. HIER. epist. 22, 29, 4 pudicitiam. 58, 5, 1 aliorum salutem. PS. AVG. quaest. test. II nov. 50 p. 452, 9 quem *hominem* -um [*var. l.* -i] fecit). TERT. castit. 10 l. 6 *damnum* -um senties. CYPR. mortal. 7 -um . . . computans . . . saeculi laqueis non teneri (25 si istinc . . . recedamus. OPTAT. 3, 4 p. 82, 11 -um computabatur evasisse. VICT. VIT. 2, 9 CASSIOD. inst. 1, 33, 3). AMM. 17, 10, 3 -um existimans insperatum, si *eqs.* (*cf.* COD. Theod. 16, 2, 14 pr. ut . . . collectum id religionis aestiment -um). HIER. adv. Pelag. 3, 13 quae . . . -a arbitrabatur in lege. AVG. serm. 41, 6 de -is quae iniquitas vocat -a (*ibid. iterum*). β *pendens e praep.*: in -um: QVINT. decl. 273 p. 120, 20 est quod in -um . . . referas. GAIVS dig. 47, 2, 55(54), 1 si quis usum alienae rei in suum -um convertat (GAVDENT. serm. 13, 12 G. *bis.* CLAVD. DON. Aen. 1, 360 p. 79, 6. 2, 370 p. 198, 21 COD. Iust. 5, 12, 31, 3. *cf.* vertere: COD. Iust. 4, 40, 4 [*a. 410 vel 413*] ne frumentum . . . in praedam -umque vertatur. EPIST. imp. inc. [PAP. Corp. 243] 1, 28 *si recte suppletur*). LACT. inst. 5, 6, 1 in privatum -um trahentes omnia. MAX. TAVR. serm. app. 24 p. 895[A] alia duo *talenta* in -um venisse referuntur. COD. Iust. 5, 13, 1, 6 dos non in -um mariti cedat (9, 9, 35, 2 [*var. l.* -o]). ad -um: NOVELL. Theod. 22, 2, 15. COD. Iust. 10, 36, 1, 4 (*a. 442*) licet . . . res . . . vertatur ad -um (*cf.* 1, 27, 2, 8 *ne* consuetudines . . . ad suum -um convertant). 3, 38, 12 pr. res . . . habeant . . . ad simile . . . -um computandas.

2 *iuncturae variae selectae*: PLAVT. Asin. 217 qui quaerit -um (CIC. Tusc. 5, 9 MANIL. 4, 402 IVV. 13, 24 PAVL. dig. 14, 3, 17, 4 IVVENC. 3, 706. *al.*; *cf.* adquirere: IAVOL. dig. 17, 1, 36, 1 TRYPH. dig. 20, 5, 12, 1. *al.*; conquirere: CONSVLT. Zacch. 3, 3 p. 101, 1; requirere: MAX. TAVR. serm. 18, 1 M.). Capt. 327 est . . ., ubi . . . damnum praestet facere quam -um (Cas. 395 Merc. 95 Persa 494. 503. 689 Truc. 426 CIC. Verr. II 3, 110. 143. 149 Pis. 27 PHAEDR. 1, 23, 8 SEN. benef. 2, 3, 3. *et saepe. cf.* PLAVT. Bacch. 859). CIC. Verr. II 3, 71 ut . . . Apronio -um dent (3, 90. 100 Ov. fast. 5, 689 SEN. epist. 87, 22. *al.*). TIB. 1, 9, 7 -a petens *rusticus arando* (1, 9, 9 Ov. ars 3, 442 FRONTO p. 184, 8 v. d. H. *al.*). SEN. benef. 4, 11, 1 non -um ex beneficio capto (PAVL. dig. 27, 9, 13, 1 LACT. epit. 59, 2. *al.*; *cf.* capere: VLP. dig. 50, 17, 149 RVFIN. epist. Clement. 12, 2. *al.*; percipere: IREN. 4, 30, 1 [4, 46, 1 H.]). epist. 87, 26 -um habet *sacrilegium* (QVINT. decl. 262 p. 74, 5 GAIVS inst. 3, 151 TRYPH. dig. 23, 3, 78, 2. *al.*). PLIN. nat. 19, 39 publicani . . . maius . . . -um sentientes (AFRIC. dig. 34, 6, 1 VLP. dig. 1, 18, 6 pr. 4, 2, 14, 3. *et saepe in sermone iuris*). APVL. apol. 103, 3 -um sectatus es (ITALA I Tim. 3, 8 [cod. 78 *al.* = VVLG.]. PELAG. in Tit. 1, 7. *al.*; *cf.* consequi: FIRM. math. 3, 4, 14. 7, 26, 11. *al.*; sequi: ARATOR act. 1, 79 CE 1414, 4). VLP. dig. 3, 5, 5, 5 (*e Labeone*) qui . . . depraedandi causa accedit, suo -o, non meo commodo studet (PORPH. Hor. sat. 2, 3, 25 sq. epist. 2, 2, 10 CYPR. epist. 11, 1. *al.*). *al.*

locutione usitatissima ˣ**lucrī facio** (facio lucri *v. l. 82*). *editur saepe pro verbo composito, fortasse collato verbo q. e.* lucrifico (*quocum in codd. saepe confunditur*), *sed voces non prorsus coaluisse confirmatur ordine inverso* facio -i PLAVT. Most. 354 Persa 668. 713 Poen. 771 Truc. 690 NEP. Thras. 1, 3 PHAEDR. 4, 20(21), 26 SEN. epist. 13, 11 *nec non interiectione subst. aliorum* GAIVS dig. 11, 7, 29 pr. PAVL. dig. 17, 2. 65, 2 HIL. in psalm. 1, 20 HIER. hom. Orig. in Luc. 35 p. 204, 7, *coniunctionis* que VVLG. act. 27, 21; *nihil adferunt ad rem codd. antiqui ut e. g.* F *digestorum,* d *Italae, sc. scriptura continua usi; tituli desunt.* *legitur inde a* PLAVTO, VARRONE, CIC., BELL. Hisp., NEP., SEN. contr.; *saepius in sermone iuris et apud Christianos.*

significatur aliquid in -o ponere et inde i. q. lucrari (*cf.* GLOSS. κερδαίνω, *quae vox graece respondere solet. ad gen. v. post alios Löfstedt, Synt. I² 125 sqq.; exclusimus hinc quae potius pro gen. part. accipienda vel nimis ambigua videntur* PLAVT. Bacch. 859 LABER. mim. 8/9 CIC. Verr. II 3, 112. 115 Flacc. 91 BRVT. Cic. fam. 11, 20, 2. *al.*; *reflexive l. 70, obi. supplendum e. g. l. 15. 22*): 1 *obi. est, quod cum -o acquiritur*: a *strictius respicitur res familiaris, pecunia sim. augenda*: PLAVT. Most. 354 qui facere argenti cupiat aliquantum -i. Persa 668 (*syn.* praedatu's probe) non . . . minis trecentis carast, *quam sexaginta emisti*; fecisti -i (*sc. eam coll.* 713 non emisti hanc, verum fecisti -i [-um *var. l.*]). Poen. 771 hos trecentos Philippos. CIC. Verr. II 3, 111 in hac una emptione -i fieri tritici mod. c (*ibid. iterum.* 116). 174 omnem illam . . . pecuniam . . . -i factam videtis (QVINT. decl. 269 p. 101, 11 PROC. dig. 23, 3, 67). PHAEDR. 4, 20(21), 26 circumcidis omnem impensam funeri (-is *var. l.*), Libitina ne quid de tuo faciat -i (*var. l.* -um). PETRON. 15, 2 (*locum seclusit Müller*) qui *advocati* volebant pallium -i facere. MART. 8, 10, 2 emit lacernas milibus decem . . .; -i fecit; 'adeo bene emit?' inquis; immo non solvet. 11, 49(50), 5 furtiva -i fieri bombycina possunt. PS. QVINT. decl. 12, 4 frumentum . . . quod -i fecisti. IVLIAN. dig. 30, 86, 4 ut *dominus soli* hac servitute liberetur et superficiem -i faciat. POMPON. dig. 17, 2, 60 pr. (*e Labeone*) in eo, quod ex societate -i faceret, reddendo. 24, 3, 10, 1 dotem (VENVL. dig. 35, 2, 6 GAIVS dig. 11, 7, 29 pr.). *al.* GAIVS dig. 41, 1, 5, 1 (*e Trebatio*) si . . . alius eam *feram ab alio vulneratam* ceperit . . ., ut ipse -i faceret. inst. 2, 56 rem alienam. 3, 151 si . . . socius . . . in hoc renuntiaverit societati, ut hereditatem solus -i faciat, coget⟨ur⟩ hoc -um communicare (VLP. dig. 29, 4, 1, 9). *al., sc. maxime in sermone iuris.*

b *laxius respicitur quodlibet emolumentum*: α *notione communi*: SEN. contr. 10, 5, 20 sunt, qui detracto verbo aut mutato aut adiecto putent se alienas sententias -i fecisse. SEN. epist. 13, 11 quid facies -i? tempus. POMPON. dig. 43, 20, 3, 3 aqua, quae in rivo nascitur, tacite -i fit ab eo qui ducit. ITALA Matth. 16, 26 (cod. b) mundum (*v. p. 1716, 23*). Phil. 3, 8 (cod. d *al.* = VVLG.) Christum (*v. p. 1716, 46 sqq. et e. g.* HIER. epist. 22, 39, 1 qui . . . vana duxerit universa sub sole, ut Chr. -i faciat. *al.*). TERT. paenit. 8, 6 (*ad Luc. 15, 32*) filium . . . invenerat quem amiserat, cariorem senserat quem -i fecerat. patient. 7 p. 12, 7 totum licet saeculum pereat, dum patientiam -i faciam. HEGES. 3, 17, 1 p. 217, 10 quid . . . -i (-um *var. l.*) faciam, si, quod ab hoste metuo (*sc. mortem*), hoc ipse mihi inferam? RVFIN. hist. mon. 15 p. 434[A] putavi, inquit *satanas*, quod possim te -i facere. *al.* β *accedente notione servandi, salvandi* (*sc. convertendo ad fidem Christianam sim. praeter l. 59 sqq. 72; indicatur cui l. 57*): ITALA I Cor. 9, 19 (cod. d, e) in omnibus me servum feci, ut plures -i faciam (VVLG. -i facerem, *cod. g et var. l. Vulg.* lucrificarem). 9, 20 sq. *v. p. 1716, 64 sqq.* 9, 22 (Tert. idol. 14. *al.*) omnibus omnia factus sum, ut omnes -i faciam (*cod. d al. et Vulg.* salvos faciam). I Petr. 3, 1 (Aug. spec. 44. *al.* = VVLG.) ut et si qui *viri* non credunt verbo, per mulierum conversationem . . . -i fiant (*cod. g* -um fiant, *q al.* lucrificentur. *cf.* TERT. uxor. 2, 2 l. 25 posse infidelem a fideli per usum matrimonii -i fieri [*ad Vulg. I Cor. 7, 14* sanctificatus est . . . vir infidelis in muliere fideli *et 7, 16* si virum salvum facies *ut*: 2, 7 l. 13. PELAG. in I Cor. 7, 14 ut -i fieret vir per mulierem. AVG. pecc. mer. 3, 12, 21 quos *viros* uxores . . . -i fecerant Christo]). TERT. scorp. 11 p. 170, 11 sq. (*ad Matth. 10, 39*) perinde . . . invenit eam *animam suam* qui negat -i faciendo vitam, ut perdet . . . qui se putat negando -i facere eam (*cf.* PAVL. NOL. epist. 23, 2 damno sui semet ipsam -i faciens *anima*, si per caritatem Christi vilescat sibi). IREN. 5, 15, 2 (*respicitur Luc. 15, 4 sqq.*) *manus dei* suam -i faciens . . . ovem perditam et . . . in cohortem restituens vitae. HIER. in Gal. 2, 7/8 p. 336[D] *Iudaeos.* in Matth. 18, 8/9 cognatos et necessarios (AVG. de mend. 5, 8 p. 423, 20). 18, 15 sqq. ('lucratus eris fratrem tuum') si . . . audierit *frater corripiendus*, -i facimus animam eius et per alterius salutem nobis quoque acquiritur salus (*sim.* ORIG. in Matth. 13, 30 p. 262, 22 eum *peccatorem* . . . -i factum). c. Vigil. 15 saeculares homines. AVG. in psalm. 30, 1, 13 visus sum mihi periisse usibus domini . . . neminem -i faciens. SALV. eccl. 3, 84 si . . . te -i feceris, tecum et in te omnia possidebis (*reflexive ut* PAVL. NOL. *supra et* PALLAD. hist. mon. I 51 p. 335[C] gaudens, quod et me -i facerem *persecutionem effugiens* et salutem ipsius *virginis, apud quam latebam*). *al.*

2 *obi. est, quod cum -o evitatur vel omittitur*: a *respiciuntur varia incommoda*: PLAVT. Truc. 690 quin tu 'arrabonem' dicis, *sed 'rabonem'?*: 'a' facio -i, ut Praenestinis 'conia' (conea *codd.*) est 'ciconia' (*sim.* MAR. VICTORIN. gramm. VI 21, 16 nec 'consumtum' . . . per pt scribetis vitiose, sed . . . -i facietis litteram *p*). VAL. MAX. 4, 1, 10 (*Africanus minor ad equitem censendum*) -i fac censoriam notam. PS. QVINT. decl. 11, 8 -i facit mortis atrocitatem, quisquis laudatus occiditur. TERT. resurr. 42 p. 87, 4 continuare vitam -i facta (*var. l.* -ificata) morte. DON. Ter. Andr. 600, 1 ('quin hinc in pistrinum recta proficiscar via') recta: ut vel corporis impulsionem -i faciam (-o, lustri *var. ll.*; *cf. Ter. Andr. 199* verberibus caesum te in pistrinum . . . dedam; *vix recte expli-*

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

catur vol. VII 1, 716, 49). HIL. in psalm. 1, 20 -i poenam faciet, quod non subsistet ad poenam. VVLG. act. 27, 21 *oportebat* non tollere a Creta -ique facere iniuriam hanc et iacturam (*Itala cod. g, sim. s* lucrari hanc i. ac detrimentum. *aliter* PLIN. *sub 3b*). PS. AVG. cons. mort. 1, 5 tribulationes *vitae longioris* ... mors accelerans -i facit. **b** *respiciuntur sumptus, detrimenta pecuniae*: PLIN. nat. 33, 44 librale ... pondus aeris imminutum est bello Punico primo ... constitutumque, ut asses sextantario pondere ferirentur; ita quinque partes -i factae (*cf. p. 1717, 53*).

3 *obi. est, ex vel in quo -um percipitur* (*sc. notione in -um vertendi sim.; exempla certiora*): **a** *varia*: VARRO rust. 3, 4, 1 volo de ornithone primum *dici*, quod -i fecerunt hoc nomen (*intellegas ipsam pastionem avium*) turdi; sexaginta enim milia *ex ornithone reddita* (*v. 3, 2, 15*) ... excande me fecerunt cupiditate. NEP. Thras. 1, 3 Peloponnesio bello multa hic sine Alcibiade gessit, ille nullam rem sine hoc: quae ille universa naturali quodam bono fecit -i. **b** *scelera, malefacta, sc. eo quod non puniuntur* (*accedente abl. instr. sublucet color compensandi* BELL. Hisp.): BELL. Hisp. 36, 1 quod ante Caesari portas praeclusissent *legati Carteienses*, illo beneficio (*sc. quod Pompeium in potestatem habuerunt*) suum maleficium existimabant se -i facere (*variam l.* -ificare *merito videtur sprevisse Pascucci ad l.*). PLIN. nat. 7, 129 iniuriam -i fecit ille, ... quoniam arguere nulli vacabat (*aliter* VVLG. *sub 2a*). QVINT. decl. 296 p. 170, 11 non ... debent ideo -i fieri *crimina*, quod *eqs.* PS. QVINT. decl. 19, 5 tibi parum videor dedisse poenarum post parricidium, ut labores, ne -i faciat pater, quod occidit filium suum *infamem in matrem*?

homoeoprophora: PLAVT. Capt. 326 multos ... -um lutulentos homines reddidit. 770 offers mihi laudem -um ludum iocum (CIC. Phil. 2, 115. FRONTO p. 226, 5 v. d. H. [p. 238 N.]. PORPH. Hor. epist. 2, 1, 175). CIC. epist. frg. IV 27 W. laetitia. *cf. polyptoton*: PS. EVSEB. GALLIC. hom. 38, 7G. -a -is et merita meritis locum faciunt.

deriv.: lucellum, ? lucrarius, lucrio, lucror, lucrosus; *cf.* Lucris *et* Lucrius (*Onom.*).

compos.: ? lucricupido, lucrifer, ? lucrificio, lucrifico, ? lucrificus, lucrifuga, lucripeta. turpilucrum, turpilucrus. -i facio *v. supra*.

Clavadetscher.

lucta, -ae *f.* [*a* luctari *retrograde, cf.* pugna. *Sch.*] *legitur inde ab* APVL., ITALA. [*val.* luptă; *it.* lotta; *raet. occ.* luota; *francog. vet. et med.* luite, *francog.* lutte; *prov. vet.* lucha, locha, *var. prov., francoprov., vasc.*; *cat.* lluyta; *hisp.* lucha; *port. vet.* luita. *cf. M.-L. 5147. Battisti-Alessio III 2272. Wartburg V 438sqq. Corominas III 142. Machado² II 1446. St.*] [-am *falsa var. l.* HIER. epist. 124, 5, 5 (*vertitur Orig. princ. 2, 3, 3*) *pro* luctamen (*iuxta* certamen).]

i. q. actio luctandi, πάλη (AMBR. in psalm. 36, 56, 1), *agon* (HIER. in Is. 7, 13. *cf.* AVG. serm. 344, 1), *certamen, pugna* (*plur. non nisi* RVFIN. Orig. in exod. 1, 5 p. 152, 1 *et* 4 ARNOB. ad Greg. 5 p. 391, 9. 24 p. 437, 5 SIDON. carm. 9, 187 epist. 2, 2, 6): **1** *vigente respectu implicandi, amplectendi sim., sc. fere technice exercendi vel delectandi causa*: APVL. Plat. 1, 2 *in palaestra adeo se exercuit*, ut Pythia et Isthmia de -a (*sic* Comment. Lucan. 10, 180; luctata *codd. Apul. praeter unum qui habet* luctu; luctatu *coni. Hildebrand probante Sinko, Eos 30, 1927, 104sq.*) certaverit. IVL. VAL. 1, 54 p. 64, 24 certamen -ae (AVSON. 93, 7 p. 347 P. [*1* arte palaestrae]. HIER. chron. a. Abr. 443 PROSP. chron. I 388, 52. *cf.* AMBR. in psalm. 118 serm. 19, 19, 2 difficilioris -a certaminis. RVFIN. Greg. Naz. orat. 9, 2, 1 -ae conludio [*gr. 27, 2* τῶν παλαισμάτων *tantum*]). HIL. myst. 2, 13, 2 in Iacob (*gen.*) -ā ab homine deus videtur (*respic. gen. 32, 24 ut*: in psalm. 52, 21. trin. 12, 46 usque ad -ae complexum. PACIAN. [?] sim. carn. p. 116, 19. GREG. TVR. Franc. 1, 9 angelicam -am. *al.*; *cf. infra sub 2a et* HIER. in Eph. 6, 11 p. 545ᴮ iuxta rationabilem et convenientem patriarchae -am, ... illi colluctationem fuisse credendum est *spiritalem*). AVSON. 443, 2 p. 391 P. *in ludis in honorem Patrocli factis vincit* -a et cursu Vlixes. CLAVD. DON. Aen. 6, 645 p. 592, 14 ('luctantur') -a *in Elysio* certamen efficit *eqs.* HYG. fab. 273, 13 Aiax vicit -a (*ibid. 9 et 10* luctatione). CIL VI 10154 (*a. 367/375*) victorem pammacho, -a, prancati *eqs.* HIER. nom. hebr. p. 7, 21 Iaboc harena sive -a (*de eodem* 18, 28 -a vel pulvis. *cf.* 38, 22 Gio -a sive luctare. *cf. p. 1726, 12. 1727, 65*). PAVL. NOL. epist. 24, 15 *in agone terreno* non potest -a nisi dispari luctantium sorte finiri. AVG. epist. 187, 24 (*de certamine geminorum in utero Rebeccae, gen. 25, 22sqq., ut* PROSP. in psalm. 136, 7). SIDON. carm. 9, 187 non dicam Lacedaemonos iuventam unctas Tyndaridis dicasse -as. 11, 87 te, *pulchram sponsam*, ... ambisset ... -a ... Achelous. epist. 2, 2, 6 palaestritae, quorum ... -as, si involvantur obscenius, ... gymnasiarchorum virga dissolvit. GLOSS. IV 547, 56 (= V 317, 35) palestra: -a (V 128, 23 p.: locus, ubi -am meditantur aut exercent pancratiarii. *cf.* GLOSS. IV 548, 2 palismatis locus -ae [*sim.* V 317, 34. 384, 19; '*exspectes* palaestra' *Goetz*]. GLOSS.ᴸ I Ansil. AG 183 agresti palaestra [*Verg. georg. 2, 531*]: id est rustica -a). *in imagine*: AMBR. in psalm. 118 serm. 3, 36, 2 mala haec -a *est* serpentis (*i. diaboli*), qua se in plurimos torquet anfractus (*antea*: quam noxie ei luctatus est serpens).

2 *respectu implicandi, amplectendi sim. evanido transfertur ad varias contentiones*: **a** *incorporaliter* (*in imagine e. g. p. 1726, 36*) *respicitur certamen*: α *Christianorum et vitiorum, diaboli sim.* (*praevalet interpretatio allegorica loci supra l. 57 citati*): ITALA Eph. 6, 12 (Ps. Ambr. mans. 20 p. 27ᴬ. *al.*) non est nobis -a adversus carnem et sanguinem, sed adversus principatus *eqs.* (*gr.* πάλη, *aliae vers.*: luctamen, luctatio, certamen, pugna, colluctatio [*hoc etiam Vulg.*]). PRISCILL. can. 38 p. 126, 9 quia iustorum ... -a vel pugna spiritalia sint. AMBR. in psalm. 36, 17, 3 nobis -a cum saeculo est (*4* luctamen. *cf.* AMBR. [?] sacr. 1, 2, 4 unctus es .. - quasi -am [luctamen *var. l.*] huius saeculi luctaturus). 37, 40, 1 (*affertur II Cor. 12, 9*) de quo non mediocriter disputavit arbiter et proeliator quidam (*i. Paulus*) -ae mentis et corporis. Iac. 1, 5, 17 gravis -a est ei (*menti*) cum mortis corpore (*cf.* AVG. in epist. Ioh. 9, 2 fit -a cum morte). *al.* HIER. in Hab. prol. l. 25 qui *Abacuc* ... vel quod in certamen et -am et, ut ita dicam, amplexum cum deo congreditur, amplexantis, id est luctantis, sortitus est nomen (*cf. p. 1725, 66. 1728, 73*). RVFIN. Orig. in exod. 1, 5 p. 152, 1 *diabolus* saepe habuit -as (*var. l.* luctamen) et saepe superatus est. p. 152, 4 non dubito, quin ... sanctorum senserit *diabolus* -as (luctamen *var. l.*) et spiritalia pertulerit saepe certamina. Orig. in psalm. 36 hom. 4, 2 p. 1353ᴮ athleta pietatis ... maneat semper immobilis, ut ne unam quidem -am, ut ita dicam, perdat. AVG. serm. 57, 9, 9 vince intus quod tu sentis; pugna, pugna, quia qui te regeneravit, iudex est; proposuit -am, parat coronam. 128, 3, 5 -a (*animae et carnis*) est ... in isto corpore; quamdiu vivimus, pugnamus *eqs.* util. ieiun. 4, 4 in illa ... sententia (*Gal. 5, 17* caro concupiscit adversus spiritum *eqs.*) ... quasi quaedam -a duorum inimicorum videtur, carnis et spiritus. CASSIAN. inst. 11, 7 hoc *vitium* (*sc. cenodoxia*) ... acrius resurgit ad -am. MAR. MERC. Conc.ˢ I 5 p. 63, 13 dominicam, *sc. Matth. 4, 1–11* (*ibid. 63, 17* de eodem luctamine). *al.* *respiciuntur martyres vel confessores*: HIER. adv. Iovin. 2, 20 (*subest II Tim. 2, 5*) varia quidem -ae genera, sed una corona victorum est (*sim.* 2, 31). β *adversariorum contradicentium*: LVCIF. non parc. 19 p. 250, 7 quia tali modo tecum geramus -am (*sc. te salvare cupientes*), videmur tibi inimici. RVFIN. hist. 4, 24 *episcopi fidem servabant* comminus perurguendo et verborum -a ac disputationum certamine prosternendo *haereticos* (*gr.* ἀποδυόμενοι ἀγράφοις ... ζητήσεσι *tantum*). γ *hominum varie contendentium*: AVG. in epist. Ioh. 9, 2 ex desiderio vitae praesentis fit -a cum morte. serm. dub. 383, 2 (*episcopus ad fideles, quibus admonitionibus crebris molestus est*) adversaris, adversor; resistis, resisto; -a nos comparat, causa separat; tu inimicus es medico, ego morbo *eqs.* CONC. Carth. a. 525 (Corp. Christ. 149) p. 258 l. 140 *ne* sit ... ingens -a certaminis *cum errore superborum*.

? **b** *corporaliter, sc. luctantur res naturales*: ALC. AVIT. carm. 4, 445 *in diluvio mundi* facit -am (*coni. Peiper*; lac(c)um *vel* locum *trad.*; fitque lacus instar *Sirmond*) compressus (-sis *var. l.*) fluctibus aer.

figura etym. -am luctari AMBR. (?) sacr. 1, 2, 4.

compos.: lectilucta.

luctāmen, -inis *n.* *a* luctari *sec.* certamen. *inter nomina in* men PS. ASPER gramm. suppl. 42, 19. *legitur inde a* VERG., AETNA, VAL. FL, ITALA.

i. q. actio luctandi, πάλη (GLOSS. V 114, 5 -n: inquietudo, certamen. GLOSS.ᴸ III Abstr. LV 8 -a: inquietudines animae vel certamina): **1** *respectu amplectendi, implicandi sim. fere evanido respiciuntur variae contentiones*: **a** *corporaliter luctantur*: α *homines* (*animal* PAVL. NOL.): VERG. Aen. 8, 89 *Tiberis fluvium suum adeo lenivit*, remo (*i. remigantibus*) ut -n abesset. VAL. FL. 2, 234 *viri Lemnii ab uxoribus occiduntur* seque toris misero -e trunci devolvunt (*respiciuntur moribundi ut*: PAVL. NOL. carm. 20, 433 *vitula* ducitur ad placidam nullo -e mortem. HIL. AREL. vita Honorat. 31 l. 10 difficilium inter extrema -um *dolore*. 34 l. 2 sine ullo ... -e. *cf. l. 58*). 3, 39 illum (*gubernatorem navis*) non ante sopor -e tanto (*abl. separ.*) lenit. 6, 510 semineces *cadaveribus fere operti* ... saevam misero -e versant congeriem. PS. HIER. epist. 5, 2 p. 62ᴬ (*loq. homo aegrotus*) *alios scio* compendioso -e exstitisse victores (*antea*: obstinati morbi certamine). CLAVD. 26, 138 lento -e (cunctamine *exc. Laeti*; *144* cunctando) Poenum compressit Fabius (*respicitur bellum ut*: ENNOD. opusc. 1, 20 p. 267, 3 rubuerunt tela -e. 1, 33 p. 270, 24. 1, 38 p. 271, 22). GREG. M. dial. 4, 37 p. 288, 21 M. cum ... hoc -n esset, ut hunc (*Stephanum in ponte quodam stantem*) boni spiritus sursum, mali deorsum traherent. β *res naturales*: AETNA 375 premit fauces magnis exstructa ruinis congeries clauditque vias -e *ventorum* ab imo ([*sed corrupta sunt quae sequuntur*]. *cf.* SEDVL. op. pasch. 3, 6 p. 236, 8 numquidnam ... seditiosum flabra -n contra suum movere nisa sunt conditorem *in lacu Genezareth*?). PALLAD. 3, 9, 13 *si vindemia fit secundum gradus maturitatis singulorum generum vitium*, minor operarum numerus eam poterit expedire et generatim condere ac melius puro sapore sine -e (*fere i. q. violenta immixtione*) alterius generis unaquaeque vina servare (*cf. Colum. 3, 21, 10* gustum cuiusque generis non mixtum, sed vere merum condere). AVSON. Mos. 34 *placide laberis* nec occulti pateris -a saxi.

b *incorporaliter, respicitur certamen*: α *Christianorum et vitiorum saeculi sim.* (adversum se ipsum OP. imperf. in Matth.): ITALA Eph. 6, 12 (Ambr. in Luc. 4, 9. *al.*) -n (*v. supra l. 1*). PS. CYPR. singul. cler. 4 p. 177, 25 (*ad Sirach 25, 24* propter hanc *mulierem* omnes morimur) tempus ergo adhuc -is geritur. 21 p. 197, 15 agones frequentamus contra -a vitiorum. AMBR. Hel. 21, 79 athletae ... sumus (*sec. I Cor. 9, 24*), legitime certandum est (*sec. II Tim. 2, 5*); multa -a sunt. AMBR. (?) sacr. 1, 2, 4 professus es *ut athleta Christi* -is tui certamina. HIER. epist. 124, 5, 5 (Orig. princ. 2, 3, 3, *male respondente Rufino*) deus

[Nosarti]

. . in certamen et -n animas derelinquit, ut intellegant *eqs.* RVFIN. Orig. in cant. prol. p. 74, 8 in -e . . . eo, quod est nobis adversus diabolum. PRVD. psych. 176 nulla anceps -n init virtute sine ista (*sc. patientia*) virtus. PAVL. NOL. carm. 9, 60 si permittantur crescendo adsumere vires, difficili vinces -e *mala quae gignuntur per carnem.* AVG. conf. 6, 3, 3 adversus . . . excellentiae temtamenta quid -is haberet *Ambrosius* quidve solaminis in adversis. epist. 157, 19 *ut* mors corporis . . . relinquatur . . . ad exercitationem fidei et agonem praesentis -is, in quo et martyres certaverunt. in psalm. 110, 1 l. 22 cum labore atque -e 'ingemiscentes' (*II Cor. 5, 2*). serm. 210, 2, 3 quando . . . acriore -e cum tentatore confligimus. SVLP. SEV. epist. app. 1, 2 -n . . . nobis in hoc mundo parvi temporis est. CASSIAN. conl. 5, 27, 1 oportet unumquemque . . . concertationum -n adripere. 13, 14, 8 domini gratiam temptationum -a moderantis. inst. 5, 18, 2 hostium subire -a. FAVST. REI. grat. 1, 8 p. 25, 3 cum magno -e velut contra ardui montis ascensum ad virtutis viam redditur. OP. imperf. in Matth. 42 p. 869^{A} adversum se ipsum quotidie -a exercere. CASSIOD. hist. 7, 38, 4 *Antonius* monachis virtutem -is spiritalis ostendens (*Theodoret. 4, 21, 6 ἀρετῆς παλαίστραν*). GREG. M. moral. 21, 4 p. 190^{B} *oculi custodiendi sunt, nam* semel species formae cordi per oculos illigata vix magni -is manu solvitur. *al.* *respiciuntur martyres vel confessores*: PASS. Is. et Max. Migne 8, 769^{D} Isaac de -e sui socii non retinens gaudium. PRVD. perist. 5, 215 ventum ad palaestram gloriae, spes certat et crudelitas; -n anceps conserunt hinc martyr, illinc carnifex. AVG. epist. 157, 19 *v. supra l. 8.* MAX. TAVR. serm. 4, 3M. CANON. Turner II 1 p. 55 -n adeuntes (*cf. p. 1733, 83*) ARATOR act. 2, 846 varii -n agonis hic (*in urbe Ierusalem*) dabitur certare mihi (*act. 20, 23* vincula et tribulationes). *β imperatoris in vita publica*: PANEG. 11, 4, 3 *hostes facile vincebantur*, sed emendatio morum iudiciorumque correctio et difficile -n et periculi plenum negotium fuit. *γ adversariorum contradicentium*: PACIAN. epist. 1, 2 p. 7 de catholico nomine nullum habet (*i. debet*) esse -n. SYMM. epist. 7, 108 volo, ut iisdem viribus, quibus pro eo -a prima sedasti, repetitae medearis iniuriae (*de lite ut*: rel. 19, 1 annosum. 23, 6 partium. 28, 11, 39, 5. 40, 1 urbium populorumque -a quoniam sunt maiora privatis. COD. Theod. 4, 21, 1 pr. si quid possit tribui de proprietate -n. 11, 30, 40. CIL VI 1759 [*a. 389*] quib(us) vetus fuit cum caudicariis diuturnumq(ue) -n [*antea*: litigantis]). PRVD. ham. 539 sentio, . . . quo dente obnitens . . . calumnia pugnet nosque lacessito vocet ad -a vero. c. Symm. 1, 644 non vereor, ne me . . . quisquam . . . ingenii . . . putet -n inire (*adversus talem oratorem*). AVG. epist. 16, 3 dialectica, quae suorum nervorum -e nihil certi cuiquam relinquere nititur. 93, 39 si . . . tamquam ad aliquem portum sic ad auctoritatem Cypriani confugitis, videtis, quem illic scopulum vester error offendat; si autem iam nec illuc confugere audetis, sine ullo -e naufragatis (*cf.* VERG. *sub a*). EPIST. impp. Honor. et Theod. Migne 56, 490^{B} *haeresis quaedam* furioso . . . debacchata -e. EPIST. pontif. Arel. 24 inter Arelatensem et Viennensem ecclesiam aliquod de ordinandis episcopis . . . oriri -n. AVELL. p. 740, 15 *deus* discordantium -a disiciat. CLAVD. MAM. anim. praef. p. 19, 13 *primus liber* de animae statu varium cum adversario -n alternat. CHRYSOST. hom. V 750^{D} exspecta paululum orationis huius nostrae -n (*Migne gr. 52, 461 τῶν λόγων . . . τοὺς ἀγῶνας*). VIGIL. THAPS. c. Arian. praef. p. 179^{C} quonam modo . . . eorum (*haereticorum*) sacrilega dicta . . . longis diffusa tractatibus compendioso disputationis -e superarem.

2 *vigente respectu amplectendi, implicandi sim.*: **a** *strictius de pugnis exercitationis vel delectationis causa commissis, fere technice* (*in compar.* RVFIN. Clement.): CAPITOL. Aur. 4, 9 amavit pugillatum ⟨et⟩ -a et cursum *eqs.* Maximin. 6, 5 exercebat cum militibus ipse -a. LAMPR. Alex. 30, 4 operam . . . cursui aut -bus mollioribus dabat. TREB. Claud. 13, 6 cum ludicro Martiali in campo -n inter fortissimos quosque monstraret. 13, 8 ne quid atrocius, quam -n exigit, faceret *adversarius*. CHALC. transl. p. 18^{A} in exercitio corporum gymnasiorumque -e (*gr. γυμναστικῇ tantum*). RVFIN. Clement. 3, 4, 9 *fit partus* propter crementum infantis inpellentis et inpulsi velut in -e. Orig. in num. 13, 1 p. 108, 8 Iaboc, quod interpretatur -n (*cf. p. 1725, 66*). AVG. doctr. christ. 2, 115 artium . . ., quarum omnis effectus est actio sicut saltationum et cursionum et -um. MART. CAP. 6, 667 Lissos colonia, in qua regia Antaei -nque cum Hercule celebratur. CASSIAN. inst. 5, 12, 2 de epheborum -e (*var. ll.* conluctamine, certamine). *al.* **b** *laxius et per similitudinem de pugna amantium*: SCHOL. Hor. gloss. *Γ* carm. 2, 12, 26 'facili saevitia': levi -e *puellae oscula negantis* (*item renitendo*: CYPR. GALL. lev. 175 si facilis *puella* nullo coitus -e praestat. *e coni.* DRAC. Romul. 6, 108 [*loq. Venus ad sponsas*] nocte . . . viris certate modeste, sed hoc certamen modico -e [*Haupt*, certamine *trad.*] constet). CLAVD. carm. min. app. 5, 76 (*de ipso coitu*) exercent . . . toris Veneris -n anhelum.

luctāmentum, -ī *n.* *a* luctari. *i. q. actio luctandi*: 1 *contradicentium*: ARNOB. confl. 1, 7 p. 249^{A} cavendum tibi est . . ., ne semel exposita et finita quasi amens revoces ad -a verborum. 2 *Christianorum contra diabolum*: VITAE patr. 5, 5, 4 *non meruisti* habere contra diabolum -a; quid autem dico -a? qui nec uno die aggressionem ipsius portare potuisti (*cf. Cassian. conl. 2, 13, 9* confligere et conluctari).

luctāns *v.* lucto(r).

luctātio, -ōnis *f.* *a* luctari. *ratio veriloquii ab* ISID. (*v. infra*) *temptati non liquet.* *inde a* CIC., LIV. [*vix recte tradi vid.* -e *pro* laceratione CAEL. AVR., *v. p. 822, 64.*]

i. q. actio luctandi, πάλη (GLOSS.): 1 *vigente respectu implicandi, nectendi sim.*: **a** *strictius et fere technice exercendi vel delectandi causa* (ISID. orig. 18, 23 -o a laterum complexu vocata, quibus comminus certantes innitent, qui graeca appellatione athletae vocantur): CIC. leg. 2, 38 *in ludis publicis sint* certationes cursu et pugillatu et -e. fat. 30 sine adversario nulla -o est. PAVL. FEST. p. 211 *inter artes pentathli.* SEN. epist. 88, 19 quid prodest multos vincere -e vel caestu, ab iracundia vinci? SCRIB. LARG. 101 contusione, quae frequenter gladiatoribus accidere solet in -bus (*Marcell. med. 20, 5* praelusionibus). PORPH. Hor. epist. 1, 19, 46 ('luctantis . . . ungui') qui in -e[m] unguem inprimit ad lacerandum adversarium. ARNOB. nat. 3, 23 p. 182, 5M. *Mercurius* -bus praeest. SERV. georg. 2, 531 'agresti . . . palaestrae': rustica -e; palaestra autem dicta est vel ἀπὸ τῆς πάλης, id est a -e, vel *eqs.* (*cf.* SERV. Aen. 6, 642 'palaestris': -bus [SCHOL. Ter. p. 103, 14. 133, 21]. ISID. orig. 18, 24 locus . . . -is palaestra dicitur). HYG. fab. 273, 9. 10 (*273, 13* lucta). CAEL. AVR. chron. 5, 11, 134 obesis *utendum est* -e celeri. **b** *laxius sc. infestandi vel defendendi causa*: CVRT. 4, 9, 19 *milites praeda onusti Tigrim transgrediuntur*; dum sua quisque spolia consequi studet, maior inter ipsos quam cum amni orta -o est. AVG. c. Adim. 9 p. 132, 14 in illa -e Iacob (*gen. 32, 24*).

2 *respectu implicandi sim. evanido transfertur ad quamlibet contentionem*: **a** *incorporaliter luctantur* (*cautius adhibitum addito* veluti VELL. *sub β*): *α contradicentes*: CIC. fin. 2, 43 cum Academicis incerta -o est, qui nihil affirmant. fat. 12 in qua *causa* tibi cum Diodoro . . . magna -o est. LACT. inst. 2, 19, 2 maior nobis ac difficilior cum philosophis proposita -o est. AVG. epist. 36, 2 si disputare voluerimus et . . . improbare, orietur interminata -o. BOETH. syll. categ. introd. p. 761^{C} multa . . . contulerunt *philosophi*, in quibus, priusquam ad res profunda mersas caligine pervenirent, quadam quasi intelligentiae -e praeluderent. *β varie dimicantes, contendentes*: VELL. 2, 124, 2 una . . . veluti -o civitatis fuit, pugnantis cum Caesare senatus populique Romani. VAL. MAX. 6, 9, 14 C. Marius maximus (*Stangl*, -mae *vel* -ma *codd.*) fortunae -e (-o est *pars codd.*), omnes enim eius impetus . . . fortissime sustinuit. ITALA Eph. 6, 12 (Tert. ieiun. 17. *al.*) *v. p. 1726, 1* (*item de pugna Christianorum contra mala saeculi*: CYPR. mortal. 4 cum avaritia nobis . . ., cum inlecebris saecularibus adsidua et molesta -o [*var. l.* conluctatio]. LACT. inst. 4, 25, 9 SALV. epist. 5, 4). CYPR. patient. 17 -o et congressio (*contextum v. p. 1734, 24*). PS. RVFIN. in Am. 4, 4/6 quoddam inter deum et homines *legibus eius non oboedientes* videbatur certamen exsistere, sed quoniam non erat aequa -o *eqs.* PS. VEN. FORT. vita Remed. 7, 19 cum diuturna -e se non esse dignum adsereret *puellam e diaboli vinculis liberare*, et consueta patientia repugnaret.

b *corporaliter luctantur*: *α homines*: LIV. 21, 36, 7 taetra ibi (*in Alpibus*) -o erat . . . glacie non recipiente vestigium. CVRT. 4, 9, 19 cum amni (*contextum v. sub 1b*). *β res naturales, sc. venti*: SEN. nat. 5, 12, 5 facit . . . ventum resoluta nubes, quae pluribus modis solvitur: . . . nonnumquam inclusi et in exitum nitentis *venti* -o *rumpit* illam. 7, 9, 2 efficit turbinem plurium ventorum inter ipsos -o.

ˢluctātor, -ōris *m.* *a* luctari. *inde a* PLAVTO, OV. *i. qui luctatur, παλαιστής* (GLOSS.; *cf.* AMBR. in psalm. 38, 19, 1 palaestae -es in agone dicuntur, qui luctantur ad coronam): 1 *vigente respectu implicandi, nectendi sim., fere technice* (*iocose de vino* PLAVT.; *in imag.* AVG.): PLAVT. Pseud. 1251 magnum hoc vitium vino est: pedes captat primum, -r dolosust. OV. Ib. 393 *pereas*, ut iacet Aonio -r (*Antaeus*) ab hospite (*Hercule*) fusus. trist. 4, 6, 31 *iuvat, non* praeconsumptum temporis esse malis; fortior in fulva novus est -r harena. SEN. benef. 5, 3, 1 -r ter abiectus perdidit palmam, non tradidit. 7, 1, 4 (*e Demetrio Cynico*) quemadmodum . . . magnus -r est non qui omnes numeros nexusque perdidicit . . ., sed qui in uno se . . . exercuit . . ., sic in hoc studio *eqs.* epist. 88, 18 -es et totam oleo ac luto constantem scientiam expello ex his studiis liberalibus. PLIN. nat. 34, 76 Dinomenes . . . Pythodemum -em fecit (*item honoratur -r statua*: 34, 80. 86; *pictura*: 35, 130). QVINT. inst. 2, 8, 7 discernet haec *studia* dicendi magister, quomodo palaestricus ille cursorem faciet . . . aut -em aliudve quid ex iis, quae sunt sacrorum certaminum. 2, 12, 2 (*1* ut fortius dicere videantur indocti) *nam* et -r, qui totius corporis nisu in id, quod semel invasit, incumbit, fortior ab his (*imperitis*) vocatur. SVET. Nero 45, 1 -bus aulicis. GELL. 3, 15, 3. EXPOS. mundi 32 Ascalon *habet* athletas -es (CAES. AREL. serm. 200, 2 p. 766, 18 -es a.). FIRM. math. 8, 24, 4. AMBR. Hel. 21, 78 quando certamina *sunt*, tunc . . . -r in scammate *est.* HIER. epist. 53, 8, 11 Ambacum, -r fortis et rigidus (*cf. p. 1726, 12*). RVFIN. Orig. in exod. 11, 5 p. 257, 14 *Iacob* ipso nomine athleta est, -r enim et supplantator interpretatur (*cf. p. 1725, 69*). PS. RVFIN. in Os. 12, 10 (*loq. deus*) ut formidinem de corde Israelis expellerem, personam invalidi -is assumpsi (*sc. cum Iacob luctantis; 12, 3–6 p. 1022^{C}* colluctatoris). AVG. c. Iulian. op. imperf. 6, 14 p. 1531$^{ex.}$ deposuimus . . . te (*Iulianum*) de theatri sedilibus in arenam et de spectatore facimus -em, *sc. ut contra Manichaeum pugnes.* *al.* *cum gen. adversarii*: PRVD. cath. 2, 74 Iacob . . . -r audax angeli.

2 *respectu implicandi sim. evanido contenditur contra peccata, diabolum sim.*: PHILO quaest. in gen. 4, 163 studiosus animus captator est et naturaliter strenuus, semper arcendo vitium . . .; tenere ergo

[*Nosarti*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

calcaneum (*gen. 25, 26*) fortissimae mentis est et optimi -is non admittentis malum exacerbari. AVG. in euang. Ioh. 33, 3 ideo . . . nos unxit *Christus*, quia -es contra diabolum fecit. serm. 57, 9, 9 (*ad Matth. 6, 13* ne nos inducas in tentationem) *deo nos deserente* non . . . invenit *temptator* adversus se -em (serm. coll. Morin p. 634, 1 *morte devicta* nullus hostis omnino remanebit, non intus -r, non foris t.). 256, 2 (*ad Rom. 7, 25*) victor quidem, . . . adhuc tamen -r urgente adversario. VITAE patr. 5, 5, 16 neque . . . eradicatores sumus cogitationum, sed -es adversus easdem cogitationes (*gr. Nau 1908 p. 54 n. 167* ἀνταγωνισταί). *de martyre cum tortoribus suis luctante*: AVG. serm. coll. Morin p. 244, 3 *Vincentius*, noster -r.

in homoeoteleuto cum proeliator AVG. serm. 57, 9, 11; *cum* temptator AVG. serm. coll. Morin p. 634, 1.

deriv.: luctatorium.

palaestra: **luctātōrium** (-rum *var. l.*), ubi athletae se exercent GLOSS.[L] III Abstr. PA 12 (= GLOSS. IV 135, 20; *traditur* luctatorum ubi *aut* luctator vel ubi; *dubitanter temptavit Goetz* luctatus vel ubi [*coll. l. 33?*], *sed cf.* GLOSS.[L] II Abav. PA 12 p.: -um. GLOSS. V 318, 4 palaestria [ʻ-trica?' *Goetz*]: -a latine). *a* luctator.

luctātus, -ūs *m.* *a* luctari. 1 *i. q. actio luctandi*: **a** *respectu implicandi, nectendi sim. vigente*: *α strictius de ipsa corporis exercitatione* (*simul in imag. apud* TERT.): PLIN. nat. 29, 26 illa perdidere imperii mores, illa, quae sani patimur, -us, ceromata, ceu valetudinis causa instituta, balineae ardentes. TERT. spect. 29 p. 28, 7 vis et pugilatus et -us? aspice impudicitiam deiectam a castitate *eqs.* IVL. VAL. 1, 10 *Alexander inter munera non liberalia Olympiae* refutat pugillatus . . . atque -us (*Hist. Alex. M. I p. 18, 14 Kr.* πάλην). *v. etiam coniecturam p. 1725, 51.* *β laxius, sc. defendendi causa*: PLIN. nat. 8, 33 scit ille (*elephans*) imparem sibi -um contra nexus *draconis*.

b *respectu implicandi sim. evanido fere i. q. contentio*: PLIN. nat. 32, 11 *scarus nititur nassis evadere*; quem -um eius si forte alius scarus . . . videat, *adiuvat eum* (*Ov. hal. 16* luctantem).

2 *palaestra*: -us, ubi athletae se exerciunt GLOSS. IV 548, 1 (*cf. l. 17*). *Nosarti.*

lūctifer, -a, -um. *a* l. luctus *et* ferre. *i. q. luctum afferens*: SEN. Herc. f. 687 -r bubo gemit omenque triste resonat infaustae strigis (*cf. de eadem ave Ov. met. 5, 549* venturi nuntia luctus). Med. 842 Hecate . . . sacros edidit ignes face -a (lucifera *var. l.*). VAL. FL. 3, 454 pecorique satisque nullae ideo pestes nec -r ingruat annus (*cf. Verg. Aen. 3, 139* venit . . . satis . . . letifer annus). *cf. falsam var. l. infra l. 70.*

lūctificābilis, -e. *cf.* luctificus *nec non* monstrificabilis. *i. q. luctu affectus, luctuosus*: PERS. 1, 78 sunt quos Pacuviusque et verrucosa moretur Antiopa aerumnis cor -e fulta? (*vox nisi est ipsius Pacuvii, de qua re nonnulli, e. g. Thierfelder, Hermes 74, 1939, 157sq., non dubitant, certe tumorem tragicum imitatur*).

lūctifico, -āre. *a* l. luctus *et* facere. *i. q. luctu afficere*: NOT. Tir. 59, 44 -at (ludi- *trad.*; *praecedunt* luctus, lucubris).

lūctificus, -a, -um. *a* l. luctus *et* facere. *scribitur* lutif- CORIPP. Ioh. 6, 457, *item in var. l.* LVCAN. 7, 2. *legitur inde a* CIC. carm. (*an* ACCIO?), *sc. in poesi praeter* AMM. (*clausulae gratia adhibitum pro* luctuosus, *quo adi. 15ies usus est idem; v. Hagendahl, Studia Amm. 59sq.*), PS. FVLG. RVSP., GLOSS.

significatur quod sive luctum efficit sive luctus plenum, luctuosum est (*cf.* GLOSS. II 329, 12 θρηνοποιός: -us): 1 *res vel divinitates noxiae, infestantes sim.* (*sc. praevalente vi activa*): CIC. carm. frg. 32, 26B. (Tusc. 2, 25; *loq. Prometheus*) haec vetusta . . . -a clades nostro infixa est corpori (*Aeschyl. frg. 193N.*; *sunt qui versus Accio tribuant, cf. Klotz, Trag. frg. p. 254*). VERG. Aen. 7, 324 Allecto (CLAVD. DON. *ad l.* p. 51, 18 quae nihil aliud praeter luctus nosset efficere aut quae facerent luctus). SEN. Herc. f. 102 -a manu *Megaerae* (CE 443, 6 *Parcarum*). Oed. 632 non gravi flatu tibi (*i. patriae*) -us auster . . . nocet. SIL. 6, 557 vera ac ficta simul spargebat Fama per urbem; . . . excussit habenas -us Pavor. AMM. 25, 10, 1 multa visebantur et dira, quorum eventus fore -os . . . praecinebant *fatidici*. 28, 2, 12 strages edidere (sr ese dedere *trad.*) -as. 29, 3, 9 ferarum *homines dilacerantium* . . . -us calor. ALC. AVIT. carm. 5, 710 -os . . . lapsus *hominum primorum*.
2 *lumen solis* (*sc. quod locum dat factis deplorandis vel ea detegit*): SEN. Oed. 3 Titan . . . maestus (-um *trad.*) . . . lumenque flamma triste -a (luctifera *var. l.*) gerens. LVCAN. 7, 2 segnior . . . -us Titan numquam magis aethera contra egit equos, *quam die pugnae Pharsalicae exoriente* ([COMMENT. *ad l. inepte*: pro luctifugus. *an recte Usener*: ʻexpectes alii *aut* vel'?]. CORIPP. Ioh. 6, 457). VAL. FL. 3, 292 (*Iason ad Cyzicum necatum*) te . . . ignarum tanti . . . furoris nox habet . . ., at mihi -um venit iubar. 3 *varia*: SEN. Phaedr. 995 vocem dolori lingua -a⟨m⟩ negat. Phoen. 132 verba. STAT. Theb. 10, 552 tuba -is pulsat clangoribus urbem (GLOSS.[L] I Ansil. LV 129 *ad l.* luctum faciens. *cf.* VAL. FL. *infra*). CHALC. comm. 197 -a funestatur dape mensa, *dum pater filii membra comedit* (*sec. Empedocl. frg. B 137 Diels* κακὴν ἀλεγύνατο δαῖτα). DAMAS. (?) epigr. 20, 4 *carmine* -o decorat . . . suprema *amici* (PRVD. ham. 450 CE 1370, 3. 1429, 10 *opp.* dulce. *huc fortasse pertinet etiam titulus mutilus* CE 1730, 4). AMM. 17, 5, 7 *imperii* partem . . . semper -am et cruentam (*i. Armeniam et Mesopotamiam*). PRVD. c. Symm. 2, 509 -o camporum (*sc. ubi proelium fit*) in pulvere. VEREC. satisfact. 7 -is . . . actibus *paenitentis*. 119 arida -i (-a *var. l.*) frixerunt ossa dolores. PS. FVLG. RVSP. serm. 22 p. 889[B] -o maerore. CASSIOD. hist. 7, 40, 27 cantus . . . -us (*gr. Theodoret. 4, 22, 24* μέλη καὶ θρῆνος). CE 1405, 14 -as tumulo dant . . . curas. *acc. neutr. obi. intern. fere pro adv. i. q. luctuose*: VAL. FL. 3, 349 -um clangente tuba (*cf. p. 1729, 76*).

cf. luctificabilis.

lūctifugus, -a, -um. *a* l. luctus *et* fugere. *i. q. luctum fugiens*: COMMENT. Lucan. 7, 2 *v. p. 1729, 72.*

lūctisonus, -a, -um. *a* l. luctus *et* sonare. *i. q. luctuose sonans, luctum sonitu significans*: OV. met. 1, 732 -o (multisono *codd. rec.*) mugitu cum Iove visa queri *Io*.

luctito(r), -āre (-ārī). *a* luctari. *i. q. frequenter vel assidue luctari*: PRISC. gramm. II 392, 14sq. plurima inveniuntur apud vetustissimos *verba*, quae contra consuetudinem . . . activam pro passiva . . . habent terminationem ut . . . lucto pro luctor, -o pro -or (*exempla non affert, sed* tam apud Caprum quam Plinium et Probum *inveniri posse affirmat p. 393, 9*).

lūctivagus, -a, -um. *a* l. luctus *et* vagus, vagari. *i. q. luctuosus* (*notione vagandi minus perspicua*): PS. AVG. serm. ed. Caillau 2, 57, 2 (= ed. Mai 93, 1) omnis creatura -o (-a *codd. a Mai adhibiti*) doluit ploratu in morte creatoris sui. VITA Amator. (BHL 356) 31 -ae voces emittendae sunt, ubi meliori deterior fuerit successurus. *Bk.*

***luctor,** -ātus sum, -āri *et* lucto, -āvī, (? -ātus *v. p. 1732, 79*), -āre. [*formatio q. d. frequentativa a radice quam agnoscunt in gr.* λυγίζω, λυγισμός. *Sch.*] *de genere verbi*: *inter deponentia affert* SACERD. gramm. VI 429, 34 (*item* CHAR. gramm. p. 211, 8B. MART. CAP. 3, 309. *al.*), *formam act.* -at (TER. Hec. 829) *genere verbi neutro explicans ibid.* p. 429, 35 (*cf.* DON. gramm. IV 383, 19 sunt verba incertae significationis, ut . . . -o, auguro: haec . . . et in o et in r littera finiuntur. *item* CLEDON. gramm. V 59, 11 CONSENT. gramm. V 369, 14); *sed apud eundem forma* -at *exemplum est soloecismi* p. 450, 9, *apocopes* p. 452, 10. *act.* -o *veteres adhibuisse testantur* SERV. auct. georg. 1, 185 PRISC. gramm. II 392, 14. *inter verba activa coniugationis primae affertur* CHAR. gramm. p. 473, 15 B. (ludo *trad.*, -o *Goetz*; *sed inter* verba quae media appellantur p. 479, 20). *formae mediales leguntur inde a* POMPON., CIC. *formae activae stirpis praes. exstant hae*: ENN. ann. 300 -ant. TER. Hec. 829 -at. VARRO ling. 5, 61 -are (HIER. nom. hebr. p. 38, 22 [*nisi est imperat.*]. IORD. Get. 86 [*ex* CAPITOL. Maximin. 3, 3 -ari]. ORIBAS. syn. 1, 3, 3 As p. 35, 6 Mø. [Aa *ceteri* -ari]. *var. l.* CYPR. patient. 17). TAB. devot. CIL I² 2520, 7 -ent. CIL IV 10174 -bas. ITALA Bar. 2, 19 (Legion.) -amus. VICTRIC. 27 -et. HIST. Apoll. rec. A 42 -o (*ex* SYMPH. 199 -or); *stirpis perf.* (*iuxta formas med. praes. in schemate coniugationis* GLOSS. III 409, 35sqq. -or. -aris. -atur. -antur. -verunt. -asti. -vimus): PLAVT. Vid. frg. 9 -vimus. HIER. in Am. 4, 10 l. 381 -vit et vicit (*item cod. E* VVLG. gen. capit. ser. *Δ* 125 p. 88, *sed cett.* -atur). CASSIOD. hist. 5, 7, 6 XIII -asse. *cf. l. 53.* *formae singulae notabiliores*: -ere HOR. carm. 4, 4, 66. -antum PROP. 3, 22, 9 SIL. 14, 415. -arier PRVD. perist. 10, 651. NOT. Tir. 95, 53 -atur. *legitur inde a* PLAVTO, ENN. [*val.* lupta; *it.* lottare; *raet. occ.* lutter *et var.*; *francog. vet. et med.* luitier, luiter, *francog.* lutter; *prov. vet.* luchar, lochar, *var. prov.*, *francoprov.*, *vasc.*; *cat.* lluytar; *hisp.* luchar; *port. vet.* luitar. *cf. M.-L. 5148. Battisti-Alessio III 2273. Wartburg V 438sqq. Corominas III 142. Machado² II 1446. St.*] [*falsa var. lect.* -vit *pro* intravit SIL. 9, 289. *vix recte trad.* APVL. met. 3, 9, 6 (reluctantem *Cornelissen*; *seq. ibid.* rennuentem. *cf. eandem confusionem* HEGES. 5, 6, 2), EPIST. pontif. Thiel Symm. 13, 2 divinis dogmatibus adversa -antes *haeretici* (ructantes AVELL. p. 488, 19 *recte*). *e coni. dubia*: CAECIL. com. 193 (laudandum *trad.*).]

I *sine obi.*: A *vigente respectu implicandi, nectendi sim.*:
1 *i. q. implicando, amplectendo pugnare,* παλαίειν (*quod in versionibus e graeco factis et in* GLOSS. *respondere solet*): **a** *strictius et fere technice exercendi vel delectandi sim. causa* (*fusius de hac arte* AMBR. in psalm. 36, 51, 2sqq.; *originem narrat* ISID. orig. 18, 24): PLAVT. Bacch. 428 *in palaestra* cursu, -ando, hasta, disco, pugilatu, pila, saliendo sese exercebant. POMPON. Atell. 176 illi valent, qui ⟨vi⟩ (*suppl. Bücheler; alii alia*) -antur cum leonibus. CIC. fat. 30 si esset dictum ʻ-bitur Olympiis Milo' *eqs.* (*et bis ibid.*). off. 1, 107 videmus . . . alios viribus ad -andum valere. NEP. Epam. 2, 5 exercebatur plurimum currendo et -ando. VERG. Aen. 6, 643 *beati in Elysio* fulva -antur harena. HOR. epist. 1, 19, 46 -antis acuto ne secer ungui ʻdisplicet iste locus' clamo et diludia posco (*in imagine respicitur disputatio interrupta*). 2, 1, 33 pingimus atque psallimus et -amur (saltamus *Eutych. gramm. V 478, 1*) Achivis doctius unctis. PROP. 3, 14, 4 non infames exercet corpore ludos inter -antes nuda puella *Spartana* viros. OV. met. 6, 242 transierant ad opus . . . iuvenale palaestrae et iam contulerant arto -antia nexu pectora pectoribus. SEN. contr. praef. 3, 9 illi nemo -ando par est. CELS. 3, 27, 4[C] ne vel -ando vel currendo . . . sanescentia ulcera exasperentur. SEN. epist. 27, 8 Satellius illum hortari coepit, ut -retur, hominem aegrum, pallidum, gracilem. 109, 2 peritos -andi usus exercet. 117, 26 currentem -antemque . . . otium reficit. PLIN. nat. 36, 35 Pana et Olympum -antes Heliodorus fecit. CIL IV 10174 -bas LIX. SIL. 14, 136 pigro -andi studio certamen in umbra molle pati docta . . . iuventus. HOMER. 1009 -ando (ludendo *var. l.*) vincitur Aiax. STAT. Theb. 6, 834 -andi . . . gloria. QVINT. inst. 2, 8, 14 *Nicostratum* -ando pugnandoque . . . invictum. 11, 3, 160 stare . . . umeris, ut -turi solent, ad occipitium ductis. 12, 2, 12
[Nosarti]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

in ipso -andi certamine (TAC. hist. 2, 68, 2). IVV. 2, 53 -antur paucae *mulieres*. SVET. Nero 53 -batur assidue. PAVL. dig. 11, 5, 2, 1 si quis certet ... -ando, pugnando. *al.* *more humano -atur asinus*: APVL. met. 10, 17, 6 asinum -antem, asinum saltantem *eqs.* (*3* adluctari).

b *laxius sc. infestandi vel defendendi causa*: *α -antur homines* (*c. Amore* OV. rem., *angelo* ITALA): PLAVT. Vid. frg. 9 plurumum -vimus (*sc. Cacistus et servus Gorgonis vidulo invento*). TER. Hec. 829 sese illi (*om. A*) *puellae* anulum, dum -at, detraxisse (*in stupro ut l. 38 et* OV. epist. 5, 141 meae spolium virginitatis habet *Apollo*, id quoque -ando. 16[17], 29 oscula -anti *Helenae* ... pauca ... abstulit *Theseus*. PROB. Verg. georg. 3, 113—115 *de Hephaesto Athenae vim inferente [contextu vix sano]. cf. infra β et 2a*). PROP. 3, 22, 9 -antum in pulvere signa Herculis Antaeique (*cf.* LVCAN. 4, 644 tellus ... viro -ante [*i. Antaeo*] laborat). OV. rem. 531 tua ... Amor sub pede colla premit; desine -ari (*in imag.*). SEN. contr. 9, 4, 22 dum retineo *filium*, dum -or, *ne se praecipitet*. CVRT. 4, 9, 20 invicem -antium (*Bentley*; nut- *codd.*) mutuus clamor (*cf. p. 1728, 22*). PLIN. nat. praef. 31 (*in imag.*) nec Plancus inlepide, cum diceretur Asinius Pollio orationes in eum parare, quae ... post mortem Planci ederentur, ...: 'cum mortuis non nisi larvas -ari' (*v. Otto, Sprichw. n. 1147*). SIL. 4, 590 hostem orbatus telo complectitur ulnis -antemque vado permixta morte coercet. FRONTIN. strat. 1, 10, 1 cum ... validissimus *iuvenis equi caudam abrumpere temptans* cum ... cauda sine effectu -retur (*eadem* 4, 7, 6). ITALA gen. 32, 24 ([25] Lugd. *al.*) -tus est homo (*i. angelus humanam ferens speciem*) cum eo *Iacob* (VVLG. -batur. *cf. Tert. carn. 3 l. 41* conluctatus [*loco non ad litteram allato*]. *hunc locum respiciunt e. g.* HIER. epist. 65, 10, 3. AVG. serm. 5, 6 *sub II B. de iisdem*: ITALA gen. 32, 25 [26, Novatian. trin. 19, 7 D.] cum in eum -retur et ipse cum eo [*gr.* ἐν τῷ παλαίειν αὐτὸν μετ' αὐτοῦ, *Lugd.* in conluctatione cum eo; *om. Vulg.*]). AVG. in euang. Ioh. 11, 10 -bantur *Esau et Iacob* in ventre matris (*sim.* serm. 5, 4, *sc. sec. Italam gen. 25, 22* [*cod. 91 al.*] exultabant, *gr.* ἐσκίρτων, *Vulg.* collidebantur). *al.* *β per enallagen dicuntur -ari ipsa oscula, sc. renitentis, prohibere conantis* (*cf. supra l. 10, aliter* OV. *sub 2a*): OV. met. 4, 358 -antia oscula carpsit ... invitaque pectora tangit. MART. 4, 22, 7 basia (5, 46, 1). *γ -antur animalia* (*hucine p. 1232, 26 ?*): VERG. georg. 2, 526 inter se adversis -antur cornibus haedi. Aen. 11, 756 illa *aquila* haud minus urget obunco -antem *serpentem* rostro. OV. met. 6, 108 fecit *Arachne* et Asterien aquila -ante teneri (*respicitur stuprum Iovis*). PLIN. nat. 9, 91 *polypus* -a[n]tur ... complexu. STAT. Theb. 12, 669 *Thesea* torquentem -antis colla iuvenci (*Minotauri*) alternasque manus circum ... ligantem. AMBR. in psalm. 118 serm. 3, 35, 2 quam noxie ei *pharisaeo* -tus est serpens et gravibus eum spiris ligavit (*in imagine de diabolo*).

2 *usu deflexo, sc. respectu pugnandi evanescente, mera fere vi amplectendi, implicandi, conectendi* (*per similitudinem*): **a** *-antur homines* (*actiones* OV.) *venere fruentes* (*aliter supra l. 39*): PROP. 2, 1, 13 *Cynthia* erepto mecum -atur amictu. 2, 15, 5 nudatis mecum est -ta papillis. OV. am. 3, 7, 9 oscula ... inseruit cupida -antia lingua (cupide ... linguis *var. l.; aliter sub 1bβ*). TERT. nat. 2, 11, 13 (*ad deos nuptiales*) parcite dei impudentes; -antibus sponsis nemo intervenit.
b *-antur digiti gestu quodam numerum significantes*: AVSON. 396, 5 p. 250 P. *tot ostrea misisti*, quot ter -tus cum pollice computat index.
c *part. praes.* -antes *pro subst. technice in architectura de trabibus, capreolis sim. inter se coniunctis* (*sc. ita ut formam litterae Λ exprimentes luctatorum similes sint*): ISID. orig. 19, 19, 6 coplae vocatae, quod copulent in se -antes; -antes, quod erecti invicem se teneant more -antium (*quodam modo subesse videtur Hom.* Ψ 711 ἀγκὰς δ' ἀλλήλων λαβέτην, *sc. Aias et Vlixes -antes*, ... ὡς ὅτ' ἀμείβοντες ... δώματος ὑψηλοῖο [συστάται *interpretantur Schol. ad l., v. Lex. des frühgriech. Epos I 620, 34 sqq.*]).

B *respectu implicandi plus minusve evanido transfertur ad quamlibet contentionem, fere i. q. contendere, niti sim.* (*cf.* SYNON. Cic. p. 435, 25 nititur. obnititur. -atur. laborat. dat operam. incumbit. *eqs.* GLOSS. -antes: contendentes. *v. etiam p. 1508, 22. cautius inducitur addito* velut AMM. *p. 1733, 32*): 1 *nisus pertinet ad corpora et sensus, sc. -antur*: **a** *animantes et res variae ad eos pertinentes; respicitur*: *α dimicatio armis facta*: ENN. ann. 300 validis ⟨cum⟩ viribus -ant (*milites?*). HOR. carm. 4, 4, 66 (*loq. Hannibal*) merses profundo *gentem Romanam*, pulcrior evenit; -ere, ... proruet ... victorem. VELL. 2, 115, 2 *v. p. 1732, 31.* SIL. 4, 240 Batus ..., qui -atur equo *Scipionis* parmaque incursibus obstat. 16, 108 stat ... una loco perfossis debilis armis -aturque acies. FLOR. epit. praef. 5 initio cum finitimis -tus est populus Romanus (*cf. de eodem*: 2, 1, 2 domi -tus est). LACT. mort. pers. 18, 6 cum gentibus barbaris. IVST. 31, 5, 5 etiam cum victo et iacente *Romano* -andum esse. PRVD. c. Symm. 2, 506 -ta ... multum religio *exterarum gentium* infestas temptavit pellere turmas Romanis obnixa globis *eqs.* MEROB. poet. 153 quae quondam victoris erant, hic dext⟨ra recepit⟩ ... -ta ducis.

β colluctatio animam efflantis (*v. etiam p. 1733, 80*): VERG. Aen. 4, 695 quae *Iris* -antem animam nexosque resolveret artus (SEN. Phoen. 142 effundere hanc cum morte -antem diu a. LVCAN. 3, 578 -antem a. lenta cum morte trahentes *milites*. CLAVD. DON. Aen. 9, 415 p. 244, 33. HIER. epist. 60, 13, 3 quis crederet ... illum *Nepotianum* ... -ante anima studiorum scire dulcedinem? LEO M. serm. 55, 3 inter -antis animae dura tormenta). OV. Ib. 125 -tus ... diu cruciatus deserat artus spiritus (SEN. nat. 3, 17, 2 quem *colorem mulli* in multas mutationes mors -ante spiritu vertit). SEN. apocol. 3, 1 annus sexagesimus et quartus est, ex quo cum anima -atur *Claudius*. LVCAN. 3, 645 tumidus qua pulmo iacet ..., haeserunt ibi fata *extrema* diu -taque multum hac cum parte viri *vulnerati* vix omnia membra tulerunt. SIL. 10, 295 ceu vulnere tigris letifero cedens tandem proiectaque corpus -atur morti. STAT. Theb. 9, 264 *in flumine imo* -antur (cunct- *P*) corpora leto efflantisque animas retro premit obvius amnis.

γ quilibet nisus: Ⓘ *pugnantium vel aliquo tendentium vel aliquid perpetrare conantium*: Ⓐ *vario usu*: VERG. Aen. 5, 220 in scopulo -antem ... Sergestum ... et fractis discentem currere remis (*item de nisu navigantium*: 7, 28 in lento -antur marmore tonsae. VERG. [?] catal. 13, 26 rates stant in vadis ... macra ... -antes aqua. CLAVD. DON. Aen. 5, 205 p. 447, 9 cum obnixi remis -antibus tenderent. CLAVD. 15, 516 quos *locos* ubi -tis ... effugere carinis. *aliter l. 19*). HOR. sat. 2, 6, 28 *properanti mihi* -andum in turba et facienda iniuria tardis (*30* pulses omne quod obstat). epist. 2, 2, 74 tristia robustis -antur funera plaustris. PROP. 4, 1, 147 (*in imag.*) tua vel mediis puppis -etur in undis (*in sustinendis procellis ut*: SEN. Ag. 533 solus invictus malis -atur Aiax. dial. 6, 10, 6 cum fluctibus. epist. 108, 37 cum ipso mari. SIL. 14, 454 crudo -ari pelago atque exire procellas. STAT. Theb. 11, 522 rates, quas ... auster implicuit, ... -tae ... diu tenebris hiemique sibique ... imo pariter sedere profundo). OV. met. 12, 331 (*327* vidi ... Petraeum conantem tollere terra ... quercum) lancea Pirithoi ... Petraei pectora cum duro -antia robore fixit. hal. 16 *piscem* -antem ... in vimine (*cf. p. 1729, 31 et* MANIL. 5, 664 -antur *thynnorum* corpora nodis *retis* [*an ad A?*]). LIV. 7, 38, 7 *Romanos* in pestilenti atque arido circa urbem solo -ari (*opp.* fertilitate atque amoenitate *agri* perfrui *Campanos. cf.* PLIN. nat. 18, 27 malus est ager, cum quo dominus -atur [*Colum. 1, 3, 9* cum sit conluctandum cum eo *agro*]). VELL. 2, 115, 2 cum difficultate locorum et cum vi hostium -tus *Lepidus* (*cf.* CVRT. 4, 7, 7 -andum ... est non solum cum ardore et siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo *iter impediente*). PHAEDR. 5, 9, 1 angusto in aditu taurus -ans cornibus, cum vix intrare posset. SEN. Thy. 1042 clusum nefas (*i. Thyestis filii a patre comesti*) sine exitu -atur et quaerit fugam. epist. 78, 21 bene -are cum morbo (*antea*: morbum posse superari vel certe sustineri). CVRT. 3, 1, 18 *Alexander Gordii* nequaquam diu -tus cum latentibus nodis. PERS. 5, 159 -ta canis nodum abripit. PLIN. nat. 18, 177 *radices securi intercidendae sunt*: hoc melius est quam radices convelli aratro bovesque -ari. SIL. 1, 494 frendens -atur et aegro scandit in adversum per saxa vetantia nisu. 4, 583 dum sibi quisque viam per inextricabile litus praeripit et putri -atur caespite. STAT. Theb. 4, 43 iugo -atur Arion *equus* (*cf. l. 72*). 11, 639 -ta est dextra (dextrae *var. l.*) *Iocastae se interimentis* et prono vix pectore ferrum intravit tandem. Ach. 1, 335 nec -ta diu *Thetis filium veste muliebri exornans*. MOYS. Cypr. epist. 31, 7 -antur cum suo dolore qui languent (AMBR. Iac. 1, 8, 36. *v. et p. 1733, 72*). SYMPH. 199 (*de ancora*) cum vento -or (*v. p. 1730, 41*), cum gurgite pugno profundo. ANTH. 926, 3 desidiam nolis; sed nec labor ... arridet; ... ignavum scabies, -antem iniuria perdit. CLAVD. DON. Aen. 12, 105 p. 565, 4 ('arboris obnixus trunco') *taurus* -atur ... cum arboris trunco. SVLP. SEV. epist. 1, 12 cum pessulo, quem ostio obdiderat, diu multumque -tus. PLAC. med. 15, 5 iumentis inter se -antibus et calcitrantibus. Ⓑ *indicatur finis per*: *inf.*: VERG. Aen. 12, 387 *Aeneas vulneratus* infracta -atur harundine telum eripere. ALBINOV. carm. frg. 13 aliquis ... caecum ... aera pugnaci -tus rumpere visu. OV. epist. 15(16), 237 -or celare furorem, sed tamen apparet dissimulatus amor. 16(17), 163 *risum* compescere. met. 5, 354 *Typhoeus* remoliri -atur pondera terrae (*sc. Aetnae*). 6, 556 -antem ... loqui ... linguam. 12, 483 lateri ... recondere ... gladium. 15, 519 ducere ... frena. SEN. Phaedr. 1083 *equi* se ... -antur iugo eripere. SIL. 7, 359 -antur frustra ... mugire iuvenci. STAT. Theb. 6, 481 -antur abire iugales nequiquam. MART. 3, 75, 2 arrigere *mentulam*. CORIPP. Ioh. 4, 471 *equus* in latos -atu⟨r⟩ (laet- *Mazzuchelli*) currere campos. ad *cum gerund.*: OV. trist. 4, 5, 19 remis ad opem -are ferendam, dum veniat ... mollior aura (*in imag.*). *enunt. finale*: CELS. 4, 4 si lingua resoluta est ... sic, ut sermo hominis non explicetur, oportet gargarizare, ... magna vi -ari, ut verba exprimantur, exerceri retento spiritu.

Ⓘⓘ *obsistentium, renitentium* (*cf.* reluctari. *exempla certiora, sc. ad l. 9 sqq. relegatis eis locis, quibus adsunt structurae adversarium vel rem infestantem indicantes; cf. etiam p. 1731, 32. 1733, 28. part. praes.* -ans *hic illic fere adi. vice fungitur*): VERG. georg. 2, 357 flectere -antes inter vineta iuvencos (*cf.* OV. epist. 4, 79 sive ferocis equi -antia colla recurvas). VAL. FL. 8, 85 adverso -antia lumina *draconis* cantu obruit *Medea* (SIL. 7, 204 donec composuit -antia l. Somnus). SIL. 14, 415 palmae ... trahente profundo -antum frustra summis in fluctibus exstant. MART. 3, 24, 7 *haruspex* -antia ... dum resecat cultro colla *hirci* (*cf.* OV. *supra*). ANTH. 941, 79 *Hymenaeus* -antes rapiens iuvenes, immane tropaeum (*58* trahens *H.* victos ..., iugali quos ... coniunxerat arte). ALC. AVIT. carm. 6, 177 cum -to solvuntur viscera partu (*sed vim passivam intellegit Goelzer, Latin 21, ut ad II C spectet*). *addas* (*nisi per enallagen sonos labiorum nitentium, temptantium intellegere malis*): VAL. CEM. hom. 10, 4 cum ... -antes labiorum sonos rudis lingua *infantium* decipit (*i. 'cum fraude, errore efficit'?*).

b *res naturales*: VARRO ling. 5, 61 *in hieme* natura ad nascenda

[*Nosarti*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(*cod. et edd.* [*vix conferas p. 1735, 18sqq.*]; adnascenda *Groth coll. rust. 3, 16, 29* adnatae; ad nascendum *Laetus*) cum imbre et frigore -are non vult. TAB. devot. CIL I² 2520, 7 *febres* cum illo -ent, deluctent, illunc evincant, vincant usque dum animam eius eripiant (*item [fere technice ?] de affectionibus corporis, morbis*: AVG. serm. 277, 4, 4 *in corpore hominis sani* non copia frigoris fervor extinguitur et dum -atur affligit. CAEL. AVR. acut. 2, 14, 93 tumoris ... vehementia -ante in soliditatem coguntur *sputa pleuritici* [*cf. 92* peiorante passione. *94* si ... fuerit levigata]). VERG. Aen. 1, 53 *Aeolus* -antes ventos tempestatesque sonoras imperio premit (SEN. nat. 6, 31, 2 exitum v. -antibus fecit *terrae motus. cf.* HOR. carm. 1, 1, 15 -antem Icariis fluctibus Africum mercator metuens. Ov. met. 6, 694 [*loq. Boreas*] tanto molimine -or. 15, 300 vis fera ventorum ... inclusa ... exspirare aliqua cupiens -taque frustra liberiore frui caelo). SEN. nat. 2, 17 ut Anaximenes ait, spiritus incidens nubibus ..., dum -atur per obstantia ... vadere, ipsa ignem fuga accendit ([*frg. A 7 l. 25 Diels* ὅταν τὰ νέφη διαστῆται βίᾳ πνευμάτων. *sim.* PLIN. nat. 2, 192]. 6, 12, 2 Archelaus [frg. A 16ᵃ Diels] ... ait: ... sic evenit, ut terrae spiritu -ante et fugam quaerente moveantur. 6, 18, 2 eo acriore *s.*, quo cum mora valentiore -tus est. IVST. 4, 1, 4 spiritu cum igne ... -ante). LVCAN. 3, 503 nec, quamvis viridi -etur robore, lentas ignis agit vires (VAL. FL. 1, 205 densis -tus in extis i. *cf.* SIL. 12, 139 *Mulciber* cavas -tus rumpere sedis). 9, 470 *Libya* nusquam -ando (*sc. contra ventos*) stabilis manet, imaque tellus stat, quia summa (*i. harena*) fugit. PLIN. nat. 2, 112 si in nube -etur flatus aut vapor, tonitrua edi (PALLAD. 1, 39, 3 fortius ... v. inter angusta -bitur [*sec. Cet. Fav. 16* melius ... ignis ... operabitur]). SIL. 3, 54 tum vada ... -antur terris tumefactum imponere pontum. 3, 520 qua ... lubrica frustratur ... semita ..., -antem ferro glaciem premit (*duritia resistentem*). 4, 20 muris, quibus est -ta vetustas, ferre ... opem. SOL. 32, 10 ferunt alii, quod ventorum flatibus repercussus *Nilus* ... aquis in arto -antibus intumescat (*cf. Isid. orig. 13, 21, 7* aquis retroluctantibus). AMM. 16, 12, 57 velut -ante amnis violentia vorari quosdam fluctibus involutos. PRVD. apoth. 651 -antia magnis aequora turbinibus. VAL. CEM. hom. 19, 4 videmus ... undis -antibus cuppas *nimium plenas* figuli rimas aperire. *per breviloquentiam quandam comprehensa notione motus* (*sc. magna cum contentione facti*): MANIL. 1, 259 *canentur signa solem comitantia* atque alia adverso -antia sidera mundo (*i. planetae contrarium cursum tenentes. item de iisdem*: 1, 670. *cf. 1, 309* quo sidera septem per bis sena volant contra nitentia signa).

2 *nisus pertinet potius ad animum vel varia incorporea, sc. -antur*: **a** *animantes cum*: α *contradicentibus, opinionibus contrariis* (*cf. imagines p. 1730, 69. 1731, 19; argumentum disputatum indicatur per* de Ov., circa QVINT.): CIC. Sull. 47 nondum statuo te virium satis habere, ut ego tecum -ari et congredi debeam. de orat. 1, 74 non -bor tecum ... amplius (*postea*: quod contra me locutus es). rep. 4, 4 te (*Scipionem*) ... cum populis nobilissimis malle quam cum tuo Platone -ari, quem ne attingis quidem. Ov. fast. 6, 69 non -or de nomine temporis huius. SEN. contr. 9, 6, 3 quamdiu -ti sumus, ut crederetur noverca privigno dedisse *venenum*. QVINT. inst. 5, 13, 51 est et illud vitium nimium solliciti *oratoris* et circa omnia momenta -antis. HIL. trin. 9, 33 mihi ... his ipsis dictis euangelicis tecum, haeretice, -anti. PRVD. perist. 10, 651 quia profunda non licet -arier ratione tecum. AVG. serm. 198, 3 multi -buntur hodie in corde suo cum verbo quod audierunt.

β *vitiis, peccatis vel infidelibus, diabolo*: ① *generatim*: SEN. clem. 1, 17, 2 -etur cum vitiis, resistat. dial. 7, 16, 3 ei, qui ad virtutem tendit, ... adhuc inter humana -anti. IREN. 3, 18, 6 (3, 19, 5 H.) -tus est *Christus* ... et vicit. CYPR. mortal. 9 cum diaboli inpugnatione (*cf. l. 79*). ARNOB. nat. 2, 50 qui ... -atur animarum ingenitas corrigere pravitates. AMBR. (?) sacr. 1, 2, 4 (*Christianus comparatur cum athleta*) qui -atur, habet quod speret: ubi certamen ibi corona; -aris in saeculo, sed coronaris a Christo. PRVD. cath. 2, 91 erit ... beatior, intemperans membrum *obscenum* cui -ando claudum ... dies oborta invenerit (*respicitur gen. 32, 24*). psych. 892 corporei ... pericula operti -antisque animae ... agnoscere casus. c. Symm. 2, 149 *homini* -andum summis conatibus, inter acerba sectandum virtutis iter. AVG. in psalm. 99, 11 l. 23 unus homo in corde suo cum turba -atur; suggerit avaritia, suggerit libido *eqs.* serm. 5, 3 contra quid -amini? contra peccatum -amini (*et saepius in eodem sermone*). soliloq. 1, 10, 17 quaero ..., utrum adhuc -eris, an vero iam ipsam libidinem viceris. *al.* ⓘⓘ *speciatim de martyribus et confessoribus* (*de deo eos adiuvante* CYPR. epist. 10, 5. *sublucet nimirum etiam respectus dolorum sustinendorum, maxime* CYPR. laps.): TERT. fug. 1, 5 qui proprie vicerint in persecutione vincendo, -ti revera non 'adversus carnem ..., sed ... adversus spiritalia nequitiae' (*Eph. 6, 12*). CYPR. epist. 10, 5 p. 494, 10 ipse *deus* -atur in nobis, ... ipse in certamine agonis nostri et coronat pariter et coronatur. laps. 13 p. 246, 15 stetit ... fides fortis et cum torquentibus poenis immobilis anima diu -ta est. CELERIN. Cypr. epist. 4 p. 532, 17 Saturninus, qui et ipse -tus est cum diabolo, qui et Christi nomen est fortiter confessus. PRVD. perist. 9, 85 tandem -antis *Cassiani* miseratus ... Christus *eum mori sinit* (*an ad 1aβ?*). CANON. Turner II 1 p. 54 rec. IV si ... ex fide -ti sunt et non ... ad ostentationem (*om. recc. cet., sed cf. antea*: qui iterum certamen inierunt, *ubi rec. II p. 20* reluctaverunt, *rec. V et VI* iterum luctamen adeuntes). ORIG. in Matth. 16, 25 p. 558, 23 qui ... usque ad carcerem contra infideles -antur (*gr.* πρὸς τοὺς ἀπίστους παραβαλλομένοις).

γ *quibuslibet adversariis, malis, difficultatibus sim.*: LVCR. 5, 1130 sine incassum defessi sanguine sudent angustum per iter -antes ambitionis (*cf.* SEN. dial. 10, 20, 1 quosdam, antequam in summum ambitionis eniterentur, inter prima -antis aetas reliquit). Ov. am. 1, 2, 9 cedimus, an subitum -ando accendimus ignem *amoris*? (*cf. imag. p. 1731, 14 nec non* met. 7, 10 et -ta diu, postquam ratione furorem *amoris* vincere non poterat, 'frustra, Medea, repugnas' ... ait [*sim.* 14, 701]). Pont. 1, 5, 13 nec venit ad duros Musa vocata Getas; ... tamen ... -or deducere versum (*cf.* MANIL. 3, 34 mihi per numeros ignotaque nomina rerum, temporaque ... -andum est [*opp.* vulgatum ... opus et ... simplex]). SEN. contr. 7, 5, 13 ineptissimum est -ari cum materia et longe arcessere. VELL. 2, 63, 3 *Plancus* diu quarum esset partium secum -tus ac sibi difficile consentiens (*deliberando ut*: ALC. AVIT. carm. 6, 566 anceps ... s. -atur et haerens fluctuat). 2, 86, 2 diu ⟨cum⟩ clementia -tus sua Caesar servavit incolumem *Sosium* (odium cl. eluctatus *Madvig*). SEN. benef. 5, 21, 2 cum quo mihi -andum sit, *sc. ut beneficium reddat.* epist. 22, 7 -are cum officio. 47, 7 vini minister ... cum aetate -atur: non potest effugere pueritiam. 92, 24 qui cum mala fortuna semper -tus est. SIL. 2, 514 -antem fatis ... Saguntum. 9, 553 nec vetitis -tus abit Gradivus. TERT. resurr. 22 p. 56, 20 (*ironice*) *haereticus* conculcavit iam inimicos etiam nunc -ari habens cum mundi potentibus. CYPR. patient. 17 oportet in hac fragilitate atque infirmitate corporea -ari semper et congredi (*respiciuntur damna fortunae, morbi sim.*). CLAVD. DON. Aen. 2, 325 p. 192, 4 'ineluctabile tempus Dardaniae', hoc est quod -ando superari non possit. *al.*

b *res*: Ov. am. 3, 11ᵇ, 33 -antur ... hac amor hac odium. VAL. MAX. 6, 2, 4 Cn. Pompei auctoritas toties cum libertate -ta est. 9, 13, 2 ipsa verba tale flagitium narrantis secum -antur. SEN. clem. 1, 8, 1 quorum (*sc. qui in turba latent*) et virtutes, ut appareant, diu -antur. benef. 7, 15, 2 contra fortunam -ta virtus ... enituit. LVCAN. 5, 181 *in pectore vatis* omne futurum nititur in lucem vocemque petentia fata -antur. PRAEDEST. 1, 67 p. 610ᶜ contra hos *haereticos* utriusque testamenti scripta -antur. CASSIOD. in psalm. 146, 1 contraria inter se noscitur adversitate -ari (*sc. vita et verba hominis*). *relatione reciproca non indicata part. praes.* -ans *pro adi. fere i. q. sibi oppositus*: ORIBAS. eup. 2, 1 C 5 La *capparis radicis cortex* ex -antibus (lact- *trad.*) componitur virtutibus; proicere igitur potest ... et simul adducere (*gr. 2, 1 K 15* ἐκ μαχομένων ... δυνάμεων. *om. Aa*).

II *accedit acc. obi., quo indicatur*: A *ipsum luctamen vel eius modus* (*sc. eadem qua sub I illustrata notione; cf. abl.* concertatione -ari CASSIOD. in psalm. 43, 5. *huc trahere noluimus quae adv. potius sunt consideranda ut e. g.* plurumum PLAVT. Vid. frg. 9; *ceterum v. et p. 1730, 56*): SIL. 17, 313 complexum ingentibus ulnis mersisti fundo -antem vana tribunum. AMBR. (?) sacr. 1, 2, 4 unctus es quasi athleta Christi, quasi luctam (luctamen *var. l.*) huius saeculi -turus. AVG. c. Pelag. 3, 3, 5 quando bonum agonem -atur (*cf. Italam II Tim. 4, 7* [*Cypr. testim. 3, 16. al.*] bonum agonem [certamen *Vulg.*] certavi). **B** *res impetranda, fere i. q. laborando, nitendo petere*: ITALA Bar. 2, 19 (Legion.) non super iustitias patrum nostrorum ... nos -amus misericordiam ante faciem tuam, domine (*gr.* καταβάλλομεν τὸν ἔλεον, *Rem.* iactamus m., *Vulg.* fundimus preces et petimus m.). AVG. serm. 5, 6 (*ad* gen. 32, 34 *p. 1731, 24*) *Iacob* -atur, praevalet et vult benedici ab eo cui praevaluit; quid est ergo quod -atur et vult tenere? (*an malis* quod *coniunctionem intellegere?*). **C** *res efficienda, fere i. q. laborando, nitendo perficere*: CLAVD. carm. min. app. 2, 20 pone habitum, quo molle canis, et ... populea mecum carmen -are sub umbra (*quo laudes Herculis celebrentur*). *huc fortasse* ALC. AVIT. *p. 1732, 79, si intellegere malis actionem pariendi magno cum labore peragendam.* ? **D** *adversarius, fere i. q. impugnare sim.*: VICTRIC. 27 providendum est, ne nos ... vitiorum torpor invadat, ... aut ira differat, aut cupiditas vexet, aut -et ambitio (*subaudiasne* nos, *an intellegas usum absolutum? sunt qui coniciant* iactet).

appendix structurarum indicantium: 1 *adversarium vel rem adversam quacum quis -etur*: **a** *alienum*: α *per praepos.*: POMPON. Atell. 176 cum leonibus (*item cum animantibus*: CIC. Sull. 47 tecum. de orat. 1, 74 rep. 4, 4 TAB. devot. CIL I² 2520, 7 PROP. 2, 1, 13. 2, 15, 5. *et passim. cum rebus*: VARRO ling. 5, 61 cum imbre et frigore. SEN. contr. 7, 5, 13 cum materia. VELL. 2, 86, 2 *v. supra l. 16.* 2, 115, 2 cum difficultate locorum. VAL. MAX. 6, 2, 4 cum libertate. *et saepe; addas fortasse etiam* Ov. *p. 1732, 25*). SEN. benef. 7, 15, 2 contra fortunam (*item contra res*: AVG. in psalm. 141, 7 serm. 5, 3 POMER. 3, 17, 1 HIST. Apoll. rec. AB 41. *contra animantes*: PRAEDEST. 1, 67 CASSIOD. hist. 5, 7, 6 XIII ORIG. in Matth. 16, 25 p. 558, 23). ITALA gen. 32, 25 ([26] Novatian. trin. 19, 7 D.) in eum (*v. p. 1731, 28*). TERT. fug. 1, 5 adversus carnem *eqs.* (RVFIN. Orig. princ. 3, 2, 5 p. 254, 2. *cf.* AVG. *sub b*). EVSEB. EMES. serm. 20, 19 ad eum. β *per dat.* (*usum testatur* PRISC. gramm. III 274, 3 *verba* aequiperantia: -or tibi, sermocinor, certo *eqs.; hic illic possis et abl. intellegere* [*cf. p. 1735, 12*]): HOR. carm. 1, 1, 15 -antem Icariis fluctibus Africum (*rebus ut*: epist. 2, 2, 74 plaustris. MANIL. 1, 259 adverso ... mundo [1, 670]. 5, 665 nodis. SIL. 2, 514 fatis. 4, 20 *muris.* 9, 553 vetitis. 10, 295 morti. 14, 454 pelago. STAT. Theb. 4, 43 iugo. 9, 264 leto. 11, 522 tenebris hiemique sibique. PRVD.

[*Nosarti*]

apoth. 651 turbinibus). SIL. 4, 240 equo. AMBR. in psalm. 118 serm. 3, 35, 2 ei *pharisaeo*.

b *relatione reciproca* (*quae sine structuris intellegitur* PLAVT. Vid. frg. 9 PROP. 3, 22, 9 OV. am. 3, 11^b, 33. *al.* [*notandum adi. p. 1734, 38*]): VERG. georg. 2, 526 inter se (PLAC. med. 15, 5). VELL. 2, 63, 3 secum (VAL. MAX. 9, 13, 2 ALC. AVIT. carm. 6, 566). CVRT. 4, 9, 20 invicem. STAT. Theb. 11, 522 sibi. AVG. in epist. Ioh. 9, 2 adversum se.

2 *ubi luctamen fiat, quo pertineat sim.*: LVCR. 5, 1130 per iter ... ambitionis (MANIL. 3, 34 per numeros ignotaque nomina rerum *eqs.*). VERG. Aen. 5, 220 in scopulo (7, 28 in ... marmore *aequoris*. HOR. sat. 2, 6, 28 in turba. PROP. 4, 1, 147 in undis. LIV. 7, 38, 7 in pestilenti ... solo. *al.*). VERG. (?) catal. 13, 26 macra ... aqua (*abl. loci ut*: LVCAN. 3, 503 robore. SIL. 4, 583 caespite. *v. monita p. 1734, 80*). OV. fast. 6, 69 de nomine *mensis*. SEN. dial. 7, 16, 3 inter humana (10, 20, 1 i. prima. PALLAD. 1, 39, 3 i. angusta). QVINT. inst. 5, 13, 51 circa omnia momenta.

3 *finem -andi*: VERG. Aen. 12, 387 telum eripere (*cum inf. ut ceteri p. 1732, 53 allati loci nec non*: OV. met. 15, 300 Pont. 1, 5, 13 SEN. nat. 2, 17 SIL. 3, 54. 12, 139 ARNOB. nat. 2, 50). OV. trist. 4, 5, 19 ad opem ... ferendam (AMBR. in psalm. 36, 51, 2 ad coronam [38, 19, 1]. CANON. Turner II 1 p. 54 rec. IV ad ostentationem. *dubium an huc etiam* VARRO *p. 1733, 2*). SEN. contr. 9, 6, 3 ut crederetur noverca privigno dedisse *venenum* (*enunt. fin. ut*: CELS. 4, 4 SEN. clem. 1, 8, 1 AVG. quaest. hept. 7, 49 p. 493, 25 serm. 5, 3. 5, 6).

figuram etymologicam v. sub IIA.

part. praes. -ans *plus minusve pro adi. v. p. 1732, 76. 1734, 38; vergit in usum subst. masc., quo significantur luctatores*: HOR. epist. 1, 19, 46 SEN. epist. 117, 26 CVRT. 4, 9, 20 SIL. 14, 415 ANTH. 926, 3 PRVD. perist. 9, 85 (*cf. part. fut.* -turus QVINT. inst. 11, 3, 160 *p. 1730, 84*), *trabes quaedam*: ISID. *p. 1731, 55*.

deriv.: lucta, luctamen, luctamentum, luctatio, luctator, luctatus (-ūs), luctito(r), 2. luctus.

compos.: al-, col-, de-, e-, il-, inter-, ob-, re-, retroluctо(r).

Nosarti.

[ORIBAS. syn. 3, 132 La *collyrium* asperas mundat palpebras ... et **luctropas** (tropas *Li*) et callus ... tollit (*corrigendum sec. 3, 136 Aa* ectropas, *gr.* ἐκτροπάς).]

lūctuo, -āre. *a* 1. luctus. GLOSS. V 518, 4 vagit: -at, plorat, plangit (*sed vocem potius medio q. d. aevo tribuendam esse merito adfirmat Goetz*, GLOSS. I p. 215 *ex Osberno adferens vocem, licet sine explicatione*).

Bk.

***lūctuōsus**, -a, -um. *a* 1. luctus. *scribitur cum apicibus* CE 1029, 2 (= CIL VI 24808) lúctuósum. *compar.* -ior *et superl.* -issimus *inde a* CIC. (*cf.* maxime -us CIC. de orat. 2, 211, admodum -us IVL. VAL. 2, 32). u *media pro consonante legenda est* CE *l. c.* *legitur inde a* CIC., BELL. Hisp., SALL., HOR.

1 *i. q. luctus plenus, tristis, lugubris sim.* (SYNON. Cic. p. 430, 7 immane. atrox ... miserandum ... dolendum ... -um. calamitosum. flebile. triste. lugubre. *eqs.*; *cf.* ISID. diff. 1, 235 funebre: -um. GLOSS. lugubrem: -um. lugubri: -a. *pendet dat. incommodi* CIC. Sest. 27 Rab. Post. 47 Phil. 10, 8 TAC. Agr. 43, 1 [*an et l. 79 ?*], *ceterum* -us est *sim. cum dat. saepe inde a* CIC. Verr. II 1, 50; *indicatur respectus praepositione* ad CIC. har. resp. 49): a *res incorporeae, actiones, status*: α *variae* (*sc. fere mors, clades sim.*; *actiones sim. lugentium e. g. p. 1736, 16. 22, tempus lugendi l. 76*): Ⓘ -um est *sim. cum inf. vel* quod (*praeparatum per* illud *l. 62; hucine etiam p. 1736, 58?*): CIC. Quinct. 95 -um est tradi alteri cum bonis, -ius inimico (*antea*: miserum est ..., miserius ...; acerbum est ..., acerbius *eqs.*). p. red. ad Quir. 13 quod et vincere et vinci -um rei publicae fore putavi. har. resp. 49 mihi exire domo mea ad privatum dolorem fuit -um, ad rationem rei publicae gloriosum. PLIN. epist. 4, 21, 2 mihi -um videtur, quod puellas honestissimas in flore primo fecunditas abstulit. 5, 21, 3 illud plane non triste solum verum etiam -um, quod Iulius Avitus decessit. Ⓘⓘ *cum subst. vel pron.* (*sive attributive sive praedicative; absolute* CIC. Verr. II 4, 99): CIC. Verr. II 1, 50 expugnatio fani ... Iunonis Samiae quam -a Samiis fuit, quam acerba toti Asiae! 4, 99 (*de statua e fano sublata*) omnibus acerbum, indignum, -um denique videbatur. Sull. 33 cum ... crudelissimum et -issimum exitium patriae comparasset. p. red. in sen. 25 *Metelli* de patria discessus molestus omnibus, ipsi ne -us quidem est visus (*sic pars codd.*; honestus bonis omnibus, sed -us tamen visus est *restituerunt Halm aliique ex cet. codd. lectione; sed cf. fam. 1, 9, 16* qui *Metellus* ... egregia animi alacritate afuerit *a patria*). Sest. 27 o diem illum ... funestum senatui ..., rei publicae -um! (53 or. frg. A IX 25. AVG. serm. coll. Morin p. 457, 3 Christus d., quem fecerat moriendo -um, fecit resurgendo gloriosum. *fere technice*: IVLIAN. epit. novell. 107, 6 non liceat ... parentes defuncti ... in iudicium vocare, antequam novem d. -i transeant [*Novell. Iust. 115, 5, 1* ante novem dierum spatium, in quibus videntur lugere. *sim. gr.*]). Cael. 60 noctem ... funestam ac -am (Rab. Post. 47 -a nox meis omnibus). har. resp. 45 iniecta fax est foeda ac -a rei publicae. Mil. 90 quo (*sc. incendio curiae*) quid miserius, quid acerbius, quid -ius vidimus? (SALV. gub. 6, 87). Marcell. 18 civile bellum tantum et tam -um (Phil. 2, 55. *cf.* FLOR. epit. 2, 6, 9 gravis et -a Punici b. vis. VEG. mil. 4, 12 -a certamina). Phil. 10, 8 o spectaculum ... non modo hominibus, sed undis ipsis et litoribus -um! de orat. 3, 8 fuit hoc (*sc. mors Licinii Crassi*) -um suis, acerbum patriae, grave bonis omnibus (*cf.* TAC. Agr. 43, 1 finis vitae eius nobis -us, amicis tristis, extraneis ... non sine cura fuit. PLIN. epist. 1, 12, 1 *mors voluntaria est* -issimum genus mortis. FRONTO p. 221, 16 v. d. H. = p. 221 N. mors [AVG. c. Parm. 1, 8, 14]. AMM. 26, 1, 3 exitu [29, 1, 7]. *sim. al.*). div. 2, 79 fugit *Deiotarus* e proelio cum Pompeio; grave tempus! discessit ab eo; -a res! Caesarem ... hostem et hospitem vidit: quid hoc tristius? (COD. Iust. 11, 6, 1 [*imp. Carac.*]. AVG. serm. coll. Morin p. 631, 22). *al.* LVCC. Cic. fam. 5, 14, 1 miseris his temporibus et -is (VAL. MAX. 3, 2, 7). BELL. Hisp. 17, 2 patriae -am perniciem. SALL. Catil. 58, 21 cruentam atque -am victoriam (AMM. 14, 5, 2). VAL. MAX. 5, 3, 3 tam -am opem. 8, 11 ext. 6 -um immolatae Iphigeniae sacrificium (*cf.* LACT. epit. 18, 6 *Osiride reperto* -a sacra laetitia terminantur [*inst. 1, 21, 20* luctus ille]). QVINT. inst. 6, 2, 23 ut, quae sunt, ostendantur acerba ac -a. TAC. hist. 3, 72, 1 id facinus post conditam urbem -issimum foedissimumque rei publicae ... accidit (*incendium Capitolii*). PLIN. epist. 5, 16, 7 ut multa -a dolor invenit. APVL. met. 8, 7, 7 -o desiderio *mariti defuncti*. FIRM. err. 28, 10 misera ac -a persuasio *paganorum* (*cf.* MAX. TAVR. hom. 18 p. 261^C -a ... caecitate Iudaeorum). AMM. 27, 9, 3 mortem et cetera -a. 28, 1, 1 clades ... -as (AVG. civ. 5, 22 p. 235, 1 D.). 29, 2, 1 lacrimis ... -is. RVFIN. hist. 3, 6, 1 ex quo *libro Iosephi* omnis eorum *Iudaeorum* -a tragoedia pernoscatur (*gr.* τὴν τραγῳδίαν *tantum*). AVG. serm. 352, 3, 8 est paenitentia gravior atque -ior *quam illa quotidiana*, in qua proprie vocantur in ecclesia paenitentes (*ibid. iterum. cf.* CASSIOD. in psalm. 139, 11 -a compunctio). *al.* Ⓘⓘⓘ *neutr. pro subst.* (*an huc etiam l. 16. 19?*): TAC. ann. 14, 63, 3 in qua *domo* nihil nisi -um haberet *Octavia* (*ad usum subst. cf. hist. 3, 67, 1* nihil ... adsecuta *uxor Vitelli* nisi luctum). AMM. 14, 10, 16 cum ... bella moverentur externa, accidisse plerumque -a (*nisi praedicative ut* TAC. hist. 3, 72, 1 *l. 14*).

β *dicta, scripta nec non clamores, voces sim.*: CIC. leg. agr. 2, 48 praeconi ... ipsi (ipsam *codd.*) -am et acerbam praedicationem futuram puto (AVG. civ. 8, 23 p. 356, 11 D.). Phil. 2, 6 querela misera ... et -a (AVG. civ. 8, 26 p. 365, 29 D.). Att. 3, 19, 2 non deseram ... unici fratris miseras ac -as preces. PLIN. epist. 4, 7, 6 -um Reguli librum *de vita filii mortui*. ORAT. imp. Hadr. de Matid. (CIL XIV 3579) 19 -is conclamatio⟨nibus⟩. LACT. inst. 7, 16, 11 audietur e caelo tuba ...; ad -um illum sonitum contremescent *omnes* (*cf.* CLAVD. DON. Aen. 7, 510 p. 78, 24 ['Tartaream ... vocem'] quam -um fuit, quod emittebatur ex tuba!). AMM. 29, 2, 7 elogia *imperatoris* ... futura pluribus -a. Ps. AVG. serm. ed. Mai 37, 2 gemitus ille tristis omnisque -us clangor *Tartari* obstipuit. SALV. gub. 3, 44 grave et -um est, quod dicturus sum. SIDON. epist. 4, 11, 6 neniam ... tristem -amque (*cf.* 7, 17, 1 neniam sepulchralem -is carminibus inscribere). POMER. 1 tit. 21 -a descriptio (*cf.* CASSIOD. in psalm. 101, 12 enumeratio -a. 142, 7 -issimam narrationem). DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 26 p. 391^A turbatis ... clamoribus -is his, qui casum planctibus efferebant (*Migne gr. 44, 217^C* ἐν τῇ γοερᾷ κραυγῇ). PASS. Georg. (BHL 3363) 18 -a voce clamabat. CE 1029, 2 hunc ... titulum statuo tibi, carissima coniunx, -umque mihi, qui scio quid fueris.

γ *hereditas quae morte filii vel cuiusdam arta propinquitate coniuncti recipitur*: COD. Theod. 2, 19, 2 utrum filius ... matrem novissima laeserit voluntate nec -am ei et legitimam reliquerit portionem. INTERPR. cod. Theod. 3, 18, 1 si forte cesserit -a hereditas (COD. Iust. 6, 25, 10 pr. LEX Burg. Rom. capit. leg. 28). COD. Iust. 5, 9, 6, 6 (*a. 472*) omnes res praedictae ... matri, ut ad eandem lucrum redeat -um, restituentur.

b *animantes*: α *lugentes* (GLOSS. -um: flentem. -i: flentes): HOR. carm. 3, 6, 8 di multa neglecti dederunt Hesperiae mala -ae. Ps. SEN. epist. Paul. 11 (12) putasne me haud contristari et non -um (*an neutr.?*) esse, quod de innocentia vestra subinde supplicium sumatur (*var. l.* supplicia sumuntur *vel* -antur)? DON. de com. 8, 7 eadem *syrmata* in -is personis incuriam sui per neglegentiam significant. PETR. CHRYS. serm. 94 p. 466^A factus es gloriosi fenoris debitor -us. BOETH. cons. 2, 4, 11 W. qui abesse aliquid tuae beatitudini tam -us atque anxius conquereris. β *luctum adferentes, infestantes*: AMM. 26, 9, 9 Procopius ... cum Fortuna expostulabat -a et gravi (*si recte deam intellegimus, ut vol. V 2, 1177, 40*).

c *res corporeae ad luctum pertinentes vel luctum inferentes*: α *quolibet respectu* (*sc. fere belli*): HOR. carm. 3, 8, 19 Medus infestus sibi -is dissidet armis. IVST. 9, 3, 3 Scythica velut devota spolia paene -a Macedonibus fuere (*sc. Philippo graviter vulnerato*). AMM. 31, 13, 1 cum ... lituos ... Bellona -os inflaret in clades Romanas. CLAVD. DON. Aen. 7, 615 p. 92, 13 ('tristis ... recludere portas *Belli*') Latinus ... nolebat funestas fores -asque contingere. β *respicitur funus* (*cf. l. 42. 45. p. 1735, 76*): SERV. auct. Aen. 3, 64 ('atra ... cupresso') *Cyparissus luctu confectus* in -am arborem, id est cupressum, mutatus est, quae defunctis adhibetur (*de eadem* PROB. Verg. georg. 2, 84. *ibid.* esse -am cupressum). SCHOL. Cic. Bob. 154, 15 (*ad Planc. 21* multitudinem ... in squalore et luctu supplicem) habitu civium -o (HIER. in Ion. 3, 5 h. -us *eorum qui saccum induerunt*). EVSEB. EMES. serm. 6, 14 *non* conspici debet sponsa tantum dum induitur vestimenta sponsalia, sed et dum -a. OP. imperf. in Matth. 49 p. 918 (*respicitur 24, 29* sol obscurabitur *eqs.*) patre familias moriente ... *propinqui* nigris se cooperiunt vestimentis: sic et humano genere *pereunte* ... universa caeli ministeria lugent, et candore deposito, pro vestibus -is tenebris vestientur.

[Lanciotti]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

in imagine: EVOD. fid. 47 *deum Manichaeorum* lugentem, velo -o (-e *var. l.*) tectum. EVSTATH. Basil. hex. 5, 2, 7 tellus ... velut quodam -o amictu deposito sumptisque laetioribus indumentis ... omnia ... effundebat (*gr.* σκυθρωπὴν καὶ πενθήρη).

2 *technice apud gramm. i. q. luctum significans*: PROB. Verg. georg. 3, 37 'Cocyti amnem' dicit, qui a -a voce appellatur (*cf. e. g. Serv. Aen. 6, 132* dictus ἀπὸ τοῦ κωκύειν, id est lugere).

appendix stilistica: 1 *accedunt adi.*: a *notionis adfinis* (*distinguitur a* molestus *p. 1735, 68, plus est quam* tristis *p. 1736, 1. dedimus notabiliora*): acerbus: CIC. Quinct. 95 (*ibid.* miser, calamitosus, funestus, indignus, horribilis). Verr. II 4, 99 (*item* indignus). Mur. 90 (*iuxta* miser *ut* Mil. 90). de orat. 3, 8 (*item* gravis). *al. apud eundem.* QVINT. inst. 6, 2, 23 IVST. 38, 8, 14. crudelis: CIC. Sull. 33. cruentus: SALL. Catil. 58, 21. foedus: CIC. har. resp. 45 TAC. hist. 3, 72, 1. funestus: CIC. Quinct. 95 *v. supra*. Sest. 27 (*item* gravis). 53 Cael. 60 CLAVD. DON. Aen. 7, 615 p. 92, 13. gravis: CIC. Sest. 27 *et* de orat. 3, 8 *v. supra*. FLOR. epit. 2, 6, 9 AVG. serm. 352, 3, 8. *al.* lacrimabilis: SALV. gub. 6, 4. 6, 87. miser: CIC. Sull. 90 Phil. 2, 6 Att. 3, 19, 2 (*v. etiam supra*). LVCC. Cic. fam. 5, 14, 1 VAL. MAX. 3, 2, 7 FIRM. err. 28, 10. tristis: CIC. div. 2, 79 TAC. Agr. 43, 1 PLIN. epist. 5, 21, 3 SIDON. epist. 4, 11, 6. b *notionis contrariae*: gloriosus: CIC. Sest. 27. har. resp. 49 (*in homoeoteleuto ut* AVG. serm. coll. Morin p. 457, 3). laetus: SOL. 10, 2 EVSTATH. Basil. hex. 5, 2,7. sponsalis: EVSEB. EMES. serm. 6, 14.

2 *homoeoprophora* (*iuxta vocem eiusdem stirpis* AVG., *cf. etiam supra l. 1*): AMM. 29, 2, 1 lacrimis ...-is. AVG. serm. coll. Morin p. 631, 22 luctus -a res est. SALV. gub. *v. l. 17.* COD. Iust. 5, 9, 6, 6 (*a. 472*) lucrum.

3 *homoeoteleuton v. l. 22.*

adv. **lūctuōsē**, *compar.* -ius. *i. q. modo luctuoso, cum luctu* (*iuxta verba praeter* AVG.; *cf. etiam l. 1*): VARRO ling. 5, 76 lusci⟨ni⟩ola *appellata*, quod -e canere existimatur. LIV. 28, 39, 6 P. et Cn. Cornelii imperatores vestri -ius nobis *sc. Saguntinis* prope (quoque *var. l.*) quam vobis perierunt. AMM. 31, 8, 1 his casibus proeliorum ita -e finitis. CASSIOD. Ios. antiq. 7, 5 *ut* finem eius *Saul* -e habuerit *David* (*gr.* χαλεπῶς ἐνεγκεῖν). *cum oxymoro*: AVG. op. monach. 32, 40 p. 591, 24 iam illud, si dici potest, quam -e ridiculum est, quod rursus invenerunt ad defensionem crinium suorum.

compos.: perluctuosus. *Lanciotti.*

1. *lūctus*, -ūs *m.* *a* lugere. *de orig.*: PAVL. FEST. p. 120 -s et lugere a Graeco trahuntur λυπεῖν vel ἀλύσσειν. ISID. diff. 1, 227 lugentes ... dicti quasi luce egentes, unde et -s (lucus *var. l.*) dicitur. *de formis* (*inter nomina quartae decl.* PS. ASPER gramm. suppl. 44, 12 *cod. B, secundae* GLOSS. II 515, 53): *dat.* -u: APVL. met. 4, 33, 5. *secundae decl.*: *gen.* -i *testatur* NON. p. 485, 32 -i pro -us (*affert* ACC. trag. 491. 519). *abl.* -o: IORD. Rom. 351 (-u *unus e codd., v. p. 1743, 57*), *in var. l.* AVG. serm. 24, 6 l. 201. *acc.* -os: INSCR. Année Epigr. 1957 n. 37 (*in titulo Hisp. neglegentius scripto*). *nom. sg. neutr.* -um: *iuxta* lamentum PS. AMBR. act. Seb. 4, 13 (-um *affertur* Regula mag. 10, 102, -us *habet ed.* Migne 17, 1027[B]) *et* GLOSS. II 329, 13. *exemplum fortasse recentius affertur Arch. lat. med. aevi 22, 1952, 83* (*iuxta* gaudium). *addas var. l.* lutum PASS. Theclae A 30 p. 82, 4 *nec non* VITA Caes. Arel. 2, 49 intolerabilem -um reliquit; quod (quem *var. l.*) -um *eqs.* NOT. Tir. 59, 42. *legitur inde a* PLAVTO (*v. IID1*), ENN., CATONE, TER., *plur. inde ab* ACC., VARRONE, CIC. [*it.* lutto; *sard. centr. et mer.* luttu; *port. vet.* luito, loito. *cf. M.-L. 5149. Battisti-Alessio III 2292. Wagner II 46. Corominas III 152. Machado[2] II 1447. St.*] [*in codd. confunditur cum* fletus IVVENC. 3, 14 (-s *restituitur* PVBLIL. P 39), fluctus STAT. Ach. 1, 74 (f. *restituitur* CVLEX 357), vultus CIC. p. red. in sen. 16 Ov. rem. 588.]

fere i. q. πένθος (GLOSS.; *quod ubi gr. respondet, non adnotavimus*), θρῆνος: I *exempla notionem et usum illustrantia*: A *strictius de actione, statu, more lugendi* (*fere metonymice de effectu actionis sub 2b et c*). *causa -us plerumque est mors propinquorum* (*cf. p. 1738, 66 et* CIC. Tusc. 4, 18 -s *est* aegritudo ex eius, qui carus fuerit, interitu acerbo), *sed potest effici fere qualibet re adversa* (*cf.* AVG. de serm. dom. 1, 2, 5 -s est tristitia de amissione carorum [*neutr., cf. Greg. Nyss. beat. or. 3 Migne gr. 44, 1224*[C] πένθος ἐστὶν αἴσθησίς τις ἀλγεινὴ τῆς τῶν εὐφραινόντων στερήσεως]), *e. g. exilio* (*maxime apud* CIC., Ov.); *lugent rei eorumque propinqui e. g.* CIC. Cluent. 192 Cael. 4 Planc. 21. 29; *de dolore Ariadnae amantis* (*nisi mavis ad B referre*) CATVLL. 64, 71 assiduis quam -bus externavit ... Erycina (*cf.* 199. 247); *ceterum v. 1b et c.* *subi. -us sunt fere homines* (*cf.* PLIN. nat. 7, 5 uni *homini* animantium -s est datus) *vel res ad eos pertinentes* (*urbs, senatus sim. saepius, lingua* CORN. SEV. carm. frg. 13, 10), *dei e. g.* PROP. 2, 18, 16 Ov. met. 2, 384 VAL. MAX. 7, 1, 1, *animalia non nisi* COLVM. 9, 13, 7 *apes morbo quodam affectae* aliae mortuarum corpora domiciliis efferunt, aliae intra tecta, ut publico -u, maesto silentio torpent. PLIN. nat. 11, 64 -um non minuunt *apes*. VAL. FL. 3, 740 *prole adempta* misero manat iuba *leae* sordida -u (*i. more lugentium horride fluit, demittitur* [*v. vol. VI 1, 971, 13 sqq.*]).

1 *magis respicitur affectus animi* (*cf. iuxtapos. sub IID1. legitur plur. haud raro etiam de singulorum affectu ut* CIC. off. 1, 32. 3, 94. Att. 3, 8, 2 fam. 14, 1, 1); *-s efficitur*: a *quolibet eventu, malo* (*pauca selecta*): ENN. scaen. 272 illi perniciem dabo, mihi maerores, illi -um, exitium illi, exilium mihi (*loq. Medea. cf. Eur. Med. 400* πικρὸν ... κῆδος). TER. Hec. 210 familiam dedecoras, filio -um paras. ACC. trag. 61 ut me depositum et maerentem ... alacrem reddidisti atque excitasti ex -u in laetitudinem. 153 maior erit -s *patris*, cum me damnatum audiet. 352 aerumna haec mihi -um addit -bus. CIC. S. Rosc. 23 hunc miserum, -u perditum. Sull. 91 quam cito illa omnia ex laetitia et voluptate ad -um et lacrimas reciderunt. Pis. 17 cum senatus -um ac dolorem suum vestis mutatione declarandum censuisset. Planc. 87 *qui* edicto ... non -um patribus conscriptis, sed indicia -us ademerint. Phil. 14, 34 qua *oratione* deponerent maerorem atque -um gauderentque potius. leg. 2, 43 morte aut dolore corporis aut -u animi ... hominum miserias ponderamus. Att. 3, 15, 2 dies ... non modo non levat -um hunc, sed etiam auget; nam ceteri dolores mitigantur vetustate *eqs.* (*cf.* fam. 5, 16, 5 diuturnitas, quae maximos -us vetustate tollit. Ov. trist. 4, 6, 16 *tempus* minuit -us maestaque corda levat. SEN. epist. 63, 3 *tempore* etiam acerrimi -us residunt. *v. Otto, Sprichw. n. 535*). 3, 22, 3 premor -u, desiderio omnium meorum. 12, 20, 2 librum, quem de -u minuendo scripsimus (*cf.* SEN. dial. 11 [12], 1, 2 monimenta ad compescendos moderandosque -us composita. HIER. epist. 60, 5, 1 Platonis ..., Posidonii ad sedandos -us opuscula). fam. 14, 1, 1 ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere -us *Tulliam*! CATVLL. 64, 226 suspendam lintea malo, nostros ut -us nostraeque incendia mentis carbasus obscurata dicet. LVCR. 3, 461 suscipere ... animum curas acris -umque metumque. CE 59, 9 (*saec. I a. Chr.*) *parentes* ⟨s⟩ummo in -u ac sollicitudine ⟨prae deside⟩rio gnatae fletus in dies edunt. VERG. Aen. 2, 12 animus meminisse horret -uque refugit. Ov. met. 2, 384 dat ... animum in -us et -bus adicit iram *Sol.* EPICED. Drusi 88 ei mihi, quam toto -s in ore fuit. LAVD. [Turiae] (CIL VI 1527) 2, 54 delegast⟨i⟩ mihi -um desiderio tui. LIV. 42, 28, 12 obruit animum simul -s metusque. SEN. Tro. 595 fatere quos premis -us, dolor. OCTAVIA 47 maeret infelix soror ... nec graves -us valet ... tegere. PLIN. nat. 22, 111 nullius non ira -sque, tristitia et omnis animi impetus cibo mollitur. VAL. FL. 3, 719 ingenti repetuntur pectora -u. SIL. 5, 205 Apollo tristem maerenti solatur pectine -um. 6, 414 impenetrabilis ille *Regulus* -bus et numquam summissus colla dolori. STAT. Theb. 9, 179 *victoris ululatus* occulto ... ferit praecordia -u. silv. 2, 1, 13 stat pectore demens -s. 5, 1, 29 tantus in attonito regnabat pectore -s. CE 1076, 8 (*saec. I*) per -us reddidit ipsa *mater* animam. SVET. Cal. 5 regulos quosdam barbam posuisse et uxorum capita rasisse ad indicium maximi -us. ITALA gen. 24, 67 (Apon. 12 p. 225) consolatus est *Isaac* a -u matris suae (*gr.* παρεκλήθη περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, *Vulg.* ut dolorem ... temperaret). AVSON. 233, 4 p. 78 P. patitur *Iuppiter* -um, qui prohibere potest. VVLG. sap. 14, 15 acerbo ... -u dolens pater. AVG. civ. 19, 8 p. 368, 13 D. -s, quoddam ... cordis quasi vulnus aut ulcus *eqs.* MACR. Sat. 4, 1, 5 -s habitu proditur. *al.*

b *rebus divinandis, metuendis, unde accedit notio metus, timoris* (*usus quasi praeparatur* Ov. met. 2, 124 praesaga ... -us ... suspiria. SIL. 5, 587 praesago percussus pectora -u. *contra distinguitur a timore* ADNOT. Lucan. 8, 54 timor ... de incertis est malis, -s vero de certis): SIL. 13, 694 (*loq. Scipio mortuus*) nil nomine leti ... queror ...; sed me -s habet, geminae ne clade ruinae *Scipionum* cesserit ... oppressa Hispania Poenis.

c *peccatis commissis* (*sc. suis vel alienis. usu christiano; paganos lugere iubet* FIRM.): α *pertinet ad paenitentes, sese compungentes* (*hic illic quasi technice dictum videtur; ceterum nonnulla transeunt ad 2. addas lusum notionum p. 1739, 82*): ITALA I Cor. 5, 2 (cod. e *al.*, *cf.* VVLG.) non ... -um habuistis, ut tolleretur de medio vestrum qui hoc opus fecit (*gr.* ἐπενθήσατε, *Tert. pudic. 14* luxistis). TERT. pudic. 7 p. 233, 25 *moechus non* gaudium confert repertrici ecclesiae, sed -um (*postea*: contristationem). CYPR. laps. 35 orare oportet inpensius et rogare, diem -u transigere, ... tempus omne lacrimosis lamentationibus occupare. PS. CYPR. mont. 8 Iudaei intellexerunt se offendisse deum et in -um conversi sunt (*ibid. iterum*). FIRM. err. 2, 8 deflete potius quod erratis et errorem vestrum restauratis semper -bus plangite. HIL. in Matth. 11, 8 in paenitentiam peccatorum et ad dolorem ac -um veterum delictorum. HIER. hom. Orig. in Is. 5, 2 p. 264, 9 opera digna -u (*cf.* RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 59, 25 mala ... lacrimis digna perennibus et continuis -bus). in Matth. 5, 5 ('beati qui lugent') -s hic non mortuorum ponitur communi lege naturae, sed peccatis et vitiis mortuorum *eqs.* (*ad eundem locum*: CHROMAT. beat. 3 quis nobis iste -s intellegendus est *salutaris*? ... hic est -s s., qui agitur pro peccatis *eqs.* [ORIG. in Matth. ser. 27 p. 49, 7]. 4 post -us et lacrimas peccatorum. in Matth. 3, 3, 3 pium -um sanctorum. *al.*). AVG. civ. 14, 9 p. 22, 10 D. nec solum dolorem, verum etiam -um suum denuntiantem *Paulum* quibusdam, qui ... peccaverunt *eqs.* (*cf. II Cor. 12, 21* lugeam). CHROMAT. in Matth. 3, 3, 4 Daniel ... gravi -u pro populi peccatis afficitur. CANON. Turner I 1, 2 p. 214 rec. VI esse ... in potestatem episcopi breviare eis (*sc. ab eucharistia exclusis*) tempus -us, si ... adtentam penitentiam per timorem dei et lacrimarum perseverantiam ac misericordiarum inpendia viderit (*cet. recc. et gr. aliter*). II 1 p. 21 rec. II -um de hoc quod evenit semper ostendentes cum omni humilitate et scemate bonitatis *eqs.* (*sim.* rec. V p. 59 *et* rec. VI p. 61). MVTIAN. Chrysost. hom. 23, 3 p. 381/2 neque lacrimis dignus, sed lamentationibus, magis autem -u. BENED. reg. 25, 3 persistens in paenitentiae -um (-u *var. l.*). *al.* β *pertinet ad peccatorem vero gaudio carentem*: PAVL. NOL. epist. 5, 6 vitae praesentis mala gaudia pro venenis et -bus aversatus es (*nisi ad B*). PS. AVG.

[*Kemper*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

serm. 230, 2 (= CAES. AREL. serm. 228, 5) qui . . . nec castitatem custodit in corpore nec puritatem tenet in mente, quotiens sanctae sollemnitates adveniunt, in corpore videtur habere gaudium, in corde non celebrat nisi -um.

2 *magis respiciuntur singuli* ritus, *indicia vel* signa externa *lugendi (cf. iuxtaposita sub IID2 et distinctionem p. 1738, 8. quae potius ad universum statum lugendi pertinent v. sub 3)*: a *varia selecta*: CATO or. frg. 9 (58M.) quantum -um, quantum gemitum . . ., quantum fletum factum audivi. ACC. trag. 88 staturae gracilitudo . . . et -s facit, ne dubitem (*de habitu sim. ut*: 617 opertus squalitate est -uque horrificabili. CIC. Cael. 4 quid parentes *rei* sentiant, . . . haec praesens maestitia quam cernitis -sque declarat. *al., v. etiam p. 1744, 25. 29*). VARRO frg. Non. p. 550, 4 propinquae adulescentulae etiam anthracinis, proxumae amiculo nigello, capillo demisso sequerentur -um (*i. pompam funebrem? aliter p. 1741, 38*). CIC. Phil. 9, 5 mortem . . . eius non monumento, sed -u publico esse ornandam (*v. p. 1742, 59*). leg. 2, 22 sumptum in ollos -umque minuunto. 2, 60 funebria, quibus -s augetur, XII *tabulae* sustulerunt. 2, 65 auget (*Ursinus*, hunc *sim. vel* habet *codd.*) . . . -um concursus hominum. CAES. civ. 2, 7, 3 re cognita tantus -s excepit, ut urbs . . . capta . . . videretur. LIV. 9, 7, 7 *clade Caudina nuntiata* consensum in omnem formam -us est. SEN. Herc. O. 1668 mater in -um furens diduxit avidum pectus. dial. 12(11), 15, 5 exercitum non solum maestum, sed etiam attonitum . . . ad morem Romani -us redegit. CVRT. 10, 5, 8 urbem -u ac maerore conpleverant. LVCAN. 8, 832 sistra iubentia -us. SVET. Cal. 6, 2 non edictis inhiberi -s publicus potuit. ITALA gen. 50, 10 (Lugd. *al.*) fecit -um patri suo septem diebus (*Vulg. aliter*). Ier. 9, 10 (Ambr. fid. 3, 14, 119) super montes accipite (*i. assumite*) -um et super semitas . . . planctum (Testim. Corp. Christ. 90, 230 planctum et . . . -um, *gr.* κοπετὸν καὶ . . . θρῆνον, *Vulg.* fletum ac lamentum et . . . planctum). IVST. 12, 3, 1 exercitui suo triduo -um indixit *Alexander*. HIER. epist. 39, 4, 1 *cum* Moysi quoque . . . ceterisque sanctorum sollemnis sit -s exhibitus. 39, 4, 7 scindere vestimenta et -um exhibere gentilem. VVLG. Ier. 6, 26 conspergere cinere, -um unigeniti fac tibi, planctum amarum. SVLP. SEV. Mart. 8, 1 clamore et -u turbae plangentis excipitur. *al.* *huc addiderimus*: PAVL. FEST. p. 87 in flore eius *fabae* -us litterae (*cf. p. 1519, 6sqq.*). b *lamentationes, planctus, carmina lugubria* (GLOSS.^{L} V Abba LV 51 -um planctum. *exempla certiora; huc vergunt nonnulla sub a*): VERG. georg. 4, 350 iterum maternas impulit aures -s Aristaei (*cf. 333* sonitum . . . sensit). Aen. 2, 298 miscentur moenia -u (*huc traximus coll.* 12, 620 turbantur moenia -u [*antea*: clamorem, sonus urbis, murmur]). 11, 38 gemitum tunsis ad sidera tollunt pectoribus maestoque inmugit regia -u. HOR. carm. 2, 20, 22 absint inani funere neniae -usque turpes et querimoniae (*nisi ad l. 10 coll.* PORPH.: ad habitum lugentium refert *eqs.*). OV. trist. 1, 3, 21 -us gemitusque sonabant. SIL. 6, 495 planctibus ingens personat et -u campus. MART. 6, 68, 2 flete . . ., Naides, et -us sentiat ipsa Thetis. ITALA II Macc. 12, 24 (recc. BM) deprecabatur cum ingenti -u dimitti se vivum (*gr.* γοητείας, *al. et Vulg.* precibus). AMM. 19, 6, 13 -s ubique et indignatio regum audiebatur. SCHOL. Verg. Bern. ecl. 5, 19 hucusque conloquium; nunc -s incipit (*item de carmine lugubri*: SCHOL. Hor. sat. 2, 1, 1 eclogae haec nomina habent: si ad Iovem, hymni . . .; si ad homines, laudes . . . aut -us *eqs.* BOETH. mus. 1, 1 p. 186, 18 cum in fletibus -us ipsos modulantur dolentes *eqs.* p. 186, 21 fuit antiquis in more, ut cantus tibiae -bus praeiret. *cf. locut. pleniorem* HIL. in Matth. 9, 8 hymnus -uum). PS. AMBR. act. Seb. 4, 13 lamentum et -s numquam illic (*in caelo*) audita nec nominata sunt. HIER. interpr. Iob 30, 31 (*cf.* VVLG.) versa est in -um cithara mea et psalmus meus in fletum. CONC.^{S} I 2 p. 14, 10 darem . . . compendiosum responsum -bus eorum (*antea*: nos concidunt . . . lamentationibus). ALC. AVIT. carm. 5, 554 talia voce viri; respondet -bus omne vulgus. c *lacrimae (per ironiam)*: TERT. adv. Val. 15 p. 195, 1 caelestes imbres pipiavit Achamoth *lugens*, et nos in cisternis alienos -us et lacrimas servare curamus.

3 *magis respicitur* status lugentis *vel* tempus lugendi (*exempla notabiliora. iuncturas pleniores* tempus -us *sim. v. sub IIB2a; ad rem cf. Kübler, RE XIII 1697sqq.*): ACC. trag. 519 capere -i vestem in leto coniugis. VARRO frg. Non. p. 542, 5 mulieres in adversis rebus ac -bus . . . ricinia sumunt. CIC. Vatin. 31 quis umquam in -u domestico, quis in funere familiari cenavit cum toga pulla? Tusc. 3, 62 in -u capillum sibi evellere, quasi calvitio maeror levaretur (*sim. opp.* maestitia *ibid.* 3, 64). LIV. 22, 56, 5 senatus consulto diebus triginta -s est finitus (*al. v. sub IIA2d*). 34, 7, 10 in -u . . . purpuram atque aurum deponunt *mulieres*. SEN. contr. 4 praef. 5 quod in tam magno et recenti -u suo homo carissimus sibi pleno convivio cenasset (*cf.* PLIN. epist. 9, 13, 4 quia me recens adhuc -s limine contineret). TAC. ann. 16, 10, 3 vidua impexa, -u continuo. APVL. met. 8, 9, 7 si -ui legitimo . . . feminae necessarium concesseris tempus (*cum respectu nuptiarum sequentium ut*: VLP. dig. 3, 2, 11 pr. liberorum . . . et parentium -s impedimento nuptiis non est. PAVL. dig. 3, 2, 9, 1 sponsi nullus -s est. COD. Iust. 5, 9, 1 [*a. 380*] -us religionem. 5, 9, 3 [*a. 382*] tempus -ui statutum. VVLG. II reg. 11, 27 transacto . . . -u. *al.*). PAPIN. dig. 3, 2, 25 pr. exheredatum quoque filium -um habere patris memoriae placuit. ITALA Sirach 22, 13 (Aug. spec. 23, *cf.* VVLG.) -s mortui septem diebus, fatui autem et impii omnes dies vitae illorum. IVST. 42, 4, 14 post longum . . . -um (VVLG. gen. 38, 12). *al.*

B *laxius et fere metonymice de eis quae -um efficiunt (cf. iuxtapos. sub IID3)*: 1 *exempla magis minusve ambigua (pauca selecta)*: CIC. Sest. 49 caedem a vobis . . . meo dolore -uque depuli. prov. 32 populi Romani -bus funeribusque subvenit *Marius*. Tusc. 5, 16 exilia, -us, orbitates: qui rebus his fractus aegritudine eliditur *eqs.* VERG. Aen. 3, 713 (*de morte Anchisae*) hos mihi praedixit -us. 6, 868 (*863* quis . . . ille?) ingentem -um ne quaere tuorum (*sc. Marcellum*). 10, 755 aequabat -us et mutua Mavors funera. PROP. 3, 18, 29 hic olim ignaros -s populavit Achivos (*cf.* HOMER. 45 acerbis -bus infestat Danaos *Apollo. item de peste*: OV. met. 15, 744 Phoebeius anguis . . . finem . . . -bus imposuit). OV. met. 4, 564 -u serieque malorum victus. Pont. 4, 11, 9 (*ad Gallionem, cuius uxor mortua est*) nuntia . . . -us mihi nuper epistula venit. LIV. 27, 51, 12 Hannibal tanto simul publico familiarique ictus -u (*sc. morte Hasdrubalis*). VAL. MAX. 4, 3, 14 *in proscriptionibus* inveniri nemo potuit, qui civili -u praedam peteret (*inde* AMM. 30, 8, 9 de c. -u fructum contrectare. *cf.* 26, 6, 8 *ditari* -bus alienis). SEN. dial. 1, 4, 8 quare deus optimum quemque aut mala valetudine aut -u aut aliis incommodis afficit? 11(12), 15, 3 ne singulos eius *Augusti* -us enumerem, et generos ille amisit et *eqs.* OCTAVIA 904 caede mea cumulare parat -us nostros. STAT. silv. 3, 1, 173 avertam -us et tristia damna vetabo. MART. 6, 33, 3 furta, fugae, mortes servorum, incendia, -us adfligunt hominem. TAC. ann. 6, 27, 1 tot -bus funesta civitate. PLIN. epist. 8, 17, 5 (*de inundatione*) aucta -bus damna. *al.*

2 *exempla audaciora*: a *de rebus adversis, eventibus sim.*: CIC. Sest. 68 qui aliquam partem in meo -u (*i. exilio*) sceleris Clodiani attigisset. OV. met. 8, 485 per coacervatos pereat domus impia -us. EPICED. Drusi 396 accipere es -us aure coacta tuos (*cf.* SEN. Tro. 949 misera -u [*i. morte Polyxenae*] mater audito stupet. dial. 11[12], 2, 5 lugenti tibi -s nuntiatus est. PS. QVINT. decl. 6, 1 quod mihi -um meum fluctus nuntiarent *cadaver filii appellentes*. CASSIOD. Ios. antiq. 5, 360 *uxori* nuntiatus est -s viri [*i. mors, gr.* τὸ περὶ τὸν ἄνδρα πάθος]). PHAEDR. 1, 12, 15 (*loq. cervus*) intellego . . ., quae laudaram *cornua*, quantum -us habuerint. SEN. Tro. 43 respice . . . ad hos -us recentes (*opp.* vetus . . . malum). 1059sq. quid prius referens gemam, tuosne potius an tuos -us, anus? :: quoscumque -us fleveris, flebis meos. VAL. FL. 5, 5 alios rapto pavet Idmone -us *Iason*. TAC. hist. 5, 24, 1 neque aliud Civilis amicitia partum quam volnera, fugas, -us (*huc traximus coll.* ann. 2, 19, 1 Germanos vulnera, -us, excidia . . . dolore *affecerunt. item in proelio*: AMM. 20, 7, 8 post communes partis utriusque -us formidari etiam maiores. *cf.* VERG. Aen. 10, 755 *sub 1*). AMM. 31, 14, 8 processu . . . -uum maximorum *afflictus Valens*. RVFIN. hist. 2, 6, 3 innumeras clades et ultra omnes tragicos -us . . . Iudaeis inrogatos esse (*gr. aliter*). RVSTIC. Conc.^{S} I 4 p. 89, 35 multa milia -uum species sustinere. b *de re corporea, sc. de veste Nessi*: OV. met. 9, 155 Lichae . . . nescia -us ipsa suos tradit *Deianira*. c *de animantibus (cf.* VERG. Aen. 6, 868 *sub 1*): OV. met. 1, 655 (*loq. Inachus ad Ion*) tu non inventa repertā -s eras levior. AVSON. 170, 2 p. 36P. tu quoque maturos, puer inmature, dolores inrumpis (*v. p. 447, 54*), maesti -s acerbus avi. HIER. epist. 77, 2, 1 tradis mihi Fabiolam *mortuam*, laudem Christianorum . . ., -um pauperum, solacium monachorum. in Mich. 7, 1 p. 1216^{C} laetitia . . . dicentis auditor intellegens; e contrario -s doctoris est malus discipulus. VVLG. Sirach 26, 8 dolor cordis et -s mulier zelotipa. CE 2000 ⟨hi⟩c est sita ⟨Ru⟩tilia Hila⟨rit⟩as, dolor ⟨he⟩u -sque ⟨pa⟩rentum.

C *per prosopopoeiam*: VERG. Aen. 6, 274 primis . . . in faucibus Orci -s et ultrices posuere cubilia Curae (*plur. intellexit neglegens metri* CLAVD. DON. Aen. 6, 280 p. 545, 23 quorum sordidus et miserabilis cultus est). OV. met. 4, 484 -s comitatur euntem *Tisiphonam* et Pavor et Terror *eqs.* (*in cohorte eiusdem* SIL. 2, 549 -s et . . . Planctus Maerorque Dolorque). SEN. Herc. f. 694 frendens Dolor aterque -s sequitur (*in descriptione Orci ut*: Oed. 592 -s avellens comam. SIL. 13, 581 edax. *adde* VERG. *supra et* CLAVD. 3, 33 [*inter pestes Erebi*] scisso maerens velamine -s). STAT. Theb. 2, 287 -s et Irae et Dolor. 3, 126 stat sanguineo discissus amictu -s atrox *eqs.* 10, 558 urbem scindunt dissensu vario -sque Furorque *eqs.* 12, 23 Dolor -sque cruenti . . . duces. LACT. Phoen. 19 -s acerbus abest. HYG. fab. geneal. 3. PRVD. ham. 395 (*in cohorte diaboli*). CLAVD. 28, 322. *al.*

II *exempla secundum iuncturas digesta*: A *iuncturae verbales potiores*: 1 *nom.*: a *est, oritur, crescit sim.*: ACC. trag. 153 maior erit (CIC. Verr. II 1, 76 fuisse. Mil. 16. *al., cum dat. poss.* TIB. 1, 7, 43. *al.; cf.* STAT. Theb. 5, 736 adest). CIC. Verr. II 4, 110 tota urbe -s versari (VAL. MAX. 7, 2 ext. 2). ad Q. fr. 1, 3, 1 a te mihi . . . iucunda ceciderunt, a me tibi -s (*cf.* LIV. 30, 21, 6 incidisse [VAL. MAX. 2, 6, 13]). OV. fast. 6, 583 crescebat. SEN. Oed. 62 exoritur (*cf.* STAT. Theb. 1, 463 oborto). dial. 6, 1, 7 renovat se et corroborat. epist. 59, 8 *si* impetum faciat. STAT. silv. 2, 1, 13 stat pectore. 5, 1, 29 in attonito regnabat pectore. SVET. Cal. 6, 2 duravit (AVSON. 244, 10 p. 81P.). ACT. lud. saec. Sept. Sev. (CIL VI 32326) 30 ⟨fi⟩at. *al.* b *aliquem affligit, tenet sim.*: LVCR. 6, 1251 temptaret. PROP. 3, 18, 29 populavit Achivos. OV. met. 13, 578 angit. LIV. 22, 56, 4 urbem opplevit. 25, 22, 1 civitatem cepit. 42, 28, 12 obruit animum. SEN. Tro. 1011 mordent. SIL. 13, 694 me -s habet. STAT. Theb. 5, 686 premerent . . . pectora. MART. 6, 33, 3 affligunt hominem. IVVENC. 4, 335 germanas *Lazari* . . . tenebant. EVAGR. sent. mon. 41 (Leclercq, Scriptorium V 2, 1951 p. 207) conprehendet. *al.* c *cedit sim.*: CATVLL. 64, 199 vanescere. OV. met.

[Kemper]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

8, 450 excidit. LIV. 37, 12, 8 in iram -s vertit. SEN. epist. 63, 3 residunt. VAL. FL. 4, 88 cedunt (STAT. Theb. 5, 727 silv. 2, 7, 133. *cf.* AVSON. 182, 3 p. 44P. decedere). APVL. met. 8, 8, 1 lassesceret.

2 *acc.* (*vel nom. in struct. pass.*): a *parare, excitare, augere sim.*: ENN. scaen. 272 dabo (VVLG. apoc. 18, 7 CE 1820, 2. *cf.* ACC. trag. 352 addit. SEN. Herc. O. 1431 reddit. CE 2125, 5 tradere). TER. Hec. 210 paras (SIL. 4, 703 DECL. in Catil. 84). CIC. S. Rosc. 13 attulit (Catil. 3, 24 Mil. 13 SEN. dial. 5, 5, 4. *cf.* CATVLL. 64, 247 obtulerat. LIV. 6, 3, 4 ferre [LVCAN. 9, 49. VAL. FL. 8, 135. *i. nuntiare*]. SEN. dial. 12[11], 15, 2 intulisse [PS. AVR. VICT. epit. 10, 16 DRAC. Orest. 217]. TERT. pudic. 7 p. 233, 25 confert). Flacc. 106 augeatis (leg. 2, 60. 65 Att. 3, 15, 2). Vatin. 6 renovare (TIB. 2, 6, 41 OCTAVIA 124. 270 SIL. 10, 633 CE 1404, 15. *cf.* OV. met. 12, 543 rescindere. LIV. 9, 5, 6 redintegravit [40, 55, 8 APVL. met. 8, 9, 2]. CVRT. 10, 6, 4 integravere. FIRM. err. 2, 8 restauratis semper -bus. CLAVD. 20, 551 reduxit). VERG. Aen. 9, 500 incendentem (*cf.* SEN. dial. 12[11], 17, 5 inritare). CIRIS 289 portavit (*cf.* PHAEDR. 1, 28, 6 importaret). OV. met. 8, 485 coacervatos ... -us (*cf.* OCTAVIA 904 cumulare). LIV. 22, 61, 3 adiectus esset. 27, 29, 4 fecerunt (37, 12, 7. *aliter sub b*). 40, 55, 8 est ... geminatus (BOETH. cons. 3 carm. 12, 25 CASSIOD. in psalm. 6, 7 l. 215. 37, 10[9]). LAVD. [Turiae] (CIL VI 1527) 2, 54 delegast⟨i⟩ (*cf. etiam* CE 708, 1 [*saec. VI*] demisisti [INSCR. christ. Diehl 846, 11]. 1561, 3 [*saec. V*] relinquens [INSCR. christ. Diehl 1314, 5 VITA Caes. Arel. 2, 49. *al.*]. 1581, 2 linquere [INSCR. christ. Diehl 1314, 14]). SEN. suas. 6, 19 excitaverunt (*cf.* AMM. 21, 15, 4 excitis). PANEG. 4, 13, 1 ingestos (CLAVD. carm. min. 22, 32). VVLG. Bar. 4, 9 adduxit. *al.* b *habere, sustinere, ostendere sim.*: CATO or. frg. 9 (58M.) quantum -um ... factum (ITALA gen. 50, 10 [Lugd. *al.*] patri suo septem diebus. VVLG. Sirach 38, 18. *al.; aliter sub a*). CIC. Verr. II 3, 207 sustinere (*sc. aliorum. suos*: PANEG. 4, 13, 1 ANON. de decem virg. Migne suppl. 1, 174. *cf.* CIC. p. red. ad Quir. 11 pertulerunt. SEN. dial. 11[12], 19, 4 tulit [FRONTO p. 220, 23 v. d. H. = p. 232 N.; *cum sensu celebrandi* VVLG. Sirach 38, 17. *aliter sub a*]. OCTAVIA 940 passa [AVSON. 233, 4 p. 78P.]. FRONTO *loc. cit.* l. 19 toleravi). Pis. 17 vestis mutatione declarandum (*cf.* VAL. MAX. 9, 3, 3 -u professo [profecto *codd.*]. AVG. civ. 14, 9 p. 22, 10D. denuntiantem. CANON. Dionys. Exig. p. 32, 5 ostendentes). SALL. Catil. 61, 9 agitabantur. SEN. dial. 6, 7, 4 sentit (MART. 6, 68, 2). LVCAN. 9, 112 amat. SIL. 6, 315 servans. PS. QVINT. decl. 10, 10 -us suos sequitur *animus* (*aliter p. 1739, 14*). PLIN. paneg. 38, 3 *ne* socium hereditatis accipiat *fiscum*, qui non habet -us (*acc. plur.* [*nisi gen. pendens e subaudiendo* socium]. *sing.*: PAPIN. dig. 3, 2, 25pr. ITALA I Macc. 2, 39 [rec. L = VVLG.]. *al.; cf.* HIER. epist. 39, 4, 1 exhibitus [39, 4, 7 RVFIN. hist. 3, 6, 13]). GELL. 6, 5, 4 -um ... satis visus est eluxisse (*ad d refert Müller, Nom. u. Akk., 1908, 25*). AVG. civ. 1, 33 ducentibus. quaest. hept. 1, 172 celebratum esse (CAES. AREL. serm. 228, 5). *al.* c *suscipere, parere sim.*: CIC. Sest. 63 hausimus. 145 *suscipere* (Balb. 61 LVCR. 3, 461 DECRET. decur. Pis. de L. Caesare [CIL XI 1421] 2. APVL. met. 11, 18, 2. *cf.* CIC. fam. 14, 1, 1 percipere. CATVLL. 64, 247 recepit. SEN. dial. 12[11], 15, 3 cepit. ITALA Ier. 9, 10 [Ambr. fid. 3, 14, 119] accipite [CE 1581, 7]). EPICED. Drusi 397 praevertit ... metus ... -um. LVCAN. 5, 795 praecipitant (*nisi ad d*). TAC. hist. 3, 67, 1 *adsequi* (*cf.* 5, 24, 1 partum). APVL. met. 2, 24, 7 sumis. d *finire, pellere, minuere sim.*: CIC. carm. frg. 28, 4 finire (LIV. 22, 56, 5. 34, 6, 15 VAL. MAX. 2, 6, 7 SEN. dial. 6, 14, 2. *al.; cf. l. 78*). Phil. 9, 12 levari (*al., v. p. 1228, 30sq. et cf.* OV. rem. 586 relevet). 14, 31 leniendum (Tusc. 3, 58. *cf.* PLIN. nat. 22, 111 mollitur. RVSTIC. Conc.S I 4 p. 113, 27 mitigemus). 14, 34 deponerent (APVL. met. 11, 18, 2 CE 1208, 4. 1638, 13. *cf.* COLVM. 10, 275 posito -u [STAT. silv. 2, 7, 39]). leg. 2, 22 minuunto (*al., v. vol. VIII 1037, 35sqq. et cf.* COD. Iust. 2, 11, 15 [*a. 239*] deminuto). Tusc. 3, 43 absterseris. 3, 77 illi -um ... dextraxeris. fam. 4, 6, 1 consolaretur (*cf.* STAT. *sub 3 et* VAL. FL. 3, 319 solamine fallens. SIL. 5, 205 solatur [STAT. Theb. 5, 617]). 5, 16, 5 tollit *diuturnitas* (HOR. epod. 16, 39). OV. met. 12, 543 obductos annis ... -us (*cf.* OCTAVIA 47 tegere. PLIN. epist. 3, 16, 6 operire). EPICED. Drusi 342 attenuare. VAL. MAX. 2, 6, 14 abiciendis (APVL. met. 8, 13, 4). SEN. Tro. 595 premis. 924 -bus paulum ... omissis (*cf.* LVCAN. 7, 707 remitte). dial. 11(12), 1, 2 compescendos moderandosque. 11(12), 16, 1 prohibuerunt (*cf.* SVET. Cal. 6, 2 inhiberi). 12(11), 17, 6 aut ... avocare lusibus ... aut alienis malis oblectare. epist. 99, 29 sanare. SIL. 6, 315 exutos. 8, 162 dispulerat (*cf.* STAT. Ach. 1, 74 pellere [RVST. HELP. benef. 100]). STAT. Theb. 5, 276 avertere (silv. 3, 1, 173. *cf.* ITALA psalm. 29, 12 [Aug. c. Faust. 12, 36] convertisti -um meum in gaudium [Ier. 31, 13 *apud* Iren. 5, 34, 3 = VVLG.]. *sim. al.*). 6, 221 abolere. TAC. ann. 2, 75, 2 -um ... laeto cultu mutavit (LACT. inst. 1, 21, 20 in laetitiam). FRONTO p. 222, 21 v. d. H. (p. 234 N.) sedandum (APVL. met. 8, 7, 2. *cf.* 5, 6, 4 mulceat. FIRM. err. 2, 3 quasi sopitis -bus). 5, 25, 6 desine. VVLG. II reg. 11, 27 transacto ... -u. *al., v. etiam l. 43.*

3 *dat.* (*vi finali* AVR. VICT.): LVCR. 3, 934 nimis ... indulges. OV. met. 13, 621 -bus est ... intenta. 15, 744 finem ... imposuit (*cf.* SERV. auct. ecl. 5, 48 f. ... daret). STAT. silv. 3, 3, 32 dabimus solacia (*cf.* FIRM. err. 7, 4 invenire solacium). TAC. ann. 9, 31, 2 pausam -ui fecit. AVR. VICT. Caes. 10, 6 mors *Titi* ... provinciis -ui fuit.

4 *abl.* (*sc. praevalente vi instrumentali, cf. C1*): a *aliquem afficere, movere, conficere sim.*: ACC. trag. 617 opertus ... est (*cf.* OCTAVIA 103 obruta [*al., v. vol. IX 2, 153, 81sq.*]. STAT silv. 2, 1, 209 mersum -u caput. DICT. 2, 9 -u obsito Agamemnoni [MART. CAP. 1, 4]). CIC. S. Rosc. 23 perditum (*cf.* Tusc. 3, 80 confici [Att. 3, 8, 4 adflictum et confectum]. VAL. FL. 4, 169 absumor). dom. 58 satiare (OV. met. 6, 281 TAC. ann. 16, 22, 3). Pis. 18 afficeret (SEN. dial. 1, 4, 8 TAC. ann. 4, 15, 1 GELL. 3, 15, 4). Planc. 103 debilitare (*cf.* DICT. 3, 21 defatigatam *aetatem*). Phil. 8, 1 moveretur (*cf.* QVINT. inst. 2, 10, 8 permoveri. APVL. met. 10, 5, 3 commota). 9, 12 adflictus (Att. 3, 8, 4 *v. supra.* 3, 9, 1 FRONTIN. strat. 2, 9, 2. *al.*). Att. 3, 22, 3 premor (*cf.* IVVENC. 4, 360 oppressam [CAEL. AVR. acut. 2, 3, 16]). CATVLL. 64, 71 externavit (*cf.* CE 1829, 8 sternere). SALL. Catil. 51, 9 compleri (Iug. 92, 3 CVRT. 10, 5, 8. *cf.* GELL. 6, 5, 7 opplevit. IVST. 24, 5, 8 replentur). VERG. Aen. 12, 277 phalanx accensa ... -u (*cf.* VAL. FL. 3, 585 succensus. STAT. silv. 5, 1, 197 flammatus. IVST. 38, 8, 14 incenderentur). 12, 594 -u concussit ... urbem *fortuna* (*cf.* SEN. dial. 7, 25, 3 percutiatur [SIL. 5, 587 IVVENC. 2, 377. *al.*]. SIL. 14, 614 quatit. CE 526, 11 parentes perculsi). 12, 620 turbantur moenia -u (VAL. FL. 7, 132 Graecia. SIL. 1, 169. CLAVD. carm. min. 22, 32 gaudia. *cf.* PS. AVR. VICT. epit. 16, 13 confusa ... urbe). OV. met. 4, 564 victus (*cf.* SEN. epist. 74, 30 summittitur). trist. 5, 12, 9 teneri (*cf.* LIV. 1, 59, 1 illis -u occupatis [FIRM. err. 3, 3 HIER. epist. 60, 5, 1]). CORN. SEV. carm. frg. 13, 10 icta (LIV. 27, 51, 12. *cf.* STAT. Theb. 9, 179 ferit). SEN. dial. 6, 4, 2 nec -u suorum inclinandus erat. 6, 7, 3 frangi. 12(11), 16, 3 me ... -u aggressa fortuna est (*cf.* HOMER. 45 infestat Danaos *Apollo*). SIL. 15, 11 conterrita. STAT. silv. 2, 6, 96 crucias. *al.* b *maerere (aliquem), tabescere, fremere sim.*: CIC. Pis. 17 maerere rem publicam amplissimi ordinis -u (*cf.* VVLG. sap. 14, 15 acerbo -u dolens. I Macc. 12, 52 luxit ... -u magno). de orat. 2, 193 furere (VAL. FL. 6, 211. *cf.* STAT. Theb. 11, 263 ardens). LVCR. 3, 911 tabescere (*cf.* OV. met. 14, 431 liquefacta medullas tabuit *Canens*. CVLEX 128 Phaethon -u mutaverat artus *Heliadum* [PLIN. nat. 37, 31 -u mutatas in arbores]. SEN. Herc. f. 390 riget *Niobe*. VAL. FL. 3, 368 frigescere). VERG. Aen. 11, 38 inmugit regia (*cf.* SIL. 6, 495 personat ... campus. CLAVD. rapt. Pros. 2, 333 frementia -u ... Tartara). 11, 231 deficit. 11, 350 totam ... consedisse urbem -u. LIV. 4, 40, 1 deplorati erant equites ... publico -u (*cf.* SEN. Herc. O. 761 -u quem gemis. FIRM. err. 2, 3 annuis -bus plangunt *idolum* [2, 8. 8, 4 CLAVD. 18, 65 CE 1370, 11 *a. 525*]. PAVL. NOL. epist. 45, 2 flevisse ... obitum ... filii taciturno ... -u. CE 1075, 1 -u defleta parentum). ITALA I Macc. 12, 52 (rec. L = VVLG.) luxit ... -u magno (*gr.* ἐπένθησε ... πένθος μέγα). *al.*

5 *praepos.*, *sc.* in -u *esse sim.* (in *cum acc.* ACT., BENED.; *ceterum cf. C2*): CIC. Sest. 32 erat ... in -u senatus (Tusc. 3, 64 off. 3, 94. *al.*). Pis. 89 iacuisti (*cf.* CE 738, 5 sedent). Tusc. 3, 75 vixit (*cf.* VERG. Aen. 2, 92 vitam in tenebris -uque trahebam. IVV. 10, 244 senescant). ITALA Dan. 10, 2 (codd. 175. 176) eram in -u lugens (*gr.* ἤμην πενθῶν *Vulg.* lugebam). ACT. Petr. 17 in -um morari. BENED. reg. 25, 3 persistens in ... -um (-u *var. l.*).

B *iuncturae nominales selectae*: 1 -s *determinatur*: a *epitheta notabiliora*: *acerbus, gravis, ingens sim.*: ACC. trag. 153 maior (CIC. Verr. II 2, 51 maximo. 4, 76. *et passim*). CIC. Verr. II 4, 110 acerbissimus (Font. 48 Planc. 73 Lig. 15 TIB. 2, 6, 41 VAL. FL. 3, 585 HOMER. 45 DECL. in Catil. 84. *al.*). Sest. 131 gravissimo (PROP. 2, 18, 16 gravis. SEN. Herc. O. 1855. *et al.*). Planc. 73 tristi (PLIN. nat. 7, 149 SIL. 5, 205. *al.*). orat. 74 summum (fam. 5, 16, 1. *al.*). LVCR. 3, 934 aegris (OV. met. 2, 329). VERG. Aen. 2, 369 crudelis (CE 587, 8). 6, 868 ingentem (11, 62. 231 LIV. 25, 22, 1. *et al.*). 11, 38 maesto. OV. met. 14, 465 amari. SEN. dial. 12(11), 6, 1 nimio. epist. 63, 3 acerrimi (CE 569, 2). VAL. FL. 3, 740 misero. STAT. silv. 2, 1, 13 demens. 2, 6, 96 saevis (CE 1829, 8). 2, 7, 133 atrox. *al.* *publicus, privatus, maternus sim.*: CIC. Vatin. 31 domestico (Tusc. 3, 64 OV. met. 13, 578 SVET. Tit. 11. *al.*). Phil. 9, 5 publico (EPICED. Drusi 66 LIV. 2, 47, 10. 4, 40, 1. 27, 51, 12 COLVM. 9, 13, 7 SVET. Iul. 84, 5 Cal. 6, 2. *al.*). HOR. epod. 16, 39 muliebrem. OV. met. 7, 480 patrii (STAT. Theb. 1, 604). 13, 515 maternos (FIRM. err. 7, 4). LIV. 2, 47, 10 privato (4, 40, 1. 5, 39, 5 SEN. suas. 6, 19). 27, 51, 12 familiari. SEN. contr. exc. 5, 3, 2 communis (suas. 6, 19 TAC. ann. 6, 49, 2). VAL. MAX. 4, 3, 14 civili (AMM. 30, 8, 9). 5, 10, 3 alienis (TERT. adv. Val. 15 p. 195, 1). LVCAN. 3, 442 plebeios. STAT. Theb. 12, 796 vidui. HIER. epist. 39, 4, 7 gentilem. HIL. AREL. vita Honorat. 35 l. 12 peculiari. *longus, novus, vetus sim.*: CATVLL. 64, 71 assiduis. LVCR. 3, 911 aeterno. VERG. Aen. 2, 26 longo (11, 214 STAT. Theb. 2, 440. *et al.*). OV. trist. 3, 9, 31 novo (LIV. 22, 61, 3. *al.*). LIV. 22, 61, 3 veterem (SEN. Tro. 96. *al.*). SEN. contr. 4 praef. 5 recenti (SEN. Tro. 43. *al.*). OCTAVIA 268 perpetuo (642 MART. CAP. 1, 4). SIL. 6, 578 antiquo. TAC. ann. 16, 10, 3 continuo (FRONTO p. 129, 25 v. d. H. *al.*). FIRM. err. 2, 3 annuis (*i. anniversariis ut* 3, 1. *i. unius anni*: SIDON. epist. 4, 24, 5). INSCR. christ. Diehl 846, 11 sempiternum. 4724, 3 perenni. *varia*: ACC. trag. 617 horrificabili (-cali *trad.*). CIC. de orat. 2, 194 fictos. Tusc. 3, 26 impudens. HOR. carm. 2, 20, 22 turpes. SEN. dial. 12(11), 15, 5 Romani. OCTAVIA 270 pios (CHROMAT. in Matth. 3, 3, 3). VAL. FL. 3, 368 segni (*cf.* 4, 169 inerti). STAT. Theb. 4, 576 tumido ... -u *Niobae*. 8, 558 indigni (*cf.* silv. 3, 3, 32 dignis. APVL. met. 2, 24, 7 loco congruentes). APVL. met. 8, 9, 7 legitimo. IVST. 8, 5, 10 tacitus (*cf.* PAVL. NOL. epist. 45, 2 taciturno). HIER. epist. 39, 4, 1 sollemnis. RVFIN. hist. 2, 6, 3 tragicos. CHROMAT. beat. 3, 1 salutaris. *al.*

b *indicatur quod lugetur per*: α *gen.*: *personae* (*dub.* CIRIS 289. *in iunctura cum* desiderium CIC. Sest. 76 de orat. 2, 200 Att.

[*Kemper*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

3, 22, 3): Cic. Sest. 76 in tanto -u ac desiderio mei. de orat. 2, 193 filii (Dict. 3, 21). 2, 200 propinquorum. Att. 3, 22, 3 omnium meorum. Verg. Aen. 10, 189 Phaethontis amati. Sen. Tro. 239 *Memnonis*. dial. 6, 14, 2 liberorum. 12 (11), 9, 1 fratris. *et al.* *rei*: Cic. ad Q. fr. 1, 3, 1 -us meae calamitatis, metus tuae (Firm. err. 7, 9). Liv. 26, 18, 5 acceptae cladis. Papin. dig. 3, 2, 25 pr. -um habere patris memoriae (*an dat.?*). Ivst. 9, 6, 4 funeris (*nisi gen. explic.*). 38, 9, 1 orbitatis. Hil. in Matth. 11, 8 veterum delictorum (*cf.* Chromat. beat. 4, 2 peccatorum). Clavd. 28, 245 praedae ... ademptae. *β adi.*: Sen. dial. 12 (11), 16, 3 bis me fraterno -u adgressa fortuna. *γ praepos.* de: Stat. Theb. 5, 219 propria -us de stirpe recordor (*opp.* vulgi ... funera). Hist. Apoll. recc. AB 41 vers. 5 de amissis.

2 -s *pendet* (*notabiliora*): **a** *e subst.* (*sc. per gen.*): Acc. trag. 519 vestem (*cf.* Itala Bar. 5, 1 [Iren. 5, 35, 1] habitum, Vvlg. stola). Cic. Planc. 29 societatem (*cf.* Stat. silv. 2, 1, 29 consortia). 87 indicia (Svet. Cal. 5 Hier. in Ier. 2, 44, 1. *cf.* Sen. Thy. 957 signa [Stat. Theb. 6, 120]). or. frg. A IX 18 recordatione (*cf.* Ov. met. 10, 725 monimenta. Plin. epist. 3, 10, 2 memoriam). Tusc. 3, 64 remissio (*cf.* Sen. dial. 6, 13, 2 finem). fam. 5, 16, 1 acerbitate (Val. Max. 4, 6, 2. *cf.* Firm. err. 6, 4 atrocitate). Verg. Aen. 11, 62 solacia (Sil. 9, 117. 10, 619. 13, 392 Stat. Theb. 9, 569. *al.; cf.* CE 1401, 9 [*saec. VI*] solamina). Ov. met. 3, 139 causa (11, 683 fast. 2, 817. *al.*). Liv. 9, 7, 7 formam (*cf.* 35, 15, 6 species). Pavl. Fest. p. 207 diebus (Itala deut. 34, 8 [Lugd.]. Vvlg. gen. 27, 41. *al.*). Sen. dial. 12 (11), 15, 5 morem Romani -us. Lvcan. 8, 53 tempora (Vlp. dig. 3, 2, 8 Capitol. Aur. 20, 6 Ambr. obit. Valent. 49 Novell. Maior. 6, 5 Interpr. cod. Theod. 3, 8, 3. *al.*). Val. Fl. 1, 713 suspiria. Stat. Theb. 8, 558 gratia. silv. 5, 5, 23 insania. Itala Os. 9, 4 (Cypr. epist. 59, 5. *al.*) panis. *al.* **b** *ex adi.*: Cic. Sest. 128 omnia ... plena -us ... fuerunt (Caes. civ. 2, 41, 8. *al.*, *cum abl.* Rvric. epist. 2, 4 p. 378, 15 saeculum ... -bus p.). Lvcr. 6, 1248 lassi -u (*cf.* Ov. met. 14, 426 fessam. Tac. ann. 2, 75, 1 defessa). Rvt. Lvp. 1, 20 -us eius particeps eram (Svlp. Sev. epist. 2, 6). Verg. Aen. 11, 139 Fama ... praenuntia -us (*cf.* Ov. met. 2, 124 praesaga ... -us ... suspiria. 5, 549 volucris ... nuntia -us [Pont. 4, 11, 9]. Sil. 5, 61 praescia *ales*). Ov. met. 2, 329 -u miserabilis. Epiced. Drusi 55 immunis ... -us (*cf.* Liv. 22, 56, 4 expers [Sil. 13, 289]). Liv. 2, 47, 10 deformem -u lauream. Val. Fl. 2, 1 -us ... ignarus. Sil. 6, 414 impenetrabilis ille *Regulus* -bus. Stat. Theb. 2, 440 sordida -u mater. 5, 591 effera -u *mulier* (*cf.* 7, 489 furiata. 12, 185 magno temeraria -u *Argia*. Tac. ann. 3, 1, 1 violenta -u *Agrippina*). 10, 363 mens humilis -u. 11, 713 durus -u. Tac. ann. 6, 27, 1 tot -bus funesta civitate. Clavd. 20, 529 livida -u *Aurora*. Boeth. cons. 1, 1, 14W. vultum -u gravem. *al.*

C *locutiones adverbiales potiores*: 1 *abl.* -u *sine praepos. fere i. q. cum, in -u* (*sc. vi fere modali; cf. A4*): Cic. Verr. II 2, 51 Marcellia tolluntur maximo gemitu -uque civitatis (Ascon. Mil. p. 31, 25. *cf.* Tac. ann. 2, 72, 2 extinguitur ingenti -u provinciae. CE 2107, 11 coniugis haud minimo -u sumptuq(ue) se⟨pulta⟩). CE 59, 13 (*saec. I a. Chr.*) -u, questu lacrumas fundere. Verg. Aen. 10, 189 -u Cycnum ... duxisse senectam ([*'induisse' intellegunt alii*]. *cf.* Cypr. laps. 35 diem -u transigere. Clavd. rapt. Pros. 3, 259 carm. min. 53, 58). Epiced. Drusi 10 facile est ... alterius -u fortia verba loqui. Plin. nat. 8, 184 quaesituri -u alium *Apin* (*cum praepos.*: Sol. 32, 18 nec sine publico -u requiritur. Amm. 22, 14, 7 cum publico quaeritur -u). Stat. Theb. 4, 576 tumido percenset funera -u *Nioba*. Tac. ann. 16, 10, 3 vidua impexa -u continuo. Avr. Vict. Caes. 21, 6 corporis reliqua -u publico relata Romam. Clavd. 28, 313 -u leviore. rapt. Pros. 3, 50 per terras avido discurrere -u *Cererem*. Iord. Rom. 351 -o quodam (-u *unus e codd.*, -um quendam *excerpta Frechulfi, sed v. Kalén ad l. p. 26*) quasi gerens. 2 *cum praepos.*: cum: *nude*: Cic. Verr. II 3, 132 querebantur. Sall. Iug. 14, 15 vitam exigunt. Hil. coll. antiar. p. 55, 15 dicendum est. Vvlg. Tob. 2, 5 manducavit. Bar. 4, 11. 23. *accedit ad subst.*: Octavia 833 saeva c. -u fames. Comm. instr. 2, 33 (29), 9 laudem c. -u videre. *addito adi.*: Cic. Verr. II 4, 76 magno c. -u et gemitu totius civitatis ... simulacrum ... tollendum locatur. Font. 48 c. acerbissimo -u. Apvl. apol. 100, 7 te c. tuo -u ... deseruit. Itala II Macc. 12, 24 (recc. BM) deprecabatur c. ingenti -u. Amm. 22, 14, 7 *v. sub 1.* in *c. abl.* (*sc. vi modali vel temporali, v. etiam A5*): Varro frg. Non. p. 542, 5 mulieres in ... -bus ricinia sumunt. Cic. Verr. II 5, 138 in parentum -u atque lacrimis. Sest. 47 an erat mihi in tanto -u meorum ... vita retinenda? Vatin. 31 quis ... in -u domestico ... cenavit cum toga pulla? (Tusc. 3, 64). Planc. 21 multitudinem videtis ... in squalore et -u supplicem vobis. nat. deor. 1, 38 quorum *hominum mortuorum* ... cultus esset futurus in -u. *sim. passim.* inter: Sen. dial. 6, 6, 2 eat omnis i. -us dies. Ps. Qvint. decl. 4, 8 i. -us ... duramus. Tac. hist. 3, 77, 3 i. -um cladesque expugnatae Tarracinae superbe ... egisset. Hier. vita Pauli 17 cur ambitio i. -us lacrimasque non cessat? per: Ov. met. 13, 744 non nisi p. -us licuit Cyclopis amorem effugere. Ib. 250 p. -us experiare tuos. Liv. 35, 15, 7 p. -um regia clausa (*vi potius causali ut*: CE 1076, 8 reddidit ... animam). Sen. epist. 99, 26 p. -um et inter lacrimas quoque quod iuvet quaerere. Chromat. beat. 4, 2 postquam p. -us ... sua peccata digesserit. sine: Liv. 26, 41, 18 s. meo -u. Tac. hist. 3, 8, 3 s. -u victoriam. ann. 15, 19, 2. Sol. 32, 18 *v. sub 1.* Clavd. Don. Aen. 2, 365 p. 197, 32. *al.*

D *iuxtaposita notabiliora*: 1 *ipsi affectus* (*enumeratur inter* aegritudines Cic. Tusc. 4, 16. 18, *inter* affectus Sen. epist. 113, 6): Plavt. Vid. frg. 2 inopiam, -um, maerorem, paupertatem *eqs.* (Enn. scaen. 272 Cic. Quinct. 94 Flacc. 106 Sest. 128 Balb. 61. *al.* Sall. Catil. 61, 9 Iug. 14, 15 Cvrt. 10, 5, 8 Ivv. 10, 244. *et al.; cf.* Cic. Cael. 4 maestitia [Boeth. cons. 2, 1, 9W.]. Cael. Avr. acut. 2, 3, 16 maestitudo). Cic. Sest. 49 dolore (*al.*, *distincte e. g.* 63 -um nos hausimus maiorem, dolorem ille animi non minorem. Balb. 61 dolorem alii, nos -um maeroremque suscepimus. *plus est quam* dolor Avg. civ. 14, 9 p. 22, 10D. *ceterum v. vol. V 1, 1854, 50, ubi addas* Val. Max. 7, 1, 1 Sen. rem. fort. 16, 9 epist. 59, 8 Sil. 6, 414. *al.*). 76 desiderio (*al.*, *v. vol. V 1, 697, 80sqq.*, *adde* Sest. 131 de orat. 2, 200 Tusc. 1, 111 Sen. epist. 74, 30). Att. 3, 8, 2 aerumnis. Lvcr. 3, 461 curas acris -umque metumque (Liv. 24, 26, 12. 27, 29, 4. 42, 28, 12 Octavia 124. *al.; cf.* Caes. civ. 2, 41, 8 timoris et -us [Ov. epist. 8, 75 met. 13, 282 Liv. 27, 2, 3 Sen. epist. 113, 6 Colvm. 10, 275. *al.*]. CE 59, 9 [*saec. I a. Chr.*] in -u ac sollicitudine. Liv. 25, 22, 1 pavor [37, 12, 7]). Verg. Aen. 10, 871 (= 12, 667) mixtoque insania -u. Tib. 1, 7, 43 curae (Ov. met. 13, 578 Sil. 8, 162 Ivv. 14, 157. *v. etiam* Lvcr. *supra et* Verg. *sub IC*). Ov. met. 2, 384 -bus adicit iram (13, 549 Liv. 1, 59, 2. 25, 37, 11. 37, 12, 8 Sen. dial. 5, 27, 4. *al.*). Octavia 642 pudor. Plin. nat. 22, 111 tristitia (Vvlg. Esth. 9, 22 CE 526, 11). *al.* 2 *affectuum indicia*: Cato or. frg. 9 (58M.) quantum -um, quantum gemitum, quid lacrimarum, quantum fletum factum (*v. p. 837, 53sq.; vol. VI 1, 904, 63. VI 2, 1750, 7sqq.*). Acc. trag. 617 squalitate ... -uque (*cf.* Cic. Cluent. 192 spectaculum huius sordium atque -us et tanti squaloris [p. red. in sen. 12 p. red. ad Quir. 8 Sest. 145. Pis. 32. 89 *v. infra.* Planc. 21 Att. 3, 10, 2. *al.*]). Cic. Quinct. 94 qui ... questus, ⟨qui -s⟩, qui maeror (CE 59, 13 *saec. I a. Chr.; cf.* Hor. carm. 2, 20, 22 neniae -usque ... et querimoniae). p. red. in sen. 16 -u ... ac vestitu rei publicae subvenire (*cf.* 31 mutatione vestis et prope -u). Pis. 89 in sordibus lamentis -uque iacuisti (Gell. 6, 5, 7 Amm. 18, 3, 1. 21, 15, 4 Ps. Ambr. act. Seb. 4, 13. *cf.* Itala Am. 8, 10 (Tert. adv. Iud. 10, 17. *al.; cf.* Vvlg.] lamentationem [Vvlg. Tob. 2, 6 Avg. quaest. hept. 7, 49, 27. *al.*]). Lvcan. 9, 49 -us planctusque ferebant (Sil. 6, 495 Min. Fel. 22, 1 Vvlg. Ier. 6, 26. *al.*). Itala apoc. 21, 4 (Iren. 5, 35, 2 = Vvlg.) clamor. Vvlg. Bar. 4, 23 cum -u et ploratu. 3 *eventus vel status adversi, luctuosi*: Acc. trag. 94 miseret lacrimarum, -uum, orbitudinis (*cf.* Cic. Tusc. 5, 16 exilia, -us, orbitates [Avg. civ. 22, 22 p. 605, 19D.]). Varro frg. Non. p. 542, 5 in adversis rebus ac -bus. Cic. S. Rosc. 13 non modo -um mors patris attulit, verum etiam egestatem (Sall. or. Phil. 15 Octavia 833 Sen. dial. 6, 9, 4. *al.; cf.* Sall. Catil. 51, 20 in -u atque miseriis [Octavia 103 Avg. in psalm. 85, 24]. Sen. dial. 6, 7, 4 paupertatem [epist. 59, 8]). Vatin. 31 in -u domestico, ... in funere familiari (prov. 32 Verg. Aen. 10, 755 Octavia 940 Stat. Theb. 5, 219 Tac. hist. 2, 45, 3. *al.*). Planc. 73 in illo ... -u atque discessu (*i. exilio*, *cf.* Tusc. 5, 16 *supra.* Sen. dial. 6, 9, 4. rem. fort. 16, 9 mors, exilium, -s, dolor. *al.*). ad Q. fr. 1, 4, 4 in tantum -um, laborem detrusus es (Sen. epist. 99, 11 l., -us, pericula. Val. Fl. 4, 88 Stat. Theb. 12, 230). Sall. Iug. 92, 3 -u atque caede omnia conplentur (Clavd. Don. Aen. 2, 300 p. 188, 24. *al.*). Rvt. Lvp. 1, 20 calamitatis ac -us. Verg. Aen. 2, 92 in tenebris -uque. Liv. 30, 21, 6 quas ... clades, quos -us incidisse (Tac. hist. 3, 77, 3 Rvfin. hist. 2, 6, 3 Avg. civ. 3, 11 p. 108, 29D.). Sen. Thy. 961 quos tibi -us quosve tumultus fingis? dial. 7, 25, 3 percutiatur animus damno, -u (Stat. silv. 3, 1, 173. Plin. epist. 8, 17, 5 aucta -bus damna. Avg. civ. 3, 14 p. 113, 13D. Anon. de decem virg. Migne suppl. 1, 174). Val. Fl. 5, 236 regnorum labes -usque. Tac. hist. 5, 24, 1 volnera fugas -us (ann. 2, 19, 1).

in lusu verborum cum ludus: Cic. har. resp. 23 ludos ad -um conferre. *cum* lux: Avg. serm. 24, 6 l. 201 quod non fulgebat luce dominica, non a luce, sed a -u (-o *var. l.*, luco *edd. vet.*) luxit *statua Herculis, cuius deaurata barba ante diem dominicum rasa erat.* Maxim. eleg. 1, 7 lux gravis in -u. *cum* lugeo: Itala *sub II A 4b et 5.* *cum* elugeo: Gell. *sub II A 2b.* *in polyptoto*: Acc. trag. 352 *sub I A 1a.*

deriv.: luctuo, luctuosus.

compos.: luctifer, luctifico, luctificus, luctifugus, luctisonus, luctivagus.

? **2. luctus,** (-ūs) *m.* *a* luctari; *modo nimis urbano q. d. pro* lucta *formatum putat B. Löfstedt in plagulis.* *i. q. lucta*: Evagr. sent. mon. 55 (Leclercq, Scriptorium V 2, 1951 p. 208) si spiritus accidiae (*i. acediae*) ascendit in te, domum tuam ne derelinquas et ne derelinquas in tempore -um utilem (*rec. altera Migne 20, 1183B* et non declines in tempore tristitiae, *gr.* πάλην [*v. Mühmelt, Vig. Christ. 8, 1954, 101sqq.*, πάλιν *trad.*]. *ad rem v. Cassian. inst. 10, 25*). *addas var. l.* -u Apvl. Plat. 1, 2 (*v. s.* lucta). *Kemper.*

? **lūcubra,** -ae *f. si genuinum, a* lucubrare, *nisi femininum e plur. vocis* lucubrum *ortum.* Gloss.[L] V Abba lv 40 *et* Aa l 533 -ae: vigiliae (*sed editores depravatum esse censent e* lucubro: evigilo; *talem glossam habes Gloss. V 309, 16*).

? **lūcubrāmentum,** -i *n.* *a* lucubrare. *i. q. opus lucubratum*: Vita Amator. 16 *v.* lubricamentum.

lūcubrātio, -ōnis *f.* *a* lucubrare. *scribitur* lug- *hic illic in codd.*, *cf.* lucubro. *inde a* Catone, Atta, Varrone, Cic.; *non legitur in poesi.* [-bus *falso trad. pro* lucrationibus Amm. 31, 15, 13.]

1 *usu originario*: **a** *proprie i. q. actio lucubrandi* (*cf.* Gloss. ἀγρυπνία. vigilia. nocturna vigilia): *α generatim* (*respi-*

[Lanciotti]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ciuntur maxime opera rustica): CATO agr. 37, 3 per hiemem -e haec facito: ridicas et palos ... dolato *eqs.* VARRO Men. 573 oleum in -em servabimus (*nisi respiciuntur studia*). CIC. nat. deor. 1, 94 nam ista quae vos dicitis sunt tota commenticia, vix digna -e anicularum (*sc. in lanificio sim. sermocinantium*). COLVM. 11, 2, 12 ad -em vespertinam palos decem vel ridicas quinque conficere, totidemque per antelucanam -em (*sim.* PLIN. nat. 18, 233). 11, 2, 90 longis noctibus ad diurnum (diutu- *var. l.*) tempus aliquid adiciendum est; nam multa sunt quae in -e recte agantur; ... pali et ridicae possunt dolari; ... (91) ac ne caetera nunc persequar, nulla regio non aliquid affert, quod ad -em confici possit; ... (92) possit etiam salix decisa pridie ad -em expurgari; ... tum etiam per -em ferramenta acuere. PLIN. nat. 18, 43 (*loquitur agricola quidam*) -es meas vigiliasque et sudores. 19, 173 *cannabis* -bus decorticata purgatur. PETR. CHRYS. serm. 24 p. 266^A ad omnia vigilias esse salutares nullus ignorat; quae ars ... non vitae lucra -e perquirit? *titulus comoediae* (*aliter intellegas libri titulum l. 53*): ATTA com. p. 190 R. (Non. p. 468, 24).

β speciatim: ① *cum respectu studendi, scribendi, disputandi sim.* (*hucine l. 2?*): VARRO ling. 7, 2 neque multa (*sc.* ἔτυμα *possunt dici*) ab eo, quem non erunt in -e litterae prosecutae. CIC. div. 2, 142 propter intermissionem forensis operae et -es detraxi et meridiationes addidi. fam. 9, 2, 1 etsi erat ἕωλος illa epistula ..., tamen perire -em meam nolui et eam ipsam Caninio dedi. Q. CIC. Cic. fam. 16, 26, 1 diu et multis -bus commentata oratione. SEN. contr. praef. 16 *Porcii Latronis* vox ... -bus et neglegentia, non natura infuscata (*cf.* QVINT. inst. 11, 3, 23 voce ... forti ac durabili opus est, cum ... nobis ... vigilandae noctes *sint* et fuligo -um bibenda). QVINT. inst. 10, 3, 27 est ... -o ... optimum secreti genus. SVET. Cal. 53, 2 peroraturus *Caligula* 'stricturum se -is suae telum' minabatur. GELL. 13, 31, 10 oculos ... aegros adsiduisque -bus prope iam perditos. LACT. inst. 3, 26, 10 *ut stultitia humana expellatur*, non libris, non -bus opus est (*sc. sed fide Christiana*). AVSON. 350, 4 p. 207, 23 P. die uno et addita -e properatum *opusculum*. AMM. 17, 7, 9 -bus longis nondum exhausta phisicorum iurgia. FAV. EVL. 28, 1 W. (p. 21, 31 H.) qui haec ... non meditata -e, sed tumultuaria (non t. -e sed m. *cod.*) digesserim (*in clausula opusculi ut*: HIER. epist. 127, 14 haec tibi ... una et brevi -e dictavi [129, 8 tumultuaria et brevi. c. Vigil. 17 haec ... unius noctis -e d.]). HIER. epist. 36, 14, 2 pedestris et cotidianae similis et multam -em redolens oratio. AVG. epist. 139, 3 p. 152, 12 si ... rationem omnium dierum et -um aliis necessitatibus impensarum tibi possem reddere. p. 153, 4 quam *epistulam* modo aliquot -bus terminavi. ord. 1, 3, 6 adulescentium -bus. 1, 8, 26 nostrae -is opuscula. MART. CAP. 1, 37 Philologiae ... pervigilia laborata et -um ... pallorem (NOVELL. Theod. 1 pr.). BOETH. in Porph. comm. pr. 2, 1 p. 85, 1 cum ... alterius noctis consueta -o vigiliaeque venissent. 2, 14 p. 111, 8 hoc ... in hesterna -e iam dictum est. ② *apud christianos cum respectu orandi sim.*: NICET. vigil. 1 p. 55, 3 B. dignum est, ... de sanctis vigiliis nunc dicere et proferre (conf- *var. l.*) sermonem, quando ipsa -ϙ geritur (exigitur *var. l.*) a sollicitis.

b *metonymice*: *α significatur opus lucubrando conscriptum* (*vix huc l. 23. 29*): PLIN. nat. praef. 24 inscriptionis apud Graecos mira felicitas ...; nostri graviores (*Mayhoff*, grossiores *codd.*) Antiquitatum, Exemplorum Artiumque, facetissimi -um (-em *codd.*), puto quia Bibaculus erat et vocabatur. *β significatur instrumentum, quo utuntur lucubrantes*: GLOSS.^L I Ansil. LV 154 -e⟨s⟩: nocturna lumina.

2 *usu deflexo*: **a** *neglecto respectu operandi significatur defectus somni*: CASS. FEL. 62 p. 154, 6 sequitur ... aegrotos *phreneticos* febris acuta ..., -o sive insomnietas (*cf. Cael. Aur. acut. 1, 2, 31* vigiliae iuges aut turbatus somnus *phreneticorum*). **b** *respectu vigilandi plus minusve evanido significatur potius operae cura* (*cf. p. 1746, 62*): INST. Iust. 2, 20, 2 constitutio, quam cum magna fecimus -e.

in lusu verborum cum lucrum PETR. CHRYS. serm. 24 p. 266^A *v. l. 15.*

deriv.: lucubratiuncula.

lūcubrātiuncula, -ae *f.* *a* lucubratio *deminutive* (*item* GLOSS.^L I Ansil. LV 155). *scribitur* lug- *hic illic in codd., cf.* lucubro.

i. q. lucubratio brevior vel minoris momenti (*sc. dedita studiis, lectioni, scriptioni sim.*; *cf.* GLOSS. I p. 303 -a: vigiliola. *vis deminutiva augeri videtur adi.* brevis HIER. epist. 117, 12, 1 c. Vigil. 17): AVR. Fronto p. 6, 6 v. d. H. (p. 9 N.) -ae aliquam tandem facultatem tribuat *somnus*. AVSON. 412, 6 p. 270, 30 P. spatio -ae unius effusi *versus* ... nihil diligentiae ulterioris habuerunt. HIER. in Abd. 20 p. 1117^A haec ad duas -as ... propero sermone dictavi (epist. 36, 1, 5 ad unam -am dictare volui rem dierum. 64, 22, 2 unam. 108, 32 duas. 117, 12, 1 brevem. *cf.* epist. 34, 6 cum haec furtivis, ut aiunt, operis ad -am velox notarii manus me dictante signaret. 119, 1, 2 cum ... furtivis noctium -is ad plerasque *quaestiones* dictarem). epist. 143, 2, 2 *si* notariorum habuerimus copiam, paucis -is respondebimus (c. Vigil. 3). 152, 2 omnia elucubrata volumina *Pelagianorum* eadem verbositate et una forsitan -a et dictatione confutanda reor. praef. Vulg. Iudith p. 213, 7 huic *libro vertendo* unam -am dedi. c. Vigil. 17 nequaquam illi *Vigilantio maledicenti mihi* brevi -a, sed tota nocte vigilabo, *ut respondeam.* *metonymice de ipsis commentationibus* (*vix huc l. 78*): GELL. praef. 14 si cui ... tempus voluptasque erit -as istas (*i.* '*noctes Atticas*') cognoscere.

lūcubrātōrius, -a, -um. *a* lucubrare. *i. q. ad lucubrationem pertinens*: **a** *neutr. pro subst.* (*de lumine quodam?*): CIL IV 10566, 8 candelabra quatuor et lucubratoriu(m) unum, lucerna aenea. **b** *adi.*: SVET. Aug. 78, 1 a cena in lecticulam se -am recipiebat; ibi, donec residua diurni ... actus conficeret, ad multam noctem permanebat.

lucubris *v.* lugubris.

lūcubro, -āvī, -ātum, -āre. [*a radice verbi* lūcēre, *ita ut primo nomen suffixo* -brum *ornatum et inde verbum* lucubrare *formatum sit. at vocem* lucubrum, *quae legitur apud* ISID. *et subest quibusdam vocabulis Romanicis, potius e verbo novatam quam antiquitus traditam esse monemus. Sch.*] *scribitur hic illic in codd.* lug- *e. g.* SEN. contr. praef. 17 PLIN. epist. 3, 5, 8, *item in derivatis.* *primam vocalem longam esse docet metrum* VARRO Men. 219 PHAEDR. app. 13 (15), 14. *in interpretatione schematis coniugationis vocis gr.* ἀγρυπνεῖν: *ind. praes. act.* GLOSS. III 126, 53 sqq. -o *eqs.* (*cf.* V 592, 46 brasbrat: -o, *corruptum ex* lucubro, -bras, -brat; *v. Loewe, Glossae nominum 161*), *item perf. act.* 143, 62 sqq. -vi, -asti, -vit, -vimus, -astis. NOT. Tir. 101, 94 -at. *legitur inde a* VARRONE, CIC. [*aemil.* lumbergär '*lucescere*' *vel* '*advesperascere*'; *var. francog. or. et francoprov.* '*vigilare*'; *fortasse port.* lobregar, lobrigar '*non clare videre*'. *cf. M.-L. 5150. Wartburg V 440 sq. Corominas III 119 sqq. Machado² II 1429. St.*] [*interpretationis dubiae*: MART. CAP. 8, 863 cuius *solis* luminis radii *repercussi a luna* in terras quoque lucubrandiores perveniunt (*sic vel sim. codd.*; -antiores *i. q. noctu visibiliores, efficaciores coni. Dick, Wortformen 18*, luce blandiore *vel* vibrantiore *Willis. Mart. Cap. emend. 1971, 62*, luculentiores *alii*). *falsa var. l.* -ta *pro* elucubrata *in epigr. perperam Martiali adscripto* ANTH. 26, 9.]

1 *intransitive* (*pass. impers. l. 44*): **a** *usu originario i. q. per vigilias* (*sc. fere lumine apposito*) *occupatum esse* (GLOSS. ἀγρυπνῶ. evigilo. -at: ἀγρυπνεῖ. -bat: vigilabat. -antes: vigilantes. *cf. l. 14 et* GLOSS. II 393, 27 παννυχίζω: -o, pernocto, pervigilo. *non nisi de hominibus*): *α cum respectu operandi, studendi sim.*: VARRO Men. 219 cum lucerna combusta est in -ando (-andi *trad.*) olivitasque consumpta est. ling. 5, 9 non solum ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleant⟨h⟩is -vi. frg. Non. p. 322, 1 cum ... in -ando faceret iuxta ancillas lanam (*cf.* LIV. 1, 57, 9 nocte sera deditam *Lucretiam* lanae inter -antes ancillas ... inveniunt). SEN. contr. praef. 17 per totam -verat noctem. *ibid.* post cenam fere -bat nec patiebatur alimenta per somnum ... digeri (*cf.* CELS. 1, 2, 5 sin -andum est, non post cibum id facere, sed post concoctionem). SEN. dial. 5, 19, 3 ad hoc vigilat, ad hoc -at. PLIN. epist. 3, 5, 8 -are Vulcanalibus incipiebat ... studendi *causa*, statim a nocte multa. SVET. Tib. 19 quotiens -ante se ... decideret lumen. AVR. Fronto p. 35, 3 v. d. H. (p. 37 N.) minus -are, ut te maturius videam. AMM. 25, 4, 6 nocturna lumina, inter quae -bat. SCHOL. Iuv. 7, 97 quo mense (*Decembri*) scilicet solet maxime -ari. AVG. ord. 1, 3, 6 video tibi Musam tuam lumen ad -andum accendisse. *part. praes. plur. masc.* -antes *pro subst.*: QVINT. inst. 10, 3, 25 -antes silentium noctis et clusum cubiculum et lumen unum velut tectos (rectos *trad.*) maxime teneat. *β mero fere respectu vigilandi, custodiendi sim.*: PHAEDR. app. 13 (15), 14 -verat et usque in serum vigilias perduxerat *mulier lugens*. ITALA psalm. 101, 8 (cod. 136 Cas.) -vi et factus sum sicut passar singillatim super tectum (*gr.* ἠγρύπνησα, *Veron. al.* = *Vulg.* vigilavi). 126, 1 (*ibid.*) si dominus non custodit urbem (orbem *cod.*), vane luc[r]ubravit custodiens (*gr.* ἠγρύπνησεν, *Sangerm.* laboravit, *Veron. al.* = *Vulg.* vigilavit).

b *usu deflexo*: GLOSS.^L V Aa L 535 -ans: diluculo surgens.

2 *transitive i. q. per vigilias conficere, elaborare* (*de iumentis* APVL.): CIC. parad. 5 opusculum -tum his iam contractioribus noctibus. APVL. met. 6, 30, 1 (*ad puellam fugientem et asinum*) quorsum istam ... -atis viam nec noctis intempestae Manes ... formidatis? 9, 11, 1 iumentorum multivii circuitus ... perpeti etiam nocte ... -bant pervigilem farinam. *superl. part. perf. pass.* -tissimus *pro adi. i. q. maxima vel nimia diligentia elaboratus* (*cf. p. 1745, 60*): OROS. apol. 29, 1 in epistula tua illa -tissima haec ipsa vel intellegere vix potuimus.

deriv.: *?* lucubramentum, lucubratio, lucubratorius. *cf. ?* lucubra, lucubrum.

compos.: elucubro. illucubratus.

lūcubros *v.* lucubrum.

lūcubrum, -ī *n. et* lūcubros, -ī *m.* (*terminationem sec. gr.* φλόμος, *quod verbum iuxta est, novatam esse suspicatur Sofer, Isid. 141*). [*cf.* lucubrare. *Sch.*] [*var. francog. or. et francoprov. i. q.* '*vigilia*', *in derivatis i. q.* '*colchicum autumnale L.*' *cf. M.-L. 5151. Wartburg V 440 sq. St.*]

1 *i. q. lumen parvulum*: ISID. orig. 20, 10, 8 (*in capite* de vasis luminariorum) -um vocatum, quod luceat in umbra; est enim modicus ignis, qui solet ex tenui stuppa ceraque formari (*inde* GLOSS.^L I Ansil. LV 158). **2** *nomen herbae lucernarum liciniis adhibitae, i. q. verbascum*: ISID. orig. 17, 9, 73 (*inde* GLOSS.^L I Ansil LV 157) phlomos, quam Latini herbam lucernarem vocant, ab eo quod ad licinia (*codd. et André in plagulis*; lychnia *conic. vulgo, sed cf. Ps. Diosc. supra p. 1371, 73 sqq.*) facit; eadem et -os, quod lucem praebeat umbris (*cf. 17, 9, 94* phlomos, quam Latini verbascum vocant. *Plin. nat. 25, 121* tertia *phlomis* lychnitis vocatur ... foliis ... ad lucernarum lumina aptis).

cf. lucubra.

lucuentulus *v.* luculentulus *p. 1750, 54.* *Lanciotti.*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lūculāris, -e. [*a* lucus *derivandum videtur, formatione non perspicua. Sch.*] *i. q. ad lucum pertinens*: CIL XI 5215 (*item* 5216) flamini -i Lauren(tium) Lavina(tium). *cf. vol. VI 1, 854, 15 sqq.*

lūculentās, -ātis *f.* *a* luculentus, *cf.* honestas *sim. nec non* luculentitas. *fere i. q. splendor, pulchritudo*: MART. CAP. 1, 6 illum *Mercurium* formae desiderabilis grata˪que˩ (*om. unus e codd.*) -s in Manticen ... succenderat (*sed cf. 8, 803* luculentia).

luculentaster, -ī *m. de origine v. infra. genus cibi, operis pistorii*: TITIN. com. 166 obstrudulenti aliquid, quod pectam sedens, aut -r aut formaster frigidus (*'comice fictus pro lucuntulo' Bücheler, sc. immixta voce* luculentus; lucuentaster *coni. Lindsay, Arch. lat. Lex. 11, 1900, 332, formam antiquiorem pro lucun- restituens. cf. Hauri-Karrer, Lat. Gebäcksbezeichnungen, Diss. Zürich 1972, 102*).

lūculentē, lūculenter *v.* luculentus.

lūculentia, -ae *f.* *a* luculentus. **1** *i. q. splendor, pulchritudo* (*plur. de ornamentis elocutionis* ARNOB. *sub a*): **a** *respicitur ars dicendi vel scribendi*: ARNOB. nat. 3, 6 *a Cicerone* res sumere iudicii veritate conscriptas, non verborum -as ([*infra*: aucupia v. splendoremque sermonis]. CASSIOD. var. 1, 45, 4 [*ad Boethium*] quos *scriptores Graecos* tanta v. -a reddidisti claros). OROS. hist. 5, 15, 2 *de Iugurtha* propter opimam scriptorum -am satis sufficiens ... notitia est. HIL. AREL. vita Honorat. 26 l. 7 in quo *ore* erat consentanea puritati pectoris sermonis -a. CASSIOD. var. 8, 18, 1 qua -a tractata peroraris. VEN. FORT. carm. 5, 5 praef. 1 dictionis -a. **b** *respicitur forma corporis*: MART. CAP. 8, 803 Cyllenius ... nullius magis alumnae splendore ac -a gloriatus huius (*sc. Arithmeticae*) se feminae evehit granditate.
? **2** *i. q. taeda*: GLOSS. III 425, 8 δᾳδουχήματα: taedae, -ae (*Bücheler*, δαδουχηματασαε deluc- *cod.*).

lūculentitās, -ātis *f.* *a* luculentus (NON. p. 135, 2 -em: a luculento [*affert locos infra citatos*]. *item* GLOSS. V 643, 65). *cf.* luculentas *nec non* opulentitas. *fere i. q. splendor, pulchritudo*: CAECIL. com. 71 vide -em eius et magnificentiam. LABER. mim. 90 dominus ⟨est⟩ noster tua -e captus.

luculentulus *v.* lucuntulus.

lūculentus, -a, -um. [*a* lux; *cf.* ops: opulentus. *Sch.*] *de origine*: PAVL. FEST. p. 120 -us a luce appellatus (*item* NON. *infra*). *scrib.*: loc- GLOSS. *p. 1748, 80* (*in var. l.*: PLAVT. Epid. 341 AVG. anim. 4, 2, 3). *compar.* -ior *inde a* CIC., *cf.* sane -us CIC. Tusc. 1, 107 (*cf. l. 51*); *superl.* -issimus *inde a* PLANCO (*v. IA2*), *cf.* perfecte -us APVL. met. 2, 4, 3. NOT. Tir. 72, 48. *de notione*: NON. p. 63, 11 -um pulchrum et bonum et perspicuum; dictum a luce (*affert* PLAVT. Corn. frg. 3 MACER hist. 6). SCHOL. Hor. serm. 1, 4, 11 lutulentus: sordidus, cui contrarius -us *eqs.* GLOSS. φωτεινός. -um: splendidum. luce plenum. manifestum, a luce. torhtnis (*anglosax.*). -ior: lucidior vel clarior. -issimus: splendidissimus. *frequentant* PLAVT., CIC. (*maxime in epist., in oratt. non nisi* Phil. 7, 17. 12, 19), APVL. met., SYMM., AVG.; *ceterum singulis locis habent* TER., AFRAN., MACER, PLANC., SALL., PRIAP., COLVM., CIL IV 2048 (*?*), MART., PLIN. epist., FRONTO, GELL.; *paulo saepius apud quosdam posteriores.* [*confunditur cum* lutulentus PLAVT. Capt. 326 SERV. Aen. 5, 2 (*cf.* ISID. orig. 13, 14, 3). *dub. trad.* CIC. Brut. 129 habitus est sane, ut ita dicam, -us patronus: asper maledicus *eqs.* (*defendere conatur Douglas ad l.*, lutulentus *secluso* patronus *Jahn*, truculentus *Ernesti, alii alia*). *falso trad. vel restit.* CAEL. AVR. chron. 1, 4, 88 accipiat sucum parvum -um, mollem *eqs.* (*sic ed. princ.*, cibum parvum suculentum *Bendz, Eranos 58, 1960, 38, 5 coll. 1, 4, 103*). *dub. lect. et interpr.* CIL IV 2247 Bellicus hic futuit quendam (*i.* quandam) ⟨luc⟩ulentissimo (*an pro adv. accipiendum coll. 4884* bellissimu(m) ⟨fu⟩tuerunt? *vix huc pertinet* 2048 Secundus pedicau(i)d pueros lucle utis). *e coni. dub.* PAVL. MED. vita Ambr. 1 *vitam* Martini ... ⟨luculento⟩ sermone contexuit (*om. codd., add. edd. vet.*). MART. CAP. 8, 863 *v. p. 1746, 25.*].

I *usu latiore fere i. q. splendidus, magnificus, pulcher, bonus sim. exempla antiquiora praebent notionem ab origine vocis admodum remotam, ut praestantia fere quarumlibet qualitatum significari possit. notio lucis, quae fortasse subest sermoni augurio l. 79 et* CIC. fam. *sub A1b (vix* PLAVT. *sub B1), apparet hic illic apud Christianos, e. g.* LACT. ira 24, 6 claritate -ius, AVG. conf. 12, 4, 4 perlucida et -a, gen. ad litt. 1, 17 *sub A1a*, CASSIOD. var. 3, 17, 4 *iuxta* reluxerit, in psalm. 9, 39 (40) *iuxta* lumina. *quae cum potius per lusum quendam doctum quam sensu vere mutato accipienda videantur, pauca certiora tantum ad II relegavimus. ceterum iuxta ponuntur*: pulcher PLAVT. Corn. frg. 3 MACER hist. 6 (*fere syn.* PLAVT. Men. 141, *cf. 132.* PRIAP. 39, 6), bonus, bellus CIC. Att. 16, 4, 4, amoenus APVL. met. 5, 1, 3, decorus *ibid.* 10, 18, 3. *c. abl. resp.*: FRONTO p. 167, 22 v. d. H. (p. 176 N.) LACT. ira 24, 6 MART. CAP. 2, 132. 5, 426 PS. LEO M. humil. 10 p. 170[A] GREG. M. dial. 2, 36 p. 131, 21 M.

A *laudantur varia*: **1** *res*: **a** *incorporeae*: PLAVT. Epid. 158 eamus intro huc ad te, ut hunc hodie diem -um (*A, def. Wheeler apud Duckworth ad l.*; -e *cett.*) habeamus (341 pro di immortales, mihi hunc d. dedistis -um, ut facilem atque impetrabilem [*sermo augurius respici videtur, cf. 343* auspicio *et* Corn. frg. 3 pulchrum et -um hoc nobis hodie evenit proelium. MACER hist. 6 auspicia pulchra et -a]. *aliter* MIN. FEL. *sub IIA*). Men. 141 (*132* hoc facinus *i. palla surrepta* pulchrumst *eqs.*) vin tu facinus -um inspicere? (*cf.* AFRAN. com. 145/6 fit opus -um hoc. CIC. Att. 10, 12a, 3 Massiliensium factum ... -um est. SIDON. epist. 8, 6, 4 actionibus). Mil. 952 tibi condicio nova et -a fertur per me interpretem (*cf.* Rud. 1407 *sub C*). LACT. inst. 3, 1, 3 deus ... voluit ..., ut simplex et nuda veritas esset -ior, quia satis ornata per se est. (FAVST. REI. spir. 2, 12 capitulum -a veritate conclusit *Paulus*). ira 24, 6 quid ... deo aut potentia maius est ... aut claritate -ius ? (*eadem* PS. ORIG. tract. 16, 16 B.). ZENO 1, 4, 1 (1, 1, 4 L.) pudicitiam ... -is moribus adornatis. PHILIPP. in Iob 41 p. 790[C] naturae -ae *dei* ... aeterna bonitas competit. AVG. civ. 11, 18 tit. (*comparatur mundus cum ornamentis elocutionis*) de pulchritudine universitatis, quae ... ex contrariorum fit oppositione -ior. epist. 137, 1 ingenium ([*v. sub D2*]. 155, 14 -is ingeniis non defit resplendentia veritatis). 140, 83 *virgines* ornatas ... lampadibus propter bonorum operum ... -issimam laudem. 191, 1 sinceritate -issima litterarum. gen. ad litt. 1, 17 p. 24, 4 cum ... sapientia in spiritales atque rationales creaturas ... se transfert, ut illuminatae lucere possint, fit in eis quaedam -ae rationis affectio, quae potest accipi facta lux. serm. 205, 1 intellectus melior et -ior. PS. LEO M. humil. 2 p. 163[B] licet in exterioribus quoque pulchra sit *humilitas*, in intimis tamen suis multo est speciosior multoque -ior, ubi nihil obscurum *eqs.* 10 p. 170[A] animis sedulis et bonorum actuum probitate -is. PS. PROSP. vocat. gent. 2, 14 hanc latitudinem gratiae ... promissio dei signis iam -ioribus indicabat. INST. Iust. praef. 2 constitutiones antea confusas in -am ereximus consonantiam. **b** *corporeae* (*in imag.* AVG.): CIC. fam. 7, 10, 2 (*ad Trebatium in Gallia versantem*) valde metuo, ne frigeas *sc. hieme vel desidia* in hibernis; quamobrem camino -o utendum censeo (*utrum magnitudo fornacis an ipsa flamma ignis ardentis respiciatur, in epistula vocibus ambiguis referta vix diiudicaveris*). Att. 16, 4, 4 Domitius bona plane habet dicrota suntque navigia praeterea -a Sestii (*infra*: Cassii classem, quae plane bella est). Phil. 7, 17 fugientem iugulavit, -am tamen ipse plagam accepit, ut declarat cicatrix. AVG. beat. vit. 3 ut inflatos ... demergat *studium gloriae* ... eisque in tenebras revolutis eripiat -am domum.

2 *homines* (*animum sim. v. sub 1a*): PLAVT. Mil. 958 -a atque festiva femina (*nisi ad B2, cf. 967* lepida et liberali formast). CIC. Att. 2, 12, 4 Dicaearchum recte amas: -us homo est et civis haud paulo melior quam isti nostri ἀδικαίαρχοι. 10, 12, 2 non credo, at (*Purser*; ut *codd., quod tuetur Sjögren sc. per ironiam intellegens*) est -us auctor (*i. fide dignus ut* 10, 14, 2 de duabus legionibus -os a. esse). PLANC. Cic. fam. 10, 24, 3 in castris meis legiones sunt veteranae tres, tironum vel -issima ex omnibus una.

B *laudatur pulchritudo, forma corporea*: **1** *rerum*: PLAVT. Most. 818 viden vestibulum ante aedes hoc et ambulacrum cuius modi? :: -um edepol profecto. COLVM. 3, 21, 4 pater familiae libentius ad spectaculum rei suae, quanto est ea -ior, descendit. APVL. met. 2, 4, 3 lapis Parius in Dianam factus ..., signum perfecte -um. 5, 1, 3 dei cuiuspiam -um et amoenum videre te diversorium. 10, 18, 3 spretis -is ... vehiculis ac posthabitis decoris raedarum carpentis. ZENO 1, 14, 1 (2, 6, 2 L.) Salomonis ... templum -o opere ... constructum. AVG. conf. 12, 4, 4 minus ... speciosa sunt *terra et abyssus* ... quam cetera superiora perlucida et -a omnia.

2 *hominum, sc. mulierum vel puerorum* (*Cupidinis l. 57. huc fortasse* PLAVT. *sub A2*): **a** *-um est corpus, facies sim.*: TER. Haut. 523 mulier commoda et faceta haec est meretrix ... et quidem hercle forma -a (SCHOL. splendida. SCHOL. Bemb. pulcra, a luce splendida. GLOSS.[L] III Abol. LV 33 gratuita [grata *Heraeus*]). PRIAP. 39, 6 me pulcra fateor carere forma, verum mentula -a nostra est. APVL. met. 2, 23, 7 etiam in maerore -am proferens faciem *matrona vidua* (4, 25, 1 *virginis*). 5, 22, 7 corpus *Cupidinis* glabellum atque -um (ARNOB. nat. 5, 21 parit ... -i filiam corporis *Proserpinam* [*infra*: bene validam, floridam]). PANEG. 4, 34, 1 species -a *matronarum*. MART. CAP. 6, 586 oris ... -a maiestate resplendens *Geometria*. **b** *-i sunt homines ipsi*: MART. 2, 86, 4 nec dictat mihi -us Attis mollem debilitate galliambon. APVL. met. 10, 30, 3 -us puer nudus ... flavis crinibus usquequaque conspicuus. MART. CAP. 2, 132 (*de Charitibus*) tres puellae vultu decoreque parili ac venustate -ae. 5, 426 (*de Rhetorica*) quaedam sublimissimi corporis ac fiduciae grandioris, vultus etiam decore -a (-o *Fuchs*) femina insignis ingreditur (6, 580 *de Geometria*).

C *laudantur divitiae*: PLAVT. Cist. 560 te reduco ... ad ... ditias, ubi tu locere in -am familiam. Rud. 1320 divitias ... habuisti -as. 1407 vin tibi condicionem -am ferre me? ... dividuom talentum faciam ...; dimidium tibi sume (*cf.* Mil. 952 *sub A1a*). Truc. 345 hereditas magna atque -a. CIC. Phil. 12, 19 ex naufragio -i patrimoni ad haec Antoniana saxa proiectus. Att. 4, 16, 4 de re Piliae ... erit mihi curae; etenim est -a res Aureliani ... indiciis. CASSIOD. var. 3, 17, 4 tantum quis nobilior erit, quantum et moribus probis et -a facultate reluxerit.

D *laudatur ars dicendi vel scribendi* (*materia describenda* PLIN. epist. 5, 17, 2. *cf.* ISID. orig. 10, 154 -us, ab eo quod sit lingua clarus et sermone splendidus. GLOSS. ἀστεῖος. lingua clarus vel disertus. GLOSS. II 318, 10 εὔλαλος: effabilis. eloquens. loquax. -us [*Heraeus, Kl. Schr. 94*; loculentus *trad. ut etiam* GLOSS. V 113, 28]): **1** *-us est scriptor* (*eius os* SYMM. epist. 5, 45): CIC. Att. 7, 17, 2 accusavi ... Pompeium, qui, cum scriptor -us esset, tantas res ... Sestio nostro scribendas dederit. Brut. 102 Caelius Antipater scriptor ... fuit ut temporibus illis -us, iuris valde peritus. FRONTO p. 167, 22 v. d. H. (p. 176 N.)

[Maltby]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Aquilinum -issimum verborum apparatu. SYMM. epist. 2, 86, 1 -us narrator. 5, 45 quod ex tuo . . . -o ore proficiscitur. MARCELL. chron. II p. 63, 392, 2 *Hieronymus* se -issimum interpretem . . . catholicis exhibuit lectoribus. 2 *-a sunt verba, opera, eloquium sim.* (*iuxta* eruditus PLIN. epist. 5, 17, 2, sufficiens AVG. anim. 2, 4, 8 POMER. 1, 23, disertus AVG. anim. 4, 2, 3; *apud Christianos saepius opp. veritas, simplicitas sim.; ironice* HIER. adv. Rufin. 3, 7. 3, 32 AVG. anim. 4, 2, 3): CIC. Tusc. 1, 107 exsecratur -is sane versibus apud Ennium Thyestes (AVG. civ. 14, 3 p. 7, 20 D. ord. 2, 20, 54 p. 185, 11. *cf.* OROS. hist. 1, 17, 2 [*de Iliade*] -issimo carmine). Att. 12, 21, 1 verbis -ioribus . . . rem eandem comprehenderat *Cato* (ARNOB. nat. 2, 11 p. 77, 23 M. v. eos *philosophos* -issimis scimus loqui et compositionibus fluere levigatis. SYMM. epist. 7, 122, 1. AVG. anim. 2, 4, 8 p. 342, 9 sua sensa v. -issimis et sufficientissimis explicavit. POMER. 1, 17 *opp.* bonis exemplis). SALL. Catil. 31, 6 M. Tullius consul . . . orationem habuit -am atque utilem rei publicae (ZENO 1, 3, 2 [2, 1, 6 L.] sapientia . . . -ae o. compta mendacio. CHROMAT. serm. 28, 2 L. SALV. gub. praef. 1 aut blando carmine . . . aut -a o. [*supra*: nitore verborum]. BOETH. in Porph. comm. sec. 1, 1 p. 135, 9 non -ae o. lepos, sed incorrupta veritas. in top. Cic. 3 p. 333, 5). PLIN. epist. 5, 17, 2 *Piso* recitabat καταστερισμῶν eruditam sane -amque materiam. GELL. 13, 25, 16 apud Homerum eiusdem rei atque sententiae -a exaggeratio est (*affert A 163*). SYMM. epist. 1, 31, 2 operis (FVLG. RVSP. ad Monim. 1, 30, 1. *cf.* RVFIN. hist. 11, 9 p. 1017, 15 opuscula). 3, 83 adfatu. HIER. chron. a. Abr. 2342 elucubravit adversum pristinam religionem -issimos libros Arnobius (adv. Rufin. 3, 7 contra me cudis [*ironice ut* 3, 32]). RVFIN. Orig. in Ios. 7, 7 p. 335, 1 *philosophorum* perversa dogmata -i sermonis assertionibus decorata (POMER. 1, 23 quod ei *pontifici imperito* sufficiens et -us s. non suppetat). AVG. anim. 4, 2, 3 p. 381, 24 tua nostrae ignorantiae disertissima et -issima castigatio. epist. 137, 1 ingenium . . . et eloquium tuum tam excellens tamque -um. EVAGR. sent. mon. 137 p. 1186ᶜ qui dedit vobis . . . proverbia -a (*an ad II B? cf. gr.* σαφεῖς *et versionem alteram* [*Leclercq, Scriptorium V 2, 1951 p. 213*] manifesta). POMER. 1, 24 tit. qui eloquentiam suam -is declamationibus iactant (*opp.* simpliciter docentes). GREG. M. dial. 2, 36 p. 131, 21 M. scripsit monachorum regulam . . . sermone -am. *neutr. plur. pro subst.*: CASSIOD. in psalm. 9, 39 (40) de quo loco . . . Hilarius et Augustinus, ecclesiae sancta lumina, plurima et -a dixerunt.

II *pressius cum respectu lucis fere i. q. lucidus, plenus lucis* (*pauca certiora; v. praemonita ad I*): A *naturalis*: MIN. FEL. 3, 1 hominem . . . in hac imperitiae vulgaris caecitate deserere, ut tam -o die in lapides eum patiaris impingere (*respici videtur et caelum serenum et salus christiana, cf. 1, 4* lucem sapientiae). AVG. gen. ad litt. 7, 13 ignis non solum fervidam qualitatem, cuius sedes in iecore est, verum etiam -am, quam velut eliquari ac subvolare ostendunt *medici* in . . . cerebri locum, *habet caro*. CLAVD. MAM. anim. 1, 23 p. 82, 12 viventi corpori iucundum est -us locus vel temperatus aer (*opp.* tenebrosus locus). B *spiritualis* (*hic illic vergit in notionem q. e. dilucidus, perspicuus. v. etiam* EVAGR. *sub ID2*): FVLG. Virg. cont. p. 103, 6 tuae . . . -ae sapientiae funalia caligare. CASSIAN. conl. 8, 3, 4 *in scripturis* quaedam significatione litterae plana ac -a resplendent. VICT. VIT. 2, 72 quid clarius, quid -ius (lucentius *var. l.*) effari divinitas dignaretur? VIGIL. THAPS. c. Arian. 2, 1 ut unius substantiae . . . professionem ex divinarum consequentia litterarum -o disputationis examine comprobetis. *neutr. plur. pro subst. v. supra sub ID2.*

adv. **lūculentē** *et* **lūculenter.** *legitur -e apud* PLAVT., CIC. (*septies*), GELL. (*quinquies*), DON., PRVD.; *-r* CIC. fin. 2, 15 (*si recte trad.*) *et inde a* RVFINO; *variant codd.* TERT., HIER., *de* ISID. *v. sub 1b. apud posteriores praevalent compar.* (*inde a* SYMM.) *et superl.* (*inde a* RVFINO). *accedit* sane CIC. off. 3, 60 (satis *var. l.*). Att. 14, 21, 1 ad Q. fr. 3, 5, 1, satis CIC. div. 1, 131.

fere i. q. splendide, pulchre, bene (GLOSS. magnifice vel clare. *iuxta verbum passim; verbo subaudiendo* CIC. off. 3, 60 TERT. *sub 1b*): 1 *latius et mera fere vi augendi*: a *respicitur quaelibet actio* (*de* PLAVT. Epid. 158 *v. p. 1747, 78*): PLAVT. Merc. 424 me tibi illam *ancillam* posse opinor -e vendere. :: dum quidem hercle ne minoris vendas quam ego emi. CIC. fin. 2, 15 si ego non intellegam quid Epicurus loquatur, cum Graece, ut videor, -r sciam. ad Q. fr. 3, 2, 1 Gabinium ad populum -e calefecerat Memmius. GELL. 13, 31, 6 librum veterem fidei spectatae, -e scriptum. SYMM. epist. 6, 67, 1 quanto -ius natalem mihi diem, si adfuissetis, egissem. AVG. bon. viduit. 11, 14 bonum . . . continentiae vidualis -ius decet, cum *eqs.* VITAE patr. Iurens. 179 M. instituta, quae de informatione monasterii vestri . . . digessimus, desideria vestra . . . -r explebunt. b *respicitur ars dicendi vel scribendi nec non actio librorum componendorum* (*distinguitur* polite CIC. Brut.; *hic illic vergit in notionem q. e. perspicue, dilucide, e. g.* PS. PROSP., ENNOD., *cf.* GLOSS. manifesto, clare. *vix huc* VICT. VIT. *supra l. 52*): CIC. Brut. 76 'scripsere' inquit *Ennius* (*ann. 213*), 'alii rem vorsibus' — et -e quidem scripserunt, etiam si minus quam tu *Enni* polite (ISID. vir. ill. 37 -e [*v. Ihm, Festschr. Hirschfeld 344, 1*] . . . composuit et scripsit. *cf.* GELL. *sub a et* CIC. Att. 14, 21, 1 rescripsit ad eas *litteras* . . . sane -e. RVFIN. hist. 4, 26, 1 libros pro nostra fide -issime [GLOSS. V 420, 36 splendidissime] conscriptos [6, 19, 10]). rep. 1, 65 quod apud Platonem est -e dictum (*item de dictis allatis vel operibus scriptis*: div. 1, 131 off. 3, 102 GELL. 1, 15, 3. 16, 1, 1 vere atque -e. 17, 10, 13 *opp.* crasse et inmodice congessit. BOETH. herm. sec. 1, 3 p. 70, 24 Graeca . . . oratione -ius dictum est. VITAE patr. Iurens. 62 M.; *de sermone*: DON. Ter. Eun. 560, 1 decet a salutatione incipere -e dicturum). off. 3, 60 cum ex eo quaereretur . . ., respondebat . . .; hoc quidem sane -e, ut ab homine perito definiendi. ad Q. fr. 3, 5, 1 sane texebatur opus (*i. libri de re publica scribendi*) -e. TERT. resurr. 11 p. 39, 19 de quibus -e (-r *var. l.*) et paracletus per prophetidem Priscam. HIER. epist. 10, 3, 1 de quibus . . . -e (-r *var. l.*) Tullius ait: '*eqs.*' RVFIN. hist. 5, 21, 4 defensionem pro fide sua, quam . . . -r et splendide habuerat (*gr.* λογιωτάτην . . . ἀπολογίαν). PRVD. perist. 10, 22 sum mutus ipse, sed potens facundiae mea lingua Christus -e disseret (CASSIOD. inst. 1, 5, 4 salubriter -rque). AVG. epist. 138, 14 p. 140, 5 quod . . . -issime illorum litterae laudaverunt. PS. PROSP. vocat. gent. 2, 15 p. 701ᴰ planius, -ius, verius explicari. PS. ANATOL. pasch. 1 p. 317, 17 libellum de pascha -issime edidit. ENNOD. dict. 2, 5 p. 431, 22 -ius . . . gestarum fidem rerum . . . pandamus. CASSIOD. in psalm. 138 concl. l. 551 de duabus naturis . . . duos libellos caute nimis -rque tractavit. FACVND. fid. p. 878ᴬ -issime edocet. ISID. vir. ill. 28 opusculum . . . -issime (*v. Ihm p. 1749, 80 allatum*) et dulci sermone dictatum.

2 *pressius cum respectu lucis* (*cf. p. 1749, 76*): PS. AVG. serm. ed. Caillau 1, 14, 1 magnus nobis hodie dies illuxit, quo omnipotens deus de caelo descendit, et inter homines sacra nativitas -ius rutilavit.

? adv. luculentissimo *v. p. 1747, 57.*

deriv.: luculentas, luculentia, luculentitas. *cf.* luculentaster.

compos.: eluculentus. *Maltby.*

luculla *v.* laculla.

lūculus, -ī *m.* *a* lucus *deminutive.* *i. q. lucus modicus*: SVET. vita Hor. p. 47, 16 domus . . . eius ostenditur circa Tiburni -um.

lucūna *v.* 1. lacuna. **lucūnar** *v.* 1. lacunar.

lucunculus *v.* lucuntulus.

lucūns, -untis *f.* (*?*). [*peregrinum videtur, fort. mutuatum e gr.* γλυκοῦς. *Sch.*] *scribitur in codd. aliquot* GLOSS. Ps. Plac. *etiam* lunc-. *operis pistorii genus* (*sic* PAVL. FEST. p. 119 -em. *cf.* GLOSS.ᴸ IV Ps. Plac. L 22 -s: nominativus glossematicōs -i, *ubi* genitivus -is *scribi vetat editor; inde decurtatum videtur* GLOSS. V 572, 18 -s glossematicus ⌊specie facte⌋, *quae ultima verba pertinent ad glossam quae sequitur* lunul⟨a⟩e. *ad rem v. Hauri-Karrer, Lat. Gebäcksbezeichnungen, Diss. Zürich 1972, 100 sqq.*): *?* LVCIL. 1368 panis, pemma, -s *est* cibus, qui purissimus multo est (*versum in* Varronis Men. 417 *et* 508 [*sed hoc loco usque ad -s tantum*] *ex Lucilio afferri coniecit Bücheler, ad dubia Lucilii relegavit Krenkel 1387/88*).

deriv.: lucuntulus. *cf.* luculentaster.

lucuntulus, -ī *m.* *a* lucuns *deminutive.* *de scriptura* (*cf. Heraeus, Kl. Schr. 150, 1*): -nt-: AFRAN. (*dub., v. var. lect. infra*), STAT., GLOSS. III 316, 1; *addas Athen. infra.* -nc-: APVL., ITALA, GLOSS. *praeter unam modo citatam.* -ncl-: GLOSS. III 88, 2. 372, 26. *cf.* -ntl-: *Athen. infra.* iuc- APVL. *F*, ITALA Lugd., GLOSS. III 15, 39. lugu-: STAT. *M.* nuc- NOT. Tir. luoc- (*quod* lucc- *esse suspicatur Heraeus l. c.*) *vel* lag- GLOSS. NOT. Tir. 109, 33. *transit in gr.* λούκουντλος (*Chrysipp. Tyan. apud Athen. 647d*).

operis pistorii genus (GLOSS. τηγανίτης. *ad rem v. quod sub* lucuns *citavimus*): AFRAN. com. 162 pistori nubat? cur non scribilitario, ut mittat fratris filio -os (lucuentulus [*inde coni.* lucuentulos *Lindsay, v. s.* luculentaster], luculentulus, liculentulentulus *trad.; corr. Bücheler*). STAT. silv. 1, 6, 17 molles gaioli -ique *ad Saturnalia dati.* APVL. met. 10, 13, 6 panes, crustula, -os . . . et plura scitamenta mellita. TERT. spect. 27 p. 26, 24 *ea, quae in spectaculis laudari possunt*, perinde habe ac stillicidia mellis de -o venenato (delivacunculo venenatu *trad., corr. Iunius; vix recte Gelenius* libacunculo). ITALA exod. 16, 31 (Monac.) sapor . . . illius *mannae* erat tamquam -i cum melle ([*gr.* ἐγκρὶς ἐν μέλιτι, *Vulg.* similae cum melle]. num. 11, 8 [Lugd.] erat sapor ipsius tamquam sapor -i ex oleo [*gr.* γεῦμα ἐγκρὶς ἐξ ἐλαίου, *Vulg.* faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati]).

lucurparta *inter nomina natantium* POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 544, 10. [*fem. ad vocem* *lycopardus, *gr.* λυκοπάνθηρος, *esse monstravit Schuchardt, Zeitschr. Roman. Philol. 30, 1906, 723; denuo Zavattari, Arch. Roman. 6, 1922, 482. vocabula cammarum significantia sicut hisp.* lobagante *fortasse inde fluxerunt, cf. Corominas III 115 sq. St.*] *B.*

1. *lūcus, -ī (*vix* -ūs *p. 1751, 3*) *m.* [*osc.* lúkvei '*in luco*'; *vox prisca quae tamquam theod.* Lichtung *locum liberum arboribus saeptum significasse videtur; cf. p. 1751, 27. Sch.*] *derivatur a* lucere, lux, lumen (PRISC. gramm. II 136, 17 luceo, -us): *1) per absentiam lucis, sc. per antiphrasin*: QVINT. inst. 1, 6, 34 ([= STILO frg. 59 F.]. *32* ad foedissima usque ludibria labuntur *etymologi*) etiamne a contrariis aliqua sinemus trahi ut -us, quia umbra opacus parum luceat? *sim.* DON. gramm. IV 402, 4 CHAR. gramm. p. 364, 9 B. *et saepe.* *2) per praesentiam lucis, sc. luminum*: SERV. Aen. 1, 441 non quod sint ibi lumina causa religionis, ut quidam volunt. ISID. orig. 14, 8, 30 potest et a conlucendo crebris luminibus dici, quae ibi propter religionem gentilium cultumque fiebant. 17, 6, 7 sive a luce, quod in eo lucebant funalia vel cerei propter nemorum tenebras. *scribitur* louc-: LEX luci Spolet. (CIL I² 366, *item exemplar gemellum ibid.* p. 832) I 1. 4 CIL I² 2444. lug-: *fortasse*

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

CE 1722, 5 (= CIL VIII 18914; contextu mutilo); ceterum v. Onom. de formis: voc. sing. -us: PHOC. gramm. V 429, 23 (inter subst. secundae decl.). sed exempla non exstant. ? quartae decl.: abl. sing. -u: falsa var. l. PRVD. c. Symm. 1, 453. nom. plur. -us: falso trad. pro lacus HIL. c. Aux. 12. cf. Onom. masc. testatur DVB. NOM. gramm. V 583, 1 (affertur VERG. Aen. 1, 441). notatur l: ACT. Arv. a. 224, 4 (3 luc(o). ibidem ter plene perscriptum). cum apice lú-: ACT. Arv. a. 27 g 4. a. 80/81, 20. a. 105 II 7. 8. legitur in titulis formulisque priscis p. 1751, 65. 1753, 74sqq. et inde a PLAVTO, CATONE, LVCILIO, fere rarius quam nemus et silva (omnino deest e. g. CIC. rhet., CAES., HOR. sat., COLVM.); saepius e. g. apud PLAVT., CIC. phil., epist., PROP.; nonnisi -us legitur bis apud PERS.; rarius occurrit quam silva, sed saepius quam nemus apud LIV., SIL.; cf. illa, quae infra ad I praemonuimus. [cors. lucu; sard. centr. lúu, lúo 'funetum, pergula'; camp. vet. luz; astur. lugo. cf. M.-L. 5152. Wagner II 47. Wartburg V 441. St.] [confunditur in codd. cum lacus PLAVT. Aul. 674 CIC. Verr. II 5, 188 PRVD. tituli 56 (falso trad. pro l. HIL. supra. restituitur pro l.: SACR. Arg. Varro ling. 5, 50 v. p. 1753, 74sqq. CIC. ad Q. fr. 2, 3, 7 LIV. 41, 9, 5 SCHOL. Iuv. 3, 17), cum locus saepe in var. l. (falso trad. pro l. PLAVT. Caec. frg. 1, 2. restituitur pro l.: VARRO frg. Prob. Verg. ecl. praef. p. 326, 7 CIC. Att. 4, 2, 6. 13, 22, 4. al.).]

I usu originario i. q. nemus, silva. gr. ἄλσος respondere testantur PLVT. Rom. 20, 2 quaest. Rom. 88 LYD. mens. 1, 7 nec non GLOSS. (ubi etiam inumbraculum. locus amoenus, ubi multae arbores sunt. sim. al.). -us arboribus consitus esse solet (cf. CHAR. gramm. p. 393, 7 B. infra l. 56); harundine p. 1753, 8sq. vestigia notionis primariae (v. p. 1750, 72) subesse videntur LIV. 24, 3, 4 -us ibi frequenti silva ... saeptus laeta in medio pascua habuit. de vocabulis maxime affinibus haec praemonemus: nemus saepe synon. est inde a VERG. ecl. 6, 73 (n. 6, 72; v. etiam p. 1752, 79). -us pro parte nemoris habetur: CATO orig. 58 -um Dianium in nemore Aricino ... dedicavit dictator Latinus. Ov. met. 3, 176 Actaeon per nemus ignotum ... errans pervenit in -um (178sqq. nymphae ... ululatibus omne inplevere nemus). SEN. Herc. O. 958 nemoris ... -os. LVCAN. 1, 454 (de druidis) nemora alta remotis incolitis -is (an per abundantiam?). AVIEN. orb. terr. 317 mugit harenosis nemus ... -is. distinguuntur qualibet ratione: LYGD. 3, 15 nemora in domibus sacros imitantia -os. PROP. 4, 9, 24 -us (laurus Ribbeck) ab umbroso fecerat orbe nemus. SEN. Herc. O. 1636 nulli ... priscum profuit -o nemus (n. unam arborem significare adnotat Axelson, Korruptelenkult 56). SIL. 6, 146 -us iners ... Stygium pallentibus umbris servabat sine sole nemus. RVF. FEST. 16 -um ... addito nemore consecravit. al.; per et sim. coniunguntur VERG. ecl. 8, 86. al. (exempla congessit Gudeman ad TAC. dial. 9, 6 p. 248). silva synon. est VERG. georg. 3, 146 (s. 149). Ov. met. 3, 35 (s. 28). 5, 391 (s. 388). fast. 2, 436 (s. 439). 2, 440 SEN. Oed. 530 (s. 532). al.; v. etiam p. 1753, 13. -us pro parte silvae habetur: VERG. Aen. 9, 86 pinea silva mihi ...; -us in arce fuit summa, quo sacra ferebant. Ov. met. 5, 265 silvarum -os. fast. 2, 165 (163 feras Phoebe silvis venata redibat) ut tetigit -um ..., 'hic' ait 'in silva ... lavemur'. LIV. 24, 3, 4 v. supra. per et sim. coniunguntur VERG. Aen. 3, 681 CIRIS 196 LIV. 32, 34, 10 SEN. Phaedr. 409. al.

A proprie: 1 strictius de nemoribus sacris, religiosis. cf. SERV. auct. Aen. 1, 310 -us ... est arborum multitudo cum religione, nemus vero composita multitudo arborum, silva diffusa et inculta. 1, 446 sacrum templum, quod in -o, id est in loco sacro, conditur. CHAR. gramm. p. 393, 7 B. -us: locus fulmine ictus et arborum spissitate tectus (differentias explicans inter delubrum et sacellum et templum et -um et fanum et bidental). per et sim. coniunguntur aedes LIV. 8, 14, 2. 27, 37, 2 PANEG. 6, 22, 1, ara CIC. Mil. 85 LVCR. 5, 75 HOR. ars 16. al., delubrum Ov. met. 2, 76 APVL. apol. 56, 6, fanum PLAVT. Aul. 615 CIC. prov. 7 Att. 4, 2, 6. al., sacellum VARRO ling. 5, 49, sacrum PLIN. nat. 2, 140 TAC. ann. 1, 79, 3, templum VERG. Aen. 7, 778 LIV. 35, 51, 3 MELA 1, 55. 1, 108. al., tumulus CIC. Mil. 85.

a exempla varia (selecta): LEX luci Spolet. (CIL I² 366) I 1 honce -om nequ(i)s violatod neque exvehito neque (4) exferto, quod -i siet (CIC. Rab. perd. 7. LVCAN. 3, 399 -us ... longo numquam violatus ab aevo). PLAVT. Aul. 615 in tuo (Fidei) -o et fano [modo] est situm aurum (per pron. poss. vel gen. indicatur, cui numini sacer sit, ut: 674 Silvani [766 CIL VI 610 CE 19, 5]. VARRO frg. Non. p. 64, 17 Veneris Lubentinae [CIL I² 1411]. ling. 5, 49 Mefitis et Iunonis Lucinae [rust. 3, 6, 2 Ov. fast. 2, 440 LIV. 8, 14, 2. al.]. CIC. nat. deor. 3, 46 Furinae [VIR. ill. 65, 5]. 3, 57 Aesculapii. div. 1, 101 Vestae. VERG. georg. 3, 181 Iovis [Aen. 9, 673 PLIN. nat. 3, 56]. Aen. 3, 681 Dianae [CVLEX 109 HOR. ars 16 LIV. 27, 4, 12. al.; cf. CATO orig. 58 infra]. al.; v. etiam p. 1754, 28sq.). CATO agr. 139 (cf. capp. 148) -um conlucare Romano more sic oportet ([inde PLIN. nat. 17, 267 arbores religiosas -osque succidi permisit Cato]. cf. ACT. Arv. a. 240 [Notiz. Scavi 1914 p. 466] 10 -i sublucandi). orig. 58 -um Dianium ... dedicavit (CATVLL. v. infra. CIL XI 4767 Bon(a)e De(a)e. AVSON. 157, 42 p. 15 P. v. etiam p. 1752, 67. cf. TAC. ann. 1, 79, 3 qui sacra et -os et aras patriis amnibus dicaverint [SERV. auct. Aen. 3, 302 ad reddenda sollemnia Hectori]). LVCIL. 644 -orum exauctorem Albanum ([trad. luporum ... malvanum]. CIC. Mil. 85). VARRO frg. Prob. Verg. ecl. praef. p. 326, 7 aedificatum Apollinis templum, e cuius -o Rheginos, cum Delphos proficiscerentur, ... lauream decerpere solitos, quam ferrent secum (in -o est templum ut: LIV. 24, 3, 4. 31, 24, 17 templum ... gymnasiumque, et -us erat circumiectus. al.; in appositione, sc. sensu q. e. τέμενος: LIV. 26, 11, 8 ad -um Feroniae pergit ire, templum ... inclutum divitiis. v. etiam p. 1751, 62). CIC. Verr. II 5, 188 deae, quae illos ... -os ... incolitis (cf. LIV. 24, 38, 8 di, qui ... hos ... -os ... colitis). prov. 7 qui locus aut -us ... tam sanctus fuit, in quo ullum simulacrum, ullum ornamentum reliquum sit? (Mil. 85 LVCR. 5, 75 Ov. met. 15, 793 LIV. 35, 51, 2. cf. STAT. silv. 1, 4, 59). or. frg. B 1 -us religiosissimus (AMM. 22, 8, 39). leg. 2, 19 <in urbibus> delubra habento; -os in agris habento et Larum sedes. div. 1, 101 (antea: veridicae voces ex occulto missae) non multo ante urbem captam exaudita vox est a -o Vestae ..., ut muri et portae reficerentur eqs. (per prodigium ut: VERG. georg. 1, 476 per -os. LIV. 1, 31, 3 ex ... -o. cf. Ov. met. 15, 793 cantus ... auditi sanctis et verba minantia -is. fast. 2, 440 dea Iuno per -os mira locuta suos. 6, 425 consulitur Smintheus -oque obscurus opaco hos ... reddidit ore sonos. v. etiam l. 26. 38sq.). CATVLL. frg. 1, 1 hunc -um tibi dedico consecroque, Priape (al., v. vol. IV 380, 45sqq. et cf. VERG. Aen. 7, 778 -is ... sacratis [8, 601 Silvano. LIV. 1, 21, 3 Camenis. 24, 38, 8. PLIN. nat. 16, 242 Dianae. al.]). LVCR. 4, 1008 divom ... -os (cf. SIL. 14, 238 deum. CLAVD. DON. Aen. 3, 680 p. 349, 19 deorum [AVG. civ. 4, 34 p. 189, 29 D. falsorum]). CIL I² 1688 circa -um macer(iam) et murum et ianu(am) (vel plur.) ... f(acienda) c(uravit) (cf. CIL X 4104 -us sacer macerie cinctus). VERG. Aen. 5, 761 tumulo ... sacerdos ac -us late sacer additur (8, 597 LYGD. 3, 15 SEN. Tro. 174 CVRT. 7, 5, 34 PLIN. nat. 5, 31 SIL. 14, 648 STAT. Theb. 5, 250. et saepius). 7, 82 oracula Fauni ... adit -osque ... consulit. 8, 342 -um ingentem, quem Romulus ... asylum rettulit (FLOR. epit. 1, 1, 9 -um a. facit. Ps. ASCON. Verr. p. 227, 27 -um a. vocaverat. cf. p. 1753, 34 et Ov. fast. 2, 140 tu, Romule, recipis -o ... nefas. LIV. 1, 30, 5 in -um confugisse. TAC. hist. 3, 71, 3 -um asyli). CVLEX 87 pastor colit -os (CASSIOD. inst. 1, 32, 2. CARM. c. pag. 1 qui colitis -os antrumque Sibyllae, sc. pagani. v. etiam p. 1753, 63. alio sensu l. 6). HOR. carm. 1, 4, 11 in umbrosis Fauno decet immolare -is. 1, 12, 60 tu, Iuppiter, parum castis inimica mittes fulmina -is (VAL. FL. 5, 335 SIL. 8, 39). 3, 4, 7 pios ... -os. ars 16 poetae multis coloribus utuntur, cum -us et ara Dianae ... describitur (cf. IVV. 1, 7 nota magis nulli domus est sua quam mihi -us Martis et ... antrum Vulcani. v. et p. 1753, 10). TIB. 2, 5, 74 ferunt ... -os praecinuisse fugam (ipsi -i voces emittunt [cf. l. 12] ut: SIL. 1, 414 fatidicis Garamanticus accola -is [sc. Ammonis ut: 2, 67. 3, 11]). PROP. 4, 9, 53 parce oculis ... -oque abscede verendo. Ov. am. 3, 13, 7 stat vetus et densa praenubilus arbore -us; adspice: concedes numinis esse locum (cf. fast. 3, 295 -us ..., quo posses viso dicere: numen inest. SEN. epist. 41, 3 si tibi occurrerit vetustis arboribus et solitam altitudinem egressis frequens -us ..., illa proceritas silvae ... fidem tibi numinis faciet). met. 5, 265 silvarum -os Musarum in Helicone sitos (STAT. Theb. 10, 830 maior ab Aoniis poscenda amentia -is est vati [CLAVD. 17, 271]. silv. 5, 3, 209 vocales.). 8, 742 Cereale nemus violasse securi dicitur Erysicthon et -os ferro temerasse vetustos. LIV. 1, 50, 1 ut ad -um Ferentinae conveniant (sc. ad concilium ut: 1, 52, 5. 6, 20, 11 in Petelinum -um ... concilium populi indictum est. 7, 25, 5 concilia ... ad -um Ferentinae habita. 7, 41, 3). LVCAN. 1, 454 (de druidis) nemora alta remotis incolitis -is. PLIN. nat. 12, 3 nec magis auro fulgentia ... simulacra quam -os et in iis silentia ipsa adoramus (SIL. 3, 676. addas QVINT. infra sub b). ACT. arv. a. 87 II 20 -o coinquendi (v. vol. III 1565, 82sqq.). VAL. FL. 5, 629 vellera sacra meis (Martis) ... avertere -is. SIL. 3, 283 Hesperidum veniens -is (4, 636, item plur.). STAT. silv. 5, 3, 50 magno tumulum praetexere -o (cf. l. 24 et p. 1751, 63). TAC. Germ. 43, 3 antiquae religionis -us. APVL. flor. 1, 1 ferme religiosis viantium moris est, cum aliqui -us ... in via oblatus est, votum postulare, pomum adponere, paulisper adsidere. EPIST. Alex. l. 330 H. divinum -um. SERV. auct. Aen. 1, 446 antiqui ... ⌊aedes sacras⌋ (fort. delendum esse censet Thilo, alii alia temptaverunt) ita templa faciebant, ut prius per augures -us liberaretur effareturque, tum demum a pontificibus consecraretur eqs. CIL V 8970ª -um, maceriem, aras, molem, <s>edilia ... fecit (VIII 16532 [= INSCR. Afr. ed. Gsell I 2996] cistifer quidam Bellonae cum suis -um a solo cum signis et ornamentis suis fecerunt et dedicaver(unt) [respici verum -um, non exstructionem quandam -um imitantem monuit Gsell]). al. b in comparatione: QVINT. inst. 10, 1, 88 Ennium sicut sacros vetustate -os adoremus, in quibus grandia et antiqua robora iam non tantam habent speciem quantam religionem.

2 laxius de quibuslibet silvis vel plane profanis (cf. GLOSS.ᴸ I Ansil. LV 185 -us: nunc silva. pro locis puris, immo sacris habentur TAC. dial.): a exempla varia (notabiliora): VERG. ecl. 8, 86 fessa iuvencum per nemora atque altos quaerendo bucula -os ... procumbit in ulva (peragrantur sive incoluntur animalibus ut: georg. 3, 146 Aen. 11, 456. CIRIS 196 silvas -osque. APVL. met. 4, 17, 3). 10, 58 (56 venabor apros) iam mihi per rupes videor -osque sonantis ire (item respiciuntur venatores: PROP. 2, 19, 25. SIL. 7, 674 qui viscata [trad. viscatos] populatur harundine -os, dum nemoris ... cacumina ... certat ... contingere eqs.). georg. 2, 122 quid nemora Aethiopum referam ... aut quos ... gerit India -os? 2, 438 Naryciae ... picis -os. 4, 468 caligantem nigra formidine -um (in orco sive circa eius aditum ut: Aen. 6, 118 -is ... Avernis [6, 564 SIL. 6, 154. cf. STAT. silv. 4, 3, 133 Averni ... -os]. 6, 154 -os Stygis [cf. Ov. met. 1, 189 Stygio ... -o. EPIGR. Bob. 52, 1 Stygiis -is].

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

6, 259 toto ... absistite -o. CVLEX 232 Cimmerios. SEN. Herc. f. 718 *Ditis* domus umbrante -o tegitur. SIL. 15, 202 infernis. STAT. Theb. 2, 12 steriles -i(s) ... et ferrugineum nemus). 4, 533 cum quibus *nymphis* illa choros -is agitabat in altis. Aen. 6, 673 *nos heroes* -is habitamus opacis (*in Elysio ut*: VAL. FL. 1, 750. STAT. Theb. 8, 193 felices. silv. 3, 3, 24 pallentes. MART. 10, 24, 10 Elysiae ... puellae. CLAVD. rapt. Pros. 2, 290 opacis. CE 501, 3 piorum. 1262, 5 patri date -os, in quis purpureus perpetuusque dies). Ov. met. 11, 190 creber harundinibus ... ibi surgere -us coepit (fast. 6, 411 -us ... iuncis et harundine densus). PERS. 1, 70 *mali poetae* nec ponere -um artifices nec rus saturum laudare (*cf. et p. 1752, 35*). SIL. 5, 504 antiquos ... -os. 6, 4 Seres lanigeris repetebant vellera -is (17, 596). 10, 529 prosternunt -os; sonat acta bipenni ... silva (*sc. non violata religione ut*: STAT. Theb. 6, 96 aderat miserabile -o excidium [*in rogum necessario ut et* 12, 51 -orum gloria, magnae ... venere trabes]). STAT. Theb. 4, 682 *meridies erat*, ubi ... omnes admittunt aethera -i. TAC. dial. 9, 6 in nemora et -os, id est in solitudinem, secedendum est *poetis* (*inde* 12, 1 [*opp.* in strepitu *eqs., explicatur per* loca pura atque innocentia *et* sedibus sacris] *et* PLIN. epist. 9, 10, 2). Germ. 45, 5 fecundiora (*sc. sucino*) ... nemora -osque ... Occidentis insulis terrisque inesse. AVSON. 418, 67 p. 288P. pastorum nemoralibus abdita -is ... echo. *al.* *de paradiso*: ALC. AVIT. carm. 3, 27 viridis per mollia -i (*sec. gen. 3, 8* in paradiso). DRAC. laud. dei 1, 438 *Adam et Eva* ibant per flores et tota rosaria laeti inter odoratas messes -osque virentes. **b** *in comparatione*: Ov. met. 13, 845 coma plurima ... prominet in vultus *Cyclopis* umerosque, ut -us, obumbrat. PHILO quaest. in gen. 4, 201 (*ad Vulg. gen. 27, 11* Esau ... homo pilosus) densus enim luxuriosus, incultus, sordidus, agresti -o similis ut habitaculum ferarum (*gr. fortasse habuit* ἀγρίᾳ ὕλῃ).

B *tropice* (*cf. supra sub A1b et A2b*): 1 *in imagine*: SALL. frg. Fronto p. 143, 20 v. d. H. (p. 149 N.) multi murmurantium voculis in -o eloquentiae oblectantur (*proprie*: FRONTO p. 143, 4 *audisse* aves -o opaco concinentes. *postea*: avium murmura ... prodere). 2 *per metonymiam de iis, qui in -o sunt*: LVCAN. 7, 438 Romulus infami conplevit moenia -o (*sc. infamibus incolis asyli, v. p. 1752, 27 sqq.*). 3 *per synecdochen de resina arborum*: CLAVD. 10, 210 flamma -os adolete Sabaeos (*sc. tus*).

II *in versione vocis hebr.* 'Ašera (*rarius* ʿAštarôt), *qua significatur sive numen Chananaeorum aliorumque sive ipsum idolum sc. forma arboris vel pali praeditum* (*ad rem v. Nötscher, RAC s. v. Aschera; gr. respondet* ἄλσος *praeter* II par. 15, 16. 24, 18, *ubi* Ἀστάρτῃ, *et* Is. 17, 8. 27, 9, *ubi* δένδρον *exstat; sed saepe vigere videtur simul notio originaria nemoris, ita ut locos separare noluerimus. huc pertinet* GLOSS.^{L} II Abav. LV 14 idolum vel obscurum aut densitas arborum): ITALA exod. 34, 13 (Lugd.) aras eorum (*Chananaeorum al.*) distruetis et titulos conteretis et -os eorum succendetis ([*gr. non respondet.* VVLG. succide]. *sim.* deut. 7, 5 [*ibid., cf.* VVLG.]). iud. 3, 7 (*ibid.*) obliti sunt domini dei sui et deservierunt Bahalim et -is (*Vulg.* Astaroth). 6, 25 (*ibid.*) -um, qui est super ipsam *aram*, excidis (*Vulg.* nemus, quod circa aram est, succide). III reg. 16, 33 (Lucif. reg. apost. 6) servivit Baali ... et fecit ... -um ([VVLG. plantavit]. IV reg. 21, 3 [Lucif. reg. apost. 8 p. 56, 9]. VVLG. III reg. 14, 15 sibi. *al.*). 18, 19 (Lucif. Athan. 1, 17, *cf.* VVLG.) prophetas confusionis (VVLG. Baal) ... et prophetas -orum. IV reg. 21, 7 (Lucif. reg. apost. 8 p. 56, 15) sculptilia -orum (VVLG. idolum -i). VVLG. deut. 16, 21 non plantabis -um et omnem arborem iuxta altare domini (*v. etiam l. 50*). III reg. 14, 23 aedificaverunt ... aras et statuas et -os. 15, 13 in -o eius (*Priapi*), quem consecraverat. IV reg. 23, 4 vasa, quae facta fuerant Baal et -o et universae militiae caeli (in -o *pars codd., edd.; cf. Itala* [*Lucif. non parc. 7 p. 223, 14*] Asera [*gr.* τῷ ἄλσει]). 23, 6 efferri fecit -um de domo domini foras Ierusalem in convalle Cedron et combussit eum ibi. Mich. 5, 13 evellam -os tuos (*cf.* HIER. *ad l.* p. 1204^{C} ut omnia ligna silvarum et -os, quos in templo dei plantari prohibitum est, ... destruat). *al.* *inde nimirum apud Christianos*: TERT. adv. Iud. 1, 7 (*sec.* IV reg. 17, 16) vaccas aureas et -os colebant et Bahali se mancipabant (SEDVL. op. pasch. 5, 11 plebs ..., quae ... -os olim coluit, idolis ... servivit [carm. pasch. 5, 145 -os ... amavit]. *cf.* FACVND. defens. 6, 1 p. 657^{C} [*sec.* III reg. 15, 13, *v. supra*] cultura -i). FILASTR. 16, 2 -orum sacerdotibus (*sec.* III reg. 18, 19 *ut*: SVLP. SEV. chron. 1, 43, 6 idolorum ac -orum s.). CYPR. GALL. deut. 68 (*sec.* deut. 7, 5, *v. supra*) umbrosis statuunt donaria -is. INSCR. christ. Rossi II p. 150 n. 21 b (*sec.* III reg. 15, 13, *v. supra*) iustus Asa simulacra patrum -osque profanos sustulit. *al.*

appendix stilistica:

1 *accedunt nomina propria*: **a** *per adi.*: SACR. Arg. Varro ling. 5, 50 -um (*trad.* lacum) Facutalem (VARRO ling. 5, 49 [*trad.* lacus]. SOL. 1, 26 [lacum *codd., ed., sed cf. Hülsen-Jordan, Topogr. I 3, 257*]). *ibid.* -um (*trad.* lacum) Esquilinum (*bis*). *ibid.* -um (*trad.* lacum) Poetelium. CATO orig. 30 -s Capenatis (*cf.* VERG. Aen. 7, 697 Capenos). LVCIL. 644 Albanum (CIC. Mil. 85). CIC. Verr. II 5, 188 Hennensis. *al.* **b** *per ipsa nomina*: PLAVT. Aul. 674 Silvani ([*sc. dei, al. v. p. 1751, 67 sqq.*]. *gen. ut*: CIC. ad Q. fr. 2, 3, 7 Pisonis. VERG. georg. 3, 19 Molorchi. 3, 146 Silari *fluminis*. Aen. 1, 693 Idaliae. PLIN. nat. 16, 238 Caphyae *urbis*. *al.*). TAC. ann. 3, 61, 1 -um Ortygiam (*appositione ut*: PRVD. tituli 56 Aelim -us [*exod. 15, 27 num. 33, 9* Elim *tantum*]).

2 *epitheta notabiliora*: VARRO Men. 322 opacus (*al. v. vol. IX 2, 657, 52*). CIC. prov. 7 sanctus (*al., quae pertinent ad rem sacram, v. s. I A 1*). VERG. ecl. 8, 86 altos (georg. 4, 533 Aen. 1, 693. 7, 95. 11, 456. 740 VAL. FL. 6, 495. *al.; cf.* GRATT. 483 aëriis. STAT. Ach. 1, 593 sublimis. AVIEN. orb. terr. 1329 celsi). 10, 58 sonantis (georg. 4, 364 CIRIS 196). georg. 1, 476 silentis (SIL. 17, 22). 4, 543 frondoso. Aen. 7, 800 viridi (STAT. Theb. 5, 152 silv. 3, 1, 94 AVSON. 157, 42 p. 15P. ALC. AVIT. carm. 3, 27. *cf.* CVLEX 109 virenti [PASS. Mar. Iac. 6, 12. *al.*]). 9, 86 nigranti picea trabibusque obscurus acernis (PAVL. FEST. p. 117). HOR. carm. 1, 4, 11 umbrosis (CYPR. GALL. deut. 68. *cf.* SEN. Herc. f. 718 umbrante. PRVD. ham. 239 umbriferos). PROP. 4, 4, 3 felix. 4, 6, 71 molli. Ov. fast. 2, 165 densa niger ilice (3, 295 ilicis umbra. SEN. Oed. 530 ilicibus. STAT. Theb. 5, 152. *cf.* Ov. fast. 3, 801 atris). 6, 411 iuncis et harundine densus (SIL. 3, 442 abiete. AVR. Fronto p. 29, 18 v. d. H. [p. 29 N.] CLAVD. rapt. Pros. 3, 332 RVT. NAM. 1, 283). PLIN. nat. 16, 37 fageus. APVL. met. 4, 17, 3 consitos (5, 1, 2 proceris et vastis arboribus. IVL. VAL. 3, 24 arboribus [locum *codd., ed.; em. Heraeus dubitanter in exemplari suo*]. LACT. Phoen. 10 arbore multa). ANTH. 202$^{tit.}$ amoeno. AVSON. 157, 42 p. 15P. ulmeus. 325, 2 p. 110 myrteus. 418, 67 p. 288 nemoralibus. AMM. 24, 4, 7 palmaribus. PRVD. perist. 10, 196 pineum.

3 *in appellatione regionis cuiusdam Romae q. e.* inter duos -os (*v. Jordan, Topogr. I 2, 115 sqq.*): CIC. div. 2, 40 LIV. 1, 8, 5 VITR. 4, 8, 4 FAST. ann. Iul. Praen. Mart. 7 (CIL I² p. 233). VELL. 1, 8, 6 TREB. trig. tyr. 25, 4. *variationes*: CIC. Att. 4, 3, 4 inter -os. PROP. 4, 8, 31 Tarpeios ... inter ... -os. Ov. fast. 3, 430 -os ... ante duos. *alia nomina municipiorum, vicorum sim. v. in Onom.*

4 *in appellatione munerum quorundam*: CIL I² 1268 vestiar(ius) ab -o Lubitina(e). 1292 ab -o Libitina(e). 1411 ab -o Lubent(inae). VI 9897 solatario ab -o Semeles. 37422 operi(s) exactori ab -o Feroniae.

5 *plur. poeticus inde a* VERG. georg. 3, 19 *saepe* (*apud prosaicos non occurrit*); *variat cum sing.*: -us: Ov. fast. 2, 440 (*cf.* 436). SIL. 6, 154 (*cf.* 146); silva: Ov. fast. 2, 440 (*439* s.). LACT. Phoen. 67 (*68* s.); nemus: VAL. FL. 5, 629 (*637* n.). 6, 495 (*497* n.). 8, 24 (*25* n.). LACT. Phoen. 31.

6 *paronomasiae*: *in parechesi cum* lacus (*cf. p. 1751, 16*): *v. p. 865, 52 sqq.* *cum* locus: CIC. Rab. perd. 7 prov. 7 or. frg. B 1 APVL. apol. 56, 5 flor. 1, 1 ACT. Arv. a. 183 II 3. *in figura etymologica*: CATO agr. 139 (*cf.* capp. 148) -um conlucare. ACT. Arv. a. 240 (Notiz. Scavi 1914 p. 466) 10 -i sublucandi.

deriv.: 2. lucar, lucaris, lucularis, luculus.

compos.: colluco (*vix a* lux), interluco, subluco; lucicola, lucicomus. *cf.* oblucuviasse.

v. Onom.

2. lucus *v.* locus *p. 1575, 44 sqq.* [**3. lucus** *v.* lux.]

lucust- *v.* locust-. *Plepelits.*

[GLOSS. V 369, 30 **ludaris**: steor (*si vox anglosax.* steor *bovem significet, corruptum esse e* Lucas, *si vectigal, gen.* lucaris *errore excerptoris pro nom. positum intellegendum esse docet Lindsay, The Corpus, Epinal ... Glossaries, 4 n. 1, coll. Gloss.* lucar: vectigal, *praeterea recte monens glossas V 369, 28–31 e Phoc. gramm. V 415, 8 sq. ortas esse; huc pertinet etiam* GLOSS.^{L} Corp. L 298 ludarius: steor).]

1. lūdārius, -a, -um. *a* ludus. *i. q. ludens vel ludificans*: *subst. masc.* -us *Latine non legitur, sed exstat forma in sermonem gr. adsumpta*: INSCR. Graec. Rom. Cagnat IV 1453 φαμιλίας ... μονομάχων κὲ λουδαρίων (*'aut paegniarii, aut gladiatores qui armis lusoriis utebantur' editor. cf.* ludius *2b*). *? adi.*: GLOSS. V 602, 69 -us locus deceptorius, ubi quis cito labitur (*sed* lut- *coniecit Heraeus in exemplari suo, fortasse recte*; lutosus *vel* lubricus *temptaverunt alii*). *cf.* ludiarius.

[**2. ludarius** *v.* ludaris.]

lūdia *v.* ludius.

lūdiārius, -a, -um. *a* ludus. *i. q. ad ludos (vel ludios) pertinens*: TREB. Gall. 3, 7 ludos circenses ludosque s⟨ca⟩enicos, ludos gymnicos, -am etiam venationem et ludos gladiatorios dedit. CIL XI 5276 ⟨i⟩n id opus ex d(ecurionum) d(ecreto) pecu⟨n⟩(iae) lud(iariae) HS *tot* ... II vir(i) i(ure) d(icundo) deder(unt) (*si recte solvit editor p. 766b*; lud(orum) *Dessau 5377, quod etiam intellegi potest in titulo gemino* XI 5277 viae substructionem ex pecun(ia) lud(iaria) faciend(am) cur(averunt)). GLOSS.^{L} III Abol. VE 31 vestis -a: ⟨hi⟩strionica tenuis (*ad Apul. apol. 13, 7* histrionis crocota *dubitanter rettulit editor. plus minusve eadem habes*: GLOSS. V 489, 28. 613, 34. 637, 18 [ludicaria *trad.*]). *cf.* 1. ludarius.

[**ludibilis** *falso trad. pro* Indibilis SIL. 16, 564.] *Bk.*

lūdibriōsus, -a, -um. *a* ludibrium. *scribitur* lude- *in cod.* AMM. 31, 10, 18 (*cf. ibid.* 29, 2, 3 ute-). *legitur inde a* GELLIO, TERT., *deest in poesi.*

i. q. ludibrio plenus (*de rebus praeter* FIRM. err. 27, 4 CLAVD. DON. Aen. 5, 280 p. 454, 8; -um est *cum inf. p. 1755, 14*): **1** *cum respectu iniuriae inlatae*: **a** *pertinet potius ad actionem illudendi, infestandi sim.*: GELL. 6, 11, 5 cum in ... Antonium probra ... -a et turpia ingessisset *Cicero*. TERT. anim. 47, 1 a daemoniis plurimum incuti somnia, etsi interdum vera et gratiosa, sed ... affectantia atque captantia, quanto magis vana et frustratoria et turbida et -a et immunda (*an ad 2?*). FIRM. math. 1, 7, 10 *fatum* disciplinam *Platonis* tyrannicis crudelitatibus ac -is Dionysii potestatibus tradidit. HIL. in

[*Lanciotti*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

psalm. 1, 19 -a (-ae *var. l.*) poenae mobilitate (*v. p. 1759, 16*). Amm. 15, 5, 25 per ludibrios⟨a⟩ auspicia virium accessu *firmandus usurpator* (*vergit ad 2, sed cf. quae sequuntur*: quo variis adsentandi figmentis . . . deciperetur). Clavd. Don. Aen. 9, 455 p. 250, 3 ut . . . maneat Rutulorum -a laudatio, ut trecenti armati recepissent sudore ingenti, quae sustulerant duo (*sc. Euryalus et Nisus*). Avg. in euang. Ioh. 116, 2 spinis coronatus est, -a veste amictus est, amaris conviciis illusus est *Christus*. *de diabolo*: Firm. err. 27, 4 vide, quid sibi -us hostis invenerit (*antea*: fraudulenta . . . persuasione decipere). **b** *pertinet potius ad statum illusum, sc. indecorum, ignominia affectum, foedum sim.* (*an huc etiam* Gell. *sub a? opp.* honestus, gloriosus [*cf. l. 40*]): Clavd. Don. Aen. 3, 320 p. 311, 15 ('nec victoris eri tetigit captiva cubile') non ad honestam, sed ad -am conventionem (*i. concubitum*) etiam invita perducta. 5, 230 p. 449, 23 quanto . . . -um (laboriosum *var. l.*) est partam gloriam e manibus perdere, tanto est gloriosum adquirere desperatam. 5, 270 p. 453, 6 ('irrisam sine honore ratem Sergestus agebat') illius *Sergesti* -um . . . reditum. 5, 280 p. 454, 8 novissimus et -us venerat *Sergestus*. 5, 470 p. 477, 21 accipere -um donum (*cf. 5, 367* ensem atque . . . galeam solacia victo). Evagr. alterc. p. 25, 5 potuisse Christum tam maledictam et -am (dilubri- *cod. rescriptus R*) sustinere passionem.

2 *respectu iniuriae sim. plus minusve evanido pertinet potius ad res vanas, futiles sim.* (*iuxta* irritus, vanus, inanis; *opp.* serius): Amm. 17, 11, 4 in Pompeium obtrectatores iniqui . . ., cum nihil, unde vituperari deberet, inveniretur, duo haec observarunt -a et irrita: quod . . . caput digito uno scalpebat *eqs.* 29, 2, 3 incantamenta (nec canta menta *cod.*) quaedam anilia vel -a (utebriosa *cod.*) . . . amatoria. 31, 10, 18 ni vergen⟨s⟩ in -os actus (lude- actos *cod.*) natura *Gratiani* . . . semet ad vana studia Caesaris Commodi convertisset (*respicitur venatio; opponuntur* seria). Ambr. epist. 63, 8 *in monasterio* nullus erat luxuriae locus, interdicta -ae disputationi licentia. Avg. civ. 6, 1 p. 246, 21 D. deorum cultum . . . inanem -umque (*opp.* fructuosum). Cod. Iust. 5, 70, 6, 1 ne crebra vel quasi -a fiat curatoris creatio et frequenter tam nascatur quam desinere videatur.

adv. **lūdibriōsē.** *i. q. cum ludibrio, contumeliose sim.* (*opp.* gloriosissime Ambr.): Tert. resurr. 61 p. 122, 23 officia membrorum -e de industria suffundendae resurrectionis oblatrant. Amm. 26, 6, 16 ad . . . dehonesta⟨men⟩tum honorum omnium -e sublatus *Procopius ritu indecoro principatum adfectans*. Ambr. epist. 27 (58), 9 illum *Esaiam* non -e, sed gloriosissime denudatum esse in conspectu populorum occursantium, utpote qui oracula domini ore proprio resultabat (*respicitur Is. 20, 2 sqq.*).

*lūdibrium, -ī *n.* [*a ludere, formatione non satis perspicua; conferas* opprobrium. *Sch.*] *scribitur hic illic* lude- *e. g. in cod. A* Prvd. psych. 16. 456, *V* Cod. Theod. 15, 7, 12, 1 (*cf. var. lect.* delubr- Val. Max. 1, 8 ext. 12 Lact. inst. 5, 23, 1 Hil. c. Const. 25 Avg. civ. 16, 38 p. 187, 22 D.). *genus neutr. testatur* Dvb. Nom. gramm. V 582, 22 *ex fonte non indicato afferens* -a multa sectatus (multatus *var. l.*) et iugula (iocularia *vel sim. temptavit Haupt*; Italam Hebr. 11, 36 *restituere conatus est Glorie in ed. sua*). Not. Tir. 50, 23 -um. *vocalem primam correptam praebet* Ivvenc. 4, 643 (*at idem* 4, 650 *productam*). *legitur inde a* Plavto, Ter., Rhet. Her., Cic. [*e coni. dubia* -o *pro* iudicio Phaedr. 4, 18 (19), 30. *dub. trad.* Clavd. carm. min. 26, 9 -um quid enim (indictum neque enim *var. l.*) fas est a vate relinqui hunc . . . locum (*vix conferas p. 1759, 59*). *falso trad.* -is *pro* lustricis Arnob. nat. 3, 4.]

I *usu primario, sc. vigente respectu (il)ludendi* (Gloss. -um: χλεύη. παίγνιον. παιγνιῶδες. -a: παίγνια. *ludunt animantes passim, natura sub B2, fortuna p. 1757, 82, res variae p. 1758, 29. 1759, 6. 20. 32*):
A *significatur ipsa actio (il)ludendi vel status inde ortus* (*aliam fuisse notionem priscam adfirmat* Serv. auct. *sub B3*): 1 *cum respectu iniuriae inlatae, deceptionis, irrisionis sim.* (Diff. Suet. p. 278, 10 -um in alterius iniuriam, ludicrum quo ipsi delectamur sine cuiusquam contumelia [*sim.* Diff. gramm. suppl. 288, 14 Isid. diff. app. 237]): **a** *locutiones verbales notabiliores, quibus quis (quid) illudi, contemni sim. significatur*: α *dat. sing.* (*in serie dat. vocum adfinium*: Lact. inst. 4, 30, 6 contemtui, derisui [mort. pers. 5, 4], contumeliae [inst. 5, 23, 1; *cf. etiam p. 1756, 74*], -o. Ambr. in psalm. 1, 29, 1 probro [Svlp. Sev. chron. 2, 51, 10], . . . -o, . . . risui, . . . vanitati): Ⓘ -o habere (*ad pass. acced. dat. auctoris* Sen. dial. 6, 14, 2. *huc rettulerunt edd. glossam corrupte traditam* Gloss.[L] IV Ps. Plac. L 1 -o: ludicro spectaculo; *minus probabiliter restituit Goetz in indice* ludicro: -o, spectaculo):
Ⓐ *ludificantur animantes*: Plavt. Cas. 645 -o . . . me habuisti *inepte respondens*. 868 eum (*contextu mutilo*). Epid. 666 satine illic homo -o nos vetulos decrepitos duos habet? (*671* ludificatust). Men. 396 qui lubet -o habere me atque ire infitias? 782 -o . . . habeor. :: unde? :: ab . . . meo viro. Ter. Hec. 526 non sic -o tuis factis habitus essem (Schol. delusioni). Sall. Iug. 34, 2 populus -o habitus ex contione discedit. Liv. 28, 40, 5 *consul* de re transacta simulando se referre senatum -o habet. Sen. dial. 6, 14, 2 L. Bibuli . . . filii interfecti sunt, Aegyptio quidem militi -o habiti. Apvl. apol. 46, 5. Pavl. dig. 47, 10, 26 servum meum vel filium (*explicatur ibid.*: veluti si in popinam duxerit illum, si alea luserit). Lact. inst. 1, 20, 34 deorum numen. *al.* *respicitur stuprum*: Ter. Hec. 149 eam *virginem* -o haberi . . ., quin integram itidem reddam ut accepi a suis, neque honestum mihi neque *eqs.* (Don. honesto verbo et pudoris pleno est usus; et nove pro 'vitiari' [pronuntiari *var. l.*]. Schol. pro delusione; id est non debeo devirginare illam, quia perpetuo non sum ducturus uxorem). Sen. benef. 1, 9, 3 coniugibus alienis . . . -o habitis suas aliis permisere. Avg. civ. 16, 38 p. 187, 22 D. nec ipsam dimisit, qua nesciens usus fuerat in nocte, ne -o eam videretur habuisse.
Ⓑ *ludificantur res ad homines pertinentes*: Lvcr. 5, 1235 res humanas vis abdita quaedam opterit et pulchros fascis saevasque secures proculcare ac -o sibi habere videtur. Flor. epit. 3, 21, 26 pudet . . . referre -o habita fata (abdita *et* facta *falsae var. ll.*) Carbonis, fata Sorani, . . . Baebium . . . ritu ferarum . . . lancinatum. Lact. mort. pers. 38, 7 *Maximinus Daia* Orientem. Ambr. Noe 30, 115 errata non odio persequenda (pro- *var. l.*), non habenda -o.

Ⓘ -o esse (*cui, indicatur per dat. saepe; copula supplenda* Tac. hist. 3, 81, 1): Ⓐ *ludificantur animantes*: Cic. Verr. II 5, 100 -o esse urbis gloriam, populi Romani nomen, ⟨omnium⟩ (*add. Peterson, alii alia*) hominum conventum atque multitudinem piratico myoparoni. Anton. epist. Cic. Phil. 13, 38 ne -o simus inimicis (Liv. 1, 41, 2 ne socrum i. -o esse sinat. 39, 4, 13. *cf.* Val. Max. 9, 12, 5 insolentissimi victoribus. Hier. epist. 60, 15, 3 Gratianus . . . -o hosti [hostis *var. l.*] fuit). Sall. Catil. 20, 9 ubi alienae superbiae -o fueris (Iug. 31, 2 paucorum). Liv. 9, 2, 12 -o fore (*sc. hostibus*) munientes perditis rebus. 40, 4, 6 *Theoxena sororis liberos* -o futuros non regis modo, sed custodum etiam libidini[s] rata. Cvrt. 6, 11, 4 -o ei *Philotae* fuisse rusticos homines Phrygasque et Paphlagonas appellatos. Tac. Agr. 31, 2 in familia recentissimus quisque servorum etiam conservis -o est. Lact. inst. 4, 30, 6 ut *Christus* hominibus contemtui, derisui, contumeliae, -o esset. *al.* *respicitur stuprum*: Val. Max. 9, 1, 8 probrosae patientiae (probros ac sapientiae *falso trad.*) corpora, -o temulentae libidini futura. Hier. epist. 60, 16, 3 quot matronae, quot virgines dei et ingenua nobiliaque corpora his beluis (*i. barbaris*) fuere -o. Ⓑ *ludificantur res* (*fere ad animantes pertinentes. cf. etiam* Cic. Verr. *supra*): Cic. ad Brut. 1, 2, 2 (= 9, 7, 2 Sj.) sceleratissimo hosti (*Dolabellae*) -o esse imperium populi Romani. Sall. Catil. 13, 2 quibus mihi videntur -o fuisse divitiae: quippe . . . *iis* abuti per turpitudinem properabant. Sall. (?) rep. 1, 5, 4 vetera instituta, quae . . . corruptis moribus -o sunt. in Tull. 1 *patrum* auctoritas turpissimo cuique (Val. Max. 6, 2, 4 Cn. Pompei a. . . . omnis generis hominum licentiae -o esse quieta fronte tulit). Liv. 2, 23, 13 -o esse miserias suas (*antea*: eludi). 4, 12, 5 minae tribuni. 5, 45, 6 clades. 24, 34, 16 quando (quo *codd.*; quoniam *alii*) omnis conatus -o esset, absistere oppugnatione . . . placuit (*12* oppugnatio est elusa). 40, 22, 5 ne vanitas itineris -o esset. Qvint. inst. 6, 1, 45 et vultus et vox et ipsa illa excitati rei facies -o . . . sunt hominibus, quos non permoverunt. Tac. hist. 2, 49, 3 *Otho* petierat, ne amputaretur caput -o futurum (Flor. epit. 3, 11, 10 hostibus. 3, 11, 11 [-um *var. l.*]). 3, 81, 1 *Musonii Rufi intempestiva sapientia* plerisque -o, pluribus taedio. Tert. bapt. 15 p. 214, 11 felix aqua, quae semel abluit, quae -o peccatoribus non est. Ambr. in psalm. 1, 29, 1 inter fabulas ebriorum virtutes probro sunt, peccata laudi (-is *var. l.*), honestas -o, continentia risui, misericordia vanitati. *al.*

Ⓘⓘⓘ *varia*: Rhet. Her. 4, 39, 51 filii parvi . . . -o et despectui paternis inimicis erunt oppositi. Lvcan. 10, 26 *posteritati* -o servatus erat (*sc. Alexander Magnus sepulchro conditus*), non utile mundo editus exemplum, terras tot posse sub uno esse viro. Plin. epist. 8, 14, 8 *cum senatus Domitiano principe* modo -o modo dolori retentus numquam seria, tristia saepe censeret. Rvfin. Clement. 10, 58, 2 seductus est infelix et -o factus (Cod. Iust. 6, 61, 8, 6 a ne -o leges ei fiant). Clavd. 5, 37 Geticis Europa catervis -o praedaeque datur. Cassiod. var. 1, 45, 9 meatum suum fortasse deflecterent *astra*, ne tali -o subiacerent (*sc. ut eorum cursus horologio describatur*).

β *acc.* (*sing. praeter* Tac. ann. 6, 46, 2. 12, 26, 2 Ps. Qvint. decl. 1, 17. Vvlg. II Macc. 8, 17 [*nisi legendum* -o]. Prvd. c. Symm. 2, 1034): Ⓘ *pendet e praepos.* (*locutiones modales v. sub b*): ad: Liv. 8, 24, 14 praeciso medio *corpore* partem Consentiam misere *hostes*, pars ipsis retenta ad -um. Cvrt. 5, 2, 14 sacram eius *Darei* mensam ad -um recidentem ([*antea*: mensam subdidit pedibus *Alexandri*]. 9, 7, 23 Macedonum fortitudinem ad -um recidisse). Ivst. 19, 3, 8 quod . . . servatus . . . sit non ad vitae iucunditatem, sed ad -um calamitatis. 27, 2, 5 quasi ad -um . . . Fortunae natus esset *Seleucus*. Prvd. c. Symm. 2, 1034 *grana in aggere viae iacta* vorantur immundisque iacent foeda ad -a corvis. in: Cvrt. 5, 5, 6 *captivos* in longum sui -um reservaverant (Svet. Cal. 23, 3 Claudium patruum). Tac. hist. 3, 33, 1 grandaevos senes, exacta aetate feminas, viles ad praedam, in -um trahebant (*antea*: stupra caedibus *miscebant*). ann. 6, 46, 2 ne memoria Augusti, ne nomen Caesarum in -a et contumelias verterent (12, 26, 2 *Britannicus* perintempestiva novercae officia in -a vertebat, intellegens falsi. 15, 19, 2 sibi promissa legum diu expectata in -um verti. Prvd. perist. 10, 870 nobis magus [*i. martyr*] inludet . . . poenam peritus vertere in -um. *cf. p. 1760, 13*). Facvnd. defens. 12, 3, 32 mutare decreta, ut in -um gravitas . . . veniret. Ⓘⓘ *obi.*: Hor. carm. 1, 14, 16 tu, *navis*, nisi ventis debes -um, cave. Ps. Qvint. decl. 1, 17 quanta -a sunt ineunda *caeco* (*postea*: facile decipi . . ., denudari, . . . falli). Hil. c. Const. 25 quod probatum antea est, damnare iubes . . .; o tu sceleste, qui -um (delubrum *var. l.*) de ecclesia facis! (Ennod. opusc. 1, 43 p. 273, 2 de quo *genitore Theoderici* numquam fecit in certamine fortuna -um).

[*Lanciotti*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

? -a *pro acc. praedic.* (*cf. fortasse* 'ludos habere *aliquem*' [*v.* ludus *IB1a*], *nisi dubites, num recte sit traditum, cum locutio* -um habere *ceterum non occurrat*): VVLG. II Macc. 8, 17 ante oculos habentes ... -a habitae civitatis iniuriam (-o *var. l.*, *gr.* τῆς ἐμπεπαιγμένης πόλεως, delusae *vel* inlusae c. *recc. cet.*).

b *cetera exempla*: *α generatim*: (I) *sine gen.*: MET. CEL. Cic. fam. 5, 1, 1 existimaram ... absentem (-e *var. l.*) *me non* -o laesum iri (*inde in responso* CIC. fam. 5, 2, 1. *cf.* 5, 2, 2 mediocris ... est risus consecutus non in te, sed magis in errorem meum). LIV. 24, 6, 4 *legati* per -um auditi ... sunt ab quaerente per iocum Hieronymo, quae *eqs.* (35, 11, 8 *Numidae* contemptum de industria augentes labi ex equis et p. -um spectaculo esse [*inde* FRONTIN. strat. 1, 5, 16]. CVRT. 4, 2, 20 exprobrabant. 8, 5, 22 hortari. TAC. Agr. 19, 14 p. -um adsidere clausis horreis ... cogebantur. hist. 3, 66, 4 novissimum spiritum p. -um et contumelias effunderent an p. virtutem. ann. 1, 10, 5 consulti p. -um pontifices. *al.*). 28, 22, 10 *coniuges et liberos* amicae ... potius ... absumerent manus, quam insultarent superbo -o hostes. 36, 14, 4 ad -um regem eum consalutari iussit. perioch. 40 Theoxena, verita pro liberis, ... suasit his, ut imminens -um morte effugerent (*respicitur* LIV. *p. 1756, 22*). VAL. MAX. 9, 14, 2 *vultum Pompei similem homines sordidi duo ferebant*; quod ... fortuitum -um quasi hereditarium ad eum penetravit, nam pater quoque eius ... coci sui similis *erat*. SEN. epist. 70, 26 quare ... non omne tormentum, omne -um ... effugio? CVRT. 8, 5, 23 'tibi uni digni videmur esse -o?' ille nec regem -o nec se contemptu dignum esse respondit. PLIN. nat. 34, 12 *Clesippus fullo gibber* -ii causa nudatus. TAC. hist. 2, 88, 2 non tulit -um insolens contumeliarum animus *militum*. 3, 10, 3 inici catenas Flaviano iubet, *sc. ut eum irae multitudinis subtrahat*; sensit -um miles (*an ad II A ?*). 3, 84, 5 quo maturius *Vitellium captum* -o eximeret (*cf.* HEGES. 4, 24 *Otho* voluntaria nece eripuit se -o). ann. 1, 58, 6 puer (*sc. Armini filius*) quo mox -o conflictatus sit. 2, 4, 3 -um ... effugere. 6, 48, 1 sibi *L. Arruntio* satis aetatis, neque aliud paenitendum quam quod inter -a et pericula[ria] anxiam senectam toleravisset. 11, 20, 1 *Corbulo*, quamquam multa simul offunderentur, ... contemptio ex barbaris, -um apud socios, ... signum receptui dedit. 14, 59, 4 gravioribus iam (tam *M*) -is quam malis. 16, 26, 1 -a et contumelias imminere. SVET. Galba 20, 2 *calones Galbae caput* hasta suffixum non sine -o circum castra portarunt (*cf.* VIR. ill. 73, 12 caput eius *Saturnini* Rabirius ... per convivium in -um circumtulit). FLOR. epit. 3, 16, 2 cum *Saturninus* tot tantisque -is exultaret (insultaret, excubaret *var. ll.*) impune. 3, 20, 2 *servi et gladiatores bellum gerentes* auxere -is (*sic B*, ludubri *vel* -o *rell.*) calamitatem Romanam. GELL. 15, 2, 2 erat nihili homo et nugator ... et praeterea vini libidine adusque -a ebriosus. ITALA Hebr. 11, 36 (cod. e *al.* = VVLG.) alii ... -a et verbera experti, insuper et vincula et carceres (*gr.* ἐμπαιγμῶν). *et sim. al.* (II) *cum gen. obi.* (*hucine p. 1758, 57? ceterum cf. p. 1758, 1. 31. al.*): LIV. 1, 7, 2 -o fratris Remum novos transiluisse muros. 9, 11, 12 -a religionum. 45, 3, 3 legatos Rhodios ... velut ad -um stolidae superbiae in senatum vocatos esse. VAL. MAX. 3, 7, 1ᵉ ut tribunus ... *a populo* desertus ... in foro cum magno calumniae suae -o solus moraretur. CVRT. 4, 10, 27 -a meorum ... omni tristiora supplicio. 6, 10, 35 quotiens quae audieram detuli, cum -o credulitatis (crude- *var. l.*) repulsus sum. PANEG. 4, 31, 5 -is (laudibris *trad.*) oppressoris sui auspicari libertatem. 12, 23, 3 tantam captivorum multitudinem bestiis obicit (obici *codd.*), ut ingrati et perfidi non minus doloris ex -o sui quam ex ipsa morte patiantur. IVST. 36, 1, 5 *Demetrius captus* populis, qui desciverant, in -um favoris ostenditur. CLAVD. DON. Aen. 3, 285 p. 305, 1 eorum. AVELL. p. 459, 1 ut rite vestrae salutis -a peragatis *Lupercalia celebrantes* (*cf.* SALV. gub. 6, 58 de ludis ... publicis dicimus, -is scilicet spei nostrae, -is vitae nostrae). (III) *cum gen. subi. vel explicat.* (*v. etiam l. 83 p. 1758, 3. 10. al. et cf.* apud *aliquem supra l. 34*): LIV. 9, 5, 8 iugum hostile et -a victoris et vultus superbos (*cf.* FLOR. epit. 3, 21, 15 Catulus se ignis haustu -o hostium exemit). 41, 10, 10 fatigatus consul et contumeliis singulorum et multitudinis (nam insuper in[lu]ridebant) -is. VELL. 2, 71, 3 Varro ad -um moriturus Antonii. VAL. MAX. 1, 8 ext. 12 (*respicitur remex contrariis undis et e nave abiectus et eo relatus*) illa nonne -a naturae in corporibus humanis fuisse credenda sunt, tolerabilia quidem, quia saevitia caruerunt, ceterum et ipsa miraculis adnumeranda? PLIN. nat. 25, 29 haec *Paeonia* medetur et Faunorum in quiete -is. QVINT. decl. 255 p. 47, 4 reliquerunt ... coniuges in -um atque contumeliam eorum, qui *eqs.* TAC. hist. 4, 81, 2 patrati remedii gloriam penes Caesarem, inriti -um penes miseros fore. SVET. Vit. 17, 1 *Vitellius* in forum tractus est inter magna rerum verborumque -a. CLAVD. DON. Aen. 2, 510 p. 219, 16 ut moreretur potius, quam captivitatis -is subiaceret (PS. RVFIN. in Am. 1, 13–15). HEGES. 5, 22, 1 p. 353, 11 peiora sunt vitae -a quam mortis supplicia (*nisi gen. obi. intellegas*). HIER. vita Hilar. 6 coepit audire ... variarum portenta vocum; ... intellexit daemonum -a (AVG. civ. 10, 12 p. 422, 5 D. et seductoria inpedimenta). VVLG. sap. 12, 26 *Aegyptiis* tamquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti (*sc. eos ranis sim. non tam puniens quam ludificans*); qui autem -is increpationis (et increpationibus *var. l.*) non correpti sunt, dignum dei iudicium experti sunt (*gr.* παιγνίοις ἐπιτιμήσεως).

β speciatim respiciuntur: (I) *vices fortunae* (*cf. e. g. p. 1756, 7. 68. 84 al.*): LIV. 30, 30, 5 hoc quoque -um casus ediderit fortuna, ut cum patre tuo consule ceperim arma, ... ad filium eius ... ad pacem petendam veniam. 45, 41, 9 triumphus meus, velut ad -um casuum humanorum, duobus funeribus liberorum meorum est interpositus. CVRT. 4, 16, 10 tot -a fortunae: ducum, agminum caedem *eqs.* 5, 12, 20 nova -a subinde excogitante fortuna. CYPR. GALL. iud. 376 extremae ... -a sortis. (II) *vulnera illata, laesiones corporis, supplicium sim.* (*exempla certiora; ceterum huc vergunt etiam quaedam antea allata ut e. g. p. 1757, 14. 17. v. etiam l. 38. p. 1759, 9*): CORN. SEV. carm. frg. 13, 23 in ... triumphato -a cuncta Iugurtha afuerunt (-rat *trad.*). LVCAN. 9, 14 *Pompei anima ad superos elevata* risit ... sui -a trunci. SIL. 6, 524 -um necis *a Carthaginiensibus paratae* horrescens vis aspera ponti obrueret ..., optabam (*cf.* PAVL. NOL. carm. 5, 22 *Christus* diri passus -a leti). QVINT. decl. 274 p. 122, 18 vexatione eius (*sc. cadaveris tyranni*) -oque. TAC. hist. 1, 49, 1 Galbae corpus diu neglectum et licentia tenebrarum plurimis -is vexatum. ann. 15, 44, 4 *christianis* pereuntibus addita -a, ut ... laniatu canum interirent *eqs.* PLIN. epist. 3, 14, 5 (*narrato exitu domini cuiusdam a servis usque ad necem verberati*) vides quot periculis, quot contumeliis, quot -is simus obnoxii. FLOR. epit. 3, 4, 2 *Thraces* cuiuscemodi -is (huiusce- *vel* eius- *et* -o *var. ll.*) foedare mortem *captivorum* tam igne quam fumo. CYPR. patient. 7 p. 402, 10 sub ipsa ... passione et cruce, ... quae conviciorum probra patienter audita, quae contumeliarum tolerata -a, ut ... sputamina exciperet *Christus eqs.* (*de eadem re*: IVVENC. 3, 588 scribarum procerumque ferens -a membris [*Vulg. Matth. 20, 19* tradent eum ... ad illudendum et flagellandum *eqs.*]. 4, 643 scelerata -a corpore praebet. 4, 650 haec ubi transegit miles -a demens. AVG. in euang. Ioh. 116, 2 eius). AVSON. 437, 2 p. 388 P. Troiani *cum Graecis pugnabant*, ut ad -um cadaver *Patrocli* eriperent. QVEROL. p. 57, 18 R. etiamne mortuis manus (-um *var. l.*) intulisti ad ludum et -a? *de dissolutione carnis*: GREG. TVR. vit. patr. 7, 4 p. 690, 11 cuius (*Gregorii iamdudum sepulti*) caro non fuit corrupta -o. (III) *deceptio sensuum vel imaginationis* (*cf. p. 1757, 76*): LIV. 22, 16, 6 *Hannibal* -um oculorum ... ad frustrandum hostem commentus (24, 44, 8 alia -a o. auriumque credita pro veris. CVRT. 4, 15, 26 sive -um o. sive vera species fuit [*sc. aquila super caput Alexandri volans*]). CLAVD. MAM. anim. 1, 24 p. 84, 13 anima ... per sensus corporis fallaciarum adfecta -is ... implicatur errore. *dubitanter addiderimus*: MAXIM. eleg. 4, 43 sopor -a iactat (*somnia fallacia recte intellexisse videtur Bährens; cf. 46* fallax studium ludit imago suum; *aliter restituit et interpunxit contextum Petschenig*). (IV) *stupra sim.* (*cf. p. 1755, 82. 1756, 27. v. et l. 81*): SEN. nat. 1, 16, 6 corpora publico obiecta -o aliquid, quo infelix patientia lateat, obtendunt. CVRT. 10, 1, 3 virgines ... stupra perpessae corporum -a deflebant. LAMPR. Comm. 2, 8 -um pudicitiae (dibrium *trad. contextu turbato*). CLAVD. DON. Aen. 7, 660 p. 98, 28 -um matris ... prodebatur. HEGES. 2, 4, 1 famosum -um Paulinae ... Romae percelebratum est (*de eadem re* 2, 5, 1). PRVD. perist. 14, 30 omnis iuventus inruet *in lupanar* et nŏvum -orum mancipium petet. c. Symm. 1, 159 puellarum -a, pignera, partus *eqs.* SVLP. SEV. chron. 1, 29, 3 concubinae eius corpore in -um accepto (*Vulg. iud. 19, 25* eis tradidit inludendam *concubinam*). COD. Theod. 15, 7, 12, 1 quae -o corporis sui quaestum faciunt. 15, 8, 1 si quis feminas ... -is quibusdam subicere voluerit ac lupanaribus venditas *eqs.* LEX Visig. 11, 1, 1 difficillimum non est, ut sub tali occasione (*sc. medico mulierem phlebotomante*) -um interdum adcrescat.

2 *evanescente respectu contumeliae sim. de quolibet ludo, qualibet delectatione* (*huc fortasse* GLOSS. I p. 306 -um: dilexionem [*pro* delectationem*?*]): **a** *in malam partem; respiciuntur*: *α variae delectationes pravae, lascivae*: CIC. dom. 131 Libertatis signum posuisti magis ad -um impudentiae (*sunt qui gen. obi. ironice dictum intellegant, ut ad p. 1757, 45 spectet*) quam ad simulationem religionis. LIV. 24, 4, 2 ne sub dominatu puerili per -um bonis artibus partum ... interiret regnum. PLIN. epist. 4, 25, 4 -a scaena et pulpito digna (*respiciuntur iocularia quaedam a suffragatoribus in tabellis scripta; cf. 3* qui in tanta re ... tam scurriliter ludat). APVL. apol. 75, 2 diebus ac noctibus -o iuventutis ianua calcibus propulsata, fenestrae canticis circumstrepitae *eqs.* TERT. apol. 35, 2 (rec. *Φ*) *publicis sollemnibus* catervatim cursitare ... ad inpudicitias, ad libidinum -a (libidinis inlecebras *rec. vulg.*). TREB. Gall. 4, 3 cum Gallienus in luxuria et improbitate persisteret cumque -is et helluationi vacaret (*quae sequuntur v. sub b*). PRVD. psych. 16 ipse excellentibus armas artibus ingenium, quibus ad -a cordis oppugnanda potens tibi dimicet. VAL. CEM. hom. 19, 3 p. 750ᶜ profusum ebrietate convivium ac per totam noctem -o expositum. *β spectacula theatri contemnenda* (*quaedam ad II spectantia ab his separare noluimus; hucine* GLOSS. *p. 1755, 70?*): PLIN. paneg. 54, 1 cum laudes imperatorum ludis ... saltarentur atque in omne -um effeminatis vocibus, modis, gestibus frangerentur. PRISCILL. tract. 3, 57 numquid ... tali et tesserae inter manus nostras sunt, aut scaenae -a tractamus? AMBR. in psalm. 118 serm. 16, 17, 2 qui theatralibus -is occupatur. AVG. civ. 6, 9 p. 264, 10 D. numina ... magis ridenda quam -a theatrorum (8, 21 p. 353, 11 poetarum de diis ... criminosa figmenta et th. indigna -a. *cf.* 8, 18 p. 348, 17 poetica figmenta et theatrica -a iustificare. 8, 20 p. 351, 3 daemoni ... per scaenicos ludos poetarum -a requirenti. *γ obscenitates, voluptates veneriae* (*ambigua ad l. 56 relegavimus; ceterum cf. etiam supra l. 38*): PS. CYPR. singul. cler. 44 *soli vivant clerici*, ne aut ipsi per feminas aut feminae per illos ad ignominiosa -a provocentur. AVSON. 108, 17 p. 351 P. (*de eunuchis coitum simulantibus*)

[*Lanciotti*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

titillata brevi cum iam sub fine voluptas fervet et ingesto peragit -a morsu. AMBR. epist. 27(58), 5 deliciarum comes et luxuriae -um est lasciva saltatio. HEGES. 1, 40, 7 p. 87, 13 spadones obscenae -a libidinis manifestarunt.

b *in neutram partem*: SIL. 13, 340 *Pan* inflexus medio nascentia tergo respicit arridens hirtae -a caudae. TAC. ann. 6, 2, 4 Tiberius ..., -a seriis permiscere solitus. PLIN. paneg. 81, 3 usurpabant *alii principes gloriam venandi* ... ita, ut domitas fractasque claustris feras ac deinde in ipsorum quidem -um emissas mentita sagacitate colligerent. TREB. Gall. 4, 3 (*quae praecedunt v. sub a*) *cum Gallienus non* aliter rem publicam gereret, quam cum pueri fingunt per -a potestatem. ARNOB. nat. 5, 25 vertit Baubo artes et quam (*Cererem*) serio non quibat allicere -orum statuit exhilarare miraculis. HIL. in psalm. 1, 19 ('impii ... tamquam pulvis, quem proicit ventus') ut ex illa corporalis soliditatis firmitate decussi -o pulveris differantur in poenam, non in nihilum dissoluti, ... sed in inane ac leve ... protriti, ut ludibriosa (-*ae var. l.*) poenae mobilitate iactentur (*per gen. rei, quae lusui est, sublucet vis p. 1757, 45 illustrata, sed cf. ad eundem locum* CASSIOD. in psalm. 1, 4[6] l. 349 ventorum -is [*v. sub* ludivagus]). AVSON. Mos. 238 (*227* unda refert ... simulacra *nautarum*) talis ad umbrarum -a nautica pubes ambiguis fruitur veri falsique figuris. AMM. 30, 5, 12 hoc ... -o inique (-o *cod.*) interpretato (*rescipitur facete dictum; antea*: per iocum). PRVD. perist. 5, 442 *corpus martyris iactum in mare* incerta per -a vagis feretur flatibus squamosa pascens agmina (*nisi ad p. 1758, 5*). CLAVD. 26, 110 *in triumpho* currus regumque catenae inter abundantis fati -a ductae. *dubitanter addiderimus*: TERT. carn. 4 l. 19 *infantem* per pudenda prolatum, ... per -a nutritum (*cf. adv. Marc. 3, 11 p. 394, 17* puerperii spurcos, anxios, ludicros exitus. *sunt qui ipsa ubera intellegant, ut ad l. 37 spectet locus*).

B *metonymice significantur* (*v. etiam sub II*): 1 *quae (qui) lusui sunt, quibus luditur*: a *res et animalia* (*cadaver* LVCAN. [*cf. comparationem l. 53*]): α *quae lusui sunt ventis, aquis, sc. infestantibus* (*cf. supra l. 19 et 23*): VERG. Aen. 6, 75 foliis ... ne carmina manda, ne turbata volent rapidis -a ventis. LVCAN. 8, 710 *Pompei cadaver* pulsatur harenis, carpitur in scopulis ..., -um pelagi (CLAVD. 28, 139 *navis* -um p. vento iactatur et unda). β *quae lusui sunt hominibus: se delectantibus* (*vix huc* TERT. *l. 26*): SEN. benef. 7, 20, 3 cui triremes ... non mitterem, lusorias et cubiculatas et alia -a regum in mari lascivientium mittam. STAT. silv. 4, 6, 5 neque ... -a ventris hausimus aut epulas diverso a sole petitas (*an ad II A?*). CLAVD. 18, 306 simius ... -um mensis. rapt. Pros. 3, 264 cuius *tigridis* Achaemenio regi -a natos avexit *matri* (adv- *var. l.*) tremebundus eques. *irridentibus* (*minus probabiliter huc referas* LVCR., LIV., TAC. Germ. *sub IIA1 allata*): AVG. in euang. Ioh. 117, 3 ibat ... portans suam crucem Iesus; grande spectaculum; sed si spectet impietas, grande -um; si pietas, grande mysterium. b *homines*: LIV. 1, 56, 9 *L. Iunius Brutus* ab Tarquiniis ductus Delphos, -um verius quam comes. 2, 36, 3 ne in ora hominum pro -o abiret (AVG. epist. 3, 5 ne me ... pro -o iaceret). 8, 26, 5 *Samnites* -um non externis modo, sed etiam popularibus spoliati atque egentes domos rediere. VAL. MAX. 7, 8, 9 Oppius ..., morientis amici plenum contumeliae -um. SEN. dial. 2, 11, 3 ut quisque contemptissimus et ut (vel *Müller, loco ceterum varie temptato*) -um est, ita solutissimae linguae est. CVRT. 6, 9, 28 *Macedones querebantur se* velut truncum corpus dempto capite ... -um hostis futuros. LVCAN. 7, 380 *Pompeius* -um soceri. SVET. Nero 6, 2 tum Claudius inter -a aulae erat. IVST. 9, 6, 6 *Attalus Pausaniam stupraverat* -umque omnium inter aequales reddiderat. PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 4, 6 p. 748 -a et purgamenta totius rusticae plebis (*gr. 4, 241 λύματα, sed ϑύμ- trad., καὶ καϑάρματα*). CLAVD. 20, 535 sic me -um famulis risumque relinquis? SIDON. epist. 1, 7, 2 *Arvandus* fortunae -um per omnia fuit. DRAC. laud. dei 3, 599 -um generis, dolor omnibus atque inimicus factus.

2 *animantes, quos fere ludendo format natura*: PLIN. nat. 7, 32 haec atque talia ex hominum genere -a sibi, nobis miracula, ingeniosa fecit natura. SVET. Aug. 83 pumilos atque distortos et omnis generis eiusdem ut -a naturae malique ominis abhorrebat.

3 *praemium, quod victor in ludis aufert*: SERV. auct. Aen. 12, 764 ('neque enim levia aut ludicra petuntur praemia, sed Turni de vita ... certant') ludicra praemia: vilia, digna ludo; haec apud antiquos -a dicebantur, non ut nunc in mala significatione; dabatur autem victori pro praemio aut pellis aut vinum, esca, hordeum.

4 *homo, qui illudit*: HEGES. 3, 1, 2 p. 183, 1 *Nero* -um rerum humanarum et eviratae inpuritatis opprobrium (*an ad II B?*).

II *usu deflexo*: A *per similitudinem appellant -a, qui vana, inepta, indigna sim. iudicant esse ea, quae aliis sunt seria, bona, appetenda* (*sc. res vel actiones; animantes p. 1760, 41, idola p. 1760, 54; cf.* NON. p. 46, 15 -a proprietatem trahunt a levi ac sine pondere et contemnendo, aut, quod magis verum est, ludicro [*affert* VERG. Aen. 6, 75 *l. 33*]. GLOSS. -um: dedecus et quod inluditur, vanitas. GLOSS.L IV Plac. L 28 -um est aliqua res quae ludo et contemptu digna est; modo etiam -a pro omnibus criminibus dicimus. *v. quae l. 43 monuimus*):
1 *generatim*: CIC. parad. 9 ille *Bias* haec -a fortunae ... putavit, quae nos appellamus etiam bona (SEN. contr. 2, 1, 1 aurum et argentum, -a f. *item de divitiis sim.*: PRVD. psych. 456 pulchra in -a ... inhians *Avaritia* [*antea*: quidquid ... pretiosum]. AVG. conf. 5, 12, 22 'fornicantur abs te' [*psalm. 72, 27*] amando volatica -a temporum et lucrum luteum). LVCR. 2, 47 quod si ridicula haec -aque esse videmus (*sc. si quis metum armis vel divitiis pelli posse putet*). LIV. 25, 36, 9 quid starent et non -um illud (*sc. Romanorum munitionem*) vix feminis puerisve morandis satis validum distraherent? (*cf. de quadrigis falcatis*: 37, 41, 12 amoto ... inani -o ... ad iustum proelium ... concursum est). PETRON. 2, 2 levibus ... atque inanibus sonis -a quaedam excitando effecistis, ut corpus orationis enervaretur. MART. 10, 4, 7 (*1* qui legis Oedipoden *eqs.*) quid te vana iuvant miserae -a chartae? QVINT. inst. 1, 6, 32 *in veriloquiis quaerendis* ad foedissima usque -a labuntur. 2, 10, 8 *in declamando* ira vel luctu permoveri, cuius est -i, nisi quibusdam pugnae simulacris ad verum discrimen ... consuescimus! TAC. Germ. 37, 4 ingentes C. Caesaris minae (*sc. Germanis intentae*) in -um versae (*cf. p. 1756, 74 et ad rem* hist. 4, 15, 2 Gaianarum expeditionum -um). hist. 1, 2, 1 mota prope etiam Parthorum arma falsi Neronis -o. ann. 3, 18, 4 mihi, quanto plura recentium seu veterum revolvo, tanto magis -a rerum mortalium cunctis in negotiis obversantur; quippe fama, spe, veneratione potius omnes destinabantur imperio quam *Claudius*. 16, 11, 3 *L. Vetus eiusque socrus et filia* accusati post sepulturam decretumque, ut more maiorum punirentur, et Nero intercessit ...: ea caedibus peractis -a adiciebantur. TERT. carn. 5 l. 11 diximus retro ... et nativitatis et infantiae imaginariae vacua -a subire potuisse *Christum* (*cf. 1 l. 22 sq.* qui carnem Christi putativam introduxit, aeque potuit nativitatem quoque phantasma confingere). pall. 1 Lepidi violenta -a (*sed de re parum constat*). AMM. 14, 6, 18 domus studiorum seriis cultibus antea celebratae, nunc -is ignaviae torpentis exundant, vocabili sonu, perflabili tinnitu fidium resultantes. AVG. gen. ad litt. 7, 9 p. 208, 7 de quo -o quorundam philosophorum etiam eorum posteri erubuerunt (*respicitur translatio animarum in feras*). DAMIG. lapid. 26 nec putetur hoc -um esse, *sc. sed verum*. PS. TIT. epist. l. 562 (*ad Agg. 2, 13*) si tetigerit quid qua (*pro quaeque sim.?*) -a, non sanctificari *ea* (*enumerantur antea*: panis aut vinus, oleus et omnis esca). CONC.S I 4 p. 21, 16 nisi id (*sc. sacerdotium, quod vendunt*) arbitrarentur esse -um (*gr. Isid. Pel. epist. 5, 276 παίγνιον*). FVLG. RVSP. c. Arian. 10 l. 752 (*verba obiectionis*) -um est credere ex tribus partibus deum unum constare (*cf. l. 48*). COD. Iust. 7, 25, 1 antiquae subtilitatis -um ... expellentes (*sc. distinctionem dominii 'ex iure Quiritium' et 'in bonis'. cf. postea*: est vacuum et superfluum verbum). VEREC. in cant. 6, 16 p. 84a sed talia -a sunt et inepta. VEN. FORT. vita Hil. 13, 47 donec ... de ... mundi -o (-is *var. l.*) migraret ad Christum. *de umbris vanis*: AMM. 19, 12, 14 veneficus sepulchrorumque horrores et errantium ibidem (intidem *trad.*) animarum -a (aludebria *V*) colligens vana. 2 *speciatim respiciuntur superstitiones variae et cultus paganorum*: CVRT. 7, 4, 8 si modo ars est (*sc. ars magica*), non vanissimi cuiusque -um. 7, 7, 8 *Alexander* rursus ad superstitionem, humanarum mentium -a (gentium -o *codd. opt.*, m. -um *Hedicke*), revolutus. PETRON. 104, 3 *Epicurus* eiusmodi -a (*sc. vaticinia somniis data*) ... condemnat. TERT. apol. 14, 2 *in litteris vestris* quanta invenio -a (*respiciuntur ineptiae indecorae, quae de deis creduntur*: MIN. FEL. 22[23], 5 formae ipsae et habitus nonne arguunt -a et ⟨de⟩decora deorum? ARNOB. nat. 4, 35 indignas de dis fabulas et flagitiosa -a. LACT. epit. 16, 3 portenta et -a. AVG. civ. 4, 31 p. 187, 9D. quaecumque tales viri in suis litteris ... deorum -a posuerunt). patient. 2 p. 3, 1 nationes -a artium et opera manuum suarum adorantes (*de ipsis idolis ut*: PS. RVFIN. in Os. 8, 4 p. 1001B ['fecerunt sibi idola'] -a fabricantes. PS. EVSEB. GALLIC. hom. 59, 5G.). LACT. inst. 1, 21, 49 quis haec -a non rideat ..., cum videat homines ... ea serio facere, quae si quis faciat in lusum ... ineptus esse videatur. FIRM. err. 4, 2 videre est in ipsis templis ... miseranda -a, viros muliebria pati *eqs.* AVG. civ. 2, 4 p. 57, 8D. veniebamus ... ad spectacula -aque sacrilegiorum, spectabamus arrepticios, ... ludis turpissimis ... oblectabamur. VITA Roman. vet. (BHL 7305g) p. 54, 7 paganorum ... multitudo ante molem fani ... -a exercebant (VITA Roman. rec. [BHL 7306] 9 -a vel superstitiones vanissimas).

B -um: dedecus GLOSS.L III Abstr. LV 13 (*item p. 1759, 78; cf.* ludicer *sub IIB2*). *exempla certa huius notionis ex usu sub IB illustrato derivandae non exstant, nisi huc pertinere credas* HEGES. 1, 45, 12 p. 126, 22 hoc uno (*sc. quod capite damnatos dimisit*) Salome obliterante criminum suorum -a superiora (*an ad p. 1757, 45?*). *fortasse conferas etiam p. 1759, 45. 57. 60. 71.*

deriv.: ludibriosus. *Lanciotti.*

lūdibundus, -a, -um. *a* ludere (*item* CHAR. gramm. p. 197, 22B. *a participio derivans ut* GRAMM. suppl. 75, 23, *qui* 74, 18 *vocem ad indicativum praes. refert*). *inter partic., quae formis genera distinguunt, affert* CHAR. gramm. p. 230, 28 sqq. B. *legitur inde a* PLAVT., COM. pall. inc. [*confunditur in codd. cum* lubidinosa CIC. Verr. II 3, 156.]

1 *usu originario i. q. ludens, sc. ita ut non tam actio quam habitus animusque ludentis significetur* (*cf. Pianezzola, Aggettivi in '-bundus', 1965, passim. ludunt homines, eorum oculi* GELL. 3, 5, 2, *caro* ZENO. *de notione fusius agit* GELL. 11, 15 *opiniones afferens Caesellii, affirmantis* idem esse ... ludens et -a [*cf. p. 1761, 4. 26*], *Scaurique, sc. eam -am appellantis,* quae ludentem ... agit aut simulat, *et postremo Sulpicio Apollinari adstipulans disserenti suffixum '-bundus'* vim et copiam et quasi abundantiam rei, cuius id verbum esset, demonstrare. *usurpatur praedicative, sc. excepto* GELL. 3, 5, 2): a *proprie*: PLAVT. Pseud.

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

1275^a (*1273^a* orant med ut saltem) palliolatim amictus sic haec incessi -us. COM. pall. inc. 34 tum ad te -a docte et delicate detulit (*sc. coronam, faces nuptiales ? dubitanter huc rettulerunt edd. etiam* GLOSS.^{L} IV Ps. Plac. L 5 -a: adulescens [lasciviens *vel* ludens *Heraeus*, adulans *olim ipse Lindsay*]). LIV. 24, 16, 14 milites ... per lasciviam ac iocum ita -i Beneventum rediere, ut ab epulis ... actis, non ex acie reverti viderentur. SVET. Nero 26, 1 *Nero* post crepusculum ... popinas inibat circumque vicos vagabatur -us. FLOR. epit. 2, 10, 2 *Histros* epulantes ac -os plerosque ... Appius Pulcher invadit. GELL. 3, 5, 2 vocem ... infractam capillumque arte compositum et oculos -os atque inlecebrae voluptatisque plenos (*Plut. quaest. conv. 7, 5, 3* τὴν ἐν ὄμμασι ... γαργαλίζουσαν μαλακίαν καὶ ἡδυπάθειαν). 9, 9, 14 virgo Nausicaa -a inter familiares puellas in locis solis recte ... confertur cum Diana venante (*postea*: lusibus atque venatibus Dianae). DON. Ter. Phorm. 299 ('non ratio, verum argentum deerat') hoc ita per iocum -us absolvit Geta, ut ... quasi per iocum respondeat (*cf.* PRVD. perist. 2, 409 [*Laurentius rogo impositus ad praefectum*] 'coctum est, devora ...'; haec -us dixerat). Ps. AVR. VICT. orig. 22, 1 *Romulus et Remus* eo in loco, qui nunc Lupercal dicitur, -i discurrerunt pellibus hostiarum occursantes quosque sibimet verberantes (*cf. Tert. spect. 5 p. 7, 2* quod ludendo discurrant *Luperci*). ZENO 1, 12, 5 (2, 4, 10 L.) *hominum pars carnalis* iactat se -a per nemora, fontes ..., universis voluptatibus saepta. **b** *transfertur ad homines quasi per ludum difficultates vel pericula superantes*: TIMARCH. epist. Cic. Verr. II 3, 156 si Volteium habebis, omnia -us conficies ([*affertur a* SERV. auct. ecl. 6, 58 'errabunda' errantia ut '-us' ludens]. *pergit* CIC. *ibid.*: quia multos ... multa -os [lubidinosa *var. l.*, *item* -us *vel* -os libidinose] apud Verrem effecisse vidit, ad omnis eosdem patere aditus arbitratur; facilius vos efficiebatis -i quae volebatis a Verre, quod multa eius ludorum genera noratis). CIC. fam. 16, 9, 2 qui cupide profecti sunt, multi naufragia fecerunt; nos *paulum morati* ... austro lenissimo ... in Italiam ... -i pervenimus (*cf. 1* bellissime navigavimus).

2 *usu deflexo fere i. q. ludorum amans, cupidus, ludis deditus sim.*: AVG. civ. 8, 13 p. 340, 35 D. *dii ludorum Romanorum instaurationem petentes* se in Latinio non lascivos tantum atque -os, sed etiam saevos terribilesque monstrarunt (*de eadem re 4, 26 p. 178, 21* numinibus ... ex ludis hilaritatem quaerentibus).

*lūdicer (*an* -crus *? v. l. 47*), -cra, -crum. *a* ludus (*item* PORPH. Hor. epist. 2, 1, 180). *scribitur* ludicam LEX Iul. munic. (CIL I^2 593) 123 TAC. ann. 13, 15, 2 (*M*). -ducr- SEN. epist. 88, 21 (*P*). *per metathesin* -dric- *saepius in var. lect. codd., e. g.* PLIN. nat. 21, 7 MOD. dig. 23, 2, 42, 1 CYPR. idol. 6 PRISC. gramm. II 350, 8; *cf.* -dricr- TREB. Claud. 13, 6 ARNOB. nat. 1, 15 LACT. inst. 2, 2, 21. -gr- PLIN. nat. 36, 85 HIER. epist. 52, 2, 1. *al.* -cr- *positione syll. longam facit* VERG. Aen. 12, 764. *de formis*: *nom. sing. masc. non legitur, exspectes* -cer [*cf. e. g. Sommer, Handb.*$^{2.3}$ *336*], *etiamsi ex glossis medii aevi affert formam* -crus *Georges, Wortformen s. v. abl. plur.* -eis FRONTO p. 200, 1 v. d. H. (-is *legit Naber p. 210*). *tertiae decl. attribuit* PRISC. gramm. II 350, 6 sq. (*abl. sing. neutr. exeunti in 'i' vel 'e' respondet plur. in 'ia'*) excipitur 'a vetere' ... nec non 'ab hoc -i,' quod '-a' et non '-ia' dicimus (*affert* VERG. Aen. 12, 764); *exempla praeter dubium* ENN. ann. 73 *p. 1765, 53 non exstant. compar. et superl. desunt.* NOT. Tir. 50, 22 ludricum. *legitur adi. inde a* PLAVTO, CIC., LEGIBVS Iul. munic. *et* Iul. Pap., VERG., HOR., LIV.; *subst. neutr. inde a* CIC., CATVLLO, *?* SINN. (*v. p. 1764, 45*), HOR., LIV. [*confunditur in codd. cum* ludus *e. g.* LIV. 34, 41, 1 (*restituitur* 45, 32, 8), lubricus MOD. dig. 23, 2, 42, 1 (*falsa var. l.* PAVL. NOL. carm. 31, 220 epist. 8, 3 vers. 12), ludibrium CYPR. idol. 6, lucrum PORPH. Hor. carm. 1, 1 praef. AVG. pat. 3, 3.]

I *adi., i. q. ad ludum (ludos) pertinens* (*vergit in vim q. e. ludibundus sub A I b γ*; *opp.* serius AVSON. 350, 5 p. 207, 28 P. AVG. civ. 6, 9 p. 265, 16 D. COD. Theod. 1, 16, 9; *accedit abl. instr.* TAC. ann. 1, 50, 3, *limitationis* APVL. met. 2, 6, 7): A *vigente respectu ludendi*: 1 *pertinet ad ludum qui fit magis delectandi sim. causa* (GLOSS.^{L} I Ansil. LV 223 -um: iocularem): **a** *publicum, sc. spectaculorum*: *α scaenicorum* (*cf.* GLOSS. -um θεατρικόν, σκηνικόν [*nisi ad subst. referre malis*]. *exempla ambigua ad β relegavimus*): PLAVT. Aul. 626 (*in imag.*) meum cor coepit artem facere -am atque in pectus emicare (*proprie*: CIC. rep. 4, 10 cum a. -am scaenamque totam in probro ducerent. LEX Iul. munic. [CIL I^2 593] 123 queive lanistaturam artemve -am fecit. Iul. Pap. [Paul. dig. 23, 2, 44 pr. *et* 38, 1, 37 pr.]. *aliter p. 1762, 40. 78; ceterum v. vol. II 665, 13 sqq.*). HOR. epist. 2, 1, 180 (*177* quem tulit ad scaenam ... Gloria) valeat res -a, si me palma negata macrum, donata reducit opimum (PORPH. comoedia a ludis dicta). SEN. dial. 4, 2, 3 inter -a scaenae spectacula (COLVM. 12, 2, 4 ARNOB. nat. 5, 42). PLIN. nat. 16, 172 nunc *tibiae* sacrificae Tuscorum e buxo, -ae vero e loto ... fiunt (*cf. Ov. fast. 6, 659* cantabat fanis, cantabat tibia ludis). TAC. ann. 13, 25, 4 -am ... licentiam et fautores histrionum velut in proelia convertit impunitate et praemiis *Nero*. 14, 14, 1 *Neroni erat* foedum studium cithara -um in modum canere. 16, 4, 1 -a deformitas *Neronis*. APVL. met. 10, 29, 3 dum -is scaenicorum choreis primitiae spectaculi dedicantur. AVG. civ. 6, 6 p. 256, 3 D. placetne ... vitam aeternam peti ... ab diis poeticis, theatricis, -is, scaenicis? COD. Theod. 15, 7, 4 mulieres, quae ... spectaculorum debentur obsequiis, si scaenica officia declinarint, -is ministeriis deputentur ('*id est ad scaenam revocari iubentur*' *Gothofredus. eadem fere* 15, 7, 9). CASSIOD. var. 7, 10, 3 (*formula tribuni voluptatum*) optamus ..., ut per -am amministrationem ad seriam pervenias dignitatem (*cf. 7, 10, 1* scaenicos). *β quorumlibet*: VERG. Aen. 12, 764 neque enim levia aut -a petuntur praemia, sed Turni de vita et sanguine certant (*vix recte* SERV. vilia, digna ludo, *ut ad B spectet; sim.* CLAVD. DON. p. 628, 20 -um aliquid vel ioculare. *versum afferunt* LACT. inst. 3, 11, 16 *ad vitam aeternam referens*, BOETH. cons. 4, 2, 28 W. *opponens* ipsam rerum summam). LIV. 42, 63, 2 pravo studio, quo etiam in certaminibus -is vulgus utitur, deteriori ... favendo ([*sec. Polyb. 27, 9, 2* γυμνικοὺς ἀγῶνας]. FEST. p. 274. VELL. 1, 8, 1 -um certamen ... Olympiorum. 2, 123, 1 athletarum certamini [*Cellarius*, certaminis *codd., edd.*] -o. SEN. Ag. 935 MELA 2, 5 TAC. hist. 3, 83, 1 HYG. fab. 273, 14 MACR. Sat. 5, 2, 15. *aliter sub 2*). CVRT. 3, 7, 5 edito spectaculo -o (*3, 7, 3* Aesculapio et Minervae ludos celebravit). PLIN. nat. 21, 7 in usu promiscuo ne -ae quidem *coronae* erant (*huc traximus coll. p. 1764, 53, etsi postea affertur* corona rosacea *sc. privata*). SVET. Nero 11, 2 ludis *maximis* ... ex utroque ordine et sexu plerique -as partes sustinuerunt; notissimus eques R. elephanto supersidens per catadromum decucurrit. FRONTO p. 131, 7 v. d. H. (p. 113 N.) quid, si quis postularet, ut Phidias -a a⟨u⟩t Canachus deum ⟨sim⟩ulacra fi⟨ng⟩eret? (*vix pro subst.*). APVL. met. 11, 9, 1 inter has oblectationes -as popularium ... iam ... peculiaris pompa *Isidis* moliebatur (*11, 8, 1* praecedunt anteludia). TERT. apol. 15, 5 inter -as meridianorum crudelitates (*cf. nat. 1, 10, 47* meridiani ludi de deis lusum). 15, 7 singula ista (*quae in ludis aguntur*) ... de contemptu utique censentur *deorum*; ... sed -a ista sint; ceterum si adiciam ... in templis adulteria componi *eqs.* CLAVD. DON. Aen. 5, 530 p. 485, 27 ut -is actibus probarentur merita tua *in certamine sagittariorum* (COD. Theod. 1, 16, 9 absit ..., ut iudex ... spectaculorum editionibus mancipatus plus -is curae tribuat quam seriis a.). EPIST. pontif. 255 Migne 13, 1137^A qui acta paenitentia ... militiae cingulum et -as voluptates ... denuo appetivere. PRVD. perist. 10, 165 si ... pulset puellas verbere ictas -o *lupercus*. CASSIOD. var. 3, 51, 6 accidit, ut, dum se colere putarent astra, religionem suam -a similitudine profanarent (*antea*: biga quasi lunae, quadriga solis imitatione reperta est).

b *privatum* (*vix huc* TAC. *sub B*): *α de rebus variis*: CIC. nat. deor. 1, 102 pueri etiam cum cessant exercitatione aliqua -a delectantur (*aliter l. 76*). SEN. epist. 88, 21 quattuor ait esse artium Posidonius genera: sunt vulgares et sordidae, sunt -ae, sunt pueriles, sunt liberales (22 -ae sunt, quae ad voluptatem oculorum atque aurium tendunt. *ad rem v. Stückelberger, Senecas 88. Brief, 1965, 40 sqq.*). TAC. ann. 1, 50, 3 festam ... noctem ac sollemnibus epulis -am. GELL. 7, 13, 4 quaerebantur ... non gravia ..., sed ἐνθυμήματα quaedam lepida ..., quale hoc ferme est subtilitatis -ae, quod dicam. 9, 7, 3 Suetonius ... in libro -ae historiae primo (*ad rem v. Funaioli, RE IV A 625 sqq.*). TERT. adv. Marc. 3, 11 p. 394, 17 persequere et partus inmunda et pudenda tormenta et ipsius exinde puerperii spurcos, anxios, -os exitus (*cf. p. 1759, 26 sqq.*). scorp. 10 p. 168, 28 haec (*quae secundum opinionem haereticorum exposui*) nobis ... -um in modum certa ratio mandavit. PORPH. Hor. carm. 4, 1, 6 molli[ti]a ... Veneris imperia dicit, quasi -a ac delicata sint. ARNOB. nat. 1, 15 ut vicibus -is et ponant et repetant iras *dei*. MACR. Sat. 2, 1, 7 *Saturnalium* -as voluptates. CAEL. AVR. chron. 1, 1, 21 animi laxatio ..., quae fiet aut -is rebus aut ioculari facetia. DRAC. Romul. 10, 265 -a puniceis resonabant oscula labris (*nisi Vollmerum secutus coll. 10, 163* Oscula *per prosopop. intellegas Veneris comites, ut ad γ pertineat locus*). *β de carminibus* (*de opusculo grammatico quodam* GELL.): GELL. 7, 15, 6 litteras ... *amicus quidam* super hac re fecit inter exercitia quaedam -a. APVL. apol. 9, 5 *versus* -os et amatorios fecit (*cf. p. 1763, 74*). TER. MAVR. 1817 cum -a carmina pangit *poeta Faliscus, sc. Annianus* (1846). PORPH. Hor. epist. 2, 1, 109 in re -a. AVSON. 337, 2 p. 155, 10 P. (*respicitur technopaegnion*) -um opusculum texui, ordiri maiuscula (mun- *var. l.*) solitus (350, 5 p. 207, 28 opusculum ... de seriis -um, *sc. centonem*). *γ de animantibus ipsis eorumque affectibus, sc. ut plus minusve vergat in vim q. e. ludibundus, lascivus sim.* (*hucine l. 55 ? aliter p. 1761, 83*): APVL. met. 2, 6, 7 *Photis* et forma scitula et moribus -a (lubrica *Heinsius*) et prorsus argutula est. ARNOB. nat. 4, 26 *Iovem versum esse* in satyrum -um (*cf. Firm. err. 12, 2* ludit in satyro). AVG. conf. 9, 8, 18 superfluentibus aetatis *iuvenilis* excessibus, qui -is motibus ebulliunt. pat. 3, 3 quanta pro -is (lucri *var. l.*) affectionibus periculosissima ... tolerantur (*postea*: lasciviae cupidos).

2 *pertinet ad ludum qui fit potius exercendi causa* (*sed respectu delectamenti non prorsus evanido; accedit* quasi CIC. de orat. 1, 147; *opp.* veris CLAVD. DON.): CIC. de orat. 1, 147 qui ... ea, quae agenda sunt in foro tamquam in acie, possunt ... exercitatione quasi -a praediscere ac meditari (FRONTO p. 40, 8 v. d. H. [p. 44 N.] -as e. *armorum vel palaestrae. aliter l. 38*). 2, 84 ars ... -a armorum et gladiatori et militi prodest aliquid. LIV. 40, 6, 6 mos erat ... divisas ... acies concurrere ad simulacrum pugnae; regii iuvenes duces ei -o certamini dati (40, 7, 3. CLAVD. DON. Aen. 5, 585 p. 490, 12 ['pugnae ... cient simulacra'] in -o c. et imaginaria pugna. 5, 595 p. 490, 22. *aliter, sc. de agonibus, supra l. 10*). 40, 9, 10 (*Perseus ad fratrem*) in ... decursu et simulacro -o pugnae funestum prope proelium fecisti (*cf.* GELL. 6, 3, 52 in decursibus -is aut

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

simulacris proeliorum voluptariis). CLAVD. DON. Aen. 11, 645 p. 514, 18 *Camilla exsultavit,* quasi -is et non veris dimicationibus interesset.

B *per similitudinem transfertur ad quaelibet vana, indigna vel minoris momenti sim.* (*cf. etiam p. 1762, 6 sq. et 1765, 17*): CIC. ac. 2, 6 quasi . . . clarorum virorum aut tacitos congressus esse oporteat aut -os sermones aut rerum conloquia leviorum (*sc. non ad philosophiam pertinentia*). TAC. hist. 2, 68, 1 apud victores orta seditio, -o initio, ⟨ni⟩ numerus caesorum invidiam Vitellio (bello *trad.*) auxisset (*sententiam huiusmodi 'idque non magni momenti fuisset, ni eqs.' supplere coguntur, qui ad A1b referre malunt locum, ut post alios Heubner ad l.*). GELL. 14, 1, 23 ut . . . homines non . . . λογικὰ ζῷα, sed -a et ridenda quaedam neurospasta esse videantur, si . . . nihil arbitratu suo faciunt, sed ducentibus stellis. ARNOB. nat. 1, 65 p. 63, 12 M. pro -is ea *quae dicit Christus* vaticinationibus computate. 7, 29 p. 379, 7 non . . . istud (*sc. quod superis vinum offertis*) errori obiciendum est -o, sed . . . insaniae, dementiae, caecitati. LACT. inst. 2, 2, 21 mortalium digitorum -a et fragilia figmenta (*de idolis ut*: 2, 4, 15 -is et ornatis et grandibus pupis). CLAVD. DON. Aen. 7, 420 p. 63, 8 (*Allecto ad Turnum*) non rem -am aut levem, sed coniugium negat *rex* (Ps. RVFIN. in Am. 8, 11 p. 1096^C *ut Iudaei* instar infantium pro virtutibus *et* . . . sacramentis, rebus pudendis et -is intumescant. AVG. civ. 6, 9 p. 265, 16 D. serias a -is . . . discernere. 7, 18 p. 296, 19). AVG. c. Faust. 22, 46 gravem virum -um aliquid garrientem pueris. MACR. Sat. 1, 6, 3 admoneor non -ae . . . quaestionis (*cf.* 7, 3, 24 quod genus *quaestionum convivalium* veteres ita -um non putarunt, ut *eqs.*).

II *neutr.* -um *pro subst., i. q. res ludicra, ludus* (*differentiam inter* -um *et* ludibrium *v. p. 1755, 62; vix huc trahas* GLOSS. *p. 1755, 71*):

A *vi originaria de delectamento sim.* (*de exercitatione fortasse infra l. 33. 48*): **1** *respicitur potius actio ludendi vel generaliter quaecumque homines se delectandi, recreandi sim. causa invenerunt* (*ludit asinus l. 49, Fortuna l. 67*): **a** *in rebus privatis*: **α** *generatim* (*hucine* HOR. *sub β ?*): CIC. fin. 1, 69 si loca, si fana, . . ., si campum, si canes, si equos, si -a (-as *var. l.*) exercendi aut venandi consuetudine (-es *var. l.*) adamare solemus, quanto id in hominum consuetudine facilius fieri poterit (consuetudine *ad totam sententiam pertineat necesse est, qua de causa gerundia non nisi ad subst.* -a, *Ciceroni ceterum ignotum, referri possunt, ita ut cum Madvigio ad l. intellegendae sint 'ludicrae armorum et corporum exercitationes'; spectaculum quoddam gymnicum significari putat Reid ad l.; sed gravior fortasse latet corruptela*). PLIN. nat. 3, 104 urbes duas, quae in proverbii -um vertere, Apinam et Tricam (*v. Otto, Sprichw. n. 127*). TAC. Germ. 24, 1 nudi iuvenes, quibus id -um est, inter gladios se . . . saltu iaciunt (*opp.* non in quaestum. *sunt qui pro adi. accipiant*). ann. 13, 15, 2 festis Saturno diebus inter alia aequalium -a regnum lusu sortientium evenerat ea sors Neroni (*cf.* GELL. 18, 2 tit. cuiusmodi quaestionum certationibus Saturnalicia -a Athenis agitare soliti simus [*sed 18, 2, 1* Saturnalia . . . agitabamus]). FRONTO p. 197, 4 v. d. H. (p. 207 N.) *Lucium Verum* pulverem confertum pro nebulis pati, sudorem in armis ut in -is insuper habere (*vix pro adi.*). APVL. met. 10, 19, 3 multiformibus -is *asini* delectata *matrona* (*10, 19, 2* lusus meos). MIN. FEL. 1, 3 ut et in -is et seriis pari mecum voluntate concineret (PRVD. cath. 3, 18 seria, -a, verba [vera *coni. Bergman*], iocos *nostros* . . . regat *deus. cf.* FRONTO *sub b*, RVFIN. *sub B1*). IREN. 1, 13, 1 (1, 7, 1 H.) *Marcus* Anaxilai . . . -a cum nequitia magorum . . . commiscens (*gr.* παίγνια; *cf. Plin. nat. 35, 175* lusit . . . Anaxilaus *sulphure. Ps. Cypr. rebapt. 16* lusus Anaxilai). AVIEN. orb. terr. 890 orgia ludentes . . . deduxere choros, Nysaei -a ritus. AVSON. 322, 1 p. 261 P. (*ad nepotem studiis deditum*) sunt etiam musis sua -a: mixta camenis otia sunt. 350, 6 p. 208 *id* (*sc. centonem meum*) simile ut dicas -o, quod Graeci ostomachian vocavere. AMM. 31, 5, 6 dum in nepotali mensa -is concrepantibus . . . vino marcebat et somno *Lupicinus*. PRVD. cath. 2, 34 nunc (*sc. mane*) severum vivitur, nunc nemo temptat -um. COMM. instr. 1, 12, 17 rudes homines . . . vino permutati . . . sub -o suo honorem illi (*sc. Baccho*) dedere. SALON. in eccles. p. 999^C (*ad 3, 4* tempus saltandi) saltationum exercere -a. PAVL. PELL. 130 sibi me ad sua -a iungens *pater* (*sc. venandi studium; 133* ludi). BOETH. cons. 2, 2, 10 W. (*verba Fortunae*) ascende . . . ea lege, ne, uti [cum] (*om. cod. Paris. 15090, probat post alios Tränkle, Vig. Christ. 22, 1968, 279 sq.*) -i mei ratio poscet, descendere iniuriam putes (*antea*: hunc continuum ludum ludimus). CE 98, 2 *puellae fuit* nomen Xanthippe, Iaia eaedem -o (*i. 'per -um, per iocum'; nomen explicat Kajanto, Supernomina, 1966, 19*). **β** *respiciuntur poesis vel ipsa carmina ludendo condita*: HOR. epist. 1, 1, 10 nunc itaque et versus et cetera -a pono (SCHOL. carmen lyricum. *an de quolibet lusu coll.* PORPH. depositis levibus fomentis animi, id est iocis ac versibus?). APVL. apol. 6, 1 legerunt e -is meis epistolium de dentifricio versibus scriptum (*cf.* NON. p. 68, 21 Apuleius in libro -orum [*affert carm. frg. 1*]). 10, 5 *Vergilius* puerum . . . Pollionis bucolico -o laudans. CAPITOL. Alb. 12, 12 cum ille *Albinus* neniis quibusdam anilibus occupatus inter Milesias Punicas Apulei sui et -a litteraria consenesceret. OPT. PORF. carm. 21, 2 pauca . . . cecini fors frivola; his quoque iungam -a. QVEROL. p. 3, 2 R. Rutili . . ., qui das honoratam quietem, quam dicamus -is. MALL. THEOD. gramm. VI 594, 26 *metro iambico* conplures lyrici suas cantilenas suaque -a contexuerunt. MART. CAP. 2, 220 (vers.) disciplinas annotabunt sobrias . . . nec vetabunt -a *libelli mei*. 8, 808 (vers.; *loquitur Satura ad Capellam*) tu fingere -a praestas viliaque astriloquae praefers commenta puellae. SIDON. epist. 9, 13, 6 peto, ut praesentibus -is libenter ignoscas (*de carmine epistulae inserto; syn.* nugas). **γ** *respiciuntur ludi puerorum*: PLIN. nat. 36, 85 *Daedalus fecit labyrinthum* non, ut in pavimentis puerorumve -is campestribus videmus, brevi lacinia milia passuum plura ambulationis continentem, sed *eqs.* SOL. 1, 97 Polymestor Milesius puer . . . -o leporem consecutus est. ARNOB. nat. 5, 19 ut occupatus puerilibus -is distractus ab Titanis Liber sit (*de eadem re Firm. err. 6, 2* crepundiis ac speculo . . . inlexit *Iuno Liberum*). PRVD. psych. 298 *Goliath* expertus, pueri quid possint -a parvi (*nisi ad 2 trahas, ipsam fundam intellegens*). LEO M. serm. 37, 4 (*ad I Cor. 14, 20*) non . . . ad -a infantiae et imperfecta nobis primordia revertendum est (*vix pro adi.*).

b *publice, sc. sive de ludis sive de singulis ad eos pertinentibus spectaculis scaenicis vel circensibus*: *praemonenda quaedam: saepe variandi gratia alternat cum* ludi; *plur. deest* LIV., *legitur inde a* FEST. p. 364 MELA 1, 36 TAC. ann. 13, 54, 3. 15, 53, 1; *ad notionem cf.* ISID. orig. 18, 16, 1 haec, *sc. spectacula*, et -a nuncupata, quod in ludis gerantur aut in cenis (scenis *var. l.*). GLOSS. -a: quae ludis geruntur ⟨tur⟩pia vel inhonesta. quae ludis geruntur inhonesta. ludorum cantamina inhonesta (*legendum fortasse potius* certamina *coll.* GLOSS.^L V Aa L 555 -a: ludorum certamina). GLOSS.^L V Abba LV 10 -a: certamina inania, ioca (loca *trad.*) vel ludibria turpia. *huc fortasse* VELL. 2, 123, 1 *p. 1762, 13.* *conspectus exemplorum*: LIV. 1, 5, 1 in Palatio monte Lupercal hoc fuisse -um ferunt (*sed* -um *tamquam glossema delevit Bayet*). 1, 5, 3 huic deditis *Romulo et Remo* -o, cum sollemne notum esset, insidiatos . . . latrones. 1, 9, 13 turbato per metum -o (*1, 9, 6* ludos . . . parat . . .; Consualia vocat). 1, 35, 9 -um fuit, equi pugilesque ex Etruria maxime acciti; sollemnes . . . mansere ludi, Romani Magnique varie appellati. 5, 1, 5 artifices . . . ex medio -o repente abduxit *rex Veientium* (*5, 1, 4* sollemnia ludorum). 27, 30, 9 Heraeis peractis ab ipso -o extemplo Aegium profectus est *Philippus*. 27, 35, 3 Olympiae -um ea aestate futurum erat. 28, 7, 14 Olympiorum sollemne -um parantis Elios. 33, 32, 1 Isthmiorum statum -um aderat. 33, 32, 4 praeco cum tubicine . . . in mediam aream, unde sollemni carmine -um indici solet, processit (34, 41, 1 celeberrimum festorum dierum ac nobile -um [ludorum *B*] Nemeorum. 45, 32, 8 [*v. infra*]). 33, 32, 10 -um . . . ita raptim peractum est, ut nullius . . . animi . . . spectaculo intenti essent (*cf.* SALV. gub. 6, 42 -a . . . ideo non aguntur, quia agi . . . prae . . . egestate non possunt). 39, 22, 2 prope huius saeculi copia ac varietate -um celebratum est ([*antea*: ludos . . ., quos voverat Aetolico bello *M. Fulvius*]. TAC. ann. 15, 74, 1 equorum cursibus. 16, 2, 2 quinquennale). 44, 9, 3 iuvenes . . . Romani -o circensi ad usum belli verso partem humillimam muri ceperunt *testudine facta*. 45, 32, 8 ab seriis rebus -um (*corr. ed. pr.*, ludorum *cod.*), quod . . . missis, qui denuntiarent, et . . . ipse . . . indixerat principibus, . . . Amphipoli fecit *Aemilius Paullus*. 45, 33, 1 edito -o (*al. v. vol. V 2, 94, 33 sqq.*). 45, 33, 5 scaenicum. FEST. p. 364 (*e Sinn., v. frg. 13 F.*) -is circensibus ([ludis c. *Paul. Fest. p. 365*]. *item abl. temporis*: TAC. hist. 3, 62, 2 -o Iuven⟨ali⟩um . . . mimos actitavit *Valens*. TREB. Claud. 13, 6 DON. de com. 5, 2. *cf.* SVET. Aug. 43, 2 Troiae lusum edidit; . . . in hoc -o . . . torque donavit *Nonium*). VELL. 1, 8, 2 hoc sacrum . . . instituisse fertur . . . Atreus, cum Pelopi patri funebres ludos faceret, quo . . . in -o omnisque generis certaminum Hercules victor extitit. CVRT. 4, 5, 11. MELA 1, 36 -is virginum inter se decertantium celebrant *natalem Minervae*. PLIN. nat. 21, 7 semper . . . auctoritas vel -o quaesitarum *coronarum* fuit. TAC. hist. 1, 32, 1 *plebs caedem Othonis poscebat*, ut si in circo aut theatro -um aliquod postularent (*in comparatione ut*: PLIN. epist. 6, 5, 5 *Celso et Nepoti in senatu litigantibus* propitium Caesarem, ut in -o aliquo, precabantur *auditores*). ann. 1, 54, 2 indulserat ei -o (*sc. histrionum, maxime pantomimi*) Augustus. 4, 14, 3 Oscum . . . -um, levissimae apud vulgum oblectationis. 11, 11, 2 sedente Claudio circensibus ludis, cum pueri nobiles equis -um Troiae inirent. 13, 54, 3 neque enim -is *Frisii* ignari oblectabantur. 14, 20, 1 quinquennale -um Romae institutum est ad morem Graeci certaminis. 15, 53, 1 Caesar . . . ad -a circi ventitabat (*antea*: circensium ludorum die). 16, 6, 1 post finem -i. 16, 21, 1. FRONTO p. 200, 1 v. d. H. (p. 210 N.) imperium non minus -eis quam serieis probari ([*cf.* p. 200, 3]. *antea: populum R.* annona et spectaculis teneri). ARNOB. nat. 4, 36 etiam mimis et scurrilibus -is sanctissimorum personae interponuntur deorum. IVST. 7, 2, 14 ut . . . Olympio certamine vario -orum genere contenderit *Alexander*. *al.* *in imag.*: PRVD. perist. 2, 322 (*praefectus ad Laurentium pro divitiis promissis pauperum catervam producentem*) tantas . . . strofas cavillo mimico te nexuisse existimas, dum scurra saltas fabulam? concinna visa urbanitas, tractare nosmet -is?

appendix determinationum ad b, genus -i indicantium (exempla notabiliora): *adi.*: LIV. 28, 7, 14 sollemne (CVRT. 4, 5, 11). 34, 41, 1 nobile. 44, 9, 3 circensi (FEST. p. 364 [*e Sinn.; v. frg. 13 F.*]. TAC. ann. 15, 23, 2. 15, 44, 5). 45, 33, 5 scaenicum. TAC. ann. 4, 14, 3 Oscum. 14, 20, 1 quinquennale (16, 2, 2). TREB. Claud. 13, 6 Martiali. ARNOB. nat. 4, 36 scurrilibus. DON. de com. 5, 2 compitaliciis. AMM. 14, 7, 3 cruentis. SALV. gub. 6, 88 publica. *gen.*: LIV. 28, 7, 14 Olympiorum. 33, 32, 1 Isthmiorum (CVRT. 4, 5, 11). 34, 41, 1 Nemeorum. MELA 1, 36 virginum inter se decertantium. TAC. hist. 3, 62, 2 Iuven⟨ali⟩um (ann. 16, 21, 1). ann. 11, 11, 2 Troiae. 12, 41, 2 circensium (15, 74, 1 circensium Cerealium. *cf.* 15, 53, 1 circi). HIER. epist. 52, 2, 2 Atellanarum.

2 *metonymice respiciuntur ipsae res* (*animantes* HIER.) *quibus-*

[*Clavadetscher*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cum luditur (*v. etiam 1aβ; in comparatione* APVL., HIER., AVG. *l. 14; hucine* PRVD. *sub 1aγ? dubitanter huc traximus* GLOSS. alludicrum: res ad lusum apta [at -um *Theander* GLOSS.^L V Aa A 391, *glossam primitus differentiam inter* ludibrium *et* -um *explicavisse coniciens coll. infra l. 49; pro composito affertur vol. I 1697, 63*]. in -o: res quae de ludo datur. GLOSS.^L I Ansil. LV 216 -a: lusui facta): CATVLL. 61, 24 quos *ramulos myrti* hamadryades deae -um sibi roscido nutriunt umore (*vix ad 1*). SEN. epist. 115, 8 quibus *pueris* omne -um in pretio est: parentibus ... praeferunt parvo aere empta monilia (*Erasmus*, mobilia *sim. codd.*). APVL. apol. 45, 8 *ut* totum negotium quasi -um pueris donares (*an ad B1?*). HIER. in Hab. 1, 6–11 l. 280 tyranni -a eius *domini* erunt (*Itala Hab. 1, 10 ibid. l. 154* ludibria, *gr.* παίγνια). l. 288 *draco* factus angelis -um. AVG. in psalm. 73, 2 l. 44 puero dantur quaedam puerilia -a. l. 48 illa (*promissa terrena veteris testamenti*) quasi -a puerorum deus per novum testamentum excussit de manibus filiorum. serm. 53, 15, 16 abiiciat puer parvulus -a, discat tractare maiora. 302, 1 (*nisi pro adi.*) quaedam ... plerumque parva et -a concedit pater parvulis filiis, quae ... nisi acceperint, plorant; ... de quibusdam -is se oblectantibus cedit paterna pietas, ne deficiat aetatis infirmitas. *in imagine respicitur disputatio parum gravis* (*ut fere vergat ad B*): AVG. c. acad. 2, 11, 26 p. 42, 11 satisne intellexistis, quomodo mihi -a illa, quibus vos agitabam, de manibus excussa sint? (*v. l. 14; ad rem cf. 2, 9, 22 p. 39, 4sqq.* quod cum istis adulescentibus prolusimus, ubi libenter nobiscum philosophia quasi iocata est; ... fabellae pueriles). 2, 13, 29 p. 44, 6 ut quae -a pueris proposui redigam in cistas.

B *vi deflexa*: 1 *per similitudinem transfertur ad res vel actiones vanas, minoris momenti sim.* (GLOSS.^L III Abstr. LV 17 -a: inania. *hucine l. 10. 19?*): HOR. epist. 1, 6, 7 quid censes munera terrae, quid maris extremos Arabas ditantis et Indos -a, quid plausus et amici dona Quiritis, quo spectanda modo *esse* ... credis? (*sic potius interpungendum videtur, sed sunt qui* -a ... plausus *coniungant, vel* -a *exclamationis loco positum esse putent. cf.* SCHOL. inania). SEN. epist. 108, 12 hunc illorum adfectum ... urge ... relictis ambiguitatibus et syllogismis et cavillationibus et ceteris acuminis inriti -is. CYPR. idol. 6 inde est *daemonum* ad perniciosa vel -a (ludibria *var. l.*) potentatus. VOPISC. Aurelian. 8, 4 est natura pronus ad -a *Gallienus*. ARNOB. nat. 4, 1 videndum, utrumne istud (*sc. consecratio nominum nullius substantiae ut e. g. Concordiae*) puerile sit -um an ... numinum delusione⟨m⟩ spectans. 7, 41 ineptias ..., quas homo quivis lautus ... puerilia duceret atque aspernaretur ut -a. CLAVD. DON. Aen. 1, 1 p. 7, 9 quod non -a vel turpia ..., sed spectata elegerit ad scribendum *Vergilius*. RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 7 ut ei mos est, miscuit seriis ridicula et -a *Hieronymus* (*affert epist. 84, 6, 1*). AVG. mag. 8, 21 credas velim neque me vilia -a hoc instituisse sermone, quamvis fortasse ludamus *eqs.* (*antea*: ludere nos et a seriis rebus avocare animum quasi quibusdam puerilibus quaestiunculis). HIL. euang. 97 *pagani* transiliunt ipsum *deum*, quem quaerunt; -a captant effigiesque locant varias. 2 *fere abusive de rebus turpibus* (*collatis glossis p. 1764, 17 color derivandus videtur e christiana theatri aspernatione*): GLOSS. -um: ludibrium, dedecus, turpe. ludibrium, turpe. GLOSS.^L V Aa L 554 -um: turpe, inhonestum, vel res ad lusum aptas.

? acc. neutr. decl. tertiae **lūdicre** *pro adv. i. q. per lusum*: ENN. ann. 73 pars -e saxa iactant (*sic explicavit Vahlen ad l. coll.* PRISC. gramm. *p. 1761, 49; cf.* celere *pro* celeriter *Enn. sat. 2; aliter F. Skutsch, Kl. Schr. 255 et RE V 2620, 50, correptionem iambicam formae adv. sollemnis -ē intellegens* [*obloquitur Timpanaro, Studi It. 21, 1946, 70*]).

adv., formationis sc. sollemnis, **lūdicrē**. *i. q. per lusum*: ? ENN. ann. 73 *v. l. 53.* APVL. met. 9, 7, 6 illa ... maritum suum astu meretricio tractabat -e; hoc et illud et aliud et rursus aliud purgandum demonstrat, *dum adultero morem gerit*. AVG. bapt. 7, 53, 102 ubi ... totum (*sc. baptisma*) -e et mimice et iocullariter ageretur.

deriv.: ? ludicror. *compos.*: ? adludicrum (*v. l. 2*).

? **lūdicror**, -ārī. *a* ludicrum, *si recte restituit Hagen in enumeratione verborum deponentium* PS. ASPER gramm. suppl. 51, 1 -or (*dubium utrum suo Marte an codd. quosdam alios secutus [cf. quos enumerat Keil gramm. V 529]; at eorum codd., quos imprimis adhibuit, alter omisit verbum, alter exhibet* iudicor [*pertinetne ad p. 622, 43sqq.?*]).

lūdicrum *v.* ludicer. *Clavadetscher.*

*?***lūdifacio**, -ere. *a* ludus *et* facere (*cf.* ludifactorius), *nisi est* ludi facere (*cf.* ludus *sub IB1b et* flocci facere, lucri facere *sim.*). *i. q. ludificari*: PS. AVG. serm. ed. Mai 42, 1 (= CHRYSOST. hom. III 864^C) *Christus* dicit Thomae: ... non est meum meos -ere (*unus e codd. Aug.*, ludificare *cett. et Chrysost.*) phantasmate.

lūdifactōrius, -a, -um. *cf.* ludificatorius *et fortasse* ludifacere. *i. q. ludificatorius*: THEOD. MOPS. epit. in psalm. 70, 22^b ad p. 468, 20–21 quo *adiutorio* certam, non -am (laudif- *cod.*) salutem confers (*gr. non resp.*).

lūdificābilis, -e. *a* ludificari. *vi instrumentali, ut vid., de ludis quibus aliquis ludibrio habetur* (*v. Leumann, Adj. auf -lis 82*): PLAVT. Cas. 761 neque ... Olympiae neque usquam ludos tam festivos fieri quam hic intus fiunt ludi -es seni nostro.

lūdificābundus, -a, -um. *a* ludificari. *i. q. illudens, ludificans*: SIDON. epist. 7, 14, 4 *vultuum praedicatores*, qui amicos -i non tam iudicialiter quam ocullariter intuentur.

lūdificātio, -ōnis *f.* *a* ludificari. *legitur inde a* CIC., *plur. inde a* SYMM.

i. q. actio vel effectus ludificandi, illusio, deceptio sim. (*cum gen. obi.* LIV. 6, 27, 6. 22, 18, 9. 26, 6, 16 AVG. civ. 6, 7 p. 258, 33 D.; *augetur per adi.* imaginaria AVG. civ. 10, 16 p. 428, 6 D., deceptoria 10, 27 p. 445, 14, venefica quaest. hept. 2, 21, frustratoria COD. Theod. 11, 36, 1, dira CASSIAN. conl. 9, 6, 2, *contra excusatur per* pia ENNOD. epist. 9, 31, 1 p. 254, 19): 1 *respiciuntur ambages, obstructiones, dilationes sim., quae fiunt in vita publica, in iure, in re militari*: CIC. Sest. 75 cum omni mora, -e, calumnia senatus auctoritas impediretur. LIV. 6, 27, 6 eam ... -em plebis tribuni ferendam negabant. 7, 39, 4 ignari -is minime inviti domos revisebant *milites dimissi*. 22, 18, 9 extracta prope aestate per -em hostis. 38, 14, 11 (*consul ad hostem*) ferri iam -o ista non potest (*postea*: cum per legatos frustrareris nos). FRONTIN. strat. 2, 5, 4 ea -e (*sc. hastatorum se recipientium*) rectores elephantorum concitati. COD. Iust. 4, 54, 6 (*a. 283*) fundum ... restitui tibi cum fructibus suis sine ulla -e. SYMM. epist. 4, 70, 1 ne -bus res iniuncta (*sc. examinatio publicarum rationum*) frigescat (*i. neglegatur*). COD. Theod. 11, 36, 1 moratorias dilationes frustratoriasque non tam appellationes quam -es. CASSIOD. var. 1, 2, 6 non compulsatorem ad te mittimus, sed ultorem, si aliqua credideris -e tardandum. 2 *apud ecclesiasticos respiciuntur phantasmata daemonum, artium magicarum, somniorum, quibus temptantur vel decipiuntur homines* (*fere metonymice de ipsis imaginibus* AVG. civ. 7, 35 p. 318, 9 D. ISID. orig. 8, 9, 12): AVG. civ. 6, 7 p. 258, 33 D. ut has noxias opiniones humanarum mentium -e firmarent *maligni spiritus*. 7, 35 p. 318, 9 ut in aqua videret imagines deorum vel potius -es daemonum ([*sim.* ISID. orig. 8, 9, 12]. 8, 23 p. 356, 7 velut amicus eisdem -bus d. loquitur *Hermes Trismegistus* [*antea*: fallacia figmenta]. 18, 18 p. 277, 21 gen. ad litt. 7, 11 p. 210, 7 CASSIAN. conl. 9, 6, 2 CAES. AREL. serm. 72, 4 [= PS. AVG. serm. 283, 4]). 10, 16 p. 428, 6 specie tenus mortalium sensus imaginaria -e decipiunt *artes magicae*. 10, 27 p. 445, 14 theurgi ... inquinant ... humanum spiritum falsitate phantasmatum et deceptoria vanarum -e formarum. quaest. hept. 2, 21 *virgae magorum* videbantur esse quod non erant -e venefica. serm. 214, 8 ne ... resurrectionis eius miraculum ... -o putaretur. CASSIAN. conl. 12, 7, 4 ne ... phantasmatibus feminarum vel dormiens inludatur; licet enim hanc -em peccato esse obnoxiam non credamus *eqs.* (*infra*: inlusionem. *cf.* 22, 6, 1 nocturnis -bus.) 3 *cum vario respectu*: LIV. 26, 6, 16 ea -o veri (*i. irrisio vaticinationis*) et ipsa in verum vertit. AVG. conf. 1, 9, 14 quas ibi miserias expertus sum et -es. ENNOD. epist. 9, 31, 1 p. 254, 19 delectabat species *cognati* animo meo pia -e blandita (*antea*: venerabili mendacio). GLOSS. lus⟨i⟩tationibus: -bus.

lūdificātor, -ōris *m.* *a* ludificari. *i. qui ludificatur, illudit*: PLAVT. Most. 1066 praestolabor -em meum, cuius ego ... ludificabor corium. AVG. civ. 10, 11 p. 421, 3 D. daemones ... -es animarum sibimet subditarum (*infra*: deceptores daemones).

lūdificātōrius, -a, -um. *a* ludificari. *i. q. ad ludificandum destinatus, fallax, vanus sim.* (*n. pro subst. fortasse* ALC. AVIT.): AVG. civ. 11, 26 p. 498, 6 D. sine ulla ... phantasmatum imaginatione -a. LEO M. serm. 28, 5 *secundum Eutychen* per -am speciem sola *divinitas* subiit nutrimenta (*cf.* 30, 2 *Christum* simulatam carnis speciem habuisse, ut ... sensus -a imagine fallerentur). ALC. AVIT. c. Ar. 28 p. 11, 31 nihil -um habere potuit veritas carnis Christi (*cf. l. 36* deludere). CONSVLT. 3, 2 *non* potuerunt ... proferre iudicium, ubi fuit procuratoris -a, inanis et nulla persona.

lūdificātus, *dat.* -uī *m.* *a* ludificari. *i. q. ludibrium*: PLAVT. Poen. 1281 me sibi habento scurrae -ui (*A ut vid., Camerarius*; ludificis catii *sim. P*).

***lūdifico**, -āvī, -ātum, -āre *et* ***lūdificor**, -ātus sum, -ārī. *a* ludus *et* facere. *de genere verbi: testimonia grammaticorum*: NON. p. 476, 28 -ta ero hominem pro ⟨ludificavero⟩ (*affertur* PLAVT. Mil. 927). DOSITH. gramm. VII 425, 11 -or ...; veteres et -vi (*cf.* PRISC. gramm. II 392, 15 apud vetustissimos ... '-o' pro '-or'). CHAR. gramm. p. 473, 16 B. *inter* verba activa. EXC. Bob. gramm. VII 490, 22 -or illum (*affertur* SALL. Iug. 36, 2, *ubi codd.* -are). *cf.* GLOSS. IV 111, 4 -atur: inluditur, *ubi add.* vel decipit *in cod. Cas. 439*. *usus auctorum: et verbum activum et deponens frequentat* PLAVT.; *inde a* TER. *usque ad s. II non nisi dep. (vel part. praes.) legitur exceptis his locis*: CIC. Quinct. 54 (*sed* -ari S. Rosc. 55 rep. 3, 9). LVCR. 1, 939 (= 4, 14). SALL. Iug. 36, 2. 50, 4 (*sed v.* EXC. Bob. *supra*). *apud posteriores praevalet verbum act.* (*dep. rarissime legitur*). NOT. Tir. 50, 25 -at. GLOSS. ἐμπαίζω. διαπαίζω. -at: inludit. -atur: inluditur. *legitur saepe apud* PLAVT., *ceterum admodum raro et in versibus apud* TER., AFRAN., LVCR., SIL. *al. et in oratione soluta inde a* CIC., SALL., LIV. (*septies*); *dedimus exempla* PLAVTI *selecta, inde a* TER. *omnia*.

I *cum vi ludibrii, fere i. q. ludibrio habere, deludere, decipere* (SYNON. Cic. p. 426, 8 fallit. inlicit. decipit. frustratur. deludit. -at. *apud* PLAVT. *variat cum* ludere Bacch. 642, deludere Cas. 560 Cist. 214/5, deludificari Most. 1040, ludos facere *sim.* Amph. 565 [*v. 571*]. Bacch. 1100. Epid. 671 [*v. 706*]. Persa 833 [*v. 803*]. Pseud. 1120 [*v. 1167*]; *cf. Langen, Beitr. 17sq.*): **A** *usu communi*: 1 *cum obi.* (*inter verba transitiva* DOSITH. gramm. VII 425, 11 [*cf.* PRISC. gramm. III 285, 16]. *pro obi. accedit* inter se LIV. 23, 47, 4; *vix cum obi. dupl. p. 1767, 5*): **a** *qui-*

[Maltby]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

buslibet in rebus: α *-ari aliquem* (*refl.* Liv.): Plavt. Amph. 565 tun me, verbero, audes erum -ari? (*cf. 571* ludos facis me). 585 erum qui -as dictis delirantibus. 1041 numquam edepol me inultus istic -bit (-vit *codd.*). 1047 quem omnes mortales ignorant et -ant ut lubet. Bacch. 523 neu quid ei suscenseat mea causa de auro quod eum -tus est (*sunt qui* quod *relativum intellegant vix recte conferentes Curc. 630 [diversus enim est sensus, v. vol. V 2, 429, 58sqq.]. ad praepos.* de *cf. e. g. Bacch. 392* techinam de auro advorsum meum fecit patrem). 642 erum ... ut ego hodie lusi lepide, ut -tust. 1100 me hoc aetatis -ari, ⌊immo edepol sic ludos factum⌋ (*del. Ritschl coll. 1090* hocine me aetatis ludos bis factum esse). Capt. 487 video me sic -arier (*item* 490). Cas. 558 hic est l e p i d e -tus (Mil. 1161 l. et facete ⟨et⟩ laute. *cf.* Epid. 373 docte. Mil. 538 facete. Persa 843 ⟨grap⟩hice. Truc. 636 pulcre). 560 ut eum *maritum* -em vicissim, postquam hunc delusi alterum. 592 amator ..., qui me atque uxorem -tust. Cist. 214/5 ita me Amor lassum animi -at (*217* deludit). 501 me meamque rem perire et -ari filiam. Epid. 671 quot illic homo hodie me e x e m p l i s -tust atque te (Most. 1040 [*1033, 1035* deludificatust] quis me⟨d⟩ exemplis hodie -tus est [*recc.*, eludificatus *BCD, quod vix recte agnoscitur vol. V 2, 429, 27; cf. Hofmann, Philologus 89, 1934, 444*]. Truc. 26). Merc. 920 omnibus ... -atur me m o d i s (Hier. in psalm. 136 variis m.). Mil. 490 meamne hic invitam h o s p i t a m ... tractatam et -tam? (495). Most. 832 pictum, ubi -at (-atur *trad., corr. Bentley*) cornix una volturios duos. *al.* Ter. Phorm. 948 quid vos ... me sic -amini inepti vostra puerili sententia (Evgraph. luditis). Eun. 717 siquidem tu me ..., nebulo, -bere. Afran. com. 331 quis hic est simia, qui me hodie -tus est? Liv. 41, 20, 3 munificentia inaequali sese aliosque -ari. Tac. ann. 1, 46, 1 dum patres et plebem ... cunctatione ficta -etur *Tiberius*. Marcian. dig. 20, 6, 8, 8 cum Titii *debitoris* dolus in re versaretur ..., iniquissimum esse -ari eum *creditorem*. Porph. Hor. epist. 2, 2, 215 ne ... delirum senem iuniores -entur (*Meyer*, elud- *cod. et vol. V, 2, 429, 29: sed cf. l. 19*). Don. Ter. Eun. 189 dum per Chaeream -atur meretrix. Ad. praef. 3, 3 Syro -ante eum *Demean*. Avson. 345, 4 p. 162 P. Lapitham Iunonia -at nubs. Tycon. reg. 3 p. 22, 25 ne servus eius *dei* ... -retur Abraham. Avg. bapt. 4, 15, 22 p. 248, 7 priores suas opiniones, quas de deo habebant, cum suis phantasmatis -rentur, ... abiciunt *infantes*. civ. 7, 35 tit. Numa visis quibusdam daemonum imaginibus -batur (*infra*: ludificationes daemonum. *cf.* epist. 102, 20 *hominibus* -andis multiplici fallacia *a daemonibus*. Pass. Barth. 1 p. 129, 4 ut a deo falso -rentur. Petr. Paul. long. 41 -tus a daemoniis [*gr.* ἐμπαιχθέντα]). quaest. hept. 1, 145 qua *actione* fratres suos ... totiens -vit *Ioseph*. Favst. Aug. c. Faust. 30, 3 daemoniorum et ipsi sunt -ti doctrinis. Evagr. sent. mon. p. 1184^B proprium ... -bitur patrem *circuitor monachus* (*gr.* παραλογίσεται, *rec. altera 81* [*Leclercq, Scriptorium V 2, 1951 p. 210*] incusabit). Ennod. opusc. 3, 5, 166 p. 374, 7 -tus specie foederis nihil egi studiosius, nisi ut ... inimicos agnoscerem. CE 1498 Spes et Fortuna valete, nil mihi vobiscum est, -ate alios (*eadem* CE 2139. *cf. Anth. Pal. 9, 49* παίζετε τοὺς μετ' ἐμέ. *CE 434, 14* alios deludite).

β *-ari aliquid*: Plavt. Most. 1067 praestolabor ludificatorem meum, cuius ego hodie -bor (*AB¹*, -bo *B²CD*) corium. Lvcr. 1, 939 (= 4, 14) ut puerorum aetas improvida -etur *poculis melle oblitis*. Liv. 1, 50, 3 -ari ... omne n o m e n Latinum (Salv. gub. 4, 77 Christi). Plin. nat. 30, 95 quibus *medicamentis* prodigiose vitam -antur *magi*. Sil. 8, 641 -ante etiam terroris imagine somnos (*huc fortasse* Gloss.^L Philox. LV 22 -ante διαπαιζούσης). Plin. epist. 6, 20, 19 lymphati terrificis vaticinationibus et sua et aliena mala -bantur (*cf. 15* qui fictis ... terroribus vera pericula augerent). Apvl. met. 10, 11, 1 hunc -to nostro iudicio poenam ... evadere. Avson. 11, 6 p. 323 P. (*loquitur Echo*) -ta sequor verba aliena meis (*nisi ad IIA*). Avg. gen. ad litt. 12, 2 p. 380, 29 *somni* imagines, quae ipsam nostram consensionem -are consuerunt. serm. ed. Morin p. 581, 20 Manichaei ... crediderunt, quia ... spiritus erat habens imaginem carnis ... ad oculos -andos. Avell. p. 594, 8 quo desiderio pacis gaudia -tus diu mundus exoptet. Prosp. carm. de ingrat. 894 vexatur virtus, sapientia -atur.

b *in re amatoria, sc. vitiando, abutendo* (*aliter sub IIB*): Ter. Eun. 645 scelus, ... -tust virginem (*cf. 654* vitiavit. Don. mire '-tus' potius quam 'complexus [compressus *var. l.*] est' aut tale aliquid, quod amorem indicaret. Gloss. V 536, 38 abusus. *aliter*: Evgraph. per ludum et iocum inlusit et inrisit. Schol. delusit).

c *in re militari, sc. cunctando, fugiendo vel turbando* (*cf.* Amm. *sub 2,* Liv. 24, 34, 2 *sub B, nec non* eludere *vol. V 2, 431, 33sqq.*): Sall. Iug. 36, 2 belli modo, modo pacis mora consulem -are (*codd.*, -ari Arus. gramm. VII 490, 22). 50, 4 *milites* -ti incerto proelio. Liv. 22, 39, 17 vide, quemadmodum eum *Hannibalem* -ti sunt *consules* (*cf.* Val. Max. 7, 3 ext. 8 Fabium Maximum invictam armorum suorum (*i. Hannibalis*) vim ... cunctationibus pugnae -antem. Sil. 7, 214 -ante ducem Fabio). 23, 47, 4 *duo equites ad certamen provocati* libero spatio inter se -antes sine vulnere pugnam extrahebant (*cf.* Sil. 7, 646 avidum pugnae ... Brutum ... flexo ... -tus equo *Cleadas*). 27, 46, 6 -tus hostem omnibus artibus belli fuerat. 44, 36, 9 hostem -tum (quidem -tus *cod.*) priores imperatores fugiendo certamen. Tac. ann. 3, 21, 4 inritum fessumque Romanum impune -batur *Tacfarinas* (*de eodem 3, 74, 1* eluderet). Flor. epit. 2, 2, 8 nauticae artes: detorquere remos et -ari fuga rostra. Paneg. 4, 24, 2 quos *hostes* -andos receperas, reductis agminibus includis (*antea*: eludere).

2 *obi. subaudiendo vel absolute*: Plavt. Capt. 613 quid si adeam hunc insanum? :: nugas, -bitur. Mil. 927 potin ut hominem mihi des ...? ni -ta lepide ero *eqs.* Cic. Quinct. 54 si latitare ac diutius -are videatur, *qui vadimonium non obit*. S. Rosc. 55 aperte -ari et calumniari sciens (*antea*: illudamur). Cvrt. 6, 11, 19 illo indignante -ari eum. Tert. anim. 17, 14 ne in apostolis (*i. in sensibus eorum*) quidem eius *Christi* -ta natura est; fidelis fuit et visus *eqs.* (*vix passive accipiendum, v. Waszink ad l. et verba sequentia* sensus natura mentitur. *cf.* Avg. serm. coll. Morin p. 583, 29 ne in aliquo sensu humano [*cod.*, sensum humanum *ed.*] -asse videretur *deus*). Amm. 17, 13, 27 astu et -andi v a r i e t a t e ... formidatus *hostis* (24, 1, 13 a. gentis et -andi v. timebatur. 31, 12, 9 astu et -andi v. nimium sollers *rex*). Avg. civ. 18, 9 p. 267, 3 D. illa civitas ... -antibus daemonibus de lite **deorum** ... Athenas nomen accepit. Act. Archel. 40, 8 aliis adhibet minas vultus sui conversione, circumdatione -at *deus* (*si recte legitur*). Arator act. 1, 1048 *Petrus e carcere eductus* putat omnia somno -ante geri. *part. praes. vergit in vim adi. q. e. fraudulentus sim.*: Cod. Theod. 10, 13, 1 si ... petitor mora -ante in longum protrahere coeperit possidentem.

B *p r e s s i u s fere i. q. ludendo, frustrando i n f i r m a r e vel i r r i t u m f a c e r e*: Cic. rep. 3, 9 optimas causas ingenii calumnia -ari solet *Carneades*. Liv. 24, 34, 2 quibus *operibus* ⟨quidquid⟩ hostes ingenti mole agerent, ipse *Archimedes* perlevi momento -retur. 39, 44, 8 submotis ab hasta, qui -ti priorem locationem erant (*cf. Plut. Cato mai. 19, 2* ἔλυσαν). Avian. fab. 16, 18 (*loq. harundo*) motibus aura meis -ta perit.

II *cum vi ludicri*: **A** *a b s o l u t e fere i. q. l u d e r e* (*huc fortasse* Avson. *p. 1767, 57*): Fronto p. 171, 24 v. d. H. (p. 182 N.) *infans non* cessavit ... lingua lambere uvam aut labris saviari ac gingivis lacessere ac -ari (*sc. uvā, nisi mavis* 'uvam' *subaudire, ut sit fere i. q. ludendo tractare*). Ps. Thom. euang. 4, 1 cum vidisset -are (*cod. Paris.*, ludentes *Vatic.*) pueros, coepit ipse ludere cum eis. **B** *cum obi. in re amatoria i. q. i n l u d u m v e r t e r e* (*aliter fortasse* Fronto *sub A*): Maxim. eleg. 5, 92 (*loq. mulier ad mentulam*) tu mihi flagranti succurrere saepe solebas atque aestus animi -are mei ('ludendo sedare vel exstinguere' *explicat unus e codd., quod probat Schetter per litteras*).

deriv.: ludificabilis, -ficabundus, -ficatio, -ficator, -ficatorius, -ficatus (-ūs).

compos.: deludificor. *vix* eludificor, *cf. p. 1767, 18. 30.*

lūdimagister *v.* ludus. *Maltby.*

lūdimentum, -ī *n.* *a* ludere. *i. q. l u s u s*: Gloss. II 391, 57 *παίγνιον* losorium, hic ludus, hic lusus, ludibrium, -um. 392, 11 *παιδιὰ τὸ παίγνιον* lusus, hoc -um. 504, 19 -um: *παιδιά*.

lūdio, -ōnis *m.* [*v.* ludius. *Sch.*] *derivatur a* Lydus Dionys. *v. infra* (*cf. etiam sub* ludius). *i. q. l u d i u s* (Gloss.^L II Philox. LV 17 lud⟨i⟩o: *σατυριστής*): Liv. 7, 2, 4 sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu -es ex Etruria acciti ad tibicinis modos saltantes haud indecoros motus more Tusco dabant (*cf. p. 1769, 11sqq.*). 7, 2, 6 vernaculis artificibus, quia ister Tusco verbo -o (ludios *var. l.*) vocabatur, nomen histrionibus inditum (*inde* Gloss. V 572, 20). Dionys. ant. 2, 71, 4 *πρόσηβοι κόροι ... ξίφη καὶ πάρμας ἔχοντες στοιχηδὸν πορεύονται, καί εἰσιν οὗτοι τῆς πομπῆς ἡγεμόνες καλούμενοι πρὸς αὐτῶν ἐπὶ τῆς παιδιᾶς τῆς ὑπὸ τῶν Λυδῶν ἐξευρῆσθαι δοκούσης λυδίωνες, εἰκόνες ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τῶν σαλίων* (*antea*: *ἐπιχώριον Ῥωμαίοις ... ὁ κουρητισμός*. *cf.* Gloss. III 289, 59 [*perperam inter nomina deorum*] *Κουρῆτες*: -es [*item* 524, 29]. *v. etiam p. 1769, 12*). Apvl. flor. 18, 4 ceterique omnes -es (*enumerantur antea*: mimus, comoedus, tragoedus, funerepus, praestigiator, histrio). Act. lud. saec. Sept. Sev. 5^a, 72 Pighi tiro⟨n⟩umque -um quadr⟨igarum⟩ ... item desultorum *eqs.* (*sc. in pompa incedentium; cf.* Dionys. *supra et* ludius *1b*). Hier. c. Ioh. 39 p. 392^A (*respicitur excusatio inepta*) -one an episcopus haec loquitur? Gloss. II 430, 2 *σατυριστὴς ὁ σκηνικός*: -o. *dubium, utrum huc pertineat an cognomen lateat*: Inscr. Notiz. Scavi 1914, 380 n. 19 C. Gallenius -o, v(ixit) a(nnos) XLV.

[via **lūdiōsa** *vix recte trad. manu prima cod.* Avr. Fronto p. 45, 12 v. d. H.; *v. p. 1718, 66.*]

lūdivagus, -a, -um. *a* ludus *et* vagus (vagari). *i. q. per ludum vagus, lusorius*: Cassiod. in psalm. 1, 4(6) l. 351 ventorum ludibriis ..., quae corpora facile mobilia in auras aethereas -a compulsione transponunt.

lūdius, -ī *m.* [*peregrinum videtur ut etiam* ludio; *fortasse in veriloquio vulgari cum* ludere *coniunctum. Sch.*] *derivatur* a ludo Varro *p. 1769, 21,* a Lydis Tert. (*e* Svet.) *p. 1769, 20 et* Appian. *p. 1769, 40* (*v. etiam sub* ludio). *scribitur passim* lyd- *vel* lid- *et confunditur saepius cum* ludus. *gen. sing. vel nom. plur.* -di *pro* -ii: Fest., Tert.; *v. etiam* Plavt. Curc. 150. [*locum mancum* Fest. p. 326 ⟨saltatores, qui n⟩unc -di *huc traxit Mommsen, Staatsr. II 482, 2;* saltationes *dubitanter supplevit Lindsay, Gloss.^L IV p. 418^b.*]

i. q u i a r t e m l u d i c r a m exercet (*augetur vis vocis per adv.* Cic. Sest. 116; *apponitur subst.* Schol. Iuv.; *de usu vocis egit B. Zucchelli, Le denominazioni latine dell'attore, 1964, 9sqq.*): **1** *u s u c o m m u n i respicitur is, qui a r t e m l u d i c r a m fere r u d e m vel v u l g a r e m exercet* (*maxime de saltatoribus sim.; conviciose comprehendi videntur etiam ii, qui ludos studiose sequuntur p. 1769, 26; appellantur* triviales *p. 1769, 16* [*cf.* convicium *p. 1769, 25*]; *distinguuntur vel oppon.* corbitores, desultores Fest. p. 334, acroamata et histriones Svet. Aug. 74; *an huc etiam* Varro *p. 1789, 70*): **a** *g e n e r a t i m* (*hucine* Plavt. *sub b allatus?*): *[Bk.]*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

LIV. ANDR. com. tit. -us (*affert* Fest. p. 330 in lydio; *minus probabiliter hominem natione Lydum intellegas*). PLAVT. Curc. 150 pessuli, ... fite causa mea -i (lidi *trad.*) barbari, sussilite, obsecro, et mittite istanc foras. Ov. ars 1, 112 dum ... rudem praebente modum tibicine Tusco -us ... ter pede pulsat humum *in ludis a Romulo factis* (*cf.* VAL. MAX. *infra*). FEST. p. 290 statua est -di eius, qui ... fulmine ictus in circo *eqs.* 334 simpludiarea funera sunt, quibus adhibentur dumtaxat -di corbitoresque; quidam ea dixerunt esse, quibus neutrum genus interesset ludorum (-iorum *Lindsay, Gloss.*ᴸ *IV p. 426ᵇ fortasse rectius*); nam indictiva sunt, quibus adhibentur non -di modo, sed etiam desultores, quae sunt amplissima. VAL. MAX. 2, 4, 4 ea ... res -um ex Etruria arcessendi causam dedit; cuius decora pernicitas vetusto ex more Curetum Lydorumque, a quibus Tusci originem traxerunt, ... Romanorum oculos permulsit, et quia -us apud eos hister appellabatur, scaenico nomen histrionis inditum est (*item de origine huius artis Liv. p. 1768, 45 et* TERT. *infra*). SVET. Aug. 74 aut acro⟨a⟩mata et histriones aut etiam triviales ex circo -os (ludos *trad.*) interponebat *cenis* ac ... aretalogos. TERT. spect. 5 p. 6, 28sqq. (= SVET. frg. p. 333, 4sqq.; *cf.* VAL. MAX. *supra*) *ex Etruria* Romani arcessitos artifices mutuantur itemque (*Soveri*; tem *A in lacuna*, tempus *B*) enuntiationem ut -di a Lydis (*B*, lulydis *A*) vocarentur; sed etsi Varro (frg. 435 F.) -os (*an recte trad.* ludos *B*, *deficiente A?*) a ludo id est a lusu interpretatur, sicut et Lupercos -os (ludos *AB*) appellabant, quod ludendo discurrant, tamen eum lusum ... religionibus reputat (*inde quodam modo pendere videntur Isid. orig. 18, 16, 2 et Gloss.*ᴸ *I Ansil. LV 239, sc. ludos non -ios intellegentes*). *conviciose de Clodio* (*cf. l. 53*): CIC. Sest. 116 ipse ille maxime -us, non solum spectator, sed actor et acro⟨a⟩ma, qui omnia sororis embolia novit, qui in coetum mulierum pro psalt[e]ria adducitur, ... tuos (*i. Scauri*) ludos *non* aspexit. **b** *speciatim de praesulibus sim., qui in pompa triumphi vel ludorum saltant* (*cf. p. 1768, 50. 57*): PLAVT. Aul. 402 (*coquus ad servum*) tu istum gallum ... glabriorem reddes mihi quam volsus -ust (lid-, lyd- *codd.*; *huc traxit* NON. p. 530, 22 quod ludis pueri praesules essent glabri ac depilis propter aetatem, quos antiqui Romani -os [lyd- *codd.*] appellabant, ut est in lib(ro) I Varronis de vita populi Romani. *an potius ad a?*). CIC. har. resp. 23 si -us (ludus *var. l.*) constitit aut tibicen repente conticuit, ... ludi sunt non rite facti (*inde* ARNOB. nat. 4, 31). APPIAN. Pun. 295 *in triumpho* ἡγοῦντο ... ῥαβδοῦχοι ... καὶ χορὸς κιθαριστῶν τε καὶ τιτυριστῶν, ἐς μίμημα Τυρρηνικῆς πομπῆς ...· ἴσα τε βαίνουσιν ἐν τάξει ... μετ' ὀρχήσεως· λυδ⟨ί⟩ους (*Nipperdey*; *cf. p. 1768, 51*) αὐτοὺς καλοῦσιν, ὅτι, οἶμαι, Τυρρηνοὶ Λυδῶν ἄποικοι.

2 *usu dilatato respiciuntur*: **a** *histriones, cantores, pantomimi*: AVSON. 300, 32 p. 171 P. (*loquitur Prologus in ludo VII sapientium*) si memoria rebus vetustis claudit: veniet -us edissertator harum, quas teneo minus (*de eodem*: 301 tit. p. 172 -us, *cuius deinceps sequuntur verba*). SCHOL. Iuv. 8, 198 (*e Probo Vallae*) -um principem *Neronem* (*Iuv.* citharoedo principe). PRVD. perist. 10, 222 saltat Tonantem tauricornem -us (lid-, lyd- *codd.*). **b** *gladiatores* (*fortasse proludentes, cf. p. 1754, 55; huc pertinet falsa var. l.* -um *pro* ludum IVV. 6, 82): TREB. Claud. 5, 5 scio saepius inter gladiatores bonis propugnatoribus hoc nomen *Aureoli* adpositum; habuit proxime ... libellus munerarius hoc nomen in indice -orum.

fem. **lūdia,** -ae. *i. quae artem ludicram exercet et inde cum contemptu de femina, quae ludos vel ludios amat*: MART. 5, 24, 10 Hermes *gladiator*, cura laborque -arum. IVV. 6, 104 (*82* nupta senatori comitata est Eppia ludum ad ... Nilum) quid vidit *Eppia*, propter quod -a (lydia *R*, *ut etiam* 6, 266 *v. infra*) dici sustinuit? nam Sergiolus *deformis erat* ..., (*110*) sed gladiator erat (SCHOL. 1 ludis serviens. 2 gladiatoris **uxor** [*sec.* 6, 266, *v. infra, exhibent* u. lusoris *schol. recc.* χ *et glossae codd. PU*]. *huc refert Goetz* GLOSS. -a saltatrix). 6, 266 dicite ..., quae -a sumpserit umquam hos habitus *mulieris se exercentis gladiatorum more,* quando ad palum gemat uxor Asyli *gladiatoris* (SCHOL. uxor gladiatoris. *cf. glossam cod. U* lusoris uxor).

lūdix *v.* lodix. *Bk.*

*ˣ**lūdo,** lūsī, lūsum, -ere. [*conferunt gr.* λίζει, λίζουσι 'παίζει, παίζουσιν' *Hesych. nec non* λοιδορέω. *Sch.*] *de scriptura*: ? loed- (*cf.* ludus *p. 1783, 20*): CATVLL. 17, 1 (*coni. Scaliger*, led- *trad.*; *sed* 17, 17 *et ceteris poetae locis* lud- *trad.*). lussum: VARRO Men. 279 (*sic tradit* Non. p. 214, 21, *sed* p. 133, 17 *per unam* s. *ceterum v. p. 1773, 38*). lussit: VERG. Aen. 1, 352 γ *ante correctionem ut* 11, 427 *P*. PRVD. perist. 12, 48 *S*. lusseris: CAECIL. com. 244 (*ex* iusseris *restituerunt Langen et Bücheler*; inluss- *edd., vix recte, sec.* inludi, *quod versum* CAECIL. *praecedit apud Cic. Lael. 99; v. etiam vol. V 2, 429, 52sq.*). *notatur* lus(it) CIL IV 4795. 8596. *cum apice* CE 29, 2 (*a. 126*) lúsí. *de formis*: *part. praes. abl. sing.* -enti LAVS Pis. 164. *gen. plur.* -entum SIL. 16, 238 ANTH. 194, 6. *supinum*: *p. 1772, 21. 1773, 38*. *forma secundae coniug., praes. indic.* -ent: VITA Anton. 28 p. 43, 10 (*v. Hoppenbrouwers p. 33*). ANON. Vales. 14, 81 *B* (*correctum ex* laudent; -unt *P*). NOT. Tir. 50, 12 -it. 50, 17 -sit. *legitur inde a* LIV. ANDR., NAEV., PLAVTO *per totam latinitatem.* [*port.* luir '*iocari*'; *fortasse hisp.* ludir '*terere*'. *cf. M.-L. 5153a. Corominas III 143sq. Machado² II 1442. St.*] [*confunditur potissimum cum* iubere (*fere in formis stirpis perf.*: PLAVT. Persa 635. *al.*; *v. etiam l. 70*), laedere (MART. 3, 99, 3 QVINT. inst. 6, 3, 28. *al.*), laudare (AFRAN. com. 49. 222. *et saepe; restituitur e. g.* TERT. adv. Val. 32 p. 208, 9), lucere *vel* lugere (*fere in formis stirpis perf.*: ELEG. in Maecen. 1, 71. *al.*), *praeterea cum compositis* del-, el-, ill- (TER. Eun. 269. *al.*). *vix recte trad.*: PLAVT. Rud. 1248 (*sed def. Marx ad l.*). RVT. NAM. 1, 112 quid loquar inclusas inter laquearia silvas, vernula quae vario carmine -at avis (*aut* qua ... -it *aut* quas ... laudat *leg. putat Helm ad l.*). DECRET. Gelas. p. 55 l. 306 liber, qui appellatur -sa (*var. l.* laus, iussa, ius) apostolorum (*v. quae editor adfert ad l. p. 308*).]

i. q. παίζειν (*item* GLOSS.; *haec vox graece respondet, nisi alia adnotantur*): I *intransitive* (*hunc usum iuxta transitivum testantur* DIOM. gramm. I 346, 21sqq. *et* ARVS. gramm. VII 489, 22sqq.; *pass. impers. inde a* VARRONE frg. Gell. 1, 20, 4 CIC. Phil. 2, 104; -unt *subiecto incerto* INSCR. Betilieni [CIL I² 1529] 7 NOVIVS Atell. 22 VARRO ling. 10, 22 AVG. civ. 6, 9 p. 263, 18 D.): *A notione communi significatur actio non seria sese delectantis, lascivientis, otium agentis sim.*: *cf.* GLOSS.ᴸ I Ansil. LV 201 -ere: luxuriari, exultare, diffluere, *nec non iuxtaposita* luxuriare Ov. fast. 1, 156 MANIL. 1, 738, exsultare PLIN. nat. 18, 364 (*cf.* exsultim HOR. carm. 3, 11, 10), lascivire PLIN. nat. 21, 1 MART. 4, 3, 7 ARNOB. nat. 3, 24. *al.* (*accedit* lasciviter LAEV. carm. frg. 5, lascivus LIV. ANDR. trag. 6 LVCR. 1, 261 MART. 5, 34, 7. 14, 79, 1 IVV. 11, 98. *al.*, lasciviā PLIN. nat. 18, 364; *-endo significatur* lascivia PLIN. nat. 11, 123 ARNOB. nat. 5, 1), *oppositum* laborare TERT. anim. 43, 12 PORPH. Hor. epist. 2, 2, 124 AVSON. 337 p. 156, 14 P. (*cf.* laboriose *p. 1775, 35*).

1 *-itur quolibet modo* (*sc. maxime actione corporea*; *explicatur per* moveri *infra l. 60. p. 1771, 24,* movere *pro synon. p. 1771, 65*): **a** *generatim*: α *-unt homines* (*partes eorum p. 1771, 12. 13, sed v. etiam sub* γ; *dei e. g.* HOR. carm. 3, 27, 69. *respiciuntur convivia fortasse infra l. 29sqq. nec non 69, certe l. 38. iteratur, ut eluceat lusus innocentia, cum acumine* MART. 14, 79, 1. *exempla selecta inde ab* HOR.): LIV. ANDR. com. 5 affatim edi, bibi, -si (CIC. Phil. 2, 104 bibebatur, -batur, vomebatur [AVG. civ. 2, 20 p. 78, 26 D.]. HOR. carm. 4, 13, 4 [PORPH. *ad l.*: lascivire]. epist. 2, 2, 214 -sisti satis, edisti satis atque bibisti. CE 935, 19 [= CIL IV 4972] es, bibe, -e [*seq. lacuna.* veni *addunt sepulcralia* CIL II 1434. 1877 INSCR. Hisp. Mariner-Bigorra p. 223 n. 13. *v. et p. 1771, 8sq.*]. *al.*). PLAVT. Mil. 324sq. abi, -is me (*acc., sed alter per iocum pro abl. accipit*) ... :: tum mihi sunt manus inquinatae. :: quidum? :: quia -o luto (*v. etiam* MART. *sub b* ζ). Most. 1158 solere illanc aetatem tali ludo -ere (*respicitur res familiaris dissipanda*). Stich. 702 nos volo ... -ere inter nos; strategum te facio huic convivio. TER. Eun. 373 cibum una *cum puella* capias, adsis, tangas, -as, propter dormias. COM. pall. inc. 21 parunculis ad litus -it celeribus. POMPON. Atell. 6 aleo (*i. allio*) ⟨si⟩ -am, sane meae male olant manus. LAEV. carm. frg. 5 lasciviter ... -unt. VARRO Men. 87 properate vivere, puerae, quas (*var. l.* qua) sinit aetatula -ere, ēsse, amare *eqs.* (*v. etiam supra l. 29sqq.*). 548 risi multum, -si modice (PLIN. epist. 1, 15, 3 quantum nos -sissemus, risissemus, studuissemus. *v. etiam p. 1771, 5. 1773, 21*). CATVLL. 2, 2 passer, deliciae meae puellae, quicum -ere ... solet (*cf.* 2, 9 tecum -ere sicut ipsa possem. ITALA Bar. 3, 17 [Rem. *al. et var. l. Vulg.*] qui in avibus caeli -unt [*gr.* οἱ ἐν τοῖς ὀρνέοις ... ἐμπαίζοντες, *Vulg.* inludunt]. BOETH. cons. 3 carm. 2, 21 huic *avi clausae* licet inlita pocula melle ... dulci studio -ens hominum cura ministret *eqs. cf. p. 1780, 42sq.*). 17, 1 o colonia, quae cupis ponte -ere longo et salire paratum habes. CARM. frg. Bass. gramm. VI 263, 13 (*Catulli aet., nisi est versus metri causa fictus*) vivis, -is, habes, amas, amaris (MART. 11, 39, 7 [*ad paedagogum*] -ere nec nobis *iuveni* nec tu permittis amare. *v. etiam* VARRO Men. 87 *supra*). CIC. off. 1, 104 -endi etiam, *non solum iocandi*, est quidam modus retinendus ...; suppeditant autem et campus noster *Martius* et studia venandi honesta exempla -endi (*cf.* QVINT. inst. 12, 11, 18 tot genera -endi [SCHOL. Cic. Bob. p. 178, 5]). VERG. Aen. 8, 632 geminos huic *lupae* ubera circum -ere pendentis pueros et lambere matrem inpavidos (SERV.: moveri; *affert* TER. Ad. 377 *v. sub* β). 9, 336 *ebrium* iuvenem Serranum, illa qui plurima nocte -serat (SERV.: pro 'plurimum -serat'). LYDIA 4 vos *agnos prataque* ... illa videt, vobis (*i. ad delectationem vestram, vix pro abl. accipiendum*) mea Lydia -it, vos ... adloquitur *eqs.* (*16* gaudebunt ... prata). HOR. sat. 2, 1, 73 *Scipio et Laelius* nugari cum illo *Lucilio* et discincti -ere ... soliti (SCHOL.: ut quodam tempore Laelius circa lectos triclinii fugienti supervenerit, cum eum Lucilius obtorta mappa quasi feriturus sequeretur). carm. 3, 11, 10 *Lyde* velut latis equa trima campis -it exultim. 3, 15, 5 (*ad vetulam*) desine ... inter -ere virgines. 3, 15, 12 illam *virginem* cogit amor Nothi lascivae similem -ere capreae. 3, 27, 69 aderat querenti *Europae* perfidum ridens Venus ...; mox ubi -sit satis, '...' dixit '*eqs.*' epist. 1, 14, 36 nec -sisse pudet. 2, 2, 124 (*in imag.*) *poeta bonus* -entis speciem dabit et torquebitur ut *pantomimus* (PORPH.: i. tale carmen efficiet, ut auditori -sisse, non laborasse videatur). 2, 2, 183 cessare et -ere et ungui. PROP. 4, 9, 33 (*23* audit ridere puellas) o luci sacro quae -itis antro. Ov. met. 5, 392 quo ... Proserpina luco -it et ... lilia carpit. fast. 2, 724 -itur in castris, otia miles agit. trist. 5, 12, 7 exigis, ut Priamus natorum funere -at (plaudat *var. l.*; '*-ere est saltare*' *Burmannus*) et Niobe festos ducat ut orba choros? LIV. 39, 43, 5 (*ex oratione Catonis = frg. 70 M.*) cum ... sanguine hominis in convivio -sisset *Quinctius Flamininus* (*cf.* SEN. Tro. 566 cruore [PS. QVINT. decl. 1, 15]. LIV. *et* SEN. *vergunt ad B 1*). MANIL. 5, 702 frenare leones ..., pantheris -ere captis. SEN. epist. 18, 7 Timoneas cenas et pauperum cellas, et quicquid aliud est, per quod luxuria divitiarum taedio -it. LVCAN. 9, 908 si quis donatis -sit serpentibus in-

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

fans *apud Psyllos* (TERT. adv. Hermog. 11, 3 [*respicitur Is. 11, 8*] de serpentibus [HIER. c. Lucif. 7 p. 162^B AVG. epist. 153, 17]. *cf.* PAVL. NOL. carm. 17, 268 aspide). MART. 4, 3, 7 quis siccis lascivit aquis (*sc. nivibus*) et ab aethere -it? 14, 79, 1 *Saturnalibus* -ite lascivi, sed tantum -ite, servi. PLIN. epist. 5, 3, 2 rideo, iocor, -o, utque omnia innoxiae remissionis genera breviter amplectar, homo sum (APVL. met. 4, 8, 5 *latrones* clamore [*abl. modi*] -unt, strepitu cantilant, conviciis iocantur. *formula* -e, iocare, veni *in titulis sepulcralibus* [*v. etiam p. 1770, 32*]: CIL II 2262 XIII 2216, 15. *cf.* CE 85, 3 ioceris, -as, hortor; hic *apud inferos* summa est severitas). FRONTO p. 212, 14 v. d. H. (p. 223 N.) cantandi -endique initium capiunt (*cf.* APVL. *supra*). TERT. anim. 43, 12 *anima somnians* laborat -it, dolet gaudet *eqs.* cult. fem. 1, 9 l. 23 *mulierum* sinistra *manus* per singulos digitos de saccis singulis *pecuniae* (*sc. anulis pretiosis*) -it. PS. CYPR. cena 172 magia -sit Mambres (*cf. p. 1781, 13*). *al.*

β -unt animalia (*cf. et p. 1770, 46 sq. 68. 70*): LIV. ANDR. trag. 6 lascivum Nerei simum pecus -ens ad cantum classem lustratur (*-unt delphini ut*: VERG. Aen. 5, 595 per undas [*supplementum vix genuinum.* CLAVD. DON. *ad 5, 593 sq.* p. 490, 26 delphinorum laetitiam . . ., quibus, cum in tranquillo pelagi -unt, nihil est gratius]. OV. met. 3, 685 in . . . chori -unt speciem lascivaque iactant corpora. SEN. Ag. 449 qui iacente reciprocus -it salo . . ., Tyrrhenus . . . piscis exultat *eqs. cf. p. 1772, 39*). TER. Ad. 377 *piscem* in aqua sinito -ere ([SERV. georg. 1, 369 *ad l.* id est moveri]. CIC. Arat. 328 serpentes -ere p. RVT. NAM. 1, 379 lascivos inter vivaria. DRAC. laud. dei 1, 239 fluido . . . natatu. 2, 163). LVCR. 1, 261 nova proles artubus infirmis . . . lasciva per herbas -it (*-unt catuli ut*: 2, 320 satiati agni -unt blandeque coruscant. HOR. carm. 2, 5, 8 iuvencae . . . -ere cum vitulis . . . praegestientis. OV. met. 13, 834 qui tecum, *sc. cum Galatea*, -ere possint. SEN. Herc. f. 141 iuvencus. *al.*; *nota* OP. imperf. in Matth. 42 p. 867 morsibus -unt. *v. etiam l. 32*). VERG. georg. 1, 363 cum . . . marinae in sicco -unt fulicae. 4, 22 -et . . . favis emissa iuventus (*apium ut*: 4, 103 incerta volant caeloque examina -unt). Aen. 1, 397 *cygni* -unt stridentibus alis. HOR. carm. 3, 18, 9 -it herboso pecus omne campo *Faunalibus* ([*infra*: otioso . . . bove. PORPH.: pecudes lasciviunt]. OV. fast. 1, 156 *vere* -it . . . in pratis luxuriatque p. PLIN. nat. 18, 364 exultantia et indecora lascivia -entia). SEN. Phaedr. 59 quae *fera* stanti (*sc. congelato*) -it in Histro. PLIN. nat. 9, 94 in hanc *concham* condi nauplium . . . -endi societate sola (*sc. ut cum ea naviget*). MART. 1, 6, 4 tutus . . . ingenti -it in ore *leonis* lepus. TERT. pall. 3, 3 hoc soli chamaeleonti datum, quod vulgo dictum est 'de corio suo -ere' (*cf. proverbium p. 1778, 23*). AVIEN. Arat. 1858 cum stridunt . . . mures, cum gestire solo, cum -ere . . . videntur (*gr. 1133* ἐσκίρτησαν ἐοικότες ὀρχηθμοῖσιν). *al.*

γ per similitudinem -unt res vel animantium partes pro rebus habitae (mens PETRON. frg. 30, 4. *cautius adicitur* quasi *p. 1772, 2*): Ⓘ *sese moventes* (*huc spectant fortasse etiam p. 1777, 51 sqq.*): VERG. Aen. 11, 497 -unt . . . iubae per colla, per armos *equi* (SIL. 16, 363 per colla. CLAVD. carm. min. 47, 3 vento. *cf.* CLAVD. 11, 12 -ent . . . ventis instabiles comae *equitantis* [CORIPP. Ioh. 3, 98 -unt cervixque c.que inque umeros utrosque cadunt]. DRAC. Romul. 2, 85 diffusi -unt per colla capilli). CIRIS 144 in corpore -ere vestem. PROP. 2, 25, 27 mendaces -unt flatus in amore secundi (*in imag. de fraude, frustratione. cf.* AVIEN. orb. terr. 1007 [1004 ritus Iaccho -itur] Caurorum quoque flabra deo famulantia -unt ritibus in vulgi *sc. vestes agitantia.* CORIPP. Ioh. 4, 265 prospera discussis -entia flamina velis). 3, 18, 1 clausus ab umbroso qua -it pontus Averno (*cf.* SEN. Ag. 770 ad ora *Tantali* -entes aquas). OV. met. 2, 246 recurvatis -it Maeandrus in undis (8, 163 liquidis . . . M. in u. [arvis *var. l.*] -it et ambiguo lapsu refluitque fluitque *eqs.* SEN. Herc. f. 684 incertis vagus Maeander u. -it. *cf.* PETRON. 131, 8 vers. 4 has inter *arbores* -bat aquis errantibus amnis spumeus). PETRON. frg. 30, 4 (vers.) *somniantis* mens sine pondere -it. PLIN. nat. 17, 90 pōpulo nulla *umbra est* -entibus foliis (18, 360. *cf.* CORIPP. Iust. 2, 322 exagitata putes . . . flantibus Euris -ere . . . frondosa cacumina silvae). AMPEL. 8, 17 *Magnesiae* inter has *quattuor* columnas est Victoria ferrea pendens sine aliquo vinculo in aëre -ens, sed quotiens ventus aut pluvia fuerit, non movet (movetur *ed.*). CHIRON 7 *detracturus sanguinem* pollicem . . . deprimis, ut vena superius extumidior fiat et non -at (*i. cedat?* [*inde Veg. mulom. 1, 22, 4* eludat]. ⟨c⟩ludat *Wölfflin, quod praeferunt Oder in indice et vol. III 1312, 33. V 2, 429, 45, sed cf.* 564 quo minus ⟨ludat⟩ v. [*suppletur ex* VEG. mulom. 2, 40, 1]). HIER. epist. 1, 9, 1 (*sec. Dan. 3, 23 sqq.*) circa quorum *trium puerorum* . . . caesariem innoxium -sit incendium (*cf.* CLAVD. rapt. Pros. 2, 3 tremulis vibratur in undis ardor et errantes -unt per caerula flammae [*sc. radii solis orientis*]). CLAVD. 17, 328 fingat Mulciber orbes . . . pictaeque citato -ant igne trabes. Ⓘⓘ *natura eiusque partes, sc. luxuriantes*: OV. met. 15, 205 omnia tunc *vere* florent florumque coloribus almus -it (*var. l.* ridet) ager. MANIL. 4, 668 *Libya* vastos elephantas habet . . . et portentosos cercopum -it in ortus ('*i. -ens gignit simiarum monstra*' *Enk ad l.*). PLIN. nat. 9, 102 in quibus *concharum generibus* magna -entis naturae varietas (11, 123 nec alibi maior naturae lascivia: -sit animalium armis, sparsit haec in ramos ut cervorum, aliis simplicia tribuit *eqs.* 21, 1 rerum naturae . . . lascivienti . . . et in magno gaudio fertilitatis tam varie -enti. ARNOB. nat. 3, 9 p. 167, 6 M. [*contextu varie temptato, vix sano*] inprovida⟨m⟩ in illis *deorum membris genitalibus* suam -ere voluisse naturam, ut eos his partibus aggeraret, quibus utendum non esset). PORPH. Hor. carm. 1, 36, 20 hederas . . . lascivas dixit *poeta*, quia quasi -entes vage serpunt.

b *speciatim respiciuntur*: *α motus exercitatioque corporis* (*-unt homines eorumque membra; animalia v. sub aβ*): Ⓘ *varia* (*huc spectant quaedam sub δ allata et p. 1770, 57*): NAEV. com. 75 *puella* quasi in choro pila -ens datatim dat se[se] et communem facit ([pila *del. metri causa Bücheler, Ribbeck*]. LVCIL. 359 in qua *p.* VARRO Men. 456 expulsim. CIC. de orat. 1, 73. 1, 217 bene. 2, 253 studiose. Tusc. 5, 60 fat. 34 ALF. dig. 9, 2, 52, 4. *al.*; pilis: FIRM. math. 8, 8, 1). PLAVT. Curc. 296 isti, qui -unt datatim, servi scurrarum in via (*in imag. de re amatoria*: POMPON. Atell. 1 d. in lecto tecum -si. *cf.* NAEV. *supra. fortasse et* NOVIVS *infra*). LVCIL. 1135 trigonum cum -et, solus (*lacunam suspicatus est Bücheler*; scius *Housman, Class. Papers II 695*) -et et eludet. INSCR. Betilieni (CIL I² 1529) 7 campum, ubei -unt (HOR. sat. 2, 6, 49 una -serat in campo. VEG. mil. 2, 23 p. 58, 8 *milites* sine trepidatione in acie faciebant, quod -entes in campo fecerant semper. *cf.* HOR. ars 379 -ere qui nescit, campestribus abstinet armis). NOVIVS Atell. 22 in molis non -unt raptim, pila datatim moris est (*coni. Bücheler*, morso *trad.*; *interpunctio non recte refertur vol. V 1, 39, 40*). CIC. de orat. 2, 84 ad -endumne an ad pugnandum arma sint sumpturi (*postea*: ludus campusque noster *Martius*). HOR. sat. 1, 5, 48 sq. -sum it Maecenas, dormitum ego . . ., namque pila lippis inimicum et -ere crudis. carm. 3, 24, 56 -ere . . . Graeco . . . trocho (PS. CATO brev. sent. 36). TIB. 1, 4, 51 si volet arma *puer tuus*, levi temptabis -ere dextra (*cf.* MACR. Sat. 2, 6, 5 una manu [*antea*: pila lusitabant]). OV. epist. 15 (16), 152 (*ad Helenam*) more tuae gentis nitida dum nuda palaestra -is (*cf. l. 31*). ars 3, 382 hos . . . iocos (*aleae al.*) tribuit natura puellis; materia -unt uberiore viri: sunt illis . . . pilae iaculumque trochique armaque et . . . equus *eqs.* met. 10, 200 (*177* ineunt certamina disci. *loq. Apollo Hyacintho interfecto*) nisi si -sisse vocari culpa potest. trist. 3, 12, 19 levibus . . . -itur armis (FRONTO p. 40, 8 v. d. H. [p. 44 N.] a. vel palaestrica. GALLICAN. Avid. 6, 3. *v. etiam p. 1780, 46. cf.* FRONTO p. 152, 25 v. d. H. [p. 158 N.; *trad. in marg. cod.; in imag. de oratore*] hastulis histrionis. CLAVD. carm. min. app. 2, 72 telis. INST. Iust. 4, 3, 4 dum iaculis -it vel exercitatur. CORIPP. Ioh. 6, 579 pilo). 4, 1, 72 *non* nisi -sura movimus arma manu. MANIL. 5, 87 *desultor* per . . . volabit equos, -et per terga volantum *equorum* (*cf.* PRVD. ham. 370 feras . . . transsiliunt mortisque inter discrimina -unt). 5, 166 saltu (*var. l.* fulto). 5, 445 membra *petauristarum* . . ., quae delphina suo per inane imitantia motu . . . viduata volant pinnis et in aëre -unt. 5, 599 quantum illa *belua* subit . . ., in tantum revolat laxumque per aethera -it Perseus *beluam evitans.* SEN. benef. 2, 32, 3. epist. 71, 11 quo die repulsus est *Cato*, -sit (*plenius de eadem re* 104, 33 pila -sit). LVCAN. 10, 455 fixo qui -it in hospite Maurus (*sc. sagittis. cf.* LVCIF. moriend. 14 p. 314, 6 an . . . sagitta diutissime figens in meo corpore -as). *al.* Ⓘⓘ *saltatio sim.* (*de bacchantibus* NAEV. trag. *et* PLAVT., *de feminis lascivis modo non naturali incedentibus l. 68 sq.; cf. etiam p. 1770, 77. 1771, 21. 43. 1773, 70*): NAEV. com. 102 lares -entis . . . pinxit (*cf. Preller-Jordan, Röm. Myth. II 112, 3*). trag. 41 (*si recte huc traximus; e Lycurgo*) -ere laetantis inter se vidimus propter (praeter *trad.*) amnem. PLAVT. Cas. 980 nunc Bacchae nullae -unt. LVCR. 2, 631 *Curetes* -unt in numerumque exsultant. VARRO ling. 6, 22 circumibant -entes ancilibus armati (*sc. Salii*). VERG. ecl. 6, 28 in numerum Faunosque ferasque videres -ere (SERV.: id est saltare ad modum rhythmi et cantilenae). CVLEX 19 sorores Naides, . . . celebrate deum -ente chorea (*cf.* HIER. adv. Iovin. 1, 41 p. 272^A choris -entium [*part. praes. pro subst. ut*: VVLG. Ier. 31, 4]). HOR. carm. 2, 12, 19 *Licymniam* nec ferre pedem dedecuit choris . . . nec dare bracchia -entem . . . virginibus sacro Dianae . . . die (SCHOL.: iunctis bracchiis cum . . . virginibus saltare). TIB. 1, 3, 64 (*59* hic *in Elysio* choreae cantusque vigent) iuvenum series . . . immixta puellis -it (*nisi ad ε pertinet*). MART. 6, 71, 2 edere lascivos . . . gestus et Gaditanis -ere docta modis *puella.* ITALA exod. 32, 6 (Lugd., *cf.* VVLG.) surrexerunt -ere (*cf. 32, 19* vident vitulum *aureum* et choros populi. *inde* PELAG. in Rom. prol. p. 6, 26 S. [*ad Iudaeos*] ipsis pedibus, quibus aridum mare transistis, -batis ante idola, quae fecistis. *ad rem amatoriam referunt locum Tert. ieiun. 6* intellege sanctae scripturae verecundiam: lusum nisi impudicum non denotasset *et Hier. epist. 22, 8, 4*). IS. 3, 16 (Cypr. hab. virg. 13) exaltatae sunt filiae Sion et ambulaverunt . . . pedibus (*abl. respectus*) . . . -entes (*Vulg.* composito gradu incedebant. *inde* HIER. epist. 22, 13, 1 *virgines lapsae tamen* erecta cervice et -entibus pedibus incedunt). *al.* *indicatur hominum vel organorum cantus simul sonans*: VVLG. II reg. 6, 5 David . . . et omnis Israhel -bant coram domino in omnibus lignis fabrefactis et citharis et lyris et tympanis et sistris et cymbalis (*de eadem re* I par. 13, 8 in canticis et in citharis *eqs.*).

β lusus aleae aliique saepe ita facti, ut qui vincit lucretur aliquid (*cf. imaginem p. 1776, 65*): Ⓘ *vario usu*: PLAVT. Curc. 355 provocat me in aleam, ut ego -am; pono pallium *eqs.* TER. Ad. 739 ita vitast hominum, quasi cum -as tesseris (VARRO frg. Gell. 1, 20, 4 quibus *t.* in alveolo -itur. CAPITOL. Ver. 5, 7. *al.*; *v. et p. 1773, 16*). TITIVS or. frg. (2 M.) Macr. Sat. 3, 16, 15 -unt alea studiose (CIC. Phil. 2, 56. HOR. carm. 3, 24, 56 vetita legibus a. *al.*; *v. vol. I 1521, 25 sqq. iuxta exempla trans.*). CIC. Phil. 2, 56 de alea condemnatum conlusorem suum restituit, quasi vero -ere cum condemnato non liceret. de orat. 1, 217 duodecim scriptis (*de eodem lusu* QVINT. inst. 11, 2, 38). 3, 88 si velim ego talis optime

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-ere (EPIST. imp. Aug. Suet. Aug. 71, 4. FEST. p. 158 male. PLIN. nat. 34, 55. *al., sing.*: MART. 4, 14, 9 December . . . -it tropa [popa *vel* rota *trad.*] nequiore talo. *cf. p. 1780, 50*). VARRO ling. 10, 22 in qua *tabula* latrunculis -unt (*al., v. p. 1019, 63 sqq. et cf. p. 1780, 80 sq.*). EPIST. imp. Aug. Suet. Aug. 71, 2 inter cenam -simus geronticos . . .; talis enim iactatis *eqs.* (*de eodem* 71, 3 -simus . . . per omnis dies forumque aleatorum calfecimus. *cf.* SVET. Aug. 71, 1 aleae rumorem nullo modo expavit -sitque simpliciter et palam oblectamenti causa). OV. ars 2, 203 seu -et numerosque manu iactabit eburnos *amica*. 3, 368 mille facesse iocos; turpest nescire puellam -ere; -endo saepe paratur amor (*369* sapienter iactibus uti). VITR. 5 praef. 4 tesserae, quas in alveo -entes iaciunt (*cf. p. 1772, 79*). SEN. apocol. 15, 1 vers. 4 *cum* auderet mittere talos, -suro (fusuro *Bücheler*) similis semper semperque petenti. dial. 9, 14, 7 (*antea*: -bat latrunculis) -sisse tu Canum illa tabula putas? (TERT. carn. 7 l. 63. PS. CYPR. aleat. 8, 1 aleae [8, 2. 8, 3]. RVFIN. hist. 5, 18, 11 ad tabulam et ad tesseras [CAES. AREL. serm. 61, 3 p. 258, 10. 89, 4 p. 353, 21 ad tabulas]). IVV. 1, 90 alea quando hos animos *magis sumpsit*? neque enim loculis comitantibus itur ad casum tabulae, posita sed -itur arca. 14, 4. *al.* *in tabulis lusoriis, e. g.* CE 339 *v. vol. V 1, 1765, 27.* 340 semper in hanc tabula(m) hilare -amus amici. CIL VIII 17938 (Dessau 8626[f]) venari, lavari, -ere, ridere: (h)occ est vivere. INSCR. Année Epigr. 1949 n. 82 -ere nescis (INSCR. Dessau 8626[d]). (II) *accedunt structurae indicantes pignus, quod in medio ponitur, vel eum, qui pignus aut lucratur aut perdit* (*cf.* PLAVT. *et* IVV. 1, 90 *supra*): PERS. 3, 20 cui verba? quid istas succinis ambages? tibi -itur (*Casaubonus ad l.*: 'ad te . . . aleae huius damnum spectat'; *sc. in imag. pro 'tua res agitur'; cf. etiam proverbium p. 1778, 23; inepte* SCHOL. te illudis). PAVL. dig. 11, 5, 2, 1 senatus consultum vetuit in pecuniam -ere, praeterquam si quis certet hasta vel pilo iaciendo vel currendo *eqs.* 11, 5, 4 pr. quod in convivio vescendi causa ponitur, in eam rem familia -ere permittitur.

γ *lusus pueriles*: (I) *usu communi*: PLAVT. Poen. 1074 *signum in manu* -enti puero quod memordit simia (HOR. epist. 1, 1, 59 pueri -entes 'rex eris', aiunt, 'si recte facies'. OV. rem. 23 sq. puer es, *Amor*, nec te quicquam nisi -ere oportet; -e! MANIL. 1, 738 -it curruque . . . luxuriat. SEN. epist. 24, 13 STAT. silv. 3, 4, 27. *al.*; *cf.* CIC. off. 1, 103 pueris non omnem -endi licentiam damus, sed eam, quae ab honestatis actionibus non sit aliena). VARRO Men. 279 *pusilli* expectant nundinas, ut magister dimittat -ssum (*supinum, quamquam pro subst. accepit* NON. p. 133, 17 sq.). CIC. fin. 5, 42 dant . . . se ad -endum *parvi*. CATVLL. 61, 133 (*ad novum maritum*) satis diu -sisti nucibus; lubet iam servire Talasio (PHAEDR. 3, 14, 1 MART. 14, 1, 12. SVET. Aug. 83 ocellatis n. que. *cf. p. 1780, 50*). 99, 1 surrupui tibi, dum -is, mellite Iuventi, suaviolum. VERG. Aen. 4, 329 (*loq. Dido*) si quis mihi parvolus aula -ret Aeneas (*alludit* IVV. 5, 139 nullus tibi parvolus aula -serit Aeneas nec filia). AETNA 595 sub truce . . . parvi -entes Colchide nati. HOR. epist. 2, 1, 99 *Graeci novis rebus delectabantur*, sub nutrice puella velut si -ret infans: quod cupide petiit, mature plena reliquit ([SCHOL.: lascivire]. OV. met. 9, 377 IVV. 14, 168 SVET. Cal. 25, 4. PANEG. 2, 25, 2 infantum sub ipso sectore -entium . . . securitatem. *al.*). TIB. 1, 5, 26 consuescet . . . in dominae -ere verna sinu (2, 1, 24 turba . . . vernarum . . . -et et ex virgis exstruet . . . casas). 2, 2, 22 -at . . . ante tuos turba novella pedes. VAL. MAX. 8, 8 ext. 1 *Socrates* interposita harundine cruribus suis cum parvulis filiolis -ens (*cf.* SEN. dial. 9, 17, 4 cum puerulis Socrates -ere non erubescebat). PHAEDR. 3, 8, 5 pueriliter -entes (*cf.* PORPH. Hor. sat. 2, 3, 250 puerili ratione). *al.* *fere i. q. -endo infantiam degere*: IVV. 11, 160 hic *minister iuvenis* tibi vina dabit diffusa in montibus illis, a quibus ipse venit, quorum sub vertice -sit. (II) *pertinet ad motus infantium nondum natorum*: TERT. anim. 25, 3 respondete, matres, . . . an hi motus gaudia vestra sint et certa securitas, quod ita infantem et vivere confidatis et -ere.

δ *ludi publici* (*in comparatione* VITA Anton., *v. etiam p. 1772, 33. 1779, 84. 1780, 69. 1781, 29 sqq.; audacius dicuntur -ere animalia venationi adhibita* LIV.): POMPON. Atell. 17 (*ex Auctorato; dubitanter huc rettulimus*) metuo illum: iocari nescit, -it nimium insaniter. LIV. 44, 18, 8 ludis circensibus . . . sexaginta tres Africanas et quadraginta ursos et elephantos -sisse. CIL IV 4795 (*infra imaginem gladiatoris*) Iatacus cum Nicephoro lus(it) (*cf. inscriptiones, quas ad ludos quosdam iuvenales pertinere putat editor*, 8546 Cal(l)istus hic -sit cu(m) *et* 8596 Vrbanus h(i)c lus(it) VI Idus Decemrias, *sed rem amatoriam potius respici monet Solin in plagulis*). MART. epigr. 26, 1 -sit . . . Nereïdum chorus aequore toto et vario faciles ordine pinxit aquas *amphitheatri*. ARNOB. nat. 7, 33 p. 384, 18 M. si . . . ab hominibus otiosis multitudine spectante -atur? *ibid.* p. 386, 6 si ex comoediis, Atellanis, mimis ducunt . . . voluptates *di*, . . . quid cessatis, quin et ipsos dicatis deos -ere, lascivire, saltare *eqs.*? VITA Anton. 28 p. 43, 10 daemones . . . -ent velut in scena mutantes figuras. GENNAD. dogm. 72 qui . . . in scena -sisse dinoscitur. AVG. civ. 3, 18 p. 126, 30 D. quando renovati sunt *ludi sacri inferis*, . . . inferos etiam -ere delectabat. 6, 9 p. 263, 18 *quae fiebant Bacchanalibus*, certe non fierent in theatris; -unt quippe ibi, non furiunt. 6, 10 p. 270, 6 scaenicus . . . -endo potius delectaret quam fallendo deciperet.

ε *res amatoriae* (*hic illic pertinet et ad sermones amatorios; cum acumine quodam usurpatur ita, ut ab amore unius tantum puellae vel a matrimonio alienum esse videatur* OV. ars 2, 389 MART. 6, 45, 1; *-unt animantes eorumve membra, libellus* MART. 11, 15, 7. *pro euphemismo vix recte accipitur p. 1772, 65. v. etiam p. 1772, 11. 60. 1773, 69. 1780, 39; aliter p. 1777, 70*): CATVLL. 17, 17 *maritus* -ere hanc *puellam diligentissime adservandam* sinit, ut lubet. 61, 211 (*ad novos maritos*) -ite, ut lubet, et brevi liberos date. 68, 17 multa satis -si; non est dea *Venus* nescia nostri. 68, 156 domus, in qua ⟨nos⟩ -simus et domina. PVBLIL. A 30 anus cum -it, morti delicias facit. ELEG. in Maecen. 1, 71 te *Herculem curis positis* cum tenera multum -sisse puella. PROP. 2, 6, 4 in qua *Thaide meretrice* populus -sit Ericthonius (*sc. Atheniensis*). 2, 15, 21 necdum inclinatae prohibent te -ere mammae. OV. am. 1, 8, 43 -unt formosae; castast, quam nemo rogavit. epist. 16 (17), 155 (*Helena ad Paridem; 143* sum rudis ad Veneris furtum) -e, sed occulte; maior, non maxima, nobis est data libertas, quod Menelaus abest. ars 2, 389 nec mea vos uni damnat censura puellae . . .; -ite, sed furto celetur culpa modesto. 3, 62 dum licet . . ., -ite. SEN. contr. 1, 2, 22 novimus . . . istam maritorum abstinentiam, qui, etiamsi primam virginibus timidis remisere noctem, vicinis tamen locis -unt. 7, 5, 10 non est istud vulnus, sed -entis adulteri morsus. PETRON. 11, 2 (*1* osculis . . . exactis alligo artissimis complexibus puerum *eqs.*) Ascyltos . . . invenit me cum fratre -entem. 127, 10 mille osculis -simus quaerentes voluptatem robustam. 129, 4 (*loq. Circe*) languori tuo gratias ago; in umbra voluptatis diutius -si. CIL IV 1781. MART. 2, 60, 3 (*1* uxorem armati futuis . . . tribuni) dum -is, castrabere. 6, 45, 1 -sistis, satis est: lascivi, nubite, cunni; permissa est vobis nonnisi casta Venus. 9, 25, 8. 11, 15, 7 *hic totus libellus* -at cum pueris, amet puellas. 11, 104, 5. TERT. pudic. 6 p. 229, 23 habuerint pristina tempora omnis impudicitiae . . . potestatem; -serit ante Christum caro. *al.*

ζ *artes fingendi, pingendi quasi -endo adhibitae*: SEN. contr. 10, 5, 8 ne Parrhasii *pictoris* manus temere -at coloribus. MART. 14, 182, 2 (*de sigillo gibberi fictili*) ebrius haec fecit terris, puto, monstra Prometheus: Saturnalicio -sit et ipse luto. PAVL. NOL. carm. 27, 581 visum nobis opus utile totis Felicis domibus (*sc. ecclesiis*) pictura -ere sancta *eqs.* (*cf. epist. 32, 10 p. 286, 6* camera musivo inlusa).

2 *-itur loquendo, scribendo, cogitando* (*adhibetur tamquam verbum dicendi, ut pendeat oratio recta infra l. 49, obliqua p. 1776, 28*):

a *respiciuntur ioci et varia non serio prolata* (*synon.* iocari *infra l. 54*):

α *quaelibet*: PLAVT. Pseud. 24 quaerunt litterae hae sibi liberos: alia aliam scandit. :: -is iam ludo tuo? CIC. de orat. 2, 188 quae me -ens Crassus modo flagitabat (*part. praes. accedit ad verbum loquendi ut*: fin. 5, 31 minamur. PORPH. Hor. carm. 1, 12, 3 sq. velut -ens respondet *echo*. LACT. inst. 2, 7, 11 cum . . . iocabundus ac -ens interrogaret. *al.*; *cf.* TERT. patient. 14 p. 22, 7 cum Iob . . . erumpentes bestiolas *ex ulceribus* . . . in eosdem specus . . . carnis -endo revocaret). rep. 6, 4 (*fragmentum oratione obliqua servavit* Aug. civ. 22, 28) -sisse potius quam quod id verum esset . . . dicere voluisse *Platonem cum narraret revixisse quendam* (*cf. de figmentis haud seriis poetarum*: Tusc. 4, 70 poetas -ere sinamus, quorum fabulis in hoc flagitio versari ipsum videmus Iovem. ARNOB. nat. 5, 1 p. 247, 1 M. esto: ab -entibus poetis cuncta illa sint prodita . . . probra [*postea*: poetarum . . . lascivia]. *cf. p. 1777, 8. 1781, 74*). ac. 2, 98 sic -ere Carneades solebat: '. . .' (*sequitur oratio recta; cf.* GELL. *infra*). Tusc. 1, 96 (*antea*: 'propino' inquit *Socrates* 'hoc . . . Critiae') -sit vir egregius extremo spiritu. 3, 18 erit hoc (*sc. derivare vocabulum* 'nequitia') fortasse durius, sed temptemus; -sisse putemur, si nihil sit. nat. deor. 1, 113. 3, 3 *Epicurus* cum . . . deos nihil agere . . . confirmat . . ., -ere videtur. fam. 9, 25, 1 sed quid -imus? (*2* sed iocabimur alias). MART. 1, 41, 19 (*16* salibus tuis) -it qui stolida procacitate *eqs.* QVINT. inst. 9, 3, 61 (*affert Cic. epist. frg. XVII 1 W.* data Lupercalibus, quo die Antonius Caesari) non . . . opticuit: -sit, quia nihil aliud intellegi poterat quam hoc: 'diadema imposuit'. PLIN. epist. 1, 11, 2 -ere me putas? serio peto (*opp. ut*: 2, 20, 11 Aurelia -ere hominem putabat; ille s. instabat). 4, 25, 3 (*1* proximis comitiis in quibusdam tabellis multa iocularia atque etiam foeda dictu . . . inventa sunt) qui in tanta re . . . tam scurriliter -at, qui . . . in senatu dicax et urbanus et bellus est. 9, 22, 2 -it ut qui facetissime. FRONTO p. 66, 29 v. d. H. (p. 73 N.) pavore relevatis conceditur -ere aliquid (-quod *m. pr.*) atque ineptire. AVR. Fronto p. 74, 15 (p. 79 N.). GELL. 17, 12, 3 non hercle hac sententiola invenuste -sit: 'versus' inquit 'est . . . probatus' (*cf.* HIER. epist. 52, 8, 2 eleganter -sit 'docebo te' inquiens '. . .'). APVL. apol. 11, 6 haec . . . dissimulare et occultare peccantis, profiteri et promulgare -entis est (ARNOB. nat. 3, 23 p. 180, 20 M. -entis est dicere *eqs.*). TERT. idol. 19 p. 53, 19 *etiam Moyses miles erat*, si placet -ere. adv. Marc. 4, 12 p. 454, 6 ut aliquid -am cum mei domini veritate (eludam *codd.*; e. eum *Corssen*). ARNOB. nat. 6, 21 iocularibus etiam facetiis -ens. *per allusionem, comparationem* (*huc vergit etiam* QVINT. *supra*): SCHOL. Iuv. 6, 177 'atque eadem scrofa Niobe fecundior alba' -sit *poeta*: tam[quam] fecunda [tam]quam scrofa Troianorum alba, quae visa est Aeneae cum triginta fetibus (*Verg. Aen. 8, 82*). CLAVD. DON. Aen. 10, 705 p. 381, 9 *poeta* -it inter duorum (*Mimantos et Paridos*) nomina et nativitates ac parentes et mortes. MACR. Sat. 2, 6, 6 (*1* ut . . . a lascivis iocis ad honestos revertar) 'quid amplius' inquit *Laberius ad Clodium sibi iratum* 'mihi facturus es nisi ut Dyrrhachium eam et redeam?' -ens ad Ciceronis exilium.

β *respicitur iocatio Fescennina sim.* (*-unt tam homines iocantes quam eorum ioci, licentia; sublucet hic illic color ludificandi*): CATVLL. 61, 232 (*126 sq.* ne diu taceat procax F. iocatio) -simus satis. VERG. georg. 2, 386 Ausonii . . . coloni versibus incomptis -unt risuque soluto . . . et te,

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Bacche, vocant per carmina laeta. HOR. epist. 2, 1, 148 (*145* F. . . . licentia) libertas . . . recurrentis accepta per annos -sit amabiliter, donec iam saevus apertam in rabiem coepit verti iocus (PORPH.: licentia cantandi, libertas quae dicitur, iocular iter [iocularium *trad.*] -sit). SEN. Med. 107 concesso, iuvenes, -ite iurgio, hinc illinc . . . mittite carmina. LVCAN. 2, 368 *his nuptiis* non soliti -sere sales nec more Sabino excepit tristis convicia festa maritus. CLAVD. 14, 33sq. (*inter Fescennina de nuptiis Honorii Augusti*) passim cum ducibus -ite, milites, passim cum pueris -ite, virgines.

b *respiciuntur opera scribenda*: *α carmina levioris generis* (*fere per otium facta [distinguitur* laboriose PRIAP. 2, 1, *iuxta* laborare *infra l. 57; cf. imaginem p. 1770, 72], sc. imprimis amatoria et varia lyrica vel satirica [sed sub B1b v. exempla, ubi praevalet respectus ludificandi; versus Fescenninos v. supra]; opp. carmina epica saepius [sed transferri videtur ad epos l. 65], versus Alcaei in tyrannos facti* QVINT., *tractatio mystica* FVLG.; *ad rem cf. Wagenvoort, Studies, 1956, 30sqq., ceterum v. etiam p. 1781, 84; pro subi. sunt etiam versus, Musa sim.; accedit dat. eius cui opus dedicatur* STAT.): CATVLL. 50, 2 otiosi multum -simus in meis tabellis, ut convenerat esse delicatos; scribens versiculos uterque nostrum (5) -bat numero modo hoc modo illoc reddens mutua per iocum atque vinum (OV. fast. 2, 6 -sit numeris prima iuventa *mea* suis). VERG. ecl. 6, 1 prima Syracosio dignata est -ere versu . . . Thalea ([SERV.: imitari Theocritum . . . et bucolica scribere]. MART. 11, 6, 3 *Saturnalibus* v. -ere non laborioso permittis, . . . Roma. OPT. PORF. carm. 10, 10. versibus: PLIN. epist. 4, 27, 3 APVL. apol. 11, 1. *v. etiam p. 1774, 84. 1776, 78. cf.* GELL. 19, 11, 2 *versiculis* [MARCELL. med. praef. 7]). DIRAE 26 -imus; at (et *trad.*) multum nostris cantata libellis, optima silvarum, . . . tondebis (tondemus *trad.*) virides umbras (lusibus *pars edd.; lect. trad. def. Fraenkel, Journ. Rom. Stud. 56, 1966, 146*). CVLEX 1 -simus . . . gracili modulante Thalia atque ut araneoli tenuem formavimus orsum; (3) -simus; haec propter culicis sint carmina docta (*4* per ludum; *opp. 8sq.* posterius graviore sono . . . musa loquetur nostra). CIRIS 19 interdum -ere nobis et gracilem molli liceat pede claudere versum. PRIAP. 2, 1 -ens haec ego teste te, Priape, . . . carmina . . . scripsi non nimium laboriose. PROP. 2, 3, 20 *puella* Aeolio . . . temptat carmina (*scribenda an recitanda?*) plectro, par Aganippeae -ere docta lyrae (*sunt qui* par *pro acc. accipiant*). OV. rem. 380 Elegeia cantet amores et levis arbitrio -at amica suo. trist. 3, 2, 5 -si vero sine crimine (*6* magis vita musa iocata mea est). 5, 1, 43 carmina laetitiae iam tibi plena dabo; nec tamen, ut -sit, rursus mea littera -et; sit semel illa . . . luxuriata. PHAEDR. 4, 2, 2 levi, dum nil habemus maius, calamo -imus (*cf.* CALP. ecl. 4, 21 levibus . . . cicutis). PERS. 6, 6 pollice honesto . . . -sisse *sc. citharizantem*. LAVS Pis. 164 carmina . . . nectere -enti (*abl.*) . . . fluitantia versu. STAT. silv. 1, 5, 14 (*8sq.* paulum arma . . ., Thebae, ponite; . . . volo lascivire sodali) discede, Laborque Curaque, dum . . . canimus . . . balnea dumque procax myrtis hederisque . . . Clio mea -it Etrusco *sodali*. MART. 4, 23, 7 si . . . Romanae sale -serit Minervae *epigrammaticus quidam*. 7, 8, 1 nunc hilares, si quando mihi, nunc -ite, Musae, *Domitiano redeunte*. 8, 3, 2 sex septemve libelli est nimium; quid adhuc -ere, Musa, iuvat? ([*13* an iuvat ad tragicos soccum transferre cothurnos?]. ANTH. 429, 2 [= 14] -ere, M., i.; Musa severa, vale). QVINT. inst. 10, 1, 63 Alcaeus in parte operis aureo plectro merito donatur, qua tyrannos insectatus multum etiam moribus confert . . ., sed et -sit et in amores descendit. 10, 5, 15 ne carmine quidem -ere contrarium fuerit *oratori*. AVSON. 9, 8 p. 320 P. -at (plaudat *B, edd.*) permissis sobria musa iocis. 337 p. 156, 14 in quibus *Technopaegniis* ego, quod ad usum pertinet, -si, quod ad molestiam, laboravi. 350 p. 206, 5 centonem vocant *hoc opusculum*, qui primi hac concinnatione -serunt. 401, 4 p. 232 Musae, quid facimus? τί . . . αὔτως -imus . . .? FVLG. myth. 1 praef. p. 12, 13 (*loq. Calliope ad auctorem*) dum te misticae artes anhelum tractando reddiderint, tute tua Satyra -entem excipiet. CLAVD. carm. min. app. 2, 16 cur mihi lentis -is adhuc, Cirrhaee *Apollo*, modis? (*2, 20* mecum carmen luctare). CLAVD. MAM. anim. 1, 3 p. 32, 7 iucundissimis Asclepiadeis -sit *Prudentius*. *per indignationem transfertur ad poetas carminum epicorum vel tragoediarum* (*vergit ad B3*): MART. 4, 49, 3 nescit . . ., quid sint epigrammata . . ., qui tantum lusus ista iocosque vocat; ille magis -it, qui scribit prandia . . . Tereos *eqs.* *β opuscula prosa oratione concepta, sc. minus gravia, prolusiones a iuvenibus compositae sim.* (*opp. saepius opera maiora vel a scriptore maturo condita. sublucet notio sub B3 illustrata; cf. etiam p. 1782, 58*): CIC. parad. 3 illa ipsa, quae vix in gymnasiis et in otio Stoici probant (*sc. paradoxa*), -ens conieci in communes locos (*5* parvum opusculum lucubratum his iam contractioribus noctibus; *opp.* maiorum vigiliarum munus). HIER. in Abd. praef. l. 32 condemnamus, in quibus (*sc. opusculo meo*) pueri -simus? ([*cf. l. 56* et illud *opus* fuisse puerilis ingenii et hoc maturae senectutis]. *praepos.* in *indicatur ipsum opus ut*: epist. 52, 1, 2 in illo opere [*sc.* exhortatoria epistula] pro aetate tunc -simus et . . . quaedam scolastico flore depinximus. hom. Orig. in Luc. praef. p. 2, 2 fateor . . . in his Origenem tractatibus quasi puerum talis -ere; alia sunt virilia eius et senectutis seria). 20 l. 780 in hoc propheta *Abdia* et adulescentuli -simus et senes praesumpsimus (*praepos.* in *indicatur argumentum operis ut*: adv. Iovin. 1, 13 p. 230^{C} Tertullianus, cum adhuc esset adulescens, -sit in hac materia [*respici videntur libelli perditi, de quibus v. Hier. epist. 22, 22, 3*]). SVLP. SEV. epist. 3, 2

si quid ad amicum familiariter scripsi, si quid forte, dum -imus, quod velim tamen occultum esse, dictavi, omnia ad te . . . perveniunt, *ut divulgentur*.

c *respicitur ornatus orationis, stilus* (*cf. etiam* HIER. epist. *sub b β. saepe cum contemptu dictum, ut vergat ad B3. -it* compositio QVINT. inst. 9, 4, 28, lingua ENNOD.): CIC. de orat. 2, 269 urbana . . . dissimulatio est . . ., cum toto genere orationis severe -as, cum aliter sentias ac loquare. orat. 82 'gemmare vites', 'sitire agros' . . ., nihil horum parum audacter, sed . . . docendi causa sumptum, non -endi, videtur. QVINT. inst. 6, 3, 68 metaphora (et abora *sim. trad.*) quoque Cicero -sit, cum *eqs.* 9, 3, 70 *inter lusus verborum vituperandos affert exemplum* apud Ovidium -entem 'cur ego non dicam, Furia, te furiam' (*carm. frg. 4*). 9, 4, 28 (*ad Maecenatis fragmentum*) quod . . . pessimum est, quia in re tristi -it compositio (*antea*: exultent atque lasciviant). GELL. 19, 7, 16 quae multiplica -ens conposuit *Laevius*, quale illud est, quod vituperones suos 'subductisupercilicarptores' appellavit. ARNOB. nat. 5, 38 potest . . . proscriptio *Sullana*, quemadmodum Tullius -it (*S. Rosc. 89*), pugna dici . . . Cannensis. HIER. hom. Orig. in Luc. praef. p. 1, 6 quorundam . . . commentarios vos legisse dixistis, e quibus alter et sensibus hebes esset et verbis, alter in verbis -ret, in sententiis dormitaret. in Os. 2, 17 l. 429 oratoriis . . . declamatiunculis -ere et in narrationibus . . . Asiatico more cantare (adv. Pelag. 3, 5 p. 574^{A} puerilibus d.). adv. Pelag. 3, 3 p. 572^{A} dialectica me arte concludis et non Christiana loqueris simplicitate . . . :: egone verborum strophis -o *eqs.*? 3, 17 p. 587^{A} noli ergo mihi oratorum et non tuis floribus -ere . . ., sed simpliciter dic mihi, quid sentias. adv. Rufin. 3, 21 p. 473^{A} (*antea*: haec sunt tuorum ornamenta verborum) homo eloquentissimus arte -is rhetorica . . .; haec est tua tota simplicitas. MART. CAP. 2, 122 (*vers.*) *Philologia*, quid fandi ambiguis conterat ordinem, sollers docticanis -ere censibus (sens- *var. l.*). ENNOD. dict. 9, 14 p. 454, 7 fucatis verborum imaginibus -it *lingua*.

B *vi aucta vel deflexa*: **1** *accedente respectu ludibrii -itur ludificandi, irridendi, fallendi causa* (*cf. etiam A2aβ et usum transitivum sub IIA1, quocum variat l. 54. p. 1779, 1. 23. v. etiam p. 1770, 81*): **a** *in univ.* (*sc. confusis coloribus, quos sub b et c distinximus*): *α -unt homines nec non dii hominum more agentes*: PLAVT. Mil. 1066 (*991* iam est . . . circus, ubi sunt ludi faciundi mihi) eu ecastor hominem periurum. :: ut -o? :: quid ego? ut sublecto? :: scite. 1073 ut -o? :: nequeo . . . risu meo moderarier. Persa 635 tactus lenost, qui rogarat, ubi nata esset, diceret *virgo*; lepide -sit. CIC. Flacc. 76 *p. 1779, 1.* HOR. epist. 1, 17, 61 nec semel inrisus triviis adtollere curat fracto crure planum, licet . . . *ille* per sanctum iuratus dicat Osirim: 'credite, non -o; . . . tollite claudum'. SIL. 7, 423 Nereia turba . . . refluunt *ad Protea* . . .; is postquam . . . per varias -sit formas et terruit . . . 'dicite' ait *eqs.* STAT. silv. 4, 9, 5 (*1sq.* est sane iocus iste, quod libellum *vilem* misisti mihi . . . pro libello *pretioso*) si -ere . . . perseveras, non -is. MART. 8, 64, 16 (*1sqq.* ut poscas . . . munus . . ., uno nasceris octiens in anno *eqs.*) quod si -is adhuc semelque nasci uno iam tibi non sat est in anno *eqs.* 14, 105, 2 frigida non deerit, non deerit calda petenti; sed tu morosa -ere parce siti (*sc. ministratoribus molestiam inferens?*). TERT. adv. Prax. 12 p. 245, 14 in sequentibus '. . .' (*affertur gen. 3, 22*) fallit aut -it *deus*, ut (*consec.*), cum unus et solus et singularis esset, numerose loqueretur. QVEROL. p. 55, 14 R. -sisti satis (solvisti *trad.*; nos *additur non necessario*). BOETH. cons. 3, 12, 36 W. (30 -isne, inquam, me . . .?) tum illa: minime, inquit, -imus *eqs.* *al.* *β -it fortuna, casus sim.* (deus AVG.) *rebus humanis vel naturalibus*: OV. Pont. 4, 3, 49 -it in humanis divina potentia rebus, et certam praesens vix habet hora fidem. SEN. contr. exc. 5, 1, 1 -it de suis fortuna muneribus, et quae dedit, aufert, quae abstulit, reddit (STAT. Theb. 12, 35 saepe . . . hostiles — -sit f. parumper — decepti flevere viros. ANTH. 415, 65 incerto -it casu f. per orbem; spes semper constat. BOETH. cons. 2 carm. 1, 7. *v. etiam p. 1779, 14. 61sqq. 1780, 65. 67*). SEN. dial. 6, 26, 6 nihil, quo stat loco, stabit, omnia sternet . . . vetustas nec hominibus solum . . ., sed locis, sed regionibus, sed mundi partibus -et. HEGES. 5, 30, 1 p. 369, 4 o varia et incerta velut quaedam bellorum alea, quae sicut iactu quodam ita casu potius quam virtute plerumque inopinatis -it eventibus. AVG. civ. 18, 23 p. 287, 29D. deum . . . -entem mortalium mentibus (*vertit carm. gr. Sibyllae apud Lact. inst. 4, 18, 20*). ENNOD. epist. 4, 7, 5 p. 103, 6 -it de illis casus, quibus oblivionem suorum indicet, quos ad celsa perducit.

b *praevalet color irrisionis, cavillationis, irreverentiae* (*v. quae ad a monuimus. adhibetur tamquam verbum dicendi, ut pendeat oratio recta l. 75sqq., obl. p. 1777, 1sqq.*): *α usu communi* (*saepius de poetis satiricis vel eorum libris*): CIC. de orat. 3, 171 in quo (*cf. p. 1777, 14*), *sc. quod cura collocandorum verborum adhibeatur maxima*, lepide . . . -sit . . . Lucilius: '. . .' (*sequitur oratio recta ut*: HIER. epist. 10, 2, 1 ut . . . quivis Horatiano de nobis possit sale -ere [*affertur ars 147*]. adv. Iovin. 2, 12 p. 302^{A} [*antea*: irridet Horatius] cum . . . in morsum voluptuosorum hominum se crassum . . . describeret, -sit his versibus [*affertur epist. 1, 4, 15sq.*]). *ibid.* in me quidem -sit ille *Lucilius* (ASCON. Scaur. p. 27, 8 urbane Cicero -sit in ⟨C.⟩ Claudium. PERS. 1, 127 in crepidas Graiorum. PLIN. nat. 14, 12 *v. infra.* TERT. apol. 14, 8 Diogenes nescio quid in Herculem -it. CLAVD. 18, 230 in miseras leges hominumque negotia). ad Q. fr. 2, 10, 5 (*antea*: iocum . . . illius *Caesaris* de sua egestate) -si . . . in eo genere et familiariter et cum dignitate. 2, 13, 3 in senatu -sit

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Appium . . . propterea isse ad Caesarem, ut *eqs.* (*sequitur acc. c. inf. ut*: Plin. nat. 14, 12 Cineam facete -sisse in austeriorem gustum vini *eqs.*). Pers. 1, 117 omne vafer vitium ridenti *Horatius* Flaccus amico tangit et admissus circum praecordia -it. Plin. nat. 21, 12 *Cleopatra* fertur pavore eius *Antonii* (*gen. subi.*) -sisse extremis coronae floribus veneno inlitis ipsaque capiti inposita. Mart. 1 praef. cum salva infimarum quoque personarum reverentia -ant *libelli mei*. 3, 99, 3 permitte sales; cur -ere nobis non liceat? Tert. nat. 1, 10, 37 *Homerus casibus et passionibus humanis deos imbuens* de eis -sit (apol. 29, 4 de officio salutis ipsorum *imperatorum*. pudic. 10 p. 239, 31 Iudaei de patientia *dei* -unt. *al.* Hier. epist. 10, 2, 1 *v. supra*. Rvstic. Conc.[S] I 4 p. 21, 16 -unt de illis, de quibus -i non licet [*gr. Isid. epist. 5, 276 Migne gr. 78, 1497*[B] τοῖς παίζουσιν ἐν οὐ παικτοῖς]. p. 75, 3. *v. etiam sub β*). Itala Is. 57, 4 (Hier. *ad l.*) filii iniqui . . ., in quo -sistis? ([*gr.* ἐν τίνι ἐνετρυφήσατε, Vvlg. super quem]. Hier. hom. Orig. in Ezech. 5, 5 p. 377, 10 *v. vol. VIII 370, 48 sqq.* Mvtian. Chrysost. hom. 27 p. 407/8 *p. 1779, 24. addas p. 1776, 73. aliter p. 1776, 84*). Hab. 1, 10 (Hier. epist. 51, 6, 3 [*Epiphan.*]) super omnem munitionem -et ([*gr.* ἐμπαίξεται, *Vulg.* ridebit]. *v. etiam l. 14*). Marc. 15, 31 (cod. l = Vvlg.) -entes ad alterutrum dicebant ([*gr.* ἐμπαίζοντες, *cod. d al.* inridentes, *Vulg. var. l.* inludentes]. *part. praes. pendet de verbo loquendi ut*: Ivvenc. 4, 572 quem *Christum* -ens procerum sententia damnat). *al.* *β forma* sibi -ere (*dat. commodi praeter* Qvint., *de quo non satis constat*): Qvint. inst. 6, 3, 16 quae *dicta* (*sc. convicia certis festae licentiae diebus iactata*) nunc iuvenum vel sibi -entium exercitatio est (*sensum obscurum esse fatentur et Spalding et Winterbottom*). Prvd. perist. 5, 104 iam faxo, ius praetorium conviciator sentiat, inpune ne nostris sibi dis destruendis -serit. Ps. Avg. alterc. p. 1134 mulier, quae de circumcisionis salute sibi turpiter -sit. cons. mort. 2, 4 *Maccabaei* quomodo sibi de ista morte -serunt.

c *praevalet color fraudis, frustrationis* (*v. quae ad a monuimus; cf. imaginem p. 1771, 52. quo frustratio pertineat, indicatur per abl.* Tert.): Tert. anim. 58, 3 quid amplius vis esse post: mortem confusa spe et incerta expectatione -entem an vitae recensum *eqs.*? (*sic distinxit Waszink*; confusam spem *coniec. alii*, post mortem *coniungentes*). Arnob. nat. 4, 12 p. 214, 18 M. ut alter *deus* pro altero subeat fallens, -ens, decipiens atque invocati speciem praestans. 5, 29 p. 287, 14 *Iuppiter* in filiam qua -serit arte ([*respicitur* 5, 21 *p. 1780, 19*]. *aliena forma indutus amatam fallit ut*: 5, 44 p. 303, 21 formarum varietatibus -ens. Firm. err. 12, 2 in cygno fallit, in tauro rapit, -it in satyro). Hil. c. Aux. 10 -sit . . . verbis, quibus possit fallere et electos. Hier. hom. Orig. in Ezech. 5, 5 p. 377, 21 nos ipsi in nos -imus, et decepti pariter et decipientes *eqs.* Ennod. carm. 2, 55, 1 (*de viro molli*) -it in ancipiti constans fallacia sexu.

2 *transfertur ad actionem non difficilem* (*praeter* Drac. *loci non carent ambiguitate*): Ter. Phorm. 347 prima coitiost acerrima; si eam sustinueris, postilla iam, ut lubet, -as licet (*an ad 1? cf.* Evgraph.: sola tibi coepta et ingressus est arduus, cetera pro voluntate, ut lubebit, inludes [*rec. a addit*: nam revera in primo coitu est maximus labor et difficultas *eqs.*]. *aliter* Don.: in officio militari omne negotium vel pugna vel ludus est). Ov. trist. 2, 330 (*in imag.*) non ideo debet pelago se credere, si qua audet in exiguo -ere cumba lacu (*nisi ad p. 1771, 46 trahere malis locum ut etiam hos similes*: Sen. Thy. 592 alta, quae navis timuit secare, . . . strata *post tempestatem* -enti patuere cumbae. epist. 4, 7 momento mare evertitur; eodem die, ubi -serunt navigia, sorbentur). *inf.* -sisse *loco nominis praedicativi*: Drac. Romul. 9, 75 *Tydides* impressit vulnera Marti; nam . . . -sisse fuit plagare Cytheren.

3 *transfertur ad actionem minoris momenti, futtilem, indignam* (*cf. p. 1781, 24 nec non imaginem p. 1019, 75. huc vergunt p. 1775, 67 et quaedam sub A 2 b β et A 2 c allata*): **a** *-unt homines vel eorum animi, linguae*: Cic. leg. agr. 2, 28 (*antea*: praetori imperat *Rullus ut legem curiatam ferat*; quam id ipsum absurde, nihil ad me attinet) ut . . . -sisse in tantis rebus . . . videatur (Sen. epist. 48, 5 pudet me: in re tam seria senes -imus [*respiciuntur subtilitates dialecticae, cf.* 7 o pueriles ineptias]. Arnob. nat. 3, 24 -imus et lascivimus tanta in re homines et, qui sit deus, obliti . . . *sordida* divis tutelaribus adrogamus. *cf.* Paneg. 4, 9, 1 in tantis malis. Clavd. Don. Aen. 4, 330 p. 402, 25 *crimina* fortiora primitus excludamus, ne -entes in levibus aspera metuere videamur). Cael. Cic. fam. 8, 5, 2 (*antea*: propter Galliarum controversiam) sic multum ac diu -etur atque ita diu, ut plus biennium in his tricis moretur. Ov. rem. 433 -itis (*sc. non vere amatis*), o si quos potuerunt ista *parva impedimenta* movere. Liv. 41, 20, 4 *viris honoratis Antiochum* puerilia . . . munera dare, alios nihil exspectantes ditare; nescire, quid sibi vellet, quibusdam videri; quidam -ere eum simpliciter, quidam . . . insanire censebant (*sec. Polyb. 26, 1, 7 ex Athenaeo* ἀφελῆ τινα αὐτὸν εἶναι. *an ad A?*). Sen. epist. 111, 4 -it istis *cavillationibus* (*sc.* σοφίσμασι) animus, non proficit, et philosophiam a fastigio suo deducit in planum. Petron. 4, 4 nunc pueri in scholis -unt, . . . et quod . . . turpius est, *eqs.* (*opp. 4, 1* severa lege proficere). Tert. pudic. 1 p. 221, 22 *psychici* utrobique de sollicitudine et neglegentia -unt praecavendo vanissime, quibus parcunt, et parcendo ineptissime, quibus praecavent. Arnob. nat. 3, 30 si aer illa *Iuno* est, quemadmodum vos -ere ac dictitare consuestis Graeci nominis praeposteritate repetita. 7, 20 quae ratio est, ut atrae his *inferis* hostiae . . . admoveantur? . . . non videtis, ut vobiscum et nos stolide similiterque -amus, albas esse hostiarum carnes? Hier. hom. Orig. in Ier. 11 p. 674[A] oportet nosse differentias conciliorum, solliciti atque -entis: . . . si autem dereliquerit studium religionis et vacaverit lusibus mundi istius . . ., fit concilium -entium *eqs.* (*ad* Ier. 15, 17 *p. 1782, 81 ut*: in Ier. 3, 58, 5 [*antea confert psalm. 25, 4* concilio vanitatis] sedere in concilio -entium et eorum, qui futura non cogitant). **b** *-unt res*: Prop. 2, 33, 23 non audis et verba sinis mea -ere (*sc. nec aliquid proficere; coll. usu p. 1771, 44 sqq. illustrato verba ventis credita intellegunt Shackleton Bailey et Enk 1962 ad l.*; me[a] *Heinsius, ut ad p. 1779, 53 spectet*). Arnob. nat. 7, 3 quicquid . . . geritur, debet habere causam sui neque ita esse ab ratione seiunctum, ut . . . in vacuis -at inanitatis erroribus.

4 *transfertur ad actionem temerariam, periculi improvidam* (*accedere potest respectus perdendi, dissipandi, cf. p. 1780, 49*): **a** *vario usu*: Sen. dial. 7, 26, 3 vos *stultos* opes, tamquam periculum omne transcenderint . . ., obstupefaciunt; otiosi divitiis -itis nec providetis illarum periculum. 10, 8, 1 re omnium pretiosissima, *sc. tempore*, -itur (2 nemo aestimat tempus; utuntur illo laxius quasi gratuito). 10, 18, 5 dum ille *C. Caesar* pontes navibus iungit et viribus imperi -it, aderat . . . alimentorum egestas. Ps. Evseb. Gallic. hom. 24, 8 G. (= Ps. Avg. serm. 154, 10) de morte sua -it, qui hoc cogitat: potest mihi extremi temporis indulgentia subvenire (Alc. Avit. carm. 2, 216 *Eva mălum* naribus . . . labiisque patentibus . . . iungit et ignorans -it de m. futura). Schol. Ter. Bemb. Andr. 822 'inlusi vitam filiae': in perniciem filiae incidi vel -si (*v. vol. VII 1, 389, 1 sq.*). **b** *in proverbio* '(de) suo *vel* alieno corio -ere' *i. q. secure agere suo vel alieno periculo* (*v. Otto, Sprichw. n. 432; iocose inflectunt proverbium* Mart., Tert.): Mart. 3, 16, 4 sq. (*ad sutorem gladiatores dantem*) ebrius es, neque enim faceres hoc sobrius umquam, ut velles c. -ere, cerdo, tuo; -sisti c., sed te . . . memento nunc in pellicula, cerdo, tenere tua (*respicitur simul pecunia per corium parta*). Apvl. met. 7, 11, 6 (*asinus ad puellam*) quid, si . . . latrones ceteri persenserint? non rursum recurres ad asinum et rursum exitium mihi parabis? re vera -is de alieno c. *transfertur ad chamaeleontem colores mutantem*: Tert. pall. 3, 3 *p. 1771, 40*.

appendix stilistica ad I: *-endi genus vel instrumentum indicatur*: **a** *per abl. passim inde a* Naev. com. 75 pila. **b** *per praepos.*: ad (*cf. etiam p. 1774, 80*): Vopisc. quatt. tyr. 13, 2 ad latrunculos. Don. Ter. Andr. 955 *poeta* -sit ad amphiboliam. Rvfin. hist. 5, 18, 11 ad tabulam et ad tesseras ([*gr.* τάβλαις καὶ κύβοις]. Caes. Arel. serm. 61, 3 p. 258, 10. 89, 4 p. 353, 21 Ivdicivm Pictav. Greg. Tur. Franc. 10, 16 p. 505, 15). Avg. serm. 62, 12, 18 ad lutum. Hist. Apoll. rec. A 13 *rex* dum ⟨cum⟩ suis ad ludum -ret (*excidisse videtur aut* pilae, *cf. rec. B* [*sim. C*] dum cum suis pilae lusum exerceret, *aut* sphaerae, *cf. epit., quam adfert Riese ibid. p. XIII adn. 3*, ludum spere). Lvx. anth. 323, 1 -is nec superas . . . ad aleam. cum (*indicatur collusor inde a* Pompon. Atell. 1; *ambiguum* Catvll. 2, 2. 9 *p. 1770, 45 sq.*): Mvtian. Chrysost. hom. 16 p. 345/6 cum gladiis pilarum more -ere (*gr. 163 p. 127* σφαιρίζειν ἐν ξίφεσι). de (*cum respectu ludificandi v. p. 1777, 9 sqq.*): Sen. contr. exc. 5, 1, 1 -it de suis fortuna muneribus. Apvl. met. 7, 11, 6 de alieno corio (Tert. pall. 3, 3). Tert. cult. fem. 1, 9 l. 23 *manus* per singulos digitos de saccis singulis *pecuniae* (*sc. anulis pretiosis*) -it. adv. Hermog. 11, 3 de serpentibus (Hier. c. Lucif. 7 p. 162[B] Avg. epist. 153, 17). Hier. interpr. Iob 40, 29 de eo *dracone* sicut de ave. *al.* in *cum abl.*: Lvcil. 359 in qua *pila*. Cic. de orat. 3, 171 *p. 1776, 73*. Prop. 2, 6, 4 in qua *meretrice*. Ov. met. 2, 246 -it Maeandrus in undis (8, 163). Pont. 4, 3, 49 -it in humanis divina potentia rebus. Lvcan. 10, 455 fixo . . . in hospite. Itala Bar. 3, 17 (Rem. *al. et var. l. Vulg.*) in avibus. *al.* in *cum acc.* (*cum respectu illudendi p. 1776, 79 sqq. et 1777, 37. 41*): Manil. 4, 668 *Libya* portentosos cercopum -it in ortus. CE 340 in hanc tabula(m). per: Sen. epist. 18, 7 *p. 1770, 83*. Sil. 7, 423 *p. 1776, 44*. Paneg. 4, 16, 6 ut Herculem ferunt . . . duos angues manu elisisse . . ., sic tu, imperator, in ipsis imperii tui cunabulis . . . per saevissimorum regum famosa supplicia -bas. super *cum acc.*: *v. p. 1777, 17*.

II *transitive* (*reflexive p. 1780, 36, mediopassive p. 1780, 27 et fortasse p. 1780, 35. pro obi. est enuntiatum relativum p. 1782, 9. 26. 27, exempla obiecto carentia v. sub I; variat in contextu cum usu intrans. l. 83. p. 1779, 24*): **A** *cum obi. exteriore*: **1** *cum respectu ludibrii i. q. ludibrio habere, ludificare*: **a** *in univ.* (*sc. sive praevalente colore irrisionis [maxime sub β] sive admixto colore fraudis, qui plene elucet sub c*): *α -untur animantia* (mortalitas *pro* mortales Amm.): Plavt. Asin. 730 nec quid dicatis scire nec me cur -atis possum. :: satis iam delusum censeo; nunc rem, ut est, eloquamur. Bacch. 642 erum . . . ut ego . . . -si lepide, ut ludificatust; callidum senem callidis dolis compuli . . ., mi omnia ut crederet. Capt. 877 abi in malam rem, -is me (Mil. 324 *p. 1770, 34*. Most. 1080 abi, -is me . . .; iocaris tu nunc ⟨is⟩tu⟨c⟩). Cas. 685 -o ego hunc facete; nam . . . omnia huic falsa dixi. 688 Cist. 367. Curc. 326 vide, ne me -as. :: . . . haud mentior. Men. 824 profecto -it te hic; non tu tenes? :: iam . . . satis iocatu's. Trin. 896 -am hominem probe. Caecil. com. 244 ut me hodie ante omnes comicos stultos senes versaris atque ut -sseris (iusseris *trad.*, *corr. Langen et Bücheler*; elusseris, emunxeris *alii*) lautissime. Ter. Andr. 787. Haut. 824 (Schol.: deludis, decipis). Eun. 269 nebulonem hunc certumst -ere (Schol. Ter. Bemb.: inridere). Ad. 639 aliquantisper. 697. Afran. com. 49 diutius. Cic. Flacc. 76 (75 Pergameni te deriserunt) tu -i te non intellegebas, cum tibi haec verba recitabant: 'clarissimum virum . . .'?

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

mihi crede, -bant. fin. 2, 2 sophistas ... -sos videmus a Socrate; is enim ... interrogando elicere solebat eorum opiniones *eqs.* nat. deor. 1, 123 'liber est Epicuri de sanctitate'. -imur ab homine non tam faceto quam ad scribendi licentiam libero *eqs.* Att. 15, 22 quousque -emur? ad Q. fr. 2, 10, 2 eum ... -si iocose satis ..., togam sum eius praetextam ... magno hominum risu cavillatus. HOR. sat. 2, 5, 58 num furis an prudens -is me obscura canendo? OV. am. 3, 3, 20 mecum -sos ridet inulta deos *puella.* 3, 7, 77 (*ad amatorem vigore defectum*) quid me -is? PHAEDR. app. 21, 10 se -sum intellegens. LVCAN. 4, 725 aspidas ut Pharias cauda sollertior hostis *ichneumon* -it. SVET. Aug. 86, 2 -ens malum et inconstans in eligendo genere dicendi ingenium eius *M. Antonii.* ARGVM. Plaut. Mil. 1, 9 custos hos *amantes* videt ..., ridiculis (ridicule is *Seyffert*) ..., quasi sit alia *puella*, -itur. Persa 5 ita intricatum -it ... Dordalum. AMM. 14, 11, 29 versabiles eius *fortunae* motus ..., qui -unt mortalitatem nunc evehentes quosdam in sidera, nunc ad Cocyti profunda mergentes. *al.* β *-untur res*: CIC. de orat. 1, 50 oratio *ornata,* si res non subest ab oratore percepta et cognita, aut nulla sit necesse est aut omnium irrisione -atur. 2, 238 ea facillime -untur, quae neque odio magno nec misericordia maxima digna sunt (*postea*: materies ... ridiculorum. *antea*: ridetur; vulnerari; inludi). fam. 7, 5, 3 illo vetere verbo meo, quod ... iure -sisti. TIB. 1, 2, 91 (*89* rides mala nostra) qui iuvenum miseros -sisset amores. CLAVD. 26, 567 *hostis Geticus* foedera fallax -it et alternae periuria venditat aulae. MVTIAN. Chrysost. hom. 27 p. 407/8 -is in rebus non -endis (laudaris ... laudandis *trad., corr. Wilhelmsson, Stud. 72, coll. gr. 253 p. 191* παίζεις ἐν οὐ παικτοῖς πράγμασι. *cf. p. 1777, 11 sq.*).

b *praevalente colore* *frustrationis i. q. frustrari, ad irritum redigere*: α *-untur res*: ① *actiones ipsius -entis, sc. non proficientis, inconsiderate agentis, -endo operam perdentis*: PLAVT. Capt. 344 nihil est ignotum ad illum mittere: operam -seris (*al. v. vol. IX 2, 666, 46 sqq., addas*: AMBR. hex. 6, 2, 8. 6, 3, 13 spir. 1, 9, 102). ② *actiones, studia sim. alterius, quae cum qualibet ratione tum morando, delitescendo, fugiendo irrita fiunt* (*-itur vel ipsum studium, conatus sim. vel res, cuius impetus ad irritum redigitur. accedit* irritus SEN.): SEN. Ag. 17 irritus redeunte totiens -itur saxo labor *Sisyphi.* VAL. FL. 3, 555 hoc pueri spes -sa (pueris perfusa *vel* pueri spes fusa *trad.*) modo est. 5, 110 Sinope ... blandos ... Iovis quae -serat ignes ...: deceptus amatae fraude deae nec solus Halys nec solus Apollo. SER. SAMM. 810 ut nullus medicinam -serit (cl(a)userit, duxerit *var. ll.*) error. AMM. 27, 12, 11 delitescentes regis multiformes -sere conatus. AMBR. in psalm. 36, 9, 2 nisi vulnus ille *David* (*I reg. 18, 11*) sinuati corporis inflexione -sisset (*cf. Ov. met. 12, 104* elusa ... vulnera sentit *taurus*). HEGES. 1, 22, 2 (*antea*: *Aristobolus* interemtus infectum negotium reliquit) ita -sae sunt dispositiones Caesaris (*Ios. bell. Iud. 1, 184* φθάνει δ᾽ ὁ φθόνος ... τὰς Καίσαρος ἐλπίδας). 1, 40, 8 ut effugio poenae -rentur. 4, 1, 2 per septem menses obsidionem -serant. PRVD. c. Symm. 1, 655 (*in imag.*) lateris sinuamine flexi -ere ... iactu pereunte sagittas. COD. Theod. 2, 27, 1, 7 si ... longa debitoris absentia ... novatio iusta -atur. 3, 5, 4 nubtias maturando vota sua diutius -i non passa est (ARATOR act. 1, 247 votum spes -sit avarum *mendicantis* cumque negat *Petrus* meliora parat). ENNOD. dict. 27, 2 p. 504, 14 *Hercules angues necans* venena -sit in cunis. MAXIM. eleg. 4, 46 fallax studium -it imago *somnii* suum (*sc. dormientis et amatam adesse gestientis*).

β *-untur animantia eorumque coetus vel membra* (*sc. ita ut eorum vota, studia, conatus sim. ad irritum redigantur. quo frustratio pertineat, indicatur fere per abl.; per* in *cum abl.* Ov. epist. 16 [17], 196): LVCR. 4, 1101 ut bibere in somnis sitiens cum quaerit et umor non datur ..., sic in amore Venus simulacris -it amantis nec satiare queunt spectando corpora coram *eqs.* VERG. ecl. 6, 19 senex spe carminis ambo -serat (Aen. 1, 352 multa malus simulans vana spe -sit amantem [SERV.: decepit]. CLAVD. 28, 367 Africa venturi -sit spe principis urbem. *cf. supra l. 35. 49*). Aen. 11, 427 multos alterna revisens -sit et in solido rursus fortuna locavit ([SERV.: decepit]. PRVD. psych. 525 [*queritur Avaritia se vinci*] cassos -it f. lacertos. *cf.* CE 1422, 5 more suo -ens homines fors). TIB. 1, 8, 71 Marathus quondam miseros -bat amantes ...; nunc omnes odit fastus *eqs.* (*spectat ad aspernandos vel differendos amatores ut*: PRIAP. 50, 2 me puella -it et nec dat mihi nec negat daturam. OV. met. 3, 403 [*393* spreta] -serat hic *Narcissus* nymphas. NEMES. ecl. 4, 7. COMM. instr. 1, 11, 7. *cf. et l. 71*). OV. epist. 16 (17), 196 *Hypsipyle et Ariadne* in non exhibitis utraque -sa toris. met. 7, 770 *fera canes* sequentes effugit et coetum (cetum *trad.*; celeri *Haupt, alii alia coni.*) non segnior alite -it. fast. 3, 685 *Anna* deum *Martem* promisso -it inani et ... dubia spem trahit usque mora (*de eadem* 3, 693 -is *Minervae* amatorem *Martem*). VITR. 2 praef. 1 Dinocrates ab his *aulicis morantibus* se existimans -i. SEN. Med. 748 urnis quas foratis inritus -it labor, Danaides. Phaedr. 1232 me -at amnis ora vicina alluens *ut Tantalum.* epist. 70, 3 alium *nautam* ... venti segnes -unt ac detinent ..., alium pertinax flatus celerrime perfert. PETRON. 123 vers. 193 *glacies* vestigia -sit decepitque pedes. 132, 8 vers. 8 nec iam poteram *mentulam abscidere* ..., namque illa ... confugerat in viscera; ... furciferae ... timore -sus ad verba ... fugi. SIL. 7, 15 *Cunctator* lento Poenum moderamine -sit. AMM. 26, 8, 3 hostem ... frustra sequentem. 30, 1, 16 (*12* evanuit cogitatum hoc casu) cum -si iam revertissent. *al.* *huc pertinere videntur*: CIL IV 9008 omnes -sero; sum Max(imus). CE 465 A, 7 (*saec. II ex.*) saepe feras -si *ludis circensibus.*

c *praevalente colore fraudis* (*v. quae ad a monuimus. fere cum abl. instr.*): TER. Eun. 386 an id flagitiumst, si ... eas *meretrices* itidem fallam, ut ab illis fallimur? an potius haec patri aequomst fieri, ut a me -atur dolis? (PRVD. perist. 10, 181 *deae ut Europa, Leda* saepe -untur d., amasionum conprimuntur fraudibus). CIC. fin. 4, 75 ambiguo -imur (*cf.* ARNOB. nat. 5, 1 p. 247, 12 M. verborum ambiguitatibus [*p. 249, 5* decepisti me]). VERG. Aen. 1, 408 quid natum ... falsis -is imaginibus? (ENNOD. carm. 2, 102, 2 se ... falsis -sit i. opusc. 3, 29 p. 338, 5 i. somniorum. *cf.* HOR. carm. 3, 27, 40 *me* -it imago vana, quae ... somnium ducit [CLAVD. 27, 21. *v. etiam p. 1779, 51*]. OV. epist. 16 [17], 47 *Ledae* falsa sub imagine -sae). 7, 442 te ... veri ... effeta senectus ... falsa vatem formidine -it (7, 453. 10, 632). HOR. carm. 3, 4, 5 auditis *Calliopam*? an me -it ... insania? audire ... videor ([SCHOL.: decipior]. SEDVL. op. pasch. 1, 21 quae tanta mentes -it i.? [carm. pasch. 1, 245 dementia]). TIB. 1, 6, 9 *Deliam* ipse ... docui, quo posset -ere pacto custodes. OV. am. 1, 3, 22 quam *Ledam* fluminea -sit adulter ave (*item Iuppiter sive Apollo aliena forma indutus amatam fallit*: 1, 10, 4 in falsa ... ave. met. 6, 113 [*103* elusam]. 6, 124. ARNOB. nat. 5, 21 p. 275, 19 M. *Proserpinam filiam* sub obtentu fero mollissimis ... amplexibus. FVLG. myth. 1 praef. p. 10, 21 imbre mendaci. p. 11, 10 virginali figmento. *v. etiam* PRVD. *et* OV. epist. *supra*). epist. 16 (17), 144 sum rudis ad Veneris furtum nullaque ... -simus arte virum (ars 3, 332 cui *poetae comico* ... pater vafri -itur a. Getae). ars 1, 643 -ite ... solas impune puellas; hac magis est una fraude pudenda fides; fallite fallentes (*spectat ad periuria amantium*). 2, 258 -sa maritali Gallica veste manus (fast. 2, 357 v. deus -sus fallentes lumina vestes non amat). Pont. 2, 8, 71 aut ego me fallo nimiaque cupidine -or, aut spes exilii commodioris adest. SEN. Herc. f. 671 fulgor ... dubius solis adflicti ... -it aciem. dial. 1, 6, 3 (*loq. deus*) animos inanes velut longo fallacique somnio -si (*cf.* PETRON. 128, 6 vers. 1 nocte ... somnia -unt errantes oculos [frg. 30, 1 (vers.) mentes -unt volitantibus umbris]. *v. etiam l. 8 sq.*). VAL. FL. 6, 13 quos *Achivos* malus hospitio iunctaque ad foedera dextra -serit Aeetes. SIL. 3, 74 ni praesaga meos -unt praecordia sensus (*cf.* 11, 571 falsa ut praesagia nostra sint, oro, mensque augurio -atur inani). QVINT. decl. 259 p. 58, 26 invicem -imur. 306 p. 200, 1 captione. TERT. nat. 1, 16, 2 nostram quoque con⟨sci⟩entiam -imus. *al.* *reflexive*: QVEROL. p. 52, 24 R. ipse sese -sit in omnibus. ENNOD. carm. 2, 102, 2 *v. supra.*

2 *vario respectu*: **a** *pro obi. est id, quo quis -ens se delectat*: AFRAN. com. 222 (*nisi pertinet ad 1 a*) datatim uxorem ut -as (*in re amatoria ut*: OV. ars 1, 91 *in theatris* invenies, quod ames, quod -ere possis, quodque semel tangas, quodque tenere velis). ITALA Iob 40, 24 (Ambr. paenit. 1, 13, 64) -es (*var. l.* inludes) eum *draconem* sicut avem, ligabis eum sicut passerem puer? (*huc traximus coll. p. 1770, 48; ad diabolum illudendum refert Ambr. l. c.; gr. 40, 29* παίξῃ ... ἐν αὐτῷ, HIER. interpr. Iob 40, 29 de eo, *Vulg.* illudes ei). *tam de supplemento quam de structura dubitantes addidimus*: INSCR. Ital. III 1, 267 arma haec, quae cernis, princeps lu⟨dend⟩o fui (*ed.*; ludicro *Solin in plagulis sec. Holland, Phil. Woch. 47, 1927, 542 sq.*). **b** *pro obi. est id, quod quis -endo perdit vel in medio ponit* (*synon.* ponere ANTH.): HOR. sat. 2, 3, 172 (*ad filios, quorum alter prodigus, alter avarus est*) te talos, Aule, nucesque (*pro divitiis puerorum habitas*) ferre sinu laxo, donare et -ere vidi (*sc. quia improvide tractas vel pro pignore ponis*), te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem. PAVL. dig. 11, 5, 4, 2 repetitio eius, quod in alea -sum est. ANTH. 497 (*inter monosticha de ratione tabulae*) -suri nummos animos quoque ponere debent (*vix* nummos *ab inf.* ponere *pendet*). **c** *pro obi. est chlamys fere per lusum imaginibus acu pictis ornata* (*sec. Verg. georg. 2, 464* inlusas ... auro vestis): NEMES. cyn. 91 chlamys aurato multum subtemine -sa (*var. l.* -so).

B *cum obi. interiore* (multum *sim. v. sub I. variat in contextu cum ablativo l. 72*); *significatur, quid quis per ludum agat, efficiat, loquatur*: **1** *-itur quolibet modo*: **a** *generatim*: α *usu communi* (*pignus, quod in medio ponitur, indicatur per abl.* SVET. Nero 30, 3. *subauditur respectus ludibrii l. 64 sqq.*): TER. Eun. 586 *pro eunucho ad virginem veni*; consimilem -serat iam olim ille *Iuppiter Danaen gravidam faciens* ludum (HOR. carm. 3, 29, 50 fortuna ... l. insolentem -ere pertinax [PORPH.: veteribus usitatum elocutionis genus 'l. -ere' sicut 'vitam vivere' *eqs.*]. BOETH. cons. 2, 2, 9 W. [*loq. Fortuna*] hunc continuum l. -imus. *passive*: ADNOT. Lucan. 5, 402 *in Albano monte* ludi -untur a consule. *cf.* lusum -ere: GELL. 18, 13, 4 [*v. sub* lusito]. PHILO quaest. in gen. 4, 188 EVGRAPH. Ter. Eun. 586). LVCIL. 1135 trigonum (*cf. Hor. sat. 1, 6, 126* lusum ... trigonem). HOR. sat. 2, 3, 248 par impar (EPIST. imp. Aug. Suet. Aug. 71, 4 vel talis vel p. i.). 2, 3, 252 utrumne in pulvere, trimus quale prius, -as opus an *eqs.* (CARM. de mens. 2, 36 *lacerta filo religata* mobile -it o. [*cf. Petron. 80, 9 vers. 2* calculus in tabula mobile ducit opus]. PAVL. NOL. carm. 20, 305 quod de sue mirum -sit o. Felix. CONC. Carth. a. 411 Mansi 4, 19^A non o. irritum -simus, qui fastidia lectionis remedio brevitatis exclusimus. *v. etiam p. 1782, 31 sq.*). CARM. pop. Suet. Aug. 70, 2 -it assidue aleam (*alia exempla cum acc. et abl. v. vol. I 1521, 25 sqq.*). OV. ars 3, 357 non stulte latronum proelia -at (*respicitur ludus latrunculorum ut*: MART. 14, 18, 1 bella l.). STAT. Theb. 9, 786 dum ... hic vero desaevit pulvere Mavors, proelia -e domi (Ach. 1, 40 AVSON. Mos. 212. *v. l. 80. cf. p. 1781, 18 et* CLAVD. 8, 539 simulacra ... Martia. SIDON. carm. 2, 41 pugnam -unt iaculis). MART. 3, 67, 9 (*ad nautas cessantes*) tam placidas vagi (*i. otiosi*)

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

per undas tuta -itis otium carina (OPT. PORF. carm. 5, 16 omnia laeta ... -ent otia [*'otio fruuntur' Polara ad l.*]). 8, 32, 3 in ipsos fluxit Aratullae ... columba sinus; -serat hoc casus (*cf.* AMBR. Tob. 11, 38 p. 539, 3 varios ... sors -it eventus). 9, 38, 1 (*ad armilusorem*) summa licet ... pericula -as, non tamen efficies, ut tibi parma cadat. 13, 65, 2 hanc *perdicem* in piscina -ere (*var. l.* mandere *al.*) saepe soles (*de lusu ignoto, fortasse obsceno sc. perdicem imitante, ut ad l. 29 spectet; cf. Heraeus ad l. et Schmid, Hommages à J. Bayet, 1964, 668*). IVV. 7, 239 ne turpia -ant *pueri* (*sc. masturbentur*). SVET. Iul. 39, 2 Troiam -sit turma ... puerorum (Tib. 6, 4 [*si recte suppletur*]. Nero 7, 1 ACT. lud. saec. Sept. Sev. 5a, 76 Pighi SERV. Aen. 5, 556 HYG. fab. 273, 19). Nero. 35, 5 ducatus et imperia. MIN. FEL. 26, 10 quicquid miraculi -unt, per daemonas faciunt (*magi ut*: TERT. apol. 23, 1 si ... phantasmata edunt ..., si multa miracula circulatoriis praestigiis -unt *eqs. cf. p. 1771, 14*). NEMES. ecl. 1, 12 dum secura hilares aetas (*sc. iuventus*) -bat amores (*v. etiam p. 1782, 53 sq.*). ARNOB. nat. 6, 8 utrumne istud, *quod signa colitis*, serio et cum proposito faciatis gravi an ridendo res ipsas puerili alucinatione -atis. HIL. trin. 1, 34 p. 47A ut, cum iam bene -serint bella militaturi, in militiam protrahantur (PRVD. psych. 435 bellum ... talibus armis, *sc. cymbalis*, -bant *Iocus et Petulantia. v. etiam p. 1780, 81*). AVIEN. orb. terr. 709 *Cycladum* gens devota choros agitat rituque sacrato -unt festa die *Apollini*. 889 orgia (1349 ritibus o. -unt). 1004 ritus Iaccho -itur (*Dionys. periheg. 842 χοροστασίας τελέοιεν*). *al.* β *transfertur ad actionem minoris momenti, futtilem, indignam* (*cf. IB 3*): SEN. dial. 2, 12, 2 illi *pueri* inter ipsos magistratus gerunt et ... tribunal imitantur, hi *adulti* eadem in ... foro ... serio -unt. frg. 121 non bis pueri sumus ..., sed semper; verum hoc interest, quod maiora nos -imus.

b *speciatim*: α *spectat ad actum histrionis vel cuiuslibet aliquas partes seu fabulam agentis* (*sub a conferri possunt l. 6. 9. p. 1780, 82; ceterum v. e. g.* ago *vol. I 1398, 74 sqq.*, gero *vol. VI 2, 1940, 75 sqq. al.*): CAEL. Cic. fam. 8, 9, 1 *Hirrus* civem bonum -it (*cf. eiusdem de Cicerone 8, 17, 1* mirificum civem agis. *irrisionem significari putat Gaffiot, Rev. Philol. 1, 1927, 146 sq.*). CARM. pop. Suet. Aug. 70, 1 (*Suet. antea*: deorum ... habitu discubuisse convivas et ipsum pro Apolline ornatum) impia dum Phoebi Caesar mendacia -it. PETRON. 95, 1 (*et Giton et Encolpius mortem voluntariam fingunt*) dum haec fabula inter amantes -itur (*alio sensu* MART. CAP. *sub 2b β*). APVL. met. 11, 8, 3 (*2 in pompa* hic ... militem gerebat, illum ... venatorem fecerant, alius ... feminam mentiebatur) nec ille deerat, qui magistratum fa⟨s⟩cibus purpuraque -ret, nec, qui pallio ... philosophum fingeret *eqs.* TERT. adv. Val. 32 p. 208, 9 *spiritus* angelis distribuentur ... in sponsas; tunc illi 'Sabinas raptas' inter se de matrimoniis -ent (*Kroymann,* laudent *vel* plaudent *trad.; antea var. l.* iure matrimonii, *unde Oehler* i. m. claudent. *dubitanter huc inseruimus sequentes Marastoni ad l. mimum agi existimantem*). TREB. Gall. 8, 3 Cyclopea ... -serunt omnes apenarii, ita ut miranda quaedam et stupenda monstrare⟨n⟩t (*ad rem v. Scherling, RE XXI 1815, 11 sqq.*). β *spectat ad opus pictoris, fictoris sim.* (*respiciuntur opera minora* STAT., CLAVD.; *accedit dat. commodi apud* SIDON.): STAT. silv. 1, 3, 51 auri ... figuras aut ... gemmas, quicquid et argento primum vel in aere minori -sit ... manus. 4, 6, 49 tale *quale Herculem epitrapezion Lysippi* nec ... quicquam Telchines ... nec ... Lemnius *Vulcanus* exigua potuisset -ere massa. AVIEN. Arat. 618 tenero quam *chelyn* -sit in aevo Mercurius. PRVD. perist. 11, 130 docta manus *pictoris* virides imitando effingere dumos -serat et minio russeolam saniem. 12, 48 (*de monumento Pauli*) regia pompa loci est; princeps bonus has sacravit arces -sitque magnis ambitum talentis; bratteolas trabibus sublevit *eqs.* (ambitum *i. q. 'pompam, magnificentiam' intelleximus coll. vol. I 1862, 45 sqq.; alii pro obi. exteriore accipiunt, sed vix conferri potest A 2 c;* clusit *Dressel dubitanter*). c. Symm. 2, 44 quod ... imitata ... duceret in faciem *pictura et* ... coloratis auderet -ere fucis. CLAVD. carm. min, 51, 4 (*tit.* in sphaeram Archimedis. *loq. Iuppiter*) iam meus in fragili -itur orbe labor (*aliter p. 1779, 34*). SIDON. carm. 11, 15 Lemnius *Vulcanus* illic (*in antro*) ceu templum -sit Veneri, *sc. antrum gemmis auroque ornans.* ENNOD. carm. 2, 47, 2 -serunt (cluserunt *Hartel*) dociles flamina fulva manus (*cf. vol. VI 1, 860, 74 sqq.*).

2 *-itur loquendo, scribendo, cogitando* (*orationem rectam vel obliquam v. sub I A 2 et I B 1 b*): a *respiciuntur varia iocularia, non seria* (*ioci qui in triumpho decantari solent* MART.; *subauditur respectus ludibrii* PASS. Mar. Iac.): CIC. de orat. 2, 222 causam illam disputationemque -sit (*def. Kumaniecki et Monaco, Cic., L'excursus de ridiculis, 1964, 110, interpretantes 'iocose et festive egit';* elusit *Reid*). fam. 9, 16, 9 superiora illa (*sc. quae scripsimus*) -simus. SEN. dial. 6, 19, 4 (*antea*: cogita ... illa, quae nobis inferos faciunt terribiles, fabulas esse *eqs.*) -serunt ista poetae et vanis nos agitavere terroribus (*cf. p. 1774, 45 et* MIN. FEL. 11, 9 omnia ista figmenta male sanae opinionis et inepta solacia a poetis fallacibus in dulcedine carminis -sa *eqs.*). MART. 7, 8, 7 festa coronatus -et convicia miles (*infra*: iocos levioraque carmina; lusus). PASS. Mar. Iac. 8, 6 verebar, ne conpositum -ret fraude mendacium. HIER. chron. a. Abr. 2048 (= SVET. frg. p. 87, 2) qui Quintianum illud proverbium -serat (*Cassius Severus dicacitate famosus*). CLAVD. carm. min. 30, 102 'imperat hic semper'; praesagia -serat error *puellae hoc omine Theodosio imperium portendentis.*

b *respiciuntur opera scribenda* (*canenda vel recitanda p. 1782, 9. 15. 32*): α *carmina generis levioris* (*imprimis amatoria et varia lyrica vel satirica [sed versus triumphales v. sub a], ceterum comoediae infra l. 8. 46. 54; opponitur epos saepe [sed v. sub β]. indicatur is, cui carmen dedicatur vel recitatur, per dativum l. 32,* ad *l. 39. cf. usum intransitivum p. 1775, 10*): (i) *obiecto designatur ipsum opus* (*argumentum operis indicatur praepositione* de *l. 44.* in *cum acc. l. 42 sq.*): MEMM. or. frg. (13 M.) Suet. vita Ter. 4 P. Africanus ... a Terentio personam mutuatus, quae domi -serat ipse, nomine illius in scaenam detulit. VERG. ecl. 1, 10 *deus* meas errare boves ... et ipsum -ere, quae vellem, calamo permisit agresti (*respicitur et pastor canens et poeta scribens.* SERV.: scribere ... rustico stilo). georg. 4, 565 carmina qui -si pastorum ([SERV.: qui etiam bucolica scripsi]. CVLEX 36 canit non pagina bellum ..., mollia sed tenui decurrens [pede currere *trad.*] c. versu ... -ere gaudet. OV. ars 3, 318 discant cantare puellae ... et ... referant ... Niliacis c. -sa modis. STAT. silv. 1, 2, 267 nepotes, qui leges, qui castra legant, qui c. -ant. *sing.*: OV. trist. 1, 9, 61 hoc iuveni -sum mihi carmen). HOR. sat. 1, 10, 37 turgidus Alpinus iugulat dum Memnona (*in carm. epico*) ..., haec ego -o, quae neque in aede sonent certantia ... nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris. carm. 1, 32, 2 si quid vacui sub umbra -simus tecum, quod et hunc in annum vivat et pluris, age dic Latinum, barbite, carmen ([PORPH.: sic poetae fere verecunde carmina sua lusus vocant]. MART. 9, 84, 3 *cum tu militares,* haec ego Pieria -bam tutus in u.). 4, 9, 9 si quid olim -sit Anacreon (PORPH.: -sit, inquit, quia iocis et conviviis digna scripsit). PROP. 2, 34, 85 haec quoque *carmina amatoria* perfecto -bat Iasone Varro. OV. am. 3, 1, 27 (*ad poetam*) quod tenerae cantent, -sit tua musa, puellae ...; nunc habeam per te, Romana Tragoedia, nomen. fast. 4, 9 quae decuit, primis ... -simus annis; nunc teritur nostris area maior equis. trist. 2, 491 (471 sunt aliis scriptae, quibus alea -itur, artes *eqs.*) talia -untur ... mense Decembri, quae damno nulli composuisse fuit. 3, 1, 7 id quoque, quod viridi quondam male -sit in aevo *poeta,* ... damnat et odit opus (MART. 9, 26, 10 lascivum iuvenis *Nero* cum tibi, *Nervae,* -sit o.). 5, 1, 7 integer et laetus laeta et iuvenalia -si. PHAEDR. app. epil. 1 hoc qualecumque est musa quod -it mea. MART. 1, 113, 1 quaecumque -si iuvenis et puer quondam, apinasque nostras. 12, 94, 8 (*ad aemulatorem*) -o levis elegos: tu quoque -is idem (*1* scribebamus epos. *7* audemus saturas. *9* epigrammata fingere). SVLPICIA sat. 7 quot (quod *trad.*) ... milia -si primaque Romanos docui contendere Grais. OPT. PORF. carm. 21 (*versus intextus*) Optatianus Porfyrius haec -si. AVSON. 321 p. 259, 2 P. libellum, quem ad nepotulum meum ... instar protreptici -seram (*respicitur 322 p. 261 sqq., quod incipit*: sunt etiam musis sua ludicra *eqs.; cf.* ALC. AVIT. *sub β*). 326 p. 114, 7 poematia, quae in alumnam meam *Bissulam* -seram rudia (*de eodem opusculo*: 326, 2 p. 115 versus ..., -simus quos in Suebae gratiam virgunculae). 396 p. 249, 2 quae ... ioculariter -seram de cessatione tua (*respicitur 394 p. 252 sqq.*). FVLG. myth. 1 praef. p. 15, 4 effectus (affectus *var. l.*), quos ... aut cachinnat satyra aut -it comoedia. HIER. epist. 22, 29, 6 nec tibi diserta multum velis videri aut lyricis festiva carminibus metro -ere (*nisi* festiva *pro nom. sing. accipiendum*). SIDON. epist. 9, 13, 2 vers. 2 hendecasyllabos. (ii) *obiecto designatur argumentum operis* (*cf.* STAT. *sub β*): OV. ars 2, 600 nihil hic *in hoc carmine* nisi lege remissum -itur, in nostris instita nulla iocis. trist. 2, 538 Phyllidis hic *Vergilius* ... ignes bucolicis iuvenis -serat ante, *quam Aeneida scripsit,* modis. 5, 7, 21 -sorum oblitus amorum ... vates (MART. 14, 187, 1 iuvenum lascivos -sit amores *Menander*). ANTH. 412, 13 (*1* carmina mortifero tua sunt suffusa veneno) valide capitalia crimina (carmina *Scriverius*) -is deque tuis manant atra venena iocis.

β *epos* (*a puero scriptum* STAT., *ab occupationibus presbyteri alienum* ALC. AVIT.) *et varia scripta fere per lusum condita* (*cf. p. 1775, 65. 68*): STAT. silv. 2, 7, 55 (*Calliope ad Lucanum infantem*) primum teneris adhuc in annis -es Hectora Thessalosque currus (*64 sqq.* mox ... Pharsalia bella detonabis *eqs.*). GELL. praef. 4 longinquis per hiemem noctibus ... commentationes hasce -ere ac facere exorsi sumus. MART. CAP. 9, 997 (vers.; *in epilogo*) habes senilem ... fabulam, miscilla (miscillo *trad.*) -sit quam lucernis flamine Satura. ALC. AVIT. epist. 51 p. 80, 22 libellos, quos inter occupationes seria et magis necessaria conscribendi ... de spiritalis historiae gestis etiam lege poematis -si.

in parechesi: PLAVT. Mil. 325 -o luto. LYDIA 4 Lydia -it.

coniungitur cum vocibus eiusdem stirpis: PLAVT. Most. 1158 ludo -ere (Pseud. 24. *cf. abl. temporis* ludis circensibus: LIV. 44, 18, 8 SVET. Nero 7, 1). TER. Eun. 586 -serat ... ludum (*al. v. p. 1780, 65 sqq.*). GELL. 18, 13, 4 lusum -seramus (*al. v. p. 1780, 69*). HIER. in Ier. 6, 9, 4 quo *lusu* ... -sit. HIST. Apoll. 13 ad ludum -ret (*v. p. 1778, 40*).

per oxymoron adicitur severe CIC. de orat. 2, 269, serio SEN. dial. 2, 12, 2.

part. praes. **lūdēns**, -entis *pro adi. vel subst.*: 1 *usu communi, sc. qui a verbo non discedit: v. supra (e. g. p. 1770, 72. 1772, 52; cum additamentis e. g. p. 1777, 24). forma* '-is est' *p. 1774, 68 sq.* 2 *spectat ad -is animum, fere i. q. laetus, hilaris*: PLAVT. Persa 760 ego omnis hilaros, -is, laetificantis faciam ut fiant. HOR. ars 107 tristia maestum voltum verba decent, iratum plena minarum, -em lasciva, severum seria dictu. ITALA Ier. 15, 17 (Wirc. *al.*) non sedi in consilio eorum -ium; ... singulariter sedebam, quia amaritudine repletus sum (VVLG. in concilio -ium. *aliter interpretatus est* HIER. *p. 1777, 84 sqq.*).

gerund. lūdendus, -a, -um *pro adi. v. p. 1779, 24.*

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

part. fut. lūsūrus, -a, -um pro subst.: SEN. apocol. 15, 1 vers. 4 -o similis (p. 1773, 12). cum obi. p. 1780, 54.

inf. lusisse fere pro nomine p. 1777, 55.

deriv.: ludibrium, ludibundus, ludimentum; lusio, lusito, lusor, lusus. cf. ludus nec non ludio, ludius (ludia), lusius.

compos.: ab-, al-, col-, de-, e-, il-, inter-, ob-, prae-, pro-, reludo. cf. ante-, diludium. *Plepelits.*

[lūdōsī vix recte edidit Ribbeck MIM. inc. frg. 25 e GLOSS. IV 112, 9 et V 464, 11 ludosi: mimosi (immo ludos i. mimos[i]; correxit Goetz s. v. ludus; ne vox mimosus quidem probanda videtur loco vol. VIII 987, 46 allato).**]**

ludra v. lutra. *Bk.*

***lūdus**, -ī m. [cf. ludere. Sch.] de origine: a ludere fortasse VARRO p. 1769, 21 (sed potius vocem q. e. ludius explicavisse videtur); a Lydus ISID. orig. 18, 16, 2 (et GLOSS.L I Ansil. LV 239) v. p. 1769, 24. HESYCH. Λ 1354. cf. lusum verborum p. 1792, 28. scribitur: loid- INSCR. coc. Falisc. (CE 2) 4. CIL I² 675, 9 et titulo gemino 676, 9 (a. 108 a. Chr.). 677, 10 (a. 106 a. Chr.). FAST. ann. Iul. Esquil. April. 18 (CIL I² p. 210). Mai. 2 (ibid. p. 211). subur. mai. April. 18 (CIL VI 32495). Mai. 2 (ibid.). luud- INSCR. Année Epigr. 1952 n. 55 (a. 108 a. Chr.). loed- CIL I² 678, 9 (a. 106 a. Chr.). INSCR. Année Epigr. 1952 n. 54 (saec. I a. Chr. in.). FAST. ann. Num. Antiat. mai. Quintil. 13 (Inscr. Ital. XIII 2 p. 14). ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 39 FAST. ann. Iul. Esquil. Mai. 3 (CIL I² p. 211). Caeret. April. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 28. 29. 30 (CIL I² p. 213). subur. mai. Mai. 3 (CIL VI 32495). item in cod. B CIC. leg. 2, 22 (in textu legis). prima syllaba signatur apice: FAST. ann. Iul. Ost. April. 12. 14. 16. 17. 18 (CIL XIV 4547). Antiat. Iul. 12 Oct. 7. 8. 9 Nov. 4. 5. 6. 8. 9. 10. 11. 12 (CIL I² p. 248sq.). notatur: l INSCR. numm. (CIL I² 2, 2) n. 333 (a. 63 a. Chr.). FAST. ann. Iul. Arv. Nov. 1 (CIL I² p. 214). CIL VI 10168, 9. IX 3424 (nisi Lares intellegendi). et al.; lu CIL X 855. de formis plur. (sing. gen. -ei CATVLL. 61, 210 coniecit Scaliger, -i alii; ludere trad.): nom. -ei PLAVT. Men. 29 B (iudei CD, deest A). gen. -um EXC. barb. p. 268, 5 Fr. abl. -eis LEX Tarent. (CIL I² 590) 36 LEX Iul. munic. (CIL I² 593) 64. 137 CIL I² 1747. -ibus ACT. lud. saec. Sept. Sev. 1, 26 (per lapidarii errorem; seq. saecularibus). perperam de genere DVB. NOM. gramm. V 581, 22 -um generis neutri ut Prudentius '-um volupe' (sed PRVD. perist. 9, 41 -um . . . volupe est ut praebeat). NOT. Tir. non exhibent vocem, nisi 50, 24 pro luridus recte coniecit Kopp (praecedit ludibrium, sequitur ludificat). recipitur in sermonem graecum λοῦδος, cf. p. 1793, 41. 43. 52. legitur inde a NAEV., PLAVTO; Christianis -os publicos impugnantibus aetate vergente exempla vocis rarefiunt. [derivata exstare videntur lemov. cf. Wartburg V 441. St.] [variat in codd. maxime cum casibus obliquis vocis q. e. laus, falso trad. pro lupus PAVL. FEST. p. 60 (an etiam CIC. Cato 20 in Naevi poetae -o [trad.; lupo Ribbeck, Lydo intellegunt alii]?). loci dubii: PLAVT. Truc. 718 AFRAN. com. 188 CIC. Att. 9, 13, 4. de FEST. p. 326 v. supra p. 1768, 74.]

respicitur occupatio a serio vel a labore aliquatenus aliena:

I eo quod delectat, recreat sim. (GLOSS. -us: διατριβή, παιδ[ε]ιά, παίγνιον. lusus. iocus. -i: παίγνια): **A** notione communi significatur actio ludendi vel id, quod ad delectandos homines institutum est (ludunt dei e. g. p. 1788, 57, res p. 1788, 63, bestiae p. 1790, 4; meton. de re quacum luditur vel quae ludendo efficitur p. 1789, 9. 1790, 61; per prosopop. p. 1787, 84. 1789, 34): **1** in rebus publicis respiciuntur spectacula ritu sollemni celebrata (de origine rei et appellationis v. supra p. 1768, 44sqq. et 1769, 11sqq.; ad rem v. e. g. Habel, RE Suppl. V 608sqq.; cf. CHAR. gramm. p. 34, 15 B. hi -i αἱ θεωρίαι [inter masculina semper pluralia. cf. GLOSS. II 328, 13 θεωρία: spectacula, -i; pluraliter tantum declinabitur hi -i]. GLOSS. festivi -i: ἱερομηνίαι. -o: certamine. -i: θέατρον. θεωρίαι. -i: -us publicus. -os: mimos [cf. l. 9]):

a strictius, sc. scaenica vel circensia. praemonenda quaedam: usu originario munera gladiatoria aliena sunt a -is; cf. distinctiones has: CIC. Mur. 77 nec plebi Romanae eripiendi fructus isti sunt -orum, gladiatorum, conviviorum (Sest. 106 Phil. 9, 16 Att. 1, 16, 11. 2, 19, 3 LEX Vrson. [CIL I² 594] 66, 9 VITR. 10 praef. 3 SEN. dial. 11 [12], 17, 1 PLIN. epist. 1, 8, 10 CIL IX 5855. al.). LEX Vrson. (CIL I² 594) 70, 11 in . . . eis -is eoque munere . . . consumito pecuniam tantam (71, 24 SVET. Aug. 45, 2 Tib. 34, 1 LACT. inst. 6, 20, 35 COD. Theod. 6, 4, 4). R. GEST. div. Aug. 22 t⟨e⟩r munus gladiatorium dedi . . .; bis ⟨at⟩hletarum . . . spec⟨ta⟩c⟨ulum⟩ . . . pra⟨ebui⟩ . . .; -os feci . . . quater (LIV. 31, 50, 4 ASCON. Mil. p. 30, 20 SVET. Iul. 39, 1 Tib. 7, 1 Nero 11, 1 EDICT. imp. Constant. de civit. Hispell. [CIL XI 5265] 32. al.). non usurpatur nisi numero plurali (testantur CHAR. gramm. et GLOSS. l. 57sq.; addas PROB. app. gramm. IV 195, 24) praeter: STAT. Theb. 4, 729 (722) cum tristem Hypsipylen ducibus sudatus Achaeis -us et atra sacrum recolet trieteris Ophelten (item de -is funebribus quae postea Nemea appellabantur: 6, 3 sancire novo sollemnia busto . . . -umque super, quo Martia bellis praesudare paret seseque accendere virtus [cf. p. 1794, 16]). AVSON. 336, 34 p. 202 P. trina Tarentino celebrata trinoctia -o (ad Tarentum in campo Martio Romae situm refert Weinstock, RE IV A 2314, 47sqq.). ISID. orig. 18, 16, 3 (explicata origine -orum) -us autem aut gymnicus est, aut circensis, aut gladiatorius, aut scenicus (18, 17, 1). 18, 27, 2 (sub tit. de -is circensibus) Neptunus equestris -i (-e B1, -es K) est . . .; sed et Martis et Iovis in -is equi sunt consecrati. 18, 59 nihil esse debet Christiano cum Circensi insania, cum inpudicitia theatri, . . . cum luxuria -i. GLOSS. p. 1783, 59sq. addas fortasse -um talarium sub 2d et VERG. p. 1788, 38.

α proprie: Ⓘ conspectus determinationum: Ⓐ adi. (pron. poss. v. p. 1785, 27. 39): ① pertinent ad nomina deorum, quibus -i dedicantur: NAEV. com. 112 -is Liberalibus ([PAVL. FEST. p. 116 ad l. Liberalia Liberi festa, quae apud Graecos dicuntur Διονύσια]. incertum an -is suppleatur: SERV. georg. 2, 381 primi -i theatrales ex Liberalibus nati sunt. cf. AVSON. 385, 29 p. 105 P. Dionysiacos . . . -os). CIC. Phil. 1, 36 Apollinarium -orum (2, 31. 10, 7 or. frg. A X 1 Att. 2, 19, 3. 16, 4, 1 VARRO ling. 6, 19 LIV. 25, 12, 15. 26, 23, 3. 27, 23, 5. al.; in fastis: PHILOCAL. fast. Iul. 5 [CIL I² p. 268]. cf. AVSON. 385, 1 p. 104 P. Apollineos). R. GEST. div. Aug. 22 Mar⟨tia⟩les (EPIST. imp. Aug. Suet. Claud. 4, 3). FAST. ann. Iul. Vatic. April. 12 (CIL I² p. 242) Cerial(es) (TAC. hist. 2, 55, 1. TERT. spect. 6 p. 8, 6 [= SVET. frg. p. 334, 11] Cereales. cf. PHILOCAL. fast. April. 12 [CIL I² p. 262] Cerealici). ROG. de Germ. (Année Epigr. 1949 n. 215) 50 Augu⟨stalibus⟩ ([a. 19/20]. TAC. ann. 1, 54, 1 INSCR. Notiz. Scavi 1932 p. 129). VELL. 1, 14, 8 Floralium (VAL. MAX. 2, 10, 8 SVET. Galba 6, 1. TERT. spect. 6 p. 8, 6 [= SVET. frg. p. 334, 11]. ARNOB. nat. 7, 33. al. PHILOCAL. fast. April. 30 [CIL I² p. 262]. CIL VIII 6958, 4 XI 6357, 9. GLOSS. καταπόσια. πανδοκεῖα). DIDASC. Ter. Andr. Megalensibus (DIDASC. Ter. Hec. Haut. TAC. ann. 3, 6, 3 Megalesium. SVET. vita Ter. 4 ⟨Megalens⟩ibus. GELL. 2, 24, 2. al.; cf. SCHOL. Iuv. 6, 69 Megalesiaci [PHILOCAL. fast. April. 4 CIL I² p. 262]). TERT. spect. 6 p. 8, 6 (= SVET. frg. p. 334, 11) Neptunales. PHILOCAL. fast. Febr. 12 (CIL I² p. 258) Genialici. ② pertinent ad nomina locorum vel populorum, ubi vel quorum ritu -i celebrantur: PLAVT. Stich. 306 ad -os Olympios (cf. SERV. auct. georg. 3, 19 Olympiaci). LVCIL. 146 Romanis -is (CIC. Verr. I 31 II 1, 141. 5, 36 Phil. 2, 110 de orat. 1, 24 Att. 13, 45, 1. 13, 46, 2 CAEL. Cic. fam. 8, 8, 1 LIV. 1, 35, 9. et saepe. cf. p. 1785, 49). CALP. hist. 7 Tarpeios. ibid. Capitolinos (SVET. Cal. 56, 2 PHILOCAL. fast. Ian. 17 [CIL I² p. 256]). CIC. Att. 16, 5, 1 Graecis (fam. 7, 1, 3 aut Oscos. ACT. lud. saec. Aug. [CIL VI 32323] 157 G. thymelicos. ibid. G. asti⟨cos⟩. CIL XI 3613, 15 a. 25. ACT. lud. saec. Sept. Sev. 5a, 91 Pighi). VARRO frg. Cens. 17, 8 Tarentini. ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 83 Latinos (85. 108. 156. CIL XI 3613, 15 a. 25. ACT. lud. saec. Sept. Sev. 5a, 91 Pighi. cf. TERT. spec. 6 p. 8, 6 [= SVET. frg. p. 334, 11] Latiares). VERG. Aen. 3, 280 Iliacis. LIV. 5, 50, 4 Capitolini (5, 52, 11. FEST. p. 322 suppletur). TERT. bapt. 5 p. 205, 3 Eleusiniis (Pelu- codd.). SERV. Aen. 3, 274 Actiacos. CIL II 1190 (nisi interpolatum) Hispal(ensibus). ③ pertinent ad nomina populorum, quibus victis -i celebrantur: PHILOCAL. fast. Febr. 4 (CIL I² p. 258) -i Gottici (9). Mai. 13 (ibid. p. 264) Persici (LAMPR. Alex. 57, 1). Iul. 15 (ibid. p. 268) Francici. Oct. 5 (ibid. p. 274). -i Alamannici. Nov. 25 (ibid. p. 276) Sarmatici (aliter p. 1789, 68). Dec. 12 (ibid. p. 278) Lancionici (cf. Degrassi ad l.). ④ varia (notabiliora; cf. infra p. 1789, 80): PLAVT. Cas. 760 -os . . . festivos (adde GLOSS. p. 1783, 59 et cf. SERV. Aen. 5, 71 -is festis). Fret. frg. 1 -is mag⟨n⟩is (CIC. har. resp. 12 maximis [rep. 2, 36 div. 1, 55. al.]. PROP. 3, 18, 20 LIV. 1, 35, 9. 2, 36, 1. 4, 27, 1. al.). TER. Hec. 45 scaenicos (CIC. de orat. 3, 2 fam. 7, 1, 3 LEX Vrson. [CIL I² 594] 69, 7. 70, 20. 125, 29. 126, 30. 48 CIL I² 2687, 11 ACT. lud. saec. Aug. [CIL VI 32323] 153 DECRET. decur. Pis. de C. Caesare [CIL XI 1421] 30 LIV. 7, 2, 3. et al. GLOSS. -i s.: theatrum graece. partes theatri. cf. VOPISC. Car. 20, 2 -orum theatralium [ARNOB. nat. 7, 36 AMM. 14, 5, 1. al.]). CIC. Verr. I 31 votivos (div. 1, 55. CIL VI 385 [a. 8 a. Chr. ut ibid. 36789]. LIV. 7, 15, 12. 29, 22, 10. 34, 44, 6. et saepius). ibid. plebeios (FAST. ann. Iul. Maff. Nov. 15 [CIL I² p. 226]. LIV. 23, 30, 17. 25, 2, 10. 27, 21, 9. 27, 36, 9. al. VAL. MAX. 1, 7, 4 DIDASC. Plaut. Stich. al.). II 4, 33 circensibus (CAEL. Cic. fam. 8, 12, 3. ceterum v. vol. III 1096, 13sqq.; cf. etiam p. 1786, 5). II 5, 36 sanctissimos (cf. Ov. met. 1, 446 sacros [SIL. 15, 207. TERT. spect. 6 p. 8, 12 = SVET. frg. p. 334, 17. ARNOB. nat. 7, 33. al.]). ibid. antiquissimos (AVSON. 386, 1 p. 103 P. SERV. auct. georg. 2, 381. cf. VERG. georg. 2, 381 veteres). Cluent. 27 publicis (Cael. 1 leg. 2, 22 CIL XI 1924 a. 166. SALV. gub. 6, 58. al.). Sest. 116 apparatissimos (Pis. 65 Phil. 10, 7 fam. 7, 1, 2 LIV. 39, 22, 1. al.). har. resp. 24 sollemnes (leg. 3, 7 ACT. lud. saec. Aug. [CIL VI 32323] 112. 156 Ov. fast. 5, 597 LIV. 1, 9, 6. 1, 35, 9. CIL IX 3314, 14 a. 271. ARNOB. nat. 4, 31. al.). Pis. 8 compitalicii (v. vol. III 2074, 41sqq.). rep. 2, 12 anniversarios (LIV. 43, 6, 6. cf. PLIN. nat. 4, 18 quinquennalibus [SVET. Aug. 18, 2 FLOR. epit. 2, 7, 14 FAST. mag. Ost. a. 145 Inscr. Ital. XIII 1 p. 205]. LIV. 1, 35, 9 annui [TAC. ann. 14, 12, 1]. FAST. mag. Ost. a. 127 [Inscr. Ital. XIII 1 p. 205] deceannale⟨s⟩ [INSCR. Gnecchi, Med. Rom. 2, 12 n. 30 a. 159 lud. dec.]). Tusc. 2, 62 gymnici (v. vol. VI 2, 2381, 44sqq., nisi quaedam pertinent ad 2d; addas titulum Herculanensem INSCR. Année Epigr. 1947 n. 53). VARRO ling. 5, 154 Tauriis (LIV. 39, 22, 1 PAVL. FEST. p. 350 FEST. p. 360. forma Taurei: FAST. mag. Ost. a. 145 [Inscr. Ital. XIII 1 p. 205]. anno inc. [ibid. p. 211]. SERV. auct. Aen. 2, 140 bis. cf. Latte, Röm. Religionsgesch. 157). ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 52 saecularis (83. INSCR. numm. Mattingly-Sydenham I p. 85 n. 280 [a. 17. a. Chr.] et al. ibid. R. GEST. div. Aug. 22 FAST. cos. Capitol. a. u. c. 518 [CIL I² p. 29 ut a. u. c. 737. 841]. LIV. frg. 65 epit. Oxyrh. 4, 103 PAVL. FEST. p. 328. al.). 156 honorarios (v. vol. VI 3, 2933, 78sqq.). 157 thymelicos. ibid. asti⟨cos⟩ (v. vol. II 950, 41sqq.). LIV. 23, 30, 15 funebres (v. vol. VI 1, 1581, 8sqq.). VAL. MAX. 2, 4, 5

[Kuhlmann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

nocturni (SVET. Cal. 18, 2 ACT. lud. saec. Sept. Sev. 5ª, 52 Pighi). PLIN. nat. 18, 12 -os boum causa celebrantes bubetios vocabant. TAC. ann. 15, 33, 1 iuvenalibus (*v. p. 728, 79 sqq.*). PLIN. epist. 7, 24, 6 sacerdotalibus (*cf.* SVET. Aug. 44, 3 pontificalibus). SVET. Tib. 72, 2 castrensibus (*familiae imp., v. vol. III 545, 68*). FLOR. epit. 1, 1, 10 equestribus (AMM. 14, 11, 12. 16, 10, 13. 28, 4, 31 ISID. orig. 18, 27, 2). MIN. FEL. 37, 11 currulibus. SPART. Hadr. 8, 2 natalicios. CAPITOL. Aur. 6, 3 sevirales (*sc. a seviris equitum editos*). PHILOCAL. fast. Mai. 4 (CIL I² p. 264) Maximati (*sec. Degrassi ad l. respicitur cognomen Constantini imp.*). *al.*

Ⓑ *gen.* (*subiunximus pron. poss.*): ① *indicantur dei, quibus -i dedicantur* (*exempla inter gen. et dat. ambigua hic inseruimus exceptis* FASTIS, *sc. dat. sollemniter exhibentibus*): CATO nep. or. frg. (3 M.) Fest. p. 154 ⟨Magnae Ma⟩tris (CIC. har. resp. 24 Matrem Magnam, cuius -i. PAVL. FEST. p. 125). CIC. Verr. I 31 Victoriae (INSCR. numm. [CIL I² 2, 2] n. 333 V(ictoriae) *a. 63 a. Chr.* CIL VI 37836, 6 [*a. 15*] Victor(iae) Caesar(is) [XI 5820, 7 V. C. Augusti. SVET. Aug. 10, 1]). Brut. 73 Iuventatis. VARRO rust. 1, 1, 6 Florae. OV. fast. 4, 393 Cereris. LIV. 1, 9, 13 deum *Neptunum* ..., cuius ad sollemne -osque ... venissent. CIL VI 37836, 5 (*a. 15*) Mart(is) (ISID. orig. 18, 27, 2). SEN. nat. 7, 17, 2 Veneris Genetricis. HYG. astr. 2, 13 p. 47, 23 Minervae (*v. infra l. 84*). FAST. mag. Ost. a. 146 (Inscr. Ital. XIII 1 p. 207) ⟨Ho⟩noris et Virtutis (SCHOL. Cic. Bob. p. 136, 4 H. atque V. CIL X 8260 H. e⟨t Virtutis⟩). MIN. FEL. 7, 3 offensi[o] Iovis (CAPITOL. Aur. 21, 5 I. Optimi Maximi. ISID. orig. 18, 27, 2). SERV. georg. 3, 89 Castorum (POL. SILV. fast. Ian. 27 [CIL I² 257]). AVG. civ. 3, 18 p. 127, 1 D. daemonum. *pro gen. apponitur pron. poss.*: OV. fast. 6, 237 -os ..., lubrice Thybri, tuos (MART. 8, 78, 1 *Bacchi*. ARNOB. nat. 7, 9 p. 351, 12 M. *Iovis*). TERT. apol. 9, 5 suis (*Iovis*. ARNOB. nat. 7, 33 p. 385, 2 M. *Florae*). ② *indicatur curator -orum* (*munus pro homine l. 37*): CIC. Mur. 38 huius *L. Murenae*. 40 Antoni. Flacc. 55 ad eius dies festos atque -os (*56* ad honores L. Flacci). har. resp. 29 istius *Clodii*. Att. 15, 18, 2 cuius *Bruti* (15, 29, 1 Bruti). fam. 12, 18, 2 Caesaris (PLIN. nat. 8, 69 dictatoris C. 8, 160 Claudi C.). LIV. 23, 30, 17 aedilium M. Aurelii Cottae et M. Claudi Marcelli (34, 54, 4 horum a. 40, 44, 12 Ti. Sempronii a. 44, 18, 8 P. Corneli Scipionis Nasicae et P. Lentuli a. curulium. *cf.* PLIN. nat. 8, 96 aedilitatis suae -is M. Scaurus). 28, 45, 12 Scipionis. 40, 45, 6 Q. Fulvii consulis. ASCON. tog. cand. p. 72, 1 Syllae. PLIN. nat. 8, 70 Pompei Magni. 35, 23 Claudii Pulchri. *al.* *pron. poss.*: CIC. Sest. 116 tuos (*sc. Scauri aedilis ut ibid. iterum.* har. resp. 26 OV. trist. 2, 509). Phil. 1, 36 suis (*sc. Bruti praetoris.* Att. 15, 26, 1 SEN. contr. 7, 3, 9 PLIN. nat. 21, 6. *al.*). CAEL. Cic. fam. 8, 12, 3 meis (FRG. imp. Aug. Plin. nat. 2, 94). ③ *usu vario*: LIV. 27, 6, 19 -os ... magnifici apparatus fecerunt (*item gen. qual.*: SVET. Cal. 18, 2 varii generis. AVR. VICT. Caes. 28, 1 omnium generum). MART. 8, 78, 1 quos cuperet Phlegraea suos victoria -os. SVET. Claud. 21, 1 -os dedicationis Pompeiani theatri (*indicatur causa -orum ut*: Nero 54 partae victoriae). DON. Ter. Hec. 1, 3 -is funebribus Aemilii Pauli (*indicatur mortuus*). PHILOCAL. fast. Sept. 12 (CIL I² p. 272) -i Romanorum (Romaniani *var. l., quae sola exstat ibid.* 15). AVG. civ. 6, 6 p. 256, 13 D. haec *civilis theologia* eorum *deorum* criminum -os in divinis rebus amplectitur (8, 5 p. 327, 7 ad spectandos suorum [*i. deorum*] c. -os). COD. Theod. 6, 4, 4 -i scaenicorum vel circensium (ANON. Vales. 12, 60).

Ⓒ *dat., quo indicantur dei, quibus -i dedicantur* (*testatur* ARVS. gramm. VII 490, 25 '-i deo sunt' *afferens* SALL. hist. frg. 2, 48 '-is Apollini circensibus'; *praeter quod exemplum usus nonnisi in* FASTIS *exstat; cf. quae supra l. 12 monuimus*): FAST. ann. Num. Antiat. mai. Quintil. 13 (Inscr. Ital. XIII 2 p. 14) loed(i) Apol(lini) (FAST. ann. Iul. Maff. Iul. 6 [CIL I² p. 225] Apollin(i). *eodem die*: Amitern. [CIL I² p. 244] Apollin(i). Antiat. [CIL I² p. 248] Apollini. *adde* SALL. *supra*). FAST. ann. Iul. Sabin. Oct. 26 (CIL I² p. 220) lud(i) Vic⟨toriae⟩ (*eodem die*: Arv. [CIL I² p. 215] V. Sul⟨lanae⟩. Maff. [CIL I² p. 226] Vict(oriae). Iul. 20: Maff. [CIL I² p. 225] V. Caesar(is) *ut* Amitern. [CIL I² p. 244] Caes(aris) divi Iul(i)). Esquil. April. 18 (CIL I² p. 210) Cerer⟨i⟩ (*eodem die*: subur. mai. [CIL VI 32495] loid(i) Cereri. April. 14—19: Caeret. [CIL I² p. 213] C(ereri) *vel* Cer(eri). April. 12: Maff. [CIL I² p. 224] Cerari. Ostiens. [CIL XIV 4547] C(ereri). *sine die* frg. min. 5 [CIL I² p. 251] Ce(reri)). Caeret. April. 28—30 (CIL I² p. 213) Flor(ae) (*vel* F(lorae). April. 28: Maff. [CIL I² p. 224] Flor(ae). Praen. [CIL I² p. 236] Florae). Maff. April. 4 (CIL I² p. 224) Matr(i) Magn(ae) (*eodem die*: Praen. [CIL I² p. 235] M(atri) d(eum) M(agnae) I(deae)). Mai. 12 (CIL I² p. 224) Mart(i). Praen. April 5 (CIL I² p. 235) Fortunae publicae citerio⟨ri⟩ (Amitern. Oct. 5 [CIL I² p. 245] divo Augusto et Fort(unae) reduci). PHILOCAL. fast. Oct. 13 (CIL I² p. 274) Iovi liberatori.

Ⓓ *substantiva eodem casu adiecta* (*cf.* QVINT. inst. 1, 5, 52 quaedam tamen et faciem soloecismi habent et dici vitiosa non possunt ut 'tragoedia Thyestes', ut '-i Floralia ac Megalesia', quamquam haec sequenti tempore interciderunt numquam aliter a veteribus dicta): VARRO rust. 1, 1, 6 Florae -i Floralia instituti (QVINT. *supra*. LACT. epit. 15, 3 [*aliter* inst. 1, 20, 6 -orum, quos appellant F.]). OV. fast. 4, 357 quare primi *in anno* Megalesia -i urbe forent nostra ([*nisi* -i *praedicative positum*]. LIV. 34, 54, 3. QVINT. *supra*). LIV. 30, 39, 8 Cerialia -os dictator et magister equitum ... fecerunt. PLIN. nat. 36, 204 Compitalia -os ... instituisse. HYG. astr. 2, 13 p. 47, 23 -os Minervae Panathenaea fecisse (*gr. 13 p. 100, 14 R.* τὰ Παναθήναια *tantum*). VIR. ill. 2, 2 -os Consualia simulavit. AVSON. 385, 27 p. 105 P. veteres celebrantur Equirria -i. *exclusimus exempla fastorum, sc. ambigua sive compendio scripturae sive structura ut e. g.* PHILOCAL. fast. April. 1 (CIL I² p. 262) Veneralia -i.

Ⓔ *varia*: FAST. ann. Iul. Pinc. Iul. 27 (CIL I² p. 219) -i in circo (*ibid.* Iul. 28. 29. 30. Venus. Mai. 3 [CIL I² p. 221]. ARV. Nov. 1 [CIL I² p. 215]. Caeret. April. 19 [CIL I² 213] *et saepius in* FASTIS). INSCR. Année Epigr. 1927 n. 158 (*aet. Tiberii*) ponatur -is omnibus in theatris (*contextu manco de structura dubitare possis; hic inseruimus coll.* INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 400 lud(os) in theat(ro) biduo de⟨d(it)⟩). CIL VIII 6947 -os ... scae⟨n⟩icos cum missilibus ⟨e⟩didit (*sim. al. in tit. Africanis; v. indicem ad CIL VIII p. 339 b sub fine*). 7095, 9 (*a. 210 ut tituli gemini* 7096. 7097. 7098) praeter ... -os scaenicos diebus septem. PHILOCAL. fast. Iun. 4 (CIL I² p. 266) -i in Minicia. POL. SILV. fast. Ian. 27 (CIL I² p. 257) -i Castorum Ostiis.

(ii) *iuncturae verbales et varia selecta*: PLAVT. Cas. 25 -i sunt (Men. 29 CIC. Pis. 65 de orat. 2, 13 Att. 2, 8, 2. 15, 26, 1 ACT. lud. saec. Aug. [CIL VI 32323] 52. 61 OV. fast. 4, 357 LIV. 2, 37, 5. *al.*). Cist. 157 (*156* Dionysia) mercator venit huc ad -os Lemnius (NOVIVS Atell. 25 CIC. Att. 15, 26, 1 fam. 7, 1, 1. 6 ACT. lud. saec. Aug. [CIL VI 32323] 68. *al.*; *cf.* PLAVT. Men. 30 mortales multi, ut ad -os, convenerant [LAMPR. Heliog. 23, 2]. CIC. Pis. 66 accedere ad -os). Poen. 36 quod ... ad -orum curatores attinet (CIC. leg. 3, 7. *cf.* Att. 15, 18, 2 -orum [suorum] curam et administrationem [TAC. ann. 13, 22, 1]. fam. 11, 27, 2 curatione. MAT. Cic. fam. 11, 28, 6 -os ... curavi [CIL I² 2269]). 41 dum -i fiunt (CIL I² 675, 9 [*a. 108 a. Chr. ut tit. geminus* 676, 10] -os fecerunt. 677, 10 [*a. 106 a. Chr. ut* 678, 9]. INSCR. Année Epigr. 1952 n. 55 [*a. 108 a. Chr.*]. LEX pag. Herculan. [CIL I² 682] 8. LEX Tarent. [CIL I² 590] 1, 36. *al. in tit.*; CIC. Verr. I 31. II 5, 36 -os sanctissimos maxima cum cura et caerimonia Cereri, Libero Liberaeque faciundos. *et passim*). Caec. frg. 3 spectavi -os (CIC. har. resp. 24 Att. 2, 10. 15, 26, 1 *bis*. LEX Iul. munic. [CIL I² 593] 133 LEX VRSON. [CIL I² 594] 66, 9. 125, 12. 127, 1. 8. *et saepius. cf.* AFRAN. com. 265 vidisti [videt *codd.*] -os? hinc auscultavi procul. CIC. Sest. 116 aspexerit [*ibid. iterum.* OV. fast. 6, 237 trist. 2, 25]. har. resp. 22 spectatorem, *sc. -orum.* VITR. 5, 3, 1 -orum spectationibus. VAL. MAX. 2, 4, 3 spectaculo -orum [PLIN. nat. 36, 117 TAC. ann. 3, 6, 3 SVET. Aug. 14. *al.*]. ACT. lud. saec. Sept. Sev. 5ª, 92 Pighi pers⟨pect⟩averant). CIL I² 1747 pro -eis turris ... faciundas coerarunt (VI 903 [*a. 36/7*] *statua posita.* X 853—857 [*Pompeis*] *cunei in theatro facti. sim. al.*). CIC. Verr. II 1, 20 his -orum diebus interpositis (4, 151 Arch. 13 Phil. 2, 110. *ceterum v. vol. V 1, 1059, 44 sqq.*). 5, 36 Floram matrem ... -orum celebritate placandam (de orat. 3, 127 LIV. 27, 31, 3 ARNOB. nat. 1, 64 CLAVD. DON. Aen. 3, 285 p. 304, 23. *al.*; *cf.* CIC. har. resp. 21 *-i* celebrantur [24. Phil. 2, 31 incredibili ... honore. Att. 15, 26, 1 OV. fast. 5, 349. 597 LIV. 28, 45, 12 PAVL. FEST. p. 148. *al.*]. Att. 15, 29, 1 celebratione -orum [LACT. inst. 6, 20, 34]). har. resp. 21 (*ex ipso responso*) -os ... pollutos (23. 24 violati, polluti. *ibid. iterum.* 25. 27 omni flagitio). *ibid.* (*loq. Cic.*) -i libationes epulaeque -orum (*cf.* de orat. 3, 73 -orum epulare sacrificium). *ibid.* vos ... pontifices *appello* ..., quorum de sententia illa eadem (*sc.* -i *sim.*) renovata atque instaurata celebrantur (*v. vol. VII 1, 1975, 72 sqq., ubi addas* CIC. div. 1, 55 LIV. 2, 36, 2. 5, 19, 1. *cf.* CIC. har. resp. 23 instauratione [*v. vol. VII 1, 1974, 43 sq.*]). *ibid.* sollemnia ac iusta -orum (LIV. 5, 1, 4. 33, 49, 6). 23 intermissi ..., perempti atque sublati sunt (*v. vol. VII 1, 2228, 51 sqq.*). Planc. 13 parati (Att. 9, 12, 3 aediles -os parant. ACT. lud. saec. Aug. [CIL VI 32323] 22 OV. am. 3, 13, 4 LIV. 1, 9, 6. 2, 36, 1. *al.*; *cf.* CIC. Tusc. 5, 9 apparatu [off. 2, 55 Att. 15, 2, 3. 15, 12, 1 LIV. 27, 31, 1. *al.*]. ad Q. fr. 3, 6[8], 6 adparat [LIV. 33, 42, 9 SEN. clem. 1, 26, 2]). Brut. 73 voverat (LIV. 4, 12, 2. 4, 27, 1. 4, 35, 3. 5, 19, 6. 7, 11, 4. 7, 15, 12. *al.*). rep. 2, 27 mercatus, -os omnesque conveniundi ... celebritates invenit *Numa*; quibus rebus institutis eqs. (VARRO rust. 1, 1, 6 Florae. OV. met. 1, 446 fast. 5, 292 LIV. 7, 2, 3. 43, 6, 6. *al.*; *cf.* CIC. div. 1, 55 constituti sunt [SVET. Aug. 18, 2. 59]). fin. 3, 8 -is commissis (ad Q. fr. 3, 4, 6 VERG. Aen. 5, 113 LIV. 2, 37, 2. 2, 38, 2 ACT. lud. saec. Aug. [CIL VI 32323] 83. 85. 100. 108. 156. 160. *al.*; *cf.* SVET. Aug. 43, 5 commissione [Galba 6, 1]). VERG. Aen. 8, 717 laetitia -isque viae plausuque fremebant (*inde, ut vid.*: TREB. Gall. 8, 4 omnes viae -is strepituque et plausibus personabant). LIV. 23, 30, 15 dederunt (*v. vol. V 1, 1677, 76 sq.*; *cf.* ACT. lud. saec. Aug. [CIL VI 32327] 5 ed⟨i⟩ [*v. vol. V 2, 94, 37 sqq.*]. LACT. inst. 1, 20, 6 editione [*v. vol. V 2, 80, 75 sq., adde*: INSCR. Année Epigr. 1929 n. 2, 8]. SERV. georg. 3, 24 editoribus [*v. vol. V 2, 81, 46 sqq.*]). *al.*

(iii) *locutiones indicantes aliquid esse vel fieri, dum -i sunt*:
Ⓐ *abl. temporis sine praep.*: NAEV. com. 112 libera lingua loquemur -is Liberalibus (*item cum attributis*: PLAVT. Fret. frg. 1 -is mag⟨n⟩is. LVCIL. 146 Romanis -is. CIC. Verr. II 4, 33 -is circensibus. har. resp. 24 quibus -is. Brut. 73 -is Iuventatis. *haec et sim. passim*). PLAVT. Cas. 27 -is poscunt neminem *argentarii* (*abl. nudo ut*: Persa 436 ex porta -is cum emissust lepus. CATO or. frg. 40, 6 [116 M.]. CIC. Cluent. 132. Planc. 66 -is et feriis. Phil. 6, 11 plausus ille in triumpho e[s]t saepe -is. or. frg. A VI 5 Cato 63 nat. deor. 2, 6. Att. 1, 16, 11 et -is et gladiatoribus. *et saepe*). VARRO ling. 6, 20 -i illi, quibus virgines Sabinae raptae *sunt* (*eadem structura*: ASCON. Pis. p. 11, 3 SVET. Cal. 57, 4 AVSON. 443 p. 391, 3 P. SCHOL. Hor. carm. 1, 21, 1). Ⓑ in *cum abl.* (*saepe praeter tempus indicatur aliquid -is inesse, ad -os pertinere sim.; vim instr. vel fin.*

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

intellegas potius: LEX Tarent. [CIL I² 590] 1, 36 dimidium *pecuniae* in l⟨u⟩deis . . . consumito [LEX Vrson. CIL I² 594, 70, 11. 24. *cf.* CIL I² 1635, 6 in -os aut in monumento consumere]): Ov. fast. 5, 332 quare lascivia maior his foret in -is. PAVL. FEST. p. 69 his *donaticis coronis* victores in -is donabantur (*sine attributo ut*: ARNOB. nat. 4, 9 donare . . . loca in -is atque in spectaculis priora. SERV. Aen. 5, 71 in -is necessarius favor est. 10, 894 *pueros* in -is videmus . . . stantes. ISID. orig. 18, 16, 1 ludicra nuncupata, quod in -is gerantur). p. 82 *epulares* in quibusdam -is nocte epulabantur. SVET. Aug. 45, 2 praemia in alienis . . . -is . . . offerebat. MIN. FEL. 37, 11 in -is currulibus quis non horreat populi . . . insaniam? ARNOB. nat. 4, 31 in sollemnibus -is . . . commissum . . . in religiones clamatis. 7, 33 si suis in -is flagitiosas conspexerit res agi *Flora*. *al.* *forma* '-i, in quibus' (*mero respectu temporis p. 1786, 83*): AVG. civ. 2, 8 p. 62, 7 D. eosdem illos -os, in quibus regnant figmenta poetarum, non per inperitum obsequium sacris deorum suorum intulisse Romanos *eqs.* © *acc. cum praep.*: LIV. 2, 18, 2 cum per -os . . . scorta raperentur (25, 12, 14 VITR. 5, 3, 1 PLIN. nat. 21, 7. SVET. Vesp. 19, 1 -is, per quos. *al.*). SVET. Iul. 84, 2 inter -os cantata sunt quaedam.

β in imagine (*non nisi plur. et iisdem iuncturis ut supra; vergunt exempla ad notionem sub 2 et B 1 illustratam; indicatur qui -is delectatur per dat. maxime apud* SEN.): Ⓘ -os facere: PLAVT. Men. 405 quam tu mihi nunc navem narras? :: ligneam, saepe tritam . . . :: iam, amabo, desiste (desine *trad.*) -os facere atque i hac mecum semul. Mil. 991 iam est ante aedis circus, ubi sunt -i faciundi (ludificandi *codd.*) mihi (*cf.* Cornic. frg. 1 quid cessamus -os facere? circus noster ecc⟨um⟩ adest [VARRO ling. 5, 153 *ad l.* militis adventu, quem circumeunt ludentes]). TER. Phorm. 945 (*Ph.*) hic quandam noram, quoius vir uxorem . . . Lemni habuit aliam . . ., ex qua filiam suscepit . . .; haec adeo ego illi iam denarrabo.:: (*Chremes*) obsecro, ne facias.:: (*Ph.*) oh tune is eras? :: (*Demipho*) ut -os facit! LVCR. 4, 793 (*4, 788–791 de saltatione quae in somniis conspicitur*) scilicet arte madent simulacra et docta vagantur, nocturno facere ut possint in tempore -os. SEN. dial. 9, 11, 5 fortuna illa, quae -os sibi facit (*item de fortunae -is* [*cf. p. 1788, 44*]: 12[11], 16, 2 fortuna impotens, quales ex humanis malis tibi ipsa -os facis! epist. 74, 7 [*postea*: prudentissimus quisque a theatro fugit]. PLIN. epist. 4, 11, 2 quos tibi, fortuna, -os facis? facis enim ex senatoribus professores, ex professoribus senatores). epist. 113, 21 non desinam . . . -os mihi ex istis subtilibus ineptiis facere. MIN. FEL. 23 (24), 3 *Homerus* deos vestros, etsi -os facit, tamen in hominum rebus . . . miscuit, hic eorum *ut gladiatorum* paria composuit, sauciavit Venerem *eqs.* Ⓘ *iuncturae variae*: PLAVT. Persa 771 age, puere, ab summo *lecto* septenis cyathis committe hos -os. Poen. 206 i foras, . . . si vis videre -os iucundissimos (*puellam amatam; cf. 209* tam lepidum spectaculum). Pseud. 546 indice -os nunciam, quando lubet (*cf. vol. VII 1, 1156, 74 sqq. et locum seq.*). 552 lubidost -os tuos spectare ([*cf. 558* meis . . . date locum fallaciis]. HOR. sat. 2, 8, 79 nullos his mallem -os spectasse [*respiciuntur inepta convivii ioca ut* PETRON. 36, 8 eiusmodi]. SEN. dial. 4, 29, 2 *i. rixam*). TER. Eun. 1010 defessa iam sum . . . te ridendo; . . . numquam . . . hominem stultiorem vidi . . .; ah non possum satis narrare quos -os praebueris (LVCIF. Athan. 1, 8 p. 79, 1 tu, *Constanti*, -os tibi praebens de nostro sanguine). SEN. benef. 6, 1 omnium (*sc. quaestionum sim.*) tibi copiam faciam, tu illa . . . aut peragi iubeto aut ad explicandum -orum ordinem induci (*cf. vi propria*: epist. 117, 30 nemo . . . -orum ordinem perlegit). PETRON. 60, 5 repente nova -orum commissio (*Delz*, re- *cod.*, *cf. p. 1786, 65*) hilaritatem *convivantium* [hic] refecit. IVV. 14, 263 Florae et Cereris licet et Cybeles aulaea relinquas: tanto maiores humana negotia -i *sunt*. SCHOL. Hor. carm. 1, 33, 12 *Cupido* sibi -os de hominibus exhibet.

b *laxius transfertur ad munera gladiatoria et venationem* (*cf. quae p. 1783, 62 monuimus. vel sing. vel. plur.*): TERT. nat. 1, 10, 47 (*cf. 46* in gladiatorum cavea) risimus et meridiani -i de deis lusum, quo Ditis Pater . . . gladiatorum exsequias cum malleo deducit (*apol. 15, 5* ludicras meridianorum crudelitates. *ad rem v. Schroff, RE XV 1028, 53 sqq.*). spect. 12 p. 15, 13 Martem et Dianam utriusque -i (*sc. gladiatorum et venationis*) praesides novimus. MIN. FEL. 37, 11 in -is currulibus quis non horreat populi . . . insaniam, in gladiatoriis homicidii disciplinam? (CYPR. ad Donat. 7 paratur g. -us, ut libidinem crudelium hominum sanguis oblectet. SPART. Hadr. 9, 9 -is g. ceterisque officiis. TREB. Gall. 3, 7 [*antea*: -os circenses -osque scaenicos, -os gymnicos] -os g. dedit. SERV. Aen. 8, 636 -os theatrales, -os g., -os circenses. ISID. orig. 18, 54. *in imagine*: ACT. Archel. 23, 5 si multos . . . introduceret deos *discordes*, -um iam g. inter eos erat videre *eqs.*). LACT. inst. 6, 20, 11 hos . . . -os vocant, in quibus humanus sanguis effunditur *eqs.* ISID. orig. 18, 6, 8 cuiusdam gladiatoris in -um emissi gladius (= SVET. frg. p. 345, 4, *sed hunc vocis -i usum vix tribuas Suetonio, munera et -os ceterum bene distinguenti* [*v. p. 1783, 68. 71 sq.*]). 18, 53 de -o equestri: genera gladiatorum plura, quorum primus -us equestrium. 18, 56 laqueariorum pugna erat fugientes in -o homines iniecto laqueo inpeditos . . . prostrare.

2 *in rebus privatis* (*iron. p. 1788, 18*): **a** *generatim*: PLAVT. Capt. 770 Iuppiter, . . . maximas opimitates opiparasque offers mihi, laudem, lucrum, -um, iocum, festivitatem, ferias *eqs.* (*cf. series similes*: FRONTO p. 212, 18 v. d. H. [p. 224 N.] *ut* -o et ioco et otio libero . . . operam dares. p. 216, 4 [p. 227 N.] si bellum indixtei -o otio satietati voluptati. *per prosopopoeiam*: PLAVT. Merc. 846 sex sodales repperi, vitam, amicitiam, civitatem, laetitiam, -um, iocum. EPITAPH. Plaut. Gell. 1, 24, 3 comoedia luget, . . . risus, -us iocusque . . . conlacrimarunt). Cas. 856 eximus . . . -os visere huc in viam nuptialis (*de eadem re*: AVSON. 358 p. 215, 4 P. verborum . . . petulantiam notus vetere instituto -us admittit). Most. 1158 solere illanc aetatem tali -o ludere (*cf. 1164* amato, bibito, facito quod lubet. *item respicitur lascivia iuvenum*: CIC. Cael. 42 cum paruerit voluptatibus, dederit aliquid temporis ad -um aetatis atque ad inanes hasce adulescentiae cupiditates. *v. etiam sub c et e*). TER. Eun. 587 consimilem luserat iam olim ille -um (*sc. Iuppiter mutata forma veniens ad Danaen*). CIC. Verr. II 1, 155 paucos homines . . . adrogantes . . . Q. Opimium per -um et iocum fortunis omnibus evertisse (*i. ut sibi -um faciant. paulo aliter, sc. vi abl. instr.*: LAEV. carm. frg. 4 *v. p. 983, 46*. CVRT. 3, 7, 3 vota . . . suscepta per -um atque otium reddens [*postea*: Minervae -os celebravit]. 6, 8, 12 consumpto per -um iocumque . . . die [PLIN. epist. 8, 8, 4 SVET. Tib. 3, 2]. IVV. 6, 324 nil . . . per -um simulabitur, omnia fient ad verum. SVET. Claud. 8 velut. Ps. AVR. VICT. epit. 36, 2 quasi). 3, 156 (*ad epist. Timarchidi ibid.*: omnia ludibundus conficies) facilius vos efficiebatis ludibundi quae volebatis a Verre, quod multa eius -orum genera noratis (*per ironiam de dolis iniuriisque Verris*). Cael. 39 quem non quies, non remissio, non aequalium studia, non -i, non convivia delectarent. 46 relinquenda studia delectationis, -us, iocus, convivium. Phil. 4, 11 nullus ei *Antonio* -us . . . iucundior quam cruor *eqs.* de orat. 2, 22 ad omnem animi remissionem -umque descendere. 3, 58 ut homines . . . ad pilam se aut ad talos aut ad tesseras conferunt aut etiam novum sibi ipsi aliquem excogitant in otio -um, sic illi . . . se alii ad poetas, alii ad geometras, alii ad musicos contulerunt, alii etiam ut dialectici novum sibi ipsi studium -umque pepererunt *eqs.* fin. 2, 23 *homines asotos* adhibentis -os et quae sequuntur illa, quibus detractis clamat Epicurus se nescire quid sit bonum. 5, 56 aut alveolum poscere aut quaerere quempiam -um *eqs.* div. 2, 30 *Democritus* salubritatem *bestiarum* . . . extis significari putat *neque portenta*; o mortalem beatum, cui certo scio -um numquam defuisse; huncine hominem tantis delectatum esse nugis, ut non videret *eqs.* off. 1, 103 neque . . . ita generati a natura sumus, ut ad -um et iocum facti esse videamur . . .; -o autem et ioco uti . . . licet . . . sicut somno et quietibus ceteris. Att. 4, 19, 2 perspice aequitatem animi mei et -um (*traditur contextu dubio*). LVCR. 4, 582 *faunorum* noctivago strepitu -oque iocanti . . . silentia rumpi. SALL. Iug. 66, 2 -um et lasciviam . . . ostentabat *dies festus*. VERG. Aen. 5, 674 *galea* -o indutus (SERV. per -um. *an contra usum numeri sing. ad 1a?* [*ita* CLAVD. DON. *ad l. p. 501, 18* quod in spectaculis ornatus causa gerebat]). 9, 167 noctem custodia ducit insomnem -o (*cf.* COLVM. 1 praef. 16 dies -o vel somno consumimus. STAT. Theb. 8, 219 vario producunt sidera -o. 10, 304 traxerat insomnis cithara -oque suprema sidera . . . Ialmenus). HOR. carm. 2, 1, 3 (*ad Pollionem*) motum . . . civicum . . . -umque Fortunae . . . tractas (*item de Fortunae licentia*: 3, 29, 50 Fortuna . . . -um insolentem ludere pertinax [BOETH. cons. 2, 2, 9 W. *loq. Fortuna*: hunc continuum -um ludimus: rotam . . . versamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus]. STAT. Theb. 3, 179 vario . . . exercita -o fatorum gens. *cf. imagine spectaculi publici servata p. 1787, 33*). epist. 1, 19, 48 -us . . . genuit . . . iram, ira . . . inimicitias *eqs.* 2, 2, 56 *anni nobis* eripuere iocos, Venerem, convivia, -um. TIB. 1, 7, 49 genium -is (centum -os *vel* -is *trad.*) geniumque choreis concelebra. LIV. 1, 57, 11 ab nocturno iuvenali -o (*sc. quo ex inopinato uxores visitaverunt*) in castra redeunt. SEN. dial. 7, 12, 2 *sapientes* illas *voluptates* . . . interponunt vitae ut -um iocumque inter seria (*cf.* PORPH. Hor. epist. 1, 18, 59 ['interdum nugaris'] quamvis . . . sapiens sis *eqs.* . . ., interdum te tamen iocis -oque delectas. MACR. Sat. 1, 2, 1 non -o, sed serio feriari). *al.* VAL. FL. 3, 56 -us et ille deo *Pani*, pavidum praesepibus aufert cum pecus. PLIN. paneg. 82, 8 cum sint ista (*venatio et navigatio*) -us et avocamentum *Traiano*. GELL. praef. 16 delectatio *animi* in otio atque in -o liberalior. *al.* AMBR. Nab. 3, 13 ad -um aleae (Tob. 11, 39. *eundem respiciunt -um*: MAX. TAVR. serm. 36, 4 M. -us tabulae [CAES. AREL. serm. 116, 6 furioso et animae contrario t. -o. 198, 3]). *al.* *ludunt res* (*instrumentum hominis* SIL.; *cf. p. 1787, 31*): SIL. 1, 216 quis *Numidis* inter geminas per -um mobilis aures quadrupedem flectit . . . virga. SCHOL. Hor. epod. 17, 34 ('iniuriosis . . . ventis') qui quasi ludunt sibi et iniuriam faciunt omnibus rebus, id est qui de eversionibus -um sibi faciunt. RVFIN. Orig. in gen. 7, 3 p. 74, 1 -us carnis cum spiritu (*in interpretatione allegorica gen. 21, 9* cum . . . vidisset . . . *Ismael* ludentem cum Isaac).

b *luditur dicendo, scribendo* (*legendo* CLAVD. *sub β*): *α usu vario*: PLAVT. Asin. 13 inest lepos -usque in hac comoedia, ridicula res est. Poen. 296 (*praecedunt lusus verborum*) ere, meo me lacessis -o et delicias facis (*respicitur iocandi facultas servi propria ut*: Pseud. 24 quaerunt litterae hae sibi liberos: alia aliam scandit. :: ludis iam -o tuo. 743 lepide . . . meo me -o lamberas). LABER. mim. 58 (*si recte hic inseruimus*) dum popularia agimus per -um (CVLEX 4 lusimus: . . . historiae per -um consonet ordo *carminis* [*cf. 8* posterius graviore sono tibi musa loquetur nostra]. CVRT. 8, 6, 17 per -um bene deos suadere respondit. 9, 7, 16 increpabant per seria et -um. PLIN. epist. 5, 13, 10 per -um ac iocum dictitant. EVGRAPH. Ter. Eun. 645 'ludificatus est' per -um et iocum inlusit et irrisit). HOR. sat. 1, 1, 27 (*23* qui iocularia ridens percurram) amoto quaeramus seria -o. GELL. 7, 13, 7 ea omnia (*sc. quaestiones quasdam*) cum captiones esse . . . inanes dicerent, 'nolite', inquit Taurus, 'haec quasi nugarum aliquem -um aspernari' (*opp.* serio). AV-

[Kuhlmann]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

SON. 17, 9 p. 326 P. *dissimulavit Lais se Myronem agnovisse*; volens -o frui sic est adorta callidum: *eqs.* 337 p. 156, 16 libello Technopaegnii nomen dedi, ne aut -um laboranti aut artem crederes defuisse ludenti. QVEROL. p. 5, 8 R. in -is . . . atque dictis antiquam nobis veniam exposcimus (*postea*: ex ioco). MART. CAP. 3, 222 (vers.) 'cur . . . non fateris ni figminis figura nil posse comparari?' his me Camena vicit: 'fugis?' :: 'iugabo -um' (*sc. vera per allegoriam venustam proferens. vix recte ipsum carmen intellegitur p. 633, 75*). SCHOL. Ter. Bemb. Eun. 250 ⟨ad⟩miror: ⟨di⟩xit lud⟨o⟩. *β de poesi vel meton. de poemate* (*de argumento poeseos* SEN.): LVCIL. 1039 cuius vultu (*dat.*) . . . -o ac sermonibus nostris . . . hunc reddebamus honorem. VERG. ecl. 7, 17 posthabui . . . illorum mea seria (*i. curam pecorum*) -o; alternis igitur contendere versibus ambo coepere (SERV. cantilenae. SCHOL. Verg. Veron. Musarum o⟨peribus⟩). HOR. epist. 1, 18, 66 tuum laudabit . . . -um (*cf. v. 40* poemata panges). 2, 2, 142 sapere est abiectis utile nugis et tempestivum pueris concedere -um ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis, sed *eqs.* SEN. epist. 104, 15 Maeander, poetarum omnium exercitatio et -us. PERS. 5, 16 doctus et ingenuo culpam defigere -o (*opp. 5* robusti carminis). GELL. praef. 20 ut ea *scripta* . . . neve adeat . . . profanum volgus a -o musico diversum. AVSON. 336, 89 p. 205 P. (*in carminis fine*) hic . . . ne -us numero transcurrat inerti *eqs.* 340 B, 2 p. 159 (*alloq. artem*) Pacato ut studeat -us meus, esto operi dux. 350, 3 p. 206, 14 nuptias quondam eiusmodi -o (*i. centone*) descripserat *Valentinianus.* SCHOL. Hor. sat. 1, 10, 37 ('haec ego ludo') verecunde poetae versus suos -os appellant. CLAVD. carm. min. 30, 147 Pierius labor et veterum tibi carmina vatum -us erat. *γ de fabula* (*cf. p. 1783, 54. 1790, 22*): HOR. ars 226 ita commendare . . . satyros, ita vertere seria -o. 405 -usque repertus *est carminibus iam inventis.* AVG. civ. 2, 8 p. 62, 19 D. tantum nefas (*i. deorum adulteria*) per humanos -os confictum est (*cf.* l. 21 haec sunt scaenicorum tolerabiliora -orum, comoediae scilicet et tragoediae).

c *luditur amando* (*adicit* Veneris SER. SAMM.; *cf. p. 1788, 5*): PLAVT. Bacch. 116 quis istic *in domo Bacchidis* habet? :: Amor, Voluptas, Venus, Venustas, Gaudium, Iocus, -us, Sermo, Suavisaviatio ([*per prosopopoeiam*]. *cf. seriem similem* Pseud. 65 nostri amores . . ., iocus, -us, sermo, suavisaviatio, compressiones artae amantum corporum *eqs.* [*comprehenduntur 69* harunc voluptatum . . . omnium]). Rud. 426 (429) non licet . . . bellam belle tangere ? :: otium ubi erit, tum tibi operam -o et delicias dabo. CATVLL. 61, 210 ille . . . siderum . . . subducat numerum prius, qui vostri numerare volt multa milia -i; ludite ut lubet et brevi liberos date. LIV. 26, 50, 5 si frui liceret -o aetatis, praesertim in recto et legitimo amore *eqs.* SER. SAMM. 911 veniente calore *febris quartanae* . . . -um Veneris munusque petendum (*cf. Plin. nat. 28, 83* quartanas finiri coitu). MAXIM. eleg. 3, 76 *parentes* dant vitiis furtisque locum, dant iungere dextras et totum -o concelebrare diem. 5, 67 placido noli . . . parcere -o. 5, 136 (*puella ad mentulam*) non tibi semper iners, non mollis convenit actus mixtaque sunt -is fortia facta tuis.

d *luditur corpore movendo*: *α de saltatione*: PLAVT. Pseud. 1278 (*1273* orant me⟨d⟩ ut saltem, *1275* incessi ludibundus) ubi circumvortor, cado; id fuit naenia -o. Stich. 734 alium -um nunc volo. :: vin amicam huc evocemus? ea saltabit. CIC. Att. 1, 16, 3 *numquam* turpior in -o talario consessus fuit ([*propter sing. ab 1 segregavimus dubitanter; ad rem v. Altheim, RE IV A 2061, 42 sqq.*]. off. 1, 150 adde huc [*ad artes non probandas*] . . . saltatores totumque -um t. FRONTO p. 153, 6 v. d. H. [p. 160 N.]. CASSIOD. chron. II p. 132, 450 [talanum *trad.; emend. Mommsen*]. *cf.* QVINT. inst. 11, 3, 58 -orum talarium licentia). SEN. contr. 9, 2, 8 quid . . . referam . . . -orum genera, saltationes et illud dedecoris certamen, praetorne se mollius moveret an meretrix? SIL. 3, 349 haec (*sc. saltatio et cantus*) requies -usque viris, ea sacra voluptas. STAT. Ach. 1, 319 hasne *puellas* inter simulare choros et bracchia -o nectere . . . grave est? *de bacchantibus sim.*: ACC. trag. 250 (*e Bacchis*) tripudiantem in circulis -o (*contextu fortasse lacuna depravato*; ludere *Scaliger*). LIV. 39, 15, 7 concessum -um et lasciviam credere esse *Bacchanalia.* STAT. Theb. 2, 74 insomnem -o . . . educere noctem. 9, 612 thiasi -usve protervae noctis. AVIEN. orb. terr. 753 producit noctem -us sacer, aera pulsant vocibus et . . . sola calcibus urgent *Bacchae.*
β de corporis viribus pertemptandis (*cf. II B; fortasse huc* VOPISC. Car. 19, 3 -um Sarmaticum, *de quo nihil notum est [non ad p. 1784, 45]; quaedam sub f allata etiam huc spectare videntur*): VARRO frg. Non. p. 56, 31 alio in genere sunt -i velites Galli, Germani petauristae (*sunt qui* ludii *intellegant*). VERG. ecl. 9, 39 huc ades, o Galatea! quis est nam -us in undis? (*Theocr. 11, 62 τί ποχ᾽ ἁδὺ κατοικεῖν τὸν βυθόν.* SERV. voluptas). Aen. 5, 593 Teucrum nati . . . texunt . . . fugas et proelia -o (*cf.* 6, 643 contendunt -o et fulva luctantur harena. VAL. FL. 4, 607 -o volitans cum turma superbo pulvereis exsultat equis. SIL. 13, 230 -o committere equestris . . . pugnas). CIRIS 150 cum lapsa e manibus fugit pila . . ., procurrit virgo; quod uti ne prodita -o . . . solvisset corpore pallam! PROP. 3, 14, 3 quod non infames exercet corpore -os inter luctantes nuda puella viros *Spartae eqs.* PAVL. FEST. p. 10 agonium, id est -um *eqs.* (*nisi ad 1 ut*: AVG. ver. relig. 118 nulli . . . victo -i agonistici placent). PETRON. 73, 5 alii . . . anulos de pavimento conabantur tollere aut . . . cervices post terga flectere et pedum extremos pollices tangere; nos, dum illi sibi -os faciunt, *eqs.* LAVS Pis. 188 haeret in haec populus spectacula *gymnica Pisonis* totaque -os turba . . . suos . . . reliquit. VAL. FL. 1, 423 securo celebrantem *Pollucem* litora -o, *sc. caestibus.* STAT. Theb. 6, 674 hic semper amori -us erat (*sc. disci iactus*). Ach. 2, 156 in nubila condere discos et liquidam nodare palen et spargere caestus -us erat requiesque mihi. *al.* *de animalibus* (*v. etiam p. 1791, 80*): VERG. georg. 4, 105 quom incerta volant caeloque examina *apium* ludunt . . ., instabilis animos -o prohibebis inani.

e *luditur convivando* (*huc fortasse etiam p. 1788, 27; cf. p. 1788, 4*): *α usu vario*: LVCIL. 1070 serus cum e medio -o ac bene potus recessit (*Krenkel*; secus cum eo m. ac -o *trad.; restit. alii aliter*). CIC. Verr. II 3, 62 nisi forte existimatis eum in vino ac -o (*Peterson*; lucro *vel* lustro *trad.*; lustris *vel* luxu *tempt. alii*) non risisse. LVCR. 4, 1131 convivia, -i, pocula crebra, . . ., serta parantur. VERG. georg. 3, 379 noctem -o ducunt *eqs.* (CLAVD. carm. min. 25, 97. *item nocte luditur*: VERG. Aen. 9, 338 si . . . aequasset nocti -um in lucemque tulisset. VAL. FL. 1, 251 -o . . . educite noctem. 5, 443 -us . . . et cantus taedaeque in nocte iugales). HOR. sat. 2, 2, 123 *post cenam* -us erat . . . potare. CVRT. 5, 1, 37 convivales -i tota Perside regibus purpuratisque cordi sunt (6, 2, 6. 8, 4, 29. 8, 6, 14. *cf.* HEGES. 1, 9, 3 ut de epulari -o sese in arma excitent [*gr. 1, 88 ἐν ταῖς εὐωχίαις, Ps. Rufin.* epulae]). VAL. FL. 1, 294 iam . . . mero -oque modus positique quietis conticuere toris (STAT. Theb. 5, 195 dapibus -oque . . . fit m.). SIL. 15, 273 festo . . . agitant convivia -o. SVET. Cal. 32, 1 -o . . . et epulis dedito *Caligulae.* *β de spectaculis convivio inserendis* (*cf. p. 1783, 54 sqq. 1789, 26 sqq.*): CE 55, 10 (*aet. Catulli?*) nobilium -os decoravi choro. VITR. 6, 7, 3 *aedificare* oecos . . . ita ampla magnitudine, uti faciliter in eo quattuor tricliniis stratis ministrationum -orumque operis locus possit esse spatiosus. VAL. MAX. 9, 1, 5 immanibus epulis apparatissimos interponi -os. CVRT. 6, 2, 5 satietatem epularum -is interpellabat non contentus artificum, quos e Graecia exciverat, turba. PETRON. 68, 4 ecce alius -us: servus . . . proclamavit *versus Vergilii.* SIL. 11, 429 varias . . . per artis scenarum certant epulas distinguere -o (*postea de tibiae, citharae sonitu, de cantu*). IVV. 11, 179 nostra dabunt alios . . . convivia -os: conditor Iliados cantabitur (*antea de obscaenis conviviorum delectamentis*). IVST. 9, 4, 1 *Philippus* non -os inter epulas adhibuit. 12, 3, 11 *Alexander* convivium . . . iuxta regiam magnificentiam -is exornat.

f *ludunt pueri* (*adulescentes* CIC., *virgines l. 49 sqq.; quaedam p. 1789, 67 allata etiam huc spectant; cf. etiam p. 1788, 5 sqq.*): CIC. rep. 1, 67 ut . . . senes . . . ad -um adulescentium descendant (*fusius Plato rep. 563ᵃ εὐτραπελίας τε καὶ χαριεντισμοῦ ἐμπίμπλανται μιμούμενοι τοὺς νέους*). VERG. Aen. 7, 380 *turbinem* pueri magno in gyro vacua atria circum intenti -o exercent (PORPH. Hor. epist. 2, 2, 197 pueri -o i. insatiabiliter utuntur his feriis. CLAVD. 20, 510). 9, 606 venatu invigilant pueri . . ., flectere -us equos et spicula tendere cornu (*sim. ludunt pueri armis*: CLAVD. 7, 23 regum . . . exuviae tibi [*Honorio puero*] -us erant. SIDON. carm. 2, 138 -us erat puero . . . sagittas . . . tractare manu *eqs.* epist. 3, 3, 2 tibi . . . equus, arcus -o fuere. MEROB. poet. 125 temptavit pugnas tenerosque ad proelia -os imbuit). HOR. carm. 3, 4, 11 -o fatigatum . . . puerum. SEN. Phaedr. 304 iuvencus virginum stravit sua terga -o (*item ludit Europa*: PORPH. Hor. carm. 3, 27, 27/28 ad -um audax. *de aliis virginibus*: STAT. Ach. 1, 208 virgineos coetus et litora persona -o. AVSON. Mos. 233 ignorato fruitur virguncula -o *speculi.* CLAVD. rapt. Pros. 3, 162 virgineo . . . -o). CAPITOL. Ver. 2, 9 *Verus puer* fuit . . . nimis laetus et omnibus deliciis, -is, iocis . . . aptissimus. SPART. Sept. Sev. 1, 4 in prima pueritia . . . nullum alium inter pueros -um nisi ad iudices exercuit, cum ipse . . . ordine puerorum circumstante sederet ac iudicaret (*cf.* ludere ad *p. 1778, 35*). SCHOL. Hor. sat. 2, 3, 248 ('ludere par impar') -us est micantium puerorum (ars 417 ['occupet extremum scabies'] scabies -us p. est; habes in Suetonio Tranquillo [*cf.* frg. p. 346, 4] 'qui novissimus scabiosus'. *ibid. iterum*). AMBR. obit. Valent. 15 -o iuventutis. RVFIN. Orig. in gen. 7, 3 p. 73, 25 -us infantiae. *al.* *meton. de re, quacum luditur* (*cf. l. 44 et* ludicrum): AVG. conf. 1, 19, 30 furta etiam faciebam . . ., ut haberem quod darem pueris -um suum mihi, quo pariter utique delectabantur, tamen vendentibus (*sequitur notione communi*: in quo etiam -o fraudulentas victorias . . . saepe aucupabar, *sed vis metonymica illustratur postea*: a nucibus et pilulis et passeribus ad . . . aurum, praedia, mancipia . . . transeunt).

B *notione aucta vel deflexa*: **1** *cum respectu ludibrii, sc. de actione illudendi, fraudandi sim.* (*qui respectus etiam compluribus locis A1aβ allatis subest; sed huc traximus exempla, ubi accedit structura eius qui [quod] ludibrio est*): **a** *plur.* (*numerus ipse indicat hunc usum cum A1 cohaerere, quod maxime elucet l. 74 sqq.*): *α* -os facere (reddere TER., exhibere SEN.) *alicui*: PLAVT. Cas. 761 credo neque . . . Olympiae neque usquam -os tam festivos fieri, quam hic intus fiunt -i ludificabiles seni nostro et nostro Olympioni vilico. Merc. 225 miris modis di -os faciunt hominibus mirisque exemplis somnia in somnis danunt (= Rud. 593, *ubi add.*: ne dormientis quidem sinunt quiescere). Most. 427 -os . . . vivo . . . seni faciam, quod credo mortuo numquam fore (*sc. -os funebres*). Truc. 759 (*Diniarchus ad Phronesium*) tibi, inlecebra, -os faciam clamore in via, quae adversum legem accepisti a plurimis pecuniam; . . . apud . . . magistratus faxo erit nomen tuum (*nisi ad p. 1787, 19*). TER. Andr. 479 *Davus* me (*sc. Simonem*) si inparatum . . . adortus esset, quos mihi -os redderet! (*cf. 493* fallere . . . dolis). SEN. epist. 42, 5 scis quos . . . tibi exhibuerit -os, quam multa in caput suum casura temptaverit (*is, quem putaveras in tua potestate esse*).

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

β -os facere *aliquem (aliquid l. 22; per variationem* -os dimittere *l. 24) notione q. e. ludificare* (*locutio* -os facere [*cf. p. 1787, 21*] *ita coaluisse videtur, ut etiam alterum obi. recipiat et in struct. pass. acc.* -os *retineat* [*cf.* animum adverto, indicium facio *vol. VII 1, 1147, 45,* manum inicio *ibid. 1613, 70 sqq.*]): PLAVT. Amph. 571 (*Amphitruo ad Sosiam*) rogasne ... etiam, qui -os facis me? (*565* ludificari, *589* ista ... mendacia). Aul. 253 (*245* abiit neque me certiorem fecit; fastidit mei *eqs.*) video ... te me arbitrari ... hominem idoneum, quem senecta aetate -os facias. Bacch. 1090 (*loquitur Nicobulus*) ego omnis longe antideo stultitia; ... hocine me aetatis -os bis factum esse indigne? ([*1094* Chrysalus me miserum spoliavit]. *passive ut*: 1100 [*idem in eadem re*] me hoc aetatis ludificari, ⌊immo edepol sic -os factum⌋ [*secl. Ritschl*]. Pseud. 1168 *v. infra.* ARGVM. Plaut. Most. 7 [*3* senem ... ludificatur Tranio] -osque [-usque B^2] rursum fit senex). Capt. 579 non equidem me Liberum, sed Philocratem esse aio. :: quid est? ut scelestus ... nunc ... ⟨te⟩ -os facit! (*cf. 584* ne quid tu huic temere insistas credere). Epid. 706 quomodo me -os (-o *P; cf. infra l. 37*) fecisti de illa ... fidicina! Persa 803 uritur cor mi. :: da illi cantharum, extingue ignem, ... caput ne ardescat. :: -os me facitis, intellego. Pseud. 1167 exploratorem hunc faciamus -os ..., (1168) adeo donicum ipsus sese -os fieri senserit. Rud. 470 nusquam ... illam video; -os me facit. 900 *Gripus, qui piscatum iit* et operam -os facit (*Prisc.,* dat *codd. Plaut.; v. o.* ludere *vol. IX 2, 662, 46 sqq.*) et retia, ut tempestas est nunc *eqs.* SYMM. epist. 4, 34, 3 itane me -os facis, ut *eqs.* *inde per variationem* -os dimittere *aliquem* (*sc.* -os *ex acc. obi. transisse in acc. praedic. videtur*): PLAVT. Rud. 791 senex, si te umquam in urbe offendero, numquam ... quisquam me lenonem dixerit, si te non -os pessumos dimissero (*minus probabiliter Marx ad l. imaginem intellegens magistri pueros non ad -um, sed ad vapulandum dimittentis*).

b *sing.*: CIC. Att. 12, 44, 2 aut Druso -us est suggerendus aut utendum Tusculano (*si recte hic attulimus locum non satis perspicuum; aliter, sc.* 'we must give Drusus a game', *Shackleton Bailey ad l. p. 409*). GELL. 7, 16, 1 *indoctus quidam Catulli versus inepte explicans,* cum in Lycio ... ambularemus, -o ibi et voluptati fuit (*dat. fin. ut*: PANEG. 3, 1, 4 eo tempore, quo ... milites saepe anteactis temporibus -o habiti praesens stipendium flagitarent. RVSTIC. Conc.S I 4 p. 59, 32 synodum -o fecerunt Aegyptiaci *eqs.* [*l. 35* quis umquam comoediae scriptor talem fabulam finxit? *alia versio Conc.S IV 1 p. 133, 31* ludunt synodum Aegyptiaci. *cf. variam lect. supra l. 17*]). 13, 3, 1 risu ... atque -o res digna est, cum plerique grammaticorum adseverant 'necessitudinem' et 'necessitatem' ... differre *significatu* (SERV. Aen. 12, 764 *p. 1759, 68*). QVEROL. p. 57, 18 R. si vivorum neglexisti gratiam, etiamne mortuis manus intulisti ad -um et ludibria? *fortasse huc spectat varia lect.* Ps. AVG. serm. ed. Mai 42, 1 meos -i facere (*v. p. 1765, 72*).

2 *in locutione q. e.* '-um dare *alicui*' *de occasione, facultate sim. ludendi, quae cui praebetur*: PLAVT. Bacch. 1083 nimis nolo desidiae ei dare -um. Cas. 25 eicite ex animo curam atque alienum aes; ne quis formidet flagitatorem suum; -i sunt, -us datus est argentariis (*luditur cum significatu spectaculorum publicorum*). CIC. Cael. 28 datur ... huic aliqui -us aetati, et ipsa natura profundit adulescentiae cupiditates (42 detur aliqui -us a., sit adulescentia liberior [*sic papyrus et codex rescriptus; variam lect. codd.* detur aliquid a. *praeferunt Klotz aliique, ne vitiose videantur iterata quae sequuntur ibid.* cum ... dederit aliquid temporis ad -um aetatis]). HOR. carm. 3, 12, 2 amori. ARGVM. Plaut. Stich. 2, 7 Sticho -us datur.

3 *de rebus actionibusve minoris momenti vel difficultatis, nugis sim.* (*in locutionibus fere praedicativis; ponitur homo pro eius actionibus* TER.): **a** -us est (*copula supplenda* GRATT. *et* SIL. *infra*): TER. Eun. 300 hic vero est qui si occeperit *amare,* -um iocumque dices fuisse illum alterum, praeut huius rabies quae dabit (LVCIL. 110 sq. [*de itinere*] verum haec -us ibi, susque omnia deque fuerunt, susque et deque fuere, inquam, omnia -us iocusque: illud opus durum *fuit,* ut Setinum accessimus finem *eqs.* LIV. 28, 42, 2 -us et iocus fuisse Hispaniae tuae videbuntur. LACT. inst. 2, 18, 3 si ... imitatio non res potissimum seria, sed quasi -us ac iocus est. *cf.* CIC. Flacc. 12 *Graecis* iusiurandum iocus est, testimonium -us). CIC. de orat. 2, 72 omnium ceterarum rerum oratio ... -us est homini non hebeti ...; in causarum contentionibus magnum est quoddam opus. SIL. 16, 572 cui -us nullam cursu non tollere dammam ([*nisi ad A 2*]. *item cum inf.*: ARNOB. nat. 6, 12 p. 321, 25 M. usque adeo -us est simulacra ista confingere, nomina illis tamquam propria dedicare *eqs.* 6, 13 p. 323, 18 usque adeo -us est et puerilis adfectio sigillaria ista formare *eqs.* AVG. serm. 278, 3, 3 si ... cito rediret homo ad pristinam beatitudinem, -us illi esset peccando cadere in mortem). PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 4, 96 moenia sua -um fore machinis Romanis (*gr.* παιδιάν). PRVD. perist. 5, 64 tormenta ... atque ipsa poenarum ultima mors Christianis -us est. *genus pronominis pro subi. adhibiti congruit cum praedicativo* (*cf. p. 1788, 57*): CIC. dom. 125 (*respicitur consecratio*) si est illud ratum ..., tua domus ... Cereri est consecratum; sin ille -us fuit, quid te impurius? GRATT. 525 possent Aetnaeas utinam se ferre per arces, qui -us Siculis *equis.* **b** *vario usu*: CIC. Verr. II 5, 181 C. Marium, C. Caelium vidimus non mediocribus ... laboribus contendere, ut ad istos honores pervenirent, ad quos vos *nobiles* per -um et per neglegentiam pervenistis. ARNOB. nat. 1, 47 quanta sint ... haec *miracula* vel exilitatis cuius repperientur et -i (*gen. qual. si recte trad.*; repperietur exinde *coni. Löfstedt, Eranos 10, 1910, 8*). 2, 64 si tantum sapientia praevales, ut ea quae offeruntur a Christo -um atque ineptias nomines *eqs.* AVIEN. orb. terr. 385 in ... procellosos lembum convertere fluctus -um habet *gens.* HIER. epist. 24, 3, 1 *Asella* ieiunium pro -o habuit, inediam refectionem (54, 13, 5 *iuxta*: orationem pro deliciis).

appendix locutionum praedicativarum ad I: **1** -us est: *cum subst. vel pron.*: *v. sub B 3a; praeterea* PLIN. paneg. 82, 8 CLAVD. 7, 23 carm. min. 30, 147. *cum inf.*: HOR. sat. 2, 2, 123 STAT. Ach. 2, 156 ARNOB. nat. 6, 12 p. 321, 25 M. 6, 13 p. 323, 18 IVVENC. 2, 52 AVG. serm. 278, 3, 3 SIDON. carm. 2, 138. **2** *structura sine copula*: *cum inf.*: VERG. Aen. 9, 606 flectere -us. SIL. 16, 572 CLAVD. 3, 328. *cum pron.*: GRATT. 525 *p. 1791, 80.* VAL. FL. 3, 56 *p. 1788, 57.* SIL. 3, 349 *p. 1789, 59.* **3** *varia*: *dat.* -o: esse GELL. 7, 16, 1 SIDON. epist. 3, 3, 2. habere PANEG. 3, 1, 4. facere RVSTIC. Conc.S I 4 p. 59, 32 (*v. etiam var. lect. p. 1791, 17*). *? gen.* -i: repperiri ARNOB. nat. 1, 47 (*v. p. 1791, 84*). facere PS. AVG. serm. ed. Mai 42, 1 (*v. p. 1765, 72*). *acc.* -um (*aliter* -os facere *aliquem sub B 1aβ*): habere *cum inf.* AVIEN. orb. terr. 385. pro -o: habere HIER. epist. 24, 3, 1. 54, 13, 5.

II *eo quod ad seria praeparat, exercet*: **A** *significatur genus disciplinae ad formandos rudes institutum vel ipse locus, ubi id fit* (*de coetu hominum qui in -o degunt p. 1793, 30*): **1** *strictius in -o discuntur*: **a** *litterae, artes liberales* (*sc. apud grammaticum passim, apud rhetorem e. g. l. 37. 57. 70. cf.* PS. ASCON. div. in Caec. p. 199, 19 omnem ... scholam -um dixere Romani, et magistri -i dicuntur qui primas litteras docent. GLOSS. σχολή. διδασκαλεῖον. *usus originem explicat* FEST. p. 347 scholae dictae sunt non ab otio ..., sed quod ceteris rebus omissis vacare liberalibus studiis pueri debent, ut etiam -i appellantur, in quibus minime luditur, ne tristi aliquo nomine fug⟨iant pueri suo fungi mu⟩nere [*supplevit Scaliger*]. *dubitat de hoc veriloquio* [*fortasse Stilonis, cf. frg. 59 F.*] QVINT. inst. 1, 6, 34): PLAVT. Bacch. 129 (*ad Lydum paedagogum*) non omnis aetas, Lyde, -o convenit (*vix ad I A 2; cf. 148* iam excessit mi aetas ex magisterio tuo). Merc. 303 (*iocose*) hodie ire in -um occepi litterarium: ... ternas (*litteras, sc.* '*amo*') scio iam (Persa 173 ovis si in -um iret, potuisset iam fieri, ut probe litteras sciret. *cf.* AFRAN. com. 94 remeare in -um. EDICT. cens. de rhet. [Suet. rhet. 25] ad quos *rhetores* iuventus in -um conveniat. *ibid.* in -os itare [PLIN. nat. 9, 25]. AVR. Fronto p. 27, 7 v. d. H. [p. 28 N.] ut in -um tuum pedem introferam). CATO or. frg. 49 (205 M.) pueris in -o stellos (*corruptum*; stilos *Roth, alii aliter*) pasceolos furare (*item in cum abl.* POMPON. Atell. 75 in -o ... non docentem condiscipulos, verum *eqs.* CIC. de orat. 2, 100 hoc in -o non praecipitur. orat. 144. fam. 9, 18, 4 sella tibi erit in -o tamquam hypodidascalo proxima. VARRO ling. 6, 61 dictata in -o [HOR. sat. 1, 10, 75 an tua ... vilibus in -is dictari carmina malis?]. NEP. Att. 10, 3 GELL. 13, 31, 9. IVST. 23, 4, 9 eidem in -o inter coaequales discenti. *al.*). EDICT. cens. de rhet. (Suet. rhet. 25) qui *rhetores* eos -os habent. CIC. div. in Caec. 47 magister -i (*eodem ordine*: CIL I^2 2705, 6 VAL. MAX. 6, 5, 1. 6, 9 ext. 6 LEX met. Vipasc. [CIL II 5181] 57. *al.; plur. esse* magistri -i, *non* -orum *monet* CHAR. gramm. p. 137, 17 sqq. B.; -i magister: CIC. nat. deor. 1, 72. MART. 7, 64, 7 -ive m. 9, 68, 1 -i scelerate m. 10, 62, 1. 12, 57, 5. TERT. idol. 10 p. 39, 22 [*pro una voce editum ut ibid.* p. 39, 28 ISID. orig. 1, 4, 12. GLOSS. γραμματοδιδάσκαλος. χαμαιδιδάσκαλος. ⟨magister⟩ litterarum]. IVST. 21, 5, 8). Manil. 28 e -o atque pueritiae disciplinis ... in militiae disciplinam profectus est *Pompeius* (*cf.* SVET. gramm. *infra*). de orat. 3, 94 (*93* quos *rhetores* ego censor edicto meo sustuleram) cum impudentiae -um esset. orat. 47 declamatorem aliquem de -o. fam. 9, 18, 1 -um aperuisse (*v. p. 1794, 10*). ad Q. fr. 3, 4, 6 ducens ... mecum Ciceronem meum in -um discendi, non lusionis. VARRO ling. 9, 15 pueros in -um mittunt, ut discant quae nesciunt verba quemadmodum scribant (HOR. sat. 1, 6, 72 noluit in Flavi -um me mittere *pater.* PORPH. vita Hor. p. 1, 10). LIV. 3, 44, 6 in tabernaculis litterarum -i erant (*v. p. 1524, 25*). SEN. epist. 94, 9 si -um litterarium intraveris *eqs.* (*adde* PLAVT. Merc. 303 *supra.* PLIN. nat. 9, 25. QVINT. inst. 1, 4, 27 litterarii paene ista [*sc. verborum genera, numeri sim.*] sunt -i et trivialis scientiae. TAC. ann. 3, 66, 3 Othoni litterarium -um exercere vetus ars fuit. *al. v. p. 1529, 40 sqq.*). PLIN. nat. 9, 25 -um ferebat *delphinus puerum.* SVET. gramm. 4, 10 quosdam e grammatici statim -o transisse in forum (*cf.* HIER. in Hab. 3, 14–16 l. 1010 *dum* in grammaticae -o exercerer). rhet. 28, 1 Epidius ... -um dicendi aperuit docuitque *eqs. al.* *iunctura fere abundanti*: ACT. Archel. 37, 12 in -is scolaribus.

b *ars psallendi, saltandi sim.*: PLAVT. Rud. 43 eam vidit ire e -o fidicinio domum. TER. Phorm. 86 in -um ducere et reducere *citharistriam* (*de eadem*: 88 in quo haec *puella* discebat -o, exadversum ilico tonstrina erat). SCIP. min. or. frg. (30 M.) Macr. Sat. 3, 14, 7 eunt in -um histrionum; discunt cantare ...; eunt ... in -um saltatorium inter cinaedos virgines puerique ingenui (*ibid. iterum. inde* MACR. Sat. 3, 14, 4). *ibid.* plus ... in eo -o vidi pueris virginibusque quingentis.

c *ars gladiatoria* (*cf.* ISID. orig. 18, 52, 1 amphitheatrum locus est spectaculi, ubi pugnant gladiatores; et ⌊inde -um gladiatorium dictum, quod in eo iuvenes usum armorum ... condiscant⌋ [⌊ ⌋ = GLOSS.L I Ansil. LV 239]. II Philox. LV 45a -us [*i.* -is]: palaestris): α *usu vario*: LVCIL. 1274 Samnis in -o ac rudibus cuivis satis asper (*item cum abl.*: CIC. Catil. 2, 9 est [Att. 7, 14, 2 SEN. dial. 4, 8, 2 PLIN. nat. 11, 144.

[*Kuhlmann*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

al.]. Pollio Cic. fam. 10, 32, 3 *gladiatorem* defodit in -o. Caes. civ. 1, 14, 4 Caesar in -o habebat *gladiatores. al.*). Pollio Cic. fam. 10, 32, 3 depressus in -um *miles* (*item cum acc.*: Sen. contr. 10, 4, 18 coiciunt [Gaivs inst. 1, 13]. Qvint. decl. 260 p. 67, 11 si . . . venisset in -um atque arenam [302 p. 192, 2]. Plin. epist. 10, 31, 2 damnati [Tert. spect. 19 p. 20, 26 Vlp. dig. 48, 19, 8, 11 coll. Mos. 11, 7, 4. *al.*]. Ps. Qvint. decl. 9, 12 vendiderunt. Calp. decl. 52 secuta *virtus*. Vlp. dig. 48, 19, 8, 12 dari [Firm. math. 8, 17, 2 Cod. Theod. 9, 18, 1]. *al.*). Ps. Cic. epist. ad Oct. 9. Hor. epist. 1, 1, 3 (*in imagine*) donatum iam rude quaeris, Maecenas, iterum antiquo me includere -o? ars 32. Liv. perioch. 95 *tot* gladiatores Capuae ex -o Lentuli profugerunt (Vell. 2, 30, 5 profugientes [*de eadem re*]. Val. Max. 2, 3, 2 doctoribus gladiatorum arcessitis. Svet. Dom. 4, 1 potestatem . . . bina paria e suo -o postulandi. *al.*). Sen. contr. 3 praef. 13 totum aliud est pugnare, aliud ventilare; hoc ita semper arbitratum est scholam quasi -um esse, forum arenam. Sen. clem. 2, 6, 2 donabit lacrimis maternis filium . . . et -o eximet *sapiens*. nat. 7, 31, 3 (*de effeminatis*) alius genitalia excidit, alius in obscenam -i partem fugit et . . . infame armaturae genus (*i. retiarii; explicat Housman, Class. Rev. 18, 1904, 398*) . . . legit. Mart. 5, 24, 4 Hermes et gladiator et magister, Hermes turba sui tremorque -i. Qvint. inst. 8, 5, 12 quem saepius a -o redimerat soror (*eadem praep.*: Oros. hist. 5, 24, 1 a -o . . . diffugerunt [*pendet e* Liv. *supra*]). decl. 302 p. 191, 4. Ps. Qvint. decl. 9, 8 neque . . . ita me efferabat -us. 9, 9 emissus -o. *al.* Tac. hist. 2, 62, 2 ne equites Romani -o et arena polluerentur. Svet. Iul. 31, 1 -um gladiatorium . . . aedificaturus (*cf.* CIL VI 31917 -um gladiatorium . . . exstructum [XIV 3014, 12]. Origo Rom. chron. I p. 146, 20 *a Domitiano* multae operae publicae fabricatae sunt: atria vii, . . . -os iiii [*inde* Hier. chron. a. Abr. 2105 -um matutinum *tantum memorans. Romae -os IIII esse adfirmant etiam* Cvrios. = Reg. urb. p. 104, 9 N.]). *al.* *de ipsa familia gladiatorum* (*huc pertinet, si recte restituitur*: Cic. Att. 4, 4ª, 2 emisti -um praeclarum [locum *trad.*; λόχον *Bosius, quam coniecturam post alios defendit Milns, Hermes 96, 1968, 506 sqq.*]): Ivv. 6, 82 nupta senatori comitata est Eppia -um (-ium *var. l.*) ad Pharon. *β per structuras indicantur homines* (armamentarium *l. 46*) *ad -um pertinentes*: ex -o: Cic. Att. 1, 16, 5 per unum servum et eum ex gladiatorio -o confecit totum negotium. Svet. Cal. 32, 2 murmillonem. Dom. 17, 2 quidam. *gen.* -i: CIL X 1685 (*aetate Augusti?*) procur(ator) -i famil(iae) glad(iatoriae) Caesaris Alexandreae ad Aegyptum (Tac. ann. 11, 35, 3 Sulpicius Rufus -i p. CIL XI 5213 *Hadriani aetate*. Inscr. Dessau 9002 *M. Aurelii aetate. al. in titulis; graece e. g.* IG X 2, 486 ἐπιτρόπου λούδων). VI 10171 (*saec. I*) med(icus) lud(i) mat(utini) (10172 *bis*. 10173. *cf.* Inscr. graec. Rom. Cagnat 1, 182 ἰατρὸς λού(δου) ματ(ουτίνου)). II 1085 (*Pertinacis aetate*) subproc(uratori). 4519 tabul(ario). VI 352 comm(entariensis). 7659 prov(ocatori) spat(ario) ⟨lud(i) m⟩ag(ni) . . . prov(ocator) ⟨spat(arius)⟩ lud(i) mag(ni). 10164 praepositus armamentario -i magni. 10165 curssori. 10166 dispensatori. 10167 eq(ues) vet(eranus). 10168 pegniario. *ibid.* familia (10170 secunda rudis familiae gladiatoriae Caesaris -i magni. Pap. Corp. 145, 15). 10169 retiario. *ibid.* murmillo. ad -um: Inscr. Année Epigr. 1972 n. 574 (*saec. II in.*) proc(uratori) a voluptatibus et ad -um matutinum (*gr. ibid.* ἐπίτροπον ἐπὶ τῶν ⟨ἀπο⟩λαύσεων καὶ λούδου μα⟨τον⟩τίνου).

appendicula determinationum ad c indicantium: *-i genus vel nomen*: Cic. Catil. 2, 9 in -o gladiatorio (*et saepe; v. vol. VI 2, 2008, 62 sqq.; cf.* familiae gladiatoriae *l. 38. nec non* Pap. Lips. 57ʳ, 11 [*a. 261*] λούδου μονομάχων). Sen. epist. 70, 20 in -o bestiariorum (*cf.* 70, 22 in -o bestiario). CIL VI 10172 (*saec. I*) medicus -i matutini (*v. vol. VIII 507, 12 sqq.*). Inscr. Année Epigr. 1955 n. 225 (*Traiani aetate*) proc. -i magni (CIL XI 5213 *Hadriani aetate* [*inde suppletur* 5214]. Inscr. Dessau 9002 *M. Aurelii aetate*. CIL XIV 2922 *Commodi aetate*. II 1085 *Pertinacis aetate*. Cvrios. [= Reg.] urb. p. 76, 11 N. Forma urbis [cil vi 36619 *ad* 29844] frg. 4. *ceterum saepius in* CIL [*e. g.* VI 10164—10170]). Vlp. dig. 48, 19, 8, 11 in -um venatorium (48, 19, 8, 12). Cvrios. urb. p. 75, 12 N. -um . . . Daticum (Reg. *ibid.* Gallicum; *sed* Daticum [*var. l.* Daci-, *quae praefertur vulgo*] *addit* p. 76, 11, *ubi* Cvrios. -um magnum). CIL II 4519 tabul(ario) -i Gallic(i) et Hisp(anici) (*huc, sc. de -o urbis Romae, l. 64 et, si recte suppletur*, CIL VI 9470). *-i patronum*: Ps. Cic. epist. ad Oct. 9 Iulianos gladiatores, egentes reliquias Caesaris -i (Plin. nat. 11, 245 C. Caesaris. Gell. 12, 5, 13. *cf.* Plin. nat. 11, 144 Gai principis. CIL VI 352 [*huc si sic iungend.*] -i . . . Caesarii [*lacuna intercedente*]). Hor. ars 32 Aemilium circa -um faber (Porph. Aemilii L[a]epidi -us gladiatorius fuit). Liv. perioch. 95 ex -o Lentuli ([*inde* Oros. hist. 5, 24, 1]. Flor. epit. 3, 20, 3 Paneg. 2, 23, 2). Val. Max. 2, 3, 2 C. Aureli Scauri.

2 *laxius vel in imagine respiciuntur*: **a** *lupanar sim.*: Plavt. Asin. 226 (*215* hic noster *lenarum* quaestus aucupi simillimust) haecine te esse oblitum, in -o qui fuisti tam diu! :: tua ista culpa est, quae discipulum semidoctum abs te amoves. Qvint. inst. 6, 3, 51 cuius matrem dixit (Cic. Font. frg. 3), dum vixisset, -um, postquam mortua esset, magistros habuisse (*explicat* Qvint. dicebantur . . . infames feminae convenire ad eam solitae; . . . hic '-us' per tralationem dictum est). Tert. nat. 2, 10, 6 (*de Larentina*) ⟨mulier⟩ de lenonio -o iactitat se . . . Herculi functam (*antea*: scortum . . . meritorium fuit; *vix recte actio ludendi intellegitur p. 1154, 50*). **b** *varia*: Ter. Hec. 203 sq. in eodem . . . omnes *socrus* mihi videntur -o doctae ad malitiam; et ei -o, si ullus est, magistram hanc *Sostratam* esse satis certo scio. Cic. de orat. 2, 89 ut forum sibi -um putaret esse ad discendum, magistrum autem quem vellet eligeret. 2, 94 Isocrates magister ist⟨e orat⟩orum (*emend. Kumaniecki*) omnium, cuius e -o . . . meri principes exierunt. 3, 35 ex eodem quasi -o summorum in suo cuiusque genere artificum et magistrorum exisse discipulos dissimiles inter se *eqs.* (Brut. 32 Isocrates, cuius domus cunctae Graeciae q. -us quidam patuit atque officina dicendi. fam. 9, 18, 1 quod, ut Dionysius tyrannus *expulsus* . . . Corinthi dicitur -um aperuisse, sic ego . . . amisso regno forensi -um quasi habere coeperim [*cf. 9, 16, 7* Hirtium ego et Dolabellam dicendi discipulos habeo]). Sen. epist. 71, 6 relinque istum -um litterarium philosophorum, qui rem magnificentissimam ad syllabas vocant. Gell. 13, 5, 3 erant tunc in eius *Aristotelis* -o boni multi, sed praecipui duo, Theophrastus et Menedemus. Ps. Prosp. carm. de prov. 771 apostolico doctus caelestia -o.

B *spectat ad ipsam actionem exercitandi* (*nisi ad I trahere malis; cf. p. 1783, 78. 1789, 67 sqq.*): Cic. Cael. 11 ut exercitatione -oque campestri tunicati uteremur (Rvf. Fest. 28 cum . . . -os . . . c., ut hosti sollicitudinem demeret, . . . agitasset). de orat. 2, 84 videant, quid velint, ad ludendumne an ad pugnandum arma sint sumpturi; aliud enim pugna et acies, aliud -us campusque noster desiderat (*cf.* Don. Ter. Phorm. 347, 2 in officio militari omne negotium vel pugna vel -us est). Liv. 7, 33, 2 in -o . . . militari, cum velocitatis viriumque inter se aequales certamina ineunt *eqs.* Manil. 4, 227 sunt quibus et simulacra *pugnae* placent et -us in armis . . . discuntque per otia bellum.

appendix: **1** *homoeoprophora* (*v. etiam sub 2*): Naev. com. 112 libera lingua loquemur -is Liberalibus. Plavt. Asin. 13 lepos -usque (*cf.* Pseud. 743 lepide . . . meo me -o lamberas). Bacch. 129 *v. p. 1792, 32*. Capt. 770 laudem, lucrum, -um. Merc. 846 laetitiam, -um (Verg. Aen. 8, 717). Cic. har. resp. 23 -os ad luctum conferre. Sall. Iug. 66, 2 -um et lasciviam (Ov. fast. 5, 332 *acced.* liberiorque iocus. Liv. 39, 15, 7. Cels. 3, 24, 5 lusu, ioco, -is [*Targa*, lusui coludis *FV*, clauso loco uti -is *J*], lascivia). Stat. Theb. 5, 195 -o . . . licenti (*cf.* Qvint. inst. 11, 3, 58 -orum . . . licentia). Pavl. Pell. 56 libertas -usque et laetior aetas. **2** *iungitur cum vocibus eiusdem radicis* (*iuncturas cum ludere v. sub verbo*): Plavt. Cas. 761 -i ludificabiles. Cic. ad Q. fr. 3, 4, 6 in -um discendi, non lusionis. Tert. nat. 1, 10, 47 -i . . . lusum (*v. etiam* Cels. *sub 1*). Qverol. p. 57, 18 R. -um et ludibria (Salv. gub. 6, 58). **3** *pendent structurae variae* (*cf. etiam determinationes p. 1784, 4 sqq. allatas*): Hor. carm. 4, 2, 42 concines . . . urbis publicum -um super impetrato . . . Augusti reditu. Manil. 4, 227 -us in armis. Spart. Sept. Sev. 1, 4 -um . . . ad iudices (*v. p. 1790, 54*). Clavd. rapt. Pros. 3, 206 cauti . . . per atria -i.

deriv.: 1. ludarius, ludiarius, ludicer.

compos.: ? ludifacio, ludifico(r), ludivagus; simpludiarea (funera). *cf.* diludium. *Kuhlmann.*

luĕcula, -ae *f.* *a* lues *deminutive.* Gloss. V 603, 45 -a: parva lues.

luēla, -ae *f.* *a* luere. *i. q. expiatio*: Lvcr. 3, 1015 metus in vita poenarum pro male factis est . . . scelerisque luela (*sic codd.*, luella *Lachmann, sed v. Brambach, Lat. Orthogr. 1868, 258 sq. et Sommer, Handb.*²·³ *205*).

*lŭēs, -is *f.* [*de veriloquio nihil constat. Sch.*] *de origine et notione*: Pavl. Fest. p. 120 -s est diluens usque ad nihil, tractum a graeco λύειν (*cf.* Non. p. 52, 5 -s a rebus solvendis proposita [proprie posita *susp. Lindsay. affertur* Macer hist. 21]. Gloss.ᴸ IV Plac. l 32 -es . . . sordes dicuntur elui dignae. Gloss. IV 256, 22 -s: pestis morbus diluvium). Isid. orig. 4, 6, 19 *pestilentia* et -s a labe et luctu vocata *eqs.* *de formis earumque usu*: *sing.*: *nom.* -s *legitur saepissime* (*cf.* Prob. app. gramm. IV 198, 15 -s non -is. *inter feminina in* -es: Gramm. suppl. 74, 15. 116, 30, *in* -is *ibid.* 61, 17 adn.); *nom.* -is *exstat* Paneg. 8, 18, 1 (*M*, -es *Itali, edd.*). Prvd. ham. 249. psych. 508 (*utrobique metro probatur; codd. variant ut etiam* perist. 3, 26 c. Symm. 1, 5, *sed* psych. 558 *omnes* -es *praebere affirmat Bergman, cf. Lavarenne, Langue de Prud., 45*). Comm. instr. 1, 26, 13 (*sed* -es *quantitate neglecta* apol. 846. 899). Cypr. Gall. exod. 299 *et hic illic in var. l.* *gen.* -is (*cf.* Char. gramm. p. 46, 20 B. -s . . . -is) *raro inde a* Cypr. Demetr. 5; *forma* -es Greg. Tvr. Iul. 46a p. 582, 2 (*similia congessit Bonnet, Lat. de Grég., 121*). *acc.* -em *invenitur* Carm. Arv. 4—6 (-e *vel* -ae *trad.*) *et inde a* Sen. trag., Val. Fl. *abl.* -e *utuntur* Macer hist. 21 Sen. Oed. 859 Cypr. Demetr. 10. *al.*; -ē *nusquam metro probatum conicitur tamen ab edd. quibusdam in versu suspecto* Manil. 5, 515 (*v. Housman ad l.*). *dat. non invenitur.* *plur. nom. et acc.* -es *perraro inde a* Manil. 2, 640. Cypr. Demetr. 2 (*vix sing.*). unit. eccl. 10 Ps. Avr. Vict. epit. 16, 3, *dat. et abl. non exstant, gen. non nisi* Gloss.ᴸ IV Plac. l 32. *masc. fortasse* Lvcif. non conv. 9 p. 17, 29 *v. s. II A.* *in versibus legitur in* Carm. Arv. (*? p. 1795, 23*) *et inde a* Verg., Ov., *frequentant* Sen. trag., Lvcan., Val. Fl., Sil., Clavd.; *in oratione soluta raro inde a* Macro, Cic., Sen. epist., Colvm., Plin. nat., Tac. [*confunditur in codd. cum* lux Verg. Aen. 3, 139 Pass. Mar. Iac. 12, 7 Ambr. in psalm. 39, 8. *al.* (-s *restit.* Amm. 23, 6, 76), labes Sol. 47, 1 (luues *M*; *v. p. 770, 79*). Cod. Iust. 4, 65, 8. *e coni. dub.*: Sen. dial. 11 (12), 11, 6 sincerus animus . . ., -is ipse expers (*Ellis*, levis i. e. *trad.; v. p. 1216, 18 sqq.*). Edict. impp. Diocl. et Max. coll. Mos. 15, 3, 8 ut . . . stirpitus amputari labes

[*Maltby*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(*Kübler*, malis *vel* mali *codd., cf. vol. VIII 187, 12*; -s *Mommsen*) haec nequitiae ... possit. CYPR. GALL. num. 44 morborum quis dira -s (*Mayor*, tabes *codd.*) corruperat artus. ALC. AVIT. epist. 26 p. 57, 14 labes (lis *var. l., unde* luis *Peiper*) ista metuenda est.]

significatur aliquid (aliquis) statum integrum dissolvens, destruens, contaminans vel ipsa dissolutio, destructio (*cf.* SYNON. Cic. p. 433, 21 -s. tabes. labes. exitium. calamitas. clades. pestis. pestilentia. pernicies. GLOSS. φθορά. φθίσις. λύμη. pestis, mortalitas, pernicies): I *de rebus* (*prosopopoeias v. sub II B*): A *usu sollemni respiciuntur varia perniciosa, destruentia sim. (fere incorporea, sc. actiones sim. praeter locos l. 21. p. 1796, 25 allatos), quae afficiunt*:
1 *corpus vel res corporeas* (*animum una cum corpore* VERG. *et* SEN. Tro. *sub b, de utriusque morbis* PRVD. perist. 2, 222 confer alternas -es: carnisne morbus foedior an mentis et morum ulcera?): a *respiciuntur morbi sim. fere contagione vulgati* (*cf. p. 1797, 58 et* SYNON. Cic. p. 448, 24 valetudo ... morbus ... infirmitas ... -s. pestis. GLOSS. pestis, morbus. morbus vel aegritudo): α *de pestilentia* (*et hominum et animalium* [GRATT. 369 DICT. 1, 19 PROB. Verg. ecl. praef. p. 324, 24. *al.*] *et plantarum* [VERG. Aen. 3, 139 COLVM. 1, 4, 3 PS. QVINT. decl. 12, 4 PS. RVFIN. in Am. 4, 7–8. *al.*]. *de re corporea, qua pestilentia efficitur l. 62, fortasse etiam l. 26. cf.* GLOSS. λοιμός):
① *exempla varia* (*selecta inde a* TERT.): CARM. ARV. (CE 1) 4–6 neve -e(m) rue(m) Marmar sins incurrere in pleoris (*huc traxit post alios Norden, Priesterbücher 123 sqq.; de Lua dea accipit Bickel, Rhein. Mus. 89, 1940, 31. formam verbi intellegunt alii, sc. textum aliter distinguentes*). MACER hist. 21 nequaquam sui lavandi reluant arma -e (*cf. p. 1794, 54 sqq.; sunt qui liquorem intellegant, sed vix conferri potest* PETRON. *sub B*). VERG. Aen. 3, 139 subito cum tabida membris, corrupto caeli tractu, miserandaque venit arboribusque satisque -s et letifer annus (GLOSS. tabida -s: morbo plena sive corrupta). OV. met. 7, 523 (*descriptio pestilentiae*) dira -s ... populis ... incidit. 15, 626 dira -s ... Latias vitiaverat auras pallidaque exsangui squalebant corpora morbo (*de eadem re*: ARNOB. nat. 7, 47 ut ab -is contagio tutam eam *Romam* morbisque pestilentibus praestaret *Aesculapius*. LACT. inst. 2, 7, 13 -e saeviente Aesculapius ... Romam ... pestilentia liberasse). GRATT. 369 *e vitio latenti* emissa -s et per contagia morbi venere in vulgum (*cf. 366* labes, *371* labe). MANIL. 5, 515 non extincta -s semperque recentia flammis (*versum orationis imperfectae alicuius pestilentiae descriptioni attribuit Housman*; -e *alii, sc. ignem intellegentes*). SEN. Oed. 29 (*loquitur Oedipus*) ista Cadmeae -s infesta genti *eqs.* (*cf.* 652 *infra sub II B*). COLVM. 1, 4, 3 graviores caeli multa remedia priores tradiderunt, quibus mitigetur pestifera -s (*antea*: pestilentis ... agri). LVCAN. 6, 101 turba ... cadentum aucta -s, dum mixta iacent incondita vivis corpora (*97* pestis). VAL. FL. 4, 592 siquem perculerit vicina -s. 5, 15 Tiphyn agit violenta -s (*cf. Apoll. Rhod. 2, 856 μινυνθαδίη ... νοῦσος*). SIL. 14, 582 ni ... importuna -s inimicaque pestis ... polluto miseris *Romanis* rapuisset gaudia caelo. MART. 1, 101, 6 ureret implicitum cum scelerata -s. PS. QVINT. decl. 12, 4 non ... vulgaris illa labes frumenti fuit ...; nova et inaudita abominanda -s *eqs.* CALP. decl. 44 -s orta est. CIL III 5567 (*a. 182*) qui per -em vita functi sunt (*de pestilentia eiusdem aetatis*: CAPITOL. Ver. 8, 1. PS. AVR. VICT. epit. 16, 3 *sub Marco Aurelio* -es crebrae. HIER. chron. a. Abr. 2184 OROS. hist. 7, 15, 5. 7, 27, 7). TERT. apol. 20, 2 fames et -es et locales quaeque clades et frequentiae plerumque mortium vastant (*item in enumeratione calamitatum*: 40, 2 si terra movit, si fames, si -s. anim. 30, 4 CYPR. Demetr. 2. 10 PASS. Mar. Iac. 12, 7. *al.*). PS. GARG. MART. p. 212 *omfacomeli* facit ad omnem aestum aegrotantibus et quos -s possidet. IVST. 32, 3, 9 *cum* comprehensi ... pestifera -e essent. DICT. 1, 19 irane caelesti an ob mutationem aeris corporibus pertemptatis -s invadit *eqs.* AMM. 19, 4, 7 prima species -is pandemos appellatur ..., secunda epidemos ..., tertia loemodes, quae itidem temporaria est, sed volucri velocitate letabilis. 23, 6, 17 -s oriens a ... puteo, cum os eius excesserit, ... terras circumsitas inhabitabiles ... fecisset (*antea*: halitus letalis. *sec. Cass. Dionem 68, 27, ubi* πνεῦμα *tantum*). CLAVD. 28, 242 taetris collecta cibis annique vapore saeviat aucta -s. OROS. hist. 2, 12, 4 quamvis ... oborta -s ... populum depopulata sit (*cf. Liv. 3, 2, 1* morbo). CAEL. AVR. salut. praec. 60 melioris ⌊aeris -eque⌋ (haberi sedeaque *trad.*) exemtas regiones. GREG. TVR. Mart. 3, 34 populus Turonorum a -e valitudinaria vastabatur (*cf.* tit. de -e, quae cum visicis fit). CE 98, 7 -s ignita. *al.* *in comparationibus*: SEN. Thy. 88 (*loq. Tantalus*) mittor ut ... gravem populis -em sparsura pestis. STAT. Theb. 11, 274 (*Creon ad Eteoclem*) urbem ... ceu caelo deiecta -s ... hausisti. AMM. 23, 6, 76 potandi aviditatem vitantes ut -em. 30, 2, 11 solebat dirae -is ritu grassari per omnia *Maximinus*. OROS. hist. 6, 12, 3 inruit ... Romanus exercitus veluti fortissimo corpori fortior -s. ⓘⓘ *accedit gen.*: *rerum vel animantium affectorum* (*sim. invenies sub 2a et b et sub II A*): LVCAN. 2, 200 fames ... subitaeque ruinae aut terrae caelique -s aut bellica clades (ANTH. 223, 15 caeli terraeque [*pendet simul e* VERG. Aen. 3, 139 *supra*]. *an per gen. indicatur origo morbi, cf.* AMM. 23, 6, 17 *supra et* HIL. ad Const. *sub 2b?*). HEGES. 1, 32, 6 p. 62, 29 in terrae motu atque animantium -e. 1, 38, 1 p. 78, 11 populorum (*Ios. antiq. Iud. 15, 300 πάθος ... λοιμικόν*). CLAVD. 15, 514 hominum pecudumque (OROS. hist. 5, 11, 4). SALV. gub. 6, 84 -s erat viventium, foetor ... mortuorum. *rei destruentis* (*cf. fortasse* LVCAN. *supra. ceterum v. etiam l. 35. 55. 82. p. 1797, 4. 10*): AMBR. in psalm. 39, 8 *Aaron* inter vivos ac mortuos medius stetit et serpentem (*adi.*) statuit -em mortis (*cf. num. 16, 48* plaga cessavit). CLAVD. 15, 39 morbi (18, 18).

β *de variis morbis sim.* (*de putredine* AMM.; *exempla certiora, dubia v. supra*): SEN. Oed. 859 vulneri innatus tumor puerile foeda corpus *Oedipodis* urebat -e (-s *E*). PLIN. nat. 26, 3 non fuerat haec -s (*sc. lichen*) apud maiores ... nostros *eqs.* (*cf.* MART. 1, 78, 2 premeret pestis cum tabida fauces inque suos vultus serperet atra -s. 11, 91, 6 horrida vultus abstulit et tenero sedit in ore -s). STAT. Ach. 2, 162 quae ferro cohibenda -s, quae cederet herbis, edocuit. AMM. 19, 4, 1 pestilentia tot malis accessit verminantium corporum -e tabifica. CAEL. AVR. acut. 2, 30, 162 siquidem vulgus ... dominantia magnis nominibus appellet, ut ... -em deificam vel epilepticam passionem (*cf. chron. 1, 4, 60* sacra *passio*). GREG. TVR. Franc. 4, 5 -s illa, quam inguinariam vocant (*al. v. vol. VII 1, 1581, 57 sqq.*).

γ *fere abusive de causa morbi* (*aliter de re corporea p. 1795, 62; de qualitate fortasse et p. 1795, 65*): CAEL. AVR. acut. 1 praef. 12 habet *Asclepiades* consuetudinem pro effectu causas ponere. denique -em diffiniens '-s' inquit 'est qualitas insueta in his ubi est locis consistentium animalium, qua ex communi causa facilibus morbis et interfectivis adficiuntur'. etiam nunc -is causam pro effectu sumpsisse perspicitur. causa etenim -is est qualitas, -s autem declivitas in aegritudinem prona atque celerrima (*Bendz*, celeberrima *trad.*) *eqs.*

b *respiciuntur quaelibet actiones vel res perniciosae* (*aqua* SEN. Phaedr. 1017 CLAVD., *ignis l. 38 sqq., machina* SIL. 1, 354): α *efficiuntur venenis sim.*: VERG. Aen. 7, 354 *serpentis* -s udo sublapsa veneno pertemptat sensus *Amatae* atque ossibus implicat ignem (*cf. 375* serpentis furiale malum *et* CLAVD. DON. Aen. *ad l.*: antequam eam furialis -s incendio robustiore flammaret). SEN. Herc. O. 752 membra et Herculeos toros urit -s nescio qua (*e veste Nessi orta ut* 1358 tantane inventa est -s? [*1355* pestis, *1361* flamma]). β *efficiuntur variis modis*: SEN. Phaedr. 1017 consurgit ingens pontus in vastum aggerem ... nec ista ratibus tanta construitur -s: terris minatur (*cf.* CLAVD. *infra*). Tro. 585 propone flammas, vulnera ... variasque pestes undique, et ferrum inditum visceribus istis, carceris caeci -em (*an de morbo aere carceris corrupto effecto?*). LVCAN. 1, 645 urbi generique paratur humano matura -s; terraene dehiscent? *eqs.* 3, 681 edidit ... clades ... pelago diversa -s ([*postea*: ignis ... vivax spargitur. ADNOT.: ignem dicit]. *item de incendio vel igni*: 10, 504 illa -s ... revocavit ... populos. SIL. 7, 356 -s agit atra *boves faces portantes* [*360* Vulcania pestis]. 17, 96 it totis inimica -s cum turbine castris. CLAVD. 20, 33 mox oritur diversa -s: hinc Mulciber ignes sparserat, hinc ... proruperat ... Nereus). 9, 888 quod ius habuisset in ipsum *Catonem* ulla -s? VAL. FL. 2, 291 pro dira -s, pro noctis acerbae exitium! (*de caede, strage sim. ut*: 3, 246 si tanta -s [*Itali*, Iovis *V*] seros durasset in ortus. 6, 400 *equi* diram ... retorquent in socios ... -em *in curruum falcatorum aegide perterriti*. SIL. 12, 385 dira inde -s, caeduntque caduntque). SIL. 1, 354 phalarica ..., cui plurima cuspis, vix muris toleranda -s. 5, 108 cum tanta -s vulgusque tremendum (*i. Boii*) ingrueret (*de impetu hostium ut*: 5, 390 incidit attonitis inopino turbine Poenis ... improvisa -s. 12, 184 fertur acerba -s ... effusaeque ruunt inopino flumine turmae *eqs.*). 5, 623 oppida ... tempestas et dira -s stravitque tulitque (*de terrae motu ut* TAC. ann. 2, 47, 2 asperrima in Sardianos -s). STAT. Theb. 10, 854 ceu suprema -s urbi facibusque cruentis aequatura solo turres Bellona subiret. TAC. hist. 3, 15, 1 Britannia Galliaque et Hispania auxilia Vitellius acciverat, immensam belli -em (molem *Faërnus, fort. recte*). ITALA II Petr. 2, 12 (Ps. Aug. spec. 110 p. 640, 6) qui velut pecora ... in -em et perniciem nati ... perient (*gr.* εἰς ἅλωσιν καὶ φθοράν, *Vulg.* in captionem et in p.). CYPR. mortal. 16 pestis ista et -s (*i. mortalitas*), quae horribilis et feralis videtur, explorat iustitiam. PANEG. 8, 18, 1 si metu *Constantii* ... -s illa (*sc. piratica*) solis Britanniae visceribus intabuit (*v. vol. VII 1, 2066, 77 sqq.*). PRVD. perist. 3, 26 ubi se furiata -s excitat in famulos domini (*de persecutione*).

2 *animum, mores* (*saepius sublucente imagine morbi. ceterum addas p. 1795, 12 sqq.*): a *de variis vitiis*: MANIL. 2, 640 *sub Piscibus nati* commutant animos ... et foedera rumpunt ac repetunt, tectaeque -es sub fronte vagantur. SEN. epist. 95, 29 (*philosophia comparatur cum medicina*) adversus tantam morum eversionem omnia conanda sunt; et utinam sic denique -s ista vin[di]catur. PETRON. 124 vers. 245 tanta -s divum quoque numina vicit (*de pavore, ignavia sim. ut* VAL. FL. 3, 373 quaenam ... ista -s [*377* labem]). PLIN. nat. 29, 27 -s morum ... vatem prorsus cottidie facit Catonem. TERT. anim. 57, 2 (*de magia*) multiformem -em mentis humanae, totius erroris artificem, salutis ... animaeque vastatorem. PS. HIL. hymn. 2, 28 genus serpentis adfuit invidia ..., mortis auctor extitit sordida -s (*cf.* CASSIAN. conl. 18, 16, 8 ipsa *invidia* ... est -s, de qua figuraliter dicitur per prophetam [*Ier. 8, 17*]: 'ecce ego mittam vobis serpentes regulos'). PS. DAMAS. epigr. 101, 2 iste salutares fons *ecclesiae* continet ... undas et solet humanam purificare -em (*cf.* HYMN. Ambros. II 20, 18 ut abluat mundi -em *Christus*). TRACT. Pelag. 4 p. 70 credo ... vos ... nostri temporis -em calamitatemque perspicere (*cf.* OROS. hist. 7, 37, 7 fervent ... blasphemiae, vulgo nomen Christi tamquam -s aliqua praesentium temporum probris ingravatur). RVST. HELP. benef. 28 animos ... dones expugnare -em vitiorum. ENNOD. epist. 1, 4, 4 inediam, quam de divinis libris anima inpastus conceperam, marcentibus diu debui tolerare visceribus, donec

[*Maltby*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

concepta -s ad vitalia secreta percurreret. MVTIAN. Chrysost. hom. 29 p. 425/6 abiiciamus itaque hanc -em *i. cupiditatem* (*gr. p. 278* λύμην). **b** *de falsa doctrina haereticorum vel paganorum* (*cf. infra l. 38 sqq. 50*): HIL. ad Const. 1, 5, 1 novella . . . et teterrima -s, non corrupti aeris, sed exsecrandorum blasphemorum, Arriana effusa est (*de eadem*: trin. 6, 3 emersit . . . pestifera et letalis populis . . . -s, quae ingenti grassata contagio ruinam . . . mortis invexit). trin. 2, 4 praetermitto . . . Marcionitas, Manichaeos pestesque ceteras . . .: fit . . . omnium -s una, dum in audientium sensum praedicantium morbus infunditur. 8, 1 impiae intellegentiae suae, -em usque ad ipsam sedem animae demergens *doctrina pestifera* (*antea*: morbidi eloquii . . . contagia). SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 51, 22 *ne* pestis ac -s animarum hominibus gravissima importetur. PS. DAMAS. epigr. 78, 6 fides . . . respuit insanam pestiferamque -em (lucem *trad.*). PRVD. c. Symm. 1, 5 renovata -s turbare salutem temptat Romulidum (*antea*: credebam . . . urbem . . . antiqui pepulisse pericula morbi).

B *usu peculiari respicitur status materiae dissolutae, liquidae* (*cf.* tabes): PETRON. 123 vers. 192 incaluere nives; mox flumina montibus altis undabant modo nata, sed haec quoque . . . stabant . . . et paulo ante -s iam concidenda iacebat.

II *de animantibus* (*cf. comparationes p. 1795, 71. 72. animantium actiones v. supra, huc vergunt p. 1796, 48 sqq. 60 sqq.*): **A** *maledice de hominibus vel animalibus pestiferis*: CIC. har. resp. 24 ut eos ludos haec -s impura polluerit (*de Clodio, cf.* labes *p. 773, 6*). SEN. Herc. f. 358 (*loq. Megara*) iste *Lycus*, nostri generis exitium ac -s. Med. 183 (*loq. Creon*) abolere . . . pessimam ferro -em (*i. Medeam*) . . . parabam. Oed. 107 dirus . . . monstri cinis in nos rebellat, illa nunc Thebas -s perempta perdit (*de Sphinge ut* Phoen. 131 saeva Thebarum -s. *sim. de Harpyis*: VAL. FL. 4, 432 pellere saevam . . . -em. 4, 503 hoste novo turbata -s. 4, 529 pulsa -e [*cf.* pestis *4, 491*]. *de strige*: STAT. Theb. 1, 601 haec tum dira -s nocturno squalida passu inlabi thalamis). Phaedr. 905 (*Theseus de Hippolyto*) unde ista venit generis infandi -s? Tro. 853 -em tantam Troiae atque Achivis quae tulit, Sparte (*de Helena ut* 892 pestis, exitium, -s utriusque populi). SIL. 10, 603 in patulis illa horrida campis sit metuenda -s; muros haud fregerit umquam . . . Maurus (*de Poenis, nisi de ipso Hannibale ut* 16, 622 non dira illa -s . . . moenibus urbis assiliet?). CYPR. unit. eccl. 10 quos designat in psalmis (*1, 1*) spiritus sanctus sedentes in pestilentiae cathedra, pestes et -es fidei (*de haereticis ut*: LVCIF. non conv. 5 p. 11, 25 vos *Arianos* pestes ac -es fidei fugere. 9 p. 17, 29 tu dicis: 'suscipite conpestilentes ac -es tuos' [*trad.*, ut nos *Hartel p. XXXIII*, vestros *Stangl*]. *cf. I A 2 b*). HEGES. 4, 4, 1 erat . . . vir, . . . indigena populi -s . . ., improbitate parem nescius. CLAVD. 3, 24 quo tanta -s (*i. Rufinus*) eruperit ortu. 19, 14 abluto penitus respirant nomine *Eutropii* fasti maturamque -em sanior aula vomit. **B** *per prosopopoeiam ipsius pestis* (*fortasse conferendum nomen deae q. e.* Lua, *v. etiam p. 1795, 24*): SEN. Oed. 652 Letum -sque, Mors Labor Tabes Dolor, comitatus illo (*sc. Oedipode*) dignus, excedent simul. PRVD. psych. 508 stupuit -s improba (*de Avaritia. cf.* 558 huius se specie mendax Bellona coaptat, non ut avara -s, sed Virtus parca putetur). PROSP. epitaph. 1 (*loq. haeresis*) Nestoriana -s successi Pelagianae.

appendix: **1** *iuxtaposita et synonyma potiora*: calamitas: TRACT. Pelag. 4 p. 70. exitium: SEN. Herc. f. 358 Tro. 892. fames (*cf. gr.* λιμὸς καὶ λοιμός): TERT. apol. 20, 2. 40, 2 anim. 30, 4 CYPR. Demetr. 2. IVL. VAL. 2, 7 (*sec. gr.*). 2, 12 (*gr. Hist. Alex. M. I p. 68, 7 Kr.* λιμῷ *tantum*). *ceterum in enumeratione aliis vocibus interpositis* LVCAN. 2, 200 PASS. Mar. Iac. 12, 7. *al.* labes: GRATT. 369 (*cf. 366. 371*). PS. QVINT. decl. 12, 4 AMM. 19, 4, 7. morbus: GRATT. 369 (*fere syn. ut* MART. 11, 91, 6 HIL. trin. 2, 4 PRVD. perist. 2, 222 c. Symm. 1, 5). CYPR. Demetr. 5 saevientibus morbis valitudo frangitur, . . . humanum genus -is populatione vastatur (*distingui videtur ut* COMM. instr. 1, 26, 13 seu -s invadit aut longo morbo teneris). pernicies: ITALA II Petr. 2, 12 (Ps. Aug. spec. 110 p. 640, 6). pestilentia: ARNOB. nat. 7, 47 (*ibid.* morbi pestilentes). LACT. inst. 2, 7, 13 HEGES. 1, 38, 1 OROS. hist. 2, 12, 4. 3, 5, 1. *al.*, *distinguitur* AMM. 19, 4, 1 *p. 1796, 11*. pestis: Ov. met. 7, 523 (*cf. 553*). SEN. Herc. O. 1358 (*cf. 1355*). Tro. 892. LVCAN. 6, 101 (*cf. 97*). SIL. 7, 356 (*cf. 351. 360*). 14, 582. 17, 96 (*cf. 92*). *et saepe; distincte* SEN. Thy. 88 *p. 1795, 71*. *?* rues: CARM. ARV. (CE 1) 4–6. **2** *epitheta selecta*: abominanda: PS. QVINT. decl. 12, 4. acerba: SIL. 12, 184. asperrima: TAC. ann. 2, 47, 1. atra: SIL. 7, 356 MART. 1, 78, 2. dira: *v. vol. V 1, 1273, 65 sq.* extrema: CYPR. GALL. num. 405 SVLP. SEV. dial. 3, 14, 3. feralis: CYPR. mortal. 16. foeda: SEN. Oed. 859. furialis: CLAVD. DON. Aen. 7, 355. furiata: PRVD. perist. 3, 26. gravis: SEN. Thy. 88. horribilis: CYPR. mortal. 16. horrida: SIL. 10, 603 MART. 11, 91, 6. ignita: CE 98, 7. impura: CIC. har. resp. 24. insana: PS. DAMAS. epigr. 78, 6. letalis: HIL. trin. 6, 3. nefanda: IVST. 19, 3, 10. pestifera: COLVM. 1, 4, 3 IVST. 32, 3, 9 HIL. trin. 6, 3 PS. DAMAS. epigr. 78, 6. saeva: SEN. Phoen. 131 VAL. FL. 4, 432. scelerata: MART. 1, 101, 6. sordida: PS. HIL. hymn. 2, 28. squalida: STAT. Theb. 1, 601. tabida: VERG. Aen. 3, 139. tabifica: AMM. 19, 4, 1. teterrima: HIL. ad Const. 1, 5, 1. violenta: VAL. FL. 5, 15. *al.*

deriv.: lualis, luecula. *Maltby.*

? **luganium,** -i *n.* *de veriloquio et de prosodia nihil constat. videtur esse nomen herbae cuiusdam, si recte trad.*: CHIRON 841 (*inter species pulveris ad tussim iumentorum adhibendi.* polugonium *vel* bucranium *Heraeus dubitanter in exemplari suo*).

***lūgeo,** lūxi, -ēre. [*sicut gr.* λυγρός, λευγαλέος *e radice sensum frangendi, rumpendi* (*e. g. ind. vet.* rujáti), *vellendi* (*theod. vet.* riochan) *exhibente formatum videtur. Sch.*] *de origine*: PAVL. FEST. p. 120 *v. s.* 1. luctus. SERV. Aen. 6, 441 -entes campi quasi lucis egentes (ISID. diff. 1, 227. GLOSS.[L] I Ansil. LV 280, *ubi adicitur* -ere autem dicitur, dum quispiam cum dolore habitum sordidum mutat). *scrib. cum apice* lúgeat CE 1032, 1 (*saec. I*). *de formis*: *stirpis praes., coniug. tertiae*: *?* -go: GLOSS. III 78, 59 (lubo *trad.*). -it: NICET. virg. laps. 40 (*var. l.*). CE 721, 8 (*a. 642; e schedis*). -itis: FIRM. err. 8, 4 (*inter* colitis *et* plangitis, *in clausula dicretica; cf. formam fortasse ut creticum legendam* -etis 2, 7). VVLG. Is. 66, 10 (*var. l.*). -unt: ITALA Is. 61, 3 (Ps. Aug. spec. 23 p. 400, 5). Matth. 5, 5 (aur. *al.* Cypr. testim. 3, 6. *al. nec non* VVLG. *var. l.*). COMM. apol. 949 (*iuxta* plangunt *ut in var. l.* NICET. virg. laps. 16). CE 1173, 1 (*si est genuinum*). -iunt: ITALA Matth. 5, 5 (*non nisi in var. ll.* Hier. in psalm. I p. 104, 19 Caes. Arel. serm. 5, 4. 198, 3. 208, 1). -iam: ITALA II Cor. 12, 21 (*var. l.* Hier. epist. 147, 1, 1). -ite: ITALA Ioel 1, 13 (*var. l.* Ps. Aug. spec. 26). FIRM. err. 8, 3 (*trad. ter; antea* -ete *bis*). VVLG. Iac. 4, 9 *cod. L.* PS. AVG. serm. ed. Caillau 2, 45, 1. -ĕre: COMM. apol. 480 (*var. l.* gemere). instr. 2, 32, 10 (*dub.*). -ient: VVLG. thren. 1, 4 *var. l.* *de partic. praes. gen. plur. p. 1800, 73.* *stirpis perf.*: *forma concisa* -xti CATVLL. 66, 21. *forma secundaria* -guit ITALA Ier. 23, 10 (Wirc.). Os. 10, 5 (cod. 176). *partic. fut.*: -xuri CIL IX 1724. *?* -ctura CE 564, 6 (*e schedis, quae exhibent* luctu raper aequom). *supinum* -ctum *affert* PRISC. gramm. II 487, 18 *sine exemplo; sed ibid.* 492, 25 a '-xi' . . . '-ctum' . . . exigit ratio . . ., sed auctoritas deficit. NOT. Tir. 59, 40 sq. -et. -xit. *legitur inde a* PLAVTO, EPITAPH. Plaut. Gell. 1, 24, 3, RHET. Her., CIC. [*confunditur in codd. cum* ungere HOR. epod. 17, 11; *cum* plangere CYPR. mortal. 21 p. 310, 14. *falso tradi vid. pro* lubet SALL. (?) rep. 2, 3, 3; *pro* fugere COMM. instr. 2, 27, 3; *pro* iugere SVET. frg. p. 251, 2 (*v. vol. VIII 985, 70*).]

fere i. q. πενθεῖν (GLOSS.; *quod ubi gr. respondet, non adnotavimus. iuxta ponuntur saepe* dolere, flere, maerere *sim.*; SERV. auct. Aen. 11, 211 *distinguuntur* maerere, flere, plorare, plangere; *postremo*: -ere etiam cum habitus mutatione. *plus est quam* queri CIC. Brut. 157):

I *-ent animantia, sc. fere homines* (*cf. Plin. nat. 7, 5* uni *homini* animantium luctus est datus. *-ent imago p. 1799, 17*, luxuria *p. 1800, 22*, Comoedia *l. 51 regiones l. 60 sqq. p. 1799, 53, dei e. g. l. 80, animalia* Ov. trist. 2, 390 [*sc. luscinia quondam homo ut item, iuxta hirundinem*, SEN. Ag. 676]. PLIN. nat. 8, 157 *equi* amissos -ent dominos [*addas* ITALA Os. 4, 3 *et* NICET. *sub II A*]. *arbor quondam homo* Ov. met. 10, 142. *causa luctus est plerumque mors propinquorum, sed etiam quaelibet res adversa ut amissio rei* PLAVT. *sub A 1*, *exilium* CIC. Sest. 29. 32. *al.* Ov. trist. 4, 3, 39): **A** *propter quodlibet malum*: **1** *magis respicitur affectus animi* (*selecta inde a* CIC.; *quaedam ut l. 59 sqq., p. 1799, 3 et fortasse 1799, 7 ad 2 a referri possunt*): PLAVT. Merc. 251 (*narratur somnium*) ego . . . -ere atque abductam illam *capram ab haedo* aegre pati (conqueri *var. l.*). EPITAPH. Plaut. Gell. 1, 24, 3 postquam est mortem aptus Plautus, Comoedia -et . . ., dein Risus, Ludus . . . conlacrimarunt. RHET. Her. 4, 45, 58 (contentio est, per quam contraria referentur; *affertur exemplum*) vos huius incommodis -etis, iste rei publicae calamitate laetatur. CIC. inv. 2, 79 (*exemplum rationis*) *Horatia* hostium mortem -bat, fratrum neglegebat ([*ibid. iterum in exemplo iudicationis; de eadem re* LIV. 1, 26, 4 sic eat quaecumque Romana -bit hostem]. Cluent. 201. Sull. 31 coniuratorum poenam m.que. Phil. 12, 25 Tusc. 1, 30 Cato 73. Ov. trist. 4, 3, 39 utinam -enda tibi non vita, sed esset mors mea. TAC. ann. 13, 19, 3. *al.*). Verr. II 3, 207 -ent omnes provinciae, queruntur omnes liberi populi (*regiones pro hominibus ut*: Sest. 145 me -enti patriae . . . reddiderunt. VERG. Aen. 6, 441 -entes campi, *in quibus ei sunt qui infelici amore perierunt*; sic illos nomine dicunt [*cf.* STAT. Theb. 7, 98 nos te -enti, puer, infitiamur Averno]. 11, 287 Graecia. LIV. 25, 36, 16 Hispaniae ipsos *Scipiones* -bant desiderabantque duces). Catil. 2, 2 urbem, quam e suis faucibus ereptam esse -et, quae quidem mihi laetari videtur, quod *eqs.* Mur. 89 ut Gallia . . . eundem -entem, maerentem, exulem videat. Sull. 31 ad -endos coniuratos relictus. 89 cum his necessariis -ere (iungere *var. l.*) suam calamitatem. Planc. 101 hos pro me -ere, hos gemere. de orat. 2, 193 *histrio quosdam versus* flens ac -ens dicere videbatur. Brut. 8 ut, quamquam essent multo magis alia -enda, tamen hoc doleremus *eqs.* 157 si . . . volumus singulas res desiderare, non modo querendi, sed ne -endi quidem finem reperiemus. Tusc. 1, 83 quid ego nunc -am vitam hominum (*sc. malis plenam*)? 3, 70 qui *philosophi* non putant -endum viris (*antea*: aegritudine). 3, 83 aegritudinis est . . . angi, -ere, maerere (*cf. 4, 16* luctus). carm. frg. 40, 2 B. nos decebat . . . domum -ere, ubi esset aliquis in lucem editus (*Eurip. frg. 449* τὸν φύντα θρηνεῖν. *cf.* MELA 2, 18 -entur apud quosdam *Thracas* puerperia natique deflentur). fam. 4, 1, 1 ut quam honestissime -amus *sc. bello inter Caesarem et Pompeium coorto. al.* CATVLL. 3, 1 -ete, o Veneres Cupidinesque et quantumst hominum venustiorum; passer mortuus est. 64, 400 exstinctos . . . parentes. 66, 21 non orbum -xti deserta cubile, sed fratris . . . flebile discidium. LVCR. 3, 886 *nemo est*, qui possit vivus sibi se -ere peremptum (*cf. p. 1801, 50*). VERG. Aen. 2, 85 quem (*Palamedem*) . . . cassum lumine -ent. TIB. 2, 4, 43 nec erit,

[*Heus*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

qui -at ullus nec qui det maestas munus in exsequias. Ov. epist. 13, 95 infelix, quae *mulier* prima virum -bit ademptum. met. 1, 585 *Inachus* natam ... -et ut amissam. 8, 526 -ent iuvenesque senesque *Meleagro mortuo.* 10, 141 sq. (*Apollo ad Cyparissum in arborem mutatum*) -bere nobis -bisque alios aderisque dolentibus. CE 1032, 1 (*saec. I*) fatales moneo, ne quis me -at. Liv. 34, 32, 12 miseri parentes, quos falso -ent, vivere sciant. Phaedr. 4, 7, 12 -et Aeetae domus. Sen. Ag. 581 (*loq. Clytaemestra*) remeasse *maritum* laetor, vulnus et regni grave -ere cogor. Phaedr. 1145 *Theseus* -et maestos tristis reditus *ex Orco.* Lvcan. 3, 206 quae tua munera (*i. tibiam, sc. inventam*), Pallas, -ent damnatae Phoebo victore Celaenae. *al.*

2 *magis respiciuntur indicia externa, ritus sim.* (*cf.* Cic. Tusc. 3, 62 sunt ... varia et detestabilia genera -endi: paedores, muliebres lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percussiones. *vide etiam p. 1798, 37*): a *varia selecta*: Varro frg. Non. p. 549, 32 ut ... riciniis -rent, funere ipso, ut pullis palliis amictae. Cic. Mur. 88 ut eam imaginem ... parentis sui, quam ... laureatam ... conspexit, ... deformatam ignominia -entemque videat? dom. 26 -ente senatu *exilium meum*, maerentibus bonis omnibus (Sest. 33 civis ... periculum ... -ere senatui non licebit? [*antea*: vestitum mutare]. 52 oppressus senatus, ut ei ne supplicandi quidem ac -endi sit potestas. Pis. 23. Mil. 20 [*ironice*]). Catvll. 39, 5 si ad pii rogum fili -etur, orba cum flet unicum mater. CIL VI 895 (*cf. additamenta* 31195) mortem eius (*Lucii Caesaris*) iustitio per con⟨sules indicto⟩ omnes -xerunt (Avr. Vict. Caes. 20, 6 i. elogioque). Ov. met. 2, 340 Heliades -ent et ... dant lacrimas et caesae pectora palmis ... Phaethonta ... vocant. 6, 570 *Progne* induitur ... atras vestes et inane sepulcrum constituit falsisque piacula manibus infert et -et non sic -endae fata sororis. fast. 2, 505 (*Romuli umbra ad Proculum*) prohibe -ere Quirites nec violent lacrimis numina nostra suis. Liv. 45, 20, 5 si sordidam vestem habuissent *legati Rhodiorum*, -entium Persei casum praebere speciem poterant. Sen. contr. 10, 1, 12 *patre occiso* sordidatus sum, -o. exc. 4, 1, 1 *luxuriosus quidam*, qui supra flentem patrem censuram -endi postulat (*de eadem re v. p. 1801, 16*). Val. Max. 2, 7, 15 p. 92, 6 *senatus occisorum* corpora sepulturae mandari mortemque -eri vetuit. Sen. apocol. 12, 3 vers. 29 caedite maestis pectora palmis, o causidici ..., vosque poetae -ete novi. Ag. 661 lamentabili -ete gemitu funera. Herc. O. 1879 nunc, Curetes, ... arma Idaea quassate manu; armis illum (*Herculem*) -ere decet. Tro. 68 (*64 Hecuba ad mulieres*: ferite palmis pectora et planctus date!) non rude vulgus lacrimisque novum -ere iubes (*cf.* 82 non indociles -ere sumus). dial. 10, 20, 3 *senex quidam munere liberatus* componi se in lecto et velut exanimem a circumstante familia plangi iussit; -bat domus otium domini senis *eqs.* 12(11), 16, 2 hoc fuit eius (*M. Antoni*) -ere (*sed* ei ut -ret *coni. Alexander, Am. Journ. Phil. 56, 1935, 222 sq.*): viginti legionum sanguine fratri parentare (Iord. Get. 255 non femineis lamentationibus et lacrimis, sed s.). epist. 99, 24 effusissime flere, meminisse *hominis mortui* parcissime, inhumani animi est; ... hoc prudentem virum non decet; meminisse perseveret, -ere desinat (*cf.* Tac. Germ. 27, 1 lamenta et lacrimas cito, dolorem et tristitiam tarde ponunt; feminis -ere honestum est, viris meminisse). Octavia 66 me ... parentes raptos prohibet -ere timor fratrisque necem deflere vetat. Cvrt. 10, 5, 17 Persae comis suo more detonsis in lugubri veste ... regem *Alexandrum* vero desiderio -bant. Stat. Theb. 1, 265 aerisoni -entia flumina Nili *propter Osirin.* Tac. Agr. 46, 1 nos ... ab ... muliebribus lamentis ad contemplationem virtutum tuarum voces, quas neque -eri neque plangi fas est. Avr. Fronto p. 13, 8 v. d. H. (p. 17 N.) de funere aliquid dicamus: sciat familia, quemadmodum -at; aliter plangit servus manu missus, aliter cliens *eqs.* Pavl. dig. 3, 2, 9 uxores viri -ere non compelluntur; sponsi nullus luctus est. 3, 2, 23 parentes et liberi ... necnon et ceteri adgnati vel cognati ... -endi sunt; qui autem eos non eluxit, [non] notatur infamia. sent. 1, 21, 14 qui -et, abstinere debet a conviviis, ornamentis, purpura et alba veste. frg. Vat. 321 *puer* minor trimo non -etur, sed sublugetur; minor anniculo neque -etur neque sublugetur. *al.* b *tempora luctus definita*: Ov. fast. 3, 134 *Romulus* adsuetos ... numeros (*sc. denos*) servavit in anno: hoc, *sc. decem mensium*, -et spatio femina maesta virum (Sen. dial. 11[12], 16, 1 -entibus viros. Pavl. sent. 1, 21, 13). Liv. 2, 7, 4 matronae annum ... eum -xerunt (Sen. epist. 63, 13 a. feminis ad -endum constituere maiores, non ut tam diu -rent, sed ne diutius *eqs.* Gran. Lic. p. 33, 4 toto a. Vlp. frg. Vat. 321 -endi ... sunt parentes a., item liberi maiores x annorum aeque a.; quem annum decem mensuum esse Pomponius ait [*cf.* Ov. *supra*]. Pavl. sent. 1, 21, 13 parentes et filii maiores sex annis a. -eri possunt, minores mense, maritus decem mensibus. *addas* Sen. dial. 6, 14, 2 *infra*). Fest. p. 154 minuitur populo luctus aedis dedicatione, cum censores lustrum condiderunt ..., privatis autem, ... cum propiore quis cognatione quam is, qui -etur, natus est. Pavl. Fest. p. 97 *post cladem Cannensem* institutum est, ne amplius centum diebus -retur *a feminis.* p. 226 prolugere dicuntur, qui solito diutius -ent. Capitol. Aur. 21, 4 quem (*filium*) non plus quinque diebus -xit. *laxius et fere iocose*: Sen. dial. 6, 14, 2 Bibulus ..., qui toto honoris sui anno ⟨ob⟩ invidiam collegae domi latuerat, postero die, quam geminum funus *filiorum* renuntiatum est, processit ad solita imperii officia ...; tam cito liberorum luctum finivit, qui consulatum anno -xerat.

B *propter peccata commissa*: 1 *in scripturis sacris*: Itala Matth. 5, 5 (aur. *al.*, *sim.* Vvlg.) beati, qui -unt nunc, quoniam ipsi consolabuntur (*cod. k* plangentis; *loco gemino Luc. 6, 21* qui nunc fletis *sec. gr.* κλαίοντες. *exemplum huc rettulimus cum respectu interpretationum antiquarum, e. g. Hil. in Matth. 4, 4* non orbitates ... maerentibus, sed peccata vetera flentibus). I Cor. 5, 2 (Tert. pudic. 14. *al.*) inflati estis et non -xistis potius, ut auferatur ... qui tale facinus admisit ([*Vulg.* luctum habuistis]. *pergit* Tert. *l. c.*: pro quo -rent? utique pro mortuo; ad quem -rent? utique ad dominum, ut ... auferatur *eqs.* Avg. serm. coll. Morin p. 631, 23 *ad l.* omnis enim peccator -ere debet; quis -etur nisi mortuus? *eqs.*). II Cor. 12, 21 (codd. d r *al.* = Vvlg.) ne iterum cum venero, ... -am multos ex his, qui ante peccaverunt et non egerunt paenitentiam. 2 *apud ecclesiasticos* (*omisimus ea, quae apertius e locis supra allatis pendent*): Tert. cult. fem. 1, 1 l. 10 *mulier* ipsam se circumferens Evam -entem et paenitentem. Ps. Hil. hymn. 2, 41 -ere ... me permitte, domine, mala, quae gessi reus ab infantia. Ambr. paenit. 2, 8, 73 quotienscumque peccatum alicuius lapsi exponitur, conpatiar nec superbe increpem, sed -am et defleam. 2, 8, 78 non ... gaudeam super alicuius peccatum, sed magis -am. 2, 9, 88. Pelag. in II Cor. 7, 10 secundum deum ... est 'tristitia' sive sua sive aliena -ere commissa. Avg. agon. 19, 21 multum ... -enda est mens humana, si vincitur a corpore suo. Rvstic. Conc.[S] I 4 p. 221, 21 -o ... solos, qui ei (*haeretico*) communicaverunt, quod *eqs.* Val. Cem. hom. 1, 8 luxuria actus suos -at. Salv. eccl. 3, 11 pro hominum insipientia -amus. Pomer. 3, 15, 4 ut ... de aliorum peccatis tamquam de nostris misericorditer -amus. Carm. de resurr. 271 miseranda venit -ens sua crimina turba. Fvlg. Rvsp. praedest. 2, 21(22) ut pro peccatis etiam -at, in quibus antea ... gaudebat. Caes. Arel. serm. 47, 7 illud quam -endum et erubescendum est (*sc. quod rustici vini cupidissimi sunt; ibid.*: de illa -enda potatione). *al.*

II *-ent res, fere naturales, quasi animatae*: A *agri, viae, loca sim.* (*regiones fere pro hominibus positas v. sub I A 1*): Cic. Verr. II 3, 47 hos *campos* ita vastatos nunc ac desertos videbam, ut ager ipse cultorem desiderare ac -ere dominum videretur (*cf.* Clavd. carm. min. app. 2, 108 *aper* sternebat ... suis -entia rura colonis [suos ... colonos *var. l.*; *cf. 104* fletam ... colonis Arcadiam. '*quasi mortis rura esse videntur* suis ... colonis' *Birt ad l.*]). Itala Ier. 23, 10 (Wirc., *sim.* Vvlg.) quia a facie istorum *adulterorum* -uit terra, arefacta sunt pabula deserti (Os. 4, 3 [cod. 176, *sim.* Vvlg.] -bit t. cum ... bestiis agri et cum reptilibus *eqs.* Ioel 1, 10 [cod. 175] -at t., quia miserum factum est frumentum *eqs.* [Vvlg. -xit humus]. Vvlg. Is. 24, 4 -xit et defluxit t. 33, 9 -xit et elanguit t. Ier. 4, 28. 12, 4. *cf.* Sen. *sub B*). Ioel 1, 11 (cod. 175) -ete, possessiones, super tritico *eqs.* (*gr.* θρηνεῖτε, *Vulg.* ululaverunt vinitores super frumento). Vvlg. Ier. 12, 11 posuerunt eam (*vineam*) in dissipationem -xitque super me. thren. 1, 4 viae Sion -ent eo quod non sint qui veniant *eqs.* Am. 1, 2 -xerunt speciosa pastorum et exsiccatus est vertex Carmeli. Nicet. virg. laps. 47 -ete me, montes et colles; -ete me, fontes et flumina ..., -ete me, bestiae silvarum, reptilia terrae et volucres caeli, et omnis anima quae vita frueris. Svlp. Sev. dial. 3, 7, 3 *statim post mortem Martini* rursum incubuit ... tempestas, *quam ille averterat*; adeo sensit et mundus viri ... excessum, ut, cuius vita iure gaudebat, eiusdem mortem -ret. B *aliae*: Cic. Sest. 53 cum meum illum casum ... non solum homines, sed tecta urbis ac templa -rent (Pis. 21). Catvll. 66, 52 abiunctae paulo ante comae mea fata sorores -bant (*Callim. frg. 110, 51 Pf.* μὲ κόμαι ποθέεσκον). Lvcr. 5, 1139 *rege occiso* capitis summi praeclarum insigne cruentum sub pedibus volgi magnum -bat honorem. Ov. met. 11, 47 te, *Orpheu*, ... fleverunt silvae, positis te frondibus arbor tonsa comam -xit (*-ent plantae ut*: Epist. Sapph. 151 rami positis -ere videntur frondibus. Itala Is. 24, 7 [Tycon. reg. 4] -bit vitis, -bit vinum *eqs.* [Vvlg. -xit vindemia, infirmata est vitis]. *cf. p. 1799, 5*). Manil. 4, 847 haec quoque signa, *sc. in quibus posita luna deficit*, ... languent ... et velut elatam Phoeben in funere -ent. Sen. Herc. f. 1054 -at aether magnusque parens aetheris ... tellusque *et mare et sol* (*cf.* Lact. inst. 4, 18, 12 mundus ipse et tota mundi elementa -xerunt). Stat. Theb. 9, 657 -entia ... antra *Amphiarao remoto.* Mart. 14, 157, 1 (lanae Pollentinae) pullo -entes vellere lanas (*cf. 14, 158* lana ... tristis. *Colum. 7, 2, 4* pullus atque fuscus *color*). 14, 204, 1 (cymbala) aera Celaenaeos -entia matris amores *sc. Attin.* Vvlg. Is. 3, 26 maerebunt atque -bunt portae eius (*urbis Ierusalem; hunc respicit locum* Hier. hom. Orig. in Is. 3, 3 p. 256, 13 cum -xerint thecae eorum ornamenti filiarum Sion). thren. 2, 8 *cum deus dissiparet muros urbis*, -xit ... antemurale. Prvd. apoth. 442 mortua iam mutae -ent oracula Cumae (*cf. Smolak, Wien. Stud. 83, 1970, 237 sq.*).

partic. praes. **lūgēns**, -entis. *gen. plur. in* -ium *passim; in* -um (*exempla omnia pertinent ad usum infra sub 2 illustratum*): Stat. silv. 5, 5, 40 (*metro firmatur*). Serv. ecl. 5, 22 (*var. l.* -ium). Aen. 11, 93 (*bis; var. l.* -ium *priore loco*). Fvlg. aet. mund. p. 129, 7 (*var. l.* -ium). p. 162, 28 (*in eo capite, quo littera* i *admissa non est*).

1 *pro adi. passim, e. g. p. 1798, 61. 70.*

2 *fere pro subst.* (*exempla certiora; locos, ubi iungitur cum obi., v. supra, e. g.* Liv. *p. 1799, 30. accedit gen. poss.* Vvlg. Is. 57, 18 reddidi consolationes ipsi *populo* et -bus eius. 61, 3 -bus *urbis* Sion): a *magis respicitur affectus animi*: Cic. Tusc. 3, 77 si -i persuaseris, non tu illi luctum, sed stultitiam detraxeris. 4, 59 alia est ... -i, alia miseranti aut invidenti adhibenda medicina. Sen. benef. 2, 14, 2 ut frigidam

[*Heus*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

aegris negamus et -bus ac sibi iratis ferrum . . ., sic *eqs.* 3, 9, 2 -em et quos desiderabat volentem sequi ad vitae consilium reduxisse. dial. 6, 12, 5 *luctum tuum non minuam,* si tibi ingentem -ium numerum produxero; malevolum solacii genus est turba miserorum. 6, 19, 1 movet -em desiderium eius, quem dilexit. epist. 29, 5 facetias, quae risum evocare -bus possunt. 49, 1 dolorem -ium . . . servolus familiaris amisso . . . renovat. *al.* CVRT. 4, 10, 25 inter trepidationem -ium. STAT. silv. 5, 5, 40 (*poeta de se*) ille ego -um mitis solator. *al.* **b** *magis respiciuntur indicia externa, ritus sim.*: Ov. epist. 10, 137 adspice demissos -is more capillos. met. 6, 532 (*versu suspecto*) *Philomela* passos laniata capillos, -i similis, caesis plangore lacertis. LIV. 22, 56, 4 adeo . . . urbem opplevit luctus, ut sacrum anniversarium Cereris intermissum sit, quia nec -bus id facere est fas (*quae seq. v. s.* luctus *IA 3 et cf.* 34, 6, 15 Cereris sacrificium -bus omnibus matronis intermissum erat). PAVL. FEST. p. 207 -es . . . diebus luctus in pellibus sunt. SEN. contr. 10, 1, 5 numquid nunc tibi *diviti* iniuriam facio sordidatus? quod reo licet, -i non licet? (*de eodem* 10, 1, 12 *v. supra sub I A 2*). SEN. epist. 99, 21 *erant* in quorum ore amor eminebat *post obitum suorum* remota omni -ium scaena, nihil erat nisi quod veris dabatur adfectibus. PETRON. 134, 7 die feriarum, quo etiam -es rident. TAC. ann. 2, 82, 3 quamquam neque insignibus -ium abstinerent, altius animis maerebant *Germanico mortuo.* SVET. Cal. 13 -is habitu et funus Tiberi prosequens. APVL. met. 8, 6, 2 *Tlepolemo occiso* omnia . . . -ium officia . . . adfinxit *Thrasyllus.* ARNOB. nat. 5, 27 *dei* -ium sumunt sordes et miseriarum insignia. NON. p. 550, 2 *anthracina* est -ium vestis. PS. AVR. VICT. epit. 1, 13 *Augustus post cladem Vari* veste capilloque ac reliquis -ium indiciis deformis. SERV. Aen. 11, 93 -um mos est prioris habitus inmutatio. 11, 101 non coronati, nec enim -es decebat. SCHOL. Iuv. 3, 214 nec focum in domo nostra fieri patimur, quod et -es observare solent. HIER. in Ier. 2, 44, 1 apud veteres haec erat omnium consuetudo -ium, tondere caesariem. in Ezech. 24, 15/27 l. 1517 calciamenta . . ., quae -es solent abicere. AVG. quaest. hept. 3, 81 p. 301, 26 vestimenta . . . scindere -ium erat antiquorum. *al.*

appendix *grammatica*: A *de genere verbi: usus absolutus vel intransitivus exstat inde a* PLAVTO (*pass. impers.* CATVLL. 39, 5 SEN. contr. exc. 4, 5, 3. *al.*); *accedit obi. acc., tam rerum (maxime condicionum, actionum sim.) quam animantium, sc. usu transitivo, inde a* CIC., *saepe ita, ut nomen plus minusve praedicativum ei adiungatur* (CATVLL. 64, 400 exstinctos . . . -ere parentes. LVCR. 3, 886 VERG. Aen. 2, 85 Ov. epist. 13, 95 SEN. suas. 3, 1 OCTAVIA 66. *al.; cf. acc. c. inf. infra sub B 3*); *pass. pers.* (*gerund. iam inde a* CIC.): Ov. met. 10, 141 FEST. p. 154 VAL. MAX. 2, 7, 15 p. 92, 6 SEN. dial. 6, 26, 3. 12 (11), 17, 5 MELA 2, 18 STAT. Theb. 10, 505 TAC. Agr. 46, 1. *al., cum nomine praedicativo nonnisi* APON. 5 p. 92 qui mortuus homo -batur, asseritur surrexisse ut deus. *inf. praes. act.* -ere *accedente attributo fere pro subst., si recte trad., p. 1799, 43.*

B *qui (quod) -etur, indicatur per*: 1 *casus*: *abl.* (*potius pro abl. absoluto accipiendum* VERG. Aen. 11, 287 versis . . . fatis): RHET. Her. 4, 45, 58 incommodis. CLAVD. 17, 168 fractis ut -at armis Perfidia (24, 24 Libyci f. -rent cornibus amnes). *acc.: inde a* CIC. (*v. supra sub A*). *dat.*: LVCR. 3, 886 sibi ([*nisi recte cum* peremptum *iunxit Kenney, 1971 ad l.*]. STAT. Theb. 12, 132. CLAVD. 8, 477 gens . . . fracta *est* . . . -etque s. iam rara superstes [*an* s. *pendet ex adi.?*]. *cf.* secum SVLP. SEV. dial. 3, 7, 5). STAT. Theb. 6, 184 (*versu suspecto*). *gen.* (*per graecismum*): SIL. 3, 424 -endam formae . . . Pyrenen (*locos eius structurae congessit Geisau, Indogerm. Forsch. 36, 1916, 250*). *dub., an huc* HIER. *p. 1800, 69* (*locus structurae ambiguae, cf. graec.*). 2 *praepos.*: pro: CIC. Planc. 101 TERT. pudic. 14 p. 248, 18 SALV. eccl. 3, 11 FVLG. RVSP. praedest. 2, 21 (22). MVTIAN. Chrysost. hom. 26 397/398 VITA Caes. Arel. 1, 46. in *cum abl.* (*acc. var. lect.*): ITALA I reg. 15, 35 (Lucif. reg. apost. 2) -bat Samuhel in Saul (*sim.* 16, 1 [*ibid.*]. *utrobique gr.* ἐπὶ Σαοὺλ, VVLG. Saul *sine praepos.*). PS. PHILO antiq. 19, 16 in morte. VVLG. I Esdr. 10, 6 in transgressione (in transgressionem *et* transgressionem *nudum var. ll., gr. II Esdr. 10, 6* ἐπὶ τῇ ἀσυνθεσίᾳ. *cf. locum geminum l. 69*). Sirach 51, 26 in sapientia (insipientiam *var. l.*). ab: ITALA Ier. 23, 10 (Wirc., *sim.* VVLG.) a facie istorum *malorum* -uit terra (*gr.* ἀπό). propter (*gr.* διά *cum acc.*): ITALA Os. 4, 3 (cod. 176 = VVLG.). super *cum acc.* (*gr.* ἐπί *cum acc. praeter* VVLG. III Esdr. 9, 2): ITALA Os. 10, 5 (cod. 176 = VVLG.). apoc. 18, 11 (cod. g = VVLG.). VVLG. III Esdr. 9, 2 -ens s. iniquitates multitudinis (*gr. I Esdr. 9, 2* πενθῶν ὑπέρ. *cf. locum geminum l. 62*). Is. 66, 10 Ier. 12, 11. 22, 10. *cum abl.*: ITALA Ioel 1, 11 (cod. 175, *gr.* ὑπέρ). VVLG. Iob 14, 22. de: COMM. apol. 480. POMER. 3, 9, 1 (*antea*: de . . . gaudent *ut* CAES. AREL. serm. 235, 4 GREG. M. in Ezech. 1, 11, 27). 3, 15, 4. 3 *acc. c. inf.* (*cf.* LVCR. 3, 886 *sub I A 1*): CIC. Catil. 2, 2 quam *urbem* . . . ereptam esse -et. IVST. 23, 2, 10 QVEROL. p. 14, 12 R. CLAVD. 19, 4 COD. Iust. 8, 17, 12 pr. 4 *enuntiata secundaria*: quia (*gr.* ὅτι): ITALA Ioel 1, 10 (cod. 175) -at terra, q. miserum factum est frumentum (VVLG. quoniam). quod (*cum pron. praepar.* VVLG. thren. 1, 4): HIER. epist. 22, 19, 3 VVLG. I reg. 6, 19 PASS. Theclae A 29 p. 78, 6. quoniam: VVLG. Ioel 1, 10 (*v. supra*).

C *modus -endi indicatur* (*quae hic desideras, v. sub I A 2*): 1 *per abl. vel praepos.*: VARRO frg. Non. p. 549, 32 riciniis . . ., pullis palliis amictae (*cf.* MART. 14, 157, 1 pullo . . . vellere. SERV. auct. Aen. 11, 287 atra veste. *ibid.*: veste mutata. *addas* CVRT. 10, 5, 17 in lugubri veste. ITALA exod. 33, 4 [Lugd.] in lugubribus). CIL VI 895 (*aet. Augusti*) iustitio . . . ⟨indicto⟩ (AVR. VICT. Caes. 20, 6 i. elogioque). SEN. Ag. 661 gemitu. Herc. O. 1879 armis. dial. 12 (11), 18, 2 irrito dolore (COMM. instr. 2, 32, 15. *cf.* ITALA I Macc. 12, 52 [rec. L = VVLG.] luctu magno. SVLP. SEV. dial. 3, 7, 5 magno . . . maerore). STAT. silv. 3 praef. lacrimis (IORD. Get. 255 non femineis lamentationibus et l., sed sanguine. CE 1375, 16 mixtis l. *cf.* VEN. FORT. carm. 8, 3, 381 fletibus [CE 1212, 9]). 2 *per adv.*: CIC. p. red. in sen. 12 aperte (*cf.* SEN. Tro. 909 occulte). de orat. 2, 167 pie. Tusc. 3, 72 graviter. fam. 4, 1, 1 honestissime (*cf.* SEN. Ag. 676 digne). LIV. 34, 32, 12 falso (RVFIN. Orig. in gen. 15, 3 p. 130, 26). SEN. epist. 63, 9 miserrime. PLIN. epist. 4, 2, 3 insane. AVG. civ. 8, 3 p. 324, 8 D. publice. in Iob p. 540, 6 animaliter. POMER. 3, 15, 4 misericorditer. *al.*

D *singulariter indicatur quem quis -endo adeat praepos.* ad: TERT. *p. 1800, 8.*

in lusu verborum cum lamentari *v. p. 904, 27; cum* laudare CIC. Phil. 14, 34; *cum* defluere VVLG. Is. 24, 4 -xit et defluxit terra. *iuxta vocabula eiusdem stirpis*: luctus: SEN. epist. 99, 22 post l. tuum -ent. ITALA I Macc. 12, 52 (rec. L = VVLG.) -xit . . . l. magno. Dan. 10, 2 (codd. 175. 176) eram in l. -ens (*gr.* ἤμερην πενθῶν, VVLG. -bam). FVLG. aet. mund. p. 129, 7 -entum l. lugubris: CVRT. 10, 5, 17 in l. veste . . . -bant. ITALA exod. 33, 4 (Lugd.) -xerunt in lugubribus (*gr.* κατεπένθησαν ἐν πενθικοῖς).

deriv.: 1. luctus, ?lugies, lugium, lugubris.

compos.: col-, e-, pro-, sub-, superlugeo. relugeo ? *Heus.*

? **lugibo,** -ōnis. *de veriloquio, genere, prosodia nihil constat. nomen herbae cuiusdam, si recte trad.*: PLIN. VAL. 3, 15 recipe -is radices.

? **lūgiēs,** -ēī *f.* *a* lugere, *si recte trad.* GLOSS. IV 530, 46 in -em: in luctus (V 303, 17. 602, 19 [luctas *trad.*]. *sed* illuviem: ⟨squalorem⟩ in luctu *temptavit Graevius*; iniugem: iniunctum [*i. non iunctum. cf.* iniuges *vol. VII 1, 1664, 75 sqq.*] *coni. Heraeus, sed postea in exemplari suo dubitanter attulit* lugium). *cf.* lugium.

1. lūgio *v.* lugeo.

[**2. lugio** (*vel* lugo ?) *vix recta var. l. pro* iug(i)o SVET. frg. 161 p. 251, 2 (*v. p. 629, 59*).]

[**lūgiōsa** *falsa var. lectio pro* lucrosa, *v. p. 1718, 66.*]

lūgium, -ī *n.* [*ad* lugere *sec.* gaudium: gaudere. *Sch.*] *i. q.* luctus: COMM. instr. 1, 29, 18 luitur ibi (*in gehenna*) poena spiritalis aeterna; -a sunt semper (*cf. apol. 923* luget in aeternum *nec non Vulg. Matth. 8, 12 al.* fletus et stridor dentium). *cf.* lugies.

1. lūgo *v.* lugeo. [**2. lugo** *v.* 2. lugio.] **lūguber** *v.* lugubris.

[**lugubrio** *trad. inter verba activa coniug. primae* CHAR. gramm. p. 473, 14 B.; *corruptum potius putes ex* lucubro, *quam conferas verbum* lugubro *ab* lugubris *derivatum, quod testatur e. g. Novum Gloss. mediae Lat. s. v.*]

***lūgubris,** -e. *a* lugere. *compar.* -ior CASSIAN. inst. 12, 26; -ius SALV. gub. 4, 53. GILD. Brit. 26 chron. III p. 41, 11 (*potius vi adverbii*). *superl. deest, fere pro superl.* satis . . . -e COD. Theod. 3, 30, 3, 3. *scribitur* lucu- *in codd. hic illic, e. g.* PLAVT. Cist. 45 (*deficit A*). GREG. TVR. Franc. 5, 34 p. 241, 2 vit. patr. 6, 7 p. 685, 22. 19, 1 p. 736, 28. NOT. Tir. *l. c.* (*post* luctus). lugebr- *cod. A* TERT. scorp. 7 p. 160, 9. *secundae decl.* (*quasi a* luguber) *abl. plur.* -is: CIL VI 12649, 5 GREG. TVR. Franc. 5, 34 p. 241, 2 *cod. A 1* (*exempla posterioris aetatis collegit Norberg, Eranos 41, 1943, 35 sq.*). NOT. Tir. 59, 43. *de prosodia: prima syllaba brevis est* DAMAS. epigr. 40, 2 PRVD. cath. 9, 79, *secunda mensuratur ad libitum. legitur in versibus inde a* PLAVTO, ENN., TER., ACC., LVCR., VERG. (luctuosus *dactylis abhorrens nonnisi bis apud Hor.*); *in oratione soluta inde a* SISENNA, CIC. (*novies,* luctuosus *27ies*), *ceterum e. g. sexies apud* LIV. *et* CVRT. (*utrique deest* luctuosus); *sed usum sub IA illustratum voci* luctuosus *fere alienum esse monemus.*

i. q. luctus plenus, tristis sim. (*cf.* SYNON. Cic. p. 430, 7 *v. s.* luctuosus. GLOSS.L III Abol. LV 13 -em: luctuosum. *vis instrumentalis elucet sub A. accedunt abl. causae p. 1803, 65, fort. etiam p. 1804, 39, limit. p. 1804, 12*): I *de rebus*: A *quae ad ritum lugendi spectant, luctum indicant; -ia sunt*: 1 *vestimenta, habitus sim.*: **a** *iuxta subst.*: ENN. scaen. 386 -i succincta est stola. TER. Haut. 286 mediocriter vestitam veste -i ([SCHOL. p. 117, 7 luctuosa, tristi, sordida]. SEN. dial. 6, 2, 5 CVRT. 10, 5, 17. 10, 5, 19 PS. QVINT. decl. 11, 11 VLP. dig. 47, 10, 15, 27 -i . . . aut squalida. FIRM. err. 7, 4. *al.; cf.* SISENNA hist. 4, 7 vestitu. GREG. TVR. Franc. 5, 34 p. 241, 2 vestimentis). ACC. trag. 86 mulier funesta veste, tonsu -i. CIC. dom. 59 *filiae meae* sordes . . . -es vobis erant iucundae (p. red. ad Quir. 7). HOR. epod. 9, 28 terra marique victus hostis punico -e mutavit sagum (*cf.* PORPH. deposuit coccinam chlamidem Antonius . . . et accepit -em, id est nigram; et utrum ob luctum victarum partium hoc facit an ut in fuga lateat?). SEN. contr. 9, 5, 1 *puer* vagabatur -i sordidaque praetexta. SEN. Oed. 553 (*cf. 551 sq.* funesto . . . amictu) -is imos palla perfundit pedes *Tiresiae Laium ex inferis suscitaturi.* TAC. ann. 13, 32, 3 post Iuliam . . . interfectam per quadraginta annos non cultu nisi -i, non animo nisi maesto egit *Pomponia.* CAPITOL. Maximin. 31, 1 mulier quaedam . . . occurrit -i habitu (SCHOL. Cic. Bob. p. 138, 8 sordidatus et -i h., ut solent qui pro mortuis inducuntur *in scaenam.* HIER. epist. 54, 16, 3). PS. AVG. serm. ed. Mai 97, 4 (*de Ninivitis paenit.*) caput suum senex -i cinere perfudit (*cf. Vulg. Ion. 3, 6 rex* sedit in cinere). **b** *neutr. plur.* (*sing.* ITALA Monac.) *pro subst.* (*cf.* GLOSS.L II Abav. LO 17 -ia:

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

tristi[ti]a, feralia): PROP. 4, 11, 97 numquam mater -ia sumpsi (VLP. dig. 3, 2, 8 [*ex Labeone*] sumere . . . et deponere). OV. met. 11, 669 da lacrimas -iaque indue. trist. 4, 2, 73 qua *die* -ia ponam (*cf.* VLP. *supra*). SEN. Herc. f. 626. dial. 11 (12), 16, 2 imposita -ia numquam exuerunt. LVCAN. 2, 365 maesti servat -ia cultus *Marcia*. PS. QVINT. decl. 1, 17 tempori accommodata -ia flammeo revertente mutabis. 10, 8 tum tristiora, -ia, tum squalidae magis placuere vestes. ITALA exod. 33, 4 (Lugd. *al.*) luxerunt in -bus (*gr.* ἐν πενθικοῖς, in -i Monac.; *Vulg.* luxit et nullus ex more indutus est cultu suo). OROS. hist. 2, 14, 10 qui *legati* . . . -bus induti misericordiam . . . precarentur (*Iust. 4, 4, 1* sordida veste).

2 *lamentationes, carmina sim.* (*cf. B1b*): CIC. leg. 2, 59 L. Aelius 'lessum' quasi -em eiulationem *intellegit*, ut vox ipsa significat. 2, 62 cantus ad tibicinem . . ., cui nomen naeniae, quo vocabulo etiam ⟨apud⟩ Graecos cantus -es nominantur (HOR. carm. 1, 24, 2 *amico mortuo* praecipe -es c., Melpomene. *cf.* PORPH. *infra*). Tusc. 1, 30 illa -is lamentatio fletusque maerens ex eo est, quod eum, quem dileximus, vitae commodis privatum arbitramur. CVRT. 3, 12, 3 -is clamor barbaro ululatu planctuque permixtus (10, 3, 5 DICT. 4, 9). 4, 15, 29 -i ululatu et incondito clamore gemituque totam fere aciem . . . turbavere (5, 12, 12 laceratis . . . vestibus -i et barbaro u. regem deplorare coeperunt. APVL. met. 4, 33, 4 cantus . . . laetus hymenaei -i finitur u.). APVL. met. 5, 7, 3 (2 quam lugetis, adsum) -es voces desinite. PORPH. Hor. carm. 2, 1, 37 nenia -e carmen est, quod in mortuos canitur (HIER. epist. 60, 1, 3 moris quondam fuit, ut . . . instar -ium carminum . . . pectora concitarent. VVLG. Ezech. 27, 32). IVST. 18, 4, 13 deflens ipsa -ique voce Acherbam ciet. AMM. 22, 9, 15 *in festis Adoneis* ululabiles planctus et -es sonus audiebantur. HEGES. 5, 44, 2 p. 394, 11 hoc (*sc.* 'vae Hierosolymis') tamquam -e atque funereum canticum canens. SIDON. epist. 8, 11, 3 aliquid super decedentis occasu -e componens.

3 *dies*: DECRET. decur. Pis. de C. Caesare (CIL XI 1421) 26 di⟨em⟩ . . . eum, quo die C. Caesar obit, . . . pro Alliensi lu⟨gub⟩rem memoriae prodi. SVET. Aug. 23, 2 *ut diem* cladis *Varianae* quotannis maestum habuerit ac -em. ITALA gen. 50, 4 (Lugd.) postquam transierunt dies -es (*gr.* αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους, *Vulg.* planctus tempore). ROMVL. fab. 59, 2 (recc. gall., vet.) ut -es illic, *sc. in mausoleo mariti*, ageret dies (*Petron. 111, 4* lugenti. *Phaedr. app. 15, 4* ut . . . lugens vitam degeret).

4 *varia*: SEN. Phaedr. 1262 durate trepidae -i officio manus (dial. 6, 3, 1 effusis in officium -e municipiis coloniisque, *ut Drusi cadaver prosequerentur*. TERT. ieiun. 10 p. 287, 23 contenebratus orbis defuncto domino -e fecit officium [*Matth. 27, 45*]). PORPH. Hor. carm. 4, 12, 26 'nigrorum . . . ignium' funerum dicit quasi -ium ignium. PS. CYPR. adv. Iud. 5, 3 o diem, *quo Christus mortuus est*, durum et horam flebilem et sollemnitatem -em. FIRM. math. 1, 7, 41 cum -i miseroque omnium fletu *Cicero occisus est*. PRVD. cath. 9, 79 *Christo moriente* sol refugit et -i sordidus ferrugine . . . se . . . maerens abdidit. VEREC. satisfact. 2 -e fluentum contritis sufferre genis (49 opta⟨n⟩ti . . . mihi -⟨b⟩us [*add. Erikson*] ora fluentis tingere). CIL VI 12649, 5 mortuum me . . . funerari iussi rebus -is, quibus vivos paravi, lecto, stragulis, forensis, paenula, nigris omnibus. *al.*

B *de quibuslibet rebus tristibus, luctuosis*: 1 *incorporeis, sc. fere actionibus, condicionibus sim.*: a *variis*: α *iuxta subst. vel pron.*: PLAVT. Cist. 45 cottidie viro nubit . . .; nam si haec non nubat, -i (-e *trad.*) fame familia pereat. CIC. Att. 8, 8, 2 (*Domitius Caesari se tradidit*) o rem lugubrem! HOR. carm. 2, 1, 33 quae flumina -is ignara belli? (LIV. 30, 40, 2 finem . . . -i bello impositum. TAC. hist. 2, 46, 3 bellum atrox, -e, incertum. *cf.* AMM. 31, 8, 3 -i bellorum . . . eventu). 3, 3, 61 (*loq. Iuno*) Troiae renascens alite -i fortuna tristi clade iterabitur (*de omine ut*: PLIN. nat. 10, 28 *milvos* nihil esculenti rapere umquam . . . ferentium . . . manibus nisi -i municipiorum inmolantium ostento [*cf. Pausan. 5, 14, 1* τῷ θύοντι οὐκ αἴσιον . . . τὸ σημεῖον]. STAT. Theb. 3, 36 signum -e malorum. *v. etiam* PLIN. *sub 2*). OV. met. 6, 485 *Philomela* successisse duabus id putat . . ., quod erit -e duabus (*sc. et Procne et Philomelae*). LIV. 21, 19, 10 Hispanis populis sicut -e ita insigne documentum Sagunti ruinae erunt. 27, 40, 7 terrebat et proximus annus -is duorum consulum funeribus. 30, 43, 12 *navium Romanis traditarum* incendium tam -e fuisse Poenis, quam si ipsa Carthago arderet. VAL. MAX. 2, 8, 7 -es semper existimatae sunt victoriae *bello civili*. 5, 1, 4 *Marcellus* casum eius (*Syracusarum*) -em intuens fletum cohibere non potuit. PLIN. nat. 18, 119 Varro . . . flaminem ea (*faba*) non vesci tradit, . . . quoniam in flore eius litterae -es reperiantur (*cf. Paul. Fest. p. 87* luctus litterae. *Didymus in Geopon. 2, 35, 6* πένθιμα γράμματα). MART. 2, 11, 3 -e quiddam . . . tacet piger vultus *parasiti non invitati* (*cf. ibid. 6* non ille amici fata luget). TAC. hist. 1, 40, 1 agebatur huc illuc Galba vario turbae fluctuantis impulsu, completis undique basilicis ac templis, -i prospectu. TERT. scorp. 7 p. 160, 9 funestam religionem et -es ritus *deorum paganorum, qui homines immolandos postulant*. CYPR. epist. 43, 4 a vultibus . . . vestris -is separatio *in exilio*. FIRM. err. 22, 4 (*ad sacerdotem Osiridis*) unguentum . . . reserva mortuis, reserva morituris, ut quos laqueis tuis ceperis, eos venenato unguento oblitos -i ac funesto semper mergas exitio. IVST. 16, 5, 3 matronis tam -es nuptiae graviores repentinis funeribus fuere. AMM. 16, 12, 61 post feros -esque terrores. *al.* β *neutr. plur. pro subst.*: SEN. dial. 11 (12), 2, 2 omnes . . . luctus illi (*animo matris exilium filii lugenti*) suos, omnia -ia admovebo. HIER. hom. Orig. in Ezech. 9, 5 p. 414, 7 miserabiles Sodomitae . . ., miserabiles multumque plangendi, qui tam -ia et tam dira perpessi sunt. γ -e (-ius) est, erit: *seq. inf.*: COD. Theod. 3, 30, 3, 3 (*suppl. ex* Iust. 5, 37, 22, 3) nec vero domum vendere liceat . . ., in qua maiorum imagines aut videre fixas aut revulsas non videre satis est -e. SALV. gub. 6, 73 -e est referre, quae vidimus. PS. EVSEB. GALLIC. hom. 39, 5 G. quam -e erit homini deum videre *eqs.* *seq.* quod: SALV. gub. 4, 53 illud gravius et -ius, q. peccatis veteribus nova addimus.

b *verbis, vocibus sim.* (*cf. A2 et p. 1803, 70*): CIC. Verr. II 3, 126 'reliquos' . . . 'aratores'. reliquos? prope -i verbo calamitatem . . . Siciliae significat ([*antea*: reliquos . . . non ex bello . . . sed ex tuo scelere]. OV. Ib. 99 quisquis ades sacris, -ia dicite verba). Tusc. 3, 46 (*affertur Enn. scaen. 97 sqq.*) praeclarum carmen! est enim et rebus et verbis et modis -e (GREG. M. in Ezech. 1, 9, 32 [*ad 2, 9* lamentationes et carmen et vae] et laetum c. et -e c. dicere possumus). LVCR. 4, 546 *cycni* cum liquidam tollunt -i voce querellam (PHYSIOGN. 78 p. 104, 8 infracta vox et tenuis ac -is tristem, avarum ac suspicacem indicat). 5, 226 *infans modo natus* vagitu . . . locum -i complet. SALL. hist. frg. dub. 5 (*potius* CIC. *vel* CATONI *tribuit Maurenbrecher*) nuntiis . . . -bus. APVL. met. 8, 7, 2 *Thrasyllus appellavit occisum* amicum . . ., fratrem denique addito nomine -i (*sc. Tlepolemi.* lugere *F primitus, id quod emendavit eadem manus*; -iter *Pricaeus*, -e *aut* -i voce *vel* sono -i *Oudendorp*). DAMAS. epigr. 40, 2 (*in persecutione Christianorum*) cum -es cantus tuba concrepuisset.

2 *corporeis*: CIC. Verr. II 1, 58 forum comitiumque adornatum (*sc. statuis sim. a reo furtim raptis*) ad speciem magnifico ornatu, ad sensum cogitationemque acerbo et -i. VAL. MAX. 2, 7, 6 nostra urbs . . . imperatorum proprio (*i. filiorum*) sanguine manantes secures . . . ex castris publice speciosas, privatim -es . . . recepit. PLIN. nat. 16, 154 *smilax* infausta omnibus sacris . . ., quoniam sit -is virgine eius nominis . . . mutata in hunc fruticem. AMM. 29, 2, 2 *calumniator quidam* ut . . . venator multos intra casses -es includebat.

II *de animantibus* (*domibus pro incolis* LIV.) *eorumve animo, vultu sim.* (*sive ritu lugentibus sive qualibet causa tristibus*): OV. epist. 10, 145 (*Ariadne ad Theseum*) has tibi plangendo -ia pectora lassas . . . tendo . . . manus. met. 2, 334 *Clymene* -is et amens . . . totum percensuit orbem. 4, 691 *Andromedae saxo alligatae* genitor -is et una mater adest, ambo miseri. trist. 1, 8, 23 -es vultus *proficiscentis* (SEN. Ag. 922 quaenam ista lacrimis -em vultum rigat pavetque maesta? [*sim.* Phaedr. 990]). LIV. 3, 32, 2 urbs . . . exhausta funeribus, multae et clarae -es domus (5, 11, 5 qui amissis liberis . . . -es domos habeant). APVL. met. 5, 4, 6 *sorores Psyches* maestae atque -es . . . ad parentum . . . conspectum . . . perrexerant. FIRM. math. 3, 9, 2 *sidera* frequenter . . . faciunt accusari et in custodia constitui, -es tamen semper et sine filiis *eqs.* OPTAT. 5, 10 p. 141, 7 quare nudus et -is venisti (*sc. detracta veste nuptiali sec. Matth. 22, 12*)? PHYSIOGN. 78 p. 103, 12 qui incipiunt a gravi voce et in acutam desinunt, faciles ad fletum ac -i animo sunt.

neutr. pro subst.: 1 *plur. v. supra IA1b et B1aβ.*

2 *acc. sing.* -e *fere pro adv.*: a *respicitur color tristis, sc. fuscus*: VERG. Aen. 10, 273 cometae sanguinei -e rubent (*cf.* POMP. gramm. V 246, 29 propter dativum singularem in i exeuntem 'lugubriter' debuerat facere, sed tamen maluit '-e'. SERV. *ad l.* pro 'lugubriter'). VAL. FL. 8, 58 quis rubor iste poli? quod tam -e refulsit sidus? b *respicitur sonus tristis, horrendus sim.*: SIL. 12, 140 sonitu -e minaci Mulciber immugit (HIER. epist. 14, 11, 1 iudicaturo domino -e mundus immugiet). 17, 106 -e increpitans late circumvolat ardor. AMM. 16, 11, 8 *barbari* ferum ululantes et -e (28, 5, 6). 25, 1, 18 virorum armorumque -e sibilantium fragor (*cf.* 26, 6, 16 fragore scutorum -e concrepantium). 28, 2, 13 -e clamante praecone. 31, 16, 6 *Sarazenus quidam* subraucum et -e strepens. VVLG. Ezech. 32, 18 cane -e super multitudine Aegypti. CYPR. GALL. num. 539 populus -e gemens.

? *masc. pro subst.*: GLOSS. II 329, 11 θρηνητής -is, lamentator (*nonne* -is, *quod interpretamentum abest a ceteris glossis vocis* θρ., *pertinet ad glossam praecedentem* θρηνήσιμος flebilis?).

adv. **lūgubriter** (-ius GILD.). *i. q. luctuose sim.* (*respicitur obitus propinquorum, carorum* APVL., AVG.): 1 *cum verbis vociferandi, plorandi sim.*: APVL. met. 3, 8, 2 *mulieres circa cadavera* plangore sublato se -r eiulantes '. . .' aiunt. AVG. civ. 2, 21 p. 82, 28 D. illa res publica, quam Cicero . . . tam -r deplorat amissam. serm. 361, 9, 9 *nemo nisi insipidus* frumentum *quod seminatur* quasi mortuum atque sepultum -r plangeret, fleret ubertim. CASSIAN. conl. 21, 4, 2 *David* pro his (*inimicis*) domino pie supplicans etiam -r flevit (*II reg. 1, 12*). GILD. Brit. 26 chron. III p. 41, 11 si qua liberius de his, immo -ius . . . non tam disceptavero quam deflevero. CAES. AREL. serm. 7, 3 in tantum periculosum est nobis divina praecepta non legere, ut propheta -r clamet: *affertur Is. 5, 13.* *in oxymoro*: APON. 5 p. 105 die, qua -r gaudebat Iudaeus et laetitiae lachrymas in morte Christi fundebant apostoli. 2 *cum aliis verbis*: SCHOL. Stat. Theb. 6, 30 (exutus honoro vittarum nexu) -r indutus. CASSIAN. conl. 24, 6, 3 *monachus, qui impie aedificium spiritale struit, erit* non glorificandus beati cohabitatoris hospitio, sed ruina constructionis suae -r opprimendus. GILD. Brit. 34 chron. III p. 45, 25 *nisi diabolus te a sinu ecclesiae* -r abstraxisset. VEREC. in cant. 8, 3 in quo (*pisce*) proiectum -r *se* fatebatur *Ionas* (*vix referas* -r *ad* f.). *addas* SERV. Aen. 10, 272 *l. 50.* POMP. gramm. V 246, 29 *l. 49.*

vix conferas lugubrio.

Salvadore.

luguntulus *v.* lucuntulus. **luis** *v.* lues.

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

luitātum, *p. p. p. verbi* luito (*a* luere) *veriloquii causa ficti, ni fallimur. i. q. solutum*: PAVL. FEST. p. 116 litatum alii solutum, deditum deo, quasi -tum, alii ex graeco a precibus, quas illi λιτάς dicunt. *cf.* ? 2. luto.

luitio, -ōnis *f. a* luere. *legitur nonnisi in sermone iuris* (*cf.* GLOSS. -o: iuris verbum). *plur. non occurrit. i. q. actio luendi* (*cf.* GLOSS. II 293, 5 ἔκτισις: pensio, -o. III 455, 13 -o: ἀπόδοσις [*item* 485, 2]); *solvitur*: 1 *res obligata*: VLP. dig. 34, 3, 1, 1 ad hoc pervenietur (*sc. ut debitum ipsum lucretur is, cui legata sit res pignori data*) exemplo -is *pignoris*: PAVL. sent. 3, 6, 8 si res obligata . . . legata sit, -o ad heredis sollicitudinem spectat. COD. Iust. 8, 30(31) rubr. de -e pignoris (solutione, victione *var. ll.*). 8, 33(34), 3 pr. in pignoribus, quae iure dominii possidere aliquis cupiebat, proscriptio publica et annus -is antiquus introducti sunt. 2 *captivus redemptus* (*locos huc traximus coll. Vlp. dig. 49, 16, 8* priusquam se luant *captivi redempti; ad 3 spectant, si intellegas pretii -em; ad rem v. post alios Levy, Class. Phil. 38, 1943, 159 sqq.*): VLP. dig. 38, 16, 1, 4 etsi fuerit redemptus *filius*, nondum succedunt *nepotes* (succedit, *sc. filius, Mommsen dubitanter*) ante -em (49, 15, 15 patre redempto et a. -em defuncto). 3 *res praestanda* (*v. quae ad 2 monuimus*): COD. Theod. 13, 5, 14 pr. excusandis . . . pro denum milium modiorum -e quinquagenis numero iugis in annonaria praestatione.

lulligo *v.* lolligo.

?**lulurio,** -āre. *vocem onomatopoeticam dubitanter agnovit Väänänen, Latin vulg. inscr. Pomp.*[3] *1966, 109, ad* CIL IV 4161 Mussicus lylyriai (*pro* luluriat *accipit Väänänen, sed littera extrema incerta est et spatio quodam a ceteris separata. vix inepte monet idem latere posse etiam vocem* lyra, *sc. syllaba prima per errorem iterata*).

1. luma (lū-?), -ae *f.* [*orig. inc. Sch.*] *nomen herbae*: PAVL. FEST. p. 120 -a genus herbae vel potius spinae. GLOSS.[L] II Philox. LV 29 (*ex* FEST.) -a: βοτάνη ὅμοια ἡδυόσμῳ, ἥν τινες ποταμογείτονα καλοῦσ[ε]ιν, ἄλλοι καλαμίνθεν (*i.* -ην. *explicationem in margine glossarii additam edidit Goetz* GLOSS. II 125, 5 -a herba ipsa est calamentis).

deriv.: lumarius, lumectum. *?compos.*: lumemulia.

2. luma *v.* linna.

lumārius (lū- ?), -a, -um. *a* 1. luma. *adhibetur ad significandum genus quoddam falcium; testatur et explicat* VARRO ling. 5, 137 (*v. sub* lumectum). *Bk.*

lumba *v.* lumbus.

lumbāgo, -inis *f. a* lumbus. -ga GLOSS. 1 *i. q. vitium lumborum*: PAVL. FEST. p. 120 -o vitium et debilitas lumborum. GLOSS.[L] II Philox. LV 35 -ga ἰσχ[ε]ιάς [ὄμματα] (*perperam additum est e glossa insequenti*). *exempla desunt.* 2 *i. q. lumbus* (*debilitatus?*): DAMIG. lapid. 1 *lapis aëtites* periclitante muliere . . . tritus et super -em eius positus (*gr. ibid.* περίαπτε τῷ μηρῷ), continuo partu liberabitur.

lumbāre, -is *n. et adi.* **lumbāris,** -e. *a* lumbus. *abl.* -i, *var. l.* -e, *v. l. 75. legitur fere apud* HIER. (*cf. l. 81 sq.*), PS. RVFIN.

1 *subst., significatur vestimenti genus circa lumbos positum, coxale* (*cf.* HIER. in Zach. *sub b*): a *interpretamenta veterum*: ISID. orig. 19, 22, 25 -e vocatur, quod lumbis religetur vel quod lumbis haereat; hoc in Aegypto et Syria non tantum feminae (*cf. l. 61*), sed et viri utuntur; unde et Ieremias trans Euphraten tulit -e suum . . . (*sec.* VVLG., *v. sub b*); hoc a quibusdam et renale dicitur, quia [in] renibus alligatur. GLOSS. V 603, 21 -e: subligar. 368, 38 -e: gyrdilsbroec, broec (*anglosax., item* GLOSS.[L] Corp. L 287; *'vel rectius* g. vel b.' *Goetz coll. Althochdt. Gloss. I 629, 22 sqq.* -e vel succinctoria: pruoh *sim.*). *addas p. 1806, 46. cf.* II 402, 44 περίζωμα: cinctum, -e (*an adi. nomini praecedenti tribuendum?*), ventrale (GLOSS.[L] III Abol. PE 17 -e vel precinctorium). GLOSS.[L] I Ansil. CA 573 campestria: -ia sive praecinctoria (*cf.* CO 2179 coreph: -ia vel tegimenta [*praecedit* coreph: calvaria vel campestria]. *vix ad* lumbarium). *vestimentum muliebre esse dicit* HIER. in Os. prol. l. 94. *v. et* ISID. *supra.* b *exempla usus*: VVLG. Ier. 13, 1 (*loq. deus*) posside tibi -e (*Itala Wirc.* cinctum, *in seq. versibus* praecinctum, *Hier. ad l.* cinctorium) lineum et pones illud super lumbos tuos. 13, 2. 4 tolle -e . . . et . . . vade ad Eufraten et absconde ibi illud in foramine petrae. 6. 7 computruerat -e (*9* sic putrescere faciam superbiam Iuda). 10 *homines Iuda* erunt sicut -e istud, quod nullo usui aptum est. 11 sicut enim adhaeret -e ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi omnem domum Israhel. *explicationes allegoricae loci citati*: HIER. epist. 7, 3, 2 Bonosus *in insula quadam vitam eremitae degens* . . ., quia secundum prophetam (*Iob 40, 11*) omnis diaboli virtus in lumbo est, trans Euphraten tulit -e suum *eqs.* in Gal. 4, 27 maritus priore cingulo (*i. Iudaeis*) putrescente alium lumbis suis balteum, aliud de gentibus -e contexuit (*sim.* tract. p. 417, 20 = PS. HIER. epist. 22, 2 p. 212[A]. *cf.* HIER. tract. in psalm. I p. 150, 7 *deus* non est nudus, non potest esse sine -i [-e *var. l. ut ibid.* l. 20], non potest esse sine veste *eqs.* p. 150, 11 secundum -e de gentium populo dicitur). in Ier. 13, 1—11 cinctorium sive -e, quod dei renibus iungitur, populus Israhel est . . .; cumque peccasset — rationale quippe est huiuscemodi linum atque -e —, ductus est trans Eufraten . . .; omnis quoque vir sanctus -e dei est *eqs.* in Zach. 11, 14 l. 380 quae *virga* sic mihi haerebat ut in Hieremia perizoma et cinctorium atque -e, sive, ut consueto verbo utar, coxale sit appellata.

2 *adi. i. q. lumbis cingendis aptus*: PS. RVFIN. in Os. 1, 2 sqq. p. 965[B] infodisse . . . in regione Parthorum vestimentum -e describitur Ieremias (*nisi est subst.* lumbare *nomini* v. *appositum*). *dub. an huc recte addatur* GLOSS. *p. 1805, 57.*

cf. lumbarium, lumbones.

lumbārium, -ī *n. a* lumbus; *cf.* lumbare *nec non* collarium *iuxta* collare. ? *i. q. cingulum* (περισκελίδας *significari dubitanter coni. Aly, Sitz. Ber. Heidelb. Ak. 1914, Abh. 2. p. 23 ad locum citandum*): PAP. Corp. 314, 18 -um (*sed prorsus incerta lectione. in tabula rerum usus domestici, plerumque argentearum; antea*: collarea, *postea*: pectenes). *vix huc referendae sunt* GLOSS. *p. 1805, 59 sq.*

lumbātōrium: coxale GLOSS.[L] II Abav. LV 19 (*item* GLOSS. V 544, 19 [coxalem, *sed vix masc. agnoscas*]. 602, 60 [libatorium *trad.*]). *a* lumbus.

lumbia *v.* lumbus.

?**lumbicus** (*an* -ī- ?) *veriloquii vocis* lumbricus *causa fictum* ISID. orig. 12, 5, 13 (*v. l. 29*).

lumbifragium, -ī *n. a* lumbus *et* frangere. *i. q. lumborum fractura*: PLAVT. Amph. 454 si me inritassis, hodie -um (-frangium *trad. deficiente A*) hinc auferes. Cas. 968 (*praesente A*) fusti defloccabit . . . lumbos meos; hac iter faciundumst, nam illac -umst obviam.

lumbōnēs: cingula circa lumbos GLOSS. V 602, 48 (*ex Osberno*). *a* lumbus.

lumbricōsus, -ī *m. a* lumbricus. *i. q. lumbricis plenus iisque vexatus*: PS. DIOSC. herb. fem. 11 *sempervivum* -is prodest ([*Diosc. 4, 87 p. 48, 20* rotundas lubricis, *i. lumbrices,* excludit]. *cf.* 33[32] *eadem herba minor* -os sanat).

***lumbrīcus,** -ī *m. et* (lumbrīx), -īcis *f.* (*m.*). [*veriloquia proposita sive forma sive sensu aliquantulum claudicant, quod in voce huius notionis non miraberis. Sch.*] *de origine*: ISID. orig. 12, 5, 13 -us, vermis intestinorum, dictus quasi lumbicus (-bricus *aliquot codd., quod falso pro* lambricus *scriptum esse dubitanter coni. Lindsay*; lubricus *Arevalo*), quia labitur vel quod in lumbis sit. *scribitur* lom- *e. g.* COLVM. 6, 25, 1 (*var. l. ut* 7, 9, 7). CHIRON 227; lubr- *e. g.* COLVM. 6, 30, 9 (*var. l. ut* DIOSC. 1, 138 p. 68, 26 M. 4, 87 p. 48, 20), GLOSS. II 295, 37; *cf. falsam var. lectionem l. 59 nec non lusum verborum* CASSIOD. *l. 81 sq.* *de formis tertiae decl.*: *plur. abl.* -bus: CHIRON 422, 6. 7 de -bus. 433 *tit.* de -bus (*in contextu*: -os). 453 (*ibid. antea*: -os). 454. *apud eundem abl. in* -is *non exstat, sed formae* -i, -orum, -os *nonnullis locis. plur. acc.* (*nom.*) -es (-is DIOSC. 1, 119 p. 62, 25 M. *var. l. ut* 1, 138 p. 68, 26. 4, 87 p. 48, 20 *sine var. l.*): DIOSC. 1, 14 p. 13, 2 M. 1, 29 p. 20, 17. 1, 34 p. 23, 14. 2, 104 p. 220, 12 *et saepe* (*apud eundem* -os 1, 119 p. 62, 25 M. [*var. l.* -is]). GLOSS. III 477, 42 (*manu priore*). *sing. nom.* -ix: GLOSS. II 434, 37 σκώληξ vermis, vermix, -ix (*forma a grammaticis ex casibus obliquis ficta esse videtur, apud auctores non occurrit*). *forma primae decl.* -(a)e ANTHIM. 14 (*unus e codd., iuxta* tineae). ? *forma* lumbrus: COLVM. 6, 30, 9 (*falsa var. l.*). GLOSS. II 125, 9 -us: ἕλμις, κέστρος (*duae glossae confluxisse videntur*; -us: ἕ. *et* lumbare: κεστός *temptavit Heraeus in exemplari suo*; -us: ἕ. *et* lumbus: κέστρος *intellegi posse sibi visus est editor* GLOSS.[L] II Philox. LV 33. 33 a). *genus fem.* (*cf.* ANTHIM. *supra, ceterum nonnisi in formis tertiae decl.; fortasse sec. gr.* ἕλμινς *aut* taenia): DIOSC. 1, 14 p. 13, 2 M. 1, 138 p. 68, 26. 2, 108 p. 221, 12 *et saepe apud eundem* (*masc. apud eundem* 1, 119 p. 62, 25 M. -os latos *et forma tertiae decl.* -es 5, 61 p. 192, 1. 5, 123 p. 219, 15). *v. etiam l. 60 sq.* ? *neutr.* -um GLOSS. III 190, 12. NOT. Tir. 109, 15 (*16* tinea). *legitur inde a* PLAVTO, CATONE, CELSO, *sc. apud artium scriptores praeter* PLAVT., AVG., CASSIOD. [*val.* limbric; *it.* lombrico; *prov. vet.* lombric, *var. prov. et vasc.*; *cat.* llambric. *lumbrica*: *port.* lombriga. *lumbrix*: *hisp.* lombriz. *cf. M.-L. 5158. Battisti-Alessio III 2266. Wartburg V 442. Corominas III 128 sq. Machado*[2] *II 1433. St.*] [*falsa var. l.* -os PRIAP. 51, 10 *pro* lubricos. *falso trad.* CHIRON 327 -ae semen *pro* rubricae s.; *cf.* 586 -ae Aegiptiae pondus, *quod Bücheler corr. in* rubricae Ae. p., *probante Odero. obscurum* GLOSS. III 551, 34 antrax i. -us (*33* agratimata i. carbunculus sive furunculus. *fortasse* antrax *est correctio vocis vix sanae* agratimata, *ante* -us *autem excidit* ascaris, *coll. p. 1807, 30?*).]

nomen vermium (*gr. resp.* ἕλμινς [GLOSS.]): 1 *in terra viventium, qui in Plin. nat.* (*et in Plin. med.*) *passim appellantur* vermes terreni (*praeter l. 79*); SER. SAMM. *posterioresque alii Plinianos exscribentes locos substituerunt vocem* -us; *cf. e. g.* MARCELL. med. 12, 31 vermes terreni (*ita Plin. nat. 30, 23 = Plin. med. 1, 13, 8*) id est -i. *apponitur* terrestris SER. SAMM. 48 MARCELL. med. 9, 109. 15, 55. 36, 61; terrae SER. SAMM. 172. 352. 759. 968. 1087 PS. THEOD. PRISC. add. p. 268, 4. GLOSS. III 305, 36 γῆς ἔντερον -us t. (512, 70 t. -us. *cf.* CHIRON 360 ter⟨ra⟩e intestinum, id est -os); terrenus MARCELL. med. 9, 2. 34, 106. 35, 29.

a *proprie* (*in imag.* PLAVT.): α *varia exempla*: PLAVT. Bacch. 792 (*loq. servus erum decepturus*) nunc ab trasenna hic turdus -um petit. Cas. 127 (*servus ad servum*) ruri nisi tu acervom (*vix recte trad.*) ederis aut quasi -us terram, *fame morieris.* COLVM. 7, 9, 7 ut paludem rimentur effodiantque -os *sues.* PLIN. nat. 11, 140 nec -is ulli sunt *oculi* vermiumve generi (*nisi coll. quae supra l. 66 sq. monuimus ad 2 spectat*). CASSIOD. var. 3, 47, 4 *salamandra* animal ⌊lubricis⌋ (*deest in parte codd., sed lusum verborum def. Fridh, Contributions . . ., 1968, 40 sq.*) -is associum. β *in re medica adhibentur* (*numerantur superstitiose* MARCELL. med. 9, 2 inpari numero. 35, 29 tres. *sing. collect.* SER. SAMM. 243 *et*

[*Salvadore*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

fortasse 759 [*at plur. Plin. nat. 30, 23* eorundem *sc. verm. terr.; 30, 106* vermes terreni]): CELS. 6, 7, 1^D oleum, in quo -i cocti sunt (*cf.* SER. SAMM. 172 excoque. MARCELL. med. 9, 2 decoques [12, 31]). SER. SAMM. 48 miscentur olivo. 243 pulvis -i corpore tosto (*cf.* MARCELL. med. 9, 109 combusti ac triti ... infusique). 352 -is ... ungue *mammas.* 759 -os ... mixtos inducis aceto (*var. l.* -us ... mixto inducetur a.). 968 tritos (MARCELL. med. 9, 109. 12, 31. 34, 106. 35, 29. *cf.* 36, 61 contriti [PS. THEOD. PRISC. add. p. 268, 4. 335, 25]). 1087 -i ... poterunt conducere vulnus. CHIRON 360 ter<ra>e intestinum, id est -os, nec<a>to in loteo *et infundes.* MARCELL. med. 15, 55 si volueris explorare, utrum struma sit loci illius, qui tumebit, ... -um terrestrem ad tumorem adplica et postea super folium pone; si struma erit, -o (-us *edd. ante Liechtenhan*) terra fiet *eqs.*

b *transfertur conviciose ad hominem subito quasi ex terra apparentem*: PLAVT. Aul. 628 (*Euclio ad servum*) ⟨i⟩ foras, -e, qui sub terra erepsisti modo.

2 *in animantium intestinis viventium* (CASS. FEL. 72 p. 172, 17 -i, quos Graeci elminthas dicunt. GLOSS. III 600, 13 elmingus: -us longus in homine): **a** *generalia quaedam (cf. Keller, Antike Tierwelt II 503 sqq.): -i morbique ab eis effecti fusius tractantur cum indicatione remediorum quae eos eiciunt*: CELS. 4, 24 SER. SAMM. 558 sqq. MARCELL. med. 28 THEOD. PRISC. log. 97—100 CAEL. AVR. chron. 4, 8, 106—130 CASS. FEL. 72. *species distinguuntur tres* THEOD. PRISC. log. 107 (*v. infra singulas*). lati (*Aristot. hist. anim. 551 a 9* πλατεῖα. *saepissime appellantur* taeniae): CELS. 4, 24, 1 DIOSC. 1, 14 p. 13, 2 M. 2, 138 p. 230, 5. *al.; cf.* THEOD. PRISC. *l. c.* latiores et albidiores, sed molesti. teretes (CELS.) *vel* rotundi (*Aristot. l. c.* στρογγύλαι): CELS. 4, 24, 1. THEOD. PRISC. *l. c.* r. et rubri, sed minus noxii. DIOSC. 2, 108 p. 221, 12. 4, 186 p. 92, 18. *al.* CAEL. AVR. chron. 4, 8, 113. minuti et tenues ut vermiculi, sed sollicitiores (*Aristot. l. c. 10* ἀσκαρίδες): THEOD. PRISC. *l. c.* *sing. collect.*: SER. SAMM. 560. *iuxta ponuntur* (*per et sim.*) taeniae (tineae): CATO agr. 126. 127, 1 capp. 135 PLIN. nat. 27, 145 GARG. MART. med. 38 SER. SAMM. capp. 29 MARCELL. med. 28 tit. 28, 11. *al.* PS. APVL. herb. 111 l. 2 ANTHIM. 14. *cf.* tiniolae CHIRON 206. 227. vermes: COLVM. 6, 30, 9 CHIRON 206. 224. 227. **b** *exempla*: CATO agr. 126 (capp. 135) si taeniae et -i molesti erunt. 127, 1 vinum taenias perpurgat et -os. CELS. 2, 3, 6 -os quoque aliquos sub fine morbi descendisse nihil nocet. 4, 24, 1 -i quoque occupant alvum hique modo ex inferioribus partibus, modo foedius ore redduntur *eqs.* (*de eadem re* CAEL. AVR. chron. 4, 8, 114 *ex Antiphane*). COLVM. 6, 25, 1 -i, qui fere nascuntur cruditatibus. 6, 30, 9 solent etiam vermes atque (in qua *SA*) -i nocere intestinis. SCRIB. LARG. 141 ad -os satis commode facit *herba* (*140* ad taenias necandas). PLIN. nat. 27, 145 (*an etiam* 11, 140 *sub 1a?*). GARG. MART. med. 3. 38. *al.* SER. SAMM. 560 -us edax. capp. 29 -is ... aspurgandis. CHIRON 206. 224. 227. *al.* AVG. serm. 109, 1 numquid, quod intus nascitur, pellitur? denique nunc -os gignunt interiora *eqs.* MARCELL. med. 21, 11 -os noxios. *al.* *et saepe apud scriptores rei medicae* SORAN., PS. APVL. herb., DIOSC., MISC. Tir., CAEL. AVR., ANTHIM., ORIBAS.

in lusu verb. cum lubricus CASSIOD. *sub 1a.*

deriv.: lumbricosus. *cf.* lumbrosa.

lumbrīx *v.* lumbricus.

sexta *latinitas* **lumbrōsa** (limbrosa *var. l.*), hoc est perlonga, cum pro uno usitato totus versus scribitur, cuius exempla sunt hec ut 'gabitariu cum bresin galsiste ion', hoc est 'legere' *eqs.* VIRG. gramm. epit. 15 p. 90, 3. *obscurum; an a* lumbricus*?*

lumbrus *v.* lumbricus *p. 1806, 44 sqq.*

lumbulus, -ī *m.* *a* lumbus *deminutive.* *scrib.* -bol- NOT. Tir., *cod. V* APIC.; *cf.* -bal- *cod. V* PLIN. NOT. Tir. 79, 40 -us. [*it. sept.* lombol(o), nombol(o); *raet. or.* ombul; *francog. vet.* lumbles, *med.* lumbres, *francog.* nomble '*musculus interior femoris cervini*'; *prov. vet.* lombles, nombles. *cf. M.-L. 5159. Battisti-Alessio III 2265. Wartburg V 442. St.*] *i. q. parvus lumbus porcinus*: PLIN. nat. 28, 169 sicca lippitudo -is suum exustis atque contritis et inpositis tollitur. APIC. 7, 8, 1 lumbi et renes *sc. porcini* (*cf. capitulum praecedens* ventrem porcinum). -i assi ita fiunt: aperiuntur in duas partes ..., deinde -i recluduntur *eqs.* TEST. porcelli p. 347 dabo donabo ... mulieribus -os.

*****lumbus,** -ī *m.* [*theod. vet.* lentī, *nord. vet.* lendir, *theodisce* Lenden, *slavon.* lędvije (*plur.*); *ubique fere praevalet plur., cf. p. 1808, 5. Sch.*] ISID. orig. 11, 1, 98 -i ob libidinis lasciviam dicti, quia in viris causa corporeae voluptatis in ipsis est, sicut in umbilico feminis (*affertur* Iob 38, 3). *scribitur* lumv- ANON. med. ed. Piechotta 109 (*saec. VI*). *formae neutr. plur. vel fem. sing.*: GLOSS. II 333, 39 ἰσχίον dossum, lumba. 586, 47 lubia: latera, ubi cinguntur. 596, 33 vertebra: cardo vel lumbia (*Heraeus, Kl. Schr. 137 confert* nervia *pro* nervi). NOT. Tir. 79, 39 -us. *legitur inde a* PLAVTO, LVCIL., LABER.; *transit in serm. graec.* λοῦμβοι HIPPIATR. gr. II p. 101, 20. [*it.* lombo; *sard. centr. et mer.* lumbu; *prov. vet.* loms, *prov.* loumb, *vasc.* loum; *cat.* llom; *hisp.* lomo; *port.* lombo. *cf. M.-L. 5160. Battisti-Alessio III 2265. Wagner II 43. Wartburg V 442 sq. Corominas III 129. Machado² II 1433. St.*] [*interpretatione ambigua in versu scriptura continua tradito*: CE 50 (= INSCR. Väänänen Graff. Palat. II 281. 287) mentula cessas? verpa -os abstulit (*quod distingui potest*: men tu lacessas? ver palumbos abstulit, *id quod proposuit Skutsch, Hermes 68, 1933, 353*).]

I *pars corporis tam hominum quam animalium (verbi quasi hominis iocose* PLAVT. Stich. *sub A2a), fere dorsum infimum* (GLOSS. -us: ὀσφύς [*quae vox ubi gr. respondet, infra non adnotabitur*]. ψύα. ἰσχίον, ψυάδιν. σφαίρωμα. -i: ὀσφύες. ἰσχία. ψύαι. sacmia[?]. νεφροί. *adhibetur plerumque plur.; sing. collectivus exstat in poesi* [PLAVT. Cesist. frg. 1 PRIAP. 19, 4 PERS. 1, 20. 4, 35, *ubi* SCHOL.: notandum singulariter -i, *sc. gen. sing.*; IVV. 8, 16], *in prosa inde ab* ITALA, *promiscue cum plur.*): **A** *exempla varia*: **1** *generatim*: PLAVT. Men. 882 -i sedendo, oculi spectando dolent, manendo medicum. Poen. 571 deciderint vobis femina in talos velim. :: at edepol nos tibi in -os linguam atque oculos in solum. Pseud. 1 exporgi meliust -os atque exsurgier; Plautina longa fabula in scaenam venit. Cesist. frg. 1 dis stribula (distribula *trad.*) aut de -o obscena viscera. LVCIL. 1347 *ut* -os cervicibus tangat *equus turpis* ([*v. Marx ad l.*]. *in descriptionibus corporum ut*: VARRO rust. 2, 7, 5 *equus* -is deorsum versus pressis. VERG. georg. 3, 87 CELS. 4, 1, 5. COLVM. 6, 29, 2 latis -is et subsidentibus. PLIN. nat. 11, 178 spina -is adnectitur. 206 *renes* summis adhaerent -is. 263 ova parientium *testes* -is intus adhaerent, qualia ocissima in venere [*cf. Aristot. hist. anim. 509b 25* πρὸς τῇ ὀσφύι]. ARNOB. nat. 6, 11 ergone dii ... habent ... spinam, -os, latera, poplites, nates?). CIC. Arat. 83 Cepheus conditur alte -orum tenus a palma (prima *trad.*) depulsus ad umbras ([*cf. gr. 310* ἐπ' ἰξύν]. *figurarum siderum ut*: 440 infera -orum *Cephei* numquam convestiet umbra [*gr. 652* πόδας καὶ γοῦνα καὶ ἰξύν]. HYG. astr. 3, 28 in -o interiore. 3, 37. *al. apud eundem*). NEP. Att. 21, 3 tanta vis morbi in imum intestinum prorupit, ut ... per -os fistulae puris eruperint. OV. met. 8, 804 ossa *Famis* sub incurvis exstabant arida -is (*cf.* MART. 11, 100, 4 *amicam nolo*, cui serra -is, cuspis eminet culo). PAVL. FEST. p. 76 elumbum: evulso -o (*cf.* SCHOL. Prud. psych. 314 elumbis: sine -is, id est sine viribus. GLOSS.^L I Ansil. EL 214 elumbis: -o convulso). p. 120 lumbago: vitium et debilitas -orum. CELS. 4, 26, 2 *alvi sistendae causa* ad ignem -os ... admovere. COLVM. 6, 30, 3 frigori fomenta adhibentur, et calefacto oleo -i *equorum* rigantur. SCRIB. LARG. 79 ad -orum ... dolorem (101. 107. *al.* PLIN. nat. 20, 9. 15. 25. *al.* 28, 97 *v. sub 2d.* MARCELL. med. 17, 5 *et saepe apud eundem. cf.* PLIN. nat. 20, 14 vitiis ... -orum [20, 31. 206. *al.*]). PETRON. 140, 7 Coraci ... imperavit, ut lectum ... subiret *et* ... dominum -is suis commoveret. PLIN. nat. 10, 50 *gallinacei* desinunt canere castrati, quod duobus fit modis: -is adustis *eqs.* 20, 6 *putant partus adiuvari*, si ... alligatum *semen cucumeris* insciențis -is fuerit (*ad eandem rem*: 30, 129 anguium senectus adalligata -is feliciores partus facit). 20, 130 *nasturcium* coxendicibus et -is ... inlinitur. 20, 146 *mentastrum* -is ... impositum. *al.* MART. 1, 92, 7 cerea si pendet -is ... lacerna dimidiasque nates Gallica paeda tegit. QVINT. inst. 11, 3, 131 cum dextra sinum *togae* usque -os reduxerunt *eqs.* IVV. 3, 244 magno populus premit agmine -os *properantis.* 10, 227 ille umero, hic -is, hic coxa debilis. FRONTO p. 76, 25 v. d. H. (p. 81 N.) dolore inguinis sum arreptus, quo omnis dolor a dorso et -is incubuit. ITALA exod. 28, 38 (Lugd. *al.*) tegatur *bracis* turpitudo sudoris a -is usque ad femora (*Vulg. 28, 42* a renibus). lev. 9, 19 (Aug. quaest. hept. 3, 27) *Aaron altari imposuit* -um arietis (*Lugd.* arietis spinam, *Vulg.* caudam). III reg. 12, 10 (Hesych. in lev. 3, 6 p. 817^B) minimus digitus meus grossior est -is patris mei (*Vulg.* dorso, *at loco gemino* II par. 10, 10 -is *ut* ITALA Complut.; *gr. utroque loco* τῆς ὀσφύος). Iudith 8, 6 (Sangerm. 14 *al., sim.* VVLG.) imposuit super -os cilicium et ieiunabat (II Macc. 10, 25 [rec. L = VVLG., *sim.* rec. B *al.*] -os ... ciliciis praecincti). Am. 8, 9 (Tert. adv. Iud. 10) imponam super -os vestros saccum ([*Vulg. 8, 10* super omne dorsum vestrum]. VVLG. III reg. 20, 31 ponamus ... saccos in -is nostris. 20, 32 accinxerunt saccis -os suos. Is. 20, 2 solve saccum de -is tuis). Matth. 3, 4 (cod. a *al., cf.* VVLG.; *sim.* Marc. 1, 6) zona pellicia circa -os eius *Iohannis baptistae* (*cf. Vulg. IV reg. 1, 8* z. p. accinctis renibus *Elias*). VVLG. Is. 32, 11 obstupescite, opulentae, ... exuite vos et confundimini, accingite -os vestros. Ier. 13, 1 sqq. *v. sub* lumbare. *al.*

2 *cum certo respectu*: **a** *-i fustibus verberantur, labore conteruntur*: PLAVT. Cas. 967 perii, fusti defloccabit iam illic homo -os meos. Stich. 191 (*loq. parasitus afferens verbum hominis cuiusdam, qui se illum ad cenam vocare non posse dixerat*) ei hercle ego verbo -os diffractos (defractos *trad.*) velim. HOR. epod. 11, 22 limina dura *puellae*, quibus -os et infregi latus *non admissus.* sat. 1, 5, 22 mulae nautaeque caput -osque ... fuste dolat. 1, 6, 106 mantica cui (*mulo*) -os onere ulceret atque eques armos. CE 947, 2 (*Pompeis; cf. inscriptionem mutilam* CIL IV 4200) quisquis amat, veniat; Veneri volo frangere costas fustibus et -os debilitare deae (*conferunt Antisthenis illud* τὴν Ἀφροδίτην κἂν κατατοξεύσαιμι, *itaque vix ad b*). *hinc fortasse explicandae locutiones magis minusve metaphoricae sacrae scripturae*: ITALA deut. 33, 11 (Lugd.) frange -um insurgentibus inimicorum ipsius (*Vulg.* percute dorsa). psalm. 37, 8 (Veron. *al.* = VVLG.) -i mei impleti sunt illusionibus (*gr. Alex.* ψύαι, *var. l.* ψυχή, *unde Psalt. Rom.* anima; *cf.* AMBR. *ad l.* 37, 33, 2 Symmachus ... ait '-os', quibus seminaria sunt generationis humanae *eqs.* [*versum cum* Luc. 12, 35 *coniungens accipit de temptationibus libidinis, ut spectet ad p. 1809, 76 sqq.*]). Nah. 2, 10 (Hier. *ad l.*) dissolutio genuum et dolores super omnem -um (renibus ... confractis *Hier. in paraphrasi, qui postea explicat*: iam supra diximus in -o coitum significari ...; draconis omnis virtus in -is est [*cf. p. 1810, 20*]). VVLG. Ezech. 21, 6 ingemesce in contritione -orum. **b** *-i pertinent ad*

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

libidinem veneream (*maxime de motu in coitu vel saltatione lasciva. cf. B2bβ*): LVCIL. 278 hunc molere, illa⟨m⟩ autem ut frumentum vannere -is (tum vis *trad.*; *cf. 330* crisabit ut si frumentum clunibus vannat). VARRO Men. 409 quam sympathian -i ad oculos haberent, quid inguinum (imaginum *fere trad.*) interesset *eqs.* CATVLL. 16, 11 his pilosis, qui duros nequeunt m o v e r e -os (VERG. [?] catal. 13, 21 [*contextu corrupto*]). LVCR. 4, 1267 more ferarum ... putantur concipere uxores, quia sic loca sumere possunt ... sublatis semina -is. PROP. 2, 16, 27 *adulter* barbarus exclusis (*dub. trad., v. vol. V 2, 1268, 38;* excussis *codd. rec.*, exhaustis *Heinsius*) agitat vestigia -is et subito felix nunc mea regna tenet. PRIAP. 19, 4 *mulier* crisabit tibi fluctuante -o. 51, 4 *cum fur* usque curvos excavetur ad -os. PERS. 1, 20 videas ... ingentes trepidare Titos, cum carmina -um intrant (SCHOL. bene dixit -um et non animum, dicitur enim libido -is immorari [*cf.* ISID. *p. 1807, 70*]). 4, 35 hi mores, penemque arcanaque -i runcantem populo marcentes pandere vulvas! PETRON. 140, 6 *Eumolpus* et podagricum se esse -orumque solutorum omnibus dixerat. MART. 5, 78, 28 *nec puellae* vibrabunt sine fine prurientes lascivos docili tremore -os. IVV. 6, 314 nota Bonae secreta deae, cum tibia -os incitat. 6, 365^{24} suspectus tibi sit, quanto vox mollior et quo saepius in teneris haerebit dextera -is. 8, 16 tenerum attritus Catinensi pumice -um. 9, 59 quantum erat, exhausti -os donare clientis iugeribus paucis! APVL. met. 2, 7, 3 *Fotis ollam movebat* -is sensim vibrantibus (*5* ollulam istam cum natibus intorques). ARNOB. nat. 2, 42 *ut multitudo animarum* clunibus et coxendicibus sublevatis -orum crispitudine fluctuaret. AMBR. in psalm. 37, 33, 2 (*v. et p. 1808, 78*) quia in -is sint libidinis commotiones. **c** *-i animalium pro cibo sumuntur*: MET. PIVS ind. cen. (Macr. Sat. 3, 13, 12) ante cenam ... -os capruginos, a p r u g n o s (PLIN. nat. 8, 210 *pars suis* media ponebatur, -us aprunus appellata). LABER. mim. 145 cocus si -um adussit, caedetur flagris. HOR. sat. 2, 8, 90 leporum avulsos, ut multo suavius, armos, quam si cum -is quis edit (SCHOL. -i plus habent carnis, armi vero indigestiores sunt *eqs.*). MART. 7, 20, 4 ter poscit apri glandulas, quater -um et utramque coxam leporis et duos armos. 13, 5, 1 patulo ... ficedula -o. CAPITOL. Pert. 12, 6 amicis si quando de prandio suo mittere voluit, misit ... aliquando -os gallinacios. APIC. 7, 8 tit. -i et renes (*quae sequuntur v. s.* lumbulus). ANTHIM. 9 de -is porcellinis expedit assos manducare. **d** *-i h y a e n a e p r o m e d i c a m e n t o s u m u n t u r*: PLIN. nat. 28, 97 -orum doloribus carnes *prodesse dicunt* e -is *h y a e n a e* edendas inlinendasque cum oleo (28, 102 adipe a -is suffiri parientes).

B *u s u p e c u l i a r i s a c r a e s c r i p t u r a e e t C h r i s t i a n o r u m* (*fusius agunt de hoc usu* GAVDENT. serm. 2, 22–24 G. HESYCH. in lev. 3, 6–17 p. 817sq.; *alios locos sacrae scripturae v. supra p. 1808, 47sqq.*):

1 *fere per verecundiam ponitur -us pro genitalibus vel pro ipsa vi procreandi* (*cf.* AMBR. *sub A 2a*): **a** *v i r o r u m*: ITALA gen. 35, 11 (Consult. Zacch. 2, 9) reges de -o tuo, *sc. Iacob*, e x i b u n t ([VVLG. de -is tuis egredientur]. II par. 6, 9 [Complut., VVLG. *ut supra*]. Hebr. 7, 5 [Aug. gen. ad litt. 10, 19] ex -is [VVLG. de -is, *cod. c al.* de semine]. *cf.* ARNOB. in psalm. 7 p. 333^{D} de -is meis egressus est [*sec. Italam II reg. 16, 11 apud Ambr. in psalm. 118 serm. 7, 23* de semine, *10, 4* de ventre, *Vulg.* de utero]). psalm. 131, 11 (Hier. in Nah. 2, 1 sq. l. 47. *al.*) de fructu -i tui, *sc. David*, ponam super thronum tuum (*gr.* ἐκ τῆς κοιλίας σου, *Vulg.* ventris tui. *cf.* IREN. 3, 21, 5 [3, 26, 1 H.] de fructu ventris eius regem promisit [*Is. 7, 14*], quod erat proprium virginis praegnantis, et non de fructu -orum eius ..., quod est proprium viri generantis ...; circumscripsit igitur genitalia viri ... scriptura; immo vero nec commemoratur, quoniam non ex voluntate viri erat, qui nascebatur [*sim.* HIER. hom. Orig. in Ezech. 6, 4 p. 382, 7 sqq.]). Hebr. 7, 10 (Gaudent. serm. 2, 22 G. Hesych. in lev. 3, 6 p. 817^{C}; *sim.* VVLG.) adhuc ... in -is patris e r a t *Levi*, quando obvius est ei (*sc. Abraham*) Melchisedech ([*cod. e al.* in utero; *sing.* in -o *sec. gr. exhibet* Hier. in Nah. 2, 1 sq. l. 48]. AVG. in Iob p. 606, 30). IOH. MAXENT. Conc.^{S} IV 2 p. 11, 33 qui ... ex -is Abraham et ex semine David puer datus est nobis. *sim. al.* **b** *m u l i e r i s*: CONC.^{S} I 3 vers. Tur. p. 144, 16 *Christum Maria* ex virginalibus -is nobis peperit (*gr. I 1, 2 p. 95, 10* ἐκ παρθενικῶν λαγόνων).

2 *in locutionibus, quae respiciunt -os c i n g e n d o s, et usu inde derivando* (*cf.* GLOSS. II 586, 47 lubia: latera, ubi cinguntur): **a** *p r o p r i e c i n g u n t u r -i, n e v e s t e l a x i o r e i m p e d i a t u r m o t u s v e l q u a e l i b e t a c t i o*: ITALA exod. 12, 11 (Cypr. testim. 2, 15. *al.*) sic ... comedetis eum *agnum*: -i vestri p r a e c i n c t i *eqs.* ([*Vulg.* renes ... accingetis]. Ier. 1, 17 [Gaudent. serm. 2, 22 G.]). IV reg. 4, 29 (Tert. adv. Marc. 4, 24; *sim.* VVLG.) a c c i n g e -os tuos ... et vade (Ier. 1, 17 [Lucif. non parc. 13; *sim.* VVLG.]. VVLG. III reg. 18, 46 accinctis ... -is currebat. *aliter p. 1808, 61*). Nah. 2, 1 (Hier. *ad l.*) tene -um, confortare robore (VVLG. conforta -os, robora virtutem. HIER. *ad l.* id est accingere).

b *i n i m a g i n e e t a l l e g o r i c e r e s p i c i t u r*: α *qui vigilans paratusque est, sc. qui animum corroborat, virtutem firmat sim.*: ① *i n s a c r. s c r i p t.*: ITALA Iob 38, 3 (Gaudent. serm. 2, 22 G., *sim.* VVLG.) praecinge tamquam vir -os tuos; interrogabo autem te, tu vero responde mihi (HIER. interpr.: accinge ... -um. *cf.* ISID. orig. 11, 1, 98 ut in his esset resistendi praeparatio, in quibus libidinis est usitata dominandi occasio). Luc. 12, 35 (aur. *al.*) sint -i vestri praecincti et lucernae ardentes in manibus vestris. Eph. 6, 14 (cod. d *al.*, *sim.* VVLG.) state ... praecincti -os vestros in veritate ([*sec.* Is. 11, 5 *v. infra*]. Eucher. form. 6 *al.* accingite -os mentis vestrae). I Petr. 1, 13 (Priscill. tract. 6, 109, *cf.* VVLG.) praecincti -os mentis vestrae. VVLG. Is. 11, 5 erit iustitia cingulum -orum eius. *dubitanter huc referimus textu hebr. non sano*: VVLG. prov. 30, 31 tria sunt, quae bene gradiuntur: ... leo ..., gallus succinctus -os et aries. ⑪ *a p u d e c c l e s i a s t i c o s*: TERT. adv. Marc. 4, 29 p. 521, 7 succingere debemus -os, id est expediti esse ab impedimentis laciniosae vitae et implicitae. HIER. in Nah. 2, 1/2 l. 27 'conforta -os' id est accingere (*seq.* 'robora virtutem valde'). HESYCH. in lev. 3, 6–17 p. 817^{B} pro virtute, qua maxime -us apud sanctam scripturam accipitur (*afferuntur* III reg. 12, 10 exod. 12, 11 Eph. 6, 14). 7, 1–7 p. 858^{A}(*ad 7, 4 -um offeret*) -us ..., utpote forte membrum, significat virtutem. EVCHER. form. 6 p. 36, 20 -i: fortitudo animi (*affertur* Eph. 6, 14).

β *q u i p a r t e s o b s c e n a s t e g i t, s c. q u i c o r p u s c a s t i g a t, l i b i d i n e s a r c e t s i m.* (*explicantur loci biblici supra citati*): GAVDENT. serm. 2, 23 G. -orum ratio quae sit, significat apostolus (*affertur* Hebr. 7, 10 *v. sub 1a*) ...; zona ergo pellicia circa -os (*Iohannis bapt.*) mortificationem significat vitiorum. 5, 3 non solum praecinctos habeamus castitate -os, verum etiam 'calciati' simus *eqs.* (*Eph. 6, 15*). HIER. in Nah. 2, 1/2 l. 43 dicitur ei, ut 'teneat -um', id est ut ... mortificet corpus suum ...; longum est nunc dicere, quod virtus diaboli vel maxime sit in -is (*afferuntur* psalm. 131, 11, Hebr. 7, 10 *v. sub 1a*, Luc. 12, 35 *v. p. 1809, 81*). EPIST. pontif. 369 Migne 50, 431^{A} in -orum praecinctione castitas indicatur. OP. imperf. in Matth. 3 p. 648 (*de zona Ioh. bapt.*) -i sunt voluptates omnium peccatorum. ALC. AVIT. carm. 6, 367 contineat -os ... zona pudoris.

II *t r a n s f e r t u r p e r s i m i l i t u d i n e m a d p a r t e m q u a n d a m v i t i s*: COLVM. arb. 3, 1 optima *semina* habentur a -is, secunda ab humeris, tertia a summo vertice vitis lecta (*conferasne 3, 10, 2* in crure vicino radicibus *vitis?*). PLIN. nat. 17, 210 ⟨ut⟩ veterina a iugo ... volutatio iuvat, ita tum et vitium porrigi -os.

i n a l l i t t e r a t i o n e c u m lătus: HOR. epod. 11, 22 PLIN. nat. 20, 117. 20, 136. 22, 40 ARNOB. nat. 6, 11 CHIRON 400.

deriv.: lumbago, lumbare, lumbarium, lumbatorium, lumbones, lumbulus.

compos.: de-, elumbis, elumbus; de-, praelumbo; lumbifragium.

Salvadore.

lumectum (lū- ?) -i *n.* *a* 1. luma (*cf.* salictum *sim.*; *formam explicat Leumann, Gramm. 1977, 335; a* luere *derivat* VARRO *infra*).

i. q. l o c u s l u m i s p l e n u s: VARRO ling. 5, 137 *falces* lumariae sunt, quibus secant -a, id est cum in agris serpunt spinae; quas quod ab terra agricolae solvunt, id est luunt, -a.

lumemulia (lū- ?) cum rapinis acceperunt *Arvales* et deas unguentaverunt ACT. Arv. a. 218 a 30. *dubium, num recte pro* lumi- *neglegentia lapicidae scriptum esse et a* 1. luma *et* molere, mola *derivandum censuerit Bücheler, Kl. Schr. III 50 sq., ut significetur fere* luma molita.

B.

***lūmen**, -inis *n.* [*e* *leuqs-men *vel* *louqs-men; *cf. sub* luna. *Sch.*] *derivatur a* luere (*cf.* lux): PRISC. gramm. II 126, 10 GRAMM. suppl. 113, 20. *d e s c r i p t. e t f o r m i s*: MAR. VICTORIN. gramm. VI 12, 18 (4, 27 M.) scriptum legitis ... 'loumen'. *exempla desunt.* *dat.* -e: CATO orig. 77 (Gell. 2, 28, 6, *ubi* -i *recc.*). *vix addas* VITR. 4, 6, 1 (-e *trad.*, *corrigitur vulgo*). *compendia* l, lu CIL X 854–856, lum *saepius.* NOT. Tir. 47, 38. *d e g e n e r e*: DVB. NOM. gramm. V 582, 7 generis neutri. *tamquam masc.* (*in serm. vulgari*): ORIBAS. eup. 4, 14, 2 Aa p. 538 -n prohibendus est. *aliter, sc. per synesin de deo patre vel filio*: IREN. 2, 4, 3 (2, 3, 4 H.) -n tale, *deinde* eum (*plura ex eodem affert Lundström, Stud., 1943, 42*). SERM. Arian. frg. I 3 -n ... inaccessibilem (*item 4 bis*). FVLG. RVSP. c. Arian. 6 l. 495 (*verba obiectionis*) illum *patrem* auctorem -is et istum filium -n ... lucentem, quod *eqs.* *d e n o t i o n e* (*doctrinas prolatas de differentia voc.* -n *et* lux *v. p. 1811, 14, de* -e oculorum *p. 1818, 9*): SYNON. Cic. p. 432, 29 -n. ornamentum (*Mahne pro* limen. armamentum). columen *eqs.* GLOSS. αὐγή φωτὸς καὶ φῶς. ὅρασις. -a: ὀφθαλμοί. (ὁρατικὰ) ὄμματα. ὅρασις. oculi. -e: oculis. vultu. *l e g i t u r i n p o e s i i n d e a* NAEV. trag., PLAVTO (*quater, fere per imitationem vel derisionem stili tragici; 21 locis* lux, *quae vox a ceteris comicis sola, a tragicis rarius quam* -n *adhibetur*), ENN. (ann., scaen.), LVCIL., ACC., CIC. *passim; dactylici adamant formas* -e, -a (*etiam pro sing.*) *nec non* -is *in hexametrorum pede quinto; abl. vel dat.* -bus *in hexametris non admittitur nisi a* LVCR. *ter*, VERG. *bis*, TIB. *semel*, OV. *quater*, STAT. *bis et a recentioribus*, -n *parcius quam* -a. *i n p r o s a p r i m u m* CATO orig. 77 (*dub. p. 1823, 80*). LEX par. fac. Put. (CIL I^{2} 698) 1, 10 (*t. t. archit.*). RHET. Her. 4, 23, 32 (*t. t. rhet.*, lux *ter*), *deinde apud* CIC. (*non ante Manil., sensu imprimis tropico vel translato; praevalet* lux *in orationibus et epistulis,* -n *in rhetoricis*), VARRONEM, BELL. Afr. (*bis*, lux *bis*), SALL. (*quater*, lux *quinquies*), NEP. (*semel*, lux *deest*), LIV. (*decies*, lux *amplius 180 locis*), *crebrius inde a* VITR., SEN. *utroque*, VELL., VAL. MAX., CELSO. [*val.* lume; *it.* lume; *sard. centr.* lumene; *raet. occ.* łüm; *francog. vet.* lum (*hic illic, raro*); *prov. vet.* lum, *var. francoprov., prov., vasc.*; *cat.* llum; *hisp.* lumbre; *port.* lume. *cf. M.-L. 5161. Battisti-Alessio III 2282. Wagner II 43. Wartburg V 443 sq. Corominas III 147. Machado^{2} II 1443. St.*]

[*c o n f u n d i t u r i n c o d d. p a s s i m c u m* limen (*v. p. 1403, 60*), numen *nec non cum* flumen, nomen *al.* *l o c i s c o r r u p t i s*: CIC. de orat. 2, 149 (columen *Muther*). TERT. pudic. 8 p. 234, 5 (hominibus *Hildebrand*). CLAVD. 17, 205 tot -a (t. limina, molimina *var. ll.*) rerum aut tantum ...

[Ehlers]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

onus (*coniecerunt alii alia*; -a r. *contextui non convenit, v. p. 1821, 32*). MAR. VICTOR aleth. 3, 765 *radii solis* -a flammis involvere suis (*'foramina vel rimas, ὀπάς' Schenkl in indice temptat frustra*, nubila *Beikircher in schedis*).]

i. q. instrumentum lucendi vel claritas eo effecta, φῶς (*respondet in graecis, nisi alia adnotantur; sensus instrumenti* [*cf.* luminare] *praecipue in nonnullis oppositionibus l. 20 sqq. et in exemplis ad sidera pertinentibus aut foramina, lucernas sim., oculos, figuras orationis significantibus apparet, ceterum difficillime distinguitur*). *qua differentia -n et* lux (*fere sing. tantum*) *a vetustioribus adhibeantur, supra illustravimus; ceterum suam cuique vocabulo provinciam esse, quicumque exempla usu et frequentia distincta inter se contulerit, facile videbit. notionum discrepantiam parum caute definiunt grammatici*: ISID. orig. 13, 10, 14 'lux' ipsa substantia, '-n' quod a luce manat, id est candor lucis; sed hoc confundunt auctores. DIFF. ed. Beck p. 68, 20 'lux' oritur, '-n' accenditur; ita alterum praebet divina maiestas, alterum hominis officium praestat. *male etiam Marouzeau, Traité de styl. lat.*, ³*1954, 166* '-n *est par rapport à* lux *la lumière bienfaisante*'. *apud ipsos auctores imprimis distinguuntur* lux *caelestis, diei sim. et -n vel -a lucernae, ignis sim.* (CIC. fin. 3, 45 [*sed* Cael. 67 lux . . . alia est solis, alia lychnorum]. OV. epist. 18 [19], 35 LIV. 31, 24, 7. 33, 28, 3. 35, 30, 10 CVRT. 8, 2, 21 SVET. Iul. 31, 2 TERT. nat. 1, 16, 2 BENED. reg. 41, 8), *oculorum* (SIL. 13, 641. 14, 603 TERT. adv. Prax. 15 p. 255, 16 AVG. serm. 28, 3. *sed* APVL. Plat. 1, 14 p. 209 noscendi -is, *opp.* luce visionis), vitalia -a (CIC. carm. frg. 11 [de consul.], 24. *sed* lux *vitae opponitur* -bus *oculorum* SIL. 10, 153, *solis* IVVENC. 3, 16), -n . . . iuventae (VERG. Aen. 1, 590), -n '*foramen*' (VITR. 5, 10, 4), -n *stellae* (Ps. HIL. hymn. 1, 8); -n *primarium et* lux *secundaria* (CIC. Arat. 287 *solis* [IVVENC. 2, 167 AVSON. 333, 4 p. 26 P. *aliter p. 1812, 17*]. HIL. in Matth. 4, 11 natura -is est, ut lucem . . . emittat. PRVD. cath. 5, 141 *lychnorum*. AVG. civ. 13, 16 p. 576, 10 D. *siderum*. PASS. Petr. 13 lux vera de vero -e); malignum . . . et precarium -n *et* libera lux (SEN. epist. 65, 17); -a '*oculi*' *et* lux '*visus*' (APVL. met. 6, 14, 4 [*?, interpretes ambigunt*]. ARNOB. nat. 1, 50 PRVD. cath. 9, 34 DRAC. laud. dei 1, 643); -a '*lucernae*' *et* lux *incendii* (ALC. AVIT. hom. 6 p. 110, 19). *copulantur*: CIC. ac. 2, 26 lux -nque vitae. MART. 1, 68, 6 Naevia lux . . ., Naevia -n. CYPR. laps. 5 -is et lucis. DRAC. laud. dei 3, 1 -is aeterni -n, lux, lucis origo. *variantur passim, per parallelismum e. g.* CYPR. unit. eccl. 22 euangelii -e, . . domini luce. AVG. serm. 4, 6, 7 -n veritatis, lucem sapientiae. SYMPH. 41 nec mihi dant stellae ⌊lucem nec Cynthia -n⌋ (-n n. C. lucem *var. l.*). *invicem subiunguntur*: IVVENC. 2, 517 -e lucis (*cf. 3, 314* limine l., *ubi var. l.* -e). CAEL. AVR. acut. 1, 9, 61 -n . . . lucernae aut lucis aetheriae. DRAC. laud. dei 1, 223 luce . . . -is.

CAPVT PRIVS: ***proprie*** (*hic illic colore tropico, imprimis sub I A 1b*):

I *generatim*: **A** -n *caeleste*. *de omnibus sideribus* (*sing. collect.* CATVLL. *l. 53; apud* CIC. Arat. *fere pro ipso caelo, v. Buescu ad* 185): CIC. Arat. 15 diu diversae per -a serpunt *Catenae*. 113 ubi se pariter cum sole in -a caeli extulit *Canis* ([*gr. 332* ἀνιόντα]. 390 labens per c. -a Navis. 405 dum Nepa et Arquitenens invisant -a c. progn. frg. 7 [4, 10 Bu.; *gr. 955* οὐρανόν]. CATVLL. 66, 59 vario . . . in -e c. [num- *cod.; cf. Callim. frg. 110, 61 Pf.* ⟨φάεσ⟩ιν ἐν πολέεσσιν]. *?* VAL. FL. 4, 28 [lim- *cod. rec., cf. p. 1406, 84 sqq.*]. *cf.* TERT. resurr. 52 p. 109, 2 [*ad I Cor. 15, 41*] caelestium -um). 185 superum . . . -a (-n *Soubiran*) . . . tranat *Ara* (*gr. 404* ὑψόθ' ἐόντος. *cf. 459* superas . . . luces). rep. 6, 17 sol . . . moderator -um reliquorum. nat. deor. 1, 22 quod concupisceret deus mundum signis et -bus tamquam aedilis ornare (*cf.* Q. CIC. carm. frg. 14 -a mundi [CATVLL. 66, 1]). SEN. dial. 1, 1, 2 LACT. inst. 2, 9, 3. *al.* *de sole et luna*: VERG. georg. 1, 6 o clarissima mundi -a, labentem caelo quae ducitis annum ([*Varro rust. 1, 1, 5* solem et lunam. *sic recte interpretes antiqui, quamvis fere omnes verba coniungant cum v. 7* Liber et . . . Ceres; *hos ipsos deos* m. -a *i. 'exempla' dici censet Liver, Mus. Helv. 33, 1976, 33 sqq., sed v. p. 1821, 13*]. APVL. mund. 33 astra caelestia et m. -a [*gr.* ἄστρα τε καὶ ἥλιος καὶ σελήνη]. PANEG. 11, 8, 3 utraque. AVIEN. Arat. 1435. AMBR. hex. 6, 9, 55 duo). TERT. apol. 11, 6 sidera radiasse et -a floruisse (*cf.* LACT. inst. 1, 18, 24 astris et -bus. FIRM. math. 3, 1, 18 maxima pars stellarum, sed et ambo -a, id est sol et luna [*item opp.* stellae: MACR. somn. 1, 3, 13 *et saepius in eodem opere, etiam per ellipsin* vagae, erraticae]). PANEG. 8, 4, 2 duobus caeli -bus (CLAVD. carm. min. 53, 123 -a c. parturiens *Latona*). FIRM. math. 7, 20, 6 unum de -bus. *al.* AVIEN. Arat. 33. MACR. somn. 1, 19, 23 utriusque -is.

1 *solis*: **a** *vi originaria*: **α** *in univ.*: Ⓘ *magis respicitur ipsa lux sideris*: ENN. ann. 102 cum superum -n ⌊nox intempesta teneret⌋ ([⌊ ⌋ *Verg. Aen. 3, 587 de luna, quae forsitan etiam apud* ENN. *intellegi possit, si versum ad expeditionem nocturnam Tatii recte rettulit Vahlen p.* CLXIV]. LVCR. 6, 856 [*854 sq.* sol . . . supera de . . . parte] cum s. -n tanto fervore fruatur. *cf. l. 56. p. 1812, 10*). 283 obstipo -e solis (CATO orig. 77 CIC. de orat. 3, 178. nat. deor. 2, 103 radios . . . et -n [*antea*: lucem]. div. 2, 10. 17. 91. LVCR. *saepe* [-e, -a]. VERG. Aen. 8, 69 orientia s. -a. *al.*). scaen. 285 Sol, qui . . . tuo -e mare, terram, caelum contines. ACC. trag. 584 radiatum (*Eur. Phoen. 5* ἀκτῖν'). TRAG. inc. 183 CIC. Arat. 60. 287. 332 carm. frg. 11 (de consul.), 2. 30, 2 (fat. frg.). rep. 1, 23 (*de* Tim. 31 *v. p. 1816, 20*). LVCR. 2, 117 radiorum -e in ipso (4, 375 nova se r. -a fundunt). *saepius apud eundem et deinde passim.*

Ⓘⓘ *magis respicitur claritas caeli vel diei*: Ⓐ *strictius*: ENN. scaen. 19 aliquod -n — iubarne? — in caelo cerno. 292 -e . . . tremulo terra et . . . caerula candent. ACC. trag. 183 matutinum (LVCR. 5, 462. *cf. p. 1814, 60*). MAT. carm. frg. 9 albicascit Phoebus et recentatur commune -n hominibus [et] voluptatis. CIC. Arat. 374 *Nixus* supero . . . depulsus -e cedit, sed . . . linquit in alto plantam (*rectius quam Buescu explicat Soubiran, cf. infra l. 70. p. 1811, 56. 76 et* 467 Capricornus ab alto -e pellit Aurigam). Q. CIC. carm. frg. 1, 5 longa . . . minuit . . . -a Cancer. LVCR. 1, 9 nitet diffuso -e caelum (*cf.* 3, 22 diffuso -e ridet *aether*). 2, 144 aurora novo cum spargit -e terras (*inde* VERG. Aen. 4, 584. 9, 459. *similiter* 12, 113 *et inde* VAL. FL. 3, 257). 4, 457 solem -nque diurnum (*v. vol. V 1, 1640, 5 sqq.; cf.* SEN. benef. 5, 25, 6 d⟨iei⟩ [APVL. met. 5, 13, 6 nascentis. *al.*]). 5, 281 liquidi fons -is, aetherius sol (*287* radios . . . lucis). *al.* VARRO ling. 5, 25 suspiciunt per puteos -n. SALL. hist. frg. 4, 80 *nubes* foedavere -n. VERG. georg. 4, 423 iuvenem in latebris *specus* aversum a -e nympha collocat. Aen. 3, 600 hoc caeli spirabile -n ([numen M^1, nomen P^1]. 6, 363 c. iocundum -n et auras. SIL. 1, 84. *al.*). 8, 246 *ac si* trepident immisso -e manes. *et saepe.* *in sede beatorum*: VERG. Aen. 6, 640 campos *Elysios* aether . . . -e vestit purpureo solemque suum, sua sidera norunt (*inde* CLAVD. rapt. Pros. 2, 283). LVCAN. 9, 11 se -e vero implevit *anima Pompei*. Ⓑ *latius de qualibet claritate ita dictum, ut potissimum -n caeleste intellegatur*:

① *specimina varia*: LVCR. 2, 388 -n per cornum transit *eqs.* 2, 799 *color* -e . . . mutatur, propterea quod recta aut obliqua percussus luce refulget (*cf.* 808 -is ictu). 3, 364 fulgida . . . cernere saepe nequimus, -a (*i. oculi*) -bus quia nobis praepediuntur (*cf.* CELS. 2, 6, 3 si . . . oculi . . . -n refugiunt. SEN. epist. 94, 20 *syn.* lucem). *al.* CIC. Brut. 261 tabulas bene pictas conlocare in bono -e (*cf.* ac. 2, 19) Tim. 49 conversione -um *in speculis facta* (*ibid.* depulsione -um). VARRO rust. 3, 9, 11 cum ad -n sustuleris *ova*, quod perluceat, id *eqs.* (*cf. ibid.* 12 PLIN. nat. 10, 151). CELS. 3, 6, 13 in -e habuisse *aegrum* (3, 18, 5 *opp.* in tenebris, *syn.* in luce). 7, 7, 14ᶜ *curandus collocetur* loco lucido, -e a⟨d⟩verso. SEN. nat. 2, 9, 1 -n non paulatim prorepit, sed semel universis rebus infunditur. *al.* ② *prodigia, miracula*: LIV. 22, 1, 11 caelum findi . . . visum quaque patuerit, ingens -n effulsisse. PLIN. nat. 2, 100 -n de caelo noctu visum est . . ., ut diei species nocte luceret (*1, 2, 33* lux). *de numinibus -e manifestis* (*nimbum intellegit* SERV. auct. Aen. 2, 616 'nimbo effulgens *Minerva*': nube divina; est enim fulgidum -n, quo deorum capita cinguntur *eqs.* [*inde* ISID. orig. 19, 31, 2]. 3, 151. 4, 358): *v. l. 55 sqq. p. 1815, 1 et* ITALA act. 22, 6 (cod. g; *cod. e* = *Vulg.* lux, *q. v.*). *aliter* CATVLL. 64, 408 (*v. p. 1818, 68*) *et p. 1816, 61 sqq.*

β *locutiones adverbiales* (*usu ad analogiam vocis q. e.* lux *novato*): ① *abl.* -e: *cum attrib.*: VARRO Men. 233 quod sereno -e tonuisset. SALL. Iug. 21, 2 obscuro etiam tum -e (*cf.* hist. frg. 4, 40 -e etiam tum incerto). AVSON. 325, 8 p. 110 P. nebuloso -e (*5* sub luce maligna *sec. Verg. Aen. 6, 270*). *nude i. q. interdiu* (*sec.* luce, nocte; *syn.* in aperto lucis): PAVL. NOL. carm. 31, 226 (*tropice*) qui sequeris tenebras, in a. l. oberras, et qui nocte vides, -e caecus agis. Ⓘⓘ *accedit praepos.* (*cum attributo excepta* ITALA): cum -e: VERG. Aen. 7, 130 primo . . . c. -e solis (GERM. frg. 4, 138. IVVENC. 3, 552 [*Matth. 20, 1* primo mane]). in -e: VERG. Aen. 4, 358 *Mercurium* manifesto in -e vidi intrantem muros ([SERV.: aut 'claro' aut in nimbo, cuius maius est -n]. VAL. FL. 1, 105 *de numinibus ratem canentibus*). ITALA Matth. 10, 27 (cod. a *al.* = VVLG.; *cf.* Luc. 12, 3) quod dico vobis in tenebris, dicite in -e (*gr.* ἐν τῷ φωτί, *Tert. praescr. 26* in luce [*A*, lucem *cett.*]. *huc spectat* IVVENC. 2, 482 praeclaro . . . sub -e solis). *?* sub -a: VERG. Aen. 6, 255 primi s. -a (limina *FM, v. p. 1408, 54*) solis et ortus. sub -e: IVVENC. 2, 482 (*v. supra*). 3, 77 s. extremo labentis -e solis (*Matth. 14, 15* vespere . . . facto). CYPR. GALL. gen. 91 s. occiduo . . . iam -e solis (*Vulg. 3, 8* post meridiem). Ⓘⓘⓘ primos ad -is ortus: SIL. 13, 132.

b *cum acumine dictum* (*sensu -is caelestis fere servato*): **α** *in circumscribenda vita sive terrena sive aeterna* (*distinctius* vita et -n PLAVT. Truc. 518 ARNOB. nat. 6, 7. 7, 44 INSCR. *p. 1813, 18*; -n vitale CIC. carm. frg. 11 [de consul.], 24 OV. met. 14, 175 trist. 5, 9, 37. *al.*, vitae CIC. carm. frg. 24, 1 [*aliter p. 1822, 25*]. LVCR. *quater*. VERG. Aen. 6, 828. 7, 771. *al.*, solis LVCR. 1, 5. 2, 654 IREN. 2, 28 [41 H.], 1, superum CARM. devot. Macr. Sat. 3, 9, 10 VERG. Aen. 6, 680 CE 963, 1; *in prosa non exstat ante Christianos, quorum doctrinae afferuntur in capitis alterius parte II*): ① *locutiones sollemnes*: Ⓐ *acc.* (*obi.*) -n, -a (-is oras LVCR. 2, 577 ARNOB. nat. 2, 69, -is auram AVSON. *l. 84*): NAEV. trag. 28 ubi . . . volucres lino linquant -a (*v. p. 1461, 7 sqq.; cf.* re-: ENN. ann. 149 LVCR. 3, 1025 VERG. Aen. 12, 63. OV. met. 14, 175 -n vitale). CATVLL. 68, 93 fratri iucundum -n ademptum (LVCR. 3, 1033 OV. trist. 4, 4, 45). LVCR. 1, 5 *per Venerem* genus omne animantum concipitur visitque exortum -a solis (2, 577 -is oras. CE 1523, 6 -n. *cf.* videre: OV. trist. 5, 9, 37 -n vitale [solare, natale *dett.*]. ITALA psalm. 48, 20 [Veron. *al.* = VVLG.; *Hier psalt. sec. Hebr.* lucem]. CE 1948, 6 [*litteris bonis*] nec te nunc liceat quo me privasti -n videre). 3, 849 *si* iterum nobis fuerint data -a vitae (*cf.* AVSON. 153 [= PAVL. NOL. carm. 5], 43 p. 9 P. da . . . aeterni speratam -is auram). 3, 1042 decurso -e vitae.

[Ehlers]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

VERG. Aen. 6, 828 si -a vitae attigerint *animae* (*cf.* ARNOB. nat. 2, 69 antequam Tages . . . oras [*Sabaeus,* ore *cod.*] contingeret -is. IVVENC. 4, 442 si numquam . . . tetigisset -a vitae). IVVENC. 4, 756 aeterna . . . -a vitae . . . recepit *Christus* (*cf.* INSCR. Année Epigr. 1947 n. 191 acceptum -n . . . reddidit). HEGES. 3, 16 p. 212, 5 carpere desideras -n istud, ausim dicere, servitutis . . .? (*gr. 3, 357* φῶς . . . ὁρᾶν δοῦλον, *Ps. Rufin.* lucem . . . intueri servientem). SEDVL. carm. pasch. 3, 304 ne caeca potestas expellat . . . subtracto -e vitam (*op. pasch. 3, 25* ne p. inimica luci . . . vitam subtrahat). *acc. pro abl.*: INSCR. christ. Diehl 2781 A caruit -n et ibit in tenebras. Ⓑ *abl.* (*separ., instr.*) -e: PLAVT. Truc. 518 me interfecisti paene vita (ut ulta *sim. trad.*) et -e. CARM. devot. Macr. Sat. 3, 9, 10 *ut habitatores* -e supero privetis (*Liv. 8, 9, 7* morte . . . adficiatis. *cf. p. 1812, 82*). VERG. Aen. 2, 85 *Palamedem* cassum -e (STAT. Theb. 2, 15. EPIGR. Bob. 31, 2 [*Anth. Pal. 7, 670, 2* φθιμένοις]). 12, 935 corpus spoliatum -e (ARNOB. nat. 6, 7 vita . . . et -e. *cf.* 7, 43 -is . . . spoliatione). ARNOB. nat. 7, 44 illum vis fulminis . . . et vita expulisset et -e. CE 80, 2 infantem . . . nondum repletam vite dulci -e. 1431, 4 -e nuda. INSCR. Année Epigr. 1930 n. 65 ⟨vit⟩a et -e cessi. Ⓒ in (intra, sub) -is oras *vel* in (ad) -n, -a (*de ortu plantarum* LVCR. 1, 179. 2, 654 VERG. georg. 2, 47; *tropice l. 33*): ENN. ann. 114 (*ad Romulum*) o pater, o genitor . . .; tu produxisti nos intra -is o. (*cf.* LVCR. 1, 227 animale genus . . . in -a vitae reducit Venus. IREN. 2, 28 [41 H.], 1 *deus* infantem . . . educit in -n solis. IVVENC. 2, 642 *Christus* ad -n [superos *var. l.; cf. 641* vitae lucem] surgentia corpora ducet). 131 sum (*i.* eum) quae dederat in -is o. (*cf.* edere: LVCR. 2, 617 in o. -is. VERG. Aen. 7, 660 sub -is . . . o.). LVCR. 1, 22 nec sine te (*sc. Venere*) quicquam dias in -is o. exoritur. 1, 170 o. in -is exit (*cf.* VERG. Aen. 6, 680 animas superum . . . ad -n ituras. CE 1991, 5 [*Romae in catacumbis iudaicis, saec. II*] rursum victura, reditura ad -a rursum). 1, 179 tellus . . . res teneras effert in -is o. (2, 654 in -a solis). 5, 224 in -is o. . . . natura profudit *puerum* (*cf.* IVVENC. 1, 106 fundere partum). 5, 781 in -is o. tollere (VERG. georg. 2, 47 [auras *M*²]). 5, 1455 unumquicquid paulatim protrahit aetas in medium ratioque in -is erigit o. (*transit ad β*). VERG. Aen. 7, 771 ad -a surgere vitae ([*antea*: ad sidera . . . et superas caeli venisse sub auras]. IVVENC. 4, 345 vitae . . . in -a). IVVENC. 2, 342 puero . . . in -is o. . . . remeasse salutem (4, 734 ad -a vitae. 4, 761). 3, 486 progigni in -is o.

(II) *usu vario*: ENN. scaen. 326 hoc -n candidum claret mihi. CE 963, 1 (*a. 12 a. Chr.*) o iucundum -n superum, o vitae iucunda voluptas (*6 et 13* luce). 1943, 2 (*saec. III*) duodecies binos superavi -is annos (608, 2 ducentem [2001, 2]). INSCR. Tarr. Alföldy 441, 8 (*saec. III*) effugit . . . -n (*11* carui lucem). ARNOB. nat. 7, 42 dulcedinem . . . -is (*opp.* acerbitatem mortis). PRVD. c. Symm. 2, 108 ne totus . . . peream . . . brevem post -is usum (*cath. 11, 111* lucis. *cf.* CE 395, 2 parva . . . post -a vite). CARM. de resurr. 189 (*188* devicta morte) inextinctam habere -is auram. INSCR. Année Epigr. 1930 n. 32 pro -e suo, pro salute sua. *al.*

(III) *peculiariter respicitur dies mortis*: TRAG. inc. 48 vive . . ., dum licet: oculis postremum -n radiatum rape. VERG. Aen. 6, 735 supremo . . . -e vita reliquit *eos.* SEDVL. op. pasch. 3, 24 p. 251, 4 finalis -is metam (*carm. pasch. 3, 290* limite vitae).

β *in circumscribendo statu publico vel libero* (*cf.* LVCR. *supra l. 33; multo saepius hoc sensu adhibetur* lux): OV. trist. 1, 9, 56 nostrum *ingenium* tenebris utinam latuisset in imis; expediit studio -n abesse meo. QVINT. inst. 1, 2, 9 (*1* frequentiae scholarum et velut publicatis praeceptoribus) -n . . . illud conventus honestissimi tenebris ac solitudini praetulissem (*ibid. 18* in maxima celebritate et in media rei publicae luce). VOPISC. Car. 21, 2 in -n edidi *libellos* (*tamquam progeniem? cf. supra l. 25*). ARNOB. nat. 2, 77 (*tropice, ad persecutores*) relevatis nos vinculis et ad -n efficitis . . . evolare (*antea*: ad lucem libertatis. *cf.* COD. Iust. 1, 27, 1, 5 qui post . . . captivitatem meruerunt . . . -n libertatis adspicere).

c *in indicando tempore ponitur pro die* (*cf. l. 47 et* lucifer *p. 1711, 13*): α *apud poetas*: (I) *cum numeralibus* (*hic illic plenius* -n *vel* -a solis, -a dierum): ENN. (?) scaen. 264 si te secundo -e hic offendero (*Ennio vindicavit Scaliger coll. Eur. Med. 352* εἴ σ' ἡ 'πιοῦσα λαμπὰς ὄψεται θεοῦ). LVCR. 6, 1197 octavo . . . candenti -e solis aut . . . nona . . . lampade (*cf. Thuc. 2, 49, 6* ἐναταῖοι καὶ ἑβδομαῖοι). VERG. Aen. 6, 356 (*355* tres . . . noctes) -e quarto. OV. met. 14, 424 sex . . . noctes, totidem redeuntia solis -a. IVVENC. 2, 167 tertia -a solis ([*Ioh. 2, 19* in tribus diebus]. 3, 206 [*Matth. 15, 32* triduo]. DAMAS. epigr. 9 [12 F.], 4 post t. -a s. *cf.* IVVENC. 3, 589 post t. -a [*Matth. 20, 19* tertia die. *sed Iuvenc. 1, 291* lux . . . tertia]. AVIEN. Arat. 1396 [*1399* quinta . . . lux; *gr. 767* τρίτον ἦμαρ . . . πέμπτον]). 3, 317 bis terna dierum -a (*Matth. 17, 1* dies sex. *cf.* CYPR. GALL. exod. 1064 *nubes Mosen* occulit . . . terno bis -e solis [*Vulg. 24, 16* sex diebus]). CYPR. GALL. gen. 273 -a solis septima (*Vulg. 7, 4* dies septem. *item* 306). 1486 decies septena dierum -a (*Vulg. 50, 3* septuaginta diebus. *cf.* lev. 38 septeno in -e [*seq.* axis octavus; *Vulg. 12, 2* septem diebus]). (II) *alia*: CATVLL. 66, 79 optato . . . iunxit *vos* -e taeda (*ne -n taedae intellegas, cf. 64, 31* optatae . . . luces). 66, 90 placabis festis -bus Venerem. LVCR. 3, 1093 ex hodierno -e (*opp.* mensibus atque annis . . . multis . . . ante).

β *in re forensi* (*sec.* dies *per variationem*): COD. Iust. 7, 63, 5, 1 c (*de appellationibus*) ante quartum diem fatalis -is (*syn.* ortus, dies. *v. vol. VI 1, 334, 41 sqq.*).

d *in sermone architectorum et usu inde derivato*: α *praevalente sensu foraminis* (*opp.* lux *l. 18; locutiones* -n habere, relinquere *ambigue dici vix negaverimus, cf. e. g. infra l. 67. 68*): (I) *aedium, conclavium sim.* (*dub.*: CATO agr. 14, 2 [*v. p. 1823, 81*]. VLP. dig. 1, 18, 6, 5 -e unico vel brevi suppellectili ad aliorum usus translatis [*sunt, qui cubiculum fenestra unica illustratum intellegant*; homine *Hotoman*]): LEX par. fac. Put. (CIL I² 698) 1, 10 in eo pariete medio ostiei -n aperito (*cf.* VITR. 4, 6, 1 -n . . . thyretri. *ibid.* -i valvarum); latum p(edes) VI, altum p(edes) VII facito (CIC. Att. 2, 3, 2 Cyrus *architectus* aiebat . . . διαφάσεις l. -bus non tam esse suaves [*opp.* fenestrarum angustias]. VITR. 6, 3, 6 compluvii -n l. . . . relinquatur. *cf.* 4, 6, 1 latitudo -is [4, 6, 3 *opp.* -n altum, altitudine -is. 4, 6, 4]). VARRO ling. 9, 58 *cubicula* -n habere debent ([*antea*: fenestram non habet. *cf.* rust. 3, 5, 3]. VITR. 5, 10, 1. 6, 3, 10 *oeci* habent . . . -a fenestrarum valvata, uti . . . per spatia f. viridia prospiciantur [6, 6, 2. *cf.* 4, 2, 4 si . . . f. fuerint -a relicta; . . . -um spatia fuisse]. 6, 6, 3). VITR. 4, 6, 1 si erit -n ab imo ad sedecim pedes (*seq.* superior pars -is contrahatur). 5, 10, 4 labrum . . . sub -e faciundum videtur, ne stantes circum suis umbris obscurent lucem. *et saepius apud eundem.* APVL. met. 2, 23, 5 conclave . . . obseratis -bus umbrosum (*antea*: foribus obseptis). PANEG. 11, 11, 3 (*trad.* limina, *v. p. 1406, 20*). *tropice in doctrina oculorum* (*cf.* fenestra *vol. VI 1, 480, 45 sqq.,* fores *ibid. 1065, 10 sqq. 22 sqq.*): CIC. nat. deor. 3, 9 duo -a ab animo ad oculos perforata. (II) *rerum variarum* (*respectu illuminationis evanido fere i. q. apertura; vix recte huc trahitur* MAR. VICTOR aleth. 3, 765 *v. p. 1811, 2*): VITR. 8, 6, 4 ad copiam aquae -n fistularum constituatur (*item in arte aquae ducendae* [*v. Callebat, Rev. Phil. III 48, 1974, 327*]: PLIN. nat. 31, 57 [putei *Vitr. l. c. 3*]. FRONTIN. aq. 27, 2. 29, 1 area, id est -e [29, 2]. 36, 4 -e, id est capacitate *calicis* [105, 4. 5. *ad rem cf. vol. III 165, 27 sqq.*]). VAL. FL. 1, 129 tenues subiere latentia cerae -a (*i. rimas navis*). CE 1552 A, 87 (*saec. II ?*) lapis . . . foratus -bus multis.

β *praevalente sensu ipsius claritatis, sc. aedificiorum vel conclavium* (*opp.* ostium *et* fenestra *l. 48,* foramen *l. 69; saepe per plur., ita quidem, ut claritatem singulorum locorum respici passim appareat, notio foraminum nusquam probari videatur; voce q. e.* lux *omnino spreta adamatur in doctrinis iurisconsultorum, ubi pressius distinguitur* sol *l. 64,* prospectus PAVL. dig. 8, 2, 16 *ex Alfeno* [*cf.* VLP. dig. 8, 2, 15. 39, 1, 5 pr. *ex Iuliano*]): CIC. dom. 115 *Clodius* a Q. Seio contendit, ut sibi domum venderet; cum ille id negaret, . . . se -bus eius esse obstructurum minabatur (Brut. 66 [*tropice*]. *cf.* CIL X 787 [*a. 2 a. Chr.*] ius -um opstruendorum *inter pilas aedis*). de orat. 1, 173 -um . . . iura (CIL *l. c.* GAIVS epit. 2, 1, 3. *cf.* VITR. 1, 1, 10 GAIVS dig. 8, 2, 2). 1, 179 *Buculeius* cum aedes L. Fufio venderet, in mancipio -a, uti tum essent, ita recepit; Fufius autem . . . mutari -a putabat (*cf.* IVLIAN. dig. 8, 2, 22. POMPON. dig. 8, 2, 23 pr. '-a, quae nunc sunt, ut ita sint'). opt. gen. 5 (*tropice*) earum . . . rerum [ut aedificiorum] memoria est quasi fundamentum, -n actio. VARRO rust. 3, 5, 5 aviarium, quod est coniunctum cum maiore ostio, -e inlustriore. 3, 9, 6 *fenestrae* ut -n praebeant multum (OV. fast. 6, 166 -n thalamis . . . fenestra dabat. PLIN. epist. 5, 6, 38 *in zothecula* undique fenestrae, et tamen -n obscurum umbra premente [*cf.* 7, 21, 2]. RVFIN. Orig. princ. 1, 1, 6 p. 21, 3 fenestris . . . vel quibuslibet -um brevibus receptaculis. *al.*). VITR. 1, 1, 4 per opticen in aedificiis ab certis regionibus caeli -a recte ducuntur. 1, 2, 7 cubiculis . . . ab oriente -a capiuntur (1, 4, 2. *cf.* PAVL. dig. 8, 2, 4 ut vicinus -a nostra excipiat). 5, 1, 7 spatia . . . per intercolumnia -bus sunt relicta. 6, 3, 2 compluvia . . . erecta non obstant -bus tricliniorum (VLP. dig. 8, 5, 6 pr.). 6, 3, 11 -a . . ., parietum altitudinibus si non obscurabuntur, faciliter erunt explicata (*v. vol. IX 2, 166, 29 sqq.*). 6, 4, 1 triclinia . . . ad occidentem . . . spectent, ideo quod vespertino -e opus est uti (*infra*: usus *cubiculorum et bibliothecarum* . . . matutinum postulat -n. *cf.* 6, 6, 7 usus -um. VLP. dig. 7, 6, 1, 4 utilitates et servitutes . . . -um [PAVL. dig. 8, 2, 4 COD. Theod. 4, 24 LEX Burg. Rom. 17, 6]). 6, 6, 6 -n erit sine impeditione (*antea*: -n . . . sumere. *cf.* VLP. dig. 8, 2, 15 -is impedimentum. 8, 2, 17 pr. si . . . id, quod ponitur, -n quidem nihil impediat, solem autem auferat). *al.* SEN. dial. 6, 22, 6 *Cordus* iussit -n omne praecludi et se in tenebras condidit (*cf.* MARCELL. dig. 8, 2, 10 ut non penitus -n recludatur, sed tantum relinquatur, quantum *eqs.* [*inde* PAVL. dig. 7, 1, 30 *ut aedes* modicum -n . . . habeant]). epist. 86, 8 ut . . . -n admitterent *rimae in muro balnei exsectae* (CVRT. 7, 3, 9 foramine relicto). COLVM. 8, 7, 1 locus . . . minimi -is. POMPON. dig. 8, 2, 23 pr. si ita sit cautum 'ne -bus officiatur' (*saepe apud iurisconsultos, praeter digesta* COD. Iust. 3, 34, 1 *a. 211.* INST. Iust. 2, 3, 1. 4). *et passim in digestis.*

2 *signorum nocturnorum* (*collective*: OV. carm. frg. 2, 3 tot . . . simulacra . . . dare -a nocti. SEN. Thy. 795 nocturna . . . -a [*sing. de luna*: SIL. 9, 170 FIRM. err. 17, 1]. LVCAN. 4, 282 STAT. Theb. 3, 63. *al.*):

a *lunae*: α *in univ.* (*dub.* ENN. *p. 1811, 76*): CATO orig. 77 lunae aut solis -e (VARRO Men. 203 CIC. nat. deor. 2, 50. 2, 95 l. . . . -um varietatem tum crescentis tum senescentis. OV. fast. 1, 438 ad l. -a. VITR. 9, 1, 16. *al.*). CIC. Arat. 247 cum . . . nec pleno stellas superarit -e luna. carm. frg. 11 (de consul.), 18. Tusc. 1, 68 lunam . . . adcretione et deminutione -is quasi fastorum notantem . . . dies. div. 2, 10 luna . . . suo -e an solis utatur (*cf.* CATVLL. 34, 16 notho [LVCR. 5, 575 *opp.* suam . . . lucem]. LVCR. 5, 715 proprio. *sim. passim*). LVCR. *saepe* (*sing. praeter* 5, 770 -bus). VERG. Aen. 3, 151 *Penates* visi . . . in somnis, multo mani-

[Ehlers]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

festi -e, qua se ... fundebat luna (*aliter* SERV.: cum nimbo suo, *ubi* qui circa deos solet videri *add. auct.*). 3, 645 tertia iam lunae se cornua -e complent. 4, 80. 7, 9. PROP. 1, 3, 32 luna moraturis sedula -bus (*33* radiis). Ov. epist. 17 (18), 59 luna ... praebebat -n eunti *Leandro tamquam lucerna* (*cf.* SIL. 15, 563 ducem ... viae tacito sub -e Phoeben). *et passim.* β *in numerandis diebus mensis lunaris*: PLIN. nat. 11, 196 murium iocusculis fibrae ad numerum lunae in mense congruere dicuntur totidemque inveniri, quotum -n eius sit (*ad rem cf. 2, 109 et* 29, 59 cum lunae -e fibrarum numero crescente *eqs.*). 18, 132 quotā lunā ... nix prima ceciderit, si totidem -um die ... serantur *napi.* γ *in indicando mense* (*cf.* -n menstruum FIRM. math. 1, 10, 14. 4, 1, 10 MART. CAP. 8, 862 *et* -a mensis ARATOR act. 2, 1133): IVVENC. 1, 51 donec quinque ... complerent -a lunam (*Luc. 1, 24* mensibus quinque. *pendere videtur a* VERG. *l. 2*).

b *stellarum* (*de luce vel de ipsis stellis; aliter* ENN. *p. 1812, 6*): CIC. Arat. 37 *Vergiliae* tenues parvo ... -e lucent (*gr. 254* ἀφεγγέες, *cf. 28* parvas tenui cum luce). 49 -is expers *altera pars Cygni* (*seq.* lucibus, -n). 107 rutilo cum -e claret ... Canis, stellarum luce refulgens. 135 labitur Argo ... sine -e (*gr. 349* ἀνάστερος, *opp.* clara cum luce). 175 e multis ... his *stellis* duo late -a fulgent (*gr. 396* ἀστέρες). 380 pandens inlustria -a *Virgo* (*de partibus signi ut*: 464 Aurigae -a [-e *var. l.*]. frg. 9, 3 [*de Dracone*] e ... oculis [*cf. p. 1817, 72*] duo ... -a flagrant atque uno mentum ... sidere lucet [*gr. 55* ἀστήρ]. MANIL. 1, 322 *Coronae* [*320* luce ... varia]. 4, 553 Scorpius ... cum tollet -a caudae. GERM. frg. 4, 157 sagittiferi ... -a signi). *et saepius in eodem opere.* Q. CIC. carm. frg. 1. CATVLL. 62, 2 Vesper Olympo ... -a tollit (*poetice per plur. de eodem* VERG. georg. 1, 251 SIL. 12, 250, *de Capra* SEN. Med. 313). 66, 66 Virginis et ... Leonis -a. VARRO ling. 7, 76 *Lucifer* habet -n diffusum. VERG. Aen. 10, 275 Ov. met. 14, 847. 15, 847 animam *Caesaris* ... -n capere atque ignescere. MANIL. 1, 376 quae ... sidera ... quaeque ... -a (sidera *G*). 1, 756 stellarum turba ... crasso -e candet. *al.* GERM. *et* SEN. *philos. saepe.* PLIN. nat. 2, 62 (*de planetis*) -um occultationumque ratio. SIL. 15, 677 sparsa micant stellarum -a caelo (AVIEN. Arat. 1754 AMBR. hex. 2, 4, 15. *cf.* LACT. inst. 2, 5, 25 -bus astrorum [6, 20, 7]. HIL. trin. 2, 27 novum ... stellae -n). *et passim.*

c *cometarum tamquam facum*: MANIL. 1, 834 diversas ... per facies accensa feruntur -a. 1, 902 SEN. nat. 1, 1, 5. 7, 5, 3 (*ex Charmandro*). 7, 17, 3 (*ex Apollonio Myndio; syn.* luce). FRONTIN. strat. 1, 12, 6. *v. etiam vol. III 1782, 44.*

3 *fulminis*: LVCR. 6, 173 volucri loca -e tingunt nubes. 6, 284 coruscis omnia -bus lustrans loca ... ardor. VERG. Aen. 8, 392 ignea rima micans percurrit -e nimbos. Ov. met. 11, 522 praebent ... micantia -n fulmina. MANIL. 1, 863 fulgura ... tremulum vibrantia -n. SEN. Ag. 497 (*antea*: lucis). nat. 2, 57, 1 fulgurat, cum repentinum late -n emicuit. 3, 27, 10 intercursu -is diri; crebra enim micant fulmina (VAL. FL. 3, 132). LVCAN. 1, 532 sparso -e lampas. VAL. FL. 1, 572 *fax* in frontibus *Tyndaridarum* haesit ... -nque innoxia fundit purpureum (*pendet a* VERG. Aen. 2, 683 *v. p. 1816, 49*). PLIN. epist. 2, 17, 22 *cubiculum* non fulgurum -n ... sentit. *al.*

4 *arcus caelestis*: SEN. nat. 1, 3, 4 si ex -e (*sc. quod sole efficitur*) umbraque constaret (*1* lucem, *3* fulgorem, *4 infra* lucis). CLAVD. carm. min. 29, 7 quo -e floreat arcus (*cf. 28, 4* luce).

5 *nimbi divini*: *v. p. 1812, 41.*

B -n *non caeleste*: 1 *strictius pertinet ad ignem*: **a** *lucendi gratia accensum* (*saepe de ipsis -is instrumentis, opposita voce q. e.* lux PRVD. cath. 5, 141, *promiscue* LVCR. *l. 68 sqq.*): α *usu generali*: ① *specimina varia*: PLAVT. Curc. 95 (*loq. Phaedromus paratragoedans*) occultemus -n (*9* cereum. *cf.* 119 -n hoc vide [*quasi caelum, v. vol. VI 3, 2706, 84 sqq. 2707, 55 sqq.*]). ENN. ann. 35 anus attulit ... -n (VARRO ling. 6, 4 SEN. contr. 7, 5, 2. 6. *al. cf.* CIC. phil. frg. V 99 inferre [*v. vol. VII 1, 1374, 20 sqq. 71*]. TIB. 1, 2, 38 prope ... ferte [1, 9, 42 PROP. 2, 32, 10. VAL. MAX. 1, 7, 7 intro. *al.*]). 156 candida -a lucent (*v. p. 1696, 55*). 323 lychnorum -a bis sex (*alia afferuntur s. v.* lychnus). LVCIL. 817 -n auferte (*cf.* PROP. 2, 15, 4 sublato -e [SEN. dial. 5, 36, 3 e conspectu]. IVV. 9, 105 tollito -n [PLIN. epist. 7, 27, 9]). LVCR. 2, 26 iuvenum simulacra ... lampadas ... retinentia ..., -a nocturnis epulis ut suppeditentur. 4, 450 lucernarum florentia -a flammis. 5, 295 (*post descriptionem solis*) nocturna tibi, terrestria quae sunt, -a, pendentes lychni claraeque ... taedae ... properant ... (298) suppeditare novom -n ... nec loca lux inter quasi rupta relinquit (6, 791. 900 VERG. Aen. 7, 13. LVCAN. 8, 463 gratum n. -e montem *Phari.* TAC. ann. 15, 44, 4 ut ... in usu⟨m⟩ n. -is urerentur *Christiani. al.*). CIC. fin. 3, 45 obscuratur ... luce solis -n lucernae (div. 2, 120. PLIN. nat. *saepe.* APVL. met. 5, 22, 2. 5. *al.; cf. l. 67*). ac. 2, 61 *ignium* uti -e licebat *Cimmeriis.* div. 1, 79 noctu -e apposito (TAC. ann. 2, 31, 2. *cf. p. 1816, 18 et* Ov. epist. 18 [19], 35 ponimus [*ibid.* 151. VITR. 7, 3, 4 ignis aut plura -a sunt ponenda *in conclavibus*]). VERG. Aen. 6, 594 non ... faces nec fumea taedis -a (*sim.* 7, 457. 9, 75). 9, 189 -a rara micant *in castris* (*160* flammis. *166* ignes). CIRIS 344. MORET. 14 (*10* lucernam). 21. HOR. carm. 3, 6, 28 -bus remotis. epist. 1, 2, 35 ni posces ante diem librum cum -e (Ov. fast. 2, 351 PLIN. epist. 7, 27, 7). PROP. 4, 3, 14 *fax nuptialis* traxit ab everso -a nigra rogo. 4, 8, 59 -a sopitos turbant elata Quirites (SEN. Ag. 569. *cf.* STAT. Theb. 3, 142 attollens [FRONTIN. strat. 3, 12, 1 *syn.* ostenturus]. silv. 3, 5, 101 -a ... tollit Pharus *Caprearum* aemula lunae). *et saepe.* *de ministris faces tenentibus*: CIC. Att. 16, 13, 1 -a dimiseramus. *ambigue in comparatione cum sideribus facta p. 1811, 59. al., in describenda gemma q. v. lychnis p. 1817, 17.*

② *locutiones praepositionales*: ad (*cf. infra l. 33 sqq.*): VARRO Men. 489 anates ... nocte nigra ad -a lampadis sequeris (*plur. ut*: VERG. Aen. 8, 411 *femina* famulas ... ad -a longo exercet penso [*cf.* georg. 1, 291 seros hiberni ad -is ignes]. Ov. met. 4, 220. PLIN. nat. 33, 70 lucernarum [33, 81]. SVET. Iul. 37, 2 Cal. 45, 1. TERT. nat. 2, 11, 4 candelae). Ov. fast. 2, 743 -n ad exiguum. PHAEDR. 4, 11, 2 TERT. pudic. 7 p. 232, 6. *al.* cum (*aliter p. 1815, 80*): LIV. 33, 28, 3 discurrentium c. -bus (*plur. ut*: TAC. ann. 14, 8, 1 SVET. Cal. 6, 1. ITALA II Macc. 4, 22 [recc. LX = VVLG.] facularum [*gr.* μετὰ δᾳδουχίας]). SEN. nat. 5, 15, 1 (*ex Asclepiodoto*) c. multo -e (AMM. 21, 10, 1). VAL. FL. 5, 348 geminae c. -e taedae. sine: CVRT. 8, 1, 50 (*sing.*). CAPITOL. Gord. 23, 2 s. -bus accensis.

β *speciatim*: ① *tropice vel per comparationem*: ENN. scaen. 399 homo, qui erranti ... monstrat viam, quasi -n de ⌊suo -e accendat, facit⌋ (suae -e accendit facis *Hartmann. per polyptoton ut*: TERT. apol. 21, 12. *cf.* Ov. ars 3, 93 quis vetet adposito -n de -e sumi ...?). CIC. Cato 36 *mens atque animus*, nisi tamquam -i oleum instilles, exstinguuntur senectute. Tim. 31 deus ... ⌊solem quasi⌋ (*om. gr.*) -n accendit. PVBLIL. S 19 suum sequitur -n semper innocentia ([*i. in itinere non indiget face, v. Friedrich ad l.*; innocentiam *Bothe*]. PLIN. epist. 3, 18, 3 *principe laudato* posteris velut e specula -n, quod sequantur, ostendere). SEN. epist. 88, 45 illi non praeferunt -n, per quod acies derigatur ad verum (PLIN. epist. 5, 17, 4 -n ..., quod sibi maiores sui praetulissent, posteris ipse praeferret. *ceterum cf. p. 1821, 5. 78*). TERT. pall. 4, 9 alius extinguit sua -a, alius non sua accendit. ② *in definienda vespera* (*cf.* LIV. 35, 30, 10 primo vespere, ut -a ... conspexere): BELL. Afr. 56, 3 nocte iam -bus accensis ... perfugiunt (89, 5 circiter ... -bus a. CENS. 24, 6 tempus, quod dicimus '-bus a.': antiqui 'prima face' dicebant [*v. vol. VI 1, 402, 36 sqq.*]). HOR. sat. 2, 7, 33 serum sub -a prima venire convivam (SCHOL.: prima -a dicuntur in initio noctis accensa). epist. 2, 2, 98 lento ... ad -a prima duello (PORPH.: usque ad lucernam, id est ad vesperam. *cf.* TERT. coron. 3 l. 29 ad -a ... frontem signaculo terimus. PALLAD. hist. mon. I 19 p. 297A ad vespertinum -n [*gr. p. 92, 5 B.* ἐν τῷ λυχνικῷ]). TERT. apol. 39, 18 post aquam manualem et -a.

③ *in appellandis diebus festis* (*sc. qui -bus accensis insignes sunt; ad interpretationes allegoricas cf. usum in capitis alterius parte II illustratum*): RVFIN. Greg. Naz. orat. 3 ('de -bus'), 1, 2 sanctus ... hic -um dies (*sc. epiphania*) ... de baptismo quidem Christi sumit exordium — est enim 'verum -n *eqs.*' (Ioh. 1, 9) —, efficit autem meam purgationem et reparat illud -n, quod ... per peccatum ... obteximus. CASSIOD. Ios. antiq. 12, 325 (319 accenderunt -a super candelabrum) hactenus hanc festivitatem (*sc. encaenia*) celebramus vocantes eam -a, eo quod ... -n colendae religionis apparuit.

b *in univ.*: LVCR. 1, 663 ignis ... -n iacit. 2, 674 unde ignem iacere et -n submittere possint *ea, quae cremantur.* 6, 162 *lapidibus invicem percussis* -n exsilit et ... scintillas dissipat ignis. VERG. georg. 2, 432. Aen. 2, 683 de vertice visus Iuli fundere -n apex (*inde* VAL. FL. *p. 1815, 47 et sensu tropico* SIL. 16, 126 duret capiti *Masinissae* per saecula -n *flammae* [*sc. splendor gloriae, cf. p. 1821, 9*]). 7, 76. MORET. 9 cinis obductae celabat -a prunae (*cf.* AVIEN. Arat. 1776 -a prunis summa rubent [*paulo aliter gr. 1041 sq.*]). PROP. 3, 4, 11 -a Vestae (*cf.* Ov. fast. 6, 436 *Vesta* assiduo -e cuncta videt [*ambigue, v. p. 1818, 71*]). Ov. ars 2, 442. met. 2, 331 *pro sole* incendia -n praebebant. SEN. Oed. 308 *flamma* subito refulsit -e. *al.* ? *de materia incensa*: MANIL. 1, 746 (*de Phaethonte*) vaga dispersi fluitarunt -a currus (*'fragmenta flagrantia' Wageningen*; fragmina *Bentley, Housman*).

2 *latius vel hyperbolice*: **a** *de splendore pulchro, nobili, reverendo sim.* (*hic illic ita, ut lux aliena velut solis, caeli, lunae aut repercussa aut similis dicatur*): α *animantium*: ① *hominum, deorum* (*aliter p. 1812, 41 sqq.; per comparationem* CORIPP. Iust. 4, 245 sacri -is instar ... aspectus; *de splendore oculorum v. sub II A*): VERG. Aen. 1, 590 (*588* clara ... in luce refulsit *Aeneas nube scissa*) nato genetrix -n ... iuventae purpureum ... adflārat (*inde* AVSON. 354, 6 p. 212 P. *cf.* GLOSS. -n i.: aetatis decus). SIL. 7, 195 nitentem -e purpureo frontem *Bacchi* (*de eodem*: AVIEN. orb. terr. 1130 blandi -is igne os hilarat [*Dionys. perieg. 949* μειδιόων]). ITALA psalm. 4, 7 (Veron. *al.* = VVLG.; *cf.* 43, 4. 88, 16) -n vultus tui, domine ([*Hier. psalt. sec. Hebr.* lucem]. MART. CAP. 7, 728 maiestas ... v. ipsius -e renidebat *in Arithmetica.* VEN. FORT. carm. 6, 1, 102 -a gemmarum superasti -e v.). 103, 2 (Sangerm. *al.*, *cf.* VVLG.) amiciens te -e sicut vestimentum (*Veron.* lucem, *Hier. l. c.* luce). OPT. PORF. carm. 18, 25 (*7* sol, *in Constantino compellando*) -e muriceo venerandus dux erit ut Sol. PS. PHILO antiq. 12, 1 cum perfusus esset -e invisibili *Moyses* (*seq.* vicit -e faciei sue splendorem [*antea*: -n] solis et lune. *cf. Vulg. exod. 34, 29 sqq. de facie Moysis cornuta*). ? CYPR. GALL. exod. 1121 *oleum* vertice summo liquitur et crasso perfundit -e membra (unguine *Peiper; ad epitheton cf. p. 1815, 31*). *spectat ad cutem candidam*: FIRM. math. 1, 10, 8 *regiones glaciales* gentes ... nitido faciunt -e splendidi candoris ornari.

② *animalium*: MANIL. 1, 416 (*si recte trad.*) Anguis squamea dispositis imitatur -a flammis (tergora *Bentley, Housman; cf. p. 1817, 8*). CLAVD. carm. min. 27, 36 iam breve decrescit -n *Phoenicis* ('*fulgor*' *Burmannus, cf. contextum et 20* lux; *oculos intellegit Birt vix recte*).

[*Ehlers*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

β rerum: (i) *variarum*: VERG. Aen. 8, 22 aquae tremulum ... -n ... sole repercussum aut ... imagine lunae (*cf.* ALC. AVIT. carm. 5, 133 nec -e prisco Nilus [*sc. sanguine rubens*] agit proprium, quem sumpsit fonte, nitorem). ENNOD. carm. 1, 9, 148 lilia pro nitidae funduntur -e calcis. (ii) *gemmarum, argenti, auri*: PROP. 2, 16, 44 flavo -e chrysolithos (*cf.* OV. met. 2, 110 chrysolithi positaeque ... gemmae clara repercusso reddebant -a Phoebo). OV. met. 2, 4 argenti ... radiabant -e valvae. MANIL. 5, 511 aurea Phoebeis certantia -a flammis *i. dona aurea in templis posita* (*cf.* APVL. met. 9, 19, 1 monetae -a [*antea*: auri ... splendor flammeus]. CARM. de resurr. 218 radiati -is aurum. *sim. al.*). TERT. cult. fem. 1, 2 l. 11 -a lapillorum, quibus monilia variantur (ISID. sent. 3, 48, 6). ANTH. 21, 41 multiplici gemmas radiantes -e (*cf.* PRVD. perist. 2, 299 gemmas corusci -is. MART. CAP. 2, 114 gemmae -e [VEN. FORT. carm. 6, 1, 102 vita Hil. 6, 19]. *sim. saepe*). PRVD. psych. 858 hyacinthi. CARM. de resurr. 215 zmaragdus ... lapis micantia -a fundit. PRISC. perieg. 326 flammae similis ⌞splendenti -e⌟ lychnis (*om. Dionys. perieg. 329. cf.* 1072 [*1071* lucem]). CORIPP. Iust. 4, 116 sedes auro gemmisque superba, -n habens sine sole suum.
(iii) *florum* (*cf. l. 4*): COLVM. 9, 4, 4 caelestis -is (*SA*^{1}, *num- cett.*) hyacinthus (*'sc. candidus?' Heine in plagulis, cf. p. 1816, 80; aliter vol. VI 3, 3127, 29*). 10, 97 varios, terrestria sidera, flores, candida leucoia et flaventia -a caltae *eqs.* 10, 258 loti gemmantia -a promunt. CARM. de resurr. 203 (*contextu obscuro; cf. 202* lucem). ? CE 610, 11 (*suppletur*).
(iv) *armorum, ferri sim.*: LVCAN. 7, 215 miles ... adverso Phoebi radiatus ab ictu ... perfudit -e colles. VAL. FL. 3, 100 -e ferri (STAT. Theb. 9, 802 DRAC. satisf. 139. *cf.* STAT. Ach. 1, 861 adverso radiavit -e ferrum). SIL. 1, 467 iacit igneus hastae dirum -n apex ac late fulgurat umbo (*in describendo Hannibale ut*: 1, 496 propior vicino -e fulsit. 2, 211 aerati radiavit -is [tegminis *van Veen*] umbo. 4, 327 radiantem tegminis orbem extulit et magno percussit -e campos). 2, 167 gemmata ... -a peltae *Asbytes*. STAT. Theb. 5, 666 *armati Lycurgum* multo praestringunt -e (SCHOL.: armorum -e [*sequuntur nugae*]). AMM. 16, 10, 8 ordo ... armatorum, clipeatus atque cristatus, corusco -e radians, nitidis loricis indutus. CLAVD. 1, 94 formidato clipeus Titana lacessit -e (*Stat. Theb. 3, 226* lux. *6, 666* luce). (v) *vestimentorum*: STAT. silv. 3, 2, 124 notus ... maioris -e (*Nohl*, numine *vel* munere *codd.*) clavi *sc. tribunus laticlavius* (*cf.* 4, 5, 42 contentus ⟨artae⟩ -e purpurae. QVINT. inst. 8, 5, 28 adferunt -n [*i. splendorem decusque*] clavus et purpurae loco insertae. TREB. Claud. 17, 6 clamydes veri -is limbatas). TERT. pall. 1, 1 tunicae fuere ... in fama de ... -is concilio (*ed. Iunii al.*, cons- *codd.*, *quod def. Kroymann; cf. Gerlo ad l. et pudic. 8 p. 234, 3* conciliasse temperamenta colorum *in vestibus*). AMM. 23, 6, 84 indumentis ... -e colorum (*cf.* CHALC. *sub b*) fulgentibus vario.

b *t. t. de claritate picturae* (*plerumque opp.* umbra): PLIN. nat. 33, 159 *illo genere silis* utuntur ad picturae umbras ...; hoc autem (*sc. lucido*) ... ad -a utuntur (*cf. ibid.* 160). 33, 163. 35, 29 (*distinguitur* splendor). 35, 97 (*coni. Mayhoff*). 35, 131 QVINT. inst. 12, 10, 4 PLIN. epist. 3, 13, 4. TERT. adv. Hermog. 2, 1 (*tropice*). CHALC. transl. p. 50^E quae in picturis substernitur infectio decolor ad colorum -a (*cf. l. 42*) subvehenda.

c *de inflammatione morbosa* (*cf.* lux *Lucr. 6, 1146 nec non* fulgor *vol. VI 1, 1516, 82*): AMM. 30, 6, 3 suffectus igneo -e *Valentinianus moribundus*.

II *speciatim de virtute oculorum vel de ipsis oculis, sc. hominum, deorum, numinum nec non animalium* (VERG. *p. 1819, 5 et deinde saepe in poesi, paulo aliter* CIC. *l. 72; in prosa primum* SEN. benef. 2, 29, 1 [*promiscue*]. nat. 3, 16, 5 COLVM. *l. 84*. PLIN. nat. 9, 142). *veterum doctrinae*: AVG. nat. bon. 41 p. 875, 17 oculi sine aliquo -e -n videre non poterant, unde ... -a nominantur. ISID. orig. 11, 1, 36 oculi vocati, ... quia occultum -n habeant ...; oculi autem idem et -a; et dicta -a, quod ex eis -n manat vel quod ... clausam teneant lucem *eqs. cf. Wilpert, RAC I 957 sqq.* *ambigue de oculis siderum*: CIC. Arat. 479 (*sed v. l. 72*). LVCR. 5, 778 OV. epist. 17 (18), 74 MANIL. 2, 259. *al.; similiter ludunt* OV. met. 3, 420 geminum, sua -a, sidus. MART. 4, 42, 7 PANEG. 3, 6, 4. *iuxta -a caeli*: OV. met. 10, 293 ad -a -n attollens. *cf. l. 79. p. 1818, 35 et facete dictum* AMBR. in Luc. 4, 64 *Theotimus oculos amissurus* 'vale', inquit 'amicum -n' (*v. Weyman, Rhein. Mus. 70, 1915, 152*). *aliae notiones immiscentur in capite altero, imprimis p. 1821, 62. 69.*

A *expresse significantur visus vel splendor*: **1** *subiuncta voce q. e.* oculi (*vice versa l. 79*): **a** *plur.* -a oculorum: CIC. Arat. 479 *Hydrae* cervicem atque o. ardentia -a (*gr. 698* μέτωπα. *an i.* '*stellas*' *ut p. 1815, 20?*). LVCR. 4, 824. 836. 6, 184. 1181 NEP. Timol. 4, 1 GELL. 10, 17, 1. 14, 4, 2 (*ex Chrysippo*). ARNOB. nat. 2, 39 AMBR. exc. Sat. 1, 36. *al.* **b** *sing.* -n oculorum *vel* oculi (*cf. p. 1821, 62*): LVCR. 4, 1143. ITALA psalm. 37, 11 (Veron. *al.* = VVLG.; *Hier. psalt. sec. Hebr.* lux). FIRM. math. 6, 15, 22. 7, 20, 3 (*hinc emendatur* 6, 31, 30). PALLAD. 1, 3 HIL. in Matth. 5, 4. 7. *al.* *ordine inverso*: HIL. trin. 12, 53 erexi in coelum tuum hos -is mei ... oculos.

2 *distinctis oculis* (*minus certa v. p. 1818, 27 sqq.*): **a** *sing.*: LVCR. 3, 414 si tantula pars oculi media illa (*sc. pupula*) peresa est, occidit ... -n tenebraeque secuntur. VERG. georg. 4, 451 ardentes oculos *Protei* ... -e glauco (*respicitur splendor ut*: OV. am. 1, 8, 16 gemino -n ab orbe *magae* venit. COLVM. 7, 12, 4 oculis *canis* acri -e radiantibus. *vix huc pertinet* CVLEX 222, *v. p. 1819, 38*). OV. met. 1, 720 (*ad Argum*) quod ... in tot -a (*i. oculos*) -n habebas (*per polyptoton ut*: SIDON. epist. 3, 13, 5 -a ... -e carentia. VEN. FORT. carm. 7, 11, 10 cur ... non pariter -a -n habent?). fast. 2, 845 oculos sine -e movit *Lucretia*. CELS. 6, 6, 9^B si ... restitutus oculus in sedem suam non est ..., scire oportet -n esse amissum. *al.* **b** *plur.*: FIRM. math. 1, 10, 11 diversis -bus colorantur *oculi*.

B *immiscetur sensus oculorum*: **1** *praemonenda*: **a** *testimonia* (*cf. p. 1817, 58 sqq. et* GLOSS.): CHAR. gramm. p. 37, 7 B. (*inter neutra pluralia*) '-a' ὀφθαλμοί, apud Vergilium '-n' legimus (*sc. Polyphemi. sim.*: EXC. Bob. gramm. I 550, 8 DIOM. gramm. I 328, 10 GLOSS. II 390, 50). SERV. auct. Aen. 8, 153 (*v. infra l. 33*) '-e' ... pro '-bus', id est oculis. AVG. in euang. Ioh. 35, 3 oculi nostri -a dicuntur; et unusquisque ita iurat, tangens oculos suos, per -a sua: 'sic vivant -a mea'; usitata iuratio est (*sim.* serm. 4, 5, 6 unusquisque iurat: 'per -a mea' [*cf. l. 30*]). **b** *discernuntur singula*: VERG. Aen. 3, 635 solum (*cf.* OV. met. 4, 775 unius [*al.*]. PLIN. nat. 11, 150 altero [*al.*]. SIL. 4, 610 dextro. STAT. Theb. 9, 753 alio). OV. met. 1, 625 centum (*cf.* STAT. silv. 5, 4, 11 mille. CLAVD. 21, 312 centeno). 12, 314 duo (VVLG. iud. 16, 28. *cf.* PLIN. nat. 11, 150 utrisque [VLP. dig. 3, 1, 1, 5. *sing.*: PAVL. NOL. carm. 23, 234 AVIAN. fab. 22, 15]. SIL. 6, 220 gemino [6, 274. 9, 593]. LACT. opif. 8, 17 amborum. VEN. FORT. vita Germ. 25, 76 gemello).

2 *exempla plus minusve ambigua, sc. quae visum, obtutum sim.* (*fere per sing., cf.* visus) *vel oculos visu fungentes* (*fere per plur., cf.* oculi) *respiciunt ipsis quidem numeris hic illic metri gratia variatis, v. p. 1810, 67 sqq.* *distinctius opp.* oculi (*cf. p. 1817, 80 sqq.*): VERG. Aen. 4, 364 *Dido* volvens oculos ... pererrat -bus *Aeneam* (*sed* 10, 447 -a volvit obitque ... omnia visu. *plur. ut*: OV. epist. 12, 38 abstulerant oculi -a nostra tui [*cf.* 16 (17), 80. *sed* met. 14, 372 per ... tua -a ..., quae mea ceperunt]. *al.* SEN. Ag. 714 nutant -a et ... torquentur oculi [*cf.* LVCAN. 5, 213 torquet ... oculos totoque vagantia caelo -a]. VAL. FL. 8, 60 oculos et -a torva. *al.*). 8, 153 os oculosque loquentis ... lustrabat -e (*cf.* SEN. Herc. f. 219 oculos ... -e ... intuens). *v. etiam l. 51. 55.*

a *sub certa specie*: *α respicitur caecitas* (*sing. fere de luce caeli oculis recepta accipi potest, in lusu verborum ponitur l. 43*): TRAG. inc. 214 (ENN. ?) pater me (*sc. Phoenicem ?*) -e orbavit (VAL. MAX. 8, 13, 5 *Appius* orbatus -bus [*plur. ut*: SVET. Nero 37, 1 Vesp. 7, 2 VLP. dig. 3, 1, 1, 5. *al.*]. *cf.* OV. met. 3, 517 -is ... orbus [14, 189 *de Polyphemo*. Ib. 260 SEN. Oed. 997. -bus: PLIN. nat. 7, 141. *al.*]. PLIN. nat. 7, 124 orbitate -is [MAX. TAVR. serm. 35, 2 M. -um]). CIC. dom. 105 -a amisit (Tusc. 5, 114 NEP. Timol. 4, 1. *al.; per sing. inde a* CELSO *supra l. 6*). har. resp. 38 oculos ... non perdidisti ...; an tibi -is obesset caecitas plus quam libidinis? (-um: CYPR. mortal. 10 p. 302, 26 FIRM. math. 4, 12, 9. *cf.* OV. epist. 17 [18], 74 caecum ... -n [*ambigue, sc. Lunae.* -a: ARNOB. nat. 1, 50 LACT. inst. 4, 15, 7. *al.*]). LVCR. 6, 1211 perdebant -a ([*Thuc. 2, 49, 8* ὀφθαλμῶν]. OPT. PORF. carm. 18, 5 torva Getas ... -a perdit *sc. moriens. al.*). HOR. epod. 17, 44 *Castor et Pollux* adempta vati *Stesichoro* reddidere -a (*sing.*: VERG. Aen. 3, 658 *Polyphemo*. OV. met. 3, 337 [*cf.* 335 damnavit -a nocte]. Ib. 271 IVVENC. 2, 411. PRVD. psych. 482 -e adempto effossisque oculis. tituli 190 *opp.* recipit visum). VERG. Aen. 3, 663 -is effossi (LVCAN. 2, 185 FLORENT. dig. 18, 1, 43, 1. *cf.* OV. ars 1, 339 fodis ... -a [STAT. Theb. 11, 615]). OV. ars 1, 337 inania -a *Phoenicis*. met. 13, 772 -n ... rapiet tibi *Polyphemo* ... Vlixes (LVCAN. 3, 713 *oculis expulsis* stat -e rapto. MART. 4, 30, 10. *cf.* OV. Pont. 1, 1, 57 erepta). fast. 6, 204 *Appius* multum animo vidit, -e captus erat (LIV. 9, 29, 11 -bus [*plur. ut*: SEN. contr. 7, 4, 8 an nescitis dici 'captos -bus'? *et saepe*]. DYNAM. vita Max. 16 l. 356 G.). Pont. 1, 1, 57 -a reddunt *dei* (*antea* HOR. *l. 49, postea saepe, per sing. e. g.* AVG. civ. 22, 8 p. 573, 26 D. *cf.* CELS. 6, 6, 37^B -n receperunt [*al., per plur. nonnisi* PORPH. Hor. epod. 17, 44 *sec.* HOR.]. TERT. adv. Marc. 4, 36 p. 547, 15 restituit -a [*al., ubique plur.*]. *sim. saepius*). *al.* *β respicitur actio spectandi, explorandi sim.* (*adamatur a poetis, deest in prosa ante* DECL. in Catil.): CATVLL. 64, 86 *Ariadna Thesea* cupido conspexit -e ([92 declinavit -a]. PAVL. NOL. carm. 27, 245). 64, 233 invisent -a colles (*cf.* OV. epist. 6, 72 longius adsueto -a nostra vident [trist. 3, 5, 49 NEMES. cyn. 135. *al.*]). 64, 408 *dei non iam* tales dignantur visere coetus nec se contingi patiuntur -e claro (*nisi cum parte interpretum lux diurna intellegenda est*). VERG. Aen. 2, 754 *vestigia* -e lustro (8, 153 VAL. FL. 4, 248. 7, 334). 4, 364 (*v. supra l. 28*). HOR. carm. 4, 3, 2 quem ... placido -e videris (OV. epist. 15 [16], 37 *opp.* animo. fast. 6, 436 [*ambigue, v. p. 1816, 54*]. trist. 2, 513 -bus ... tuis [*plur. ut*: PRISC. perieg. 1030]. SEN. Med. 232 -e inmisso. LVCAN. 9, 638 recto ... -e. *al.*). OV. met. 2, 787 obliquo ... -e cernens (IVVENC. 1, 618. *al.; plur.*: CARM. de aegr. Perd. 187 rectis -bus). 3, 439 spectat inexpleto ... -e formam (9, 27. STAT. silv. 5, 2, 124 [re-: Theb. 3, 377. 10, 887]. *al. cf.* OV. met. 6, 66 spectantia -a [trist. 4, 3, 44]). 11, 468 (*467* oculi) insequitur ... -e pinum. PERS. 3, 80 *philosophi* figentes -e terram (STAT. silv. 5, 1, 140 Ach. 1, 584). SIL. 17, 456 *Herius* quaerebat ... morienti -e fratrem (*cf.* MART. 6, 58, 5 tuos quaerebant -a vultus). STAT. Theb. 11, 527 voltus rimantur acerbo -e (CLAVD. rapt. Pros. 3, 441, *ubi taedam intellexit Burmannus*). silv. 1, 1, 87 vix -e fesso explores (SEDVL. carm. pasch. 4, 201; *op. pasch. 4, 16* visibus). 1, 4, 119 MART. 9, 25, 2. DECL. in Catil. 39 fortunas -bus ... consignantes (*cf. 62* oculi). PANEG. 3, 23, 5 securis con-

[*Ehlers*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

templari astra -bus. *al.* *γ respicitur motus vel immobilitas:* CATVLL. 64, 92 *Ariadna* non ... declinavit -a ([86 conspexit -e]. VERG. Aen. 4, 185 nec dulci declinat *Fama* -a somno [PAVL. NOL. carm. 31, 120 CYPR. GALL. gen. 912. *cf.* AVSON. 363, 14 p. 90 P. in ... somnum]. VAL. FL. 3, 69). VERG. georg. 3, 433 *anguis* flammantia -a torquens (Aen. 7, 449 PROP. 1, 21, 3. *al., etiam cum praeverbiis; per sing.*: Ov. met. 6, 515 -n detorquet). Aen. 1, 226 *Iuppiter* Libyae defixit -a regnis (Ov. epist. 20[21], 115. *cf.* defixus -a *vol. V 1, 341, 46. 48 et* figere *vol. VI 1, 718, 53. 63* [*sing.*: Ov. trist. 4, 2, 29]). 2, 173 -bus ... arrectis *in Palladio (vix i. q. palpebris).* 2, 405 (*inde* CIRIS 402 PRVD. perist. 5, 235) *Cassandra* ad caelum tendens ardentia -a (INSCR. christ. Diehl 1756, 2 [vers.]. *cf.* HIL. trin. 10, 53 intenti -is [SVLP. SEV. epist. 2, 4 -bus intentis]). 4, 332 *Aeneas* immota tenebat -a (CVLEX 189 torva. *al.*). 4, 369 num -a flexit? (Ov. met. 8, 864. *al. cf.* CIRIS 260 deflectunt [Ov. met. 7, 789 PETRON. 105, 9 ARATOR act. 2, 253]. PRVD. ham. 734 reflexo -e). 5, 847 vix attollens ... -a (Ov. met. 10, 293 -n. *al. cf.* PROP. 2, 30, 10 tollere [Ov. met. 14, 840. *al.*]. Ov. met. 15, 580 sustulit ... -n). 6, 300 *Charonti* stant -a flamma (Ov. met. 6, 304 immota. STAT. Theb. 10, 693). 8, 438 Gorgona ... vertentem -a (Ov. met. 5, 232. VEN. FORT. carm. 6, 5, 254 verso -e. *cf.* VERG. Aen. 12, 172 conversi -a. Ov. met. 2, 470 obvertit ... cum -e mentem. *sim. al.*). 12, 220 (*inde* STAT. Theb. 10, 63) demisso -e (Ov. epist. 15[16], 227. STAT. Theb. 7, 463 demisit -a somnus. silv. 1, 2, 12 -a [*Itali*, -e *codd.*] demissam. Ach. 1, 795. *cf.* Theb. 12, 469 submittere [ENNOD. carm. 1, 9, 107 summisso -e]). CVLEX 255 *Eteocles et Polynices* ferunt ... -a corpus alter in alterius (Ov. trist. 3, 9, 22 CALP. ecl. 1, 24. *cf.* CVLEX 291 rettulit [Ov. met. 7, 789]. Ov. epist. 12, 38 abstulerant [STAT. Theb. 7, 508]. *sim. al.*). PROP. 1, 1, 3 *Amor* mihi ... deiecit -a (STAT. Theb. 4, 588 deiecto -e. PS. QVINT. decl. 19, 4 p. 339, 16 mersis ... deiectisque -bus [SVLP. SEV. dial. 1, 14, 5]. *al.*). Ov. epist. 3, 11 iactantes -a. *al.* SEN. Ag. 714 incerta nutant -a (dial. 5, 10, 3 *morbo adveniente* i. -n [*falso vol. VII 1, 880, 72*] nervorumque trepidatio est). *et saepius.*

b *usu vario* (*exempla selecta*): ACC. trag. 275 speciem amisi -is conspiciendi (-ent *trad.*) insolentia. LABER. mim. 75 (*74* oculos effodere) *Democritus* radiis solis aciem effodit -is (-um VAL. MAX. 1, 8 ext. 14 SEN. Herc. f. 652. 1042. *et saepe. cf.* Ov. rem. 801 acuentes -a rutas). LVCR. 3, 364. 3, 410 (*408* lacerato oculo) ne totum corrumpas -is orbem (*sing.* -n *ut*: CVLEX 222 -is orbes [*verbis aliter coniunctis splendorem intellegit Leo, sed cf.* ARNOB. nat. 5, 26 vers. = *Orph. frg. 52 K.* HIL. Macc. 187]. Ov. met. 1, 740 fit -is artior o. *Ius* [o. *collective ponitur ut* 2, 752]. 14, 200 VAL. FL. 6, 245 STAT. Theb. 9, 749. *plur.* -a: CHALC. transl. p. 45C orbes -um). TIB. 1, 2, 35 parcite -bus *i. nolite aspicere* (Ov. met. 5, 248. *cf. Prop. 4, 9, 53* parce oculis). PRIAP. 36, 4 -e ⟨est⟩ Venus paeto. TAC. hist. 4, 81, 2 vim -is (*cf.* PS. QVINT. decl. 1, 4 -um virtus). APVL. met. 2, 8, 3 (*de capillo*) pars ista corporis ... prima nostris -bus occurrit (*cf.* ARNOB. nat. 5, 27 obiectum -i conspectuique divino). *al.*

3 *exempla in meram notionem oculi vergentia, primitus praecipue cum respectu somni (potius ambigue supra l. 3. 23), mortis, fletus; usum sub 2 illustratum imprimis in locutionibus* -a tegere, claudere *sim. quodammodo servari, sed pluralem analogia fultum vocis q. e.* oculi (*syn. passim*) *multo praevalere monemus.* *opp.* visus (*sim.* lux *p. 1811, 33,* -n *p. 1818, 2*): VERG. Aen. 10, 447 SEN. nat. 1, 3, 8 STAT. silv. 4, 6, 34. *al.* *cf.* LACT. opif. 8, 17 -um visus (-is: CHIRON 68 [-is *om. Veg. mulom. 2, 16, 3*]. 71. SYMPH. 219 visūs).

a *sing.*: *α collective de binis* (*fere in poesi per abl.*): CIC. Arat. 313 quantos radios iacimus de -e nostro (*gr. 541* ὀφθαλμοῖο, *quae vox respondet etiam* PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 1, 378 maximum eius *dei* -n invictamque dexteram). Ov. epist. 20 (21), 201 tecto simulatur -e somnus. trist. 3, 2, 20 imber -e ... manat (*cf.* VEN. FORT. carm. 8, 3, 210 -e fudit aquas. *ibid.* 252 -is ... aquis). LVCAN. 9, 1044 *Caesar* sicco -e campos viderat Emathios ([*sublucet usus p. 1818, 71 tractatus*]. STAT. silv. 5, 3, 35 MART. 10, 80, 5 CLAVD. 15, 130 ARATOR act. 1, 356). STAT. silv. 3, 1, 95 tot saxa imitantia vultus ..., tot scripto viventes -e ceras (*recte explicavit Vollmer ad l.*). CLAVD. 6, 9 (*de pullis aquilae*) refugo torsit qui -e visum (*seq.* oculis, acie). 20, 314 *struthocamelus* stat -e clauso (ENNOD. carm. 2, 81, 10 *contextu vix perspicuo*). *dub.*: CLAVD. *p. 1816, 83.* MART. CAP. 6, 571 (-a *Eyssenhardt probabiliter*). SEDVL. carm. pasch. 4, 107 (-a *var. l.*). *β de singulis*: VERG. Aen. 3, 635 -n terebramus ... ingens, quod ... solum sub fronte *Polyphemi* latebat. *et saepe; cf. p. 1818, 16 sqq.*

b *plur.*: *α de binis vel pluribus* (*usu imprimis poetico, apud prosae scriptores non obvio ante* CELS., SEN. *philos.; in iuratione vulgo usitata teste* AVG. *p. 1818, 13*): CATVLL. 51, 12 geminā teguntur -a nocte ([ὀππάτεσσι *Sappho*]. VERG. georg. 4, 414 incepto tegeret cum -a somno *Proteus.* Ov. fast. 3, 596 opposita ... veste. trist. 4, 3, 44 texissent digiti -a nostra tui. CE 993, 3 [*ante a. 23*]. *cf.* Ov. met. 9, 391 [*390* oculis] contegat [CE 1168, 4]. APVL. met. 9, 11, 6 obtectis). 64, 122 devinctam -a somno (*inde* CIRIS 206). 64, 188 languescent -a morte (*cf.* 64, 220 languidā [*v. p. 924, 23 sq.*]. LVCAN. 4, 170 languentia [*v. p. 921, 45*]). 64, 242 in assiduos absumens -a fletus. 66, 30 tristi (*i.* trivisti) -a ... manu. 68, 55 maesta neque ... tabescere -a fletu cessarent. LAVREA epigr. vers. 6 *lymphae* infuso -a rore levant (*10* oculis quae medeantur aquae). LVCR. 3, 367 (*368* oculis). 4, 721 laedere ... -a (*718* acies, *720* oculis). VERG. georg. 4, 496 condit ... natantia -a somnus (*v. vol. IV 151, 69 sqq.*). Aen. 4, 244 *Mercurius* -a morte resignat (*cf.* STAT. Theb. 3, 129 signant). 5, 856 *Somnus Palinuro* natantia -a solvit (10, 418. LVCAN. 8, 106 in lacrimas. STAT. Theb. 10, 303 morientia -a solvit *Somnus* [CE 1142, 11 fatis]. *al.*). 10, 746 (*cf.* 12, 310) oculos ... urget somnus, in aeternam clauduntur -a noctem (*v. vol. III 1305, 25 sqq.; in prosa*: PS. QVINT. decl. 2, 19 p. 36, 14 SVLP. SEV. dial. 1, 15, 5. 6). *al.* ?CVLEX 173 (-e *codd. plur., def. Leo*). MORET. 107 lacrimantia *fumo* -a terget (*sim.*: Ov. met. 13, 133 STAT. silv. 1, 2, 93. 3, 3, 7). TIB. 1, 1, 66 de funere ... -a ... sicca referre domum (LVCAN. 8, 108 RVT. NAM. 1, 166. *cf.* PROP. 3, 6, 17 siccabat -a [SER. SAMM. 201]). 1, 2, 2 occupet ut fessi -a victa sopor (Ov. epist. 15 [16], 102 ars 3, 648 rem. 500 met. 1, 684. GERM. frg. 4, 106 [num- *codd.*]. *al., cf. l. 20*). *al.* LYGD. 4, 22 pressit languentis -a sera quies (Ov. ars 3, 648 SEN. Ag. 493 LVCAN. 8, 615. *al. cf.* OCTAVIA 117 oppressit). PROP. 2, 12, 23 caput et digitos et -a nigra puellae. *al.* Ov. epist. 18 (19), 25 lacrimae per ... -a manant. met. 12, 268 figitur ... Gryneus in -a ... eruiturque oculos. *saepe apud eundem.* CELS. 6, 7, 1A *aurium* usum proximum a -bus natura nobis dedit (*antea*: oculis). SEN. nat. 1, 3, 8 visum ... remittit ⟨aqua⟩, quia ... radios -um ... reflectit. *et passim.* *β peculiariter de unico*: PANEG. in Mess. 57 *Polyphemus* victa ... foedatus -a baccho (*cf. Prop. 3, 12, 26* tuae ..., Polypheme, genae).

CAPVT ALTERVM: *in imagine et translate* (*exempla tropica ab usu proprio minus recedentia aptis capitis prioris locis subiunximus*):

I *usu profano et communi*: **A** *praevalente respectu praeclaritatis, decoris, ornamenti sim.*: **1** *de rebus*: **a** *t. t. rhet. de figuris orationis* (*poematum l. 54. 55; gr.* σχῆμα, *syn.* insigne, flos, forma; *nonnumquam* quasi *addit* CIC., *velut scintillas vel oculos dicit* QVINT.; *ad usum l. 79 sqq. illustratum transeunt imprimis l. 43 sq. 53. 54; ipsam rem uberius tractavit Martin, Antike Rhetorik, 1974, 270 sqq.*): RHET. Her. 4, 23, 32 si raro interseremus has exornationes ..., commode -bus distinctis inlustrabimus orationem. CIC. de orat. 2, 119 ut certis dicendi -bus ornentur *argumenta.* 3, 96 ut sint quasi in ornatu disposita quaedam insignia et -a. 3, 201 est quasi -bus distinguenda et frequentanda omnis oratio sententiarum atque verborum (Brut. 275 v. et s. illa -a, quae vocant Graeci σχήματα, quibus tamquam insignibus *eqs.* orat. 95 FRONTO frg. Bischoff, Sitz. Ber. Münch. Ak. 1958, 2 p. 20. *cf.* verborum: CIC. orat. 67. 134. 227. part. 19 quasi -a. FRONTO p. 90, 29 *et* 144, 6 v. d. H. [p. 97 *et* 150 N.]. ARNOB. nat. 1, 59. sententiarum: CIC. orat. 85 QVINT. inst. 9, 2, 102 HIER. adv. Rufin. 1, 30). 3, 205 personarum ficta inductio, vel gravissimum -n augendi. *ibid.* his fere -bus inlustrant orationem sententiae. Brut. 66 Origines eius *Catonis* quem florem aut quod -n eloquentiae non habent? (GELL. 13, 25, 12 *verba orationis Catonianae* sunt e. Latinae ... -a quaedam sublustria. *cf. p. 1821, 1*). 233 nullus flos ... neque -n ullum *in oratione Crassi.* orat. 135 orationis -a et quodam modo insignia (181 quasi quaedam forma et -n o. *eqs.* [*seq.* σχήματα]. QVINT. inst. 8, 5, 34 haec -a o. velut oculos quosdam esse eloquentiae credo. 8, 6, 7. 9, 1, 25). *saepius in rhetoricis.* ac. 2,43 definitiones ... et partitiones et horum -bus utens oratio. QVINT. inst. 8, 5, 2 -a ... praecipueque in clausulis posita sententias *vocare solemus.* 8, 5, 29 -a illa non flammae, sed scintillis inter fumum emicantibus similia dixeris. *al.* TAC. dial. 22, 3 *in prioribus Ciceronis orationibus* pauci sensus apte et cum quodam -e terminantur. FRONTO p. 201, 18 v. d. H. (p. 212 N.) novissimos in epigrammatis versus habere oportet aliquid -is. GELL. 2, 23, 3 *comoediarum* Graecarum ... facetiis atque -bus obsolescunt *Latinae.* MART. CAP. 5, 509 qua *ratione copiose ornateque dicendi* in singulis verbis -n appareat. *in veste Rhetoricae* (*cf. p. 1817, 35*): MART. CAP. 5, 426 *peplum* omnium figurarum -e variatum cunctorum schemata praeferebat.

b *de urbibus*: CIC. Manil. 11 Corinthum ..., totius Graeciae -n. Sull. 33 urbem hanc ..., -n gentium (*cf. Catil. 4, 11* lucem orbis terrarum atque arcem omnium gentium. *item de Roma*: LACT. inst. 7, 25, 8 qui ... -n illut effodiat, cuius interitu mundus ipse lapsurus est). LIV. 34, 32, 5 Argos et Lacedaemonem, duas clarissimas urbes, -a quondam Graeciae. PLIN. nat. 5, 120 Ephesum, alterum (*post Zmyrnam*) -n Asiae. EDICT. imp. Constant. de civit. Hispell. (CIL XI 5265) 11 urbes, quas in -bus provinciarum [h]ac regionum omnium species et forma distinguit[ur].

c *varia* (*hic illic accedit* quasi): *α strictius indicatur decus distinguens, summum* (*exempla satis certa*): CIC. p. red. in sen. 8 hoc specimen virtutis, hoc indicium animi, hoc -n consulatus sui fore putavit *Lentulus*, si me mihi ... reddidisset. Brut. 59 ut ... hominis decus ingenium, sic ingeni ipsius -n est eloquentia. fin. 3, 10 honestum ... quasi virtutis -n. nat. deor. 1, 79 *Alcaeo naevus in articulo pueri* -n videbatur (*opp.* macula). ad Q. fr. 2, 9(8), 3 praediorum ... mihi vicinum Marium (*i. vicinitatem Marii*) -n esse. *ironice de cogitationibus ineptis* (*vix huc pertinet p. 1821, 27*): CIC. ac. 2, 107 illa sunt -a duo, quae maxime causam istam continent; primum enim negatis *eqs.* *β latius indicatur quaelibet praestantia*: ① *orationis sim.* (*cf. sub a*): CIC. de orat. 3, 161 verbum ... translatum -n adferre orationi *potest* (*cf.* 3, 166 *et 3, 24* luce verborum, *syn.* ornatum). QVINT. inst. 3, 1, 20 praecipuum ... -n sicut eloquentiae, ita praeceptis quoque eius dedit ... Tullius (*cf.* 10, 5, 16). 3, 8, 65 et Philippicas Demosthenis ... video eminere virtutibus et Ciceronis sententiae (*eqs.*) ... clarum ...

[*Ehlers*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

eloquentiae -n ostendunt (RVFIN. Greg. Naz. orat. praef. 7. *pressius p. 1820, 43*). 12, 9, 5 dicendi -n. ⓜ *aliarum rerum*: CIC. fin. 5, 58 virtutis ... beataeque vitae ... serius -n apparet (Lael. 27 quasi -n aliquod probitatis et v. [*v. Seyffert-Müller ad l.*]. fam. 12, 5, 3. VAL. MAX. 3, 2, 2 metu patriam solvit *Cloelia*, viris puella -n v. praeferendo [*quasi facem*]. *cf. p. 1820, 74 et* CIC. Lael. 100 SEN. benef. 4, 17, 4). Tusc. 2, 58 *honestatis* quasi -n aliquod (*cf.* SEN. benef. 4, 22, 2 *honesti* pulchritudo animos ... delenitos admiratione -is ac fulgoris sui rapit). 3, 2 naturae (*antea*: igniculos). fam. 4, 3, 2. SALL. Iug. 85, 23 maiorum gloria posteris quasi -n est (*cf. p. 1816, 23. 25 et* VAL. MAX. 4, 4 ext. 1 *Socrates* ad clarissimum gloriae -n excessit). Ov. trist. 1, 9, 13 Fortunae -a *cum radiis solis comparata* (*'auram et felicitatem' Burmannus*). *al.*

2 *de hominibus* (*translatio ad deos facta ne p. 1811, 61 quidem probatur*): **a** *vi sollemni, sc. fere honorifice dictum* (*per ironiam l. 18. 25; sublucent imagines variae*): CIC. Catil. 3, 24 -a civitatis exstincta sunt (Vatin. 26. Phil. 11, 24 -n et decus. Cato 35 PANEG. 12, 20, 3. *al.*). Sull. 5 ornamenta ac -a rei publicae (prov. 22 Mil. 37 Phil. 2, 37. VELL. 2, 99, 1 -n et caput). Mil. 21. 33 -n curiae *Sex. Clodius* ([*alludit ad notionem q. e. 'fax', v.* ASCON. *ad l. et dom. 102* fax ac furia *Clodius*]. VAL. MAX. 9, 4, 1). Deiot. 15 omnium gentium atque omnis memoriae clarissimum -n exstinguere *sc. Caesarem* (*cf.* SIL. 6, 130 Italae ... -n gentis [DRAC. Romul. 8, 238]). Phil. 2, 51. 2, 54 imperi populi Romani decus ac -n *Pompeius* (5, 39. VELL. 2, 52, 3 effossum [*tamquam oculus, v. vol. V 2, 196, 66 sqq.*]. VAL. MAX. 2, 1, 10. CORIPP. Iust. 1, 149 decus i. -n virtusque Latini). 11, 13 illa castrorum M. Antoni -a (*ironice, item*: 11, 14 -n et decus illius exercitus). fin. 2, 70 negat Epicurus — hoc enim vestrum -n est — quemquam *eqs.* (*'strong point' explicat Reid, cf. p. 1820, 77*). off. 3, 66. VERG. Aen. 11, 349 -a tot cecidisse ducum (*cf.* CVLEX 335 Atrides ..., Argivum [*vix n. adi.*] -n. STAT. silv. 1, 4, 40 patrum equitumque. RVFIN. Orig. in lev. 7, 4 p. 383, 16 duobus -bus apostolorum, Paulo et Petro. *sim. al.*). Ov. Pont. 4, 16, 42 Pieridum. EPICED. Drusi 347 -a rerum (*opp.* volgus. *cf.* LIV. 1, 39, 3 -n ... rebus nostris dubiis futurum *Servium Tullium, cui puero caput arsit*). 410 mergi Stygia nobile -n (*tamquam sidus*) aqua. MANIL. 4, 766 *Rhodos* tum ... domus vere Solis ..., cum caperet -n magni sub Caesare (*i. sub persona Tiberii exulantis*) mundi (PANEG. 4, 12, 3. HYMN. Ambros. I 8, 8 *de martyribus*. PRVD. c. Symm. 1, 545. VEN. FORT. carm. 3, 7, 3 [*de Petro et Paulo ut*: ARATOR act. 2, 1219 *syn.* sidera. INSCR. christ. Diehl 1764, 1 vers.]. CORIPP. Iust. 2, 171 Iustinum Sophiamque pares duo -a m. [*de eisdem* 3, 71 duo -a]. *cf. sub II*). VAL. MAX. 3, 8, 7 -a nostrae urbis. 5, 8, 4 -n ac decus patriae (INSCR. christ. Rossi II 113 n. 78, 8 -n p., ... decus omne. *cf. l. 67*). 7, 5, 2 togatae potentiae. PLIN. nat. 35, 60 artis. SIL. 9, 532 Libyae. DECL. in Catil. 4 temporum suorum. GELL. 14, 3, 11 Socraticae amoenitatis. INSCR. Année Épigr. 1933 n. 101 (= 1934 n. 259) orbis sui claris -bus Diocletiano et Maximiano (CONC.[S] I 5 p. 317, 28 Basilio, Gregorio aliisque -bus o. terrarum [*Migne gr. 83, 1272[C]* φωστήρων]). PANEG. 2, 46, 2 senatus ... -a (11, 12, 2 LACT. mort. pers. 8, 4 PRVD. perist. 2, 517). OPT. PORF. carm. 12, 15 iustitiae -n. MAR. VICTORIN. adv. Arium 1, 28 ecclesiae ... -a (CASSIOD. in psalm. 9, 39 l. 646 FACVND. defens. 7, 7, 21. 40. 8, 6, 11. *cf.* AVG. c. Iulian. 2, 10, 35 catholica -a [c. Iulian. op. imperf. 4, 73]). *al.*

b *vi familiari, sc. amatorie dictum* (*cf.* HIER. epist. 52, 5, 7 'mel meum, -n meum meumque desiderium' et ceteras ineptias amatorum ... in comoediis erubescimus, in saeculi hominibus detestamur): α *allocutiones*: TIB. 3, 19, 12 (*ad amicam*) tu nocte vel atra -n *sc. mihi es* (*cf.* APVL. met. 5, 13, 5 [*loq. Psyche ad Cupidinem*] nil officiunt mihi ... tenebrae: teneo te, meum -n). CIL IV 1970 Noete -n, va(le). MART. 1, 68, 6 Naevia lux ..., Naevia -n, have. 11, 29, 3 cum me tua -a dicis, *Phylli*. PEREGR. Aeth. 23, 10 domnae, -n meum (*bis*). ENNOD. epist. 6, 7, 1 p. 153, 18 vos, -a mea, deus servet incolumes. CE 755, 6 tu -n avorum, tu decus omne tuis, te flent orbati parentes. -n oculorum: VVLG. Tob. 10, 4 fili mi, ... -n o. nostrorum. HIST. Apoll. rec. A 45 tu es -n o. meorum. β *alia*: Ov. epist. 17 (18), 86 (*Leander Heroni*) ut procul adspexi -n, '... illa meum' dixi 'litora -n habent'. SEN. Herc. f. 1251 (*Amphitryon ad Herc.*) unum -n afflicto malis temet reserva (*Eur. 531* φάος). STAT. silv. 4, 8, 15 tanta ... -a das patriae (*an ad l. 41?*). HIL. AREL. vita Honorat. 11 l. 3 spoliari se ... -e suo metuunt *propinqui*. CIL VI 1342 Annia Regilla ... -n domus. *al.* *imagine oculi sublucente* (*dubitaverimus de iunctura* duo -a RVRIC. epist. 2, 40 p. 425, 13 CIL VIII 23245): PAVL. FEST. p. 183 'orba' est, quae patrem aut filium quasi -n amisit (*Isid. orig. 10, 200* quasi oculis amissis. *cf.* ALC. AVIT. carm. 3, 383 quod ... orbato redeant nova -a [*i. filius perditus*] patri). QVINT. inst. 6 prooem. 6 mihi filius minor ... alterum ex duobus eruit -n (*sc. moriendo*). HIER. epist. 3, 3, 2 (*1* oculis). VEN. FORT. carm. 6, 5, 254. 261.

B *praevalente respectu intellegentiae, revelationis, explanationis sim.* (*fere cum colore salutis et felicitatis*): 1 *in univ.*: CIC. Sull. 40 in tantis tenebris erroris et inscientiae clarissimum -n menti meae praetulistis (*cf.* PS. CIC. exil. 9). de orat. 2, 353 ordinem esse ..., qui memoriae -n adferret (ac. 1, 9 [*ad Varronem*] plurimum ... Latinis et litteris -is et verbis attulisti). 3, 19 neque res -n *habere potest*, si verba semoveris (*cf.* 3, 50 *oratio* -n adhibere rebus debet [*opp.* obscuritatem et tenebras]. LVCR. 1, 144 tuae ... praepandere -a menti, res quibus occultas ... convisere possis. 1, 1117. *sim. al.*). LVCR. 3, 1 tenebris ... clarum extollere -n ... potuisti inlustrans commoda vitae (*v. Heinze ad l., qui confert 5, 12* vitam ... in ... luce locavit). GRATT. 98 *mens* ignarum perfudit -e volgus. SEN. nat. 1 praef. 2 *philosophia* -n admovet, quo discernantur ambigua vitae. *et saepius.*

2 *cum gen. rei*: **a** *illustrantis*: CIC. Arch. 14 quae iacerent in tenebris ..., nisi litterarum -n accederet (Tusc. 1, 5 VAL. MAX. 8, 14, 1). Rab. Post. 43 nec illius (*i. Caesaris*) animi aciem praestringit splendor sui nominis nec mentis quasi -bus officit altitudo fortunae (*plur. de oculis spiritualibus ut*: IVVENC. 2, 761 MAX. TAVR. serm. 35, 2 M. *sing.*: CIC. Tusc. 3, 10 ARNOB. nat. 6, 14. *al.*). rep. 6, 12 -n animi (Cato 41 COLVM. 1 praef. 23. *al.*) ingeniique (off. 1, 103. ad Q. fr. 2, 10 [9], 3 -bus. QVINT. inst. 1 prooem. 6. *al.*) ... consiliique (PETR. CHRYS. serm. 84 p. 436[C] aut consolationis aut c. CLAVD. MAM. anim. 3, 11 p. 174, 4). VAL. MAX. 5, 4 ext. 5 obscuriori propter ignorantiam pietati notitiae -n admoveo. SEN. epist. 48, 8 ut ... errantibus clarum veritatis -n ostendas (IREN. 5, 13, 2. *al.*). QVINT. inst. 8, 2, 23 intellegentiae (LACT. inst. 4, 9, 4. *al.*). ITALA Os. 10, 12 (Hier. epist. 64, 20, 5. *al.*) scientiae ([lucem *var. l., Vulg. aliter*]. HIL. in Matth. 4, 11 *opp.* ignorantiae tenebris. *al.*). ARNOB. nat. 2, 51 cognitionis (2, 72 PS. APVL. Ascl. 41 EVGIPP. Sev. 11, 3). 6, 22 rationi[bu]s (RVFIN. Orig. princ. 2, 10, 8 VITA Fulg. 21 p. 103 L.). LACT. inst. 1, 1, 6 sapientiae (5, 2, 6 *ex auctore ignoto*. HIL. trin. 2, 35. *al.*). epit. 1, 3 probationum. *sim. saepe; per gerundivum*: PS. APVL. Ascl. 32 videndae divinitatis. AVG. civ. 8, 9 p. 334, 6 D. cognoscendarum *rerum*. **b** *illustratae*: CIC. ac. 2, 26 ratio ... quasi quaedam lux -nque vitae. HEGES. 1, 25, 2 *testimonia* tamquam -a animi (*sc. benevoli, fidi*) micant. CASSIOD. inst. 1, 15, 12 positurae seu puncta quasi quaedam viae sunt sensuum et -a dictionum, quae ... lectores dociles faciunt (2, 3, 14 recc. ΦΔ).

II *usu Iudaeorum et Christianorum proprio spectat ad illuminationem salutarem fidelium* (*v. Conzelmann, Theol. Wb. NT IX 302 sqq.*): **A** *generatim*: 1 *in script. sacris*: ITALA psalm. 96, 11 (Sangerm. *al.; sim.* 111, 4) -n orietur iusto (*Psalt. Rom. al. = Vulg.* lux). 118, 105 (Veron. *al., cf.* VVLG.) lucerna pedibus meis verbum tuum ... et -n semitis meis (*Ps. Cypr. singul. cler. 16. al.* lux). Is. 2, 5 (Cypr. testim. 1, 7. *al.* = VVLG.) ambulemus in -e domini (*cf.* I Ioh. 1, 7 [Tert. pudic. 19. *al.; Vulg.* luce]). II Cor. 4, 4 (Ambrosiast. *al.*) -n euangelii (*gr.* φωτισμόν, *Vulg.* illuminatio). Col. 1, 12 (cod. d *al.* = VVLG.) *pater* vocavit nos in partem hereditatis sanctorum in -e (*cf.* I Petr. 2, 9 [Aug. c. Faust. 22, 89. *al.* = VVLG.] de tenebris vos vocavit in illud admirabile -n suum). *al.* 2 *apud ecclesiasticos* (*afferuntur exempla selecta fere ex vetustioribus; ceterum sententiis christianis disertius enarrandis schedarum nostrarum copia vix sufficit*): TERT. adv. Marc. 1, 1 p. 291, 28 lucernam meridie circumferens Marcion deum ... extincto -e fidei suae amisit (GAVDENT. serm. 28, 26 G. VITA Hil. Arel. 31 l. 19. LEO M. serm. 61, 5 *opp.* ignorantiae tenebris. *al.*). praescr. 26 l. 13 (*tractatur lucerna sub modio posita*) de -e, id est de dei verbo et Christi sacramento. *al.* CYPR. ad Donat. 4 p. 6, 4 in expiatum pectus ... desuper se -n infudit. epist. 59, 18 p. 688, 21 ut pectora operta delictorum tenebris paenitentiae -n agnoscant. sent. episc. 22 in -e vitae inluminatos (ARNOB. nat. 2, 2 IVVENC. 2, 206. *al. cf. l. 68 et* IREN. 5, 27, 2 communio ... dei vita et -n). unit. eccl. 3 postquam lux gentibus venit et sospitandis hominibus salutare -n effulsit *eqs.* 22 vero inluminati euangelii -e, pura ... domini luce radiati (PS. CYPR. ad Novat. 16 p. 66, 24. *cf.* PELAG. in Gal. 4, 15 euangelico [AVG. quaest. hept. 7, 49 p. 489, 27; *sed serm. 222* luce]. RVFIN. Orig. princ. 3 praef. p. 193, 20 euangelicae lucernae). zel. 11 p. 426, 7 invidiae caecitate omne pacis et caritatis -n extinguis (RVFIN. Orig. in lev. 9, 10 p. 438, 27 [*antea*: scientiae luce, diem fidei]. *cf.* DYNAM. vita Max. 21 ut fulgeamus -e c.). *al.* FIRMIL. Cypr. epist. 75, 23 cum ... multi cognito errore suo ad te veniant, ut ecclesiae verum -n accipiant, tu ... obscurato -e ecclesiasticae veritatis tenebras haereticae noctis adcumulas (CHROMAT. in Matth. 31, 1, 4 E.-L. catholicae. *al.*). *et passim.*

B *metonymice*: 1 *de deo, Christo*: **a** *in script. sacris*: ITALA Is. 60, 19 sq. (Victorin. Poetov. in apoc. 21, 3) erit ... tibi dominus ... -n aeternum (*Vulg.* in lucem sempiternam. *cf.* VVLG. Is. 60, 1). Mich. 7, 8 (Ps. Cypr. ad Novat. 12; *Vulg.* lux). Ioh. 8, 12 (cod. e *al.; cf.* 9, 5 *nec non* 1, 4 sqq.) ego sum -n saeculi (Cypr. testim. 2, 7. *al.* -n mundi, *Vulg.* lux m.); qui me secutus fuerit, ... habebit -n vitae (lucem v. *cod. a al. = Vulg.*). 12, 46 (cod. a *al.; cod. b al. = Vulg.* lux). Hebr. 1, 3 (Rufin. Orig. in gen. 1, 13 *per interpretationem liberam, cf.* Conc.[S] I 5 p. 193, 32) *filius est* splendor ⌊aeterni -is⌋ et figura expressa substantiae dei (*gr.* δόξης, *Vulg.* gloriae). I Ioh. 1, 5 (Tert. paenit. 6, 10. *al.; Vulg.* lux). HIER. psalt. sec. Hebr. 76, 5 -n tu es (*Vulg.* inluminas). **b** *apud ecclesiasticos*: α *in univ.*: TERT. adv. Marc. 4, 9 p. 441, 27 in Christo, -e earum *nationum* (*cf.* 4, 11 p. 449, 7 *et v. p. 1823, 10*). 4, 19 p. 481, 28 (*ad* Luc. 8, 16) maius ... -n *quam lucerna*. adv. Prax. 13 p. 249, 12 Christianos ... ut filios lucis, -n mundi unum et deum et dominum colentes et nominantes. CYPR. domin. orat. 36 in Christo, hoc est in -e, semper sumus (*seq.* in domini luce). IVVENC. 1, 277 veniet mea proles Aegypto ex alta terris -nque salusque (*cf.* 2, 75 terrarum -n Iesus [2, 733]. 3, 356 hominum -nque salusque. MAX. TAVR. serm. 53, 3 M. -n salutis extinctum *a Iudaeis*). *al.* β *per polyptoton in doctrina de patre et filio prolata*: SYMB. Nicaen. a. 325 (Canon. Turner I p. 106 rec. I. *al.*) -n ex (de) -e (MAR. VICTORIN. adv. Arium *saepe* [*etiam* a -e, in -e].

[*Ehlers*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

HIL. hymn. 1, 41 trin. 3, 4. 6, 12. AVSON. 153 [= PAVL. NOL. carm. 5], 82 p. 11 P. *et passim*). MAR. VICTORIN. hymn. 1, 1 (2) -n -is (GAVDENT. serm. 9, 22 G. -n ... aeterni -is coaeternum). *iuxta* lux: HYMN. Ambros. I 10, 2 consors paterni -is, lux ipse lucis et dies. PRVD. apoth. 278 *filius* deus est, de -e -n; ... quando pater et deus et lux non lucis deus et pater est? perist. 10, 319. DRAC. laud. dei 3, 1 -is aeterni -n, lux, lucis origo. PASS. Petr. 13 lux vera de vero -e.

2 *de hominibus* (*exempla potius usum communem servantia v. sub I A 2*): ITALA Is. 49, 6 (Tert. adv. Marc. 5, 2. *al.; sim.* Is. 42, 6 Luc. 2, 32 act. 13, 47) posui te (*sc. servum dei*) in -n nationum (*Tert. l. c. 4, 25. al. = Vulg.* lucem). Matth. 5, 14 (cod. d *al.*) vos estis -n mundi (*cod. b al. = Vulg.* lux). Rom. 2, 19 (*ibid. =* VVLG.) te ... esse ... -n eorum, qui in tenebris sunt. HIER. epist. 64, 7, 1 quibus Christus donavit, ut -n sint.

C paschae -n *per circumscriptionem mysticam de pentecoste dictum* (*syn.* lux lucis; *respicitur ascensio Christi ad patrem -n facta tamquam complementum resurrectionis [v. s.* lux *in fine] et fons -is fidelium*): PS. AVG. serm. ed. Mai 99, 1 diem pentecosten ... paschae mysticum complementum ... celebramus; hoc est sacratissimi p. -n, quo dominus ... ad patrem redit -n; haec est lux lucis, hic est fons -is *eqs.*

appendicula stilistica:

1 *gen.* -is *vice adi.* (*per hebraismum*): **a** *fere i. q. ad lucendum aptus*: ITALA II par. 4, 20 (cod. 109) lucernas -is ([*Vulg.* ut lucerent]. GREG. M. moral. 15, 55 magnam -is l.). I Macc. 1, 21 (recc. LB = VVLG.) candelabrum -is. **b** *fere i. q. luminosus, lucidus*: ITALA Am. 8, 9 (Tert. adv. Iud. 10, 17, *cf.* Tycon. reg. 7 *et* VVLG.) tenebrescet ... dies -is ([*Iren. 4, 33, 12 = 4, 55, 3 H. et Cypr. testim. 2, 23* lucis, *gr.* ἐν ἡμέρᾳ τὸ φῶς]. Mich. 3, 6 [Tycon. *l. c.*; -is *om. Vulg. sec. hebr. et gr.*]). HIER. psalt. sec. Hebr. 148, 3 stellae -is (PSALT. Rom. *al.* = VVLG. stellae et -n).

2 *polyptota: notione fere congrua p. 1816, 16. 1822, 82 sqq.* LVCR. 4, 189 suppeditatur ... -e -n (5, 283). VITR. 9, 2, 1. *notionibus variatis p. 1812, 29. 1817, 58. 65. 1818, 2.* CYPR. GALL. exod. 138 -n ... caligat -e de nimio (*i. oculus de igni*). SEDVL. carm. pasch. 3, 198 per -n -a surgunt (*i. per Christum oculi caecati; item* op. pasch. 3, 16). hymn. 2, 35 *magi* -n requirunt -e (*i. Christum stella*). VEN. FORT. carm. *saepe, v. Leo in indice p. 406.* *vix recte trad.*: ITALA (= VVLG.) IV Esdr. 6, 40 Weber -n quod -is (-n *del. Violet*, -n luminosum *ed. Clem.*).

3 *lusus verborum, homoeoprophora notabiliora* (*iuncturas cum voce q. e.* lux *factas tractavimus p. 1811, 20 sqq.*): CIC. *p. 1818, 43* (-is ... libidinis). CIL X 854 (*Pompeis, in amphitheatro*) pro lud(is), lu(minibus) (855 sqq. XIV 2121 -a, ludos I. [*i.* Iunoni] ... fecit). FRONTIN. strat. 1, 12, 6 '-n' inquit *Epaminondas* 'hoc numina ostendunt' (APVL. met. 11, 1, 2 -is numinisque. PRVD. apoth. 373 numinis ... -n). IVVENC. 2, 342 in -is oras limine de mortis. PRVD. apoth. 675 -a limo reddidit. VEN. FORT. carm. 5, 1 praef. 5 reliquis ... alumen, mihi ... -n.

deriv.: luminalis, luminare (-is), luminaris, lumineus, lumino, luminosus.

compos.: eluminatus, illuminus. *Ehlers.*

lūmentum *v.* lomentum. **lumfor** *v.* 1. lymphor.

lūmināle, -is *n. v.* luminare.

lūminālis, -e. *a* lumen, *sec.* substantialis *sim.; cf.* luminaris. *i. q. ad lumen pertinens*: CANDID. gen. div. 4 l. 14 (*agitur de generatione* iuxta effulgentiam, *cf. Hebr. 1, 3*) a substantia ... -i quasi fugiens aut eructatus splendor refulgentia est, substantialis, non substantia *eqs.*

***lūmināre**, -is *et* luminarium, -ī *n.* *a* lumen, *cf.* luminaris.

scrib. -men- INSCR. christ. Diehl 3757, -al- *ibid.* 3334 DONATIO Tiburt. a. 471 p. CXLVI[a] 6, νουμεν- PAP. *p. 1824, 9.* *de formis: nom. acc. sing.* -e *testantur* PS. ASPER gramm. suppl. 43, 3 GRAMM. suppl. 109, 14. 19, *occurrit inde ab* ITALA, -r *non exstat. abl.* -i *postulat* GRAMM. suppl. 109, 20, *sed non nisi* -e *invenimus* FACVND. defens. 6, 5, 33 (*bis*). INSCR. christ. Diehl 3458. *acc.* -em INSCR. christ. Diehl 3334. 3757. *secundae decl.* (*sc. retrograde e plur.* -ia *formatae*): *nom.* -ium GLOSS. II 474, 28, *dat.* -io IREN. 1, 29, 2 (1, 27, 1 H. *bis*), *gen.* -iorum EVSTATH. Basil. hex. 6, 2, 5. 6, 2, 10. 6, 8, 2. 6, 9, 4. 6, 11, 5 THEOD. MOPS. in Phil. 2, 15 in I Tim. 3, 15 ISID. orig. 20, 10, *abl.* -iis CONC. Brac. a. 572, 3, 2 (*var. l.* -bus). 3, 5. *legitur exceptis locis dubiis* CATONIS (*v. sub I A*) *et* CIC. (*v. l. 75*) *inde ab* ITALA, TERT., *maxime plur.* [*'foramen, quo lux immittitur': venet.* luminal; *fortasse francog. vet. et med.* lumiere *'foramen', hisp.* lumbrera, *port.* lumieira; *'res lumen effundens, lucerna': val.* lumânară; *francog. vet. et med.* lumiere; *cat.* llumenera; *'lumen': francog.* lumière, *var. francoprov. cf. M.-L. 5162. Wartburg V 444 sqq. St.*]

[*dub. vel falso trad.*: CIC. Att. 15, 26, 4 octavam partem tuli | -ium aedium | ad Streniae (luminarum medium *fere trad.; nomen aedium latere videtur*). AVG. in psalm. 128, 5 multi in fenestris contendunt de -bus et ad iudicia se trahunt (*leg.* luminibus, *cf. p. 1814, 32 sqq.*).]

I *i. q. foramen sim., quo lux immittitur*: **A** *in aedibus* (*vix huc p. 1825, 10*): CATO agr. 14, 2 *faber in villa aedificanda faciat* ianuam ..., fenestras, clatros in fenestras maioris, lumina VI bipedalis X, scamna III, sellas V, telas togalis duas, -a VI, paullulam pilam *eqs.* *sic trad., sed verba* bipedalis X *et* -a VI *ordine tradito vix ferenda. et* lumina *et* -a *tutari conantur Hörle, Catos Hausbücher, 1929, 233 aliique*; luminaria ... [-a] *Meursius*; lumina ... [-a] *Thielscher.* lumina *coll. p. 1814, 4 sqq. de foraminibus (sc. fenestra minoribus?) accipi possint.* -a, *si genuinum, fortasse significant fenestras minimas vel retiatas* (*cf. Itala Ezech. 41, 16* [*Wirc.*] fenestrae retiatae subluminaria [*gr.* ὑποφαύσεις] *nec non* GLOSS. II 125, 13 -a διαφανῆ φωτιστήρια, λυχνικὰ καὶ φῶτα. 474, 28 φωταγωγός -ium transenna); *alii foracula intellegunt* (*v. Blümner, Privataltertümer 106*); *lucernas contextui non convenire monemus.* *in textu graeco*: PAP. Goth. ed. Frisk 7, 5 (*saec. IV*) *vitrearios* ἐρ⟨γ⟩ά-σ⟨ε⟩σθαι εἰς νουμενάρια ⟨βα⟩λανείων ... καὶ ἄλλων ... ἔργων.

B *in fornicibus, catacumbis, cryptis sim.*: RVFIN. hist. 11, 23 p. 1027, 2 (*de substructionibus templi Serapis*) opere forniceo constructa, quae inmissis desuper -bus ... usum ... clandestinis officiis exhibebant (*cf. Paul. dig. 8, 2, 40* fenestras immisisse. *an de lucernis?*). *in titulis catacumbarum Romanarum* (*ad rem cf. Hier. in Ezech. 40, 5–13 l. 250* raro desuper lumen admissum ..., ut non tam fenestram quam foramen dimissi luminis putes. *Prud. perist. 11, 161* foramina. *Leclercq, Dict. d'Arch. Chrét. et de Lit. IX 2702 sqq.*): INSCR. christ. Diehl 3334 (*saec. IV*) feci bisomum ... in cruptam ad -em. 3458, 1 (= CE 656, 1. *ca. a. 300*) cubiculum duplex cum arcisoliis et -e. 3757 comparavi ... vivus in catacumras ad -em. 3805 fecerunt bisomu supe⟨r arcisolium ?⟩ ad -e. *huc pertinere videtur*: PASS. Marcell. Petr. (BHL 5230) 10 virginem per praecipitium, id est per -e (lim- *trad.*) cryptae iactantes, lapidibus obruerunt.

II *i. q. res lumen effundens,* φωστήρ (*quae vox, ubi nihil adnotavimus, gr. respondet, cf.* GLOSS. -a φωστῆρες *et* HIER. *sub A 3*; *minus valet quam* lampas APON. *sub B 1 b. addidimus metonymias sub A 2 b et c et sub C*): **A** *proprie*: **1** *de sideribus* (*cf.* AVG. gen. ad litt. imperf. p. 489, 14 vocavit deus -a sidera, quia non omne -e sidus est. IVNIL. 2, 2 p. 495, 18 -a derivative appellavit *scriptura*, quae quarto die facta sunt, ut ex lumine primo die operato facta monstraret. GLOSS.[L] I Ansil. LV 312 -e: sol, luna, astra, sidera, stellae. III Abstr. SI 4 sidera: caeli -a. *de siderum splendore* ITALA *sub C*): **a** *in sacris scripturis*: ITALA gen. 1, 14 (Aug. gen. ad litt. 2, 13. *al.*, *cf.* VVLG.) dixit deus: fiant -a in firmamento caeli, sic ut luceant ... et ut dividant inter diem et noctem ...; (16) et fecit deus duo -a magna, -e maius in inchoationem diei et -e minus in inchoationem noctis, et stellas (-a *et* -e *invenitur ubicumque versus afferuntur inde a* Tert. adv. Prax. 12 *excepto* Aug. gen. c. Manich. 1, 14, 20, *ubi primo loco legitur* sidera). psalm. 135, 7 (Sangerm. *al.* = VVLG.) qui fecit -a magna, ... solem ..., lunam et stellas (*gr.* φῶτα). VVLG. Sirach 43, 7 -e quod minuitur in consummatione (*sc. luna*). Ezech. 32, 8 omnia -a caeli maerere faciam super te (*cf. p. 1696, 59*). HIER. psalt. sec. Hebr. 74, 16 tua est dies et tua est nox, tu ordinasti -a et solem (*var. l.* -e *cum hebr.; Vulg.* auroram et s., *Itala cod. 400* lumen et s., *Psalt. Rom.* solem et lunam).

b *inde apud ecclesiasticos* (*pauca selecta*): **α** *respiciuntur sol et luna* (*cf.* lumen *p. 1811, 61. contra excluditur sol* HIER. *sub a*): ① *iuxta ponuntur sidera sim.* (*nonnulla fortasse ad β pertinent*): TERT. adv. Marc. 2, 3 p. 337, 1 *temporibus* notandis sidera et -a caelestia disposita sunt (AVG. civ. 11, 7 p. 470, 24 D. in cognitione -ium maioris et minoris omniumque s. conf. 13, 24, 35 cur non ita benedixeris lucem, quam vocasti diem, nec firmamentum caeli nec -a nec s. epist. 55, 12. *al.*). IREN. 2, 30, 3 (2, 46, 3 H.) quas emiserunt stellas? vel quae -a elucidaverunt *haeretici*? (AVG. in epist. Ioh. 3, 9 laudant st., laudant -a. *al.*). NOVATIAN. trin. 17, 2 D. *ut* -a in caelo atque astra ponantur. *al.* Ⓘ *accedunt attributa solem et lunam indicantia*: TERT. adv. Marc. 2, 12 p. 351, 26 separatio ... inter -a maiora et minora, diurna atque nocturna (IREN. 1, 18, 2 [1, 11, 2 H.] solem ..., qui sit magnum -e. PS. CYPR. pasch. 5 duo -a maiora. RVFIN. Orig. in gen. 1, 7 p. 8, 18 sol et luna magna -a dicta sunt esse in firmamento. *al.*). VICTORIN. POETOV. fabr. mund. 2 'duo -a ...' (gen. 1, 16), solis et lunae (AMBR. Hel. 4, 6 AVG. conf. 5, 3, 4. *al.*). AMBR. hex. 3, 3, 16 duo -a, id est solem et lunam, cum sint utique et stellarum lumina (ACT. Archel. 12, 3 -a haec, id est solem et lunam). COMPVT. Carth. 2, 15 utraque -a. *talia saepe.* Ⓘ *sine attributis, quibus cetera sidera excluduntur*: PS. PHILO antiq. 30, 5 praecepit -bus et steterunt in locis suis (*sec. Ios. 10, 12* sol ... et luna). LEO M. serm. 27, 5 sicut ... alia diurna, alia nocturna sunt tempora, ita diversam in -bus qualitatem creator instituit (*antea*: sol ... luna). 59, 7 obscuratis -bus caeli (*sec. Luc. 23, 45* obscuratus est sol).

β *respiciuntur omnia sidera* (*cf.* lumen *p. 1811, 48*): PS. HIL. libell. 5 p. 75, 6 caelum ... -bus, id est sole et luna et stellis ornavit (*cf.* AMBR. hex. 4, 1, 1 iubet deus fieri -a, solem et lunam et stellas. *vix post* lunam *interpungendum, cf.* AVG. gen. ad litt. 2, 16 p. 58, 5 -a ista conspicua, id est sol et luna et stellae, *qui locus iteratur* 2, 18 p. 62, 4 *per* caeli -a). HIER. epist. 124, 4, 1 (*ex Origene*) caeli -a ... accepisse corpora, ut vel plus vel minus luceant ([*antea*: solem ... et lunam et astra cetera]. RVFIN. apol. Orig. 9 p. 607[A] AVG. civ. 11, 20 p. 487, 29 D. *al.*). c. Ioh. 17 quae (*sc. solem et lunam et astra*) ... -a mundi appellamus. *et saepius.*

2 *de lucernis*: **a** *usu originario, sc. respectu ipsarum lucernarum, quae adhibentur*: **α** *in rebus profanis*: SCHOL. Hor. carm. 3, 26, 7 funalia: funes, quibus -a suspendi consueverant. VVLG. Iudith 13, 16 accendentes -a ([*gr. 13, 13* πῦρ εἰς φαῦσιν, *Itala Corb.* lumen]. ACT. Archel. 61, 5 usque ad vesperum permanere, etiam accensis -bus

[*Kruse*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

[*var. l.* luminibus]). Cod. Theod. 15, 1, 52 reditus ... ad praebenda -a et aedificia ... reparanda ... huius urbis lavacro *iubemus conferri* (*Gothofredus cft. Lampr. Alex. 24, 6* addidit ... oleum luminibus thermarum). Avell. p. 674, 11 cum advenerunt ... episcopi ..., occurrerunt illis ... cum omni gaudio et -bus. *β in rebus sacris, maxime ad illuminandas ecclesias, templa* (*v. etiam sub b*): Peregr. Aeth. 24, 8 dominica die ante pullorum cantum colliget se omnis multitudo *iuxta Anastasim* ..., foras tamen, ubi -a pro hoc ipsud pendent. 24, 9 intrat ... ad Anastasim, ubi iam -a infinita lucent (*sim.* 25, 7). Hier. hom. Orig. in Is. 3, 5 p. 266, 6 *Ozias* (*immo Salomon?*) fecit -a magna domino et composuit templum (*cf. II par. 4, 7* candelabra. *vix respicitur III reg. 6, 4* fenestras, *ut ad IA trahere possis*). c. Vigil. 7 p. 346^{A} quando legendum est euangelium, accenduntur -a (Itin. Theod. 10 Evgipp. Sev. 13, 1. Isid. orig. 7, 12, 30 ab eis *ceroferariis*). Vvlg. exod. 25, 6 oleum ad -a concinnanda (*item* 35, 8. 28. *cf.* Rvfin. hist. 6, 9, 2 oleum deesse -bus. Ps. Avg. serm. 117, 4 *vovet* alius oleum vel ceram ad -a noctis. Cassiod. var. 3, 7, 1 sexaginta orcas olei ad implenda -a suscepisse. Itin. Anton. Plac. 34 oleum ad -a). 35, 14 candelabrum ad -a sustentanda. III Esdr. 8, 80 detegere -e nostrum in domo domini. Rvfin. hist. 6, 9, 3 aquam ... infundi -bus praecepit *Narcissus* (*gr.* λύχνων). Avg. in psalm. 85, 24 l. 51 (*sermo in vigiliis habitus*) vigilamus in his -bus (*nisi ad C*). Donatio Tiburt. a. 471 p. CXLVI^{a} 6 decorum putamus, ut -bus templum cottidie divinae religionis ornetur. Itin. Anton. Plac. 7 *mundandi leprosi* mittuntur intus *in thermas* cum -a et incensum (*cf. infra l. 65 et* 30 incensa offerentes *Iudaei* multa vel -a). Vitae patr. 3, 5 vespere ... ad -a addidit super consuetudinem alios psalmos (*an de orationibus quae ad -a fiunt? cf.* lucernarius *sub 1a*). Greg. Tvr. Franc. 4, 31 p. 165, 8 omnia -a, quae lucebant *vigiliis celebrandis*, ... extinguit. Mart. 4, 15 ceram ... ad -a basilicae tuae ... diregam. Theod. Mops. in I Tim. 3, 15 p. 133, 4 *subdiaconi* sollicitudinem implent -iorum (*gr.* τῶν ἐκκλησιαστικῶν φώτων).

b *technice in rationibus ad suppeditandos sumptus ecclesiarum (sepulcrorum l. 54) pertinentibus*: *α notione originaria dilatata respicitur universus ornatus* (*cuius pars praecipua sunt lucernae earumque oleum. nonnulla ad αβ trahi posse vix negaverimus; cf. in usu profano supra l. 1. ad rem v. Leclercq, Dict. d'Arch. Chrét. et de Lit. IV 1726 sqq.*): Novell. Iust. 67 praef. expensas ... decentes et ad -a et ad observantium alimenta (*gr. hic et 67, 2* λυχνοκαΐαν. *cf.* Greg. M. epist. 2, 9 si ... redituum quantitas ... sartis tectis et -bus nec non alimoniis servientium annua possunt praestatione sufficere [4, 19 quantum in s. t. vel -bus ... necessarium fuerit, erogare. 9, 183 -a vel a. ... ante dedicationem ... profligari]). 67, 2 non aliter quempiam ecclesiam ... aedificare, priusquam ... definiat mensuram quam deputat et ad -a et ad sacrum ministerium *eqs.* (*sim.* Ivlian. epit. novell. 61, 1). Conc. Brac. a. 572, 3, 2 tertia pars *ex oblatione populi* pro -iis (-bus *var. l.*) ecclesiae vel recuperatione servetur. Ven. Fort. virt. Hil. 3, 10 ad -a sui medici (*i. Hilarii*) singulis annis ... tributa dissolvit. Greg. M. epist. 8, 35 pro -bus sponte quid offerre. 14, 14 ne minus illic habere -a isdem praeco fidei (*i. Paulus*) cerneretur, qui totum mundum lumine praedicationis implevit. *ibid.* quidquid exinde accesserit, -bus eius impendi *volumus*. *ibid.* de -bus eius ita ... cogitare, ut nullus ... neglectus possit existere. Inscr. christ. Leblant Nouv. Rec. n. 445 donat basilicae ... domum ... pro -a sanctorum. *pertinet ad sepulcra*: Inscr. christ. Diehl 3778b (*a. 577*) deputavimus in ista sepultura nostra ... ad oblatione vel -a nostra (h)orti ... uncias sex. *huc fortasse titulus mancus* CIL VI 29911, 6 pro luminar⟨ibus⟩. *β metonymice de patrimonio, praediis sim. ornatui ecclesiae servientibus* (*exempla certiora*): Conc. Brac. a. 572, 3, 5 est ... temeritas, si sine -iis ... consecretur ecclesia (*praecedit* dotem basilicae). Greg. M. epist. 1, 14^{a} de cuius *Andreae* molitur -bus haec ... destruere. 14, 14 eandem massam ... eius *Pauli* ... -bus deputare.

c *transfertur fere ad actionem accendendi vel offerendi lucernas*: Conc.^{S} I 3 vers. Tur. p. 84, 33 facta est multa laetitia et -a in civitate (*gr.* λυχναψία). Itin. Anton. Plac. 25 recc. AB -a ibi (*sc. in summa columna, in qua Iesus flagellatus erat*) fiunt et incensum. 29 rec. B iugiter ibi (*sc. in spelunca ubi natus est Iesus*) fiunt -a (*sed* rec. A die noctuque intus -a).

3 *de variis luminibus* (*de divinitatibus gnosticorum* Iren.): Itala I Macc. 12, 29 (rec. L *cod. G et var. l.* Vvlg.) -a ardentia (*al. et Vulg.* lumina, *gr.* φῶτα. *sed antea*: ignes). Iren. 1, 29, 2 (1, 27, 1 H.) de lumine ..., quod est Christus, ... quatuor emissa -a ad circumstantiam Autogeni dicunt; ... emissiones factas ad subministrationem quatuor -bus ...; et Charin ... magno et primo -io adiunctam *eqs.* Hier. in Is. 24, 21–23 l. 15 'maor' ..., quod graece φωστήρ, latine dicitur -e, soli lunaeque commune est. Isid. orig. 20, 10 tit. de vasis -iorum (*afferuntur* focus, lucerna, candelabrum *al.*).

B *metaphorice*: **1** *de eis quae lucent lumine spirituali* (*cf.* Ven. Fort. *sub 2*): **a** *exempla usum praeparantia, sc. additis particulis comparativis*: *α de hominibus*: Itala Phil. 2, 15 (codd. d g *al.* = Vvlg.) in medio nationis pravae ..., inter quos lucetis sicut -a in mundo. *hinc* (*hic illic etiam ex* gen. 1, 14. 16) *pendent loci sescenti ecclesiasticorum (v. ed. Beuron.), e quibus paucissima afferimus*: Rvfin. hist. 11, 9 p. 1014, 15 instar duorum caeli -ium refulgebant *Gregorius et Basilius*. Avg. civ. 18, 50 p. 334, 27 D. quos *apostolos* ipse, sicut -a, et aptaverat verbo et accenderat spiritu sancto. Ps. Avg. quaest. test. I 105, 4 legimus sanctos -bus exaequatos ..., quia inter ceteros homines sancti in hoc mundo velut -a videantur. Cassian. conl. 3, 1, 1 in illo sanctorum choro, qui velut astra ... refulgebant, vidimus sanctum Pafnutium vice -is magni claritate scientiae coruscantem. inst. 5, 23, 2 quos ad imitandum gratia Christi velut splendidissima -a omnibus praelocavit. Dionys. Exig. Conc.^{S} IV 2 p. 204, 34 in hac ignorantiae nocte velut -a fidei ... exorti *patres*. Facvnd. defens. 8, 5, 10 viris vice -ium orbem illustrantibus. *sim. saepe.* *β de rebus*: Tycon. reg. praef. p. 1, 3 libellum regularem scribere et secretorum legis veluti claves et -a fabricare (*cf.* Apon. *sub b*). Avg. conf. 13, 18, 23 alii datur per spiritum sermo sapientiae tamquam -e maius ..., alii autem sermo scientiae ... tamquam -e minus. Ps. Matth. euang. 42, 2 *filii Ioseph* ante oculos suos tamquam -a (*var. l.* lumen) vitam eius *Iesu* habentes.

b *usu pleno* (*maxime de apostolis, episcopis, sanctis sim.; de libris sacris* Apon.; *pleraque pendent e* Phil. 2, 15 *vel* gen. 1, 14. 16): Tert. coron. 9 l. 9 nos ... sumus et templa dei et altaria et ⌊-a et vasa⌋ (lumina sua *A. antea*: candelabrum). cult. fem. 2, 13 l. 12 haec sunt, quae nos -a mundi faciunt, bona scilicet nostra (Anian. Chrysost. hom. 4, 7 fidelem ... sal esse convenit et -e m. Evstath. Basil. hex. 6, 2, 10 licet apostolus quosdam -a m. nominet. Facvnd. defens. 8, 5, 8. *cf.* Iren. 4, 7, 3 [4, 13 H.] *deus* per Christum praeparat -a in mundo eos, qui ex gentibus credunt. Conc.^{S} I 3 Rustic. p. 143, 34 fuerunt *sancti* ... -a in mundo [*vers. Tur.* lumina]). Rvfin. hist. 5, 24, 2 magna quaedam -a apud Asiam dormierunt, summi et electi viri (*gr.* στοιχεῖα, *loco gemino 3, 31, 3* lumina). Orig. in gen. 1, 5 -a habebimus in nobis, quae illluminent nos, Christum et ecclesiam. Pavl. Nol. epist. 37, 4 'ut luceat omnibus, qui in domo sunt' (*Matth. 5, 15*) et multis domino accendendis -bus fomes existat *lucerna tua*. Ps. Avg. serm. ed. Mai 50, 1 o duo -a, qui omnium tenebras inlustrant (*sc. Petrus et Paulus ut*: 55, 5 duo -a magna, qui *eqs.* [Fvlg. Rvsp. epist. 17, 21]). Sacr. Leon. 324 qui *deus* inter errorum caligines mundanorum -a multiplicis beatique martyrii coruscare tribuisti. Rvstic. Conc.^{S} I 4 p. 145, 19 Christus ... -a praeparavit ad eorum ducatum, qui bonae sunt voluntatis. Ps. Evseb. Gallic. hom. 35, 5 G. tam conspicua ad inquirendum te -a in noctem mundi huius accendis (*sc. Maximum episcopum*). Apon. 1 p. 3 liber Salomonis ... inter cetera -a divinorum apicum velut lampada obviavit. Cassiod. in psalm. 135, 7 'magna -a' forte significat angelos, potestates, thronos, dominationes, qui pietate sanctissima caelesti lumine radiantur (*antea*: quamvis ad litteram '-a' caeli, astra videantur intellegi). Greg. Tvr. Mart. 1, 12 tale inter reliqua -a huic mundo in beatum Martinum ... sidus adtribuens. Facvnd. defens. 6, 5, 33 crebro ... accidit, ut ista quoque ecclesiae -a ... nobis videantur obscura; habeatur itaque velut eclipsis quaedam -ium Theophili et Cyrilli, quod tam horribilia de magno -e Iohanne ... locuti sunt. *ibid.* eclipsis -ium orientalium. *ibid.* de -e Cyrillo. Caes. Arel. epist. ad Ruric. p. 448, 14 domno sancto ... in Christi -a praeferendo ... Ruricio episcopo. Pass. Rogat. 5 tenebrarum in loco (*i. in carcere*) duo fidei -a reconduntur (*sc. Rogatianus et Donatianus*).

2 *de oculis*: Avg. epist. 162, 3 ab oculis, hoc est tamquam a -bus corporis. Ven. Fort. vita Pat. 15, 45 doctior post caecitatem servi dei iussa conplevit, ut ex hoc crederetur recepisse -a magis mentis quam corporis. Isid. diff. 2, 48 caput ... ad caelum refertur, in quo sunt duo oculi, quasi duo -a solis et lunae.

C *metonymice de lumine effuso, splendore sim.* (*alias metonymias v. sub A 2 b et c, fortasse etiam p. 1825, 26*): Itala Ioel 3, 15 (codd. 175, 176) sol et luna contenebrescent, et stellae occident -a eorum (*gr.* φέγγος, *Vulg.* retraxerunt splendorem suum). *de lumine paradisi*: Inscr. christ. Diehl 1600 vos co⟨nstituerat ?⟩ Zesus in su⟨o s⟩ancto -e.

compos.: subluminare.

lūmināris, -e. *a* lumen, *cf.* luminare *et* luminalis. *i. q. luminosus, clarus*: Philo quaest. in gen. 4, 239 pervide vocabula Chaldaeorum: ... dicuntur hebraice secundum sidera, licet (*i. scilicet*) Laban 'candor' pro -i indicio stellarum (*antea*: Laban interpretatur 'candidus' pro auspicio certi luminis).

lūminārium *v.* luminare.

[lūminārius: retiarius Gloss. IV 112, 18 = Gloss.^{L} III Abol. LV 39. linarius *recte Goetz in indice, cf. supra p. 1431, 13 sq.*]

lūminātio, -ōnis *f.* *a* luminare; *cf.* illuminatio. [*de* CIL X 5849 *v. vol. VII 1, 390, 38. falso* Itala II Cor. 4, 6 (Tert. resurr. 44 *cod. M*, inl- *cett. et aliae vers.*).] *i. q. illuminatio*: Iren. 1, 29, 1 (1, 27, 1 H.) *Aeonem Barbelon* generasse ... lumen; hanc initium et -is et generationis omnium dicunt *gnostici*. Ps. Cypr. Iud. incred. 7 qui adversus sui *Christi* -is (*var. l.* luminis) claritatem obstinata ... mentis caecitate durabant.

lūminātor, -ōris *m.* *a* luminare; *cf.* illuminator. *i. qui illuminat*: Avg. c. Faust. 20, 12 unam rem dicitis et lunam ... et -em nocturnum. *addimus locum fortasse recentioris aevi*: Ps. Hil. hom. Spicil. Cas. II p. 185 (*in imag.*) *Paulus apostolus* -r splendidissimus caelorum ⟨lumine⟩ illuminans mentes (*suppl. Bulhart in schedis; cf. hom. Spicil. Liber. I p. 114, 6* lumen splendidissimum caecorum illuminans mentes).

lūminātus *v.* lumino *sub I A 2 a.*

lūmineus, -a, -um. *a* lumen. *i. q. lumine constans*: Orig.

[*Kruse*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

in Matth. 17, 30 p. 671, 20 transformabuntur corpora 'humilitatis' (*Phil. 3, 21*) eorum (*sc. resurgentium*) secundum corpora angelorum caelestia atque -a (*gr. αἰθέρια καὶ αὐγοειδὲς φῶς*).

lūmino (lūminor *v. l. 58*), -āvī, -ātum, -āre. [*a* lumen *post* illuminare. *Sch.*] *formae perf. breviores*: -asti Ps. Apvl. Ascl. 32, -arit Mart. Cap. 8, 864. *enumeratur inter* verba activa Char. gramm. p. 473, 16 B.; *inter* verba media *ibid.* p. 479, 21, *exempla non invenimus nisi dub.* Apring. *infra l. 56.* *legitur inde a* CE 880, 2 (*a. 134*), Apvl., *sed multo rarius quam* illuminare, *quae vox invenitur iam inde a* Rhet. Her., Cic. [*francog. sept. et or.* lumer; *prov. vet.* lumenar, *var. prov.; notione q. e. 'intueri': var. it. sept. cf. Wartburg. V 444. St.*] [*variat in codd. saepius cum* illuminare, *quod suo quoque loco indicavimus. falsa var. l.* Inscr. christ. Diehl 1756, 4 *pro* dominatur, *quod praebet cod. Cant. confirmans coniecturam Heraei vol. V 1, 1905, 33 prolatam.*]

fere i. q. illuminare (*cf.* Gloss. II 474, 30 φωτίζω: -o inlumino inlustro): I *cum obiecto* (*subauditur e membro sequente* Ennod. *l. 37*): A *i. q. lumine afficere, luce collustrare*: 1 *generatim*: a *proprie, sc. praevalente respectu luminis naturalis* (*accedit color ornandi* Mart. Cap. 1, 27. 66): CE 880, 2 (*a. 134; in statua Memnonis*) cum ... horam sole secundam prolata Oceano -at alma dies. Itala (= Vvlg.) sap. 17, 19 orbis terrarum limpido -batur lumine (*var. l.* illum-; *gr. κατελάμπετο*). Iren. 2, 5, 1 (2, 4, 1 H.) *haeretici* cogentur aut omnia lucida ... confiteri aut paternum lumen accusare, quasi qui non possit omnia -are (*2, 4, 3 = 2, 3, 4 H.* illuminare *ter*). Avien. Arat. 1452 *luna* aerias quarta face -at oras. Prvd. perist. 3, 192 marmore perspicuo atria -at alma nitor. c. Symm. 2, 831 solis radius cum -at (*var. l.* conlum-) omnes diffuso splendore locos. Mart. Cap. 1, 27 Tellus floribus -ta (lumina *var. l.*, -bat *Grotius*) ..., et ... aeria Temperies sudis tractibus renidebat. 1, 66 (*Iuppiter ut imago mundi depingitur*) vesti ... obducit amictus hyalinos, quos stellantibus oculis interstinctos crebri vibratus ignium -bant. 1, 73 rosulenti splendoris gratia *Solis* totam ... curiam obstupefactis ceteris ornatibus -vit. 7, 729 radius ... nitore porrecto ... Iovis verticem -vit. 8, 864 cum ... orbem eius (*lunae*) mediatenus ... radius *solis* -arit (*infra*: totam partem ... inluminat). Cael. Avr. acut. 1, 9, 58 in loco ... fenestris ... -to (chron. 1, 5, 155). 1, 9, 62 *ut* obscurari totum vel -ari velint *aegrotantes*. Ennod. carm. 1, 8, 15 *Phaethonte solem regente* in flammam cessit splendor; quod -at ussit quodque animat terras exitium peperit. Apring. in apoc. 21, 10–11 civitas illa discribitur nullo siderum fulgore -ari (*antea affertur Is. 60, 19* nec splendor lunae illuminabit te). Victorin. leg. dom. 2 sideribus caeli totum qui *deus* -at orbem (*sec. Carm. adv. Marc. 1, 133, ubi legitur* caelum totumque illuminat).

b *in imagine et translate, cum colore*: α *inspirandi vel sanctificandi, purificandi* (*exempla, quibus apparet imago visus, v. sub 2*): Cypr. ad Donat. 15 hanc domum (*i. nos ipsos*) ... -emus luce iustitiae (testim. praef. ut a tenebris erroris abducti et l. eius *dei* pura et candida -ti viam vitae ... teneamus. *cf.* Ps. Prosp. carm. de prov. 586 *creator* uno ... lumine -at omnes). zel. 10 si -vit (*var. l.* illum-) sensus tuos splendor diei, si homo lucis esse coepisti (*antea*: illuminati Christi lumine. *cf.* Pavl. Nol. epist. 24, 11 cor nostrum ... purget *Christus* urens nos in vitiis et in sensibus -ans [*sim.* 39, 3]). Hil. trin. 2, 33 ut ... fidem nostram ... sancti spiritus donum quodam intercessionis suae foedere -ret. Mart. Cap. 9, 901 Hymenaeus alacri tandem vigore -tus ... sic coepit *nuptiale carmen.* *huc fortasse pertinet*: Apring. in apoc. 4, 8 quod in circuitu et intus plena sunt oculis *animalia*, spirituali docet intellectu divina intro inspicientia mysteria et extrinsecus -ta sacramento mysterii; ut lumen, quod interius concipitur, clarescat exterius (*an pro depon. accipiendum? cf. postea*: lumine radiatur *et l. 7*). β *revelandi, dilucidandi*: Firm. math. 2, 19, 1 ut expositis per ordinem omnibus confusionis obscuritas -etur. Symm. epist. 4, 70 (71), 1 cui ... vigilantia superest ad -andas publicae rationis ambages. γ *praeclarum reddendi*: Rhet. min. p. 587, 30 solemus et a finitimis civitatibus laudem mutuari ..., si minores *sumus*, ut luce finitimae -emur (*antea*: quorum gloria lucem praebeat).

2 *speciatim dicuntur -ari qui visu ditantur* (*praeter l. 69. 84 non nisi in imag. de visu mentis, ut proxime accedat ad l. 44sqq.*): a *p. p. p.* -tus *fere i. q. visu praeditus* (*sunt qui* Apvl. *adi. a* lumen *sec.* oculatus *formavisse suspicentur, sed verbum apud eundem exstare monemus*): Apvl. met. 9, 12, 4 homunculi ... fumosis tenebris ... palpebras adesi atque adeo male -ti (Pavl. Nol. epist. 30, 2 de infausto ... cibo *Evae* caecatus pariter et male -tus [*antea*: naturali bono oculos mentis apertos innocentiae et iniquitati clausos habebam]). Cypr. domin. orat. 1 ut qui ... caeci prius fuimus luce gratiae -ti iter vitae ... teneremus (*cf.* Ps. Cypr. Iud. incred. 5 *Christi* lumine ac monitis -ti ... salutem ... mente conspicimus). Pavl. Nol. carm. 33, 15 fesso ... quaerit aspectu deum statimque Christum -tus (*var. l.* illum-) invenit. epist. 14, 2 interius -ti ..., corporeis tamen graves oculis *patriarchae, velut Iacob* (*gen. 48, 10*). 40, 7 ut ... aciem ... mentis intendat et possit secundum prophetam talibus oculis -tum (illum- *recc. duo*) dicere: ... nox ... inluminabitur (*psalm. 138, 12. antea*: inluminabitur noster interior). 43, 3 in caecitate corporis -tus *Iacob.* b *formae ceterae*: Ps. Apvl. Ascl. 32 tibi, deus summe, gratias ago, qui me videndae divinitatis -asti lumine. Pavl. Nol. epist. 40, 6 p. 347, 3 (*ad psalm. 101, 7*) quam *avem* appellamus noctuam, quia ... obscuritate tenebrarum, qua fere cuncta caligant animalia, -etur (*infra*: nocte videns). 41, 2 p. 358, 10 *lucerna sapientiae saecularis* non habet oleum veritatis ..., quo oculus interior -atur.

B *i. q. lucentem reddere*: Apvl. met. 11, 25, 3 (*ad Isidem*) tu rotas orbem, -as solem (Hil. in psalm. 91, 4 p. 347, 27 *haec* magna dei opera sunt, caelum continere, s. cum astris ceteris -are *eqs.*) *de hilarando vultu*: Prvd. perist. 5, 127 ille *martyr* tanto laetior omni vacantem nubilo frontem serenam -at (*var. l.* illum-).

? C lumen -are *fere i. q. lumen effundere, emittere*: Ven. Fort. vita Hil. 6, 19 cuius *sponsi* (*i. Christi*) ... pulchritudo rosarum ... comparationem praecederet, oculi gemmarum lumina -rent (*requiras* superarent *sim.*), vestis candorem nivis opprimeret *eqs.* (*aliter, sc. ut ad A 1 pertineat locus, Sc. Mariotti in plagulis: 'tam magnum lumen effunderent, ut ipsa gemmarum lumina illuminarent'*).

II *sine obiecto*: Cypr. ad Donat. 14 sponte sol radiat, dies -at *eqs.* (*item* eleem. 25, *ubi* inlum- *unus e codd.*). Chalc. comm. 89 puta sit lucem afferens et -ans *AB* (*i. dimensio sideris lucentis*), quod vero illuminatur *ΓΔ* (*infra*: illuminat ... illuminatur). Mar. Victorin. adv. Arium 4, 24 l. 23 hoc ... modo ... illud deus vel spiritus vel spirans vel lumen vel -ans vel exsistens vel ... exsistentia. Mart. Cap. 9, 912 (*vers.*) plaustrilucis -at ignibus anguis (*i. sidus*).

coniungitur cum subst. eiusdem stirpis: Ps. Apvl. Ascl. 32 -asti lumine (Itala = Vvlg. sap. 17, 19 Ps. Cypr. Iud. incred. 5 Ps. Prosp. carm. de prov. 586. *cf.* Iren. *p. 1827, 22 et* Ven. Fort. vita Hil. 6, 19 *sub IC*). Cypr. domin. orat. 1 luce ... -ti (ad Donat. 15 testim. praef.).

deriv.: luminatio, luminator.

compos.: col-, per-, prae-, re-, sublumino; illuminatus (*v. vol. VII 1, 393, 20*); *de* illumino *v. p. 1827, 4. 9.*

lūminōsus, -a, -um. *a* lumen. *compar.* -ior *inde ab* Avg.; *superl.* -issimus Avg. epist. 145, 6, *cf.* maxime -ae Cic. orat. 125, prae cunctis -a Avg. conf. 2, 6, 13. *legitur apud* Cic. *et* Vitr. (*singulis locis*) *et inde ab* Apvl., *sed excepto* Avg. *omnino rarius quam* lucidus.

i. q. lucidus. Non. p. 132, 19 -um positum pro claro (*affert* Cic. *sub 1a.* Gloss. V 643, 41). Char. gramm. p. 392, 30 B. lucidum est quod aperto caelo lumen accipit, -um quod multis foraminibus inluminatur. Gloss. V *post* 149, 44 *add. m. 2* sydereus: -us. *dicitur sive vi activa de eis, quae proprio lumine lucent (maxime sub 1a, 2b), sive vi passiva de eis, quae alieno lumine radiantur (maxime sub 2a); respicitur color albus, lucidus hic illic sub 2c; fortasse sublucet respectus luminis oculorum* Avg. conf. 10, 34, 52 *sub 1b.* *accedit abl.*: Tert., Avg. in psalm. 44, 33 *sub 1b*; Apvl. met. 11, 10, 1, Alc. Avit. *sub 2c.* *praepos.* adversus Tert. *sub 1b*, de Avg. conf. 9, 4, 11 *sub 1b.*

1 *cum respectu luminis spiritualis* (*cf. imagines sub 2b et c*): a *fere technice de dictis vel scriptis, quae luminibus ornata sunt* (*v.* lumen *p. 1820, 27. aliter* Avg. conf. 9, 4, 11 *sub b*): Cic. orat. 125 cum omnis pars orationis esse debet laudabilis ..., tum sunt maxime -ae et quasi actuosae partes duae (*sc. θέσις et αὔξησις*). Avg. doctr. christ. 4, 23, 52 in potestate est eloquentis, ut dicantur nonnulla summisse ..., ut ea quae dicuntur granditer, ex illorum fiant comparatione grandiora et eorum tamquam umbris -iora reddantur. epist. 27, 3 *litterae tuae* blandiores sunt an ardentiores? -iores an fecundiores? b *de variis rebus* (*de homine* Avg. in psalm. 25) *qualibet praestantia, puritate sim. egregiis, claris* (*usu christiano*): Tert. fug. 14, 2 si colligere interdiu non potest, habes noctem, luce Christi -a (-a *Scaliger*, -i *codd.*) adversus eam. Avg. civ. 11, 33 p. 509, 3 D. *societatem angelicam* illam -a pietate tranquillam, istam tenebrosis cupiditatibus turbulentam. conf. 2, 2, 2 ab animo usque ad animum, quatenus est -us limes amicitiae (*opp.* nebulae de limosa concupiscentia. *cf.* Mart. Brac. sent. patr. 82 derelinquentes rectam et -am viam [*opp.* tenebrosam]). 2, 6, 13 illa prae cunctis formosa et -a veritas tua (*dei*). 9, 4, 11 (*sec. psalm. 118, 105* verbum tuum ... lumen) caecus adversus litteras ... de lumine tuo (*dei*) -as. 10, 34, 52 *Iacob* captus oculis in filiis praesignata futuri populi genera -o corde radiavit ([*cf. p. 1827, 77*]. in psalm. 44, 33 cordibus omnium perfecta caritate -is). epist. 138, 17 pietatem ... ceterasque vitae -as validasque virtutes. 145, 6 a sanctis operibus -issimae caritatis ([*opp.* sordidae voluptatis]. grat. christ. 35, 38. spir. et litt. 4, 6 [*opp.* libidinosae cupiditatis]. *cf.* serm. 138, 3 quale bonum est caritas ista? ... quid -ius? [*sim.* Ps. Avg. serm. ed. Denis 1, 3 = Rev. Bénéd. 70, 1960, 304 l. 44]). 188, 8 -a et speciosa continentia. in euang. Ioh. 97, 1 l. 49 *in mente* crescitur ... intellegentia -a, quia et ipse cibus intellegibilis lux est. c. Faust. 22, 53 sapientia (*cf.* Epist. Facund. defens. 6, 3, 2 -ae tuae prudentiae [*gr. φωτεινῇ; alia versio Conc.* ^{S} *IV 1 p. 138, 7* lucidae]). c. mend. 18, 36 -um bonum (*sc. deum*), in quo mendacii tenebrae nullae sunt. in psalm. 25 serm. 2, 11 conversus eras ut illuminareris, et conversione tua factus es -us, factus illustratus. Reg. eccl. Carth. (Corp. Christ. 149) p. 195 l. 455 *sacramentum* quod eis in veritate *catholica* ad aeternam vitam consequendum esset -ius, hoc in errore sit tenebrosius atque damnosius. Ps. Fvlg. Rvsp. serm. praef. p. 856^{C} video ... alacritatem animi vestri et impigrum studium -umque fervorem (*cf.* p. 857^{A} intentio -a).

2 *cum respectu luminis naturalis*: a *de aedificiis* (*de qualitate eorum* Cet. Fav.): Vitr. 6, 6, 6 aedificia ut -a sint oportet curari (*cf. 6, 6, 7* sic ... lucida erunt aedificia. Cet. Fav. 14 urbani ... operis gratiam -am esse oportet). Tert. scorp. 10 p. 168, 20 erit ... carcer in

[*Kruse*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

caelo carens sole aut ingratis -us (*de adv. v. vol. VII 1, 1559, 25 sqq.*). CASS. FEL. 63 p. 156, 7 domus -a et stramina dura . . . excitant *lethargicos* (*cf. Cael. Aur. acut. 2, 9, 45* lux . . ., quam lethargicis adhibemus *eqs.*). CAES. AREL. serm. 229, 3 p. 862, 21 ut basilica -a sit. **b** *de sideribus, caelo, lucernis sim.*: APVL. met. 11, 5, 1 (*loq. Isis*) caeli -a culmina . . . nutibus meis dispenso (*cf.* AVG. gen. ad litt. 3, 10 p. 73, 8 a confinio -i caeli usque ad aquarum fluvida). PHILO quaest. in gen. 4, 181 (*in imag., ad gen. 26, 4* multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli) -um semen filiorum *Isaac*, qui . . . caeli partes . . . illustrarent. AVG. epist. 140, 55 'veni auster' inquit (*cant. 4, 16*) spiritum invocans gratiae flantem de meridie velut a parte fervida et -a (*antea*: diabolus . . . a luce atque fervore caritatis *aversus*). c. Maximin. 1, 19 p. 756 columna nubis nebulosa per diem, -a per noctem (*cf. exod. 13, 21* columna ignis). MIRAC. Steph. 2, 2, 4 duo cerofaria -a . . . igne flammantia (*cf.* VITA Amator. [BHL 356] 28 candelabra -is lychnis . . . perlucentia. *in imag.*: VRAN. epist. 6 *Paulinus Nolanus* fuit . . . lucerna ardens . . . super candelabrum constituta, ita ut . . . multas lucernas suo praeclaro lumine redderet -as). MACR. somn. 1, 12, 13 anima . . . -i corporis (*i. sideris*) amicitur accessu. EVSEB. EMES. serm. 24, 16 stellae omnes cum universis lucernis habent . . . affinitatem, quia -a qualitercumque utraque sunt. ORIG. in Matth. ser. 49 p. 105, 28 (*ad apoc. 12, 4 cauda draconis* trahebat tertiam partem stellarum caeli et misit eas in terram) pars aliqua obscuratur et, quod maius est quidem, -um est. **c** *de variis rebus vel de hominibus*: APVL. met. 6, 2, 5 (*Psyche ad Cererem*) te . . . deprecor . . . per . . . inluminarum Proserpinae nuptiarum demeacula et -arum filiae inventionum remeacula (*respicitur aut lux diei aut lumen taedae matris filiam quaerentis*). 11, 10, 1 viri *initiati* . . . linteae vestis candore puro -i. AVG. epist. 78, 9 (*in imag.*) nolite . . . propter amurcam (*i. monachos sordidos*) . . . torcularia detestari, unde apothecae dominicae fructu olei -ioris (*i. monachorum iustorum*) implentur. in psalm. 103 serm. 1, 6 'quae est ista quae adscendit dealbata' (*cant. 8, 5*), tam pulchra, tam -a, tam sine macula et ruga (*allegorice intellegitur lumen spirituale sim.; cf. antea*: quid est 'dealbata'? illuminata). serm. 28, 1 cum varie colorata blandeque depicta apponuntur aspectibus nostris, laetantur oculi quaerentium aliquid videre -um. ALC. AVIT. hom. 1, 3 p. 104, 18 illius *Mosis* vultus radiis et decore -us, istius *Iesu* sputis et caede foedandus (*cf. exod. 34, 29 sq.*). *n. plur. pro subst.*: PS. AVG. sent. 16 vers. 77 densis rara, magna parvis, obscuris flammiferata, nigra -is . . . concordant lege superna. *Kruse.*

lumphia v. lympha.

***lūna**, -ae *f.* (*m.* Lūnus *v. p. 1834, 43*). [*praenest.* Losna (*v. l. 47*), *pruss. vet.* lauxnos (*plur.*) '*sidera*', *slavon. vet.* luna '*luna*', *omnia pro subst. habita; subest adi.* *louqsno-, *leuqsno- *ad radicem* *leuq- *pertinens, cf. avest.* raoxšna- '*lucidus*' (*quo epitheto et luna et alia ornantur*). *Sch.*] *de origine*: VARRO ling. 5, 68 -a quod sola lucet noctu. CIC. nat. deor. 2, 68 a lucendo nominata. FIRM. err. 17, 2 a nocturno lumine nomen accepit. ISID. orig. 3, 71, 2 -a dicta quasi Lucina, ablata media syllaba . . .; sumpsit . . . nomen . . . a solis luce *eqs.* *praenest.* Losna CIL I² 549. *litteris graecis* λουνα INSCR. christ. Diehl 3391 (*a. 269*). PAP. Corp. 278, 5. *cum apice* lú- CIL XII 4069 FAST. ann. Iul. Caeret. Mart. 31 (Inscr. Ital. XIII 2 p. 66). INDEX nundin. Inscr. Ital. XIII 2 n. 52. *gen. sing.*: -ai LVCR. 5, 69. 418. -is (*non nisi in iunctura* dies -is, *v. IIC1, sc. sec.* dies Solis, Martis *sim.*): INSCR. christ. Diehl 582 (= CIL IX 6192 *a. 392/3*). 2146 b (*a. 395*). 3527 (= CIL V 8603). 4206 (= CIL V 6215). 4392 A INSCR. christ. Silvagni 3741 ISID. nat. 3, 1 (*formam def. Fontaine ad l.*; -ae, -es *var. ll.*). *addas fortasse formam contaminatam* -aes CIL IV 1306 (*lectionis incertae. v. etiam Väänänen, Latin vulg. inscr. Pomp.³ 1966, 83*). *notatur* (*sc. fere in indicatione temporis*) lun CIL III 1051 IV 8863 V 3233. *al.*, lna INSCR. christ. Diehl 4382, l CIL III 5938 (*a. 231*), ſ INSCR. christ. Diehl 2777 (*a. 397*). 4383 a (*a. 423*). NOT. Tir. 68, 98. *inde a* PLAVTO *per totam latinitatem; plur. cum respectu singulorum dierum vel mensium* VERG. georg. 1, 424 HOR. sat. 2, 4, 30 carm. 2, 18, 16. 4, 7, 13 (*cf.* soles *Catull. 5, 4*). TERT. adv. Marc. 5, 4 p. 579, 17. *al., ceterum in prodigiis* (*v. p. 1832, 71*), *in doctrina complurium mundorum* PLIN. nat. 2, 3, *nec non p. 1834, 21.*

[*val.* lună; *dalm.* loina; *it.* luna; *sard. centr. et mer.* luna; *raet. or.* lune, *occ.* łina, łüna; *francog.* lune; *prov. vet.* luna, *var. francoprov., prov., vasc.; cat.* lluna; *hisp.* luna; *port.* lua. *nomen feriae secundae* (*v. infra sub IIC1*) dies lunae (lunis *v. l. 51*): *imprimis prov.* diluns, *cat.* dilluns; lunae (lunis) dies: *imprimis it.* lunedì, *raet. occ., francog.* lundi; lunae (lunis): *imprimis val.* luni, *dial. it., sard. centr. et mer.* lunis, *raet. or. et centr., hisp.* lunes. *cf. M.-L. 5163, 5164. Battisti-Alessio III 2284, 2285. Wagner II 44. Wartburg V 446 sqq. Corominas III 148. Machado² II 1439. St.*]

i. q. σελήνη (GLOSS.): **I** *nomen sideris* (*usus in metonymian vergentes invenies sub B 3b sc. de lumine, sub C 2a et C 3 sc. de tempore, sub C 4 sc. de nocte; metaphoras v. sub D*): **A** *in universum* (*varia notabilia selecta*): **1** *locutiones magis minusve proverbiales*: PLAVT. Asin. 198 diem aquam solem -am noctem, haec argento non emo (*sc. quia sunt communia, cf.* PETRON. 100, 1 sol omnibus lucet; -a . . . etiam feras ducit ad pabulum). PETRON. 62, 3 -a lucebat tamquam meridie. AVG. discipl. 8, 9 quantum habebis, tantus eris; frange -am et fac fortunam (*explicat Otto, Sprichw. n. 977*). VVLG. Sirach 27, 12 stultus sicut -a inmutatur (*graece affert Basil. hex. 6, 10 p. 144ᴬ* ὁ ἄφρων κτλ., *inde* EVSTATH. Basil. hex. 6, 10, 8 secundum proverbium: 'sine voce -a mutatur' [*interpretem* ἄφωνος *pro* ἄφρων ὡς *legisse suspicatur Garnerius*]). **2** *comparationes* (*exempla selecta*): VERG. Aen. 6, 454 *Didonem* adgnovit . . . per umbras obscuram, qualem primo qui surgere mense aut videt aut vidisse putat per nubila -am. HOR. carm. 1, 12, 48 micat inter omnis Iulium sidus velut inter ignis -a minores (*similia colligunt Nisbet-Hubbard ad l.; item respicitur splendor stellas superans*: STAT. silv. 1, 4, 37. 2, 6, 37 illius unus ante decor quantum praecedit clara minores -a faces. CLAVD. 1, 22 BOETH. cons. 1 carm. 5, 7). 2, 5, 20 albo sic umero nitens, ut pura nocturno renidet -a mari (*item respicitur color*: LYGD. 4, 29 candor erat qualem praefert Latonia -a. OV. am. 2, 5, 38 met. 4, 333. *al.*). 4, 2, 58 vitulus . . . fronte curvatos imitatus ignis tertium -ae referentis ortum (*item de cornibus*: OV. met. 9, 783. *ceterum comparatur forma -ae crescentis*: CVRT. 6, 4, 16 *litora* sinum faciunt -ae maxime similem *eqs.* COLVM. 4, 25, 1 [*describitur falx vinitoria*]. PLIN. nat. 8, 62 *pantheris* similem -ae esse maculam. 8, 184 [*de macula Apis ut* AMM. 22, 14, 7]. MART. 2, 35, 1. FRONTIN. strat. 1, 5, 1 vallum in modum cavae -ae duxit. *al.*). STAT. silv. 4, 8, 31 *talis virgo est inter duos fratres*, qualis caeli facies, ubi . . . admovere iubar mediae duo sidera -ae (*item de puellis*: VVLG. cant. 6, 9 pulchra ut -a. CLAVD. 10, 243 haec modo crescenti, plenae par altera -ae). MART. 8, 50 (51), 8 (*describitur phiala*) sic alligat orbem, plurima cum tota lampade -a nitet (*cf.* APVL. met. 11, 3, 4 super frontem *Isidis* plana rutunditas in modum speculi vel immo argumentum -ae candidum lumen emicabat). *al.* **3** *allegoriae, imagines sim.*: GAVDENT. serm. 3, 3 G. -am . . ., id est ecclesiam, quae in pace crescit, in persecutione minuitur (*cf.* AMBR. epist. 18, 24 -a propheticis oraculis species ecclesiae figuratur. HIER. tract. in psalm. I p. 166, 6. RVFIN. Orig. in gen. 1, 5 p. 7, 17 sicut . . . -a de sole percipere dicitur lumen . . ., ita et e. suscepto Christi lumine *eqs.* Orig. in num. 23, 5 p. 217, 24 AVG. in psalm. 10, 3. *sim. saepe*). AVG. in psalm. 10, 12 -am synagogam . . . intellegere. 60, 8 l. 28 -a . . . figurate in scripturis pro mutabilitate huius mortalitatis ponitur (*sim.* 88 serm. 2, 5 GREG. M. in euang. 2, 2. *al.*). 102, 9 l. 42 significat nobis resurrectionem. MACR. Sat. 1, 19, 17 -a Τύχη, quia corporum praesul est quae fortuitorum varietate iactantur. PS. ORIG. hom. in Matth. 2, 2 p. 248, 19 sol sum . . ., ait *Iesus*, incorruptibilis et -a iustitiae *eqs.* (*sec. Mal. 4, 2, ubi* sol iustitiae *tantum*). *al.*

B *agitur de eius natura et potestate* (*ad rem v. Gundel, RE XVI 76 sqq.*): **1** *de positione, motu, permutationibus*: **a** *exempla varia* (*specimina pauca; v. etiam appendicem sub 1. rem fusius tractant e. g.* LVCR. 5, 705 sqq. VITR. 9, 2 PLIN. nat. 2, 42 sqq., *singulos status enumerant* CHALC. comm. 37. FAV. EVL. 12, 4 W. = p. 8 H. [*graece, cf.* MART. CAP. 7, 738]. ISID. nat. 18, 7 orig. 3, 54, 1): ACC. trag. 100 quot -a circlos annuo in cursu institit. VARRO ling. 7, 16 in caelo tribus viis movetur, in altitudinem et latitudinem et longitudinem. frg. Gell. 3, 10, 6 die duodetricesimo -a ex quo vestigio profecta est, eodem redit (*item indicatur tempus circuitus*: VITR. 9, 1, 5 PLIN. nat. 2, 44 IREN. 1, 17, 1 [1, 10 H.]. CHALC. comm. 70. 144. *al.*). CIC. rep. 6, 17 in infimo . . . orbe -a radiis solis accensa convertitur (*cf.* Tim. 29. div. 2, 91 quanta humilitate -a feratur terram paene contingens, quantum absit a . . . Mercuri stella *eqs.* VITR. 9, 2, 3 HYG. astr. 4, 14 p. 115, 21. *al.*). ac. 2, 123 caelum, solem, -am . . . stare censet *Hicetas* (*contra e. g.* LVCR. 4, 395 sol . . . manere et -a videntur in statione, ea quae ferri res indicat ipsa). nat. deor. 2, 50 iam solis annuos cursus spatiis menstruis -a consequitur, cuius tenuissimum lumen facit proximus accessus ad solem, digressus autem longissimus . . . plenissimum; neque solum eius species ac forma mutatur tum crescendo, tum defectibus in initia recurrendo, sed etiam regio *eqs.* HOR. carm. 4, 7, 13 damna . . . celeres reparant caelestia -ae (*v. Fraenkel, Mus. Helv. 22, 1965, 66 sqq.*). PROP. 3, 5, 28 qua venit exoriens, qua ⌊deficit⌋, unde coactis cornibus in plenum menstrua -a redit ('*occidit*' *intellegunt multi; an* exoriens *et* deficit *-am novam et extremam respiciunt ut p. 1836, 64. 84? Camps versum 27 ad solem refert*). SEN. dial. 6, 18, 2 nocturnam -ae successionem . . . modo occultam, modo toto ore terris inminentem. PLIN. nat. 2, 80 in quadrato solis dividua est, in triquetro seminani ambitur orbe, inpletur autem in adverso *eqs.* *al.* **b** *observandi sunt certi status vel positiones, qui adiuvant vel nocent* (*specimina paucissima; cf. p. 1832, 7. 20 sqq.*): CATO agr. 29 *stercus* evehito -a silenti (*cf. p. 1836, 17*). 37, 4 nisi intermestri -aque dimidiata ne tangas materiem. VARRO rust. 1, 1, 5 Solem et -am, quorum tempora observantur, cum quaedam seruntur et conduntur. 1, 37, 1 quaedam facienda in agris potius crescente -a quam senescente . . .; (2) ego istaec . . . non solum in ovibus tondendis, sed in meo capillo a patre acceptum servo, ne [de]crescente -a tondens calvos fiam (*corr. Keil sec.* PLIN. nat. 18, 321). VERG. georg. 1, 276 ipsa dies alios alio dedit ordine -a felices operum (*seq. exempla*). COLVM. arb. 15 plenam -am observabimus, cum erit in signo Leonis *eqs.* SCRIB. LARG. 16 da⟨n⟩tur ex eo -a decrescente . . . coclearia tria. PLIN. nat. 18, 321 sqq. necessaria adicientur de -a . . .; namque Vergilius etiam in numeros -ae digerenda quaedam putavit Democriti (*i. Boli Mendesii, v. Cumont, Antiq. Class. 2, 1933, 259 sqq.*) secutus ostentationem (*seq. enumeratio praeceptorum*). *talia saepissime, maxime apud scriptores rei rusticae et in praeceptis medicorum. hunc usum respicere videntur*: PETRON. 30, 4 altera *tabula habebat* -ae cursum . . .; et qui dies boni quique incommodi essent, distinguente bulla notabantur. STAT. Theb. 3, 558 *in auguria adhibentur* astrorum . . . vices numerataque semina -ae (*var. l.* semita. *status -ae intellegit Snijder, comm. 1968 ad l.; aliter* SCHOL.: propter spumam magicae sarti).

[Maltby-Flury]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

2 *de defectione*: **a** *ipsius -ae* (*fusius e. g.* LVCR. 5, 762sqq. PLIN. nat. 2, 47sqq. CHALC. comm. 87sqq., *sermones de defectione* MAX. TAVR. hom. 100 serm. 30M.; *v. etiam sub 6b*): CATO orig. 77 quotiens -ae aut solis lumine (*dat.*) caligo aut quid obstiterit. VARRO Men. 231 eclipsis quando fit, cur -a laboret (*al., v. p. 807, 38sqq. et cf.* -ae labores: VERG. georg. 2, 478 [*v.* SERV. auct. *ad l.*]. *al., v. p. 793, 17sqq.*). RHET. Her. 3, 22, 36 solis eclipsis magis mirantur quam -ae (EPIST. Alex. l. 26 *et* 345H. HYG. astr. 1 praef. p. 21, 12. *al.*). CIC. carm. frg. 11 (de consul.), 18 cum claram speciem concreto lumine -a abdidit *eqs.* rep. 1, 23 quod serena nocte subito candens et plena -a defecisset *eqs.* (*al., v. vol. V 1, 333, 24sqq. et cf.* CIC. Cato 49 defectiones ... -ae ... praedicere [*v. vol. V 1, 289, 28sqq. 43sqq.*]. LIV. 26, 5, 9 in defectu -ae [*v. vol. V 1, 292, 36sqq. 49sqq.*]. *aliter p. 1836, 84*). div. 2, 17 obscurari *-am* (LIV. 44, 37, 7 SEN. nat. 7, 1, 3. *al.; cf.* SEN. nat. 6, 3, 3 obscuratio [CHALC. comm. 87 ISID. nat. 21, 3]. 7, 25, 3 obumbretur [ISID. nat. 21, 3 = SVET. frg. p. 213, 1sq.]. VVLG. Ioel 2, 10 sol et -a obtenebrati sunt. 3, 15 obtenebricata sunt). LVCR. 5, 751 -ae ... latebras (*cf.* SEN. nat. 6, 3, 3 -a ... aut parte sui aut tota delituit. PLIN. nat. 2, 47 occultari -am ... terrae obiectu). 5, 768 languescere (TAC. ann. 1, 28, 1). OV. met. 4, 333 rubenti, cum frustra resonant aera auxiliaria, -ae (*cf.* 7, 207 labores aera tuos minuant. LIV. 26, 5, 9. PLIN. nat. 2, 54 in -a veneficia arguente mortalitate et ob id crepitu dissono auxiliante. IVV. 6, 443. *al.*). LIV. 44, 37, 6–9. CVRT. 4, 10, 2–6. *al.* **b** *solis*: ENN. ann. 163 soli -a obstitit et nox (OV. met. 4, 202 tibi quod -ae ... imago obstiterit, palles. CHALC. comm. 87. *al.*). CIC. progn. frg. 1, 1 cum -a ... Hyperionis officit orbi. rep. 1, 25 cum tota se -a sub orbem solis subiecisset (*cf.* LIV. 37, 4, 4 cum -a sub orbem solis subisset [PLIN. nat. 37, 165]). *ibid.* solem -ae oppositu solere deficere (*cf.* nat. deor. 2, 103 opposita soli radios eius et lumen obscurat [*sim.* div. 2, 17]. SEN. nat. 1, 12, 1 soli se opponat). LVCR. 5, 753 cur -a queat terram secludere solis lumine. SEN. benef. 5, 6, 5 quibus *diebus* sol intercursu -ae vetetur omnes radios effundere (*cf.* PLIN. nat. 2, 47 interventu. *ibid.* interpositu. 2, 49 intercedente -a. PS. APVL. Ascl. 18 interiectu). PLIN. nat. 2, 46–56. *al.*

3 *de lumine eiusque origine vel effectu*: **a** *exempla varia selecta*: CIC. de orat. 3, 178 ut -a ... solis lumen accipiat (*cf.* rep. 6, 17 *p. 1830, 47.* nat. deor. 1, 87. LVCR. 5, 705 -a potest solis radiis percussa nitere *eqs.* VERG. georg. 1, 396. VITR. 9, 2, 3 -am ⟨non⟩ suum propriumque habere lumen, sed esse uti speculum *eqs. sim. saepius*). div. 2, 10 -a ... suo lumine an solis utatur? (*sim. ambigitur de origine*: LVCR. 5, 575 sive notho fertur loca lumine lustrans sive suam proprio iactat de corpore lucem. 5, 705–731). LVCR. 5, 302 solem -am stellasque ... ex alio atque alio lucem iactare subortu *eqs.* SEN. nat. 1, 2, 2 lux solis aut -ae ... recedere illum (*aera*) in circulos cogit (*de coronis ut*: 1, 2, 10 noctibus fere circa -am ... notabuntur, interdiu raro. 1, 8, 5. 7, 12, 8 PLIN. nat. 2, 98 AVIEN. Arat. 1528sqq.). 1, 3, 1 arcus nocte non fit aut admodum raro, quia -a non habet tantum virium *eqs.* (*cf.* APVL. mund. 16). LVCAN. 5, 425 -a suas iam fecerat umbras (*cf.* CLAVD. DON. Aen. 1, 605 p. 120, 19 solis umbra vel -ae). *al.*

b *notione deflexa ponitur fere pro ipso -ae lumine*: **α** *exempla ambigua*: VARRO rust. 1, 7, 2 *plantis suo loco positis* minus officit aliud alii ab sole ac -a et vento. VERG. Aen. 4, 513 messae ad -am quaeruntur ... herbae ([*nisi cum* SERV. et SERV. auct. *de observatione status, ut spectet ad 1b*]. COLVM. arb. 15 noctu ad -am putabimus. PETRON. 103, 5. 104, 5 nocte ad -am radebantur. PLIN. nat. 21, 62 siccari. 31, 123. CIL IV 3884 scr(ipsit). IVV. 10, 21. *cf. p. 1837, 6*). 6, 270 quale per incertam -am sub luce maligna est iter in silvis (*resp. 268* per umbram. *aliter* SERV.: 'incertam' incipientem, id est minorem significat [*sim.* CLAVD. DON. *ad l.*]. *cf. fortasse p. 1836, 24, sed v. etiam sub β*). PROP. 3, 16, 15 -a ministrat iter *amanti* (*cf.* IVV. 3, 286 me quem -a solet deducere vel breve lumen candelae). OV. epist. 10, 17 -a fuit (fast. 2, 697. LIV. 5, 28, 10 -a pernox erat [21, 49, 9. 32, 11, 9]). CELS. 1, 4, 1 -am vitare. SCRIB. LARG. 13 quo neque sol neque -a accedit. VAL. FL. 3, 196 brevis hanc *hastam* ... prodidit et piceo ... refulsit -a polo (SIL. 9, 108 fraternus ... -a prodente retexit ... sese ... umbo. *cf.* STAT. Theb. 2, 532 -ae tremor errat in armis). *al.* **β** *exempla audaciora*: VERG. Aen. 2, 340 addunt se socios Rhipeus et ... Epytus, oblati per -am ([SERV. auct.: agniti per -ae splendorem]. SCHOL. Iuv. 6, 311 ['-a teste moventur'] nocte per -am. *v. etiam l. 56*). 3, 152 se plena per insertas fundebat -a fenestras (*cf.* OV. Pont. 3, 3, 5 intrabat -a fenestras).

4 *de forma, magnitudine aliisque qualitatibus* (*pauca selecta; de forma v. etiam appendicem sub 2a*): CIC. ac. frg. 6 -ae quae liniamenta sint ..., cuius et nascentis et insenescentis alias hebetiora alias acutiora videntur cornua (*al., v. vol. IV 969, 56sqq.*). ac. 2, 123 habitari ait Xenophanes (*immo Anaxagoras*) in -a eamque esse terram multarum urbium et montium (*sim.* LACT. inst. 3, 23, 12, *qui pergit*: dixit intra concavum -ae sinum esse aliam terram *eqs. ceterum cf.* VARRO ling. 5, 69 est ... terra ut physici dicunt. SCHOL. Stat. Theb. 2, 58 philosophi -am terram esse dicunt). nat. deor. 2, 103 est ... maior quam dimidia pars terrae (*item agitur de magnitudine*: LVCR. 5, 575 -a ... nilo fertur maiore figura quam ... esse videtur *eqs.* PLIN. nat. 2, 49 si terra maior esset quam -a. 2, 58. HYG. astr. 4, 14 p. 118, 7 -am minorem esse sole. *al.*). LVCR. 5, 69 -ai ... globum (*al., v. vol. VI 2, 2051, 66sqq. et cf.* HOR. epist. 1, 12, 18 orbem [MANIL. 1, 208 rotundum. PLIN. nat. 2, 80 dimidios. APVL. met. 11, 1, 1. *al.*]). *al.*

5 *de viribus et effectibus, quibus afficit terrestria* (*de effectu luminis v. sub 3*): **a** *quolibet modo, maxime umore, frigore sim.* (*exempla selecta*): CIC. nat. deor. 2, 119 *ut* -a ... graviditates et partus adferat maturitatesque gignendi (*cf.* div. 2, 91 cum ... ortus nascentium -a moderetur. VARRO ling. 5, 69 ab luce eius, qua quis conceptus est usque ad eam, qua partus quis in lucem, ⟨l⟩una iuvat. *ibid.*: nascentium dux. *de vi certae positionis in nativitate*: CIC. div. 1, 85. 2, 94. 2, 98 [*Romae urbis ut* SOL. 1, 18]. OV. Ib. 212 -a ... non apto solque fuere loco. MANIL. 2, 726. 729. *et saepius*). VARRO rust. 1, 7, 4 sol ac -a coquunt *arbores* (*cf.* VITR. 2, 4, 3 ab sole et -a et pruina concoctae resolvuntur *fossiciae*). VERG. georg. 3, 337 saltus reficit iam roscida -a (PLIN. nat. 18, 277 per se r. quotiens alget, ... cadentes pruinas congelat. CLAVD. 24, 288. *item rorem efficit*: PLIN. nat. 18, 282 si ... roscidum frigus aspersit, ... puerperium necat. 20, 1 aquas ... -a pariente. *al., v. etiam l. 27. p. 1836, 53sqq.*). PLIN. nat. 14, 136 *vina* exposita sub diu ... verberari sole, -a *eqs.* 21, 84 *ceram* sub diu siccant sole -aque. VAL. FL. 2, 287 urebat -a pruinis *ratem* (ITALA psalm. 120, 6 [Veron. *al.* = VVLG.] per diem sol non uret te neque -a per noctem [*explicat* HIL. *ad l.* ut ... -a frigore adurat]). *al.*

b *efficit incrementum vel deminutionem*: **α** *variorum* (*de praeceptis et regulis hinc ortis v. sub 1b*): LVCIL. 1201 -a alit ostrea et inplet echinos, muribus fibras et iecur addit (*item afficit animalia eorumve partes*: CIC. nat. deor. 2, 50 *v. infra.* div. 2, 33 ut cum -a pariter crescant pariterque decrescant *ostrea conchyliaque.* HOR. sat. 2, 4, 30 MANIL. 2, 94 PLIN. nat. 1, 11, 76. 2, 109 soricum fibras respondere numero -ae. 2, 221. 9, 18. 11, 196. *al.*). CIC. nat. deor. 2, 50 ab ea manant et fluunt, quibus et animantes alantur augescantque et pubescant maturitatemque adsequantur quae oriuntur e terra (*sim. de plantis*: GELL. 20, 8, 7 [*e Plutarcho*] cepetum ... congerminat decedente -a *eqs.* SCHOL. Hor. carm. saec. 16 semina ... -ae humore nutriuntur. HIER. tract. in psalm. I p. 166, 3 aiunt, quando crescit -a, crescere et fructus ..., et quando minuitur, ... minui. *al., v. etiam l. 11sqq.*). PLIN. nat. 2, 110 iumentorum quorundam in oculis morbos cum -a increscere ac minui (*item afficit morbos*: 11, 149. SER. SAMM. 1010 dubiae per tempora -ae conceptum, talis quem saepe ruina profudit [*de morbo comitiali ut*: IVVENC. 1, 446. 3, 359 PELAGON. 404 tit. CHIRON 330. *al.*]). 31, 78 crescens cum -a noctibus *sal.* AVG. civ. 21, 5 p. 496, 16D. *selenitis* candorem cum -a crescere atque deficere. *al.* **β** *aestuum maritimorum* (*rem fusius tractant e. g.* PLIN. nat. 2, 212sqq. AMBR. hex. 4, 7, 30 [*sim.* EVSTATH. Basil. hex. 6, 11, 2sqq.]): VARRO rust. 3, 17, 9 qua aestus bis cotidie ab exorta -a ad proximam novam introire ac redire ... posset. CIC. nat. deor. 2, 19 *possentne* aestus maritimi ... ortu aut obitu -ae commoveri? (*item agitur de causa*: div. 2, 34 MANIL. 2, 90 MELA 3, 2 LVCAN. 10, 204 SIL. 3, 59. *al.*). CAES. Gall. 4, 29, 1 accidit ut esset -a plena, qui dies maritimos aestus maximos in oceano efficere consuevit (*cf.* SEN. nat. 3, 28, 6 solet aestus aequinoctialis sub ipsum -ae solisque coitum ... maior undare). GELL. 14, 1, 3 oceanus quasi -ae comes cum ea simul senescit adolescitque (*cf.* 14, 1, 4. APVL. mund. 19 menstruis cursibus -ae detrimenta et accessus fretorum atque aestuum deprehenduntur. VEG. mil. 4, 42). *al.*

c *efficit vel indicat tempestatem* (*exempla selecta; rem fusius tractant* VARRO frg. Plin. nat. 18, 348sq. VERG. georg. 1, 424–437 PLIN. nat. 18, 347 AVIEN. Arat. 1444–1542. ISID. nat. 38, 2sq. [= SVET. frg. p. 235, 7sqq., *e Nigidio, Arato, Verg.*]): VARRO frg. Plin. nat. 18, 348 si plenilunio per dimidium pura erit, dies serenos significabit (*cf.* VERG. georg. 1, 433. SEN. suas. 3, 1 *si* plena lucis suae est splendensque ... adsurgit in cornua, imbres prohibet. PLIN. nat. 18, 347. AMBR. hex. 4, 9, 34 -am certe quartam, si pura fuerit ..., dare reliquis diebus ... indicium serenitatis existimant). *ibid.* si rutila, ventos (*cf.* VERG. georg. 1, 430 si ... suffuderit ore ruborem, ventus erit. LVCAN. 5, 549 ventorum ... notam rubuit. *al.*). *ibid.* nigrescens imbres *significabit* (*cf.* SEN. suas. 3, 1 *si* occupata nubilo sordidiorem ostendit orbem suum, non ante finit *imbres* quam *eqs.* PLIN. nat. 18, 347. *al.*). VERG. georg. 1, 353 *aestus, pluvias, ventos* ut certis possemus discere signis ..., pater statuit, quid menstrua -a moneret (*cf.* 1, 424 si ... solem ad rapidum -asque sequentes ordine respicies, numquam te crastina fallet hora. AVIEN. Arat. 1401 omnia certis indiciis tibi -a dabit). SEN. suas. 3, 1 sive ita natura disposuit *vices tempestatum* sive, ut ferunt, -a cursu gerit ... sive ne -ae quidem ista potentia est. *al.*

6 *apparet specie, condicione minus solita, naturam superante*: **a** *per prodigia*: CIC. div. 1, 97 cum tres -ae *visae essent* (*item apparent plures*: LIV. 22, 1, 10 [*inde* OROS. hist. 4, 15, 1] duas interdiu. PLIN. nat. 2, 99 [*cf.* 1, 2, 32]. CLAVD. 18, 6 OROS. hist. 4, 15, 12). LIV. 22, 1, 9 pugnantem ... cum -a solem (*inde* OROS. hist. 4, 13, 1). 22, 1, 12 Capuae speciem ... fuisse -ae ... inter imbrem cadentis. SVET. Dom. 16, 1 ut ... -a se ... cruentaret (*cf.* VVLG. Is. 24, 23 erubescet. Ioel 2, 31 vertetur ... -a in sanguinem [*inde* act. 2, 20]. apoc. 6, 12 CORIPP. Ioh. 6, 161). VVLG. Ios. 10, 13 steterunt ... sol et -a. *al.* **b** *per artem magicam* (*hic illic de -ae defectione* [*e. g.* OV. am. 2, 5, 38 MART. 12, 57, 17], *quam veneficiis effici putabant, cf.* PLIN. nat. 2, 54 *p. 1831, 21. ad rem v. Tupet, Magie dans la poésie lat. 1976, 92sqq.*): VERG. ecl. 8, 69 carmina vel caelo possunt deducere -am (*al., v. vol. V 1, 279, 17sqq.*). HOR. epod. 5, 46 sidera excantata voce Thessala -amque caelo deripit (17, 78 polo). PROP. 2, 28, 37 -a negat totiens descendere caelo (SEN.

[*Maltby-Flury*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Herc. O. 468 carmine . . . mago. PETRON. 134, 12 vers. 8). 4, 5, 13 *lena* audax cantatae leges inponere -ae. OV. am. 1, 8, 12 purpureus -ae sanguine vultus erat (*cf.* 2, 1, 23 sanguineae . . . cornua -ae. met. 14, 367 niveae vultum confundere -ae). 2, 5, 38 cantatis -a laborat equis. medic. 42 quamvis aliquis . . . removerit aera *auxiliantia*, numquam -a suis excutietur equis. met. 7, 207 (*loq. Medea*) te . . ., -a, traho (*cf.* PLIN. nat. 30, 7 ambages feminarum detrahentium -am). SEN. Herc. O. 526. VAL. FL. 6, 447 quamvis Atracio -am spumare veneno sciret *Medea* (*cf.* 7, 330 quae sanguineo -ae destrinxit ab ore [ira *trad.*]. APVL. met. 1, 3, 1 magico susurramine . . . -am despumari). *sim. al.*

C *usui est dividendis vel indicandis temporibus* (*v. etiam IIC*): 1 *generalia quaedam* (*pauca selecta*): CIC. Verr. II 2, 129 suos dies mensisque congruere volunt cum solis -aeque ratione *Graeci*. Tusc. 1, 68 -am . . . adcretione et deminutione luminis quasi fastorum notantem . . . dies. Tim. 32 *efficitur* mensis . . ., quando -a lustrato suo cursu solem consecuta est (*de eadem re*: VARRO ling. 6, 10 MANIL. 3, 517 VITR. 9, 1, 5. *et saepius*). LVCR. 5, 1437 sol et -a suo lustrantes lumine circum perdocuere homines annorum tempora verti. OV. fast. 3, 121 annus erat, decimum cum -a receperat orbem (*cf.* LIV. 1, 19, 6 *Numa* ad cursus -ae in duodecim menses discribit annum *eqs.* CENS. 20, 4. *al.*). CVRT. 8, 9, 36 *Indi* -ae cursu notant tempora, non, ut plerique, cum orbem sidus inplevit, sed cum se curvare coepit in cornua *eqs.* GAVDENT. serm. 1, 4 G. secundum -ae . . . cursum numerantur in scripturis divinis dies. *al.*

2 *indicat mensem lunarem*: a *-a ponitur fere pro mense, cursu menstruo* (*notabiliora; exclusimus ea, quibus apparet notio sideris circumeuntis, ut* HOR. carm. 2, 18, 16 novae . . . pergunt interire -ae. PLIN. nat. 18, 217 *annis* octonis . . ., centesima revolvente se -a): CIC. fin. 2, 101 omnibus mensibus vicesimo die -ae dent *pecuniam ad epulas* ([*sec. Epicur. frg. 217* ἑκάστου μηνὸς ταῖς εἰκάσι]. PLIN. nat. 7, 161 -ae dierum, ut VII atque XV. 18, 228 HIER. in Ezech. 29, 17–21 l. 1016. THEOPHIL. ALEX. praef. 3 quartum decimum diem -e eiusdem . . . mensis [*gr.* τῆς τεσσαρισκαιδεκαταίας κατὰ σελήνην. *infra*: quarta decima -a]. *al.; aliter sub IIC1*). GELL. 15, 2, 3 *convivia agitare* hebdomadibus -ae (*al., v. vol. VI 3, 2578, 20 sqq.*). AVG. civ. 20, 22 p. 463, 2 D. ('mensis ex mense' (*Is. 66, 23*) tamquam -a ex -a. PASCASIN. Leo M. epist. 3, 2 communes annos apud Hebreos duodecim tantum -as, hoc est dies CCCLIIII habere; embolismos vero -as tredecim habere *eqs.* (*sim.* ISID. nat. 6, 4 duodecim lunares menses . . .; -as tredecim). ISID. nat. 1, 5 dum in annum XII -ae CCCLIIII dies habeant. b *locutiones poeticae menses numerantes*: VERG. Aen. 3, 645 tertia iam -ae se cornua lumine complent, cum vitam in silvis . . . traho. PROP. 2, 20, 21 septima iam plenae deducitur orbita -ae, cum *eqs.* OV. epist. 2, 3 cornua cum -ae pleno semel orbe coissent. 2, 5. 11, 48. met. 2, 344 -a quater iunctis implerat cornibus orbem (*sim.* 7, 531 fast. 2, 175). 8, 11. 10, 479 per . . . novem erravit redeuntis cornua -ae. 11, 453 fast. 2, 447. SIL. 3, 67 puer . . . bissenos -ae nondum compleverat orbes. STAT. silv. 5, 3, 30 MART. 9, 31, 3. IVVENC. 1, 51 donec quinque cavam conplerent lumina -am (*Luc. 1, 24* mensibus quinque). AVIEN. orb. terr. 901 AVSON. 333, 14 p. 27 P. 394, 3 p. 252 SIDON. epist. 8, 9, 5 vers. 18 PAVL. PELL. 32 CE 397, 2. 902, 3. 1388, 13 (*a. 577*). 1535 A, 1.

3 *indicat diem mensis lunaris*: a *exempla varia* (*notabiliora*): CIC. Att. 10, 5, 1 de die nihil sane potest scribi certi praeter hoc: non ante -am novam (CAES. Gall. 1, 50, 5). PLIN. nat. 18, 132 quota -a praecedente hieme nix prima ceciderit. AMBR. epist. 23, 4 observare gentilitio more, ut qua -a quid adoriendum sit iudices *eqs.* 23, 18 'quartodecimo die mensis primi' (*exod. 12, 18*): diem pro -a dicit (*ibid. infra*: naturalis usus nationum exterarum -am pro diebus appellat). MARCELL. med. 2, 13 si dies Martis . . . in has -as inciderit. *al.* *usu inter respectum ipsius sideris eiusve formae et respectum diei fluctuante*: COMPVT. cod. Col. prol. 4 p. 229 quota -a in initio mundi facta est. p. 230 eadem -a passus est dominus noster . . ., quam -am fecerat in principio mundi *eqs. al. ibid.* b *accedunt numeri diem indicantes* (*aliter de forma p. 1836, 22. 51*): prima: VARRO rust. 1, 37, 1 COLVM. 8, 7, 4 SCRIB. LARG. 12 PLIN. nat. 2, 56. *et saepe.* secunda: PLIN. nat. 18, 324. 28, 225. tertia: CIL I² 2511 (*a. 67 a. Chr.*). SALL. hist. frg. 3, 27 PLIN. nat. 18, 324. 350. *al. sim. saepe, inveniuntur omnes numeri usque ad tricesimum; talia frequentantur in praeceptis rei rusticae et compositionibus medicamentorum (cf. B1b supra; multa congessit Ahlquist, Stud. Chiron. 1909, 141 sq.), numeri nonnulli etiam in computis paschalibus, imprimis decimus quartus (nota plur. de diebus -ae plenae* VICTOR. pasch. chron. I p. 679, 24. *accedit* paschalis DIONYS. EXIG. pasch. 7). *in titulis*: CIL I² 2511 (*v. supra*). IV 4182. III 1051 (*a. 205*). 5938 (*a. 231*). INSCR. christ. Diehl 3391 (*a. 269*). *et saepius; exempla congessit usumque tractavit Galieti, Bull. Comm. Arch. Roma 48, 1920, 73 sqq. ceterum saepissime occurrit abl. temp., praepos.* in *invenimus* DAMIG. lapid. 11 in prima -a. *?* c *loco corrupto accedit* iana (*vel* Iana): VARRO rust. 1, 37, 2 sq. quem ad modum . . . -a quadripertita ? . . . (3) numquam rure audisti . . . octavo ⌊lanam⌋ -am et crescentem et contra senescentem *eqs.* (⌊⌋ *trad. ut ibid. iterum*; ianam *vel* Ianam [*sc. iuxta* ianus] -am *initium -ae significare putat Svennung, Unters. Pallad. 260*; Ianam *i. Dianam legitur vulgo, quod reprobat Latte, Röm. Religionsgesch. 60, 2*).

4 *usu minus technico indicat tempus nocturnum*: a *fere i. q. spatium temporis, quo -a apparet* (*nisi fallimur*): STAT. silv. 4, 6, 17 o bona nox! iunctaque utinam Tirynthia -a! (*cf. e. g. Ov. trist. 2, 402* noctes cui *Alcumenae* coiere duae). b *i. q. nox, non nisi in explicationibus grammaticorum vix probandis*: SERV. georg. 1, 425 (*v. p. 1832, 65*) Donatus dicit '-as' noctes accipiendas; sed male; non enim signa . . . ex nocte, sed ex -a colligimus. 3, 337 ('saltus reficit iam roscida -a') -a: nox (*item* GLOSS.ᴸ I Ansil. LV 323). Aen. 2, 255 ('tacitae per amica silentia -ae') aut more poetico noctem significat aut physica ratione dixit, *sc. quod sphaera eius minime sonat* (*Vergilius silentium noctis ad -am transtulisse videtur; nonnulli conferunt p. 1836, 17, sed, quoniam -a lucet versu* 340, *-am decrescentem vel nubibus obscuratam intellegunt; v. post alios Austin ad l. p. 119 sq.*). 4, 80 'obscura -a': id est nox (*alias explicationes temptat* SERV. auct.).

D *transfertur ad res corporeas -ae formam exhibentes*: 1 *simulacra ipsius -ae arte facta*: CIC. rep. 1, 22 ut soli -a totidem conversionibus in aere illo quot diebus in ipso caelo succederet (*in sphaera Archimedis ut* nat. deor. 2, 88 LACT. inst. 2, 5, 18). HOMER. 870 (*in clipeo Achillis*) -a cava et nitida lustraret lampade caelum. SVET. Cal. 45, 1 *coronas* distinctas solis ac -ae siderumque specie. APVL. met. 11, 4, 1 *in veste Isidis* stellae . . . coruscabant earumque media semenstris -a flammeos spirabat ignes. *huc pertinere videntur*: CIL IX 3146 (*in ara*) -am argent(eam) . . . posit. X 1598 -as cum gemmis. 2 *varia*: CALP. ecl. 6, 45 *in cervice cervi* pendulus apri dens sedet et nivea distinguit pectora -a (*cf. p. 1840, 15 et* SIDON. carm. 7, 192 albentes . . . sub gutture -as *suis* frangere). PLIN. nat. 37, 13 in eo *alveo lusorio e gemmis facto* fuit -a aurea pondo *tot.* STAT. Theb. 6, 289 Alcmena . . . tergemina crinem circumdata -a. silv. 5, 2, 28 te, clare puer, genitum sibi curia sensit primaque patricia clausit vestigia -a (*cf.* lunula *sub 2 et* IVV. 7, 192 [*versu spurio?*] adpositam nigrae -am subtexit alutae. ISID. orig. 19, 34, 4 patricios calceos Romulus repperit . . . adsuta . . . -a: hos soli patricii utebantur; -a autem in eis non sideris formam, sed notam centenarii numeri significabat *eqs.*).

II *nomen deae* (*sub A1a inseruimus locos, qui sideri divinitatem tribuunt; ceterum nonnulla sub I allata simul huc pertinere haud mireris, cf. e. g. p. 1830, 9. 32. 67. 1831, 21. 1833, 5*): A *quolibet respectu*: 1 *inter deos est, dea (deus sub b) habetur*: a *fem.*: PLAVT. Bacch. 255 Volcanus, -a, Sol, Dies, dei quattuor. CIC. ac. 2, 119 erit ei *Stoico* persuasum etiam solem -am stellas . . . deos esse (*sim. in philosophorum doctrinis*: nat. deor. 1, 27 soli et -ae . . . divinitatem dedit *Alcmaeo*. 1, 34 *de Xenocrate. al.* TERT. nat. 2, 2, 14. *al.*). CAES. Gall. 6, 21, 2 deorum numero . . . ducunt *Germani* . . . Solem et Vulcanum et -am. PAVL. FEST. p. 95 -am et solem inter hos deos (*geniales*) computabant. APVL. Socr. 2 p. 119 neque de -a neque de sole quisquam Graecus aut barbarus facile cunctaverit deos esse. *al.* b *masc.* Lunus (*nomen fictum videtur ad significandum deum peregrinum* Sîn, *v. Drexler apud Roscher, Lex. griech. röm. Myth. II 2689. iocose* TERT. apol. 15, 1 [*inter titulos mimorum*] masculum -am. *an huc* INSCR. Vermaseren, Corp. inscr. Mithr. n. 1321 deo -e *?* [*sed v. vol. V 1, 890, 16 sqq.*]): SPART. Carac. 6, 6 cum . . . Carras -i (iuni *P ante corr.*) dei gratia venisset. 7, 3–5 *fusius de eodem.*

2 *eadem est (habetur) ac Diana, Proserpina, al.*: CATVLL. 34, 16 o Latonia . . ., tu Lucina . . . Iuno . . ., tu potens Trivia et notho es dicta lumine -a (*cf.* CIC. nat. deor. 2, 68 Dianam . . . et -am eandem esse putant *Graeci* . . .; eadem est . . . Lucina *eqs.* 3, 51 Dianam putant. VARRO ling. 5, 68. 7, 16 *Diana* ab eo dicta Trivia, quod . . . vel quod -a dicitur esse, quae in caelo tribus viis movetur. LYGD. 4, 29 Latonia -a. *sim. saepius. de* Iana -a VARRO rust. 1, 37, 3 *v. p. 1833, 77*). VARRO ling. 5, 68 *-am* Epicharmus Enni (*frg. var. 59*) Proserpinam quoque appellat, quod solet esse sub terris (PAVL. FEST. p. 99 Hecate: Diana eadem putabatur et -a et P. PORPH. Hor. carm. 3, 22, 4. *al.*). 5, 69 ab Latinis Iuno Lucina dicta *eqs.* (FIRM. err. 17, 2 SCHOL. Hor. carm. saec. 14. *al., adde* CIC. *l. 52*). CIRIS 305 alii, quo notior esses, *Britomarti*, Dictynnam dixere tuo de nomine -am (*al., v. Onom. vol. IV 143, 4 sqq.*). OV. fast. 3, 657 sunt, quibus haec *Anna* -a est, quia mensibus impleat annum. ARNOB. nat. 3, 34 Dianam Cererem -am caput esse unius dei (SERV. georg. 1, 5). AVG. civ. 7, 15 p. 292, 32 D. Venerem esse etiam -am volunt. 7, 16 p. 294, 20 Minervam . . . vel summum aethera vel etiam -am esse dixerunt (*item* p. 295, 2).

3 *exempla varia selecta, sc. mythologiam vel prosopopoeiam illustrantia* (*de vultu v. p. 1833, 3. 4. 1836, 10 sq.*): VARRO Men. 92 -ae bigas (*item de curru vel equis*: OV. rem. 258 in niveis -a vehetur equis. medic. 42 *v. p. 1833, 5.* FEST. p. 149 mulus ⟨vehiculo -ae habetur, quod tam⟩ ea sterilis sit *eqs.* [*suppl. ex* PAVLO]. STAT. Ach. 1, 620 scandebat roseo medii fastigia caeli -a iugo. *al., v. etiam vol. II 1982, 52 sqq. IV 1522, 4 sqq. V 2, 736, 79 sqq.*). CIC. Tusc. 1, 92 num . . . eum *Endymionem* curare censes, cum -a laboret *eqs.* (*eundem amat*: LYDIA 41 *v. infra.* OV. am. 1, 13, 44 ars 3, 83 trist. 2, 299 MELA 1, 86. *al., contra* Endymion amasse dicitur -am SERV. georg. 3, 391). nat. deor. 3, 58 *Dionysum* quartum Iove et -a *natum* (*fortasse subest confusio cum* Semele [*v. Pease ad l.*] *ut* GLOSS. III 291, 32. *alios filios memorant*: SERV. Aen. 6, 667 *Musaeum.* SERV. auct. Aen. 8, 295 *leonem Nemeum* [*cf.* HYG. fab. 30, 2]. HYG. fab. geneal. 1, 28 *Pandiam*). VERG. georg. 3, 392 Pan . . . captam te, -a, fefellit (*cf.* SCHOL. Veron. *ad l.*). LYDIA 41 -a, tuus tecum est: cur non est et mea mecum? -a, dolor nosti quid sit: miserere dolentis (*item invocatur ab amante*: PROP. 3, 20, 14 longius in primo, -a, morare toro). SEN. Thy. 840 non . . . demet nocti -a timores vincet-

[*Maltby-Flury*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

que sui fratris habenas *eqs.* STAT. silv. 5, 3, 30 me . . . -a videt (MART. 8, 21, 10). AMM. 17, 5, 3 rex regum Sapor, particeps siderum, frater Solis et -ae (23, 6, 5). HYG. fab. geneal. 1, 12 ex Hyperione et Aethra Sol -a Aurora. *al.*

B *in veneratione, cultu sim.*: 1 *de aedibus vel feriis* (*de templis urbanis v. Wissowa, RE XIII 1808sq.*): VARRO ling. 5, 68 -*a* dicta Noctiluca in Palatio; nam ibi noctu lucet templum. FAST. ann. Iul. Pinc. Aug. 24 (Inscr. Ital. XIII 2 p. 48) -ae in Graecost(asi). Caeret. Mart. 31 (*ibid.* p. 66) -ae (*cf.* Praen. *ad eundem diem* [p. 125] -ae in Ave⟨n-tino⟩. *de eodem templo*: Ov. fast. 3, 884 Aventino -a colenda iugo. LIV. 40, 2, 2 ex aede -ae, quae in A. est. VITR. 5, 5, 8 *v. sub 2.* TAC. ann. 15, 41, 1 quod Servius Tullius -ae . . . sacraverat. VIR. ill. 65, 5 OROS. hist. 5, 12, 8). VITR. 1, 2, 5 Soli et -ae aedificia sub divo hypaethraque constituentur. TREB. Gall. 6, 2 templum -ae Ephesiae. PHILOCAL. fast. Aug. 28 (Inscr. Ital. XIII 2 p. 253, *cf. comm. ibid.* p. 503) Solis et -ae c(ircenses) (*eorundem* templum *memorat* CVRIOS. [= REG.] urb. p. 91, 3 N.). 2 *varia*: VARRO ling. 5, 74 *Tatius aras* vovit . . . Soli, -ae, Volcano *eqs.* rust. 1, 1, 5 invocabo . . . illos XII deos, qui maxime agricolarum duces sunt: . . .; secundo Solem et -am *eqs.* (*item invocatur vel adoratur*: VERG. Aen. 9, 403 suspiciens altam -am . . . sic voce precatur: 'tu, dea, *eqs.*' HOR. carm. saec. 36 audi, -a, puellas. Ov. Ib. 74. APVL. apol. 31, 9 solebat ad magorum cerimonias advocari . . . -a. EPIST. Alex. l. 348 H. FIRM. math. 1, 10, 14. VVLG. deut. 4, 19 ne . . . videas solem et -am . . . et errore deceptus adores ea [*sim.* 17, 3]. DRAC. Romul. 10, 395 -am manibus tensis . . . precatur. *ab amantibus p. 1834, 82sq.*). VITR. 5, 5, 8 *echea* de manubiis ad aedem -ae dedicavit *Mummius*. PLIN. nat. 8, 1 solis . . . ac -ae veneratio *elephantis* (*cf.* 8, 215 novam exsultatione adorari *a simiis*). TERT. spect. 9 bigas -ae sanxerunt (*cf.* ANTH. 197, 17). SPART. Hadr. 19, 13 *simulacrum* facere -ae molitus est. EPIST. Alex. l. 305 H. duas Solis et -ae arbores (l. 329. *al.*). PRISCILL. tract. 1, 28 unguentum . . . maledicti Soli et -ae . . . consecrandum. *al.* *in titulis*: CIL I² 549 -a (*in speculo, imagini deae adscribitur*). II 4458 -ae Augustae sacrum (III 3920. 4793. *al.*). III 1097 -ae luciferae (INSCR. Année Epigr. 1972 n. 388 [*in ara*]. INSCR. numm. Mattingly-Sydenham IV 1 p. 273 n. 379. *al. in nummis saec. III*). VI 30975 (*a. 1*) ⟨So⟩li, -ae, Apol⟨lini, Dia⟩nae *eqs.* *al., sc. fere iuxta alias divinitates, v. Wissowa, RE XIII 1810, 18sqq.*

C *in indicatione temporis (aliter sub IC) -ae consecratur*: 1 *dies hebdomadis* (*sc. feria tertia sec. rationem antiquiorem, secunda sec. posteriorem. ad rem v. Gundermann, Zeitschr. dt. Wortforsch. 1, 1900, 175sqq.*): **a** *forma genetivi, sc. fere in iunctura* dies -ae (*ordine inverso* CHRONOGR.; dies *subaudiatur e. g. l. 45, 48*): CIL IV 1306 d(ie) -aes (*si recte legitur*). 8863 (*index nundinarius*) dies Sat(urni) Sol(is) -ae *eqs.* III 5938 (*a. 231*). VI 13602. INDEX nundin. Inscr. Ital. XIII 2 n. 52 Satur(ni) Solis -ae Martis. INSCR. christ. Diehl 4392 (*a. 373*). *al. ibid., v. indicem vol. III 311.* CHRONOGR. a. 354 chron. I p. 44 -ae dies c(ommunes). -ae dies horaque eius cum erit nocturna sive diurna, stercus in agro mittere . . . utile est. p. 50sqq. lun(ae) (*indicatur feria anni incipientis*). FILASTR. 113, 1 est haeresis, quae dicit nomina dierum, Solis -ae *eqs.* AVG. in psalm. 93, 3 l. 8 secunda feria, quem saeculares diem -ae vocant. MARCELL. med. 8, 59 die -ae illud facias. PS. EVSEB. GALLIC. hom. 19, 3 G. ut Solis, -ae . . . appellationibus dies vocitarent. ISID. nat. 3, 1 dies solis prima feria nuncupatur . . .; item -is (-ae *var. l.*) proinde secunda feria. **b** *formis variis*: AVSON. 372, 6 p. 97 P. proxima fraternae succedit -a coronae. 374, 5 p. 108 Mavors imberbos et calvos -a adamasti. ANTH. 488, 2 vindicat . . . feriam sibi -a secundam. ISID. nat. 3, 2 (= SVET. frg. p. 161, 2) *dicimus diem* secundum a -a (*item* orig. 5, 30, 6). CIL V 5051 -ae (*in serie septem deorum ut* XIII 2869. *de horum imaginibus v. Wiggers, RE Suppl. XIV 944sqq.*). 2 *hora*: CHRONOGR. a. 354 chron. I p. 42 v *hora* noct(urna) lun(ae). *sim. ibid. saepius, addas l. 47.*

appendix *iuncturarum notabiliorum, quae pertinent*: **1** ***ad motum, ortum, obitum***: PLAVT. Amph. 274 exorta est (*al. v. vol. V 2, 1571, 32sqq. [aliter p. 1836, 64]. ceterum cf.* orior: LIV. 22, 1, 10 VITR. 9, 2, 2 SEN. epist. 73, 6. *al.; subst.* ortus: CIC. nat. deor. 2, 19 [*opp.* obitus *ut* div. 1, 128]. LIV. 44, 37, 7 [*opp.* occasus *ut* MELA 3, 2]. *al.* exortus: PLIN. nat. 2, 212. 18, 318 [*opp.* occasus]). VARRO ling. 5, 68 e⟨a⟩t (*al., v. vol. V 2, 644, 11. 15. cf.* VARRO ling. 9, 25 redit [*al.*]. rust. 1, 27, 1 circumiens. LVCR. 5, 618 spatium . . . obire. VITR. 9, 2, 4 subit sub radios solis [*sim.* PLIN. nat. 2, 76. *al.*]. SEN. epist. 93, 9 solem . . . praetereat. PLIN. nat. 28, 94 transeunte [30, 96. *al.*]. PS. CENS. frg. 3, 2 ambit . . . terram. *subst.* circumitus: CIC. nat. deor. 2, 155 SEN. benef. 4, 23, 1. coitus *sc. -ae solisque*: SEN. nat. 3, 28, 6 PLIN. nat. 2, 56. *al.* ambitus: PLIN. nat. 2, 215. *al.*). *ibid.* movetur (7, 16 CIC. nat. deor. 2, 44 SEN. benef. 6, 20, 1. *al.; cf.* motus: CIC. rep. 1, 22 div. 1, 128. *al.*). 9, 25 fertur (CIC. div. 2, 91 LVCR. 4, 395. 5, 575. *al.*). frg. Plin. nat. 18, 349 surget (VERG. georg. 1, 396. Aen. 6, 454 primo . . . mense. Ov. fast. 2, 500 [*var. l.* fulgebat]. LVCAN. 5, 546. *al.*). CIC. progn. frg. 1, 1 means (*al., v. vol. VIII 786, 15sqq. et cf.* PLIN. nat. 30, 96 transmeante. *subst.* meatus: LVCR. 1, 128. 5, 76. 774 LVCAN. 9, 6. *al.*). rep. 6, 17 convertitur (*cf.* nat. deor. 2, 51 conversio). nat. deor. 2, 50 -ae . . . cursu (2, 69 Tim. 29. VARRO rust. 1, 5, 4 menstruum. *et saepe. cf.* CIC. Tim. 29 curriculum [GELL. 3, 10, 6. *al.*]. PROP. 1, 3, 31 praecurrens -a fenestras. VITR. 9, 1, 5 per ea signa *percurrens* [9, 1, 6 circulum]. SEN. Thy. 842 curvo . . . limite currens [LVCAN. 9, 693 per . . . signa. PLIN. nat. 2, 86. *al.*]. benef. 6, 23, 3 decurrere [*i. currere ut* CYPR. epist. 37, 2]. AMM. 28, 4, 24 polum discurrens). 2, 103 vagatur (MANIL. 5, 7 PLIN. nat. 2, 66. *cf.* pervagari: VITR. 9, 1, 5. 9, 2, 3 circulum. *adi.* vaga: HOR. sat. 1, 8, 21 STAT. silv. 1, 4, 37. 3, 3, 55 CE 902, 3. noctivaga: STAT. silv. 3, 5, 101). LVCR. 5, 575 loca lumine lustrans (5, 1437 mundi . . . templum. SIL. 8, 174 terras. *al.*). 5, 1190 volvi (MANIL. 1, 226). 5, 1206 *viae* (AVSON. 368, 30 p. 95 P. *cf.* AMM. 20, 3, 2 iter menstruum). VERG. Aen. 1, 742 errantem. 4, 81 lumen . . . obscura . . . premit (*i. occidit*). AETNA 231 orbita -ae (PROP. 2, 20, 21). HOR. sat. 1, 8, 21 protulit os (*i. surgit. paulo aliter* PETRON. 127, 1 os extra nubem . . . proferre). Ov. met. 10, 449 fugit . . . caelo. MANIL. 1, 200 *volitare*. 3, 590 nascens ('*surgens*' *explicat Housman; ad mundum refert Wageningen. aliter infra l. 67*). STAT. Ach. 1, 620 scandebat . . . fastigia caeli. *al.*

2 *ad permutationes, status*: **a** *epitheta, indicantia*: **α** -*am novam vel extremam* (*addas* prima *p. 1833, 64,* obscura *p. 1837, 19*): CATO agr. 29 -a silenti (40, 1. 50, 1 PLIN. nat. 16, 190. 18, 314. 318. 28, 77. 37, 155. *cf. l. 57 et p. 1834, 6*). VARRO ling. 6, 10 novam (rust. 3, 17, 9 ab exorta -a ad proximam n. *al.* CIC. Att. 10, 5, 1 CAES. Gall. 1, 50, 5 HOR. carm. 2, 18, 16. *et passim; cf.* GLOSS. n. -a: νεομηνία. *superl.* novissima: PLIN. nat. 2, 56. 78. 216). *ibid.* eo die potest videri extrema (rust. 1, 37, 1 Ov. met. 2, 117 PLIN. nat. 18, 322) et prima (*al. in indicatione diei, v. p. 1833, 64*). SEN. dial. 6, 18, 2 occultam (PLIN. nat. 2, 58). PLIN. nat. 18, 322 intermenstrua. SER. SAMM. 1010 dubiae (*cf.* RVT. NAM. 1, 434 dubitanda). FIRM. math. 4, 1, 10 synodica (*sc. cum sole ut* 6, 31, 76. *al.*). CLAVD. 28, 541 rudem. DRAC. laud. dei 1, 665 caeca (*si recte restituitur ex Eugenio*). **β** *plenam* (*addas* decima quarta *p. 1833, 71*): CATO agr. 37, 4 plena (VARRO rust. 1, 37, 1 CIC. rep. 1, 23. *et passim; cf.* GLOSS. -a p.: πανσέληνος. πληροσέληνον. *superl.* plenissima: Ov. met. 7, 181 ISID. nat. 1, 3. plena lumine: FIRM. math. 2, 7, 3. *al.*). MART. 8, 50(51), 8 plurima cum . . . -a nitet. APVL. met. 11, 4, 1 semenstris (GLOSS. -a medii mensis). CLAVD. 21, 219 tota. AVG. in psalm. 88 serm. 2, 5 l. 29 (*sec.* psalm. 88, 38) perfecta (EVSTATH. Basil. hex. 6, 10, 5). POL. SILV. fast. Ian. 13 (Inscr. Ital. XIII 2 p. 264) completa. *addiderimus*: Ov. met. 7, 268 -a pernocte (*quod non fit nisi -a plena, cf.* GLOSS. quae lucet tota nocte. *item*: LIV. 5, 28, 10. 21, 49, 9. 32, 11, 9 GERM. 194. *al.*). **γ** *ceteros status* (*selecta; numeros v. p. 1833, 63 et l. 22. 51sq.*): CATO agr. 37, 4 dimidiata (PLIN. nat. 18, 323. *cf.* Ov. met. 3, 682 dimidiae [*al. v. vol. V 1, 1204, 79sq.*]. COLVM. 2, 10, 15 semediata [dimidiata *recc.*]. PLIN. nat. 2, 80 dividua [APVL. Socr. 1 p. 117]. CHALC. comm. 37 sectilis. MART. CAP. 7, 738 medilunia. EVSTATH. Basil. hex. 6, 10, 5 semiplena). HOR. sat. 2, 8, 32 minorem (SCHOL. crescente -a. *cf.* SERV. Aen. 6, 270 *v. p. 1831, 57.* '*novam*' *vel* '*decrescentem*' *explicant viri docti*). PLIN. nat. 8, 215 cava (*i. decrescens. al. v. vol. III 716, 60sqq., adde* PS. CENS. frg. 3, 2). APVL. Socr. 1 p. 117 corniculata (MART. CAP. 7, 738. *cf.* CHALC. comm. 37 bicornis [AVSON. 325, 42 p. 111 P.]. AMM. 14, 2, 2 cornuta. 20, 3, 1 corniculantis [22, 14, 7]). *ibid.* protumida (*cf.* FIRM. math. 4, 1, 10 amficyrtos. CHALC. comm. 37 dimidiato maior [MART. CAP. 7, 738 quae dicitur ἀμφίκυρτος]). AVG. doctr. christ. praef. 5 veterem (MARCELL. med. 8, 49. *al.*). in epist. Ioh. 1, 13 ostenditur hominibus tertia -a (*item cum numero formam indicante*: OROS. hist. 7, 4, 15 HYD. chron. II p. 30, 191 GREG. TVR. Franc. 4, 9). *al.* *addiderimus*: PROP. 2, 17, 15 in triviis sicca requiescere -a (['*rore non cadente*', *quod fit maxime -a decrescente, explicat Shackleton Bailey, Class. Quart. 41, 1947, 90*]. PLIN. nat. 17, 57 decrescente ac s. 17, 112 *v. infra*). PLIN. nat. 17, 57 -a sitiente (17, 112 s. ⌊hoc est sicca⌋ [*del. Detlefsen*]. *utrumque locum hausit e* CATONE *sc.* agr. 29. 40, 1 *v. l. 17*).

b *verba* (*addidimus subst. affinia*): CATO agr. 31, 2 -a decrescente (*saepe, v. vol. V 1, 219, 11sqq.*). VARRO rust. 1, 37, 1 crescit (*saepe, v. vol. IV 1178, 64sqq.; cf.* Ov. epist. 2, 5 orbe recrevit. COLVM. 8, 11, 11 -ae incremento [PLIN. nat. 11, 149. *al., v. vol. VII 1, 1046, 14sqq.*]). *ibid.* senescente (1, 37, 3. 1, 64 CIC. nat. deor. 2, 95 div. 2, 33 LIV. 44, 37, 7. *al.; cf.* CIC. ac. frg. 6 insenescentis. PETRON. frg. 27, 4 -ae . . . senectus. PLIN. nat. 7, 155 senio [ISID. nat. 7, 7]). 3, 17, 9 ab exorta -a (*sc. nova ut*: COLVM. arb. 3, 3 CENS. 18, 2 CHALC. comm. 71. *cf.* Ov. met. 8, 11 orientis. ITIN. Anton. Plac. recc. AB 38 egrediatur. *ibid.* rec. A introierit. *de quolibet ortu v. p. 1835, 63*). frg. Plin. nat. 18, 349 nascens (CIC. ac. frg. 6 HOR. sat. 2, 4, 30 carm. 3, 23, 2. *al.; cf.* GREG. M. moral. 30, 45 renascitur). LVCR. 5, 748 gignitur et . . . deletur. TIB. 2, 4, 18 orbem complevit (*cf.* Ov. met. 2, 344 implerat . . . orbem [11, 453 fast. 2, 175. *v. etiam vol. VII 1, 630, 50sqq.*]. 7, 531 explevit . . . orbem [AVIEN. Arat. 1753]. AVG. epist. 55, 6 repleri). *ibid.* recurrit (ITIN. Anton. Plac. rec. A 38 [rec. B praecurrente]. *cf.* PROP. 3, 5, 28 in plenum . . . redit [Ov. met. 10, 479]). Ov. epist. 2, 5 latuit (PLIN. nat. 2, 42). met. 7, 531 tenuata retexuit orbem (STAT. silv. 5, 3, 30 ter relegens . . . terque ora retexens). 15, 312 minimos . . . recessit in orbes (MANIL. 1, 527. *cf.* GELL. 20, 8, 7 decedente [*opp.* adolescente]). fast. 2, 447 resumebat . . . nova cornua. SEN. suas. 3, 1 adsurgit in cornua. CVRT. 8, 9, 36 se curvare coepit in cornua. PLIN. nat. 2, 58 minuatur (*al., v. vol. VIII 1036, 13. 1039, 77. 1042, 68. cf.* DAMIG. lapid. 40 minorante -a [REGVLA mag. 33, 25 in circulo minorata]. ANON. med. ed. Piechotta 171 perminuat). MART. 8, 50(51), 8 alligat orbem. 9, 31, 3 peregerat orbes. TAC. Germ. 11, 1 inchoatur (*cf.* AVG. civ. 15, 14 p. 86, 22 D. coepta. RVT. NAM. 1, 124 incipiat). GELL. 20, 8, 5 deficiente ([*opp.* crescente *ut* FIRM. math. 1, 4, 9 DRAC. satisf.

[Maltby-Flury]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

235]. FIRM. math. 2, 7, 3. 2, 13, 4 minuta id est deficiens. *al.* EVSTATH. Basil. hex. 6, 10, 8. ISID. orig. 3, 55 *opp.* nascentem. *cf.* AMBR. hex. 1, 3, 10 menstrua -ae defectione. *aliter p. 1831, 10*).

3 *ad lumen, colorem* (*v. etiam p. 1833, 2 sqq. 9*): CATO orig. 77 -ae . . . lumine (VARRO Men. 203 CIC. nat. deor. 2, 50. 95. Ov. fast. 1, 438 ad -ae lumina. *et saepius. cf.* luceo *p. 1693, 16 sqq.*, lucesco *p. 1703, 25 sq.*, lucidus *p. 1705, 35 sqq.*, lux *p. 1912, 27 nec non* AMM. 26, 9, 9 praelucens). VARRO frg. Plin. nat. 18, 348 pura (VERG. georg. 1, 427 [*433*]. HOR. carm. 2, 5, 20 AMBR. hex. 4, 9, 34). *ibid.* rutila (*cf.* HOR. sat. 1, 8, 35 rubentem [carm. 2, 11, 10 PROP. 1, 10, 8. Ov. met. 4, 333 sub candore. SEN. nat. 7, 27, 1. *al.*]. PLIN. nat. 18, 347 rubicunda. AVIEN. Arat. 1488 rubescat [ISID. nat. 38, 2]. *sim. al.*). *ibid.* nigrescens (*cf.* SEN. nat. 7, 27, 1 lividus illi et ater color. PLIN. nat. 18, 347 nigra). 18, 349 flammea. CIC. rep. 1, 23 candens (*al. v. vol. III 234, 69 sqq. et cf.* candidus *p. 239, 75 sqq.*, candor *p. 246, 19 sqq.*). LVCR. 5, 705 nitere (HOR. carm. 2, 11, 10 rubens. *cf.* PLIN. nat. 8, 2 nitescente [AVIEN. Arat. 229]). 5, 708 fulsit (*al., v. vol. VI 1, 1508, 34 sqq. 1512, 69 et cf.* fulgesco *p. 1513, 76*, fulgor *p. 1515, 38 sqq. nec non* MANIL. 2, 729 refulsit [GERM. 194 VAL. FL. 3, 197]). VERG. Aen. 4, 81 obscura (*v. vol. IX 2, 169, 2 sqq.; i. nova -a: ibid. p. 167, 66, addas* CHALC. comm. 37 *nec non* HOR. epist. 1, 12, 18 obscurum -ae . . . orbem). 8, 23 radiantis (EPIST. Alex. l. 146 H. *cf.* Ov. met. 4, 99 radios). HOR. carm. 2, 5, 20 renidet . . . mari (*cf.* Ov. epist. 17[18], 77 repercussae . . . imagine -ae. PLIN. nat. 37, 104 repercussum -ae). Ov. met. 7, 193 aurea (10, 449 AVIEN. Arat. 514. *al.*). Ib. 74 micas (*cf.* APVL. met. 11, 1; 1 praemicantis). VITR. 7, 9, 2 splendores et radios inmittere (*cf.* 7, 9, 4 -ae splendorem [APVL. met. 6, 29, 8. *al.*]. 9, 2, 2 mittere splendorem. SEN. suas. 3, 1 splendens [PLIN. nat. 18, 347. *al.*]. TAC. ann. 1, 28, 2 splendidior. PRISC. periheg. 310 splendescere). SEN. nat. 7, 27, 1 palleat (LVCAN. 5, 546[*549*] pallens [HIER. epist. 69, 6, 1]. *cf.* BOETH. cons. 1 carm. 5, 7 pallida). *al.*

deriv.: lunaliter, lunaris, lunaticus, luno (lunatus), lunula.

compos.: illunis, ? interlunis; il-, medilunius; inter-, novi-, plenilunium; ? obscuroluna.

cf. Onom. *Maltby-Flury.*

lūnāliter *adv.* *a* luna. *i. q. modo lunam sequente, luna effecto*: PRISC. LYD. solut. 6 p. 69, 21 Rubrum mare . . . est quidem quando redundat estque quando recessum exspectat, et redundantia quidem -r quantum differt in plus et minus.

***lūnāris*, -e. *a* luna. NOT. Tir. 68, 99. *legitur inde a* CIC., VARRONE, Ov.

1 *i. q. ad lunam pertinens (sub b et c etiam de rebus quae luna efficiuntur); iuxta subst.*: **a** *indicantia lunae formam, lucem, orbitam sim.*: CIC. rep. 6, 18 gravissimo *sono* . . . hic -is atque infimus *cursus movetur* (*de lunae sphaera ut* FAV. EVL. 17, 1 W. [= p. 12, 3 H. *sec. Varronem*] -is c. . . . revolutio. *de circuitu v. sub b*). Ov. met. 2, 453 orbe resurgebant -ia cornua nono (10, 296). 15, 790 currus (*cf.* STAT. Theb. 12, 297 bigis). fast. 5, 16 equi (STAT. Theb. 8, 160). SEN. dial. 1, 4, 4 sidus (CLAVD. MAM. anim. 2, 12 p. 144, 18). nat. 1, 1, 2 *ignis in caelo* -i magnitudine apparuit. 7, 10, 2 -is illa orbita . . . irrevocabilis est (*cf.* orbis -is: AMBR. hex. 2, 2, 7 [*sec.* CIC. *supra*] -is gravissimum *habet sonum* [*de sphaera ut*: MART. CAP. 2, 156]. *de corpore lunae*: IORD. Get. 69 VICTOR CAP. frg. Spicil. Solesm. I p. 296[b]). PLIN. nat. 2, 88 Aegyptia ratio . . . singulares partes in -i circulo . . . XXXIII stadiis paulo amplius patere colligit (*item de orbita vel sphaera*: 5, 7 [*inde* SOL. 24, 8]. CHALC. comm. 73 AMM. 14, 11, 25. *al.; de corpore lunae*: CYPR. GALL. Ios. 348. *aliter p. 1838, 16. 29*). IVVENC. 4, 150 amittet cursum -is gratia lucis ([*Matth. 24, 29* luna]. DRAC. laud. dei 1, 419 PRISC. periheg. 989. *cf.* lumen -e: HIER. in Ezech. 45, 15—17 l. 244 MACR. Sat. 7, 16, 16. EVSTATH. Basil. hex. 6, 3, 14 [*gr.* σεληναῖον φῶς]. *al.; in imag.*: ORIG. in Matth. 17, 4 p. 190, 21 quod videbatur in eis *insipientibus* lumen, invenitur non esse lumen diurnum, sed nocturnum et -e [*antea affertur Sirach 27, 11* insipiens . . . sicut luna inmutatur]). CHALC. comm. 98 *caelum proprie dicitur* omne hoc, quod a -i globo surgit ([*ibid.* lunae globus]. *saepius sive de corpore lunae sive de sphaera, v. vol. VI 2, 2051, 71 sqq. 2053, 82 sqq.; cf.* MACR. somn. 1, 19, 23 globositate. *in comparatione*: ENNOD. opusc. 3, 137 p. 366, 14 *Epiphanii* splendore tamquam globis -bus minorum siderum lumen obtunditur). AVIEN. Arat. 1876 -is . . . facis (*gr. 1152* χαροποῖο σελήνης. *cf.* PRVD. cath. 5, 6 lampade). AVSON. 157, 36 p. 15 P. mala somnia . . ., -es habitate polos. AMM. 31, 13, 11 nullo splendore -i nox fulgens (ORAC. Sibyll. Aug. civ. 18, 23 p. 286, 7 D. PETR. CHRYS. serm. 78 p. 420[A] fugiente . . . sole quid de s. -i . . . ad noctis potuit solacium remanere? *cf. comparationem* AMBROSIAST. in I Cor. 15, 41 ['claritas lunae'] -i . . . claritati hi conparandi sunt, qui *eqs.*). CLAVD. 3, 147 iubar (26, 237). MACR. somn. 1, 20, 9 defectus ([*infra*: defectum lunae]. BOETH. in top. Cic. 5 p. 372, 4 solaris d. et -is). *al.*

b *indicantia lunae permutationes, circuitum vel temporis partes, quae eis determinantur*: VARRO ling. 9, 26 *motus maris* in XXIIII horis -bus cotidie quater se mutant (*item in descriptione maris aestuantis sec. motum cottidianum lunae*: LVCAN. 1, 414 an . . . unda . . . -bus aestuet h. [*de luna crescente decrescente accipiunt interpretes, vix recte, cf. Plin. nat. 2, 212 et* AVG. in Iob p. 539, 3 h. -bus, id est cum oritur luna]. *minus technice*: IVL. VAL. 3, 25 nocturnis h. atque -bus arborem *loqui* [*gr. Hist. Alex. M. p. 113, 4 Kr.* ἐπὶ τῆς σελήνης]). rust. 1, 37, 1 dies -es . . . observandi (1 capp. p. 5, 14 AMBR. epist. 23, 3. AMBROSIAST. in Gal. 4, 3 numeniae . . . dies sunt -es *eqs.* ISID. orig. 6, 17, 30 fiunt in anno -es d. CCCLIV. *al.; fortasse* INDEX nundin. Inscr. Ital. XIII 2 p. 301 [*v. Degrassi ad l.*]). VITR. 9, 1, 5 *luna* ex quo signo coeperit ire, ad id signum revertendo perficit -em mensem (*al., v. vol. VIII 747, 10 sqq.*). LVCAN. 10, 216 Nilus fonte soluto exit ut oceanus -bus incrementis (HIL. in psalm. 68, 29 [*opp.* detrimenti *ut* AVG. civ. 5, 6 p. 198, 29 D.]. AVG. epist. 55, 6 [*opp.* decrementa *ut* in psalm. 71, 8 l. 27]. SIDON. carm. 22, 107. *cf.* ISID. nat. 40, 1 augmento. *aliter, sc. cum respectu saltus lunae in computo paschali*: COMPVT. Carth. 1, 5 ex crementis -bus venientem *diem.* 1, 3 minutiae [1, 4]. 2, 1 detrimentis. VICTOR. pasch. chron. I p. 679, 8 incrementa. p. 679, 11 augmentum). PLIN. nat. 16, 190 *in tignis caedendis* infinitum refert . . . -is ratio (*respicitur status ut*: 18, 275 -i ratione constat *robigo*, quoniam . . . non fit nisi interlunio plenave luna. GAVDENT. serm. 1, 4 G. interdum secundo mense . . . pascham nos celebrare-is r. . . . cogit. *aliter sub c*). GELL. 1, 20, 6 *trini numeri cubum* vim habere -is circuli . . ., quod et luna orbem suum lustret septem et viginti diebus (*de circuitu ut* 3, 10, 6 octo et viginti, quot dies sunt curriculi -is [COMPVT. Carth. 2, 8]. AMM. 20, 3, 3 -i cursu impleto [SCHOL. Hor. sat. 1, 9, 69 LEO M. epist. 121, 1 Conc.[S] II 4 p. 75, 15. COMPVT. Carth. 1, 1. *al.*]. AVG. trin. 4, 4, 8 circuitus [*ibid.* circuitus lunae]. *quae potius sphaeram vel orbitam respiciunt v. sub a*). PORPH. Hor. sat. 1, 9, 69 'tricesima sabbata': sabbata -ia significat (*cf.* SCHOL. *ad l.*: quae Iudei Neomenias dicunt, quoniam per sabbata Iudei numeros appellant -es [AVG. epist. 55, 5]). SOL. 37, 19 motus. SERV. Aen. 1, 269 (*inde* ISID. orig. 5, 36, 3) -is annus est XXX dierum (*sim.* MACR. Sat. 1, 14, 4. *aliter*: COMPVT. Carth. 1, 1. 1, 6 habet dies tricentos quinquaginta quattuor. ISID. nat. 6, 4. *al.*). HIER. in Matth. 4, 24 tempora. MACR. Sat. 7, 16, 16 -i plenitudine lucente. *al.* **c** *varia*: SEN. nat. 1, 10 arcus solares -esque sunt. 1, 13, 2 *parhelia* candida sunt et similia -bus circulis. LVCAN. 6, 669 *Erictho* virus large -e ministrat (ADNOT.: spumam dicit, quam luna effundit, cum vocatur in terras. *cf.* STAT. Theb. 2, 284 [*de Vulcano Harmoniae monile perficiente*] haec circum spumis -bus unguit callidus atque hilari perfundit cuncta veneno). PLIN. nat. 2, 109 -i potestate ostrearum . . . corpora augeri ac rursus minui. 2, 215 (*agitur de aestibus maris*) multiplex *est* . . . -is differentia (*i. luna effecta ut* CLAVD. 28, 499 *Nereus* nudata . . . litora fluctu deserit, Oceani -bus aemula damnis). 18, 280 *causae sterilitatis* duae sunt praeter -em. 18, 325 (*cf.* 1, 18, 75) ratio -is (*i.* θεωρία. *aliter sub b; ceterum* VIRG. gramm. epist. 3 p. 151, 18 *octo species* cum vienti duabus adiunxerimus, iuxta -em r. XXX faciemus). SOL. 1, 37 *Romani* -i computatione annum peraequarunt (*cf.* HIER. in Dan. 9, 24 l. 198 supputationem [VICTOR. pasch. chron. I p. 678, 22]). 53, 23 cum . . . liquitur -is imber (*de rore sim. ut*: AMM. 23, 6, 85 umores ex -i aspergine capiunt *conchae.* MACR. Sat. 7, 16, 31 umoris). IVL. VAL 3, 26 -is arbor (*i. lunae sacra*). VAL. CEM. hom. 15, 2 p. 739[B] *noctu* placet -e commercium; . . . obscuratur tamen supervenientis sideris claritate melioris. *al.*

2 *i. q. lunae similis (imag. et compar. v. sub 1; ceterum huc vergit p. 1837, 49); comparatur*: **a** *forma* (*cf.* lunatus): Ov. met. 9, 688 inerant -ia fronti *Isidis* cornua. AMM. 25, 1, 16 -i acie sinuatisque lateribus . . . manipulos instruebat. PS. SORAN. quaest. med. 235 *sub incisionibus* -bus (*opp.* rectae, obliquae *al.*). 244 *emplastra* -ia (*opp.* quadrata, rotunda *al.*). CASSIOD. anim. 4 l. 92 (110) H. *anima ratione dotata* portus ad utilitatem navigantium -i dispositione conclusit. *huc fortasse* CIL X 3793 -em inargentat(um) (*quae seq. legi nequeunt*). **b** *vis vel variatio lucis*: STAT. Theb. 10, 283 Iuno -em quatiens . . . lampada (*lunae igni incensam intellegit Mozley, ut spectet ad 1 c*). PROSP. in psalm. 135, 8/9 secundum . . . lumen est scientia, quae inter saeculi huius obscura dat quodammodo -e solacium (*opp.* veniens ab ipso iustitiae sole *lumen sapientiae. ceterum cf.* PETR. CHRYS. *sub 1 a*). *masc. sing. pro subst. de lapide*: ISID. orig. 16, 4, 6 selenites, qui latine -is interpretatur, eo quod interiorem eius candorem cum luna crescere atque deficere aiunt (*cf. Plin. nat. 37, 181* imaginem lunae continens).

cf. Onom.

[**lūnārius** *non nisi in coni. haud necessaria* CHIRON 252 radice lanaria (*cod.*, -a *Oder, sed v. add. eiusdem p. XXXIII et supra p. 916, 23*).]

***lūnāticus*, -a, -um. *a* luna. NOT. Tir. 68, 100. *legitur inde ab* ITALA, PAVLO dig., LACT.; *v. etiam praemonenda sub 1 a.* [*sard.* lunatika, lunadiga '*animal sterile*'; *cors.* lunatica *idem*, lunaticu '*caelebs*'; *francog. vet. et med.* lunage '*epilepticus, insanus*'; *prov. vet.* lunategue. *cf. M.-L. 5165. Wagner II 44. Wartburg V 455 sq. St.*] [*dub.* GLOSS. I p. 83, 63 linanticus ('lunaticus?' *Goetz*): iners, desiduus, ignavus, nifecunius (infecundus *idem*).]

i. q. σεληνιακός (*item* GLOSS.): 1 *usu sollemni respicitur morbus, qui lunae cursum sequitur vel ei comparatur*: **a** *insania quaedam, maxime morbus comitialis; fere i. q. caducus, epilepticus vel daemoniacus.* GLOSS. III 602, 37 daemoniacus. V 465, 22 maenomenus: -us. *voces q. s.* caducus, daemoniacus, epilepticus *distinguit* FIRM. (*v. p. 1839, 6. 9. 10*) *ratione parum perspicua;* caducus *pro syn. habet* ISID. orig. 10, 61, epilepticus *idem p. 1839, 21*, -us *sermoni vulgari tribuens, cuius sunt etiam* cadivus, caducarius, caduc(i)a (*v. vol. III 15, 38. 32, 65 sqq. 34, 66*). *exceptis* VEG., PS. APVL. -us *deest artium scriptoribus, qui praebent* comitialis (*de morbo inde a* CELSO, *de aegris inde a* PLIN. nat.), *postea etiam* epilepticus (*cf.* GREG. TVR. *sub* β), *rarius* caducus.

[*Kruse*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

morbum non luna, sed daemoniis effici contendunt HIER. in Matth. 4, 24 ORIG. in Matth. 13, 6; *cf. Waszink, RAC 5, 830sq.*

α pro subst.: ① *de eis qui morbo afficiuntur*: ITALA Matth. 4, 24 (cod. a *al.* = VVLG.) optulerunt ei *Iesu* ... -os et paralyticos (*gr.* σεληνιαζομένους. HIER. *ad l.* non vere -os, sed qui putabantur -i ob daemonum fallaciam). FIRM. math. 3, 5, 32 *stellae* insanos, -os, daemoniacos faciunt. 4, 14, 3 facit ... -os aut sacrarum valitudinum vitia decernit, facit caducos et misera commotione dementes (*item distinguitur* caducus: 4, 19, 30. 6, 29, 8 aut -os ... aut c. *al. apud eundem*). 6, 29, 16 facient -os, epilempticos, et quorum mentem iratum vel malignum numen semper agitet. 7, 20, 6 faciet -os perversa facie et inpedita lingua. SCHOL. Hor. ars 454 sicut -um aut morbosum, ita insanum poetam fugiunt sapientes. HIER. epist. 98, 13, 3 in morem -orum, qui furorem suum inlisione dentium et spumantium salivarum eiectione testantur. hom. Orig. in Ier. 9 p. 657^C *v. sub β.* RVFIN. Clement. 10, 70, 5 omnes quoque -i et pleni daemoniis liberati sunt. PS. APVL. herb. tit. morb. l. 128 ad -os. herb. 9 l. 3 herba botracion si -o in cervice ligetur. ORIG. in Matth. 13, 6 p. 193, 3 quaeramus, quare -us appellatur, qui a spiritu inmundo vexatur (*gr.* σεληνιάζεσθαι. *pergit p. 193, 15 medici* dicant humida moveri in capite *-orum* secundum aliquam conpassionem ad lumen lunare *eqs.*). ISID. orig. 4, 7, 6 hos *epilepticos* etiam vulgus -os vocant, quod per lunae cursum comitetur eos insidia (*var. l.* insania) daemonum. *al.*

? ⓘⓘ *de ipsa passione* (*cf.* caduca *vol. III 34, 64sqq.*): GLOSS.^L III Abstr. LV 21 -a: quod fit plenilunio (*inde* I Ansil. LV 327 GLOSS. IV 535, 25 V 603, 40. *depravatum* V 309, 6 -i: quod fit plenilunio, hoc plenum dicitur).

β pro adi.: *de hominibus* (*animalibus* VEG.): ITALA Matth. 17, 15 (cod. a *al.* = VVLG.) domine, miserere filio meo, quia -us est (*gr.* σεληνιάζεται, *cod. e* vexatur daemonio. *Hil. ad l.* domino ... puer offertur daemoniacus. HIER. *ad l.* videtur iuxta tropologiam -us esse, qui per horarum momenta mutatur ad vitia *eqs.* EPIPHAN. in euang. 29 p. 50, 5 erat -us, quia populus Iudaeorum derelicto deo lunam adorabat). PAVL. dig. 21, 1, 43, 6 si furiosum aut -um sit *mancipium*. FIRM. math. 7, 4, 17 nascentur servi -i. VEG. mulom. 2, 97, 1 quadam ratione -a animalia sicut homines repente corruunt et intermoriuntur (*Chiron 330* iumentum caducum). PASS. Barth. 3 p. 133, 4 cum haberet filiam -am ⌊atque daemoniosam⌋ (*add. cod. R; gr.* σεληνιαζομένην). PASS. Thom. p. 138, 14 cum daemonio nascitur aut -us procreatur. *transfertur ad ipsa daemonia morbum efficientia* (*cf. fortasse* energumenus *vol. V 2, 566, 32sqq.*): HIER. hom. Orig. in Ier. 9 p. 657^D de -o quippe daemonio sibi quaestio inciderat (*Migne gr. 13, 393^C* περὶ ... σεληνιασμοῦ. *antea* p. 657^C: daemonium -i. *respicitur* Matth. 17, 15). GREG. TVR. Mart. 2, 18 graviter a -i daemonii infestatione vexabatur *quidam* (*infra*: quod genus morbi ephilenticum ... medicorum vocitavit auctoritas; rustici vero cadivum dixere). VITAE patr. Iurens. 144 M. (*formula exorcismi*) praecipio tibi ..., spiritus ... -e et Dianatice *eqs.*

b *morbus oculorum*: CHIRON 56, 7 de -o oculo (77 quod *vitium* sic contingere solet, ut temporibus albiginem faciet et temporibus elimpidet; ex quo vitio crescenti oculum -o dixerunt [*inde* VEG. mulom. 2, 18 ex qua passione -um o. veteres nominavere]. 529). 529 humores, qui temporibus crescunt, -i esse appellantur.

2 *usu vario*: LACT. inst. 3, 23, 13 Xenophanes (*immo Anaxagoras*) ... dixit intra concavum lunae sinum esse aliam terram et ibi aliut genus hominum ... vivere ...; habent igitur illi -i homines alteram lunam. SERM. Ps. Hier. epist. 35, 8 p. 252^B etsi supernum sit, tamen visibile et -um est *caelum* (*in quo luna posita est, cf. e. g. Vett. Val. p. 19, 22* σεληνιακοῦ ζῳδίου).

lūno, -āvī, -ātum, -āre. *a* luna. *forma perf. brevior*: PROP. 4, 6, 25 -arat.

1 *p. p. p.* **lūnātus,** -a, -um *fere pro adi., i. q. forma lunae crescentis praeditus* (SERV. auct. Aen. 1, 490 '-is' autem participium a feminino genere [*i.* a luna] derivativum. *sim.* PRISC. gramm. II 562, 17. *vi verbali fortasse* LVCAN., *vix* BELL. Afr.): **a** *de eis, quae ipsa talem formam exhibent*: *α in re militari*: BELL. Afr. 80, 2 *Caesar* cum reliquis copiis -is castris Thapsum operibus circummunivit (*an corruptum? vix abl. abs. 'postquam castra in lunae crescentis formam effecit'; coaluitne locutio* operibus (circum)munire *ita, ut abl. alterum [cf. locos vol. IX 2, 848, 37sqq. congestos] admittere possit?* locatis c. *audacius coni. Schneider; locum fusius tractaverunt Kromayer-Veith, Antike Schlachtfelder III 2, 834, 1*). VERG. Aen. 1, 490 *Amazonum* -is agmina peltis (*sim.* 11, 663 [SERV. *ad l. priorem*: in modum lunae iam mediae. GLOSS. IV 450, 43 scutis Amazonum in modum lunae circumcisis. *sim.* GLOSS.^L I Ansil. LV 325. 326]. *item de Amazonum scutis*: SEN. Phaedr. 402 -a latus protecta p. SIL. 8, 429. *cf.* SIL. 2, 76 -is Bistones armis [*i. peltis*]). LVCAN. 3, 533 cornua Romanae classis ... triremes ... cinxere; ... -a classe recedunt ... liburnae (*cf.* PROP. *sub 2 et* SIL. 14, 370 curvata sinu diversa ruebat classis et artabat -o caerula gyro). SIL. 4, 317 (*de equitibus Poenis Romanisve*) aut illi dextros -is flexibus orbes, aut illi laevos sinuant in cornua gyros. FRONTIN. strat. 2, 3, 4 -a acie. *β in descriptione terrae vel in arte gromatica*: PLIN. nat. 3, 38 ab Alpium paene -is iugis. 3, 43 *Italia* in laevam se flectens cacumine et Amazonicae figura desinens parmae, ... per sinus -os duo cornua emittens (*cf.* MART. CAP. 6, 638 -a ... et quodam hemicyclio in promuntorium memoratum [*Bruttium*] circumfertur Italia). 6, 38 *mare Caspium* -is obliquatur cornibus ... sicilis, ut auctor est M. Varro, similitudine. STAT. silv. 2, 2, 13 placido -a recessu ... curvas perrumpunt aequora rupes. BALB. grom. p. 102, 17 L. (*describuntur anguli circulis se secantibus formati*) acuti anguli sunt -i, qui inter rectos et (h)ebetes includuntur (p. 103, 4). GROM. p. 355, 8 L. ager (*distinguuntur* semicirculus *et* rotundus). *γ variis in rebus*: CELS. 7, 7, 9^A cutis incidenda est -a figura cornibus eius deorsum spectantibus (*cf.* 7, 9, 3 *lineas* -as et ad plagas conversas immittere. 7, 9, 5 -as ... plagas [7, 26, 2^H. 8, 6, 2]. 8, 4, 16 scalper ... agendus sic, ut -um sinum faciat imaque pars eius intus ad fracturam, cornua ad os integrum spectent). 8, 1, 15 *os pectoris* ab utroque latere -um. SEN. Oed. 465 dorso fluctum curvo subit, -a scindit cauda mare *delphinus*. COLVM. 12, 56, 1 ferramento -o incidito *rapa*. PLIN. nat. 9, 102 (*de concharum varietate*) tot figurae planis, concavis, longis, -is, in orbem circumactis, dimidio orbe caesis *eqs.* STAT. Theb. 9, 689 (*de equo Parthenopaei*) iactantur niveo -a monilia dente (*cf.* SCHOL. in modum lunae curvata. *Calp. ecl. 6, 45* apri dens ... distinguit pectora luna. *an ad b?*). MART. 8, 53, 10 -ae, cum stetit, umbra iubae *leonis*. 14, 87, 1 -a scriptum testudine sigma (*i. stibadium*). IVL. VAL. carm. 1, 1 Phoebus -is cornibus (*Hist. Alex. M. I p. 27, 20 et 33, 12 Kr.* μηλόκερως, *sed Iul. Val.* μηνόκερως *legisse videtur*. PALLAD. 4, 11, 2 *boves* c. robustis ac sine curvaturae pravitate -is). CLAVD. carm. min. app. 2, 107 *aper* -is fundebat dentibus ornos (DRAC. laud. dei 1, 280). AVG. civ. 16, 8 p. 136, 19 D. (*exemplum deformitatis*) homo quasi -as habens plantas. PS. SORAN. epit. 61 *obstetricalis cathedra* in circuitu clausa, ubi sedet mulier tamquam podiolam -am. SIDON. carm. 2, 51 supplice cultu flectit Achaemenius -um Persa tiaram (23, 254 ut ... qui supra satrapas sedet tyrannus ... -um tibi flecteret tiaram. -um *de effectu flectendi dictum videtur, cf. e. g. Isid. orig. 19, 30, 3* Persae tiaras gerunt ... reges rectas, satrapae incurvas). 22, 157 totum solem -a per atria servat *porticus* (*de eadem antea*: quam ... subductam ... curvae obversis paulum respectant cornibus alae).

b *de eis, quae rebus sic formatis ornantur* (*accedit abl. limit.* STAT. Theb. 6, 267. 11, 532): STAT. Theb. 5, 145 Amazonio Scythiam fervere tumultu -umque putes agmen descendere (SCHOL. peltatum; quod scuta Amazonarum ... in modum lunae formata sint. *cf. p. 1839, 70sqq.*). 6, 267 nondum -is fronte iuvencis (*item respiciuntur cornua*: SCHOL. Stat. Theb. 3, 478 taurum -um Isidis. CLAVD. rapt. Pros. 1, 129 *vitula* nondum ... nova -ae curvavit germina frontis [CYPR. GALL. exod. 861 *iuvencum* consuetum -a f. ferire vicinos; *sec. exod. 21, 29* cornupeta. DRAC. Orest. 97]). 11, 532 -a ... dentibus uncis ora *suis* sonant. MART. 1, 49, 31 pellis (*de calceis patriciis lunula ornatis ut* 2, 29, 7 -a ... planta [*v.* lunula *sub 2*]). 8, 33, 22 -a splenia fronte sedent (*cf. 2, 29, 9* linunt stellantem splenia frontem).

2 *formis finitis i. q. in lunae crescentis formam redigere, curvare*: PROP. 4, 6, 25 tandem aciem geminos Nereus -arat in arcus *in proelio Actiaco* (*cf.* LVCAN. *p. 1839, 75 et Cass. Dio 50, 31, 5* τὰ κέρατα ... ἐπέκαμψεν). OV. am. 1, 1, 23 *Amor* -vit ... genu sinuosum fortiter arcum. COMM. instr. 2, 19(15), 11 kapillos inficitis, oculos nigrore linitis, -atis comulas gradulatim fronte depinctas (devinctas *Martin; respicitur I Tim. 2, 9* in tortis crinibus).

lunter *v.* linter. **luntriculus** *v.* lintriculus.

lūnula, -ae *f.* *a* luna *deminutive* (*item l. 67 et* PRISC. gramm II 113, 15 *allato* PLAVTO). [*it. vet.* lulla *'tabula lunata in dolii fundo sita'. cf. M.-L. 5167. Battisti-Alessio III 2281. St.*]

i. q. parva luna, non nisi de rebus lunae crescenti similibus:

1 *ornamentum quodlibet* (*ad rem v. Zintzen, Kl. Pauly III 780*): PLAVT. Epid. 640 (*indicantur crepundia*) non meministi me auream ad te afferre natali die -am atque anellum aureolum? ITALA Is. 3, 18 (Cypr. hab. virg. 13, *sim.* VVLG.) auferet dominus ... -as et discrimen et armillas et botronatum *eqs.* (*gr.* μηνίσκους. *hunc locum respiciunt*: TERT. cult. fem. 2, 10 l. 26 nullas -as reprobet *Esaias*. HIER. in Is. 3, 16 ornamenta virtutum, quae sub -is torquibusque et monilibus ... describuntur. 3, 19/21 habent mulieres in lunae similitudinem bullulas dependentes [*inde* ISID. orig. 19, 31, 17]. GLOSS. V 368, 32 -es [*pro* -as? *cf.* GLOSS.^L Corp. L 277]: meniscillingas [*anglosax.*]. 572, 18/19. GLOSS. Leid. ed. Hessels 13, 6 -as: quas mulieres in collo habent de auro vel argento: a similitudine lunae diminutive dicuntur). **2** *insigne calcei patricii* (*cf. supra l. 41. p. 1834, 27 et Plut. quaest. Rom. 76 p. 282^A* ἐν τοῖς ὑποδήμασι σεληνίδας ... φοροῦσιν. *ad rem v. post alios A. Alföldi, Röm. Reiteradel 1952, 58sqq.*): SCHOL. Iuv. 7, 192 ('lunam subtexit alutae') -a[m] nam adsu[e]ta calceis discernuntur patricii a noviciis. **3** *figura geometrica*: BOETH. elench. soph. Arist. lat. 171b 15 *Hippocratis* quadratura per -as (*gr.* διὰ τῶν μηνίσκων. *item* 172a 3. *ad rem v. Heiberg, Gesch. der Math. u. Naturwiss. 1925, 6*).

v. Onom. *Kruse.*

1. *luo, luī, luitūrus, luere. [*vox prisca cognata cum gr.* λύω, λύτρον *'redemptionis pretium', alban.* laj *'debitum solvo'. Sch.*] *de origine*: GLOSS. -erunt: absolverunt ἀπὸ τοῦ λύειν. *u vocalem in stirpe perf. corripi et ex usu poetarum et ex testimonio* PRISC. gramm. II 459, 25 *elucet; tamen docet* VARRO ling. 9, 104 in praeteritis u dicimus longum pluit ⟨-it⟩ (*add. vulgo*), in praesenti breve pluit, -it (*doctrinam, non usum referri contendit Sommer, Krit. Erläut. 38*). *de formis*: *p. p. p. non exstat* (*supina verborum quorundam velut* niteo, albeo, -o *rarissime inveniri affirmat exemplis non allatis* PRISC. gramm. II 560, 5).

[Bk.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

part. fut. -turus *legitur inde a* Decl. in Catil. 87 Tert. adv. Marc. 5, 16 p. 630, 10 Hil. in Matth. 4, 17. *inter verba activa coniugationis tertiae affert* Char. gramm. p. 477, 21 B. -o ἐκτίνω (*seq.* lavo λούω). *perf.* -erunt *anapaesti loco positum* Phaedr. app. 13, 7. Not. Tir. 82, 16 (*an potius ad* 2. luo? *sequuntur* eluit, conluit *sed et* diluit, reluit). *legitur fortasse iam in lege XII tab. (v. p. 1842, 75), vix etiam in annalibus maximis (v. p. 1844, 73), sed certe inde ab* Accio, Cic., Varrone, Verg. [*cat.* lluir '*debitum sim. solvere*'; *arag.* luir. *cf. M.-L.* 5155. *Wagner II 42 sq. St.*] [*confunditur in codd. cum* lucere Corn. Sev. carm. frg. 13, 20 Lact. inst. 4, 11, 11. *al.*, tulit *sim.* Tib. 1, 2, 80 (82) Sen. Ag. 1008, ludere Tac. Agr. 19, 4 (*falso trad.* Varro ling. 6, 22. Sen. suas. 7, 1 [*an pro* illudere?]. *at recte* -at Val. Fl. 2, 569 *p. 1844, 71*). *al. falsa var. l.* Stat. Theb. 7, 177 novercales -imus ditare Mycenas (*sic P; lectionem ceterorum codd.* ruimus *rectam esse vidit post alios Håkanson ad l., 1973, 51*). *e coni. dub.* Acc. praetext. 4 (*v. p. 1052, 13*), Phaedr. 1, 27, 9 (*v. vol. VII 1, 16, 29*), Val. Fl. 5, 686; *legitur contextu corrupto vel mutilo* Manil. 4, 42 Alc. Avit. hom. 22 p. 138, 15.]

fere i. q. solvere, λύειν (*sc. e nexu incorporali praeter I C 1; -unt fere homines, animalia* [*e. g. p. 1842, 28. 1843, 46. 60, lingua p. 1842, 27, silvae p. 1844, 59, ipsae satisfactiones p. 1843, 19 sq.; recte iuris sermoni vindicatur* Serv. auct. Aen. 11, 842 *sub I A 1 b* [*cf. etiam p. 1843, 36*]). *praeter gramm. sub II A allatos testantur notionem* Gloss. -o: ἀποτιννύω. -it: solvit sicut lutio. persolvit. -ere: διαλοῦσαι (*vocem gr. ceterum nusquam exstantem tuetur Goetz; rectius editum videtur* διαλῦσαι Gloss.[L] II Philox. LV 24). -et: τίσει. -i: ἐρυσάμην. -endum: ἀποτίσαι. *sim. al.; v. etiam* Char. gramm. *supra. asyndeton trimembre* referatur -atur solvatur, *sc. pecunia, exhibet* Lex *sub I A 2. fusius de notione egi locosque quosdam difficiliores tractavi: Antidosis für W. Kraus, Wien. Stud., Beiheft 5, 1972, 31 sqq.*

I *cum obi.*: A *-untur ea quibus obligationes sim. tolluntur, sc. poena, pretium sim.* (*fere i. q.* praestando, dando solvere. *huc vergunt quaedam p. 1844, 36 allata* [*cf. etiam B 2 b*]; *indicatur is* [*id*] *cui satisfit vel pretium praestatur, per dat.* Cic. Sull. 76 Phil. 3, 29 Vell. 2, 54, 1 Val. Max. 1, 1, 19 *al., praep.* in *cum acc.* Lex *sub 2,* ab *p. 1842, 11. 40* [*sc. praevalente vi passiva locutionis* poenas -ere]): 1 *obligatio facta est ex delicto vel laxius ex errore quodam, pravitate morum sim.*:

a -ere poenas (poenam Cic. Mil. 11 Ov. fast. 4, 322 Liv. 8, 28, 8. Homer. 38 [*var. l.*]. Tac. ann. 6, 4, 1. 14, 10, 3 [*plur. restituerunt Nipperdey aliique*]. Gaivs dig. 2, 1, 8 Tert. ieiun. 16 p. 295, 12. *al.*; satis poenarum Vervs Fronto p. 124, 23 v. d. H. [p. 130 N.]). *ad notionem cf.* Gloss. IV 415, 23 -etis p.: persolvetis (*sed obi. cum interpretamento iunxit Goetz in indice ut etiam* V 114, 15 -entes p.: persolventes. *cf.* Gloss.[L] V Abba LV 20 *sub II*). 469, 16 ὑφέξει δίκην: -et p.; *huc referamus etiam* Gloss. -am: excipiam (expiem *coni. Nettleship non necessario; cf.* poenam excipere *vol. V 1, 1255, 76 et alia sim. ibid.*).

α *indicatur* crimen (*criminis loco ponitur reus l. 58. 67,* honestissimum factum *l. 53. neglecimus locos ubi crimen indicatur per enunt. sec. vel part. coniunctum; v. e. g.* Svet. *et* Avr. Vict. *sub γ*): Ⓘ *per praep.*: Acc. trag. 659 quaenam umquam ob mortem Myrtili p. -endis dabitur satias supplici (*nisi* ob mortem *cum* dabitur satias *coniungere malis. simili ambiguitate structurae*: Cic. phil. frg. V 95 nos ob aliqua scelera suscepta in vita superiore p. -endarum causa natos esse. *at certe ad* -ere *spectat* Plin. epist. 9, 13, 12 ob honestissimum factum). Ov. Ib. 620 pro crimine ficto (Liv. 38, 45, 11 pro temeritate imperatoris ... p. -ere exercitum. Lact. inst. 4, 11, 11 pro facinoribus suis. Avg. gen. ad litt. 7, 26 p. 224, 23 pro peccatis [quaest. hept. 6, 8 p. 425, 24]. c. Parm. 1, 9, 15 p. 36, 1 pro superstitione ... p. legibus -it. *al.* Novell. Marc. 1, 7 pro calumnia. *aliter*: Argvm. Plaut. Mil. 1, 14 pro moecho [*i. tamquam m.*]). Homer. 38 sub acerbo crimine. Avg. civ. 12, 3 p. 516, 8 D. non ... de vitiis naturalibus, sed de voluntariis. Ⓘⓘ *per gen.*: Cic. Att. 3, 9, 1 mei peccati (Hier. epist. 51, 4, 3 [*Epiphan.*]). Phil. 14, 32 parricidi (Ivst. 1, 9, 8 seu imperati p. seu perpetrati sacrilegii). Liv. 38, 25, 16 violati colloquii. Phaedr. 1, 17, 1 malefici. Octavia 248 facinorum. Tac. ann. 3, 16, 4 pravitatis. Svet. Vesp. 1, 1 cupiditatis ac saevitiae. Decl. in Catil. 87 impietatis (Dict. 2, 27 lapidibus ictus). Fronto p. 139, 13 v. d. H. (p. 145 N.) caesarum vitium. Tert. ieiun. 16 p. 295, 12 deserti ieiunii. Mod. dig. 48, 10, 29 p. temerari (temeratoris *dett.*; temptati *vel* temerari ⟨commissi⟩ *coni. Mommsen; sed subst. masc. exhibet idem dig. 48, 4, 7, 3*) -it: proinde enim punitur atque si falsum fecerit. Paneg. 12, 5, 6 dementiae. Spart. Carac. 11, 4 stultae temeritatis. Lact. inst. 3, 18, 14 scelerum (7, 19, 6 Ivst. 27, 3, 12). Ivvenc. 1, 522 nec minus optati quam facti. Ivst. 12, 2, 17 caesus ... p. temere inlati belli ... -it. 16, 2, 5 seu necis ipsius seu stirpis extinctae. *al.* Ⓘⓘⓘ *per abl. causae*: Pavl. dig. 48, 20, 7 pr. ne alieno admisso graviorem p. -rent *liberi damnatorum.*

β *determinatur* genus satisfactionis (*locos indicantes poenam per part. coniunctum collegimus ad* Phaedr. app. 13, 7 *sub γ*): Ⓘ *abl.*: Cic. rep. 3, 33 cui *legi a deo latae* qui non parebit, ipse se fugiet ac naturam hominis aspernatus hoc ipso -et maximas p. leg. 1, 40 p. -unt non tam iudiciis ..., at eos ... insectantur ... furiae ... angore conscientiae. Ov. fast. 4, 322 morte (Ib. 620 Liv. 38, 25, 16 Porph. Hor. carm. 3, 24, 24 Dict. 3, 10). Vell. 2, 54, 1 utrique summorum imperatorum ... meritas p. -ere suppliciis (Ivst. 16, 2, 5 universa Cassandri domus ... p. partim caede, partim s., partim parricidio -it. Cassiod. var. 10, 28, 4 corporali s. [*antea*: multa feriatur]. *sim.* Spart. Carac. 11, 4 tam gravis supplicii titulo. *cf. b*). Val. Max. 1, 1, 19 *ut* exitio ... eversis ... arboribus *Aesculapii sacris* p. -ret. Tac. ann. 12, 54, 4 capite (13, 35, 4 Svlp. Sev. chron. 1, 11, 5. 1, 18, 2). Dict. 5, 2 amissis liberis. *al.* Ⓘⓘ in *cum abl.*: Vervs Fronto p. 124, 23 v. d. H. (p. 130 N.) satis poenarum -i, primum in eo ipso, quod peccasse me sentio, mox *eqs.* Itala II Thess. 1, 9 (cod. 61) p. -ent in interitu aeternas a facie dei *eqs.* (Theod. Mops. *ad l.* p. -ent interitus aeternos [in i. *cod. C corr.*], *gr.* δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον, *Ambrosiast. ad l.* p. solvent, *Vulg.* p. dabunt. *cf. paraphrasin* Tert. adv. Marc. 5, 16 p. 630, 10 poenam -turos exitialem ae. *eqs.*; *verba* a facie d. *fortasse vi separativa posita* [*cf. Is. 2, 19*] *ad auctorem poenae referre videntur antiqui*). Ⓘⓘⓘ *gen.*: Men. dig. 49, 16, 6, 4 capitis p. -unt. Itala Iudas 7 (codd. Vulg. CΣ) ignis aeterni p. -entes (*part.* -entes *exhibent etiam* codd. 91. 96; *gr.* δίκην ὑπέχουσαι, *Lucif. non conv. 15 = Vulg.* poenam sustinentes. *cf.* Avg. gen. ad litt. 7, 25 p. 224, 1 sive laboris diuturni sive ignis aeterni. Salon. in eccles. p. 1009[A] inferni). Avg. civ. 22, 22 p. 607, 34 D. miseriarum. Novell. Theod. 18, 2 viginti librarum auri. Cod. Iust. 10, 32, 63 (*imp. Leone*) eo, qui huiusmodi conamen inierit, sacrilegii p. (*i. quae sacrilegio irrogatur*) -turo. Ⓘⓥ *adi. pro gen.*: Cod. Iust. 3, 2, 3 pr. corporales. *cf. l. 11.* ? ⓥ *acc. altero* (*sc. locutione* p. -ere *fere pro uno verbo accepta; sec. gr.*): Itala *l. 8.*

γ *vario usu*: Cic. Sull. 76 ad -endas rei publicae p. (Phil. 3, 29). Mil. 11 cum ... ante iniusta p. -enda sit quam iusta repetenda. 104 p. ille debitas -erit; nos subeamus ... non debitas (Rvfin. symb. 45. *cf.* Sen. Med. 146 quas debet). Hor. epod. 17, 37 iussas. Tib. 1, 2, 80 (82) p. impia lingua -it. Priap. 51, 3. Ov. met. 8, 689 meritas (Rvfin. hist. 4, 6, 3 [*gr.* ἐκτίσαντος]. *addas* Vell. *sub β*). fast. 4, 711 -at p. *volpes, quod segetes perdidit.* 4, 809. Liv. 8, 28, 8 ne quis, nisi qui noxam meruisset, donec p. -ret, in compedibus ... teneretur. Phaedr. 3, 10, 44 causa libertus mali. app. 13, 7 cruci suffixi -erunt p. numini (*eadem structura p. 1841, 65. 72 et* Marcell. chron. II p. 103, 532 catenatus trucidatusque p. -it). Sen. Oed. 222. Lvcan. 8, 98 accipe p., sed quas sponte -am. Plin. nat. 3, 65 Tac. hist. 2, 54, 2. *al.* Plin. epist. 6, 29, 8. Svet. rhet. 30, 6 cum ... ita excanduisset, ut ... M. insuper Brutum ... invocaret ... libertatis auctorem ..., p. -it. Gaivs dig. 2, 1, 8. Tert. pudic. 14 p. 249. 7. Lact. inst. 7, 10, 10 aeternam (Avg. civ. 13, 12 p. 571, 23 D. Comm. instr. 1, 29, 17 *adde l. 7*). *al.* Avr. Vict. Caes. 38, 4 cum oracula docuissent adusque oppidum memoratum perveniri victoria licere, longius delatus p. -it. *al.* *indicatur is cui poenae -untur per* ab *cum abl.* (*sc. tamquam idem valeat* '*poenas -ere*' *atque* '*puniri*'; *cf.* Gloss. -it: patitur): Avg. c. Parm. 1, 8, 13 p. 34, 7 quisquis ab imperatore vel a iudicibus ab eo missis p. -it. Pass. Fabii (BHL 2818) 5 (*verba praesidis*) p. a principibus, quos mortuos dicere non timuit, -turus.

b -ere supplicium (supplicia: Cvrt. 4, 7, 27 Ivst. 2, 5, 6. 8, 1, 4. 17, 1, 6 Amm. 17, 10, 9. *al.*; satis supplicii Tac. ann. 15, 69, 3; *cf. p. 1841, 83*): Verg. Aen. 11, 841 nimium crudele -isti s. Teucros conata lacessere bello (Serv. auct.: iuris verbo usus est; -ere ... dicitur qui pecuniam solvit: quod hic usurpatum est in capitis poenam). Sen. Herc. f. 511 morte ... -ere s. (*similiter determinatur* genus poenae: Med. 297 capite [*addas* Cod. Theod. 16, 1, 4 = 16, 4, 1 *infra. cf.* 7, 19, 1, 1 capitis]. Sil. 12, 366 *v. infra.* Ivst. 2, 5, 6 crucibus. 8, 1, 4 quasi parva s. caedibus et rapinis -issent. Amm. 17, 10, 9 si perfidum quicquam egisset, -enda [iubenda *trad.*] sibi cruore s.). Cvrt. 4, 7, 27 *syn.* poenas dedissent. Sil. 12, 366 cum laceris Actaeon flebile membris s. -ret spectatae ... Dianae *nudae* (*item indicatur* crimen *per gen.*: Ambr. in psalm. 118 serm. 17, 12 utraque *sc. Sodoma et Gomorra* peccatorum suorum -tura s. divinae pretium solvit offensae [Fvlg. Rvsp. ad Tras. 3, 30, 2 peccati]. Heges. 2, 12, 1 p. 163, 9 scelerum [Drac. Orest. 716]. Cod. Theod. 16, 1, 4 [*eadem* 16, 4, 1] ut seditionis auctores ... maiestatis [*vix recte cum* auctores *coniungitur vol. VIII 157, 22*] capite ac sanguine sint s. -turi. Boeth. cons. 2, 4, 3 W. falsae opinionis). Qvint. decl. 260 p. 68, 3 *syn.* pendunt poenas. Tac. ann. 15, 69, 3 satis supplicii -isse ... pro epulis consularibus (Prvd. apoth. 543 postquam patria de sede revulsus *Iudaeus* s. pro caede -it. Cod. Theod. 8, 5, 4 pr. pro dissimulatione vel neglegentia. Facvnd. defens. 12, 3 cum ... Oza ... pro solo inconsulto tactu *arcae* extremum suae temeritatis s. -it). Fronto p. 199, 5 v. d. H. (p. 209 N.) iure. Ivst. 17, 1, 6 parricidium principum secutae caedes sunt -entium s., quod occisum iuvenem dolebant. Serv. Aen. 4, 383 ('s. hausurum') -turum, daturum. *al.*

c iuncturae ceterae; *pro obi. sunt*: α *quae poenae nomine praestantur, suscipiuntur sim.* (*accedit* poena *per appos.* Ov.): Ov. met. 3, 625 exsilium (-ii *cod. Heinsii*) dira poenam pro caede -bat. Lvcan. 2, 312 hac (*i. mea, sc. Catonis*) caede -atur, quidquid Romani meruerunt pendere mores. Plin. nat. 17, 7 cautum ... est XII tabulis ut, qui iniuria cecidisset alienas *arbores*, -ret in singulas aeris XXV. Prvd. perist. 5, 52 aut ara ture ... precanda ... est tibi, aut mors -enda est sanguine (Prosp. carm. de ingrat. 669 sit ... unum hoc sufficiens scelus *i. peccatum originale* ad mortem nascendo -endam). 10, 94 pro ... caedibus ... exitium -as (*cf. p. 1843, 68*). β *satisfactiones variae*: Gell. 4, 6, 6 *hostiis* prioribus iam caesis -endi piaculi gratia subdebantur hostiae succidaneae (*antea*: si primis hostiis litatum non erat). Ambr. bon. mort. 4, 13 quid ... accusamus mortem, quae aut vitae pretium -it aut abolet eius dolorem (hex. 2, 4, 16 p. perfidiae -ens populus ... terrae infe-

[Bk.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cunditate multatur. Noe 32, 120 paternae ... malitiae [*postea*: quod ... pro patris solvit improbitate]. HEGES. 1, 41, 6 calumniarum. 1, 43, 7 maternae audaciae). in psalm. 118 serm. 18, 19, 1 ut elementa innoxia nostri -rent sceleris ultionem. *pertinet ad redemptionem peccatorum*: OPT. PORF. carm. 24, 32 letum ... salubre -isti, *Christe.*

2 *obligatio facta est ex contractu*: LEX Malac. (CIL II 1964) 4, 58 dum ita legem *rebus vendundis* dicant *duumviri*, uti pecuniam in fore (*corruptum*; pecunia in publicum municipum *vel sim. edd.*) ... referatur -atur solvatur. VLP. dig. 40, 7, 9, 2 (*ex Octaveno*) si ante solutionem ad libertatem pervenisset *Stichus*, *quem quis ex stipulatu deberet*, extingueretur obligatio tota: ea enim in obligatione consistere, quae pecunia -i praestarique possent, libertas autem pecunia -i non potest nec reparari potest (*cf. Paul. dig. 50, 17, 106* libertas inaestimabilis res est).

B -*untur ea quae obstringunt.* *praemonenda de structuris: id quod est -endum suppl. ex enunt. sec.* VERG. Aen. 11, 444. 849 LIV. 28, 29, 7. 29, 18, 9 CLAVD. 18, 23, *indicatur enunt. condicionali* LIV. 9, 5, 5 PAVL. FEST. p. 78. LVCAN. 10, 365 (*excipitur pronomine* APVL. met. 3, 13, 6), *causali* QVINT. decl. 323 p. 270, 12. APVL. met. 3, 23, 4 (?), *vix part. coniuncto* PRVD. *p. 1845, 47; poena, satisfactio sim. exprimitur per abl. passim*, ex ARNOB. nat. 7, 9. 7, 18, *ponitur pro subi.* SIL. 1, 671 SALV. gub. 7, 28; *indicatur is (id), cui satisfit, per dat.* VERG. Aen. 1, 136 VAL. FL. 5, 546 STAT. Theb. 11, 308. *al.* (*cf.* pro VERG. Aen. 12, 695 LIV. 38, 48, 11, in *cum abl.* OV. trist. 2, 107, inter se PAVL. FEST. p. 117).

1 *ea, ex quibus nascuntur obligationes* (*fere i. q. redimendo, compensando solvere*): **a** *delicta, crimina, errores sim.* (*accedit passim color secundarius expiandi. exempla selecta inde a* LIV.): *α ipsa*: CIC. Verr. II 1, 8 civium Romanorum cruciatus multorumque innocentium sanguis istius supplicio -endus est. fin. 5, 64 stuprum voluntaria morte. Att. 12, 6, 2 quo modo hoc ... -es? ad Brut. 20, 2 W. parentum scelera filiorum poenis (SEN. Med. 932. Oed. 940 *patria* tuum magna -it s. ruina. CVRT. 8, 8, 6 debito supplicio. STAT. Theb. 8, 318. LACT. inst. 3, 18, 18 [*e Cic.; v. phil. frg. IX 8*] -endorum s. causa nasci homines). VERG. georg. 1, 502 sanguine ... periuria (STAT. Theb. 11, 272 sat tua non aequis -imus p. divis). 4, 454 commissa ([SERV. magnorum scelerum est ista persolutio]. Aen. 1, 136 post mihi non simili poena c. -etis [SERV. persolvetis, et hic sermo a pecunia descendit; antiquorum enim omnes poenae pecuniariae fuerunt. *similiter* FRG. Bob. gramm. VII 541, 29]. CLAVD. 15, 324. NOVELL. Valent. 23, 2 sanguine. GLOSS.[L] III Abol. LV 22 -et c.: persolvet [*nisi obi. cum interpretamento iungas ut Goetz in indice*]. *cf.* SEN. epist. 95, 31 quae clam c. capite -rent). Aen. 10, 32 peccata (LIV. 8, 7, 17 suo damno. 38, 48, 11 pro dignitate imperii vestri coactis *gentibus* -ere peccata sua. HOMER. 42). 11, 849 quicumque tuum violavit vulnere corpus, morte -et merita. HOR. carm. 3, 6, 1 delicta maiorum immeritus (SEN. Phaedr. 879 morte [TERT. adv. Marc. 2, 25 p. 371, 7]. TERT. anim. 58, 8 d. mora resurrectionis illic, *i. apud inferos*, -endum. DICT. 2, 13. CLAVD. 26, 504 pastori lupus). PRIAP. 67, 4 hac poena culpa -enda tua est (*v. vol. IV 1307, 78 sqq.*). 83 (Tib. 2), 20 gravi piaque lege noxiam (*cf.* LIV. 38, 37, 5 pecunia noxam). CORN. SEV. carm. frg. 13, 20 nullo -et hoc Antonius aevo. OV. epist. 10, 99 nec facta -isses inpia funeribus (VAL. FL. 3, 455 STAT. Theb. 1, 259. 12, 102 nece. DRAC. laud. dei 3, 593 Orest. 575). Ib. 565 sanguine probra. LIV. 1, 26, 12 caedes ... piaculo (ANTH. 462, 24 morte -enda [levanda *trad.*] tua est c.). 8, 39, 11 expiandum id bellum (*sc. impium*) magna mercede -endumque esse. 9, 5, 5 qui *obsides* capite -rent, si pacto non staretur. 28, 29, 7 sanguine -ent quod admiserunt. 29, 18, 9 ne quod piaculi commiserunt, non suo solum sanguine sed etiam publica clade -ant. PAVL. FEST. p. 48 capital facinus, quod capitis poena -itur. VELL. 2, 1, 5 publicam violationem fidei non debere unius -i sanguine. SEN. epist. 47, 3 magno malo ... interpellatum silentium -itur (*inde* MACR. Sat. 1, 11, 14). COLVM. 6, 17, 5 mus perniciem, quam intulit *morsu*, suo corpore -it. CVRT. 3, 8, 6 stolidum consilium capite. SIL. 11, 84 ut ... piaret tristia dicta ... et -ret verba impia leto. 13, 867 crimina (STAT. Theb. 1, 266. 10, 587 sanguine fraudes et ... periura ... c. ARNOB. nat. 7, 9 p. 351, 19 M. e sanguine. PRVD. cath. 3, 135 ARATOR act. 2, 473). STAT. Theb. 2, 456 ausa (COD. Theod. 13, 5, 16 pr. digna expiatione ... a. [aurum *trad.*] inmanis admissi). TAC. Germ. 21, 1 -itur homicidium certo armentorum ac pecorum numero. APVL. met. 3, 23, 4 ut *bubones*, quod ... familiae minantur exitium, suis -ant cruciatibus (*ad p. 1842, 80 spectat, si non enunt. causale sed relat. intellegis*). RVT. NAM. 1, 126 victoris Brenni non distulit Allia poenam, Samnis servitio foedera saeva -it. *al.* *β usu laxiore ponuntur pro crimine eius causa, effectus, instrumentum sim.*: CIC. Verr. II 1, 77 *Verris* libidinem hominum innocentium sanguine. Mil. 99 si in me aliquid offendistis, cur non id meo (in meo *cod. H*) capite potius -itur quam Milonis. Cato 75 *L. Paulus* morte -it collegae in Cannensi ignominia temeritatem (LIV. 5, 18, 8 morte honesta. 30, 15, 10 temeritate alia. SEN. dial. 5, 2, 5 magna clade. PROB. Verg. georg. 3, 1 *Apollo* iussus serviendi contumelia ... -ere t., qua Cyclopas perdiderat). VERG. Aen. 11, 444 nec Drances potius, sive est haec ira deorum, morte -at, sive est ... gloria, tollat (SEN. Tro. 193 non parvo -it iras Achillis *offensi* Graecia et magno -et). OV. trist. 2, 107 in superis etiam fortuna -enda est nec veniam ... casus habet. MANIL. 1, 747 -it ... incendia *a Phaethonte inlata* mundus. GERM. 320 -it excidio ... Troia furorem *Iovis Ganymeden amantis.* LVCAN. 4, 806 has urbi miserae ... poenas ... datis, -itis iugulo sic arma, potentes (ADNOT. hoc est sic -itis, quod arma sumpsistis. *similiter* COMMENT.). VAL. FL. 5, 546 non hunc parva mihi caede dolorem quasque dedit -et ille moras. QVINT. inst. 12, 9, 9 petulantiam patroni litigator -it. decl. 307 p. 209, 1 quibus suppliciis hoc venenum -ere poteras?

b *res emendae nec non per imaginem ab emptione sumptam quaecumque pretio quodam comparantur* (*accedit abl. praeter* PAVL. FEST.): LIV. 30, 37, 12 placuit naves reddi ...; cetera, quae abessent (*sc. ex iis rebus, quae in navibus fuissent*), aestimanda Scipioni permitti atque ita pecunia -ere Carthaginienses (*cf.* TAC. Agr. 19, 4 emere ... frumenta ac -ere pretio cogebantur). PAVL. FEST. p. 117 solitos *esse fures* furta praedamque inter se -ere. SEN. Phaedr. 1166 gnatus et genitor nece reditus tuos, *o Theseu*, -ere. nat. 2, 49, 1 *hereditatis* conpendium magno ... incommodo (epist. 74, 9 vilem praedam magno aliquo i.). epist. 27, 2 dimitte istas voluptates turbidas magno -endas (levandas *vel* levaturas *trad.*). LVCAN. 10, 365 crucibus flammisque -emus, si fuerit formonsa soror (*i. si amore ceperit Cleopatra Ptolemaeum*). SIL. 6, 286 quantis -imus mox tristia proelia damnis. PRVD. psych. 535 *Iudas* mercatus agrum de sanguine amici numinis, obliso -turus iugera collo.

2 *ipsae obligationes, debita sim. nec non quaecumque sunt implenda, exsequenda sim.*: **a** *notione communi* (*fere i. q. implendo, exsequendo solvere*): *α strictius*: ① *sponsio sim.*: VERG. Aen. 12, 695 (*verba Turni*) me verius unum pro vobis foedus -ere et decernere ferro ([*versum tractavi in commentatione p. 1841, 28 allata; vulgo autem intellegitur secundum explicationem* SERV. Aen. 12, 694 rupti foederis poenas exsolvere]. SIL. 1, 671 noster [*i. Saguntinorum*] ... -at cur foedera sanguis? *aliter p. 1843, 70*). LIV. 9, 9, 19 (*Spurius Postumius ad senatum*) nos ... vilia haec capita -endae sponsionis (sponsioni *var. l.*; *ad gen. cf. Hofmann-Szantyr 75*) *Samnitibus* feramus et nostro supplicio liberemus Romana arma (*antea 9, 8, 5* nec quicquam ex ea *sponsione* praeterquam corpora nostra [*i. eorum qui spoponderunt*] debentur Samnitibus. *6* dedamur per fetiales ..., exsolvamus religione populum *eqs.*). ⑪ *sententia iudicis vel lex, qua quis reus est*: SEN. contr. 9, 1, 3 (*Votieni Montani*) da pecuniam Miltiadi, qua damnationem -at: nocens erit; da Cimoni, qua patrem redimat: pius non erit. PRVD. perist. 10, 204 *Iuppiter* si citetur legibus vestris reus, ... -at severam ... Scantiniam. ⑪⑪ *debitum* (*certa ratione separari non possunt ad A spectantes loci, quibus 'debitum' ipsam significat pecuniam solvendam, ut e. g.* TERT. idol.): *proprie*: CVRT. 10, 2, 25 (*verba Alexandri*) pluribus ... defuturum viaticum ..., ni aes alienum -issem, nempe in Asiatica praeda. TERT. idol. 13 p. 45, 3 quominus id, quod homini debes vel tibi ab homine debetur, ... -as vel recipias. EDICT. imp. Constantini (*an Constantii?*) frg. Vat. 35, 1 fiscalia (*cf.* COD. Theod. 11, 30, 21 *infra*). IVVENC. 3, 455 (*spectat ad Matth. 18, 34* quoadusque redderet universum debitum) in tormenta ferum detrusit, cuncta revolvens debita dum dignis -ret per vincula poenis (COD. Theod. 2, 4, 3 ad -endum [*var. l. et Interpr.* solvendum] d. 11, 30, 21 fiscale d. CASSIOD. var. 5, 6, 2 nostro ... aerario [*antea*: exsolutum]). *in imagine*: TERT. virg. vel. 11, 7 ad aetatem ... sua ... debita maturitati -entem (ARNOB. nat. 7, 18 quid refert ..., cuius animalis e capite -atur hoc d. *sc. immolandi.* MAR. MERC. Conc.[S] I 5 p. 33, 18 *de Christo* [*antea*: exsolvit]. DIFF. Suet. p. 312, 37 Roth delubrum est, quod deo d. -itur). SEDVL. op. pasch. 4, 16 p. 267, 2 -it devotionis officium *leprosus sanatus.*

β laxius, sc. fatalia, necessitas fati sim.: ① *ipsa*: LIV. 10, 28, 13 (*verba Decii*) datum hoc nostro generi est, ut -endis periculis publicis piacula simus. VAL. MAX. 1, 7, 3 capite suo fata patriae ([*antea*: imperatorem ... dis Manibus ... deberi]. SEN. Ag. 1008 ut paria f. Troicis -ret malis *Agamemno*). APVL. met. 3, 13, 6 si quid adversi tuum caput respicit, id omne protinus meo -atur sanguine. PORPH. Hor. carm. 1, 28, 27 ('quodcumque minabitur Eurus ..., plectantur silvae te sospite') 'plectantur' ... '-ant atque experiantur' significat. CLAVD. 18, 23 quodcumque parant hoc omine fata, Eutropius cervice -at. ⑪ *pro necessitate fati ponuntur vaticinationes, prodigia sim.* (*sc. quibus indicantur fatalia*): PLIN. nat. 7, 46 *M. Agrippa* adversa pedum valetudine, misera iuventa ... -isse augurium praeposteri natalis existimatur (*inde* SOL. 1, 66 praeposteri ortus omen -it). 8, 21 *ut* diras ... Pompeio, quas ille mox -it, imprecaretur *populus* (*cf.* VAL. FL. 8, 399 datum hoc fatis ..., ut in seros irent magis ista [*i. Medeae raptus*] nepotes atque alius -ret tam dira incendia raptor, *sc. Paris* [*si recte* dira *non ut vol. V 1, 1273, 35 'atrocia' sim., sed 'fatalia, calamitatem portendentia' intelleximus*]). VAL. FL. 2, 569 *ut Laomedon* somno ... gravatum *Herculem* immolet ereptaque -at (et rapta ludat *Bährens*) responsa pharetra: namque bis Herculeis deberi Pergama telis audierat. GELL. 4, 5, 2 (*ex Verrio Flacco [cf. Fest. p. 302], non ex annalibus maximis locum sumptum esse monuit post alios Peter, Hist. Rom. reliquiae I p. XXIII*) ob id fulgur piaculis -endum aruspices ... acciti. SALV. gub. 7, 28 completa ... in nos sunt omnia, quae dixit sermo divinus et vim verborum caelestium -it poena cunctorum.

b *singulariter i. q. praestando solvere sim.* (*cf. IA*): SOL. 25, 8 maria transmeaturi in naves non prius subeunt *elephanti*, quam de reditu illis sacramentum -atur (*fuitne prisca ad A pertinens locutio* sacramentum -ere [*cf. Fest. p. 344* sacramentum aes significat, quod poenae nomine penditur], *quae postea ad dandum iusiurandum transferebatur?*).

C -*untur quae obstricta sunt*: 1 *singulariter transfertur veriloquii causa ad nexum corporeum* (*falso tradi videtur pro* solveris

[Bk.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

DIOSC. 4, 60 p. 33, 13, *v. commentationem p. 1841, 28 allatam*): VARRO ling. 5, 137 quas *spinas* quod ab terra agricolae solvunt, id est -unt, lumecta *appellant*.

2 *usu communi, vi incorp.* (*accedit abl. separ.* VAL. FL. 3, 407, ab SCAEV. dig. 19, 1, 52, 1 VLP. dig. 40, 7, 9, 1 *al.*): a *-untur homines* (*servus pignori datus* PAPIN. *sub b*): VAL. FL. 3, 407 Celaeneus insontes errore -it culpamque remittens carmina ... volvit (*vix recte ad* 2. luo *trahit Langen ad l.; cf. e. g. Ov. fast. 2, 40* Pelea Phoci caede ... solvit Acastus). VLP. dig. 40, 7, 9, 1 *statuliber* -ere se ab eo (ab emptore *Mommsen dubitanter*) potest simili modo ut ab herede ([*antea*: sperare ... libertatem poterit]. 49, 16, 8 non debent ... nomen militiae dare ... qui ab hostibus redempti sunt, priusquam se -ant [*cf. 49, 15, 15* patre redempto et ante luitionem defuncto, *ad rem v. Amirante, Labeo 3, 1957, 7 sqq.*]). b *-untur res pignori datae*: IVLIAN. dig. 30, 86 pr. pignus (GAIVS inst. 4, 32 TRYPH. dig. 41, 1, 63, 4. VLP. dig. 10, 3, 7, 12 [*interpol. ?*]. PAVL. dig. 10, 2, 25, 14 in p. -endis [solvendis *F m. pr.*]. sent. 2, 5, 1 [*cf. Vlp. dig. 13, 7, 4* solvat]. 2, 13, 4). GAIVS dig. 10, 2, 28 ut ex communi pecunia -atur (*var. l.* solvatur) *res pignori data*. inst. 2, 220 soluta[m] pecunia[m] -ere (*coni. Lachmann*; solvere *trad.*) eam rem. SCAEV. dig. 19, 1, 52, 1 ut a creditore -ret *praedium* et marito liberum praestaret (COD. Iust. 6, 42, 6 pr. [*a. 224*] p. obligata. INST. Iust. 2, 20, 12 ut p. a creditore -antur [*cf. Cod. Iust. 6, 37, 3 a. 211* p. liberari]). 32, 33, 2 cum ... centum aureos creditori solverit et ornamentum pignori positum -rit. 36, 1, 80, 6 fundum a testatore obligatum. PAPIN. dig. 10, 2, 31 si servus pignori obligatus -atur ab uno ex heredibus. *al.*

II *absolute* (*obi. suppl. vel structuras pro obi. substitutas v. supra*): A *in veriloquiis grammaticorum* (*cf. etiam I C 1; huc pertinet, si recte restituitur, etiam* VARRO ling. 5, 79, *v. sub* lutra): VARRO Men. 100 habes qui ... fecerim hecatomben: in quo ego ut puto, quoniam est -ere solvere, lutavi (*affert* NON. p. 131, 16 *explicans*: lutavi pro -i). ling. 5, 176 lucrum ab -endo; si amplius quam ut exsolveret, quanti esset, ⟨re⟩ceptum. 6, 11 lustrum ... a -endo, id est solvendo, quod quinto quoque anno vectigalia ... persolvebantur. 6, 79 lucere ab -ere, ⟨quod⟩ (*add. Kent*) et luce dissolvuntur tenebrae. 8, 36 ex diversis verbis multa facta in declinando inveniuntur eadem, ut cum dico ab Saturni Lua Luam, et ab solvendo [ab]luo [ab]luam (*delentur vulgo*). FEST. p. 270 rediviam quidam, alii reluvium appellant, cum circa unguis cutis se resolvit, quia -ere est solvere. QVINT. inst. 1, 5, 66 lupercalia ... tres partes orationis esse ... quasi ... -ere per caprum (*cf.* SERV. Aen. 8, 343 lupercal ... spelunca, in qua de capro -batur, id est sacrificabatur *eqs.* [*inde* GLOSS. V 554, 19 -batur: sacrificabatur]). GLOSS.[L] III Abol. RE 5 relu[c]ere: resolvere; ab -ere (aut lubere *vel* ad luvere *trad.; correxit Lindsay coll.* GLOSS.[L] I Ansil. RE 935 reluere: resolvere; -ere enim solvere est. *Goetz dubitanter proposuit* abluere *vel* aut -ere *in indice s. v.* reluere).
B *per ellipsin i. q. poenas -ere*: PRVD. c. Symm. 1, 473 sponsus foedera *nuptialia* ... intercepta *a tyranno* gemens (*i. quia gemuerat*) ... dura inter vincla -bat (SCHOL. pro solvebat. *part.* gemens *vix pro obi. substitutum esse contendas, ut sensus sit 'gemitum expiabat'; cf. 1, 476* morte maritalis dabat indignatio poenas). ROMVL. fab. 39, 8 (cod. F recensionis gall.) suspectus esse debet qui aliquem laesit⌊; videat, ne⌋ aliquando ⌊-at⌋ (⌊⌋ *om. codd. ceteri ceteraeque recc.*). GLOSS.[L] V Abba LV 20 -is: persolvis poenas (*sed ad* VERG. georg. 4, 454 [*v. sub IB1a*] *dubitanter referunt edd.; eandem habes* GLOSS. V 572, 7. *ceterum huc referre possis etiam glossas p. 1841, 41 allatas*). ? C *i. q. commissa persolvere, expiare, v. p. 1843, 39.*

deriv.: luela, luitatum (luito), luitio.

compos.: circum- (*cf.* GLOSS. *s. v.*), 2. de-, di- (*cf. IB s. v.*), 2. e-, reluo, solvo.

2. luo, (? lutus), luere. *ex* abluo, 1. eluo *sim. retrograde.* *huc referendum* NOT. Tir. 82, 16 ? (*cf. p. 1841, 4*). [*e coni. dub.* LVCR. 6, 800 Ov. fast. 1, 292. *vix huc pertinent* VAL. FL. 3, 407 (*v.* 1. luo *IC2*), GLOSS. *p. 1841, 23.*] *i. q. lavare*: SIL. 11, 22 maior qua Graecia ... Ionio -itur *mari* (*nisi recte coniecerunt quidam* lav- *vel* all-). MARCELL. med. 4, 3 si caput inde (*i. furfuribus*) ... in balneo -atur. CE 1036, 6 obitum (*i. sepulcrum; addas hunc locum vol. IX 2, 69, 72*) nostrum fletibus usque -unt (fluunt *trad. ut videtur; cf. Bücheler in app.*). GLOSS. -it: solvit, lavat vel expendit. dat, lavat, commissa persolvit vel mortalitas. II 351, 7 κλύζω: -o. 410, 28 πλύνω: -o, luto, labo. ? *p. p. p.* lutus *v. p. 1048, 73.*

pro compositis vix recte ponuntur il-, inter-, obluo *vol. VII 1, 393, 31. 2221, 56. IX 2, 118, 4.* *Bk.*

lupa *v.* lupus.

lupal, -ālis *n.* *si genuinum, cf. cum* lupanar. GLOSS.[L] II Abav. LV 20a -l lupanar (GLOSS. V 544, 21. 602, 62). *errorem scribae suspicatur Mountford,* lupa lupana *temptat Heraeus in exemplari suo.*

lupāna, -ae *f. et inde ut vid.* **lupānus,** -a, -um. [lupana *a* lupanar *retrograde formatum. Sch.*] 1 *f. pro subst. i. q. meretrix* (*certiora exempla; ad* lupanar *relegavimus locos dub.* PS. QVINT. decl. 14, 3. 14, 12 CYPR. epist. 62, 2 PS. CYPR. spect. 5, 4 LACT. inst. 3, 21, 4, *de quibus egit post alios Niedermann, Arch. lat. Lex. 11, 1900, 271 sq.*): CYPR. hab. virg. 12 fugiant castae virgines et pudicae incestarum cultus, habitus inpudicarum, -arum (lupanarium *edd. vet., pro gen. vocis* lupanar *accepit Hartel in indice*) insignia, ornamenta meretricum. HIER. epist. 117, 7, 3 quando in publico quasi per verecundiam operit faciem, -arum (luparum *unus e codd.*, lupanarium *edd. vet.*) arte id solum ostendit, quod ostensum magis placere potest. GLOSS. II 592, 34 scortum: -a (*coni. v. d. Vliet, Arch. lat. Lex. 9, 1896, 303*; lupanar *trad., sed ad* lupanar *1 a β referre dubitamus. an* lupanar⟨ia⟩ *coll. p. 1847, 84?*). IV 362, 22 -a: meretrix (lupa *var. l., quae praefertur* GLOSS.[L] II Abav. LV 23). 2 *adi. i. q. meretricius*: COMM. instr. 2, 18, 22 vos matronae bonae vanitatis fugite decorem: in⟨cestas in⟩ feminas congruet cultura -a (*v. app. crit. apud Dombart, qui versum suppelvit coll.* CYPR. hab. virg. 12 [*citatum supra sub 1*] vestium insignia ... non nisi prostitutis et impudicis feminis congruunt).

⁎**lupānar,** -āris *n. et* **lupānārium,** -i *n.* (lupānāria, -ae *f. v. l. 23*). [*a* lupa *formatum sicut* Bacchanal *a* Baccha, *cf. Niedermann, Zeitschr. vergl. Sprachf. 45, 1913, 349 sq. Sch.*] *derivatur a* lupa: LACT. inst. 1, 20, 2 *Romuli nutrix* fuit ... Faustuli uxor et propter vulgati corporis vilitatem lupa ..., id est meretrix, nuncupata est; unde etiam -r dicitur (*sec. Liv. 1, 4, 7. sim.* PS. AVR. VICT. orig. 21, 2 SERV. Aen. 1, 273 SCHOL. Hor. sat. 1, 2, 126 AVG. civ. 18, 21 p. 283, 22 D.). SERV. Aen. 3, 647 PRISC. gramm. II 222, 5 ISID. orig. 18, 42, 2. *al.* *formae certae secundae decl.* (*sc. retrograde e plur.* lupanaria *formatae*): *neutr. nom., acc.* -ium: VLP. dig. 4, 8, 21, 11 PS. CYPR. spect. *ter* (*v. infra l. 73 sqq.*). GLOSS. II 413, 57; *abl.* -io: VLP. dig. 5, 3, 27, 1 (*ibid. acc. plur.* -ia). 23, 2, 43 pr., *falso trad.* SEN. contr. 2, 4, 9 (*sc. per dittographiam*). *vix huc* PS. AMBR. *sub voce* lupanaris. *fem.*: CVRIOS. urb. p. 105, 10 N. -iae *tot* (*inter* pistrina *et* latrinae publicae; REG. urb. -ia). NOT. Tir. 35, 78 -r. *legitur singulis locis apud* PLAVT. *et* CATVLL., *saepius inde a* SEN. rhet. (*in versibus apud* MART., IVV., PRVD., DRAC.), *cum vox q. e.* 2. lustrum *hac notione temporibus antiquioribus saepius usurpata* (*sexies apud* PLAVT. *et* CIC.) *post* LIV. *perraro inveniatur.*

i. q. πορνεῖον, *fornix, lustrum sim.* (*cf.* NON. p. 333, 10 lustra etiam -a dicuntur. SYNON. Cic. p. 425, 9 fornix ... -r, speleum *eqs.* GLOSS. -r: πορνεῖον. domus meretricis. habitatio meretricum. statio meretricis. ubi meretrices habitant[ur]. locus ubi scortum est vel prostibulum sive ubi meretrices consistunt. taberna. cella meretricis. domus meretricum vel theatrum. *sim. al.*): 1 *vi originaria respicitur prostitutio corporis* (*mulierum nec non cinaedorum* [*e. g. l. 82*]): a *usu vario*: α *praevalente respectu loci*: PLAVT. Bacch. 454 in -i accubat. SEN. contr. 1, 2, 1 deducta es in -r, accepisti locum, pretium constitutum est, titulus inscriptus est. 1, 2, 4 honorem habitum aurium maiestatisque vestrae velim quod necesse est in hac causa nominare -r, lenonem, meretricios quaestus. *et saepe.* VAL. MAX. 3, 5, 4 lingua eius (*nepotis Hortensii*) tam libidini cunctorum (cunnorum *Gertz*) inter -a prostitit quam avi ... in foro excubuerat (*item opp.* forum 7, 7, 7). 9, 1, 8 -i ... domi suae instituto Muniam et Flaviam ... et nobilem puerum Saturninum in eo prostituit (*cf.* SVET. Cal. 41, 1 -r in Palatio constituit, distinctisque et instructis pro loci dignitate compluribus cellis, in quibus matronae ingenuique starent. LAMPR. Heliog. 24, 2 -a domi amicis ... exhibuit. *v. etiam l. 70*). SEN. nat. 1, 16, 6 in quaedam (quodammodo *var. l.*) -r quoque verecundum est (*cf.* AVG. civ. 14, 18 p. 41, 13 D. verecundia naturali habent provisum -a ipsa secretum). COLVM. 1, 8, 2 socors ... genus id mancipiorum, otiis, campo, circo, theatris, aleae, popinae, -bus consuetum. PETRON. 7, 4 per medium -r fugere coepi (*antea*: fornicem). MART. 9, 5 (6), 9 pudor esse per te, *Domitiane,* coepit et -i. QVINT. inst. 5, 10, 39 occidisti adulterum, quod lex permittit, sed quia in -i, caedes est (*in eadem quaestione* 7, 3, 6. 10). decl. 385 p. 430, 12 in -i venditare ancillam. *al.* PS. QVINT. decl. 15, 7 exclusus ante -ium fores ... pervigil amator. *al.* IVV. 6, 121 *Messalina* intravit calidum veteri centone -r. 6, 132 -is tulit ad pulvinar odorem (SCHOL. obscenum odorem -is pertulit ad lectum maritale⟨m⟩). TAC. ann. 13, 25, 1 lascivia, qua Nero itinera urbis et -a et deverticula veste servili in dissimulationem sui compositus pererrabat. 15, 37, 3 crepidinibus stagni -a adstabant inlustribus feminis completa et contra scorta visebantur nudis corporibus. SVET. Tib. 58 nummo ... effigiem *Augusti* impressam latrinae aut -i intulisse. CALP. decl. 5. APVL. met. 7, 10, 3 -is spurci sordidique ... nomine (*antea*: fornicis ... mentionem). 10, 21, 1 MIN. FEL. 25, 11. TERT. apol. 35, 4 honesta res est sollemnitate publica exigente induere domui tuae habitum alicuius novi -is (*sim.* idol. 15 p. 49, 15. *cf.* coron. 13 l. 54 a saeculo coronantur et -a et latrinae *eqs.*). anim. 34, 5. VLP. dig. 4, 8, 21, 11 in aliquem locum inhonestum ..., puta in popinam vel in -ium. 5, 3, 27, 1 et pensiones ... venient *in hereditatem,* licet a -io perceptae sint: nam et in multorum honestorum virorum praediis -a exercentur. 23, 2, 43 pr. palam quaestum facere dicemus non tantum eam, quae in -io se prostituit. CYPR. ad Donat. 10 libidinum probra vel -bus prostituta. epist. 55, 26 -r ingressus. mortal. 15. PS. CYPR. spect. 5, 4 confitebitur per -ium, per prostitutarum nuda corpora *ad spectaculum venisse* (lupanarum *var. l., quam praeferunt Wölfflin, Arch. lat. Lex. 8, 1893, 8 sq. aliique, sc. ad* lupana *referentes, sed cf. falsam lectionem p. 1847, 48*). 5, 5 in -ium ducere (-r *var. l., quam praeferunt edd., quos sequi noluimus coll. l. 73 et p. 1847, 48*). LAMPR. Comm. 3, 7 vespera etiam per tabernas ac -a volitavit (*sim.* CAPITOL. Ver. 4, 6). ARNOB. nat. 2, 42 *mulieres* in -bus promptae, in fornicibus obviae. LACT. epit. 61, 6 non ... satis est, si aut alieno toro aut -i abstineas (*cf. inst. 6, 23, 15*). EDICT. impp. Val., Theod. et Arc. coll. Mos. 5, 3, 2 *cinaedos* omnibus eductos, pudet dicere, virorum -bus. HIER. in Os. 4, 10/12 de rationali homine *fornicatio* brutum efficit animal, ut ganeas et -a et libidinum lustra sectetur. PRVD. perist. 14, 25

[*Salvadore*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

publicum (Max. epist. Migne suppl. 1, 1093). *et saepe.* β *accedente respectu hominum in -i versantium, sc. meretricum, lemunon sim.* (*hucine locus obscurus* Gloss.[L] I Ansil. LV 335 **-r**: scortum meretricum?): Plin. nat. 30, 15 utinam . . . potius . . . deos consuluisset quam -bus atque prostitutis mandasset inquisitiones eas *Nero.* Ps. Qvint. decl. 14, 3 paupertatem in -ium (lupanarum *var. l., Lehnert; at v. Reitzenstein, Stud. zu Quint. gröss. Dekl. 1909, 34*) obsequia transtuleram (*cf.* 15, 2 -i noctibus diebus⟨que⟩ deserviens. Apvl. met. 7, 9, 6 cum -i servierit). 14, 12 si patior miser illas -ium (lupanarum *var. l.*) insultationes. 15, 4 non pudet ergo quod vacatis -ium querelis et ad vos deferuntur amantium rixae? Tert. apol. 40, 14 balneis et cauponis et -bus operantibus. Cypr. epist. 62, 2 *pro virginibus captivis non* tam vincula barbarorum quam lenonum et -ium (lupanarum *unus e codd.*) stupra deflenda sunt. Lact. inst. 3, 21, 4 matrimonia . . ., inquit *Socrates*, communia esse debebunt (*cf. Plato rep. 457c* τὰς γυναῖκας . . . εἶναι κοινάς): scilicet ut ad eandem mulierem multi viri tamquam canes confluant . . . aut . . . expectent, ut vicibus tamquam -r (*def. Stangl, Rhein. Mus. 70, 1915, 240 sq.*; lupa *unus e codd.*, lupanam *Weyman*) obeant. γ *accedente respectu actionum vel vitae -i propriae* (*huc fortasse spectat* Gloss.[L] I Ansil. LV 333 [in]meretric⟨at⟩io): Tert. anim. 27, 4 benedictus status *concubitus* . . ., excessus vero maledictus, adulteria et stupra et -a. Lact. inst. 6, 20, 22 addixit certe sanguinem suum vel ad servitutem vel ad -r. Rvfin. Greg. Naz. orat. 3, 4, 4 non apud nos -r Veneris et meritorium mysterium ducitur, cuius . . . turpitudo consecrationi est (*gr.* Ἀφροδίτης πορνικὰ μυστήρια. *cf.* Prvd. perist. 10, 230 meretrix Adonem vulneratum scaenica libidinoso plangit adfectu palam, nec te -r Cypridis sanctae movet? [*de moribus meretricis accipit Lavarenne*]). Prvd. perist. 14, 55 quod . . . castum -r nec violabile experta victrix virginitas *Agnetis* foret. Ennod. epist. 8, 35, 2 quod secuta est relictis dei cultoribus -is vice coniugium.

b *hyperbolice et maledice:* α *in allocutione, praedicatione pro convicio est:* Catvll. 42, 13 (*ad moecham*) o lutum, -r, aut si perditius potes (potest *recc.*) quid esse. Apvl. apol. 74, 6 *Herennius* est . . . libidinum ganearumque locus (lutus, lutum *coni. viri docti*), lustrum, -r. β *varia:* Amm. 29, 2, 7 *Heliodorus* ad -r (*i. aulae partes mulieribus destinatas*), quo . . . liberius versabatur, cubiculariis officiis praepositus, assidue propalam ventitabat. Hier. epist. 22, 6, 1 quae prostituerunt membra Christi, et mutaverunt templum sancti spiritus (*i. corpus*) in -r (*sec. I Cor. 6, 15. 19*). Salv. gub. 7, 15 sq. *in Aquitania* paene unus gurges omnium gula, paene unum -r omnium vita; et quid dicam de -bus? minoris quippe esse criminis etiam -r puto . . .; pauca ferme sunt -a et paucae, quae in his se . . . damnavere meretrices. (16) apud Aquitanicas vero quae civitas in . . . nobilissima sui parte non quasi -r fuit? 7, 103 -r fecit e mundo *Socrates* (*respicit eandem rem ac* Lact. *sub* aβ). Drac. Orest. 650 *Aegisthus* regalia tecta potentum et delubra ducum vel pulvinaria regum crimine prostituens gaudet fecisse -r.

2 *tropice respiciuntur quaelibet turpitudines, peccata:* Ps. Cypr. spect. 6, 2 (*de spectaculo*) concurritur in illud pudoris publici -ium (lupanarum *falso cod. Z*), ad obscenitatis magisterium. Hier. c. Lucif. 1 p. 155[A] *Luciferi sectator* asserebat . . . mundum esse diaboli et, ut iam familiare est eis dicere, factum de ecclesia -r. 9 p. 164[B] per meretricum -a (*i. haereses; opp.* virginis tuae, *i. ecclesiae*, integritatem). Vvlg. Ezech. 16, 24 (*ad Hierusalem idola colentem. sim.* 16, 31. 39) aedificasti tibi -r et fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis (*LXX loco primo* οἴκημα πορνικόν, *sed Symm. et Theod.* πορνεῖον *ut etiam LXX postea.* Hier. *ad* 16, 24 quomodo . . . aedificaverit sibi -r et in omni via signum transeuntibus posuerit, ut venirent ad scortum *eqs. ad* 16, 31 est . . . alia fornicatio spiritalis, quando . . . haereticis iungimur et aedificamus -r nostrum. *cf. etiam* Petr. Chrys. serm. 115 p. 516[A] praeceps ad idolorum -a convolavit *synagoga meretricis ornatu legi occurrens*). Chrysost. repar. laps. p. 402a 26 animas, quae de superna generositate . . . in istud praesentis vitae -r ac prostibulum deciderunt (*gr.* τὸ τοῦ . . . βίου χαμαιτυπεῖον). Vincent. Ler. 23, 15 sit . . . impiorum ac turpium errorum -r, ubi erat . . . castae et incorruptae sacrarium veritatis. Petr. Chrys. serm. 5, 4 (*comparatur gentilitas cum filio prodigo Luc. 15, 13*) hinc est quod luxuriosus per desiderium saecularis eloquentiae, per scholarum -a, per trivia sectarum, dissipavit dei patris . . . substantiam.

deriv.: lupana (-us), lupanaris, lupanarius. *cf.* lupal.

1. lupānāria *v.* lupanar. **2. lupānāria** *v.* lupanarius.

lupānāris, -e. *a* lupanar, *cf.* lupanarius. *i. q. meretricius:* Apvl. met. 9, 26, 1 quae . . . larem mariti -i maculasset infamia iamque perdita nuptae dignitate prostitutae sibi nomen adsciverit. Ps. Ambr. epist. 1, 7 (*praefectus ad Agnetem*) aut cum virginibus deae Vestae sacrifica, aut cum meretricibus scortaberis in contubernio -i ([*infra ter subst.* lupanar, *ut vix gen. vocis* lupanarium *intellegas*]. Pass. Bonos. [BHL 1425] 10 in c. -i concludi). Basil. ad fil. p. 62, 12 non metuas . . . verba venenata mulierum -ium (-um *var. l.*).

lupānārium *v.* lupanar.

lupānārius, -a, -um. *a* lupanar, *cf.* lupanaris. [*falsa var. l.* -os Cvrios. (= Reg.) urb. p. 75, 4 N., *v.* 2. luparius.] 1 *adi. i. q. meretricius, impudicus:* Vita Eugen. 14 *ut feminae* castitatem generosissimam ad -am ignominiam provocares? (*rec. vet. ed. Mombr. p. 395, 10* ad lupanaris ignominiam). Greg. Tvr. Franc. 6, 13 cum esset adultera et alium in amore -o, exoso marito, diligeret *uxor Ambrosii.* 2 *fem. pro subst. i. q. meretrix* (*cf.* Gloss. V 308, 53 -a: meretrix): Evseb. Emes. serm. 7, 15 p. 186, 10 cum maritus ancillam aut -am sibi (*i. uxori*), quae legitime nupta est, praeponit. Gloss.[L] III Abstr. LV 23 -a: mulier enim ⟨in⟩cesta lupa dicta, ⟨id⟩ est meretrix, de qua hoc vocabulum sumptum est (*inde decurtatum videtur* Gloss.[L] I Ansil. LV 339 -a: mulier enim lupa dicta est meretrix [*sim.* Gloss. V 114, 19. 219, 23]. *fortasse etiam* Gloss. V 219, 25 -a: ludibriosa meretrix, de qua hoc vocabulum sumptum est *nec non* IV 535, 28 -a: mulier). Gloss. II 413, 54 πόρνη: -a scorta meretrix fornix. Gloss.[L] Corp. L 285 lup[e]a: meretrix vel lupinaria (*i.* -pan-).

lupānus *v.* lupana. *Salvadore.*

lupāria *et* **lupārīna** *v.* 1. luparius.

1. lupārius, -a, -um. *a* lupus. [*formae romanicae a M.-L. 5168 allatae potius novatae sunt quam vocem servant. St.*] 1 *masc. pro subst. i. q. venator luporum:* Serv. georg. 1, 139 constat . . . -os carnibus tinctis veneno lupos necare. CIL IX 6173 Fortunato Caesaeris n. ser(vo) -o (*vix nom. propr.*). 2 *fem. (subst. an adi.?) nomen herbae:* Gloss. III 568, 19 -a herba, unde lupi moriuntur (*item* 592, 1. 613, 50 [*corr. manus altera ex* luparina]. 625, 45). *cf. André, Lex. des termes de botan. (s. v.) et infra* lycoctonon.

? **2. lupārius,** -a, -um. *a* lupa, *cf.* lupanarius. *i. q. ad lupas pertinens:* Cvrios. (= Reg.) urb. p. 75, 4 N. -os (*sc. vicos? recc.* lupanarios *utrobique. ad* 1. luparius *refert linguas q. d. romanicas vix recte respiciens Nordh, Prolegomena . . ., Diss. Göteborg 1936, 10 sq.*).

lupāta, lupātī *v.* lupatus.

lupatria, -ae *f.* [*vox contumeliosa sermonis vulgaris; et* lupa *et* λαικάστρια, πορνεύτρια *sim. videntur subesse. Sch.*] *significari videtur mulier ad omnia attendens, quam nihil fugit* (*conviciose dictum*): Petron. 37, 6 (*loq. libertus quidam de Trimalchione eiusque uxore*) ipse nescit, quid habeat, adeo saplutus est; sed haec -a providet omnia, est (*Müller, ed. 1965*; et *trad.*) ubi non putes.

lupātum *v.* lupatus.

lupātus, -a, -um. *a* lupus. *legitur inde a* Verg. Hor.; *in prosa nonnisi apud* Sol., Fvlg., Hier., Ennod. *et gramm.*

1 *i. q. asperis aculeis quasi lupinis dentibus instructus* (tener *tamen in fabula* Stat.: *cf. p. 1856, 76*): **a** *adi.*: Hor. carm. 1, 8, 6 cur neque . . . inter aequales equitet, Gallica nec -is temperet ora frenis.

b *neutr. (masc.) pro subst.* lupāta (-ī), -ōrum *de ipsis frenis equorum* (*cervorum* Mart., *grypum* Sidon. carm. 2, 308. 22, 68. *cf. vol. VI 1, 1292, 63 sqq. et ad rem Lafaye apud Daremberg-Saglio s. v.* frenum. *formae neutr., sc. subaudienda voce* frena: *plur.* -a Germ., Mart., Porph., Sidon., *sing.* -um *non nisi* Serv. auct. [*ficta a gramm. vid., cf.* -us *infra*]; *masc., sc. subaudienda voce* freni: *plur* -os Sol., -i Isid., Gloss., *sing.* -us Gloss., *cf.* -um *supra; ceterum adhibetur forma ambigua* -is): α *proprie: explicationes:* Porph. Hor. carm. 1, 8, 6 -a . . . frena sunt aspera (*affertur* Verg. *l. cit.*). Serv. georg. 3, 208 '-is': frenis asperrimis; dicta autem -a a lupinis dentibus, qui inaequales sunt, unde etiam eorum morsus vehementer obest (*inde* Isid. orig. 20, 16, 2). Serv. auct. et aliter: -um freni genus est, quo temperantur ora, quae ductui repugnant. Gloss.[L] I Ansil. LV 344 -a: frena duriora inaequalium et asperrimorum dentium ad domandos equos -a dicuntur. 346 -i: freni; alibi per duas o inveni (*obscurum*). 347 -is: frenis aculeatis. 348 -i: freni uncinis aereis asperati[s]. Gloss. -is: frenis. V 621, 1 -us: frenum Sarracenorum. Gloss.[L] Corp. L 293 -is: bridelsum (*anglosax.*). *exempla auctorum:* Verg. georg. 3, 208 *equi nondum domiti* negabunt . . . duris parere -is (Ov. am. 1, 2, 15 asper equus d. contunditur ora -is). Germ. 212 *Equus sidus* spumanti mandit . . . ferus ore -a (-o *trad.*). Lvcan. 4, 758 *aqua deficiente equis* sicca . . . sanguineis durescit spuma -is (*in eadem condicione* Stat. Theb. 4, 730 [737] siccis illidunt ora -is, ora catenatas procul exsertantia linguas). Sil. 1, 217 *equos Numidarum* flectit non cedens virga -is (*215* gens inscia freni). Stat. Theb. 6, 303 Neptunus . . . primus teneris laesisse -is (teneri *Garrod vix recte*) ora *Arionis equi* et . . . domitasse . . . fertur verberibus parcens. Mart. 1, 104, 4 mordent aurea . . . -a cervi *in spectaculo amphitheatri* (*5* frenis . . . domantur ursi). Sol. 45, 13 *equus dominum falsum perditurus* adeo sprevit -os, ut de industria cernuatus *eqs.* (*Plin. nat. 8, 158* domitis frenis, ne regi possit). Hier. adv. Pelag. prol. 1 p. 495[A] *animi perturbationes* quasi infrenes equos quibusdam -is coerceri. Prvd. psych. 191 *Superbia incedit*, nec minus . . . sonipes . . . superbit impatiens madidis frenarier ora -is. Clavd. 1, 82 cornipedes rigidis . . . docet servire -is (carm. min. 47, 2). 5, 354 equites . . . poscentia cursum ora reluctantur pressis sedare -is (rapt. Pros. 2, 194 *currus Ditis*). carm. min. 7, 2 (*describitur quadriga marmorea*) paribus . . . -is unanimes frenantur equi. Sidon. carm. 2, 308 lauro cui (*Apollini*) grypas . . . docta -a ligant (*de eisdem* 22, 68 laurea). 23, 389 tensis . . . -is. Drac. Romul. 7, 94 vulnera despiciens absentibus ora -is ingerit *equus circi avidus.* Merob. poet. 81 *in curru Enyus* ⟨cri⟩spatis . . . -is. β *translate* (*cf. comparationem* Hier. *supra*): Avson. 322, 76 p. 265 P. *pueros erudivi*, quamquam imperium cervice negarent ferre nec insertis praeberent ora -is. Ennod. carm. 2, 124, 5 vincula sentiret (*Hartel*, nesciret *trad.*) *mula*, ni vocis stricta -is perderet auditu luxuriem generis (*cf. Claud. carm. min. 18, 10* frenorum . . . vicem lingua virilis agit). dict. 9, 5 p. 451, 22 *tristitiae* non datur duris solvere colla laboribus, ut studiorum -is ora decorentur.

2 *i. q. ad lupum pertinens* (*fere pro* lupinus, *quia scriptori opus*

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

erat voce, quae careret littera N): Fvlg. aet. mund. p. 173, 19 *Christus ovem* ex -is (lupinis *S*) morsibus eripit fugitivam.

v. Onom.

spatgangitus **lupellus** Gloss. III 186, 49. *nomen piscis gr. σπαταγγίτης vel σπατάγγιος latere coni. Bücheler sec. σπατάγγης* (*cf.* spatangius *et Papendick, Fischnamen . . ., Diss. Königsberg 1926, 39*). *a* lupus *deminutive* (*cf. ibi IC1*).

lupia, -ae *f.* *a* lupus*?* (*cf. ibi IIA*). Gloss. III 568, 25 -a: malva asinina (592, 11. 613, 40. 625, 57). *vocabulum restituit André, Latomus 14, 1955, 520sq. (inde Lex. de termes de botan. s. v.) in* Ps. Diosc. Vind. 3, 153 p. 160, 14 *ubi νωπτα, νόπτα, λόπτα trad.* (*ἰωνία Wellmann*), *inter nomina herbae q. e. ὀνοβρεχίς.*

[lupiatu *falso tradi videtur* Gloss. III 568, 26; liquatum *coni. dubitanter Goetz, v. vol. III 1669, 80.*]

lupicūda, -ae *f.* *a* lupus *et* cauda (cuda *v. vol. III 625, 4sq.; tamquam vox una traditur, sed cf.* caballi cuda *iuxta* cuda caballina, cauda caballi). *nomen herbae* (*cf. André, Lex. des termes de botan. s. v.*): Gloss. III 546, 33 flomus -a sive (lupicu la sunt *trad.*) piscatoria (*sim.* 632, 20. *item dicitur esse eadem herba ac* piscatoria 594, 6. 616, 1. 627, 57, *eadem ac φλομίς vol. VI 1, 455, 33*). 587, 60 *v. vol. II 2026, 26.*

lupido *v.* lupulus.

lupillus (*vel* -um*?*), -ī *m.* (*n. ?*). *a* lupinum (-us) *deminutive.* *i. q. lupinum* (*cum respectu delectationis, voluptatis dictum*): Plavt. Stich. 691 hoc conviviumst pro opibus nostris satis commodule nucibus, fabulis, ficulis, . . . -o, comminuto crustulo.

v. Onom.

lupīna *v.* lupinum.

lupīnāceus, -a, -um. *a* lupinum (-us). *i. q. ex lupinis confectus*: Ps. Apvl. herb. 21 l. 6 cum lumento -o (-acio *trad.; de eadem re* Misc. Tir. p. 58, 22 cum lomento lopinatio).

lupīnārium *v.* lupinarius *sub 2b.*

lupīnārius, -a, -um. *a* lupinum (-us). 1 *adi. i. q. ad lupinos conservandos vel coquendos sim. aptus*: Cato agr. 10, 4 dolia, quo vinacios condat, x, amurcaria x, . . . -um i (*sed* ⟨labrum⟩ -um *supplevit Iucundus sec.* 11, 3 labrum eluacrum i, solium i, labrum -um i).

2 *pro subst.*: **a** *masc.* -us, -ī *i. q. negotiator lupinorum vel pultis ex eis confectae*: CIL IV 3423 Felicio -us ([*idem, ni fallimur, audit* lupinipolus *ibid. 3483*]. *item in inscr.*: Edict. praef. urb. de fraud. [cil vi 31893] d 13 Surinus lupin(arius) [*vix* lupin(ipolus)]. Inscr. Dessau 7494[a] ⟨l⟩upinarius). Lampr. Alex. 33, 2 corpora omnium constituit vinariorum, -orum (popinariorum *Casaubonus*), caligariorum.

b *neutr.* -um, -ī: Gloss. III 196, 61 *θερμοπωλεῖον* -um ([*var. l.* lupanarium]. 268, 17 [*trad.* lupercarium]. *interpretem vocis gr. priorem partem male intellexisse* [*sc. θέρμος pro θερμός*] *suspicatur Heraeus in exemplari suo. cf.* thermipolium *et p. 1850, 18*).

lupīnipōlus, -i *m.* *a* lupinum *et* πωλεῖν (*cf.* bibliopola *sim.*). *i. q. negotiator lupinorum vel pultis ex eis confectae*: CIL IV 3483 (*v.* lupinarius *sub 2a*). *vix huc etiam* Edict. praef. urb. de fraud. (cil vi 31893) d 13 (*v. ibid.*).

***lupīnum,** -i *n. et* ***lupīnus,** -i *m.* (*?* lupīna, -ae *f. l. 76*). [*cum lupus coniungendum videtur. Sch.*] *vox a gr. λύπη, λυπεῖν derivari videtur* Isid. orig. 17, 4, 7. *scribitur in codd.* luppi- Ps. Diosc. Vind. 2, 109 p. 184, 20 *et* 22 (*litt. graecis ut* Pap. Corp. 278, 25). Gloss. II 327, 61. lopi- Oribas. eup. 4, 8, 4 Aa p. 534. *?* lup *in titulis p. 1850, 44.* *saepe genus distingui non potest. formae sine dubio neutr.* (*testatur* Non. p. 211, 32 *allato* Varrone rust. 1, 13, 3): *inde a* Catone, Varrone, Celso, Colvm., Petron., Plin. nat.; *plur.* -a *non occurrit.* *masc.*: *sing.* (-us): Cato agr. 96, 1 Scrib. Larg. 144 Mart. 5, 78, 21 Pallad. 1, 6, 14 vet. med. 3, 5 Diosc. 2, 92 Oribas. syn. 4, 1, 2 eup. 2 T 2 Gloss. *cf.* Ps. Diosc. Vind. 2, 109 p. 184, 22 -ουμ ἀγρέστεμ. *plur.* (-i, -os): Ov. medic. 69 Colvm. 6, 25, 1 Petron. 14, 3 Calp. ecl. 3, 82 Plin. nat. 22, 154 Ser. Samm. 184. *al.* *legitur inde a* Catone, Varrone, Verg.; *abiit in sermonem gr. λουπῖνος Hippiatr. gr. I p. 388, 12* (*rec. cod. M in apparatu; cf. etiam λουπινάριον ibid. II p. 135, 18. 21*). [*'lupinus albus' L.: it.* lupino. *cf. M.-L. 5170. Battisti-Alessio III 2288. St.*]

i. q. θέρμος (Gloss.; *quae vox ubi respondet infra non notatur*), *nomen herbae* (*'-us albus' L., cf. de eodem colore* pallentes Ov. medic. 69). *ad quod genus herbarum pertineat, disputabatur apud iurisconsultos, v.* Pavl. dig. 50, 16, 77 frumentum . . . id esse, quod arista se teneat, recte Gallum definisse; -um vero et fabam fruges potius dici, quia non arista, sed siliqua continentur; quae Servius apud Alfenum in frumento contineri putat. *distinguuntur genera*: silvestris Plin. nat. 22, 154. 156; montanus Ps. Apvl. herb. 111. Gloss. III 578, 42 (*gr.* t(h)ermos or(e)inos); agrestis Diosc. 2, 92 p. 216, 20 (*gr. 2, 109, 2 ἄγριος θέρμος, quod respondet etiam* Ps. Diosc. Vind. 2, 109), Gloss. III 577, 57 (*gr.* t(h)ermos or⟨einos⟩ *ut* Gloss. med. ed. Heiberg p. 85, 8, *ubi* lupinam *trad.*); nostratus Diosc. 2, 92 p. 216, 6 (*cf. ibid.* p. 216, 20 nostro), *at respondet gr. 2, 109, 1 ὁ ἥμερος* (*ut etiam ibid. 2. transtulisse videtur interpres per errorem vocem ἡμέτερος. oppon.* agrestis, *v. supra*). *herba fusius tractatur* Colvm. 2, 10, 1–3 Plin. nat. 18, 133–136. 22, 154sqq. *cf. Steier, RE XIII 1845sqq. André, Lex. des termes de botan. s. v.*

I *respicitur magis planta* (*sing. collect. tantum*): Cato agr. 5, 8 rapinam, pabulum -umque serito (Plin. nat. 17, 259). 34, 2 quae *terra* aquosa non erit, ibi -um bonum fiet. 37, 2 quae segetem stercorent fruges: -um, faba, vicia (*ibid. iterum; de eadem re*: Varro rust. 1, 23, 3 -um, cum [do]minus siliculam cepit . . ., pro stercore inarare solent. Colvm. 2, 2, 13. 2, 10, 1. 2, 13, 1 [*ex Sasernarum libro*]. *al.* Plin. nat. 18, 187. 257 Pallad. 1, 6, 14). 54, 2 acus . . . ⟨de⟩ vicia vel de -o, item de ceteris frugibus, omnia condito. orig. 122 alae ex lup⟨ino⟩ leg⟨umine⟩([*videtur supplendum*, lug *trad.*]. Stilo frg. [5 F.] Serv. auct. georg. 1, 75; *utroque loco lacunoso, v. vol. I 1468, 23sqq.*). Varro ling. 9, 34 (*exemplum analogiae naturalis*) *ex -o nasci* -um. rust. 1, 31, 5 ad scapum -i . . . ut haereat *vicia capreolis.* Verg. georg. 1, 75 *campus, unde* tristis . . . -i sustuleris fragiles calamos silvamque sonantem (Serv. auct. amari, cum in gustu ⟨amarum sit⟩ triste [*sim.* Avg. epist. 180, 3 in euang. Ioh. 43, 6 Isid. orig. 17, 4, 7]. *cf. infra l. 81 et* Calp. ecl. 3, 82 ferales). Colvm. 2, 7, 1 -um (*inter legumina ut* 2, 10, 1 Plin. nat. 18, 57 Isid. orig. 17, 4, 2. *cf.* Gloss.[L] I Ansil. lv 356 -um: genus leguminis). 2, 11, 4 unam radicem habet (Plin. nat. 18, 47 silvae exstirpandae rationem Democritus prodidit, -i flore . . . macerato sparsisque radicibus). Plin. nat. 18, 57 *caulis* unus et -o. 18, 185 quoniam evincit herbas -um, occatur tantum. *al.* *accentu vocis graecae θερμός perperam in prima syllaba posito* Itala Ier. 31, 2 (Hier. *ad l. et* in Is. 65, 8). *in nomine herbae* (*eiusdem ac* radicis lanariae *p. 916, 21sq.?*): Gloss. III 195, 32 strucion (*i. στρούθιον*): radix -i (*item* 273, 65).

II *respiciuntur magis fruges*: **A** *proprie* (*sing. collect. saepe*): 1 *generatim*: Cato agr. 54, 3 modium -i macerati *dabis pecori ad pabulum* (Varro rust. 1, 13, 3 lacum esse oportet, ubi maceretur -um, item alia, quae demissa in aquam ad usum aptiora fiunt [*sim.* Colvm. 1, 6, 21]. Colvm. 2, 10, 1. 6, 3, 4. 8 Plin. nat. 18, 136. *cf.* Colvm. 11, 2, 101 semodio macerato . . . -i). 60 bubus cibaria annua in iuga singula -i modios cxx *eqs.* (*sim.* Varro rust. 1, 23, 1. 2, 1, 17). Hor. sat. 2, 3, 182 in cicere atque faba *populo distribuendis* bona tu perdasque -is (*sunt pro cibo hominum modestiorum ut*: Colvm. 2, 7, 1. 2, 10, 1 famem . . ., si sterilitas annorum incessit, hominibus . . . propulset. Petron. 14, 3. 66, 4. Plin. nat. 35, 102 *Protogenes* cum pingeret eum *Ialysum* traditur madidis -is vixisse, quoniam ⟨sic⟩ simul et famem sustineret et sitim nec sensus nimia dulcedine obstrueret. Mart. 5, 78, 21. *al.; cf. infra 2b*). Colvm. 2, 10, 3 qui *vermes* simulatque oscilla -orum adederunt, pars enasci non potest (*in eadem re* Plin. nat. 18, 136 umbilicum). 2, 12, 4 -i modii decem obruuntur una *opera*, occantur una, metuntur una. 10, 115 *radix quaedam* madido sociata -o, ut Pelusiaci proritet pocula zythi. arb. 14 *contra formicas* -um terito . . . eoque imam vineam circumlinito. Plin. nat. 12, 38 *pomum quoddam* -o simile (*item comparatur* 13, 141). 15, 30 *oleum ex* -is *conficitur* (*cf.* 23, 94 therminum e -is, *sc. oleum*). 17, 260 aqua . . . -i decocti circumfusa pomis prodest. 18, 135 ab omnibus animalibus amaritudine sua tutum (18, 304. *cf. infra l. 62*). CIL IV 2657b (*in amphora*) lup(inos) (*sic geminam* 9420 *solvit Della Corte; an latet nomen* L. V. P., *v. ibid. p. 746c?*). Edict. imp. Diocl. 1, 19sq. L. -i crudi *quantum.* -i cocti *quantum.* Prob. Verg. georg. 3, 382 Scythium quidam interpretantur -i colorem, quidam hibiscum (*'loco obscuro' vol. VI 3, 2691, 30*). Marcell. med. 23, 71 -o similes siliquas adfert *capparis.*

2 *speciatim*: **a** *adhibentur in usu medico* (*fusius* Plin. nat. 22, 154–156. *numerantur fruges* Ser. Samm. 184): Cato agr. 96, 1 oves ne scabrae fiant: . . . aquam, ⟨in qua⟩ -us deferverit *eqs.* ([*inde* Colvm. 7, 4, 7 sucus excocti -i. Plin. nat. 23, 75 cum decocto -orum. Pallad. vet. med. 34, 1]. *sim. adhibetur decoctum*: Cels. 4, 24, 1 *contra lumbricos.* Plin. nat. 22, 154sqq. Pelagon. 28. *al.*). Ov. medic. 69 nec tu pallentes dubita torrere -os (*cf.* Plin. nat. 20, 20 ad levigandam cutem in facie totoque corpore utuntur *rapo* mixta farina . . . -i). Cels. 2, 33, 5 calfacit . . . ex qualibet farina cataplasma . . . vel fabae vel -i (*al. v. vol. VI 1, 283, 54sqq.; cf.* farra -i: Ser. Samm. 82. pollen: Veg. mulom. 1, 44, 5 Cael. Avr. chron. 4, 8, 128. pulverem: Pelagon. 167 Veg. mulom. 2, 63. 3, 10, 2. 4, 3, 11). 4, 24, 2 edisse . . . -um . . . prodest *contra lumbricos.* Colvm. 6, 25, 1 semicrudi conteruntur, et offae faucibus *boum* ingeruntur *contra lumbricos.* Plin. nat. 22, 154 amari contra aspidas valent (Pallad. vet. med. 3, 5 Marcell. med. 22, 14 Theod. Prisc. eup. faen. 6. 12. *al.; cf. supra l. 43*). 32, 87 *alcyonei genera* lentigines tollunt cum -o *eqs.* Ser. Samm. 184 alia tu septem numero septemque -os . . . dabis. Marcell. med. 19, 4 (*fortasse una cum* Plin. med. 1, 18, 5. *v. p. 1851, 11*). Oribas. eup. 4, 8, 4 Aa p. 534 (*sim.* La) robeos (*i.* rubeos) . . . facis capillos, -is si corticem tollas *eqs.* *al.* **b** *sunt exempla rerum minimi pretii* (*cf. supra l. 30sqq. et Otto, Sprichw. n. 978*): Hor. epist. 1, 7, 23 vir bonus et sapiens (*sc. non prodigus*) dignis ait esse paratus nec tamen ignorat, quid distent aera -is (*pro nummis ludentium sunt ut*: CIL XIII 10017, 38 [*in vasculo, contextu dubio*] -os decem dabunt). Ivv. 14, 153 tunicam mihi malo -i quam si me . . . laudet vicinia . . . exigui ruris paucissima farra secantem. **c** *respicitur magnitudo ad illustrandas mensuras*: Cels. 5, 25, 5 *medicamentum praeparatur*, et quod -i magnitudinem habet . . . diluitur (Scrib. Larg. 152. 170 Plin. nat. 20, 190 Marcell. med. 26, 10. 27, 6. 18). 5, 28, 14[C] *ulcera quaedam* magnitudine vix umquam -i modum excedunt. Scrib. Larg. 144 da[n]tur *tantum potionis* quantum -us (*inde* Marcell. med. 26, 2). Carm. de pond. 12 semina sex alii . . . attribuunt scriplo, lentis vel grana bis octo aut totidem speltas numerant tristesve -os bis duo (*vix recte -os singulos usu technico mensuras esse statuit Hultsch, Metrologie² 150, 4; ad epitheton cf.* Verg. *sub I*).

B *per similitudinem de capsulis* (*in superstitione medicinali praeter*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

GREG. TVR.): MARCELL. med. 8, 45 qui *lapisculi* si -o aureo includantur (8, 50 intra bullam vel -um a. 29, 51 in -o a. vel tubulo. PS. THEOD. PRISC. add. p. 273, 14. 276, 4. GREG. TVR. glor. mart. 83 inclusos in -o a. sacros cineres). 15, 52 cor lacertae . . . -o argenteo clausum (*Plin. nat. 30, 36* in argenteo vasculo).

deriv.: lupillus, lupinaceus, lupinarius.

compos.: lupinipolus.

1. *lupīnus, -a, -um. *a* lupus (PRISC. gramm. II 79, 18). *legitur inde a* PLAVTO, *?*ENNIO, RHET. Her., CIC. [*francog. vet. et med.* louvin; *cat.* llobí. *cf. M.-L. 5170. Wartburg V 456. St.*] [*loco dub. interpret.* PLIN. med. 1, 18, 5 *ad lichenas* hibisci radix cum glutine -o (*var. l.* lixivio. *'an* cum gl. ⟨et⟩ -o*?' André in plagulis. Plin. nat. 26, 21* cum glutino *tantum. Marcell. med. 19, 4* cum -o. *ad gluten ex animalibus sumptum vix conferri potest* gl. taurinum).]

i. q. ad lupum pertinens, quod lupi est sim.: **I** *usu communi*: **A** *varia*: PLAVT. Cas. 971 (*loq. senex, qui inter mulierem et servum nescit qua fugiat*) hac lupi, hac canes; -a scaeva (*sc. servus*) fusti rem gerit; . . . permutabo ego illuc nunc verbum vetus: hac ibo, caninam scaevam (*sc. mulierem*) spero meliorem fore. ENN. (*?*) sat. 16 -o exspectans impetu *cibos* (-o i. e. *trad.*). HIL. in Matth. 6, 4 (*ad 7, 15 p. 1856, 20*) in multis vestitu ovium rabies -a contegitur (PETIL. Aug. c. Petil. 2, 73, 163). PRVD. perist. 1, 98 daemones, qui -o capta ritu (rictu *var. l.*) devorant praecordia. AVG. c. Petil. 2, 73, 164 p. 105, 3 ovina pellis est in Christi laudibus, -us fructus in maledicis dentibus (*alluditur ad Matth. 7, 15 p. 1856, 20 ut* HIL. *supra et* AVG. psalm. c. Don. 30 [36 L.] maledictum cor -um contegunt ovina pelle *pseudoprophetae*. 31 [37 L.] schisma est in -o corde. VINCENT. LER. 25, 8 manente luporum ferocia deponunt -am speciem. LEO M. serm. 52, 3 Iudas non iam ovina pelle velatus, sed -o furore manifestus). ROMVL. fab. 63, 7 (rec. gall.) -i catuli (*rec. vet.* c. luporum). PETR. CHRYS. serm. 168 p. 641[B] -is ululatibus credit ovis.

B *partes corporis*: **1** *respicitur pellis*: RHET. Her. 1, 13, 23 ei (*sc. qui matrem necaverat*) damnato statim follicu⟨lo⟩ lupin⟨o⟩ os ⟨obvolutum est⟩ (*suppl. codd. E; loco gemino Cic. inv. 2, 149* folliculo *tantum*). PROP. 4, 10, 20 *Romulo erat* galea hirsuta compta -a iuba. PLIN. nat. 28, 257 dens lupi adalligatus infantium pavores prohibet . . ., quod et pellis -a praestat (EDICT. imp. Diocl. 8, 27 L. p. -a infecta. 8, 28 eadem confecta [*gr.* δέρμα λύκειον. *sed 8, 35* pellis lupi cervari]. CHAR. gramm. p. 119, 17 B. AVG. c. mend. 6, 12 p. 484, 6 -is amictae *oves Christi* p. PLAC. med. 23, 6 rec. *β. cf.* MARCELL. med. 8, 107 lapis . . . in -a pellicula subligatus [26, 59]). **2** *respiciuntur ceterae partes*: CIC. Catil. 3, 19 (*de effigie*) *Romulum* lactentem, uberibus -is inhiantem (PRVD. c. Symm. 2, 395). PLIN. nat. 28, 142 Masurius palmam -o adipi dedisse antiquos tradidit (28, 172). 28, 216 vitiis *sedis* medetur . . . fel -um ex vino. SER. SAMM. 395 iecoris . . . fibra -i (MARCELL. med. 22, 12 *inter ingredientia non ex animalibus sumpta, itaque herbam quandam significari putat Niedermann in indice specierum; at cf. vol. VII 1, 246, 61 sq.*). IVL. VAL. 3, 54 *monstrum quoddam Scyllae simile instructum* caninis capitibus -isve ([*gr. Hist. Alex. M. I p. 131, 14 Kr.* ⟨προτομαὶ⟩ . . . λύκων. *de eadem re Epit. Alex. 30 erat pars* altera lupi]. CLAVD. DON. Aen. 7, 685 p. 100, 26 'lupi de pelle galeros' . . . rapta pellis ex -is c. [lupi in c. *trad.*]). SERV. auct. Aen. 4, 458 postes unguine -o oblini. *ibid.* -o lacte nutriti. PELAGON. 134 setam verrinam et pilum -um . . . in licio suspendes. AVG. c. Petil. 2, 78, 174 p. 108, 9 ubi autem ventum fuerit ad examen, -i dentes operiri non possunt *pelle ovina*. *addas var. lect.* rictu PRVD. perist. 1, 98 *sub A*. *fere pro subst.*: GLOSS. III 316, 58 λυκ(ε)ία -a (*sc. caro; fortasse et* III 499, 20. 529, 9).

II *technice in nominibus herbarum*: **A** uva -a *i. q. solanum.* στρύχνος: PELAGON. 12 CHIRON 446. *al.* (*v. sub* uva). **B** faba -a *i. q.* ὑοσκύαμος: PS. APVL. herb. 4 l. 26 adn. (*v. vol. VI 1, 34, 75 sqq*).

v. Onom.

2. lupīnus *v.* lupinum.

? **lupio,** -īre. *vox onomatopoetica.* SVET. frg. 161 p. 251, 2 milvorum *est* -ire vel lugere ([*falsa var. l. pro* iugere. *cf. supra p. 629, 59*]. ANTH. 762, 24 milvus hians . . . -it [*nisi conicitur* iugit *ut vol. VIII 985, 72*]). *cf. supra voces* iugilo. iugio. 2. linguo. *?* linugio.

lupor, -ārī. *a* lupa. *i. q. lupae more quaestum facere, scortari* (*cf.* NON. p. 133, 11 -ari ut scortari vel prostitui [*afferuntur* ATTA, LVCIL.]): LVCIL. 207 divos . . . precemur: consilium fassi placent (*sc. divos ?*), tu [ne] (placeatne *L. Müller, alii alia*) impune -eris (superbis *trad.*). ATTA com. 3 cum meretricie (meretric(a)e *et fere trad.*) nostro ornatu per vias -antur (quam m. em -antur nostro *eqs. Ribbeck*).

lupula, -ae *f.* *a* lupa *deminutive.* *fere i. q. mulier amoris aemula, malevola, striga sim.* (*cf. Thomas, Studien zur lat. u. gr. Sprachgesch. 1912, 90*): APVL. met. 3, 22, 6 (*loq. Fotis ad Lucium*) te inermem vix a -is Thessalis conservo (*sc. cupientibus a te amari*); hunc alitem factum ubi quaeram, videbo quando? 5, 11, 4 (*loq. Cupido ad Psychen de sororibus eius*) perfidae -ae . . . insidias tibi comparant (*de eisdem 5* lamiae; *12, 3* Furiae; *de altera sorore 5, 27, 5* in sororis sceleratas nuptias aemula). *v. Onom.*

? **lupulus,** -ī *m.* *a* lupus *deminutive (cf. lupus II A), si recte restituitur et ad nomen herbae q. e. 'humulus lupulus' L. refertur*: GLOSS. III 547, 42 lupulo: ummo (*desunt litt. tres*) iceo. 584, 26 lupido i. humolonus.

v. Onom. *B.*

***lupus,** -ī *m.* (*gen. commune v. l. 9 sqq.*). [*vox prisca; forma gr.* λύκος *proxime accedit; -p- pro -qu- sicut in vocibus* bos, hirpus *originem rusticam indicat. Sch.*] *de origine*: PAVL. FEST. p. 6 -us . . . venit ex Graeco λύκος (*sim.* ISID. orig. 12, 2, 23, *sed pergit*: alii -os vocatos aiunt quasi leopos, quod quasi leonis, ita sit illi virtus in pedibus; unde et quidquid pede presserit non vivit). *scribitur* lupp- PAP. Corp. 40, 1. 4 GLOSS. III 16, 55; lo- *e. g.* ORIBAS. syn. 9, 18, 15 Aa p. 312 NOT. Tir. 108, 86; *litteris graecis* λοῦπος PLVT. quaest. Rom. 68. PAP. Corp. 275, 1 (*si recte suppletur*). *de genere*: FEST. p. 150 hunc frontem . . . antiqui dixerunt et rursus hanc -um (*sim.* p. 286 [*allato* ENN. ann. 68]. PAVL. FEST. p. 60). PAVL. FEST. p. 6 quod nomen (*sc.* agnus) apud maiores communis erat generis, sicut et -us (*cf.* SERV. Aen. 8, 641 *dixit* lupam, cum artis *grammaticae* sit hic et haec -us. auct. 2, 355 apud veteres -us promiscuum erat [*laudatur* ENN. ann. 68]). QVINT. inst. 1, 6, 12 *eruditi* respondent non esse paria (*sc.* lepus *et* -us, *cf. l. 20*), quia lepus epicoenon sit, -us masculinum, quamquam Varro . . . -um feminam dicit Ennium Pictoremque Fabium secutus (*cf.* SERV. gramm. IV 435, 22 -us . . . transit in aliud genus, ut -us, lupa; lepus lepa non facit. *sim. al.*). *generis communis exempla non exstant praeter l. 39 sq. et 73.* *ad similium verborum declinationes dissimiles significandas laudantur* -us *et* lepus: VARRO ling. 8, 34. 8, 68. 9, 91 QVINT. inst. 1, 6, 12. *al.* NOT. Tir. 108, 86. *legitur inde a* NAEV. (*v. infra l. 73*), PLAVTO (*sub IA2 et 3*), ENN.; *abiit in sermonem gr.* λούπους, -οδος (*Hippiatr. II p. 165, 20*). [*val.* lup; *it.* lupo; *raet. or.* lof, *occ.* luf; *francog.* loup; *prov. vet.* lop, *var. francoprov., prov., vasc.; cat.* llop; *hisp.* lobo; *port.* lobo. *cf. M.-L. 5173. Battisti-Alessio III 2288 sq. Wagner II 45. Wartburg V 457 sqq. Corominas III 116. Machado² II 1428. St.*] [*falso trad.* -us *pro* later *et* lutum *in glossis contaminatis* GLOSS. III 190, 32 *et* 268, 41 πλίνθος, πηλός: -us. *ceterum valde dubii sunt loci infra sut II B et C laudati.*]

I *nomen animalium*: **A** *i. q. 'canis lupus'* (*ad rem v. e. g. Keller, Thiere des class. Alterthums 1887, 158 sqq.; gr. respondet* λύκος [*item* PAVL. FEST. p. 119 PLVT. quaest. Rom. 68 AVG. civ. 18, 17 p. 277, 15 D. *al.*]; *cf.* PAVL. FEST. p. 106 irpum dicunt Samnites *-um* [*vocem Sabinis tribuit* SERV. Aen. 11, 785]. *usurpatur sing. collect.* VARRO rust. 2, 9, 1. 3, 12, 3 VERG. georg. 3, 537 *et saepe. accedit ad subst. p. 1856, 71*): **1** *proprie* (*inclusimus simulacra -orum sub g*): **a** *in universum* (*exempla pauca selecta*): ENN. ann. 68 (*respici videtur nutrix Romuli Remique*) -us femina feta (70 FAB. PICT. hist. 4 VARRO frg. Quint. inst. 1, 6, 12). CATVLL. 108, 6 non . . . dubito, quin . . . *vorent Comini mortui* intestina canes, cetera membra -i (*cf.* HOR. epod. 5, 99 insepulta membra different -i. OV. epist. 11, 92 [*de fetu*] *mea* viscera . . . edenda -is. met. 7, 550 non illa *corpora lue peremptorum* canes avidaeque volucres, non cani tetigere -i. Ib. 172. *sim. saepius. fortasse huc pertinet etiam* TIB. 1, 5, 54 a saevis ossa [*corporum e sepulcris erutorum?*] relicta -is). VARRO ling. 7, 104 (*103* multa ab animalium vocibus tralata in homines) ut Porcii ab -o: volitare ululantis (= *Porc. Lic. carm. frg. 7. cetera de voce -orum v. in appendice ad A*). rust. 2, 4, 5 aiunt -os . . . trahere *sues* usque ad aquam, quod dentes fervorem carnis ferre nequeant. 2, 9, 1 *oves caprasque* -us captare solet, cui opponimus canes defensores. CIC. nat. deor. 1, 97 canis nonne similis -o? . . . at mores in utroque dispares. VERG. Aen. 7, 688 fulvos . . . -i de pelle galeros (*cf.* 11, 681 caput ingens oris hiatus et malae texere -i cum dentibus albis. OV. met. 12, 381 tempora tecta gerebat pelle -i). OV. met. 3, 214 de . . . -o concepta Nape (*sc. canis; cf.* PLIN. nat. 8, 148 e tigribus eos *canes* Indi volunt concipi . . .; hoc idem e -is Galli [*inde* ISID. orig. 12, 2, 28 lycisci . . . canes nati ex -is et canibus]). PLIN. nat. 8, 80 in Italia . . . creditur -orum visus esse noxius vocemque homini, quem priores contemplentur, adimere ad praesens (*eadem narrant explicatores p. 1854, 43 allati nec non* SOL. 2, 35 AMBR. hex. 6, 5, 26 in Luc. 7, 48 in psalm. 118 serm. 10, 24, 2. *cf. proverbium ad p. 1854, 55 relegatum; remedium,* ne -us noceat *exhibet* PLAC. med. 8, 3 rec. *α*). 10, 23 simile quiddam *accipitrum* -i ad Maeotim paludem faciunt; nam nisi partem a piscantibus suam accepere, expansa eorum retia lacerant (*non ad C1 pertinere monstravit de Saint-Denis in ed. ad l.*). 28, 263 rumpi equos, qui vestigia -orum sub equite sequantur. EDICT. aed. cur. (VLP. dig. 21, 1, 40) ne quis canem, . . . -um, ursum . . . (*continuatur ibid.* 21, 1, 42), qua vulgo iter fiet, ita habuisse velit, ut cuiquam nocere . . . possit. PORPH. Hor. epist. 2, 2, 28 in tutela Martis est -us (*sim.* PS. AVR. VICT. orig. 20, 4. SERV. auct. Aen. 2, 355. *cf. p. 1857, 22*). MARCELL. med. 20, 78 (*ad bene digerendum*) ventrem tuum perfricans dices ter: -us ibat per viam, per semitam; cruda vorabat, liquida bibebat. *et saepe.* *titulus fabulae praetextae Naevii*: FEST. p. 270 Na⟨e⟩vius in -o (*respicitur lupa Romulum Remumque nutriens. vix recte hunc titulum restituit Ribbeck etiam* CIC. Cato 20 *pro* Ludo *i. Lydo; v. post alios E. Fraenkel, RE Suppl. VI 627*). *-i Scyllae* (*alioquin plerumque canes appellati, v. vol. III 256, 55 sqq.*): VERG. Aen. 3, 428 virgo pube tenus, postrema immani corpore pistrix delphinum caudas utero commissa -orum (*432* canibus resonantia saxa. SERV. Aen. 3, 420 canes . . . et -i ob hoc ex ea nati esse finguntur, quia ipsa loca plena sunt monstris marinis et saxorum asperitas illic imitatur latratus. *huc spectat* GLOSS.[L] I Ansil. DE 607 delphinum -orum: quia -i ex parte delphini sunt). CORIPP. Ioh. 1, 214 siluit . . . Scylla . . ., latratus siluere canum, non ora -orum compulit unda ciens ululantia reddere saxa.

[Lanciotti]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

b *pro deo colitur* (*conferasne* LIV. *sub g allatum?*): CIC. nat. deor. 3, 47 cur barbarorum deos repudiemus? boves igitur et equos, ... canes, -os, faelis ... in deorum numerum reponemus. MACR. Sat. 1, 17, 40 Lycopolitana Thebaidos civitas ..., quae pari religione Apollinem itemque -um, hoc est *λύκον*, colit, in utroque solem venerans, quod hoc animal rapit et consumit omnia in modum solis ac plurimum oculorum acie cernens tenebras noctis evincit (*ad rem v. Kees, RE XIII 2311, 20sqq.*).

c *contra naturam mansuetus vel timidus est*: VERG. ecl. 5, 60 (*Daphnis in numero deorum collocatur*) nec -us insidias pecori *meditatur*. 8, 52 nunc (*cum puella me deseruit*) et ovis ultro fugiat -us *eqs.* georg. 3, 537 non -us insidias explorat ovilia circum (*lue grassante ut*: SEN. Oed. 149 non -os cervi metuunt rapaces). HOR. carm. 3, 18, 13 inter audacis -us errat agnos *die festo Fauni*. OV. met. 1, 304 *in diluvio* nat -us inter oves (*versum affert* SEN. nat. 3, 27, 13sq. *vituperans poetam lascivientem; locum imitatus est* DRAC. laud. dei 2, 386 cum grege fit tractura *aquarum* -us). fast. 2, 85sq. saepe sequens agnam -us est a (hac *var. l.*) voce *Arionis* retentus, saepe avidum fugiens restitit agna -um (*cf. Orpheo canente*: SEN. Herc. O. 1058 nec dammae trepidant -os. FRONTO p. 53, 17 v. d. H. [p. 58 N.] *contextu mutilo*. CLAVD. rapt. Pros. 2 praef. 26). STAT. Theb. 1, 626 *corpus monstri interfecti* inpastae fugistis aves ... oraque sicca ferunt trepidorum inhiasse -orum. ITALA Is. 11, 6 (Iren. 5, 33, 4. *al., sim.* VVLG.) *cum Messias venerit*, compascetur -us cum agno (*sim.* 65, 25 *ibid.*). CORIPP. Ioh. 7, 487 mansuescunt corda -orum *verbo sacerdotis Christiani cuiusdam*. *cf. adynata sub 3 allata.*

d *de hominibus in -os conversis*: *α sua voluntate, sc. de versipellibus, λυκανθρώποις* (*ad rem v. Kroll, RE Suppl. VII 423sqq.*): VERG. ecl. 8, 97 his *herbis et venenis* ego saepe -um fieri et se condere silvis Moerim ... vidi (SERV. auct.: est enim opinio quosdam homines artibus quibusdam in -os mutari). PROP. 4, 5, 14 *lena* audax cantatae leges inponere lunae et sua nocturno fallere terga -o. OV. met. 7, 271 *Medea inter varia medicamina addit* in ... virum soliti vultus mutare ferinos ambigui prosecta -i. MELA 2, 14 Neuris statum singulis tempus est, quo si velint in -os, iterumque in eos qui fuere mutentur (*inde* SOL. 15, 2. *eadem narrat Herodot. 4, 105*). PETRON. 62, 6 *miles* circumminxit vestimenta sua et subito -us factus est (*de eodem* 62, 7. 11. *cf. 13* versipellem). PLIN. nat. 8, 80 (*cf.* 1, 8, 34 de -is; unde fabula versipellium) homines in -os verti rursusque restitui sibi falsum esse confidenter existimare debemus (*narrat deinde* 8, 80sq. *fabulas de gente Arcadica Anthi cuiusdam et de Demaeneto Parrhasio; eadem refert Varroni tribuens* AVG. civ. 18, 17, *qui ibid.* 18, 18 *docet phantasticum, non verum hominis corpus daemonum opera in animalis effigie apparere posse*). *β qualibet ratione*: VERG. Aen. 7, 18 formae magnorum ululare -orum, quos hominum ex facie ... induerat Circe in vultus ... ferarum (*item mutati sunt a Circa*: OV. met. 14, 255 mille -i mixtique -is ursique [mixtae ... ursae *var. l.*] leaeque. STAT. silv. 1, 3, 86 BOETH. cons. 4 carm. 3, 13). OV. met. 1, 237 fit -us *Lycaon* et veteris servat vestigia formae; canities eadem est *eqs.* (*de eodem*: HYG. astr. 2, 4 p. 34, 16. *cf. B3*). HYG. fab. 188, 4 *Neptunus* procos *Theophanes* in -os convertit. CLAVD. 5, 484 *Rhadamanthys poenae nomine* truculentos ingerit ursis praedonesque -is. AVG. civ. 18, 18 p. 279, 31 D. *homines ab* daemonibus Arcadibus in -os solere converti (*cf. l. 38*).

e *in prodigiis sim.* (*cf. etiam* LIV. *sub g*): VERG. georg. 1, 486 per noctem resonare -is ululantibus urbes *non cessaverunt Caesare interfecto* (*item penetrant in oppida*: LIV. 3, 29, 9 in Capitolio [32, 29, 2]. 27, 37, 3. 32, 29, 2. 33, 26, 9. 41, 9, 6 OBSEQ. 43 *al.* SIL. 13, 130 qui -i ... urbem, miserabile bello prodigium, intrarant. CAPITOL. Maximin. 31, 3 CLAVD. 18, 2 OROS. hist. 4, 4, 2. *cf. etiam* IVST. *infra*). HOR. carm. 1, 22, 9 me silva -us in Sabina ... fugit inermem, quale portentum *eqs.* LIV. 10, 27, 8 cerva fugiens -um ... inter duas acies decurrit; ... cerva ad Gallos, -us ad Romanos cursum deflexit *eqs.* 21, 46, 1 -us intraverat castra laniatisque obviis ipse intactus evaserat. 21, 62, 5 in Gallia -um vigili gladium ex vagina raptum abstulisse (*eadem fere* VAL. MAX. 1, 6, 5). OBSEQ. 33 grex -orum limites (*i. terminos*) ... dissipavit (*eadem narrat* OROS. hist. 5, 12, 2). PAVL. FEST. p. 244 pedestria auspicia nominabant, quae dabantur a vulpe, -o ... ceterisque animalibus quadrupedibus (*cf.* RVFIN. Orig. in num. 16, 7 p. 150, 23 auguribus ... aut -i ferunt omina aut vulpes *eqs.*). PLIN. nat. 8, 83 eundem *-um* in fame vesci terra inter auguria; ad dexteram commeantium praeciso itinere si pleno id ore fecerit, nullum [h]ominum (omnium *cod. l*) praestantius (*verba* inter auguria *ad enunt. sequens traxit post alios Ernout fortasse recte*). IVST. 23, 4, 9 *Hieroni* in ludo ... discenti -us tabulam ... eripuit. *al.*

f *-orum partes corporis vel excrementa adhibentur in arte medica vel magica* (*cf. p. 1852, 71*): HOR. sat. 1, 8, 42 ut ... -i barbam variae cum dente colubrae abdiderint furtim terris *Canidia et Sagana*. OV. met. 7, 271 *v. sub d.* SCRIB. LARG. 123 ad tumorem et dolorem iocineris ... facit bene -i iecur ... arefactum ([*ad eundem morbum*: PLIN. nat. 28, 197. *al.; cf.* MARCELL. med. 22, 34 ad epaticos ...: ficatum -i ... siccabis *eqs.* ORIBAS. syn. 9, 18, 15 Aa p. 312 lopi epar siccus]. PLIN. nat. 28, 193 tussim ... sanat [*item* PLIN. med. 1, 23, 7 MARCELL. med. 16, 39]. 28, 230 pthisicis medentur i. -i ..., suis ... laridum. MARCELL. med. 20, 67 *dolorem* stomachi sanat). PLIN. nat. 11, 166 *dens* -i dexter caninus in magicis (magnis *trad.*) habetur operibus (*cf.* 28, 257 dens -i adalligatus infantium pavores prohibet *eqs.*). 28, 157 veneficiis rostrum -i resistere inveteratum aiunt ob idque villarum portis praefigunt. 28, 167 -i excrementis circumlini suffusiones prodest, cinere eorum cum Attico melle inungui obscuritates (*item adhibetur ad oculos* MARCELL. med. 8, 68 -i fimus. *cf.* PLIN. nat. 28, 178 in excrementis eorum *-orum* plerumque inveniri ossa; haec adalligata *sanant dentes* [*eadem medentur colo* 28, 211. MARCELL. med. 29, 24 fimum -i et ossa. *al.*]). 28, 178 magnum remedium est *contra dolores sim. dentium* ... in -orum capitis cinere (PLAC. med. 8, 2 rec. *a* caput -i subpositum sub pulvino, dormiet aeger). 28, 228 *febres*, quae certo dierum numero redeunt, oculus -i dexter salsus adalligatusque *arcet* (PLAC. med. 8, 4 rec. *a* febres nocturnas vel diurnas discutit. 8, 5 rec. *a* glaucoma extenuat *eqs.*). *al.*

g *simulacra -orum eorumque partium* (*cf. -um in lapidem versum*: OV. met. 11, 406 lapidis color indicat illum iam non esse -um): LIV. 22, 1, 12 Romae signum Martis Appia via ac simulacra -orum sudasse (*cf. p. 1857, 22*). PLIN. nat. 10, 16 *praeter aquilam olim* -i, minotauri, equi aprique singulos ordines *militum* anteibant. MACR. Sat. 1, 20, 14 pars ... laeva cervicis (*tricipitis animantis*) rapacis -i capite finitur. 1, 20, 15 praeteritum tempus -i capite signatur, quod memoria rerum transactarum rapitur et aufertur. GROM. p. 309, 2 L. terminus ... si branca(m) -i habuerit facta(m), arborem peregrinam significat.

h *de sidere* (*ad rem cf. Boll, Sphaera 1903, 408*): FIRM. math. 8, 29, 13 extra partes Sagittarii oritur Falcis, -us (-us, lepus *pars. codd.*), Aquarius minor et Ara; ... in ore -i quicumque habuerit horoscopum, erit saltator (*ibid.* in ipso -o. in sinistro pede -i. in dextro pede -i).

2 *locutiones plus minusve proverbiales* (*quae hic desideras, quaeras sub 3; ceterum cf. Otto, Sprichw. n. 979—990*): PLAVT. Asin. 495 -us est homo homini, non homo, quom qualis sit non novit. Cas. 971 uxor obviamst: nunc ego inter sacrum saxumque sum nec quo fugiam scio; hac -i, hac canes (HOR. sat. 2, 2, 64 hac urget -us, hac canis, aiunt [PORPH. significat ex una parte luxuriam, ex alia avaritiam imminere]). Poen. 648 (*lenoni insidiae parantur*) canes compellunt in plagas lepide -um (lycum *P; proverbium gr. confert Otto, Sprichw. n. 980*). 776 compositast fallacia, ut eo *auro* me privent ...; -o agnum eripere postulant; nugas agunt. Pseud. 140 ut mavelis -os (induellis -us *P*) apud ovis quam hos domi linquere custodes (linquere *post* ovis *exhibet P. cf.* TER. Eun. 832 scelesta, ovem -o commisisti [DON. dilatum tot occasionibus proverbium *eqs.*]. CIC. Phil. 3, 27 o praeclarum custodem ovium, ut aiunt, -um. OV. ars 2, 364 plenum montano credis ovile -o. *cf. p. 1860, 36*). Stich. 577 eccum tibi -um in sermone: praesens esuriens adest (*cf.* -us in fabula: TER. Ad. 537 em tibi autem! :: quidnamst? :: -us i. f. CIC. Att. 13, 33ª, 1 de Varrone loquebamur: -us i. f. POMP. gramm. V 311, 32. *cum proverbio de -o hominibus vocem adimente [v. l. 55] confundunt explicatores*: DON. Ter. Ad. 537 [*inter alias interpretationes*]. SERV. ecl. 9, 54. *al.*). TER. Phorm. 506 id quod aiunt, auribus teneo -um; nam neque quo pacto a me amittam neque uti retineam scio ([DON. Graecum proverbium τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον· οὔτε γάρ ἔχειν οὔτ' ἀφεῖναι δύναμαι]. VARRO ling. 7, 31 SVET. Tib. 25, 1. QVEROL. p. 58, 16 R. neque uti fallam neque uti confitear scio. *cf.* HIER. c. Ioh. 6 quasi a. -um apprehenderis, nec tenere potes nec audes dimittere). VARRO (?) frg. Non. p. 68, 21 (*excidit nomen auctoris*) abstemius est, immo scit, quo rete leporem teneat, -um non teneri. VERG. ecl. 7, 52 hic tantum Boreae curamus frigora, quantum aut numerum -us aut torrentia flumina ripas (SERV. auct. subauditur 'ovium' vel similium; ... totum proverbialiter dictum est). 9, 54 oblita mihi tot carmina; vox quoque Moerim iam fugit ipsa: -i Moerim videre priores (*cf. Theocr. 14, 22 οὐ φθεγξῇ; λύκον εἶδες. ad rem v. p. 1852, 58; confunditur cum* -us in fabula *l. 40sqq.*). HOR. epist. 1, 16, 50 cautus ... metuit foveam -us accipiterque suspectos laqueos et opertum miluus hamum. QVEROL. p. 18, 23 R. *divitibus* nolo invideas ...; saepe condita -orum fiunt rapinae vulpium (*rem illustrat* ROMVL. fab. 56).

3 *comparationes et parabolae sim.* (*subiunximus adynata in calce utriusque partis; ceterum cf. etiam 2 et 4*): **a** *variae*: PLAVT. Capt. 912 quasi -us esuriens ... ne in me faceret impetum *parasitus* (Stich. 605 tuam heriditatem inhiat quasi e. -us. *cf. l. 39 nec non p. 1855, 72*). Agroec. frg. 1 quasi -us ab armis valeo, clunes infractos fero (*sic Paul. Fest. p. 61*, desertos gero *Non. p. 197, 1, coniecerunt alii alia; loquiturne servus fustibus caesus?*). RHET. Her. 4, 34, 46 (*exemplum similitudinis*) cum canes funguntur officiis -orum, quoinam praesidio pecuaria (pecua *var. l.*) credemus? VERG. ecl. 2, 63 torva leaena -um sequitur, -us ipse capellam ..., te Corydon, o Alexi: trahit sua quemque voluptas (*cf.* SEN. rem. fort. 10, 4 mel muscae secuntur, cadavera -i ...: praedam sequitur ista *amicorum* turba, non hominem). 3, 80 triste -us stabulis, ... nobis Amaryllidis irae. Aen. 2, 355 inde, -i ceu raptores ..., quos improba ventris exegit caecos rabies ..., per hostis vadimus (*inter similitudines affert* QVINT. inst. 8, 3, 72). 11, 811 velut ille ... continuo in montes sese avius abdidit ... occiso ... -us ... iuvenco ...; haud secus *fugit Arruns* (*item comparatur fuga -i* STAT. Theb. 4, 363). HOR. epod. 7, 11 (*respicitur bellum civile*) neque hic -is mos nec fuit leonibus umquam nisi in dispar feris. 15, 7 iurabas ..., dum pecori -us *esset* ... infestus ..., fore hunc amorem mutuum (*cf. p. 1855, 26sqq.*). sat. 2, 1, 52 (*50* ut quo quisque valet suspectos terreat) dente -us, cornu taurus petit (*cf.* 55 ut neque calce -us quemquam neque dente petit bos). carm. 1, 15, 30 quem *Diomedem* tu, cervus uti vallis in altera visum parte -um ..., fugies (*cf.* OV. met. 11, 772 fugit nymphe, veluti perterrita fulvum cerva -um

[*Lanciotti*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

[Stat. Theb. 5, 166]. fast. 3, 646 currit ut auditis territa damma -is). Ov. am. 1, 8, 56 (*lena ad puellam*) certior e multis *amatoribus* ... rapinast: plena venit canis de grege praeda -is. ars 2, 148 *qui amare volunt, ne asperi sint*; odimus accipitrem, quia vivit semper in armis, et pavidum solitos in pecus ire -os. met. 14, 778 *Sabini* tacitorum more -orum ore premunt voces et ... invadunt *Romanos* (*cf.* Stat. Ach. 1, 705 *Vlixes et Diomedes* procedunt, gemini ceu ... -i: ... penitus rabiemque minasque dissimulant humilesque meant, ne nuntiet hostes cura canum). trist. 3, 5, 35 (*31* quo quisque est maior, magis est placabilis irae) corpora magnanimo satis est prostrasse leoni ..., at -us et turpes instant morientibus ursi (*cf.* Stat. Theb. 12, 740 *Theseus fugientes non trucidat*; sic iuvat exanimis ... praeda canesque degeneresque -os: magnos alit ira leones). 5, 7, 46 *Getae* quam ... -i saevae plus feritatis habent (*cf.* Sen. dial. 4, 15, 4 istae feritate liberae gentes leonum -orumque ritu ... servire non possunt). Ib. 44 pax erit haec nobis ..., cum pecore infirmo quae solet esse -is. Pomp. Trog. Iust. 38, 6, 8 (*oratio Mithridatis*) ut ipsi ferunt conditores suos lupae uberibus altos, sic omnem illum *Romanorum* populum -orum animos inexplebiles sanguinis ... habere (*cf. infra l. 76*). Sen. epist. 19, 10 (*Epicuri frg. 542*) antea ... circumspiciendum est, cum quibus edas ..., quam quid edas ...; nam sine amico visceratio leonis ac -i vita est. Val. Fl. 3, 635 *Hercule amisso* mentem pars maxima *Argonautarum* flatu erigit ..., ut ... tum gestit aper reboatque superbis comminus ursa -is, cum sese ... leo condidit antro (*cf.* Stat. Theb. 11, 30 ut cum ... leo ... abit; rauci tunc comminus ursi, tunc avidi venere -i rabieque remissa lambunt degeneres alienae vulnera praedae). *al.* *adynata* (*cetera habes l. 62 et p. 1860, 53, sed cf. etiam p. 1853, 8 sqq. 1854, 79*): Dirae 4 ante -os rapient haedi, vituli ante leones ..., quam non mea libera avena ... dicat (dicam *codd. optimi*) tua facta, Lycurge. Hor. carm. 1, 33, 8 prius Apulis iungentur capreae -is, quam turpi Pholoe peccet adultero. Sen. Phaedr. 572 ante ... ora dammis blanda praebebunt -i, quam *eqs.* **b** *-us et oves vel ovile* (*cf. locos ambiguos* Hor. epod. 15, 7 Ov. ars 2, 148 Ib. 44 *ad a relegatos*): Plavt. Truc. 657 (*loq. Strabax pecuniam pro ovibus acceptam ad meretricem delaturus*) fuit ... Mars meo periratus patri, nam oves illius hau longe absunt a -is (*ludit cum notione sub* lupa *1a illustrata*). Verg. Aen. 9, 59 *Turnus* lustrat equo muros ...; ac veluti pleno -us insidiatus ovili cum fremit ad caulas ...; ille asper et improbus ira saevit in absentis (*sim.* Ov. met. 5, 627 Pont. 1, 2, 20 Sil. 7, 129 Stat. Theb. 10, 43. Evcher. laud. her. 38 [*comparatur diabolus*]). 9, 566 *Turnus* arripit ipsum: ... qualis ubi ... agnum Martius a stabulis rapuit -us (*cf.* Ov. trist. 1, 6, 10 ut ... incustoditum captat ovile -us. 4, 1, 80 ut ... rapax pecudem, quae se non texit ovili, ... per silvas fert ... -us). Hor. epod. 4, 1 -is et agnis quanta sortito optigit, tecum mihi discordia est. 12, 26 *eam quae te amat* fugis, ut pavet acris agna -os (*sim.* Ov. ars 1, 118 met. 1, 505). Ov. met. 6, 528 *Philomela* tremit velut agna pavens, quae saucia cani ore excussa -i nondum sibi tuta videtur (*sim.* trist. 1, 1, 78). fast. 2, 800 *Lucretia* tremit, ut ... parva sub infesto cum iacet agna -o. trist. 3, 11, 12 cincta ... montanis ut pavet agna -is, sic ego ... *a barbaris* saeptus terreor. Pont. 2, 7, 11 (*7* nimio ... ignosce timori) saepe canem longe visum fugit agna -umque credit ...; (*15*) sic ego *eqs.* Sil. 7, 718 *Poeni Minucium circumventum dimittere coguntur*; ceu ... rapuit cum Martius agnum ... -us; ... tum ... *insequente pastore* sibimet metuens ... reiectat praedam. Itala Matth. 10, 16 (cod. a *al.* = Vvlg.) ego mitto vos sicut oves in medio -orum (*sim.* Luc. 10, 3 *ibid.*; *cf.* Ivvenc. 2, 457 pergite nunc ut oves, durorum praeda -orum). Ioh. 10, 12 (cod. b *al.* = Vvlg.) ego sum pastor bonus; ... mercennarius ... videt -um venientem et dimittit oves et fugit (*alluditur saepius ad locum, e. g.* Tert. fug. 11, 2 Avg. epist. 228, 6). Cypr. epist. 60, 2 p. 692, 23 *adversarius* unum primo adgressus ut -us ovem secernere a grege ... temptaverat. Max. Tavr. serm. 90, 2 M. semper ... gregem ovium insidiator -us sequitur, semper christianum coetum diabolus deceptor incu⟨r⟩sat. *adynata* (*v. etiam supra l. 26*): Vvlg. Sirach 13, 21 si communicabit -us agno aliquando, sic peccator iusto. Coripp. Ioh. 4, 384 Antalan cuiquam bello temptare licebit? terreat ergo -um pascens in vallibus agnus!

4 *sublucente saepe imagine* (*cf. sub 3*) *transfertur ad*: **a** *homines vel daemones eorumque animum*: α *infestantes, rapaces, saevos sim.* (*cf.* Avg. c. Iulian. 6, 7, 20 in sanctis libris -i malos significant, oves autem bonos. Salon. in eccles. p. 1012^A quomodo bestia vocatur *is, qui mandata dei non custodit*? si est crudelis, ... leo est ..., si autem raptor est, tigris vel -us *eqs.*): (I) *quoslibet*: Plavt. Trin. 170 me apsente ... aedis venalis hasce inscripsit litteris. :: adesurivit magis et inhiavit acrius -us *eqs.* (et *del. Hermann. cf. p. 1854, 63*). Lvcil. 826 veteratorem illum, vetulum -um Annibalem. Hor. carm. 4, 4, 50 dixit ... Hannibal: 'cervi, -orum praeda rapacium, sectamur ultro, quos ... effugere est triumphus' (*sim. de Romanis*: Liv. 3, 66, 4 occaecatos -os intestina rabie opprimendi occasionem esse *putaverunt Aequi et Volsci*. Vell. 2, 27, 2 [*loq. dux Samnitium*] numquam defuturos raptores Italicae libertatis -os, nisi silva, in quam refugere sol⟨er⟩ent, esset excisa. *cf. supra l. 17*). epist. 2, 2, 28 post hoc (*sc. viaticis perditis*) vehemens -us et sibi et hosti iratus pariter, ieiunis dentibus acer, praesidium regale loco deiecit *miles quidam*. Sen. dial. 6, 22, 7 quod e faucibus avidissimorum -orum (*Seiani et accusatorum*) educeretur praeda (*sc. Cremutius Cordus*). Itala gen. 49, 27 (Lugd. *al.*, *sim.* Vvlg.) Beniamin -us rapax mane manducavit (*i.* -bit) adhuc et ad vesperam dabit escam (*cf. e. g.* Rvfin. patr. 11, 2 *ad l.* -us propter aviditatem dicitur; ex multa enim fame verbi dei et inedia venit, *sc. Beniamin i. Israel. v. etiam* Tert. *l. 31*). Tert. idol. 24 p. 58, 5 viderimus ..., si et corvus et milvus et -us et canis et serpens in ecclesia erit. Hier. epist. 60, 16, 4 inmissi in nos non Arabiae sed septentrionis -i (*sc. barbari; sec.* Italam Hab. 1, 8 [Hier. *ad l.*] -is Arabiae). Rvfin. hist. mon. 7 p. 415^C latro ille iam sanctus ..., tamquam in agnum conversus ex -o. Clavd. 26, 503 *fuge, Alarice*, ne nova praedari cupiens et parta reponas pastorique -us scelerum delicta priorum intra saepta luas. Gild. Brit. 16 chron. III p. 34, 1 illi priores inimici ac si ambrones (*an* Am- *? v. vol. I 1867, 26*), -i profunda fame rabidi, siccis faucibus ovile transilientes ... terminos rumpunt. Max. Tavr. serm. 18, 3 M. aiunt plerique -os leonum subsequi solere vestigia; ... sic et isti avaritiae -i praedonum vestigia subsecuti sunt. (II) *persecutores ecclesiae vel haereticos sim.* (*cf.* Evcher. form. 4 p. 25, 14 -us: diabolus vel heretici [*affert* Matth. 7, 15, *v. infra*]; item in bonam partem: 'Beniamin -us rapax' apostolum Paulum significans [*intellexitne strenuum fidei propagatorem? aliter l. 32 sqq.*]): Itala Matth. 7, 15 (cod. a *al.*, *sim.* Vvlg.) adtendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ovium, ab intus autem sunt -i rapaces (*inde saepe apud script. eccles., e. g.* Tert. praescr. 4 l. 8 qui -i rapaces, nisi sensus et spiritus subdoli, ad infestandum gregem Christi intrinsecus delitescentes? Cypr. zel. 12. Lact. inst. 5, 3, 23 *Apollonius* voluit -um sub ovis pelle celare, ut fallaci titulo *librorum suorum* [*sc.* φιλαληθεῖς] posset inretire lectorem. Hil. c. Const. 10 [*de ipso imperatore ut* 11]. Avg. in euang. Ioh. 112, 2 *de Iuda. et passim*). act. 20, 29 (cod. g *al.*, *sim.* Vvlg.) intrabunt post discessum meum (*i. Pauli*) -i graves in vos non parcentes gregi (*explicatur e. g.* Iren. 3, 14, 2 significans futuros malos doctores. Ps. Orig. in Matth. 4, 1 p. 263, 8 -i ... graves nominantur omnes infideles haeretici, qui ... ecclesiam obprimunt *eqs.*). Tert. adv. Marc. 5, 1 p. 569, 27 (*ad* gen. 49, 27 *p. 1855, 84*) ex tribu ... Beniamin oriturum Paulum providebat, -um rapacem ad matutinum comedentem, id est prima aetate vastaturum pecora domini ut persecutorem ecclesiarum (*item de Saulo*: scorp. 13 p. 174, 18 Hier. epist. 38, 1 Prvd. tituli 189. Avg. serm. 168, 4, 4 ibat -us pastor futurus. 175, 7, 8. 360 ex -o aries. Arator act. 1, 710. *et saepius*). Cypr. epist. 43, 6 p. 596, 3 vitate -os, qui oves a pastore secernunt (*respiciuntur haeretici nimis prompti ad reconciliandos lapsos ut*: 55, 15 p. 634, 18 canibus et -is. 68, 1 p. 744, 13 ad -orum rapinam et praedam diaboli). Lact. inst. 5, 23, 4 veniet rabiosis ... -is merces sua, qui iustas ... animas ... excruciaverunt. Synod. Hil. coll. antiar. p. 126, 16 ne aut -i scismatici furtum facerent ... aut canes heretici ... oblatrarent. Lvcif. non parc. 11 p. 232, 24 te, *Constantium*, -um venientem ad dei vastandum gregem sinerem? (*cf. l. 25*). Pacian. epist. 3, 19 p. 83 nos in ecclesiam -os recipimus, qui haereticorum ora vitamus, an potius Novatiani *eqs.*? Ambr. c. Aux. 22 mutavit ... vocabulum, sed perfidiam non mutavit; exuit -um, sed induit -um. Avg. c. Pelag. 4, 12, 34 ubicumque isti -i apparuerint, conterendi sunt. serm. 182, 2, 3 (*de Manichaeo*) hic video unde velit -us obrepere. Ps. Avg. serm. ed. Mai 59, 1 (*ad* Matth. 10, 16 *sub 3b*) -os ... eos significat, qui ... credentes propter filium dei persecuti sunt. *et saepius.* (III) *diabolum, daemones* (*cf.* Evcher. *l. 16 et p. 1855, 39*, Max. Tavr. *p. 1855, 61*): Hil. in psalm. 120, 15 ne eam *animam* diaboli tinea corrumpat, ... ne canis oblatret, ne -us laceret, ne ursus desaeviat ...; haec enim nunc sunt diaboli ministeria ..., obtrectationibus lacerare *eqs.* Nicet. virg. laps. 51 'erravi sicut ovis perdita' (*psalm. 118, 176*); require famulam tuam, ne -us crudelis glutiat me. Avg. in euang. Ioh. 46, 7 (*ad* Ioh. 10, 12 *sub 3b*) quis est -us nisi diabolus? (*imago fusius explicatur* 46, 8). Comm. instr. 1, 33, 7 (*ad gentiles*) intrate stabulis *Christi* ...; in silva -i sunt, ideo refugite sub antro. Vita Hil. Arel. 9 l. 21 nec immerito postmodum abegit exinde -um (*sc. spiritum Pythonis expellens, v. 17 l. 1 sqq.*), ubi oves primitus pastoris officium peregerunt. Sidon. epist. 7, 6, 2 qualiter ecclesiasticas caulas istius aetatis -us, qui peccatis pereuntium saginatur animarum, ... arrodat. Max. Tavr. serm. 19, 1 M. *eram* anxius ..., ne quis me absente ... diaboli insidiis laberetur; memineram enim -orum rabiem absentibus plus praevalere pastoribus. Sedvl. carm. pasch. 2, 300 ovibus ... dei est haec sola voluntas ...: evadere torva cruenti ora -i (*sim.* op. pasch. 2, 17 p. 230, 18). Inscr. christ. Diehl 1767, 8 *in ecclesiam* plebs festina recurrens eripitur morsu dilaceranda (-di *vel* lacerando *trad.*) -i. *in appositione determinativa* (*vergit in usum adi.*; *cf. p. 1859, 65*): Pomer. 2, 3, 4 ne quem -us diabolus (-us id est d. *var. l.*) ... fraude subripiat.

β *scortandi cupidos* (*usu per iocum sec. fem.* lupa *novato*): Nov. Atell. 7, *v.* lupa *sub 1aβ*.

b *res*: α *corporeas* (*per similitudinem formae, sc. dentium vel faucis, vel quod aptae sunt ad rapiendum* [*cf.* Isid. *et fortasse* Damig. *infra*]): (I) *poetice pro frenis lupatis*: Ov. trist. 4, 6, 4 placido duros accipit ore -os *equus*. Manil. 5, 74 *aurigam* moderantem quattuor ora spumigeris frenata -is. Stat. Ach. 1, 281 *equus* non colla iugo, non aspera praebet ora -is. (II) *de instrumento quodam ad arripiendum apto* (*vel unci vel forcipis simili; in sermone castrensi praeter* Isid.): Liv. 28, 3, 7 etiam qui erexerant ad murum scalas, alii furcis ... detrudebantur, in alios -i superne ferrei iniecti, ut in periculo essent, ne suspensi in murum extraherentur. Veg. mil. 2, 25 *legio* habet ferreos harpagonas, quos -os vocant, et falces ferreas confixas longissimis con-

[Lanciotti]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

tis. 4, 23 plures in modum forficis dentatum funibus inligant ferrum, quem -um vocant, adprehensumque arietem aut evertunt (a- *var. l.*) aut ita suspendunt, ut impetum non habeat feriendi. ISID. orig. 20, 15, 4 (*in capite* de instrumentis hortorum) -us, qui et canicula, ferreus arpax, quia, si quid in puteum decidit, rapit et extrahit; unde et nomen accepit (*inde* GLOSS.[L] I Ansil. LV 360). Ⓘ *de serrula*: PALLAD. 1, 42, 2 ('de instrumentis agrestium') -os, id est serrulas manubriatas minores maioresque ad mensuram cubiti, quibus facile est, quod per serram fieri non potest, resecando trunco arboris aut vitis interseri. Ⓘ *de lapide quodam*: DAMIG. lapid. 18 odontolycii (-telycio *cod.*, -telycius *Pitra*), id est -i dentes, prosperi sunt et utiles militibus et venatoribus et rapere aliquid volentibus *eqs.*

β diem Aegyptiacum, sc. hominibus perniciosum: ANTH. 680[a], 11 (*nisi est medii aevi*) dies tertius in Maio -us est et septimus anguis.

appendix *iuncturarum notabiliorum ad A*: 1 *variarum* (*maxime ad mores pertinentium*): PLAVT. Capt. 912 esuriens (Stich. 577. 605 HOMER. 488 PAP. Corp. 40, 4. *cf.* Trin. 170 adesurivit). VERG. Aen. 2, 355 -i . . . raptores (OV. met. 10, 540 VELL. 2, 27, 2. EVSTATH. Basil. hex. 2, 4, 4 [*gr.* λύκοι βαρεῖς]. *cf.* rapax: HOR. epod. 16, 20 carm. 4, 4, 50 OV. trist. 1, 6, 10. 4, 1, 79 SEN. Oed. 149 ITALA gen. 49, 27 [Lugd. *al.* = VVLG.]. Matth. 7, 15 [cod. a *al.* = VVLG.]. *al.*). 9, 566 Martius (LIV. 10, 27, 9 SIL. 7, 718 AVIEN. Arat. 1854. *cf.* HOR. carm. 1, 17, 9 Martialis. *v. p. 1852, 69. 1854, 14. 1859, 83*). HOR. epod. 12, 26 acris (epist. 2, 2, 28 ieiunis dentibus acer. NEMES. cyn. 307. *cf.* VERG. georg. 3, 264 genus acre -orum). TIB. 1, 5, 54 saevis (SIL. 13, 130 HIER. in Hab. 1, 6–11 l. 177. *cf.* APVL. met. 8, 15, 6 ferocitate saevientes. IVVENC. 1, 692 saeva -orum pectora. CLAVD. DON. Aen. 2, 360 p. 195, 24 -us . . . improbissimum genus est animalis, saevum satis *eqs.*). OV. am. 1, 8, 56 canis (met. 6, 528. 7, 550. *cf.* met. 1, 237 sq. canities). epist. 11, 92 montanis (ars 2, 364 trist. 3, 11, 12). met. 11, 772 fulvum (*cf. p. 1859, 80 et* VERG. Aen. 7, 688 fulvos . . . -i de pelle galeros). fast. 2, 86 avidum (trist. 1, 1, 78 SEN. dial. 6, 22, 7 STAT. Theb. 11, 30 PROSP. carm. de ingrat. 117 [106]. *cf.* OV. epist. 10, 84 avido . . . dente *-orum*). Ib. 172 insatiabilibus (*cf.* POMP. TROG. Iust. 38, 6, 8 -orum animos inexplebiles sanguinis). STAT. Theb. 5, 166 cruentis (SEDVL. carm. pasch. 2, 300). 10, 43 rabidi (PRVD. psych. 467 AVIAN. fab. 1, 2. 42, 14 GILD. Brit. 16 chron. III p. 34, 1. *cf.* LACT. inst. 5, 23, 4 rabiosis ac voracibus. PROSP. carm. de ingrat. 117 [106] rabies . . . -orum [MAX. TAVR. 19, 1 M.]. *sim. al.*). MART. 10, 48, 14 inhumani. ITALA act. 20, 29 (cod. g *al.* = VVLG.) graves (AVX. Maximin. c. Ambr. 49 RVFIN. hist. 1, 1, 2). CYPR. unit. eccl. 9 -orum feritas (PS. EVSEB. GALLIC. hom. 72, 8 G. *cf. p. 1855, 13 sq. et* PRVD. psych. 795 immanes feritate -i). NEMES. cyn. 52 audaces (DRAC. laud. dei 2, 265. *cf.* PHYSIOGN. 126 p. 140, 13 -us animal est rapax, iracundum, insidiosum, audax, violentum). *al.* 2 *ad vocem -i pertinentium*: VERG. georg. 1, 486 -is ululantibus (Aen. 7, 18 STAT. silv. 1, 3, 86 SVET. frg. p. 248, 1 FRONTO [Sitz. Ber. Münch. Ak. 1958, 2] p. 21 AMM. 31, 1, 2. *al.*; *cf. p. 1852, 47 et* SIL. 7, 129 trucis ululatus turba -orum exercet. APVL. flor. 17, 11 -orum acutus ululatus. *et sim. al.*). Aen. 9, 59 fremit (OV. met. 5, 627 HOMER. 488 EVCHER. laud. her. 38). OV. met. 14, 778 tacitorum. LVCAN. 6, 688 gemitus . . . -orum. VAL. FL. 8, 456 maestis veluti nox illa sonaret plena -is. CLAVD. 18, 2 -orum murmur.

B *de aliis quadrupedibus similibus* (*quae partim -orum sub A illustratorum genera esse putaverunt veteres*): 1 *i. q.* θώς (*sc.* '*canis aureus*'; *sed confunditur hoc animal nimirum cum lynce sim., qua de re v. Gossen-Steier RE II A 399 sqq., Leitner, Zoologische Terminologie 1972, 235; cf. etiam* GLOSS. *sub 2*): PLIN. nat. 8, 80 inertes hos *-os* parvosque Africa et Aegyptus gignunt (*opponit* asperos trucesque *Europae*). 8, 123 thoes (-orum id genus est, procerius longitudine, brevitate crurum dissimile, velox saltu, venatu vivens, innocuum homini) habitum, non colorem mutant, per hiemes hirti, aestate nudi (*inde* SOL. 30, 27 Aethiopicis -is proprium est, quod in saliendo ita nisus habent alitis, ut non magis proficiant cursu quam meatu [adsultu *var. l.*]; . . . thoas vocant). 11, 111 *formicis Indiae fabulosis* color felium, magnitudo Aegypti -orum (*cf. Mela 3, 62* non minores maximis canibus). 2 -us cervarius (*vel* -alis, -ariolus, -atus SCHOL. *et* GLOSS.) *i. q. lynx* (*respicitur sc. animal Europaeum 'felis lynx' L., non 'felis caracal'. cf.* SCHOL. Verg. Bern. ecl. 8, 3 lynces: -i cervarioli. GLOSS. IV 534, 30 linc: -us cervatus. V 113, 13 linx: -us varii[s] coloris *eqs.*; *explicatur per* θώς [*v. quae ad 1 monuimus*]: GLOSS. -us cervalis. -us cervarius. *v. etiam* lupa *2b*): PLIN. nat. 8, 84 sunt in eo genere *-orum* qui c. vocantur, qualem e Gallia in Pompei Magni harena spectatum diximus (*sc.* 8, 70 chama, quem Galli rufium vocabant, effigie -i, pardorum maculis). *ibid.* huic quamvis in fame mandenti, si respexerit, oblivionem cibi subrepere aiunt, digressumque quaerere aliud (*inde* SOL. 2, 37). 11, 202 insatiabilia animalium, quibus a ventre protinus recto intestino transeunt cibi, ut -is c. EDICT. imp. Diocl. 8, 35 L. pellis -i (luri *exemplum Stratonicense*) c. infecta (*gr.* δέρμα λύγγιον. *male vertitur in exemplaribus aliquot* δ. λύκου κεράστου). POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 543, 3 -us c. 3 *i. q. lycaon* (*cf. p. 1853, 46*): SOL. 30, 24 (*inde* ISID. orig. 12, 2, 24) Aethiopia mittit lycaonem: -us est cervice iubatus et tot modis varius, ut nullum colorem illi dicant abesse (*sec. Plin. nat. 8, 123 et Melam 3, 88, v. sub* lycaon). ? 4 *de genere canum* (*cf. p. 1852, 55*): PLAC. med. 9, 15 rec. α (*in capite* de cane) lac -i catuli eiciet mortuum *fetum* (-i *codd. omnes, delevit editor*; caninum lactem *rec. β*, *cf. var. l.* 9, 14 rec. α lac canicus -i [*vel* -is], *ubi* lac caninus *ceteri*, canis lacte *rec. β*).

C *de animalibus aquatilibus* (*cf. etiam p. 1852, 75*): 1 *de piscium genere q. e.* λάβραξ (*quae vox gr. respondet in* GLOSS., *ut in versione* ORIBASII *et in locis* PLIN. nat. *ex Aristot. sumptis. cf. etiam* labrax *p. 809, 33 sqq.*; *huc spectat* GLOSS. -us: baers [*anglosax.*]): *ad rem v. Capponi, Ov. hal. comm. 1972, 480 sqq. de origine*: VARRO ling. 5, 77 vocabula piscium pleraque translata a terrestribus . . . a vi quadam ut haec: -us, canicula, torpedo (*sim.* ISID. orig. 12, 6, 5 quod improba voracitate alios persequantur. 12, 6, 24 -um . . . aviditas appellavit. *cf. attributa*: immitis et acer OV. hal. 23, rapax COLVM. 8, 17, 8; *sed aliter* AMBR. *infra l. 64*). *accedunt determinationes*: HOR. sat. 2, 2, 31 Tiberinus (MACR. Sat. 3, 16, 11). COLVM. 8, 16, 4 fluvialem (SCHOL. Hor. sat. 2, 2, 31). 8, 17, 8 sine macula, nam sunt et varii, -os. SCHOL. Hor. sat. 2, 2, 31 marinus (MARCELL. med. 15, 85 GLOSS. III 470, 63). CASSIOD. var. 11, 40, 7 pisceus (*cf.* APIC. 4, 2, 32 patina de pisce -o). *nomine Lupi alludit ad piscem Lucil. 54* occidunt, Lupe, saperdae te et iura siluri. *non huc spectat p. 1852, 62.*

a *pro cibo est ideoque in piscinis sim. nutritur*: TITIVS or. frg. (2 M.) Macr. Sat. 3, 16, 16 edimus turdum pinguem bonumque piscem, -um germanum, qui inter duos pontes captus fuit (HOR. sat. 2, 2, 31 unde datum sentis, -us hic Tiberinus an alto captus hiet, p. ne i. iactatus an amnis ostia sub Tusci? PLIN. nat. 9, 169 MACR. Sat. 3, 16, 13. *cf.* COLVM. 8, 16, 4 periurium *Marcii Philippi* [*v.* VARRONEM *infra*] . . . erudita palata fastidire docuit fluvialem -um, nisi quem Tiberis adverso torrente defatigasset. *v. etiam Lucil. 1176* p. Tiberinus duo i. captus catillo). VARRO rust. 3, 3, 9 cum . . . ei (*Marcio Philippo*) e . . . flumine -um piscem formosum apposuisset *hospes*, atque ille gustasset et expuisset, dixit: 'peream, ni piscem putavi esse' (*eadem narrat* COLVM. 8, 16, 3). HOR. sat. 2, 2, 36 laudas . . . trilibrem mullum . . .; quo pertinet ergo proceros odisse -os? FENESTELLA Plin. nat. 35, 162 (frg. 27 P.) tripatinium . . . appellabatur summa cenarum lautitia; una erat murenarum, altera -orum, tertia mixti piscis. CELS. 2, 18, 7 leviores *sunt* -i mullique (*agitur de generibus ciborum ut*: 2, 20, 1 medii inter teneros durosque pisces, ut mullus, ut -us. ORIBAS. syn. 4, 14, 5 Aa p. 14 si . . . aliquid in utrisque aquis nutriuntur, id est in dulce et salsa, qualia sunt cefalus, -us *eqs.* [*La v. supra p. 809, 36*]). COLVM. 8, 16, 1 *ut maiores* eadem cura mugilem . . . nutrirent, qua nunc muraena et -us educatur (*cf.* 8, 16, 2 lacus . . . convectis marinis seminibus replebant; inde Velinus *aliique* . . . -os . . . procreaverunt ac si qua sunt alia piscium genera dulcis undae tolerantia. 8, 17, 8 greges . . . rapacis -i. *ibid.* -os includamus *piscina scopulosa*. MART. 10, 30, 21 piscina . . . pascit . . . -os vernas). PLIN. nat. 9, 61 (1, 9, 28 de -o, de asello) apud antiquos piscium nobilissimus habitus accipenser; . . . postea praecipuam auctoritatem fuisse -o et asellis Nepos Cornelius (frg. 19 = 27 M.) et Laberius (mim. inc. p. 364 Ribb.[3]) . . . tradidere; -orum laudatissimi qui appellantur lanati a candore mollitiaque carnis (*cf.* MART. 13, 89, 1 laneus . . . -us . . . aequoreo dulces cum sale pastus aquas). *ibid.* in -is in amne capti praeferuntur. MART. 2, 37, 4. *al.* *in comparatione*: MART. 9, 26, 6 tamen et parvae nonnulla est gratia Musae: appetitur posito vilis oliva -o.

b *in universum*: VARRO ling. 9, 28 (*inter exempla analogiae naturalis*) an e (sane *trad.*) murena fit -us aut merula? (*cf.* 9, 113 dissimilis muraena -o). OV. hal. 23 clausus rete -us, quamvis inmitis et acer (ater *var. l.*), dimotis cauda submissus sidit arenis (*exciderunt in codd. quae sequebantur; supplenda videntur sec.* PLIN. nat. 32, 11 dum transeat rete. *eadem referunt* CASSIOD. var. 11, 40, 7 ISID. orig. 12, 6, 24). 39 -us . . . discursu fertur vario . . . quassatque caput, dum vulnere . . . laxato cadat hamus (*inde* PLIN. nat. 32, 13). 112 (113) rapidi -i. PLIN. nat. 9, 57 praegelidam hiemem omnes sentiunt, sed maxime qui lapidem in capite habere existimantur, ut -i. 9, 162 bis anno parit. 9, 185 mugil et -us mutuo odio flagrant; . . . Nigidius auctor est praerodere caudam mugili -um eosdemque statis mensibus concordes esse. 10, 193 produntur . . . clarissime audire mugil, -us *eqs.* AMBR. hex. 5, 2, 6 (*antea*: noxia in terris *animalia* in aqua innoxia sunt) quid loquar corvorum, quid etiam -orum teneritudines? nescit hos -os agnus timere. 5, 3, 9 *in piscibus* quam pura . . . successio! ut nullus alteri, sed generi suo miscetur, thymallus thymallo, -us -o! 5, 10, 26. MARCELL. med. 15, 85 -us marinus, id est piscis, tantae efficaciae est adversum strumas, ut *eqs.* POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 544, 8.

2 *de pisciculo quodam ceterum ignoto* (*vix eodem ac sub 1*): PLIN. nat. 31, 95 *allex* coepit . . . ex inutili pisciculo minimoque confici; apuam nostri, aphyen Graeci vocant . . .; Foroiulienses piscem, ex quo faciunt, -um appellant.

3 *de animali fabuloso hippocampi simili*: VAL. FL. 1, 455 celsa . . . semiferum contorquens *Neptunus* frena -orum ('*-os . . . equis marinis substituit*' *Langen 1896 ad l.*; *cf. locos vol. V 2, 738, 20 sqq. collectos*).

D *de genere araneorum* (*ad rem v. e. g. Leitner, Zoologische Terminologie 1972, 159 et 35*): PLIN. nat. 11, 80 -orum minimi non texunt; maiores in terra (interna *var. l.*) et cavernis exigua vestibula praepandunt (*Ps. Aristot. hist. anim. 621a2* τῶν καλουμένων λύκων γένος). 29, 85 aeque phalangion Graeci vocant inter genera araneorum, ⌊sed distingunt -i nomine⌋ (⌊⌋ *om. pars codd.*).

II *nomen herbarum*: **A** -us salictarius (*i. q. 'humulus lupulus' L. sec. André, Lex. des termes de botan. s. v.*; *vix recte* MART. 9, 26, 6

[Lanciotti]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

[*v. p. 1858, 49*] *huc traxit Hehn, Kulturpflanzen und Haustiere*[8] *1911, 485*): PLIN. nat. 21, 86 (*cf.* 1, 21, 50) secuntur herbae sponte nascentes, quibus pleraeque gentium utuntur in cibis; ... in Italia paucissimas novimus, fraga, tamnum ... praeter has pastinacam pratensem, -um salictarium, eaque verius oblectamenta quam cibos. *?* **B** *v.* lobus *p. 1552, 43 sq. 49.* *?* **C** *v.* lolium *p. 1613, 79.*

f. ***lupa,** -ae. *ad originem cf. l. 20.* *scribitur*: lo- Nov. Atell. 7. lupp- PAP. Corp. 40, 6 (*saec. IV*) *et var. l.* DIONYS. ant. 1, 84, 4. *litteris gr.* λοῦπα DIONYS. ant. 1, 84, 4 PLVT. Romul. 4, 4 PS. DIOSC. Vind. 4, 161 p. 305, 18. *inde a* PLAVTO, LVCILIO, NOVIO, VARRONE.

1 *per similitudinem*: **a** *morum, significantur meretrices, scorta (fere pro adi. infra l. 65,)*: *cum antiquitus forma masc.* lupus *etiam sexum femininum significaverit (cf. p. 1852, 9 sqq.) et fem.* -a *de animali non ante* VARRONEM *dicatur (v. infra sub 2 a), haec forma ideo adhibita videtur, quod aptior est convicio ad solas mulieres pertinenti (cf.* milva *vol. VIII 986, 75 sqq., de qua voce v. Stefenelli, Die Volkssprache im Werk des Petron, 1962, 139). mores bestiae comparantur l. 37 sqq. et p. 1860, 28 sqq.; ludunt cum nomine bestiae* NOV., LABER. *sub β (cf. etiam imaginem p. 1855, 35); hanc meretricis notionem ad aliud vocabulum idque e lingua graeca tractum referendam esse adfirmat* DIONYS. *infra; legitur vox multo rarius quam* meretrix *vel* scortum (*e. g. inveniuntur apud comicos* -a *ter,* m. *fere nonagies,* s. *fere quinquagies, apud* CIC. -a *semel,* m. *undevicies,* s. *decies*) *et ad mulieres abiectissimas pertinere videtur* (*cf. sub β* LVCIL. *iuxta* prostibulum, CATVLL., MART.).

α *explicationes*: DIONYS. ant. 1, 84, 4 *Larenti⟨n⟩am Faustuli uxorem nominatam esse* τὴν Λούπαν· ἔστι δὲ τοῦτο Ἑλληνικόν τε καὶ ἀρχαῖον ἐπὶ ταῖς μισθαρνούσαις τἀφροδίσια τιθέμενον, αἳ νῦν εὐπρεπεστέρᾳ κλήσει ἑταῖραι προσαγορεύονται. ἀγνοοῦντας δέ τινας αὐτὸ πλάσαι (*sc.* φασίν) τὸν περὶ τῆς λυκαίνης μῦθον, ἐπειδὴ κατὰ τὴν γλῶτταν, ἣν τὸ Λατίνων ἔθνος φθέγγεται, λοῦπα καλεῖται τοῦτο τὸ θηρίον (*item de Larentia*: LIV. 1, 4, 7 sunt qui L. vulgato corpore -am inter pastores vocatam putent; inde locum fabulae ... datum. PLVT. Romul. 4, 4 λούπας ... ἐκάλουν ... τῶν τε θηρίων τὰς λυκαίνας καὶ τῶν γυναικῶν τὰς ἑταιρούσας. TERT. nat. 2, 10, 1 *L.* ⟨id⟩eo -a, quia scortum. LACT. inst. 1, 20, 2 -a ..., id est m e r e t r i x, nuncupata est *L.* [SERV. Aen. 1, 273 AVG. civ. 18, 21 p. 283, 21 D.]. PS. AVR. VICT. orig. 21, 1). SERV. Aen. 3, 647 -ae, id est m e r e t r i c e s, dictae ab obscenitatis et odoris similitudine (ISID. orig. 10, 163 -a, meretrix, a r a p a c i t a t e vocata, quod ad se rapiat miseros et adprehendat [*sim.* 18, 42, 2. GLOSS.[L] Ps. Plac. L 3 a r. vel a libidine eius animalis]. GLOSS. *addas. l. 35. an etiam p. 1846, 4?*). GLOSS.[L] II Philox. LV 42 -a: ἑτερα (*i.* -αίρα)· καὶ ⟨42 a⟩ λύκαινα (*cf.* PLVT. *supra*). III Abstr. LV 23 lupanaria: mulier enim ⟨in⟩cesta -a dicta, ⟨id⟩ est meretrix, de qua hoc vocabulum sumptum est. Corp. L 285 lup[e]a: meretrix vel lupinaria (*i.* -pan-). β *loci ceteri*: PLAVT. Epid. 403 divortunt mores virgini longe ac -ae. LVCIL. 334 si olim -a prostibulumque *est.* NOV. Atell. 7 cum ad -am nostram tam multi crebro conmetant lupi. CIC. Mil. 55 ille *Clodius*, qui semper secum scorta, semper exoletos, semper -as duceret *eqs.* CATVLL. 99, 10 commictae spurca saliva -ae. LABER. mim. 56 catulientem -am. MART. 1, 34, 8 abscondunt spurcas ... monumenta -as (*cf. 3, 93, 15* bustuarias moechas *et* IVV. 6, 365[16] flava ruinosi -a ... sepulchri). IVV. 3, 66 ite *ad circum*, quibus grata est picta -a barbara mitra. APVL. apol. 75, 1 ipse *Rufinus* propudiosus, uxor -a, filii similes. ARGVM. Plaut. Truc. 6 -ae ni (lut [*vel* It] poeni *codd.*) rapiant domini parsimoniam. TERT. nat. 1, 4, 12 maluisse (-isse se *coni. Reifferscheid*) -ae quam Christianae maritum *esse.* apol. 25, 9 prostitutissimae (prostratissimae *rec.* Φ) -ae La[u]rentinae (*cf. supra l. 30 sqq.*). pall. 4, 9 aspice -as, popularium libidinum nundinas. AVSON. 26, 12 p. 329 P. illi nec pater certus fuit et mater est vere -a (*sc. non animal ut Romulo Remoque*). 131, 2 p. 346 volsas ... -as. AMM. 28, 4, 9 ignotam ... m⟨eretricem⟩, aut oppidanae quondam prostibulum plebis, vel meritorii corporis vetere⟨m⟩ -a⟨m⟩. HIER. adv. Iovin. 1, 36 p. 259[C]. PRVD. psych. 47 ignea dirae tela -ae (*Libidinis*). c. Symm. 1, 107 scortator nimius (*sc. Priapus*) ... suetus rusticulas vexare -as (SCHOL. meretrices). CYPR. GALL. deut. 106 inmundas. ENNOD. carm. 2, 24, 2. *in appositione determinativa* (*vergit fere in usum adi., cf.* meretrix mulier *vol. VIII 828, 2 sqq.,* meretrix femina *ibid. 7 nec non supra p. 1856, 70*): TERT. adv. Val. 4 p. 181, 15 tantum ... quantum -ae feminae (*dubitat Kroymann, an* f. *expungat*) formam cotidie supparare (super- *var. l.*) sollemne est. *convicium est*: DON. Ter. Eun. 825 aptum convitium et comicum in ancillas 'venefica'; ⟨sic et⟩ '-a', 'vipera' *eqs.* INSCR. tess. lusor. CIL XI 6728, 23 (*al.*) -a (*cf. Bücheler, Kl. Schr. III 245 sq.*).

? **b** *dentium vel faucis, significantur oreae* (*cf.* lupatus *et* lupus *p. 1856, 76*): GLOSS II 429, 39 σαλιβάριον: -a (lupata *coni. Heraeus in exemplari suo fortasse recte. ad rem cf. Edict. imp. Diocl. 10, 5 L.* frenum equestre cum salibario instructum, *gr.* ⟨σ⟩αλιβαρ⟨ίον⟩).

2 *nomen animalium*: **a** *i. q.* λύκαινα (GLOSS.[L] Corp. L 333 -a: wylf [*anglosax.*]. *cf. explicationes sub 1 allatas*): α *de -a, quae conditoribus urbis ubera praebuit* (*cf. l. 58 nec non 30 sqq.*): Ⓘ *varia exempla*: VARRO Men. 476 -am alumni fellarunt olim. VERG. Aen. 1, 275 -ae fulvo n u t r i c i s tegmine laetus Romulus (CLAVD. 26, 264). PROP. 2, 6, 20 nutritus duro (-ae *codd. det.*), Romule, lacte -ae. 4, 1, 38 *Romani* sanguinis altricem non pudet (-tet, -tat *var. ll.*) esse -am. 4, 1, 55 optima nutricum nostris -a M a r t i a rebus (MANIL. 4, 26. PRVD. perist. 10, 612 Mavortiam -am. *cf. p. 1860, 13. 45. 1857, 22 sqq. et Serv. Aen. 1, 273* constat hoc animal, *sc.* -*am*, in tutela esse Martis). 4, 4, 54 quem ... nutrit inhumanae dura papilla -ae. OV. fast. 2, 413 -a feta (SIDON. carm. 2, 119). 2, 415 quos -a nutrit, perdere cognatae sustinuere manus (*cf.* 5, 467 [*loquitur umbra Remi*] quem -a servavit, manus hunc temeraria civis perdidit; o quanto mitior illa fuit!). 3, 38. LIV. 1, 4, 6 -am sitientem ... ad puerilem vagitum cursum flexisse *eqs.* POMP. TROG. Iust. 38, 6, 8 *v. p. 1855, 16.* FEST. p. 266 Romulum ... quod -ae ruma nutritus est, appellatum es⟨se⟩. PAVL. FEST. p. 271 Ruminalis dicta est ficus, quod sub ea arbore -a mammam dederit Remo et Romulo (*sim.* PLIN. nat. 15, 77). SEN. contr. 10, 4, 9 PLIN. nat. 8, 61. MART. 2, 75, 10 (*ad leonem, qui duos pueros dilaceraverat*) a nostra pueris parcere disce -a! QVINT. inst. 2, 4, 19 -a Romuli. *al.* Ⓘⓘ *simulacra*: VERG. Aen. 8, 631 fecerat et viridi fetam Mavortis in antro procubuisse -am *eqs.* (*in clipeo Aeneae; similia figurantur in clipeis Flaminii* SIL. 5, 144, *Romae* CLAVD. 1, 99 SIDON. carm. 5, 23). LIV. 10, 23, 12 Cn. et Q. Ogulnii ... ad ficum Ruminalem simulacra infantium conditorum urbis sub uberibus -ae posuerunt. INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 16 (*saec. II; litterae fere evanidae non bene lectae sunt* CIL VIII 22699) -am aeream quam ad ornamen⟨t⟩um municipii ⟨p⟩romiserat cum ⟨Ro⟩mulo et Remo de⟨dit⟩ idemq(ue) dedic(avit) (*ad civitatem Romanam municipibus datam pertinere videtur ut*: CIL VIII 958 [*saec. III ineuntis ?*] signum -ae cum insignibus suis posuit. 12220 ⟨signum⟩ -ae cum ⟨gemel⟩lis). CIL II 5063 ob beneficium, quod ab ordine Sing(iliensium) locum acceperam, in quo statuam ponerem ... f(ilii) mei, -am cum infantibus duobus d(ono) d(o). Ⓘⓘⓘ *pro dea habetur* (*negat* LACT. inst. 1, 20, 1 Romuli nutrix -a honoribus est adfecta divinis, et ferrem, si animal ipsum, cuius figuram gerit; sed auctor est Livius [*p. 1859, 31*] Larentinae esse simulacrum et quidem non corporis, sed mentis ac morum. epit. 15, 2 *Larentina* vulgati fuisse corporis quis ignorat? et idcirco -a nuncupata est et in ferae specie figurata. *ad rem v. Kock, RE XIII 1814*): CIL II 2156 -ae Romanae ... VI vir Aug(ustalis) *quidam.* 4603 -ae Augustae.

β *de quibuslibet -is* (*fere proverbialiter* OV. ars 3, 8, *in similitudine* OV. ars 3, 419 NEMES. ecl. 4, 27, *adynaton* LICENT. carm. ad Aug. 95): HOR. carm. 3, 27, 3 (*mala omina*) praegnans canis aut ... rava ... -a ... fetaque volpes. OV. ars 3, 8 quid virus in anguis adicis et rabidae tradis ovile -ae? (rapido ... -o, rapidis -is *var. ll., sec. p. 1854, 38*). 3, 419 ad multas -a tendit oves, praedetur ut unam, ... se quoque det populo mulier speciosa videndam: quem trahat, e multis forsitan unus erit. SIL. 14, 529 ubera praebuerat parvo *Polyphemo* -a (*ut -a Romuli Remique supra; cf.* SPART. Sept. Sev. 1, 8 somniavit -ae se uberibus ut Remum inh⟨a⟩erere vel Romulum). STAT. Ach. 2, 100 leonum viscera semianimisque -ae (*P*, libens *cett.*) ... medullas. TERT. carn. 4 l. 34 si re vera de -a aut sue aut vacca prodire voluisset *Christus*. NEMES. ecl. 4, 27 cerva marem sequitur, taurum formosa iuvenca, et Venerem sensere -ae ...; tu tamen una fugis. CARM. de mens. 2, 9 (*respicitur imago mensis Martii*) cinctum pelle -ae ... mensem. PAP. Corp. 40, 6 (*saec. IV*) -a ... eum (*sc. lupum*) coniugalis interrogabat (*Babrios 16, 8* λύκαινα ... ἡ σύνευνος [*Pap.,* σύνοικος *codd.*]. *in eodem apologo* AVIAN. fab. 1, 8 coniunx ... -a [sua *var. l.*]). SERV. auct. Aen. 4, 458 dicitur etiam -am in concilio multorum eiusdem generis sociari marito, eamque amisso eo nulli alteri post iungi (*affert 4, 550 sq.* 'thalami expertem ... vitam degere more ferae', id est -ae, *sed lynx intellegitur in commentario ad l.*). LICENT. carm. ad Aug. 95 ante ... inpasta diu teneros -a nutriat agnos ..., quam mihi post tergum veniant tua dona, magister (*cf. p. 1855, 26 sqq.*). SVLP. SEV. dial. 1, 14, 1 quod ei *monacho cuidam* -a solita esset adstare cenanti (*narratur postea quomodo panem furata sit factique eam paenituerit*).

b -a c e r v a r i a *i. q. hyaena* (*cf. vol. II 1861, 60 sqq., an coll.* lupus *IB2 potius i. q. lynx?*): GLOSS. III 554, 65 belbes (*pro* belua) i. -a cervaria (*inde supplendum videtur* III 537, 3 belbe idest ⟨-a c.⟩). *non huc pertinet* GLOSS. -a cervaria: fellenia; *v. vol. VI 1, 455, 32 sqq.*

3 *nomen herbae i. q. ricinus* (*v. Stadler, RE I A 800 sqq.*): PS. DIOSC. Vind. 4, 161 p. 305, 18 κρότων ἢ κίκι· οἱ δὲ σήσαμον ἄγριον, οἱ δὲ σέσελι Κύπριον ..., Ῥωμαῖοι ῥίκινουμ, οἱ δὲ λοῦπα (λοῦτα *var. l.*).

deriv.: 1. luparius, lupatus, lupellus, 1. lupinus, *?* lupulus. *cf.* lupia, lupinum; Lupercal, Lupercus *v. Onom.* *a* lupa: lupanar, *?* 2. luparius, lupor, lupula. *cf.* lupal, lupana, lupatria.

compos.: lupicuda.

cf. Onom. *Lanciotti.*

lura (lū- *?*), -ae *f.* [*orig. inc. Sch.*] [*vix recte huc traxerunt francog. occ.* loure *'tibiae utriculo instructae' et it. sept.* lora, lura *'infundibulum' M.-L. 5174, Battisti-Alessio III 2269, Wartburg V 465. St.*] {*perperam restitutum est olim* LVCIL. 155 (*v. vol. VI 1, 1613, 49 sq.*), AVSON. 454, 2 p. 397, 8 P. (sorato *cod.*, scorto *vel* soraco *edd.*).} *i. q. os cullei*: PAVL. FEST. p. 120 -a, os cullei vel etiam utris; unde lurcones.

lurchinābundus, -a, -um. [*cf.* tuburchinabundus *a* tuburchinari. *Sch.*] *formam -ci- post alios restituit Colson 1924, ad* QVINT. *l. c.* *i. q. vorax*: CATO inc. libr. frg. 49 (or. frg. 253 M.) -um (*affertur a* QVINT. inst. 1, 6, 42 neque ... 'tuburchinabundum' et '-um' [-chiab- *var. l.*] iam in nobis quisquam ferat, licet Cato sit auctor).

cf. collurcinatio.

lurc(h)o, -ōnis *m.* [*a* lurc(h)ari. *Sch.*] *de origine*: PAVL. FEST. p. 120 lura, os cullei ..., unde -es. NON. p. 10, 27 -es dicti sunt a lurchando (*item derivatur* GLOSS. V 656, 15). *de aspiratione: testi-*

[Zäch]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

monia gramm.: PROB. cath. gramm. IV 10, 22 nomina post c litteram habentia h peregrina sunt . . . exceptis tribus, quae Latina sunt, -cho pulcher Orchus: sic enim in antiquioribus reperies, non Orcus (*sim.* 14, 33. 38, 29 [*eadem* SACERD. gramm. VI 491, 1]). SERV. Aen. 6, 4 Orchus veteres dicebant et -cho, id est vorax, quibus sequens aetas detraxit aspirationem. *in codd. exstat tam* -ch- (*e. g.* PLAVT. Persa 421 [*AP*]. APVL. met. 8, 25, 3 [*F*]. *al.*) *quam* -c- (*e. g.* APVL. apol. 57, 2 [*F*]. NON. p. 11, 7). *ceterum scribitur* lyr- PLAVT. Persa 421 (*A*). APVL. met. 8, 25, 3 (*F*) *nec desunt formae depravatae, e. g.* curcho, lorco, lorigo *sim.*

1 *usu originario i. q. ganeo* (*sensu convicii*): **a** *interpretationes gramm.*: PAVL. FEST. p. 120 -es capacis gulae homines et bonorum suorum consumptores. PROB. cath. gramm. IV 10, 18 -o -onis, lectum nomen in Plauto, significans ganeonem (*eadem* SACERD. gramm. VI 475, 25), nepotem, devoratorem. SERV. *v. supra.* GLOSS. -o: devorator. est ambro. glutto. glutto et avarus (*cf.* GLOSS.L V Abba LV -o: avarus). -es: avidi voratores (*addas vol. V 1, 2026, 8*). devoratores, ⌊sigiras⌋ vel avidi (*anglosax.*; *cf.* GLOSS.L Corp. L 275 -e: siras). -um: devoratorum, gluttonum. *cf. l. 34 et* GLOSS. V 491, 66 ardaleo: ganeo, -o, glutto. *huc pertinere videtur lemmate corrupto* GLOSS. truncone: devoratore.

b *exempla auctorum*: PLAVT. Persa 421 (*in serie conviciorum*) perenniserve, -o, edax, furax, fugax. LVCIL. 75 vivite -es, comedones, vivite ventris (*sic Non. p. 11, 9; sed* glaucones *vel* clauc- *Don. Ter. Phorm. 988, unde* gluttones *Scaliger*). LENAEVS frg. Suet. gramm. 15, 2 -em (*vox traditur iuxta alia eiusdem convicia in Sallustium dicta*: lastaurum, nebulonem, popinonem). APVL. apol. 57, 2 testimonium . . . gumiae cuiusdam et desperati -is Iuni Crassi (*cf. 57, 3* qui non invitus de die in ganeas conrepat).

2 *transfertur ad hominem impudicum*: APVL. met. 8, 25, 3 sic praeco -em tractabat (*de eodem sacerdote deae Syriae 8, 24, 2* cinaedum). *v. Onom.*

lurc(h)o(r), -āre (-ārī). [*orig. inc. Sch.*] *scribitur apud* NON., *qui omnia exempla praebet, et* -ch- *et* -c- (*cf.* lurcho).

i. q. devorare (*cf.* NON. p. 10, 27 -are . . . est cum aviditate cibum sumere. GLOSS. V 656, 15 -atur: devorat, inde lurcones devorantes et glutones. GLOSS.L Corp. L 274 -or: freceo [*anglosax.*]): LVCIL. 79 ut -retur lardum et carnaria . . . conficeret (POMPON. Atell. 169 l. -bat lubens). VARRO Men. 136 cum psalte Pisia et cum Flora -are ac strepis (at strepis *trad.*). NON. p. 10, 27 lurcones dicti sunt a -ando.

deriv.: lurc(h)o. *cf.* collurcinatio.

lurdus, -a, -um, λορδός. [*i. q. 'lentus, tardus' vel 'stolidus': francog. vet. et med.* lort, lourd (*francog.* lourd *i. q. 'pondere gravis'*); *prov. vet.* lort, *var. dial.*; *fortasse hisp., port.* lerdo. *cf. M.-L. 5176. Wartburg V 465 sqq. Corominas III 77 sqq. St.*] *i. q. claudus*: CHRON. Alex. chron. I p. 125, 288 (*enumerantur prophetae*) fuit . . . pseudopropheta Annanias -us (*ex eodem fonte Chron. pasch. Migne gr. 92, 312B* Ἀνανίας ὁ λορδός). GLOSS. V 369, 21 -us: laempihalt *vel* lemphihalt (*anglosax.*; *sim.* GLOSS.L Corp. L 296). *cf. glossas graecolatinas*: GLOSS. III 330, 35 λορδός: pandus, cloppus (*item* 529, 49). 499, 44 lordos vel lurdus: cloppus.

cf. lordico.

[lūreo, -ēre. *cf. cum* luror, luridus. *nusquam traditur nisi* -ent *in excerptorum cod. Bodl. saec. XII* OV. met. 2, 776 *pro* livent. *ceterum vix recte coniciebatur*: PLAVT. Men. 828. CVLEX 221 (*ed. Ellis*). HOR. epod. 17, 33 (*v. Campbell in ed. ad l.*). OV. met. 1, 239 (*proposuit Housman, Class. Papers I 162 ut*: 4, 715 SEN. Herc. f. 767).]

lūria *v.* lora. **lūrīc-** *v.* loric-.

[lūrica *falso tradi videtur pro* diuretica GLOSS. med. ed. Heiberg p. 84, 13 huius *struthii* radix amara est et lurica (lubrica *var. l.*; *'h. e.* οὐρητική *?' ed.*; *sed cf. Ps. Diosc. herb. fem. 56* [*55*] radix eius amara est et diuretica. *Diosc. 2, 149 p. 235, 8* diuretice). *aliter André in plagulis dubitanter coniciens* lutica (*λυτική*) *coll. Plin. nat. 24, 96* alvum solvit *et Diosc. 2, 163* κοιλίαν τε ὑπάγει.]

lūridātus, -a, -um. *a* luridus. *i. q. lurore affectus, luridus* (*respicitur color morbo, sordibus sim. corruptus*): TERT. adv. Marc. 4, 8 p. 437, 27 (*in imagine*) *nos, Christiani*, sumus, de quibus scriptum est (*thren. 4, 7*) 'Nazaraei exalbati sunt super nivem', qui scilicet retro -i delinquentiae maculis et nigrati ignorantiae tenebris (*cf. Vulg. thren. 4, 8* denigrata est super carbones facies eorum *sc. fame*). FAVSTIN. fid. l. 88 (= AVELL. p. 8, 17) sicut -i (ludri-, luridi-, iurididati *var. ll.*) corporis tabe resolutus est *Arius*.

lūridus, -a, -um. [*orig. inc.*; *cf.* eluresce re. *Sch.*] *de origine*: ISID. orig. 10, 162 -us, quod sit pallidus, a loro dictus, quod huiusmodi habeat cutem. *scribitur in codd. rec. hic illic* lor-, *e. g.* HIER. epist. 77, 6, 2 GLOSS. V 113, 29. *compar. et superl. non leguntur*; *cf.* magis -um PLIN. nat. 10, 144. *?* NOT. Tir. 50, 24 (*fortasse pro* ludus, *quia inter verba a* ludere *derivata*). *legitur inde a* PLAVTO, VARRONE (*ex Sasernis?*), LVCR., HOR., *imprimis apud poetas.* [*a* luridus, *sc.* -u- *correpta et vi q. e. sordidus* (*cf. p. 1862, 5*): *it.* lordo; *prov. vet.* lur, *var. prov., vasc.*; *cat.* llort. *cf. M.-L. 5176. Battisti-Alessio III 2270. Wartburg V 465 sqq. St.*] [*confunditur in codd. cum* lucidus *e. g.* IVVENC. 2, 519 DRAC. laud. dei 2, 531 (*contextu haud dilucido restituitur vulgo e coni. dub.* AVIEN. Arat. 454 *Cassiepia* adstat -a maerenti *Andromedae* [adsunt lucida m. *trad.*]. *vix recte conicitur* SEN. nat. 3, 2, 2 *p. 1706, 12*), *cum* lividus IVVENC. 1, 738 HIER. epist. 58, 2, 2 SALV. gub. 5, 16.]

significat colorem fere luteum vel viridem, splendore carentem et imprimis ad insana vel corrupta pertinentem, ut saepe vergat in notionem q. e. pallidus (*sed eo differt, quod raro, sc. sub IA1a tantum, affectus causa ponitur*). *in explicationibus infimae aetatis usurpatur notione q. e.* sordidus *sim.* (*v. l. 16 sqq., p. 1861, 78*). *praemonenda ad rationem, quae intercedit inter* -us *et*: *1*) pallidus *sim.*: PAVL. FEST. p. 120 -i: supra modum pallidi. ISID. orig. 10, 162 -us, quod sit pallidus. GLOSS. -us: pallidus. pallore deformis (*inde* -us: deformis*?* *cf. etiam l. 65*). *al.*; *ponitur in eodem contextu vel variat cum* exsanguis OV. met. 4, 267 APVL. met. 5, 18, 5, pallidus SEN. Med. 790 (pallens COLVM. 10, 325 LVCAN. 5, 549; *cf. l. 38. p. 1863, 52 sq.*, -us pallor *sub IB3*, pallescent *infra l. 40*). *2*) niger *sim.*: *occurrit iuxta* niger LYGD. 3, 38 (*de Orco ut* SIL. 13, 560; *in interpretatione* SCHOL. *l. 44*); *inter varios colores obscuros* ARNOB. (*v. infra l. 77 sq.*). GLOSS. I p. 82, 43 (*synonyma cod. Harl.*) obscura, atra, tenebrosa, -a, furba (*i.* -va). GLOSS.L V Aa L 594 -a: nigra, obscura, vel facies sangui⟨no⟩lenta, polluta. *huc pertinere videntur explicationes audaciores p. 1863, 14 et* GLOSS.L III Abstr. LV 26 (= I Ansil. LV 367) -um: sordidum (*cf. p. 1863, 38*). V Abba LV 17 -o: c⟨a⟩enoso; *distinguitur* atrabuntur PS. RVFIN. *infra l. 41*; atra MARCELL. med. 30, 9. *3*) *colorem splendium, naturalem*: *opponitur* color HOR. epod. 17, 22 (iuventas et verecundus c.) *et* OV. met. 4, 267 (*item opp.* rubor, *fere syn.* exsanguis), lucidus SEN. Med. 790 (*respic. luna ut*: LVCAN. 5, 549 [*546* l.]). *4*) *colores varios*: *alternat cum* viridans, viridis *fortasse* CVLEX 47 *sub II* (*coniungitur* CHIRON 156), *cum* luteus OV. *sub II* (*distinguitur* PLIN. nat. 10, 144 *sub II*), livens, lividus FIRM. math. 1 prooem. 4 (*cf. variationem l. 57 sq. nec non interpretamentum p. 1863, 3*; *distinguitur* PLIN. nat. 37, 170 *sub II*). *ceterum explicatur*: GLOSS. -us: ἰκτερικός, ὠχρός. ὠχροπελιός.

I *respicitur color, quo aliquid insanum, corruptum sim. describitur* (*accedente abl. indicantur*: *causa luroris* OV. trist. 5, 7, 16 felle. HEGES. 5, 21, 3 p. 344, 8 HIER. epist. 60, 9, 2 *al.*, *pars corporis affecta* SEN. Med. 790 facie. HIER. vita Hilar. 32 ore, *genus coloris* APVL. met. 5, 18, 5 exsangui colore): **A** *mero respectu coloris conspicui*: **1** *de animantibus, partibus corporis rebusque in corpore genitis* (*de ipso colore l. 64*); *luror efficitur*: **a** *affectu* (*excepto* PLAVTO *sensu palloris*): PLAVT. Capt. 595 illi maculari corpus totum maculis -is; atra bilis agitat hominem (*sc. iratum*). APVL. met. 5, 18, 5 tremens . . . et exsangui colore -a *Psyche*. HIER. in Is. 13, 7/8 p. 156D -am faciem pallore circumferens. PS. RVFIN. in Ioel 2, 4/11 p. 1043C (*an ad c?*) *ut militum territorum* facies futurae mortis -o vestiantur (*postea*: non solum pallescent, sed etiam penitus atrabuntur [attrahentur *var. l., v. Bouwman, Iulian von Aeclanum 1958, 134*]). **b** *morbo, senectute, fame*: HOR. epod. 17, 22 fugit iuventas et verecundus color reliquit ossa pelle amicta -a (SCHOL. [codd. cp]: tabida, pallida [*om.* c], nigra. GLOSS. nigra. *item de effectu senectutis*: HOR. carm. 4, 13, 10 -i dentes. SCHOL. Hor. epod. 8, 9 ['mollis' *sc. venter anus*] -us et rugosus). SEN. epist. 95, 16 *ex intemperantia gulae* suffusio -ae bilis et decolor vultus ([*cf.* MARCELL. med. 30, 9 bilem -am, nonnumquam et atram]. *eundem respicit morbum* LVCR. *sub 2a*). SIL. 2, 466 -a sola tecta cute . . . ossa (*sim. de esurientibus*: HEGES. 5, 21, 3 p. 344, 8 exhausti fame et tabe -i. HIER. vita Hilar. 32 *accolae* ore -i et attenuati fame. PAVL. NOL. carm. 15, 283 -a . . . ora fame. PETR. CHRYS. serm. 104 p. 491B vultus. *cf. p. 1863, 20. hucine etiam* HIER. c. Lucif. 15 -os homines et inopem provinciam *sc. Sardiniam? de ieiunantibus v. infra*). LACT. mort. pers. 33, 10 miserabili macie cutis -a longe inter ossa consederat. IVVENC. 1, 738 -a (libida *var. l.*) membra (*leprosi ut* ISID. fid. cath. 1, 16, 3. *de ipso morbo v.* IVVENC. *sub B3*). CHIRON 156 ab iocinere umor erit -us et viridis ([*Veg. mulom. 1, 38, 4* lividus et viridis et tabidus]. RVFIN. hist. 1, 8, 7 liquidus et -us [*gr.* διαυγές *libere vertit*; *vix suspiceris* lucidus, *cum* -us *confirmetur et loco gemino* CASSIOD. Ios. antiq. 17, 169 *et* GLOSS.: pallidus]). HIER. epist. 58, 2, 2 -a facie vel simulare vel ostentare ieiunia (*cf.* 60, 9, 2 -a ieiuniis ora. *de esurientibus v. supra*). 77, 6, 2 *aegrotantium* -as manus. PETR. CHRYS. serm. 14, 2 tabidus fame, siti aridus, lassitudine tremens, defectu -us, quod egenus sit, intelligere quis laborat? *de ipso colore morbi vel senectutis*: ZENO 2, 11 (1, 59, 4 L.) deformis ac -us pallor (*aliter sub B3*). MARCELL. med. 22, 20 qui colorem -um habent (ENNOD. opusc. 5, 9 p. 396, 5 pestis . . . me -i coloris nube vestierat). **c** *morte* (*cf.* PS. RVFIN. *sub a*; *de ipsa Morte v. p. 1863, 10*): OV. met. 11, 654 -us, exanimi *Ceycis* similis *Morpheus*. 14, 747 -a . . . arsuro portabat membra feretro (MAR. VICTOR aleth. 3, 41 -a ne quisquam permixto sanguine turpes m. cibos faciat [*Itala gen. 9, 4, Ps. Philo antiq. 3, 11* carnem in sanguine animae non edetis]).

2 *de rebus variis*: **a** *quolibet respectu*: LVCR. 4, 307 (332) -a . . . fiunt quaecumque tuentur arquati (*quae sequuntur v. sub* luror; *cf. supra l. 47*). PLIN. nat. 18, 98 (*e Magone*) *sesamam* -o colore mucescere. STAT. silv. 4, 9, 25 (*inter dona vilia*) -ae . . . mappae. ARNOB. nat. 7, 20 *libamina* ut sint -a, fuliginem infundite cum favillis (*antea*: nigra furvique . . . coloris *nec non* nigra et fumigata taetreque . . . colorata). FVLG. myth. 1 praef. p. 6, 9 fumo -a parietibus aratra pendebant.

b *cum respectu solis vel lunae deficientis*: OV. met. 15, 786 (*inter omina caedis Caesaris*) solis . . . tristis imago -a . . . praebebat lumina (*item de sole*: PLIN. epist. 6, 20, 18 -us . . ., qualis esse, cum deficit, solet. PRVD. apoth. 626 rota -a solis. DRAC. laud. dei 2, 531 *cum Christus moreretur*, niger axis erat, quem -a [lucida *var. l.*] palla tegebat). SEN.

[Züch]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Med. 790 non . . . pleno lucida vultu . . ., sed . . . facie -a *Trivia* maesta (*item de luna*: LVCAN. 5, 549 [*546* non . . . lucida] -a pallens ora tulit [ADNOT. pallido colore suffusa. GLOSS. livida]).

B *praeter colorem aliquid funestum significari videtur (sunt qui nonnullis locis notionem q. e. '-um faciens' postulent, sed potius transferri videtur qualitas a re affecta in rem efficientem)*: **1** *Orcus et quae ad inferos pertinent (de satana v. l. 11)*: HOR. carm. 3, 4, 74 fulmine -um missos ad Orcum ([SCHOL. squalidum et inferno colore foedatum]. LYGD. 3, 38 [*antea*: nigram . . . paludem]). PROP. 4, 7, 2 -a . . . effugit umbra rogos. 4, 11, 8 -a porta *Orci*. PETRON. 124 vers. 257 -a Mortis imago (*de eadem* SIL. 13, 560 nigrum pandens Mors -a rictum). *de satana*: CARM. c. pag. 53 -us anguis (*sed ipsum Flavianum significari putat Borkowski, 1912, ad l.*). EVAGR. vita Anton. 40 -am faciem serpentis agnovi (*aliter gr.; inepte* GLOSS. *ad l.*: luto sordidam. luto pollutam). **2** *venena*: OV. met. 1, 147 -a . . . miscent aconita novercae. trist. 5, 7, 16 tela . . . vipereo -a felle. **3** *varia incorporea*: OV. met. 4, 267 (*Clytie amore tabescit*) partem . . . coloris -us exsangues pallor convertit in herbas; est in parte rubor (*simul viget etiam notio coloris, quae sola exstat p. 1862, 65; sed certe huc pertinet* CYPR. GALL. deut. 240 p. corpora -us necabit [*Vulg. 32, 24* consumentur fame]). 14, 198 -us . . . horror. IVVENC. 2, 519 -a (lucida *var. l.*) . . . lepra (4, 409. GREG. TVR. Mart. 2, 60 p. 630, 14 luxoriae. 4 praef. p. 649, 19. vit. patr. 1, 4 p. 666, 20 non abhorrens -ae maculas [maculae *var. l.*] leprae. *cf. p. 1862, 56*). SALV. gub. 5, 16 -us (lividus *var. l.*) malivolentiae zelus.

II *respicitur color innatus, naturalis*: VARRO rust. 1, 2, 26 (*medicamen ad depilandum corpus ex Sasernarum de agricultura libris sumptum*) ranam -am coicere in aquam *eqs.* CVLEX 47 -a . . . velabant gramina colles (*'semiusta' vix recte Bücheler, Kl. Schr. III 189; fortasse de herbis teneris* [*cf. 50* viridantia gramina *nec non Calp. ecl. 2, 32* Flora comas pallenti gramine pingit], *nisi corruptum*). OV. met. 14, 791 -a . . . sulphura (*cf. 15, 351* lutea . . . s.). COLVM. 10, 325 valido pinguescit -a caule brassica. CALP. ecl. 5, 89 -a . . . galbana. PLIN. nat. 10, 144 ovum volucrum bicolor, aquaticis lutei plus quam albi, id ipsum magis -um quam ceteris. 37, 170 *lapis* icterias cuti mali (mali *om. B*; mali cute *vel* aliti *cett.*) -ae similis et ideo salubris existimata contra regios morbos; est et alia eodem nomine lividior, tertia folio similis . . ., venis -is, quartum genus in eodem colore nigriore -is venis discurrentibus. FIRM. math. 1 prooem. 4 *lacus Palicus*, qui semper crassitudine -a sordidus liventibus spumis obatrescit (*sublucet fortasse usus sub IB1 illustratus*). SCHOL. Hor. epod. 9, 28 ('lugubre . . . sagum') deposito punico sago -um sumpsit ([*cf. Porph. ad l.* lugubrem *sc. chlamidem*, id est nigram] *nisi sagum cinere sim. foedatum*).

neutr. pro subst.: PS. RVFIN. in Ioel 2, 4/11 p. 1043^C *p. 1862, 40.*
deriv.: luridatus, luror. *compos.*: obluridus; *vix* exluridus *q. v.*

? lurmo ἀκριβῶ, *vix recte trad. inter verba activa primae coniugationis* CHAR. gramm. p. 473, 15 B.

lūror, -ōris *m.* [*iuxta* luridus *sec.* pallor: pallidus, livor: lividus *formatum. Sch.*] [*var. l.* -r *pro* livor *laudat Parrhasius* CLAVD. rapt. Pros. 3, 238. *vix recte restituit Oudendorp* -e *pro* dolore APVL. met. 8, 23, 6.]

i. q. color luridus (*cf.* GLOSS. V 603, 33 -e: colore luteo): LVCR. 4, 308 (333) lurida . . . fiunt quaecumque tuentur arquati, quia -is de corpore eorum semina multa fluunt simulacris obvia rerum (*postea*: palloribus omnia pingunt). APVL. met. 1, 6, 1 humi sedebat *Socrates* . . . paene alius -e, ad miseram maciem deformatus (*abl. causae alibi ad* alius *accedere non videtur; ideo -e cum* deformatus *iungitur vol. I 1646, 8*). 8, 7, 6 iam -e et inluvie paene conlapsa membra *Charites mori volentis* lavacro, cibo denique confoveret. 9, 12, 4 *servi pistoris* -e deformes. 9, 30, 3 (*de larva*) mulier . . . -e buxeo macieque foedata.

[lurumen, λούρουμεν (*var. l.* -μεμ) *vix recte trad.* PS. DIOSC. Vind. 2, 166 p. 231, 17; *v. vol. III 1729, 28 sqq.*] *Zäch.*

lus. *nomen animalis cuiusdam quadrupedis* POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 543, 4 canis. -s. capra. oves *eqs.* *orig. inc.*

lusca *v.* luscus. **luscic-** *v.* luscit-.

luscinia, -ae *f. et* luscinius, -ī *m.* [*si cum Schweizer-Sidler, Zeitschr. vergl. Sprachf. 13, 1864, 301* *luscicinia *sicut* Nachtigall *intellegas, tamen notionem crepusculi sim. e priore vocis parte vix elicias. Sch.*] *derivatur a* lux (*cf. scripturam* luci-): ISID. orig. 12, 7, 37 -a avis inde nomen sumpsit, quia cantu suo significare solet diei surgentis exortum, quasi lucinia (*cf.* GLOSS.^L I Ansil. LV 378). GLOSS. V 554, 20 (*v. p. 1691, 65 sqq.*). *a* luctus: *v. sub* lusciniola. *scribitur* luci-: ROMVL. fab. 74, 1. 4. 9 rec. W GLOSS. II 550, 48. V 572, 12 (lucisna) *et hic illic in var. l., e. g.* HOR., PLIN. epist. (lucerinas), AVG. (luciscinia).
-na *vel* -nus: ROMVL. fab. 55, 1 rec. W, EXC. Bob., IDIOM. gen. gramm. (*v. infra de formis*), GLOSS., NOT. Tir. *initio mutato* roscin(i)a: GLOSS. V 339, 11. 386, 45 (*fortasse ex dissimilatione ortum, sc. praecedente* *roscinioła *ex* lusciniola [*v. p. 1864, 50*]). *formae secundae decl.* (*vox affertur inter ea* quae apud Latinos masculina, apud Graecos feminina sunt CHAR. gramm. p. 451, 48 B. = IDIOM. gen. gramm. IV 574, 65 [-nus *var. l.*]. EXC. Bob. gramm. I 552, 11 [*adicitur*: et -a, ut Horatius dicit. *trad.* -nus . . . -na]. GLOSS. II 550, 48): PHAEDR. 3, 18, 2 -i. 3, 18, 11 -o (-ae *NV utrobique, sc. ex correctura Perotti*). SEN. epist. 76, 9 -i. MART. 7, 87, 8 -o (*sed* 14, 75 -a [*seq.* Philomela]). *v. etiam* 2. luscinius. NOT. Tir. 111, 20 -na. *legitur inde ab* HOR., PHAEDRO, SEN. epist.; lusciniola *iam apud Plautum.* [*raet. occ.* lušeña, nuschiña. *cf. M.-L. 5179. St.*]

nomen avis, ἀηδών (*v. et vol. I s. v.* acalanthis SERV. *et* GLOSS.; *fusius de cantu, pretio, partu* PLIN. nat. 10, 81–85): **1** *varia exempla*: HOR. sat. 2, 3, 245 par nobile fratrum, nequitia et nugis, pravorum et amore gemellum, -as soliti impenso prandere coemptas (*cibo sunt ut* LAMPR. Heliog. 20, 5 comedit saepius ad imitationem Apicii . . . linguas pavonum et -arum). PLIN. nat. 32, 116 *cancrorum* oculos cum carnibus -ae in pelle cervina inligatos praestare vigiliam . . . tradunt. MART. 7, 87, 8 (*exemplum amoris monstruosi*) -o *suo* tumulum . . . Telesilla dedit. PLIN. epist. 4, 2, 3 *puer* habebat -as, psittacos, merulas; omnes Regulus *pater* circa rogum trucidavit. POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 543, 16. **2** *respicitur cantus et imitatio vocis humanae*: PHAEDR. 3, 18, 2 pavo ad Iunonem venit indigne ferens, cantus -i quod sibi non tribuerit (3, 18, 11 -o melos *datum. inde* ROMVL. fab. 74 rec. gall. *al., sed formis fem.*). SEN. epist. 76, 9 *homo* habet vocem, sed quanto . . . dulciorem mobilioremque -i! PETRON. 68, 3 puer Alexandrinus . . . -as coepit imitari (*aliter* MAX. TAVR. *infra*). PLIN. nat. 10, 81 sqq. (1, 10, 43 de -is). 10, 120 -as graeco ac latino sermone dociles *eqs.* 11, 268 iisdem (*gallinaceis*) sua *vox est* maribus, aliis eadem et feminis, ut -arum generi. MART. 14, 75 -a: flet Philomela nefas incesti Tereos *eqs.* (PORPH. Hor. carm. 4, 12, 7/8 SERV. ecl. 6, 78 SCHOL. Hor. carm. 4, 12, 5 HYG. fab. 45, 5. *at* Procne *nominatur* PROB. Verg. ecl. 6, 78 SCHOL. Hor. carm. 4, 12, 6. *cf. Varro ling. 5, 76 sub* lusciniola). APVL. flor. 17, 16 avibus haec secretaria (*Orphei et Arionis*) . . . magis *quam hominibus* congruerint, merulis et -is et oloribus. 17, 17 -ae in solitudine arcana (Africana *trad., corr. Haupt*; aprica, opaca *alii*) canticum adulescentiae garriunt. AMBR. hex. 5, 12, 39 utinam . . . -a canat, quae dormientem de somno excitet. 5, 24, 85 -a . . ., quae pervigil custos, dum ova . . . fovet, . . . laborem cantilenae suavitate solatur (*sec. Basil. hex. p. 181^A ut* EVSTATH. *infra*). AVG. vera relig. 42, 79 (226 G.) cogitandum est, quam numerosas, quam suaves sonorum pulchritudines verberatus aer traiciat cantante -a, quas illius aviculae anima non cum liberet fabricaretur, nisi vitali motu incorporaliter haberet impressas. MACR. somn. 2, 3, 10 quid mirum, si inter homines musicae tanta dominatio est, cum aves quoque, ut -ae, ut cycni . . ., cantum veluti quadam disciplina artis exerceant. ROMVL. fab. 55, 1 *et* 3 (*recc. omnes*). EVSTATH. Basil. hex. 8, 7, 6 *homo, quem somnus fugit, praedicare debet sapientiam creatoris*, quomodo -a vigilat ovis incubans omni tempore noctis cantilenam trahendo (*cf.* MAX. TAVR. serm. 73, 5 M. imitare . . . minutissimas aves mane et vespere creatori gratias referendo; et si es devotior, imitare -am, cui quoniam ad dicendas laudes dies sola non sufficit, nocturna spatia pervigili cantilena decurrit). *in comparatione*: SIDON. epist. 9, 2, 2 hoc more, *quo me aliquid operum Hieronymi simile scribere iussisti*, . . . modificatis -arum querelis improborum passerum fringultientes susurros iure sociaveris.
deriv: lusciniola.

lusciniola, -ae *f.* *a* luscinia *deminutive.* *derivatur a* luctus: VARRO ling. 5, 76 -a (lusciola *trad., corr. Victorius*; luscinia *ed. Augustini*) *appellata est*, quod luctuose canere existimatur atque esse ex Attica Progne in luctu facta avis. [*lusciniolus: *prov. vet.* rosinhol, *fortasse etiam (sive mutuatum ex forma prov. vet.) it.* usign(u)olo, *francog.* rossignol, *cat.* rossinyol. *cf. M.-L. 5180. Battisti-Alessio V 3963 sq. Wartburg V 471 sqq. Corominas IV 87. St.*]

i. q. luscinia (*vi deminutiva vix perspicua*): PLAVT. Bacch. 38 ubi me fugiet memoria, ibi tu facito ut subvenias, soror. :: pol magis metuo, ne defuerit mi in monendo oratio (*ordinem verborum restituit Leo; ut glossema versum del. Ritschl, Ussing*). :: pol ego [quoque] metuo (*ironice dictum*), -ae ne defuerit cantio (*v. Otto, Sprichw. n. 991*). VARRO rust. 3, 5, 14 intra retem *ornithonis* aves sunt omnigenus, maxime cantrices, ut -ae ac merulae.

1. luscinius *v.* luscinia.

2. luscinius, -ī *m.* *a* luscus *iocose formatum sec.* 1. luscinius (luscinia). LAMPR. Comm. 10, 6 -os eos, quibus . . . singulos oculos tulisset . . ., appellabat.

luscinus *v.* luscinia. **? lusciola** *v.* lusciniola.

lusciōsus, (-a, -um). [*e* luscitiosus *per syncopen q. d. haplologia impura, sc. syllabis* -ci- *et* -ti- *in sermone vulgari modo simili enuntiari incipientibus. Sch.*] [*falso traditum vid. pro* luscitiosus *p. 1865, 12 et 14.*] *i. q.* μύωψ *vel* νυκτάλωψ (*fere masc. pro subst.*): VARRO frg. Non. p. 135, 11 vesperi non videre, quos appellant -os (*explicat* NON. p. 135, 9 -i, qui ad lucernam non vident et μύωπες vocantur a Graecis). PLIN. nat. 23, 124 -os ex oleo inlitus *cinis fici* emendat. 28, 170 quoniam noctu quoque aeque cernant *caprae vel hirci*, sanguine hircino -os sanari putant, nyctalopas a Graecis dictos, caprae vero iocinere in vino austero decocto (*in eadem re* 29, 123 fimum . . . gallinaceorum, dumtaxat rubrum, -is inlini monstrant [*cf. Ser. Samm. 208* exacuit puros dempta caligine visus. *Marcell. med. 8, 146* aciem luminum confirmat]).
cf. nusciosus.

luscītio, -ōnis *f.* [*a* luscus, *sc. intercedente verbo* *luscire. *Sch.*] *significatur vitium oculorum, qui parum vident*: **1** *die* (*ad hanc notionem, quae adiectivis deesse videtur, cf.* nuscitiosus *et ambiguitatem vocis* νυκτάλωψ); PAVL. FEST. p. 120 -o vitium oculorum, quod clarius vesperi quam meridie cernit *homo.* **2** *lumine adhibito* (*i. nocte? cf. Non. sub* lusciosus): VLP. dig. 21, 1, 10, 4 (*3* de myope quaesitum

[*B.*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

est) sed et *νυκτάλωπα* morbosum esse constat, id est ubi homo neque matutino tempore videt neque vespertino, quod genus morbi Graeci vocant *νυκτάλωπα*. -em eam esse quidam putant, ubi homo lumine adhibito nihil videt.

deriv.: luscitiosus, *fortasse* luscitius. *cf.* nuscitio.

luscitiōsus, (-a, -um). *a* luscitio. *ad originem cf.* ISID. orig. 10, 163 *infra l. 32. scribitur in codice R* FVLG. -ici- *i. q.* *μύωψ* (*sic* GELL., *v. infra*) *vel* *νυκτάλωψ* (ISID. orig. 10, 163 -us, qui vesperi nihil videt [GLOSS. V 506, 56, *ubi* luscodiosus *trad. ut loco gemello* 572, 16]. GLOSS. V 219, 33 -us [luscivosus *trad.*]: qui vespertino aut parum aut nihil videt): PLAVT. Mil. 322 mirumst lolio victitare te . . ., quia -u's. :: (323) . . . tu quidem caecus, non -u's (lusciosus *CD. versum* 323 *afferre videtur* Varro Men. 29 [*ubi trad.* lusciosus, *id quod corrigitur metri quoque gratia*], 322 *affert auctore nominato* Fulg. serm. ant. 13 [*ubi* lusciosus, luscitius *var. ll.*]). GELL. 4, 2, 11 de myope . . ., qui -us latine appellatur, dissensum est; alii enim redhiberi omnimodo debere, alii contra, nisi id vitium morbo contractum esset (*cf. doctrinam iuris consulti sub* luscitio).

deriv.: lusciosus. *cf.* nuscitiosus.

luscitius, (-a, -um). *formatione parum perspicua coniungendum cum* luscitio *nec non* luscus, luscitiosus. *i. q.* *μύωψ*: FVLG. myth. 2, 9 glaucus . . . graece -us dicitur, unde et glaucomata dicimus caecitatem. serm. ant. 13 -os (lucicios, luscivos *sim. var. ll.*) dici voluerunt in die parum videntes, quos Graeci miopes vocant (*affertur Plaut. Mil. 322, v. sub* luscitiosus).

lūsculus, -ī *m.* *a* lusus *deminutive* (*exspectes* *lusiculus). *i. q.* *lusus modestus*: VIRG. gramm. epist. 8 p. 177, 4 (*p. 176, 18* ludos *sc. verborum* . . . philosophorum, *p. 177, 2* Galbungi ludus est) mei quoque -i ⟨lic⟩et (*Stangl, Virgiliana 95*, vel *coni. Huemer*) in cunctis tibi pareant minimi, qui plus aedificent quam noceant lectorem: '. . .'

****luscus,** -a, -um. [*orig. inc. Sch.*] *de origine*: ISID. orig. 10, 163 -us, quod lucem ex parte sciat, sicut luscitiosus, qui vesperi nihil videt. *compar. et superl. deesse testatur* VARRO ling. 9, 72 *anomaliae sectatores* dicunt, cum sit simile stultus, -us et dicatur stultus, stultior, stultissimus, non dici -us, -ior, -issimus . . .; ad quae dico id eo fieri, quod natura nemo -o magis sit -us, cum stultior fieri videatur. NOT. Tir. 111, 18. *legitur in prisca formula l. 57 et inde a* PLAVTO, CIC., VARRONE. [*tam 'myops' quam 'strabo': dalm.* lwask; *it.* losco; *francog.* louche; *prov. vet.* lusc, losc, *var. francoprov., prov., vasc.; cat.* llusc; *hisp.* lusco. *cf. M.-L. 5181. Battisti-Alessio III 2271. Wagner II 48. Wartburg V 473 sq. Corominas III 151. St.*]

1 *vi originaria i. q. altero oculo privatus, uno tantum oculo praeditus* (*altero oculo conivens fortasse* IVV. 7, 128. GLOSS. *μονόφθαλμος. ἑτερόφθαλμος.* minus videns. unum oculum habens. *accedit abl. limit.* MART. 6, 78, 2): **a** *proprie, -i sunt animantes* (*statua* IVV. 7, 128, *animalia* VARRO rust., GLOSS. *sub β. pro convicio utuntur imprimis* PLAVT., MART.): *α vi vel morbo*: PLAVT. Curc. 505 lenones . . . novisti, -e, lepidē (*de Curc. ut* 543 -o liberto. 546 -os libertos. *cf. 392* unocule). Trin. 465 oculum ego ecfodiam tibi, si verbum addideris.:: hercle qui dicam tamen; nam si sic non licebit, -us dixero. CIC. de orat. 2, 246 'cenabo' inquit *Appius* 'apud te' huic -o . . . C. Sextio, 'uni enim (*sc. et convivae et oculo*) locum esse video'; est hoc scurrile, et quod sine causa lacessivit et tamen id (id vi *var. l.*, id uni *coni. Friedrich*) dixit, quod in omnes -os conveniret. VARRO ling. 9, 33 si quis viderit . . . -um *hominem* (LACT. opif. 9, 4). rust. 2, 2, 6 emptor stipulatur prisca formula sic: 'illasce oves . . . sanas recte esse, uti pecus ovillum, quod recte sanum est extra -a⟨m⟩, surdam, minam . . ., spondesne?' LEX locat. Put. (Année Epigr. 1971 n. 88) 2, 6 *libitinarius ne sit* -us neve manc(us) *eqs.* SEN. epist. 66, 25 hoc usque pervenies, ut magis diligas integrum omnibus membris et illaesum quam debilem aut -um. PERS. 1, 128 *non ille lector mihi placet*, -o qui possit dicere '-e'. 5, 186 galli et cum sistro -a sacerdos (SCHOL. quod omnes debiles aut deformes, cum maritos non invenerint, ad ministeria deorum se conferant; vel quod Aegyptii tam deos quam sacerdotes de monstris habeant). CIL IV 1427 Salvia felat Antiocu(m) -u(m). MART. 2, 33, 3 cur non basio te, Philaeni? calva es . . ., rufa es . . ., -a es; haec qui basiat, o Philaeni, fellat (*cf.* MART. *sub b. item de feminis fere conviciose*: 3, 8, 1. 3, 11, 1. 3, 39, 2. 4, 65, 2. 11, 73, 6. 12, 22, 1 quam sit -a Philaenis indecenter, vis dicam . . . tibi . . .: esset caeca decentior. 12, 70, 2 anus). 6, 78, 2 lumine uno -us Phryx erat alteroque lippus. 8, 9, 2 solvere dodrantem . . . tibi . . . volebat lippus Hylas, -us vult dare dimidium . . .; si fuerit caecus, nil tibi solvet Hylas. 8, 59, 6 *fur quidam* oculo -us utroque videt. IVV. 7, 128 *Aemilius* statua meditatur proelia -ā (SCHOL. cuius oculus introrsus cedit [*an* cecidit?]. *vel quia alter oculus, ut telum accuratius dirigatur, clausus est?*). 10, 158 ducem *Hannibalem*. 10, 228 ambos perdidit ille *senex* oculos et -is invidet. GAIVS inst. 3, 214 si clodum puta aut -um servum occiderit *eqs.* (*inde* INST. Iust. 4, 3, 9). MOD. dig. 50, 16, 101, 2 -us utique vitiosus est (*sc. non morbo affectus*). ITALA Matth. 18, 9 (cod. d) si oculus tuus scandalizat te, erue eum . . .; bonum tibi est -um in vitam venire quam duos oculos habentem mitti in gehennam (-um *etiam cod. F* VVLG. [*'ex* Marc. 9, 47' *Wordsworth-White*]; *ceteri codd. Vulg. vel Italae* unoculum, cum uno oculo, uno oculo, unum oculum habentem *sim.*; *gr.* *μονόφθαλμον*. *in eadem re* Marc. 9, 47 [cod. a *al.* = VVLG.; *gr. ut supra, cod. d* cum uno oculo]). SERV. Aen. 8, 649 -os 'coclites' dixerunt antiqui (*inde* ISID. orig. 10, 163). *al.* *in comparatione* (*fortasse proverbialiter*): RVT. NAM. 1, 611 *homines aerarii publici appetentes sunt sicut Harpyiae*, quae -um faciunt Argum, quae Lyncea caecum.

β natura: ① *homines fabulosi*: AMM. 23, 6, 13 Arimaspis, hominibus -is et feris (*cf. vol. II 575, 30 sqq.*). ② *nomen serpentis*: GLOSS. III 433, 9 (*inter reptilia*) *ἀσπίς*: -a, cae⟨ci⟩lia.

b *transfertur*: *α ad mentulam, sc. uno foramine praeditam* (*luditur cum hoc usu p. 1865, 66*): MART. 9, 37, 10 (*ad feminam deformem*) promittis sescenta tamen; sed mentula surda est, et sit -a (surda *var. l.*) licet, te tamen illa videt. *β ad orationem lumine carentem*: FRONTO p. 153, 2 v. d. H. (p. 159 N.) dicas fortasse: quid in orationibus meis novicium, quid crispulum, quid -um (*lectionem testantur Mai, Naber*; fusum *olim Mai*, coruscum *Heindorf*).

2 *vi deflexa i. q. luscitiosus sim.*: CIL IV 1780 quid faciam vobis, ocilli -i (*sic intellegit Väänänen, Lat. vulg. inscr. Pomp.³ 1966, 113 collatis linguis q. d. romanicis; 'fortasse numeri agnoscendi sunt' ed.*).

masc. pro subst. passim sub 1a, fem. l. 6.

deriv.: 2. luscinius. *cf.* luscitio.

compos.: elusco. *v. Onom.* *B.*

lūsilis, -e. *a* ludere. *i. quod ludere (vel quo ludi) potest, mobilis*: ALC. AVIT. epist. 87 p. 96, 28 sigilli duplicis forma gemino cardine -is inseratur *anulo*, quae . . . vicissim seu latitabunda seu publica obtutibus intuentum alterna vernantis lapilli vel electri pallentis fronte mutetur (g. c. luselis *cod.*, geminis cardinulis *ed. Sirmond.*; volubilis *coni. Peiper, sed restituit -is in corrigendis p. 374*).

lūsio, -ōnis *f.* *a* ludere. *genus fem. testatur* NON. p. 211, 17 (*afferuntur* CIC. fin. 5, 55 de orat. 1, 73 VARRO frg. *infra citandum*). *inde a* CIC., VARRONE, STAT. *nonnisi in prosa oratione.*

i. q. actio vel effectus ludendi (*cf.* NON. p. 133, 17 lusus vel -o, qui ab omnibus ludus dicitur, *appellatur a Varrone* [*afferuntur Men. 279* lusum *et* frg. *infra citandum*]. GLOSS. V 643, 51 [*e* NON.] -bus: ludis. *pro synon. est* lusus *infra l. 57 sq. per gen.* -is *explicatur* ludus *infra l. 50. -o fit fere delectandi causa; exercendi causa* STAT. *et* TERT. *sub 1a*): 1 *de ludis privatis*: **a** *variis*: CIC. de orat. 1, 73 qui pila ludunt, non utuntur in (*om.* Non. p. 211, 20) ipsa -e artificio proprio palaestrae, sed indicat ipse motus, didicerintne palaestram an nesciant. Cato 58 sibi habeant . . . arma *iuvenes*, sibi equos, sibi hastas, sibi clavam et pilam, sibi venationes atque cursus; nobis senibus ex -bus (*var. l.* exclusionibus) multis talos relinquant et tesseras. Tim. 37 -es . . . deorum (*sc. stellarum*) et inter ipsos deos concursiones (flusiones *vel* fluxiones *trad.*; -es *coni. Stephanus*, flexiones *Victorius*; *'an fuit* elusiones*?' Plasberg*; *gr.* 40^c *χορείας δὲ τούτων αὐτῶν καὶ παραβολὰς ἀλλήλων*, *Chalc.* stellarum . . . choreas). STAT. silv. 4 praef.[ex.] (*comparatur lusus poeticus*) et sphaeromachias spectamus et palaris -o admittit *nos spectantes*. *in imagine*: TERT. adv. Val. 6 p. 183, 7 (*l. 4 sq.* quamquam . . . distulerim congressionem *cum Valentinianis*) congressionis -em deputa, lector, ante pugnam; ostendam, sed non imprimam, vulnera (*an respiciuntur ludi publici sub 2?*). **b** *puerilibus* (*allegorice interpr.* AVG.): CIC. fin. 5, 55 -bus vel laboriosis delectantur. ad Q. fr. 3, 4, 6 ducens . . . Ciceronem meum in ludum discendi, non -is. VARRO frg. Non. p. 133, 20 *et* 211, 22 (*ex libro* Logistoricorum, *qui inscribebatur* 'Catus vel de liberis educandis') ab huiuscemodi -bus radices crudelitas agere solet (*ad munera gladiatoria dubitanter rettulit Friedländer, Sittengeschichte Roms⁹ II 96, 2*). AVG. in euang. Ioh. 11, 12 l. 9 quid . . . mali fecerat Ismael puero Isaac, quia ludebat cum illo? sed illa -o illusio erat; illa -o deceptionem significabat (*explicatur gen. 21, 9 sqq. ut ibid.* l. 12 ipsam -em, ipsum lusum persecutionem vocat *apostolus* [*Gal. 4, 29. sim.* l. 28 *et* serm. 3, *sc. sermo mutilus florilegiis tantum traditus*]). **c** *de fabulis poetarum delectandi causa fictis*: ARNOB. nat. 4, 32 sed poetarum, inquiunt *qui Christianis contradicunt*, figmenta sunt haec omnia (*sc. quae de diis narrantur*) et ad voluptatem (*def. Le Bonniec, Rev. Phil. 45, 1971, 34*, voluptatem *pars edd.*) compositae -es.

2 *technice de genere quodam ludorum publicorum* (*de re parum constat; cf. supra l. 53*): FAST. mag. Ost. a. inc. (*sc. aet. Hadriani*) frg. XXXVI (Inscr. Ital. XIII 1 p. 211) composit⟨a sunt II lusio⟩nibus et munere dier(um) XXXVIII gladiatoru⟨m⟩ *paria tot*; . . . VII K(alendas) Iunias ⟨Augustus p⟩r(imam) -em muneris Veneri edere coepit . . .; pr(idie) non(as) Iun(ias) -em secundam edere coep(it) (*inde suppletur ibid.* a. 107 *et* 108 p. 199. a. 113 p. 203. *'prolusiones, scilicet breves ludi muneri ipsi praemissi' intellegit Degrassi ibid. p. 228; aut singulas partes muneris aut ludorum genus ad ipsum munus accedens significari putat Hülsen, Rhein. Mus. 82, 1933, 376*). CIL II 5523 (*saec. II vel III*) edito ob honorem flaminatus munere gladiatorio et duabus -b(us) (*ludos scaenicos dubitanter intellexerat Hübner, pro venationibus accepit Bücheler, Kl. Schr. II 234, collato vocabulo q. e.* lusorium). INSCR. Année Epigr. 1962 n. 184 (*saec. III*) ob editionem -is.

lūsitātio, -ōnis *f.* *a* lusitare. *i. q. actio lusitandi*: 1 *proprie*: IVL. VAL. 1, 37 p. 47, 26 (*Darius ad Alexandrum*) pila *ad te missa monet te* . . ., quod eius congruat cum tua aetatula -o, non haec opera, quam latrocinantium ritu cum tuis similibus es adgressus (*Hist. Alex. M. I p. 40, 27 sq. Kr.* *τὴν δὲ σφαῖραν, ἵνα παίζῃς. de eadem re 1, 41 p. 51, 23* cum talis et crepitaculis . . ., sic enim Macedonum pueros lusitare [*gr. p. 44, 1* *παίζουσι*]. *ad hunc locum rettulit dubitanter Heraeus, Kl. Schr. 131, 1* GLOSS. -o: lusus brevis. lusus brevis vel deceptio).

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

2 *vi aucta vel deflexa cum respectu ludibrii*: GLOSS. V 506, 57 -bus: ludificationibus (*scribitur* lustitionibus *ut* 572, 15). *addas p. 1866, 84.*
? musicus **lūsitīvē** CIL IV 4478. *graphio scriptum; lectione et interpretatione incertis; temptata sunt* insitive *vel* lusit luna.

lūsito, -āvī, -āre. *a* ludere. [*e coni.*: LAEV. carm. frg. 14 -antes *pro* risitantes *Loewe, Gloss. nom. 1884, 243.*]
i. q. (frequenter) ludere (ludere *pro synon.* GELL. *et* MACR. *sub 1*): 1 *usu communi*: PLAVT. Capt. 1003 quasi patriciis pueris aut monerulae aut anites aut coturnices dantur, quicum -ent, *eqs.* GELL. 18, 13, 1 Saturnalibus ... alea quadam festiva et honesta -bamus huiuscemodi: ... captiones, quae sophismata appellantur, mente agitabamus easque quasi talos aut tesserulas in medium vice sua quisque iaciebamus *eqs.* (*4* qui eum lusum luseramus). APVL. met. 4, 7, 2 (*latrones ad anum coquam*) etiamne tu ... sic nobis otiosa domi residens -bis (insitabis *F*; *'sed refictum, potest fuisse aut* in- *aut* lu-' *Robertson ad loc.*) nec nostris ... laboribus solacium ... tribues? quae ... nil quicquam rei quam merum ... ventri tuo soles ... ingurgitare (nobis *pro dat. ethico accipiendum; sensum ludibrii intellegere sibi visus est Brandt in translatione 1958, vix recte*). IVL. VAL. 1, 41 p. 51, 23 *v. sub* lusitatio. MACR. Sat. 2, 6, 5 L. Caecilius, cum C. Caesar aliis, qui secum pila -bant, centena sestertia, illi uni quinquaginta dari iussisset, 'quid? ego' inquit 'una manu ludo?' 2 *-ant animalia*: SVEIVS carm. frg. 2 *pulli* sic incedunt et [in] (*del. Bothe*) labellis morsicatim -ant. 3 *-ant poetae fabulas fingentes*: TERT. nat. 2, 13, 17 de quo *Iove* poetica ... -vit ... modo in pretia luxuriae eum figurando *eqs.* (*19* fabulae istae).
deriv.: lusitatio.

lūsius, -a, -um. [*conferendum cum* ludo, lusus; *formam nominis proprii videtur imitari. Sch.*] *i. q. ludens, ludo deditus sim.*: TERT. apol. 3, 3 (*loquentes inducuntur pagani*) quae mulier, quam lasciva, quam festiva; qui[s] iuvenis, quam -us (lucius *var. l.*, lascivus *dett.*), quam amasius; facti sunt Christiani.
v. Onom.

lūsor, -ōris *m.* *a* ludere (*item* GRAMM. suppl. 75, 17). *cum apicibus*: CE 29, 2 (*saec. II*) lúsóribus. *notatur* lus CIL V 2787 (*vix* lus(it)). *legitur inde a* PLAVTO, OV., *titulo aetatis Tiberii*, SEN. benef. [*e coni. dubia* AVIAN. fab. 31, 7 *pro* iusto. *vix huc pertinet* CIL IV 4238 ⟨a l⟩usoribus, *intellegas potius* uxoribus.]
i. qui ludit (*dubium, an recte in serie adiectivorum tradatur* παιγνιώδης -r GLOSS. III 178, 33 *et* 250, 67; *coniciasne* lusorius *coll. p. 1868, 7?*): 1 *cum respectu ludibrii i. q. ludificator*: PLAVT. Amph. 694 (*Alcumena ad Amphitruonem*) te ut deludam contra, -em meum, qui nunc primum te advenisse dicas, modo qui hinc abieris. GLOSS.[L] I Ansil. LV 390 -es: falsi testes (GLOSS. V 114, 25. 603, 13). IV Ps. Plac. M 2 murgiso[n]: irrisor, -r.
2 *notione communi* (*sine contextu* INSCR. Bull. Comm. Arch. Roma 61, 1933, 117 n. 97a: -bus): **a** *quolibet modo (sc. maxime actione corporea); respicitur*: α *lusus aleae sim.* (*huc referam* GLOSS. *παίκτης*): OV. ars 1, 451 ne perdiderit, non cessat perdere -r, et revocat ... alea saepe manus. VLP. dig. 11, 5, 1, 2 furtum factum domi et eo tempore, quo alea ludebatur, licet -r non fuerit, qui quid eorum fecerit, impune fit. Ps. AVR. VICT. epit. 1, 21 *Augustus* studiosus aleae -r. CIL XIII 444 C. Afranio ..., graphico doctori librario, -i latrunculorum. *in tabulis lusoriis*: ANTH. 501 (*inter monosticha de ratione tabulae*) -i cupido semper gravis exitus instat. CE 341 beloci -i dicite laudes (*una est tabula, non duo, v. Ferrua, Epigraphica 10, 1948, 48sq.*). CIL XI 6729, 1 ⟨da lus⟩ori lo⟨cu(m)⟩ (*eadem* XIV 4125, 2. *al.*). β *ars ludicra* (*fere i. q. ludius, praestigiator sim.; v. etiam* SCHOL. Iuv. *sub* ludia): CIL VI 4886 (*aet. Tiberii vel paulo post*) Caesaris -r, mutus argutus imitator (*sc. pantomimus*) Ti(berii) Caesaris Augusti, qui primum invenit causidicos imitari (*vocabulum q. e.* pantomimus *circumscribi putat Bücheler, Kl. Schr. III 296sq.*). V 2787 Q. Magurius ... lus(or) (*vix* lus(it)) epidixib(us) et cetaes (*interpr. Bücheler l. citato*). CASSIOD. Ios. antiq. 19, 90 cella, ubi -es exerceri solent atque cantores (*gr.* τοῖς ἀνταγωνισταῖς *i. histrionibus, ut videtur, cf. 92* τυραννοκτονίας ἀγὼν πρόκειται. *cf.* CAES. AREL. serm. 1, 12 p. 10, 27 admonere, ut nullus in ... convivio luxuriosos cantatores, -es vel saltatores [*cod. quem adhibuit Delage in ed. sua 1971*; cantatrices *exemplar quo usus est Morin*] ... venire permittat). γ *lusus pilae*: SEN. benef. 2, 17, 3 (*antea*: volo Chrysippi nostri uti similitudine de pilae lusu) necesse est ... -r bonus aliter illam conlusori longo, aliter brevi mittat; eadem beneficii ratio est *eqs.* (2, 32, 1 non dicitur b. -r, nisi qui apte et expedite remisit *pilam*, quam acceperat [*coni.* exceperat]. 2, 32, 2. *similiter comparatur cum beneficii ratione*: 2, 17, 5 malignis -bus [cursoribus *codd. praeter unum*]. 2, 32, 4 desit aliquid lusui, non -i). MART. 10, 86, 3 (*2* flagravit ... Laurus amore pilae) qui primus erat -r (*var. l.* lusus), dum floruit aetas, nunc, postquam desit ludere, prima pila est. CE 29, 2 (*saec. II*) vitrea qui primus pila lusi decenter cum meis -bus. δ *res amatoria*: ? CIL IV 10654b ⟨ius⟩tus -r (*cf. ibid. c*: iustus cinaedu⟨s⟩). PASS. Bonos. (BHL 1425) 10 (*praeses ad virginem*) iubeo te [cum] meretricibus tradi atque cum -bus in contubernio lupanari concludi.
b *loquendo, scribendo; respicitur poeseos genus leve* (*sc. amatorium*): OV. trist. 3, 3, 73 (= 4, 10, 1; *poeta de se ipse*) tenerorum -r amorum (*cf. p. 1782, 53sq.*). 5, 1, 22 (*item*) Scythici ... in finibus Histri ille pharetrati -r Amoris abest.

deriv.: lusorius (*nisi a* ludo).

lūsōria, lūsōrium *v.* lusorius.

lūsōrius, -a, -um. *a* lusor *vel* ludere. *scribitur in codd. saepe* lusur-, losor-, lusior-, luxor-, luxur-. *legitur inde ab actis triumph. Pompei* (*v. l. 10*), SEN. *phil.*, PLIN. nat., MART. (*in titulo*), *nonnisi in prosa oratione. transit in sermonem graecum: v. infra sub 2bγ.*
i. q. ad lusorem vel lusum pertinens (*cf.* GLOSS. παιγνιῶδες -um): 1 *adi.*: **a** *notione communi*: α *instrumenta varia ludendi*: SEN. nat. 4, 11, 3 -a pila (PLIN. nat. 7, 205). PLIN. nat. 37, 13 (*ex Pompei triumphorum actis*) alveum cum tesseris -um (luxorium, iussorium *var. ll.*). MART. 14, 17 tit. tabula -a (SCHOL. Iuv. 7, 73 'alveolum': t. calculatoriam, -am. GLOSS. V 615, 45 abacus: ... t. -a). AVG. conf. 8, 6, 14 mensam -am. β *arma levia sc. non graviter ferientia*: SEN. nat. 2, 44, 2 (*afferuntur Ov. met. 3, 305–307*) Iovem modo ⟨gravioribus, modo⟩ levioribus fulminibus et -is uti. epist. 117, 25 (*in imag.*) quam stultum est, cum signum pugnae acceperis, ventilare; remove ista -a arma: decretoriis opus est (*antea*: disputatiunculis inanibus). VEG. mil. 1, 15 pars iuniorum (*sc. tironum*) ... arcubus ligneis sagittisque -is illos ipsos exercenda est semper ad palos. γ *res incorporeae variae*: SEN. epist. 80, 2 (*1* quod *spectaculum* omnes molestos ad sphaeromachian avocavit) cogito mecum, quam multi corpora exerceant, ingenia quam pauci; quantus ad spectaculum non fidele et -um fiat concursus, quanta sit circa artes bonas solitudo (*'simulatum' vix recte interpr. Carney, Mnemosyne IV 11, 1958, 343sq., sphaeromachiam non ad pilam, sed ad caestum referens*). PLIN. nat. 7, 180 pudore *obiit* Diodorus ... -a quaestione non protinus ... dissoluta (*Diog. Laert. 2, 111* λόγους τινὰς διαλεκτικούς, *sublucet color sub b illustratus*). TERT. spect. 17 p. 19, 21 -am vel agonisticam scaenam (*postea*: tragoediae et comoediae). CIL VI 9927 artifex artis tessalari(a)e (*i. tessellariae*) -(a)e. δ *technice de genere quodam navium* (*v. 2aβ*): AMM. 17, 2, 3 *Iulianus* -is navibus discurrere flumen *Mosam* ultro citroque milites ordinavit (18, 2, 12 impositi ... omnes *milites*, quos -ae n. ... ceperunt, decurrere iubentur per flumen *Rhenum*).
b *accedit color vanitatis, inanitatis sim.* (*cf. etiam* PLIN. *sub aγ*): SEN. benef. 5, 8, 3 *neminem beneficium sibi dare posse*; domi, quod aiunt, versura fit et velut -um nomen *in tabula rationum perscriptum* statim transit; neque enim alius, quam accipit, dat, sed unus atque idem. IVLIAN. dig. 5, 1, 75 alioquin -a (illusoria *PLU*) erunt huiusmodi edicta et decreta praetorum (*cf.* 43, 8, 7 alioqui inane et -um praetoris imperium erit). PAVL. dig. 35, 3, 4 pr. iniquum erat omnimodo caveri nondum illata controversia litis, cum possint ei -ae minae fieri (*cf. p. 1774, 39*). CONC.[S] I 5 p. 179, 32 o ... inconsiderata sapientia, o -a disciplina aedificans simul et destruens, sicut infantes ludere in arena conspicimus (*Migne gr. 28, 1357*[B] παιζούσης). CASSIOD. var. 1, 45, 12 quotiens non sunt crediturі, quae viderint? quotiens hanc veritatem -a somnia putabunt? (*cf. p. 1780, 30sq.*).
2 *pro subst.*: **a** *f.* lūsōria, -ae *de genere navium*: α *voluptariarum*: SEN. benef. 7, 20, 3 cui *tyranno* triremes et aeratas (ceratas *trad.*) non mitterem, -as et cubiculatas et alia ludibria regum in mari lascivientium mittam. β *ad tutelam limitis paratarum* (*usu technico fortasse inde derivando, quod navigia haec levia et fluminibus apta facile movebantur et fere in undis ludere [v. p. 1770, 40] videbantur. rem tractavit Gothofredus ad* COD. Theod. 7, 17. *cf. supra l. 30sqq.*): VOPISC. quatt. tyr. 15, 1 cum ... in Rheno Romanas -as (luxorias *vel* luxurias *trad.*) Germani incendissent. VEG. mil. 2, 1 classis ... duo genera sunt, unum liburnarum, aliud -arum. 4, 46 de -is, quae in Danubio agrarias cotidianis tutantur excubiis, reticendum puto (*cf.* COD. Theod. 7, 17 rubr. de -is Danuvii. 7, 17, 1 pr. nonaginta recenti fabricatione contextas, decem his adiectas ex veterum reparatione -as limiti Mysiaco, centum vero decem novas ... Scythico ... sub hac deputari condicione sancimus, ut *eqs.* [*postea inter -as distinguuntur* iudiciariae et ... agrarienses]. *ibid.* 1 memoratus -arum numerus. *ibid.* 2 istis, *sc. -is*, ... ad belli aleam praeparatis ... hae dumtaxat, quaecumque ex veteribus fuerint reformatae, transvectioni speciei annonariae secernantur). NOVELL. Theod. 24, 1 castrorum ... ipsis *ducibus limitum* -arumque (luxuriarumque *var. l.*) ... curam refectionemque mandamus (24, 5 ut tam Thracici quam Inlyrici nec non etiam Orientalis ac Pontici limitis ... quemadmodum se militum numerus habeat c.que ac -arum cura procedat. *inde restituendum videtur locis geminis* COD. Iust. 1, 46, 4 [luxuriarum *codd.*, clusuriarum *Krüger; cf. vol. III 1327, 50*] *et* 1, 31, 4 [clausurarum *sim. trad.*, clusurarum *Krüger*]). ? γ *gr.* λουσωρία *v. sub bγ.*
b *n.* lūsōrium, -ī (*cf.* GLOSS. II 391, 57 *sub* ludimentum): α *cum contemptu de ineptis argutiis dialecticorum*: SEN. epist. 48, 8 (*5* pudet me: in re tam seria senes ludimus. *7* o pueriles ineptias) quid mihi -a ista conponis? non est iocandi locus. β *de loco ad exhibenda spectacula apto vel de ipsis spectaculis* (*distinguitur* amphitheatrum *l. 84sq.*): LAMPR. Heliog. 25, 8 (*7* gladiatores ante convivium pugnantes sibi et pyctas frequenter exhibuit) stravit sibi triclinium in summo -o et, dum pranderet, noxios et venationes sibi exhibuit. LACT. mort. pers. 21, 5 quid -um vel delicias eius *Galerii* referam? habebat ursos *eqs.* (*6* nec umquam sine humano cruore cenabat). SCHOL. Iuv. 4, 99 in -o Caesaris ursos saepe quasi venator occidit. NOT. urb. Const. 2, 9 prima regio ... continet in se ... -um *eqs.* 15, 18 theatrum, -um *eqs.* 16, 31 *urbs tota habet* theatra duo, -a II *eqs.* (*3, 12* amphitheatrum). SALV. gub. 6, 15 de

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

omnibus dicere, amphitheatris scilicet, odiis, -is, pompis, athletis, petaminariis, pantomimis ceterisque portentis. PASS. Serap. (BHL 7586) 1, 3 praeses ... paravit -um ..., ubi solebat fieri themela (*i. thymela*). *ibid.* venit ad -um. *abiit in sermonem graecum*: INSCR. Dessau 8870 (*saec. III med.*) ἐν τῷ λουσωρίῳ (*vix recte ad naves lusorias refertur* INSCR. graec. Rom. Cagnet III 481). *? γ gr.* λουσώριον *de navigio quodam (neutr. contra usum sub a illustratum fortasse sec.* πλοῖον *coll.* EPIPHAN. ancor. 106 Migne gr. 43, 209^C σὺν λουσωρίῳ πλοίῳ): PAP. Sammelbuch VI 9563, 1, 15 (*saec. IV exeunte*) -ον κόμητος *denarium milia tot (inter expensa vici cuiusdam ut ibid. 2, 13). dubites an gen. plur. fem. -ῶν intellegendus sit (ut fortasse ibid. 1, 16* πολυκώπον, *v. Wipszycka, Chronique d'Egypte 35, 1960, 219 ad l.), sed neutr. exstare videtur etiam* PAP. Oxyrh. XVI 1905, 21 (*saec. IV/V*) λο⟨υσω⟩ρίου ἡγεμόνος. *rem non expediunt compendia scripturae* PAP. Oxyrh. VII 1048 (*eiusdem aet.*), 2 λουσωρ *et* 7 λου, *quae ad* λουσωρία *referunt editor et e. g. Preisigke, Wörterbuch s. v.*

adv. **lūsōriē.** *i. q. ludendi, sc. fallendi sive irridendi, animo*: VLP. dig. 30, 50, 1 (*spurium esse contendit Siber, Zeitschr. Sav. Stift., Rom. Abt. 65, 1947, 32*) si hereditatis iudex contra heredem pronuntiaverit non agentem causam vel -e agentem, nihil hoc nocebit legatariis (*2* qui collusorie de hereditate litigavit). EPIST. pontif. 620 Schwartz p. 50, 23 si ... de me ista pronuntias, ... -e de me cognosceris ista iactare. *Plepelits.*

lussio, -āre. CHAR. gramm. p. 473, 15 B. (*inter verba primae coniug.*) -ο ἐπὶ φωνῆς βρέφους. *vox onomatopoetica.*

lūsson *n.*, λοῦσσον. *nomen mediae partis ligni abietis*: PLIN. nat. 16, 187 in abiete -n (leuson *codd., corr. sec. Theophr. hist. plant. 3, 9, 7*) Graeci vocant *id, quod in larice 'aegida' appellant, sc. medullae proximam, durissimam partem.*

lus(s)us frater mariti GLOSS.^L III Abstr. LV 30 (*scrib. per* ss *ut* Corp. L 307. GLOSS. V 308, 54 [lu·/.sus *trad.*]. 506, 55. *per unam* s: GLOSS.^L I Ansil. LV 423 [fr. matris *trad.*]. 424; *formam def. Loewe, Prodromus 340*). *obscurum, nisi ex* 1. glos *corruptum. ad notionem cf.* levir. *B.*

? **1. lūstra** *v.* 1. lustrum. **2. lustra** *v.* 2. lustrum.

lūstrābilis, -e. *a* 1. lustrare (*sc. notione cum* illustrare *confusa; cf. p. 1870, 56*) *sec.* spectabilis. GLOSS. II 402, 14 περίβλεπτος spectabilis, -is (*inde, sc. voce graeca inepte explanata [v. quae de his glossis nominum disputavit Loewe, Prodromus 133]*, 586, 54 -is: qui a multis desideratur ut rex).

lūstrāgo, -inis *f.* [*a* 1. lustrum. *Sch.*] *i. q. verbenaca (sc. herba ad lustrationes sim. adhibita; cf. Plin. nat. 25, 105* hac *sc.* verbenaca Iovis mensa verritur, domus purgantur lustranturque): PS. APVL. herb. 3 l. 51 a Graecis dicitur hierobotane, alii peristereon ...; Itali verbenaca, alii gallinacia, alii -o, alii columbinam, alii militariam, alii vertipedium (*in serie simili* PS. DIOSC. Vind. 4, 60 p. 214, 14 λουστράγω). GLOSS. III 567, 30 -o i. verbena.

lūstrālis, -e. *a* 1. lustrum. *abbreviatur* lustr CIL I² 782 IX 5565 XIV 2628. *compar. et superl. desunt. legitur inde a* VERG., LIV., OV.; *titulo fortasse aevi Augusti (nisi est liberae rei publicae, v. p. 1870, 17).*

1 *respiciuntur res sacrae (magicae* APVL. *sub b; adhibetur vox non nisi de victimis et de actione vel instrumento lustrandi)*: **a** *strictius i. q. ad lustrationem pertinens* (GLOSS. καθαρτικός. *per dat. indicatur, quo lustratio spectet, infra l. 62 [cf. etiam struct. ambiguam l. 61. 68]; indicatur ambitus* APVL., VIGIL. TRID., CLAVD.): LIV. 1, 28, 1 *Tullus pugna confecta* sacrificium -e in diem posterum parat. 40, 10, 3 sollemne -e exercitus *Macedonici (vix pro subst.)*. OV. Pont. 3, 2, 73 spargit aqua captos (*i. e. Orestem Pylademque Dianae immolandos*) -i Graia sacerdos *Iphigenia.* GRATT. 491 -is de more sacri, quo ... iuventus lustratur (SEN. Tro. 634 -e [lustrare *var. l.*] quoniam debitum muris puer *Astyanax* sacrum antecessit *morte*). SEN. Ag. 163 (*verba Clytaemestrae*) -e classi Doricae peperi caput. LVCAN. 6, 786 vidi Decios ..., -es bellis animas (ADNOT. '-es': gloriosas, inlustres; hoc est per quorum mortem sit lustratus exercitus; vel '-es' devotas). PERS. 2, 33 avia aut ... matertera ... frontem ... atque uda labella *pueri* infami digito et -bus ante salivis expiat, urentis oculos inhibere perita (SCHOL. '-bus': purgatoriis liberantibus puerum ex omni malo et ex omni ... fascina [*i. -no*]). VAL. FL. 3, 414 vota. STAT. Theb. 10, 793 (*loquitur Eurydice mater*) -emne feris ego te, puer inclite (*i. Menoeceu*), Thebis devotumque caput ... alebam? (*cf. 10, 799* nos saeva piacula bello demus). APVL. met. 3, 2, 5 in modum eorum, quibus (qui *dett.*) -bus piamentis minas portentorum ⌊hostiis⌋ (*del. Leo*; qui ... hostiae circumforaneae *Robertson dubitanter*) circumforaneis expiant, circumductus. CIL IX 5565, 7 (*fort. saec. III exeunte, v. Hübner, Exempla scripturae 910*) patronus paganis pagi Tolentines(is) hostias lustr(ales) et tesser(as) aer(eas) ... d(ono) d(edit) ([*sic solvit fere post alios Domaszewski, Abh. zur röm. Rel. 152*; h. lustratas *intellegunt Mommsen CIL IX p. 809b, Dessau in indice p. 558b*; h. lustrate, *v. Hübner l. c.*]. HIER. epist. 72, 2, 3 -bus h. ... portentuosas suboles ... expiatas. *cf. p. 1870, 11*). VIGIL. TRID. ad Ioh. 3 p. 553^C cum -e malum circa fines agrorum cuperent ducere scena ferali (*cf. p. 1882, 2*). CLAVD. 28, 324 -em ... rite facem, cui lumen odorum sulphure caeruleo nigroque bitumine fumat, circum membra rotat doctus purganda sacerdos rore pio spargens. **b** *laxius i. q. ad quodlibet sacrificium pertinens (respectu lustrationis fere neglecto vel non perspicuo; hucine* GLOSS. -is: τέλειος?): VERG. Aen. 8, 183 vescitur Aeneas ... tergo ⌐bovis *Herculi immolati* et -bus extis ([*cf.* SERV. '-bus': aut pinguibus, moris enim fuerat completo lustro pingues victimas offerre censores, aut certe de quinquennali bove; *affert Hom. H 315* βοῦν ... πενταέτηρον. SERV. auct.: aut quia per quinquennium ... urbs lustrari solebat; alii proprie '-ia' dicunt quae duabus manibus accepta in aram pontifex vel censor imponit: quae non prosecantur]. STAT. Theb. 1, 507 -ia ... e. ... edet Vulcanius ignis [SCHOL. '-ia' ... pecora sunt, quae per quinquennale tempus devota sacrificiis nutriuntur et ideo pinguia]). APVL. apol. 47, 7 an adiutorio *in sacro magico* multitudo eorum *servorum* necessaria fuit, qui ... hostias -is tenerent? PRVD. c. Symm. 2, 1107 *Consualibus* subter humum -es ... in flammam iugulant pecudes *virgines Vestales.*

2 *respicitur tempus, sc. i. q. ad lustrum pertinens* (GLOSS. -is: πενταετηρικός. -e: πενταετηρικόν. quinquennale): **a** *significantur ea, quae fiunt lustro completo (sc. quinquennio vel intervallis quantislibet, sed plus minusve aequis)*: **α** *administratio muneris publici*: CIL I² 782 (*titulum aevo Augusti tribuunt viri docti infra citandi*) aed(ilis) lustr(alis) mon(itoris) sacr(orum) (*Tusculi ut* XIV 2628. *a. quinquennalem confert Leuze, Hermes 49, 1914, 110 sqq., cui adstipulatur Wissowa, ibid. 50, 1915, 16 sqq.; sacerdotem intellegit post alios Rosenberg, ibid. 49, 1914, 253 sqq. [item vol. I 933, 6], ut ad 1a spectet, sed v. p. 1869, 51 sq.*). VLP. reg. 1, 8 censu manumittebantur olim qui -i censu Romae iussu dominorum inter cives Romanos censum profitebantur. **β** *ludi (vel sexto vel quinto vel tertio quoque anno facti)*: TAC. ann. 16, 4, 1 senatus, propinquo iam -i certamine, ... offert imperatori victoriam cantus ([*cf. 16, 2, 2* quinquennale ludicrum secundo lustro celebra⟨ba⟩tur]. SCHOL. Stat. Theb. 4, 59 cui *Melicertae* humato institutum fertur -e [lustrare, lustrate *var. ll.*] c., quod Isthmicum vocant. AMBR. in psalm. 43, 1, 1 quaeritur ... in his, qui -e [lustrare *var. l.*] c. hoc subeunt, ... disciplina vivendi). AVSON. 386 tit. p. 103 P. de -bus agonibus (*sc. Olympiis, Pythiis, Isthmiis, Nemeis*). EPIST. impp. de Asia (Bruns, fontes⁷ p. 272) II 4 quod divisis officiis *ludorum faciendorum* per quattuor civitates ... -is cernitur edi⟨tio⟩ constituta (*gr.* τὴν τῆς πενταετηρίδος ἔκδοσιν. *cf. ibid. l. 5 sq.* cum servatis vicibus qu⟨in⟩to anno civitas praebeat editorem). SYMM. epist. 2, 47 peracta -i sollemnitate (*respiciuntur decennalia Valentiniani, v. Seeck in editione p. CXXI*). EVSTATH. Basil. hex. 6, 1, 1 athleticorum certaminum spectatores oportet dimicantium valitudinis esse consortes, quod ab editoribus ludorum -ium facile probabitur (*gr.* τοῦτο ἐκ τῶν πανηγυρικῶν θεσμῶν ἄν τις κατίδοι). **γ** *exactio collationis cuiusdam (non semper iisdem intervallis facta, v. Seeck, RE IV 371, 28 sqq.; cave addas inscriptionem falsam Zamosii* CIL III 39*): COD. Theod. 1, 5, 14 de -is auri argentive conlatione (13, 1, 11 etsi omnes mercatores spectat -is a. depensio *eqs.* 13, 1, 17. 13, 1, 20. 13, 1, 21. COD. Iust. 11, 1 rubr. de tollenda -is a. collatione). 13, 1 rubr. de -i conlatione. 13, 1, 18 omnes negotiatores -em conferre convenit pensionem. NOVELL. Theod. 18 pr. sub cuiusdam -is praestationis obtentu.

b *significantur ea, quae per lustrum (sc. per quinquennium) extenduntur*: PANEG. 2, 24, 2 illud -e iustitium (*sc. imperium quinquennale Maximi usurpatoris*). MART. CAP. 1, 2 respersum capillis albicantibus verticem incrementisque -bus decuriatum (*i. q. L annos natum, v. vol. V 1, 224, 50*). COD. Theod. 4, 15 (16), 1 quibus ... -is aderit absque interpellatione possessio (*antea*: quinquennii possessor). 8, 5, 36 mancipibus supra -e tempus cura non immineat mancipatus (*postea*: quinquennio devoluto). 14, 4, 9 post expletas -is sollicitudinis metas (*antea*: qui per quinquennium custodiam Portuensium suscipiat conditorum).

3 *per confusionem cum* illustris *factam inepte i. q. gloriosus*: ADNOT. Lucan. 6, 786 *p. 1869, 63* (*cf.* lustrabilis).

masc. pro subst. de officiali quodam familiae Augustae: CIL VI 8884 Primigenio -i Aug(ustorum) (*de re parum constat; inter ministros sacrorum adfert Orelli* n. 2452).

v. Onom.

lūstrāmen, -inis *n.* *a* 1. lustrare. *i. q. res (vel actio?), qua quis (quid) lustratur, expiatur sim.*: VAL. FL. 3, 409 (*Mopsus loquitur*) ille *Celaeneus* mihi quae danda forent -a caesis prodidit. 3, 442 *hostiae parte prosecta* ter tristia tangens arma simul vestesque virum (*sc. Argonautarum*) -a ponto pone iacit *Mopsus* (*cf. Hom. A 314* εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον).

1. lūstrāmentum, -ī *n.* *a* 1. lustrare. **1** *i. q. actio lustrandi* (GLOSS. -um: purgatio): MARCIAN. dig. 48, 8, 3, 3 ut pigmentarii, si cui temere cicutam, salamandram ... mandragoram et id, quod -i causa dederit cantharidas, poena teneantur huius legis (*sc. veneficiorum. syntaxis quodam modo turbata est*; mandragoram, praeterquam -i causa, cantharidas dederint *coni. Mommsen dubitanter. ritus quidam magicus respici videtur. vix recte a* 2. lustror *derivant lexicographi nonnulli medicamentum amatorium vel actionem scortandi sim. intellegentes*). **2** *i. q. res lustrando inquinata, sordes* (*cf.* purgamentum *sim. et fortasse l. 66. p. 1874, 76 nec non* GLOSS. -um: faetor, putor, oletum, faetulentia [*ex Osberno*]): ITALA I Cor. 4, 13 (Ambr. in psalm. 118 serm. 8, 7, 5) maledicimur ..., blasphemamur ..., tamquam -a huius mundi facti sumus, omnium -a usque adhuc (*gr.* ὡς περικαθάρματα ..., πάντων περίψημα, *aliae vers. et Vulg. et var. l. Ambr.* purgamenta ..., omnium peripsima; *respicit hunc locum Hil. in psalm. 149, 4* purgamenta mundi ..., abortiva gentium. *cf. explicationem Pelag. ad l.* omnium humillimi atque subiecti [*affertur prov. 29, 27* iustus immundus est apud malos]. *[Clavadetscher]*

184*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

huc fortasse pertinet GLOSS. II 402, 53 περικάθαρμα: purgamentum, -um). *dubitanter huc traximus*: FVLG. aet. mund. p. 161, 3 Nabuchodonosor . . . deturpatum templum depraedat, sacrum altare commaculat, arcam quoque foederum verendarum tabularum lege sacratam pagano -o profanat, vasa quoque aurea . . . facta sunt merulento barbarorum potu polluta (*vix recte actionem obtuendi [cf. p. 1878, 42] intellexit Helm, Philologus 56, 1897, 273*).

? **2. lustrāmentum,** -ī *n., v. p. 1870, 70 et 74.*

lūstrātio, -ōnis *f.* *a* 1. lustrare. *de origine*: PAVL. FEST. p. 120 lues . . . tractum a Graeco λύειν; hinc dictum . . . -o, qua quid solvitur ac liberatur. *legitur inde a* CIC., LIV. [*confunditur in codd. passim cum* inl-. *compendio dubio*: CIL XI 1947 tessera pagana; . . . donavit paco Paetiniano, fundo C. Terenti Iunioris ⌊L. P. servitor⌋ (*pro compendio nominis dubitanter accipiunt editores in indice p. 1444; 'non intellego' Dessau*, n. 6120; l(ustratione) p(agi) servito. r(edde) *sc. tesseram Domaszewski, Abh. zur röm. Rel. 152*). *non huc pertinet* CIL V 808, *v. p. 1883, 42 sqq.*]

i. q. actio lustrandi (*cum gen. obi.* CIC. Phil. *sub a*, PAVL. FEST. CLAVD. DON. CIL VI 821 *sub b*): **a** *extra res sacras pertinet ad circumitionem, peragrationem sim.*: CIC. Phil. 2, 57 quae fuit eius (*Antonii*) peragratio itinerum, -o municipiorum! Tusc. 5, 79 quid? bestiae . . . non montivagos atque silvestris cursus -esque patiuntur? nat. deor. 1, 87 sol . . . cursus annuos conficit; huius hanc -em (inl- *codd. optimi*) eiusdem incensa radiis menstruo spatio luna complet.
b *in rebus sacris pertinet ad expiationem* (GLOSS. καθαρμός. *cf.* II 216, 43 ἁγνισμός: -o, purificatio. 334, 41 καθαρμός: purgatio, lustrum, haec -o, purificatio. III 239, 11 ὁ καθαρμός: -o, expiatio. *respectus circumeundi maxime elucet apud* SERV., CASSIOD. *confirmaturque, si recte huc traximus* GLOSS. I p. 306 -es i. circumlationes [*Ehlers in plagulis coll.* SERV. *infra*; circumdationes *trad.*]): LIV. 40, 6, 5 -is sacro peracto (*respicitur Macedonum -o exercitus ut* 40, 9, 10 in -e. 40, 13, 2 post -em. *ibid.* -um die). PAVL. FEST. p. 120 *lustrum* significat nunc tempus quinquennale, nunc populi -em. COLVM. 2, 21, 5 -um ceterorumque sacrificiorum, quae pro frugibus fiunt, morem priscis usurpatum. ITALA num. 31, 23 (Lugd., Monac.) omne vas . . . mundabitur et aqua -is lustrabitur ([*gr.* τῷ ὕδατι τοῦ ἁγνισμοῦ ἁγνισθήσεται, *Vulg.* a. expiationis sanctificabitur]. VVLG. num. 8, 7 *Levitae* aspergantur a. -is [*Lugd.* aquam purificationis]. 19, 20 non est a. -is aspersus [*Lugd.* a. sparsionis]). IVST. 13, 4, 7 Perdicca . . . -em castrorum propter mortem regis in posterum edicit. SERV. Aen. 6, 229 ('ter socios pura circumtulit unda') quia hoc ratio exigit -is. *ibid.* 'circumtulit': purgavit, . . . nam -o a circumlatione dicta est vel taedae vel sulphuris. CLAVD. DON. Aen. 6, 230 p. 540, 3 haec fuit -o omnis et expiatio, hominum scilicet et domorum (*antea*: expiationem . . . purgationemque). MACR. Sat. 1, 13, 3 *Numa* secundum *mensem* dicavit Februo deo, qui -um potens creditur. FERIAL. Capuan. (Inscr. Ital. XIII 2 p. 283) Mai. 1 -o ad ⟨f⟩lumen Casilino (*-em segetum intellegunt viri docti coll. p. 1872, 68*). Iul. 25 -o ad flumen ad iter Dianae (*pertinetne ad ferias ob messem confectam celebratas, an ad agros lustrandos? v. edit. ad l.*). CASSIOD. hist. 6, 28, 4 pagani atque Iudaei incantationibus et -bus apud eum *daemonio vexatum* usi (*Sozom. 5, 15, 15* ἐπῳδαῖς καὶ περιεργίαις τισί). CIL VI 766 Statae Matri Aug(ustae) sacrum mag(istri) reg(ionis) VIII vico Minervi; . . . dedicata est XVII k(alen-dis) Sep(tembribus) -e (*cf.* 821 vici censori(i) -o erit idibus Septembr(ibus)).

lūstrātor, -ōris *m.* *a* 1. lustrare. *i. qui lustrat*: 1 *cum respectu purgandi, expiandi*: APVL. apol. 22, 10 Hercules -r orbis, purgator ferarum, gentium domitor, is tamen deus, cum terras peragraret *eqs.* (*sunt qui ad 2 referant, sed cf. flor. 22, 3* Herculem . . . monstra illa . . . subegisse orbemque terrae purgasse). SCHOL. Iuv. 6, 542 cum Gallus sacerdos ac -r abscesserit, Iudaea venit mulier. CIL III 1747 (*Epidauri, in ara*) -es (*verba praecedentia perierunt; postea nominantur quidam II viri*). 2 *cum respectu peragrandi* (*vix huc* APVL. *supra*): GLOSS. II 403, 36 περιοδευτής: circitor, -r (*respiciturne officium publicum vel ecclesiasticum [cf. vol. III 1100, 84 sqq. et Lampe, Greek Patr. Lex. s. v. π.]? sed in capite de rusticatione affertur* [*ex glossario modo citato?*] III 260, 55 π.: -r).

[*de* **lūstrātū** *legebatur olim* CIL XIII 5936 (*'litteris non bonis' editor*); *Ricci lapide denuo inspecto legit* delustrav⟨erit⟩, *v. ibid. partis quartae p. 77.*]

lūstricus, (-a, -um). *a* 1. lustrum (*cf.* PAVL. FEST. *et* MACR. *infra*). *i. q. ad lustrationem pertinens* (*non coniungitur nisi cum subst.* dies; *ad rem v. explicationes infra et Boehm, RE XIII 2037*): PAVL. FEST. p. 120 -i dies infantium appellantur, puellarum octavus, puerorum nonus, quia his lustrantur atque eis nomina imponuntur (*sim. explicat* MACR. Sat. 1, 16, 36 est . . . Nundina Romanorum dea a nono die nascentium nuncupata, qui -us dicitur; est autem dies -us [-us dies *var. l.*], quo infantes lustrantur et nomen accipiunt; sed is maribus nonus, octavus est feminis. *cf. Tert. idol. 16 p. 49, 18* officia . . . privatarum . . . sollemnitatum . . ., ut nominalium). SVET. Nero 6, 2 futurae infelicitatis signum evidens die -o extitit. ARNOB. nat. 3, 4 desideramus audire, a vobisne inposita habeant haec nomina *dii*, quibus eos vocatis, an ipsi haec sibi diebus imposuerint -is (lubidriis *trad.*).

lūstrificus, (-a, -um). *a* 1. lustrum *et* facere. *i. q. lustrans, expians*: VAL. FL. 3, 448 (*post caedem Cyzicenorum lustrantur Argonautae*) *Mopsus* ita -o cantu vocat: 'ite *eqs.*'

lūstris, -e. *vox ficta, retrograde ab* illustris *formata*. VIRG. gramm. epit. 5 p. 33, 5 (*agitur de compositione nominum*) cum dicis impius, peior pio est, cum autem dicis impiger et inlustris, melior est pigro et clarior -i, hoc est ignobili.

lustrivagus, -a, -um. *a* 2. lustrum *et* vagari. *i. qui per lustra (sc. dumeta) vagatur*: ANTH. 682, 1 (*Ovidio tributum; enumerari videntur epitheta Panis*) rustice -e capripes cornute bimembris *eqs.*

1. ˣlūstro, -āvī, -ātum, -āre (*depon.* lūstror *v. l. 12*). [*a* 1. lustrum, *q. v. Sch.*] *scribitur*: luxtras CE 2100, 25 (= CIL XIII 2397 *saec. VI med.; lapis periit*; lustras *exhibent schedae Chiffleti fortasse e coniectura; cf. primam manum cod. Q* STAT. Theb. 5, 547 luxtrat). *formae verbi depon. occurrunt hae*: LIV. ANDR. trag. 6 -atur. POTAM. subst. 28 Migne suppl. 1, 214 -antur. *cf. var. lect. cod. D* GRATT. 151 -amur (-amus *cett.*). *non huc pertinet* CONC.S II 2, 1 p. 43, 5 (*v. p. 1878, 29*). *formae perf. stirpis brevioris leguntur* -asti: CIC. carm. frg. 11 (de consul.), 14 PLIN. paneg. 15, 1, -asse: CIC. Tusc. 4, 44 LVCAN. 2, 171 PLIN. nat. 8, 161 VAL. FL. 3, 682. HIER. epist. 53, 1, 2 (-are *var. l.*), -asset *sim.*: PETRON. 137, 10 PLIN. paneg. 13, 3 CYPR. GALL. gen. 637 (-avisti, -avisse *sim. desunt*); *ceterum* -aris *sim.*: CIC. off. 1, 57 (-veris *Non. p. 336, 2*). MANIL. 1, 514 ([-arat, -ret, -ari *var. ll.*]. -veris *sim.*: SEN. benef. 7, 3, 3 PLIN. nat. 8, 106 IVV. 6, 518. *al.*), -arat: OV. fast. 4, 480 (-vera(n)t: OV. met. 6, 571. STAT. Theb. 8, 9 [-arat *N metro invito*]. TAC. hist. 4, 3, 3 ANTH. 402, 1 *al.*), -arunt: LVCAN. 8, 437 VAL. FL. 4, 248. CLAVD. rapt. Pros. 2 praef. 48 ([-vit *var. l.*]. -vere: VERG. Aen. 5, 578. 11, 190 PLIN. nat. 2, 168 AVIEN. orb. terr. 1065, -verunt: LIV. 39, 22, 4. 41, 18, 7 CLAVD. DON. Aen. 11, 190 p. 434, 30). *de notione egit fusius* NON. p. 335, 16 sqq. -are, expiare (*affert* VERG. ecl. 5, 75 *infra l. 65*, LVCIL. 65 *p. 1873, 38*); -are, circumspicere (*Verg. Aen. 3, 651* conlustrans, *Cic. Tusc. 5, 65* conlustrarem); -are est circumire (VERG. Aen. 8, 231 *p. 1875, 47*, LIV. ANDR. trag. 6 *p. 1875, 21*); -are, sequi (VERG. ecl. 2, 12 *p. 1876, 40*); -are, patefacere (CIC. Catil. 1, 6 -antur, *ubi habent codd. Cic. recte* inl-; VERG. Aen. 4, 6 *p. 1877, 83*); lustrari dicimus et scortari: a lustris (*Plaut. Pseud. 1107 Lucil. 1034*); -are, perspicere, agnoscere (VERG. Aen. 8, 153 *p. 1878, 48*, CIC. off. 1, 57 *p. 1879, 4*). *ceteras interpretationes infra digessimus.* *legitur inde a* LIV. ANDR. (*v. p. 1875, 21*), CATONE, LVCIL., VARRONE, CIC., CATVLLO, LVCR. [*confunditur in codd. cum compositis* in- CIC. Marcell. 5 PAVL. FEST. p. 120. *et saepe*, per- CHROMAT. serm. 16, 1 L. (*bis*), *ceterum e. g. cum* purgatur PS. DOSITH. frg. iur. 17, *cum* intravimus VVLG. num. 13, 33. *falso tradi videtur* VARIVS carm. frg. 4, 3 *pro* latrans (*Ulitius; alia coniecit Bährens*). *e coni. dub. pro* rogitant *perperam iterato restituit Thilo* VAL. FL. 5, 467 (*alii alia*). *dub. interpr.*: POTAM. subst. 7 Migne suppl. 1, 204 passio Christi, quae in confinio noctis et luminis magno sacrificio -batur. CARM. c. pag. 29 totum qui . . . urbem -vit (*trad.; vulgo legitur vel* totam *vel* orbem).]

I *in rebus sacris vel magicis* (*inde transfertur ad varios ritus sub B*): **A** *strictius et fere technice respiciuntur hominum (vel deorum) ritus sollemnes, qui fiunt vel purgandi causa vel ad mala prohibenda* (*ad rem v. e. g. Boehm, RE XIII 2029 sqq.; instrumentum -andi indicatur per abl.* VARRO rust. 2, 1, 10 TIB. 1, 2, 63 OV. met. 4, 480 *al.*, in *cum abl.* ITALA deut. 18, 10 (Ps. Aug. spec. 55, *sim.* VVLG.). VVLG. II par. 28, 3, ex ANON. de taxone l. 67 rec. *α* l. 85 rec. *β*, *ponitur pro subiecto p. 1873, 30. 1874, 11. 58*): 1 *vi plena i. q. expiando circumire, ambire* (*cf. p. 1873, 39 nec non* DIFF. ed. Beck p. 68, 21 inter -are et circuire: -are ustilando, aut alicuius generis sacrificio ad piaculum faciendo; circuit qui tantum in circuitu vadit. GLOSS. -at: περιέρχεται, περικαθαίρει. -are: circuire, peragere [*i.* peragrare *? sed v. p. 1879, 13*] vel expiare. *absolute, sc. fere i. q. lustrationem facere*, PS. ASCON. *p. 1873, 29 et fortasse* CATO *l. 63. attulimus exempla certiora procul dubio ad ambitum pertinentia, cetera v. sub 2*): CATO agr. 141, 1 agrum -are sic oportet: . . . 'mando tibi, Mani, uti illace suovitaurilia fundum a. terramque meam, quota ex parte . . . circumagi . . . censeas, uti cures -are' (*nisi absolute, sed certe accedit obi.*: 141, 3 fundi terrae agrique mei -andi lustrique faciendi ergo. capp. 150. VERG. ecl. 5, 75 cum -bimus a. [NON. p. 335, 16 -are, expiare. SERV. auct. -are hic circuire: dicit enim ambarvale sacrificium. MACR. Sat. 3, 5, 7 circumire]. TIB. 2, 1, 1 fruges -amus et a. *huc addiderimus* MENOL. Colot. Mai. [Inscr. Ital. XIII 2 p. 288] segetes -antur [Vall. *ibid.* p. 295]). VARRO ling. 6, 34 *mense Februario* februatur populus, id est Lupercis nudis -atur antiquum oppidum Palatinum gregibus humanis cinctum (*in eodem veriloquio* PAVL. FEST. *l. 82 et* OV. fast. 2, 32 mensis *Februarius* ab his *februis* dictus, secta quia pelle Luperci omne solum -ant idque piamen habent. CENS. 22, 15 Roma -tur. MACR. Sat. 1, 13, 3 civitatem. POL. SILV. fast. Febr. praef. Romae moenia -bantur). 6, 93 censor . . . potest *exercitum urbanum convocare*, quod censor[em] exercitum centuriato constituit quinquennalem, cum -re[t] et in urbem ad vexillum ducere debet (CIC. Phil. 12, 8 div. 1, 77. 1, 102 *v. infra*. Att. 5, 20, 2 fam. 15, 4, 3 HIRT. Gall. 8, 52, 1 BELL. Afr. 75, 1 Alex. 56, 5. LIV. 1, 44, 2 *Servius* instructum e. omnem suovetaurilibus -vit. *al.*, *cf. etiam p. 1873, 61*). rust. 2, 1, 10 populus Romanus cum -atur (*corr. vulgo*, -retur *cod.*) suovitaurilibus, circumaguntur verres, aries, taurus (CIC. div. 1, 102 *v. infra*. PAVL. FEST. p. 85 quod . . . p. februaretur, id est -retur ac purgaretur [*cf.* VARRO ling. 6, 34 *supra*]. SERV. auct. Aen. 3, 279 -to . . . p. dii placantur). CIC. div. 1, 102 in -anda colonia ab eo qui eam deduceret

[*Clavadetscher*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

et cum imperator exercitum, censor populum -aret, bonis nominibus qui hostias ducerent eligebantur. VERG. Aen. 6, 231 *Corynaeus* ter socios pura circumtulit unda . . . -vitque viros dixitque novissima verba. 11, 190 ter circum accensos . . . decurrere rogos, ter maestum funeris ignem -vere in equis (CLAVD. DON. *ad l.* p. 434, 30 funereorum more sacrorum). OV. met. 13, 610 (*aves parentant Memnoni mortuo*) ter . . . rogum -ant (VAL. FL. 3, 312 socios -ate rogos. STAT. Theb. 6, 215 -ant . . . ex more sinistro orbe r. QVINT. decl. 329 p. 296, 1 populus -et atque ambiat r. CLAVD. DON. Aen. 11, 190 p. 434, 30. *sim.* SIL. 2, 266 Nomadum . . . cohors . . . rapto cineres *Asbytes* ter circum corpore *Theronis* -at). fast. 1, 669 *semente peracta* pagum -ate, coloni (SIC. FLACC. grom. p. 129, 15 *quatenus territoria sint*, intellegi potest vel ex hoc, magistri pagorum quod pagos -are soliti sunt, uti trahamus [*sc. fines pagi?* intueamur *Lachmann*] quatenus -rent. CIL IX 1618 paganis annuos *denarios tot* . . . dari iusserunt ea condicione, ut non(is) Iun(iis) p. -ent). LIV. 36, 42, 2 C. Livius . . . -ta classe . . . altum petit (*ad rem cf. Appian. civ. 5, 401 οἱ . . . ἱερουργοὶ . . . τρὶς ἐπὶ σκαφῶν περιφέρουσιν ἀνὰ τὸν στόλον τὰ καθάρσια κτλ.*). FEST. p. 210 cum fundus -atur (*addas* CATONEM agr. 141, 1. 3; *v. supra*). COLVM. 10, 363 *mulier quae in menstruis est* ter circum areolas et saepem ducitur horti; quem cum -vit gradiens, *moriuntur animalia noxia*. CALP. ecl. 5, 28 hostia cultros imbuat: hac etiam, dum vivit, ovilia -a (7, 11. 7, 15). SIL. 14, 626 armat Marcellus pubem, -tis rite maniplis. TAC. hist. 4, 53, 3 praetor praeeunte . . . pontifice -ta[s] suovetaurilibus area *Capitolii* et super caespitem redditis extis . . . deos precatus, uti *eqs.* PS. DOSITH. frg. iur. 17 est . . . lustrum quinquennale tempus, quo Roma -atur ([purgatur *var. l.*, *gr.* GLOSS. III 107, 21 καθαίρεται]. *item respicitur lustrum a censore conditum* [*aliter p. 1872, 73 sq.*]: ISID. nat. 6, 6. *cf. p. 1872, 76. 79. 80 sq. nec non* PS. ASCON. div. in Caec. p. 189, 21 *censores* completo quinquennio -bant et solitaurilia . . . faciebant). *-are dicuntur ipsa lora, quibus instructi Luperci vias percurrunt*: OV. fast. 5, 102 cum -ant celebres vellera secta vias (*cf. 2, 32 p. 1872, 72*).

2 *vi circumeundi parum certa vel prorsus evanida i. q.* expiare (*quae vis proleptice augetur accedente adi.* purus *p. 1874, 21; synon. sunt* expiare, piare, purgare; *asyndeton trimembre v. p. 1874, 51*): **a** *-antur animantes* (*item corpus vel membra; reflexive* IVV. 6, 518 CLAVD. DON. Aen. 6, 635 p. 591, 16; *mediopassive adhiberi videtur e. g. l. 41. 45. 78 et p. 1874, 6; accedit dat. divinitatis, cui fit lustratio l. 45*): LVCIL. 65 -tus, piatus (NON. p. 335, 16 -are, expiare. *fortasse ad 1 coll. Lucil. 64* sum circumlatus [NON. p. 261, 29 circumferre est proprie -are]). VERG. Aen. 3, 279 -amur . . . Iovi votisque incendimus aras *sc. propter Harpyias offensas* (SERV. aut '-amur', id est purgamur, ut Iovi sacra faciamus aut certe '-amur Iovi', id est expiamur. SERV. auct. hoc est enim 'diis -ari', offensa eorum liberari. *inter* exempla elocutionum *affert* ARVS. gramm. VII 490, 20. *item accedit dat. p. 1875, 4 et* GRATT. 492 iuventus -aturque deae proque anno reddit honorem). TIB. 1, 1, 35 hic ego pastoremque meum -are quotannis et placidam soleo spargere lacte Palem. 1, 2, 63 *saga* se dixit amores cantibus . . . solvere posse meos, et me -vit taedis. 1, 5, 11 *aegrotam* te (ter *Itali*) circum -vi sulphure puro (*an ad c? minus probabiliter verbum compositum intellegas, ut vol. III 1155, 60. 65*). OV. met. 4, 480 *e Styge* redit Iuno, quam . . . roratis -vit aquis Thaumantias Iris. 7, 261 *Medea* ter . . . senem *Aesonem* flamma, ter aqua, ter sulphure -at. 10, 398 seu furor est, habeo, quae carmine sanet et herbis; sive aliquis nocuit, magico -bere ritu. 13, 951 (*verba Glauci*) ego -or ab illis (*diis maris*) et purgante nefas noviens mihi carmine dicto pectora fluminibus iubeor supponere centum. 14, 605 (*603* quidquid in Aenea fuerat mortale, repurgat) -tum genetrix divino corpus odore unxit. fast. 2, 38 Graecia . . . nocentes impia -tos ponere facta putat. 4, 735 pastor, oves saturas ad prima crepuscula *Parilium* -a (*var. ll.* -at, -et, purga. MENOL. Colot. Apr. [Inscr. Ital. XIII 2 p. 288] o. -antur [*sim.* Vall. *ibid.* p. 293]). LIV. 40, 6, 1 -andi exercitus (*sc. Macedonici*) advenit tempus, cuius sollemne est tale: . . . inter . . . divisam hostiam copiae armatae traducuntur (40, 13, 3. 43, 21, 5. SEN. dial. 5, 16, 4 *Xerxes Pythii filium* in partes duas distractum ab utroque viae latere posuit et hac victima -vit e. CVRT. 10, 9, 11 patrio more. *cf.* CVRT. 10, 9, 12 milites. *aliter, sc. more Romano, p. 1872, 75*). 40, 13, 4 (*respicitur lustratio exercitus Macedonum supra descripta*) hoc ego, etiam si quid antea admisissem piaculo dignum, -tus et expiatus sacro. PAVL. FEST. p. 120 his *lustricis diebus* -antur (inlu- *var. l.*) *infantes* atque eis nomina imponuntur (*sim.* MACR. Sat. 1, 16, 36). PETRON. 137, 10 cum digitos pariter extensos porris apioque -asset. PLIN. nat. 23, 110 -tis levi tactu *cytini* oculis, *ut morbi arceantur*. STAT. Theb. 8, 9 necdum illum (*sc. Amphiaraum*) . . . trunca -verat . . . taxo Eumenis. silv. 3, 1, 6 ceu taedis . . . -tus honesti ignis ab Oetaea conscenderis aethera flamma. Ach. 1, 137 puerum . . . secretis -are fretis. MART. 8 praef. non nisi religiosa purificatione -tos (*ed. pr.*, -tus *codd.*) accedere ad templa debere. IVV. 2, 157 Curius quid sentit et ambo Scipiadae . . ., quotiens hinc talis ad illos umbra venit? cuperent -ari, si qua darentur sulpura cum taedis et si foret umida laurus (SCHOL. -ari: expiari [purgari *var. l.*]). 6, 518 metui . . . iubet Septembris et austri adventum, nisi se centum -verit ovis. FLOR. epit. 1, 13, 18 incendium illud quid egit aliud, nisi ut . . . civitas . . . expiata . . . et -ta videatur? GALLICAN. decl. frg. Fronto p. 153, 15 v. d. H. (*desideratur apud Naberum p. 160; locum legit tractavitque Hauler, Zeitschr. Österr. Gymn. 61, 1910, 675*) vobis lustra⟨tis⟩ . . . factum est opus inex⟨supe⟩rabile (*deficiente contextu dubitanter huc traximus*). ITALA num. 31, 19 (Lugd. *al., cf.* VVLG.) omnis qui occiderit animam . . ., -bitur die tertio (*gr.* ἁγνισθήσεται). deut. 18, 10 (Ps. Aug. spec. 55. *al., sim.* VVLG.) non invenietur in te -ans filium suum aut filiam in igne ([*Lugd.* purificans]. VVLG. II par. 28, 3 -vit f. suos in igne iuxta ritum gentium [*Itala Complut.* perducebat . . . per ignem]). AMM. 22, 16, 3 -ari deorum monitu iussus *Peleus* in lacu. VVLG. num. 19, 19 mundus -bit inmundum tertio et septimo die expiatusque die septimo lavabit . . . se *eqs.* (*cf. Itala Lugd.* circumsparget mundus super inmundum). PS. APVL. herb. 85 l. 14 (si quis malevolus devotaverit hominem) -bis eum *radice asparagi* et solutus erit. *al.* *-ant ipsae res, victimae* (*structuras pass., ubi non indicatur quis -et, v. supra*): TIB. 1, 1, 21 tunc vitula innumeros -bat (-bit *var. l.*) caesa iuvencos. STAT. Theb. 4, 53 saevus honos fluvio (*sc. Elissoni*): Stygias -are severis Eumenidas perhibetur aquis. VEG. mulom. 3, 12, 1 suffimentorum compositio fascinum pellit, -at animal, fugat daemones, submovet morbos.

b *-antur res*: *α purificandae*: CIC. carm. frg. 11 (de consul.), 14 cum tumulos Albano in monte . . . -asti et laeto mactasti lacte Latinas (*sc. ferias*). VARRO ling. 6, 14 dies tubulustrium appellatur, quod eo die in atrio sutorio sacrorum tubae -antur (OV. fast. 3, 849. 5, 726 -antur purae, quas facit ille *Vulcanus*, t. FEST. p. 352 agnā t. ⟨-antur⟩ [*suppl. sec.* PAVL.], ⟨quos⟩ tubos appellant. *ibid.* tubicines etiam hi appellantur, qui sacerdotes viri speciosi publice sacra faciunt, t. -andarum gratia. FAST. ann. Iul. Praen. Mart. 23 [Inscr. Ital. XIII 2 p. 123] in atrio sutorio tubi -antur, quibus in sacris utuntur). OV. ars 2, 329 *ad aegrotam* veniat, quae -et anus lectumque locumque (ACT. lud. saec. Sept. Sev. 3 [CIL VI 32328], 23 h⟨unc⟩ l., *sc. Tarentum*, -ari p⟨iari purgari⟩ [*suppl. Pighi; cf. infra l. 49*]). LIV. 3, 18, 10 multi exulum caede sua foedavere templum; . . . Capitolium purgatum atque -tum (3, 29, 9 ob id prodigium. GRAN. LIC. p. 13, 1. *cf. respectu ambitus clarius elucente* TAC. hist. 4, 53, 3 *sub 1*). 21, 62, 7 *prodigiorum causa* urbs -ta est hostiaeque maiores . . . caesae (35, 9, 5 prodigiorum causa. 39, 22, 4. 45, 16, 6 PLIN. nat. 10, 35. 10, 36 [*bis*]. TAC. hist. 1, 87, 1 ann. 13, 24, 2. *al.; cf. etiam l. 53 et* LIV. 42, 20, 3 oppidum, *sc. Romam. vi circumeundi magis perspicua v. p. 1872, 69*). LVCAN. 3, 405 omnis . . . humanis -ta cruoribus (*instr.*) arbor *luci*. PETRON. 105, 1 (*loq. Lichas*) attrahite . . . nocentes in medium, ut sciam, quorum capitibus debeat navigium -ari (*105, 4* ut tutela navis expiaretur). CALP. ecl. 5, 90 cervino -are mapalia fumo. PLIN. nat. 25, 105 *verbenaca* Iovis mensa verritur, domus purgantur -anturque (ANON. de taxone l. 85 rec. β domum -a ex ramis lauri. CANON. Turner II 1 p. 112 rec. IV *qui magos* introducunt . . ., ut domos suas -ent [*cf.* III -andi causa, *V* expient, *VI* expiandi causa]). SIL. 12, 752 *Romani* festam repetunt -tis moenibus urbem (STAT. Theb. 10, 777 *Menoeceus* sanguine . . . spargit turres et m. -at [SCHOL. expiat]). ITALA num. 31, 20 (Lugd., Monac.) omne vas ligneum -bitur ([*gr.* ἀφαγνιεῖτε, *Vulg.* expiabitur]. 31, 23 [*ibid.*] omne v. quod transiit per ignem et mundabitur et aqua lustrationis -bitur [*gr.* ἁγνισθήσεται, *Vulg.* sanctificabitur]). ACT. lud. saec. Sept. Sev. 3 (CIL VI 32328), 16 ⟨Pompei⟩us Ru⟨so⟩nian⟨us⟩ magister Tarentum -vit; (*post lacunam*) ⟨lus⟩trandi piandique saecularis sacri ludorumqu⟨e causa⟩ (*ad eandem lustrationem Tarenti pertinet ibid.* 20 -e⟨ti⟩s pie⟨t⟩is purgetis. *cf. etiam supra l. 27*). CAPITOL. Aur. 13, 1 tantus . . . timor belli Marcomannici fuit, ut . . . Romam omni genere -verit (PRVD. c. Symm. 1, 381 *Diti* cadit . . . gladiator . . ., heu, male -tae [-ta *var. l.*] Phlegethontia victima R. *aliter p. 1873, 26*). CHAR. gramm. p. 102, 19 B. *quinquatrus* a quinquando, id est -ando, quod eo die arma ancilia -ari sint solita. SERV. Aen. 5, 113 si sacri *ludi* sint, id est festi, -antur faculis (*opp. ludi funebres, quibus Romani tuba usi sunt*). *-ant ipsae victimae*: PROP. 4, 1, 23 parva saginati -bant compita porci (*cf. p. 1873, 31*). *β tollendae* (*per ironiam* IVV.): VAL. FL. 5, 332 primi iubar ad placabile Phoebi ibat *Medea* et horrendas -antia flumina noctes (*i. somnia terribilia*). IVV. 13, 63 si reddat *amicus* . . . follem, prodigiosa fides et Tuscis digna libellis quaeque coronata -ari debeat agna.

c *absolute* (*adde l. 42. 56 supra; an etiam* TIB. 1, 5, 11 *sub a?*): PS. AVG. spec. 55 tit. non -andum neque divinandum (*affert* deut. 18, 10 sqq. [*v. sub a*] *et sap. 12, 3 sqq.*).

B *laxius et per similitudinem i. q. quolibet modo purificare sim.* (*vis circumeundi, circumferendi sim. sublucet sub 1 vigetque sola l. 74*): **1** *-ant animalia se ipsa vel res suas vel alia animalia* (*victimas in re sacra hominum lustrationem perficientes v. sub A 2*): MANIL. 2, 103 animalia . . . sidera servant corporaque ad lunae nascentis cornua -ant (*cf. Plin. nat. 8, 2* nitescente luna nova greges eorum *elephantorum* . . . se purificantes sollemniter aqua circumspergi). PLIN. nat. 8, 106 quibusdam magicis artibus omne animal, quod ter -verit *hyaena*, in vestigio haerere. 10, 19 Vmbricius . . . parere tradit *vultures* ova tredecim, uno ex his reliqua ova nidumque -are, mox abicere (10, 116 villaribus gallinis et religio inest: inhorrescunt edito o. excutiuntque sese et circumactae purificant aut festuca aliqua sese et o. -ant). **2** *-ant homines* (*modo fere insolito*): LVCAN. 8, 101 (*Cornelia ad Pompeium*) quo sit tibi mollius aequor . . ., sparge mari comitem; mallem felicibus armis dependisse caput; nunc clades denique -a, Magne, tuas (ADNOT. expia). STAT. Theb. 11, 641 infelix -atur sanguine lectus (*Iocastae sibi mortem inferentis; cf. Schol. ad l.* cruore suo infelicis lectuli purgavit incestum). 11, 670 (*Creon ad Oedipoda*) furias averte ac moenia -a discessu Thebana

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

tuo. CLAVD. 18, 21 quo diras iugulo placabimus aras? consule -andi fasces ipsoque litandum prodigio (*sc. Eutropio*). 20, 22 purgatam creditis aulam, Eutropium si Cypros habet *exulem* ...; qui vos -are valebit oceanus? tantum facinus quae diluet aetas? carm. min. 31, 25 qui sibi (*sc. Orpheus Iunoni, ad dat. cf. p. 1873, 41*) carminibus totiens -verat aras, Iunonis ... numina ... canens (*si recte huc traxit Birt in indice; an ad l. 20 sqq.?*).

II *extra res sacras* (*sed cf. etiam I B; ceterum sublucere hic illic colorem piandi, e. g. infra l. 76. p. 1878, 1, vix mireris*): **A** *transitive i. q. circumire, ambire sim. vel peragrare, percurrere sim.* (*sed distinguendae erant infra notiones secundariae passim, v. imprimis 2b nec non p. 1878, 57 et 3aβ. ad notionem communem cf.* GLOSS. -o: περινοστῶ. περιέρχομαι. κυκλεύω. -at: circuit, peragrat. *et sim. al.; pro obi. est res quae afficitur praeter 1aγ, sed rem circumeundam a re peragranda non separavimus nisi sub 1a; obi. suppletur ex enunt. relat.* OV. Ib. 334 SEN. Phaedr. 3 VAL. FL. 7, 334 MIN. FEL. 17, 4; *pro obi. substituitur enunt. interrogat.* VERG. Aen. 2, 564 *p. 1878, 60*): **1** *mero motu corporali*: **a** *de animantibus* (*eorum re, actu l. 76. p. 1876, 20*): **α** *-antur singula circumeunda* (*huc fortasse etiam* PROP. *p. 1876, 5*): (I) *quolibet modo*: LIV. ANDR. trag. 6 lascivum Nerei simum pecus ludens ad cantum classem -atur (NON. p. 335, 26 *ad l.* circumire. *cf.* SEN. Ag. 455 lascivit chorus *piscium*, millesimam nunc ambit et -at ratem). VERG. Aen. 3, 429 praestat Trinacrii metas -are Pachyni cessantem longos et circumflectere cursus. 5, 578 postquam omnem laeti *pueri* consessum oculosque suorum -vere in equis. 7, 391 mollis tibi, *Bacche*, sumere thyrsos, te -are choro ([choros *var. l., quam recepit* CARM. c. pag. 72 *p. 1876, 77*]. *item de saltantibus*: 10, 224 *nymphae* agnoscunt longe regem -antque choreis [SERV. auct.: circumdant et circumeunt. *cf. p. 1876, 5*]. VAL. FL. 7, 181 aequali dominam -are caterva). CVLEX 324 Hectoreo victor *Achilles* -vit corpore Troiam (*hanc Bembi emendationem versus corrupti confirmavit Güntzschel, Diss. Münster 1972, 103 sqq.; cf.* OV. Ib. *infra*). OV. met. 12, 527 *avem* -antem leni ... castra volatu. Ib. 334 *Hector* qui, quae fuerat tutatus moenia saepe, corpore -vit non diuturna suo (LVCAN. 8, 437 quae m. trunci -arunt cervice duces *a Parthis interfecti* [*nisi oppida peragranda intellegas*]. STAT. Theb. 10, 544 curru. CE 1255, 3 omnia Baiarum -avi m. saepe. *cf. infra l. 49*). PLIN. nat. 8, 161 in Capitolium cucurrisse equos aedemque ter -asse. SVET. Vit. 9 aquila advolavit -tisque (-vit- *codd. opt.*) signis ingressos viam ... antecessit. ARATOR act. 2, 855 (*in imag.*) commissos -ate greges, quia dente rapaci convenient ad ovile lupi (*Vulg. act. 20, 28* adtendite ... gregi). *audacius, sc. cingendo*: CLAVD. 7, 16 -vit ... tuos (*Honorii*) aquilis victricibus ortus miles (*'cinxit' Burmannus*). PRISC. periheg. 734 Caspius his populis -atur (*praes. resultativum*) pontus et oris (*Dionys. periheg. 761* περὶ Κάσπια κύματ' ἔασιν, *Avien. orb. terr. 941* Caspia tot ... circumdant aequora gentes. *cf. p. 1877, 3. 65*).

(II) *quaerendo*: (A) *-antur loca, quibus quid quaeritur*: VERG. Aen. 8, 231 *Hercules* ter totum fervidus ira -at Aventini montem (NON. p. 335, 26 *ad l.* circumire). 9, 58 *Turnus* -at equo muros aditumque per avia quaerit. OV. trist. 4, 1, 78 hostis ... moenia -at equo utque rapax pecudem, quae se non texit ovili, ... per silvas fert ... lupus, sic *eqs.* (Pont. 1, 2, 19 eques ... m. -at more lupi clausas circumeuntis oves. *cf. supra l. 33*). SIL. 4, 827 (*verba Hannibalis*) te, Thrasymenne, vago cum milite praeceps -bo et superis quaeram libamina belli. 12, 66 *Hannibal Capuam intrare cupiens* -at ... rimaturque omnia circum alite vectus equo (*sed possis etiam ad p. 1878, 57 referre locum; item*: 12, 565 *Hannibal equo* circum pavitantia fertur ... moenia Romae; nunc aditus -at, clausas nunc cuspide pulsat infesta portas). ROMVL. fab. 36, 2 rec. vet. *ferae* stabula (rec. gall. circuirent). (B) *-atur is ipse, qui quaeritur*: OV. met. 5, 622 -at caligine tectam *Arethusam* amnis (*sc. Alpheus deus*) et ignarus circum cava nubila quaerit bisque locum ... ambit. SIL. 10, 43 per medios agitur ... Hannibalem -ans Paulus (*sec. usum sub 3aβ illustratum praevalet color secundarius quaerendi, indagandi; item*: EVSTATH. Basil. hex. 9, 4, 12 *canis* per ea quae agit indicat ..., quo bestiae, quae -antur, abierint [*male resp. gr.; conferasne alios ad venatum pertinentes locos p. 1876, 39?*]).

β *-antur loca peragranda, multitudines permetiendae sim.* (*sunt qui huc trahant* LVCIL. 1034 circum oppida -ans, *v. sub* 2. lustror): (I) *quolibet modo* (*acced. adi. praedicat.* vagus SEN. Phaedr. 3 Tro. 564 LVCAN. 10, 460 STAT. Theb. 8, 512. *al.*): CIC. Marcell. 5 *nec* disiunctissimas terras citius passibus cuiusquam potuisse peragrari, quam tuis ... victoriis -tae sunt ([*var. l.* illustratae. *cf.* CVRT. 9, 3, 8 *infra*]. Tusc. 4, 44 ultimas t. -asse Pythagoran Democritum Platonem accepimus. LVCAN. 5, 347 t. atque aequora [9, 1057 VAL. FL. 3, 388]. STAT. Theb. 8, 512 PLIN. paneg. 15, 1 VVLG. II reg. 24, 8). fin. 5, 87 cur Plato Aegyptum peragravit? ... cur ipse Pythagoras ... Aegyptum -vit? (TAC. hist. 4, 3, 3 civilia arma ..., postquam Ae. ... et omnis provincias exercitusque -verant, velut expiato terrarum orbe cepisse finem videbantur). VERG. ecl. 10, 55 (*verba Galli*) interea mixtis -bo Maenala nymphis (SIL. 15, 771). georg. 4, 519 Hyperboreas glacies Tanaimque ... arvaque Riphaeis numquam viduata pruinis -bat *Orpheus* (SEN. Tro. 564 errore avio vagus a. -as?). Aen. 2, 528 fugit et vacua atria -at saucius *Polites* (12, 474 alta a. -at hirundo. LVCAN. 10, 460 incerto -at vagus a. cursu *Caesar*. DRAC. Orest. 825 fugit a. -ans). 3, 377 quo tutior hospitâ -es aequora (3, 385 -andum navibus ae. [*inepte* GLOSS.[L] III Abol. LV 15 -andum: videndum]. LVCAN. 5, 347. 9, 1057 VAL. FL. 3, 388). HOR. carm. 3, 25, 12 stupet Euhias Hebrum prospiciens et ... Thracen ac pede barbaro -tam Rhodopen (SIL. 2, 73 quales Threiciae Rh. Pangaeaque -ant *Amazones*). PROP. 2, 10, 1 (*in imag. de genere poeseos*) tempus *est* -are aliis Helicona choreis (*cf. p. 1875, 28; intellegasne potius cacumen montis a saltantibus cinctum, ut e. g. Enk ad l.?*). 2, 22, 3 nulla meis frustra -antur compita plantis. OV. met. 1, 479 *Daphne* nemora avia -at (SEN. Med. 753 [*loq. Medea*] secreta nudo n. -vi pede. ARATOR act. 1, 28). 6, 324 dum pascua -o, ecce ... ara vetus stabat. Ib. 113 exul, inops erres alienaque limina -es. GRATT. 504 Eleas ... harenas (LVCAN. 8, 62 vacuas. SIL. 16, 291 patrias. 17, 633. IVV. 2, 144 -vit ... fuga mediam gladiator h.). 514 Callaicis -atur ⟨e⟩quis scruposa Pyr⟨ene⟩. VAL. MAX. 1, 7 ext. 6 femina *quaedam in somnio* ... deorum omnium -tis sedibus animadvertit ... virum, *sc. Dionysium*. 5, 1 ext. 1 dum omnes gentes infatigabili cursu -at ([*sc. Alexander, cf.* CVRT. *infra*]. ENNOD. carm. 2, 69, 3). 8, 7 ext. 3 Nili ... ripas vastissimosque campos ... et flexuosos fossarum ambitus Aegyptiorum senum discipulus -bat *Plato*. CVRT. 9, 3, 8 (*Coenus ad Alexandrum*) ut plura, quam sol videt, victoria -es (*cf. l. 15. p. 1875, 71 nec non* PLIN. nat. 2, 168 maiorem ... eius *oceani* partem et orientis victoriae Magni Alexandri -vere usque in Arabicum sinum. PLIN. paneg. 29, 1 oriens triumphis occidensque -tus *a Pompeio*. ANTH. 402, 1 [*Senecae adscriptum*] Pompeius totum victor -verat orbem). LVCAN. 5, 416 nec maris anfractus -andaque litora nobis, sed recti fluctus ... secandi (SEDVL. epist. 2 p. 171, 14 [*in imag. de opere scribendo*] ut illos portus et l., quae ... praetereundo -vi, diligentius ... nunc viserem). VAL. FL. 3, 682 tota pelagus -asse iuventa. 7, 126 totos -at queribunda penates *canis rabie correpta*. SIL. 13, 881 *Hannibal* una profugus -bit caerula puppe. 14, 5 Macetum -are domos et Achaica rura ([*variat in contextu cum* accedere, invisere]. HIER. epist. 50, 3, 3 nobilium d.). 15, 298 *Philippus bellum gerens* Epirum cassis -bat futilis ausis (*cf. de eodem* 15, 310 -ta *sunt* Ephyre Patraeque et regia Pleuron *eqs.*). 15, 347 propinquas ... silvas. 15, 787 ceu belua ponti ... -ans nantem sub gurgite praedam absorbet ... permixtum piscibus aequor (*si praedam recte ad multitudinem piscium rettulimus*). *al.* (II) *perscrutando, recensendo* (*quaedam vergunt ad p. 1878, 57, e. g.* VERG. Aen. 6, 681; *accedit* si *cum ind. vel coni. apud* VARIVM, VERG. Aen. 1, 577 IVVENC. 3, 413): VARIVS carm. frg. 4, 1 ceu canis umbrosam -ans Gortynia vallem, si veteris potuit cervae comprendere lustra, saevit in absentem *eqs.* (*item respicitur venatus l. 61. 69 sq. p. 1875, 64*). VERG. ecl. 2, 12 tua dum vestigia -o ([NON. p. 335, 31 *ad l.* sequi]. Aen. 11, 763 qua se ... tulit *Camilla* ..., hac Arruns subit et tacitus v. -at. IVVENC. 3, 413 totis -at *pastor* v. silvis, illam *ovem* si ... possit reperire. *v. etiam p. 1878, 47*). Aen. 1, 577 (*verba Didonis*) Libyae -are extrema iubebo, si quibus eiectus silvis ... errat *Aeneas*. 6, 681 Anchises ... inclusas animas superumque ad lumen ituras -bat studio recolens (SERV. circumibat studiose retractans. CLAVD. DON. -bat ad oculos pertinet, recolens ad animi intentionem). 6, 887 sic tota ... regione vagantur aeris in campis latis atque omnia -ant (OV. met. 5, 464 dum ... o. -at eundo *Ceres*. ROMVL. fab. 69, 12 rec. gall. *et* W *v. p. 1878, 74*). OV. met. 1, 213 (*loq. Iuppiter*) deus humana -o sub imagine terras, *sc. ut hominum animos experiar* (*cf. de exploratoribus*: VVLG. num. 13, 33 terram quam -vimus [intravimus *var. l.; Itala Lugd.* quam pertransivimus considerare]. 14, 6 [*syn.* circuivimus; *in Lugd. respondet bis* considerare]. Ios. 18, 9 [*Lugd.* demensi sunt]. *requiruntur mortui*: VVLG. Ezech. 39, 14 viros ... constituent -antes terram, qui ... requirant *mortuos* [*Itala cod. 176* perambulantes]). 7, 235 omnes -antem ... agros *Medeam* (*sc. herbas colligentem*). fast. 4, 480 iamque Peloriaden Lilybaeaque iamque Pachynon -arat *Ceres*. PHAEDR. 3, 19, 3 Aesopus ... ignem ... quaerens aliquot -vit domus. SEN. Med. 864 ut tigris orba natis cursu furente -at Gangeticum nemus (*in comparatione simili*: SIL. 12, 459 *tigridi* attonitae paucis -atur in horis Caucasus). Phaedr. 3 (*ad venatores*) celeri planta -ate vagi quae saxosae loca Parnetho subiecta iacent. LVCAN. 2, 171 me ... memini ... omnia Sullanae -asse cadavera pacis perque omnis truncos cum qua cervice recisum conveniat quaesisse caput. PETRON. 11, 1 postquam -vi oculis totam urbem, in cellulam redii (*simul pertinet ad p. 1878, 45*). VAL. FL. 6, 299 omnes impune globos diversaque -ans agmina non usquam ⟨natum⟩ (*Loehbach, suppleverunt alii aliter*) videt *Aquites*. SIL. 9, 86 *Satricus* exuvias ... prostrataque corpora campo -at et exutis Mancini cingitur armis. 10, 80 ut canis ... -at inaccessos venantum indagine saltus (PLIN. paneg. 81, 1 -are s., excutere cubilibus feras). 10, 450 -bat campos et saevae tristia dextrae facta recensebat, pertractans vulnera visu, Hannibal (SIDON. carm. 5, 432 hostibus expulsis c. ... -are). 12, 112 *Hannibal Puteolis* stagnorum terraeque simul miracula -at. STAT. Theb. 5, 547 *Hypsipyle* sparso ... per omnia visu -at humum quaerens. 12, 451 ruit ilicet, omnem prospectum -ans armata indagine miles. *al.*

? γ -atur ipse motus, fere i. q. circumeundo efficere: CARM. c. pag. 72 quem -are choros ac molles sumere thyrsos ... inbuerat *Cybele* (thorus ... sumeret hyrcos *trad.; emendatur sec.* VERG. Aen. 7, 391 *p. 1875, 26*).

b *de rebus naturalibus* (*cf. etiam p. 1875, 43*): VERG. Aen. 1, 608 in freta dum fluvii current, dum montibus umbrae (*nubium?*) -bunt convexa, polus dum sidera pascet (SERV. 'quamdiu inclinata in montibus latera umbrae pro solis flexu circumibunt', ... aut -bunt 'inumbrabunt', unde 'lustra' et ferarum cubilia et lupanaria per contrarium dici-

[*Clavadetscher*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

mus, quia parum inlustrantur; alii tamen 'convexa sidera' volunt. GLOSS.[L] I Ansil. LV 396 inlustrabunt). MANIL. 4, 595 ipsa natat tellus pelagi -ta corona cingentis medium ... orbem (*Posid. Frg. Gr. Hist. 87 F 28, 5 ἡ οἰκουμένη κύκλῳ περιρρεῖται τῷ ὠκεανῷ*). PLIN. nat. 6, 129 Tigris ... -tis montibus Gordyaeorum circa Apameam ... divisus in alveos duos *eqs.* IVL. HON. cosmogr. B 47 fluvius Cartennas ... -at litore maritimo Caesariensem (*A* inlustrans litori m. Caesariensi. *cf. vol. VII 1, 399, 55 sq.*). VVLG. eccles. 1, 6 -ans universa circuitu pergit spiritus et in circulos suos regreditur (*Itala, Hier. ad l. p. 1016[B] et sim. al.* girans girando vadit spiritus). CLAVD. 7, 70 gentes ..., quascumque pererrat Euphrates, quas -at Halys, quas ditat Orontes.

2 *lucendo, illuminando, sc. fere de sideribus, item de deis variisque rebus ad sidera pertinentibus* (*de gratia divina sim. v. sub bβ. lumen indicatur saepe abl. instr.*: nitore CIC. Arat. 92, lumine CIC. Arat. 237. 332 [*struct. ambigua, v. l. 32*]. 441 carm. frg. 30, 2 LVCR. 5, 575. 693. 1437. 6, 284 SIL. 8, 174 *al.*, luce CIC. rep. 6, 17 CAEL. AVR. gyn. 1, 142 APRING. in apoc. 21, 10–11 [*cf.* lucis candore EVSTATH. Basil. hex. 2, 7, 5, cuius transfusione *ibid.* 6, 2, 10], radiantibus oculis CATVLL. 63, 40 [*cf.* adventu radiante FVLG. aet. mund. 12 p. 170, 10], radiis LVCR. 6, 737 [*struct. ambigua, v. l. infra 51*]. CLAVD. 28, 412 EVSTATH. Basil. hex. 6, 10, 3, lampade VERG. Aen. 4, 6. 7, 148 HOMER. 870, flammis VERG. Aen. 4, 607, igne LVCAN. 1, 50, *et sim. al.*): **a** *usu communi, sc. vigente plus minusve vi circumeundi, peragrandi*: α *-antur loca*: CIC. Arat. 224 haec sunt, quae vises nocturno tempore signa, legitimo cernens caelum -antia cursu ([caeli *trad.*, *inde* caelum ill- *Buescu; male resp. gr. 453*]. LVCR. 5, 693. HOMER. 870 luna ... -ret lampade c. MIN. FEL. 17, 5). 237 quattuor aeterno -antes lumine mundum orbes stelligeri portantes signa feruntur (MANIL. 1, 514 quotiens ... recurrens -arit [-ri, -ret, -rat *var. ll.*] m. vario sol igneus orbe. 3, 515 annua ... *sol* -ans consumit tempora m. ANTH. 678, 9 lumine). 252 *circulus lacteus* dicitur ... late caeli -are cavernas. 332 haec *signa zodiaci* sol aeterno convestit lumine -ans, annua conficiens vertentia tempora cursu (*gr. 550 ἐν τοῖς ἠέλιος φέρεται δυοκαίδεκα πᾶσιν*). rep. 6, 17 ut cuncta sua luce -et et compleat *sol* (ANTH. 389, 57 *sol* calore). nat. deor. 2, 53 (*52* orbem ... conficit) *stella Martis tot* mensibus ... -at orbem *signiferum* (*ibid.* anno fere vertenti signiferum -at o. *stella Mercuri*. Tim. 30 cum alia *sidera* maiorem -rent o., alia minorem [*gr. 39a τὸ δ' ἐλάττω κύκλον ἰόν, Chalc.* circulo rotabantur]. VARRO frg. Lact. inst. 2, 12, 22 *de luna*. MANIL. 3, 213 GELL. 1, 20, 6. *cf.* CIC. nat. deor. 2, 53 *stella Veneris* latitudinem -ans signiferi orbis et longitudinem. MACR. somn. 2, 11, 6 caeli ambitum -at *luna*). 2, 106 caeli verticem -at parva Cynosura. Tim. 32 quando luna -to (lustro *var. l.*) suo cursu solem consecuta est ([*gr. 39c περιελθοῦσα τὸν ἑαυτῆς κύκλον*, CHALC. -to ... circulo]. LVCR. 5, 79 *solem lunamque non* sponte sua c. -are perennis). carm. frg. 30, 2 quali pater ipse Iuppiter auctiferas -vit lumine terras ([*cf. Hom. σ 137 οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ κτλ.*]. LVCR. 5, 693 sol ... obliquo t. et caelum lumine -ans. SIL. 8, 174 luna ... fraterno -bit lumine t.). LVCR. 5, 575 luna ... sive notho fertur loca lumine -ans, sive suam proprio iactat de corpore lucem *eqs.* 5, 1437 mundi ... templum sol et luna suo -antes lumine circum. 6, 737 in campos albas descendere ningues tabificis subigit radiis sol omnia -ans (CLAVD. 28, 412 medium non deserit umquam caeli Phoebus iter, radiis tamen o. -at). OV. met. 6, 571 signa deus (*i. Sol*) bis sex acto -verat anno. MANIL. 3, 314 una quod aequali -atur linea Phoebo. LVCAN. 1, 50 seu te (*sc. Neronem*) flammigeros Phoebi conscendere currus telluremque ... igne vago -are iuvet. PETRON. frg. 27, 4 Phoebus ad ortus -ta devectus humo. ARNOB. nat. 2, 12 p. 79, 6 M. in insulis et provinciis omnibus, quas sol oriens atque occidens -at. CLAVD. rapt. Pros. 2 praef. 48 -arunt (-vit *var. l.*) umeros Phoebus et astra tuos (*sc. Herculis mundum sustinentis*). MACR. Sat. 1, 14, 6 trecenti sexaginta quinque dies, quibus sol zodiacum -at ([-at z. *var. l.*]. somn. 1, 17, 7). VAL. CEM. hom. 1, 1 p. 692[C] *sol* se in parte caeli quotidie terrarum spatia -turus ostendit. SEDVL. carm. pasch. 1, 251 *sol videtur* infundere lumina terris et totum -are polum ([op. pasch. 1, 22 caeli plagas ... -are velocitate]. *respiciuntur terrae partes*: DRAC. laud. dei 3, 165 qua nescit *sol* -are polos, qua flammeus urit). *audacius adhibetur p. p. p. -tus de sidere, quod proprio fulgore circumdatum est* (*ut vergat fere in notionem q. e. lumine praeditus sim.*): CIC. Arat. 92 delphinus ... haud nimio -tus nitore praeter quadruplices stellas in fronte locatas; ... cetera pars late tenui cum lumine serpit (*gr. 316 sq. δελφὶς δ' οὐ μάλα πολλὸς ..., μεσσόθεν ἠερόεις. rectius vertit Avien. 706* breve signo corpus *est*; ... medios artus taeter stupet, *nimis concise Germ. 321* brevis lucet). β *-atur tempus* (*cf. p. 1879, 21; an etiam p. 1879, 42?*): DRAC. laud. dei 2, 11 luna partita cum fratre vice sua tempora -ans (ANTH. 864 adn. 2 [*nisi est medii aevi*] quatuor anni t., quae currus -at, Apollo, tuus).

b *evanescente vi circumeundi praevalet notio illuminandi* (*cf.* collustro, illustro *et p. 1880, 13 sqq.; ambigua v. sub a*): α *proprie*: CIC. Arat. 441 Arctoe -antes lumine suras *Cephei* (summo *trad., quod tuentur Buescu aliique pro obi. 'Cepheum' subintellegentes*). 457 hic ille exoritur converso corpore Nixus, alvum crura umeros simul et praecordia -ans (gestans *var. l.*, monstrans *coni. Maybaum*). CATVLL. 63, 40 ubi oris aurei Sol radiantibus oculis -vit aethera album (*simul pertinet ad p. 1878, 44. item de ortu solis*: VERG. Aen. 4, 6 Phoebea -bat lampade terras ... Aurora [NON. p. 335, 33 patefacere. SERV. aut inlustrabat, aut re vera -bat, id est purgabat; nam nox quodammodo polluit mundum. *sed* SERV. auct. vel circumibat. GLOSS.[L] I Ansil. LV 394 t. inluminabat]. 7, 148 postera cum prima -bat lampade terras orta dies *eqs.*). LVCR. 6, 284 coruscis omnia luminibus -ans loca percitus ardor *fulminis* (CAEL. AVR. gyn. 1, 142 luce moderata -tus [*Soran. p. 36, 5* in obscuro *loco, gr. p. 76, 15 Ilb. τὴν αὐγὴν ἀποκλίνειν*]). VERG. Aen. 4, 607 (*loq. Dido*) Sol, qui terrarum flammis opera omnia -as, tuque ... Iuno ... nostras audite preces. SIL. 6, 452 clara dies summa -bat in Oeta Herculei monumenta rogi. IVVENC. 1, 245 quae *stella* culmine summo restitit et pueri -ta habitacula monstrat. SCHOL. Pers. 5, 51 sive sub libra sive sub geminis nostra nativitas uno astro -ta est. PS. AVG. serm. ed. Caillau 1, 13, 2 filii Israel ... lumine sunt caelestis columnae -ti (*cf.* CASSIOD. in psalm. 120, 6 sic ... Israeliticum populum ... custodivit *deus*, ut eum ... nocte ignea columna -ret). MACR. Sat. 1, 17, 26 *solis* radii temperatam nostram (*sc. zonam*) ... rectis fulgoribus -ant. EVSTATH. Basil. hex. 2, 1, 7 quod minime solis adhuc et lunae fuerat fulgore -tum *caelum* (*gr. περιλαμπόμενος*). 2, 7, 5 aether ... venustius inluminatum efficitur, et aquae splendidiores apparent, ... quia lucis candore -antur (*gr. δεχόμενα τὴν αὐγήν*). 6, 10, 3 quomodo poterat sub uno temporis momento radiis tota -ari *tellus*? (*gr. καταφωτίζειν*).

β *translate* (*sc. usu christiano*): IVVENC. 1, 206 quam *lucem dei* cunctis hominum -tis gentibus addit Istrahelitarum ... gloria plebis (*Vulg. Luc. 2, 32* lumen ad revelationem gentium). FVLG. aet. mund. 12 p. 170, 10 cuius (*novae aetatis*) adventu radiante -ti ... Christi *ortum narremus*. CHROMAT. in Matth. 4, 1 l. 28 E.-L. *Christum magi* cognoscere *non* poterant, nisi ... *divina* gratia -ti. 19, 3 l. 57 *ut* hos, qui in tenebris erroris sunt positi, ... veritatis ipsius lumine -remus (illu- *var. l.*). CONC.[S] II 2, 1 p. 43, 5 ut ... veram religionem et ... conversationem erga dominum ... pietate conciliata -etur (*acc. perperam retento sec. gr. II 1, 1 p. 68, 10 ὥστε ... τὴν ἀληθῆ θρησκείαν ... ἐκλάμπειν. cf. etiam II 3, 1 p. 43, 4* vera religio ... praefulgeat). EVSTATH. Basil. hex. 6, 2, 10 ex cuius (*sc. verae lucis mundi*) transfusione -ti sancti luminaria fiebant (*gr. οὐ κατὰ μέθεξιν οἱ ἅγιοι φωστῆρες ἐγίνοντο*). APRING. in apoc. 1, 10–11 ecclesia percepto sole iustitiae, -ta lumine veritatis. 21, 10–11 civitas illa discribitur nullo siderum fulgore luminari, sed sola dei invisibiliter luce -ari. CASSIOD. in psalm. 10, 5(6) intuitus eius (*sc. dei*) beneficium est, quia peccatorum tenebris non offunditur, qui tanta claritate -atur.

3 *intuendo, considerando*: **a** *proprie sc. oculis* (*exempla affinia, ubi tamen respectus eundi vigere videatur, habes supra p. 1876, 35. cf.* GLOSS. -o: circumspicio. circuminspicio. -at: oculis circumspicit vel circumit. *al.*): α *usu communi, sc. -antur inspicienda, contuenda*: ① *abl. instr. posito*: CIC. nat. deor. 2, 161 totam licet animis tamquam oculis -are terram mariaque omnia (SEN. Herc. O. 1647 LVCAN. 7, 795. PETRON. 11, 1 *v. p. 1876, 64.* SIL. 2, 405 STAT. Theb. 1, 482 TAC. hist. 2, 70, 1 PRVD. perist. 11, 17. *cf. etiam p. 1877, 82*). VERG. Aen. 2, 754 vestigia ... sequor ... et lumine -o (8, 153 os oculosque ... et totum -bat l. corpus [NON. p. 335, 41 *ad l.* perspicere, agnoscere. *huc fortasse* GLOSS.[L] I Ansil. LV 393 circuminspiciebat]. VAL. FL. 4, 248. GLOSS. l. -o: oculis circuminspicio. l. prospicio [*inde emendandum* GLOSS. IV 112, 3 *et* 4 = GLOSS.[L] III Abol. LV 26]. *cf.* VAL. FL. *sub β*). SEN. Oed. 972 cavis ... -ans orbibus caeli plagas noctem experitur *Oedipus*. SIL. 5, 307 immania membra *Appii* -bat visu *Mago* (13, 758 STAT. Ach. 1, 126 CLAVD. 5, 497 MEROB. Christ. 17). *huc addiderim contextu vix sano*: POTAM. subst. 28 Migne suppl. 1, 214 internas res sua oculi gemmarum foedere flammeis orbibus hinc inde -antur (*depon.?*). ② *abl. instr. subintellegendo, ut vergat in vim q. e. intueri, inspicere* (*hucine etiam p. 1875, 54. 1876, 35?*): VERG. Aen. 1, 453 sub ingenti -at dum singula templo *Aeneas*, ... videt Iliacas ex ordine pugnas *eqs.* 2, 564 respicio et, quae sit me circum copia, -o. 5, 611 conspicit ... concursum et litora -at desertosque videt portus *Iris*. VAL. FL. 4, 234 illum *Pollucem* Amycus ... ore renidenti -ans obit (*obi. ἀπὸ κοινοῦ positum [an absolute i. q. circumspicere?] ut*: 6, 658 *Medea* virum [*sc. Iasonem*] ... persequitur -ans oculisque ardentibus haeret. SIL. 17, 491 ardore truci -ans fortissima quaeque nomina obit ferro *Scipio*). 6, 576 Medea ... singula dum magni -at certamina belli ..., conspicit Aesonium longe caput. SIL. 3, 407 -ans ..., qua visu comprendere erat, fulgentia signa. MIN. FEL. 17, 4 cum oculos in caelum sustuleris et quae sunt infra circaque -veris. QVEROL. p. 41, 16 R. ego latera *puellae* -o, ego effusa capillorum metior volumina. CYPR. GALL. gen. 637 cum ... viros ... -asset (*Vulg. gen. 19, 1* cum vidisset). *cum obi. incorporeo* (*sublucente colore examinandi*): ROMVL. fab. 69, 11 (12) rec. vet. intrans ... maior illius viculi ac -ans boum salutem, nec ipse cervum vidit (rec. gall. qui omnia -bat [-at rec. W]).

β *usu deflexo -antur ipsa quaerenda, fere i. q. circumspiciendo quaerere* (*cf. vol. III 1171, 4 sqq.; locos similes respectum motus servantes ad p. 1875, 59 relegavimus*): VERG. Aen. 8, 229 *Hercules* omnem ... accessum -ans huc ora ferebat et illuc. 12, 467 solum densa in caligine Turnum vestigat -ans *Aeneas* (*an ad B?*). VAL. FL. 7, 334 qua non velocior ulla pestis (*i. venenum*) erat, toto nequiquam lumine -at *Medea* (*sic emendatur vulgo ut intellegatur 'pestem, qua ..., -at'*; velocius ulla pestiferam *trad.; aliquid excidisse suspicatus est Leo, Kl. Schr. II 236*). SIL. 17, 517 illum *Hannibalem* ... -ans circumfert lumina campo *Scipio* rimaturque ducem.

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

b *translate, sc. mente* (*huc vergit etiam p. 1878, 72*): CIC. fin. 2, 115 -emus animo non has maximas artis, quibus qui carebant inertes a maioribus nominabantur (nat. deor. 2, 161 *v. p. 1878, 44.* off. 1, 57 cum omnia ratione animoque -aris [-veris NON. p. 336, 2, *qui explicat* perspicere, agnoscere]. SEN. benef. 7, 3, 3 orientem occidentemque. VVLG. eccles. 7, 26 -vi universa a. meo, ut scirem [*Itala, Aug. lib. arb. 2, 95 al.* circui⟨i⟩ ego et cor meum, ut sc.]). SIL. 10, 593 (*in consilio patrum*) celer omnia -ans clamitat ... Fabius *eqs.* AMBR. Abr. 2, 1, 3 revelata facie vitae beatae gratiam -et obtutu *anima.* BOETH. cons. 3 carm. 9, 23 da, pater, augustam menti conscendere sedem, da fontem -are boni *eqs.* CE 709, 13 corde -ans ... fastigia poli.

4 *qualibet actione incorporali (v. etiam 2bβ et 3b); dicuntur -ari:* **a** *quae perferuntur, sustinentur, transiguntur* (*conferasne* GLOSS. *p. 1872, 57?*): CIC. carm. frg. 33, 44 B. (*verba Herculis*) multa alia victrix nostra -vit manus (*cf. Soph. Trach. 1101 ἄλλων τε μόχθων μυρίων ἐγευσάμην*). VERG. Aen. 9, 96 mortaline manu factae inmortale carinae fas habeant certusque incerta pericula -et Aeneas? (SERV. auct. securus dubia temptet). CONSVLT. Zacch. 2, 18 p. 91, 3 cuius *purgationis* ... gradus (*sc. baptisma, paenitentiam, passionem*) omnibus relicturus exemplum, agens in corpore ipse -vit *Christus.* SEDVL. carm. pasch. 1, 210 septena ... tempora -at omnibus hirsutus silvis et montibus errans *Nabuchodonosor* (*Vulg. Dan. 4, 29* septem tempora mutabuntur super te. *aliter sub 2aβ*). **b** *quae scribendo* (*dicendo* SVLP. SEV.) *recensentur, tractantur:* GRATT. 151 cur exiguis tantos in partibus orbes -amus? (-amur *var. l.; cf. Enk ad. l.* 'cur ... *tantis ambagibus utor?*'). SVLP. SEV. chron. 1, 12, 7 quibus (*filiis Ioseph*) benedictis ... filios omnes *suos* benedictione -vit *Iacob moriens* (*gen. 49, 1sqq.*). CONSVLT. Zacch. 2, 20 p. 93, 12 *libello tuo* licet a multis ... decursa -veris, ... tamen *eqs.* PRISC. perieg. 67 maris Hesperii -bo carmine tractus (*Dionys. perieg. 58 ἁλὸς ἑσπερίης ἐρέω πόρον, Avien. orb. terr. 93* tractus loquar). **c** *quae animando peragrantur, penetrantur:* AVIEN. Arat. 27 *Iuppiter* sexu ... inmixtus utroque ... simul omnia -ans sufficit alterno res semine.

B *absolute vel intransitive i. q. vagari, errare, volvi* (*huc trahunt interpretes quidam veteres* VERG. Aen. 1, 608, *v.* SERV. *p. 1876, 83; ceterum cf. etiam p. 1878, 63 nec non 79*): GRATT. 221 metagon -at per nota ferarum pascua, per fontes, per quas trivere latebras. MANIL. 2, 962 stellae (*i. planetae*) ... ex ordine certo, ut natura sinit, -ant variasque locorum efficiunt vires. VVLG. Iob 37, 12 quae *nubes* -ant (-ent, illustrant *var. ll.*) per circuitum quocumque eas voluntas gubernantis duxerit (*Hier. interpr. Iob* per circuitum vertitur). ANTH. 678, 4 *Saturnus* ter denis volvitur annis; *Iuppiter* ... duodenis -at aristis (duodenas ... aristas *Scaliger, cui obloquitur Housman, Class. Papers III 952, sed conferri potest 2aβ*). PRISC. perieg. 895 *Erembi* dispersi ... dolent -antes more ferarum (*Dionys. perieg. 967 ἀλώμενοι ἄλγε' ἔχουσιν. aliter Avien. orb. terr. 966*).

in usum subst. vergunt part. praes. -ans *p. 1874, 4, perf.* -tus *p. 1873, 75.*

homoeoprophora (*notabiliora quaedam*): CIC. Arat. 237 -antes lumine mundum orbes stelligeri (*exempla collegimus p. 1877, 14. 1878, 47*). rep. 6, 17 ut cuncta sua luce -et (CAEL. AVR. gyn. 1, 142 APRING. in apoc. 21, 10–11). Tim. 32 quando luna -to suo cursu *eqs.* (*item accedit* luna LVCR. 5, 1437. *al.*). LVCR. 5, 575 luna ... loca lumine -ans (6, 284. Ov. ars 2, 329 quae -et anus lectumque locumque. *al.*). VERG. Aen. 4, 6 -bat lampade terras (7, 148 HOMER. 870). 5, 611 litora -at (LVCAN. 5, 416. *cf.* LVCAN. 8, 62 fune ligato litoribus -at ... harenas. IVL. HON. cosmogr. B 47). Ov. Ib. 113 aliena ... limina -es. MANIL. 3, 314 una ... -atur linea. SIL. 2, 405 laetis -at ... oculis. QVEROL. p. 41, 16 R. latera -o. VEN. FORT. Mart. 1, 508 o felix regio sancti pede, lumine, tactu; inlustris -ante viro loca, lustra, ligustra. *iuxta vocem eiusdem stirpis:* GRATT. 492 lustralis de more sacri, quo tota iuventus -atur ... deae. ITALA num. 31, 23 (Lugd., Monac.) vas ... aqua lustrationis -bitur.

in lusu verborum cum 2. lustrum: *v. sub illa voce.*

deriv.: lustrabilis, lustramen(tum), lustratio, lustrator.

compos.: al-, circum-, col-, de-, il- (*sed cf. p. 1880, 17*), ob-, perlustro; armi-, tubilustrium; ambilustrum.

2. lustro *v.* 2. lustror.

3. lustro, -ōnis *m.* *a* 2. lustrari. *i. qui in lustris, lupanaribus sim. versatur, vagatur* (GLOSS. V 603, 1 -o: vagator [vagatur *trad.; ex Osberno*]): NAEV. com. 118 pessimorum pessime, audax, ganeo, -o, aleo (*citat* Paul. Fest. p. 29; lurco *var. l.*). 119 vagus est et -o (*affert Osbernus; exemplum hoc e* com. 118 *ortum esse suspicatur Heraeus in exemplari suo, fortasse recte*).

1. lūstror *v.* 1. lūstro.

2. lustror, -ātus sum, -ārī (*act.* lustro GLOSS. *et var. l.* NON.). *a* 2. lustrum (*item* NON. *infra*). 1 *usu originario i. q. in lustris (sc. locis sordidis) versari, scortari sim.* (*cf.* NON. p. 135, 7 -tus, luxuriosus: a lustris, abditis locis [*affert* PLAVT. Cas. 245]. p. 335, 37 [*in serie exemplorum ad* 1. lustro *pertinentium, unde nimirum* -are *exhibent codd. plerique etiam hoc loco*] -ari dicimus et scortari: a lustris [*citat* PLAVT. Pseud. 1107 LVCIL.]. GLOSS. -o *ἀβοτεύομαι* [*i. ἀσωτεύομαι*]): PLAVT. Cas. 245 (*uxor ad maritum unguentis madentem; cf. 242* ubi in lustra iacuisti?) unde [h]is, nihili? ubi fuisti (vivisti *var. l.*)? ubi -tu's? ubi bibisti? (unde es, nihili? ubi -etur? ubi bibatur? *Non. supra, contra lemma quod affert*). Pseud. 1107 ex conspectu eri si sui se abdiderunt, luxantur, -antur, comedunt quod habent. LVCIL. 1034 quem sumptu⟨m⟩ facis in lustris, circum oppida, *i. carceres circi,* -ans (*huc traximus sec.* NON. *supra laudatum* circum *pro praep. sumentes; pro obi. accipiunt Marx aliique, sc. ad* 1. lustro *trahentes; utramque vocem per lusum verborum subesse putat Christes, Der frühe Lucil., 1971, 149*). 2 *notione sec. veriloquium κατ' ἀντίφρασιν inepte ficta i. q. inumbrare v. p. 1876, 83.*

deriv.: 3. lustro.

1. lūstrum, -ī *n.* (*formas fem. et masc. v. l. 25*). [*suffixo* -tro- *per* -s- *aucto formatum esse constat, cf.* mon-strum *sim. nec non* 2. lustrum; *sed utrum cum* 1. luere *coniungendum an e radice verbi* lavere *derivandum sit* (*vix ita, ut olim idem fuerit ac* 2. lustrum, *v. p. 1882, 10*), *dubites (cf. Ogilvie, Journ. Rom. Stud. 51, 1961, 31sqq.). utique notionem illuminandi a substantivo alienam (cave fidem habeas glossis sub IIC allatis), sed verbo* 1. lustrare *immixtam (v. p. 1877, 76sqq.) fluxisse e tertia voce ope suffixi* -stro- *a radice* *leuq- *'lucere' formata credas, quam vocem testari videtur verbum* illustrare, *quod aliter vix explicaveris. denique iam Romanis notionem primariam vocis* 1. lustrum *obscuratam fuisse monemus (cf. infra l. 58sqq.), quo facilius vocabula originis diversae permisceri potuerint. Sch.*] *derivatur a* luere VARRO ling. 6, 11 *p. 1882, 78, a* lustrare SERV. Aen. 1, 283 *quinquennium* '-um' ... dictum, quod post quinquennium unumquodque civitas lustrabatur (*sim.* ISID. nat. 6, 6 orig. 5, 37, 2). *primam syllabam longam esse docent grammatici p. 1885, 47. 60sqq. allati nec non apices sexies insculpti* R. GEST. div. Aug. 8. *de formis: acc. sing. fem.* -a(m) *exstare videtur* CE 2202 (*a. 548 vel 621*) ipse ter denus et -a sic (vics, *sc.* vix *Heraeus coll. CIL XIII 1489*) gesserat annus (*i.* denos ... annos, *sc. aut XXXV aut XVIII, sed hoc fort. aptius, cum iuvenis dicatur*). *cf. p. 1885, 24. acc. plur. masc.* -os INSCR. christ. Diehl 2409 (*a. 632*). *notatur in titulis:* l FAST. cos. Capitol. a. 403 a. Chr. (Inscr. Ital. XIII 1 p. 29). 363 (p. 33). *et passim in* FASTIS, *sc. non nisi in formula* l(ustrum) f(ecerunt). lust CIL V 808 (*ter; v. p. 1883, 43sqq.*). VI 996. XIV 2630 (*bis; ibid. quater perscriptum*). 4382. NOT. Tir. 75, 44 -um (*postea*: inlustris, armilustrum). *legitur inde a* CATONE, SCIP. min., LVCILIO, TAB. cens., *per totam latinitatem; deest e. g. comicis,* CATVLLO, CAES., PVBLIL., SALL., NEP., TIB. *al.; abiit in gr. λοῦστρον* DIONYS. ant. 4, 22, 2 LYD. mens. 3, 22. [*cat.* llostre, *'crepusculum'; cf. infra IIC et v. M.-L. 5184. Wartburg V 475. St.*] [*confunditur in codd. cum* iustus Ov. fast. 3, 165 PLIN. epist. 9, 37, 2, luctus CLAVD. 26, 146. *vix recte trad.* DIOM. gramm. I 345, 3 (= 387, 30) Ennius in -is (*respicitur fabula q. d.* Hectoris lytra; *titulum luculenter tractavit Jocelyn, Tragedies of Ennius, 1967, 290sq.*). *falso trad.* -is *pro* vestris LIV. 45, 41, 3. *falsa var. l.* -i *pro* lusus SEN. Tro. 778 *p. 1881, 72. dub. interpr.* OPT. PORF. carm. 14, 17 sereni oris -a tui, *v. ed. Polara 1973 ad l.*]

I *in rebus sacris respicitur ritus purgandi vel malorum prohibendorum causa susceptus:* **A** *i. q. actio lustrandi* (*sed v. quae de notione originaria sub A1 monuimus; ceterum cf. Leuze, Zur Gesch. der röm. Censur, 1912, 59sqq.*; CHAR. gramm. p. 458, 6 B. [*item* GLOSS.] -um: *καθαρμός. cf.* GLOSS. II 216, 24 *ἁγιασμός*: haec sanctificatio, -um [lustratio *var. l.*], hoc sanctimonium. 334, 41 *καθαρμός*: purgatio, -um, haec lustratio, purificatio): 1 *fit censu acto* (*cf.* DIONYS. ant. 4, 22, 2 *τοῦτον τὸν καθαρμὸν ... Ῥωμαῖοι καθαίρονται μετὰ τὴν συντέλειαν τῶν τιμήσεων ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὴν ἱερωτάτην ἀρχὴν λοῦστρον ὀνομάζοντες.* -um *condere solet alter ex censoribus [cf. e. g.* TAB. cens. *et* LIV. 38, 36, 10 *sub a], sed usu laxiore dicuntur ambo id facere p. 1881, 2 et sub b; non fiunt sacra l. 83. p. 1881, 35. 48; numerantur -a ab initio l. 84 p. 1881, 38. 55*):

a *formula prisca* -um condere: *formula adhibetur saepe vi non iam perspicua; munus potius census agendi intellexisse videntur* LIV. 1, 44, 2 TAC. ann. 11, 25, 5 (*fortasse et* SVET. Aug. 97, 1), *quinquennium constituendum* PS. DOSITH., CENS., ISID.; *tamen locutionem primitus ritum sacrum respexisse elucet ex exemplis vetustioribus (cf.* -um facere *fere syn.* TAB. cens. *infra et* CENS. *sub b nec non interpretationem gr. καθαρμός* DIONYS. *supra et* PS. DOSITH. *infra), unde condere i. q. peragere intellegitur vol. IV 152, 27; notionem originariam locutionis fuisse 'rem, quae luit vel solvit, sc. ignem, reponere sim.' coniecit Ogilvie, Journ. Rom. Stud. 51, 1961, 31sqq., coll. ritu purgationis Vmbrorum; hostias terra sepeliendas intellegit post alios Latte, Römische Religionsgeschichte, 1960, 119.*

SCIP. min. or. frg. (22 M.) Cic. de orat. 2, 268 (*Africanus ad Asellum*) is ..., qui te ex aerariis exemit (*sc. Mummius*), -um condidit et taurum immolavit (*cf. etiam p. 1882, 29sq.*). TAB. cens. Varro ling. 6, 87 censores inter se sortiuntur, uter -um faciat; ubi templum factum est, post tum conventionem habet qui -um conditurus est. CIC. de orat. 1, 183 cum quaeritur, is, qui domini voluntate census sit, continuone, an, ubi -um ⟨sit⟩ (*inseritur vulgo*) conditum, liber sit (*de eadem re* PS. DOSITH. frg. iur. 17 [= GLOSS. III 55, 64. 56, 7. *gr. utroque loco καθαρμὸς κτίζεται*]). LIV. 1, 44, 2 instructum exercitum omnem suovetaurilibus lustravit *Servius Tullius*; idque conditum -um appellatum, quia is censendo finis factus est (*de eodem rege*: VAL. MAX. 3, 4, 3 cui ... quater -um condere, ter triumphare contigit. CENS. 18, 14). 3, 3, 9 census deinde actus et conditum ab Quinctio *consule* -um. 3, 22, 1 census actus eo anno; -um propter Capitolium captum, consulem occisum condi religiosum fuit. 3, 24, 10 census ... perficitur; idque -um ab origine urbis

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

decimum conditum ferunt. 10, 9, 14 -um . . . conditum a P. Sempronio Sopho et P. Sulpicio Saverrione censoribus (*item ab utroque censore*: 10, 47, 2. 27, 36, 6. 40, 46, 8 perioch. 14. 16. *et saepe ibid.* FEST. p. 154 minuitur populo luctus . . . , cum censores -um condiderunt. PLIN. nat. 7, 157). 29, 37, 5 -um conditum serius, quia *eqs.* 29, 37, 6. 35, 9, 2 censores erant priore anno creati Sex. Aelius Paetus et C. Cornelius Cethegus; Cornelius -um condidit. 38, 36, 10 M. Claudius Marcellus censor, sorte superato T. Quinctio, -um condidit. 42, 10, 1 perioch. 11. *al.* FEST. p. 339 hi, qui post -um conditum . . . magistratum ceperunt. VAL. MAX. 4, 1, 10 *Africanus minor* censor, cum -um conderet inque solitaurilium (solita viri *sim. trad.*) sacrificio scriba ex publicis tabulis sollemne ei precationis carmen praeiret, *eius verba mutavit*; . . . qua votorum verecundia deinceps censores in condendis -is usi sunt. TAC. ann. 11, 25, 5 *Claudius* condidit . . . -um, quo censa sunt civium *milia tot.* 12, 4, 3 *Silanus* ordine senatorio movetur, quamquam lecto pridem senatu -oque condito. SVET. Aug. 97, 1 cum -um in campo Martio . . . conderet, aquila *mortem propinquam portendit.* Tib. 21, 1. PS. DOSITH. frg. iur. 17 ⟨peracto⟩ censu -um conditur (*suppl. et emend. Lachmann*; census -o conditur *trad. iuxta vers. gr.* καϑαρμῷ κτίζεται GLOSS. III 54, 56 = 107, 18); est . . . -um quinquennale tempus, quo Roma lustratur (purgatur *var. l.*). CENS. 18, 13 idem (*sc. quattuor annorum*) tempus anni magni Romanis fuit, quod -um appellabant, ita . . . a Servio Tullio institutum, ut quinto quoque anno censu civium habito -um conderetur, sed non ita a posteris servatum (*quae sequuntur v. sub b*). PANEG. 5, 13, 3 ad censorum laudem pertinebat, si -um felix condidissent. ISID. orig. 5, 37, 2 -um . . . est quinquennium, quod quinto anno dicitur condi propter olympiadas a Romanis *eqs.* *huc pertinet, si recte suppletur*: FAST. mag. Ost. a. 72 ? (CIL XIV 5354) 5 lustr⟨um conditum⟩ (‘*fortasse agitur de lustratione quadam urbis*’ *Degrassi, Inscr. Ital. XIII 1 p. 220 ad l.*)

b -um facere (*praeter ritum sacrum respicitur etiam ipsa censura ita ut sub a; extra censum* CATO *sub 2*): TAB. cens. Varro ling. 6, 87 *v. sub a.* FAST. cos. Antiat. a. 159 a. Chr. (Inscr. Ital. XIII 1 p. 161) ⟨P. Cor⟩neli(us) Sc⟨ipio M. Popilli(us) Laenas cens(ores)⟩ -um ⟨fecerunt⟩ (*verbum exstat ibid. e. g.* a. 147. 120). 109 (*ibid.* p. 163) M. Aemili(us) Scau⟨rus⟩ M. L⟨ivi(us) Drusus cens(ores)⟩ abdicave⟨r(unt)⟩, -um non fecer(unt) (92 [*ibid.* p. 165]. Colot. a. 42 a. Chr. [*ibid.* p. 274] lustr(um) n(on) f(ecerunt)). Capitol. a. 474 a. Chr. (*ibid.* p. 25) ⟨A. Manlius . . . L. Furius, *sc. consules* . . . lustr⟩um f(ecerunt) VIII (*item numerantur*: 403 [p. 29]. 363 [p. 33]. *et passim ibid.; adde* CENS. *infra*). *et al. in* FASTIS (*conspectum habes in Inscr. Ital. XIII 1 p. 627 sqq.*). R. GEST. div. Aug. 8 in consulatu sexto censum populi conlega M. Agrippa egi; -um post annum alterum et quadragensimum feci; quo -o civium Romanorum censa sunt capita *tot* (*gr. ter ponitur* ἀποτελμησις. *iisdem fere verbis memoratur ibid. alter et tertius census ab Augusto peractus*). CENS. 18, 14 cum inter primum a Servio rege conditum -um et id quod ab imperatore Vespasiano V et T. Caesare III cons. factum est anni interfuerunt paulo minus DCL, -a tamen per ea tempora non plura quam LXXII sunt facta et postea plane fieri desierunt. perficere: LIV. 24, 43, 4 ne -um perficerent, mors prohibuit P. Furi *censoris*; M. Atilius (*sc. eius collega*) magistratu se abdicavit. 38, 36, 10 -o perfecto consules in provincias profecti sunt.

c *exempla cetera*: CIC. Att. 1, 18, 8 ne absens censeare, curabo edicendum . . .; sub -um autem censeri germani negotiatoris est; quare cura, ut te quam primum videamus. LIV. 10, 47, 2 censores vicesimi sexti a primis censoribus, -um undevicesimum (inde vic. *var. l.; v. Berve, RE XIII 2050 in adn.*) fuit. PS. DOSITH. frg. iur. 17 (*ad quaestionem p. 1880, 75 adumbratam*) existimant . . . censum descendere ad diem -i, non -um recurrere (dec- *trad.*) ad diem census; quod ideo quaesitum est, quoniam omnia, ⟨quae⟩ in censu aguntur, -o confirmantur (*gr. respondet* καϑαρμός GLOSS. III 56, 12. 13. 19).

2 *fit qualibet occasione* (*sacra fiunt passim per suovetaurilia circumagenda vel quamlibet circuitionem, cf. e. g.* CATO, VARRO, LVCAN.; *vergit fortasse in notionem secundariam q. e. pompa l. 82*): CATO agr. 141, 3 (*quae praecedunt v. sub* 1. lustro) *Mars pater*, fundi, terrae agrique mei lustrandi -ique faciendi ergo . . . macte hisce suovitaurilibus lactentibus inmolandis esto. VARRO ling. 5, 153 armilustrium ab ambitu -i (*cf.* 6, 22 *armilustrium* ab lu⟨d⟩endo aut -o, id est quod circumibant ludentes ancilibus armati). PROP. 4, 1, 20 *veteribus cura fuit* accenso celebrare Parilia faeno, qualia nunc curto -a novantur equo (*Parilia nunc novo ritu celebrata intellegit Dumézil, Eranos 54, 1956, 234 sqq., alia sacra alii*). SEN. Tro. 777 (*Andromacha ad filium*) nec stato -i die, solemne referens Troici lusus (-i *var. l.*) sacrum, puer . . . turmas ages (*an ad p. 1884, 61? sed cf. Wissowa, Rel. u. Kultus^{2}, 450 n. 3*). LVCAN. 1, 593 *prodigiorum expiandorum causa senatus* iubet . . . a civibus urbem ambiri et festo purgantes moenia -o longa per extremos pomeria cingere fines pontifices. PLIN. nat. 28, 22 cur publicis -is . . . nomina victimas ducentium prospera legimus? (*cf. p. 1873, 1*). ACT. Arv. a. 224 l. 7 quod . . . ictu fulmin(is) arbor(es) sacr(i) l(uci) d(eae) D(iae) attact(ae) arduer(int) *eqs.* . . ., eius rei causa lustr(um) miss(um) suovetaurilib(us) maior(ibus) (*eadem de causa ibid.* l. 18. a. 240 [Inscr. Notiz. Scavi 1914 p. 466] I 11 op(eris) inchoandi causa luci sublucandi *eqs.* MAX. TAVR. serm. 106, 2 M. -um a nonnullis sacrilegis mitti solere [*inter munera deis oblata ponitur vol. VIII 1187, 16 sq.; intellegasne potius sacra commissa, sc. coll. ibid. p. 1171, 71 sqq., vel pompam ire iussam?*]). COD. Theod. 16, 2, 5 quosdam ecclesiasticos . . . a diversarum religionum hominibus ad -orum sacrificia celebranda conpelli. VIGIL. TRID. ad Simplic. 3 p. 551^{C} -i feralis vexillo praeferri vexillum vetuit passionis (*respicitur martyrium Sisinnii, Alexandri Martyriique ut*: ad Ioh. 5 p. 554^{B} vexillum . . . diabolicorum -orum. MAX. TAVR. serm. 105, 2 M. cum *Anauni* . . . adsueto sacrilegio, quod -um dicunt, loca vellent universa polluere [*eadem fere* 106, 1 *ubi syn.* funestis circuitionibus]. 106, 2 *v. supra*).

B *i. q. res, quae lustrando tollitur* (*quomodo notio cum A cohaereat, illustrari potest vocibus* piaculum, purgamen *sim.; sed vix suspiceris hanc esse vim originariam, a qua, ut exposuit Deubner, Arch. Rel. Wiss. 17, 1913, 131, etiam* 2. lustrum *sit derivandum*): QVEROL. p. 38, 13 R. estne aliqua tibi arcula inanis? :: non una quidem.:: una tantum est opus, in qua -um illud exportetur foras (*de eadem re* p. 43, 16 ministri . . . mei -um istud in fluvios dabunt. *cf. p. 35, 1* si qua intra aedes latet mala fortuna, vincienda atque exportanda est. *43, 11 sq.* nullam umquam domum sic purificatam retineo; quidquid erat calamitatis egestatisque inclusimus *arcula*).

II *extra res sacras*: A *strictius pertinet ad censum agendum*: 1 *i. q. tempus lustratione censoris constitutum consecratumque et proxima lustratione terminatum* (*hic illic respicitur fortasse intervallum, quo distat altera creatio censorum ab altera insequenti; numerus annorum interpositorum primitus variat [cf. e. g. Berve, RE XIII 2047 sqq.], postea impleri solent quinque anni; cf. p. 1880, 22 sq. et* PS. DOSITH., CENS., ISID. *sub I A 1 a allatos nec non* PS. ASCON. Verr. p. 247, 25 quorum *censorum* administratio per -um, hoc est quinquennium, tenditur): LVCIL. 7 (*orat deus quidam, ut interitus urbis [an mors Lentuli Lupi?] differatur*) si non amplius, at -um (ad iustrum *trad.*) hoc protolleret unum (*an ad B 1 b β?*). 395 Scipiadae magno improbus obiciebat Asellus -um illo censore malum infelixque fuisse (CIC. de orat. 2, 268 Asello Africanus obicienti -um illud i. . . . inquit [*v. p. 1880, 70*]. *cf.* FEST. p. 289 -um parum felix. PANEG. 5, 13, 3 Catonis oratio de -i sui felicitate [*de qua v. Stark, Rhein. Mus. 96, 1953, 184 sqq.*] *et v. vol. VI 1, 438, 49 sqq.*). LIV. 3, 31, 2 si ea res aeque suo (*sc. quo tribuni plebis essent*) biennio iaceret ac toto superiore -o iacuisset. 5, 31, 6 C. Iulius censor decessit; in eius locum M. Cornelius suffectus, quae res postea religioni fuit, quia eo -o Roma est capta (*eadem res respicitur* 9, 34, 20). 27, 33, 8 senatus . . . ludos magnos facere dictatorem iussit, quos M. Aemilius . . . in quinquennium voverat; tum dictator et fecit ludos et in insequens -um vovit (*an ad B 1 b β?*). 39, 52, 1 ⟨L. Valerium⟩ principem senatus ipsum censorem lectum invenio, cum superioribus duobus -is Africanus fuisset (*an ad 2 coll.* ELOG. *ibid.?*). PLIN. nat. 17, 244 *in ara Iovis Capitolini* ficus enata est M. Messalae C. Cassii censorum -o, a quo tempore pudicitiam subversam Piso . . . prodidit. 35, 14 ut . . . M. Aufidius tutelae Capitolio redemptor docuerit patres argenteos esse clupeos, qui pro aereis per aliquot iam -a adsignabantur. SVET. Aug. 97, 1 vota, quae in proximum -um suscipi mos est, collegam suum Tiberium nuncupare iussit. 2 *i. q. munus census agendi* (*huc pertinent quaedam sub I A 1 a et b allata*): CIC. Att. 4, 16, 8 non . . . te puto de -o, quod iam desperatum est, aut de iudiciis . . . quaerere (*4, 9, 1* velim scire, num censum impediant tribuni *eqs.*). ELOG. (CIL I^{2} 1 p. 193) n. 13 *Q. F. Maximus* princeps in senatum duobus -is lectus est. R. GEST. div. Aug. 8 (*textum pleniorem versionemque gr. v. sub I A 1 b*) quo -o . . . censa sunt capita *tot* (*et bis ibid.* LIV. 1, 44, 2. 9, 19, 2. 45, 15, 2 perioch. 14 *et al. ibid.*). LIV. 39, 44, 3 quae *mancipia* post proximum -um decem milibus aeris . . . venissent ([*nisi ad I A 1 c*]. 45, 15, 2 *libertinos*, ubi pr. -o censi essent, censeri iusserunt. PLIN. nat. 7, 215 *horologio solario accepto* tamen nubilo *caelo* incertae fuere horae usque ad pr. -um; tunc Scipio Nasica . . . primus aqua divisit horas). 41, 8, 7 summa querellarum erat *sociorum nominis Latini*, cives suos Romae censos plerosque Romam commigrasse; quod si permittatur, perpaucis -is futurum, ut deserta oppida . . . nullum militem dare possint. SERV. Aen. 8, 183 moris . . . fuerat completo -o pingues victimas offerre censores.

B *laxius et per similitudinem transfertur ad spatium temporis* (*ad res inde determinatas p. 1883, 35. 1884, 61. cf.* SYNON. Cic. p. 444, 31 saeculum. aetas. tempus. spatium. -um. sempiternum. aeternum. perpetuum. per omne aevum): 1 *quinque annos complectens, sc. tantum, quantum continui solent distare census* (*v. A 1; sed per computationem numeros terminales includentem adhibetur nimirum etiam de quadriennio, v. p. 1883, 2. 1884, 30 [dub. l. 77 sqq.]; alia quadriennia ad 2 relegavimus. addidimus exempla hinc derivanda, quae quantum tempus significaverint nescimus, ut e. g. p. 1883, 35. cf.* VARRO ling. 6, 11 [*v. l. 77*] tempus quinquennale [*item* PAVL. FEST. p. 120 PS. DOSITH. frg. iur. 17]. SERV. Aen. 1, 283 quinquenniis [ISID. orig. 5, 37, 2 GLOSS.]. EXC. Bob. gramm. I 554, 18 πενταετηρίς [ISID. orig. 5, 37, 2 LYD. mens. 3, 22 GLOSS.]. *et sim. al.*): a *fere technice respicitur*: α *tributum solvendum vel locatio conductio* (*usu derivando ex locatione publica per censores facta; cf. supra l. 44 et* VARRO ling. 6, 11 -um nominatum tempus quinquennale a luendo, id est solvendo, quod quinto quoque anno vectigalia et ultro tributa per censores persolvebantur [quinto q. a. *etiam* ‘*post completos annos quinque*’ *significare posse docuit Howard, Class. Quart. 8, 1958, 1 sqq.*]): CIC. Att. 6, 2, 5 populi . . . publicanis, quibus hoc ipso -o nihil solverant, etiam superioris -i ⟨reliqua⟩ reddiderunt (*add. Wesenberg coll.* fam. 2, 13, 3 publicanis . . . s. -i reliqua . . . conservaram). OV. Pont. 4, 9, 45 *te consulem* longi reditus hastae suppo-

[Clavadetscher]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

nere -i . . . et . . . cuncta locare. PLIN. epist. 9, 37, 2 priore -o, quamquam post magnas remissiones, reliqua creverunt (*hoc -um quattuor annorum fuisse computavit Sherwin-White ad l.*). EDICT. imp. Hadr. dig. 49, 14, 3, 6 si peracto -o discedere voluerint *conductores vectigalium*. CELS. dig. 47, 2, 68 (67), 5 si colonus post -um conductionis anno amplius fructus invito domino perceperit (*sim.* VLP. dig. 12, 1, 4, 1). VLP. dig. 19, 2, 13, 11 etsi -um . . . fuerat conductioni praestitutum. *ibid.* secundo . . . anno post finitum -um. *dubitanter huc traximus* (*ut proposuit Romanelli, Diz. epigr. III 981b*): CIL VI 9471 C. Iulius Hermes conductor horreorum Seianorum -i terti sua p(ecunia) d(onum) d(edit).

β magisterium collegii: Ⓘ *fabrum tignuariorum*: CIL VI 9034 ⟨Ti. Clau⟩dius Aug(usti) l(ibertus) Onesimus ⟨rede⟩mptor operum Caesar(is *? sed cf. Inscr. Dessau, 3512*), quinq(uennalis) coll(egi) fabr(um) tignua(riorum) -i XIIX (*de eodem collegio*: 996 lust(ri) XXII⟨I⟩. 9406 -i XXVII. 9415b [*?*]). XIV 299 (*saec. I med.; v. quod scripsit Wikkert in praefatione ibid. p. 611*) magister quinquennalis collegi fabroru(m) tignuariorum Ostiensium -i II (*de eodem collegio*: 371 -i XXI. 370 -i XXII [5383]. *et saepe*). 2630 (*tit. Tusculanus an Ostiensis?*) decur(ioni) coll. fabr. ex -o XV, nungento (*i.* non-) ad subfrag(ia) -o XVI, mag(istro) quinq(uennali) . . . -o XVII, honorat(o) ex -o XIIX *eqs.* 3009 (*Praeneste*) magister quinquennal(is) collegi fabrorum tignuariorum lustr⟨i⟩ XIII. INSCR. Notiz. Scavi 1924 p. 347 n. 2 (*Veletris*) ⟨mag(ister)⟩ quinq(uennalis) con⟨legi fabrum tignuario⟩r(um) -i ⟨. . .⟩. Ⓘⓘ *sacerdotum*: INSCR. Notiz. Scavi 1914 p. 363 (*Romae, a. 70*) mag(istri) II quinquennales -i primi (*sc. collegii sacerdotum cuiusdam*). CIL VI 422 -o eiusdem Damarionis (*sc. sacerdotis I. O. M. Heliopolitani*). 30982 (*iuxta imaginem sacrificii Minervae oblati*) ministri -i secundi. X 5671 colleg(ium) venator(um) sacer(dotum) Dean⟨e⟩ -i III. Ⓘⓘⓘ *cuiuslibet*: CIL VI 384 mag(ister) quinqu⟨e⟩nn(alis) coll(egi) aromatar(iorum) -i XXIIX. 7861 (*in sepulchro Octaviorum*) mag(ister) quinq(uennalis) conl(egi) cent(onariorum) -i XI. FAST. colleg. inc. (CIL VI 10299) ⟨lu⟩str(um) XXIIX (*non pertinet ad collegium fabrum tignuariorum, v. Degrassi ad l.*, Inscr. Ital. XIII 1 p. 336). CIL IX 1666 (*Beneventi*) editio primi -i muneris quinquennal(is).

γ munus primipili alteriusve centurionis annonam militarem curantis (*significari videtur potius ipsum officium quam tempus administrationis; rem explicat Mócsy, Germania 44, 1966, 312sqq. congestis pluribus, quam hic exhibemus, titulis; intellegebatur olim primipilus fere censoris officio fungens et territoria legionis locans*): CIL III 14356[3a] (*a. 205*) mil(es) *quidam* . . . cond(uctor) prat(i) Fur(iani*?*) lustr(o) Nert(ii) Celerini p(rimi) p(ili). 8112 (= 12656, *a. 228*) *dispensatoris cuiusdam* vik(arius) lust⟨ro⟩ Cl. Alex⟨an⟩dri ha⟨s(tati) cum⟩ mensorib⟨us⟩. V 808 (*saec. III med.*) Fl. Exuperat(us) agens in lus⟨t(ro)⟩ Fl. Sabini p(rimi) p(ili), Ael(ius) Severus agens lust(ro) Aur. Flav(iani*?*) pr(incipis) signif(er) leg(ionis) *cuiusdam* . . ., Valer(ius) Valens signif(er) leg(ionis) XIII Gem(inae) lust(ro) Aur(elii) Zenon(is) p(rimi) p(ili) (*sic solvit post alios Mócsy loco cit.; aliter Mommsen, dubitanter lustrationem quandam intellegens*). *al.*

b *vario usu* (*sc. maxime poetarum proprio; in prosa oratione inde a* SVET. Aug. 27, 5 APVL. apol. 89, 4, *nisi* LIV. *p. 1882, 39 potius huc spectare putes*) *adhibetur in locutionibus indicantibus*: *α spatium temporis incertum*: VERG. Aen. 1, 283 veniet -is labentibus aetas, cum *eqs.* (GLOSS.[L] I Ansil. LV 414 -is l.: praetereuntibus temporibus; -um autem proprie est quinquennii tempus). LVCAN. 2, 569 (*loquitur Pompeius*) multis . . . rebellis Gallia iam -is ([*hyperbolice*; geminis *haud necessario coni. Bentley, coll. p. 1884, 7*]. AMM. 30, 4, 13). VAL. FL. 2, 572 manet immotis nox . . . -is. SIL. 13, 88 crevisse . . . immensum per tempus opes -isque relictum innumeris aurum. CLAVD. 1, 33 *Probum* non ventura silebunt -a. 18, 103 *Eutropium* iactantem . . . suos tot . . . per -a labores. carm. min. 27, 31 -orum numero victus *ales* (*i. Phoenix*). *sing. fere exempli loco poni videtur pro quolibet temporis spatio*: CLAVD. 1, 275 (*266sq.* o bene signatum fraterno nomine, *sc. Probino Olybrioque consulibus*, tempus, o . . . felix . . . anne!) omni nobilior -o, tibi gloria soli contigit . . . germanos habuisse duces (*paulo aliter, sc. ut ad 2 spectet, Gesner ad l.* '*videtur generaliore significatione poni, pro unoquoque temporis intervallo sive circuitu*'. *vix cogites de singulis annis consulatus coll. p. 1884, 38*).

β certum annorum numerum: Ⓘ *de quinquennio* (*huc trahit Leuze, Zur Gesch. der röm. Censur, 1912, 90sqq.* LVCIL. *p. 1882, 27 et* LIV. *p. 1882, 39*): CIRIS 24 cum . . . tarda . . . confecto redeunt quinquennia -o. HOR. carm. 2, 4, 24 cuius octavum trepidavit aetas claudere -um (PORPH. octo . . . -a ⌊octo quinquennia⌋ [*delendum*] quadraginta annos . . . cludunt). 4, 1, 6 *Venus*, desine . . . circa -a decem flectere mollibus iam durum imperiis. 4, 14, 37 Fortuna -o prospera tertio belli secundos reddidit exitus. OV. am. 3, 6, 27 nondum Troia fuit -is obsessa duobus. ars 2, 694 post septem -a. 3, 15sq. -is errante duobus et totidem -is bella gerente viro (*item de Vlixe errante*: Pont. 4, 10, 10 per duo -a [4, 16, 14]. *cf.* STAT. silv. 3, 5, 7 si . . . quattuor emeritis per bella, per aequora -is errarem). fast. 2, 183 iam tria -a puer . . . agebat (*met. 2, 497* ter quinque . . . natalibus actis). 3, 120 *cum Romulus annum ordinavisset, veteres* mensibus egerunt -a minora decem (*cf. 3, 100* ille minor geminis mensibus annus erat). 3, 165 *Caesar* decies senos ter centum et quinque diebus iunxit et e pleno tempora quinta (quarta *man. rec. in cod. A*) die; hic anni modus est; in -um accedere debet, quae consummatur partibus, una dies (*neglegenter fortasse persecutus est verba edicti, cuius vestigia exhibet Macr. Sat. 1, 14, 15* unum diem . . . quinto quoque incipiente anno intercalari iussit). 4, 702 addiderat . . . annos ad duo -a duos. Ib. 1 -is bis iam mihi quinque peractis. trist. 4, 8, 33 decem -is . . . peractis. 4, 10, 78 novem . . . addiderat -is altera -a novem. MANIL. 3, 580 *piscis et aries* -a decem tribue⟨n⟩t *hominum vitae* solis (soles *var. l.*) cum mensibus octo. LVCAN. 1, 283 bellantem geminis tenuit te (*Caesarem*) Gallia -is. 8, 479 -a suae Phoebes . . . vixerat Apis (*sc. XXV annos, quos concedit ei dea; cf. Pietschmann, RE I 2808, 25*). SIL. 13, 559 mille peractis . . . redeunt *animae* in corpora -is. 16, 151 gemino Laurentia -o possedit regna *Hannibal*. 16, 628 (*Fabius ad Scipionem*) trinis maerentem funera -is Ausoniam purga bello. 16, 689 *Hannibali* tertia large fundenti nostrum ducuntur -a cruorem. 17, 333 post trina . . . -a. STAT. silv. 1, 4, 53 bis senis . . . excedere -is. 3, 3, 146 dextra bis octonis fluxerunt saecula -is. 5, 3, 253 trinis . . . decem quinquennia -is iuncta ferens. MART. 1, 101, 4 quarta tribus -is addita messis erat. 10, 38, 9 vixisti tribus . . . -is (*antea*: quindecim . . . annos). 10, 71, 5 bis sex -a tori nox . . . ultima clusit. 12, 31, 7 septima -a. SVET. Aug. 27, 5 tribuniciam potestatem perpetuam recepit, in qua semel atque iterum per singula -a collegam sibi cooptavit (*cf. Tib. 9, 3* tr. potestatem in quinquennium accepit *ab Augusto*). APVL. apol. 89, 4 annos computet, quos sexaginta mulieri adsignabat, probet quinque et quinquaginta: -o mentitus sit (est *vulgo*). CIL IX 1156 (*saec. II med.*) *mater II viri quinquennalis cuiusdam defuncti* intra -um honoris eius . . . stravit *viam*. PANEG. 5, 13, 1 quinque annorum nobis reliqua remisisti; o -um omnibus -is felicius *eqs.* *al.* *pleonastice* quinquennia -i (*si recte trad.; aliter infra l. 66*): CE 1248, 3 (*ex schedis*) vix consummavit septem quinquennia -i ('*fortasse fuit* -is' *Bücheler; versus similiter exeuntes collegit idem, addi potest* CIRIS 24q. -o [*v. supra*]; *vix recte notionem q. e.* '*aetas, vita*' *postulavit Armini, Sepulcralia Latina, 1916, 42*). Ⓘⓘ *de quadriennio* (*exempla certiora; cf. 2b et c infra nec non quae supra ad II B1 monuimus*): PANEG. 8, 4, 2 (*celebratur numerus quaternarius*) elementa quattuor et totidem anni vices . . . et emenso quater caelo -a redeuntia *eqs.* PHOC. carm. de Verg. 122 commoda terrae edocuit geminis anno minus omnia -is (*cf. Don. vita Verg. l. 89 Br.* georgica VII . . . perfecit annis. *sim. et Serv. vita Verg. p. 2*).

2 *aequo ordine rediens, sed diuturnitatis cuiuslibet* (*respiciuntur intervalla non definita* MANIL., SEN. nat., AVG. *sub a, anni unius l. 42sq. 60, annorum quattuor l. 54sqq. et c [minus probabiliter hunc usum ad 1 trahas coll. p. 1882, 69], centum l. 51sq.*); *terminatur intervallum*:

a *sideribus circuitum explentibus*: LVCR. 5, 931 multa . . . per caelum solis volventia -a . . . vitam tractabant more ferarum (*cf.* SEN. Ag. 42 post decima [gemina *haud necessario coni. Bentley*] Phoebi -a devicto Ilio adest *Agamemno*). MANIL. 3, 321 *signa zodiaci* paribus spatiis per singula -a resurgunt. SEN. nat. 7, 19, 2 *cometas* habere cursus suos et post certa -a in conspectum mortalium exire. *dubitanter huc rettulimus*: AVG. mus. 6, 11, 29 dum caeli conversio . . . caelestia corpora ad idem revocat diebusque et mensibus et annis et -is ceterisque siderum orbibus legibus aequalitatis . . . obtemperat.

b *ludis*: *α de intervallo*: HOR. carm. saec. 67 remque Romanam Latiumque felix alterum in -um meliusque semper prorogat aevum (*cf.* MART. 4, 1, 7 *Domitianus* colat ingenti redeuntia saecula -o). OV. Pont. 4, 6, 6 in Scythia nobis quinquennis Olympias acta est: iam tempus -i transit in alterius (*item alternat cum* Olympias, *sc. ita ut loci etiam ad 1b trahi possint*: MART. 4, 45, 3 ut qui prima novo signat quinquennia -o, impleat innumeras . . . Olympiadas. AVSON. 149, 5 p. 195 P. *sed certe de Olympiade*: STAT. silv. 2, 6, 72 nectere . . . cum tribus Eleis unam trieterida -is. SERV. Aen. 1, 283 '-is' quinquenniis; et bene Olympiadibus computat tempora, quia nondum erant . . . consules). STAT. silv. 3, 1, 45 hic tibi (*Herculi*) festa . . . annua veloci peragunt certamina -o. *β de anno, quo ludi fiunt, vel de ipsis ludis* (*cf.* SERV. auct. Aen. 3, 279 'lustramur' apto verbo usus est mentionem ludorum facturus; horum enim certaminum sacra celebratio -um vocatur *eqs.*): STAT. Theb. 1, 421 non aliter quam Pisaeo sua -a Tonanti cum redeunt crudisque virum sudoribus ardet pulvis. silv. 2, 2, 6 post patrii . . . quinquennia -i (*sc. Augustalium Neapolitanorum ut*: 5, 3, 134 protinus ad p. raperis certamina -i). 3, 5, 92 Capitolinis quinquennia (*i. Augustalia*) proxima -is (*de iisdem*: 4, 2, 62 saepe coronatis iteres quinquennia -is. CIL VI 33976 *Q. Sulpicius Maximus* tertio certaminis -o inter Graecos poetas . . . professus . . . cum honore discessit [*cf. editorem ad l.* 'tertium certaminis -um *intellegendum est agonis Capitolini a Domitiano a. 86 conditi*']. IX 2860 certamine sacro Iovis Capitolini -o sexto [*a. 106*] claritate ingenii coronatus est). TAC. ann. 16, 2, 2 quinquennale ludicrum secundo -o celebra⟨ba⟩tur (*respiciuntur Neronia ut*: AVR. VICT. Caes. 27, 7 -i certamine, quod Nero Romam induxerat, aucto firmatoque *a Gordiano*). SVET. Nero 53 proximo -o descensurum eum ad Olympia[m].

c *annis intercalaribus* (*cf. p. 1883, 84*): PLIN. nat. 2, 122 conpetit . . . hoc omnibus *ventis* . . . per singulas intercalationes uno die anticipantibus rursusque -o sequenti ordinem servantibus *dierum, quibus flant*. 2, 130 *ventorum et tempestatum* redire easdem vices quadriennio exacto Eudoxus putat . . .; et est principium -i eius semper intercalario anno caniculae ortu.

C *usu novato glossarum* (*cf. p. 1880, 37*): GLOSS. V 415, 43 (= 425, 16) -um: inluminatio (*ad* ISID. nat. 6, 6 dictum . . . -um, quia census

[*Clavadetscher*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

per quinquennium . . . agebatur; deinde post peractum censum . . . urbs Roma lustrabatur [inl- *var. l., qua fortasse deceptus interpres finxit notionem loco non aptam*]. *eandem explicationem, sed fonte non indicato exhibent* GLOSS. V 369, 40 *et* GLOSS.L Corp. L 302). GLOSS.L III Abol. LV 6 -um: quinquenni tempus aut lumen (*cf.* GLOSS. V 572, 10 -um: quinquennium vel lumen).

deriv.: lustrago, lustralis, lustricus, 1. lustro.

compos.: bilustrum (*cf.* bilustris); lustrificus.

2. lustrum (*sc.* lustra, -orum *praeter l. 20*) *n. et* lustra, -ae *f.* [*cum* 1. lutum *conferri solet, ita ut ambae voces e radice quae subest verbo* polluere *pendeant; v. ad* 1. lutum. *Sch.*] *veriloquium* κατ' ἀντίφρασιν *exhibet* SERV. Aen. 1, 607 -a . . . per contrarium dicimus, quia parum inlustrantur (*inde* ISID. orig. 14, 8, 29). *primam vocalem brevem esse, sed in homonymo* 1. lustrum *produci docent* PAVL. FEST. p. 120 DIFF. Suet. p. 277 ISID. diff. app. 4 DIFF. gramm. suppl. 276, 18. *de genere et numero: usurpatur imprimis plur.* (*inter* nomina generis neutri semper pluralis numeri *affert* PROB. app. gramm. IV 196, 4) *idque maxime forma ambigua* -is, *sed genus neutr. habent certum* CIC. Sest. 20 Cael. 44. Pis. frg. 11 (*si recte suppletur*). VARRO rust. 2, 4, 8 VARIVS carm. frg. 4, 2 *al.* *formae neutr. sing. non leguntur praeter nom.* -um APVL. apol. 74, 6 (*inter* locus *et* lupanar; *sc. de uno homine*). EXC. Bob. gramm. I 553, 38 (*ubi resp. gr.* φωλεός *in serie vocabulorum*). GLOSS. (*cf. l. 25; abl.* -o *vix recte recepit e codd. recc. aliquot Klotz* CIC. Verr. II 3, 62 [lucro *codd. opt.*, ludo *Peterson, v. p. 1790, 10*]). *fem. exstant formae hae*: -am PAVL. FEST. p. 117 (-um *Müller; sed* p. 120 [*infra sub 1a*] *potius plur. neutr. structura neglentiore positum intellegas coll. e. g. Fest. p. 230* plexa colligata significat) *et falsa var. lect. pro plur.* -a ENNOD. opusc. 4, 21 p. 388, 3; *fortasse etiam* PLAVT. Cas. 242sq. ubi in -a iacuisti? :: egone in -a? (*huc referre temptaveris coll.* ganea *iuxta* ganeum *aliisque huiusmodi; sed numerus sing. vocis in usu fere non est et ideo potius acc. plur. sec. structuram verborum movendi per contaminationem positum esse intellegas, ut vol. VII 1, 795, 72 et Hofmann-Szantyr 277*). *legitur notione q. e. lupanar inde a* PLAVTO, TVRPIL. (*cf. p. 1846, 27*), *ceterum inde a* VARRONE, VARIO. [*continuatane est vox in dial. camp. (Reims)? cf. M.-L. 5183. Wartburg V 475. St.*] [*falsa var l.* -o CIC. Verr. II 3, 62 (*pro* ludo, *v. supra*), devia -a OV. met. 3, 370 (*codd. rec. sec.* 3, 146 *p. 1886, 63*, d. rura *ceteri recte, cf. vol. V 1, 866, 67 sqq.*); *de* CIC. Cael. 57 *v. infra sub 1b*.]

i. q. locus lutosus vel incultus sim. (*metonymice de actionibus l. 65, de homine p. 1886, 23*): **1** *cum contemptu adhibetur de loco, ubi commorantur homines ad explendas turpes libidines, sc. maxime de lupanari* (*hunc usum a notione sub 2 illustratam derivat recte* PAVL. FEST. *infra*): **a** *testimonia gramm.*: PAVL. FEST. p. 120 -a significat (significant *Müller*) lacunas lutosas, quae sunt in silvis aprorum cubilia; qua similitudine hi, qui in locis abditis et sordidis ventri et desidiae operam dant, dicuntur in -is vitam agere; et cum eiusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem (*cf.* NON. *p. 1879, 78 et* GLOSS.L IV Ps. Plac. L 10 -is: locis abditis, in quae potandi libidinumque [libidinandique *var. l.*] causa secedebant). PORPH. Hor. sat. 1, 6, 68 -a non ferarum cubilia tantum, sed et popinae dicuntur (*inde* SCHOL. *ad l.*). NON. p. 333, 9 -a dicuntur ferarum habitacula (*affert* VERG. georg. 2, 471 Aen. 3, 647, *v. sub 2b*); -a etiam lupanaria dicuntur (*affert locos sub b citandos* PLAVT. Asin. 867 Cas. 242sq. TVRPIL. com. 149 AFRAN. com. 242 CIC. Phil. 2, 6. *item testantur utramque notionem*: SERV. Aen. 1, 607 [*inde* ISID. orig. 14, 8, 29]. 3, 647 SERV. auct. Aen. 4, 151 SCHOL. Hor. sat. 1, 6, 68. *cf.* SERV. georg. 2, 471 bene 'ferarum' addidit, quoniam sunt in urbibus -a meretricum. GLOSS.L I Ansil. LV 413 -is: lupanaribus). SERV. Aen. 6, 131 ('tenent media omnia silvae') per 'silvas' tenebras et -a significat, in quibus feritas et libido dominantur. DIFF. Suet. p. 277, 4sq. -a producte et -a correpte: hoc interest, quod lustra certa tempora sunt, -a latibula ferarum vel turpium hominum receptacula (*eadem fere* ISID. diff. app. 4 DIFF. gramm. suppl. 276, 18. *cf.* GLOSS. -a: latibula ferarum vel turpium hominum). **b** *cetera exempla* (*hic illic non tam locus quam ipsa stupra, libidines sim. significari videntur, ut l. 68. p. 1886, 2; quibus exemplis fortasse adnumeres etiam* CIC. Cael. 57 *p. 273, 47 allatum, cum varia lectio inusitatae potius correctori cuidam tribuenda sit*): PLAVT. Asin. 867 is (*sc. pater*) apud scortum corruptelae e⟨s⟩t liberis, -is studet. 934 (*verba Artemonae*) cano capite te cuculum uxor ex -is rapit (*inde emendatur* ARGVM. 8 *corrupte traditum*). Bacch. 743 aurum . . ., quod dem scortis quodque in -is comedim, congraecer (et congregem *codd.*, -greger *Non. p. 83, 24*, -graecem *vulgo et vol. IV 285, 25*). Cas. 242 sq. *v. l. 28*. Curc. 508 *lenones* male suadendo et -is lacerant homines (*trad. metro invito; correxerunt alii aliter*). TVRPIL. com. 149 quibus rem rebus despoliasti, foede dum in -is lates. LVCIL. 1034 quem sumptu⟨m⟩ facis in -is, circum oppida lustrans. AFRAN. com. 242 scias abesse ab -is (inlustris *trad.*) ingenium procul. CIC. p. red. in sen. 13 cur in -is et helluationibus huius calamistrati saltatoris (*sc. Gabinii*) . . . virtus tam diu cessavit? Sest. 20 hominem (*sc. Gabinium*) emersum subito ex diuturnis tenebris -orum ac stuprorum (*inde fortasse recte supplevit Halm* Pis. frg. 11 video amicorum sordibus, video ⟨-orum⟩ tenebris occultantem libidines suas). Cael. 44 in M. Caelio . . . nulla luxuries reperietur, . . . nulla conviviorum ac -orum (stuprorum *var. l.*) libido. Phil. 2, 6 vino -isque confectus *Antonius* (13, 24 in -is, popinis, alea, vino tempus aetatis omne consumpsisses. fam. 12, 2, 1 quae . . . in -is et in vino commentatio potuit esse? LIV. 23, 45, 2 vino et scortis omnibusque -is . . . confectos *milites Hannibalis*. AMM. 28, 4, 29 omne quod vivunt vino et tesseris inpendunt et -is et voluptatibus et spectaculis). LVCR. 4, 1136 desidiose agere aetatem -isque perire. HOR. sat. 1, 6, 68 si neque avaritiam neque sordes nec mala -a obiciet . . . quisquam mihi (mala *epitheton ornans esse docet* PORPH. *ad l.*). LIV. 26, 2, 15 *Cn. Fulvium* in ganea -isque, ubi iuventam egerit, senectutem acturum (perioch. 50 iacente eo *rege* in g. et -is. HIER. in Os. 4, 10–12 l. 197 ut ganeas et lupanaria et libidinum -a sectetur. *cf.* APVL. *infra*). SIL. 11, 33 luxus et insanis nutrita ignavia -is consumptusque pudor . . . lacerabat . . . populum *Capuae*. DECL. in Catil. 103 noctes omnes aut in -is scortorum aut in antris M. Laecae traducere *Catilinam*. DON. Ter. Eun. 555, 5 'emergam' ut ex -is atque inhonestis locis utpote meretriciae domus. AMM. 18, 5, 6 dum haec in castris Constantii quasi per -a (ludicra *coni. Bentley, Langen*) aguntur et scaenam. HIER. adv. Iovin. 2, 37 in aviariis tuis . . . upupae nutriuntur, quae tota foetidae voluptatis -a circumvolent (*cf. in Zacch. 5, 9–11 l. 190* avem . . . esse spurcissimam *upupam*). SALV. gub. 7, 89 horruerunt -a ac lupanaria, horruerunt concubitus contactusque meretricum (7, 106 omnes . . . civitates numquid non -is plenae sunt ac lupanaribus foetent? *addas* APVL. *infra et* HIER. in Os. *supra*). 7, 108 nullae . . . urbes -is, nullae . . . impuritatibus vacant. *fingitur sing. neutr. conviciose de ipso homine libidinibus obscenis inserviente*: APVL. apol. 74, 6 *Herennius Rufinus* est . . . omnium malorum seminarium nec non idem libidinum ganearumque locus (lutus, lutum *coni. viri docti*), -um, lupanar.

2 *de locis naturalibus, ubi versantur imprimis ferae*: **a** *de lacunis lutosis*: VARRO rust. 2, 4, 8 *sues* admissuras cum faciunt, [et] prodigunt in lutosos limites ac -a, ut volutentur in luto, quae enim illorum requies, ut lavatio hominis. PAVL. FEST. p. 117 lacuna, id est aquae collectio, a lacu derivatur, quam alii lamam, alii -am (lutram *cod. T*, -um *Müller vix recte*) dicunt. p. 120 (*v. sub 1a. inde* GLOSS. IV 111, 17 -a: cubilia aprorum in silvis).

b *sine respectu luti* (*sc. fere in poesi; in prosa oratione inde ab* ARNOB., HIER.): **α** *de singulis ferarum cubilibus, latibulis* (*pauca certiora; huc trahere possis fortasse etiam l. 64. 73. 75; ad notionem cf. 1a passim, ceterum* CLAVD. DON. Aen. 3, 645 [*v. l. 44*] p. 346, 22 -a sunt, quae faciunt ferae inter sentis et illic cubant, domus vero quas infodiunt altius. EXC. Bob. gramm. I 553, 38 -um φωλεός [*item* GLOSS. II 474, 18 φωλαιός: hoc -um, latebra, hoc latibulum. 500, 50 III 260, 49. *cf.* II 125, 26 -a: φωλεοί]. GLOSS. -a: cubilia ferarum. *al.*): VARIVS carm. frg. 4, 2 canis umbrosam lustrans Gortynia vallem, si veteris potuit cervae comprendere -a. VERG. georg. 2, 471 illic saltus ac -a ferarum (Aen. 3, 647 in silvis inter deserta f. -a domosque. SIL. 3, 438. 16, 552 -a exagitare f. venatu. NEMES. cyn. 98 tu *Diana* pande domos et -a f. IVVENC. 1, 364 AVIEN. ora 556. HIER. in Os. 7, 13/14 l. 349 in *haereticorum* conciliabulis, quae pulchre 'cubilia' appellat et f. -a. DRAC. Orest. 295). SEN. Phaedr. 40 *canes* demissi nare sagaci captent auras -aque presso quaerant rostro. LVCAN. 1, 328 *tigres* matrum dum -a secuntur. 3, 408 (*in luco sacro*) illis et volucres metuunt insistere ramis et -is recubare ferae. VAL. FL. 1, 490 saltus vastataque pernix venator *tigridis catulos rapiens* cum -a fugit. STAT. Ach. 1, 358 (*Thetis ad Lycomedem*) neve . . . -is nemorum concede vagari *Achillem* (*cf.* AVIAN. fab. 1, 7 silvarum repetentem *lupum* -a suarum [*inde* apol. 1 -a sua]). AVIAN. fab. 9, 16 -is conditur ursa suis (17, 2. apol. 1 *v. supra*. CORIPP. Iust. 4, 24 horrescunt sua -a ferae dulcesque latebras linquunt). SIDON. epist. 8, 6, 12 opacandis habilia -is . . . nemora. ENNOD. opusc. 4, 21 p. 388, 3 quos *senes* . . . inter -a (-am *man. pr. cod. B*) beluarum habitatio longa miscuerat. **β** *de quibuslibet locis silvestribus incultis, inviis, de dumetis sim.* (*fere pleonastice acced. gen.* silvarum RVT. NAM. 1, 464 [*aliter l. 54*], *adi.* silvestribus CLAVD. rapt. Pros. 3, 44): VERG. Aen. 4, 151 postquam altos ventum in montis atque invia -a, ecce ferae . . . caprae decurrere iugis (STAT. Ach. 2, 103. *cf.* OV. met. 3, 146 per devia -a). 11, 570 in dumis interque horrentia -a (CLAVD. DON. *ad l.* cum sint -a, in quibus ferae cubitant, merito metuenda, adiecit 'horrentia'. *cf.* VAL. FL. 4, 370 monstris horrida -a). CALP. ecl. 5, 14 amantes -a capellas. VAL. FL. 1, 104 magnā . . . ratem per -a viasque visi (iussi *trad.*) laude canunt . . . Fauni silvarumque deae. 3, 68 venatibus actis -a . . . Triviamque canens *Athamas*. 3, 242 quam nunc incognita vellet *Cyzicus* -a sibi nullosque datos venatibus annos. 3, 593. 3, 733 quae nova -a requirat *Hercules*. 4, 52 montes desertaque -a tenebris. 8, 27 sparsis comitum (*sc. venatorum*) per -a catervis. SIL. 3, 355 Lusitanum . . . remotis extractum -is. 4, 303 venator densa . . . cum -a exagitat spississque cubilibus atram immittit . . . pestem (8, 565 Boviania quique [*sc. Samnites*] exagitant -a. *v. etiam supra l. 45*). 4, 560 ceu -a pererret in nemore aut agitet Gargano terga ferarum (AVIAN. fab. 37, 9 *de leone praedante*). 8, 571 hos (*sc. Lucanos Hirpinosque*) venatus alit; -a incoluere. 16, 103 per inhospita -a. STAT. Theb. 1, 404 Tydeus . . . eadem . . . -a terit. 7, 213 (*Iuppiter ad Bacchum*) *Pentheus* lacero tua -a (iussa *var. l.*) replevit funere. 9, 615 (*Atalanta ad Dianam*) in tetricis et post conubia -is sic quoque venatrix animoque innupta remansi. 11, 752 (*Creon ad Oedipoda*) habeant te -a tuusque Cithaeron. silv. 2, 2, 54 -a fuerunt, quae nunc tecta subis. 3, 1, 169 -a habitata feris. Ach. 1, 267 (*verba Thetidis*) mox iterum campos, iterum Centaurica reddam -a tibi (DRAC. Ro-

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

mul. 8, 323). ARNOB. nat. 3, 21 *in sedibus deorum* sunt ... silvae, sunt -a, sunt nemora: ut venationum praepotens habeatur in expeditionibus Diana. AVIEN. ora 511 nunc ager vacu[i]us lare -a et ferarum sustinet cubilia. 525 *Indigetum* gens ferox venatibus -isque inhaerens. Ps. RVFIN. in Ioel 1, 9 p. 1039^A aerumna ... egestatis ... culta pariter et -a vastantis (*sim. opponuntur* culturis SIDON. epist. 4, 21, 5). in Os. 2, 12 p. 976^B fiet ... -is potius quam agris regio tota consimilis, id est, quae feris dignior quam hominibus censeatur. *ibid.* p. 976^C nec saltus nec -a laboratis sepibus claudit agricola. CLAVD. 8, 467 -a Lycaei (carm. min. 25, 48). 24, 304 (*ad Dianae comitem*) tu G a l l i c a cingis -a (ENNOD. carm. 1, 1, 6 in excursum G. -a [lingua *var. l.*] sequi). 27, 4 *venatoris* mens ... ad silvas et sua -a redit. rapt. Pros. 3, 44 haecine vita iuvat silvestribus addita -is indiscreta feris? (*cf.* RVT. NAM. 1, 464 silvarum ... -a). *al.*

homoeoprophora: PLAVT. Asin. 867 corruptelae e⟨s⟩t liberis, -is studet. Curc. 508 -is lacerant. TVRPIL. com. 149 in -is lates. LVCIL. 1034 in -is, circum oppida lustrans. CIC. Cael. 44 -orum libido. VARRO rust. 2, 4, 8 *sues* prodigunt in lutosos limites ac -a, ut volutentur in luto. APVL. apol. 74, 6 libidinum ... locus, -um, l u p a n a r (HIER. in. Os. 4, 10–12 l. 197 lupanaria et libidinum -a. SALV. gub. 7, 89. 7, 106). VEN. FORT. Mart. 1, 508 o felix regio sancti pede, lumine, tactu, inlustris lustrante viro loca, -a, ligustra.

in lusu verborum cum 1. lustro: VARIVS carm. frg. 4, 2 lustrans ... vallem, si ... potuit ... comprendere -a. VEN. FORT. *supra. vix addas* LVCIL. 1034 (*v. quae p. 1880, 3 monuimus*).

deriv.: 2. lustror. *compos.*: lustrivagus.

1. lūstrus *v.* 1. lūstrum.

? **2. lustrus** i. viola alba GLOSS. III 584, 22. *obscurum, nisi recte ad* lapistrus *pro* rapistrum *revocavit André, Arch. Lat. Med. Aevi 26, 1956, 203, sc. mutatis inter se interpretamentis glossae huius et praecedentis, ut legendum sit* -us i. lapsinia *pro* lapsanium, lapsana). *Clavadetscher.*

1. *lūsus, -ūs *m.* (lūsum, -ī *n.*, *v. l. 41*). *a* ludere. *de scriptura:* *?* luss-: ANTH. 429, 1 ad -us (allussus *trad.*, s *prima erasa*). *v. etiam p. 1769, 67.* *?* luusus: CIL IV 4649 (*si recte legitur*). lo-: VITA Anton. 36 p. 49, 1 (lu- *ed.*). *de formis: gen. plur. non legitur. dat. sing.* -u GRATT. 207 *p. 1888, 69.* FIRM. math. 4, 19, 17 *p. 1888, 59.* CE 1935 *p. 1888, 45* (*nisi abl.*), -ui PAVL. FEST. p. 70 SEN. benef. 2, 32, 4. *al. formae heterocliticae: abl. sing.* -o: HIER. in Ier. 30, 18–22 *p. 1889, 28* (*in var. l.; cf. 31, 15* mercato). ISID. orig. 18, 16, 2 ludos a luso vocatos (*contractum e* TERT. *p. 1769, 22*). 18, 69, 2 (*falsa var. l. pro* -um). *acc. plur.* -os *non nisi in falsa var. l.* PORPH. Hor. sat. 1, 10, 37 sq. *p. 1891, 23.* *nom. sing. neutr.* -um (*sec. gr.* παίγνιον. *cf.* NON. p. 211, 16 -s vel ludus genere dicuntur masculino, feminino lusiones): VITA Anton. 36 p. 49, 1 CONC.^S II 3, 3 p. 76, 5 (*iuxta* instrumentum) *et fort.* GLOSS.^L II Philox. LV 54 -um παίγνιον (*nisi acc.*). *perturbatis generibus necnon casibus*: CIL X 5928 ob renovatam ... -us iuvenum, quod ... fuerat obliteratum. *cum apice* lú-: CIL XIV 2640 lúsús (*deest e. g.* XIV 409, 17 lusús). *legitur in prosa oratione inde a* VARRONE (*?v. p. 1769, 22. 1888, 1*), AVGVSTO, LIV., FESTO, SEN. contr., VAL. MAX.; *in poesi inde ab* HOR., PROP., OV.; *deest apud epicos aetatis Flavianae.* [*confunditur cum* ludus OV. Pont. 1, 9, 9. 4, 8, 74 QVINT. decl. 321 p. 260, 6 PLIN. epist. 9, 33, 3. *al.*, iussus LIV. 40, 9, 11, luxus PROP. 2, 32, 29 PRIAP. 44, 2 PETRON. 27, 3. *al.* (*falso trad.* MART. 12, 15, 5 *p. 1935, 20; restituitur* CAEL. AVR. chron. 1, 5, 163 *sub II B, e coni. dub.* LIV. 1, 57, 9 *p. 1935, 75*), usus PAVL. FEST. p. 70 SEN. benef. 2, 17, 3 (*restituitur* CONC.^S I 5 p. 371, 20). *e coni. dub.* DIRAE 26 *v. p. 1775, 29.*]

i. q. actio ludendi (metonymias v. sub IA3, IIC2 et p. 1890, 66, prosopopoeiam p. 1888, 64); gr. respondet παίγνιον, *nisi alia adnotantur; saepe iuxtaponitur* iocus, *v. e. g. p. 1888, 21sqq. 1891, 2sqq.* *ad notionem cf.* NON. p. 133, 17 -s vel lusio, qui ab nobis ludus dicitur (*afferuntur Varro Men. 279 [v. p. 1773, 38; intellexitne Non. notionem q. e. schola ceterum nusquam exstantem?] nec non frg.* [*v. sub* lusio]). SYNON. Cic. p. 426, 21 gaudium, laetitia, hilaritas, voluptas ..., -s, gestus, iocus, *eqs.* GLOSS. -s: παίγνιον. παιδιὰ τὸ παίγνιον. παιδιά. παιγνιά. iocus, cachinnus. -um: παίγνιον. ad -um: ad iocum (lucum *trad.*). -us gratia[m]: παιδιᾶς χάριν. *locutiones praepositionales potiores*: PRIAP. 44, 2 p e r -um ... per iocumque dici (OV. fast. 2, 368 bracchia per -us experienda. LIV. 1, 5, 2 ut ... currerent. MANIL. 5, 173 otia per varios exercet ... -us. SEN. epist. 20, 6 agitur vita. 95, 33 homo ... occiditur. SVET. Claud. 27, 1 piro ... iactato. VLP. dig. 9, 2, 9, 4 iaculantibus). SEN. dial. 9, 17, 4 i n t e r -um ... tripudiare (PETRON. 33, 3 dicta i. -um consumit. QVINT. inst. 1, 1, 36 ediscere). LACT. inst. 1, 21, 49 quae si quis faciat in -um (in -u *var. l.*). *sing. collect. exstat e. g.* QVINT. inst. 1, 3, 10 *p. 1889, 83,* PLIN. epist. 9, 33, 3 *p. 1890, 5; cf. etiam p. 1891, 82.*

I *notione communi significatur actio non seria se delectantis, lascivientis, otium agentis sim.* (*opp.* serius *p. 1888, 4sqq.*, studium *p. 1888, 54sqq.*): **A** *-s fit quolibet modo (sc. maxime actione corporea)*: **1** *generatim*: **a** *de -bus hominum, deorum (respicitur celebratio sacrorum e. g.* PROP. 4, 4, 75 OV. fast. 1, 424 LIV. 1, 5, 2 MELA 2, 18 TERT. idol. 14. *exempla selecta inde a* QVINT.): PROP. 4, 4, 75 (*respiciuntur Parilia*) annua pastorum convivia, -s in urbe, cum pagana madent fercula divitiis, cumque super raros faeni flammantis acervos traicit ... ebria turba pedes. OV. fast. 1, 424 sicut erat -u fessa, quievit *Baccha quaedam* (*cf.* CVRT. 9, 10, 24 bacchantium -s [*27* bacchabundum agmen]. PLIN. nat. 3, 8 in universam Hispaniam M. Varro pervenisse Hiberos et Persas ... tradit [*frg. 396 F.*]; -um enim Liberi patris aut lyssam cum eo bacchantium nomen dedisse Lusitaniae). trist. 1, 8, 31 sq. quid, nisi tot -us et tot mea s e r i a nosses, tot nossem -us s.que ipse tua? (Pont. 1, 9, 9 -us gravitate carentes, s. cum liquida saepe peracta fide. VAL. MAX. 8, 8, 2 [*antea*: pila lusisse ...; alveo quoque et calculis interdum vacasse] in rebus s., ... in [scaelus] -bus. SEN. epist. 18, 15 *immodica ira* non minus inter s. *nascitur* quam inter -us et iocos. *v. etiam p. 1891, 14sqq.*). Pont. 1, 4, 4 nec, iuveni -us qui placuere, iuvant *me senem* (*cf.* LIV. 37, 20, 5 in iuvenales -us lasciviamque versi *milites*). LIV. 1, 5, 2 (*1* Lupercal ... ludicrum) ut nudi iuvenes Lycaeum Pana venerantes per -um atque l a s c i v i a m currerent (*iuxtaponitur ut*: 37, 20, 5 *supra.* CELS. 3, 24, 5 *infra. v. etiam* COLVM. 7, 12, 12 *sub b.* TAC. dial. 10, 4 *sub B1*). MANIL. 5, 110 levibus gaudent lascivaque signant pectora *Haedi*, et in -us agiles (faciles *Housman in ed. maiore*; cursus alacres *Bentley*) agilemque vigorem desudant *hoc sidere nati* (*an ad 2 a?*). 5, 450 Cepheus ... non dabit in -um mores (*'non tribuet mores, qui in -um propendeant ducantque' Housman ad l.*), facit ora severa. PAVL. FEST. p. 44 catampo genus est -us. p. 70 delicatus, quasi -ui dicatus. SEN. contr. 1 praef. 14 cum se remiserat (de- *vel* di- *trad.*) *a studiis Porcius Latro*, in omnes -us, in omnes i o c o s se resolvebat (CELS. 3, 24, 5 *in morbo regio* utendum est ... -u, i., ludis, lascivia, per quae mens exhilaretur [-ui coludis *vel* clauso loco uti ludis *trad.*]. SEN. dial. 9, 17, 6 nisi naturalem quandam voluptatem haberet -s i.que. AVG. serm. 196, 4, 4 *Kalendis Ianuariis a Christianis* non fiant illa, quae odit deus: per -um iniquitas, per i. improbitas. *v. etiam l. 8*). 9, 2, 24 (*meretrix proconsulem rogaverat, ut sibi daret spectaculum decollationis*) quid exhorruistis, iudices? meretricios -us loquor. VAL. MAX. 6, 9, 5 *Q. Catuli* si superior aetas revolvatur, multi -us, multae deliciae reperiantur. PHAEDR. 3, 14, 12 -us animo debent ... dari (*13 opp.* ad cogitandum). SEN. dial. 4, 20, 3 -us quoque proderunt *iis, qui proclives in iram sunt*; modica enim voluptas laxat animos et temperat. 9, 17, 4 antiqui ... viri solebant inter -um ac festa tempora ... tripudiare. 12 (11), 17, 6 *dedecet Romanos* luctum suum ... intempestivis avocare (evocare *var. l.*; sevocare, fugare *coni. viri docti*) -bus. epist. 18, 7 hoc, *sc. vilissimo cibo vesci*, triduo et quatriduo fer ..., ut non -s sit, sed experimentum (*antea*: luxuria ... ludit *cenis Timoneis*). MELA 1, 106 *Tabarenis* in -u r i s u q u e summum bonum est (CE 186, 9 post obitum ⟨n⟩ec r. nec -s ⟨n⟩ec ulla voluptas erit. *v. etiam p. 1891, 50*). 2, 18 *apud quosdam Thraces* funera ... festa sunt et veluti sacra cantu -uque celebrantur (*Sol. 10, 3* gaudiis). PLIN. nat. 9, 139 (*de purpurae usu*) iuvat ... ludere inpendio et -us geminare miscendo iterumque et ipsa adulterare adulteria naturae, sicut testudines tinguere *eqs.* CE 1109, 32 (*aet. Flaviorum; ad defunctum pro deo habitum*) seu tu turba stipatus Amorum laetus Adoneis -bus insereris *eqs.* 1935 (*Pompeis*) unctor ... ti⟨bi⟩ carus -uque (*dat. an abl.?*) iocoso adsuetus. QVINT. decl. 260 p. 66, 8 amavit ille *adulescens abdicatus* meretricem et intra concessos adulescentiae -us (licet aliud parentibus videatur, natura tamen datos) forsitan minus tenuerit cupiditatium frenos (*vergit ad 2 b, sed sequitur postea*: iniit paulo tempestiviora convivia; ... liberalius vixit. *ceterum cf.* 375 p. 415, 11 non possum -us arguere, qui donari aetati possunt; non est luxuriosus *filius meus.* PORPH. Hor. carm. 1, 9, 1 Thaliarchum ad laetiorem vitam hortatur *poeta*, ut -bus adulescentiae, quamdiu aetas permitti⟨t, uta⟩tur). p. 68, 23 aequalis ... et in s t u d i i s comes et in -bus (PLIN. epist. 2, 17, 24 *Saturnalibus* nec ipse meorum -bus nec illi st. meis obstrepunt. *v. etiam p. 1889, 84sqq.*). TERT. idol. 14 p. 47, 1 nobis, quibus sabbata extranea sunt ..., Saturnalia et Ianuariae et Brumae et Matronales frequentantur ..., consonant -us, convivia constrepunt. FIRM. math. 4, 19, 17 *Venus* facit homines delectabiles, laetos, vocabiles, adsiduo -u v a c a n t e s (*v. etiam p. 1891, 75*). SIDON. epist. 3, 1, 1 *isdem* artibus instituti, *isdem* -bus otiati *amici* (*cf. l. 54*). EVGRAPH. Ter. Eun. 586 'et quia consimilem luserat iam ipse olim ludum' quia, inquit, Iuppiter ... in imbrem aureum sese commutarat ad fraudem et similiter -um luserat ut ego, qui pro eunucho ad virginem veneram. *al.* *per prosopopoeiam est comes Amoris*: DRAC. Romul. 10, 266 nudus ludit Hymen, mollis Lascivia saltat, blanda Libido coit, simplex Affectus inhaeret, ... resonabant Oscula labris, dant faciles plausus Concordia, Gratia, -s. **b** *de -bus animalium (v. etiam p. 1890, 34sqq.)*: GRATT. 207 quodsi maturo (*sc. non praecoci*) pressantes (*sc. reprimentes*) gaudia -u (*dat. fin., si recte interpr. et Enk et Verdière ad l.*) dissimulare feras tacitique accedere possent *canes*, illis omne decus ... constaret. COLVM. 7, 12, 12 *canum* catulos ... emitti ... ad matrem -us ac lasciviae causa. GELL. 6, 8, 4 delphini amantis et pueri non abhorrentis consuetudines, -us, gestationes, aurigationes refert *Apion* (*Frg. Gr. Hist. 616 F 6*). APVL. met. 10, 19, 2 (*respic. 10, 17, 6* asinum luctantem, asinum saltantem *eqs.*) *homines* -us meos spectare gestientes. **c** *per similitudinem de -bus fortunae, naturae*: PETRON. 13, 1 o -um fortunae mirabilem. PLIN. nat. 14, 42 coronario naturae -u stephanitis *uva*, acinos foliis intercursantibus.

2 *speciatim respiciuntur*: **a** *motus exercitatioque corporis*: **α** *varia*: HOR. sat. 1, 6, 126 fugio campum -umque trigonem (*de -u simili*: SEN. benef. 2, 17, 3 volo Chrysippi [*frg. 725 Arnim*] nostri uti similitudine de pilae -u, quam *eqs.* [*in eadem re* 2, 17, 5. 2, 32, 1. 3. 4]. PETRON. 27, 3 *pilae* inter manus -u [luxu *var. l.*; nisu *Jahn*] expellente vibrabant. HIST. Apoll. rec. B 13 dum cum suis pilae -um exerceret [rec.

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

C: ad p. -um exerceretur]. ISID. orig. 18, 69, 2 cubitalem -um). OV. met. 10, 182 (*177 ineunt certamina disci Apollo et Hyacinthus*) actus ... cupidine -us *Hyacinthus* (*de eadem fabula* COMM. instr. 1, 11, 19 -bus inpositis, *i. institutis*). 14, 556 virgineis exercent -bus undas Naïdes aequoreae. fast. 2, 368 vectibus (*var. l.* caestibus) et iaculis et misso pondere saxi bracchia per -us experienda dabant. LIV. 5, 6, 3 venandi studium ac voluptas homines ... in montes silvasque rapit; belli necessitatibus eam patientiam non adhibebimus, quam vel -s ac voluptas elicere solet? 40, 9, 11 (*Perseus ad Demetrium*) ab hostili proelio tamquam fraterno -u pertrahere me ad cenam voluisti (*40, 6, 6* ludicro certamini. *40, 9, 10* simulacro ludicro pugnae. *de eadem re* 40, 13, 3 tempora ... -us). MANIL. 5, 173 otia per varios exercet dulcia -us *sidere Leporis natus, qui semper ludit cursu, pugillatione, pilis*. FEST. p. 194 oscillantes, ait Cornificius (*frg. 14 F.*), ab eo, quod os celare (eos celeres *trad.*) sint soliti personis propter verecundiam, qui eo genere -us utebantur. CE 927, 1 (*Pompeis*) ⟨se⟩rpentis -us *praestigiatoris cuiusdam* (*versus explicat Bücheler, Kl. Schr. I 94sq.*). AMPEL. 2, 9 quod *Crotos* plausu et -u (usu *Urlichs coll. Eratosth. catast. 28 τῇ τῶν χειρῶν χρήσει*) sagittarum eas *Musas* avocaret (adiuvaret *Urlichs*, oblectaret *Assmann*). VLP. dig. 9, 2, 9, 4 si per -um iaculantibus servus fuerit occisus. PAVL. dig. 9, 2, 10 -s quoque noxius in culpa est. PORPH. Hor. carm. 3, 24, 54sq. ('venari ... timet, ludere doctior') irascitur Romanos omisso militaris exercitii studio ad Graecos ineptos luxuriososque -us transisse. LACT. mort. pers. 24, 4 *Galerius* sub obtentu exercitii ac -us feris illum *Constantinum* obiecerat. β *saltatio* (*cf. p. 1887, 83*): DON. Ter. Ad. 752 'tu inter eas restim ductitans saltabis': -s est natus ab eo fune, quo introductus equus durius (ligneus *var. l.*) in Troiam est, cum conexis manibus fune[m] ⟨c⟩horum ducunt saltantes. HIER. in Ier. 30, 18—22 ('vox ... ludentium') non illo -o (*var. l.* -u, ludo, luxu), quo manducavit populus et bibit et surrexit, ut luderet (*sc. amando, cf. infra l. 46*), sed eo, quo coram arca domini lusit David (*II reg. 6, 5*). DRAC. Romul. 6, 120 agmina saltantum miscentur -bus aptis (*nisi dat., ita ut ad 1a pertineat*).

b *res amatoriae ceterum* (*cf. etiam p. 1888, 44. 47sq. 1891, 24*): PROP. 1, 10, 9 (*1sq.* primo cum testis amori adfueram) non ... a vestro potui secedere -u. 2, 32, 29 sin ... longo nox una aut altera -u (luxu *dett. aliquot*) consumpta est. OV. am. 1, 8, 86 (*lena ad puellam*) nec, si quem falles, tu periurare timeto; commodat in -us numina surda Venus. 2, 3, 13 (= EPIST. Sapph. 21) est ... facies, sunt apti -bus anni. PETRON. 26, 4 Quartilla ... -um ... puerilem (*Gitonis et Pannychidis*) libidinosa speculabatur diligentia. MART. 10, 35, 9 *Sulpicia poeta* castos docet et probos amores, -us, delicias facetiasque. QVINT. decl. 357 p. 389, 16 nec reprehendi -us in eiusmodi iuventa debere (*respiciuntur adulteria ut ibid.* l. 18). CE 1504 A, 5 (*saec. II?*) Priape, ... da mihi, ut pueris et ut puellis fascino placeam ... -busque frequentibus iocisque dissipem curas. TERT. ieiun. 6 p. 280, 12 'manducavit populus et bibit et surrexerunt ludere' (*exod. 32, 6*); intellege sanctae scripturae verecundiam: -um nisi impudicum non denotasset. PORPH. Hor. carm. 4, 1, 9sq. venerios -us ([SCHOL. Hor.: venerius -s]. 4, 1, 33sq.). PS. TIT. epist. l. 362 Gabaonites ... per vanum -um concitaverunt in indignationem dominum (*iud. 19, 22sqq.*). CAEL. AVR. salut. praec. 29 ne nimio -u obtunsa sint genitalia. DRAC. Romul. 6, 106 Venus ad sponsas ...: 'crescite fecundis gaudentes -bus ambae'.

c *-s aleae, latrunculorum sim.*: EPIST. imp. Aug. Suet. Aug. 71, 3 (*antea*: lusimus ... forumque aleatorum calfecimus) ego perdidi viginti milia nummum ..., cum effuse in -u liberalis fuissem. OV. ars 3, 372 sumus incauti ... nudaque per -us pectora nostra (*i. mentes nostrae*) patent. trist. 2, 483 (*471* sunt aliis scriptae, quibus alea luditur, artes) quique alii -us ... perdere rem caram, tempora nostra, solent. LIV. 4, 17, 4 (*3* in tesserarum prospero iactu) non aversum ab intentione -us animum *regis* (*de eadem re* VAL. MAX. 9, 9, 3 *sub B2*). PETRON. 33, 1 'permittetis ... finiri -um'; sequebatur puer cum tabula ... et ... tesseris. 33, 3 inter -um. 34, 1 -u intermisso. LAVS Pis. 191 te si forte iuvat ... -us ... movere per artem, callidiore modo ... variatur ... calculus *eqs.* QVINT. inst. 11, 2, 38 in -u duodecim scriptorum cum prior calculum promovisset essetque victus, *eqs.* TAC. ann. 13, 15, 2 festis Saturno diebus inter alia aequalium ludicra regnum -u sortientium evenerat ea sors Neroni (*cf. Hor. carm. 1, 4, 18* nec regna vini sortiere talis). PLIN. epist. 7, 24, 5 laxare animum -u calculorum. SVET. Cal. 41, 2 ne ex -u quidem aleae compendium spernens (Claud. 39, 1 COD. Iust. 3, 43 rubr.). Claud. 33, 2 *alea* solitus etiam in gestatione ludere ita essedo alveoque adaptatis, ne -s confunderetur. GELL. 18, 13, 4 qui eum -um luseramus (*quae praecedunt v. p. 1867, 9. simul pertinet ad B2*). TERT. nat. 2, 10, 2 *calculorum* -um inisse. *al.*

d *-us pueriles* (*opp.* res veneriae PORPH.; *cf. 3c et* QVINT. *sub B2*): OV. met. 8, 199 puer Icarus ... modo ... captabat plumas, ... modo pollice ceram mollibat -uque suo mirabile patris impediebat opus. LIV. 5, 27, 2 is *magister* cum ... instituisset pueros ante urbem -us exercendique causa producere. *ibid.*: -u sermonibusque variatis longius ... progressus. 41, 20, 3 quibus⟨dam⟩ ... puerilia, ut escae aut -us, munera dare (-us ⟨res⟩ *Novák; cf. Polyb. 26, 1, 8 ἀστραγάλους*). SEN. dial. 4, 10, 1 -us et ineptos aequalium iocos. QVINT. inst. 1, 1, 26 eburneas ... litterarum formas in -um offerre *infantibus*. 1, 3, 10 nec me offenderit -s in pueris (est et hoc signum alacritatis) *eqs.* 1, 12, 10. decl. 321 p. 260, 6 *non obstiterunt neci fratris* pueritiae studia, -us, tristitia, ioci (TAC. dial. 28, 5 non st. modo curasque, sed remissiones etiam -usque puerorum. *cf. p. 1888, 54sqq.*). TAC. Germ. 32 Tencteri ... equestris disciplinae arte praecellunt; ... hi -us infantium, haec iuvenum aemulatio. PLIN. epist. 9, 33, 3 omnis hic *in litore* aetas piscandi, navigandi atque etiam natandi studio tenetur, maxime pueri, quos otium -sque sollicitat. SVET. Claud. 27, 1 piro per -um in sublime iactato et hiatu oris excepto. MIN. FEL. 3, 6 -s est testam teretem ... legere de litore *eqs.* PORPH. Hor. carm. 2, 5, 1 *puella* -us magis quam rerum veneriarum cupida. epist. 1, 1, 62 pueri -u cantare solent: 'rex erit *eqs.*'. ars 417 hoc ex -u puerorum sustulit *poeta*, qui ludentes solent dicere: 'quisquis *eqs.*' (VITA Anton. 36 p. 49, 1 p. indisciplinatum -um aut ... motus latronum [*Migne gr. 26, 896[B] κίνησις tantum*]. AVG. serm. 3 [*respicitur gen. 21, 9*] omnis -s p. simulacrum est negotii maioris. *addas* TAC. dial. 28, 5 *supra. aliter infra l. 22. 25. cf.* AVG. divers. quaest. 61, 5 facilis ad -um *est* pueritia; quid autem -ui puerili tam simile est quam idola colere? [COMM. instr. 1, 6, 5. *cf. p. 1889, 39. 1892, 5*]). *al.*

e *ludi publici* (*fere minus technice praeter l. 20sq. 22sqq.; -s est pars ludorum* SVET. Nero 11, 1 TERT., *in comparatione* SVET. Nero 29; *ceterum cf. p. 1889, 16. 24. an huc etiam* MART. *sub II B?*): CIL XIV 2592 (*a. 32/33*) curator -us ⟨iuvenalis⟩ (*al. v. p. 728, 81sqq. et cf.* -s iuvenum *p. 736, 41sq., adde* CIL XI 4386. *alio sensu p. 1888, 10*). PAVL. FEST. p. 367 Troia ... -s puerorum equestris dicitur (*cf.* SEN. Tro. 778 nec stato lustri die solemne referens Troici -us sacrum puer citatas nobilis turmas ages. SVET. Aug. 43, 2 Troiae -um edidit ... maiorum minorumque puerorum [Claud. 21, 3 *in circo maximo* T. -um exhibuit]). VAL. MAX. 2, 5, 4 *tibicines quidam in foro capite velato et veste variata canunt*; quibus ... huiusce -us ius est datum. SEN. epist. 7, 3 casu in meridianum spectaculum incidi -us expectans et sales et aliquid laxamenti, quo hominum oculi ab humano cruore adquiescant. 95, 33 homo ... iam per -um ac iocum occiditur. MART. epigr. 26, 8 (*1sqq.* lusit Nereidum ... chorus) aut docuit -us hos Thetis aut didicit. 1 praef. vers. 2 nosses iocosae dulce cum sacrum Florae festosque -us et licentiam volgi, cur in theatrum, Cato severe, venisti? 1, 14, 1 delicias, Caesar, -usque iocosque leonum vidimus (hoc etiam praestat harena tibi), cum prensus blando totiens a dente rediret ... lepus (*de eisdem* 1, 44, 1 lascivos leporum cursus -usque l.). 8, 30, 1 qui nunc Caesareae -s spectatur harenae, temporibus Bruti gloria summa fuit: aspicis, ut teneat flammas poenaque fruatur fortis ... manus *hominis malefici damnati*. SVET. Nero 11, 1 iuvenalibus *ludis* senes quoque ... anusque ... recepit ad -um. 29 suam ... pudicitiam usque adeo prostituit, ut ... novissime quasi genus -us excogitaret, quo ferae pelle contectus emitteretur e cavea *eqs.* TERT. nat. 1, 10, 47 (*46* in gladiatorum cavea, ubi ⟨super⟩ sanguinem humanum ... proinde saltant dei vestri argumenta et historias *eqs.*) risimus et meridiani ludi de deis -um, quo Ditis (quodistis *trad.*) pater ... gladiatorum exsequias cum malleo deducit, quo[d] Mercurius ... corpora ... e cauterio probat (*an ad p. 1892, 25sqq. pertinet? cf. apol. 15, 5* inter ludicras meridianorum crudelitates). CLAVD. 28, 621 haec et belligeros exercuit area (*i. circus*) -us (ludos *cod. II*), armatos haec saepe choros.

3 *metonymice*: **a** *de puero (puella), quocum quis ludit* (*dictum cum affectu, quem ludibrio habet* MART. 4, 87, 2. 7, 14, 2. *metonymian vix e colore sub II B illustrato explicaveris, sc. de eo qui laetitiae est*): MART. 4, 87, 2 *mulier quaedam infantem* -us deliciasque vocat (7, 14, 2 *puella nostra* amisit -us d.que suas, non quales ... ploravit amica Catulli [*2, 1sqq.* passer, deliciae meae puellae, quicum ludere ... solet] ...: bis denos puerum numerantem perdidit annos. *item iuxtaponuntur supra l. 33. 1888, 29. 1889, 41*). 5, 37, 17 *puellam nondum sex annos natam*, nostros amores gaudiumque -usque. **b** *de re fere ludendo effecta, sc. de opere figlino* (*vix huc trahi potest p. 1937, 43*): MART. 14, 176, 1 sum figuli -s russi persona Batavi. **c** *de rebus lusioni adhibitis, sc. de instrumento ludendi* (*fortasse huc vergit* LIV. 41, 20, 3 *sub 2d*): HIST. Apoll. rec. A 13 vidit puerum ... ferentem iuvenilem -um ad gymnasium pertinentem (rec. B: -us iuvenales, *rec. C*: ludos).

B *-s fit loquendo, canendo, scribendo, cogitando*: **1** *strictius de actione scribendi* (*canendi* SEN., BVC. Eins., CE) *carmina leviora vel metonymice de ipsis carminibus levioribus* (*respiciuntur fere lyrica vel satirica; ad 2 spectant loci quidam* MART., *si epigrammatum singulos iocos intellegere malis; opponuntur vel distinguuntur vita activa* OV. trist. 2, 223 PLIN. epist. 9, 25, 1, *genus altum magnumque* SEN. Ag. 336, oratio PLIN. epist. 4, 14, 1 [*oratio soluta* SIDON. epist. 9, 15, 1], graviora opera PLIN. epist. 8, 21, 2 [*cf.* seria *p. 1891, 14sqq.*, Musa severa ANTH. 429, 1], *epos* TER. MAVR. 2752 [*cf. p. 1891, 28*]; *ad rem v. Wagenvoort, Studies 1956, 30sqq.*): PRIAP. 1, 1 carminis incompti -us lecture procaces. OV. ars 3, 809 (*in epilogo*) -s habet finem. trist. 2, 223 (*ad Augustum*) imparibus legeres carmina facta modis? non ea te moles *tam levis* Romani nominis urget ..., -bus ut possis advertere numen ineptis excutiasque oculis otia nostra tuis. SEN. Ag. 336 (*ad Phoebum*) nil acre velim magnumque modis intonet *chelys* altis, sed quale soles leviore lyra flectere carmen simplex, -us cum docta tuos Musa recenset. BVC. Eins. 1, 4 nemoris secreta voluptas invitat calamos; imponite -bus artem. MART. 1, 3, 10 (*poeta ad librum suum*) tu ne totiens domini patiare lituras neve notet -us tristis harundo tuos *eqs.* (*11* lascive). 1, 4, 7 (*ad Caesarem; 3* consuevere iocos vestri quoque ferre triumphi) innocuos censura potest permittere -us *libellorum nostrorum*; lasciva est nobis

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

pagina, vita proba. 1, 35, 13 lex haec carminibus data est iocosis, ne possint, nisi pruriant, iuvare; quare ... parcas -bus et i o c i s rogamus (6, 85, 9 pectore tu memori nostros evolvere -us, tu solitus totos, Rufe, tenere iocos. PLIN. epist. 8, 21, 2 graviora opera -bus i.que distinguo. *v. etiam infra l. 34sq.*). 11, 16, 7 (*3* mea Lampsacio [*sc. Priapeo*] lascivit pagina versu) tu quoque nequitias nostri -usque libelli uda, puella, legas. TAC. dial. 10, 4 lyricorum ... iucunditatem et elegorum lascivias et iamborum amaritudinem ⟨et⟩ epigrammatum -us. PLIN. epist. 4, 14, 1 tu fortasse orationem ... exspectas, at ego ... -us meos tibi prodo: accipies cum hac epistula h e n d e c a s y l l a b o s nostros (SIDON. epist. 9, 15, 1 quereris paginam meam *epistularum*, si resolvatur in -um, solis h. frequentari). 5, 3, 4 (*2* facio nonnumquam versiculos severos parum *et* rideo, iocor, ludo) quorum *gravissimorum virorum, qui talia scriptitaverunt*, non s e r i a modo, verum etiam -us exprimere laudabile est (7, 4, 6 vers. 3 lascivum inveni -um Ciceronis et illo spectandum ingenio, quo s. condidit *eqs.* [*7, 4, 3* epigramma Ciceronis in Tironem suum]. 7, 9, 10 [*9* fas est et carmine remitti ... arguto et brevi] -us vocantur; sed hi -us non minorem interdum gloriam quam s. consequuntur). 9, 25, 1 -us et ineptias nostras (*opp.* turba castrensium negotiorum). TER. MAVR. 2752 (*2747* heroum factis indignus *versus*) ipse ... sonus indicat esse hoc *metrum Priapeum* -bus aptum. PORPH. Hor. carm. 1, 32, 1sq. 'si quid ... lusimus tecum': sic poetae fere verecunde carmina sua -us vocant (*inde restituitur pro* risus sat. 1, 9, 2 *et abicitur falsa var. l.* -os sat. 1, 10, 37sq.). ANTH. 429, 1 iam libet ad -us lascivaque furta reverti; ludere, Musa, iuvat; Musa severa, vale (*simul res amatoriae respici videntur*). CE 495, 6 *tibicina vel psaltria* -bus ipsa suis generabat saepe et amore(m) dulce(m) sibi natisque suis. *nomen -us indignatur poeta*: MART. 4, 49, 2 nescit ..., quid sint epigrammata ..., qui tantum -us ista iocosque vocat; ille magis ludit, qui scribit prandia ... Tereos *eqs.* (*sc. carmina epica vel tragoedias; 7sq.* a nostris procul est omnis vesica libellis *eqs.*). *2 laxius de iocis in univ.* (*v. etiam p. 1889, 72. 1890, 67; de iocis qui in triumpho decantari solent* MART. 7, 8, 10; *de -bus puerilibus* QVINT.): PRIAP. 44, 2 nolite omnia, quae loquor, putare per -um mihi per iocumque dici; ... fures omnes, non dubitetis, irrumabo. VAL. MAX. 1, 8, 3 per iocum interrogata dea (*sc. simulacrum Iunonis Monetae*), an Romam migrare vellet, velle se respondit; hac voce audita -s in admirationem versus est. 9, 9, 3 *Veientium rex* cum in tesserarum prospero iactu per iocum conlusori dixisset 'occide' et forte Romanorum legati intervenissent, satellites eius errore vocis inpulsi interficiendo legatos -um ad imperium transtulerunt (*de eadem re* LIV. *sub A 2c*). MART. 2, 4, 6 (*3* fratrem te vocat et soror vocatur *mater tua*) -um creditis hoc iocumque? 7, 8, 10 festa coronatus ludet convicia miles, inter laurigeros cum comes ibit equos; fas audire iocos levioraque carmina, Caesar, et tibi, si -us ipse triumphus amat. QVINT. inst. 1, 1, 20 (*antea*: nec sum adeo aetatium imprudens, ut instandum protinus teneris acerbe putem exigendamque plane operam) -s hic sit *eqs.* 1, 1, 36 etiam dicta clarorum virorum ... ediscere inter -um licet. 1, 3, 11 acuendis puerorum ingeniis non inutiles -us, cum positis invicem cuiusque generis quaestiunculis aemulantur. ANTH. 479, 3 (*1* non est forma *puellae* satis) dicta, sales, -us (*an sing.* -s*?*), sermonis gratia, risus vincunt naturae candidioris opus. VAL. CEM. hom. 10, 1 (*de parasitis*) ad excusandam exsecrabilis erroris invidiam aliquanti forte -um praetendant et poenalibus causis laetitiae nomen imponant.

II *vi aucta vel deflexa*: **A** *de actionibus minoris momenti vel difficultatis, de nugis sim.* (*cf.* vel -s *p. 1889, 8,* tantum -us *supra l. 28; opponitur* opus *infra l. 59,* studium religionis *l. 75*): **1** *in locutionibus praedicativis*: -s est (*sine copula* CLAVD.): OV. Pont. 4, 8, 74 (*ad Germanicum*) modo bella geris, numeris modo verba coerces, quodque aliis opus est, hoc tibi -s erit. SEN. contr. 1, 2, 8 non est credibile temperasse a libidine piratas ..., quibus omne fas nefasque -s est. VAL. MAX. 5, 1 ext. 3 nisi ... vinum nos defecisset, ista, quae tibi, *Pyrrhe rex*, relata sunt (*sc. male a nobis de te dicta*), prae his, quae de te locuturi eramus, -s ac iocus fuissent. SEN. epist. 102, 20 neque ... quicquam aliud istae disputationes (*sc. nimis argutae*) sunt quam inter se perite captantium -us (*an sing.* -s*?*). MART. 6, 2, 1sq. *ante Domitianum* -s erat sacrae conubia fallere taedae, -s et immeritos exsecuisse mares (*cum inf. ut*: CLAVD. 24, 157 *Romae* pacificis debemus moribus omnes, ... quod sedem mutare licet, quod cernere Thylen -s). *exempla cetera*: SEN. dial. 5, 11, 2 circumscribenda multis modis ira est; pleraque, *quibus offendi videris*, in -um iocumque vertantur (*affertur exemplum Socrati ascriptum; cf. p. 289, 1sqq.*). PETRON. 138, 8 nec me contumeliae lassant: ... quod eiectus sum, -um puto. *2 vario usu*: SEN. epist. 20, 6 plerisque *non certam vitae regulam sequentibus* agitur vita per -um. HIER. hom. Orig. in Ier. 11 p. 674^A si ... dereliquerit studium religionis et vacaverit -bus mundi istius (*v. p. 1778, 2*). CONC.^S I 3 p. 172, 23 evacuantes ... illorum -um (*sc. accusationem falsam*) invalidumque et effectu carentem ... pronuntiantes (*alia versio I 2 p. 87, 38* iocis).

? **B** *respicitur potius affectus animi ludentium, ut vergat in colorem laetitiae, lasciviae sim.*: LIV. 40, 14, 2 (*iuvenis ad patrem*) inquiras, qua laetitia, quo -u ... celebratum ... convivium sit, illo etiam ... gaudio (odio *trad.*) provehente, quod *eqs.* (*an intellegas potius sing. collectivum, sc. notionis communis?*). MART. 11, 13, 4 urbis deliciae salesque Nili, ars et gratia, -s et voluptas, Ramnoi decus et dolor theatri atque omnes Veneres Cupidinesque hoc sunt condita, quo Paris *pantomimus*, sepulcro (*genus pantomimi comicum et tragicum significari putat Weinreich, Sitz. Ber. Heidelb. Ak. 1940/41, 16, ut ad 12e pertineat locus*). CAEL. AVR. chron. 1, 5, 163 mimica sunt offerenda, si maestitudine furentes laborent, aut rursum tristitiam vel tragicum timorem habentia, si puerili -u (luxu *trad.*) furentes afficiantur.

C *accedit respectus ludibrii; praevalet color irrisionis, irreverentiae* (*dat. fin.* HIER. *sub 1*): **1** *usu communi, sc. de actione*: VAL. MAX. 7, 8, 9 homo *moriens* ... sanctissima iura familiaritatis ... scurrili -u suggillanda sibi desumpsit. APVL. met. 5, 30, 2 (*Venus ad Cupidinem; 1* male prima ⟨a⟩ pueritia inductus es ... et maiores tuos irreverenter pulsasti totiens *eqs.*) sed iam faxo te -us huius paeniteat. ITALA Ier. 49, 16 (cod. 180) -s tuus adquisivit hoc tibi, *ut contemnereris* (*gr. 29, 17* παιγνία, *Vulg.* adrogantia). HIER. in Hab. 1, 6–11 l. 286 (*ad 1, 10* tyranni ridiculi eius erunt) tyrannorum quondam potentia ... vertitur in derisum; neque enim solus draco formatus est, ut -ui haberetur a domino, ... factus angelis ludicrum *eqs.* CONC.^S I 5 p. 371, 20 neque parvus inde -s (usus *trad.*) pietatis hostibus excitabitur (*gr. I 1, 7 p. 73, 32* οὐδὲ μικρὸς ὁ γέλως ἔσται, ὃν τοῖς ἐχθροῖς τῆς εὐσεβείας ὀφλήσομεν, *I 4 p. 73, 19* nec parvum ridiculum erit, quod tribuemus hostibus pietatis). PS. TIT. epist. l. 367 Gabaonites ... interpretantur filii confusionis, qui in similitudine[m] feminae corpus Christi acceperunt et in -bus sibi posuerunt, ⟨in⟩ (*add. Bulhart, Rev. Bénéd. 62, 1952, 298*) ludibria, insannationem, derisum deduxerunt (*respicitur Itala iud. 19, 25* [*Lugd.*] inludebant eam). *quis vel quid irrideatur, indicatur per* p r a e p. (*an huc* TERT. *p. 1890, 44?*): QVINT. inst. 5, 13, 46 *oratores, qui adversariis quasi iam locutis respondere se fingunt*, dant ... de se respondentibus venustissimos -us, cum modo se vero nihil dixisse ... iocantur *adversarii*.
2 *metonymice de homine, qui ludibrio est*: CONC.^S II 3, 3 p. 76, 5 ut fiant omnes ecclesiarum praesules -um et per haec statuatur diabolicum instrumentum (*gr. II 1, 3 p. 68, 23* τοὺς ... προεστῶτας παίγνιον εἶναι). ORIG. in Matth. ser. 125 p. 260, 23 (*ad 27, 29* [*ibid. l. 13*] deludebant eum) *milites* -um sibi Iesum facientes (*gr.* χλευαστικῶς ταῦτα ποιοῦντες).

D *respiciuntur praestigiae, simulatio, deceptio* (*cf. etiam p. 1888, 63*): PLIN. nat. 21, 178 *strychni genus quoddam* insaniam facit parvo quoque suco, quamquam et Graeci auctores in iocum vertere; drachmae enim pondere -um furoris gigni dixerunt, species vanas ... observari demonstrantes; duplicatum hunc modum legitimam insaniam facere (-um pudoris *trad.* [*sed* p. *deest in parte codd.*], *quod tuetur André interpretans 'iacturam pudoris'; cf. Theophr. hist. plant. 9, 11, 6* ὥστε παίζειν καὶ δοκεῖν ἑαυτῷ κάλλιστον εἶναι. *Diosc. 4, 73, 2* φαντασίας ἀποτελεῖν οὐκ ἀηδεῖς). TERT. adv. Marc. 5, 20 p. 648, 18 non ... exaggera⟨re⟩t *apostolus* (*Phil. 2, 8*) atrocitatem *mortis Christi* extollendo virtutem colluctationis (collectionis *trad.*), quam imaginariam ⟨in⟩ phantasmate scisset, *Christo* frustrato potius eam quam experto nec virtute functo in passione, sed -u. PS. CYPR. rebapt. 16 p. 90, 5sq. *baptisma* taliter dicuntur adsignare *haeretici*, ut, quam mox in aquam descenderunt, statim super aquam ignis appareat; quod si aliquo -u perpetrari potest, sicut adfirmantur plerique huiusmodi -us Anaxilai esse, sive naturale quid est, quo pacto possit hoc contingere ...: illi tamen talem fallaciam et stropham praedicant perfectum baptisma esse (*spectat ad Anaxilai philosophi, immo magi, Παίγνια. cf. W. Kroll, RE Suppl. VI 5sqq.*).

figuram etymologicam -um *vel* -u ludere *v. sub verbo. coniungitur cum* ludus *p. 1888, 22. 1890, 44.*

homoeoprophoron -us atque lascivia *sim. v. p. 1888, 12.*

2. lusus *v.* lussus. *Plepelits.*

[luta *falso trad. pro* gluten *vel* glutis *sim.*: GLOSS. III 558, 59 colotaurium (*i.* κόλλον [*pro* κόλλα, *cf.* ταυρόκολλον] ταύρειον) luta de collo tauri (*veriloquium ineptum*).**]**

lutāmentum, -ī *n.* *ab* 1. lutare. *i. q. opus ex luto confectum, tectorium*: CATO agr. 128 terram quam maxime cretosam vel rubricosam, eo amurcam infundito, paleas indito, sinito quadriduum fracescat; ... *habitationem* delutato; ita neque aspergo nocebit ... neque -a scindent se.

lutamiron. *vox obscura significans signum quoddam zodiaci*: VIRG. gramm. epit. 4 p. 22, 15 apud quos *Graecos* ... non XII signa, sed sedecim habentur, quorum sunt nomina mon, mah, tonte ..., margaleth, -on (lutamrion, tamiron *var. ll.*), tamimon *eqs.*

lutārius, -a, -um. *ab* 1. lutum. **1** *i. q. in luto degens vel pabulum sibi petens*: PLIN. nat. 9, 64 genera eorum *mullorum* plura, nam et alga vescuntur et ostreis et limo ...; -um (-rum, -rarium, -rarum *var. ll.*) ex iis vilissimi generis appellant. 32, 32 sunt ... t e s t u d i n u m genera terrestres, marinae, -ae (lutoriae, velutariae *var. ll.*) et quae in dulci aqua vivunt (*inde* ISID. orig. 12, 6, 56 *explicans*: -ae, id est in caeno et paludibus viventes). *masc. pro subst.*: POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 544, 10 -us (*inter nomina piscium*). *?* **2** *i. q. luto inquinatus*: GLOSS. V 602, 69 -us locus *eqs.* (*v. p. 1754, 57, coniectura Heraei probabili*).

lutātus *v.* 1. luto.

lūtear, -āris *n.* *ab* 2. lūteus. *nomen herbae*: CET. FAV. 27 p. 280, 31 *v. p. 1896, 36.*

lutēnsis, -e. *ab* 1. lutum. *i. q. in luto degens, lutarius*: PLIN. nat. 9, 131 *purpurarum* genera plura pabulo et solo discreta: -e putri limo et algense enutritum alga.

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lūteolus, -a, -um. *ab* 2. lūteus *deminutive. enumeratur inter deminutiva in* -ola: Prisc. gramm. II 113, 2 lutea -a (*affertur* Verg. ecl. 2, 50). *scrib.* luce- Gloss. III 266, 39. [*vix recta var. l.* Priap. 86 (Verg. 3), 12 *v. p. 1896, 21.*] *i. q. aliquantum luteus, croceus* (*vi deminutiva non ubique perspicua; cf.* Gloss. -um: κροκοειδές. -a: crocei coloris. rubicunda): Verg. ecl. 2, 50 *Nais sertum iungens* -ā pingit vaccinia caltha (*cf. Colum. 10, 97* flaventia lumina calthae). Colvm. 9, 4, 4 *pabula apium sunt* Punicae rosae -aeque, et Sarranae violae (*cf. p. 1896, 26; ad violas referre videtur Pallad. 1, 37, 2* rosae, lilia, violae flavae; *item Gesner, aliique*). 12, 49, 9 oliva pausea vel orchita cum primum ex albo decoloratur fitque -a, . . . destringitur. Prvd. psych. 354 lilia -is interlucentia sertis. Vita Amator. (BHL 356) 3 -a flammea (*cf. p. 1896, 81* lutea, *nec non p. 1904, 64*). *neutr.* -um *pro subst. i. q. viola lutea*: Gloss. II 332, 37 (= III 266, 39) ἴον ξανθὸν ἤτοι κροκοειδές: -um (*cf. ibid. 332, 35* ἴον λευκόν: ligustrum. *36* ἴον μέλαν: vaccinium).

lūtĕr, -ēris *m.*, λουτήρ. *scribitur* lat- Vvlg. cod. R (*saec. VI*) *cunctis locis et hic illic in recentioribus.* [*edd. dubitanter huc traxerunt* CIL IV 10566, 12, *v. sub* 1. lutron.]

i. q. vas, labrum (*cf.* Evcher. instr. 2 p. 147, 10 -es in regnorum *libris* conchae vel canthari aquarii; sed et cantharus graecum nomen est [*inde* Gloss.]. *non nisi de vasis in cultu Hebraeorum usurpatis*): **1** *de labro in tabernaculo testimonii posito*: Hier. adv. Iovin. 1, 20 p. 238^C de speculis mulierum ieiunantium . . . -r in tabernaculo funditur (*de eodem*: in Is. 3, 23 perdiderunt specula . . . ad -em domini fabricandum. *Vulg. exod. 38, 8* fecit et labrum aeneum . . . de speculis mulierum). Hesych. in lev. 8, 10/11 p. 878^D sanctificat et -em sive labrum, baptisma videlicet, cum basi *eqs.* (*Vulg. lev. 8, 11* labrum). **2** *de 'mari' in templo Salomonis posito* (mare: *Vulg. III reg. 7, 23 II par. 4, 2sqq.*): Vvlg. III reg. 7, 26 grossitudo . . -is trium unciarum erat . . .; duo milia batos capiebat. *rem interpretatur allegorice* Greg. M. epist. 1, 24 p. 34, 15 (= past. 2, 5) ante fores templi ad abluendas ingredientium manus mare aeneum, id est -em, duodecim boves (*sc. sacerdotes ecclesiae*) portant . . ., (21) ut quisquis intrare aeternitatis ianuam nititur, temptationes suas menti pastoris indicet et quasi in boum -e cogitationis vel operis manus lavet (*et bis ibid.*). **3** *de decem mobilibus labris eiusdem templi* (*cf. Vulg. III reg. 7, 27 sqq.*): Vvlg. III reg. 7, 30 *erant* per quattuor partes quasi umeruli subter -em fusiles. 7, 31 os . . . -is intrinsecus erat in capitis summitate. 7, 35 in summitate . . . basis erat quaedam rotunditas . . . ita fabrefacta, ut -r desuper possit imponi. 7, 38 fecit . . . decem -es aereos; quadraginta batos capiebat -r unus eratque quattuor cubitorum; singulosque -es per singulas, id est decem, bases posuit. 7, 43 perfecit . . . bases decem et -es decem super bases . . .; omnia vasa . . . de aurichalco erant. IV reg. 16, 17 tulit . . . rex Ahaz celatas bases et -em, qui erat desuper.

lutēsco, -ere. *ab* 1. lutum. *i. q. luteum fieri* (Gloss. V 643, 53 -it lutea fit. *legebatur olim etiam Colum. 8, 17, 9, at v. p. 1457, 11*): Fvr. Ant. carm. frg. 1 sanguine diluitur tellus, cava terra -it (*versum afferunt* Gell. 18, 11, 3 reprehendit . . . Caesellius *Furium* . . ., quod terram in lutum versam -ere dixerit. Non. p. 133, 23 '-it' honeste dictum; ⟨Furius⟩ poematis, tametsi auctoritatis sit ignobilis).

lūteum, -ī *v.* 2. luteus.

1. *luteus, -a, -um. *ab* 1. lutum. *legitur singulis fere locis apud* Plavt. (*bis*), *?* Gell. hist. (*v. p. 1894, 50*), Cic. (Verr., *bis*), Hor., Ov., Vitr., Plin. nat., Mart. (*ter*), Ivv.; *saepius inde ab* Itala. [luteus, lutea (*sc. terra*) '*caenum, limus*': *it. sept.* lozza, *cors.* lozzu, *abrut.* lozze; *sard. sept.* lottsu; *raet. centr.* loϑ, *occ.* lotsa; *langued.* louso, loza, *cf. M.-L. 5129, 9694. Battisti-Alessio III 2274. Wagner II 40. Wartburg V 476. St.*]

i. q. πήλινος (Gloss.; *quae vox respondet, ubi nihil aliud adnotatur*): **1** *incorporaliter respicitur improbitas, nequitia, vilitas sim.*: **a** *in univ.*: α *hominum*: Plavt. Poen. 826 neque periurior neque peior alter usquam est gentium, quam erus meus est, neque tam -us neque tam caeno conlitus. Truc. 854 blitea et -ast (ec lautea *Non. p. 80, 24*) meretrix, nisi quae sapit in vino ad rem suam. Cic. Verr. II 3, 35 in hoc homo -us etiam callidus . . . esse vult, quod . . . scribit *eqs.* Arnob. nat. 5, 22 genus est nullum probri . . ., quod in eius *Iovis* non caput velut in aliquam congeratis vilem -amque personam. β *rerum*: Cic. Verr. II 4, 32 putasse se . . . alicuius pretii scyphos esse Pamphili: -um negotium esse, non dignum, quod in suo argento Verres haberet. Fronto p. 67, 22 v. d. H. (p. 74 N.) *imagines Caesarum vulgo propositae* male . . . pictae pleraeque et crassa, -a immo, Minerva (*i. arte*) fictae scalptaeve (*in proverbio iocose aucto, cf. Otto, Sprichw. n. 1119*).

b *colore christiano, respicitur immunditia peccatorum vel saeculi* (*usus excusatur adiecto* quodam modo *p. 1894, 10*): α *de rebus*: Novatian. cib. Iud. 3, 15 caenosam et -am et gaudentem vitiorum sordibus vitam, bonum suum . . . in sola carne ponentem (Cassiod. in psalm. 2, 10 l. 292 bene . . . peccator vaso -o comparatur, ut et confractio eius facilis et v. -a monstraretur). Arnob. nat. 4, 7 obscenas illas et -as voluptates (*sc. venereas*). Ambr. in psalm. 35, 1, 4 ('ut lutum platearum delebo eos') fugiamus . . . iniustitiam, ne -is sordibus inquinemur *eqs.* Rvfin. Orig. in gen. 13, 3 p. 118, 24 purgemus eos *puteos, sc. animas nostras* (*cf. gen. 26, 15*), ab omnibus sordibus et a cunctis cogitationibus -is et terrenis (Orig. in cant. 2 p. 129, 2 Pharaonis cor, cui inerant -ae c. [*cf. l. 7*]). Orig. in exod. 1, 5 p. 151, 9 opera saeculi agere, actus terrae et -a explere ministeria. Orig. in num. 9, 6 p. 62, 11 si . . . intellectus noster -us sit et de luto semper ac de terrenis cogitet, efficimur 'vas fictile' *eqs.* (*cf. thren. 4, 2 II Tim. 2, 20*). p. 62, 14 sensum . . . -um et terrenum. Orig. in cant. 2 p. 128, 19 erat . . . cor eius *Pharaonis* secundum ea, quae cogitabat, -um et limosum (Avg. civ. 5, 4 p. 195, 19 D. epist. 157, 39 p. 486, 15 in terreno thesauro cor -um configentes). Pavl. Nol. carm. 28, 237 -os terrestris imaginis actus. Avg. civ. 10, 25 p. 440, 27 D. fragilem et quodam modo -am felicitatem . . . quaesivit in terra. conf. 5, 12, 22 lucrum -um, quod . . . manum inquinat. epist. 95, 2 p. 507, 26 pulvereis quibusdam vel etiam -is affectibus. in euang. Ioh. 28, 9 l. 22 educti sumus de Aegypto, ubi . . . -a opera in terrenis desideriis agebamus ([*respicitur servitus Iudaeorum ut* serm. 353, 4 -is o. peccatorum. *ad rem cf. p. 1895, 15 nec non p. 1901, 79*]. 32, 6 l. 33 *Christus* insufflavit in faciem eorum *apostolorum* [*Ioh. 20, 22*], qui flatu primum hominem vivificavit et de limo erexit . . ., ut a luto exsurgerent et -is o. renuntiarent). c. Faust. 16, 15 p. 455, 20 tua lauta et lepida antitheta, quibus -um sermonem (*sc. haereticum*) quasi colorare ac pingere voluisti. de mend. 15, 27 sacerdotium Iudaeorum iam tale factum fuisse, ut . . . -is concupiscentiis sorderet. Chromat. in Matth. 33, 3 l. 43 E.-L. -is mentibus ac plenis sordibus peccatorum. *al.* *neutr.* -um *pro subst. i. q. lutum*: Prvd. cath. 10, 26 si terrea . . . voluntas -um sapit et grave captat. β *de hominibus*: Rvfin. Orig. in num. 9, 6 p. 62, 16 cui *quaerenti* apostolus quasi -o respondit (*respicitur Rom. 9, 20; quae praecedunt v. supra*). Nicet. virg. laps. 3 ab immundis et -is hominibus pretiosum conculcatum est propositum castitatis (*explicatur Matth. 7, 6* porcos *ut* Chromat. in Matth. 33, 3 l. 61 E.-L.).

2 *corporaliter* (*in imagine l. 53. 61. 62. 69 et l. 71sqq.; definitur per abl. l. 39*) *significantur*: **a** *quae luto polluta, sordida sunt* Gloss. sordidus): α *aquae, sc. turbatae* (*an huc* Prvd. *l. 70?*): Hor. sat. 1, 10, 37 turgidus Alpinus *poeta* . . . diffingit Rheni -um caput (Porph.: in describendo Rheno, qui recte -us dicitur, quod et turbida semper aqua et limosis ripis sit, quasi ab ipso poeta -um fieri mala descriptione ostendit. Schol.: '-um' et ad naturam fluminis retulit, quoniam semper est turbidum, et ad opus poetae. *cf. p. 1900, 48 de Lucilio*; caput *ad ostium fluvii refertur vol. III 410, 18*). Avian. fab. 6, 2 *rana* limo . . . immersa profundo et -is . . . amica vadis. 32, 1 haerentem -o sub gurgite . . . axem. β *varia*: Mart. 11, 47, 5 Lacedaemonio -um ceromate corpus. Ivv. 10, 132 -o Volcano (*i. fuligine polluto*). Itala Sirach 22, 1 (Aug. spec. 23 p. 136, 19 = Vvlg.) in lapide -o (*gr.* λίθῳ ἠρδαλωμένῳ). Ser. Samm. 793 porcae (*cf.* Synon. Cic. p. 416, 32 belua. fera. iumentum. asinus. ⟨sus⟩ -us lutulentus plumbeus [iumentum -us asicius lutulentus *trad.*; *fortasse enumerantur voces conviciosae, ut conferas p. 1893, 62sqq.*]). Avson. 108, 9 p. 351 P. -ae Symplegadis (*i. podicis*) antrum.

b *quae e luto facta sunt, consistunt vel luti similia sunt*: α *opera varia fere fictilia* (*de nido* Ov., *de medicamento* Prvd.): Ov. fast. 1, 158 hirundo . . . -um celsa sub trabe figit opus. Plin. nat. 7, 194 Gellio (hist. 4) Toxius . . . -i aedificii inventor placet, exemplo sumpto ab hirundinum nidis (*cf.* Pavl. Nol. *sub* γ). Mart. 4, 46, 16 septenaria synthesis Sagunti, Hispanae -um rotae toreuma (*cf. p. 1902, 46*). 9, 50, 6 -um, Gaure, Giganta facis (*opus poetae comparatur statuae fictili*). Iren. 2, 19, 8 (2, 31, 3 H.) statua de luto facta, colorata autem superficie, ut putetur aurea esse quae sit -a *eqs.* (*cf.* Vvlg. Dan. 14, 6 iste *Bel* . . . intrinsecus -us est et forinsecus aereus. Op. imperf. in Matth. 3 p. 651 -orum deorum [Apon. 10 p. 203]). Arnob. nat. 4, 6 *focus* non -is constructus . . . formis (*i. laterculis, cf. sub* γ). Prvd. apoth. 677 -um medicamen (*antea*: umectam sacro sputamine terram. *respicitur Ioh. 9, 6* fecit lutum ex sputo). Avg. in psalm. 70 serm. 1, 9 *homines luxuriosi* exsultant . . . in saecularibus dignitatibus, in dealbatione -i parietis (*in imagine ut* serm. 292, 4, 6 *haeretici* p. -um splendido nomine *Christi* dealbantes). Cypr. Gall. gen. 391 lateres . . . -i (*Vulg. gen. 11, 3* lateres *tantum*). Avian. fab. apol. 40 vasi (Cassiod. in psalm. 2, 10 l. 291. *cf. sub* γ). Mvtian. Chrysost. hom. 6, 4 p. 281/2 testis. β *ipsa materia, sordes sim.*: Vitr. 2, 1, 3 -as glebas arefacientes struebant parietes. Potam. tract. 1 Journ. Theol. Stud. 19, 1918 p. 299, 35 ne fieret *homo* divortio recedentis spiritus -a moles et pigra glebositas. Avson. 191, 18 p. 49 P. dicendi torrens tibi copia, quae tamen aurum, non etiam -am volveret inluviem. Prvd. ham. 354 nil -um de fonte fluit nec turbidus umor nascitur. γ *corpus humanum* (*aliter* Potam. *sub* β; *saepius per imaginem domus, vasis sim.*): Itala Iob 4, 19 (Clem. ad Cor. 39, 5, *sim.* Vvlg.) inhabitantium . . . domos -as (*inde apud eccl.*: Ambr. bon. mort. 3, 12 cuius habitatio in -is d. et ipsa vita in luto. Avg. epist. 158, 2 p. 489, 27 cum iam interior homo . . . d. -am dimisisset. serm. 315, 2, 3 d. -am carnem calcavit. Conc.^S I 5 p. 194, 12 d. -as humana corpora nominat. *al.*). Hier. interpr. Iob 13, 12 *nonne* erit gaudium vestrum in cinere, corpus autem -um? ([*Vulg.* redigentur in lutum cervices vestrae]. Prvd. apoth. 1022 Avg. civ. 11, 23 p. 493, 19 D.). Rvfin. apol. adv. Hier. 1, 24 (25) si ad -am (eam *var. l.*) formam reparandus ex resurrectione homo putatur, quam *eqs.* (*cf.* Avg. anim. 4, 14, 20 p. 400, 20 ex f. -a, quae de pulvere facta est. *cf. l. 58*). Prvd. cath. 3, 138 alter homo, non -us velut ille prius. 8, 59 cratem. perist. 13, 61 pectus (corpus *pars codd.*). Pavl. Nol. epist. 32, 23 p. 298, 8 aedificiis (*cf. l. 50*). Avg. serm.

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

69, 1 homines mortales, fragiles, . . . -a vasa portantes (*cf. p. 1894, 64*). Ps. Avg. c. Fulg. Rev. Bénéd. 58, 1948 p. 192, 3 figmentum -um, Donatum. symb. 4, 11, 11 haec terrena, -a, fragilis caro (Cassian. conl. 22, 7, 2 Petr. Chrys. serm. 12, 3). Vita Hil. Arel. 26 l. 41 compago (Alc. Avit. carm. 5, 288). Dionys. Exig. Greg. Nyss. creat. 29 p. 397^D institutioni.

c *color fuscus* (*respicitur lucis defectus; vix huc pertinet* Pavl. Fest. p. 111 *v. p. 1897, 17*): Salv. gub. 1, 42 (*sec. exod. 13, 21 al.*) *populus Iudaeorum* sequens mobilem columnam, nubilam die, igneam nocte . . . , ut et diei lucem -a obscuritate distingueret et caliginem noctis . . . radiaret.

d *actiones, quibus lutum illinitur, formatur sim.*: Tert. pall. 4, 1 studia palaestrae . . . et -a unctio et pulverea volutatio. Ps. Rvfin. in Os. 2, 14/17 p. 977^C ut quondam in Aegypto contumeliam . . . -ae servitutis (*cf. p. 1901, 79 et* Avg. in psalm. 106, 3 l. 3 operibus [Orig. in Matth. 13, 10 p. 207, 18. *interpretationem allegoricam v. p. 1894, 13*]).

homoeoprophora: Rvfin. Orig. in cant. 2 p. 128, 19 -um et limosum. Avg. c. Faust. 16, 15 p. 455, 20 lauta et lepida . . . -um.

2. *lūteus, -a, -um. *ab* 2. lūtum. *derivatur a* (di)lutus Gell. 2, 26, 15 (*v. l. 48, conferasne etiam* Amm. 20, 11, 28 *l. 69sqq.?*), *ab* 1. lutum Schol. Hor. epod. 10, 16 (*v. l. 81sqq.*). *compar. et superl. desunt*; magis -us Priap. 51, 9. *legitur inde a* Plavto. [*falso trad. pro* lact- Plin. nat. 25, 172 (*v. p. 852, 62*).]

i. q. ad lūtum herbam pertinens: **I** *significatur color inde confectus vel similis* (*accedit abl. causae* croceo flore *l. 39*): **A** *exempla selecta ad notionem illustrandam* (*cf. André, Les termes de couleur dans la langue Latine 1949, 151sqq. et Vels Heijn, Kleurnamen en Kleurbegrippen bij de Romeinen, Diss. Utrecht 1951, 45sqq.*): **1** *usu communi respicitur color medius inter flavum et rubrum, fere i. q. croceus*: **a** *definitiones*: Non. p. 549, 18 -us color proprie crocinus est (*afferuntur* Verg. *ecl. 4, 44 v.* 2. lutum. Aen. 7, 26 Varro Men. 148. 314). Serv. Aen. 7, 26 *v. sub B1c.* Adnot. Lucan. 2, 361 *v. sub B2a.* Isid. orig. 6, 11, 2 (= Svet. frg. p. 132, 11) *et* 18, 41, 2 *v. sub B2b.* 19, 28, 8 -us color rubicundus, quod est croceus; nam crocus -i coloris est (*e* Serv. ecl. 4, 44 *q. v. sub* 2. lutum). Gloss. κροκοειδής. croceus color. crocei coloris. **b** *exempla significantiora*: Apvl. met. 10, 34, 2 prorumpit vino crocus diluta sparsimque defluens . . . capellas . . . perpluit . . . , donec . . . canitiem propriam -o colore mutarent. 11, 3, 5 ⟨tunica⟩ . . . nunc albo candore lucida, nunc croceo flore -a, nunc roseo rubore flammida. Serv. ecl. 4, 44 *v. sub* 2. lutum. Clavd. 10, 211 infecta croco velamina -a (lintea *pars codd.*) Serum.

2 *usu deflexo respiciuntur potius colores affines*: **a** *ruber* (*cf. epitheta croci rufum colorem indicantia supra vol. IV 1216, 64sqq.*): **α** *definitiones* (*cf.* Serv. ecl. 4, 44 *sub* 2. lutum): Gell. 2, 26, 8 'fulvus' . . . et 'flavus' et 'rubidus' et 'poeniceus' et 'rutilus' et '-us' et 'spadix' appellationes sunt rufi coloris, aut acuentes eum quasi incendentes aut cum colore viridi miscentes aut nigro infuscantes aut virenti sensim albo illuminantes. 2, 26, 14sq. '-us' . . . rufus color est dilutior (*sc. quam* rubidus); (15) inde ei nomen quoque esse factum videtur. Isid. orig. 19, 28, 8 *sub 1a.* Gloss. *v. p. 1896, 38.* **β** *exempla certa* (*de Aurora [v. sub B1c] et flammeo [v. sub B2a] non satis constat; sed cf. Nemes. cyn. 319* rubescere luto) *non exstant nisi*: Catvll. 61, 195 uxor . . . ore floridulo nitens alba parthenice velut -umve papaver (*cf. Plin. nat. 19, 169 papaveris genus* erraticum . . . flore rufo; *flavum vel croceum genus non exstat, qui color praeterea morbum indicans [v. sub c] huic loco vix convenit; videtur poeta pro rufo -um colorem posuisse tamquam nuptiis melius accommodatum* [*v. p. 1896, 75. 1897, 20*]).

b *flavus, ξανθός* (*pallidior est quam* flavescens, fulvus Amm.): Priap. 51, 9 magis . . . cerā -um novā prunum. 86 (Verg. 3), 12 violae (*al. v. sub B1b; cf. p. 1893, 14 et Pallad. 1, 37, 2* flavae). Ov. met. 15, 351 sulphura (*cf.* Plin. nat. 34, 171 *scoria plumbi* optima, quae maxime ad -um colorem accedit . . . aut sulpuris specie). Cels. 3, 24, 1 color . . . eum morbum *regium* detegit, maxime oculorum, in quibus, quod album esse debet, fit -um (*eundem morbum respicit* Varro *sub B1a.* Plin. nat. 30, 93 *sub B1d*). Sen. nat. 1, 3, 4 videmus in eo *arcu* aliquid flammei, aliquid -i, aliquid caerulei *eqs.* ([*cf. Aristot. meteor. 3, 2 p. 372a10* τὸ . . . μεταξὺ τοῦ φοινικοῦ καὶ πρασίνου φαίνεται πολλάκις ξανθόν]. *sim. de arcu*: 1, 3, 12 umor modo caeruleas lineas, modo virides, modo purpurae similes et -as aut igneas ducit. Amm. 20, 11, 27 *arcus* species . . . prima -a visitur, secunda flavescens vel fulva, punicea tertia *eqs.*; [28] . . . prima eius pars dilutior cernitur aeri concolor circumfuso, sequens fulva, id est paulo excitatior quam -a, punicea tertia *eqs.*). Plin. nat. 10, 156 ad rem divinam *gallinae* -o rostro pedibusque purae non videntur (*opp.* ore rubicundo. *simili oppositione*: Apvl. mund. 20 pictura ex discordibus pigmentorum coloribus, atris ⟨at⟩que albis, -is et puniceis . . . imagines . . . facit). 21, 51 his *genistis* decerpitur -us *flos.* 27, 133 *smyrnion herba* colore in -um languescente (*cf. l. 72*). Ser. Samm. 329 fella (*cf. Cass. Fel. 24 p. 40, 9* fellis flavi, quam Graeci ξανθὴν χολὴν vocant. *sim. al.*).

c *luridus, χλωρός* (*respicitur color pellis vel faciei aut morbo aut affectu mutatus; cf.* Cels. *sub b et* Gloss. ὑπόχλωρος *nec non* 2. lutum *sub 2*): Hor. epod. 10, 16 pallor (Schol. *metro neglecto*: -us a lŭto dirivatio, non ut dicimus 'auroram -am'; nam nihil tam contrarium, quam si dicas '-um pallorem'). Pers. 3, 95 tu palles; . . . surgit tacite tibi -a pellis (Schol.: hydropicis -us color est, id est subcroceus). Hier. adv. Pelag. 3, 11 p. 581^A inardescit sanguis, bile vitiatur et -us color ora perfundit (*cf.* Vindic. epist. ad Valent. 5 *felle* infuso tinguitur corpus et fit -um). Prvd. cath. 8, 27 neve subducto faciem rubore -us tinguat color aut notetur pallor in ore *ieiunantis* (Schol.: plumbeus). Cypr. Gall. lev. 53 *lepra* corpore toto -a pallenti perfundit viscera (*i. carnem*) tabo (peste *var. l.*) albentemque cutem maculis feralibus implet (*alter versus priorem explicat*).

B *conspectus locorum secundum iuncturas digestorum*: **1** *in univ. fere de eis, quae natura -a sunt* (*morbo infra l. 49sqq.; de re ficta* Plavt., *sine certo respectu* Varro Men. 148): **a** *de variis rebus*: Plavt. Men. 917 (918) album an atrum vinum potas? :: . . . quin tu me interrogas, purpureum panem an puniceum soleam ego esse an -um? Varro Men. 148 ut arquatis et -a quae non sunt et quae sunt -a videntur *eqs.* Ov. met. 15, 351 sulphura (*de massa naturali ut* Plin. nat. 34, 121 flore eius *misyos* -o. *cf. p. 1897, 21*). Sen. nat. 1, 3, 12 lineas (*arcus caeli ut* Amm. 20, 11, 27 species. 28 pars). Scrib. Larg. 215 emplastrum (*insunt*: spuma argentea, oleum, cera, resina pituina). Ser. Samm. 329 fella. **b** *de floribus, herbis, frugibus sim.*: Catvll. 61, 195 papaver. Copa 14 croceo violae de flore corollae sertaque purpurea -a mixta rosa *eqs.* (Carm. de mens. 1, 4 [lintea *var. l.*]). Priap. 51, 9 prunum. 86 (Verg. 3), 12 -ae (luct- *R*, luteole *cod. Corsin.*) violae . . . lacteumve papaver (Plin. nat. 21, 27 earum . . . plura genera: purpureae, -ae, albae. 21, 131. *cf.* 1, 21, 14). Vers. metr. (Bass. gramm. VI 256, 2) 5 -is corymbis hedera te *Bacchum* . . . armet. Colvm. 9, 13, 8 *amelli* est frutex -us, purpureus flos. 10, 398 *cucumis* candidus . . . madescit -us. Scrib. Larg. 61 rosae -i floris (Plin. nat. 19, 100 *hortensiorum* flos aliis candidus, aliis -us, aliis purpureus. 21, 51 *genistae*. 25, 27 *molyos*. 25, 89 *chelidoniae*. 25, 108. 26, 137. Prob. Verg. georg. 4, 63. *al.*). Plin. nat. 21, 14 -os apices *in calice rosae*. 21, 49 *petellii* -um semen . . . ; -um (*sc. semen est*; -o *codd.*, -us *sc. flos vel color edd. vett. et André*) et bellio (*i. herbae, cui nomen est* bellium, *non* bellio [*ut supra vol. II 1815, 51*]: *v. Jan-Mayhoff vol. I p. 532*). 25, 28 folia eius *dodecathei herbae* . . . exeunt a -a radice. 25, 76 nymphaea . . . capite -o (*cf.* 27, 37 capitulis). 27, 55 botrys fruticosa herba est -is ramulis. *al.* *neutr. pro subst. i. q. lūtum*: Vitr. 7, 14, 2 qui non possunt chrysocolla propter caritatem uti, herba, quae -um (lutear *Cet. Fav. 27*) appellatur, caeruleum inficiunt et utuntur viridissimum colorem (*cf. sub II*). **c** *de Aurora* (*huc spectare videntur* Gloss. -a: rosea. rubea. rubicunda, *sed v.* Serv. *infra et vol. IV 1212, 54sqq.*): Verg. Aen. 7, 26 Aurora in roseis fulgebat -a bigis (Serv.: -a est crocei coloris [*affertur Verg. ecl. 4, 44 q. v. sub* 2. lutum]; . . . secundum Homerum [*Θ 1. al.*] dictum est, qui . . . κροκόπεπλον dicit Auroram, id est crocei coloris veste circumdatam. *eadem iunctura*: Ov. met. 7, 703. Lact. Phoen. 35 -a . . . A. rubescit. Rvt. Nam. 1, 511). Ov. met. 13, 579 Memnonis . . . mater (fast. 4, 714 cum veniet . . . M. in roseis -a m. equis). Fvlg. serm. ant. 57 Pacuvius in tragoedia Tiestis ait: 'non illic -is aurora biiugis' (*quem versum Pacuvii non esse pro certo habetur, cf. I. Mariotti, Introduz. a Pacuvio 1960, 47*). Sidon. carm. 2, 425 tempora *Aurorae*. **d** *de animantibus vel totis vel corporum eorum partibus*: Cels. 3, 24, 1 *album oculi* fit -um *morbo regio* (*item de membris sim. morbo affectis*: Pers. 3, 95 pellis *hydropici*. Cypr. Gall. lev. 52 viscera *leprosi*. Vindic. epist. ad Valent. 5 corpus). Plin. nat. 10, 87 chlorion *avis* . . . , qui totus est -us. 10, 133 pyrrhocorax -o rostro niger. 10, 156 ad rem divinam *gallinae* -o rostro pedibusque purae non videntur (*distinguitur* ore rubicundo. 30, 93 *iuvat contra morbum regium inter alia* gallina, si sit -is pedibus [*inde* Plin. med. 3, 23, 7]). 29, 94 *cantharides* variae -is lineis, quas in pinnis transversas habent. 32, 146 cinaedi, soli piscium -i. Svlpicia sat. 54 -a corpora *apium*. Avson. Mos. 111 atra . . . puncta notant tergum *mustelae*, qua -a circuit iris, . . . caeruleus perducit tergora fucus. **e** *de vitello ovi* (*cf. Mart. 13, 40, 1* croceos . . . vitellos. *non nisi neutr. pro subst.*): Plin. nat. 10, 144 intus . . . omne ovum volucrum bicolor, aquaticis -i plus quam albi, id ipsum magis luridum quam ceteris. 10, 148 ipsum animal ex albo liquore ovi corporatur; cibus eius in -o est; . . . increscente pullo candor in medium vertitur, -um circumfunditur. 21, 151 melilotos . . . oculis medetur cum -o ovi (23, 117. 126. 29, 73. 33, 131. -a ovorum: 29, 42. 43 Plin. med. 1, 3, 4. Marcell. med. 4, 15 o. . . . -a, id est vitella. *al.*). 22, 93. 29, 42. 45 -a . . . inlinuntur; fiunt et tota *ova* -a, quae vocant sitista (*i. σιτιστά. cf.* 1, 29, 11). 29, 49 -a ex iis (30, 141 ex ovis . . . columbarum).

2 *de rebus -o colore tinctis*: **a** *de vestimentis sim.* (*imprimis nuptialibus mulierum, cf.* Plin. *p. 1897, 19; praeterea significatur habitus virorum effeminatorum et deorum vel sacerdotum peregrinorum; cf.* Fronto *sub 3b*): Varro Men. 314 Cynicis involucrum et pallium -um non est (Don. de com. 8, 6 meretrici ob avaritiam -um *p.* datur). Catvll. 61, 10 *Hymenaeus* niveo gerens -um pede soccum (Sen. Phaedr. 322 *Herculis apud Omphalen morantis. cf.* Apvl. met. 8, 27, 2 *sacerdotes deae Syriae* pedes -is induti calceis). Tib. 1, 7, 46 -a palla (*sc. Osiridis, cf. Plut. Is. et Osir. 51* ἀμπεχόνῃ . . . φλογοειδεῖ). Fest. p. 286 tunicis albis et reticulis -is . . . pridie nuptiarum diem virgines indutae cubitum ibant. Sen. Oed. 421 *Bacchus* crine flaventi simulata virgo, -a vestem retinente zona (*cf. supra l. 24*). Lvcan. 2, 361 flammea (Adnot. -a . . . crocea dixit, ut Virgilius [*affertur* Aen. 7, 26]. *cf. sub* luteolus *et* 2. lutum). Pers. 6, 46 gausapa (*v. vol. VI 2, 1721, 21sqq.*). Fronto p. 18, 6 v. d. H. (p. 22 N.) vestem . . . lanarum mollitia delicatam esse quam colore mu-

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

liebri, ... purpuream ipsam, non -am nec crocatam (*comparatur stilus orationis; cf. p. 18, 1sqq.* delenimenta, quae mulcendis volgi auribus conparat, ne cum multo ac magno dedecore fucata sint). APVL. met. 11, 3, 5 *tunica*. CLAVD. 10, 211 velamina. CYPR. GALL. exod. 1322 *Moyses* cum ... domini se ad verba ferebat, -a (lintea *var. l.*) perspicuo tollebat lintea peplo (*Vulg. 34, 33* velamen *tantum*). b *varia*: LVCR. 4, 75 -a russaque vela et ferrugina ... magnis intenta theatris. LYGD. 1, 9 -a ... niveum involvat membrana libellum (ISID. orig. 6, 11, 4 membrana ... aut candida aut -a aut purpurea sunt; ... -um membranum bicolor est, quod ... una tinguitur parte, id est crocatur. *cf.* 6, 11, 2 [= SVET. frg. p. 132, 11] *membrana* fiebant ... primum coloris -i, id est crocei *eqs.*). CLAVD. 22, 471 *Sol* croceis rorantes ignibus hortos ingreditur ...; flagrantibus inde caesariem sertis et -a lora iubasque subligat alipedum. ISID. orig. 18, 41, 2 -os, id est croceos, *equos* (*respicitur pannus factionis circi, qui* 'auratus' *appellatur Suet. Dom. 7, 1*).

3 *de ipso colore*: a *iuxta subst.*: pallor: HOR. epod. 10, 16. color (*vix huc p. 1896, 30*): PAVL. FEST. p. 111 insuasum appellabant colorem similem -o, qui fiebat ex fumoso stillicidio (*potius huc quam ad* 1. luteus *referendum, cf. André l. c. p. 295*). PLIN. nat. 21, 46 -i c. video honorem antiquissimum, in nuptialibus flammeis totum feminis concessum. 26, 57. 34, 171 *scoria plumbi* optima, quae maxime ad -um c. accedit *eqs.* GELL. 2, 26, 14 APVL. met. 10, 34, 2 mund. 20 NON. p. 549, 18 SERV. ecl. 4, 44 HIER. adv. Pelag. 3, 11 p. 581^{A} PRVD. cath. 8, 27. MART. CAP. 3, 385 c. aliquis medius *inter candidum et nigrum* ..., ut -us vel viridis. *al.* b *neutr. pro subst.*: SEN. nat. 1, 3, 4 aliquid -i. PLIN. nat. 24, 136 coloris ... in -um inclinati (*nisi per ellipsin, cf.* 27, 133 colore in -um languescente). *metonymice de veste -a*: FRONTO p. 9, 7 v. d. H. (p. 12 N.) ille in pyrrhicha versicolorum discursus, quom amicti cocco alii, alii -o, et ostro et purpura alii aliique cohaerentes concursant (*locus vario modo temptatus, v. app. crit.*).

II *significatur origo sc. generis chrysocollae adulterini, quod lūto herba admixto conficitur*: PLIN. nat. 33, 91 -am *chrysocollam* putant a lūto herba dictam, quam ipsam caeruleo subtritam pro chrysocolla inducunt, vilissimo genere atque fallacissimo (*ad rem cf.* VITR. 7, 14, 2 *p. 1896, 35*).

neutr. -um *pro subst.*: *l. 25. p. 1896, 34. 60.*

homoeoprophora: PRIAP. 86 (Verg. 3), 12 -ae ... lacteumque. APVL. met. 11, 3, 5 lucida ... -a.

deriv.: lutear, luteolus. *compos.*: subluteus.

luticārius, -ī *m.* [*vox conviciosa ab* 1. lutum *formata sec.* clavicarius *iuxta* clavis *sim. Sch.*] *i. qui lutum tractat, in luto laborat sim.*: SORT. Sangall. 30, 9 -us es, dum nullo valeat ambitio tua; nam non eris pretor (*cf. 29, 6* sine causa circa patronos praecurris quasi stultus; nam non eris praetor).

lutifer est lutum ferens GLOSS. V 621, 10. *ab* 1. lutum *et* ferre (*nisi recte* lucifer *et* lucem *temptavit Goetz*).

lutifex, -icis *m.* *ab* 1. lutum *et* facere. *i. qui luto operatur, lutum tractat*: GLOSS. II 574, 2 coactiliarius -x (luci- *b*). 590, 60 quactiliarius (*pertinet ad Glossas Nominum e glossario graecolat. versas; interpres legit* πηλοποιός *pro* πιλοποιός, *cf.* GLOSS.[L] *II Philox. CO 5* coactil⟨i⟩arius: πηλ- [*i.* πιλ-]).

lutīna (*vix* -īn-), -ae *f.* [*ab* 1. lutum; *si* -īna *subest, cf.* salinae, sentina *sim. Sch.*] *i. q.* πήλωμα (*quae vox non nisi locis allatis legitur*): *enumeratur inter nomina feminina semper pluralia*: PROB. app. gramm. IV 195, 28 -ae (autinae *trad.*, antennae *coni. olim*), -is CHAR. gramm. p. 36, 4 B. -ae πήλωμα. EXC. Bob. gramm. I 549, 17 hae -ae πηλώματα (πεγματα *trad.*). *sing.* (*inter feminina, quae apud Graecos neutralia sunt*): CHAR. gramm. p. 459, 53 B. -a πήλωμα (*item* GLOSS. II 545, 54).

lūtio *v.* lavatio *p. 1036, 33.*

lutito, -āre. *ab* 1. lutare. *i. q. valde et saepe lutare, luto obruere* (*sc. incorporaliter*): PLAVT. Trin. 292 (295) *viri improbi* mores maiorum laudant, eosdem -ant (*Ritschl*, lat- *trad.*; lutulant *sive* lutilant *Camerarius*), quos conlaudant.

lūtium *v.* lotium.

1. luto, -āvī, -ātum, -āre. *ab* 1. lutum. *enumeratur inter verba primae coniugationis* CHAR. gramm. p. 473, 16 B. [*it. vet.* lotare; *sard. mer.* ludai; *francog. vet.* luer, loer. *cf. M.-L. 5185. Battisti-Alessio III 2272. Wagner II 46. Wartburg V 475 sq. St.*]

i. q. luto oblinere: 1 *parietes dealbando vel fissuras obstruendo sim.*: CATO agr. 92 lutum de amurca facito ...; eo granarium totum oblinito, crasso luto; postea conspargito amurca omne, quod -veris. CALP. ecl. 5, 17 *vere*, cum ... nidos ... reversa -bit hirundo (*an* -ando *conficiet, coll. Verg. georg. 4, 307 priusquam* tignis nidum suspendat hirundo? habitabit *codd. dett.*). PALLAD. 11, 14, 10 *dolium vino repletum* operiatur ac -etur. 12, 7, 22 castaneae servantur ... inclusae virgeis ... receptaculis et -tae, ut spiracula non relinquas. RVFIN. Greg. Naz. orat. 1, 65, 2 qui -ant vel ungunt eum *parietem* (*respicitur Ezech. 13, 15, cf. Vulg.* qui linunt eum, *gr.* τοὺς ἀλείφοντας αὐτόν).

2 *unguendo* (*per hyperbolen iocosam*): PERS. 3, 104 *mortuus* compositus lecto crassisque -tus amomis (SCHOL.: multis oblitus unguentis).

3 *polluendo* (*cum respectu occaecandi* VVLG.): a *proprie vel in imagine*: ASCON. Mil. p. 32, 2 *Clodii* corpus nudum ac -tum (*coni. Frotscher coll. Cic. Mil. 86* oblitus cruore et luto. *alii alia*; caldatum *trad.*). MART. 14, 50, 1 ne -et immundum nitidos ceroma capillos. LAMPR. Heliog. 14, 2 ubi primum -ti sunt tituli statuarum (*13, 7* misit qui ... statuarum eius titulos luto tegeret). HIER. adv. Iovin. 2, 9 (*cf. Tert. p. 1899, 77*) *cum* toros eius *Platonis* Diogenes -tis pedibus conculcaret (tract. in psalm. I p. 286, 10 *piscator* -tos habet pedes et manus ex opere). adv. Rufin. 1, 3 ⟨dum⟩ -tam habeo (ab eo *trad.*) faciem atque, ut ita dicam, haeretico fetore conspersam. VVLG. Is. 44, 18 -ti ... sunt, ne videant, oculi eorum (obliti *var. l.* [*v. vol. IX 2, 97, 63*], *quam praetulit ed. comm. pontif. coll. textu Hier. ad l. et Weber in ed. prima, sed idem in ed. altera* -ti *coll. textu hebr.*). b *translate*: EPIPHAN. in euang. 58 p. 157, 3 apostolos iudicabant *pharisaei*, quia manus non haberent lotas (*Matth. 15, 2*) ..., cum ipsi ... cor sordidis vitiis -tum haberent.

deriv.: lutamentum; lutito. *compos.*: *cf.* collutulo, deluto.

2. lūto, -āvī, -āre. *in lusu verborum cum* 1. lutare *quasi ab* 1. lure *fictum* (*fere pro* luito, *v.* luitatum; *cf.* flutare *iuxta* fluitare). *i. q. luere, solvere* (NON. p. 131, 16 -vi pro lui [*affert Varronem*]): VARRO Men. 100 habes qui (*i. qua re*) et cuius rei causa fecerim hecatomben: in quo ego ut puto, quoniam est luere solvere, -vi.

3. lūto, -āre. *ab* 2. luere. GLOSS. II 410, 28 πλύνω: luo, -o, labo (*i.* lavo).

lutolentus *v.* lutulentus. **lūtor** *v.* lavator.

? **lūtōser** *vix recta var. l.* GRATT. 131 (*D*, lutores *AB*; lotaster *Johnson*, iuturus *Sudhaus*, tutoris *Verdière*); *pro nomine arboris habet André, Lex. des termes de botan. 191.*

lutōsus, -a, -um. *ab* 1. lutum. *scribitur in codd. vel edd.* -tuo- VARRO rust. 2, 4, 8 (*Politianus in ed. princ.*). VERG. catal. 10, 12 (*var. l. ut* luctuo-, *utraque metro refutata*). COLVM. 12, 56, 1 (*codd. rec. aliquot, testatur Hedberg per litteras*). GLOSS. IV 362, 39 (*in parte codd.*). *legitur inde ab* ENN., LVCIL., VARRONE. [*val.* lutos; *it.* lotoso; *sard. centr. et mer.* ludosu; *hisp.* lodoso; *port.* lodoso. *cf. M.-L. 5186. Battisti-Alessio III 2272. Wagner II 46. Wartburg V 478. Corominas III 126. Machado² II 1431. St.*] [*confunditur cum* lutatus HIER. tract. in psalm. I p. 286, 10.]

i. q. luto repletus, limosus, caenosus (GLOSS. πηλώδης. lutulentus. *accedit abl. causae cum* STAT. silv. 4, 9, 39 HIER. epist. 127, 9, 1; *in imagine* HIER. l. c. AVELL. p. 358, 12 GREG. M. past. 3, 30 p. 110^{B}):
1 *de terra, solo sim. umidis* (*opp.* siccus, avidus): ENN. ann. 568 latebras lamasque -as (*cf.* PAVL. FEST. p. 120 lustra significat lacunas -as, ... aprorum cubilia). LVCIL. 109 omne iter est hoc labosum atque -um (*cf.* VITR. 5, 9, 7 *eae ambulationes* ... uti sint semper siccae et non -ae. SEN. dial. 5, 35, 5 scabras -asque semitas. APON. 8 p. 145 viam). VARRO rust. 2, 4, 8 *agricolae sues* prodigunt in -os limites ac lustra, ut volutentur in luto. VERG. catal. 10, 12 Gallia. SEN. nat. 3, 27, 6 in lubrico (-ca *Gercke*) ... et -a humo (COLVM. 4, 27, 1 *opp.* sicco ... loco). COLVM. 2, 4, 5 ne -us ager tractetur neve exiguis nimbis semimadidus (2, 4, 6 nimius umor ... limosos -osque reddit. PALLAD. 1, 6, 16 *opp.* soluto ... et sicco. 2, 3, 2). 2, 9, 4 illa (*sc. siligo et far*) ..., quamvis adhuc limoso et madente solo sparseris, iniuriam sustinent; hoc (*sc. hordeum*) si -o commiseris, emoritur (AMM. 16, 12, 53 -um [*edd. vet.*, lubrosum *trad.*, limosum *Clark*] et lubricum s.). 3, 16, 1 exigue umidum pastinatum sationi convenit; melius tamen vel arido quam -o semen committitur. PLIN. nat. 18, 176 terram (PALLAD. 2, 3, 3). ARNOB. nat. 7, 17 p. 362, 10 M. caenum ... ex volutabris horrentibus, -is et voraginibus sumptum. SCHOL. Verg. Bern. georg. 2, 110 *paludibus* crassis: -is vel coenosis (COMMENT. Lucan. 2, 71 laxae ... p.: putres, -ae, molles. HIER. in Is. 14, 23 p. 226^{D} p. infertiles et limosae ac -ae, in quibus caeno gaudentia reptant animalia). MACR. Sat. 1, 21, 4 aper ... gaudet locis umidis, -is pruinaque contectis (ANTHIM. 43 in limosis l. vel -is [lotis *cod. unus*]). AVELL. p. 358, 12 *falsitatis* -is foveis circumclusus.
neutr. plur. pro subst.: PLIN. nat. 32, 60 *praecipua habentur ostrea* neque in -is capta neque in harenosis, sed solido vado. 2 *de rebus vel animalibus luto oblitis* (*opp.* purus, mundus): PRIAP. 83 (Tib. 2), 18 sus ... tibi (*Priapo*) -us affricabit oblitum latus. COLVM. 12, 56, 1 *rapa* si sunt -a, detergito. SCHOL. Iuv. 3, 247 'pinguia crura luto': currenti ... fient crura -a. HIER. epist. 127, 9, 1 Romanae fidei purissimum fontem -a caeno permiscuere vestigia *haereticorum*. 3 *de liquoribus limo vel faece turbatis* (*opp.* liquidus, dilucidus): SEN. nat. 4, 2, 5 *Nilus usque ad Cataractas* -us et turbidus fluit. STAT. silv. 4, 9, 39 dulci defruta ... -a caeno. CONC.[S] II 3, 3 p. 31, 5 non est datum vinum ad sacrificium ... nisi ... infectum atque -um et tempore, quo fuerat vindemiatum (*gr. II 1, 3 p. 25, 19* πηλώδης). GREG. M. past. 3, 30 p. 110^{B} *peccator peccata non deserens* quasi in -a aqua semetipsum volvit, quia, dum fletibus suis vitae munditiam subtrahit, ... sordidas ipsas etiam lacrimas facit.

homoeoprophora: LVCIL. 109 labosum atque -um. SEN. nat. 3, 27, 6 in lubrico ... et -a humo (AMM. 16, 12, 53). COLVM. 2, 4, 6 limosos -osque (HIER. in Is. 14, 23 p. 226^{D} l. ac -ae. ANTHIM. 43 l. ... vel -is).

lutra, -ae *f.* (lutrus, -ī *m.* GLOSS.). [*orig. parum perspicuae. Sch.*] *veriloquium* VARRONIS *v. infra.* *scribitur* ludra POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 543, 8 (*fort. huc spectat etiam* lodera, *v. vol. V 2, 843, 59*). litr- *vel* lytr- *v. infra.* [*venet.* lodra; *raet. or.* lodre, *occ.* luodra; *francog. vet. et med.* loure, leurre, *var. dial. centr. et occ.*; *prov. vet.* loira, *var. prov., francoprov., vasc.*; *immixta voce gr.* ἔνυδρίς: *it. mer.* itria, (n)utria, *it.* lon-

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

tra, *it. sept.* ludria; *raet. occ.* lutra; *francog. vet. et med.* loire, loirre, *francog.* loutre (*fortasse e sermone docto*); *prov. vet.* luria, luiria; *cat.* lludri(g)a; *hisp.* nutria; *port.* lontra. *cf. M.-L. 5187. Battisti-Alessio III 2268. Wartburg V 476sq. Corominas III 534sq. Machado[2] II 1435sq. St.*]

nomen animalis quadrupedis tam in aqua quam in terra viventis, gr. ἐνυδρίς: VARRO ling. 5, 79 ut ⟨A⟩egypti in flumine quadrupes sic in Latio, nominati -a et fiber; -a (*corr. Turnebus,* lira *cod. utroque loco,* lytra *Agostino*), quod succidere dicitur arborum radices in ripa atque eas dissolvere; ab ⟨luere⟩ -a (*Stroux, Kent,* litra *cod.*; litore *Goetz-Schoell dubitanter, alii alia*). PLIN. nat. 8, 109 cauda piscium his *fibris,* cetera species -ae; utrumque aquaticum, utrique mollior pluma pilus (*cf.* 1, 8, 47—49 de aquaticis et iisdem terrestribus: de fibris, de -is *eqs.* SOL. 13, 2, *ubi scrib.* lytr- *sim.*). 32, 144 *fibrorum* generis -as (lytr-, litr- *var. ll.*) nusquam mari accepimus mergi. POL. SILV. *v. supra.* GLOSS. V 369, 6 -us (*e* lotr- *corr.*): octur (otr *cod. Epinal.*; *cf.* GLOSS.[L] Corp. L 291 -a [os]: otr [*anglosax.*]).

1. lūtron (-um) *n.,* λουτρόν. *i. q. balneum*: VITR. 5, 11, 2 frigida lavatio, quam Graeci λουτρόν (lytron, litron *trad.*) vocitant. *cf. nomen insulae cuiusdam iuxta Sardiniam sitae* Heras -a: PLIN. nat. 3, 85 (Heralytra *vel* -litra *trad.*) *et* MART. CAP. 6, 645 (ethras lutra *sim. var. l.*). *dubitanter addiderimus inscriptionem, qua vas quoddam balneare significari videtur*: CIL IV 10566, 12 (*Herculanei, in area nymphaei; enumerantur vasa sim.*) pelvi(s) cum basim et lytrum, gutos tres *eqs.* (*ad* y *pro* u *cf. ibid.* 1956—1956c [*cum addendis p. 213*] pyeras *et codd. supra allatos. haec notio gr. exstare non videtur, sed cf. e. g.* lavatio *IB2. edd. ad* λουτήρ *vel* λουτήριον *referre malunt, miram sane syncopen admittentes*).

2. lutron *v.* lytra. **lutrus** *v.* lutra.

lutta *v.* aluta *vol. I 1799, 39.* **luttium** *v.* lotium.

lutulento, -āvī, -āre. *a* lutulentus. *i. q. lutulentum reddere*: GLOSS.[L] IV Ps. Plac. L 21 (*inde* I Ansil. LV 434) -assit: lutulentum fecerit (-asset: . . . fecisset *pars codd.*).

compos.: collutulento.

lutulentus, -a, -um. *ab* 1. lutum. *scribitur in codd.* -tol- GREG. TVR. Franc. 2, 42 (-tul- *var. l.*). ORIBAS. syn. 4, 14, 5 La p. 14. *compar.* -ius PLAVT. Poen. 158. *superl. non exstat.* *de derivatione*: GELL. 11, 15, 6 requiri solet in 'vinulento' et '-o' . . ., vacuane et inanis sit istaec productio . . . an extrema illa particula habeat aliquid suae propriae significationis (*§ Apollinaris ait* particulam istam . . . vim et copiam et quasi abundantiam . . . demonstrare). NOT. Tir. 96, 57 -um. *legitur inde a* PLAVTO, CIC., VARRONE. [*langob. alp.* (*Lugan.*) ludurent; *fortasse* (*immixta voce* lutosus) *port.* ludroso. *cf. M.-L. 5188. Machado[2] II 1442. St.*] [*confunditur cum* luculentus *e. g.* PLAVT. Capt. 326 HOR. sat. 2, 4, 83 PS. CIC. in Sall. 1, 3. *et saepius.*]

i. q. πηλώδης, *lutosus* (GLOSS.; *accedit abl. causae l. 51. 60. p. 1900, 44sq., praep.* de *76; plus valet quam* turbidus *p. 1900, 1*):

1 *corporaliter (in imagine l. 49. 69. p. 1900, 5. 26) significantur*:

a *quae e luto consistunt, facta sunt*: α *ipsa materia, sc. caenum, terra* (*cf. l. 58. p. 1900, 26*): PLAVT. Bacch. 384 ut eum ex -o caeno (*sc. domo meretricis*) propere hinc eliciat foras (*cf. Otto, Sprichw. n. 993*). Ov. met. 1, 434 diluvio tellus -a recenti (*an ad* b α *?*). COLVM. arb. 12, 1 -am terram neque arare neque fodere oportet (*2, 4, 5* lutosus ager). β *corpus humanum eiusque membra* (*cf.* 1. luteus *2bγ*): PRVD. ham. 117 *deus* condidit ipse hominem -a (luc- *U*) et membra coegit effigians. MACR. Sat. 7, 15, 15 *medicina,* quae . . . conicit de carne -a, audet inequitare philosophiae de incorporeis et vere divinis . . . tractanti (*antea*: cum testeis terrenisque corporibus). FVLG. RVSP. fid. 30 terrenorum corporum . . . -a materies.

b *quae luto plena, polluta, sordida sim. sunt*: α *res variae*: CIC. or. frg. A VI 1 humus (*i. pavimentum*) erat inmunda, -a vino, coronis languidulis et spinis cooperta piscium (*sim. de locis*: VARRO rust. 2, 3, 6 *stabulum* lapide aut testa substerni oportet, caprile quo minus sit uliginosum ac -um. PETR. CHRYS. serm. 1, 5 porcorum pascua -a). HOR. sat. 2, 4, 83 lapides varios *pavimenti* -a (luc- *var. l.*) radere palma (*i. scopa*). SEN. nat. 5, 15, 4 *homo* circa praedam -am incertamque reptavit (*de auro e terra eruendo; vix ad 2a referendum*). GILD. Brit. 27 chron. III p. 41, 26 *reges impii* inter altaria iurando demorantes et haec eadem ac si -a (luc- *var. l.*) paulo post saxa despicientes. SALV. eccl. 1, 40 sordidam illam criminum tunicam -amque. VEN. FORT. vita Radeg. 24, 59 ipsa vascula diluens, purgans nitide coquinam, quidquid erat -um, ferebat ˌima purgaminaˌ (foras in locum designatum *coni. Surius in ed. 1573*). β *animantes eorumque membra*: HOR. epist. 2, 2, 75 sus (LACT. inst. 3, 8, 9 PACIAN. epist. 2, 6 p. 36 AVSON. 399, 25 p. 229P. SYNON. Cic. p. 416, 32 *v. p. 1894, 42. cf. de eodem*: LACT. inst. 4, 17, 19 animal [PRVD. perist. 10, 650 *syn.* inmundos sues]). MART. 7, 67, 7 *Philaenis* putri -a de palaestra. 9, 22, 13 mula. IVV. 7, 131 turba. TERT. apol. 46, 12 -is pedibus Diogenes . . . Platonis toros . . . deculcat ([*pall. 4, 7* caenulentis p. *Hier. adv. Iovin. 2, 9* lutatis p.]. AMBR. in Luc. 9, 11 *opp.* elutum . . . vestigium). PETR. CHRYS. serm. 171 p. 647[A] discipulos domini . . . incultis et -is manibus edere (*antea*: non lotis m.; *resp. Marc. 7, 2* communibus m., id est non lotis). γ *aquae, sc. turbatae* (*cf.* GLOSS.[L] I Ansil. LV 433 -um: turbidum): Ov. am. 3, 6, 95 (*ad fluvium*) aut -us agis . . . cursus aut premis arentem pulverulentus humum. SEN. epist. 86, 11 non saccata aqua lavabatur *Scipio,* sed saepe turbida et, cum plueret vehementius, paene -a (APVL. met. 7, 20, 2 pluviae pridianae recens conceptaculum a. -ae). SCHOL. Hor. sat. 1, 10, 36/37 (diffingit Rheni luteum caput) facit e⟨ti⟩am fontem R⟨h⟩eni sordidum, -um ita describens. EPIST. pontif. 391 Conc.[S] I 2 p. 107, 29 *pacem inter duos episcopos constituens Christus non* turbari diu sivit -o gurgite fontis illius perspicui puritatem. *? cum respectu coloris*: SERV. Aen. 5, 2 (*Plin. nat. quasi fontem perperam laudans*) mare aut flavum esse aut -um aut atrum (luc- *pars codd. et edd., fortasse recte, cf.* luculentus *II A; sed* -um *tueri videtur* ISID. orig. 13, 14, 3 [luc- *cod. unus*]; *ad rem cf. Gell. 2, 30, 11* austris spirantibus mare fieri glaucum et caeruleum, aquilonibus obscurius atriusque).

c *quae luti similia sunt; respicitur*: α *spissitudo*: APIC. 2, 2, 8 piper teres pridie infusum, cui subinde liquamen suffundes, ita ut bene tritum et -um facias piperatum. β *sapor*: ORIBAS. syn. 4, 14, 5 La p. 14 *pisces, qui in aqua putrida capiuntur,* mali[s] saporis et insuavis et -o saporis sint (*i. lutum sapiunt; gr.* δυσώδεις καὶ ἀηδεῖς καὶ βλεννώδεις).

d *actio, qua lutum formatur, tractatur* (*cf.* 1. luteus *2d*): CASSIAN. conl. 21, 28, 3 *monachi premuntur* eo, quod . . . nunc quoque verum Israhel, id est monachorum plebem, intellectuales Aegyptii duris ac -is operibus incurvare conentur (*respicitur exod. 1, 14*).

2 *incorporaliter respiciuntur*: **a** *mores* (*cf.* NON. p. 394, 11 spurcum significat obscenum et inpurum et -um): α *in univ.* (*de hominibus praeter* CIC. Pis. 1; *vix huc pertinet* SEN. nat. 5, 15, 4 *v. p. 1899, 65*): PLAVT. Capt. 326 multos iam lucrum -os (luc- *pars codd. deficiente A*) homines reddidit. Poen. 158 lenone istoc Lyco . . . non lutumst -ius (*cf.* CIC. Q. Rosc. 20 Ballionem illum improbissimum et periurissimum lenonem cum agit *Roscius histrio,* agit Chaeream *accusatorem*; persona illa -a, impura, invisa in huius moribus, natura vitaque est expressa). CIC. Pis. 1 ista tua -a vitia. 27 ne tum quidem emersisti, -e caeso (*trad.*; Caesonine *Manutius fortasse recte, cf. Nisbet, comm. 1961 ad l.*), ex miserrimis naturae tuae sordibus. PS. CIC. in Sall. 1, 3 nihil aliud studet nisi ut -us (sus *add. pars codd. et edd.*; luc- *var. l.*) cum quovis volutari. NON. p. 131, 30 lotiolente dictum veluti -e, a lotio (*affertur Titin. com. 137*). COD. Theod. 9, 40, 17 divinum praemium consulatus -um prodigium contagione foedavit (*de Eutropio, qui praepositus sacri cubiculi fuerat*). β *colore christiano pertinet ad immunditiam peccatorum vel saeculi*: CYPR. epist. 67, 6 p. 740, 19 gentilium turpia et -a (luc- *P*) convivia. AMBR. Cain et Ab. 2, 3, 10 *gentiles* -ae superstitioni et voluptati corporis dediti. PRVD. psych. 87 Libido. AVG. in psalm. 2, 8 l. 3 terrenas cupiditates et veteris hominis -a negotia. serm. 34, 3, 5 cupiditate. APON. 12 p. 246 conversatione hominum. EPIPHAN. in euang. 46 p. 113, 1 actos porcinos et -os. GREG. TVR. Franc. 2, 42 p. 92, 5 consiliarium simili spurcitia -um (luc- *var. l.*). 5, 48 p. 258, 7 se exhibet . . . adulteriis -um. PRIMAS. in apoc. p. 894[C] desideriis.

b *sermo poetae* (*sc. cum flumine limoso comparatus*): HOR. sat. 1, 4, 11 *Lucilius* in hora saepe ducentos . . . versus dictabat . . .; cum flueret -us, erat quod tollere velles ([SCHOL. -us: sordidus . . ., hoc est non liquida et pura copia]. 1, 10, 50 dixi fluere hunc -um, saepe ferentem plura quidem tollenda relinquendis).

paronomasia: PLAVT. Poen. 158 non lutumst -ius.

deriv.: lutulento (col-).

lutulo *v.* lutito.

1. *lutum, -ī *n.* [*a radice, quae subest verbo* polluo *nec non, ut videtur, substantivo* 2. lustrum. *in variis nominibus linguarum cognatarum eadem radix indagatur, ut in gr.* λύθρον, λῦμα, *alban.* lum; *nota hibern. vet.* loth (*gen.* loithe) *e* *luto-. *Sch.*] *de origine*: *coniungitur cum* lues *et* λύειν PAVL. FEST. p. 120 terra humore soluta; *cum* lavare (*sc.* κατ' ἀντίφρασιν) ISID. orig. 1, 29, 3 dum -um non sit mundum (16, 1, 4 = 19, 10, 18 nam omne lotum mundum est). *scribitur in codd. saepius* lot-, *e. g.* AMBR. paenit. 2, 8, 67 (*v. supra p. 1069, 4*). VVLG. Ier. 18, 4 *cod. U.* ORIBAS. syn. 3, 35, 9 Aa p. 859. *genus neutrum testantur* CAPER gramm. VII 101, 16 hoc -um (hic -us *metri causa Bährens, Arch. Lat. Lex. 2, 1885, 476*). NON. p. 212, 14 (*affert* CIC. epist. frg. VI 5 W. -a). FRG. Bob. gramm. VII 544, 39. *al. exhibent masc.* -us (*testatur* NON. p. 212, 16 *allato* QVADRIG.): QVADRIG. hist. 94. ITALA gen. 11, 3 (Chron. Alex. chron. I p. 94, 22). CASSIOD. in psalm. 39, 3 l. 39. 43 (*iuxta* lacus). CE 955, 2. 982, 1. GLOSS. III 573, 6 (*iuxta* πηλός). *cf. l. 63 et* CASSIOD. in psalm. 39, 3 l. 41 -um (*acc.*) . . ., qui. *singulare tantum testantur* CAPER *l. c.* GRAMM. suppl. *l. c.* *plur.* -a: CIC. epist. frg. VI 5 W. CAES. frg. (IV 3 Klotz) Caper gramm. VII 101, 17 (*sed tragoediae* CAES. STRAB. *tribuit Malcovati, Orat. Rom. frg.[2] 1955, 275*). *mensuratur* lūt- CORIPP. Ioh. 5, 368 (limo, leto *coni. viri docti*). Iust. 2, 23 (limum *Barth*). *cf. l. 63.* NOT. Tir. 96, 56. *legitur in praecepto rustico vetere p. 1901, 8 et inde a* PLAVTO, TER., CATONE, LVCIL.; *a poesi stili grandioris fere alienum* (Ov. fast., STAT. silv. *singulis locis*). [*val.* lut '*creta figlina*'; *it.* loto, *it. mer.* lota; *sard. centr. et mer.* lutu, ludu; *prov. vet.* lot, *vasc.* lout; *cat.* llot; *hisp.* lodo; *port.* lodo. *cf. M.-L. 5189. Battisti-Alessio III 2272. Wagner II 46. Wartburg V 477sq. Corominas III 126. Machado[2] II 1431. St.*] [*dub. vel falso trad.*: CAES. Gall. 7, 24, 1 milites cum toto tempore -o frigore et adsiduis imbribus tardarentur (-o *β, om. α, vix recte tuetur Seel verba* frigore . . . imbribus *in parenthesi ponens*; soluto *vel* etiam *coni. viri docti, nisi* -o *delent*). VITR. 2, 3, 1 sabulonoso -o *pro* sabulone soluto.]

[*v. Kamptz*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

fere i. q. limus, πηλός (*cf.* GLOSS. caenum. πηλός, *quae vox respondet, ubi nihil aliud adnotatur; textu deficiente infra non inseruimus* CAES. *v. p. 1900, 71*):

I *proprie* (*metonymice p. 1902, 58*): A *strictius de terra umefacta* (*cf.* PAVL. FEST. p. 120 -um: terra umore soluta. BOETH. top. Arist. 4, 5 p. 951^C -um ...: terram humido temperatam): 1 *-um inutile, sordidum* (*saepe opponitur* pulvis): CARM. Macr. Sat. 5, 20, 18 hiberno pulvere, verno -o grandia farra ... metes. TER. Andr. 777 *puerum* in mediam viam provolvam teque ibidem pervolvam in -o. CATO agr. 129 *in area bene praeparata* cum pluerit, -um non erit (QVADRIG. hist. 94 pluvia imbri -us erat multus. SEN. epist. 57, 1 tantum -i tota via fuit, ut possim videri ... navigasse. 96, 3 in longa via et pulvis et -um et pluvia *sunt*). LVCIL. 647 vestimenta elevit -o (*cf.* VARRO Men. 329 bovam -o oblevissē [CIC. Mil. 86 cruore et -o. PAVL. dig. 47, 11, 1, 1 = sent. 5, 4, 13 caeno, -o. LACT. inst. 1, 21, 45. *al.*]). CATVLL. 17, 9 de ... ponte ire praecipitem in -um (MART. 7, 61, 6 medio ... -o. 10, 10, 8 per medium ... -um). LVCR. 6, 626 vias ... siccari mollisque -i concrescere crustas (*cf.* AMM. 20, 11, 25 -i glutinosa mollities). VARRO rust. 2, 4, 5 locus huic *suillo* pecori aptus uliginosus, quod delectatur ... -o (*cf.* 2, 4, 8 *sues* prodigunt in lutosos limites ac lustra, ut volutentur in -o [COLVM. 7, 9, 7. *cf. p. 1903, 73*]. HOR. epist. 1, 2, 26 amica -o sus. PLIN. nat. 8, 207 in -o volutatio generi grata. ITALA II Petr. 2, 22 [Hier. epist. 54, 4, 1; *sim.* VVLG.] revertens ... sus ad volutabrum -i [*gr.* εἰς κύλισμα βορβόρου]. *al.*). 3, 5, 2 *aquam abundantem ex ornithone exire oportet,* ne -o aves laborent (SEN. epist. 57, 2 eadem via ... et -o et pulvere laboravimus). RVT. LVP. 2, 7 pallium per -um trahentem (PHAEDR. app. 1, 4 *caudam* p. -um et spinas. MART. 3, 36, 4 ut ... p. medium ... trahat me tua sella -um). HOR. epist. 1, 11, 11 imbre -oque adspersus (*cf.* SEN. dial. 3, 12, 4 sparsus [IVV. 7, 180 -o ... recenti]). VITR. 10, 16, 7 quod quisque habuisset aquae, stercoris, -i ... effundere ante murum (*ibid. iterum*). PAVL. FEST. p. 34 'balatrones' et 'blateas' bullas (ba- *trad.*) -i ex itineribus ... appellabant. p. 207 'pelamys' genus piscis dictum, quod in -o moretur (PLIN. nat. 9, 47 *cordulae, i. thynnorum pulli,* 'limosae' vere aut e -o 'pelamydes' incipiunt vocari). SEN. dial. 5, 22, 3 qui *rex* ipsos in illud iter et inextricabile -um deduxisset (*ibid.* ex hac voragine. *cf.* CHIRON 455 in -um aut in voraginem adducis *iumentum*). nat. 3, 19, 3 altitudo illas *anguillas* -i penitus abscondit. 3, 26, 7 ut ... -um ... expellant *fontes.* epist. 88, 18 luctatores et totam oleo ac -o constantem scientiam. 107, 2 quod ... inquineris in -o (FLOR. epit. 2, 18, 10 -o inquinari, qui sanguine nollent, iubebantur [*inde* VEG. mil. 3, 10 p. 93, 6, *verba Scipionis Africani esse testans*]). COLVM. 7, 6, 6 diligens ... pastor cotidie stabulum converrit nec patitur stercus aut umorem consistere -umve fieri (PLIN. nat. 31, 51 in Narniensi agro ... siccitate -um f. prodens *Cicero* [*phil. frg. XIII 2*], imbre pulverem). 12, 52, 21 ubi ... oliva ... tempestatibus et pluviis in -um defluxit. *et al.*

2 *-um ad varios usus idoneum:* a *generatim adhibetur fere ad aedificia exstruenda, parietes oblinendos, fissuras obstruendas sim.:* α *respiciuntur potius confectio vel genera:* PLAVT. Rud. 96 (*loq. servus*) hoc quod me mactat concinnem -um (*sc. ad villam restituendam ut* 100 [*loq. dominus*] -o usust multo, multam terram confode). CATO agr. 14, 3 *ad villam aedificandam* dominus praebebit ... aquam, paleas, terram, unde -um fiat (92 -um de amurca facito, palearum paulum addito, ... et subigito bene. AFRAN. com. 199 idoneum ... locum, ubi ... facias -um [*an ad p. 1903, 50?*]. *cf. p. 1902, 66. 83sqq.*). 40, 4 (2 argillam vel cretam coaddito, harenae paululum et fimum bubulum; haec una bene condep[o]sito, quam maxime uti lentum fiat) -o de[m]psto (41, 4 *de eodem*). LVCIL. 325 latere⟨m⟩ qui ducit, habet nihil amplius ... quam commune -um a paleis cenoque aceratum ([cenumque aceroso *trad.*, ac paleas caenumque aceratum *edd. praeter Marx*]. PAVL. FEST. p. 20 a. -um cum paleis mixtum. *item* p. 187 *et* NON. p. 445, 20 *qui pergit* ut laterariis usus est [*affert* LVCIL.]). VITR. 2, 3, 1 non ... de harenoso neque calculoso -o neque sabulone soluto (sabulonoso -o *codd.*) sunt ducendi *lateres.* COLVM. 1, 6, 14 *granarii* parietes oblinuntur amurga subacto -o, quoi pro paleis admixta sunt oleastri vel ... oleae folia (4, 29, 8 diligenter s. 5, 11, 6 [= arb. 26, 5] paleato -o bene s. arb. 8, 2 -o s. paleato. MELA 1, 57 *Aegyptii* -um inter manus, farinam calcibus subigunt). 5, 6, 13 -o paleato (5, 11, 6 [= arb. 26, 5]. 12, 21, 2. 12, 44, 1. 7. 12, 46, 2. 4. 12, 47, 6 arb. 8, 2 PLIN. nat. 15, 65. 17, 112. *al.; cf.* VVLG. Ezech. 13, 10 -o absque paleis [HIER. *ad l.*: -um a. p., quibus firmatur et stringitur, nihil roboris possit praebere parieti]). 9, 7, 4 -o Punico (11, 3, 54. *similiter appellatur nomine regionis p. 1902, 43. 46. 61. 1903, 7*). STAT. silv. 3, 2, 110 *Nili* ripa ... Cecropio stagnata -o (*i. nidis hirundinum, cf. Plin. nat. 10, 94* molem continuatione nidorum ... opponunt). *al.*

β *respicitur usus:* ① *varia:* CATO agr. 38, 3 latere[s] summam *fornacem* statuito aut caementis cum -o (*cf. p. 1902, 29*). LVCIL. 325 *v. l. 58* (*ducuntur lateres, ut:* VITR. 2, 3, 1 *l. 62.* PLIN. nat. 36, 81 *v. infra.* EDICT. Diocl. 7, 16 L. lateris ex -o. ITALA exod. 1, 14 [Lugd., *sim.* VVLG.] *Aegyptii Iudaeos opprimebant* in operibus duris, -o ac lateri [*inde* VVLG. Iudith 5, 10 *et apud eccles., e. g.* PS. AMBR. mans. 1 p. 12^C HIER. in Is. 31, 1–3 l. 57 RVFIN. Orig. in Rom. 5, 6 p. 1033^A. *al., cf. p. 1903, 65*]). CIC. epist. frg. VI 5 W. -a et limum adgerebant (*deficiente contextu huc inseruimus*). CAES. civ. 2, 9, 4 contabulationem summam lateribus -oque constraverunt. 2, 10, 5 [in] lateribus -o (-oque *Ald.*) musculus, ut ab igni ... tutus esset, contegitur (COLVM. 5, 6, 13 plagam *arboris insiti* -o paleato. *cf.* CAES. civ. 2, 15, 2 crates -o [-oque *pars codd.; sunt qui verbum excidisse putent*] integuntur. VITR. 2, 1, 3 furcis erectis et virgulis interpositis -o parietes texerunt [2, 1, 4 *metas* fronde et -o tegentes efficiunt ... tecta. 2, 1, 5 exemplar *aedificii* ... -o tectum]. *al.*). VITR. 2, 1, 2 coeperunt ... de -o et virgulis facere loca, quae subirent (PLIN. nat. 11, 71 vespae ... e -o nidos faciunt. 36, 81 lateribus e -o factis. LACT. inst. 1, 20, 18 parietes aut aediculas -o factas. *cf. l. 42, p. 1903, 24 et* PLIN. nat. 10, 147 turdi ... -o nidificantes. 11, 75 nidos -o fingunt. LACT. opif. 3, 7 nidos ... -o aedificant). 2, 1, 3 -o inducto proclinatis tectis (7, 3, 11 *parieti*). 2, 1, 4 intervalla ... schidiis et -o obstruunt (*cf.* COLVM. 9, 1, 2 *murus* crudo latere ac -o constructus [PLIN. nat. 7, 26 casas eorum *Pygmaeorum* -o pinnisque et ovorum putaminibus construi. 10, 92 *nidum.* MARCELL. chron. II p. 96, 504 castella latere -oque]. VEG. mil. 4, 19 partem muri ... caemento atque lapidibus vel -o sive lateribus ... exstruendo faciunt altiorem). 7, 3, 11 cum paries totus -o inquinatus fuerit (*cf.* PETRON. 135, 8 vers. 9 paries ... palea satiatus inani fortuitoque -o). *al.* ② -o linere *sim.* (*cf. sub b β et A 1*): CATO agr. 38, 4 si qua flamma exibit *e fornace* ..., -o oblinito (40, 4 stirpem. 41, 4 omnia. 92 granarium totum [COLVM. 1, 6, 14 parietes *granarii*]. VARRO Men. 526 culmis oblitis -o tegulas fingebant. SEN. epist. 90, 17 virgeam cratem. COLVM. 5, 11, 6 [= arb. 26, 5] plagam *arboris insiti* [arb. 8, 2]. 5, 11, 11 [= arb. 26, 9] commissuras et vincula. 12, 21, 2 urceus ... oblinitur [12, 46, 6]). FAB. PICT. hist. 2 pedes lecti, in quo cubat *flamen Dialis,* -o tenui circumlitos esse oportet (COLVM. 4, 29, 14 *resectam vitem.* 12, 44, 1 *labella fictilia uvis repleta.* 12, 46, 4 factae scrobi operculum imponitur et paleato -o circumlinitur. PLIN. nat. 27, 83 *ollam fictilem* [35, 35]. 29, 89 *mures servandos*). LIV. 21, 11, 8 caementa non calce durata erant, sed interlita -o structurae antiquae genere. VITR. 7, 3, 11 -o cum linuntur *parietes craticii* (COLVM. 4, 29, 8 fissura. 12, 46, 2 faeno vel culmo singula *mala* involvunt et insuper -o paleato crasse linunt. 12, 46, 7 *rimam.* 12, 47, 6 opercula. *al.*). COLVM. 9, 14, 14 quidquid ... rimarum est ... *in alveis* -o et fimo bubulo mixtis inlinemus extrinsecus (12, 46, 2 vascula fictilia ... -o paleato. PLIN. nat. 15, 65 *capsas, quibus mala conduntur.* 20, 26 *raphanos coquendos* [20, 99 *scilla* adipe aut -o inlita]. 35, 169 inlini ... crates parietum -o et lateribus crudis exstrui).

b *speciatim adhibetur:* α *in opere figuli, i. q. creta, argilla* (*cf. usum sub 3 descriptum*): TIB. 1, 1, 40 fictilia ... sibi fecit agrestis pocula, de facili conposuitque -o. PHAEDR. app. 4(5), 11 -um ad faciendos illi defecit pedes *simulacri.* PETRON. 69, 9 omnia ista de ⟨cera⟩ facta sunt aut certe de -o (IREN. 2, 19, 8 [2, 31, 3 H.] statua. AVG. in psalm. 138, 14 l. 29 lucerna. *abl. solus:* MART. **14, 108,** 2 Saguntino pocula f. -o. AVIAN. fab. 11, 4 *olla.* ex -o: **VVLG.** Ier. 18, 4 *vas.* AVG. civ. 20, 20 p. 455, 23 D. testa. *al.; cf.* GREG. M. moral. 3, 9 ex -o conficitur *testa*). MART. 8, 6, 2 ficta Saguntino cymbia ... -o (APVL. apol. 14, 7 quod -o fictum vel aere infusum ... est. VVLG. sap. 15, 7 figulus mollem terram premens ... de ... -o fingit ... vasa. 15, 8 deum. *cf. l. 9 et infra p. 1903, 14*). QVINT. inst. 2, 17, 3 e -o vasa ducendi artem. TERT. nat. 1, 12, 9 prae⟨para⟩tio simulacri in marmor, in -um vel aes ... transmigratur⟨a⟩. IREN. 2, 15, 3 (2, 19, 2 H.) quae de -o est ... statua (AVG. in psalm. 138, 14 l. 28 lucerna). LACT. inst. 7, 3, 2. HIL. in Matth. 32, 6 figuli opus est de -o vasa formare; cuius in manu sit, ex -o eodem vas ... pulchrius reformare (VVLG. Sirach 38, 33). VVLG. Sirach 33, 13 quasi -um figuli in manus ipsius (PS. PHOEBAD. fid. 8 p. 46^A -um f., cum solidatur in testam. *cf.* figulinum, ceramicum *infra l. 75sq.*). Dan. 2, 41 = 2, 43 ferrum mixtum testae ex -o (*respicitur 2, 33* pedum quaedam pars erat ferrea, quaedam fictilis). *al.* *metonymice de rebus ex -o factis* (*cf. sub II A 3*): APVL. apol. 14, 5 deest ... et -o vigor et saxo color et picturae rigor et motus omnibus. AVSON. 8, 2 p. 311 P. fictilibus cenasse Agathoclea regem atque abacum Samio saepe onerasse -o.

β *in arte medicina* (*determinatur vel explicatur praeter* OV. *et* PS. APVL.): ① *in univ.:* OV. fast. 3, 760 ipse deus *Bacchus* limum ... inducere monstrat; hic *Silenus* ... linit ora *a crabronibus vulnerata* -o. ITALA Ioh. 9, 6 (aur. *al.* = VVLG.) expuit in terram et fecit -um ex sputo et linuit -um super oculos eius *hominis caeci.* PLIN. med. 2, 18, 6 nido hirundinis glebulae -i dilutae (uti deluta *sim. codd. plerique*) ex aqua calida bibuntur (*cf. Plin. nat. 30, 67* e nido hirundinum glebulam [grillum *codd.*] dilutam). RVFIN. hist. 11, 4 p. 1006, 2 *caecus* parum -i aridi, unde paries *cubiculi sancti Macarii* oblitus videbatur, *sumpsit* ...; umore resolvens glebulam eodemque -o oculos suos perungens ... recepit visum. PS. APVL. herb. 117 l. 3 herba ... cum -o mixta, pedes perungues (cum oleo mixta *vel* cum luteo mixto sucus pedes *var. ll.*). CASS. FEL. 30 p. 61, 2 lines frontem ... gypso posca resoluto aut -o figulino (*cf.* ORIBAS. syn. 7, 20, 15 Aa p. 154 gypso aut -o ceramico). ② *de humo urina animalium umefacta* (*vix recte* -um suum *ad fimum [cf. p. 1903, 50] referunt Kollesch et Nickel in translatione* MARCELL. med. 19, 65. *al., v. maxime l. 81*): PLIN. nat. 28, 222 adtritūs calciamentorum *sanat* urina asini cum -o suo inlita (28, 244. 30, 80. 81. *al.; cf. oratione concisa* 28, 223 asini urinae -um [*at* PLIN. med. 3, 29, 2 a. u. cum suo -o]). 28, 262 bibi ... tauri ... urinam, -o ipso inlini pubem. SER. SAMM. 73 -um prodest ..., quod facit ex asino saccatus (sicc- *codd. plerique, at cf. Lucr. 4, 1028*) corporis umor. PELAGON. 155 -um de via, id est ex lotio

[v. Kamptz]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cuiuslibet equi factum . . . naribus infunde. PLAC. med. 9, 18 rec. *a* lotium caninum, -um factum.

γ singularia: PLIN. nat. 16, 4 *Chauci* captum . . . manibus -um . . . siccantes, terra cibos et rigentia . . . viscera sua urunt. 34, 135 *diphryges* fit et in Cypro ex -o cuiusdam specus arefacto prius, mox paulatim circumdatis sarmentis. MART. 3, 74, 4 (*1* psilothro faciem levas et dropace calvam) non potes illos *ungues* resina Veneto nec resecare -o (*quae illis speciebus inesse videntur*).

3 *-um, ex quo corpus humanum formatum esse dicitur* (*sc. a Prometheo vel sec. gen. 2, 7* formavit . . . deus hominem de limo terrae; *locos, quibus ipsa caro sim. significatur, separare noluimus; apud Christianos saepe cum contemptu dictum, cf. maxime l. 32; cum gen. explic.* corporis, carnis *l. 32. 35*): CIC. Pis. 59 hic homullus ex argilla et -o fictus ([Epicurus *vel* Epicureus *add. codd. plerique, vix recte*]. MART. 10, 39, 4 ficta Prometheo diceris esse -o. IVV. 14, 35 quibus . . . meliore -o finxit praecordia Titan. LACT. inst. 2, 10, 7 hominem de -o [AMBR. in Luc. 1, 7]. *al.*). MART. 14, 182, 2 (*de sigillo gibberi*) ebrius haec fecit terris . . . monstra Prometheus: Saturnalicio lusit . . . -o (*aliter infra l.59*). IVV. 6, 13 *primi homines* rupto robore nati compositive -o (*cf.* PRVD. apoth. 858 creavit . . . manus domini corpus mortale -umque conposuit digitis). IREN. 4, 39, 2 (4, 64, 2 H.) ab artificio . . . dei absconditur quod est in te -um. CENS. 4, 6 homines . . . Promethei molli -o esse formatos (LACT. inst. 2, 10, 12 de molli ac pingui -o. HIER. epist. 77, 6, 3 VVLG. Iob 33, 6. *al.*). LACT. inst. 2, 10, 5 hominem de -o a Prometheo factum (fictum *R, fort. recte*) esse (AMBR. in psalm. 43, 4, 2 HIER. epist. 79, 10 interpr. Iob 33, 6). POTAM. tract. 1 Journ. Theol. Stud. 19, 1918 p. 298, 8 ut nobis ipsis . . . opimus (optimus *codd.*) -i liquor in causa est. *ibid.* l. 10 ut inciperet *Lazarus* esse quod fuerat, -um scilicet (VVLG. Is. 64, 8 domine, pater noster es tu, nos vero -um *eqs. cf.* AMBR. in psalm. 118 serm. 10, 10, 2 [*ad animam*] non de terra, non de -o es. HIER. interpr. Iob 4, 19 et nos ex eodem -o sumus [*Vulg.* qui terrenum habent fundamentum]). AMBR. in psalm. 118 serm. 13, 19, 1 *gentes* ante in -um quoddam corporis huius videbantur infixae, voluptati corruptionis suae tamquam faeci et libidini inhaerentes. HIER. c. Ioh. 36 p. 389[A] (*de resurrectione*) cum . . . -um carnis in testam fuerit excoctum (in psalm. 68 p. 57, 17 AVG. serm. 363, 2. PETR. CHRYS. serm. 161 p. 625[B] versari in -o c. et limo corporis huius). PRVD. perist. 3, 92 membra coacta -o. CLAVD. 20, 496 (*492* Prometheus . . . innexuit aethera limo) deteriore -o pravus quos edidit auctor *Epimetheus*. *al.*

B *laxius de qualibet materia molli umidaque vel de quibuslibet sordibus*: CATO agr. 37, 2 partem (carnem *Goujard dubitanter, sed haud inepte*) de nucleis succernito et in lacum coicito, eo aquam addito, permisceto rutro bene: inde -um circum oleas ablaqueatas addito. PRIAP. 83 (Tib. 2), 37 (*ad mentulam invitam*) simul . . . sonante merseris -o caput *sc. in vagina immunda vetulae cuiusdam* (*cf. 30* araneosus obsidet forem situs; *vix huc trahendum* CE 955 *v. sub II B*). PLIN. nat. 28, 49 cardinibus ostiorum aceto adfusis (adfusus *codd.*) -um fronti inlitum capitis dolorem sedare (*sim.* MARCELL. med. 1, 65. *cf. Ser. Samm. 484* pulvis . . . sub cardine raptus). PHILVM. med. 3 p. 141, 3 *nutrimenta* liquida . . . et non bene digesta per ventrem feruntur . . ., et maxime distillatio -i sanguinei . . . efficitur (*cf. p. 1901, 55. 1902, 77*). GREG. M. moral. 3, 9 quid . . . est sanies corporis nisi -um? (*respicitur Iob 2, 8*).

II *imagines, comparationes, translationes* (*saepe in lusu verborum vel in proverbiis, cf. Otto, Sprichw. n. 992—998*): **A** *in univ.*: **1** *respiciuntur potius sordes* (*apud Christianos accedunt gen. explic. passim*; faecis, caeni *l. 78. 79*): PLAVT. Aul. 230 ubi tecum coniunctus siem, ubi onus nequeam ferre pariter, iaceam ego asinus in -o (LEO M. epist. 34, 2 Conc.[S] II 4 p. 17, 5 insipientiae). Mil. 325 ludis me . . . :: tum mihi sunt manus inquinatae . . ., quia ludo -o (*aliter supra l. 18. cf. infra* LACT. inst. 4, 17, 21). Persa 535 mi . . . eveniet, tali ut in -o (*A*, ludo *BCD*) haeream (AMBR. fug. saec. 8, 45 *saeculi. al.; cf. vol. VI 3, 2494, 40sqq. nec non* haesitare: TER. Phorm. 780 in eodem -o haesitas, vorsuram solves [*inde saepius apud eccles., v. Otto, Sprichw. n. 994*]. HIER. c. Lucif. 11 p. 166[B]. *al.* adhaerere: MVTIAN. Chrysost. hom. 20, 3 p. 363/4 -o et lateribus [*sec.* exod. 1, 14, *v. p. 1901, 79*]. inhaerere: *v. l. 80*). Poen. 158 lenone istoc Lyco . . . non -umst lutulentius. Pseud. 984 nunc homo in medio -ost (*A*, tuto est *BCD*), nomen nescit, haeret haec res. LVCIL. 897 cum ipsi in -um descendant, cum alios detrahant. CIC. Verr. II 2, 191 extremam partem nominis, caudam illam Verrinam, tamquam in -o demersam esse in litura ([*ludit cum re p. 1901, 19sqq. illustrata*]. LACT. inst. 7, 6, 2 animas . . . suavitatibus mortiferis tamquam -o caenove demerserunt. *cf.* HIER. in Is. 14, 23 p. 226[D] divitiarum immersum -o). 4, 53 *Verrem* in -o volutatum totius corporis vestigiis invenimus (RVFIN. Orig. in lev. 11, 2 p. 452, 3 in eo -o, quo haeserint. CAES. AREL. serm. 116, 7 in -o luxuriae. *cf. quae supra ad l. 70 monuimus et* EVAGR. alterc. p. 50, 9 in aqua -o mixta volutans sororem tuam tibi in coniugio copulas). ITALA psalm. 39, 3 (Sangerm. *al.* = VVLG.) eduxit me de lacu miseriae et de -o fecis (HIER. psalt. sec. Hebr. de -o caeni. GREG. M. in Ezech. 1, 9, 4 [*ad l.*] de -o pravitatis). 68, 15 (*ibid., sim.* VVLG.) erue me de -o, ut non inhaeream. LACT. inst. 4, 17, 21 -o . . . se oblinunt qui deos, id est -um terramque, venerantur (SALV. eccl. 2, 4 populos peccatorum sordentium -o oblitos). AMBR. Hel. 14, 51 periclitatur homo *ebriosus* -um esse de corpore (*sec. Basil. Migne gr. 31, 456*[A] κινδυνεύεις . . . βόρβορος εἶναι ἀντὶ ἀνθρώπου). HIER. epist. 18 A, 2, 4 regnante peccato . . . in cinere versamur et sordibus, . . . pro solida petra -i opera sectamur, *ut Iudaei in Aegypto* (*cf. p. 1901, 79sqq.*). 54, 11, 1 aurum in -o quaerere (98, 22, 1 a. et margaritas. 107, 12, 3. *cf.* SALV. eccl. 2, 37 quid est dignitas in indigno nisi ornamentum in -o?). adv. Rufin. 3, 14 p. 468[B] si non dixisses . . ., utcumque de -o evaderes. PRVD. praef. 12 protervitas . . . foedavit iuvenem nequitiae sordibus ac -o. perist. 2, 247 istum libido . . . -o et cloacis inquinat. AVG. civ. 18, 35 p. 308, 10 D. ubi non sunt fluenta iustitiae, sed iniquitatis -um. serm. 21, 7 l. 218 -um, quo premeris (*i. divitias vanas*). LEO M. epist. 15 praef. 3 de omni terrenarum opinionum -o multiplicem sibi faeculentiam miscuerunt *haeretici*. SALV. gub. 3, 43 qui non se -o fornicationis involvat. 6, 43 in hoc turpitudinis -um plura convertere. 7, 16 quis . . . non in -o libidinis vixit? *al.* **2** *respicitur potius vilitas* (*augendi gratia accedit* vilis *l. 31sqq.; opp.* aurum *saepe*): PETRON. 44, 10 annona pro -o erat (51, 6 aurum p. -o haberemus [67, 10 omnia. ISID. orig. 16, 16, 6 aurum]. HIER. in Is. 13, 17 ut . . . aurum argentumque contemnant et . . . opes p. -o reputent. vita Hilar. 22 p. 40[A] aurum p. -o ducerent). ITALA Iob 27, 16 (Lucif. reg. apost. 11 p. 63, 10; *sim. aliae vers.*) si collexerint aurum aut argentum tamquam -um (*cf.* VVLG. Zach. 9, 3 coacervavit argentum quasi humum et aurum ut -um platearum). 41, 21 (Vita Hil. Arel. 26) aurum reputat velut -um ([HIER. interpr. Iob aurum . . . est sicut -um, VVLG. sternit sibi a. quasi -um]. *cf.* sap. 7, 9 [Aug. c. Adim. 19; *sim.* VVLG.] tamquam -um aestimabitur argentum ad illam *sapientiam*. HIER. epist. 52, 10, 2 divitias -um putabimus. interpr. Iob 30, 19 aestimavit me sicut -um *eqs.* [VVLG. conparatus sum -o *eqs.*]). psalm. 17, 43 (Sangerm., *sim. aliae vers.*) comminuam illos ut pulverem ante faciem venti, ut -um platearum delebo eos (VVLG. II reg. 22, 43 comminuam eos. Is. 10, 6. *adde* VVLG. Zach. *supra*, NICET. *infra et cf.* ITALA Mich. 7, 10 [cod. 176. *al.*] sicut -um in via [VVLG. -um p.]). HIER. epist. 4, 2, 1 (*sec.* Iob 30, 19, *v. supra*) ego cinis et vilissimi (-ma *var. l.*) pars -i et iam favilla (*cf.* VVLG. sap. 15, 10 cinis est cor eius . . ., et -o vilior vita illius. NICET. virg. laps. 2, 7 quae fulgebas ut aurum . . ., nunc vilior facta es -o platearum). VVLG. Is. 41, 25 adducet magistratus quasi -um et velut plastes conculcans humum. **3** *respicitur potius materies formanda*: PERS. 3, 23 (*homo educandus comparatur vasi fingendo*) percussa maligne respondet viridi non cocta fidelia limo; udum et molle -um es . . . acri fingendus sine fine rota.

B *obiurgando transfertur ad homines* (*cf. p. 1903, 59. 66. 81*): PLAVT. Most. 1167 verberibus, -um, caedēre pendens. Persa 406 oh, -um lenonium, commixtum caeno sterculinum publicum, impure *eqs.* 414 possum te facere ut argentum accipias, -um? LVCIL. 765 nil parvi ac pensi, uti littera‹s› doceas -um. CIC. Pis. 62 o tenebrae, o -um, o sordes, o paterni generis oblite . . .! CATVLL. 42, 13 o -um, lupanar, aut si perditius potest quid esse. CE 955 (*Pompeis*) hic ego nu‹nc f›utue(i) formosa(m) fo‹r›ma puella(m), laudata(m) a multis, set -us intus erat (*vix ad IB trahendum*). SVET. Tib. 57, 1 *Theodorus Gadareus rhetor* in obiurgando appellans eum *Tiberium puerum* πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, ⌊id est -um a sanguine maceratum⌋ (*fortasse glossema*).

paronomasia: PLAVT. Poen. 158 non -umst lutulentius.

homoeoprophora: CIC. Verr. II 2, 191 tamquam in -o . . . in litura. epist. frg. VI 5 W. -a et limum (PETR. CHRYS. serm. 161 p. 625[B]). CATVLL. 42, 13 -um, lupanar. CAES. civ. 2, 9, 4 lateribus -oque (MARCELL. chron. II p. 96, 504. *cf.* CAES. civ. 2, 10, 5 l., -o. COLVM. 9, 1, 3 latere ac -o. ITALA exod. 1, 14 [Lugd.] -o ac lateri. PS. PHILO antiq. 6, 2 in -o et latere. VEG. mil. 4, 19 -o sive l. *al.*). LACT. inst. 5, 8, 4 lapides aut -um (PALLAD. 1, 34, 4 -o et lapide).

deriv.: lutarius, lutensis, lutesco, 1. luteus, luticarius, lutina, 1. luto, lutosus, lutulentus.

compos.: deluto; lutifer, lutifex.

2. lūtum, -ī *n.* [*orig. incertae. Sch.*] **1** *strictius de herba quadam vel de colore inde confecto sc. croceo vel rubenti*: VERG. ecl. 4, 44 ipse . . . aries iam suave rubenti murice, iam croceo mutabit vellera -o (SERV.: colore rubicundo, et est hypallage pro 'croco luteo', nam crocum lutei coloris est). CIRIS 317 Corycio . . . flammea -o (*cf. p. 1893, 12. 1896, 81*). PLIN. nat. 33, 87 *chrysocolla* quoque herba, quam -um appellant, tinguitur. 33, 91 luteam *chrysocollam* putant a -o herba dictam. NEMES. cyn. 319 hinc *e paludibus* mage puniceas *pennas* . . . sumes: namque illic sine fine greges florentibus alis invenies avium suavique rubescere -o *eqs.* **2** *latius*: **a** *de pallore* (*cf. p. 1895, 81sqq.*): TIB. 1, 8, 52 non illi *amanti* sontica causa est, sed nimius -o (*Itali*, luteo *cett.*) corpora tingit amor (*cf. Smith, comm. 1913 ad l.*). **b** *de colore purpureo* (*vix huc trahas* NEMES. *sub 1*): CYPR. GALL. exod. 1324 quae Sidonio tinguntur vellera -o (*Vulg. exod. 35, 6* hyacinthum, purpuram coccumque bis tinctum *eqs.*).

deriv.: 2. lūteus.

lutuōsus *v.* lutosus. **1. lutus** *v.* 1. lutum.

2. lūtus, (-ūs) *m.* *a* lavare. GLOSS. II 410, 30 πλύσις -us (laut- *cod. Harl.*, lot- *ed. Stephani*), lotura. *exempla non exstant, nisi dubia p. 1069, 3sqq. allata huc referas. ad scripturam* lut- *conferas p. 1036, 54. 1048, 73.*

[luviēs *non legitur nisi falsis var. ll.* CIC. ad Q. fr. 3, 7, 1 SOL. 47, 1 IVV. 3, 32.**]** *v. Kamptz.*

***lūx,** -cis *f.* [*nomen e radice primaria* leuk̂-, *quae multis linguis cognatis servatur, formatum; cf. ind.* rúc- *f. fere eiusdem notionis. Sch.*]

[Ehlers]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

derivatur a lucere (luxi) GRAMM. suppl. 74, 31 (*cf.* PRISC. gramm. II 466, 23 *supra p. 1692, 64sqq.*), *a* luere SCHOL. Prud. cath. 2, 60 (*cf.* lumen). *de script. et formis*: luuci: LEX Bant. (CIL I² 582) 4 (*sed* luci 17. 24; *ibid.* haace *iuxta* hace *sim.*). *nom.* lucis: VITA Abr. 1 Rev. Bénéd. 50, 1938 p. 236, 23 quasi aliqua -is illic splenduit. *dat.* -ei: CATVLL. 55, 16 (*Scaliger*, -et *cod.*). *?* -e: CIL II 676 Luce (-i *legit Ponz*) divinae. *abl.* -i: LVCR. 4, 235 in -i (*cf.* 232 in -e *et v. Munro ad 1, 978. Bailey I p. 78*). CE 525, 7. 651, 1. *de locativo v. p. 1906, 5.* *per assimilationem* CE 755, 2 -ae caelesti; *per haplographiam ibid.* 1823, 3 viam -i(s) secuta; *parum constat de* CIL VIII 24065 (= CE Engström 126) al luco '*ad -em*', *ubi alii intellegunt* alluc(e)o (*ad* DON. *p. 1906, 34sqq. frustra revocat Heraeus, Kl. Schr. 73, 2*). *inter nomina semper singularia* (*fere iuxta vocabulum q. e.* pax): DON. gramm. IV 376, 27 CHAR. gramm. p. 33, 7 B. (*cf.* EXC. Bob. gramm. I 548, 7). DIOM. gramm. I 327, 20. SERV. gramm. IV 432, 22 sed legimus apud Sallustium 'paces' et '-es' ('paces' *spectat ad Iug. 31, 20* bella atque p., *quem locum afferunt Cledon. gramm. V 42, 25 et* POMP. *ibid.* 176, 21 [*cf.* 167, 5] haec 'pax', hae 'paces' non facit; haec '-x', hae '-es' non facit; utrumque tamen lectum est: habes in Sallustio 'b. a. p.' [*formam* -es *non testatur, ita ut contextus aut mancus aut ineptus sit*]. '-es' *est* hist. frg. inc. 30; *sed vide, ne ex analogia Sallustio vindicaverit* SERV.). *al.* *plur.* -es, -bus *apud poetas notione q. e. 'dies, diebus' passim inde a* CARM. CIL I² 2662, 7 (*a. 102*), *v. p. 1911, 26sqq.*; *notionibus variis* EGNAT. carm. frg. 2, 2. CIC. Arat. *sexies*. MANIL. 1, 476. 5, 258. 512 (*?*). AVSON. 385, 12 p. 105 P. PRVD. ham. 93 DRAC. satisf. 245. *in prosa*: SALL. *l. c.* (*?*). APVL. mund. 16 p. 324 (*de cometis*). ARNOB. nat. 1, 2 ('*dies*'). *gen. pl. deest; cf.* CHAR. gramm. p. 178, 24 B. (*ex Romano*) '-ium' an '-um', addubitari etiam nunc ait *Plinius* (*dub. serm. frg. p. 25, 4*). NOT. Tir. 72, 43 -x. *de genere fem. quamvis grammaticis constet, masc. temere veteribus vindicat* DON. *p. 1906, 37. 39 in explicanda locutione* 'cum primo -i', *sim.* NON. p. 210, 10sqq.; *ceterum masc. falso trad.* LVCR. 2, 806 largo (*OQ*¹, larga *cett. recte, v. Lachmann ad l.*) . . . -e; *nihili est* -o *supra l. 11, arcendum etiam* PLAVT. Capt. 1008 -is . . . tuendi copiam (*v. Hofmann-Szantyr 374sq.*). *de mensura*: MART. CAP. 3, 269 *vox monosyllaba* natura longa . . . ut '-x' *eqs.* PRISC. gramm. II 323, 17. 466, 23. *de notione*: SEN. epist. 21, 2 quod interest inter splendorem et -em, cum haec certam originem habeat ac suam, ille niteat alieno, hoc *eqs.* (*cf.* AMBR. fid. 4, 8, 95 -x splendorem generat, non splendor -em. *sim. saepe apud Christianos sec. Hebr. 1, 3*). GLOSS. φῶς (*cf.* CHAR. gramm. p. 33, 7 *et* 49, 26 B.). φέγγος. αὐγή. φωτισμός. splendor, claritas. salus. *interpretamenta scholiastarum et doctrinas christianas v. infra.* *legitur inde a* LEGE XII tab. (*locat.* -i), INSCR. column. rostr. (*item, e supplemento*), LEGE Bant. (*item*), PLAVTO, ENN., TER., *in prosa extra titulos primum apud* L. CRASS., RHET. Her., CIC.; *frequentiam s. v.* lumen *vocabulis inter se collatis tractavimus.* [*dalm.* loik; *it.* luce; *sard. centr.* luke, luge, *mer.* luži; *raet. or.* lus, *occ.* łiš, łükš; *prov. vet.* lutz, lus, *var. prov., vasc.*; *cat.* lluu; *hisp.* luz; *port.* luz. *cf. M.-L. 5190. Battisti-Alessio III 2275. Wagner II 41. Wartburg V 478sqq. Corominas III 152sq. Machado² II 1448. St.*] [*confunditur in codd. cum* dux (CIC. Phil. 12, 25), lanx (MANIL. 4, 341; *cf. p. 938, 26sqq.*), laus (Ov. Pont. 4, 6, 9 -x *cum duobus codicibus Burmannus, falso*), lex (TERT. adv. Marc. 5, 19 p. 646, 6 -x *trad., em. Ursinus*), lis (PS. QVINT. decl. 17, 3 p. 303, 17 -e *trad., em. Obrecht*), lucus (CIRIS 397), vix (MORET. 13 -x *trad., em. Vossius*); *ceterum traditur loco nondum sanato* PLIN. nat. 4, 31, *restituitur* STAT. silv. 5, 3, 273.]

i. q. claritas lucendo effecta, φῶς (*respondet in graecis, nisi alia adnotantur; -is virtutes celebrant* CVRT. 8, 4, 8 naturale solacium. DRAC. laud. dei 1, 118sqq.; *de ratione inter* lumen *et* -x *intercedente v. sub illa voce; distinguitur* splendor *l. 36*):

CAPVT PRIVS: *proprie* (*hic illic colore tropico, imprimis p. 1909, 40sqq.*):

I *generatim*: A -x *caelestis* (*collective*: CIC. Arat. 459 Sagittipotens superas convisere -es institit *i. caelum* [*gr. 673* ἀντέλλοντι, *cf. Buescu ad 185*] superum . . . lumina, *ubi* -n *coni. Soubiran. item plur.*: AVSON. 385, 12 p. 105 P. -es nocte dieque pares *i. aequinoctia*]. LVCR. 5, 303 solem, lunam stellasque . . . -em iactare. 5, 779 SEN. nat. 1, 2, 2. APVL. met. 2, 5, 4 omnem . . . -em mundi sideralis. *al.*): 1 *diei, solis. determinationes, iuxtaposita*: CIC. Arat. 284 orbi quinque tributae nocturnae partes, supera tres -e dicantur ([*gr. 509* περιτέλλεται ὑψοῦ]. 364 [*gr. 582* φάεος *tantum*, GERM. 598 siderea]. *cf. l. 65 et* LVCAN. 6, 733 superna). Cael. 67 -x . . . alia est solis, alia lychnorum (fin. 3, 45 *opp.* lumen lucernae. div. 1, 6 LVCR. 4, 185. 200. *et saepius. cf.* SEN. Oed. 545 -is et Phoebi. VVLG. Esth. 10, 6 -em solemque [11, 11]). LVCR. 4, 83 correpta -e diei (LIV. 31, 42, 7 insequentis. VAL. MAX. 5, 10, 3 unius. *al. cf.* LVCR. 6, 848 -e diurna [*v. vol. V 1, 1640, 7sqq.*]. LIV. 7, 36, 6 -e ac die [TAC. hist. 4, 64, 3 PLIN. paneg. 45, 2 PS. QVINT. decl. 5, 20 p. 107, 17 VITAE patr. Iurens. 137 M.]). Ov. met. 2, 35 (*loq. Phaethon*) o -x inmensi publica mundi, Phoebe pater ([πανόπτην *intellegit Bömer coll. 4, 228* m. oculus, *sed longius distare videntur exempla sub II quam sub* lumen *p. 1811, 60. 61sqq. allata*]. CYPR. epist. 6, 1 tenebras *carceris* lucidiores sole ipso et -e hac m. clariores. *al.*). 4, 169 siderea (*cf.* GERM. *supra*) qui temperat omnia -e, . . . Solem. SEN. Phaedr. 889 aetheriae (*v. vol. I 1153, 41sqq.*). CVRT. 5, 6, 13 -x . . . et caelum (LVCAN. 8, 58. *cf. p. 1908, 32 sq. et* -x caeli: DAMAS. epigr. 2 [1 F.], 14 [*II Cor. 12, 2* caelum]. 53 [51], 8 PRVD. psych. 639).

a *vi originaria*: α *locutiones adverbiales* (*sing.*): ① *locat.* -i (*sec.* vesperi *sim., cf. Leumann, Gramm. 1977, 426sq. 431; fide caret forma* -u *l. 35 et e coniectura Muelleri* VARRO ling. 5, 99): Ⓐ *per se*: ① *nude i. q. interdiu*: LEX XII tab. 8, 13 (Cic. Tull. 52 [47], *cf.* GELL. 11, 18, 8) *furem occidere licet* -i, si se telo defendit (-e CIC. *ibid.* 53 [48] *et* 55 [50] *in enarratione*, interdiu *Gell. l. c. 7. al.*). INSCR. column. rostr. (CIL I² 25) 3 l⟨uci palam⟩ (LEX Bant. [*ibid.* 582] 17 p. -i, in forum vorsus. 24 LEX Vrson. [*ibid.* 594] 81, 18. LEX colleg. aq. [CIL VI 10298] 3 ⟨luci pal⟩am). LEX Bant. (*l. c.*) 4 in poplico (*i. 'palam', v. Wagener, De locat. lat. usu, Diss. Ien. 1870, 33*) -i. PLAVT. Cas. 786 (*loco mutilo*). Men. 1005 hic in pacato oppido -i . . . in via. ENN. ann. 431 si -i, si nox (*i. noctu*). *?* AFRAN. com. 138 (loci *Gronovius*). RHET. Her. 4, 36, 48 (-e *ld*). CIC. ad Q. fr. 2, 6 (5), 3 -i eum (luceium *var. l.*) convenire. Phil. 12, 25 -i (-e *n*², duce *l*), . . . in militari via, . . . bene comitatum . . . aggredi. VARRO ling. 9, 60 qui -i *natus*, Luci[li]us (*antea*: mane natus . . . Manius. *in eadem re* 6, 5 prima -e). ② *cum attributo generis indefiniti* (CHAR. gramm. p. 264, 17 B. [*ex Romano*] Plautus in Amphitryone 'hoc -i'; ubi Sisenna 'quaecumque nomina e littera ablativo singulari terminantur, i littera finita adverbia fiunt, ut mani' [*v. vol. VIII 276, 70sqq.*]; *varios tam veterum l. 34sqq. allatorum quam recentiorum errores refutavit Usener, Kl. Schr. I 258*): PLAVT. Amph. 165 hoc -i (*codd., Char.*; *opp.* hoc noctis). Aul. 748 -i claro . . . palam ([*testatur Non.*, -e clara *codd.*]. COM. pall. inc. 70 [-e *var. l.*]. VARRO Men. 67. 238. 512 in foro medio -i c.). GELL. 2, 29, 14 (*in fabula de cassita, ex Enn. sat. 21sqq.*) primo -i ([*P*, prima -e *cett.*]. AVR. VICT. Caes. 17, 10). Ⓑ cum -i: c. -i simul: PLAVT. Merc. 255 mane c. -i (*A?*, -e *P*) s. Stich. 364. c. primo -i: PLAVT. Cist. 525. TER. Ad. 841 (*A*, c. p. -e *A corr.*, c. prima -e *cett.*). ATTA com. 8 COMMENT. quaestor. Varro ling. 6, 92. CIC. off. 3, 112 ('*haud dubie veterem quendam annalium scriptorem secutus*' *Wölfflin-Miodoński ad Bell. Afr. 95, 2*; *-i testari videtur Non. p. 210, 17*, -is *c*, c. prima -e *cett.*). *doctrinae grammaticorum*: DON. Ter. *l. c.* 3 'c. p. -i (c. p. -u *V*, c. prima -ei *C*)' ἀρχαϊσμός (*Westerhovius*, aposiopesis *V et pars deteriorum, lacunam exhibet C*); nam 'c. p. -i[o]' veteres dicebant, lucum (-ium *C*) ⌊pro -e⌋ ponentes (*sic cod. Chig. addens* pro sole, *quae verba ceteri sola praebent; glossema del. Zwierlein, Terenzkommentar . . . im Cod. Chig. 1970, 62sq.*). 4 veteres masculino genere dicebant -em. SCHOL. Bemb. *ibid.* alterum dativi ca⟨sus est⟩, alterum genetivi.

Ⓘ *abl. temp.* -e: Ⓐ *nude i. q. interdiu* (*de colore q. e. 'mane' v. infra; syn.* interdiu, *opp.* noctu, nocte *passim*): CIC. S. Rosc. 56. Tull. *bis* (*in enarranda* LEGE XII tab., *v. supra*). Sest. 83 -e palam (off. 3, 93 -e p. in foro [CIL IV 3340 p. 413, 21]. VERG. Aen. 9, 153 LIV. 22, 24, 6 CVRT. 4, 13, 9 STAT. Theb. 8, 129 CENTO de incarn. 68 AMM. 14, 1, 9. *al. cf.* CIC. Pis. 23 -e et [*del. recc.*] p. AMM. 24, 4, 21 -e . . . ac p.). Vatin. 34 in foro, -e, inspectante populo Romano. Phil. 2, 76 (*opp.* tenebris *ut* MANIL. 2, 205). *?* CAES. civ. 1, 67, 4 (*coni. Ciacconius*). VERG. Aen. 4, 186. PROP. 4, 7, 91 nocte vagae ferimur . . .; -e iubent leges Lethaea ad stagna reverti (*fere i. q. prima -e, mane. item* [*exempla certiora*]: LIV. 8, 38, 6 -e demum [TAC. ann. 1, 39, 5. *cf.* PEREGR. Aeth. 24, 2 iam -e]. MELA 1, 39 media nocte . . ., -e . . ., ut sol surgit. STAT. Theb. 3, 49 -e patent caedes *nocturnae*). Ov. epist. 13, 102sq. ars 1, 247 -e . . . caeloque . . . aperto (*cf.* SIL. 17, 116 non -e . . . nec claro . . . die nec sole tuente). met. *quinquies*. LIV. 22, 10, 6 (*rogatur populus*) si quis nocte sive -e . . . faxit. *al.*; *de plur. v. p. 1911, 31.* Ⓑ *cum adi., partic.*: prima: p. -e (NOT. Tir. 72, 58): CIC. Sull. 52 SVLP. RVF. Cic. fam. 4, 12, 2 VARRO ling. 6, 5. CAES. *16 locis*. BELL. Afr. 63, 5. 95, 2 (cum p. -e *var. l.*). Alex. 73, 2. 74, 1. LIV. *amplius 40 locis* (*17 in prima dec.*). MANIL. 5, 696 VAL. MAX. 5, 4, 3 CELS. 4, 32, 1 SEN. dial. 4, 7, 3 epist. 71, 23. CVRT. *sexies*. FRONTIN. strat. *septies*. IVV. 11, 186 SVET. Claud. 34, 2. *al.* -e p. (NOT. Tir. 72, 57): CAES. Gall. 5, 49, 5 civ. 3, 28, 6. LIV. *ca. 30 locis* (*5 in prima dec.*). *?* SEN. epist. 122, 1 (*coni. Pincianus*). ASCON. Mil. p. 31, 27. TAC. hist. *ter*. SVET. Galba 18, 2. *varia*: CIC. carm. frg. 11 (de consul.), 24 -e serenanti (*cf.* serena: VERG. Aen. 5, 105. SIL. 13, 17 *seq.* liquida . . . sub aethra. TAC. hist. 4, 53, 2). LVCR. 6, 848 -e diurna (*opp.* nocturno tempore. *cf. ibid.* 873 in -e d.). BELL. Hisp. 42, 4 -e clara . . . in medio foro (LIV. 23, 10, 7 f. m., -e c., videntibus vobis. CVRT. 7, 11, 21 nondum satis c. -e. COLVM. 7, 12, 4 *opp.* noctu. PETRON. 62, 12 [*?*, *sed corruptela*]. 79, 4 PLIN. nat. 11, 143. *et saepe; superl.*: APVL. met. 3, 29, 2 flor. 14, 6). SALL. hist. frg. III 96 C 4 multa iam -e (TAC. hist. 5, 22, 3). VERG. Aen. 10, 257 matura iam -e. Ov. met. 13, 592 nova (SEN. Med. 101 LVCAN. 4, 32). NVX 147 media . . . -e palamque. LIV. 9, 42, 7 vixdum -e certa (10, 32, 7 *et saepius apud eundem*). 22, 6, 9 liquida iam -e. 24, 21, 7 iam obscura -e (CVRT. 4, 16, 25). 24, 47, 1 propinqua (LVCAN. 5, 678. PLIN. nat. 2, 195 *opp.* interdiu. VAL. FL. 3, 214 TAC. Agr. 26, 1). APVL. met. 9, 9, 5 adhuc -e dubia (LACT. mort. pers. 12, 2 AMM. 18, 8, 4. *al.*). 11, 22, 4 necdum satis -e lucida. TERT. ieiun. 12 p. 291, 4 summa. *al.* Ⓒ -e diei: HEGES. 2, 6, 3 -e d. atque in medio urbis (*gr. 2, 254* μεθ' ἡμέραν κτλ., *Ps. Rufin.* die claro *eqs.*). BENED. reg. 41, 8 ut . . . -e adhuc d. omnia consummentur (*ibid.* 9 -e, *var. l.* cum -e).

Ⓘⓘⓘ *iuncturae praepositionales*: a (. . .) -e: a prima -e (-e

[Ehlers]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

p. PRVD.): CAES. Gall. 5, 35, 5 civ. 1, 81, 3 LIV. 39, 4, 10. 40, 50, 2 COLVM. 11, 1, 17 MART. 9, 92, 5. 12, 26 (29), 3 LEX met. Vipasc. (CIL II 5181) 20. RVFIN. hist. 5, 1, 18 (*gr.* ἀπὸ ἑωθινῆς). PRVD. cath. 2, 108.
a -e: PLIN. nat. 2, 188. **ad -em:** usque ad (ad u. AMM. *utrobique*) -em: PLAVT. Men. 928 TER. Eun. 278. LIV. 5, 39, 6 u. ad -em alteram (*c. adi. ut*: AMM. 19, 2, 13 obscuram. 26, 1, 9 claram. VVLG. I reg. 25, 34 matutinam). 9, 12, 5. *al.* ITALA iud. 16, 2 (Lugd.) u. ad -em mane (*gr.* ἕως φωτὸς πρωί, *Vulg.* facto mane). act. 20, 11 (cod. d *al.*, VVLG. *var. l.*; *gr.* ἄχρι αὐγῆς). *al.* *per se*: CIC. div. 1, 59 ad -em ... dormi[ta]re (*i. usque ad, item*: LIV. 2, 64, 10. *al.* PHAEDR. app. 18, 9 APVL. met. 2, 24, 5). SVET. Iul. 31, 2 ad (*i. sub, prope*) -em duce reperto ... evasit. TERT. adv. Val. 3 p. 179, 16 *columba est* in editis semper et apertis et ad -em (*fere i. q. in -e; opp.* lucifuga bestia *i. serpens*). **ante -em** (*vulgariter* -e ITALA II par. 20, 20 [Complut.; *gr.* πρωί, *Vulg.* mane]. *al.*; *ad sensum cf.* CENS. 24, 2 [*inter* conticinium *et* diluculum]. SYNON. Cic. p. 434, 10 mane ... a. -em. GLOSS. ὄρθρον. ἕωθεν. *al.*): PLAVT. Amph. 602 dudum a. -em (699 Poen. 318. *cf.* CIC. inv. 2, 14 multo. Catil. 1, 9 paulo [SVLP. RVF. Cic. fam. 4, 12, 2. LIV. 1, 51, 3 *et saepius apud eundem*]. Sest. 75 aliquanto [LIV. 10, 20, 8. 31, 24, 7]. de orat. 2, 259 bene. ITALA Luc. 24, 1 [cod. a] a. -em valde [*gr.* ὄρθρου βαθέως, *Vulg.* v. diluculo]). 639 Cas. 487 Trin. 885 TVRPIL. com. 50 VARRO Men. 161. CIC. Sest. 78 *bis*. Phil. 3, 11 leg. 2, 66. div. 2, 57 (*ex Democrito*). *et saepe in epistulis*. CAES. Gall. 6, 7, 9. *saepius apud* LIV. *et deinde passim; cum partic.*: AMM. 28, 2, 13 a. revolutam -em. *pro subst.* (*cf.* antelucanum): ITALA (= VVLG.) IV Esdr. 7, 42 Weber neque meridiem neque noctem neque a. -em ... neque claritatem neque -em. **circa -em:** SEN. nat. 5, 8, 2 (*opp.* prima noctis parte). epist. 122, 16 (*verba Pedonis Albinovani; ibid.* c. horam tertiam noctis *sim.*). SVET. Otho 11, 2. MAX. TAVR. serm. 30, 2 M. (*opp.* c. vesperum). **cum -e:** *cum adi., partic.*: CIC. Att. 4, 3, 4 c. prima -e (VARRO rust. 2, 2, 10. SALL. hist. frg. III 98 D 13 ⟨p⟩rima c. -⟨e⟩. *cf. p. 1906, 31. 34. 59*). Ps. QVINT. decl. 10, 6 p. 193, 25 certa. IVVENC. 2, 9 exorta. CAEL. AVR. chron. 2, 1, 60 diurna. *nude* (*dub. p. 1912, 42*): PANEG. 2, 35, 2 (*opp.* praecipiti die). LAMPR. Heliog. 25, 1 (*opp.* nocte). PEREGR. Aeth. 25, 1. DICT. 2, 42 c. -e simul (3, 13. 4, 5 s. c. -e [4, 16. 20]. 5, 5). **de -e:** HOR. epist. 1, 14, 34 bibulum ... media de (*i. a*) -e Falerni. de -e vigilare *pro gr.* ὀρθρίζειν (*fere i. q. -e, mane; cf. l. 53 et* GLOSS. II 386, 40 ὀ. -e v.): ITALA psalm. 62, 2 (Veron. *al.* = VVLG.; HIER. psalt. sec. Hebr. de -e consurgam). cant. 7, 12 (Epiphan. in cant. p. 83; *cod. 169* diluculo, *Vulg.* mane surgamus). sap. 6, 15 (Aug. spec. 22 = VVLG.). Luc. 21, 38 (cod. a, *Vulg.* manicabat). **in -em** (*vulgariter -e l. 48*): *i. sub -em, -e crescente*: LVCR. 6, 875 in -em ... rarescit *umor*. SEN. Ag. 576 cecidit in -em furor *nocturnus*. *i. usque ad -em* (*cf. p. 1908, 53; accedit* usque PETRON., ITALA, PEREGR. Aeth.): HOR. epist. 1, 18, 34 dormiet (*cf.* CVRT. 7, 11, 18 quieverunt). OV. Pont. 1, 5, 45 marcescere vino (*cf.* PETRON. 73, 6 usque in -em cenemus [MART. 7, 10, 5]. MART. 1, 28, 2 bibit. LAMPR. Comm. 3, 7 potaret). ITALA act. 20, 11 (cod. e *al.* = VVLG.) usque in -em (*cf. l. 8*). PEREGR. Aeth. 24, 1 ex ea hora usque in -e (u. ad -em *septies in eodem opusculo*). PAVL. NOL. carm. 14, 50 in -em a nocte.
in -e: LVCR. 2, 56 (= 3, 88. 6, 36) *opp.* in tenebris (4, 232 in -e et claro candore. *al.* ITALA Matth. 10, 27 [-em *var. l.*] *v. p. 1812, 59*). OV. am. 3, 14, 7 *opp.* nocte ([*8* clam ... palam]. CYPR. domin. orat. 36 p. 294, 13 n. quasi in -e [-em *S*, lumine *W*] vigilemus). SEN. nat. 6, 1, 9 in -e ... et in aperto. PLIN. nat. 10, 35. *al.* *cum adi., partic.*: LVCR. 6, 873 in -e diurna (*cf.* 848 -e d.). VAL. MAX. 2, 7, 6 clarissima (MART. 11, 22, 8 clara). 7, 3, 9 maxima. SEN. Thy. 679 media (benef. 5, 6, 3 regem in -e m. errantem [*v. Otto, Sprichw. n. 1663*]. TAC. dial. 34, 3). epist. 86, 11 multa. LVCAN. 10, 431 aperta. STAT. Theb. 3, 160 patenti. *al.* **-em intra:** TAC. ann. 4, 48, 1. **prope -e(m):** SVET. Claud. 44, 3 excruciatum ... nocte tota defecisse p. -em. PEREGR. Aeth. 25, 6 p. -e, ante tamen quam -x fiat. **sub -em** (*nude praeter* HIRT.): CAES. Gall. 7, 61, 3. 7, 83, 7. HIRT. Gall. 8, 35, 4 s. ipsam -em. VERG. georg. 1, 445 (*Arat. 866* ἠῶθι πρό). 3, 402 LIV. 9, 25, 7. *al.* (*restituitur ex* -e 25, 24, 7. 42, 64, 8). GERM. frg. 4, 51 SIL. 8, 124. 13, 406 PRVD. psych. 317.
sub -e (*cf. p. 1912, 11. 32*): *cum adi. sim.*: VERG. georg. 4, 490 -e s. ipsa. VAL. FL. 2, 587 prima (CLAVD. rapt. Pros. 3, 232). STAT. Theb. 2, 318 per noctem ac -e s. omni. 8, 272 parata. silv. 3, 1, 134 rosea. AVIEN. orb. terr. 365 eoa (*Dionys. perieg. 243* ἐπ' ἠῶ). AVSON. 325, 5 p. 110 P. maligna ([*sec.* VERG. Aen. 6, 270 *lunae*]. *cf. 8* nebuloso lumine). 369, 29 p. 96 P. plena. PRVD. cath. 3, 88 occidua. *nude*: HOR. ars 363 (*361* ut pictura poesis) haec amat obscurum, volet haec s. -e videri (*cf. Ps. Long. de sublim. 3, 1* πρὸς αὐγάς). OV. met. 1, 494 STAT. Theb. 2, 77. DRAC. laud. dei 2, 7 stellae s. -e latent, sub nocte refulgent. *et saepius apud eundem*. **subante -em:** ITALA act. 5, 21 (cod. d; *gr.* ὑπὸ τὸν ὄρθρον, cod. g *al.* sub -e, *Vulg.* diluculo). **ultra -em:** SVET. Aug. 78, 2 *somnum* producebat ... u. primam saepe -em.
Ⓝ *pendet gen.* **-is** (*omittuntur circumscriptiones orientis vel occidentis*): Ⓐ *a subst.*: SALL. Iug. 91, 3 multo ante -is adventum (OPTAT. 6, 8). HOR. epist. 2, 2, 185 -is ab ortu (OV. met. 15, 619. GELL. 2, 1, 2 summo. *al. cf.* LIV. 27, 15, 19 sub ortum [CVRT. 4, 7, 22. 4, 10, 9]. CVRT. 5, 3, 7 circa -is o. OPT. PORF. carm. 27, 15 eoo -is ... sub ortu. SYNON. Cic. p. 434, 9 ortu). LIV. 32, 25, 5 -is principio (39, 30, 9 DICT. 2, 45. *al. cf.* AMM. 17, 2, 3 ad usque -is p.). CVRT. 5, 10, 12 sub -is exortum (*v. vol. V 2, 1590, 47 sqq.*). VAL. FL. 3, 48 -is ab horis (ad oris *cod.*). HOMER. 736 primae sub tempore (-a *var. l.*) -is (CAEL. AVR. acut. 2, 6, 27 primo t.). APVL. met. 2, 17, 5 ad confinia -is usque (AMM. 19, 6, 11 prope [*al.*]). PALLAD. 12, 13, 4 sub -is initio (DICT. 5, 4 initio [principio *R.* 5, 10 AMM. 16, 8, 10]. AMM. 20, 7, 5 ante alterius -is i.). AVIEN. Arat. 1620 -is in occasu. AMM. 16, 12, 12 primo -is ... exordio (24, 2, 5. *cf.* 20, 6, 3 matutinae -is e. 21, 12, 12 -is e. [CIL IX 5274]. 24, 8, 5 cum -is e.). 25, 2, 7 ante -is primitias. VVLG. sap. 16, 28 ad orientem (ortum *var. l.*) -is (*gr.* πρὸς ἀνατολὴν φωτός). PRVD. c. Symm. 2 praef. 3 -is ... sub exitu. Ⓑ *ab adi. n. pro subst.*: STAT. Theb. 4, 439 -is adhuc medio (media *dett.*; -e sub occidua *Damsté, sed cf. vol. VIII 587, 31. 75 sqq.*) solaque in nocte. TAC. hist. 4, 50, 1 obscuro adhuc coeptae -is (*cf. ann. 2, 39, 4* o. diei). AVSON. 392, 9 p. 255 P. crepero sub -is eoae. SYMM. epist. 2, 48, 1 primo -is (MACR. Sat. 1, 5, 11 a p. -is in cenae tempus). PAVL. NOL. carm. 31, 225 in aperto -is (*226* lumine).
β *in univ.* (*poetice per plur.* [*aliter p. 1905, 65*]: EGNAT. carm. frg. 2, 2 Phoebe pulsa loco cessit concedens -bus altis. DRAC. satisf. 245 *sol* ad solitas itque reditque plagas ac recipit facies priscas -esque resumit): Ⓘ *strictius*: Ⓐ *specimina varia*: PLAVT. Amph. 547 ut mortales inlucescat *dies* -e clara et candida. ENN. ann. 473 semianimes ... micant oculi -emque requirunt (*inde* VARRO AT. carm. frg. 11. *cf.* VERG. Aen. 4, 692 oculis ... errantibus alto quaesivit caelo -em). 600 *equi Solis* fundunt ... -em (VERG. Aen. 12, 115 efflant. SIL. 12, 508 spirantes. *cf.* STAT. Theb. 2, 121 -is equi). TER. Hec. 852 (*adulescens ad servum, qui nuntium bonum attulit*) qui ab orco mortuom me reducem in -em feceris (*temere* SCHOL.: in laetitiam. *opp. inferi ut*: LVCR. 3, 1011 -is egestas *in Tartaro*. VERG. georg. 3, 551. HYG. Gell. 10, 16, 13 si Hercules ... in -em ad superos eduxerit *Thesea*. *al.*). CIC. Arat. 345 *si* adiment -em ... nubes (*cf.* OV. epist. 13, 23 -x ... tecum abiit *sc. languore*. LIV. 4, 33, 8 pulvis ... mixtus ... fumo -em ex oculis ... aufert [LVCAN. 8, 58 obvia nox ... caelum -emque tenebris abstulit *Corneliae languidae*. *inde* CORIPP. Ioh. 7, 158 caelum ... tenebris eripuit cum -e dolor]. PHAEDR. app. 14, 18 *nocte nimbis orta* -x rapitur oculis. *sim. saepe. plenius*: LIV. 10, 32, 6 ut -is usum eriperet *nebula* ... prospectu ... adempto). nat. deor. 1, 28 (*Parmenid. 28 A 37 D.-Kr.*) -is orbem, qui cingit caelum. 2, 95 (*Aristot. frg. 12 R.*) quod is *sol* diem efficeret toto caelo -e diffusa. *saepius apud eundem et deinde passim.*
Ⓑ *cum respectu temporis matutini* (*cf.* VICTORIN. POETOV. in apoc. 2, 4 -em ..., id est diei initium. *sunt, quae transeant in sensum diei, v. sub c*): ENN. ann. 90 candida se radiis dedit icta foras -x (*92* aureus exoritur sol. *cf.* VERG. Aen. 1, 306 ut primum -x alma data est). RHET. Her. 4, 36, 48 (*inter exempla licentiae*) -i noctem, nocte -em (diem *l*) expectatis (LIV. 7, 35, 10. 10, 43, 12 exspectando timendoque. *al. cf.* LIV. 7, 36, 6 opperiamur [*v. vol. IX 2, 748, 53 sqq.*]). CIC. Tull. 21 nocte, iam fere cum -x adpropinquaret (*v. vol. II 315, 46 sq.; cf.* VERG. Aen. 9, 355 propinquat). Cato 49 quotiens illum -x noctu aliquid describere ingressum, quotiens nox oppressit, cum mane coepisset (HIRT. Gall. 8, 14, 2 oppressi -e. LIV. 9, 30, 9. *al.*). CATVLL. 50, 12 *ut* lecto versarer cupiens videre -em. CAES. Gall. 7, 82, 2 cum -x appeteret ([appareret *var. l.*]. LIV. 10, 20, 9. CVRT. *ter*). SALL. Iug. 99, 1 ubi -x adventabat (*cf.* MORET. 4 venturae ... -is [*al.*]). VERG. Aen. 4, 586 regina ... ut primam (primum *M*, *cf. l. 41*) albescere -em vidit (LIV. 5, 28, 12. *al.* GRATT. 223 SEN. Thy. 817. *al.*). 9, 338 si ... aequasset nocti ludum in -emque tulisset (HOR. carm. 3, 8, 15 lucernas perfer. SEN. nat. 4, 13, 6 cenis usque in -em perductis. epist. 101, 3 spiritum traxit. CVRT. 8, 6, 14 convivium extraheret [*cf.* SVET. Iul. 52, 1 convivia in primam -em ... protraxit]. SIL. 7, 330 proelia differ [AVG. c. acad. 1, 4, 10 p. 11, 30 usque in crastinam -em]. *adverbialiter p. 1907, 43*). *al.* CIRIS 349 postera -x (*paulo aliter p. 1911, 82*) ubi ... diem ... quatiebat. PROP. 4, 3, 32 -is ... auctores ... aves *sc. gallos* ([*v. vol. II 1440, 72; vix de avibus concinentibus intellegendum*]. OV. fast. 2, 767 -is praenuntius ales. MART. 14, 223, 2 cristatae ... -is aves. *al.*). OV. met. 3, 149 altera -em cum ... Aurora reducet. 15, 664 somni ... fugam -x alma secuta est (*cf.* LIV. 5, 42, 6 nec tranquillior nox diem ... excepit; -x deinde noctem inquieta[m] insecuta est). *al.* *abl. absol.*: CATVLL. 64, 376 orienti -e (CVRT. 3, 8, 23 oriente [GELL. 2, 29, 8. *al.*]. *cf.* CAES. Gall. 5, 8, 2 orta [LIV. 2, 51, 7 postero die -e o. *al.* CVRT. 4, 13, 17 TAC. ann. 13, 21, 1. *et saepius*]). SEN. Herc. f. 127 -e renata (*cf.* VAL. FL. 5, 328 reducta. IVV. 6, 312 reversa). TAC. ann. 1, 65, 3 coepta -e (3, 15, 3. 15, 55, 1. *cf.* DICT. 5, 12 occipiente. AMM. 31, 15, 2 coeptante. BENED. reg. 8, 4 incipiente). 4, 51, 3 adpetente iam -e (AMM. 20, 7, 6 a. postridie -e). APVL. met. 5, 6, 10 proxumante. *al.* Ⓒ *de sede beatorum*: CIC. Tusc. 1, 74 vir sapiens laetus ex his tenebris in -em illam excesserit (*71* in caelum ... escendere. div. 1, 47 [*verba Callani Indi*] discessum e vita, cum ... in -em animus excesserit). SEN. dial. 6, 25, 2 *parens tuus apud felices animas* nepotem suum ... adplicat sibi nova -e gaudentem. 12 (11), 9, 8 non perdidit -em frater tuus, sed securiorem sortitus est (*antea*: fruitur nunc aperto ... caelo). epist. 102, 28 -x undique clara (*seq.* totam -em, divina -x). TERT. anim. 53, 6 *anima* erumpit in apertum ad meram et puram et suam -em (*cf. p. 1913, 79*). OPT. PORF. carm. 24, 3 (*ad Christum*) *fidelibus* ignea templa supremi annuis esse poli, pia -is regna paternae. PRVD. ham. 965 -x inmensa (*antea*: beata in regione). GENNAD. dogm. 62 ut ... in beatitudinis -e persisterent *angeli* (SACR. Leon. 1155). *al.*

[Ehlers]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(II) *latius de qualibet claritate ita dictum, ut potissimum -x caelestis intellegatur*: Ⓐ *specimina varia*: LVCR. 2, 795 nequeunt sine -e colores esse *eqs.* (*cf.* 796 [*l. 80*] *et s. v.* lumen). 4, 380 quocumque loco sit -x atque umbra (*381* lumina). *al.* VARRO ling. 6, 79 ('lucere') -e dissolvuntur tenebrae (*deinde*: -em *diurnam* amissam). CELS. 3, 4, 2 *Asclepiades* convellendas ... vires aegri putavit -e *eqs.* (*ibid.* 4 *seq.* interdiu). 3, 18, 5 (*syn.* lumine). SEN. benef. 3, 1, 5 vitiosi oculi sunt, qui -em reformidant. *al.* Ⓑ *prodigia, miracula* (*de* VERG. Aen. 7, 142 *parum constat, cf. quae sub 3 monuimus*): VERG. Aen. 9, 110 nova -x oculis offulsit et ingens visus ab Aurora caelum transcurrere nimbus *eqs.* LIV. 28, 11, 3 nocte Fregellis -em obortam (*cf.* 32, 29, 2. PLIN. nat. 1, 2, 33 [*2, 100* lumen]). LVCAN. 2, 79 *Cimber* viderat inmensam tenebroso in carcere *Marii* -em. *in adventu numinum* (*aliter p. 1913, 73*): VERG. Aen. 2, 590 pura per noctem in -e refulsit *Venus* ([SERV.: in nimbo, qui cum numinibus semper est. *sed similiter Aeneas nube scissa manifestus describitur* 1, 588]. Ov. fast. 6, 252 caelestia numina [*i. Vestam*] sensi laetaque purpurea -e r. humus. STAT. Theb. 5, 267 [*265* sub nocte] multa subitus cum -er. *Bacchus*). SIL. 13, 640 -e corusca (coruscas *Ch, unde* coruscans *Heinsius*, coruscum *Lefebure*) ... vidi ... Iovem. STAT. silv. 3, 3, 85 -x alta domum praecelsaque ... intravit Fortuna. ITALA act. 22, 6 (cod. e = VVLG.; *item* 22, 11 cod. d *et* 26, 13 cod. g) de caelo circumfulsit -x copiosa circum me (*cod. g* lumen *ut 22, 9 omnes, ceteris locis plurimi*). PANEG. 11, 10, 4 ut primum ... vestrum (*sc. imperatoris, cf. p. 1913, 3*) numen effulsit, tota Italia clarior -x diffusa, omnibus ... dubitatio iniecta est, quinam de<i> ... orirentur.

(III) *peculiariter in locutionibus sensum claritatis exaggerantibus*: Ⓐ -e lucere: PLAVT. Curc. 182 hoc ... haud multo post -e lucebit. Ⓑ *abl. compar.*: -e clarior, clarius (*adv.*): CIC. Verr. II 2, 486 quod erit vobis -e clarius. Catil. 1, 6. Cael. 22 -e omni (AVG. conf. 9, 1, 1). Mil. 6 hac -e (AVG. serm. 85, 1). Tusc. 1, 90. div. 1, 6 solis -e. VAL. MAX. 9, 15 ext. 2 QVINT. decl. 325 p. 278, 16. 333 p. 313, 26 -e ipsa (TERT. adv. Marc. 4, 1 p. 424, 10 manifestius et -e i. clarius [*sim.* OPTAT. 2, 5 p. 42, 6]. ARNOB. nat. 1, 54 aperta res ... et -e i., quemadmodum dicitur, clarior). TERT. resurr. 20 p. 52, 17. *al.* *varia*: APVL. apol. 83, 6 -e inlustrius. IVVENC. 2, 669 manifestior omni -e (HIER. epist. 30, 10). CLAVD. MAM. anim. 1, 3 p. 27, 18 -e liquidior (2, 3 p. 107, 18). GREG. TVR. Franc. 7, 1 p. 325, 11 omne -e lucidior (*seq.* naturali -e splendidius. *antea*: -e ista clariorem).

b *cum acumine dictum* (*sing.; sensum -is caelestis plus minusve servari apparet*): α *in circumscribendo statu animantium vel rerum publico, aperto, libero sim.* (*immiscetur color gloriae l. 70. 73, cf. p. 1915, 20 sqq.; disertius* -x libertatis CIC. Verr. II 5, 160 Rab. perd. 13 ARNOB. nat. 2, 77. CE 89, 7 [*loq. libertinus. cf.* libertas *et* -x: LIV. 6, 17, 2. 7, 30, 23. libera -x: SEN. epist. 65, 17 COD. Theod. 9, 16, 2], rei publicae CIC. leg. agr. 2, 71 QVINT. inst. 1, 2, 18 [*cf.* publica -x: Ov. *p. 1905, 80*. PS. QVINT. decl. 10, 9 p. 197, 2 AVG. civ. 8, 19 p. 348, 27 D.], veritatis [*i. rerum*] CIC. de orat. 1, 157. 2, 36, fori QVINT. inst. 12, 2, 8 GELL. 13, 13, 1. *al.* [*similia v. infra*]): PLAVT. Capt. 1008 (*loq. Tyndarus lapicidinis relictis ad Hegionem*) mi item ut parentes -is das tuendi copiam (*opp. 730* sub terra). Truc. 574 *meretrix adulescentem* intulit in pauperiem: privabit bonis, -e, honore atque amicis. L. CRASS. or. frg. (45 M.) Cic. de orat. 2, 226 tu -em aspicere audes? tu hos intueri? tu in foro, tu in urbe, tu in civium esse conspectu? (Sest. 20. 53 forum, ... curiam, ... -em. har. resp. 49 -em non a., carere publico. *al. cf.* RHET. Her. 4, 13, 19 conspicere. LIV. 6, 14, 7 videre -em, forum, civium ora. *sim. saepius*). CIC. carm. frg. 22, 18 qui -i ediderat genitor Saturnius, idem abdidit *draconem* (*Hom. B 318* ἔφηνεν, *cf. 309* ἧκε φόωσδε. *sim.*: VERG. Aen. 2, 471 in -em coluber ... convolvit ... terga arduus ad solem). Verr. II 5, 23 a libero spiritu atque a communi -e seclusum *supplicium*. 5, 28 *mulieres castiores* -em conventumque vitabant (Sull. 74 aspectum -emque. TAC. hist. 4, 72, 3. *cf.* CIC. Phil. 3, 24 vitatio oculorum, -is, urbis, fori). Manil. 7 se non ... Cappadociae latebris occultare ..., sed ... in vestris vectigalibus, hoc est in Asiae -e, versari (Planc. 42 *opp.* tenebris. *al.*). Arch. 12 nihil ... in aspectum -emque proferre (de orat. 1, 157. 162. parad. 4 in -em, id est in forum. HOR. epist. 2, 2, 116 LIV. 9, 11, 12. *al.*). Vatin. 2 congressu, ... aditu, ... suffragio, ... civitate, ... -e dignum (Pis. 3 SEN. epist. 77, 17. *cf.* CIC. Tusc. 3, 26 indignum [SEN. benef. 1, 1, 11]). Pis. 57 est animi -em splendoremque fugientis, iustam gloriam *triumphi* ... repudiare (Att. 3, 19, 1 *syn.* celebritas. Ov. met. 2, 594 conspectum -emque. PLIN. nat. 8, 168. 11, 99. *al. cf.* FRONTO p. 145, 7 v. d. H. [p. 151 N.] fugitabat). Brut. 32 *Isocrates* forensi -e caruit intraque parietes aluit ... gloriam (LIV. 22, 61, 9 ut ... non foro solum ..., sed prope -e ac publico caruerint *sc. notis ignominiisque confecti, aerarii facti*). ad Q. fr. 1, 1, 9 in -e Asiae, in oculis ... provinciae atque in auribus ... nationum esse positam *virtutem* ([*opp.* latere in tenebris *eqs.*]. Ov. trist. 5, 9, 24 haec meus ... poneret in multa -e videnda labor. VVLG. sap. 6, 24 in -em [*gr.* εἰς τὸ ἐμφανές]). *al.* CATVLL. 55, 16 (*2* demonstres, ubi sint tuae tenebrae) ubi sis futurus, ... crede -ei. LVCR. 2, 796 neque in -em existunt primordia rerum. 4, 1189 *celata* protrahere in -em (SEN. epist. 90, 34 LACT. inst. 4, 27, 18. *cf.* LIV. 6, 17, 2 extrahentem [*v. vol. V 2, 2064, 19 sqq. 56*]. MANIL. 5, 412 trahet). VERG. Aen. 5, 678 *mulieres* silvas ... et ... saxa petunt; piget incepti -isque. LIV. 4, 3, 8 (*2* quam indignos ducerent *vos*, qui una secum urbe ... viveretis) -is vobis huius partem, si liceat, adimant. 7, 4, 4 quod filium ... foro, -e, congressu aequalium prohibitum in opus servile (*sc. rusticum*) ... dederit. *et saepe.* *peculiariter* (*in rebus sacris*): PAVL. FEST. p. 119 '-em facere' dicuntur Saturno sacrificantes, id est capita detegere.

β *in circumscribenda vita* (*distinctius* LVCR. 3, 80 vitae ... odium -isque videndae. VELL. 2, 66, 4. CE 93, 2 [*saec. I*]. OCTAVIA 243 -em videt fruiturque vita. *sim. al.* [*iunctura* -x vitae *non exstat ante aevum christianum, v. e. g.* ITALA *p. 1822, 68*. IVVENC. 2, 641. *al.*; *de* CIC. ac. 2, 26 *v. p. 1916, 29*]; *ceterum ex exemplis in capitis alterius parte II allatis haud pauca huc vergere monemus*): Ⓘ *usu communi*: Ⓐ *locutiones sollemnes*: ① *iuncturae nominales*: ⓐ *cum subst.*: -is: PLAVT. Capt. 1008 (*per comparationem, v. p. 1909, 50*). CIC. Verr. II 5, 75 -is usuram (Sull. 90. Rab. Post. 48 u. huius -is et vestrum conspectum. PS. QVINT. decl. 6, 14 p. 124, 5. *al. cf.* VAL. MAX. 2, 7, 9 usum [9, 13, 2 PRVD. cath. 11, 111. CE 222, 4 usibus]). Tusc. 2, 10 finem huius -is et amissionem omnium vitae commodorum (EVAGR. vita Anton. 17. *al.*). LVCR. 3, 80 (*v. l. 6*). VERG. Aen. 6, 721 cupido (*v. vol. IV 1422, 13*). 9, 205 animus -is contemptor. LYGD. 3, 9 permenso ... tempore -is (SEDVL. carm. pasch. 1, 188 ultima labentis ... tempora -is [*op. pasch. 1, 15* extremis vitae terminis]. CIL XIII 3916). Ov. trist. 4, 10, 116 vivo ... nec me sollicitae taedia -is habent. MANIL. 3, 59 quae *astra* -is honorem, quae famam assererent (SIL. 3, 147. 7, 737). VAL. MAX. 2, 6, 8 aviditate -is. SEN. Phaedr. 591 munus redditae -is (STAT. Theb. 3, 66 inhonorae munera -is. QVINT. decl. 286 p. 151, 17. PRVD. c. Symm. 1, 157 functis ... munere -is [*opp.* vivis]. *al.*). Tro. 939 abrumpere ense -is invisae moras (LVCAN. 2, 525 VAL. FL. 6, 733. OPTAT. 1, 13 p. 15, 21 istius incertae -is m. [*opp.* aeternae vitae]). *al.* in -e: LVCAN. 1, 115 in -e moras (VAL. FL. 4, 458). ⓑ *cum adi.*: EPIGR. Bob. 52, 6 cassos -e. CLAVD. 5, 183 -is prodigus ... impetus.

② *iuncturae verbales*: ⓐ *cum praepos.*: in -em (ad PETRON. *l. 39*. ARNOB. *l. 38*. *al.*, sub IVVENC.): LVCIL. 623 editus (*v. vol. V 2, 82, 60 sqq. 83, 29 sq.*). CIC. har. resp. 57 suscipimur. VARRO ling. 5, 69 partus. *ibid.* produxit (TERT. anim. 37, 1 VLP. dig. 37, 9, 1, 15. *al.*). VERG. Aen. 10, 704 dedit (IVVENC. 1, 63 sub -em). MANIL. 2, 637 venientibus (CENS. 8, 3 PANEG. 6, 3, 2. *al.*). PHAEDR. 2, 9, 16 extulit (PETRON. 120 vers. 99). SEN. epist. 20, 13 exit (ARNOB. nat. 4, 19 ad -em). 36, 10 reponat. 54, 4 prodiremus (ARNOB. nat. 4, 21). PETRON. 94, 8 revocat ad -em (*item* LACT. inst. 5, 1, 9). SIL. 13, 854 ituro. *al.* in -e (-em, sub -e CE): SEN. Herc. O. 969 quae blanda tenes in -e miseros, vita (CE 748, 12 sub -e. *cf.* QVINT. decl. 337 p. 326, 19 detineat). dial. 6, 3, 3 invisa haerebis in -e. CE 1814, 2 (*saec. II*) in -em ... moratus (1400, 3 in -e). HIER. epist. 36, 3 infeliciter in hac -e versaberis (hom. Orig. in Ezech. 9, 5 p. 415, 5 praesenti. RVFIN. Adamant. 1, 1 huius mundi). REGVLA mag. 86, 4 in hac -e ... durare. ab (de) -e: LVCAN. frg. 2 a -e relictam (reductam *Burmannus*) Eurydicen. MART. 4, 73, 7 a -e recessit (INSCR. christ. Diehl 2777 [*a. 397*] de hac -e). VLP. dig. 24, 1, 13, 1 subtractus (COD. Iust. 3, 33, 12 pr. *al.*). RVFIN. hist. 3, 32, 8 discessit (INTERPR. cod. Theod. 2, 6, 4 [*Cod.* ultimum diem obierit]. *al.*). VINDIC. epist. ad Valent. 9 migrare (*v. vol. VIII 936, 32 sqq.*). *al.*
ⓑ *per casum solum*: *acc.* (*obi.; de* PLAVT. Capt. 1008 *v. p. 1905, 33*): LAEV. carm. frg. 23, 2 -x ... haedo *ab epulis dimisso* redditur (Ov. trist. 3, 3, 35 [*i. amittere ut*: VAL. MAX. 9, 12 pr.]. SEN. Phaedr. 591 *Phaedrae languore quasi mortuae*. SIL. 6, 33. *al.*). CIC. S. Rosc. 63 ut, propter quos hanc suavissimam -em aspexerit, eos ... -e privarit (*tropice*: Brut. 12 tamquam. *cf.* Mil. 7 intueri [*v. supra p. 90, 29 sqq.*]. LVCR. 3, 80 videndae [Ov. met. 9, 779. SEN. contr. 9, 2, 20 ultra. SEN. dial. 6, 21, 6 primum. *al.*]. VERG. georg. 2, 340 hausere [*v. vol. VI 3, 2570, 52 sqq.*]. *sim. saepius*). 150 ne -em ... hanc, quae communis est, eripere cupiat (*antea*: vitam ne petat. CIL XI 6810. *cf.* VELL. 2, 66, 4 rapuisti [CE 466, 3 CIL VIII 18600]). Cluent. 31 liberos prius vita privavit quam illi hanc ... -em accipere potuerunt (VAL. MAX. 9, 12 pr. QVINT. decl. 372 p. 409, 13. CENS. 2, 2 *opp.* demerent. *al.*). fin. 5, 32 discessu a suis atque ipsa relinquenda -e (VERG. Aen. 4, 452 quo magis ... -em ... relinquat [GLOSS.^L I Ansil. LV 41 mori properet]. 10, 855 homines -emque [*syn.* linquam, *v. p. 1461, 10 sq.*]. VAL. FL. 4, 487 STAT. Theb. 10, 615 CE 701, 5). VERG. Aen. 4, 631 abrumpere (SIL. 9, 650 cuncta ... cum -e). 6, 435 perosi. 12, 660 fugit (CE 995, 17 [*aetate Tiberii*] -emque deosque. SEN. Herc. O. 923). 12, 873 morer (CLAVD. 28, 316). Ov. met. 6, 272 finierat moriens pariter cum -e dolorem (APVL. met. 11, 21, 7). 14, 132 -x aeterna ... dabatur *Sibyllae* (fast. 3, 255. trist. 1, 6, 24 cum ... nova mores ... -e dati. OCTAVIA 336. QVINT. decl. 368 p. 409, 13 *syn.* vitam. *al.*). *al.* *abl.* (*separ., instr.*): CIC. Quinct. 74 ut ... non modo ... bonis, verum etiam communi -e privaret *Naevius Quinctium* ([*39* sanguinem vitamque eripere, *sim. 46*]. S. Rosc. 63. CE 516, 7 [*saec. II/III*]. ARNOB. nat. 1, 62 vita et -e. CASSIOD. hist. 6, 34, 5 [*Theodoret. 3, 15, 7* ζωῆς]. *al. cf.* SYNON. Cic. 431, 34 GLOSS.). Tusc. 1, 12 careant (*v. vol. III 450, 24 sqq.*). VERG. Aen. 4, 619 fruatur (*v. vol. VI 1, 1425, 83. 1426, 6. al.*). STAT. Theb. 7, 772 utere -e tua. LACT. inst. 1, 11, 6 potiti. *al.* *dat.*: SEN. Phoen. 248 *nox editos* novae -i abstulit. CE 1611, 3 (*a. 246*) ereptus. ARATOR act. 1, 171 cum ... corpora -i redderet (VITA Caes. Arel. 1, 40). 1, 831 reducta. *gen.*: SIL. 7, 226 -is piget (*cf. p. 1909, 83*). AMM. 30, 5, 6 taederet.

[*Ehlers*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(β) *locutiones adverbiales*: post -em: PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 2, 157 (*gr.* μετὰ τὴν τελευτήν). in -e: DRAC. Romul. 9, 192 poenas in -e (*i. vivus*) dedit. ENNOD. epist. 2, 1, 9 p. 40, 17 praeter lacrimas in praesenti -e nil habeo. 8, 27, 1 p. 217, 16 in hac -e.

(B) *exempla varia* (*usu liberiore*): CATVLL. 5, 5 nobis cum semel occidit brevis -x (*quasi sol, cf. 4*), nox est perpetua una dormienda (*cf.* VERG. Aen. 3, 311 si -x alma recessit. VVLG. Sirach 22, 10 defecit). SEN. Herc. O. 970 (*969* vita) caritura Hercule -x vilis ista est (*cf.* PANEG. 2, 41, 3 -x amori, interitus horrori est. MAXIM. eleg. 1, 7 -x gravis in luctu. CE 737, 4 te sine ... mihi nec -x nec vita iocunda est. 1125, 11 sit tibi -x dulcis). SIL. 10, 293 quod superest de -e. 15, 463 furtiva tractantem proelia -e ... Galam *sc. sacris subductum. al.*

(II) *peculiaria*: (A) *respicitur dies mortis* (*cf. p. 1910, 20*): ACC. trag. 37 hanc mihi supremam -em ... dari (SIL. 10, 153 s. Telesinus ... exhalat -em. 15, 66 [*abl. temp.*]. HOMER. 946 [*om.* N^1, *del. Vollmer*]. MART. 1, 109, 17. SEDVL. op. pasch. 3, 9 p. 239, 8 s. -is spiramenta [*carm. pasch. 3, 104* superas ... auras]). VERG. Aen. 2, 668 vocat -x ultima victos ([GLOSS. V 114, 35 novissimus dies]. PS. QVINT. decl. 9, 9 p. 174, 28). OV. epist. 9, 167 -x oculis hodierna novissima nostris (met. 1, 772 LVCAN. 7, 90. TAC. Agr. 45, 5 n. in -e). SEN. Herc. O. 1473 summa. LVCAN. 4, 483 extremae momentum abrumpere -is (7, 185). (B) *concise fere i. q.* saeculum, mundus (*apud Christianos; ad colorem cf. p. 1910, 28. 45. al.*): ORIENT. comm. 2, 332 victis -is et infidi corporis inlecebris veram quaerentes vitam. BENED. reg. prol. 43 per hanc -is vitam (viam *duo codd. rec.*; *opp. 42* vitam ... perpetuam).

c *in indicando tempore ponitur pro die* (*cf. l. 13*): α *plur.* (*apud poetas* [*pro sing.* CATVLL.] *excepto* ARNOB. nat. 1, 2): (I) *abl. temp.*: CARM. CIL I^2 2662, 7 (*a. 102*) -bus haec paucis ... perfecta. HOR. carm. 4, 15, 25 et profestis -bus et sacris ... canemus. OV. met. 14, 227 -bus isse novem (*Hom.* κ *28* ἐννῆμαρ). fast. 3, 398 his ... -bus. *nude i. q. interdiu*: MART. CAP. 9, 999 (vers.) somnolentum -bus ('*oculis*' *post alios Dick in schedis nostris, vix recte*). (II) *alia*: CATVLL. 64, 31 optatae ... -es advenere (*i. dies nuptialis, cf. 66, 79* optato ... lumine). LVCR. 5, 681 minui -es (*syn.* dies, *opp.* noctes). 5, 688 anni nodus nocturnas exaequat -bus umbras (*indicatur aequinoctium, item*: MANIL. 3, 446 *vellera Arietis* aequum -es cogentia et umbras ferre iugum. 4, 326 *Cancer* facit aequales -es *aestivas* brumalibus umbris [undis *codd.*]. *de lectione ambigitur* 3, 645. 4, 341). VARRO frg. Non. p. 528, 26 ('hebdomades') quot -is habet annus absolutus. CIRIS 397 alternas ... vivere -es. 417 tot ... pendebo ... -es? (*cf.* OV. met. 4, 262 per ... novem -es [MART. 14, 142, 1 quinas]). HOR. carm. 4, 6, 42 saeculo festas referente -es (*cf. carm. saec. 22sqq.*). PANEG. in Mess. 160 *sol* hibernas properat decurrere -es. OV. fast. 4, 901. 6, 39. 6, 247 instantes mediis sex -bus idus (*seq.* dies). 6, 725. 6, 774 post septem -es. Pont. 2, 1, 25 multis -bus ante. MANIL. 3, 512 annos et menses -esque ... horasque dierum (*cf.* 3, 555). *saepe*. MART. 6, 59, 3. 10, 62, 6. ARNOB. nat. 1, 2 tardissimas (*antea*: longos ... dies). IVVENC. 4, 376 quattuor ... -es totidemque ... noctes praetereunt, quo *eqs.* (*Ioh. 11, 39* quatriduanus est). AVIEN. Arat. 1347. 1875 AVSON. 378, 1 p. 99 P. CE 1041, 3 bis vicenos compleat -bus annos (*abundantiam illustravit Armini, Sepulcralia lat. 1916, 48*).

β *sing.* (*in prosa inde a* CIC. Mil. 98 BELL. Hisp.; *nonnulla exempla sensum -is matutinae quodammodo servantia ab usu p. 1908, 38sqq. illustrato difficillime discernuntur*): (I) *abl. temp.* (*cum attributo, cuius vice ponitur gen. l. 64*): CIC. carm. frg. 28, 1 omni -e ([*Hom.* Τ *226* ἤματα πάντα]. STAT. silv. 1, 4, 118 *opp.* nocte. *cf.* MART. 8, 20, 1 nulla non -e). CATVLL. 64, 16 illa atque ⟨haud⟩ alia ... -e (*pron. ut*: OV. ars 1, 413 qua ... -e ... quaque die. *et saepe, in poesi praeter* PORPH. Hor. carm. 3, 8, 1 [hic dies *Hor. 9*]). 64, 325 laeta. BELL. Hisp. 10, 1 insequenti (19, 3. 5 [i. die *quater*]. *cf.* OV. fast. 4, 625 secutura. 4, 675 sequenti [5, 730 DON. vita Verg. l. 11 Br. AMM. 19, 6, 13]. AMM. 23, 3, 8 secuta [31, 11, 4]). HOR. sat. 2, 2, 116 profesta (*cf.* TIB. 2, 1, 5 sacra [STAT. Ach. 1, 287]. 2, 1, 29 festa [PERS. 6, 69 CLAVD. 1, 143]). PRIAP. 12, 8 hesterna (*v. vol. VI 3, 2668, 27sq. cf.* PROP. 3, 10, 7 hodierna [5 hic ... dies]). OV. fast. 1, 318 Agonali. 4, 640 Palis (*cf.* MART. 9, 55, 1 propinquorum). trist. 1, 1, 97 bona. 1, 11, 39 brumali. Pont. 4, 5, 7 minus decima. VAL. MAX. 1, 7, 3 proxima (PETRON. 115, 15 *i. praeterita. cf.* postera: PLIN. nat. 36, 97 TAC. hist. 5, 16, 1 ann. 16, 27, 1 SVET. Aug. 94, 6 AMM. 21, 13, 8). *al.* (II) *alia*: CIC. Arat. 288 autumnali atque iterum sol lumine ver⟨n⟩o exaequat spatium -is cum tempore noctis (*gr. 513* ἤματα νυξίν. *in describendo aequinoctio ut*: VERG. georg. 1, 209 *Libra* medium -i atque umbris ... dividit orbem [SERV. auct.: '-i' dixit partem caeli septentrionalis. *sed cf. 208* die somnique *et locum animo poetae obversantem* LVCR. 5, 688 -bus, *v. l. 35*]. MANIL. 4, 203. *al.*). Mil. 98 omitto Etruriae festos ... dies: centesima -x (*sc. festa, salutaris*) est haec ab interitu P. Clodi et ... altera (*item cum num. ord.*: VERG. Aen. 3, 117. 11, 210. OV. *saepe*. PLIN. nat. 2, 44. *al.*). CATVLL. 66, 70 *comam* nocte premunt vestigia divom, -x ... Tethyi restituit. VERG. ecl. 7, 43 si mihi non haec -x toto iam longior anno est (SERV. auct.: dies. *cf. l. 75 et* HOR. carm. 4, 11, 19 ex hac -e [*sc. idibus April.*] Maecenas ... ordinat annos. OV. fast. 1, 463 -x eadem. *sim. al.*). Aen. 8, 170 crastina (*v. vol. IV 1106, 51sqq.*). MORET. 67 (68) festa (OV. fast. 6, 191. trist. 5, 5, 41 [*42*] nulla). HOR. sat. 1, 5, 39 postera -x oritur ... gratissima (OV. rem. 509. *al.* VAL. FL. 2, 664 SIL. 11, 369. *et saepius* [*in prosa*: AMM. 19, 6, 1 p. -is initio]. *cf. p. 1908, 58 et* proxima: OV. fast. 1, 637. *al.* CVRT. 4, 11, 21 [*in prosa ut* APVL. met. 8, 16, 1]. SIL. 10, 333. *al.*). 2, 6, 59 perditur ... -x (*cf.* SEN. Herc. O. 1865 *Herculi* concepto -x una perit noctesque duas contulit Eos). LYGD. 3, 25 niveam (*26* felicem ... diem. *cf.* OV. fast. 1, 71 prospera [*72* bona ... die]. Pont. 3, 1, 159 bona. MART. 9, 52, 4 felix utraque -x diesque ... signandi melioribus lapillis). PRIAP. 63, 7 acta sub laboribus -e parem diebus pervigil traho noctem (*sim. in distinguendis operibus diurnis nocturnisque*: ELEG. in Maecen. 1, 99 -x est, taurus arat; nox est, requiescit arator. CARM. de bell. Aeg. 67. OV. met. 7, 662 *syn.* diem. SEN. epist. 122, 2 officia -is noctisque. *al.*). PROP. 4, 1, 143 *puellae* arbitrio noctem -emque videbis. OV. met. 9, 760 iugalis (STAT. Theb. 2, 272 sub -e i.). Ib. 217 natalis. *et saepe*.

d *de claritate aedibus aliisve locis clausis immissa* (*sing.; saepius et magis technice* lumen, *quae vox a iurisconsultis sola adhibetur; opp.* lumen '*foramen*' VITR., sol PLIN.): VARRO ling. 5, 161 (*de impluvio*) relictum erat in medio, ut -em caperet (carp- *cod.*; *cf.* lumina capere *Vitr. 1, 2, 7. 1, 4, 2 et* CALP. decl. 4 p. 4, 23 carcerem ... angustis foraminibus tenuem -is umbram recipientem). rust. 3, 9, 19 (*6* ut lumen praebeant *fenestrae gallinario*) -x pinguitudinis vindicta. VERG. georg. 4, 298 obliqua -e fenestras. OV. ars 3, 807 nec -em in thalamos totis admitte fenestris (MART. 11, 104, 6 ludere teste lucerna et ... admissa rumpere -e latus [*opp.* tenebris]). VITR. 5, 10, 4 labrum ... sub lumine faciundum videtur, ne stantes circum suis umbris obscurent -em ([*6, 3, 11* lumina]. AVG. in psalm. 91, 14 l. 32). SEN. contr. exc. 5, 5, 1 SEN. epist. 57, 2. 82, 13 STAT. Theb. 7, 393. PLIN. epist. 5, 6, 26 *in cella caldaria* tres descensiones, duae in sole, tertia a sole longius, a -e non longius. *al.*

2 *signorum nocturnorum* (*in enumeratione siderum p. 1905, 68; plur. l. 37. 38sqq. 49*): a *lunae*: LVCR. 5, 576 luna ... sive notho fertur loca lumine lustrans sive suam proprio iactat de corpore -em (*cf.* CIC. nat. deor. 2, 103 *luna* eam -em, quam a sole accepit, mittit ... et varias ipsa -is mutationes habet [*infra*: lumen *solis*]. PLIN. nat. 2, 45 mutuata ab eo *sole* -e [*seq.* inaequali lumine]. *sim. al.*). VERG. Aen. 6, 270 per incertam lunam sub -e maligna. LIV. 44, 37, 9 donec luna (*sc. quae defecerat*) in suam -em emersit. SEN. suas. 3, 1 *et* 4 plena -is suae *luna* (*cf.* 4, 2 plenam -em). SEN. Med. 793 (*ad Lunam*) face tristem ... -em funde. LVCAN. 8, 721. 9, 940 -e recepta. PETRON. 122 vers. 131. *al.* *? plur. i. q.* dies mensis lunaris (*cf.* lumen): MANIL. 1, 187 *cum* luna ... per totidem -es mutetur et orbes ('*phases*' *Pingraeus, sed v. Housman ad l.*).

b *stellarum*: CIC. Arat. 50 altera *pars Cycni* nec parvis nec claris -bus ardet (*gr. 277* ἀστράσιν ... οὐ μὲν ἀφαυροῖς. *plur. de partibus signi ut*: 96 [*93* stellas]. 331. 367. 434 MANIL. 1, 476). 154 *stellam* iacit ex se Pistricis spina evalida cum -e refulgens. 394 *emergit* larga cum ⌊-e Bootes⌋ (Q. CIC. carm. frg. 20 serus ... conditur ... cum -e B. [*v. Souchay, ed. Auson. p. 425; an ad p. 1907, 33?*]. VAL. FL. 2, 68 quo sidere vibret Ensis et ... niteat qua -e B. MART. CAP. 8, 808 vers. 6). *al.* (*cf. s. v.* lumen). VERG. Aen. 2, 694. 698 MANIL. 1, 300. 1, 320 Corona -e micans varia (*322* lumina). *al.* GERM. 79 (*gr. 80* αἴγλῃ). SEN. dial. 11 (12), 8, 6 nat. 1, 1, 7. 1, 2, 2. 11. *al.* c *variorum*: SEN. nat. 1, 14, 2 (*de ignibus caelestibus*) quidam *colores sunt* candidae -is. 1, 15, 2 (*tractantur fulgores q. v.* σέλα. *cf.* APVL. mund. 16 [*saepius, etiam plur.*]). 6, 3, 3 ignium multam post se -em trahentium. 7, 17, 3 (*ex Apollonio Myndio*) aliis *cometis* rubor est sine ulla -e, aliis candor et purum ... lumen (CALP. ecl. 1, 78 PLIN. nat. 2, 90 SIL. 1, 463 AMM. 25, 10, 3). *talia respicit* VAL. FL. 8, 57 (*de Iasone oculis draconis obvio*) inter nubila flammam conspicit et saeva vibrantes -e tenebras; '... quod tam lugubre refulsit sidus?' ait. *pro miraculo* (*subest exod. 13, 21* in columna ignis): PRVD. cath. 12, 168 (*tropice*) -is columnam praeferens *Christus*. ham. 476 -e columnari.

3 *fulminis* (*sing.; de* VERG. Aen. 7, 142 [*cf.* SERV.] *interpretes adhuc ambigunt*): SEN. Ag. 496 dirum fulmen ... micat miserisque -is tanta dulcedo est malae: hoc lumen optant. nat. 2, 56, 2 (*de fulguratione*) hanc e nubibus subitae -is eruptionem. LVCAN. 5, 630 -x etiam metuenda perit nec fulgura currunt clara. PLIN. nat. 35, 177 sulpurea. VAL. FL. 2, 198 fragosa. 4, 664. 4, 673 *fulminea fax* tenui ... -e fugit. SIL. 17, 477 atrox. APVL. mund. 15 clara (*gr. aliter*). AVSON. 364, 19 p. 92 P. VVLG. Iob 37, 15 -em nubium *dei* (*cf.* lumen *ibid. 3. 11*). MART. CAP. 8, 896 trisulcae -is ... fulgorem. ISID. orig. 13, 8, 2 -x ..., quae apparet ante tonitruum, fulgetra vocatur (*seq.* lumen).

4 *arcus caelestis*: SEN. nat. 1, 3, 1 inaequalitas *nubium* alternis -em (*sole effectam, cf. quae monuimus ad B 2 a*) umbramque permiscet et exprimit ... arcus varietatem (*item ibid.* 4, *sed 3* fulgore, *4 supra* lumine). LVCAN. 4, 80 arcus vix ulla variatus -e colorem. CLAVD. carm. min. 28, 4 arcum variata -e rubentem.

5 *nimbi divini*: *v. p. 1909, 15.*

B -x *non caelestis* (*v. etiam p. 1909, 1*): 1 *strictius pertinet ad ignem* (*sing.*): a *instrumentorum lucendi gratia accensorum* (*cf.* VARRO ling. 5, 119 *lucerna* dicta a -e): CIC. Cael. 67 lychnorum (*opp.* solis). LVCR. 5, 299 (*de lychnis taedisque*) nec loca -x ... relinquit (*cf. 298* lumen *et de ipsis instrumentis 295* lumina *sicut* PRVD. *infra*). OV. am. 3, 9, 8 sine -e facem (rem. 140). STAT. Theb. 1, 435 *Adrastus* progrediens numerosa -e ([SCHOL.: cum multis lampadibus]. PAVL. NOL. carm. 19, 419 *lychni* distinguunt ... n. -e tenebras [*417* lumine]). APVL. met. 2, 24, 5 lucerna ... praegrandis et oleum ad -em (*i. diem*) -i sufficiens. 10, 20, 3 cerei praeclara micantes -e. TERT. idol. 15 p. 49, 10. ITALA apoc. 18, 23 (cod. g *al.* = VVLG.). AVSON. 364, 19 p. 92 P. PRVD.

[*Ehlers*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

cath. 5, 27. 144 (141 pendent . . . lumina). CORIPP. Iust. 1, 363 conveniunt proceres: -x sacra palatia conplet (haud sine ambiguitate dictum videtur ut: 2, 299 Iustinus coronatus egreditur cum -e sua [cf. STAT. supra cum p. 1909, 18. 25. similiter fortasse 3, 212]). per similitudinem de fulgore lampyridum PLIN. nat. 18, 252; ambigue in lychnite gemma describenda l. 32sqq. b in univ.: VERG. Aen. 2, 569 (inter versus a Tucca et Vario detractos) dant clara⟨m⟩ incendia -em erranti eqs. LVCAN. 9, 73 qui fulget -e maligna, ignis rogi. frg. 7, 4 (de Phaethonte) vice mutata . . . ardens terra dedit caelo -em (cf. Ov. met. 2, 331 lumen). STAT. Theb. 10, 600. 12, 424. 432. TAC. ann. 14, 21, 3 tanta -e ignium. APVL. met. 8, 16, 7 nimia -e flammarum (ALC. AVIT. hom. 6 p. 110, 18). TERT. anim. 10, 9. CLAVD. 8, 193 subita cum -e comarum . . . flagraret apex Ascanii (195 candor. cf. Verg. Aen. 2, 683 lumen). al. tropice: HOR. ars 143 non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare -em cogitat Homerus (v. Brink ad l.).

2 latius vel hyperbolice (plur. MANIL. l. 24. 56): a de splendore pulchro, nobili sim. (saepius ita, ut -x solis, lucernae sim. repercussa vel similis dicatur, cf. CATVLL. 64, 275 undae purpurea . . . ab -e refulgent. LVCR. 2, 806 cauda . . . pavonis, larga cum -e repleta est [808 luminis ictu]. al.): α rerum: Ⓘ auri, argenti, gemmarum: VARRO Men. 121 coronam ex auro et gemmis fulgentem gerit -e locum afficiens (item, nisi fallimur, in corona describenda PANEG. 10, 3, 2). LVCR. 4, 1126 viridi cum -e zmaragdi (cf. PRVD. psych. 863 herbida). ? MANIL. 5, 512 -bus (contextu corrupto; noctibus Shackleton Bailey, Class. Quart. 6, 1956, 86). PLIN. nat. 21, 168 (de herba q. v. heliochrysos, chrysanthemon) ad solis repercussum aureae -is in orbem veluti corymbis dependentibus. 37, 83 opalo contra solem vibrato fulgor . . . -is in digitos funditur. 37, 94 (ex Satyro) carbunculos -em . . . non fundentes convoluto igne flagrare. 37, 131 asteria gemma inclusam -em pupilla quadam continet eqs. (inde ISID. orig. 16, 10, 3). STAT. Ach. 1, 298 Deidamiae gemmis -x maior (quam sororum g.) inest. APVL. mund. 26 argenti -e (om. gr.; cf. PRVD. cath. 7, 79 metalli . . . -x argentei). SOL. 52, 58 lychniten . . ., cuius -is vigorem flagrantia excitat lucernarum (cf. PRISC. periheg. 1071 lychnis -em simulat splendore lucernae [1072 lumine ut 326]). PANEG. 4, 29, 5 gemmarum (PRVD. psych. 334 BOETH. cons. 2, 5, 8 W.). 4, 35, 4 auri. IVL. VAL. 3, 17 p. 126, 16 lapidum in crateribus. al. Ⓘ aeris, ferri: VERG. Aen. 2, 470 Pyrrhus . . . telis et -e coruscus aena ([GLOSS. IV 450, 32 splendore armorum. cf. Hom. N 341 αὐγὴ χαλκείη]. CLAVD. 7, 135 seq. splendore ferri). 7, 527 aera . . . fulgent sole lacessita et -em sub nubila iactant. VAL. FL. 1, 486 Acastum . . . parmae -e coruscum. SIL. 3, 371 clara thoracis -e nitebat Sedetana cohors (thoracem linteum intellexit Lemaire coll. 272. 9, 587 sq. sine necessitate). 5, 308 propior . . . a fronte coruscae -x galeae. 8, 435 clipeata . . . sub sole corusco agmina sanguinea vibrant in nubila -e. 9, 107 fulsit -x tristis ab armis Mancini luna proditi, 10, 104 (102 galeae fulgor). STAT. Theb. 3, 226 clipei Martis . . . cruenta -x rubet ([aemula solis, cf. 6, 666]. 9, 857 torva c. metuendus . . . -e Dryas [cf. 7, 255 nivea arma eiusdem]. MEROB. poet. 68). 8, 124 ferri. 12, 659 armorum (PANEG. 4, 14, 3). 12, 732 cuspidis. silv. 1, 1, 71 -em . . . coruscam . . . equi aenei. Ach. 1, 864. 882. VVLG. Hab. 3, 11 sagittarum (seq. splendore fulgurantis hastae). PRVD. psych. 108 (106 nitorem). SIDON. carm. 7, 266. ALC. AVIT. carm. 5, 377 albenti certat -x ferrea (sc. cassidis) lunae (cf. p. 1914, 9). al. Ⓘ rerum variarum (de albore lini parum constat l. 41; ambigue de specie lucida vestimentorum in transfiguratione Christi TERT. adv. Marc. 4, 22 p. 495, 18 resurr. 55 p. 115, 3 [Matth. 17, 2 λευκὰ ὡς τὸ φῶς]): MANIL. 5, 258 Tyrias imitata papavera -es ('colores lucidos' Housman coll. Ov. met. 9, 340 Tyrios imitata colores . . . lotos. cf. AVSON. 419, 83 p. 375 P. praetextam meam purpurae tuae -e fucatam). PAVL. FEST. p. 119 ('Lucani') loca cretosa . . ., id est multae -is (cf. TIBERIAN. carm. 1 [Anth. 809], 2 amnis -e ridens calculorum. RVT. NAM. 2, 67 dives marmoribus tellus, quae -e coloris provocat . . . nives). VAL. FL. 3, 558 stagna vaga ceu -e micant luna vel sole radiante . . ., tale iubar diffundit aquis Hylas (cf. AVSON. 298, 33 p. 154 P. vitrea fontis. Mos. 62 caerulea aquarum). AMM. 28, 4, 19 vestes -e nitentes ambigua (Valesius, cf. 23, 6, 84 lumine colorum . . . vario; arbitrua cod., arbitra Gelenius). CARM. de resurr. 202 (de floribus paradisi) omnia praerutilam miscent . . . -em (contextu obscuro 203 lumine, quae vox in laudibus florum praefertur; paulo aliter supra l. 26).

β animantium (exempla ad splendorem oculorum pertinentia sub II afferuntur): Ⓘ avium: GRATT. 78 vellera cygni clara -e coruscant. CLAVD. carm. min. 27, 20 cristatus apex Phoenicis tenebras . . . serena -e secat sc. siderea velut solis (cf. 36 lumen). Ⓘ hominum, deorum (cf. p. 1909, 13): VAL. FL. 5, 365 Iuno Iasonem roseae perfudit -e iuventae (sec. Verg. Aen. 1, 590 lumen . . . i.). SIL. 7, 471 (466 sq. nitenti affulsit vultu ridens Venus) fessi . . . nitoris -e cadunt oculi Paridis. 13, 781 -e refulget praecipua frons sacra viro (i. Homero). STAT. Ach. 1, 305 fax amoris -em . . . genarum tinguit. ITALA psalm. 103, 2 (Veron. al.) deus circumamictus -em sicut vestimentum (Psalt. Rom. al. = Vulg. lumine). FAV. EVL. 25, 5 W. (p. 19, 5 H.) animarum beata -e fulgentem galaxian (cf. FAVST. REI. serm. 12 p. 270, 16 solis claritatem habebit -x corporum in vita beata. v. etiam p. 1914, 51). HIER. interpr. Iob 29, 24 (= VVLG.) -x vultus mei (sc. Iob. dei: psalt. sec. Hebr. 4, 7 [Psalt. Rom. al. = Vulg. lumen]. 44, 4 [in illis versionibus inluminatio]. 90, 8). CLAVD. 10, 11 pulchros, Mariae sed -e minores . . . ornatus. carm. min. 31, 49 sub -e tui (sc. Serenae) . . . oris. CORIPP. Iust. 2, 73 pulcherrima proles Sophiae, -e sua plenam quae possit vincere lunam.

b de inflammatione morbosa: LVCR. 6, 1146 oculos suffusa -e rubentes (Thuc. 2, 49, 2 τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθήματα καὶ φλόγωσις).

II speciatim de virtute oculorum (sing.; de MART. CAP. 9, 999 [vers.] -bus v. p. 1911, 31): A per se: 1 i. q. splendor: VERG. Aen. 9, 731 nova -x oculis Turni effulsit. PLIN. nat. 11, 151 oculi caprae lupoque splendent -emque iaculantur (antea: fulgent radiantque). STAT. Theb. 1, 105 sedet intus abactis ferrea -x oculis Tisiphones (comparatur rubor lunae deficientis).

2 circumscribitur vel indicatur visus: a praemonenda: passim subauditur claritas caeli oculis recepta, quem sensum integrum servant VARRO ling. 5, 69 (de Iunone Lucina) -x datur oculis (cf. PAVL. FEST. p. 304). PLIN. nat. 11, 139 -is usu. IVVENC. 2, 413 cernite -em (411 lumen ademptum). PALLAD. hist. mon. I 6 p. 276B -em, quam amiserat, vidit catulus caecus (gr. p. 57, 10 B. ἀνέβλεψε). opp. lumen caeleste APVL. Plat. 1, 14 p. 209 (v. sub B), lumina 'oculi' p. 1811, 33; peculiariter IVVENC. 2, 517 caecorum tenebrae mutantur lumine -is (i. claritate visus). b exempla (de Ov. met. 2, 35 v. p. 1905, 80; falso olim legebatur RVT. NAM. 1, 166 sec. ed. pr.): Ov. met. 3, 515 cladem -is ademptae obicit Tiresiae Pentheus (517 luminis . . . orbus, quae locutio respondet etiam 14, 197 [189]. color primarius apparet l. 15, cf. p. 1908, 29 et vol. I 682, 45sqq.). SEN. Oed. 290 -e viduatum Tiresiam (cf. 301 -is inopem). dial. 1, 5, 2 careant -e Appius et Metellus. PLIN. nat. 8, 151 (de catulis caecis genitis) cum numero augeri dicunt tarditatis ad -em dies (antea: quo . . ., eo tardiorem visum accipiunt). VAL. FL. 4, 427 -is egentem Phinea (STAT. Theb. 6, 717). SIL. 2, 122 parva . . . oculos iam -e natantes (⟨in⟩ -e Livineius ut STAT. Theb. 2, 638. v. etiam Ov. met. 5, 71 oculis sub nocte natantibus atra). 4, 758 Hannibal oculo amisso sat . . . putat esse -is, Capitolia cernere victor. STAT. Theb. 4, 542 (loq. Tiresias) obruit ora deus totamque in pectora -em detulit (sc. facultate vaticinandi data. cf. ibid. 584 externae [i. qua externa videre possim] satis est mihi -is. aliter p. 1916, 52). 11, 585 effossae (offensae var. l.). QVINT. decl. 297 p. 173, 5 quae excaecata est, cui erepta -x est (CALP. decl. 43). PS. QVINT. decl. 16, 1 p. 291, 12 quid non darem . . . pro -e matris flendo excaecatae? APVL. met. 2, 28, 4 conditis oculis . . . -em infunde (antea: solis usuram. PRVD. apoth. 688 [cf. 699 -em sumpsisse]). 6, 14, 4 (?). TERT. anim. 27, 6 in coitu devigescimus cum -is detrimento. adv. Marc. 5, 17 p. 634, 3 deus oculos -e ditavit. ARNOB. nat. 1, 50 Christus dedit visum luminibus caecis . . . et hi famuli quoque . . . -e oculos implevere iam perdita. 1, 51 ut caecis restitueret -em (cf. LACT. inst. 4, 26, 4 reddidisse. PRVD. cath. 9, 36 reducta. MART. CAP. 8, 805 [vers.] recepta). al.

B cum determinatione: visionis: APVL. Plat. 1, 14 p. 209 oculorum acies . . . quadam -e v. inlustres noscendi luminis officium tenere. oculorum (respicitur splendor vel acies): AMM. 21, 13, 15 o. . . . vibratae -is (vix gen. qual.) ardorem. 21, 16, 19 -e o. edita cernensque acutum (cf. 16, 10, 10 rectam aciem luminum tendens). 27, 6, 15 o. flagrantior -x. HIER. psalt. sec. Hebr. 38, 11 (Psalt. Rom. al. = Vulg. lumen). VVLG. prov. 15, 30 -x o. laetificat animam. PS. ORIG. hom. in Matth. 2 p. 255, 22 -x o. et longaevitas vitae aeternae in regno dei. visus (tropice): BOETH. cons. 3 carm. 11, 3 quisquis profunda mente vestigat verum . . ., in se revolvat intimi -em v.

CAPVT ALTERVM: **in imagine et translate** (exempla tropica ab usu proprio minus recedentia aptis capitis prioris locis subiunximus): I usu profano et communi (sing.): A praevalente respectu decoris, praeclaritatis sim.: 1 metonymice de hominibus (aliter de Christo p. 1917, 20; sublucent imagines variae): a vi sollemni, sc. honorifice dictum (per hyperbolen iocosam PLAVT.; falsa var. l. pro laus Ov. Pont. 4, 6, 9 [addatur ad p. 1064, 79sqq.]): PLAVT. Capt. 864 (per prosopopoeiam) ego nunc tibi sum . . . Iuppiter, idem ego sum Salus, Fortuna, -x, Laetitia, Gaudium (loq. parasitus, item certius paratragoedans: Stich. 618 o -x oppidi). ENN. scaen. 72 o -x Troiae, germane Hector (de eodem: ACC. trag. 163a -x Dardaniae [VERG. Aen. 2, 281 o -x D., ubi SERV. auct.: quasi dies noster eqs. GLOSS.L I Ansil. LV 438 salus]). CIL VI 10115a Gaius Theoros, -x, victor pantomim(orum). PLIN. nat. 17, 38 (37 fons ingeniorum Homerus) Cicero, -x doctrinarum altera (post solem: 27, 3 [laudes pacis Romanae] dei Romanos velut a. -em dedisse rebus humanis videntur. CORIPP. Iust. 2, 149 Iustinus solis habens speciem: -x a. fulsit [de eodem 4, 99. cf. de Sophia 3, 83 lumen . . . secundum sc. post Iustinum]). CIL IV 1901 M. Pilei Piere -x Pompeianorum. SIL. 13, 707 (umbra Pauli ad Scipionem) -x Italum. DECL. in Catil. 7 M. Papirium, -em omnis patriciae dignitatis. OPT. PORF. carm. 8, 1 -x aurea mundi (in laudando Constantino ut saepe apud eundem). 17, 15 aurea -x vatum Vergilius (epist. ad Constant. 4). CE 1413, 1 (ca. a. 400) -x patriae, sublime decus p(ate)r Osius urbis. MART. CAP. 2, 119 (vers.; Calliope ad Philologiam) o -x nostra. ENNOD. opusc. 3, 142 p. 367, 20 episcoporum -x Epiphanius. CORIPP. Iust. 1, 250 -x urbis et orbis, Iustiniane (cf. 3, 79 spes u. et o., Romani iubar imperii). b vi familiari, sc. amatorie dictum (sensu ambiguo: PLAVT. Mil. 1344 [Philocomasium expergiscens ad Pleusiclem] -x, salve. Ov. met. 14, 725 gemina . . . -e [i. vita et puella]. per comparationem: VERG. Aen. 4, 31 -e magis dilecta Dido [5, 724 vita . . . care m. cf. CLAVD. 26, 309]. FRONTO p. 66, 8
[Ehlers]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

v. d. H. [p. 72 N.] *filiam* id tibi esse quod -em serenam): α *varia*: Lvcil. 1140 -i effictae (*obscurum; ibid.* deliciis, cinaedo, sectatori). CIL IV 5409 <? Lal>age vita, domo -x. Mart. 1, 68, 6 'Naevia -x', inquit *Rufus* 'Naevia lumen, have'. Fronto p. 78, 28 v. d. H. (p. 84 N.) vale, domine, -x omnium tuorum. CE 663, 2 (*a. 363*) *Marciam deflens maritus* dulci coniugio (*?*) qu[a]eritur se -e relictum *i. privatum* (*item de uxore*: **1431**, 5 o -x clara tuo ... marito. CIL VIII **11464**). 1380, 1 (*a. 549*) *de filia*. CIL XIII **10024**, 145 (*in gemma*). β *iunctura* -x mea *vel* m. -x (nostra *l. 10*): *in praedicatione*: Catvll. 68, 132 *et* 160 (*de Lesbia*). Cic. fam. 14, 5, 1 tu (*sc. Terentia*) et Tullia, -x nostra. Mart. 7, 14, 7 (*1* nostrae ... puellae). *in allocutione* (*sc. puellae amatae, nisi alia adnotantur*): Cic. fam. 14, 2, 2 (*ad Terentiam*) m. -x, meum desiderium (*compellatur uxor ut*: Ov. trist. 3, 3, 52). Tib. 3, 9 (4, 3), 15 (*Sulpicia ad Cerinthum ut*: Svlpicia Tib. 3, 18 [4, 12], 1). Prop. 2, 14, 29 ad te, m. -x, veniet mea litore navis servata (*similiter ludere videtur* 2, 29, 1 hesterna, m. -x, cum potus nocte vagarer *eqs.*). 2, 28, 59 Ov. am. 1, 4, 25. 1, 8, 23 (*lena ad puellam*). 2, 17, 23. ars 3, 524 Aiaci mulier ... dixit '-x m.' ...? Phaedr. app. 27, 7 Mart. 5, 29, 3 Anth. 427, 1. 460, 1. CE **1341**, 5 (*ad matrem*).

2 *de ipsa praestantia*: a *generatim*: α *pertinet ad quamlibet gloriam, salutem, felicitatem* (*adamat* Cic. *in rebus Romanis celebrandis; cf. usum p. 1909, 41 sqq. illustratum*): Cic. Manil. 33 tantamne unius hominis ... virtus ... -em adferre rei publicae potuit, ut ... nullam ... praedonum navem esse audiatis? (41 imperi vestri splendor illis gentibus -em a. coepit. Phil. 13, 44 Att. 2, 1, 2 Sen. contr. 1 praef. 7). leg. agr. 2, 1 *maiores mei* laude populari atque honoris vestri -e caruerunt *sc. imaginibus familiae* (Sen. epist. 115, 7 honorum, ... magnarum potestatium falsa -x [*antea*: divitiarum radiantium splendor]. Cod. Iust. 4, 63, 3 [*a. 408/9*] nobiliores natalibus et honorum -e conspicuos). Catil. 4, 11 hanc urbem, -em orbis terrarum atque arcem omnium gentium (*cf. Sull. 33* lumen gentium). dom. 75 -em salutemque redditam sibi ac restitutam *i. patriae me accipienti* (Hor. carm. 4, 5, 5 -em redde tuae ... patriae; instar veris enim voltus ubi tuus adfulsit populo *eqs.* Cvrt. 10, 9, 4 *Claudii*, non solis, ortus -em caliganti reddidit mundo [*3* salutem]). p. red. in sen. 5 ex superioris anni caligine et tenebris -em in re publica ... dispicere coepistis (*cf.* Lavs Pis. 257 caput exonerare tenebris *fortunae tenuis* et -em spectare novam). Lig. 6 -x liberalitatis et sapientiae tuae. Phil. 10, 12 ut, quocumque venisset *Brutus*, -x venisse quaedam et spes salutis videretur. *al.* (*oratt.*). Lvcr. 5, 12 *Epicurus* fluctibus e tantis vitam tantisque tenebris in tam tranquillo et tam clara -e locavit (*ambigue dictum, cf. 3, 1* tam clarum extollere lumen ... potuisti *sc. intellegentiae salutaris*). Liv. 9, 10, 2 hoc senatus consulto facto -x quaedam adfulsisse civitati visa est. Sen. dial. 12(11), 6, 2 in multa -e fortuna te posuit. Stat. silv. 4, 1, 26 -em ... a consule ducit omnis honos (*i. a consulatu Caesaris omnis magistratus*). Mart. 9, 1, 9 *templum manebit* cum sole et astris cumque -e Romana (Paneg. 2, 3, 2 [*1* felicitatis publicae]. 8, 10, 1. 9, 18, 3). Tac. Agr. 44, 5 beatissimi saeculi. Plin. epist. 9, 14, 2 *iter institutum* paucos in -em famamque provexit. Flor. Verg. 1, 7 M. -x et fulgor felicis imperi ([*opp.* provincialem latebram]. Paneg. 8, 19, 2. Clavd. 8, 182 *nimbos non* sol ardentior egit: i. -x ista fuit). Decl. in Catil. 92 (*Lentulus de vaticinio Sibyllino*) -em ... de domo Cornelia ... proditurum fore (*infra*: dignitatem suam portendi). Apvl. Plat. 2, 7 *ut* pessimi cives -e careant dignitatis (Char. dig. 1, 11, 1, 1). Sol. 7, 8 *Arcesilaus Pitanen* in -em extulit. Paneg. 2, 3, 4 gaudiorum. 4, 3, 2 rerum (*opp.* nitoris *verborum*). 8, 4, 3 *sole sideribusque clarius* salutari beatis -e provincias. 11, 15, 3 -em gentibus extulistis (*antea*: salutem). Opt. Porf. carm. 10, 22 tot -x populis *data est a Constantino* (*cf. ibid.* 35). 18, 2 -e tua signes fastus (*'gloria meritisque' explicat Polara*). Clavd. 8, 273 -x altissima fati (*sc. regalis*). *al.* *ambigue de die salutariter oriente* (*cf. p. 1911, 74*): Decl. in Catil. 59 (*coniurati ad Catilinam*) Saturnalia ..., quem unum diem ... nuncupare solitus es ... fugatorem aerumnarum nostrarum, -em ac principem universae nostrae dignitatis. β *pressius pertinet ad nobilitatem generis naturalem vel acquisitam* (*cf. supra l. 27*): Cic. Deiot. 30 Deiotarus vestram familiam abiectam et obscuram e tenebris in -em evocavit. Val. Max. 3, 3 ext. 7 *ut nobiles* in aliquod revoluti dedecus acceptam a maioribus -em in tenebras convertant (*cf.* Sen. benef. 4, 30, 4 maiorum ... -e *tamquam sole*). Sen. benef. 3, 32, 2 *ut* tenebras ... natalium suorum clara -e discuteret (*cf. ibid.* 5). Sil. 8, 246 *Varroni* sine -e genus surdumque parentum nomen (Stat. silv. 5, 3, 117 non tibi deformes obscuri sanguinis ortus nec s. -e g.). Stat. silv. 1, 4, 69 nec origo latet, sed -e sequente vincitur (*antea*: nobilitas). 5, 2, 16 non te series inhonora parentum obscurum proavis et priscae -is egentem plebeia de stirpe tulit. Clavd. carm. min. 25, 72 matris nobilitas ... trahit Celerini robore -em. Ennod. dict. 10, 5 p. 456, 20 sanguinis (*4* prosapiae nitorem). epist. 1, 11, 2 p. 21, 15 natalium.

b *speciatim de ornatu, nitore, puritate sim. orationis* (*perspicuitatem p. 1916, 3.9 distingui, ceterum hic illic subaudiri monemus; cf. sub B*): Cic. de orat. 3, 24 neque verborum ornatum inveniri posse non partis ... sententiis neque esse ullam sententiam illustrem sine -e verborum ([*circumscribuntur illa lumina* i. σχήματα, *v. supra p. 1820, 34 sqq. 80*]. Qvint. inst. 9, 4, 15 [*antea*: pulchriora et sensu et elocutione]. Gell. 1, 23, 1 venustate atque -e atque munditia v. *Catonis* [*3* virtutes dignitatesque verborum. *cf. 13, 25, 12* lumina]. Cassiod. in psalm. 74, 9 l. 174 splendidissima -e v.). Sen. epist. 100, 11 (*de stilo Fabiani Papiri*) multum ... -is (*cf. 5* nihil ... sordidum; electa verba sunt, ... splendida. *10* non est perspicua, sed pura *oratio*). Gell. 10, 3, 15 -x ista et amoenitas orationis *Tullianae* ([*opp.* incompta et brevia *C. Gracchi*]. Lact. inst. 1, 1, 10 -e o. ornata *veritas* [*antea*: claritate ac nitore sermonis]). Favst. Rei. epist. 5 p. 183, 14 tuarum pagina litterarum ... gemina eloquii ac fidei -e praefulsit (Ennod. epist. 4, 9, 2 p. 105, 3. *cf.* Cassiod. inst. 1, 23, 2 eloquentiae). Ennod. carm. 2, 44, 2 *horto* -em praeferre diserti. dict. 13, 3 p. 465, 10 qui claritudinem non stili -e commendat, obnubilat. *al.* Ven. Fort. carm. praef. 3 quos *scriptores* clarae linguae iactitat -x inlustres.

B *praevalente respectu intellegentiae salutaris, revelationis, explanationis sim.* (*huc transit* Lvcr. *p. 1915, 41; nonnumquam apponitur* quasi): 1 *cum gen. rei* (*gerund. l. 21*): a *illustrantis*: Cic. de orat. 1, 184 *oratorem* civibus -em ingenii et consilii sui porrigentem (Decl. in Catil. 30. *cf.* Cypr. epist. 61, 3 cordis [Petr. Chrys. serm. 82 p. 431^{A} -em dubiam non minus c. ... quam corporis, *i. oculorum*]. Hier. hom. Orig. in cant. 2 p. 140, 3 mentis [Rvfin. hist. mon. 10 p. 429^{A}. *al.*]). ac. 2, 31 nihil ... est ei *menti* veritatis -e dulcius (Colvm. 3, 7, 3 *opp.* ignorantiae tenebris. Char. dig. 22, 5, 21, 3. *al.*). Qvint. inst. 2, 5, 7 narrandi -x, brevitas, fides (Plin. epist. 1, 16, 4 *Pompeius Saturninus* in historia magis [*sc. quam in orationibus*] satisfaciet vel brevitate vel -e vel suavitate [*eqs.*] ... n.). Decl. in Catil. 64 -em clarissimam rationum (Macr. somn. 1, 1, 6 inexpugnabilium). Cypr. epist. 69, 6 maiorem intellegentiae -em (Arnob. nat. 4, 5 -em communis i. Lact. inst. 1, 3, 15. *al.*). Cod. Iust. 2, 42, 4 (*a. 293*) ex probationum -e (4, 7, 3 [*a. 290*] indubia). Hil. in Matth. 10, 16 cognitionis publicae. Avg. civ. 11, 19 p. 486, 18 D. notitiae. *al.* b *illustratae*: Cic. ac. 2, 26 ratio ... quasi quaedam -x lumenque vitae. S. C. de sumpt. lud. glad. (CIL II 6278) 28 verbis ipsis ex oratione sanctissima ad -em sententiae translatis, ne ... pravis interpretationibus sit locus. Cod. Iust. 9, 20, 8 (*a. 290*) emersa dominii -e (*antea*: discreto ... iure d.).

2 *in univ.*: a *generalia quaedam*: Cic. Brut. 153 (*152* artem *dialecticam*, quae doceret rem ... latentem explicare definiendo *eqs.*) *Scaevola* adtulit hanc artem ... quasi -em ad ea, quae confuse ab aliis ... agebantur. ac. 2, 30 quid eum facturum putem de abditis rebus et obscuris, qui -em eripere conetur? (2, 105 nat. deor. 1, 6). 2, 46 quanta -e ea (*sc. res perspicuae et evidentes*) circumfusa sint. 2, 62 cum res occultissimas aperueris in -emque protuleris (*aliter p. 1909, 65*). nat. deor. 1, 11 *sententiae* -em auctoris ... desiderant. Verg. Aen. 12, 669 ut primum discussae umbrae et -x reddita menti (*cf.* Apvl. mund. 30 mens aciem suae -is intendit *oculis* [*om. gr.*]). Hor. ars 448 vir bonus (*velut Aristarchus*) ... recidet ornamenta, parum claris -em dare coget (Plin. nat. praef. 15 obscuris. Cypr. ad Donat. 6 -em tibi ad cognitionem dabo). Manil. 4, 389 cernere ... facili -em ratione (*opp.* caligine *mentis*). Plin. nat. 2, 43 qui ... -em nobis aperuere in hac -e *sc. luna*. 2, 214 ingens argumentum plenumque -is. Qvint. inst. 4, 5, 22 partitio ... plurimum orationi -is et gratiae confert (*seq.* ut clariora fiant, quae dicuntur. *cf.* 5, 14, 34 nullum ... ornatum, qui modo non obscuret, subtrahendum puto; nam et saepe plurimum -is adfert ipsa tralatio. 8, 3, 72 ad inferendam rebus -em repertae sunt similitudines). *al.* *magis proprie in vaticinatione* (*cf. p. 1914, 31*): Lvcan. 5, 219 *Phemonoe* a -e sacra, qua vidit fata, refertur ad volgare iubar. b *abl. modi*: Maximin. c. Ambr. 114 -e aperta cunctis notum (Hier. epist. 134, 1, 3 si a. se -e prodiderit *haeresis*. Vita Caes. Arel. 1, 31 Iudaeorum immanitas ... a. -e confunditur). Avg. civ. 20, 17 p. 446, 12 D. *verba* tanta -e dicta ..., ut *sint* ... manifesta (Ps. Prosp. vocat. gent. 2, 7 p. 692^{B} haec magistro ... t. -e, tanta evidentia praedicante). Avell. p. 221, 12 plena -e ... clarum. p. 419, 21 satis clara -e patefecit (Cassiod. inst. 1, 1, 6 [*de genesi ab Hieronymo explicata*] textus planissimus relinquitur et c. -e vulgatur). Coripp. Iust. 4, 276 manifesta -e videmus (*278* patuit. *proprie Verg. Aen. 4, 358* manifesto in lumine vidi).

II *usu Iudaeorum et Christianorum proprio* (*cf. quae s. v. lumen exposuimus; eae scripturarum sacrarum versiones, quae vocem -x exhibentes illic adnotatae sunt, hic fere omittuntur*): A *generatim* (*sing.; colores quosdam adumbrant* Tert. adv. Marc. 3, 8 p. 389, 11 -is, id est veritatis [*respicitur* II Cor. 6, 14]. Greg. M. moral. 14, 10 [*ad* Iob 18, 6] -em accipere gaudium debemus): 1 *in script. sacris*: Itala psalm. 42, 3 (Veron. *al.* = Vvlg.; *cf.* Cypr. ad Donat. 3) emitte -em tuam et veritatem tuam. Is. 51, 4 (Tert. adv. Marc. 4, 1; *cf.* Vvlg.) lex prodibit a me et iudicium meum in -em nationum (*Vulg.* populorum). Luc. 16, 8 (cod. a *al.*; *cf.* Vvlg.) fili huius saeculi prudentiores sunt super filios -is (Ioh. 12, 36 [*ibid.*]. *al.*). Ioh. 1, 4 (*ibid.*) in illo *verbo* vita est et vita erat -x hominum *eqs.* Rom. 13, 12 (cod. g *al. cf.* Vvlg.) induamus arma -is. I Ioh. 2, 9 (Cypr. testim. 3, 3. *al.* = Vvlg.) qui dicit se in -e esse *eqs.* *al.* 2 *apud ecclesiasticos* (*specimina vetustiora*): Min. Fel. 1, 4 cum ... de tenebrarum profundo (*sc. erroribus*) in -em sapientiae (Vita Cypr. 2, 3 s. spiritalis. Lact. inst. 4, 20, 13. *al.*) et veritatis emergerem (Tert. apol. 39, 9 Cypr. epist. 63, 1, 18. 74, 10 Lact. inst. 5, 1, 12. *al.*). Tert. fug. 14, 2 -e Christi luminosa (*Scaliger*, -si *trad.*) adversus eam *noctem* (Ivvenc. 3, 346. *al. cf.* Tert. pudic. 7 p. 232, 9 dei [Prvd. c. Symm. 2, 257 vera. *al.*]. Cypr. domin. orat. 36 domini [laps. 1. *al.*]). coron. 11 l. 26 de castris -is in castra tenebrarum (idol. 19 p. 53, 16). resurr. 21 p. 54, 17 *ut dispositiones*

[*Ehlers*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

dei -em sui fugerint (*cf. p. 1909, 69*). 33 p. 72, 22 evangelii (*cf.* AVG. serm. 222 evangelica [*quaest. hept. 7, 49* luminis]. CASSIOD. inst. 1, 7, 1 evangelistarum superna -e). CYPR. Demetr. 25 ad verae religionis candidam -em de profundo tenebrosae superstitionis emergere (COD. Theod. 16, 8, 28 christianae). domin. orat. 1 -e gratiae luminati. ad Donat. 15 -e iustitiae (GAVDENT. serm. 1, 22 G. *al.*). epist. 40 confessionis. 55, 10 conscientiae suae -e clarescunt *servi dei* (AVG. civ. 1, 22 p. 36, 24 D. *opp.* caligine erroris. *al.*). idol. 14 ab errore tenebrarum ad viam -is adducere (LACT. inst. 4, 29, 15 *de Christo.* DOCTR. apost. 1, 1). 15 *Christum* -is principem. zel. 10 si homo -is esse coepisti (PS. AVG. serm. ed. Mai 24, 1). *et passim.*

B *metonymice* (*plur. l. 29*): 1 *de deo, Christo, trinitate* (*apud ecclesiasticos saepius in interpretatione allegorica; notionem tractat* NICET. appell. 1 p. 2, 15): ITALA I Ioh. 1, 5 (Ambr. in psalm. 35, 22, 2. *al.* = VVLG.) deus -x est (*item in script. sacris*: HIER. psalt. sec. Hebr. 27, 1 dominus -x mea et salutare meum [*gr.* φωτισμός, *Psalt. Rom. al.* = *Vulg.* inluminatio]. VVLG. Is. 60, 19sq. *pro sole et luna* erit tibi dominus in -em sempiternam *eqs. al.*). TERT. adv. Marc. 5, 9 p. 603, 15 mystice factum ..., ut nocte Christus nasceretur, -x veritatis futurus ignorantiae tenebris (*similiter ludere videtur* PRVD. cath. 7, 1 -x Bethlem [*'gloire' Lavarenne, Etudes 356; sed v. p. 1914, 59*], verbum patris). IREN. 2, 28, 4 (2, 42, 2 H.). CYPR. zel. 10 -x et dies Christus est (PS. HIL. hymn. 1, 10 sole clarior, -x ipse ... et d. HYMN. Ambros. I 10, 2). ANTH. 494c, 11. IVVENC. 2, 181 (*Ioh. 3, 2* magister). HYMN. Ambros. I 11, 1 o -x beata trinitas. PRVD. apoth. 393 mihi -x et decus *eqs.* cath. 11, 60 alvus ..., ex qua novellum saeculum procedit et -x aurea (*'un âge d'or' Lavarenne l. c. 486 simplicius quam verius*). ham. 3 (*de deo diviso*) tibi conditor unus non liquet et bifidae caligant nubila -is? (*ne oculos dici credas, cf.* 93 spargitur in bifidas ... intentio -es et duplices geminis auctoribus extruit aras). *al.* *per polyptoton in doctrina de patre et filio prolata* (*cf.* lumen): HYMN. Ambros. I 7, 2 splendor paternae gloriae, de -e -em proferens (*sequuntur corrupta*). 10, 2 -x ... -is. AVG. c. Maximin. 2, 23, 7 -x ista (*sc. verbum*) -x -is est (*seq.* -x de -e, filius de patre). trin. 4, 20 l. 21sqq. PS. EVSEB. GALLIC. hom. 9, 2. 3. 16, 4. *adde p. 1823, 3sqq.* 2 *de hominibus*: ITALA Is. 42, 6 (Tert. adv. Marc. 3, 20. *al.* = VVLG.) dedi te (*sc. servum dei*) in -em nationum (*Ps. Tert. adv. Iud. 12, 2 et Vulg.* gentium. *locos geminos et* Matth. 5, 14 *s. v.* lumen *attulimus*). Eph. 5, 8 (cod. d *al.* = VVLG.) eratis ... aliquando tenebrae, nunc autem -x in domino (*seq.* filii -is. *inde* AVG. serm. 219). *ab ipsis ecclesiasticis hic usus alienus esse videtur* (*usu potius communi p. 1914, 79*). 3 *de scripturis sacris, quae fidem rectam servant, sc. canonicis*: AVG. nupt. et concup. 2, 29, 50 p. 307, 14 ista ... non leguntur in tenebris Manichaeorum (*antea*: in libris Manichaei), sed in -e catholicorum.

C *peculiaria*: 1 -x *vigiliarum* (*respiciuntur tam lumina accensa quam tempus matutinum, de quo v. p. 1907, 36*): AVG. serm. 219 (*in vigiliis paschae*) sumus '-x in domino' (Eph. 5, 8); -e itaque vigiliarum resistamus rectoribus tenebrarum (NICET. virg. laps. 22 oculos tuos non perstringebat -x v.). 222 in matre -e vigilate et patrem luminum de sinu matris -is orate (*i. in vigiliis paschae, cf. 219* in hac vigilia velut matre omnium ... vigiliarum). 2 -x *resurrectionis Christi*: CE 908, 5 -e resurgentis Christi. MAX. TAVR. serm. 44, 1 *in dominica* salvator velut sol oriens discussis infernorum tenebris -e resurrectionis emicuit. *inde* dies -is *i. dominica*: PS. AVG. serm. ed. Caillau 2, 55, 1 alii dicunt dies dominicus, alii dicunt dies panis, alii dicunt d. -is. *cf. sub 1 et* -x -is *de pentecoste tamquam complemento paschae p. 1823, 20.*

***appendicula stilistica*:**

1 *lusus verborum, homoeoprophora notabiliora* (*iuxta* libertas *p. 1909, 43,* limen *p. 1407, 81,* lumen *p. 1811, 20sqq.*): PLAVT. Capt. 864 Lux, Laetitia (IVVENC. 1, 167 -em ... l.que. *al.*). VVLG. prov. 6, 23 mandatum lucerna est et lex -x (*hebr.* tôrah 'ôr). AVG. serm. 24, 6 l. 201 (*v. p. 1744, 58*). SYMPH. 109 *Phoenici* prius est fatum leti quam -is origo.

2 *polyptota*: *notionibus variatis*: PLIN. nat. *p. 1916, 46.* APVL. *p. 1912, 82.* ANTH. 494c, 11 -em -x nostra petivit (*i. vitam Christus*). SEDVL. carm. pasch. 4, 253 (*cf.* op. pasch. 4, 20) *caecus genitus* in -em sine -e ruit (*i. in vitam sine visu*). *notione fere congrua*: VVLG. Sirach 33, 7 superat -x -em (*i. dies diem*). PS. AVG. *p. 1823, 20* (-x -is). SACR. Greg. 111, 1 -x tuae -is (*antea*: claritatis tuae ... splendor). *adde l. 30sqq.*

3 *gen.* -is *vice adi. fere i. q. lucidus* (*per hebraismum*): ITALA *p. 1823, 28.*

per prosopopoeiam PLAVT. Capt. 864 (*v. p. 1914, 63*). *nomen deae*: AVG. civ. 4, 23 p. 173, 21 D. Titus Tatius addidit ... Solem, Lunam, Vulcanum, -em. CIL II 676 -e divinae v(otum) s(olvit). 677 luc(i) divinae ara p(osita). 2407 (*in serie deorum*) Aesculapio, -i, Somno (*antea*: Soli, Lunae). *de nomine proprio* CIL IV 8547sq. *parum constat.*

deriv.: 1. lucinus, luculentus. *cf.* 1. lucanus, lucidus.

compos.: ante-, sublucanus; exlux (*si recte trad.*); lucifer, -ferax, -fico, -ficus, -fluus, -fuga, ?-fugax, -fugus, -gena, -parens, -petus, -sator.

Ehlers.

***luxātio,** ōnis *f.* *a* luxare. *scribitur* -tones *in var. lect.* PS. DIOSC. herb. fem. 44 (43). *i. q. actus vel effectus luxandi* (GLOSS. II 498, 50 -o: στρέμμα [lax- *trad.*]. 586, 51 luxati⟨o⟩: eversio. *cf.* 438, 56 στρέμμα: luxum, haec -o [lax- *trad utroque loco*]. *addas p. 1934, 37*): THEOD. PRISC. eup. faen. 97 tit. de -bus (*quae sequuntur om. cod. B*) vel eiectionibus articulorum, quas medici exarthresis (?, *v. vol. V 2, 1185, 45*) appellant. DIOSC. 2, 156 p. 239, 10 *bulbi* -bus et doloribus, iuncturis et podagricis praestant effectum (*gr. 2, 170, 1* πρὸς στρέμματα, *Plin. nat. 20, 105* luxata in pedibus ... sanant. *cf.* PS. DIOSC. herb. fem. 44 [43] -es, podagram vel laesuras ... curant *bulbi*). 3, 41 p. 396, 8 *samsucus* -bus bene adhibetur (*gr. 3, 39* πρὸς στρέμματα, *Plin. nat. 21, 163* luxatis ... prosunt). 5, 1 p. 167, 2 *vitis communis* -bus et morsibus venenosis imposita medicatur (*gr. 5, 1, 2* στρέμματα, *Plin. nat. 23, 4* medetur ... luxatis). *et saepius apud eundem.* ORIBAS. syn. 1 praef. 3 Aa p. 31, 9 Mø. de fracturis bel -bus (in luxatis articulis *La* [lax -*Li*], *gr.* ἐπὶ ... ἐκβολῆς ἄρθρων).

luxātum *v.* luxo.

luxātūra, -ae *f.* *a* luxare. *i. q. luxatio*: CHIRON 997 fractura aut -a si quod iumentum inciderit, sic curabis: accipies aquam *eqs.* VEG. mulom. 4, 27 (capp. 4, 46 ad -am) remedium ad -am; incantabis sic: betat, relta *eqs.* (*cf. infra l. 62*). MARCELL. med. 36, 74 -is et fracturis solidandis utilissimum est *medicamentum.* PLIN. VAL. 2, 49 bubulas ... alligatas -am ... sanare. ORIBAS. syn. 3 add. Aa p. 897 ad ossorum -as (fracturas *La*). p. 905 ad fracturas et ad -as et ad flexuras nodorum.

luxātus *v.* luxo.

***luxo,** -āvi, -ātum, -āre. *a* 1. luxus. *legitur* -tus *inde a* CATONE (*cf. quae de usu infra ad 1 monemus*), *formae cet. inde a* PLIN. nat. [*ab* *exluxare: *francog. vet. et med.* esloissier, *var. dial.*; *cf. M.-L. 3021. Wartburg V 480. St.*] [*de confusione cum* laxare: *voces variant in codd. saepius, e. g.* PLIN. nat. 8, 179. 17, 107 (*ceterum cf. l. 83*); *restituendum est* -are PELAGON. 256 *et* CHIRON 605 *infra sub 2b; haud recte conicitur* PETRON. 34, 8 larvam argenteam ... sic aptatam, ut articuli eius vertebraeque laxatae (locatae *var. l.*, lux- *Heinsius*) in omnem partem flecterentur. 128, 2 *v. p. 1072, 75.* PS. SORAN. quaest. med. 229 melotis ... laxatur circa os (*cod.*; lux- *Rose, notione vix apta*); *cf. etiam l. 65 nec non p. 1934, 26. vix recte trad.* DAMIG. lapid. auct. 54 pyrites lapis, hic spissus, fricatus -at amorem et percussus ignem eiicit.]

i. q. aliquid luxum facere, e iunctura naturali extorquere sim. (*vix suspiceris usum intrans. i. q. luxum esse apud* CHIRONEM *sub 2b coll. var. lect. in* VITA Caes. Arel. *ibid.*): **1** *p. p. p.* luxātus, -a, -um *i. q.* 1. luxus (*quas voces iam* CATO *pro synon. adhibuit, sed apud* PLIN. nat. *non nisi* -us *invenitur idque saepissime; de* CELSO *v. l. 53. 66sqq.; usum vocabuli improbare videtur* NON. p. 55, 11 luxum ..., quod nunc luxari [-um *Quicherat fortasse recte*] ignari latine dicimus. *ad 2 relegavimus nimirum abl. absol.*): **a** *neutr. pro subst.* (*sc. plur. praeter* CATONEM; *casibus obliquis subst. masc. subesse vix suspiceris, v. Önnerfors, Pliniana 1956, 25sq.*): CATO agr. 157, 4 et -um si quod [quid *Keil, cf. p. 1934, 40*] est, ... brassicam tritam opponito (*inde* PLIN. nat. 20, 82 fistulas et -a [eluxatas *trad.*; *corrigitur sec.* GARG. MART. med. 30 p. 167, 7] et tumores). PLIN. nat. 22, 76 *acanthi* radices ustis -isque mire prosunt. 23, 148 *nucis iuglandis nuclei* imponuntur ... mammis et -is. 24, 87 medetur et -is et spinae doloribus radix *vulgaris harundinis.* 24, 188 *feni Graeci farina* aceto ... subacta -is *medetur.* 28, 234 -is recens fimum *imponendum* (*item* PLIN. med. 3, 30, 9). *sim. passim apud eundem.* CAPITVLA cod. J Cels. 8, 21 de -is (*Celsus ipse in parte operis, ubi de -is agit, sc. 8, 11–24, nusquam voce stirpis* lux- *usus est; eius loco occurrunt* moveri a sedibus suis, propelli, excidere, prolabi *sim.*; *v. etiam l. 66*). PLAC. med. 5, 39 rec. β (*add. cod. Vind.*; *in capite*: ad luxum et tumorem) ⌊-is succurrit et⌋ (*om. cett.*) non patitur consurgere tumorem. ORIBAS. syn. 1 praef. 4 Aa p. 31, 12 Mø. fracta ut solidentur ordinare et -a ut in suo rebocentur loco (*gr. respondere videtur* ἀπευθύνειν *tantum*). 3 add. Aa p. 901 oxyra qui facit podagricis artriticis et ad omnem dolorem et -is. *exempla dubia*: CATO agr. 160 (*locus depravatus est recensione duplici eiusdem sententiae*) *luxum* sanum fiet; et tamen cotidie cantato in alio *exemplari* s(ic) f(ertur) vel -o vel hoc modo: 'huat ...' et -o vel hoc modo: 'huat ...' (*expunxerunt alii alia; vulgo intellegitur dat. p. p. p. fere i. q. 'ad luxum'*; laxato, *sc. imperat., coniecit Capitani, Maia 20, 1968, 35sqq.*). CELS. 7, 1, 1 (*cf.* CAPITVLA cod. J 7, 2 de -is) -a igitur, in quacumque parte corporis sunt, ... sic curari debent, ut, qua dolor est, ea scalpello cutis crebro incidatur *eqs.* (-a *neque seriei argumentorum tractandorum [de luxis agitur postea 8, 11sqq.] neque sermoni Celsi [v. l. 54] aptum videtur; irrepsitne a titulo capitis aetate posteriore margini perperam adscripto?* vexata *coniecit Lindenus*; -a *defendit Targa significari putans 'cum articulo illaeso, quae circa ipsum sunt nervosae partes distorquentur'*).

b *adi.*: α *proprie*: ① *de membris*: SEN. epist. 104, 18 fregit aliquis crus aut extorsit articulum: ... advocat medicum, ut fracta pars iungatur, ut -a in locum reponatur. SCRIB. LARG. 206 *emplastrum* ad -um omne et eiectum et repositum articulamentum bene facit et ad podagram. PLIN. nat. 17, 267 contra -a membra iungenda *verba carminis* (ung- *vel* iungendae *var. l.*) harundinum fissurae ([*sec. Catonem p. 1934, 40 ut* 28, 21 Cato prodidit -is m. carmen auxiliare]. 29, 30 -is m. dolentibusque nervis). 22, 74 vulnerum recentium impetus ... et -orum pedum ac vesicae dolores. 23, 87 *myrteum oleum* sanat ... articulos -os ([*nisi praeferas var. lect.* lax- *coll. Diosc. 1, 39, 2* ἄρθρα κεχαλασμένα]. 30, 79 a. -is praesentaneum est sebum pecudis [*inde Ser.*

[Scheible]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

Samm. 959 luxa . . . membra, *Plin. med. 3, 1, 3* a. vexatis, MARCELL. med. 34, 79 a. -is]. ORIBAS. syn. 1 praef. 3 La p. 31, 13 Mø. [*v. sub* luxatio]). GARG. MART. med. 37 *origanum* -is et contusis partibus prodest (*sec.* PLIN. nat. 20, 175 contra . . . -a [lax- *var. l.*] et incussa). CHIRON 849 unctio ad armum -um. CAEL. AVR. chron. 5, 2, 35 alii *ignorantes arthritide se correptos esse* . . . digiti -i, aliqui pedis versionem . . . queruntur. Ⓘ *de toto corpore* (*vix huc p. 1072, 75*): PLIN. nat. 31, 71 -a (-o, laxata, iacta *var. ll.*) corpora et hominum et quadrupedum . . . in artus redeunt.

β transfertur ad boum quorundam cornua fere distorta, non firmiter infixa: PLIN. nat. 8, 179 Carici *boves* . . . foedi visu, tubere super armos a cervicibus eminente, -is (lax- *var. l.*) cornibus (*cf. 11, 125* mobilia eadem *cornua*, ut aures, Phrygiae armentis).

2 *exempla cetera*: **a** *de rebus variis, quae labefactantur*: PLIN. nat. 17, 107 calamus *inserendus* ad corticem usque suum deprimatur; ne -etur (lax- *var. l.*), dum deprimitur, neve cortex replicetur in rugas. 17, 227 cum . . . subarator imprudens -vit radices corpusve desquamavit. 36, 119 *sedens in cuneis theatri versatilibus* populus Romanus universus, veluti duobus navigiis impositus, binis cardinibus sustinetur . . . periturus momento aliquo -atis machinis. **b** *de membris animantium*: FIRM. math. 8, 29, 13 *constellatione quadam nati* a latronibus percussi -bunt pedes (VITA Caes. Arel. 2, 25 matrona quaedam . . . casu pedem sibi [pede *var. l.*; sibi *om. codd. aliquot*] -vit, ita ut . . . pedem ipsum in terra ponere non posset). PELAGON. 256 si equus coronam torserit aut extorserit aut -verit (*Ihm dubitanter in app.*; lax- *trad.*), hoc est quod dicitur stremma. CHIRON 605 si quod ⟨iumentum⟩ (*add. Oder*) articulum -verit (lax- *trad.*; *corr. Oder in addendis p. XXXVI coll. titulo huius capitis 577, 21* de luxu articuli *et loco gemino* 849, *v. supra l. 5*). 914 hoc uteris ad crus, si -verit *iumentum*.

deriv.: luxatio, luxatura.

luxor, -ārī (*act.* luxo GLOSS.). [*forma verbi potius derivationi a* 1. luxus, -a, -um *quam a* 2. luxus, -ūs *convenit, sed adi. sensu luxuriandi caret; an et subst. et verbo subest adi.* *luxus, -a, -um *notione 'transverse, effuse crescens', quod fortasse olim idem fuerit ac* 1. luxus '*distortus*'? *notionis illius originariae vestigia potius in derivatis* luxuria, luxurio(r) *servata videntur. Sch.*] *a* 2. luxus *derivat* PAVL. FEST. *v. infra.* [*e coni. dub.* OV. hal. 118 at contra herbosa pisces laxantur (*trad., frustra defendere temptat Capponi 1972 ad l.*; lux- *Haupt*, laetantur *Vlitius*) harena. *corruptum* GLOSS. II 125, 37 (= GLOSS.ᴸ II Philox. LV 61) -tur ἀνασάσσει (ἀνασπᾶται *vel* ἀνασείεται *Vulcanius; an* ἀσωτεύεται *coll.* GLOSS. *infra allata, nisi pertinet ad* luxo?).]

i. q. luxuriari, immodicum esse: PLAVT. Pseud. 1107 *servi* ex conspectu eri si sui se abdiderunt, -antur, lustrantur, comedunt quod habent (-antur *Non. p. 335, 38*; luxuriantur iantur *Plauti cod. B*, luxuriantur *cett. deficiente A; huc fortasse pertinet* PAVL. FEST. p. 120 -antur a luxu dictum, id est luxuriantur). GLOSS. II 249, 32 ἀσωτεύομαι: -o, prodigo, helluor, lúxorior. *accedit acc. relationis, ni fallimur*: COMM. instr. 2, 35, 7 *in ecclesia* -aris labia, quibus ingemiscere debes (*cf. 18sqq.* tu te in fabulis vertis, tu subridis . . .; indisciplinata loqueris. *minus probabiliter intellegas usu transitivo i. q. 'immoderate movere' ut van Katwijk, Lexicon s. v. aliique*).

luxur- *v.* luxur-. **luxum** *v.* 1. luxus. *Scheible.*

***luxuria,** -ae *et* ***luxuriēs,** (-ēī) *f.* [*quomodo cum* 2. luxus, -ūs *cohaereat non liquet. Sch.*] *a* 1. luxus *derivat* NON. *p. 1920, 30. scribitur in titulis et codicibus antiquioribus* -ur- *passim*; or- *exhibent cod. O* (*saec. V*) HIER. chron. a. Abr. 2075, *cod. F* VLP. dig. 21, 1, 1, 10 *et recentiores saepe. forma* -ur- *inepte redarguitur*: GRAMM. suppl. 178, 20 a 'luxu' non est dicenda 'luxuria', sed 'luxoria'; insuper etiam ipsa secunda syllaba brevis nullo modo fuisset in metro, nisi u conversum esset in o. *de schemate declinationis: testimonia gramm.: formas quintae decl.* veterum licentiae *vel* dignitati *tribuit* PLIN. dub. serm. frg. Char. gramm. p. 151, 19 B. (*ex Romano*) *secundum rationem formas primae decl. probans* (*sim.* SERV. auct. georg. 1, 112). *inter nomina quintae decl. afferunt* CHAR. gramm. p. 32, 5 B. DIOM. gramm. I 305, 2 EXC. Bob. gramm. I 547, 22. 33 GRAMM. suppl. 117, 8. 131, 11. *usus auctorum: formae primae decl. longe praevalent inde a* PLAVTO *cum apud poetas tum apud prosae orationis scriptores praeter unum* CIC. (*v. infra*), *quamquam codd. haud raro inter se dissentiunt. formae quintae decl. leguntur in prosa oratione singulis locis apud* GRACCH., RHET. Her., CAES., QVINT., TAC., *al., at saepe apud* CIC. (*aequo fere modo variant inter* -s *et* -a *orationes*, -s *tantum habent rhet., sc. quinquies in* de orat., -a *tantum habent philos.*); *praeterea pluribus locis apud* APVL. met. (*ter*, -a *quater ibid., quater in ceteris operibus*), *script. hist. Aug.* (*sed multo saepius* -a), AMBR., AVG.; *in poesi singulis locis apud* CIC., VERG., HOR., OV., LVCAN., VAL. FL., PRVD., *al., saepius apud* CLAVD. *formae variant in contextu e. g.* CIC. S. Rosc. 75 in urbe -s creatur, ex -a *eqs.* (*Clark cum parte codd.; var. l.* -e *praeferunt alii*). CAES. civ. 3, 96, 1sq. -am (-em *ed. Klotz; per errorem?*); . . . -em. *de singulis formis quintae decl.*: *gen.* -rii *exhibet* GRACCH. or. frg. (50 M.) Gell. 9, 14, 16 (*quam formam consuetudini veterum tribuit* GELL. 9, 14, 9); *ceterum apud auctores non leguntur nisi sing. nom.* -s, *acc.* -em, *abl.* -e. *tamen grammatici nullis allatis testibus laudant gen. sing.* -ei (CHAR. gramm. p. 32, 5 B.), *gen. sing.* -es (CHAR. gramm. p. 32, 12 B. *scriptoribus veteribus tribuens*), *gen. plur.* -eum (CHAR. gramm. p. 32, 8 B. DIOM. gramm. I 305, 4 [*qui addit*: sed consuetudo ⟨per⟩ 'rum' effert]. EXC. Bob. gramm. I 547, 25). *de numero plurali* (*inter nomina, quae* singularia semper sunt CHAR. gramm. p. 39, 14 B.): *saepius legitur* (*sed formis quintae decl. apud gramm. tantum, v. supra*) *inde a* FRONTONE p. 198, 1 v. d. H. (*contextu mutilo*), *maxime apud* AVG. (*non civ.*) *et* COMM. (*falsa var. l.* SEN. benef. 7, 9, 3 PLIN. nat. 1, 36, 1—3); *vitari videtur e. g.* CIC. Verr. II 5, 80 -em libidinesque. Cael. 57 lustra, libidines, -s; *per sing. vertitur plur. gr. p. 1923, 18* (*cf. etiam p. 1923, 28*). *syllaba* -ur- *vicem longae obtinet* COMM. instr. 2, 17, 11 apol. 202 (*sed vicem brevis octies apud eundem*). NOT. Tir. 46, 25 -a. *legitur inde a* PLAVTO, TER., GRACCHO, QVADRIG., RHET. Her., CIC. *per totam latinitatem; deest poetis grandioris stili* (*v. quae de usu p. 1935, 31 monuimus*). [*confunditur in codd. cum* laetitia AVG. in psalm. 41, 9 l. 54. *falso trad. pro* lusoria (*v. p. 1868, 54. 65. 69*), *? pro* luxurio *p. 1928, 69*

significatur habitus vel status, quo quis (*quid*) *modum quendam communem excedit*: *cf.* NON. p. 339, 28sqq. -a est contra pudorem et supra modum profusio (*affertur* CIC. off. 1, 106); -a: intempestiva abundantia (*afferuntur* VERG. georg. 1, 112 CIC. de orat. 2, 96 VERG. georg. 1, 191. *Cic. orat. 81* luxuriosa). GLOSS.ᴸ Corp. L 312 **luxus.** *color immodici illustrari vel augeri videtur adi.* intemperans et inpatiens (SEN. dial. 4, 25, 4), immoderata (SVET. Nero 51 VLP. dig. 39, 2, 40pr. GREG. M. moral. 1, 23 p. 537ᴰ PAVL. STEPH. reg. 37, 1), nimia (AMPEL. 11, 4 PORPH. Hor. carm. 3, 1, 33) *et sim. al., sed prorsus evanescit p. 1923, 58sqq.; hic illic respiciuntur potius actiones luxuriantium idque imprimis infra l. 61. p. 1922, 10. 72. 81. 1925, 37, ceterum dicitur metonymice etiam de hominibus* -a *corruptis p. 1921, 54 et de instrumentis* -ae *p. 1922, 17 nec non 72; inducitur* -a *tamquam agens* CIC. S. Rosc. 39 div. in Caec. 3 *et passim, ut vergat in usum prosopopoeiae sub IB illustratum.*

I *respicitur vita voluptatibus dedita, intemperata sim.*: *ad notionem cf.* NON. p. 55, 12 luxum, id est vulsum et loco motum . . .; inde -a, quia a recta vivendi via sit exclusa et eiecta. CHAR. gramm. p. 39, 14 B. ἀσωτία. GLOSS. ἀσωτία. ἐξώλεια. *gr. respondere solet* ἀσέλγεια. *pertinet ad mores hominum* (*Lucii asini p. 1923, 14; negantur animalia* -a *affici* SEN. dial. 3, 3, 4; -*a rerum v. p. 1922, 69*), *sc. pravos, cf. p. 1922, 39; sed in neutram vel bonam partem usurpatur p. 1923, 58 et* CLAVD. 10, 54 *mons Cypri* -ae Venerique vacat *et fortasse* CE 512, 6 risus, -a semper fruitus cun caris amicis ('*i. luxuriam, opinor*' *Bücheler ad l., cf. ibid. 2* lucem clara fruitus). 2121, 10 (*lectu difficillimum*) otia -ae ⌊vincula⌋ perdimus (⌊ ⌋ *an legendum* saecula *vel* oscula? *cf. Kleberg, Eranos 27, 1929, 185sqq. et 33, 1935, 156*). *de ratione quae intercedit inter* -a *et* luxus *v. ibi; ceterum vix est quod moneamus* -a *saepe memorari iuxta alia vitia ut e. g.* lascivia (TER. Haut. 945 SEN. epist. 114, 2 SVET. Cal. 25, 3. *al.*), desidia (RHET. Her. 1, 5, 8 CIC. Verr. II 2, 7. 2, 76 SEN. contr. 1, 8, 5. *al.*), ignavia (RHET. Her. 1, 5, 8 CIC. Catil. 2, 25 SALL. Iug. 44, 5. 85, 43. *al.*), libido (CIC. Verr. II 5, 80 Cael. 25. *al. v. p. 1337, 12; asyndeton bimembre* VELL. 2, 100, 3 *p. 1923, 2*), avaritia (*infra l. 65*), *et opponi* parsimonia (*infra l. 71*), continentia (SEN. dial. 9, 9, 2 *et p. 1923, 52*), castitas (*p. 1923, 37*) *aliaque sim.; distinguitur* magnificentia *p. 1922, 31*, liberalitas *p. 1921, 14. ad quid spectet* -a, *indicatur tam praepos.* in cum abl. (VELL. 2, 33, 4 huius in aedificiis convictibusque et apparatibus -ae. PLIN. nat. 1, 13, 4. 1, 33, 49. 1, 36, 1—3. 1, 37, 10 PLIN. epist. 2, 6, 6), circa (PLIN. nat. 1, 37, 7 -a circa ea *myrrhina*. *cf.* 37, 18 eius, *sc. usus m.*, -a) *quam gen.* (SEN. epist. 114, 11 conviviorum *eqs.* PETRON. 120 vers. 86 spoliorum. PLIN. nat. 16, 232 arborum. 37, 18 *l. 53.* IVST. 2, 14, 6 divitiarum. *al.*)..

A *usu communi*: **1** *generatim*: **a** *varia exempla* (*sc. selecta inde a* CIC.): PLAVT. Asin. 819 *uxorem* tu propediem . . . effliges, scio, -ae sumptus suppeditare ut possies (*814* praeripias scortum amanti atque argentum obicias lenae?). TER. Haut. 945 *filii animus* nunc -a et lascivia diffluit. GRACCH. or. frg. (50 M.) Gell. 9, 14, 16 ea -i causa aiunt institui. frg. (51 M.) Gell. 9, 14, 17 non est ea -s, quae necessario parentur vitae causa. QVADRIG. hist. 15 *adulescens* -a et nequitia pecuniam magnam consumpserat. RHET. Her. 1, 5, 8 inertiam, ignaviam, desidiam, -am adversariorum. 2, 21, 34 duae res sunt . . ., quae omnes ad maleficium inpellant: -s et avaritia (CIC. div. in Caec. 3 quas res -s in flagitiis, . . . avaritia in rapinis, . . . efficere potuisset, eas . . . pertulisse *Siculos Verre praetore* [*idem respicitur* Verr. II 2, 9. 5, 137]. de orat. 2, 171 mater eius *a.* est tollenda, -s [*aliter p. 1924, 22*]. *et al.* SALL. Catil. 5, 8 conrupti civitatis mores, quos pessuma . . . mala, -a atque a., vexabant. 12, 2. *et saepe*). CIC. Quinct. 92 possitne se contra -em ac licentiam rusticana illa atque inculta parsimonia defendere (*opp. ut*: S. Rosc. 75 in urbe -s creatur . . .; vita autem haec rustica . . . parsimoniae . . . magistra est. Verr. II 2, 7 *v. infra*. off. 1, 92 LIV. 1 praef. 11 SEN. epist. 56, 10). S. Rosc. 39 -s . . . hominem . . . et . . . cupiditates ad hoc scelus impulerunt; de -a (-e *var. l.*) purgavit Erucius, cum dixit hunc ne in convivio quidem ullo fere interfuisse. Verr. II 2, 7 *apud Siculos* nihil ceterorum simile Graecorum: nulla desidia, nulla -s, contra summus labor . . ., summa parsimonia, summa diligentia (*item de* -*a Graecorum*: Flacc. 71 *Apollonidenses* frugalissimi, sanctissimi, a Graecorum -a et levitate remotissimi *eqs.* GRATT. 318. VAL. MAX. 9, 1, 5 non in Graecia neque in Asia, quarum -a severitas ipsa corrumpi poterat *eqs.* CELS. 1 prooem. 4 *iuxta* desidia. *al.*). 2, 134 in mulierum corruptelis et in omni eius modi -a atque nequitia . . . reperiebam hunc Timarchidem ad istius *Verris* flagitiosas libidines . . . aptum fuisse. leg. agr.

[Plepelits]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

1, 20 si -s *cavenda est in coloniis deducendis,* Hannibalem ipsum Capua corrupit (*de eadem civitate et de Campanis*: 2, 95 ex hac copia *Campanorum . . . nata est* ea -s, quae ipsum Hannibalem . . . voluptate vicit. LIV. 7, 31, 6 ille praepotens opibus populus, -a superbiaque clarus. 23, 4, 4 prona semper civitas in -am . . . afluenti copia voluptatium. 23, 45, 2 *milites Hannibalis* marcere Campana -a [VAL. MAX. 2, 4, 6. 9, 1 ext. 1]). Mur. 11 *Asia a Murena* non ad voluptatem et -am expetita est, sed [et] in militari labore peragrata (*respicitur Asiae -a ut*: 12 si habet Asia suspicionem -ae quandam. Flacc. frg. Schol. Cic. Bob. p. 96, 3 Asiae -s. LIV. 39, 6, 7 -ae . . . peregrinae origo ab exercitu Asiatico invecta in urbem est. VAL. MAX. 2, 6, 1. 9, 1, 5 PLIN. nat. 34, 34. *al.*). carm. frg. 14 (de consul.) quorum -s fortunas, censa peredit (fortunata c. peperit *trad.*). off. 1, 92 *res familiaris* augeatur ratione, diligentia, parsimonia nec libidini potius -aeque quam liberalitati et beneficentiae pareat (*opp. ut*: QVINT. inst. 8, 6, 36 NOVELL. Theod. 22, 1, 1; -*a nomine liberalitatis excusatur*: QVINT. inst. 4, 2, 77 -a liberalitatis [hilaritatis *trad.*] . . . nomine lenietur *a defensore*. 8, 6, 36 cum . . . pro -a liberalitas dicitur. TAC. hist. 1, 30, 1 falluntur, quibus -a specie[m] liberalitatis imponit: perdere iste *Otho* sciet, donare nesciet). CAES. Gall. 2, 15, 4 *Nervios* nihil pati vini reliquarumque rerum ad -am pertinentium inferri. SALL. Catil. 25, 2 *Sempronia* litteris Graecis et Latinis docta, psallere [et] saltare elegantius quam necesse est probae, multa alia, quae instrumenta -ae sunt (OV. fast. 5, 279 *temporibus antiquis* cetera -ae nondum i. vigebant: aut pecus aut latam dives habebat humum. LAMPR. Heliog. 28, 6 transegit et dierum actus noctibus et nocturnos diebus aestimans hoc inter i. -ae. *v. etiam p. 1922, 68*). HOR. sat. 2, 3, 79 quisquis -a tristive superstitione aut alio mentis morbo calet. PROP. 1, 16, 12 turpior . . . saecli vivere -a (PORPH. Hor. carm. 2, 15, 1 de -a praesentis s. queritur. *usu christiano*: ITALA Luc. 8, 14 [cod. a] a sollicitudinibus et divitiis et -is s. ingredientes suffocantur [*gr.* ὑπὸ . . . ἡδονῶν τοῦ βίου, *Vulg.* voluptatibus vitae]. ACT. Pauli frg. Ps. Tit. epist. l. 633 -as s. huius. COMM. apol. 202). SEN. dial. 7, 13, 1 parum est . . . -ae, quod naturae satis est (*opp. ut*: nat. 1, 17, 2 in nulla re illa *n.* -ae negotium concessit [gessit *Madvig*]. epist. 90, 19 a n. -a descivit. 122, 5 vitia contra n. pugnant; . . . hoc est -ae propositum gaudere perversis. PLIN. nat. 21, 45 unguento vicisse naturam gaudens -a. *al.*). *et passim.* **b** *de -a militari, qua solvitur disciplina militum* (*-am Capuae Poenos corrumpentem v. supra l. 1sqq.*): CAES. civ. 3, 96, 1 in castris Pompei videre licuit trichilas . . . multaque praeterea, quae nimiam -am et victoriae fiduciam designarent (*postea*: qui non necessarias conquirerent voluptates). 3, 96, 2 at hi miserrimo . . . exercitu Caesaris -em obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum defuissent. SALL. Iug. 44, 5 quaecumque dici aut fingi queunt ignaviae -aeque probra, ⟨ea⟩ in illo exercitu cuncta fuere. NEP. Eum. 8, 3 *milites* hiberna sumpserant non ad usum belli, sed ad ipsorum -am. LIV. 36, 11, 3 (*2 hiemem* in conviviis et vinum sequentibus voluptatibus . . . traduxit *rex*) eadem omnes praefectos regios . . . cepit -a, in eandem et milites effusi sunt. 38, 51, 1 vetera -ae crimina Syracusanorum hibernorum (*spectat ad 29, 19, 11sq. Scipionis* non Romanus modo, sed ne militaris quidem cultus iactabatur . . .; exercitum omnem licentia corruptum). 40, 1, 4 -a et otio solutam disciplinam militarem esse. perioch. 57 Scipio Africanus . . . corruptum licentia -aque exercitum ad severissimam militiae disciplinam revocavit (*cf.* FRONTO p. 122, 9 v. d. H. [p. 128 N.] exercitus . . . -a et lascivia et otio diutino corruptus). VAL. MAX. 9, 1 ext. 4. *al.* **c** *metonymice de ipsis hominibus -a perditis* (*exempla certa, sc. aliena a prosopopoeia* [*v. quae p. 1920, 27 monuimus*]): CIC. Catil. 2, 5 exercitum . . . collectum ex senibus desperatis, ex agresti -a, ex rusticis decoctoribus *eqs.* IVV. 11, 45 non praematuri cineres nec funus acerbum -ae, sed morte magis metuenda senectus (SCHOL.: id est non magis metuenda mors in ⟨iu⟩venta luxuriantibus quam senectus). *dubium*: CIC. de orat. 3, 168 et virtutes et vitia pro ipsis, in quibus illa sunt, appellantur: '-s quam in domum inrumpit' (*nonne intellegas potius exemplum -ae agentis, sc. in usum prosopopoeiae vergens?*).

2 *speciatim respiciuntur fere singulae libidines, voluptates*: **a** *appetitus ciborum exquisitorum, gula, voracitas* (*cf.* BOETH. diff. top. 4 p. 1216^B^ cum -s ebrietatis quasi quoddam genus sit, *sc. universale.* GLOSS. comessationes, potatus. *de apparatu epularum v. sub b*): FAV. or. frg. (p. 204 M.) Gell. 15, 8, 2 praefecti popinae atque -ae negant cenam lautam esse, nisi, cum lubentissime edis, tum auferatur et alia esca melior atque amplior succenturietur; . . . si proportione pergit -a crescere, quid relinquitur, nisi ut delibari sibi cenas iubeant? VARRO rust. 3, 2, 16 propter -am . . . quodam modo epulum cotidianum est intra ianuas Romae. 3, 3, 6 omnibus tribus his generibus *disciplinae alendi animalia* sunt bini gradus: superiores, quos frugalitas antiqua, inferiores, quos -a posterior adiecit. 3, 3, 10 nostra aetas, in quam -am propagavit leporaria[s], ⟨h⟩ac piscinas protulit ad mare *eqs.* SALL. Iug. 89, 8 (7 Numidae . . . neque salem neque alia inritamenta gulae quaerebant) cibus illis advorsum famem atque sitim, non lubidini neque -ae erat. MANIL. 4, 186 *qui lanii* -ae . . . parent caedem *pecorum.* 4, 404 -ae quoque militia est vigilatque ruinis *fortunarum* venter. 5, 195 -a⟨e⟩ quia terra parum, . . . et ipse gulam Nereus ex aequore pascit. VAL. MAX. 9, 1, 2 non solum perditae, sed etiam furiosae -ae iuvenem *aviculas cantatrices comedentem.* CELS. 1, 3, 21 *vomitum* -ae causa fieri non oportere confiteor; interdum valetudinis causa recte fieri . . . credo. 3, 4, 3. SEN. dial. 7, 11, 4 odoribus variis inficitur locus ipse (*sc. triclinium*), in quo -ae parentatur. 11 (12), 10, 2 non est necesse . . . conchylia . . . ex ignoto litore eruere: di istos . . . perdant, quorum -a . . . imperii fines transcendit. nat. 4, 13, 4 illi, cui divitiae molestae sunt, excogitatum est, quemadmodum etiam caperet aqua -am, *sc. nivibus servatis* (*certus cibus pro materia -ae adhibetur ut*: PLIN. nat. 17, 220 iam quidem et hoc, *sc. arbores vermiculis infestari,* in -a esse coepit, praegrandesque roborum delicatiore su⟨n⟩t in cibo. 31, 95 *allex* transiit . . . in -am, creveruntque genera ad infinitum *eqs.*). epist. 95, 18 innumerabiles morbos, supplicia -ae (*postea*: multos morbos multa fercula fecerunt). 95, 41 *aditialis cena* non . . . -a *est,* sed inpensa sollemnis est. 110, 12 milliarios apros . . . et alia portenta -ae iam tota animalia fastidientis et certa membra ex singulis eligentis (PLIN. nat. 19, 137). *al.* COLVM. 8, 16, 5. LVCAN. 4, 374 o prodiga rerum -s numquam parvo contenta paratis *eqs.* PLIN. nat. 8, 31 invenit -a commendationem et aliam *in elephanto* expetiti in callo manus saporis . . ., quia ipsum ebur sibi mandere videtur. *et saepe.* *? metonymice de ipso cibo, sc. materia -ae* (*an huc etiam supra l. 6sqq.?*): PLIN. nat. 19, 53 e frugibus quoque quemdam alicam (alitum *trad.*) sibi excogitasse -am (*an recte pro* quemdam *variam lect. cod. Chiffletii* quondam *praetulit Mayhoff?*).

b *nimia magnificentia, lautitia* (*item de apparatu epularum; de ratione quae intercedit inter -a et magnificentia v. infra l. 31sqq.*): *α vario usu* (*exempla selecta inde a* LIV.): CIC. Verr. II 4, 98 quia, quam pulchra essent *ornamenta,* intellegebat *Scipio,* idcirco existimabat ea non ad hominum -em, sed ad ornatum fanorum atque oppidorum esse facta (*item -a usurpat ea, quae deorum potius sunt*: MANIL. 5, 291 haec fuerat quondam divis concessa figura, *sc. laquearia inaurata*; nunc iam -ae pars e⟨s⟩t [paret *Bentley*]. PLIN. nat. 12, 82 hominum etiam in morte -a, quae dis intellexerant genita [*sc. tura*], inurentium defunctis). Mur. 76 (*respiciuntur lecti pelliculis haedinis strati in epulo publico*) odit populus Romanus privatam -am, publicam magnificentiam diligit (*sim. peior est -a quam* m.: VELL. 1, 11, 5 *Metellus* primus omnium Romae aedem ex marmore . . . molitus ⟨huius⟩ vel m. vel -ae princeps fuit. 2, 1, 1 publicam . . . m. secuta privata -a est. CVRT. 5, 1, 23 equites . . . Babylonii suo equorumque cultu ad -am magis quam ad m. exacto. 8, 9, 23 regum *Indiae* . . . -a, quam ipsi m. appellant, *eqs.* PLIN. nat. 7, 94 *Caesaris* operum magnificentiam . . . enumerare -ae faventis est). Pis. 67 -em . . . nolite in isto hanc cogitare: est enim quaedam, quamquam omnis est vitiosa atque turpis, tamen ingenuo . . . dignior; nihil apud hunc lautum, nihil elegans *eqs.* (*describitur apparatus cenae*). VARRO ling. 5, 131 multa *genera indumentorum* . . . -a attulit. rust. 1, 13, 6 si potius ad anticorum diligentiam quam ad horum *recentium* -am derigas aedificationem. 1, 59, 2 in quibus -a concesserit, ut in pinacothece faciant (*sc. sternant triclinium*). frg. Non. p. 547, 6 ea sibi modo ponere . . ., quae utilitas postularet: trulleum . . ., non quae -ae causa esse⟨n⟩t parata. CVLEX 60 si quis . . . probet illis omnia *bona vitae rusticae* -ae pretiis (spretis *var. l.*; *locum tractavit Helm, Hermes 81, 1953, 57; enumerantur postea res pretiosae variae*). TIB. 2, 3, 51 ut mea -a Nemesis fluat utque . . . incedat donis conspicienda meis *eqs.* PROP. 1, 2, 32 (*1sqq.* quid iuvat ornato procedere . . . capillo et . . . Coa veste movere sinus *eqs.*?) taedia dum miserae sint tibi -ae. 3, 13, 4 -ae nimium libera facta via est: Inda cavis aurum mittit formica metallis *eqs.* LIV. 34, 3, 9 (*oratio Catonis; loquentes inducuntur mulieres*) ut auro et purpura fulgamus . . ., ut carpentis . . . per urbem vectemur; ne ullus modus sumptibus, ne -ae sit (*respicitur lex Oppia ut*: 34, 4, 6 ad coercendam -am muliebrem [34, 6, 1]. 34, 4, 7. 34, 4, 20. 34, 6, 2. 34, 6, 15 in -a et ornatu matronae occupatae erant. VAL. MAX. 9, 1, 3. *al.*). MANIL. 4, 134 vestes, quis sine non poterant ullae subsistere gentes vel sine -a. SEN. contr. 2, 1, 12 ad delicias dementis -ae lapis omnis eruitur *eqs.* VAL. MAX. 9, 1 ext. 4 *Antiochi regis* caecam et amentem -am exercitus imitatus . . . aureos clavos crepidis subiectos habuit. SEN. epist. 100, 6 *in oratione Fabiani Papiriani* desit sane varietas marmorum . . . et quicquid aliud -a non contenta decore simplici miscet: quod dici solet, domus recta est (*cf.* 114, 11, *ubi* conviviorum -a *et* vestium *comparatur cum* orationis licentia). CVRT. 3, 11, 20 ingens auri argentique pondus, non belli, sed -ae apparatum, diripuerant milites *e castris Darei* (6, 6, 14 CAPITOL. Ver. 10, 9 SCHOL. Cic. Gron. A p. 347, 9). PLIN. nat. 9, 39 (*respiciuntur lecti incrustati sim.*) -ae instrumenta (IVST. 20, 4, 11. *al.*; *cf. p. 1921, 22*). *et saepe.* *transfertur ad speciem magnificam rerum* (*an huc etiam* CVRT. 8, 9, 29?): OV. fast. 6, 644 (*640* inmensae tecta fuere domus) haec aequata solo est . . ., quia -ā visa nocere suā. CVRT. 3, 3, 17 cultus regis inter omnia -a notabatur. *β metonymice de actionibus vel rebus, quae ad magnificentiam pertinent*: SEN. dial. 9, 9, 5 non fuit elegantia illud (*bibliotheca Alexandrina*) . . ., sed studiosa -a, immo ne studiosa quidem, quoniam . . . in spectaculum comparaverant. PLIN. nat. 9, 139 (*antea*: iuvat . . . ludere inpendio et lusus geminare miscendo) *amethystus* inebriatur Tyrio, ut sit ex utroque nomen inprobum simulque -a duplex. FLOR. epit. 1, 18, 22 *cum* Fabricius *censor* decem pondo argenti circa Rufinum consularem virum quasi -am . . . damnaret.

c *res venerea* (*cf.* GLOSS. λαγνεία. Ἀφροδίτη. *significantur tam mores in hac re effusi quam singulae actiones libidinosae* [*sc. hominum; Lucii asini* APVL. met. 7, 23, 1]; *distinguitur veneris usus temperatus, fere naturalis vel coniugalis e. g. p. 1923, 13. 16. 33. 58; afferuntur exempla selecta inde ab* APVL.; *an huc iam* CIC. *p. 1920, 83?*): *α vario*

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

usu (*sc. praevalet respectus morum*): VELL. 2, 100, 3 Iulia ... nihil, quod facere aut pati turpiter posset femina, -a, libidine infectum reliquit ([*ad* facere aut pati *cf. infra l. 67*]. PLIN. nat. 21, 9 cuius *Iuliae* -a noctibus coronatum *esse* Marsuam [*sc. ad eius statuam se prostituentis, v. Sen. benef. 6, 32, 1*]). HOMER. 274 (*265* [*Hector ad Paridem*] dum iaceas in amore tuo, nos bella geremus) nec mihi *Paridi* coniunx pravaque (parvaque *trad.*) -a est potior virtutis honore. MART. 3, 69, 4 (*1 sq.* omnia ... scribis castis epigrammata verbis inque tuis nulla est mentula carminibus) at mea -a pagina nulla vacat. CALP. decl. 20 *frater prostans* duce ... -a ... in illos impudicitiae scopulos ... delatus. APVL. met. 5, 31, 5 (*ad Venerem*) filii tui lusus semper explorabis curiose et in eo -em culpabis et amores revinces et tuas artes ... in formonso filio reprehendes? 6, 23, 3 -a puerilis *Cupidinis* nuptialibus pedicis alliganda *est.* 7, 23, 1 asinum ... propter -em lasciviamque amatoriam criminatum (*spectat ad 7, 21, 2 sqq.*). ITALA Tob. 8, 9 (Reg. *al.*, *cf.* VVLG.) non -ae causa accipio uxorem sororem meam, sed *propter liberos procreandos* (*gr. 8, 7 οὐ διὰ πορνείαν*). Rom. 13, 13 (Hier. in Is. 15, 1 p. 231^C) non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et -a (*gr. plur. ἀσελγείαις*, *Vulg.* in c. et impudicitiis). II Cor. 12, 21 (Aug. epist. 265, 7. *al.*) qui ... non egerunt paenitentiam super immunditia et -a et fornicatione quam egerunt (*Cypr. epist. 55, 26* libidinibus, *Vulg.* impudicitia. *cf. seriem similem*: Gal. 5, 19 [cod. 78 *al.* = VVLG.] opera carnis, quae sunt adulteria [*om. Vulg.*], fornicatio, immunditia, -a [*Cypr. domin. orat. 16* spurcitiae, *Ambrosiast. ad l.* obscenitas]). Eph. 5, 18 (cod. d *al.* = VVLG.) nolite inebriari vino, in quo est -a (*gr. ἀσωτία*, *Hil. in psalm. 59, 4* lascivia. *impudicitiam respici putant explicatores*: TERT. pudic. 17 fundamenta eius *moechiae* ab apostolo effossa. HIER. epist. 54, 9, 5. *al.*). II Petr. 2, 18 (Aug. spec. 45 = VVLG.) pellicent in desideriis carnis -ae eos ([*sed gr. codd. opt. ἀσελγείαις*, *Aug. fid. et op. 24, 45* in concupiscentiis c. impudicitiae]. *fortasse* carnis *cum* -ae *iungendum ut*: RVFIN. Orig. in exod. 6, 6 p. 197, 18 -ae c. et voluptatibus corporis deditum. 7, 2 p. 207, 19. *alio sensu p. 1925, 9*). TERT. nat. 1, 16, 7 si qua gens concubitu ipso et ... sexus necessitate, ne dixerim libidine et -a, caret. 1, 16, 11 a libidine temperatis ..., ut non dispersio seminum et saltus ubique -ae nescientibus filios edat (*apol. 9, 18* cuius *libidinis* ... saltus). castit. 13 l. 22 (*respiciuntur paganorum virgines vel viduae castae ut infra l. 51*) invenit ... diabolus post -am etiam castitatem perditricem (*opp. ut*: cult. fem. 2, 3 l. 11 PELAG. in I Cor. 7, 3 p. 159, 21. in I Tim. 2, 2 p. 480, 2. TRACT. Pelag. 6 p. 126 nemo vel unius horae spatio continuo poterit exercere -am, castitatem vero *eqs. al.*). cult. fem. 2, 3 l. 6 ubi pudicitia, ibi vacua pulchritudo, quia proprie usus et fructus pulchritudinis -a ([p. corporis -a *codd. rec.*]. *item opp.*: 2, 8 l. 12. 2, 9 l. 7 pudic. 17 p. 256, 5 PHILO quaest. in gen. 4, 186. *al.*). ieiun. 17 p. 296, 26 appendices scilicet gulae lascivia atque -ae ([-a est *trad.*]. adv. Marc. 2, 18 p. 360, 2 comitibus g., libidini scilicet atque -ae). adv. Marc. 1, 29 p. 331, 10 nec matrimonii res ideo despuentur, quia intemperantius diffusae in -am inardescunt (*locutiones similes*: AVR. VICT. Caes. 1, 4 *Augusti* flagrante haud modice -a ludorumque cupidine [*cf. Suet. Aug. 71, 1* circa libidines haesit *eqs.*]. CLAVD. 15, 183 ut vino calefacta Venus, tum saevior ardet -s *Gildonis*. GREG. M. moral. 3, 60 p. 629^D illum ... -a inflammat). uxor. 1, 6 l. 30 (*de eadem re supra l. 37*) nihil apud eum *diabolum* refert alios -a, alios continentia occidere (*opp. ut*: PELAG. in I Cor. 7, 5 p. 161, 11 AVG. c. Iulian. 4, 13, 64 GREG. M. dial. 3, 32 p. 208, 17 M.). AVG. doctr. christ. 3, 18, 27 in ipsis coniugibus -am esse abutendi intemperantiam (*affert* Tob. 8, 9 *supra l. 15*). in psalm. 102, 17 in -e libidinum quantae spinae? ([*postea*: amores turpes quantas molestias habent?]. 146, 2 si est cura propagandi liberos, non sit effrenata -s l.). *et saepe.* β *in sermone medicorum* (*respectu intemperantiae minus vigente* [*praeter* SORAN.] *vergit in vim merae libidinis vel cuiuslibet concubitus; gr. resp. ἀφροδίσια, nisi alia adnotantur*): SORAN. p. 75, 17 per virum ... conceptus impeditur, cum ... -a sua frequenti usu venerio enervatus sit (*gr. non exstat, sed cf. Cael. Aur. gyn. 2, 64* ex nimia libidine debilitate inlata). HIPPOCR. cib. 38 p. 211 -a extenuat, siccat, umectat et calefacit ... propter laborem et frigdorem *eqs.* (*gr. VI 572 λαγνείη*). CAEL. AVR. chron. 4, 9, 137 *ante senectutem* adhuc valido corpore et naturalia veneris officia celebrante gemina -ae libido dividitur, animo eorum (*sc. mollium*) nunc faciendo nunc patiendo iactato (*cf.* ORIBAS. syn. 9, 39, 1 La p. 341 priapismum est, quando ... intumiscit virga ... sine ⌊urma⌋ -ae [urina *cod.*; *restituit Bulhart, Wien. Stud. 67, 1954, 154 sec. gr. χωρὶς ὁρμῆς τῆς πρὸς τὰ ἀφροδίσια*]). ORIBAS. syn. 1, 27, 3 Aa p. 81, 5 Mø. sint ... neque -is mixti neque labore[s] fatigati, *qui aqua frigida lavantur* (*La* mulierum commixti). 9, 43, 23 Aa p. 356 -is sunt deditae *mulieres* (*La* commisceri viris volunt). eup. 2, 1 D 1 La *herbae cuiusdam* radix ... venerius excitat actus; semen ... habet aliquid in se commovendi -am ([*Aa* libidinem]. 4, 107 Aa p. 614 perdicis ova conmovit ad -am [*gr. 105, 3 συνουσίαν*]. *cf.* 2, 1 K 2 La p. 457 -am excitat [*sim.* Aa]). PHILAGR. med. 1 p. 149, 3 *splenem afficiunt* balnei usus post cibum et -ae non solum his, qui frequenter exercent ..., verum etiam eis ..., qui ... indigesti adhuc venereos exercent actus.

appendix iuncturarum verbalium ad IA pertinentium: 1 *varia* (*pauca selecta*): TER. Haut. 945 *filius* -a ... diffluit (CIC. off. 1, 106 GALLICAN. Avid. 5, 5. AVG. civ. 21, 25 p. 538, 23 D. turpitudine -ae. EVGRAPH. Ter. Haut. 938. *cf.* fluere: TIB. 2, 3, 51 -ā. FLOR. epit. 4, 12, 65 in -am [AVG. civ. 1, 33 p. 50, 23 D.]). SALL. Catil. 52, 22 habemus -am (SEN. dial. 3, 3, 4 AVG. c. Iulian. 4, 13, 64 ARATOR act. 2, 293). LIV. perioch. 57 corruptum ... -a (VAL. MAX. 9, 1, 5 FRONTO p. 122, 9 v. d. H. = p. 128 N. PORPH. Hor. carm. 3, 24, 59–60. *al.*). VAL. MAX. 9, 1 ext. 2 *Volsiniensium urbs* -a prolapsa est (LACT. inst. 4, 10, 11 in -am. *cf.* in -am labi: LACT. inst. 5, 22, 14 IVST. 1, 7, 13. 20, 4, 5. 31, 6, 3 GREG. M. dial. 3, 32 p. 208, 17 M.). CVRT. 8, 8, 16 -ae indulgentem (SVET. gramm. 23, 5 PLIN. med. 1, 5, 1). QVINT. decl. 371 p. 407, 25 -ae deditus (SVET. Vit. 13, 1. CAPITOL. Ver. 7, 1 se -ae dedidit. IVST. 9, 8, 20 RVFIN. hist. 4, 8, 5. *al.*). SVET. Nero 26, 1 -am ... exercuit (LACT. inst. 6, 21, 2 TRACT. Pelag. 6 p. 126 EVSTATH. Basil. hex. 7, 3, 11 exercentes [*gr. ἀκόλαστοι*]. *al.*). TREB. trig. tyr. 3, 4 -ae ... vacaret (CLAVD. DON. Aen. 4, 230 p. 384, 15 VVLG. deut. 21, 20. *al.*). PS. AVR. VICT. epit. 1, 24 -ae serviens (PRVD. psych. 342 CHROMAT. serm. 6, 5 L. CAES. AREL. serm. 45, 2. *cf.* RVFIN. Orig. in exod. 7, 2 p. 207, 19 deservire). *al.* 2 -a est (-ae est SEN., HIER.) *cum inf. vel enunt.*: SEN. epist. 5, 5 desiderare delicatas res -a est (*var. ll.* -ae est, -a est. *item cum inf.*: MART. 5, 19, 13. 11, 70, 11 sq. HIER. epist. 22, 7, 2 coctum aliquid accepisse -ae [-a *var. l.*] sit. AVG. c. Iulian 4, 13, 64). MART. 2, 63, 3 -a est, si tanti dives amares.

B *per prosopopoeiam inducitur* -a: 1 *femina* (*exempla audaciora; ceterum v. quae p. 1920, 27 monuimus*): PLAVT. Trin. 8 (*persona prologi*) primum mihi Plautus nomen -ae indidit; tum hanc mihi gnatam esse voluit Inopiam (*earundem nomina praecedunt versum 1 in cod. D; in gr. fuisse Τρυφή putat Leo, Plautin. Forsch.² 1912, 201; an personam Plautus invenit? cf. p. 1920, 68*). PERS. 5, 142 ni sollers -a ... moneat: '... indulge genio' (*item inducitur exhortans ad incontinentiam*: TRACT. Pelag. 6 p. 159 [*obloquitur* Pudicitia]. AVG. serm. 86, 6, 6 [*iuxta* Avaritia *ut* GREG. M. moral. 31, 90 p. 622^C]). PANEG. 4, 31, 3 (*in triumpho Constantini captiva duci fingitur inter vitia varia*). PRVD. psych. 311 (*describitur eius forma, habitus ut* CLAVD. 22, 132). 342. 378 (*in exhortatione Sobrietatis obloquentis ut* 405. *cf.* 455 Luxus). OROS. hist. 4, 21, 7 (*theatra* aram -ae *appellat*). 2 *animal quoddam*: SEN. epist. 113, 22 (*iocose*) si rotundam illis *virtutibus* qualem deo dederint *Stoici formam*, quaeram an et avaritia et -a ... rotundae sint; sunt enim et ipsae animalia.

C *usu novato fere i. q. deliciae, voluptas sim.* (*huc vergunt exempla quaedam numeri plur. ambigua, quae ad actiones luxuriosas referre maluimus, ut* ITALA *p. 1921, 30*, HIER. tract. in psalm. II p. 91, 13): AVR. VICT. Caes. 20, 8 honestas, quae principio anxia habetur, ubi contigerit, voluptati -aeque est. AMBR. paenit. 2, 10, 92 si amarissime fleas, ... culpa discedet; usus enim doloris ablegat -am criminis, erroris delicias (*per gen. indicatur unde manet voluptas ut*: 2, 11, 107 didicimus ... et agendam paenitentiam et eo agendam tempore, quo culpae defervescat -a [culpa ... -ae *var. l.*]).

II *quolibet respectu*: A *praevalente vi corporali* (*allegorice infra l. 70*): 1 *pertinet ad ubertatem, fertilitatem herbarum, segetum, agrorum* (umoris PLIN. *sub b; vocem in sermonem rusticorum translatam esse dicit* CIC. *sub a; cf. etiam imagines ad B1a relegatas*): a *in malam partem de nimia ubertate*: CIC. de orat. 3, 155 verbi translatio instituta est inopiae causa, frequentata delectationis; nam 'gemmare vitis, -em esse in herbis, laetas segetes' etiam rustici dicunt (*cf. p. 1927, 12. 1933, 26*). VERG. georg. 1, 112 ne gravidis procumbat culmus aristis, -em segetum tenera depascit *agricola pecore immisso* in herba (SERV. bene '-em', ut ostenderet rem superfluam et nocituram, nisi amputetur. SERV. auct.: bene -em pascit, non segetem. GLOSS. ubertatem). 1, 191 (*189* si superant fetus *nucis*) at si -a (-ae, *i. e.* -e, *R*) foliorum exuberat umbra, *eqs.* OV. met. 14, 629 *falce* -em premit et spatiantia contra (passim *var. l.*) bracchia compescit *Pomona* (*cf.* COLVM. 4, 27, 6 cacumina flagellorum *vitium* defringere -ae comprimendae causa). GRATT. 140 -am primo fetusque nocentis *arborum* detrahe; frondosas gravat indulgentia silvas. COLVM. 2, 10, 15 lentim ... sicco maxime loco seri convenit; nam in flore facile -a et umore corrumpitur (2, 10, 34 ervum. *cf.* PLIN. nat. 17, 181 si vitis -ā se consumpserit. 18, 189 nisi multiplici partu exinaniatur ubertas, pereant -a singuli fructus). 3, 12, 3 (*ex Graecino*) pinguissimam et laetissimam *terram* -a, macram et tenuem ieiunio laborare. 5, 5, 13 ne libero excursu in -am prorepant *palmites* (*cf.* 5, 6, 25 cum ... vitis praevalens in -am evagatur). PLIN. nat. 18, 154 inter vitia segetum et -a est, cum onerata⟨e⟩ fertilitate procumbunt. 18, 161 -a segetum castigatur dente pecoris in herba dumtaxat (PAVL. NOL. epist. 24, 10 [*allegorice sec. Ioh. 15, 2* palmitem ... non ferentem fructum tollet] disciplina purgante nos evangelicae falcis acie, ut castigata -e palmitis nostri fructuosius pullulemus). PAVL. sent. 5, 6, 13 a vicino -s ramorum *in alienam aedem imminentium* compescitur (ENNOD. dict. 1, 8 p. 425, 10 -am infecundam ferro). SERV. georg. 2, 253 'primis aristis' herbis surgentibus, quarum -s futuris frugibus nocet, quas culmi tenues ferre non possunt (*cf. Verg. georg. 2, 252* nimium ... fertilis). PRVD. apoth. 62 inculto ... stirpe frutex vitiosus, *rubus ardens* (*exod. 3, 2*), iniquis -am (-em *cod. unus*) virgis inhonesto effundere suco coeperat. PETR. CHRYS. serm. 164 p. 631^B ager quoties longa incuria silvescit et toto -ae agrestis sordescit horrore (*postea in explicatione allegorica*: quidquid naturalis squalefecerat luxus *eqs.*). ENNOD. dict. 8, 7 p. 448, 4 qui vitium -em ... falce resecavit *eqs.* (*comparatur eruditio puerorum*). b *in bonam partem i. q. laeta fertilitas*: PLIN. nat. 9, 2 sunt ... conplura in his *animalibus aquatilibus* maiora etiam terrestribus; causa ... umoris -a

[*Plepelits*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

(*postea*: fertili nutrimento). AVIEN. orb. terr. 999 laetis adsurgunt gramina campis herbaque -a (luxurians *Vadianus*) sola semper pinguia vestit. CASSIOD. in psalm. 28, 6 *vituli* propter -am dulcium herbarum pingues erant . . . et decori.

2 *pertinet ad corporis statum vigentem* (*in bonam partem* MART., *in malam* AMBR.): MART. 11, 41, 2 indulget pecori nimium . . . pastor . . . et gaudet fama -aque gregis (*7* pingues . . . sues). AMBR. paenit. 1, 13, 63 *diabolus* dum carnem debilitat, mentem eius *hominis* conroborat; aegritudo enim carnis peccatum repellit, -a autem carnis culpam adolet (*aliter p. 1923, 30*).

3 *transfertur ad incrementum ignis*: PRVD. c. Symm. 1 praef. 19 *e palmitibus aridis foci struuntur* (*act. 28, 2sq.*); fascem quisque suum congerit ignibus expectans calidi -am rogi.

B *praevalente vi incorporali*: 1 *respiciuntur artes*: **a** *dicendi et scribendi; significatur nimius ornatus vel copia orationis* (*per imag. a re rustica sumptam* CIC., ENNOD.; *vitium orationis comparatur cum -a morum p. 981, 49. 1922, 62sqq.*): CIC. de orat. 2, 96 (*88* Sulpicium . . . adulescentulum audivi . . . verbis effervescentibus et paulo nimium redundantibus, quod erat aetatis; . . . volo . . ., se efferat in adulescente fecunditas *eqs.*) in qua *Sulpicii oratione* nunc interdum, ut in herbis rustici solent dicere in summa ubertate, inest -s quaedam, quae stilo depascenda est. SEN. contr. 2 praef. 2 *erat* splendida oratio *Fusci Arelli* et magis lasciva quam laeta; ab hac . . . se Fabianus separavit et -am quidem . . . abiecit, obscuritatem non potuit evadere. ENNOD. dict. 9, 11 p. 453, 10 disce . . . verborum -em (*aliter infra l. 62*) artis falce truncare, ut novellus cespes sub ferri disciplina proficiat.
b *canendi; significatur nimia licentia numerorum atque modorum* (*opponitur simplicitas antiqua*): HOR. ars 214 (*211* accessit numerisque modisque licentia maior) sic priscae motumque et -em (-am *var. l.*) addidit arti tibicen traxitque vagus per pulpita vestem; sic etiam fidibus voces crevere severis et tulit eloquium insolitum facundia praeceps *eqs.* (*dubitanter huc traximus coll.* PLIN. *infra et Cic. leg. 2, 39* modorum flexionibus; *de magnificentia vestis vel de libidine motuum cogitant alii*). PLIN. nat. 16, 171 (*170 tibiae iam antea mirabili cura praeparabantur*, cum adhuc simplici musica uterentur) postquam varietas accessit et cantus quoque -a *eqs.*

2 *respiciuntur habitus vel actiones exultantium, lascivientium, superbientium sim.* (*quaedam ad IA vergere vix negaverimus*): **a** *hominum* (verborum CASSIOD., ioci et risus PAVL. STEPH.): LIV. 3, 64, 1 victoria tribunorum . . . in haud salubrem -am vertit conspiratione inter tribunos facta, ut iidem tribuni reficerentur *eqs.* 37, 7, 15 *Africanum* virum . . . a comitate, quae sine -a esset, non aversum (*'a liberalitate, quae sine -a esset' interpr. Weissenborn-Müller, ita ut fere ad p. 1921, 14sqq. pertineret*). APVL. met. 6, 11, 3 Cupido solus . . . custodia clausus coercebatur acriter, partim ne petulanti -e vulnus gravaret, partim ne cum sua cupita conveniret. VLP. dig. 21, 1, 1, 10 (*ex Viviano*) si . . . permaneret in eo vitio *servus*, ut circa fana bacchari soleret et quasi demens responsa daret, etiamsi per -am, *sc. non per dementiam*, id factum est, vitium tamen est *eqs.* (*respicitur bacchatio simulata fanaticorum ut*: COMM. instr. 1, 17, 7 vidistis saepe Duellonarios [*sc. fanaticos Bellonae*, dulcmarios *trad.*], quali fragore -as ineunt, dum furias fingere quaerunt *eqs.*). MARCIAN. dig. 47, 9, 11 si fortuito incendium factum sit, venia indiget, nisi tam lata culpa fuit, ut -a (*sc. sit?*) aut dolo sit proxima. CIL X 4486 (*a. 366? cf.* CE 211 *inter senarios*) *filius* iam . . . parvulus ipse humanus omnibus erat, qui cum ingentib(us) -is laetaret, repente raptus est mihi (*vix ad I. cf.* INSCR. christ. Ferrua 15590 ubi tanta -a tua, *fili* [*seq.* deliciae]). RVFIN. Orig. in num. 20, 3 p. 194, 25 si *puer* . . . in lasciviam pronus ac proterviam salutaria eius *paedagogi* verba contempserit illis magis obtemperans, qui -am suadent et ad lasciviam provocant. CASSIOD. hist. 7, 40, 5 (*3* idolorum favoribus exultabant, . . . turpes manuum plausus agebantur . . . et contra Christi virgines contumeliae) utinam verbis peccando quievissent et non actu verborum -am superarent ([*Theodoret. 4, 22, 3* τὴν τῶν λόγων . . . ἀσέλγειαν]. *alio sensu super l. 25*). MART. BRAC. canon. 83 de his, qui intrantes ecclesiam per nimiam -am a sacramento se abstinent: si quis . . . pro -a sua avertit se a communione sacramenti (*cf. Mansi 2 p. 1309A* κατά τινα ἀταξίαν, *Canon. Turner II 2 p. 240 rec. II l. 5* prae . . . inquietudinem, *p. 241 rec. IV l. 5* pro . . . intemperantia). PAVL. STEPH. reg. 37, 1 cavenda est . . . ioci et risus inmoderata -a, per quam . . . nascuntur scandala (*4* risum supra modum). **b** *animalium*: VAL. FL. 7, 66 (*loq. Aeetes*) his *ardentibus tauris* magis atque magis rabiem nunc nostra senectus -emque dedit, solitoque superbior ignis ore fremit. Ps. QVINT. decl. 13, 9 *apium* lascivientem -a fugam tinnitu conpescimus (*v. Håkanson, Textkrit. Stud. 1974, 107sq.; var. l.* -am, *unde* ⟨in⟩ -am *Dessauer*). ENNOD. carm. 2, 124, 6 *mula, quae solis verbis regitur*, vincula sentiret, ni . . . perderet auditu -am generis. **c** *Fortunae*: CLAVD. 18, 121 ut trabeis *consularibus* iniuria cresceret olim, has in fronte *Eutropii* notas, hoc dedecus addidit oris -ae Fortuna suae (*de actione petulanti an metonymice de eius effectu? sed* suae *pro* eius *accipit dubitanter Fargues.* -e . . . sua *coni. Mommsen*, ludibrio . . . suo *Schrader*).

homoeoprophora: v. p. 1920, 6sq. 42. 45; in lusu verborum: SALV. gub. 6, 86 quid tam perditi luxus quam in luctu res desiderare -ae?

deriv.: luxurio(r), luxuriosus. *v. Onom.* *Plepelits.*

[**luxuriālis** *falso traditur* MART. CAP. 5, 554 *pro* luxuriaris *v. p. 1929, 43.*]

luxuriāmen, -inis *n.* *a* luxuriare. *i. q. instrumentum vel actus luxuriandi*: VIRG. gramm. epist. 1 p. 116, 6 (*affert vel fingit verba Galbungi grammatici cuiusdam*) mundi flaccida -a contempnunt (f. luxoriam ina *cod.*, flaccidam luxoriam ita *Mai*).

luxurianter *v.* luxurio.

[**luxuriātor** *falsa var. l.* AVG. serm. 21, 10 *pro* -atur, *v. p. 1930, 13.*]

luxuriēs *v.* luxuria.

***luxurio**, -āvī, -ātus, -āre *et* ***luxurior**, -ātus sum, -ārī. *a* luxuria. *scribitur* luxor- *passim in codd. rec., e. g.* ITALA Sirach 14, 4 (Ps. Aug. spec. 22 p. 392, 2 *var. codd. saec. VIII*), DIOM. gramm. I 378, 1sqq.; luss- INSCR. *l. 48*; lax- COLVM. 4, 11, 2 (*cod. A*). *de formis: testimonia gramm.: inter verba utriusque generis ponit* QVINT. inst. 9, 3, 7, *sed formas act. minus communes esse testatur* NON. p. 481, 7 -bat pro -batur (*afferuntur* TVBERO hist. 10 *infra l. 55*, VERG. georg. 3, 81 *infra l. 68*), *sim.* SACERD. gramm. VI 452, 10 (*qui formam act. more illorum temporum per apocopen explicat*) *et* PRISC. gramm. II 392, 15 (*qui agit de exemplis, quae apud vetustissimos* contra consuetudinem . . . activam pro passiva . . . habent terminationem). *sensus differentias statuunt*: DIOM. gramm. I 378, 1sqq. -or in crimine est (*affert* CORN. SEV. carm. frg. 12 *p. 1929, 7*), -o autem in laude (*citat* VERG. georg. 3, 81), significat enim non lasciviam mentis, sed habitudinem. ISID. diff. app. 165 p. 1328A fluctuo animo, quasi fluctus ago, . . . fluctuor, fluctu feror, . . . sic inter -o et -or discernendum. *usus auctorum: in tertia fere parte omnium exemplorum occurrit part. praes.* -ans. *ceteris locis exstant* (*codd. hic illic discrepantibus, e. g.* LIV. 1, 19, 4 AMBR. in psalm. 118 serm. 14, 16, 4) *formae act. et depon. aequis fere partibus; si singulos auctores percensemus, exhibent formas depon.*: CORN. SEV. carm. frg. 12. OV. trist. 5, 1, 44 (*contra act. novies*). SEN. contr. *decies*. SEN. dial. 7, 12, 4. 7, 13, 2. epist. 95, 27 (*act.* Phaedr. 456). COLVM. 5, 6, 36. arb. 11 (*act.* 3, 2, 21). STAT. Theb. 2, 677 (*act. ter*). MART. *quater*. QVINT. decl. *quater*. FLOR. epit. 2, 15, 5. *al., formas act.*: TVBERO hist. 10 VERG. georg. 3, 81. OV. *v. supra*. NVX 20. LIV. *quater* (*contra* LIV. perioch. *utuntur ter formis depon.*). MANIL. 1, 739. SEN. *trag. v. supra*. CVRT. 10, 7, 11. COLVM. *v. supra*. CALP. ecl. 4, 114. PLIN. nat. *quinquies*. STAT. *v. supra*. GELL. 6, 22, 4 TERT. monog. 1, 2. *al.* *ceterum monemus stirpis perf. act. has tantum exstare formas*: -vere LIV. 3, 33, 2, -verint PLIN. nat. 17, 183, -asset GELL. 6, 22, 4. SALV. gub. 7, 85 (*formae perf. depon. leguntur inde ab* OV. trist. 5, 1, 44 SEN. contr. 2, 6, 8 STAT. Theb. 2, 677). *legitur inde a* TVBERONE, VERG., HOR. [*confunditur in codd. cum* luxuria, *e. g.* CVRT. 10, 7, 11 (*falsa var. l.* VVLG. eccles. 10, 17; *restituitur e coni. dub.* AVIEN. orb. terr. 999; *v. etiam p. 1928, 69*); -tus *cum* luxuriosus *e. g.* IVST. 20, 4, 7. *falsa var. l.* -antur PLAVT. Pseud. 1107 *p. 1919, 44. suppletur in lacuna* QVINT. decl. 245 (thema) p. 3, 20. *restituitur loco corrupto* ANTH. 472, 4 inter . . . -antur opes (intesta merassas luxantur o. *trad.; cf. Tandoi, Annali Scuola Norm. Sup. Pisa 31, 1962, 123sq.*). *interpr. dub.* INSCR. christ. Ferrua 17132 lussuriantur.]

i. q. in statu luxuriae esse vel luxuriam exercere, sc. significantur actiones vel status modum quendam excedentes (*intrans.; accedit obi. int. p. 1929, 38.* GLOSS. II 300, 51 ἐντρυφῶ: sulto [ins- *ed. Stephani*], -o. 460, 52 τρυφῶ: -or, abundo. *color immodici fere augeri videtur e. g.* LIV. 3, 33, 2 nimis [COLVM. 5, 6, 36. *cf.* 3, 2, 21 nimiis viribus], GELL. 6, 22, 4 in tam immodicum modum): **I** *in universum*: **A** *ratione incerta, sc. contextu deficiente*: TVBERO hist. 10 pars omnis -bat.

B *ratione definita*: **1** *praevalente vi corporali*: **a** *usu communi respicitur vis crescendi generandique* (*quae -ando efficiuntur, sc. incrementa sim., indicantur abl. instr.* [*ita ut subintellegi possit hic illic color abundandi, cf. p. 1927, 45. 1928, 47 et* GLOSS. *supra*]: VERG. georg. 3, 81 toris. SEN. Phaedr. 456 satis [*vix pro 'arvis' accipiendum*]. COLVM. 4, 11, 2 frondibus. HIER. epist. 60, 12, 3 culmis aristisque. PRVD. cath. 3, 54 palmite. *al., praep. in c. acc.*: NVX 20 in comas. PLIN. nat. 19, 113 in frondem. HIER. in Os. 10, 1 l. 11 in flagella, *c. abl.*: AMBR. in psalm. 118 serm. 12, 8, 3 in flore. 13, 26, 2 in foliis. Ps. AVG. serm. ed. Mai 72, 1 in frondibus): α *-ant quaecumque pleno vigore turgent aut ubertim vel nimis crescunt* (*ideo respici potest et insanum, inflatum, quod vero robore vel fructu caret, e. g. l. 77 p. 1927, 6. 16. 26sqq.* [*cf. p. 1927, 70*]): ① *animantes eorumque partes*: VERG. georg. 3, 81 illi *equo generoso* ardua cervix . . . -atque toris animosum pectus (*cf. Varro rust. 2, 7, 5* pectus latum et plenum, SERV. *ad l.* nodosum et eminens pulpis, DIOM. *supra l. 22. locum affert* SEN. epist. 95, 68 *et* 71 *ad describendum virum fortem, sc. Catonem. ad canem bene nutritum transfert* AVIAN. fab. 37, 4). OV. met. 7, 292 (*Aeson fit iuvenis*) adiecto . . . supplentur corpore rugae membraque -ant. 9, 267 ut . . . novus serpens posita cum pelle senecta -are solet squamaque nitere recenti, sic . . . parte sui meliore viget *Hercules flammis consumptus*. STAT. Theb. 6, 841 Agylleus Herculea nec mole minor . . ., sed non . . . in corpore *idem* robur: -ant artus, effusaque sanguine laxo membra natant. GELL. 6, 22, 4 (*1* nimis pingui homini) cuius corpus in tam immodicum modum -asset exuberassetque. CLAVD. 1, 217 (*describitur Tiberinus deus*) vertice -at toto crinalis harundo (*cf. de crinibus profluentibus* HIL. AREL. vita Honorat. 8 l. 5 redigunt ad breves capillos -antes comae). *de ulcere, quod late serpit*: SCRIB. LARG. 239 ulcus -ans et crescens (*excr- Jourdan, Notes 1919, 85*) carne compescit chalcitis. ⑪ *herbae, segetes ubertim pro-*

[Zäch]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

germinantes, fecundae, vel nimis crescentes: Ⓐ *variae* (*cf. p. 1926, 81*): NVX 20 coepimus (*sc. arbores frugiferae*) in patulas -are comas (*item de arboribus vel earum partibus*: PLIN. nat. 16, 95 variis colorum picturis in certamen usque -ant. 17, 254 vitium -antium ficorumque. ARNOB. nat. 6, 12 ramorum -antium tonsor. AMBR. in psalm. 118 serm. 13, 26, 2 -at in foliis, vanescit in fructu. ORIENT. comm. 1, 280 silvas iam desperatis -are comis. CASSIOD. in psalm. 106, 38 l. 452 -antibus foliis. 129 concl. l. 191 magna libertate -at *arbor*). SEN. Phaedr. 456 seges ... laetis tenera -at satis (CALP. ecl. 4, 114 coepit ... uberior sulcis fallentibus olim -are. HIER. epist. 60, 12, 3 laetae s. et uberi agri ... culmis aristisque -ant. *v. etiam p. 1928, 1 et cf.* MART. CAP. 5, 512 inopiae *causa transferuntur verba*, cum dicimus ... -are segetes ...; desunt enim propria [*v. p. 1924, 51. 1933, 26*]). PLIN. nat. 18, 203 ne *semina* ante hiemem -ent (*item de seminibus vel germinibus*: AMBR. in psalm. 118 serm. 12, 8, 3 [*in imag.*] fove ... semina tua, ne lasciviendo -ent; quod -at in flore seminis, tenuatur ... in fructu. PRVD. c. Symm. 2, 1027 praefertile germen -at [*Matth. 13, 5*]). 19, 113 caules ... ne in frondem -ent. AMM. 22, 12, 3 *imperatorem* ⟨in⟩ immodica ... prosperitate velut -antes ubertate nimia fruges bonis suis protinus occasurum *esse*. SVLP. SEV. dial. 2, 10, 4 *portio prati, cui virginitas comparatur*, herbis fecunda -at (-atur *var. l.; antea*: floribus ... vernabat). *transfertur ad ipsam fecunditatem*: PS. AVG. serm. ed. Mai 72, 1 -atur in frondibus luxu ⟨f⟩lexibili fecunditas pronuba ac virginei cortices gemmis rumpentibus vulnerantur (*cf. IIB2*). Ⓑ *vites*: COLVM. 3, 2, 21 visullae ... in pingui *terra* nimi⟨i⟩s viribus -ant (*Plin. nat. 14, 28* pingui putrescit). 4, 11, 2 nec pati vitem supervacuis frondibus -antem silvescere (5, 6, 36 si nimis -bitur. PLIN. nat. 17, 178 perniciose -at nec ampliat se, sed egerit [*antea*: ut parere malit quam vivere]. 17, 254. AMBR. patr. 10, 41 ne cassa v. sarmentorum exultatione -et. HIER. in Os. 10, 1 l. 11 ['vitis frondosa'] in flagella frondesque -ant). arb. 11 cacumina virgarum, ne -entur, demutilato. PLIN. nat. 17, 183 si -verint palmites, intorqueri *sc. melius erit* (*fortasse cf.* SCHOL. Verg. Veron. georg. 2, 366 stringe comas, attonde -antem [*sc. palmitem?*]). AMBR. in Luc. 9, 30 (*vinea comparatur homini*) ne -et umbra foliorum verborumque infructuosa iactantia ... maturitatem ... inpediat. PRVD. cath. 3, 54 ubi vitea pampineo bracchia palmite -ant. MAR. VICTOR aleth. 3, 69 nova praegravido iam palmite vinea diti -at fructu. Ⓒ *omnia, quae vita praedita sunt*: ARNOB. nat. 1, 10 unde tibi est scire, ne, quod exuberat, sic (*sc. morbis, fame sim.*) tollat *mundus*, ut ... modum rebus -antibus figat?

β -ant agri sive fertiles sive malis herbis abundantes (egestas, *sc. naturae* AVSON.; *addas l. 10; an de agris nimis irriguis* OV. fast.?): OV. epist. 1, 54 resecanda ... falce -at Phrygio sanguine pinguis humus. fast. 4, 644 modo siccus erat ... annus, nunc ager assidua -bat aqua (*sc. nimis crescentes potius quam frugiferas aristas procreans; alii intellegunt agrum aqua abundantem* [*cf. p. 1926, 59*]). PROB. Verg. georg. 1, 47 ne -antis soli natura fertilis efficiatur, ⟨idest⟩ inter fruges herbae nascantur. CLAVD. carm. min. 26, 20 (*agitur de fonte Apono*) fumantia vernant pascua, -at gramine cocta silex. EPIPHAN. Avell. p. 770, 4 ne terra -ans sine cultore deficeret. VAL. CEM. hom. 19, 3 p. 750[B] inebriata aqua terra -at. *cum acumine ad terram transfertur, quae non aedibus sed natura splendet*: AVSON. Mos. 52 naturae mirabor opus, secura (non cura *trad.*) nepotum laetaque iacturis ubi -atur egestas (MART. 10, 96, 6 *sub IIA3 allatum confert Tränkle, Mus. Helv. 31, 1974, 157sq.*).

b *usu deflexo transfertur ad*: *α nitorem ornamentis effectum vel iis inditum*: OV. epist. 15(16), 194 hanc faciem *Helenae* ... deliciis ... decet -are novis. SEN. contr. 2, 1, 6 non erubescendos amores neque -antem habitum neque potatus obicis (*vestitus intellegitur vol. VI 3, 2486, 4*). MART. 3, 2, 9 *libelle*, licet ... pictis -eris umbilicis et te purpura delicata velet. 12, 62, 10 *Saturne*, cernis, ut ... tibi pompa ... pendeat et quantus -etur honos. CLAVD. carm. min. 47, 9 -ent ... monilia collo *equi*. rapt. Pros. 2, 55 tali -at cultu *Proserpina* (*describitur antea eius vestis*). *β aquas abundantes, tumescentes*: AMM. 22, 15, 13 *Nilus nocet* abunde ... -ans (*postea*: si venerit parcior). CLAVD. 12, 35 *in nuptiis Honorii* Tagus intumescat auro *et* ... sub vitreis Oceanus -etur antris. PS. AVG. serm. ed. Mai 1, 1 -atur unda *in paradiso* per sulcos ... fugitiva et ... propinat floribus ubertatem (*eadem fere* 72, 1).

2 *praevalente vi incorporali* (*cf. et supra l. 22sqq.; ceterum sublucet respectus corporalis l. 71sqq.*): **a** *pertinet ad quaslibet actiones*: *α usu communi cum respectu exultandi, lasciviendi, superbiendi* (*vano tumore, qui effectu caret, maxime p. 1928, 6 et 8* [*cf. quae p. 1926, 66 monuimus*]): ① *de animalibus*: VERG. Aen. 11, 497 *Turnus* exultat ... animis ..., qualis ... liber equus ... arrectis ... fremit cervicibus alte -ans ([-at *var. l.*; SERV. 'alte arrectis' non 'alte -ans'. CLAVD. DON. *ad l.* p. 489, 29 ad animum ... fremit et -atur pertinet. *cf.* p. 489, 18 ut pensetur -ando captivitas]. HIER. interpr. Iob 39, 21 [*gr.* γαυριᾷ, *Vulg.* exultat]). OV. fast. 1, 156 ludit ... in pratis -atque pecus (HERM. Pal. sim. 6, 1, 6 pecora velut in delitiis erant et satis -bantur et in hilaritate exultabant [*vulg.* velut in voluptatibus erant et plurimis deliciis et hilaritate exultabant; *gr.* ὡσεὶ τρυφῶντα ἦν καὶ λίαν σπαταλῶντα]). COLVM. 7, 3, 18 *agnum* -antem (*antea*: quamdiu non lascivit). IREN. 1, 16, 1 (1, 9, 1 H.) ovem -tam oberrasse (*gr.* ἀποσκιρτῆσαν. *respic. Luc. 15, 4*). ROMVL. fab. 22, 1 rec. gall. (*sim. cett.*) mures ... -antes (22, 4 *ibid.*). ② *de hominibus*, (*Phaethonte* MANIL.) *rebusque ad eos pertinentibus* (*quaedam vergunt ad II*): OV. ars 1, 360 mens erit apta capi tum, cum laetissima rerum ut seges in pingui -bit humo; pectora, dum gaudent ..., patent. 2, 437 -ant animi rebus ... secundis (fast. 5, 274 iuvenalibus annis -ant a., corpora ... virent [vigent *var. l.*]. LIV. 1, 19, 4 ne -ent [-entur *var. l.*] otio a., quos metus hostium ... continuerat. LACT. epit. 28, 6 gaudium, quo ... -at a.). LIV. 2, 48, 3 questi ... nimia gloria -are et evanescere Caesonis ingenium. 3, 33, 2 laeta ... principia magistratus eius (*i. decem virum*) nimis -vere. 23, 12, 12 ne haec ... laetitia -et ... ac vana evadat (*cf. p. 1933, 74*). MANIL. 1, 739 *Phaethon* in caelo ludit curruque superbus -at mundo (nitido *Heinsius*). CVRT. 10, 7, 11 nova et brevi duratura libertate -at (luxuria *codd.*) multitudo. FLOR. epit. 2, 15, 5 *Carthaginem esse servandam*, ne metu ablato ... -ari felicitas urbis inciperet (*de eadem re* AVG. civ. 1, 31 p. 48, 13 D. ut timore libido premeretur, libido [libidine *var. l.*, *ut subi. sit populus*] pressa non -aretur). ITALA gen. 25, 22 (cod. 91 *al.*) -bantur *filii Rebeccae in utero* (*nisi falso trad. pro* luctabantur, *v. p. 1731, 30. 1725, 69*). CLAVD. DON. Aen. 12, 325 p. 591, 21 ('saltu ... superbus emicat in currum *Turnus*') transcendit in currum -ans. HIER. epist. 43, 3, 3 habeat sibi Roma suos tumultus, harena saeviat, circus insaniat, theatra -ent (*sim.* CLAVD. 24, 316 cervos aliasque ... non saevas pecudes, sed -antis harenae delicias, pompam nemorum [*an cum acumine dictum de harena fere hominum modo cibos delicatiores exposcente, ut ad IIB1 spectet?*]. SALV. gub. 6, 69 ecclesia Carthaginiensis insaniebat in circis, -bat in theatris). RVFIN. Greg. Naz. orat. 3, 14, 1 *nativitatem Christi* celebrantes et de mundo pariter ac de his quae supra mundum sunt verbi voluptate ac deliciis -antes (*gr. non resp.*). Orig. in gen. 3, 6 p. 48, 8 *membra* si ... ultra praescriptas ... -ant leges (*antea*: si in officiis mandatorum dei deserviant). CLAVD. 5, 72 *Rufinus* crimine tanto -at. CONST. Sirmond. 9 ne ... crimina deprehensa -ent et sit libera peccantibus pertinacia. CAES. AREL. serm. 40, 3 cui *Elisaeo* cum -antes pueri clamarent (*Vulg. IV reg. 2, 23* inludebant ei dicentes). *part. praes. masc. pro subst.*: CASSIOD. in psalm. 46, 2 cum sit consuetudo -antium elisis manibus personare. 48, 19 l. 310 'benedicetur' ... pertinet ... ad -antium favorabiles voces.

β usu deflexo: ① *vi aucta cum respectu saeviendi* (*hic illic sublucet usus sub IIB1 illustratus*): SEN. suas. 7, 5 inter scaenicos amores sanguine civili -antem *Antonium*. VAL. FL. 4, 496 inhiat Cocytia nubes (*i. Harpyiae*) -ans. 6, 614 stabulis qualis leo saevit opimis -ans (*cf.* STAT. Theb. 2, 677 sanguine multo -ta fames *leonis*). STAT. Theb. 7, 13 in sanguine gentis -at *Mavors*. PS. RVFIN. in Am. 4, 1–3 p. 1071[B] ('levabunt vos, *sc. vaccas Samariae*, in contis et reliquias vestras in ollis ferventibus') quod ... *Samaritani* -antibus et quasi voraturis hostibus exponantur. CLAVD. 3, 355 multis ... Megaera -ta malis. *pro convivis saevientibus dicuntur -are ipsae epulae*: STAT. Theb. 5, 262 *conviviis Lemniadum* non saevius ... -ant Lapitharum epulae, si quando ... caluere mero *centauri*. -antibus plagis *pro* -antium plagis: VAL. CEM. hom. 10, 1 p. 723[B] infelix penuria -antibus plagis subiacere compellit *parasitum* (*an ad IIB1?*). ② *per comparationem cum respectu abundandi* (*cf. quae p. 1926, 59 monuimus*): ORIENT. comm. 2, 60 corpora ... -ant vitiis (*antea*: ut ... tellus ... gramina noxia ... male laeta feret).

b *pertinet ad loquendum, scribendum*: *α cum respectu stili* (*sc. ornatu nimio onerati vel parum gravis sim.*): HOR. epist. 2, 2, 122 -antia compescet *poeta*, nimis aspera sano levabit cultu (SCHOL.: superflua, redundantia reprimet). QVINT. inst. 10, 4, 1 premere ... tumentia, humilia tollere, -antia adstringere, ... exultantia coercere. SYMM. epist. 1, 89, 2 nec gravitate horres, nec venustate -as, sed ... germanos colores rebus obducis (*de ipso auctore ut*: MACR. Sat. 5, 1, 7 *dicendi genus* pingue et floridum, in quo ... Symmachus -atur). HIER. in Zach. 3 praef. l. 11 nimio verborum flore -at *oratio non emendata*. CLAVD. carm. min. app. 2, 17 (*ad Apollinem*) cur mihi lentis ludis adhuc ... modis (*laudi Herculis non aptis*) tenerumque resultans -ante ... impellis pollice chordas SIDON. epist. 9, 13, 2 vers. 18 *epistulas* modulis -antibus lascivire vetat mascula dictio. POMER. 3, 34, 2 p. 520[A] ea est ... iudicata Latinitas, quae breviter et aperte ... res ... enuntiat, non quae vernantis eloquii venustate atque amoenitate -at (*antea*: compositio ..., quae illecebris aurium deserviret; *postea*: non placent phalerata, sed fortia). *huc spectat, si recte emendatur*: SVLP. VICT. rhet. 15p. 321, 9 *ordo verborum* apte et leniter defluat; in quo sane adhibendus est modus, ne quid nimio opere ⌊-etur neve⌋ nimium molliatur *compositio* (⌊⌋ *Halm*; luxuriae *trad.*). *β cum respectu argumenti* (*cf. etiam supra l. 29. 32*): OV. trist. 5, 1, 44 nec tamen ut lusit rursus mea littera ludet: sit semel illa malo (ioco *var. l.*) -ata (luxuriosa *var. l.*) meo. PLIN. nat. 17, 14 hiberno ... pulvere laetiores fieri messes (*Verg. georg. 1, 101*) -antis ingenii fertilitate dictum est. ARNOB. nat. 4, 33 p. 240, 12 M. -antium litterarum ... audaciam (*de fabulis vitam deorum inepte vel parum verecunde describentibus*).

II *immoderate vivendo, corporis voluptatibus fruendo sim.* (*sc. fere de hominibus vel rebus ad eos pertinentibus; respiciuntur animalia p. 1929, 52. 81, de vento* APVL. *sub B2*): **A** *generatim -ant*: **1** *civitates, gentes, tempora*: LIV. 23, 2, 1 Capuam ... -antem longa felicitate atque indulgentia fortunae. AT. CAP. Macr. Sat. 7, 13, 13 usus -antis aetatis signaturas pretiosis gemmis coepit insculpere. PLIN. nat. 18, 18 -antis iam rei p. fuit ista mensura *latifundiorum*. ITALA apoc. 18, 7 (Ps. Aug. spec. 133) *Babylon* magnificavit se et -ta est (*Vulg.* in deliciis

[Zäch]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

fuit; *gr.* ἐστρηνίασεν). HIER. in Ier. 31, 18/19 p. 394, 2 divitiarum magnitudinem et terrae fertilitatem, qua Ephraim tribus ... -at. AVG. in psalm. 96, 19 l. 26 videbat Isaias (*48, 22*) ... totum mundum -ari variis nugis et tamen clamabat: 'non est gaudere impiis'. SALV. gub. 7, 85 in qua *terra opulentissima* ... minime mirum fuerat, si -asset gens barbara, ubi similis ... -anti erat ipsa natura. 2 *quilibet homines, fere singuli*: CORN. SEV. carm. frg. 12 -antur opes atque otia longa gravantur (*ad milites refert Dahlmann, Abh. Mainz. Ak. 1975, 6, 67 sqq.* [*an spectat ad* MART. *sub 3? de* ANTH. 472, 4 *parum constat, v. p. 1926, 46, ; cf.* LAMPR. Alex. 54, 7 quod per neglegentiam illorum *tribunorum* milites ... -ti essent [*53, 2 cum* lavacris, mulieribus et deliciis vacarent]. LIV. perioch. 23 p. 29, 11 exercitus Hannibalis per hiberna ita -tus ⟨est⟩, ut ... enervaretur [*Liv. 23, 45, 2* marcere Campana luxuria]). PAVL. FEST. p. 120 *v. sub* luxor. SEN. contr. 2, 6 (thema) quidam -ante filio -ari (-are *var. l.*) coepit (*idem argumentum affert* QVINT. inst. 11, 1, 79). *passim in eadem controversia* (*iuxta* luxuria, luxuriosus, δαπανῶ *sim.*). 10, 2, 2 (*filius ad patrem*) non -bor, non amabo. SEN. dial. 7, 12, 4 non ab Epicuro impulsi -antur, sed vitiis dediti luxuriam suam in philosophiae sinu abscondunt (*item de falso Epicureo* 7, 13, 2 indulget illis *vitiis* non timide nec obscure -atur). QVINT. decl. 279 p. 136, 19 non ego -tus sum, non ego meretricem amavi, non paterna bona vitiis consumpsi. *al.* ITALA Sirach 14, 4 (Ps. Aug. spec. 22 = VVLG.) in bonis illius alius -bitur (-etur *var. l.; gr.* τρυφήσουσιν). I Tim. 5, 11 (cod. 86 = VVLG.) adulescentiores ... viduas devita, *sc. neque munera ecclesiastica iis iniunge*; cum enim -tae fuerint in Christo, nubere volunt (*gr.* καταστρηνιάσωσιν τοῦ Χριστοῦ, *cod. d al.* in deliciis egerint, *Cypr. testim. 3, 74* indeliciatae fuerint; *cf.* MVTIAN. Chrysost. hom. 18, 1 p. 353/4 -bantur adversus Christum. *ad earum, quas ecclesia sustentat, vitam sine labore fere per delicias actam referunt e. g.* AMBR. Abr. 2, 6, 31, PELAG., THEOD. MOPS. *ad l., ad carnis libidinem* HIER. epist. 54, 15, 1 *et* PS. PRIMAS. *ad l.* [*qui* nubere *cum* in Chr. *iungit*]. *al.*). Iac. 5, 5 (Ps. Aug. spec. 110) deliciati estis super terram et -ti estis, creastis ... corda vestra (*gr.* ἐτρυφήσατε ... καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας. *cod. ff.* abusi estis, cibastis; *Vulg.* in luxuriis enutristis c. v.). PORPH. Hor. sat. 2, 2, 11 ('graecari') aut -ari ⟨a⟩ut Graeco more ludere. LIV. perioch. 29 p. 36, 7 rumor ..., tamquam is *P. Scipio* -retur (*cf. Liv. 29, 21, 13* de cultu ac desidia imperatoris). 130 p. 118, 10 Antonius dum cum Cleopatra -atur (*nisi ad B2*). IVVENC. 4, 190 infelix, qui sordida -tus tardantem contemnet herum ... segnique indulgens ebrietati luxuriosorum convivia concelebrarit (*Matth. 24, 49*). HIER. in Is. 24, 7–13 l. 31 qui in conviviis non solum gula ... sed et auribus -ant. MART. CAP. 5, 554 simplex *propositio* est '-aris'; coniuncta 'aut -aris aut meretricem amas' (*ita Willis, de Mart. Cap. emendando 1971, 47*; luxorialis ... luxurialis ut *R*; *magis depravati sunt cet. codd.*). EVSTATH. Basil. hex. 5, 6, 15 convenit ... nos secundum proverbii rationem, minime -antes effluere, id est non ostentatorie vivere, ... sed fertiles nos vero demonstrare cultori (*cf.* AMBR. *p. 1927, 15. gr.* ὑλομανεῖν). *al.* 3 *res ad homines pertinentes*: MART. 10, 96, 6 *in Hispania* res parva beatum me facit et tenues -antur opes (*9 sq.* hic, *sc. Romae*, pretiosa fames ..., mensa ibi divitiis ruris operta sui. *an huc iam* CORN. SEV. *sub 2?*). PS. RVFIN. in Os. 8, 5/6 p. 1001^C tempus, quod in otio -ante defluxit. 4 *bos otiosus*: SIDON. carm. 7, 143 -ante iuvenco ... exponit *ager fecundissimus* piceam pinguedine glaebam.

B *speciatim, praevalente respectu*: 1 *edendi, bibendi* (*cf. p. 1928, 21 et 35*): SEN. epist. 95, 27 grave est -ari per singula: omnia semel ... ponantur. MART. 2, 89, 5 quod vomis, Antoni, quod -aris, Apici *vitium habes.* GELL. 6, 16 tit. versus Euripidi, quibus delicatorum hominum -antem gulam confutavit (*Eurip. frg. 892 N.* τρυφῇ). ITALA Esth. 3, 15 p. 45, 13 Motzo (cod. M, *sim. cett.*) convivium fecerunt omnes gentes; rex autem et Aman ... -bantur (-bant *cod. Q*, rege ... celebrante convivium *Vulg.; gr.* ἐκωθωνίζοντο). II Petr. 2, 13 (Ps. Cypr. singul. cler. 28 = VVLG.) in conviviis suis -antes *homines iniqui* (*gr.* συνευωχούμενοι). CLAVD. rapt. Pros. 2, 327 gentes ... sepultae -ant ...; peragunt convivia Manes. MAX. TAVR. serm. 88, 3 M. caro, ... quae ... -ando dilatabatur in pinguedinem (*opp.* abstinendo). POMER. 2, 22, 1 qui cibis nec lautioribus volunt carne -ante (carnem -antem *var. l.*) dissolvi, nec distentione ventris vilibus onerari. CASSIOD. in psalm. 21, 13 l. 289 animal ... redditur inquietum, quando pinguedine multa refertum est; et ... ferox efficitur, cum praesumptione -antis corporis animatur. 2 *amandi, coeundi* (cum *aliquo* TERT. nat. [*an etiam* LIV. perioch. *supra l. 37?*], in *aliquem* LACT. epit., in *aliquid* MAXIM.; *per imaginem fornicationis respiciuntur qui veram fidem deserunt e. g. p. 1930, 2. 15*): APVL. met. 10, 31, 2 nunc lasciviens reflabat *pallium puellae*, ... nunc -ans aspirabat *ventus*, ut ... membrorum voluptatem .. liniaret. ITALA Am. 6, 4 (cod. 175) qui dormitis in lectis eburneis et -amini in stragulis eorum (*Vulg.* lascivitis; *gr.* κατασπαταλῶντες. *cf. Hier. ad l.* ut somno libidinem copuletis). TERT. nat. 1, 10, 39 Iovem ... -antem cum Iunone (*cf. apol. 14, 3 Iovem* foede subantem in sororem. *subest Hom. Ξ 314 sqq.*). monog. 1, 2 illa *continentia haereticorum nuptias auferentium* blasphemat, ista *licentia psychicorum saepius nubentium* -at. SOL. 53, 23 conchae ..., quae certo anni tempore -ante conceptu sitiunt rorem velut maritum (*Plin. nat. 9, 107* has ubi genitalis anni stimulavit hora). LACT. inst. 3, 15, 16 quod illi (*ceteri amatores Laidis*) bona sua perderent, ipse *Aristippus* gratis -retur. epit. 61, 7 qui abiecto iugo vel in liberam vel in servam peregrina voluptate -at. VVLG. Ier. 5, 7 moechati sunt et in domo meretricis -bantur *filii Israel verum deum deserentes* (*Hier. ad l.* luxuriae serviunt). TRACT. Pelag. 6 p. 134, 27 -ari (*iuxta*: de carnis voluptatibus cogitare; *de syntaxi non liquet*). CLAVD. 22, 75 ordiri ... virum non -ante iuventa, sed cum lege tori, casto cum foedere. AVG. bon. coniug. 9, 9 multis ... per inlicitos concubitus -antibus. in epist. Ioh. 10, 6 delectationes *carnales* ... sunt manducare, bibere, -ari, ludere, venari (*sim.* PS. PRIMAS. in I Cor. 2, 14 p. 511^D manducare et -ari [*Pelag.* ventri se libidinique committit]. CAES. AREL. serm. 16, 1 p. 75, 2). in euang. Ioh. 45, 12 quam multi modo -antur, casti futuri (*postea*: quam multi ... casti sunt, fornicaturi). c. Faust. 22, 48 p. 641, 15 non ... voluntate generandi, sed -andi libidine. serm. 21, 10 aurum habet: scortatur, fornicatur, -atur, edit ... ludos (*subst.* luxuriator *var. l., sicut et* scortator, fornicator). CYPR. GALL. num. 724 manus ... bellis Iudaea secundis -at sanctasque putat quas vicerat aras (*nisi pro superbire et ad p. 1927, 69 referendum, sed cf. Vulg. num. 25, 1* fornicatus est populus cum filiabus Moab). OROS. apol. 29, 1 docens ... reverentiam castitatis sub stropha Ioseph et -antis dominae suae. SALON. in prov. p. 987^C quanto quisque magis -atur et fornicatur. SIDON. epist. 8, 14, 4 conscientiae -antis fetore pollutos ad suaveolentiam pudicitiae ... impellitis. DRAC. Orest. 646 adulter (Romul. 5, 75). NOVELL. Iust. 2, 3 pr. ut ..., quoniam non licet legaliter caste vivere, contra leges -entur *sc. iterum nupturae* (*gr.* ἀσελγαίνειν). MAXIM. eleg. 2, 36 in praeteritum -antur opus *iuvenes maiorem natu petentes mulierem* (*33* reliquiis veterum iuvenes pascuntur amorum). *al.*

part. praes. -ans *vergit hic illic in usum adi. q. e.* luxuriosus *e. g. p. 1927, 57. 1928, 45. 73, sed vis verbalis fere ubique vigere videtur. usurpatur pro subst.: neutr.* HOR. epist. 2, 2, 122 *et* QVINT. inst. 10, 4, 1 *sub I B 2 b, masc.* SALV. gub. 7, 85. CASSIOD. *p. 1928, 30.* CAES. AREL. serm. 233 p. 884, 15.

adv. **luxurianter.** *i. q. libidinose*: AVG. serm. 9, 14 (= EVGIPP. exc. Aug. p. 386, 28) noli dicere tibi, quando forte -anter (-antem, luxuriae *var. ll.*) aliquid vis agere: uxorem non habeo, facio quod volo (*postea*: abstine te a fornicationibus).

paronomasia: PS. AVG. serm. ed. Mai 72, 1 -atur ... luxu flexibili.

deriv.: luxuriamen. *compos.*: eluxurior.

***luxuriōsus**, -a, -um. *a* luxuria. *derivatur a* 1. luxus PAVL. FEST. p. 119 *v. p. 1934, 59.* *scribitur saepe in codd. recc.* luxor- *e. g.* VAL. MAX. 9, 1, 4 COLVM. 5, 6, 36 AMBR. paenit. 2, 3, 13; -cx- *in nomine equi* CIL II 5129. *compar.* -ior *inde a* CIC., *superl.* -issimus *inde a* MEMMIO (*cf.* -us valde VVLG. deut. 28, 54). NOT. Tir. 46, 26. *legitur in prosa oratione inde a* CATONE, MEMMIO, VARRONE, *in poesi apud* OV. *quater*, MART. *septies et singulis locis apud* LVCAN., IVV., IVVENC. *al.* [*falso traditur* PLIN. nat. 17, 161 *p. 1933, 57 et in additamento codd. Φ et al. recc.* VVLG. II Petr. 2, 7. *loco obscuro*: PS. SORAN. quaest. med. 229 cum ... non alta fuerit (*sc. corruptela in osse capitis?*) ... deposita melotis tamquam in -o stabit (*vix cf.* ORIBAS. *infra sub II*).]

I *usu originario i. q. luxuria plenus vel ad luxuriam pertinens*: **A** *cum respectu vitae intemperantius actae, voluptatibus deditae, deliciis refertae sim.*: 1 *usu primario de hominibus luxuria fruentibus, luxuriam exercentibus* (*de divinitatibus p. 1931, 28. 76. 1932, 22, de urbibus sim. infra l. 78 sqq.*): *ad notionem cf.* FEST. p. 250 prodiguae hostiae vocantur, ut ait Veranius, quae consumuntur; unde homines quoque -i, prodigi. MAR. VICTORIN. defin. p. 36, 11 (*exemplum definitionis descriptivae*) -us est victus non necessarii sed sumptuosi et onerosi appetens, in delicias affluens, in libidinem pronus (*inde* CASSIOD. inst. 2, 3, 14 p. 121, 18. *al.; exemplum variatur* BOETH. in top. Cic. 3 p. 326 -us est, qui pluribus et non necessariis sumptibus in delicias affluit et in libidinem fertur effusior). SYNON. Cic. p. 432, 17 -us, prodigus, ganeo, profusus, sumptuosus, nepos, erogator, helluo, vorax, gurges *eqs.* (*in serie simili*: GLOSS. II 249, 30 ἄσωτος: ganearius, lascivus, -us *eqs.*). GLOSS. ἄσωτος. ἀσελγής. qui cum meretricibus convivia facit. *ponitur ad explicandas voces* nepos PORPH. Hor. epod. 1, 34 epist. 1, 15, 36 GLOSS. V 86, 21. 22, nequior PORPH. Hor. sat. 2, 3, 94, barathro PORPH. Hor. sat. 2, 3, 166, lustratus NON. p. 135, 7.

a *generatim*: α *adi.*: ① *de quibuslibet*: CATO agr. 143, 1 ne nimium -a siet vilica. RHET. Her. 4, 34, 46 *permutatio* ex contrario ducitur sic, ut quis hominem prodigum et -um illudens parcum et diligentem appellet (CIC. Verr. II 3, 161 non in h. -i, sed tantum in furis ac divisoris disciplina educatus. Phil. 2, 66 *suppellex* non ... -i h., sed tamen abundantis. FEST. p. 250 [*ex Veranio? v. supra l. 53*]. TREB. Gall. 5, 7 [*de Gallieno ut* trig. tyr. 9, 5]. *al.*). MEMM. or. frg. (4 M.) Serv. auct. Aen. 1, 161 in ... -issimis Asiae oppidis (*cf.* FIRM. math. 1, 2, 3 -i semper Asiani ⟨et⟩ voluptatibus occupati [*postea*: Asiana lascivitas]. AVG. civ. 9, 4 p. 372, 20 D. dives -us Asiaticus [*sec. Gell. 19, 1, 7* multis corporis animique deliciis affluens]. *cf. de Troianis*: CLAVD. DON. Aen. 7, 430 p. 65, 4. 10, 85 p. 305, 10). CIC. leg. agr. 2, 97 coloni Capuae in domicilio superbiae atque in sedibus -is collocati (*sim. de ipsis urbibus*: MEMM. *supra nec non* SEN. dial. 6, 22, 2 inter -ae urbis *i. Romae* oculos. *cf.* imperia: epist. 74, 19 quarum *urbium* in ipso flore -a i. ceciderunt [*postea*: intemperantia]). Pis. 66 *Pisone* nihil ... esse -ius, nihil libidinosius. fin. 2, 22 nescio, quo modo possit, si -us sit, finitas cupiditates habere (*sim. de Epicureis*: 2, 27 avarus erit, sed finite, ... et -us eodem modo. *de Epicuro*: AVG. c. acad. 3, 10, 23 p. 63, 21. *cf. p. 1931, 47*).

[*Zäch*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

NEP. Alc. 1, 4 -us, dissolutus, libidinosus, intemperans reperiebatur *Alcibiades*. reg. 2, 2 fuit ... minime libidinosus, non -us, non avarus *Dionysius maior*. Ov. epist. 1, 88 turba ruunt in me (*Penelopem*) -a proci. SEN. contr. 2, 6, 2 -um senem (*de eodem*: 2, 6, 4. 7 nulli nimis -us, sed parum sanus videbatur. 9 permanet in iuvenalibus vitiis et turpius -us et diutius. *et al. ibid.*). VELL. 2, 105, 2 *Sentium Saturninum* liberaliter ... eo *otio* abutentem, ita tamen, ut eum splendidum ac hilarem potius, quam -um aut desidem diceres. VAL. MAX. 2, 9, 4 p. 99, 20 Cornelium Rufinum ..., quod x pondo vasa argentea comparasset, perinde ac malo exemplo -um in ordine senatorio retentum non esse (*an ad β?*). 9, 1, 4 *sumptibus computatis* uter ... -ior est? SEN. benef. 4, 26, 2 omnes malos intemperantes dicimus, avaros, -os, malignos. dial. 7, 17, 2 *cur* tam -us *es*, ut plures *servos* habeas quam quorum notitiae memoria sufficiat? epist. 7, 3 avarior redeo, ambitiosior, -ior *cum spectaculo interfui*. MART. 1, 87, 2 ne ... fragres, Fescennia, vino, pastillos Cosmi -a voras (*an ad l. 71 sqq.?*). QVINT. decl. 252 p. 31, 31 quam dissolutus, quam -us ac perditus *sit*. 261 p. 70, 12 si quis frugalis vixerit, si quis -us (frugalius ... -ius *Gronovius*). *al.* PAVL. dig. 11, 3, 2 *si quis* -um vel contumacem fecit *servum*. PORPH. Hor. sat. 2, 3, 175 ne aut -us aut avarus evaderes. TREB. trig. tyr. 8, 13 a -issima illa peste (*respicitur Gallienus ut et p. 1930, 72. 1933, 2*). GAVDENT. serm. 15, 6 G. ut -us populus flammam carnalium vitiorum calidis carnibus *suum* non nutriret (*item de Iudaeis*: PS. RVFIN. in Am. 8, 4–6 p. 1094[A] -issimi perque hoc inertissimi). *al.* ⓘ *de adulescentibus* (*saepe praeter cetera meretricum amore captis; cf. etiam l. 5 nec non p. 1932, 70*): SEN. contr. 2, 6, 4 -us adulescens peccat, at senex -us insanit (exc. 3, 8 [thema]. 4, 1 [thema] amissis quidam ... liberis ... a -o adolescente ... coactus convivio ... interesse. APVL. met. 5, 25, 6 Cupidinem ..., a. delicatum -umque. VLP. dig. 17, 1, 12, 11. PORPH. Hor. sat. 2, 2, 94sq. acroamatibus deditum. HIER. epist. 21, 13, 2 *ad* ITALAM Luc. 15, 13 *v. infra p. 1933, 82*). exc. 3, 3 (*idem thema ut* PS. QVINT. decl. 5 CALP. decl. 30 ENNOD. dict. 21, 1) quidam habuit filios, frugi et -um (*ibid. bis.* QVINT. decl. 245 [thema] p. 3, 17 *al.* PS. QVINT. decl. 5 *passim*. CALP. decl. 17 et petulanti. LAMPR. Heliog. 2, 3 et crudeli, *sc. Diadumeniano*. HIER. epist. 21, 35, 1 [*respicitur* ITALA Luc. 15, 13 *p. 1933, 82 ut*: RVFIN. Orig. in num. 18, 4 p. 175, 31. *al.*]). MART. 9, 82, 4 hausisti patrias -us opes. QVINT. inst. 11, 1, 79 ut in scholis luxuriantem patrem -us ipse iuvenis accusat ([*talem declamationem habes supra l. 4 et 26*]. 11, 3, 74 *personae comoediae*: senes austeri ac mites, iuvenes severi ac -i. PORPH. Hor. sat. 2, 3, 254 et perditus). CAPITOL. Gord. 18, 4 -o imperatori lascivia iuvenis, non tamen -a neque infamis, praedicata est (*de Heliogabalo ut* Opil. 9, 5 -issimus. LAMPR. Alex. 6, 5). *al.*

β masc. pro subst. (*exempla subst. cetera habes sub b*: MART. 14, 110, 2 QVINT. inst. 5, 10, 19. 8, 5, 23. *et saepius*): RHET. Her. 4, 51, 65 naturam cuiuspiam ... aut gloriosi ... aut avari, ambitiosi, amatoris, -i, furis. CIC. fin. 2, 21 si ea, quae sunt -is efficientia voluptatum, liberarent eos ... doloris metu, *-os non reprehenderemus* (*Epicur. sent. 10 τὰ ποιητικὰ τῶν περὶ τοὺς ἀσώτους ἡδονῶν. eadem sententia respicitur ibid. bis, item* 2, 22. 70 -orum vitam [AMBR. epist. 63, 13]. *cf. p. 1930, 83*). SEN. contr. 2, 6, 2 domus nostra -os duos non capit. *al.* SEN. benef. 7, 27, 3 si indignaris ingratos esse, indignaris -os. dial. 4, 16, 3 stultis, -is nepotibusque hoc nomen (*sc. simplicium*) inponimus. epist. 1, 4 quod apud -um sed diligentem evenit: ratio mihi constat impensae (*sc. temporis consumpti*). 59, 18 omnem -i noctem inter falsa gaudia ... agunt. 71, 23 -o frugalitas poena est. 122, 14 -i vitam suam esse in sermonibus, dum vivunt, volunt. frg. 20 omnia quae -i faciunt ... faciet et sapiens, sed non eodem modo. QVINT. decl. 367 p. 401, 22 -i pater. *al.* PS. QVINT. decl. 5, 19 (*pater filium alloquitur*) -e. VLP. dig. 4, 3, 11 -o atque prodigo aut alias vili adversus hominem vitae emendatioris *actio danda non est*. ITALA Sirach 21, 18 (Aug. spec. 23, *sim.* VVLG.) verbum sapiens ... audiet -us et displicebit illi (*gr. 21, 15 ὁ σπαταλῶν*). PORPH. Hor. sat. 2, 2, 1 sub persona Ofelli -os carpit. *al.* LACT. inst. 6, 7, 5 *diabolus via* alia ducit -os, alia eos qui frugi appellantur (*postea*: illos ..., qui aut voluptates aut divitias non refugiunt). FIRM. math. 6, 31, 71 *stellae* faciunt -um, qui profusis sumptibus et lascivis cupiditatibus implicetur. *al.* SERV. auct. Aen. 3, 551 *Tarenti* molles et -i nascuntur. AVG. serm. coll. Morin p. 416, 12 *Christus* fecit ... ex -o parcum. p. 718, 9 impudicus vigilat, ut corrumpet; ... -us, ut fundat; avarus, ut colligat. COMM. apol. 819 *barbari Christianos fovent, sed* -os et idola vana colentes persequuntur. *al.*

b *speciatim praevalet respectus singulorum vitiorum*: *α epulandi, compotandi*: CIC. leg. agr. 2, 48 ut in suis rebus, ita in re publica -us ⟨est⟩ nepos, qui prius silvas vendat quam vineas. VARRO rust. 3, 6, 6 (*pavones augurali aditiali cena ponuntur*) quod potius factum tum -i quam severi (-e ... severe *Macr. Sat. 3, 13, 1*) boni viri laudabant. Ov. fast. 6, 172 prisca dea *Carna* est aliturque cibis, quibus ante solebat, nec petit adscitas -a dapes. MART. 14, 110, 2 (*an ad a?*) in gemma ..., -e, bibas. QVINT. inst. 8, 5, 23 decet -um bibendo mori (*ibid. iterum*). PORPH. Hor. epist. 1, 15, 36 ('ventres lamna candente nepotum ... urendos') nepotum: nequam et -orum. ARNOB. nat. 7, 30 p. 381, 14 M. si ... *vinum* avidius sumpseris, ... temulenti, -i et perditi convicium ... merearis. IVVENC. 4, 193 -orum convivia concelebrarit (*cf. Matth. 24, 49 si* manducet ... et bibat cum ebriis). HIER. epist. 22, 10, 2 (= 64, 2, 2) de -is, 'quorum deus venter est' (*Phil. 3, 19; cf.* in Matth. 6, 21 gulosi deus venter est ..., -i thesaurus epulae sunt ..., amatoris libido). AVG. nupt. et concup. 2, 21, 36 panem ... et vinum ... non reprehendimus propter -os et ebrios. *al.* *β rei venereae* (*cf. e. g. l. 69. p. 1933, 16 et quae p. 1931, 24 monuimus*): MART. 9, 67, 6 (*1* lascivam tota possedi nocte puellam) improbius quiddam ... rogavi: pollicita est ... -a. QVINT. inst. 5, 10, 19 an credibile sit ... veneficium in noverca, adulterium in -o. IVLIAN. dig. 41, 4, 8 qui a -o et protinus scorto daturo pecuniam servos emit. ITALA prov. 7, 11 (cod. 32) effrenata est ... et -a *mulier specie meretricis praedita* (*Vulg.* garrula et vaga; *gr.* ἄσωτος). LAMPR. Heliog. 26, 4 adhibuit in tali contione *meretricum* ... -issimos puerulos et iuvenes. LACT. inst. 3, 22, 8 viri qui multas mulieres habent ... -i ac nepotes *dici possunt*. VVLG. Sirach 42, 11 super filiam -am confirma custodiam (*antea*: ne ... adultera efficiatur; *gr.* ἀδιατρέπτῳ. *eadem vox vertitur 26, 13* in filia non avertente se). RVFIN. Orig. in Rom. 9, 2 p. 1210[B] -us et incestus. BASIL. ad fil. p. 44, 12 *vir* -us ... intuens eam *mulierem* solvitur ut cera. ROMVL. epist. Aesop. 5 amicis ... bonus vivas, uxori -us vaces. FAVST. REI. grat. 1, 8 p. 26, 17 de -o castus (*sim.* PS. EVSEB. GALLIC. hom. 5, 6 G. [*locis geminis Serm. Corp. Vind. 21 p. 252, 12 et Caes. Arel. serm. 168, 5*: de inhonestis castos]. CAES. AREL. serm. 81, 1). FVLG. RVSP. c. Fastid. 22, 1 ille corpore -us, corde caecus et ore blasphemus (*antea*: libidinosus in fornicatione). CASSIOD. hist. 2, 16, 7 templum ... -issimae daemonis id est Veneris (*Theodor. 1, 16, 5* ἀκολάστου). in psalm. 136, 6 l. 120 sunt ... principia mundanae laetitiae, ut avaro aurum invenire, -o pulchram feminam. GREG. TVR. Franc. 2, 20 dum nimium esset in amore mulierum -us. ORIBAS. syn. 5, 35 Ab tit. de -is (luxoriis *cod.*), qui in actis Veneris fatigati sunt (*gr.* περὶ τῶν ἀμέτρως πεπλησιακότων, *La* qui se multum in adulterio multum fatigaverunt). COD. Iust. 5, 17, 11, 2 *si uxor* ita -a est, ut commune lavacrum viris libidinis causa habere audeat. CAES. AREL. serm. 44, 7 sunt aliqui ita -i vel ebriosi, qui ... nec praegnantibus uxoribus parcunt. *al.*

2 *usu deflexo transfertur ad*: **a** *varia*: *α ad luxuriam pertinentia vel luxu parata, sc. suppellex, cena, vestitus, domus sim.*: VARRO frg. Non. p. 465, 24 *suppellex argentea nobilibus demitur*, quod propter censorum severitatem nihil -um habere licebat (*ad rem cf. p. 1931, 9*). p. 542, 6 *lugentes* mulieres ... omnem vestitum delicatiorem ac -um ... ponunt. LIV. 23, 8, 6 in civitate *Capuensi* atque etiam ⌊domo diti ac -a⌋ (⌊⌋ *coni. admodum dubia*; modo diuadvariosa *sim. trad.; eandem iuncturam habes*: LVCAN. 10, 488 se protulit in medios ... fluctus -a [ambitiosa *var. l.*] domus *Cleopatrae*). SEN. contr. exc. 6, 8, 2 (*nisi ad b trahas*) *virgo Vestalis* vixit modeste, castigate; non cultus in illa -ior, non conversatio cum viris licentiosior (QVINT. inst. 8 prooem. 20 c. muliebris et -us non corpus exornat, sed detegit mentem). contr. 9, 2, 29 cenam -am ... indignam maiestate pr(aetoris) ([*an* populi Romani?]. IVV. 11, 77 haec olim nostri iam -a senatus cena fuit: Curius ... ponebat holuscula, quae nunc ... fastidit ... fossor *eqs.* AVG. in psalm. 43, 16. CAES. AREL. serm. 8, 2 p. 44, 1 -as et deliciosas). VAL. MAX. 2, 5, 6 frugalitas, inimica -is epulis. QVINT. inst. 8, 3, 66 in descriptione convivii -i (SPART. Did. 3, 8 ostreis et altilibus et piscibus adornatum. IVST. 11, 10, 2 -a c. et magnificentiam epularum sectari. AVG. civ. 14, 8 p. 17, 12 D.). TAC. hist. 1, 88, 3 -os apparatus conviviorum et inritamenta libidinum. VVLG. prov. 20, 1 -a res vinum (*Itala Ambr. off. 2, 109 p. 135[A]* prodigum). OP. imperf. in Matth. 14 p. 713 ut quid ergo addidit 'quotidianum' (*panem; Matth. 6, 11*)? ut -os cibos compescat. CAES. AREL. serm. 6, 1 p. 33, 2 prandia. *β fere hominum modo luxuriantia*: *iocose de ostrea luxuriose condienda*: MART. 13, 82, 2 (*loquitur concha*) nobile ... sitio -a garum. *de regione, quae marmore abundat*: RVT. NAM. 2, 68 dives marmoribus tellus (*sc. Portus Lunae*), quae luce coloris provocat intactas -a nives. *de motu fluvii in paradiso siti*: PS. AVG. serm. ed. Mai 1, 1 -is passibus deambulant flumina, delicatis vag⟨at⟩ibus (*hoc nos temptavimus*; vagitibus *ed. Mai sec. Milleloquium, sed ipse dubitanter coni.* vagationibus) reflectentes (*ad genus cf. vol. VI 1, 957, 21*), ... pigra velocitate *eqs.*

b *status vel affectus hominum* (nihil ... -ius *de homine v. p. 1930, 81*): CIC. inv. 1, 22 desidiosum studium et -um otium (SALL. Iug. 95, 3 *Sulla fuit* cupidus voluptatum ...; o. -o esse, tamen ab negotiis numquam voluptas remorata. TAC. hist. 3, 83, 2 quantum in -o o. libidinum. AVG. in psalm. 91, 2 languido et fluxo et -o). Ov. rem. 746 *si Pasiphaen* fecisses inopem, sapienter amasset; divitiis alitur -us amor (*sunt qui versus deleant*). LIV. 27, 8, 5 ob adulescentiam neglegentem -amque. PAVL. FEST. p. 164 nepotes -ae vitae homines appellati (APVL. Plat. 2, 15 -a et plena libidinis. IREN. 1, 25, 3 [1, 20, 2 H.]. CAPITOL. Ver. 10, 8. RVFIN. Orig. in num. 7, 6 p. 48, 18 segnis et -a. Basil. hom. 1, 5 p. 1731[B] fluxa et -a [*Migne gr. 29, 224[A]* ἡδὺς καὶ ἀκόλαστος]. AVG. epist. 104, 4 [*opp.* egestosam]. serm. 353, 3 SALON. in eccles. p. 1008[B]). QVINT. inst. 5, 10, 27 sicut victus -us an frugi an sordidus quaeritur. CAPITOL. Gord. 18, 4 lascivia (*v. p. 1931, 40*). PHILO quaest. in gen. 4, 171 proprium vocabulum (*sc. Edom, quod significat terrenum*) -i moris minus caelestia appetentis. CLAVD. DON. Aen. 11, 555 p. 499, 26 quod procul esset *Diana* a -is voluptatibus. TRACT. Pelag. 3 p. 29, 16 avaritiae ... numquam sufficere aliquid potest, etiam si totum mundum, ut est -a, possideat (*an ad B?*). CAES. AREL. serm. 143, 3 p. 561, 25 concupiscentias. 233, 7 p. 884, 20 lata via *vitae* et -a.

c *actiones, dicta sim.*: SEN. epist. 122, 14 multi bona comedunt

[Zäch]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

. . .; ut inter istos nomen invenias, opus est non tantum -am rem, sed notabilem facere (TREB. Gall. 10, 1 Gallieno . . . aut -as aut ineptas . . . res agente). PORPH. Hor. carm. 3, 24, 54sqq. irascitur Romanos . . . ad Graecos ineptos -osque lusus transisse. HIER. hom. Orig. in Ezech. 3, 3 p. 351, 19 cum . . . in -am orationem dicentis se sermo fuderit et in lascivum persultaverit eloquium (*cf. p. 351, 24* qui ad voluptatem meditata deportant et ista semper inquirunt, quae delectent . . . audientes). 8, 2 p. 403, 32 cum . . . -a praecipiens lascivum fecerit auditorem *meretrix Hierusalem.* CASSIOD. hist. 1, 9, 14 -as et valde fatuas permixtiones ante eum (*sc. Constantinum*) non prohibitas (*Sozom. 1, 8, 14 τὰς ἀκολάστους καὶ κατεβλακευμένας μίξεις. Cod. Theod. 9, 24 rubr.* de raptu virginum et viduarum *confert Valesius ad l.*). CAES. AREL. serm. 6, 1 p. 32, 36 tollamus . . . fabulas vanas, mordaces iocos; sermones otiosos ac -os . . . respuamus, *ut sacris scripturis vacemus.* 45, 2 p. 193, 11 cogitationes (p. 193, 27 vel malignas. p. 194, 11 immundissimas meretrices, id est c. -as et impias. *cf. p. 192, 17* c. libidinosae). 81, 1 p. 320, 9 opera mortis obnoxia et -a (*sc. peccata*).

d *partes corporis*: SEN. dial. 9, 2, 13 aliquid . . . inter deserta amoeni requiritur, in quo -i oculi . . . releventur. MART. 7, 91, 4 lascivis donavit poma puellis mentula custodis -a dei (*sc. Priapi*).

B *quolibet respectu exuberandi, modum quendam excedendi (indicatur res, qua quid abundat, abl. nudo* MELA 3, 53 *sub 1 [vix etiam* MART. 11, 8, 4 *ibid.]; huc trahere possis etiam p. 1932, 82); -a sunt*:

1 *segetes, herbae ubertim vel nimis crescentes et agri fecundi (de ipso incremento* PLIN. nat. 19, 139; *vix huc l. 57)*: CIC. orat. 81 *translatione utitur etiam sermo* rusticorum, si quidem est eorum . . . 'laetas esse segetes, -a frumenta' (*cf. p. 1924, 51*). OV. fast. 1, 690 *seges* neque deficiat macie neque pinguior aequo divitiis pereat -a suis. COLVM. 4, 21, 2 -a vitis nisi fructu compescitur, male deflorescit et in materiam frondemque effunditur (5, 6, 36 v. validam et -am . . . feraciorem fieri, si *eqs.*). MELA 3, 53 *Iuverna* caeli ad maturanda semina iniqui, verum adeo -a herbis (-as herbas *cod.*) . . . dulcibus, ut *eqs.* (*Sol. 22, 2* ita pabulosa). PLIN. nat. 17, 26 pabula. 18, 295 in solo -o. 19, 139 cauliculos . . . adtollentes . . . se proceritate -a. MART. 11, 8, 4 arbore quod verna -us ager *fragrat.* MAR. VICTOR aleth. 1, 92 *terras* iussas viridescere fetu -a novo texerunt germina limo (*cf. Vulg. gen. 1, 11* germinet terra herbam virentem et facientem semen).

2 *sermo nimis ornatus (de sermone indecente v. A 2 c)*: SEN. suas. 2, 10 vestri arbitrii erit, utrum explicationes eius *Fusci* -as putetis (*antea*: quam nitide . . . dixisset, vel quam licenter). QVINT. inst. 9, 4, 69 hae particulae prout sunt graves, . . . remissae, exultantes, proinde id, quod ex illis conficitur, aut severum aut -um aut quadratum aut solutum erit. 12, 10, 80 copia habeat modum . . . et nitor ille cultum virilem . . .; sic erunt magna non nimia, . . . laeta non -a, iucunda non dissoluta (*neutr. pro subst. intellexisse videntur Radermacher aliique sic interpungentes*: magna, non nimia *eqs.*). VIGIL. THAPS. c. Arian. 2, 1 p. 197^{D} omni lenocinio -ae orationis exploso . . . de necessariis agite rebus, omnem . . . verborum ambitum et . . . locutionum phaleras leporemque sermonum . . . evitantes.

3 *varia*: **a** *affectus vel homines superbientes sim. (cf. p. 1927, 69)*: LIV. 2, 21, 6 patribus nimis -a ea fuit laetitia: plebi . . . iniuriae a primoribus fieri coepere. SCHOL. Iuv. 3, 278 ('ebrius ac petulans', *sc. noctu rixas quaerens*) petulans: -us. **b** *(in)serendi opera sumptu et labore facienda maiore*: PLIN. nat. 17, 98 alterum genus *propagandi* -ius, *sc. ipsa in arbore rami per vasa terra impleta traiciuntur (cf. Cato agr. 52, 1* quae diligentius propagari voles). 17, 161 est et -a ratio vites serendi, ut quattuor malleoli . . . vinculo colligentur ima parte [-a] (*e contextu perperam irrepsisse videtur; vix defendes usu sub 1 illustrato*) atque . . . per colla fictilia traiecti obruantur.

II *interpretatione prava ponitur pro ψαθυρός*: ORIBAS. syn. 4, 1, 10 Aa de mollibus et satyris -is carnibus (*gr. τὸ μαλακὸν καὶ ψαθυρόν, sc. τῆς σαρκός, La* ipsatirus, id est durus; *vocem gr. ψ. sibi ignotam isti interpretes explicare conati sunt, hic ad adi.* mollis *vocem oppositam quaerens, ille synonymon quoddam ponens. vix usum medicorum proprium postules coll. loco obscuro p. 1930, 47*).

masc. pro subst. collegimus p. 1931, 43; neutr. pro subst. exhibet HIER. *l. 8 (cf. etiam l. 45. p. 1930, 47).*

adv. **ˣluxuriōsē.** *compar.* -ius NEP. Paus. 3, 2 COLVM. 1 praef. 5, *superl.* -issime AVG. mor. eccl. 34, 75 (*vix* COLVM. 8, 16, 3). [*falsa var. l.* -e *pro* -i VARRO *p. 1931, 75.*]

i. q. ratione luxuriosa (iuxta adi. p. 1934, 10): **1** *respiciuntur quaelibet modum excedentia (an huc* SCHOL. Ter. *sub 2?)*: CATO orig. 95^{a} (= or. frg. 163 M.) mihi . . . curae est, quod haec res tam secunde processit, ne . . . haec laetitia nimis -e eveniat (*cf. p. 1928, 8*). HESYCH. in lev. 5, 13 p. 840^{A} negligentes et -e paenitentia utentes (*ibid. iterum. antea*: saepe in iisdem, in quibus paenituerat, praevaricantem *peccatorem. cf. p. 839^{D}* qui frequenter egerunt paenitentiam). **2** *respicitur vita intemperantius acta, voluptatibus dedita sim.*: CIC. Cael. 13 *Catilinam* cum facinerosis audaciter, cum libidinosis -e vivere (fin. 2, 21. NEP. Alc. 11, 5 fortiter venari, -e v. PAVL. dig. 27, 10, 15 pr. [= sent. 3, 4a, 6] mulieri, quae -e v., bonis interdici potest. ITALA Luc. 15, 13 [aur. *al.* = VVLG.] dissipavit substantiam suam vivendo -e [*gr. ἀσώτως. inde* IREN. *infra.* AMBR. paenit. 2, 3, 13. *al.; cf. p. 1931, 30. 35*]. AVG. c. acad. 1, 7, 20 p. 18, 18 -e deformiterque. *al.; an huc p. 1931, 18?*). SALL. Catil. 11, 5 L. Sulla exercitum . . . contra morem maiorum -e nimisque liberaliter habuerat. NEP. Paus. 3, 2 epulabatur more Persarum -ius, quam qui aderant perpeti possent. SEN. epist. 20, 3 numquid cenes frugaliter, aedifices -e. 87, 41 *Romae* nimis -e ostentari gentium spolia. COLVM. 1 praef. 5 officinas gulosius condiendi cibos et -ius fericula struendi. 8, 16, 3 cum circumferretur Marcii Philippi velut urbanissimum, quod erat -e (-issime, -issimum *var. ll.*) factum atque dictum (*ad rem v. p. 1858, 27*). IREN. 4, 36, 7 (4, 58, 9 H.) *filius* -e consumit substantiam (*ad* ITALAM Luc. 15, 13, *v. supra*). PORPH. Hor. epist. 1, 5, 23 -e splendidum argentum. AVG. mor. eccl. 34, 75 qui -issime super mortuos bibant et epulas cadaveribus exhibentes super sepultos se ipsos sepeliant. POMER. 2, 16, 4 *vestibus, vasis sim.* non ut saeculi rebus -e, sed sancte ut deo consecratis utuntur ad necessaria sacerdotes. SCHOL. Ter. Bemb. Ad. 763 *ebrius* servus egreditur iambico ⟨metro⟩ -e adludens (*nisi de genere dicendi, ut ad 1 pertineat*). CAES. AREL. serm. 41, 5 aliquid -e loquentem aut etiam cantica turpia proferentem. *al.*

v. Onom.

[**luxurius** *adi. vix agnoveris* ORIBAS. *p. 1932, 26; eadem haplographia pro* -iosus *occurrit in var. ll.* QVINT. decl. 298 p. 179, 7 CAPITOL. Ver. 10, 8 CAES. AREL. serm. 10, 3 p. 52, 22.] *Zäch.*

1. ˣluxus, -a, -um. [*suffixo eodem ac* laxus *sim. formatum a radice* lug-, *quae subest vocibus gr. λύγος, λυγίζω, lituan.* lùgnas '*flexibilis, mollis*' *nec non lat.* luctārī. *Sch.*] *una cum* 2. luxus *derivatur a* 2. lixa ISID. orig. 20, 2, 22, *v. p. 1551, 13 sqq.; ceterum coniungitur cum* luxuriosus *infra l. 59 sqq.* *legitur inde a* CATONE (*v. quae de usu ad* luxo *sub 1 monuimus*). [*confunditur in codd. hic illic cum* laxus, *e. g.* SER. SAMM. capp. 52; *restituitur l. 38; falso traditur*: GLOSS. IV 111, 42 -is: luxatis, quassatis (*additamentum cod. Cass.; perperam iterasse videtur glossam IV 104, 25* laasis [*i.* laxis]: quassati⟨s⟩, lassatis vel pro solutis. *sec. eandem glossam corrigitur* GLOSS.^{L} I Ansil. LV 446).]

1 *proprie, sc. in re medica, i. q. sedi suae non bene infixus, loco suo motus sim.*: **a** *neutr. pro subst., i. q. membrum in articulo male locatum vel status distortus, actio distorquendi (sing. praeter* SCRIB. LARG. 208 MARCELL. med. 36, 72 ORIBAS. syn. 3 add. La p. 898. *formam* -um *etiam ad* 3. luxus *referri posse vix est quod moneamus [cf. l. 51 sq.]. cf.* GLOSS. -um: *στρέμμα. στρέμμα ἢ αὐγισμός [λυγισμός cod. Leid. fortasse recte] ἢ ἀσωτία [v.* 2. luxus]. luxatio pedum. *addas* GLOSS. II 438, 56 *στρέμμα*: laxum, haec laxatio [-um h. luxatio *Stephanus*]. *vix huc* PAVL. FEST. *sub b*): CATO agr. 160 (capp. 168 -um ut excantes) -um si quod (quid *Keil*) est, hac cantione sanum fiet. *ibid.* ad -um aut ad fracturam alliga *harundinem*, sanum fiet (SER. SAMM. capp. 52 fracturis vel -is sanandis. PS. THEOD. PRISC. add. p. 300, 20 ad fracturam sive -um. ORIBAS. syn. 3 add. La p. 898. p. 924, 73 ad . . . fracturas ossium . . ., ad -o articulorum. 9 add. La p. 398. *cf.* SCRIB. LARG. 209 ad contusum, -um, praecipue ad ossa fracta. MARCELL. med. 36, 72 ad -a vel fracta). SCRIB. LARG. 208 *emplastrum* facit ad . . . contusiones, -a, et in totum tumorem non patitur fieri (CHIRON 873 ad tumorem . . . et ad -um. PS. APVL. herb. 31 l. 12sqq. ad -um: herba argimonia . . . doloribus et tumoribus ex -o concitatis succurrit. 108 l. 5 ad -um [*postea*: si tumor fuerit]. PLAC. med. 5, 24 rec. *α* facit ad -um et tumores discutit [rec. *β* ad -um et tumorem]. PS. THEOD. PRISC. add. p. 294, 5 [*antea*: de -u]). SCRIB. LARG. 259 ad -um et ad capitis dolorem. 266 ad -um, contusum (*v. supra* 209 *et cf.* 208), . . . podagram. PELAGON. 261 ad nervos articulorum . . . aut ad -um. PS. APVL. herb. tit. morb. l. 119 ad -um. PS. DIOSC. herb. fem. 46 (45) l. 14 arteriarum quoque dolorem vel -um reprimit. ORIBAS. syn. 3 add. La p. 902, 21 ad inflammationis percussura et ad -um. *al.*

b *adi.*: *α testimonia gramm.*: PAVL. FEST. p. 119 -a membra e suis locis mota et soluta, a quo luxuriosus in re familiari solutus (*vix pro subst.; inde, sed ratione inversa* ISID. diff. 1, 326 [*eadem fere* orig. 10, 160] luxuriosus quasi solutus in voluptates, unde membra loco mota -a dicuntur. *cf.* orig. 20, 2, 22 *p. 1551, 13sqq.*). NON. p. 55, 11 (*nullo allato exemplo*) -um, id est vulsum et loco motum (*sim.* GLOSS. V 648, 37. 651, 63). PROB. gramm. IV 31, 14 -us vacillans. *dubium an huc pertineat*: GLOSS.^{L} I Ansil. LV 444 -a: quassata (laxa *coni. editores dubitanter cf. supra l. 28*). *β usus exempla (non huc pertinet* INSCR. christ. Diehl 4834, 2 luxus [-os *intellexit editor*] *Ω* per artus; *in emendationibus ibid. IV 41 legitur* flexusq(ue) per artus): SALL. hist. frg. 5, 6 -o pede. SER. SAMM. 959 si -a suo decedunt membra tenore (*961* mota ligare. *respicitur Plin. nat. 30, 79* articulis luxatis).

? **2** *per contaminationem significationis cum* 2. luxus *transferri videtur ad perversa, dissoluta sim. (minus probabiliter intellegas novum adi. a* 2. luxus *pro* luxuriosus *fictum; vix suspiceris vestigium originis communis vocum* 1. *et* 2. luxus): MART. CAP. 9, 914 (vers.) psallente plectro concinentur nuptiae, fidibusque -a Fescennina prodient (*cf. 9, 904* Hymenaeo . . . velut Fescennina quadam licentia personante. '*pro luxuriosis dici*' *putat Kopp*; iuncta *coni. Eyssenhardt*). ENNOD. opusc. 6, 9 (vers.) p. 405, 3 (*loquitur Fides*) qui cupit caelo sociare terram linquere et -ae vitium parentis, me petat (*Vogel in indice s. v.* parens *confert opusc. 10, 5 p. 420, 18* de parente limo caeli civis effectus [*sim. 5, 15 p. 397, 12*]. fluxae *ed. princ.*).

deriv.: luxo. *cf.* 3. luxus. *v. Onom.* *Scheible.*

2. ˣluxus, -ūs *m.* [*v. sub* luxari. *Sch.*] *derivatur per apocopen a* luxuria DIFF. gramm. suppl. 280, 15. *de formis (quartam decl.*

[Zäch]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

testantur PROB. cath. gramm. IV 31, 14 *al.; formae secundae decl. non inveniuntur nisi falsa var. l. codd.* CARM. de Sod. 44 -o. PRVD. c. Symm. 2, 172 -os): *dat. sing.* -u VARRO Men. 252 (*si recte restituitur, v. infra l. 57*). SALL. Iug. 6, 1 (*falsa var. l.* -ui). STAT. Theb. 2, 438 -u consueta (*vix abl.*). TAC. hist. 2, 71, 1 ann. 3, 30, 2. 34, 5. 15, 48, 3. ? COMM. instr. 2, 20, 5 officite (eff- *trad.*) -u; *sed* -ui TAC. ann. 12, 5, 3. 14, 15, 2 SVLP. SEV. chron. 1, 19, 6 EVSTATH. Basil. hex. 9, 2, 10 VITAE patr. Iurens. 37 M. *formae plur. leguntur inde a* GRATT. 308 SEN. Phaedr. 517. epist. 83, 25 (*v. I B 2; vix huc trahas* LVCR. 5, 48 -us desidiaeque), *vitari videntur e. g. p. 1936, 6. 57* (*sed cf.* TAC. ann. 4, 67, 3 in -us et . . . otium); *gen. et dat. plur. non occurrunt.* *legitur inde a* TER., VARRONE (*v. sub IA1*), LVCR., SALL., VERG., LIV.; *v. et quae l. 30 sqq. de usu monuimus.* [*confunditur in codd. maxime cum* fluxus *e. g.* LIV. 7, 32, 7 PASS. Petr. 1 p. 24, 3 S. (*restituitur e coni. dub.* TERT. spect. 10 p. 12, 27 PS. CYPR. singul. cler. 8 p. 182, 14 ARNOB. nat. 4, 3; *vix recte trad.* CYPR. GALL. lev. 212 corpora . . . femineus quae -s habet [semineus . . . fluxus *temptaverim coll. adi.* consemineus *sec. lev. 22, 4* patiens fluxum seminis; *Pitra coni.* quas fluxus]. *cf. etiam p. 1937, 30. 63*), *cum* lusus PLIN. nat. 13, 20 PETR. CHRYS. serm. 27, 3 *v. p. 1936, 80* (*restituendum videtur* MART. 12, 15, 5 *sub IB 2. falso traditur* CAEL. AVR. chron. 1, 5, 163 *v. p. 1892, 6, sed vix etiam* LIV. *infra l. 74*, CARM. de Sod. *p. 1937, 2*), *cum* luxuria *v. infra l. 38.* *vix recte restituta est olim vox a Cic. aliena* CIC. Verr. II 3, 62 *p. 1790, 11. falso traditur* SEN. epist. 114, 9 *pro* cultus (*cf. p. 1937, 32*).]

significatur habitus vel status modum quendam excedens, fere i. q. luxuria (*augetur color immodici adi.* nimius VERG. georg. 3, 135; *metonymice de actionibus vel rebus ad luxuriosos pertinentibus, v. maxime IB et p. 1936, 82. 1937, 82; inducitur tamquam agens [fere cautius* LVCR. 5, 48 *sub IA1] inde a* SEN. epist. 71, 15 LVCAN. 10, 156 SIL. 15, 93, *ut vergat in usum prosopopoeiae p. 1936, 29 illustratum*). -s *non distat notione a* luxuria, *sed legitur rarius, ita ut omnino desit e. g.* PLAVTO, CIC., (luxuria *plus quam 50ies*), CAES., HOR., OV. *et minus frequentetur e. g. a* SALL. (*6/14*), LIV. (*4/21*), SEN. contr. (*2/34*), SEN. *philos.* (-s *septies*, l. *plus quam centies*); *tamen praevalet in carminibus epicis stili grandioris* VERG. Aen. (*3/—*; *cf.* georg. *1/2*), LVCAN. (*5/1*), VAL. FL. (*2/1*), SIL. (*13/—*), STAT. Theb. *et* Ach. (*3/—*; *cf.* silv. *3/1*) *nec non apud* TAC. (*54/13*). *ceterum voces variant in contextu* MANIL. 4, 10 SEN. contr. 1 praef. 7 VAL. MAX. 6, 9, 3 *al. confunduntur que hic illic in codd., e. g.* HIL. in psalm. 118 koph 4 p. 524, 17 AVG. civ. 16, 25 p. 165, 18 D.; *explicatur* -s *a gramm. voce* luxuria *e. g.* SERV. Aen. 1, 637 PROB. cath. gramm. IV 31, 14 GLOSS. *tamen usus quaedam differentiae apparent maxime si conferas utriusque vocis caput II nec non p. 1922, 69 cum locis statum rerum respicientibus infra sub IB.*

I *pertinet ad vitam intemperatam, voluptatibus deditam* (*cf.* EXC. Bob. gramm. I 552, 11 -s: ἀσωτία [*item* GLOSS.]. GLOSS. II 247, 25 ἀσέλγεια: -s, impudicitia. *memoratur saepe iuxta alia vitia, e. g.* desidia LVCR. 5, 48 SALL. Catil. 53, 5 SEN. epist. 71, 15 RVFIN. hist. 3, 23, 9, avaritia SALL. hist. frg. 1, 16 TAC. hist. 4, 14, 1. 4, 74, 2 AVG. civ. 2, 19 p. 76, 27 D. [*distinguitur* CLAVD. 15, 164], voluptas LIV. 1 praef. 12 CVRT. 10, 3, 9 TAC. ann. 12, 5, 3 HIL. in Matth. 14, 8. *al.*, libido *v. p. 1337, 14 sqq.*, lascivia *v. p. 981, 65 sq.; distinguitur vel opponitur* frugalitas CELS. 1 prooem. 53, magnificentia CVRT. 8, 5, 3 TAC. ann. 15, 48, 3. *al.*): A *usu communi, sc. respiciuntur animantium mores*:

1 *generatim* (*exempla selecta inde a* LIV.): TER. Ad. 760 hancine vitam! hoscine mores! . . . domus sumptuosa, adulescens -u perditus (SCHOL. Ter. Bemb.: abundantia, lascivia). VARRO Men. 252 nec sumptibus . . . ⟨nec -u⟩ statues finem (*vocem -s excidisse colligitur ex Non. p. 211, 13* luxuria generis feminini; masculini Varro). LVCR. 5, 48 quid . . . superbia, spurcitia ac petulantia? quantas efficiunt clades *homini*? quid -s desidiaeque? SALL. Catil. 13, 3 (*an ad B?*) non famem aut sitim, neque frigus neque lassitudinem opperiri, sed ea omnia -u antecapere (*in civitate Romanorum ut*: 53, 5 postquam -u atque desidia civitas corrupta est. hist. frg. 1, 16 iuventus -u atque avaritia corrupta [*locis* SALL. *allatis fusius de re* AVG. civ. 2, 18. 19. 5, 12]. LIV. 1 praef. 12 desiderium per -um atque libidinem pereundi perdendique omnia. SEN. contr. 1 praef. 7 LVCAN. 1, 162. *al.*). Iug. 2, 4 qui dediti corporis gaudiis per -um et ignaviam aetatem agunt. 6, 1 *Iugurtha adulescens* non se -u (-ui *var. l.*; luxuriae *Macr. exc. gramm. V 624, 25*) neque inertiae corrumpendum dedit. or. Phil. 11 *Lepidus* -u atque licentia carendum videt. VERG. Aen. 4, 193 *Didonem et Aenean* hiemem inter se -u . . . fovere regnorum immemores turpique cupidine captos (CLAVD. DON.: conviviis suis vacare ac luxuriae, hoc est libidinis partibus. *sim. de voluptate convivii et amoris*: LIV. 1, 57, 9 regias nurus, quas in convivio -uque cum aequalibus viderant tempus terentes [*sunt qui coniciant* lusu *sec. var. l. loci gemini* VIR. ill. 9, 1]. VAL. FL. 2, 371 Minyae viduis . . . vacantes indulgent thalamis nimbosque educere [*i. educunt*] -u). LIV. 7, 29, 5 Campani . . . fluentes -u ab duratis usu armorum . . . pulsi (*item sive de Campanis vel de urbe Capua*: 7, 32, 7 nimio -u [fluxu, flexu *var. ll.*] fluentibus rebus mollitiaque sua . . . victos *C.* SIL. 11, 33 -s . . . lacerabat hiantem desidia populum. *cf. p. 1937, 27. de Hannibale vel Poenis ibi morantibus*: 11, 387. 11, 400 [*verba Veneris*] combibat illapsos ductor per viscera -us. 11, 427. 12, 18 molli -u madefacta meroque . . . membra. 12, 83 fessas -u . . . mentes. AVSON. 290, 14 p. 147 P. PRVD. c. Symm. 2, 741). SEN. contr. 2, 5, 7 in deterius -u fluente muliebris ambitio . . . insanit (*sim. de feminis*: COLVM. 12 praef. 9 cum pleraeque sic -u et inertia diffluant, ut ne lanificii quidem curam suscipere dignentur. PLIN. nat. 11, 76 telas . . . texunt ad vestem -umque feminarum. 33, 152. TAC. ann. 3, 33, 2 *mulieres* quae pacem -u, bellum formidine morentur. *al. cf. p. 1935, 73*). CELS. 1 prooem. 53 quod . . . vitae genus sit secutus . . ., cum -u, an cum frugalitate. SEN. dial. 3, 11, 4 delicias, -um, opes ignorantibus *Germanis*. CVRT. 4, 6, 3 Bactriani . . . horridis ingeniis multumque a Persarum -u abhorrentibus (*de Persis aliisque eorum moribus affectis*: 6, 6, 9 haec [*vestes, paelices, spadones*] -u et peregrinis infecta moribus. 9, 7, 15. 10, 3, 9 PLIN. nat. 6, 111 IVST. 12, 3, 10 AVIEN. orb. terr. 1261. *sed -um dicuntur vitare* AMM. *l. 57*). 10, 2, 9 *aes alienum militum* -u contractum (*sim. de militibus*: TAC. hist. 2, 69, 2 vires -u corrumpebantur. 3, 76, 2. 4, 36, 2. ann. 1, 16, 2 -um et otium cupere, disciplinam et laborem aspernari. 4, 48, 1. 12, 27, 3 AMM. 27, 9, 6 VEG. mil. 2, 20. *cf. p. 1935, 80*). PLIN. nat. 13, 20 (*de unguentis*) materia -us (lusus *var. l.*) e cunctis maxime supervacui. SIL. 14, 102 *Hieronymum* cruento flagrantem -u et miscentem turpia diris. TAC. hist. 2, 31, 1 Vitellius ventre et gula sibi inho⟨ne⟩stus, Otho -u saevitia audacia rei publicae exitiosior ducebatur. ann. 6, 49, 1 quae *mater* pridem repudiata adsentationibus atque -u perpulisset iuvenem *ad incestum* (*an ad 2c?*). 14, 22, 4 nimia -us cupido infamiam . . . Neroni tulit, quia fontem aquae Marciae . . . nando incesserat (*quam* frigore et splendore gratissimam *laudat Frontin. aq. 91, 5. an respicitur lascivia, cupido locum sacrum polluendi?*). 16, 18, 1 *Petronius* habebatur . . . non ganeo et profligator . . ., sed erudito -u. AVSON. 300, 13 p. 170 P. quam *sedem* (*sc. theatrum*) in urbe nostra sero -s condidit. MART. CAP. 1, 88 *Sors* garrula . . . et contrario semper fluibunda -u levitate pernix desultoria gestiebat. CE 1388, 7 (*a. 577/8*) non -s tibi cura fuit, non gratia ponpae (*vix ad B*). *al.* *per prosopopoeiam*: SIL. 15, 96 (*Virtus ad Voluptatem*) Ebrietas tibi . . . comes, tibi -s et atris circa te semper volitans Infamia pennis. PRVD. psych. 455 fertur Avaritia . . . quidquid -s edax pretiosum liquerat . . . corripuisse. CLAVD. 3, 35 (*inter pestes Erebi*) -s populator (spoliator *var. l.*) opum, quem semper . . . comitatur Egestas (*cf. p. 1924, 22*).

2 *speciatim spectat plus minusve ad singulas voluptates*: **a** *nimiam magnificentiam in aedificando*: MANIL. 4, 263 litoribus . . . novis per -um illudere ponto et varios fabricare lacus. PLIN. nat. 36, 110 incendia puniunt -um. TAC. ann. 3, 37, 2 neque -s in iuvene *Druso* adeo displicebat (*postea*: diem aedificationibus [*si recte trad.*], noctem conviviis trahere). 15, 42, 1 in qua *domo Neronis* haud proinde gemmae et aurum miraculo essent, solita pridem et -u volgata, quam arva et stagna *eqs.* **b** *ganeam, voracitatem, gulam* (*v. etiam p. 1935, 73 sqq.; ceterum distinguitur* gula *l. 18*, ganeo *l. 24*): MANIL. 5, 374 haec (*i. aucupium*) in -um; iam ventri longius itur quam modo militiae. PHAEDR. 4, 5, 37 *filia* vitam quae -u trahit (*6* devotam vino). LVCAN. 10, 156 quod -s inani ambitione furens . . . quaesivit . . . non mandante fame. PLIN. nat. 9, 67 qui in conquestione -us coquos emi singulos pluris quam equos quiritabant (*cf. Cato mor. frg. 2* equos carius quam coquos emebant). 35, 162 ut ⟨e⟩ -u (fluxu, fruxu *sim. trad.*) . . . aliqua contingat auctoritas figlinis: 'tripatinium', inquit Fenestella (*frg. 27 P.*), 'appellabatur summa cenarum lautitia' . . . inclinatis iam scilicet moribus. SIL. 13, 355 pocula . . . Eoa -um irritantia gemma. STAT. Theb. 2, 85 *Thracibus* lacte novo domuisse cruorem (*i. miscuisse? sed* furorem *var. l.*) -s. TAC. ann. 3, 37, 2 *v. sub a.* 3, 55, 1 -us . . . mensae . . . per annos centum profusis sumptibus exerciti . . . exolevere. GELL. 6, 16, 6 *cuppedias* repertas esse non per usum vitae necessarium, sed per -um animi. HIL. in psalm. 138, 34 *si* conviviorum -bus occupantur *sacerdotes*. AMM. 23, 6, 76 munditias conviviorum et -um maximeque potandi aviditatem vitantes *Persae* (*aliter supra l. 8 sqq.*). PRVD. perist. 10, 514 -s vorandi carnis (*i. corporis*) arvinam fovet. MACR. Sat. 3, 14, 3 de -u . . . circa marinas copias (*cf.* 3, 15, 1 praedae marinae . . . -um). *al.* **c** *rem veneream* (*cf. p. 1935, 73 sqq. et supra l. 20*): VAL. FL. 2, 131 adfore iam -u turpique cupidine captos . . . viros *Lemniadum* (*sec.* VERG. Aen. 4, 193 *sub 1*). PS. CYPR. singul. cler. 14 p. 188, 24 *femina* perdit suae voluptatis usum, perdit et -um, dum tractantur caelestia. IVVENC. 3, 472 inlicitum est hominum foedo secernere -u *coniugium* (*Matth. 19, 6*). PS. AVR. VICT. epit. 41, 8 *Licinius fuit* avaritiae cupidine omnium pessimus neque alienus a -u venerio *eqs.* AVSON. 71, 5 p. 341 P. *obscena venus* quam Nolanis capitalis -s inussit (*v. vol. III 345, 65*). PRVD. c. Symm. 2, 172 ibo per inpuros fervente libidine -us (-os *var. l.*), incestabo toros. AVG. civ. 16, 25 p. 165, 18 D. (*Abraham ex ancilla liberos quaerit*) non culpae -s (culpa luxuriae *var. l.*), sed naturae fructus exquiritur. serm. 216, 5 non solum in corporis -u, sed etiam in animae fluxu agnoscere *perditionem* (*respiciuntur fornicatio et avaritia*). CYPR. GALL. lev. 124 *ne* in . . . nurum noxalis -s oberret (abhorret *var. l.; cf. lev. 18, 15* turpitudinem nurus tuae non revelabis). 207 *sacerdos* viduam vitet -uve nocentem (*cf. lev. 21, 14* viduam . . . atque meretricem non accipiet). CARM. adv. Marc. 1, 24 castos . . . sinus . . . in coitum obscenum pro -u suasit habere *impietas* (*antea*: sexum maculare virilem). PETR. CHRYS. serm. 27, 3 Balaam . . . bellatoribus . . . cum puellis toto lenocinio fucatis occurrit, ut arma verteret in -um (lusum *ed. Olivar sec. var. l.*). MAXIM. eleg. 2, 71 *pater appeller ab amica*: vincat honor -um, pietas succedat amori. *al.* *de ipsis actionibus libidinosis*: HIL. trin. 3, 7 p. 79C de -u noctium fessis (*inter*: somnus, rixae *al.*). CYPR. GALL. gen. 647 *Loth* natas cupide dementibus offert, ut licito potius -u

[Zäch]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

perversa voluptas aestuet (*de eadem re*: CARM. de Sod. 44 ne vos . . . libido incendat, . . . ipsam foedare iuventam -u [-o *var. l.*], quo genitura vocant, quo semina, frustra). CARM. de Sod. 49 omne genus -u genus est (lusu genitumst *L. Müller*). LVX. anth. 323, 8 virginem in -um cupere (*antea*: blanditias et coitus). 343, 6 (*ad senem*) *cur* paelicibus multis te facis esse virum? . . . harum -s agit, sis gravis ut senior (-s *paelicum an senis cum iis luxuriantis?*). MAXIM. eleg. 5, 64 ad -um . . . trahi.

B *usu deflexo, respiciuntur instrumenta luxuriae, sc. de statu rerum magnifico, opulento vel meton. de ipsis rebus* (*cf.* GLOSS. -s: pompa regia et luxuria. GLOSS.[L] I Ansil. LV 451 -u: ambitione [*v. vol. I 1854, 65*]. 452 -u: divitiis. 453 -u: copiis, divitiis. *al.*): 1 *sing.* (*cf. etiam p. 1935, 60*): VERG. Aen. 1, 637 domus interior regali splendida -u instruitur (SERV.: modo 'abundantia' [= GLOSS.[L] I Ansil. LV 454], alibi 'luxuria'; et notandum quia affluentiam ubique exteris gentibus dat *poeta*, Romanis frugalitatem. CLAVD. DON.: domus . . . Didonis continuo usu iam splendida instruebatur in meliorem faciem. CIL IV 4987 [*contextu mutilo*] -u r. *cf.* VERG. Aen. 6, 605 *infra et* SEN. Phaedr. 517 epist. 83, 25 *sub 2*). 6, 605 epulae . . . paratae regifico -u (SERV.: regali ambitu. CLAVD. DON.: torus regifico -u fuerat paratus et praepositio epularum). CVRT. 3, 3, 14 turba *militum Darei* muliebriter propemodum culta, -u magis quam decoris armis conspicua. 3, 11, 23 *tabernaculum Darei* omni -u et opulentia instructum. 5, 6, 3 suppellex non ad usum, sed ad ostentationem -us conparata. LVCAN. 9, 201 domus *Pompeii* -u . . . carens (STAT. silv. 1, 3, 92 -u carentes deliciae *villae Tiburtinae*). PLIN. nat. 9, 66 Apicius, ad omne -us ingenium natus (maius *codd.*) *genus novum allecis cuiusdam excogitans*. SIL. 11, 282 stupet inconsuetus opimae Sidonius mensae miles faciemque superbi ignotam -us oculis mirantibus haurit. STAT. silv. 2, 1, 158 prodiga flammis dona . . . maestoque ardentia funera -u. TAC. ann. 15, 37, 1 celeberrimae -u famaque epulae. PS. HIL. libell. 10 p. 82, 9 -u (fluxu *Migne 10, 741*[D] *et inde vol. VI 1, 985, 79*) . . . rerum et ubertate copiarum animus solvitur. CLAVD. rapt. Pros. 2, 301 venient *ad inferos* . . . reges deposito -u (cultu *var. l.*). SIDON. epist. 1, 2, 6 de -u . . . illo sabbatario (*antea apparatus mensae cottidianae describitur*). 2 *plur.* (*sc. praevalente vi metonymica*): GRATT. 308 lacte . . . facilique tuebere maza, nec -us alios avidaeque impendia vitae noscant *catuli*. SEN. Phaedr. 517 regios -us procul est impetus fugisse. epist. 83, 25 inter apparatissimas epulas -usque regales. LVCAN. 10, 110 explicuit . . . suos magno Cleopatra tumultu nondum translatos Romana in saecula -us (*vix de actionibus, coll. Sen. epist. 94, 70* quis . . . luxuriae suae pompam solus explicuit?). STAT. silv. 1, 6, 51 inter fremitus novosque -us *epularum* spectandi levis effugit voluptas. MART. 12, 15, 5 stupet superbi regis (*i. Domitiani mortui*) delicias gravesque -us (lusus *trad.*).

II *pertinet ad quemlibet statum immodicum, exuberantem*: **A** *praevalente vi corporali de (nimia) fecunditate, ubertate* (*per imaginem agri luxuriantis respicitur corpus obesum* VERG.): VERG. georg. 3, 135 *equae priusquam concipiant fatigandae sunt*, nimio ne -u obtunsior usus sit genitali arvo (SERV.: nimio pingui; et bene rem turpem . . . vitavit translationibus, quas omnes ab agricultura traxit, ut '-u' propter luxuriam segetum. *sim.* SCHOL. Verg. Bern.). PS. AVG. serm. ed. Mai 72, 1 *in paradiso* temperies . . . auras gravidat et impraegnat; luxuriatur in frondibus -u flexibili (le- *cod.*) fecunditas pronuba. PETR. CHRYS. serm. 164 p. 631[C] quidquid naturalis squalefecerat -s *in agro* (*allegorice pro populo Iudaeorum posito; antea*: ager . . . luxuriae agrestis sordescit horrore). CORIPP. Iust. 1, 323 -u nemus omne virescit. **B** *praevalente vi incorporali de excessu vitiorum* (*an huc* TAC. *p. 1936, 21 sc. de qualibet lascivia?*): HIL. in psalm. 56, 5 vitia . . . sub corporalibus officiis divinus sermo significat, ut . . . 'incrassavit et calcitravit dilectus' (*deut. 32, 15*), impietatis -u sub significatione consuetudinis corporalis increpito. GREG. M. moral. 26, 44 p. 375[C] dum ex subiectorum affluentia animus inflatur, in -um superbiae . . . corrumpitur (*antea*: in tumorem superbiae. *inde restituendum videtur loco gemino* past. 2, 6 p. 35[D] *pro* fluxum).

appendicula stil. et gramm.: 1 *locutiones verbales notabiliores* (*adduntur part. et adi. affinia*): TER. Ad. 760 -u perditus (VAL. MAX. 2, 2, 6. 6, 9, 3 PRVD. c. Symm. 1, 162 BOETH. cons. 2 carm. 5, 3. *cf.* VAL. MAX. 2, 9, 5 perire). SALL. Catil. 53, 5 -u . . . corrupta est (hist. frg. 1, 16 SEN. nat. 4, 13, 6 CVRT. 9, 7, 15 TAC. hist. 2, 11, 3. 2, 69, 2 corrumpebantur. PRVD. ham. 942. *cf.* SALL. Iug. 6, 1 se -u . . . corrumpendum dedit. GREG. M. moral. 26, 44 p. 375[C] in -um *corrumpitur*). LIV. 7, 29, 5 fluentes -u (7, 32, 7. SEN. Phaedr. 205 epist. 78, 25 CVRT. 10, 3, 9 CLAVD. 8, 217 ALC. AVIT. carm. 6, 312. *cf.* SEN. dial. 10, 1, 3 per -um . . . diffluit [COLVM. 12 praef. 9 PRVD. c. Symm. 1, 125 d. in -um]. HIL. in Matth. 11, 5 per -um fluida. RVFIN. hist. 8, 14, 11 fluitans [Orig. in exod. 2, 1 p. 155, 26 PAVL. NOL. carm. 31, 520]. CLAVD. 1, 40 circumflua. MART. CAP. 1, 88 fluibunda). SIL. 2, 502 -u . . . solutum (QVINT. inst. 3, 8, 28 TAC. ann. 11, 31, 2. MIN. FEL. 36, 3 solvitur [PS. HIL. libell. 10 p. 82, 9]. *cf.* TAC. hist. 2, 99, 2 soluti in -um [PRVD. ham. 282 solvitur]. ann. 4, 67, 3 in -us et malum otium resolutus. 15, 49, 4 dissoluta -u [HIL. in Matth. 11, 5. AVIEN. orb. terr. 1261 dissolvit . . . -s. *addas, nisi recte trad.* fluxum, TERT. spect. 10 p. 12, 27]). TAC. ann. 3, 55, 1 -us . . . mensae . . . exerciti (*cf.* FLOR. epit. 2, 8, 8 -us . . . agitabat. PAVL. NOL. carm. 9, 18 -um faciemus). 2 *accedit gen. rerum* (*animantium passim inde a* CVRT. 4, 6, 3 [*vergitne in vim gen. obi.* LVX. *l. 6?*]; *gen. gerund. p. 1936, 59; praepos.* circa *pro gen. p. 1936, 60*): SEN. contr. 1 praef. 7 temporum (MACR. Sat. 3, 14, 3. *cf.* HIL. in Matth. 10, 18 saeculi). TAC. hist. 3, 45, 1 rerum secundarum (*cf.* PS. HIL. libell. 10 p. 82, 9 rerum. PAVL. NOL. epist. 29, 8 p. 253, 29 opum). ann. 3, 55, 1 mensae. GELL. 6, 11, 7 vitae. HIL. in psalm. 56, 5 impietatis. 138, 34 conviviorum (VAL. CEM. hom. 19, 3 p. 750[C]). trin. 3, 7 noctium. AMBR. Isaac 4, 16 p. 653, 22 corporis (AVG. serm. 216, 5). MACR. Sat. 3, 15, 1 praedae marinae. ARNOB. in psalm. 62 p. 411[A] libidinis. EVSTATH. Basil. hex. 9, 2, 10 ventris (*cf. falsam var. l.* v. *pro* venerio PS. AVR. VICT. epit. 41, 8). GREG. M. moral. 26, 44 p. 375[C] superbiae. 3 *copula subaudienda pendet inf. perf.*: STAT. Theb. 2, 85.

homoeoprophora cum lascivia *v. p. 981, 65 sq., cum* libido *v. p. 1337, 14 sqq.; lusum verborum cum* fluxus *p. 1936, 72 (in homoeoteleuto), cum* luxuria *et* luctus *p. 1925, 82, cum* luxurior *p. 1937, 51.*

cf. luxuria, luxor. *Zäch.*

3. luxus, -ūs *m.* [*pro* luxum, -ī *n.* (*v. p. 1934, 32*), *sc. declinatione sec.* 2. **luxus,** -ūs *mutata, nisi fallimur. Sch.*] *formam ambiguam* -um *ad* 1. luxus *relegavimus.* *i. q. luxatio*: APVL. flor. 16, 20 articulus loco concessit exque eo -u adhuc fluxus est. CHIRON 577, 21 de -u articuli. PS. THEOD. PRISC. add. p. 293, 17 *et* 294, 1 de -u. 294, 4 tumorem de -u bulbi triti . . . discutient. ORIBAS. syn. 3 add. La p. 901, 20 ad nervorum contractiones et -us et fracturas.

luzo *v.* lotium. *Scheible.*

lycanchē *f.*, λυκάγχη (*quod apud Graecos non legitur*). *nomen morbi, qui est inflammatio gutturis*: CAEL. AVR. acut. 3, 1, 1 (de synanche) alii vero etiam cynanchen vel -en hanc passionem vocaverunt, siquidem frequenter haec animalia afficit; nam canes cynes, lupos lycos vocaverunt.

lycanthrōpia, -ae *f.*, λυκανθρωπία (*quod gr. respondet*). *nomen morbi*: ORIBAS. syn. 8, 10 tit. La p. 215 de lycoantropia (*Aa* ad lycantrhopos). 8, 10, 1 qui lycoantropia conprehenduntur, noctu exeunt . . . lupus emitantes *eqs.* (*eadem scriptura* 8, 10, 3, *ubi species melancholiae esse dicitur*; Aa *utrobique* lycantrhopia).

lycanthrōpus, -ī *m.*, λυκάνθρωπος. *i. q. homo lycanthropia laborans*: ORIBAS. syn. 8, 10 tit. Aa p. 215 (*v. sub* lycanthropia).

lycāōn, -ōnis *m.*, λυκάων (*quod apud Graecos nonnisi de versipelle legitur*). *nomen animalis, fortasse 'felis iubatae'*: MELA 3, 88 *in Aethiopia* sunt . . . saevissimae ferae omni colore varii -es. PLIN. nat. 8, 123 (*cf.* 1, 8, 52) mutat colores . . . nec aliud ex iis, quae pilo vestiuntur, nisi in Indis -n (lych- *codd. plerique*), cui iubata traditur cervix. SOL. 30, 24 Aethiopia mittit -em; lupus est cervice iubatus et tot modis varius, ut nullum colorem illi dicant abesse.

v. Onom.

lycapsos, (-ī) *m.*, λυκαψός. *nomen herbae* (*cf. André, Lex. des termes de botan. s. v.*): PLIN. nat. 27, 97 (*cf.* 1, 27, 73) -os (lycopsis *coni. Barbarus ex* DIOSC. *loc. cit.*) longioribus quam lactucae foliis crassioribusque . . .; inlinitur . . . igni sacro *eqs.* DIOSC. 4, 25 p. 20, 4 de licobsis: licobsis, quem multi et ipsum ancusam dixerunt *eqs.* (*gr. 4, 26* λυκαψός, *var. l.* λύκ-, λύκοψις).

lychin- *v.* lychn-.

lychnapsia, -ae *f.*, λυχναψία. *nomen feriae* (*cf. Rusch, RE Suppl. VII 423, 20 sqq.*): PHILOCAL. fast. Aug. 12 (Inscr. Ital. XIII 2 p. 253) -a (lign- *vel* lygn- *trad.*).

lychnia candelabrum GLOSS. V 506, 61. *gr.* λυχνία (lychni *coni. Theander in* GLOSS.[L] V Aa L 626). *an subest glossa graeco-latina?*

lychnicum *v.* lychnicus.

lychnicus, -a, -um, λυχνικός. *scripturas v. infra.*

1 *i. q. ad lychnos accendendos, lucernas pertinens, nonnisi neutr.* (*fem.* CIL *?*) *pro subst.*: **a** *de feriis vel officiis* (*v. p. 1701, 62 sqq. 82 sqq.*): CIL IV 5060 III idus Octo(bres) lychynica (*dubitare videtur editor de lectione*). PEREGR. Aeth. 24, 4 hora . . . decima, quod appellant hic (*in urbe Ierusalem*) licinicon, nam nos dicimus lucernare, . . . incenduntur omnes candelae *eqs.* **b** *de instrumento*: GLOSS. V 308, 9 lignicum g(raece) ubi ponitur lucerna (lychnuchum *coni. Bücheler*).

? **2** *significatur lapis more lychni, lucernae lucens* (*fortasse coniungendum cum* λυχνίς *vel* λύχνις *usurpato pro nomine gemmae* [*v.* lychnis *sub 1b*] *vel potius marmoris sim.* [*cf. Clem. Alex. protr. 4* θεῶν τὰς μὲν . . . ἐποίησεν ἐκ τοῦ καλουμένου λυχνέως λίθου]): HYG. fab. 223, 2 monimentum regis Mausoli lapidibus -is (lychnitis *Salmasius* [*cf. p. 1939, 28*], lychniticis *Muncker*). *addas coniecturam dubiam p. 1939, 17.*

lychnis, -idis, *acc. gr.* -ida *f.* (*adi. v. sub 2*), λυχνίς. *scrib. in codd. etiam* lyc(h)in-, lign- *sim.*; limnis DIOSC. 3, 7 p. 379, 22. licanis PS. DIOSC. herb. fem. 68 (67). *genus fem. testatur* PROB. nom. gramm. IV 209, 34.

1 *subst.*: **a** *nomen herbae* (*cf. André, Lex. des termes de botan. s. v.*): PLIN. nat. 21, 18 est et *rosa*, quae Graeca appellatur a nostris, a Graecis -is. 21, 67 (*cf.* 1, 21, 39) *inter flores aestivos* -is. 21, 171 -is quoque flammea illa adversus serpentes et scorpiones . . . bibitur . . .; silvestris eadem stomacho inutilis (*cf.* 25, 129 [*cf.* 1, 25, 80] antirrinum vocatur sive anarrinon -is agria, simile lino *eqs.* DIOSC. 3, 111 p. 424, 7 de -ida agreste [4, 125 p. 59, 7. 9; *gr. resp.* ἀγρία]). 25, 68 *centaurium lepton est* flore -idis (*de eadem herba* DIOSC. 3, 7 p. 379, 22 flore purpureo sicut -is [*gr.* πρὸς τὰ τῆς λυχνίδος]). DIOSC. 3, 110 p. 424, 4 de -ida: *[B.]*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

-is, quam multi in corona conponunt *eqs.* (*gr. 3, 100 λυχνὶς στεφανωματική. de eadem* Ps. Diosc. herb. fem. 68 [67] -is: -is sthifanitica [stephanomatica *ed.*]; *sequitur descriptio*). **3**, 159 p. 442, 15 *cannabis agrestis* flores rubeos habens -idi similes (*gr. 3, 149 λυχνίδι ἐμφερῆ*). **b** *nomen gemmae* (Gloss. III 324, 34 *λυχνίς* -is. *cf.* lychnites): Plin. nat. 37, 103 (*cf.* 1, 37, 29) ex . . . genere ardentium est -is appellata a lucernarum accensu (assensu *var. l.*), tum praecipuae gratiae . . .; quidam remissiorem carbunculum esse dixerunt *eqs.* (*inde Sol. 52, 58 sub* lychnites *et* Isid. orig. 16, 4, 4). 37, 104 potoria . . . ex -ide factitata. Mart. Cap. 1, 75 *Iunoni erat* corona, quae duodecim flammis ignitorum lapidum fulgorabat; quippe tres fuerant a fronte gemmae, -is, astrites et ceraunos. Prisc. periheg. 326 flammae similis splendenti lumine -is (*Dionys. 329*). 1071 -is lucem simulat splendore lucernae; hinc meruit nomen praeclaro lumine dignum (*Dionys. deest*). *addas coniecturam*: Epist. Alex. p. 193, 4 racemi . . . crystallini ⌊, qui et -idibus⌋ erant interpositi distinguentibus smaragdis (*Kübler*; et lignitis, quae et lichnis, qui et lignis *sim. trad.*; et lychnicis *vel* lychnitibus interpositis *coni. Hilka; verba ut interpolata del. Boer*). *huc refert Traube* Cassiod. or. frg., *v. sub* lychnites.
? c *i. q. lumen*: Isid. *v. sub* lyciniae.

2 *adi. i. q. lucernis quomodocumque affectus* (*qui usus gr. non exstat*): Fvlg. myth. 1 praef. p. 11, 6 nec -ides (lychnitides *coni. Heinsius*) puellas inquirimus, Ero atque Psicen, poeticas garrulantes ineptias, dum haec lumen queritur extinctum, illa deflet incensum.

lychnītēs, -is, *acc.* -en *et* -em, *m.* (*f.* Avien.) *et* lychnīta, -ae *f.*, *λυχνίτης*. *scrib. et* lycn-, lign- *sim.* **1** *nomen lapidis marmorei* (*veriloquium sibi finxit* Varro, *v. infra; ceterum cf.* lygdinus): Plin. nat. 36, 14 *scalptores* candido tantum marmore usi sunt e Paro insula, quem lapidem coepere -en appellare, quoniam ad lucernas in cuniculis caederetur, ut auctor est Varro (frg. 436 F., *qui confert ling. 5, 119*). **2** *nomen gemmae* (*e coni. dub. p. 1938, 69*): Sol. 52, 58(61)sq. -en . . . fert India, cuius lucis vigorem flagrantia excitat lucernarum, qua ex causa -en Graeci vocaverunt (*ex Plin. nat. 37, 103, qui praebet* lychnis). Ivl. Val. 3, 37 secessus . . . aedium . . . ex eo lapide, cuius . . . fulgor ignitus est; nam -em etiam vocant; intuentibus visitur opinio quaedam indidem solis orientis (*Hist. Alex. M. I p. 120, 18 Kr. ἐξ ἀερίτου λίθου, ὥστε τὸν ἥλιον διὰ τῶν μαρμάρων ὑπονοεῖν ἔνδοθεν ἀνατέλλειν*). Avien. orb. terr. 469 -is rutilae flammas. Damig. lapid. 28 lapis -es: -es lapis speciosus, colore subvitreo, mundo, adversus nyctalopam . . . aptus collo est idoneus, persanat eos (lichniter *fere trad.*, *restituit Abel*). Marcell. med. 8, 188 ad nyctalopas abolendas -em lapidem, quem nos carbunculum dicimus, tecum habeto (*cf.* lychnis *supra l. 8*). Cassiod. or. frg. p. 481, 18 -ae vomunt frigidas flammas (p. 480, 16 pallescite lychnides *restituit ex* lycnites *Traube vix recte pro* -ae, *quod maluit Baudius*). Ven. Fort. carm. app. p. 377, 1, 239 -es hebes est, cedit tibi (*Mariae virgini*) Lucifer ardens.

lychnīticus Not. Tir. 101, 97 (lignit(h)i-, ligneti- *trad.; cf. 101, 96* lychnitis, *98* lampas). *graece non legitur; notio incerta, exemplis deficientibus nisi huc pertinet p. 1938, 70.*

lychnītis *f.*, *λυχνῖτις*. *scrib. in codd. etiam* licni-, ligni-, lichin- *sim.* Not. Tir. 101, 96 *v. sub* lychniticus. *nomen herbae* (*cf. André, Lex. des termes de botan. s. v.*): Plin. nat. 25, 121 (*cf.* 1, 25, 74) sunt et phlomides duae . . .; tertia -is vocatur, ab aliis thryallis, foliis ternis . . . crassis pinguibusque, ad lucernarum lumina aptis. Ps. Apvl. herb. 72 l. 10 *inter nomina gr.* verbasci. l. 23 (*interpol. e* Diosc. *l. c.*). Diosc. 4, 99 p. 52, 19 est alterum genus flommi, qui -is dicitur aut triallis; . . . in lucernis plurimi utuntur (*gr. 4, 103, 2 λυχνῖτις*). Ps. Diosc. herb. fem. 21 tertia *species flomi* -is . . .; ad ellychnia (licima *codd.*, licinia *coni. p. 1371, 74*) tantum facit. Ps. Theod. Prisc. add. p. 321, 17 herba -is, quae habet lanuginem ⌊et mittitur⌋ (mitatur *cod.*) pro licinio in lucerna.

? **lychnium**, -ī *n.*, *λυχνίον*. [*a* lucinium, *quam formam potius referas ad* licinium *coll. p. 1371, 63sq.: abrut.* lutšeñe, *apul.* (*tarent.*) lutšiño. *cf. M.-L. 5191. St.*] *i. q. lucerna, si recte trad.*: Isid. orig. 17, 6, 25 (*eadem fere* 19, 19, 3) ligna dicta, quia incensa convertuntur in lumen; unde et -um dicitur, quod lumen det (*var. ll.* lucinium, licinium, *quod fortasse cum edd. veteribus praeferas coll. veriloquio 20, 10, 2* [*v. p. 1371, 62*]; ellychnium *Arevalo, v. vol. V 2, 398, 24*). *vix recte restituitur* Isid. orig. 17, 9, 73, *v. p. 1746, 77sqq.*

lychnobius, -ī *m.* *ex λύχνος et βίος compositum, cf. νυκτόβιος sim.* *i. q. ad lucernam, sc. noctu, potissime vitam degens*: Sen. epist. 122, 16 (*facete dictum Pedonis Albinovani*) illum *Papinium* et -um dicetis (*ἐλλυχνιόβιον* dicite *Madvig, sed v. Axelson, Neue Senecastud. 1939, 219, 49, qui explicat: lychnis utentem ad videndum* [*antea*: lucifuga] *eorumque oleo ad vescendum* [*antea*: avarus]).

lychnūchus, -ī *m.*, *λυχνοῦχος*. *scribitur* lycnucum CIL VI 844, *sed* lychnuch- XIV 2865; *in codd.* licn- Itala exod. 25, 31 (Lugd., *sed* lychn- *ceteris locis eiusdem capituli*), *ceterum* lich(u)nuc(h)-, linuc(h)-, luchn-.

1 *instrumentum ad sustinendos cereos, lucernas sim. aptum, fere i. q. candelabrum* (*ad rem v. Blümner, Privataltertümer 140sq.*): Cic. ad Q. fr. 3, 5, 9 (3, 7, 2) hanc *epistulam* scripsi ante ⟨lucem⟩ ad -um ligneolum, qui mihi erat periucundus, quod eum te aiebant, cum esses Sami, curasse faciendum (Svet. Dom. 4, 1 *commisit* venationes gladiatoresque et noctibus ad -os [*cf. Cal. 18, 2* ludos . . . nocturnos accensis tota urbe luminibus]). Plin. nat. 34, 14 placuere et -i pensiles in delubris aut arborum mala ferentium modo lucentes (*ad imag. arboris cf. infra l. 61*), quale est in templo Apollinis Palatini, quod Alexander Magnus . . . in Cyme dicaverat eidem deo. Svet. Iul. 37, 2 *triumphans* ascendit . . . Capitolium ad lumina, quadraginta elephantis dextra atque sinistra -os gestantibus. CIL VI 844 *duo viri* fano . . . dono -um dant. XIV 2865 Cupidines II cum suis -is et ⟨. . .⟩. *addas coniecturam p. 1938, 64.*

2 *ornamentum quoddam candelabri septem bracchiis instructi in templo Iudaeorum* (*LXX exhibet σφαιρωτήρ*): Itala exod. 25, 31 (Lugd., *sim.* Wirc.) facies candelabrum . . .: scaphus et calamisci et grateres et -i et lilia . . . erint (*Ottob.* speroteres, *Vulg.* spherulae; *eaedem voces respondent et ceteris locis*). 25, 33 in uno calamisco -us et lilium. 34. 35 -us sub duobus calamiscis. 36.

***lychnus**, -ī *m.*, *λύχνος*. *ut aliae voces eiusdem stirpis scrib. in codd. etiam* lychin- *vel* lichin- (Verg. Aen. 1, 726 [*duo codd. rec. et* Dvb. Nom. gramm. V 583, 16, *probat Ribbeck*; lychn- *vel* lycn- *codd. antiqui*], Vitae patr., Greg. Tvr., Gloss.; *cf.* lyclin- Lvcr. 5, 295 *O ante corr. et Q*), licin-, lychan-, *ceterum* lichn-, lygn-, lign- *sim.; priscam scripturam* lucin- *in glossis repertam* (*v. infra l. 78*) Ennio (Lvcil., Lvcr.) *restituere vult Ritschl, Opusc. II 479sqq.* *genus masc. testatur* Dvb. Nom. gramm. *l. c.* (*affert* Verg., *v. infra*). *vocem sermonis grandioris esse testantur* Lvcil., Serv., Mart. Cap., *quos v. p. 1697, 59sqq., ceterum nota infra l. 46. 52; legitur in poesi inde ab* Enn., Lvcr., Verg., Stat., *in oratione soluta semel apud* Cic. (*v. p. 1697, 62sqq.*) *et inde a* Pompon. dig. [*e forma gr. λύχνος potius derivandum: langued.* legne; *cf. sub* lychnium. *cf. Wartburg V 481. St.*]

1 *i. q. lucerna* (Gloss., *quae perhibent etiam* candelae, cicindelia. *variat cum* lucerna Salv., *sed lucerna pars -i est* Pavl. Nol. carm. 23, 125 [*v. 127*]. Sidon. epist. 9, 13, 5 vers. 49 [*v. 53*], -us *pars lucernae* Hil. trin. 6, 12. *ad rem v. Hug, RE XIII 1566sqq.*): **a** *de instrumento ipso* (*in comparationibus* Hil., Pavl. Nol. epist., Salv., Ennod.):
α cuiuslibet formae: Enn. ann. 323 -orum lumina bis sex (Avson. 325, 78 p. 113 P. l. -i. *cf.* Ps. Cypr. adv. Iud. 7 p. 141, 5 -um septem luminum [*de eodem l. 50*]). Lvcil. 15 *v. p. 1697, 59sqq.* Cic. Cael. 67 lux . . . longe alia est solis, alia (ac, et *var. ll.*) -orum (*locutio proverbialis videtur subesse, cf.* Ennod. epist. 2, 7, 3 quasi -is contra solis radios pugnaturi. opusc. 2, 26 p. 295, 23 solem facibus non iuvari nec ad praesidium diurnae lucis -os accendi). Pompon. dig. 50, 16, 245 pr. tabulae religatae catenis aut erga parietem adfixae aut, si similiter cohaerent, -i non sunt aedium; ornatus enim aedium causa parantur. Epist. Alex. p. 199, 12 accensis -is (lampadibus *var. l.*, *quam praeferunt alii edd.*) aureis. Hil. trin. 6, 12 (*de locutione theologica* lumen ex lumine) *Hieracas* unius lucernae duo lumina praedicavit, ut -orum bipertita divisio substantiam patris et filii aemularetur. Prvd. cath. 5, 14 olei rore madentibus -is (*respic. Matth. 25, 1sqq.* lampades *ut*: Salv. eccl. 2, 35 si in -is ipsis . . . languescit lumen . . ., quanta tibi . . . olei abundantia opus est, ut lucerna tua luceat in aeternum [*antea ter* lampas, *semel* lucerna]). Pavl. Nol. epist. 4, 1 p. 19, 16 (*de libro quodam antihaeretico*) o lucerna . . ., quae . . . de septiformi -o pastum oleo laetitiae lumen effundens *eqs.* Marcell. med. 28, 41 -um ardentem umbilico superpone. Sedvl. carm. pasch. 3, 277 modio nec subditur ardens -us (*op. pasch. 3, 24* lucerna *sec. Vulg. Matth. 5, 15 Marc. 4, 21*). Greg. Tvr. Franc. 2, 7 p. 49, 10 relucentibus . . . -is. *al. apud eundem.* Ven. Fort. Mart. 4, 693 -us adest, cuius vitrea natat ignis in urna. Isid. orig. 20, 10, 2 lucerna a -o dicta est. Vita Amator. (BHL 356) 28 candelabra luminosis -is . . . perlucentia. *β pendente e tecto*: Lvcr. 5, 295 nocturna . . . lumina, pendentes -i claraeque . . . taedae. Verg. Aen. 1, 726 dependent -i laquearibus . . . incensi et noctem flammis funalia vincunt. Stat. Theb. 1, 521 tendunt auratis vincula -is. Ps. Rvfin. Ios. bell. Iud. 7, 30 aureum (*gr. 7, 429*). Pavl. Nol. carm. 19, 413 pendebant . . . -i, qui specie arborea lentis quasi vitea virgis bracchia iactantes summoque cacumine rami vitreolos gestant tamquam sua poma caliclos *eqs.* (*ad imag. arboris cf. supra l. 2*). 23, 125. 151. Sidon. epist. 9, 13, 5 vers. 49 numerosus. Greg. Tvr. Franc. 4, 28 p. 161, 6 (*in eadem re* Ven. Fort. carm. 6, 5, 278). glor. mart. 78 p. 541, 13. *al. apud eundem.*

b *nomen sideris in sphaera barbarorum* (*gr. ὁ τὰ λύχνα φέρων, v. Boll, Sphaera 400. 545 et Housman in ed. sua Manil. 5 p. XLIV*): Firm. math. 8, 17, 8 -us (lygnus, lignus, cygnus *codd.*) quoque ad huius signi (*sc. Piscium*) pertinet partem; quicumque hoc sidere ⟨oriente⟩ nati fuerint, erunt metallorum inventores (*infra*: incensa domo conflagrabuntur aut publica sententia . . . concremabuntur).

c *circumscribuntur opera scriptoris ad lucernam confecta* (*cf.* lucerna *p. 1701, 5sqq.*): Anth. 925, 4 (*nisi est recentioris latinitatis*) *is multum proficiet*, qui -os discet, docte Capella, tuos.

2 *i. q. linamentum, ellychnium* (*fortasse subest confusio cum* licinium [*v. illic scripturam* luc-] *facta; cf.* Gloss. IV 415, 1 ligni: lucini. *dub.* Gloss.^{L} V Aa l 522 lucinis ['lychnis?' *ed.*]: lucini⟨i⟩s ['lychni lucini?' *Goetz. an iungendum cum 523 et ad* licinium *referendum? v. p. 1361, 68. 70*]): Marcell. med. 6, 6 cum fungis, qui in -o lucernae concrescunt (*Plin. nat. 28, 163* cum f. lucernarum ac fuligine, quae est in rostris earum). Ps. Theod. Prisc. add. p. 308, 11 mittes in ea (*testa cocleae*) oleum et -um et sic lucernam incendes. Vitae patr. 5, 11, 37 lucerna oleo et -o praeparata lucet (*infra*: myxum. *'puto intellegi ellychnium, nisi*

[B.]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

quis legat licinio' *Rosweyde ad l.; totum rostrum, sc. comprehenso ellychnio, intellegi posse monet vix recte Salonius p. 407 sq.*).

compos.: bilychnis.

lyciniae *olivae*, eo quod optimum dent lumen; nam λυχνὶς (*'vel* λύχνος *vel* λυχνίον' *Lindsay*; lighnis *sim. trad.*) lumen est Isid. orig. 17, 7, 65. *veriloquii causa nomen propr.* Licinia *adaptatum esse videtur, cf. Colum. 5, 8, 4* oleum optimum Licinia dat, *sed in codd. scribi* lic- (*item* Gloss.[L] I Ansil. LI 201), lich-, lac- *sim. nec usquam* lyc- *monet André in plagulis.*

lycoanthrōpia *v.* lycanthropia. *?* **lycocomus** *v.* lycomonus.

lycoctonon *n.*, λυκοκτόνον. *nomen herbae* (*cf. André, Lex. des termes de botan. s. v.* aconitum 2): Diosc. 4, 74 p. 43, 6 aconitu altero, quem -on (licoctoron *trad.*) dicunt . . .; lupis proiciunt, ut . . . eos necant (*gr. 4, 77; cf. 4, 76* ἀκόνιτον . . . κτείνει . . . καὶ λύκους [*inde lat. 4, 73 p. 43, 4* occidit et lupus] *et* luparia *p. 1848, 17*).

? **lycomonus** (lic- *trad.*) i. malvacius maior Gloss. III 567, 34. *si genuinum, originis obscurae et mensurae incertae; an subest *λυκόκομος? cf. André, Lex. des termes de botan. s. v.* licocomus.

lycophōs *n.*, λυκόφως. lycophes, licophes *trad. apud* Pavl. Fest. Pavl. Fest. p. 121 -s Graeci dicunt, quod nos primum tempus lucis; dictum autem -s (*codd. ut supra vel* leocomphos) quasi λευκὸν φῶς, id est lumen candidum (*cf.* Macr. Sat. 1, 17, 37 prisci Graecorum primam lucem, quae praecedit solis exortus, λύκην appellaverunt ἀπὸ τοῦ λευκοῦ. id temporis hodieque λυκόφως [*trad. litt. lat.* lyc- *vel* lic-] cognominant).

lycophthalmos *v.* lycopthalmos.

lycopnum, -ī *n.*, *graece non legitur* (*prosodia et veriloquium incertum; conferasne* ἵππον*?*). *nomen herbae sceleratae* (*cf. André, Lex. des termes de botan. s. v.*): Ps. Apvl. herb. 8 l. 14 a Graecis dicitur botracion, alii . . . cloropin, . . . alii -um, Siculi *eqs. huc refertur* Gloss. III 562, 2 elicobonus i. butracion.

lycopsis *v.* lycapsos.

lycopsolon (-sōl-*?*) *n.*, λυκόψολον *vel* -ψωλον (*apud Graecos non legitur*). *nomen herbae*: Ps. Apvl. herb. 14 l. 12 adnot. *inter nomina graeca draconteae* (*in codd. invenitur praeterea* lycion, lycorcon, lycoscon). Gloss. III 567, 46 (li- *cod.*).

lycopthalmos, -ī *f.*, λυκόφθαλμος. *nomen gemmae*: Plin. nat. 37, 187 (*cf.* 1, 37, 72) -os quattuor colorum est, ex rutilo sanguinea; in medio nigrum candido cingit, ut luporum oculi (*item* Isid. orig. 16, 15, 20 [*inde* Gloss.[L] I Ansil. LI 221]).

lycos, *acc.* -on, *plur. gen.* -ōn, *acc.* -ōs, *m.*, λύκος. 1 *nomen aranei* (*cf. p. 1858, 77*): Plin. nat. 30, 52 araneus . . ., qui -os (licos, licus, lycor *var. ll.*) vocatur. 30, 104 aranei, quem -on vocant. 2 *i. q. lupus* (-um *P pro* lupum *A* Plavt. Poen. 648 *ex 646* Lyce, *nomine lenonis*): Cael. Avr. acut. 3, 1, 1 -ōs (*v. sub* lycanche). Oribas. eup. 4, 88 La p. 605 -on, id est lupi, stercus (*gr. 4, 86, 7* λύκων κόπρος, *Aa* lupi . . . stercus).

lygdinus, -a, -um, λύγδινος. *i. quod e lygdo constat*: 1 *de ipso lapide* (*sc. voce* lapis *e contextu subaudienda; an intellegas potius masc. pro subst.?*): Plin. nat. 36, 62 (*cf.* 1, 36, 13) paulum distare ab eo (*alabastrite lapide*) in unguentorum fide multi existimant -os *lapides*, in Paro repertos . . ., antea ex Arabia tantum advehi solitos, candoris eximii (*inde* Isid. orig. 16, 5, 8). Serv. Aen. 1, 593 'Parius . . . lapis' candidissimus est, -us (*coni. Thilo*; lygdius, lycdius, licdius, lycidius, lydius *codd.*) nomine, qui apud Parum nascitur. 2 *de simulacro quodam*: Ivl. Val. 1, 3 p. 3, 16 horoscopus -us *fuit* (lignus *cod.; Hist. Alex. M. I p. 5, 7 Kr.* λυγδίνου λίθου).

lygdos, *acc.* -on *f.*, λύγδος. *nomen marmoris candidi*: Mart. 6, 13, 3 candida . . . -os *statuae*. 6, 42, 21 *aqua in Etrusci thermis* tam candida . . . lucet, ut nullas ibi suspiceris undas et credas vacuam nitere -on. *ceterum editur litteris gr. e. g.* Pavl. Fest. p. 6. *al.*

lygos (lygus), -ū *f.*, λύγος (*quod gr. resp.*). *veriloquium vocis quasi latinae fingit* Oribas. eup. *l. 71. scrib. in codd. etiam* lig-, lic-, lyc-. *terminationes casuum graecae sunt praeter nom. sing.* -us Oribas. eup. 2, 1 A 1. *nomen fruticis q. e. vitex*: Plin. nat. 24, 59 *viticem* Graeci -on vocant, alias agnon *eqs.* Marcell. med. 1, 14 hagni folia, quae nascuntur in virgultis, quibus Graeci pro viminibus utuntur eademque -us appellant. Diosc. 1, 113 p. 56, 24 M. de agnu id est -os. p. 57, 13 -os . . . dicitur, ideo quia virge ipse fortiores sunt (*gr. 1, 103, 3* διὰ τὸ περὶ τὰς ῥάβδους αὐτῆς εὔτονον. *cf.* Oribas. eup. 2, 1 A 1 Aa p. 425 agnus seu -us circa fluvium: . . . -us autem vocatur, quia virgultae eius ligant [*gr.* ἄγνον *tantum*]). Oribas. syn. 2, 54, 2 Aa p. 119, 5 Mø. -u semen ([ligu La *ibid.*]. eup. 4, 48 Aa p. 566).

lygyrium (lygur-) *v.* lyncurium.

lylyriai *v.* lulurio. **lymf-** *v.* lymph-.

lymne- *v.* limne-. **lymniculus** *v.* lemniculus. *B.*

***lympha**, -ae *f.* [*sec. Wackernagel, Arch. Lat. Lex. 15, 1908, 218 olim forma* lumpa *mutuatum e gr.* νύμφη, *consonantibus* n - m *in* l - m *mutatis, sc. alia dissimilatione ac in osc.* Diumpaís. *postea scripturae graecissantes per* y *et* ph *et in hac voce et in derivatis ortae sunt. v. etiam* limpor. *Sch.*] *de origine*: Varro ling. 5, 71 ab aquae lapsu lubrico -a (*sc. per onomatopoeiam*). 7, 87 ⟨-a⟩ a Nympha, ut quod apud Graecos *Θέτις*, apud Ennium (*scaen. 232*) 'Thelis (Thetis *trad.*) illi mater' (Pavl. Fest. p. 120 [*quae seq. v. p. 1944, 7*]. Prisc. gramm. II 36, 22 -a . . . ἀπὸ τοῦ 'νύμφη', solebant enim vetustissimi Graecorum l pro n scribere. *sim.* III 407, 2). *de scriptura* (*per* y *scribi testatur* Prisc. gramm. II 36, 22): lymph- CIL III 6373. V 3106 (*iuxta* Nymphis). X 6791. 6796 XI 1918 *et passim in codd., e. g. antiquissimis* Verg. Aen. 1, 701. 4, 683. *al.* lumph-: CIL I² 1624 (*gr. ibid.* Νύμφαις). IX 4644 (*a. 5 a. Chr.*). lump-: CIL IV 815 L⟨u⟩mpas. 5607 *et ibid. saepe in amphoris iuxta* lymp- (*specimina congesta sunt in indice* p. 760 *et a Väänänen, Latin vulg. inscr. Pomp.³ 1966, 32 sq. 56 sq.*). lymp-: *v. supra.* lymf-: CE 865, 8. 1908, 7 CIL V 5648 *al. et saepe in codd.* limf-: Inscr. christ. Hisp. suppl. 361 a, 11 *et saepe in codd.* lymb-: CE 2193, 1 (*saec. IV?*). *abbreviatur in titulis* lymp, lym, lump, lum; *?* lu CIL IV 10283. *cf. infra sub II. de formis: gen. plur.* -ōn (*sec.* νυμφῶν*?*) Varro Men. 50. *dat. plur.* -ieis CIL I² 1624 (*gr. ibid.* Νύμφαις). -eis CIL IX 4644 (*a. 5 a. Chr.*). *de genere*: Non. p. 212, 2 -a: aqua, genere feminino, ut saepe; masculino Lucilius (*1196*) 'impermixtum limporem'. Not. Tir. 113, 49 limfa. *inde a* Pacvvio, *titulo* CIL I² 1624, Varrone, *sc. maxime in poesi* (*v. quae ad I A monuimus*). [*confunditur in codd. cum* nympha *e. g.* Lvcr. 6, 1178 Hor. epod. 16, 48 carm. 3, 13, 16 Ov. epist. 5, 31. *al.; confusionem tractat inter alios Friedrich ad Catull. 8, 5 sq. vix recte* -a *restituitur* Dirae 67 Eleg. in Maecen. 1, 33 Prop. 2, 32, 15. 3, 22, 26 Vitr. 1, 2, 5 Germ. 152. *al.*]

I *respicitur aqua*: A *de ipso liquore* (Isid. diff. 1, 345 -am aquam, nympham deam. *de glacie v. sub 2c*; Gloss. ὕδωρ. aqua, liquor. *sim. al.; saepe plur., cf. Maas, Kl. Schr. 565, 36. usu fere poetico; in prosa oratione*: Itin. Alex. 21 -is [nimphis *cod.*]. Qverol. p. 40, 8 R. Mart. Cap. 1, 14. 2, 142 Alc. Avit. hom. 18 p. 129, 17 Ennod. *quinquies*): 1 *usu communi de aqua fontium, fluminum, lacuum sim.* (*cf. adi. l. 40 sq. collecta.* Synon. Cic. p. 415, 23 amnis . . . fontes. putei. -ae. nymphae. stagna *eqs. exempla damus omnia usque ad* Prop., *deinde selecta*): Pacvv. trag. 244 (*Euryclea ad Vlixem*) cedo tu⟨u⟩m pedem ⟨mi⟩, -is flavis fulvum (flavum *var. l.*) ut pulverem . . . abluam (*ad colorem cf.* Tib. 1, 7, 12 caerula -a, Liger). Varro Men. 50 ut levis tippula -on frigidos transit lacus. 442 -a[m] . . . e lacuna fontium adlata (*ut vino addatur. item*: Catvll. 27, 5 hinc abite, -ae, vini pernicies, et ad severos migrate. Hor. carm. 2, 11, 20 puer . . . restinguet ardentis Falerni pocula praetereunte -a. Tib. 2, 1, 46 sobria -a. Lygd. 6, 58 Marcia -a. Qverol. p. 40, 8 R.). Catvll. 64, 162 permulcens liquidis vestigia -is. 68, 54 cum tantum arderem quantum . . . -a . . . in Oetaeis Malia Thermopylis (*Herodot. 7, 176, 3* θερμὰ λουτρά, *4* τὸ ὕδωρ τὸ θερμόν). Lvcr. 1, 496 infuso -arum rore superne *in vasa*. 6, 1178 multi *Athenienses peste affecti* . . . -is (*codd. rec. aliquot,* nym- *OQ*) putealibus . . . inciderunt ([*Thucyd. 2, 49, 5* ἔδρασαν ἐς φρέατα]. *cf.* Verg. Aen. 4, 635 fluviali [Sil. 4, 592 *plur. ut* Prvd. perist. 7, 14]. CE 1908, 7 ca⟨ele⟩s⟨ti⟩b⟨u⟩s. Ser. Samm. 337 dulcibus [*opp.* pelagi latices]). Lavrea epigr. 5 apparent *in Ciceronis praedio* -ae non ante repertae, languida quae infuso lumina rore levant. Verg. Aen. 1, 701 dant manibus famuli -as Cereremque canistris expediunt. 4, 683 volnera -is abluam (Ov. met. 13, 531. *cf.* Stat. Theb. 3, 398 eluit). 9, 23 ad undam processit summoque hausit de gurgite -as. 10, 834 ad fluminis undam volnera siccabat -is (*cf.* Stat. Theb. 1, 527 iuvenes siccati vulnera -is). 12, 420 (*417* fusum labris . . . amnem) fovit ea volnus -a (*cf.* Cvlex 152 *ranarum* nantia limo corpora -a fovet. *v. etiam p. 1943, 4*). Ciris 147 sollemni -a perfusa sacerdos (*cf.* Ov. met. 2, 459 superfusis tingamus corpora -is). Cvlex 105 susurrantis. Lydia 18 tardabunt rivi labentes currere (currite *codd.*) -ae (Prop. 1, 2, 12 sciat indociles c. -a vias. *cf.* Ov. epist. 5, 31 versae . . . recurrite, -ae [nym- *var. l.*]). Hor. epod. 2, 27 fontes (frondes *Markland*) . . . -is obstrepunt manantibus. 16, 48 montibus . . . levis crepante (sonante *Ter. Maur. 2958*) -a desilit pede (nym- *var. l. ut etiam* carm. 3, 13, 16 saxis, unde loquaces -ae desiliunt tuae, *o fons Bandusiae*). sat. 1, 5, 24 ora manusque tua lavimus, Feronia *dea*, -a. carm. 2, 3, 12 quid obliquo laborat -a fugax trepidare rivo? 3, 11, 26 inane -ae dolium *Danaidum* fundo pereuntis imo. epist. 2, 2, 146 si tibi nulla sitim finiret copia -ae. Lygd. 5, 3 sacris Baiarum . . . -is. 5, 29 vobis Tuscae celebrantur numina -ae. Paneg. in Mess. 140 qua . . . regia -a Choaspes profluit. Prop. 1, 11, 12 teneat *Cynthiam* clausam tenui Teuthrantis in unda alternae facilis cedere -a manu. 3, 3, 51 Calliope -is . . . a fonte petitis ora Philetea nostra rigavit aqua (*item de fonte Musarum*: Rvst. Help. benef. 41 Aganippeae . . . -ae. Pavl. Petric. Mart. 4, 252 Castalias . . . -as). 3, 10, 13 pura somnum tibi discute -a. Ov. medic. 99 gelida madefacta papavera -a. met. 3, 451 (*loq. Narcissus*) liquidis porreximus oscula -is. 4, 298 stagnum lucentis ad imum usque solum -ae (nym- *var. l.*). Phaedr. 1, 4, 3 canis . . . -arum in speculo vidit simulacrum suum. Sen. Oed. 229 *Creonte Delphos ingresso* sancta fontis -a Castalii stetit. Colvm. 10, 134 Parthenope Sebetide roscida -a. Val. Fl. 3, 422 viva . . . -a membra novat *Mopsus*. Sil. 4, 87 *Ticinus* somniferam ducit lucenti gurgite -am. CE 273, 1 (*saec. III*) alma lavacrorum de sa⟨xis deci⟩do -a. Ser. Samm. 207 fel . . . de gallo mollitum simplice -a ([*Plin. nat. 29, 123* felle . . . ex aqua diluto]. 262 s. -is confunditur . . . mel [*cf. Marcell. med. 14, 3* aquam mulsam]. 903). 1026 rubia ex mulsa . . . -a (*Plin. nat. 24, 94* ex aqua mulsa). Epigr. Bob. 58, 1 has Amor incendit -as, cum ludere nymphis (quondam *coni. Fuchs*) iussit in his . . . Venus Charitas (*cf. Marian. Anth. Pal. 9, 626, 2* ὑποφλέξας λαμπάδι καλὸν ὕδωρ *et W. Schmid, Gnomon 32, 1960, 342*). Prvd. perist. 10, 429 Christi . . . -is ut renascantur patri (*respicitur baptisma ut* CE 2193, 1 [*saec. IV ?*] sacratis abluta -is. Inscr. Année Epigr. 1929 n. 7 b cunctis

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

dedi veras salutis -as. INSCR. christ. Hisp. suppl. 364a, 11 [*vers.*] -aque et crismate sacro. ARATOR act. 2, 543. 666. *v. etiam infra l. 17*). *al.* *allegorice de sphaera stellae Veneris*: MART. CAP. 1, 14 electro purior resplendebat amnis . . .; nec deerant, qui eadem foveri abluique -a . . . cupiebant.

2 *usu deflexo significatur*: a *aqua marina*: DIRAE 48 undae, quae vestris (vitreis *Heinsius*) pulsatis litora -is (*cf. 50* Neptunus *et 62sqq.*). SER. SAMM. 438 -is corpus mersare marinis (*Plin. nat. 31, 66* piscinae maris). 680 tumidos testes Nereia -a coercet (*Plin. nat. 31, 65* marina *aqua*). 869 calidis pelagi -is loca laesa foventur (*Plin. ibid. item*). MART. CAP. 6, 585 vers. 17 Oceani . . . -is (*ex Verg. Aen. 8, 589* O. . . . unda).

b *aqua corporis humani*: α *hydropici*: SER. SAMM. 496 -a interius . . . tumescit (*Cels. 3, 21, 1* aqua, *2* umoris nimia abundantia). β *mortui*: PRVD. cath. 9, 86sq. (*ad Ioh. 19, 34 ex Christi latere percusso fluxerunt* sanguis et aqua) hinc cruoris fluxit unda, -a parte ex altera; -a nempe dat lavacrum *eqs.* (*i. baptisma, cf. p. 1942, 83sqq.*).

c *glacies vel crystallus, sc. cum acumine dictum*: CLAVD. carm. min. 34, 1 -ae, quae tegitis cognato carcere -as et, quae nunc estis quaeque fuistis, aquae *eqs.* (*de eadem re* 38, 3 perspicuo deprensas marmore -as). carm. min. app. 2, 67 *cum* solidis haererent flumina -is. MEROB. poet. 124 lusit . . . gelatis imbribus et siccis imitatus missile -is temptavit pugnas *Aetius puer*.

B *de deabus aquarum dulcium, fere i. q. nymphae* (*ad rem v. Schur, RE XIII 2468. huc vergunt nonnulla exempla sub A 1 allata ut* LYGD. 5, 29): CIL I² 1624 (*ex Aenaria insula?*) L. Rantius . . . Lumphieis (*gr. ibid.* Νύμφαις. *in latere lapidis* lum, *dub. an ad easdem referendum*). VARRO ling. 5, 71 -a Iuturna, quae iuvaret; itaque multi aegroti propter id nomen hinc aquam petere solent. *ibid.*: -ae Commotiles (*dubitanter proposuerunt Goetz-Schoell in adnotationibus p. 252*; Commotiae *emend. vulgo*, comitiis *cod.*) ad lacum Cutiliensem a commotu, quod ibi insula in aqua commovetur. rust. 1, 1, 6 precor -am ac Bonum Eventum, quoniam sine aqua omnis arida . . . agri cultura, sine . . . bono eventu frustratio est, non cultura. 3, 17, 2 alterum *genus piscinarum* . . ., ubi -ae aquam pisci[ni]bus nostris villaticis ministrant, illae autem . . ., quibus Neptunus et aquam et piscis ministrat, magis ad oculos pertinent. frg. Aug. civ. 4, 22 p. 172, 29 D. ne faciamus, ut mimi solent, et optemus a Libero aquam, a -is vinum (*inde* AVG. civ. 6, 1 p. 244, 7. 9. 32). HOR. sat. 1, 5, 97 Gnatia -is iratis exstructa (PORPH. penuria aquae). CIL IX 4644 (*a. 5 a. Chr.*) -eis Dian(ae) reducis sacr(um). IV 815 L⟨u⟩mpas Romane(n)ses ('*suppl. et ad Genium balneorum institutorum ad morem urbanum rettulit Mommsen*' *ed.*). AVR. Fronto p. 62, 10 v. d. H. (p. 68 N.) paululum misere scripsi, quod aut -is aut Volcano dicarem *sc. delendum*. SERV. Aen. 7, 377 *v. p. 1945, 33*. AVG. civ. 4, 34 p. 189, 16 D. nec, quando . . . aquam percussa petra profudit (*exod. 17, 6*), Nymphas -asque coluerunt *Iudaei* (CIL V 3106 [*ara*] Nymphis -isque Augustis ob reditum aquarum). MART. CAP. 1, 46 (*e Nigidio, v. Thulin, Die Götter des Mart. Cap. 1906, 82sqq.*) Fons etiam, -ae diique Novensiles *in regione secunda caeli sunt*. CIL III 6373 (*ara*) -is sacr(um). V 5648 -is Virib(us). X 6791 *et* 6796 (*utraque ex Aenaria insula, unde provenit fortasse etiam* CIL I² 1624, *quam v. supra; sed in plerisque titulis ibidem repertis, qui eisdem deabus dicati esse videntur*, Nymphis *scriptum est*). XI 1918.

? **II** *per similitudinem significari videtur in titulis vasorum (Pompeianorum praeter l. 59) vinum album, limpidum* (*sic Mau ad* CIL IV 5605, *v. infra; aliter Dressel infra*): A *cum adi.*: CIL IV 5605 Q. Post(umii) lum(pa) vet(us), a(nnorum) IV; LXIIII (*numerus amphorae?*); C. Hosti Agathemeri (*an plur.* -ae veteres *coll. l. 66?*). *notis similibus*: 5609 *et al. ibid. usque ad* 5628. 9375. 10284 a. b. c. XV 4736 (*Romae*). *in amphora* IV 5622 *scriptum videtur* lymp. ves., *quod pro* -ae Vesuvianae *accepit Mau* (*inde dubitatum est etiam de aliis inscriptionibus, e. g.* 5619. 9376—78), *sed* t *litteram neglegenter scriptam agnoscere maluerimus.* limp(hatum) ve(tus) *proposuit Dressel ad* XV 4736 *hydrogari genus dubitanter intellegens, ut etiam in ceteris titulis hic allatis, fretus eo quod forma horum vasorum diversa est a forma illorum, quae vino conservando destinata erant; conferasne p. 1942, 31?* B *sine adi.*: CIL IV 5611 lympae a(nnorum) *tot*; . . . M. Valeri Abinnerici (*plene scriptum ut*: 5612. 5615—17, *sed compendio*: 5607, *nisi ultimae litterae evanuerunt*). 10283.

deriv.: lymphaseus, lymphaticus, lymphatilis, lymphidus. *cf.* limpor.

compos.: lymphiger.

[lymphanter *v. p. 1946, 25.*]

lymphaseus, -a, -um. [*a* lympha *more insolito; an sec.* carbaseus? *Sch.*] *i. q. lymphae similis, limpidus*: MART. CAP. 6, 569 (vers.) hasta *Palladis* . . . vibrans penetrabile monstrat acumen, -um (*scrib. in codd. etiam* lymfa-, limfa-, linfa-) magis est et scutum circulus ambit (scutum *etiam cum* -um *iungendum videtur; Grotius contulit Alb(e)ric. de deor. imag. 8* [*Mythogr. Lat. ed. van Staveren 1742, 913*] scutum crystallinum habebat *Minerva*).

lymphăticus, -a, -um. *a* lympha (*item* PRISC. gramm. II 442, 7). *scrib. in codd.* lymph- *saepe, e. g. cod. A* PLAVT. Poen. 345sq., *item* lymf- *e. g. codd. A et B* PRVD. cath. 9, 57, *ceterum etiam* limph-, linph-, limf-, limp-. NOT. Tir. 113, 50 limfaticum. *legitur apud* PLAVT., LIV., SEN. *philos. (binis vel singulis locis), paulo saepius inde ab* APVL.; *antea* lymphatus *praefertur, quae vox, quantum e schedis nostris colligi potest, aetate posteriore perraro invenitur; utrumque praebent* LIV., SEN. *philos.*, PRVD.

1 *i. q. fere a Lymphis correptus, larvatus, furens, attonitus sim. vel ad furorem pertinens (sec. gr.* νυμφόληπτος, *sed respectu vaticinandi fere evanido praeter l. 15. 24sqq.). ad notionem*: PAVL. FEST. p. 120 vulgo . . . memoriae proditum est, quicumque speciem quandam e fonte, id est effigiem nymphae, viderint, furendi non fecisse finem; quos Graeci νυμφολήπτους vocant, Latini -os appellant. TERT. bapt. 5 p. 205, 22 -os et hydrophobas vocant, quos aquae . . . amentia vel formidine exe⟨r⟩cuerunt. ISID. orig. 10, 161 -us proprie dicitur, qui vitium ex aqua contrahit, cuius vitium est huc atque illuc cursare, aut a fluore aquae sumpto vitio (*quae praecedunt v. infra l. 65*). GLOSS.ᴸ IV Plac. L 15 *v. p. 1946, 8.* GLOSS. ἐνθουσιαζόμενος. μανιώδης. insanus. quasi fanaticus ex aqua. quasi fanaticus, qui ex aqua divinat. furiosus. *sim. al.*; -a: stolida, furens sive aquanea.

a *usu communi*: α *de animantibus* (*fere de hominibus; de animalibus* APVL., HIER., PRVD.; *iocose de nummis quasi animatis* PLAVT.; *saepe masc. pro subst., v. etiam var. lect. l. 39*): PLAVT. Poen. 345sq. (*Agorastocles ad puellam, quam allicit*) sunt mihi . . . nummi aurei -i. :: deferto ad me, faxo actutum constiterit -um. SEN. nat. 6, 29, 3 (*2* similis . . . est furentis, quisquis timet; . . . alios . . . in dementiam transfert *timor*) inde inter bella erravere -i, nec usquam plura exempla vaticinantium invenies *eqs.* (*cf.* SOL. 32, 20 pueri Apim gregatim sequuntur et repente velut -i ventura praecinunt [*Plin. nat. 8, 185* greges repente lymphati]). APVL. met. 8, 25, 5 cogitabam subito velut -us (lymphacitus *F, corr.* φ) exsilire, ut me ferocitate cernens exasperatum emptionem desineret. TERT. anim. 50, 3 -os efficit Colophonis scaturigo daemonica. HIER. epist. 69, 6, 4 (*affertur psalm. 73, 13* contrivisti capita draconum in aquis) *aquae regulos et scorpiones*, postquam ad aquas venerint, hydrophobas et -os faciunt. PRVD. cath. 9, 57 *daemonum pestis* se . . . mergit undis et pecus -um (*Marc. 5, 13*). DAMIG. lapid. 1 -isque et terroribus nefandis efficit *aetites*, ut nec visum somnientur nec frequenter cadant (*an neutr. pro subst. ut infra l. 56sqq.?*). MART. CAP. 9, 926 Xenocrates organicis modulis -os liberabat. β *de rebus ad homines pertinentibus* (*vix colorem causativum intellegas* PRVD.): LIV. 10, 28, 10 (*9* hostis . . . insolitos . . . tumultus Romanorum conterruit equos) victorem equitatum velut -us pavor dissipat. SEN. epist. 13, 9 nulli . . . tam perniciosi, tam inrevocabiles quam -i (-is *var. l.*) metus sunt; ceteri enim sine ratione, hi sine mente sunt. PLIN. nat. 26, 52 semen eius *leontopodii* potum -a somnia facere dicitur. APVL. met. 4, 25, 1 *Charite maesta* coniverat, nec diu, cum repente -o ritu somno recussa . . . pectus . . . tundere . . . incipit *eqs.* (*cf.* HIER. epist. 39, 5, 5 more -o [emphatico *var. l.*], sparsis crinibus, veste conscissa lacerum pectus invadere). 8, 27, 3 *galli* exsiliunt incitante tibiae cantu -um tripudium. POTAM. tract. 2 p. 1415ᴮ immanitate -a *ense transfodere prophetam.* HIER. in Is. 13, 19/20 p. 159ᴬ quod spiritalis interpretatio sequi debeat ordinem historiae; quod plerique ignorantes -o in scripturis vagantur errore. RVFIN. Clement. 4, 13, 3 post ebrietatem quasi -is motibus agi. PRVD. ham. praef. 59 *mens* madens veneno corporis -o. OROS. hist. 3, 2, 9 bellorum . . . -o furore gestorum (*huc spectat* GLOSS. -o uuoedendi [*anglosax.*]; *item* GLOSS.ᴸ Corp. L 198. 337). PAVL. PETRIC. Mart. 4, 252 Castalias poscant -a pectora lymfas, altera pocla decent homines Iordane renatos (*cf. 248sq. poetae* vesana loquentes dementes rapiant furiosa ad pectora Musas). ENNOD. opusc. 2, 80 p. 312, 10 -i more sermonis addidistis (*ibid.*: *o vos* insanissimi). *neutr. pro subst.*: PLAVT. Poen. 346 *v. supra l. 21* (*de ipsa insania ut*: PORPH. Hor. ars 454 'fanaticus error' id est qui -o agitantur [*item* SCHOL. *ad l.*]). *?*DAMIG. lapid. 1 *supra l. 33* (*de actionibus insanis ut*: MART. CAP. 8, 809 poetarum rhetorumque [que *in uno tantum cod. trad.*; rh. *del. Dick*] cothurno inter -a derelicto [*antea*: inter insana]).

b *respicitur morbus qui fit morsu canis rabidi, i. q. hydrophobicus* (*cf.* ISID. orig. 4, 6, 15 [*inde* GLOSS.ᴸ I Ansil. LI 345] ὑδροφοβία, id est aquae metus . . .; unde et Latini hunc morbum ab aquae metu -um vocant. 10, 161 [*inde* GLOSS.ᴸ I Ansil. LI 346 GLOSS. V 603, 8] -us, quod aquam timeat, quem Graeci ὑδροφόβην dicunt [*quae seq. v. supra l. 11*]): SOL. 1, 55 si quid canes inde (*sc. a profluvio mulierum menstruo*) ederint, in rabiem efferabuntur, nociturí morsibus, quibus -os faciunt (*Plin. nat. 7, 64* in rabiem aguntur . . . canes, atque insanabili veneno morsus inficitur). *vix huc pertinet* HIER. *l. 31.*

2 *i. q. lymphas respiciens, aquosus sim.* (GLOSS. III Abstr. LI 28 -a: aquatica [*item* I Ansil. LI 342 GLOSS. V 307, 56]; *sc. passio, coll. p. 1945, 77? v. etiam supra l. 16*): SER. SAMM. 506 (*capp. 26* hydropi depellendae) elleboro bene purgatur -us error (*512* languoris aquosi; *cf. Plin. nat. 25, 54. 55. 60*). ANTH. 761, 71 *sciunt, quid hiemalis circulus agat,* piscinusque caper, *sc. Capricornus sidus*, nec non -us auspex, *sc. Aquarius sidus.*

masc. pro subst. e. g. supra l. 23. 26. 28. neutr. pro subst. v. sub 1 aβ. ?fem. pro subst. l. 72.

?deriv.: lymphatus.

lymphătilis, -e. *a* lympha *iuxta* lymphaticus *ut* aquatilis *iuxta* aquaticus. *i. q. lymphaticus*: VEN. FORT. Mart. 3, 135 ad raedam redeunt grassante querella, dum satiat vindicta famem -is irae (*scrib. in codd. etiam* limph-, lymf-).

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lymphātio, -ōnis *f.* *a* lymphari. *i. q. delirium, genus visionum, quibus insani afficiuntur*: PLIN. nat. 34, 151 praefixisse in limine evulsos sepulchris clavos *ferreos prodest* adversus nocturnas -ones (*cf.* 1, 34 [*in summa*] medicinae . . . contra -es). 37, 51 Callistratus *sucinum* prodesse etiam cuicumque aetati contra -ones tradit. 37, 61 adamas . . . -ones abigit metusque vanos expellit a mente (*inde* SOL. 52, 53 [56]. *cf. Damig. lapid. 3* visiones incertorum somniorum et simulacra umbrarum. *Prisc. periheg. 1063* lymphantia pectora sanans).

[lymphātor: furiosus GLOSS. V 544, 26 (*vix recte trad.*; lymphatus *Goetz in indice sec. alias glossas*).**]**

1. lymphātus, -a, -um *et inde* **lymphor,** -ārī *et* **lympho,** (-āvī), -āre. [*a* lymphaticus *retrograde formatum videtur. Sch.*] *a* lympha *derivant* VARRO ling. 7, 87 PRISC. gramm. II 434, 1. 442, 7. *scribitur*: lymph- *codd. MR* VERG. Aen. 7, 377. *al.*, lymf- *cod. A* PRVD. cath. 11, 92 *al.*, *ceterum in codd. rec. etiam* limph-, limf-, lumf- (*an in titulis etiam* lump-? *v. infra l. 79*). lymphatus *inde a* PACVVIO (*v. etiam p. 1944, 1sq.*), *ceterae formae inde a* PLIN. nat., VAL. FL.

I *adi.* lymphatus, -a, -um, *sc. iisdem notionibus adhibitum quibus* lymphaticus, *q. v.* (*hic illic, maxime apud auctores posteriores, sublucere vim verbalem vix mireris, cf. e. g.* STAT. Theb. 10, 557 PRVD. cath. 11, 32 *nec non explicationem* SERVII *l. 33; masc. plur. pro subst.* CVRT. 6, 2, 16. 9, 7, 8 PLIN. nat. 25, 60. 28, 226. 30, 84): A *i. q. larvatus, furens, attonitus* (*respiciuntur vaticinantes, futura praevidentes* SEN. Med. 386 Tro. 34 LVCAN. 7, 186 PLIN. nat. 8, 185 PLIN. epist. 6, 20, 19 CLAVD. 20, 45; *v. etiam* STAT. Theb. 10, 160 *sub II B*, APVL. mund. 17 *sub II A 2; ad notionem cf.* VARRO ling. 7, 87 [*allato* PACVVIO] in Graecia commota mente quos νυμφολήπτους appellant, ab eo -os dixerunt nostri. SERV *v. infra.* GLOSS. -us: μαινόμενος. ὁ ἐνθουσιῶν, ὁ ἐντεθουσιασμένος. furiosus. *sim. al.*): 1 *usu communi*: a *de hominibus* (*urbe* STAT.), *animalibus* (OV.): PACVV. trag. 422 flexanima tamquam -a aut Bacchi sacris commota *Hesiona* . . . Teucrum commemorans. VERG. Aen. 7, 377 *Amata* ingentibus excita monstris . . . sine more furit -a per urbem (SERV.: percussa furore Lympharum, sicut cerritos a Cerere dicimus. GLOSS. -a: perfusa). OV. hal. 50 *animalia terrestria* aut vani quatiunt semper -a timores aut trahit in praeceps non sana ferocia mentis. LIV. 7, 17, 3 *hostes* incessu furiali militem Romanum insueta turbaverunt specie; et tum quidem velut -i et attoniti munimentis suis trepido agmine inciderunt. CVRT. 4, 12, 14 Alexandri exercitum pavor, cuius causa non suberat, invasit; quippe -i trepidare coeperunt, omnium pectora occulto metu percurrente (*de eadem re*: 4, 13, 13 *Macedones* -os ferri agique). 6, 2, 16 discurrunt -is similes (9, 7, 8 incertum, ob quam causam). LVCAN. 1, 496 *Caesare appropinquante* turba per urbem praecipiti -a gradu . . . inconsulta ruit. PLIN. nat. 8, 185 *v. p. 1944, 25.* 25, 60 *helleborum* medetur . . . insanientibus, -is *eqs.* (28, 226 potione *quadam* -is medentur). 30, 84 magi tradunt -os sanguinis talpae adspersu resipiscere. 31, 9 ibi (*in Gallo flumine Phrygio*) in potando necessarius modus, ne -os agat (*Callim. frg. 411 Pf.*), quod in Aethiopia accidere iis, qui e fonte Rubro biberint, Ctesias scribit. VAL. FL. 6, 166 aethera . . . lituum concentus adit -aque miscet milia (*cf. l. 61*). STAT. Theb. 10, 557 -am horroribus urbem. TAC. ann. 1, 32, 1 repente -i destrictis gladiis in centuriones invadunt. PLIN. epist. 6, 20, 19 *in calamitate Vesuviana* plerique -i terrificis vaticinationibus et sua et aliena mala ludificabantur. PRVD. cath. 11, 92 negat patrum prosapia perosa praesentem deum, credas venenis ebriam Furiisve -am rapi. CORIPP. Ioh. 6, 155 *sacerdos Iovis Ammonis* saltus . . . altaria circum cum strepitu -a rotat (*cf. Lucan. 5, 169* bacchatur demens). ARATOR act. 1, 594 (*ad 7, 58*) lapides, Iudaea rebellis, in Stephanum -a rapis. b *de partibus hominum, corporibus boum* (SIL. 7, 357), *vel de ipsis affectibus actionibusve*: CATVLL. 64, 254 -a mente furebant . . . bacchantes (HOR. carm. 1, 37, 14 *Antonii Cleopatraeque* mentem . . . -am Mareotico redegit in veros timores Caesar. SIL. 5, 224 bucina -tas agit in certamina mentes [*cf. l. 49*]). OV. met. 11, 3 *mulieres Thraciae Orpheo insidiantes* tectae -a ferinis pectora velleribus (CLAVD. 20, 45 *vatum* -ta . . . p. terrifici stimulis ignescere Phoebi [*ceterum sec.* VERG. *sub a allatum*]). SEN. Med. 386 furoris ore signa -i gerens. Tro. 34 quaecumque Phoebas ore -o furens . . . praedixit mala. epist. 85, 27 *sapiens omnes calamitates* inter -os metus numerat (LVCAN. 7, 186 quid mirum populos, quos lux extrema manebat, -o trepidasse metu, praesaga malorum si data mens homini est? [ADNOT.: fanatico atque furioso. GLOSS. V 113, 11 = 218, 27 vario, diverso]). PLIN. nat. 37, 146 -um (*sc. animum sim., loco turbato nec integro; subst. quartae decl. exstare plerique editores sibi persuaserunt, id quod iure refutant Mayhoff, ed. p. 506sq. et Önnerfors, Gnomon 45, 1973, 774*). SIL. 1, 459 ruit ocius amens -o cursu (8, 153). 7, 357 per collis . . . -a feruntur corpora anhela boum, *qui incendium fugiunt.* TAC. hist. 1, 82, 1 -is caeco pavore animis.

2 *respicitur morbus, qui fit morsu canis rabidi, i. q.* *hydrophobicus*: GLOSS. II 462, 21 ὑδροφόβος -a (*passio? cf. l. 83. p. 1944, 72. 1839, 23*).

B *i. q. aquam respiciens, aquosus sim.*: CAEL. AVR. chron. 4, 3, 68 admixto vino -o, hoc est aqua temperato (*huc pertinent, si vocem* lump [*sim.*] *recte solvit Dressel, inscr. vasorum p. 1943, 63sqq. citatae*). SEDVL. carm. pasch. 4, 188 (*186* fluidus . . . morbus) carnalem . . . lacum pestis -a reliquit (op. pasch. 4, 15. *Luc. 14, 2* homo . . . hydropicus. *huc spectare videtur* GLOSS. V 544, 25 -a: aquosa).

? *fem. pro subst. l. 77.*

II *ceterae formae*: A *depon.* lymphor *i. q. insanire, furiosum esse sim.*: 1 *testimonia grammaticorum*: CHAR. gramm. p. 465, 118 B. -or ἐνθεάζομαι, -tus sum (DOSITH. gramm. VII 431, 16. *cf.* GLOSS. II 299, 10 ἐ. -or). PRISC. gramm. II 434, 1 a lympha -or, -aris. GLOSS.[L] IV Plac. L 15 -ari est bacchari et furia quadam aut daemonibus impletum rotari huc atque illuc et discurrere, sicut lympha, id est aqua, huc atque illuc dirivata aut fusa discurrit; sunt quidam, qui dicunt lymphatico<s> spiritu quodam aquarum perturbatos agitari (*fortasse ad* VERG. Aen. 7, 377 *v. supra*). GLOSS. V 620, 43 -or est insanio. *exempla, ubi -or interpretamentum est, v. sub 2.* 2 *exempla cetera*: PLIN. nat. 24, 164 hac *potamaugide herba* pota -ari homines obversantibus miraculis (*nisi passive accipiendum, ut pertineat ad B*). 27, 107 *natrice herba* in Piceno feminis abigunt quos . . . Fatuos vocant; ego species -antium (lymphaticum *E1*) hoc modo animorum esse crediderim *eqs.* APVL. mund. 17 ex his (*spiritibus*) . . . accidere, ut eorum religione -antes alii sine cibo potuque sint, pars vero praesagiis effantes futura, quod in oraculis Delphicis est ceterisque (*gr. p. 395b 27* ὧν τὰ μὲν ἐνθουσιᾶν ποιεῖ τοὺς ἐμπελάζοντας, τὰ δὲ ἀτροφεῖν, τὰ δὲ χρησμῳδεῖν). PS. RVFIN. in Os. 4, 8 p. 985[B] cum etiam illa pars populi (*sc. sacerdotes*), quae videtur cerimonias adhuc mysticas continere, simili errore -etur (*sc. quo ceteri Iudaei peccant*). 11, 3 p. 1017[B] ministris daemonum -antibus. PRISC. periheg. 1063 adamas . . . -antia pectora sanans (*Plin. nat. 37, 61* lymphationes abigit). BOETH. cons. 1, 3, 12 W. *multitudo hominum pessimorum* nullo duce regitur, sed errore tantum temere ac passim -ante raptatur (lymphanter *var. l.*). GLOSS. II 299, 20 ἐνθουσιῶ -or, insanio (III 238, 25). 327, 2 θειάζω -or.

B *act.* lympho *i. q. furiosum facere sim.* (*an huc, sc. vi passiva, l. 11. 20?*): VAL. FL. 3, 46 *Pan iussu Cybeles* ancipitem -verat urbem (STAT. Theb. 7, 113 *Pavor est* bonus omnia credi auctor et horrificis -are incursibus urbes). STAT. Theb. 7, 662 *Eunaeus Bacchi sacerdos* it -ante deo . . . vociferans: '. . .'. 10, 160 repens (recens *var. l.*) superis animum -antibus horror Thiodamanta subit formidandoque tumultu pandere fata iubet.

[*adv.* **lymphanter** *falsa var. l.* BOETH. *l. 25.***]**

deriv.: lymphatio.

[2. lymphātus, -ūs *m.* *vix recte agnoscitur ab edd.* PLIN. nat. 37, 146 (*v. p. 1945, 70*).**]**

lymphidus, -a, -um. *vox ficta videtur*: 1 *a* lympha (*pro* limpidus *etymologiae causa formatum, ut sit fere i. q. lymphae specie praeditus*): ISID. orig. 20, 3, 6 limpidum vinum, id est perspicuum, ab aquae specie dictum, quasi -um (lyphi-, limpi- *var. ll.*; lymphatum *perperam impressum est p. 1425, 69*); lympha enim aqua est. ? 2 *a* lymphari (*sc. sec.* rabidus *eiusdemque vocis notione*): NOT. Tir. 113, 51 limfidum (*praecedunt* limfa, limfaticum, *sequuntur* nimfa, nimfaticum, nimfidum. *pro* limpidum *accipit Schmitz in indice*).

lymphiger, -a, -um. *a* lympha *et* gerere. *i. q. lympham gerens, aquam continens*: CORIPP. Ioh. 3, 145 -os deducit fistula tractus aere cavo. 8, 246 -r amnis sustentat . . . viros (*cf. 249* iuvat unda fluens).

lympho(r) *v.* 1. lymphatus. *Salvadore.*

lynceus, lyncis *v.* lynx.

lyncium, -ī *n.*, λυγκίον. *i. q.* *lynx* (*vi deminutiva non perspicua*): EPIPHAN. Avell. p. 752, 21sqq. explanatur . . . liggurus a quodam animali, quod -um nominatur, habens colorem pulli bubali vel buculae rufae, cuius cauda[m] modica est et habet puncta quaedam viridantia: propter quod et lapis lig<g>urus idem -i cauda vocitatur (*utroque loco trad.* ligg-; *exemplar gr. iam -γγ- pro -γκ- exhibuisse videtur* [*cf. e. g. codd. Aeliani nat. anim. 7, 47 p. 197, 15* λυγγῶν, *Diosc. 2, 81, 3* λυγγός *et* λυγγούριον], *quas litteras fideliter expressit interpres, ut antea in nomine lapidis; ad rem cf. l. 78sqq.*). *Bk.*

lyncūrium, -ī *n.*, λυγκούριον, *et* ligyrium, -ī *n.* (lī- ? *v. l. 76; formae masc. v. l. 73*), λιγύριον. *vocem derivant a gr.* λύγξ *et* οὖρον *Demostratus sec.* PLIN. nat. 37, 34, *a* λυγκίον *et* οὐρά EPIPHAN. Avell. p. 752, 24 liggi cauda, *a* lynx *et* urina ISID. orig. 16, 8, 8 (*cf. p. 1947, 8sqq.*). *scribitur in codd. variis modis: 1) formae pertinentes potius ad* lyncurium (*quod raro exstat in codd., e. g.* ISID. orig. 14, 4, 19 [*codd. N K*]. 16, 8, 8 [*cod. K al.*]): lincur-, lyngur-, lingir-, lingur- *sim.* PLIN. nat. 1, 37, 13. 8, 137. 37, 52 SOL. 2, 39. *al.* *2) formae pertinentes potius ad* ligyrium (*ita* CASSIOD. Ios. antiq. 3, 168, *var. l.* VVLG. exod. 39, 12 *al.*): lygur- HIER. epist. 64, 16, 2. 3 *al.*, ligur- PLIN. nat. 37, 52 *al.*, lygyr- ITALA exod. 28, 19 (Lugd.). Ezech. 28, 13 (cod. 175). *al.*, lycir- TERT. adv. Marc. 2, 10 p. 348, 28 VVLG. exod. 28, 19, ligir- *e. g.* HIER. nom. hebr. p. 39, 15 *et sim. al.; depravata forma* liguram *v. p. 1947, 14.* *3)* langurium *sim. v. p. 1947, 12. 38.* *masc.* -us: ITALA exod. 28, 19 (Lugd. = VVLG.). 36, 19 (*ibid.* = VVLG. 39, 12). HIER. epist. 64, 16, 2. 3 EPIPHAN. Avell. p. 757, 21. 24 CASSIOD. Ios. antiq. 3, 168 ISID. orig. 12, 2, 20. 16, 8, 8. *mensuratur* līgyriō CYPR. GALL. exod. 1101. *legitur inde a* PLIN. nat., ITALA.

significatur lapis, de cuius natura veteres iam dissidebant (cf. Theophr. lapid. 28. 31 Ps. Aristot. mirabil. 76 Aelian. nat. anim. 4, 17): sive electrum certa specie, sive lapis aliquis pretiosus, sive lapis mere fabulosus. fortasse duo lapides intellegendi sunt, alter lyncurium, *imprimis apud scriptores rerum naturae (v. sub 1), alter* ligyrium, *potius in scripturis sacris et apud ecclesiasticos (v. sub 2). nomen etiam cum Liguria conecti videtur (cf. Strabo 4, 202, 2* πλεονάζει δὲ καὶ τὸ λιγγούριον παρ’ *[Zäch]*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

αὐτοῖς [sc. Αἰγυσιν], ὅ τινες ἤλεκτρον προσαγορεύουσιν. Plin. nat. 37, 34 v. lynx sub II). ad rem v. Steier, RE XIII 2475, 41 sqq.; Lüschen, Namen der Steine 1968, 267 sq., et cf. lynx sub II et III. forma lapis -um (-us): Damig. lapid. 31 Epiphan. Avell. p. 745, 19. 752, 4. 24.

1 varia exempla: Plin. nat. 8, 137 lyncum umor ... glaciatur arescitve in gemmas carbunculis similes et igneo colore fulgentes, -um vocatas, atque ob id sucino a plerisque ita generari prodito; novere hoc ... lynces et invidentes urinam terra operiunt (sim. de modo nascendi [rem narrat etiam Ov. met. 15, 414 sqq.]: 37, 34 [exemplum vanitatis Graecorum] sucinum Demostratus -um vocat et fieri ex urina lyncum bestiarum, e maribus fulvum et igneum, e feminis languidius atque candidum; alios id dicere langurium et esse in Italia bestias languras; Zenothemis langas vocat easdem. 37, 52 [Sol. 2, 38]. Diosc. 2, 64 p. 207, 1 lyncei urinam, quem multi -um [liguram cod. P, v. add. Roman. Forsch. 11, 1901, 100] vocant. Isid. orig. 12, 2, 20. 16, 8, 8). 37, 52 sq. (cf. 1, 37, 13 -um) de -o ... dici cogit auctorum pertinacia, quippe, etiamsi non electrum id, tamen gemmam esse contendunt; ... esse autem, qualem in sucinis, colorem igneum, scalpique et aera ... ad se rapere (Sol. 2, 39 Isid. orig. 16, 8, 8) ...; ego falsum id totum arbitror nec visam in aevo nostro gemmam ullam ea appellatione; falsum et quod de medicina simul proditur, ... morbo regio succurri, si ex vino bibatur aut spectetur etiam (Sol. 2, 39. Damig. lapid. 31, ubi praecedit: tutamentum ... praegnantibus et infantibus, ne timeant). Isid. orig. 14, 4, 19 Italia gignit gemmas syrtitem, -um et corallium.

2 in scripturis sacris et inde apud ecclesiasticos: Itala exod. 28, 19 (Lugd., sim. Vvlg.) in rationali sacerdotis sit versus tertius lapidum: -us, achates, amethustus (sim. 36, 19 ibid. [= Vvlg. 39, 12]; gr. λιγύριον. eandem rem respicit Cassiod. Ios. antiq. 3, 168 in tertio ordine -us inchoat eqs. [gr. λίγυρος]). Ezech. 28, 13 (cod. 175, Tert. adv. Marc. 2, 10. al.) ad regem Tyri omnem lapidem optimum habes in te alligatum ... et -um et achaten (gr. λιγύριον, om. Vulg.). Ps. Philo antiq. 26, 11. Hier. epist. 64, 16, 3 miror, cur hyacinthus ... in horum lapidum numero non ponatur, nisi forte ipse est alio nomine -us (eadem suspicatur Epiphan. Avell. p. 753, 4). ibid. scrutans eos, qui de lapidum atque gemmarum scripsere naturis, -um invenire non potui. in Is. 54, 11—14 l. 122. nom. hebr. p. 39, 15. Cypr. Gall. exod. 1101. Epiphan. Avell. p. 752, 4 (et passim in sequentibus) de lapide -o (Migne gr. 43, 297^D λιγύριον). 752, 7 sqq. invenimus laggurium (laugurinum cod.) sic appellatum lapidem, quem nonnulli pressiore locutione liggurium vocant, et fortassis arbitror hunc esse -um (gr. ibid. λαγκούριον [λαγγ- var. l. affert Guenther] ... καλούμενον λίθον, ὅν τινες τῇ τρανῇ διαλέκτῳ λαγούριον [λαγύρ- tradi testatur idem] καλοῦσι ... ·τοῦτο οἶμαι τὸ λιγύριον). 752, 24 v. sub lyncium.

lynix v. lynx. **lynt-** v. lint-.

lynx, -cis f. (m. v. l. 69. 73), λύγξ. de origine: Isid. orig. 12, 2, 20 -is dictus, quia in luporum genere numeratur; bestia maculis terga distincta ut pardus, sed similis lupo, unde et ille λύκος, iste -is. scribitur in codd. vet. lync- P Verg. Aen. 1, 323; lyc- Bob. Pers. 1, 101; in codd. rec. persaepe linc- e. g. Pers. 1, 101, Plin. nat. 8, 72 hic illic etiam linch-, lynch-, ling-, linqu-, lenc-. formae per anaptyxin explicandae: linix Gloss. IV 109, 33. 534, 30 (cf. etiam var. ll. 255, 27). ? linax cod. R^S Plin. nat. 11, 255. de formis notabilioribus: 1) tertiae decl.: sing. nom. -is Damig. lapid. 43 (v. sub III). Isid. orig. 12, 2, 20 Gloss. IV 451, 12 Gloss.^L I Ansil. LI 376 Not. Tir. 108, 81. 110, 62^a (cf. et l. 51); gen. -os Serv. ecl. 2, 31 Graeca ... monosyllaba, quae ad nos transeunt, crescunt in obliquis casibus ..., ut 'Panos, Pani, -os, -i' (forma -is inde a Verg.); acc. -a Ov. met. 5, 660 Plin. nat. 37, 34, -em Pers. 1, 101 Anth. 390, 20 Serv. Aen. 1, 323 Hyg. fab. 259 Isid. orig. 14, 4, 19. plur. nom. -ĕs sec. gr. Stat. Theb. 4, 658 Clavd. 24, 369 (-ēs Anth. 762, 51 medii aevi); acc. -as Hor. carm. 2, 13, 40 (formam notavit Prisc. gramm. II 218, 5 ratione parum certa). 4, 6, 34 Ov. met. 15, 413 Plin. nat. 8, 72. al., -es Sol. 2, 38 Anth. 733, 16 Lvx. anth. 360, 2 Isid. orig. 12, 2, 20. 2) secundae decl.: sing. nom. lingus Gloss. II 362, 65 (cf. lincus Ruodlieb 5, 99. 169); forma liggium potius ad lyncium pertinere videtur (v. ibi); gen. lincei Diosc. 2, 64 p. 206, 30 (conferasne adi. medii aevi lynceus?). ?3) primae decl.: -arum cod. R² Plin. nat. 8, 137; acc. plur. -as Ps. Prosp. carm. de prov. 142 falso huc rettulit B. Löfstedt, Symb. Osl. 38, 1963, 62. de genere: Prisc. gramm. II 218, 5 notandum ..., quod masculino genere protulit Horatius (affertur carm. 2, 13, 40), cum Vergilius feminino (georg. 3, 264). item testatur gen. fem. Dvb. Nom. gramm. V 583, 14. accedunt adi. (part. fem.) Verg. ecl. 8, 3 georg. 3, 264 Aen. 1, 323 Plin. nat. 28, 122 Stat. Theb. 4, 272. al., masc. Hor. carm. 2, 13, 40 Isid. orig. 12, 2, 20. cf. formas secundae decl. supra. Not. Tir. 108, 81 (denuo legitur in codd. CH 110, 62^a per errorem inter lembus, lintris et ventus). legitur inde a Verg., Hor., Prop. [*luncea: it. lonza 'leopardus, panthera' sim.; cf. M.-L. 5192. Battisti-Alessio III 2268. Wartburg V 482. St.]

I nomen bestiae: A usu originario i. q. λύγξ (quae vox gr. respondere solet ut et in Gloss.; significatur imprimis 'felis caracal', sc. animal Africanum vel Asiaticum; sed negare vix possis exemplis quibusdam fortasse animal Europaeum, sc. 'felis lynx' respici, ut certe Hier. sub 1a et Gloss. -is: lupus cervatus. -es: lupi cervarii [v. lupus IB2]; quae genera frustra separare temptaveris; ad rem v. Steier, RE XIII 2474 sqq.): 1 de ipso animali: a varia exempla: Verg. ecl. 8, 3 pastorum stupefactae carmine -es. Aen. 1, 323 maculosae tegmine -is (Epist. Alex. l. 172 H. sim. de colore pellis: Gloss. -x: bestia varii coloris. ceterum v. l. 9. 11. 35. 37. 48 et lyncium). Hor. carm. 2, 13, 40 nec curat Orion leones aut timidos agitare -as ([Schol.: dammas; falso, v. vol. V 1, 8, 25]. Stat. Ach. 2, 122 imbelles ... dammas sectari aut t. ... -as [P; -es sectari ... dammas codd. cet.]. cf. Hor. carm. 4, 6, 34 fugacis -as et cervos cohibentis Dianae). Ov. met. 5, 660 Lyncum regem Scythiae conantem figere pectus Triptolemi -a Ceres fecit (sim. Serv. Aen. 1, 323 in -em, feram varii coloris, ut ipse variae mentis exstiterat [eadem Hyg. fab. 259 ad L. regem Siciliae referens]. Schol. Stat. Theb. 4, 658 morum suorum colore distinctus est). Lvcan. 6, 672 in actu magico non spuma canum ..., viscera non -is, non durae nodus hyaenae defuit. Plin. nat. 8, 72 -as ... frequentes ... Aethiopia generat (cf. 1, 8, 30 de -e). 8, 137 (cf. 1, 8, 57 -es) agitur de origine lyncurii (ceteros locos v. p. 1947, 5 sqq. et cf. Clavd. carm. min. 31, 7 Caucaseo crystalla ferunt de vertice -es in Orphei nuptiis). 10, 173 coitus aversis elephantis, ... tigribus, -bus ..., quibus aversa genitalia (eadem Sol. 27, 16). 11, 255 -x tantum digitos habentium simile quiddam talo habet. 28, 122 peregrinae sunt ⟨et⟩ -es, quae clarissime quadripedum omnium cernunt (cf. Anth. 390, 20 perspicuam -em). ibid. narratur vis medicinalis unguium, corii, urinae. Svet. frg. p. 248 -um est urcare (sec. Ugutionem al.; uncare, lurcare sim. testes alii. cf. Anth. 733, 16 hircare. 762, 51 [v. p. 1947, 60] urcando fremunt). Epist. Alex. l. 133 H. tota nocte incursantibus ... pardisque ac -bus. Serv. Aen. 4, 551 Plinius in naturali historia dicit -as post amissas coniuges aliis non iungi (Plinii locus exstare non videtur; vix recte ad 8, 43 refertur in ed. Harvardiana coll. Isid. orig. 12, 2, 20 -es dicit Plinius Secundus extra unum non admittere fetum). Hier. epist. 9, 2 natura -es insitum habent, ne postergum respicientes meminerint priorum et mens perdat, quod oculi videre desierint (idem de lupo cervario tradit Plin. nat. 8, 84). Pol. Silv. nom. anim. chron. I p. 543, 8. Ps. Prosp. carm. de prov. 142 lupos -asque ursosque creatos displicet. Isid. orig. 14, 4, 19 Italia gignit boam quoque serpentem, -em feram. b in comitatu Bacchi (Serv. auct. ecl. 8, 3 '-es' animalia, tamquam pantherae, in tutela Liberi. Gloss.^L IV Plac. L 13 genus ferae agrestis variae, similis leopardo, Libero patri sacratum. Gloss. IV 451, 12 -x est fera Liberi patris. cf. et l. 50): Verg. georg. 3, 264 -es Bacchi variae (Prob. ad l.: videtur ideo eas illi adsignare, ut per earum colorem indicetur in vino varias hominum esse mentes). Prop. 3, 17, 8 te Bacchum ... non esse rudem testatur ... -bus ad caelum vecta Ariadna tuis (item de curru Bacchi Ov. met. 4, 25 biiugum ... colla premis -um). Ov. met. 3, 668 tigres simulacraque inania -um ... et fera corpora pantherarum. 15, 413 -as dedit India Baccho (cf. Lvx. anth. 360, 2 -es ab oris qui subegit Indicis). Pers. 1, 101 (= Nero carm. frg. 3, 3, nisi sunt versus satirico modo ficti) -em Maenas flexura corymbis. Stat. Theb. 4, 658 effrenae ... secuntur -es. Nemes. ecl. 3, 65 -i praebet Bacchus cratera bibenti. Clavd. 24, 369 per ... mero madidos currunt saliuntque rudentes -es et insolitae mirantur carbasa tigres.

2 metonymice de pelle -is (Gloss. V 113, 13 -x: lupus varii[s] coloris, unde et vestis varia -x dici potest): Stat. Theb. 4, 272 equum velatum geminae deiectu -is. 7, 661 (describitur sacerdos Bacchi) pallam, quam super a tergo ... pendentes ... sonant aurata -e pharetrae (Schol.: -is pelle aurata tectam habuit pharetram).

B per confusionem: 1 πανθήριον: -x Gloss. II 393, 23 (III 259, 14. cf. l. 34). 2 -x: leopardus Gloss. V 307, 58 (Gloss.^L Corp. L 227 I Ansil. LI 446. cf. Gloss.^L IV Plac. L 13 l. 35).

II nomen arboris: Plin. nat. 37, 34 (inter varia absurda, quae Graeci de sucino narrant) Sudines dicit arborem, quae lyncurium gignat in Liguria vocari -a; in eadem sententia et Metrodorus fuit.

? III nomen lapidis: Damig. lapid. 43 lapis -is (comparatis ceteris lapidum appellationibus nom. esse videtur; cf. lyncurium).

cf. lyncurium, Lynceus (Onom.).

[**lyo** exhibent lexica quaedam sec. editionem Apicii Humelbergianam pro lio.]

lyparus v. liparus.

lȳpē (i. λύπαι): tristitiae Gloss. med. ed. Heiberg p. 40, 13. litteris gr. Cic. Tusc. 3, 61 (respondet aegritudo).

lypothomia pro lipothymia: Gloss. med. ed. Heiberg p. 40, 14 -a: id est defectio vel animae angustia. 40, 15 -a stomaci: hoc est maleficio; fit ex nimietate aut ex evacuatione sanguinis eqs. hos locos addas p. 1472, 31 sqq.; de scriptura v. Recueil M. Niedermann 1954, 74 sq.

lypsanae v. lipsanum. Zäch.

***lyra**, -ae f., λύρα. Isid. orig. 3, 22, 8 -a dicta ἀπὸ τοῦ ληρεῖν (sc. voce per iotacismum pronuntiata), id est a varietate vocum (8, 7, 4 lyrici poetae ἀπὸ τοῦ λ., id est a v. carminum; unde et -a dicta. cf. Schol. Prud. cath. 3, 81 -a ἀπὸ τοῦ λύρειν [i. ληρεῖν. an vox ficta veriloquii causa?], a v. cordarum). scribitur in codd. etiam li- persaepe, lu- Avien. Arat. 1116 (var. l.), le- Hier. tract. in psalm. I p. 269, 15 (var. l.). Not. Tir. l. c. acc. sing. -an Varro rust. 2, 5, 12 (v. sub 2b). Not. Tir. 106, 90. legitur in poesi inde a Varrone Men. (v. sub 2a) et poetis aevi Augusti (praeter Verg.), in prosa singulis locis apud Cic. (in re graeca), Varronem (v. supra), Sen. philos., Cvrt., Petron., deinde pluribus apud Plin. nat., Qvint., Plin. epist., Apvl. flor. al., initio quidem rarius quam cithara et 2. fides, v. Varronem sub 2b et tabulam adiectam usum auctorum potiorum illustrantem:

[Salvadore]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

	cithara	2. fides	-a
Plavt.	–	3	–
Ter.	–	1	–
Varro	4	2	2
Cic.	–	32	1
Verg.	4	1	–
Hor.	13	13	16
Prop.	2	1	13
Ov.	15	4	44
Stat.	7	3	21

i. q. λύρα (Gloss., *ubi etiam*: genus citharae): 1 *instrumentum musicum*: a *usu sollemni.* *notiones coloresve, quos in sermone imaginibus redundante accuratius distinguere noluimus, his praemonendis adumbrarę liceat: praeter ipsum instrumentum significatur eius sonus (e. g. infra l. 41. 42. 54. 66); ceterum saepe est quasi insigne poesis, sc. fere lyricae (epicae e. g.* Stat. Theb. 10, 446 silv. 1, 3, 100 Mart. 7, 23, 2; *universa poesis comprehenditur fortasse* Hor. ars 407, *v. Brink ad l.; elegia respicitur locis dubiis* Prop. 4, 5, 58 Ov. Pont. 3, 4, 46, *quos deleri vel corrigi vult Knoche, Rhein. Mus. 85, 1936, 57 sqq.), cuius usus exempla nonnulla invenies sub β, plura sub γ et δ. quae certum genus vel materiem carminis indicant v. p. 1950, 21. 1951, 19. nonnumquam respici videntur etiam ipsa carmina (e. g. p. 1950, 36. 40. 49), eorum recitatio p. 1950, 47 nec non personae poesi vel musicae deditae ut l. 65. p. 1950, 10 (cf.* Arionia -a *pro* 'Arion poeta' *infra l. 70). plur. poeticus* Ov. rem. 705, *vix recta var. l.* Ov. am. 3, 12, 40 (*cf. Maas, Kl. Schr. 561, 30*).

-a utuntur: α *quilibet homines vel dei* (*exempla selecta post* Prop.): Cic. Tusc. 1, 4 (*inde* Qvint. inst. 1, 10, 19) Themistocles ..., cum in epulis recusaret -am, est habitus indoctior (*in convivio sim. ut*: Hor. epod. 9, 5 sonante mixtum tibiis carmen -a, hac Dorium, illis barbarum [*cf. Pind. Ol. 1, 17* Δωρία φόρμιγξ]. carm. 2, 11, 22. 3, 19, 20. 3, 28, 11 recines -a Latonam. *al.*). Hor. carm. 1, 10, 6 curvae ... -ae parentem *Mercurium* (*cf.* Ov. fast. 5, 106 septena putaris ... fila dedisse -ae. Ampel. 9, 5 inventor -ae *Mercurius.* Porph. Hor. carm. 1, 10, 3. *al.*). 4, 1, 22 (*ad Venerem*) -aque et Berecyntia delectabere tibia. Prop. 1, 3, 42 (*loq. Cynthia*) fallebam ... somnum ... Orpheae carmine ... -ae. 2, 1, 9 -ae carmen digitis percussit eburnis *Cynthia.* Ov. ars 3, 400 non erit ignotae gratia magna -ae. rem. 753 enervant animos citharae lotosque -aeque *theatri.* trist. 4, 1, 16 fertur ... Achilles Haemonia curas attenuasse -a. Sen. dial. 5, 9, 2 Pythagoras perturbationes animi -a componebat (*opp.* lituos et tubas. *sim. de Pythagoreis* Qvint. inst. 9, 4, 12). Lavs Pis. 169 pepulisse -am, cum pace ... exsultent otia terris. Plin. nat. 34, 72 *Leaena scortum* -ae cantu familiaris Harmodio. Mart. 2, 7, 6 bellus es arte -ae. Qvint. inst. 1, 10, 13 institui -a. Plin. epist. 7, 4, 9 nunc cithara, nunc -a personatur *libellus meus hendecasyllaborum.* 7, 17, 3 cur concedant ... debere recitari ... lyrica, quae non lectorem, sed chorum et -am poscunt. Lampr. Alex. 27, 9 -a, tibia, organo cecinit. Amm. 14, 6, 18 -ae ad speciem carpentorum ingentes. CE 610, 8 te -a, te cithara mira cum voce fleverunt, te iuvenes ... flevere. 1302, 1 docta -ā ... puella. *al.*

β *vates fabulosi illustres:* Ⓘ *Orpheus* (*cf. p. 1951, 12*): Cvlex 285 equos ... tu, *Luna*, ... auditura -am tenuisti (*in eadem re*: Prop. 3, 2, 2 Orphea detinuisse feras et ... flumina Threicia sustinuisse -a. Ov. am. 3, 12, 40 percussam saxa secuta -am. ars 3, 321 met. 11, 11. *al.*). Ov. met. 10, 152 (*O. loquitur*) nunc opus est leviore -a *eqs.* 11, 50. 52 flebile nescio quid queritur -a *O. mortui.* Sen. Med. 348 tacuit torpente -a. Val. Fl. 5, 100 mixto ... sonantem percutit ore -am nomenque relinquit harenis (*ex Apoll. Rhod. 2, 928 sq.* ἂν ... θῆκε λύραν, *sc. in altari*, ἐκ τοῦ δὲ Λύρῃ πέλει οὔνομα χώρῳ). Sil. 3, 620 *Domitianus* melior ... -a *Orphei* ... Phoebo miranda loquetur. Stat. silv. 3, 1, 17 Tyrione (*i. Amphionis*) haec moenia plectro an Getica venere -a? Clavd. carm. min. 31, 18 nulla avium ... fuit, quae ferre negaret vectigal meritae conubiale -ae. *al.* Ⓘⓘ *Amphion:* Aetna 576 invitata piis ... carmine saxa -aque (*cf.* Prop. 1, 9, 10 Amphioniae moenia ... -ae. Stat. Theb. 10, 877 moenia molli structa -a). Hor. epist. 1, 18, 43 suspecta severo *Zetho* conticuit -a. Stat. Theb. 7, 278 Amphion ... -a galeam ... insignis. Prob. Verg. ecl. 2, 23. Ⓘⓘⓘ *Arion:* Prop. 2, 26, 18 *delphinus* Arioniam vexerat ante -am (Ov. ars 3, 326 voci favisse putatur piscis Arioniae ... -ae. *cf.* fast. 2, 82 Lesbida cum domino ... tulit ille -am). Ov. fast. 2, 104. Ⓘⓥ *alii:* Ov. Ib. 525 ut ... -ae vates fertur periisse severae (*sc. Linus, Orpheus? an Stesichorus?*). Stat. Ach. 1, 118 *Chironis* labor ... monstrare -a veteres heroas alumno.

γ *patroni sollemnes poesis vel musicae:* Ⓘ *Apollo:* Cvlex 13 Phoebus erit ... carminis auctor et recinente -a fautor. Hor. carm. 1, 21, 12 insignem ... umerum -a (*sim. sollemne eius insigne est*: Tib. 3, 8, 22 Phoebe superbe -a. Lygd. 4, 38 fulgens testudine et auro pendebat laeva garrula parte -a. Prop. 3, 3, 14 nixus ... -a. Apvl. flor. 3, 11. *al.*). 4, 15, 2 me ... increpuit -a. Eleg. in Maecen. 1, 51 ipse -am plectro percussit. Prop. 2, 31, 6 visus ... marmoreus tacita carmen hiare -a. 4, 6, 32 non ille attulerat ... carmen inerme -ae. Ov. am. 1, 1, 16. 1, 8, 60 deus vatum ... tractat inauratae ... fila -ae (*sim.* ars 2, 494). 3, 9, 24 *Linon mortuum* dicitur invita concinuisse -a (*cf.* met. 10, 205 te, *Hyacinthe*, -a pulsa manu, te carmina nostra sonabunt). epist. 15 (16), 182 *Troiae* moenia Phoebeae structa canore -ae (*in eadem re*: Mart. 8, 6, 6 muros struxit Apollo -a. *cf.* Ov. met. 8, 16 muris *Megarorum*, in quibus ... proles Letoia fertur deposuisse -am). ars 3, 142. rem. 705 Phoebus adest: sonuere -ae. Sen. Ag. 334 quale soles leviore -a flectere carmen. Herc. f. 906 Petron. 83, 3. Clavd. 9, 18 pectine temptavit nobiliore -am. *-a Apollinis a Marte aliena est*: Ov. am. 1, 1, 12 quis ... cuspide Phoebum instruat Aoniam Marte movente -am? Lact. epit. 2, 7. Ⓘⓘ *Musae:* Hor. carm. 1, 6, 10 inbellis ... -ae Musa potens (Prop. 4, 6, 36 *Apollo* solvit Pythona ..., i. quem timuere -ae [deae *ed. Etonensis*]). 1, 12, 1 quem virum ... -a ... sumis celebrare, Clio? ars 407 Musa -ae sollers. Prop. 1, 2, 28 cum tibi ... Phoebus sua carmina donet Aoniamque libens Calliopea -am. 2, 3, 20 *Cynthia* par (*nom. an acc.?*) Aganippeae ludere docta -ae. Ov. fast. 4, 84 Musa ..., non tibi sunt maesta sacra canenda -a. 5, 54 scita Thalia -ae. Homer. 1069. Stat. Theb. 4, 37 Calliope ..., quae moverit arma Gradivus ..., sublata molire -a. Mart. 1, 76, 9 praeter aquas Helicon ... -asque dearum nil habet.

δ *poetae:* Ⓘ *varii:* Hor. epod. 17, 39 *poetam* mendaci -a ... sonare: 'tu pudica ...'. carm. 3, 3, 69 non hoc iocosae conveniet -ae (*item cum epitheto genus carminis sim. indicante*: Stat. Theb. 10, 446 quamvis mea carmina surgant inferiore -a *sc. quam Vergilii.* silv. 1, 2, 250 ovanti. 1, 3, 100 dictum ... -a maiore *sc. Vergilii* Catillum. 1, 4, 36 coli tenuiore -a. 3, 2, 132 quanta votiva movebo plectra -a. 5, 3, 3 sinistrae. Nemes. cyn. 63 meliore -a memorare triumphos). 4, 3, 23 monstror ... Romanae fidicen -ae (Ov. Pont. 4, 16, 28 Pindaricae f. tu quoque, Rufe, -ae). Prop. 4, 1, 74 (*Horos ad poetam*) poscis ab invita verba pigenda -a. 4, 5, 58 qui versus ... dederit ..., istius tibi sit surda sine aere (*N*, arte *cett.*) -a (*distichon del. Knoche, v. p. 1949, 21*). Ov. am. 2, 18, 34 dat votam Phoebo Lesbis amata -am (*sim.* Epist. Sapph. 183). ars 3, 50 mox cecinit laudes *Helenae* prosperiore -a *Stesichorus.* trist. 4, 10, 50 *Horatius* ferit Ausonia carmina culta -a. Epist. Sapph. 29 Alcaeus, consors ... -ae. 198. 200 Lesbides, Aeolia nomina dicta -a. Pers. 6, 2 iamne -a et tetrico vivunt tibi, *Basse*, pectine chordae? Stat. silv. 2, 1, 28. 3, 5, 32. 4, 2, 7. 5, 1, 13 tibi ... perenni temptamus dare iusta -a. 5, 3, 94. 5, 3, 152 qua lege recurrat Pindaricae vox flexa -ae. 5, 3, 213. 5, 5, 27. Mart. 5, 30, 2 Varro, Sophocleo non infitiande cothurno nec minus in Calabra suspiciende -a. 7, 23, 2 cum bella tonanti ipse, *Phoebe*, dares Latiae plectra secunda -ae (*respicitur bellum civile Lucani*). 12, 11, 3 cuius Pimpleo -a clarior exit ab antro? 12, 94, 5. Qvint. inst. 1, 10, 29 qui carmina ad -am composuerunt. 10, 1, 62 Stesichorum ... epici carminis onera -a sustinentem. Apvl. flor. 9, 27 poemata omnigenus apta virgae, -ae, socco, cothurno. Prvd. cath. 9, 3 *Christum* laudet -a. Clavd. 2, 16 convenit ad nostram sacra caterva -am. *al.* Ⓘⓘ *David* (*respicitur psalterium, et apud* Cassiod. *insuper adulescens ante Saul canens* [*I reg. 16, 23*]): Hier. epist. 53, 8, 17 David, Simonides noster ..., Christum -a personat. Avell. p. 495, 6 David spiritalem pulsans -am psallit: '...'. Conc.S I 5 p. 348, 19 inquit per psallentem -am: '...' (*gr. I 1, 4 p. 55, 23* διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος λύρας). Cassiod. in psalm. 32 concl. in eis *chordis mandatorum* Daviticae -ae curatione purgabimur (Arator act. 2, 115 ab ore D. resonare -ae: '...').

b *in fabula vel proverbio* (*cf. Otto, Sprichw. n. 184; proverbium graece afferunt* Mart. Cap. 8, 807 Boeth. cons. 1, 4, 1 W.): Phaedr. app. 12, 1 asinus iacentem vidit in prato -am, accessit et temptavit chordas ungula *eqs.* Hier. epist. 27, 1, 2 quos (*detrectatores meos*) ego cum possim meo iure contemnere, asino quippe -a superflue canit, tamen ... ita responsum habeant *eqs.*

c *in comparationibus:* Plin. nat. 9, 38 Trogodytae cornigeras *testudines* habent, ut in -a adnexis cornibus latis, sed mobilibus *eqs.* 11, 124 *cornua* erecta ... et in lēve fastigium exacuta, ut -as decerent (decorent, diceres *coni.*), strepsiceroti *natura dedit.* Qvint. inst. 1, 10, 12 *secundum Pythagoram* mundum ipsum ratione esse compositum, quam postea sit -a imitata (*cf.* Serv. ecl. 5, 66 [*ex Porphyrio*] -am, quae nobis caelestis harmoniae imaginem monstrat. Macr. Sat. 1, 19, 15 -a Apollinis chordarum septem tot caelestium sphaerarum motus praestat intellegi). Cassiod. in psalm. 146, 7 sicut integra -a dici non potest, cui aliqua chorda subtrahitur, sic nec vir sanctus perfectus aestimatur, cui virtus ulla minuitur. Coripp. Ioh. 4, 577 acies ductor, perpensis partibus aequis, bella subire iubet; sic disponuntur et arte organa plectra -ae digitis pulsanda magistri.

2 *per similitudinem* (*per synecdochen sub c*) *transfertur ad:* a *varias res vel actiones:* Varro Men. 351 quam nobilem (mobilem *fere trad.*) divum -am Sol harmoge quadam gubernans motibus diis veget (*si respicitur sphaerarum musica, fortasse subest doctrina Pythagorica, de qua v. l. 62 sqq.*). Hier. tract. in psalm. I p. 279, 7 haec (*oratio ad deum*) est -a nostra, haec cithara; in hac cantamus deo. Facvnd. defens. 4, 2, 33 (*ex Chrysostomo, Migne gr. 52, 764* λύραν) audiamus -am et tubam (*i. Diodorum episcopum*); quando enim suavitatem sentio verborum, -am appello huius vocem; quando vero fortitudinem intellegentiarum, tubam quandam bellicam. b *sidus forma -ae simile:* Varro rust. 2, 5, 12 astri ..., quod Graeci vocant -an, fidem nostri. Ov. fast. 1, 316 imbres exoriente -a. 1, 654 fulgebit toto iam -a nulla polo (2, 76). 2, 77. 5, 415. Manil. 1, 324 -a diductis per caelum cornibus inter sidera conspicitur. 1, 627. 5, 324. 337 Vitr. 9, 4, 5. Germ. 270 Mercurio dilecta (*cf.*

[*Salvadore*]

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

279 Mercurialis [Avien. Arat. 1227]). 274. 614 dulce sonans. 634. 679 Colvm. 10, 79. *al.* c *regionem, in qua Orpheus -am suam reliquit*: Val. Fl. 5, 100 *v. supra p. 1949, 59* (*rationem imitationis illustrat Hudson-Williams, Class. Quart. 9, 1959, 68 sq.*).

appendix: epitheta notabiliora, indicantia: 1 *formam vel materiem*: Hor. carm. 1, 10, 6 curva (3, 28, 11 Ov. fast. 5, 54. 415). 2, 11, 22 eburna. Tib. 3, 8, 22 testudinea (Prop. 4, 6, 32). Prop. 3, 3, 14 aurata (Ov. met. 8, 16. *cf.* inaurata: Ov. am. 1, 8, 60 ars 2, 494). 2 *originem vel vatem sim.* (*nom. propr.*): Hor. carm. 4, 3, 23 Romana (*cf.* Ov. trist. 4, 10, 50 Ausonia. Mart. 5, 30, 2 Calabra. 7, 23, 2 Latia). Prop. 1, 2, 28 Aonia (Ov. am. 1, 1, 12. 2, 18, 26. *cf.* Prop. 2, 3, 20 Aganippea. Sil. 11, 415 Pieria). 1, 3, 42 Orphea (*cf.* 3, 2, 2 Threicia [Ov. am. 2, 11, 32 = epist. 3, 118]. Ov. trist. 4, 1, 16 Haemonia. Stat. silv. 3, 1, 17 Getica). 1, 9, 10 Amphionia. 2, 26, 18 Arionia (Ov. ars 3, 326. *cf.* fast. 2, 82 Lesbis). Ov. epist. 15 (16), 182 Phoebea. Pont. 4, 16, 28 Pindarica (Stat. silv. 5, 3, 152). Epist. Sapph. 200 Aeolia. Germ. 279 Mercurialis (Avien. Arat. 1227. *cf.* Cyllenea: Lact. Phoen. 50 Avien. Arat. 1116). Cassiod. var. 2, 40, 11 Davitica (in psalm. 32 concl. Arator act. 2, 115). 3 *genus poesis sim.*: *v. p. 1950, 20 sqq., adde* Ov. met. 10, 152 levior (Sen. Ag. 334). fast. 4, 84 maesta. Ib. 525 severa.

***lyricus**, -a, -um, λυρικός. *scrib. in codd. etiam* lir- *saepe. legitur exemplis certis inde a* Hor., Ov.; *e* Cic. *affert* Sen. (*v. l. 39*), *sed eidem est vox graeca* orat. 183 poetarum, qui λυρικοὶ a Graecis nominantur.

i. q. ad lyram pertinens: 1 *de hominibus*: a *de poetis, qui carmina ad lyram recitanda componunt* (*cf.* Isid. *p. 1948, 74. poetae nimirum ponuntur passim pro eorum operibus; distinguuntur alia genera, sc. tragici, comici, epici passim, maxime apud* Qvint. *et gramm.; respiciuntur novem -i illustres Graecorum e. g. apud* Sen. epist. 27, 6, Petron., Stat., Avson.): α *adi.*: Hor. carm. 1, 1, 35 quodsi me -is vatibus inseres *eqs.* (Avson. 336, 30 p. 201 P.). Ov. trist. 2, 364 -i Teia musa senis. Stat. silv. 4, 7, 5 regnator -ae cohortis . . . Pindare. Mar. Victorin. gramm. VI 59, 23 -i auctores (88, 6 Rvfin. apol. adv. Hier. 2, 10ᵃ [2, 11]). 95, 21 -i poetae (138, 23. 173, 21). Hier. chron. a. Abr. 1930 Catullus scribtor -us (in Nah. 3, 7 l. 241). *al.* β *masc. pro subst.* (*plur. praeter l. 43 et 46 sq.*): Sen. epist. 27, 6 *quidam* novem . . . -is singulos *servos* adsignavit, *qui eos memoria tenerent*. 49, 5 negat Cicero (*potius in Hortensio quam in rep., v. Heck, Bezeugung von Cic. rep. 1966, 45*), si duplicetur sibi aetas, habiturum se tempus, quo legat -os (Qvint. inst. 10, 1, 96 Plin. epist. 5, 3, 2. CE 434, 6 [*veram lectionem v.* CIL XI 6435]). Petron. 2, 4 Pindarus novemque -i. 118, 5. Qvint. inst. 1, 8, 6 *animum* alunt et -i. 8, 6, 71 principem -orum Pindarum. 9, 4, 53 -orum quorundam carmina. Bass. gramm. VI 264, 4 apud -os. 270, 2 -us noster (*Horatius*). Tert. apol. 14, 5 ille de -is, Pindarum dico. Amm. 14, 6, 7 Simonides -us (16, 5, 8). 25, 4, 3 -i Bacchylidis. 28, 4, 15 -i . . . Stesichori. Sidon. epist. 4, 1, 2 si quid . . . -us cantilenosum *condidit*. *al.*

b -a puella *i. q. lyristria*: Prvd. ham. 316 num propter -ae modulamina vana puellae nervorumque sonos . . . deus addidit aures *eqs.*?

2 *de rebus* (*respicitur fere compositio carminum, potius eorum recitatio apud* Ov.; *syn. fere* melicus Mar. Victorin. gramm. VI 50, 26 Avson.): α *adi.*: Ov. fast. 2, 94 capta . . . erat -is Ausonis ora sonis *Arionis*. 5, 386 manus *Achillis* . . . creditur *Chiron* in -is detinuisse modis (Epist. Sapph. 6 *elegias conscribo*, cum -is sim magis apta m. 26. Avson. 322, 54 p. 264 P. melicos -osque modos. *cf.* Ven. Fort. carm. 6, 10, 3 modulos). Fest. p. 217 in carmine -o (Stat. silv. 4 praef. [*cf. ibid.* tit. 4, 5 *et* 4, 7 ode -a]. Svet. Tib. 70, 2 Mar. Victorin. gramm. VI 50, 28. 58, 6 Firm. math. 6, 30, 25. *al.*). Porph. Hor. carm. 3, 1, 2/3 videntur illa non Graecorum lege ad -um characterem exacta. Mar. Victorin. gramm. VI 39, 13 cantionibus (Fortvn. gramm. VI 294, 29). 50, 26 melicum . . . sive -um *metrum*, quod ad modulationem lyrae citharaeve componitur. 113, 5 poemata. Hier. in Hab. lib. 2 praef. sermonem . . . psalterii, id est -o more compositum. Mart. Cap. 1, 3 epica . . . -aque pagina. Sidon. epist. 4, 3, 8 dithyrambos. Arator ad Vigil. 24 psalterium -i composuere pedes. β *neutr. pro subst.* (*plur. tantum*): Tac. dial. 10, 4 -orum . . . iucunditatem (*praecedunt* coturnum, heroici carminis sonum; *seq.* elegorum, iamborum, epigrammatum). Plin. epist. 3, 1, 7 *Spurinna* scribit . . . utraque lingua -a doctissima (-me *var. l.*); mira illis dulcedo *eqs.* 7, 17, 3 *v. p. 1949, 48.* 9, 22, 2 *Passennus Paulus ab imitatione Propertii* ad -a deflexit. Bass. carm. tit. p. 126 M. -orum liber II (*sec.* Prisc. gramm. II 527, 16). *al.* Salvadore.

lyristēs (-ēs *l. 78, nisi* -a), *dat.* -ae, *acc.* -ēn *m.*, λυριστής. *i. q. homo lyrae peritus*: 1 *de recitatore, cantore*: Plin. epist. 1, 15, 2 audisses *apud me* comoedos vel lectorem vel -en (*in eadem serie*: 9, 17, 3 quam multi, cum lector aut -es aut comoedus inductus est, calceos poscunt. *cf.* 9, 36, 4 post cenam comoedia aut -es. 9, 40, 2 *hieme* non iam comoedo vel -ae post cenam locus). Sidon. epist. 1, 2, 9 nullus ibi (*in aula Theodorici regis*) -es, choraules, mesochorus . . . canit. 2 *de poeta*: Sidon. epist. 8, 11, 3 vers. 25 Horati, Alcaeo melior -es ipso (-a es *coni. Leo*).

lyristria, -ae *f.*, λυρίστρια (*quae vox in gr. auctoribus non occurrit*). *scrib.* lir- Schol. Ter. *i. q. mulier lyrae perita* (*de muliere impudica, meretrice sim.* Avg.): Schol. Iuv. 11, 162, 2 pantomimas aut -as de Gadibus. Avg. c. Iulian. 3, 11, 22 nuntiatus est nobis senex . . . ad libidinem sibi emisse -am. serm. 153, 5, 6 quis aliquando in publicis tribunalibus accusatus est, quia per suas -as lascivus immundusque defluxit? Schol. Ter. Bemb. Eun. 457 fidicinam: dixit -am.

lyron *n.*, λύρον. *nomen herbae* (*ad rem v. André in ed. Plinii*): Plin. nat. 25, 124 (*cf.* 1, 25, 77) alcima, quam alii damas⟨on⟩ion, alii -on appellant (*sim.* Diosc. 3, 162 p. 443, 7, *ubi* liron *trad.*). B.

[**lysas** *olim perperam editum pro* Ias Ps. Apvl. herb. 10 l. 13 (lisias, vas *var. ll.*).]

lysipon(i)um, -ī *n.*, λυσιπόνιον. *nomen medicamenti, quod adhibetur imprimis ad oculos medendos*: CIL XIII 10021, 52 Themisonis lysipon. ad lac(rimas) res(tringendas). 63 Agathonis lysipon. ad impet(um). 174 Hypni lisiponum ad suppuration(em). Cass. Fel. 38 p. 84, 18 *post flebotomiam* c(h)alastico lisiponio (*g*, hysopomo *c*, lisoponio *p*) uteris.

1. lysis, *abl.* -ī, λύσις. *scribitur litteris graecis* Don. *nom. plur.* -is Vitr. 3, 4, 5. [*dub. trad.*: Vitr. 6, 8, 2 limina . . . et trabes structuris cum sint oneratae, medio spatio pandantes frangunt sub -i (*def. Wistrand, v. infra*; sublisae *vel* -as *vulgo legitur*) structuras. Gloss. V 571, 56, *v. vol. VI 2, 2115, 79 sqq.*]

1 *t. t. architecturae significat partem podii* (*ad originem notionis apud Graecos non exstantis v. Wistrand, Opera selecta 1972, 197, qui intellegit ornamentum quoddam cymatio simile, quod solvitur, deflectitur ex linea directa aedificii*): Vitr. 3, 4, 5 sin . . . podium faciendum erit, id constituatur uti quadrae, spirae, trunci, coronae, -is (lapis *cod. G*) ad ipsum stylobatam . . . conveniant. 5, 6, 6 podii altitudo ab libramento pulpiti cum corona et -i duodecumam orchestrae diametri. 2 *t. t. gramm. i. q. asyndeton*: Don. Ter. Eun. 582, 1 (*cod. V*) 'noviciae ⌊puellae' -ς: noviciae⌋ et puellae (⌊⌋ *om. CT*).

2. lysis. *nomen serpentis* (*originis obscurae, nisi est gr. λύσις coll. σηπεδών, quae vox item est nomen serpentis*): Ps. Apvl. herb. 24 (*tit.* ad viperae morsum) l. 7 *iuxta imaginem serpentis* nomen serpentis -is (*add. rec. γ et cod. V*).

lyssa, -ae *et* **lytta**, -ae *f.*, λύσσα (λύττα). 1 *i. q. furor*: Plin. nat. 3, 8 in universam Hispaniam M. Varro (*frg. 396 F.*) pervenisse Hiberos et Persas . . . tradit; lusum enim Liberi patris aut lyssam (lys-, liss-, lysy- *var. ll.*) cum eo bacchantium nomen dedisse Lusitaniae. 2 *i. q. vermiculus* (*sc. tumor, pusulae sim.?*) *rabiem canis efficiens*: Plin. nat. 29, 100 est vermiculus in lingua canum, qui vocatur a Graecis lytta (litta, lita *var. l.*), quo exempto infantibus catulis nec rabidi fiunt nec fastidium sentiunt (*sim. de re Gratt. 387* subit . . . — vermiculum dixere — mala . . . pestis; *sed gr. non nisi ipsa rabies voce λύττα significari videtur*).

lyssodēctus, -ī *m.*, λυσσόδηκτος. *i. qui a cane rabido morsus est*: Diosc. 2, 8 p. 189, 4 *medicamentum quoddam* -is medetur (lisso *cod.*; lasso denti et cauculosis *edd. vet.*; *gr. 2, 10* λυσσοδήκτοις). Cass. Fel. 67 p. 166, 6 hi . . . -i (liso denti, lisodera *trad.*), id est qui rabidos morsus incurrerunt . . ., *postea* hydrofobici efficiuntur.

lytae, *acc.* -as *m.*, λύται. *i. q. solutores* (*sc. quaestionum iuris scholasticarum; v. Schulz, Geschichte der röm. Rechtswiss., 1961, 351*): Dig. de conc. dig. 2, 5 quia solitum est anni quarti studiosos Graeco et consueto quodam vocabulo -as appellari, habebant . . . hoc cognomen (*αυτας F m. pr., quae ibid. infra lat. litteris vocem* prolutae [*sc.* -lyt-; *significantur discipuli quinti anni*] *exaravit*).

lytiāsis: id est cauculi in vesica Gloss. med. ed. Heiberg p. 40, 20. *locum addas s. v.* lithiasis. Zäch.

1. lytra, -ōrum *n.*, λύτρα (λύτρον). *i. q. redemptio, non nisi in fabularum titulis* (*respicientibus Hom. Ω*): 1 *tragoediae Ennii*: Enn. scaen. tit. p. 144 V. Hectoris -a. *restitutum ex H. lytris Non. p. 111, 18 vel 399, 8 ceterisque locis, quibus passim exstant var. ll.* lit-, lystr-, listr-; *Fest. p. 270* innectoris lyris; *Diom. gramm. I 345, 3 et 387, 30* in lustris [*omittitur H. ut etiam Non. p. 222, 27*]; *titulum potius a gramm. verbum gr. fideliter exprimente quam ab ipso Ennio scriptum esse putat Jocelyn, Ennius 1967, 59 sq. et 290 sq.; formam* lutra *Ennii temporibus melius accommodatam restituit Bergk, Kl. Schr. I 295 sq.; vix recte* lustrum *praetulit Ogilvie, Journ. Rom. Stud. 51, 1961, 35 a* 1. luere *derivans.* 2 *alia*: Hyg. fab. 106 tit. Hectoris -a.

2. lytra *v.* lutra. **lytrum** *v.* lutron. *v. Kamptz.*

lytta *v.* lyssa.

lyt(tium) *sc. vinum* Ned(ymi) CIL IV 5555–57 (*in quinque amphoris*) *et saepe litteris graecis ibid. vel nota* λυτ *e. g.* 6298 sqq. *vel perscriptum* λύττιος *e. g.* 9790. *propter nimiam frequentiam amphorarum huius vini adiectivum non a Lytto oppido Cretensi derivat Mau ad l., sed a* λύσσα. *dubitamus autem, quomodo vinum sic commendari possit; potuitne modus quidam conficiendi vel condiendi vini ab illo oppido nomen trahere* (*cf. e. g.* passum Creticum *Plin. nat. 14, 81. 20, 208 Mart. 13, 106 Iuv. 14, 270*)?

lyxipyretos *sim. scribitur pro* lexipyretos *locis quibusdam ibi allatis.* Zäch.

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

ad vol. VII 2

quibus accedunt Addenda quaedam, quae fors nobis obtulit
(in fasciculis iterata cura editis pauca iam correcta invenies).

invītus. *p. 234, 52 lege 'inversi ordinis', ut ibid. l. 63 'inverso (inversionis . . .)'.*

inūtilis (inūtiliter). *p. 279, 70 lege* Avg. civ. 6, 11.

iotta. *p. 292, 41 adde*: Regvla mag. 27, 9 pusca calida aut . . . cum -a (*sic cod. P, saec. VII in.*; iutta *cod. A s. IX*). *cf. etiam* iutia *p. 727, 15 sq.*

1. irritus. *p. 433, 75 sq. lege* Pont. 2, 9, 28.

is. *p. 457, 5 pro '83' lege '82', p. 474, 36 'p. 486, 49', p. 480, 7* 10, 16, 8.

iste. *p. 499, 32 lege* 2, 696 *et l. 45* 8, 327.

iter. *p. 542, 44 pro* Scaev. *lege* Q. Scaev. *locumque insere l. 43 ante* Proc.

iterum. *p. 557, 50 lege* 8, 523.

iubar. *p. 572, 71 pro 'Augusti' pone 'Caesaris'.*

iūcundo(r). *p. 591, 78 adde 'deriv.*: iucundatio.'

iūdicium. *p. 611, 45 iuncturam* -um habere *exhibet etiam* Nep. Att. 6, 3. *p. 612, 63 lege* subibant.

1. iugo. *p. 633, 2 lege '643, 40'.*

1. iūs. *p. 694, 44 lege* epist. 4, 12.

iūstus. *p. 723, 27 lege* 4, 547.

k. *p. 755, 71 adde* Carthago.'

1. labrum. *p. 812, 19 adde compos.* sublabro.

2. lābrum. *v. etiam* **lavābrum.**

lacero. *p. 826 linearum 27–30 extrema sic corrige*: series| victo-| totiens| 7,|

lacesso. *p. 831, 67 lege '832, 67', p. 832, 35* 12, 228.

lacio. *fortasse huc pertinet perf.* lixit, *v. p. 1551, 25.*

lacrimo. *p. 846, 54 lege 'cf. p. 845, 77'.*

lactrus. *p. 883, 40 lege* laetrosum.

1. laetus. *p. 889, 84 adde compos.* perlaetus.

1. laevus. *p. 890, 45 dele* Ter.

lambo. *p. 898, 51 lege* patriisque.

lāna. *p. 913, 23 pro* 3, 17 *lege* 3, 18.

lancea. *p. 917, 41 lege* 12, 330.

langueo. *p. 922, 24 pro* David *lege* Daniel.

languēsco. *p. 924, 5 adde compos.* delanguit.

lānifex. *p. 929, 31 pro '*-icis *c.' lege*: -icis *m.* (*in appositione iuxta subst. neutr. fere adiectivi loco l. 36*).

lanterna. *p. 936, 26 dele uncum curvum inter 'eqs.' et 'v.'*

1. laqueātus. *p. 960, 28 adde 'deriv.*: 3. laqueatus (-us).'

3. laqueātus, -ūs *m.* *a* 2. laqueo (1. laqueatus), *sc. vox analogiae causa a gramm. ficta.* *i. q. actus vel status laqueandi*: Prisc. gramm. II 262, 14 forsitan . . . etiam 'acus' ab 'acutu', . . . 'lacus' a '-u', 'sinus' a 'sinuatu' . . . nata *per syncopen vocabula* primitivorum servant declinationem, *sc. ut 'potus', vox a 'potatus' derivanda* (*in eadem re*: 263, 11. III 445, 3, *quem locum dele supra p. 960, 9*).

1. laqueo. *p. 961, 6 adde compos.* sublaqueo.

lār. *p. 967, 54 ad has translationes cf. p. 964, 65 sqq.*

largus. *p. 974, 1 inter exempla structurae '*-us *alicui' insere* Sedvl. carm. pasch. 4, 26.

lasso. *p. 990, 50 adde compos.* praelassatus.

lassus. *p. 990, 69 sq. lege 'Wartburg'. p. 991, 5 insere* Catvll. 68, 61 dulce viatori (viatorum *var. l.*) -o in sudore levamen (basso . . . levamus *trad.*; *addas l. 20 sq.*).

lateo. *ad structuram p. 997, 65 sqq. allatam cf.* Ov. Ib. 623 Melantheā tenebris a caede -entem *Ephesium quendam* (*sublucet color q. e. tutum esse ab aliqua re*).

laterālium. *adde* Gloss. II 475, 52 *χαρτόπηρον* chartarium, -um (*trad., quod tuetur Heraeus in indice gloss. graeco-latino s. v. χ. coniecturam Stephani* litte- *vix recte praetulit Goetz*).

lathyrus. *p. 1004, 50 adde: item legitur iuxta ἀράκους* 4, 13, 10 La p. 13 *et* 4, 17, 9 La p. 20 (*falsa distinctione*), *ceterum exstat forma* lithiros 4, 22, 1 La p. 24.

[**lāticlāviālis** *perperam editum est* CIL III 3577; *vox in lapide non legitur, v. ibid.* 10513.]

latitābundus. *p. 1007, 30 lege* intuentum.

lātitia. *p. 1007, 47 sq. corrige initia*: 319, 24 (*antea*:

lātrīnum *v.* lavatrina. *hoc insere p. 1013, 18.*

latrōcinium. *p. 1018, 15 ex locis* Cic. *omissis addi possunt ei, qui plus minusve in vim metonymicam (cf. A2 et p. 1018, 22) vergunt*: Catil. 1, 31 Phil. 14, 10 Att. 4, 3, 3.

latrunculātor. *veriloquium p. 1019, 19 sic corrige: a* latrunculus.

latrunculus. *p. 1019, 77 adde* latrunculator.

1. lātus. *inter derivata p. 1024, 54 adde* 2. latesco, *inter composita ibid. l. 55 sq.* perlate *et* latifundius.

lavātio. *p. 1035, 51 adde vocem romanicam a* lotio *derivandam p. 1682, 62.*

lavātor. *ad* Schol. Hor. *p. 1036, 66 sqq. cf. Petron. 140, 15* levatores *p. 1194, 33 sqq.*

lavātūra. *ad voces romanicas p. 1037, 59 sqq. allatas adde quae p. 1685, 24 monuimus.*

laudābilis. *p. 1039, 57 adde compos.* per-, superlaudabilis.

laudātor. *p. 1041, 70 adde 'deriv.*: laudatorius.'

lavo. *ad usum reflex. p. 1050, 16 adde fortasse locum obscuriorem* Macer hist. 21 sui -andi (levandi *L. Müller*). *p. 1056, 3 post 'academicorum' insere*: , *sc. ironice.* *inter derivata p. 1056, 29 sqq. insere* 2. lutus (*v. et* 2. lautus) *et vocem dubiae fidei* lavamentum; *fortasse huc spectat etiam* lora. *ad composita p. 1056, 33 sqq. adde* lanilavius, lanilotor.

laurus. *p. 1060, 79 ad formam neutr.* -um *adde* Not. Tir. 105, 73 (*cf. ibid. 71* lileum).

laus. *p. 1064, 80 insere* Ov. Pont. 4, 6, 9 Fabiae -s (lux *falsa var. l.*), Maxime, gentis.

lauticius. *v. etiam* loticius.

2. lautus. *v. etiam* 2. lutus.

laxo. *p. 1075, 22 insere inter compos.* dilaxat, praelaxatus.

lēctor. *ad scripturam* lictor *p. 1090, 71 spectat fortasse etiam p. 1377, 31.*

lēgitimus. *p. 1110, 78 lege* hereditatium, *p. 1111, 24* Att. 13, 32, 3, *p. 1112, 70* habentur, *p. 1113, 7* Verr. II 5, 57.

1. lēgo. *p. 1118, 54 lege* Gramm. suppl., *p. 1122, 65* legatarii. *p. 1123, 7 adde compos.* oblegatum.

legūmen. *p. 1134, 49 lege* rust. 1, 23, 2.

lembunculus. *adde* Gloss. *p. 1712, 65 allatam.*

lēnio. *dele sectionem IIB p. 1142, 50 sq.; Hesychii forma* lenita *pro var. l.* Vvlg. lev. 14, 48 *habenda inseri potest sub* lino *p. 1457, 38 coll. p. 1455, 81 et 1456, 40 sqq.* *p. 1142, 54 adde: non huc pertinet* 1. collinio (*v. p. 1459, 58 sq.*).

lēnōcinium. *p. 1153, 8 lege* Evagr.

lēns. *p. 1155, 75 adde* Tab. cer. Pomp. (Année Epigr. 1972 n. 86; *a. 37*) ciceris, . . . -is in sac(c)is ducentis modium quatuor milia.

lento. *p. 1161, 27 insere* Ps. Rvfin. in Os. 2, 8 p. 975[A] ira . . . -bitur (*cod. Paris., v. Bouwman, Iulian. Aeclan. Komm., 1958, 34*; tent- *edd.*). in Ioel 2, 12–14 p. 1045[C] hostiis vis animadversionis . . . -bitur (*ibid.*; laet- *edd.*).

lentus. *p. 1164, 48 dele* Ov. am. 1, 6, 15, *quem locum inseras p. 1163, 40.*

lepas *v.* lopas. *hoc insere p. 1171, 17.*

lepidus. *p. 1173, 71 adde compos.* perlepide.

lepomata. *cf. quae p. 1652, 25 monuimus.*

lepōs. *p. 1177, 1 adde* Sidon. carm. 23, 100 cui . . . rigor . . . Romanus fuit Attico in -e.

lepusculus. *p. 1182, 50 adde* Not. Tir. 108, 86a.

1. levo. *p. 1233, 17 sq. notione passiva 'panem fermento turgidum redditum' intellegit Svennung, Wortstud. Oribas., 1932, 92, 4.*

lēx. *p. 1240, 3* 1043 -es mori serviunt *insere l. 2 ante* Trag. inc. 118, *ut sit* Plavt. Trin. 1043. *ibid. l. 22 lege* 3, 6, 6, *l. 27 dele* [Qvint. inst. 3, 6, 9. *al.*], *l. 39 lege* -x *Valeria* . . ., sed temporis, *l. 42* Planc., *l. 46* Mil. 11. *p. 1241, 3 lege* -es ignorans.

lēxipyretos. *p. 1256, 59 sq. sic supple: scribitur in codd.* lix- Theod. Prisc. log. 7 Cass. Fel. 61 p. 150, 4 Gloss. III 602, 34 (*quam v. p. 1552, 25*), lyx- *in cod. Aa* Oribas. syn. 3, 60 p. 863. 3 add. p. 905, 31. 9, 10, 19, -perit- *saepe.* *p. 1256, 62 ad notionem cf.* Gloss. *p. 1552, 25.*

[**lībacunculus** *v.* lucuntulus *p. 1750, 60.*] *hoc insere p. 1257, 19.*

lībātio. *p. 1260, 67 adde 'compos.*: elibatio.'

1. liber. *p. 1272, 44 lege 'generalia'.*

2. līber. *post p. 1290, 2 insere: adv.* **liberiter** (*ad formam cf.* miseriter *al.*) *notione q. e. liberaliter agnoverunt Armini, Eranos 24, 1926, 124 et Latte, Kl. Schriften 909 in carmine obscuriore* CE 894, 2, *fortasse recte, quamquam de hac notione non satis constat (v. p. 1288, 20 sqq.; 1289, 77 sqq.; 1318, 70 sqq.) et lapis distincte exhibet* liberi ter.

liberidia *v.* lipyrias *infra p. 1955, 13.*

liberiter *v. supra l. 59.*

lībertās. *p. 1310, 81 lege* CAPVT.

libīdinor. *p. 1328, 65 adde* Gloss. subantes: -antes. -antes, a suibus.

licinium. *v. etiam* lychnium. *voces Romanicae p. 1371, 65 allatae pertinent ad notionem sub 2 illustratam; quae ad 1 spectant v. sub* lychnium.

ligyrium *v.* lyncurium. *hoc insere p. 1397, 75.*

limbunculus *v.* lemb-. *insere post p. 1402, 49.*

līmen. *p. 1406, 82 insere inter locos dubios* Val. Fl. 4, 28 -a caeli (*cod. Coki*; lum- *V*, numina *Baehrens*).

limniāsis *). coll. gr. λίμνησις (i. ἀδάρκη, v. p. 1421, 11) de spuma salis accipit Souter, Glossary s. v., apud* Oribas. syn. 6, 48 add. Aa p. 127 in naribus mittis . . . leporis pilos cum limniasi aut c(h)alciteos assu. *sed vocis forma potius ad Λημνιάς sc. γῆ redire videtur* (*cf. var. l. cod. G* lemniasi *et Pelagon. 383* limniadis, *Cael. Aur. chron. 2, 7, 108*

digitized by Thesaurus Linguae Latinae

lemnida), *ut sit releganda ad Onom.*
limpidus. *p. 1425, 69 lege* quasi lymphidum. *p. 1426, 43 insere* GROM. p. 302, 2 L. *termini* -um latus (*opp.* roscidum).
lingo. *p. 1443, 50* CIL IV 8898 *sec. Solin, Epigraphica 30, 1968, 117 sic legendum*: Tiopilus canis, cunnu -ere noli puellis.
linteārius. *p. 1463, 47* CIL IV 2308 *non* lintenanus *sed* lintenarius *scriptum esse indicat Solin, Arctos 11, 1977, 166. ad fem.* -a *p. 1463, 67 cf. Suppl. Epigr. Gr. 17, 1960, 531 λεντιαρία.*
linter. *p. 1465, 70 lege 'frg.* LIV.'
lintrārius. *adde titulum Ostiensem* INSCR. Rendic. Accad. Lincei 1974, 314, A5 navic⟨ul(arius)⟩ lyntra⟨rius⟩.
lipothȳmia. *v. etiam* lypothomia.
lipyrias. *p. 1474, 56 adde: fortasse huc pertinet forma corrupta* liberidia: ORIBAS. syn. 6, 7 Ab p. 103 epialus et liberidia febris (*gr. non resp.*).
lirinus. *p. 1495, 71 adde: n. pro subst.* -um (*sc. oleum*): INSCR. Gall. Wuilleumier 536 . . . c (*obscurum*) lirini.
lithargyrinus. *immo* **lithargyreus** *sec. ed. crit.* BOETH. elench. soph. Arist. lat. 164b 23 litargirea.
lithiāsis. *p. 1504, 1 adde lineolam* ā *producendae. ceterum v. etiam* **lytiasis.**
lithiros *v. supra p. 1953, 62.*
lithostrōtus. *p. 1504, 38 adde* NOT. Tir. 101, 26[a] lithistrotus. *l. 43 adde* NOT. Tir. 101, 27 lithistrotum.
littera. *p. 1516, 62 sq. ad locutionem 'nego me -as scire' cf.* TAB. cer. Pomp. (Année Epigr. 1971 n. 92) quod is -as nesciret. *p. 1526, 28 lege '*d *ad ius vel iudicium spectantes'.*
[litterālium. *non nisi in coniectura Stephani, v. p. 1953, 60*]
lixit. *p. 1551, 25 supple 'obscurum, nisi est perf. vocis q. e.* lacio.'
locālis. *p. 1552, 61 lege* Varro (frg. 267 p. 286, 3 F.).
loco. *p. 1558, 84 lege* Capuae.
loculus. *p. 1567, 29 sq. post 'scrib.' insere: in titulo* loclu INSCR. christ. Silvagni 11951 (*si recte legitur*), *p. 1569, 2 adde* Silvagni 11951 loclu bisomu (*cf. p. 1580, 56*).
locuplēs. *p. 1572, 79 adde* AMBR. epist. 16, 5 F.
longaevus. *p. 1617, 40 sic corrige: compar.* -ius *legitur* BOETH. categ. Arist. lat. 14a 29 (senius *rec. altera, gr.* πρεσβύτερον); *superl. deest.*
longanimis. *p. 1619, 84 lege μακρόθυμος.*
longē facio *v. p. 1647, 74 sqq. hoc insere p. 1623, 19.*
lucrum. *p. 1725, 35 lege* lucrifuga.
lūdibrium. *p. 1759, 55 insere*: ITALA Hab. 1, 10 (Hier. *ad l.*) tyranni *sunt* -a eius *ducis Chaldaeorum* (*gr.* παίγνια, *Vulg.* ridiculi eius; *Hier. in explicatione l. 280* ludicra).

digitized by Thesaurus Linguae Latinae